

LOCUPLETISSIMA

BIBLIOTHECA MORALIS PRÆDICABILIS

HOC EST,

DISCURSUS VARII EXQUISITI,

IN QUIBUS PER TRACTATUS ORDINE DIGESTOS AD VERBUM DEI fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosiſſimæ materiæ morales ſubminiſtrantur & ad plenum digeruntur:

NEC NON IN GRATIAM CONCIONATORUM

QUIBUS AD COMPARANDAM SIBI VARIIS EX LIBRIS BIBLIOTHECAM ÆRIS non ſuppetit facultas, vel ad perluſtrandum ipſos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S. Scripturæ ſcriniis, & ſanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; nec non copioſis ſelectiſſimorum Prædicatorum armariis, per Diſcurſus multiplices in ſuas claſſes ordinatè diſtributis, nova quadam & locupletiſſima Bibliotheca Moralis concinno ordine erigitur, & in commodum omnium Divini Verbi Præconum inſtauratur;

OPERA ET STUDIO REVEREND. PATRIS

P. JOSEPHI MANSI

CONGREGATIONIS ORATORII ROMANI PRESBYTERI.

TOMUS PRIMUS,

Primò quidem ſeparatim in Lingua Italica, demum verò ut univerſaliori Uſui deſervire poſſet, in Linguam Latinam ab alio ſincerè, fideliterque, traducta, diu hactenus à Divini Verbi Prædicatoribus deſiderata, poſteà verò in Germania conjunctim in hac præſenti forma primùm edita.

CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS ACCEDIT INDEX COPIOSISSIMUS CONCIONUM pro Diebus Dominicis, & Feſtis totius Anni:

QUI JAM QUARTO IN LUCEM PRODIT, AB INNUMERIS MENDIS, QUIbus editiones externæ ſcatebant, hac editione expurgatus, Sacræ Scripturæ plurimis quæ deerant citationibus additis & correctis.

CUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO.

Auguſtæ Vindelicorum & Græcii,

SUMPTIBUS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH, ET JOANNIS FRATRIS HÆREDUM.

ANNO MDCCXXXII.

PRÆFATIO AUTHORIS

Ad Benevolum Lectorem.

Ostquam annis superioribus in tui gratiam & obsequium in lucem publicam edidimus primo quidem Promptuarium Sacrum, deinde Ærarium Evangelicum; nunc superest ut promissionem nostram, qua tibi alios Tomos Morales de Virtutibus & vitiis in quibus materiæ morales copiosè dilucidantur, edendos polliciti sumus, reapse adimpleamus.

Præterquam quod Sanctissimum S. Philippi Nerii Institutum, quod in hac ejus Congregatione Oratorii Romani, ex Dei clementia profiteor, solemnem habeat ex Regula verbum Dei quotidie per quatuor distinctos, in mediam horam protensos, sibique mutuo immediate subsequentes Discursus, salubriter exponendi consuetudinem, de quo salutari valdeque proficuo exercitio Eminentissimus Cardinalis noster Baronius Tomo primo Annalium laudabilem facit mentionem, dum alium quemdam ex eadem Congregatione assumptum Cardinalem Tarugium, qui una secum uno eodemque tempore Sancti Philippi Nerii discipulus fuit, ob diu continuatum hoc sermocinandi exercitium, nobili Elogio DUCEM VERBI appellat; ac proinde licet inficiari nequeam, me ob continuatum multis ab hinc annis præfatum quotidianæ prædicationis ministerium, non modicam in hisce libris conscribendis persensisse facilitatem, tametsi utplurimum in Discursibus meis de aliis materiis longe ab iis, quæ in hisce Tomis tanguntur, diversis, & speciatim multos Sacræ Scripturæ libros in sensu morali explicando, differuerim.

Porro inter materias morales eas dumtaxat studiosè mihi selegi, quas tibi utiliores magisque necessarias futuras esse duxi, easque per modum Tractatuum & Discursuum distribui & fusius extendi; præsertim ob oculos habens, quod licet non solum varii, sed etiam multi Divini Verbi Præcones tam in Festa quam Anni Dominicas in lucem prodierint, non tam

omnibus

omnibus omnimode pro qualitate Personarum vel locorum sufficientiam præstent, quod tamen hic abundantissime peragitur; verum etiam, non omnibus, prout dici solet, *detur ire Corinthum*, hoc est, locupletiores visitare Bibliothecas, & ex ipsismet fontibus haurire aquas SS. Patrum, quæ tamen hic abunde & sine magno pecuniarum dispendio hoc in Opere copiosissimæ hujus Bibliothecæ Moralis, quæ in multos annos gloriose prædicandi subministrat divitem materiam, in qua modo datur quasi quædam luxuries undique evagandi, quod nec Auditoribus utile nec Tractanti videtur accommodum, sed magis utrimque si in unius materiæ filo pergatur, proficuum, prout non solum doctiorum testimonio, sed etiam proprio experimento patebit, comparare poteris. Ut vel hoc solum nomine etiam Laborem meum tibi gratum acceptumque futurum esse plane confidam, maxime si finem consideres, quem in hisce materiis conscribendis mihi assidue propositum habui, qui certe alius non est, quam ut animarum spirituali lucro & saluti, pro debilis ingenii mei viribus & exiguo talento cooperari in Domino possim, sic enim me adimpleturum esse ratus sum, quod prædicatorem Evangelicum monet S. Pater noster Philippus, quodque cuidam Ecclesiastico modum verbum Dei utiliter annuntiandi sibi præscribi cupienti respondit Sanctus Genevensium Antistes, Franciscus Salesius, cujus hæc sunt è Gallico in Latinum sermonem translata ipsissima Verba. *Finis prædicatoris unicus hic esse debet, ut peccatores per iniquitates suas mortui ad gratiæ vitam redeant: justi vero qui vita spirituali feliciter gaudent, sese magis magisque perficiendo abundantius eamdem possideant: Denique quemadmodum Deus Jeremiæ Prophetæ præcepit, ut evellas & destruas vitia & peccata, & ædifices & plantes virtutes & dona vitæ perfectioris.*

Cæterum libens agnosco omnes hactenus à me in lucem editos Libros, & inter eos HOSCE PRÆCIPUE ESSE, velut centonem quemdam ex variis Scripturæ locis, Sanctorumque Patrum, aliorumque insignium Authorum sententiis & Doctrinis undique refertum, & celeri calamo, sine methodo, & ordine neglectisque bonæ Locutionis, stylique comptioris & elegantioris Regulis Rhetoricis obiter congestum; *verumtamen insuper ingenue fateor & protestor, me ad nihil aliud atque contendisse, quam ut nudam tibi & abundanter quidem subministrarem materiam, cui Lectorum quilibet pro suo talento eam inserere formam facile poterit, quæ suopte ingenio vel maxime arrideat.*

Omnino etiam mihi persuasum habeo, quod (nisi Typographi vel Correctores erraverint, suoque, ut fieri ab iisdem assolet, officio defuerint) in allegationibus me sincerum atque fidelem experieris; in quibus diffusus sum valdeque copiosus, ob commodum & utilitatem eorum, qui loca illa Marte proprio inveniendi nec tempus habent, nec commoditatem.

Si tamen aliquos in hac parte errores deprehenderis, ab iis facili negotio me excusabis, si longam, quæ Romam, ubi continuo resideo, & Venetias inter, ubi primi Tomi primum Italice prodierunt in Lucem, vel etiam Francofurtum intercedit, distantiam considerare libuerit, licet ab iis qui per propriam ignorantiam aut inadvertentiam irrepserunt erroribus excusare me non possim, nec velim, sed potius tuam benigne Lector interpellem æquanimitatem, ut si quos tales inveneris benigne ignoscere digneris, nam *sæpe etiam bonus dormitat Homerus.* Denique obtestor te, devote Lector, ut tuis ardentibus precibus Deum pro me obsecres, ut studia (quæ ad majorem sui nominis gloriam dirigo) unice à me intentum assequantur finem, salutem videlicet animarum, mihique constantem impertiatur corporis sanitatem & habilitatem mentis hisce materiis conscribendis convenientem; meam etenim debilitatem libenter agnoscens dico cum Apostolo: *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Vale feliciter, meisque studiis utiliter fruere.

CENSURA.

R. Di Adm. Patris JOSEPHI MANSI Bibliotheca prædicabilis iterato impressa utiliter admodum evulgabitur, in qua verbi divini præcones amplam concionum materiam invenient, & omnis generis argumenta congrua ad inculcandum fidelibus verarum virtutum exercitia, & oppositorum vitiorum fugam, quibus solis perveniri potest ad portum salutis æternæ. Ita censui hac 19. Aprilis 1701.

Arnoldus Eyben Cath. Antverp.
Can. Theol. Librorum Censor.

INDEX

INDEX AUTHORUM,

Quorum Libris Author in Compilatione Bibliothecæ Moralis usus fuit.

A.

ABdias Babylonicus.
Absolon Abbas,
Acta Ecclesiæ Mediolanensis sub S. Carolo Card. Borromæo Archiep. Mediolanensi.
Adrishominus,
Ægesippus.
Ægidius Romanus S.R.E. Card. Ord. Eremitarum S. Augustini.
Ælianus.
Æneas Sylvius.
Æsopus.
Agellius Congreg. Clericorum Theatinorum.
Alanus.
B. Albert. Magn. Episc. Ratisp. Ord. Præd.
Albertus Picus Comes Mirandulanus.
Alcasar.
Alcuinus Monachus Ord. S. Benedicti Præceptor Caroli Magni.
B. Algerus.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Alensis Ord. Minorum.
Aloysius Lipomannus Episcopus Veronensis.
Aloysius Novar. congr. Cler. Theatinorum.
Alphonsus Rodriquez Soc. Jesu.
Alphonsus Salmeron.
Alphons. Tostatus Episcopus Abulensis.
Alphonsus Valmerannus.
Alphonsus Vaisliegas.
Alvarus Pelagius Episcopus Sylvensis.
Amalaricus.
S. Ambrosius Doct. Eccl. Episc. Mediolanens.
Ambrosius Catherinus Ord. Præd. Episcop.
Amphilochius.
S. Anacletus Papa.
S. Anastasius Synaita.
Anastasius Monachus.
Anastasius Diaconus.
S. Andreas Cæsariensis.
S. Andreas Cretensis.
Andreas Capella,
Andreas Masius.
Annales Ecclesiastici Baronii.
Annales Ecclesiastici Raynaldi.
Annales Cistertienses.
Annales Ord. S. Francisci.
S. Anicetus Papa.
S. Ansbertus.
S. Anselmus Episc. Cant. Ord. S. Benedicti.
S. Antiochus.
Antiochus Monachus.
S. Antonius Magnus. Abbas.
S. Antonius de Padua Ord. Minorum.
S. Antonius Archiepis. Florentinus.
Antonius Senensis Ord. Prædic.
Apollinarius.
Aponus.
Apophthegmata S. Francisci.
Aquila.
Arabica Versio.
Arethas Episcop. Cappadociæ.
Arias Montanus.
Aristoteles Stagyrita Philosophus.
Arnobius Episcop. Veronensis.
Arnoldus Carnotensis.
S. Asterius.
S. Athanasius Doct. Eccles. Episc. Alexand.
Athenæus.
S. Augustinus Doct. Eccles. Episc. Hippon.
Aulus Gellius.
Author Operis Imperfecti.
Author Historiæ Ecclesiasticæ.
Author Incognitus Ord. Carmel.

B.

BAlduinus.
Bartholomæus Pisanus Ord Minorum.
S. Basilius Magnus Episc. Cæsar. in Cappad.
S. Basilius Seleucus.
V. Beda Monachus Ord. S. Benedicti.
Benedictus Pererius.
Bencejus.
Berengarius Abbas.
S. Bernardus Abbas Claravalens.
Bernardus Luxenburgensis Ord. Præd.
S. Bernardinus Senensis Ord. Minor.
Bernardinus.
Bibliotheca SS. Patrum.
Biblia Arabica.
Biblia Græca.
Biblia Hebraica.
Biblia Regia.
Biblia Syriaca.
Biblia Tigurina.
S. Birgitta Revelationes.
Blasius Viegas Soc. Jesu.
Boëthius Severinus.
S. Bonaventura S. R. E. Card. Episc. Albanensis Ord. Minor.
Bonartius.
S. Bonifacius Archiepiscop. Mogunt.
Boulduicus.
S. Bruno Coloniens. Patriarch. Carthusian.
Bullarium Magnum.

C.

CArolus Sigonius.
Cœlius Rhodiginius.
Cæsar Card. Baronius Congregat. Oratorii Romani S. Philippi Nerii.
Cæsar Franciotti.
S. Cæsarius Arelatensis.
Cæsarius Heisterbacens.
Capitolinus.
Cassiodorus.
S. Catharina Senensis Ord. Præd.
Catechismus historialis.
Catechismus Novitiorum.
Catena Græcorum Patrum.
Causini Aula Sancta.
Celada.
Chaldaica Versio.
Chavassaus.
Cicero.
Cineas Orator.
S. Claudianus.
S. Clemens Alexandrinus.
S. Clemens Romanus.
Columella.
Concilium Aquisgranense.
Concilium Basilense.
Concilium Bituricense An. 1584.
Concilium Burdigalense An. 1583. 1587. & An 1624.
Concilium Coloniense.
Concilium Ephesinum Oecumenicum.
Concilium Gallicanum post Tridentinum.
Concilium Lateranense.
Concilium Matisconense sub Pelagio.
Concilium Mediolanense.
Concilium Narbonense An. 1551. 1609.
Concilium Parisiense sub Greg. IV. an. 827.
Concilium Toletanum.
Concilium Tridentinum Oecumenicum.
Concilium Turonense an. 1583.
Conciliorum Tomi.
Conradus Clingius.
Corderius Soc. Jesu.
Cornelius Fanensius Episcopus.
Cornelius Jansenius Episcop. Iprensis.
Cornelius à Lapide Soc. Jesu.
Cornelius Tacitus.
S. Cyprianus Martyr.
S. Cyrillus Alexandrinus Ord. Carmelit.
S. Cyrillus Hierosolymitanus.

D.

DEcreta Ecclesiæ Gallicanæ.
Decretum Gratiani.
Demosthenes.
Diadochus.
Didacus Baeza.
Didacus Stella Ord. Min. Francisci.
Dio.
Diogenes Laertius.
Diodorus Siculus.
S. Dionysius Alexandrinus.
S. Dionysius Areopagita.
Dionysius Carthusianus.
Dionysius Rickelius Carthusianus.
Discipulus.
Doctrina Patrum.
Dominicus Soto Ord. Prædicat.
S. Dorotheus.
Drogo Hostiensis.
Dydimus.

E.

ELias Cretensis Commentator Nazianz.
Eligius Noviomensis Episcopus.
Emanuel Sa Soc. Jesu.
Ennodius.
Epictetus Philosophus.
S. Epiphanius Episcopus.
S. Ephrem Syrus.
Erasmus Roterodamus.
S. Eucherius Episcopus Lugdunensis.
Eusebius Cæsariensis.
Eusebius S. Hieronymi Discipulus.
Eusebius Emissenus.
Eusebius Gallicanus
Eusebius Historicus.
S. Euthymius.

F.

FAmianus Strada.
Fernandez.
Floremundus Remundus.
Flores Exemplorum.
S. Fortunatus.
Franciscus Arias Soc. Jesu.
S. Franciscus Assisinas Patriarcha Ordin. Minor.
Franciscus Benzonius.
Franciscus Fevardentius Ord. Minor.
Franciscus Petrarcha.
Franciscus Ribera Soc. Jesu.
S. Franciscus Salesius.

Fran-

INDEX AUTHORUM.

FINIS.

LOCUPLETISSIMA
BIBLIOTHECA
MORALIS
PRÆDICABILIS

HOC EST,

DISCURSUS VARII EXQUISITI,

IN QUIBUS PER TRACTATUS ORDINE DIGESTOS AD VERBUM DEI fructuosè & faciliter prædicandum, de Virtutibus & Vitiis copiosissimæ materiæ morales subministrantur & ad plenum digeruntur:

NEC NON IN GRATIAM CONCIONATORUM

QUIBUS AD COMPARANDAM SIBI VARIIS EX LIBRIS BIBLIOTHECAM ÆRIS non suppetit facultas, vel ad perlustrandum ipsos SS. Patres, & Sacræ Scripturæ Interpretes tempus aut commoditas deficit, ex reconditis S.Scripturæ scriniis, & sanctorum Patrum ac Divini Verbi Interpretum pulpitis; nec non copiosis selectissimorum Prædicatorum armariis, per Discursus multiplices in suas classes ordinatè distributis, nova quadam & locupletissima Bibliotheca Moralis concinno ordine erigitur, & in commodum omnium Divini Verbi Præconum instauratur;

OPERA ET STUDIO REVEREND. PATRIS

P. JOSEPHI MANSI

CONGREGATIONIS ORATORII ROMANI PRESBYTERI.

TOMUS PRIMUS,

Primò quidem separatim in Lingua Italica, demum verò ut universaliori Usui deservire posset, in Linguam Latinam ab alio sincerè, fideliterque, traducta, diu hactenus à Divini Verbi Prædicatoribus desiderata, posteà verò in Germania conjunctim in hac præsenti forma primùm edita.

CUI PRÆTER INDICES NECESSARIOS ACCEDIT INDEX COPIOSISSIMUS CONCIONUM pro Diebus Dominicis, & Festis totius Anni:

QUI JAM QUARTO IN LUCEM PRODIT, AB INNUMERIS MENDIS, QUIbus editiones externæ scatebant, hac editione expurgatus, Sacræ Scripturæ plurimis quæ deerant citationibus additis & correctis.

CUM SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS PRIVILEGIO.

Augustæ Vindelicorum & Græcii,

SUMPTIBUS PHILIPPI, AC MARTINI VEITH, ET JOANNIS FRATRIS HÆREDUM.

ANNO MDCCXXXII.

PRÆFATIO AUTHORIS

Ad Benevolum Lectorem.

Ostquam annis superioribus in tui gratiam & obsequium in lucem publicam edidimus primo quidem Promptuarium Sacrum, deinde Ærarium Evangelicum; nunc superest ut promissionem nostram, qua tibi alios Tomos Morales de Virtutibus & vitiis in quibus materiæ morales copiosè dilucidantur, edendos polliciti sumus, reapse adimpleamus.

Præterquam quod Sanctissimum S. Philippi Nerii Institutum, quod in hac ejus Congregatione Oratorii Romani, ex Dei clementia profiteor, solemnem habeat ex Regula verbum Dei quotidie per quatuor distinctos, in mediam horam protensos, sibique mutuo immediate subsequentes Discursus, salubriter exponendi consuetudinem, de quo salutari valdeque proficuo exercitio Eminentissimus Cardinalis noster Baronius Tomo primo Annalium laudabilem facit mentionem, dum alium quemdam ex eadem Congregatione assumptum Cardinalem Tarugium, qui una secum uno eodemque tempore Sancti Philippi Nerii discipulus fuit, ob diu continuatum hoc sermocinandi exercitium, nobili Elogio DUCEM VERBI appellat; ac proinde licet inficiari nequeam, me ob continuatum multis ab hinc annis præfatum quotidianæ prædicationis ministerium, non modicam in hisce libris conscribendis persensisse facilitatem, tametsi ut plurimum in Discursibus meis de aliis materiis longe ab iis, quæ in hisce Tomis tanguntur, diversis, & speciatim multos Sacræ Scripturæ libros in sensu morali explicando, differuerim.

Porro inter materias morales eas dumtaxat studiose mihi selegi, quas tibi utiliores magisque necessarias futuras esse duxi, easque per modum Tractatuum & Discursuum distribui & fusius extendi; præsertim ob oculos habens, quod licet non solum varii, sed etiam multi Divini Verbi Præcones tam in Festa quam Anni Dominicas in lucem prodierint, non tam omnibus

omnibus omnimode pro qualitate Personarum vel locorum sufficientiam præstent, quod tamen hic abundantissime peragitur; verum etiam, non omnibus, prout dici solet, *detur ire Corinthum*, hoc est, locupletiores visitare Bibliothecas, & ex ipsismet fontibus haurire aquas SS. Patrum, quæ tamen hic abunde & sine magno pecuniarum dispendio hoc in Opere copiosissimæ hujus Bibliothecæ Moralis, quæ in multos annos gloriose prædicandi subministrat divitem materiam, in qua modo datur quasi quædam luxuries undique evagandi, quod nec Auditoribus utile nec Tractanti videtur accommodum, sed magis utrimque si in unius materiæ filo pergatur, proficuum, prout non solum doctiorum testimonio, sed etiam proprio experimento patebit, comparare poteris. Ut vel hoc solum nomine etiam Laborem meum tibi gratum acceptumque futurum esse plane confidam, maxime si finem consideres, quem in hisce materiis conscribendis mihi assidue propositum habui, qui certe alius non est, quam ut animarum spirituali lucro & saluti, pro debilis ingenii mei viribus & exiguo talento cooperari in Domino possim, sic enim me adimpleturum esse ratus sum, quod prædicatorem Evangelicum monet S. Pater noster Philippus, quodque cuidam Ecclesiastico modum verbum Dei utiliter annuntiandi sibi præscribi cupienti respondit Sanctus Genevensium Antistes, Franciscus Salesius, cujus hæc sunt è Gallico in Latinum sermonem translata ipsissima Verba. *Finis prædicatoris unicus hic esse debet, ut peccatores per iniquitates suas mortui ad gratia vitam redeant: justi vero qui vita spirituali feliciter gaudent, sese magis magisque perficiendo abundantius eamdem possideant; Denique quemadmodum Deus Jeremiæ Prophetæ præcepit, ut evellas & destruas vitia & peccata, & ædifices & plantes virtutes & dona vitæ perfectioris.*

Cæterum libens agnosco omnes hactenus à me in lucem editos Libros, & inter eos HOSCE PRÆCIPUE ESSE, velut centonem quemdam ex variis Scripturæ locis, Sanctorumque Patrum, aliorumque insignium Authorum sententiis & Doctrinis undique refertum, & celeri calamo, sine methodo, & ordine neglectisque bonæ Locutionis, stylique comptioris & elegantioris Regulis Rhetoricis obiter congestum; *veruntamen insuper ingenue fateor & protestor, me adnihil aliud aque contendisse, quam ut nudam tibi & abundanter quidem subministrarem materiam, cui Lectorum quilibet pro suo talento eam inserere formam facile poterit, quæ suopte ingenio vel maxime arrideat.*

Omnino etiam mihi persuasum habeo, quod (nisi Typographi vel Correctores erraverint, suoque, ut fieri ab iisdem assolet, officio defuerint) in allegationibus me sincerum atque fidelem experieris; in quibus diffusus sum valdeque copiosus, ob commodum & utilitatem eorum, qui loca illa Marte proprio inveniendi nec tempus habent, nec commoditatem. Si tamen aliquos in hac parte errores deprehenderis, ab iis facili negotio me excusabis, si longam, quæ Romam, ubi continuo resideo, & Venetias inter, ubi primi Tomi primum Italice prodierunt in Lucem, vel etiam Francofurtum intercedit, distantiam considerare libuerit, licet ab iis qui per propriam ignorantiam aut inadvertentiam irrepserunt erroribus excusare me non possim, nec velim, sed potius tuam benigne Lector interpellem æquanimitatem, ut si quos tales inveneris benigne ignoscere digneris, nam *sæpe etiam bonus dormitat Homerus.* Denique obtestor te, devote Lector, ut tuis ardentibus precibus Deum pro me obsecres, ut studia (quæ ad majorem sui nominis gloriam dirigo) unice à me intentum assequantur finem, salutem videlicet animarum, mihique constantem impertiatur corporis sanitatem & habilitatem mentis hisce materiis conscribendis convenientem; meam etenim debilitatem libenter agnoscens dico cum Apostolo: *Non ego, sed gratia Dei mecum.* Vale feliciter, meisque studiis utiliter fruere.

CENSURA.

R Di Adm. Patris JOSEPHI MANSI Bibliotheca prædicabilis iterato impressa utiliter admodum evulgabitur, in qua verbi divini præcones amplam concionum materiam invenient, & omnis generis argumenta congrua ad inculcandum fidelibus verarum virtutum exercitia, & oppositorum vitiorum fugam, quibus solis perveniri potest ad portum salutis æternæ. Ita censui hac 19. Aprilis 1701.

Arnoldus Eyben Cath. Antverp.
Can. Theol. Librorum Censor.

INDEX

INDEX AUTHORUM,

Quorum Libris Author in Compilatione Bibliothecæ Moralis usus fuit.

A.

ABdias Babylonicus.
Absolon Abbas,
Acta Ecclesiæ Mediolanensis sub S. Carolo Card. Borromæo Archiep. Mediolanensi.
Adrichomius,
Ægesippus.
Ægidius Romanus S.R. E.Card. Ord.Eremitarum S. Augustini.
Ælianus.
Æneas Sylvius.
Æsopus.
Agellius Congreg.Clericorum Theatinorum.
Alanus.
B.Albert.Magn. Episc. Ratisp. Ord.Præd.
Albertus Picus Comes Mirandulanus.
Alcasar.
Alcuinus Monachus Ord.S.Benedicti Præceptor Caroli Magni.
B, Algerus.
Alexander ab Alexandro.
Alexander Alensis Ord, Minorum.
Aloysius Lipomannus EpiscopusVeronensis.
Aloysius Novar. congr. Cler. Theatinorum.
Alphonsus Rodriquez Soc.Jesu.
Alphonsus Salmeron,
Alphons. Tostatus Episcopus Abulensis.
Alphonsus Valmerannus.
Alphonsus Vaisliegas.
Alvarus Pelagius Episcopus Sylvensis.
Amalaricus.
S. Ambrosius Doct. Eccl.Episc. Mediolanens.
Ambrosius Catherinus Ord.Præd. Episcop.
Amphilochius.
S. Anacletus Papa.
S. Anastasius Synaita.
Anastasius Monachus.
Anastasius Diaconus.
S. Andreas Cæsariensis.
S. Andreas Cretensis.
Andreas Capella,
Andreas Masius.
Annales Ecclesiastici Baronii.
Annales Ecclesiasti Raynaldi.
Annales Cistertienses.
Annales Ord. S. Francisci.
S. Anicetus Papa.
S. Anibertus.
S. Anselmus Episc. Cant. Ord S. Benedicti.
S. Antiochus.
Antiochus Monachus.
S. Antonius Magnus. Abbas.
S. Antonius de Padua Ord. Minorum.
S. Antonius Archiepis. Florentinus.
Antonius Senensis Ord. Prædic.
Apollinarius.
Aponus.
Apophthegmata S. Francisci.
Aquila.
Arabica Versio.
Arethas Episcop. Cappadociæ.
Arias Montanus.
Aristoteles Stagyrita Philosophus.
Arnobius Episcop. Veronensis.
Arnoldus Carnotensis.
S. Asterius.
S. Athanasius Doct.Eccles.Episc. Alexand.
Athenæus.
S. Augustinus Doct. Eccles. Episc. Hippon.
Aulus Gellius.
Author Operis Imperfecti.
Author Historiæ Ecclesiasticæ.
Author IncognitusOrd.Carmel.

B.

BAlduinus.
Bartholomæus PisanusOrd Minorum.
S. Basilius MagnusEpisc.Cæsar.in Cappad.
S. Basilius Seleucus.
V. Beda Monachus Ord. S. Benedicti.
Benedictus Pererius.
Bencejus.
Berengarius Abbas.
S. Bernardus Abbas Claravalens.
Bernardus Luxenburgensis.Ord.Præd.
S. Bernardinus Senensis Ord. Minor.
Bernardinus.
Bibliotheca SS. Patrum.
Biblia Arabica.
Biblia Græca.
Biblia Hebraica.
Biblia Regia.
Biblia Syriaca.
Biblia Tigurina.
S. BirgittaRevelationes.
Blasius Viegas Soc. Jesu.
Boëthius Severinus.
S. Bonaventura S. R. E. Card. Episc. Albanensis Ord. Minor.
Bonartius.
S. Bonifacius Archiepiscop. Mogunt.
Bonlduicus.
S. Bruno Coloniens. Patriarch. Carthusian.
Bullarium Magnum.

C.

CArolus Sigonius.
Cœlius Rhodiginius.
Cæsar Card. Baronius Congregat. Oratorii Romani S. Philippi Nerii.
Cæsar Franciotti.
S. Cæsarius Arelatensis.
Cæsarius Heisterbacens.
Capitolinus.
Cassiodorus.
S. Catharina Senensis Ord. Præd.
Catechismus historialis.
Catechismus Novitiorum.
Catena Græcorum Patrum.
Causini Aula Sancta.
Celada.
Chaldaica Versio.
Chavassaus.
Cicero.
Cineas Orator.
S. Claudianus.
S. Clemens Alexandrinus.
S. Clemens Romanus.
Columella.
Concilium Aquisgranense.
Concilium Basilense.
Concilium Bituricense An. 1584.
Concilium Burdigalense An. 1583. 1587. & An 1624.
Concilium Coloniense.
Concilium Ephesinum Oecumenicum.
Concilium Gallicanum post Tridentinum.
Concilium Lateranense.
Concilium Matisconense sub Pelagio.
Concilium Mediolanense.
Concilium Narbonense An. 1551. 1609.
Concilium Parisiense sub Greg. IV. an. 827.
Concilium Toletanum.
Concilium Tridentinum Oecumenicum.
Concilium Turonense an. 1583.
Conciliorum Tomi.
Conradus Clingius.
Corderius Soc. Jesu.
Cornelius Fauensius Episcopus.
Cornelius Jansenius Episcop. Iprensis.
Cornelius à Lapide Soc. Jesu.
Cornelius Tacitus.
S. Cyprianus Martyr.
S. Cyrillus Alexandrinus Ord. Carmelit.
S. Cyrillus Hierosolymitanus.

D.

DEcreta Ecclesiæ Gallicanæ.
Decretum Gratiani.
Demosthenes.
Diadochus.
Didacus Baeza.
Didacus Stella Ord. Min. Francisci.
Dio
Diogenes Laertius.
Diodorus Siculus.
S. Dionysius Alexandrinus.
S. Dionysius Areopagita.
Dionysius Carthusianus.
Dionysius Rickelius Carthusianus.
Discipulus.
Doctrina Patrum.
Dominicus Soto Ord. Prædicat.
S. Dorotheus.
Drogo Hostiensis.
Dydimus.

E.

ELias Cretensis Commentator Nazianz.
Eligius Noviomensis Episcopus.
Emanuel Sa Soc. Jesu.
Ennodius.
Epictetus Philosophus.
S. Epiphanius Episcopus.
S. Ephrem Syrus.
Erasmus Roterodamus.
S. Eucherius Episcopus Lugdunensis.
Eusebius Cæsariensis.
Eusebius S. Hieronymi Discipulus.
Eusebius Emissenus.
Eusebius Gallicanus
Eusebius Historicus.
S. Euthymius.

F.

FAmianus Strada.
Fernandez.
Florentundus Remundus.
Flores Exemplorum.
S. Fortunatus.
Franciscus Arias Soc. Jesu.
S. Franciscus Assisinas Patriarcha Ordin. Minor.
Franciscus Benzonius.
Franciscus Fevardentius Ord. Minor.
Franciscus Petrarcha.
Franciscus Ribera Soc. Jesu.
S. Franciscus Salesius.

Fran-

INDEX AUTHORUM.

F I N I S.

INDEX TRACTATUUM ET DISCURSUUM

TRACTATUS I.

De Abstinentia, Jejunio, Sobrietate.

Continens Discursus XVIII.

Disc. I. Multæ considerantur abstinentiæ & jejunii conditiones, ad hoc ut meritum habeant, dicique possint virtutes.

II. Appetitum etiam rerum vilium vitiosum esse posse ostenditur; jejunium, quod excessivo & delicato cibo compensatur, veluti adulterium reprobatur: è contra ut jejunium Deo gratum sit pauperi dandum est, quod ea parsimonia abstinentiæ lucramur; henque ex libenti animo, non vero ob vanam gloriam servari debet.

III. Primum præceptum protoparentibus nostris in ipso mundi exordio impositum, abstinentiæ fuit, quam Christus ad exemplum suorum sequacium in omni rigore implevit; in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, cùm Deo summè grata existat.

IV. Jejunium quidpiam angelicum & divinum in se continet, nosque Deo similes reddit.

V. Abstinentia & jejunium media sunt efficacia, ad cœlum nobis aperiendum, nosq; ad gloriæ possessionem transmittendos.

VI. Sobrietas & temperantia victus, ad divinorum mysteriorum, cœlestiumque revelationum notitiam nos disponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam sapientiam, beneque faciendam orationem auxilia præstat.

VII. Jejunium ad sanctitatem acquirendam cooperatur, estque illius fundamentum; quod Sancti egregiè observantes, plurima patrarunt miracula.

VIII. Per jejunium eradicantur vitia; eoque mediante Moyses legem Dei accepit, ad cujus etiam observantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inferendo, aliaque bona communicando, interque illa pacem præcipuè & tranquillitatem publicam.

IX. In virtute jejunii victoria adversùs sensualitatem reportatur, ipseque spiritus carni principatur.

X. Concupiscentiæ carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à castitate sobrietas umquam dissociatur.

XI. Abstinentiam, fortem adversùs dæmones armaturam esse, Christi jejunantis exemplo ostenditur.

XII. Abstinentia & jejunium, ad inimici infernalis tentationes & insultus superandos, vires animique robur subministrant.

XIII. Ninivitarum exemplo, jejunium opportunum ad abolendum peccatum, nosque ab eo præservandos, nec non ad placandam divinam justitiam, aliunde per gulam & abstinentiæ transgressionem graviter irritatam, remedium esse ostenditur.

XIV. Per varia Sacræ Scripturæ loca, aliasque historias, per jejunii merita, multas fuisse gloriosè obtentas victorias, ostenditur.

XV. Jejunia saluti etiam corporali conducunt, faciuntque, ut homines in optimo vitium vigore & sanitate, diu vivant.

XVI. Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præsertim verò Eleëmosyna, sanctificari desiderat.

XVII. Jejunium ad vitia eradicanda ordinatur, & ideo specialiter placet Deo; necessum est autem, ut non modo corpus, sed & omnes sensus spiritualiter jejunent.

XVIII. De mysteriis jejunii quatuor temporum & quadragesimæ; deque finibus, in quos hæc jejunia ordinantur: contra eos, qui illa facillimè transgrediuntur, vel ob metum lædendæ sanitatis, vel sub aliis prætextibus ab illis se eximunt. Recensentur quoque exempla Sanctorum quorumdam, abstinentiæ jejuniorumque virtute insignium.

TRACTATUS II.

De Adulatione.

Continens Discursus XII.

Disc. I. Inimicus infernalis, primus adulationis author & instrumentum fuit; ideoque vitium hoc diabolicum esse ostenditur.

II. Dæmon per hoc vitium, eos, qui perfectiores sunt & sanctiores, quantum potest, seducere satagit.

III. Adulatio oleo, limæ, pesti, echo, umbræ & speculo assimilatur; unde aliquæ adulatorum proprietates examinantur.

IV. Adulator per adulationes in vitiis fovet, suisque culpis magis illaqueat.

V. Qui per adulationem efficiunt, ut vitia virtutes esse appareant, alienasque virtutes contemnunt, severè puniuntur.

VI. Adulationis dulcedo licet animam vulneret, mortemque eidem inferat, omnibus tamen placet.

VII. Longè melius est à detractoribus corrigi, reprehendi, injurias pati &c. quàm ab adulatoribus decipi.

VIII. Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tantò magis ejus exprimatur malitia, secumque hypocrisin subinfert, & ideo quantum Christo abominabilis sit, ostenditur.

IX. Adulatores Reipublicæ perniciosos, multarumque ruinarum causas & primam idololatriæ originem esse demonstratur.

X. Adulatio proprium lucrum & interesse pro objecto habet.

XI. Adulatores à Principibus magni æstimantur, utpote quorum intellectum excæcant, & veritatem abscondunt, quæ à paucis principibus libenter auscultatur.

XII. Multa considerantur damna, quorum adulatores causa existunt; variæ quoque illorum malæ, indignæ & viles qualitates, nec non quæ iis inferuntur severa supplicia, exponuntur, & considerantur aliqua circa hoc vitium remedia.

TRACTATUS III.

De Ambitione.

Continens Discursus XVIII.

Disc. I. Lucifer primus ambitiosus fuit, qui ambitionis venenum in cœlestem pariter & terrestrem paradisum, imo & in ipsum collegium Apostolicum invexit; ac denique ipsummet Dei Filium in idem vitium præcipitare attentavit.

II. Ambitio omnium est malorum origo, omnique legi naturali & divinæ renunciat, cunctarum quoque dissensionum, bellorum, stragum, hæresium, apostasiarum, imo & idololatriæ causa fuit.

III. Ambitiosi se prius dejiciunt, ut postea exaltentur; atque ad omne malum proclives sunt; estque aulicorum ad honores aspirantium propriissimum hoc vitium.

IV. Effrænæ dominandi desiderium intellectum excæcat, eorumque, qui ad honores evehuntur, naturam & mores in diversa commutat.

V. Superbi qui terrena avidè nimis concupiscunt, à cœlesti gloria excluduntur: unde dignitatum gradus etiam illis, qui ad eosdem à Deo sublimantur, periculosos esse, ex variis causis ostenditur.

VI. Sublimia loca, præcipitia vicina comminantur: fortuna quem exaltat, eumdem pariter deprimit: unde & viri perfectissimi, magnum sibi ea honoribus periculum conciliant.

VII. Vita & gloria mundana Magnatum hujus sæculi, quòd brevis sit, ostenditur, ipsaque dignitatum terrenarum fugacitas & instabilitas penitius consideratur.

VIII. Principes multis sunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideoque numquam sunt pleaè contenti, imo præ cunctis aliis,

aliis, gravioribus sunt semper insidiis obnoxii.

IX. Deducitur fusius eadem materia ex aliis argumentis.

X. Gravitas ponderis, quod honores (qui honos & onus dicuntur) secum afferunt, consideratur; variæque Prælatorum obligationes perpenduntur.

XI Ornamenta Aaroni quondam præscripta, præcipuè verò ea, quibus Episcopi uti solent, ritus item & ceremoniæ sacræ, in ipsorum honorem & reverentiam institutæ, eas subindicant virtutes, quibus ipsos præditos esse oportet, ipsosque ad majorem perfectionem obstringunt.

XII. Honores merita semper prærequirunt; & ideò indigni ad honores evecti, infamiam sibi majorem adsciscunt: quibus cogitandum est, quod reverentia illis exhibita non tam illis, quam dignitati, quâ fulgent, attribuenda sit; pœnæ quoque, quibus Deus in ambitiosos animadvertit, exponuntur.

XIII. Textus ille Apostolicus: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat:* examinatur; variæque adducuntur plurium sacrorum Interpretum, textus illius expositiones.

XIV. Illi, qui dignitates fugiunt & accipere detrectant, illis accipiendis digniores & aptiores sunt: pro quo argumento suadendo Christi, Moysis, Josue, Eldad &c. afferuntur exempla.

XV. Multos Dei servos, oblatos sibi honores pro viribus respuisse, per varia Sanctorum Novi Testamenti exempla ostenditur.

XVI. Prælaturæ Ecclesiasticæ à Christo non ad dominium, sed ad obsequium subditorum ordinatæ sunt: ideoque dominia etiam sæcularia ob onus & obligationes, quas habent annexas, honoratas aliquas servitutis species esse ostenditur.

XVII. Honores ambientibus, omnia molestiarum & periculorum genera occurrunt; estque insuper vana omnis eorum fiducia, qua viris Principibus innituntur.

XVIII. Ambitionis contagio ad omnes, etiam viros perfectissimos transfunditur; idque verum esse aliquibus exemplis demonstratur: ubi etiam ostenditur, quæ prælaturis obligatio & periculum adhærescat.

TRACTATUS IV.

De Amore Dei.

Continens Discursus XVIII.

Disc. I. CUm cor humanum sine amore existere nequeat, Deus illud ad suum amorem invitat: ostenditur dignitas objecti divini amoris, quod super omnia creata, cuncta in se bona superexcessivè continet; ac tandem honor consideratur, qui homini Deum amando accedit.

II. Præceptum charitatis primum & maximum nominatur, quia omnes leges & præcepta ad charitatem diriguntur: ipsa quoque charitas velut regina omnibus virtutibus imperat: aliæ quoque illius assignantur rationes.

III. Nullum opus bonum sine amore Dei quidquam valet: hic autem omnes res, etiam minimas, pretiosas efficit, & solus cœlo comparando sufficit, utpote ad quod securam brevemque viam sternit.

IV. Amor Dei natales suos directè Deo, in quo residet, attribuit; ipsique nos similes efficit & unit, ipsumque totaliter nostrum esse facit, ac demum nos cœli possessores constituit.

V. Amor Dei debita nostrorum peccatorum remittit, iisque pariter opponitur: item ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugnat.

VI. Amor vita est animæ, quæ valdè ingrata est, nisi Deum amet, qui tot modis salutem ejus curat: sive eamdem exspectando ad pœnitentiam, sive à peccatis præservando. Alia quoque considerantur hujus amoris motiva.

VII. Deus tantopere in nos beneficus consideratur, quia quocumque nos vertimus, per communicata nobis beneficia, amorem nostrum erga se exstimulat, cunctasque creaturas ipsum ad nobis serviendum ordinasse constat.

VIII. Alia Deum amandi motiva perpenduntur: quia ad hoc, ut illum amemus, esse quoddam adeo nobile, & ad ejus similitudinem factum, nobis contulit, cunctasque creaturas nostro servitio deputavit.

IX. Variæ instituuntur amoris Dei ponderationes, dum circa illa verba discurritur: *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, sed habeat vitam æternam.*

X. Majorem Deus in nos amorem in Redemptione, quàm in Creatione nostra ostendit: quia ipsemet in propria persona corpus assumendo passibile, redimere nos voluit: considerantur variæ inventiones, quibus Dei Filius usus est, ut magis pateretur.

XI. Amor Redemptoris erga nos tantus fuit, ut, quantò nos illum indignius tractavimus, tantò ille erga nos magis beneficus extiterit: idque per varios passionis ejus successus & eventus ostenditur: quæ proinde à nobis omnem vicissim amorem efflagitat.

XII. Beneficia vocationis ad fidem, justificationis, præservationis à multis peccatis & periculis, conservationis creaturarum, ad amorem Dei nos obligant: & hoc tributum aliunde multis titulis debitum remuneratur.

XIII. Quia Deus, ut à nobis ametur, primo loco cor nostrum exposcit, varii explicantur modi, Deum ex toto corde, anima & mente nostra amandi.

XIV. Amor, quo ergo terrena bona ferimur, condemnatur, quando is amori Dei anteponitur; simulque amorem Dei & mundi se mutuo compati non posse ostenditur, eò quod inter se prorsus sint contrarii.

XV. Deus cor nostrum totum habere desiderat, adeoque divisionem in amore odit, cum sit instar sponsi valdè zelotypus: in cujus probationem aliquæ considerantur Veteris Testamenti figuræ.

XVI Æstimatio, quam Deus de amore nostro habet, nos ad illum sine limite amandum obligat, maximè cum totum illius lucrum, nostrum sit, perque ipsum omni debito nostro satisfaciamus.

XVII. Præceptorum observantia amore, qui omnia quantumvis aspera facilitat, suavis efficitur: Unde nemo excusare se potest, quod non amet, cum suave sit amare, & cuivis personæ adaptetur.

XVIII. Signa hanc amorem verè indicantia sunt sequentia; nimirum quòd sit operativus, quòd omni nos exuat affectu terreno, Deum super omnia desideret & cogitet, legem ejus adimpleat: tribulationes patiatur, & non sentiat: denique quòd sine ullo interesse aut commodo quæsito amet.

TRACTATUS V.

De Charitate in proximum, concordia & pace.

Continens Discursus X.

Disc. I. OMnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, perque illius adimpletionem, homines, cujusvis alterius legis observantiam & meritum adipisci ostenditur.

II. Non datur amor Dei sine amore proximi, hinc enim evidens est signum, quod Deus ametur, utpote qui in proximo, tamquam viva Dei imagine & effigie relucet.

III. Amor, quo Deus nos diligit, & cura, quam habet, ut nos eum diligamus, varia nobis motiva modosque insinuant, quibus proximos nostros diligere debemus.

IV. Charitas in proximos, nos veros fideles & in virtute fundatos esse ostendit: hujus autem dilectionis defectus & dissensiones convincunt nos dæmonis esse sequaces.

V. Ex varietate operationum in membris corporis nostri, varii deducuntur modi, charitatem & dilectionem erga proximos exercendi.

VI. Ex cœlo Empyreo, visione pacis, ex dispositione elementorum, item ex unius dumtaxat viri formatione, atque ex illius costa, fabricata unica solum muliere: nec non ex unica tantum à diluvio præservata familia Noëtica, solicitudo Dei, quâ unionem inter nos procurare voluit, consideratur.

VII. Per quorundam veteris Testamenti rituum & Scripturarum ponderationem, docetur, quantum Deus mutuam in-

ter nos concordiam amarit, oderitque dissensiones.

VIII. Eadem Dei sollicitudo, quâ concordiam & unionem inter proximos procuravit, ex multis Christi, in novo Testamento, operibus deducitur.

IX. Variæ considerationes circa præceptum, quo proximos, sicut nos ipsos amare tenemur, adducuntur.

X. Quanta cum facilitate, delectabilitate & lucro, debito fraternæ dilectionis satisfacere possimus: item hujus defectum dilectionis, reprobationis esse indicium ostenditur: varia quoque, ejusdem præcepti transgressoribus irrogata supplicia considerantur.

TRACTATUS VI.

De Angelis.

Continens Discursus XVI.

Disc. I. DE numero, distinctione & variis officiis Angelolorum, qui per continuum cœlorum motum, & causatas inde in rebus omnibus inferioribus influentias, mundum gubernant & dirigunt.

II. Angelis assignata est tutela regnorum: & ideo seps Synagogæ, & quovis tempore Ecclesiæ fuère defensores: prout ex multis exemplis deducitur, multaq; à nobis removent supplicia.

III. Angelos invitos esse ad inferendum nobis supplicia & pœnas; valde autem ad nobis benefaciendum, Deumque nobis reddendum propitium, proclives esse ostenditur.

IV. De Angelorum, in exequendis Dei jussis, ad nostrum bonum cedentibus, velocitate & promptitudine: ubi etiam illos nobis, post Christi incarnationem & nostram redemptionem; majorem exhibuisse amorem, ostenditur.

V. Dignitas Angelorum ostenditur: nec non, quod hac non obstante, in variis ministeriis nobis servire non fuerint dedignati, varias in nostrum obsequium species assumendo.

VI. Angeli nos adjuvant, ut in prosperitate innocenter vivamus, nosque à multis periculis spiritualibus & corporalibus eripiunt.

VII. Super illa Psal. 90. verba: *Angelis suis Deus mandavit de te &c.* variæ instituuntur considerationes.

VIII. De defensione & prælijs Sanctorum Angelorum, adversus inimici infernalis tentationes, insultus atque insidias in beneficium nostrum.

IX. Angelorum in fine vitæ nostræ adversus dæmonem auxilia, ipsorumque pro nostra salute intercessiones perpenduntur: adversus illos autem, qui nullum ex illorum custodia retulere profectum, in extremo die judicii testes erunt.

X. Angelos, licet nostram reprobationem prævideant, numquam tamen nos totaliter deserere probatur: ubi simul agitur de auxiliis, quæ nobis subministrant, ut à peccati statu egrediamus, exemplo ex carcere exeuntis Sancti Petri, per quem peccator præfiguratur.

XI. De cura & lætitia Sanctorum Angelorum, qua per salutem & pœnitentiam nostram perfonduntur, variæque illius lætitiæ causæ adducuntur, & specialiter utilitas, quam inde ob cœlestis Jerosolymæ restaurationem reportant.

XII. Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipsi nos rectè instituere docent, & simul cum omnibus aliis operibus bonis, per patrocinium ipsorum, corroborant & Deo præsentant.

XIII. Angelos, licet nobis hic in terris ministrent, per hoc tamen minime impediri ostenditur, quo minus Deo assistant & visione beatifica fruantur; imò insuper probatur, quod ipsorum in Deum continuò defixus obtutus, ipsos de nostra salute magis sollicitos efficiat: tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant; deque exhibenda à nobis ubique Angelis reverentia.

XIV. Angelorum conversatione frui possumos, dum ea, quæ ipsis placent, imitamur; qualia sunt hospitalitas, eleëmosyna, pax, recessus à mundo, humilitas, labor &c.

XV. Castitas & continentia Angelis nos similes facit, eorumque pro hujus virtutis conservatione, sæpe experimur tutelam; & è contra illius transgressores ab iis illata sæpe experiuntur supplicia, utpote qui vitium huic virtuti contrarium valde execrantur.

XVI. De gratitudine nostra Angelis debita, qui se liberalitate remuneratos esse censent, dum legi Dei & consilia ipsorum morem gerimus; deque exhibenda illis ubique reverentia, utpote qui nobis semper præsentes existunt: ipsorum denique auxiliis cooperandum esse docetur; quia nostra culpa est, si per illa non proficiamus.

TRACTATUS VII.

De Anima ejusque Salute.

Continens Discursus XIX.

Disc. I. MOdica æstimatio, qua animam appretiamur, ex modica oritur notitia, quam ex defectu applicationis nostræ de ipsa habemus, hæc enim è nobis ad quævis alia extenditur, præterquam ad unicum hoc tanti momenti negotium.

II. Anima creata fuit, non verbo Creatoris, sicut alia opera, sed cum ejusdem consilio, qui spiraculo oris sui esse illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plasmavit: Unde anima in solo Deo satisfactionem & quietem invenit.

III. Varia tanguntur mysteria, ob quæ sapientia increata animæ adeo nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plasmatum.

IV. Examinatur, in quo consistat hoc, quod anima ad imaginem Dei creata sit; idque similitudinibus statuæ, picturæ & speculi elucidatur: variæ denique moralitates tanguntur.

V. Pulchritudo animæ & similitudo, quam habet cum Deo, cum hæc in innocentia & virtutibus consistat, per peccatum perdi potest & deformari; simulque ostenditur, animam à Deo similem ei creatam fuisse, ut tantò impensius illum amet.

VI. Varii Deum inter & animam considerantur paralleli, quoad similitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operibus suis habet.

VII. Homo, utpote parvus quidam mundus, opus quoddam, in quod absolvendum SS. Trinitas industriam suam collocavit: denique anima cœlum & gloria Dei, quia propter ipsam creatum est cœlum empyreum, quæ dignitas ad illam tantò majoris æstimandam nos obligat.

VIII. Anima est Paradisus & locus deliciarum Dei, ejusque templum, cujus proinde amplitudo, maximè, quam charitate mediante habet, consideratur.

IX. De excessiva animæ pulchritudine, quæ ad sui sponsalitium, ipsum Deum rapit: Hæc autem animæ venustas à virtutibus & innocentia Christiana dependet.

X. Ostenditur, quanta cura & custodia Deus animam prosequatur, gustus item sive gaudium, quo ob ejus salutem perfunditur, cujus etiam varia motiva considerantur.

XI. Ex pretio, pro animæ redemptione persoluto, deducitur, quanti Deus, qui perfectam illius notitiam habuit, eam æstimarit: imo & dæmon magni illam facit; adducuntur item nonnulla motiva, ad illam pro dignitate æstimandam.

XII. Quidquid Deus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una sola facturus fuisset: ubi etiam cura, quam de unaquaque in particulari habet, per parabolas ovis & drachmæ deperditæ, nec non per S. Thomæ Apostoli exemplum docetur; nec non quod nullus sit fastidiendus labor, licet is etiam pro una tantum anima fuerit impensus.

XIII. Singuli Redemptori nostro tantumdem obligantur pro anima propria, quantum obligantur in universali omnes; imò plus quam omnes, contra eos, qui propriam salutem spiritualem & æternam floccifaciunt.

XIV. De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere satagunt; quantumque Deus inde gaudeat, utpote qui animarum salutem tanto semper zelo prosequitur: causæ item adducuntur, cur in hoc ministerio negligentes simus.

XV. Anima animæ nostræ Deus est, quæ proinde moritur, dum Deum amittit, id quod per peccatum fit, quod lethiferum vulnus & venenum illius est: declaratur etiam, in quo sanitas animæ consistat, cui persæpe infirmitates corporales plurimum conte-

TRACTATUS VIII.

De Avaritia, divitiis, felicitate & bonis temporalibus.

Continens Discursus XXXI.

TRACTATUS IX.

De Bacchanalibus, Spectaculis, Comœdiis, Larvis, Comessationibus, aliisque similibus vanitatibus.

Continens Discursus XX.

Disc. I. Ministris Evangelii curandum est, ut Bacchanalia tamquam seminarium omnis peccati abolere possint: ostenditur etiam, quod Ecclesia tempus illud, quod à Septuagesima ad Quadragesimam usque decurrit, pœnitentiæ & planctui destinaverit, ac proinde illud in vanis dissolutionibus transigere Christianum hominem minime deceat.

II. Detestabilis esse ostenditur error mundanorum hominum, qui se per Bacchanalium dissolutiones ad Quadragesimalem observantiam disponere volunt: Multæque considerantur inordinationes, quæ exinde sequuntur.

III. Bacchanales dissolutiones multas secum subinferunt transgressiones; Spectacula etiam & Comœdiæ, præcipue prophanæ, omnium sunt malorum incentivum & instrumentum, utpote quæ nobis per illas vivacissime & tenaciter imprimuntur.

IV. Ostenditur Comœdias prophanas specialem esse obscœnitatis nidum, omnisque impudicitiæ causam & originem.

V. Choreas execrabiles esse ostenditur, utpote quæ honestatem offendunt, multorumque malorum causa existunt; quas proinde Deus summe detestatur, prout varia choreizantibus à Deo immissa supplicia comprobant; Dæmon quoque author illarum esse ex nonnullis adductis exemplis declaratur.

VI. Exploduntur larvæ, velut Christianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem variis in occasionibus graviter punitæ.

VII. Dæmon Bacchanalium author esse probatur, qui per illa animas nostras in æternam perditionem deturbare nititur.

VIII. Bacchanalia paganorum hominum reliquiæ & inventiones existunt, quibus olim Divinos Baccho cultus exhibebant, ideoque Christianos omnino dedecent.

IX. Pœnæ quas Deus in particulari & in genere Bacchanalibus operam dantibus immisit, accuratius considerantur, contra eorum sequaces, qui vel ex eo culpabiliores censendi sunt, quod per illa Deo dorsum obvertunt.

X. Gaudia præsentia ficta tantum sunt & apparentia; Suntque rosæ undequaque multis spinis obseptæ, quæ subito efflorescunt.

XI. Bacchanalia stultitiæ nomen merentur, siquidem per illa judicium rationis amittitur, maxime dum nos à sequela Christi apostatare faciunt.

XII. De insigni illorum lucro, qui hisce diebus Christi se sequelæ dedicant, cujus sibi gratiam & gloriam conciliant, sicut & ii qui se familiarem esse comprobant illorum amicum.

XIII. Nonnulla illuminatissimorum virorum adducuntur exempla, qui zelosos se Bacchanalium vanitatum hostes esse probarunt, ubi etiam aliquæ adducuntur Divinæ complacentiæ signa, quæ Deus illis exhibere dignatus est, qui hisce diebus, vanitatibus relictis ipsum sequuntur.

XIV. Deo acceptum & perfectum est sacrificium, à gaudiis & voluptatibus, quas mundus hisce diebus larga manu dispensat, abstinere, & Christi disciplinæ se submittere.

XV. Deus illis, qui hisce diebus amore sui Bacchanalium recreationibus se privant, consolationem & dulcedinem communicat spiritualem.

XVI. Etiam virtuosis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda sunt, neque de propriis virtutibus nimium est præsumendum, alias enim in mediis occasionibus constituti misere corruent.

XVII. Per Christi patientis & morientis considerationem lumen acquiritur ad contemnendas voluptates quæ crucifixionis ejus causa fuerunt.

XVIII. Sancta Dei Ecclesia in Evangelio Christi nobis Passionem ob oculos ponit, ut per illam à præsentibus nos dissolutionibus coerceat, eosque qui veri Christiani sunt, exploret.

XIX. De Eutrapelia, id est, honesta recreatione, quæ servatis conditionibus debitis virtuti attribuitur.

XX. Universalem Bacchanalium torrentem sine læsione animæ, aut offensa Dei secure evasisse, singulare Dei donum est, pro quo Deo gratias agere debemus, sicut & pro eo, quod sufficiens nobis Lumen communicarit, ad cognoscendum quod gaudia hæc tandem in pulvere & cinere terminentur.

TRACTATUS X.

De Beatitudine seu Gloria cœlesti.

Continens Discursus XX.

Disc. I. Cœlestis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi potest.

II. Cœlestis Paradisus pro nobis conditus fuit, utpote ad cœlestem gloriam possidendam creatis, ideoque ad hanc nos Deus super omnia invitat, licet nos illam inerter negligamus.

III. De amplitudine & immensitate cæli empyrei, in cujus comparatione terra non nisi punctum est, hæcque differentia ab illo qui Cœlum aspicit, facile agnoscitur.

IV. Ex bonorum terrenorum aspectu, in cœlestium notitiam devenitur, unde supernæ Jerusalem pulchritudo, delitiæ, opulentia, elegantia & lux fusius consideratur.

V. Beati omnes, utpote coronati Reges, in solio Majestatis sedentes, potentes erunt in cœlis.

VI. Tractatur de animarum beatarum & corporum ipsorum pulchritudine, & de dotibus claritatis, impassibilitatis, agilitatis, & subtilitatis, quibus corpora adornabuntur, restaurabunturque omnes illius defectus.

VII. De gaudio & lætitia beatorum, qua ex divinæ faciei aspectu perfundentur, utpote in qua omnigena pulchritudo videtur; variaque considerantur gaudia, quæ stabilia, omnisque tristitiæ expertia existunt.

VIII. Superabundantes gloriæ cœlestis delitiæ, ex consolationibus quas Deus servis suis etiam inter tormenta & dolores communicare solet, deduci possunt: Quilibet beatus participabit de alterius beati gaudiis, frueturque & onietur Deo omnis gaudii fonti; & ideo hic flendum est, ut ibi gaudere possimus.

IX. Quod Beatitudo omnia in se delitiarum genera includat ex similitudine Mannæ demonstratur; & quidem si delitiæ cœlestes cum terrenis conferantur, quantum illæ his superiores sint, facile videtur.

X. Varii gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus considerantur, utpote in qua invenitur, quidquid volumus, aut desideramus.

XI. De Paradisi gloria sub sumptuosi cujusdam convivii metaphora & allusione discurritur.

XII. De unione mutua Beatorum, quam habent in cœlis deque mutua gaudiorum inter se participatione tractatur.

XIII. In cœlo omnes beati unam quasi habent voluntatem, ex qua in cœlesti Jerusalem magna inter beatos unio & concordia derivatur, ad quam amor & Charitas aditum præbet.

XIV. Quisquis in cœlum oculum suum dirigit, omnia quibus hic in terris frui potest, facile contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur; unde quanti valoris unica tantum cœlestis torrentis stilla sit, ponderatur.

XV. Beatitudo immunis est ab omnibus miseriis, periculis, pœnis, culpis, aliisque hujus vitæ laboribus; Et ideo beati lætabuntur, quod portum secure tenentes evaserint Infernum.

XVI. De gaudiorum quibus beati fruentur stabilitate, quippe quæ numquam deficient, cum bona hujus vitæ contra continuæ mutationi sint obnoxia.

XVII. Oculi nostri in cœlum figendi sunt, si bona terrena contemnere velimus.

XVIII. Consideratio & spes bonorum cœlestium, vanitatem nobis indicat bonorum terrenorum; Ubi agitur contra eos, qui de præsentibus tantum gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes.

XIX. Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram quam cœlum faciunt, quibus Dæmon & omne malum communiter prævalere solet.

XX. Vet-

XX. Verba illa: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, varie exponuntur.

XXI. Quisquis cœlum aspicit, jugum legis libenti animo portat: Et ideo Evangelii sectatores plus patiuntur, quam qui in antiquo Testamento vixerunt; cum jam apertus sit Paradisus, cujus consideratione omnia facile sustinentur.

XXII. Mundus favorabilis ab eo facile contemnitur, cujus oculi in cœlestem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adversitas sustinetur, dum spe æternæ retributionis suavis esse videtur.

XXIII. Christus quidem regnum cœlorum nobis consignat, sed cum eodem onere, quo ille idipsum acquisivit, id est, sub onere Crucis & Passionis, quæ regnum ipsius fuit.

XXIV. Quisquis ad Paradisum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum & tribulationum hujus vitæ ensem transire debet.

XXV. Passionum & tormentorum libenti animo toleratorum merita viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt.

XXVI. Variæ gloriæ cœlestis & electorum considerantur allusiones & figuræ, in quibus passionum sustinendarum fit mentio; ubi etiam illorum reprehenditur negligentia qui Cœlum deserunt, ne pati cogantur.

XXVII. Sola divinorum præceptorum observantia ad beatitudinem acquirendam sufficit, estque hæc in nova lege facilior, quam in antiqua, eo quod in sola charitate fundata sit, quæ sola in cœlos aditum præbet.

XXVIII. Ostenditur Salvatorem non voluisse obligare omnes, ut per eamdem Passionis viam ad cœlum transeant, per quam ipse illud obtinuit, sed multas aperuisse vias faciles, per quas cujuslibet status & professionis homines transire ad salutem æternam possunt.

XXIX. Aditus ad cœlum facilis est, cum Christus magna cum aviditate illud nobis offerat, dicendo: Regnum Dei intra vos est: Quæ verba variis considerationibus illustrantur.

XXX. A multis parum admodum pro cœlo penditur, quia Deus illud à nobis pro illo acceptat, quod habemus, etiam solam bonam voluntatem, si plura dare nequeamus: & ideo velut in vehiculo ad cœlum proficiscimur.

TRACTATUS XI.
De Blasphemia.

Continens Discursus XIII.

Disc. I. Nonnullæ adducuntur definitiones & distinctiones Blasphemiæ, quæ valde aggravatur per vibrantem blasphemantis, & Majestatem injuria affectam, quæ Deus ipse est, utpote qui directe offenditur à blasphemante.

II. Blasphemi linguam suam in cœlum ponere, & contra Deum se erigere non dubitant: ac proinde ab eo miraculose in lingua sæpe castigati sunt, cujus varia adducuntur exempla.

III. Per varias sententias & sanctorum PP. authoritates hujus peccati aliis omnibus deterioris gravitas consideratur, & nonnulla blasphemis à Deo immissa supplicia recensentur.

IV. Blasphemia in multis Scripturæ locis præ horrore expresse non nominatur, sed circumscribitur; Ostenditur etiam quod animalia bruta plus Deum venerentur, quam homines, licet Deus horum, in lege Evangelica præcipue, Pater & Benefactor existat.

V. Deus se blasphemis implacabilem exhibet, nec ullus pro illis mediator aut intercessor existit, & ideo ut plurimum impœnitentes moriuntur, suæque reprobationis signum in seipsis manifestum deferunt. Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blasphemis intercedere, aut se interponere nolunt.

VI. Blasphemia modicæ in Deum fidei indicium existit, utpote quæ fidei opponitur, ac proinde Concilia & summi Pontifices atroces contra illam statuerunt pœnas, Divinaque justitia per supplicia illis miraculose immissa acriter in eos animadvertit.

VII. Blasphemia idioma est Dæmonis & damnatorum: quo eodem idiomate Antichristus filius perditionis loquetur, adducuntur etiam nonnulla blasphemorum exempla, quos Dæmon è medio sustulit.

VIII. Blasphemare est Filium Dei de novo flagellare & crucifigere, estque peccatum longe gravius illo, quod Judæi commiserunt.

IX. Varia considerantur in pœnam blasphemiarum immissa supplicia, & maxime variæ exercituum strages; Duodecim quoque enumerantur maledictiones in hosce sacrilegos pronuntiatæ.

X. Blasphemiæ varias populis superinducunt calamitates publicas, suntque multorum infortuniorum causa.

XI. Sacra Concilia blasphemiam funditus eradicare satagunt: idemque Patresfamilias, Episcopi, & Principes facere debent: Recensentur item pœnæ contra illos qui blasphemos accusare & punire negligunt, nec non & meritum ac lucrum eorum, qui condigne eosdem castigant.

XII. Proprias dissimulare injurias virtutis opus est, eas vero quæ Deo irrogantur dissimulare, impietas est: Et ideo si Deo cum ingenti commodo nostro placere volumus, à blasphemis alieni esse, eosque corrigere debemus.

XIII. Blasphemiæ in ipsos blasphemos communiter recidunt; ubi perstringuntur, qui in adversis Deo maledicunt, cum è contra benedicere deberent; variaque suppliciorum in sacrilegos istos recensentur exempla.

TRACTATUS XII.
De Calumniis.

Continens Discursus VII.

Disc. I. Calumniæ viros etiam sapientes & perfectissimos persæpe turbant, & totaliter subvertunt.

II. Calumnia cor vulnerat, idque ex factis quibusdam B. Henrici Susonis & quibusdam Scripturæ exemplis probatur. Considerantur etiam mala quædam, quæ ab illa derivantur. Denique Diabolus primus illius, author esse ostenditur, utpote cujus nomen idem significat quod calumniator.

III. De virtute, merito & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter & patienter sufferunt.

IV. Justi specialiter à calumniis infestantur, idque plurium Sanctorum, imo & ipsiusmet Christi Domini exemplis probatur.

V. Deum calumnias earumque falsitatem detegere probatur, quod etiam multorum Sanctorum, nec non Christi Domini exemplis ostenditur.

VI. Explicantur pœnæ & supplicia, quæ Deus calumniatoribus sæpius intulit.

VII. Adducuntur nonnulli Sancti, qui inter calumnias patientes fuerunt; Alii quoque qui ab iisdem fuere liberati. Inter calumnias bona conscientia magnum præbet solatium: Modi quoque explicantur, quibus ingens ex calumniis comparari potest meritum.

TRACTATUS XIII.
De carnis vitio, sive de luxuria, sensualitate, voluptatibus, deque fugiendis hujus vitii occasionibus.

Continens Discursus XXXV.

Disc. I. Carnis vitium generico nomine malitia vocatur, eo quod origo & causa sit omnium malorum, suosque sectatores in quemvis enormem excessum præcipitet.

II. Considerantur alia mala & damna, quæ à carnali concupiscentia derivantur, pessimique illius effectus & indicia declarantur.

III. Sub allusione ignis & proprietatum ipsius varii vitii carnalis recensentur effectus, quod instar flammæ omnes virtutes & bonorum operum merita devorat & consumit.

IV. Vitium carnis à Deo nos separat, ejusque notitia & lumine, nec non omni vero spiritu & devotione nos privat.

V. De connexione quam carnis vitium cum Idololatria habet, quia potens est medium ad procurandam in nobis apostasiam à fide.

VI. Carnis vitium origo & causa est hæresum, siquidem carna-

carnales homines ab hoc vitio seducti in multos labuntur errores.

VII. Carnales homines nidus & centrum sunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, nosque ad se præcipue per voluptates carnis attrahere studet.

VIII. Homines carnales inter alios peccatores maxime à Dæmone possidentur, & male ab eo tractantur.

IX. Vitium carnis in Scriptura Sacra Inferni nomine appellatur, quia sectatores suos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

X. Vinum carnis venenum æternæ mortis sub dulcedine abscondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

XI. De severitate divini judicii contra homines carnales, & de suppliciis & pœnis, quas à Deo implacabili ipsorum Judice reportabunt.

XII. Hoc carnis vitium causa est exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo, ubi nonnulla adducuntur suppliciorum exempla, quæ Deus personis particularibus immisit.

XIII. Sub allusione contagionis & pestilentiæ variæ in hujus vitii detestationem fiunt considerationes.

XIV. Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, sæpeque causant, ut in infirmitates & pericula mortalia incidat.

XV. De injuria gravissima quæ Deo per fornicationem irrogatur, dum hic lasciviæ alicui fœminæ posthabetur, cui membra Christi, id est, corpora nostra in prædam misere cedunt.

XVI. Circa deformitatem & immunditiam carnalis concupiscentiæ variæ considerationes instituuntur.

XVII. Carnis vitium excæcat intellectum, nobisque judicium & discursum eripiendo, bestiis nos similes efficit.

XVIII. De Concupiscentia carnali sub analogia laqueorum & retium disseritur, illamque hominem carnalem servum & mancipium efficere ostenditur.

XIX. Vitium carnis intellectum, mentem, & animam nostram ita absorbet, ut illam de nulla re alia quam de voluptate & libidine sua explenda cogitare permittat.

XX. Multæ considerantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt; unde pœnitentia, quæ in illis sæpe reperitur, instabilis est & infirma.

XXI. Incauta cum mulieribus conversatio mortifera est, & multorum malorum causa, estque speciale Dæmonis instrumentum; ubi etiam quantum hic sexus facere, & à nobis obtinere valeat, ostenditur.

XXII. Quam illecebrosus & periculosus hic sexus sit ostenditur, siquidem in ipsius consortio etiam viri constantissimi periclitantur.

XXIII. Quam periculosa sit viri cum muliere frequens conversatio, exemplo Adæ ab Eva ad prævaricationem circa pomum vetitum inducti ostenditur.

XXIV. Viri etiam sanctissimi in carnis vitium prolapsi sunt, qui proinde hoc certamen aggredi semper timent, & ideo quoad hoc fugiendum est omne periculum, cumque omni circumspectione procedendum.

XXV. Sub metaphora spinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore assimilantur, Rosam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum, aliorumque fastidiorum spinis circumdatam esse ostenditur.

XXVI. Delectationes carnales cum dulcedine sua conjunctam habent magnam amaritudinem, siquidem carnalibus hominibus conciliant remorsum & tristitiam.

XXVII. Concupiscentiam carnalem insatiabilem, brevemque & momentaneam ejus delectationem, ideoque pœnarum æternarum pretio minime comparari debere ostenditur.

XXVIII. Ad restinguendum luxuriæ ignem singulare remedium est, ignem cogitare & infernum.

XXIX. Meditatio Sepulchri quod carnem nostram in putredinem, vermes & cinerem redigit, ad detestandam omnem delectationem carnalem, omnipotens est remedium.

XXX. Carnalem concupiscentiam fugere non sufficit, nisi simul etiam fugiantur occasiones & pericula, quæ illius sunt incentivum, vel fomentum.

XXXI. Prosequitur author eamdem materiam, probando quod impossibile sit, ut quis se in ignem occasionis ingerat, & incendium non concipiat; variæ etiam adducuntur rationes ob quas fugienda sunt pericula.

XXXII. In certamine contra vitium carnis fugere debemus, si de victoria obtinenda securi esse velimus; Referuntur etiam quorumdam cautelæ, qui etiam post mortem occasionibus se exponere detrectarunt.

XXXIII. Ad hoc ut quis se à vitio carnis præservet, necessum est, ut ad ea loca in quibus lapsus est alias, nunquam redeat, eo quod in iis facilis relapsus.

XXXIV. De circumspectione, qua viri etiam illuminatissimi usi sunt in evitandis periculis & occasionibus sensualitatis, quorum nonnulla adducuntur exempla.

XXXV. Judith prolixe defenditur, ostendendo quod in heroico illo facinore, quo necem Holoferni intulit, impudicitiæ periculo aut occasioni se minime exposuerit.

TRACTATUS XIV.

De Castitate seu virginitate.

Continens Discursus XXXV.

Disc. I. Virginitas desponsatur Christo; ubi quorumdam sponsorum adducuntur exempla, qui etiam in Conjugio virginitatem conservarunt; agitur quoque de eximia animæ castæ pulchritudine, cui adaugendæ verecundia plurimum cooperatur: hujus vero sponsalitii ornatum & dotem ipsammet virginitatem esse ostenditur.

II. Acceptissimæ agni immaculati sodales sunt Virgines, utpote quæ præ cunctis aliis ei placentes, ab ipso in sponsas adoptantur, & specialissime diliguntur

III. Virgines magnam cum Deo similitudinem habent, siquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quasi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores considerantur.

IV. Hæc virtus virginitatis suos in cœlo natales habet, ideoque velut divinum quidpiam in se continens, tota Natura humana superior existit.

V. Virgines Angelis sunt similes, qui proinde easdem suo dignantur amore, obsequio, & consortio; imo in multis rebus Angelis sunt superiores.

VI. Virginitas & castitas in multis S. Scripturæ locis, nec non à SS. Patribus frequenter Sanctitatis titulo condecorantur, siquidem in virtutis & perfectionis operibus se assidue exercent.

VII. Hæc virtus præ cunctis aliis Beatitudinis arrham & pignus nobis confert, estque via securissima, per quam velociter properamus ad cœlum.

VIII. Homines casti omne bonum possident, suntque à Deo pariter & hominibus plurimum dilecti, utpote à quo multos favores & dona specialia recipiunt; facile etiam in suis orationibus exaudiuntur & prosperantur, magnoque sunt vigore præditi, ut inimico infernali fortiter resistere possint.

IX. Honestas, velut verum Dei templum, corpus purificat & mundat, quod tamen non præstat, nisi fuerit cum puritate interna intime conjuncta; hanc vero, etiam post illatam corpori violentiam, minime perdi multis rationibus & exemplis convincitur.

X. Castitas ad scientiam & sapientiam comparandam plurimum confert, quia continentes plus de divino lumine participant, suntque ad sacrarum litterarum intelligentiam, cœlestesque illustrationes & revelationes capiendas magis dispositi.

XI. Excellens virginitatis & castitatis pretium consideratur, utpote pro quarum defensione multæ animæ fideles opulentissima quæque regna contempserunt, asperrimaque libenter subierunt suppliciorum & diræ mortis genera.

XII. Sub Symbolo lilii & floris variæ continentium & virginum exponuntur conditiones & elogia.

XIII. Status virginalis & Cœlibatus longe melior & excellentior

lentior est statu conjugali, estque ad cogitandum de Deo & rebus divinis expeditior & promtior; ad hoc tamen Castitas tam carnis quam spiritus simul conjuncta desideratur.

XIV. Castitas & continentia virtutes sunt difficiles & arduæ, quia carnis Lascivia, quæ nobis innata est & connaturalis, est inimicus quidam, qui nos semper & ubique comitatur, quemque nutrire cogimur; estque malum quoddam, quod licet magnam nobis perniciem afferat, à nobis tamen naturaliter diligitur & desideratur.

XV. Omnes continuum in nobis carnis prælium & luctam experimur, quam tamen omnes diligimus, suntque huic certamini omnes subjecti, etiam viri perfectissimi, magnumque virtutis specimen edit, qui in eodem constans est & victor evadit.

XVI. Castitas est species quædam Martyrii, in quo voluptates quas superamus, Carnificis munus exercent: ubi etiam de hac virtute sub titulo prælii differtur, in quo casti præ cæteris ad resistendum majores vires habere noscuntur.

XVII. Continentia speciale Dei donum est, quod proinde non per industriam nostram acquiritur, sed à Deo liberaliter nobis conceditur: Et ideo propter illud alii eo carentes minime à nobis sunt contemnendi.

XVIII. Casti solicite incumbere debent custodiæ internæ cogitationum, easque refrænare: ubi etiam recensentur mala, quæ ab his derivantur, nisi statim ab initio suffocentur.

XIX. De honestate sermonis, quam Sacra Scriptura iis præcipoe inculcat, qui de rebus turpibus, & de malis à verbis obscœnis, & discursibus lascivis provenientibus, nec non de motivis ad illa cavenda conducentibus, coram aliis disserere debent.

XX. De periculis oculi vagi & curiosi, qui carnalem in nobis Concupiscentiam accendit, ubi etiam quanto cum periculo conjunctum sit, videri à mulieribus, aut illas curiosius intueri.

XXI. Ad castitatem conservandam solitudo plurimum conducit, cui vel maxime sexus fœmineus deditus esse debet.

XXII. Ad acquirendam & conservandam continentiam multum confert maceratio & castigatio carnis.

XXIII. Castitas inter delitias & voluptates multum periclitatur, per corporis vero austeritates tuto custoditur.

XXIV. Gula continentiæ naufragium adsciscit, econtra vero sobrietas & parsimonia in victu magnum illi præbet subsidium.

XXV. Oratio castitatem promovet, pro cujus custodia magna opus est circumspectione, maxime in mulieribus, ut scilicet modeste se vestiant, oblata sibi munuscula respuant, & silentium simul cum sancta quadam rusticitate assidue observent.

XXVI. Ad reprimendas carnis occurrentes tentationes, & continentiam sartam tectam conservandam, plurimum confert honestæ occupationis assiduitas, & sollicita otii fuga, nec non corporis austeritates.

XXVII. Virginitas & continentia humilitatem, verecundiam, & sensuum custodiam conjunctam habere debet.

XXVIII. Qui castitatem intactam conservare desiderat, contra carnem suam assidue dimicare debet, non resistendo, sed fugiendo.

XXIX. In ejusdem argumenti confirmationem plura alia motiva in medium adducuntur.

XXX. Viri etiam sanctissimi & perfectissimi castitatem sæpe coinquinant, nisi occasiones pro viribus fugiant: Et ideo fugiendum est mulierum etiam spiritualiter & devote viventium consortium, eo quod majus circa illas sit periculum.

XXXI. Mulier scopulus quidam est, ad quem allidentes viri etiam sanctissimi facile corruunt, quod variis comprobatur exemplis.

XXXII. Idem quoque aliis exemplis & rationibus confirmatur.

XXXIII. Consideratur admirabilis Christi circumspectio & cautela, qua ad nostram instructionem cum mulieribus conversando usus fuit.

XXXIV. Cum quanto respectu virtuosi & perfecti homines cum iisdem mulieribus conversati fuerint, variis ex antiquo Testamento deductis exemplis demonstratur.

XXXV. Author idem argumentum varia Sanctorum novi Testamenti exempla allegando prosequitur.

TRACTATUS XV.

De Confessione, Contritione, & Conscientia.

Continens Discursus XVII.

Disc. I. DE Confessionis sacramentalis; tamquam summi nobis à Christo collati beneficii, origine & necessitate, in ordine ad salutem consequendam.

II. Variæ considerantur prærogativæ, & facilitas relucentes in Confessione sacramentali; & è converso difficultates recensentur, quibus in lege veteri peccatorum Confessio & expiatio innodata fuit.

III. Salvator noster concessam sibi à Patre peccata remittendi potestatem hominibus delegavit, ut indulgentiam ediscerent & clementiam.

IV. Excellentes edocentur conditiones, quibus illud, quod circa delicta nostra in Confessionis tribunali instituitur, eminet judicium, præ alio in judicum sæcularium tribunalibus, circa reos formari solito.

V. De animæ pœnitentis venustate, quæ per Confessionem emundata, decora comparet in conspectu Dei.

VI. De lætitia, tranquillitate & quiete, quam sibi bona cujusque confitentis acquirit conscientia.

VII. Raritas Confessionis peccatum inveterat in anima, quæ proinde debilis postea efficitur in virtutum exercitio, minusque potens ad tentationibus resistendum & vitiis.

VIII. Varia considerantur bona, quæ in nos Confessionis transfundit frequentia, vi cujus faciliter à peccatorum lepra mundamur, & de peccatorum venia certificamur.

IX. Confessio species est sacrificii, Deum placat, nos à temporalibus quandoque eripit suppliciis, novis ditat gratiis, secura ad Cœlum semita.

X. Confessio vires debilitat Dæmoniacas, quales mire prævaleot adversum nos, ubi à Confessionis frequentia recedimus.

XI. Molitur Diabolus, quantum potest, ut nos mutos efficiat, & à Confessione abstrahat peccatorum, quem tamen media Confessione sternimus, vitam consequentes, ex peccato in Confessione manifestatu, quod nobis mortem prius inferebat.

XII. Variæ adducuntur bonæ Confessionis circumstantiæ & conditiones, tam in universali, quam in particulari.

XIII. De dolore & compunctione peccatorum, deque motivis ad eam excitandam disponentibus.

XIV. De bono peccata non reiterandi proposito confitentibus necessario, cujus aliqua, an adsit, statuuntur indicia.

XV. Contra illos qui in Confessione statum nituntur occultare conscientiæ propriæ, & abscondere vel negare peccata sua.

XVI. De damno eorum qui peccata sua accusaturi, ea potius defendunt, excusant, & mentiuntur.

XVII. De examinis Conscientiæ instituendi utilitate, convenientia & methodo exacta.

XVIII. Detestabiles sunt quotquot à Confessione abhorrent, in eoque frequenter applicando sibi remedio vivunt negligenter.

XIX. Quantæ sit violentiæ verecundia nos à graviorum abstrahens peccatorum confessione, cujus insuper aliquot considerantur dispendia; docetur tandem erubescentiam ejusmodi esse penitus irrationabilem, quandoquidem in summum Dei ac nostri honorem & gloriam cedit confessio.

XX. Contra eos, qui impudenter prævaricantes, peccata verecundantur confiteri, evincitur totum hoc nil nisi illusionem esse Dæmoniacam; adducuntur denique motiva aliquot, propter quæ nequaquam erubescendum est in præsentia Confessarii

XXI. Exprobrantur illi qui sine ea, quæ Deo summe placita, & pœnitenti maxime utilis, & non minima satisfactionis pars est, verecundia confitentur. Alia attinguntur motiva ad superandum pudorem, qui nos in peccatorum silentium inducit.

XXII. De valore contritionis, media qua omne aboletur peccatum; ejusdem sistitur quoque Etymologia & definitio.

XXIII. Dolor ponderatur contritionis, qui ut validus sit, non

non ex timore servili, aut alio quocumque, sed ex amore Dei procedat, oportet, fundatus in spe remissionis, & proposito devitandi peccata & confitendi; ubi etiam tractatur de facilitate & difficultate contritionis.

XXIV. De conscientia naturaliter nobis impressa, cujus notitia nec ipsos quidem latuit gentiles; ea manifestos in Adamo, Eva, & Cain edidit effectus; exaudita bonos parit fructus, ast neglecta & contempta præsagium est pessimum.

XXV. Etiam inter prosperitates maximas mala cruciat & inevitabiliter remordet conscientia; culpam prodit, nec delitescere sinit, omni loco & tempore clamitat incessanter.

XXVI. De perturbatione, inquietudine, & cruciatu conscientiæ malæ; est judex contra se incorruptus, centrum Diaboli, tormentum ipso inferno atrocius.

XXVII. Eligendus est Confessarius bonus, compassione, prudentia, dexteritate, vitæ integritate, scientia, multisque aliis qualitatibus præditus.

TRACTATUS XVI.
De Consolationibus spiritualibus.
Continens Discursus XVIII.

Disc. I. IN servitio & Ecclesia Dei desudantes spiritualibus Deus restaurare solet consolationibus.

II. De abundantia & multiplicitate dulcedinum & illecebrarum spiritualium, quibus Deus dilectas sibi animas demulcet.

III. Deus singulariter titulo suavis gloriatur, qualem se exhibuit in suo in terras adventu; item de copiosa animæ suavitate, tamquam æternorum gaudiorum præludio, Item de centuplo sequacibus Dei in hac vita promisso.

IV. Lætitiæ spiritualis abundantia limites quandoque exuperans animæ, in ipsum etiam corpus redundat, eique consolationem & vigorem communicat.

V. Internum est animæ gaudium, nostris sæpe incognitum oculis; hoc non detestabilibus hujus vitæ bonis, sed divinæ gratiæ, virtuti, bonæque innititur conscientiæ.

VI. De spiritualibus bonæ Conscientiæ consolationibus, sub allusionibus sumptuosi cujusdam convivii disseritur.

VII. De variis bonæ Conscientiæ præconiis & effectibus.

VIII. Bonæ conscientiæ gaudium est utile, continuum, & stabile, utpote in Deo & non in transitoriis fundatum bonis. Conscientia bona gaudet propter vivam æternorum gaudiorum spem, nosque consolatur in tribulationibus.

IX. Omnis mundi consolatio & lætitia est ficta, apparens, instabilis, mœrore perfusa & remorsu.

X. Docetur Legem gratiæ longe esse amabiliorem & suaviorem lege Mosaica; Ubi & variæ exhibentur facilitatis & suavitatis jugi Christi prærogativæ.

XI. Dei servitium & legis ejus, quæ amor est, observantia, ingentem affert lætitiam, auxilium, & consolationem, ad portandum jugum Evangelicum.

XII. Invitamur ad spiritualium experientiam consolationum quæ reipsa vitæ divinæ dulcedinem perhibent & suavitatem.

XIII. Delitiæ & consolationes quas Deus suis impertit sequacibus, comparantur ad mundanas, fraude doloque plenas.

XIV. Delitiarum spiritualium manna in animas depluit timoratas, innocentes, & perfectas, cujus minime participes efficiuntur perversi.

XV. Delitiæ mundanæ contrariantur, obstantque divinis.

XVI. Pœnitentis vitæ rigor & austeritas ineffabiles causat spiritus dulcedines, licet diversum oculus videatur attingere externus.

XVII. Consolationes spirituales, quæ se etiam ad peccatorum pœnitentiam, & voluntariam omnium aliarum contradictionum extendunt tolerantiam, Relationem habent ad passiones, quas quis subit amore Dei, & non ob alios respectus.

XVIII. Juxta tribulationum pro Deo toleratarum mensuram, consolationum spiritualium crescit, imo & semper superexcedit abundantia.

TRACTATUS XVII.
De bonis & malis consortiis, deque utilitate & damnis eorum respective.
Continens Discursus XVI.

Disc. I. HOmini à prima origine innatus est societatis amor, quæ propter mutuam indigentiam unice inter nos est necessaria: ast dum similes nobis amamus, multa cum circumspectione meliores seu bonos oportet ut sodales eligamus.

II. Malæ Societatis efficacia perpenditur, & violentia in ordine ad pervertendum nos.

III. Maxime etiam virtuosos, magisque in divino servitio stabiles conversatio malorum pervertit.

IV. Citra miraculum & absque speciali Dei assistentia boni inter perversos non perseverant constanter, quibuscum conversari soli poterunt ii, qui in virtutibus stabiliti sunt, in majus bonum animarum illarum.

V. Boni cum malis conversando citius pervertuntur, quam convertant; siquidem natura nostra potius in vitia, quam in virtutes propendet.

VI. De variis malis & damnis, quæ justis eveniunt ex societate impiorum.

VII. Prosecutio ejusdem materiæ; hujusmodi tamen discriminibus subjecti non sunt, qui ex bono motivo aut fine consortiis se malorum immiscent.

VIII. Societas mala pesti assimilatur & veneno.

IX. Vel unicus socius malus sufficit ad corrumpendos multos bonos: qui nos diversis multoties bonis privat, & suppliciis implicat, quibus ipse obruitur.

X. Malis sodalibus Diabolus utitur tamquam efficacissimis ad nos pervertendos instrumentis.

XI. Nostrorum qualitas morum ex qualitate dignoscitur sociorum, quibuscum conversari gaudemus: unde virtuosi sint oportet, qui cum malis conversantur ad meliorandum eos.

XII. Malos utpote animæ perniciosos, ad Christi multorumque servorum Dei exemplum, devitare oportet, etiam repugnante sensu.

XIII. De bonæ Societatis utilitate, variisque aliis consortii malorum nocumentis.

XIV. De bonis quæ mali ex proborum conversatione hauriunt, deque aliis malis quæ justis infert Societas perversa.

TRACTATUS XVIII.
De Correctione fraterna.
Continens Discursus XVIII.

Disc. I. COrrectio sub præcepto tam Divino quam naturali obligat omnes, maxime Superiores: Estque valde conveniens & necessaria; ideoque summa cum sollicitudine & prudentia adhibenda.

II. Correctio neglecta fovet omne vitium & malum exemplum; prudenter autem adhibita multum fructum affert: Est enim velut ferrum Chirurgicum, quod feriendo medelam adfert: Ubi etiam ostenditur, quod in culpa aliena participet, qui vitium, dum potest, non corrigit & emendat.

III. Considerantur supplicia & pœnæ, quæ illos maneant, qui correctionem adhibere negligunt, maxime Superiores, qui proinde deposito omni timore & respectu humano, nihil curare debent, se ob factas curationes, persecutiones & odia aliorum sibi conciliare, sed in hoc solum conniti, ut Deo obedientes, salutem animarum procurent.

IV. Perditæ salutis homines sunt, qui correctiones aspernantur & rident, corrigentem vero calumniantur, & indigne tractant: ubi etiam pœnæ considerantur, quas exinde communiter reportant.

V. De differentia, quæ est inter justos & impios in recipiendis correctionibus, & fructu ex iis ferendo; ubi & de virtute justorum agitur, qua ex correctione se emendare, fructumque referre satagunt.

VI. Cavendum est correcto, ne ex correctione nimium severa

vera turbetur, siquidem ad majus ejus bonum ordinatur, suamque in charitate radicem habet.

VII. Correctio proximi ex motivo Charitatis procedere debet, ideoenim correctio fraterna nominatur, idque ex quibusdam Christi exemplis evincitur.

VIII. Corrigens propriam suam considerare debet fragilitatem, & ut delinquentium benevolentiam sibi conciliare valeat, illorum errores, quantum potest excuset: lacrymas potius, quam verba corrigendo fundat, seque ex Christiana compassione, non vero ex passione iracundiæ procedere probet.

IX. Correctio cum discretione & dexteritate instituenda est, distinguendo inter personas corrigendas, confusionem illarum, quoad fieri potest, præcavendo, invehendo solum contra vitium, & quid boni in corrigendo reperiatur, illud prius laudando, quam adhibeatur correctio.

X. De summa cura & diligentia ad correctionem requisita, utpote quæ ad consulendum verecundiæ corrigendi, bonamque illius famam conservandam, in secreto fieri debet.

XI. Is qui incorrigibilis est, cujusque peccatum non solum illi, sed & reipublicæ est perniciosum, publice est reprehendendus, & apud Superiores accusandus; ubi etiam ostenditur, quod Superiores subditorum correctioni subjiciantur, qui tamen summa cum humilitate & reverentia cum illis procedere debent.

XII. De mansuetudine quacum correctio temperanda est; quod ipsiusmet Dei, & nonnullorum Sanctorum exemplo ostenditur.

XIII. In Correctione affabilitas cum severitate conjungenda est, ita ut una ab altera numquam separetur, præstat tamen ut mansuetudo severitati semper præponderet.

XIV. De lucro spirituali, quod per viam correctionis obtinetur, licet nonnumquam infructuosa sit; ubi etiam modus præscribitur lucrandi eum, quem in communi non in particulari corrigere nitimur.

XV. Ad hoc ut corrector corrigendum non exasperet, diligenter observanda est temporis opportunitas; acceleranda tamen est, ne occasio prætereat.

XVI. Irreprehensibilis in se esse debet, qui in alios corrigendi munus exercet.

XVII. Qui in iisdem defectibus, qui corrigendi sunt hæret, munus alios corrigendi sibi arrogare non debet.

XVIII. Multi adducuntur casus, in quibus videtur, quando quis ad faciendam correctionem obligetur vel non obligetur.

TRACTATUS XIX.

De dæmonio, ejusque malitia, insidiis, & operationibus.

Continens Discursus XVIII.

Disc. I. DE variorum nominum, quibus inimicus Infernalis appellatur, scilicet Draconis, Serpentis, Diaboli, Sathanæ, Dæmonis, Leonis, Scorpionis, & Luciferi Etymologia.

II. De hujus implacabilis inimici adversus hominem ingenti odio & crudelitate, nec non de malignitate ipsius.

III. Serpens astutus per insidias nos aggreditur, nobisque passim & ubique ac in omnibus rebus innumeros tendit laqueos, nostrum quoque explorat genium; inclinationes & affectus discutit, & secundum hoc nos tentat, & in lapsum propellit.

IV. Dæmon fortis est contra nos per arma inordinatorum appetituum nostrorum, quæ ipsi subministramus, quibus ipse in nostram utitur perniciem.

V. Varii considerantur laquei, quos Dæmon nobis capiendis tetendit, doli idem & fraudes, quibus nos circumvenit & deludit, atque ad peccatum exstimulat.

VI. Ostenditur quod licet Dæmonis tentationes persæpe vicerimus, numquam tamen de perpetua victoria securi esse debemus, quia Dæmon ab insidiando numquam desistit, tuncque nos vel maxime aggreditur, dum nos omnino securos esse conspicit.

VII. De fraudibus & illusionibus Dæmonis, quibus malitiam suam sub pallio virtutis & Sanctitatis contegendo, in Angelum se Lucis transformat.

VIII. Minimus ad animam nostram aditus Dæmoni sufficit, ut deinceps omnem suam malitiam in eam infundere possit, neque nos impedit, quo minus multa opera bona faciamus, dummodo etiam mali aliquid à nobis committatur.

IX. Serpens infernalis specialiter ad hoc omnem suam adhibet industriam & conatum, ut viros perfectissimos & sanctissimos vincere possit.

X. Dæmon tunc nos vel maxime impugnat, quando Deo arctissime adstringimur, virtutique & spiritualibus exercitiis dediti sumus.

XI. Tunc nos ferociores Dæmonis tentationes invadunt, quando Dæmoni rebelles facti, Dei servitio nos mancipamus.

XII. Tota Diaboli potentia in solo peccato consistit, sine quo nihil adversum nos facere prævalet.

XIII. Diabolum nulla in perniciem nostram potentia prævalere ostenditur, nisi quantum illi Deus limitate & in profectum nostrum indulget.

XIV. Dæmon catenæ innexus est, & ideo à nobis minime est timendus, tametsi enim allicere & instigare possit, cogere tamen non potest; nos soli sumus qui in proprium damnum nostrum, vires ei subministramus, ac proinde nos illum culpando excusare non possumus.

XV. Solo dissensu Dæmonium vincitur, quia libertati voluntatis nostræ nullam vim inferre prævalet, quantoque ei resistendo vigorosiores sumus, tanto magis vires ejus imminuuntur, nostræ vero augentur.

XVI. Per primæ Diabolicæ suggestionis repulsam, per gratiæ aliorumque bonorum interiorum diligentem custodiam, per Divinorum præceptorum illibatam observantiam, denique per ardentem Charitatem & Dei amorem Diabolo superiores efficimur.

XVII. Alii Diabolum vincendi modi sunt: cordis nostri à terrenis bonis perfecta divisio: præmii cœlestis & æternæ pœnæ seria consideratio, Consilii boni sequela, vigilantia; maceratio corporis, compunctio, periculorum fuga, Passionis Christi meditatio, Sacræ Scripturæ assidua Lectio, & malorum quæ ex nostro in tentationes consensu resultant, prudens advertentia.

XVIII. Contra Dæmonem divinum implorandum est auxilium, solique Deo fidendum: dum autem vires nostras adversus ipsum exerimus, nos in præsentia & conspectu Dei dimicare consideremus.

TRACTATUS XX.

De Domo Dei, Ecclesia, Templo.

Continens Discursus XIX.

Disc. I. BOni Christiani signum est zelus venerationis locorum sanctorum, quem etiam Creaturæ irrationales & insensibiles, infideles quoque barbari & scelerati homines sæpe erga loca sacra exhibuerunt.

II. Sanctitas Ecclesiæ reverentialem à nobis timorem exposcit, idque exemplis Jacob, Moysis & aliorum comprobatur; exterior namque ejus Sanctificatio de interiori Sanctitate animæ nostræ procuranda nos admonet.

III. De Spirituum Angelicorum in Ecclesiis præsentia & reverentia, utpote qui ad debitum Deo præstandum obsequium, & ad benefaciendum nobis, Domui Dei continuo assistunt.

IV. Deus in Ecclesia, quæ domus orationis est, supplicationes nostras facilius quam in alio loco exaudit; Quodsi vero in illa orantes interdum à Deo non exaudiamur, id fit, vel quia impertinentia petimus, vel quia debitam Ecclesiæ reverentiam non exhibemus.

V. In locis sacris Deus nobis abundantius benefacit; ubi etiam multa examinantur beneficia, quibus in Domo Dei cumulamur.

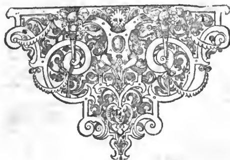
VI. Multa

TRACTATUS XXI.

De Detractione, murmuratione & maledictione.

Continens Discursus XVI.

FINIS.

BIBLIOTHECÆ MORALIS PRÆDICABILIS.
TRACTATUS I.
DE ABSTINENTIA, JEJUNIO, ET SOBRIETATE.
DISCURSUS OCTODECIM.

DISCURSUS I. Multæ considerantur abstinentiæ & jejunii conditiones, ad hoc, ut meritum habeant, dicique possint virtutes.

II. Appetitum etiam serum vilium vitiosum esse posse ostenditur: Jejunium quod excessivo & delicato cibo compensatur, tamquam adulterinum reprobatur: Econtra ut jejunium Deo gratum sit, pauperi dandum est, quod ex parsimonia abstinentiæ lucramur, fierique ex libenti animo, non verò ob vanam gloriam servari debet.

III. Primum præceptum protoparentibus nostris in ipso mundi exordio impositum, abstinentiæ fuit, quam Christus ad exemplum sequacium suorum, in omni rigore adimplevit; in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, cum Deo summoperè grata existat.

IV. Jejunium quidpiam Angelicum & divinum in se continet, nosque Deo similes reddit.

V. Abstinentia & jejunium media sunt efficacia ad cœlum nobis aperiendum, nosque in gloriæ possessionem immittendos.

VI. Sobrietas & temperantia victus ad divinorum mysteriorum, cœlestiumque revelationum notitiam nos disponit, mentem ad Deum elevat, acque ad acquirendam sapientiam, beneque faciendam orationem auxilia præstat.

VII. Jejunium ad sanctitatem acquirendam cooperatur, estque illius fundamentum, quod Sancti egregie observantes plurima patrarunt miracula.

VIII. Per jejunium eradicantur vitia, eoque mediante Moyses Legem Dei recepit, ad cujus etiam observantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inserendo, aliaque bona communicando, interque illa pacem præcipue & tranquillitatem publicam.

IX. In virtute jejunii victoria adversus sensualitatem reportatur, ipseque spiritus carni principatur.

X. Concupiscentiæ carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à Castitate Sobrietas unquam dissociatur.

XI. Abstinentiam fortem adversus Dæmonem armaturam esse jejunantis Christi exemplo ostenditur.

XII. Abstinentia & jejunium ad inimici Infernalis tentationes & insultus superandos vires & animi vigorem subministrat.

XIII. Ninivitarum exemplo jejunium opportunum ad abolendum peccatum, nosque ab eo præservandos, nec non ad placendum Divinam Justitiam, perque gulam & abstinentiæ transgressionem aliunde graviter provocatam, remedium esse ostenditur.

XIV. Per varia Sacræ Scripturæ loca, aliasque Historias, per jejunii merita multas fuisse gloriosè obtentas victorias, ostenditur.

XV. Jejunia saluti etiam corporali conducunt, faciunt ut homines in optimo virium vigore & sanitate diuturno tempore vivant.

XVI. Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præcipuè verò eleemosyna sanctificari desiderat.

XVII. Jejunium ad vitia & peccata eradicanda ordinatur, & ideò specialiter placet Deo; necessum est autem ut non solùm corpus, sed & omnes sensus spiritualiter jejunent.

XVIII. De mysteriis jejunii, Quatuor temporum & Quadragesimæ, & de finibus in quos hæc jejunia ordinantur, contra illos qui ea facillimè transgrediuntur, vel ob metum lædendæ sanitatis, vel sub aliis prætextibus ab illis se eximunt. Recensentur quoque exempla Sanctorum quorundam abstinentiæ jejuniorumque virtute insignium.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Multa considerantur abstinentia & jejunii conditiones, ad hoc ut merita habeant, virtutesque dici possint.

THEMA.

Omnis qui in agone contendit ab omnibus se abstinet. 1. Cor. 9. v. 25.

1. S. Paulus Apostolus, vitam nostram cursui vel agoni assimilat, quem homo, palmam sive bravium consequendi causa, aggreditur. Unde Apostolus de semetipso dicebat: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi:* Quo eodem in loco pariter à luctatoribus deductam similitudinem adducit; ac proinde S. Dyonisius Areopagita usum eos, qui sacro Baptismate initiantur, sacro Chrismate inungendi, ideò introductum fuisse asserit, ut exinde discant, illis in hac vita luctatorum instar dimicandum & certandum esse; inter alias verò cautelas & prudentes circumspectiones, quibus ejusmodi luctatores uti solent, una est abstinentia; Unde S. Paulus dicit: *Omnes qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet;* unde per hanc luctæ similitudinem S. Apostolus nobis indicare vult, quàm homini Christiano necessarie sit abstinentia, ut in hac militia Christiana vincere possit. S. Anselmus autem hæc verba ita explicat, *ab omnibus se abstinet, id est, ab escis.* Cornelius à Lapide luctatores à cibis lautioribus, & delicatis abstinere solitos fuisse observat, imò refectionem illorum adeò sobriam fuisse dicit, ut Aristoteles ab eodem Anthore citatus abstinentiam secundùm sensum verbi Græci interpretetur, *quasi cibi sumendi necessitatem,* onde solùm illo ciborum genere utebantur, quo magis vigorosi redderentur ad pugnam. Sacrorum igitur Doctorum vestigia & ductum sectantes, hujusce virtutis encomia, conditiones & dotes fusiùs nonnihil in hoc discursu examinemus.

Abstinentia necessaria omnibus viatoribus luctatori. *2. Tim. 4. v. 7.* *Dion. Areop. de Eccl. Hier. c. 7. p. 1.* *1. Cor. 9. v. 25.* *S. Anselm.* *Cornel. à Lap.* *Aristoteles.*

2. S. Bonaventura in virtutis abstinentiæ laudem ita scribit: *Sobrietas est virtus, qua corporis alimenta cum moderamine admittuntur in cibo & potu.* Observandum est autem quod S. Thomas circa hanc virtutem nobis insinuat, dum ait: *Delectationes ci-*

Absti. laus. *S. Bonav. l. 2 de prof. relig. c. 46.* *S. Thom. 2*

1. Q. 146. A. 2.

borum nata sunt abstrahere hominem à bono usu rationis, tum propter earum magnitudinem, tum etiam propter necessitatem ciborum, quibus homo indiget ad vitæ conservationem, quam maximè homo desiderat, atque ideò hujus virtutis exercitium nobis est necessarium ad moderandum in cibis excessum, deordinationemque removendam, quæ in ciborum usu facillimè accidere solet, ac proinde *abstinentia,* ut Doctor Angelicus ait, *est specialis virtus;* ad hoc autem ut abstinentia hunc virtutis titulum mereatur, certæ quædam, ut spiritualis vitæ Magistri observant, necessariæ sunt conditiones. Et quidem S. Bonaventura multas considerat dotes, quæ illam individua societate comitari debent; dicit enim: *Abstinentia & honestas; moderantia & parcitas & sobrietas, edulii, cohibent nutrimenta; Abstinentia est statutum terminum prandendi usu prævenire: Honestas est nec lautiores cibos quærere vel in apparatu operam dare: Moderantia est nimium ciborum appetitum rationis imperio revocare; parcitas est mensuram refectionis non excedere; sobrietas est excessum in potu cohibere:* Omnes enim hi actus ab abstinentia imperatur. Idem quoque Seraphicus Doctor alibi de sobrietate tractans, illam in tribus præcipuè consistere asserit: nimirum *in qualitate, in quantitate & modo: In qualitate, ut non delicata & pretiosa, aut sumptuosa requirat, sed simplicia, quibus valeat sustentari natura, & gula non irritari, & quæ de facili possunt haberi; In quantitate, ut non nimis & sæpius quàm decet, sed temperatè, ut sit refectio corpori, non onus; In modo ut non importunè requiratur, nec impetuosè & indisciplinatè & inordinatè sumatur, sed modestè, maturè, & religiosè.*

S. Bonav. 1. p. Cent. Sect. 42.

S. Bon. de prof. Relig. 2. c. 47.

S. Aug. l. 10 Conf. Cap. 31.

Absti. medicina.

D. Chrysost. Hom. 3. ad pop.

3. In hac materia valde considerabile est saluberrimum illud monitum, quod à S. Augustino in suis Confessionibus discere possumus, ubi ait: *Hoc me docuisti, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.* Hanc porrò similitudinem in D. Chrysostomo explicatam invenio; qui de jejunio ita scribit: *Quoniam tantum jejunii periculum est nescientibus quomodo jejunare oportet, jejunii leges discamus; Medicina est jejunium.* Medicina enim licèt in se utilissima sit, ex ejus tamen; qui illam sumpturus est, imperitia & ignorantia, perniciosa esse potest; *Etenim nosse oportet & tempus, quo ipsam adhibere opus sit, & ipsius medicamenti quantitatem, & corporis temperiem suscipientis, & regionis naturam, & anni tempus, quorum si quodlibet prætermissum fuerit, reliquis omnibus, quæ dicta sunt, nocebit.* Quod si autem pro corporis salute tanta cum circumspectione remedium sumitur, quanto major pro animæ salute cautela adhiberi debebit. Omnes igitur hæ circumstantiæ abstinentiæ & jejunio adhiberi possunt, ad hoc ut spirituali animæ saluti proficiat. Necessarium est benè ponderare statum & vocationem personarum, item complexionem, ætatem, dispositionem, clima, consuetudinem & bonum aliorum usum; quia communis est & apud vitæ spiritualis experientiores Magistros recepta doctrina, quod illi actus nequaquam dicendi sint virtuosi, qui proprio statui commensurati non sunt, licèt in aliis summæ perfectionis actus futuri essent; unum enim idemque opus factum ab uno cum proportione ad suum officium, optimum erit, valdeque meritorium, ab alio tamen exercitum vitium erit, quia ipsius statui est improprium. Medicus aliquis homini robustæ complexionis multas præscribet drachmas Rhabarbari, & sanitatem exinde restituet: at verò si idem *Recipe* infirmo alicui viribus totaliter exhausto præscribas, auferet illi vitam: Eodem modo si hominem aliquem mechanicum, qui ob duros opificii sui labores multa indiget restauratione, jejunio duorum vel trium dierum qualibet septimanarum gravare volueris; plurimum saluti ejus corporali nocebis, nec deinceps aptus erit, ut se ad orationem, studia, aliáque ad ejus officium spectantia, necnon ad servitium Dei applicare possit; cum tamen si eadem abstinentia religioso cuidam à similibus laboribus feriati, & jejuniis assueto imponeretur, non solùm is nullum in eo sentiret gravamen, sed & magnum inde perciperet solatium & gaudium.

Sed potest esse perniciosa.

S. Thom. ibid. A. 6.

2. Petr. 1. v. 5. & 6.

Abstinendum ne violando peccatur.

S. Thomas ibid. à in corpore.

4. S. Thomas authoritati innixus S. Petri, dicentis: *Ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam,* nomen hoc abstinentiæ duobus modis considerari posse dixit: *Uno modo secundùm quod absolutè ciborum subtractionem designat, & hoc modo abstinentia non designat neque virtutem, neque actum virtutis, sed quoddam indifferens: Alio modo potest accipi, secundùm quod est ratione regulata, & tunc significat vel habitum virtutis, vel actum,* & hoc est quod S. Petrus dicere voluit, quando ait: *Ministrate in scientia abstinentiam, ut scilicet homo à cibo abstineat, prout oportet pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & persona sua, & pro valetudinis suæ necessitate.*

2. Petr. 1. v. 6.

S. Greg. L. 20. Mor. cap. 31.

Absti. ordinata esse debet.

5. S. Gregorius dum illa verba Jobi: *versa est in luctum cythara mea,* scribit, per instrumentum illud, corpus nostrum intelligens, ut nobis per hanc similitudinem, quousque abstinentiam exercere debeamus, planius explicet, ita discurrit: *Siccatur chorda, ut congruum in cythara cantum reddat, quia & sancti viri castigant corpus suum, & servituti subjiciunt, atque ab infimis ad superiora tendunt.* Quibus verbis Sanctissimus Pontifex ad id se reflectit, quod in similium instrumentorum musicalium chordis quotidiè fieri videmus, quæ si laxæ nimis sint, sonum non edunt, si nimium intensæ strident, non sonant: ac proinde ut sonum quemdam harmonicum edant, convenienti quadam proportione opus est; quæ omnia sequentibus verbis abstinentiæ applicat, dicens: *Quia nimirum virtus abstinentiæ aut omnino nulla est, si tantum quisque corpus non edomat, quantum valet; aut valde inordinata est, si corpus atterit, plus quàm valet.*

Absti. diversa pro diversis.

6. Idemque quoque S. Ecclesiæ Doctor, aliam quamdam ultimam veritatem insinuat; nimirum quòd hæc abstinentiæ virtus non ad corpus extenuandum, sed ad extinguenda per macerationem corporalem vitia ordinetur: *Per abstinentiam quippe, carnis vitia sunt extinguenda, non caro;* In cujus probationem Apostoli exemplum adducit, dicens: *Intueri inter hæc egregium Prædicatorem libet, quanta arte magisterii fidelium animas, velut in cythara chordas tensas, alias ampliùs tendendo extenuat, atque alias à tensione sua relaxando conservat; Aliis etenim dicit: Non in commessationibus & ebrietatibus; Et rursum ait? Mortificate membra vestra quæ sunt super terram: Et tamen Prædicatori Charissimo scribit: Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.*

Rom. 13. v. 13.

Col. 3. v. 5.

1. Tim. 5. v. 23.

S. Bernard. de modo benè vivendi. c. 24.

Absti. ad vitia extirpanda.

Serm. 66. in Cant.

7. S. Bernardus in duobus locis hanc eamdem tradit doctrinam, scilicet, quod abstinentia & jejunium primario ad vitia reprimenda ordinentur, ideoque hic finis principaliter intendi debeat ab homine abstinentiæ dedito: In primo etenim loco dicit: *Hoc debes semper observare in omni abstinentia, ut non occidas carnem tuam; sed vitia.* In alio verò sermone ex iis quos super Cantica scripsit, sobrietatem suam, quæ certè maxima & incredibilis fuit, hunc semper finem spectasse declarat: *Abstineo,* inquit, *à carnibus, ne, dum nimis nutriunt, carnem simul & carnis nutriant vitia. Panem ipsum cum mensura studebo sumere, ne onerato ventre, stare ad orandum tædeat, & improperet etiam mihi Propheta, quia panem meum comederim cum Saturitate.*

8. Sancta

Præfat. Eccles.

8. Sancta quoque mater Ecclesia in Præfatione Quadragesimali, primum jejunii fructum extirpationem vitiorum esse, clare satis ostendit; Siquidem primo omnium loco, effectus jejunii recensendo dicit: *Qui corporali jejunio Vitia comprimit.*

S. Isid. Hispal. l. 6. Orig. c. 19. Raban T. 1. de univ. lib. 5. c. 14.

9. Isidorus & Rabanus hujus nominis, *Jejunium* Etymologiam explicantes, unde jejunium nominis sui originem acceperit, his verbis referunt: *Jejunium*, inquiunt, *est parsimonia victus, abstinentiaque ciborum, cui nomen inditum ex quadam parte viscerum tenui semper & vacua, quæ vulgo jejunium vocatur, unde jejunii nomen creditur derivatum, quod sine inedia viscera vacua & exinanita existant:* Quibus in verbis benè notanda sunt ultima illa verba: *Quod sui inedia viscera vacua existant*, quia tametsi hæc pars corporis vacua sit, non tamen totum corpus vacuum remanet, quia aliàs homo deficeret, & ipsa abstinentia subsistere non posset; Et ideò jejunio sua est moderatio adhibenda: Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Abstinentia sic est adhibenda temperies, ut corpus nec saturitas excitet, nec inedia immoderata debilitet.* Et in ejusdem Libri de ligno vitæ cap. 1. illud per rationem & discursum regulandum esse dicit: *Quia sobrietas est virtus, quia nimium ciborum appetitum rationis imperio resecamus.* D. Chrysostomus illud nobis pro hujus virtutis exercitio sumendum esse præscribit, quod ad solam corporis sustentationem sufficit, & nihil ampliùs: *Assuefaciamus nos*, inquit, *tantum comedere, quantum ad vitæ sustentationem necessarium est*, illiusque rationem mox subjungit, quia videlicet, non sumus à Deo creati, ut comedamus, sed comedimus ut vivere & respirare valeamus: *Non vita*, inquit, *propter alimentum, sed alimentum propter vitam a principio factum est, ad necessitatem non ad voluptatem vitæ sumptus comparatus est. Semper igitur prædicata doctrina mente nostra recolenda est: Ne inedia corpus immoderata debilitet.*

Abstinendum ne vita sustentatio patiatur.

S. Laur. Justin. de lig. vit. c. 1. ibid. c. c.

D. Chrysost. Tom. 6 Hom 4. de jejun. & semper,

Discreta sit. S. Bernardin. Sen. in doe Con. Sem. 5. fr. 10.

10. S. Bernardinus ad illa Apostoli verba, quibus nos corpora nostra Deo in sacrificium & hostiam viventem offerenda esse monet, alludens, sacrificium illud duplex esse posse notat, matutinum scilicet, & vespertinum, *vespertinum quoad corpus, matutinum quoad spiritum*; De utroque autem illum Psalmistæ locum explicat: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus, id est, simul cum corpore per jejunium tribulatus; In hoc autem sacrificio mactamus & affligimus membra nostra, & divino cultui mancipamus, & quasi in holocaustum carnem nostram offerimus, incendio famis & inediæ;* Observat tamen, quod Apostolus, postquam nobis hoc sacrificium persuasisset, protinus subdat: *Rationabile sit obsequium vestrum*; Unde dicit, *quod ideò hoc ultimum adjunxit, ne per sacrificium indiscreti jejunii corpora destituantur, ineptaque fiant ad servitium DEI, & ad spiritualia dona.*

Ps. 50. v. 19.

Rom. 12. v. 1.

S. Basil. de vera Virgin.

11. S. Basilius, de quo in ejus lectionibus legimus, quod *tantum spiritu vivens, præter ossa & pellem nulla præterea corporis parte constare videbatur*, postea hanc suam abstinentiam & rigorem indiscretum ipsemet redarguit, aliisque pro generali quadam regula credendum esse dixit, grave peccatum esse, si quis propter gulæ intemperantiam vitandam in abstinentiæ rigore excedat. *Ita*; inquit, *per nimiam abstinentiam corpus atterere, ac per infirmitatem inutile reddere omni profectò ratione caret, neque enim abstinere à voluptatibus gulæ per se expetendum est, sed quia ad virtutis acquisitionem confert, quod si illud, cujus gratia ciborum abstinentiam eligimus, per immoderatam negligamus inediam, contra atque instituimus, agimus, nam fracto contritoque instrumento, neque Deo inhærere per orationis & lectionis studium possumus, neque ad fratrum beneficentiam, humanitatis officium obire.*

Bas. contra suam indiscretam.

12. S. Bruno Carthusianæ solitudinis fundator & princeps, qui tanto Zelo abstinentiam prosequebatur, ut religiosos suos ad perpetuam à carnibus abstinentiam, solemni & perpetuo votu adstrinxerit, hanc post se sententiam scriptam reliquit: *Sic comedat Monachus, ut semper esuriat, & sic bibat Episcopus, ut an biberit, nesciat.*

S. Bruno de orn. Eccl. c. 11.

13. S. Carolus Borromæus delitias virtuoso homine indignas esse censebat, si quis post sumptum prandium aquam bibat, & licèt is, qui ejus extremam, quam in victu servabat, austeritatem legit, ipsum primâ facie indiscretum contra seipsum fuisse credere possit, ipse tamen per adductas rationes ostendit; quod *rationabile fuerit obsequium suum.* Cum enim in ultimis vitæ suæ annis, solitæ inediæ suæ, jejunium quotidianum in pane & aqua adjunxisset, exceptis diebus festis, sub præcepto servari solitis, quibus non quidem carnes, sed veluva, vel pisces sine vino comedebat; In quadragesima autem à pane abstinens fabis se mollibus, & in septimana sancta solis se lupinis, semel in die manducando reficeret; Episcopi autem Provinciales rigidam hanc ejus abstinentiam velut indiscretam & immoderatam redarguerent, ipse hujus suæ tam austeræ vitæ rationem eis reddens, ab omni se indiscretione liberum esse ostendit, Dicebat enim; quòd sensim ac paulatim à jejuniis facilioribus hunc rigorem inchoasset, jamque paulatim eousque in hac vitæ ratione processisset, ut jejunia quantumvis ardua & difficilia aliis, nihil ipsi deinceps incommodi afferrent.

Sensim abstinendum.

Lib. 8. Giussan. c. 21.

14. S. Hieronymus ad Demetriadem ita scribit: *Neque verò immoderata tibi imperamus jejunia ut enormem ciborum abstinentiam, quibus statim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quàm sanctæ conversationis jacere fundamenta. Philosophorum quoque sententia est, moderatas esse virtutes, excedentes modum atque mensuram inter vitia deputari.* Atque ideò si virtutem sectari volumus, cavendum est ab excessibus, quod quidem si in ulla re alia locum habet, in abstinentia vel maximè verum esse, quotidiana docet experientia, quia inter alias astuti serpentis technas, hoc quoque ab eo exercetur artificium, ut teneras complexiones destruat, & sanitatem per jejunia & abstinentias indiscretas lædat, homines que ad quævis alia opera bona exercenda inhabiles efficiat. *Nec habet callidus hostis*, inquit S. Bernardus, *machinamentum efficacius, ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incautè & non cum ratione ambuletur.*

S. Hieron. ad Demetr. l. 2 Ep. 18. Abstin. excessus vitiosus.

S. Bern. ser. 19. in Cant.

15. S. Bernardus hanc doctrinam aptè confirmat, dum virtuti discretionis gloriosum hunc titulum attribuit, ut ob ipso dicatur *Moderatrix & auriga virtutum*, quæ ferulâ reprehensionis & imperii virgâ affectus nostros nonnunquam nimis effrænes dirigit & moderatur. In vita S. Martini refertur, quòd dum Rhedarius quidam, Parisios versus, iter agens, sanctum hunc Episcopum: an ibi ante noctem appellere posset interrogasset, hoc ab eo retulerit responsum; Quod si festinanter nimis properaris, eò hoc vesperi pertingere non poteris, poteris autem si lento gradu iter tuum prosequaris; qui se ab Episcopo derideri putans, furibundus equos virgâ ad cursum dum concitaret, protinus una ex quadrigæ ejus rotis confracta est, in cujus reparatione tempus sibi pro itinere reliquum consumens, Civitatem Parisiensem assequi illo vesperi non potuit. Idem quoque multis evenit, qui subito in una eademque die ad sanctitatis apicem pertingere volentes, corpus suum per abstinentiam & jejunia nimis rigida & austera

S. Bern. ser. 49 in Cant.

Abstinendum moderate.

austera, sine ulla adhibita discretione domare & deprimere satagunt, unde tandem fit, quod tædio affecti, cœptum perfectionis iter non prosequantur, sed nimio rigore deterriti, ab eodem desistant, quia *nihil violentum durabile*; vel destruant sanitatem, aut verò nec illud nec aliud bonum facere possint; Saluberrimum proinde est illud S.Gregorii Magni monitum, dicentis: *Plerumque virtus dum indiscretè tenetur, amittitur; cumque discretè intermittitur, plus tenetur.*

S.Greg. lib. 28. Mor. c. 21.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Appetitum etiam verum vilium vitiosum esse posse ostenditur; Jejunium quod excessivo & delicato cibo compensatur, tamquam adulterinum meritò reprobatur: Econtra ut jejunium DEO gratum sit, pauperi dandum est, quod ex abstinentia parsimonia reponimus; Denique ex animo volenti & ultroneo non verò ob vanam gloriam est servandum.

THEMA.

Esca nos non commendat DEO. Cor. 8. v. 8.

S. Bonav. in Apolog. paup. c. 2. Appetitus domandus.

1. SEraphicus Doctor egregiam nobis & valde utilem circa abstinentiæ virtutem tradit doctrinam, nimirum quod hujus virtutis meritum non tam in ciborum qualitate, quàm in inordinati appetitus & complacentiæ mortificatione fundetur, eamque per illum probat S. Apostoli textum, dicens: *Cibus in culpa non est, cum dicat Apostolus: Esca nos non commendat DEO, sumpta* videlicet, ut Glossa ait, *vel non sumpta*: citat quoque S.Augustinum, cujus hæc refert sequentia verba: *Quid locis, & temporibus Personis conveniat, diligenter attendendum est, ne temerè flagitia reprehendamus; fieri enim potest, ut sine aliquo vitio cupidinis, vel voracitatis, pretiosissimo cibo sapiens utatur, insipiens autem fœdissima gulæ flamma in vilissimum ardescat, & sanius quisque maluerit, more Domini pisce vesci, quàm lenticula, more Esau.* Testimonium quoque adducit S.Gregorii, qui multorum reprehendit errorem, qui sibi multum se mereri persuadent, dum à qualitate ciborum abstinentes, immoderato appetitui suo interea satisfaciunt in eo quod eis amplius placet: *Non cibus, sed appetitus in vitio est, unde lautiores cibos plerumque sine culpa sumimus, & abjectiores non sine reatu conscientiæ degustamus*, ut videre est in Esau, qui per immoderatum lenticulæ appetitum primogenituram fratri suo divendidit, cum Elias in deserto carnibus se nutriendo sanus permansit, & quod maximè æstimandum est, in amicitia & gratia DEI perseveravit. Idem quoque S. Gregorius considerat, quod antiquus ille coluber protoparentes nostros per pomum tentavit, & secundum Adamum non per carnes sed per panem nudum infestavit: *Dic ut lapides isti panes fiant.*

S. Aug. l. 3. de doct. Christ. c. 12.

S.Greg. l. 30. mor. cap. 13.

Catechis. Novit. Cor. 450.

Historia.

2. In l. 1. c. 16. vitæ S. Thomæ Cantuariensis Archiepiscopi & Martyris legitur, quod lautæ quidem mensæ quotidie pro more suo accumbens, parum & frugaliter in ea comederit; acciderit autem, quòd Monachus quidam ob abstinentias & jejunia, quæ rigorosissimè observabat, de virtute & perfectione sua nimium præsumens, dum mensæ Archipræsulis videret lautitias, sanctum Archiepiscopum contemnere præsumpserit, cujus ipse certior factus, religiosum hunc ad se accersiri fecit, eumque *ad se vocatum fraterna & pia qua solebat correptione à temerarii judicii morbo tali fere modo liberavit: Frater, ni me mea fallit opinio, fabas tuas majori cum appetitu & voluptate deglutis, quàm ego hoc pretiosioris cibi genus.* In cujus confirmationem hanc in B. Laurentio Justiniano legimus doctrinam: *Cobibendus est nimius cibi appetitus, nam longè melius est moderatè carnibus ad tempus vesci, quàm ventoso legumine usque ad ventris repletionem exsaturari*; prout in præallegato Esau exemplo patet, qui tamquam gulosus à Scriptura Sacra notatur, non propter carnes, sed propter aviditatem lentium; sicut pariter Adam de gulæ arguitur reatu, non propter esum carnium sed ob unicum dumtaxàt pomum degustatum: *Cum de ligno Adam non de carnibus sit damnatus, atque Jonathas ex gustu mellis, non carnium, morti adjudicatus fuerit; econtrario verò Elias innoxie carnem comedit, Abraham Angelos carnibus gratissimè pavit, & de ipsis sua Sacrificia offerri præcepit Deus.*

B. Laur. Justin. de lig. vitæ tract. 11. c. 5.

3. B. Petrus Damianus ad Hildebrandum Cardinalem, qui se à cepis & porris magno cum rigore abstinere profitebatur, ita scribit: *Quia videlicet his acuminibus uberius delectaris; in his itaque despicabilibus rebus, & gravior est abstinentia, & minor est gloria; facilius enim carne, quàm sale quis abstinet, gravius est abjicere fructus arborum, quàm aspersas patinis fragrantias pigmentorum, quamquam & parentes nostros de Paradiso projecerit pomum, non pigmentum, quia non est in culpa quod pluris emi, sed quod possit avidius concupisci: Sed potiorum rerum abstinentia plausu favoris attollitur, vilium verò contemptus dignus præconio non videtur.*

Opusc. 32. c. 1.

Abstinendum quæ magis concupiscimus.

4. His quoque addi potest, quod abstinentiæ meritum notabiliter diminuatur, quando in cibis quadragesimalibus, & jejunio destinatis, lautitiæ & delitiæ quæruntur. Hanc deordinationem S. Augustinus tangit sequentibus verbis: *Sunt quidam observatores quadragesimæ, delitiosi potiùs, quàm religiosi, exquirentes novas suavitates magis quam veteres, in fine in append. concupiscentias castigantes, qui copiosis pretiosisque apparatibus fructuum diversorum quorumlibet obsoniorum varietates, & sapores superare contendunt*; De quibus S. Hieronymus pariter ad Nepotianum breviter dicit: *Famam abstinentiæ in delitiis quærimus.*

Ciborum varietas culpabilis.

S. Aug. serm. 86. de divers.

S. Hier. Ep. 2. ad Nepotian.

5. S. Augustinus in alio quodam sermone persuadere nititur, ut quod ex parsimonia & frugalitate jejunii lucramur & reponimus, in pauperes distribuamus, non verò in delitias expendamus, etiamsi hæ statui nostro sint convenientes, præscriptorumq; ciborum limites non supergrediantur: *Ne aliquis sibi sumptuosas cœnas, & exquisitis saporibus epulas studeat præparare, & corpori suo magis commutasse, quam subtraxisse ciborum abundantiam videatur, nihil prodest tota die longum duxisse jejunium, si postea ciborum suavitate vel nimietate anima obruatur.*

S. Aug. serm. 65. de temp. Pauperibus erogandum.

6. S. Bernardus quinam inter multos verè jejunent ostendere nobis volens, testimonium adducit S. Isidori dicentis: *Tota die epulas in cogitatione ruminat, qui ad explendam gulam vespere, sibi delitias parat.* Quot sunt, qui tametsi toto die abstinentes remaneant, si tamen consolantur per multorum exquisitissimorum ciborum delicatam præparationem sub noctem faciendam, qui ut tanto sapidiores illis sint, ad eosdem se per famem & appetitum, qui optimum ciborum condimentum est, disponunt. De his S. Bonavent. dicit: *Est insuper reprobandum in jejunio, quando jejunans ideò jejunat; ut Deo suo, scilicet gulæ serviat & ventri; quidam enim sunt, qui ideò jejunant, ut melius comedant; tales nihil aliud faciunt, quàm ut solemnitatem Dei sui scilicet ventris, præveniant vigilia jejunii detestabilis.* S. Isidorus quoque hanc deordinationem tangit, dum ait: *Spernitur jejunium, quod in vesperam repletione ciborum reficitur; Spernitur jejunium, quod in vesperam delitiis compensatur*; adducitque textum illum Isaiæ, dicentis: *Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vestra*, seu ut ipse legit: *Voluptas vestra, voluptas*

S. Bern. de modo bene vivendo, c. 24. Quinam verè jejunent.

S. Bonav. in Diat. salutis T. 2. c. 6.

S. Isid. l. 2. sentent. c. 44.

Isa. 59. v. 3.

luptas enim delitiæ intelliguntur: jejunavimus & non aspexisti; Tales quidem de Deo lamentantur, dicentes: *Jejunavimus & non aspexisti*, sed prorsùs sine causa conqueruntur, quia non jejunant eo fine, ob quem Deus jejunium instituit, nimirum ut corpus suom affligant, quia in adinveniendis cibis delicatis & ad gustum præparatis adeò sunt industrii, ut de illis dici possit: *In die jejunii invenitur voluptas eorum.*

S. Hier. ad Eustoch.

7. Hanc eamdem gulositatem S. Hieronymus quoque sæpius detestatur; Etenim ad Eustoch. Virginem scribens, ita eamdem monet: *Nihil prodest biduo triduoque transmisso, vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium.* Et lib. 2. contra Jovinianum in eumdem his verbis invehitur: *Quale illud jejunium est*, inquit, *aut qualis illa refectio, post jejunium cum pridianis epulis distendimur, & guttur nostrum meditatorium efficitur latrinarum? dumque volumus prolixioris inediæ famam quærere, tantum voramus, quantum vix alterius diei nox digerat? itaque non tam jejunium appellandum est, quàm crapula ac fœtens & molesta digestio.*

S. Hier. l. 2. con. Jovinianum. Non compensanda repletione abstin.

8. Enimverò Sancti Patres diversi lucrum illud, quod per abstinentiam in sumptibus nostris lucramus, in pauperum refectionem adhibendum esse suadent. S. Gregorius enim dicit: *Illud jejunium Deus approbat, quod ante oculos ejus manus in eleemosynam levat, quod tibi subtrahis, alias largire.* Idem quoque alibi ita scribit: *Admonendi sunt abstinentes, ut noverint, quia tunc placentem Deo abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de alimentis subtrahunt, indigentibus largiuntur*, aliàs Deus meritò iis dicere potest, quod olim per os Zachariæ Prophetæ dixerat: *Cum jejunaretis numquid jejunium jejunastis mihi? Non enim Deo, sed sibi quisque jejunat, si ea, quæ ventri ad tempus subtrahit, non egenis tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit.* Quot sunt avari qui ideò jejunant ut sumptus aliàs in cibos exponendos sibi reponant? Hi certè non jejunant, ut Deo placeant, sed ut cupiditatem suam foveant, alii vivont in continua abstinentia, quia quod manducent, non habent, pauperes enim sunt, & suam miseriam impatienter tolerant, si enim haberent, ad satietatem usque ventris plenis buccis comederent, alii verò, ut mox dicemus, sobriè vivunt, ut tamquam homines virtuosi & perfecti, ab omnibus suspiciantur. Omnibus illis qui ob jam dictas causas abstinent, Deus dicere potest: *Numquid jejunium jejunastis mihi?*

Jejunium non compensandum. S. Greg. Hom. 16 in Evang. S. Greg. 3. p. Paster admon. 20. Zach 7. v. 5. & 6.

9. S Augustinus textum illum Isaiæ considerat: dicentis: *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam*; ac demum ad illa sic scribit: *Noli jejunium putare sufficere, jejunium te castigat, non alterum reficit, quam multos pauperes saginare potest intermissum hodie prandium nostrum; ita jejuna, ut alio manducante prandisse te gaudeas.* S. Chrysologus quoque nos monet, ut abstinentiam nostram Eleemosynæ conjungamus: *Accepta*, inquit, *ut sint ista jejunia nimirum, misericordia subsequatur, jejunium non germinat, si de misericordia non rigetur, siccatur jejunium misericordiæ siccitate.* In alio quoque loco terræ similitudinem adfert, quæ nisi seminetur, sterilis prorsùs & infœcunda evadit: *Est ager cultus sine semine, sine miseratione jejunium; quod est sine Rege aula regia, hoc est, sine largitate jejunium.*

S. August. T. 8. in Ps. 42. Isa. 58. v. 7. Misericordia sit Comes. D. Chrysol. serm. 43. D. Chrysol. serm. 42.

10. Præter supradictas conditiones insuper requiritur, ut abstinentia ab homine libenti animo suscipiatur. Cur putas Christum dixisse: *Tu autem cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava?* S. Hieronymos Palæstiois id more positum fuisse dicit, quòd diebus festivis, odoriferis se unguentis perlinirent: *Præcepit igitur, ut, quando jejunamus, lætos & festivos nos esse monstremus.* S. Thomas similiter ait: *Caput unge, id est, hilarem ac festivum te exhibe*, prout Apostolus monet, dicens: *Non ex tristitia aut ex necessitate, hilarem enim datorem diligit Deus.* Etenim lætitiæ Symbolum est: *Exhilaret faciem ejus in oleo.*

Strenue sit vnitus. Matth. 6. v. 17. S. Hier. ibid. S. Thom. ibid. 2. Cor. 9. v. 7. Ps. 103. v. 15.

11. Sequitur: *Faciem tuam lava, ne videaris hominibus jejunus.* S. Bernardus ait: *Alius jejunat cum impatientia, & rancore, & huic opus est, ut caput ungat. est autem caput istud mens interior, quæ tunc ungitur in jejunio, cum spiritualiter delectatur in eo*; Experientia quotidiana satis constat, multos esse qui jejunant, quia aliter facere non possunt, eo quod jejunare cogantur, alii propter imminens aliquod convivium, ut ad tanto liberalius & avidius comedendum se disponant, alii ex motivo observantiæ, & disciplinæ regularis, vel quia illud jejunium ex præcepto Ecclesiæ urget; cæterùm omnibus illis per ejusmodi jejunium ingens onus incumbere videtur, unde horam valde desiderant, in qua ab eo exonerare se possint. De his Rabanus ita scribit: *Multi sunt qui jejunant, sed idem ipsum jejunium non amant, quasi onus impositum sit, necessitate compulsi portant jejunium, sed non amant illud, more animalis onus portant, sed ejusdem oneris dulcedinem non degustant, unde non amant ipsum quod portant.* Unde S. Ambrosius multas adfert variorum protestationes & lamenta, qoi se de hoc jejunio excusant & dolent: *Quibus cum jejunium indicitur, de intemperie se temporis semper excusant. Dicunt enim æstivis mensibus dies longa est, torrentior Sol est, sitim ferre non possumus, poculis nos refrigerare debemus: Hyemis verò tempore grave frigus est, rigores sunt pessimi, angorem tolerare nequimus, escis calefieri nos oportet.* S. Bernardus quoque nonnullorum mentionem facit, qui à jejunio se subtrahere desiderarent, ob metum, ne aliquod illis inde damnum corporis obveniat, *trepidantque timore, ubi non est timor*, contra quos similitudinem adfert illorum qui ligaturas sollicitè quærunt ante vulnera, jamque vulneribus emplastra adhiberi procurant, priusquam reipsa fuerint illata. His omnibus necessarium omnino est, ut saluberrimo S. Zenonis consilio aures patulas præbeant, dicentis: *Tali erge affectu suspiciamus jejunii gratiam sicut Dominus dicit: Non tristes aut mœsto vultu, tamquam perhorrescentes necessitate dierum, sed læti hilares, & cum exultatione nos gerere debemus, quæ nobis causa victoriæ & salutis extitit; læti itaque & exultantes accedumus ad Medicum nostrum medicamentum jejunii suscipientes.*

S. Bern. ser. 1. de Quadr. Onus est multis. Raban. T. 6. in Commen. Reg. S. Bened. c. 4. n. 13. S. Ambr. serm. 39. Ps. 13. v. 5. S. Zeno ser. de jejunio.

12. Deniquè ad assequendum jejunii præclarum meritum, & ad exercendam utiliter abstinentiæ virtutem, aliud superest saluberrimum consilium, nimirum ut in illius exercitio omnem laudem & gloriam humanam summa cum sollicitudine caveamos. Unde S. Bernardus soper illa Salvatoris nostri verba: *Unge caput tuum & faciem tuam lava*, ita scribit: Hoc est: *Sic te irreprehensibilem foris exhibe, ut divinam sibi conciliare studeas gratiam, & ante oculos humanos non propriam quæras gloriam, sed auctoris.* Faciei namque ablutio indicat, è medio omnino nobis tollendam esse vanitatem & ostentationem: *Alius enim jejunat studio vanitatis, & huic dicitur: Faciem tuam lava.* Etenim Pharisæus arroganter de se jactabat: *Jejuno bis in Sabbato*, & tamen reprobatus fuit, quia abstinentiam quam faciebat, deducebat in ostentationem. Author imper-

Jactantia cavenda. S. Bern. ser. 1. de Quadr. Matth. 6. v. 17. Luc 18. v. 12. Auth. imperf. Hom. 15.

imperfecti, super illa verba: *Faciem tuam lava*; ita scribit: *simplex interpretatio hujus loci est, tamquam si dicat: Sic longè te facere debet ab ostentatione jejunii tui, ut si potest fieri (quod non debet) etiam ea facias, quæ ex adverso, luxuriæ & epulationis videntur esse indicia.* *S. Joan. Climacus.* S. Joan. Climacus in Scholiis Photii Patriarchæ Constantinopolitani n. 20. ita loquitur: *Jejunium est remedium, quod pravas animi affectiones repurgat, si privatim & seorsim exerceatur, sed in conventibus & publicis celebritatibus venenum est*; Cujus mox rationem subjungit: Quia medicamentum nonnunquam in venenum mutatur, id est, abstinentia & jejunium, quod ingentis esse debebat causa meriti, animam nostram potius totaliter destruit & perdit: *Quod sæpe illi, qui eo utitur, exitium adfert, aut aliis scandalum præbet, aut ipsi nocet, qui ex eo se jactat, aut gloriatur & tumet, & singularis vult videri, quasi divisus ab aliis.*

Bed. Hypocrisis fugienda. 13. Venerabilis Beda ad hoc propositum Arcæ exemplum adfert, quæ tametsi facta fuerat, ut benedictionis esset instrumentum, & miracula operaretur, multis tamen propter irreverentiam causabat mortem, stragemque irreparabilem conciliabat: *Pœnam de pretio salutis miseri mercantur æternam*, Idem quoque illis dici potest, qui ob fines & respectus humanos jejunant, corpusque suum macerant. *D. Chrysol. serm. 7.* Unde D. Chrysologus Pharisæo illi improperabat, dicens: *Hypocrita, laborasti jejuniis, ut labor tibi jejunii non prodesset; Hypocrita abstinentiæ fructus intrasti, continentiæ conscendisti undas, enatasti jejunii pelagus & in ipso portu jejunii naufragasti, quia non comparasti lucrum, sed mercatus es vanitatem, qui de Dei credito humanum negotium perfecisti, hinc est quod Deo redditurus es rationem, qui ab hominibus percepisti miseræ fraudis usuram.* Ne igitur in jejuniis & abstinentiis nostris inutiliter evanescamus, optimum nobis à S. Gregorio, vitæ spiritualis peritissimo magistro, suggeritur remedium, nimirum ut de bonis operibus nostris, & præcipue de abstinentia nequaquam præsumamus: *Admonendi sunt*, inquit, *ut abstinentiam suam & semper sine immutatione custodiant, & numquam hanc apud occultum judicem eximiæ virtutis credant ne si fortassis cum magni meriti esse creditur, in elationem sublevetur.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Primum præceptum protoparentibus nostris in ipso mundi exordio impositum, abstinentia fuit, quam Christus ad exemplum sequacium suorum in omni rigore adimplevit in cujus etiam virtute abundantia confertur gratiarum, utpote quæ Deo summoperè grata existit.

THEMA.

Præcepit ei dicens: De omni ligno Paradisi comedes de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. Gen. 2. v. 16. & 17.

Absti. primis Parentibus data. Psal. 8. v. 6. Regius Propheta David de dignitate agens ad quam homo à Creatore suo sublimatus est, dum illum eminentia naturæ Angelicæ paulo minorem condidit: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis*, dicit ulteriùs ipsius Dominio & potestati omnia creata visibilia ab eodem Creatore fuisse subjecta; *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; & tamen ut ex Geneseos c. 2. clarè deducitur, inter alias terrestris Paradisi arbores una fuit, cujus fructus Protoparentibus nostris seriâ fuerunt lege prohibiti: *Gen. 2. v. 16. & 17.* *Præcepit ei dicens: De omni ligno Paradisi comedes; de ligno autem, &c.* Res profectò mira est, quod, cum Deus eisdem primis parentibus omnes visibiles mundi Creaturas viventes subjecerit, hunc tamen fructum ab eorum dominio esse voluerit exemptum; quod si per hoc eorum experiri voluit obedientiam, & quam ab eo habere fas erat dependentiam, cur non potiùs prohibitionem istam, circa materiam quæ majoris ponderis & momenti fuisset, servari statuit? quamobrem illis vilis alicujus pomi abstinentiam imposuit?

2. S. Hieronymus prohibitionem hanc in Paradiso terrestri, ubi innocentia & justitia originalis florebat, ubi primis parentibus cœlestis Paradisi thesauri liberali manu communicandi erant, statutam fuisse considerat, ac proinde dicit: *Paradisi felicitas absque abstinentia cibi dedicari non potuit*; quasi diceret: Deus hanc abstinentiam præcepit, ut per illam sanctificaret & in gratia conservaret terrestrem Paradisum. *S. Hieron. l. 2. contra Jovin. In paradiso necessaria.*

3. S. Bonaventura Deum per hoc, virtutis abstinentiæ excellentiam indicare voluisse dicit dum primo præcepto, quod Deus umquam condidit, Adamo abstinentiam servare mandavit, arboris illius fructus ei prohibendo: *Præcepit Dominus Adæ: Ex omni ligno Paradisi comede, de ligno scientiæ boni & mali ne comedas; In quo abstinentia commendatur, dum non omni cibo voluit Deus hominem uti, etiam in Paradiso.* *S. Bonav. in Biblia pauperum c. 87. Primum præceptum ut remedium futurum.* Ecce quantoperè Deus hanc virtutem æstimarit, siquidèm primis Parentibus nostris in primis ipsorum natalibus hanc virtutem præ cunctis aliis primo loco adimplere & exercere præcepit; Hæc enim prima lex, primumque præceptum fuit, quod homini de cœlo præscribere placuit; ac proinde S. Basilius ait: *Vestigia jejunii antiquitatem, neque enim recens inventum est, sed pretiosus thesaurus à majoribus repositus, tum vetus est, ut simul cum homine condito cœperit, in paradiso præscriptum est, Hoc verbum, Non edetis, jejunii & abstinentiæ lex est.* *S. Basil. Hom. 1. de jejunio.* Sciebat enim Creator noster hominem, aureum illum innocentiæ & Justitiæ originalis statum, in quo illum creaverat, illæsum & imperturbatum conservare non posse, ideoque abstinentiæ præceptum huic fini assequendo medium efficacissimum esse. Unde Chrysostomus ait: *D. Chrysost. Hom. 1. in Genes.* *Enimverò cum crapula humano generi innumerorum malorum causa est & adjutrix, ita etiam jejunium Venerisque neglectus omnium nobis bonorum semper causa fuit, nam Deus cum ab initio hominem condidisset, & sciret quod hoc remedio ad animæ salutem multum haberet opus, statim & in principio hoc mandatum protoplasto dedit, dicens: De omni ligno, quod est in Paradiso comedes, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas; dicere hoc comede, hoc ne comedas, jejunii figura erat.*

4. Porrò hæc abstinentiæ & jejunii transgressio Deum nostrum adeò vehementer offendit, ut ob eamdem innumerabiles ruinas & calamitates irreparabiles universo humano generi superinduxerit. *Transgressio Dominum irritavit.* Unde Nazianzenus ait: *Jejunamus, quoniam non jejunavimus. Antiquum hoc mandatum erat, nobisque contemporaneum, ac disciplina quædam animæ, ac deliciarum castigatio, quod non abs re nobis inditum est, ut, quod eo non servato perdidimus, servato recuperemus.* *Nazianz. orat. 42.* Et ideò D. Nazianzeni Commentator ait, quod si Adam & Eva hanc illis præscriptam abstinentiæ legem accuratè observassent, nullam deinceps habituri fuissent jejunandi necessitatem: *Nicetas ibid.* *Quod si Eva ab hujus ligni esu abstinuisset, nequaquam hoc jejunio nunc opus haberemus.*

5. Secundus Adam non terrenus, sed cœlestis, cujus omnis actio, nostra est doctrina & instructio, *Reparatio damni à Christo.*

lon-

longum quoddam & rigorosum, in quadraginta nimirum dies & noctes productum aggredi voluit jejunium, in quo nihil ciborum gustavit, ut damna, quæ nobis irrogata fuerant, repararet, S. Ambrosius considerat, quòd Salvator noster Ecclesiæ suæ jejunium in infirmitatum nostrarum remedium præscribere volens, *Ipsi sibi primum, ut bonus humani generis Medicus, jejunium induxerit; bonus enim Medicus, poculum, quod ægro daturus est, prius gustat, ut peritiam artis suæ ante in seipso demonstret, ut experimentum æger accipiens, securus sit de poculo, securior de salute.*

S. Ambr. Ser. in Fer. 2. post Dom. 1 Quadr.

6. Idem quoque sanctus Ecclesiæ Doctor considerat, quòd Deus ipse fuerit is, qui abstinentiæ & jejunii legem promulgavit, sicut econtra Dæmon omnes virium suarum conatus in hoc impendit, ut jejunium rumperetur, quod omnium primo circa primum Adamum facere tentavit, idque nequaquam eventu irrito, idemque postea quoad secundum Adamum in deserto facere molitus est, sed nihil obtinuit: *Abstinentia lex à Domino Deo, prævaricatio legis à Diabolo.* Porro Salvator noster, per omnem vitæ suæ decursum, rigorosam abstinentiam observavit, non quod eadem pro sua persona indigeret, sed quia peccata omnium nostrûm sibi vendicavit, ut expiaret, modum quoque nobis ostendere voluit, quo pro illis satisfacere possemus, & ideò sibi jejunium adeò rigidum & austerum indixit: *Hoc agit Salvator, ut iisdem vestigiis, quibus admissa fuerant delicta, purgentur, hoc est, ut quia homo manducando deliquerat, corrigat, abstinendo,* inquit S. Ambrosius.

S. Ambr. lib. de Elia & jejun. c. 4.
Abstin. à Deo, gula à Dæmone.

7. S. Bonaventura ad propositum egregiam quamdam habet observationem, nimirum quod Redemptor noster per solidum triginta trium annorum curriculum, nusquam carnes manducasse legatur, nisi quando Agnus ei Paschalis manducandus erat: *Salvator noster, cujus actio est nostra instructio, numquam carnem legitur comedisse, nisi de agno Paschali, & de uno pisce sibi oblato ad manducandum,* Luc. 24. & Joan. 21. Imò, quod valde advertendum est, ipsi post resurrectionem suam, quod tempus gaudii summæque lætitiæ erat, quando Apostolorum suorum commensalis esse voluit, alius cibus præterquam piscis & favus mellis appositus fuisse non legitur: Unde in Joanne legimus: *Accipit panem, & dat eis, & piscem similiter.* S. Lucas quoque refert, quòd in ipsa die Resurrectionis suæ, cum duobus illis discipulis in Emaus abire volentibus, mensæ accumbens, *accepit panem & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.* Paulo post, ut corporis sui gloriosi & à mortuis suscitati realitatem & subsistentiam evidenti quodam signo redderet manifestam, postquam Apostolos suos interrogasset: *Habetis hic aliquid quod manducetur? Obtulerunt ei partem piscis assi & favum mellis.*

S. Bonav. in Biblia pauperum, cap. 87.
Christus carnes non comedit nisi in Paschate.
Joan. 21. v. 13.
Luc. 24. v. 30.
Luc. 24. v. 41. 42.

8. Verùm quidem est quòd populo Judaico in deserto oberranti carnes indulserit, quas tanta cum aviditate ab illo postulaverant, at verò ingenti illorum damno & malo hoc factum est, quia carnes illas morte sua luere debuerunt: *Populo Judaico,* inquit S. Bonaventura, *tamquam carnali, & de carne curanti, dedit Deus carnes ad vescendum, licèt in malum ipsius;* neque enim terram promissionis, quæ beatitudinis æternæ typus & figura erat, sunt ingressi, sed in deserto pereuntes, suos in eodem tumulos & sepulchra acceperunt, unde locum illum appellat sacer textus *sepulchra concupiscentiæ,* utpote in quibus tumulati fuerunt, in gulæ suæ justum supplicium & pœnam.

Israëlitis indultæ carnes, sed mortiferæ.
S. Bonav. ibid.
Num. 11. v. 34.

9. Enimverò ut S. Bonaventura ait: *Ad commendandam sobrietatem, quæ est in esu piscium, & in abstinentia à carnibus, multùm facit, quod Dominus in Evangelio pluries multiplicavit pisces, non carnes; Panes, & pisces bis multiplicasse legitur, numquam carnes.* Non obstante, quòd innumerabilis ille populus ex continuo itinere, quo illum etiam usque in desertum secuti fuerant, defatigatus omninò, viribusque suis exhaustus esset: *Ecce jam triduo sustinent me, & si dimisero eos jejunos in domum suam, deficient in via:* Attamen ad illos refocillandos nequaquam illis succulentos & nutritios carnium missus subministravit, sed panem solum & pisces: *Hoc autem ita convenire,* inquit S. Basilius Magnus, *facto illo Dominus declaravit, cum delassatam illam ingentem multitudinem epulo illo excepit, ne deficerent in via; sicut scriptum est, etenim cum miraculo vim magnifico excogitando epularum apparatu in solitudine ei liceret exaugere, adeò simpliciter, adeò frugaliter illos excepit, ut (quod est quidem apud Joannem) ad panem, qui etiam ipse erat hordeaceus, frustum tantummodo piscis adjectum sit, nam de potione prorsus nulla mentio, quippe tamquam videlicet aqua sponte sua ex humo scaturiens omnibus esset in promptu.*

Christus non carnem sed panem multiplicavit.
Marci 8. v. 2. & 3.
S. Basil. in Reg. Fus. disp. 19.

10. Imò quod majori admiratione dignum est, multi ex iis, qui ipsum sequebantur, debiles, imò infirmi erant: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur:* Et tamen licèt ex eadem essent progenie oriundi, ex qua illi prognati fuerant, qui tam instanter à Deo carnes in deserto expetierant, non tamen constat, quod ullus ex tota illa ingenti multitudine ad poscendas ea in occasione carnes, os suum aperire præsumpserit, idque haud dubiè ob nullam aliam causam, quàm quia illis sobrietas Salvatoris & Zelus, quô abstinentiam prosequebatur, manifesta nimis erat.

Joan. 6. v. 2.
Nullus qui Christum sequebatur petiit carnes.

11. De populo illo à Christo in deserto liberalissime cibato dicitur: *Manducaverunt & saturati sunt:* Quia Deus per jejunium & abstinentiam copiosè nos satiat, si non quoad corpus, saltem quoad animam, per refectionem spiritualem; Ubi de dicitur: *Esurientes implevit bonis:* Ideò quoque Ecclesia in Collecta quadam quadragesimali dicit: *Sanctificato hoc jejunio Deus tuorum corda fidelium miserator illustra, & quibus devotionis præbes affectum, præbe supplicantibus pium benignus auditum.* Ingrediamini obsecro Religiosorum rigide viventium claustra, in quibus in tantis jejuniis & abstinentiæ rigoribus vivitur, & invenietis veram ibi regnare pacem & satietatem internam, abundantiam ibi communicari donorum, gratiarum virtutumque cœlestium, ibi florere devotionem & spiritum, copiamque à Deo inibi omnibus abstinentibus fieri illustrationum, visionum, revelationum, ecstasum, & si quæ sunt alia Divinorum favorum genera. Quonam præcipuè tempore Spiritus sanctus super Ecclesiam in Syon coadunatam à Christo post suam in cœlos ascensionem demissus fuit? Non alio, quàm eo quo jejuni erant, hoc enim S. Petrus insinuare voluit, quando Apostolos à calumnia ebrietatis, eisdem imposita, justificavit & defendit dicens: *Non sicut vos æstimatis, hi ebrii sunt, cùm sit hora diei tertia.* Similiter quando idem Spiritus sanctus, alia quadam vice una cum gratiarum suarum thesauris super Paulum & Barnabam descensurus erat, dicit sacer textus: *Ministrantibus autem illis Domino & jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos. Tunc jejunantes &c.* In eorumdem Actuum Apostolicorum capite sequenti dicitur, quod quando

Marc. 8. v. 8.
Abstinentia Cœlestia confert dona.
Luc. 1. v. 53.
Collect. Ecclesiæ in F. 2. post Dom. Pass.
Act. 2. v. 15.
Act. 13. v. 2.

Apo-

Apostoli se ad eligendum eos, qui animabus convertendis, gubernandisque Ecclesiæ operam navaturi erant, volebant disponere, id fecerint mediante jejunio, quod præmittebant: *Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros, & orassent cum jejunationibus, commendaverunt eos Domino.* Et hinc credibile est in Ecclesiam derivatam esse laudabilem illam in quatuor anni temporibus jejunii præmittendi consuetudinem, priusquam celebrentur ordinationes presbyterorum, aliique conferantur Ordines sacri.

Act. 14. v. 22.

D. Chrysol. serm. 41. jejunium hostia omnibus sacrificiis æquivalens.

12. Chrysologus jejunio præclarum illud attribuit Epithetum, dicens: *Jejunium esse sanctitatis hostiam:* non dicit quod jejunium sit hostia pacifica, nec quod sit hostia *pro peccato*, quia jejunium omnibus oblationibus, sacrificiis, & holocaustis æquivalet, Deoque, qui illud à nobis avidè exspectat, præ cunctis aliis est acceptissimum. Idem quoque sanctus Doctor verba illa Psalmistæ: *Sacrificium Deo, spiritus contribulatus*, de jejunio interpretatur, ideoque Davidem in illis verbis abstinentem se declarasse notans, sequentem subjungit monitionem: *Animas nostras jejuniis immolemus, quia nihil est quod Deo præstantius offerre possimus, probante Propheta, cum dicit: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum; Offer oblationem jejunii, ut sit pura hostia, sacrificium sanctum, vivens victima, quæ & tibi maneat, & data sit Deo.* Porrò quanti Deus jejunia nostra faciat, exinde manifestum fieri dicit S. Basilius, quod illa non à volatili calamo, sed ab angelicorum Spirituum manu in annales æternitatis conscribi jubeat: *Nonnulli*, inquit, *ex Angelis ordinati sunt, ut eos per singulas Ecclesias, qui inedia corpus suum affligunt, describant:* Ac proinde idem Sanctus jure merito nos monet, ne nosmetipsos bono adeò immenso privari patiamur: *Quapropter da operam*, inquit, *ne propter exiguam eduliorum voluptatem, damnum tam ingens accipias, ut ab Angelo in numero eorum, qui à nimio cibo abstinent, non referaris.*

Psalm. 50. v. 19.

D. Chrysol. ser. 43.

S. Basil. Orat. 5. de jejun.

S. Ambr. in Psalm 40. Bonorum jactura reparatur à Christo per jejunium.

13. S. Ambrosius ad irreparabilem illam tot gratiarum alludit jacturam, quam genus humanum subiit per abstinentiæ prævaricationem à primis nostris Parentibus commissam, quæ tamen postea per jejunium Christi reparata fuit, qui illud postea pro aliqua saltem sui parte, licèt non cum tanto rigore transmisit in universam Ecclesiam; Dicit enim: *Sicut per appetentiam interdicti fructus amiserat gratiam, ita per jejunium reparari ejus virtutem oportuit, ut, qui perierat in Adam, repararetur in Christo;* Quamnam putas fuisse causam, quod increata illa sapientia, de qua cum omni veritate dici debet: *Omnia in sapientia fecisti:* arborem illam, cui hanc virtutem affixerat, appellarit arborem scientiæ boni & mali? Nimirum nomen istud huic arbori indidit, ut intelligeres, quàm ingens futurum fuisset malum, quod ex hujus virtutis secuturum erat transgressione, & quàm ingens per ejus adimpletionem & observantiam in nos derivetur bonum.

Gen. 2. v. 10.

S. Joan. Climacus in Scala Parad. grad. 4. Elogia jejunii.

14. Joannes Climacus de jejunio scribens, sequentibus illud nobis commendat epithetis; dum ait: *Jejunium est lux animæ, custodia mentis, cæci cordis illuminatio, janua compunctionis, humilis gemitus, lætus contriti cordis luctus, loquacitatis cessatio, solitudinis quieta occasio, obedientiæ custos, somni levatio, salus corporis, beatæ tranquillitatis auctor, peccatorum remissio, paradisi porta, & voluptas.*

Abstin. Deo grata.

15. Et verò Deus variis in occasionibus, quantùm sibi hæc virtus placeat, ostendit, utpote quam variis miraculis comprobavit. Nemo est qui nesciat, quod juveni cuidam rustico, cui Honoratus nomen erat, acciderit, cum enim à tam insigni Authore, qualis S. Gregorius Magnus est, in principio Dialogorum ejus recenseatur, neminem esse puto, qui illud sæpius non legerit. Hic igitur à primis crepundiis, summo affectu abstinentiæ virtutem diligens, cum Pater ejus parentibus & amicis suis lautius solito præparasset convivium, ita tamen ut præter carnes nihil, quod jejunanti servire posset, appararetur, ex omnibus ad mensam delatis ferculis nihil degustare voluit; Cui proinde pater ejus, illum deridendo dixit. *Numquid in his montibus piscem allaturi sumus? illo verò in loco audiri pisces consueverant, non videri: Sed cum his sermonibus Honoratus derideretur, repente in convivio aqua defluit ad ministerium, & cum fitula lignea, sicut mos illic erat, mancipium ad fontem perrexit, dumque hauriret aquam piscis situlam intravit, reversumque mancipium ante ora discumbentium piscem cum aqua fudit, qui ad totius diei victum posset Honorato sufficere.* In cujus rigidæ abstinentiæ exercitæ remunerationem dictus juvenis multis à Deo cælestibus illustrationibus honoratus fuit, atque in perpetuum ejus servitium, id est, ad Monachismum adscitus, tandem Fundis in ducentorum monachorum Abbatem electus, sanctè ibidem vixit, & in bona pace quievit.

S. Gregorius Dialog. l. 1. c. 1.

Miraculo comprobatur.

16. In Vita S. Corbiniani, quem S. Gregorius omninò invitum Episcopum ordinavit, inter alia legitur, quod dum aliquando in die quadam præcepti jejunii iter agens nec diversorium nec cibos quadragesimales inveniret, sed solas carnes, sanctus vir Dei in proposito carnes non gustandi constanter nihilominus perseveravit, inediam potius pati eligens, quàm abstinentiæ vel minimùm lædere virtutem; Et ecce priusquam hora prandii adesset, Aquila quædam ante ipsum volitans, & in mare, cui S. Corbinianus vicinus erat, sese dimittens, piscem quemdam ex aquis protractum in litus deposuit, nec ab eo recessit, donec illum fortuito transeunti Episcopi famulo consignasset, qui tantus fuit, ut non tantum in ipsius, sed & totius familiæ ejus refectionem abundè suffecerit.

Vita S. Corbiniani. Historia.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Jejunium aliquid in se Angelicum, imo & Divinum continet, nosque Deo similes efficit.

THEMA.

Elias homo erat similis nobis passibilis. Jacob. 5. v. 17.

1. QUonam obsecro dubio mens S. Jacobi Apostoli turbari poterat, ut hæsitaret, circa Eliam, num is homo esset passibilis, & per omnia similis omnibus nobis? Scimus etenim illum Jezabelis minarum metu perculsum timuisse mortem haud secus, ac alii homines; nimirum ex quo illum quadraginta diebus prolixum aliquod sciebat produxisse jejunium, magnam inde occasionem capere poterat suspicandi, an non fortè homine major esset. Unde S. Ambrosius eumdem Prophetam in curru igneo ad cœlum translatum esse videns, dicit: *Quis humana virtute equos igneos, currusque igneos potuisset ascendere, nisi qui naturam humani corporis incorruptibilis jejunii virtute mutasset?* Jejunium etenim inter alios, quos operatur effectus, hunc habet, quod homines certo quodam modo Deo similes, omnique humana conditione & naturâ superiores efficiat. Et ideò S. Zeno quoque de eodem Elia ita scribit: *Vide, jejunando Elias quò ascenderit, vide Eva quò descenderit manducando.* Idem Sanctus quosnam uterque habuerit consiliarios, quamque diversum uterque nactus fuerit exitium, considerans, dicit: *Ibi*, id est, in Paradiso terrestri, *Evæ ad manducandum*

Jejunium Eliam mutavit.

S. Ambr. l. de Elia & jejunio cap. 3.

S. Zeno ser. de jejun.

Moysen familiarem facit cum Deo. 2. Cor. 3. v. 7.

D. Chrysol. serm. 166.

dum author & consiliarius est serpens, imo Diabolus in serpente: Hic ut jejunans ascendat ad cælum, author est & monitor Deus. Porro de Moyse sacra Scriptura clarum perhibet testimonium, quòd ex consortio arctaque familiaritate, quam Moyses in monte cum Deo habuit, vultus ejus tantopere illuminatus fuerit, ut ob radiorum, quos inde vibrabat, vehementiam, filii Israël in faciem ejus irretortis oculis nequiverint aspicere, cujus D. Chrysol. rationem reddens, dicit: *Moyses dierum quadraginta jejunio, ita humano defæcatus est & exinanitus à corpore, ut totus divinitatis mutaretur in gloriam, & adhuc nostri corporis obscuro toto fulgeret lumine Deitatis*; licet enim quadraginta dierum jejunio ab omni cibo corporali abstinens planè se extenuaret, cibo tamen longè solidiori, meliorisque substantiæ nutriebatur alimento: *Substantiâ Dei diu pastus, tota mortalis cibi oblitus fuerat adjumenta*; adeò enim strictam cum Deo interat amicitiam & familiaritatem, ut ipsemet de se contestetur: *Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.* Eusebius Emisenus dixit: *Sed & B. Moysen per quadragenarium continuata abstinentiæ sacrificium, cælestis colloquii legimus acquisisse commercium; sic enim habemus: loquebatur Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum; hoc ideo legimus, ut intelligamus, hominibus purificatione jejunii viciniam Dei, præsentiámque conferri.*

Exod. 33. v. 11.

Euseb. Emiss. hom. 1. de Quadr.

Tertull. lib. adv. Psychicos c. 6.

Exod. 33. v. 20.

Luc. 9. v. 33.

Tertullianus, qui valde est in defendendo & commendando jejunio prolixus, adjungit, quod jejunium pari cum ipsamet Divinitate gressu procedat. Etenim in Veteri Testamento hanc Moysi & Eliæ præ cunctis aliis Sanctis sæculorum Verbi Incarnationem præcedentium specialissimam prærogativam collatam fuisse legimus, quod digni effecti fuerint, qui Dei clara visione honorarentur, non obstante clara Dei protestatione, dicentis: *Non videbit me homo, & vivet*. Ecce quousque excellentiæ & merita jejunantis Moysis ascenderint, inquit Tertullianus: *Merito ei in carne se Dominus ostendit collega jejuniorum suorum*; Et de Elia protinus subjungit: *Tanta est circumscripti victus prærogativa, ut Deum præstet homini contubernalem, parem revera pari.* Etenim in montem Thabor & in transfigurationem ipsiusmet Filii Dei oculos vestros si defigatis, invenietis utique utrumque Filii Dei contubernalem & parem pari effectum fuisse: Et ideo Petrus meritò ab Evangelista velut ignorans reprehensus fuit, *nesciens quod diceret*, utpote qui eos ab invicem separare, & diversam illis à Christo mansionem assignare volebat, dicens: *Faciamus tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, & Eliæ unum; at verò nesciebat quid diceret, siquidem tanta est circumscripti victus prærogativa, ut Deum præstet homini contubernalem, parem revera pari:* Redditque idem Tertullianus rationem, dicens: *Si enim Deus æternus non esurit, ut testatur per Isaiam hoc erit tempus, quo homo Deo adæquatur, cum sine pabulo vivit.*

Ad Gal. 2. v. 20.

2. Cor. 13. v. 3.

Jejun facit hominem divinum.

Euseb. Emiss. ibid.

2. S. Apostolus sanctè olim gloriabatur, dicens: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus; An experimentum quæritis ejus, qui in me loquitur Christus?* At verò unde hanc strictam ejus cum Deo unionem ortam fuisse existimas, ob quam Apostolus corpus suum à DEO animari, & ut ita dicam, identificari cum eo arbitrabatur? Eusebius Emissenus ait: *Ut spiritualibus resistere posset inimicis, continuatis studet corpus vallare jejuniis; sed & hoc ipsum, ut Christus in eodem loqui posset, non aliter quàm jejuniorum sanctificatione promeruit.*

Jejunii tempus divinum.

3. In actis S. Theodori Martyris tempus quadragesimale, in quo valde prolixum ab universa Ecclesia servatur jejunium, non solùm sanctum, sed & divinum appellatur: *Cum venissent casti & divini dies quadragesimæ*; & certè non sine justa causâ, siquidem abstinentia illa & sobrietas, in qua totum illud producitur, jejunium, nos ipsimet Deo quodammodo similes esse facit.

Chrysost. T. 6. Hom. 4.

Jejun. homines efficiuntur Angeli.

4. Chrysostomus in Homilia quadam, quam inscribit de jejunio & temperantia, ad illos se Monachos reflectens, qui incredibili cum parsimonia & sobrietate vitam suam transigebant, de iisdem dicit: *Ex hominibus Angelos effecit*; Et quidem aptè satis jejunantes Angelos effici dicit, quia proprium est Angelorum jejunare, & sine ullo cibo vitam immortalem agere; Unde Raphaël Archangelus Tobiæ dicebat: *Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo invisibili & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor*; quæ eadem causa est, cur eorum qui jejuniis vacant, servitio & ministerio sese libenter adaptent, ut proinde S. Ambrosius dicat, *Jejunantibus epulæ piò Angelorum ministerio deferebantur. prandebat Daniel inter jejunantes leones, ille prandebat alienum prandium, feræ non tangebant suum*; nam ut Daniel ipsemet ait: De cælo descendens Angelus avidas Leonum fauces obturaverat: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi*; Imo post longum ab illo absolutum jejunium, Deus illi de annona miraculosè prospexit: *Jejunantibus epulæ volant*, inquit S. Ambrosius, *jejunantibus manna de cælo descendit, epulantibus culpa prævaricationis ascendit.* Et quidem mirum non est, quod Spiritus Angelici jejunantibus tanta cum aviditate & promptitudine deserviant, quia ut S. Basilius ait: *Jejunium similitudo est hominis cum Angelis*, idem namque est utriusque cibus: Nam Angelicæ naturæ suus est in Scriptura sacra cibus destinatus, sed non alius, quam qui à jejunantibus sumi solet, nam ut idem Basilius ait: *Quod si Angelorum quoque cibus est ullus, panis est, quemadmodum ait Propheta: Panem Angelorum manducavit homo: Non carnes, non vinum, non denique quæcumque alia quæ ventri servientibus ingenti studio apparantur.*

Tob. 12. v. 19.

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 11.

Dan. 6. v. 22.

S. Ambr. ib.

S. Basil. Hom. 1. de Jejun.

Psal. 77. v. 25.

S. Bonav. in Biblia pauperum c. 87.

5. S. Bonaventura ad idem propositum diversitatem notat, quæ S. Elias Propheta ab Angelo & corvo cibatus fuit: *Notabile est*, inquit, *quod Eliam paverunt corvi bis in die. 3. Reg. 17. sed Angelus Domini ostendit ei panem, & non carnes, & vas aquæ semel tantum. 3. Reg. 19.*

3. Reg. 17. v. 6.

3. Reg. 19 v. 6.

Post jejunium Angeli servierunt Christo humana specie

Luc. 2. v. 13.

6. Verisimile quidem est, quod Angelorum exercitus Christo Domino quovis tempore certatim obsequi & deservire contenderint; Et quidem illud certo constat, quod eodem Domino nostro etiamnum vix nato, *Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis*, quæ in corporali & visibili specie Pastoribus apparuit, eosque de Divini illius Infantis natalibus gaudiosa nuntia tulit; Verumtamen deinceps per totum triginta trium annorum decursum nusquam constat, quod Angeli eidem Redemptori nostro in corporea & visibili specie apparuerint, præterquam tunc, quando ei Calicem Passionis in horto Gethsemani præsentarunt, & triennio ante: *Et ecce Angeli accesserunt & ministrabant ei.* Quidnam in eo existimas latere mysterii? Jansenius ait: *Visibili humanâque specie (id enim vox, accesserunt, intelligendum dat) ut quem Diabolus eâ specie præsumpserat tentare, ipsi eadem specie honorem, officiumque ei omni præstarent:* Ecce tibi ingentem jejunii excellentiam; Ecce, inquam, quantum illud venerentur & honorent Angeli, qui Christo jejunanti, præter stylum ipsorum, & morem consuetum, in visibili forma honorificentissimum & gloriosum detulerunt obsequium & ministerium.

Luc. 22 v. 43.

Matth. 4. v. 11.

Jansen. Conc. Evang. 15.

Luc. 7. v. 27. & Matth. 11. v. 10.

7. Salvator noster D. Joanni Baptistæ Angeli epithetum attribuit, dum ait: *Hic est, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum.* Et quidem dubium non est, quin sapientia increata Joannem hâc no-

Joannes ob jejunium Angelus. Matth. 11. v. 18. Didacus Stella in c. 7 Luc. 5. Basilius. S. Cyrill. Alex. ho. 1. in fest. Pasch. S. Ambr. Lib. de Elia & jejunio.

strâ mortali carne indutum fuisse optimè noverit, nihilominus Angelum ipsum appellare voluit, quia jamjam de eo dixerat: *Venit Joannes non manducans neque bibens.* Didacus Stella inter alias rationes, cur S. Joannes Angelus appellatus fuerit, hanc quoque adfert in medium: *Quia magis spiritum Angelicum habere quam humanum videbatur, quia ut Angelus sine potione, sine comestione in cælesti contemplatione dies noctesque consumebat.* S. Basilius vitam S. Præcursoris *continuum quoddam jejunium appellat.* S. Cyrillus quoque Alexandrinus in laudem Jejunii scribens dicit: *Jejunium est simulachrum Angelicæ vitæ.* S. Ambrosius autem ad eamdem austeram Baptistæ abstinentiam reflectens ait: *Hic qui vita humana possibilitatem continentia supergressus fuerat, non homo, sed Angelus appellatus est:* At vero & hic S. Doctor adhuc parum nimis dixit, siquidem Joannes plusquam Angelus æstimatus fuit, eo ipso enim, quo Messiæ dignitas ipsi non à rudi & indocta plebe, sed à Sacerdotibus, Doctoribus, Scribis, imò ab universo Hebræorum Concilio oblata fuerat, implicite illum verum Dei Filium esse declarabant, quia in veritate rigor abstinentiæ & jejunii, tamque constans temperantia, tessera quædam dici potest immortalitatis. *Quid est enim jejunium*, inquit idem S. Ambrosius, *nisi vita imago cælestis.*

S. Ambr. ibid. S. August. ser. 23. ad fratres.

8. Huic sententiæ S. Ambrosii consonant similis ferè propositio S. Augustini in sermone quodam ad Fratres in Eremo, ubi ait: *Jejunium res sancta, opus cæleste, janua regni, quod si quis justè perfecerit, DEI socius æstimabitur.* Fortè etiam idipsum à S. Augustino Rabanus Maurus didicit, qui etiam simili ferè modo his verbis scribit: *Jejunium res est sancta, opus cæleste, quod qui sanctè agit, Deo jungitur, alienatur à mundo, spiritualis efficitur.* Imo Deus ipse misericors, ut S. Maximus ait: *jeiunus & sanctus est, atque ideo qui vult proximus Deo esse, debet imitari hoc esse quod Deus.* Ad idem quoque propositum S. Cyrillus Alexandrinus illum Apostoli textum considerat, dicentis: *Non in comessationibus & ebrietatibus, sed induimini Dominum Jesum Christum.* Ecce tibi characterem, ex quo caro dignoscitur, & mundus, qui non est alius quam crapula & ebrietas, inquit prædictus sanctus Doctor: Character vero Christi sobrietas est & temperantia: *Induimini Jesum Christum, splendidum revera piorum hominum indumentum.*

Rabanus E. 6. de inst. Cleric. l. 1. c. 17. S. Maxim. Ho. de Lo. S. Cyrill. Alex. Tr. 8. l. 5. H 8. de fest. Pasch. Rom. 13. v. 13. Rom. 13. v. 14.

9. Considerandum quoque est, quod astutus ille serpens (*erat callidior cunctis animantibus terræ,*) numquam in solido illo triginta trium annorum decursu Divinitatem Filii Dei explorare tentarit, præterquam in deserto, hancque experientiam mediante abstinentia instituit, dicendo: *Dic ut lapides isti panes fiant.* Porro Salvator noster ante hanc tentationem multa patrarat prodigia & miracula, adeo stupenda, ut ex iis ipsum verum Dei Filium, promissumque & diu desideratum Messiam esse facile conjicere potuisset, unde Nicodemus Princeps Synagogæ ei dixit: *Scimus quia à Deo venisti; nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo*; Imo ut omnia alia à Christo in decursu triginta annorum operata prodigia silentio prætereamus, sciendum est, quod ante quadraginta dies, hanc Diaboli tentationem præcedentes, cæli super Salvatore nostro aperti fuerint, superque caput ejus in forma columbæ descenderit Spiritus Sanctus, ac tandem sono sensibili vox audita fuerit Patris æterni, dicentis: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui:* Præcursor quoque digito velut Christum Messiam esse indicaverat, dum ait: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi:* Ex cunctis tamen hisce Christum Dei verum filium esse intelligere non potuit, at vero quando Christum sine ullo cibo & potu quadraginta diebus & noctibus jejunare vidit, tunc pridem & magno quidem cum fundamento, ipsum verum DEI Filium esse suspicari cœpit; Unde & tunc his eum verbis fuit aggressus: *Si Filius Dei es:* Ubi D. Chrysologus ait: *Audistis, quid de jeiunio ipse sentiat & judicet inimicus: Si Filius Dei es, videtis quia jam non hominem, sed Dei Filium credat, quem liberum à Veneris conspexerat servitute.* Et in sermone præcedente pariformiter in hunc modum scribit: *Ubi jeiunantem vidit, suspicatur Deum, Dei Filium confitetur; Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant: sic dicendo Diabolus hominem vult monstrare, non Deum*; Si enim ad famem depellendam lapides convertisset in panes, jam omnis in eo evanuisset de Divinitate Christi concepta suspicio, nec eum jam amplius tamquam Dei Filium suspexisset. S. Basilius quoque postquam super humanam Joannis Baptistæ sanctitatem, ob quam tamquam verus Messias ab omnibus suspiciebatur, suum à jejunio Principium duxisse asseruisset, dicens: *Joannis præterea totum vitæ institutum hinc sumpsit exordium*, protinus de Christo subjungit, quod abstinentia & jejunio mediante, verum se Dei filium esse comprobarit; *Hæc illa etiam fuit, à qua seipsum Dominus ostendere cœpit.* S. Anselmus pariter similem adducit considerationem; De Dæmone etenim dicit: *Viderat stellas; Viderat Magos; audierat Joannem clamantem, Hic est agnus Dei; audierat Prophetas; Sciebat Christum venturum; Sed cum omnia vidisset signa, non tamen credidit esse Deum:* Quando autem lapides ei obtulit in panem transformandos, volens per panem visum gulam ipsius incitare, nec tamen id ab eo obtinere potuit, mox ipsum Dei filium esse, credere & arbitrari cœpit.

Gen. 3. v. 1. Diabolus suspicatus Dei filium ob jejun. Matth. 4. v. 3. Joan. 3. v. 2. Matth. 3. v. 16. Matth. 3. v. 17. Joan. 1. v. 29. D. Chrysol. ser. 13. Matth. 4. v. 6. D. Chrysol. serm. 12. S. Basil. in Reg. Inter. 16. S. Ansel. in c. 1. Matth.

10. At vero quoniam se Deum esse, Diabolo nequaquam perspicuum esse voluit, audite quonam ad id occultandum stratagemate usus fuerit. Sacri Expositores causam studiosè inquirunt, cur Christus jejunium suum præcisè in quadraginta dies & noctes usque produxerit, nec plures aut pauciores dies jejunare voluerit: Num fortè id ideo fecit, ut se Moysi & Eliæ jejunantibus conformaret? Minimè id dicendum videtur; Neque enim dicebat, ut Dominus servis suis se parem aut æqualem faceret, aut ut Deus se hominibus similem, non vero superiorem ostenderet; quin potius Chrysostomus dicit: *Non ultra progreditur, ne scilicet res admirandi excessus, incredibilem faceret suscepti hominis veritatem*; Et alibi pariter ad idem propositum ita scribit: *Ne existimetur apparentem advenisse, & non assumsisse carnem*; Etenim verum quidem, quod per hoc adeo rigorosum jejunium, Deum se esse ostendere voluerit, attamen simul etiam se hominem esse probare voluit, ac proinde nequaquam prolixiori tempore jejunare voluit, quam quo olim Moyses & Elias jejunaverunt, ut hac ratione Dæmonem suspensum teneret, ne certo an Deus vel homo esset, ex jejunio ipsius concludere posset. Unde Rupertus Abbas ait: *Est jejunium divinæ authoritatis res, non quod Deus illud præceperit, aut digitus ejus in tabulis scripserit, sed quia non sine virtute Dei mortalis homo quadraginta diebus & quadraginta noctibus semel & iterum jejunare potuit, & ieiunando multum Deo appropinquavit, à quo primus homo manducando nimis longe recessit.* Et ideo S. Cyrillus Alexandrinus nobilissimo hoc epitheto jejunium honorare voluit, dum illud appellat *Splendidum immortalitatis viaticum.*

Christus jejunans eo alios suspensos reddidit diabolum. D. Chrysost. Hom. 13. in Matth. D. Chrysost. Hom. 1. in Genes. Rup. Abb. lib. 6. in Matth. circa princ. S. Cyrill. Alexandr. T. 5. Hom. 21.

11. Quisquis sitim illam, qua Redemptor noster in Crucis patibulo suspensus, se affligi testatus est, cum dixit, *Sitio*, seriâ cogitatione perpenderit, in summam non rapi admirationem non potest, siquidem oblato ipsi post hanc sitis suæ contestationem vino myrrhato, quod aliis reis, supplicii tempore pro

Joan. 19. v. 28. Usque ad vitæ terminum.

pro eorum aliquantula restauratione propinari solebat, illud gustare noluit, præterquam quod ex D. Joannis contestatione clarè constat, quòd paulo ante, die quadam, elata voce clamaverit, dicens: *si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Denique postquam lancea latus ejus apertum fuit, lympida ea ejus latere aqua emanasse noscitur, *Exivit sanguis & aqua;* Nec unquam in toto vitæ suæ decursu se sitibundum esse dixit, quam illo solum tempore; ac proinde illa sitis ejus contestatio minimè credenda est vacare mysterio. Cajetanus ait: *Sic verum Passionis effectum se sentire professus est, antequam crucifigeretur, cùm dedissent ei vinum, Marci 15. v. 23. seu acetum amarum, noluit bibere, in Cruce autem bibit;* nimirum donec *expirasset*, inimicum infernalem quoad divinam suam filiationem suspensum & dubium relinquere voluit, ac proinde quemadmodum in doloribus acerbissimis à reis fieri assolet, sitire, potumque poscere voluit, ut se, præterquam quòd Deus esset, hominem quoque esse probaret.

Joan. 7. v. 37. — Joan. 19. v. 34. — Cajet. ibid. — Marci 15. v. 23.

12. Tandem ultimo loco considerari quoque meretur, quod ex quo homo sacra communione mediante Christo unitur, juxta illud: *In me manet, & ego in illo*, propter quod & S. Cyrillus Hierosolymitanus ait: *concorporei, & ut ita dicam, consanguinei facti estis:* sancta mater nostra Ecclesia à Spiritu Sancto gubernata providè instituit, ut huic unioni, per quam Christi participamus humanitatem pariter & Divinitatem, dispositionis loco jejunium quoddam non solum Ecclesiasticum, sed & naturale, quod rigorosissimum est, præmittamus, utpote quod medium aptissimum esse censet, ad hoc, ut tantum sacramentum, in quo *divitias Divinitatis suæ effundit*, dignè recipere mereamur. Estque ideo inter cæteras jejunii excellentias hæc una, & quidem non infima, quod scilicet per illud ad strictam illam cum DEO conjunctionem, qualis per sacram communionem fieri noscitur, aditus præbeatur.

Jejunium naturale ante Eucharist. S. Cyrill. Hierosol. Catech. 4.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Abstinentia & jejunium media sunt efficacia ad cælum nobis aperiendum, nosque in gloriæ possessionem immittendos.

THEMA.

Paradisi portas aperuit nobis jejunii tempus.

1. SAncta mater Ecclesia in Responsorio quodam, quod quadragesimali tempore in prima Dominica legi solet, nos per ferventem orationem jejunii exactam observantiam implorare docet, idque ex eo præcipuè motivo, quod per illud Cœli portæ nobis aperiantur: *Paradisi portas aperuit nobis jejunii tempus, suscipiamus illud orantes & deprecantes.* S. Bernardinus in sermone quodam, in primo die cinerum habito, in ponderandos jejunij fructus prolixè digreditur, Et quidem in fructu duodecimo, eum, de quo nobis hic sermo est, adducit, dicens: *Cantat Ecclesia; Paradisi portas aperuit nobis jejunii tempus.* Porro Paradisus terrestris homini in felici illo innocentiæ statu, depositi, sive cœlestis pignoris loco concessus fuit, ac proinde, uti Discursu tertio ostendimus, idem locus specialiter per abstinentiæ virtutem fuit consecratus.

Jejun. portas Cæli aperit. — S. Bernardin. serm. 5. in die Cin. fruct. 12.

2. S. Augustinus quamdam à S. Basilio traditam in hac materia considerationem magnopere æstimat, adeo ut se illam propriis S. Basilij, licet ab aliis è Græco in Latinum translatis verbis, transcribere profiteatur; Dicit enim: *Tamen propter diligentiorem veri fidem, verbis è verbo malui transferre de Græco;* Igitur in sermone de jejunio S. Basilius dicit: *Jejunium in Paradiso lege constitutum est, primum enim mandatum accepit Adam, è ligno sciendi bonum & malum non manducabis; non manducabis autem jejunium est.*

S. August. T. 7. cont. Julian l. 2. c. 5. Jejun. in Paradiso mandatum.

3. Enimverò quamdiu Protoparentes nostri jejunârunt, firmum in Paradiso pedem conservarunt: At verò quamprimùm jejunium ruperunt, impositamque ipsis abstinentiæ Legem fuere prævaricati, è Paradiso velut perpetui exules proscripti fuerunt, unde S. Hieronymus ait: *Beatitudo Paradisi absque abstinentia cibi non potuit dedicari, quando jejunavit, in Paradiso fuit; Comedit, & ejectus est;* Idem quoque in quodam sermone dicit S. Augustinus.

Transgressione ejecti parentes. — S. Hieron. adv. Jovin. c. 10. — S. Aug. serm. 65. de temp.

4. S. Joannes Damascenus proinde Deum in Paradiso terrestri quamdam jejunij imaginem & effigiem reposuisse considerat, dum ait: *Quin ipsa quoque in Paradiso vitæ ratio jejunij imaginem gerebat, non hoc tantum nomine, quod homo cum Angelis consuetudinem vitæ habens, per frugalitatem ad eorum similitudinem accedebat, verum etiam, quia ea omnia, quæ postea humano ingenio ac solertia inventa sunt, nondum ab iis, qui in Paradiso degebant, excogitata fuerunt;* Idque evidenter probat, quia vinum nondum adinventum fuerat, neque tunc ab ullo ipsorum carnes manducabantur, nec alia epularum aut ciborum genera, quæ postea infeliciter gula adinvenit humana; Tandem verò idem Sanctus Doctor concludit: *Quoniam autem minimè jejunavimus, è Paradiso ejecti sumus.*

S. Joan. Damasc. l. 3. c. 2.

5. Deus quidem, postquam animalia quadrupedia aves item & pisces, cunctaque alia viventia produxerat, protoparentibus nostris dixit: *Dominamini piscibus maris & volatilibus cæli & universis animantibus, quæ moventur super terram*, nondum tamen de eorum carnibus manducandi facultatem iis dederat; siquidem justam illis vitæ annonam assignans, dixit: *Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen suum super terram*; & hæc unica & præcipua ratio fuit, cur fideles in primis nascentis Ecclesiæ diebus, suis in jejuniis à piscibus quoque abstinuerint. Et ideo S. Basilius ait: *Non dixit: Dedi vobis pisces in cibum, dedi vobis pecora, reptilia, quadrupedia, neque enim in eum usum hæc creavi, inquit, verùm primaria illa legislatio esum indulsit fructuum;* moxque hanc proposito nostro congruentissimam rationem subjungit; *neque enim tunc Paradisi domicilio censebantur indigni;* quasi dicere vellet: Tunc hominibus, ut carnibus se nutrire possent, indulsit, quando jam ut Paradisi incolæ essent, digni ampliùs non erant.

Primi fideles à piscibus abstinuerunt. — Genes. 1. v. 28. — Genes. 1. v. 29. — S. Basilius tom. 2. in Hexam.

6. D. Chrysostomus optimè notat, quod Deus hominem vix etiamnum creatum, sine ulla mora aut dilatione abstinentiæ præcepto obligarit; cum enim illum eo præcipuè fine creasset, ut ruinas instauraret Angelorum, ideoque illum velut depositum quoddam pretiosum in Paradiso collocasset, ut suo tempore aliquando cœlestis Paradisi possessor fieri posset, ideo ut homo hunc finem tanto posset faciliùs assequi temperantiæ & abstinentiæ à pomo illo vetito, legibus illum coercere voluit: *Propterea & Deus hominem à principio faciens, illico delatum eum jejunij manibus commendavit, velut pia amabilique matri, & magistro optimo committens. nam & de omni ligno, quod est in Paradiso, de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas; species jejunij est;* ac tandem per quoddam à minori ad majus deductum argumentum concludit, dicens; *Si autem in Paradiso jejunium necessarium fuit, extra Paradisum multò magis*, siquidem *Paradisi portas aperuit &c.* S. Ambrosius de Adamo ita scribit: *Ita gula de Paradiso regnantem expulit, abstinentia ad Paradisum revocavit errantem.*

D. Chrysost. Hom. 51. de Pænit. — Jejunio homo creatus commissus fuit. — S. Ambrosi. l. de Elia & jejunio c. 4.

7. Omnes universim sacri Interpretes in hac veritate contestandâ, quod videlicet jejunium cœli nobis fores aperiat, unanimiter conspirant. Et quidem inprimis Salvatorem nostrum dixisse constat, quod

Jejunantes Cælum possident.

Matth. 11. v. 12.

Cœlum ab eo tempore, quò sanctissimus Joan. Baptista natus est, magnam sustineat violentiam: *A diebus Joannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Cur ita? Num forte quia ipsius prodromus, paranymphus, & præcursor erat? Aut quia pœnitentiam hominibus prædicando efficaciter inculcabat? Vel denique quia Baptismum in figura illius, quem Christus instituturus erat, conferebat? Audite sanctum Hieronymum, qui ait: *A diebus Joannis Baptistæ jejunatoris, regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud,* quasi diceret: Illi propriè cœlorum regno vim inferunt, qui propriis appetitibus suis vim inferunt, suaque corpora extenuant.

S. Hieron. l. 2. contr. Jovin.

Matth. 7. v. 14. per angusta quadrans porta.

8. Salvator noster inquit: *Quàm angusta porta & arcta est via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam?* Sed quænam causa est, quòd tam rarus sit per portam illam ingredientium numerus? Causam hanc Christus apertis verbis declarat, dum ait: *Angusta porta & arcta via;* Ideo per illam penetrare volentibus opus est, ut macilenti sint & extenuati, adeoque in continua abstinentia vitam degant. *Quid illud est,* verba sunt Nazianzeni, *quod ob jejunium non servatum amisimus? Paradisus, ad quem nobis per jejunium aditus patebit.*

Naziens. Orat. 2.

S. Ephrem. de jejun. Tom 1. D. Chrysost. Hom. 3. ad pop. Antioch.

9. Sanctus Ephrem de jejunio tractans illud appellat vehiculum, quo itur ad Paradisum: *Jejunium vehiculum est ad cœlum.* Chrysostomus ad præsens propositum nostrum præ cæteris aptiùs nos exhortatur, dum ait: *Acue falcem tuam, quam per crapulam hebetasti, acue per jejunium, aggredere iter in cœlum ferens, asperam & angustam viam attinge & ambula.* Demum verò modum nobis præscribit, quo utendo faciliorem per angustam hanc portam aditum habere valeamus: *Quomodo autem poterit,* inquit, *& attingere, & ambulare? castigans corpus tuum, ubi enim via angusta, magnum impedimentum est carnis ex crapula obesitas.* Idem quoque monitum jam dictus D. Chrysostomus in alia quadam Homilia repetit, dum de Pœnitentia agens, ita scribit: *Cur terreno corpore cœlum ascendere concupisti: extenua carnes, ut ad ascensum agilis fias; Equus si multum comedat, non currit; athleta non quod vult comedit; nisi comedisset Israel, & impinguatus fuisset, non recalcitrasset.* Christus Salvator noster divitem Epulonem in inferno sepultum esse dicit: *Mortuus est & dives, & sepultus est in inferno;* idque non ob aliam causam, quam quia *epulabatur quotidie splendide:* At verò Lazarus mendicus, cui ne quidem de micis à mensa divitis decidentibus, famem suam pellere concedebatur, ubinam mansit, aut quo devenit: *Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Unde S. Hieronymus ait: *Divitem purpuratum propter epulas narrat esse in tartaro, & Lazarum pauperem ob inediam dicit esse in sinu Abrahæ.*

In sinum portantur Abrahæ.

D. Chrysost. T. 1. Hom. 77. tr. 3 de Pœnitent.

Luc. 16. v. 22. v. 19.

Luc. 16. v. 22.

S. Hieron. Lib. 2. cont. Jovin.

Luc 2. v. 37. A jejunis videtur Christus.

10. Ex Evangelio constat, qualiter sancta illa vidua Anna Phanuelis, hanc à Deo gratiam obtinuerit, ut in divinum Verbum incarnatum suos defigere oculos potuerit; ut vero dicere quis posset, quonam præcipuè id merito compararit, ut præ cunctis aliis mulieribus hac prærogativa donaretur? Num fortè favorem istum ob continuatam per tot vidulitatis annos abstinentiam consecuta fuit? aut verò quia tam assiduè pro faciendis orationibus suis in templo permansit; Tertullianus meritum hoc rigorosis hujus viduæ jejuniis attribuit, cum S. Lucas de ea dicat, quod *erat jejuniis serviens die ac nocte;* Sed ecce ipsissima Tertulliani verba: *Ostendens,* inquit, *à nullis magis intelligi Christum, quàm à semel nuptis, & à sæpè jejunis.*

Luc. 2. v. 37. Tertull. adv. Psychicos c. 8.

Gen. 8 v. 6. Alcuinus in Cap. 8.

11. Alcuinus circa illa Geneseos verba: *Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arcæ,* ingeniosam quamdam nostroque proposito satis aptam adducit considerationem; Postquam enim numeri hujus quadragenarii investigasset mysterium, tandem Spiritum sanctum in sensu morali ad quadragesimale jejunium collimasse dicit, utpote quod fenestram, imò ipsam Paradisi portam nobis patulam esse facit: *Post quadraginta dies Noe fenestram aperuit, significans jejunantibus cœlum aperiri;* Eumdem quoque sensum habent, quæ D. Chrysologus scribit, dum jejunium Paradisi clavem esse asserit: *Jejunium nobis aperit cœlum, jejunium non intromittit ad Deum.*

Genes. Jejunantibus cœlum aperitur.

D. Chrysol. Ser. 41.

12. Regius Propheta adeo arcta unione Deo adstrictus fuisse legitur, ut Deus ipse de eo protestetur, dicens: *Inveni hominem secundùm cor meum,* sed quâ ratione cum Deo, qui purissimus & simplicissimus est Spiritus, adeo perfectè conjungi potuit, ut de eo dici potuerit illud Apostoli: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo?* Nullâ profectò aliâ viâ idipsum est assecutus, quàm eâ, quam ipse insinuat, dum ait: *Caro mea immutata est propter oleum, genua mea infirmata sunt à jejunio.* Unde S. Hieronymus ait: *Non habebat delicias corporis, sed Dei spiritus; Et nos ergo quando jejunamus, quando facies nostra pallida sunt, quando fœdi videmur, cognoscamus, nosmetipsos tunc pulchriores apparere Christo.*

Jejun. secundum cor Dei. 1. Reg. 13. v. 14.

1. Cor. 6. v. 17.

Psalm. 108 v. 24. S. Hieron. ibid.

13. Divus quoque Chrysostomus quærit, qua ratione nos, qui mortali & gravi hoc corpore accincti sumus, elevari in Deum valeamus? ac tandem respondet: *Avulsus à terra in cœlum ascendit; Verum quidem est, trahit nos corpus, & deorsum ferri cogit, sed ecce advenient jejunia, quæ pennas animæ leves reddunt, & levem sarcinam carnis efficiunt.*

D. Chrysost. T. 3. Hom. in Seraph. Jejunio volare possumus in cœlum.

14. D. Chrysostomo perfectè consonant D. Ambrosius, qui in Libro de Elia & jejunio, de virtute abstinentiæ prolixè discurrens dicit: *Magna virtus jejunii, & tam speciosa ejus militia est, ut jejunare delectaret & Christum, tam valida, ut ad cœlum homines elevaret.*

D. Ambr. l. de Elia & jejunio. c. 2. Jejun. homines elevat.

15. S. Antonius de Padua rationem reddit, cur vigiliæ, quæ solemniora festa præcedunt, ab Ecclesia fuerint introductæ. Dicit enim: *Jejunium Ecclesia statuit, ad signandum, quod ad festivitates, quæ in superna patria celebrantur, non nisi per abstinentiam & afflictionem debemus ascendere.*

S. Ant. Paduan. serm. in Dom. 1. Quadr. Ad supernas festivitates.

16. In dubium haud quaquam revocari potest, quin Transfiguratio Salvatoris nostri, quæ in monte Thabor contigit, quædam, licet apparens tantùm, scena fuerit gloriæ & beatitudinis cœlestis Paradisi; Sed quodnam in eo existimatis latuisse mysterium, quod incarnata illa sapientia inter tot innumeros & illustres Veteris Testamenti Sanctos, Moysen tantum & Eliam, velut ejusdem gloriæ elegerit spectatores: Cur non potius Abelum elegit, utpote primum, qui in æternæ salutis portum pedem suum felicissimè intulit? aut cur non Abrahamum, primum omnium credentium parentem? vel denique cur non Jacobum Patriarcham, cui Cœlum exhibitum fuit patulum: cuique nomen Israëlis, quod idem est, quod *videns Deum,* impositum fuit? D. Chrysostomus ad hanc Quæstionem sequentibus verbis respondet: *Moyses & Elias Veteri in Testamento Prophetarum turres, tametsi ex aliis illustres, magnique haberentur, ac multa fiducia, tamen si quando ad Deum volebant accedere, & colloqui, quantum homini possibile erat, ad jejunium confugiebant, & per hujus manus ad Deum ducebantur.* Inter omnes illustriores, Deoque acceptiores Veteris Testamenti Sanctos, nullum invenietis, qui in abstinentiæ & jejunii rigores profundius sese immerserint, duobus hisce prænominatis Prophetis, ac proinde iidem non solùm in hac vita digni facti sunt, qui aliquo Visionis beatificæ imbuerentur rudimento, verum etiam ut in Transfiguratione gloriæ Salvatoris

Jejuna, si cum Deo loqui desideras.

Matth. 17. v. 3. Marc. 9. v. 3. Luc 9. v. 30.

D. Chrysost. Hom. 53. de Pœnit. aut æterna transfigurationis adesse.

nostri

nostri fierent collegæ & consortes, ut per hoc nobis insinuaretur, quam verum sit, quòd *Paradisi portas aperiat nobis jejunii tempus &c.*

S. Hieron. lib. 2. cont. Jovin.

17. S. Hieronymus quorumdam opinionem fuisse refert, Moysen ob statum Conjugalem, Eliam verò ob virginalem statum electos fuisse Transfigurati Salvatoris sui collegas & consortes, ipse tamen protinus subjungit: *Dominus non ob differentiam virginitatis & nuptiarum, ut quidam putant, sed ob jejuniorum consortia Moysen & Eliam transfiguratus in monte secum ostendit in gloria.*

Jejun. Deum videre possum. Exodi 33. v. 13. Exodi 33. v. 20. 1. Cor. 13. v. 12. S. Ambr. ser. in Dom. 1. Quadr.

18. Moyses olim à Deo suppliciter petiit: *Ostende mihi faciem tuam.* Quæ ejus petitio audax nimium & justo præsumptuosior fuisse videtur: Numquid enim illum dixisse sciebat: *Non enim videbit me homo & vivet?* quod ipsum Apostolus quoque confirmans, ait: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* S. Ambrosius huic difficultati respondens, dicit, *Quamvis illum obtutibus Dei conditio humana subtraheret, jejuniorum tamen gratia proximum illum Divinitatis consortio faciebat.*

S. Basil. in Reg. fusi. disp. 16.

19. S. Basilius quoque de eodem Moyse ita scribit: *Moyses per longinquam illam in jejunio assiduitatem, Legem accepit, & verba illa audivit, tamquam si loqueretur amico suo,* ac tandem de Elia subjungit: *Elias tum demum dignus habitus est visione Dei, cum ipse quoque ad parem continentiæ magnitudinem pervenisset.*

Jejun. ad Deum pervenitur. 3. Reg. 19. v. 6. v. 8. S. Bonav. serm. 4. in Dom. 1. Quadr. Luc. 22. v. 29.

20. Huic idem magno Dei Prophetæ Eliæ Angelus quidam panem subcineritium, & pauxillum aquæ attulisse legitur, quo sumpto idem sanctus Carmeli incola in hujus frugalissimæ refectionis vigore quadraginta dies continuos ambulans, ad montem usque Horeb pervenit; Ubi S. Bonaventura ait: *Horeb interpretatur mensa; jejunando enim ad mensam gloriæ pervenimus, de qua Dominus ait: Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi, &c. sed hæc mensa perdita est per gulam in Paradiso, recuperanda ergo per abstinentiam.* S. Basilius quoque Eliam ibidem Deum videre meruisse, his verbis considerat: *Jejunium Eliam magni illius miraculi spectatorem fecit, qui cum quadraginta dierum jejunio repurgasset animam, ita denuo in spelunca, quæ est in Horeb, meruit videre Dominum, quatenus quidem homini videre datum est.*

S. Basil. Hom. 1. de jejunio.

S. Bern. Senens. serm. 5. in die Cin. Jejunium Eliæ currus igneus.

21. S. Bernardinus Senensis loco superius citato in principio discursus hujus ejusdem Eliæ Prophetæ, in curru igneo in cœlum evecti, adducit exemplum: *Elias,* inquit, *post jejunium raptus est in cœlum, & merito, quia gula cœlum nobis clausit, sed jejunium nobis illud aperuit.* Verùm quærat hoc loco forsitan aliquis, quâ ratione Elias currum hunc igneum & ardentem mortali carne amictus ingredi non timuit? S. Basilius inde id factum esse dicit, quia nimirum oculos suos in cœlum firmiter defixus habebat, *cælestis itineris desiderio accensus:* At verò melius ad hoc respondere possumus, dicendo, quod unus ignis, is nimirum, quo is in spiritu totaliter accensus & inflammatus erat, alium quasi totaliter extinxerit, vicerit, illumque eo superiorem effecerit; unde & discipulus ejus instanter ab eo petiit, dicens: *Obsecro, ut fiat in me duplex Spiritus tuus.* S. Ambrosius jejunium multis eximiis extollens elogiis ita hac de re scribit: *Jejunium refectio animæ, cibus mentis est, remedium salutis, radix gratiarum; hoc ad Deum gradu citius pervenitur; hoc gradu Elias ascendit, antequam curru; hanc hereditatem sobrietatis & abstinentiæ ad cœlum abiens discipulo reliquit.* Chrysologus quoque ad propositum paulo ante dubium, cur scilicet Elias currum igneum adeo intrepidus conscenderit, ita respondet: *Jejunium Eliam levavit ad cœlum, & purificato sic corpori ignei currus addixit obsequium.* Eumdem quoque effectum abstinentia in tribus illis in fornacem Babylonicam conjectis, in eaque illæsis permanentibus pueris operata fuit, *ut ostenderet gehenna, quæ exurit reos, innocuis quàm deserviat;* ille etenim ignis, qui reis supplicium exstitit, obsequium exhibet illis, qui abstinentes sunt & innocentes.

S. Basilius.

4. Reg. 2. v. 9. S. Ambr. lib. de Elia & jejunio. c. 3.

D. Chrysol. serm. 166.

Jejun. ad tertium cœlum rapit. 2. Cor. 12. v. 4. Act. 9. v. 9. S. Cyrill. Alex. T. 5. Hom. 21. S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 47.

22. In novo quoque Testamento hujusce veritatis, quod scilicet abstinentia ad cœlum introducat, testimonium in S. Paulo manifestum habemus, qui in tertium usque cœlum raptus fuit, eo quod antea *erat ibi tribus diebus, & non manducavit, neque bibit.* Et ideo S. Cyrillus Alexandrinus jejunium venerabili hoc nomine honorat, dum illud vocat *amabile regni cælestis pignus, æternæ vitæ solidum & inexpugnabile firmamentum:* S. Bonaventura inter alios bene multos abstinentiæ fructus, hunc quoque recenset, quod scilicet *valet ad meritum gloriæ, tam pro seipsa, quam pro virtutibus sibi connexis; quia quo magis hic nobis de voluptate subtrahimus, eo magis & hic spiritualibus & illic cœlestibus deliciis abundabimus.*

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM,

Sobrietas & temperantia victus ad divinorum mysteriorum cœlestiumque revelationum notitiam nos disponit, mentem ad Deum elevat, atque ad acquirendam sapientiam, beneque instituendam orationem auxilia præstat.

THEMA.

Vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur. Luc. 1. v. 15.

Jejun. optima dispositio ad cælestes gratias. Luc. 1. v. 15.

S. Lucas de sanctissimo venturi Messiæ præcursore tractans, eo ipso quo ipsum vini abstinentem futurum fuisse asserit, simul etiam donis & gratiis cœlestibus replendum esse dicit: *Vinum & siceram non bibet, & Spiritu sancto replebitur;* quia ad illustrationes cœlestes recipiendas, acquirendamque divinam sapientiam & visiones, aliosque cœli favores comparandos, sobrietas & jejunium optima prorsus est dispositio. In cujus veritatis probationem S. Ambrosius textum illum ex Isaiæ cap. 58. adducit, ubi dicitur: *Cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ erunt sicut meridies; requiem tibi dabit Dominus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & eris quasi hortus irriguus;* Ubi S. Ambrosius ait: *Pinguescit anima tua, virtutesque ejus spiritnali adipe jejunii, & fructus tui multiplicantur ubertate mentis tuæ, ut fit in te sobria ebrietas, sicut illud est poculum, de quo Propheta ait: Et poculum tuum inebrians quàm præclarum est.* Sic enim quotidiana nos docet experientia, quod religiosi qui in continua abstinentia & temperantia vivunt, sint veluti naturale centrum, in quo nidificat & quiescit divina sapientia, dum ipsorum animas spiritualibus replet consolationibus, ipsosque visionibus, revelationibus, illustrationibusque cœlestibus dignos efficit.

S. Ambros. l. Epist. 25. Isaia 58. v. 10.

Psal. 22. v. 5. Jejun. Discipulo Spiritum Sanctum reparant.

S. Bernardin. ser. 5. in die Cin. Fruct. 5. S. Leo ser. 1. de jejun. Pent.

2. Spiritus sanctus tunc se in die Pentecostes Apostolorum cordibus infudit, quando in jejunio & abstinentia simul congregati erant, cujus testem habemus S. Bernardinum Senensem, qui ait: *Apostoli jejunantes & orantes, in igneis linguis Spiritum sanctum acceperunt.* S. Leo pariter hac de re ita scribit: *Spiritualis continentiæ disciplina de magisterio Paracliti primitus fuit concepta, ut sanctificatæ jejunio mentes, conferendis sibi charismatibus fierent aptiores.* Ratio autem cur hæc virtus ad plenitudinem & abundantiam Spiritus disponat, esse potest, quia dum caro affligitur & supplantatur, Spiritus magis magisque invalescit. Unde B. Laurentius Justinianus de sobrietate tractans, ait: *Hæc virtus ad jucunditatem præparat spiritualem, nam si à carne hoc, quod ei libet, abscindimus, mox in spiritu hoc quod delectat, invenimus.*

S. Laur. Justin. in lig. vit. c. 3

Rabanus T. 6. in Com. Reg. S. Bened. c. 4. n. 13.

3. In Rabano Mauro quædam legitur propositio, quæ ad prupositum nostrum mirè conducit; dum enim in Regulam S. Benedicti commentatur, ita scribit: *Per jejunium dona, & cœlestium mysteriorum occulta, & divinorum secretorum homini revelantur arcana.* Similiter Hugo abstinentiam laudans, dicit: *Est magni momenti abstinentia, qua purgantur vitia, impetratur venia, possidetur gratia, reparatur innocentia*; ac tandem ad prupositum nostrum subjungit: *arcana patefiunt cœlestia.*

Hugo de S. Vict. l. 3. ex miscel. 2. l. 5. tit. 31.

Luc. 2, 37. *S. Ambr. l. 3. Ep. 25.* *S. Aug. ser. 23. ad frat.* *Divina pandis mysteria.*

4. De S. Anna Prophetissa, quam S. Lucas, dum quatuor annis octogenaria major esset, Christum videre meruisse scribit, S. Ambrosius ait: *Jejuniis & orationibus in templo die ac nocte serviens Christum agnovit, quem Joannes abstinentia magister, & quidam novus terrarum Angelus, annuntiavit.* Et ideo S. Augustinus in sermone quodam ad fratres in Eremo exclamat, dicens: *O sacrum jejunium, tu divina mysteria pandis, quæ sapientia & prudentia sunt, agnoscis.*

Psal. 62. v. 2. & 3. *Revelationes Divinas.* *Orig. Hom. 4. in c. 11. Isaia.*

5. Magnam quoque considerationem verba illa Psalmi merentur, quibus dicitur: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea, in terra deserta, & invia, & inaquosa, sic in Sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam & gloriam tuam*; Hæc enim verba Origenes de jejunio exponit, utpote quod ad recipiendas illustrationes & revelationes cœlestes aptissimum est instrumentum: *Si carnis prudentia tabescit, & si prudentia carnis extabuerit, sic in Sancto apparebit.* Et ideo in Collecta quadam quadragesimali hæc verba leguntur: *Præsta, ut quos jejunia votiva castigant, ipsa quoque devotio sancta lætificet, ut terrenis affectibus mitigatis, facilius cœlestia capiamus.*

Orat. Fer. 4. post. Dom. 4. Quadr.

S. Hieron. l. 2. cont. Jovin. *Daniel somnium elucidavit.* *Dan. 2. v. 8. & 19.* *S. Basilius in Reg. in terr. 16.* *Dan. 10. v. 12.*

6. S. Hieronymus magnas illas domus Nabuchodonosoris perturbationes & timorem considerat, postquam enim præfatus Rex terrificum illud & prodigiosum passus somnium fuisset, nec ullus Magorum reperiretur, qui portenti illius significationem elucidare posset magnâ in illos indignatione concepta, furere cœpit: *Periclitabantur in Babylone Magi, omnis conjector, & hariolus, & aruspex cadit: Daniel autem & tres pueri revelationem merentur jejunio.* S. Basilius similem ponderationem adducens, dicit: *Quid autem Daniel? quomodo res illas admirabiles vidit?* Deque aliis visionibus & revelationibus huic regio Prophetæ factis tractans, tandem subdit: *An non post vigesimum jejunij diem hoc illis accidit*: Et ideo S. Mater Ecclesia in præfatione quadragesimali hoc, quod est *mentem ad cœlestia elevare* inter alios jejunij fructus & effectus reponendum esse agnoscit, dum ait: *Corporali jejunio mentem elevas &c.*

Corpus jejuniis exhaustum facilius subeat mare sæculi. *D. Chrysost. Hom. 1. in Genes.*

7. Naves quæ ab omnibus oneribus vacuæ in mari oberrant, undas illius velocius sulcant, cum econtra navigia gravi mercium pondere onusta lentius procedant, ipsius maris fundo & scopulis viciniores existant: ita quoque mentes & intellectus eorum, qui jejunijs corpora sua extenuant, Divinæ contemplationis, bonorumque cœlestium & æternorum notitiæ capaciores esse conspiciuntur: Unde D. Chrysostomus ait: *Quemadmodum leviores naves mare velocius transeunt, contra multo onere gravata submerguntur, ita jejunium quidem leviorem reddens mentem, efficit, ut faciliùs hujus vitæ pelagus transmittat, & in cœlum, ac ea quæ in cœlis sunt, respiciat. Jejunium leves animæ pennas producit, ut in sublime feratur, & summa contemplari queat.*

Jejun. alas facit leves.

8. Ad hoc ut aves volare possint, alas pennis levibus instructas habeant, illasque explicent, necessum est: Eodem modo ut anima se ad bona cœlestia erigere, eaque quæ æterna sunt meditatione assequi valeat, de abstinentiæ expeditissimis alis & pennis sibi prospiciat necessum est, Estque hæc similitudo, quam S. Basilius his verbis adducit: *Jejunium nostris precibus alarum vice fit, quo sursum ferantur*, adducitque Pauli in tertium cœlum rapti & elevati exemplum: *Paulum tum alia, tum præcipuè jejunium, quod super afflictionibus suis glorians recenset, in tertium cœlum subvexit*, ibique eum, ipsomet Apostolo teste, intima & abditissima divinorum secretorum penetralia introduxit; *audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui.*

S. Basilius Hom. 1. de laudibus jejun. *2. Cor. 12. v. 4.*

4. Reg. 6. v. 6. *Jeju animam in sublime elevatur ut ferrum Eliseo tempore.* *S. Ephrem. n. 1. p.*

9. In quarto Regum libro mirum quoddam à S. Eliseo patratum recensetur prodigium, quiacum ferrum securisè manubrio elapsum intra aquarum vortices profundos perijsset, isque cujus securis illa erat, coram Eliseo malam suam sortem deploraret, vir Dei ferrò confestim præcepit, ut è profundo aquarum ascendens, in earum se reciperet superficiem, seq; vicissim in manubrij lignum ultro insereret, quæ *omnia tunc in figura contingebant*; per hoc namque ut S. Ephrem insinuat, docemur, quòd licèt corpus mentem nostram ut plurimum deorsum trahat & deprimat, attamen idem corpus jejuniis extenuatum sæpè in societate animæ in sublime elevatur: atque ad cœlestium contemplationem promovendam disponitur, adeo ut nonnumquam in consortio animæ aliquot cubitis à terra cœlum versos elevatum, & in aere suspensum hæreat: *Lignum aridum ex mandato Elisei ferrum securis de profundo aquæ extraxit, corpus autem Monachi, quod jejunio exaruit, animam de profundo sursum attollit.*

S. Basil. in c. 1. Isaiæ Intellectus roboratur. *2. Cor. 4. v. 16.*

10. Notat S. Basilius, quòd communiter illi, qui acutiori & perspicaciori sunt intellectu præditi, abstinentes pariter esse conspiciantur: *Qui intellectu præditi sunt incolumi & firmo, plerumque carnem obtinent macilentiorem, minùsque obesam.* In cujus probationem verba adfert Apostoli, dicens: *Hoc est, quod ait Apostolus, quia quantò homo exterior corrumpitur, tantò interior renovatur, ex copioso & opimiore alimento, fuliginosæ quædam exhalationes densæ nubis instar egeruntur, quæ intercipiunt illustrationem cœlestis doctrinæ, natam inseri mentibus nostris infusione Spiritus Sancti.*

S. Thom. 2. 2. Q. 147. A. 1. *Mens ad cælestia erigitur.*

11. S. Thomas qui adeo in Deum elevatus fuit, prout sublimissima ejus scripta & libri testantur, alijs abstinentiæ effectibus hunc quoque annumerat, dicens: *assumitur abstinentia ad hoc, ut mens liberius elevetur ad sublimia contemplanda*, adducitque illustre illud Danielis jejunium, qui post triom septimanarum jejunium magnis illis à Deo ei communicatis revelationibus illustratus fuit.

S. Aug. T. 4. in QQ. de utroque test. q. 120. *Corpus repletum monstrat hominem qualis sit.* *S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 47*

12. S. Augustinus causam exponit, cur jejunium contemplationi tantopere conferat: *Cùm anima, inquit, ab esu & potu nimio fuerit liberata, tunc se meliùs recognoscit*; pro cujus elucidatione, speculi similitudine nititur: *Sicut enim in speculo sordido, ait, non se talem homo aspicit, qualis est, ita & si esca & crapula fuerit gravatus, alterum se sentit, quàm est, tunc excitatur libido, accenditur ira, inflammatur superbia, accenditur luxuria, quod si temperatum fuerit corpus interposito jejunio, cognitione sui recepta anima, intelligit, quâ devotione obsequi debeat redemptori.* S. Bonaventura ad hoc explicandum aliam adhibet similitudinem: *Sicut fenestra*, inquit, *obstructa limo obtenebratur, sic intellectus cibo obrutus obscuratur*; Et ideo bonorum spiritualium intelligentia & sapientia magnum à sobrietate & temperantia obtinet subsidium.

Sapientia infunditur Jejun. *Gen. 2, 10.*

13. Sapientissimus mundi hujus creator in Paradiso, abstinentiæ virtutem homini præcipere volens, inter omnes alios fructus pomum illud elegit, quod ex ea fuit arbore decerptum, quam arborem scientiæ boni & mali appellavit; *Omnia in sapientia fecit.* Etenim hoc eò potissimùm fine fecit, ut exinde connexionem, quæ abstinentiam à cibis & divinorum myste-

riorum

riorum scientiam & sapientiam intercedit, agnoscere valeamus, utpote quæ intima est, cui deservit illud, quod de tribus Hebræorum in Babylonia degentibus pueris legitur in sacro textu: *Pueris his dedit Deus scientiam & disciplinam in omni libro*, quæ scientia utique à Deo illis infusa fuerat; *Dedit Deus scientiam*; Ubi tamen Hugo Cardinalis ait: *Merito abstinentia dedit eis, ut multa scirent proprio ingenio*; Nec mirum siquidem omnia opipara & delicata regiæ mensæ fercula repudiabant: *Dentur nobis legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum*, & ideo de Daniele Hugo Cardinalis ait, ipsum utpote curiæ regiæ oraculum Regi summè fuisse charum & acceptum: *Gratus erat ei Daniel pro sua venustate & sapientia, & pro virtute eius & abstinentia.*

Dan. 1. v. 17. — *Hug. Card. ibid.*

14. In Annalibus Ecclesiasticis legitur, quod Magi, qui inter veteres gentiles sapientissimi alios docebant, adeo fuerint semper sobrii, ut præter farinam & herbas nihil aliud manducaverint, quod idem S. Hieronymus tradit sequentibus verbis: *Eubulus quoque qui historiam Mithra multis voluminibus explicuit, narrat apud Persas tria genera Magorum extitisse, & horum primos, qui sint doctissimi, exceptâ farinâ & olere nihil aliud in cibo sumere.*

Magi sapientissimi. Annal. Eccles. An. 1. num. 20. S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.

15. B. Laurentius Justinianus libro, cui de ligno vitæ titulus est, de sobrietate fusè discurrit, & inter alias, quas ei attribuit laudes, una hæc est: *Sobrietas est recti judicii tenax, memoria recordationisque inseparabilis vigor, sapientia & secretorum custos, lectionum & doctrinæ capax, studiorum ac artium bonarum discipula pariter & magistra, ingeniorum & capiendorum rerum pedissequa.* Enimvero sacrarum literarum studium præ omnibus aliis ingenii & intellectus purgati perspicacia summè opus habet; at vero quanam ratione hanc assequi poterimus? Origenes ait: *Quomodo Scripturis operam dabunt? quomodo scientia & sapientia studebunt? nonne per continentiam ventris & gutturis?* Id quod S. Hieronymus confirmat, dum ait: *Sapientiæ operam dare non possumus, si mensa abundantiam cogitemus.* B. Laurentius Justinianus eumdem abstinentiæ effectum, quod scilicet ad sapientiam comparandam plurimum abstinentia conferat, his verbis indicat: Abstinentia *os regit & temperat, vir etenim sobrius sermones suos præcogitat & examinat prius in pectore, quàm proferat in ore*; Et ideo qui olim leges promulgarunt, easque summo cum studio, sapientia & prudentia examinarunt & ventilarunt; hujus utique virtutis studiosissimi fuerunt; ut proinde S. Ephrem dicat: *Jeiunium Prophetas suscitat, legislatores sapientiam docet.*

Elogiâ. S. Laur. Justin. in lig. vitæ c. 5. — *Origen. in c. 16. Levitic. Hom. 16.* — *S. Hieron. ibid.* — *B. Laur. Justin. ibid. cap. 3.* — *S. Ephrem. de jejun. c. 1.*

16. Denique abstinentiam plurimum ad hoc subsidii conferre, ut, quod per orationem à Deo petimus, efficaciter consequamur, multâ probatione haudquaquam indiget, siquidem hunc effectum experientia quotidiana satis superque demonstret. S. Lucas dum de sancta illa vidua, quæ *non discedebat de templo*, historiam adornat, ut clarius indicet, quàm in oratione, quam sine intermissione faciebat, fervens fuerit & assidua, præmittit priùs quod fuerit *Jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte*? Et primo quidem ipsam continuò jejunasse dicit, postea verò ipsam etiam orationibus incubuisse memorat. B. Laurentius Justinianus in eodem libro de ligno vitæ, victûs parsimoniam cum oratione conjungens, ita scribit: *Jeiunium & abstinentia ad orationis elevat sublimitatem, nihil enim sublimius, nihil potentius homine orante; qui autem orat cum jejunio, duplices habet alas, quibus ad acquirenda cælestia sustollitur.*

Jeju. & oratio alæ duæ. — *Luc. 2. v. 37.* — *B. Laur. Justin. ibid. c. 5.*

17. S. Bernardinus in eodem serm. de jejunio in fructu tertio similiter, quantum jejunium contemplationis conducat ostendit, & quod dicit, per evidentem experientiam commonstrat: *Ad perspicuitatem*, inquit, *& puritatem orationis & contemplationis miro modo disponit; nonne lectio prædicatio, & oratio jejuno stomacho melius capiuntur & exercentur?* S. Ephrem abstinentiam orationis prodromum & ducem appellat: *Orationes in cælum dirigit*; & hinc est quod oratio tam potenti medio adjuta, ad tribunal usque Altissimi adducit id, quod prætendit; Unde Clemens Romanus monet: *Igitur & vos, quæ à Deo petitis, jejunando petite.* Quidnam de milite aliquo quantumvis generoso & imperterrito diceres, si illum ad prælium sine armis procedentem conspiceres? Quam similitudinem Author imperfecti adducit, dum ait: *Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite, sic nec oratio sine jejunio.*

S. Bernardin. ibid. fructu 3. Jeju. & oratione. — *Omnia potenda. S. Ephrem. de jejun. c. 1.* — *Clem. Rom. l. 5. Const. Ap. c. 19.* — *Auth. imperf. hom. 15.*

18. Daniel orationibus suis, quibus populi sui è servitute liberationem obtinuit, magnas per jejunium vires subministravit: Dicit enim: *Posui faciem meam ad Dominum Deum meum rogare & deprecari in jejuniis.* Ubi Vatablus legit: *Ut compararem me ad orationem ieiunando.*

Hic Daniel liberationem populi obtinuit. Dan. 9. v. 3.

19. S. Joannes Climacus seriò nos monet, ut verba illa Prophetæ regii: *Ego autem dum mihi molesti essent &c.* bene ponderemus, memoriæque nostræ tenacissimè infigamus: *Dum vivis & spiras*, inquit, *adhæreat animo tuo vox dicentis: Ego verò dum mihi (Dæmones inquam) molesti essent, induebam me cilicio, & humiliabam in jejunio animam meam, & oratio mea in sinu anima mea adhærebat.*

S. Ioan. Climac. in scala Parad. gradu 25. — *Ps. 34. v. 13.*

20. S. Bernardus, cujus vita continuum quoddam jejunium, & quædam numquam intermissa meditatio fuit, in sermone quodam dicit: *Dicam unum adhuc, quod facile capiatis, sæpius nisi fallor experti, jejunium orationi devotionem & fiduciam donat, & vide quemadmodum sibi invicem ieiunium & oratio socientur*; & adducens illam Sapientis sententiam: *Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma*: ulterius procedit, dicendo: *Jejunium gratiam promeretur orandi, oratio virtutem impetrat ieiunandi, ieiunium orationem roborat, oratio sanctificat ieiunium, & Domino repræsentat.*

S. Bern. ser. 4. in Quadrag. Individui socii. — *Prov. 18. v. 19.*

21. S. Augustinus aptissime pro præsenti proposito nostro considerat, quod Apostoli Spiritus malignos in fugam agere non valentes, defectus hujus virtutis causam, mox à cœlesti ipsorum magistro perceperint: *Interrogantes audiunt à Domino, istiusmodi genus non posse eiici nisi orationibus & jejuniis; videte ergo charissimi, quanta sit jejuniorum virtus, ut id facere ieiunia valeant, quod Apostoli nequiverunt.*

Dæmones ejiciunt. Matth. 17. v. 20. S. August. serm. 65. de Temp.

22. Idem quoque S. Doctor optimè considerat, quod quotiescumque Prophetæ rem aliquam efficaciter à Deo impetrare nitebantur, ad jejunium recurrerunt: *Sic ostendit se homo velle impetrare, quod postulat, cum se affligit jejunio; unde dictum est: Bona est oratio cum ieiunio; ut accepta ergo possit esse oratio, consortium vult secum habere jejunii.*

Omnia impetrantur. S. August. 7. 4. in Quadr. vet. Test. Q. 120.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Jejunium fundamentum est sanctitatis, quod Sancti viri Dei firmiter, religioséque observantes, plurima in ejus virtute patrarunt miracula.

THEMA.

Sanctificat jejunium. Joëlis 2. v. 15.

1. DEus olim per Joelis Prophetæ ministerium, Hebræis insonante tubâ jejunii præceptum insinuare volens, per os ejusdem dixit: *Canite tubâ in Syon, sanctificate jejunium*; quod verò in hisce verbis vel maximè mirandum est, in hoc præcipuè consistit, cur hoc verbo, *sanctificate*, usus fuerit, numquid enim sufficiebat dicere: *observate, celebrate ieiunium?*

Jejun. radix omnis perfectionis.

Ruper

Rup. Abb. in Joel. c. 2. v. 15.

Rupertus Abbas Tuitiensis, ideo dicit Deum voluisse, ut Propheta diceret: *sanctificate jejunium*, ut significaret se dicere voluisse, *idcirco ut sancti sitis, celebrate jejunium*; nam ut S. Joannes Climacus optimè notat, sobrietas & temperantia in cibo & potu unica est perfectionis Christianæ basis & fundamentum; unde dicit; *Quicunque se ad religiosam vitam conferunt, omnibus rebus nuntium remittent, omnia contemnent, omnia ridebunt, omnia abjicient, ut præclarum fundamentum faciant.* Et quidem ut quodnam fundamentum illud sit; quod pro basi totius ædificii perfectionis jaciendum est, distinctius insinuaret, subjungit: *Præclarum fundamentum triplici structura columnaque constans est, innocentia, jejunium, temperantia.* Ubi notandum, quod jejunio inter innocentiam & temperantiam medium locum assignet, idque quia utriusque virtutis fons & radix existit.

Joan. Climac. in Scala Par. gr.

S. Cyrill. Alex. T. 5. Hom. 7.
S. Chrysol. serm. 31.
Trithem. in c. 4. Reg. S. Bened.
Jejunet qui vult esse Sanctus.

2. S. Cyrillus Alexandrinus inter alios jejunii fructus, hunc quoque adducit, quòd scilicet *ad sanctimoniam præmonstrat iter.* D. Chrysologus pariformiter dicit: *Jejunium est singulare sanctitatis aratrum, parat innocentiæ messem.* Trithemius Abbas Spanheimensis in Regulam S. Benedicti scribens, jejuniique excellentias exponens dicit; *Jejunium Christi arcem scimus esse, & castrum armorum Spiritus sancti, vexillum fidei, castitatis signum, sanctitatis trophæum.* Unde S. Basilius ingeniose observat, quod omnes, quotqoot in sanctitate fuerunt insignes, simul etiam tamquam zelosissimi abstinentiæ observatores magna cum sobrietate vixerint: *Incontinentia fuit, propter quam à Dei præceptis homo primum discessit, contra vero sancti viri omnes quotquot umquam fuere, continentia laude sunt commendati.*

S. Basilius in Reg. fus. disp. 16.

In lege gratiæ plures sancti ob jejunium frequentius.

3. Dubitari haud quaquam potest quin sanctitas in lege Evangelica longè magis, quàm in veteri Testamento efflorescat, cujus hæc unicâ ratio esse videtur, quod in lege Evangelica longè frequentior & usitatior sit abstinentia, jejuniaque apud fideles legis gratiæ in longè majori rigore observentur. Unde S. Cyprianus ait: *Utilitas jejuniorum temporibus Christianis clarius patuit, & à multis frequentata in plurimos se effudit; quotquot viros virtutum vidimus, sine jejunio non legimus ascendisse.*

S. Cyprian. serm. de jejun.

Protoparentes in Cœlum translati fuissent, si abstinuissent.

4. Deus postquam hominem in statu innocentiæ justitiæ originalis paludamento exornatam (*Minuisti eum paulò minùs ab Angelis, gloria & honore coronasti eum*) manibus suis plasmasset, subitò pomi certi generis prohibitionem ei insinuando, præceptum illi intimavit abstinentiæ: *De omni ligno Paradisi comedes; de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas?* nimirum ut illud adeo sublime ab eo erectum ædificium, cujus vertex cœlum tangebat empyreum, (quia si in illo innocentiæ statu illibatum se conservasset, utique à terrestri in cœlestem Paradisum homo immediatè transiturus fuisset:) in sua integritate stabiliter sartum tectum esse faceret, jejunium illi stabilis fundamenti loco præscribere voluit. S. Bonaventura jejunium honorabili hoc epitheto decorare voluit, dicendo: *Credimus jejunii arctitudinem, velut abstinentiæ culmen Evangelicæ, perfectioni structuræ non modicum præstare munimen.*

Genes. 2. v. 16. & 17.

S. Bonav. in Apol. paup. c. 3.

Jejun. remedium vitiorum.
Ser. Bern. serm. in vig. S. Andreæ.

5. S. Bernardus in sermone quodam in vigiliam S. Andreæ, ad stolam conscientiæ nostræ immaculatam conservandam, ita nos hortando, alloquitur: *Beati, qui stolam suam, dico autem gloriam conscientiæ suæ solliciti sunt omni tempore conservare immaculatam*; ac demum quô id medio assequi valeamus, paulò post insinuat, dicens: *Sed quia pauci sunt, qui sic omni custodiâ servent cor suum, pauciores autem (si tamen vel pauciores) qui in omni sanctimonia conservent illud, necesse est frequenti abstinentiâ maculas diluere subintrantes.*

Jeju. præscriptum ante Pascha, ut sanctitatis fundamentum.

6. Nescio an umquam ad antiquum illum, & hactenus à tot sæculis receptum usum vos reflexeritis, quo sancta mater Ecclesia, ut suos fideles per communionem annuam cum eo, qui Sanctus Sanctorum est, efficaciter conjungat, eosdem per jejunii præceptum impositum coërcere solet, idque per solidos sese immediatè consequentes quadraginta dies, in quorum fine nos per jejunium istud mundatos & sanctificatos esse supponens, ad solemne illud nos vult accumbere convivium, quod omnibus ratione utentibus sine ulla discretionis differentia præscribit. Porro in prima die cinerum omnes illis Joëlis Prophetæ verbis exhortatur: *sanctificate jejunium*; ac demum in prima Dominica Deum collecta sequenti invocat, dicendo: *Deus qui Ecclesiam tuam annuâ quadragesimali observatione purificas*; Et in alia quadam Collecta dicit: *Da quæsumus, omnipotens Deus, ut sacro nos purificante jejunio, sinceris mentibus ad sancta ventura facias pervenire.* Unde patet, quod Ecclesia jejunium semper tamquam sanctitatis & purificationis animæ venerata fuerit aptissimum instrumentum.

Orat. 1. in Fer. 6. post Dom. 2. Quadr.

Ut digne paschale sacramentum sumatur, 40ma designata.

7. Enimvero Christi jejunium immediatè post Epiphaniam, seu post ejus baptismum cœptum fuit, tunc enim subito sese in desertum pro hoc quadragesimali jejunio ordiendo subducere cœpit, ac proinde ut nos ejus actionibus perfectè conformaremur, tunc jejunium nostrum suum merito deberet sumere exordium: quo igitur mysterio Ecclesia illud in moderno tempore usitatum usque tempus differri statuit? D. Chrysostomus ait: *Propterea majores etiam nostri jejunii studium extenderunt, ac pœnitentiæ nobis certum tempus assignarunt, ut ubi nos expurgaverimus, omnésque sordes absterserimus, ita demum accedamus.* Eamdem quoque observationem alibi in sermone quodam, cujus titulus est: *In eos qui Pascha jejunant*, invenio; *Dicit enim: Quam igitur ob causam jejunamus per hos dies quadraginta? Cùm intelligerent Patres, quantum ex temerario accessu detrimenti caperetur*, (idest, ex indigna sacræ communionis perceptione) *convenienter quadraginta dies jejunii, precum, auditionis Verbi Dei designarunt, ut diligenter expurgati, ita pro captu nostro cum conscientia pura accedamus.* Ubi notandum, quòd Ecclesia necessarium esse duxerit, ut jejunium orationi & auditioni Verbi Dei præmittatur.

D. Chrysost. T. 3. Hom. in Seraph.
Chrysost. T. 5. Ser. 52.

8. In S. Matthæo de Salvatore nostro dicitur: *Jesus ductus est in desertum à spiritu*; In S. Luca autem, qui eamdem describit historiam, dicitur: *Egressus Jesus in virtute spiritus*; Circa quæ duo loca observandum est, quod quando ad jejunandum ingressus est desertum, tantum dicatur: *Ductus à spiritu*: at verò quando inde exivit, dicitur: *In virtute spiritus*: cujus hoc est mysterium, quia quando, post expletum rigorosissimum quadraginta dierum jejunium, ex deserto egrediebatur, mox manifesta & evidentia edidit sanctitatis suæ indicia, prædicationem suam laboriosissimam ordiendo, fundando super duodecim Apostolorum columnas nobilem illam Ecclesiæ fabricam, prodigiosa operando miracula, novamque & Evangelicam gratiæ Legem quaquaversum promulgando.

Matth. 4. v. 1.
Luc. 4. v. 14.
Post jejunium Christus manifestè operatus miracula.

9. Jejunium ut S. Ambrosius observat, à regio Propheta Davide vestimenti nomine appellatur. *Operui*, inquit, *in jejunio animam meam*; Veste nimirum quæ tegit & cooperit animam, ad primos etenim parentes nostros alludere videtur, qui subitò ut impositum illis abstinentiæ præceptum fuere transgressi, ut Moyses ait: *cognoverunt se esse nudos*; sed numquid idipsum quoque antea sciebant, mox ut creati fuerunt, & quando illum delitiarum locum nudis omnino corporibus obambularunt? *Circumspice diligenter*, inquit

Jejunium vestis.
Psalm. 68. v. 11.
S. Ambr. l. De Elia & jejun. c. 4.
Gen. 3. v. 7.

inquit idem Sanctus Doctor, *nudum te aspicis, quem vestitum putabas; gula ergo nudos facit, jejunia operiunt etiam exutos*; *Unde David ait: Operui in jejunio animam meam:* Vestis igitur primorum parentum nostrorum, candidaque innocentiæ & justitiæ originalis stola abstinentia & jejunium erant.

Jejunio dæmones expelluntur.

10. Verum enimvero ad quem usque sanctitatis apicem nos temperantia & sobrietas evehat, clarius & evidentius ex eo, quod in S. Matthæo scriptum reperitur, elucescet. Etenim Parentes Dæmoniaci illius Lunatici, qui se frequenter in aquam & ignem conjiciebat, miserum hunc hominem ad Christum adducentes, dixerunt ei: *Obtuli eum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum*; Benignissimus autem Dominus noster eum apprehensum subitò sanavit; Unde admirati discipuli cœlestem magistrum suum interrogarunt, dicentes: *Quare nos non potuimus curare illum?* qui respondit eis: *Hoc genus Dæmoniorum non ejicitur, nisi in oratione & jejunio.* Circa quam historiam mox quæstio exurgit, cur incarnata illa sapientia non potius necessarium esse dixerit, ut ipsimet obsessi, si à spiritibus illis liberari vellent, jejuniis corpora sua affligerent, maximè cum, ut suo loco videbimus, abstinentia præpotens quædam sit adversus infernales inimicos armatura? Nequaquam, inquit Christus, ita se res habet, sed potius illis, qui potestate & authoritate Dæmonibus, aliorum corpora obsidentibus, prævalere contendunt, opus est, ut se prius per jejunia sanctificent. S. Ambrosius Christum hoc loquendi modo indicare voluisse dicit, quam sit virtus abstinentiæ & jejunii sublimis & eminens, utpotè quæ etiam ad animas & corpora aliorum ab inferni titionibus emundanda copiose transmittitur: *Mira res*, inquit S. Doctor, *alter jejunat, & alteri prodest jejunantis utilitas.*

Matth. 17 v. 15. — ibid. v. 19. — ibid. v. 20. — S. Ambr. serm. in Fer. 5. post Dom. 1. Quadr.

A Jejunio debilitas forte fundamentum.

11. Quænam obsecro causa est, quòd Sancti, qui adeo in se infirmi & debiles sunt, apud Deum nihilominus adeo sint potentes & fortes? Si causæ debiles sunt, quâ ratione fortes esse possunt? Nimirum simul debiles sunt & fortes, debiles quidem, quia per abstinentias & jejunia sunt extenuati, & tamen fortes & validi propter miracula, quæ patrarunt; Quærit ferè idem prorsus Salvianus his verbis: *Quaris quisquis ille es, qua ratione infirmi sunt Sancti Dei? Respondeo breviter, quia ideo sancti viri infirmiores se esse faciunt, quia si fortes fuerint, sancti esse non possunt?* quibus verbis debilitatem & infirmitatem ipsorum omnis sanctitatis basim & fundamentum esse declarat; econtra verò inquit: *Opinor omnes omnino homines cibis ac poculis fortes esse, infirmos autem abstinentia & aviditate jejunii.*

Salvian. l. 1. de gubern.

Jejun. S. Joannes

12. Quis Joannis Baptistæ sanctitatem unquam adæquavit? de quo Christus ipse ait: *Inter natos mulierum non surrexit major*; Hic autem *Præcursor*, ut S. Hieronymus scribit, *Locustis alitur & sylvestri melle, non carnibus.* De eodem quoque S. Basilius dicit: *Joannis Baptistæ vita quid aliud erat, quam unicum & perpetuum jejunium? ideo inter natos mulierum non extitit major illo.*

Matth. 11. v. 11. — S. Hieron. lib. 1. cont. Jovin. — S. Basil. Hom. 1. de jejun.

13. S. Paulus ex persecutore Ecclesiæ factus fuit Apostolus, & quia Ananias ad lupum hunc domi suæ recipiendum invitus erat, ipsamet æterna veritas illi de eodem dixit: *Vas electionis est mihi iste*; Imo hoc elogio non contentus Deus, ipsum ad se rapuit in Paradisum, divinaque arcana itidem ei revelavit; Nec mirum, quòd tot à Deo favoribus cœlestibus præventus tantamque sanctitatem assecutus fuerit, siquidem *erat ibi tribus diebus, & non manducavit neque bibit.* Et ideo S. Basilius ait: *Paulum præcipuè jejunium, quod super afflictionibus suis gaudens recenset, in tertium cœlum subvexit.*

Act. 9. 15. — Paulus in cœlum raptus. — Act. 9. v. 9.

Elias cæteris sanctior jejun.

14. Enimvero ex quo miracula quæ patrantur, ut plurimum signa sunt manifesta sanctitatis in eo qui illa patravit, per adductas sanctorum Patrum auctoritates, donum istud Sanctis præcipuè ex speciali jejunii merito communicatum fuisse ostendemus. Ecclesiasticus de Eliæ prodigiis loquens, ita ait: *Verbo Domini continuit cœlum, & dejecit de cœlo ignem ter, sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis; & quis potest similiter sic gloriari? Qui sustulisti mortuum ab inferis*; Imò in universo sacrarum litterarum volumine ad illud usque tempus nemo uspiam fuisse scitur, qui miraculum aliquod patraverit, simile quod ab Elia patratum esse legitur; Unde mater filii resuscitati meritò dixit: *Nunc in isto cognovi, quoniam vir Dei es tu.* S. Basil. autem idipsum jejuniis ipsius attribuit: *Jejunans, inquit, viduæ filium suum restituit, adversus etiam ipsam mortem robustus factus per jejunium:* Et quidem cum mors ob solam gulam in hunc mundum ingressa fuerit, quid mirum, si mediante jejunio agatur in fugam? *Vox ab ore jejuno proficiscens* (inquit idem S. Basilius) *populo transgressori clausit cœlum.*

Ecclesiast. 48. v. 3. & 4. — 3. Reg. 17. v. 21. — S. Basil. Hom. 1. de Jejun.

Miracula recensentur ab Elia per jejunium facta.

15. Porro S. Ambrosius in lib. de Elia & jejunio in abstinentiæ sive jejunii laudes præ cæteris fusius excurrere videtur: *Eliæ jejuno ore vox emissa cœlum clausit sacrilego populo Judæorum, dignum etiam ut ad viduam in Sareptam Sidoniæ mitteretur, quæ quoniam devotionem cibo prætulit, meruit, ut aviditatis publicæ sola non sentiret ærumnam; Jejunus filium viduæ ab inferis suscitavit; jejunus pluvias ore deposuit; jejunus ignes de cœlo eduxit; jejunus curru raptus est ad cœlum; quadraginta dierum jejunio divinam acquisivit præsentiam; tunc denique plus meruit, quando plus jejunavit; jejuno ore statuit fluenta Jordanis, & redundantem fluminis alveum repente siccatum pulverulento transmigravit vestigio.*

S. Ambr. l. de Elia & Jejun. c. 2.

Item trium puerorum ac Danielis.

16. Tres illi pueri Hebræi in Babylonicæ fornacis flammas fuère conjecti; Daniel pariter non semel, sed sæpius lacui leonum famelicorum inclusus fuit, & tamen tam hic, quam illi per miraculum mansere illæsi; Quo de re S. Ambrosius in Epistola quadam ita scribit: *Qui in aula regia pascebantur jejunio, alebantur tamquam in desertis cibo aspero potuq; obvio, meritò regi feroci Regi prævaluerunt, & captivitatem decusso jugo contempserunt, potestate subegerunt, elementa vicerunt, naturam ignis extinxerunt, hebetarunt flammas, obtuderunt aciem gladii, strinxerunt leonum ora*; Neque idipsum Sanctus hic Archiepiscopus inadvertenter scripsisse censendus est, utpote qui idipsum in eadem Epistola paulo ante repetiverat, dicens; *Daniel & Hebræi pueri panis cibo & aqua potu, ille furorem leonum repressit, isti ardentem ignem innoxio videre tactu circa membra sua pasci.*

S. Ambr. l. 3. Ep. 25.

Jejunus populus mare transivit.

17. Idem quoque Sanctus Doctor populum Hebræum jejunum tunc fuisse observat, quando undis maris rubri in aggeres & munimenta condensatis, idem ille Hebræorum populus mare rubrum siccis pedibus transivit; *Patres nostri cum mare transirent pedibus, aquam, non vinum bibebant*; Quod idem in libro de Elia & jejunio iterum repetendo his verbis dicit: *Jejunium maris fluenta solidavit.* Hebræi namque eo tempore, quo ex Ægypto festinanter migrarunt, pro coquendis panibus tempus non habebant, sed solam secum farinam deportarunt: *Jejunium petram solvit in fontes aquarum*; sitis autem illa, qua aridæ eorum fauces tunc cruciabantur, abstinentiæ & jejunii symbolum quoddam fuit; *Virtute jejunii contra suam mutata naturam, & fluctus obriguit, & petra manavit.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 7. — De petra aquam eduxit.

18. Id hujus utique veritatis fide & agnitione solidius ex Historia quadam omnibus passim nota confirmabitur, quam Sacra Scriptura de Propheta illo refert, quem Deus ad Jeroboam reprehendendum miserat.

3. Reg. 13. — Historia sacra de

Jejunio & ejus transgressione.

ferat, utpote qui ex humanæ Politicæ motivo, à cultu veri Dei declinans, ne populus ille Jerosolymam orationis causa ad templum difflueret, duos vitulos ex ære fusos, in Dan & Bethel erexerat; Cumque hunc Dei servum extensa in eum manu, ut captivum faceret, apprehendisset, indeque fieret, ut temeraria ejus dextera subitò exarescens obrigesceret, revocatâ sententiâ eum rogare coactus fuit, ut Deum pro restituendo exarescenti brachio vigore supplex exoraret;

3. Reg. 13. v. 6.

Oravit vir Dei faciem Domini, & reversa est manus Regis ad eum, & facta est sicut prius fuerat: de quo tamen Propheta verè dici potuit, quod Hebræi increduli Salvatori nostro in crucis patibulo suspenso per

Matth. 27 v. 42.

derisum dixisse leguntur, nimirum: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere*; etenim virtus illa miraculorum in ipso subitò evanuit, utpote qui paulo post avidis famelici cujusdam leonis faucibus cessit in prædam, ab eoque devoratus fuisse legitur; Scitisne funesti hujus Prophetæ exitus causam? non ob aliud id ei accidit, nisi quia divino præcepto illi impositam abstinentiam & jejunium transgredi non dubitavit:

3. Reg. 13. v. 21. & 22.

Quia non custodisti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus, & reversus es, & comedisti panem, non inferetur cadaver tuum in sepulchrum Patrum tuorum; De quo proinde S. Hieronymus ita

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

scribit: *Qui jejunus miracula fecerat, pransus illico, saturitatis pœnas luit.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Per jejunium eradicantur vitia, eoque mediante Moyses legem Dei recepit, ad cujus etiam observantiam efficaciter cooperatur, omnes nobis virtutes inferendo, aliaq; bona communicando, interque illa Pacem præcipuè & tranquillitatem publicam.

THEMA.

Corporali jejunio vitia comprimis, virtutem largiris. S. Bern. infra.

Jejunio extirpantur vitia.

1. SAncta Mater Ecclesia criminum abolitionem, acquisitionem Christianarum virtutum jejunii meritis audacter attribuit, siquidem in præfatione quadragesimali inter cætera hæc habet: *Corporali jejunio vitia comprimis, virtutem largiris.* S. Bernardus in quodam sermonum suorum, quos de modo benè vivendi scripsit, pro nostra instructione ita loquitur:

S. Bern. serm. de modo benè vivendi c. 24. Raban. T. 6. in Com. in Reg. S. Bened. c. 4. n. 13. S. Jo. Climac. in scala Parad. gr. 14.

Abstinentia ædificat in anima virtutes, & destruit vitia corporis. Rabanus de vitiis nobis prædominantibus specialius & distinctius scribens, ait: *Jejunio vires vitiorum franguntur.* S. Jo. Climac. effectus, quos abstinentia in extirpatione pestiferi illius lolii operatur, clarius specificat, dum ait: *Jejunio suavitas gulæ coërcetur, flamma carnis extinguitur, cogitationes malæ exscinduntur, insomnia tolluntur.*

2. Monet S. Apostolus Neophytos Colossenses, ut veterem hominem exuentes, novum induant. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis; & induentes novum*: hæc autem veteris hominis vestimenta non sunt alia, quàm vitia & ordinati appetitus à primo homine contracti, ac demum in universam transfusi progeniem humanam; Prius enim dixerat:

Vetus homo exuendus. Ad Coloss. 3. v. 9. ibid. v. 8.

Deponite iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro: nolite mentiri invicem; ac tum subjungit: *Expoliantes vos veterem hominem*; at vero difficultas potissimum in modo hunc veterem hominem exuendi consistit: pro

More serpentis.

quo tradendo S. Cyrillus Jerosolymitanus quamdam serpentis similitudinem adducit, qui veteribus se exuviis exonerare volens, duos inter lapides angustum transitum habentes exerit: *Quilibet serpens in angustum intrans deponit senectutem, & vetustatem per extrusionem exuit, corporeque denuò toto renovatur; sic & tu intra per angustam portam, affligens teipsum per jejunium, expelle tuam perditionem, exue veterem hominem cum actibus suis, & dic illud quod est in Cantico: Expoliavi me tunicâ meâ, quomodo induar illa?*

S. Cyrill. Jerosol. Catechesi. 3.

Cant. 5. v. 3.

D. Chrysol. quoque pluribus in locis veritati huic perhibet testimonium; Et quidem serm. 31. dicit:

D. Chrysol. serm. 31.

Jejunium est singulare sanctitatis aratrum, colit corda, eradicat crimina, evellit delicta, vitia subtrahit. Sanctus Ambrosius similitudinem adducit, ab eo, qui sola spe subsecuturæ majoris fertilitatis agrum colere pergit, deductam,

S. Ambr. in Fer. 3. post Dom. 2. Quadr.

sicut redditum uberiorem capit, qui frequentius vexando exercet campum, ita majorem gratiam percipit, qui exercet corporis sui campum, sæpius jejunando. D. Chrysologus autem ad eamdem agriculturam alludens, alium quemdam observat jejunii effectum, dum ait:

D. Chrysol. serm. 41.

Jejunium evellit vitia, eradicat crimina, ad fructus bonos agrum parat mentis & corporis. In eodem quoque sermone gulæ vitium Phrænesin quamdam appellat, atque ad curandam febrim hanc, quæ delirium istud efficit, diætam necessariam esse dicit: *si se homo taliter sentit esse ægrotum, Medico se cœlesti tradat, securè ejus monitis acquiescat, à cibis se temperet, ut possit febrim ac phrænesin vitare vitiorum.*

Jejun. Moyses totam legem servavit.

3. Est porrò certum legem à Deo nobis traditam, tam scriptam, quàm Evangelicam ad hoc præcipue ordinari, ut extirpentur ab animabus nostris vitia, eorumque loco virtutes Christianæ inserantur, ac proinde lex velut quidam viæ dux est nobis, qui nos dirigit & ducit, ne fallamur, & aberremus à via salutis; Sed cur Deus Moysen præ omnibus aliis ad legem hanc promulgandam adhibuit? D. Chrysologus postquam nobis rigorosissima commendasset jejunia, quæ ipse valdè prolixa subiisse legitur, tandem concludit:

D. Chrysol. serm. 166.

Meritò hic talis legem sancire meruit, qui totum quidquid in homine lex urgere poterat, perfecit, quasi vellet dicere: Moyses qui natura sua, adeò abstinens & sobrius fuit, per tam diuturni & rigorosi observantiam jejunii, omnia illa adimplevit, quæcumque universa lex, quæ sexcenta tredecim præcepta tam moralia quam judicialia, cæremonialia & legalia in se continebat, jubere poterat; *totum, quidquid in homine lex urgere poterat, perfecit.*

Jejun. legis tabulas dedit.

4. Idem Moyses Propheta tabulas legis, quas primâ vice receperat, ad montis radicem confregit & comminuit, cujus rationem D. Chrysostomus his verbis assignat:

Exod. 32. v. 19. D. Chrysost. Hom. in Genes.

quas cum jejunio tanto accipere potuit, eas abjectas contrivit, absurdum esse censens ebrium populum leges à Domino conditas accipere. Probe namq; impossibile esse sciebat, sine sobrietate legem Dei adimplere, quia lex Dei immaculata gulam secum compati nequit; *Moyses enim*, ut S. Antonius de Padua ait:

S. Ant. de Pad. serm. in Dom. 3. post Epiph.

Post jejunium quadraginta dierum, legem Domini immaculatam convertentem & purificantem animam meruit accipere. Similem fere observationem S. Ambrosius adducit, dum ait:

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 6.

In superioribus montis lex dabatur jejunanti, & statim subinfert causam jam adductam, cur illam contriverit & fregerit, *indignum judicans, ut ebrio populo lex daretur, itaque tabulas legis, quas accepit abstinentia, conteri fecit ebrietas*; Ubi enim viget jejunium, & temperantia in victu, ibi quoque innocentia, divinorumque præceptorum observantia intacta perseverat.

Gulam confregit.

5. Observat S. Basilius, Moysen, quando easdem tabulas secunda vice recepturus erat, corpus suum iterato macerasse novo quodam jejunio pariformiter austerissimo:

Jeju. novum novas dedit tabulas. S. Basil. orat. 5. de jejunio.

Moyses secundas tabulas, in quibus leges erant scriptæ, accipere cum vellet, secundario jejunio corpus maceravit suum.

6. Enim-

Jejun. cunctis antefertur virtutibus.

S. Hieron. lib. 2. cont. Jovin.

Elogia.

D. Chrysol. serm. 8.

D. Chrysol. serm. 33.

Rom. 14. v. 17.

6. Enimverò laudes, quibus sacri Doctores jejunium commendant, nunc paulisper examinemus. S. Hieronymus, qui Joannem Baptistam primum Monachorum seu potius Anachoretarum fundatorem fuisse censet, ita de eodem loquitur: *Præcursor locustis alitur, & sylvestri melle, non carnibus:* moxque *subjungit; incunabula Monachorum talibus inchoantur alimentis;* quasi dicere vellet, mensa Monachorum, qui vitæ perfectionem studiosè sectantur, & in quibus virtutes Christianæ vel maximè florent, talibus ferculis instrui solet. D. Chrysologus jejunium sequentibus elogiis commendat: *Est quidem jejunium vitiorum mors, vita virtutum; est jejunium pax corporis, membrorum decus, ornamentum vitæ; est jejunium robur mentis, vigor animorum; est jejunium castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, Civitas sanctitatis; est jejunium schola meritorum, Ecclesiastica via viaticum salutare.* In sermone 33. idem S. Doctor ad luctam illam respiciens, quam Lucifer cum Redemptore jejunante subivit, dicit: *sensit, sensit Diabolus jejunium cunctis virtutibus anteferri: In Epistola ad Romanos dicitur: non est regnum Dei esca & potus, sed justitia & gaudium, & pax in Spiritu sancto.* Scio equidem hæreticos hoc textu abuti consuevisse ad impugnandum jejuniis deditos, sed sinistrè eumdem pervertunt, quia S. Paulus non dicit, quod regnum Dei non consistat in sobrietate & temperantia, sed potius quòd nihil commune habeat cum crapula & ebrietate; adeoque verbis illis non abstinentes, sed gulosos reprehendere intendit. Et ideo

Estius ib.

Estius prædicta verba in jejunii laudem exponit, utpote quod in se omnes prædictas virtutes complectitur; Et primo quidem *Justitiam, quia per hujusmodi abstinentiam, Deo pro peccatis in ipsum commissis satisfacimus, quod est opus justitiæ, Pacem, quia per eam subjugamus carnem Spiritui, quod pertinet ad veram pacem interiorem; Gaudium Spiritus Sancti, quia per abstinentiam cibi & potus, mens redditur alacrior ad contemplanda divina, quæ contemplatio verum & solidum præstat gaudium.*

1. Cor. 9. v. 27.

S. Hieron. l. 1. c. fin. Epist. 10.

Jeju. omnes virtutes adjuvat.

7. S. Hieronymus verba illa ejusdem S. Apostoli: *Castigo corpus meum & in servitutem redigo*, exacto examini subjiciens, ita ad Celantiam scribit: *Vas electionis Paulus dum castigat corpus suum, & in servitutem redigit, ne aliis prædicans ipse reprobus inveniatur, non ob solam, ut quidam imperiti putant*, inquit S. Hieronymus, *hoc facit castitatem*, moxque hujus sui dicti rationem reddit, proposito nostro omnino aptissimam; *non enim huic tantummodo, sed omnibus omnino virtutibus abstinentia opitulatur.*

S. Leo serm. de jejun. 10 mensis.

Nutrimentum animæ.

D. Chrysost. Hom. 1. in Gen.

8. S. Leo hanc sobrietatis & temperantiæ virtutem aliarum virtutum appellat cibum; at verò dicet aliquis; Ex quo jejunium & abstinentia in subtractione & privatione cibi consistunt, qua ratione cibus appellari poterit? Cibus est nutrimentum, non tamen corporis, sed animæ & spiritus: *semper virtuti cibus jejunium fuit.* D. Chrysostomus quoque ait: *Jejunium animæ nostræ alimentum est, & sicut corporalis iste cibus impinguat corpus, ita & jejunium animam habiliorem efficit & valentiorem.*

Jeju. ut medicina.

S. Cyril. Alex. c. 5. Hom. 7. de Fest. Pasch.

Idem Cyril. ibid. Hom. 8.

9. S. Cyrillus Alexandrinus illos, qui jejuniis vacant, sub allusione medicinæ cujusdam, malos corporis humores expurgantis alloquens, ita eos exhortatur: *Quid jam aliud nobis reliquum est agendum, nisi ut sensum virilem induti, purgantium medicamentorum loco purissimum jejunium in nostros animos admittamus; Jejunium, inquam, ex quo omnes virtutes progignuntur.* Idem quoque S. Doctor in Homil. 8. de iisdem Festis Paschalibus dixerat: *Nonne jejunium, è quo nobis omnia virtutum genera procreantur?* Et in alia quadam Homil. quæ est vigesima de Festis Paschalibus ait: *Ergo velut omnium cultores virtutum purum verè ac sanctum alacres amplectamur jejunium, totius alumnum modestiæ, sanctitatis parentem, corpus inedia cum subegerimus, morum quoque probitas & modestia necessariò consequitur.*

Hom. 20. de Fest. Pasch.

Mater virtutum.

D. Chrysost. Hom. 1. in Gen.

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 8.

10. D. Chrysostomus abstinentiam Magistram appellat omnium virtutum; De jejunio etenim loquens, *Matrem* illam appellat, *omnium bonorum & pudicitiæ, aliarumque virtutum omnium magistram.* S. Ambrosius similiter abstinentiæ magisterium attribuit virtutes pudicitiæ: *Jejunium*, inquit, *continentiæ magisterium est, pudicitiæ disciplina, humilitas mentis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, Charitatis illecebra, senilis gratia, custodia juventutis: Jejunium est infirmitatis levamen, alimentum salutis, bonum itineris viaticum, bonum totius vitæ jejunium, sobrietas mentis est.*

Stupendi effectus.

S. Bonav. de prof. relig. l. 2. c. 47.

11. S. Bonaventura quoque multos salutares refert abstinentiæ effectus; inter alios autem hunc quoque enumerat: quod scilicet serviat *ad multarum virtutum habilitatem; sobrius enim agilior est ad bonum, castior est, minus habet invidendi materiam, magis cautus in lingua, promptior ad devotionem, & purior in affectu ad sapientiam acquirendam, sensum magis agilem facit, & subtilem, & memoriam hominis tenacem: item ad aliorum ædificationem, quia qui exteriora nostra ordinata vident, & temperata conspiciunt, quid de interioribus æstimant quæ non vident;* Multum quoque, inquit idem Seraphicus Doctor ad tollendam sollicitudinem servit, & conceptam de bonis hisce terrenis anxietatem: *Quia qui modico contentus est, modica habet providere.*

Jejunii bona.

B. Laur. Justin. lig. vit. c. 3.

B. Laur. ibid. c. 5.

12. B. Laurentius Justinianus multa bona à sobrietate derivantia recenset, dicens: *Præparat ad munditiam, cavet Dei offensam, vigilantiam servat, ministerio Dei idoneum efficit, aufert Diabolo ingressum in hominem, concupiscenti carni contra spiritum victualia aufert, hominem custodit, honorabilem reddit.* Idem quoque sanctissimus Patriarcha cap. 5. ejusdem libri alios utilissimos ejusdem virtutis exponit effectus, *Est enim*, inquit, *bonæ famæ semper auctrix, in cogitationibus salubria atque utilia creans, virtutis singulare auxilium, cuncta cum ratione disponens.* Et in eodem capite paulò post prosequitur, dicens: *Hæc virtus in animo se possidentis concupiscentias frænat, affectum temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, confusa ordinat, cogitationes pravas removet, sanctas ingerit, ignem libidinosæ voluptatis extinguit, mentem placida tranquillitate componit, atque totam ab omni tempestate vitiorum defendit.*

Alii adhuc fructus.

S. Greg. l. 6. Regist. Ep. 29.

Ps. 50. v. 4.

S. Basil. orat. 2. de jejun.

13. Gregorius Magnus alium quendam ex cibi temperantia emanantem fructum recenset, pacem nimirum; dum enim verba illa Psalmistæ: *Laudate eum in tympano & Choro*, exponit, ita scribit: *Necesse est, ut Salvatoris nostri gloria in nobis juxta vocem Psalmi resonet, & in tympano & Choro laudetur: In tympano enim sonus ex pelle sicca est, in Choro verò vocum concordia:* quasi dicere vellet, tunc in vobis concordia, unio & pax erit, si in vobis abstinentia prædominata fuerit: *Quid igitur per tympanum*, inquit idem S. Doctor, *nisi abstinentia, quid per Chorum, nisi unanimitas designatur? quia ergo per abstinentiam Dominum laudatis in tympano, peto, ut per unanimitatem laudetis in Choro.* Atque hinc est, quod S. Basilius quoque summam in Republica aliqua pacem & tranquillitatem vigere notat, quando inibi sobriè & temperatè ab omnibus vivitur: *Jejunium*, inquit, *totam civitatem ad tranquillitatem componit, consopit clamores, sedat lites, conviciis imponit silentium;* adducitque petitam à Ludimagistro similitudinem, quam

primum enim hic coram scholaribus in schola comparet, omnis qui antea fuerat scholarium strepitus atque tumultus compescitur, & in modestiam convertitur; *cujus magistri interventu puerorum strepitum tam subitò compescit, quam jejunium obiter exoriens civitatis tumultus coërcet? Quis comessator prodiit à jejunio? quis unquam Chorus lascivient à jejunio constitutus est? Teneri risus, cantiones meretriciæ, insana insultationes subitò effugiunt a civitate, & a jejunio tanquam ab austero quodam judice in exilium acta.*

Jejun. ad cœlestem revocat patrem. *Luc. 15. v. 12.*

14. Filius ille prodigus totam paternam domum conturbavit & commovit, quando tanta cum arrogantia Patrem suum aggrediens, eidem dixit; *Pater da mihi portionem substantiæ, quæ me contingit:* at verò resipiscens, & ad sinceram perductus animi pœnitudinem, turbatum cor Patris pristinæ denium serenitati adeò perfectè restituit, ut jubilus & exultatio inter vocum & instrumentorum musicorum symphoniacas harmonias ubique personaret, & impleret omnia. Unde D. Chrysol. ait: *Fames revocat, quem saturitas exulem effecerat, fames illi Patrem dedit sapere, cui copia tulerat sentire genitorem.*

D. Chrysol. serm. 2.

Quid fames sit, jejunium docet.

15. Quot quotidie in aliqua bene ordinata Republica ex gula & impietate avarorum divitum oriuntur perturbationes & periculosarum seditionum motus, dum ferrea egenis & pauperibus viscera exhibent? at verò jejunium solum efficit, ut digna ac debita erga pauperes moveantur compassione. Valde tritum est apud omnes proverbium, quod dici solet, satur famelico lamentanti fidem non adhibere at verò dum dives jejunando famis incipit experiri inediam, compati discit illis, qui ab eo mucidi panis deposcunt eleemosynam. Cur obsecto dives ille epulo Lazaro, erga quem ipsi etiam canes pietatem exhibere non omiserant, ne vel unicam è mensa sua delapsam micam pro ejus refocillatione dari volebat? ideò nimirum, ut D. Chrysostomus opinatur, quia is per jejunium, famis acerbitatem expertus numquam fuerat, adeo quidnam abstinentia esset, penitus ignorabat; Sacer enim textus non solùm dicit, quòd *epulabatur splendidè*, verùm etiam addit, *quotidie.*

Luc. 16. v. 19.

Alia jejun. Commoda.

16. D. Chrysostomus in Homilia quadam, quæ est prima in Genesim, præter supradictos fructus, multa alia jejunii commoda & bona recenset; Dicit enim: *Jejunium est animarum nostrarum tranquillitas, senum decor, adolescentum pædagogus, continentium magister, quod omnem ætatem & sexum, quasi diademate quodam ornat.* S. Ephrem inter alias quas jejunio laudes attribuit, hanc quoque recenset: *Jejunium bonæ civitatis lex, forsque moderator atque tranquillitas.*

D. Chrys. Hom. 1. in Gen.

S. Ephrem. de jejun. 1. c.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

In virtute jejunii victoria adversus sensualitatem reportatur, ipséque Spiritus carni principatur.

THEMA.

Sicut in die honestè ambulemus, non in comessationibus & ebrietatibus. Rom. 13. v. 13.

Ubi non est abstin. ibi nec castitas.

1. S. Bruno Carthusianorum inclytus Patriarcha, qui tanto erga abstinentiam zelo semper affectus fuit, ut Religiosos suos, voto carnes non manducandi perpetuo obstringere non dubitarit, hic, inquam, præcitatum in themate textum exponendo, S. Paulum nequaquam victum moderatum & sobrium, sed superfluitatem & excessum tantum prohibuisse observat. *Nonne audis, quod & Apostolus non necessaria, sed superflua interdicit? Comessationes enim, ebrietates, & carnis curam, non in necessitatibus, sed in desideriis & voluptatibus superflua sunt; Ubi abstinentia non est, ibi castitas & honestas esse non possunt;* Adducitque Noë Patriarchæ exemplum, qui cùm de fructu plantatarum ab ipso vitium superflue bibisset, ab ebrietate absorptus dormiendo turpem suam ostendit nuditatem: *Ecce,* inquit, *verenda, quæ semper operienda sunt, ebrietate manifestantur;* Et ideo Apostolus ait: *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.*

S. Bruno ad Rom. 13

Ad Ephes. 5. v. 18.

Jeju. via ad castitat.

2. S. Ambrosius in lib. de Elia & jejunio, jejunium castitatis fulcrum & fundamentum esse testatur; *Fundamentum est castitatis.* S. Joannes Climacus oculos suos in scalam suam, per quam in cœlum ascendimus, dirigens, ita scribit: *Lata & spatiosa via est Veneris, quæ ad interitum luxuria deducit, & multi sunt, qui intrant per eam; quàm angusta & arcta est via abstinentiæ, quæ ducit ad viam castitatis, & pauci sunt, qui intrant per eam.* S. Hieronymus contra Jovinianum jejunii hostem scribens, quinam illi sint, qui carnes pro vitæ conservatione necessarias esse asserunt, his verbis ostendit: *Illi arbitrantur carnes sanitati congruas, qui volunt abuti libidine, & in cœnum demersi voluptatum, ad coitum semper exæstuant.* Notandum quoque est, cum qua phrasi S. Leo de jejunio quadragesimali, quo sancta Dei Ecclesia fideles suos mundare & sanctificare contendit, tractans, illud specialiter circumscribat; Dicit enim: *Magna divinæ institutionis salubritate provisum est, ut ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas, & pia opera redimerent, & jejunia casta decoquerent.*

S. Ambr. l. de Elia & Jejun. c. 3. S. Joann. Climac. in Scala Parad. gr. 14.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

S. Leo serm. 4. de Quadrag.

3. D. Chrysologus aliud jejunio nobile epithetom attribuit, dum ait: *est jejunium castitatis murus, pudicitiæ propugnaculum.* Non est, quod miles timore concutiatur, quàm diu intra muros & mœnia, aliaque propugnacula inexplicabilia ab inimicorum telis, & insultibus defenditur, siquidem nihil præter crudelem famis inediam eum ad sui potest deditionem adigere, Etenim inter eos milites, qui pro civitatibus & munimentis materialibus defendendis & conservandis dimicant, & alios spirituales præliatores, qui pro animæ & cordis sui munditie & puritate conservanda strenuè decertant, hæc est differentia, quod dum illi per famem vincuntur, alii econtra per famis afflictionem & inediam triumphent, & id quidem tanto gloriosiùs faciunt, quanto majori se abstinentia & fame conficiunt & emacerant, dum modò illa à discretionis regula dirigatur & gubernetur; *rationabile sit obsequium nostrum.*

D. Chrysolog. serm. 8

Jejun. Castitatis propugnaculum.

4. Porrò continuum quoddam, nec umquam intermissum in nobis patimur certaminis conflictum: *Caro concupiscit adversus Spiritum & Spiritus adversus carnem;* Unde S. Basilius ait: *Scis quod caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem?* Ac demum ne Spiritus vincatur, sed carne semper superior remaneat, nec illa umquam prævalere adversus Spiritum possit, sequens nobis insinuat potens remedium: *Itáque cum hæc sibi invicem adversentur, subtrahamus carni voluptatem, augeamus animæ robur, ut per jejunium collectis viribus ad superandas concupiscentias, coronis abstinentiæ repositis cingamur.* Dum exercitus Turcicus ad civitatem quamdam obsidendam & expugnandam se parat, tunc commonitor si in civitate tali obsidenda, mancipia quædam Turcis alias erepta moram trahant, prima de illis cura habetur, ut compedibus vinciantur & manicis ferreis, ne aliquod inimico urbi imminenti præstare possint suppetiarum subsidium: Enimvero truculentissimus, quem intra corporis nostri membra fovemus, hostis, sensualitas & caro nostra est, quam proinde, ne adversus Spiritum arma capiat,

Ad Gal. 5. v. 17.

S. Basil. orat. 2. de jejunio.

Jejun. caro domanda, ut Spiritui subjiciatur.

capiat, necessario castigare & macerare per jejunia, perque abstinentiam cibique frugalitatem extenuare debemus. Nam S. Cyprianus postquam de jejunio dixisset: *Omnem carnis rebellionem edomat, & tyrannidem gula spoliat & exarmat*: protinus ad similitudinem & metaphoram supradictam alludens subjungit: *Jejunium extraordinarios motus in tippu claudit & arctat, & appetitus vagos distringit & ligat.*

S. Cypr. serm. de jejun. & tentat.

5. S. Augustinus bene observat quod quanto magis hæc caro nostra supprimitur & debilior efficitur, tanto Spiritus magis proficiat & invalescat: *Cum igitur per jejunium infirmatur caro, tunc potens Spiritus noster efficitur; qui autem delicatè cibat, & nutrit eam, inveniet eam contumacem & repugnantem nimis rationis jugo, ut quotidie experiuntur, qui cibis potibúsque vacant.* Verum quidem est, quod hanc carnem & corpus nostrum nutrire teneamur; *Nemo carnem suam odio habet, sed nutrit*: id tamen à nobis intra debitos fieri debet temperantiæ limites. Unde S. Augustinus in suis Confessionibus ait: *Suavis est mihi necessitas, & adversus istam suavitatem pugno, ne capiar, & quotidianum bellum gero in jejuniis, sæpius in servitutem redigens corpus meum.* Enimverò inimicus quantumvis potens, & intra fortalitium aliquod, sive à situ, sive à natura aut ab arte, fortificationibus item & generosorum militum robore nobilissimum communitus sit, ipseque imperterrito sit animo præditus, attamen si fames illum infestare incipiat, confestim capitulare seu de deditione sui facienda pacisci cogitur: Eodem modo quantumvis corpus nostrum robustum sit, quantumvis cruentam spiritui luctam comminetur, attamen si debilitetur per abstinentiam, & per jejunia extenuetur, tandem spiritui gloriosam palmam cedere cogitur. Unde S. Bonaventura ait: *Est insuper jejunium valde certum inventum ad expugnandum castrum; Sicut enim non est adeo forte castrum, quod non possit expugnari, si possint ei victualia subtrahi, sic non est adeo caro rebellis spiritui, quin subtrahendo cibaria, non valeat à spiritu subjugari.*

S. Aug. in Psal. 130. Quanto magis caro jejunio debilitatur, tanto proficit magis. *Ad Eph. 5. v. 29.* *S. Aug. l. 10. Conf. c. 31.* *S. Bonav. in Diæta sal. tit. 2. c. 6.*

6. S. Bernardinus Senensis in sermone, quem habuit die primo Cinerum, multos enumerat jejunii fructus & effectus, & primo quidem loco sequentem recenset: *Jejunium*, inquit, *partem superiorem regnare facit super inferiorem, & austeriorem eam ab illecebris carnis reddit*; Juxta illud Apostoli primæ ad Cor. 9. dicentis: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*; *Per castigationem*, inquit, *se corpus in servitutem redigere, & meritò; nam cum corpus in creatione factum fuerit animæ servus, ex patrata culpa factum animæ Dominus; sed per pœnitentiam & jejunium in servitutem debitam reformatur, ut meritò per abstinentiam gulæ, anima corpori dominetur; sicut per inobedientiam caro animæ inobediens facta est*: Quibus verbis S. Doctor considerationem quandam tangit, quæ etiam à pluribus aliis tacta fuit, quorum singulorum authoritates operæ pretium esse duxi transcribere. S. Bernard. dicit: *Quamdiu Eva in Paradiso abstinuit, virgo permansit.* S. Augustinus similiter de eadem Eva ait: *Eva quamdiu abstinuit, virgo fuit, & in Paradiso permansit, sed dum jejunium violavit, in miseriam corruit, libidinis corruptionem persensit, de Paradiso expulsa fuit.* Similem quoque reflexionem habet S. Ambrosius; *Adam*, inquit, *Evam non nisi intemperantia provocante cognovit, quamdiu autem mansit in illis intemerata paritas, mansit & impolluta virginitas.* S. Augustinus similiter in alio quodam sermone de Adamo dicit: *Adam quamdiu jejunavit, in Paradiso fuit; ubi vero comedit, ejectus est de Paradiso. & qui in Paradiso virgo fuerat, ejectus de Paradiso cognovit uxorem, semper enim juncta est saturitati lascivia.*

S. Bern. Sen. t. 5. serm. in die Cin. A. 2. fr. 1. *1. Cor. 9. v. 27.* Jejunii elogia. *S. Aug. serm. 25. ad frat.* *S. Ambr. serm. in Fer. 2. post Dom. 2. Quadr.* *S. Aug. serm. 65. de temp.* Ubi saturitas ibi lascivia.

7. Astutus ille & tortuosus serpens Diabolus; tametsi enim cum secundo Adamo certamen inire non dubitarit, dum ille non in loco quodam deliciarum, sed in horrido quodam deserto primorum parentum nostrorum intemperantiam per rigorosum jejunium restaurare disposuit, ad carnis tamen vitium ipsum provocare ausus non fuit; Cur ita? S. Joan. quidem in epistola sua ait: *Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*; verumtamen de prima, id est de concupiscentia carnis ipsum aggredi non præsumpsit, tametsi humana & mortali carne fuerit præcinctus, probeque Dæmon sciret vitium carnis etiam nonnunquam homines adeo fortiter infestare, ut Apostolus, magnum illud vas electionis, postquam in cœlum raptus audivit arcana illa verba loqui, de se lamentari non erubescat, dicens: *Stimulus carnis colaphizat me.* Scitisne causam, cur Dæmon Christum in deserto de carnis vitio non tentarit? Respondere quidem posse scio, quod, ut commune habet adagium, fames Lupum ex sylva pellit, id est, licet lupo à natura congenitus sit amor & inclinatio ad Sylvas, necessitas tamen eum inde exire & contra naturæ inclinationem agere compellit: ita quoque licet homo quantumvis sanctus ex naturæ suæ corruptione multum sit ad lasciviam proclivis, attamen famis necessitas eum ab illo vitio immunem esse facit: ut verò ad præsens propositum nostrum congruentiùs dicere possumus, quod fames & diuturnum illud Christi jejunium Lupum hunc infernalem è deserto profligarit; hic enim quia Christum tanta cum austeritate jejunare conspexit, protinus suos circa hoc carnis vitium insultus & impugnationes irritas, inutiles, & supervacaneas esse intellexit. Unde S. Bernardinus Senensis ait: *Fames lupum de sylva pellit, id est, Diabolum de mente luxuriosa, juxta illud Job. 40. sub umbra dormit in secreto calami in locis humentibus.*

Lasciva ex natura caro jejunio domatur. *1. Joan. 2. v. 16.* *2. Cor. 12. v. 7.* *S. Bern. ibid. fr. 11.* *Job. 40. v. 16.*

8. In libro Judicum adversus populum Israëliticum innumerabilis quidam populi orientalis exercitus congregatus fuisse legitur; *Madian autem & Amalech*, inquit sacer textus, *& omnes orientales populi fusi jacebant in valle, ut locustarum multitudo*: quæ verba S. Nilus in sensu morali ad propositum nostrum ita exponit: *Madianitæ libidinis Symbolum gerunt, hi sunt enim, qui ad fornicationem pellexerunt Israël.* Adversus hunc autem adeò potentem & insolentem hostilem exercitum Gedeon à Deo electus fuit, ut eum dissipando & conterendo, gloriosam de eodem reportaret victoriam; at verò quisnam modus eidem pro ingenti hoc ausu tentando à Deo præscriptus fuit? Nimirum è militibus Gedeonis unus fuit, qui hoc sibi dormienti somnium accidisse commilitoni suo exposuit; *Vidi somnium, & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volvi, & in castra Madian descendere, percussit illud, atque subvertit, & terra funditùs coæquavit*; *Respondit is, cui loquebatur: Non est hoc aliud nisi gladius Gedeonis.* Circa quæ verba quærendum meritò venit, quænam sit inter gladium seu lanceam, qua hostes cæduntur & profligantur, & hunc sub cineribus coctum panem hordeaceum proportio aut similitudo? & tamen non balistæ, non gladii aut enses, non catapultæ, aut ingentes machinæ bellicæ, sed panis hic hordeaceus hunc hostem prostravit, & devicit. Scitisne causam? *Omnia in figura contingebant illis.* Et ideo S. Nilus ait: *Israëlitarum panis hordeaceus volvitur, et Madianitarum taber-*

Jud. 7. v. 12. *S. Nilus in Ascet.* Jejunium libidinis vitium prosternit. *Judic. 7. v. 13.* *1. Cor. 10. v. 11.*

naculum subvertit, frugalis enim victus, & libidinis vitium prosternit, & omnis malitia dejicit munitiones.

Jejun. Judith Holofernem vicit procum.

9. Holofernes expressum erat carnalis vitii Symbolum, utpote, qui, ut omnibus notum est, huic vitio adeò turpiter deditus erat, Deus autem ad caput illius detruncandum quamdam castissimæ pudicitiæ mulierem, generosam illam Hebræorum Amazonem Juditham elegit; Quibus vero armis illam accinxisse existimas? Nimirum universo populo rigorosa jejunia indixit, ipsâ interea per abstinentiam quotidianam asperrimè se emaciante, siquidem *jejunabat omnibus diebus vitæ suæ.* Rabanus super illa verba: *Constituat, quod daretur illi de convivio suo; cui respondit Judith, & dixit: Non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribuis* Super illa, inquam, verba, per adductam S. Ambrosii lib. de viduis, authoritatem inquit, id ipsam dixisse, *ut occasionem pararet victoriæ, abstinentia meritum & pudicitiæ gratiam conservaret*; ad hoc igitur ut se intactam conservare, & carnalis viri istius caput à cervice præscindere posset, necessarium esse duxit abstinentiæ & jejunii continuum usum; hic enim ut Cyrillus Alexandrinus in laudem abstinentiæ, inquit, est *temperantiæ fons, lascivia ac libidinis abolitio.* Unde sancta hæc mulier Oniam Pontificem qui Bethuliæ regimen administrabat, securum esse jussit dicens: *Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in jejuniis.*

Judith. 8. v. 6. Rab. ibid. Jud. 12. v. 2.

S. Cyrill. Alex. l. 5. Hom. 1. in Fest. Pasch.

Nemo castus nisi sobrius.

10. Porrò jejunium individuum continentiæ comitem esse adeo verum est ac infallibile, ut ea mente S. Hieronymi, nemo se castum esse dicere aut gloriari possit, nisi pariter sobrius existat; Unde in Epistola quadam dicit: *Quid necesse est nos jactare pudicitiam, quæ sine comitibus suis continentia & parcitate fidem sui facere non potest? Apostolus macerat carnem suam, & animæ subjicit imperio, ne quod aliis præcipit, ipse non servet: & adolescentula, fervente cibis corpore, de castitate secura est?* Ideoque sanctam Paulam laudabat pariter, & admirabatur, quæ melius esse arbitrabatur, si stomachus ob inediam doleret, quam si caput gravaretur cogitationibus lascivis, & obscenis imaginationibus, & phantasmatibus, quæ à sensibus impinguatis ad caput conturbandum velut exhalationes quædam & vapores pestilentiales transmittuntur; Idem quoque Sanctus Doctor de eadem S. Paula refert, illam hanc eamdem erga abstinentiam, inclinationem & affectum virginibus illis, quæ ab ipsa dependebant, solicitè inseruisse; *Lascivientem adolescentularum carnem crebris & duplicatis frangebat jejuniis, malens eis stomachum dolere quam mentem.* B. Laurentius Justinianus de sobrietate tractans, ita ait: *De sobrietate prodeunt casta cogitationes, rationabiles voluntates, salubria consilia, atque per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, & virtutibus Spiritui innovatur:*

S. Hieron. Epist. 10. ad Furiam.

Melius, quòd stomachus patiatur, quàm caput lascivis phantasiis gravetur.

S. Hieron. Ep. 27.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 3.

11. Cur obsecro sacra Scriptura superbum illum Pharisæum jactantem se nullius esse reum rapinæ aut adulterii, manifesti non arguebat mendacii, cum verisimile sit, illum minimè adeo innocentem fuisse, utpote cui humilitas & timor Dei deerat, qui unicum est totius ædificii spiritualis fundamentum; Verumtamen non est, quod id quis miretur, siquidem Pharisæus ille insuper de se dixit; *Jejuno bis in Sabbatho;* Licet enim jejunium ipsius omni fuerit merito destitutum, attamen ad carnem illius, ne recalcitraret, macerandam sufficiens omnino erat; Unde S. Ephrem in Catena Græca ait: *Adulteris à se crimen removens, jejunium jactavit.*

Luc. 18. v. 11.

S. Ephrem. in Cat. Græca.

12. Mariti ut conjugum suarum conjugalem explorent fidelitatem, ad hoc præcipuè respicere solent, an scilicet parcè & sobriè vivant; Nam ut S. Basilius ait: *Non suspicatur quemquam insidias struere conjugio maritus, conspiciens uxori familiare jejunium; non contabescit uxor zelotypia, cernens maritum amplecti jejunium.* Ruth spicas post messem in agro Booz reliquas studiosè colligebat, quod optimus vir Booz videns, eamdem, ut intinctum in acetum panem secum & cum messoribus manducaret, invitavit; quod cum illa summi beneficii loco accepisset, Booz exinde clarè conjiciens, quod quæ abstinenter & sobriè viveret, consequenter etiam castitatem thoralem servatura esset, eamdem sibi adaptavit in uxorem, ex cujus progenie stirps Davidis, unde Filius Dei nasciturus erat, propagata fuit. Origenes ait: *Est certè libertas Christiana per omne tempus jejunandi, non observantia superstitione, sed virtute continentiæ, nam quomodo apud eos castitas incorrupta servatur, nisi arctioribus continentia fulta subsidiis?*

S. Basil. Hom. 1. de jejun.

Ruth. 2. v. 14.

Jeju. castitas conjugalis noscitur.

Orig. in c. 16. Lev. Hom. 10.

13. In speculo exemplorum de juvene quodam valde opulento refertur, quod duos Genuæ nobilissimam, venustissimamque virginem Marinam nomine sibi desponsasset uxorem, acciderit, post aliquot conjugii annos, ut marito longissimum iter Alexandriam versus instituendum, ibique negotiorum causa aliquousque demorandum foret; lectis igitur comitibus, cum jamjam daturus se in viam, & mox navim conscensurus esset, ex imo pectore ductis suspiriis ita conjugem solus solam alloquitur: Me, ut vides, negotia ad longinquum iter ineundum cogunt: Te obsecro & obtestor per eum, qui nos conjunxit, ut me absente honestati tuæ consulas; vereor enim nimis, ne multi lascivi lenones pudicitiæ, honestati & pulchritudini tuæ sint insidiaturi. Cui fœmina singultibus & lachrymis sermonem rumpentibus polliceri cœpit, facturam se, quod honestas, quod amor & pietas cogeret, potiusque se vitam, quàm fidem conjugalem in discrimen adducturam esse. Nec sanè dixit constantiùs quàm fecit; Siquidem marito vix domum egresso, cum juvenes clari & nobiles ejus pudicitiæ insidias tenderent, & omnes ad expugnandum machinas adhiberent; Marina velut altera quædam generosa Judith, fores & fenestras domus, multoque magis aures & oculos corporis fortiter occlusit, sicque singulos aut repulit, aut elusit; Marina igitur hac sollicitudine liberata, cùm se in perpetuum ejusmodi curis vacuam fore consideraret, securiùs deinceps ministrare cœpit rem domesticam, & cum mariti procuratoribus, aut propinquis aut amicis liberiùs agere quàm soleret, A qua licentia ortum est sequens prodendæ fidei & pudoris violandi periculum. Cùm enim de specula curiosos deorsum oculos verteret, incurrit forte in os juvenis prætereuntis faciemque ejus tam elegantem, tam modestam, & tam flexanimam esse vidit, ut ejus amore ac desiderio se senserit esse correptam. Cœpit ergo sagaciter de illo investigare, quisnam esset; ubi vero comperit insignem illum esse Jurisconsultum, lentè secum deliberat, quam rationem hominis conveniendi fruendique inire posset: Demum igitur mittit ad juvenem, ut eo die sub vesperum rediens, non gravaretur illam domi suæ invisere. Hic sinistri nihil suspicatus, sed persuadens sibi, marito absente litem adversùm se ortam esse magnam, de qua statim communicare eum illo cupiat, illam in ejus domo convenit; ubi illa verecundia valere jussa, frænum laxans cupiditati: Amo, inquit, te nimis impatienter, & te rogo supplex auxilium, moritura si negaveris. Ad quæ verba *Dragmanus* (hoc enim juvenis illius Jurisconsulti nomen erat) *vir utiq; pudicissimus ingemuit, miserabile ducens tantum decus tam indebitis amoris procellis agitari;* Interim oblatam sibi à muliere in corpus ejus licentiam placere sibi fingens dixit: pessimè

Exemplum. Spec. Exemp. v. Abstinentia. Exempl. 16.

me odi fortunam meam, quæ ne nunc quidem non patitur tanta frui felicitate, ac tam mutuis obsequi desideriis: Hoc enim scire debes, Domina, quod ob meam à certo quodam ab ingenti periculo liberationem, voto quodam in annum solidum duraturo me obstrinxerim jejunandi in pane & aqua, cujus temporis sexaginta solùm dies adhoc mihi sunt reliqui, quibus elapsis oblatæ benevolentiæ effectibus libentissimè perfruar. Ingemuit cupida mulier ad tantam moram, dilationisque impatiens sponte propria se paratam esse dixit ad patiendum & dimidiandum cum illo jejunium, maximè cum illum ea sub conditione votum Deo fecisse audiret, quod posset cum altero partiri, si quis cum illo abstinere vellet, & partem oneris in se recipere; Dumque illa triginta dierum jejunio absolvendo operam daret, juvenis ille Jurisconsultus illam sæpiùs invisit, ut illam animaret, postquam verò diem fuisset decimum quintum assecuta, adeo illam languidam ac debilem invenit, ut vix in pedes erecta subsistere posset, adeóque infriguerat, ut vix quavis etiam pellicea veste imposita calefieri posset; Tandem verò dum in fine hujus assumpti jejunii respirandi facultatem vix haberet, juvenis eam interrogavit: *Num inter frigentia membra adhuc ad me fervidum amoris pectus observas?* Ex tunc fortunata hæc Marina evidenter agnoscere cœpit, quam pulchro Dragmanus ad impurum ejus amorem pellendum artificio usus fuisset, nimirum modicorum jejuniorum rigore, eidemque grates immensas verbis sequentibus rependit: *Grates tibi sapientissime virorum mille refundam, nec sic possum tua Charitatis insignia fateri esse, quibus non solum honori, sed etiam amplissimè pudori meo providisti.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Concupiscentia carnalis impetus per jejunium reprimitur, neque à castitate sobrietas umquam dissociatur.

THEMA.

Exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in vigiliis, jejuniis, in castitate. 2. Cor. 6. v. 5.

Ex jejunio castitas.

1. MEmorandum haud immerito, quod dum S. Paolus ad fideles Corinthios scribens eosdem ad opera vero Dei servo digna & congrua hortaretur, Christianatum illis proponit exercitum virtutum, v. g. patientiam, mansuetudinem, benignitatem, charitatem, in tribulationibus & persecutionibus tolerantiam & æquanimitatem, vigilias, jejunia; memorandum, inquam quod post jejunia immediatè ponat castitatem: *In vigiliis, in jejuniis, in castitate*; idque ut arbitratur Doctor Angelicus, ob hanc præcipuè rationem, quia castitas ex temperantia ciborum & sobrietate velut illius effectus derivatur: *Notandum est, quod immediatè post multos labores, & vigilias, & jejunia, subdit de castitate, quia qui vult habere virtutem castitatis, necesse est laboribus dari, vigiliis insistere, & macerari jejuniis.* (S. Tho. ib.)

Jeju. frænum carnis. S. Basil. in Reg. Instr. 06.

2. S. Basilius hac de re sequens nobis tradit documentum: *Fervor ille, qui vigere in juvenibus solet, itémque dissimilis ille ad coercendum ad libidines impetus, continentia veluti quodam fræno cohibetur.* Quin enim, ut per quotidianam videmos experientiam equus indomitus fræno mediante regitur & gubernatur; ideò Sanctus hic Doctor jejunium & abstinentiam frænum appellat, quod effrænem carnem & sensualitatem nostram reprimit & coërcet, utque eam mansuefaciat & cicuret, eidem tamquam equo indomito recalcitranti, avenam subtrahit. Unde S. Nilus ait: *Equus bene frænatus corpus inedià domitum; ut equus fræno cedit, & equitis paret imperio, sic quoque corpus fame subactum rationis obtemperat voluntati.* (S. Nilus Orat. 1. adv. vit.) S. August. de hac eadem materia tractans eamdem adhibet similitudinem dicens: *Si jumento forte insideres, si equo uteteris, qui te gestiendo posset præcipitare, nonne ut securus iter ageres, cibaria ferocienti subtraheres, & fame domares, quem fræno non posses? Caro mea jumentum meum est, iter ago in Jerusalem, plerumque me rapit, & de via conatur excitare, via autem mea Christus est, ita exultantem non cohibebo jejunio? Si quis hoc sapit, etiam experimento probat, quam utiliter jejunetur.* (S. Aug. T. 9. Tr. in. de utilit. jejun.)

Juventus jeju. coercenda.

3. Florentior hominis ætas verè indomitus quidam & insolens equus est, qui illum in præcipitia detrudebat, nisi dometur, quia caro & sensualitas nostra in annis adolescentiæ, aliud nihil æquè sollicitè cogitat, aut meditatur, quàm ut sensualibus & indomitis appetitibus nostris satisfacere possit. Et ideo S. Bernard. de juvenibus scribens, ita de hac juvenili ætate loquitur: *Quorum tanta animi debet esse munditia, ut præ nimia verecundia ne sermonem quidem audire velint, vel jocum impuditum.* (S. Bern. l. de ord. vit.) Quonam verò modo hæc puritas conservanda sit, his verbis præscribit: *Et ne incentivis naturalibus superentur, necesse est, ut lasciviens caro eorum crebris frangatur jejuniis, melius est eis stomachum dolere quàm mentem.*

4. De hac etiam ferocia S. Cyrillus Alexandrinus loquens, unicum illam domandi remedium jejunium esse dicit: *Interimit in membris ferocius se efferentem carnis legem, ac turbam voluptatum, quæ in nobis pugnant, consopiens.* (S. Cyrill. Alex. T. 5. H. 7. de fest. Pasch.)

5. S. Thomas de Aquino, qui non solùm ob prodigiosam sapientiam suam, verùm etiam ob virginalem puritatem suam Doctoris Angelici titulo condecoratur, de abstinentiæ virtute discurrens, inter alios illius effectus hunc quoque recenset, quòd scilicet *propriam carnem Spiritus subjicit, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit.* (S. Thom. 2. 2. Q. 147. A. 1.)

Jeju. inter flammas illæsum reddit. S. Basil. Ho. 1. de jejun.

6. S. Basilius qualitates nobis exponit lapidis cujusdam, quem Græci Amianthum appellant, de quo Dioscorides l. 5. c. 147. sic scribit: *Est lapis quidam ejus natura, quem hinc Amianton Græci vocant, ut inquinari non possit. Hic ab igne non vincitur, sed impositus igni videtur ignescere, & in prunam verti, rursus exemptus igni, perinde quasi fuisset aqua candidatus, apparet purior.* Quod totum tribus pueris fornacem Babylonicam ingressis applicat, quorum corpora per jejuniorum vim adeo consolidata fuere, ut non solùm inter flammas illæsi permanserint, verùm etiam puriores fuerint ab igne egressi: *Illud jejunio confecta* (de illorum corporibus loquitur) *ut nulla vi possent inquinari, siquidem in vehementi fornacis flamma quasi naturà fuissent aurei, ita apparuerunt innoxia, ut igne superiores.* Idem quoque Sanctus Doctor incendii illius voracitatem ponderat, dicens: *Hoc tantum incendium pueri cum jejunio ingressi conculcarunt, neque enim ignis vel pilos illorum ausus est attingere, eò quòd à jejunio essent aliti.* Ipsi namque summè abstinentes erant, jejunabant, unde necessariò consequebatur, ut puri, casti essent, & continentes; Unde Eusebius Emissenus ait: *Quanta castis visceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit.* (Euseb. Emiss. H. 1. de Epiph.) Ignis sensualis concupiscentiæ naturæ nostræ corruptæ connaturalis est atque congenitus, & quidem in his Babylonicis flammis vel maximè conflagrare solent juvenes, & pueri, quonam igitur remedio, ne comburerentur, usi fuere? *Neque*

enim

enim ignis vel pilos illorum ausus est attingere, eo quod à jejunio essent aliti.

7. S. Ambrosius eamdem à Basilio recensitam historiam adducit, eamdemque tribus pueris in ignem conjectus pariter adaptat, dicens: *Ubi quia jejuni ingressi sunt discusso ardore flammarum in medio fornacis, flatus roris refrigerantis spiritu hausere, ita ut eorum nullus capillus capitis exureretur; quia illam quoque jejunia comam paverant.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 7.

8. Theophilus Alexandrinus in Epistola quadam; de iisdem pueris tanta cum aviditate jejunium consectantibus discurrens, ita loquitur: *Habitantes in Babylone corporibus, sed sensu & fide cum Angelis in cœlesti Jerusalem morantes, ut omnes deinceps ætates docerent, jejuniorum tempore à vino & carnibus abstinendum sumere de terra semina, & potandam aquam, quibus comitibus utitur pudicitia.*

Theoph. Alex. Ep. 3. Pasch.

9. S. Bernardus de semetipso ita scribit: *Abstineo à vino, quia in vino luxuria est, aut si infirmus, modico utor, juxta consilium Pauli abstineo à carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, simul & carnis nutriant vitia: panem ipsum cum mensura studeo sumere, ne onerato ventre stare ad orandum tædeat, & ne improperet etiam mihi Propheta: quia panem meum comederim cum saturitate*; Neque mellifluus hic Doctor, hac recensita extrema victus frugalitate contentus fuit; unde dicere pergit: *Sed ne simplici quidem aqua ingurgitare me assuescam, ne distensio sans ventris, usque ad titillationem pertingat libidinis.*

Luxuria à vino & carne.
S. Bern. serm. 66. in Cant.

10. S. Ambrosius ad virgines scribens, easdem quam utile & efficax sit jejunium docet, ad refrænandos in adolescentioribus vitæ annis concupiscentiæ motus: *Infrænent*, inquit, *terrenam ætatem jejunia, & parsimonia cibi retinaculis quibusdam indomitas cohibeant cupiditates.*

S. Ambr. l. 3. de virg.

11. Digna fuit illa sublimi S. Hieronymi ingenio observatio, qua considerat, quod incarnata illa sapientia sapientissimè in primo Evangelii sui ingressu disposuerit, ut Spiritus Sanctus mulierem quamdam tot annis in decrepitam usque ætatem continentem & castam pariterque sanctam ob oculos poneret, eamdemque omnibus longævæ vitæ suæ annis jejuniis deditam, & in virtute illorum continentem factam fuisse ostenderet: *In foribus Evangelii Anna filia Phanuelis univira inducitur, semperque jejunans, & Dominum virginem longa castitas, longaque jejunia suscipere.* Quibus verbis jejunia pariter & castitatem inseparabiliter unit & conjungit.

Anna casta ac decrepita ob jejun.
S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.

12. S. Isidorus mysterium tangit, nobisque aperit, ob quod Salvator noster in monte Thabor, præcipuè & præcisè in medio Moysis & Eliæ ab Apostolis conspici voluerit, cum tamen in veteri Testamento alii servi Dei in sanctitate æquè celebres non defuerint: *In monte inter utramque personam medius Salvator effulsit*, Hi enim duo celeberrimi Prophetæ præ cunctis aliis à deliciis vitam duxerunt alienissimam, adeoque fuerunt abstinentes, ut jejuniis se exercuerint temporis diuturnitate longissimis, & rigorosissimis, ac proinde inquit idem S. Isidorus in medio illorum conspici voluit: *Ut à mundi illecebris aviditatem nostram, tamquam jejunio temperantia refrænemus, quamdiu perfectio Decalogi legis, per quatuor ejusdem mundi partes, id est, toto orbe prædicatur.*

S. Isid. in c. 39 Exodi.

13. S. Laurentius Justinianus, de sobrietate tractans, illam nobis, quamdiu præsens hæc vita nostra durat, necessariam esse his verbis ostendit: *In hac sobrietatis cruce, per totam istam vitam quæ in mediis tentationibus posita est, perpetuo pendere debet Christianus; non enim est in hac vita tempus evellendi clavos*; Ubi etiam præsens propositum verba illa Psalmistæ exponit dicentis: *Confige timore tuo carnes meas*, ubi alii legunt, *Clavis*; Dicit igitur *carnes sunt carnales concupiscentiæ, clavi vero vigor sobrietatis & abstinentiæ, his illas timor Dei configit, qui nos illi acceptabilem hostiam configit.* Cum igitur nobis, quoad usque vivimus, divinam adimplere legem necessum sit, abstinentiæ quoque & temperantiæ necessitatem nobis continuò impositam esse credere debemus, utpote qua sola caro nostra Spiritui subjicitur. Unde D. Chrysostomus ait: *Ea de causa à cibis Deus abstinere jubet, ut videlicet carnis lasciviam refrænantes ad mandatorum Dei perfectam observantiam domitam illam reddamus.* Hic inimicus, id est, sensualitas corporis nostri, nobis quam maxime observandus est, quia simul nobiscum nascitur, cum annis & vita nostra adolescit, nutritur per sanguinem nostrum, per somnum nostrum restauratur, per arma nostra robustus efficitur, & tamen animæ nostræ continuo insidiatur. *Caro concupiscit adversus Spiritum* e quodnam vero nobis Deus remedium providit, ut illum vincamus, rationique & Spiritui continuo subjectum contineamus? S. Bernardus ait: *Per jejunium fornicatio superatur, per jejunium luxuria restringitur, remota saturitate non dominatur luxuria.*

Jejunandum, quamdiu vivimus
B. Laur. Just. lig. vit. c. 5.
Ps. 118. v. 120.
D. Chrysost. T. 6 Homil. 4. de jejun.
Inimica caro superatur jejunio
S. Bern. de me. ben. viv. c. 24.

14. Filius ille prodigus tota portione substantiæ suæ, quam à Patre suo tanta cum importunitate extorserat, cum meretricibus consumpta & dissipata, tandem *in se reversus*, atque ad pœnitentiam permotus, cunctis voluptatibus & dissolutionibus præteritis, finem imposuit, tunc nimirum, quando rebus omnibus consumptis famem validam experiri cœpit: *Hic fame pereo; surgam & ibo ad Patrem meum; fames revocat, quem saturitas exulaverat*, inquit D. Chrysol.

Prodigus redit.
Luc. 15. v. 17.

15. In Genesi de sancto Abraham Patriarcha legitur, magnopere illum timuisse, ne forsitan Sara conjux sua in Ægypto ad inhonestos sollicitaretur concubitus; cum tamen in terra Chanaan constitutus hoc timore vel suspicione perculsus numquam fuerit. Quamobrem? Numquid eadem pulchritudine oculos eam aspicientium in utroque loco inescare potuit? aut vero num Palæstinæ incolæ minus quam Ægyptii ad sensuales voluptates inclinabantur: Negari quidem non potest, quin *cæteris paribus* in eodem utrobique fuerit periculo, eccur igitur in sola Ægypto ipsam adeo sollicitè monuit, dicens: *Dic, quòd soror mea sis?* Responderi quidem posse, ideo id eum dixisse, quia aulam regiam ingressurus erat, in qua aulici communiter de eo quod Regi decorum aut expediens sit, parùm laborant, sed ad se in Regis gratiam insinuandos, Regis genio & inclinationi sese adaptare satagunt. S. Ambrosius de Abrahamo dicit: *Compererat in Ægypto lasciviam esse petulantem cupiditatem, voluptatum intemperantiam*: Verumtamen aliam adferre possumus proposito nostro magis accomodam hujus diversitatis rationem; Constat enim, quod Sara una cum Abraham marito in Canaan se conferebat, ingens ibi erat annonæ caritas, ac proinde nullam timebat in Sara pudicitiæ perdendæ occasionem, aut periculum, quia *saturitas panis*, fuit unicum in infamibus illis Sodomæ Civitatibus libidinis fomentum, Et S. Ambrosius ait: *Fames amica virginitatis est, & inimica lasciviæ, saturitas verò castitatem prodigit, nutrit illecebras.* Unde Luc. 17. Salvator noster homines tempore diluvii imminentis, quando lascivia ad summum usque malitiæ gradum pertigerat, *Omnis quippe caro corruperat viam suam*; homines comessationibus & conviviis instruendis operam dedisse dicit: *Sicut erant in diebus Noe ante diluvium, edentes & bibentes, & nuptui tradentes.*

Custodita Sara jejunio.
Gen. 12. v. 13.
S. Ambr. l. 1. de Abra. c. 2.
Ezech. 16. v. 49.
S. Ambr. ser. 37. de Quad.
Gen. 6. v. 12.
Luc. 17. v. 26.

16 S. Basilius aliunde etiam, quantum à nobis intemperantia fugienda sit, per adductam S. Apostoli autho-

Ciborum excessus

Concupiscentias nutrit.
S. Basil. in Reg. Inter. 16. 2. Tim. 3. v. 1. 2. & 3.

authoritatem demonstrat, dicit enim: *Quam vere metuenda intemperantia sit, etiam Apostolus docet, qui inter ea quæ illorum propria sunt, qui descisunt à Deo, illam ennumerat; In novissimis enim, inquit, diebus instabunt tempora periculosa; erunt enim homines seipsos amantes, & pluribus ennumeratis vitiorum generibus, postremo adjunxit: incontinentes.* Ac verò notandum est, quod Salvator unde intemperantia ista præcipue nascatur ac procedat, ostendere volens, antequam dicat: *Nuptui tradentes*, prius præmisit hæc verba *edentes & bibentes*; Excessivè namque & superflue edere & bibere, materiam subministrat, unde ignis concupiscentiæ carnalis accendatur & nutriri possit. S. Gregorius inquit: *Probatio vera abstinentiæ non est in attenuatione corporis, sed in perfectione castitatis*; Et super verba illa: *Reliqui vero dispersi sunt*, in sensu morali ad propositum nostrum ita scribit: *Bene alii in fugam versi perhibentur, quia cum abstinentes quisque divina gratia perfectè remunerat, à corporalibus eorum motibus omnium obscænitatum aculeos tollit.*

S. Greg. l. 2 in c. 11. lib. 1. Reg.

17. Sancta mater Ecclesia ante sacram Communionem laudabilem introduxit jejunandi consuetudinem, ad hoc, ut qui purissimo conjungendi sumus corpori Christi, qui est *candor lucis æternæ, & speculum sine macula*, prius in virtute hujus puriores & mundiores reddamur, hæcque nobis congenita sensualitas amplius mortificetur. Unde S. Paschasius ait: *Verumtamen quod jejuni communicamus, est satis providè, ut dum sobrietas flagrat in corpore, dum omnis fervor carnis quiescat, & omnis animi sensus intelligentia & discernendi ratione fortius vigeant.*

S. Pasch. l. de corp. & sang. Chri. c. 20.

18. Quotquot proinde Sancti continentes & immaculatos se in hac vita conservarunt, prius in hac abstinentiæ virtute assidue se exercuerunt. Sic enim in Annalibus Cisterciensibus, de Gulielmo Claravallensi legitur: *Hanc continentiæ virtutem non sine difficultate magna obtinuit, sed post longum inediæ cruciatum, post inenarrabiles gemitus, cooperante Dei gratia tandem geminas ventris & gulæ illecebras cum cæteris vitiis à propriis sedibus exturbavit.* D. Gregorius Nazianzenus de S. Gorgonia inquit: *Unus illi rubor placebat, quem pudor adfert*; Unde autem hic candoris sui zelus processerit, mox subjungit, dum ait: *Unus candor, quem parit abstinentia*; Ubi Nicetas eit: *Nimirum per sanguinis defectum conflatus atque constitutus.* S. Matthæus zelantissimus virtutis virginitatis amator & promotor fuit, ac proinde Iphigeniam Regis filiam ad hanc per votum amplectendam induxit, cujus causa ab eodem Rege Martyrium sustinuit, de eodem vero Apostolo & Evangelista in Annalibus Ecclesiasticis ex Clemente Alexandrino lib. 2. Pædagogii cap. 1. dicitur, *Matthæus Apostolus seminibus, baccis, & oleribus absque carnibus, vescebatur.* De S. Jacobo Apostolo primo Hierosolymorum Episcopo, qui virgo semper permansit, omnibus constat, quod vinum numquam in potu commodi biberit, nec carnes aut panem umquam manducaverit.

Omnes Sancti jejunio tales.
Annal. Cist. Anno 1144. c. 3. n. 2.
Nazianz. Orat. 11.
Annal. Eccl. Ann. 57 n. 192.

19. S. Cyprianus hos recenset jejunii effectus: *Jejuniis vitiorum sentina siccatur, petulantia marcet, concupiscentia languent, fugitiva abeunt voluptates, extinguitur ardentis Æthnæ incendium, jejunium omnem carnis rebellionem edomat.* Quæ omnia S. Bonaventura per sequentem ignis similitudinem optime declarat: huic enim si ligna subtrahantur, quæ pabulum, unde nutriri possit, illi subministrant, certissimus accedit interitus; sic quoque concupiscentiæ ignis, qui superfluo cibo & potu nutritur & nogetur, intereat necesse est, si jejunium adhibeatur, hoc enim *est sicut parcitas ignis vel lignorum sub ella.* Adfert quoque idem Seraphicus Doctor aliam de avium agilitate similitudinem, *Sicut agilitas in avicula*; Et postea subdit: *Sicut enim subtrahendo ligna, vel ignem sub ella, cessat ejus bullitio, sic corpori subtrahendo cibaria cessant tentationes carnis.*

S. Cypr. Tr. de jejun. & tentat. Chri.
S. Bonav. in Diæta sal. tit. 2. c. 6.
Ciborum subtractio tentationes reprimit.

20. Enimverò circa modum & mensuram hujus virtutis sequens advertendum est S. Basilii Magni monitum; dicit enim: *Continentiam appellamus, non si quis à cibo penitus abstineat, quando hos violata quadam vitæ dissolutio est, sed eam quam tollenda contumaciæ corporis causa, pietatis ergo de industria sequimur, rerum voluptatem titillantium abstinentiam.*

S. Basil. in Reg. Inter. 16.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Abstinentiam fortem adversus Dæmonem armaturam esse, jejunantis Christi exemplo ostenditur.

THEMA.

Tunc Jesus ductus est in desertum à Spiritu, ut tentaretur à Diabolo; Et cum jejunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, postea esuriit. Matth. 4. v. 2.

1. Spiritus sanctus, qui S. Matthæi Evangelistæ calamum utique direxit, non sine causa & singulari mysterio nobis indicere voluit, quod Deus exercituum, de quo Psalmista ait: *Qui respicit terram, & facit eam tremere*; specialiter eo tempore, quo cum Dæmone singulare certamen inire voluit, prius se jejunio obarmaverit, quod D. Chrysostomus dicit esse *hominibus ornamentum, munitionem præsidium*. Poterat enim sine ullo dubio, non solum cum Lucifero, sed & cum toto Inferno sine ejuscemodi armatura juratum hunc hostem aggredi & gloriosè vincere, utpote qui dum *tangit montes, mox fumigabunt*; *sed plane illo exemplo docuit jejunandum esse, quando forte acriori luctamine cum tentatore confligimus*; ut inquit S. Augustinus.

Jejunio munivit se Christus.
Ps. 103. v. 32.
D. Chrysost. To. 6. Hom. 4. de jejun.
S. Aug. serm. 86. de div.

2. Ex Evangelio clare satis constat, quod quamdiu Salvator noster diuturnum illud, nec umquam per quadraginta dies & noctes, per ullius rei comestibilis sumptionem interruptum jejunium continuavit, Lucifer numquam coram eo in publicam arenam descendere præsumpserit, sed potius, ut credibile est, è longinquo constitutus, hujus tam rigorosi jejunii exitum curiosè observaverit, & tunc pridem eum convenerit, quando ipsum vel arte vel studio & data opera famere conspexit: *Postea esuriit*; tunc, inquam, Lucifer & ejus jejunium totaliter disperderet, tentaturus eum subito propius ad ejus latera accessit: *Postea esuriit; Et accedens tentator dixit ei: Si Filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant.* Unde Chrysologus eit: *Esurivit Christus, ut tentandi materiam Diabolus inveniret*; Neque enim hostis noster infernalis cum illis, qui in abstinentia vitæ suæ dies agunt, certamen inire audet, utpotè à quibus se certo superandum esse novit; *Quia ad jejunium non audebat accedere; quia sic jejunantem Deum, non hominem sentiebat.* Considerationi huic similis est illa Chrysostomi dicentis: *Quia enim Diabolum ad certandum voluit accedere, esuriem suam ei fecit manifestam*; moxque ut eum famelicum & cibi appetentem esse vidit, præmeditati certaminis impetu eum aggressus, tres in eum validissimos fecit insultus, licet verbis illis, *vade retro Satana*, turpem passus repulsam succubuerit, victus à Christo, qui fortissima & impenetrabili jejunii lorica

Matth 4. v. 3.
Jejunantes aggredi non audet Dæmon.
D. Chrysol. serm. 11.
D. Chrysost. Hom. 13. in Matth.

autem.

etiaonum accinctus erat, de quo D. Chrysologus ait: *Est jejunium invictus Christianæ militiæ principatus.*

D. Chrysol. serm. 8.

3. Ideo D. Chrysologus in alio quodam sermone ingeniosè considerans, quòd Dæmon lapides Christo exhibens, instanter admodum ab eo petierit dicens: *Si filius Dei es, dic, ut lapides isti panes fiant, ita scribit: Quare non dixit: Si Filius Dei es, dic ut homines, aut Angeli aut aliquid aliud fiant, sed dic, ut lapides isti panes fiant?* Cùm enim Salvator noster apud S. Lucam ipsemet dicat: *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ*, in signum divinæ illius omnipotentiæ ostensivum, potius ab eo postulare debuisset, ut horridi illius deserti fruteta vel lapides commutarentur in gigantes, vel rupes in merum verterentur aurum vel gemmas, desertum denique in amœnissimum transformaretur viridarium vel Paradisum; Tandem vero propositam difficultatem respondet dicens: *Signum panis petit, qui signum jejunii pertimescit; panem malus ingerit consolator, ut virtutem mutet, ut propositum violet jejunantis.* Verum quidem est Dæmonem quoad illam veritatem, quod scilicet Christus Filius Dei esset, per ipsum Christi baptismum per evidens nimis Joannis Baptistæ testimonium, per sonoram illam æterni Patris cœlitus dilapsam vocem: *Hic est filius meus dilectus*, planè potuisse convinci, verumtamen his omnibus minime acquievit, donec rigorosissimum ejus videret jejunium, hoc utpote superhumanum & divinum ipsum totaliter convicit & prostravit; nam ut Isidorus ait: *Levia jejunia fortia sunt tela adversus tentamenta Dæmoniorum, cito enim per abstinentiam vincuntur.* Cùm igitur omnis Christi actio nostra sit instructio, sapientissimus Magister & Salvator noster in toto triginta annorum vitæ suæ decursu numquam aperte cum inimico infernali certamen aliquod inire voluit, nisi postquam se prius rigido quadraginta dierum & noctium jejunio obarmasset, ut per hoc nos doceret, ut Tertullianus ait: *adversus diriora dæmonia jejuniis præliandum esse. Quid enim mirum, si eadem operatione Spiritus iniquus superatur, qua sanctus inducitur?*

Idem Chrysol. serm. 103.

Luc. 3. v. 8.

Jejunia etiam levia contra Dæmonem fortia.

S. Isid. de summ. bon. c. ult.

Sua tota vita Christus se armavit jejunio.

Tertull. adv. Psychic. c. 7.

4. Advertendum quoque est, quod Redemptor noster subitò ut baptizatus fuit, jejuniis quoque corpus suum macerare voluerit, quia quamprimum nos per sacrosanctum baptismi lavacrum tamquam futuri milites Christi, sub vexillo crucis ejus conscribimur, totus mox Infernus in perniciem nostram plusquam aliàs umquam relaxatur, unde Sapiens ait: *Fili accedens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad tentationem.* Et Concilium Carthaginense 4. ob eamdem causam decernit: *Baptizandi nomen suum dent, & diu sub abstinentia vini & carnium baptismum percipiunt:* optime enim intelligebat, quod per hanc abstinentiam simul forti quadam & inexpognabili armatura induerentur adversùs Dæmonem pugnaturi; ac proinde S. Athanasius inquit: *Jejuniis Salvator noster, in carne hominis, quem assumpserat, eruditur, suadelas Diaboli tentantis obtundit, quas etsi aliter potuisset expellere, docendos tamen populos voluit hac imitatione formare.* S. Hieronymus pariformiter adversùs pestiferum illum hæreticum ita scribit: *Ipse Dominus baptisma suum quadraginta dierum jejunio dedicavit, & acriora Dæmonia docuit nonnisi oratione & jejuniis posse superari.*

Jejunium expugnabilis armatura militum Christi.

Eccl. 2. v. 1.

S. Athan. in exhort. ad Monach.

S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.

5. Sancta Mater Ecclesia in initio Quadragesimæ hanc ad Deum orationem dirigit: *Concede nobis Domine præsidia militiæ Christianæ sanctis inchoare jejuniis, ut contra spirituales nequitias pugnaturi, continentiæ muniamur auxiliis.* Quibus in verbis jejunium militiæ Christianæ præsidium appellat, quia sicut præsidia fortalitio alicui imposita, illud ab insultibus hostilibus custodiunt & defendunt, eodem modo abstinentia & sobrietas fidelium animas ab incursionibus & insidiis infernalibus communiunt & fortificant.

Orat. Eccl. in princ. Quadr.

Præsidium Christianæ militiæ jejun.

6. S. Apostolus de semetipso ait: *Sic pugno, non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Quænam est hæc hominis istius contemptui sui ipsius totaliter dediti gloriatio, ut se non aërem aut ventum, sed carnem propriam verberare & sauciare dicat? S. Anselmus verba illa hoc modo exponit; *Ego autem non vacuos ictus verborum in adversarium jacto, sed ut illum possim lædere, castigo jejuniis & afflictionibus corpus meum, ut & exemplum abstinentiæ dem aliis, & ideò non quasi aërem verberans pugno, quia dum carnem restringo, ipsis abstinentiæ meæ ictibus non aërem, sed Diabolum verbero, & dum hoc quod intra me est, subjicio, extra positum adversarium ferio; corpus castigare est jejuniis illud reprimere.* Quot enim abstinentiæ & sobrietatis actus ab Apostolo exercebantur, quibus corpus suum extenuabat, totidem ictibus mortiferis Spiritus rebelles in aëre positos feriebat, quia dimicabat *contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Cassianus ait: *Pugnat jejuniis, non quasi aërem verberans, id est, in vanum ictus continentiæ porrigens, per quos non aërem vacuum, sed illos Spiritus, qui in eo versantur, castigatione sui corporis verberabat;* & ideo merito dicebat: *Non aërem verberans.*

1. Cor. 9. v. 26. & 27.

Diabolus verberatur jejunio.

S. Ansel. ibid.

Cassian. l. 5. c. 18.

7. D. Petrus Chrysologus Christi fideles in primis exordientis Quadragesimæ diebus exhortabatur his verbis: *At vos, fratres, qui sequi vultis in hoc Quadragesima jejunio jejunii Dominici formam, pugnaturos vos, sicut prædiximus, contra vitiorum turmas, contra acies criminum, contra informes concupiscentiarum formas, contra Dæmonum totas aëreas, totas diffusas & innumerabiles legiones, triumphaturos vos ex ipsis, quæ Dominicum jejunium subsequuntur, tentationibus approbate.* Rabanus in quadam homilia inquit: *Jejunia sunt fortia tela adversus tentamenta Dæmoniorum, cito enim per abstinentiam vincuntur;* Sed parum nimis dixit in comparatione illius, quod Eusebius Emissenus asserit; hic enim ad illa Apostoli verba: *Sic pugno, non quasi aërem, &c.* se reflectens jejunia fortificationes, valla, munitiones esse dicit: *Audi quid Apostolus cum invisibiles adversarios jejuniorum gestibus se elidere sentiret; ego igitur sic pugno, inquit, non quasi aërem verberans, quod cum loquitur, nescio quas in aëre potestates se verberare testatur;* & paulo post subjungit: *Ut spiritualibus resistere possit inimicis, continuatis studet corpus vallare jejuniis.* Ubi notandum, verbum illud *vallare* valde urgentem in se significationem continere, quia idem est quod fortificare, munire, inexpugnabile aliquid & inaccessibile efficere; Est enim usitatum militibus, quod in locis ubi degunt, aggeres & valla erigant, & circumvallationibus se communiant, ut tanto majori cum securitate hostilibus se viribus opponere, ab iisque se defendere possint. Unde aureum est illud D. Chrysologi monitum: *Jejunium, quod contra vitia prima virtus est, nobis in arce pectoris collocetur, quia illo in interioribus præsidente, vitia nos quatere in exterioribus non valebunt.* S. Ambrosius quoque jejunium castra militaria appellat: *Quibusdam quasi castris jejuniorum devotione nos munire debemus; castra enim nobis sunt nostra jejunia, quæ nos à diabolica oppugnatione defendunt; Castra plane sunt jejunia Christiani, à quibus si quis aberraverit, à spirituali Pharaone defenditur.*

Jejunia sunt fortia tela.

Chrysol. serm. 13.

Rab. T. 5 Homil. de jejun. vig. & orat. Euseb. Emiss. Hom. 1. de init. Quadr.

Aggeres & valla.

D. Chrysol. serm. 7.

S. Ambr. in Fer. 1. post Dom. 1. Quadr.

Castra.

8. S. Antonius de quodam in aula Dagoberti Regis Franciæ olim commorante nobilissimo juvene refert, quod cum discipulum se scholæ Christi facere decrevisset, ut verè talis evadere posset, rigidissimam

Historia

S. Antonin. 2. p. Chron. tr. 13. c. 6 §. 18.

sibi

sibi abstinentiam ludus erit, ideo de mensa numquam nisi famelicus surgere consueverit; quod Dæmon indignissime ferens, illum validissima quadam gulæ tentatione invaserit; Cumque die quadam non quidem superflue & intemperanter, attamen plus solito comedisset, Dæmon nocte illi apparens, ventremque ejus tangens dixit illi: Jam bene tecum agitur; Unde juvenis ille factum à se abstinentiæ propositum aliqua saltem ex parte se transgressum esse, ipsomque inimicum aliquem ad animam suam aditum obtinuisse intellexit, factumque esse circa ipsum quod de traditore Evangelista dicit: *Post buccellam introivit in eum Satanas.*

Joan. 13. v. 27.

Jejuna Judith hostem vicit.

9. Holofernes vivum quoddam inimici infernalis, nec non capitalis vitii gulæ Symbolum erat: Exercitus verò Assyriorum, inimicorum populi Dei, Dæmones seu Spiritus rebelles infernales veluti typus præsignificabat: Judith igitur ad detruncandum superbi hujus inimici caput, fugandumque universum ipsius exercitum animo se intrepido accingens, hostilia castra magnanimiter ingressa fuit, sed quibus illam armis communitam fuisse existimatis? S. Ambr. ait: *Succincta jejuniis, in castris prætendebat alienis.* Et ideo D. Chrysologus unumquemque Christianum monet, ut quoties cumque exercitum infernalem in animæ suæ præjudicium adversùs se insurgere expertus, *sumat cum Christo arma jejunii, criminum propellat impetus, prosternat castra vitiorum.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 9.

D. Chrysol. serm. 51.

Christus Diabolum.

10. Salvator noster, quantum ex historia Evangelica colligere possumus, nusquam Dæmonem adeo manifeste superavit, nisi post expletos quadraginta jejunii rigorosissimi dies, idque ut S. Ambros. ait: *Non quod ante jejunia eum vincere non potuisset, sed ut ostenderet nobis, tunc nos Diaboli posse esse victores cum per quadraginta dies victores jejunando desideriorum carnalium fuissemus.*

S. Ambr. ser. 5. D. 1. Quadr.

Serpens enecatur jejuno sputo.

11. S. Petrus Damianus proinde ad strenue consectandum jejunium cohortatur, utpote per quod serpenti infernali necem inferre possumus, idque per quamdam serpentis corporalis proprietatem manifestè ostendit; hujus enim proprium est, quod sputo ex jejuni hominis ore emanante enecetur. *Ama jejunium, ut dum inediâ corpus atteritur, anima cælestis gratia pinguedine saginetur, & serpens ille, qui comedentem hominem cibi telo prostraverat, jejunanti nunc per sobrietatis arma succumbat; serpens enim, sicut perhibent, qui scrutandi rerum naturis subtiliter insudarunt, si jejuni hominis sputum gustat, protinus moritur, dum ergo tanta sit jejunii virtus in hanc bestiam, quæ corporaliter repit, quanto vehementior in illum draconem vigere credendum est, qui invisibiliter serpit?* Idem quoque S. Anton. de Padua in sermone quodam dicit: *Saliva,* inquit, *hominis jejuni occidit serpentem, magna virtus jejunii, quæ pestes animæ curat, antiqui hostis fraudem mox superat.* Idem quoque S. Bonaventura tradit serm. 6. in die Cinerum.

S. P. Dam. l. 1. Ep. 15.

S. Ant. Pad. serm. in Dom. 3. Ep.

Historia.

12. In speculo Exemplorum draconem quemdam fuisse refertur, qui homines & jumenta sibi obvia pariter occidebat & devorabat, nec ulla vi armorum, aut adhibita quacumque hominis arte aut industria occidi poterat: Tandem verò sanctus quidam Episcopus afflicto populo dixit: *Virtus draconis non est fortior, quam virtus Dæmonis, sed virtus Dæmonis expellitur per orationem & jejunium, & ideò affligamus carnem nostram per jejunium;* adimpleto autem decem dierum jejunio sanctus vir Dei adstantibus dixit: *ut cognoscatis, quanta sit virtus jejunii, volo, ut omnes exspuatis in pelvim, tunc ipse accipiens sputa, fecit circulum circa draconem, qui non valens egredi, ex tunc mortuus est ibi; tunc ille sanctus incæpit clamare & dicere; sicut virtus jejunii corporalis interfecit illum draconem sic virtus jejunii spiritualis expellit omnem virtutem & tentationem Dæmonis.* S. Bonaventura in sermone citato ait: ut sputo suo homo terrenum serpentem interficit, sic & merito jejunii spiritualem.

Spec. Ex. 12 verb. Abstinent.

13. S. Ambros. neminem unquam huic tyranno in prædam cessisse existimat, qui se valida jejunii lorica antea obarmaverat: *Quis unquam Christianorum jejunavit, & captus est: quis sobrius mansit, & victus est? temulentum aggreditur Diabolus, luxuriosum oppugnat inimicus; Ubi autem jejunium viderit, fugit, metuit, pertimescit, terretur pallore ejus, debilitatur inediâ, infirmitate prosternitur.* S. Bonaventura tritum illud adducit proverbium, quo dici solet: fames luppum è sylva propellit: *Est etiam jejunium valde bonum consilium ad effugandum lupum; sicut enim vulgò dicitur, fames ejicit lupum de nemore, sic abstinentia & jejunium fugant Diabolum ab homine.* S. Gregorius ait: *Abstinentes quasi cum serpente pugnant, quando gulæ appetitum magna virtute deprimunt, ut veneno luxuriæ non inficiantur.* S. Bernardus jejunium armentarium contra Dæmones appellat: *Jejunia fortia arma sunt adversus tentationes Dæmoniorum.*

Jejunium prosternit diabolum.

S. Ambr. s. 5. d. 1. Quad.

S. Bonav. in diet. sal. tit. 2. cap. 6.

S. Greg. l. 5. in l. 1. Reg. in c. 51.

S. Bern. de modo bene vivendi c. 24.

14. De S. Jobo constat, quod in illum inimici tartarei omnia sua explöserint & vibrarint fulmina, Deus etenim, ut servum suum ejusq; experiretur virtutes, omnem in ipsum potestatem Satanæ concesserat, ut quovis adversitatum excogitabilium genere ipsum pro viribus exerceret, cum hac tamen reservatione: *Verumtamen animam illius serva;* Ignem igitur cœlitus descendere fecit, ut eodem omnia consumerentur ipsios pecora & armenta, Chaldæi & Sabæi duce Diabolo omnes ejus substantias & facultates deprædari nitebantur, domus quoq; ejus in terram funditus collapsa omnia charissima filiorum filiarumque suarum pignora sub ruinis suis simul & semel sepelivit; sola ipsi inter vivos superstite manente conjuge ejus, quam Dæmon præservarat, ut maritum suum omni studio & industria adhibita ad maledicendum & blasphemandum Deum tentando induceret; à capite item ad calces usque totum corpus ulceribus, sanie & fœtenti putredine plenis ad stuporem usq; replevit, ipseque nudus, & famelicus in sterquilinio sedens, testa ulcerum suorum saniem radebat & exprimebat, nihil interea de sua patientia & longanimitate, perfectaq; in Deum resignatione amittens; at verò, inquies fortasse, quonam se S. Job armorum genere munierat, ut inimicum & carnificem illum tartareum sine aliquo succumbendi periculo vincere posset? Nullo profectò alio quàm abstinentia, suique ipsius in cibo potuque sumendo mirifica mortificatione, quia cum omnes alii homines communiter mensæ cum gaudio accumbere soleant, Job econtra de semetipso dicit: *Antequam comedam, suspiro:* verebatur enim, ne aliquo cibi gustu præter aut contra Dei legem afficeretur, ac proinde optimè ait S. Basilius: *Jejunium armatura est ad confligendum cum impiis spiritibus.*

Job vicit jejunio.

Job. 1. v. 12.

Job. 3. v. 24.

S. Basil. hom. 1. de jejun.

15. Verum quidem est, quod Job ad eam usque miseriam redactus fuerit, ut nudus prorsus cunctisque rebus cautus vivere cogeretur, ac proinde ait: *Nudus egressus sum de ventre matris meæ, et nudus revertar illuc,* nihilominus forti quadam armatura contectus remansit, siquidem impenetrabili quadam lorica fuit accinctus, de qua Psalmista ait: *Operui in jejunio animam meam;* Nam ut S. Ambrosius ait: *Jejunia operiunt etiam exutos:* Unde David ait: *Operui in jejunio animam meam; bonum operimentum, quod animam tegit, ne à tentatore deprehendatur, ne à tentatore nudetur.*

Jejunium operimentum.

Ps. 68. v. 11.

S. Ambr. l. de Elia & jejun.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Abstinentia & jejunium ad inimici infernalis tentationes & insultus superandas vires & animi vigorem subministrat.

THEMA,

Sobrij estote; quia adversarius vester Diabolus tamquam Leo rugiens circuit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide, 1. Petr. 5. v. 8. & 9.

Jejunis nocumentum inferre non potest dæmon.

1. EX hoc S. Petri Apostoli testimonio, de rabie, qua Leo infernalis animarum nostrarum devorandarum avidus agitur, clarè & evidenter satis, quantum ex virtute sobrietatis & abstinentiæ torqueatur, deduci posse videtur. S. Petrus Diabolum famelicum esse asserit, eò quod nos sobrii simus; *circuit, quærens quem devoret*; unde patet Dæmonem iis qui jejunant, nocumentum ullum adferre non posse; ac proinde idem Apostolus providissimo consilio nos monet, dicens: *sobrii estote; cui resistite fortes*; Nam et D. Chrysostomus ait: *Diabolo nemo magis amicus est, quam qui deliciis & ebrietate maculatur, contrariorum eadem disciplina*; ac proinde qui abstinentiæ amicus est, ejus Dæmon implacabilis inimicus erit.

S. Chrysost. hom. 58. in Matth.

Hug. Card. in 1. Pet. 5.

2. Hugo Cardinalis Ly, sobrii, considerans, quænam in re hæc virtus consistat, ita declarat: *Est autem sobrietas virtus spiritualiter sumpta, motus gulæ refrænans*: quod si autem sobrietas inordinatos gulæ appetitus refrænat, præfectò ex præcitatis S. Petri verbis abstinentiam & sobrietatem frænum esse, quo Leonis infernalis rabies coercetur, clarè satis colligitur, *cui resistite fortes. Neque enim assultus Dæmonum*, inquit S. Basilius, *quidquam audent adversùs jejunantem*; imo idem S. Doctor ibidem constanter nos, dum jejunamus, ab Angelis frequenter defendi asserit his verbis: *At vita nostra custodes Angeli diligentius adsunt iis, qui jejunio purgatam habent animam.* Evidenter id expertus est Daniel, qui è faucibus Leonis illæsos exivit: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum, & non nocuerunt mihi.* Porro Leones teste S. Petro Apostolo Diabolos præfigurant, *tamquam Leo rugiens*; Hic igitur sublatis omnino viribus, adversus Prophetam nec quidquam efficere prævaluerunt, vultisne hujus debilitatis causam percipere? Audite S. Hieronymum qui ait: *Post jejunium leonibus in lacu fuit horribilis.*

Jejuno frænum diaboli.

S. Basil. orat. 2. de jejun.

Dan. 6. 22.

S. Hier. lib. 2. con. Jovin.

Jejunium superat tentamenta omnia.

S. Ansel. in c. 17. Matt.

3. S. Anselmus ad id se reflectens, quod Salvator apud S. Matthæum dicit, nimirum quod Dæmonia non nisi per orationem & jejunium pelli possint, ita scribit: *Cum docet Apostolus, quomodo Dæmon nequissimus debeat expelli, omnes ad vitam insinuat, ut scilicet noverimus graviora quæq; vel dæmonum vel hominum tentamenta jejuniis & orationibus esse separanda.* Et ideò S. Augustinus nos monet dicens: *Quando prælium tentationis infertur, jejunandum est.*

S. Aug. in app. serm. 56. de ver.

Jejunantes Lucifer non vorat.

4. Lucifer cum universo Inferno concepta erga nos rabie plenus, numquam nos non extimulat ad consectandas voluptates & delitias sensualitatis, aliaque vitia committenda, nec umquam ab hoc molimine desistit aut quiescit: *Tamquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Quodnam igitur nobis superesse poterit effugium, per quod è famelicis avidisque faucibus illius securè evadere valeamus? Chrysologus ait: *Audi! Diabolus sicut leo rugiens; jejunantibus nobis Diabolus esurit*; semper itaque esuriet, quia numquam devorare nos poterit, quamdiu temperantes, ac sobrii permanserimus: *sobrii estote; cui resistite fortes.*

S. Chrysol. serm. 12.

Porta patet diabolo, ubi ebrietas.

S. Bern. de modo bene viv. c. 24.

5. Scitisne circa quem Diabolus vel maximè prævaleat, vel laqueos suos tendat, aut penes quem liberum minimeq; impeditum aditum communiter obtineat? S. Bern. ait: *Maligni Spiritus ibi magis intrant, ubi plus escam & potum vident*; Unde sicut pisces, aves, & alia animalia escâ communiter capiuntur & cibo sub reti vel hamo recondito, ita & Dæmones per escam gulæ addictos capiunt. Unde B. Laurentius Justinianus de sobrietate tractans ait: *Sobrietas à laqueis tentationum protegit; nam sicut pisces capiuntur hamo, & aves comprehenduntur laqueo, sic illaqueantur non habentes sobrietatem.* Eamdem quoque similitudinem S. Ambrosius adducit, dum ait: *Per escam laqueus non cavetur; in esca hamus latet, & cibus inducit in retia, cibi visio etiam aves illigat.*

B. Laur. Justin. de lig. v. c. 3.

S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 8.

Gen. 3. &c.

6. Numquid astutus ille coluber, de quo dicitur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, primos parentes nostros gravi illa tentatione adoriri volens, pomum illis vetitum ob oculos posuit, hacque ratione sibi victoriam speratam comparavit? utique; Et ideo S. Ambrosius ait: *Merito mulier, ubi culpa agnovit authorem, interrogata respondit: serpens decepit me, & manducavi; serpens gulam persuadet, Dominus jejunare decernit; Denique ipse ait: Jejunate & orate, ut non intretis in tentationem.* Unde S. Ephrem inter alia jejunii encomia hoc quoque recenset: *Jejunium strenuis militibus telum; jejunium tentationes retundit, ad pietatem inungit.* S. Basilius quoque inter alia epitheta, quibus & ipse jejunium commendat, aliqua habet ad præsens propositum nostrum aptè servientia; dicit enim: *jejunium Prophetas generat, potentibus addit robur, jejunium legumlatoribus subministrat sapientiam, bona animæ custodia, corpori tutus convictor, armatura fortiter belligerantibus, athletis exercitium; hoc tentationes depellit, hoc ungit ad pietatem*, Idem quoque alibi dicit, quod sine abstinentia & sobrietate cum Diabolo pugnare, idem sit, quod sine ensu aut scuto ad bellum procedere: *minus enim is periculum adit, qui in acie abjecto scuto in fugam se conjicit, quam ille, qui magnum scutum, jejunium scilicet, abjicit.*

S. Ambr. ibi. c. 4.

S. Ephr. t. 1. de jejun.

Sine jejunio non pugnandum cum Dæmone.

S. Basil. hom. 1. de jejun.

S. Basil. or. 1. de jejun.

7. Tertullianus namque ait: *Jejunium scutum nostrum est ad retorquenda jacula Diaboli.* Hoc scuto mediante Salvator noster omnes sibi à Lucifero intentatos insultus, retundere potuit. Unde Sanct. Bonaventura dicit: *Vicit omnes tentationes Diaboli in deserto, in monte, in templo, jejunium enim maximè efficax est contra tentationes.*

Tertull. contr. Psych. c. 6.

Jejun. Scutum.

S. Bonav. ser. 4. in Dom. 1. Quadr.

Jejun. facit hominem agilem.

3. Reg. 19. v. 5.

8. Deus olim S. Prophetam Eliam per Angelum moneri fecit, ut sibi ab impiæ Jezabelis ira per fugam prospiceret, utpote quæ vitæ ejus varias insidias & laqueos tendebat, qui idem Angelus Prophetam hunc pane quodam subcinericio & aqua permodica refectum ad iter suum ineundum cohortatus est, quod in virtute illius, intra quadraginta dies, quibus sine cibo & potu semper jejunus permansit, ad montem usque Horeb feliciter absolvit. Circa quam historiam S. Augustinus quærit: *Numquid Dominus, qui Cælum & Terram fecerat, cujus omnis est creatura, non potuit in eremo per Angelum prandium mittere; sicut Danieli in lacu leonum per Abacuc misit? sed sciebat Deus Prophetam suum tentantem Diabolum aliter superare non posse, nisi jejuniis eruditus.* S. Bonaventura sequentem adducit similitudinem: *sicut avis macilenta est agilis ad fugiendum accipitrem, ad volatum sublimem, sic mens hominis jejunantis & abstinentis est habilis ad fugiendum accipitrem, id est, hostis tentationem, & ad sublimem volatum contemplationis.*

S. Aug. serm. 65. de temp.

S. Bon. in diat. salut. tit. 2. c. 6.

9. Hieronymus verba illa Davidis Regis: *Genua mea infirmata sunt à jejunio, & caro mea immutata est propter oleum*, considerans ait: *Tales diligit milites Christus, qui jejuniis vacent, annona nostra & esca jejunium est. Quare? quia in jejunio victoria est, & in victoria triumphus.*

Ps. 108. v. 24.

S. Hier. ib.

10. Unica

Victoria Judith à jejun

S. Ambr. ep. 18. S. Aug. serm 66. in appendice divers.

Ad Virg. lapsam c. 9.

S. Ambr. l. de jejun. & Elia c. 7.

10. Unica imbellis mulier integrum dissipavit hostilem exercitum tot hactenus comparatis victoriarum trophæis inclytum: utpote qui moltas sibi paulo ante Provincias & potentia regna Nabuchodonosoris imperio subjugaverat; Qua de re S. Ambrosius ait: *Solo titulo sobrietatis, desperatum animis virilibus reportavit triumphum.* S. Augustinus Juditham panem legalem secum deferentem, neque se ex lautis mensæ Holofernis ferculorum apparatibus contaminare volentem considerans ait: *Sobria jugulat ebriosum.* De eadem Virgine Juditha apud eumdem S. Doctorem hæc verba leguntur: *Quid sobrietatem loquamur, temperantia enim, qua virtus est suminarum, inebriatis vino viris, & somno sepultis, abstulit vidua gladium, bellatoris caput abstulit, per medeas hostium manus intemerata processit.* S. Ambrosius eamdem Juditham quoudie, diebus Festis exceptis, jejunasse considerans ait: *His armis munita processit, & omnem Assyriorum circumvenit exercitum, sobrii vigore consilii abstulit Holofernis caput, servavit pudicitiam, victoriam reportavit. Unius mulieris jejunium innumeros stravit exercitus Assyriorum.*

Jejun excubias agit.

Exod. 38 v. 8

11. Verum enimvero ex quo generosarum quarumdam mulierum mentionem facere cœpimus, operæ pretium certè erit illum Exodi textum in memoriam revocare, in quo dicitur: *Fecit & labrum æneum cum basi sua de speculis mulierum, quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Circa hæc enim verba mirabilis quædam versionum disproportio apud Scripturistas reperitur, ubi enim nos legimos, *quæ excubabant*; Septoaginta legunt: *quæ jejunabant*; Hebræus autem textus legit: *quæ militabant.* Quænam autem est inter Ly pugnare, seu bellare & jejunare proportio? Magna profectò, siquidem ut hactenus audistis, qui jejunat, fortis & validus est ad pugnandum.

Jejun. vigorem addit.

S. Hier. in Ps. cit.

S. Ambr. lib 3. ep 2;

12. *Cui resistite fortes*, inquit Sanctus Petrus Sed quis vitium vigor aut fortitudo in eis esse poterit, qui jejunando vires corporales extenuant & frangunt? Ingens profectò; aliàs S. Paulus malè dixisset: *Cum infirmor tunc potens sum*; *quibus verbis non in saturitate, sed in infirmitate gloriatur, quando enim infirmor, tunc fortior sum.* Sanctus Ambrosius exemplum adducit Holofernis, qui cum antea iovincibilis esset, per lauta, quibus assuevit, jejunia, iners factus est & ignavus: *Exemplum evidens*, inquit, *quod & illum terribilem populi bellatorem virum luxuria emollivit, & hanc fœminam temperantia cibi fortiorem viris effecit.* Samson similiter quonam tempore fortior & victoriosior extitit? num illo quo ritu Nazaræorum observantissimus abstinens & sobrius fuit? an verò quando inordinatis appetitibus fræna prorsus laxavit? Audite hac de re loquentem S. Basilium:

S Basil. or. 5. de jejun.

Quando inedia corpus macerabat suum, inquit, *millenos sternebat hostes, portas civitatum effringebat, leones denique ipsi robur manuum ipsius ferre non poterant, at cum se ebrietati amorique meretricio dedisset, robur omne penitus amisit, oculisque captus, ludibrio erat pueris.*

Suet. in vita Vitell. Historia.

13. Suetonius in vita Vitellii Imperatoris de eodem refert, quod dum Galbæ sceptrum Imperii extorquere volens seditionem adversus ipsum machinaretur in populo, horumque motuum Senatus Romanus accepisset notitiam, Galba, ut Senatores sibi fidos conservaret, hunc in modum ipsos fuerit affatus: *Nonne Vitellius homo gulosus & potator vini est? non igitur est, cur illius vires timeamus, nunquam enim vir intemperans magnum quid aggressus est.* Verumtamen inter illos, quibus contra inimicos confligendum est visibiles, & alios qui militiæ spirituali contra Dæmones sive *contra spiritualia nequitiæ, in cœlestibus* gerendæ operam navant, hæc præcipuè differentia intercedit, quod milites qui enses & lanceas tractant, solido & robusto alimento indigeant, iis verò, qui cum spiritibus tartareis prælia quotidiana gerunt, nihil æque conveniat, quàm quod corpore sint debiles & viribus languidi.

Ephes. 6. v. 12.

S. Ambr. in c. 6. ad Ephes.

Differentia inter militiam corporalem, & spiritualem.

14. S. Ambrosius in cap. 6. ad Ephes. ubi vulgata nostra habet: *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli, quoniam est nobis colluctatio &c.* ipse hoc modo legit: *Accipite universitatem armorum.* Dum verò hoc Christianæ militiæ armamentarium quale sit, exponere nititur, illud in solo jejunio consistere asserens, jam statim inter utramq; militiam assignatam differentiam adducit, dicens: *Contra terrigenos hostes corpus sagina roboratur, & poculis mens incitatur, ut repugnandi sumat audaciam, adversus autem spiritualia nequitiæ spiritualiter repugnandum est, & sobrietatis & abstinentiæ arma sumenda sunt.* Quanto enim corpus magis extenuatur, tantumdem plus impinguatur anima, & quo plus vigor corporalis deficit, tanto vigor spiritualis in homine magis augescit. Unde Rabanus in Homilia quadam de jejunio ait: *Abstinentia corpus macerat, sed cor impinguescit, carnem debilitat, sed animam confortat.* Et S. Hieronymus in Commentario super illa Psalmistæ verba: *Genua mea infirmata sunt à jejunio*, Religiosos, qui in continua abstinentia & jejunio vitam suam degunt, consolatur his verbis: *Habeto consolationem, o Monache, jejunando, siquidem & Dominus hoc fecit; ego dico quod quando jejunat Monachus, fortior fit jejunio, & quando infirmantur genua ejus à jejunio, tunc maximè roboratur.*

Raban t. 5. hom. de jejun.

Ps. 108. v. 24.

S. Hier. in Ps. 108

David invictus ob jejun.

Ps. 68. v. 11.

S. Ambr. ep. 7.

15. David Rex quidem adversos inimicos suos, qui Reipublicæ paci & quieti adversabantur, invictus semper remansit; Verumtamen adversus hostes invisibiles animæ ejus insidiantes, non minus invictus & intrepidus extitit, idque potissimum jejunio mediante fuit assecutus, unde ait: *Operui in jejunio animam meam*; hæc unica & impenetrabilis lorica ejus fuit; Ex quibus proinde verbis S. Ambrosius hanc consequentiam deducit: *Ergo qui non jejunat, intectus est, & nudus; & patet vulneri.*

Pellicanus jejuniis delectatur.

S. Bruno de orn. Eccles. cap. 11.

16. Idem quoque regius Propheta de semetipso dicit: *similis factus sum pellicano solitudinis*; Circa quæ verba S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha, avem hanc solitariam & inter densa sylvarum nemora commorari solitam esse dicit, quæ *tanta abstinentia est, ut sicut aliæ aves saturitate, ita ipsa jejuniis delectatur*; ideoque huic avi S. Paulum primum Eremitam, S. Antonium, S Hilarionem, S. Benedictum & alios similes fuisse dicit: *quorum delitia jejunium, quorum vita abstinentia fuit*; qui omnes adversos Dæmonis insultus invicti semper fuerunt & insuperabiles.

S. Ambr. in 5. fer. D. 1. Quadr.

17. S. Ambrosius ad illa Apostoli verba: *Cùm infirmor, tunc fortior sum*, se reflectens, sententiæ hujus Apostolicæ rationem reddens ait: *Christiana infirmitas fortitudo est, sed quæret aliquis, quem ad modum fortis infirmitas? tunc est fortis infirmitas, quando caro tabescit jejuniis, anima pariter pinguescit, quantum enim illi ciborum subtrahitur, tantum huic justitiæ virtus augetur.*

S. Bon. in diæta salut. tit. 2. c. 6.

18. S. Bonaventura in opusculo, cui titulus est, Diæta salutis, considerat, quod Medicus inter primas artis suæ curas in id potissimum incumbit, ut congruam infirmo victus rationem, & diætam præscribat: *Sic primum auxilium vexati febribus tentationum, est jejunium & abstinentia.*

19. S. Hieronymus quidem militem, qui cum visibili hoste suo in arenam est descensurus, cibo sub-

stantiali & solido opus habere fatetur, adducitque Milonis Crotoniatæ exemplum, qui certè si insulsis & insipidis se herbis nutrivisset, ad illud corporis robur pertingere minimè potuisset; Verumtamen ad nostram consolationem subjungit: *Quid necessum est viro sapienti & Philosopho Christi tantam habere fortitudinem, qua athletis & militibus necessaria est, quam cum habuerit, ad vitia provocetur?* *S. Hieron. l. 2. cont. Jovin.*

Jejunus Daniel leones docuit jejunare. 20. Daniel Propheta non semel, sed sæpius in lacum leonum inclusus fuit, qui tametsi fame ferme contabuissent, ad ipsum tamen accedere, aut vel minimum ipsum lædere non præsumpserunt; Scitisne causam? inquit S. Basilius, eamque protinus his verbis subjungit: *Daniel cum tres hebdomadas panem non comedisset, nec aquam bibisset, etiam leones ipsos in puteum immissus jejunare docuit.* *S. Basil. hom. 1. de jejunio.* Notandum verò, ad quantum corporis robur & fortitudinem jejonio mediante pertigerit: *Quasi ex lapide aut ære, aut aliqua re solidiore conflatus fuisset, leones et dentes infigere non poterant, ita jejunium corpus illius, velut tinctura quadam ferre firmarat, ac leonibus invictum reddiderat.* Idem quoqoa in alia quadam oratione de jejonio loquens differentiam corporalis & spiritualis militiæ paulo anteà nobis adductam considerat, scilicet quod luctatores visibiles cibis substantialibus & solidis nutriri indigeant: *Quo validioribus nervis labores valeant capessere: Contra vere quibus non est colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus mundi dominos tenebrarum harum, hos oportet per sobrietatem ac jejunium ad certamen exerceri; Etenim quemadmodum oleum oblinit athletam, ita jejunium robur addit ei, qui ad pietatem exercet sese; itaque quantum subtraxeris carni, tanto reddet animam habitudine spirituali nitidiorem.* *S. Basil. orat. 2. de jejun.* Pro cujus meliore intelligentia advertendum est, ideo inimicum infernalem adversum nos communiter prævalere, quia caro nostra familiariter cum ipso colludit, & correspondet, nosque illi validas adversum nos ipsos vires subministramus.

Ut Turcis arma vendere prohibitum, ita convivia celebrare. 21. Constat omnibus, ut puto, quod per Bullam Cœnæ Domini arma & munitiones Turcis, vel aliis manifestis Ecclesiæ hostibus vendere prohibeamur, ne ipsi propriis nos armis debellent. Simili quoque modo nobis serio prohibetur, ne Dæmoni annonam vel arma ad nos disperdendos, qualia sunt epulæ, convivia, aliæque consimiles voluptates, subministremus; Unde S. Gregorius ait: *Nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non in semetipso prius per afflictam carnis concupiscentiam carnis incentiva devicerit; utque enim ad conflictum spiritualis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus, gula videlicet appetitus edematur, quasi non ea qua nobis sunt vicimera prosternimus, inaniter ad ea qua longius sunt impugnanda transimus; incassum namque contra exteriores inimicos in campo bellum geritur, si intra ipsa urbis mœnia civis insidians habeatur.* *S. Greg. l. 30. moral. c. 13.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Ninivitarum Exemplo jejunium opportunum ad abolendum peccatum, nosque ab eo præservandos, nec non ad placandam Divinam Justitiam, per gulam alicunde graviter provocatam, remedium esse ostenditur.

THEMA.

Homines & jumenta & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur. & aquam non bibant, quis scit, si convertatur & ignoscat, Deus? Jonæ 3. v. 9.

Ninive jejunio salvata. 1. POstquam Jonas Propheta ex jussu & ordinatione Dei civitatem Niniven ingressus fuisset, ut numerosissimi eam incolentis populi ultimum post quadraginta dies futurum vaticinaretur exterminium: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur*: Sardanapalus, qui ex multorum opinione Rex illius fuisse creditur, & hactenus conviviis & comessationibus, tripudiis aliisque id generis mundanis gaudiis omnino deditus erat, mox jejunium universale ad ipsa usque bruta animalia se extendens adeò strictum & rigorosum instituit, ut nec jumenta, nec pecora, multo minùs homines quidquam ciborum ad refectionem sui sumere sine gravissimæ pœnæ reatu auderent: *Homines & jumenta &c.* Sciebat enim, quod ut S. Augustinus optimè ad propositum nostrum scribit: *Quanto plures dies sunt jejunii, tanto melior est causa remedii; quanto prolixior abstinentia cursus, tanto redemptio cursosior salutis.* *S. Aug. serm. 89. de temp.* Fuitque felicissimus hujus intimati rigorosissimi jejunii eventus; tametsi enim Jonas communem illis ruinam prædixisset, attamen hæc jejunii somma & incredibilis virtus fuit, ut post protractum in quadraginta dies usque jejunium, Deum mox suam retractasse sententiam intellexerint, & quantò in longius tempus jejunia sua protrahebant, tantò sibi arctius divinam clementiam conciliarint.

Rex sit Medicus. 2. Nimirum ad Regis munus propriè spectat, ut tamquam Medicus, subditis suis præscribere & ordinare possit medicinam salutis; Unde Princeps ille, cui apud Isaiam Imperii potentissimum sceptrum offerebatur, vel ex illo solum capite illud admittere renuebat, quia Medicus non erat: *Non sum Medicus*; *Isa. 3. v. 7.* quasi expressius dicere vellet; ad Principem spectat, ut subditorum curare infirmitates notit, eorumque invigilare saluti. Et ideò S. Ephrem hunc Ninivitarum Regem Medici titulo honorat, dum ait: *Cognoscebat Ninivitarum Rex causam prædicatæ iræ ob eorum venisse peccata, præscidit causam, & mala depulit, Medicus erat, sciens morbum civitatis, adhibitóque jejunii pharmace civitatem curavit.* *S. Ephr. in Jonam.* Peritus namque & expertus Medicus infirmitatis caussam & originem è medio tollere satagit, hæc autem in sola gulæ & crapulæ excessu consistebat, quam proinde radicitus extirpare conatus fuit. Unde S. Maximus jejunium unicum Ninivitis remedium fuisse considerans ait: *Illos aliud non habuisse refugium, nisi ut abjectis crapulosis epulis jejunia continuata susciperent, scilicet, ut exinde remedium perciperent, unde perditio contingebat.* *S. Maxim. hom. in Lucam.*

Non subversa Ninive propter jejunium. 3. Porro inter alia sententiæ Divinæ à Jona comminatæ verba valde considerandum venit Ly *Subvertetur*: Non enim illam ob malam aliquam vitiati aëris influentiam vel contagionem, vel per incendium, vel aliud simila infortunium devastandam & desolandam esse dicit, sed per phrasin illius verbi *subvertetur*, illam ab hostili quodam exercitu destruendam & exterminandam esse comminatur: Jam verò dum fortis quidam inimicus ad civitatem aliquam obsidendam appropinquare intelligitur, mox congesta humo aggeres mœnibus adjiciuntur, valla & propugnacula instaurantur, fortificantur munitiones & fortalitia, ut omnis invasori obstruatur intercipiendæ civitatis via vel aditus; ac proinde S. Cyrillus de Ninivitis ait: *Illi verò jejunium velut inexpugnabile propugnaculum arripientes, divinam declinavero iracundiam, seq; à malis imminentibus liberaverunt*; *S. Cyrill. Alex. Hom. 1. de fest. Pasch.* Et D. Chrysostomus ait: *Ebrietas & crapula urbem stantem quati, ad casumque nutare compulit, jejunium nutantem ipsam casuramque firmavit.* *D. Chrysost. Hom. 53. de pænit.* Fortissima quæ urbem Ninivem defendebant mœnia per gulam diruta postrataque jacebant, at vero jejunium illa denuo erexit & in pristinam integritatem & fortitudinem redegit, rigidaque illa fortificavit absti-

nen-

S. Ambr. inf. 5. D. Quadr.

nentia; nam ut S. Ambr. ait: *Murus quidam est Christianis jejunium, inexpugnabilis Diabolo, intransgressibilis inimico.*

Jon. c. 3. v. 10.

Jejunium solum sufficit ad Dei flagella sistenda.

4. Jonas Deum, visis Ninivitarum bonis operibus, illis denuo placatum & reconciliatum fuisse dicit: *Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala.* Enimverò nulli dubium esse potest, quin Ninivitæ pluribus aliis præter gulam vitiis immersi fuerint, ad hoc enim credendum hoc unicum dicere sufficit, quod videlicet Sardanapalus Rex & Pastor illorum fuerit; *Cum enim pastor per abrupta graditur*, ut S. Gregorius ait, *consequens est, ut grex in præcipitium feratur*; & tamen inter omnia Ninivitarum bona opera, jejunia specialissimè in sacro textu exprimi legimus; Hoc enim unice & solitarie ad sistendum Divinæ justitiæ fulmina sufficit; Unde in collecta quadam Quadragesimali legimus: *Præsta nobis quæsumus Domine, ut salutaribus jejuniis eruditi, à noxiis quoque vitiis abstinentes, propitiationem tuam facilius impetremus.*

Orat. in fer. 4. D. 3. Quadr.

Jejunans nihil timeat.

S. Hier. l. 2. con. Jovin. cap. 19. 16.

5. Non est quod iram Dei, vel quemvis alium sinistrum eventum timeat, qui jejunio se obarmat: *Civitas Ninive*, inquit S. Hieronymus, *imminentem iram Domini, jejuniorum miseratione detorsit, quam & Sodoma placasset & Gomorrha, si voluisset agere pœnitentiam & lachrymas pœnitentia patrocinante conciliare jejunio.* In lib. Exodi legitur, quod Moyse Propheta in monte Synai constituto, *cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorq; buccinæ vehementer perstrepebat*, ideoque totus populus, timore perculsus tremebat, siquidem cœlum terræ bellum videbatur indicere: timuit populus; Moyses autem nec quidquam timuit, sed per media fulgura penetrare minime dubitavit; Scitisne causam? inquit S. Ambrosius: Nimirum, *Jejunantem non voces magnæ, non fulgura, & nubes nimbosa, non fumigans Sina perterruit, neque vero introisset in nubem, & vocem Dei loquentis de medio ignis fine periculo salutis audisset, nisi munitus armis jejunii fuisset.*

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 2. Prov. 14. v. 4.

Jejun. optimum remedium contra vitia.

6. Verissima est illa sapienti à Spiritu Sancto dictata sententia, qua dicitur: *Miseros facit populos peccatum*: siquidem solum peccatum est, quod Civitatibus, Regnis, Provinciis, imò & toti mundo flagella & fulmina iræ Dei superinducit; Verumtamen pariter certum est, quod jejunium ad peccatorum expiationem optimum remedium extat; ac proinde B. Laurentius Justinianus de abstinentia & jejunio dicit, quod sit *mors culpæ, excidium delictorum.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.

1. Reg. 7. v. 6.

Jejun. ut aqua eluit maculas.

7. Israëlitæ peccata sua, quibus divinam exasperarant justitiam detestari volentes, *aquam effuderunt in conspectu Domini, & jejunaverunt*; Circa quam Cæremoniam meritò quærendum venit, quænam sit inter hanc aquæ effusionem & jejunium proportio? Nimirum per hunc ritum, ni fallor, significare voluerunt, quod sicut aqua munda maculas submovet corporis, ita Eleëmosyna animæ inquinamenta expiet. Unde Tertullianus ait: *Deliquerat Israël, sed in aquatione apud Maspha congregatus à Samuele, ita statim delictum jejunium diluit, ut periculum prælii simul fugeret.*

Tertull. adv. Psych. c. 7.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

8. S. Hieronymus argumento quodam à minori ad majus deducto, circa hanc materiam utitur; dum enim considerat, quod Rex Babyloniorum ad Danielem in lacum leonum immittendum coactus, præ tristitia à cœna abstinuerit: *Abiit Rex in domum suam, & dormivit incœnatus, cibique non sunt allati coram eo*: ita arguendo scribit: *Si Rex nesciens Deum hoc fecit pro altero, quem vult de discrimine liberari, quanto magis nos pro peccatis propriis, inedia & vigiliis debemus Deum ad clementiam flectere?*

Dan. 6. v. 18.

Hugo de S. Vict. tit. 3. l. 7. ex miscell. 2. l. 3. t. 31. c. 1.

9. Hugo à S. Victore hanc institutionis jejuniorum quatuor temporum rationem reddit: *Sciendum*, inquit, *quod per quatuor anni tempora, scilicet ver, æstatem, autumnum, et hyemem, in quibus in multis deliquimus omnes, constituit primitiva Ecclesia quatuor celebrari jejunia, quibus pro quantitate criminum, alii plus alii minus abstinentes peccata sua deflerent.*

Jejunii fructus.

S. Basil. hom. 1. de jejun.

10. S. Basilius jejunium magnum animæ lucrum conciliare dicit, quemadmodum gula ventri attulit voluptatem, ideoque nostram consolationem subjungit: *Sis hilari animo, quod tibi à medico datum est pharmacum, efficax est abolendo peccato.* S. Bernardinus Senensis in sermone quodam in die primo cinerum habito inter alios jejunii fructus hunc quoq; recenset: *Est unum de potissimis instrumentis justitiæ pœnitentialis seu satisfactionis, pro libidine perpetrati peccati subtractionem delectationis justissime recompensat; qui illicita perpetrat, debet satisfaciendo ab aliquibus licitis abstinere, sed jejunium satisfacit pro commissis & omissis.* Pro cujus majori explicatione S. Ambrosius sequentem valde congruam adducit similitudinem: *Sicut*, inquit, *cum in intimis puerorum visceribus vermes ex cibi indigestione nascuntur, & extingui non queunt, nisi cum amarior potus infunditur; ita profundum animæ virtus ingressa jejunii, culpam latentem interficit.* S. Ephrem quoque de Jona & Ninivitarum jejunio ita scribit: *Jejunium ipsis peccata condonabat, Jonas spem eorum comminationibus præcidebat, quam tamen jejunium augebat, ac vitam promittebat, infantes in matrum conservati sunt ulnis, quia jejunare sunt edocti.*

S. Bern. Sen. ser. 5 in die Cin. fruct. 2

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 11.

S. Ephrem. in Jonam.

Jejun. ad expianda peccata aptum.

11. Porro supplicium, quod S. Elias Propheta de populo idololatra sumpsit, prima quidem facie nimis fuisse rigorosum videtur; Verumtamen S. Basilius idem supplicium ad utilitatem & commodum illius directum fuisse considerans, siquidem per exteriorem à se inflictam corporis famem eumdem populum à peccatis suis expiare contendebat, ut hac ratione conceptæ adversus eumdem iræ divinæ fulmina ab ultrice Dei manu eriperet: *Cùm videret*, inquit, *ingentem injuriam ex satietate nasci, invitum ipsis ex fame jejunium adduxit, quo peccatum eorum, quod jam extra fines modestiæ processerat, compescuit, per jejunium, inquam, veluti per cauterii cujusdam ustionem, aut sectionem quamdam, malum ne longius serperet effecit.* Quisnam obsecro filio prodigo peccatis umquam onustior fuit, & tamen quia pene præ fame moriebatur, reductus fuit ad peccatorum suorum insignem pœnitudinem. Unde D. Chrysologus ait: *Fames revocas, quem saturitas exulaverat, & si tantum præstitit vel invita fames, probate quid voluntarium conferre possit jejunium*: *Quid est jejunium*, interrogat S. August. *nisi junctorum membrorum debita satisfactio?*

S. Basil. or. 5 de jejun.

D. Chrysol. serm. 2.

S. Aug. serm. 24. ad frat.

S. Petr. Dam. l. 1. ep. 9.

Historia.

12. S. Petrus Damianus de B. Arnulpho Metensium Episcopo refert, quod dum Mosellam fluvium aliquando trajiceret, annolum suum è digitis ereptum in eumdem conjiceret, dicens: *Cùm annulum hunc recepero de spumosis fluctibus erutum, tunc me procul dubio confidam omnibus peccatorum meorum nexibus absolutum, moxq; eremum petiit, ubi non parvo tempore sibi ac mundo mortuus vixit.* Cumq; aliquanto post tempore ad Episcopatum raptus fuisset, eamdemq;, qua antea uti solebat, jejunii & abstinentiæ formam constanter continuaret, accidit, ut dum piscis quidam dono ipsi datus coram eo in prandio adferretur, in ejusdem exenterati visceribus projectum in Mosellam ab Episcopo annulum quoque reperirent, qui proinde ad eumdem Episcopum magno cum jubilo allatus fuit, *quem ut aspexit, illico recognovit, & non tam vibrantis metalli miratus est venam, quam quia propitiatione divinâ reatus sui consecutus est veniam.*

Jejunium præservativum.

S. Hieron. l. 1. cont. Jovin.

13. Est insuper jejunium efficax quoddam adversus peccata antidotum & præservativum. Unde ubi vulgara nostra in Joëlis Prophetia legit: *Sanctificate jejunium*, Septuaginta legunt, *curationem*, idque, ut S. Hieronymus ait: *Ut monstraretur jejunium sanctificari præ cæteris operibus, & sanctificatum jejunium curatum proficere peccatorum.* Ad exactam Medicinæ artem pertinet non solum infirmitatem perfectè curare, verum etiam infirmum præservare, ne deinceps ejusdem vel alterius morbi patiatur recidivam, quem effectum insuper jejunium præstat. Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Bona est salutaris sobrietas & abstinentia, qua redimuntur æterna supplicia, dum remittat peccata; non solùm enim est abolitio peccatorum, sed etiam extirpatio vitiorum, nec tantum obtinet veniam, sed meretur & gratiam; non solùm delet peccata quæ commisimus, sed & repellit futura quæ committere poteramus.* Eumdem quoq; fructum S. Bernardinus his verbis refert: *Non sufficit pro perpetratis criminibus satisfacere, nisi etiam ad futura cavenda quis conetur, quod per jejunium fit, cum enim sit corporis afflictivum concupiscentiam debilitans, futuris peccatis obsistit.*

B. Laur. Just. l. de lig. vit. c. 3.

S. Bern. fr. v. 3. ibid.

Jejunium efficax ad pacem.

S. Basil. orat. 2. de jejunio.

14. S. Basilius propositionem quamdam de jejunio adducit, hoc loco valde considerabilem; Dicit etiam: *Quodsi omnes jejunium ad res gerendas in consilium adhiberent, nihil obstaret, quo minus per universum terrarum orbem pax esset, videlicet nec gentibus inter se confligentibus, nec exercitibus inter se impressionem facientibus;* Et quidem si præteritos rerum eventus circomspiciamus, propositionem hanc minimè à veritate aberrare comperimus. Quando enim mundus iste infelicibus maledictionum, calamitatum, infirmitatum, odiorum, invidiarum, stragum, aliarumque infinitarum ærumnarum sentibus & vepribus, quæ corruptam naturam nostram inundarunt, obseptus, dilaceratus, & susque deque eversus fuit? Quis est, qui quo tempore id factum sit, ignoret? Tunc nimirum, quando protoparentes nostri impositam illis à creati mundi exordio abstinentiæ legem fuere prævaricati.

Mundus per jejun. fabricatus, à gula destruitur.

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 4.

15. Observat S. Ambrosius, quod mundus iste in societate jejunii fuerit fabricatus, tuncque supremus illius architectus ab hujus fabricæ suæ fabricatione cessarit, quando jejunium violari cœpit: *Primus usus mundi à jejunio cœpit, quando lux clara resplenduit; Secundus dies in jejunio, quando cœli factum est firmamentum; tertio die pabulum terra germinavit, jejunium tamen cælestis disciplina servavit; quarto die luminaria sunt, Solis & Lunæ, & adhuc jejunium; quinto die produxerunt aquæ reptilia animarum viventium, & volatilia, & adhuc jejunium; benedixit eis, & dixit; Crescite; & non dixit: Edite & manducate; sexto die bestiæ creatæ sunt, & cum bestiis orta edendi potestas est, & usus escarum; ubi cibus cœpit, ibi finis factus est mundi; quo indicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos desiit augeri, nemo delictum sciebat, nemo pœnam timebat, nemo noverat mortem.* Imò Salvator noster tunc se tamquam viventium & mortuorum Judicem venturum, mundoq; finem imponendum esse dixit, quando mortales de sua felicitate maximè securi, omnisq; Christianæ modestiæ & honestatis veluti obliti, gulæ totaliter dediti erunt: *Sicut factum est in diebus Noë, ita erit & in diebus filiis hominis, edebant & bibebant:* adeoque mundus, qui simul cum abstinentia fabricari cœpit, destruetur à gula.

Luc. 17. v. 26. et 27.

Ratio, cur jejun. Deum reddat propitium.

16. Porrò cur Deus adeò faciliter per jejunium nobis reddatur propitius, hujus S. Bernardin. hanc reddit rationem; Dicit enim: *Ratio, quare jejunio placatur Deus, est, quia cum universæ viæ Domini sint misericordia & veritas, si unam ejus fugis manum, alteri te propinquas; si misericordiam fugis, justitiæ approximas, & econverso; igitur cum jejunium evasio sit iræ Dei, ad mentem propinquat misericordiæ ejus.* Unde Ambros. ait: *Nullum est tam grave delictum, quod abstinentiâ non purgetur.*

S. Ber. Sen. serm. cit. fr. 4. art. 1.

Jejun. placat Divinam Justitiam.

17. Aman ut conceptas adversùs Mardochæum vindictas exerceret, universum populum Judaicum per illatam omnibus Hebræis necem disperdere parabat; at vero, ut bene S. Ambr. notat, Esther Regina in hasce consiliorum ipsius machinationes se interposuit, de qua ita scribit: *Esther pulchrior facta est jejunio, omne genus suum, id est, populum Judæorum à persecutionis acerbitate liberavit, quæ triduo jejunavit, continuo plus placuit; Aman verò dum se regali jactat convivio, inter ipsa vina pœnam suæ ebrietatis exolvit. Est ergo jejunium reconciliationis sacrificium.* Eumdem Amant errorem Rupert. Abbas Tuitiensis his verbis detexit: *In hoc illusus est, dum suscepta mora tantæ dilationis, interim pendet sententia mortis, opportunum facit universæ genti spatium; quod sufficere possit ad legationes mittendas in longinquum, id est, in altitudinem cœli, unde auxiliares copiæ debeant conduci, scilicet jejunia, lachryma & preces; quæ idoneæ legationes erant & sunt, ad invitandum seu invocandum de cœlo auxilium Domini.* Et ideo S. Cyrillus jejunium appellat *supernæ conciliatorem atque administrum benevolentiæ.* Quod alia quoque vice patuit, quando adversùs Israëlem Divina Justitia adeo efferbuerat, ut decretum illi fuerit, eum totaliter internecioni tradere, nisi jejunii virtus & efficacia pro ipsis intervenisset: *Impetraverunt unius hominis jejunia,* inquit S. Augustinus, *quod totius populi saturitas desperaverat. Advertamus ergo, quanta sit inter jejunium & saturitatem distantia inter ventrem vacuum & pulmonem epulis æstuantem; Moyses quia jejunavit, Dominum vidit: populus quia manducavit, & bibit, idola fabricatus est:* Simili quoque modo Achabo per expressam Dei sententiam mors, nec non ejus & totius domus suæ desolatio comminata fuerat, sed quia jejunavit, audire protinus meruit: *Non inducam malum in diebus ejus;* de quo proinde S. Hier. ita scribit: *Achab Rex impiissimus, ut sententiam Dei subterfugeret, & eversio domus ejus differretur in posteros, jejunio impetravit.*

S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 9.

Rup. Abb. l. 8. de vict. verb. c. 21.

S. Cyrill. Alex. c. 5. Ho. 2c. de fest. Pasch.

S. Aug. serm. 25. de temp.

3. Reg. 21. v. 29.

S. Hier. lib. 2. cont. Jovin.

18. Thomas Cantipratensis in vita S. Ludgardis Beatissimam Deiparam huic virgini nocte quadam in vultu pallido apparuisse refert, cujus cum prædicta virgo causam exposceret, Deipara hunc vultui suo pallorem ideo accidisse respondit, quod Albigenses per suos errores filium suum de novo crucifigerent, proindeque huic Virgini mandavit, ut ad placandam conceptam Dei justissimam iram, per septennium integrum jejuniis continuam operam daret; quod cum illa unum dumtaxat manducando panẽ & cerevisiam bibendo complesset, Divina denuo justitiam perfectè placavit. In oratione quadam, quæ primo loco in Missa quadam Feriæ Quadragesimalis legitur, Ecclesia Dei hunc in modum precatur: *Sacra nobis quæsumus Domine observationis jejunia, & piæ conversationis augmentum, & tuæ propitiationis continuum præstent auxilium.* Imò gentiles ipsimet, licet nullo fuerint Divinæ fidei lumine collustrati, jejunio mediante, prout Annales Ecclesiastici hac de re testimonium perhibent, iratos sibi Deos suos reconciliare semper studuerunt.

Th. Cant. lib. 1. vit. 7. Ludg. Historia.

Abstinere à carnibus Deo gratum.

19. Enimverò Dei adversùs populum suum concepta indignatio tunc vel maximè clarè satis emicuit, quando tanta cum aviditate et precum importunitate carnea à Deo postulando abstinentiam ruperunt; *Quis dabit nobis carnes,* &c. *Iratusque Dominus,* &c. ubi

Olea-

Oleaster ait: *Non putes parum aut nihil prodesse propter Deum à carnibus abstinere: Audis enim hic, quam ægrè tulit Deus eos, quos ipse ad tempus carnibus privaverat, in carne deperisse.*

Ann. 1592. Historia.

20. In Literis annuis Societatis Jesu refertur, rusticum quemdam hæreticum in Provincia Austriæ Catholico cuidam carnem in die jejunij manducare nolenti insultasse, ipsique superstitionis eum arguendo carnes ori ejus violenti intrusisse, imò & oculis superposuisse, cumque hic carnes abnuendo constans permansisset, tandem ut carnem ingestam deglutiret, fauces ei aperuisse, qui tamen maxillas conjungere minimè valens, ore sic violenter aperto permansit; *adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.*

Psal. 77. v. 30.

Historia.

21. In vita S. Caroli Borromæi, quòd dum quidam Diœcesis Mediolanensis incola contra factam ab hoc sanctissimo Cardinali prohibitionem, (licet non contra dudum in dicta Diœcesi introductum abusum) prima Dominica Quadragesimæ in Archiepiscopi prohibentis despectum carnes manducare vellet, ad primum, quem ori ingesserat, bolum, strangulationis seu suffocationis manifestum incurrerit periculum, qui tamen miraculo hoc viso compunctus destitit, rigidamque pœnitentiam egit.

Bredenb. l. 1. coll. c. 25.

22. Ann. 1576. quidam ex Comitis Ludovici Nassovij militibus carnes in die jejunij manducantes, eos verò qui legitimè jejunium servabant, deridentes omnes in frusta minutim fuere concisi, adeo ut nec unus illorum in vita superstes remanserit.

Specul. exemp. 52. Historia.

23. In speculo item Exemplorum refertur, quod cum Episcopi nonnulli, una cum alijs viris conspicuis prima die post Dominicam Quinquagesimæ Carthusiam majorem adeuntes, multos in ea Monachos ex defectu esus carnium ægrá valetudine utentes deprehendissent, multis cùm Priore verbis egerint, ut per adductas in medium rationes esum carnium in talis infirmitatis occurrente casu & posse & debere concedi persuaderent; Quibuscum licèt Prior multis in contrarium adductis argumentis diu luctatus fuisset, tandem quia ipsos suo in sensu pertinaciter hærere conspexit, tandem eisdem *assensit licet invitus importunitate eorum victus; Igitur conversi vadunt Gratianopolim, multas & diversas pro tantis Dominis & familia adducentes carnes; Mira res! aperiuntur sarcinæ, inveniuntur illæ carnes in veros & optimos commutata pisces, odore, colore, sapore.*

Mart. Del. p. 1. q. 3. s. 2

24. Martinus Delrius de quibusdam Lutheranis refert, quod ex Concione in die Veneris sancto simul auscultata egredientes uni & eidem prandio simul accubuerint; cumque ex accumbentibus mensæ, unus pinguem beneque saginatum Caponem mensæ inferri cernens, bonum ex illius carne bolum magna cum aviditate ori ingessisset, mox ille ex sumpto bolo suffocatus interierit, alius verò à Dæmone subito correptus & miserabiliter in conspectu aliorum occisus remanserit.

Ann. Chr. 1144. Pulchra Historia.

25. In Annalibus Cisterciensibus Monachus quidam fuisse legitur, cui nomen Guilielmus erat, qui per quinquaginta annos solidos rigidissimam vitam egerat, hocque fine in horridam quamdam se receperat solitudinis specum, ubi non solum à carnibus, sed etiam à cibis quadragesimalibus, imò nonnunquam etiam ab aquæ poto libando abstinuit; Quia verò die quadam Sanctus quidam & senio confectus Monachus, ipsum visitandi causa convenisset, eidem utpote ex longo itinere valde fesso & exhausto carnes ad vires illius restaurandas apponi jussit, qui de carne sine ipsius in eadem manducanda consortio gustare pertinaciter cùm renuisset, tandem ad vescendum ea non solùm ex motivo charitatis, sed etiam ex aliquali gulæ pruritu se induci permisit: ut verò Seniore hoc Monacho abs se recedente, ad abstinentiæ tot annis usurpatæ neglectum se reflectens, *Cœpit à fundo cordis alta suspiria trahere, & ingemiscere graviter, quod tanti temporis propositum tam frivola occasione fregisset.* Ecce quantum ij, quibus lumen Dei obtigit, lamententur, dum se virtutis abstinentiæ merita perdidisse conspiciunt, probe scientes, quam ingens sibi inde in animo comparetur lucrum. Eodem ferè tempore ad fenestram specus seu Cellæ ejusdem Monachi alius quidam vir venerabilis aspectu & habitu admirabilis pulsavit, cujus vestes candidæ & pretiosæ erant, ad eum fere modum, quo Angelus eidem apparere consueverat, qui se peregrinum esse, & ipsius visitandi gratia advenisse simulans, eique afflictionis & mœstitiæ, qua in animo angebatur, causam aperiens, his ferè verbis eum est allocutus: *Meritò ingemiscis super excessu tuo, quo nunc diuturnum laudabilis parsimoniæ propositum deliciosa charitate rupisti, non bona est charitas, quæ destruit charitatem:* Moxque sequens ei recensuit Exemplum. Sanctimonialis quædam in Hispania, pane solum & aqua, nonnunquam etiam herbis, sed semicrudis, nec satis decoctis nutriebatur. Die autem quadam, illam ex Dæmonis suggestione vehemens quoddam manducandæ carnis incessit desiderium, cui cum diu pro viribus restitisset, tandem violentiæ desiderij resistere diutius non valens, carnem sibi præparari jussit, qua denique in mensam illata, Orationi se accinxit, Deum cum lachrymis rogando, ne ipsam inde, si id cum animæ suæ detrimento factum esset, gustare permitteret, moxque de terra, in qua prostrata jacuerat, surgens, mensæ accubuit, *& data benedictione operculum submovet, quo carnis ferculum velabatur, & ecce pro carnibus quæ apposita fuerant, tres pulli corvorum in disco vagientes, & sine plumis apparuerunt; quo viso sanctimonialis vehementer expavit, & accita sorore quæ ei ministrabat, rei veritatem inquirit, illa verò sub attestatione tremendi judicij Dei respondit, sibi in eodem mensali non implumes aviculas, sed tria carnis frusta cocta apparuisse.* Porro cella hujus ancillæ Dei super ripam rapidi cujusdam fluminis situata erat, quod ingenti cum strepitu in præceps currebat, in illud itaque flumen corvos illos una cum disco projici jussit. *Projecti in amnem nullatenus potuerunt segregari ab invicem, sed fluctuante vasculo super flumine, tandem devoluti sunt in quemdam sinum eidem cellulæ proximum, ubi ingentis saxi concavitas copiosam aquarum congeriem stagnabat; ibi ergo jam per multa temporum curricula assidue rotantur, & usque hodie in testimonium hujus miraculi in ipso vasculo super aquas fluctuare videntur.* Quo exemplo huc usque narrato Monachus ille compunctus remansit, *& cadens in faciem fusis lachrymis reatus sui veniam postulabat, acceptaque pœnitentia, non modo absolutionem peccatorum, verum etiam consolationem plurimam ab eo suscipere meruit.* Cumque iteratis vicibus eum, onde venisset, aut quis esset, sciscitatus fuisset, multisque oblatis promissis eum ad secum semper manendum solicite requisisset, illud tamen ab eo obtinere, & nomen aut qualitates ejus explorare nequaquam potuit, sed ab eo recedens, nunquam deinceps amplius visus fuit; Unde pro comperto ipsum Angelum fuisse habetur, qui ad eum erudiendum in prædicta specie apparuit.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Per varia S. Scripturæ loca, aliasque Historias, per jejunij merita multas fuisse gloriosè obtentas victorias, ostenditur.

THEMA.

Josaphat timore perterritus prædicavit jejunium universo Juda. 2. Paral. 20. v. 3.

Jejunium Hostes fugat.

1. POstquam Moabitæ, Ammonitæ, & Assyrij numerosum & formidabilem adversus Josaphat pugnaturum congregassent exercitum, hic timore perterritus & perculsus fuit; sed quonam ipsum in hac tam periculosa summaque necessitate consilio usum fuisse existimatis? Num forte aggeres congessit, aut civitatis suæ propugnacula fortificavit, aut vero æque numerosum adversus hostes suos conscripsit exercitum, vel denique victus & munitionis bellicæ congregavit annonam? Minime gentiuoi, de his omnibus enim nulla ipsi cogitatio incidit, sed primæ resolutionis consilium in eo stetit, quod universale quoddam omnibus sibi subditis populis jejunium serio indixerit, in cujus virtute gloriosam de hoste suo fugato retulit victoriam, & spolia opima ab eo accepit. *Jejunemus fratres*, inquit S. Maximus, *& hostes nostros in fugam convertamus.*

S. Max. hom. 4. de Jejun.

Jejunium à periculis liberat

2. In Libris Regum ad caput S. Eliæ Prophetæ sub jonipero fame & fatigatione exhausti procumbentis, ex improviso panis quidam subcinericius repositus fuit: *Ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aquæ.* Tertullianus considerans, quòd corvi eidem S. Prophetæ carnes attulerint quotidie mane & vesperi; Angeli verò illum jam ad iter longinquum & difficile inchoandum accinctum adeo tenui cum parsimonia tractarint, ut pro quadraginta diebus prolixi & fastidiosi itineris, nil præter modicum & sub cineribus ruditer & obiter coctum panem, & aquam in valdè exigua mensura appositam exhibuerint, dicit: *Cum corvi illum pane & carne saturare consuescerent, cur postmodum apud Barsabea Judæ excitato et de somno, quidam ille Angelus, panem solum & aquam obtulit? Defecerunt corvi, qui illum liberalius pascerent? an difficile Angelo fuerat aliquem aliunde de convivio Regis ministrum cum instructissimo ferculo raptum ad Eliam transferre?* Quod si corvi, qui natura sua rapaces esse noscuntur, carnes non sibi vendicant devorandas, sed fidos se erga Eliam dispensatores exhibent, cur Angeli qui mensæ cœlesti delitijs æternalibus refertæ continuo accumbunt, adeò suot erga Eliam in subministranda illi annona avari? Pro hujus quæstionis resolutione observanda est commonis Divinæ providentiæ omnis erroris expertis œconomia. Etenim Elias tali tempore à cœlesti hoc nuntio pascebatur, quo à truculenta Jezabelis persecutione infestatus, ad fugam se accinxerat, eo quod hæc vitæ ipsius continuas per se & ministros suos machinaretur insidias; quia enim Angelus optimè noverat, quod tempore ærumnoso imminentium calamitatum nullum sit evidentius remedium, quam afflictio corporalis per rigidum jejunium, hoc enim est, quod nos à periculis liberat, ab ira & furore Dei non solùm, sed etiam hominum tuetur & defendit, ideo ipsum in hac gravi angostia positum tam arcta annona sustentavit: *Constitui oportebat exemplum*, inquit Tertullianus, *docens in tempore pressuræ & persecutionis Xenophagijs esse vivendum.* Quis enim est, qui bella quæ Civitatibus, populis, Provincijs & Regnis tot comminantur semper consequentes ærumnas, exterminia & desolationes, ut plurimum jejunio mediante dissipari ignoret? unde S. Hieronymus de Samuële ita scribit: *Congregatum populum Samuël in Masphat, indicto jejunio roboravit, & fecit hostibus fortiorem.* Idem quoque de Amalech ait: *In Exodo adversus Amalech oratione Moysi & totius populi usque ad vesperam jejunio dimicatum est:* Moyses enim illo tempore oratione se obarmavit, exercitus autem qui adversus hostem ad mortem usque acriter pugnaturus erat, ut tantò vigorosior efficeretur, se communivit jejunio.

3 Reg. 19. v. 6.

Tertull. lib. con Psych. cap. 9.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

Exod. 17. v. 11.

Jejun. stetit Sol.

3. Legatur memorialis pugna illa, quam invictus ille populi Dei Archistrategus adversùs Amorrhæos habuit, quando per inauditum prodigium, præcipitem Solis & Lunæ cursum per solius vocis suæ imperium immobilem esse fecit: *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Aialon, stetit Sol in medio Cœli, & non festinavit occumbere spatio unius diei, obediente Deo voci hominis*; hacque ratione subjugatis & supplantatis quinque Regibus, gloriosissimum reportavit de inimicis triumphum. De hoc autem glorioso Israelitarum belli Duce Josue Tertullianus ita ait: *Jesum Nave debellantem Amorrhaos, prandisse illa die existimamus, qua ipsis Elementis stationem imperavit?* Et S. Hieronymus dicit: *Jesus Filius Nave stationem imperavit Soli & Lunæ, & inediam plusquam unius diei victoris exercitus protelavit.*

Jos. 10. v. 13

Tertull. lib. cit. c. 10.

S. Hier. ib.

4. In Judicum libro legimus, quòd, cùm ex undecim tribubus Israelis congregatus fuisset quadringentorum millium virorum bellatorum numerosissimus exercitus, ut contra tribum Benjamin justissima ex causa in capite præcedenti fusius enarrata justum committerent prælium, exercitus contrarius ex tribu Benjamin collectus, non obstante, quòd in primis altero exercitu quoad numerum longè esse inferior, quia vix numerum viginti quinque millium bellatorum attingebat, ac deinde nullo niteretur ad sui defensionem justo titulo, nihilominus in primo conflictu cæcidit viginti duo millia aliarum tribuum: *Egressique filij Benjamin de Gabaa, occiderunt de filijs Israel die illo viginti duo millia virorum.* Qui post acceptam exercitus sui stragem, licèt devicti fuissent, in bellatorum tamen reliquo adhuc numero confisi, novum aggressi sunt prælium: *Fortitudine & numero confidentes aciem direxerunt*, & tamen iterum ex ijs octodecim virorum millia cæsa occubuerunt in campo. Nec tamen etiam ex hac strage vigor animorum quidquam apud Israelitas remisit, sed resumpto generoso animo tertia vice suos aggressi hostem stragem eidem intulerunt viginti quinque millium virorum atque insuper civitatem seu Metropolim hostium sui juris esse fecerunt; sed, inquies, unde sibi post tot de ipsis reportatas victorias, illatasque iis clades aliquam sibi victoriæ spem promittere ausi fuerunt? Non aliunde certè quam ex jejunio, quod præcesserat spes isthæc derivata fuit: Cùm enim & prima & secunda vice sese victos prostratosque vidissent. *Sedentes flebant coram Domino, jejunaveruntque die illo usque ad vesperam.*

Jud. 20. v. 21.

Jejun. hosten vincit.

Judic. 20. v. 25.

ibid. 22.

ibid. 26.

5. Sic quoque ijdem Israelitæ cùm Philistæis cruentissimum prælium inituri, suadente Samuele, cujus paulò ante mentionem fecimus, rigidum præmiserunt jejunium, unde Tertullianus ait: *Israel in adaquatione apud Masphas congregatus à Samuele, ita statim delictum jejunio diluit, ut periculum prælij simul fugerit.* Quâ occasione ulterius progrediendo jejunium ostendit esse victoriarum Instrumentum: *Cùm Samuel offerebat holocaustum, in nullo magis procuratam audivimus Dei clementiam, quam abstinentia populi, ceciderunt pasti impasti, armati inermes. Hæ erant vires jejunantium Deo, Cælum pro hujusmodi militat.* S. Leo Magnus super Quadragesimam duodecim habet sermones, quorum primum his ferè verbis exorditur: *Hebræorum quondam populus, & omnes Israelitica tribus, cùm propter peccatorum suorum offensiones gravi Philistinorum dominatione premerentur, ut superare hostes suos possent, sicut sacra manifestat Historia, vires animi & corporis indicto sibi reparavere jejunio:* & paulò post subjungit: *ut hostes suos vincerent, gulæ illecebram in seipsis ante vicerunt,* sa-

Adversarii jejunii cedunt.

1. Reg. 7. v. 6.

Tertull. ib. c. 7.

S. Leo serm. 1. de Quadrag.

factumq; est hoc modo, ut adversarijs esurientibus cederent, quos sibi satures subjugarant.

Jejunans Judith Holofernem vicit.

6. Quis adeò in Sacræ Scripturæ lectione est imperitus, ut nesciat, qualiter urbs Bethulia, post ademptam sibi ab hostili exercitu aquam, mortem sibi à feroci & implacabili hoste imminentem præ oculis quasi cernens, Holofernis se discretioni sponte committere decreverit? Et quidem tametsi generosam Juditham Amazonum fortissimam glorioso illi facinori Holofernis caput præscindendi, totumque illius fugandi memorabilem exercitum, se accinxisse constet; quæri nihilominus potest, quibus se armis ad facinus illud explendum communierit? Certè nullo alio armaturæ genere se & populum suum tutata fuit, quàm abstinentia, siquidem universum populum ad diuturna rigorosaque jejunia sobeunda hortatu fuit; Et ipsa *jejunabat omnibus diebus vitæ suæ*; à cibis quoque in lautissimam Holofernis mensam illatis prorsus abstinuit, solisque cibis quadragesimalibus, quos secum attulerat, victitavit; Et ideo sobria, ut S. Ambrosius ait, *jugulat ebriosum.* B. Laurentius Justinianus ait: *Judith omne tempus viduitatis suæ bis sobrietatis armis, & abstinentia munita peregit, & omnium Assyriorum circumvenit exercitum; sobrij vigore consilij abstulit Holoferni caput, servavit pudicitiam, victoriam reportavit.*

Jud. 8. v. 6.

S. Ambr.

B. Laur. Just. de lib. vit. c. 11.

Deficiunt vires ubi deficit observatio jejunij.

7. Lib. 1. Regum cap. 12. legitur, quod Saul contra Philistæos pugnaturus, rigorosum toti exercitui præceperit jejunium, eoque præmisso feliciter quidem adversùs hostes suos pugnaverit: at vero postquam Jonathas filius ejus paternæ prohibitionis ignarus sceptri sui vel virgæ apicem in favum mellis intinxisset, deque liquoris illius dulcedine gustasset, mox victoriarum hactenus obtentarum cursus substitetit; Quam Historiam S. Ambrosius considerans ait, *Cum præcepti nescius, inter medias hostium acies victor incedens, favum mellis intincta sceptri summitate gustasset, tanta indignatio repente commota est, ut & differretur victoria, & Divinitas læderetur.* Unde S. ille Archiepiscopus moralem sequentem deducit consequentiam: *Unde intelligimus, quod Saul hostes non tam virtute militum, quam abstinentia superabat. Desunt virtus in exercitu, ut deficit in observatione jejunium.* Mox vero ut Saul filium suum præcepti jejunij transgressorem esse per sortem cognovit, ad iram Dei placandam pœna mortis eum punire decrevit: *Videte, quanta sit resoluti culpa jejunij, quæ non nisi sanguinis effusione punitur*, ac tandem S. Ambrosius concludit dicens: *Et si ignorans Jonathas indictum à Patre jejunium, quia resolverit, morti addicitur, qui sciens indictum à Christo resolvit, quid meretur? Ergo fratres statutum nobis custodiamus omni observatione jejunium, ut hostes nostros spirituales carnalesq; vincamus.*

S. Ambr.

David libans Domino aquam victor.

2. Reg. 23. v. 16.

8. Regius Propheta David, qui de omnibus inimicis suis, quos habuit, gloriose felicissimeq; triumphavit; hujus virtutis abstinentiæ eximius cultor fuit, cum enim die quodam valde sitibundus magno se appetitu aquas è cisterna, quæ est juxta portas Bethlehemiticas scaturientes concupiscere apertè declarasset, & nonnulli milites, ut illam ei pro restinguenda siti propinare possent, magno cum vitæ periculo ei attulissent, illas bibere nolens, se mortificavit, & *libavit eas Domino.* Circa quod Davidis egregium virtutis hujus exercitium S. Greg. Nazianz. ita scribit: *Moveat te Davidis authoritas, qui ut Bethlehemiticæ cisternæ ipsi copia facta est, minimè bibit, verum aquam tantùm libavit.* De eodem quoque S. Cyrillus Alexandrinus ita scribit: *Jejunavit David, summaq; idcirco laude vel potius admiratione dignus est, ea bonitate sapientiaq; præditus, ut cum regij diadematis gloriosum insigne præ se ferret, cum delicijs & copia rerum abundaret, in mœrore tamen & inedia degebat, ut aliquam ad se divinæ benevolentiæ partem traduceret.* Idem verò S. Doctor paulò pòst hanc amoris & benevolentiæ divinæ demonstrationem in acquisitis sibi gloriosis frequentibusque victorijs præcipuè positam fuisse asserit, siquidem immediatè subjungit: *Debellans proinde hostes, discedebat à prælio victor.*

S. Greg. Naz. or. 16.

S. Cyrill. Alex. t. 15. Hom. 18. de fest. Pasch.

Jejunio Jerosolyma liberata.

9. In Scriptura quoque sacra ingentes referuntur angustiæ, quibus urbs Jerosolyma sub Ezechia Rege involuta erat, siquidem Sennacherib eamdem cum exercitu quodam numerosissimo cinxerat, qui utiq; totam Palæstinam facili negotio perdere, & in extremam desolationem redigere potuisset, nisi divinum se interposuisset manifestum auxilium, quo Deus per Angelum quemdam unica nocte 185. millia bellatorum subito ultrici gladio delevit. Qua de re S. Augustinus ita scribit: *Hierosolyma à Sennacherib tempore Ezechiæ Regis & Isaiæ per jejunium liberatur, & centum & octoginta quinque millia cœlitus interfecti sunt, & ne fœterent eorum corpora, incinerati, & in pulverem redacti sunt.* Qui idem S. Pater eodem in loco Jusue in ejusdem jejunij virtute memorabilem pariter Sole & Luna immobiliter subsistentibus reportasse victoriam asserit: *Numquid & Jesue filius Nave jejunavit, prius quam per diem & cursum Solis & Lunæ temperavit, & hostes superavit?* Tertullianus in ordine ad Ezechiam eamdem observationem adducit; *Quid enim aliud*, inquit, *obsidionem solvit, & Angeli de cœlo in hostium vindictam evocavit, quam Ezechiæ Regis humiliatio, utiq; jejunio preces consequente?* Jam ex ordinatione impiissimi Aman in procinctu erat, ut universus Hebræorum populus in ore gladij interficeretur, quando interveniente jejunio, non solum ira placata est Dei, verùm etiam condignum in ipsummet tyrannidis authorem recidit supplicium: *Planctus ingens erat apud Judæos, jejunium, ululatus, & fletus.* Cum enim iræ Divinæ comminatio eidem populo comminata fuisset, indeq; proveniens ultimum illius exterminium, prout in Jeremia legimus: *Prædicaverunt jejunium in conspectu Dei omni populo in Jerusalem, & universæ multitudini, quæ confluxerat de civitatibus Juda in Jerusalem.* Machabæi innumeras in populum Dei calamitates & ruinas inundare conspicientes, ut Divinam sibi conciliarent propitiationem & clementiam, *jejunaverunt.*

S. Aug. serm. 25. ad fratres.

Tertull. con. Psych. c. 7.

Esth. 4. v. 3.

Jer. 36. v. 9

1. Mach. 3. v. 47.

Historia.

10. De Innocentio III. legitur, quod S. hic Pontifex contra Saracenos Hispaniam misere devastantes, pro eo tempore quo Christianorum exercitus cum illis constitutus erat, Dei exercituum clementem assistentiam implorare volens, inter alias devotiones hanc quoque speciali lege instituerit: *Jejunetur ab omnibus, ita ut præter infirmos nemo comedat pisces, aut quodcumq; pulmentum, sed qui possunt, pane sint & aqua contenti, qui vero non possunt, bibant vinum bene lymphatum, & modicè sumptum, & vescantur herbis & fructibus, aut etiam leguminibus, omnesq; aperiant manus & viscera indigentibus, ut per orationem, Jejunium & Eleemosynam, misericordia Conditoris reddatur populo Christiano placata.*

Abul. q. 41. in 1. Reg. c. 14. v. 45.

11. Abulensis verba illa: *Fecit salutem hanc magnam*, ponderans, in ea est opinione, quòd quando Saul post intimatum universo populo jejunium, acre illud cum Philisthæis prælium commisit, ex inimicis sexaginta millia virorum super faciem terræ cæsa & trucidata remanserint.

Martin. Crom. l. 5. Hist. pol.

12. Martinus Cromerus l. 5. Historiæ Polonicæ refert, quod exercitus Uladislai Polonorum Regis insuperabile Naclovien se in Pomerania fortalitium obsidens, frequentes de nocte ab armatis militibus instar umbræ hinc inde discutientibus insultus & infestationes perpessus fuerit, à quibus speciali dispositione divina exagitabantur, eò quòd jejuniū quadragesimale

Historia.

pro

pro more antiquissimo Ecclesiæ observare arroganter detrectarint, ac proinde summa cum confusione & pudore obsidionem illam solvere coactus fuerit.

Ann. 1124 n. 9. Historia.

13. In Annalibus Ecclesiasticis legitur, quod Saraceni, postquam Balduinum Jerosolymorum Regem captivum cepissent, quadraginta millium fortissimorum bellatorum exercitum, ad exterminandos ex universa Palæstina subitò conscripserit, qui ut adversus ingentem hanc potentiam se defenderent, aliud invenire nequiverunt effugium, quam ut omnibus viventibus inter illos, nemine excepto, etiam infantibus & brutis animantibus rigidum præciperent jejunium, onde factum est, quod dum Saraceni in die quo illis cum Christianis confligendum erat, hosce quaquaversum per circuitum validissime cinxissent, adeò ut nullus illis ad fugiendum locus vel occasio reliqua esset, Deus immensam quamdam lucem & splendorem cœlestem super Christianos dimiserit, quo mediante, omnes hi Christiani nominis hostes miraculosè adeò fuerunt post ademptas illis vires enervati, ut nec clypeum, nec hastam, aut ensem tractare valuerint, adeoque in fugam se dederint, in qua omnes turpiter cæsi, nemine ex Christianis desiderato, facti sunt pueris & mulieribus in prædam.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Jejunia saluti etiam corporali conducunt, efficiunt enim, ut homines in optimo virium vigore & sanitate diuturno tempore vivant.

THEMA.

Apparuerunt vultus eorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio. Danielis 1. v. 15.

Jejunium corpus reddit sanum.

1. NAbuchodonosor post Hierosolymam expugnatam præter alios Hebræos in Babylonicam captivitatem abductos, etiam nonnullos ex regia stirpe Judæ progenitos pueros, inter quos Daniel, Ananias, Misaël & Azarias erant, secum abduxerat, ut deinceps in aula sua regia regio more educarentur: *Constituit eis Rex annonam per singulos dies, de cibis suis & de vino, unde bibebat ipse.* (*Dan. 1. v. 5.*) Hi autem facto inter se unanimi pacto in continua abstinentia & sobrietate vivere volentes, cibis vesci regiis detrectàrunt, solis se leguminibus nutriri contenti, hujusque inter se pacti propositi conscium quoque esse voluerunt ministrum, quem Rex eorum directioni & gubernationi præfecerat; qui id ægrè admittens, dicebat: (*v. 10.*) *Timeo Dominum meum Regem, qui constituit vobis cibum & potum, qui si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum Regi.* Cui Daniel hoc suasit consilium, ut scilicet hujus rei per decem dies faceret experientiam. Tenta nos obsecro servos tuos diebus decem, & dentur nobis Legumina ad vescendum, & aqua ad bibendum; Suasit insuper ut ad invicem conferret vultus ipsorum cum aliis, qui ex cibis regiis lautè se patiebantur nutriri; factaque collatione ad invicem, (*v. 15.*) *post dies decem apparuerunt vultus illorum meliores & corpulentiores præ omnibus pueris, qui vescebantur cibo regio.* Verum quidem est hunc specialem quemdam fuisse divinæ gratiæ effectum, quia tametsi etiam jejunii austeritas, ad salutem corporalem plurimum conferat, naturaliter tamen faciem hominis pallidam efficit, & extenuat corpus. Nihilominus Glossa & Dionysius Carthusianus, licet primò dicant: *Id gratia potius, quam naturæ esse adscribendum,* postea tamen subjungit: *quamquam sanitas animæ & corporis sit sobrius cibus.* (*Glos. ord. & Dion. Carth. ibid.*)

2. S. Ephrem propositionem quamdam habet, quæ in horum sanctorum puerorum favorem plurimum militat: *Jejunantis corpus,* inquit, *venustum est, & anima pretiosa: jejunium mater sanitatis, juventutis disciplina, ornamentum senibus.* (*S. Ephr. de jejun. tōt 1.* Jejun mater sanitatis.) Hi porro juvenes, ob juveniles annos, appellabantur pueri: Ob prudentiam tamen & sapientiam, quæ in ipsis supra ætatem resplendebat, senes esse videbantur, id quod jejunii encomio attribui potest, siquidem de illo S. Ambrosius ita scribit: *Quid pulchrius abstinentia, quæ facit etiam juventutis annos senescere, ut fiat morum senectus?* Hugo Cardinalis verba assumpti thematis liberaliter sic exponit: *Apparuerunt meliores decore, corpulentiores pinguedine.* (*Hug. Card. in Dan.*)

3. Enimvero abstinentiam & jejunium sanitati cooperari haud difficulter probari poterit. (Jejun. confert sanitatem.) Sancta mater Ecclesia in collecta quadam, quam fidelibus in Sabbatho post cineres prælegi jubet, ne propter jejunium nimium terreantur, jejunium saluti quoque corporali plurimum conducere asserit: *Concede, ut hoc solemne jejunium, quod animis, corporibusq; curandis salubriter institutum est, devoto servitio celebremus.* S. Basilius ad jejunandum nos exhortatur, simulque securos nos esse jubet, quod notabile saluti corporali addat incrementum: *Excipite,* inquit, *malè valentes sanitatis matrem, qui bona estis habitudine, excipite bonæ habitudinis custodem.* (*S. Basil. ho. 2. de jejun.*) S. Bonaventura de virtute abstinentiæ & parsimoniæ in victu diffusè tractans, inter alias illius utilitates, etiam hanc recenset: *Item confert ad corporis sanitatem, quia noxios humores desiccat, quos crapula & quies superflua generare solet.* (*S. Bon. de profec. rel. l. 2. c. 47.*) In Homilia quadam, quæ est prima de jejunio, idipsum scribit his verbis Sanctus Basilius: *Jejunium familiarum est incrementum, sanitatis mater.* (*S. Basil. ho. 1. de jejun.*)

4. S. Hieronymus adversus Jovinianum quamdam ex Galeno Hippocratis Interprete authoritatem adducit, in qua adversus luctatores dicitur, quod qui ad subministrandas majores corpori vires lautè nutriuntur, longo tempore vivere nequeant: (Qui laute vivunt diu non vivunt.) *Athletas, quorum vita & ars sagina est, certum est nec vivere posse diu, nec sanos esse, animasq; eorum ita nimio sanguine & adipibus quasi luto involutas, nihil tenue, nihil cœleste, sed semper de carnibus & luctu, & ventris ingluvie cogitare.* (*S. Hier. l. 2. cont. Jovin.*)

5. Nimis clara & perspicua est illa Ecclesiastici sententia, cui etiam ipsamet quotidiana experientia evidens & indubitatum perhibet testimonium: (Propter gulam multi sunt mortui.) Dicit enim: *Propter crapulam multi obierunt, qui autem abstinens est, adjiciet vitam;* (*Eccli. 37 v. 34.*) Paucos certe invenies, qui per sobrietatem & jejunium sibi abbreviaverint vitam; multos autem ante tempus per gulam mortuos esse notum est omnibus. Unde Seneca ait: *Multos morbos fercula multa ferunt.* (*Senec. ad Luc.*) Id quod Sanctus Basilius sequenti declarat similitudine: *Navim,* inquit, *oneris magnitudine gravatam, exiguus fluctus mergit, quæ modicis sarcinis temperata est, facile suffert undarum impetum: eundem in modum & hominum corpora assidua expletione degravata facile à morbis demerguntur.* (*S. Basil. or. 1. de jejun.*)

6. Sanctus Hieronymus observat id, quod circa illos, qui aliqua infirmitate aggravantur, quotidie exerceri solet: (Sanitas recipitur. *S. Hier. ib.*) *Qui ægrotat,* inquit, *non aliter recipit sanitatem, nisi tenui cibo & castigato victu.* Unde quamdam scitu necessariam deducit consequentiam: *Quibus ergo cibis recipitur sanitas, his & servari potest.* Sanctus Basilius corpora per cibos substantiosos & delicatos saginata & incrassata ad hoc, ut sanitate fruantur, in pessima dispositione constituta esse existimat, & ut illa frui possint, bona illis diæta opus esse dicit: *Interroga Medicos, & dicent tibi, nihil esse periculosius habitudine corporis extremè bona, eoq; qui peritissimi sunt artis, per jejunium detrahunt redundantia, ne vis naturæ pondere corpulentiæ facta succumbat.* (*S. Basil. ho. 2. de jejun.*)

S. Hie-

S. Hieron.

S. Hieronymus, quemdam in medium adfert Hippocratis aphorismum, quo dicitur: Corporibus crassis opus esse ut emacientur, aut verò sanguinem emittendo diminuantur, secus eadem facile in paralysim vel alios morbos incidere posse.

Ann. Chr. 1161. c. 5. n. 5. Historia.

7. In Annalibus Cisterciensium de Episcopo quodam legimus, qui cum delicatissime viveret, semper tamen infirmus existens, nullum poterat ad sui curationem invenire remedium; Hic cum aliquando in libro legisset abstinentiam & sobrietatem optimum esse ad corporis & animæ salutem remedium, mox mundi hujus delicijs, alijsque hujus vitæ commoditatibus valedicere, Cisterciensiumque ordinem ingredi statuit, quem cum aliquamdiu professus fuisset Archiepiscopus quidam eum invisens, eumque in hoc statu sanissimum atque ab omni morbo liberum deprehendens, *Miror multum*, inquit, *quomodo delitiæ & medicina nocebant, faba & olera vos curaverunt; Cibaria abhorrebatis delicata, & nunc comeditis sicut lupus; tunc ille respondit: Domine verum dicis, sed ego feci sicut fecit serpens, & aquila, & cervus, qui dum gravantur corruptis humoribus, & volunt vetustatem deponere, abstinent, & jejunant, sicut ego feci, aliter si ut illa animalia veneno, ita & ego à vetustate peccati fuissem consumptus.*

Sur. 1. Jan. c. 6. Exemplum.

8. In vita Sancti Fulgentij Episcopi Ruspensis legitur, quod cum supra omnem modum sobrietati operam daret non bibendo vinum, oleum ad cibos admittendo, magnaque cum austeritate corpus suum macerando, dicere solitus fuerit: *Scimus omnes ex epulis vitam solere servari, non sanitatem posse conferri, nam ut saneniur infirmitas, sic explenda videtur vitæ cupiditas, quare infirmantur etiam illi, qui conviviis lautioribus quotidie saginantur? tolerabat infirmitatem patienter, experiebatur abstinentiam satis humiliter, hoc propositum cordis ejus miserator Deus fulciens, velociter ei corporalem restituit sanitatem.*

Jeju saluti corporali conducunt *S. Athan. de virg.*

9. In S. Athanasio hic Aphorismus sacer sanitati corporali conservandæ aut recuperandæ utilissimus legitur: *Vide quid faciat jejunium, morbos sanat, distillationes exsiccat, Dæmones fugat, malasque cogitationes expellit, & mentem nitidiorem reddit, & cor purgatius, & corpus salubrius*, S. Bonaventura serm. 1. de Sancto Joanne Baptista, delitias, easque quæ gulam concernunt, vel maxime antiquorum adducto exemplo detestatur; *Miro modo*, inquit, *detestabantur antiqui, & puniebant gravissimè corporis voluptates cum sint animæ infectiva, corporis debilitativa, vitæ diminutiva, & mortis accelerativa.* Sanctus Bernardinus inter multos jejunij fructus, septimo loco integram corporis salutem recenset, juxta illud Ecclesiastici: *In multis escis erit infirmitas &c.* Citat quoque ex cap. 21. ejusdem libri sequentia verba: *Utere quasi homo frugi his quæ tibi apponuntur*; & post: *sanitas est animæ & corporis sobrius potus* citat quoque authoritatem S. Hieronymi dicentis: *Moderata refectio sanat ægritudinem, procurat sospitatem & hilaritatem &c.* adducit quoque illam Galeni sententiam: *Abstinentia summa est medicina;* Item jam allegatum Episcopi illius exemplum, qui Monachus factus Cisterciensis, leguminia manducando curatus fuit.

S. Bon. ser. 1. de Joan. Bapt.

S. Bern. ser. 6. in dec. in fruct. 7.

S. Hieron.

Galen.

Diuturnæ conducunt vitæ.

10. Eximia est illa promissio, & magnopere etiam ab ijs qui de vita æterna nihil cogitant, & nihil aliud quam ut in hoc mundo longæva ducere vitam possint æstimanda, nimirum: *Qui abstinens est, adjiciet vitam*; hæc enim sententia non est Hippocratis, vel Galeni, vel Sancti Augustini, aut S. Hieronymi, sed ipsiusmet Spiritus Sancti, qui veritatis Spiritus dicitur: *Nihil sic corpori jucundum est*, inquit B. Laurentius Justinianus, *atque proficuum, ut cibus sobriè sumptus, & benè digestus, nec sic sensuum acumen operatur, nihilque sic ægritudinem fugat, ut moderata refectio; sobrietas nutrimentum præstat corporis & sospitatem.* D. Chrysostomus diu ante B. Laurentium pariformiter ita scribit: *Quod sufficit, est alimentum & voluptas, nihil enim adeo efficit voluptatem, nihil adeo acumen sensuum, nihil est quod morbum æquè propulset, nam quod sufficit, est alimentum, & voluptas, & sanitas, quod verò est plus quam par sit, est & damnum, & molestia, & morbus.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 3.

D. Chrys. h. 29 enc. 12. ad Hebr.

11. Eminentissimus Cardinalis Bellarminus in serm. 1. in Dom. primam quadragesimæ de quodam viro delicatè à juventute enutrito refert, quod inter delitias constitutus quasi semper infirmus existerit, vel minimum aëris nocumentum, summe pertimescens, & *nisi cibos tenerrimos & optimos habuisset, se statim moriturum arbitrabatur*; Huic tandem accidit, quòd in navigatione in Corsicos seu Pyratas incidens, illorumque mancipium factus, remo trahendo admotus fuit, cumque diu noctuque laboraret, nil præter panem bis coctum manducando, & bibendo aquam putrescentem & olidam, insuper quotidie ad livorem & vulnera usque flagellabatur, adeòut non una, sed mille mortibus subjacere videretur: *Et tamen post paucissimos menses sanissimus, pinguissimus, & robustissimus effectus est.*

Exemplum quod jejunia robustum efficiant. *Card. Bell. conc. 1. in D. 1. Quadr.*

12. In speculo exemplorum refertur, quod Eremita quidam juvenis ab Episcopo Bellovacensi interrogatus, quid faciendo, robustior & vigorosior in religione effectus fuerit, quam antea in sæculo erat, hunc ferè in modum responderit: *Quia uniformiter vivo & decentior, de quorum primo habeo ut sanus sim, de secundo ut pulcher sim; Perrexit quærere dicens: Quid ergo comedisti hodiè? satis, inquit: quid heri? similiter satis; Non quæro, inquit, de quantitate sed de qualitate; Quid comedisti heri? quid hodie? heri, inquit, comedi pisa & olera, & hodie olera & pisa; cras autem comedam pisa cum oleribus; post olera cum pisis.*

Spec. ex 7. v. abstin.

Aliud.

13. Sobrietas & temperantia, quæ specialiter inter Religiosos in perfecta regulari observantia & vitæ austeritate locum & centrum suum habere videtur, hæc, inquam, efficit, ut inter illas complexiones inveniantur robustissimæ, quibus inter sæculares vix similes reperiri poterunt, siquidem multi Religiosi vitam suam ad integrum usque sæculum extendunt, Sanctus Paulus primus Eremita cum dimidio pane, & potu frigidæ aquæ in spelunca sua vivendo ad centum tredecim vitæ annos sanissimus pervenit, quorum nonaginta octo in rigidissimo illo jejunio transegit. Philo Hebræus de Essenis, qui vitam ab ea quam Sanctus Paulus devixit, parum dissimilem agebant, scribit, quod ut plurimum ad centesimum usque vitæ annum pertigerint. S. Hilarion octoginta quinque annos vixit; S. Romualdus centum viginti attigit.

Propter abstinentiam multi robusti Religiosi.

14. In Annalibus Ecclesiasticis de Antiocho Anachoreta scribitur, quod, postquam annum vitæ centesimum attigisset, fassus fuerit, se per sexaginta annorum spatium nec vinum gustasse, nec oleum, similiter ipso moriente jam triginta anni elapsi fuerant, quibus non pane, sed herbis dumtaxat nutritus fuerat & aqua, de quo proinde S. Theodorus Episcopus testimonium perhibet, quod in toto Oriente vix ullus ex Dei servis, dignior aut excellentior reperiri potuerit.

An. 197. n. 89. Historia.

15. Quot sæculis genus humanum sine ulla carnium mandocatione vitæ suæ vigorem conservare potuit? Quot vitæ annos primorum temporum abstinentia homini adjecit, prout ex cap. 5. Geneseos colligere licet? Jam à mundi creatione mille sexcenti quinquaginta sex anni elapsi fuerant, in quibus de carnibus animalium nullus hominum edebat; hæ enim non nisi post diluvium concessæ leguntur, &

Per carnes abbreviata vita.

simul cum illorum usu vita humana notabiliter diminuta & abbreviata fuit; cum antea homines ut plurimum ad septingentos, imò noonumquam ad nongentos usque vitæ annos pertingere consueverint. Quis est, qui mortem à gula primum suum esse & in hunc mundum aditum primom accepisse ignoret? Gulosus pomi vetiti appetitus horrendum & immane hoc monstrum primitus produxit, de quo nullus etiamnum inter omnes humani generis mortales victoriam reportavit, præterquam Enoch & Elias; hi enim ambo post multa annorum millia feliciter vivunt, nec umqo am mortis falcem experti fuerunt; nec mirum est hosce mortis falcem hactenus evasisse, & ad hæc usque tempora iomortali vita superstites esse; nam Enoch illis sæculis vixisse noscitur, quibus carnium usus interdictus erat: Elias autem in jejuniorum observantia rigorosissimus extitit. Unde S. Bernardus de Elia ait: *Quanto fervore amplectendum est, quod Elias ille commendat, igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim, quam multa millia à diebus illius generalis conditio mortis invasit? Elias tamen usque adhuc conservante Domino manus ejus evasit.*

S. Bern. serm. 3. de Quad.

Israelitæ post esum carnium mortui.

16. Nescio an hacteous quispiam vestrûm ingentem illam populi Israelitici ex Ægypto egredientis multitudinem ad aliquot hominum milliones ascendentem consideraverit; siquidem eorum, qui ad arma gerenda & tractanda habiles erant, numerus erat sexcentorum millium, pueris & mulieribus sub hoc numero minimè comprehensis, qui tamen omoes inter multa tormenta famis, sitis, lassitudinis, aliasque ærumnas sani semper & robusti in deserto manserunt, solius merito sobrietatis & abstinentiæ. Unde S. Ambrosius ait: *Cum de petra biberent filij Israel, & manna manducarent, gentes validissimas superarunt, & nullus erat in eis infirmus.* At verò quando postea carnium eus invadens appetitus, illos ad easdem carnes à Deo tanta cum importunitate postulandas permovit; tunc de illorum cadaveribus viscera impleta sunt avium, adeo ut ex tunc loca illa appellata fuerint, *Sepulchra concupiscentiæ*, siquidem: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos; Ubi verò carnes desiderare cœperunt, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promissionis præter duos pervenire potuerunt, neque ulius eorum in castris aliqua invalitudine conflictabatur*, juxta illud Psalmi: *Non erat in tribubus eorum infirmus: cum verò in mentem illis venisset carnium desiderium, terram, quæ illis promissa erat, non conspexerunt.*

S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 8.

Num. 11. v. 34.

Psal. 77. v. 30.

Psal. 104. v. 37.

Jejun. sanitatem ac vigorem confert.

17. B. Laurentius Justinianus in capite quodam, ubi de sobrietate tractat, dicit, quod *Abstinentia & jejunium sanitas est corporis, valetudo membrorum.* S. Hieronymus Authorem quemdam refert antiquum, his verbis: *Dicæarchus in libris Antiquitatum & descriptione Græcorum refert, sub Saturno, id est, in aureo sæculo, cum omnia humus funderet, nullum comedisse carnes, sed universos vixisse frugibus & pomis, quæ sponte terra gignebat; Persarum Regis Cyri vitam Xenophon octo voluminibus explicat, polenta, & cardamo & sale ac pane cibario eos asserens victitare.* Idem quoque ad Marcellam, de Asella, illam toto anno jejunasse scribit: *Quod impossibile forsan est hominibus ad credendum, Deo autem præstante possibile est; ita ad quinquagenariam pervenit ætatem, ut non doleret stomachum, non viscerum cruciaretur injuria, sana corpore, animo sanior.*

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 2.

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Deus jejunium cum innocentia à nobis conjungi, illudque operibus bonis, præcipuè verò Eleemosyna sanctificari desiderat.

THEMA.

Ecce, in die jejunij vestri invenitur voluntas vestra: numquid tale est jejunium, quod elegi? Isa. 58. v. 3. & 5.

1. Hebræorum populus, referente Isaia, olim contra Deum querulabatur, quòd jejunia ipsorum ab eo nihili fierent: *Quare jejunavimus & non aspexisti?* Vera autem causa, cur ipsorum jejunia Deo accepta non essent, ex verbis immediatè antecedentibus clare deducitur, siquidem Deus Prophetæ præceperat, ut Hebraismo iniquitates ejus declarando annuntiaret: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Jacob peccata eorum*; & protinos subjungit: *Ecce, in die jejunij vestri invenitur voluntas vestra.* Quasi diceret; tametsi corpus vestrum cibo modico, frugali, & tenui extenuare nitamini, simol tamen eodem tempore legem Dei conculcatis, vestroq; modo & genio vivere vultis: *Nonne hoc magis est jejunium*, inquit, *quod elegi, dissolve colligationes impietatis?* Unde S. Hieronymus ad Celantiam scribens, ita monet: *Quid prodest extenuari corpus abstinentia, si animus intumescat superbia? Quid utilitatis habet vinum non bibere, & ira & odio inebriari? Tunc enim præclara est abstinentia corporis, cum animus jejunat à vitiis.* S. Ambrosius, qui librum de Elia & jejunio conscripsit, ita nos hortatur: *Nemo in jejunijs culpam includat, præferat innocentiam, jejunium etenim culpa imperfectorum est.*

Jejunandum à vitijs.

Isaia 58. 3.

Isa. 58. v. 1.

v. 5.

v. 6.

S. Hieron. ad Cel.

S. Ambr. c. 10. ibid.

2. Sancta mater Ecclesia in Evangelio, quod prima die Quadragesimæ fidelibus prælegere solet, jejunium nobis indicit, at verò observanda est particularis quædam circumstantia, cum qua illud nobis Christus præscribit: *Tu autem*, inquit, *cùm jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Quis autem horum verborum verus est sensus? Num fortè faciem mundari vult à maculis & sordibus, quas diebus præcedentibus à larvis contraxit? Et quænam est illa capitis unctio, de qua Christus hic loquitur, aut quo hoc illa præcipitur, cùm satis sit credibile illud satis unguentis varijs diebus superioribus fuisse delibutum? *Omnia in figura contingebant.* S. Thomas ait: *Unge Caput tuum, id est, mentem tuam oleo nitoris conscientiæ oblinire stude*; Velut Hugo Cardinalis ait: *Oleo gratiæ*; quod idem lotio quoque faciei significat; Quia ut Author imperfecti ait: *Facies animæ conscientia intelligitur*; Moxque, quænam sint sordes, exponit, quas ab hoc vultu abstergere debemus: *Projice ergo abs te*, inquit, *avaritiæ sordes, perjurij stercora, miseriaq; putredinem, & lavisti faciem tuam, id est, conscientiam tuam aqua Prophetica, de qua dicit Isaias: Lavamini, mundi estote, auferte nequitiam ab animabus vestris.* D. Chrysostomus à S. Thoma in Catena citatus, per caput, quod perfumandum est, Christum interpretatur, per unctionem verò opera pietatis & misericordiæ: *Caput tuum Christus est, sitientem pota, esurientem ciba, & sic oleo misericordia unxisti caput tuum id est, Christum.*

Nitor conscientiæ cum jejunio.

Matth. 6. v. 17.

1. Cor. 10. 11.

S. Thom. ib.

Hug. Card. ibid.

Isa. 1. v. 16.

Chrysost. in cat.

3. S. Bonaventura modum, quo cum ingenti merito jejunare possumus, his verbis exponit: *Qui vult meritoriè jejunare primo confiteatur, parum enim est abstinere à cibis, quando non abstinetur à vitijs; ut dignè jejunetur, contritio vera, confessio, satisfactio jejunio associentur*; Ac proinde Deus per Joelem Prophetam dicit: *Convertimini in jejunio*, ac demum immédiatè subjungit, *& fletu.* Legatur porrò, quidquid sacra volumina hactenus de hac abstinentiæ & jejunij virtute scripserunt, & semper utrumq; horum nihili æstimari inveoiens, nisi fuerint cum bona & recta conscientia indissolubili societate conjoncta. *Impleri debet jejunium*, inquit S. Leo Magnus, *non ciborum tantummodo parcitate, sed magis privatione vitiorum;* cujus

Jejunium præcedat confessio.

S. Bonav. ser. 6. in dom. cin.

Joel. 2. 12.

S. Leo serm. 6.

cujus protinus rationem subjungit, quia jejunium ad hanc carnem ejusque sensualitatem spiritui recalcitrantem mortificandum dirigitur, ut hæc subjiciatur, & obediens reddatur spiritui, quando autem jejunium hunc effectum non assequitur, medium istud prorsùs inutile censetur: *Nam cum ob hoc castigatio ista sumatur, ut carnalium desideriorum fomites suberabantur, nullum magis sectandum est continentiæ genus, quam ut semper simus ab injusta voluntate sobrij, & ab inhonesta actione jejuni.*

Joël 2. v. 15.
Jeju. ut fiat peccatorum remissio.
Rup. Abb. in Joël. c. 2

4. Deus noster per Joëlem Prophetam nobis præcipit: *Sanctificate jejunium.* Circa quæ verba Rupertus Abbas Tuitiensis differentiam notat, quæ est inter prædicare, & sanctificare jejunium, utrumque enim simul junctum præcipitur: *Multo plus est,* inquit, *sanctificare, quam prædicare jejunium, quia videlicet jejunare, vel jejunium prædicare impii quoque possunt, qui non remissionem peccatorum, sed tantummodo malorum præsentium jejunando quærunt remedium;* Adducitq; impium Regem Achab in exemplum, qui innocentem Naboth occidi jusserat, ut ipse in vineæ ipsius possessionem subingredi posset; hic enim mox ut Eliæ Prophetæ comminationes quoad ordinatum ipsi à Deo supplicium audisset, scissis vestimentis suis, capiteque cinere conspersо, ingenti cum austeritate jejunijs se macerare cœpit; sed quonam id fine fecit? *Numquid ut remissionem peccatorum acciperet, & salutem æternam obtineret? non utique, sed ne temporali regno vivens careret; ergo jejunavit, sed non sanctificavit jejunium.* Similiter Pharisæus bis in qualibet hebdomada jejunabat: *Jejuno bis in Sabbato; sed post jejunium illud descendit inanis,* (inquit Chrysostomus) *publicanus non jejunavit, & Pharisæum jejunantem præcessit, non jejunans, ut discas, quòd jejunii utilitas nulla, nisi & reliqua omnia consequantur.*

D. Chrysost. hom. 3. ad popul.

Non ob vanam gloriam.
S. Bonav. in diæt. sal. t. 2. c. 6.

5. S. Bonaventura illorum detestatur vanitatem qui cum parsimonia & victus frugalitate quotidie vivunt ob vanam gloriam: *Qui jejunat propter humanam laudem, de hoc quod subtrahit uni hosti, pascit duplicem hostem, quod enim amico adversario scilicet carni subtrahunt per jejunium, de hoc pascit alios duos, scilicet Diabolum & mundum.* D. Chrysostomus ubi supra, priusquam Pharisæi exemplum adduceret, ait: *Jejunium dico, non hoc vulgare, sed accuratum jejunium, non tantum ciborum abstinentiam, sed peccatorum.* Ecclesia quoque in Collecta quadam, sic Deum orat: *Præsta quæsumus Omnipotens Deus, ut qui se affligendo carnem ab alimentis abstinent, sectando justitiam à culpa jejunent.*

Chrysost. ibid.
Orat. 1. in Sabb. D. 3. Quad.

Conversio Ninive Deum reddidit placatum.
Jonæ 3. v. 10.

6. Valde considerabilia illa Jonæ Prophetæ verba; postquam enim Ninive ad divinam placandam justitiam rigorosissimum instituit jejunium, ait: *Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, & misertus est Deus.* Ex his namque verbis argumentum conficitur evidens, unde cognoscitur, quòd non suffecerit illorum jejunium, nisi etiam simul cum illo actus pœnitentiæ conjunxissent, & viam bonam ingressi, eradicatis à cordibus eorum vitijs malos vitæ suæ mores emendassent: Conversi sunt de via sua mala. Unde D. Chrysostomus ait: *Vidit Deus opera eorum; qualia opera? Quod jejunaverunt, quod saccum induerunt? nihil horum; sed hæc omnia tacens intulit, quoniam conversus est quisque à vijs suis malis. Cernis, quòd non jejunium periculo eripuit, sed vitæ mutatio Deum barbaris placatum & benevolum reddidit? Hæc dixi, non ut jejunium contemnamus, sed ut jejunium honoremus; honor enim jejunij non ciborum abstinentia, sed peccatorum fuga.*

Chrysost. hom. cit.

Jejunandum cum impletione præceptorum.
Isa. 58. v. 4.

7. Isaias postquam Deum Hebræorum jejunijs minimè delectari, aut placari, sed potiùs offendi dixisset, eò quòd præter illud juxta voluntatem & genium suum sine divinæ legis suæ directione & observantia vivere volebant, protinus subjungit: *Ecce, ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impiè; nolite jejunare, sicut ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester.* Quænam verò opera bona jejunio, ad hoc, ut Deo acceptum fiat, conjungi debeant, paulò post his verbis ostendit, dum ait: *Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosq; induc in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* S. Maximus verba illa Joëlis: *Sanctificate jejunium,* exactiùs ponderans, ita scribit: *Quid est aliud sanctificare jejunium, nisi jejunij causa sancta velle, justa facere, iniqua vitare?* Idque in varijs virtutibus Christianis tandem exemplificat. S. Ambrosius verba Thematis ex Isaia deprompta, scilicet: *In die jejunij vestri invenitur voluntas vestra,* ita exponit: *Vides, quæ species sit & forma jejunii? quis mentis habitus? ut orationi vaces, & in lege Dei die ac nocte mediteris.* Deus enim à nobis requirit, ut jejunium cum adimpletione voluntatis suæ conjungamus; hæc autem per legis suæ observantiam adimpletur; siquidem *In lege Domini voluntas ejus.*

S. Maxim. hom. de jej.
S. Ambr. l. de El. & jejun. c. 9.

Oratio cum jejunio cœlum penetrat.
S. Bern. de mod. ben. viv. c. 24.

8. S. Bernardus in capite quodam libri de modo vivendi, qualitatem quamdam nobis indicat, ex qua jejunium nostrum à Deo æstimatur, & nobis reputatur ad meritum; dicit enim: *Hoc est perfectum jejunium, quando noster homo exterior jejunat, interior verò orat, oratio per jejunium faciliùs penetrat cœlum.* Sed mea opinione parùm nimis mellifluus Doctor à nobis requirit, quia S. Gregorius jejunium non solùm orationibus, sed omnigenis operibus bonis associandum esse censet, dum ait: *Hinc Joël ait: Sanctificate jejunium; jejunium quippe sanctificare, est adjunctis alijs bonis dignam Deo abstinentiam carnis ostendere.* Idem quoque punctum alibi nobis inculcat, dum in cap. 14. libr. 1. Regum ita scribit: *Gula per abstinentiam frangitur, sed abstinentiam ciborum corporalium habere non potest, qui mentem spiritualibus sibis non replet; potenter enim corpus extenuat, qui amore cœlestium cor inflammat, quia dum spiritualia fortiter diligit, desideria carnis valenter premit.*

S. Greg. part. 3. Past. admon. c. 20.
L. 5. in l. 1. Reg. c. 14.

Spiritus cum carne mundandus.
2. Cor. 7. v. 1.
S. Cyrill. Alex. l. 5. b. 2.

9. S. Cyrillus Alexandrinus de jejunio tractans, textum illum Apostoli ad Corinthios citat, quo dicitur: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & Spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei;* Et hanc doctrinam ad valorem & utilitatem jejunij unicè necessariam esse dicit: *Ita namq; prorsus purum Domino jejunium celebrabimus:* secus verò ex hac purificatione corporali & spirituali, nec non subjectione tali carnis ad spiritum nullum prorsus reportabimus fructum.

Voluntas refrenanda in appetitibus.
S. Greg. Nyss. or. 1. de paup. amand.

10. S. Gregorius Nyssenus in Homilia quadam, cui titulus est: De pauperibus amandis, quo fine à Deo nobis sint præscripta jejunia, his verbis insinuat: *Propter munditiam animæ sunt indicta jejunia;* Et iterum *Quid confert jejunium corporis, nisi mens munda puraq; sit?* Idque sequenti illustrat similitudine: *Nihil confert currum validum ac strenuis quadrigis instructum esse, si auriga insaniat.* Cui aliam à fundamentis domus alicujus petitam adjungit similitudinem dicens: *Jejunium virtutis fundamentum est; Quemadmodum fundamenta domus, licet ingentia subjicias, inutilia tamen vanaq; sunt, nisi reliquas item partes poritè ac scienter exædificaveris, sic istius abstinentiæ nullum erit emolumentum, nisi aliæ justitiæ partes accesserint.* Corpus & sensum mortificatum & enervatum tenere quid prodest, si voluntas sit contumax & ad effrænes appetitus suos proclivis, malarumque inclinationum suarum ductum & pondus in omnibus sequi velit. S. Hieronymus inquit: *Sensus corporum*

S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

quasi

quasi equi sunt sine ratione currentes; quomodo equi absque rectore præcipites sunt, ita corpus sine ratione & imperio animæ. Necessum est igitur, ut prius voluntatem nostram refrænemus, domemus & mortificemus in appetitibus suis, & postea frænum injiciamus equis qui sunt sensus & corpus nostrum. Unde Ecclesia in Collecta quadam Quadragesimali ita Deo supplicat: *Da quæsumus Domine nostris effectum jejunijs salutarem, ut castigatio carnis assumpta, ad nostrarum vegetationem transeat animarum.*

Orat. 1. Sabb. D. 2. Quad.

Jejunio juncta sit misericordia.

11. Enimverò sancti Patres & Doctores omnibus operibus bonis, quæ jejunium associari debent, opera misericordiæ specialissimè anteponunt, idque optimè cùm illo consilio consonat, quod Deus apud Isaiam populo suo tradit, dum ait: *Frange esurienti panem tuum, &c. cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, implebit splendoribus animam tuam, & erit sicut hortus irriguus, & sicut fons aquarum; cujus non deficient aquæ.* D. Chrysologus jejunium laudaturus dignissima illi attribuit Epitheta, specialiter autem dicit: *Jejunium est sanctitatis hostia, sacrificium castitatis, sed sine misericordia incensum ad divinum non potest conspectum in odorem suavitatis ascendere;* Ac demum propositionem quamdam primo aspectu difficilem subjungit, quæ tamen, utpote à calamo non minus erudito quàm sincero derivata in pretio nobis & veneratione merito esse debet; dicit enim, quod sicut anima corpori vitam tribuit, ita quoque misericordia jejunium vivificet: *Quod anima est corpori, hoc misericordiam constat esse jejunio.* Neque sententia isthæc è calamo ipsius inadvertenter & casu fortuito effluxit, quia jam in sermone 8. scripserat sequentia verba: *Jejunium sine misericordia simulacrum famis est, imago nulla est sanctitatis, sine pietate jejunium occasio est avaritiæ, non est propositum parcitas ista, quantum siccatur in corpore, tantum tumescit in sacculo.* Huic doctrinæ D. Chrysologi consentit, quod nobis in hac materia S. Gregorius his verbis tradit consilium: *Illud jejunium Deus approbat,* inquit, *quod ad ejus oculos manus Eleemosynarum levat; quod cum proximi dilectione agitur, quod cum pietate conditur; hoc quod tibi subtrahis, alteri largire; ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur.*

Isa. 58. v. 10.

D. Chrysol. serm. 41.

D. Chrysol. serm. 8.

S. Greg. hom. 16. in Evang.

12. B. Petrus Damianus de Abbate quodam refert, quod cùm se à gola eousque superari permisisset, ut Lampetram quamdam sibi in prandium præparari juberet, eique responsum esset, in toto foro non nisi unicam dumtaxat reperiri, eamq; infra viginti nummos argenteos comparari non posse, eumdem ad emendum prædictum piscem expedite jussit, & exquisitissime ad gustum sibi percoqui industrium præparari: In eodem verò temporis momento, quo hocce ferculum mensæ Abbatiali inferebatur, Abbati huic pariter nuntiatum fuit, ad fores Monasterij pauperem quemdam assistere, qui pretiosum hoc ferculum sibi donari summa cum instantia exposceret, quod Abbati præparatum fuerat. *Mox, ut erat, integrum piscem non hæsitans vir Dei mittit ad pauperem; Illico pauper qui videbatur cum ipsa paropside plena pisce in sublime se extulit, & librata manu velut xenium portans, cœlum cunctis videntibus penetravit.*

B. P. Dam. ep. ad Hildeb. seu Greg. VII. Historia.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Jejunium ad vitia & peccata eradicanda ordinatur, & ideo specialiter Deo placet: necessum est autem, ut non solùm corpus, sed & omnes sensus spiritualiter jejunent.

THEMA.

Non hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, Isa. 58. v. 6.

1. DEus noster hisce verbis magni cujusdam erroris commonere voluit, qui in adimpletione jejuniorum, quæ pro animarum nostrarum majori lucro, magisque nobis conciliandâ divina benevolentia observamus, occurrere haud infrequenter solet; multi enim abstinentiam & delectum ciborum ad jejunium sufficere sibi persuadent, interea que infrænes & inordinatos appetitus refrænare, voluptatibusque & delitijs proprijs modum ponere negligunt. Dicit igitur Deus noster, nequaquam ita se res habet, ut vobis persuaderis; fallimini miseri & turpiter erratis; ideoque per os Isaiæ Prophetæ omnibus inclamat: *Nonne hoc est magis jejunium, quod elegi? dissolve colligationes, &c.* In quibus verbis Hugo Cardinalis tria considerat, scilicet consuetudinem peccati, ac denique multitudinem & gravitatem eorumdem: *Possunt notari hic tria: Consuetudo peccati, cùm dicit: Colligationes, id est, simul ligationes per consuetudinem peccati,* juxta illud Oseæ 13 *(Colligata est iniquitas Ephraim;) Item notatur multitudo peccatorum, per hoc quod dicit: fasciculos; Fasciculus fit ex multis; Item magnitudo ipsius peccati, per hoc quod dicit: Deprimentes,* juxta illud Psal. 37. *Sicut onus grave gravatæ sunt super me.*

Vitia extirpanda per jejunium.

Hug. Card. in Isa. 58. v. 6.

Os. 13. v. 12.

Ps. 37. v. 5.

2. Hoc igitur divino monito supposito, necessum est, ut perspicuo indubitatam quamdam intelligamus veritatem, nimirum, quod jejunium ad peccata eradicanda, & abolenda vitia specialiter ordinetur: *Corporali jejunio vitia comprimis*: ac proinde S. Bernardus optime nos monet, dicens: *Ille bene jejunat, qui ab omnibus vitijs declinat, melior est abstinentia vitiorum, quam ciborum.* Quibus verbis mellifluus Doctor nequaquam intendit reprobare jejunium, utpote quod omnium operum suorum individuus comes fuit, sed in quid principaliter jejunando collimare debeamus exponit: *Hoc debet servari in omni abstinentia, ut non occidas carnem tuam, sed vitia.* S. Ambrosius omnem abstinentiam & jejunij impletionem inutilem esse dicit, nisi per divinorum præceptorum observantiam associetur: *Quidquid aliud* inquit, *præter mandatum Dei feceris, quamvis abstineas, non jejunas; hoc est enim salutare jejunium, ut, sicut abstinet corpus ab epulis, ita & anima refrænetur à vitijs.* Sobrietas igitur parsimonia & abstinentia victus, ferrum seu ensis esse debet, quo omnia vitia resecentur; *Jejunium sanctificare,* inquit S. Gregorius, *est adjuncti bonis alijs dignam Deo abstinentiam carnis ostendere; cesset ira, sopiantur jurgia, incassum enim caro atteritur, si à pravis suis voluptatibus animus non refrænetur.* S. Bernardus in sermone quodam, qui est secundus in Quadragesimam, ejusdem prorsus est sententiæ, qui proinde Monachos suos ibidem his verbis alloquitur: *Volo admonitos esse fratres meos, observandum illud jejunium non ab escis tantum, sed ab omnibus illecebris carnis, & universa corporis voluptate, imo vero jejunandum longe amplius à vitijs, quam à cibis.* Eamdem quoque doctrinam tangit B. Laurentius Justinianus, qui studium & industriam nostram jejuniorum tempore primo & principaliter adhibendam esse dicit, ut cor & animam nostram à vitijs purgemus, non verò ut maceremus & extenuemus corpus, quia sobrietas & jejunium ad hunc præcipuè finem ordinentur, ut vitium extinguatur, non corpus: *Sic prorsus necesse est, ut artem sobrietatis quisque teneat, quatenus non carnem, sed vitia occidat, sæpe enim, dum in illa hostem insequimur, etiam civem, quem diligimus trucidamus, & plerumque dum quasi concivi compatimur, ad prælium hostem nutrimus.*

Abstinentia vitiorum melior quam ciborum.

S. Bern. serm. 24. de mod. ben. viv.

Occidenda vitia, non caro.

S. Ambr. t. 6. serm. in D. 3. Quadr.

S. Greg. hom. 16. in Evang.

S. Bern. ser. 2. de Quadr.

B. Laur. Iust. de lig. vit. c. 3.

3. Porro quænam illæ sint passiones & vitia, quibus eradicandis adhibendum est ferrum, & quænam jejunij tempore exercendæ sint virtutes, D. Chrysostomus

Jejunij tempore quæ virtutes exercendæ.

D. Chrysost. Hom. 8. in Gen.

stomus nobis indicat his verbis: *Jejunantem ante omnia oportet iram refrænare, mansuetudinem & lenitatem addiscere, habere cor contritum, absurdas concupiscentias repellere, ante oculos continuò proponendo oculum æterni Judicis, & tribunal illud incorruptum, pecuniis superiorem esse, & illis dominari, liberalem esse in danda eleemosyna, nullum malum adversus proximum in cor admittere, hoc verum jejunium est.* S. Basilius in Homilia 1. de hac materia, ad textum Isaiæ cap. 58. in quo Deus Hebræos, quod in jejuniis suis lites & dissensiones nutriant, aliosque excessus committant, reprehendit, ad hunc, inquam, textum se reflectens, ita scribit: *Verum jejunium est, ab omnibus vitiis esse alienum; Solve omne vinculum iniquitatis, condona proximo, si quid dolet animo, remitte illi debita; nolite ad contentiones & ad lites jejunare; carnes non edis? sed comedis fratrem tuum; a vino abstines? sed ab injuriis tibi non temperas; expectas vesperas, ut cibum capias, sed diem totam consumis apud tribunalia.*

S. Basil. hom. 1. de Jejun.

Spec. exem. dist. 9. ex 205. **Historia.**

4. In speculo Exemplorum de Principe quodam verisimilis admodum refertur historia, quod scilicet à cibis quidem persæpè abstinere, & jejunare solitus fuerit, alias verò in subditorum suorum divitias sibi rapiendas valde avidè inhiarit, variis illos gravando vectigalibus atque gabellis; Hic cum die quadam inter alios subditos viduam quamdam omnibus suis facultatibus exuisset, hæc assumptis secum duobus parvulis filiis suis illum privatim convenit, atque Christiana cum libertate dixit: Tu quidem carnem manducare mortuam sæpissimè renuis, vivas tamen devorare carnes nunquam intermittis, facultatibus suis injustè tibi vendicatis paupereulas spoliando viduas & pupillos, prout mihi à te præter omne fas & æquitatem contigit, dum mihi id etiam rapere non dubitasti, quod ad vitæ sustentationem vix sufficiebat; Ecce tibi hosce duos filiolos meos adduxi, ut & eos quoque pari feritate vivos devores, hoc enim æquiùs tolerare potero, quàm si illos quotidie fame perire videre coacta fuero. Quibus verbis auditis, Princeps intimè compunctus remansit, seque emendavit, & facultates ablatas denuò restitui jussit. Diximus porrò in præcedenti discursu, quòd Deus à nobis abstinentiam multis bonis operibus, & præcipuè compassione erga pauperes, veluti individua comite sociatam esse desideret, ac proinde quàm est credibile divinam justitiam vehementissimè exacerbandam esse, quando simul cum jejunio sociantur extorsiones, injuriæ, insidiæ, & aliorum bonorum rapinæ vel saltem cupiditates.

S. Cyrill. Alex. l. 3. **Observatio mandatorum cum jejunio.**

5. S. Cyrillus Alexandrinus textum illum Joëlis: *Sanctificate jejunium*, ita explicat, ut sit sensus: *tamquam anathema & sacrificium verè sacratissimum, & a reprehensione alienum usurpate jejunium. Haud enim satis est, ciborum abstinentia corpusculum emarcere, & jejunando ea designare, quibus ad iracundiam Deus irritetur.* Super eumdem Joëlis textum Nazianzenus ait: *Jejunium sanctificat & curationem prædicat*; Quod qua ratione adimpleri possit, Nicetas Nazianzeni commentator his verbis explicat: *Quod quidem tunc demum existit, cum propria voluntates, atque ipsæ animi commotiones, hoc est, ira, & libido compescuntur, cum quibus etiam omnis obtrectatio & mendacium extinguuntur, ac præter jejunium curationem*, inquit, *prædicate, hoc est, divinæ voluntatis observationem.*

Nazianz. orat. 3.

Dæmones imitantur, qui non à vitiis jejunant.

6. S. Augustinus quoque interrogat, quid prodest si corpus jejuniis extenues, & animam interius peccatis adimpleas? *Quid prodest vastare corpus abstinentiis, & animam replere peccatis? quid prodest pallidum esse jejuniis, si cibo & invidiâ livescas? quid enim prodest vinum non bibere, & iracundiæ veneno inebriari? quid enim prodest abstinere à carnibus ad edendum creatis, & malignis obtrectationibus fratrum membra lacerare?* Quis unquam repertus est, qui acerbiùs quàm dæmon ipse, ejusque subditi jejunet, de quibus scriptum est; *Famem patientur ut canes*, & tamen Dei inimici existunt. Raban. in Homilia quadam, sententiam quamdam habet ex S. Isidor & aliis desumptam; dicit enim: *Sed & hoc notandum est, quod jejunia solummodo cum bonis operibus eò sunt acceptabilia qui autem à cibis abstinent, & prava agunt, Dæmones imitantur, quibus esca carnalis non est, & nequitia spiritualis semper inest.*

S. Aug. ser. 64 de temp.

Ps. 58. v. 7.

Rab. T. 5. Homil. de jejun. vig. & orat.

7. Divus Chrysost. Redemptorem nostrum introducit Pharisæis abstinentiam & jejunia improperantem, quibus se macerabant, cùm tamen de anima curanda, & corde à passionibus motibusque inordinatis purificando nihil omninò solliciti essent: *Quam utilitatem vobis jejunia afferunt, cum mens vestra sceleribus repleta sit, cùm alios accusetis, judicetis, non parvas ipsi trabes gerentes in oculis, cùm ad aucupandam hominum gloriam omnia faciatis.*

D. Chrysost. hom. 71. in Matth.

Jejunium utile si a vitiis præservat.

8. Ecclesia in hymno Quadragesimali gratiam à Deo pro fidelibus suis exposcit, quia eo tempore, quo jejunant, simul etiam à peccatis & Dei offensis jejuni esse possint: *Si corpus extra conteri dona per abstinentiam, jejunet ut mens sobria à labe prorsus criminum:* hoc enim si fideles obtinuerint, tunc vel maximè eorum jejunia utilia & fructuosa futura esse censet; Unde prosequitur ulterius dicens: *Præsta beata Trinitas, ut fructuosa sint tuis jejuniorum munera.* S. August. etiam dicit, quod jejunium Deo gratum & acceptum non in victûs parsimonia & frugalitate, sed in voluntatis temperantia præcipuè consistat: *Jejunium est*, inquit, *quod probat Altissimus non solùm intermissa corporis refectio, verùm etiam à malis actibus facta discessio; si corpus tuum jejunia longa consumpserint, atque illi subtraxeris cibum, cùm non detrahis vitia, in malis perseverans, magis horret, quàm placeat Deo. Cur corpus fame discrucias, cui turpiter peccando blandiris?* Idem quoque alibi huic testimonium perhibet veritati, cùm jejunium appellat magnam & generalem quamdam à peccatis abstinentiam: *Jejunium autem magnum & generale est abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus sæculi, quod est perfectum jejunium*, idque per illa verba S. Pauli probat, quibus dicitur: *Ut abnegantes impietatem & sæculares cupiditates, temperanter, & justè, & piè vivamus in hoc sæculo.* Quale autem hujus secundi jejunii præmium, ex eo ostendit, quod idem Apostolus subjungat: *Expectantes beatam spem & manifestationem gloriæ magni Dei.*

S. Aug. serm. 172 de temp.

S. Aug. 17. in Joan.

Tit. 2. v. 13

Jejunium corporale institutum propter spirituale.

9. Valde considerabilis est doctrina illa D. Chrysostomi circa hanc materiam, de qua tractat in festivitate Resurrectionis, quando jam Quadragesima finem suum accepit; dicit enim: *Jejunium præteriit corporale, sed jejunium non præteriit spirituale, hoc melius est illo, & illud propter hoc est institutum.* Prosequitur idem Sanctus Doctor dicendo, quòd dari posset casus, in quo etiam præceptum jejunii adimplentes, reverà tamen non jejunent; & quia idipsum non nemini ænigma videri poterat, dubium protinus resolvit dicendo, quòd minimè jejunare censendus sit, qui dum jejunat, à peccatis non abstinet, quia tametsi cibos caveat vetitos, ob id tamen meritum jejunii non obtinet, quia dari potest casus, quod etiam aliquis corporaliter jejunans, verè non jejunet, quod quâ ratione fiat, sequentibus verbis declarat, dicens: *Cum quis alimentis quidem fruitur, peccatum verò non gustat, hoc melius est illo jejunium, neque melius tantùm, sed etiam levius.* Refert etiam ibidem multorum querimonias, qui jejunii obligatoris tempore vel complexionis prætendebant debilitatem, vel molestiam pruritus, vel sitis ardorem aut herbarum insipiditatem: *Multa ejusmodi*, inquit, *qui tum dicerent, audiebam*

Chrysost. 10. 5. serm. 34. de resur.

diebam multos, de hoc jejunio nihil tale dici potest; fruere balneis, mensæ particeps esto, vini utere potu moderato, licet degustare carnes, omnibus fruere, tantùm abstine à peccatis. Vides, ut omnibus facile sit hoc jejunium? non corporis imbecillitatem licet obtendere.

Jejunii finis sensuum subjugatio. S. Greg. l. 5. in c. 11. lib. 1 Reg.

10. Finis porro, cur corpus jejunio maceretur, est, ut sensus faciliùs, magis, & promptiùs obedientiam præstent spiritui & rationi. Unde S. Gregorius ait: *Per macerationem corporis in tantum proficiunt ad culmen perfectionis, ut ab eis, quidquid à carne, quidquid à mente ingeritur, leviter superetur: refecta caro & impinguata ad lapsum lingua, oculorum, auditus, olfactus, & tactus facilis est.* Quòd si quis hunc finem, quem prætendit, absque eo quod per hæc media ad illum transitum faceret, obtinere posset, sobrietate utique & abstinentiâ minimè opus haberet; at verò, ut idem Sanctus dicere pergit, hæc regula semper desideratur, quin sensuum, qui aliàs sine dubio recalcitraturi essent, rebellionem sub fræno coercet: *Dum per abstinentiam corpus atterimus, innumeros nostrorum sensuum illicitos motus enervamus, & quos omnino eradicare non possumus, quasi debiles effugamus.*

Sensuum jejunium. S. Ant. Pad. serm. in D. 1. Quadr.

11. S. Antonius de Padua jejunium quoddam nobis indicat spirituale cum corporali conjunctum, cujus ut videbimus, alii quoque sancti Patres meminerunt; Dicit igitur hic Sanctus: *Si gula sola peccavit, sola quoque ad jejunium sufficit; Si verò peccaverunt & cætera membra, quare non jejunant? jejunet igitur oculus, qui deprædatus est animam; jejunent aures, quæ ad salutem non pertinent, audire fugiendo; jejunet lingua à detractione & falsitatibus abstinendo; jejunet manus ab illicitis se retrahendo.* Qui discursus totus ex S. Bernardo exceptus est, è quo sequentia addere possumus: *Jejunet oculus à curiosis aspectibus, & omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa.* Eamdem quoque doctrinam tradit D. Chrysostomus, dum per omnes corporis sensus hunc in modum discurrit: *Jejunent manus à rapina & avaritia mundæ; jejunent pedes ad illicita spectacula cursum reprimentes; jejunent oculi, discentes nunquam formosis obtutibus insilire; jejunet auris, aurium autem jejunium est, detractiones & calumnias non suscipere; jejunet quoque os à verbis turpibus & convitio;* redditque hujus omnium sensuum abstinentiæ & jejunii sequentem rationem: *Quæ enim utilitas, cum avibus quidem & piscibus abstineamus, fratres verò mordeamus & comedamus? detrahens fraternas carnes comedit, proximi carnes momordit,* juxta illud quod S. Paulus ad Galathas scribit: *Si autem vos invicem mordetis, & comeditis, videte, ne ab invicem consumamini.* S. Thomas de Villanova Conc. 1. in Domin. 1. Quadrag. eandem quoque omnium sensuum suadet abstinentiam, dicens: *Sit integrum & perfectum jejunium tuum; quare unus solus sensus, scilicet gustus jejunabit? jejunent potiùs omnes sensus; peccaverunt omnes, Domino faciant omnes satisfactionem. Jejunet intellectus à pravis cogitationibus, voluntas à malis desideriis, oculus à visu curioso & delectabili, lingua à verbis otiosis & scurrilibus, auditus ab auditu detractionum, pedes ab illicitis negotiis, manus à rapinis, & denique tota caro à voluptatibus etiam licitis; hoc est perfectum jejunium, & gratum coram Domino, cùm omnes sensus abstinent à mundanis, ut vacent in divinis.*

S. Bern. ser. 3 in c. jeiu.

Chrysost. h. 3. ad Popul.

Detractor carnes proximi mordet.

Gal. 5. v. 15.

S. Thom. de Villan. conc. in d. 1. quadrag.

Jejunandum ob æterna. Rup. Abb. Zach. 7. v. 5.

12. Superest nunc, ut per expositionem Ruperti Abbatis textum quemdam Zachariæ Prophetæ examinemus, cui à Deo dictum fuit: *Loquere ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Cum jejunaretis, numquid jejunium jejunastis mihi? & cum comedistis & bibistis, numquid non vobis comedistis & vobismetipsis bibistis?* Pro cujus loci explicatione Rupertus præfatus textum illum adducit Apostoli dicentis: *Et qui manducat, Domino manducat, & qui non manducat, Domino non manducat;* Circa quem textum idē Doctor ita ait: *Clarè atque studiosè discernendum est inter eum, qui dum manducat, Domino non manducat, &c. nimirum qui ob hoc jejunat, vel non manducat, ut per hunc pœnitentiæ laborem omnipotenti Deo de peccatis suis satisfaciat, & vitæ æternæ fructum recipiat, ille jejunium Domino jejunat, ille Domino non manducat: Qui autem idcirco jejunat, vel non manducat, ut vel temporalem pœnam evadat, ut Achab, vel transitoriam laudem recipiat, sicut quivis hypocrita, ille non Domino, sed sibi non manducat.* Idem quoque venerabilis Author alibi in Commentariis super Matthæum, ad eundem Apostoli textum ponderandum revertens, ita scribit: *Quod est dicere: Nonne hoc pacto non Dei, sed vestram gloriam quæritis, dum pro rebus temporalibus, quia desunt, sive affluunt, lugetis & jejunatis, & de regno Dei, quod differatur, quod nondum venerit, non curatis?* Quot etenim sunt, qui pro consequendis bonis temporalibus jejunant, absque eo quod de salute animæ vel Dei gloria minimum cogitant; hi tales non Deo, sed sibi ipsis jejunant.

Rom. 14. v. 6.

lib. 6. in Matth. circ. princ.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De mysteriis jejunii Quatuor Temporum Quadragesimæ, & de finibus, in quos hæc jejunia ordinantur, contra eos, qui illa facillimè transgrediuntur, vel ob metum lædendæ sanitatis, vel sub aliis prætextibus ab illis se eximunt: Sanctorum quoque recensentur exempla, qui abstinentia, jejuniorumque virtute insignes fuerunt.

THEMA.

Cùm jejunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Matth. c. 4. ✠. 2.

1. CHristus Redemptor noster probè sciens, quòd omnis sua actio nostra esset futura instructio, longum rigorosissimumque quadraginta dierum & noctium jejunium subire voluit, ut hac ratione abstinentiam & jejunium quadragesimale ab Ecclesia ad nostram utilitatem institutum, exemplo suo sacratissimo consecraret: *Quadragesimam nobis Dominus,* inquit S. Ambros. *suo jejunio consecravit.* Et S. Ignatius Martyr in epistola quadam ad Philippenses ait: *Jejunanda est à fidelibus quadragesima, quia imitationem continet conversationis Dominicæ;* ac proinde jejunium hoc non est, ut Hæretici calumniantur, quid novum & nuper inventum: *Vetus donum est jejunium,* inquit S. Joan. Damascenus, *quod non vetustatem olet, quæ senium contrahit, sed semper renovatur, ac perpetuo flore vigescit; non recentiorum inventum est, sed Patrum thesaurus, quidquid antiquitate præstat, veneratione dignum est, moveat te jejunii canities, humanum genus ætate æquat:* specialiter autem hujusce veritatis testimonium de quadragesima nobis perhibet D. Chrysologus, qui sæculo quinto vixit; Dicit enim hic Pater: *Videtis fratres, quia quod quadragesimam jejunamus, non est humana inventio, authoritas est divina, nec est de terreno usu, sed de cælestibus est secretis.*

Jejunii antiquitas.

S. Ambr. serm. 34.

S. Ignat. Mart. ad Phil.

S. Jo. Dam. Paral. l. 3. c. 2.

Chrysol. ser. 2.

2. Quod vero quadragenarii hujus numeri mysteria attinet, hæc à sacris Doctoribus varia recensentur: S. Antonius de Padua ait: *Deus præcepit ex omnibus decimas solvi, quod etiam ad decimas temporis debet extendi, habet autem annus trecentos sexaginta quinque dies, cujus decima pars triginta septem superant tres*

Mysteria jejunii. S. Ant. Pad. ser. in d. 1. quadrag.

dies

dies temporum, quæ sunt in Martio, & sunt quadraginta, tot igitur dies jejunabiles quadragesima continet, propter mysterium designatum.

Dies jejunii decimæ sunt.

3. S. Gregorius Papa 10 Homilia quadam super Evangelia, diu ante D. Chrysologum ita scripserat: *A præsenti die* (de prima Dominica Quadragesimæ loquitur, quia ipsius tempore quatuor dies cinerum nondum quadragesimali jejunio adjuncti erant) *usque ad Paschalis solemnitatis gaudia, sex hebdomadæ veniunt, quarum videlicet dies 42. sunt, ex quibus dum sex dies Domini abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia, quàm triginta sex dies remanent, dum verò per trecentos & sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus.*

S. Greg. h. 16. in Ev.

Quatuor tempora cur instituta ibid.

4. Idem quoque Sanctissimus Pontifex aliam quamdam pro eodem proposito morali considerationem instituit, dicens: *In hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, & per voluptates ejusdem corporis, præceptis Dominicis contraimus, præcepta autem Dominica per Decalogum sunt accepta; quia ergo per carnis desideria Decalogi mandata contempsimus, dignum est, ut eamdem carnem quater decies affligamus.* Similiter præcepta Decalogi quatuor præcipuè modis transgredimur, scilicet *cogitatione, ore, opere & remissione*; justum igitur est, ut quadruplicatam pro quolibet præcepto pœnitentiam agamus.

Alia ratio.

5. Considerari quoque hoc loco potest, quod ex quo peccata per totius anni decursum in fidelibus inundentur, justum fuerit, ut tempus aliquod determinaretur, in quo ad purificandum Christianorum corda à contractis quolibet anni tempore maculis universalis quædam institueretur pœnitentia, quod efficaciter oratio illa probat, quam prima Dominica Quadragesimæ in Ecclesia legimus; ita enim ibi dicitur: *Deus, qui Ecclesiam tuam annua quadragesimali observatione purificas.*

Quatuor temp. ob quem finem instituta.

6. Sunt insuper alia ab Ecclesia instituta Quatuor temporum jejunia, de quibus quidem in primis dici posset, illa ob aliquod interesse nostrum instituta fuisse, id est, ob finem & lucrum temporale, quod per illa impetrare nitimur, quia per illa videmur divinam implorare velle misericordiam & Providentiam, ut liberalem nobis concedat messem aut vindemiam, vel ut agros & vineas nostras fœcundet; aut verò propitiam nobis aeris & temporum anni temperiem tribuat. Verumtamen S. Antonius de Padua hæc jejunia ad primitias Deo ab Israelitis debitas relationem dicere censet. *Has primitias Ecclesia non solùm ad fructus, sed etiam ad tempus voluit ampliare, & ideo statim quod juxta quatuor tempora anni, videlicet ver, æstatem, hyemem & autumnum, quatuor temporibus homines jejunarent, & in qualibet vice tribus diebus, juxta numerum trium mensium, in quolibet præmissorum temporum contentorum, & sic sunt duodecim jejunia, juxta numerum tot mensium.* Hocque assertum suum authoritate Innocentii in sermone, qui incipit: *Tu cum jejunas*, confirmat. Idem verò S. Antonius in hoc quatuor temporum jejunio alium quemdam finem considerat ad animarum salutem ordinatum. *Advertendum tamen*, inquit, *quod Ecclesia tradidit hæc quatuor jejunia quatuor temporum ad quatuor humores, quibus in quatuor prolabimur vitia, temperandos: Nam in vere dominatur sanguis, quo homines ad luxuriam stimulantur; in æstate cholera, quæ ad iracundiam excitantur; in autumno melancholia, quæ ad acediam, sive mæstitiam inclinantur; in hyeme phlegma, quo ad pigritiam applicantur; ad horum quatuor humorum effectum comprimendum, spiritualis medicina voluit in anno Ecclesia hæc quatuor tempora jejunari.*

S. Ant. Paduan. ibid.

Cur Quadrag.

7. S. Leo Magnus autem, dum causas inquirit, ob quas abstinentia quadragesimalis instituta omnibusque præcepta fuit, in serm. 4. de Quadrag. ita scribit: *Magna divinæ institutionis salubritate provisum est, ut ad reparandam mentium puritatem, quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas & pia opera redimerent, & jejunia casta decoquerent.*

S. Leo ser. 4. de quadrag.

40. Ideo ut perveniatur ad salutem.

8. D. Chrysologus ad hujus quadragenarii numeri mysteria se reflectens, considerat, quòd totidem, id est, quadraginta dierum spatio aquæ diluvii mundum universum à suis sordibus purificaverint: *Cùm mundus intra generis humani primordia perdefienda nefando vitiorum squalore sordesceret, & totus crimi-num fœteret horrore, ac penè ipse iniquitatis suæ fumo fuscare cœli tantam contenderet claritatem, quadraginta diebus ac noctibus expiaturus terram cœlestis imber effunditur, ut quia pereto sibi mundus, quod factus fuerat, jam debebat, gauderet tali baptismate se renatum*; & paulo post aptius ad propositum nostrum pergit dicere: *attendite, quantus sit quadragenarius numerus iste, qui & tunc cœlum terris aperuit abluendis, & nunc fonte baptismatis orbem totum pandit gentibus innovandis, meritò nos quadraginta diebus per jejunium currimus, ut perveniamus ad fontem baptismatis ac salutis.*

S. Chrysol. serm. 166.

Huic observationi parum dissimilis est illa, quam S. Ambrosius ad easdem diluvii aquas alludens, his verbis adducit: *Tot diebus aquas abyssi effusas esse meministi, & tot jejunio dierum sanctificatæ Prophetæ refusam cœli sensisis esse clementiam.*

S. Ambr. l. 4. in c. 4. Luc.

Quadr. celebrat qui à vitiis abstinet.

9. S. Anselmus textum illum Apostoli ad Titum: *Sobriè & justè vivamus &c.* exponens, nos omnes totius vitæ nostræ tempore ad quadragesimam observandam obligatus esse, nititur ostendere, id est, quovis tempore nos adstrictos esse, ut à peccatis abstineamus: *Hanc abstinentiam in tempore præsentis vitæ, velut in Quadragesima, debemus omnes observare, jejunium enim magnum & generale est abstinere ab erroribus & illicitis sæculi voluptatibus, ut abnegantes impietatem & sæcularia desideria, sobriè, justè &c.* tandem verò abstinentiam hanc quadragesimalem in peccatorum vitiatione consistere finaliter concludit: *In hoc igitur sæculo quasi quadragesimam abstinentiæ celebramus, cum ab impietate & illicitis voluptatibus abstinemus & vivimus.*

S. Ansel. in c. 1. epist. ad Tit.

10. S. Augustinus de hoc tempore tractans, illud præ quovis alio anni tempore, ad vivendum in divinæ legis observantia aptius esse contendit, ac proinde Ecclesiam non sine causa hæc verba sæpiùs repetere. *Ecce nunc tempus acceptabile*; porro verba ipsissima S. Augustini hæc sunt: *In his præcipuè diebus ad implendam Domini voluntatem accendimur, quando maximè per abstinentiam voluptas carnis extinguitur.*

S. August. serm. 64. de temp.

40. ut vitia caveantur.

11. S. Ambrosius pariter nos monet, ut à cibis simul & à peccatis jejuniorum tempore abstineamus; Dicit enim: *Hæc voluntas est Domini, ut jejunemus à cibis, pariter & à peccatis: abstinentiam indicamus corpori, ut à vitiis magis animam abstrahere possimus, frænum quoddam est luxuriantis animæ corpus exhaustum*: Paulò post verò errorem detegit illorum, qui à cibis quidem abstinent, inordinatis verò appetitibus fræna laxant: *Quisquis jejunat, & peccat, lucrum escarum fecisse videtur, non salutis*: nam ut bene S. Augustinus observat, multi pagani jejunant quidem, & tamen viam cœli ignorant; multi etiam Judæi, experientiâ teste jejunia observant, & tamen extra salutis viam consistunt, & ideo nihil

S. Ambr. c. 1. serm. 41. in dic. 1. quadr.

S. Aug. l. 9. tr. 10. de mil. jejun.

inde proficiunt, jejunia enim, ut supra diximus, eo fine sunt instituta, ut indomitum corporis nostri equum edoment, ne in præcipitium nos agat, adeoque animæ nostræ salutem, improborumque morum emendationem pro fine respiciunt, quem qui jejunando non assequitur, frustra jejuniis maceratur. Optimè igitur Ecclesia in Collecta Fer. 6. Cinerum in hunc modum Deum precatur: *Inchoata jejunia quæsumus Domine benigno favore prosequere, ut observantiam, quam corporaliter exhibemus, mentibus etiam synceris exercere valeamus.*

Or. fer. 6. Cin.

Alia causa cur Quadrag. instituta. Commun. Paschalis.

12. Sunt & aliæ causæ, ob quas jejunium Quadragesimale institutum fuit: Ex quo enim Ecclesia omnibus fidelibus, ut semel in anno, hoc est, in solemni celebratione Paschatis Resurrectionis, ad sacramentum Altaris sumendum accedant, præcipit, jejunium Quadragesimale eidem sacræ Communioni præmitti voluit, ut per illud mondentur & purificentur corda & conscientiæ eorum, ut tam digno sacramento sumendo apti convivæ fiant. Unde S. Leo Magnus inquit: *Quia non desinit antiquus hostis tunc maximè contra Christi membra sævire, quando ab eis sunt celebranda sacratiora mysteria, meritò doctrina Spiritus Sancti hac eruditione imbuit populum Christianum, ut ad Paschale festum quadraginta dierum continentia se præparet.*

S. Leo serm. de quadr.

Quadrag. cur verno tempore instituta.

13. Ingeniosa est illa certi cujusdam Authoris observatio, qui in ea persistens opinione, quod mundus verno fuerit tempore conditus, considerat, quod eodem tempore, quo Quadragesima à nobis celebratur, primi Parentes nostri per vitium gulæ non solùm seipsos magno fecerint pœnæ reatu obnoxios, verùm etiam transgressioni ipsorum debita supplicia ad universam transmiserint humanam posteritatem. *Patres nostri comederunt uvam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt*; ac proinde jure merito convenit, ut eodem quoque tempore pœnas nobis exinde debitas diluamus: Etenim si Protoparentes nostri impositam illis abstinentiam & jejunium rite, ut debebant, adimplevissent, utique nulla nos jejunii observandi obstrinxisset necessitas.

Ezech. 18. v. 18.

Ut sit utile jejun. modus præscribitur. *Chrysost. h. 8 in Gen.*

14. D. Chrysostomus autem modum nobis præscribit, quo jejunium hoc nobis utile & fructuosum facere valeamus: *Omnis*, inquit, *nostra cura sit in animarum salute, & quomodo poterimus lascivias carnis refrænare, ut verum probemus jejunium; jejunium autem dico abstinentiam à vitiis; etiam abstinentia à cibis propter hoc recepta est, ut vigorem carnis refrænet, & equum moderanti facilè parere faciat.* Etenim nisi hunc ex jejunio fructum assequemur, ad quid nobis utile erit jejunium? *Quid prodest abstinere à cibis*, inquit S. Ambrosius, *& errare peccatis & castigare corpus inediâ, & mentem exercere nequitiâ? inutile & inane est tale jejunium, quod inediâ membra debilitat, & animam à perditione non liberat.*

S. Ambr. serm. 41.

Quadr. Finis multos lætificat sine peccatorum fine. *Chrysost. h. 37. ad pop.*

15. D. Chrysostomus proinde non immeritò acriter reprehendit nonnullos, qui se magnam Quadragesimæ partem transegisse, & sacro Paschati viciniores factos se esse lætantur, non considerantes interea, an finem, ob quem illa est institota, verè & cum effectu sperato fuerint assecuti: *Multos video gaudentes & inter se dicentes: vivimus, superavimus, jejunii dimidium profligatum est; tales autem hortor, non propterea gaudere, quia profligatum sit jejunii dimidium, & tunc exultare; hoc enim voluptate dignum, hoc est id quod quæritur, & propter quod facta sunt omnia, ut defectus nostros corrigamus, nec tales exeamus de jejunio, quales jejunium ingressi sumus: sed abluti, & omni mala consuetudine deposita, sic sacram agamus solemnitatem.*

Quadrag. Tempus pugnæ.

16. Quænam obsecro causa est, quod specialiter hoc tempore vehementiores nobis accidant Spiritus infernalis tentationes? Nimirum quia plus industriæ hoc tempore adhibemus, ut Deo per puram & immaculatam conscientiam placere valeamus, atque ideo utilissimo hoc abstinentiæ quadragesimalis remedio plurimum indigemus; Unde S. Bernardus ait: *Hodie sacrum Quadragesimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Christianæ; nemo ergo in umbra jaceat, nemo pugnam detrectet, in aciem eundum est.*

S. Bern. ser. 1. in c. jeju.

In Quadr. plus Dæmon tentat. *S. Ambros. serm. 25. Chrysolog. ser. 13.*

17. S. Ambrosius, ut Discurso 12. diximus, jejunium castra appellat militaria, illiusque nomenclaturæ hoc assignat mysterium: *Stationes vocantur, quòd stantes & commorantes in eis, inimicos insidiantes repellamus; castra planè sunt jejunia Christianis. Ecce tempus*, inquit D. Chrysologus, *quo miles procedit ad campum, recurrit ad Dei jejunia Christianus*; Necesse est igitur, ut ærugo ab armis deteratur, & adoriamur certamen, quia ut etiam S. Leo monet, infernus quadragesimali tempore, plus quàm aliis totius anni diebus in perniciem nostram arma sumit. *Adversarii acriori insidiantur astutiâ, scientes enim agere nos sacratissimos Quadragesimæ dies, in quorum observantia omnes præterita desidia castigantur, omnes negligentiæ diluuntur, ad hæc totam vim suæ malignitatis intendunt, ut celebraturi sanctum Pascha Domini, in aliquo non inveniamur indigni, & unde nobis obtinenda erat propitiatio, inde contrahatur offensio.*

S. Leo ser. 1. de quadr.

Subtrahunt se non pauci à jejunio.

18. Reprehensibilis quoque est multorum fidelium transgressio, qui licet jejunia servare possint, illa tamen vel non adimplent, vel vano timore seducti, id se minimè facere posse existimant. Apud Jeremiam legimus, hunc Prophetam die quadam jussum Dei accepisse, quo ut totam Rechabitarum progeniem in conclavia quædam templo contigua congregaret, & ad propinandum illis vinum bibendum invitaret, præcipiebatur; Prophetam quoque omnia prout jussus fuerat, ritè adimplevisse constat ex illis ejus verbis: *Apposui coram eis scyphos plenos vino & calices; & dixi ad eos: Bibite vinum.* Illi autem id facere liberè detrectarunt, dicendo: *Quia Jonadab Pater noster præcepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri, usque in sempiternum, obedivimus ergo voci Jonadab Patris nostri.* Enimverò certissimum est, quòd præceptum hoc à Jonadab posteris suis impositum illos minimè ad culpam sive ad pœnam obligaverit, & tamen illud unà cum filiis & uxoribus per trecentorum annorum decursum exactissimè observarunt, in ejusque observantia ad decrepitam usque ætatem sani & incolumes vixerunt; Quod factum profectò multos condemnat Christianos, qui vano timore fascinati & perculsi, à jejunio se Quadragesimali per varios quæsitos prætextus subtrahere quærunt. Unde S. Petrus Damianus hanc historiam ponderans ait: *Forsitan inquies, dolet caput, languet stomachus? hæc sunt emplastra mollium, satis mutra hæc cernitur excusatio, cum ægros aqua frequenter refoveat, & vinum frequenter occidat.* Sed ex quo Jeremias ex jusso Dei vinum illis obtulit, & ad bibendum invitavit, cur non Prophetæ obtemperaverunt vinum præsentanti? aut verò ex quo se contra Dei jussa contumaces exhibuerunt, cur à Deo non fuere pœnis condignis mulctati? Sed potius Deum audiverunt dicentem eis: *Pro eo quòd obedistis præcepto Jonadab Patris vestri, propterea hæc dicit Dominus: Non deficiet vir de stirpe Jonadab stans in conspectu meo cunctis diebus.* Porrò S. Petrus Damianus inobedientiam hanc eximiâ laude dignam, summéque virtuosam fuisse asserit, dicens; *O felix inobedientia, quæ tanti judicii*

Jer. 35. v. 2. &c.

S. Petrus Dam. l. 6. c. 23.

judicii digna fuit habere praconium, enim verò in his, quæ secundùm indulgentiam permittuntur, magis placet sæpè discipulus, si jussionem simpliciter præterit, quàm si promptus obedit.

Abul. t. 3. car. 184. col. 1. l. E. Gentiles sæpè jejunant, quid Christiani?

19. Abulensis de paganis & gentilibus ita scribit: *Apud quosdam gentiles bene de Deo sentientes erat jejunium, scilicet illos, qui de Deo credebant, quia est, & quia remunerator est*; ut patet in Ninivitarum exemplo. In Historia progressuum fidei in regno Tunchino scribitur, Patres Societatis Jesu nullam in jejuniis Neochristianis persuadendis & imponendis reperisse difficultatem, maximè in commendando illis Quadragesimali jejunio, quia à Prædicantibus suis edocti, idolorum suorum honorem toto anno jejunabant, à carnibus pariter ovisque & piscibus totaliter abstinentes. Quis igitur hæc legens vel audiens Christianorum non obstupescat ignaviam? Ergone possibile est, quòd Dæmones, qui in falsis Deorum simulachris se adorari faciunt, tot habeant in honorem suum sequaces, licèt eorum abstinentia fame sempiternâ remuneretur: *Famem patientur ut canes*; Deus autem adeo paucos inveniat fideles, qui temperantiam Quadragesimalem fideliter observent, cùm tamen illis, quod mensæ æternis deliciis refertæ accubituri sint in sempiternum, sanctè promittat? Rechabitæ traditioni cuidam antiquæ ab ipsorum majoribus illis traditæ adeò exactè obedierunt, illamque in tanta habuerunt veneratione, ut omnes sibi ad dies vitæ suæ vinum rigidissimè interdixerint; & nos traditionibus Apostolicis, ritibus & præceptis Dei & Ecclesiæ matris nostræ, jejunium nobis in beneficium animæ nostræ, sub æternæ damnationis reatu imponentibus rebelles erimus?

Ignoranter Jonathas abstinentiam transgressus. S. Ambros. ser. 5. D. I. quad.

20. S. Ambrosius supplicium mortis quod Saul de filio suo Jonatha, eò quòd præceptum abstinentiæ à patre suo intimatum populo ignorans unicam tantùm mellis guttulam gustasset, sumere voluit, considerans, ait: *Videte, quanta sit resoluti culpa jejunii, qua non nisi sanguinis effusione punitur; & si ignorans Jonathas indictum à Patre jejunium, quia resolverit, morti addicitur, qui sciens indictum à Christo resolvit, quid meretur?*

Deus falli non potest à dolosis. Naz. ep. 1.

21. Nazianzenus Eleusium Præfectum, magnum cæteroquin amicum suum, eò quod ipsum jejunium ab Ecclesia fidelibus imperatum non observare intellexisset, graviter reprehendit, dicens: *Legibus injuriam facis Judex, qui non jejunas, & quomodo leges humanas servabis, qui divinas contemnis, & pro nihilo ducis?* Quot sunt qui à Medicis & Confessariis, per allegatas coram illis excusationes & prætextus à quadragesima se eximendi licentiam obtinent, quæ tamen utique à Deo numquam approbabitur, aut subscribetur.

Dispensatio multis æternam causat mortem.

22. Nemo est, cui ignotus sit Cleopatræ dolus, quo victori suo per illatam ei mortem illusit, cui canistrum quoddam ficubus plenum, & sub eis anguem venenosissimum reconditum submisit, qui de ficubus gustare volens ab angue seu aspide morsum lethalem accepit: quot sunt, qui sub variis prætextibus se à jejunii obligatione eximi petunt, idque non tam suadente necessitate, quàm ob adversionem, qua jejunium execrantur, & fugiunt, quibus dum dispensatio in jejunii lege indulgetur, quasi dulces ficus accipiunt, *sed latet anguis*, ille nimirum ipsissimus serpens, qui Evam primam matrem nostram ad transgrediendum abstinentiæ præceptum induxit, hicque illis mortem æternam conciliat, imò etiam nonnunquam Deo ita in pœnam gulæ ipsos exstimulantis juste permittente, mortem temporalem: *Mors in olla*; & quidem de morte æterna nimis manifestum est hanc illos sibi adsciscere, qui in deserto Quadragesimæ non quadraginta annorum, sed dierum duntaxat, jejunii pertæsi & impatientes, carnes Ægypti avidè nimis desiderant, *& sedere super ollas carnium appetunt.*

4. Reg. 4. v. 40. — Exod. 16. 3

Dispensatio licentia ad infernum.

23. Narrat author quidam Albertum Magnum cuidam, quocum in beneficiorum pluralitate admittenda sine justa causa dispensatum fuerat, dixisse: *Ivisti priùs ad infernum sine licentia, nunc ibis cum licentia*: quod idem iis quoque dici posse videtur, qui per licentiam, sine justa & legitima causa obtentam, jejunii legem prævaricantur.

Tob. 6. v. 2. & 3. Quadrag. Pavescentes Raphaelem accedant.

24. In libro Tobiæ, sanctum Tobiam juniorem viso pisce perterritum fuisse legimus: *Ecce piscis immanis ad devorandum eum, quem expavescens Tobias clamavit: Domine invadit me*: Angelus autem Domini depulsâ ab ejus corde omni inani formidine, consolatus est eum, piscemque hunc occidere, & interiora illius viscera ad restituendum decrepito parenti cæco visum oculorum adhibere jussit: Huic Tobiæ hodie multi similes inveniuntur, qui dum se prolixo quadragesimalis jejunii tempore piscibus continuò nutriendos esse considerant, expavescunt, quibus omnino necessum est, ut ad Raphaelem Archangelum, qui Medicina Dei appellatur, confugiant, sicut usq; jejunium istud, ut jam probavimus, in animæ pariter & corporis remedium institutum esse; illiusque fel, id est, jejunandi difficultatem, tametsi gustui naturæ amara sit ad acquirendum Dei lumen, & ad Sathanam, qui hactenus in perniciem nostram solutus fuit, fortiter alligandum efficaciter servire considerent. *Fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum.*

Tob. 6 v. 8.

Quadr. tempore commodissimo.

25. Et quidem Medicina isthæc à cœlesti Medico nostro priusquam nobis propinaretur, per rigorosissimam quadraginta dierum & quadraginta noctium esurialem diætam, absque ullo cibo & potu, in media quasi hyeme, id est, immediatè post Epiphaniam superatam, degustata fuit: cùm tamen sancta & discretissima mater nostra Ecclesia eamdem nobis medicinam benignissimo tempore, id est, ineunte vere præscribat, exceptisque carnibus, ovis & lacticiniis omnes alios cibos, nec non præter unicam completam in die refectionem, etiam collationes vespertinas, per consuetudinem paulatim introductas clementer permittat. Unde S. Hieronymus ait: *Nos unam Quadragesimam ex traditione Apostolorum toto anno, tempore nobis congruo jejunamus.* Imo Salvator noster ostendere nobis diu ante voluit, quod non solum ipse, sed & alii diu ante ipsum, licet puri homines & mortali hac carne amicti essent, jejunium quoddam æquè rigidum, ac suum fuit, gratia Dei mediante sufferre potuerint. Unde S. Gregorius ait: *Hinc est, quod leges, & Prophetia & Evangelium jejunia commendant; nam Moyses ut legem mereretur accipere, quadraginta dierum numero jejunavit; Elias, ut Jezabel manus evaderet, quadraginta diebus in unius cibi fortitudine in Oreb Dei montem pervenit; ac Redemptor noster per quadraginta dies in Eremo jejunans, nullum omnino cibum sumpsit.* At verò, ut D. Nazianzenus ait: *Ille totos quadraginta dies à cibo abstinuit, utpote Deus, nos autem ad virium nostrarum modulum, jejunium attemperavimus.*

S. Hieron. ad Marcel. — S. Gregor. l. 2. in c. 4. Reg. — Naz. or. in sanct. lavac.

Præter carnes omnes cibi concessi. S. Ambr. l. 4. in c. 4. Luc.

26. In hujus quadragenarii numeri honorem, ut S. Ambrosius ait: *Tot annos in eremo constituti Patres panem Angelorum consecuti sunt, nec antequam mystici numeri tempus explerent, terram repromissionis intrare meruerunt.* Ipsi unico duntaxat ferculo cibati per quadraginta annos aquam biberunt: nos autem per quadraginta tantùm dies privamur carnibus, ovis & lacticiniis, aliis cibis in plena potestate nobis relictis. Idem quoque S. Ambrosius ser. 31. in Domin. 1. Quadr. optimè notat, quod tametsi filii Israel in deserto mannâ refecti fuerint, non tamen ob id per quadraginta illos annos jejunare desierint: *Ego dico,*

illos non nisi abstinentia tunc vacasse; atque ideo cælestis alimonia gratiam meruisse. D. Chrysologus quoque hunc popoli Hebræi victum, qui per quadraginta annos pastus fuit, hac phrasi circumscribit: *Panificus in Eremo pavit imber, blando rore esurientibus cælestem præbuit, & evexit annonam, quadraginta diebus (n. 13.) terram promissionis exploratio missa divinitus circuivit, ut hic sacratus numerus promissas Israeliticum populum evocaret ad terras, qui nos quadragenariis jejuniorum cursibus evocat & perducit ad cælum.* Huic valde conformis est considerabilis illa Alcuiol in cap. 8. Geneseos habita observatio dicentis: *Post quadraginta dies Noe fenestram aperuit, significans jejunantibus cælum aperiri.*

Chrysol. serm. 166.

Alcuin. in c. 9. Gen.

Delicati Observatores Quadrag.

S. August. app. de div. serv.

27. Enimverò notanda nobis hoc loco est insignis quædam S. Augustini doctrina, contra illos, qui in Quadragesima austeritatem jejunii per varia ciborum quadragesimalium condimenta & peregrinos sapores evadere, seu mitigare contendunt: *Sunt quidam*, inquit, *observatores Quadragesima delitiosi potiùs quàm Religiosi, exquirentes novas suavitates, magis quàm veteres concupiscentias castigantes, qui pretiosis, copiosisque apparatibus fructuum diversorum quorumlibet varietates & sapores superare contendunt.*

Cur Paulus Timotheo vinum permiserit.

28. Superest nunc, ut illis, qui à jejuniorum observantia se excusant, aut ab eadem se subtrahunt, per nonnullorum servorum Dei, qui in jejunando rigidissimi fuerunt, exempla manifestè ostendamus, jejunia nostra illis longè moderatiora, adeoque difficilia non esse, siquidem hi, qui in eadem nobiscum naturæ & carnis fragilitate vixerunt, tanta cum austeritate in iis sese exercuerint. Celebris est in primis illa S. Bernardi super licentia modicum vinum ob stomachi languorem bibendi, Timotheo à S. Paulo concessa ponderatio: Dicit enim: *Attendere debent primùm quidem Apostolum minimè sibi ipsi rem hujusmodi suadere, sed nec discipulum æquè exposcere sibi; Deinde non Monacho hoc imitari, sed Episcopo, cujus vita tenera adhuc & nascenti Ecclesiæ pernecessaria esset;* Descendit demum ad personæ illius, cui D. Paulus modicum vini potum suadebat, considerandam qualitatem, & ait: *Timotheus hic erat; Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eum, si vis, etiam auro, & poto balsamo.*

S. Bernard. ser. 30. in cant. v. fin.

Quorumdam Monachorum rigida jejunia, librato prandio.

S. P. Dam. opusc. 15. c. 8.

29. S. Petrus Damianus nonnullos olim Monachos fuisse refert, quoad perfectam jejunii observantiam adeò sollicitos & circumspectos, ut continuò in cellis suis bilances habuerint, ad ponderandam cibi, quo alendi erant, quantitatem: *In diebus jejunii, quia unusquisque frater lances habet in cella, illis semper librat, quod sibimet cœnaturus apponat;* quibus verbis non de collatione, sed de prandio loquitur, id est, de unica in die refectione, quandocumque illa sumatur, sive in meridie, sive vesperi.

Exempla.

30. De S. Elphego Cantuariensi Archiepiscopo Osbertus in ejus vita admirabilem quamdam refert circumstantiam, ex qua rigida ejus in cibis parsimonia evidenter colligitur: *Cum pransurus*, inquit, *ad mensam intraret, tam vacuus ferè à mensa surrexit, quàm accesit; Unde corpus illius tanta extenuatum est macie, ut cum manus cum sacramentu tensas in altum porrigeret, per medias palmarum juncturas claritas æris perspici posset.* De B. Catharina Adorni Genuense scribitur, quod viginti tres Adventus, & totidem Quadragesimas sine ullo adhibito cibo transegerit, hoc solùm excepto, quod nonnunquam calicem aquæ solius, cui modicum aceti & salis admixtum erat, epotare consueverit.

Cum aviditate pane vesci culpabile.

31. In vita magni illius servi Dei Joannis Baptistæ Vitelli Fulginatis legitur, quod ad eum usque abstinentiæ gradum pertigerit, ut anxios in se scrupulos sæpè perseoserit, an sibi pane ad satietatem vesci in prandio liceret, quem tamen scrupulum, postquam in S. Vincentio Ferrerio in personis spiritualem vitam sectantibus, ne quidem pane satiari velle, specialem quamdam Dæmonis tentationem esse legit; Idem quoque dicere solitus erat, hominem etiam hunc tantæ sobrietatis actum exercendo facilè delinquere posse, si nimirum panem illum nimia cum aviditate sumpserit. Unde S. Bernardi consilium est: *Aridum porta corpus tuum propter desiderium cælestis regni, ut impleas quod scriptum est in Psalmo: sitivit anima mea ad Deum, quàm multipliciter ei caro mea; caro enim tunc Deum sitit, quando per jejunium abstinet & arescit.*

S. Bern. serm. de mod. viv. c. 24.

Ob speciale jejun. S. Francisc. Stigmatibus insignitus.

32. S. Franciscus de Assisio tunc vel maximè à Christo sacris fuit stigmatibus insignitus, quando præter quadragesimam ab omnibus fidelibus observari solitam, duas insuper alias quadragesimas, unam in Assumptæ Beatissimæ Virginis, alteram in S. Michaëlis Archangeli honorem jejunando absolverat. Multos quoque alios sanctitate & miraculis conspicuos Dei servos in abstinentia & jejunio rigorosissimos fuisse legimus.

Jejunio insignes.

S. Naz. or. de paup. amor.

33. Sic enim S. Petrus Apostolorum Princeps, Nazianzeno attestante solis vescebatur lupinis. Primi fideles, quos S. Marcus in Alexandria Evangelio compararat, pane & aqua, sale & hyssopo contenti vivebant, S. Simon Stylites quadraginta integris diebus columnæ assistens sine ullo cibo & potu dimorabatur, ut Theodoretus refert, quòd idem Simon Salus, S. Macharius, & S. Gerasimus præstitisse leguntur.

S. Hieron. ep. 14. ad Marcell.

34. S. Hieronymus in Epistola quadam ad S. Marcellam scripta de Asella ita scribit: *Jejunium pro ludo habuit, inediam pro refectione, & cum eam non vescendi desiderium, sed humana confectio ad cibum traheret, pane, sale, & aqua frigida concitabat magis esuriem, quàm restinguebat.*

Proverb. abstinentissimi Hosii.

35. Stanislaus Rescius in vita Cardinalis Hosii cap. 19. de hoc venerabili Cardinali scribit, quod ex quo jejunia Ecclesiæ semper solitus fuit observare, in decrepita senectute sua Medici difficulter ei persuadere potuerint, ut in cibis Quadragesimalibus secum dispensaret: Dicere enim solitus erat: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram;* quibus verbis innuere volebat, quòd tam Deus, quem Patris loco, quam Ecclesia, quam velut matrem colebat, per jejunii observantiam à nobis honorari desiderarent.

Exempl. *Ann. Cbr. 1137. c. 6. n. 2.*

36. In Annalibus Cisterciensibus de Roberto Ubitihicensi Anglicano scribitur hisce verbis: *Multa ejus fuit abstinentia, ita ut à mensa nunquam satiatus surrexerit, & in quadragesima pane tantùm & aquâ uti consueverit; accidit quodam Paschali tempore, ut extincto & prostrato appetitu, cibis appositis vesci non posset, cumque frater, qui ministrabat ei, diceret: Quare non comedis Pater? ille respondit: si haberem panem avenaceum butyro illitum, fortassis inde mihi vesci liberet: attulit ergo frater ille panem hujusmodi, sed vir Dei animadvertens se pusillum concupiscentia indulsisse, vehementer expavit, & severus ac rigidus in seipsum vindex, gustare inde noluit, planeque jejunus permansit; cibum autem illum jussit ad Monasterii fores dari, ubi tunc erat juvenis quidam splendidâ facie, qui eum cum una scutella accepit, & mox evanuit; Loquentibus autem illis de oblata scutella, subitò ea decidit in mensam coram Abbate; erat enim Angelus Domini, qui Eleemosynam viri Dei de cælo missus acceperat.*

TRACTA-

TRACTATUS II. DE ADULATIONE.

DISCURSUS DUODECIM.

Iscursus I. Inimicus infernalis primus adulationis author & instrumentum fuit, ideoque vitium hoc diabolicum esse ostenditur.

II. Dæmon per hoc vitium, eos, qui perfectiores & sanctiores sunt, quantum potest, seducere satagit.

III. Adulatio oleo, simiæ, pesti, echo, umbræ & speculo assimilatur; Unde nonnullæ adulatorum proprietates examinantur.

IV. Adulator per adulationes laudatum in vitiis fovet, suisque culpis magis magisque illaqueat.

V. Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus virtuosi esse appareant, alienasque virtutes contemnunt, severè puniuntur.

VI. Adulationis dulcedo tametsi animam vulneret, mortemque eidem inferat, omnibus tamen placet.

VII. Longè melius est à detractoribus ea corrigi, reprehendi, injurias pati, maléque tractari, quàm ab adulatoribus decipi.

VIII. Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tanto magis ejus exprimatur malitia, secúmque hypocrisim subinfert; Et ideo quantum Christo abominabilis sit, ostenditur.

IX. Adulatores reipublicæ perniciosos multarumque ruinarum causas, & primam idololatriæ originem esse demonstratur.

X. Adulatio proprium lucrum & interesse loco objecti habet.

XI. Adulatores magni à Principibus æstimantur, utpote quorum intellectum excæcant & veritatem abscondunt, quæ à paucis Principibus libenter auscultatur.

XII. Multa considerantur damna, quorum adulatores causa existant. Variæ quoque illorum malæ, indignæ & viles qualitates; nec non quæ iis inferuntur severa supplicia, exponontur, & considerantur aliqua contra hoc vitium remedia.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Inimicus infernalis primus adulationis author & instrumentum fuit, ideoque vitium hoc diabolicum esse ostenditur.

THEMA.

Cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli. Apoc. c. 12. ỽ. 4.

Adulatio Angelum mutavit in Draconē.

1. ADulatio unum fuit ex primis vitiis, quo non solùm Angelorum in cælis candor, sed & innocentia humana in terris pariter commaculata fuit; hoc namque vitium pulcherrimum totius empyrei Angelum in horrendum transmutavit draconem; dæmon etenim sancto Joanni in Apocalypsi sub horrendi draconis specie exhibitus fuit. Unde ait: *Visum est aliud signum in cælo, & ecce draco magnus*; Enimverò quod magnam mihi admirationem conciliat, est, quod draco hic caudâ suâ tertiam stellarum partem, id est, magnam quamdam cælestis curiæ turbam in rebellionem post se traxerit; *Cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cæli*; Cur obsecro ad malitiæ suæ machinationem caudâ veluti instrumento, & non potiùs veneno vel cornibus usus fuit, cùm de eo dicatur, quòd sit habens capita septem & cornua decem? pro responsione reflectendum est ad canes, in quibus cauda particulariter admodum blandientis & adulantis continuò movetur; Unde de cane Tobiæ scribitur, quod occurrerit *blandimento sua cauda*; At verò S. Bernardinus Senensis aliud quoddam declarat mysterium, cur cauda adulationis symbolum existat: *Adulator*, inquit, *dicitur cauda, quia operit turpitudinem culpa, unde* Isaiæ 9. *docens: mendacium ipsi est cauda; Cauda quippe teguntur posteriora & turpia atque immunda, & hoc est proprium officium adulatoris.*

Tob. c. 11. v. 9. S. Bern. sen. 1. serm. de mul. men. a. 2. c. 3. Isaiæ 9. v. 15.

2. In Prophetia Ezechielis ejusdem Luciferi & sequacium ipsius apostasia nobis sub Assur nomine hisce verbis præfiguratur: *Rivos suos emisit ad universa ligna regionis, propterea elevata est altitudo ejus super omnia ligna*; Porrò Rupertus Abbas Luciferum illas apostatarum phalanges sub rebellionis suæ vexillum per adulationem sibi attraxisse existimat, hisce verbis: *Quia sapientiam suam multam effundendo universas Angelorum multitudines circumvenire laboravit, ut apud illos tamquam altissimus haberetur, & adoraretur ut Deus*; Cui proinde suisquoque adulationibus innumeræ Angelorum turmæ correspondeṙunt, prout ideo Rupertus scribit, ejusdem prænominati Prophetæ verbis utens, nimirum: *Æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei; Quia cunctos quidem Angelos per suam sapientiam decipere, & ad suum favorem deducere tentavit, sed adulati sunt ei tantummodo Spiritus illi, qui gloriam suam quærebant, non Dei.* Porrò Angelicus Doctor vitii hujus naturam hisce verbis insinuat: *Adulatio*, inquit, *est peccatum, quo aliqui supra debitum virtutis modum alios verbis vel factis delectare quærunt*, id quod Angeli perversi re ipsâ præstiterunt, quando omnium Angelorum pulcherrimo tanta impudentia adulati sunt, ut naturæ suæ sublimitatem sibimetipsi, non vero Deo Creatori suo attribueret, unde in eodem Ezechiele pariter de ipso scribitur: *Draco magne, qui dicis: ego feci memet ipsum.*

Ezech. 31. 4. Lucifer adulando apostatas fecit Angelos. Rup. Abb. l. 1. de vic. ver. c. 15. 2. 2. q. 115. art. 1. Ezech. 29. v. 3.

3. Quinimo neque humanæ naturæ innocentiam in sua quoq; infantia hoc eodem veneno inficere distulit; etenim versipellis & astutus ille hostis, ut Evam alloqueretur, formam sibi serpentis assumpsit. Porro cuncta alia animalia, ut Procopius scribit, jam pridem creata erant, quorum aliqua ad onera portanda destinata fuerant, ut equi & jumenta; alia ad nutrimentum nostrum serviebant, ut pecorum greges; alia denique ad recreationem nostram condita fuerant, prouti eo tempore serpentes, tunc enim, ut Moyses scribit, *Serpens erat callidior.* Et ideo præfatos author de Eva scribit: *Maximum solatium hauriebat ex serpente, quia mirabiliter varias res imitari poterat, nec non mirabiliter norat blandiri, & adulari, licet nobis nunc sit infestus.* Etenim hoc est astutus illius adulatoris artificium, quod ejus, quem decipere molitur, genio sese accommodare, eique se dextrè insinuare norit, ut ejus, quem adulatione sua circumvenire satagit, peccantem humorem per confictas laudes adaugere possit; Et ideò quia protoparentes nostros status & conditionis suæ ampliandæ & sublimandæ avidos esse cognoscebat, nequiter iisdem persuasit, dicendo: *Eritis*

Adulando protoparentes decepit. Proc. inc. 3. Gen. Gen. 3. v. 5.

sicut

sicut Dii. Quibus in verbis illud adeo lubricum, tortuosum, & in omnem partem flexile animal adulatorem quemdam fraudulentum repræsentabat, in varias se se formas torquentem, volventem, & revolventem; *Eam ob rem,* inquit Procopius, *vel inprimis idoneus visus est Diabolo, ut eo ceu instrumento & organo abuteretur ad id malum, quod machinabatur,* adeoque machina unica, quâ inimicus infernalis ad ordiendum universi generis humani exterminium, usus est, sola adulatio fuit. *Solent semper familiæ destrui, & subverti ob domesticorum malitiam.*

Adulatoris linguam & cor possidet Dæmon.

P. Dam. l. 7. ad famul. princ.

4. B. Petrus Damianus optimè notat, Diabolum in lingua adulatrice esse haud secus, ac avicula quædam, quæ viridantibus arborum ramis insidens, dulciter canit: *Sæpè malignus spiritus velut avis in ramo arboris, sic in lingua ponitur adulantis, & tanquam per organum vasis, in vas virus infundit, quod lethaliter in audientis interiora transfundit.* Etenim tametsi verissimum sit, Dæmonem in omnibus animabus illis possessionem firmam capere, quæ culpâ sunt mortali coinquinatæ; Verumtamen in lingua & corde adulatoris, velut in centro suo singularissimè sibi complacere videtur, siquidem ex primis peccatis, quæ tum in cælo, tum in terra commisit, unum, idemque prouti probavimus, præcipuum adulatio fuit, eoque mediante impios in peccatis suis indies magis magisque stabilit & fovet; nam ut in

Ps. 10 v. 3.

Psalmo dicitur: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur.*

Serpens virginalem faciem habuit.

Bern. in dictiom. in v. Adulatio.

5. Non defuerunt sacri expositores, qui serpentem, protoparentes nostros tentantem, faciem præ se muliebrem tulisse existimarunt, tametsi in reliquo corpore speciem bestialem semper retinuerit; Cujus equidem author quidam antiquus hanc reddit rationem dicens: *Habebat faciem virginalem, & caudam cum reliquo corpore serpentinam, quia tales in facie & in præsentia videntur virgines, propter mel & blandimentum dulcissimæ locutionis; & in cauda, id est, in absentia habent serpentinam naturam punctionis, detractionis, & diffamationis.* Porrò in ea veritate, quâ Dæmon adulationis instrumentum esse dicitur, magìs utique confirmabimur, si id, quod sanctissimæ Virgini accidit, consideraverimus.

Erudit nos B. V. Maria qui adulatoriis delinimur.

6. Enimverò jure meritissimo sacratissima Dei Mater insigni hoc epitheto *Virgo prudentissima* ab Ecclesia sancta decoratur; siquidem in evitanda quavis humanæ adulationis umbra, prudens & cauta fuit; legimus etenim, quòd quando Archangelus eidem apparuit, *turbata est*; Cur ita? numquid familiaria & continua Reginæ Angelorum fuerunt Spirituum Angelicorum obsequia? cur igitur Angelo apparente turbari dicitur? Pro resolutione notandum id quod

Luc. 1 v. 29.

S. Lucas dicit, nimirum; *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio*; Porrò S. Gregorius Thaumaturgus Beatissimam Virginem Mariam hooc in modum discurrentem introducit: *Numquid Ave istud doloris mihi causa erit, sicut olim primæ matri Evæ blanda Divinitatis promissio? numquid per ironiam beatificatio & salutatio ista facta est?* Etenim probè sciebat, quod faver & astutus serpens illè *transfigurat se in Angelum lucis*! Et quia in humilitate sua velut in centro suo fundabatur, verba illa adulatoriè prolata fuisse apprehendebat; id quod à Cajetano circa hæc verba: *Turbata est in sermone ejus*, acutè notatum fuit; Etenim Angelus ei dixerat: *Gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus*; *Potest autem adulatoriè dici benedicta tu inter mulieres, & similiter blandiendo dici: Ave gratiosissima*; ac proinde tamquam Virgo prudentissima priùs salutationem istam examinare voluit: *Cogitabat, qualis esset ista salutatio*; ut per hoc

S. Greg. Thaum. hom. in Annu.

Cajet. in Luc. ibid.

unumquemque, qui laudibus vel adulationibus delinitur, erudiat, ut cautè sibi prospiciat, diligenterque examinet, an aliquod laudes illæ (de quibus cordialem intrinsecùs habere displicentiam debet) in se habeam fundamentum. *Consilium Mariæ fuit,* inquit Richardus à S. Laurentio, *ut quando laudamur, terreamur magis, quàm exultemus.* Tunc verò mens ejus pridem serenata fuit, quando Angelum audivit dicentem: *Ne timeas, invenisti enim gratiam apud Deum*; Siquidem ex hisce verbis salutationem istam & attributas sibi laudes ab omni prorsus adulatione procul abesse intellexit, quando se non apud homines, sed apud Deum benevolentiam sibi & gratiam acquisivisse audivit.

Rich. à S. Laur. l. 2. c. 3.

Distinguenda Diaboli versutia, & Dilecti vox.

Cant. 5. v. 3.

7. Per sponsam in sacris Canticis Anima quævis à Deo dilecta, vel etiam Ecclesia Dei intelligitur, quam proinde in Cap. 5. Canticorum hisce verbis alloquitur: *Vox Dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea.* Circa quæ tamen verba unicum mihi interrogandum occurrit, nimirum, quâ ratione sponsa hæc tanta cum certitudine & securitate agnoscere, & discernere hanc vocem potuerit, ut eam verè Dilecti sui, non verò alterius cujuspiam vocem fuisse dicere non dubitarit, maximè cum astutus ille inimicus noster, prouti jamjam monuimus persæpè *Transfiguret se in Angelum lucis?* Gilbertus Abbas dubietatis hujus nodum pulchrè nobis dissolvit, dum per os animæ hisce verbis loquitur: *Hæc mihi vox grata est, ad alias obsurdesco voces, ad hanc expergefacta sum.* Sed cur ita? Num fortè suavitate vocis Dilecti sui rapta & illecta fuit? Nequaquam, siquidem *vox ista strepitum potiùs quàm lenocinium edebat, Nam non solum vox illa dilecti erat, sed insuper etiam pulsantis.* Unde præfatus venerabilis Abbas ait: *Magna, fratres, prudentia sponsæ, & discretione Spirituum pollens, quæ sic distinguere novit inter versutias Dæmonum, & blanditias veras Dilecti: Vox*, inquit, *Dilecti pulsantis.* Cui expositioni consonat Chrysostomus hoc nobis post se monitum relinquens; dicit enim: *Blandiri, ut noceat, Diaboli est, corripere verò, ut prosit, Dei; quis autem alteri blandiri potest, & non nocere?* B. Petrus Damianus hunc Apostoli ad Romanos scribentis textum: *Non enim sine causa gladium portat*, considerans ait: *Frustra gladium non portat, si Dei minister est, qui mala facientes in ira vindicat; Diaboli procul dubio minister est, qui criminosos ac reprobos suaviter palpat; Et sicut Deo præbet obsequium, qui perversos ulciscitur, sic minister est adversarii, qui perpetrantibus iniqua blanditur.*

Gilb. Abb. serm. 41. in cant.

Chrysost. hom. 13. in Matth.

B. Petrus Dam. l. 2. ep. 11 Rom. 13 v. 4.

Constantius blandiebatur ut seducere posset.

D. Carth. in Apoc. c. 12.

8 Minister utique Diaboli & præcipuum ejus instrumentum Antichristus erit; Et quidem Dionysius Carthusianus Authorem quemdam citat; qui hunc Antichristum, terribile illud monstrum per infernalis Draconis caudam intelligendum esse asserit, quia sicut cauda pars ultima est corporis, ita quoque Antichristus ultimus persecutor erit, quem Dæmon adversus Ecclesiam suscitabat. S Ambrosius quoque ait: *Per caudam quæ finis est corporis, Antichristus intelligitur.* Hoc autem supposito, facilè causam & mysterium intelligetis, cur S. Hilarius Constantium Imperatorem, Arrianæ hæreseos fautorem, Antichristum denominaverit, quia nimirum hic Catholicos per viam adulationum & blandimentorum seducere, & ad partes suas attrahere plurimùm satagebat. Unde zelosissimus ille præfatus fidei nostræ defensor acriter dolens ita lamentabatur, dicens: *Pugnamus contra persecutorem faventem, contra hostem blandientem, contra Antichristum, qui non dorsa cadit, sed ventrem palpat; non contendit, ut vincatur, sed adulatur, ut dominetur.*

S Ambr. in glo. ibid.

S. Hil. lib. con. Const.

9. Per

9. Per mulierem illam, cui Draco insidiabatur :
Apoc. 12. v. 4. *Draca stetit ante mulierem*, non minùs quam per sponsam, quæ in sanctis Canticis dicit: *Vox dilecti mei pul-*
Cant. 5. v. 2. *santis*, sancta Dei Ecclesia intelligitur. At verò notandom est, quod quando fideles angustiis & adversitatibus infestantur, indicium manifestum sit, infestantem illum nequaquam Dæmonem esse, siquidem proprium illius est adulari & blandiri : at verò primogenitos Diaboli, id est, Antichristus, blandimenta pariter & tormenta ad homines pervertendos adhibebit; id quod S. Augustinus illa Geneseos verba : *Fit Dan coluber in via, cerastes in semita*, exponens, clarè hisce verbis attestatur, dum ait : *Fit Coluber in via, quia in præsentis vitæ latitudine eos ambulare provocat, quibus quasi parcendo blanditur : Sed in via mordet, quia eos, quibus libertatem tribuit, erroris sui veneno consumit; Fit cerastes in semita, quia quos fideles reperit, & sese ad cælestis præcepti itinera constringentes, non solùm nequitia callida persuasionis impetit, sed etiam terrore potestatis premit, & in persecutionis languore, post beneficia ficta dulcedinis exercet cornua potestatis.* Unde patet, quòd primò quidem Ecclesiæ per adulationem & blandimentorum lenocinia asperum & implacabile bellum movebit; eos verò, quos hac via locrari neunquam potuit, tyrannidis suæ intentatâ violentiâ horrendum in modum exercebit.

Antichristus blanditiis & tormentis seducere conabitur.

S. Aug. l. 3. de ben. fil. Iac.
Gen. 49. v. 17.

10. Observatione dignissimum est epithetum illud quod S. Matthæus ex peculiari S. Spiritus instinctu motus, adulationi tunc vel maximè attribuit, quando de Scribis & Pharisæis Salvatorem nostrum adulatoriis verbis circumvenire volentibus agit : hos enim cum dixisse retulisset: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, mox subjungit: *Cognitâ autem Jesus nequitiâ eorum.* Circa quæ postrema verba advertendum est, quòd Evangelista Adulationem non solùm generico nomine iniquitatis appellet, quasi quæ in se omne vitium contineat: Verùm etiam ob aliud quoddam innuendum mysterium *Nequitiam* nominet, ad insinuandum videlicet nobis, quod Adulatio singulariter vitium Diabolicum existat; Etenim *Nequitia* Etymologiam suam ab hac dictione *Nequam* deducit, quod propriissimum est Dæmonis Epithetom : Dicitur enim de illo: *Spiritus nequam assumit septem Spiritus nequiores se; Zizania filii sunt nequam; Contra spiritualia nequitiæ in cælestibus.* Unde Salvator Judæis improperat, dicens : *Vos ex patre Diabolo estis, & desideria Patris vestri vultis perficere*; Quænam autem est præcipua hujusce serpentis astutia? Audite hac de re S. Gregor. hisce verbis loquentem; *Intuetur*, inquit, *inimicus generis humani uniuscujusque mores, cui vitio sunt propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscit faciliùs inclinari mentem.* Enim verò probissimè incarnata sapientia in substantia verissimum esse sciebat, quod à Scribis & Pharisæis eidem laudis loco attribuebatur, nimirum quòd viam Dei somma cum sinceritate doceret : *Viam Dei in veritate doces* : ex alia verò parte quoque eos reverà non, prout loquebantur exteriùs, interiùs sentire cognoscebat, sed potiùs omnino oppositum. Unde Cajetanus ibidem ait : *Universa hæc laus ex adulatoria officina ad provocandum Jesum, ne timeat præferre Deum Cæsari, procedit.* Perversi etenim homines illi, Salvatorem nostrum laudum & gloriæ humanæ, naturæque popularis captandæ avidum, existimabant, ideoque eumdem illis blandimentorum lenociniis aggredi non dubitabant. Unde prudentissimè nos Sapiens admonet, dicens : *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.* Cujus rationem solidam adfert Hugo Cardinalis, dum ideo nobis cavendum esse ait, ne nos seduci patiamur, quia adulatores sunt nutrices Diaboli, lamiæ infernales. Alia quoque vice iidem Pharisæi quibus, quod filii & progenies diaboli essent, graviter improperat, coram ipso comparuere, dicentes: *Magister, volumus à te signum videre.* Ubi S. Paschasius ait: *Adulatoriè magis & fraude, quàm ex fide & religione eum Magistrum vocant.* Ejusdem quoque mentis Chrysostomus fuit, dicens : *Verba considera, quomodo adulatione sunt plena, putarunt assentatiunculâ illum allicere, qui modò adulantur, modo conviciantur, modo Dæmoniacum, modò Magistrum appellant* : At verò protinùs hoc sibi objectum ab ipso audiverunt improperium; *Generatio mala & adultera*: quod idem erat ac si exprobrando illis, dixisset : *Vos ex patre diabolo estis.* Idipsum Author Imperfecti dicere volebat, verba illa, *Erant Diaboli amatores*, glossando; manifestè enim se Diaboli filios esse declarabant, in pote cui mendacium & adulationis vitium proprium esse noscitur : *Non est veritas in eo, cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & Pater ejus.*

Matth. 22. v. 16. v. 18.
Adulatio nequitia appellatur.
1 Reg. 16. v. 14
Matth. 12. v. 45.
Joan. 8. v. 44.
S. Greg. l. 14 moral. c. 7.
Vitium proponit Dæmon ad quod est inclinatio.
Adulatio Pharisæorum.
Cajet. ibid.
Prov. 1. v. 10.
Hug. Card.
Matth. 12 v. 38.
S. Pasch. l. 6. in Matth.
Chrysost. hom. 44. in Matth.
Auct. Imp. Hom. 30.
Jo. 8. v. 44

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Dæmon per hoc vitium eos, quos perfectiores & sanctiores esse novit, quantum potest seducere satagit.

THEMA.

Quid mihi & tibi est Jesu Fili Dei altissimi? Luc. cap. 8. v. 28.

1. PRopositio isthæc, primâ quidem facie, æmula esse videtur Confessionis illius à S. Petro factæ, per cujus meritum Ecclesiæ primatum obtinuit, quando protestabatur, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi*; at verò sciendum est propositionem illam à fœtente quadam lingua, & ore infernali, nimirum à Dæmoniaco illo, qui sepulchra incolebat, fuisse prolatam, de quo dicitur : *Intraverunt Dæmonia multa in eum*: Verùm enimverò quid est, quod Spiritum hunc infernalem ad confessionem hanc edendam impulit? Num fortè vel invitus ad annuntiandum oriundo Messiæ adventum, Divinamque verbi filiationem contestandam coactus fuit? Minimè gentium, quin potiùs audite sagacissimam serpentis hujus astutiam, à S. Petro Chrysologo nobis detectam, qui ad eumdem serpentem conversus hisce eumdem verbis alloquitur: *Quid est diabole, quod trinâ tentatione provocabas ad lapsum, quem promissione regni, ut te adoraret, subdolus ambiebas, nunc tremens & miserandus prolaberis & adoras?* Fuit igitur ex mente hujus sancti Doctoris quædam Religionis fictio, non protestatio, nam *ut adulator, non ut devotus & obsequens hic adorat; credit infelix, ut eum, quem tentatione vincere, quem muneribus nequivit inflectere, posset adulatione pulsare.* Didacus Stella quoque Dæmonis, suam in corpore illo commorationem continuare ambientis, artem & fraudes detegit, dum ait : *Adulatione Dæmonium utitur, ut vel sic eum sibi sineret ibi manere*; indeque sequentem elicit practicam moralitatem: *sic multi adulantur Prælatis Ecclesiæ, ut sinant illos in suis peccatis & vitiis manere.* Porrò tametsi ille mendaciorum pater reverà id quod verum erat, diceret, ei tamen quod dixerat, fidem neutiquam adhibebat, siquidem eum Dei Filium esse nequaquam existimabat, *sed voluit illi adulari, ut in suam gratiam conciliaretur*; Hæc enim una est ex potentioribus machinis, quibus cum fallacissimus ille animarum delusor & seductor eos vel maximè, qui perfectissimi & sanctissimi sunt, circumvenire consuevit. Et ideo tametsi videri non immerito posset, quod quando deceptor ille Christum post rigoro-

Matth. 16 v. 16
Dæmon adulatione etiam sanctissimos aggreditur.
S. Chrysol. serm. 17.
Did. Stell. in Luc. ibid.
Multi adulantur Prælatis ut manere possint in vitiis.

rigorosum illud quadraginta dierum totidemque noctium jejunium, famelicum esse vidit, sumptis in manus lapidibus, eidem dixit: *Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant*; potiùs eidem suggerere debuerit, ut lapides in panes commutaret ad hoc ut extremæ famis suæ subveniret, quod tamen, ut Chrysostomus bene notat, neutiquam fecit: *Non dixit quandoquidem esurias, sed: si Filius Dei es, scilicet existimans, posse se aliquid per laudum blandimenta suffurari, idcirco non commemoravit esuriem, ne hoc ei quasi exprobrare & objicere videretur*; Hæc enim est adulatoris callida sagacitas, ut nunquam ejus cui adulari studet, defectus commemoret, sed potiùs eum ob virtutes, quibus præditum sese esse existimat, in Divorum Apotheosim canonizando inferat, ejusque inclinationi & genio sese pro viribus toto studio accommodet. Et ideo non obstante, quòd Christum Filium Dei esse non crederet, nihilominus quia totum id, quod in laudem ejus minimè resultabat, ei si proponeretur, displicentiam parere posse sibi persuadebat, ideo eidem solius filiationis Divinæ mentionem, eaque miracula proposuit & suggessit, quæ ad edendam & manifestandam Altissimi omnipotentiam servire posse sciebat: *Dolosâ adulatione palpando*, inquit Chrysostomus, *solius mentionem fecit dignitatis*; at verò quia dolus iste eidem pro voto minimè successit, *assumpsit eum in sanctam civitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te*. Ubi observanda est serpentis infernalis mira sagacitas, neque enim Filium Dei ad tentandum præcipitium exstimulandum esse censuit, nisi cum asserta securitate, quod per cælestis militiæ junctas manus in aere esset miraculosè suspendendus aut deportandus, hoc enim unicè nitebatur efficere, ut hoc modo in conspectu totius populi, cum ejusdem admiratione & applausu in sublime subvectus, vanam aliquam in semetipso conciperet gloriam, atque ab incauta illa Hebræorum multitudine velut homo de cælo dilapsus, adoraretur ut verus Deus, hoc enim pacto, populi idololatria, ipsiusque arrogantia pari fuisset passu progressa, siquidem eum solum hominem, licet magnâ virtute & pietate præditum esse existimabant. At verò, inquies, qua ratione eum temerariam hanc præsumptionem concipere posse existimare poterat? S. Cyprianus ait: *Experientiâ didicerat, & in multis probaverat, vitiorum victores sæpè nugis laudationum corruptos, & cognatum propinquumque esse virtutibus malum per adulationem, nec facilè quemquam posse evadere, qui libenter assentationum tantùm porrigat aures.*

Matth. 4. v. 3.
Chrysost. hom. 15. in Matth.
Astutia Dæmonis adulantis.
Chrys. ib. v. 6.
S. Cypr. ser. de jejun. & tent.

2. Tandem igitur tertia cum vice aggressus fuit omnia terræ hujus regna eidem offerendo, si eum unico dumtaxat adorationis actu venerari vellet, at protinus ab eo fuit hisce verbis rejectus: *Vade Satana.* S. Maximus sese ad finem hujus adeo arrogantis petitionis reflectens, ait: *Justissimè retrorsum abire præcipitur, qui tentando ad hoc usque pervenit, ut se ab adorando Dei Filio posceret adorari, æstimans, quod Christus, qui decipi laudis suæ subreptione non potuit, indignatione ingestâ contumeliâ se proderet exploranti; sed fortissimus propugnator, qui pro vita ac libertate nostra adversus tyrannum suum, novum bellum gerebat, nec molli adulatione frangitur, nec durissimis injuriis commovetur.* Verùm enimverò bene advertendum est, quòd S. Lucas refert, dicens: *Et consummatâ omni tentatione, Diabolus recessit ab illo usque ad tempus*; nimirum ea pertum quemdam belli æmulabatur Ducem, qui apparenter quidem inimicum se fugere & campo cedere simulat, cùm tamen id per merum stratagema quoddam fiat, dum ad tempus cedens cum majori impetu & viribus, sive etiam per insidias hostem iteratâ vice aggredi nititur. Unde S. Ambros. ait: *Postea enim non tentaturus, sed apertè pugnaturus advenit.*

Quos blanditiis non potest injuriis movere cupit Dæmon.
Matth. 4. v. 10.
S. Max. hom. 4. de tent.
Luc. 4. v. 13.
S. Ambros.

3. At verò, dicet aliquis, quodnam fuit illud sibi reservatum tempus, in quo eum se totaliter detriumphaturum esse sperabat? Author Historiæ scholasticæ ait: *Tempore passionis rediit*, quod ipsum quoque in S. Athanasio legimus; quia enim inimici infernales illud Prophetæ oraculum probè noverant, quo prædictum fuerat: *Dominus regnabit à ligno*, ideo quando Crucis lignum Christi humeris viderunt esse impositum, mox se tamquam desperatos & perditos esse existimabant: Statim *Crucis senserunt virtutem*, inquit S. Paschasius, *& intellexerunt vires suas jam fractas*; Verumtamen suas in eum per discipulos suos exerere vires non omittebant, utpote quibus Christus apertè dixerat: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere*; per hos igitur ei dici procurarunt: *Si filius Dei es, descende de Cruce.* Sed dices forsitan male illos ea illa hypothesi intulisse, *Descende de Cruce*, quin potiùs enim, si Filius Dei erat, opus erat, ut pro consummanda humani generis redemptione patibulum ipse ascenderet. Respondeo igitur, id quidem verum esse, at verò finis Dæmonis erat, ut Christus per blandam hanc Divinæ filiationis commemorationem, assertamq; liberam & pro arbitrio & beneplacito de Cruce descendendi potestatem, aliquem inde conciperet vanæ gloriæ stimulum: *Existimans posse se aliquid per laudum blandimenta suffurari.*

Tentatus Christus jam crucifixus.
Auct. hist. schol. in evan. c. 35.
S. Ath. sr. de passio.
S. Pasch. l. 12. in Matth. cap. 27.
Matth. 27. v. 40.

4. Inter alias, quæ in libro Levitici quoad sacrificia oblationes recensentur, factas à Deo prohibitiones, quas à populo suo accuratè caveri volebat, hæc quoq; una fuit: *Nec quidquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini*; Et tamen liquor iste mellis magnam in se continet suavitatem, pariterque salutiferus erat, siquidem ad multa remedia, pro infirmitatibus nostris curandis excogitata, adhiberi consuevit. Porro Abulensis per mel, adulationem in sensu morali significari existimat, idque ob rationes, quas infra suo loco adducturi sumus: Verumtamen ad præsens propositum nostrum, ideo id in sensu literali prohibitum esse subjungit: *Quia dæmonibus sacrificia mellis offerebantur*, adeoque quantum adulatio Dæmoni placet, tantumdem Deo ingrata est & displicet.

Adulatio Deo displicet.
Lev. 2. v. 11.
Abul. q. 5. ibid.

5. Imò verò implacabilis hic adversarius noster, sagaxque lenocinator sese etiam viros quosque sanctissimos adulatoriarum laudum inescatione, prosternere & devincere posse confidit. Etenim inimicus ille infernalis acceptâ à Deo licentiâ, ut omnem in Jobum furoris iracundiæq; suæ potentiam pro viribus, cum hac tamen subnexa reservatione: *Verumtamen animam illius serva*, exereret, eundem mox omnibus gregibus, armentis, servis, filiis ac filiabus, universaq; ipsius substantiâ exutum ad mendicitatem & inopiam redegit, & per cuncta membra crudeliter sauciatum in sterquilinio spectandum exposuit. Verumtamen observandum, quod cunctis rebus expoliato vivam nihilominus conjugem reliquerit; At verò quidnam ipsum ad id permovisse existimatis? Num fortè ex aliquo compassionis motivo conjugem ei superstitem reliquit? Inter alias namq; rationes, ob quas Divina sapientia Beatissimam Virginem S. Josepho desponsari voluit, una hæc est: *Ut in Ægyptum fugiens haberet solatium*; Num igitur Dæmon ideo Jobo uxorem vivam reliquit, ut eidem, in summo miseriarum culmine constitutus solamen aliquod adferret? Nequaquam. Quin potius S. Gregorium audiatis, hac de re hunc in modum loquentem:

Jobo uxor relicta ad blandiendum.
Job. 2. v. 6.
S. Hier. l. 1. in c. 1. Matth.

Anti-

S. Greg. l. 3. mor. c. 6.

Antiquæ artis insidias reperit, & quia scit, quomodo Adam decipi soleat, ad Evam recurrit, quasi in quadam virtutum arce stare invictum vidit; quæritur ergo ab Adversario, in hanc arcem munitissimam quibus gradibus ascendatur, occupavit animum conjugis, scalam mariti. Qualis autem insultus iste fuerit, & quomodo succellerit, ulteriùs declarare pergit, dicens: *Ut persuasionibus molliat, cùm cor nostrum suâ persuasione non subruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit, cùm à bonorum cordibus repelli se conspicit, eos qui ab illis valde diliguntur, exquirit, & per eorum verba blandiens loquitur, qui plus cæteris amantur, ut dum vis amoris cor perforat, facilè persuasionis ejus gladius ad intima rectitudinis munimen irrumpat.*

1 Reg. 16. v. 14. Adulatio nequam ac diabolicum vitium.

6. De Saüle scribitur: *Exagitabat eum spiritus nequam.* Porro superiùs à nobis dictum est, Christum turpi hoc nequitiæ titulo adulationem notare. Et quidem de Saule dici poterat: *Ex diabolo erat, & desideria Patris sui perficere volebat*; quod clariùs patebit, si attentè legatur historia de bello, quod illi cum Amalech intercessit, in quo se Divinis præceptis immorigerum & rebellem esse probavit; postquam enim Sanctus Propheta Samuël à Deo ad ipsum missus, ut ei contumaciam ejus in faciem improperaret, ab eo quæsivisset, quænam illæ armentorum & gregum voces essent, atque balatus, hoc ab ipso responsum retulit:

1. Reg. 15. v. 15.

Pepercit populus melioribus ovibus & armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo. Quibus verbis omnem in populum culpam conjecit, neque enim Principes videri volunt errasse, neque erroris alicujus redargui amant; imò & ministri eorum, ut illis abblandiendo, ipsorum sibi benevolentiam concilient, defectus Principum, sibi haud illibenter vendicant, & imputari patiuntur: Notandum est autem blandum illud adulatoriæ linguæ illicium, quod illis verbis, *Domino Deo tuo*, continetur; cùm enim Saul astuti illius serpentis mancipium esset, utpote qui ab eo possidebatur, astutè excogitato illo assentatorio titulo, Samuëlem suis conciliare partibus sperabat. Unde S. Gregorius ait:

S. Greg. l. 6. c. 1 in l. Reg.

Quid est, quod Deum suum singulariter asserit, nisi quia cum familiarem Dei amicum ostendit? Domino, inquit, tuo, non meo, quia ego peccator, tu singulariter sanctus es. Et quidem verè blanda hæc assentatiuncula aliquam in corde Prophetæ cæteroquin constanti & solido rimam sibi sive aperturam paravit; cùm enim adversus Saulem Regem comminatoriam ex parte Dei fulminare sententiam debuisset, assentatiuncula illa os ipsi obturasse videbatur, id quod ex sacri textus verbis perspicuè satis deduci posse videtur; Samuël etenim ait:

Adulatio obstruit os

ibid. v. 16.

Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus ad me nocte, quisnam obsecro impediebat Samuëlem, quo minùs debitâ cum libertate loqueretur, et proinde opus sibi esset dicere: *sine me?* S. Gregorius ait:

S. Greg.

Tale est autem, ac si laudatorem suum electus Præsul honestâ gravitate derideat, dicens: Quid me laudas? loqui tibi dura non possum, sine ergo, id est, permitte me loqui: quasi verò obtrusæ laudes & adulationes eam in se contineant violentiam, quâ sinceram impediant veritatem: demum verò impetratâ à Saule petitâ loquendi licentiâ, hisce verbis: *Dixitque ei, loquere*: protinus à promulgando divino & infligendo supplicio minimè destitit. Verùm enim verò Saul (prout optimè idipsum ad propositum nostrum S. Gregorius ponderavit) minimè sibi persuadere poterat, Samuëlem, postquam assentationibus à se delinitus fuisset, quidquam contra se umquam locuturum fuisse, quod ei displiceret, ideóque omnimodam ei loquendi facultatem indulsit: *sine ergo, id est, permitte me loqui, & ea, quæ sum locuturus intellige, & quia, ut dixi, placere se laudando adulatores credunt, audire ab eis dura, quos laudant, nequaquam putant; quasi ergo jam læta & prospera auditurus, subjungit Saul: loquere.*

Violentia adulationis.

Verùm dicet aliquis, numquid Sauli manifesta erat Samuëlis eminens sanctitas atque sinceritas, in qua tot retro annis in Dei servitio hactenus processerat? numquid enormis erga Deum ingratitudo ejusque contra divina præcepta rebellio propriam illius remordebat conscientiam? numquid jam ab ipsomet Samuële intellexerat, quòd, quidquid adversus ipsum fulminaret, idipsum jam ante eâdem nocte accedente à Deo dictatum fuisset? Cui proinde respondeo, id totum verum esse, verumtamen ex altera quoque parte probè noverat, quanta sit adulationis violentia, quando hæc Principum & Magnatum, qualis Saül erat, auribus ingeritur; hæc enim tanta est, ut de ipsomet quoque Samuële omnino sibi persuasum habuerit, eum hoc vitio inescatum & circumventum, Deum priùs offensurum, ejusque præceptum transgressurum aut neglecturum fuisse, quàm ut veritatem coram eo, aperto ore ediceret, eumque debitâ cum libertate reprehenderet.

S. Ambr. in Ps. 118. oct. 12. v. 92.

7. S. Ambrosius illa Psalmi verba: *Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc fortè periissem in humilitate mea*, exponens scribit, quod dum Propheta quidam in imminenti quodam versaretur vitæ periculo (& quidem nonnulli Prophetam hunc Isaiam fuisse credunt, dum esset in carcere) Dæmon eidem apparuerit, dicens:

Dæmon apparuit Prophetæ

Dic quia non à Domino locutus es quæ dixisti, & omnium in te mentes, affectusque mutabo, ut, qui indignantur injuriam, absolutionem conferant. Ponderat autem S. Ambrosius Prophetam illum nequaquam se à Dæmone seduci permisisse, quin potiùs animo heroïco intentatos absque ullâ sui læsione sustinuisse insultus; Unde subjungit: *Sed ille gratius judicavit pro veritate supplicium, quàm pro adulatione beneficium, quod utique non fecisset nisi meditatione legis fuisset exercitatus.* Porro ad quodnam sanctitatis fastigium sanctissimus Christi præcursor pertigerit, ex laudum suarum Panegyrico, quem ei increata & incarnata sapientia contexuit, facillimum est conjicere. Ubi bene advertendum est, Christum ad commendandam S. Joannis Constantiam in specie de ipso dixisse:

Matth. 11. v. 7.

Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Et tamen hac ejus constantiâ & animi in virtutum exercitio firmitate non obstante, Christum noluisse Joannem in aliquod cum adulatione certamen committere, siquidem tametsi eximia illa de Joanne prænuntiata encomia ne umbram quidem adulationis præ se ferrent, attamen Evangelista hoc non obstante sapientissimi illius Magistri, Christi nimirum, summam in loquendo cautelam notare voluit; ideo enim specialiter exprimit, Christum hæc nequaquam protulisse encomia, nisi postquam Joannis discipuli omnes ab eo recessissent, ideo dicit:

Christus Joannem laudavit non blandiendo.

Matth. 11. v. 7.

Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Joanne. Ubi S. Chrysostomus ait:

S. Chrysost. ibid.

Propter hoc autem abeuntibus eis, ut non videatur homini adulari; nimirum indicare nobis voluit, quanta sit adulationis efficacia, talis videlicet, ut tametsi Joannes Baptista in materno fuerit utero sanctificatus, nec non confirmatus in gratia, eodemque tempore arctissimis in carcere fuit catenis constrictus, videri tamen voluerit timere, ne, si hæ adeo eximiæ à Christo prolatæ laudes S. Joanni à suis discipulis annuntiarentur, vel ipse per astutissimi serpentis suggestionem de vana gloria tentari, vel populus saltem hunc Christi encomiasticum loquendi modum adulatorium verè esse arbitrari potuisset. Unde Author imperfecti optimè ait:

Auth. Imp. hom. 27.

Quam bene recedentibus discipulis cœpit laudare Joannem, non sicut qui-

dam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant.

Adulatores periculosi.

8. Magna profectò opus eſt virtute & Spiritu ad hoc, ut quis per aſſentationem non ſeducatur, aut ſibi in hoc loquendi modo perfectiſsimorum quoqoe auribus adeò grato ſibi nomine complaceat. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ſcribit : *Beata mens eſt, quæ perfectè hoc vitium vincit, & nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quæ nec decipit alterum, nec ipſa decipitur, tantumque hoc malum nec facit aliquando, nec patitur.* Idem ille David, de quo Deus ipſemet, qui *ſcrutatur renes & corda*, dixit: *Inveni hominem ſecundùm cor meum*; ille qui tanta cum cura & ſollicitudine hanc à Deo gratiam poſtulaverat, dicens: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*, circa quæ verba Doctiſſimus Michael de Ayguanis, olim nominatus incognitus, ita ſcribit: *Id eſt, adulatio foveat vel nutriat caput meum, id eſt, Diabolum in me, qui eſt caput omnium iniquorum*; Idem, inquam, ille David hac adulatione inescatus & ſeductus eſſe noſcitur; nam dum poſt ſuperatam Abſalonis rebellionem victor reverteretur Hieroſolymam, non obſtante, quod Miphiboſeth, ab illatis eidem à Siba falſiſſimis calumniis, purgatus & juſtificatus jam eſſet, latam tamen in eundem ante juſtificationem ſententiam minimè revocavit, ſed totam Miphiboſeth ſubſtantiam & facultates inter ipſum tanquam Dominum & Sibam ſervum ejus dividi præcepit, quæ manifeſta prorſus injuſtitia erat, cum Siba potiùs tamquam manifeſtus falſusque impoſtor & calumniator puniendus fuiſſet: propter quod Lyranus Deum permiſiſſe opinatur, ut regnum Iſraelis Roboami tempore divideretur, magnam illius partem ſervo cuidam nomine Jeroboam conferendo; Unde idemmet Author ait : *Hic autem advertendum, quantum adulatores & detractores ſunt periculoſi Principibus.* Porro Siba iſte Davidis Regis gratiam & benevolentiam, per nullum aliud medium, quàm per machinatam hanc adulationis viam, Domini ſui depreſſionem obtinuit.

S. Hieron. l. 9. de virgin.
Pſal. 140. v. 5.
Incogn.
2. Reg. 19. v. 29.
Lyran. ibid.

Adulationis diabolicum virum facilè ſeducit.

9. Sanctus quidem Paulus Apoſtolus utpote ſerpentis infernalis ſagacitatem probè noſcens, magna cum cautela adhibita ſcopulum iſtum declinare & evitare ſtuduit, oculis ſemper ad quaſvis occurrentis adulationis occaſiones apertis intentis. Unde cum Philippis in Macedonia poſt Lydiæ ad veram Chriſti fidem converſionem, puellæ cujusdam Energumenæ vocem altiſſimà in hæc verba clamantis audiſſet: *Iſti homines ſervi Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis*, dicit ſacer contextus : *dolens Paulus & converſus Spiritui dixit, præcipio tibi in nomine Jeſu Chriſti exire ab ea.* Verùm quæreret hic non immeritò non nemo poſſet, quidnam in eo lateat myſterii, quòd ſanctus Apoſtolus Dæmoni hanc veritatem annuntiare minimè permiſerit, cùm tamen eadem in ipſiusmet inimici ore majorem habeat energiam & efficaciam; *Inimici noſtri ſunt Judices?* Huic ego reſpondeo, ideo id Apoſtolum vetuiſſe, quia ipſe utpote valde à Deo illuminatus, optimè ſciebat hunc loquendi modum verè Diabolicum eſſe, quo nimirum ei adulari Dæmon nitebatur, ut hac ratione Apoſtolum, ad continuandam in eodem corpore ulteriorem moram, tanto facilius permoveret, ſciebat enim, quod per illam etiam ii, quiadmodum virtuoſi ſunt atque perfecti, facilè ſeducerentur. Idem quoque alii tartarei Spiritus apud S. Lucam facere nitebantur, qui valde elatâ voce, Chriſto hiſce verbis acclamabant, *quia tu es Filius Dei*; Et tamen Chriſtus *increpans non ſinebat ea loqui.* Circa quæ verba Didacus Stella ait : *Docet, ne præbeamus aures adulatoribus, imò arguendi & increpandi ſunt*; Et ideo Deus mel, quod verum eſt hujus vitii Symbolum, in ſuis ſacrificiis maximopere abhorrebat, econtra verò in omnibus oblationibus requirebat ſalem, qui maximè corroſivus & mordax eſſe noſcitur; *Quidquid obtuleris ſacrificii, ſale condies*; Quia ut S. Hieronymus ait : *Apud Deum nihil voluptuoſum, nihil tantum ſuave placet, niſi quod in ſe habet mordacis aliquid veritatis.*

Act. Ap. 16 v. 17 & 18.
Deut. 32. v. 31.
Lev. 2. v. 13.
S. Hieron. ep. 19. ad Ruſtic.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Adulatio oleo, ſimiæ, peſti, echo, umbræ & ſpeculo aſſimilatur, unde nonnulla adducuntur Adulatorum proprietates.

THEMA.

Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Pſal. 140. ỳ. 5.

Adulationis oleo noluit impinguari David

1. INter alias gratias, per quas regius Propheta David ad hoc, ut in regia ſua innocentiſſimè viveret, ſe communiri à Deo ſupplex petiit, una fuit, quam ſumma cum ſolicitudine ſibi donari rogavit, nimirum ut procul ſemper ab adulatoribus abeſſe poſſet : *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Potiùs bono acerboque lixivio caput ſuum ablui, id eſt acriter ſe reprehendi & corrigi deſiderabat, quàm ut caput ſuum perfunderetur oleo, id eſt, adulationibus deliniretur. Unde S. Augoſtinus ait : *Falſa laus adulatio eſt, falſa laus adulatoris, hoc eſt, oleum peccatoris, propterea & homines qui cum falſa laude aliquem irriſerint, hoc etiam de illo dicunt, unxi illi caput*; vetùs etenim proverbium eſt, quod etiam ad hæc uſque tempora invaluit, quo is, qui blanditiis circumvenitur, bona quadam capitis unctione delibutus eſſe dicitur : Dicit igitur David : *Non impinguet caput meum, id eſt*, ut Hugo Cardinalis exponit, *mentem meam, vel non impinguet &c. id eſt, non creſcat de falſa adulatione mens mea.*

S. Auguſt. ibid.
Hug. Card. in Pſ. ibid.

2. Plinius hanc inter cæteras refert olei proprietatem : *Oleo quidem non apes tantum, ſed omnia inſecta exanimantur, præcipuè ſi capite uncto in Sole ponuntur.* Et ideo ſanctus Rex David qui ab ovium cuſtodia ad regimen populorum, à Virga paſtorali ad ſceptrum regale ſubvectus, & per comparatas ſibi tot victorias & acquiſita regna glorificatus fuerat, à Sole vel maximè in meridie ſplendeſcente ſibi timebat; & quia curiam regiam verum adulationis centrum eſſe ſciebat, caput ſibi inungi, id eſt, adulationibus ſe circumveniri metuebat, ideoque adeò impensè protectioni ſe Altiſſimi commendabat; vitiumque iſtud dæmonium meridianum vocitare ſolebat, *ab incurſu & Dæmonio meridiano.* Et in alio Pſalmo hiſce verbis obnixè Deum rogabat : *Oleum peccatoris non impinguet caput meum.* Præterea eſt & alia olei proprietas, quod nimirum liquor iſte olei, prout per quotidianam experientiam videmus, cunctis aliis liquoribus, ſuperior eſſe & ſupernatare conſpiciatur, per quam olei proprietatem certa quædam eorum, qui adulationis oleo perfunduntur, conditio innuitur, videlicet quod tametſi multis ſint vitiis & ſceleribus obnoxii, ſe tamen quovis alio in virtutibus ſuperiores eſſe cenſeant : ſiquidem *laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ*; *Lætantur cum malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis.*

Plin. l. 11. c. 19.
Adulatio Dæmonium meridianum.
Pſ. 90. v. 6.
Pſ. 10. v. 3.
Prov. 2. v. 14.

Adulatio oleo aſſimilatur.

3. Nota procul dubio eſt illa unicuique decem virginum parabola, quarum quinque prudentes fuerunt, & quinque fatuæ, è quibus hæ cum alias ſuas conſodales pro oleo habendo rogaſſent, hoc ab iiſdem reſponſum retulerunt: *Ite potiùs ad vendentes & emite*

Matth. 25. v. 9.

emite vobis. Verùm dicet aliquis, quod si per oleum eo in loco, vitium istud figurabatur, cur tale fatuis virginibus suggesserunt consilium? S. Augustinus à P. Michaele Ayguano de Bononia Carmelita, aliàs Authore incognito, citatus, respondet: *Non consilium dedisse putanda sunt, sed crimen earum ex obliquo commemorasse; Vendunt enim oleum peccatores, qui sive falsa, sive iusta laudando in errores animas immittunt; Ite ad vendentes & emite, id est, videamus, numquid vos adjuvabunt, qui vobis laudes consueverunt dicere, & vos in errorem inducere, ut non coram Deo, sed ab hominibus gratiam quæreretis.* Quod si prudentes quoque virgines suum in lampadibus oleum habuisse dixeritis, respondet S. Augustinus, dicens: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, hoc enim est oleum ferre secum, non à vendentibus emere, hoc est, ab adulatoribus.*

S. Aug. ser. de 10. Virg.

S. August. ep. 12.

Oleum adulatorem exprimit.

4. Est quoque & alia hujus liquoris qualitas, quod videlicet juxta naturam earum rerum, quibus affunditur, suam quoque naturam immutet; adeò ut frigidus fiat, si rebus frigidis commisceatur, calidus verò, si adjungatur calidis; suum quoque à floribus seu aliis ingredientibus, qui eidem immerguntur, odorem pariter ac saporem accipiat, ideoque meritò oleum adulatorem exprimit, de quo proinde idem quod in alio quodam sensu de se asserit Apostolus, affirmare possumus, nimirum dicere potest: *Omnibus omnia factus, fleo cum flentibus, gaudeo cum gaudentibus.*

Roman. 12. v. 15.

5. Sapiens adulatorem quoque haud immeritò simiæ assimulat, de quo proinde dicit: *Stellio manibus nititur & moratur in ædibus Regis*, quæ verba juxta traductionem Hebraicam de prædicto adulatore Jansenius exponit. Etenim animali huic proprium est, cuncta ea, quæ videt, imitari, ad captandam tanto majorem penes eum, cui servit, gratiam & benevolentiam, magisque ei complacendum. Alia porro animalia, eorum, à quibus nutriuntur, utilitati subserviunt; Sic enim canis v. g. latratibus suis latrones à Domino suo procul abarcet, equus rhedis trahendis aut conficiendis itineribus eidem subservit, ad portandum onera asini, aves cantûs sui modulis Dominum suum recreant; boves aratra trahendo agros sulcant: simia vero cum aliud nihil facere in obsequium Domini sui sciat, gesticulationibus suis in omnibus, quæ à Domino suo sive bene sive malè fiunt, eum imitando, eique applaudendo, in ejus sese benevolentiam insinuare connititur, & ideo opportunum est adulatorum symbolum, qui tametsi ab omni virtute omnique merito vacui existant, ut iis, à quibus unica ipsorum salus omnisque spes dependet, per omnia placeant, eorumque sibi beneficentiam concilient, eorum se genio in omnibus sive bonis sive malis perfectè accommodant. Horum proinde mores B. Petrus Damianus in Epistola quadam ad Bonifacium Episcopum Albanensem fusè non minùs quàm eleganter describit, dicens: *Jam verò quis ambigat, eum, cui datur occasio favorabilibus Dominum suum verbis deliniendi, ut eum blandâ possit adulatione mulcere; utque ejus animum capiat, quod sibi magis placeat, callidus observator explorat; oculis gliscit, pedibus innuit, festivitatem sereni cordis ore prætendit, pendet ad nutum; ire jubetur, evolat; stare præcipitur, silicem repræsentat; si Dominus fervet, ille sudat; si ille æstum, hic cauma conqueritur; aut si vel leviter frigeat, hic necesse est tremefactus; visceribus obtorpescit; si ille dormire vult, hic acediatur; si satur est, hic ructare compellitur.* Diodorus Siculus solemnem Æthiopibus ritum fuisse scribit, quo Regibus suis adeò in omnibus adulari consueverunt, ut si Rex nasceretur monoculus, ipsi quoque ad ejus imitationem monoculos se, unum sibi eruendo oculum protinus redderent; aut verò si Rex claudus nasceretur, & ipsi claudicarint; Imò de aliis quoque aulicis legitur, quod ut perfectâ adulatione se Regulis conformarent, sanguinem sibi elicere, medicinas aliosque amaros bolos accipere consueverint, non alio motivo ducti, quàm quia idipsum Dominos suos in infirmitate facere conspiciebant, hac ratione suam erga Dominos suos compassionem affectando, minimè curantes, quod ista faciendo se quoad animam infirmiores declararent, quàm Domini infirmarentur in corpore.

Jansen. Adulatorum symbolum Simia.

Prov. 30. v. 28.

S P. Dam. l. 2. ep. 3.

Diod. Sic. de fabul. ant. l. 4. Æthiopibus similes sunt Adulatores.

Imò verò pessimum hocce vitium in ea infirmitate potissimùm symbolizatur, quæ in numero earum, quibus humanum genus affligitur, infirmitatum horrendissima existit, nimirum in gravissimè sæviente pestilentia; hoc enim titulo vitium istud à D. Chrysostomo describitur, dum ait: *Major ex adulatione pestis, quam ex vituperatione oriri solet, & facilius hanc quàm illam superare possumus.* Dionysius quoque Carthusianus super illa Psalmistæ verba: *Non impinguet caput meum*, hanc glossam adfert: *Non me demulceat, non mihi complaceat, unde scriptum est: Attende tibi à pestifero.* Porro contagionis tempore per quotidianam videmus experientiam, quod dum unus amicus benevolentiæ & amicitiæ causâ alterum amplexatur, eodem quoque tempore sibi mutuo per oris anhelitum & mutuum vestimentorum contactum, mortem inferat. De hoc autem pestifero adulationis contagio S. Hieronymus ad Celantiam scribit: *Adulatorum quoque assentationes, & noxia blandimenta fallacia, velut quasdam pestes anima fuge, nihil est, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & molli vulnere animum feriat.*

Adulatio pestis.

Chrys. hom. 88. in Mat.

D. Carth. in Ps. 140. Eccl. 11. v. 35.

S Hieron. l. 2. ep. 18.

7. Simia eodem tempore, quo homini per amplexus blanditur, per infixos dentes quoque graviter eumdem sauciat. Similiter hæc pestilentiam inter & alios morbos cernitur differentia, quod illa insensibiliter sive per infecti aeris respirationem, sive per contagiosæ rei contactum absque ullo sensibili dolore inficit; aliæ autem infirmitates ut plurimùm dolores, spasmos & deliria subinferant; Et ideo adulatio pestilentiæ haud ineptè comparatur, siquidem vitium istud ejus, qui adulationum lenociniis circumvenitur, animam cum voluptate, gustu, & singulari complacentia mortaliter ferit & sauciat. Et ideo Philo Carpathius ad propositum nostrum de doloribus sponsæ in sacris Canticis inflictis, & hisce verbis: *Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem, percusserunt me, vulneraverunt me*, insinuatis tractans, optandum esse scribit, quòd Prædicatores Evangelici animarum conversionem per verba aspera, non verò per lenocinia verborum procurarent: *Non tot heu miseri Christiani, inquit, quotidie per assentationes prædicantium infelicissimè perirent, hinc tanta peccatorum labes, hinc illa corruptela morum, quâ singulæ fideles animæ indies magis ac magis turpiter inficiuntur.*

Adulatio simiæ comparatur.

Phil. Carp. in Cant. 5. v. 7.

8. Præterea sicut pestilentia universalem quamdam influentiam sequitur, & ideo non solùm personis particularibus; verùm universæ Reipublicæ perniciosa existit, passim se per mortalitatem irreparabilem diffundendo ad omnes: Eodem quoque modo quando vitia acriter non reprehenduntur, sed potius iisdem per adulationum blandimenta fucus quidam aspergitur, vicini omnes pravis peccantium moribus inficiuntur, adeo ut in eo casu dici possit: *A planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas?* Unde ideo Philo ulteriùs prosequitur, dicens: *Teterrima pestis urbibus assentatorum vita, tabificus morbus eorum consuetudo adolescentibus, domibus ruina, monasteriis eversio, Christianæ Religionis extrema calamitas, omniumque malorum seminarium & origo.* Optimè igitur Plato, qui Antonomasticè Divinus appellari meruit, adulatio-

Ex Adulatione plurima mala

Isa. 1. v. 6.

nem bestiam appellat pestilentiam universo generi humano pretiosissimam, eamque tanto magis pestiferam esse dicit, quanto illam velut amicam benevolentius excipimus, cùm inimica sit exitiosissima. [*Boet. l. 3. de cons.*] Boëtius quoque utilissimè nos monet, dicens: *Nulla pestis est perniciosior ad nocendum, quàm familiaris inimicus.* S. Bernardinus Tom. 3. serm. de laudabili [*S. Bern.*] veritate Art. 2. cap. 5. Tullii quamvis Pagani authoritatem citat, dicentis: *Sic habendum est in amicitia nullam pestem esse majorem, quàm adulationem, blanditiam & assentationem.* Sicut enim pestilentia in populosa quadam civitate adinstar acutissimæ falcis juvenes, senes, divites & pauperes, sanos & infirmos indifferenter & sine ullo personarum discrimine tollit è medio, ita pariter in civitatibus latè proserpens adulatio irreparabiles causat in animabus strages, quemadmodum in Sichemitis magnam quoque corporum stragem edidit, id quod sequentibus ex verbis, si rectè perpendantur, clarè satis innuitur, [*Gen. 34. v. 24.*] quibus sacer textus ait: *Assensique sunt omnes circumcisis cunctis maribus.* Etenim dum Sichemitarum Princeps adolescentulos suis, quibus erga Dinam Filiam Jacobi exardescebat, carnalibus desideriis obsequi vellet, hocque fine suggestum à fratribus Dinæ consilium, ut videlicet cuncti Sichemitæ circumciderentur, populo suo proposuisset, omnes continuò, ut in genium Domini sui condescenderent, hujus cruentæ circumcisionis dolentissimo signo, novæ religionis distinctivo continuò sese & perhibenter submiserunt. Ubi meritò inquirendum venit, quâ ratione fieri potuerit, quòd nullus sese huic adeo præcipiti resolutioni, quæ unica & totalis ruinæ & exterminii ipsorum causa exiuit, opposuerit, ut à circumcisione subeonda fuerit tergiversatus, adeò ut Scriptura dicat, *Assensique sunt omnes*: cùm tan... in coconsilio de evidenti vitæ periculo ageretur? Enim [*Ferus ib.*] verò quid ad hanc quæstionem certus quidam sacer Interpres respondeat, velim audiatis: *In toto populo nemo est, qui peccatum lascivi adolescentis arguat, quique quod verum est, dicat, sed omnes connivent, dissimulant, adulantur.* Quemnam inde fructum reportatum fuisse existimatis? Et ideo, inquit Scriptura sacra, *cum suis Principibus pereunt.* Optimam profectò sanctus Propheta David adulatorum notitiam habuit, imò tametsi Rex fuerit, magno in illos odio exarsit, ac proinde Psal. 5. v. 10. hunc in modum [*Ps. 5. v. 10. 11.*] eosdem descripsit: *Quoniam non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est*: ibid. 5. v. 11. *Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant.* Porrò quotiescumque sepulchrum aliquod apertum, in illud nemo confestim, ut apertum est, ingredi præsumit, sed priùs ad aliquod usque tempus expectatur, donec aer pestifer & corruptus ab inde exhalatus fuerit; Eadem quoque quoad adulatores cautela [*Primas. ib.* Pestifera aura de ore adulatoris Curiæ inficiens.] adhibenda est; nam ut Primasius ait: *Omnis odor mortis procedit de ore eorum, hoc est, verba pestifera & adulatoria, quæ interficiunt audientes, ideo enim sepulchra clauduntur, ne in vita positis exhalatione sui generent pestem.* Enimverò morborum contagiones Magnatibus ut plurimùm parcere solent, quia cum morbus iste *per contactum* inficiat, facilè est mundi hujus Magnatibus per suas industrias ab istiusmodi malo sibi cavere & prospicere, quod non cum æquali facilitate pauperibus & egenis licet facere: Pestis verò adulationis econtra Regum Curiis potiùs adhærescit, quàm pauperum tuguriis, Primatesque potiùs, quàm [*S. Bern. Sen. ser. 16. a. 2. c. 3.*] privatos inficit. Unde S. Bernardinus ait: *Simili labe corrumpuntur multi Principes mundi, ut de genere dominantium reperiantur rari, qui propter insuetudinem, audire sustineant veritatem.* Berchorius quoque de [*Berchorius in dict. v.*] hoc contagio ita scribit: *Pulchrè loquitur Alanus de complanctu naturæ de adulatoribus: Adulationis pestilentia perentiuntur laterales Principum, Palatii canes,* [adulatio.] *adulationis artifices, fabri laudis, figuli falsitatis.*

9. Ab aliis quoque sanctis Patribus Echo assimilari dicuntur; hujus namque proprietates sunt, ridere, [Adulatio Echo.] flere, suspirare, vocisque sonum extollere aut demittere, prout sonus est vocis, quæ in suis concavitatibus reflectitur. Unde in S. Augustino legimus: [*S. Aug. in Ps. 9.*] *Jucundum est & volupe, cum clamantibus nobis respondeant sylvæ, & acceptas voces numerosiori repercussu reddunt; talis Echo adulatur, flet cum flentibus, cum gaudentibus gaudet, & quia vitiosè hæc facit, pravoque animo, cum excandescentibus etiam excandescit.* S. Hieronymus quoque ad Eustochium Virginem de hac Echo scribit, quod eadem verba cum eodem vocis tono reddat: *Quidquid dixeris laudant, quidquid* [*S. Hieron. l. 2. ep. 3. in ord. 24.*] *negaveris, negant.*

10. Denique pessimi adulatores corporum nostrorum umbris valde propriè assimilantur, quia si caput [Adulatio corporis umbra.] erexeris, umbra pariter ejusdem corporis erigi videtur: cum ambulante corpore ambulat, cum stantibus ipsa quoque se firmiter sistit; ac demum si brachium extenderis, umbra quoque eumdem protinus æmulabitur actum.

11. Postremò iidem in speculis præfigurantur, [Speculum.] quæ idipsum quod iis sese directè objicit, perfectè repræsentant, sive bonum illud sit sive malum, sive ferrum, sive aurum, sive flores sive frondes: Quod idem adulatores quoque præstant; hi enim tam virtutes quàm vitia laudant & commendant, non quod merito operantis applaudere intendant, sed solùm ut placeant, ejusque cui abblandiuntur, benevolentiam sibi concilient, sine ullo respectu ad vitium vel damnum, quod exinde causant.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Adulator suis assentationibus circumventum in vitiis fovet, eumdemque culpis suis magis magisque semper illaqueat.

THEMA.

Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Psalm. 10. ℣. 3.

1. INter alia irreparabilia damna, quæ adulatio secum subinfert, unum est, quod peccatori non [Adulator malum dicit bonum.] solùm patienter toleret, sed etiam quod illud commendet, & velut canonizando ad sydera usque extollat, adeò ut S. Augustinus scribat: *Delectat ea facere,* [*S. Aug. ib.*] *operis, in quibus non solùm non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur operator.* S. Prosper qui sententias suas velut gemmas quasdam inæstimabiles recollegit in unum, pari modo hac de re scribit, dum ait: *adulan-* [*S. Prosper sent. 137.*] *tium lingua alligant animas in peccatis.* Angelicus Doctor quoque scholasticè de hac materia tractans tandem ita concludit: *Adulatio maximè nocet, secundùm* [*S. Th. 2. 2. q. 115. art. 2.*] *illud* Psalmi 10. v. 3. *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur,* ibid. v. 4. [*Ps. 10. v. 3.*] *exacerbavit Dominum peccator*: citatque S. Hieronymi testimonium, indeque sequentia verba adducit: *Nihil est, quod tam facilè corrumpat mentes hominum, quàm adulatio.* Demum verò quot modis adulatio mortalis culpæ malitiam attingat, pulchrè declarat, tunc nimirum quando opponitur charitati, id quod multis modis potest contingere: *Uno modo ratione ipsius materiæ, cum aliquis laudat alicujus peccatum, hoc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cujus justitiam homo loquitur; & contra dilectionem proximi, quem in peccato fovet, unde est peccatum mortale, secundùm*

Isa. 5. 20

dùm illud Esaiæ (Væ, qui dicitis malum bonum:) alio modo ratione intentionis, puta, cum quis alicui adulatur, ad hoc, ut fraudulenter ei noceas vel corporaliter, vel spiritualiter; tertio modo per occasionem, cum laus adulatoris fit alteri occasio peccandi etiam præter adulatoris intentionem; quod intelligendum venit in casu, quo damnum istud à nobis prævisum est & volitum.

Adulator peccantes fovet. Luc. 6. v. 26.

2. Datum est nobis à Salvatore nostro in S. Lucæ Evangelio monitum quoddam, cujus verba primâ quidem facie admirationem adferunt; Dicit enim: *Væ, cum benedixerint vobis homines.* Paradoxus profectò loquendi modus; An enim ipsæ quoque ab hominibus nobis impertitæ benedictiones, nocumentum aliquod conciliare possunt? Numquid ipsemet Spiritus S. de Muyse dicit: *Dilectus Deo & hominibus?* Numquid deplorabilem miseriam nostram esse censemus, dum omni ex parte imprecationes & maledictiones, quas unus in alterum evomit, licet illæ prolatæ sint sine intentione eventus secuturi, audire cogimur? Dubium istud à Beda nobis resolvitur hisce verbis: *Quia ipsa peccati nutrix adulatio sicut oleum flammis, sic in culpa ardentibus solita est ministrare fomentum;* Benedictiones autem hominum ut plurimum adulationes sunt. Falces eodem tempore, quo in virescentibus floridisque pratie herbas amplexantur & stringunt, easdem pariter succidunt, dejiciunt, & in aridum quoddam fœnum reducunt; ita quoque eodem prorsus tempore, quo adulatio tuis defectibus inordinatisque appetitibus applaudit, in iisdem te cum maxima animæ tuæ ruina stabilit & corroborat: *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur*: mox verò sequitur, quod *exacerbavit Dominum peccator*; quisquis enim adulationibus circumvenitur, lubenique illas admittit, impius evadit & iniquus, divinamque adversum se justitiam irritat. Incognitus Carmelitanus, dum verba illa Psalmi exponit: *Corripiet me justus & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum,* malitiæ vitii hujus rationem protinus reddit, dum ait: *Adulatio grave peccatum idcirco dicitur, quia peccata quæ corrigere debet, nutrit & fovet.* Observandum quoque est, quod is, qui alterum corrigit, titulum à Spiritu Sancto sortitur hominis justi, virtuosi, & sancti: econtra verò adulator sceleratus audit & iniquus. *Oleum autem peccatoris; Justus si viderit me peccantem, non excusabit, sed dolebit, & misericordiâ motus corripiet me, & increpabit de peccato, conans me ad viam salutis ducere: peccator autem, id est, adulator non sic, sed liniendo caput, suis adulationibus blandis, excusabit me de peccato, & sic permanere facies in eo, & augmentare illud.* Etenim culpa in homine à primis suis crepundiis verecundiam sibi semper conjunctam habuit, atque ideo protoparentes nostri sese in latibula subducentes, absconderunt, in ipsoque peccato protinus, velut furtum suum in manibus tenentes, deprehensi erubuerunt; Et tamen adulator eo utitur artificio, ut peccatum sive vitium eo modo palliare, imò canonizare norit, ut peccator de peccato suo non tantùm non erubescat, verùm etiam velut de opere justo & sancto glorietur. Unde Chrysostomus ait: *Pro iis, pro quibus se abscondere, pro quibus erubescere oportebat, pro iis in admiratione habetur, pro iis laudatur,* pauloque post ostendere incipit, quàm difficulter pro cura mali istius inveniatur remedium, dicens: *Quomodo autem poterit huic deinceps remedium adhiberi, quando laudatur vitium.* Id quod etiam S. Gregorius consideravit, dum ait, animam ream in passionibus suis inordinatis tanto fortiùs & tenaciùs adstringi, *cùm multi malè gesta laudibus exaggerant; Unde fit, ut incessanter crescat culpa favoribus nutrita, curari vulnus negligitur, quod dignum præmio laudis videtur.*

Eccl. 45. v. 1.

Bed. ibid.

Psal. 10. v. 3.

Ps. 140. 5.

Incogn. in Ps. 140.

Chrys. in Ps. 10.

S. Greg. l. 4. mor. c. 25.

Adulatores peccata laudant. Psal. 10. 3.

3. Porrò non minùs ingeniose quàm utilis & necessaria est ponderatio illa S. Bernardini super illa verba: *laudatur peccator in desideriis animæ suæ.* Advertit enim, & quidem peracutè, quòd adulator peccatorem non in peccatis suis actualibus, sed in peccandi desideriis laudet. En ipsissima S. Bernardini verba: *Advertendum est, quod licet majus sit in opere, quàm in voluntate peccare, tamen majus peccatum est, laudare hominem in voluntate peccandi, quàm ipso facto peccati; Unde aggravando ait: laudatur peccator in desideriis animæ suæ: Porro hoc est lac, de quo admonens Sapiens Prov. 1. v. 10. Si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis, Et subdit Propheta, dicens: Exacerbavit Dominum peccator, scilicet propter adulationes audacius peccando.* Quia dum homo, qui in consectationem inordinatorum appetituum suorum interius à sensualitate movetur, atque ab innato fomite stimulator, incitaturque à Dæmone, insuper advertit, quod peccatum ipsius non tantum toleretur & excusetur, verùm etiam deprædicetur, magis magisque peccandi ausus augebitur, ipsaque voluntas magis pervertetur, omnisque evanescet conscientiæ remorsus. Unde S. Chrysostomus illa Psalmistæ verba: *Homo, cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* v. 14. *Hæc via illorum scandalum ipsis, & postea in ore suo complacebunt*: exponens, totum illud exinde solum oriri existimat, quod adulatoribus præbeantur aures, fidesque adhibeatur, inde enim sequitur, quòd ex auditis adulationibus inescati, tantò magis in bestialibus appetitibus suis confirmentur; ac proinde Propheta dicit: *Hæc via illorum scandalum ipsis,* quasi diceret, ut S. Chrysost. ubi suprà exponit: *Non parvum obstaculum hæc via est ad operationẽ virtutis; Et ideo dicit: Hæc via est scandalum ipsorum, hoc quod dixit, ut gravissimum & causa omnium malorum, qui enim in iis peccant, atque delinquunt, seipsos felices & beatos esse dicunt, & admirantur; & his, quæ fiunt, delectantur.* Quod si enim peccata, quæ in nobis prædominantur, nosque per tyrannicam quandam violentiam, non obstante malæ conscientiæ perpetuo remorsu, maximaq; quam semper adjuncta habent confusione & verecundia, neq; obstantibus bonorum reprehensionibus, ad prævaricandum inducunt, declinari tamen vix, & ne vix quidem possunt, quantò magis laxato fræno eadem à nobis committentur, inque animabus nostris firmas agent radices, quando eadem peccata blandis & adulatoriis aliorum suggestionibus persuasi, virtuosos laudabilesque actus esse existimabimus.

S. Bern. o. 3. ser. de mult. merid. a. 2. c. 2

Prov. 1. v. 10.

Ps. 48. v. 13. 14. S. Chrysost. ibid.

4. Audite obsecro, qua ratione S. Basilius illum Davidis versiculum: *Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant,* interpretetur. Dicit enim, quòd Adulatores actiones easdem, quas laudant & deprædicant, vitiosas tamen & reprehensione dignissimæ esse agnoscunt; Erit, qui turpia loquitur & obscœna, eiq; arguti & faceti hominis laudes attribuent; Alius satyricus homo dicetur esse ingeniosus: Erit non nemo ex inconsulta adolescentium turba, qui aliud nihil facit, quàm quod mundi torrentem sequatur, cunctisque effrænatis appetitibus suis habenas laxare minimè curet, & hunc nobilissimum Equitem, virumque generosum esse deprædicabunt: *Tales quidem ore benedicunt, corde autem maledicunt; in verborum namque benedictione, omnem execrationem vita sua inducunt, ac reos æternæ damnationis ob ea, quæ approbant, sese constituunt.*

Ps. 61. v. 5. S. Basilius Adulatorum circumscriptio.

5. Ægyptii hominem ab adulatoribus circumventum sequenti hieroglyphico depingere solebant; nam cervum quendã cytharœdo cuidam actualiter cytharizanti occurrentem adumbrebant; adeo namq; avidâ

Adulatoris Hieroglyphicum.

aure

aure cervus musicam excipit, ut non obstante timiditate sua, per cytharæ sonum veluti incantatus subsistat, omnisque periculi oblitus, venatoribus facillimè in prædam cedat: Eodem quoque modo dum inimici infernales hominem aliquem inferni retibus involvere aut illaqueare volunt, fictos adulationis modulos adhibent: *Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur*; *Et projicientes me, nunc circumdederunt me.* Ubi Symmachus legit: *Beatificantes me, illico circumdederunt me.* Optimè igitur ad propositum loquitur Pacianus, dum ait: *Facinoris viam monstrat inopi is, qui nocentibus post scelera blanditur.*

Ps. 10. v. 3. *Ps. 16. v. 11.* *S. Pacian.*

Adulator piscatori similis.

6. Piscator aliquis pisces capere volens, hamo, in quo ferrum absconditum delitescat, uti solet, frequentiùs tamen utitur reti, utpote quo facilior obtinetur piscium captura. Hæc autem omnia adulatorem perfectè adumbrant: *Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.* Hugo Cardinalis tam adulantem, quàm eum, qui assentationes prona aure excipit, rete illud incidisse existimat, dum ly *ejus* duplici modo exponit, dicens: *Ejus, id est, ipsius adulatoris, qui priùs sibi quàm alteri nocet: vel Ejus, id est, ipsius, qui adulatori præbet aurem*: illumque Isaiæ textum ex Cap. 3. adducit, dicentis: *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt*; Ibidemque Sapientem exponit, dicentem: *Peccantem virum iniquum involvet laqueus, id est, adulator, qui laudat peccatorem in desideriis animæ suæ.* Denique & ipse moralis Seneca hoc nobis salutare monitum scriptum reliquit: *Malum hominem blandè loquentem agnosce tuum laqueum esse.*

Prov. 29. v. 5. *Hug. Card. ibid.* *Isa 3. v. 12.* *Sen. ep. 21.*

Adulator delicta laudat sed non amicus fidelis.

7. Unde advertenda est pulchra differentia, quæ amicos inter & adulatores intercedit; Tametsi enim amici quoque in eorum, quos diligunt, sensus & affectus se transforment, iisdem applaudant, tamen eosdem de commissis erroribus atque defectibus amicabiliter monere & corrigere nequaquam desistunt, quod is, qui adulatur, minimè præstat. Quæ differentia sequenti similitudine aptissimè illustratur. Esto enim, quod aliquis faciem suam & in speculo & in aqua intueri possit, cum hoc tamen discrimine idipsum fiet, quod aqua, quæ naturale quoddam speculum est, non solùm nobis, quales in facie simus, clarè ostendat, verùm etiam si aliquam in vultu vel in manibus maculam habeamus, eamdem eluendi materiam & methodum nobis subministrat; non verò sic vitrum artificiale: Idem quoque de bono fidelique amico dicere possumus; neque enim huic sufficit, quòd alterius amici beneplacito dumtaxat, quando illud ad licita & honesta se extendit, adhærescat; Verum insuper, si quid quod illicitum & honestati repugnans, sit in eo animadvertat, ut idipsum emendet debita cum charitate & modestia hortatur & monet, cum tamen adulator illud laudet, illudque haud secus ac si actus virtuosus & honestus sit, commendet & deprædicet, licet defectuosus sit, & divinæ legis dictamini adversetur, hacque ratione adulator peccatorem in vitiis suis fovet & nutrit. Optimum igitur est illud S. Augustini consilium: *Elige tibi consiliarios bonos, Deum timentes, & veritatem amantes; sæpè enim adulatores blanda facie decipiunt animas audientium se, & perpetua mortis laqueis interimunt.*

Aug. 14. de sal. doc. c. 6.

Hoc fecerunt Aulici Holofernis.

8. Ejusdem farinæ illi quoque fuere Holofernis aulici & à secretioribus ministri; hi enim cùm Principi suadere meritò debuissent, ut ab insidiis, quas Juditham ipsi machinari per suspicionem facilè conjicere poterant, sibi cautè prospiceret, idipsum non solùm facere neglexerunt, verùm etiam ut in ejus se gratiam tantò magis insinuarent, suáque adulatione ejus genio correspondèrent, quem sciebant carnali voluptati omninò deditum esse, Judithæ speciositatem apud eum excessivè exaggerarunt, ut effrænem ejus concupiscentiam magis magisq; in eo accenderent, imò nullum propriæ reputationis & honoris habuere respectum, dum sese in adeò ignominiosum prostituendi ingesserunt officium: *Duxerunt... illam ad tabernaculum Holofernis, v. 18. dixeruntq; ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his meritò pugnare contra eos debeamus?* Et quidem quos non conatus & industrias Vagao adhibuit, ut illam seducere posset? *Non vereatur bona puella introire ad Dominum meum, ut honorificetur ante faciem ejus.* Ecce quibus & qualibus coloribus adulator iste illud tam execrabile carnis peccatum, ad quod perpetrandum sanctam illam mulierem sollicitabat, coram illa delineavit; At verò qualenam hi ex adulatione sua præmium reportarunt? Nimirum, cum Bethulienses incolæ præcisum Holofernis caput ex Bethuliæ mœnibus suspendissent, omnesque obsessi magnanimi & generosa cum resolutione fuissent egressi, prædicti Holofernis familiares & à secretioribus inservientes ministri urgentis exercitus strepitum audientes, ipsorumque Principem in actuali venere cum Juditha oblectari credentes, manifestè & evidenter magis sibi cordi esse judicarunt, si Holofernes in sua voluptate nec quidquam turbaretur, quàm si susque deque everteretur & prosterneretur Assyriorum Regis exercitus. Unde sacer textus ait: *Porro hi, qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstrepentes, excitandi inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus evigilaret*: Gratum namque adulationis sonum illi affatim placere sciebant, ideoque tametsi in gravissimo essent periculo comprehensi, ipsius tamen voluptates turbare haudquaquam audebant præsumere; siquidem adulatores nullum aliud sibi habent propositum objectum, quàm ut iis, quibus adulatione sua abblandiuntur, per omnia complacere queant, de salute sive privata sive publica nec quidquam curantes, & ideo nihil eorum, quæ illi cui adulantur displicere aut eumdem conturbare possint, dicere audent.

Judith. 10. v. 10. &c.

Sed aliter servi Naaman Syri.

9. Enimverò non omnes consiliarii ea sunt virtute & integritate prædíti, quâ servi Naaman Syri, scriptura teste, pollebant. Cum enim hic Princeps iniquissimè ferret, quòd Eliseus eum in propria persona iis obsequii demonstrationibus non recepisset, quas ipse sibi exhiberi desiderabat, eò quia venerat iterum reverti omninò decreverat, longè majoris æstimans si debitæ sibi reverentiæ & politici alicujus complementi defectum ulcisci, quàm si à lepra sua mundari posset; Unde fideles sapientesque aulici ejus eum convenerunt, dicentes: *Pater, & si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras; quantò magis, quia nunc dixit tibi: Lavare, & mundaberis?* Sanomque hoc ministrorum suorum consilium gratanter amplectens, errorem suum libenter agnovit, ab eoque resipiscens protinus sanatus fuit.

4. Reg. 5. v. 13.

Holofernes consilium Achior respuens, cum adulatoribus periit.

10. Profectò si eo tempore, quo Holofernes ab Achior Ammonitarum Principe, Hebræi populi statum sciscitabatur, eidemque prædictum statum omni cum candore & ingenua veritate exponenti, eò quòd juxta animi ejus votum non respondisset, graviter succensebat, si, inquam, tunc militiæ suæ duces & capita, ejusque consiliarii eidem adulando non adhæsissent, (prout ex illis verbis: *Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes &c.*) quin potiùs idem ut rerum narratarum veritatem ritè examinaret & secundùm rectæ rationis trutinam & bilancem æquè, an illud contra Bethulienses bellum & obsidio prosequenda esset, ponderasset, utique post tot vi-

Judith 5. v. 26.

ctorias

ctorias & triumphos, è tot alijs Provincijs & regnis reportatos in tantam numquam incidisset ruinam & confusionem.

Historia de confictis oraculis. 21. In Annalibus Ecclesiasticis de Friderico II: Romanorum Imperatore legimus, *ipsum corruptum adeo assentatorum blanditijs, ut universum orbem sua dominaturum, Imperium Romanum pristinæ restituturum amplitudini & dignitati, urbem Pontifice sublato eversurum crederet, indicant eum temporis sparsa plura falsa vaticinia, atque inania oracula à Friderici adulatoribus conficta.* Ann. Eccl. 0.13. Rayn. ao. 1239. n. 28.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Qui per adulationem efficiunt, ut vitia actus Virtuosi esse appareant, alienasque virtutes contemnunt, severe puniuntur.

THEMA.

Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Isaiæ 5. v. 20.

Adulatores vitia describunt virtuosè. 1. DEus noster adulatoribus, quibus proprium est colorare defectus, efficereque, ut defectus & vitia actus virtuosi esse videantur, per os Isaiæ Prophetæ graviter comminatur, in assumpti thematis verbis, maximè si ea juxta Aquilæ versionem legantur, qui prædicta verba ita vertit: *Væ, qui dicunt malo, bonus es; & bono, malus es.* S. Maximus, cujus authoritate Cornelius à Lapide in Commentario prædicti textus utitur, ait: *Tales sunt adulatores, qui scurram vocant gratiosum, obscena loquentem civilem, iracundum strenuum, prodigum liberalem.* S. Max. ser. de mal.

Adulatio triplex. 2. Ut autem constet, quonam præcipue prædicta comminatio spectet, notanda est doctrina quædam, quam S. Bernardinus adducit, qui ex Alexandro de Ales in 2. dist. 43. distinguit, & adulationem præcipuè tribus modis considerari posse dicit; Nam *Prima est, qua bonum non habitum attribuit: Secunda, qua habitum bonum extollit: Tertia verò, qua malum nutrit.* Prima fit, quando alicui bonum aliquod naturale vel spirituale adscribitur, quod non habet: secunda vero, quando aliquem præter fas & supra debitum extollit & laudat. Iterum secundùm eumdem Alexandrum de Ales: *Hæ duo genera adulationum tripliciter variari possunt, nam qualibet earum aut fit intentione, ut alicui prosit, & nulli obsit, & est venialis: Si autem intentione nocendi alteri, licet alijs prosit, mortale est culpa: Si autem nec prodest, nec nocet, sed contemptum Dei generat per assiduitatem etiam mortale est; Tertia adulatio est* (& hic casus noster præsens) *qua malum nutrit, cum sit, & dicit esse bonum, cum malum sit,* De hisce adulatoribus idem S. Maximus ulterius prosequitur dicens: *Tales laudatores illis quidem ore bene precantur, sed corde execrantur*; nec peccant per ignorantiam, sed per malitiam, *nam hac laude omnem execrationem in illorum vitam inducunt, imo eos æternæ damnationi obnoxios faciunt, ipsa vitia approbantes.* Ac proinde Propheta Evangelicus verbum Væ non sine mysterio præmisit, cum tales mendaces & versipelles adulatores alienæ sint damnationis instrumentum. S. Bern. fen. 1. 3. ser. de resp. mund. art. 2. c. 2. Quando grave peccatum.

Adulatores correptionis loco laudant, sed Væ. 3. Porrò in Ezechiele contra eosdem aliud quoddam Væ invenimus; dicit enim præfatus Propheta: *Væ qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis.* Verum dicat aliquis, in quonam illa ex suppositione cervicaliom & pulvillorum exurgens malitia consistit? Pro hujus resolutione ad sensum spiritualem recurrere operæ pretium erit? Sicut enim, si corpori alicujus super nudam terram dormientis, molles & delicatas plomas subjiceres, eidem quietiorem & suaviorem somnum conciliares; eodem modo si alicui qui in vitiorum suorum lethargo positus, sui ipsius & Dei oblitus vivit, suaviter aduleris, per hoc talis non solùm non emendabitur, sed magis magisque sibi complacens fortius in ijsdem radicabitur. Unde S. Gregorius ait: *Ad hoc enim pulvillus ponitur, ut mollius quiescamus: quisquis ergo male agentibus adulatur, pulvillum sub capite vel cubito jacentis ponit, ut qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus laudibus molliter quiescat.* Eamdem quoque interpretationem prædictis verbis Glossa adhibet, qua S. Thom. utitur, dum ait: *Pulvillus sub omni cubito manus, id est, suavem adulationem.* Ezech. 13. v. 18. S. Greg. l. 18 mor. c. 5. S. Th. 2. 2. q. 115. a. 1

Vitijs dant incrementa. 4. Porrò culpæ hujus malitia in lacte figuratur in Proverbiis hisce verbis: *Si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.* Et ratio esse potest, quia sicut natura matribus de lacte providit, ut infantibus, qui solidioris cibi incapaces sunt, pro nutrimento inserviat, qui aliàs ob alimenti defectum à vita deficerent: ita quoque vitia & peccata, quæ alias per reprehensionem & improperationem paulatim deficerent, per adulationis applausum incrementa accipiunt, & crescunt; *quia laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Prov. 1. v. 10. Psal. 10. n. 3.

5. Alibi quoque in Ezechiele hæc verba leguntur: *Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absque paleis*, id est, ut Hugo Cardinalis ad propositum nostrum explicat: *Qui edificant parietem, ponunt lapidem super lapidem, ita peccator peccatum super peccatum*; quia dum in appetituum nostrorum executione commendamur, applaususque experimur omnem verecundiæ ruborem prorsus amittimus: *Lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis; & adulatores liniunt luto, Prov. 2. 14. id est, faciunt externis apparere bonum, sed hoc sine paleis, id est, sine aliqua veritate.* Ezech. 13. v. 10. Hug. Card. in Psal. 9.

Adulatores ut canes. 6. Canes quoque adulatores repræsentant, quia Dominis suis, à quibus alimenta percipiunt, cauda sua abblandiuntur, suoque modo quo possunt, applaudunt. De hisce autem in Parabola de divite Epulone legitur, quod mendici Lazari fœtentia vulnera lingendo detererint: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Porro S. Gregorius per hæc ulcera animæ nostræ vulnera intelligit, quæ inordinatarum Passionum nostrarum inordinati effectus existunt, eaque in nobis per adulatores, qui peccata nostra virtutum nomine & pallio condecorant, subpullulare noscuntur; *Adulatoribus vulnera nostra lingere est, quod plerumque solent, etiam ipsa mala, quæ nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare.* Glossa illum Psalmistæ textum: *laudatur peccator in desiderijs animæ sua*, exponens, ad praxes descendit, quibus adulatores vitium colorare illudque ut actionem honestam deprædicare nituntur: *laudatur vitium, ut qui sit potens, qui ulciscatur inimicos; alius verò ut prudens, quoniam omnium bona coëgit, & quando seipsum perdiderit, eum dicunt se invenisse; hæc deflet Propheta, quod vitium ita involverit, ut sibi placeat; & blandiatur, & est gravius, ut minimè erubescat, non solum seipsum laudat propter ea, quæ facit, sed habet etiam alios laudatores.* Luc. 16. v. 21. S. Greg. hom. Quadrag. in Evang.

Quid adulatio sit, describitur. 7. Porrò modum, quo adulator vitio virtutis larvam obducit, Berchorius Aurelij Cassidori testimonio de[illegible]it, qui Senator & Secretarius Theodorici Regis, eique deditissimus fuit, ideoque tamquam vitæ aulicæ expertissimus adulatorum praxes optimè novit, easdemq; sequentibus verbis declarat, dicens: *Adulatio blando omnibus applaudit, omnibus Salve dicit, prodigos vocat liberales, avaros parcos & sapientes,* Bero. Dict. v. Adulat.

res, lascivos curiales garrulos, obstinatos constantes, pigros maturos & graves: hæc sagitta leviter volat, & cito infigitur. Imo ante Cassiodorum alius quidam, qui etiam magna apud Imperatorem gratia pollebat, Moralis nimirum Seneca ejusdem post se tenoris Scriptum reliquit, ait enim: *Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt, temeritas sub titulo fortitudinis latet, modestia vocatur ignavia, pro cauto timidus accipitur.*

Sen. ep. 4.

Adulatores à virtutibus impediunt

Isaiæ 5. v. 20.

8. Advertendum est autem, quod Isaias Propheta non solùm ijs pœnas comminatur, qui vitium sub virtutis nomine commendant & canonizant: *Væ, qui dicitis malum, bonum,* verum etiam graves alijs minas intentet, qui ut alijs placeant, alios à multis virtuosis actibus impediunt, eosdem statui eorum minimè conformes esse prætendentes: *& bonum malum ponentes tenebras lucem.* Quâ quidem occasione ponderandum nobis venit, quod Centurioni Capharnaitico, cui servus ad mortem usque infirmus erat, accidisse Evangelium refert. In relatu namque hujus historiæ, primâ quidem facie manifesta quædam sese contradictio prodit; Siquidem S. Matthæus scribit: *Accessit ad eum Centurio, rogans eum.* S. Lucas autem qui eidem historiæ conscribendæ operam suam impendit, ita scribit: *Centurio cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judæorum, rogans eum ut veniret.* Veritas autem una eademque semper simplicissima facie prædita est, & ambobus prædictis Evangelistis ab eodem Spiritu Sancto, qui *Spiritus veritatis* est, dictata. Ac proinde sciendum nobis est, quòd Centurio iste, utpote vir imperio & potestate pollens, qui multis populum istum beneficijs obstrinxerat, apud omnes etiam primores illos, præsertim penes quos regiminis potestas stabat, in summa fuerit veneratione, adeo ut omnes in ejus se gratiam insinuare certatim contenderent, ideoque Chrysostomus verisimile esse dicit, quòd Centurio iste à principio pro postulanda servi sui sanitate suos ad Salvatorem milites ablegarit; posteà verò ipsemet eadem de causa in eamdem sese viam receperit; at verò si forte petas, quamobrem Centurio prius & ante servos ablegatos ad Christum Salvatorem nostrum se non contulerit? In promptu causa est, nimirum quia Principes Synagogæ idipsum ex motivo adulationis ei dissuaserant, dicendo, muneri, status & personæ omnino indecorum futurum esse, si itineris illius personalis in se incomoda susciperet. En igitur tibi hic ob oculos positos pestiferos vitii istius effectus, scilicet animas à Deo subtrahere & seducere. *Quare verisimile mihi videtur, cum voluisset ad Jesum proficisci centurio, detentum à Judæis fuisse, qui assentarentur, & dicerent: Nos ibimus & adducemus ipsum; quod ita esse perspicies, si plenam assentationibus orationem eorum diligentius consideravis.* Ecce quonam usque adulator non progreditur, utpotè qui humilitatem vilitatis titulo deturpat; siquidem credibile est, quòd ad hoc, ut ei innotesceret, quanta in veneratione ipsum haberent, blandis ei verbis persuadere fuerint conati, virum talem, cujusmodi ipse erat, minimè decere, ut sese tanta cum animi submissione exteriori coram Christo humiliaret, qui tunc in modica, imò ferè nulla Principum Synagogæ æstimatione erat: *Numquid ex Principibus aliquis credidit in eum aut ex Pharisæis? sed turba hæc, &c.* Quot eheu sunt hodie mundi Magnates atque Potentes, qui se virtuosis humilitatis, mortificationis, & Christianæ pietatis actibus libenter impenderent, nisi à malevolis ejusmodi adulatoribus & assentatoribus, qui idipsum statui & dignitati ipsorum indecorum futurum esse mentiuntur, deterrerentur! Qui etiam ulterius ejuscemodi Magnatibus inculcare non metuunt, quod ad hoc, ut majori in negotiorum tractatione vigore polleant, salutemque publicam majori cum industria curare possint, à jejuniis prorsus noscantur exempti: Item quod solitudo, atque ab omni mundano gaudio jugis abstinentia solos deceat religiosos, denique quod exemplaritas vitæ mera sit hypocritis, *ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum,* vel, ut Hugo Cardinalis explicat, *amarum, id est, peccatum, in dulce, id est, opus virtutis;* Et quidem pessimorum istorum hominum proprietates, non minus accuratè apud alium quemdam Authorem hisce verbis descriptas reperio: *Et solet hominum malitia virtutibus veris vicina vitiorum nomina affingere, sicut è contrario falluntur atque laudantur vitia; quæ virtutes imitantur.*

Matth. 8. v. 5.

Luc. 7. v. 3.

Chrysost. hom. 27. in Matth.

Adulatores à bono abstrahunt.

Joan. 7. v. 48.

Præcipuè Magnates.

Isa. 5. v. 20.

Hug. Card. ibid.

Mariana de reb. Hisp. l. 15. c. 18.

Propter adulatores pauci Reges sancti.

In Theat. vit. hum. v. adulat.

9. De Carolo VIII. Galliarum Rege referunt historiæ, ipsum pridiè mortis suæ Cameræ suæ Præfectum causam interrogasse, ob quam tàm pauci è Regum numero Sanctorum Catalogo inscripti reperirentur, qui cum quid responderet, non haberet, Rex protinus subjunxit: *Quia paucos penes se habent, qui verum dicant.* Verum enimverò parùm hoc esset in comparatione ad alia præjudicia gravissima, quæ ab adulatoribus in Reges & Magnates resultant; Adulatores namque non solùm Regibus nigrum albi loco obtrudunt, id est, defectus Regum virtutum larvâ honestant, verùm insuper opera Christiana & virtuosa manifestè contemnunt, eo solùm, quia hæc eos à lata voluptatum & delitiarum mundanarum via seducunt & abstrahunt, atque ideò S. Ludovico Regi Christianissimo Apotheoseos sive Canonizationis honor obtigit, quia potiùs ob heroicos humilitatis & Christianæ pietatis actus à suis derideri maluit, quàm ut pravis in aula sua adulatoribus aures porrigeret, qui à similibus pijs operibus ipsum revocare satagebant.

David non præbuit aures.

2. Reg. 6. v. 20.

10. Davidem Regem ex peculiari devotionis & obsequij Deo præstandi affectu coram Arca Domini saltantem, Regia quædam conjux ejus reprehendit, ipsa verò perpetua quadam sterilitate punita fuit: Et ideò *væ illi quia dixit bonum malum;* Imò verò per amaram quamdam Ironiam regium maritum suum hisce verbis deridere non dubitavit: *Quam gloriosus fuit hodiè Rex Israel, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris.* Quibus tamen Sarcasmis ipsa nihil prorsus ad intentum suum obtinuit. Imò verisimile est quod multi quoque alij eumdem Regem ab illis humilitatis & mortificationis exercitijs abstrahere conati fuerint, ipse verò in proposito suo firmius & solidius substitit, seque ab ullo hominum seduci minimè permisit, unde ait: *Ludam & vilior fiam, plusquam factus sum; & ero humilis; &c.* unde & alia quadam vice dixerat: *Factus sum sicut homo non audiens;* scilicet laudes adulatorum, ut S. Bernardinus exponit. Unde Hieronymus ait: *si ad patriam tendimus, cantus Syrenarum non audiamus. Syrenæ quidem adulatores sunt, de quibus Isaia 13. Syrenes in delubris voluptatis.*

ibid. v. 22.

Ps. 37. v. 15.

S. Bern. c. 3. s. 3. ar. 5. c. 3.

S. Hier.

Isa. 13. v. 22.

Is. 5. v. 20.

Adulatores venenum Medicinæ loco dant.

11. *Væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum.* Profectò dictio illa *Væ* ab iis, qui vitio huic immersi sunt, graviter pensari meretur, siquidem per illam æternæ damnationis comminatio intentatur, nec immeritò, quia Reipublicæ & legi Dei perniciosi existunt. Dicite enim sodes, numquid ingens aromatarius ille Civitati aut Reip. damnum conciliaret, qui aromatum sive medicamentorum nomina in vasis eadem continentibus mutare præsumeret, adeò ut

vasi

vasi cuipiam toxicum v.g. continenti, Rhabarbaræ nomen adscriberet, vel vasi continenti Colloquintidas, lapidis Bezoar nomen attribueret? Utique quia si quis hisce vasorum inscriptionibus securè confideret, is utique infirmo venenum medicinæ loco propinaret; Idem prorsus malum Reipublicæ adferunt omnes illi, qui *dicunt malum bonum*, sive qui virtutis laudes & encomia vitio attribuunt.

Adulatio ruina omnium. *Plut. de discr. adul. & amic.*

12. Plutarchus adulationis vitium nihil aliud esse asserit, quàm viam quamdam, quæ ad quamdam populorum ruinam inducit, *si nimirum vitijs nomina virtutum apponamus. Verùm cùm jam vitia virtutum nominibus laudantur, ut jam pecces non modo dolens, sed gaudens detrahitur peccatis pudor*: adducitque exterminij Siculorum illius temporis, qui à Dionysio Tyranno & Phalaride gubernabantur, exemplum, qui tametsi vitiosissimi, impij atque crudeles essent, ab adulatoribus tamen velut Principes summa integritate conspicui deprædicabantur; *Eadem* (inquit de eadem adulatione prosequens Plutarchus) *Romanorum mores tam integros ad nihilum redegit, quod Antonij libidinem & delitias humanitatem & hilaritatem vocarent.*

Adulat. Neronem pervertunt.

13. Imperium quoque Romanum sub Nerone Imperatore primis quinque annis summâ quidem cum integritate & benignitate administratum fuit: at verò postquam qui in ejus aula lateri ejus assistebant assentatores, ei hunc qui collato sibi imperio omni cum licentia & libertate contra leges communes vivendi uti non posset, magna Imperij fortuna prorsus indignum esse persuaserunt, talis confestim in prædicto Imperatore visa est vitæ & regiminis mutatio, ut ex Imperatore immanis factus sit Tyrannus, & ut verbo, absolvam, crudelis Nero. Optimè igitur S. Bernardinus ait: Adulatores præcipitant homines in peccata superbiæ, in peccata luxuriæ, & in peccata avaritiæ; Unde & ipsi cum eis præcipitabuntur. Proinde (*Isaia 9. Erunt, qui beatificant populum istum,*) scilicet sceleratum, (*seducentes; & qui beatificantur, præcipitati.*) Scilicet in præcipitium infernale.

S. Bern. Sen. 1. 3. serm. de multip. mendac. a. 2. c. 2. Isa. 9. v. 16.

14. Sanctus Rex David magno semper vindictæ furore exarsit non tàm adversus inimicos eum persequentes, quàm contra illos, qui velut obsequiosissimi ejus amici ei adulabantur; Unde ait: *Præcipita Domine, divide linguas eorum*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Adulatores enim præcipitabuntur*; moxque rationem à Sancto Bernardino traditam adducit, nimirum, *quia præcipitant alios.* Nicolaus Lyranus ex strage illa in lib. 2. Paralipomenon cap. 24. relata, in qua exercitus Syriæ Jerosolymam ingressus, omnes populi illius Principes occidit, adeò ut suis quoque manibus in vitam Joas involare non prætermiserit, ex hac, inquàm, historia pulchram quamdam moralitatem, proposito nostro adaptatam, adducit: Per illum namque exercitum, infernum intelligit, qui adversum Principes, id est, contra hujus mundi Magnates arma sua dirigit, suum verò iræ furorem præcipuè contra Joas, id est, adversus adulatores evomuit; Dicit ergo: *Per hoc igitur designatur, quod Dæmones secum trahunt ad inferni supplicia adulatores, & adulationibus eorum acquiescentes.*

Ps. 54. v. 10. *Hug. Card. ibid.* *Lyr. ibid. 2. Paral. 24. v. 23. & 24.* Adulatores damnantur.

15. In libro Esther refertur, quod Aman è regio Assueri palatio domum reversus, longum quemdam recensuerit rerum prosperè sibi fluentium Catalogum, at verò subjunxit; *Et cum hæc omnia habeam nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores regias*; uxor autem & amici ejus, ut cor ejus perturbatum nonnihil serenarent, subitò & sine more ei dixerunt: *Jube parari excelsam trabem, ... & dic manè Regi, ut appendatur super eam Mardochæus.* Porrò Sanctius in ea est opinione hosce consiliarios hoc supplicij genus Amano ideò persuasisse, quia idipsum ad intentum suum, assequendum omninò securissimum esse arbitrabantur; sic enim intra se ratiocinabantur: Mardochæus cum Judæus sit necessario è medio tollendus est; ad inferendam verò illi necem ignis minimè ad propositum erit, quia Abraham Hebræorum Patriarcha inde liber evasit. Neq; in aquis certam ejus necem expectare possumus; constat enim Hebræorum majores olim per mare rubrum salvos egressos fuisse: Leones quoque de Mardochæo certè dilaniando nos assecurare nequeunt, quia Daniel & ipse Hebræus ab iisdem salvus & incolumis evasit, à patibulo autem neminem hactenus salvâ vitâ depositum esse novimus. At verò qualemnam adulationem hanc exitum sortitam fuisse existimatis? nimirum ab hoc tam sublimi patibulo Aman tandem ipsemet in propria Persona præcipitatus fuit, paresque pœnas alij quoque adulatores præmij loco reportabunt.

Esth. 5. v. 10. &c. *Ibid. v. 13.* Præmium Aman adulatores recipiunt. *ibid. 14.*

16. Verum enim verò ex quo in mentionem aliquam Danielis incidimus, operæ pretium erit, ut aliam de eodem Daniele historiam, proposito nostro haud parum subservientem, attingamus; Constat igitur ex Scriptura Sacra, quod, cum Daniel magnæ apud Babyloniorum Regem æstimationis esset, Satrapæ regni illius idipsum ei invidentes, ut mortem illi machinarentur, adulatione usi fuerint, Regem instigantes, ad edictum quoddam promulgandum, quo districtè præciperetur, ut nullus sub pœna mortis, Deo alicui per triginta dierum spatium supplicare præsumeret, præterquam ipsi soli, ut hac ratione Daniel veluti edicti Regij transgressor castigaretur; sciebant etenim illum, hoc edicto non obstante, Deum suum adoraturum esse: quid verò accidit? cum Daniel urgente æmulo leonibus objectus, Deo mirabiliter operante, ab eorum dentibus illæsus præservatus fuisset, Rex non obstante prædicta adulatione, quâ ipsum velut Divinū quoddam numen adorari voluerint, eosdem in lacum leonum præcipitari fecit, adimpletumque hoc pacto in ijs illud Regij Prophetæ oraculum fuit, quo dicitur: *Lacum aperuerunt, & effuderunt, & inciderunt in foveam quam fecerunt.*

Dan. 6. v. 4. Cum Satrapis Babyloniæ præcipitantur. *Ps. 7. v. 16.*

17. Simile quoque exemplum in Theodorico Imperatore Arriano habemus; cum enim hic Dracono cuidam Catholico, quem apud se habebat, plurimum afficeretur, accidit, ut is in majorem Imperatoris gratiam insinuare se volens, Religionem mutarit à fide Catholico-Romanâ, ad hæresim Arianam, cujus hic Princeps fautor magnus erat, transitum faciens: Theodoricus autem ob hanc adeò evidentem adulationem, adeò in dictum Draconum stomachatus est, ut caput ei protinus amputari jusserit, dicendo: *Si Deo fidem non servasti, quomodo homini synceram servabis conscientiam?* In Annalibus Ecclesiasticis legimus; quòd, dum Joannes Rex Angliæ à Romano Pontifice excommunicatus, eum, qui hanc ei censuram intimaverat, crudeliter castigasset, vir quidam Alexander nomine *improbissimus adulator ad Regis aucupandam gratiam*, publicè ærumnas, quibus populus exinde afficiebatur, eidem non ob interdicti Pontificij pœnam evenisse divulgarit, sed supplicium quoddam esse, quo Deus in peccata populi animadverteret, cæterum nullam esse Papæ adversus regiam Majestatem similem excommunicationem fulminandi potestatem: at verò idipsum Alexander ille nequaquam impunè tulit, quin potiùs manifesta in eum vindicta divina animadvertit, siquidem idemmet ab Innocentio Papa excommunicatus, & à ministerio sacerdotali degradatus, in extremam tandem redactus est

Theod. in collat. l. 2. Historia. *Ann. Eccl. Ray. ann. 1210. n. 29*

ust mendicitatem, adeò ut vitæ sustentandæ necessatium panem ostiatim mendicando exquirere debuerit.... *Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.*

Ps. 52. v. 6.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Adulationis dulcedo tametsi animam sauciet & occidat, omnibus tamen placet.

THEMA.

Circumdederunt me sicut apes. Psalm. 117. v. 12.

Noxia Adulatio ferme omnibus placet.

1. ILle ipse David, qui in annis suis tenerioribus luctatus est cum lupis, leones dilaniavit, carneumque illum montem, Goliath, inquam, fundâ quidam prostravit, semperque ex certamine cum diversis inito palmis & lauris onustus victor rediit, hodie apibus duntaxat cinctus, præ formidine trepidare conspicitur: *Circumdederunt me sicut apes.* Quid ita? Num fortè animalculorum istorum puncturas timuit, qui in conspectu gygantum intrepidus stetit? Optimè timoris Davidici motivum à Sancto Gregorio hisce verbis explicatum fuit: *Apes in ore mel habent, & in aculeo cauda vulnus; & omnes qui lingua blandiuntur, sed latenter ex malitia feriunt, apes sunt, quia loquendo dulcedinem mellis proponunt, sed occultè feriendo vulnus inferunt.* Justam utique adulatores timendi causam habuit, quia adulatio modum quemdam loquendi habet, qui omnibus placet, tametsi animæ audientis illam mortem ut plurimum insensibiliter inferat. Unde Seneca scribit: *Habent in se hoc naturale blanditia, ut etiam cum rejiciuntur, placeant, sæpè exclusa novissima recipiuntur, hoc enim ipsum imputant quod repelluntur, & subigi ne contumeliâ quidem possunt.* Etenim tametsi conspicuum nobis sit, mendacium esse omne quod dicunt; nihilominus tamen placet quod dicitur, nobisque persuademus, quod talia mereamur; id quod idem Seneca alibi hisce verbis ratum habet: *Quidquid in nos adulatio sine pudore congessit, tamquam debitum pendimus; optimos nos esse, sapientissimos affirmantibus; assentimur, cùm sciamus illos sæpe mentiri.* Idem fere Sanctus Hieronymus de adulationis laudumque fuga tractans dicit hisce verbis: *Naturali ducimur malo, adulatoribus nostris libenter favemus; quamquam nos agnoscamus indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem suam intrinsecus anima lætatur.* Alibi quoque super epistolam ad Galatas scribens idem dicit: *Libenter*, inquit, *audimus quod delectat, & ostendit omne quod volumus, naturali ducuntur malo.* Idem quoque ad Celantiam scribens nobis vitium istud suo præsertim tempore vel maximè invaluisse insinuat, tantasque apud plerosque egisse radices, ut qui adulationi non dabat operam vel æstimaretur invidus vel superbus: *Isto maximè tempore*, inquit, *regnat adulatio, quodque est gravissimum, quia humilitatis ac benevolentiæ loco ducitur, ita fit, ut, qui adulari nescit, aut invidus aut superbus reputetur.* Sanctus Bernardinus Senensis adversus hoc peccatum ejusdem adducit S. Doctoris authoritatem, dicentis: *De nocumento ejus, nihil est, quod tam facilè corrumpat mentes hominum; nihilque tam dulciter animum ferit, sicut adulatio:* Est enim venenum quoddam quod se in animam nostram insinuat, ut æternam ipsi mortem conciliet, dum autem recipitur, quasi suavissimum mel quoddam ingreditur.

S. Greg. ho. 9. in Ezech.

Sen. l. de nat. qu. præfat.

Sen. ep. 59.

S. Hier. t. 9. in reg. monac.

S. Hier. ad Celant.

S. Bern. t. 3 serm. de erip mend. art. 2. c. 2.

2. Mellifluus Ecclesiæ Doctor S. Bernardus illa Psalmistæ verba: *Molliti sunt sermones ejus super oleum*, ponderans dicit: *Pulchrè non molles, sed molliti dicuntur sermones, vel suasoris adulatoris, vel suasoris iniqua, quod sit in eis non tam vera & solida, quam superinducta & simulata suavitas.* S. Bernardinus quamdam ex S. Gregorio similitudinem inducit, qui dum spinarum radices molles esse considerat, licet alias pungentes & hispidæ existant; ita enim ait: *radices spinarum molles sunt, sed ex ipsa radice prodeunt, unde pungunt, & hujusmodi sunt omnes adulatores*, citatque testem D. Hieronymum, cujus sunt hæc verba sequentia: *Ille domum in audientibus aculeum relinquere potest, qui non pungit, sed ungit, & de tali adulatore Propheta ait: Multi sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.*

S. Bern. in fine circa fin. Ps. 54. v. 21.

Adulatores melle conditur.

S. Bern. 8. t. 1. serm. 32. art. 1. c. 3.

3. Valde considerabilis est illa de filiæ Jairi Principis resuscitatione in Evangelio conscripta Historia: *Cum venisset Jesus in domum Principis, & vidisset tibicines, & turbam tumultuantem, dicebat: recedite.* Quidnam obsecro referebat, quod etiam prodigioso huic miraculo præsentes quoque interessent prædicti tibicines? Numquid & hi ad miraculi istius aspectum fide Divinitatis Salvatoris confirmati fuissent? Numquid etiam Lazarum, & viduæ Naimiticæ filium in multorum præsentia resuscitasse in Evangelio scribitur? Doctissimus Salmeron hoc loco recurrit ad mysterium, siquidem eos, qui nobis in peccatis nostris abblandiuntur per hosce tibicines symbolizatos fuisse existimat; *Cum suggerunt, culpam gravem non esse, aut ætati parcendum, vel ex improviso contigisse, aut alios similia agere, aut DEI pietatem ad miserandum propensam, aut tempus subesse pœnitentiæ.* Rabanus autem tibicines illos de adulatoribus clarissimè his verbis explicat: *Tibicines*, inquit, *sunt adulatores qui fovent mortuam*; Neque enim adulatio solum culpa mediante mortem animæ nostræ conciliat, verum etiam eamdem simul nutrit & fovet; *Et cum ejecta esset turba, intravit, & tenuit manum ejus, & surrexit*, ut nimirum per hoc, tunc animam nostram ad divinæ gratiæ vitam resurrecturam esse intelligamus, quando nullos circum se cantus & modulos habebit, id est, quando assentationum blandimentis carebit eorum, qui nos in perversis moribus nostris laudant, & applausibus suis malis inclinationibus nostris adhærescunt. Similiter S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus ait: *Tibicines sunt, qui fovent in peccato, Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ.*

Adulatio mors animæ.

Matth. 9. v. 23. & 24.

Salm. t. 6. tr. 16.

Raban. ib. in caus.

S. Th. in Matth. ps. 10. v. 3.

4. Observandum verò insuper est eamdem incarnatam sapientiam propter eamdem adulationis culpam insuperabilem fere præ se tulisse in anima quadam mortua, resuscitanda difficultatem. Cum enim adolescentem quemdam in suam invitasset sequelam ille quidem promptum sese ad eamdem obtulit, cum hac tamen reservatione: *Permitte me primum ire, & sepelire patrem meum. Jesus autem ait illi: sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Mira profectò est hæc Salvatoris nostri responsio; Quodnam filium aliquem obstringere potest debitum magis necessarium, quam debitum filialis pietatis in patrem, maximè quando de ultimo agebatur obsequio, qualis sepultura Patris erat? Et tamen *Omnia in sapientia fecisti*, S. Gregorius circa tres mortuos à Christo resuscitatos, in sensu spirituali ad propositum nostrum optimè hisce verbis discurrit: *Puellam*, inquit, *in domo; juvenem extra portam; in sepulchro Lazarum resuscitavit: adhuc quippe quasi mortuus jacet in domo, qui latet in peccato; jam quasi extra portam educitur, cujus iniquitas usque ad inverecundiam publicæ perpetrationis aperitur; sepultura verò aggere premitur, qui in perpetratione nequitiæ etiam usu consuetudinis pressus gravatur: sed hos ad vitam miseratus revocat, quia plerumque divina gratia non solum in occultis,* sed

Adulatores difficulter curantur.

Matth. 8. v. 21. & 22.

S. Greg. l. 4. moral. c. 25.

Matth. 9. v. 25.

Luc. 7. v. 12.

Joan. 11. v. 43.

sed etiam in apertis iniquitatibus mortuos & mole prava consuetudinis pressos respectus sue lumine illustrat. Demum verò cur pater ejus quem in sequelam suam invitaverat ad vitam non redierit, hujus hanc rationem subjungit dicens: *Quantum verò mortuum, Redemptor noster nuntiante discipulo agnoscit, nec tamen suscitat, quia valdè difficile est, ut is, quem post usum mala consuetudinis etiam ad usum adulantium lingua excipiunt, à mentis sua morte revocetur, de quo & benè dicitur: sine mortuos sepelire mortuos suos; Mortui enim mortuos sepeliunt, cùm peccatores peccatorem favoribus premunt.*

Consueta-do mala.

Adulatores vix convertuntur.

5. Advertendum est, quod Psalmista Psal. 9. vel secundùm Hebræos 10. postquam de perniciosis adulationis effectibus tractasset, dicens: *Laudatur peccator in desiderijs anima sua & iniquus benedicitur,* tandem prosequitur dicens: *Exacerbavit Dominum peccator, secundùm multitudinem ira sua, non quaret.* Sanctus Augustinus legit: *Irritavit,* Psalterium verò Ambrosianum legit: *Exprobravit,* quasi dicere vellet: Impius qui in suis peccatis constitutus, adulationibus demulcetur, ad talem tandem pertingit mentis fatuitatem, ut se in cujusvis execrandissimi excessus abyssum irreparabiliter præcipitet: *Non est Deus in conspectu ejus; inquinata sunt via illius in omni tempore auferuntur judicia tua à facie ejus.* Cur autem in hoc adeò profundum barathrum præcipitem se agit? quia adulationibus circumvenitur, laudatur in desiderijs animæ suæ. Unde S. Bruno Carthusianorum Patriarcha ait: *Ideo superbiet, quia laudabunt eum accompletione desiderium ejus, sicut alibi dicitur: Lingua adulantium alligant animas in peccatis.* Similiter in quo illa tam vehemens Dei exasperatio, qua peccatorem Deus omittit & dissimular quærere, consistat, declarat, dum verba illa: *Exacerbavit Dominum, ... secundum multitudinem ira sua non quaret,* ita exponit: *Non faciet converti secundùm multitudinem ira sue, id est, vindicta sua, quasi dicat, quia multum iram suam promeruit, non quarit eum Deus.* S. Bernardinus Senensis malignitatem vitij istius, tametsi id apparenter dulce sit & delectabile, paucis verbis nobis describit, dicens: *Communiter quippe adulatio habet odium & fraudem, proditionem, & notam mendacij, sequelam servitutis, & exceptationem proximi atque totius honestatis exterminium.* Unde S. Augustinus quoque vel quisquis Author existat inter opera ejus recensitus optimè nos monet dicens: *Adulatores, ut inimicos cave, quorum sermones super oleum molles, & ipsi sunt jacula, corrumpunt fictis laudibus leves animas & malè credulis mentibus blandum vulnus infligunt.*

Ps. 10 v. 3.
Ibid. v. 4.
Ps. 10. v. 5. 6.
ibid. 4.
S. Bern. t. 3. serm. de mul mend. art. 2. c. 2.
Cavendi adulatores sunt
S. Aug. e 2. ep. 17. ad Demetr.

6. Joab Amasam magna quidem cum benevolentia est amplexatus, perque impressum ori ejus osculum eumdem deltoivit, at verò eodemmet tempore ferrum in viscera ejus transadigendo, necem ei intulit. Hugo Cardinalis de adulatoribus ita scribit: *Faciunt sicut Joab, qui Amasam occidit, dum manu dextera mentum ejus, quasi osculaturus eum, teneret, Tenuit manu dextera mentum Amasa quasi osculans eum;* Imò prius fratris nomine illum salutavit, dicens. *Salve mi frater: .. Porro Amasa non observavit gladium, quem habebat Joab, qui percussit eum in latere & effudit intestina ejus in terram.* Porrò Sanctus Antonius Paduanus historiam istam ad præsens propositum nostrum congruè hisce verbis adaptat: *Et quia diabolus per adulationes & detractiones charitatem proximi solet interfisere, ideò sequitur: Dixit itaque Joab ad Amasam, salve mi frater, & tenuit manu dextera mentum ejus. Glossa ibidem: Mentum tenere manu dextrâ, est quasi ex benignitate blandiri, sed sinistram ad gladium mittit, qui latenter ex malitia percutit.* Unde Ecclesiast. 12. *In labijs suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur, ut subvertat te in foveam.*

Suar ut Joab.
Hug. Card. in ps. 9.
2. Reg. 20. v. 9. 10.
S. Anton. Pad. in D. 3. Trin.
Eccl. 12. v. 15.

7. Olaus Magnus ex Solino & Plinio certum quoddam veneficarum genus in Africa reperiri refert, quæ dum fructus terræ, messem, anni fertilitatem, infantium pulchritudinem, greges ovium vel boum, equos item, aut alia similia animalia laudant, per laudum illarum suavitatem eisdem mortem immediatè conciliant. Ecce tibi vivam & expressissimam adulationis figuram. Unde quod Sapiens de lasciva muliere exprimit, præsenti proposito nostro mirabiliter congruit; Dicit enim: *Nitidius oleo guttur ejus: novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.*

Adulatores venefici
Ola. Mag. l. 1. c. 5.
Prov. 5. v. 3. &c.

8. Sanctus Gregorius adulatores scorpionibus similes esse dicit, qui in anteriori corporis parte tibi abblandiri, teque suaviter complecti velle videntur, cauda verò te lethaliter sauciant & lædunt. *Scorpio palpando incedit, sed cauda ferit, nec mordet à facie, sed à posterioribus nocet: Scorpiones ergo sunt omnes blandi & malitiosi, blandi & innoxij in facie videntur, sed post dorsum portant, unde venenum fundant.*

S. Greg. l. 9. in Ezech.
Scorpiones

9. Porrò unicuique notum est, quod de Syrenibus narratur, videlicet quòd viatores in mari navigantes lenocinanti cantu suo incantent, & somno profundo sepeliant; in ijsdem verò postea inhumanam & miserabilem stragem edunt, Sanctus Propheta David, dum aliquando graviter lamentaretur, eò quòd adulatio in suam quoque regiam sibi aditum fecisset, ad Deum se convertens, ait: *Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis.* Pro cujus loci expositione Sanctus Ambrosius Aquilæ expositionem adducit, dicens: *Pulchrè autem Aquila interpretatio quemadmodum intelligere debeamus locum afflictionis, expressit dicendo: Quoniam humiliasti nos in loco Syrenum; Syrenas quasdam fuisse puellas gentilis narrat Historia, qua vocis suavitate, canendi illecebris, audiendique studio illectos navigantes ad littus admovere navigia provocabant, eosq́; (cum gratiam vocis sequerentur) scopuloso in loco naufragium facere solitos, vetustas posteris tradidit.* Tandem verò demonstrare pergit per hanc Historiam, adulantium ingentia damna sitè præmonstrata fuisse; Multæ namque animæ ad Paradisi portum proficiscentes, à laudibus & humana gloria dum vitijs tamquam virtutibus applauditur, incantatæ & seductæ in inferos abysso ut plurimum naufragari conspiciuntur. Earum interpretatio hæc est, voluptas vocis est quædam adulatio.

Adulat. Syrenæ.
Ps. 43. v. 20.
S. Ambr.

10. De Aquila nonnulli scribunt, quod testudinem, quæ alias humi semper serpere solet, suumq́; in cœlum volatum propriis viribus assequi numquam posset, in sublime secum portet, idque non alio fine quàm ut in lapidem quemdam in quem Aquila collimat, lapso graviori ruat, hacque ratione testudine fracta & diruptâ, interior animalis illius substantia eidem volucrum reginæ in cibum & prædam cedat, eumdem quoque finem sibi propositum adulatio habet, nimirum ideò defectibus & vitijs alterius applaudit, ut adulatione in ijs paulatim magis radicatâ, speratam ab eo utilitatem & commodum tandem efficaciter obtinere possit; Ideoque haud ineptè Pardis assimilantur, qui cuncta alia animalia innato sibi odore ad se alliciunt, seu potius rapiunt, ut eadem postea velut futuram escam discerpere & dilaniare valeant. Similes quoque sunt Chamæleonti, cui proprium est, quod in varios sese colores transformet.

Adulator Aquila est testudinem in sublime portans.

Falci similes. *Berch. ver. adulat.*

11. Berchorius eosdem longè significantius falci similes esse docet; *Sicut enim videmus*, inquit, *quod falx amplexando scindit & accumulat herbam, pratumque despoliat & denudat, sic verè adulator amplexando & applaudendo, non quærit nisi lucrari, aggregare, personamq; cui loquitur, aliquo Encomio spoliare.*

12. In Psalmo etiam 5. multæ videntur pessimi hujus vitij Qualitates repræsentari; Ita enim ibi dicitur: *Non est in ore eorum veritas, cor eorum vanum est, sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant.* Et quidem primâ facie comparatio hæc qua lingua adulatrix sepulchro similis esse dicitur parum videri posset nonnemini idonea, siquidem vox adulatrix placet, allicit & invitat, sepulchrum autem horrorem & pavorem videnti incutit: Adulator verba encomiastica & plausibilia ex ore emittit, sepulchrum autem fœtorem, squalorem ac putredinem spirat; Et tamen si similitudo ista bene consideretur, magis propria esse nequit, id quod evidenter patet, si oculus vestros in Epitaphia & sepulchrales inscriptiones conjiciatis; quantas enim in ijs non legitis laudes, quot encomia speciosa, quot titulos illustres atque magnificos; certe si Epitaphijs fides adhiberetur, haud difficulter nonnemini defuncti illi divina esse numina videri poterunt: at verò si monumenta aperueritis, nil præter putrescentia & fœtida cadavera, cineres & putredines in ijsdem invenietis: Eodemq; modo quotidiana experientia nos edocet, quod lingua adulatrice multi in operibus suis laudentur, ac si gloriosa omnique admiratione digna essent, cum tamen veracius examinata vitiosa esse comperiantur & defectuosa. Hugo Cardinalis aliam sepulchrum inter & linguam adulatricem analogiam considerat, nimirum quod sepulchris proprium sit cadavera, quæ in ijs reconduntur, devorare atque consumere, *ita adulatores blanda adulatione ad se trahunt homines, & sibi assimilando devorant, quibus mortuis ipsi sunt sepulchra*; non solùm quia per adulationes suas eos quibus adulantur in eadem vitia incurrere faciunt, verum etiam quia sicut sepulchra carnes humanas consumunt, eadem proportione adulantur opera bona in ijs quos assentationibus suis infatuant, destruunt efficiendo ut in vanam gloriam temerariamq; de seipsis præsumptionem præcipites corruant. Et quidem totus hic discursus est Hugonis, qui insuper illam superius à nobis insinuatam adducit S. Gregorij sententiam, dicentis: *Mortuus mortuum sepelit, quando peccator peccatorem aggere adulationis premit.* Insuper sicut sepulchra devorant cadavera, & ex illis velut sustentantur, ita quoque adulatores ex aliorum nutriuntur vitijs & defectibus, juxta illum Scripturæ textum: *appropiant super me nocentes, ut edant carnes meas*, id est, ut idem Hugo, *incorporent sibi peccata eorum, quibus adulantur.* Vitia enim, quibus in alijs adulando applaudunt, sibi propria efficiunt, illaque studiosè & ex industria imitari satagunt, ut tantò magis se eorum genio accommodent, magisque illis placeant. Unde S. Augustinus ait: *Potest & illud intelligi, quod mendacio & blanda adulatione trahunt in se, quos ad peccata illectant, & eos tamquam devorant, cum in suam vitam convertunt.*

Psal. 5. v. 10. 11. — Adulat. sepulchra sunt. — *Hug. Card. in Ps. 5.* — *S. Greg.* — *Ps. 26. v. 2.* — *S. Aug. in Ps. 5.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Longè melius est à detractoribus corrigi, reprehendi, injurias pati, maleq; tractari, quàm ab adulatoribus decipi.

THEMA.

Melius est à sapiente corripi, quàm stultorum adulatione decipi. Ecclesiast. 7. v. 6.

Correctio melior adulatione.

1. ADeò clara & evidens propositio est, ut nulla prorsus probatione indigeat, quod scilicet melior sit conditio illius, qui ab homine sapiente & fido reprehenditur & corrigitur, quam ejus qui malorum adulationibus circumvenitur, siquidem correctio utplurimùm vitium emendat & aboleri facit, cùm tamen adulatio idipsum foveat & adaugeat. Chrysostomus super illa verba Psalm. 9. *Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ*, postquam inde resultantia damna recensuisset, ita ait: *Non est Deus in conspectu ejus, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore auferuntur judicia tua à facie ejus*; Et paulò post: *Laudatur in peccatis, benedicitur in maleficijs, hoc est primum barathrum, quod satis est vel ad præcipitandum eum, qui non advertit, & ideo magis sunt admittendi, qui accusant & corrigunt, quàm qui laudant, & ad interitum blandiuntur.*

Chrysost. in Ps. 9.

Reprehensio proficua.

2. Præclaro S. Augustini ingenio spirituque Apostolico ejusdem dignissimus est sermo ille, quem dictus Doctor Tom. 9. scribit, ubi hæc ad propositum nostrum verba habet: *Nosco, quis odit inimicum suum & fingit illi amicitiam, videt illum facere aliquid mali, laudat; vult eum esse præcipitem, vult cæcum ire per abrupta cupiditatum suarum, unde forte non redeat.* Hæc sunt ab adulatore proficiscentia præjudicia, jam verò fructus quoque audire placeat, quæ à reprehendente & corripiente nos in nos dimanant: *Alter*, inquit, *videt amicum suum tale aliquid facere, revocat, si illum non audiat, objurgat, litigat, profert verba castigationis: Ecce odium blanditur, charitas litigat: Noli attendere verba blandientis, & quasi sævitiam objurgantis, venam inspice, radicem, unde procedat, quære, ille blanditur, ut decipiat, iste litigat, ut corrigat.*

S. Aug. t. 9. tr. 10. in 1. Io. dec. 5.

A præcipitio servat qui corripit.

3. Quod si quis in juvenculo & edomito equo totus festivus & lætus versùs rupem quamdam, præcipitio proximam, velocissimè equitans, aliquem calcaribus vel aculeo, aut virga equum suum ad velociùs currendum urgentem videret, & alium, ut cursum suum sistat, pedem equo amputantem conspiceret, utrum ex duobus majorem amicum suum æstimaturus esset? Porrò adulatio, prout ex Chrysostomo audivistis, præcipitio similis est, est enim *barathrum quoddam ad præcipitandum eum, qui non advertit*; Ac proinde quisquis in via, quæ ad æternam perditionem tuam te conducit, tibi blanditur, teq; collaudat, verus est animæ tuæ inimicus, non item alius, qui correctionibus & reprehensionibus suis mediantibus à simili te præcipitio retrahit.

Ps. 49. 19. Adulator præcipitat.

4. Idem met S. Augustinus alibi illa verba Psalmi: *Os tuum abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos*, exponens optimè, verissimum esse commonstrat; quod adulator nos in præcipitium gravissimum protorbet: *Præcipitas*, inquit; *hominem incautè sua vitia proferentem, & an sint vitia nescientem; tu qui scis vitium esse, non dicis corruisse illum, si illum videres ambulare incautum in tenebris, ubi puteum esse scires, & taceres, qualis esses? Nonne inimicus deputareris animæ ejus?* Progreditur præfatus Sanctus Doctor ulterius, & ostendit, quanto perniciosius præjudicium & damnum nobis ab eo provenit, qui alium in peccato suo fovet, quam ab alio qui illum in præcipitium cadere permittit; dicit enim: *Et tamen in puteum cadens non anima, sed corpore moreretur, præcipitat se in vitia sua, prædicat apud te mala facta sua, tu nosti mala esse, & laudas, & irridet apud te.* Et ideo in Isaia legimus: *Qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.*

S. Aug. t. 8. in Psal. 49. v. 19. — *Is. 3. v. 12.*

5. S. Joan. Chrysost. Eutropij familiarissimi Imperatoris clientis præcipitium considerans, eumdem

ab

ab adulatoribus seductum, & postea à se ex Apostolica quadam libertate reprehensum graviter ad resipiscentiam ordiendam hortatur hisce verbis: *Nonne dicebam tibi, cum me indesinenter objurgares vera monentem, quod ego tibi potiùs amicus essem, quam adulator? ego redarguter majorem tui curam gerens, quàm cum tibi omnia obsequerentur? Nonne & hoc addebam; fide digniora esse vulnera ab amicis, quam ultrò se ingerentia vulnera inimicorum? Si mea vulnera tulisses, haudquaquam tibi illorum oscula exitium attulissent; mea enim vulnera sanitatem afferunt, illorum oscula morbum immedicabilem tibi conciliaverunt.*

Chrysost. or. ad Eut.

6. In sacris Canticis Sponsam, quæ animam quamvis electam præfigurat, multis vulneribus sauciam invenimus: *Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem; percusserunt me, & vulneraverunt me.* Porrò Philo Carpathius animam hanc sponte propria hisce se vulneribus ingessisse existimat: *Spirituali plaga cupiebat feriri Sponsa ad disciplinam salutarem, non ut animam perderet, sed ut pro Domino pati doceretur.* Et quidem ad hoc firmius persuadendum postulati à nobis & pro cura corporis nostri ejusque incolumitate procuranda stipendiati medici exemplum adducit hisce verbis: *Ut enim si quis Medicorum ad nos curandos accederet, diceretq; ulcus lethale est, visne aduram, ac sanem? responderes; Ure, seri, præcide: sic verus amator Christi, cum peccatis omnino abstinendum esse monetur, quam celerrimè obtemperat, nec sibi durum est asperius increpari.* Unde Salomon: *Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula inimici; hæc enim ad perennem salutem feriunt, illa vero ad æternum supplicium adulantur, hæc felicissimè sanant, illa miserrimè occidunt.*

Cant. 5. v. 7.
Phil. Carp.
Increpatio aspera sanat.
Prov. 27. v. 6.

7. Regius Propheta David, qui lumine Dei præditus & alias in summo dignitatum humanarum culmine collocatus erat, hanc à Deo gratiam postulabat, ut adulatores multo amplius quam persecutores procul ab eo arcerentur. Et quidem quando de illis sermo erat, hisce se verbis Deo commendabat: *Confundantur & revereantur, qui quærunt animam meam; Avertantur retrorsum & erubescant, qui volunt mihi mala: Confundantur & revereantur simul qui quærunt animam meam:* At vero quando de iis agit, qui suis cum allentationibus & blandimentis conabantur allicere, videte obsecro, quanta cum sollicitudine eos procul ab eo repelli rogaot: In tribus hisce Psalmis 60. 39. & 69. eamdem petitionem identidem replicat, dicens: *Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi: Euge, Euge.* S. Gregorius ait: *Adulantium linguas non esse in subsequenti tempore differendas annuntiat,* qui ait: *Statim confundantur erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, Euge; Adulatio enim si vel ad tempus patienter suscipitur, augetur: ne crescere debeat, statim & sine mora est feriendas; Duo sunt genera persecutorum, vituperantium & adulantium, plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris,* inquit S. Augostinus, *Certè cum de persecutione loqueretur, Scriptura dixit: (Tamquam aurum in fornace probavit illos,) de Martyribus interfectis, & sicut holocausti hostiam accepit, illos audi, quia & lingua adulantium talis est.* Proverb. 27. *Probatio argenti & auri ignis, vir autem probatur per os laudantium eum.*

Adulatio statim removenda.
Ps. 69 v. 3. & 4.
Psal. 39. v. 16.
S. Greg. l. 1 hom. 11. in Ezech.
Adulator magis nocet quam vituperans
S. Aug. in Ps. 69.
Sap. 3. 6.
Prov. 27. v. 21.

8. Enimverò persecutio Martyres efficit, adulatio autem facit Apostatas; siquidem ipsius Antichristi tempore, prouti alibi superius diximus, multi per allentationes in perniciosissimam erroris viam abducentur. Jamjam adductam à Philone Carpathio audivimus similitudinem ab infirmo quodam desumptam, qui ad curandam sibi ab infirmitate convalescentiam, pro nihilo ducit, si vulneribus & incisionibus saucietur, aut palatum oris amaro potu affligatur, hoc enim mavult, quàm iis quæ genio suo favent, inescari; Nec mirum, quia tametsi ex incisis venis putridus ab infirmo sanguis eliciatur, tametsi multis ferri incisionibus torqueatur, aut candentibus laminis caro ejus aduratur, vel fauces ejus nauseabundis medicinis amaricentur, vel corpus extenuetur diætis admodum rigorosis, hæc tamen omnia ipsi nec quidquam nocent, quin potius sanant; E contra vero alius, qui noxios illi, tametsi sapidos & palato gratos fructus ministrat, aut generosa illi vina furtive porrigit, vel in vehementissimis febris suæ ardoribus aquam congelatam obtrudit, non solùm saluti suæ neutiquam cooperabitur, verum & ipsam ei mortem quantocius accelerabit: Eadem prorsus differentia intercedit inter eum, qui nos de erroribus nostris charitative corrigit & reprehendit, & alium qui eosdem defectus nostros excusat, & abscondit, imò eosdem potius virtutis indolem referre deprædicat: Primus salutem animæ nostræ sibi curæ esse ostendit; alter verò, quòd iram Dei nobis conciliamus, pro nihilo ducit.

Correctio sanat. Adulatio necat.

9. S. Bernardinus Senensis unum ex funestioribus signis, è quibus Divinam adversùs impios conceptam iram conjicere possumus, hoc esse dicit, si videlicet Deus permittat, ne ullus nobis præsto sit, qui nos corrigat & reprehendat, sed potius qui adulando nobis blanditur; *Magna ira Dei, ut desit correptio, & adsit adulatio.* Philosophi naturales de urso referunt, quod quando caput ex superabundanti sanguine gravatum esse deprehendit, protinus ex quodam naturali instinctu alvearia adeat, ad quæ dum proximè de apum melle, cujus avidissimus est, sese exsaturaturus appropinquat, apes exasperatæ & turmatim aggredientes ipsum per totum caput aculeis suis pungendo, pluries lædunt, non intelligentes, quod puncturæ illæ, & per easdem elicitus sanguis ad exonerandum capitis dolorem plurimum inserviat. Ac proinde de Julio Cæsare nonnulli dicunt, eum persæpe peroptasse, ut ad instar ursi curari posset, id est, ut per bonorum amicorum correctiones, (tametsi in alio quodam sensu eædem displiceant) ejus emendari possint defectus: *Melius est à sapiente corripi,* &c. S. Augustinus quemdam qui se ab alio boni illius spiritualis percupido reprehendi ægerrimè ferebat, speciali quadam ad eum directa Epistola convenit, illumque virtuosissimum in hoc opus præstitisse probavit: *Collatorem, inquit, & disputatorem; non assentatorem & adulatorem se esse cupiebat, nam hoc est oleum peccatoris, quo Propheta non vult impinguari caput, mavult severá misericordiá justi emendari, quam lenis adulationis unctione laudari.*

Non reprehendi signum Dei iræ.
S. Bern. Sen. t. 3. serm. de multip. mendac. art. 2. c. 2.
Eccl. 7. 6
S. Aug. l. 1. ep. 147.

10. Prima quidem facie paradoxum videri posset, si quis magis à nobis detractorem, quàm adulatorem desiderandum esse diceret; & tamen revera ita est. S. Augustinus illa verba Psalmi 39. *Convertantur retrorsum, qui volunt mihi mala,* ponderans, eadem de illis explicat, qui fictè & adulatoriè bona de nobis loquuntur; *Sunt non boni,* inquit, *qui bona volunt, & ipsi cavendi,* idquod paulò post melius declarat, dicens: *Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & qui iniqua gerit, benedicitur; Mala tua dicit lauda;* Denique comparationem detractorem inter & adulatorem instituit, & dicit: *Utrumque genus hostis fuge, utrumq; cave: ille sævit, iste blanditur, uterq; malus, ille iracundus est, & iste in laude subdolus; ille reprehensor est, iste laudator.*

Adulator magis cavendus quam detractor.
S. Aug. in Psal. 39.

11. Hugo Cardinalis super illa verba: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum,* optimè observat, detractionem trifariam fieri posse: Primò malum aliquod falsum alicui imputando

Ps. 123. 6.
Hug. Card. ibid.
Detractio triplex & adulatio.

do. Secundò malum aliquod verè patratum amplianado, & exaggerando. Tertiò actum aliquem laudabilem & bonum extenuando, & diminuendo: Iisdem verò tribus modis, nobis quoque nocere potest adulatio: Primò rem aliquam male factam excusando & extenuando. Secundò eamdem magnificando & extollendo, adeò ut laude digna esse videatur. Tertiò et qui adulatione delinitur, bonum aliquod attribuendo, quod in ipso neutiquam reperitur. Verumtamen hæc dettactionem inter & adulationem intercedit differentia, quod illa cautos & circumspectos efficiat, ne erremus, ut detractor mendax fuisse cognoscatur; Adulatio vero peccatum magis in nobis fovet, & canonizat illud. Detractores quidem bonæ famæ nostræ inimici existunt, at verò longè deterius est, quod ab adulatoribus in nos damnum resultat. Unde Seneca ait: *Gratia adulantur, qui potentiam extollunt, omnes aut sunt hostes, aut esse possunt*. Is qui facultates, vitam aut honorem & reputationem tuam tibi eripit, bonum quoddam tibi aufert transitorium; nam prædicta omnia mera sunt bona temporalia, at verò adulator bona tibi eripit spiritualia & æterna. Et ideò S. Hieronymus, *Pulchrè*, inquit, *adulator apud Philosophos definitur blandus inimicus*. Quot enim animarum prædam serpens ille astutus per hanc adulationis viam inferno comparat? Idipsum Didacus Stella aptissima quadam similitudine perfectius enucleat: Dicit enim: Rusticus qui in agro suo strepitum vocis edit, vel in pomario suo lapides in arboris cujusdam ramos projicit, volucres quidem segeti vel fructibus infestas fugat, sed non capit, astutus autem auceps potius dulci sibilo vel cantu aviculas retibus suis illaqueat, sibiloque seducit, ita *Dæmon non tot venatur ex persecutionibus & capit, quot adulationibus, quæ dulciter auribus nostris infinuant*.

Senec. l. de vit. beat. c. 2.
Adulator cœlestia aufert.
S. Hier. l. cont. Jovin.
Did. Stell. enc. a. I. Luc.

12. In Prophetia Jeremiæ sacer textus ait: *Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam, vocavit Dominus nomen tuum: ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt frutela ejus*. Nostisne, undenam hæc tot pulcherrimorum fructuum destructio & combustio exorta fuerit? Propheta idipsum perspicuis verbis edicit, nimirum ab impetuosi cujusdam venti turbine, id est, ex vehementis cujusdam vocis sono *ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis*: As verò quænam fuit vox ista, unde flamma isthæc exarsit? In Parabolis Salomonis legimus, quod *qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens, maledicenti similis erit*. At verò dices aliquis, hæc sibi invicem manifestè contradicere videntur; quod si enim talis benedicit, quomodo maledicere dicetur? Tigurina legit: *Laudanti proximum suum magna voce*. Septuaginta autem vertunt: *à maledicente nihil differre videtur*. Ecce tibi igitur, quod idem sit dicere, *Ad vocem loquelæ grandis*, quod ad Favonium adulationis ventum, qui omnes bonorum operum fructus destruit, perdit, consumit, & comburit efficiendo, ut in eo, cui adulatio obtruditur adulatio vanam gloriam suscitet, quodque idem de se plus nimium præsumens in superbiam evanescat, virtuteque esse existimet ea res, quæ verè & in substantia sæpissime enormia vitia existunt. Unde S. Greg. ait: *Vox grandis loquela est favor adulantis, ad vocem ergo loquelæ grandis exarsit ignis in ea, quia in magnitudine favoris flamma in corde accenditur de amore laudis*. Hoc autem periculum non causatur à persecutoribus, detractoribus, & contumeliantibus, imo hi omnes potius occasionem subministrant exercendi virtutem mansuetudinis, humilitatis, mortificationis, charitatis, sed damnum istud potius ab adulatione suique ipsius complacentia originem suam de-

Jer. 11. v. 16.
Adulatio omnes virtutes destruit.
Prov. 39. v. 14.
S. Greg. l. 31. in Ezech.

ducit. Pergit ulterius S. Gregor. ostendere, quod adulatio operum bonorum merita omninò evacuet; Unde dicit: *Vel qua bene gesta, vel qua scienter sunt dicta, depereunt, cum tamen non amore Domini, sed intentione transitoria laudis fiunt*.

13. Observationem quamdam non minus ingeniosam quàm moralem me legisse recordor super illa ab increata sapientia ad Dæmoniacum illum prolata verba: *Scio, quia sis Sanctus Dei*. Hæc enim astutus ille serpens infernalis, prout superius tetigimus, eo fine protulit, ut Christo adularetur, qui proinde eidem protinus & sine mora respondit: *Obmutesce*. In Græco est: *Increpavit illum*. Porrò eumdem modum loquendi & Dæmonem increpandi modum (prout observationis hujus Author optimè considerat) Salvator noster usurpavit, quando oborti maris tempestatem sedare voluit; *Tunc surgens imperavit ventis & mari*. In Græco habetur: *Increpavit*: In S. Marco autem habetur: *Dixit mari, tace & obmutesce*. Verum inquies fortasse, quænam inter linguam quamdam adulatoriam, & tempestatem maritimam esse potest proportio? Magna profectò; quia sicut hæc efficit, ut navis aliqua pretiosissimis mercibus & thesauris onerata ab ipsideo sese exonerare cogatur, imò ut ipsamet totaliter in profundum maris submersa, depereat & naufragetur: ad eumdem quoq; modum lingua adulatoria sufficiens est, ut animam divitijs cœlestibus refertam vel totaliter exinaniat, aut verò in æternæ perditionis abysso naufragari faciat. Hæc veritas Chrysostomum movit, ut Evangelicum hoc nobis consilium insinuare valeat; *Quare si adversari nonnullis decet, adulatores magis quam contumeliantes odisse oportet*. Hujusce rei in Salvatore nostro, cujus quælibet actio nostra est instructio, exemplum pariter & instructionem habemus, Hunc enim maligni Scribæ & Pharisæi multifariam calumniati fuere, ipsumque pro viribus improperijs onerare conati sunt, dum eum nunc Samaritanum, mox merithibulum & potatorem, denique seductorem appellarunt; imo enormiorem in filium Dei contumeliam atque calumniam evomere aut adinvenire non potuerunt, quam dum ipsum Dæmoniacum appellarunt: *In Beelzebub principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia*; Et tamen nec ad hanc, nec ad aliam quamcumq; excogitabilem calumniam aut improperium Christus ad indignationem vel aliqualem iræ motum commoveri potuit, præterquam aperte & in faciem ei adulari præsumpserint dicendo: *Magister, scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo*; Et quidem tametsi totum hoc quod dicebant, verissimum fuerit, non tamen apud ipsos, sive in opinione ipsorum, qui *ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant*, hæc etenim est omnium & singulorum assentantium conditio, quod interius omninò contrarium sentiant illius quod in aliquo, quem circumvenire suis blanditijs nituntur, exterius commendant & laudant. Unde Beatus Albertus Magnus ait: *Blandiuntur à quatuor: ab authoritate Magisterij: à veritate sermonis; à veritate doctrinæ; à veritate judicij, sine personarum acceptione*. Et quidem titulus veritatis à Christo acceptatus fuerat, qui de seipso dixit: *Ego sum via, veritas, & vita*, non tamen illum acceptare voluit, quando ipsi fuit adulatoriè & sola lingua, non verò ex corde attributus; Similiter in injurijs quidem illatis mansuetus fuit, verumtamen hic continere se non potuit, quò minùs indignationem suam forisproderet, dum sequentibus verbis illos fuit objurgatus: *Quid me tentatis hypocritæ? Non secundum fermentes eorum pacificos blandè respondit, sed secundum conscientiam eorum crudelem aspera dixit*, inquit ibidem Venerabilis

Cum adulat. fac. quod Christus fecit.
Marc. 1. v. 24.
Ibid. v. 25.
Marc. 4. v. 39.
Adulatio virtutibus spoliat.
D. Chrysost. hom. 88. in Matth.
Instructio.
Luc. 11. v. 15.
Matth. 22. v. 16.
Adulatores Contrarium sentiunt.
Alb. Magn. in Matth. 22.
Joan. 14. v. 6.
Bea. ibid.

lit Beda. Enimverò per hanc ei intentatam adulationem mortem illi machinari contendebant, ipsumque in sua retia implicare satagebant.

Matth. 12. v. 38. 39. Chrysost. hom. 44. in Matth.

14. Chrysostomus optimè ponderat, quod Christus iisdem Scribis & Pharisæis, in alia quadam occasione ei dicentibus: *Magister, volumus à te signum videre,* protinus responderit: *Generatio mala & adultera,* hancque Salvatoris objurgationem cum alia quadam reprehensione & iræ motu combinando scribit: *Cùm illi asperè & contumeliosè interrogant; mansuetè ac leniter respondet: cum verò assentantur non mediocri utitur acrimonia.* Similiter S. Bernardus in illa verba: *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas,* commentans, eadem de damnis ei, qui adulationibus circumvenitur, illatis exponit, simulque in comparationem detractores & adulatores committens dicit: *Pessima vulpes occultus detractor, sed non minus nequam adulator blandus.*

Cant. 2. v. 15.

S. Bern. serm. 63. in Cant.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Adulatio genericè nequitia appellatur, ut tanto magis ejus exprimatur malitia, utpote quæ hypocrisim secum subinfert: Et ideo quantum Christo abominabilis sit, ostenditur.

THEMA.

Cognita autem Jesus nequitia eorum, ait: Quid me tentatis, hypocritæ? Matth. 22. v. 18.

Adulatio nequitia est.

1. NOn solùm aversio quam Salvator noster se erga hosce adulatores habuisse testatus est, notabilis fuit, verum etiam titulus, quo adulationem insignivit, dum vitium hoc genericè nequitiam appellavit: *Cognita autem Jesus nequitia eorum;* Neque enim in dubium revocari potest hasce à perversis hisce hominibus Christo attributas laudes ex solo adulationis motivo processisse. *Universa hæc laus,* inquit Cajetanus, *ex adulatoria officina ad provocandum Jesum, ne timeat præferre Deum Cæsari, procedit.* Ehem, quid est hoc? Quænam umquam impientior iniquitas inveniri aut excogitari potuit, quam quæ ad talem tamque enormem pertingit temeritatem, quæ Dei filium, ut æterni Patris sui honorem & gloriam mortali cuidam homini posthabeat, instigare non dubitet? Porro Regius Propheta David pulchre hoc vitium hisce verbis describit: *Lingua tua concinnabat dolos,* quia adulatorum præcipuè proprium est ad seducendum & decipiendum homines dolos & technas texere. Venerab. Beda super illo Prov. textu: *Homo qui blandis fictisq; sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus suis,* hanc gloss. adhibet: *Qui fictis sermonibus proximum laudat, illi quidem parat rat insidias:* at vero quod proposito nostro quàm maxime deservit, est, quod vitium hoc antecedenter titulo malitiæ nominarit: *Os tuum abundavit malitia* & postea subjiciat: *Et lingua tua concinnabat dolos.* Etenim huic vitio dediti proprio adulatoris nomine non appellantur, sed generico nomine dicuntur peccatores: *Si te lactaverint peccatores,* inquit Sapiens: & ante ipsum eodem prorsus nomine ab ejus Patre Davide Rege nominati fuere: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum:* Unde B. Petr. Damian. hanc deducit consequentiam: *Quibus nimirum Scripturæ testimonijs patenter ostenditur, quia quisquis adulatur, generale peccatoris nomen per auxesin specialiter promeretur; Et cum Psalmista dicat: Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur.*

Cajet. in Matth.

Ps. 49. v. 19.

Prov. 29. v. 5.

Bed. int. 29.

Prov. 1. v. 10.

S. P. Dam. l. 2. Ep. 3.

Ps. 10. v. 3.

In adulatoribus plurima vitia.

S. Bern. t. 2. ser. 16. art. 2. c. 3.

2. S Bernardinus, qui zelosissimus vitij hujus reprehensor & juratus hostis extitit, illud multorum aliorum vitiorum turbæ associatum esse optimè his verbis notat: *Nec solitaria serpit adulatio nequam, comites secum plerumque habet ambitionem, fraudem, odium, simulationem, invidiam, proditionem & notam mendacij.* Et quidem tametsi verissimum sit, quod adulatio non præjudicans proximo, venialis tantùm culpa sit: *Adulari vel delectandi causa, vel commodi alicujus consequendi, veniale est,* Experientia tamen constat, quod ab ijs semper vel ut plurimum laudentur & canonizentur vitia. Unde Tertullianus ait: *Si non de mendacio erubescit adulatio, tamen saltem de infausto;* Semper enim damnum secum adfert, & facilis est illius ultra terminos debitos gravis excessus, adeo etiam ut vel Moralis Seneca quoad salutare nobis monitum relinquat, dum ait: *Vitandus est adulatorum sermo, & fortiter rejiciendus* valde conducentem paulo post rationem adducit: quia *numquam sine noxa rei illud benignè admittitur.*

S. Thom. 2. 2. q. 115. art. 2.

Tertull. Apol. 34.

Sen. ep. 123

Adulator transformat se ut Chamæleon.

3. De Chamæleonte scribitur, illum in varios se colores transformare, dummodo album & rubeum colorem exceperis; Quod ipsum, si verum est, vivam nobis ob oculos statuit adulatoris effigiem, quia erga eum, quem adulatione sua demulcere nititur, in omnigenos sese transformat affectus, at vero in sinceritatis candore, & rubore charitatis ipsum numquam imbutum reperies; ubi verò hi duo lectissimi colores deficiunt, omne malum utique abundat; Atque ideo Psalmista dicebat: *Quasi proximum & quasi fratrem nostrum sic complacebam;* Quibus in verbis regius Propheta Ly *Quasi* adjicit, quia tametsi quoad exteriorem apparentiam aliquo affectu & benevolentia moveri videantur, in veritate tamen totum hoc mera est fictio in propria utilitate & interesse fudata; atque ideo Christus illos jure hypocritas vocat.

Ps. 34. v. 14.

Adulatio pestis.

Eccl. 11. v. 35.

4. Superius in Discursu tertio adulatorem pesti similem esse diximus, de quo proinde Ecclesiasticus loquitur, dum ait: *Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala;* Et meritò; nam adulatio instar pestilentiæ tanta cum facilitate diffunditur, suique contagij virulentiæ inficit, ut Salomon Rex jure dicat: *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes ministros habet impios;* Ubi Jansenius ait: *Verba mendacij, quæ quidem Principes libenter auscultant, sunt adulationes, quibus falsò laudantur quædam in Principibus.*

Prov. 29. v. 12. Jansen.

Diabolus.

5. S. Bernardinus Senensis in sermone quodam, quem de desiderabili veritate intitulat, quamdam adfert S. Bernardi authoritatem, in qua adulator & Diabolus pares habentur; dicit enim: *Mirabilis insania, irascimur sananti, & non irascimur vulneranti; sanans est prædicator, sed vulnerans est Diabolus & adulator.*

S. Bern. 1. 3. art. 2. c. 3.

Adulatores celant vitia

6. In illa S. Joannis Apocalyptica visione, de qua hoc eodem verbo, in primo Discurso egimus, Draco infernalis tertiam stellarum partem cauda sua post se traxisse dicitur. S. Thomas ibidem, vel quisquis est Author, ait: *Cauda deceptio fraudulenta, quæ celant vitia & vitiorum incommoda, sicut cauda celantur turpia.* Adulatorum namque pervulgatum vitium est, quod aliorum vitia celent & abscondant, cum hoc tamen præjudicio, quod sicut ignis diu violenter reclusus, vehementiori cum impetu postea erumpit, ita quoque vitia quæ excusantur, dum reprehendi debebant, sic cooperta, laudata, & exaltata, magna cum impunitate crescunt; Unde postea fit in ijs quibus adulatio obtruditur, quod dum *detrahitur peccatis pudor, lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Imo etiam illi, qui extrinsecus quidem se ab attributis sibi laudibus aversos esse, in ijsque minimè complacere simulant, intrinsecus tamen ut plurimùm sibi in ijs complacent. Unde S. Hieronymus ad Demetriadem ait: *Sæpè adulantium resistimus verbis ad faciem, & in secreto mentis favemus.*

Apoc. 12. v. 4. S. Th. ibid.

S. Hier. de Virg.

7. Porrò advertendum est, quòd tametsi Salvator noster omnes habuerit in se virtutes in gradu supremo & heroico, præ omnibus tamen mansuetudinis majorem rationem habuerit; ad quam Propheta Evangelicus alludit, dum ait: *Nec audietur vox ejus foris, ... linum fumigans non extinguet.* Hanc discipulis suis præ cunctis alijs imitandam proposuit, dicens: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*; Hanc quoque semper, & præcipuè in injurijs sibi illatis exercuit: *Saturabitur opprobriis*: Et tamen (quod sine admiratione videri nequit) in ea occasione, in qua nullatenus injuriatus, sed potius multis dudum encomijs honoratus & commendatus fuit à Scribis & Pharisæis dicentibus: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei*, &c. tanta cum acerbitate irascitur. Quænam obsecro indignationis hujus causa extitit? Pro resolutione sciendum, quòd Christus non solùm appelletur, sed verè sit ipsissima veritas: Et ideò dicit: *Ego sum veritas*; Et coram Præside Pilato ait: *Ego ad hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati:* Adulatio autem veritati *ex diametro* opponitur, & ideò eamdem quovis tempore & loco summè detestatur. Ipsi quidem ad eum se contulerant, ut eum interrogarent, id tamen ex mera fictione animique duplicitate faciebant, qualis in eo candor & integritas esset, minimè intelligentes; *Candor enim est lucis æternæ*; Lux quoque adulari nescit, unde dicitur: *Solem suum oriri facit super bonos & malos.* Ipsi quidem se illum consulere velle, aut consilij capiendi illum accedere simulabant, sed finis eorum erat, *ut caperent eum in sermone.* Dionysius Carthusianus dicit: *Caperent, id est, reprehenderent*: In Græco verò *caperent* idem significat, quod *illaquearent*; Adulatores namque jucunda, & læta facie blandiuntur, non ad alterius bonum, sed ob proprium suum interesse, ab eo cui adulantur, beneficijs affici, in honore haberi, interque ejus amicos se numerandos esse sperantes. Et ideo mirum non est, quod velut iratus & exasperatus illis respondeat, dicens: *Quid me tentatis hypocritæ?* Porrò tentare propriè ad Dæmonem spectat, ideoque adulatores, qui alios tentant, instrumenta sunt & cooperatores Diaboli, prout Discursu primo hujus tituli vidimus. Didacus Stella prædicta verba considerans scribit: *Docet Christus adulatores esse fugiendos, tamquam hostes animæ truculentissimos, eosque non audiendos, sed abjiciendos, deteriores enim sunt quàm manifesti persecutores*; Imò addi potest, ipsos non solùm longe magis quàm persecutores, verum etiam impensius quàm ipsosmet Dæmones vitandos esse; naturali namque quoad hos horrore percellimur, nec quidquam ijsdem confidimus, cùm per experientiam & fidem nobis illos animæ nostræ inimicos esse constet: at verò ab adulatoribus, dum illis velut intimis amicis nostris fidem adhibemus, verum esse credentes, quod dicunt, decipimur & defraudamur, atque in peccatis & vitijs nostris fovemur, & ideo in præcipitium æternum ab illis nos proturbatos esse comperiemus.

Isa. 42 v. 2. & 3.
Matth. 11. v. 29.
Thren. 3. v. 30.
Matth. 21. v. 16.
Joan. 14. v. 6
Sap. 7. 26.
Matth. 5. v. 45.
Dion. Carth.
Adulatores laudant ob proprium interesse.
Cooperatores Diaboli.
Did. Stel. in c. 20. Luc.

8. Berchorius illum Psalmi textum; *Erraverunt in solitudine, in inaquoso; viam Civitatis habitaculi non invenerunt*, de adulatoribus explicat, dicens: *Dicitur de istis, isti enim qui ab adulatoribus dicuntur in invio, & non in via, & qui ab ipsis in suis erroribus confoventur, isti pro certo sunt vel erunt in solitudine infernalis condemnationis, nec intrabunt civitatem æternæ consolationis.* Didacus Stella super illa verba, quæ Divinus Magister noster in Cap. 6. S. Lucæ dicit, nimirum: *Væ, cum benedixerint vobis homines*, scribens dicit: *Verbum illud, væ, comminationem in se continere sempiternæ perditionis.* Idem verò Author eadem occasione adducit gravem illam, quam sacrilegi Judæi Redemptori nostro in nocte Passionis ejus irrogarunt, contumeliam, quando velabant faciem Domini, & salutantes dicebant: *Ave Rabbi: Sic adulatores laudando excæcant; cæcus enim bene audit, quod dicitur, sed non videt, quid mali ei inferatur; sic ille qui decipitur, adulationem audit, sed non videt, quantum mali illi proveniat.* Bene etiam idem Author observat, quod sapientissimus Magister noster dixerit: *Omnes homines, quia malum non est à bonis hominibus benedici, at malum est benedici à malis, qui non nisi mala laudare consuescunt.*

Psal. 106. v. 4.
Berch. dict. ver. Adulatio.
Luc. 6. Luc.
Laudati cæcis similes.

9. Salvator quoque noster eos, quos Pharisæi ad ipsum miserant, discipulos, Hypocritas appellavit; est enim quædam hypocriseos species ipsa adulatio; Hypocrita enim exterius se austerum fingit, cum tamen interius contrario modo se habeat: adulator quoque eodem modo id quod interius non approbat, neque commendat, assentatoriæ vocis modulo extrinsecus laudat. Ipsi quidem Christum Magistri nomine appellant: *Magister scimus*, &c. & tamen ex verbis antecedentibus ipsos non alium quàm Pharisæos Magistrum suum agnoscere, clarè deducitur; Ideo de illis Evangelista dicit: *mittunt ei discipulos suos.* Similiter quando cæcus ille à Christo illuminatus eos interrogavit: *Numquid & vos vultis discipuli ejus fieri?* arroganter responderunt: *Tu discipulus illius sis, nos autem Moysis discipuli sumus.* Dicunt præterea: *Scimus, quia verax es*; Ubi Chrysostomus ait: *Novimus, dicunt, quia verax es; quomodo igitur dicebatis, seductor est, & Dæmonium habet, & non est à Deo.* Unde patet, quod eum interius non crediderint esse talem, quem quidem foris prædicabant: *Sed intentio & finis eorum erat, ut laudatus* (inquit interlinearis) *mysterium sui cordis aperiat, eosque velit habere discipulos.* Hugo Cardinalis ait: *Laudant & blandiuntur, ut tamquam à simplici & idiota, extorqueant ab eo secretum cordis sui, putantes quod velit eos habere discipulos, sed frustra, quia non quærebat laudes hominum.* Optimè observavit S. Hieronymus, quod Christus etsi pauperrimus, nulli tamen adulari voluit, ideò in urbe hospitium reperire non potuit, sed foris illud quærere debuit apud pecudes. Responsio, quam S. Petrus Magistro suo interroganti subjunxit, in S. Joanne pulchrè describitur, ait enim: *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, & nos credidimus, & cognovimus, quia tu es Christus Filius Dei.* Quidnam verò Christus Salvator ei immediatè subjunxit? respondit eis Jesus: *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis unus Diabolus est?* Dicere aliquis posset, valde inopportunam videri hanc Petro à Christo datam responsionem; Undenam enim illam Petrus promeritus fuerat? Numquid verò tempus aliud opportunius exspectari poterat, in quo sacrum illud collegium commonefaceret, unum ex ipsis esse, qui ad ipsum tradendum inducendus esset; cur igitur idipsum modo extra omnem sibi datam occasionem coram illis prodit? Notandum est igitur, quòd tametsi discipuli ipsissimam veritatem dixerint, nempe quòd verba ipsius *verba vitæ æternæ essent*, quodque Filius esset Dei altissimi, attamen quia nos in actionibus suis erudire volebat, ideò quando à discipulis suis laudabatur, id sibi displicere, seque à laude sua alienum esse demonstrare volens, ea verba protulit, quæ eosdem haud immeritò contristari potuissent. Unde Chrysostomus ait: *Ne quis assentationem suspicaretur, ita locutus est, quasi dicat, nihil mihi persuadet, ne malos arguam, nolite putare me laudum vestrarum gratia adulaturum.*

Adulatio hypocrisis.
Joan. 9. v. 27. & 28.
Chrys. h. 71. in Matth.
Interl. ib.
Hug. Card. ibid.
S. Hieron. in Matth.
Christus nulli adulari voluit.
Joan 6 v. 69. 70.
ibid. v. 71.

S. Epiph. de malo lingua.

10 In S. Epiphanio legimus verba sequentia: *Sermonibus mendacijs aurem nequaquam prabuit, os suum aperiens acetum cum felle gustavit, qui scelestis verba auribus excipere recusavit, os proditori osculandum exhibuit, & deceptori responsum dare noluit; sit & tuum os maledicis osculandum prabe: nam si tuum illis os prabueris, osculum illos condemnabit; si aures illis accommodaveris, jam te verborum gustus occidit.* Imò Salvator adeò ab omni minima adulationis umbra alienus fuit, ut in ipsomet die Palmarum triumpho, quando tanto cum honore & gloria, cumque tot supremæ reverentiæ demonstrationibus, vocibusque festivis, quibus ipsum Filium Dei & Messiam esse acclamabant, excipiebatur, templum ingressus propriâ manu suo contextis flagellis vendentes pariter & ementes percussos foras turpiter ejecerit, cum tamen verisimile sit, inter hosce vendentes vel ementes multos fuisse, qui suas ipsi & asino, cui insidebat, vestes substraverant. Imò eodem in loco eos pariter in sua prædicatione absque ulla temporis interpositione, de vitijs perversisque moribus ipsorum acerrime reprehendit, adeò ut circa vesperam ejusdem diei in vastissima illa urbe Hierosolymitana invenire non potuerit, qui vel unius noctis ipsum dignatus fuisset hospitio; unde & in Bethaniam aliquot stadijs ab Hierosolymis distantem, totus famelicus sese recipere coactus fuit; cujus rationem Glossa interlinearis hisce verbis edidit. (*Et circumspectis omnibus, cum jam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim.*) *Tanta paupertatis fuit, & ita nulli adulatus, ut in tanta urbe nullum hospitium inveniret.*

Salvator adulari noluit.

Matth. 21. v. 8. &c.

Marc. 11. v. 11. Interl.

Christus fugit adulatores.

Joan. 6. v. 15.

11. Quando turbæ per Christum in deserto miraculosè cibatæ post prodigiosam illam panis & piscium multiplicationem, ipsum in Regem suum eligere decreverant, confestim ipse se in montem fugâ subduxit; & tamen quis est, qui de ipso scriptum esse nesciat: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus?* Ipso vix nato tres illi coronati Regum orientalium vertices ab oriente illicò recesserunt, ut debitæ servitutis illi præstarent homagium, interrogantes: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?* Imò insuper advertendum est, quod uti ex textu S. Marci habetur: *Statim coegit discipulos suos ascendere navim.* Cui obsecro ipse suos quasi violenter ad proficiscendum urget, ipse autem studiosè sese abscondit? Nimirum sciebat, quod illa hominum multitudo ad se in Regem eligendum ex solo adulationis instinctu moveretur. Cæterum in alia quadam conjunctura quinam sensus sui essent, satis superque manifestavit, nimirum quando unanimiter clamabant: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Suam igitur ab hoc vitio animi aversionem demonstrare voluit voluit, & ab hac suos quoque quantocyus & sine mora recedere & elongari voluit. Porrò multitudo illa à Christo refecta, dum illum sibi Regem statuere decernebat, nequaquam Christi virtutes & merita remunerare intendebat, aliàs jam dudum, postquam tot perpetrasset miracula, totque Divinitatis suæ signa ediderat, eum tamquam verum Deum, & velut illum, in cujus sermone scriptum legitur: *Rex Regum, & Dominus Dominantium,* utique adorassent: nunc verò ut ipsos sustentando ijsque benefaciendo usque & usque prosequeretur, ipsum velut interessati ad Regnum evehere cogitabant. *Jesus ergo cùm cognovisset, fugit in montem.*

Ps. 2. v. 6.

Matth. 2. v. 2.

Marc. 6. v. 45.

Joan. 19. v. 15.

DISCURSUS IX,

ARGUMENTUM.

Adulatores Reipublica perniciosos, multarumq; ruinarum causas, & primam idololatria originem esse demonstratur.

Mansi Biblioth. Tom. I.

THEMA.

In malitia sua latificaverunt Regem, & in mendacijs suis Principes, omnes adulterantes quasi clybanus. Osea. c. 7. v. 3. 4.

1. MAximoperè Deus de obstaculo lamentatur, quod ei positum fuit, quando salutem populi sui in pristinum statum reducere decreverat; *Cùm sanare vellem Israel,* (ita per os Oseæ cap. 7. v. 1. Prophetæ ipsius loquitur) *revelata est malitia Samaria;* Quanam autem in re iniquitas hæc posita fuerit, paulo post declarat, dicens, ibid. v. 3. *In malitia sua latificaverunt,* &c. Syriaca in numero plurali legit, *Reges in mendacijs:* Glossa legit, *adulationibus, vanis laudibus hilares reddiderunt.* Interlinearis legit: *Consentientes voluntati Jeroboam, idola coluerunt.* Porro decem illæ tribus populi Dei, à Jeroboam gubernatæ, adeò cæcæ, stupidæ & facilegæ non erant, quin facile intelligere potuerint, duos illos vitulos, quos Rex ex humana politica ductus, tamquam veros Deos adorandos proposuit, verè tales non esse? sed quæres, quomodo ad eorum cultum venerationemque permoveri potuerint? Nimirum Deus Prophetam quemdam misit, qui prodigiosè effecit, ut altare æneum confringeretur, regium quoque repente exsiccaretur brachium, quod adversus Dei servum temere manus extenderat, quodque demum pristino vigori atque integritati idem restitueret: at verò casso prorsus & irrito effectu hæc omnia facta fuerant, quia astutus ille serpens per adulationis suæ technas contra hæc omnia subdule prævaluit, adeò ut populus Dei in male cœpta idololatria magis magisque confirmaretur, quia falsus quidam Propheta, & fortè unus ex illis, qui in aula regia commoratus erat, missum à Deo Prophetam insecutus est, eumque blando suo loquendi modo adeò circumvenit, ut ipsum ad divini præcepti, quo nihil in confinibus illis manducare aut bibere jussus fuerat, prævaricationem induxerit: unde tandem justo Dei judicio à leone quodam interfectus interijt, hacque morte subsecuta ille Pseudopropheta, Prophetam hunc mortuum nequaquam verum Dei vatem fuisse, verbisque illius consequenter nullam adhibendam esse fidem, facile Jeroboam persuadere potuit; *Et sic confirmavit Regem in errore,* inquit Lyranus, *& sic Principes ejus consentientes latificati sunt.*

Adulatio Regnis perniciosa.

Ord. Interl. & 3. Reg. 12. v. 28.

Lyr. ibid.

Adulatores Reipublica nocent.

2. Verum enimverò, ut quod ab assentationibus nascitur exitium, tantò evidentius pateat, irreparabile, quæ per adulationes in Rempublicam quamdam redundant damna, profundius nonnihil velim, examinemus. Et quidem in primis certum est, quod adulatorum culpa Achab occisus, & totus ejus exercitus dissipatus & profligatus interierit, Etenim Historiam legitote, & invenietis, qualiter Michæas à Rege Israël & Juda interrogatus, num fortunato eventu bellum contra Assyrios aggressurus esset, primò quidem responderit: *Ascende & vade prospere;* quod responsum haud immeritò admirandum venit, siquidem vaticinium istud effectu suo prorsus caruit. Et ideò meritò inquiritur, an Deus huic Prophetæ, Achabum vitâ sua in hoc bello exuendum esse, non revelarit? aut verò an idipsum tunc pridem revelarit, postquam vaticinium istud pronunciatum fuerat? Minime gentium, quin potius Michæas id prioritus ex proprio cerebro, citra ullam Dei revelationem, eo præcipuè fine edixit, ut eum ad verba sua attentum efficeret; blandiri enim & adulari ei voluit, ut eum præsenti mente audiret, majoremq; virtutis, quam ea dicturus erat, impressionem in eo causaret, idq; verum esse vel ex eo constat, quia sagacitas Regis ex modo dicendi Prophetæ facile agnovit, Prophetam ita, prout

3 Reg. c. ult. v. 15.

exterius loquebatur, interius minimè sentire; neque mirum Michæam ab adulatione suum ordiri sermonem, quippe qui quantum veritas in Aulis præcipuè Principum, exosa sit, optimè notat? onde & postea ingenuè pronuntiatum veritatem dira à Sedecia sibi inflicta alapa luere debuit; & relicto quod Deus per Michæam veridicè locutus fuerat cœlesti oraculo, consilium amplexus est adulatorum, quorum quadringenti numero erant, atque Micheæ visione quadam mediante manifestati fuerant, per quos spiritus ille mendax locutus fuerat, qui dixerat ... *Ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum &c.* Ubi observandum, spiritum illum verè Dæmonem, utpote primum hujus vitij adulationis authorem fuisse prout Abulensis docet, qui ait: *Ipse erat Dæmon, cui competit officium decipiendi.* At verò quâ ratione Dæmon ille tot Prophetas simul & semel seducere potuit? Non alio ad hoc obtinendum medio usus fuit, quàm sola adulatione; Pro cujus rei evidentiâ notandum, quod spiritus ille, ut sacer textus ait, dixerit: *Prophetarum ejus*, i. e. Regis Achab & aulæ ipsius, non verò Dei; Erant igitur hi Pseudoprophetæ aulici Regis Achab. Quis autem adeò est rerum inexpertus, qui nesciat, quod primum in aulis viventium elementum adulatio existat? sed dices fortasse, numquid hi Prophetæ mendaces adeò stupidi fuere, ut prævidere non potuerint, quod Regem suum in hac occasione circumveniendo, maximum causaturi essent publicæ salutis damnum & præjudicium? Præviderunt utique, sed illud ipsum nihil illos commovit, privatum namque quod abinde sperabant interesse, magis illis cordi erat, quam publica Regni totius salus.

Veritas in Aulis exosa.

Ibid. v. 22.

Abul. q. 22. ibid.

Adulatione Prophetæ Regis seducti.

3. Joab Generalis Davidicæ militiæ Archistrategus Rabba locum Ammonitarum fortissimum, ingenti cum exercitu obsidebat, quæ tamen obsidio eidem infeliciter cessit: nam *egressi viri de civitate bellabant adversus Joab, & ceciderunt de populo servorum David, & mortuus est etiam Urias Hethæus.* Hæc tamen in sacro textu invenimus Joabum generosissimum illum Israëlitici exercitus Ducem ex hac exercitus sui perpessa strage, vel minimum afflictum fuisse, quia universum exercitum suum minutim concisum fuisse æquius ferre poterat, ex eo quod Uriam quoq; unà cum alijs interiisse intellexerat; jam enim de amoribus, qui Davidem inter & Bethsabeam æstuabant, satis informatus fuerat, & vel ex præcepto sibi imposito dignoscere poterat, in hæc namque verba ad eum scriptum fuerat: *Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum est prælium, & derelinquite eum, ut percussus intereat.* Unde nuntio, qui stragis perpessæ seriem ad Davidem deferre debebat, hanc inter cætera instructionem dederat: *si videris indignari, dices: Etiam servus tuus Urias occubuit.*

Adulatio, ruina exercitus.

2. Reg. 11. v. 17.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 21.

4. Illi quoque Satrapæ, qui Danieli machinabantur mortem, ut eamdem illi tanto certius procurarent, adulatione pariter usi fuere, licet irrito effectu; eo usq; enim industriè ab illis laboratum fuit, ut abs Rege publicum ederetur edictum, quo sub mortis pœna rigidissimè vetabatur, ne quis intra triginta dierum decursum pro quavis etiam causa alteri Deo supplicationes proponeret præterquam Regi, id quod astutissimæ adulationis inventum fuit, siquidem Regem seu Principem ipsimet Deo æqualem censeri volebant: at verò quod si intra præfatum tempus aliqua exurrexisset caritatis annona, vel lues pestifera vel alia qualiscumq; urgens necessitas aut calamitas publica, pro qua tollenda potentia quævis aut consilium regium minimè sufficisset, in quam miserabilem statum in eo casu universa Respublica Regni totius redigenda fuisset; Hujus nulla prorsus ab ijs ratio habebatur, adulatorum namque proprium suos non ad salutem universalem, sed ad finem & intentum privatum dirigere oculos.

Adulatores privatum commodum spectant.

Dan. 6.

5. Theatrum vitæ humanæ Parisijs accidisse refert, quod sequitur; nimirum regius quidam ibidem fuit consiliarius sive aulicus, qui Regem ob ærarij sui exinanitionem, solitò mœstiorem cernens, ut animum ejus ab hac molestia liberaret, & lætitia perfunderet, eidem, ut biennio integro omnes, quæ urbi Parisiensi inferebantur merces, certæ cuidam gabellæ subjiceret, cui consilio Rex acquiescens, exhaustum illicò readimplevit ærarium; prædicto verò biennio elapso Rex nihilominus ab hujus gabellæ exactione non intermisit, sed potius eamdem jam introductam deinceps continuavit; quod adulator prædictus videns, seque hujus tanti gravaminis causam extitisse cogitans, omni quidem cum industria ejusdem gabellæ continuationem Regi dissuadere conatus est, sed frustra; unde in gravem incidit melancholiam cordisque mœrorem, qui eousque ipsum redegit, ut de æterna sua salute diffidens desperaverit, suumque cadaver in cloacam illam, in quam omnes civitatis illius sordes deportari consueverat, sepeliri jusserit: *Ut de seipso pœnas sumeret consulta adulationis, simulq; moneret alios, ne ad eumdem impingerent lapidem.*

Adulator in cloaca sepultus.

Th. vit. hum. verb. Adulat.

6. Quis umquam credidisset, quod unica causa, cur populus Dei electus, qui tot retrò sæculis unicum fuerat gratiarum favorumque cœlestium objectum: *Notus in Judæa Deus, in Israël magnum nomen ejus*... *Non fecit taliter omni nationi*: cur, inquam, populus ille in ultimum redactus fuerit exterminium & ruinam, sola adulatio fuerit? Enimverò post tot præsagia prophetica verificata, post adimpletas tot figuras, post tot oracula manifestata tandem promissus Messias in terris visus est, sed quid demum? *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Quamobrem verò ita ei refractarii fuerunt? nimirum ut Herodi adularentur: Neque enim Christi Nativitas, tametsi illa privatim in summa vilitate in præsepio quodam consummata fuerit, ignota illis esse poterat, siquidem prodigiosa illa stella super stabulo, in quo Christus natus fuit, manifestè apparuit, ad cujus aspectum tres illi Reges Orientales moti fuerunt, ut cum Hierosolymis natum Judæorum Regem esse acclamarint: *Ubi est, qui natus est Rex Judæorum?* Ibidem quoque congregatum fuit frequentissimum illud celeberrimumque consilium Synedrin, ut ex sacris literis locum, ubi Messias nasciturus esset, eruere valerent, sed quamobrem illi Judæorum sapientes tempus & locum Nativitatis Christi perspicuè scientes, ad eumdem locum Religionis causâ non accessere? cur eumdem non frequentarunt, ut Salvatorem natum venerarentur & adorarent? Nimirum ne Herodem offenderent, coram quo id, quod maximi momenti negotium erat, nimirum quod parvulus ille natus verus Altissimi Filius esset, subticuerunt; Et quidem dixerunt: *In Bethlehem Juda* nasciturus est, *sic enim scriptum est*, &c. at verò non subjunxerunt, quod vel maximè debebant, nimirum: *Egressus ejus ab initio à diebus æternitatis*; id quod illius adeò barbaræ & inhumanæ tot innocentum puerorum stragis unica causa fuit; Quod si enim illi Tyranno innotuisset, quod *Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia*; nec non, quod *non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum*, in tantam utique tamque impiam crudelitatem numquam prorupisset; Unde factum est, quod Judæorum populus, gratiam & benevolentiam Herodis pluris, quam redemptionem propriam æstimans, Filium Dei in angulo quodam inter bestias solitarium, omnique reverentiâ & honore destitutum, tunc & deinceps dereliquerint, ab Herode quodam fascinati, cujus proinde

Adulatio exterminium Israel.

Ps. 75. n.

Ps. 147. 20.

Joan. 1. v. 11.

Matth. 2. v. 2.

Matth. 2. v. 5.

Mich. 5. v. 2.

Prov. 21. v. 30.

proinde sensibus & interesse tenaciter adhæserunt, sicut & Cæsari data opera sunt adulati, unde & suo
Joan. 19. v. 15.
tempore protestati fuerunt, dicendo: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Pilato quoque in majorem Christi ignominiam, & ut se in majorem Imperatoris gratiam insinuarent, Christi dimissionem dissua-
Joan. 19. v. 12.
serunt dicendo, & quasi comminando: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.*

Adulatio Græcorum ruina.
7. Eminentissimus quoque Cardinalis Cæsar Baronius optimè quoad Græcos observavit, quod unica ipsorum ruina & exterminium ab adulatione, quâ Græci Theodori animum demolcere parabant, derivatum fuerit; Quia enim huic Imperatori, ut habitus sibi & ornamenta Pontificalia assumeret, suggesserant, Deus justo suo judicio lamentabilem ipso-
Ann. Eccl. ann. 692. n. ult. Bar.
rum lapsum permisit; *Intelligit, quo processerit apud Græcos erga Imperatorem adulatio, ut etiam Pontificalia eidem munia credenda putarint: Ut non mirum sit, si diu stare non potuerit apud eosipsum Imperium, vel Sacerdotium liberum.*

Adulatio Idololatriæ causa.
8. Porrò inter alia gravissima damna, quæ humano generi ab hoc vitio illata fuere, longè perniciosissimum est Idololatria, quæ suam utique ab adulatione desumpsit originem, prouti tum ex prophanorum scriptorum testimonijs, tum ex traditionibus antiquis, tum etiam ex sacrorum Doctorum attestatione, & vel maximè ab ipsiusmet Spiritus Sancti veridico calamo potest esse perspicuum; Nam Sapientiæ
Sap. 14. v. 15.
14. c. ubi indubitata isthæc veritas asseritur, inter cætera narratur, quod dum illis temporibus filius cujusdam viri prædivitis & præpotentis moreretur, hic tamen dulci & prædilecto filio orbatus Pater quamdam defuncti filij statuam ab industrio quodam sculptore fieri fecerit, ut hac ratione, per hujus effigiei præsentiam, suam posset aliquatenus mœstitiam consolari; Servi autem prædicti divitis, ut Domino suo adularentur, eamdem statuam genibus flexis adorabant, imo ut Domini sui, cui famulabantur, sibi possent tanto majorem comparare gratiam, incensa eidem & sacrificia offerebant. Qui demum cultus ad ipsos quoque Reges & Principes transiit, qui se à servis & subditis suis adorari gaudebant: *Et hæc fuit vitæ humana deceptio, quoniam aut affectui, aut Regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.* Dionysius Carthusianus
Dion. Carth. ibidem.
ait: *Subditi cupientes Regibus suis placere vel adulari, aut propria commoda consequi, ex idolorum formatione aut cultu Deitatem, seu ejus appellationem lapidibus & lignis, id est, idolis ligneis aut saxeis imposuerunt.*

9. Notandum verò, quòd non solùm adulatio servorum, verum etiam artificum conductorum eousque progressa fuerit, ut quo se in divitum atque potentum benevolentiam magis insinuarent, effigies illas seu statuas vultibus nobilioribus, elegantioribus magisque conspicuis condecorare soliti fuerint, adeò ut per hoc insinuarint se defunctos illos quoadusque vivebant, veluti totidem Semideos veneratos fuisse.
S. Bon. ib. Lyran.
Unde S. Bonaventura ait: *Ille volens placere illi, qui assumpsit, elaboravit.* Lyranus illa verba Scripturæ, *Provexit autem ad horum culturam & hos, qui ignorabant, artificis eximia diligentia,* exponens, ait: *Ibi ponitur alia causa, quæ est adulatio artificum, & cupiditas, nam volentes placere Regibus & tyrannis, fecerunt eis imagines pulchriores, quam essent eorum persona, & ex tali pulchritudine fuerunt simplices magis inducti ad*
Hug. Card. ibid.
colendum tales imagines. Hugo Cardinalis similiter scribit: *Artificis eximia diligentia tanta pulchritudinis faciebat imagines idolorum, quod simplices, qui prius ignorabant idololatriam, aliquid numinis credebant inesse in eis, & ideò adorabant.*

Probatur.
10. Omnibus novissima illa Nabuchodonosori in somno indulta visio immensæ illius statuæ, cujus mysterium à Daniële optimè declarata & exposita fuit, dicente, quod variæ statuæ illius partes varias repræsentarint Monarchias, quæ tunc in terris potissimum vigebant; De Babyloniorum verò Monarchia dixit: *Tu es ergo caput aureum, tu Rex Regum es,* nec tamen Dan. 2. v. 38.
per verba illa adulationis alicujus insimulari potuit, quia protinus subjunxit: *Deus Cœli, Regnum & fortitudinem & Imperium & Gloriam dedit tibi.* Observandum verò, quod dum postea statuam quamdam Ibid. v. 37.
Imperij & Monarchiæ suæ expressivam fabricaret, eamdem ex puro auro fecerit, tametsi illa, quam in somnis viderat, revera talis non esset; De hac enim dicitur: *Hujus statua caput ex auro optimo erat, pectus autem & brachia de argento, porro venter & fæmora ex ære, tibia autem ferrea, &c.* Et tamen hoc Vers. 32.
non obstante in capite sequenti legimus, ut sequitur: *Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex;* Dan. 3. v. 1.
Neque eamdem duntaxat ex puro & mero auro erexit, verum etiam eamdem in publicum exposuit, ut ab omnibus subditis suis adoraretur tamquam numen quoddam Divinum: adulatio autem omnis hujus mali causa extitit: *Accedentes viri Chaldæi ... dixerunt ... Regi; Rex in æternum vive, ... omnis homo ... prosternat se, & adoret statuam auream;* quibus verbis eum veluti immortalem deprædicabant: In æternum vive; Et ideo statua ejus ex ære & terra minimè formata fuit; ac proinde ipsum dignum esse insinuabant, qui ab omnibus populis regnique sui Principibus & Satrapis veluti Deus adoraretur. S. Bernard. Senecam citat ita scribentem: *Cum Magnus Alexander in bello vulneratus esset, & tandem represso sanguine, vulneris dolorem sentiret, ait: Omnes jurant me esse filium Jovis, sed vulnus hoc me esse hominem clamat.* S. Bern. Sen. l. 3. serm. de desid. ver. 4. 2. 0. l.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Adulatio proprium lucrum & interesse loco objecti habet.

THEMA.

Os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa. Judæ v. 16.

1. S. Judas Apostolus in Epistola sua Canonica rigorosum quoddam indicat examen, & severissimum adversus adulatores instituendum judicium, qui divitibus & potentibus ob proprium suum interesse & commodum adulari & blandiri contendunt. Unde Cajetanus ait: *Adulatores significat per modum admirationis, commendantes personas utilitatis causâ;* ita enim superius adducti thematis verba: *Os eorum loquitur superba,* exponit, Glossa interlinearis legit *superbiam,* quia adulatio eo præcipuè contititur, ut alterius fastum, quoad potest, magnificet & extollat. *Mirantes, id est,* inquit Lyranus: *Mirabiles dicentes personas divitum & potentum, adulando enim divitibus & potentibus, dicebant eos facere mirabilia.* Oecumenius existimat, quod *mirari personas,* idem sit, *quod ostentari Principibus.* Hugo Cardinalis autem pro Ly *Personas,* legit, *personas majorum Principum,* quia assentatores communiter Magnatibus & divitibus adulari solent, ut ab eis ea quæ sperant consequi, suumque interesse adaugere valeant. *Quæstus causâ blandè loquuntur,* (inquit idem Hugo) *dimittentes quod justum est, vel dissimulantes, ut ab eis aliquid accipiant, plus ad pecuniam habentes oculum, quàm ad animam.* Interlinearis legit: *Honorantes in causa dilectionis, sed quæstus causa.* In hoc igitur discursu fusius conabor ostendere, qualiter adulatores in vitæ hujus decursu nullam sibi stellam po-

Adulatorum propria utilitas stella polaris.
Cajet.
Gl. interl.
Lyran.
Oecumen.
Hug. Card.
Hugo Card.
Notent rectores animarum.
Interlin.

latem aliam, quam solam utilitatem propriam propositam habeant.

2. Salvator noster de rigore & austeritate vitæ, quam præcursor ejus in Judeæ eremis ducebat, incidenter loquens ait: *Quid existis videre? hominem mollibus vestitum? ecce qui mollibus vestiuntur in domibus Regum sunt.* Circa quæ verba Lyranus ita scribit: *ad hoc enim multis Magnatibus adulantur, ut cum ipsis commorantes, delitijs utantur, sed homines veritatis talia aspernantur*; Et ideò Baptista deserta inhabitabat, quia Apostolica quadam cum libertate veritatem prædicabat, neque unquam pedem suum regiæ Herodis intulit, nisi ut eum propter incestum reprehenderet, & erubescere faceret, adducitque idem Lyranus factum illud à Valerio Maximo de Diogene hisce verbis relatum: *Quidam Diogeni olera lavanti dixit, si tu Dionysio adulari velles, ista non ederes; Cui respondit: si tu ista edere velles, Dionysio adulari nolles.* S. quoque Hieronymus optimè considerat, ne quidem ullam vel minimam adulationis suspicionem in S. Joannem Baptistam cadere potuisse; aliàs enim pilis camelorum vestitus, locustisque nutritus, aut in ferarum latibulis vivus sepultus minimè fuisset: *Prædicatio veritatis tale habet habitaculum, qui autem adulatores sunt & sectantur lucra, & quærunt divitias, & delitijs affluunt, & mollibus vestiuntur, isti in domibus Regum sunt.* S. Thomas quoque *adulatores per homines, qui mollibus vestiuntur, significari* declarat; hi enim non in privatis pauperum hominum domibus, sed in magnificis divitum & potentum palatijs communiter inveniuntur. Constantius Magnus, prout Nicephorus refert, adulatores *tineas & sorices palatij* appellare solebat. Sorices enim sive mures non nisi in locis, ubi aliquid ad rodendum adest, inveniri solent, tineæ quoque non nisi in optimis pannis generari solent; ita quoque qui sese aliorum genio & affectui insinuare, alijsque complacere satagunt, id non nisi circa illos faciunt, apud quos interesse & commodum suum augere se posse sperant. *In malitia sua,* inquit Oseas, *lætificaverunt,* sed quosnam illos? *Regem,* inquit. Plut. de hoc vitio tractans, ita scribit: *Pediculi discedunt à morientibus, & corpora relinquunt, simul atque sanguis extinctus fuerit, quo nutriri solebant: assentatores autem videas nec attingere prorsus res aridas ac frigidas; nobilibus potentibusq; imminent, hisq; aluntur.*

Matth. 11. v. 8.
Lyran. in Matth. ib.
Adulatores in Aulis sunt sicut tineæ & mures.
S. Hier. in Matth. 11.
S. Thom. ib.
Niceph. l. 8. c. 5. Hist. Eccl.
Ose. 7. v. 3.
Plut.

3. Similitudo, quam superius umbram inter & adulatores intendere dicimus, opportunè à Didaco Stella hisce verbis adducitur: *sunt isti similes umbræ, quæ si stas, stat; si sedes, sedet; si ambulas, ambulat; Denique & omnia, quæ agis, imitatur: sic adulatores laudant, quæ laudas, vituperant, quæ vituperas, & omnia imitantur, ut applaudant & decipiant.* At verò quod ad propositum nostrum quàm maximè facit, est, quod umbra quævis in tantum subsistat, in quantum vel Sol relucet, vel lucernæ lumen resplendet: ita quoque adulatio tam diu durat, quamdiu in illis, quibus placere satagit, Sol prosperitatis & felicitatis humanæ resplendet. Vel etiam dicere possumus, quod sicut umbra tua, dum totaliter à Sole illuminatur, gestus & actus tuos non amplius repræsentat, sed totaliter te deserit, & in tantum te sequitur, in quantum de radijs solaribus minus habet: eodem modo adulatores tamdiu gestus & actus tuos imitantur, quamdiu obscuri sunt, idest, quamdiu sunt egeni & inopes; tunc enim in divitum & Principum gratiam insinuare se student, ut ab ijs augeantur beneficijs, & exaltentur, suoque intento potiantur: at verò mox ut plenè adepti sunt id, quod prætendebant, primi sunt, qui te subsannent, dorsumque suum tibi vertant.

Adulatores sicut umbra.
Did. Stell. in c. 20. Lucæ.

4. Possunt quoque adulatores Heliotropio haud incongruè comparari, hoc enim faciem suam ad eam semper partem vertit, quæ à Sole directè aspicitur: Nocturno verò tempore nec quidquam movetur, idque eò tantum, quia facies ejus à Sole minimè irradiatur: ita quoque adulator, donec beneficijs abundè satis repletus fuerit, Principes laudat, ijsque applaudit: at vero in adversitatum tenebris eosdem deserit, nec videri se aut audiri sinit, sed totaliter quiescit. Unde Poëta ille optimè cecinit dicens:

Adulatores Heliotropia.

Tempore felici multi numerantur amici,
Dum fortuna perit, nullus amicus erit.

Et S. Augustinus ait: *Ad hoc maximè adulatorum exarsit negotium, qui penè semper, ne prohibeantur ab optimis mensis apparatisq; convivijs, blandiendo non tacent falsum.*

S. Aug. in 50. hom. 1.

5. Valdè considerabilis est exterior illa mœstitiæ publicæ demonstratio, quâ Ægyptii in morte Jacob Patris Josephi lugebant; *Flevitq; eum Ægyptus,* inquit sacer Textus, *septuaginta diebus.* Atque insuper sciendum, quod, dum Joseph instantiam fecisset, ut de licentia Regis cadaver Patris sui in terram Chanaan, locum adeo procul dissitum, sibi transferre liceret; *ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctiq; majores natu terræ Ægypti.* Et tamen satis notum est, quanta cum aversione & nausea Ægyptij Judaismum exhorruerint: *Illicitum est enim Ægyptijs comedere cum Hebræis, & prophanum putant hujuscemodi convivium.* Econtra vero quando altera ex parte ipsemet Joseph, qui jure merito Salvatoris Ægypti gloriosum sibi titulum comparat, mortuus est, quænam illos doloris signa edidisse existimas? quamnam præ se tulerunt tristitiam? quamnam ei honorem, aut quasnam exequias apparârunt? *Mortuus est... Et conditus aromatibus, repositus est in loculo in Ægypto*; nec quidquam de illo ulterius legitur; Imò de ipso Moyses in principio Exodi scribit: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph.* Quamdiu vivens dominabatur & Regi charus erat, & pro libitu quemvis locupletare & exaltare poterat, omnes propter interesse proprium ei obsequebantur, ipsius se genio attemperabant, magnamq; in cordibus suis de morte patris eorum conceptam simulabant tristitiam, ac demum solemnibus adeò funeralibus eumdem honorabant; at verò postquam mortuo Josepho omnis ipsorum spes & prætensio pariter emortua fuisset, ne unicam quidem lachrymulam ab eorumdem oculis manasse scimus, neque aliquod vel minimum gratitudinis signum erga eum ab ipsis exhibitum fuit.

Ægyptij adulabantur Joseph.
Gen. 50. v. 3.
Ibid. v. 7.
Gen. 43. v. 32.
Gen. 50. v. 25.
Exod. 1. v. 8.

6. S. Bernard. tametsi aulicam vitam semper pro viribus fugerit, attamen adversùs vitia vitæ aulicæ mirabiliter scripsit; Inter cætera verò ait: *Potentibus omnes invident, omnes adulantur*; Pulchrum quoq; fuit illud Soloni à Philosopho quodam datum monitum, dicente: *Non accedendum ad Reges, aut illis placendū.* Aptius tamen ad propositum Q. Curtius ait: *Adulatio perpetuum malum Regum, quorum opes sæpiùs assentatio, quam hostis evertit.* Berchorius adulantium qualitates hisce verbis nobis describit: *Hi in auribus divitum cytharizant, favos mellita locutionis eructant, caputq; divitum oleo adulationis inungunt*; Sed quonam putas fine idipsum faciunt? *ut muneræ eliciant & emungant*; illumq; idem author Deuteronomij textum adducit in quo inter alia infortunia populo Dei adversùs Deum rebellanti comminata illud quoque prædicitur: *Vineam plantabis & fodies, & vinum non bibes, nec colliges ex ea quidpiam, quoniam vastabitur vermibus*; Eumdemq; textum Principibus applicat, quia tametsi multi ipsorū amplissimos reditus habeant, *tamen ex illis nullum fructum percipiunt, quia à vermibus, id est, à falsis adulatoribus, qui cum eis regnant, qui in suis officijs & hospitijs perseverant, totum dissipatur, & vastatur, ipsiq; Domini fiunt pauperes, & sui divitijs ampliantur adulatores*; citatque Alani authoritatem dicentis: *Quid est adulationis unctio, nisi demorum unctio?*

S. Bern. ser. 4. de Asce.
Q. Curtius.
Berch. v. Adul.
Deut. 28. v. 39.
Reges pauperes. Aulici divites.
Alan.

7. Sacer

Adulatores ad scelera alliciunt. 3. Reg. 22. v. 38. 1. Cor. 10. 11.

7. Sacer textus refert, quod impio & sacrilego Achab Rege mortuo, *linxerunt canes sanguinem ejus*, adeoque ad literam adimpletum est, quod eidem per Sanctum Carmeli incolam, Eliam Prophetam, vaticinatum fuerat, præterquam quod in eo aliud quoque adhuc lateat mysterium, nam *omnia in figura contingebant*: per hoc etenim denotabatur, quod unica idololatriæ & impietatis ejus causa ab adulatoribus suis processerit, quorum, ut diximus, quadringentos in aula sua habebat, qui aptissime per canes designantur; hi enim caudis suis abblandiuntur, & applaudunt, ut bolum aliquem reportare possint. Unde Steph. Cantuariens. ait: *Isti sunt canes aulici, qui pascuntur de peccatis mali Prælati*: Per sanguinem vero in Scriptura sacra iniquitas sive peccatum intelligitur: *Libera me de sanguinibus*... *Sanguis sanguinem tetigit*: Hunc sanguinem canes lingunt, i. e. adulatores ad scelera impios alliciunt, iisque insurdescentes in iisdem fovent, dum vitia illis velut actus quosdam virtuosos iisdem ob oculos ponunt.

Steph. Cant. ibid. Ps. 50. v. 16. Ose. 4. v. 2.

Adulatores blandiuntur, quamdiu divitias sciunt.

8. Berchorius modum, quo Elephas capiatur recenset; dicit enim constituendas esse juxta locum, ubi delitescit, duas puellas suaviter cantantes, sic enim Elephas cantus audiendi avidissimus obdormiscet, cui altum dormienti facili negotio lethifer ictus infligi potest, ut moriatur: sanguine autem illius purpuræ tinguntur: idque prædictus author hujus sæculi Principibus & Magnatibus perpulchrè applicat dicens: *Conveniunt plures adulatores, qui more puellæ se præbent, blandos faciunt dormire, id est, complacere in peccatis suis, & ipsos decipiunt taliter, quod sanguinem eorum, i. e. temporalem substantiam sibi attrahunt, & acquirunt.*

Berch. ib.

Aquario similes.

9. Idem quoque Scriptor eos Aquario similes esse notat, qui signum quoddam cœleste est, & secundùm Poëtarum fabulas, Deorum pincerna fuisse dicitur, imò & *super ipsorum manus aquas fudisse, & inde totam gratiam acquisivisse, ita ut ob hoc ab ipsis Dijs in cœlum fuerit collocatus*, ut dicit Isidorus. *Sic vere multi sunt hodie, qui quia Dijs*, i. e. *Superioribus & Prælatis serviunt, diffundendo aquam in eorum manibus*, i. e. *dicendo verba mollia & adulatoria, ideo ab ipsis in cœlum, id est, statum dignitatis & superioritatis promoventur.*

Gal. 1. v. 10. 1. Thess. 2. v. 4. & 5. Aliter fecit quam adul. Paulus. ibid. v. 5. 9.

10. S. Paulus Apostolus suo tempore protestabatur, dicens: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem*: & ideo ad Thessalonicenses scribens, se nullum umquam verbum, quod vel umbram adulationis præ se ferret, protulisse dixit: *Ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis*: moxque immediatè subjungit: *Neque in occasione avaritiæ, Deus testis est, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab alijs*; adeoque nec se adulationibus demulceri patiebatur, neque assentabatur alijs, qui ab omni erat avaritia alienus: quia enim hæc in pessimum istud vitium ut plurimum inducit, ideo de semetipso dicebat: omnia arbitror ut stercora. Alibi quoq; nempe in Actibus Apostolorum, similem quamdam effert protestationem dicens: *Contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem omne consilium Dei vobis*: Paulò pòst verò Apostolicæ suæ libertatis, qua vitia ipsorum reprehendere, & veritatem sine ulla assentatione prædicare solebat, rationem reddit, dicens: *Argentum & aurum aut vestem nullius concupivi, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea, quæ mihi opus erant & his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ.* Hanc quoque eamdem protestationem sanctus Propheta Samuel coram populo Israëlitico hisce verbis edixerat: *Loquimini de me coram Domino, & coram Christo ejus, utrum bovem cujuspiam tulerim, aut asinum*... *si de manu cujuspiam munus accepi: testis est Dominus*... *testis Christus ejus in die hac, quia non inveneritis in manu mea quidpiam.* Atque per heroicum hunc munerum contemptum sinceram quamdam in vitiis reprehendendis semper conservavit libertatem, adeo ut ne ipsismet quoque Regibus ingenuam veritatem rotundo ore edicere dubitarit, non obstante quod horum unus per multas adulatorias praxes ipsum in suas adsciscere partes conatus fuerit. *Sine me, & indicabo tibi, quæ locutus sit Dominus*, inquiebat Samuël ad Saülem Regem: Sicut enim hic populum publicè scandalizaverat, ita quoque adversùs eumdem in conspectu totius populi decretam in ipsum Divinæ justitiæ sententiam promulgavit. Unde S. Greg. ait: *Potest hoc verbo adulatoris intentio derideri, qui dum blandimenta laudis placere credit ijs quos laudat, se quasi teneri ijsdem laudibus arbitratur: sed electi viri cum laudes suas audiunt, inter fomenta laudis à rigore justitiæ non mollescunt.*

Act. 20. v. 26. & 27. Ibid. 33. 1. Reg. 12. v. 3. 1. Reg. 15. v. 16. S. Greg. l. 6. in l. 1. Reg. c. 15.

Veritas potens.

11. In lib. 3 Esdræ à quibusdam Darij Regis aulicis, sive Ephebis dubium propositum fuisse legitur, quidnam præ cæteris fortius atque potentius esse credatur? Erat qui vino palmam cederet: alius illam mulieri attribuebat: Tertius Regem in fortitudine omnibus prætulit: Tandem ultimus rem acu tetigit, qui gloriam & excellentiam hanc veritati attribuit. Verùm, inquies, quisnam uspiam reperiri poterit tam generoso spiritu, fortique pectore præditus, qui in Regis cujusdam gentilis aula virtutis alicujus in aula adeo peregrinæ, & Magnatibus universis execrandæ vel minimam mentionem facere, eamque omnibus alijs rebus, imò & ipsimet Regi anteponere ausit? Pro cujus dubij resolutione notandum, quòd *tertius, qui dixerat de mulieribus, & de veritate, hic est Zorobabel*, quod nomen, teste Authore operis imperfecti, in Latina lingua idem sonat, quod *fruitio postposita*, & consequenter per nomen istud insinuatur, quod, qui terrenorum bonorum fruitionem contemnit, gratiamque & amicitiam Magnatum, nec non divitias & mundi dignitates nihili facit, sed bona dumtaxat alterius vitæ, id est, cœlestia expectat, talis sine metu aut verecundia veritatem imperterrito pectore pronuntiabit, nec umquam adulabitur: imò veritatem ipsomet Principe potiorem æstimabit, cum tamen adulator, qui ad proprium suum interesse attendit, nullum alium habeat sibi propositum finem quàm ut ei, à quo beneficium expectat, placere possit.

Auct. Imp. hom. 1.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Adulatores à Principibus permagni æstimantur, utpote quorum intellectum excæcant, & veritatem ab ijs abscondunt, quippe quæ à paucis Principibus libenter auscultatur.

THEMA.

Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus Regis, Proverb. 30. v. 28.

Adulatio simiis Regibus acceptissima.

1. REx Salomon, cujus aula præ omnibus alijs mundi Potentatibus florentissima fuit, adeo ut etiam ab ultimis mundi finibus ipsas quoq; in admirationem rapuerit sapientissimas mundi hujus Reginas; hic, inquam, adulatorem simiæ similem esse dixit, ita enim juxta Hebraicam traductionem hunc textum Jansen. explicat: Et quidem merito habitationem illius aulas Regias esse dixit: *Moratur in ædibus Regis.* Adulator enim Principis, cui servit, genium æmulari, in ejusque cuncta desideria & affectus transformare toto studio nititur. Magnatibus quo-

quoque nemo alius placet, quam is, qui consolationem eis & gaudium causat: Unde fit, quod nunquam aut certè rarissimè veritas in conspectu Regum sese sistat, siquidem hæc ex sui Natura nequaquam amabilis existit: *Veritas odium parit*, quia ut S. Hier. ait: *Veritas amara est, rugosæ frontis ac tristis*: Adulatio vero non item, quin potius faciem præ se fert exteriori quidem apparentia hilarem, licet semper insidiosam, *calida, blanda est adulatio*, & ideo hanc Magnates summo semper cum affectu & amore excipiunt,

S. Hier. l. 3. cont. Pelag. c. 9.

Adulatores Magnatibus grati. S. Bern. s. 3. ser. 3. a. 1. c. 3.

2. S. Bernardinus Senensis ad illum se Isaiæ textum cap. 13. reflectit, quo dicitur: *Syrenæ in delubris voluptatum*: Per has verò Syrenas idem S. Doctor adulatores intelligendos esse dicit, qui in aulis Principum semper commorantur; *Adulatores sunt in domibus Magnatum.* At verò cur domos Principum templa seu delubra appellat? Duas præcipuè ob causas, quarum prima est, quia adulatores in domibus Principum haud secus ac in locis sacris in magna habentur veneratione, omnimodaque ab omni vitio, delicto, & excessu immunitate gaudent. Secundò, quia Magnates se ab illis non solùm honorari & adulari, verùm etiam adorari sinunt, *qui faciunt se sicut idola adorari*? & Principes, qui ejusmodi assentationibus deliniuntur, plurimum suspiciunt, summaque in veneratione adulatores habent, eosdem veluti cœlestia oracula æstimantes; eorum *pendent ab ore.*

Adulatores pseudo-prophetæ. 3. Reg. 22. v. 22.

3. Quænam causa est, quod Scriptura sacra impios sacrilegosque Achabi Regis aulicos Propbetas appellet? *Ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus?* Etenim certum esse constat, quod in omnibus illis quadringentis adulatoribus, ne minimum quidem pietatis, vel doni prophetiæ vestigium vel umbra fuerit, sed potius ideo illos Prophetarum loco habitos fuisse dicit, ut Spiritus Sanctus Scripturæ author verbis eorum tantam adhibitam fuisse fidem innueret, ac si totidem cœlestes veritates, aut Prophetica vaticinia fuissent; Neque hoc ipsum mirum vobis esse videatur, siquidem vino huic proprium est, intellectum eorum, qui adulationibus demulcentur, adeo excæcare ac tenebris suffundere, ut verum à falso discernere haud quaquam possint.

Hug. Card. in Psalm 48. v. 13. Ad dignitatem erectus judicium perdit.

4. Hugo Card. illa Psalmi verba: *Homo cum in honore esset, non intelligit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*, exponeos, variis utitur argumentis ad demonstrandum, quod, dum homo ad dignitatem aliquam ascendit, omne subitò judicium perdit, adeo ut ad agnoscendam puram aliquam & sinceram veritatem, sive ad dignoscendum ab inconvenienti conveniens, numquam pertingat; & quidem efficacissima inter alias ratio est ista; *Propter assistentiam adulatorum laudatur peccator in desideriis animæ suæ.*

Ps. 73. v. 14 Adulat. Corvi ad fodientes animas.

5. Regius Propheta David de superbo Pharaone loquens, ait: *Dedisti eum escam populis Æthiopum*, eo quod ipse una cum toto exercitu suo, postquam Ægyptiorum cadavera è mari ad littora projecta fuerunt à corvis depastus fuerit: in sensu autem spirituali, ipsum adulatoribus suis in prædam cessisse dicere voluit; primum enim, quod in cadaver aliquod involantes faciunt, est quod oculos eidem rostro oris sui adulando eruant. Unde S. Ant. Magn. in Bibliotheca veterum Patrum relatus ait: *Quemadmodum corvi cadaverum oculos effodiunt, sic adulatores suis laudibus hominum animos corrumpunt.* Quisnam obsecro Moyse, utpote qui quadraginta annis in aula regia educatus fuerat, prudentior & sapientior, majorique experientia & integritate præditus reperiri potuit, de quo dicitur: *Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum?* & tamen, quia impeditioris & balbutientis linguæ erat, id est, linguam suam in

S. Ant. in Bibl. t. 5. ser. 55. de adul.

Act. Ap. 7. v. 22.

adulatorios sermones laxare nolebat; Rex autem apertam veritati aurem præbere detrectabat, astuti serpentis ministros sapientes & maleficos magno huic Prophetæ præhabuit, qui tandem ad eamusque malitiam invaluerunt, ut nullum esse Deum superbo Regi illi persuadere non dubitarint, unde dixit: *Nescio Dominum*, & ad Moysen conversus ait: *Recede à me, & cave, ne ultra videas faciem meam.*

Exod. 5. v. 2. Exod. 10. v. 28.

Adulat. sunt hirundines.

6. Significantur quoque adulatores per hirundines hæ enim quamdiu æstatis grata temporis durant, Solque nobis vicinus adest, domos nostras incolunt, nosque cantus sui modulis & harmonia recreant: at vero hyeme appropinquante aliud magis temperatum clima inquirunt, nosque deserunt: Idemque nobiscum faciunt qui adulantur; hi enim quoadusque sub polo nostro prosperitatis temporalis favonium spirantem cernunt, nobis applaudunt, deserunt vero mox ut fortuna prospera in adversam commutata ab ipsis notatur. B. Petr. Dam. qui aulæ quoque praxes edidicit, optimè notat, quod bonus ille senecio Tobias ex hirudinum stercoribus oculis ejus illapsis excæcatus fuerit, illamque historiam nostro perpulchre adaptat proposito, supponens, quod hirundines leviter volantes, & sine multo strepitu cantillantes adulatores figurent, *qui dum blandiloquiis suis suavitate demulcent, dum adulationis oleo caput audientis impinguant, interiores oculos, ne solita luce perfruantur, excæcant: tamquam stercus oculis ingerunt, dum lenocinantis eloquii quemlibet blanda verbositate perungunt.*

S. P. Dam. l. 21. ep. 25.

Reges in periculo propter Adular.

7. Regius Propheta David, non quando pecorum suorum sequebatur gregem, sed quando in throno considebat regio gloriosus, anxius & mericulosus tremebat, *Salvum me fac Domine*: Sed quis es, qui David em virum secundum cor Dei fuisse nesciat? *Inveni ... virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas*: numquid ipse met de se sanctè gloriabatur, dicens: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ?* Et tamen summoperè de salute sua anxius formidabat, dicens: *Salvum me fac Domine.* Scitisne causam? Nimirum Regem se esse considerabat, atque insuper, neminem esse sciebat Regum, qui non blandis adulationibus infestaretur, cuique veritatem liberè edicere quis sibi auderet præsumere? Unde Nathan Propheta, ut veritatem Davidi necessariò proponendam eidem manifestaret, quodam usus est artificio, & ut ipsi status sui miseriam, in qua tanto tempore hæserat, quando peccatis adulterii & homicidii tanto tempore sine debita pœnitentia immersus fuerat, in mentem revocaret, hasque ab eo voces, Peccavi: *Salvum me fac Domine, quoniam defecit sanctus*, eliceret, parabolam illam ingeniosè adinvenit: Neque enim Samuel ampliùs in vivis erat, qui veritatem ipsis quoque Regibus liberè annontiabat: *Quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum, vana locuti sunt unusquisq; ad proximum suum; labia dolosa, in corde & corde locuti sunt: Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam.*

Ps. 11. v. 1. Act. Ap. 13. v. 22.

Ps. 100. v. 2.

Ps. 11. v. 1.

Ingeniosum Philosophi dictum.

8. Ingeniosum utique fuit illud antiqui cujusdam Philosophi assertum, dicentis: filios Principum & Potentiù sæculi hujus nihil æque bene addiscere quàm equos optimè agitare & dirigere: hancque reddebat dicti sui rationem, quia Præceptores, quibus pro aliis scientiis addiscendis utuntur, ad hoc, ut ipsorum sibi affectus concilient, & beneficia consequantur optata, ipsis continuò abblandiuntur, eosque laudant: similiter alii, quibuscum sese in ludis exercere volunt, sese ab illis superari ultrò & deditâ operâ permittunt, at verò equus, qui inter subditum & Principem, inter divitem & pauperem nequaquam novit discernere,

in

in terram facile dejicit, qui eum tegere beneque equitare non novit.

Principi-bus defuit veritatem dicentes. S. Bern. Sen. t. 2. ferm. 16. a. 2. c. 3. 9. Refert S. Bernardinus Senensis certum quemdam Principem intra multorum virorum illustrium coronam constitutum, die quadam plurimum jactasse felicitatem suam temporalem, *divitias, delitias, filios, uxorem, familiam, principatum, pulchritudinem, sanitatem, nobilitatem, famulos, equos, arma, famam, palatia, atque cuncta solatia, & totius sua felicitatis absque defectu gloriam & magnificentiam singularem*: Hæc, inquam, omnia vir ille pleno ore jactabat & magnifice deprædicabat: cum ecce subitò aliunda ipsi fuit communicata fuit, qua id quod optimum est, inter omnia ereata sibi prorsus deesse probe cognoscere potetat; quando enim inter alia interrogans circumstantes, ait: *Quid est, quod mihi deficiat inter multos Principes mundi? tidem ex adverso quidam Sapiens ait: Domine, nihil tibi deficit, nisi qui tibi denuntiet veritatem.* Et quidem S. Bernardin. dicto virom hunc prudentissimum

S. Bern. Sen. l. 6. de benef. c. 30. hocce responsum à sapientissimo Seneca morali Philosopho didicisse, ab illo, inquam, Seneca, qui Imperatoris cujusdam, totius quidem mondi hujos Domini, sed impiissimi, sacrilegi, & ab adulatoribus utique totaliter corrupti aulicus fuit: Hicenim coram prædicto Imperatora adductus, ut sententiam suam ediceret, an scilicat sibi quidquam eorum quæ in votis habere poterat, deesset? Respondit, *Vis scire, quid omnia habentibus desit? qui dicat veritatem.* Id quod diu ante per aliaos occasionem permotus, hisce verbis quoque edixerat: *Monstrabo tibi, cujus rei inopia laborent magna fastigia, quid omnia possidentibus desit, scilicet illum, qui verum dicat & hominem inter mentientes stupentem vindicet à consensu consentuque falsorum.*

Alios noluit quàm synceros. L. 8. c. 24. S. Carolus. 10. S. Carolus Borromæus in aula sua nullos ferebat alios, quam viros summa integritate & recta conscientia præditos, quos pariter arctissimè & rigorosissimè obligabat, ut eum quotidie in omnibus occurrentibus cum omni sinceritate monerent atque corrigereot; Neminem in domo sua unquam hac adulationis pice inquinatum toleravit; Et quidem ut malum istud tanto certius evaderet, summa cum sollicitudine metuebat & cavebat omne deceptionis ab hoc vitio imminentis periculum; ideoque ministros suos in quavis occasione omni cum sinceritate & libertate procedere voluit. Inter alia autem, quæ Aothor vitæ ejus de ipso narrat, hoc ad propositum nostrum specialiter servit, quod scilicet se præsente quemdam ministrorum suorum acerrimè reprehenderit, eo quòd ipsi de certo quodam negotio agenti in hæc verba raspondecit: Illustrissima Domina, Quid hoc in oegotio sentiam, liberrimè edicam; cui Sanctus Præsul summa cum emphasi & energia respondit, Ergone non semper libere loqueris? Absit, quia scire te volo, quod numquam in amicorum meorum ouoero recenseberis, nisi semper liberà locutus fueris; neque aliquem amicum meum esse censebo, qui mecum sincere non loquitur, ore videlicet detegendo id quod sentit in corde. Voluitque in hoc facto perspicuè ostendere, qualiter tales veri sint hypocritæ, reprehensione & pœna acerbissima dignissimi, utpote plurimorum gravissimorum malorum certissimæ causæ: ex alia vero infinuare placuit, quam sit in eo qui legem Christianam profiteiur, pretiosa sinceritas & in loquendo ingenua simplicitas, nec non quantum conveniat, ut si qui pro consilio aliquo dando requiruntur, illud sincero & ingenuo corde exprimant, maximè cum ab iis consuluntur, qui statibus aut Ecclesiis gubernandis

præsunt. Unde bene huc quadrant ejusdem Senecæ verba ad Principes, & alios omnes, qui regimini præsunt, multosque adulatores potiùs quàm Consiliarios circum se habent, directa: *Non vides quemadmodum illos in praceps agat extincta libertas, & fides in obsequium servile submissa, dum nemo ex animi sui sententia suadet, dissuadetq; , sed adulandi certamen est, & unum amicorum omnium officium, una contentio quis blandissimè fallat.* Sen. ibid.

11. Pilatus Christum in propria persona, an reverà regnum affectasset, interrogare voluit, dicens: *Tu es Rex Judaorum?* Cui proinde sapientissimus Magister nostar pro tunc respondit: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Ad quod responsum Judex admiratus est vehementer, præcipuè dum idioma hoc audiret hactenus inauditum, quodque nullum prorsus in Regias habere aditum potuit; Unde totus attonitus interrogavit: *Quid est veritas?* Mira profectò est isthæc interrogatio. Numquid ergo judex aliquis supremus, in cujus tribunali causæ semper expediuntur gravissimæ, quidnam veritas sit, ignorat? Ita profectò; nam veritas ab aulis penitus exulat. Notandum verò est, quod *cum hoc dixisset, iterum exivit ad Judaos*, idque sine ulla mora vel temporis interpolatione. Verum inquirendum hic esse censeo, cur facta hac interrogationa se de hac virtute veritatis non permiserit per subsequens Christi responsum informari, sed potius propositum suum illico mutarit: nimirum quia Principes & potentes mundi hujus nihili illam æstimant, neque ipsam vel ab ipsamet Divina sapientia, quæ dixerat? *Ego sum veritas*; scire, discere aut agnoscere quidquam curant. Joan 18. v. 18. Joan. 18. v. 37. Veritas exulat, & nihil æstimatur.

12. Vir quidam literarum fama præcelleos, cui familiaris adoìodum erat ad Philippum II. adiius, eidem Catholico Regi dicere solebat, quod non obstante, quod potentissimæ Monarchiæ habenas gubernaret, triom tamen bonorum summè desiderabilium fruitione semper careret, quorum primum pretiosissimo & inæstimabili cuidam monili æquiparandum est, videlicet bonus & sincerus amicus; siquidem Principes non nisi ab adulatoribus stipari & circumdari solent. Secum vero bonum veritas est, quæ è penetralibus regiis semper procul arcetur, aut verò tamen si aures Magnatum nonnunquam percellat, cor tamen eorumdem nunquam penetrat. Tertium denique est pulcher prospectus, aurora videlicet; hanc enim Principes raro conspiciunt, eo quod rardius evigilent, aut à lecto sa proripiant. De quibus proinde locutus fuisse videtur B. Petrus Damianus, dum ait: *O infelix & decepioni semper obnoxium humana fastigium dignitatis.* Tria in Aulis desunt: Amicus sincerus, Veritas, Aurora. S.P.Dam.

13. Notabilis profectò est phrasis illa, qua facer textus utitur, quando nuntium illa refert, quod Regi Ninive allatum fuit de desolatione toti Nivitarum populo per divinam Justitiam comminata. Cum autem Rex ille, prout multi non sine fundamento crediderunt, Sardanapalus fuerit, vir scilicet conviviis, choreis, prophan is amoribus, cunctisque gaudiorum mondanorum generibus deditus, mirum profectò est, imò impossibile, cuipiam non immeritò videri posset, quomodo in regiam illius, qui adulatoribus atitisq; assentatoribus, qui in suis ipsum delitiis semper fovebant, circumquaq; cinctus erat, hoc adeò ingratum se potius funestum ountium aditum habere potuerit? Et quidem incertum est, quomodo ad aures regias penetrarit, ac proinde de hac re, veloti de miraculo quodam Scriptura sacra dicit: *Et pervenit verbum ad Regem Ninive, et surrexit de solio suo, & abjecit vestimentum suum à se, & indutus est sacco, et sedit in cinere.* Miram est, si quis in Aulis, qui veritatem apertè dicat. Jona 3. v. 6

Nullus enim est in aulis Principum, qui mala & displicentia illis nuntia insinuare, veritatemque illis aperte dicere ausit.

Sed nemo inventus in Aula Balthasar. *Dan. 5. 3.*

14. Quam impium, audax, & temerarium fuit facinus illud, quo Belthasar Rex sacra templi vasa in convivio, concubinis suis præparato: verùm Israëlitarum Deum irridendo, atque cum tanto Divini cultus sui contemptu sacrilego prophanavit? Ergone in vasto illo Pallario nullus penitus fuit, qui dictum Regem de pœnis ac suppliciis à Deo superioribus annis ejusmodi sacrilegis, & speciatim de iis, quibus Deus ob injurias sibi illatas in Nabuchodonosor Regem horribiliter animadvertit, commonefaceret? Nemo profectò inter tot regni sui consiliarios & satrapas ingenti numero congregatos os suum hac de re aperire præsumpsit, imo omnes, ut ei adularentur, malum ejus exemplum certatim fuere secuti, adeo, eum ut ad illum monendum opus fuerit, ut prodigiosè manus illius, quæ ex opposito illius in pariete, ex improviso apparuit, ad scribendum applicari digiti loquerentur.

Matth. 2. v. 2.

15. Mox ut tres illi Magi Orientales Jerosolymis appellentes, interrogarunt: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum?* Concilium Synedrin congregatum fuit, ut consultis Prophetarum Vaticiniis, ubi Christus nasciturus esset, inter se collatis consiliis viderent; tandem unanimiter juxta Michææ Prophetiam *Matth. 2. 5.* illum *in Bethlehem Juda* nasciturum esse dixerunt; *Sic enim scriptum est per Prophetam: Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in Principibus Juda, ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israël* At vero quamobrem Concilium istud coram Herode abscondit & subticet, quod Michæas Propheta ibidem prosequitur, nimirum: *Et egressus ejus ab initio à diebus æternitatis?* Respondet optime S. Chrysost. *Nequaquam id quod sequitur, addiderunt, in adulationem profectò Regis, ut ad humana gratia lucrum veritatis damna proficerent.* Videte ne vulris damna, quæ ex eo, quod veritatem, quam ab Herode in vita aure audiendam esse sciebant, coram eodem celarint, derivata fuere, nimirum inde subsecuta fuit immanis illa & inhumana innocentum puerorum strages, & multa alia quæ eamdem consecuta fuerunt. Ac proinde Arcadio Imperatori prudenter suggestum est salutare illud consilium, quo nimirum adulatorem procul à se urgere monebatur: *Sola quippè hæc nec quidquam vigilantibus satellitibus imperium deprædatur, nisi enim penitus arceatur, in ima usque conclavia sensim penetrat, Regum nobilissimam partem, animum nimirum adoritur.*

Matth. 2. v. 6.

Celata veritas mala adfert.

S. Chrys. h. 7. in Matth.

Synes. l. de regn.

Exemplum.

Paul. Or. l. 6. c. 22.

16. Cum aliquando Augusto (ita namque de eo Paulus Orosius prodigii loco refert) in ejus honorem publice in theatro acclamatum fuisset: *O Dominum æquum & bonum!* ipse protinus laudem hanc manu pariter & vultus severitate repressit, imo die sequenti publico edicto se Dominum deinceps vocari severissimè vetuit; Et quidem quam prudenter hac in re egerit, exitus probavit, quia anno sequenti felicissimè in hunc mundum Salvator noster nasci dignatus fuit, de quo Angeli cecinere: *Gloria in altissimis Deo*, ut per hoc soli Deo gloriam deberi innuerent. Unde Author operis imperfecti ait: *Vir sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.*

Luc. 2. v. 14.

Auct. Imp. hom. 27.

Moyses ab aliis noluit nutriri nisi à propria matre.

17. Moyses utique à Deo nobis velut optimi cujusdam Principis Idea, datus esse credendus est; Hic enim tametsi in famosissima Pharaonis regia per quadraginta annorum spatium enutritus & regie educatus esset, ab ipsis tamen crepundiis seu primis infantiæ annis omnem quantumvis minimam adulationis umbram nauseavit semper & fugit; cum enim hæc propriè in lacte velut in symbolo suo exprimatur: *Si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis*; ideo dum à matre in infantilibus cunis super Nilum fluvium expositus, & à Pharaonis filia submersionis periculo ereptus esset, quantumvis famelicus & lactis excipiendi avidus esset, à nulla tamen obstetrice Ægyptia, sed à sola matre expressum lac voluit bibere: *Filia Pharaonis fecit, ut, ait Josephus, multæ Ægyptiæ ei præberent ubera, quibus avertebat faciem, nolens de illo lacte sugere, tamquam qua essent, agnosceret.*

Prov. 1. v. 10.

18. De Calixto III. quoque in Annalibus Ecclesiasticis legitur, quod dicere solitus fuerit, *se natura liberum esse, adulandi studio servum non futurum, falsa affingentes hominibus servire, vera referentes imperare, ac Principes suas quidem laudes amare, & falses laudatores irridere.*

Ann. Eccl. t. 18. an. 1458. nu. 41. Rayn.

19. S. Petrus Damianus causam sciscitatur, cur S. Marcus præ cæteris Evangelistis ipsius Magistri sui frequentiorem mentionem faciat, eumque adeo parce & raro quidem laudibus afficiat, quin potiùs multa ad gloriam ejus spectantia negligat. *Perscrutantes omnes ferè paginas scripturarum invenire vix possumus, Spiritum veritatis cautius vel circumspectius per alium quemlibet, quam per os B. Marci fuisse locutum*; Nam ubi S. Joannes scribit: *Simon Petrus*; S. Marcus dicit: *Ubi autem quidam de circumstantibus; quatenus sic veritatis historiam texeret, ut tamen Magistri gloriam silentio præteriret, sicque veridici Scriptoris impleret officium, ut persona cujuslibet ignorando favorem, assentatoris non incurreret navum*; Quasi dicere vellet, si Petrum Magistrum nimis vel sæpius laudasset, ipsum quoque Evangelium, certo quodam modo per adulationis umbram reddidisset.

S. P. Dam. serm. 24.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Multa considerantur damna, quorum adulatores causa existunt. Varia quoque illorum mala, indigna & viles qualitates, nec non quæ iis inferuntur severa supplicia exponuntur, & considerantur aliqua contra hoc vitium remedia.

THEMA.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos. Psalm. 52. v. 6.

1. S. Augustinus *lib. de Salutaribus documentis* præcitati thematis textum ex regio vate adversus adulatores citat, & subjungit: *Unusquisque ad ædificationem, non ad destructionem placeat proximo suo.* In verbis autem assumpti thematis, pœnæ & supplicia nobis indicantur, quibus in assentatores animadvertere solet divina justitia, nec non quam coram Deo pariter & mundo sibi conciliare solent, ignominia & confusio; *Confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.* S. Bernardinus de perniciosso isthoc contagio scribens, ait: *Nihil Principi perniciosius esse potest, quam domesticus inimicus, hujusmodi sunt adulatores, & veritatis occultatores.* Prædictarum vero pœnarum & confusionum dicti Parasiti pluribus ex capitibus digni esse noscuntur.

Adulator perniciosus.

S. Aug. t. 4. l. c. 6.

S. Bern. t. 2. serm. 16. a. 2. c. 3.

2. Achior Ammonitarum Princeps discursum suum, in quo ob sincere enunciatam Holoferni veritatem superbi & elati illius Sycophantæ gustui aut genio minimè placuerat, coram dicto Holoferne vix terminaverat, cum ecce omnes servi & aulici, ut sacer textus ait: graviter adversus eum fuere stomachati:

Adulatores non loquuntur veritatem.

Judith 5. v. 16

machati: *Cum cessasset loqui Achior, ... irati sunt omnes, &c.* Etquidem unica indignationis hujus causa erat, quia veritatem impeterritus dixerat; adulatores autem sermonem veridicum ad Principum aures aliquando pertingere pati nequaquam possunt. S. Bernardinus Tullii authoritatem quamdam citat, qui dum de hoc vitio tractat, ita ait: *Hoc vitium hominum levium est, loquentium ad voluntatem, & numquam ad veritatem.*

S. Bern. t. 3. ser. de de fid. ver. 4. a. c. 1.

Viris laudant.

3. Porrò adulationis pessimum vitium inter alia mala quæ ab eo derivantur, hoc quoque præstat, quod scilicet malas vitiosorum inclinationes, inordinatosque ipsorum affectus foveat & nutriat; Cujus Didacus Stella super illa verba S. Lucæ: *Væ cum benedexerint vobis homines*, hanc tradit rationem, dicens: *Adulatio nutrit peccatum, quia sicut oleum missum in flammam igni est fomentum, ita adulatio culpæ.* Isai. 3. *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt.* Eamdem quoque ponderationem Abulensis de adulatore tractans hisce verbis adducit, dicens: *Aliquando vitia detegit & commendat, ut magis eis placeat, quorum laudaverit vitia.*

Did. Stell. in c. 6. Luc.

Isa. 3. v. 12.

Abul. q. 9. in c. 18. Lev.

Ficti amici.

4. Salvator noster, qui *sciebat, quid est in homine*, Pharisæorum discipulos sibi adulantes non sine causa hypocritas appellavit: *Quid me tentatis hypocritæ?* hoc enim probroso nomine illos notabat, non quod ad quod ab eis dictum fuerat, nimirum: *Scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces*, &c. verum non esset, sed quia intrinsecus in corde omninò illius quod dixerant, contrarium verum esse sibi persuadebant. *Propter adulationis vitium vocantur hypocritæ* (inquit Porrecta) *tamquam exterius laudes prolatæ excederent, non quidem dignitatem Christi secundùm se consideratam, sed opinionem ipsorum vilissimam de Christo interius habitam.* Unde David Rex lamentabatur dicens: *Filii alieni mentiti sunt mihi, ... & claudicaverunt.* Adulatores namque videbitis factos semper esse homines, qui exterius quidem salutis vestræ se cupidissimos esse demonstrant, vobisque assentantur, cum tamen revera ad solum interesse suum oculos suos directos habeant: *Isti videntur filii fictè diligentes; qui tamen sunt alieni à verè amando, mentiti sunt mihi fallaciter adulando.*

Matth. 22. v. 18. ibid. 16.

Porr. in 2. 2. q. 555. a. 1.

Ps. 57. v. 46.

Berch. dict. v. adulat.

Historia.

Tiberio Imperatore manè quodam Senatum Romanum ingrediente, ex assentatorum suorum turba nun nemo ex improviso in pedes sese erigens à Cæsare, ut unicuique mentem suam libere omnique posita formidine aperte liceret, enixè postulavit, insuper promittens, quod suam quoque animi sententiam pari cum libertate esset pronuntiaturus. Ad quam faustam libertate plenam vocem, tanto tempore ab urbe Romana proscriptam, omnes gavisi tantisper respirarunt, sperantes fore, ut eximium quoddam bonoque publico salutare audituri essent consilium; at vero dum loqui cœpisset fictus hic adulator, mox Tiberium, cæteroquin impium & iniquum salutis publicæ hostem, ea saltem de causa reprehendit, quod salutis & sanitatis suæ propriæ oblitus, studiosè nimis Reipublicæ communibus necessitatibus prospiceret, nulli labori parcendo.

Adulatores se omnibus accommodant.

5. Credibile est utique, quod, postquam Jerosolyma de veri Messiæ natalibus per Magos orientales facta est certior, veritatem illius Oraculis Prophetici exactissimè respondere vidit, maximo fuerit gaudio perfusa, siquidem Herodes Rex alienigena erat, ut Abulensis scribit, & ad majorem Judaicæ plebis gloriam spectabat, Regem habere Hebræorum ex stirpe prognatum, *potissimè quia ipse erat Rex Messias, quem lex & Prophetæ prædixerant venturum ad redimendum Israel*; & tamen sacer textus ait: *Turbatus est Herodes, & omnis Jerosolyma cum illo.* Quamobrem existimas? Respondet idemmet Doctor bifariam, primò turbatam fuisse majorem Civitatis partem, id est, eos, qui à Rege dependentes erant, eo quod alio Rege exurgente se in spe sua delusos videbant: Alia verò responsio nostro magis convenit proposito; Dicit enim *hoc verum esse, quantum ad adulatores Reges, nam fingunt se gaudere de omnibus, de quibus Reges gaudent, & dolere, de quibus dolent.* Ejusdem quoque sententiæ Hugo Cardinalis fuit, dum ait: *In veritate turbati non sunt, sed turbationem simulaverunt, ut Herodis haberent favorem*; Adulator enim quoad exteriorem affectum & apparentiam se gustui & genio illius, quem assentationibus demulcere volunt, accommodant; non vero secundùm quod interius sentit & credit.

Abul. q. 25. in Matth. Matth. 2. v. 3.

Hug. Card.

Adulatores fictores.

6. Postquam magnus ille Babyloniorum Rex ex prodigioso somnio habito turbatus, mysterium & significationem illius scire quidem percupivisset, nec tamen mysterium istud à congregatis eum in finem sapientibus, Ariolis, & Divinatoribus intelligere potuisset; Daniel regium quemdam ministrum, cui nomen Arioch erat, convenit, eumque rogavit, ut se pro somnii illius interpretatione, quam certò daturus esset, Regi insinuaret; *Introduc me in conspectu Regis, & solutionem Regi narrabo.* Notat vero Lyranus, regium hunc ministrum, ut Danielis petitioni satisfaceret, hisce verbis Regem fuisse allocutum: *Inveni hominem de filiis transmigrationis Juda, qui solutionem Regi annuntiet*: Et tamen falsum omnino erat, quod eum invenisset, siquidem Daniel ultro & sponte propria, non requisitus semetipsum ad somnium exponendum obtulerat; At verò quidnam hinc edocemur? Nimirum quod *hic est modus illorum, qui assistunt Regibus, fingere illa se fecisse, quæ sciunt eis placere*, ut in majorem se gratiam apud illos insinuent.

Dan 2. v. 24.

Ibid. v. 25.

Adulatores coqui, qui cibos præparant ad gustum.

7. Philo Hebræus ingenio suo dignam ponderationem adducit; dicit enim, Potiphareon Pharaonis Eunuchum, uno eodemque tempore ejusdem Regis fuisse consiliarium pariter & coquorum caput sive præfectum; At verò quænam esse potest inter eum, qui sana consilia suggerendo inservit, & alium, qui cibis condiendis & præparandis præficitur, proportio? Utique coquus longè alia tractat instrumenta, ab iis quæ consiliarius usurpat; Hic enim historias, annales, aliosque libros pervolvit: ille verò ollas, cacabos, paropsides, carnibus, piscibus, aliisque cibis præparandis adaptat: Et tamen utriusque conditionem bene consideranti facile liquet, magnam consiliariorum Magnatibus inservientium partem esse, quæ simul etiam coqui officium exercet, id est, adulando eos, quibus inserviunt, Principes demulcent; sicut enim coquus nulli rei tantoperè studet, quàm ut cibos ad Domini sui palatum & gustum præparet, tametsi id sæpè maximi proprii sumptibus, vel etiam cum salutis suæ periculo faciat; ita quoque multi consiliarii adulatores non tam veritatis dicendæ, & suadendi aut promovendi boni communis curam habent, quàm ut ad captandam majorem apud Principes benevolentiam peccantem Principis humorem æmulentur; ejusdemque gustui sese accommodent, cum tamen postea ad eosdem deridendos primi existant.

Phil. Hebr. l. de temul.

Adulat. primi, qui detrahunt.

8. De Achab scribitur, quod postquam ex accepto vulnere in bello occubuit, linxerunt canes sanguinem ejus. Per canes autem, ut discursu 1. superius probavimus, Adulatores significantur; Unde Stephanus Cantuariensis ait: *Isti sunt canes aulici, qui pascuntur de peccato mali Prælati; vel linxerunt sanguinem*

3. Reg. 22. v. 38.

Steph. Cant.

guinem ejus, detrahentes in abscondito. Ipsi namque primi sunt, qui iis, quos paulò ante in faciem laudaverant, pessimè detrahunt; ac proinde S. Hieronymus (*S. Hier. in reg. Mor. c. 9.*) optimè monet dicens: *Ne credas laudatoribus tuis, imò irrisoribus aurem ne libenter accommodes:* illudque monitum tradit, quando de laude & detractione vitanda tractat. Berchorius quoque authoritatem adducit Alani de complanctu naturæ dicentis (*Berch. ib. ait.*): *Quid est commendationis allusio; nisi super totum delusio? quid laudis arrisio, nisi eorum derisio?*

Adulatores ad omnia scelera proni.

9. Nullus excogitari potest adeo execrandus excessus, quem adulatores committere non præsumant, utpote qui majoris æstimant gratiam hominum, quibus inserviunt, quàm ipsiosmet Dei. Sic enim vix ori Henrici II. Angliæ Regis illa incautè forsitan prolata verba exciderant: *Ob unicum sacerdotem in regno meo quietus non sum;* cùm ecce subito impii atque sacrilegi se prodebant viri, qui ad captandam Regis gratiam S. Thomæ Cantuariensi mortem, & quidem mortem adeò impiam, inferre non dubitabant. Vix Sara mulierum speciosissima Ægyptum ingressa fuerat, cùm ecce regii ministri seu Principes suos in eam oculos conjecerunt, eamque Regi in concubinam præsentarunt (*Gen 12. v. 14. 15.*): *Viderunt Ægyptii mulierem, quod esset pulchra nimis, et nunciaverunt Principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum;* Neque hoc ipsis fecisse sufficiebat, quin potiùs infami quodam Regi obsecuti sunt lenonum officio (*Lipp. ibid.*): *Et sublata est mulier in domum Pharaonis,* ibid. 15.... *ut aulicorum Principum studia discat, qui tantoperè pulchram laudaverunt Regi, per omnia Regum moribus se attemperantes illis, qui in domibus Regum sunt.*

Adulat. multa committunt in propriam necem & præjudicium.

10. Postquam alter ille Pharao horribili quodam somnio, quod ei de macilentis, pinguibusque vaccis obtigerat, fuisset perterritus, ideóque studiosè somnii illius sibi quæsivisset interpretem; accidit, quod pincerna illius, ut similem Regi suggereret artis interpretandi peritum, ea coram Rege recenseret, quæ sibi nec non & pistrini regii præfecto a Josepho concaptivo eorum, in similium somniorum interpretatione fuerant prædicta: At vero notandum est, quod non obstante, quod pincerna ille innocenter carceri mancipatus, ac proinde tamquam innocens ab eodem relaxatus fuisset, ipse tamen, utpote adulator, se coram Rege potiùs culpabilem & reum fateri, quàm Principem alicujus injustitiæ vel imprudentiæ arguere voluit, siquidem, teste sacro textu ait (*Gen. 41. v. 9. 10.*): *Confiteor peccatum meum; iratus Rex servis suis, me & magistrum, &c.* Ita enim adulatores facere consueverunt, quævis enim indigna sibique præjudiciosa committere non erubescunt, cuivis sese vilitati subjiciunt, adeò etiam ut proprium quoque honorem & æstimationem nihili æstiment. Sic enim superbus ille & nimium elatus Davidis Regis filius Absalon, Patris sui mortem patienter expectare non valens, paternum invasit Dominium, ejusdemq; coronas & diademata sibi uni rapere destinarat, eodemque fine magnas adversùs Regium Patrem suum seditiones machinabatur; Et quidem ut suum assequeretur intentum, ad adulandi studium se recepit, ideoque notate, ad quantam se assentator iste vilitatem & abjectionem demiserit; Omnibus ad regiam Ante-Cameram audientiæ causa adventantibus obviam humiliter processit, examinatisque quas habebant, causis, jus omne illis inaudita altera parte adjudicavit (*2. Reg. 15. v. 3. & 6.*): *Videntur mihi sermones tui boni & justi, sed non est, qui te audiat, constitutus à Rege.... Sed & cum accederet ad eum homo, ut salutaret illum, extendebat manum suam, & apprehendens, osculabatur eum.* Hæcque regium suum sanguinem nimis dedecentia submissionis & benevolentiæ signa, non solùs Regni Magnatibus & nobilioribus Proceribus, verùm etiam cuivis simplicissimo plebejo & rustico exhibebat; *Faciebatque hoc omni Israel venienti ad judicium* (*2. Reg. 15. v. 6.*). Optimè horum assentatorum qualitates & mores B. Petrus Damianus nobis depingit, dum ait (*S. Petr. Dam. l. 2. ep. 3. ad Bon.*): *Humiliantur, ut postmodum impune superbiant; se pedissequos exhibent, ut præcedant; laboribus atteruntur, ut gaudeant; affliguntur inopia, ut nuptialis edulii continua postmodum epulatione turgescant, & velut proposita venalitatis mensa fœnerando servitio mercantur imperium.* De Aristippo refertur (*Historia.*), quod cum cuidam qui se à Dionysio Tyranno cui adblandiebatur, sputo se fœdari & conspergi sinebat, idipsum exprobrasset, hoc ab eodem tulerit responsum; Piscatores aqua se marina conspergi & madefieri permittunt, ut modicum aliquem piscem capere possint, cur igitur me sputo Dionysii non sinam conspurcari, ut ingentem quamdam balænam capere valeam?

11. *Dissipavit Deus ossa eorum, qui hominibus placent.* (*Psal. 52. 6.*) Divina etenim providentia ita circa adulatores disponere solet, ut in hac pariter & in altera castigentur. (*Adulatores a Deo puniuntur.*) Porro in superioribus discursibus adulationem generico malitiæ nomine compellari vidimus; Unde S. David adulationis & adulantium implacabilis inimicus, Psalm. 51. ita de ea loquitur (*Psal. 51. v. 3. 4.*); *Quid gloriaris in malitia, qui potens es iniquitate? Tota die injustitiam cogitavit lingua tua, sicut novacula acuta fecisti dolum.* Hugo Cardinalis ait (*Hug. Card.*): *Aqua tepens præcedit rasuram, id est, adulatio; Molliti sunt sermones ejus super oleum, ecce tepefactio? Et ipsi sunt jacula; Ecce rasura.* Quamvis inter novaculam & adulationem (*Adulatio novacula.*) hæc intercedat differentia, quod novacula pilos solum superficietenus radat; at verò adulatio vivam ipsam carnem penetrat, ipsique animæ ingens damnum, imò ipsissimam mortem conciliat; ac proinde velim audiatis, qualia regius Propheta David paulò post supra dicta verba adulatori promittat supplicia (*Ps. 51. 5. 6. 7.*): *Dilexisti malitiam super benignitatem, iniquitatem magis quàm loqui æquitatem: Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa; Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium.* Justo namque Dei judicio susque deque domus eorum subverti videntur, qui adulationibus suis, aliquam Reipublicæ perniciem intulerunt.

12. Eminentissimus Cardinalis Baronius de Achatio (*Historia.*), qui Zenoni Imperatori adulari solebat, refert, quod quia veritatem illi utplurimum celavit, ideo ambo in grave illud fuerint præcipitium collapsi: *Oblitus Apostoli admonentis; argue, obsecra, increpa, turpi adulatione connivit; quid enim corrigeret pravos mores Imperatoris Acacius, qui in graviora delicta, nempe in hæreticorum communionem ipsum veluti vinctum secum in impietatis profundum adduxerit?* (*Ann. Eccl. ann. 485. n. ult.*) Idem quoq; Imperator litteris ad Felicem Papam scriptis, se juxta Achatii dictamen in actionibus suis se regulasse, est protestatus, *sicque plane accidit,* inquit Baronius, *ut dum cæcus cæco ducatum præstaret, ut in altissimam ambo foveam ceciderint præcipites, cum ruina multorum; unus tantum inventus est Pelagius Patritius omni laude dignissimus, qui Zenonem redargueret, cujus rei causa ab eodem Zenone jussus est occidi.*

13. Æneas Sylvius lib. 3. Commentariorum de actionibus rebusque gestis Friderici & Sigismundi Imperatorum (*Historia alia.*), de iisdem scribit, quod dum Fridericus die quodam assentatorem quemdam sibi adblandientem audisset, enormem eidem impegerit colaphum,

colaphum, dicendo eidem: *Cur me mordes adulator?* Etenim velut canes cauda quidem adblandiuntur, cum tamen dentibus carni profunde infixis gravia & noxia vulnera infligant; simile quid etiam de Uladislao legitur, nimirum eum adulanti sibi dixisse: *Percutientes me repercutio.*

Adulatoris pœna mors.

14. De Saüle optime Lyranus notat, eumdem partim ex Philistæorum sagittis, partim verò per proprium ensem suum mortuum fuisse. Post cujus mortem vir ille, qui ut Davidis Regis aucuparetur gratiam, se Saüli mortem intulisse finxit, regiaque eidem Saülis insignia attulit, verus adulator fuit, & ideò per ipsum *significantur illi, qui per mendacia quærunt placere potentibus.* Qualenam verò ex adulatione sua præmium reportavit; nimirum funestam illam mortis eidem inferendæ sententiam. *In hoc David dedit exemplum potentibus*, inquit Lyranus, *hujus mundi, ut non sint favorabiles aut benefici adulatoribus, sed magis puniant eos, & justitia servetur, & terror aliis incutiatur.* (1. Reg. 31. v. 3.; Lyr. ibid.)

15. Quando populus Herodi regio paludamento amicto, atque in throno valde magnifico considenti, acclamavit: *Dei voces, & non hominis*, inquit S. Lucas, *confestim autem percussit eum Angelus Domini,... & consumptus à vermibus, exspiravit.* Idem ille Herodes adeò injustam S. Jacobo Apostolo necem intulit, nec tamen in eum Divina justitia animadvertit; neque eumdem castigavit, quando S. Petrum in carcerem conjecit, eumdemque postridie crudeli morte interimere decrevit; & tamen tunc ei per supplicium & pœnam adeo subitaneam, severam atque prodigiosam, ipsum tamquam ulteriori vita indignum è medio tollit. Qua de re Chrysostomus optimè ait: *Ultio invasit illum, quia accepit vocem, quia dignum se putavit adulatione.* Nec est, quod quis mihi illud Chrysostomi opponat: *Si illi clamarunt, quid ad hunc? quia accepit vocem*, idest, quia adulationi consensit, ideo adeò severè puniri meruit. *Per hunc maximè erudiuntur, qui temerè adulantur.* (Act. Ap. 12. v. 22. 23.; Chrysost. h. 27. in Act.)

Remedium.

16 Optimus nos S. Bernardus docet remedium, ne contagium hoc adeo perniciosum nostris sinamus mentibus irrepere: *Respue*, inquit, *blandimenta, adulationibus claude aures, te interroga de te, quia tu te melius nosti, quàm alius. Attende cor tuum, discute intentionem, consule veritatem, tua tibi conscientia respondeat.* Enimverò certum est, quod Salvator noster optimè noverit, id quod de eo dicitur; *Alta à longè cognovit*, cur igitur discipulos suos interrogavit, dicens: *Quem dicunt homines esse filium hominis*, quando idipsum jam antea perfectè scivit? Et quidem observandum est, quod in ultimum usque locum suos interrogare distulit, donec diceret: *Vos autem quem me esse dicitis?* Nimirum in hoc facto Magnates docere voluit, quod prima illis cura esse debeat, ut quam de ipsis sive de eorum actionibus, moribus, gubernandi ratione opinionem & conceptum populus habeat, quid homines extranei & peregrini de ipsis dicant; hi enim utpote non interessati, & consequenter magis synceri veritatem simpliciter atque syncere enuntiant: ultimo vero loco ii interrogandi sunt, qui ab ipsis dependent, nec non munera atque beneficia ab illis expectant, ut hac ratione hosce posteriores cum prioribus confrontando, uter veritatem dicat aut aduletur, perspicere, suosque defectus & vitia ritè emendare possint. (S. Bern. ep. 1.; Ps. 137. v. 6.; Matth. 16. v. 13.; Ibid. v. 15.)

TRACTATUS III.

DE AMBITIONE.

DISCURSUS OCTODECIM.

ISCURSUS I. Locifer primus ambitiosus fuit, qui ambitionis venenum in cœlestem pariter & terrestrem Paradisum, imo & in ipsum Collegium Apostolicum invexit, ac denique ipsummet Dei Filium per idem vitium infestare præsumpsit.

II. Ambitio omnium est malorum origo, omnique legi naturali & Divinæ renuntiat, cunctarum quoque dissensionum, bellorum, stragum, hæresum, Apostasiarum, imò & idololatriæ causa existit.

III. Ambitiosi se prius dejiciunt, ut postea exaltentur, atque ad omne malum proclives existunt; Estque aulicorum ad honores aspirantium propriissimum vitium.

IV. Effræne dominandi desiderium intellectum excæcat, eorumque qui ad honores evehuntur, naturam & mores in diversa commutat.

V. Superbi quia terrena avidè nimis concupiscunt, à cœlesti gloria excluduntur. Unde dignitatum gradus etiam illis, qui ad eosdem à Deo sublimantur, periculosos esse ex variis causis ostenditur.

VI. Sublimia loca præcipitia vicina comminantur, fortunaque quæ hominem exaltat, eumdem pariter deprimit: Ideòque etiam viri perfectissimi magnum sibi ex honoribus periculum conciliant.

VII. Vitam & gloriam mundanam Magnatum sæculi hujus brevem esse ostenditur, ipsaque dignitatum terrenarum fugacitas & instabilitas penitius consideratur.

VIII. Principes multis sunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideoque numquam sunt plenè contenti, imo præ cunctis aliis, gravioribus semper sunt insidiis expositi.

IX. Eadem materia ex aliis argumentis fusius deducitur.

X. Gravitas ponderis, quod honores, qui honos & onus dicuntur, secum adferunt, consideratur, variæque Prælatorum obligationes ponderantur.

XI. Ornamenta Aaroni quondam præscripta, præcipuè verò ea quibus Episcopi uti solent, ritus item & Cæremoniæ sacræ in ipsorum honorem & reverentiam institutæ eas subindicant virtutes, quibus ipsos præditos esse oportet, ipsosque ad majorem perfectionem obstringunt.

XII. Honores merita semper prærequirunt; Et ideo indigni ad honores evecti, ignominiam sibi majorem adsciscunt; Cogitandumq; illis est, quod reverentia illis exhibita non tam illis, quam dignitati,

quâ præfulgent, attribuenda veniat; Pœnæ quoque, quibus Deus in ambitiosos animadvertit, exponuntur.

XIII. Textus ille S. Pauli: Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, examinatur; Variæque allegantur plurium sacrorum interpretum textus illius expositiones.

XIV. Illi qui dignitates fugiunt & accipere detrectant, accipiendis digniores, habilioresque existunt: Pro quo argumento suadendo Christi, Moysis, Josue, Eldat, & Medat, Saülis & Davidis adferuntur exempla.

XV. Multos Dei servos oblatos sibi honores pro viribus respuisse, per varia Sanctorum N. Test. exempla ostenditur.

XVI. Prælaturæ Ecclesiasticæ à Christo non ad Dominium, sed ad obsequium subditorum ordinatæ sunt; ideòque Dominia etiam sæcularia, ob onus & obligationes, quas habent annexas, honoratas quasdam servitutis species esse, fusiùs ostenditur.

XVII. Honores ambientibus, omnia periculorum & molestiarum genera occurrunt; Estque insuper vana omnis eorum fiducia, qua viris Principibus innituntur.

XVIII. Ambitionis contagium ad omnes etiam viros perfectissimos transfunditur, idque verum esse Exemplis nonnullis commonstratur; indicaturque, quæ Prælaturis obligatio & periculum adhæreſcat.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Lucifer primus ambitiosus fuit, qui ambitionis venenum in cœlestem pariter & terrestrem Paradisum, imo & in ipsum Collegium Apostolicum invexit, ac denique ipsummet Deum Filium per idem vitium infestare præsumpsit.

THEMA.

In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum. Isaiæ cap. 14. v. 13.

Ambitionis Author Lucifer.

1. PRimum maximeque pestiferum venenum, quod Draco infernalis in Angelicæ humanæq; naturæ perniciem umquam evomuit, fuit ambitio, ac proinde S. Basilius meritò de ea ita scribit: *Diabolica ista pestis est libidinis dominandi labes; quæ proinde insigne est primæ illius Diabolicæ pravitatis indicium.* Etenim Lucifer pulcherrimus ille Paradisi Angelus juxta communiorum sententiam in cœlo creatus fuit: *Cedri non fuerunt altiores illo in Paradiso Dei.* Fuitque Antesignanus seu potiùs locum tenens totius militiæ cœlestis; *Æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in Paradiso Dei; Cum me laudarent*, inquit Deus apud Jobum, *simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei*; Quisnam igitur, vel qualis ille dignitatis gradus fuit, ad quem prædictus Lucifer sese evehere contendit? vel quodnam cœlum illud fuit, in quod conscendere desideravit: quando cœlo Empyreo nullum superius esse noscitur; Et tamen dicit: *In cœlum conscendam*, id est, ut Hugo Cardinalis explicat, *ad Dei æqualitatem super astra cœli, id est, super Angelos*, cæterùm in quoniam hæc Luciferi Arrogantia posita fuerit, Lyranus nobis hisce verbis manifestum effecit: *Voluit præesse aliis Angelis, indebitè scilicet, ut sibi exhiberent honorem soli Deo debitum, & nulli subesse.*

S. Basil. c. 50. in const. monast.

Ezech. 31. v. 8.

Ibid. v. 9.

Job. 38. v. 7

Hug. Card. in Isa.

Lyr. ibid.

S. Basil. ib.

Ambitiosus idem quod Dæmon.

2. Jam verò certissimum est, quòd, ut S. Basilius optimè notat, *qui in hujus vitii potestate est, is eodem planè cum Diabolo malo laborat*; Etenim vitium carnis, gulæ, avaritiæ, iræ, aliaque similia impropriè nimis Dæmoni competunt, cum is purus sit spiritus: peccatum verò elationis & superbiæ propriissimè. Et ideo illud S. Hilarii axioma meritò in cunctorum ambitiosorum cordibus imprimendum esset: ut ab hac se peste tanto facilius expedire possent, nimirum: *Omnis sæculi honor, Diaboli est negotium.*

S. Hil. c. 3. in Matth.

Ambitionis venenum in homines transfudit Lucifer.

3. Porro Lucifer per hanc sublimius sese evehendi fiduciam tertiam stellarum, id est, cœlestis militiæ partem de cœlo detraxit, ac demum postquam veneno suo naturam contaminasset Angelicam, idem quoque venenum in innocentiam humanam transfundere præsumpsit. Unde author Catenæ super illa Geneseos verba: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, ita scribit: *Calamitatis ergo humanæ originem breviter, clarè, simpliciterq; describit hic Moyses.* Enimvero homo, qui pro restaurandis Angelorum ruinis creatus fuerat, in adeo dignum & præcellentem à Deo statum & conditionem sublimatus erat, ut Propheta Regius summa cum admiratione de ipso dicat: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum; & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Et quidem sublimem hanc hominis conditionem tanto clarius intelligere valebimus, si attenta mente supremam illam imaginis & similitudinis Altissimi eidem factam impressionem, nec non absolutum in omnes creaturas Dominium eidem à Deo, *ut præsit*, concessum, consideraverimus: Hoc enim Dominium immediatè post ejus creationem ei indultum fuit hisce verbis: *Et Dominamini* &c. Ac proinde mirum est, quomodo serpens iste ambitionis & superbiæ suæ venenum eidem instillare potuerit? usus est autem hunc in finem sequenti stratagemate; Etenim Protoparentibus nostris ad sumendum de illis obedientiæ Creatori debitæ experimentum, esus pomi arboris scientiæ boni & mali à Creatore vetitus fuerat, quâ prohibitione supposita, ecce tibi serpentinum dolum atque astutiam, quâ Lucifer usus fuit, hisce etenim verbis illos protinus est aggressus: *scit Deus, quòd in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* At verò, dicet hic aliquis, quomodo Protoparentes nostri hisce verbis decipi potuerunt? adeòne cœci erant, ut Divinitatem & sapientiam increatam sibi per unius pomi polum communicari nequaquam posse, nullatenus intelligerent? Numquid mortem in casu degustati pomi illis interminatam probè satis intellexerant? Ergone majorem fraudulentæ, & callidæ cuidam bestiæ, quàm primæ & increatæ veritati fidem adhibuerunt? Enim verò quod Eva se seduci permiserit, id quidem sexus fragilitati & levitati adscribi poterat, at verò cur se Adam serpenti iniqua suggerenti non opposuit? Cur hanc inobedientiam, seu, ut melius dicam, præcipitium istud adeo exitiosum conjugi suæ non dissuasit, maximè cùm ingens illa miseria, in quam una secum universum genus humanum deturbavit, per totam æternitatem deplorari mereatur. Scio equidem, quòd Cajetanus legat: *Dedit etiam viro suo secum, & comedit*, verumtamen cùm ipsa tamquam uxor marito suo subdita fuerit: *Vir caput mulieris; sub viri potestate eris*; hoc ipsum quo minus Evæ non contradixerit, minimè excusat. Optimè igitur Cajetanus ait: *Primum peccatum Adæ negligentia cohibendi uxorem à comestione vetiti fructus.*

Lipp. in c. 3. Genes. v. 1.

Ps. 8. v. 7.

Gen. 1. v. 26.

Gen. 1. v. 28.

Gen. 3. v. 5.

Gen. 3. v. 6.

Cajet. in Gen.

Ambitione Eva eccidit.

4. At verò quidquid hac de re sit, hoc saltem certum est, quòd ambitio, quâ, uti eis a serpente promissum fuerat, Deo similis esse concupivit, unica & sola suffecerit, ut ambos serpens non tantum in suam partem, verùm etiam ad omne id, quod ab eo prætendebatur, absq; ullo ulteriori discursu inflecteret & permoveret; Enimverò Moyses Barcephas Episcopus

Syrus

Moyf. Barc. t. 1. bibl. vet. p. c. 19. de parad. Syrus, prouti in Bibliotheca veterum Patrum legitur, sequentia post se scripta reliquit: *Existimandum nonest, cibi illius sapore illectam Evam violasse Imperium Dei, sed quod speraret se Deam fore, Divinitatemque affectaret, & ipsam edisse & viro porrexisse*; Verum inques fortasse. Numquid urbanitatis leges ipsam ad hoc inducere debebant, ut pomum, quod ex arbore decerpserat, Adæ conjugi suo prius *Ubi ambitio, pietas nulla.* porrigeret? Omnino ita est; Verumtamen quamprimum ambitio in homine pedem figere incipit, nulla sive bonorum morum, sive pietatis, sive naturæ, sive amicitiæ lex in eodem quidquam obtinere valet; ipsa namque experientia compertum est, quod dum de Dominio, vel dignitate adeunda agitur, filii proprios circumveniant parentes, ipsique fratres mutuis sese necibus conficiant, nec est ullus Divinæ vel humanæ legis respectus, atque ideo Eva, ut se marito suo superiorem faceret, in acquirenda Divinitate prima esse voluit: quem conatum dum irritum esse conspiceret, marito quoque manducandum porrexit. Et ideo idem supra memoratus Author ait: *Perculsum etiam ipsum Divinitatis ambitione prævaricatum esse.*

Ambitio generalis pestis. 5. S. Ambrosius de Paradiso præclarè scribens, *S. Ambr. l. 1. de parad. c. 12.* se in præsenti materia copiosè diffundit, serpentemque infernalem hunc ferè in modum loquentem introducit: *Multas vias habeo, quibus hominem decipere possum*; Verè enim multos poterat tendere laqueos, quibus ambos Protoparentes nostros prædam sibi faceret, maximè quando hi duo in toto genere humano solitariè subsistebant; Verumtamen in hoc tam arduo casu, à quo tantum momenti dependebat, quique ipsum totius humani generis inficiendi consequentiam fortiter adeò premebat, ictu quodam fortissimo & securissimo uti voluit, persuadendo nimirum ipsis inordinatum status & conditionis suæ præter fas & vires adaugendæ desiderium; unde serpentem ita penes se ratiocinatum fuisse fas est credere: *De limo factus est, terra ejus mater est.* Atque ideo postquam non solum Evæ, sed & Adamo, utpote humanæ progeniei primo stipiti, validum illum ictum intolisset, perniciosissimum illud ambitionis venenum ab illis in omnes fere transmissum & transfusum fuit, ita ut quasi omnes homines, si non multum, saltem parum *Chryf. h. 2. in ep. ad Tit.* ambitiosi existant. Unde Chrysostomus ait: *Nullum profectò perniciosius vitium est, nulla magis violenta perduratio, & qua ita fermè in omnibus locis magis obtineat, licet alibi magis, alibi verò minus.* S. Bern. Eugenium Papam ad strenuè & zelosè prosequendum vitii hujus exterminium hisce verbis *S. Bern. l. de consid. 1.* exhortatur: *Ignescat zelus tuus, exurgat authoritas adversus impudentem hanc & generalem pestem.*

Ambitionem in Apostolos invexit Lucifer. 6. Enim verò superbus ille Lucifer, præterquam quod aureum illum innocentiæ & justitiæ originalis statum, hac ambitionis labe contaminasset, insuper sanctissimam illam & immaculatam secundi Adami *de cælo cælestis* scholam eodem quoque vitii veneno coinquinare toto animi conatu satagit; Etenim sciendum est, quod in eodemmet tempore momento, quo Christus regni sui investituram & *Luc. 22. v. 29. & 30.* possessionem adjudicavit, dicens: *Ego dispono vobis... regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos judicantes duodecim tribus Israel*; invidus quoque & virulentus Satanas ad diffundendum pestiferum vitii hujus venenum exurrexisse legatur, unde Christus eodem *Luc. 22. v. 31.* tempore ait: *Ecce, Sathanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum*; Etenim tametsi Apostoli nullam in corde suo ambire possent dignitatem sublimiorem, quam esset ea quâ æterni cujusdam Regni constituebantur Reges, & in finali tremendo judicio unà cum ipso futuri Judices, seu Assessores, *cum venerit in Majestate sua & S. Angelorum*: attamen Luca Evangelista attestante, *facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse ma-* *Luc. 22. v. 24.* *jor.* Ecce tibi igitur, quantopere contagium istud S. Apostolis, Dæmone cooperante, adhæserit, utpote quibus nequaquam sufficiebat, quod tanto tempore Divini illius Magistri discipuli fuissent, qui nullam aliam virtutem tanta cum sollicitudine & cura suis inculcare conabantur, quam virtutem humilitatis, cum tamen ipsi ex Donis Divinis receptis inaniter extollerentur, dicentes: *Etiam Dæmonia* *Luc. 10. v. 17.* *subjiciuntur nobis.* Et quidem sciendum est, quod serpens ille malignus per plures annos, quibus S. Apostoli sub disciplina Christi permanserant, nullum umquam ad eos aditum habere potuerit, at verò quamprimum exitiosum hocce superbiæ & ambitionis toxicum ipsorum animis instillare potuit, tunc verè *cribravit eos sicut triticum.* Porro Salvator noster nullam Apostolis virtutem majori cum efficacia & energia commendaverat, quam mutuam animorum unionem, pacemque ac dilectionem reciprocam: *In hoc cognoscent omnes, quia* *Joan. 13 v. 35.* *discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*; & tamen id minimè sufficiebat; quo minùs ob unicam primatus prætensionem rixæ inter illos sese proderent & jorgia. *Facta est contentio inter eos.*

Omnes rixæ ab ambit. Salm. t. 4. tr. 27. 7. Doctissimus Salmeron, omnes rixas, inimicitias, contentiones suam à sola ambitione originem ut plurimum ducere considerans, ita scribit: *Ha autem omnes contentiones ab illa Dæmonis in cælo originem habent. In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, adeò ut etiam hæc pestis in ipsa Apostolorum pectora penetraverit.*

Christus lavit pedes disc. ut amb. venenum abluerct. S. Ambr. l. 3. de sacr. c. 1. 8. S. Ambr. præclaram nobis rationem assignat, cur sapientissimus Magister & Dominus noster discipulorum suorum pedes paulo post suscitatam inter ipsos eam de primatu contentionem lavare voluerit, sic enim scribit: *Adam supplantatus est à Diabolo, & venenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes, ut in ea parte, in qua insidiatus est serpens, majus subsidium Sanctificationis accedat, quo postea te supplantare non possit: Lavas ergo pedes, ut laves venena serpentis*; quasi diceret: Ideo augustissimus ille Rex Gloriæ se ad viles piscatorum pedes humiliavit & dejecit, ut discipulos suos à mortifero ambitionis veneno abluendo liberaret. Notandum est enim, quod ex mente & sententia hujus Sancti, propriissimum hujus serpentis venenum, sit perniciosissimum illud superbiæ toxicum, quod primo quidem in cælestem, postea verò in terrestrem Paradisum, demum verò in ipsummet Collegium Apostolicum transfundere non dubitavit, imò omnes suas vires & nervos in id adhibuit, ut ipsummet Dei Filium, si id possibile esset, hoc veneno inficeret.

Gen. 3. v. 1. Ambitionem Christus tentatus. 9. Enim verò tametsi à Spiritus Sancti veridico calamo scriptum esse constet, quod *serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, hanc tamen astutiæ sagacitatem in ea, qua Christum aggressus est, tentatione minimè ostendisse & probasse videtur. Etenim in prima tentatione Christum ad convertendos in panem lapides instigasse legitur, quam quidem tentationem licet opportuno satis tempore orsus fuerit, nimirum cum Christus *jejunasset* *Matth. 4. v. 2.* *quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit*: Attamen postquam hac in tentatione adeo turpem fuisset repulsam perpessus, operæ pretium esse videbatur, ut ipsum ad opus quoddam longè facilius instigaret, cum tamen è contra ipsum ad

opus

opus quoddam omninò difficillimum maximeque arduum inducere molitus fuerit, nimirum ut se de templi pinnaculo, super quod ipsum collocarat, protinus in terram demitteret, futurum esse persuadens, ut ipsum per aëra lapsum Angeli manibus sustinerent, sensimq; in terram usque demitterent: ac proindè in ea quoque tentatione secundam passus est repulsam: *Non tentabis, Dominum Deum tuum.* (Ibid. v. 7.) Tandem tertium aggressus est in Christum directum insultum, à quo Christus haud dubie, quantum quidem prima facie videtur, longè minus lædi posse videbatur, quàm in duabus tentationibus antecedentibus: In hujus namque tentationis insultu Christum ad idololatrandum sollicitare conatus fuit, quod Christo manifesto horrori esse sciebat; qua enim ratione Dæmon persuadere sibi poterat, se à Christo adorandum esse, quem ipse horridum Inferni monstrum, & juratum humani generis hostem esse sciebat: Unde sic arguere licet: Vel Dæmon Christum verum Dei Filium esse credidit, vel saltem hominem eminenti quadam perfectione & sanctitate conspicuum esse persuasum sibi habuit: utrumlibet horum dixeris Dæmon sibi in nullo horum casuum persuadere potuit, fieri umquam posse, ut Christus ad Dæmonem adorandum genua sua flexurus, vel obsequiosus pedibus ejus advolvendus esset. Adhæc multas Dæmon conjecturas habebat, ex quibus ipsum verum esse Dei Filium haud obscurè ei licebat colligere; Cœlos namque super ipso aperiri viderat: æterni quoque Patris vocem hæc verba intonantem audierat: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui*; (Matth. 31. v. 17.) Spiritus Sanctus insuper in Columbæ specie visus, clarum & perspicuum Divinitatis ejus testimonium ediderat: imò ipsemet eum Dei filium esse multoties suspicatus fuerat, quando ei dixit: *Si filius Dei es*: Cur igitur adeo temerariam & arrogantem postulationem eidem proponere non erubuit? Enimverò si quis amicorum suorum alicui diceret: Velim ut protinus centum mihi scuta mutuo dones, ille verò se excusaret dicendo, id suas prorsus vires excedere, numquid talem mutuatarium stultum & delirum esse diceres, si is majori denuò cum instantia majus quoddam mutuum ab eodem urgeret, dicendo, ex quo centum mihi scuta mutuo dare non vales; auctiorem saltem pecuniæ summam scilicet mille scuta mihi mutuo dona. Eodem prorsus modo videtur nobis in præsenti casu nostro loquendum esse, dicendo: Tu ò pessime Dæmon illum nec ad convertendos in panem lapides; nec ad se è templi pinnaculo deturbandum provocare vel inducere potuisti, qua igitur ratione sperare potes consecuturum te suum assensum esse, ut te adoret. Verùm enimverò tota hæc difficultas facilè evanescet, si attentè consideretur, quidnam Dæmon Christo in hoc ultimo insultu muneris loco offerendo promiserit, hoc enim sibi ultimo loco velut potentissimam sagittam è pharetra sua depromendam data opera reservarat: *Ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, id est*, ut Luc. Burg. ait: (Luc. Burg. Ibid.) *Illud opibus clarum, hoc viribus, aliud frequentia populorum, aliud alio conspicuum, & gloriosum denique, quidquid orbe magnificum habet, magnorum Regum strepitus, opes, famulitium, palatia, copias, adorantium verba, obsequia, pompas, triumphos, legationes, nutum omnipotentem.* Unde idem Author existimat, Dæmonem irrito licet conatu sategisse, ut interius in Christi affectibus excitaret dominandi libidinem; sed nulla intus cupiditas animum Jesu pupugit, qui sensum nobiscum communem habuit, non appetitus incompositos. Et quidem hoc telo Christum, tametsi hunc ab omnibus aliis pravis affectibus immunem esse crediderit, transfigendum esse Dæmon firmiter sibi, licet; falso, persuasit nam soli Dei Filio hoc reservabatur præ cæteris privilegium, quod scil. ab hac macula illæsus semper permaneat. Unde Chrysost. ait: *Extremum servans, quasi quod omnibus valentius esse judicaret.* (Chrys. h. 53. in Matth.) Et Luc. Burg. ait: *Reipsa expertus erat inimicus nihil esse tam impium ac nefarium, quod imperii causa homines non auderent.* (Luc. Burg.) Advertenda quoq; hic alia Chrysost. ponderatio dicentis: *Pecunias quidem contemnere volenti satis est facile, honorem autem despicere multi laboris indiget, magna sapientia, angelica quidem cujusdam anima ipsam cœlestis celsitudinis vertiginem tangentis.* (Chrysost. h. 43. ad pop.)

10. Hac eadem occasione observandum est, quod in Evang. S. Lucæ legitur, nimirum Diabolum dixisse: *Tibi dabo potestatem hanc universam, & gloriam illorum; quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa.* (Luc. 4. v. 6.) Merito enim hic dubitare quis poterit, quâ ratione Lucifer hanc sibi jurisdictionem præsumpserit, ut dicere ausus fuerit: *Cui volo, do illa?* (Ambitio à Lucifero originem trahit.) Numquid verum est quod David ait: *Domini est terra & plenitudo ejus; orbis terrarum, & universi qui habitant in ea?* (Ps. 23. v. 1.) Numquid Apostolus ad Romanos verè scribit: *Non est enim potestas nisi à Deo?* (Rom. 13. v. 1.) Verumtamen in promptu est clara ad hoc perspicuaque responsio; si consideretur, quod sola ambitio sive effrenis supereminendi altisque dominandi pruritus & appetentia suam à Lucifero trahat originem, non verò honorum dignitatumque possessio, & ideo illa, non verò hæc condemnabilis esse noscitur; Constat enim Deum omnino velle, ut in terris, pro regimine populorum Principes existant, veluti ejus inter homines locum tenentes, tametsi superbiam, fastum, ambitionem, & inordinatam honorum seu principatuum appetentiam abominetur & exhorrescat. Unde S. Ambrosius ait: *A Deo ordinatio potestatum, à malo, ambitio potestatis*; *Denique non est*, inquit, *potestas nisi à Deo, quæ autem sunt à Deo ordinata sunt, non data sed ordinata.* (S. Ambr. ad Rom. 13. v. 1.)

11. Optime S. Hilarius considerat, quod Christus Satanam hisce à se verbis repulerit: *Vade Satana.* (Matth. 4. v. 10.) *Nam præbuit hujus responsionis effectu magnum nobis Dominus exemplum, ut contempta humana potestatis gloria, & sæculi ambitione postposita, solum meminerimus Deum & Dominum adorandum.* (S. Hil. can. 3. in Matth.) S. Bernardus in sermone quodam de Ascensione Domini, ubi de hujus Apostatæ Angeli superbia tractat, salutare hoc nobis monitum relinquit: *Quam pauci*, inquit, *evadunt, quibus non dominandi libido dominetur? Quem sequimini miseri homines? an non videtis Satanam tamquam fulgur de cælo cadentem? nonne est iste mons, in quem ascendit Angelus, & Diabolus factus est?* (S. Bern. ser. 4. de ascens.)

12. Ingeniosa prorsus est illa Hugonis Cardinalis observatio, (Hugo Card. in c. 2. Luc.) nimirum quod Salvator noster in die Purificationis Mariæ ab eadem matre sua delatus seu portatus fuerit Hierusolymam: In fuga sua, qua Herodianam declinavit sævitiam, advectus fuerit in Ægyptum; ac denique jejunans in deserto delatus fuerit supra templi pinnaculum. (Dæmon in montem Prælaturæ portat.) Porro per Hierosolymam vita contemplativa designatur, quæ pace fruitur & quiete altissima: Ægyptus vero vitam præfigurat activam, quæ disturbiis & inquietudinibus intimè est conjuncta. Joan. 16. *In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem*; (Joan. 16. v. 33.) Desertum denique Religionis figura existit, in qua vitia in sancto solitudinis recessu traducitur, & Dæmon continuis victoriis subjugatur; Mons vero altus, in quem Christus à Dæmone translatus fuit, Superioritates denotat & Prælaturas; Templi verò pinnaculum sedem denotat

seu

seu cathedram Magistralem, ea qua per Sacerdotes erudiebat populum. *In his quinque locis* (verba sunt præcitati Eminentissimi Cardinalis) *est Jesus, id est, Salus; Unde in his locis quærendus est Jesus; sed unde quis portavit Jesum, & in Jerusalem, & in Ægyptum, & in desertum, & quis in montem & in pinnaculum?* Porro Hierosolymam Christus deportatus est per S. Josephum & Beatissimam Virginem: *In desertum deductus est per Spiritum Sanctum, ductus à Spiritu. In Ægyptum & in Jerusalem stella maris, & augmentum Fides & Charitas: Spiritus autem Sanctus duxit eum in desertum: In montem verò & super pinnaculum duxit eum Diabolus; Ideo timendum est tam Prælatis, quam Magistris, ne eos Diabolus in montem Prælationis portaverit, & istos in sedem Magistralem;* Cæsarii etenim Arelatensis veridica sententia est: *Quisquis superbus est, Dæmone plenus est,*

Superbus Dæmone plenus. *Cæs. Arel. hom. 23.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Ambitio omnium est malorum origo, omnique legi naturali pariter & Divinæ renuntiat. Cunctarum quoque dissensionum, bellorum, stragum, Hæresum, Apostasiarum, imò & Idololatriæ causa existit.

THEMA.

Initium omnis peccati est superbia. Eccli. 10. v. 15.

1. QUisquis originem culpæ tam ejus quæ in cœlo, quam quæ in terra commissa fuit, attente consideraverit, hanc utique ab ambitione & arrogantia derivari deprehendet. Unde S. Ambr. in Epistola quadam ad Demetriadem ita scribit: *Sive in lapsu Diaboli, sive in prævaricatione hominis, initium peccati superbia est.* Glossa quoque, quanta sit vitii istius malignitas hisce verbis declarat, dum ait: *Superbia est, si creatura velit æquari Creatori, hoc & Diabolo & homini fuit initium perditionis.* Demum verò pessimam quamdam valdeque execrabilem, adulteramque; recenset generationem ab execrando superbiæ vitio progerminantem, dum ait: *De superbia nascuntur hæreses, schismata, detractiones, invidia, verbositas, jactantia, contentiones.* S. Gregor. qui ne ad Pontificatum promoveretur, ab hominum se oculis in occulta latibula se subduxit, inquit: *Numerari culpæ nequeunt, quæ habendæ potestatis amore perpetrantur:* Moyses postquam in Pharaonis solidos quadraginta annos demoratus, varia magni ponderis & momenti munia administrasset, sese tamquam existimatum filiæ Pharaonis filium, Sceptri regii proximum hæredem esse videns, *Negavit se esse filium filiæ Pharaonis.* Notandum verò est quanam Phrasi Apostolus Regni illius Ægyptiaci imperium circumscripserit: *Magis, inquit, eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem:* quibus verbis juxta Theophylacti expositionem regni illius Dominium, generico nomine peccati exprimit: Per temporariam peccati jucunditatem, regiarum delitiarum communicationem declarat. S. Bern. qui oblatis sibi Episcopatibus nuntium sæpè remisit, Hydram hanc multis esse capitibus instructam, sequentibus verbis insinuat: *Ambitio mater hypocrisis, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, virtutum ærugo, tinea sanctitatis, vitiorum origo.*

S. Ambr. l. 4. ep. 33. — *Gl. ord. ib. in c. 10.* — Superbiæ proles. — *S. Greg. l. 24. moral. c. ult.* — Ambitio innumerabiles facit culpas. — *Hebr. 11. v. 24.* — Theophyl. — Origo omnis mali ambit. — *S. Bern. sup. Ps. qui habit.*

2. Porro circa assumpti thematis verba dubium quoddam subnascitur, nimirum qua ratione fastus & superbia omnis mali principium appellari possit, cum ex mente ejusdem Spiritus S. Pauli Apostolico calamo scriptum esse constet: *Radix enim omnium malorum est cupiditas.* Cui dubio S. Greg. aptè respondet, cùm ait: *Cum scriptum sit, Radix omnium malorum est cupiditas, cui cupiditas Dominii dominatur, subjectus procul dubio malis omnibus demonstratur.* Eadem quoque difficultas à S. Augustin. mota fuit, cujus authoritate Glossa utitur, dum scribit in Ecclesiastici textum præcitatum; dicit enim: *Si initium omnis peccati superbia, radix omnium malorum superbia est,* quasi diceret, non igitur initium omnis peccati cupiditas vel avaritia est: Eamdem verò difficultatem præcitatus Doctor optimè solvit, dum ait: *Quid est avarum esse? progredi ultra quam sufficit. Adam per superbiam cecidit, initium omnis peccati superbia, numquid avaritia? Quid avarius illo, cui Deus sufficere non potuit?* Valde considerabile est, quod Josephus Hebræus de Archelao Herodis filio refert, nimirum quòd cum is de gravibus quibusdam delictis apud Imperatorem accusatus esset, quorum idem nonnullorum quidem judicio reus, aliarum verò sententia innocens esse judicabatur, verùm ex mente eorum qui causæ illius examinandæ præfecti Judices erant, vera existimabantur delicta ab illo patrata, etiam illa quæ eidem per calumniam fuerant imposita; & quidem ob hunc præcipue respectum: *Credibilia videbantur, scilicet propter naturam sui, quod fieri posse judicabant à juvene tam accenso regnandi cupiditate.* Unde Didac. Stella optime hunc in modum scribit: *Est adeo detestabile vitium ambitio, ut ex ejus cupiditate quodvis malum possit præsumi: nullum est flagitium quod ambitiosus facere non tentet.*

1. Tim. 6. v. 10. — *S. Greg. l. 15. mor. c. 12.* — *Gloss. in Eccl. c. 10.* — *S. Aug. ibi.* — *Jos. Heb. lib. antiq. 17 c. 14.* — In ambitiosis quodvis malum præsumi potest. — *Did. Stell. in c. 22. Luc.*

3. Salvator noster in ultima Cœna Apostolis suis se ab aliquo de ipsorum numero tradendum esse prædixit: *Verumtamen væ homini illi, per quem tradetur: & ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset?* Numquid forte ut hunc explorarent, uter ipsorum magis invidus esset, examinarunt? *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum?* aut verò ad hoc respexerunt, quis scilicet vindictæ appetentior esset? aut quis ad avaritiæ vitium censeretur esse pronior? Nequaquam, quin potius traditor ex majori præ aliis ambitione dignoscendus erat: *Facta est autem contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Unde idem jam citatus Stella ait: *Non poterant excogitare nec credere; in eorum gremio esse aliquem, qui tam flagitiosum scelus aggredi auderet, scilicet vendere magistrum & tradere, nisi tantum illum, qui major omnibus esse vellet; nam casu, quo quis primatum tenere cuperet, ex consequenti de morte Christi agere deberet, ut cæteris præesset.* (*Ex vobis unus Diabolus est*) inquit de traditore suo Salvator noster. De ambitioso autem ex mente S. Basil. superius asseruimus, quod *qui in hujus vitii potestate est, is eodem plane cum Diabolo malo laborat: qui autem ab eo captivi tenentur, eos invidos, contentiosos, dissimulatores, impudentes, calumniatores, assentatores, humiles ubi non convenit, illiberales, gloriosos esse constat.*

Luc. 22. v. 22. & 23. — Judas ex ambit. dignosci poterat. — *Luc. 22. v. 24.* — *Joan. 6. v. 71.* — *S. Basil. c. 10. in const. monast.*

4. Habent plerumque omnia bella, inimicitiæ, rixæ dissensiones suam ab Ambitione derivatam originem. Unde Rupert. Abb. Tuit. illum Baruch Prophetæ textum: *O Israël quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejus, magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus,* citans, optime notat, quod idem Propheta paulò post immediatè sequentia verba subjungat: *Ibi fuerunt Gygantes nominati illi, statura magna, scientes bellum.* Unde dicit: *Profectò superbiam illorum nomine Gygantum congrue signavit, magnitudinem quoque & immanitatem rebellionis eorum, qua contra veritatem rebellaverunt, miro modo tam propriè quam breviter exposuit dicendo, scientes bellum.* De superbis quoque spiritibus illis, qui ad Thronum usque Altissimi ascendere, ipsique Altissimo similes fieri velle

Bella & rixæ oriuntur ab ambit. — *Bar. 3. v. 24.* — *Rup. Abb. l. 1. de vict. ver. c. 14.*

præſumebant, dicitur: *Factum eſt prælium in cælo.* Porro ſicut Gygantes ſtatura ſua aliis ſuperiores exiſtunt, ita quoque ambitioſi cunctis aliis ſupereminere volunt: Et ſicut de Gygantibus dicitur, quòd ſint ſcientes ſeu diligentes bellum, ita quoque contentiones, & rixæ, ſeu bella ſuam habent ab ambitione honorum & præeminentiarum originem.

Luc. 10. v. 18. Probatur.

5. *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem:* Porrò fulgura & fulmina, baliſtæ cœlorum dici poſſunt: Et ideo quando Chriſtus dicit: *Videbam Satanam ſicut fulgur de cælo cadentem,* idem eſt, ac ſi diceret: Superbus ille & arrogans de cœlo in terram inſtar alicujus è baliſta ejaculati fulminis præcipitatus fuit, in ſignum, quod omnes ſuos conatus in id dumtaxat directurus eſſet, ut mediante ambitione rixas, diſcordias & contentiones jugiter ſeminare poſſet.

Prov. 13. v. 10. Luc. 22. v. 24. Did. Stell. in Luc. c. 22.

Inter ſuperbos (inquit Sapiens) *ſemper jurgia ſunt.* Did. Stell. illa S. Luc. verba: *Facta eſt contentio inter eos, quis eorum videretur major*, ponderans, ita ſcribit: *Habes hic, ex quo fonte bella & diſſidia oriuntur, nempe ex ambitione. Hæc fuit cauſa, quod Romani totum orbem macularunt ſanguine humano.* Imò quod valde deplorandum eſt diſcordiæ, rixæ & diſſenſiones etiam inter Prælatos Eccleſiaſticos propter præcedentiam, quam ambiunt, ſæpenumero locum habent.

Salm. t. 4. tr. 27.

Unde Salmeron ait: *Omnis in Eccleſia Dei tentatio & altercatio de ſedium eſt primatu & eminentia: Videas enim Principes hujus mundi de loco certare inter ſe, & cum Eccleſiaſticis: Videas Eccleſiaſticos de eadem re contendere: Videas etiam interdum ipſos religioſos, qui mundi contemptum profitentur, contentioſe inter ſe de honore loci decertare.*

Orig. hom. 3. in div. Ambitio crudelis.

6. Origenes cum ſolita ſtyli ſui gravitate optime conſiderat, ad quantam effrenis illa & inordinata Herodis ambitio impietatem in barbara illa & inhumana innocentum ſtrage pervenerit: *Multi*, inquit, *multas iniquitates facere feſtinarunt, iſte autem nequiſſimus Herodes in peſtifero ambitu cordis ſui omnium facinorum crimina ſupergreſſus eſt.* Effrænis etenim hæc paſſio omnem ſusq; deq; invertit naturæ legem, ipſamque in faſciis ſuis etiamnum involutam extinguit innocentiam: Et tametſi crudelitate ſua innumeros in regno ſuo ſubditos amitteret, hanc tamen irreparabilem jacturam minimè curabat, ſicut nec quod omni exutus humanitate, quamdam tygridis truculentiam & ferocitatem indueret. Pharao quoque ab eodem gloriæ appetitu diu ante agitatus, in ſimilem quemdam prorupit exceſſum, ſiquidem cunctos ex populo Dei genitos infantes in Nili aquis ſubmergi præcepit:

Exod. 1. v. 22.

Quidquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen projicite: Et quis eſt qui neſciat, quam frequenter crudele illud Ottomannicum Imperium innocentem prorſus ſanguinem effuderit, barbaraſque & inhumanas in proximo ſanguine conjunctis parentibus, fratribus videlicet, filiis, imo & in propriis ſuis genitoribus ediderit ſtrages, ut ſe ſe in Imperio, ſive ut melius & verius dicamus, in Tyrannide ſua tanto firmius ſolidiusque ſtabiliret.

4. Reg. 11. 1. Ibid. v. 3.

De impiiſſima illa Athalia ſacer textus ſcribit: *Interfecit omne ſemen regium.* Sed quo putas fine? *Porro Athalia regnavit ſuper terram.* Legatur liber Judicum caput nonum, invenietis enim, qualiter Abimelech, tametſi Gedeonis filius ſpurius eſſet, ad uſurpandum ſibi Regnum,

Jud. 9. v. 5.

venit in domum Patris ſui, . . . & occidit fratres ſuos filios Jerobaal ſeptuaginta viros ſuper lapidem unum. Denique Jehu tametſi ad caſtigandam impiam Achabi ſtirpem tamquam Divinæ Juſtitiæ Inſtrumentum à Deo ipſomet ad dignitatem regiam evectus eſſet, attamen ut propriæ ambitioni, qua cor ejus agitabatur, nec non politicæ rationi ſtatus nonnihil inſerviret, ad ſtabiliendam Imperii ſui pacificam poſſeſſionem, in Samariam hiſce verbis tranſcripſit:

4. Reg. 10. v. 6. & 7.

Si mei eſtis, & obeditis mihi, tollite capita filiorum Domini veſtri, & venite ad me hac eadem hora, . . . Occiderunt ſeptuaginta viros, & poſuerunt capita eorum in cophinis.

Ambitio Hæreſis Cauſa.

7. Equidem quod effrenis ille Ambitionis appetitus non ſolùm leges naturales, ſed etiam, & quidem multò ampliùs Divinæ legis ordinem probroſè conculcet, & pedibus ſubſternat, ipſa nos docet experientia, non ſolùm in tertia Angelicarum Hierarchiarum adverſus Creatorem ſuum rebellantium parte, verum etiam in primis parentibus noſtris etiamnum in nobiliſſimo Innocentiæ ſtatu conſtitutis. Sic quoque ingentem reperietis Hæreſiarcharum numerum, qui ea ſolùm de cauſa ab Eccleſia Romana turpiter apoſtatarunt, quia honores illos & dignitates, quas arroganter ambiebant, aſſequi non poterant.

An. 58. n. 4. Baron.

Aërius Hæreſiarcha (ut de eo tradit Epiphanius) *homo pronax, eo quod non potuerit creari Epiſcopus, ſed Presbyter ſemel ordinatus, ſemper in ea functione permanſerit, dicere non eſt veritus, nihil prorſus inter Epiſcopum & Presbyterum intereſſe.* Arius, qui Arianæ hæreſeos caput & author extitit, toto animi conatu in Patriarchali S. Petri Alexandrini ſede ſuccedere ſtuduit; ita enim de eo refert Tertullianus contra Valentin. c. 4. quod Epiſcopatum ambiens,

An. 145. n. 1.

quia & ingenio poterat & eloquio, ſed alium ex martyrii prærogativa loci poſitum, indignatus de Eccleſia authentica Regula abrupit (ut ſolent animi pro prioratu exciti præſumptione ultionis accendi) ad expugnandam converſus veritatem. De ejuſdem Tertulliani, qui hæc ſcripſit, turpi lapſu ſequentia Baronius aſſerit:

An. 201. n. 9.

Lapſum ipſius poſt ejus Pontificis mortem contigiſſe oportuit ſub Victore gentili ſuo, nam & ille, cujas & ipſe, Afer erat: indigne fortaſſe tulit, illum ſibi honore prælatum, vel quod ab ipſo non in eo, ut ſibi præſumpſerat, haberetur honore. Pamelius in ea eſt opinione, Tertullianum ideo ab Eccleſia deſeciſſe, quod ab Epiſcopatu Carthaginenſi turpem paſſus fuerit repulſam. De Novatiano hæreſiarcha Annales Eccleſiaſtici pariter atteſtantur:

Ann. 254. n. 77.

Ne in Eccleſia inglorius haberetur, qui inter Ethnicos magnam fuerat gloriam conſecutus, Romanus Pontifex voluit eum inter Romana Eccleſia Presbyteros cooptare, ſed qui ſemel fuerat ambitionis ſtimulis agitatus, eo infelix abductus eſt, ut quod jure non licuiſſet, malis ſibi artibus Pontificiam dignitatem procaciter arrogaret. Factus eſt igitur Antipapa, variosque in diverſas partes miſit Legatos, multaſq; diverſis Eccleſiis impoſuit commiſſiones falſas fictaſq; S. Cornelio Papæ opponens calumnias.

Hiſtoria de ambitioſo PP. Capuc. Commiſſario ab Ordine pulſo.

8. Percelebris illa PP. Capuccinorum religio inter alios primos fundatores, qui in ea inſtituenda & promovenda graviter laborarunt, Ludovicum quoque habuit Foſſambruno, qui munus Commiſſarii Generalis multis annis in ea laudabiliter adminiſtravit, variosque pro illius reformationis ſtabilimento ſuſtinuit ſqualidos carceres aliasque ſine numero injurias: at vero cum in quodam Capitulo Generali ſe ſimularet ex deſiderio religioſæ quietis à munere Commiſſarii Generalis totaliter alienum, tametſi id interius minimè ſentiret, jamque alius in ejus locum electus fuiſſet, omnem ſubitò verſus Superiores ſuos depoſuit obedientiæ reſpectum, & obedire detrectans, in præſentia omnium fratrum publice conſcenſo pulpito, dixit: Ego ſum Ludovicus ille de Foſſambruno, ego Ludovicus Tanaglia, multa hactenus machinatus ſum, pluraq; machinari prævaleo, & machinabor deinceps quamplurima, ad quorum famam ſive rumorem pili capitis veſtri erigentur, prout revera poſtea ab ipſo factum eſt, ſiquidem multas tandem excitavit in Religione ſua ſeditiones, à qua tandem turpiter & ignominioſè expulſus fuit.

Ambitio

9. Numquid itidem totius Regni Anglicani horrenda

Apostasiam causat.

da ab Ecclesia Catholica apostasia, suam ab uno ambitioso viro traxit originem? Thomas Eborecensis, quem Henricus VIII. dilexit plurimum, universum Regnum non sine ingenti Reginæ nausea & displicentia gubernavit, qui tandem dum Reginam sibi adversari animadverteret, ideoque regimen suum diu continuari non posse metueret, hoc fortunæ suæ impedimentum è medio tollere decreverat: Ac proinde dum Regem certam quandam nobilem puellam, cui nomen Anna Bolena erat, ardentissimo amore deperire adverteret, adeò ut is indubitanter in casu deficientis Reginæ eam sibi matrimoniali vinculo copulaturus esset, ambitiosus hic Aulæ regiæ minister hac sibi percommoda occasione utens, tandem Regem convenit, eique dixit, quod jam dudum sæpiùs sibi quoddam summi ponderis & momenti negotium proposuisset detegere, nec tamen id facere ausum fuisse, eò quòd an negotium istud Regiæ ejus Majestati placiturum esset, ignoraret; Cumque Rex ipsum ad negotium illud liberè & sine formidine detegendum animaret, tandem subjunxit: Quotiescumque Regiæ Majestatis Vestræ præsentem, in quo est, statum considero, intimè eidem compatior, eò quòd, continuata quadam mortali culpa eamdem illaqueatam esse cernem, propter carnis commercium, quod cum Catherina Regina, utpote quondam fratris sui Arthuri conjuge eidem intercedit: Neque Regem ob dispensationem à Summo Pontifice factam ab eadem culpa immunem censeri posse, eo quod etiam contra jus divinum dare minimè potuisset, idque sibi ex Theologorum Scriptis adeo certum videri & evidens, ut ea de re dubitari deinceps neutiquam possit: Quamobrem desideratam sæpiùs eum Anna Bolena matrimoniali fœdere sese copulandi occasionem præstò esse cernens, ut effrænibus appetitibus suis viam sterneret, sine omni impedimento patulam, repudiata Catherina Regina sua, Annam præfatam in conjugem sibi adoptavit, unde consequenter factum est, quòd à Romani Pontificis obedientia se subduxerit, ac demum consecuta est exitiosa illa totius Regni Anglicani Apostasie & horrenda defectio; at verò cum verissimum sit,

Ps. 10. v. 2. quod Psalmista ait: *Comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant*; dum impius vir ille sese per hoc inmane facinus istud in eo, quod hactenus invitâ Reginâ continueverat, Regni Anglicani moderamine stabilire niteretur, ne deinceps regiminis illius sibi metuendus esset interitus, protinus ejusdem Bolenæ adhibita opera summa cum ignominia depositus, ac tandem velut homo desperatus mortuus fuit.

10. Populum Dei electum bina vice idololatrasse, suaque coram bove conflatili cum æterna sui infamia,

Exod. 32. v. 4. genua flexisse legimus: *Hi sunt Dii tui*, scilicet semel in deserto, & iterum sub Jeroboam Rege Verumenim verò valde mirandum venit, quâ ratione Summus Sacerdos Aaron in petitionem quamdam adeò impiam atque sacrilegam, qualis erat illa, quâ idola fabricandi licentia postulabatur, consentire potuerit: Et tamen certum esse constat, quod ne vel unico verbo eorum petitioni contradixerit, quin potiùs sine ulla resistentia vel oppositione armillas & inaures suo jussu allatas in ignem conjecit, *& fecit vitulum conflatilem*. Ubi Cajetanus ait: *Ecce, quò ducat Principatus ambitio*; ab illa namque suprema dignitate deponi timuit, ideoque ne id fieret, in ipsorum quantumvis impias postulationes consensit. Jeroboam ex natalibus valde humilibus oriundus erat servus nimirum Salomonis, Deus autem ad universarum tribuum Israeliticarum, solâ tribu Judâ exceptâ, regendum Imperium eum evexit: sed quam poras eum pro tanto beneficio Divino benefactori suo

Ambitio Aaronem & Jeroboam Idololatras fecit.

Cajet. ib.

rependisse gratitudinem? *Excogitato consilio fecit duos vitulos aureos, & dixit: Nolite ultra ascendere in Jerusalem; Ecce Dii tui Israel.* Quis verò tandem inmanem hanc ingratitudinem consecutus est finis? 3. Reg. 12. v. 28.
Dixit . . . in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo Domini in Jerusalem, & convertetur cor populi hujus ad Dominum suum. Infelicissimus ille Jeroboam ob unicam temporalis regni ambitionem, populum illum per tot sæcula ad idololatrandum induxit, ipseque in adeo profundum tot iniquitatum collapsus est præcipitium, quibus Deus justa indignatione commotus, ut dignum de illis sumeret supplicium, tot flagella famis, pestilentiæ, bellorum, servitutis, alterumque ærumnarum iisdem immisit. Ibid. v. 26. 27.

11. Demum verò & ipsamet Filii Dei crucifixio quidam ambitionis potius fuit, siquidem Pilatus, tametsi Christum innocentem declarasset: *Nullam invenio in eo causam*, attamen quando Judæus audivit clamantes: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris*, timens Provinciæ illius amittere administrationem, subvertit justitiam. Similiter quot quomodosque Hebraismus habuit credendæ Divinitatis Christi conjecturas? Omnes in Conciliabulo illo congregati ultro citroque farebantur dicentes: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Ubi Chrysost. ait: *Adhuc hominem appellant, cùm tale Divinitatis ejus testimonium acceperint.* Quonam vero motivo ad inferendam Christo mortem inducti fuere? Motivo timoris quo regnum suum amittere metuebant: *Venient Romani, & tollent locum nostrum, &c.* Salmeron verò dicit: *Duos pessimos Consiliarios secuti sunt, nimirum & ambitionem, & avaritiam; timebant enim & gloriam & quæstum omnem sibi doctrina & signis Christi peritura, per quos duos consultores homo in universa vitia & crimina praeceps prolabitur.*

Joan. 18. v. 38. Joan. 19. v. 12. Joan. 11. v. 47. Chrys. h. 63. in Joan. Salm. t. 8. tr. 54.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ambitiosi se prius dejiciunt, at postea exaltentur, atque ad omne malum proclives existunt, Estque Aulicorum ad honores aspirantium proprissimum vitium.

THEMA.

Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei; Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4. ỽ. 8.

1. SAnctus & Angelicus Doctor Thomas de Aquino optimè superbi illius & elati Spiritus in malo præcepto pertinaciam in assumpti thematis verbis consideret, siquidem in eadem ambitione & arrogantia, in quam à primis suæ creationis crepundiis miserè se præcipitem egit, etiamnum perseverare conspicitur: *Nota, quod Diabolus semper in eo, quod à principio appetiit, perseverat, inducit ad idololatriam homines, volens usurpare sibi quod Dei est*: Notanda tamen est ingens inter superbiam Dæmonis, quam in principio creationis edidit, & eam, quam nunc exercet, differentia; nam quando Angelus in statu gratiæ conditus erat, moderatior in sua ambitione fuisse noratur, siquidem tunc solummodo aliquam cum Deo æqualitatem prætendebat: *Similis ero Altissimo*: At verò nunc post tot sæculorum decursum ulterius in sua ambitione progreditur, quia ab ipsomet Deo adorari desiderat. Enimverò præcipuum, quod ego maximè in præsenti discursu considero, hic est, quod scilicet Lucifer, qui omnis fastus & ambitionis author est, hoc à sequacibus suis requirat, ut deorsum cadant, priusquam sursum exaltentur, id est, ut priùs indignissima & abjectissima

Ambitiosi se dejiciunt ut exaltentur. S. Th. in 4 Matth. Isa. 14. v. 14.

sima

ſima committant, omnibusque ſeſe vitiis dedant: *Dabo, ſi cadens adoraveris me*: Valde proinde notanda ſunt illa S. Bernardi verba, quibus ambitioſorum qualitates mirabiliter deſcribit: *Propter ambitionem*, inquit, *paratos ambitioſos videas univerſa pericula ſubire*: Et quidem malum hoc etiamnum tolerabile eſſet, ſiquidem culpæ ſuæ condignam pœnam eodemmet, quo illam committunt, tempore ſuſtineot: At verò audite quæ ſequuntur, *ſcandala ſuſcitare, ſuſtinere odia, opprobria diſſimulare, negligere maledicta*. Quot enim ipſi Scandalorum authores exiſtunt? quot exceſſuum rei cenſeri poſſunt?

S. Bern. de conv. ad cler.

Demittunt ſe ut ſublimentur.

2. *Si cadens adoraveris me*. Enimverò priuſquam immane illud averni monſtrum ambitioſos in altum evehat, viles eoſdem prius & in terram proſtratos videre deſiderat, nec quidquam adeo vile eſt aut indignum, quod ſuperbus aliquis non committat, ut ad prætenſæ aut deſideratæ dignitatis faſtigium perveniat. Nam ut S. Ambroſius ait: *Ut dominetur aliis, prius ſervit, curvatur obſequio, ut honore donetur, & dum vult eſſe ſublimior, fit demiſſior*. Etenim filiorum Zebedæi mater proxima Chriſti cognata erat, imò *miniſtrabat ei de facultatibus ſuis*, & tamen quantamcumque cum Chriſto (qui eo tempore omni populo in vilipendio potiùs quàm in veneratione erat) familiaritatem haberet, quodam adorationis actu ſe ſe coram ipſo proſtravit, quando ei dixit: *Dic, ut ſedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram in regno tuo*: ... *Adorans & petens*: Scitiſne quamobrem, adorarit; inquit Salmeron, nimirum *ingenium ambitionis eſt retrocedere, ut melius in foveam ſaltet*, ut apud eos, à quibus exaltari poſſunt, aliquod ſibi meritum comparare valeant, obſequioſos ſe illis & humiles exhibent, & ad quodvis etiam viliſſimum ſervitium ſeſe demittunt. Unde S. Cyprianus ait: *Qui amictu clariori fulgere ſibi videtur in purpura, quibus hoc ſordibus emit, ut fulgeat? quot arrogantium faſtus prius non pertulit?* De Saule legimus, quod poſtquam Divinis præceptis inobediens exiſtens à Samuele acriter reprehenſus fuiſſet, humillimè errorem ſuum coram eo confeſſus fuerit; Sed quonam putatis fine? Ut ab eodem coram omni populo honoraretur: *Peccavi, ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei, & coram Iſrael*: Ita ſolent, inquit B. Petrus Damianus, ambitione agitati aulici facere, *Humiliantur, ut poſtea impunè ſuperbiant, pediſſequos ſe exhibent, ut præcedant*.

S. Ambr. l. 4. in Luc.
Matth. 20. v. 21.
Salm. s. 4. v. 27.
S. Cypr.
1. Reg. 15. v. 30.
B. P. Dam. l. 2. ep. 3.

Aulæ fugiendæ ſunt.

3. Verùm enim verò parum quidem referret, quod ambitioſus in quamvis etiam viliſſimam indignitatem ſe demittat, niſi etiam in quamvis excogitabilem vitii deformitatem ſeſe præcipitem ageret. Acceleratus cuilibet ad vitium aditus patet, tardus verò ad virtutem. Vix ſanctiſſima Abrahæ conjux, mulier licet conjugata & advena Ægypto pedem intulerat, cum ecce aulici regii, ut ſeſe in Regis gratiam tanto amplius inſinuarent, eamque utpote pulchram nimis & decoram Regi deputarant concubinam; *Nuntiaverunt ... Pharaoni*: at verò Salvatoris noſtri in Galilæa prædicantis fama non niſi poſt longum tempus in Herodis aula percrebuit, adeoq; Seneca Tragicus meritò ait: *Non intrat umquam regium limen fides*. Claudianus quoque in aulicæ vitæ, quæ unicum vitii hujus centrum exiſtit, deteſtationem ita cecinit: *Exeat aula, qui cupit eſſe pius*. Quodnam obſecro eſt illius ab Jeremia editi monitii myſterium, dicentis: *Fugite de medio Babylonis, & ſalvet unuſquiſque animam ſuam*! cur potius de medio, quàm abs Babylonis extremitatibus? Numquid ſufficiebat dicere: *Fugite de Babylone*? Sciendum eſt igitur, receptum olim fuiſſe morem Principum regias in corde ſive medirullio urbium fabricandi, ut tantò magis eſſe poſſent ad populi regioſen & neceſſitates providi, & oculationes; Quando igitur Jeremias dicit: *Fugite de medio Babylonis*, idem eſt, ac ſi diceret, quòd ſi ſecuritati ſalutis animæ veſtræ proſpicere volueritis, Magnatum vobis neceſſario fugienda ſunt palatia.

Gen. 12. v. 15.
Seneca.
Jer. 51. v. 6.

Petrus in Aula negavit Chriſtum.

4. Primus ille Chriſti in terra Vicarius, qui tantas de Chriſto ad mortem uſque conſectando futoræ fidelitatis & conſtantiæ ſuæ promiſſiones fecerat, pedem ſuum aulæ Caiphæ vix intulerat, quando è veſtigio Chriſtum Magiſtrum & Dominum ſuum eſſe turpiſſimè negavit. Unde Gloſſa optimè dicit: *Non in monte, non in domo ſua, non in templo Petrus negat, ſed in Prætorio Judæorum, in domo Principis Sacerdotum, ubi non eſt veritas, ubi Chriſtus captus & ligatus eſt*. Hog. Card. ſimiliter ſcribit: *Petrus ſemel intravit curiam, & ibi vigorem animi perdidit, & Chriſtum negavit; quid ſi diu permanſiſſet in curia*. Quinimò addendum eſt inſuper, Petrum aulam ingreſſum fuiſſe Principis Sacerdotum, phrenetica illa ambitionis febri minimè ardentem, quin potius cum intentione Chriſtum in ipſam uſque mortem conſectandi & defendendi, & tamen adeo fuiſſe ignominioſè prolapſum; ac proinde cogitare, quanto facilius & probroſius lapſi ſint illi, qui ibidem non alio fine commorantur, quàm ut ambitioſarum prætenſionum ſuarum metam tandem aliquando pertingere poſſint. Advertendum quoque eſt Petrum aliis mediantibus in Pontificis domum fuiſſe introductum: *Petrus autem ſtabat ad oſtium foris; exivit ergo diſcipulus alius, qui erat notus Pontifici, & dixit Oſtiariæ, & introduxit Petrum*. Quo in facto Petrus illos præfiguraſſe perhibetur, qui ad honores admittuntur, vel Eccleſiaſtica aut temporalia munia conſectantur, per viam ſolius alieni favoris, per viam autem meriti minimè promoventur, hi etenim in millena præcipitia corruunt, eo etiam uſque, ut ipſum quoque Chriſtum per quotidiana ſcandala pernegent; Nullibi enim Chriſtus (quod bene advertendum eſt) tot fuit injuriis, colaphis, ſannis, flagellis, ſpinis, aliiſque diverſis improperiis & tormentis affectus, quemadmodum in Annæ, Caiphæ, Pilati & Herodis, qui omnes Magnates & Principes fuere, maledictis aulis. In aulam quoque muliere mediante introductus fuit: *Dixit Oſtiaria, & introduxit Petrum*, quia nonnunquam etiam per ſimiles mediatrices in dignitatum culmina conſcenditur. Hugo quoque Cardinalis de Petro inſuper notat, quod *etiam non ibi, ſed foris pœnituit, & egreſſus foras flevit amarè*; quaſi Evangeliſta dicere vellet, quod quamdiu homo in ambitionis culmine conſiſtit; Pœnitentia ne quidem per umbram aditum habere poſſit.

Gloſſ. in Luc. 22. 57. Matth. 26. v. 69.
Hug. Card. ibid.
Joan. 18. v. 16.
Per favorem utriuſque ſexus ſæpè dignitates obtinentur ſed in ruinam.
Hug. Card. ibid.

Ambitio ſeducit.

5. Omninò conſiderabile eſt factum illud, quod c. 18, lib. Judicum fuſius recenſetur; Etenim Levitæ illi, qui à Micha ſtipendio conductus erat, hæc fuit propoſita quæſtio; *Quid tibi melius eſt, ut ſis Sacerdos in domo unius viri, an in una tribu?* Qui mox ut facilem ſui promotionem notavit, ſine ullo ad traditionem & infidelitatem, quam commiſſurus erat, ſive ad ingratitudinem, qua gloriam reputationis ſuæ commaculare debebat, ſive denique ad latrocinium, aliaque imminentia pericula reſpectu, *acquievit*, ſeque ſeduci permiſit, vel ut Complutenſes legunt: *Collibuit animo Sacerdotis*: nec mirum, quot enim ab ambitioſis non committuntur Simoniæ.

Jud. 18. v. 19.

Ambitioſi indefeſſi boves.

6. Hugo Cardinalis optimè notat, quod Salvator noſter, quantumvis aliàs mitis & manſuetus fuerit, tamen in ejiciendis templi prophanatoribus & ſpecialiter quidem in expellendis bobus, qui ibidem

Joan. 2. v. 15.

ad

ad sacrificandum vendebantur, tanto fuerit indignationis motu correptus, ut hoc facinus propriis manibus suis exequi non dubitaverit; *Bos est animal ordinatum ad laboram, & significat illos Simoniacos, qui promittunt & exhibent laboriosa servitia pro præbendis:* adducitque præfatus Cardinalis illum Proverbiorum textum, quo dicitur: *Ubi non sunt boves, præsepe vacuum est, ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.* Ambitiosi enim velut indefessi boves esse videntur, quotiescumque tam de temporalium bonorum lucro, quam de bonorum assecutione agitur. Unde Chrysostomus ait: *Quid enim refert, si non das pecuniam, sed pecunia loco adularis, subornas, multaque machinaris? pecunia tua tecum in perditionem, quoniam putasti ambitu humano parari donum Dei;* quibus verbis de muniis seu officiis Ecclesiasticis loqui intendit.

Hug. Card. ibid.

Prov. 14. v. 4.

Chrysost. hom. 2. ad Tit.

Aulici flagella Dei peccatis augent.

7. Enimverò *tantum abest*, quod magi in aula Pharaonis constituti serpentes è medio sustulerint, ut etiam potiùs eosdem multiplicarint, imò eosdem in Dracones excrescere permiserint; similiter ranarum numerum adduxerunt, aquamque in sanguinem transmutarunt? Quæro proinde, cur non potiùs flagella & infortunia isthæc Ægyptiorum per incantationes suas à regio Pharaonis palatio penitus sustulerunt? Utique id factum est ad denotandum, (siquidem *omnia in figura contingebant*) quod aulici ambitionis vitio agitati, divinæ justitiæ flagella in aulis Principum per vitia & peccata sua potiùs adaugeant, quam quod eadem è medio tollere satagant, neque enim ipsi bonum publicum procurare contendunt, neque Principum piis intentionibus, sed interesse & ambitioni propriè satisfacere student. Scio equidem contra hoc, quod modo dixi, opponi à vobis posse, quod Sauli, dum is à Dæmonio vexaretur, ab aulicis suis in molestiarum suarum, quas à Dæmone perpetiebatur, sublevamen David propositus fuerit, imò ut Hebræi crediderunt, is qui salutare hoc remedium Sauli suggessit, fuit Doeg Idumæus, vir præ omnibus aliis dignitatum sibi acquirendarum studiosissimus; Verumtamen idipsum proposito meo persuadendo quàm maximè servit; nam ex quo constat, quod Doeg prædictus Davidis præfati juratus hostis & inimicus fuerit, quomodo is ad hoc cooperari potuit, ut David in dignitatem adeò conspicuam Sauli proponeretur, in qua sibi in dies majorem Regis gratiam conciliare poterat? Notandum est igitur, quousque mira Doeg malignitas excrevit; Neque enim Doeg idipsum Sauli suadens illam regiæ incolumitatis promovendæ curam habuit, sed potiùs per hunc regiæ salutis procurandæ zelum Regis sibi lucrari affectum intendit, eodemque tempore æmuli sui exitium machinari voluit, ob illius oculos eum quotidie statuendo, qui quod populares in ejus laudem acclamationes audisset, aliundeque eum regiæ successionis cupidum esse nosset, vehementi erga eumdem odio ardebat, agitabaturq; invidiâ; Unde Davidem proponens mortis eidem inferendæ machinabatur occultas insidias: præterquam quod futurum esse sciebat, quod Davidem aulicis Saulis ministris commiscendo eumdem malitiæ singulorum unicum constitueret scopum, in quem invidiæ suæ venenosa jacula evibrarent, maximè cum David vir esset summâ sinceritate, magnanimitateque præditus, meritisque præ cæteris sublimis & excelsus; *Dixit hoc ex odio*, inquit Lyranus, *quia jam David odiebat.*

1 Reg. 16. v. 18.

Lyr. ibid.

Pet. Bles. ep. 6.

Aulici non sunt unanimes ob ambit.

8. Petrus Blesensis in ea est opinione, quod Etymologia hujus dictionis, Curia derivetur à nomine Cruor, quasi totum ambitiosorum aulicorum negotium nulli alteri rei intenderet, quàm ut unus alterius eruat oculos vel sanguinem effundat. Scholiastes Tertulliani à Baeza relatus olim vetustissimum Ecclesiæ morem fuisse scribit, dandi in Missa pacis osculum cunctis præsentibus, præterquam aulicis, cujus hanc protinus rationem subnectit: *Circumferatur patena pacis inter fideles, præterquam tamen inter aulicos, quos unanimes esse & pacificos non sinit ambitio.* Et hinc est, quod S. Bernardus superborum implacabilis persecutor & hostis ita scribat: *Displicuit mortalibus angelica illa partitio, qua gloria Deo, pax hominibus pronuntiatur, & quia gloriam usurpant, turbant pacem.* Innocentius III. eorum, qui gloriam sibi mundanam avidè conquirere student, hanc inter alias qualitates unam esse scribit: *Non nomine personæ, sed nomine fortunæ vult appellari, non ut homo, sed ut Dominus vult honorari, sedet sublimis, incedit excelsus, vult sibi omnes assurgere, singulos inclinare.*

Baez. l. 15. c. 4. § 6.

S. Bern. ep. 126.

Inn. 3. l. 2. de contemptu mundi c. 36.

Ratio status & reputatio prævalet bono communi.

9. Equidem quod vel maximè deplorandum est, quodque nonnumquam totius Reipublicæ totalem ruinam & exterminium secum affert, est, quod tametsi omnes homines errandi periculo subjecti sint, Magnates tamen, sicut & illi qui adulandi causa id illis suadent vel consulunt, errores suos sustinere, imò & canonizare volunt, licet id in irreparabile tam publici quàm privati boni damnum faciant. Jonas ex ordine & præcepto Dei in Niniven civitatem illam grandem missus est, ut Dei loco vicinam ei desolationem intimaret, in hac tamen commissione exequenda valde se invitum & involuntarium ostendit, eo quod probè nosset, quàm sit Divina misericordia ad condonandum & parcendum prona & facilis, & verè ita accidit; timeret, ne post factam commissam sibi intimationem mendax in præsagiis suis haberetur: *Afflictus est Jonas afflictione magna, & iratus est, ... scio enim quia tu es Deus clemens.* Verùm dic sodes o Jona, utrum ex ambobus magis refert, an innumerabilis cujusdam populi salus, & vastæ cujusdam Deo reconciliatæ civitatis pœnitentia, an verò inane quoddam existimationis & reputationis humanæ momentum? verè quidem ita esse Propheta agnoscit, verùm tamen tametsi vir sanctus sit, hoc tamen non obstante, eumdem per os Theodoreti ita loquentem audite: *Vita defungi malo, quàm cum ignominia vivere, vereor autem, ne mendax habear.* Nunc igitur si placet, hunc in modum argumentum quoddam à *minore ad majus* efformare; quòd si vanus quidam respectus humanus, quo ne mendax esse videretur, cavere voluit in eo, qui verus Dei servus erat, tantum prævaluit, ut expressis Dei mandatis rebellaret, omnimodumque vastissimæ cujusdam Civitatis, qualis Ninive erat, exterminium pro nihilo duceret, quanto majorem in Principum nullum Dei timorem habentium cordibus tyrannidem exercebit. Politica quædam & vana status ratio, ut se expressis Dei legibus & præceptis opponat, quotiescumque aliquod vel minimum intercedit propriæ reputationis & honoris momentum?

Jon. 4. v. 1. & 2.

In Aulis non Deus, sed Principes adorantur.

10. Verum quidem est, quod dicit Apostolus, nimirum *Charitas non cogitat malum*, & tamen nullum sibi S. Patriarcha Abraham scrupulum fecit, dum quævis mala in Aula Abimelech Regis patrari judicavit, qua etiam in re neutiquam fuit deceptus: *Cogitavi mecum dicens, forsitan non est timor Dei in loco isto*, vel ut alii legunt: *Non est cultus Dei in loco isto*, idq; non sine mysterio, siquidem in aulis Magnatum non Deus, sed Principes adorantur. S. Bernardus in libris de consideratione ita scribit: *Claustrum quosdam malos recipit, quos ut plurimùm bonos efficit, & Curia bonos faciliùs recipere, quam facere consuevit.* Et idem paulò post quoad aulicorum qualitates ita subjungit: *Hi*

Gen. 20. v. 11.

S. Bern. l. 4. de cons. c.

sunt, qui subesse non sustinent, præesse non norunt, superioribus infideles, inferioribus impotabiles; Hi inverecundi ad petendum, ad negandum frontosi; Hi importuni, ut accipiant, ingrati, ubi acceperint, docuerunt linguam suam grandia loqui, cum operentur exigua; largissimi promissores, & parcissimi exhibitores; blandissimi adulatores, & mordacissimi detractores; simplicissimi dissimulatores, & malignissimi proditores.

Decipere commune in Aulis

11. Franciscus Petrarcha Cardinalem in Antecamera summi Pontificis constitutum, alteri cuidam viro gravi fidem suam obstrinxisse refert, quod videlicet pro eodem negotium quoddam, cujus eidem permagni intererat, cum Pontifice tractaturus esset, qui proinde se ad Pontificem ingressum, & cum eo de dicto negotio pluribus collocutum fuisse finxit, quem proinde alius quidam Cardinalis, cui id falsissimum esse constabat, seorsim reprehendit, dicens: Numquid mendacia alteri adeò perniciosa excogitare erubescis, qui è vestigio replicavit: *Imò verò te pudeat tam ingenio tardo fore, ut istas artes addiscere tanto jam tempore nequeas.* Quisquis igitur oculos & aures in Principum aulis apertas habet, verissimum esse comperiet, quod Abraham dixit: *Non est timor Dei in loco isto*; siquidem præter murmurationem & detractionem, mendacium & fictionem, fastum, luxum, otium, crapulam, adulationem, invidiam, odium, dissensiones, æmulationes, gulam, carnis sensualitatem, persecutiones, aliaque vitia, quæ ex ambitione originem suam ducunt, aliud nihil ibi vigere conspicitur. Unde benedicitur: *Initium omnis peccati est superbia.* Tandem Innocentius III. aulicum hunc in modum optimè describit: *Supplicat & promittit, offert & tribuit, prô pudor, gratiam quam gratis adipisci non potuit per fas & nefas nititur adipisci, nec desistit adhuc, sed instat, & invadit violenter honorem, & impudenter arripit dignitatem, amicorum suffragio præsidio propinquorum, tantoque dominationis inflammatur ardore, tanta libidine præsidendi, ut nec schismata abhorreat, nec scandala formidet.*

Ibid. Nil nisi scelera in Aulis.

Inn. 3. l. cit. c. 27.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Effrene dominandi desiderium intellectum excæcat, eorumque qui ad honores evehuntur naturam & mores in diversa commutat.

THEMA.

Homo, cùm in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Psalm. 48. ℣. 13. & 21.

Ambitio infatuat.

1. REgius Propheta David pauculis hisce verbis duas veritates, & ambas quidem practicas nobis manifestavit; quarum una est, quod hominis in magnis honoribus constituti intellectus & judicium obtenebratum remaneat; altera, quod naturam & pristinos mores in transversum immutet, ita ut idem qui antea erat, minimè agnosci queat. Unde S. Bernardin. versiculum istum præcitati thematis ad propositum nostrum ponderans, ait: *Ecce infatuatio! Hæc via illorum scandalum ipsis, id est, talis honorata & infatuata vita eis occasio est ruinæ*; Idem quoque Sanctus valde ingeniosè observat, Salvatorem nostrum die illo, quo tantis cum obsequiis honoribusque triumphalibus ab incolis Jerosolymitanis receptus fuit, in stolido quodam jumento considere, & sic civitatem ingredi voluisse, idque nequaquam sine mysterio: *Has despiciendas magnificentias Dominus demonstravit, cum super asinam sedit, ostendens, quod mundana magnificentia asinum stolidum in divinis efficiunt*, Nos

S. Bern. Sen. ser. 50. a. 1. a. 2. c. 3.

quoque addere possumus: *In humanis*, siquidem quotidianæ experientiæ magisterio docemur, quod ambitio febris quædam sit, quæ hominem delirare facit. *Febris nostra*, inquit Ambrosius, *ambitio est.*

S. Ambr. l. 4. in Luc.

Ambitiosus amittit judicium.

2. Talis fuit illa filiorum Zebedæi ambitio, primas in Christi regno sedes postulantium, quibus proinde Dominus noster aptissimè respondit: *Nescitis, quia homo, cum in honore esset, non intellexit*; ambitiosus enim dominandi avidus, suæque sublimationis percupidus omnem prorsus rationis discursum & prudentiale judicium amittit, prouti in duobus illis Zebedæi filiis perspicuè satis conspicitur; quotquot enim hi per os matris suæ protulerant verba, totidem ediderunt delicta, imò totidem errores commiserunt. Hi namque discipuli totius Scholæ Apostolicæ disciplinatissimi erant, ejus itaquam scholæ, in qua Christus quotidianam de Humilitatis virtute lectionem prælegere & inculcare solebat: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*; De S. Joanne autem legimus, quod fuerit *discipulus ille, quem diligebat Jesus*; quod signum erat insignis in scholâ ejus acquisiti profectûs? quâ igitur ratione in hunc potuerunt impingere scopulum. Ratio hujus in promptu est, quia ambitio illos excæcaverat. Verùm inquires, numquid igitur de Deo nostro scriptum esse ignorabant: *Ego Deus, & non mutor*; *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt*? Ad hæc constabat illis manifestè Christum regni sui primatum Petro de facto contulisse, quâ igitur ratione hujusce dignitatis usurpationem prætendere potuerunt? nam fortè Salvatorem nostrum ob consanguinitatis ipsum inter & illos intercedentis respectum verba sua retractaturum esse credunt; Optimè sanè S. Bernardus prædicta verba: *Homo, cùm in honore esset, non intellexit*, observans dicit: *Honor absorbuit intellectum*; mox enim ut quis sibi ad honores altiores ascendere, seque magnificare statuit, discursum & judicium protinus amittit. Pro cujus veritatis meliori intelligentia singula hujus arrogantis & superbæ petitionis â filiorum Zebedæi matre Christo propositæ verba sigillatim velim & exactiùs nonnihil ponderemus. Primò igitur ita incipit: *Dic*; quasi ignoret, quod ad hoc, ut quis ad magnas dignitates promoveri mereatur; multò plus requiratur quàm verba effari & dicere; imò verò, ut quis se honoribus dignum efficiat, laborare, fatigari, sudare necessariò debet; nisi enim hoc ambitiosus fecerit, non dignitatem, sed indignitatem consequetur maximam; potiùs igitur ad singulos filios suos in particulari conversa dicere debebat: *Fac*; postquam enim cum meritorum suorum augmento dignè operati fuerint, jam audacter coram Magistro ipsorum prodire poterit & dicere: *Dic*. Secundum prædictum petitionis verbum est: *ut sedeant*; Quo verbo novum denuo errorem priori æqualem prodere incepit; Dignitatum namque culmen, ut alibi probabimus, volubile & rotæ simillimum est, quæ continuò sursum deorsumq; gyratur & vertitur, ac proinde impossibile est, quod quis in dignitatum culmine sedeat; præterquam quod temeraria atque injusta sit prætensio, ut quis in honoribus officiisque publicis sedeat aut quiescat; siquidem axioma illud certissimum est, quo dicitur, *Honos est onus*. Tertium sæpè dictæ petitionis verbum est: *Hi duo*. Ergone mulier hæc aut filii ejus ita stolidi erant, ut ambitionem, quæ in eo, quod prætendit, sola constituta esse desiderat, nullos prorsus corrivales aut competitores admittere ignoret? optimè hac de re Poeta cecinit, dum ait: *Non regna socium ferre, nec tædæ sciunt, Regnum non capit duos.* Quantum verbum fuit, *Filii mei*: Ergone dignitates per parentelæ aut consanguinitatis viam deinceps conferendas esse

S. Bern. ep. 237.

esse mulier hæc existimat? Foret utique hoc ipsum Reipublicæ nimis perniciosum. Quintò dicit eadem mulier: *Unus ad dexteram, & alter ad sinistram.* Quibus verbis iterum gravissimè errat. Uter enim ex ambobus per assignatam sibi sinistram sufficienter sibi satisfactum esse existimabit? maximè cum reprobos ad sinistram collocandos esse constet: aut verò cum Sapiens dicat: *Cor sapientis in dextera, cor stulti in sinistra illius.* S. Joannem, qui dilectus Christi discipulus erat, utpote ætate minorem, ad sinistram collocare decreverat? Denique sexto ait: *In Regno tuo:* ubi denuo gravissimè impegit, siquidem Christus apertè protestatus fuerit, dicens: *Regnum meum non est de hoc mundo.*

Eccl. 10. v. 2.

Joa. 18. v. 36.

Ambitio offuscat intellectum.

3. Verùm enim verò quid mirum, quod ambitiosa hæc mulier ab hac phrenetica febri unà cum filiis suis correpta & ardens delirarit, quando etiam Eva in Paradiso terrestri & in statu innocentiæ constituta, atque immaculata justitiæ originalis chlamyde accincta, unà cum Adamo conjuge suo, idem hoc lumen & cognitionem intellectualem ab hac passione agitata amisit, ut proinde David de ipsis ad litteram dixerit: *Homo cum in honore esset &c.* Verum quidem est, quòd serpens illis persuadere conatus fuerit, quod sicut Dii futuri essent: *Eritis sicut Dii*, at verò quidnam Dæmon illis hac in parte promittere poterat, quod de facto non haberent? numquid jam de facto se ad ipsiusmet Dei imaginem & similitudinem creatos, & vivam quamdam sanctissimæ Triados effigiem factos fuisse sciebant? *Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi.* Præterea quanam ratione persuadere sibi umquam poterant, quod bolus pomi alicujus Divinam illis naturam communicare poterat, quam incommunicabilem esse sciebant? Quomodo comminatæ illis atrocissimæ mortis pœnæ metum deponere poterant? Ita quidem revera est, sed ambitio intellectum totaliter offuscat, rationem turbat, nec ulla ratione discorrere permittit. Unde Chrysostomus optimè ait: *Calicem exitiali veneno plenam mulieri dedit, qua lethiferum hoc esse videre noluit; poterat enim, si voluisset, ab initio hoc scire, sed ut audivit ab illo, quod ideo esum hunc prohibuisset Deus, quia sciret oculos ipsorum aperiendos, eosque sicut Deos fore æquales Divinitatis, spe inflata magna quædam secum concipiebat, ut Divinitatem mente sua imaginata est, ad esum properavit, & nihil aliud considerabat.* Moyses quoque Bercephas Episcopus Syrus, in Bibliotheca veterum Patrum, c. 19. de Paradiso, de Adamo scripsit, quod ab ambitione sese excæcari permiserit: *Nisi illa affectione perturbatum animum habuisset, facilè has atque hujusmodi alia opposuisset uxori argumenta: Cur non serpens, qui nobis Divinitatem ex arbore gustata promisit, ipse prior edit, Deusque evasit? Jam verò neque te, ut edisti, Deum factum video, quî possum ego ipse Divinitatem sperare, si edam? Et qui valeat arbor, quæ etiam spiritu caret, Deos efficere, qui vescantur?* Nec tamen, ut idem Author subjungit, nullam harum rationum Evæ reposuit, cujus ratio, ab eodem vetusto Authore adducta, hæc est: *nimirum qui etiam ipse Divinitatis cupidine victus per vecordiam tenebatur.*

Psal. 48. 13.

Gen. 3. 5.

Ps. 81. v. 6.

Chrys. ho. 16 in Gen.

Excæcavit Herodem.

4. Herodes tres illos Magos, qui Homagium nato recens Messiæ facturi, ab Oriente recesserant, suis ipse oculis viderat, suis quoque auribus supremi concilii, Synedrin appellati, declarationem audiverat, qua ex Prophetarum vaticinia & Prophetiæ, aliaque Divina oracula adimplerentur, Messiam in Bethlehem nasciturum esse testati fuerant, prodigiosam quoque stellam cœlitus illis Ducis loco submissam fuisse, intellexerat, nec tamen supremi hujus Regis potentiam suâ superiorem futuram esse credere poterat, imò verò ambitio, quia Regni sui continuationem promovere satagebat, adeò illum excæcavit, ut tandem in inhumanam illam & barbaram stragem instituendam sese resolverit, in qua *tot inter funera impunè Christus tollitur.* Unde optimè S. Leo ait: *O cæca stulta æmulationis impietas, quâ perturbandum putas divinum tuo furore consilium!*

S. Leo ser. 1. de Epiph.

Ambitiosi obliviscuntur se esse homines.

5. Atque hinc est, quod eodem tempore, quo Romæ triumphator inter civium gaudiosa obsequia & applausus per omnes circumvehebatur Romanæ urbis vicos & plateas, prudentissimè ordinatum fuerit, ut juxta currum triumphalem unus esset, qui frequenter triumphatoris auribus inclamaret: *Hominem te esse memento!* idque non ex alia causa, quam quia vulgatissimum est, quod homo in supremo honoris culmine constitutus, hominem se mortalem esse ut plurimum obliviscatur.

Inn. 3. l. 2. de contem. mund. c. 36.

Prudens factum Philosophi cujusdam.

6. Innocentius III. de Philosopho quodam scribit, qui dum superbi cujusdam Regis fastum & elationem supprimere intenderet, coram dicto Rege in magnifico gloriæ suæ throno confidente, in terram se prono corpore prosternens eumdem adoravit, moxque de terra sese erigens, in regium usque thronum prosilit, seque proximè juxta Regem in eodem collocavit; Rex autem qui hæc omnia à Philosopho ex certo quodam mysterio facta fuisse existimavit, actionum istarum, quas viderat, causam curiosè requisivit, qui protinus sequens illi responsum subjecit, tali constans dilemmate: Necessum est omnino, ô Rex, quòd vel Deus sis vel homo; si Deus es, necessariò mihi adorandus eris; si verò homo verus mei similis existas, non est quod meæ temeritati, quâ me tibi in eodem throno proximè conjungo, irascoris, quia omnes, in quantum homines, paris sumus conditionis; Cui tamen Rex è vestigio non minùs prudenti responso obviavit, dicens: *Imò si homo sum, non debuisti me adorare; si Deus sum, non debuisti juxta me sedere.* Unde Pontifex Capitulum istud tandem hisce verbis concludit: *Sapienter iste respondit, sed ille prudenter elusit.*

Exaltati consanguineos ignorant & noscere nolunt.

7. Experientia insuper quotidiana in superbis & arrogantibus hominibus testatur, quod iidem post acceptos honores & dignitates, naturam prorsus mutent & pristinos mores, adeò etiam, ut jam non amplius iidem esse videantur, qui antea erant, ipsique se amicos suos & notos pristinos, imò & parentes deinceps minimè nosse simulant. Unde idem præcitatus Pontifex in eodem tractatu de contemptu mundi cujusdam ad honores & dignitates evecti mores & proprias qualitates sequentibus verbis vivacissimè adumbrat dicens: *Priores dedignatur amicos, notos ignorat hesternos, comites contemnit antiquos, vultum avertit, visum extollit, cervicem erigit, fastum ostendit, grandia loquitur, sublimia meditatur.* Plinius quoque in Panegyrico Trajani, summæ ejusdem Imperatoris laudi, imò cuidam, ut ita dicam, miraculo attribuit, quod sequitur: *Nec quidquam mutavit in te fortunæ amplitudo, nisi ut prodesse tantumdem posses, ut velles.* Sulpitius Severus quoque inter alia vel maximè admiranda S. Martini elogia hoc quoque enumerat, quod videlicet in suo à Religioso statu ad dignitatem Episcopalem facto transitu, sine ulla in se exhibitâ mutatione idem prorsus semper perseveraverit: *Idem enim constantissimè perseverabat, qui prius fuerat.* Rupertus Abbas Tuit. difficultatem quamdam movet, cur videlicet Deus, qui Angelum & hominem in Paradiso partim cælesti partim terrestri creatos, multisq; donorum gratiarumq; thesauris locupletatos in adeò sublimem conditionem evexerat; eusdē in præclaro illo utriusq; statu, in quo creati fuerant, non conservarit, sed miserè & infeliciter utrumq;

Inn. l. 2. c. 30.

Plinius Panegyr.

Sulp. Sev. in vit. S. Mart.

Honores hominem mutant.

cadere

cadere permiserit; ac tandem hisce verbis motæ difficultati respondet: *Desine sic pulsare altitudinem Majestatis creatricis, magisque pulsa & accusa levitatem utriusque creaturæ rationalis, uterque grandia Dei dona in materiam vertit superbiendi.* Observandum est autem cuinam rei culpam attribuat: *Magna utriusque celsitudo, illius in Principatu Angelico, istius in propagando genere humano; neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit*; Tandem verò concludit, ex utriusque nobilissimæ creaturæ exemplo perspicuè satis constare, quòd nemo alius præter Deum suam in Principato, Imperio vel Dominio accepto naturam non mutet. *Principatum omnium nullus humiliter ferre potest, nisi Deus increatus.*

(Rup. Abb. l. 2. de vict. verbi c. 18.)

8. Ipsiusmet Spiritus S. testimonio neminem in universo populo Dei electo fuisse constat, qui ad moderandum Israelitici regni sceptrum Saule aptior esset vel melior, etenim innocens erat & purus, sicut est unius animi infantulus: *Filius unius anni erat Saul, cum regnare cœpisset*; & alibi dicitur: *Electus & bonus; Et non erat vir de filiis Israel melior illo.* Et quantum tamen mutatus est abinde? adeò nimirum, ut Tertul. meritò exclamet: *Saul bonus præ cæteris livore postea evertitur, David vir bonus secundùm cor Domini, postea cadis & stupri reus est; Salomon omni gratia & sapientia donatus à Domino ad idololatriam à mulieribus inducitur.* Hosque infelices lapsus non in statu privato passi sunt, sed quando Imperii habenas moderari cœperunt; Unde idem ille David, qui antea in propriæ vitæ suæ defensionem oram regiæ vestis Saulis præscindere exhorruit, postea magnopere gavisus fuit, quando Uriæ homicidium jussu suo audivit esse completum, ut Bethsabeæ quam cum tanto populi scandalo Uriæ sustulerat, tanto deinceps liberiùs frui posset amplexibus. *Soli Dei filio*, inquit Tertull. *servabatur sine delicto permanere.* S. Paulinus ad quemdam amicum suum postea ad summos honores evectum hunc in modum scribit: *Quis daret mihi, ut in conspectu tuo colloquioque requiescerem, videns te non te:* neque enim idem ei in indignitate esse videbatur, qui antea fuerat.

(Mutatus Saul & David. — 1. Reg. 13. v. 1. — 1. Reg. 9. v. 2. — S. Paul. ep. 27. ad App.)

9. Et quidem axioma vulgatum, quod dicitur: *Honores mutant mores*, adeò verum est, ut S. Paulus ad Ephesios scribens, deque Christi in cælos Ascensione tractans specialiter nos erudiat, Christum etiamnum, dum ad æterni Patris sui dexteram cum tanta Majestate gloriosè considet, eumdem prorsus nihilominus sine ulla sui mutatione perseverare: *Qui descendit, ipse est, & qui ascendit.* Verùm dicat aliquis, quænam esse poterat dubitandi ratio, ob quam dubitari poterat, num Christus ad dexteram Patris residens idem sit, qui antea in carne passibili vivens erat? Ratio illius hæc est, quia nimirum inter nos ita fieri videmus, ut ad honores evecti non jam sint amplius iidem qui antea, sed potius faciem, mores & affectus suos prorsus in diversos à prioribus commutent. De Bucephalo Alexandri scribitur, illum ornamentis & phaleris regiis indutum nullum præter Regem insessorem admittere solitum fuisse, cum tamen hisce ornamentis exutus, quemlibet dorso suo insidere permitteret, adeoque ornamenta & phaleræ illæ regiæ superbos elatosque ei spiritus videbantur imprimere: Eodem prorsus modo multos hodie videmus, qui in statu fortunæ privatæ humiles existunt, cunctisque se humiliter submittunt, neminem dedignantur, omnibus sese benignos & affabiles exhibent, mox verò ut ad honores & dignitatum insolas sublimantur, adeò inflantur & extolluntur, ut jam non iidem qui antea, sed prorsus diversi esse videantur; Ejusmodi est serpentis natura, qui ad Solis calorem venenum suum evomit, veterique pelle deposita novam prorsus induit.

(S. Paul. ad Eph. 4. v. 10. — Ad honores promoti sunt sicut Bucephalus.)

10. Bercbor. de Scholari quodam refert, eum solitum fuisse dicere, omnes Prælatos cæcos sibi esse videri; viderat namque, quòd, tametsi Præceptor suus scientiâ & vitæ bonitate omnino insignis & præstans esset, nullus tamen qualitates hasce in ipso æstimaret, ac proinde humili in statu jugiter relinqueretur: accidit autem, ut idem quoque scholaris progressu temporis ad Episcopatum eveheretur, ideoque aliorum quoque præcedentium Episcoporum sectaretur exemplum, nullum Præceptori exhibendo beneficium, neque æstimando eum quidquam; id quod prudens Præceptor ejus advertens, seque ab eo adeò aspernari videns, in ipso meridiano Sole accensas manibus faces portans per Civitatis compita quaquaversum dum discurrit, discipulum jam Episcopum factum obvium habuit, qui adeò insolitæ rei causam Magistrum suum interrogans, hoc ab eo responsum retulit: *Illumino tibi Domine, quia cæcus es sicut & alii.*

(Diogenicum factum Præceptoris. Bercbor. in red. mor. v. Honor. — Dignitates obcæcant.)

11. Quando quis capitis vertiginem patitur, oculorum pariter lumen tunc amittere consuevit, jam verò Nazianz. dicit: *Quo magis in altum pedem ponit, eo magis vertigine laborat & æstuat.* Cardinalis quidam, qui vitam sancti Cœlestini Papæ, qui Papatui renuntiavit, conscripsit, sciens, quanta cum difficultate sanctitas in tam sublimi culmine conservari soleat, hanc ejus voluntariam Papatûs resignationem hisce verbis egregiè commendavit: *De alta Petri sede descendens, ut cælestem sedem conscenderet*; atque ut dictum Pontificem summa cum deliberatione in hanc resolutionem descendisse commonstraret, id quod die resignationem Papatus immediatè consequente accidit, hisce verbis recenset: *Unde ut in executionem hujus facti & ipsius laudem & admirationem nulli dubio mentis judicio fluitarent, miraculum quod primâ die post ejus renunciationem Dominus per eum facere dignatus est, certum indicium fuit; nam cum post ejus Missam quidam claudus membris contractis sese ad pedes ejus prosterneret, accepta ab eo benedictione sanus erectus est.* Quam equidem Papatus resignationem Deus utique miraculo nequaquam approbaturus fuisset, nisi eidem grata prorsus & acceptabilis verè fuisset. *Erubescant itaque, qui huic humilitati superbè detrahentes, temerariè ausi sunt dicere, hoc non ex virtute, sed ex vilitate animi processisse*; Etenim sanctus hic Pontifex vel ex eo dumtaxat motivo Pontificatum abdicavit, quia scilicet optimè cognoscebat, quam sit in suprema illa dignitate difficile Spiritum illum penes se conservare, quem in solitudine sua sibi comparârat. Et ideo Pius V. pro cujus Canonizatione processus formantur, dicere quoque solitus fuit: *Cum essem religiosus, sperabam bene de salute animæ meæ: Cardinalis factus, extimui, nunc Pontifex creatus, penè despero.*

(Naz. or. 34. — Petr. de Aliaco Card. Camer. sur. 19. Maii. — Sanctitas in sublimitate vix conservatur. — Notabile dictum Pii V. — Corn. à Lap. in c. 12. Num.)

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Superbi, quia terrena avidè nimis concupiscunt, à cælesti gloria excluduntur. Unde dignitatum gradus, etiam illis, qui ad eosdem à Deo sublimantur, periculosos esse, ex variis causis ostenditur.

THEMA.

Dilexerunt gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei, Joan. 12. v. 43.

1. S. Joannes multos Synagogæ Principes interius per Christi prædicationem & miracula convictos in eum credidisse refert: *Verumtamen & ex principibus multi crediderunt in eum; sed propter Pharisæos* Joan. 12. v. 42.

non

non confitebantur, ut è Synagoga non ejicerentur. At vero dicite, ô Principes, quidnam magis æstimari merebatur? an fides, religio, Cœlorum Regnum, an verò vanus timor Pharisæorum? De Apostolis verò è contra scribitur: *Ibant gaudentes, à conspectu Concilii quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati;* [*Act. Ap. 5. v. 41.*] at vero Apostolos ita affectos fuisse, minimè mirandum venit, quia hi oculos suos in gloriam & honores regni cœlorum, non verò in gloriam terrenam intentos habebant: Principes verò Synagogæ non item, de quibus proinde S. Joannes dicit: *Dilexerunt enim gloriam hominum magis quàm Dei.* [*Joan. 12. v. 43.*] Sacer quidam interpres in hæc prædicta verba ita scribit: *Asserit ergo non bene inter se convenire, nec in una sede morari ambitionem & fidem, siquidem fides evacuat hominem, ambitio inflat, fides omnia propter Deum relinquit, ambitio sibi soli bene cupit.* [*Salmer. t. 8. tr. 14.*]

[Discipulorum ambitiosa contentio.]

2. Enimvero inordinata hæc ambitionis passio adeo sæva est, ut Salvator noster hunc ambitionis scopulum priùs à suis Apostolis necessariò submovendum esse duxerit, eo quod & hi de primatu inter se contenderint, non sine metu aliquo, ne id in Magistri sui notitiam perveniret. S. Thom. de Villanova hanc Apostolorum interrogationem: *Quis putas major est in regno cœlorum,* [*Matth. 18. v. 1.*] considerans eamdem originem suam ab illò certamine derivare scribit, [*S. Thom. de Villanov. ser. de S. Michaele.*] quod in via constituti inter se mutuo habuerant, de qua S. Lucas hisce verbis meminit: *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major;* [*Luc. 22. v. 24.*] postquam Redemptor noster domum reversus, quique in spiritu cuncta, quæ inter se locuti fuerant & fecerant, audierat & viderat, eosdem, qua de re inter se contendissent, interrogavit: *Illi autem comprehensi à Domino in sermone ambitionis erubescentes, primo tacuerunt: deinde respondere compulsi mutato eloquio quasi de aliis quærunt: Quis putas major est in regno cœlorum? quia vero ideo quæsierat ab eis disceptationem, ut curaret ambitionem, ita quæstionem solvit, ut morbum magis curet advocans parvulum, statuit eum in medio dicens: Nisi efficiamini ut parvulus iste non intrabitis in regnum cœlorum; ac si diceret: disceptatis inter vos, quis vestrûm major sit futurus in regno cœlorum? ego dico vobis, ut videatis, an illuc ingrediemini, hac enim disputatio vestra longè est ab ingressu regni cœlorum, quò per humilitatem tenditur.* [Humilitate ad cœlum pervenitur.] Qui gloriam mundi hujus quærit & ambit, cœlesti gloria se dignum reddere non potest; nam porta illius humilis est. Et ideò Salvator ait: *Intrate per angustam portam:* [*Matth. 7. v. 13.*] Et ideò nisi superbi & elati homines se humiliaverint, nunquam aliquem in regnum cœlorum aditum habere poterunt.

[Humilibus pastoribus annuntiata Nativitas Salvatoris.]

3. Quibusnam obsecro eo tempore, quo Filius Dei è cœlis in hanc terram descendit, Paradisúsque à tot sæculis, imò ab ipso mundi exordio clausus, apertus visus fuit, quibusnam, inquam, tunc Angeli Filii Dei nati gloriam annuntiaverunt? Num fortè Synagogæ Principibus? aut Herodi Regi fortassis? vel aliis sæculi potentatibus favor iste exhibitus fuit? Minimè gentium, sed pauperibus & abjectis Pastoribus; neque id mirum cuipiam videri debet, qui mundi hujus Potentatus hic deorsum, non verò in cœlis gloriam quærunt. Unde S. Cyprian. aptè ad propositum nostrum ita scribit: *Credit pastorum cuneus & exaltat, parvulus se revelat, in hujus doctrinæ initio statim fastus & ambitio condemnatur;* [*S. Cypr. de nat.*] Cui consonat S. Ambr. ita scribens: [*S. Ambr. ser. 7. de nat.*] *Non mirum, si Christi gratiam ante scire meruerit innocentia, quam potestas, & priùs cognoscere veritatem simplex rusticatio, quam superba dominatio, quod enim cognoverunt pastores, Principes cognoscere nequiverunt.* Is qui tanta cum humilitate, & immensæ ac infinitæ Majestatis suæ vilipendio ad prædicandum gloriæ mundanæ contemptum in stabulum quoddam descenderat, recipi ab illis minimè poterat, inquit S. Bern. qui primarias in Synagogis cathedras ambiebant: *Non consolantur præsepe & stabulum amantes primas cathedras in Synagogis.* [*S. Bern. ser. 3. de nat.*] S. Thomas de Villanova admiratur, ante divinum illum Infantem ad adorandum prostratos non Synagogæ Principes, nec summos Sacerdotes, sed pauperes & abjectos pastores per Angelorum exercitus gloriam nati infantis annuntiantes eò evocatos: *O mirandum sæculis omnibus spectaculum, videres Angelorum cuneos rusticis hominibus & jumentis permixtos solo prostratos reclinatam in præsepio adorare Majestatem;* [*Thom. de Villanova con. 3. de nativ.*] Demum verò id quod vel maximè ad præsens propositum nostrum servit, subjungit: *Nulla in eis ambitio dignitatis, ubi tanta inspicitur humiliatio Majestatis.*

[Superbus abominabilis Deo.]

4. Ad prosternendos & humiliandos superbos valdè efficacia sunt verba ista, quæ in Evangelio S. Lucæ leguntur, nimirum: *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum,* [*Luc. 16. v. 15.*] quam eamdem sententiam diu ante à sapiente pronunciatam reperio, dicente: *Abominatio Domini est omnis arrogans.* [*Prov. 16. v. 5.*] Rebelles Angeli turpi hac pice coinquinati, adeo Creatori suo abominabiles fuere, ut non solùm illis numquam hactenus veniam dederit, sed nec illorum superbiam & fastum deinceps umquam condonaturus sit; *Draco pugnabat & Angeli ejus, & non valuerunt:* [*Apoc. 12. v. 8.*] quodnam verò ex hac immoderata ambitione illos reportasse putas supplicium? *Neque locus inventus est eorum ampliùs in cœlo:* [*ibid. 8*] id quod, ni fallor, certissimum quoddam fuit prognosticum, majorem ambitiosorum partem impœnitentem omnino Deóque rebellem morituram esse. Unde S. Chrys. qui in dignitatibus Ecclesiasticis acceptandis adeo invitus, in exequendis verò iisdem adeo humilis erat, cum ingenti nos fervore hisce verbis exhortatur: *Non quæramus honores, imò eos, cum oblati fuerint, repellamus, & abjiciamus à nobis, & hujusmodi concupiscentiam extinguere omnibus modis studeamus: ista nos & ad Principes, & ad subditos dicimus: Anima omnis, quæ honoris tenetur appetitu, & gloriam ab hominibus quærit, non videbit cœlorum regnum; non mea hæc ratio est, à me ipso ista non loquor, hæc verba Dei Spiritus profert.* [*Chrys. hom. 2. ad Tit.*] Idem quoque in alia quadam Homilia ita protestatur: *Mirabile est, si salventur multi Prælatorum.* [*Hom. 34. ad Hebr.*] [Pauci Prælatorum salvantur.] Hujusce veritatis Baronius in Annalibus Ecclesiasticis pulchrum quoddam allegat testimonium, siquidem de sæva quadam Christianorum persecutione tractans, ita scribit: *Omnes certe metu perculsi obstupuerunt, atque ex illis, qui cum dignitate tum divitiarum affluentia præstare videbantur, qui quidem non pauci erant numero, nonnulli timore perterriti, Diis illorum se ultro offerunt:* Siquidem quando apud tales de deponendis Dignitatibus, Dominiis & Imperiis, nec non de obsequiis & gloria mundi hujus deserenda agitur, sine ulla difficultate, ne id facere cogantur, gloriæ cœlesti renuntiant: *Dilexerunt gloriam hominum magis, &c.* [*Joan. 12. v. 43.*]

5. Quonam mysterio factum fuisse putas, quod pro adoranda Nabuchodonosoris statua aurea primò Principes, Satrapæ, cunctique alii Regni Primores advocati fuerint, posteà verò plebs & populus? [*Dan. 3. v. 3.*] [Procerum exemplum.] cum tamen quotidiana experientia constet, plebem mechanicam præ cæteris maturiùs surgere, citiúsque ad Ecclesias, & solemnitates convenire solitam esse, quàm Magnates, qui, quòd serius expergiscantur, & magno comitatu stipari soleant, ultimi in iisdem comparent. Pro resolutione faciliori, advertendum est sagax valdéque astutum regiæ hujus determinationis motivum; [Sequuntur Plebei.] illos námque qui Dignitatibus, Dominiis, & Principatibus in Regno suo præfulgebant, primos coram statua sua aurea genua sua flectere voluit, firmiter sibi futurum esse persuadens, quod hi, ne dignitates & honores, quibus cæteris præeminebat, amittere cogerentur, in voluntatem regiam sine ulla essent difficultate condescensuri: indeque consequenter ulteriùs futurum, ut ipsorum

exemplo subditi & plebei ad idololatrandum se promptissimos exhiberent. S. Hilarius valdè adversus Constantium Imperatorem Arianum lamentatur, quod is multos Catholicos non per minas & suppliciorum violentias, sed per oblatos honores in suos errores inducere consueverit. *Pugnamus contra persecutorem fallentem, qui non tradit carceri ad libertatem, sed intra palatium honorat ad servitutem.* Valdè notanda sunt verba illa, quibus Cardinalis ille, qui Cœlestini Papæ vitam scripsit, usus est ad propositum de Pontificatus abrenuntiatione: Ait enim: *Depositis Pontificalibus insigniis de alta Petri sede descendens Cœlestinus, ut cœlestem sedem conscenderet:* quasi diceret, quisquis avidus est & cupidus gloriæ cœlestis, gloriæ mundi tergum necessariò verti debere judicat.

S. Hil. l. con. Const.

Gloriam mundanam spernat, qui vult æternam.

6. Porrò multæ adduci possunt rationes, cur humanæ dignitatis & excellentiæ vertex, lubricus communiter & scopulis plenus esse videatur. Et quidem Chrys. monet dicens: *Honores eos, quos viri largiuntur, nisi quis magna cum animi constantia admiserit, morbis duobus contrariis capiunt, quorum alter est adulationis servitus, alter arrogantiæ amentia.* Generosum prosperæ fortunæ vinum ad caput ascendit, humanaque corda illius *Dominandi* cupida adeò fortiter inebriat, ut eadem facili negotio pervertat. Verisimile quidem est Samuelem immaculatum illum Dei Prophetam filios suos per sanctam & perfectam quamdam educationem, ad annos usque viriles perduxisse: Et tamen hoc non obstante sacer textus asserit: *Et non ambulaverunt filii illius in viis ejus, sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, & perverterunt judicium,* cujus S. Greg. rationem reddit dicens: *Steterunt subditi, sed in culmine prælationis positi Prophetæ filii ceciderunt:* Ab hoc autem impio exemplo, transit ad dandum omnibus, religiosis verò præcipuè, salutare monitum, ne superioritates sibi procurare satagant: *Ut si nobis sub cura majorum positis indesinens sanctæ vitæ studium, aut securitas magna conversationis arrideat, præesse tamen aliis non habeamus in appetitu desiderii, sed in magnitudine timoris;* in annal. Ecclesiasticis legimus, Martinian. quidem à S. Greg. Ravennæ electum fuisse Episcopum, eumdémque adeò sanctum & vigilantem Pontificem, eo quòd multo tempore in eodem monasterio cum eo vixerat, eamdémque dignitatem multoties à se repudiasse viderat, Martinian. hunc tamquam salutis animarum procurandæ zelosissimum, summis laudum enconiis ipsum extulisse novimus; at verò dum Baronius ulteriores Martiniani in Episcopatu eventus enumerare pergit, ita scribit: *Quem præsenti anno adeò laudavit Gregor. eumdem anno sequenti mense Martio reprehendere opus fuit: ita humanæ conditionis instabilitas fert, ut mutatione status mutari interdum homines, atque virtutes in vitia converti facilè possint.* Imò idem Episcopus adeò se ab avaritiæ labe coinquinari permisit, ut S. Gregor. hisce ad eum verbis scribere coactus fuerit: *Te instanter admoneo, ut non plus pecuniæ quam animabus studeas.* Hæcque causa erit, cur sancti Divino lumine prædití, & pericula sub honoribus latentia probè cognoscentes, hunc dominandi pruritum in quavis oblata occasione damnare soliti fuerint. Unde Chrys. ait: *Nemo de potestate sibi magnificè placeat, locus enim est, & lubricus, & præceps, & eos, qui non attendunt, facillimè subvertit.*

Chrys. l. 6. de Sacerd.

1. Reg. 8. v. 3.

S. Greg. ibid.

Ann. 595. n. 76. Baron.

Mutatione Status homo mutatur.

S. Greg. l. 5. ep. 28. indi. 14.

Chrys. in Psalm. 9.

7. Sæpenumero ad animæ securitatem ejus, qui præest, minimè sufficit, quòd renitente voluntate ad eam, in qua præsidet, authoritatem promotus fuerit, quódque Deus ei, quod dignitatis acceptionem attinet, voluntatem suam manifestarit, nisi etiam deinceps in adeo periculoso culmine constitutus, cautus & circumspectus vitam suam instituat. Unde optima est illa S. Basil. reflexio, dicentis: *Si qui delatam sibi gloriam acceperunt, sic condemnati sunt* (quomodo Saul à Regno, Judas verò ab Apostolatu, & alii multi damnati fuere) *sine controversia, qui ultro non delatam sibi inquirunt, gravissimo, supra quàm dici potest, judicio plectentur.* Ideò quoque S. Bern. sui temporis Archiepiscopum Colloniensi. sequentibus verbis monendum esse dixit: *Si cunctos, qui vocantur ad ministerium, constat eligi ad regnum, profectò securus est Archiepiscopus Coloniensis: Quod si etiam & Saulem in regno, & Judam in Sacerdotio legitur elegisse non alius quam ipse Deus, timeat necesse est & Archiepisc. Coloniens.* Nicol. Lyran. qui religiosus fuit Franciscanus illa ex libr. Regum adducta verba glossando, *Contentus esto gloria tua & sede in domo tua,* refert, quòd S. Franciscus à Papa interrogatus, an fratres suos ad Prælaturas promoveri æquo animo ferre posset, responderit: *Domine, fratres mei ideò vocati sunt Minores, ut majores fieri non præsumant. Si vultis quod fructum faciant in Ecclesia Dei, dimittite eos in statu vocationis eorum, & ad Ecclesiasticas dignitates accedere nullatenus permittatis:* Imo magnam habemus timendi & tremendi causam, dum inviti ad Ecclesiastica culmina nos à Deo promoveri videmus. S. Bern. amplissimos & opulentissimos Italiæ Archiepiscopatus à Summis Pontificibus sibi oblatos generosè repudiavit, ac proinde ita scribit: *Etsi irreprehensibilis videtur ingressus, & intentio casta, nihilne ultra timendum est? timendum quidem & maximè: sed quamnam putas esse hujus resolutionis suæ causam? Neque enim quicumque Spiritu coperunt, spiritu consummantur, sed carne nonnulli.*

Prælati sint circumspecti.

S. Basil. in reg. brev. inter. 16.

S. Bern. ep. 8.

Lyr. ibid. 4. Reg. 14. v. 10.

S. Francisc. suis noluit permittere Prælaturas.

S. Bern. in declam.

8. S. Bern. Sen. nonnullos considerat scopulos, in quos nos Dæmon impingere facit, ut sic eos, qui ad dignitates sublimantur, in multa ruere vitia faciat, bonósque eorum mores corrumpat: *Mentes enim, inquit, quæ non sunt multis virtutibus habituatæ & roboratæ, citò deficiunt ex multa distractione: distrahuntur ab adulatoribus, qui circumstant: nemo talium Magnatibus aperit veritatem, nemo sinit eos cernere peccata sua, sed in illis laudantur:* Adducitque illum Psalmi textum: (*Ascendunt usque ad cœlos,*) scilic. per gloriam & honorem: (*Et descendunt usque ad abyssos,*) *per multiplicationem gravium peccatorum.* Moxque rationem reddit ex eodem Psalmista hujus tam turpis in peccata præcipitii. (*Anima eorum in malis tabescebat*) *id est, in peccatis resolvebatur.*

S. Bern. Sen. o. t. serm. 50. à 2. c 3.

Ps. 106. v. 26.

Ps. 106. v. 26.

9. Daniel Propheta, prouti ipsemet de se scribit, postquam habitum à Rege somnium eidem proposuit, tantam sui venerationem Regis animo impressit, ut hic pedibus illius advolutus, eum tanquam veri Dei servum adorare voluerit, dixeritque: *Verè Deus vester Deus Deorum est,* & tamen hoc non obstante paucis abinde diebus immensam illam fundi fecit statuam auream, veram suipsius effigiem & figuram, cùm expresso cunctis populis omnibúsque Regnorum suorum Principibus imposito præcepto, ut dictam statuam, nisi capitalis pœnæ se reos esse vellent, proni corpore & animo adorent. Unde tres Hebræorum pueri, qui id facere detrectabant, ex ejus commissione in fornacem ardentem fuere conjecti, Rege in supplicii hujus executione dicente: *Quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea?* Circa quam historiam id mihi præcipuè paradoxum esse videtur, qua scil. ratione Rex ille tam subitò oblivisci potuerit præclaræ illius confessionis, qua nullum alium verum Deum esse profitebatur, præterquam illum, quem adorabat Hebræorum populus, siquidem nonsolùm dicit: *Quis est Deus, qui eripiat vos de manu mea,* verùm insuper sibimetipsi in statua illa cultum latriæ exhibere procurat? eamdem quoque difficultatem Glossa movet dicens: *Tam citò quem confessus fuerat, & Deum Deorum vocaverat, ei detraxit, ipsúmque homine imbecilliorem esse arbitratus est.* S. Hieron. quoque circa eamdem Historiam ita scribit: *Velox oblivio est veritatis, ut qui dudum servum Dei quasi Deum adoraverat,*

Dignitates periculosæ.

Dan. 2. v. 47.

Dan. 3. v. 15.

Gloss. ord.

S. Hier. ibid.

nunc

nunc statuam sibi fieri jubeat, & ipse quasi Deus in statua adoretur. Porro subitaneæ hujus mutationis ratio fuit, quia Babyloniorum satrapæ Danieli, nec non tribus pueris Hebræis, quibus Rex mirè addictus erat, fortunam suam invidentes horrendum hoc machinati sunt stratagema, ut eosdem à Regis gratia exturbare, animisque eorum tanto fortius imprimere possent, nullum, præter Nabuchodonosorem Regem, adorandum esse verum Deum, unde nihil aliud Regem à lumine, quo verum Deum agnoscebat, apostatare, sacrilegasque illas ei cogitationes, quibus se in falso illo simulachro adorari voluit, suboriri fecit, quàm sola Satraparum suorum malignitas, invidia, odium, & adulatio.

4. Reg. 9. v. 6. 10. In 4. libr. Regum Jehu ad thronum Israëliticum assumptio & evectio describitur, unicum nimirum solius Dexteræ Dei opus: Hunc enim Deus in Regem consecrari voluit, ut impiam illam Achabi progeniem funditus extirparet, quod pariter exactissimè
4. Reg. 10. v. 30. executus fuit. *Studiosè egisti*, inquit Deus, *quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia, quæ erant in corde meo, fecisti contra domum Achab.* Quisnam obsecro verba hæc audiens Regem hunc, Deo longè gratissimum & acceptissimum, nec umquam divinam gratiam amissurum esse non existimâsset? & tamen Deus
Osa. 1. v. 4 per os Oseæ Prophetæ protestatur dicens: *Adhuc modicum, & visitabo sanguinem Jezrabel super domum Jehu.* Verùm inquies, quænam est hæc Justitia, dum Jehu ideo castigatur, quòd domum & progeniem Achabi prorsus pessumdederit? Numquid hoc opere impositum sibi à Deo præceptum adimpleverat? Rupert. Ab-
Rup. Abb. in Osa. bas Tuit. ait: *Quia non veraciter zelo Dei paruit, sed propria cupiditati, ut regnaret super omnia, servivit.* Id quod etiamnum hodie à Magnatibus fieri solet: Principes enim postquam à Deo fuere promoti, Divinæ erga illos beneficentiæ obliviscuntur, & ut se in assecutis honoribus tanto firmiùs atque solidius stabilire possint, consilia sequuntur suorum assentatorum, & Statistarum, aliúdque nihil faciunt, nisi quod Status ratio, & politica humana suadent, tametsi in oculis nostris Deo exhibere videantur ab ipso desideratum servitium. S. Aug. quoque ad idem propositum ita scribit:

In dignitate constituti politicè agunt.

S. Aug. l. 1. cont. mend. c. 2. *Quid ei profuit nonnulla obedientia, quam pro cupiditate suæ dominationis exhibuit?* Magnates in actionibus suis nulla alia lege diriguntur, præterquam quæ proprium interesse spectat, quæ ad hoc solum dirigitur, ut sese in terreno regno stabiliant, cœleste regnum parum aut nihil curantes. Et tamen verissima est illa Boetii sententia: *Non in hoc terræ puncto, sed in cœlo propaganda gloria.*

Sed Dei Regnum perdunt.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Sublimia loca præcipitia vicina comminantur, fortunâque quæ hominem exaltat, eumdem pariter deprimit; Ideoque etiam viri perfectissimi magnum sibi ex honoribus periculum conciliant.

THEMA.

Dejecisti eos, dum allevarentur. Psalm 72. v. 18.

Ambitio præcipitium minatur.

1. PRopositionis hujus veritatem, nempe quod eminentia & sublimia dignitatum culmina semper comminentur præcipitia, reipsa expertus est in semetipso is, qui omnium ambitiosorum primus fuit, Lucifer nimirum, de quo Propheta Evangelicus ita
Isa. 14. v. 13. 14. loquitur: *Qui dicebas, ... in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ... ascendam super altitudinem nubium.* Ecce culmen, ad quod conscendere nimis temerè præsumpsit: vultis autem & præcipitium videre, quod superbi hujus Spiritus superbiæ & arrogantiæ correspondere debebat? audite verba immediatè sequentia, & obstupescite præfatæ propositionis in ipso completam veritatem: *Veruntamen ad infernum detraheris in profundum.* Ubi Oleaster ita scribit: *Vide hujus superbi ascensum & descensum: quanto enim altius se extulit, tanto ad inferna dejectus est; ascendere voluit super astra cœli, & descendit ad ima sepulchri.* Etenim Oleast.
prædicta Evangelici Prophetæ verba Lyranus quoad sensum literalem de Balthasare Babylonicorum Rege interpretatur: quoad sensum verò spiritualem de pulcherrimo omnium Angelorum Principe exponit, cujus miserabilis lapsus accidit juxta proportionem suæ præsumptionis. Unde Gregor. ait: *Elevatio ipsarum ima est, quia dum gloria falsa subnixi sunt, a gloria vera evacuantur.* S. Greg. l. 1. regis. ep. 5.

2. Porrò æternæ veritatis est illa à Christo sæpiùs pronuntiata propositio: *Qui se exaltat, humiliabitur.* Circa quæ verba advertendum est, quod Salvator non dicat: *Qui exaltatur,* sed *qui se exaltat:* quia hi qui inviti ad sublimes dignitates promoventur, nec aliis quam meritorum gradibus ad easdem conscendunt, comminato huic lapsui minimè subjiciuntur, dummodo in sua virtute persistant, seque quoadusque in sublimi illo statu valdè aliàs lubrico constituti sunt, seduci nequaquam permittunt: E contra verò qui sine ullo meriti fundamento ex sola ambitione in altum se evehere satagunt, jure merito certissimum sibi metuere possunt præcipitium. S. Thomas de Aquino, qui aliquot insignibus Archiepiscopatibus nuntium renisit; *De regimine Principum* tractans, fragilis naturæ nostræ metallum optimè considerat, videlicet quod nulla alia ex re constet, præterquam ex pulvere & cinere: Ipsa autem experientia perspicuè satis demonstrat, cinerem, quanto magis in altum exponitur, tanto eumdem in ventorum ludum & ludibrium ampliùs converti, & per aera quaquaversum dispergi: quod si verò homo tamquam è terra plasmatus consideratur, hac quoque ratione eidem in alto collocatum esse minimè convenit, quia situs eminens sphæræ terrestri minimè est proportionatus, imò naturali ejus situi penitùs repugnat; *Nihil violentum perpetuum;* atque ideò à supremo rerum omnium artifice situm inter omnia elementa infimum accepit: *Terra non congruit esse in alto, quæ est infima elementorum; cineri etiam expedit, ne in alto sit, ne dispergatur à vento.* Demum verò S. Doctor, quænam sit humanarum dignitatum conditio, hisce verbis declarare pergit: *Quid est potestas culminis? tempestas mentis: specialiter perflat ibi Aquilo, juxta verbum Luciferi: (Dominans sedebo in lateribus Aquilonis.)* Isa. 14. v. 13.
Tandem concludit, timendum & contremiscendum esse omnibus in alto dignitatum culmine positis, honorésque summo esse studio fugiendos. *Ex his patet,* inquit, *quod potestas temporalis non est propter se appetenda, sed est multum timenda, locus vero humilis est eligendus, secundùm consilium Salvatoris,* qui dixit: (*Recumbe in novissimo loco,*) *hic est locus congruens homini, qui est terra & cinis.*

Ambitiosi metuant præcipitium.

S. Thom. l. 1. c. 1. de regim. Princ.

Honores fugiendi.

Luc. 14. v. 10.

3. Hugo Cardinalis ingeniosè se ad luctatores reflectit, qui eodem tempore, quo æmulum colluctatorem in sublime elevant, nullo alio fine ducuntur, quàm ut ipsum tanto vehementiùs terræ allidant; ac proinde Eminentissimus Doctor dicit, idem quoque Prophetam regium de illis, qui in altum sublimantur, dicere voluisse, dum ait: *Dejecisti eos dum allevarentur: sicut in lucta luctator simul elevat socium suum & dejicit: Dejecisti eos de prælatione & potestate sua:* (*Quomodo facti sunt in desolationem?*) Inquit idem Psalmista immediatè post verba præcedentia. Etenim ingens mutationis scæna in morte conspicitur, eò quòd unusquisque illos desolatos relinquit; *Facti sunt in desolationem in morte, nullus enim tunc eos juvat,* in illo namque momento nihil omninò quævis militum custodiæ, nihil armatorum exercitus, nihil thesauri, nihilque denique turbæ famulorum prosunt: *Etiamsi Rex sit homo,*

Quò eminentior gradus, lapsus profundior.

Hug. Card. in Ps. 72.

Ps. 72. v. 19.

Albert. Magn. in Ps. 72.

nihilominus quando mortuus est, abominabilis est omnibus. Albert. Magn. Davidem, dum ait: Dejecisti eos, dum allevarentur, dicere voluisse existimat, quod eodem tempore quo ambitiosi in thronum sublimantur, vel maximè in proxima præcipitii pericula exponantur; Etenim mors Principibus magis quam cunctis aliis insidiatur, ipsique plus quam vilis plebecula & privati homines, seditionibus, conjurationibus, bellorum inquietudinibus, variisque violentis mortis generibus subjiciuntur; *Etiam dum allevarentur in honoribus, dejecisti eos eo ipso: Elevans allisisti. Tolluntur in altum,* ut Poeta ille cecinit, *Ut lapsu graviore ruant:* cujus plurima visa fuere funesta exempla, sufficiat ex Historiis prophanis Exemplum Sejani: ex sacris verò Historiis illud quod de Amau refertur: Unde quanto dignitatis culmen eminentius est, tanto consequenter profundior lapsus & præcipitium.

Principes periculosiùs vivunt.

4. Sanct. Apostolus audacter sibi promittere non dubitavit, quod nulla umquam re, quæ est in hoc mundo à Dei flagranti amore arcendus aut separandus sit, unde ait: *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei.* S. Bruno per dictionem illam, *altitudo,* humanæ dignitatis fastigium intelligendum esse dicit: *Neque altitudo, id est, promissio honoris; Vel altitudo est illa, quando Diabolus purpuratum se & diademate nitentem ostendit.* Porrò circa prædictum Apostoli textum duo præcipuè observanda veniunt: Primum est, quod honores & gloriam humanam ultimo omnium loco recensuerit, ad eum ferè modum, quo Lucifer ultimæ tentationis loco eam præcipuè reservarit, quam ad ipsius lapsum procurandum vehementissimam esse censuit, scilicet sceptrorum regnorúmque terræ hujus Christo factam oblationem & promissionem: Alterum verò est, quod Apostolus non sine mysterio duo illa conjunxerit simul, scilicet *altitudinem & profundum,* hoc enim ideo vel maximè fecit, ut nobis denotaret, quod sublimissimi honores maximam cum horrendis præcipitiis conjunctionem habeant. Unde dicit S. Augustin. *Quando plus honorantur, tanto plus periclitantur, honor periculis sustentatur.*

Rom 8. v. 38. &c.

S. Brun. ibid.

Dignitates cum præcipitiis conjunguntur.

S. Aug.

5. Omnibus passim nota est illa à Salvatore nostro miserabilis illius hominis allata parabola, qui ab Hierusalem in Jericho descenderat: *Homo quidam descendebat ab Jerusalem in Jericho, & incidit in latrones.* Porrò non desunt, qui hanc parabolam veram Historiam esse, quæ suo tempore vere acciderit, existimant. Rupert. verò Abb. Tuit. eamdem de protoparente nostro hisce verbis exponit: *Non dixit solummodo: Homo quidam incidit in latrones, sed descendebat,* inquit, *ab Jerusalem in Jericho, & tunc demum incidit in latrones, nisi enim descenderet, non incidisset, quia videlicet, nisi mente superbiret, dati præcepti prævaricationem non incurrisset, descendebat, quia mente tumebat.* Deinde ibidem docet, quomodo superbire idem sit, quod descendere; ait namque: *Tumore ascendere, veraciter descendere est; quia videlicet ubi mens elevatur, ipsa elevatione dejicitur:* Unde Psalmista: *Dejecisti eos, dum allevarentur.*

Luc. 10. v. 30.

Rup. Abb. l. 3. in Gen. c. 1.

6. S. Malachias sanctissimæ vitæ Episcopus, atque à veridico S. Bern. calamo egregie concelebratus, ex toto virium suarum conatu honores fugit. Unde præfatus mellifluus Doctor ita de eo scribit: *Omnem locum sublimem veluti præcipitium reformidabat.*

S. Bern. in vita S. Malach.

7. Quando Eugenius ex Monacho Cisterciensi, qualis antea erat, ad Papatum assumptus fuit, S. Bernardus eidem cordialissime compatiens, ad Curiam Romanam, quæ illum è Monasterii sui solitudine extraxerat, hisce verbis transscripsit: *Parcat vobis Dominus, quid fecistis? Sepultum hominem revocastis ad homines? fugitantem curas & turbas, curis denuò implicuistis?* Ut autem eidem Curiæ scopulos, inter quos illum collocarat, ostenderet, consequenter ait: *Currebat bene, quid vobis visum est, sepire vias ejus, avertere semitas, gressus involvere? quasi descenderet de Jerusalem, & non magis ascenderet de Jericho, sic incidit in latrones.*

S. Bern. ep. 238.

8. S. Bern. Senens. thronum Darii Regis regium septem gradibus constantem nobis describit: Omnes autem hi gradus ex variis erant lapidibus pretiosis confecti, præter ultimum. En ipsissima sancti hujus Scriptoris verba: *Rex Darius fecerat sibi thronum de auro, & per septem gradus ascendebatur ad eum; primus erat de Argento, secundus de Smaragdo, tertius de Topazio, quartus de Granado, quintus de Adamante, sextus de Auro, septimus de Luto.* Magis autem, dicat fortasse aliquis, necessarium videbatur, ut gradus ultimus utpote Majestati regiæ proximè vicinus, omnium esset pulcherrimus & pretiosissimus, cur igitur ex luto sive creta fabricatus fuit? Respondeo igitur, id factum esse, ut per hoc Principibus viris insinuaretur, quot quanto sunt potentiores & formidabiliores, tanto quoque majores patiantur insidias, ipsique morti viciniores existant: Vel etiam dici potest, ita factum esse ad denotandum, quod eo tempore, quo quis ad altissimum honoris gradum usque pervenit, tunc inconstans fortunæ rota communiter vel maximè mutari & gyrare soleat, ita ut qui anteà consistebamus in vertice, mox mutato fortunæ statu jaceamus in luto, cunctorumque pedibus conculcemur. *Septimus de luto.*

Potentiores majores insidias patiuntur.

S. Bern. Sen. t. 3. serm. 25.

Mutabilis fortuna.

9. Hujus experientiam nobis increata Altissimi sapientia Nabuchodonosori Regi subministrare voluit, qui quod ex Monarchiæ suæ potentia in tantam obturguisset animi elationem, ut nullum alium præter semetipsum Deum uspiam reperiri posse omnino sibi persuaserit, vindice Deo, ut sua inter rationis expertes bestias pascua quæreret, juste condemnatus fuit. Huic igitur per modum somnii statuam quamdam ob oculos versari voluit, cujus caput aureum, pectus cum brachiis argenteum, venter & femora ænea, pedes verò ferrei erant: quæ metallorum diversitas, prouti sacri Expositores visionem illam declarant, 4. designabat Monarchias præcipuas, totique terræ omnino formidabiles: Etquidem in capite aureo Chaldæorum denotabatur Monarchia, Medorum & Persarum in argento, in ære Macedonum, Romanorum denique in ferro. Sed cuinam hæc metalla omnia innitebantur? aut quale statua hæc fundamentum aut basim habebat? Aliud profectò nullum quam lutum: *Ferrum mixtum testa & luto:* ut per hoc innueretur, quod quantumvis Monarchæ cum exercitibus suis potentes & formidabiles existant, semper tamen luto tamquam basi & fundamento innituntur: *Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Eo tempore, quo Henricus IV. Galliarum Rex Christianissimus, per exercitum quemdam numerosissimum & victoriosum, totum quasi universum simul & semel absorbere minabatur, cunctósque Europæ Principes suspensos & tremebundos tenebat, unicus duntaxat ferri ictus subito eumdem è medio vivorum sustulit: adeo ut eodem prorsus ictu prostratæ & dejectæ fuerint omnes, quas mente sua volvebat consiliorum machinæ. In hac tamen statua pulcherrimum quoddam observandum est mysterium. Sicut enim Deus in statua illa Monarchiarum repræsentat honores & præcellentias, ita quoque eodem tempore easdem proponit, ut præcipitio proximas: *Abscissus est de monte lapis sine manibus, & percussit statuam in pedibus ejus ferreis, & fictilibus, & comminuit eos, tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, æs, argentum, & aurum, & redacta quasi in favillam æstivæ areæ, quæ rapta sunt vento, nullusq; locus inventus est eis.* Circa quæ verba Hugo Cardi-

Declarat statua Nabuchod.

Dan. 2. v. 30.

Ps. 145. v. 4.

Exemplum.

Hugo Card. ibid. NB.

Cardinal. ait: *Statuam percutit in pedibus, quando majores aliquos in sæculo, qui mundum videntur sustinere & portare, dejicit in paupertatem vel mortem.*

Job. 30, v. 15.

Exaltati ut nubes dissipantur.

S. Greg. l. 22. mor. c. 20.

10. Miserè olim Jobus, qui etiam opulentissimus suo tempore Princeps multorum populorum Dominus extitit, lamentatus fuit hisce verbis: *Redactus sum in nihilum, abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.* Quod lamentum S. Gregorius de iis exponit, qui quantò amplius exaltantur, tanto depressioni viciniores existunt; quia nubes quanto amplius supra nos cœlum versus elevantur, tanto citius à radiis solaribus dissipantur & evanescunt: *Nubes quippe in alto eminet, sed hanc ad cursum flatus impellit: sic sunt temporalia iniquorum bona, veluti in alto quidem per honoris celsitudinem degere videntur, sed ad cursum vitæ quotidiè veluti quibusdam mortalitatis suæ flatibus impelluntur; Salus ergo ut nubes transit, quia perversorum gloria, quæ alta est, fixa non est.*

Vel ut fumus.

Ps. 36, 20.

S. Greg. l. 1. reg. ep. 5.

11. Alia quoque ab hac parum differentem in Propheta regio legimus similitudinem; Hic enim Magnatum potentiam fumo similem esse dicit: *Deficientes quemadmodum fumus deficient*; Fumus etenim quanto altius ascendit, tanto citius deficit & evanescit: ita quoque superbiæ, arrogantiæ & ambitionis fumus, quanto altius sese erigit, tanto quoque facilius interit. Unde S. Gregorius ait, *Fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit, sic videlicet fit cum peccatoris vitam præsens felicitas comitatur, quia ostenditur, ut altus sit, inde agitur, ut non sit.*

Superbi laborant vertigine.

Ps. 35. v. 12.

ibid. 13.

12. David, qui juventutis suæ tempore pecora in pascua abegerat, virgámque pastoralem administrátat, quando se in sublimi Israëlis throno positum, regiúmque sceptrum manu sua gubernantem conspexit, hanc Divinæ Majestati supplicationem obtulit: *Non veniat mihi pes superbiæ.* Etenim quando pedes caput aliquod inflatum & tumidum sustentant, nihil illis æquè est facilè, quam ut in præcipitium corruant; capita namque debilia, qualia illa, quæ nulla alia re quàm vento & fumo turgescunt, esse solent, in locis eminentioribus vertiginem semper pati conspiciuntur. Notandum quoque est, quod paulò post quam dixisset: *Non veniat mihi pes superbiæ*, è vestigio subjungat: *Ibi ceciderunt, qui operantur iniquitatem, expulsi sunt, non potuerunt stare*: quia qui sine meritis ex sola dominandi libidine ad honores conscendunt, tyrannos se postea, non Dominos probare solent, millenæque ab ejusmodi indignis & ambitiosis committuntur iniquitates, adeò ut tandem populi, quos subditos habent, hâc illorum tyrannide & scelerata vita exasperati, eos à dignitatis, quam invaserunt, culmine dejicere & præcipitare haud infrequenter conentur, prouti in quolibet sæculo ipsa nos sæpe docuit experientia.

Ps. 72. v. 18.

S. Greg. l. 1. reg. ep. 5.

Vix humilitas, ubi dignitas.

13. Valde etiam notanda est alia quædam consideratio; quam S. Greg. circa illa verba: *dejecisti eos, dum allevarentur*, habet; nam in quadam Epistola sua ita scribit: *Pressus in hoc honore tumultu sæcularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: Dejecisti eos, dum allevarentur*: quibus verbis S. hic Doctor clarè testatur, dignitatis culmen ad conservandam humilitatem, acquirendásque virtutes & perfectionem acquirendam ineptissimum valdéque periculosum esse; *Neque enim dixit: Dejecisti eos postquam allevati sunt, sed dum allevarentur, quia pravi quique dum temporali honore suffulti foras videntur surgere, intus cadunt.* Periculum istud S. hic Pontifex optimè intellexit, illúdque toto animi conatu à se avertere studuit, quando summo Pontificatui acceptando, quoad potuit, reluctatus est, atque in ementito & simulato quodam peregrini habitu in sylvas sese abdere voluit, licet conatu id prorsus irrito fecerit, siquidem Divina Omnipotentia ipsi insinuare voluit, se etiam prodigium hoc facere posse, ut scilicet servorum suorum in humanarum seu potius super humanarum dignitatum vertice constitutorum non solum conservetur, honor, verum etiam majora quotidiè incrementa acciperet. Advertendum tamē est S. Gregorium in supremo hoc Dominii culmine positum in tantum sanctum factum fuisse, in quantum se non Dominum, sed servum, imò servorum Dei servum esse semper agnovit, quia primus fuit, qui inter Pontifices hunc sibi titulum vendicavit: *Servus servorum Dei.* S. Augustinus in loco quodam ita scribit: *In quo loco sciebam, non esse Episcopum, ne illuc accederem, cavebam, & hoc agebam, quantum poteram, ut in loco humili salvarer, ne in alto periclitarer.* Etenim inter dictiones Damnatio & Dominatio parva utique intercedit differentia, quod Petrus Blesensis sequenti sententia ingeniosè notavit: *Multorum dominatio est eorum damnatio, quot enim paupertas ad cœlum promovet, tot cum dignitatibus suis Infernus absorbet.*

S. Greg. Primus titulo utens. Servus servor. Dei.

S. Aug. ser. 1. de com. vita cleric.

NB.

Pet. Bles.

Luc. 4. 9. 10.

Chrysol. serm. 13.

Promoti sequantur S. Car. Borr.

14. Chrysol. benè observat, quod Dæmon Christum in locum quemdam valdè eminentem & sublimem, scilicet super pinnaculum transtulerit templi, in quo populus à Sacerdotibus erudiebatur, eique dixerit? *Mitte te deorsum, scriptum est enim, quia Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te &c. Mitte te deorsum, sic suis suadet, sic elevat, ut de alto facilius præcipites in ruinam.* Et ideò novum prorsus & inauditum prodigium fuit, quod sæculum præteritum oculis suis videre meruit, sine ullo exemplo sæculorum priorum, quod sc. S. ille Carol. Borrom. ad supremum maximorum honorum fastigium evectus, prouti ipsemet sæpiùs ad majorem Dei gloriam fassus est, in perfectione Christiana quotidie magis magisque profecerit: utendo Dominiis, quibus præsidebat, ut indies sibi magis magisque vilesceret, thesauros quoque non alium in finem usurpans, quam ut in extrema paupertate viveret, potentiam suam similiter non ad aliud adhibens, quam ut alios persæpè beneficiis prævenire posset. Unde percelebre est illud in laudem sanctissimi hujus Cardinalis à Panygarola prolatum elogium, nimirum: quod ex toto mundo, qui tot tantisque eum quotidiè afficiebat favoribus, non plus indies sibi acceperit, nisi quantum accipere indies canis solet à suo Domino, hoc est, aquam, panem, & paleam. Cæterùm paucos alios invenietis, qui in magnis honoribus collocati à primæva sua sanctitate non degenerarint; Trita enim & receptissima est illa, quam modò examinavimus propositio: *Honores mutant mores.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Vita & gloria mundana Magnatum sæculi hujus brevis esse ostenditur, ipsaque dignitatum terrenarum fugacitas & instabilitas penitius consideratur.

THEMA.

Omnis Potentatus brevis vita. Eccli. 10. v. 11.

Magnatum vita brevis.

Inn. 3. l. 2. de cont. mundi c. 29.

Ps. 36. v. 35. & 36.

1. ECclesiastico nequaquam sufficere videtur, quod Magnates de citò terminanda ipsorum potentia monuerit dicendo: *Omnis Potentatus vita brevis*; siquidem paulò post iterum repetit: *Rex hodie est, & cras morietur.* Innocentius III. summus Pontifex dicit: *Verum est illud Poeticum: In se magna ruunt, summísque negatum est, stare diu: tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant.* Atque ut intentum suum tanto solidius probet, illum Davidis textum adducit: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut cedros Libani; & transivi, & ecce non erat, qui eum agnosceret, Et quæsivi eum, & non est inventus locus ejus.* Quanto major est umbra, magisque crescit, & exaltatur, tanto est defectioni vicinior; ad eumdem quoque modum digni-

tates

tates humanæ quanto prosperius fluunt, tanto sunt occasui magis propinquæ.

Osee. 10. v. 7. Magnatum gloria spuma.

2. Valde considerabilia sunt illa Oseæ verba: *Transire fecit Samaria Regem suum quasi spumam super faciem aquæ.* Etenim hæc est aquarum omnium naturalis conditio, quod, quando obortis tempestatibus intumescunt, seseque in altum erigunt, in littore quod allidunt, spumas illas protinus gignant, quæ aquæ ex igne affervescentes videntur esse bullitus: Porrò intumescentes hæ aquæ Dominiorum & Imperiorum sunt symbolum, in quibus ambitiosi totaliter evanescunt, hæc autem Dominia instabilia sunt, ad eúmque modum quò spumæ velociter disparent. Quod & S. Gregorius optimè confirmat, dum ait, per hanc similitudinem nobis insinuari, quòd dignitates & honores hanc habeant naturalem proprietatem, quod etiamnum vix emicantes subito evanescant: *Sic spumosæ aquarum bullæ inchoantibus pluviis excitatæ ab intimis certatim prodeunt, sed eò celerius disrupta depereunt, quò inflata citius extenduntur, cúmque excrescunt, ut appareant, crescendo peragunt, ne subsistant.*

S. Greg. l. 16. mor. cap. 5.

Mundi gloria umbra.

3. Veruntamen ad fugacitatem gloriæ mundi hujus vivaciter exprimendam umbræ similitudo longè aptior & opportunior esse videtur, idémque etiam, ni fallor, verborum Prophetæ regii sensus fuit, dicentis: *Homo vanitati similis factus est; dies ejus sicut umbra prætereunt;* tametsi enim similitudo magis propria à velocissimo Solis cursu peti potuisse videri nonnemini possit, hactamen non sine mysterio nequaquam uti voluit, qua Sol, dum super Hemisphærio nostro discurrit, luce & benignissimis radiis suis terræ se beneficum exhibet, in rerum sublunarium influit generationem, maturat fructus, arbores germinare, flores erumpere facit, atque in secretissimis montium venis, pretiosissimi generat metalli mineras, cùm tamen umbra nihil simile homini præstet; insuper etiam umbræ similitudo ideò magis adæquata censenda est, quia præter eam, quam in se continet vanitatem, instabilitatem quoque sibi nimis infeliciter adjunctam habet, utpote quæ numquam in eadem figura persistit, sed transcurrit, augetur diminuitúrque juxta cursum & gyrum Solis tardiorem velocioremque. Unde S. Bernardus ait: *Declinaverunt sicut umbra, quia præterierunt sine fructu, præterit enim figura hujus mundi,* sive ut est in Græco, *Decipit;* quia dignitates tunc vel maximè deficere & evanescere videmus, quando easdem vel maximè stabiles futuras esse arbitrabamur. Optimè igitur Theod. Studites ait: *Quid est, præterit figura hujus mundi? id est, labitur, prætereequitat, nec vel diurnam stabilitatem obtinens; sed qui heri nitidus, hodie squalidas, qui heri in re splendida, hodie in miseria est; nunc attollitur ille, nunc alter dignitate ruit, hic è paupere fit dives, alius è divite pauper.*

Psal. 143. v. 4.

S. Bern. serm. 20. in Cant.

S. Theod. Stud. catech. 3.

Imperatorum, Pontificum vita brevis.

4. Porrò si in solo velimus brevitatis punctò diutius nonnihil subsistere, qua tot Imperatores in Imperio suo gavisi fuere, eorum duntaxat exactè conscriptus legatur Catalogus, & quam subitò, quàmque violenta morte potior illorum pars interierit, protinus invenimus. Inter summos quoque Pontifices, quam sunt pauci, qui Pontificatum suum etiam usque ad integrum anni spatium producere potuerint? Agapitus I. & Lucius II. undecim duntaxat supervixere menses: Benedictus II. & Alexander V. menses tantum decem; Joannes XIV. & Joannes XX. octo solum menses vixerunt; Stephanus VII. septem; Stephanus IV. & Leo VI. sex; Innocentius V. & Cœlestinus V. quinque tantum rexerunt mensibus; alii duo Joannes XVI. & XVII. quartum tantummodo mensem attigerunt; Innocentius IX. in duos usque menses Pontificale solium insedit; Valentinus hujus nominis unicus, Leo V. Adrianus V. S. Gregorius VIII. unicum duntaxat mensem numerare possunt: at verò longè angustioribus limitibus, breviorique periodo vitam suam alii clausere Pontifices, qui suum non nisi ad dies aliquot producere potuerunt Ecclesiæ Imperium; Etenim Leo IX. in Pontificatu solum supervixit viginti septem diebus; Pius IV. diebus viginti sex, Damasus II. diebus viginti tribus; Marcellus II. diebus uno supra viginti; Sisinnius hujus nominis unicus diebus viginti; Cœlestinus IV. diebus septemdecim; Bonifacius VI. diebus quindecim; Urbanus VII. septem diebus; Stephanus II. quatuor duntaxat dies attigit; adeoque justam habuit B. Petrus Damianus exclamandi rationem: *O termini dominandi! qui etiam in extrema miseria videri possent angusti, quidni in suprema gloria angustissimi videantur?* Verum enimverò specialissimus hic est Divinæ providentiæ modus, ad humanam tanto efficacius supprimendam superbiam, *ut humano generi, quàm despicienda sit temporalis gloria, in ipsa gloria principatu evidenter ostendat.*

S. Pet. Damian. ep. 5. ad pap. Alex.

5. Enimverò in lib. Job legimus: *Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt,... pertransierunt quasi naves poma portantes;* Quisnam verò adeò sit inexpertus, qui quàm facilè poma marcescant, non videat, maximè quando ex uno loco ad alium transferuntur navigio. Porrò astutus ille Averni serpens per pomum quoddam protoparentibus nostris superbiam & ambitionem impressit, qua Deo similes fieri avidè cupiebant; pomum verò istud Deus esse voluit expressam dignitatum humanarum labilem fugacitatem & fragilitatem. Etenim in vita S. Caroli Borromæi legitur, quod dum ab eo etiamnum puerulo pueriles recreationis multa poma in unum collecta in varios ordines distribuerentur ab avo, quid rei faceret, interrogatus, respondit, mundum in bonum ordinem redigo, regnáque ad invicem concilio: inter eos verò Oratores, qui in ejus laudem panegyricos contexuere, unus est, qui in pomis illis potentiæ Principum contemplabatur vanitatem: quia, quemadmodum Josephus de pomis juxta mare mortuum productis scribit, eadem deforis quidem pulchrè colorata & sana videntur, ab arbore tamen mox ut decerpuntur, in fumum resolvuntur: *Carpentium manibus in fumum evanescunt & cinerem;* eodem quoque modo sceptra, dignitates, & Imperia forisecus quidem spectata appetitum provitant, vix tamen per experientiam degustata fastidium, anxietatem animi, & persæpè ipsam quoque mortem lubenti conciliant.

Job. 9. v. 25. Dignitates pomis similes.

6 Valdè considerabilis est illa loci circumstantia, in quo Apostoli in eam inciderunt, quam inter se de primatu habuere contentionem: *Facta est ... contentio inter eos, quis eorum videretur esse major?* S. Marcus dicit: *In via inter se disputaverant, quis eorum major esset.* Circa quæ verba S. Hieronymus ita ait: *Rectè in via tractabant de Principatu, similis enim est tractatio loco; Principatus enim sicut ingreditur, sic deseritur, & quamdiu tenetur, labitur.* Nullo vel certè exiguo cum fundamento Monarchia, Regna, Principatus & quævis alia suprema dominia à cæco vulgo Statuum titulo denominantur, siquidem certissimum sit, quod nullam prorsus in se stabilitatem aut firmitudinem contineant, utpote quæ continuo motu ab uno hærede ad alium transeunt: Ac proinde optimè Seneca ait: *Pompa est, ostenduntur res istæ, non possidentur, & dum placent, transeunt.*

Luc. 22. v. 24. Marc. 9. v. 33. S. Hier. in gloss. Nulla stabilitas.

7. Advertatis velim, quibusnam nominibus Deus animalia speciatim nominarit, quando Deus homini universale in omnia animalia Dominium contulit: Neque enim illa Deum specialiter leones, elephantes, equos, tygrides nominasse reperies, sed generatim tantùm aves & pisces: *Præsit piscibus maris, volatilibus cæli; Ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti* (ita enim in Hymno canit Ecclesia) *partim levas in aera:* jam verò

Dignitates avibus & piscibus similes. Gen. 1. v. 16.

rò certum est, quòd inter cuncta animalia nulla reperiantur adeò in continuo motu consistentia, sicut aves & pisces; hi enim continuò gyrantur, volvuntur & revolvuntur, utpote qui aquis in continuo similiter motu consistentibus, natales suos in acceptis referunt, idque, ut ego quidem existimo, ad denotandum, quam sit gloria mundana infirmum & instabile elementum.

Rota.

8. David Propheta justo quodam zelo adversus superbos & arrogantes homines accensus & armatus, atque ad Deum conversus dixit: *Deus meus, pone illos ut rotam.* S. Bernard. autem de rota optimè his verbis scribit: *sicut rota numquam stat, sed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vita rota nulla stabilitas aut securitas reperiri potest.* Fortunatus quidam ex aulæ Proceribus, suoque Principi cumprimis charus à Duce quodam, num in fortuna sua meliùs quid desideraret, interrogatus, unicam duntaxat rem sibi deesse respondit: cumque ulterius ad edicendum, quidnam illud esset, urgeretur, subjunxit, se clavum aliquem quo volubilem fortunæ rotam sisteret, ne à statu in quo nunc est, verti aliqua ratione posset, unicè desiderare: quod quidem responsum prudentissimum fuisse nemo dubitabit: Etenim verissima est illa S. Ambrosii sententia, *Bona hujus sæculi instabilia sunt, & rotarum in more cum ipso sæculo volvuntur.* Sapiens Divinam sapientiam pila in hoc mundo ludere perhibet: *Ludens in orbe terrarum*; lusus autem hic pilæ quem Deus in hoc mundo exercere dicitur, alius, ut ego quidem arbitror, non est, quam continua illa sceptrorum, regnorum, Dominiorumve ab una manu in alteram per gyrum, ad purum Dei beneplacitum ad instar pilæ facta transmissio; mundus enim communiter ad instar globi seu pilæ in forma sphærica ab omnibus describitur. Id quòd Boëtius Severinus optimè ad propositum nostrum hisce verbis exponit: *Hunc continuò ludum ludimus, rotam volubili orbe versamus, infima summis, summa infimis mutare gaudemus.*

Ps. 82. v. 14. — *S. Bern. serm. de fall. præs. sæculi.* — Prudens dictum Aulici felicis — *S. Ambr. de Abr.* — *Prov. 8. v. 31.* — Mundus pila. — *Boët. Sever. l. de cons. prof. 2.*

9. Hanc honorum mundanorum continuam volubilitatem & mutationem Tertullianus unico verbo, eoque valde significante & expressivo describit, dum illam *versiformem* appellat. In Isaia quoque scribitur: *Ecce gentes ... quasi momentum stateræ reputatæ sunt.* Sapiens similiter ait: *Tamquam momentum stateræ reputata, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.* Arabicus loco Ly *momentum*, legit, *tamquam depressio linguæ bilancis.* At verò scire percuperem in quonam illa inter Dominium quod obtinetur in subditos, & stateram, sive roris antelucani guttam, consistat proportio; Quidnam enim statera, quæ ad emendum & vendendum facta est, commune habet cum sceptris & Dominiis? Pro responsione notandum est, quod bilances eriguntur & deprimuntur, ascendunt sursum, & descendunt deorsum; idem quoque in conspectu Dei fit quoad honores mundi hujus, quos enim superbi procurant & ambiunt honores nunc ascendunt, paulò post descensuri. *Hunc continuò ludum ludimus, rotam* &c. Is qui vendit, & qui emit, pecuniam suam ex sua in alienam bursam transmittit, ita quoque Dominia, territoria & status, per continuam emptionem & venditionem in diversorum Dominorum & Principum transmittuntur marsupia vel æraria, quorum hi ad culmen Principatus exaltantur, alii verò ab eodem culmine miserè decidunt. Similiter illa roris antelucani gutta primo diluculo priusquam Sol illucescat margarita quædam pretiosissima esse videbitur, at verò mox ut Sol exoriens eamdem radio suo lambere incipit, disparet & evanescit: ita quoque Princeps ille quem hodie sanum, hilarem esse, suique Dominii sceptrum magna cùm dexteritate & fortitudine moderari conspicis, mox ad levis cujusdam venti flatum, ad unicum Solis radiolum, aliquam capitis intemperiem sentire, & paulatim deterius se habere videbis, adeò ut ei ex improviso gutta quædam aut catarrhus suffocativus mortem subitaneam adferat, totumque ejus statum funditus evertat: *Omnis potentatus vita brevis.* Magnates enim ob delicati sanguinis debilem complexionem ad malas contrahendum influentias faciliores communiter esse solent magisque dispositi.

Tertull. l. de Pallio c. 2. — *Isa. 40. v. 15.* — *Sap. 11. v. 23.* — Gloria mundi bilanx. — Ros. — Magnates cur facile us moriantur.

10. Verum enimverò quid de honorum instabilitate & volubilitate dicemus, in quantum se ex parte honorantium tenent? *Honor est in honorante*, dicitur in quodam Philosophiæ moralis solemni axiomate. Simon Machabæus super sepulchro demortui gloriosi Patris sui naves quasdam exsculpi fecit, ut hac ratione unusquisque naves hasce cum aliis possessorum honorum insignibus conjunctas videns, inde honorum mundi hujus instabilitatem tanto clarius agnosceret: naves enim in maximè volubili elemento continuo fluctuant; adeò ut nunc deprimantur usque in abyssum, mox verò ad stellas usque evehantur. Legantur magnifici illi applausus, quos in Saulis primi Israelitarum Regis electione universus populus Israeliticus edidisse scribitur: *Et clamavit omnis populus, & ait, vivat Rex*: postquam verò omnes ipsum adorassent, *Dimisit Samuel omnem populum singulos in domum suam*; at verò vix pedem suum pro adeundis domibus suis moverant, cum ecce mox adversùs eum quædam rebellionis species excitata fuit: *Filii verò Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum.*

1. Mach. 13. v. 27. — Gloria mundi navis. — *1. Reg. 10. v. 24.* — *1. Reg. 10. v. 27.*

11. Prudentissimè certè factum, quod præcellioribus Principibus Serenitatis titulus attribuatur; coronæ item in figura Solis, sceptra verò in florum speciem efformentur; Etenim sicut hi subitò languent, clara quoque diei serenitas à repentino quodam turbine ex improviso offuscatur, ipse Sol sub caliginosis nubibus persæpè absconditur, ita quoque per hæc Symbola humanarum dignitatum instabilitas haud incongruè designatur.

Dignitatum symbola.

12. Dominus Deus noster Aaronis summum Sacerdotium prænuntiare volens, idipsum florescenti quadam virga mediante præstitit; *Invenit germinasse virgam Aaron*, at verò haud importunè hoc loco moveri potest Quæstio, cur scilicet non potiùs ad hunc effectum oraculo, quo in Arca dari solebant desiderata responsa, usus fuerit, aut verò revelatione quadam Moysi specialiter facta? Nimirum Deus, qui *omnia in sapientia fecit*, Aaroni per hoc insinuatam esse voluit, ut supremam illam dignitatem haud secus labilem atque fugacem esse agnosceret, ac labilis est species seu pulchritudo elegantissimi floris, qui manè in lucem editur, & vesperi efflorescit & interit; *Ut summam haberet humilitatem, sciens commissum sibi florem potestatis.*

Comparantur flori. — *Num. 17. v. 8.* — *S. Ambr. ep. ad Curt. Virt.*

13. Divina quoque dispositione factum est, ut quando Lucifer Christo omnia totius mundi regna obtulit, & spectanda proposuit, idipsum in unico duntaxat momento factum fuerit; ita enim expressè S. Lucas scribit: *Ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Ubi S. Ambrosius ita ait: *Benè in momento temporis sæcularia & terrena demonstrantur, non enim tam conspectus celeritas indicatur, quàm caducæ fragilitas potestatis exprimitur; in momento enim cuncta illa prætereunt, & sæpè honor sæculi abiit, antequam venerit.*

Momento. — *Luc. 4. v. 5.* — *S. Ambr. c. 4. in Luc.*

14. Postquam SS. Apostoli Paulus & Barnabas Lystris magnum illud in sanatione claudi operati fuissent miraculum, homines prodigium hocce oculis suis videntes, vocem suam omnes certatim levaverunt dicentes: *Dii similes facti hominibus, descenderunt ad nos, & vocabant Barnabam Jovem, Paulum verò Mercurium*, imò & ipsi Sacerdotes accurrerunt, adferentes ad sacrificandum eis selectas victimas: Quibus tamen Apo-

Honor quam instabilis. — *Act. Ap. 14. v. 10. 11.*

stoli

ſtoli cultum veri Dei zelantes ſtrenuè ſe oppoſuerunt. Quisnam autem honoris iſtius, adeoque exceſſivæ venerationis fuit exitus? Non jam poſt aliquot menſium vel ſeptimanarum elapſum ſpatium, ſed adhuc eodem prorſus die, idemmet populus, qui iis veluti Diis acclamaverat, à Judæis inſtigatus, ſublatis de terra in manus lapidibus S. Paulum veluti malefactorem lapidarunt: *Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi, & perſuaſis turbis, lapidantes Paulum, traxerunt extra civitatem, exiſtimantes eum mortuum eſſe.*

Act. 14. v. 19.

Expertus eſt Chriſtus.

15. Salvator noſter in triumphali illo in Jeroſolymam ingreſſu ab omnibus urbis illius civibus, imò & pueris feſtivo cum gaudio veluti verus Meſſias ſolemniſſime receptus fuit: *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ ſequebantur, clamabant, ... Hoſanna Filio David: Benedictus, qui venit in nomine Domini*; Et tamen ad veſperam ejusdem diei in vaſtiſſima illa Civitate, neminem qui illum hoſpitio excipere vellet, reperire potuit, unde in Bethaniam foras ſecedere coactus fuit: Imò idemmet populus, qui illum verbis: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, honoraverat, poſtea exclamavit: *Tolle, tolle, crucifige*; Qui antea ſe propriis veſtibus exuerant, ut easdem in ejus obſequium in terram proſternerent, ipſum paulò poſt ſuismet deſpoliaverunt veſtibus; quique ipſum projectis in terram olivarum ramis, palmasque triumphales manibus ſuis geſtantes læti exceperant, paulò poſt ingentem ligni truncum eidem in patibulum præpararunt: *O quàm diſſimile eſt, Tolle, tolle, crucifige, ab illo, Benedictus qui venit in nomine Domini? Quàm diſſimile, Rex Iſrael, &, Non habemus Regem niſi Cæſarem? Quàm diſſimile, rami virentes, & crux, flores, & ſpinæ? Cui priùs ſternebant veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur*, inquit S. Bernardus. S. Mater Eccleſia nobis in diei Palmarum eodem manè triumphum & paſſionem ob oculos ponit: *Quid ſibi vult iſta mirabilis conjunctio?* inquit idem Doctor mellifluus, *ut diſcamus in nulla lætitia hujus ſæculi habere fiduciam; quis ergo ſperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis?* Janſenius, id quod S. Marcus ait, nimirum; *Circumſpectis omnibus cum jam veſpera eſſet hora, exiit inde in Bethaniam*, exponens, Chriſtum conſiderat à matutino tempore usque ad veſperam famelicum, quando ficui, eò quòd nullum in ea fructum reperiſſet, maledixit, idque totum cum ſingulari myſterio factum fuiſſe dicit, *ut irrideret hujus mundi gloriam, oſtenderétque quod ſit inanis & infida, cum tantos applauſus, tantásque honorificas acclamationes, ac tantum populi ſtudium ſecuta ſit crux.*

Matth. 21. v. 9.

S. Bern. ſer. 2. in Palm.

Marc. 11. v. 11.

Janſ. ibid.

Volubilis gloria ac hominum animus.

16. Flos Heliotropium vertitur & circumgyratur, ſecundùm quod Sol circumvolvi videtur? ita quoque mutantur & moventur homines, ſecundùm quod Sol illis reſplendet, ſecundùm proprios fines & intereſſe, juxta illa enim ſuas quoque ordinant paſſiones, affectus & obſequia. In magna illa adverſus Othonem Imperatorem mota rebellione, cùm illum victum & mortuum eſſe crederent, contra ipſum quoque populus univerſus in favorem Galbæ acclamabat, mox verò ut Sol vertebatur, id eſt, poſtquam Otho contra Galbam prævaluit, acclamaverunt & ipſi, adeoque eadem verba, quæ antea in favorem Galbæ dixerant, poſtea in Othonis favorem dicebant. Optimè igitur Boëtius ait: *An tu in hanc vitæ ſcænam nunc primum ſubitus hoſpesque veniſti? Ullamne humanis rebus ineſſe conſtantiam reris, cum ipſum ſæpè hominem velox hora diſſolvat?*

Boet. l. 2. de conſ. Proſ. 3.

Hiſtoria.

17. Cedrenus in compendio Hiſtoriarum narrat, Principem quemdam in Africa diuturno fuiſſe carceri mancipatum, obſervatumque fuiſſe dicit, eum intra ſolidum biennii ſpatium numquam riſiſſe, tametſi aliàs magna fuiſſet gaviſus libertate, multisque fuiſſet in deliciis, etiam in carcere enutritus; Rex igitur, qui ipſum vinctum tenebat in carcere, rem hanc vehementer demiratus optimum ſe illi honorarium daturum eſſe promiſit, qui ſe ipſum ridentem vidiſſe veridicè nuntiare poſſet. Miles igitur quidam accuratè Principis hujus geſta conſiderans, tandem eum effusè ridentem obſervavit, riſusque hujus nuntium Regi protinus attulit, qui cauſam riſus hujus ſciendi percupidus, Principem illum coram ſe adduci juſſit, qui cauſam hanc dicere rogatus reſpondit, quod ex quo currum quemdam tranſeuntem conſpexiſſet, ad rotarum dicti curris volubilitatem ſtudiosè reflexerit, qua fit, ut pars rotæ ſuperior mox ad terram uſque humilietur, econtra verò inferior pars ſurſum aſcendens ſuperioris locum obtineat, hacque loci alteratione in mentem ſibi veniſſe volubilitatem, quâ fortunæ ſuæ rota quoque hactenus circumgyrata fuerit, ex eaque ſatis ſe competiſſe, quòd nulla ſive bonæ ſive malæ fortunæ habenda ſit ratio, cùm rota ea ſemper volubilitate & inconſtantia circumagatur, ut Principes ſervi, & contra ſervi Principes evadant. Optimum proinde eſt illud moralis Senecæ monitum: *Quanto ſatius docere eos, qui ſua permiſere fortunæ, nihil ſtabile ab illa datum eſſe, ejus omnia fluere aura mobilius.*

Sen. l. 3. nat. q. in proœm.

DISCURSUS VIII,

ARGUMENTUM.

Principes multis ſunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideoque nunquam ſunt plenè contenti, imo præ cunctis aliis gravioribus ſemper ſunt inſidiis maximè expoſiti.

THEMA.

Dixerúntque omnia ligna ad rhamnum, veni, & impera ſuper nos. Judicum cap. 9. v. 14.

Præſentium ſtatus inquietus.

1. MYſtica haud dubiè eſt parabola illa, quæ in Judicum libro fuſiùs deſcribitur; in ea namque cunctæ arbores inter ſe de Regis electione concertaſſe dicuntur; Et primò quidem oblatum ſibi ſceptrum oliva repudiavit, cujus exemplum imitatæ mox fuere ficus & vitis: atque poſtquam & rhamnum regiæ dignitatis ultronea oblatione honoraſſent, hoc inde reſponſum retulere: *ſi verè me Regem... conſtituitis, venite & ſub umbra mea requieſcite:* quo facto ambitioſi edocentur, quòd in populorum gubernatione, ſceptrorumque adminiſtratione anxietatum, ſolicitudinum, laborum, periculorum, vigiliarum, ſimiliumque ærumnarum ſpinæ & tribuli minimè deſint. S. Auguſtin. in ſede & throno Epiſcopali collocatus, ſuos, ut ſibi compatiantur potiùs quàm invideant, fideliter admonet dicens: *Sunt qui de nobis ea ſentiunt, quæ ipſi diligunt, & in hujus mundi quaſi proprietatibus, quibus ingemiſcimus, invident nobis, ibi nos felices putant, ubi periclitamur.* Deus Opt. Max. Generalem quemdam populi ſui adeò ſibi dilecti locum tenentem, qui eumdem vice & nomine ſuo gubernaret, creare volens, Moyſen ſibi ſpecialiter elegit; ex quo facto dubium quoddam mihi ſubnaſcitur, nimirum, ex quo ille Dei vices gerens imperii habenas & ſceptra moderaturus, populumque gubernaturus erat, cur non potiùs illum ex curia Pharaonis regia eligebat, quam è Madianitica ſolitudine, in qua quadraginta annis paſcendis pecoribus operam dederat? Præterea ex quo idemmet Deus poſt Synagogam ſuam intendebat fundare Eccleſiam, cur duodecim elegit viros piſcatores, & non potiùs literatura, aut nobilitate conſpicuos, vel ad alios Imperio moderando aſſuefactos elegit? maximè cùm Apoſtoli, qui eligendi erant, futuri eſſent *Eccleſiarum Principes, & ſæculi juſti judices.* Porrò dubium iſtud ab Oleaſtro motum & ſolutum fuit; qui pro hujus dubii reſolutione obſervat, quod inter cunctas profeſſiones nulla ſit, quæ pluribus expoſita ſit incommodis atque periculis, ac paſturitia ars eſſe noſcitur. *Paſtor*

Judic. 9. v. 15.

S. Aug. ſerm. 53. de verb. Dom.

enim

enim non dormit, sed ferè continuè vigilat, vix se vestit, malèque vescitur. Piscatorum quoque considerat labores, dicit enim: *Sic & piscatores nudi in vigiliis, & laboribus semper sunt, ut ergo tam Reges, quàm Pontifices scirent, se non ad quietem, non ad divitias, & delitias assumptos, sed ad labores, sudores, ac vigilias hos inter cæteros deligere curavit.* Innocentius III. *de contemptu mundi* tractans, & inquieto Principum & Prælatorum statu ita scribit: *Sed esto, quod sublimetur in altum, statim curæ succrescunt, sollicitudines cumulantur, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, Spiritus infirmatur, corrumpitur somnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus, & sic in seipso deficiens, non dimidiat dies suos, sed miserabilem vitam miserabili fine concludit.*

2. Quantum obsecro Moyses coram Deo lamentatus est, quod se ad tam sublimem dignitatem, qualis est universale totius populi imperium, evectum cerneret? *Obsecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.* Aurelius Cassidorus Theodorici Regis Senator & Secretarius fuit, qui proinde ex propria experientia Magnatum ærumnas exactissimè enarrare nobis poterit; Hic igitur de iis ita loquitur: *Interdum assidui labores, etiam ipsas ingratas faciunt potestates, dum infirmitas humana eis sustinere solet fastidia, & quod prius ambisse credatur, postea vitare velle sentitur.* Porrò Moyses ducatum populi Dei multoties quidem deprecatus fuerat, eò quòd munus istud valde laboriosum, suasque vires nimium excedens apprahenderat: at verò postquam muneris illius molestias per propriam experientiam deguſtarat, verbis suprà adductis coram Deo de eo lamentatus mortem sibi præ munere isto meliorem esse censuit: *Obsecro, ut interficias me,* siquidem molestiæ & anxietates animi, quibus illi, qui gubernio admoventur, continuò objecti existunt, per ipsam similium munerum praxim melius deguſtantur.

3. Purpura roseum præ se colorem refert, rosa autem, quæ florum regina esse noscitur, diadema & coronam regiam designat, hæc enim instar Rosæ pungentibus curarum & multarum molestiarum spinis tanquam excubitoribus cincta est: Unde qui purpuras aut coronas ambit, manus illius prius curarum illius spinis transforari necessum est. Unde Poeta ille Italus optimè sic canit: *Ah le porpore ancor hanno le spine,* id est, *Eheu & purpura spinas suas habent.* Oleaster ad propositum nostrum de Moysis suprà adducta lamentatione ita scribit: *Solent ambitiosi homines arbitrari se Deum habere propitium, cum altiora loca, & sæculi dignitates & officia consequerie, cùm potius cum Moyse sentiendum esset secum malè actum esse, si detur Præfectura; si sapis, hoc indica.* Quando Deus in Orebica solitudine commorantem Moysen inclamavit, ut ei cogitationes, quas de populi sui ab Ægyptiacæ servitutis compedibus nexi liberatione conceperat, manifestaret, ipsum Generalem creando, prout diximus, populi sui Ducem absoluta authoritate præditum; sese eidem in spineto quodam sive rubo videndum præbuit: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Porrò S. Athan. ideo Deum se inter spinas videndum præbuisse existimat, quia arbustum hoc nullam habet, ut exinde simulachrum fabricetur, aptitudinem seu capacitatem, adeoque per hanc apparitionem in rubo Moysi factam Deum nihil aliud intendisse censet, quàm ut à populo suo omnem è medio tollat idololatrandi viam & occasionem, quia si in aliqua sylvæ illius arbore apparuisset, timendum omnino fuisset, ne Hebræi ex arboris illius ligno statuam quamdam ad adorandum eam fabricaturi fuissent, utpote quod à Divinæ Majestatis visibili præsentia fuisset sanctificatum. Sancta autem Mater Ecclesia de rubo ista canit: *Rubum quem viderat Moyses incombustum, conservatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem Dei Genitrix.* Verumenimverò ad propositum nostrum accommodatiùs dicere possumus, quod increata illa sapientia, de qua scribitur: *Omnia in sapientia fecisti,* dum Moysen ad supremum valdeque sublime illud promotura erat dignitatis fastigium, sese eidem in rubo videndam exhibere voluerit, ut ex hac visione discere & agnoscere posset, thronos magnificos, in quibus Magnates resident, laborum, curarum, anxietatum, aliarumque molestiarum punctûris plenissimè existere. De Adriano IV. legimus, ipsum solitum fuisse dicere, sedem Pontificiam quaquaversum spinis acutissimis plenam cinctamque esse, qui uniuscujusque Pontificis humeros quantumvis generosos & fortes rumpere & dilacerare non desinunt. Platina pariter de alio quodam Adriano Papa hujus nominis VI. refert, hunc lapidi sepulchrali verba sequenti insculpi jussisse: *Adrianus VI. hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita, quam quod imperavit, duxit.*

4. Prima vice, quâ Spiritus sanctus post recensitam in Scriptura sacra mundi creationem Regni quoque & Regis mentionem fecit, id quod factum est Genes. cap. 14. eodem tempore *simul & semel* belli quoque mentionem habuit, quasi hoc Imperiorum administrationem, & dignitatis sublime culmen necessariam consequentiam consectaretur: *Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel... & Arioch Rex Ponti... inirent bellum.* Porrò tritum est illud S. Bernardi vulgatissimum dictum: *Vident Cruces nostras, sed non vident unctiones nostras.* Quibus verbis mellifluus Doctor insinuare voluit, quod mundanorum oculi in servis Dei aliud nihil videant quàm solitudinum, disciplinarum, jejuniorum, silentii aliarumque similium mortificationum asperitates exteriores, consolationes verò spirituales, quas Deus iis liberaliter impertitur, interiùs minimè penetrent: Quod quidem tametsi verissimum sit de servis Dei, attamen de Regibus & Principibus dicendum est planè contrarium; hi namque à mundo felices, optimè contenti, atque in summa prosperitate constituti esse videntur, quia nil nisi eorum famulitia, aulæ splendorem, authoritatem, pompam, commoditates, delitias, omniaque alia quæ sensualitati nostræ vel maximè placent, intuentur, at verò mera est in illis oculorum fascinatio & illusio, siquidem quæ illos interius cruciant animi anxietates, minimè vident. Unde Aman, qui summo apud Regem Assuerum super 127. Provincias regnantem, loco erat, cum integrum honorum, thesaurorum, felicitatisque suæ contexeret Catalogum, tandem liberè confessus est, quod unica tantum ab Hebræo quodam detrectata honoris exhibitio omnia ejus gaudia adeò vehementer turbaret, ut nullam animus ejus admittere posset Pacem aut quietem; *Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum, sedentem ante fores regias.* Etenim infelix ista hæc est omnium Potentatum sæculi hujus conditio, quod cùm neminem se superiorem tolerare possint, ideo pro quovis honoris aut reputationis, quam sibi deberi existimant, momento, interius ab invidia cruciati, bella suscitant, subditorumque suorum facultates & vitam summo discrimini exponunt, nihil attendentes, quod campos

Or. iac. 1. Lucæ. — Pun. 1. 2. 29. NB. — Moyses nonem elegit præ gubernio. Num. 11. v. 15. — Cassi. l. 6. ep. 12. — Prælaturæ spinis plenæ. — Oleast. in c. 11. Num. — Exo. 3. v. 2. S. Athan. in var. quæst. Script. — Jo. Saresb. l. 8. de nug. curial. c. 23 — Religiosis cum consolationes Principes non habent. — Gen. 14. v. 1 — Esth. 5. v. 13.

campos sanguine humano persæpe stagnare faciant, dummodo capritio ipsorum proprio inserviant.

Principes multis turbantur molestiis. *Theod or. 3. in Dan.*

5. Theodoret. ingeniosè protsus considerat, quod quatuot nobis in Scriptura sacra reptæsententut statuæ aureæ, quarum prima fuit vituli aurei, quem ingratus ille Dei populus in Oreb adoravit: Secunda fuit Samaritanorum statua aurea sub Jeroboam erecta: Tertia Babyloniorum pariter aurea: Quarta verò Nabuchodonosori Regi in somno commonstrata fuit, non quidem totalitet aurea, sed partim ex auro, partim etiam ex argento, ære, ferro, & creta coagmentata: Verum dic sodes, quodnam in eo putas latere mysterium, quod tres primæ totaliter aureæ fuerint absque ulla alterius metalli interveniente mixtione: quarta verò ex aliis metallis diversis auro multum inferioribus mixta, imò & ex terra & luto composita fuisse dicatur? Nimirum statuæ istæ dignitates præfigurabant humanas: Etquidem tres priores statuæ hominum manibus fuere fabricatæ, atque ex puro puto auro fusæ, quia homines omne id quod in Magnatibus splendet, oculosque intuentium ad se rapit, aurum esse sibi imaginantur, cùm tamen in oculis & judicio Dei reverà ita non sit: ideo namque in statua illa, quam Deus superbissimo illi Monarchæ in somno videndam præbuit, solum caput aureum erat, deinceps verò semper ex ignobiliori & indigniori metallo conflata cernebatur, siquidem brachia & pectus argentea, venter æneus, tibiæ ferreæ, pedes verò cretei seu lutei erant, ut per hoc innuatur, quòd tametsi in Principibus verè sit aurum, argentum, & æs divitiarum, authoritatis & Dominii, hæc tamen omnia in illis ferro, id est, bellorum tumultibus cernantur esse conjuncta, imò & luto infirmitatum multarumque aliarum molestiarum & inquietudinum, quæ capita coronata divexare & torquere communiter solent.

Principes leonibus similes esse debent, apertos habendo oculos. *3 Par 9. v. 18.*

6. Quodnam Regnum uspiam reperiri potest Salomonico florentius? utpote cujus tempore argentum apud omnes in tanta copia possidebatur, ut pari cum lapidibus in pretio haberetur, gaudebatque unusquisque in domo sua mira quiete & pace, cumque summa cum sapientia Regnum illud administraretur, ab ultimis mundi finibus ipsas quoque ad se Reginas provocabat: Et tamen dum magnificum Regni sui thronum elaborari faceret, eumdem à duobus leonibus sustentari voluit, idque non sine mysterio, quia leonibus ptoprium est, quòd apertis oculis somnium capessant, ad denotandum, quod Principes quantacumque cum subditorum suorum pace, tranquillitate, quiete & satisfactione gubernent, oculos tamen suos ob id nequaquam claudere, sed potiùs soliciti & vigilantes experrectaque semper mente vivere debeant. Hanc namque ob causam, ut paulò ante diximus, Salvator noster Apostolos ex piscatione evocavit, sicut & Moysen populi sui ducem à Pastorali cura & vigilantia, eò quod duæ hæ professiones summam quamdam in se curam & solicitudinem annexam habeant.

Rectores vigilare debent.

Paul. de Pal in c. 2. Matt.

7. Valde huc spectat illa à Paulo de Palatio facta ponderatio, quod dum Redemptor noster à tribus Regibus Orientalibus vix etiamnum adoratus & tributo honoratus fuisset, nocte sequenti quidam Paradiso missus cæli nuntius Josephum convenerit, eique ut fugeret & Jesulum recens natum fugiendo salvaret, præceperit: *Surge & accipe puerum, &c. Norint, qui adorantur, ut Reges, non se adorari, ut pacem & delitias habeant, sed ut peregrini sint, ut numquam quiescant, ut numquam dent oculis suis somnum, eo etiam tempore, quo maximè capiendus esset.*

Insidiis sunt expositi.

8. Sunt insuper Magnates & Potentes sæculi istius majoribus præ cunctis aliis expositi insidiis. Cicero 5. Thusculanarum refert, quòd cùm Democles unus ex Dionysii tyranni solemnibus adulatoribus Principum statum admodum felicem & desiderabilem esse crederet, Rex ut hunc ejus errorem corrigeret, isque graviter se deceptum esse videret, eum die quadam ad mensam suam invitavit, jussitque ensem nudum ex tenui subtilissimoque filo pendulum super loco, quem is occupaturus erat, suspendi, quem cum cœnaculum ingressus cum horrore vidisset, pœnitere eum cœpit, quòd Regi ipsum invitanti tanta cum facilitate acquievisset, cumque Regem deprecaretur, ut à mensa abesse liceret, hoc à Rege responsum tulit: Scito, hanc esse Regibus propriam conditionem, quod etiam in mensa & deliciis positi, in continua sint mortis sibi iis inferendæ formidine.

Principes proximi mortis. *Matth. v. 16. & 20.*

9. Postquam S. Petrus gloriosam illam de Christi Divinitate confessionem edidisset, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi. Tunc*, ut Evangelista scribit: *præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.* Mira res! videbatur potiùs Christo anxiè curandum fuisse, ut se verum Dei vivi Filium esse toti mundo innotesceret, ut vel sic tamquam verus in lege promissus Messias, qui etiam Regis nomine simul condecoratur, agnosci posset; id tamen nequaquam ab eo factum est, quin potius hanc notitiam mundo obscuram esse, & ad illud usque tempus differri voluit, quo nomen Regis super caput ejus tribus diversis linguarum generibus expressum publicè affigeretur in Crucis patibulo; Omnibus namque notum ac perspicuum esse voluit, insignia & titulos regios indissolubiliter semper cum mortis imminentibus conjunctos reperiri. Est hic conceptus Ruperti Abbat. Tuit. qui ait: *Quia futurum erat, ut postquam regium hoc nomen de ipso publicè prædicaretur, nulla mora interficeretur.* Hodie quoque Imperatores & Reges numerosis satellitum armatorum turmis, imò & circumcingentibus cum integris victoriosorum militum exercitibus stipari, & veluti in humeris ab iisdem portari videmus, & tamen inter omnia hæc adversus mortis periculum Regem circumdantia munimenta, quos per conjurationes, traditiones & seditiones violenta morte è vivis sublatos esse audivimus? *An tu vel illos putas esse tutos, quos regalis aura splendore fulgentes, armorum circumstantium tela circumstant? Major illis quàm ceteris metus est, tam ille timere cogitur, quam timetur.*

Rup. Ab. de vict. v. l. 12. c. 4.

S. Cypr. Ep. ad Donat.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eadem materia ex aliis argumentis fusiùs deducitur.

THEMA.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum Matth. 20. v. 22.

Regii throni fuerunt morum patibula.

1. CUm Redemptor noster cum Apostolis suis de Passione & morte sua jam imminente familiariter dissereret, ecce protinus duorum illorum ambitiosorum fratrum mater coram Christo se statuens, arrogantem illam porrexit supplicam: *Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Ac proinde valde notanda est dictio illa *Tunc*, quâ S. Evangelista hanc recensens historiam utitur, dicens: *Tunc accessit*: id est, ex illo Salvatoris de amarissima passione & morte sua habitu discursu occasionem sumpsit supplicationem hanc Christo porrigendi pro filiis promovendis. At verò quamnam patibulum crucis cum

Matth. 20. v. 21.

thronum

throno regio, sceptra cum clavis, chlamys regia cum lacerata sordida & obsoleta purpura, corona spinea cum diademate regio proportionem habet? Enimverò aliud ad huic difficultati respondendum, non occurrit, præterquam trita illa S. Bern. Sententia: *O ambitio ambientium Crux!* Etenim incarnata Sapientia specialiter ita disposuisse videtur, ut hæc mulieris & filiorum ambitio cum Christi tormentis concurreret, ut inde omnibus manifestum fieret, quòd Regum throni & imperia gravia fiant eos admodum torquentia animorum patibula. Postquam Redemptor noster turbam illam, quæ in desertum usque ipsum secuta fuerat, miraculosè satiasset, omnes illum concordibus votis in Regem sibi aligere decreverant, at ille id futurum videns ab oculis eorum se per fugam subduxit: In Prætorio Pilati autem ad regiam illam dignitatem amittendam nequaquam invitus fuit: Cùm enim interrogaretur: *Tu es Rex Judæorum? ille respondens ait illi: Tu dicis*: Porro juxta Oraculum Propheticum, Messiam verè simul Regem fuisse certissimum est: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus ... Dominus dixit ad me: Filius meus es tu ... Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ: Reges eos in virga ferrea.* Cur igitur triginta trium annorum spatio regium hunc titulum acceptare renuit? Cur tunc, quando spinis coronandus, lacerâ & obsoletâ purpurâ per ludibrium induendus, manuque sua arundinem vel clavos sceptri loco portaturus, demum quando in patibulo Crucis loco regii throni collocandus erat, Regis titulum sibi vendicat & admittit, antea verò nequaquam? Enimverò eo id fine factum fuisse credo, ut Prophetiæ adimplerentur: *Dominus regnavit à ligno: Cujus imperium super humerum ejus*: quamvis etiam ideo id factum fuisse dici possit, ut mundus adeò ad ambitionem & Dominium proclivis & propensus instrueretur, quòd honores & dignitates ut plurimum cum adversitatibus & molestiarum pressuris conjunctæ esse soleant. *Factus est Principatus super humerum ejus: Christus Principatum super humerum habuit, quando Crucem in montem Calvariæ tulit*: Ecce tibi Principatus sui præclara insignia Crucem sive patibulum. Sancta Mater Ecclesia in festis natalitiis Salvatoris ita canit: *Hodie nobis cælorum Rex de virgine nasci dignatus est.* Similiter coram recens nato Jesulo tres nobis prostratos commonstrat jacere Reges, ut eidem velut supremo Monarchæ, in cujus latere scriptum est: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, debitæ servitutis præstent homagium: Verumtamen observandum est, quod eidem unà cum auro Myrrha pariter offeratur, quæ amara est, quaque mortuorum communiter condiri solent cadavera, quasi illa nunquam errans Divina providentia dicere vellet: *Omnis potentatus vita brevis*: nec non Magnatibus quoque calices propinari amarissimos. Omnibus constat, purpuram Principum speciale esse ornamentum: jam verò ipsa nos docet experientia, quod tineæ & blattæ non in vestimentis lineis vel cilicinis, sed in pannis pretiosissimis & purpuris nasci soleant, easdemque incessanter corrodant, ad insinuandum nobis, quod eorum, qui dominantur, aliosque regunt, corda & mentes plusquam omnium aliorum à sollicitudinibus, anxietatibus & remorsibus corrodantur & discrucientur: Hisce accedit, quòd nemo sit, qui nesciat, quænam vel qualis purpuræ origo existat; Qua de re S. Greg. Nazianz. velim audiatis ita loquentem: *An non eam Tyriis objicies, à quibus pastoralis ille canis prodiit, qui exeso murice, labiisque cruore perfusis Pastori florem indicavit, ac per eos vobis Imperatoribus pannum illum improbis luctuosum ac superbum porrexit.*

S. Bern.

Joan. 6. v. 15. Christus in Cruce accepit Regnum.

Marc. 15. v. 2.

Psal. 2. v. 6 &c.

Isa. 9. v. 6. Honores adversitatibus conjunctæ.

Elias Cret. in Nazian.

2. Etenim Elias præfati Nazianzeni Commentator refert, quod canis Pastoris cujusdam, piscem quamdam, qui Purpura appellatur in maris littore fortuito invenerit, à quo postquam eum comederat, in labiis suis sanguine dicti piscis tinctus fuit; Dominus verò canem prædictum graviter vulneratum esse arbitratus, sanguinem existimatum lana adhibita abstergere voluit, cum verò rei veritatem tandem invenisset prædictæ tincturæ virtutem protinus intellexit, eamque aliis divulgavit: *Atque ita factum est, ut homines murices ex mari colligentes purpuras efficiant.* In Plinio legimus sequentia: *Purpura florem illum tingendis expetitum vestibus, in mediis habent faucibus*: atque adeò ut hoc pretioso hujus piscis sanguine potiamur, eumdem ex eorumdem piscium faucibus interveniente ipsorum morte eximere necessum est, quasi per hoc nobis denotaretur, quòd opulentæ pretiosæque Principum vestes sæpenumero subditorum sanguine coloratæ fuerint. Unde idem suprà citatus Elias dicit: *Ob superbiam vestram pauperes* (Principes alloquitur) *in luctu ac mærore versantur, atras vestes gerentes, atque hic purpuræ flos vobis quidem malis Imperatoribus superbiam, miseris autem pauperibus luctum conciliare invenitur.* Demum verò ulterius quamnam ipsis color iste obligationem imponat, hisce verbis prosequitur: *Purpureus color veros Imperatores admonet, ut promptis animis sanguinem suum fundant pro subditorum salute.* Enimverò S. Ambr. de hoc eodem purpuræ regio ornamento loquens, ita scribit: *Quid purpuram memorem, quæ Regum amictus imbuit?* &c. Ostenditque ibidem S. Doctor purpuram hanc in Elemento valde instabili, salso, amaro, procelloso ventorumque inter se contrariorum vicissitudinibus subjecto per piscationem capi, & concludit: *Aquarum est igitur, quod in Regibus adoratur; aquarum est species illa, quæ fulget.* Ac proinde idem Sanctus alibi ita monet: *Vide, quo debet transferre vestigium, ubi putat, quod luceat, ibi gurges est.* Purpura est in Elemento quodam liquidissimo, tempestatibus subjecto à ventis continuò agitato, ut per hoc continuus turbulentiarum, bellorum, seditionum, proditionum, conjurationum, rebellionum, & quarumvis aliarum ærumnarum fluxus & refluxus, quos Magnates sæculi hujus perpetiuntur, perspicuè insinuetur.

Principum vestes sæpè colorantur sanguine subditorum.

Plin. l. 1. l. 9 c. 36.

Quid Regum purpura denotet.

S. Ambr. l. 5. Hexam. c. 2.

Ser. 14 in Ps. 118

3. *Quot servi*, inquit Justus Lipsius, *tot hostes; servos esse putabas, hostes sunt.* De Theodosio Imperatore in vitis Patrum narratur, quod animi gratiâ ad Monachum quemdam in vasta eremo solitariè degentem visitandum secedens, cibum pro corporis sui refocillatione exquisierit, qui proinde siccum quemdam panem ex sporta extractum eidem dederit, subjungendo, nihil sibi penitus præter salem & aquam ulteriùs, quod erogare possit, superesse: Acceptum verò panem Imperator magna cum aviditate comedit; tandem verò detractâ sibi privati hominis larva quisnam revera esset, manifestavit, & dixit: *Beati estis vos Monachi, qui securi ac liberi de negotiis sæculi, tranquillâ & quietâ fruamini vitâ.* Ex quo Imperatoris Theodosii loquendi modo facilè conjicere licet, quales sint interiùs in animis Principum consolationes, siquidem ipsorum quoque Eremicolarum quieti & tranquillitati se invidere ostendunt, rigidasque Anachoretarum speluncas, austeritates, vastasque solitudines superbis suis palatiis longè anteferre non dubitant.

Exemplum In vit. Pat. l. 3 n. 19.

4. Esau primogenituram suam una cum dignitate Sacerdotali, quæ eidem annexa erat fratri suo

Gen. 25. v. 34.

pro vili quodam lentium edulio vendidit. Unde S. Augustinus ait: *Ille cessit cibum voluptatis & sumpsit honorem dignitatis*: fuitque appellatus Edom: *Appellatus est Edom de cibo quodam lenticulæ, rubeo, id est, roseo quodam cibo.* Ecce tibi justum honorum & dignitatum pretium, nimirum olus quoddam, illudque ex tali quodam legumine confectum, quod præ cunctis aliis leguminum generibus vilissimum est, valdeque ventosum & melancholicum, imò stomacho molestum visuique oculorum noxium, ad denotandum nobis eas, quas dignitates magis conspicuæ annexas habere solent, inquietudines, fastidia, perturbationes atque molestias.

S. Aug. in Ps. 138. Magnæ dignitates majores habent molestias.

5. Nescio, an aliquando observaveritis, qualenam fuerit, quod Samuel Propheta Sauli ejus ad regnum assumptionis die dederit signum: *Invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel*: Nimirum eodemmet tempore, quo se ad festivas populi acclamationes: *Vivat Rex Saul*, præparaturus erat, eidem sepulchrum quoddam ob oculos statuit, & quidem sepulchrum Rachelis, quæ in pulcherrimo ætatis suæ flore ex hac vita decessit, quasi eidem in summo maximèque plausibili humanæ gloriæ culmine constituto vicinæ mortis vivacem quamdam imprimere voluisset memoriam. Insuper quoque eidem prædixit: *Cum te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum*: Quænam obsecro sunt hæc regni inchoandi insignia? Potiùs signum istud quamdam indicare videtur pauperi dandam Eleëmosynam. Audite S. Gregorium hac de re loquentem: *Futurus Rex*, inquit, *salutatur, duo ei panes tribuuntur, hunc panem Psalmista clarius indicat*, dum ait: *Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris*, quasi Davidem (qui Saulis in Regno Successor fuit) instruere vellet, ne se à magnifico Majestatis suæ throno decipi aut fascinari permittat, siquidem sæpè necessarium futurum sit, ut de eodem surgat ad comedendum panem doloris subditorum suorum, panem, inquam, subditorum fletu & lachrymis pistum & subactum, quas fundunt ob nimia sibi imposita exactionum & tributorum gravamina, ob malam regni administrationem, ob tyrannicas ministrorum regiorum extorsiones: *Torta panis lachrymarum.*

Sauli ob oculos ponitur sepulchrum. *1. Reg. 10. v. 2.*

S. Greg. ho. 4. ibid. Psal. 126. v. 2.

6. Ubinam margaritæ & uniones piscando capiuntur, nisi in mari, idque cum tantis anxietatibus & periculis eorum, qui illas requirunt? Aliæ quoque gemmæ pretiosiores & inæstimabiles, regiorum diadematum præclara ornamenta, unde eruuntur, præterquam è profundissimis terræ visceribus, & consequenter cum sanguinei sudoris copiosa effusione, imò sæpè cum ipsius, qui eas eruit vitæ pretio? Quot ad regii diadematis perfectionem absolvendam præcedunt malleorum ictus, quot labores, quot artificum exquisitæ industriæ? Et quis adeò cæcus est, qui non videat, per hæc omnia significari rebelliones, molestias, anxietates, quibus capita Regum, tametsi hisce gemmis onusta fulgeant, continuò tamen mireque divexantur? *Ubi putas, quod luceat, ibi gurges est*, S. Nilus ait: *Hominibus præesse, res est omnium maximè laboriosa, qui suscipiunt necesse est, ut se tamquam ad laboriosum certamen instruant.*

Principes numquam sine curis.

S. Nilus in Ascet.

7. Mysticus omnino est, quo Superioritates & Prælaturæ aliquam in animas jurisdictionem habentes insigniuntur titulus: Vulgari namque nomine curæ animarum appellari solent, de quibus proinde opportunè S. Bernardus ita loquitur: *Curritur in Clero passim ab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tamquam sine curis jam quisque victurus sit, cum ad curas pervenerit.* In Isaia quoque Principatum nonnemini oblatum fuisse legimus, *Princeps esto noster*: Ille verò sponte oblatam dignitatem constanter repudians protinus respondit: *Non sum Medicus*: Ubi jure merito quærendum venit, quamnam responsio isthæc cum præfata spontanea Principatus oblatione proportionem habeat, cum Principes inter & Medicum nulla videatur esse similitudo? Jam modo superioritates curas appellari audistis: habent autem suas quoque curas Medici & Superiores: Etenim Medici infirmorum corporum curam habent: Iis autem qui aliorum regimini intendunt, non tantùm corporali, sed & spirituali animarum curæ strenuè invigilandum est: Ad illorum namque solicitudinem paternalem spectat, non solùm ut subditi in temporalibus optimè provisi, sani & incolumes vivant, verùm etiam, ut vitam ducant timoratam, bonisque moribus assuescant. Unde S. Nilus illis curandum esse ait: *Ut omnium infirmitates magna cum patientia ferant.* Quot amaros exactionum, legum, prohibitionum, bellorum, reprehensionum, condemnationum, aliarumque displicentium rerum calices subditis suis eportandos persæpè necessariò propinare debent, tum ut bona fiat justitiæ executio, tum ut reputatio publica satta tecta conservetur.

Hinc titulus: Curæ.

S. Bern. ep. ad Senon. Archiepisc.

Isa. 3. v. 6.

ibid. 7.

Superioribus necessaria patientia.

S. Nil. in Ascet.

8. S. Gregorius Magnus post suam ad Pontificatum evectionem gravissimè suam religiosæ solitudinis jacturam, seque invitum ad honores violenter sublimatum esse, hisce verbis lamentabatur: *Sub colore Episcopatûs ad sæculum sum reductus; Tantis enim terræ curis inservio, quantas me in vita laica nequaquam deservisse reminiscor: alta enim quietis mea gaudia perdidi, & intus corruens ascendisse exterius videor, unde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro.* Enimverò si vir tantus, quantus Gregorius erat, in sublimi illa dignitate, in qua sibi immediatum Dei præceptum exequendum esse noverat, & in qua Deum in portando sibi imposito onere auxiliatorem præstò adfuturum esse certò sciebat, adeò nihilominùs vehementer dolebat, considerate obsecro, quanta sint illorum onera, & inquietudinum molestiæ; qui à semetipsis solius ambitionis propriæ impulsu ad similes dignitates promoti fuerunt?

Ambitiosi majores habent molestias. *S. Greg. l. 1. regis. ep. 5.*

9. S. Hieronymus, ad cujus pedes purpura Cardinalitia prostrata communiter depingitur, eò quòd à supremis honoribus acceptandis alienus admodum esset, in fine vitæ S. Pauli à se conscriptæ ita protestatur, dicens: *Cui Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli, cum meritis ejus, quàm Regum purpuras cum Regnis suis.* Ubi aliqui legendum esse existimant, non cum *Regnis suis*, sed *cum pœnis suis.*

S. Hier. in vit. S. Paul. 1. Erem.

10. Inter alios insultus, quibus Redemptori nostro in amaræ Passionis suæ nocte molesti fuerunt, unus fuit, isque haud quaquam minimus, quod ipsi tanquam Regi sceptri loco arundinem quamdam ludibrii loco in manus dederint, eademque arundine horridam illam è spinis contextam coronam benedicto ejus capiti fortissimè impresserint: *Et cœperunt salutare eum: Ave Rex Judæorum; Et percutiebant caput ejus arundine.* B. Laur. Justinian. in lib. *de triumphali Christi agone*, per arundinem illam Principum sceptra intelligenda esse dicit, quia sicut arundo in exteriori quidem apparentia aureum præ se colorem refert & lucida est, interius autem inanis & vacua: ita quoque honores dignitatesque terreoæ prima quidem facie ob authoritatem, pompam, atque divitias, quas secum adferunt, speciosi & appetibiles esse videntur, verumtamen interius in Principum illorum cordibus, gaudia illa, & consolationes, quas nos quidem illis inesse somniamus, minimè reperiuntur; tametsi enim sceptra ipsorum aurea sint, non tamen solida, sed intus inania & vacua existunt. Hac arundine vel sceptro ficto Salvatoris capiti spi-

Sceptrum Regium arundini simile.

Marc. 15. v. 18. 19. *Laur. Just.*

nas

tias validissimè imprimebant, ad significandum, quod territoriorum subditorum regimen & dominium curarum, anxietatum & molestiarum spinas, quibus tanto magis abundant, quanto majus possident Dominium, in verticibus coronatis, quam maxime multiplicent.

Hug. Card in c. 20. Prov.

Dignitates laborum abyssus.

Chrysost. l. 6. de Sac.

11. Hugo Cardin. scribit: *Mundus dicit: Quemcumque osculatus fuero dignitatum osculo, ipse est, tenete eum, ô vos dignitates, & crucifigite.* Quidam Chrysost. de curis dignitatis Episcopalis, quas licet omnino invitus, satis superque expertus fuit, testetur, velim auscultetis: *Difficultates omnes*, inquit, *recensere velle, quas Episcopum tolerare oportet, prorsus nihil aliud fuerit, quam maris altitudinem emetiri*: Demum vero prolixum texit debitorum & obligationum, quibus Prælatus innexus est, catalogum, eumdemq; hisce verbis prosequitur: *Nam ut etiam ille ab omni perturbatione animi vacet (id quod assequi certo nemo potest) tamen emendandis corrigendisq; aliorum delictis labores ærumnasq; infinitas ferre necessario cogitur.* Superiùs ex mente S. Ambrosii, qui adeo insignis Ecclesiæ Atebi - Episcopus, tantusque honorum hostis & adversarius fuit, prout in ejus ad illam dignitatem electione perspicuè satis videtur, diximus: *Aquarum est igitur, quod in Regibus adoratur*, id est, Regum purpura ex aquis nascitur: nunc velim, quo titulo Chrysostomus dignitates insigniat, auscultetis, dicit enim illas esse *Laborum pelagum, curarumq; abyssum.*

Ex alto homo facilè ruit.

Matth. 4. v. 8.

12. Notate obsecto, quonam Lucifer omnia mundi regna Christo ostendens, eumdem deduxerit: *Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum*; Quodnam astuti hujus serpentis motivum fuit, ut Christum in locum adeo sublimem eminentem altumque deduxerit; S. Bonaventura ait: *Quia cum sit superbus, semper alta petit: super astra Dei exaltabo solium meum: & quia in loco eminenti facile homo ruit.*

S. Bonav. in Luc.

Theoph. ibid.

Theophylactus in sensu morali ait: *Quidam putant montem excelsum valde affectionem & studium in possidendis divitiis.* Erit fortasse ex vobis nonnemo, qui id Dæmonem eo fine fecisse dicat, ut ex hoc adeo sublimi & elevato loco omnia regna & Dominia mundi exhibere & commonstrare posset. Salmeron existimat Dæmonem sibi quamdam assumpsisse Regis vel Potentis & Magnifici cujusdam Monarchæ effigiem; Huic tamen ego cum Lytano oppono, quo fine servire hæc commonstratio è loco tam sublimi facta poterat, quando certum est illam imaginariam potiùs fuisse, quam regalem? *Ostensio fuit magis ad auditum, quam ad visum.* In eadem pariter opinione est Jansenius, qui ait: *Diabolum interiores Christi sensus commovisse novis apparentium rerum speciebus.* Verum itaque mysterium, cur Dæmon Christum in adeo eminentem locum subvexerit, in eo, ni fallor, consistit, ut significet, ideo Dominia, regna, & sceptra mundi in sublimissimo quodam monte fuisse monstrata, quia in excellis montibus furiosissimus communiter Aquilo regnat, ibi venti validissimi continuò homines infestant, ibi quoque alpium juga nubibus, nebulis, nivibus & glacie communiter conteguntur, præterquam quod *feriunt altos fulmina montes.* Idem quoque moraliter Magnatibus communiter accidit, ipsi namque unicus sunt detrahentium, calumniantium & maledicentium populorum subditorum scopus, cùm subditi ipsorum Regimini, quantum illud justum, mite, tranquillum & rectum fuerit, applaudunt & acquiescunt, pluribus quoque rebellionum, conjurationum, bellorum, aliarumque innumerabilium ærumnarum periculis subjecti sunt, quàm omnes alii.

Prælati murmurantium scopi.

Denique in gravi sunt gratiam & amicitiam Dei amittendi periculo, siquidem Lucifer quidem dicit: *Hæc omnia tibi dabo*, cum hac tamen expressa conditione, *si cadens adoraveris me*: adeoque Dominium & regnum, ac quodvis aliud dignitatum culmen, ex omnibus hisce Capitibus calix quidam amarissimus dici meretur.

Matth. 4. v. 9.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Gravitas oneris, quod honores (qui honos & onus dicuntur) secum adferunt, considератur, variaq; Prælatorum obligationes ponderantur.

THEMA.

Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me? Num. cap. 11. v. 11.

Præfectura magnum onus.

1. MOyses utpote existimatus genuinus filiæ Pharaonis filius & hæres regius, quadraginta annis in ejusdem Pharaonis regia, regni moderatus est sceptra, demum verò in sylvestribus Madian se abscondit, ibique totidem annis ovium gregibus pascendis intentus fuit, donec tandem ab Altissimi Majestate Divina populo Israëlitico veluti quidam Dei locum tenens generalis præfectus fuit, at verò postquam honorificentissimo hoc munere insignitus esset, audite, qualiter sub hoc onere ingemiscens lamentatus fuerit: *Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Quis obsecro novum hunc in cunctis sæculis inauditum sermonem non obstupescat? Variæ quidem quotidie audiuntur humani generis querelæ, dum varii se à Deo abjectos existimantes mœsti vivunt ac tristes, eò quòd in statu humili semper perseverent; nemo enim est, qui in hominum existimatione esse & honorari, authoritateque ac Dominio præfulgere non diligat? Et tamen Moyses à Deo ad honores subvectus contrarium sentit dicens: *Cur afflixisti &c. quare non invenio gratiam coram te?* Ambitiosi Gratiâ Dei se excidisse arbitrantur, quando ad mundi gloriam non subvehuntur; Et tamen iis, qui verum lumen cœlestiumque bonorum notitiam habent, verissimum est, quòd honores onus secum gravissimum adferant, sub quo consequenter miserè ingemiscunt. Unde optimè S. Bernardus scribit: *Meditantibus honores blandiuntur, sed onera pensantibus radio sunt atque formidini, non autem omnes capiunt hoc verbum; multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera, gravari profectò metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum.*

Num. 11. v. 11.

Ibid.

S. Bern. epist. 42.

Sub hoc onere gemunt multi.

Job. 26. v. 5.

2. In lib. Job. Gygantes sub aquis gemere dicuntur: *Gygantes gemunt sub aquis.* Et quidem quod ad sensum attinet literalem, revocandum est in memoriam, quod quando à stirpe Gygantea prognati nepotes eo tempore, quo Noë jussu divino Arcam fabricabat, salutaria Noë monita deridentes voluptatibus atque delitiis totaliter dediti erant, rapidis diluvii aquis involuti, sub diluvii quidem undis, gemitibus licet irritis atque frustraneis ingemuerint, & lamentis aquarum superficiem pene totam impleverint: at vero Glossa ad præsens propositum per Gygantes Principes & Magnates aptiùs, per aquas verò populum iisdem subjectum intelligit. *Aquæ multæ, populi multi.* Gygantes igitur gemunt sub aquis, id est, Principes, Reges aliique Ecclesiastici etiam Superiores, qui authoritate & primatu suo cunctis aliis longè præeminent, sub hoc aquarum,

id est, populorum sibi commissorum onere pressi gemunt, id est, in subditorum suorum regimine nullam umquam quietem habent, sed in continuis laboribus positi, ingemiscendo vitam traducunt.

Superior pater, magister, doctor &c. esse debet.

3. Porro Moyses sub hoc sibi à Divina Majestate imposito onere lamentans, hanc planctus sui reddit rationem: *Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo?* Universam, obsecro, Scripturam sacram pervolvite, nec tamen umquam Moysi hoc à Deo impositum fuisse præceptum reperietis, ut populum hunc sibi commissum inter brachiorum suorum amplexus, imò & in sinu suo portaret, quin potiùs eum jussu divino generalem populi sui ducem factum esse, eique eamdem gubernandi authoritatem Dominiumque collatum fuisse deprehendetis, cur igitur mandatum sibi esse ait, ut ipsos in sinu suo portaret? Scitisne quidnam ad hoc responderi debeat? nimirum idem prorsus esse dicere, Moysen Israëlis Dominio & gubernaculo fuisse admotum, quàm ipsum erga populum hunc patris, matris, & nutricis officium exercere jussum fuisse asserere, hoc enim est pondus & onus, quod gubernatori plebis alicujus censetur impositum, ut scil. se sollicitum erga sibi subditos patremfamilias exhibeat, iisdem in infirmitatibus suis summa cum amoris & benevolentiæ significatione subveniendo, adblandiendo, & compatiendo. Hinc etenim factum est, quod prudentissimus vir ille, apud Isaiam, sponte sibi oblatum à populo regni sceptrum

Isa. 3. v. 7. constanter recusarit dicendo: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite constituere me Principem populi*, quasi diceret; Ille qui erga sibi commissos paternæ charitatis viscera non habet, qui subditorum necessitatibus sollicitè prospicere, infirmitates eorum curare, eosque ubi opus

Superiores vestire debent.

fuerit vestimentis congruis induere & fovere nescit; Imperium etiam sponte oblatum, nequaquam acceptandum esse: Septuaginta loco verborum illorum, *Non sum medicus*, legunt: *Non ero Princeps*, Pagninus: *Non ero Dominus*. Chaldæus: *Non sum dignus, ut sim caput, aut Princeps.*

4. Dicite sodes, si nostis, quemnam populus ille à Christo in deserto miraculosè satiatus finem sibi propositum habuit, aut quodnam in Christo meritum agnovit, ut unanimiter inter se illum in deserto Regem proclamare decreverint? Num forte Evangelii prædicatio per ipsum facta ipsos ad hoc permovit? an patratio miraculorum, quæ oculis suis ab eo fieri viderant? an verò eminens quæ in eo relucebat vitæ sanctitas? Nequequam, hæc enim omnia diu ente ipsis nota atque perspecta erant, & tamen modicum ille, seu potius nullum ei respectum aut honorem deferebant; quin potius tres illas conditiones, quibus vir ille apud Isaiam se carere dicebat, in Christo perfectè reperiri per experientiam oculatem didicerant, qui tamquam medicus peritissimus curabat infirmos, imò

Joan. 6. v. 5.

ipsos quoque mortuos ad vitam resuscitabat: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur*; Nec panis illi deerat, qui quinque hominum millia adeò copiosè satiaverat, ut ex quinque panibus plures ex pane reliquo repleti cophini superessent distribuendi; ideòque nec vestes illi defuturas esse solidè cum fundamento sperare poterant; siquidem eadem facilitate, qua panes multiplicaverat, idem quoad vestimenta præstare potuisset: ac proinde ipsum ad acceptandem ab ipsis sponte oblatam dignitatem regiam ipsum violenter cogendum esse existimabant.

Dignitas honos & onus.

5. Samuel, prout in præcedenti discursu tetigimus, Saul jamjam eligendo Regi duos illos panes sibi juxta sepulchrum Rachelis dandos, ut acceptaret, jusserat, imo quod magis hoc loco ponderandum venit, eidem hoc præcipuè futuræ illius ad thronum regium subvectionis signum verè prognosticum dederat: *Hoc tibi signum, quia unxit te Deus in Principem*, prius dixerat: 1. Reg. 10. v. 1.
Invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel in finibus Ibid. v. 2.
Benjamin in meridie, dicentque tibi, inventa sunt Asinæ: postea verò subjunxit, quod juxta quercum Thabori nam tres ipsum salutantes offesuros esset, quorum unus tres hædos, alter tres tortas, tertius verò vas vino tefertum, velut donum regium ultro citroque præsentaturus esset; *Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.* Ibid. v. 4. Videri non nemini posset aptius illius in Regem assumendi signum futurum fuisse, erectos è populo in ejus honorem arcus triomphales, aut festivas populi acclamationes, vel publicos viatum apparatus sive ultroneos subditarum civitatum occursus, vel oblata tributa; quid enim ad regiam dignitatem conferre poterant asini vel jumenta inventa, aut panis & companatici annona copiosè oblata? Ecce tibi revelatum divinorum jussuum mysterium; Etenim asini animalia quædam sunt non propriè ad equitandum, sed ad onera portanda destinata; ac proinde sub hoc obscuro verborum involucro indicabatur ipsi, ut se ad grave Regni onus portandum protinus accingeret, siquidem regia dignitas vere parit *honos & onus* est. Annona autem præsentata testabatur maximam Principis alicujus curam in eo præcipuè consistere, ut Regno sive sufficienti vitæ annona prospiciet. Abulensis legit; *Dabunt tibi duos* Reges
panes, videntes, quod indigebat eis; quinam enim ma- mendici.
jori panum necessitate premuntur, quam illi quibus cura nutriendi & sustentandi sibi subditos incumbit? Unde opus est eis, ut continuo Eleëmosynam mendicent, id est, ut à subditis suis contributiones & vectigalia exigant.

6. Nonnulli optimè observavunt, nusquam de Christo Salvatore nostro legi, quod in toto triginta triom Super grave onus.
annorum decursu umquam equo aut jumento aliquo usus fuerit, tametsi varia alias loca eundo peragrarit *Pertransibat benefaciendo*: præterquam in solo & unico die triumphi sui, in quo veluti Rex alino insidens honorificentissimè exceptus fuit. Neque existimandum est id Christum forte fortuito fecisse, siquidem ex dedita opera nonnullos è discipulis suis in proximum castellum misit, qui Asinam & pullum ligatos solverent & adducerent, imò expressè adjecit, quod si quis eorum conatui reluctaturus & jumentorum adductionem impediturus esset, *Dicite, quia Do-* Matth. 21.
minus his opus habet; Num forte divinus ille Atlas, qui v. 3.
totum universum tribus duntaxat digitis sustentat, asino aliquo, ut ei insideret, opus habebat? quod si fortè Dominum ec Redemptorem nostrum defatigetum fuisse dixeris: Respondeo, id dici non posse, cùm Salvator noster verè is sit, de quo Propheta regius loquebatur dicens: *Diligam te Domine fortitudo mea.* Ps. 17.
Quod si replicaveris, id omninò pro majori triumphi v. 1.
sui gloria fieri debuisse, rursus oppono, quod si de triumphi gloria adaugenda sermo sit, potius elephas aliquis, vel saltem generosus quidam equus adhiberi decentius potuisset. Respondetur igitur, quod quando Salvatori nostro decretum erat Regis titulum sibi acclamatum admittere, non uno, sed duobus jumentis, vicissim seu per vices uti voluerit, asina himirum & pullo ejus, animalibus scilicet natura sua gravibus portandis oneribus destinatis, ad denotandum gravitatem & difficultatem oneris, quod portare debent, qui aliis præsunt & dominantur.

7. Io ejus meliorem evidentiam (ne extra propositum gradiamur) in Saulis Regis historia notandum est, quod quando Samuel venturo Sauli extemporeneum præparabat convivium, in quo ipsum in Regem declaraturus erat, modus quidam specialiter observatus sit, quo Samuel in ferculis appositis distri-

distribuendis uti voluit; per hunc namque modum futuro Regi indicatum esse voluit, quòd Regno ejusque oneribus portandis humeri ipsius submittendi essent: *Dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati; . . . dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum, & posuit ante Saul:* Hæc autem carnis portio à Propheta quodam adeo illuminato Sauli nequaquam casualiter proposita fuit, quia idem Propheta mox subjungit: *Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul &c.* Nequaquam dubito, quin curiosi sitis ad intelligendum, quænam sit inter sceptrum & armum seu humerum bovis proportio; atque ideò pro meliori hujus mysterii intelligentia quamdam Gregorii Magni sententiam prius audite: *Tantorum quippe pondera*, inquit, *sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur.* Etenim Propheta Samuel, qui judex populi erat, Saulem commonitum esse voluit, ut se suosque humeros ad dominii sibi commissi onus & pondus fortiter portandum bene præpararet; nam juxta verissimam S. Gregorii sententiam onus sive pondus hoc non unum dumtaxat est & simplex, sed quot sunt in regno subditi, totidem quoque onera portanda esse existimandum est. E qua sententia evidenter colligitur, quod qui majori Dominio, copiosiorique subditorum numero præest, is quoque fortiores robustioresque humeros ut habeat, necessum sit. Unde optimè ad propositum Author quidam de Saule tractans ita scribit: *Ut cùm armus maximè valeat ad onera ferenda, Saul cogitaret, se non ad jocum, ad lusum, ad voluptatem, sed ad maxima onera ferenda atque sustinenda vocari.*

1 Reg. 9. v. 22. 23. & 24.

Ibid. v. 24

S. Greg. l. 9. mor. c. 10.

Quod subditi, tot onera.

Jo. Jul. l. 1. ant. con. c. 33.

8. Ingeniosa prorsus est illa moralis Senecæ reflexio, dicentis: *Est inter onus & honorem non tam allusio vocis, quam rei ipsius expressa veritas.* Idem quoque S. Isidorus, licèt differentibus nonnihil verbis, enuntiat, dum ait: *Honor ex onere venit, aut potius ex honore onus.*

Sen. c. 2. de brev. vitæ. S. Isid. l. 1. c. 26.

9. Isaias quoque de Principatu tractans eodem quoque tempore humerorum mentionem facit, dicens: *Factus est Principatus super humerum ejus;* quibus verbis num fortè Propheta ad insignia vel habitus, quos Magistratus nonnumquam in nonnullis locis super humeris portare consueverunt, alludere voluisse censendus erit: Nequaquam, inquit Oleaster; *Solemus enim onera grandiora humeris gestare, tamquam partibus in homine fortioribus.*

Magistratus insignia in humeris. Isa. 9. v. 6.

Oleast. ibid.

10 In lib. Regum de Salomone Regum sapientissimo scribitur, quod mare æneum fabricando, boum humeris illud ipsum imposuerit: *Fecit quoque mare fusile decem cubitorum &c. & stabat super duodecim boves:* S. Nilus per boves illos mare æneum sustinentes Prælatos & Superiores Ecclesiasticos intelligendos esse dicit: *Boves sub pelvi declarant eos, qui subeunt onus ejusmodi, nihil respicere aut aversari debere, sed & onera & sordes inferiorum deferre.* Neque solùm is qui gubernat, prout S. Gregorius ait, *tantorum pondera sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur,* verùm insuper (in quo aliud insopportabile onus superioribus imponitur) omnium subditorum sordes mundare & purificare tenetur, eo quod hæ malo gubernantium exemplo vel imprudenter administrato regimini impinguntur.

Sup. boum humeros habeant. 1. Reg. 3. v. 23. 25.

S. Nil. in ascet.

NB.

11. Videtur prima facie in Evangelio S. Joannis manifesta quædam involvi contradictio; nam in principio Capitis quarti Christus plures numero, quam S. Joannes baptizasse, dicitur, additur tamen non ipsum, sed discipulos ejus baptizasse: In capite præcedenti verò dicitur: *Venit Jesus & discipuli in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.* Qua igitur ratione duo hi textus, qui ab ejusdem Evangelistæ calamo conscripti sunt, conciliari poterunt? Ammonius in Catena Græca citatus ait: *Quidquid subditi superioribus approbantibus, ipsisque cernentibus & non contradicentibus, neque vetantibus agunt, idipsum Superiores facere dicuntur: cum enim primum dixisset, Jesum baptizasse, hic ait, Jesum minimè baptizasse, discipulorum opus ipsius adscribens virtuti, etsi seipsa non baptizarit.* Quodnam excogitari potest onus gravius illo, quod nimirum Prælati omnium transgressionum à subditis commissarum rei declarentur, obstrictique sint ad reddendam rigidissimam de iis rationem?

Sup Commissorum rei. Joan. 4. v. 1.

Joan. 3. v. 22.

Corder. in cat.

12. In Ezechiele Deus dicit: *Speculatorem dedi te domui Israël.* Si vigil ille, qui ad periculosæ cujusdam plateæ custodiam collocatus est, dormiat, superveniatque inimicus occidens & mactans cum reis insontes, ejus negligentia totius ruinæ causa existit, ejusque vigilia bona omnes alios securè & in utramque aurem dormire facit.

Ezech. 3. v. 17.

13. Hugo Cardinalis verba illa: *Redde rationem villicationis tuæ,* ponderans ita scribit: *Qualibet à quolibet Prælato triplex quæstio; Prima erit, amice, quomodo huc intrasti? id est, in Prælationem quis te introduxit? Nummus vel Christus? Ad quid venisti? ad honores vel onus? Per quam portam intrasti? Charitatis aut Cupiditatis?* Postea ad secundum examen descendit, quod circa vitam, quam Prælaturæ tempore duxerunt, instituetur: *Quomodo vixisti? scilicet sicut Episcopus, vel sicut Rusticus? sicut homo, vel sicut equus? sicut Pastor, vel sicut pecus?* Tertium examen habebitur circa regimen quod administrarunt: *Quomodo rexisti? In quibus pascuis gregem meum pavisti? quomodo à lupis & latronibus custodisti? quantas vigilias & labores pro grege meo sustinuisti?* Numquid igitur jure merito stultos & deliros censet illos, qui superioritatem ambiunt, per quam tam rigoroso examini subjiciuntur? *Stultus homo plaudit manibus, cùm spoponderit pro amico suo.* Quod si quis eo lætaretur, quod variis personis de centenis vel ducentis scutorum millibus pendendis fidem suam obstrinxisset, numquid is delirare censendus esset? longè igitur amentiores sunt, qui ex solius ambitionis instinctu se ad reddendam Deo pro centenis vel ducentis animarum millibus, quæ sub Episcopatu illo, quem ambitione sectantur, exactissimam & rigorosissimam rationem obstringunt.

Hug. Card. in c. 16. Luc.

Sup. Magnam reddeant rationem.

Prov. 17 v. 18.

Stult. qui affectant Superioritatem.

14. Verum enimvero Prælati, ut optimè S. Bernardinus advertit, minimùm de animarum salute cogitant, sed sola habetur redituum, divitiarum, dignitatis & honoris ratio: *Quem dabis mihi de numero Præpositorum, qui non plus invigilet subditorum marsupiis evacuandis, quàm vitiis extirpandis?* Legatur hac de re Propheta Ezechiel, qui postquam dixisset: *Speculatorem dedi te domui Israël,* prosequitur dicens: *Et audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me: si dicente me ad impium, morte morieris; non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ipsi pervigilant, inquit S. Paulus, *tamquam rationem reddituri pro animabus vestris.* Circa quæ verba S. Chrysostomus ait: *Audiant ii, qui regunt, & gerunt magistratus, quantum est periculum omnium quos regunt, mulierum, virorum, & puerorum reddenda est ratio:* Paulò post cum admiratione, imò cum justo ambitiosorum terrore exclamat dicens: *Miror, an fieri possit, ut aliquis ex rectoribus salvus fiat;* ac proinde idem S. Doctor de sua ad Episcopatum promotione ita se declarat: *Ab eo ipso die, quo tu mihi Episcopatus suscipionem hanc injecisti, factum est identidem, ut corpus hoc ab anima propemodum dissolveretur, tam ingens pavor, tam ingens tristi-*

De multis reddenda ratio. S. Bern. ser. 77. in Can.

Ezech. 3. v. 17. Ibid. & v. 12.

S. Chrysost. hom. 17. in Matth.

L. 6. de sac.

trisstitia meum animum occupavit. Numquid igitur tibi aut unicuique Prælato dici pulle videtur, quod lib. 3. Reg. c. 20. legimus, nimirum: *Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus?* De quolibet enim anima obstrictus est rigidissimum reddere computum: *Judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.* Nonenim illis solum de se ipsis reddenda est ratio, verum & de omnibus aliis ipsorum curæ commissis. *Ubi est grex*, (inquit Deus apud Jeremiam) *qui datus est tibi, pecus inclytum tuum? quid dices, cùm visitaverit te?*

3. Reg. 20. v. 39. Sap. 6. v. 6. Jer. 13. v. 20. 21.

15. In superhumerali Aaronis conspiciebantur insculpta omnia filiorum Israël nomina, hæcque velut ornamentum quoddam ex ejus humeris suspensa dependebant, ad denotandum, quod à Prælato sustinendum est omnium subditorum suorum sibi incumbens onus. Unde Arnoldus Carnotensis ita scribit: *In superhumerali Pontificis hoc debet intelligi, quomodo in portandis fratrum oneribus officium illud incumbat, ut propriis humeris ovem perditam ad ovile reportet.* Legatur obsecro caput decimum sextum libri Numerorum; ibi namque tremendum illud recensetur supplicium, quo divina justitia Chore, Dathan, & Abiron temeritatem castigavit, tametsi enim, dum terra os sub ipsorum pedibus ad infernum usque dehiscuit, ipsique vivi degluttiebantur, multi circumstantes hoc spectaculo perterriti fugerent, ignis tamen de cœlo lapsus ex iis ducentos quinquaginta devoravit eorum, qui incensum obtulerant. Deus autem in eodem temporis momento hanc Moysi commissionem imposuit dicens: *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, & ignem huc illucque dispergat.* Verùm enim verò dicat aliquis, numquid hoc erat eosdem periculo nimis manifesto exponere? Ecce tibi expressum hic excessivum dignitatum onus; nam paulo post in eodem capite dicitur: *Egressa est ira à Domino, & plaga desævit; quod cùm fecisset Aaron... & stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.* Ubi Origenes ait: *Intuere est stantem Pontificem, & objectione quadam sui, viventes à mortuis dirimentem, & incensi mysterium erubuisse Angelum vastatorem.* David quoque Angelum, qui in populum sæviturus gladium suum strinxerat, videns, pro defendendo grege suo caput suum evidentissimo mortis periculo exposuit, dixit David ad Dominum: *Cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi, ... vertatur, obsecro, manus tua contra me.* S. Gregor. Magnus Romam à pestilentia flagellatam cernens suam pro gregis salute exposuit. S. Carolus Borromæus contagionis Mediolanensis tempore, funem collo suo infertum in publica processione portans, se in Divinæ justitiæ conspectu reum esse protestatus est, omniaque populi sui peccata humeris suis imponens eidem per sudorum, lachrymarum & sanguinis sui pretium veniam facile impetravit, atque in ejusdem sibi commissi populi subsidium, quidquid in bonis temporalibus habebat, usque ad proprium lectum liberaliter erogavit, atque per hæc omnia, quodnam veri Pastoris munus sit, clarè edocuit. Quisquis igitur humeros ad onus istud dignè portandum ineptos se habere sentit, is Prælaturas numquam sibi conciliare contendat. Audite S. Ambrosium hac in re saluberrimo nos monito prævenientem & dicentem: *Mensura oneris pro mensura debet esse gestantis, alioquin impositi oneris fit ruina, ubi vires infirmitas est.*

Prælato subditorum onus imponitur. Exod. 28. v. 10. Arn. Carn. de ult. verb. Dom. Num. 16. v. 21. Num. 16. v. 37. Ibid. v. 46. 47. 48. NB. Orig. hom. 9. in Num. Prælati exponant se periculo. 2. Reg. 24. v. 17. S. Ambr. l. de viduis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ornamenta Aaron quondam præscripta, præcipuè vero ea, quibus Episcopi uti solent; ritus item & Cæremonia sacra in ipsorum reverentiam & honorem instituta eas subindicant virtutes, quibus ipsos prædictos esse oportet, ipsosque ad majorem perfectionem obstringunt.

THEMA.

Oportet ... Episcopum irreprehensibilem esse ... sobrium, ... ornatum, pudicum, &c. ad 1. Tim. 3. v. 2.

1. ANgelus Doctor S. Thomas de Aquino antiquam Tabernaculi fabricam, cum omni magnificentia & opum congestarum abundantia à Deo hisce verbis Moysi præscriptam: *Cortinas de bysso ... & hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto*, considerans, eadem quoque opera & tempora ad considerandam pretiosissima ornamenta divinum cultum concernentia, nec non opulentam templorum supellectilem, Prælatorumque, Ecclesiasticorum splendorem & dignitatem ponderandam transgreditur, horumque omnium hanc reddit rationem: *Ut homines Deum in reverentia habeant, & inde hominum consuetudo inolevit, ut Reges & Principes, quos oportet in reverentia à subditis haberi, et pretiosioribus vestibus ornentur, & etiam ampliores & pulchriores habitationes habeant.* Jam verò quænam ornamenta S. Paulus in Prælatis Ecclesiasticis requirat, ex sequentibus verbis fit manifestum: *Oportet enim Episcopum &c. ornatum esse*; quasi diceret, quotiescumque Episcopos pretiosis admodum ornamentis indutos, altoque throno insidentes conspicitis, sciendum vobis est hæc omnia ad magna mysteria innuenda ordinata esse, nimirum ut per hosce ornatus talibus Prælatis commendet, vivaciterque inculcet & imprimat, quam ad perfectionem majorem, virtutumque & sanctitatis lucrum reddendi habeant obligationem; ac proinde S. Basilius monet dicens: *Oremus, ut, qui præsunt Ecclesiis, quique duces sunt populi, non quidem testificationem reportent ab extremo cultu, aut superinvecto corpori decoro habitu, sed ab ipsa veritate.* Porro vestes sacræ, throni, mitræ, annuli, pallia, omniaque alia similia ornamenta mystica sunt, imò viva vox quædam sunt, Prælatorum auribus & cordi insonans, vivaciterque imprimens illis virtutes, quas præfigurant.

Prælati sint virtutibus ornati. Exod. 26. v. 1. S. Th. ibid. 1. Tim. 3. 2. Tit. 1. v. 7. S. Bas. in c. 3. Isa.

2. Oculos, quæso, nostros in magnificos ornamentorum apparatus dirigamus, quos ipsamet sapientia divina Aaroni summo Pontifici præscripsit; tales namque erant hi sequentes, nimirum, vestis quædam linea, cui super imponebatur vestis quædam exterior cærulea sive Hyacinthina, in cujus extremitatibus malogranata quædam suspensa pendebant per gyrum, campanulis aureis undique per circuitum distincta. Hisce autem vestibus Ephod sive Superhumerale superimponebatur ex filis aureis, cocco, Hyacintho, & purpura, nec non & filis lineis contextum, in ambabus verò Ephod istius extremitatibus, duæ gemmæ sive lapides pretiosi erant maximi valoris & pretii, quibus nomina duodecim tribuum incisa erant, sena & sena seorsim: in Rationali verò duodecim varii lapides pretiosi erant, quibus nomina cunctorum filiorum Israël continebantur insculpta. Philo Hebræus in hoc ornatu mundum cum omnibus suis partibus præfiguratum esse existimat, cujus rationem & mysteria delineat & assignat dicens: *In hunc modum ornatus Pontifex ad sacra mittitur, ut quoties vota facturus est pro populo, totum mundum secum introducat sub figuris quas gestat.* Ecce tibi pondus, quod summus Pontifex toto corpore circumferebat, totum videlicet mundum, ut suarum esse partium omnes totius mundi populos Divinæ Majestati repræsentare, pro universalibus necessitatibus intercedere, peccatorum à singulis commissorum expiationem & veniam impetrare meminisset. Unde in epistola quadam, quam S. Hieronym. ad Fabiolam scripsit, hæc verba leguntur: *Justum ergo erat, ut Pontifex Dei creaturarum omnium typum portans in vesti-*

Aaron figura Prælatorum. Phil. de vita Moys. l. 3. S. Hier. ad Fab.

vestibus suis indicaret, cuncta indigere misericordiâ Dei, & cùm satisficaret is pro cuncta creatura, & voce & habitu precaretur.

Aurum amoris Prælatis necessarium.

3. In hisce verò vestimentis, ut diligenter observanti facile patebit, aurum frequenter replicatur, quia omnia ferè ornamenta auro intertexta & locupletata esse Deus voluit, quia cùm aurum Charitatis & Divini amoris Symbolum existat, omnia Sacerdotis indumênta auro intertexta esse voluit, ut indicatet charitatem & amorem Divinum in Prælatis Ecclesiasticis singulariter ardere & refulgere necessum esse. Unde ipsemet Salvator priusquam S. Petro suam consignaret Ecclesiam, eumdem non semel tantum, sed trinâ vice quoad hanc virtutem examinavit, dicens: *Petre, amas me?* sæpè etiam inter hasce vestes Sacerdotales byssus nominatur, cujus usus etiam ad novæ legis Sacerdotes transmittitur. Byssus autem illa linum est subtilissimum & supra modum candidum; cujus mysterium nobis Berengosius Abbas optimè declarat, dum ait: *Per byssum caro virginea significatur*; in ministris namque Divino suo cultui consecratis puritas & castitas magnoperè exigitur; Coccus idem erat quod pannus purpuræ seu potiùs Cremosino intinctus, qui color à certa quadam arbore suam habebat originem, quæ grana quædam progerminat, à quibus rubicundi quidam vermiculi scaturiunt, & in horum vermium contritorum humore rubicundo lana cocci tam antequam neatur, quàm post tingi solebat; Hoc textus Isaiæ alludere videtur, dicentis: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt:* Voluit autem Deus, ut coccum bina vice tingeretur: *Coccum bis tinctum*, cujus pulchra ratio à D. Gregorio hisce verbis adducitur: *In ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi, quid namque per coccum nisi charitas designatur, quæ semper flammâ amoris accenditur: sed coccus bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra Charitas inflammatur.*

Joan. 21. v. 17.

Castitas.
Ber. Abb. in Bibl. vet. p. t. 2. c. 5.

Isa. 1. v. 18.

S. Greg. l. 2. hom. 18. in Ezech.

Sacerdotibus doctrina necessaria.
S. Brun. de conf. serm. 8.

4. S. Bruno Carthusianorum Patriarcha in Rationalis ab ipsamet Sapientia increata Aaroni præscripti mysterijs recensendis latè diffunditur; Dicit enim: *Rationale judicij jubente Domino factum est, quo pectus & cor Pontificis ornaretur & muniretur, & quasi signo superposito thesaurus interius repositus ostenditur.* Nomen quoque idem S. Patriarcha considerat, quo illud non solum Rationale, sed cum addito *Rationale judicij* appellat; *Ipsum nomen ejus magnum aliquid in hoc ornamento significari ostendit, in eo videlicet, quod non solum Rationale, sed Rationale judicij, vocatur; considerare namque debet ille, cujus pectus tali ornamento ornatum est, ut judicia, quæ inde exeunt, rationabilia fiant, & numquam à ratione justitiaque recedant.* Eidem Rationali memorabilia hæc verba incisa erant: *Doctrina & Veritas*; idque ut S. Hieron. ait: *ut discamus, Sacerdotem doctum esse debere, & præconem Dominicæ Veritatis*; Ideò & Deus apud Malachiam dicit: *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus.* Et S. Dionysius Areopagita ait: *Qui Sacerdotem dicit, augustiorem prorsusque Divinum virum insinuat, atque sanctæ scientiæ peritissimum.* Hoc autem Rationalis ornamentum super ipsius Pontificis pectore requiescebat, cujus rationem S. Bruno hisce verbis explicat: *Bene super pectus & cor Pontificis ponitur, ut in illo Divini voluminis Secretario totius veritatis & scientiæ plenitudo esse intelligatur.* Palmi quoque mensuram, quam Deus illi præscripsit, hisce verbis observat: *Ad mensuram palmi factum est, illius videlicet, de quo scriptum est: (Quis mensus est pugillo aquas, & cælos palmo ponderavit?) Cæli ergo & Rationale unius mensuræ sunt: (Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum,) hanc scilicet gloriam, quæ in ratione continetur; si quadrangulum rationale non esset, libri speciem & formam non haberet, in cujus quatuor angulis quatuor Evangelia posita sunt.* Insuper materiæ, è qua texendum erat, mysteria exponere prosequitur, dum ait: *Vides ibi aurum? ad puritatem & pulchritudinem, ad totius animæ corporisque decorem & claritatem te invitat; Exemplum tibi dat, quam purus, & ab omni corruptione mundus esse debeas: Quatuor colores, quos ibi vides, quatuor sunt virtutes principales.* Etenim colores hi sequentes erant, nimirum Hyacinthinus, id est, cæruleus, purpura, coccus, & candida byssus, quibus coloribus prudentia, justitia, fortitudo, & temperantia significatur; Hyacinthus, enim eò quòd colorem cælestem referat, ad divinam nos sapientiam invitat; purpura verò ad justitiam, quia virtus isthæc sicut & purpura ad Reges propriè pertinet; Coccus colorem rubeum & sanguineum exhibens ad fortitudinem nos excitat, qua se Martyres armarunt, ut vincerent; *Est autem coccum bis tinctum, quia duplex est Martyrij genus, quoniam non solum illi Martyres sunt, quos Tyranni interficiunt, verum etiam illi, qui carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixerunt:* Per lini verò candorem temperantia denotatur. Idem quoque S. Patriarcha ulterius exponit, qualiter duodecim lapides pretiosi, quibus rationale exornabatur, quibus duodecim Patriarcharum incisa nomina erant, Apostolos præfigurarint; sed quo fine id factum fuisse existimas? Nimirum *hos videre, hos semper in memoria habere, horum fidem & conversationem tenere, quàm utile sit, quàm necessarium, quid attinet dicere?* Oleaster optimè ad hoc reflectit, quod videlicet illa filiorum Israël nomina gemmis Pontificis pectus ornantibus incisa fuerint: Et dicit: *Ad quid filiorum Israël nomina in pretiosis lapidibus sculpta & deportata in humeris Sacerdotis tui? Audiant hoc Pontifices, audiant Sacerdotes, quali animo ferre oves suas debeant, & super humeros suos infirmas portare: audiant, quid Pastor ille Evangelicus perditæ ex grege fecerit ovi.* Etenim hic Romæ multæ videntur antiquissimæ picturæ, in quibus Christus Dominus noster ad instar amantissimi Pastoris amissam & reinventam oviculam humeris suis portantis repræsentatur. Pergit verò idem Oleaster ulteriùs, & dicit: *Ubi etiam adverte, non atramento, sed stylo ferreo, nomina filiorum Israël super lapides inscribi, ut noverit divinus Sacerdos, nullam oblivionem debere delere memoriam ovium suarum apud Deum, sed quia fortè ad latera nomina eorum habens dissimularet, voluit ea etiam super pectus habere, ut quocumque se verteret, semper ea ob oculos haberet.* Enimverò in lectionibus de S. Gregor. legimus sequentia: *Pauperes & urbanos & externos, quorum numerum descriptum habebat, benignè sustentabat.* Sæculo eudem superiori hanc eandem S. Gregor. charitatem S. Carol. Borromæus erga commissum sibi gregem egregiè & generosè æmulatus fuit, quia tametsi vastissimæ cujusdam Diœceseos Pastor esset, dicere nihilominus jure merito poterat: *Ego sum pastor bonus; & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ:* Omnes oves suas ipsemet personaliter visitabat, tametsi in celsissimis essent alpibus & rupibus commorantes: Nec sufficiebat illi, illas semel vidisse, quin potiùs omnes sæpiùs videre, illisque cuncta necessaria providere voluit; quolibet mense de omnibus in particulari sibi relationem & informationem dari postulabat, quorumvis numerus illarum ad nongenta millia accederet: solitusque erat dicere, quamlibet animam optimi, maximiq; Pastoris regimine & vigilantiâ

S. Hier. l. 2. in Mal. c. 2. v. 7.

S. D. Areop. l. de cæl. hier.

Isa. 40. v. 12.

Ps. 18. v. 2.

Necessariæ virtutes.

Ol. in c. 29. Exod.

Prælatus sit Pastor.

Ibid. in Exod. 28. v. 10.

Joan. 10. v. 14.

stoli cultum veri Dei zelantes strenuè se opposuerunt. Quisnam autem honoris istius, adeóque excessivæ venerationis fuit exitus? Non jam post aliquot mensium vel septimanarum elapsum spatium, sed adhuc eodem prorsus die, idemmet populus, qui iis veluti Diis acclamaverat, à Judæis instigatus, sublatis de terra in manus lapidibus S. Paulum veluti malefactorem lapidarunt: *Supervenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Judæi, & persuasis turbis, lapidantes Paulum, traxerunt extra civitatem, existimantes eum mortuum esse.*

Act. 14. v. 19.

Expertus est Christus.

15. Salvator noster in triumphali illo in Jerosolymam ingressu ab omnibus urbis illius civibus, imò & pueris festivo cum gaudio veluti verus Messias solemnissime receptus fuit: *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, ... Hosanna Filio David: Benedictus, qui venit in nomine Domini*; Et tamen ad vesperam ejusdem diei in vastissima illa Civitate, neminem qui illum hospitio excipere vellet, reperire potuit, unde in Bethaniam foras secedere coactus fuit: Imò idemmet populus, qui illum verbis: *Benedictus, qui venit in nomine Domini*, honoraverat, postea exclamavit: *Tolle, tolle, crucifige*; Qui antea se propriis vestibus exuerant, ut easdem in ejus obsequium in terram prosternerent, ipsum paulò post suismet despoliaverunt vestibus; quique ipsum projectis in terram olivarum ramis, palmasque triumphales manibus suis gestantes læti exceperant, paulò post ingentem ligni truncum eidem in patibulum præpararunt: *O quàm dissimile est, Tolle, tolle, crucifige, ab illo, Benedictus qui venit in nomine Domini? Quàm dissimile, Rex Israel, &, Non habemus Regem nisi Cæsarem? Quàm dissimile, rami virentes, & crux, flores, & spinæ? Cui priùs sternebant vestimenta aliena, ecce suis exuitur*, inquit S. Bernardus. S. Mater Ecclesia nobis in die Palmarum eodem manè triumphum & passionem ob oculos ponit: *Quid sibi vult ista mirabilis conjunctio?* inquit idem Doctor mellifluus, *ut discamus in nulla lætitia hujus sæculi habere fiduciam; quis ergo sperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis?* Jansenius, id quod S. Marcus ait, nimirum; *Circumspectis omnibus cum jam vespera esset hora, exiit inde in Bethaniam*, exponens, Christum considerat à matutino tempore usque ad vesperam famelicum, quando ficui, eò quòd nullum in ea fructum reperisset, maledixit, idque totum cum singulari mysterio factum fuisse dicit, *ut irrideret hujus mundi gloriam, ostenderétque quod sit inanis & infida, cum tantos applausus, tantásque honorificas acclamationes, ac tantum populi studium secuta sit crux.*

Matth. 21. v. 9.

S. Bern. ser. 2. in Palm.

Marc. 11. v. 11.

Jans. ibid.

Volubilis gloria ac hominum animus.

16. Flos Heliotropium vertitur & circumgyratur, secundùm quod Sol circumvolvi videtur? ita quoque mutantur & moventur homines, secundùm quod Sol illis resplendet, secundùm proprios fines & interesse, juxta illa enim suas quoque ordinant passiones, affectus & obsequia. In magna illa adversus Othonem Imperatorem mota rebellione, cùm illum victum & mortuum esse crederent, contra ipsum quoque populus universus in favorem Galbæ acclamabat, mox verò ut Sol vertebatur, id est, postquam Otho contra Galbam prævaluit, acclamaverunt & ipsi, adeóque eadem verba, quæ antea in favorem Galbæ dixerant, postea in Othonis favorem dicebant. Optimè igitur Boëtius ait: *An tu in hanc vitæ scenam nunc primum subitus hospesque venisti? Ullamne humanis rebus inesse constantiam reris, cum ipsum sæpè hominem velox hora dissolvat?*

Boet. l. 2. de consol. Pros. 3.

Historia.

17. Cedrenus in compendio Historiarum narrat, Principem quemdam in Africa diuturno fuisse carceri mancipatum, observatumque fuisse dicit, eum intra solidum biennii spatium numquam risisse, tametsi aliàs magna fuisset gavisus libertate, multisque fuisset in delitiis, etiam in carcere enutritus; Rex igitur, qui ipsum vinctum tenebat in carcere, rem hanc vehementer demiratus optimum se illi honorarium daturum esse promisit, qui se ipsum ridentem vidisse veridicè nuntiare posset. Miles igitur quidam accuratè Principis hujus gesta considerans, tandem eum effusè ridentem observavit, risusque hujus nuntium Regi protinus attulit, qui causam risus hujus sciendi percupidus, Principem illum coram se adduci jussit, qui causam hanc dicere rogatus respondit, quod ex quo currum quemdam transeuntem conspexisset, ad rotarum dicti currûs volubilitatem studiosè reflexerit, quâ fit, ut pars rotæ superior mox ad terram usque humilietur, econtra verò inferior pars sursum ascendens superioris locum obtineat, hacque loci alteratione in mentem sibi venisse volubilitatem, quâ fortunæ suæ rota quoque hactenus circumgyrata fuerit, ex eaque satis se comperisse, quòd nulla sive bonæ sive malæ fortunæ habenda sit ratio, cùm rota ea semper volubilitate & inconstantia circumagatur, ut Principes servi, & contra servi Principes evadant. Optimum proinde est illud moralis Senecæ monitum: *Quanto satius docere eos, qui sua permisere fortunæ, nihil stabile ab illa datum esse, ejus omnia fluere aura mobilius.*

Sen. l. 3. nat. q. in proœm.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Principes multis sunt periculis & anxietatibus obnoxii, ideóque numquam sunt planè contenti, imo præ cunctis aliis gravioribus semper sunt insidiis maximè expositi.

THEMA.

Dixeruntque omnia ligna ad rhamnum, veni, & impera super nos. Judicum cap. 9. v. 14.

Præluturæ status inquietus.

1. MYstica haud dubiè est parabola illa, quæ in Judicum libro fusiùs describitur; in ea namque cunctæ arbores inter se de Regis electione concertasse dicuntur; Et primò quidem oblatum sibi sceptrum oliva repudiavit, cujus exemplum imitatæ mox fuere ficus & vitis: atque postquam & rhamnum regiæ dignitatis ultronea oblatione honorassent, hoc inde responsum retulere: *si verè me Regem... constituitis, venite & sub umbra mea requiescite:* quo facto ambitiosi edocentur, quòd in populorum gubernatione, sceptrorumque administratione anxietatum, solicitudinum, laborum, periculorum, vigiliarum, similiumque ærumnarum spinæ & tribuli minimè desint. S. Augustin. in sede & throno Episcopali collocatus, suos, ut sibi compatiantur potiùs quàm invideant, fideliter admonet dicens: *Sunt qui de nobis ea sentiunt, quæ ipsi diligunt, & in hujus mundi quasi proprietatibus, quibus ingemiscimus, invident nobis, ibi nos felices putant, ubi periclitamur.* Deus Opt. Max. Generalem quemdam populi sui adeò sibi dilecti locum tenentem, qui eumdem vice & nomine suo gubernaret, creare volens, Moysen sibi specialiter elegit; ex quo facto dubium quoddam mihi subnascitur, nimirum, ex quo ille Dei vices gerens imperii habenas & sceptra moderaturus, populumque gubernaturus erat, cur non potiùs illum ex curia Pharaonis regia eligebat, quam è Madianitica solitudine, in qua quadraginta annis pascendis pecoribus operam dederat? Præterea ex quo idemmet Deus post Synagogam suam intendebat fundare Ecclesiam, cur duodecim elegit viros piscatores, & non potiùs literatura, aut nobilitate conspicuos, vel ad alios Imperio moderando assuefactos elegit? maximè cùm Apostoli, qui eligendi erant, futuri essent *Ecclesiarum Principes, & sæculi justi judices.* Porrò dubium istud ab Oleastro motum & solutum fuit; qui pro hujus dubii resolutione observat, quod inter cunctas professiones nulla sit, quæ pluribus exposita sit incommodis atque periculis, ac pastoritia ars esse noscitur. *Pastor enim*

Judic. 9. v. 15.

S. Aug. serm. 53. de verb. Dom.

Olr in c. 3 Eccl.

enim non dormit, sed fere continuè vigilat, vix se vestit, maléque vescitur. Piscatorum quoque considerat labores, dicit enim: *Sic & piscatores nudi in vigiliis, & laboribus semper sunt, ut ergo tam Reges, quàm Pontifices scirent, se non ad quietem, non ad divitias, & delitias assumptos, sed ad labores, sudores, ac vigilias hos inter cæteros deligere curavit.* Innocentius III. *de contemptu mundi* tractans, de inquieto Principum & Prælatorum statu ita scribit: *Sed esto, quod sublimetur in altum, statim curæ succrescunt, solicitudines cumulantur, vigiliæ producuntur, ex quibus natura corrumpitur, Spiritus infirmatur, corrumpitur somnus, amittitur appetitus, debilitatur virtus, attenuatur corpus, & sic in seipso deficiens, non dimidiat dies suos, sed miserabilem vitam miserabili fine concludit.*

Inn. 3. l. 1. c. 29. NB.

Moyses mortem elegit præ gubernio. Num. 11. v. 15.

2. Quantum obsecro Moyses coram Deo lamentatus est, quod se ad tam sublimem dignitatem, qualis est universale totius populi imperium, evectum cerneret? *Obsecro, ut interficias me, & inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis.* Aurelius Cassidorus Theodorici Regis Senator & Secretarius fuit, qui proinde ex propria experientia Magnatum ærumnas exactissimè enarrare nobis potuit; Hic igitur de iis ita loquitur: *Interdum assidui labores, etiam ipsas ingratas faciunt potestates, dum infirmitas humana cito sustinere solet fastidia, & quod prius ambiisse creditur, postea vitare velle sentitur.* Porrò Moyses ducatum populi Dei multoties quidem deprecatus fuerat, eò quòd munus istud valde laboriosum, suasque vires nimium excedens apprehenderat: at verò postquam muneris illius molestias per propriam experientiam degustarat, verbis suprà adductis coram Deo de eo lamentatus mortem sibi præ munere isto meliorem esse censuit: *Obsecro, ut interficias me:* siquidem molestiæ & anxietates animi, quibus illi, qui gubernio admoventur, continuò objecti existunt, per ipsam similium munerum praxim melius degustantur.

Cass. l. 6. ep. 12.

Prælaturæ spinis plenæ.

3. Purpura roseum præ se colorem refert, rosa autem, quæ florum regina esse noscitur, diadema & coronam regiam designat, hæc enim instar Rosæ pungentibus curarum & multarum molestiarum spinis tanquam excubitoribus cincta est: Unde qui purpuras aut coronas ambit, manus illius prius curarum illius spinis transforari necessum est. Unde Poeta ille Italus optimè sic canit: *Ab le porpore ancor hanno le spine*, id est, *Eheu & purpura spinas suas habent.* Oleaster ad propositum nostrum de Moysis supra adducta lamentatione ita scribit: *Solent ambitiosi homines arbitrari se Deum habere propitium, cum altiora loca, & sæculi dignitates & officia concesserit, cùm potius cum Moyse sentiendum esset secum malè actum esse, si detur Præfectura; si sapis, hoc judica.* Quando Deus in Orebica solitudine commorantem Moysen inclamavit, ut ei cogitationes, quas de populi sui ab Ægyptiacæ servitutis compedibus nexi liberatione conceperat, manifestaret, ipsum Generalem creando, prout diximus, populi sui Ducem absoluta authoritate præditum; sese eidem in spineto quodam sive rubo videndum præbuit: *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Porrò S. Athan. ideo Deum se inter spinas videndum præbuisse existimat, quia arbustum hoc nullam habet, ut exinde simulachrum fabricetur, aptitudinem seu capacitatem, adeoque per hanc apparitionem in rubo Moysi factam Deum nihil aliud intendisse censet, quàm ut à populo suo omnem è medio tollat idololatrandi viam & occasionem, quia si in aliqua sylvæ illius arbore apparuisset, timendum omnino fuisset, ne Hebræi ex arboris illius ligno statuam quamdam ad adorandum eam fabricaturi fuissent, utpote quod à Divinæ Majestatis visibili præsentia fuisset sanctificatum. Sancta autem Mater Ecclesia de rubo ista canit: *Rubum quem viderat Moyses incombustum, conservatam agnovimus tuam laudabilem virginitatem Dei Genitrix.* Verumenimverò ad propositum nostrum accommodatiùs dicere possumus, quod increata illa sapientia, de qua scribitur: *Omnia in sapientia fecisti*, dum Moysen ad supremum valdeque sublime illud promotura erat dignitatis fastigium, sese eidem in rubo videndam exhibere voluerit, ut ex hac visione discere & agnoscere posset, thronos magnificos, in quibus Magnates resident, laborum, curarum, anxietatum, aliarumque molestiarum puncturis plenissimè existere. De Adriano IV. legimus, ipsum solitum fuisse dicere, sedem Pontificiam quaquaversum spinis acutissimis plenam cinctamque esse, qui uniuscujusque Pontificis humeros quantumvis generosos & fortes rumpere & dilacerare non desinunt. Platina pariter de alio quodam Adriano Papa hujus nominis VI. refert, hunc lapidi sepulchrali verba sequenti insculpi jussisse: *Adrianus VI. hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita, quam quod imperavit, duxit.*

Oleast. in c. 11. Num.

Exo. 3. v. 2. S. Athan. in var. quæst. Script.

Jo. Saresber. l. 8. de nug. curial. c. 23

Religiosorum consolationes Principes non habent.

4. Prima vice, quâ Spiritus sanctus post recensitam in Scriptura sacra mundi creationem Regni quoque & Regis mentionem fecit, id quod factum est Genes. cap. 14. eodem tempore *simul & semel* belli quoque mentionem habuit, quasi hoc Imperiorum administrationem, & dignitatis sublioris culmen necessariam consequentiam consectaretur: *Factum est autem in illo tempore, ut Amraphel... & Arioch Rex Ponti.. inirent bellum.* Porrò tritum est illud S. Bernardi vulgatissimum dictum: *Vident Cruces nostras, sed non vident unctiones nostras.* Quibus verbis mellifluus Doctor insinuare voluit, quod mundanorum oculi in servis Dei aliud nihil videant quàm solitudinum, disciplinarum, jejuniorum, silentii aliarumque similium mortificationum asperitates exteriores, consolationes verò spirituales, quas Deus iis liberaliter impertitur, interiùs minimè penetrent: Quod quidem tametsi verissimum sit de servis Dei, attamen de Regibus & Principibus dicendum est planè contrarium; hi namque à mundo felices, optimè contenti, atque in summa prosperitate constituti esse videntur, quia nil nisi eorum famulitia, aulæ splendorem, authoritatem, pompam, commoditates, delitias, omniaque alia quæ sensualitati nostræ vel maximè placent, intuentur, at verò mera est in illis oculorum fascinatio & illusio, siquidem quæ illos interius cruciant animi anxietates, minimè vident. Unde Aman, qui summo apud Regem Assuerum super 127. Provincias regnantem, loco erat, cum integrum honorum, thesaurorum, felicitatisque suæ contexeret Catalogum, tandem liberè confessus est, quod unica tantum ab Hebræo quodam detrectata honoris exhibitio omnia ejus gaudia adeò vehementer turbaret, ut nullam animus ejus admittere posset Pacem aut quietem; *Cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum, sedentem ante fores regias.* Etenim infelix isthæc est omnium Potentatum sæculi hujus conditio, quod cùm neminem se superiorem tolerare possint, ideo pro quovis honoris aut reputationis, quam sibi deberi existimant, momento, interius ab invidia cruciati, bella suscitant, subditorumque suorum facultates & vitam summo discrimini exponunt, nihil attendentes, quod

Gen. 14. v. 1.

Esth. 5. v. 13.

campos sanguine humano persæpe stagnare faciant, dummodo capritio ipsorum proprio inserviant.

Principes multis turbantur molestiis. *Theod. er. 3. in Dan.* 5. Theodoret. ingeniosè prorsùs considerat, quod quatuor nobis in Scriptura facta repræsententur statuæ aureæ, quarum prima fuit vituli aurei, quem ingratus ille Dei populus in Oreb adoravit: Secunda fuit Samaritanorum statua aurea sub Jeroboam erecta: Tertia Babyloniorum pariter aurea: Quarta verò Nabuchodonosori Regi in somno commonstrata fuit, non quidem totaliter aurea, sed partim ex auro, partim etiam ex argento, ære, ferro, & creta coagmentata: Verum dic sodes, quodnam in eo putas latere mysterium, quod tres primæ totaliter aureæ fuerint absque ulla alterius metalli interveniente mixtione: quarta verò ex aliis metallis diversis auro multum inferioribus mixta, imò & ex terra & luto compacta fuisse dicatur? Nimirum statuæ istæ dignitates præfigurabant humanas: Et quidem tres priores statuæ hominum manibus fuere fabricatæ, atque ex puro puto auro fusæ, quia homines omne id quod in Magnatibus splendet, oculosque intuentium ad se rapit, aurum esse sibi imaginantur, cùm tamen in oculis & judicio Dei reverâ ita non sit: ideo namque in statua illa, quam Deus superbissimo illi Monarchæ in somno videndam præbuit, solum caput aureum erat, deinceps verò semper ex ignobiliori & indigniori metallo conflata cernebatur, siquidem brachia & pectus argentea, venter æneus, tibiæ ferreæ, pedes verò cretei seu lutei erant, ut per hoc innuatur, quòd tametsi in Principibus verè sit aurum, argentum, & æs divitiarum, authoritatis & Dominii, hæc tamen omnia in illis ferro, id est, bellorum tumultibus cernantur esse conjuncta, imò & luto infirmitatum multarumque aliarum molestiarum & inquietudinum, quæ capita coronata divexare & torquere communiter solent.

Principes leonibus similes esse debent, apertos habendo oculos. 6. Quodnam Regnum uspiam reperiri potest Salomonico florentius? utpote cujus tempore argentum apud omnes in tanta copia possidebatur, ut pari cum lapidibus in pretio haberetur, gaudebatque unusquisque in domo sua mira quiete & pace, cumque summa eum sapientia Regnum illud administraret, ab ultimis mundi finibus ipsas quoque ad se Reginas provocabat: Et tamen dum magnificum *2 Par 9. v. 18.* Regni sui thronum elaborari faceret, eumdem à duobus leonibus sustentari voluit, idque non sine mysterio, quia leonibus proprium est, quòd apertis oculis somnum capessant, ad denotandum, quod Principes quantacumque cum subditorum suorum pace, tranquillitate, quiete & satisfactione gubernent, oculos tamen suos ob id nequaquam claudere, sed potiùs soliciti & vigilantes experrectaque semper mente vivere debeant. Hanc namque ob causam, ut paulò ante diximus, Salvator noster Apostolos ex piscatione evocavit, sicut & Moysen populi sui ducem à Pastorali cura & vigilantia, eò quod duæ hæ professiones summam quamdam in se curam & solicitudinem annexam habeant.

Rectores vigilare debent. 7. Valde huc spectat illa à Paulo de Palatio facta ponderatio, quod dum Redemptor noster à tribus Regibus Orientalibus vix etiamnum adoratus & tributo honoratus fuisset, nocte sequenti quidam Paradiso missus cæli nuntius Josephum convenerit, eique ut fugeret & Jesulum recens natum fugiendo salvaret, præcepetit: *Surge & accipe puerum, &c.* *Paul. de Pal. in c. 2. Matt.* *Norint, qui adorantur, ut Reges, non se adorari, ut pacem & delitias habeant, sed ut peregrini sint, ut numquam quiescant, ut numquam dent oculis suis somnum, eo etiam tempore, quo maximè capiendus esset.*

Insidiis sunt expositi. 8. Sunt insuper Magnates & Potentes sæculi istius majoribus præ cunctis aliis expositi insidiis. Cicero 5. Thusculanarum refert, quòd cùm Democles unus ex Dionysii tyranni solemnibus adulatoribus Principum statum admodum felicem & desiderabilem esse crederet, Rex ut hunc ejus errorem corrigeret, usque granter se deceptum esse videret, eum die quadam ad mensam sum invitavit, jussitque ensem nudum ex tenui subtilissimoque filo pendulum super loco, quem is occupaturus erat, suspendi, quem cum cœnaculum ingressus cum horrore vidisset, pœnitere eum cœpit, quòd Regi ipsum invitanti tanta cum facilitate acquievisset, cumque Regem deprecaretur, ut à mensa abesse liceret, hoc à Rege responsum tulit: Scito, hanc esse Regibus propriam conditionem, quod etiam in mensa & deliciis positi, in continua sint mortis sibi iis inferendæ formidine.

Principes proximiores morti. 9. Postquam S. Petrus gloriosam illam de Christi Divinitate confessionem ediderat, dicens: *Tu es Christus Filius Dei vivi. Tunc*, ut Evangelista scribit: *præcepit discipulis suis, ut nemini dicerent, quia ipse esset Jesus Christus.* Mira res! videbatur potiùs Christo anxiè curandum fuisse, ut se verum Dei vivi Filium esse toti mundo innotesceret, ut vel sic tam- *Matth. 16. v. 16. & 20.* quam verus in lege promissus Messias, qui etiam Regis nomine simul condecoratur, agnosci posset; id tamen nequaquam ab eo factum est, quin potius hanc notitiam mundo obscuram esse, & ad illud usque tempus differri voluit, quo nomen Regis super caput ejus tribus diversis linguarum generibus expressum publicè affigeretur in Crucis patibulo; Omnibus namque notum ac perspicuum esse voluit, insignia & titulos regios indissolubiliter semper cum mortis imminentibus conjunctos reperiri. Est hic conceptus Ruperti Abbat. Tuit. qui ait: *Quia futurum erat, ut postquam regium hoc nomen de ipso publicè prædicaretur, nulla mora interficeretur.* Hodie *Rup. Abb. de vict. ver. l. 12. c. 5.* quoque Imperatores & Reges numerosis satellitum armatorum turmis, imò & circumcingentibus cum integris victoriosorum militum exercitibus stipari, & veluti in humeris ab iisdem portari videmus, & tamen inter omnia hæc adversus mortis periculum Regem circumdantia munimenta, quos per conjurationes, traditiones & seditiones violenta morte è vivis sublatos esse audivimus? *An tu vel illos putas esse tutos, quos regalis aura splendore fulgentes, armorum circumstantium tela circumstant? Major illis quàm ceteris metus est, tam ille timere cogitur, quam timetur.* *S. Cypr. Ep. ad Donat.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Eadem materia ex aliis argumentis fusiùs deducitur.

THEMA.

Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum Matth. 20. v. 22.

Regii throni funt animorum patibula. 1. CUm Redemptor noster cum Apostolis suis de Passione & morte sua jam imminente familiariter dissereret, ecce pronnus duorum illorum ambitiosorum fratrum mater coram Christo se sistens, arrogantem illam porrexit supplicam: *Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* *Matth. 20. v. 21.* Ac proinde valde notanda est dictio illa *Tunc*, quâ S. Evangelista hanc recensens historiam utitur, dicens: *Tunc accessit:* id est, ex illo Salvatoris de amarissima passione & morte sua habito discursu occasionem sumpsit supplicationem hanc Christo porrigendi pro filiis promovendis. At verò quamuam patibulum crucis cum throno

throno regio, sceptra cum clavis, chlamys regia cum lacerata sordida & obsoleta purpura, corona spinea cum diademate regio proportionem habet? Enimverò aliud ad huic difficultati respondendum, non occurrit, præterquam trita illa S. Bern. Sententia: *O ambitio ambientium Crux!* Etenim incarnata Sapientia specialiter ita disposuisse videtur, ut hæc mulieris & filiorum ambitio cum Christi tormentis concurrerent, ut inde omnibus manifestum fieret, quòd Regum throni & imperia gravia sint eos admodum torquentia animorum patibula. Postquam Redemptor noster turbam illam, quæ in desertum usque ipsum secuta fuerat, miraculosè satiasset, omnes illum concordibus votis in Regem sibi eligere decreverant, at ille id futurum videns ab oculis eorum se per fugam subduxit: In Prætorio Pilati autem ad regiam illam dignitatem amittendam nequaquam invitus fuit: Cum enim interrogaretur: *Tu es Rex Judæorum? ille respondens ait illi: Tu dicis:* Porro juxta Oraculum Propheticum, Messiam verè simul Regem fuisse certissimum est: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus... Dominus dixit ad me: Filius meus es tu... Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ: Reges eos in virga ferrea.* Cur igitur triginta trium annorum spatio regium hunc titulum acceptare renuit? Cur tunc, quando spinis coronandus, lacerâ & obsoletâ purpurâ per ludibrium induendus, manuque sua arundinem vel clavos sceptri loco portaturus, demum quando in patibulo Crucis loco regii throni collocandus erat, Regis titulum sibi vendicat & admittit, antea verò nequaquam? Enimverò eo id fine factum fuisse credo, ut Prophetiæ adimplerentur: *Dominus regnavit à ligno: Cujus imperium super humerum ejus:* quamvis etiam ideo id factum fuisse dici possit, ut mundus adeò ad ambitionem & Dominium proclivis & propensus instrueretur, quòd honores & dignitates ut plurimum cum adversitatibus & molestiarum pressuris conjunctæ esse soleant. *Factus est Principatus super humerum ejus: Christus Principatum super humerum habuit, quando Crucem in montem Calvariæ tulit:* Ecce tibi Principatus sui præclara insignia Crucem sive patibulum. Sancta Mater Ecclesia in festis natalitiis Salvatoris ita canit: *Hodie nobis cælorum Rex de virgine nasci dignatus est.* Similiter coram recens nato Jesulo tres nobis prostratos commonstrat jacere Reges, ut eidem velut supremo Monarchæ, in cujus latere scriptum est: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*, debitæ servitutis præstent homagium: Veruntamen observandum est, quod eidem unà cum auro Myrrha pariter offeratur, quæ amara est, quaque mortuorum communiter condiri solent cadavera, quasi illa nunquam errans Divina providentia dicere vellet: *Omnis potentatus vita brevis:* nec non Magnatibus quoque calices propinari amarissimos. Omnibus constat, purpuram Principum speciale esse ornamentum: jam verò ipsa nos docet experientia, quod tineæ & blattæ non in vestimentis lineis vel cilicinis, sed in pannis pretiosissimis & purpuris nasci soleant, easdemque incessanter corrodant, ad insinuandum nobis, quod eorum, qui dominantur, aliosque regunt, corda & mentes plusquam omnium aliorum à sollicitudinibus, anxietatibus & remorsibus corrodantur & discrucientur: Hisce accedit, quòd nemo sit, qui nesciat, quænam vel qualis purpuræ origo extitat; Qua de re S. Greg. Nazianz. velim audiatis ita loquentem: *An non eam Tyriis objicies, à quibus pastoralis ille canis prodiit, qui exeso murice, labiisque cruore perfusis Pastori florem indicavit, ac per eos vobis Imperatoribus pannum illum improbis luctuosum ac superbum porrexit.*

S. Bern. — *Joan. 6. v. 15.* Christus in Cruce accepit Regnum. — *Marc. 15. v. 2.* — *Psal. 2. v. 5. &c.* — *Isa. 9. v. 6.* Honores adversitatibus conjunctæ. — *Elias Oec. in Nazian.*

2. Etenim Elias præfati Nazianzeni Commentator refert, quod canis Pastoris cujusdam, piscem quemdam, qui Purpura appellatur in maris littore fortuito invenerit, à quo postquam eum comederat, in labiis suis sanguine dicti piscis tinctus fuit: Dominus verò canem prædictum graviter vulneratum esse arbitratus, sanguinem existimatum lana adhibita abstergere voluit, cum verò rei veritatem tandem invenisset prædictæ tincturæ virtutem protinus intellexit, eamque aliis divulgavit: *Atque ita factum est, ut homines murices ex mari colligentes purpuras efficiant.* In Plinio legimus sequentia: *Purpura florem illum tingendis expetitum vestibus, in mediis habent faucibus:* atque adeo ut hoc pretioso hujus piscis sanguine potiamur, eumdem ex eorumdem piscium faucibus interveniente ipsorum morte eximere necessum est, quasi per hoc nobis denotaretur, quòd opulentæ pretiosæque Principum vestes sæpenumero subditorum sanguine coloratæ fuerint. Unde idem suprà citatus Elias dicit: *Ob superbiam vestram pauperes* (Principes alloquitur) *in luctu ac mærere versantur, atras vestes gerentes, atque hic purpuræ flos vobis quidem malis Imperatoribus superbiam, miseris autem pauperibus luctum conciliare invenitur.* Demum verò ulterius quamnam ipsis color iste obligationem imponat, hisce verbis prosequitur: *Purpureus color veros Imperatores admonet, ut promptis animis sanguinem suum fundant pro subditorum salute.* Enimverò S. Ambr. de hoc eodem purpuræ regio ornamento loquens, ita scribit: *Quid purpuram memorem, qua Regum amictus imbuit?* &c. Ostenditque ibidem S. Doctor purpuram hanc in Elemento valde instabili, salso, amaro, procelloso ventorumque inter se contrariorum vicissitudinibus subjecto per piscationem capi, & concludit: *Aquarum est igitur, quod in Regibus adoratur; aquarum est species illa, quæ fulget.* Ac proinde idem Sanctus alibi ita monet: *Vide, quo debes transferre vestigium, ubi putas, quod luceat, ibi gurges est.* Purpura est in Elemento quodam liquidissimo, tempestatibus subjecto à ventis continuò agitato, ut per hoc continuus turbulentiarum, bellorum, seditionum, proditionum, conjurationum, rebellionum, & quarumvis aliarum ærumnarum fluxus & refluxus, quos Magnates sæculi hujus perpetiuntur, perspicuè insinuetur.

Principum vestes sæpè colorantur sanguine subditorum. — *Plin. s. l. l. 9. c. 36.* — Quid Regum purpura denotet. — *S. Ambr. l. 5. Hexam. c. 2.* — *Ser. 14. in Ps. 118.*

3. *Quot servi*, inquit justus Lipsius, *tot hostes; servos esse putabas, hostes sunt.* De Theodosio Imperatore in vitis Patrum narratur, quod animi gratiâ ad Monachum quemdam in vasta eremo solitariè degentem visitandum secedens, cibum pro corporis sui refocillatione exquisierit, qui proinde siccum quemdam panem ex sporta extractum eidem dederit, subjungendo, nihil sibi penitus præter salem & aquam ulteriùs, quod erogare possit, superesse: Acceptum verò panem Imperator magna cum aviditate comedit; tandem verò detractâ sibi privati hominis larva quisnam revera esset, manifestavit, & dixit: *Beati estis vos Monachi, qui securi ac liberi de negotiis sæculi, tranquillâ & quietâ fruamini vitâ.* Ex quo Imperatoris Theodosii loquendi modo facilè conjicere licet, quales sint interiùs in animis Principum consolationes, siquidem ipsorum quoque Eremicolarum quieti & tranquillitati se invidere ostendunt, rigidasque Anachoretarum speluncas, austeritates, vastasque solitudines superbis suis palatiis longè anteferre non dubitant.

Exemplum *In vit. Pat. l. 3. n. 19.*

4. Esau primogenituram suam una cum dignitate Sacerdotali, quæ eidem annexa erat fratri suo

Gen. 25. v. 34.

provisi quodam lentium edulio vendidit. Unde S. Augustinus ait: *Ille cessit cibum voluptatis & sumpsit honorem dignitatis*: fuitque appellatus Edom: *Appellatus est Edom de cibo quodam lenticula, rubeo, id est, roseo quodam cibo.* Ecce tibi justum bonorum & dignitatum pretium, ominum olus quoddam, illudque ex tali quodam legumine confectum, quod præ cunctis aliis leguminum generibus vilissimum est, valdeque ventosum & melancholicum, imò stomacho molestum visuique oculorum noxium, ad denotandum nobis eas, quas dignitates magis conspicuæ annexas habere solent, inquietudines, fastidia, perturbationes atque molestias.

S. Aug. in Ps. 138. — *Magnæ dignitates majores habent molestias.*

5. Nescio, an aliquando observaveritis, qualenam fuerit, quod Samuel Propheta Sauli ejus ad regnum assumptionis die dederit signum: *Invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel*: Nimirum eodemmet tempore, quo sead festivas populi acclamationes: *Vivat Rex Saul*, præparaturus erat, eidem sepulchrum quoddam ob oculos statuit, & quidem sepulchrum Rachelis, quæ in pulcherrimo ætatis suæ flore ex hac vita decessit, quasi eidem in summo maximèque plausibili humanæ gloriæ culmine constituto vicinæ mortis vivacem quamdam imprimere voluisset memoriam. Insuper quoque eidem prædixit: *Cum te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum*: Quænam obsecro sunt hæc regni inchoandi insignia? Potiùs signum istud quamdam indicare videtur pauperi dandam Eleëmosynam. Audite S. Gregorium hac de re loquentem: *Futurus Rex*, inquit, *salutatur, duo ei panes tribuuntur, hunc panem Psalmista clariùs indicat*, dum ait: *Surgite, postquam sederitis, qui manducatis panem doloris*, quasi Davidem (qui Saulis in Regno Successor fuit) instruere vellet, ne se à magnifico Majestatis suæ throno decipi aut fascinari permittat, siquidem sæpè necessarium futurum sit, ut de eodem surgat ad comedendum panem doloris subditorum suorum, panem, inquam, subditorum fletu & lachrymis pistum & subactum, quas funduot ob nimia sibi imposita exactionum & tributorum gravamina, ob malam regni administrationem, ob tyrannicas ministrorum regiorum extorsiones: *Torta panis lachrymarum.*

Sauli ob oculos ponitur se pulchrum. 1. Reg. 10. v. 2. — *S. Greg. ho. 4. ibid.* — *Psal. 126. v. 2.*

6. Ubinam margaritæ & uniones piscando capiuntur, nisi in mari, idque cum tantis anxietatibus & periculis eorum, qui illas requirunt? Aliæ quoque gemmæ pretiosiores & inæstimabiles, regiorum diadematum præclara ornamenta, unde eruuntur, præterquam è profundissimis terræ visceribus, & consequenter cum sanguinei sudoris copiosa effusione, imò sæpè cum ipsius, qui eas eruit vitæ pretio? Quot ad regii diadematis perfectionem absolvendam præcedunt malleorum ictus, quot labores, quot artificum exquisitæ industriæ? Et quis adeò cæcus est, qui non videat, per hæc omnia significari rebelliones, molestias, anxietates, quibus capita Regum, tametsi hisce gemmis onusta fulgeant, continuò tamen mireque divexantur? *Ubi putas, quod luceat, ibi gurges est*, S. Nilus ait: *Hominibus præesse, res est omnium maximè laboriosa, qui suscipiunt necesse est, ut se tamquam ad laboriosum certamen instruant.*

Principes numquam sine curis. — *S. Nilus in Ascet.*

7. Mysticus omnino est, quo Superioritates & Prælaturæ aliquam in animas jurisdictionem babentes insigniuntur titulus: Vulgari namque nomine curæ animarum appellari solent, de quibus proinde opportunè S. Bernardus ita loquitur: *Curritur in Cleropassimab omni ætate & ordine, à doctis pariter & indoctis ad Ecclesiasticas curas, tamquam sine curis jam quisque victurus sit, cum ad curas pervenerit.* In Isaia quoque Principatum nonnemini oblatum fuisse legimus, *Princeps esto noster*: Ille verò sponte oblatam dignitatem constanter repudians protinus respondit: *Non sum Medicus*: Ubi jure meritò quærendum venit, quamnam responsio isthæc cum præfata spontanea Principatus oblatione proportionem habeat, cum Principes inter & Medicum nulla videatur esse similitudo? Jam modo superioritates curas appellari audistis: habent autem suas quoque curas Medici & Superiores: Etenim Medici infirmorum corporum curam habent: Iis autem qui aliorum regimini intendunt, non tantùm corporali, sed & spirituali animarum curæ strenuè invigilandum est: Ad illorum namque sollicitudineni paternalem spectat, non solùm ut subditi in temporalibus optimè provisi, sani & incolumes vivant, verùm etiam, ut vitam ducant timoratam, bonisque moribus assuescant. Unde S. Nilus illis curandum esse ait: *Ut omnium infirmitates magna cum patientia ferant.* Quot amaros exactionum, legum, prohibitionum, bellorum, reprehensionum, condemnationum, aliarumque displicentium rerum calices subditis suis epotandos persæpè necessariò propinare debent, cum ut bona fiat justitiæ executio, tum ut reputatio publica sarta tecta conservetur.

Hinc titulus: Curæ. — *S. Bern. ep. ad Senon. Archiepisc.* — *Isa. 3. v. 6.* — *ibid. 7.* — *Superioribus necessaria patientia.* — *S. Nil in Ascet.*

8. S. Gregorius Magnus post suam ad Pontificatum evectionem gravissimè suam religiosæ solitudinis jacturam, seque invitum ad honores violenter sublimatum esse, hisce verbis lamentabatur: *Sub colore Episcopatûs ad sæculum sum reductus: Tantis enim terræ curis inservio, quantas me in vita laica nequaquam deservisse reminiscor: alta enim quietis mea gaudia perdidi, & intus corruens ascendisse exterius videor, unde me à conditoris mei facie longè expulsum deploro.* Enimverò si vir tantus, quantus Gregorius erat, in sublimi illa dignitate, in qua sibi immediatum Dei præceptum exequendum esse noverat, & in qua Deum in portando sibi imposito onere auxiliatorem præstò adfuturum esse certò sciebat, adeò nihilominùs vehementer dolebat, considerate obsecro, quanta sint illorum onera, & inquietudinum molestiæ, qui à semetipsis solius ambitionis propriæ impulsu ad similes dignitates promoti fuerunt?

Ambitiosi majores habent molestias. — *S. Greg. l. 1. regist. ep. 5.*

9. S. Hieronymus, ad cujus pedes purpura Cardinalitia prostrata communiter depingitur, eò quòd à supremis honoribus acceptandis alienus admodum esset, in fine vitæ S. Pauli à se conscriptæ ita protestatur, dicens: *Cui Dominus optionem daret, multo magis eligeret tunicam Pauli, cum meritis ejus, quàm Regum purpuras cum Regnis suis.* Ubi aliqui legendum esse existimant, non cum *Regnis suis*, sed *cum pœnis suis.*

S. Hier. in vit. S. Paul. 1. Erem.

10. Inter alios insultus, quibus Redemptori nostro in amaræ Passionis suæ nocte molesti fuerunt, unus fuit, isque haud quaquam minimus, quod ipsi tanquam Regi sceptri loco arundinem quamdam ludibrii loco in manus dederint, eademque arundine horridam illam è spinis contextam coronam benedicto ejus capiti fortissimè impresserint: *Et cœperunt salutare eum: Ave Rex Judæorum, Et percutiebant caput ejus arundine.* B. Laur. Justinian. in lib. *de triumphali Christi agone*, per arundinem illam Principum sceptra intelligenda esse dicit, quia sicut arundo in exteriori quidem apparentia auteum præ se colorem refert & lucida est, interius autem inanis & vacua: ita quoque honores dignitatesque terrenæ prima quidem facie ob authoritatem, pompam, atque divitias, quas secum adferunt, speciosi & appetibiles esse videntur, verumtamen interius in Principum illorum cordibus, gaudia illa, & consolationes, quas nos quidem illis inesse somniamus, minimè reperiuntur, tametsi enim sceptra ipsorum aurea sint, non tamen solida, sed intus inania & vacua existunt. Hac arundina vel sceptro ficto Salvatoris capiti spi-

Sceptrum Regium arundini simile. — *Matt. 27. v. 18. 19.* — *Laur. Justi.*

nam

rias validissimè imprimebant, ad significandum, quod territoriorum subditorum regimen & dominium curarum, anxietatum & molestiarum spinas, quibus tanto magis abundant, quanto majus possident Dominium, in verticibus coronatis, quam maxime multiplicent.

Hug. Card. in c. 20. Prov.

Dignitates laborum abyssus.

Chrysost. l. 6. de Sac.

11. Hugo Cardin. scribit: *Mundus dicit: Quemcumque osculatus fuero dignitatum osculo, ipse est, tenete eum, ô vos dignitates, & crucifigite.* Quidam Chrysost. de curis dignitatis Episcopalis, quas licet omnino invitus, satis superque expertus fuit, testetur, velim auscultetis: *Difficultates omnes*, inquit, *recensere velle, quas Episcopum tolerare oportet, prorsus nihil aliud fuerit, quam maris altitudinem emetiri:* Demum vero prolixum texit debitorum & obligationum, quibus Prælatus innexus est, catalogum, eumdemq; hisce verbis prosequitur: *Nam ut etiam ille ab omni perturbatione animi vacet (id quod assequi certo nemo potest) tamen omendandis corrigendisq; aliorum delictis labores ærumnasq; infinitas ferre necessario cogitur.* Superiùs ex mente S. Ambrosii, qui adeo insignis Ecclesiæ Archi-Episcopus, tantisque bonorum hostis & adversarius fuit, prout in ejus ad illam dignitatem electione perspicuè satis videtur, diximus: *Aquarum est igitur, quod in Regibus adoratur*, id est, Regum purpura ex aquis nascitur: nunc velim, quo titulo Chrysostomus dignitates insigniat, auscultetis, dicit enim illas esse *Laborum pelagum, curarumq; abyssum.*

Ex alto homo facilè ruit.

Matth. 4. v. 8.

S. Bonav. in Luc.

Theoph. ibid.

12. Notate obsecro, quonam Lucifer omnia mundi regna Christo ostendens, eumdem deduxerit: *Assumpsit eum Diabolus in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum;* Quodnam astuti hujus serpentis motivum fuit, ut Christum in locum adeo sublimem eminentem altumque deduxerit; S. Bonaventura ait: *Quia cum sit superbus, semper alta petit: super astra Dei exaltabo solium meum: & quia in loco eminenti facile homo ruit.* Theophylactus in sensu morali ait: *Quidam putant montem excelsum valde affectionem & studium in possidendis divitiis.* Erit fortasse ex vobis nonnemo, qui id Dæmonem eo fine fecisse dicat, ut ex hoc adeo sublimi & elevato loco omnia regna & Dominia mundi exhibere & commonstrare posset. Salmeron existimat Dæmonem sibi quamdam assumpsisse Regis vel Potentis & Magnifici cujusdam Monarchæ effigiem; Huic tamen ego cum Lyrano oppono, quo fine servire hæc commonstratio è loco tam sublimi facta poterat, quando certum est illam imaginariam potiùs fuisse, quam regalem? *Ostensio fuit magis ad auditum, quam ad visum.* In eadem pariter opinione est Jansenius, qui ait: *Diabolum interiores Christi sensus commovisse novis apparentium rerum speciebus.* Verum itaque mysterium, cur Dæmon Christum in adeo eminentem locum subvexerit, in eo, ni fallor, consistit, ut significet, ideo Dominia, regna, & sceptra mundi in sublimissimo quodam monte fuisse monstrata, quia in excelsis montibus furiosissimus communiter Aquilo regnat, ibi venti validissimi continuò homines infestant, ibi quoque alpium juga nubibus, nebulis, nivibus & glacie communiter conteguntur, præterquam quod *feriunt altos fulmina montes.* Idem quoque moraliter Magnatibus communiter accidit, ipsi namque unicus sunt detrahentium, calumniantium & maledicentium populorum subditorum scopus, cùm subditi ipsorum Regimini, quantum illud justum, mite, tranquillum & rectum fuerit, applaudunt & acquiescunt, pluribus quoque rebellionum, conjurationum, bellorum, aliarumque innumerabilium ærumnarum periculis subjecti sunt, quàm omnes alii.

Prælati murmurantium scopi.

Denique in gravi sunt gratiam & amicitiam Dei amittendi periculo, siquidem Lucifer quidem dicit: *Hæc omnia tibi dabo*, cum hac tamen expressa conditione, *si cadens adoraveris me:* adeoque Dominium & regnum, ac quodvis aliud dignitatum culmen, ex omnibus hisce Capitibus calix quidam amarissimus dici meretur.

Matth. 4. v. 5.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Gravitas oneris, quod honores (qui honos & onus dicuntur) secum adferunt, consideratur, variaq; Prælatorum obligationes ponderantur.

THEMA.

Cur imposuisti pondus universi populi hujus super me? Num. cap. 11. v. 11.

Præfectura magnum onus.

Num. 11. v. 11.

Ibid.

S. Bern. epist. 42.

1. MOyses utpote existimatus genuinus filiæ Pharaonis filius & hæres regius, quadraginta annis in ejusdem Pharaonis regia, regni moderatus est sceptra, demum verò in sylvestribus Madian se abscondit, ibique totidem annis ovium gregibus pascendis intentus fuit, donec tandem ab Altissimi Majestate Divina populo Israëlitico veluti quidam Dei locum tenens generalis præfectus fuit, at verò postquam honorificentissimo hoc munere insignitus esset, audite, qualiter sub hoc onere ingemiscens lamentatus fuerit: *Cur afflixisti servum tuum? quare non invenio gratiam coram te? & cur imposuisti pondus universi populi hujus super me?* Quis obsecro novum hunc in cunctis sæculis inauditum sermonem non obstupescat? Variæ quidem quotidie audiuntur humani generis querelæ, dum varii se à Deo abjectos existimantes mœsti vivunt ac tristes, eò quòd in statu humili semper perseverent; nemo enim est, qui in hominum existimatione esse & honorari, authoritateque ac Dominio præfolgere non diligat? Et tamen Moyses à Deo ad honores subvectus contrariom sentit dicens: *Cur afflixisti &c. quare non invenio gratiam coram te?* Ambitiosi Gratiâ Dei se excidisse arbitrantur, quando ad mundi gloriam non subvehuntur; Et tamen iis, qui verum lumen cœlestiumque bonorum notitiam habent, verissimum est, quòd honores onus secum gravissimum adferant, sub quo consequenter miserè ingemiscunt. Unde optimè S. Bernardus scribit: *Meditantibus honores blandiuntur, sed onera pensantibus tædio sunt atque formidini, non autem omnes capiunt hoc verbum; multi enim non tanta fiducia & alacritate currerent ad honores, si esse sentirent & onera, gravari profectò metuerent, nec cum tanto labore & periculo quarumlibet affectarent infulas dignitatum.*

Sub hoc onere gemunt multi.

Job. 26. v. 5.

2. In lib. Job. Gygantes sub aquis gemere dicuntur: *Gygantes gemunt sub aquis.* Et quidem quod ad sensum attinet literalem, revocandum est in memoriam, quod quando à stirpe Gygantea prognati nepotes eo tempore, quo Noë jussu divino Arcam fabricabat, salutaria Noë monita deridentes voluptatibus atque delitiis totaliter dediti erant, rapidis diluvii aquis involuti, sub diluvii quidem undis, gemitibus licet irritis atque frustraneis ingemuerint, & lamentis aquarum superficiem pene totam impleverint: at vero Glossa ad præsens propositum per Gygantes Principes & Magnates aptiùs, per aquas verò populum iisdem subjectum intelligit. *Aquæ multæ, populi multi.* Gygantes igitur gemunt sub aquis, id est, Principes, Reges aliique Ecclesiastici etiam Superiores, qui authoritate & primatu suo cunctis aliis longè præeminent, sub hoc aquarum,

id est, populorum sibi commissorum onere pressi gemunt, id est, in subditorum suorum regimine nullam umquam quietem habent, sed in continuis laboribus positi, ingemiscendo vitam traducunt.

Superior pater, mater, doctor &c. esse debet.

3. Porro Moyses sub hoc sibi à Divina Majestate imposito onere lamentans, hanc planctus sui reddit rationem: *Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo?* Universam, obsecro, Scripturam sacram pervolvite, nec tamen umquam Moysi hoc à Deo impositum fuisse præceptum reperietis, ut populum hunc sibi commissum inter brachiorum suorum amplexus, imò & in sinu suo portaret, quin potiùs eum jussu divino generalem populi sui ducem factum esse, eique eamdem gubernandi authoritatem Dominiumque collatum fuisse deprehendetis, cur igitur mandatum sibi esse ait, ut ipsos in sinu suo portaret? Scitisne quidnam ad hoc responderi debeat? nimirum idem prorsus esse dicere, Moysen Israëlis Dominio & gubernaculo fuisse admotum, quàm ipsum erga populum hunc patris, matris, & nutricis officium exercere jussum fuisse asserere, hoc enim est pondus & onus, quod gubernatori plebis alicujus censetur impositum, ut scil. se solicitum erga sibi subditos patremfamilias exhibeat, iisdem in infirmitatibus suis summa cum amoris & benevolentiæ significatione subveniendo, adblandiendo, & compatiendo. Hinc etenim factum est, quod prudentissimus vir ille, apud Isaiam, sponte sibi oblatum à populo regni sceptrum

Isa. 3. v. 7.

constanter recusarit dicendo: *Non sum medicus, & in domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite constituere me Principem populi*, quasi diceret; Ille qui erga sibi commissos paternæ charitatis viscera non habet, qui subditorum necessitatibus solicitè prospicere, infirmitates eorum curare, eosque ubi opus fuerit vestimentis congruis induere & fovere nescit; Imperium etiam sponte oblatum, nequaquam acceptandum esse: Septuaginta loco verborum illorum, *Non sum medicus*, legunt: *Non ero Princeps*, Pagninus: *Non ero Dominus*. Chaldæus: *Non sum dignus, ut sim caput, aut Princeps.*

Superiores vestire debent.

4. Dicite sodes, si nostis, quemnam populus ille à Christo in deserto miraculosè satiatus finem sibi propositum habuit, aut quodnam in Christo meritum agnovit, ut unanimiter inter se illum in deserto Regem proclamare decreverint? Num fortè Evangelii prædicatio per ipsum facta ipsos ad hoc permovit? aut patratio miraculorum, quæ oculis suis ab eo fieri viderant? an verò eminens quæ in eo relucebat vitæ sanctitas? Nequaquam, hæc enim omnia diu ante ipsis nota atque perspecta erant, & tamen modicum ille, seu potius nullum ei respectum aut honorem deferebant; quin potius tres illas conditiones, quibus vir ille apud Isaiam se carere dicebat, in Christo perfectè reperiri per experientiam ocularem didicerant, quia tamquam medicus peritissimus curabat infirmos, imò

Joan 6. v. 2.

ipsos quoque mortuos ad vitam resuscitabat: *Sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur*; Nec panis illi deerat, qui quinque hominum millia adeò copiosè satiaverat, ut ex quinque panibus plures ex pane reliquo repleti cophini superessent distribuendi; ideóque nec vestes illi defuturas esse solidè cum fundamento sperare poterant; siquidem eadem facilitate, qua panes multiplicaverat, idem quoad vestimenta præstare potuisset: ac proinde ipsum ad acceptandam ab ipsis sponte oblatam dignitatem regiam ipsum violenter cogendum esse existimabant.

Dignitas honos & onus.

5. Samuel, prout in præcedenti discursu tetigimus, Saul jamjam eligendo Regi duos illos panes sibi juxta sepulchrum Rachelis dandos, ut acceptaret, jusserat, imo quod magis hoc loco ponderandum venit, eidem hoc præcipuè futuræ illius ad thronum regium subvectionis signum verè prognosticum dederat: *Hoc tibi signum, quia unxit te Deus in Principem*, prius dixerat: *Invenies duos viros juxta sepulchrum Rachel in finibus Benjamin in meridie, dicéntque tibi, inventa sunt Asinæ*: postea vero subjunxit, quod juxta quercum Thaborinam tres ipsum salutantes offensurus esset, quorum unus tres hædos, alter tres tortas, tertius verò vas vino refertum, velut donum regium ultro citroque præsentaturus esset; *Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes, & accipies de manu eorum.* Videri non nemini posset aptius illius in Regem assumendi signum futurum fuisse, erectos è populo in ejus honorem arcus triomphales, aut festivas populi acclamationes, vel publicos viarum apparatus sive ultroneos subditarum civitatum occursus, vel oblata tributa; quid enim ad regiam dignitatem conferre poterant asini vel jumenta inventa, aut panis & companatici annona copiosè oblata? Ecce tibi revelatum divinorum jussuum mysterium; Etenim asini animalia quædam sunt non propriè ad equitandum, sed ad onera portanda destinata; ac proinde sub hoc obscuro verborum involucro indicabatur ipsi, ut se ad grave Regni onus portandum protinus accingeret, siquidem regia dignitas verè pariter *honos & onus* est. Annona autem præsentata testabatur maximam Principis alicujus curam in eo præcipuè consistere, ut Regno suo de sufficienti vitæ annona prospiciat. Abulensis legit: *Dabunt tibi duos panes, videntes, quod indigebat eis*; quoniam enim majori panum necessitate premuntur, quam illi quibus cura nutriendi & sustentandi sibi subditos incumbit? Unde opus est eis, ut continuo Eleëmosynam mendicent, id est, ut à subditis suis contributiones & vectigalia exigant.

1. Reg. 10. v. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 4.

Reges mendici.

6. Nonnulli optimè observarunt, nusquam de Christo Salvatore nostro legi, quod in toto triginta trium annorum decursu umquam equo aut jumento aliquo usus fuerit, tametsi varia alias loca eundo peragrarit. *Pertransibat benefaciendo*: prætetquam in solo & unico die triumphi sui, in quo veluti Rex asino insidens honorificentissimè exceptus fuit. Neque existimandum est id Christum forte fortuito fecisse, siquidem ex dedita opera nonnullos è discipulis suis in proximum castellum misit, qui Asinam & pullum ligatos solverent & adducerent, imò expresè adjecit, quod si quis eorum conatui reluctaturus & jumentorum adductionem impediturus esset, *Dicite, quia Dominus his opus habet*; Num fortè divinus ille Atlas, qui totum universum tribus dumtaxat digitis sustentat, asino aliquo, ut ei insideret, opus habebat? quod si fortè Dominum ac Redemptorem nostrum defatigatum fuisse dixeris: Respondeo, id dici non posse, cùm Salvator noster verè is sit, de quo Propheta regios loquebatur dicens: *Diligam te Domine fortitudo mea.* Quod si replicaveris, id omninò pro majori triumphi sui gloria fieri debuisse, rursus oppono, quod si de triumphi gloria adaugenda sermo sit, potius elephas aliquis, vel saltem generosus quidam equus adhiberi decentius potuisset. Respondetur igitur, quod quando Salvatori nostro decretum erat Regis titulum sibi acclamatum admittere, non uno, sed duobus jumentis, vicissim seu per vices uti voluerit, asina bimirum & pullo ejus, animalibus scilicet natura sua gravibus portandis oneribus destinatis, ad denotandum gravitatem & difficultatem oneris, quod portare debent, qui aliis præsunt & dominantur.

Super grave onus.

Matth. 21. v. 3.

Ps. 17. v. 2.

7. In ejus meliorem evidentiam (ne extra propositum gradiamor) in Saulis Regis historia notandum est, quod quando Samuel venturo Sauli extemporaneum præparabat convivium, in quo ipsum in Regem declaraturus erat, modus quidam specialiter observatus sit, quo Samuel in ferculis appositis

distri-

distribuendis uti voluit; per hunc namque modum futuro Regi indicatum esse voluit, quòd Regno ejusque oneribus portandis humeri ipsius submittendi essent: *Dedit eis locum in capite eorum, qui fuerant invitati; . . . dixitque Samuel coco: Da partem, quam dedi tibi, & præcepi, ut reponeres seorsum apud te. Levavit autem cocus armum, & posuit ante Saul;* Hæc autem carnis portio à Propheta quodam adeo illuminato Saoli nequaquam casualiter proposita fuit, quia idem Propheta mox subjungit: *Ecce quod remansit, pone ante te, & comede: quia de industria servatum est tibi, quando populum vocavi. Et comedit Saul &c.* Nequaquam dubito, quin curiosi sitis ad intelligendum, quænam sit inter sceptrum & armum seu humerum bovis proportio; atque ideò pro meliori hujus mysterii intelligentia quamdam Gregorii Magni sententiam prius audite: *Tantorum quippe pondera,* inquit, *sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur.* Etenim Propheta Samuel, qui judex populi erat, Saolem commonitum esse voluit, ut se suosque humeros ad dominii sibi commissi onus & pondus fortiter portandum bene præpararet; nam juxta verissimam S. Gregorii sententiam onus sive pondus hoc non unum dumtaxat est & simplex, sed quot sunt in regno subditi, totidem quoque onera portanda esse existimandum est. E qua sententia evidenter colligitur, quod qui majori Dominio, copiosiorique subditorum numero præest, is quoque fortiores robustioresque humeros ut habeat, necessum sit. Unde optimè ad propositum Author quidam de Saule tractans ita scribit: *Ut cùm armus maximè valeat ad onera ferenda, Saul cogitaret, se non ad jocum, ad lusum, ad voluptatem, sed ad maxima onera ferenda atque sustinenda vocari.*

1. Reg. 9. v. 22. 23. & 24.
Ibid. v. 24
S Greg. l. 9. mor. c. 10.
Quod subditi, tot onera.
Jo. Ial. l. 1. ant. con. c. 33.

8. Ingeniosa prorsus est illa moralis Senecæ reflexio, dicentis: *Est inter onus & honorem non tam allusio vocis, quam rei ipsius expressa veritas.* Idem quoque S. Isidorus, licet differentibus nonnihil verbis, enuntiat, dum ait: *Honor eu onere venit, aut potius eu honore onus.*

Sen. e. 2. de brev. vitæ. S. Isid. l. 1. c. 26.

9. Isaias quoque de Principatu tractans eodem quoque tempore humerorum mentionem facit, dicens: *Factus est Principatus super humerum ejus;* quibus verbis num fortè Propheta ad insignia vel habitus, quos Magistratus nonnunquam in nonnullis locis super humeris portare consueverunt, alludere voluisse censendus erit: Nequaquam, inquit Oleaster; *Solemus enim onera grandiora humeris gestare, tamquam partibus in homine fortioribus.*

Magistratus insignia in homeris. Isa. 9. v. 6.
Oleast. ibid.

10. In lib. Regum de Salomone Regum sapientissimo scribitur; quod mare æneum fabricando, boum humeris illud ipsum imposuerit: *Fecit quoq; mare fusile decem cubitorum &c. & stabat super duodecim boves:* S. Nilus per boves illos mare æneum sustinentes Prælatos & Superiores Ecclesiasticos intelligendos esse dicit: *Boves sub pelvi declarant eos, qui subeunt onus ejusmodi, nihil respicere aut aversari debere, sed & onera & sordes inferiorum deferre.* Neque solùm is qui gubernat, prout S. Gregorius ait, *tantorum pondera sustinere compellitur, quantis in hoc mundo principatur,* verùm insuper (in quo aliud insopportabile onus superioribus imponitur) omnium subditorum sordes mondare & purificare tenetur, eo quod hæ malo gubernantium exemplo vel imprudenter administrato regimini imputentur.

Sop. boum humeros habeant. 1. Reg. 3. v. 23. 25.
S. Nil. in ascet.
NB.

11. Videtur prima facie in Evangelio S. Joannis manifesta quædam involvi contradictio; nam in principio Capitis quarti Christus plures numero, quam S. Joannes baptizasse, dicitur, additur tamen non ipsum, sed discipulos ejus baptizasse: In capite præcedenti verò dicitur: *Venit Jesus & discipuli in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.* Qua igitur ratione duo hi textus, qui ab ejusdem Evangelistæ calamo conscripti sunt, conciliari poterunt? Ammonius in Catena Græca citatus ait: *Quidquid subditi superioribus approbantibus, ipsisque cernentibus & non contradicentibus, neque vetantibus agunt, idipsum Superiores facere dicuntur: cum enim primum dixisset, Jesum baptizasse, hic ait, Jesum minimè baptizasse, discipulorum opus ipsius adscribens virtuti, etsi seipsa non baptizarit.* Quodnam excogitari potest onus gravius illo, quod nimirum Prælati omnium transgressionum à subditis commissarum rei declarentur, obstrictique sint ad reddendam rigidissimam de iis rationem?

Sup Commissorum sei. Joan. 4. v. 1.
Joan 3. v 22.
Corder. in cat.

12. In Ezechiele Deus dicit: *Speculatorem dedi te domui Israël.* Si vigil ille, qui ad periculosæ cujusdam plateæ custodiam collocatus est, dormiat, superveniatque inimicus occidens & mactans cum reis insontes, ejus negligentia totius ruinæ causa existit, ejusque vigilia bona omnes alios securè & in utramque aurem dormire facit.

Ezech 3 v 17.

13. Hugo Cardinalis verba illa: *Redde rationem villicationis tuæ,* ponderans ita scribit: *Qualibet à quolibet Prælato triplex quæstio; Prima erit, amice, quomodo huc intrasti? id est, in Prælationem quis te introduxit? Nummus vel Christus? Ad quid venisti? ad honores vel onus? Per quam portam intrasti? Charitatis aut Cupiditatis?* Postea ad secundum examen descendit, quod circa vitam, quam Prælaturæ tempore duxerunt, instituetur: *Quomodo vixisti? scilicet sicut Episcopus, vel sicut Rusticus? sicut homo, vel sicut equus? sicut Pastor, vel sicut pecus?* Tertium examen habebitur circa regimen quod administrarunt: *Quomodo rexisti? In quibus pascuis gregem meum pavisti? quomodo à lupis & latronibus custodisti? quantas vigilias & labores pro grege meo sustinuisti?* Numquid igitur jure merito stultos & deliros censet illos, qui superioritatem ambiunt, per quam tam rigoroso examini subjiciuntur? *Stultus homo plaudit manibus, cùm spoponderit pro amico suo.* Quod si quis non lætaretur, quòd variis personis de centenis vel ducentis scutorum millibus pendendis fidem suam obstrinxisset, numquid is delirare censendus esset? longè igitur amentiores sunt, qui ex solius ambitionis instinctu se ad reddendam Deo pro centenis vel ducentis animarum millibus, quæ sub Episcopatu illo, quem ambitione sectantur, exactissimam & rigorosissimam rationem obstringunt.

Hug. Card. in c. 16. Luc.
Sup Magnam reddent rationem.
Prov. 17. v. 18.
Stult. qui affectant Superioritatem.

14. Verum enimvero Prælati, ut optimè S. Bernardinus advertit, minimùm de animarum salute cogitant, sed sola habetur redituum, divitiarum, dignitatis & honoris ratio: *Quem dabis mihi de numero Præpositorum, qui non plus invigilet subditorum marsupiis evacuandis, quàm vitiis extirpandis?* Legatur hac de re Propheta Ezechiel, qui postquam dixisset: *Speculatorem dedi te domui Israel,* prosequitur dicens: *Et audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me: si dicente me ad impium, morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram.* Ipsi pervigilant, inquit S. Paulus, *tamquam rationem reddituri pro animabus vestris.* Circa quæ verba S. Chrysostomus ait: *Audiant ii, qui regunt, & gerunt magistratus, quantum est periculum omnium quos regunt, mulierum, virorum, & puerorum reddenda est ratio:* Paulò post cum admiratione, imò cum justo ambitiosorum terrore exclamat dicens: *Mirer, an fieri possit, ut aliquis ex rectoribus salvus fiat:* ac proinde idem S. Doctor de sua ad Episcopatum promotione ita se declarat: *Ab eo ipso die, quo tu mihi Episcopatus suscipionem hanc injecisti, factum est identidem, ut corpus hoc ab anima propemodum dissolveretur, tam ingens paver, tam ingens tristi-*

De multis reddenda ratio.
S Bern. ser. 77. in Can.
Ezech 3. v 17. Ibid. & v. 12.
S. Chrysost. hom 17. in Matth.
L. 6. de Sac.

tristitia meum animum occupavit. Numquid igitur tibi aut unicuique Prælato dici posse videtur, quod lib. 3. Reg. c. 20. legimus, nimirum: *Custodi virum istum, qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima ejus;* De qualibet enim anima obstrictus est rigidissimum reddere computum: *Judicium durissimum his, qui præsunt, fiet.* Non enim illis solum de se ipsis reddenda est ratio, verùm & de omnibus aliis ipsorum curæ commissis. *Ubi est grex,* (inquit Deus apud Jeremiam) *qui datus est tibi, pecus inclytum tuum? quid dices, cùm visitaverit te?*

3. Reg. 20. v. 39. Sap. 6. v. 6. Jer. 13. v. 20. 21.

Prælato subditorum onus imponitur. *Exod. 28. v. 10.*

15. In superhumerali Aaronis conspiciebantur insculpta omnia filiorum Israël nomina, hæcque velut ornamentum quoddam ex ejus humeris suspensa dependebant, ad denotandum, quod à Prælato sustinendum est omnium subditorum suorum sibi incumbens onus. Unde Arnoldus Carnotensis ita scribit: *In superhumerali Pontificis hoc debet intelligi, quomodo in portandis fratrum oneribus officium illud incumbat, ut propriis humeris ovem perditam ad ovile reportet.* Legatur obsecro caput decimum sextum libri Numerorum; ibi namque tremendum illud recensetur supplicium, quo divina justitia Chore, Dathan, & Abiron temeritatem castigavit, tametsi enim, dum terræ os sub ipsorum pedibus ad infernum usque dehiscuit, ipsique vivi deglutiebantur, multi circumstantes hoc spectaculo perterriti fugerent, ignis tamen de cœlo lapsus ex iis ducentos quinquaginta devoravit eorum, qui incensum obtulerant; Deus autem in eodem temporis momento hanc Moysi commissionem imposuit dicens: *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, ut tollat thuribula, quæ jacent in incendio, & ignem huc illucq; dispergat.* Verùm enim verò dicat aliquis, numquid hoc erat eosdem periculo nimis manifesto exponere? Ecce tibi expressum hic excessivum dignitatum onus; nam paulo post in eodem capite dicitur: *Egressa est ira à Domino, & plaga desævit; quod cùm fecisset Aaron ... & stans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, & plaga cessavit.* Ubi Origenes ait: *Intuere est stantem Pontificem, & objectione quadam sui, viventes à mortuis dirimentem, & incensi mysterium erubuisse Angelum vastatorem.* David quoque Angelum, qui in populum sæviturus gladium suum strinxerat, videns, pro defendendo grege suo caput suum evidentissimo mortis periculo exposuit, dixit David ad Dominum: *Cùm vidisset Angelum cædentem populum: Ego sum qui peccavi, ego inique egi, ... vertatur, obsecro, manus tua contra me.* S. Gregor. Magnus Romam à pestilentia flagellatam cernens suam pro gregis salute exposuit. S. Carolus Borromæus contagionis Mediolanensis tempore, funem collo suo insertum in publica processione portans, se in Divinæ justitiæ conspectu reum esse protestatus est, omniaque populi sui peccata humeris suis, imponens eidem per sudorum, lachrymarum & sanguinis sui pretium veniam facile impetravit, atque in ejusdem sibi commissi populi subsidium, quidquid in bonis temporalibus habebat, usque ad proprium lectum liberaliter erogavit, atque per hæc omnia, quodnam veri Pastoris munus sit, clarè edocuit. Quisquis igitur humeros ad onus istud dignè portandum ineptos se habere sentit, is Prælaturas nonquam sibi concillare contendat. Audite S. Ambrosium hac in re saluberrimo nos monito prævenientem & dicentem: *Mensura oneris pro mensura debet esse gestantis, alioquin impositi oneris fit ruina, ubi victoris infirmitas est.*

Arn. Carn. tr. de ult. verb. Dom. Num 16. v. 21. Num. 16. v. 37. Ibid. v. 46. 47. 48.

NB. *Orig. hom. 9 in Num.* Prælati exponant se periculo.

2. Reg. 24 v. 17. S. Ambr. l. de viduis.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ornamenta Aaron quondam præscripta, præcipue verò ea, quibus Episcopi uti solent; ritus item & Cæremonia sacra in ipsorùm reverentiam & honorem instituta nos subindicant virtutes, quibus ipsos præditos esse oportet, ipsosq; ad majorem perfectionem obstringunt.

THEMA.

Oportet ... Episcopum irreprehensibilem esse ... sobrium ... ornatum, pudicum, &c. ad 1. Tim. 3. v. 2.

1. ANgelus Doctor S. Thomas de Aquino antiquam Tabernaculi fabricam, cum omni magnificentia & opum congestarum abundantia à Deo hisce verbis Moysi præscriptam: *Cortinas de bysso... & hyacintho, ac purpura, coccoq; bis tincto,* considerans, eadem quoq; opera & tempora ad consideranda pretiosissima ornamenta divinum cultum concernentia, nec non opulentam templorum supellectilem, Prælatorumq; Ecclesiasticorum splendorem & dignitatem ponderandam transgreditur, horumq; omnium hanc reddit rationem: *Ut homines Deum in reverentia habeant, & inde hominum consuetudo inolevit, ut Reges & Principes, quos oportet in reverentia à subditis haberi, et pretiosioribus vestibus ornentur, & etiam ampliores & pulchriores habitationes habeant.* Jam verò quænam ornamenta S. Paulus in Prælatis Ecclesiasticis requirat, ex sequentibus verbis fit manifestum: *Oportet enim Episcopum &c. ornatum esse;* quasi diceret, quotiescumq; Episcopos pretiosis admodum ornamentis indutos, altoque throno insidentes conspicitis, sciendum vobis est hæc omnia ad magna mysteria innuenda ordinata esse, nimirum ut per hosce ornatus talibus Prælatis commendet, vivaciterque inculcet & imprimat, quam ad perfectionem majorem, virtutumq; & sanctitatis lucrum reddendi habeant obligationem; ac proinde S. Basilius monet dicens: *Oremus, ut, qui præsunt Ecclesiis, quique duces sunt populi, non quidem testificationem reportent ab extremo cultu, aut superinvecto corpori decoro habitu, sed ab ipsa veritate.* Porro vestes sacræ, throni, mitræ, annuli, pallia, omniaq; alia similia ornamenta mystica sunt, imò viva vox quædam sunt, Prælatorum auribus & cordi insonans, vivaciterq; imprimens illis virtutes, quas præfigurant.

Prælati sint virtutibus ornati. *Exod. 26 v. 1. S. Th. ibid. 1. Tim 3. 2. Tit. 1. v. 7. S Bas. in c. 3. Isa.*

2. Oculos, quæso, nostros in magnificos ornamentorum apparatus dirigamus, quos ipsamet sapientia divina Aaroni summo Pontifici præscripsit; tales namque erant hi sequentes, nimirum, vestis quædam linea, cui super imponebatur vestis quædam exterior cærulea sive Hyacinthina, in cujus extremitatibus malogranata quædam suspensa pendebant per gyrum, campanulis aureis undique per circuitum distincta. Hisce autem vestibus Ephod sive Superhumerale superimponebatur ex filis aureis, cocco, Hyacintho, & purpura, nec non & filis lineis contextum, in ambabus verò Ephod istius extremitatibus, duæ gemmæ sive lapides pretiosi erant maximi valoris & pretii, quibus nomina duodecim tribuum incisa erant, sena & sena seorsim: in Rationali verò duodecim varii lapides pretiosi erant, quibus nomina cunctorum filiorum Israël continebantur insculpta. Philo Hebræus in hoc ornatu mundum cum omnibus suis partibus præfiguratum esse existimat, cujus rationem & mysteria delineat & assignat dicens: *In hunc modum ornatus Pontifex ad sacra mittitur, ut quoties vota facturus est pro populo, totum mundum secum introducat sub figuris quas gestat.* Ecce tibi pondus, quod summus Pontifex toto corpore circumferebat, totum videlicet mundum, ut suarum esse partium omnes totius mundi populos Divinæ Majestati repræsentare, pro universalibus necessitatibus intercedere, peccatorum à singolis commissorum expiationem & veniam impetrare meminisset. Unde in epistola quadam, quam S. Hieronym. ad Fabiolam scripsit, hæc verba leguntur: *Justum ergo erat, ut Pontifex Dei creaturarum omnium typum portans in vesti-*

Aaron figura Prælatorum. *Phil. de vita Moysis l. 3. S. Hier. ad Fab.*

vestibus suis indicaret, cuncta indigere misericordiâ Dei, & cùm sacrificaret is pro cuncta creatura, & voce & habitu precaretur.

Aurum amoris Prælatis necessarium

3. In hisce verò vestimentis, ut diligenter observanti facile patebit, aurum frequenter replicatur, quia omnia ferè ornamenta auro intertexta & locupletata esse Deus voluit, quia cùm aurum Charitatis & Divini amoris Symbolum existat, omnia Sacerdotis indomenta auro intertexta esse voluit, ut indicaret charitatem & amorem Divinum in Prælatis Ecclesiasticis singulariter ardere & refulgere necessum esse. Unde ipsemet Salvator priusquam S. Petro suam consignaret Ecclesiam, eumdem non semel tantum, sed trinâ vice quoad hanc virtutem examinavit, dicens: *Petre, amas me?* sæpè etiam inter hasce vestes Sacerdotales byssus nominatur, cujus usus etiam ad novæ legis Sacerdotes transmittitur. Byssus autem illa linum est subtilissimum & supra modum candidum; cujus mysterium nobis Berengosius Abbas optimè declarat, dum ait: *Per byssum caro virginea significatur*; in ministris namque Divino suo cultui consecratis puritas & castitas magnoperè exigitur; Coccus idem erat quod pannus purpuræ seu potiùs Cremosino intinctus, qui color à certa quadam arbore suam habebat originem, quæ grana quædam progerminat, à quibus rubicondi quidam vermiculi scaturiunt, & ex horum vermium contritorum humore rubicundo lana cocci tam antequam neatur, quàm post tingi solebat; Huc textus Isaiæ alludere videtur, dicentis: *Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt*: Voluit autem Deus, ut coccum bina vice tingeretur: *Coccum bis tinctum*, cujus pulchra ratio à D. Gregorio hisce verbis adducitur: *In ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi, quid namque per coccum nisi charitas designatur, quæ semper flammâ amoris accenditur: sed coccum bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra Charitas inflammatur.*

Joan. 21. v. 17.

Castitas. Ber. Abb. in Bibl. vet. p. t. 2. c. 5.

Isa. 1. v. 18.

S. Greg. l. 2. hom. 16. in Ezech.

Sacerdotibus doctrina necessaria.

4. S. Bruno Carthusianorum Patriarcha in Rationalis ab ipsamet Sapientia increata Aaroni præscripti mysterijs recensendis latè diffunditur; Dicit enim: *Rationale judicij jubente Domino factum est, quo pectus & cor Pontificis ornaretur & muniretur, & quasi signo superposito thesaurus interius repositus ostenditur.* Nomen quoque idem S. Patriarcha considerat, quo illud non solum Rationale, sed cum addito *Rationale judicij* appellat; *Ipsum nomen ejus magnum aliquid in hoc ornamento significari ostendit, in eo videlicet, quod non solum Rationale, sed Rationale judicij, vocatur; considerare namque debet ille, cujus pectus tali ornamento ornatum est, ut judicia, quæ inde exeunt, rationabilia fiant, & numquam à ratione justitiaque recedant.* Eidem Rationali memorabilia hæc verba incisa erant: *Doctrina & Veritas*; idque ut S. Hieron. ait: *ut discamus, Sacerdotem doctum esse debere, & præconem Dominicæ Veritatis*; Ideò & Deus apud Malachiam dicit: *Labia Sacerdotis custodirent scientiam, & legem requirent ex ore ejus.* Et S. Dionysius Areopagita ait: *Qui Sacerdotem dicit, augustiorem prorsusque Divinum virum insinuat, atque sanctæ scientiæ peritissimum.* Hoc autem Rationalis ornamentum super ipsius Pontificis pectore requiescebat, cujus rationem S. Bruno hisce verbis explicat: *Bene super pectus & cor Pontificis ponitur, ut in illo Divini voluminis Secretario totius veritatis & scientiæ plenitudo esse intelligatur.* Palmi quoque mensuram, quam Deus illi præscripsit, hisce verbis observat: *Ad mensuram palmi factum est, illius videlicet, de quo scriptum est: (Qui mensus est pugillo aquas, & cælos palmo ponderavit?) Cæli ergo & Rationale unius mensura sunt: (Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum,) hanc scilicet gloriam, quæ in ratione continetur; si quadrangulum rationale non esset, libri speciem & formam non haberet, in cujus quatuor angulis quatuor Evangelia posita sunt.* Insuper materiæ, è qua texendum erat, mysteria exponere prosequitur, dum ait: *Vides ibi aurum? ad puritatem & pulchritudinem, ad totius animæ corporisque decorem & claritatem te invitat; Exemplum tibi dat, quam purus, & ab omni corruptione mundus esse debeas: Quatuor colores, quos ibi vides, quatuor sunt virtutes principales.* Etenim colores hi sequentes erant, nimirum Hyacinthinus, id est, cæruleus, purpura, coccus, & candida byssus, quibus coloribus prudentia, justitia, fortitudo, & temperantia significatur; Hyacinthus, enim eò quòd colorem cælestem referat, ad divinam nos sapientiam invitat; purpura verò ad justitiam, quia virtus isthæc sicut & purpura ad Reges propriè pertinet; Coccus colorem rubeum & sanguineum exhibens ad fortitudinem nos excitat, qua se Martyres armarunt, ut vincerent: *Est autem coccum bis tinctum*, *quia duplex est Martyrij genus, quoniam non solum illi Martyres sunt, quos Tyranni interficiunt, verum etiam illi, qui carnem suam cum vitijs & concupiscentijs crucifixerunt*: Per lini verò candorem temperantia denotatur. Idem quoque S. Patriarcha ulterius exponit, qualiter duodecim lapides pretiosi, quibus rationale exornabatur, quibus duodecim Patriarcharum incisa nomina erant, Apostolos præfigurarint; sed quo fine id factum fuisse existimas? Nimirum *hos videre, hos semper in memoria habere, horum fidem & conversationem tenere, quàm utile sit, quàm necessarium, quid attinet dicere?* Oleaster optimè ad hoc reflectit, quod videlicet illa filiorum Israël nomina gemmis Pontificis pectus ornantibus incisa fuerint: Et dicit: *Ad quid filiorum Israël nomina in pretiosis lapidibus sculpta & deportata in humeris Sacerdotis sui? Audiant hoc Pontifices, audiant Sacerdotes, quali animo ferre oves suas debeant, & super humeros suos infirmas portare: audiant, quid Pastor ille Evangelicus perditæ ex grege fecerit ovi.* Etenim hic Romæ multæ videntur antiquissimæ picturæ, in quibus Christus Dominus noster ad instar amantissimi Pastoris amissam & reinventam oviculam humeris suis portantis repræsentatur. Pergit verò idem Oleaster ulteriùs, & dicit: *Ubi etiam adverte, non atramento, sed stylo ferreo, nomina filiorum Israël super lapides inscribi, ut noverit divinus Sacerdos, nullam oblivionem debere delere memoriam ovium suarum apud Deum, sed quia fortè ad latera nomina eorum habens dissimulares, voluit ea etiam super pectus habere, ut quocumque se verteret, semper ea ob oculos haberet.* Enimverò in lectionibus de S. Gregor. legimus sequentia: *Pauperes & urbanos & externos, quorum numerum descriptum habebat, benignè sustentabat.* Sæculo itidem superiori hanc eamdem S. Gregor. charitatem S. Carol. Borromæus erga commissum sibi gregem egregiè & generosè æmulatus fuit, quia tametsi vastissimæ cujusdam Diœceseos Pastor esset, dicere nihilominus jure merito poterat: *Ego sum pastor bonus; & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ*: Omnes oves suas ipsemet personaliter visitabat, tametsi in celsissimis essent alpibus & rupibus commorantes: Nec sufficiebat illi, illas semel vidisse, quin potiùs omnes sæpiùs videre, illisque cuncta necessaria providere voluit; quolibet mense de omnibus in particulari sibi relationem & informationem dari postulabat, quamvis numerus illarum ad nongenta millia accederet: solitus quoq; erat dicere, quamlibet animam optimi, maximiq; Pastoris regimine & vigilantiâ

S. Brun. de conf. serm. 8.

S. Hier. l. 2. in Mal. c. 2. v. 7.

S. D. Areop. l. de cæl. hier.

Isa. 40. v. 12.

Ps. 18. v. 2.

Necessariæ virtutes.

Ol. in c. 29. Exod.

Prælatus sit Pastor.

Ibid. in Exod. 28. v. 11.

Joan. 10. v. 14.

dignam esse. Idem quoqoe Oleaster ratiooem reddit, cur Deus nomina singularom tribuum gemmis insculpta esse voluerir, dicit enim: *In lapidibus autem pretiosis adumbratum cerne, quàm protiosa esse debeant nomina ovium apud Antistitem.* Glossa autem in hac gemmarum moltiplicitate virtutum, quibus exornatus & locupletatus esse debet Prælatus & Superior Ecclesiasticus, varietatem adumbratam fuisse agoovit: *Has positio*, inqoit, *diversarum gemmarum in Rationali multiplicom variarum virtutum gratiam ostendit, quæ concordi serie in corde Sacerdotis debet apparere.*

Gloss. in c. 28. Exod.

Inspector.

5. Verùm enimverò quod si oculos nostros in ornatus, ritus, & cæremonias, quibus Episcopi & alij Prælati Ecclesiæ honorantur & exornantur, conjicere velimus, inveniemus utique hoe quoque omnes eo præcipuè ordinari, ot in illis agnoscant, quanta cum sanctitate & exemplatitate resplendere debeanr, & cujus quantique pooderis omnia illa & dignitates sint, ad quæ sunt promoti: *Episcopi nomon plus sonat oneris quàm honoris*, inquit Durandus. In Lingua etenim Græca idem sonat Episcopus, quòd in sermone Latino Superintendens. Chrysost. de Episcopatus Etymologia tractans, dicit: *Episcopatus ex eo dicitur, quod omnes inspiciat, cunctáq; speculetur.* Huie consonat Ambr. ita scribens: *Quid aliud interpretatur Episcopus, nisi superinspector.* Alio quoque nomine *Antistes* appellatur, cujus rationem Durandus reddit, *Quia ante alios stans præminet populo*, adducitque dictionem quamdam Græcam, qua *Anti*, idem est quod *contra*, *quoniam hæreticus contradicit ut Pastor lupis.* Etquidem oon obstante, quòd Salvator noster Superioribus primo loco exemplo suo humilitatem imitandam commendarit, verumtamen in loco alto thronoque eminenti sedere voluit, non quidem in signum primatus & dignitatis, sed io meliorem vigilantiæ illis adeo oecessariæ opportuoitatem. Idem S. Ambr. ait: *Superinspector)* (de Episcopo loquitur) *maximè cum solio in Ecclesia editiore resideat, & ita cunctos respiciat. ut & cunctorum oculi in ipsum respiciant. (Speculatorem dedi te domui Israel,)* inquit Deus apud Ezechielem. Excubitori oecessum est, ut in eminentiori quodam loco consistat, ot inimicum è longioqoo prospicere & detegere valeat. Durandus ait: *Ut plebi sibi commissæ non negligenter incumbat: sed vitam & mores eorum, & cuncta diligenter prospiciat. Quia ergo Episcopus speculator est, ideo ex institutione Clementis I. Cathedra sive locus ejus in Ecclesia altior est, ut superintendat, & populum custodiat, omnesq; conspiciat.* S. Aug. quoque hujusce oominis significatum hisce verbis declarat: *Speculator, quasi populorum quibus præpositus est, observator, custos, & præfectus, qui speculetur & prospiciat populorum, & subditorum mores & vitam.*

Dur. in ration. div. offic. l. 2. c. 11.

Chrys. h. 10. in c. 3. ad Tim. 1.

S. Ambr. de dign. Sac. c. 6.

S. Ambr.

Ezech. 3. v. 17.

Durand.

S. Aug. l. 1. de civ. c. 9.

6. Porrò quod pallium attinet, quod magnæ considerationis ornamentum quoddam est, solis Archiepiscopis concessum, sciendum est, quod quotiescumque illud induitur vel deponitur, osculo semper eideoi impresso ab Archipræsule honoratur: *Ad notandum summum legitimè certandi desiderium & bravium promerendi*, inquit Durandus, qui postquam illud per omnes suas circumstantias delineasset, tandem prosequitur dicens: *In lana asperitas, in candore benignitas designatur: nam Ecclesiastica disciplina contra rebelles & obstinatos severitatem exercet, sed erga pænitentes pietatem:* Hæc quoque ratio est, cur palliom istud non de quacumq; lana, sed de lana agni mansueti contexatur: *Circulus pallij, per quem humeri constringuntur, est timor Domini, per quem opera exerceantur, ne vel ad illicita diffluant, vel ad superflua relaxentur, duas verò lineas, quarum una post dorsum, & altera progreditur ante pectus, hujus vitæ curas & solicitudines significare putamus, quibus & cor & humeri Pontificis sic sæpissime gravantur & impediuntur, ut à proprio statu eum avertant, & vana quadam & transitoria cogitare & portare compellant: Hinc quoniam pallium ante & retro, à dextris & à sinistris, ante pectus, & super humeros frequenter aptatur, ut his posthabitis in seipsum redire intelligatur.* Isidor. Pelusiota aliud quoddam mysterium laboris, charitatis, & vigilantiæ illius, quam Christus in bono Pastore desiderat, expressivum adducit: *Illud enim amiculum*, inqoit, *ex lana contextum, quod illi gestant humeris, ovis illius, quam Dominus aberrantem quæsivit, inventamq; humeris suis sustulit, pellem designat.*

Dur. l. 3. c. 17.

Correctior.

Isid. Pelus. l. 1. ep. 136.

7. Quid autem per Pastorale seu pedum, quod Jurisdictionis & authoritatis valde præcellentis insigne est, significari existimatis? *Baculus pastoralis*, inquit Durandus, *correctionem pastoralem significat*: simul quoque cur in fine acuminatus, in summitate retortus & aduneus, in medio verò rectus sit, pulchrè his verbis explicat: *Designat enim, quod Pontifex pungere debeat pigros, regere debiles sui rectitudine, & colligere vagos.* In Pontificali Romano forma verborum, sub qua Episcopo in sui consecratione baculus Pastoralis porrigitur, hæc sequens recensetur: *Accipe baculum pastoralis officij, ut sis in corrigendis vitijs piè sævitus, judicium sine ira tenens.*

Dur. l. 3. c. 15.

In Pont. Rom.

8. Annulus à S. Aug. miro quodam cum epitheto indicatur, dum ab ipso deplorabilis appellatur, ad sigillum nimirum vel Bullae, quæ eodem subsignantur alludens: *Miserabilia dignitatis insignia.* In Plutarcho, Seleucum Asiæ Regem dicere solitum fuisse, legimus: *Si sciret vulgus, quàm laboriosum sit legere ac scribere solum tot Epistolas, diadema ne humo quidem tollere dignaretur.* Durandus verò eidem annulo longè differentius attribuit significatum: *Annulus fidei Sacramentum integritatem signat, ut videlicet Ecclesiam Dei sponsam sibi creditam, sicut se diligat, & sobriam & castam cælesti sponso custodiat.* Porro quo tempore Annulus iste Episcopi digito inseritur, hæc verba à Consecratore proferuntur: *Accipe annulum fidei, scilicet signaculum, quatenus sponsam Dei sanctam videlicet Ecclesiam, intemerata fide ornatus illibatè custodiat.*

S. Aug l. 3. de civ. c. 19.

Dur. l. 3. c. 14.

Sponsus.

In Pont.

9. Quod verò Mitram, quæ ornamentum quoddam est valde conspicuum, attinet, sequentia à Durando scribuntur: *Scientiam utriusque Testamenti designat: Per duas fimbrias seu ligulas notatur, quod paratus esse debet, tam in mystico, quàm in historico sacræ Scripturæ intellectu: in quarum summitatibus sunt fimbriæ rubei coloris, denotantes ejus promptitudinem ad fidei & Sacræ Scripturæ defensionem, etiam usque ad sanguinis effusionem.*

Dur. l. 3. c. 13.

10. Demum verò quod Diademata & Coronas Regias, nec non Regna Pontificia attinet, hæc varijs semper gemmis bene onusta esse conspiciuntur; gemmarum autem illarum varietas multiplicitatem exprimit Provinciarum atque Regnorum Magnatum jurisdictioni subjectorum, cum hac tamen bene notanda differentia, quod quanto plura numero Regna aut Provinciæ tali Regi, Principi, aut Archiepiscopo subjiciuntur, in tanto quoque majori numero lapides pretiosi multiplicantur, & consequenter quanto pluribus coronæ vel mitræ sunt gemmis & unionibus distinctæ & ornatæ, tanto quoque coronæ & mitræ ponderosiores existunt, caputque illius, qui illas portare debet, magis aggravant, quod idem est, ac si diceretur, quanto pluribus subjecti sunt bellorum & revolutionum periculis, majoribusque agitantur molestijs, solicitudinibus, & anxietatibus, tanto quoque ma-

Quò major ornatus, eò major solicitudo.

jorem

jorem habent in suo regimine regnis & Episcopatibus suis assistendi ijsdemque invigilandi rationem. Enimverò quando Episcopo consecrando mitra imponitur, consecrans dicit: *Imponimus, Domine, capiti hujus Antistitis, & Agonista tui galeam munitionis & salutis, quatenus decorata facie, & armato capite cornibus utriusq; testamenti terribilis appareat adversarijs veritatis.*

Episcopalis authoritas in novem præcedit sacerdor.
S. Thom. in 4. sent. dist. 25.

11. S. Thomas de Aquino novem enumerat pariterque ponderat ornatus, qui non quidem Sacerdotibus, sed solis Episcopis proprij existunt: Sunt autem sequentes, nimirum: *Caliga, Sandalia, Succinctorium, Tunica, Dalmatica, Mitra, Chirotheca, annulus & baculus*: Ratio autem, cur hi novem ornatus solis Episcopis competant, hæc quoad litteralem sensum potest assignari, quia nimirum authoritas Episcopalis Sacerdotali in novem præcipuè rebus superior existit: *Quia novem sunt, quæ supra sacerdotem possunt, scilicet: Clericos ordinare, Virgines benedicere, Basilicas dedicare, Clericos deponere, Synodos celebrare, Chrisma conficere, vestes & vasa consecrare*: Quantum verò ad sensum spiritualem, qui in præsenti proposito à nobis vel maxime attenditur: *Per caligas significatur rectitudo gressuum*: Episcopus enim præ quovis alio Sacerdote, bonum post se exemplum relinquere atque ad perfectionem contendere strictissimè obligatur, siquidem de illo, quod perfectionem de facto comparatam possideat, ab omnibus præsumitur, atque ideo ipse cum regio Psalmista dicere debet: *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.* Quando Episcopus consecratur, hæc ei interrogatio expressè proponitur: *Vis semper in divinis esse negotijs mancipatus?* Ipse autem respondet: *Volo.* Iterum nova quæstio subjungitur: *Vis humilitatem & patientiam in te ipse custodire, & alios similiter docere*: Inter alias quoque orationes, quæ in illa functione recitantur, una hæc est: *Oderit superbiam, humilitatem ac veritatem diligat, neque eam unquam deserat.* Porrò *per Sandalia, quæ pedes tegunt*, inquit S. Thomas, *contemptus terrenorum significatur.* Durandus verò per pedes affectus denotari scribit: *Debent habere affectus & desideria calceata, ne pulvere terrenorum seu temporalium maculentur*: Observat verò insuper, quod priusquam Episcopus sandalijs accingitur, prius caligis induatur: *Prius tamen, quàm Sandalia pedibus imponantur, caligæ induuntur usque ad genua protensi, ibique constrictis, quia prædicator pedibus suis rectos debet facere gressus suos, & genua debilia roborare.* Prætereà speciale ministerium Episcopi in annuntiatione & prædicatione verbi Dei consistit: Et ideo in Consecratione Episcopali liber Evangeliorum capiti illius superimponitur: *Primò ut Dominus firmet Evangelium in corde ejus*, inquit Durandus: *Secundò ut per hoc intelligat, cui labori & honori subjiciatur, quia omne quod hic eminet, id est, omnis Prælatus, plus mæroribus afficitur, quàm honoribus gaudet. Tertiò ad notandum quod pondus Evangelicæ prædicationis eum circumquaque ferre pigere non debet. Quartò ad monendum illum, ut magis solito jugo subjaceat, & obediat Evangelio. Per succinctorium, quo stola ligatur cum alba, amor honestatis intelligitur*, inquit S. Thomas: Hæc autem continentia Ecclesiasticis specialissimè esse debet commendata; in cujus figuram Deus olim in supradicto Capite Exodi præcepit: *Facies & fœminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ à renibus usque ad femora, & utentur eis Aaron & filij ejus, quando ingredientur tabernaculum.* Arnoldus Carnotensis verò hæc de re ita scribit: *Femoralia docent debere esse continentia verecundiam, ut ne suspicioni quidem locum relinquant, sed talis se*

Spiritualis sensus, usque ad finem discursus.
Ps. 16. v. 5.
Dur. l. 2. c. 11.
Exod. 28. v. 42.
Arn. Carn. in 7. verb. in ult.

exhibeat conversatio Sacerdotum, quasi sine sexu sit. Pergit Doctor Angelicus ulterius dicendo: *Per tunicam perseverantia, per Dalmaticam largitas in operibus misericordiæ.* Durandus verò per illam intelligit *Sanctam Religionem & carnis mortificationem, atque sublimium rationem. Alba Dalmatica Sanctam & immaculatam significat vitam, rubea martyrium. Per Chirothecas cautela in opere significatur*, inquit S. Thomas. Durandus verò dicit, per illas significari *Exempla Sanctorum, quæ in operibus habenda sunt, quæ opera ab omni inquinamento mundata sunt: per ipsas verò Chirothecas albas castitas & munditia denotatur, ut manus, id est, operationes sint mundæ, & ab omni sorde immunes.* Per mitram pastoralem, & annulum S. Thomas eadem supra memorata mysteria declarat.

Dur. l. 3. c. 11.
Dur. c. 12.

12. Præter hactenus adducta Durandus insuper considerat, quod Episcopus, priusquam ad altare pro Missa celebranda se conferat, capitis sui capillaturam pectine prius discriminet, hancque cæremoniam sequenti moralitate illustrat: *Per Capillos*, inquit, *superflua cogitationes, & cura terrena solicitudinis: per caput mens & intentio: congruè igitur pectino capilli complanantur & ordinantur, & evulsi separantur, ad notandum, quod tunc specialiter mores componere, & superfluas cogitationes à se repellere debet.* Magna quoque cum solemnitate manus Episcopi lavantur, cujus mysterium in eo præcipuè consistit, quia *necesse est, ut munda studeat esse manu, qui diluere sordes curat: corporaliter lavat manus, ut spiritualiter mundet actus.* Idem quoque Author in manibus Episcopalibus unctionem illis adhibitam considerat, *propter mysterium & officium: manus quidem quæ opera designant, unguntur oleo, id est, Chrismatis pietatis & misericordiæ: Primo, ut Episcopus operetur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei, nemini claudantur, omnibus aperiantur, juxta illud: (Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.)*

Dur. l. 4. c. 3.
Dur. l. 1. c. 8.
Prov. 31. v. 20.

13. Specialiter quoque considerat, quod Episcopus Pontificaliter celebrans, Diaconum, Subdiaconum, multosque alios se circumstantes ministros assistentes habeat, idque non sine speciali mysterio, cum Anacletus Papa ita instituerit: *Ut secum testes habeat, Diaconos, qui oculi ejus dicuntur, & Subdiaconos, reliquosq; ministros, qui sacris induti vestibus, in fronte, id est, ante, & à tergo: Et Presbyter à Regione, id est, à parte dextera, lævaq; contrito & humiliato corde, & humiliato spiritu ac prono stent vultu, custodientes eum à malevolis hominibus: Et secundùm Lucium Papam de Consecrat. dist. 1. jubemus, eum non deserant, quia propter malevolos oportet eum habere bonum testimonium ab his qui foris sunt*, quia sicut à principio in sententia Apostoli diximus: *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, &c.*

L. 4. c. 12.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Honores semper merita pravia prærequirunt: Et ideo indigni ad honores evecti, majorem sibi potius ignominiam quam laudem adsciscunt: Cogitandumq; illis est, quod Reverentia illis exhibita, non tam illis, quàm dignitati, qua præfulgent, attribuenda veniat; Pœna quoque quibus DEUS in ambitiosos animadvertit exponuntur.

THEMA.

Gloriam sapientes possidebunt: stultorum exaltatio, ignominia. Prov. 3. v. 35.

Indigni Prælati ignominiæ habent.

1. S. Basilius in illa verba Isaiæ: *Princeps esto noster*, scribens, iosigne nobis magnæque considerationis documentum post se reliquit, in quo optimum nos modum docet dignoscendi, quisnam ille sit, qui Principis & Prælati nomen & dignitatem maximè mereatur, dicit enim:

S. Basil in c. 6. Isa.

Verus Princeps non per hæc externa insignia internoscitur, cujusmodi sunt purpura, torques, seu amiculum pertenue ac molliculum, & diadema, sed per id, quia in primis virtutem obtinet Principe dignam. Atque ideo si honores personis deferantur vitiosis, inhabilibus & indignis, honores illi talibus non dignitatem, sed indignitatem cooeiliare semper videbuntur:

Prov. 3. v. 35.

Gloriam sapientes possidebunt, inquit Sapiens, *stultorum exaltatio, ignominia.* Innocentius III. quoque docet, quod in Superioribus dignis Superioritati & Primatui conjunctus semper sit egregius in virtutibus & meritis profectus; at verò de ambitioso subjungit:

Innoc. III. l. 2. de cont. mund. c. 30.

NB.

Non curat prodesse, sed gloriatur præesse, præsumit se meliorem, quia crevit in superiorem, at bonum facit non gradus, sed virtus, non dignitas, sed honestas. Stephanus Cantuariens. super illa Esdræ verba:

1. Esdræ 7. 10.

Tria requiruntur in superiore.

Esdras paravit cor suum, ut investigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Israël præceptum, & judicium, scribens, tres considerat conditiones, iis qui regimini publico admoventur cumprimis necessarias:

Steph. Cant. in 1. Esdr. 7. 10.

Ad illa tria debet Prælatus præparare cor suum, id est, ad scientiam, vitam & doctrinam: ut investigaret, ecce scientia: ut faceret, ecce vita: ut doceret, ecce doctrina. Enimverò quando in eo, qui eminenti Ecclesiæ candelabro superimponitur, merita quoque, virtutes, & idoneitas simul concurrunt, dici pro dignitate satis non potest, qualis inde ejusmodi ad candelabrum avectis honor & gloria resultet: è contra verò quando illa deficiunt, tanto major illis, qui Candelabro admoti fuerunt, accrescit ignominia, & dedecoris infamia, quanto sunt omnium oculis expositi, magisque conspicui.

2. S. Augustinus ad doctrinam hanc confirmandam, ad auri probationem se reflectit, dicens:

Prov. 27. v. 21.
S. Aug. in Psal. 21.

(*Probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum*:) *Ignis ille non est diversus*, inquit S. Doctor, *& diversa agit, paleam in cinerem vertit, auro sordes tollit*: Ita quoque experientia teste, una eademque dignitas hominem aliquem magnis virtutibus & meritis præditum quam maximè conspicuum, omnique existimatione & veneratione dignum efficiet: cum econtra si ejusmodi dignitas in indignum ceciderit, ejus vitium, & ignorantiam omnibus innotescere faciet.

In Prælatos omnium oculi.

(*Gloriam Sapientes possidebunt, stultorum exaltatio ignominia.*) *Cum cœpero docere, quod nescio* (verba sunt S. Bernardi) *tunc incipiet sciri quàm nihil scio.*

S. Bern. ep. 87.

Multi in statu privato constituti viri magna sapientia rerumque experientia conspicui esse videntur, qui tamen si in supremis dignitatibus officiisque consistentes, omnium essent oculis expositi, unicus futuri essent censorarum ac maledicentiarum ab aliis in ipsos evomendarum scopus, & tamen inhabiles & inexperti riderentur, essentque aliorum commune opprobrium.

Psal. 11. v. 9.

In circuitu impii ambulant: secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. Pagninus ex Hebræo legit: *In circuitu impii ambulant, cum exaltati fuerint vilitas est filiis hominum.* Et hoc quidem verissimum est, quia si in administratione muneris sui infelicem sortiantur eventum, omnibus sunt ludibrio: quia si etiam adversùs illos, qui integritate, experientia & merito irreprehensibiles sunt murmurationes & maledicentiæ sine fine audiantur, quanto id magis fiet adversùs illos, qui manifestè noscuntur esse indigni.

Indigni irridentur.

Aptissimam Plutarchus ad præsens propositum nostrum adducit similitudinem: sicut enim si statuam quamdam rudius elaboratam & defectuosam super basim quamdam eminentius collocaverit, efficit, ut ejus in sublimi positæ defectus facilius animadvertantur, quam si humi semper jacuisset, ad eumdem quoque modum multorum defectus non observantur aut notantur, quamdiu privatim vivunt: cum tamen mox ut exaltati, omniumque oculis expositi fuerint, defectus eorum omnibus manifesti evadant. S. Bernardus de aliquo qui de eorum numero erat, ita scribit:

S. Bern. l. 2. de cons. c. 7.

Eo deformior, quo illustrior; numquid potest Civitatis supra montem posita desolatio abscondi, aut latere fumus lucerna extincta super candelabrum? Lyranus quoque super illa verba Sapientis:

Lyr. in c. 3. Prov. v. 35.

Ignominiosa exaltatio, quia tunc magis apparet turpitudo suæ fatuitatis: Adducit aptissimam simiarum in altum ascendentium similitudinem, dum ait: *Sicut turpitudo posteriorum simiæ magis apparet, quando ascendit in altum.* Dionysius Carthusianus super eumdem textum ita scribit:

Dio. Carth. ibid.

Quanto plus promoventur ac sublimantur, tanto eorum stoliditas magis ostenditur: Adducitque aptissimam quamdam Moralis Senecæ sententiam dicentis: *Superbi gloria citò fit ignominia.* Aben-Ezra à Cornelio à Lapide citatus, inquit: *Gloriam sapientes hæreditabunt, stulti elevant extolluntque ludibrium.* Indigni ad præcelsos honores subvecti, dum se à dignitatibus acquisitis honorari existimant, ridentur, seque ipsos tormento afficiunt.

Ps. 51. v. 3.

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Demerita tua, pessimasque qualitates quæ hactenus omnibus ignotæ fuerant tu cum sempiterna ignominia tua toti mundo manifestas. Valde notanda sunt illa Aurelii Cassiodori, qui à Regibus tantis in delitiis habebatur, præclara verba:

Aur. Cass. l. 12. ep. 2.

Fasces accipimus, ut graves esse debeamus; Tribunalia conscendimus, ut morum gradibus evehamur, nil vile, nil cupidum Judices decet. Pergit postea ulteriùs, & quidem ad propositum nostrum aptissimè: *Claras enim suas maculas reddunt, si illi, ad quos multi respiciunt, aliqua reprehensione sordescunt: alioquin expedit non videri, quàm cunctorum reprehensione signari.* Maculæ in veste quadam sordida minimè sese produnt, nec tanti æstimantur, sicut in bysso quadam candida; aut regia quadam purpura; Defectus quoque mechanicorum, agricolarum, aliorumque plebeiorum hominum in nulla habentur consideratione, sicut defectus Magnatum & Principum; Eadem prorsus labes aut macula in obscuro non ita perspicuè discernitur, sicuti in clara luce. Christus discipulis suis ait:

Matth. 5. v. 14.

Vos estis lux mundi, qui proinde supra candelabrum Ecclesiæ collocati resplendere debebant, ad hanc autem lucem quivis nævus, quantumvis parvus, adductus facilè apparet.

Superiores indigni repræsentant Idolum Bel.

3. Idolum Bel illos, qui licèt indigni ad honores tamen evehuntur, ad vivum repræsentat; Hoc namque simulachrum secundùm exteriorem apparentiam Divinum quoddam videbatur esse numen, quia æneum erat, at verò interiùs creta refertum erat: quod idem in multis Principibus accidit, qui quidem ob culmen honoris quo refulgent, propter potentiam & dominium quod habent, ab omnibus timentur & æstimantur, cum tamen in privato conceptu nostro, qui illorum perspectam habemus ignorantiam, inidoneitatem & vitia quibus commaculati esse noscuntur, illos contemnamus & aspernemur; nostraque illis in tantum deferimus obsequia, in quantum ad id præstandum timore, non verò amore aut æstimatione inducimur.

4. Salvianus quoque aliam nobis non minus congruam, similitudinem subministrat, dum ait:

Salv. l. 3. de prov. in princ.

Quid est aliud Principatus sine meritorum sublimitate, nisi hono-

honoris titulus sine homine? Aut quid est dignitas indigno, nisi ornamentum in luto? Quod si fortuitò aurifabrum aliquem vel gemmarium quemdam videretis, qui auro non gemmas, sed lutum insereret, quidnam obsecro diceretis? Eadem quoque disproportio cernitur inter dignitates & indignos. Gregor. Nazianz. de quibusdam sine ullo merito ad Episcopatum evectis Episcopis tractans, eosdem appellat, *Dignitatis splendore infelices.* Philo quoque Hebræus conformiter ad mentem sapientis dicit: *Gloria insipientis malitiam reddit illustriorem.*

Naz. orat. 1. Phil. de Plant. Noe.

Indignis sap. damnatio certa.

5. Verumenimverò id quod ambitioso majorem incutere debet terrorem, est confusio æterna, quæ illi meritò timenda est, quæ simul cum superbia conjuncta graditur; quia indigni ad dignitates evecti in majori sunt propriæ salutis periculo, severiusque à Deo castigantur, utpote Reipublicæ magis perniciosi. Primum peccatum prout omnibus constat, Ambitionis fuit à Lucifero alijsque spiritibus apostatis commissum, qui exinde spiritibus Angelicis facti deformes titiones inferni: *Stultorum Exaltatio ignominia.* Fuitque peccatum hoc insuper prorsus irremissibile: Unde Habacuc Propheta in Cantico suo ita canit: *Maledixisti sceptris ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispergendum me.* Ubi Rupertus Abbas Tuitiensis ita scribit: *Tunc maledixisti sceptris ejus, quando in cælo damnasti superbiam ejus, volentis tenere sceptra cæli, divinumq; imperium, & seipsum facere altissimum: Illis autem sceptris maledixisti, id est, propter illam præsumptionem irrecuperabiliter illum damnasti.*

Prov. 3. v. 35.

Habac. 3. v. 14.

Exemplum in Chore &c.

6. Quodnam obsecro vel quale fuit suppliciom illud, quod divina justitia de Chore, Dathan, & Abiron ob summum Pontificatum tanta cum ambitionis temeritate ab illis quæsitum, sumpsisse scribitur: *Disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos cum tabernaculis suis, & universa substantia eorum, descenderuntq; vivi in Infernum operti humo;* alij verò ipsorum in crimine complices & asseclæ, numero ducenti quinquaginta, qui incensum obtulerant, ab igne cœlitus delapsu devorati fuerunt: *Sed & ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.* Sanctus Propheta ulim protestabatur, dicens; *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam:* quanto igitur magis superbi & elati à domo Dei, id est, cœlo excludendi erunt? Quando Apostoli de futuro in Regno cœlorum primatu soliciti interrogarunt: *Quis, putas, major est in regno cælorum?* Christus non sine mysterio & causa speciali, puerum quemdam in medium eorum statuit: *Advocans Jesus parvulum, statuit eum in medium eorum,* & dixit: *Amen dico vobis: nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cælorum.*

Num. 16. v. 31. 32. 33.

Ibid. v. 35.

Psal. 100. v. 7.

Matth. 18. v. 1.

Matth. 18. v. 2. 3. 4.

7. Isaias Propheta magnam illam visionem, quam in cœlo conspexit, referens, dicit: *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, &c. Seraphim stabant super illud.* In eodem Propheta legimus etiam Angelorum pulcherrimum eumdem thronum ambivisse: *Sedebo in monte testamenti, ... ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo:* Et tamen Angelus ille inferioris Ordinis Hierarchiæ illius erat, scilicet de Cherubinorum numero: & tamen licet Seraphini in illa Hierarchia superiores existant, & Chorum supremum constituant, reverenter tamen & in pedes erecti ante thronum illum consistebant. Eadem prorsus inordinatio hodierno tempore passim practicatur: Inferiores namque de semetipsis nimium præsumentes, per inordinatæ ambitionis conatus ad honores evehuntur, præferuntur alijs, imò in æquali throno cum Deo sedere prætendunt; cum tamen virtuosi amore & charitate accensi, licet alijs longè sint quoad merita superiores, humiles & venerabundi, ac reverenter in hoc solùm glorientur, quod aliquod possint, dignitates pro viribus fugiendo, Deo præstare obsequium. Unde S. Bernardus de Seraphinis ait: *Quamvis cæteris præstent, adstant nihilominus Domino præsidenti, devotum utique ministerium, & plenum reverentiæ obsequium exhibentes.* At verò quis tandem futurus est superborum & ambitiosorum finis vel exitus? *Verum ad infernum detraheris.* Etenim superbus ille Spiritus una cum omnibus sequacibus suis, à supremo Paradisi culmine in profondissimum abyssi barathrum præcipitatus fuit. Absalon quoque Davidis Patris sui mortem expectandi impatiens, ut eidem etiamnum viventi in regno succedere posset, populum adversùs Davidem excitavit, ut sceptrum ei extorqueret: Justum verò quod ex illa ambitionis impietate retulit supplicium, fuerunt tres cordi ipsius infixi lanceæ ictus, quos accepit, dum ex quercu in aëre suspensus hæreret, adeoque loco diadematis regij quamdam sortitus est è quernis folijs contextam miserabilem coronam. Similiter Aman Regis adeo potentis speciali, quo potiebatur favore & benevolentia minime contentus, à Mardochæo Divinos honores sibi offerendos extorquere conatus fuit; (*Timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem*) dumque eidem Mardochæo domi suæ patibulum erigi curasset, in quo eumdem suspenderet, ex speciali Dei superbos semper deprimentis dispositione, in eodem à se erecto patibulo suspensus fuit.

Isa. 6. v. 1. 2.

Isa. 14. v. 13. 14.

Ezech. 18. v. 14.

Ambitiosi à Deo puniuntur.

S. Bern. ser. 5. de ver. Isa.

Isa. 14. v. 15.

Esth. 13. v. 14.

8. Verum enim verò ad hoc ut ambitiosi à temerarijs prætensionibus suis retrahi & coërceri possint, aptimè & efficaciter servit argumentum illud, quo S. Chrysostomus suo tempore adversùs eosdem usus fuit; Sanctus etenim hic Doctor optimè considerat, multos non ex alio motivo honores & obsequia ab alijs accipere, quàm propter divitias, authoritatem, dominium, aut eminens dignitatis fastigium, indeque hunc in modum efficaciter concludit: Tales ergo honores suos divitijs, authoritati, & dignitati, tamquam honorum suorum instrumentis in acceptis referre debent; non verò illi, qui proprijs virtutibus & meritis ad similes honores fuere promoti. *Nam dic quæso* (sunt ipsissima Chrysostomi verba) *si quis tibi diceret, nullo te honore dignum esse existimo, sed propter famulos tuos te honore, numquid hac ignominia potest quid esse pejus? Si autem propter servos turpe est honorari, qui sunt participes ejusdem cujus nos sumus animæ & naturæ, multò magis propter ea quæ sunt his viliora, domorum inquam parietes, & atria, & vasa aurea, & vestes.* Illa namque obsequia & reverentia dignitati exhibentur.

Reverentia fit dignitati, non personæ indignæ.

Chrys. h. 7. ad Coloss.

9. Cùm olim Minervæ statua in jumento quodam veste Attalica auro argentoque intertexta exornato, honorificentissimè accommodata processionaliter ab idololatris quibusdam passim per plateas magna cum solemnitate circumferretur, accidit quod dum unusquisque in plateis illis, quas processio illa obibat, Minervæ statuam summa, qua poterat, reverentia veneraretur, asinus honorem illum sibi delatum esse existimans, quemlibet caput inclinando resalutabat, quod alius quidam, qui Asinum sequebatur, videns, eumdem acriter fustigatum sic est allocutus: *Non tibi, sed Deæ.* Idem quoque moneri possunt indigni ad dignitates præter omne meritum evecti, hono-

Notabile factum ad propositum.

res enim quos recipiunt non sibi, sed magistratoi quem administrant, aut dignitati, qua gaudent, attribuere debent, cujus veritas tunc pridem manifestè cernitur, quando honoribus, ot sæpè talibus accidit, exuuntur, tunc enim patet quàm viles & contemptiles risuq́oe digni existant.

Ambitiosi similes sunt mulis.

10. Quando Regum Ambasciatores sive Legati Romam io solemni pompa equestri ingrediuntur, multi circumquaque superbissimè adoroati, oneraq́ue utrimque tegminibus auro argentoq́ue præfulgidis contecta circumferentes, omnium ad se oculos cum stupore singulorum attrahunt; at verò postqoam equestris illa pompa finem suum accepit, muli prædicti omnibus illis phaleris pretiosis exuti, ad stabula reducuntur, solitisque deoò sordibus alijsq́ue oneribus portandis applicantur; idemquoque multis accidere solet, qui sine ullo merito ad honores promoventur; quamdiu eoim potentia & favor illius, à quo ad talem dignitatem promoti fuerunt, superstes manserit, æstimantur, honorantur, seu ut melius dicam, timentor; at verò mox ut illo mortuo depositi fuerint, ad eamdem denuò revertuntur vilitatem & contemptum, io quo antea erant,

Currui Ezechielis. c. 1.

11. Non defuit, qui tales sic indignè promotos ambitiosos homines Ezechielis currui similes esse pronontiarit; Hic enim currus quatuor facies referebat, quarum prima erat leonis; quia superbus leoois instar ad gradus sublimes violenter ascendit; Postquam verò io editiori loco conspicuus sedet, faciem Aqoilæ induit, (hæc enim est facies secunda) adeo altè evolaodo, ut jam neminem eorum, quibus aliàs familiariter uti coosueverat, agnoscat. Tertia facies hominis erat, quia paulatim, postquam illo sibi acquisito non reexcideret, iterum se hominem alijs similem esse commonstrat. Quarta facies bovem referebat; quam etiam ambitiosus ille tandem indoit, quia omnibus tandem stolidum, & ignorantem ipsum esse manifestum evadit. Unde majori quam omquam alius ludibrio exponitur. *Stultorum exaltatio, ignominia.*

Prov. 3. v. 35.

Consanguinei non promovendi nisi digni.

Gen. 46. v. 2. &c.

12. In boc igitur specialis eluxit Josephi io Ægypto dominantis prudentia, cùm enim eo tempore, quo universam moderabatur Ægyptum, præcipuas regni dignitates fratribus & Parenti suo conferre, eo tempore facillimè potuisset; suos tamen nequaquam evehere, vel in aulam regiam asserere voluit, sed ut Pastores, qoales erant, manerent, & pecora pascere possent, io terram Gessen abire jossit, cujus tamen contrarium hodie passim quovis tempore fieri videmus; nemo enim est, qui suos & præcipuè proximo sanguine junctos pro viribus sublimare, & ad maximos honores evehere non studeat; Et tamen discursus, quem sanctus hic Patriarcha intra se faciebat judiciosissimus utique & prudentissimus fuit, primo namque considerabat, quod in aulis Regum & Principom nihil adeò frequeoter accidat, quam quod easdem incoleotes à timore Dei deficiant, atque in Divinæ legis observantia omnino intepescant; magna namque virtute in aulis opus est, ut quis vitam suam in innocentia transigat. Aliud quoque punctum insuper considerabat, nimirum, facile quidem se efficere posse, ut Pater & fratres ejus in Pharaonis aulu ad magna monia evecti haberentur in honore passim ob omnibus, id tamen minimè duraturum esse diutius, quàm quoadusque ipse in Ægypto nobilissimo Vice-Regis munere fungeretur, mox verò ut ipse diem suum obiisset, aut alio quovis ex accidente obvio, eosdem omnibus futuros esse ludibrio, omniomq́ue in eosdem provocandam esse invidiam & æmulationem, prouti in ipsa rei veritate posteris ipsorum accidisse leguur: *Surrexit interea Rex novus super Ægyptum, qui ignorabat Joseph; & ait ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus, ... venite, sapienter opprimamus eum*; Unde factum est, quod manciplorum more tractarentur, flagellis ipsos cædendo, laboreq́oe conficiendorum laterum ipsos, supra quam vires ferre possent, opprimendo.

Exod. 1. v. 8. 9. 10.

Differentia inter dignos & indignos Sup.

13. Differentia, quæ inter illos, qui per propriam industriam sine ullo merito sibimetipsis aucupantur honores, aliosq́oe qui per manifestam Dei voluntatem & dispositionem ad eosdem evehuntur, intercedit, in hoc præcipuè consistit, quod idem Deus certo quodam modo obstrictus sit, ut his, quos ipse promovit, gratiæ suæ auxilijs assistat, eisqne sufficientiam & aptitudioem ad bene gubernandum requisitam communicet. Unde est, quod dum Moyses se ab imposito sibi munere subducere conaretur, excusando se per eloquentiæ defectum quo ad perorandam coram Pharaone populi sui causam inidoneus erat, Deus eidem dixerit: *Quis fecit os hominis?* Et ne deinceps suam pusillanimitatem, qua Pharaonem audacter aggredi formidabat, posset prætendere, Deus ipsum fortiter aoimavit, dicendo: *Constitui te Deum Pharaonis*; Non verò idem illis contingit, qui per media humana vel humanos favores exaltati fuere: Homines enim, quantumvis illi potentes sint, & Monarchæ, illis quos promovent scientiam, ingenium, prudentiam, omnemque habilitatem dare oon possunt, & ideo antiqua vitia, defectus, & ignorantiam suam retinent, oec dicere possunt cum Apostolo: *Idoneus nos fecit ministros.* Divioa illa & increata sapientia sanctissimom Spiritum suum pauperculis & idiotis piscatoribus infundendo, eosdem transmutavit, in profundissimos Theologos & facundissimos Oratores, perfecteq́ue eos edocuit, adeo ut subtilissimos quosque maximeq́ue scientificos hujus terræ Theologos convicerint, & confutarint; *Et constitues eos Principes super omnem terram*, factiq́oe sunt ex ipsis cœli illi, de quibus Psalmista canit: *Cœli enarrant gloriam Dei.*

Exod. 4. v. 11.

Exod. 7. v. 1.

2. Cor. 3. v. 6.

Ps. 44. v. 17.

Ps. 18. v. 1.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Textus ille S. Pauli: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, *examinatur variaq; allegantur plurium Sacrorum Interpretum textus illius expositiones.*

THEMA.

Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. ad Timoth. c. 3. v. 1.

1 S. Paulus Apostolus S. Timotheo Ephesino à se electo & consecrato Episcopo scribens, primâ quidem facie præcitati thematis verbis dignitatis Episcopalis desiderium, vel ut verius loquar, ambitionem canonizare, & velut sanctam & irreprehensibilem deprædicare velle videtur, dom ait: *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*; Numquid igitur hic Apostolus idem ille est Paulus, qui ad Hebræos ita scribit: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron?* Quod si enim ita est, quod videlicet nemo sibi honoris officium aliquod vendicare debeat, nisi particulari quodam modo à Deo vocetur, qua igitur ratione Episcopatus, qui supremi in Ecclesia Dei honores existunt, ambire & desiderare licebit? Io Concilijs inviolabile decretum istud recensitum invenio, quo neminem ambitiosum ad Episcopatum eligi posse statuitur. *Neminem ex ordine Senatorio & Politico, nuper eo dumtaxat fine & animo in Clericum* ...

1. Timoth. 3 v. 1.

Hebr. 5. v. 4

Ambitiosi ad Episcopatum non possunt eligi.

T. 3. Conc. ...can. 8.

[*Can. 5. 28. 10.* NB. Factum Bellarm.] *aut Monachum attonsum, ut Episcopi aut Patriarcha dignitatem assequatur, honoris gradum oportere conscendere, etiamsi in utroque gradu Sacerdotij longiori tempore versatus sese Ecclesia probasset, neque enim pietatis, sed ambitionis & honoris causa tonsus est.* Porrò à viro fide dignissimo recensitum audivi, quòd S. Cardinalis Bellarminus virum quendam Religiosum ob scientiæ excellentiam & exemplaritatem, qua præfulgebat, hactenus quidem Episcopatu dignissimum existimarit, animi tamen sui sententiam mox retractarit, ubi ab ejusdem Religiosi ore se Episcopatum desiderare percepit, tunc enim eidem protinus respondit, optimè pater hactenus quidem hoc munere dignissimum te esse credidi, at verò nunc ex quo te munus Episcopale desiderare audio, te illo jam non ampliùs dignum aut habilem esse existimo. Ac proinde operæ pretium erit, ut quisnam in hisce verbis verè Apostolicus sensus fuerit, per sacrorum Interpretum placita latius examinemus.

2. S. Augustinus in lib. de Civitate Dei ad hunc se [*S. Aug. l. 19. c. 19. de civ. Dei.*] textum reflectens dicit: *Exponere voluit* (inquit de S. Paulo) *quid sit Episcopatus, quia nomen est oneris, non honoris,* nimirum Ly *Episcopus,* vocabulum Græ- [Expositio Theol.] cum esse notavit, *inde ductum vocabulum, quod ille qui praficitur eis, quibus praficitur, superintendit.* Idem quoque Salmeron, sed paulò fusiùs hisce ver- [*Salm. ibid. 1. Tim. 3*] bis scribit: *Episcopus est vox Graca idem significans quod Superintendens, observator, explorator, visitator, curator.* S. Ambrosius quoque Episcopum Su- [*S. Ambr. c. 6 de digest Sacerd.*] perinspectorem nominat. Unde S. Paulus dicere voluisse videtur, quod qui Episcopatum desiderat, laborare, vigilare, alienæque saluti superintendere ambiat. Unde S. Chrysostomus nos ab hujus status ambitione retrahere volens obligationem quam munus illud secum subinfert, ut inspiciamus gravi- [*Chrys. cit. a. gloss. in c. 1. Act. Ap. st.*] ter hisce verbis monet: *Etenim si novisses, quòd Episcopatus debet omnium onera gestare, quod alijs jacentibus datur venia, ipsi vero nequaquam, quod alijs peccantibus superest excusatio, ipsi verò minimè, haud quaquam festinasses ad primatum.* Isidorus Pelusiota in Epist. ad Palladium à Salmerone citatus, nos quoque muneris istius gravitatem & difficulta- [*Isid. Pelus. cit. à Sal. ad Tim.*] tem ut ponderemus hisce verbis hortatur: *Ex illo pendent omnium subditorum necessitates, probationes eorum, qui ordinantur, potus sitientium, cibus esurientium, vincti, vidua, injuriam passi;* Unde multi expositores idem esse existimant, *Bonum opus, quod arduum opus.* Magnopere etiam notanda sunt verba, quæ S. Paulus præfati thematis verbis immediatè præmittit, nimirum *Fidelis sermo;* Etenim Apostolum quoque aliàs sæpius hac protestatione usum fuisse legimus, maximè verò quotiescumque rem aliquam magni momenti inculcare contendit; [*1. Tim. 4. v. 9. 10.*] Etenim capite seqoenti dicit: *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus; in hoc enim laboramus, & maledicimur;* Similiter in epistola secunda ad eumdem Epi- [*2. Tim. 2, v. 11.*] scopum ait: *Fidelis sermo: nam si commortui sumus, & convivemus, si sustinebimus, & conregnabimus.* Ad eumdem Episcopum cap. 1. Epistolæ primæ ita ait: [*1. Tim. 1. v. 15.*] *Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* S. Joannes quoqoe in Apocalypsi eadem Phrasi usus est, ut id quod dicere volebat, auditorum cordibus tenacius imprimeret: [*Apoc. 21. v. 5.*] *Hac verba fidelissima sunt vera.* Etenim similes protestationes fieri solent, quotiescumque aliquid quod difficilem apud omnes fidem obtinet, dicere satagimus; ac proinde cùm Apostolus neqoaqoam sibi persuadere potuerit inveniri aliqoem posse, qui E- [*1. Tim. 3. 1.*] piscopatum ambiat aut prætendat, ideo dicit: *Fidelis sermo; si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat,* ac si diceret, talis revera perfectus, immaculatus & sanctus fieri aut esse desiderat: quia *oportet Episcopum irreprehensibilem esse &c.* Cajetanus [*Cajet. ibid.*] ait: *Prap[...], Fidelis sermo ad significandam veritatem dicendorum, ne quis imputaret Paulo, quod nimis exigeret ex proprio capite in Episcopis.* Et quidem consideratione digna est hæc expositio, videlicet quod S. Paulus ex proprio capite locutus non fuerit, quando tantam in Episcopis innocentiam & sanctitatem, qualem deinceps describit, exposuit, sed potiùs, quòd omnia illa ex divina inspiratione & instinctu locutus fuerit: *significatur, quòd est sermo fidelis Domino, quòd est juxta fidem, quam debet Domino, & non secundùm propriam sententiam.* Demum verò quidnam per hanc dictionem, Episcopatus, innuere velit, declarat, dum ait: *Si quis Superintendentiam cupit, bonum seu praclarum opus desiderat; Non dicit, si quis dignitatem, si quis gradum, si quis proventus, si quis honores, si quis gloriam Episcopatùs, sed si quis ipsum Episcopatum, hoc est, ipsam Superintendentiam, ipsum superintendere desiderat, procul dubio desiderat opus, cum superintendere sit opus, non qualecumque, sed bonum & praclarum.*

3. Cajetanus ni fallor, hanc expositionem à S. Hieronymo didicit, qui diu ante hanc ponderans propositionem contra Jovinianum ita scripsit: *Non dicitur,* [*S. Hier. l. 1. cont. Jovin.*] *bonum gradum desiderat, sed bonum opus.* Cui consonat S. Anselmus, ita scribens: *Opus, non dignitatem* [*S. Ans. ad Tim.*] *labores non delitias, opus, per quod in humilitate crescat ne intumescat fastigio;* Deinde id, quod jam jam diximus, declarat, scilicet quod *Episcopus* idem sit, quod *Superintendens, ut intelligat, se non esse Episcopum, qui praesse dilexerit, non prodesse, nec desiderare Episcopatum astimandus est, qui suum desiderat lucrum vel honorem, non plebis salutem; Non enim dicitur: Qui Episcopatum desiderat, bonum gradum desiderat, sed bonum opus desiderat, quod in majori ordine constitutus, possit, si velit, occasionem exercendarum habere virtutum.* Cum hac S. Anselmi interpretatione, Theodoreti quoque expositio concordat dicentis: [*Theod. ad Tim.*] *Docet, non honorem, sed virtutem appetere, non desiderare dignitatem, sed dignitatis officium inquirere.* Episcopus namque in illo Pontificali munere continuam habet in via perfectionis magnis passibus progrediendi occasionem, per earum virtutum exercitium, quibus ipsi ratione ministerij sui semper incumbendum est. *Oportet enim Episcopum irreprehensibilem esse, virum sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, Doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sed sua domui benè prapositum,* S. Bruno Carthusianorum Patriarcha, qui Urbano II. gratissimus fuit, utpote ejus in Universitate Parisiensi discipulus fuerat, à quo etiam sibi oblatum Rhegiensem in Calabria Episcopatum constanter recusavit, hic, inquam, verba illa, *si quis Episcopatum desiderat,* [*S. Brun. ad Tim.*] sequenti glossa illustrat, *id est, super sibi commissos intendere cupit* (supponendo de tali, quod per se in ejusmodi munus se non ingerat, sed legitimè vocatus illud administret:) hic desiderat non aurum, non divitias, non jucunditatem sæculi, sed *opus,* id est, laborem bonum, id est, utilem sibi & his supra quos intendit. Demum vero hujus vocis *Episcopus* Etymologiam declarat, dicens: *Episcopus Superintendens dicitur; scopos enim intentio, epi super interpretatur.*

4. Angelicus Doctor, qui & ipse Archiepiscopatum Neapolitanum generosè, veluti implacabilis dignitatum inimicus repudiavit, super hoc puncto Scholasticè discurrit, & per distinctionem proceden-

du,

S.Thom. 2. 2. q. 185. art. 1.
do, tria in hoc munere considerat: Primum est *Operatio, per quam saluti proximorum intendit*, Secundum *Altitudo gradus, quia Episcopus super alios constituitur*.
Matth. 25. v. 21.
Matth. 25. *Fidelis servus & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam*. Tertium *Honor & reverentia, & sufficientia bonorum temporalium; appetere ratione reverentiæ & honoris, vel sufficientiæ bonorum temporalium, non licet, quia est ambitio & cupiditas; Item ratione gradus alti, quia est præsumptio.* At vero quandonam casus daretur, in quo Episcopatus desiderium foret licitum? quando nimirum desiderium nullum alium finem respicit quàm purè servitium & obsequium Dei, & subsidium saluti animarum impendendum. Quisnam autem promittere sibi poterit, se tanto esse Spiritu virtuteque præditum, ne salem aliquatenus incidat in desiderium & complacentiam obsequiorum, honorum, redituum, authoritatis, aliarumque rerum similium, quas dignitates Episcopales hodierno die infallibiliter sibi annexas habent? Difficile admodum est idipsum resolvere; ac proinde doctissimus Salmeron, qui à sede Apostolica pro Concilio Tridentino adeundo deputatus fuit, vehementer se opposuit hanc opinionem sectantibus, quod laude dignus sit, qui Episcopatus ambit, dummodo ex solo fine præstandi servitium
Sal. ad Tim.
Deo fiat, & rationem reddit dicens: *Nec verum est, quod desiderare opus bonum ex officio, ut significat vox Episcopus, sit semper licitum, quia aliud est esse desiderium boni, aliud desiderium esse bonum, nam hoc secundum non potest non esse peccatum, cum bonum quod desideras, non benè desideres, id est, neque piè neque prudenter, ut v. g. Angelus primus, & primi Parentes bonum aliquod desiderarunt, expetentes Divinum quid; Dathan & Abyron Sacerdotium expetierunt, & Ozias Rex thurificare voluit, non tamen benè*, adducitque quamdam S. August. authoritatem, qui lib. 19. de Civit. Dei cap. 19. ita scribit: *Locus Superior, sine quo regi populus non potest, & si ita teneatur & administretur, ut decet, tamen indecenter appetitur.*

5. S. Dionysius Carthusianus idem hisce verbis
D. Cart. de regim. Præs. l. 1. art. 4.
dicit: *Quamvis Apostolus dixerit: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat; non tamen asseruit, quod bene desideret, id est, prudenter ac virtuosè;* Et adfert quamdam hominis sæcularis similitudinem, qui dum celebrare, & Confessiones audire desiderat, *bonum opus desiderat, sed non benè.* Tandem vero Salmeron ita concludit: *Expetere magistratum Ecclesiasticum nequaquam licitum est, sive ob loci altitudinem, quia species arrogantiæ & præsumptionis esse videtur, sibi tribuere majorem charitatem & prudentiam ad alios regendos & rectè gubernandos; sive ob honorem & sui ipsius reverentiam captandam, quia esset ambitio, sive ob divitias & commoditates, quia hæc esset avaritia.* Verum enim vero quia sibi opponi posse prævidebat, quod finis desiderandi munus Episcopale solum ob præstandum aliquid Deo servitium Charitatis est, & consequenter licitus, ideo subjungit: *Quod si quis dicat, Ego ex Charitate appeto Episcopatum, rectè quidem dictum, sed adverte, ne fallaris, & in causa propria judex esse velis; Charitas enim, ut Apostolus ait, non est ambitiosa, & non amat periculum, quo labatur, vide ergo, ne tui ipsius amor Charitatis vestibus indutus, videatur tibi pura dilectio, ac Divina Charitas.*
S. Hier. in Reg. monac. c. 15. Historia in quantis periculis Episcopi.
S. Hieronymus refert de quodam olim electo Episcopo, quod priusquam oblatum sibi Episcopatum acceptaret, quemdam patruum suum, qui vitam agebat Eremiticam, accessit, ut cum ipso, an dignitas illa sibi acceptanda esset, consilij causa deliberaret. Bonus igitur hic Eremicola nepotem suum, quamdam proxime vicinam valde altam & præacutam rupem ascendere jussit, qui postquam conscensa rupe descendisset, senique Eremitæ dixisset, se in eadem rupe in magno fuisse præcipitij horrendi periculo, sanctus ille Senex subjunxit: *Crede mihi, in longe majori periculo constitutus eris, ubi Episcopus factus fueris.* Consilium Tridentinum de hoc munere dicit: *Angelicis humeris formidandum esse.* S. Gregorius Papa quoque ut omnibus hanc dignitatem ambientibus eamdem efficaciter dissuaderet, hac usus est consideratione: *Nulla ars doceri præsumitur, nisi intenta prius meditatione discatur; ab imperitis igitur pastorale magisterium suscipitur in magna temeritate, quoniam ars est artium regimen animarum.*
S. Greg. c. 1. 1. p. past. Animarum regimen ars artium.

6. In Religionibus strictiorem observantiam profitentibus, expressè vetatur, ne quis Episcopatus procurare aut acceptare possit, nisi ad id à Papa expressè astringatur, quod manifestum est indicium, quod talium dignitatum possessio potius hominem impediat in ordine ad perfectionem acquirendam, quia status sublimis vinum quoddam est valde fumosum, quod cerebrum invadens rectum communiter perturbat judicium. Unde S. Augustinus ait: *Quantò major honor datur, tantò majus periculum comparatur, isti tales sunt elati, superbi, vanitate pleni, luxuriosi, gulosi, & hominibus magis placentes, quam Deo; hi sunt seipsos amantes; gulæ servientes magis, quàm spiritualibus intendentes, corpus ornantes, & animam fœdantes.* Dignitates comparando majori Spiritui non sunt auxilio, sed potiùs miram quamdam vim habent illum impediendi & retardandi, sicut quoad majorem Episcoporum partem quotidiana ferè docet experientia. Et ideo magna virtute, eminentique perfectione opus est illis, quibus animæ gubernandæ concreditæ sunt. Unde S. Bruno ait: *Altius volet, qui super alios esse desiderat.* Dionysius Carthosianus super illum Apostoli textum: *Bonum opus desiderat*, hanc glossam adhibet; id est, *officium sanctum desiderat; non enim licere videtur ad Episcopatum anhelare, nisi fortè ex speciali inspiratione Spiritus Sancti.* Optimeque notat, quòd Apostolus ut Episcopatus prætendentes deterreat, mox subjungat: *Oportet ergo &c. Ne autem quispiam pronus sit ad Episcopatum desiderandum, declarat, quid oportet esse Episcopum.* Chrysostomus quidem desiderium Episcopatus velut inculpatum admittere videtur, dummodò desiderium istud ad solum Deo præstandum servitium purè sit directum, verumtamen, unico verbo, quod protinus subjungit, unumquemque quantumcumque is sanctus sit, mirè deterret; Dicit enim; *Si quis Episcopatum desiderat, non culpo, non improbo; opus quippe regiminis est; si quis hunc idcirco appetit, non Principatus aut Dominationis fastu, verum cura regiminis & charitatis affectu, bonum quippe desiderat opus.* Quodnam autem est verbum illud, quod unumquemque meritò suspensum & formidulosum tenere & facere debet? Nimirum quando S. Apostolus ait: *Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse.* Sed quidnam hisce verbis nobis intendit innuere? *Hoc unico verbo genus omne virtutis expressit*; Indeque hanc deducit sententiam: *Itaq. qui sibi vel levis culpa conscius est, malè profectò facit eam rem appetens, qua indignum se per opera facit: non enim decet hujusmodi regere, sed potiùs regi, debet vitam habere immaculatam & compositam, ut omnes in illum & in ejus vitam, veluti in exemplum aliquod excellens intueantur.* Eamdem quoque observationem Theophylactus super Ly *Irreprehensibilem* facit, *hoc est*, inquit, *omni virtute conspicuam, neque ab alijs, neque à seipso*

S. Aug. serm. 41. ad fratres.
S. Bruno l. de laud. Eccl. c. 2. Aliæ Expositiones Them.
Chrysost. in 1. ad Tim. 2.
Theoph. ad Tim.

ab aliis, neque à seipso reprehendi. Quis autem ipsam inveniatur, qui hunc de se conceptum habeat, quod scilicet immaculatus sit, cunctisque virtutibus instructus? Salmeron ait: *Periculosum est & superbiâ plenum, se cæteris æstimare magis idoneum;* quod veritantquam licitum conceditur, hoc est, *licet virtute, quibus bene præesse quis potest, appetere & flagitare;* faciliùs autem quia invenietur, qui illas à Deo petere possit, ut habeat; dum verò illas realiter possidet, ex humilitatis & modestiæ instinctu se illas verè possidere, nequaquam sibi persuadere debet.

S.Brun. ad Tim. 7. Sanctus Bruno autem existimat, Apostolum hoc loco non de Episcopo in sede Episcopali collocato, sed de Sacerdote loqui velle: *Hic per Episcopum significat Sacerdotem, superfluè enim Timotheum, qui Ephesiorum Episcopus erat, de ordinando Episcopo Ephesiis instrueret, eumque sibi episcopante, alium ibidem episcopari absurdum esset: nec credendum est; nec mirum, si per Episcopum significat Presbyterum, cum in hac eadem Epistola per Presbyterum significet Episcopum.*

Expositio magis literalis. 8. Magis tamen literalis hujus textûs expositio illa esse videtur, quòd cùm in eo sæculo, quo S. Paulus scripsit, Episcopi primi inter fideles erant, qui quærebantur ad Martyrium, in extrema quoque paupertate vivendo vitam ducebant Apostolicam, ideo sacrosancta quædam ambitio erat, qua quis eo tempore desiderabat promoveri ad Episcopatum.

Salm. t. 4. tr. 27. Unde Salmeron ait: *Episcopatus in primitiva Ecclesia sine honore, & sine divitiis erat, nihil aliud erat, quàm Crucem optare, & opus Charitatis impendere; nunc verò, ubi Episcopatus cum magno honore & divitiis conjunctus est, non nisi periculosè appetitur.* Idem

S. Ansel. ad Tim. hoc dudum ante S. Anselmus hisce verbis monuit: *Notandum, quia, quando Apostolus hoc dixit plebibus, quicumque præerat, primus ad Martyria tormenta decebatur, tunc ergo laudabile fuit Episcopatum quærere, quando per hunc quasi ad Martyrium festinaretur.*

Dion. Cart. t. 1. de reg. præs. a. 40. Eamdem quoque expositionem legi apud Dionysium Carthusianum, in libro de regimine Præsulum: *Non advertunt (de ambitiosis loquitur) quòd Apostolus dixit hoc, quando Episcopi trahebantur primi ad amarissimas pœnas, & acerbissimas mortes Martyrii, ita quod tunc in Episcopatu non poterat amari, nisi opus bonum.*

Thes. in past. arg. S. Iren.

NB. Quidam hujus nostri sæculi insignis Orator dicit, quòd quando S. Paulus sæpè dicta thematis verba edixit, omnes Episcopatum refugiebant, quia ovium greges tales erant, ut iis gubernandis vix ulli reperiri possent Pastores, & tales Pastores erant, ut pro gregibus pascendis vix pascua inveniri possent, adeoque tempora illa talia erant, in quibus simul stare poterant dignitas cum humilitate, & dominandi fortuna cum miseria serviendi, Sacerdotes tunc aurei erant, calices verò lutei vel lignei; mitræ plus ex coris, quàm ex gemmis onustæ erant, Episcoporum chlamydes paupertate potiùs, quàm acupictura perforatæ erant; Erant eo tempore Pastores sine baculo vel clava, oves sine lana, lupi sine timore, dignitates sine dignitate, Ecclesiæ sine dote, honores infamiâ pleni, eminentiæ præcipitiis conjunctæ, curæ curarum plenissimæ. Denique ejuscemodi in statu tunc primatus erant, ut majorem quis pareret ambitionis suspicionem dignitates fugiendo, quàm illas desiderando. Hactenus Author iste.

Modo desiderantur Episcopatus. 9. Quando arca fœderis à Philisthæis capta, domos eorum Deus, quibus eamdem susceperant, unà cum Dominis severè castigabat; Omnes illam intra domus suæ penetralia detrectabant recipere, unde di[?]ant: *Adduxerunt ad nos Arcam Dei Israel, ut interficiat*

1. Reg. 5. v. 10.

nos & populum nostrum; at verò quando eadem arca facta est peculiare quoddam Divinarum benedictionum Instrumentum, prouti in domo Obededomi ad experti fuerant, unusquisque illam sibi vicinam habere desiderabat; unde & David tanta cum solemnitate in Palatium suum transferri curavit; Simile quid etiam de muneribus Episcopalibus dicere possumus, quando enim dignitas Episcopalis instar magnetis cujusdam, persecutiones, exilia, & horrenda Martyriorum post se tormenta trahebat, unusquisque procul ab iis se subducebat; at verò quando Ecclesiæ successu temporis in pace florescere, multisque opulentissimis reditibus abundare, magnoque in honore & veneratione esse cœperunt, unusquisque experientiâ teste easdem ambire non desinit. Tandem verò non defuerunt alii, qui ultimo loco hunc Apostoli textum per jocum hoc modo legunt: *Qui Episcopatum desiderat bonum, opus desiderat,* legendo loco Lyopes, *opes*, quia Ecclesiæ *ut plurimum* non solùm ob dignitatum præeminentiam quæruntur & procurantur, verùm etiam oculus nonnumquam primo omnium loco ad censum & reditus dirigitur. 2. Reg. 6. 11.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Illi, qui dignitates fugiunt, & accipere detrectant, illis accipiendis meliores communiter habilioresque existunt: pro quo argumento suadendo, Christi, Moysis, Josue, Eldad, Medad, Saulis & Davidis exempla adferuntur.

THEMA.

Jesus ergo cum cognovisset, quia venturi essent, ut raperent eum, & facerent eum Regem, fugit in montem ipse solus. Joan. cap. 6. ṽ. 15.

1. IN honoratissima hac Salvatoris nostri fuga, quasi se à populo eum invitum in Regem proclamare volente clam subduxit, omnes nos sequaces ejus evidenter docuit, quantum nobis curandum sit, ut in dignitatibus & honoribus pro virili nostra fugiendis & declinandis stabiles & constantes simus; nam ut S. Gregorius scribit: *Quis enim principari hominibus tam sine culpa potuisset, quàm is, qui hos nimirum regeret, quos ipse creaverat.* Quia boni Principis munia magis adæquatè adimplere potuisset, quàm ipsemet Dei Filius, in cujus femore scriptum legitur, *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* De quo Psalmista quoque attestatur, dicens: *Domini est terra & plenitudo ejus, Orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo. Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione;* de quo etiam S. Augustinus ita scribit: *Sic curas unumquemque nostrûm, tamquam solum cures, & sic omnes tamquam singulos.* Et tamen S. Gregorius ait: *Sed quia idcirco in carne apparuit, ut non solùm nos per Passionem redimeret, verùm etiam per conversationem doceret, exemplum se sequentibus præbens: Rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum sponte pervenit, oblatam gloriam culminis fugit, pœnam probrosæ mortis appetiit, ut membra ejus discerent favores mundi fugere.*

Christus docuit fugere dignitates. S. Greg. t. P. Past. c. 3. Apoc. 19. v. 16. Ps. 23. v. 1. S. Aug. l. 3. conf. c. 11.

2. Cajetanus aptè observat, quòd Evangelista de hac turba non dicat, illam Christum in thronum collocare, idemque sic magnifice confidenti obedientiam promittere voluisse, sed tantùm eos de ipso in Regem eligendo inter se consultasse: *Non dicit, quod tunc facturi erant ipsum Regem, sed quod venturi essent*

Quia Christus omnes honores fugit, imperfodi gnus judicatus.

Cajet. in Joan. *essent significans, quòd illi dispositi erant, ad tractandum cum aliis, & redieunt ad hoc, ut facerent eum Regem*: At verò quonam ducebantur motivo ad hoc, ut eum regii sceptri administratione dignum & habilem esse existimarent? Num fortè ideo, quia eum sæpè miracula patrare viderant? Non certè; quia alias quoque multoties in miraculis faciendis liberalem prorsus & admirabilem sese exhibuerat. Aut fortè ideo, quia adeò prodigiosè panes piscesque multiplicaverat? Neque id dici potest, quia aliàs quoque idem prorsus miraculum innumeros homines modicissima annona perfectissimè satiando patrarat, nec tamen ullus de ipso in Regem sublimando cogitaverat. Pro resolutione igitur notanda sunt verba illa: *Ut raperent eum*; Ex his enim colligitur, quòd quia Christum ab omni semper pompa & gloria mundana alienissimum esse conspexerant, ideo ipsum Imperio dignissimum, & Sceptru gubernando aptissimum maximèque idoneum esse judicabant. *In quo monstratur* (inquit idem Cardinalis) *quod cognoscebant Jesum alienum esse ab appetitu Regni, utpote quem oportebat rapere*; hi enim verè sunt illi, quorum in moderandis animabus Imperium felicissimo semper fine clauditur, qui ab omni fastu alieni sunt, & quoad possunt, dominari detrectant. *Bene imperant, qui non libenter imperant*, inquit
NB Author quidam: *Id quod in multis veteris Testamenti sacris Heroibus adimpletum fuisse ostendemus.*

Idem cum Moyse factum. 3. Deus olim populum suum à servitute Pharaonis in virtute omnipotentiæ suæ educere, (Act. Apost. 13. v. 17. *In brachio excelso eduxit eos ex ea*) eosque ad terram promissam sibi comparandam dirigere decreverat, ita tamen, ut priùs tot annis in deserto cum potentissimis inimicis continuò dimicando lassarentur, armisque suis sibi ad innumerabilium Provinciarum & Regnorum possessionem viam complanarent. Circa hanc verò populi Dei adeò prodigiosam liberationem quæro, cur Deus ille, qui *Deus exercituum* nominatur, & de quo Ps. ait:
Ps. 23. v. 8. *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio*, cur, inquam, is generalem populi sui Ducem Moysen scilicet, è sylvestribus Madian, in quibus solidis quadraginta annis, non jam Imperii sceptrum, sed pastoralem simplicem virgam manibus suis ferens substiterat, eduxit? Numquid non in Ægypto erant, Aaron, Eleazarus, Phinees, & tot alii egregii viri, quibus munus illud dignius conferre, simolque animi generositatem pro tali dignitate comprimis necessariam addere potuisset? Omnino ita est: *Non est*
Luc. c. v. 37. *impossibile apud Deum omne verbum*: Verumtamen non sine particulari mysterio inter tot alios solùm Moysen in Ducem populi sui eligere voluit, eò quòd hic se semper à supremis honoribus maximè alienum esse comprobarat: *Negaverat se esse filium*
Hebr. 11. v. 24. *filiæ Pharaonis.* Etenim filia Pharaonis, ut Joseph
Jos. Hebr. l. 2. ant. c. 11. & Philo Hebræi referunt, postquam filium hunc ex aquis Nili sustulisset, eumdem abscondit, seque
Phil. l. de vit. Moys. 1 ex eo gravidam esse fingens, facilè omnibus parvulum hunc Moysen verum suum filium esse persuasit. Moyses autem, qui in Aula Regia Ægypti tamquam verus Regiæ stirpis hæres futurus summo in honore habebatur, mox ot figmentum hoc existimatæ matris suæ cognovit, *negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo, quàm temporalis peccati habere jucunditatem.* Potiùs inter servos & mancipia numerari, quam instar Regis honorari maluit: Cumque per quadraginta annos negotia summa & verè regia pertractasset, magnumque sibi in Ægypto acquisivisset meritum, supremorum nihilominus honorum summum cognoscens periculum, expedire magis judicavit ab aula se subducere, & cum vili & abjecta Hebræorum gente ad faciendos lateres lutom continuò contrectare: *Magis eligens affligi cum populo suo*: Quapropter Deus noster de quo legimus: *Ipse enim sciebat, quid esset in homine*, ex hoc actu ipsum quovis alio *Joan. 2. v. 25.*
sceptro moderando aptiorem digrioremque esse existimavit, quia dum sceptrum in sua habebat potestate repositum, illud ipsum ex humilitatis instinctu, exemplo prorsus inaudito deposuit, seu potius abjecit: nimirum voluit Deus, ut clarè intelligeremus, illos qui authoritatem fugiunt, vitamque privatam amantes ambitionis inimici existunt, imperio gerendo præ cunctis aliis esse dignissimos. Adhæc quando se à Deo ad impositam sibi Ducis generalis populi Dei dignitatem recipiendam adstrictum esse vidit, quis est qui nesciat, quantas lamentationes, excusationes, tergiversationes, & repulsas ediderit? Adeò etiam, ut sacer textus dicat:
Iratus Dominus in Moysen est. Ubi S. Basilius ait: *Exod. 4. 14*
Ex eo ipso, quod excusatione, & confessione imbecillitatis sua, quasi cum quadam concione Deo resisteret, *S. Basil. or. 17.*
Deus eum dignum judicavit, qui populo præesset suo. Origenes Moysen cum Isaia confert, qui
ait: *Ecce ego, mitte*; Econtra verò Moyses ait: *Orig. hom. 6. in Isa.*
Provide alium, quem mittas. Uter igitur horum duorum Dei gratiam fuit promeritus, seque laude digniorem reddidit? De Moyse præfatus Doctor ait: sibi probè notum fuisse, quod constituendus esset supremus populi Israelitici Dominus; & ideo dixisse: *Provide alium*: At verò Isaias: *Non expectans audire, quid ei juberetur*, dixit: *Ecce ego, mitte me.* Unde concludit Origenes: *Bonum est non prosilire ad eas, quæ à Deo sunt dignitates & Principatus, sed imitari Moysen, & dicere cum eo: Provide alium; neque enim ad Principatum Ecclesiæ venit, qui salvari vult, etsi præest.*

4. Notum est apud omnes Politicos & Statistas, *Submissio Moysen exaltavit.*
velut Maximam quamdam receptum esse, quòd in Regno numquam socius vel Collega admitti possit: Et tamen Moyses, qui mundanam Politicam ignorans, Israeliticum popolum gubernabat, alios in authoritatis & Dominii sui consortium à Deo determinari postulavit; Unde Divinæ Majestati dicebat: *Non possum solus sustinere omnem hunc popu-* *Num. c. 11. v. 14.*
lum. Quantum verò submissus hic & ab omni dignitate alienus Moysis animus Deo placuerit, ex eo satis videtur, quod non solùm ei supremam in Pharaonem potestatem contulerit, verùm etiam eidem eamdem, ut ita dicam Divinam Omnipotentiam suam delegarit: *Constitui te Deum Pharaonis*: *Exod. 7. 1.*
quod S. Ambrosius humilitati ejus adscripsit, qua *S. Ambr. in Ps. 118. oct. 8.*
generosam adeò supremæ huic dignitati dederat repulsam: *Fugiendo potentiam potentior factus est, factus est enim in Deum Regi Pharaoni.*

5. Moysi in Generali Israelitici populi ducatu Jo- *Item Josue*
sue successit, cujus ex præcepto Dei facta promotio notabilis ab ipsomet Moyse hunc in modum describitur: *Dixitque Dominus ad eum: Tolle Jo-* *Abul. q. 41. in Num.*
sue filium Nun, virum, in quo est spiritus, & pone manum tuam super eum: Qualis obsecro in magno Duce spiritus reperiebatur, præterquam insignis ille sui ipsius contemptus, & summa adversùs honorificentissimum hoc munus reluctantia & renisus? Etenim Abulensis optimè notat verbum illud *Tolle*: *Tollere significat ductionem quamdam non voluntariam, in quo significatur, quod Josue non petierit illum Principatum, nec appetebat, sed solùm ex mandato Dei assumpsit illum, & hoc, q[illegible] vir bonus erat, & hujusmodi viri non sunt ambitiosi, sed in humilitatis statu permanere volentes.*

Idem

Idem quoque aotbor dicit, quod verbum, *Tolle*, alio quodum oiodo explicari poſſit, ue ſit velut efficax quædam à Moyſe ei propoſita perſuaſio, ad hoc, ut tanto promptiorem Deo obedientiam exhibeat. *Dicendum, quòd Joſue erat tollendus, id eſt, ducendus perſuaſionibus, quia fortè cùm Moyſes revelaret ei, quod debebat conſtitui in Principem, non conſentiret.* Eodem quoque tempore Deus Moyſi dixit, quod quando ex præcepto Dei hæc inſtituenda erat electio,

Oleaſt. in c. 27. Num.

Dabis ei partem gloriæ tuæ, vel ut Oleaſter legit: *De gloria & authoritate tua*; Qui inſoper addit: *Per gloriam aliqui intelligunt inſignia dignitatis: Quidam tamen interpretantur: Dabis ei de dejectione tua, id eſt, humilitate, qua virtus Moyſen laudabilem & glorioſum valde reddidit: Dignus eſt locus iſte, qui ſumma conſideratione expendatur: Non dicit, Pone de tua dignitate, majeſtate, aut poteſtate ſuper eum, ſed de tua humilitate*, quia ſoli illi ſunt digni imperio, ſoli illi ad regimen proſperum apti ſunt, qui non per ambitionem, ſed inviti per obedientiam à Deo promoventur; Etenim illis exprobrari minimè poterit,

Oſe. 8. v. 4. S. Greg. ep. paſt. c. 1.

quod in Oſea ſcriptum eſt: *Ipſi regnaverunt, & non ex me.* Ubi S. Gregor. ait: *Ex ſe namque, & non ex arbitrio ſummi Rectoris regnant, qui nullis fulti virtutibus, nequaquam divinitus vocati, ſed ſua cupidine accenſi, culmen regiminis rapiunt potiùs, quàm aſſequuntur.* Atque hoc eſt, quod cum Joſue Moyſis ſpiritum hæreditaſſet, id eſt, profundum ſui ipſius contemptum, & quam ab imperio vel regimine habebat animi averſionem & horrorem, totus ei ſubjectus populus modeſtus quoque fuerit, ſummèque contentus, univerſamque adeò vaſtam terram Chanaan ſumma cuoi proſperitate ſibi ſubjugarit, vi-

Joſ. 1. v. 3.

ctoriis ſemper onuſtus atque triumphis. Porrò Deus illi dixerat: *Sicut fui cum Moyſe, ita ero tecum, non dimittam, nec derelinquam te*; quibus verbis ei inſinuare voluit, quod ſemper & ubique per ſpecialem & continuam aſſiſtentiam à parte regiminis ejus futurus eſſet.

Eldad quoque & Medad.

6. In libro Numerorum legimus, quod poſtquam Moyſes Seniores illos in tabernaculum Dei advocaſſet, ut eoſdem eo in loco Spiritus Dei participes efficeret, Eldad & Medad domui ſuæ remanſerint, & ne vel pedem inde extulerint, & tamen licet præcepto Moyſis minimè obedíverint, ſeque ut juſſi fuerant ad tabernaculum non receperint, Spiritus ſanctus ſuper ipſos quoque venit, eoſdemque eadem donorum affluentia replevit, adeò ut non minùs quàm cæteri prophetaverint, cum ſtupore &

Num. 11. v. 26.

admiratione quorumcumque: *Super quos requievit Spiritus, & non exierunt ad tabernaculum: cumque prophetarent in caſtris.* Lyranus optimam hujus eventûs rationem adfert, cur ſcilicet etiam hi participes facti fuerint Spiritûs divini, & doni Prophetiæ, tametſi pedem è domo ſua non extulerint, nec in domum Dei, prout à Deo per Moyſen juſſi fuerant,

Lyr. ibid.

acceſſerint; Dicit enim: *Remanſerant non ex contemptu, ſed ex humilitate, reputantes ſe indignos tanta promotione, & ideo receperunt donum Dei.*

Non ambientes, ſed fugientes cum Saule digni ad regimen.

7. Non dubito, quin illa à Spiritu ſancto de Saule facta proteſtatio, qua dicit: *Non erat vir de filiis Iſrael melior illo*, magnam unicuique illam legenti adferat admirationem: Quæro enim, ubinam & quomodo vel unica virtus aut alia qualitas bona Saulis in tota ſacra Scriptura deſcripta reperiatur? Nullibi certè. Iterum quid eſt, quod de Saule laude dignum dici poſſit, præterquam quod ſceptrum regale à Samuele ſibi ex parte Dei oblatum invito prorſus & renitenti animo admiſerit, ſeque eodem indignum reputans, abſconderit, ne ad illud promoveretur: Meritò igitur ſacer textus de illo dicit, quod non erat melior illo, non quidem erat omnibus melior in ordine ad virtutem, ad ſpiritum, vel ad perfectionem, in hac enim multi ſui temporis Prophetæ longè ipſum præcellebant, ſed in ordine ad regimen & gubernationem regni: illi namque reverà ad dignitates ſuſcipiendas & adminiſtrandas aptiſſimi ſunt, maximèque idonei, qui illas non ambiunt, ſed potiùs fugiunt. S. Hieronymus de Epitaphio Nepotiani, ad Heliodorum

S. Hier. ad Heliod.

ita ſcribit: *Querebatur ſe ferre non poſſe, & juvenilem ætatem incongruam Sacerdotio cauſabatur, ſed quanto magis repugnabat, tanto magis in ſe ſtudia omnium concitabat, & merebatur negando, quod eſſe volebat, eoque dignior erat, quo ſe clamabat indignum.*

Cum Davide.

8. De Davide Rege ſimiliter legimus, quod certo quodam modo adverſus Deum lamentatus fuerit, quod eum à gregibus ovium violenter ſublatum, in

1. Reg. 7. v. 18.

Throno Iſraelis conſidere fecerit; *Quis ego ſum, Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxiſti me huc uſque?* Ecce, qualem habuerit de dato ſibi regio ſceptro conceptum aut æſtimationem, dum illi hunc attribuit titulum: Hucuſque: Et quidem ex verbo, adduxiſti, clarè ſatis patet, illum violenter & invitum ad Regium thronum perductum fuiſſe, quod etiam ex eo probatur, quod Samuel Sauli di-

1. Reg. 13. v. 14.

xit: *Quæſivit Dominus ſibi virum juxta cor ſuum: & præcepit ei Dominus, ut eſſet Dux ſuper populum ſuum.*

S. Greg. ib.

Ubi S. Gregorius ait: *Quia electi viri ad honoris primatum non ex ambitione veniunt, ſed coacti perducuntur, bene dictum eſt: Et præcepit ei, ut eſſet Dux, quaſi dicat: In honorem prælationis, non per ambitionem ſubiit, ſed coactus aſcendit.* Conſideratione quadam opus habent verba illa: *Quæſivit ſibi Dominus*; Ei enim Deus ille, qui brachia ſua adeò longa habebat, utique iiſdem quocumque volebat, pertingere poterat, & tamen hunc non niſi induſtria quadam adhibita Regem creare non po-

Pſal. 88. v. 20. & 21.

tuit, & ideo quæſivit: Meritò ergo dixit: *Exaltavi electum de plebe mea: Inveni David ſervum meum, oleo ſancto meo unxi eum.* Et hinc factum eſt, quod quia David ex parte ſua in ordine ad Regni ſui Sceptrum & Diadema aſſequendum non ſolùm nulla ambitione tactus, verùm inſuper nec quidquam cooperatus ex parte ſua fuit, ſed ſolum Deo obediendi cauſa ad ſolium adeo excelſum aſcendit, ideo Deus ingentem illam promiſſionem eidem pollicitatus fuit, quam ſacer textus paulò poſt ſub-

Ibid. v. 21.

junxit, nimirum: *Manus enim mea auxiliabitur ei, & brachium meum confortabit eum*: quaſi Deus dicere vellet: Ut ipſe ſceptrum Iſraelis grave nimis ſuſtinere, & ingens regni onus ſupportare poſſit, ego ipſe potenti brachio meo eumdem corroborabo.

Cajet. in c. 13. l. 1. Reg.

Fugientes ſequuntur honores.

Cajetanus ait: *Ad ſimilitudinem quærentis, inter tot Iſraelitas, elegit Davidem juxta cor ſuum.* Quaſi diceret: Illi dumtaxat ſunt ſecundùm cor Dei, qui honores non quærunt, ſed ab ipſis honoribus quæruntur. Quoties Sauli, à quo injuſtè & tyrannicè ex ſolo invidiæ & malignitatis motivo ad mortem quærebatur, ad propriam defenſionem mortem in-

1. Reg. 16. v. 13.

ferre poterat? Et tamen non obſtante, quod, utpote à Samuele ex ſpeciali Dei præcepto in Regem unctus, ſe Saulis in Regno infallibilem Succeſſorem

1. Reg. 26. v. 11.

futurum eſſe ſciret, potiùs cum magno propriæ vitæ præjudicio humilis eſſe, & in ſui ipſius contemptu perſeverare voluit, quàm per propriæ vitæ defenſionem thronum conſcendere. Unde S. Ambr. ait:

S. Ambr. Apol. 1. de David c. 6.

Debitum ſibi imperium diu diſtulit, quod ſciebat ſibi Deo authore deberi, quo ſolo docuit omnes homines, non præripiendum regnum, etiamſi debeatur, ſed expectandum, ut

ut suo tempore deferatur: Utinam hunc virum imitati essent posteri, non tantas bellorum pertulissemus acerbitates. Adhæc est & aliud quiddam à David patratum egregium facinus, ex quo liquidè satis nobis innotescere potest, quam fuerit David à terrenis honoribus alienus, quodque pariter egregium & infallibile est boni Prælati futuri vestigium: Etenim quo tempore David etiam post reparatum gloriosum de Gygante triumphum, indeque stabilitum Israelis Regnum, stabiliterque in Saulis capite diadema firmatum, artem pastoritiam exercere non cessabat, sæpè à Saule accersebatur in regiam, & tametsi artificioso, quo Cytharæ sive Psalterii fides delicatissimè agitabat, plectro malignum à Rege Spiritum sæpè arceret, nihilominus, quod bene notandum est, sacer textus ait: *Abiit David, & reversus est à Saul, ut pasceret gregem patris sui.* Etenim hoc propriè est illud, quod Pastori verè bono faciendum incumbit, nimirum ut ambitionem sibi minimè prædominari permittat, neque aulam Regiam, vel Magnatum domus alio fine frequentet, quàm ad pellendum inde Dæmonem, ad animarum salutem inibi promovendam, ad abrogandos in iisdem perniciosos bono publico abusus, ad malos reformandos mores, ad advocandum & assistendum orphanorum causis, aut verò ad immunitatem Ecclesiasticam si quispiam læditur, generosè defendendam: Hisce verò omnibus expeditis ad pascendum gregem suum sine mora revertatur. Unde Abulensis ait: *Quamquam moratus fuisset cum Rege familiariter magno tempore, semper stans in conspectu ejus, non erubuit postea redire ad custodiendos greges, nec hoc refutavit.* Porrò nec Scriptura ipsum ab aula Regia dimissum fuisse dicit; nec à Patre, ut domum paternam repeteret, fuisse revocatum: imò verisimile est omnibus propinquis suis gratum valde fuisse, si diutiùs propter interesse ipsorum proprium, ibidem coram Saule persistere potuisset; & tamen *abiit David, & reversus est*: Sponte ad vitam privatam reversus est, aulæque regiæ dorsum vertit. Et ideo mirandum nequaquam est, quòd non solùm ab ovium custodia ad regnum exaltatus fuerit, Verùm etiam quod in ejusdem Regni administratione felices adeò eventus habuerit, ut ejus regimen jure merito cunctis Regibus & Principibus ideæ loco commodissimè servire possit.

1. Reg. 17. v. 50.

Ib. v. 15.

Abul. q. 13. ibid.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Multos Dei servos oblatos sibi honores pro viribus respuisse, per varia Sanctorum Novi Testamenti exempla ostenditur.

THEMA.

Veni de Libano, Sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis. Cant. 4. ℣. 8.

Sponsa honores respuit.

1. Certissimum est, & negari nequit, quod inter alias conditiones, quibus anima quædam electa, Deoque chara instructa esse debet, hæc una sit, eaque non minima, quod videlicet vocationi divinæ promptè, expeditè, & sine ulla dilatione obsequi & respondere debeat, & tamen sponsam erga cælestem sponsum suum in hac assumpti thematis occasione tardam & morosam esse cernimus, quia sponsum suum non una tantùm, sed tribus vicibus vocare, & dulce illud invitatorium, Veni, sibi dicere permittit; & tamen extra omnem est controversiam, quod numquam major erga Deum amoris igne succensa fuerit, quàm tunc, utpote qui paulò ante hoc de illa testimonium perhibuit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te;* & postea immediatè subjungit: *Veni de Libano &c.* Huic difficultati non incongruè responderi posse arbitror, si dicatur, sponsam cælesti sponso tunc vel maximè dilectam fuisse, Divinumque ejus sponsum immaculatum in ea candorem, venustatemque illius super humanam & divinam vehementissimè tunc fuisse admiratum, quando illam ad coronam apprehendendam (hic enim finis erat, ob quem vocabatur) adeò morosam, tardam, & fastidiosam esse vidit. Hoc enim modo Gilbert. Abbas dubium hoc solvit, dum ait: *Mora hæc non est contumacia, sed cautela*: De monte namque Libani conscendendo agebatur, invitabaturque ad deserendam vitæ contemplativæ quietem & spiritualem solitudinem, ad hoc ut regio tempora ejus diademate cingerentur: *Veni, coronaberis,* Mirum itaque non est, quod adeò se invitam exhibuerit, quia pericula & seductiones, quas dignitatum & dominiorum culmina secum communiter afferre solent, probè satis cognoscebat. *Forsitan sponsa mora festinationem nostram arguit, quia nimis prompti & parum providi, vires nostras minus pensantes festinamus ingredi in labores prælationis, in solicitudinum molestias, & materiam lapsus, nec expectamus vel semel vocari, ultro nobis ipsi honorem sumimus, vocationem vel prævenientes, vel arte provocantes.*

Gilb. Abb. ser. 28. in Cant.

2. Quis magis à Deo dilectus fuit Jacobo Patriarcha: *Jacob dilexi*, ipsum proinde Israel, quod idem est, ac *videns Deum*, appellavit: ex ejus quoque femore populi sui à se electi progeniem propagari voluit: & tamen in ejus persona Deus nos edíscere voluit, quod qui Deo vel maximè grati & accepti sunt, honoribus acceptandis vel maximè obstreperos & invitos se exhibeant, idemque eosdem præ cæteris maximè mereantur. Legatur obsecro Gen. 27. ibi namque invenietis, quod quando à matre sua Rebecca, cælesti utique instinctu instigata, ad paternam benedictionem præoccupandam stimulabatur, valde se erga matrem obstreperum & reluctantem exhibuerit, & quasi cum aliqua violentia, solùm ut ei complaceret, ad ejus jussa adimplenda inductus fuerit: non item Esau, de quo legimus, quòd quando se á primogenituræ primatu depositum vidit, *eum ejulatu magno flevit, irrugiit clamore magno, & consternatus &c.* Ubi S. Ambros. ait: Rebecca non quasi filium filio, sed quasi justum præferebat justo: Mater etenim hæc nos docere voluit, quod Jacob ætate licet minorem Esau fratri ejus prætulerit, quia Deo dilectus erat, quodque hi soli imperio digni sint, & exaltari mereantur, qui Deo probantur: inter hos autem illi vel maximè in altum subvehi mereantur, qui vel maximè se ab honoribus alienos esse probant: reprobos verò semper ambitiosos, & ad dominia capessenda avidos esse conspicimus.

Rom. 9. v. 13.

Gen. 27. v. 13. Jacob cum violentia tractus à matre pro benedictione Patris.

S. Ambr. l. 2. de Iacob & vita beata.

3. In partu Thamar duo comparuere gemelli, Zara nimirum & Phares: Ex his Zara manum suam foras extra uterum protendit, cui cum partui assistens obstetrix filum coccineum alligasset, is manum suam subitò ad materni uteri interiora retraxit; Zares autem simili ligaculo nequaquam subrubuit: *In ipsa effusione infantium unus protulit manum, in qua obstetrix ligavit coccinum*, dicens: *Iste egredietur prior; ille vero retrahente manum, egressus est alter*: nimirum electi pro solo cæli primatu, non verò pro terrenis honoribus capessendis contendunt. Esau de nulla alia re solicitus erat, quàm ut se & semen suum super terram firmiter stabilire posset, atque idem præcedentiam ambivit, primusque ex utero materno egredi voluit, Deus autem ait: *Esau odio habui.* Reprobi

Reprobi honores ambiunt, non electi.

Gen. 38. v. 27. 28. 29.

Rom. 9. v. 13.

probi quidem manus suas extendunt, seque juvant, quoad possunt, ut exaltentur, at verò, qui verum lumen & Dei notitiam habent, humanis præcellentiis quoad possunt, repugnant. Lipom. ait: *Frustra coccinum tenebat ad manum, qui primogenitura notam prætendebat, sed non gloriam.* Zara manum suam ad purpuram extendit, sed Phares ad perfectionem & sanctitatem: ac proinde ad dignitatem quamdam adeò sublimem exaltatus fuit, qualis fuit, ut cæli terræq; Monarcha ea ejus incarnaretur prosapia: *Non qui coccineo filo primogenitas habebatur, sed qui tardior erat, prior evasit in genealogia sanctitatis.* Unde quotiescumque aliquem, qui ad honores acceptandos invitus est, cernitis, hunc vobis de eodem conceptum velim formetis, eum talium honorum accipiendorum meritissimum esse, maximèque idoneum. Euseb. Gallicanus ad S. Maximum conversus ait: *Quid honorem quasi indignus repellis? Meriti prærogativa est honoris repulsa.*

Lipom.

Eus. Gall. ho. de S. Max. Abb.

4. Illi viginti quatuor Seniores in Apocalypsi: *Procidebant ... ante sedentem in throno, & adorabant viventem in sæcula sæculorum, & mittebant coronas suas ante thronum.* Vos utique hæc audientes, fortasse vobis persuadebitis, seniores hosce diademata illa de capitibus eorum deponendo, actusque adorationis, obsequii & humilitatis edendo, seque coronis illis regalibus indignos esse declarando, minoris per hoc factos esse æstimationis, atque à suis fuisse thronis depositos: Minimè gentium, quin potius magis fuere in illis stabiliti & confirmati; honoresque habiti miris incrementis adaucti fuerunt, prouti ex Cap. sequenti clarè deducitur: *Viginti quatuor Seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli... phialas aureas, plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum.* Ubi Petrus Damianus ait: *Quia ut puriores Deo valeant orationes in odorem suavitatis offerre, à cunctis se mundi hujus studeant actibus segregare:* At verò ad propositum nostrum vel maximè facit, quod post omnes hosce profundæ humilitatis actus, post omnes illas protestationes, quibus se diademata illa minimè mereri contestabantur, mox illos dixisse audimus: *Fecisti nos Deo nostro regnum & Sacerdotes, & regnabimus super terram:* Non solùm se de regno cælorum securos esse perhibuerunt, verùm etiam in sceptrorum terrestrium administratione tanto fuerunt firmiùs stabiliti. S. Hieronymus in Epitaphio S. Paulæ ita scribit: *Fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quasi umbra sequitur, & appetitores sui deserens, appetit contemptores.*

Apoc. 4. v. 10.
Submissio non obfuit 24. senioribus.
Apoc. 5. 8.
S. P. Dam. l. 1. ep. 9.
Apoc. 5. v. 10.
S. Hier. in epit. S. Paulæ.

5. De ipsomet Dei Filio in Psalte regio hæc scripta legimus: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion: Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis:* Unde colligitur, Dei Filium eòusque præstolatum fuisse, donec ab æterno Patre suo ei, ut in thronum se collocaret, imponeretur, præciperetutque: Id quod perfectè cum eo consentit, quod Apostolus ad condemnandam ambitiosorum superbiam hisce verbis scribit: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tamquam Aaron: Sic & Christus non semetipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genuite.* De Moyse quoque ipsum ob impositos sibi invito honores graviter lamentatum fuisse legimus: *Cur afflixisti servum tuum.*

Ps. 2. v. 6.
Ps. 109. 1.
Christus non clarificavit semetipsum ut &c.
Hebr. 5. v. 4. 5.
Num. 11. 11.

6. Ad dignoscendum eum, qui imperiis gerendis habilis sit & idoneus, Oleastes hoc infallibile signum esse statuit: *Quemcumque videris sub præfectura quasi sub onere gemere, crede illum optimè demandatum munus administrare, quem verò latum ac gaudentem de hac re conspexeris, dicito illum utilitatem & vanitatem in dignitate quæsisse.*

Ole. in c. 11 Num.
Qui idonei ad Imperium.

7. S. Leo in sermone quodam de sua ad Papatum assumptione ita scribit: *Domine audivi auditum tuum & timui; consideravi opera tua & expavi; quid enim tam insolitum, tam pavendum, quam labor fragili, sublimitas humili, dignitas non merenti?*

S. Leo in ser. 1. in assumpt.

8. Victorem, quem tertium in Annalibus Ecclesiasticis Papatum recusasse legimus, non obstante, quòd violentia sæpenumero ei illata fuerit, tandem verò lachrymis stagnantibus oculis à Concilio Capuano ad eumdem pro restaurandis & avertendis imminentibus Ecclesiæ periculis, acceptandum coactus fuit.

Resignans Papatum. An. 1085. n. 19.

9. Quo corde & animi dispositione S. Anselmus sedem Episcopalem conscenderit, hisce verbis de semetipso testatur: *Quod ignorare nequiverunt illi, qui eo die vultum meum inspexerunt, quando me Episcopi, Abbates, aliique Primates ad Ecclesiam trahentes, & contradicentes rapuerunt, ita ut dubium videri posset, utrum sanum insani, an insanum traherent sani, nisi quia illi canebant, & ego magis mortuo, quàm viventi colore similis, stupore & dolore pallebam.*

S. Ans. l. 1. ep. 1.
NB.

10. Audite, quid S. Chrysost. in hanc rem ad propositum scribat: Etenim dum hic in solitudinem se subduxisset, S. Flavianum jam à Deo ut Joannem Sacerdotio initiaret, ab Angelo monitum accessit, & quia Deus Joannem aliud quoddam vas electionis futurum esse prædixerat, in ejusque consecratione Columbam super caput ejus visibiliter comparentem demiserat, accidit, ut paulò post Sede Patriarchali Constantinopolitana vacante, Arcadius Imperator S. Flavianum rogaret, ut Joan. Chrysost. ad eamdem cum potestate legitima administrandam conaretur inducere; Qua in re acceptanda Chrysostomus summè se invitum & alienum ostendens, tandem ad eamdem sedem occupandam violenter cogi debuit: Unde & in festo ipsius in ejus lectionibus legimus: *Arcadii Imperatoris operâ, invitus Constantinopolitanæ Ecclesiæ præficitur:* Id quod idem sanctus Doctor S. Basil. hisce verbis transcripsit: *Appetere jam tempus reor, ut quod unum superest mihi arcanum, id in sinum tandem tuum effundam, etiamsi multis id fortasse tale futurum sit, ut credi minimè debeat, me verò, quidquid id est, ne hac quidem ratione evulgare pudebit.* Tandemque Sanctus veridicis quibusdam protestationibus præmissis, ipsaque æterna primaque veritate in testem eorum, quæ dicturus erat, advocata, dicit: *Ab eo ipso die, quo tu mihi Episcopatus suspicionem hanc injecisti, factum est identidem, ut corpus ab anima propemodum dissolveretur, tam ingens pavor, tam ingens mæstitia animum meam occupavit.*

Chrys. l. 6. de sac.
S. Chrysost. coactus ad Dignitates

11. In vita S. Raymundi de Pegnoforte Ordinis Prædicatorum refertur, quod cum Archiepiscopus Tarraconensis, qui tunc Aragoniæ Metropolitanus erat, vacaret, Greg. IX. ejus familiarissimus eidem præceperit, ut illum inter dies aliquot determinatos acceptaret; ipse verò cum Papæ supplicasset, ne eum gravi hoc onere molestaret, nec tamen Papa in hanc ejus petitionem condescenderet, quin potiùs violentiam majorem ei intentaret, adeò ea hoc afflictus fuit, ut gravi febre correptus lecto affigeretur, donec tandem Papa erga infirmantem Raymundum compassione motus, eum ab hoc ei oblato honore liberum pronuntiaret, ea quo gratissimo ad eum transmisso nuntio adeò gavisus fuit, ut præ nimia lætitia immediatè à gravi hac febri liberatus fuerit: ab hoc autem supremo honore acceptando ea lege & pacto à Papa liberatus fuit, ut ad eamdem dignitatem alium pariter dignum nominaret. Demum verò Author vitæ hujus velut ingens prodigium notat, quod cum Raymund.

S. Raym. honores respuit.
NB.

præfato summo Pontifici longo tempore meritis & virtutibus heroicis plenus, in variorum officiorum gravibus functionibus inservisset, ita tamen cautè omnes honores eum jure merito expectantes declinarit, ut in eodem, quo Romam ingressus fuerat, humili statu, ab eadem quoque alma urbe recesserit.

Ann. 401. n. 21. 12. Verùm enim verò, quisnam adeo est in Historiis Ecclesiasticis imperitus, ut ignoret, quod de Nilammone Monacho refertur in Annal. Ecclesiasticis? Etenim sanctus hic vir ante Civitatem *Exemplum.* Geras, toguriolum quoddam inhabitabat, quod adeo firmiter, ne ullus ad eum daretur aditus, occluserat, ut ipsæ quoque domus fores muro obstruxerit: Cum verò mortuo loci illius Episcopo, populus sanctum hunc virum in defuncti locum elegisset, ipse verò omnibus modis se se ab acceptando excusaret, in eademque reluctantia firmus persisteret, Theophilus Alexandrinus ad eum permovendum cunctam Eloquentiæ vim, quâ mirè præcellebat, adhibuit, tantumque profecit, ut cùm sanctus hic Monachus se hoc modo ab authoritate & obedientia, quam tanto Prælato debebat, constrictum esse cerneret, instantiam maximam fecerit, ut saltem consecratio sua in diem sequentem usque suspenderetur, ut modico hoc temporis spatio Deo se pro fœlicibus tanti muneris auspiciis, tanto ferventius commendare posset: Quod ut ei indultum fuit, Sanctus nocte illa tanto cum fervore & desiderio ab illa dignitate liberari petiit, ut illucescente die, cùm cum turgurium dejecto portæ muro apertum fuisset, jamque omnes & inter cæteros Theophilus magna cum lætitia ad ejus consecrationem accurrissent, ipse subitò exspirarit.

13. Audite obsecro quidnam pro condemnanda munerum Ecclesiasticorum ambitione S. Isidorus & *Isid. ep. 125. de Jerace Presb. l. 3. C de Ep. & Cleric.* alii Patres decreverint: *Tantum ab ambitu debet esse sepositus Antistes, ut quæratur rogandus, rogatus recedat, invitatus effugiat, sola illi suffragetur necessitas excusandi.* Et paulò post subjungit: *Profectò indignus est, nisi fuerit ordinatus invitus.*

S. Cypr. ep. 52. n. 153. S. Bern. ep. 248. 14. S. Cypr. Cornelium Papam hoc sequenti elogio specialissime extollit: *Non ut quidam vim fecit, ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus reciperet.* Hi profectò ad regimen optimi sunt & aptissimi, inquit S. Bernard. *Ac proinde sicubi talis reperiatur, confestim injiciendæ sunt manus, & totis viribus satagendum, ne qua arte malitia fructuosa promotio valeat impediri.*

S. Greg. fugit, sed Dei Providentia manifestavit. 15. Ita S. Greg. Magno accidisse scimus, quem cùm in ementito mercatoris habitu Roma elapsus, in vastissimam sylvam se abscondisset, Deus miraculosè populo ipsum anxiè quærenti, columna quadam ignea, super caput ejus in aëre suspensa, mediante, manifestavit: Unde ipsemet, dum de Saule, ne in Regem eveheretur, in latibula se abscondente *S. Greg.* tractat, ita ad propositum scribit: *Electi viri Prælationis officium, quantum possunt, fugiunt: sed si à Domino provisi sunt, delitescere nequaquam possunt.* Idem quoque in libro, qui Pastorale intitulatur, ad S. Episcopum Ravennatem, ita scribit: *S. Greg. in præf.* *Pastoralis curæ mea pondera fugere delitescendo voluisse, benigna, frater charissime atque humanissima intentione reprehendis, quæ ne quibusdam levia esse videantur, præsentis libri stylo exprimo, de eorum gravedine omne quod penso, ut & hæc, qui vacat, incautè non expetat, & qui incautè expetiit, adeptum se pertimescat.*

Sur. 19. Maji. 16. Cardinalis de Aliaco, qui S. Cœlestini Papæ vitam descripsit, aliquas in eadem vita habet considerationes proposito nostro valde opportunas: Et quidem in primis de S. Cœlestini ad Papatum electione hunc in modum loquitur: *Cùm de hoc ejus honore totus populus lætus inspirante Domino prosiliret, humiliter ille recusare satagebat.* *Laus S. Cælestini Papæ.* Et hujus quidem repulsæ valde ingeniosam rationem protinus subjungit: Ut dignus magis fieret, magis enim dignus efficitur, qui quod meretur recusat: Cui consonat illa S. Chrysost. sententia: *Si vis esse gloriosus, noli gloriam concupiscere: Si vis esse sublimis, ne te sublimem facias, & alioquin honores quidem non quærentem omnes honorant, ambientem verò aspernantur. Nec sibi sese excusare satis erat* (ita author vitæ S. Cœlestini recensendo progreditur) *sed latenter cum uno socio, cui cordis sui secretum prodiderat, fugam capere attentavit.* Mox quoque ut potuit, summum Pontificatum renuntiavit. Alii, inquit hic Cardinalis, ut Christi sequaces & amici fierent, deseruerunt naviculas, retia, possessiones, commerciorum lucra, alii quoque regna dimiserunt, ut eodem fine potirentur: *Papatum verò qui nihil est altius, rem tam exoptatam, tamque mirabilem, ut ab admiratione ac stupore dictam ferant, quis ulla ætate, præsertim ex quo in tanto pretio esse cœpit, tam mirabili & excelso animo contempsit, ut Cœlestinus iste, pristinum & nomen & locum, & amicam bonis moribus, egestatem appetens, atque dum cælum prospicit, terræ immemor?* Nimirum in ea est opinione, quod incomparabiliter majorem per hanc Papatus abrenuntiationem, etiam penes mundum sibi comparaturus esset gloriam, quam si eumdem per totum annorum suorum decursum feliciter administrasset; *O dignam igitur Papatus renuntiationem, quæ quantum ad solidam gloriam pertinet, multis Papalibus dignitatibus præferenda est, multo plus commendationis & gloriæ rejecta, quam accepta dignitas attulit; & ei ipsa abjectio honoris, quam acceptio honorabilior fuit.*

17. Notabilis quoque historia illa est, quam de *S. P. Dam. Historia de S. Severo.* S. Severo Ravennatum Episcopo S. Petrus Damianus refert; nimirum quod dum in electione, in qua novus ad illam dignitatem Episcopus seligendus erat, multæ intervenirent ambitiosorum prætensiones factionesque, eodemque tempore Spiritus Sanctus in Columbæ specie descendere videretur, illi qui Primatum ambiebant, Spiritum Sanctum in hac visibili forma super caput ipsorum requiescere multis cum gemitibus & suspiriis desiderarint, dicentes: *O si Columba veniat super me! O si eligat me,* at verò S. Petrus Damianus divini illius oraculi memor, quo dicitur: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem & quietum?* Historiam illam ulterius prosequendo, dicit: *Aspiciebat illa Severum pauperculum post caveam latitantem; qui enim se hominibus abscondebat, Divinæ Majestatis intuitum declinare non poterat. Quid est hoc B. Severe, tam pauper? tam dives? tam humilis, tam sublimis? tam pannosus, tam gloriosus? apud judicia humana dejectus, ex divina providentia invisibiliter sublimatus? Cur te abscondere niteris, qui ad hoc proveheris, ut ad virtutis exemplum, omnium oculis propaleris?* Tandem igitur columba illa in S. Severi capite requievit. *Sed quid jam fugitivus Dei faceret? quo se verteret? quo sibi latibulum tutius inveniret? A conspectu omnium fugit, valvas opposuit, ad videndum sibi solas positum rimulas dereliquit? sed qui humanos aspectus avertere potuit, columbini acumen intuitus non evasit; videt se deprehensum, conqueritur intra se nil sibi profuisse confugium; Veruntamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, tertiò ad se volitantem*

agita-

agitatis manibus repulit, & sit in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

Naz. de laud. Bas.

18. Nazianzenus de S. Basilio Magno his verbis testatur: *In Episcoporum Cathedra Dominum laudat Basilius, non hanc potestatem furatus, sed in ea per vim positus, nec honorem persecutus, sed ab honore quæsitus.*

Aliæ SS. historiæ respuentium dignitates.

19. Legatis velim, quanam Sanctus Ambrosius, ut Archi-Episcoparum Mediolanensem declinare posset, usus fuerit inventione & stratagemate. Etenim hic sibi expedientius esse judicavit ad id conari, ut penes mundum pro viro haberetur infami, sanguinario, crudeli, delitiis & voluptatibus sensualibus dedito, impudicas in domum suam admittendo mulieres, quam ad Archi-Episcopalem præfatam Cathedram conscendendam adstringi.

20. S. Ephrem Syrus ut Insulam Episcopalem à capitis sui vertice propulsaret, fatuum se & amentem astu simulavit.

21. Ammonius vir eminentissima sanctitate conspicuus, qui unà cum Sancto Athanasio Romam venit, post omnem, quam potuit, resistentiam ne Episcopus eligeretur, tandem dexteram sibimetipsi amputavit aoriculam, futurum inde omnino sperans, ut à facta jam personæ suæ electione, omnes electores divertere posset: ut verò Timotheus Patriarcha Alexandrinus ei dixit: *A Judæis lex ista servatur, ego si dederitis mihi aliquem etiam naribus truncum, sed moribus probum, non eum dubitabo Episcopum facere.* Tales enim auricularum amputatores muneribus Ecclesiasticis administrandis dignissimi existunt.

22. Audite, quid Eminentissimus Cardinalis Baronius, qui optimos Italiæ Episcopatus repudiavit, & ne purpuram inducere necessum haberet, omnem possibilem sibi diligentiam adhibuit: audite, inquam, quid hic post recensitam Nilammonis Historiam scribat: *Porro non apud Geræ tantum, sed in universa Catholica Ecclesia natalis Nilammonis publicis consignatus monumentis viridi memoria perseverat; Voluit Dominus hujusmodi exemplo tum omnibus significare, quàm periculosa esset Episcopalis præfectura, ut præstet interdum mori, quàm in maximum discrimen adduci.*

Sur. 23. Nov.

23. De Sancto Gregorio Episcopo Agrigentino in Sicilia legimus, postquam se à somoio Pontifice sui temporis per instinctum quemdam admirabilem in illius Civitatis Episcopum electum esse intellexisset, à Civitate Agrigenti fugiens inter condensas arbores sese abscondit, ubi postquam eum nonnulli, qui ipsum minimè, quis esset, cognoscebant, invenissent, ut eorum, quos sibi insidiari credebat, manus evaderet, *clamabat, se magnis obnoxium & obstrictum criminibus*; nimirum maluit existimari homo facinorusus, multorumque gravium delictorum reus, quam salutari Episcopus.

Hier. Plato de Stat. relig. l. 1. c. 16.

24. S. Fulgentius quoque fugitivus hinc inde oberrabat, donec Episcopi electionem jam omninò consummatam esse crederet, qui tamen postea ad eamdem sedem Episcopalem capessendam violenter promotus fuit.

25. Similem quoque fugam S. Antoninus aggressus fuit, ne crearetur Archi-Episcopus Florentinus; Et quidem ut ab hac fuga reverteretur, dictumque Archi-Episcopatum acceptaret, summus Pontifex illius temporis adversùs eumdem excomounicationis sententiam fulminare debuit; Verumtamen hanc Deus ambobus hisce Episcopis gratiam præstitit, ut eamdem in hac dignitate constituti modestiam disciplinamque monasticam conservarint, quam antea in Monasteriis suis observare soliti erant; Id quod specialissima in illis prærogativa fuit, quia *ut plurimum honores mutant mores.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Prælatura Ecclesiasticæ à Christo non ad Dominium, sed ad obsequium subditorum ordinata sunt; Ideoq; Dominiationum sæcularia, ob onus & obligationes, quas habent annexas, honoratæ cujusdam servitutis speciem esse fusius ostenditur.

THEMA.

Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister; & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Matth. cap. 20. v. 26.

1. EX hoc ab incarnata sapientia promulgato veridico oraculo, non solùm humilitas suiq; ipsius contemptus, in iis qui ad regimen & imperium assumuntur, requisitus clarè deducitur, verùm etiam alia quædam veritas evidenter apparet, nimisum quod honores nihil aliud sint quàm servitus quædam, licèt honorata. Unde Origenes in Homilia quâdam super Isaiam his Christi verbis utens dicit: *Qui vocatur ergo ad Episcopatum, non ad Principatum vocatur, sed ad servitutem totius Ecclesiæ.* Valde considerabilis est illa, quam sapientissimus Magister noster inter dominia temporalia & munera Ecclesiastica in medium adducit, differentia: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum, & qui majores sunt, potestatem exercent in eos*; Ubi S. Hieronymus ait: *Sed tale proponit exemplum, quod doceat eum majorem esse, qui minor fuerit, & illum Dominum fieri, qui omnium servus sit.* Enimverò quid Dominus hoc loquendi modo, quo in assumpti thematis verbis utitur, insinuare velit, Lyranus sequentibus verbis declarat, dum ait: *Quia regnum terrenum acquiritur per ambitionem & potestatem, sed in regno meo contrario modo, videlicet propter humilitatem; ac proinde ait: Quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister, id est, se exerceat in obsequiis humilitatis.* Didacus Stella illam à S. Luca recenitam Christi propositionem: *Ego autem in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat; Quis major est, qui recumbit, an qui ministrat?* ponderans ait: *Ex his verbis Dominus concludere intendit, illum aptiorem ad gradum Pontificalem obtinendum, & in loco Christi successurum esse, qui majora virtutis humilitatis fundamenta jecerit*: Hæc verè causa fuit, cur S. Gregorius Magnus hunc sibi semper titulum assumpserit: *Servus Servorum Dei*; id quod ipsum successivè omnes in eadem sancta sede successores fecerunt, & etiamnum faciunt, Diu verò ante S. Paulus dixerat: *Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* S. Petrus, qui omnium primus in sede Pontificia sedit, salutare hoc omnibus Ecclesiæ Pastoribus & Prælatis monitum reliquit: *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, neque ut dominantes in Cleris, sed forma facti gregis ex animo.* Lucas Burgensis sensum verborum illorum: *Qui majores sunt, potestatem exercent in eos*, explicans dicit: *De superioritate & primatu sæculari Salvator noster loquitur; Hi enim eo referunt dignitatem suam, ut jubeant & imperent pro libitu subditis*, non vero sic Ecclesiæ superioritates administrandas esse indicat: *Non ita erit inter vos.* Author imperfecti ait: *Nec festinet unusquisque eorum, quomodo aliis major appareat, sed quomodo omnibus inferior videatur*, adeo ut Albertus Magnus *ex modo loquendi notat, Prælatum non supra subditos, sed inter subditos esse debere.* Unde Cajetanus Christum in ver-

Prælatura est Servitus.

Orig. hom. 6. in Isa.

S. Hier. ibid.

Humilitas exaltatur magis. Lyran.

Did. Stell. enc. 22. Luc.

1. Cor. 4. v. 1.

1. Pet. 5. v. 3.

Matth. 20. v. 25.

Luc. Burg. in Matth.

Aut. Imp. hom. 25.

Alb. Magn. in Matth.

Cajet. ibid. in verbis illis dicere voluiſſe ſcribit: *Magnitudo mundi eſt ad exercendam poteſtatem, magnitudo veſtra erit ad exercendum miniſterium; Principatus gentium eſt ad dominandum, veſter erit ad ſerviendum.*

Prælaturæ non ad dominandum, ſed ad regendum.

2. Quando magnus ille exercituum Deus noſter Moyſi Locumtenentiam ſuam cum abſoluto quodam totius populi Dominio delegavit, in verbis ejus, quibus uſus eſt, obſervanda phraſis, & ſpecialis quidam loquendi modus, quo eumdem circumſcribit: Dicit enim: *Veni & mittam te ad Pharaonem, ut educas populum meum filios Iſrael de Ægypto.* (*Exod. 3. v. 10.*) Id quod B. Laurentius Juſtinianus in lib. de Regimine Prælatorum optimè advertit, quando ita ſcribit: *Cernisne, quod non ad dominandum populo, ſed ad ducatum Regiminis miſſus eſt Moyſes? nec mirum, regere quippe Charitatis eſt opus, dominari ſuperbia.* (*B. Laur. Juſt. c. 2.*) Duobus illis ambitioſis fratribus primas in Chriſti Regno ſedes poſtulantibus, reſponſum fuit: *Sedere ad dextram meam, vel ad ſiniſtram, non eſt meum dare vobis;* (*Marc. 10. v. 40.*) Quæ verba difficultatem haud modicam in ſe includere videntur; numquid enim Apoſtolus de ipſo dixit: *Chriſtus aſſiſtens Pontifex?* (*Ad Hebr. 9. 11.*) Quòd ſi Pontifex fuit, utique ad ipſum vel maximè ſpectabat dignitates & munia honorifica Eccleſiæ diſpenſare, ſicuti Petro & aliis de facto diſpenſavit. Innocentius III. optimè ad id reſpondet: *Dominus dicit; Non eſt meum dare vobis, quaſi diceret: Meum quidem eſt dare, ſed non vobis, id eſt, ambitioſis, quales vos eſtis; licet autem poteſtas à Deo ſit, ſuperbus tamen non regnat in Deo,* (*Inn. 3. l. 2. de contemp mundi c. 35.*) ſecundùm illud Propheticum: *Ipſi regnaverunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognovi eos.* (*Rom. 13. v. 1.* *Oſe. 8. v. 4.*) In tomis Conciliorum titulum quemdam legimus hujus formæ: *Ambitionem & faſtum Clericali officio maximè repugnare;* (*n. 4. Conc. Prov. Colon. c. 23.*) Paulò autem poſt ſubjungitur: *Ut omnem ambitionem Chriſtus diſcipulorum cordibus eximeret, parvulum in medio eorum ſtatuit, deque primatu certare prohibuit; Qui major, inquit, eſt in vobis, fiat ſicut junior, & qui præceſſor eſt, ſicut miniſtrator, nam quis major eſt, qui recumbit, an qui miniſtrat? nonne qui recumbit? Quis vero ignorat Clericum in medio Eccleſiæ eſſe, tamquam eum, qui miniſtrat? Quare meminerimus potius officii noſtri, quàm dignitatis; neque enim ad dominationem vocati ſumus, ſed ad opus. Non immeritò Hieronymus, ut peſtem quamdam fugiendos Clericos ait, qui à ſpeluncis domorum paternarum abſtracti, & poſt in Eccleſia ſublimati, ac Sacerdotiis ditati, vana gloria & ſuperbiæ ſtimulis efferuntur.* Optimum igitur eſt illud nobis ab Eccleſiaſtico traditum documentum: *Quando magnus es, humilia te in omnibus.* (*Eccli. 3. v. 20.*)

Humilitas S. Car. Bor.

S. Carolus, qui Princeps quidam fuit ab omnibus mundi Potentatibus ſummo in honore & veneratione habitus, imò ab ipſiſmet ſummis Pontificibus ſumma devotione & reverentia partim ob ejus nobilitatem, divitias, & ſanctitatem: partim etiam tamquam Prælatus Eccleſiæ cujuſdam, quæ ex præcipuis una erat totius Europæ, excipiebatur; hic, inquam, ſanctiſſimam humilitatem tanto habebat in pretio & æſtimatione, ut paternis ſtemmatibus vocem hanc Humilitas insereret, hocque Symbolum communiter uſurparet: *Solâ gaudet humilitate Deus;* Neque alium de ſemetipſo quàm de vulgari aliquo ſive rurali aut ruſticano Sacerdote opinionem aut conceptum habebat, in cunctiſque operibus ſuis ſe humilem & abjectum exhibebat, atque ideò in univerſo Regimine ſuo tam admirabilem feliceemque exitum habuit, ut cunctis Prælatis Eccleſiaſticis velut perfecta quædam ſanctitatis idæa ad imitandum ſemper fuerit propoſita. Chryſoſtomus huic ſui-ipſius & omnis humanæ gloriæ contemptui totam Apoſtolorum, qui *Eccleſiarum Principes* appellantur, excellentiam attribuit, dum ait: *Quid igitur, inquies, fuit, quod illos magnos effecit? certe verus ac non ſimulatus gloriæ atque pecuniæ contemptus; nam niſi hoc habuiſſent, etiamſi à morte innumeros homines ſuſcitaſſent, deceptorum nomen non effugiſſent.* (*Chryſ. ho. 43. in Matth.*)

3. Porro advertendum eſt, quòd, quando Chriſtus perſpicuis verbis dixit: *Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſervus,* (*Matth. 20. v. 27.*) expreſſam fecerit ſervitutis mentionem. Ubi Lucas Burgenſis ait: *Vobis prorſus addictus, nullatenus liber; plus eſt ſervum eſſe, quàm miniſtrum; nam miniſter liber eſſe poteſt, ſervus autem totus eſt Domini ſui, quidquid habet in bonis ſive natura ſive fortuna, totum addictum eſt ſervituti Domini;* (*Luc. Burg. ibid.*) idque totum in iis ſuperioribus ſpecialiter exemplificat, quibus Regimen incumbit animarum: *adeò ſervitio veſtro obnoxium ſe eſſe ſciat, ut quidquid habet bonorum ſive animi, ſive corporis, adeóque & vitam ſuam, ubi fuerit opus, ſeq; ipſum totum impendere debeat, tutanda ſaluti veſtra.* Porrò cùm prius dixerat: *ſit veſter miniſter,* quaſi parum nimis ſe dixiſſe videretur, ſubjunxit: *Erit veſter ſervus.*

Prælatus debet eſſe Servus.

Unde S. Thomas ambitioſos monet, dicens: *Si aliquis deſiderat habere primatum in Eccleſia, ſciat quod illud non eſt habere Dominium, ſed ſervitutem;* (*S. Th. ibid.*) In cujus confirmationem illam adducit ab Apoſtolo factam declarationem: *Cum liber eſſem ex omnibus, omnium me ſervum feci.* (*1. Cor. 9. v. 19.*) Ac proinde Author operis imperfecti valde impensè miratur, neque cauſam ſe invenire poſſe dicit, cur dignitates tam anxiè, tantaque cum aviditate procurentur: *Primatum Eccleſiaſticum concupiſcere, neque ratio eſt, neque cauſa, quia neque juſtum eſt, neque utile: quis enim ſapiens ultro ſe objicere feſtinat ſervituti, labori, dolori, & quod majus eſt, periculo tali, ut det rationem pro omni Eccleſia, apud juſtum judicem, niſi forsè, qui non credit judicium Dei, nec timet, uti abutens primatu ſuo Eccleſiaſtico ſæculariter, convertat eum in ſæcularem.* (*Aut. Imp. q. cit.*)

Prælatus ſplendida Servitus.

4. Imo de ipſis quoque honoribus ſæcularibus & temporalibus jure merito affirmari poteſt, eoſdem quamdam eſſe honoratæ ſervitutis ſpeciem; Etenim tritum eſt illud Antigoni filium ſuum propter authoritatem Dominiumque ſuum intumeſcentem reprehendentis dictum: *An ignoras ô fili, Regnum noſtrum non eſſe aliud, niſi ſplendidam ſervitutem?* (*Ælian. l. 2. var. hiſt. c. 2.*) Philo Hebræus, dum de Joſepho velut ſervo & mancipio quodam in Ægypto divendito: *Vendiderunt eum triginta argenteis,* (*Gen. 37. v. 28.*) tractat, ingenioſam quamdam obſervationem in medium adducit; (*Phil. de Joſeph.*) dicit enim: Numquid Sanctus hic Patriarcha diu ante ſomnia illa paſtor fuerat, quæ Patri ſuo palàm recenſuit, nimirum quòd Sol, Luna & Stellæ ipſum ſumma cum reverentia adoraſſe viſæ fuerint, pariter illis prædicendo, quòd aliquando à matre, Patre, fratribus quoque & univerſo populo ſibi deferendum erat honoris eximii obſequium? Quàm verò ſervitus & mancipiorum vincula & compedes proportionem habere poſſunt cum Principatus authoritate atque dominio, quod ei per ſomnium iſtud cœlitus prædicebatur? Reſpondet autem Philo, ut ſequitur: *Rectè dicimus vendi hunc hominem; nam qui locum ſuperiorem aſcendit, ſicut venalitius, ſervus fit ex ingenuo, propter honores, quos videtur accipere, addicens ſe innumeris Dominis; quoniam non unius eſt Dominium tractantium Rempublicam, ſed plures, aliis poſt alios ſuccedentibus.* Unde memorandum eſt, quòd dum à Pharaone è carcere eductus Joſeph, à compedibus aſcendit ad thronum, traditumque eſt ei in univerſam Ægyptum abſoluti Dominii ſceptrum, ſimul etiam ab eodem Pharaone Rege catena quadam collo ejus injecta fuerit; poſtquam enim dixiſſet: *Tu eris ſuper domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus* (*Gen. 41. v. 40.*)

pulus obediet: uno tantùm Regni solio te pracedam; ut omnem quoque authoritatem potestatemque regiam ei delegaret: *Collem torquem auream circumposuit.* Verùm dicat aliquis, quomodo ipsum à servitute & manciplorum conditione exemptum, carceris quoque catenis & compedibus liberasse dicitur is, qui mox collo ejusdem aliam non minùs ponderosam & gravem catenam injecit? Ita profectò res se habet, verùm per hoc insinuare nobis voluit, quod licet carceribus exire Josephum jusserit, non tamen per hoc illum ab omni servitute liberum effecerit, quin potiùs eamdem novis denuò incrementis adauxerit, dum eidem in throno collocato, Imperii scriptum in manus dedit, & ideo catenam collo ejus injecit, verum quidem est, quòd catena hæc aurea fuerit, quia servitus, sub qua Reges, Principes, & Magnates ingemiscunt, honorifica & splendida est, ut diximus, tametsi Seneca optimè dixerit: *Stulti est compedes suos quamquam aureos adamare.* Porro libertas per collum liberum exprimitur; Et hinc est quod Deus significare volens populum suum sibi minimè subjectum, dixerit de eo: *Dura cervicis es*; dumque se Hierosolymam in pristinam libertatem repositurum esse promittere voluit, eidem dixit: *Solve vincula colli tui ... filia Sion*, adeoque quòd Pharao catenam, quâ antea Josephi pedes obstrinxerat, nunc collo ejusdem injiciat; id nequaquam eâ mente factum est, ut liberaret, sed potiùs, ut eidem tacitus innueret, quod eâ in dignitate graviori quàm antea servitutis jugo subjectus & pressus esset.

Isa. 52. v. 2.

Prælati onera portant subditorum.

5. S. Augustinus in persona supremi Pastoris Petri optimè consideravit, quòd, quando ei Ecclesiæ primatus collatus fuit, eodem quoque tempore eidem haud obscuris fuerit verbis intimatum, eum futurum esse Ecclesiæ suæ fundamentum: *Petre, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Quis est, qui fundamentum universum ædificii molem & pondus sustentare ignoraret? *Dignus, qui ædificandis in domo Dei populis, lapis esset ad fundamentum, columna ad sustentaculum, clavis ad Regnum.* In Apocalypsi legimus: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei.* Notum est, quod columnæ in fabricis non tantùm ornamenti loco subserviant, verùm etiam & maximè quidem sint ejusdem sustentaculum, ita quoque qui in Ecclesia Dei vincunt, id est, adversus mundum, Dæmonem, & semetipsos victoriam obtinent, prouti in multis sæpè Religiosis contingit, dum postea ex speciali Dei vocatione animabus gubernandis præficiuntur, eodem quoque tempore insigne fiunt domus Dei ornamentum, propter vitæ & conversationis exemplaritatem & virtutem, provenitque iisdem exinde apud unumquemque honos & veneratio; sciendum tamen quoque illis est, quod à portando ingenti laborum, vigiliarum, variarumque ærumnarum ex animarum cura communiter provenientium pondere, nequaquam se exemptos esse censere debeant: *Sic & mundi Rectores in Ecclesia eminent munere dignitatis, portant officio Charitatis*; ac proinde S. Bernardus graviter Prælatos illos reprehendit, qui pungentium verborum asperitate magna subditis gravamina imponere non dubitant: *Quid jugum vestrum super eos aggravatis, quorum potiùs onera portare debetis.*

Matth. 16. v. 18.
S. Aug. ser. 25. de sanct.
Apoc. 3. v. 12.
S. Bern. ser. 23. in Cant.

Probatur figurativè de curru Eliæ.

6. Quando S. Propheta Elisæus de Elia charissimo Magistro suo loquebatur, qui tamquam sacri Prophetici gregis caput, omnibus Prophetarum filiis summa in veneratione erat, dicere solitus fuit: *Pater mi, currus Israel, & auriga ejus.* Quibus in verbis illud specialiter notandum venit, quod Elias uno eodemque tempore currus pariter & auriga appelletur; Quis est, qui nesciat, currum & aurigam duas res esse inter se distinctissimas, cur igitur respectu unius & ejusdem hominis easdem simul uniri & conjungi? currus viatorum sarcinas, aliaque viarum impedimenta intra se portat, auriga verò currum per loca magis pervia ducit & dirigit; ac proinde imaginari vobis debetis, hanc veram quamdam figuram esse eorum, qui imperant & gubernant; hi enim, tametsi leges subditis imponendi, eosque, prout illis placet, gubernandi & dirigendi authoritatem habeant, cum hoc tamen stat, quod eodem prorsus tempore illis necessarium sit, ut pondus subditorum portent, miseriis & calamitatibus subditorum universalibus & particularibus compatiendo, alimoniæ sufficientem illis annonam procurando, urbes & oppida fortificando, eisdemque de munitionibus & militum sufficienti numero prospiciendo, atque quieti & saluti publicæ invigilando. Unde Drogo Ostiensis ait: *Currus Israel & auriga ejus, portas & regis, sustinens & gubernans.*

4 Reg. 2. v. 12.
Drog. Ost. de Sacram. dom. pass.

Bonum Communitatis innititur bono regimini Prælatorum.

7. Ex unanimi multorum sacrorum expositorum interpretatione certum est, quod columna illa, quæ populo Israelitico in deserto Ducis & Rectoris loco inserviebat: cælestis quidam nuntius fuerit, ad hunc specialem effectum à Deo cælitus missus: at verò dicite sodes, quamnam ob causam Angelus ille columnæ similitudinem induerit? Nimirum quia ut jam diximus, columnam ad ædificii pondus sustentandam destinatam esse scimus, ac proinde Angelus ille insinuare nobis voluit, quod qui populos regendo, illisque imperando, Dux & Gubernator est aliorum, eodem tempore, quo à subditis obedientiæ debitum accipit; eosdem quoque portare & sustentare debeat. Evangelicus quoque Propheta Isaias ad regiones & authoritatem regiam alludit, quando eamdem sub nomine lapidis fortis, pretiosi, & in fundamento positi describit: *Mittam in fundamentis Sion ... lapidem probatum, angularem, pretiosum*; Ubi Chaldæus ita legit: *Ecce ego constituam in Syon Regem fortem, potentem, terribilem*: Et quidem si proportionem curiosè scire peroptatis, quæ inter Regem aliquem potentem, & fabricæ alicujus lapidem fundamentalem intercedit, in memoriam revocandum est, quod paulò ante diximus, nimirum, quòd lapis iste totius fabricæ molem & pondus supportet; ita quoque sanitas, pax, quies, divitiæ, & quodvis aliud Reipublicæ bonum, in bono Principum & Prælatorum regimine innititur & fundatur. Primus lapis, qui in templorum erectione jacitur scalpello expoliri, & cum multis cæremoniis & solemnitatibus fundamento injici solet: ita quoque Magnates sæculi hujus, qui gubernant per morum, & conversationis exemplaritatem resplendere, multaque prudentia, experientia, charitate, cunctisque aliis virtutibus egregiè dotati esse debent, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*; tota utique boni publici moles corruitura esset, nisi à bono quodam fulcro & basi sustentaretur, id est, nisi populus optimi cujusdam Principis regimini subditus esset.

Isa. 28. v. 16.

8. Didacus Stella id quod Christus in Evangelio S. Lucæ dicit, nimirum: *Qui major est in vobis fiat sicut minor*, examinans ita scribit: *Si hæc animo ambitiosi caperent, atque considerarent, quòd qui magis ad honores & dignitates extolluntur, eò magis ad virtutem sectandam tenentur, non esset tanta cura & solicitudo in illis investigandis.* Doctissimus Salmeron curiosè examinat, an lotio pedum à Christo in ultima cœna facta, secuta fuerit, an verò præcesserit eam, quam Apostoli inter se habuerunt de primatu contentionem;

Did. Stell. in c. 22. Luc. v. 26.

tionem; Tandem verò quocumque horum modorum lotio hæc facta fuisse dicatur, aliquas inde non spernendas moralitates deducit: Etenim *si præcessit, optimè humili illo facto ablutionis, & duobus exemplis qua modo adducit, contentionem dictam reprimere conatus esset: si verò hujusmodi lotionem subsecuta esse contentio (quod magis probamus) egregiè ostenditur, quàm sit mens humana stupida, & immemor divinæ doctrinæ, etiam dum traditur: mirabilisque fuit contentio, cum Dominus ablutione pedum, & tali cibo æquales omnes fecisset.*

Salm. t. 9. tr. 25.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Honores ambientibus omnia periculorum & molestiarum genera occurrunt; Estque insuper vana omnis eorum fiducia, quâ viris Principibus innituntur.

THEMA.

Dicunt ei, possumus. Math. cap. 20. v. 22.

Ambitiosi ad omnia animosi. Matt. 20. 22.

1. SAlvator noster duobus illis ambitiosis fratribus, qui primas in regno suo sedes ab eo poposcerant, respondit: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ipsi verò promptè & sine ulla hæsitatione responderunt. *Possumus*; non expectârunt, donec ab eo intelligerent, suavisne an amarus calix iste futurus esset; Item an plenus futurus esset aqua vel vino, aut verò nectare vel absynthio; quia ambitiosis hanc indolem habet, quòd ad omnia animosus evadat. De Agrippina Neronis matre scribitur, quòd, dum cupida esset sciendi, num filius ejus ad Imperii sceptrum subvehendus esset, an verò non, Astrologi eidem responderint: *Fore, ut imperaret, matremque occideret; at illa: Occidat, dum imperet.* S. Thomas de Villa nova existimat, quod filii Zebedæi dicendo: *Possumus*, dicere voluerint: *Omnes labores, omnes sudores, tormenta & mortem sustinebimus, dummodo tecum regnemus. Divitias quas cum tanto sudore acquirunt, & tam dilectas, & salutem, & vitam, si casus honoris se offerat, omnia libenter exponunt.* Paulus de Palatio super verbum *Possumus*, scribit: *Verbum est humanæ superbiæ.*

Tacit. l. 14.

S. Th. Vill. ser. de S. Jac.

Paul. de Pal. ibid. in Matth.

Multi laborant ob vanam gloriam. Gen. 11. v. 3. 4.

2. Geneseos c. 11. multi sunt, qui concordibus votis cretam & lutum aquâ subigere, lateres facere, eosque in vicinis fornacibus ardentibus excoquere, murarii officium adimplere, & indefessè laborare promittunt, *Dixitque alter ad proximum suum: Venite, faciamus lateres, & coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro camento. Et dixerunt: venite, faciamus nobis civitatem & turrim.* Num fortè ideo laborare & in luti laboribus insordescere voluerunt, ut quamdam sibi civitatem ædificarent ad habitandum in ea, aut verò turrim hanc decreverant erigere, ut insidias inimicorum & hostium in ea possent eludere? Nequaquam, quin imò omnis hæc molestia, cunctique longi & indefessi labores ad gloriam dirigebantur mundanam: *Celebremus nomen nostrum*; Hi igitur sunt, qui primum dederunt Babyloniæ principium.

Differentia inter operarios cælestes & mundanos. 3. Reg. 18. v. 25.

3. Legatis obsecro illud à Magno Elia initum consilium, quo duos boves sacrificari, eosque per medium secari volebat, ut demum, quisnam verus Deus esset, dignosci posset. Steph. Cantuar. historiam hanc adducit, ut differentiam pulchram assignet, quæ inter eos, qui pro cælesti gloria labores sustinent, & fatigationes, & alios, qui eosdem pro mundi gloria captanda devorant: *Deus habet suam victimam, Diabolus suam; Qui enim macerant se & labores sustinent, ut superiores efficiantur in hoc mundo, sunt hos interfectus à Prophetis Baal, qui superior interpretatur.* Et quidem de falsis illis temporibus dicitur: *Incidebant juxta ritum suum cultris & lanceolis, donec perfunderentur sanguine*: De ambitiosis verò ait S. Bern. *O ambitio ambientium crux; qui verò pro Deo se mortificant, sunt bos mactatus ab Elia.* Hi supra se ignem Spiritus Sancti descendere faciunt, efficiuntque, ut quales ipsi sint, perspicuè agnoscere valeant; Experientia enim ipsa testatur, quòd multi amarissimos calices ebibant, & tametsi nos illos Christi calicem ebibere credamus, verè tamen Dæmonis epotarunt calicem. Tertullianus moltorum ambitiosorum labores hunc in modum delineat: *Illos qui ambitu obeunt capessendi magistratus, ut que pudet, neque piget intoutmodis animæ & corporis, nec incommodis tantum, verùm & contumeliis omnibus uniti in causa votorum suorum, nullis conviviis celebres, nullis comessationibus congreges, sed exules à libertatis & lætitia felicitate*; omnes eorum mortificationes, pœnitentiæ, solitudines eò dumtaxat spectant, ut talem sibi apud homines famam nomenque comparent, qui superioritatibus administrandis dignissimi existant.

Steph. Cant. ibid.

S. Bern.

Tertull. de pœnit. c. 11.

Superbi omnia possunt. 2. Reg. 4. v. 7. & 8.

Nec periculum curant.

4. Videatur obsecro infelix illa mors, quam pessimi illi Homicidæ Isboseth machinati fuere, cui dormienti ancillâ ostiaria caput amputarunt: *Abierunt per viam deserti totâ nocte, & attulerunt caput Isboseth in Hebron.* Quis hîc non videt manifesta, quibus se exposuerunt vitam amittendi pericula; Nec meritò namque formidare poterant, ne in ipsismet Isboseth domo ab ejus servis trucidarentur; Per vastam quoque densámque solitudinem pertransseuntes à latronibus occidi metuere poterant. Denique ajentes Davidem mortem intulisse iis, qui se Saulem occidisse fingentes, regia Saulis insignia ad eumdem detulerant, idem quoque supplicium metuere debebant, sicuti de facto illud fuere experti; & tamen quia se exaltandos & promovendos esse sperabant, ideò nullam habuerunt periculi ullius sibi imminentis rationem aut respectum, quia superbis proprium est quævis imminentia pericula contemnere & dicere, *Possumus.* Unde Abulensis ait: *Putabant se aliquid magnum afferre, pro quo reciperent largabeneficia à Davide.*

Abul. q. 7.

Indefessi operarii multi ut honores acquirant. NB.

5. Author quidam modernus in lib. quodam à se edito, cui titulus est: Sapiens servire nescit, ita scribit: Quis labores recensere poterit superbi alicujus, quos adhibere suevit, ut incensa illa assequi possit, à quibus nil præter ignem mereri, nec quidquam præter fumum expectari poterit? Medietas sudoris, quem tales impendunt, ut ab uno Inferno ad alium Infernum traduci possint, sufficeret, imò superabundè sufficeret, ut itidem ad patem, quâ Seraphinus in cælis gaudet, gloriam pertingere possent. Verisimile est, quòd quando Mater filiorum Zebedæi Christum non alio fine sequebatur, quàm ut filios suos ad sublimiores in Regno Christi sedes promovere posset, & quando filii à principio, dum in Christi se societatem junxerunt, eumdem quoque finem habebant sibi propositum, Pater eorum quem dereliquerant, extremam passus fuerit penuriam & necessitatem, imò tota ipsorum domus, magnum inde passa fuerit detrimentum, maximè quando pauculas familiæ suæ facultates Christo & discipulorum ejus collegio sustentando impendebant; nec tamen primis, quas ambiebant, temporalibus sedibus umquam potiti fuerunt; Et ideò minimè mirandum est, si idem quoque ambitiosis eveniat, qui totâ die nil aliud ex cunctis laboribus & impensis suis, quàm honores temporales sectantur & prætendunt;

tendunt; illi enim domum suam propriam, patriam, amicos, delitias, voluptates, possessiones suas deserunt, & in Regionibus longinquis & exteris ex Dominis, quales domi propriæ erant, servi fiunt & mancipia vilissima. Unde Mascardus de ambitiosi alicujus aolici cœcitate optimè scribit, dum ait: quòd talis reipsa & de facto fidem sibi facere & promittere audet, quod per servitutem tandem assecuturus sit Dominium & Imperium, & ideo pauperem se efficit, ut ditescat, liberaliter donat, ut accipiat, sese humiliat & dejicit, ut tandem exaltetur, laboribus se consumit, ut quiescat, spem longinquè positam bono præsenti anteponit, prætensiones actuali fruitioni & possessioni, promissiones securitati, totaque die aliud nihil facit, quàm quòd propriam vitam consumat, credens quod hoc pacto eamdem meliorare possit; hactenus Mascardus.

S. Bern. ser. 4. de ascen.

6. S. Bernardus in serm. quodam de Ascensione Domini ita scribit: *Conetur quis ascendere in montem potestatis, quantos putas contradictores habebit, quantos inveniet repulsores, obstacula quanta, quàm difficilem viam? Quod si tandem eum adipisci contigerit, quod optabat?* (*Potentes, ait Scriptura, potenter tormenta patientur.*) Et tamen ambitiosus omnes facilè superat & transcendit difficultates: nec animo facilè linquitur, sed semper dicit: *Possumus*, & quosvis amarissimos licèt calices ad fundum usque exhauriit. Didacus Stella adversùs istos ingeniosum quemdam texit discursum, omnes illas occurrentes labores, vigilias, curas & anxietates diligenter examinando. Dicit igitur: *Eorum arrogantia atque ambitio comparatur simulata, ficta, ac personata charitati:* Adducto illo Apostoli textu, in quo multos describit charitatis effectus, ulteriùs progreditur, dicens: (*Charitas*, inquit Paulus, *patiens est*) *sic isti omnia patienter sustinent, dum non possunt evadere voti compotes, usque dum aliquid boni vacet: Charitas benigna est; sic ambitiosus omnibus placere, amicabilisque reddi studet, omnibus caput aperit: Charitas omnia suffert, omnia credit, omnia sustinet; omnia hæc ambitiosus facit, quia multa suffert propter propriam ambitionem, credit omnia, quod possit scilicet esse Archiepiscopus, Rex, Papa, & quidquid sibi imaginatur: & omnia sustinet, calorem, frigus, vigilias, adversam & injustam vitam, & injuriam.*

Sap. 6. v. 7.

Ambitiosus omnia suffert.

Did. Stell. in c. 22. Luc.

1. Cor. 13. v. 4.

Ambitiosus se omnibus accommodat.

7. Ambitiosus ille Aolicus apud Senecam interrogatus aliquando, quid faciendo in Aula adeò incanuisset? Respondit: Id factum esse, *Injurias accipiendo & gratias agendo.* Apostolus de semetipso ait: *Omnibus omnia factus sum*: quem iniquè licèt, æmulari ambitiosus contendit, hic enim in omnibus, quæ facit, omnuscujusque se genio accommodare nititur, ut tandem prætensionum suarum metam assequatur. Unde Innocentius III. ait: *Ambitiosus humilitatem simulat, honestatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem ostendit, subsequitur, & obsequitur, cunctos honorat, frequentat curias, visitat Optimates, assurgit & amplexatur, applaudit & adulatur.* Quot sunt, qui sola dignitatum, ad quas aspirant, acquirendarum spe lactati, annos, sanitatem, denarios & omnia sine ullo fructu consumunt? Unde Salvianus ait: *Ut acquirant, quæ non sunt sua, prodigunt, quæ sunt sua.* Idem met Innocentius eodem in loco timidum nobis ambitiosum hoc modo describit: *Ambitiosus semper est pavidus, semper attentus, ne quid dicat vel faciat, quod in oculis hominum valeat displicere:* At verò quando postea sublimiores dignitates est assecutus, tunc pridem vel maximis est periculis expositus: *In Palatio*, inquit sanctus Augustinus, *quid non fragile, plenumque periculis? & per quot pericula pervenitur ad grandius periculum?*

Innoc. III. de cont. mundi c. 26.

Salv. l. ad Eccl.

S. Aug. l. 6. conf. c. 6.

8. Meritò igitur Christus, qui duos hosce discipulos amabat, iisdem dixit: *Nescitis quid petatis*: quia ambitio intellectum excœcans, conveniens ab inconvenienti discernere minimè permittit: *Nolite confidere in Principibus, in quibus non est salus.* Probatica illa piscina aulicam vitam aptissimè præfigurabat: Etenim juxta illam è tam ingenti infirmorum numero unus duntaxat sanabatur, non obstante, quòd omnes firmissimam recuperandæ salutis spem haberent: ita quoque in aulis dignitate aliqua vacante multi sunt bene meriti prætensores, unusquisque proinde sperat, verumtamen in fine unus duntaxat consolationem accipit, cæteris omnibus delusis remanentibus: A Salvatore quoque juxta eamdem piscinam unus per miraculum pristinæ fuit sanitate donatus, hic autem triginta octo annis languidus in lecto decubuerat: ita quoque tametsi contingat, quòd aliquis prætensionum suarum portum extraordinario modo assequatur, id tamen forte accidet, postquam omnes ferè ætatis suæ annos in laborioso quodam servitio consumpserit.

Matt. 20. 22.

Ps. 145. v. 2.

Aulæ figura probatica piscina.

Joan. 5. 4.

9. David Berzellai annis decrepitum in regiam suam quidem invitavit, ut ibidem iisdem, quibus Rex Israel fruebatur cupediis atque deliciis, qui tamen sese excusavit, dicendo: *Quot sunt dies annorum vitæ meæ, ut ascendam cum Rege in Jerusalem? Octogenarius sum hodie, numquid vigent sensus mei ad discernendum suave aut amarum, aut delectare potest servum tuum cibus & potus?* Quot sunt obsecro, qui tunc pridem pane abundare incipiunt, quando ad eum masticandum dentes non habent? vel quod idem est dicere, quot sunt, qui ad dignitates tunc primò pertingunt, quando in decrepita ætate consistentes quiete & tranquillitate tam corporis quàm animi opus habent? Atque ideo Christus huic matri petenti: *Dic ut sedeant hi duo filii mei*, respondit: *Nescitis, quid petatis*; ubi Innocentius III. ait: *Meruerunt audire: Nescitis, quid petatis, non enim honore, sed onere pervenitur ad regnum.* In dignitate namque constituti humeros suos oneri regiminis submittere, non verò sedendo quiescere debent. S. Bernardus illos, qui priusquam se per labores defatigarint, in thronis quietè & suaviter sedere volunt, Lucifero similes esse dicit: *Sedebo in monte Testamenti*, inquit spiritus ille nequam, non verò item Angeli boni: *Hi enim cadente maligno, Apostasia illius non consenserunt, nobis relinquentes exemplum, ut quemadmodum illi elegerunt ministrare, sic & nos faciamus; nam illi, qui laborem fugiunt, & honorem captant, illum se noverint imitari, qui sessionem altitudinemque quæsivit; Et si non satis terret eos illius culpa, terreat vel vindicta.*

Ad decrepitam ætatem serviunt ambitiosi, sed inde quid?

2. Reg. 19. v. 34. & 35.

NB.

Matth. 20. 21.

Innoc. III. de cont. mundi l. 2. c. 25.

S. Bern. ser. de S. Ben.

10. Quotidiana nos docet experientia, quòd ventorum procellosorum furia magis sentiatur in locis eminentibus & elevatioribus, quàm in vallibus aut planitie. Author operis Imperfecti super illa verba: *Audiens autem Herodes Rex turbatus est*, ita scribit: *Semper grandis potestas majori timori subjecta est, sicut acumen arborum in excelso positarum, etiamsi lenis aura flaverit, movetur: sic sublimes homines in culmine dignitatum existentes etiam levis nuntii fama conturbat; Conturbati sunt Principes Edom, robustos Moab obtinuit tremor.* S. quoque Hieronymus dicit: *Regum talis conditio, feriuntque summos fulmina montes.* Is qui in exercitu cuncta alia supereminet, non solùm propter authoritatem, verùm etiam ob staturam vel armorum splendorem & ornatum, inter alios primus erit, qui ab hoste conspi-

Magnates præ aliis in periculis

Aut. Imp. hom. 2.

S. Hier. ad Heliod.

conspicitur vel vulneratur: eadem quoque Magnatum conditiu esse noscitur, qui præ cunctis aliis insidiis mortisque periculis subjiciuntur. Eodem tempore quo Scriptura Sacra ob oculos nobis ponit Antiochi fastum & arrogantiam, dicens: *Is qui sibi videbatur ... fluctibus maris imperare*; mox illum *simul & semel* velut cadaver quoddam fœtore & scaturientibus ex omni corporis parte vermibus horridum repræsentat.

2. Mac. 9. v. 8.

Arca Noë figura potentum.

21. Arca illa à Noë Patriarcha fabricata mysteriis plena fuit, siquidem architectus illius Divina extitit sapientia, fortq; secundùm præscriptas à Deo mensuras regularissimè absoluta; Inter cætera verò quæ in eadem arca considerari possunt, sciendum est, quod cuncta Arcæ illius conclavia sive mansiones, earumq; interstitia in arcæ vertice in unicum se cubitum conterminarint, tametsi moles arcæ adeò vasta esset, ut centum anni in ea elaboranda consumpti fuerint, quæ proinde universum aliquod in sinu suo dici posset includere. Cur autem Deus arcam istam adeò angusto voluit spatiu terminare; *In cubito consummatis summitatem ejus?* S. Ambrosius in ea est upinione, arcam hanc corpus præfigurasse humanum: *Arcam Noë si quis velit impensiùs considerare, inveniet in ejus ædificatione descriptam humani corporis figuram.* Indicare nimirum nobis voluit, quod quantumvis homu in hoc mundo potens existat, imò licet augustissimus quidam Monarcha sit, tota tamen ipsius Majestas cubito duntaxat unico terminetur, id est, in modico solum pulvere. *Gloriam meam in pulverem deducam*, dixit olim Rex quidam valdè magnificus.

Gen. 6. v. 16. *S. Ambr. de Noe & arca c. 26.* *Ps. 7. v. 6.*

Just. l. 18. Hist. **Historia.**

22. Justinus Historicus refert, quod per renuntiatam ab oraculo sententiam talem aliquando Regem eligendum esse statutum fuerit, qui primus omnium Solem orientem conspexisset, factumque inde esse, quod omnes suos Orientem versus oculos deflexerint, unico duntaxat excepto, qui altissimorum montium cacumina, quæ omnium primu à Sole oriente irradiari solent, aspicere posset, occidentem versus oculos suos defixit, atque ideo quia in Solis luce conspiciendu primus fuit, idemmet votis omnium Rex proclamatus fuit. E qua Historia non sine rationabili fundamento hæc potest deduci optima moralitas, nimirum, eos qui dignitatum non Orientem, id est, delitias, honores, thesauros, imperia & dominia respiciunt, sed Occidentem, id est, terminum, in quem tandem in fine resolvendi sunt, considerant, humilitatem in se conservare & modestiam, seque ad illarum legitimam administrationem meritissimos reddere, maximeque idoneos. Unde S. Greg. ait: *Lux miseris datur, quando qui se in hac peregrinatione miseros agnoscunt, claritatem transitoriæ potestatis accipiunt, & tolerare insuper honoris onera compelluntur.* S. Petr. Damianus superbos ad Magnatum mausolæa spectanda hisce verbis invitat. *Ubi sunt modo tot potentes sæculi, tot invictissimi Reges, qui cœlo videbantur superextolli, & totam penè mundi latitudinem sub suæ potestatis imperio possidere? Nonne si ad horum sepulchra respiciat, corpus illud, sub quo mundus tremere cogebatur, vix unius libræ pondus invenitur?*

S. Greg. l. 5. mor. c. 2. *S. P. Dam. l. 7. ep. 17.*

Spes non ponenda in Principibus.

23. Propheta Regius postquam nos ne spem nostram in sæculi hujus potentatibus præsumptuosè nimis fundaremus, monuisset dicendo: *Nolite confidere in Principibus*; ejusdem sui moniti rationem protinus subjunxit, dicens: *Exibit spiritus ejus & revertetur in terram suam*: Verum inquies, post mortem eorum quid futurum erit? Nimirum omnia consilia & proposita, quæ hic fuerunt fulcro innixa, exterminabuntur: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* In Deuteronomio legimus: *Ubi sunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam?* Quæ verba ambitiosis aulicis applicari posse videntur, utpote qui toto vitæ suæ tempore Principibus, ut ab eis excitentur in servire satagunt: *De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum: surgant & opitulentur vobis, & in necessitate vos protegant.*

Ps. 145. 4. *Deut. 32. v. 37.* *Ibid. v. 38.*

Sed in Deo, in cujus domo mansiones multæ.

24. Per immensam illam Nabuchodonosori in somnio repræsentatam arborem, Monarchia ejusdem Regis præfigurata fuit, simulque ejuscemodi verba pronuntians vox audita fuit: *Succidite arborem, præcidite ramos, dispergite fructus, fugiant bestiæ.* Et quidem quotidiana experientia nos in morte Principum docet, & quasi digito commonstrat, qualiter spes omnium illorum, qui sub umbra Principum conquiescentes vivunt, una cum ipsismet morientibus Principibus pariter memorientur & evanescant: *Beatus, cujus Deus Jacob adjutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius, qui fecit cælum & terram.* Hoc fulcrum numquam vacillare, neque nos à fide promissionum suarum defraudare ullatenus valet: *Cælum & terra transibunt; verba autem mea non transibunt.* *Ii qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium*: Dignitas & Prælatura, ad quam aspiratur, unica duntaxat est, multi autem sunt prætendentes, quia mundus egenus & pauper est, non verò Deus, qui vastissimum Regnum habet, & omnes ad illius investituram & possessionem admittit, sine ulla Regni sui diminutione. Mundus autem omnibus simul satisfacere nequaquam potest. Unde Chrysost. ait: *Universus mundus accedat; non enim consumitur gratia, neque deficit virtus, sed eadem semper manet, non enim alterius ditescimus damno.* Et ideo Petr. Chrysolog. non immeritò obstupescit, quod nostram ambitionem non in Regnum cœlorum, sed in terram dirigamus; dicit enim: *Quid est, quod permansura non ambiunt, qui ambiunt transitura? Quid est, quod caducos honores auro comparant, & nolunt gratis accipere sempiternos?* Ob eandem quoque causam S. Gregor. nos ad spem nostram in gloriam stabilem & veram reponendam, jure hisce verbis exstimulat: *Si culmen veri honoris quæritis, ad cæleste regnum tendite: Si gloriam dignitatum diligitis, in illa superna Angelorum curia adscribi festinate.*

Dan. 4. v. 11. *Ps. 145. v. 5.* *Luc. 21. v. 33.* *1. Cor. 9. v. 24.* *Chrys. h. 55. in Joan.* *S. Chrys. serm. 144.* *S. Greg. h. 7. in Evang.*

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Ambitionis contagium ad omnes, etiam viros perfectissimos transfunditur; idque verum esse exemplis nonnullis commonstratur: indicaturq; quæ Prælaturis obligatio & periculum adhærescat.

THEMA.

In illa hora accesserunt discipuli ad JEsum, dicentes: Quis putas major est in regno cælorum. Matth. 18. v. 1.

Ambitiosi plurimi, etiam potentes.

1. VAlde considerabilia sunt verba illa, quæ S. Evangelista non sine mysterio magno verbis assumpti thematis adjecit, nimirum: *In illa hora*, quasi diceret, indilatè; mox enim ut Apostoli omnes, nemine excepto quoad superioritatem, præeminentiam, & primatum inter se contenderent, hanc magistro suo Quæstionem proposuerunt: Porro hujusce contentionis occasio hæc fuit, quia

sci-

scil. Christus paulò ante Petro tributum pro semetipso & Petri persona solvere præcepit, nulla facta aliorum discipulorum mentione: tunc igitur subito ambitionis pruritus illos titillare cœpit, atque ideo Evangelista Matthæus immediate subjungit: *In illa hora.* Veruntamen ut optimè Cajetanus notat, Salvatorem de hac ipsorum notitia certiorem factum fuisse, notitiamque habere, haud parum erubescebant, ideoque ita universaliter & genericè tantum hanc ei Quæstionem proposuerunt, dicentes: *Quis putas* &c. *Discipuli hinc erubescentes loqui de Primatu inter se, inde stimulante Passione mutant, seu honestant quæstionem: & non quærunt, quis est maximus inter nos, sed, in regno cælorum?* Ecce igitur, qualiter hic superioritatis, & Prælationis pruritus etiam se in viles, pauperes, & idiotas piscatores transfundat: Neque tamen id cuipiam mirum esse videatur: siquidem, Hildebert. scribit: *Superbia natione cælestis sublimes appetit mentes, & velut ad proprios revolans ortus, in gloriam & puritatem irrumpit hominum, quæ à gloria & puritate prorupit Angelorum.*

Cajet. in Matth.

Hildebert. ep. 31.

2. De inimico nostro infernali in Genesi dicitur: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terræ:* Atque ideo personas in virtutibus & vitæ perfectione habituatas, per carnales tentationes, & suggestiones sensualitatis aggredi non audet, quia è vestigio se ab illis repellendum esse cognoscit; Et idem est de odii, avaritiæ, gulæ aliorumque similium vitiorum suggestionibus; at verò gloriam & honorem ut concupiscant, eisdem suadere nequidquam dubitat. Unde Chrysost. ait: *Pecunias quidem facile quisque contemnet; porro honoris esse negligentem, maximo labore indiget. Magna Philosophia & anima cujusdam Angelica, & quæ ipsum verticem cardinis cœlestis attigerit; certum argumentum.* David, qui non opera & industria sua, sed divina voluntate à virga pastoritia ad regium Israëlis sceptrum assumptus fuit, quique in hoc sublimi honoris culmine, tanta cum modestia & humilitate se continuit, attamen quam vehementer homini lenocinetur ingens ille dominandi pruritus, probè cognoscens, in primi Psalmi sui exordio beatum prædicavit illum, qui se ab hoc ambitionis prurtu seduci, aut perverti minimè permittit: *Beatus vir qui ... in cathedra pestilentiæ non sedit.* Porrò S. Hilarius per hanc pestem ambitionem intelligit, utpote quæ instar pestis unumquemq; indifferenter & magna cum facilitate inficit: *Multos etiam in metu Dei constitutos, sæcularium tamen honorum ambitio corrumpit;* quibus verbis, ut patet, personas quoque timoratas & spirituales hoc contagio affici clarè potestatur.

Gen 3. v. 1. Ambitio pestis est, quæ facile inficit quemvis.

Chrysost. h. 2. in ep. ad Tit.

Ps. 1. v. 1.

S. Hil. in Ps. 1.

3. Etenim ambitio suam è cœlo originem habet; *Tu Cherub, ... posui te in monte sancto Dei, in medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in viis tuis:* Superbus vero hic Spiritus, prout in Isaia legimus, conditione & statu suo minimè contentus, altius ascendere, & Creatori suo æqualis esse præsumpsit: *In cælum conscendam;* ubi Dionys. Carthus. ait: *Id est, tanta excellentia sum, ut non solùm inferioribus præsidere, sed in cælestibus quoque dominari dignus existam, sedebo, id est, regnabo.* Porro certissimum est, quod tanquam creatura in conditionem seu statum sublimiorem exaltari nequaquam poterat; cum enim totius Paradisi pulcherrimus Angelus creatus fuerit, quò ulterius conscendere poterat? *In cælum ascendam, super astra cæli exaltabo solium meum:* Ecce ipsissimam ambitiosi hominis naturam, quæ numquam contenta quiescit. Quod dicit, *Ascendam, tumor fuit ambitionis,* inquit Rupertus Abb. Tuit: *sic ambiebat ascendere in cælum, ut cæli teneret imperium, ut adoraretur tamquam Deus, & Dominus Angelorum.*

Ezech. 28. v. 14. Ambitio Luciferum perdidit.

Isa. 14. v. 13.

Dion. Cart. ibid.

Rup. Abb. l. 1. de vict. ver. c. 10.

4. Naque ambitiosi hujus spiritus malitia hic substitit, sed venenum istud mox quoque in protoparentes, etiamnum in Innocentiæ statu constitutos, evomere non dubitavit, dum illis illud, *Eritis sicut Dii*, insinuavit, ut hac ratione illos suas ad pomum vetitum manus extendere faceret. Neque dolosus iste conatus omnino ipsi in vanum cessit, aut irritus fuit, quia non obstante, quod absolutum super omnia animalia dominium & possessionem haberent, attamen se ulterius progressuros, supremæque Majestati pares futuros esse sperarunt: sed quid mirum? Si quidem prout S. Greg. Nyss. hisce verbis notavit: *Ad solius hominis fabricationem creator ille rerum cum quadam consideratione accedit; nam naturam nostram condidit, velut instrumentum quoddam regno administrando aptum.*

Primos parentes seduxit.

Gen. 3. v. 5.

S. Greg. de op. hom c. 4.

5. Idem quoque ad Apostolicam se innocentiam transfudit, effecitque, ut præter arrogantem illam Jacobi & Joannis de occupandis primis sedibus propositam petitionem, inter omnes pariter alios Apostolos magna pro primatu inter illos habendo contentio fuerit: *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Verum dicat aliquis: Numquid omnes Apostoli, illius Magistri discipuli erant, qui continuò tanta cum solicitudine omnibus ad sui imitationem humilitatis virtutem inculcabat: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde?* Respondeo, totum hoc verum esse; attamen prout S. August. super illa verba: *In cathedra pestilentiæ*, similiter per eamdem cathedram ambitionem hisce verbis intelligens: *Cathedra pestilentiæ rectè ambitio intelligitur, quia non fere quisquam est, qui careat amore dominandi;* optime notavit, Apostoli, tametsi piscatores essent, tametsi scholæ cujusdam adeo sanctæ & perfectæ scholares essent, hanc tamen pestem nequaquam adeo cavere potuerunt, quin eadem non quadantenus inficerentur, adeo etiam, ut antequam super illos advenisset, eosque charismatibus suis replesset Spiritus Sanctus, videatur unum ex motivis, cur se in Christi disciplinam receperint, fuisse majorem in honoribus progressum, quod vel inde colligitur, quia duo illi discipuli in mœstitia pleni post mortem concedebant, se spe sua delusos esse quàm maximè dolebant: *Nos autem sperabamus, quia ipse esset redempturus Israel:* Imò quando illum in procinctu esse videbant, ut in cœlum evolaret, quasi spe sua delusi & frustrati eum interrogarunt: *Quando... restitues regnum Israël?* Neque hoc ullatenus mirandum venit, siquidem promissum Messiam temporaliter inter eos gubernaturum esse omninò sibi persuadebant. Unde doctissimus Salmeron ait: *Vide etiam, quanta sit hominis superbia & ambitio, & quò tandem progrediatur; nam piscatores pauperculi regnum affectabant, aut saltem primas sedes in regno.*

Apostolos obcæcavit.

Luc. 22. v. 24.

Matth. 11. v. 29.

Psal. 1. 1.

S. Aug. in Ps. 1. v. 1.

Luc. 24. v. 21.

Act. Ap. 1. v. 6.

Salm. t. 4. tr. 37.

6. Notum est omnibus, qualiter S. Joanni Baptistæ à Scribis, Pharisæis & Sacerdotibus oblata fuerit dignitas Messiatus: Veruntamen quæren dum hic venit, quomodo prædicti Scribæ & Pharisæi, &c. non timuerint, ne fortè S. Joannis Baptistæ integritas, ejusq; in vitiis reprehendendis magna libertas, continua iis futura esset vitæ ipsorum censura, & quædam, ut ita dicam, spina in oculis, utpote qui tantarum sibi iniquitatum commissarum conscii erant, potiùs cum mundanis illis licentiosè viventibus dicere debuisse videntur: *Circumveniamus... justum quoniam... contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis.* Veruntamen facilis est ad hanc difficultatem responsio, siquidē

Judæi S. Joannem in ambitionis vitium inducere volebat.

Sap. 2. v. 12.

Scribæ illi & Pharisæi omnino sibi persuasum habebant, quod per hujusce adeo sublimis dignitatis, Messiatus nimirum & divinæ filiationis spontaneam oblationem, D. Joanni Baptistæ os ocelusissent, ne ipsorum iniquitates iis exprobraret, sive quod ejus obvelassent oculos, ne easdem videre posset vel etiam diei potest, quod sperarint, S. Joannem in supremo illo humanæ excellentiæ stato positum, inter tot multiplicia totius Judeæ obsequia, de solitis suis rigoribus et austeritate tantisper remissurum esse.

Dæmon Christum.

7. Verumenimvero quis non admiretur, seu potiùs obstupescat, dum audit, quod superbus ille Lucifer, eum ipsomet etiam Dei Filio per cunctorum totius mundi regnorum oblationem luctari, & in ambitionis pruritum inducere præsumpserit? S. Hilar. scribit: *Igitur adversùs Dominum tota jam sæculi potestate pugnatur, & Creatori suo possessio hujus universitatis offertur, & tenens ordinem fraudis antiqua, quem nec cibo pellexerat, nec loco moverat, nunc vel ambitione corrumperet.* Non deerant quidem Dæmoni multa clara & indubitata heroici omnium bonorum terrenorum contemptus à Christo exhibita testimonia: Verumtamen, ut S. Ambr. bene observavit: *Sæpè, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, facit ambitio criminosos.* Isid. Pelus. illa Apostoli ad Philippens. scribentis verba: *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens*, ponderando dicit. Quod tametsi multi fuerint fidei nostræ articuli, qui Philippensibus ad credendum admodum videbantur esse difficiles, & fere incredibiles, inter omnes tamen nullum fuisse fidei articulum, qui difficiliorem apud illos fidem habebat, magisque incredibile videbatur, quàm quod Christus verus cœlorum Rex existens, è cœlis tamen in terram descenderit, ut hac mortalitate nostra induere se posset, neque enim intelligere poterant, quod Christus regnum suum in cœlis quasi deserens non formidaris; ne cœlestis regni subditi rebelles ipsi facti, suum ei sceptrum è manibus ejus non extorsissent: Ecce quomodo Philippenses ipsum quoque Dei Filium suspectum habebant, quasi & ipsi aliquis regnandi affectus impressus fuisset: *Addubitabant, an Dei Filius relictis cœli sedibus, nec ullam regni atque imperii commutationem veritus ad nos veniens carnem suscepisset.*

S. Hil. cap. 3. in Matt.

S. Ambr. l. 4. in Luc.

Isid. Pel. l. 1 ep. 139.

Phil. 2. v. 6.

David Ambitionem fugit Dei auxilium implorando

8. Quòd si per vetus quoque testamentum discurrere velimus, hujus quoque pestilentiæ damon & metus viris sanctissimis accidisse comperiemus. Porro David unus erat ex fortissimis Athletis, quos Israël umquam habuit, siquidem dum adhuc adolescens esset, dilaniavit leones, suffocavit ursos, gygantes prostravit; Neque Regem potentem valde, sibique iratum, & quoad per vires potuit armatum, nec non ad inferendam illi necem multas ei insidias machinantem, quidquam formidavit, quin potius in seditionibus popularibus, in Absalonis rebellione, sævoque pestis flagello constitutus, fortis, constans, & intrepidus perseveravit: & tamen hanc ambitionis pestem supra modum timuit, eamque vel cogitans toto corpore contremuit: *Ab altitudine*, inquit, *diei timebo.* Quænam obsecro hæc diei altitudo fuit, quæ tantum ei pavorem incussit? Hugo Card. ait: *Id est, à fortitudine prosperitatis, & magnitudine*, ideòque ex toto corde Deo se recommendans dicebat: *Ego verò in te sperabo*, quasi diceret, ut quis ab hoc contagio non inficiatur, specialissima & efficacissima opus est Dei assistentia.

Ps. 55. v. 4.

Hug. Card. ibid.

9. Memorandum est de S. Patriarcha Jacob, quod postquam Josephum filium suum diu tamquam mortuum planxisset, postea eumdem etiamnum vivere, & in Ægypto extremæ illius, quæ Chanaan graviter affligebat, penuriæ tempore Vice-Regem esse intelligens, dum illum invisere statuisset, priusquam pro hoc itinere aggrediendo pedem moveret, tremere & timere vehementissimè cœperit: Unde factum est, quod cum Deo sacrificia sua offerens, eidem se toto corde recommendaret, Deus illi apparens, solarique volens eidem dixerit; *Ego sum fortissimus Deus patris tui, noli timere, descende in Ægyptum*; quibus verbis Deus se ad defendendum Jacob brachium suum extendisse videri voluit: *Ego sum fortissimus.* Verum dic obsecro, ò sancta Patriarcha, quanam in re hic ille timor tuus fundatur? Quænam te urget necessitas, ut specialem tibi Deus promittere debeat, Divinæ omnipotentiæ suæ assistentiam? Numquid à Rege vocatus in Ægyptum concedis? Numquid filius tuus Regni illius Salvator est & Dominus? Numquid in regnum quoddam florentissimum, in quo filius tuus absolutè imperat, universam familiam tuam tecum conducebas? Nimirum timor, quo sanctus hic seniculus angebatur, in eo consistebat: quia Israël vocabatur & erat, id est, *videns Deum*; illi enim, qui veri lumen & notitiam Dei habent, timent in honoribus & toto corpore contremiscunt; sciunt enim quam facilè pestilentia isthæc etiam perfectissimos, & honores fugientes inficiat: *Noli timere, descende in Ægyptum, quia in gentem magnam faciam te ibi*; Et hæc eadem fortè causa fuit, cur Jacob ab aula regia recesserit, & in terram Gessen ad pecora pascendа se receperit.

Timendum in honoribus.

Gen. 46. v. 3.

Gen. 46. 3.

Aaron cecidit ab Ambitione superatus.

10. Enimverò quantum hic honoris & superioritatis appetitus in corde humano prævalere possit, id certè in nullo totius Veteris Testamenti Sancto adeo clarè & evidenter demonstratum fuit, sicut in Aarone cæteroquin magnæ sanctitatis viro, & summo Sacerdote: Hic enim cum à furente & tumultuante populo hisce sacrilegis verbis urgeretur: *Fac nobis Deos, qui nos præcedant*; sine ulla mora, ut filiorum filiarumque suarum inaures aureas sibi adferrent, seriò præcepit; qui cùm jussa ejus promptis animis executi fuissent, in ignem cunctas injecit, statuamque, quæ vitulum referebat inde confecit: *Et fecit ex eis vitulum conflatilem, dixeruntque: Hi sunt Dii tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Scire hoc loco perciperem, cur Aaron hanc adeo sacrilegam & impertinentem petitionem audiens, iisdem ingentem erga Deum ingratitudinem & impietatem acerbissimis verbis non exprobraris, seque iisdem cum manifesto etiam vitæ periculo non opposuerit; Imò verò iisdem non solùm, quantum scire possumus, non repugnavit aut contradixit, sed *acquievit*, verum etiam propria manu sua idolum hoc fabricavit, & unica idololatriæ totius populi causa extitit. Scio equidem nonnullos ad id conari, ut factum hoc Aaronis à sacrilegio excusent, dicendo, ipsum inaures hasce ab eorum filiis & filiabus, similium ornamentorum habendorum cupidissimis eo vel maximè petiisse, quod sibi persuasum habuerit, tale quid se ab iis exposcere, quod parentes avaritiæ totaliter dediti, filii quoque, cupiditate & vanitate erga hæc ornamenta maximè accensi, minimè daturi, quin potius tumultuando & obstrependo summo eum molimine negaturi fuissent, adeoque opus istud numquam executioni mandandum esse sperabat. Verumtamen Cajetanus argutè considerat, Aaroni non suffecisse, quod vitulum conflatilem fabricarit, verum insuper *ædificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras solennitas Domini est:* sur-

Ibid. v. 4.

Cajet. in Exod.

Surgensq; mane, obtulerunt holocausta & hostias pacificas: atque ideo dicit idem Cajetanus, *non meretur tantu blasphemia Aaronis excusationem.* Imò verò ipsummet vocis Hebrææ significatum insuper probat. Aaronem huic bovi sive vitulo cultum attribuisse divinum. Quid tibi de hoc tam enormi facto videtur? Ergone Aaron aliquis à Deo ad summum Pontificatum signo quodam prorsus miraculoso electus, Moysis Prophetæ eximii frater germanus, tot annis in virtutibus habituatus, superioribus annis Divini honoris promotor zelosissimus in hoc tantæ impietatis barathrum præcipitare se potuit? *Primatum volens perdere, ædificat altare coram vitulo, non exspectans rogari: Ecce, quo ducit Principatus ambitio:* Ex hoc solùm motivo, quia se à summo Sacerdotio deponendum esse metuebat, in hunc adeo abominabilem sceleris excessum committendum consensit: *Ecce, quo ducit Principatus ambitio.* Cardinalis Baronius ex Dionysio Alexandrino citato ab Eusebio lib. 6. c. 34. refert, quod in Decii truculentissima persecutione *omnes certè metu perculsi obstupuerunt, atque ex illis, qui cùm dignitate, tum divitiarum affluentia præstare videbantur, qui quidem non pauci erant numero, nonnulli timore perterriti, Diis illorum colendis se ultro offerunt.*

Ann. 253. n. 102.

11. S. Thomas bene considerat, quod quando Lucifer Salvatorem nostrum in monte positum ad idololatrandum inducere voluit, *si cadens adoraveris me,* totius universi coronas & sceptra eidem offerendo, singulari Dei (de qua Scriptura ait: *Omnia in sapientia fecisti*) providentia omnis erroris experte factum fuerit, quod spiritus non iisdem verbis Christum aggressus fuerit, quibus illum in duobus præcedentibus congressibus allocutus fuerat, dicendo: *Si filius Dei es:* idque factum esse præcipuè, ut nos doceret, quantum hic superbiæ & primatus inordinatus appetitus filios Dei, id est, viros perfectos & sanctos dedeceat, quisquis enim veri Dei spiritum & agnitionem habet, de superioritatibus, quibus refulget, potius contristatur & dolet.

Ambitio dedecet viros sanctos. *S. Thom.*

12. In sacris Canticis hæc verba legimus: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Quibus verbis Sancta hæc anima se ab iis qui ei propinquiores charioresque erant, in feroci quodam prælio impugnatam oppressamque fuisse lamentatur. Verum qualenam hoc prælium seu pugna qualis extitit? Dic sodes ò anima sancta: *Posuerunt me custodem in vineis.* Per vineam autem Ecclesia, per custodem vero Prælatus eamdem gubernans symbolizatur; Ac proinde videri posset animam majorem habere lætandi & jucundandi causam, eo quod se in honorum adeo desideratorum & diu studiosissimè quæsitorum culmine constitutam videat: Minimè gentium, ita se res non habet, quia electi Dei humanarum dignitatum & præcellentiarum pericula optimè cognoscunt, ac proinde ulterius progreditur, dicendo: *Vineam meam non custodivi.* Honores namque, dignitates, obsequia, & imperia seu Dominia hoc sibi proprium habent, quod hominem in talium seductionum occasiones & consequentias proturbent, ut eumdem non solùm à vigilantia propriæ animæ debita, verùm etiam ab animarum sibi commissarum cura mirabiliter distorqueant; atque ideo de peracto regimine rigorosissima reddenda est ratio; *Vigilans pro animabus vestris,* inquit Chrysostomus, *rationem reddituri, tametsi prius jam à me dictum est, tamen ne nunc quidem reticebo, hujus enim commendationis terror animum mihi assidue concutit, nam si ei qui unum aliquem dumtaxat offenderit, expedit, ut mola asinaria suspendatur à collo ipsius, & demergatur in profundum maris* (Matth. 18. v. 6.) *Item qui fratrum suorum conscientiam offendunt* (1. Cor. 8. v. 12.) *ii omnes in ipsum Christum peccant, qui non unum, non duos, non tres tantum, sed tam multos etiam populos perdiderint, illis quid tandem fiet? quamnam illi pœnam sunt pensuri?*

Cant. 1. v. 5.

Sancti dignitatum pericula noscunt.

Chrys. l. 1. de Sac.

Matth 18 v 5.

1 Cor. 8. v 12

13. In Apocalypsi sequens adversus Episcopum Ephesinum querela adducitur: *Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe:... Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes sustinere malos:* Verum dicas hæc omnia nullam in se querimoniam, sed potius laudes, actus virtuosos, & specialissima merita continent, cur igitur lamentatur? *Sed habeo adversùm te, quod charitatem tuam primam reliquisti; Memor esto itaque, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac.* Hugo Card. ex hoc nos dubio sequentibus verbis eruit: *charitatem dico tuam, id est, in tuis reliquisti, quasi dicat, quia tui subditi non sunt ita ferventes & charitativi, sicut prius fuerant, nec sine causa peccata vel negligentia populi imputantur Prælato; quia eos debet animare, & vivificare in bono.* Non enim sufficit, quod Prælatus Ecclesiasticus in semetipso sit immaculatus, charitativus, fervens orationi deditus, nisi etiam subditorum profectui spirituali invigilet, animasque curæ suæ commissas virtuosas, Deumque timentes efficiat. Ad idem propositum suadendum S. Gregorius illum Ezechielis textum adducit: *Laqueus ruina populi mei Sacerdotes mali; nemo amplius in Ecclesia nocet, quàm qui perversè agens nomen vel ordinem sanctitatis habet:* Ecclesiæ namque non solum mali Prælati damnum ingens adsciscunt, verum etiam boni & sancti, nisi ad procurandam animabus sibi commissis salutem omni studio adlaborent.

Apoc. 2 v 1. & 2.

Ibid. v 4. 5

Hug. Card. ibid.

Prælatus subditorum profectui invigilare debet.

S Greg. l. 1. past. c. 2.

TRACTATUS IV.

DE AMORE DEI.

DISCURSUS OCTODECIM.

ISCURSUS I. Cum cor humanum sine amore subsistere nequeat, DEUS illud ad suum amorem invitat: Ostenditur dignitas objecti amoris Divini, quod, super omnia creata, cuncta in se bona superexcessivè continet: Ac tandem honor consideratur, qui homini Deum amando accedit.

II. Præceptum charitatis primum & maximum appellatur, quia omnes leges & præcepta ad Charitatem diriguntur. Ipsa quoque charitas tamquam Regina omnibus virtutibus imperat; Aliæ quoque illius assignantur rationes.

III. Nullum opus bonum sine amore Dei quidquam valet, hic autem omnes res, etiam minimas pretiosas efficit, & solus cœlo compa-

tando

rando sufficit, utpote ed quod securam & brevem viam sternit.

IV. Amor Dei natales suos directè Deo, in quo residet, attribuit, ipsique nos similes efficit, & unit, ipsumque totaliter nostrum esse facit, ac demum nos cœli possessores constituit.

V. Amor Dei debite peccatorum nostrorum remittir, iisque pariter opponitur, aut ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugoat.

VI. Amor vita est animæ, quæ valde ingrata est, nisi Deum amet, qui tot modis salutem ejus curat, sive eamdem expectando ad pœnitentiam, sive à peccatis præservando; Alia quoque considerantur hojusce amoris motive.

VII. Deus tantopere erga nos beneficus consideratur, quia quocumque nos vertimus, per communicate nobis beneficia amorem nostrum erga se extimulet, cunctasqua creaturas ad nobis serviendum ordinasse constat.

VIII. Alia Deum emendi motiva considerantur, siquidem ad hoc, ut illum amemus, esse quoddam adeo nobile & ad ejus similitudinem factum nobis contulit, cunctasque creaturas nostræ sarvitio deputavit.

IX. Veriæ instituuntur Amoris Dei ponderationes, dum circa illa verba discurritur: Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam.

X. Majorem Deus erge nos amoram in redemptiooe, quam in creationa nostra ostendit; siquidem ipsemet in propria persona corpus assumendo passibile, redimere nos voluit; considerantur variæ inventiones, quibus Dei Filius usus est, ut magis pateretur.

XI. Amor Redemptoris erge nos tantus fuit, ut quanto nos illum indignius tractavimus, tanto ille erga nns magis beneficus exstiterit; idque per varios Passionis ejus successus & eventus ostenditur; quæ proinde à nobis omnem amorem nostrum vicissim efflagitant.

XII. Beneficia vocationis ad fidem, Justificationis, præservatinnis à moltis peccatis & periculis, conservetionis creaturatum, ad amoram Dei nos obligant, & hoc tributum aliunde multis titulis debitum remuneratur.

XIII. Quia Deus, ut à nobis ametur, cor nostrum primo loco exposcit, varii explicantur modi, Deum ee toto corde, anima & mente nostra amandi.

XIV. Amor, quo erga terrena bona ferimur, condemnatur, quando is amori Dei anteponitur; simulque amorem Dei & amorem mondi se mutoo compati non possa ostenditur, eo quod inter se prarsus sint contrarii.

XV. Deus totum cor nostrum habere desiderat, adeòque divisionem in amore odit, cum sit iostar sponsi valde zelotypus, in cujus probationem nonnullæ considaraotur veteris testamenti figuræ.

XVI. Æstimatio quam Deus da amora nostro habet, nos ad illum sine limita amandum obligat, maximè cum totum illius lucrum nostrum sir, & per illum omni debito nostro satisfaciamus.

XVII. Præceptorum observantia amore, qui quantumvis aspera facilitat, suavis efficitur; Unde nemo excusari potest, quod non amet, cum suevesit amare, & cuivis personæ adaptetur.

XVIII. Signa hunc amorem verè indicantie sunt sequentia, nimirum quod operativus, quod omni nos axuat effectu terreno, Deum soper omnia desideret & cogitet, legem ejus adimpleat, tribulationes & adversa patiatur & non sentiet, denique quod sioe ullo interesse aut commodo quæsito emet.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Cum cor humanum sine amore subsistere nequeat, Deus illud ad suum amorem invitat. Ostenditur dignitas objecti amoris Divini, quod, super omnia creata, cuncta in se bona superexcessive continet, ac tandem honor consideratur, qui homini Deum amando accedit.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum. Luc. 10. v. 27.

1. DEus noster, optime sciens, qood anima ab ipso creata sine emore subsistere nequeat, jure merito eamdem ed se amandum invitat, imò et præcipit, ut se amet: *Diliges Dominum Deum tuum.* Angelicus Doctor de Dilectione tractans ex Hugona de S. Vigora ita scribit: *Vita cordis amor est, & ideo impossibile est, ut sine amore sit cor, quod vivere quærit.* Amor per ignem figuratur, & ideo sicut igni proprium est ardere, ita quoque cordi humano proprium est amare: *Sicut naturale igni calere est, ita naturale est cordi amando ardere.* Hunc cordis nostri amorem Creator illius sibi conciliare desiderat, ne cum iogenti damno & præjudicio nostro à Creaturis usurpetur; Et ideo adeo blande, suaviterque illud invitat & sollicitat dicens: *Prabe fili mi cor tuum mihi.*

Cor sine amore esse non potest.

3. Th. op 61. de dil. Dei c. 18

Prov. 23. v. 26.

2. Quando fons aquæ vivæ in paludem se exonerat ibidem stagnaturus, inficit aërem, animalia venenosa producit, prorsusque corrumpitur: non vero, itemquando in meatibus seu canalibus subterraneis constrictus, in delitiosum quemdam amœnumque hortum derivatur, ibi namque per varios sese aquæductus in altum erigens, postea ad terram fœcundandam descendit, illamque herbas, flores, fructus, & quidquid tandem in horti areolis pulchrum & utile est, à natura arte cultivata produci potest, progerminare facit. Hæc utiq;, quantum ego existimo, allusio pariter & exhortatio S. August. fuit, dicentis: *Aquam amoris tui fluentem in cloacam, converte ad hortum*; Etenim amor noster dum fertur ad creaturas, veluti in paludibus & luto stagnens, generet serpentes, bufones, aliaque animalia venenosa, id est, multa vitia & peccata; ac proinde Divini amoris Secretarius optime nos monet: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo, quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*; Non verò idem nobis timendum est, quando amorem nostrum ab omnibus hisce rebus creatis subtrahimus, & Deo unimus; tunc enim verè completur quod Christus Salvator noster ait: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei: non sitiet in æternum sed aqua, quam ego dabo ei: fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*; Mystica hæc aqua terram animæ nostræ fœcundat floribus & fructibus omnium virtutum, ac proinda ait S. Ambros. *Charitas omnium virtutum forma est, cum per ipsam omnium virtutum actus in debitum et ultimum finem ordinetur.*

Charitas virtutibus ornat.

S. Aug. in Ps. 31.

Epist. 1. Joan. 2. v. 15. & 16.

Joan. 4. v. 13. 14. 15

S. Ambr. cit. art. S. Thom. 2. 2. q. 23. art 8.

3. In Levitico tremendum quoddam describitur supplicium, Aaronis filiis Nadab & Abiu illatum: *Egressus... ignis à Domino devoravit eos, & mortui sunt.* Sed quam ob culpam pœnam adeò repentinam atque ferocem fuere promeriti? *Arreptis... thuribulis posuerunt ignem & incensum desuper, offerentes coram Domino.* At verò, inquies, numquid hoc ministerio ipsorum conforme erat, qui jam ad hunc Deo præstandum cultum ordinati erant? Respondeo, id

Ignis charitatis in corde ardere debet.

Lev. 10. v. 2.

Ibid. 1.

totum

totum verum est, veruntamen vera transgressio eorum hisce verbis propriè indicatur: *Offerentes coram Domino ignem alienum*, Etenim juxta legem Domini in thuribulis suis ignem, qui sacer dicebatur, quia ab altari holocaustorum desumptus, quique olim de cœlo delapsus Domini jussu nutriebatur, & conservabatur, imponere debebant, cùm tamen ipsi econtra prophanum atrii ignem in thuribulis suis usurparant; at verò ut Apostolus ait: *Omnia in figura contingebant illis*; Unde S. Gregorius ordinem olim in veteri lege à Deo præscriptum considerans, nimirum: *Ignis in altari semper ardebit*: ita scribit: *Altari Dei cor nostrum est, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo Charitatis flammam indesinenter adscendere*; at vero hic est multarum animarum perversus ordo, ob quem infernalis gehennæ ignis se reos constituunt, quod scilicet in cordium suorum thuribulis amorem prophanum ardere permittant, & ideò gravissimi à Deo illis infligendi supplicii reos esse faciunt: *Si quis non amat Dominum Jesum Christum, sit anathema.* Etenim sicut ignis subsistere nequit, quin ardeat & calefcat, ita quoque cor nostrum sine amore stare non potest, idcóque nunc superest videndum, qualisnam sit ignis qui in corde flagrat; atque ideò summum Dei beneficium est quod nos invitet, imò seriò nobis mandet, ut illum amore nostro foveamus: *Diliges Dominum Deum tuum*, quia hoc solo amore excepto, quivis alius ipsiusmet Dei iram super nos provocat.

Ibid. 2.
S. Greg. l. 25. c. 7. in. art. gloss. in c. 6. Levit.
1. Cor. 16. v. 22.

Summum Bonum amandum.
S. Greg. Nyss. l. de vit. Mos.

4. Sanctus Gregorius Nyssenus per aptissimam quamdam similitudinem naturalem nobis propensionem indicat, qua ad summum bonum anima nostra inclinatur; dicit enim: *Quemadmodum gravia & rotunda corpora, si è cacumine montium lapsa deorsum fuerint, etsi nullus postea impellat, ipsa tamen per se vehementiori impetu semper feruntur; sic anima, cujus natura sursum fertur; ardentior indies fit, velocitérque pertransit, ad sublimiora semper conscendens, & per seipsum ad naturam boni fertur*, ac proinde cum Deus noster tunc animæ appetitum, quo ad bonum, unicum nimirum amoris objectum, rapidissimè fertur, penitissimè cognoscat, jure merito seipsum illi proponit, dicendo: *Diliges Dominum Deum tuum*; quia in ipso solo omnia bona inveniri possunt. Quoad hanc materiam Didacus Stella ita meditatur: *Ex omni parte diligendum se exhibet Deus, quia bonus; quia delectabilis; quia utilis, Dilige, quia Deus est summum bonum; considera quanta sit ejus majestas, quàm admirabilis gloria, quam suavis gloria, qua potentia, qua sapientia, dilata locum tentorii tui, expande affectus tuos*: Quod si homo aliquis daretur in hoc mundo omnibus eminentissimus naturæ & gratiæ donis à Deo dotatus, omnibus fortunæ bonis abunde cumulatus, ornatus omnibus virtutibus, omnibus meritis locupletatus, quique quo plus amaretur, & æstimaretur, tantò fieret omnibus amabilior, hujus utique pulchritudo, aliaque bona corda & voluntates nostros ad eum amandum vehementissimè raperet: at vero ut S. Augustinus ait: *Si multa & magna delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta est delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia? Amemus unum bonum in quo sunt omnia bona, & sufficit.* S. Francisco Deum ardentissimè amanti, ac proinde Seraphico appellato, valde familiaria fuere verba illa: *Deus meus & omnia*; quænam etenim à quopiam imaginari poterit pulchritudo & venustas amabilior illa, *in quam desiderant Angeli prospicere*, quæque Paradisum vere Paradisum esse facit.

Did. Stel. in c. 10. Luc.
S. Aug. l. de dil. Deo c. 9. c. 18.

Deus infinitè excedit creata; ergo.

5. Optimè S. Thomas Aquinas considerat, quòd id, quod inter nos objectum aliquod amabile efficit, sit Gratiositas in vultu, ostenditque insuper qualiter Deus in hæc cuncta alia objecta creata infinites excedens, infinities quoque præ cunctis creatis amari mereatur: *Præponderat Deus, fallax gratia & vana est pulchritudo, quam confert sanitas complexionis bonitas, & juvenilis ætas; amabilis ille, qui gratiosior in facie, cujus facies plena est gratiarum, in quem desiderant Angeli prospicere, cujus pulchritudo non languescit, sed intuentes salvos reddit.* Gen. 32. *Vidi Deum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Utitur quoque idem Sanctus alio quodam argumento ex S. Anselmo desumpto, qui cum oculos suos in cuncta conjecisset visibilia bona, quæ oculis tantopere placent, eósque alliciunt, tandem hanc facit consequentiam: *Quam delectabile illud bonum, quod continet in se jucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis sumus experti, sed tantum differentem, quantum differt Creator à creatura.*

S. Thom. op. 61. c. 12.
Gen. 32. v. 30.
S. Thom. ibid. c. 4.

Solus Deus intimè dalectat.

6. Sanctus & Angelicus Doctor aliam insuper hujus in Deo super omnia creata amando excessus rationem adducit, quæ hanc in Dei amore præ amore creaturarum præcellentiam evidenter demonstrat; In cunctis namque bonis creatis quotidiana docet experientia, quod tantum *Delectant superficialiter, Deus autem intime; solus Deus substantiam animæ substantialiter penetrat, & ideo medullitus delectat.* Etenim quidnam divitiæ aliud sunt, quàm lutum à Solis radiis in terræ visceribus induratum, & in pretiosum metallum transmutatum? Honores quoque numquid inhonorantium instabilitate fundatos esse cernitis? Numquid item quoad voluptates sensuales id experimur, quod Rosæ sint spinis plurimis cinctæ, quæ subito evanescunt? Summa igitur Stultitia est, si quis majus in rebus creatis bonum reperire se posse existimat, quàm sit Deus ipse qui illas creavit. Numquid in Philosophia axioma hoc certissimum est: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis?* Unde si stellæ suum à Sole lumen mutuantes adeo splendescunt, quanto luminosior Sol erit, qui lumen istud iisdem communicat?

Motiva amoris ponit S. August.
S. Aug. l. 1. de sp. & an. c. 64.

7. Sanctus Augustinus ad præsens propositum valde opportunè in hunc modum cum Deo loquitur: *Tu es summa essentia, summa vita, summa salus, summa veritas, summa bonitas, summa æternitas, summa magnitudo, summa pulchritudo, summa beatitudo, summa immortalitas, summa unitas, summum bonum, in quo omnia bona continentur; Imo quod est omne, & unum, & totum, & solum bonum.* Aliud quoque adducit priori à nobis jam adducto persimile argumentum; *Si enim bona est vita creata, quàm bona erit vita creatrix? Si ita jucunda est salus facta, quam jucunda erit salus quæ fecit omnem salutem? Ama unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit; desidera simplex bonum, quod est omne bonum, & satis est; ibi est, quidquid amaris, ibi quidquid desideras.*

S. Thom.

8. Sanctus Thomas insuper Sanctum Augustinum in medium adducit, pondus amoris erga Creaturas, & erga Creatorem optimè hisce verbis ponderantem: *O Domine Deus quid est quod amo, cum te amo; non speciem corporis, nec decus temporis, nec candorem lucis istis amicum oculis, non dulces melodias, non florum & aromatum suaveolentium suavitatem, non manna & mella, non hoc amo, cum Deum meum amo*; ponderetis velim, & cum pondere Sanctuarii trutinetis verba illa: *Deum meum amo*,

S. Thom. de opusc. c. 2.

9. Sanctus Thomas aliam quamdam inter bona creata; quæ amamus, & Deum adducit diversitatem: *Alia delectant transitoriè & terminabiliter, Deus autem æternaliter*; subjungit authoritatem Sancti Augustini dicentis; *Miser est animus vinctus amicitia rerum inferiorum, & dilaniatur cum eas amittit, te verò nemo amittit, nisi qui dimittit.* Demum verò postquam per omnia hujus vitæ bona tantopere nos delectantia discurrisset, hanc statuit conclusionem: *Hæc*

inductione instantiam non habente, infertur illud universale Prov. 3. *Omnia quæ desiderantur, huic non valent comparari.* Citat quoque Anselmum dicentem: *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ & corporis? Ama unum bonum, quod est omne bonum.*

Prov. 3. v. 15.

10. Alius quoque ejusdem nominis Sanctus Thomas, nimirum Archiepiscopus Villanovanus in sermone quodam de S. Maria Magdalena, veritate eo quamdam adducit Philosophicam, & Aristotele citato hoc format argumentum: *Amor, teste Philosopho, est naturalis quædam inclinatio in bonum, quanto ergo aliquid melius, tanto amore dignius; primum igitur ac summum bonum, in quo omne bonum, quo amore prosequendum erit? Dic mihi obsecro te, anima mea, quid tibi potest placere, quod in Deo tuo non reperiat? Si delectat te sapientia, sapientissimus est; si potentia, omnipotens est; si pulchritudo, candor est lucis æternæ; si divitiæ, si gloria: Gloria & divitiæ in domo ejus; si delectatio, si vita: Delectationes in dextera ejus usque in finem, & vita in voluntate ejus.* Ponamus casum, quod Deus nos non creaverit, nec redemerit, nec tot millenis modis erga nos beneficus fuerit, quod nobis cœlorum regnum numquam promiserit, nihilominus omnibus hisce rationibus motivis absentibus quodnam reperiri aut imaginari poterit objectum nobilius, aut amore nostro dignius Deo nostro? Unde idem Villanovanus ita ait? *Quis amore dignior quàm Deus? quis præstantior? quis perfectior? quis gloriosior? nihil nobis contulerit Deus, nihil prò nobis passus fuerit, nihil nobis promiserit, certè propter hoc, quod ipse est, omni amore à nobis amandus est, quia scilicet ejus excellentia infinita, infinito etiam amore dignissimus est.* Doctor Angelicus ad illa verba: *Diliges Dominum Deum tuum*, reflectens, ita scribit: *Dominus & Deus meus est; glorior non immeritò liberum me esse & nobilem, utpote immediate Imperatori summo subjectum, cum etiam Angelus non sit mihi Dominus, sed conservus; qui dominaris brutis, mirum non esset, si Angelorum saltem Seraphim dominio subdereris, solus Deus verè est Dominus tuus.*

S. Thom. Vill. ser. de S. M. Magd.

S. Thom. op. cit. c. 5.

11. S. Augustinus meritò obstupescit, dum considerat, quod ille infinitæ Majestatis, omnipotentiæ & beatitudinis Deus tanti faciat, quod à vilissimo quodam terræ vermiculo, qualis homo est, diligatur & ametur: *O pie Domine*, inquit, *quid tibi ego sum, ut amari jubeas te à me, & minaris mihi ingentes miserias, irasceris, si non faciam, multa promittis, si faciam? Et quid amor meus? quid delectaris in me? Quis Rex dicit servis: Estis amici, & dabo tibi unam Provinciam?* Solent inter nos illi, qui in sublimi sunt dignitate constituti, dedignari, si persona aliqua vilis ad eorum familiaritatem aspiret, vel si in eorum se parentelam jungere conetur; quæ similitudo aliqua saltem ex parte altissimam illam exprimit dignitatem, ad quam Deus naturam nostram mediante hoc præcepto, *Diliges Dominum Deum tuum*, elevavit; Etenim si Regina aliqua potentissima, vilissimum quemdam stabularium ad nuptias suas accedere cupientem non solum admitteret, verum etiam invitaret; aut si potentissimus aliquis Mundi Monarcha uni ex Æthiopia advectæ turpi & Dæmone atriori Æthiopissæ serio præciperet, ut in sponsalitium secum ineundum consentiret? numquid utraque hæc dignatio honor quidam esset inauditus, nec à quopiam per imaginationem apprehensus? Quid nos verò homo aliud est, respectu Dei comparatus, quàm abjectus quidam luti vel limi pugillus? & tamen ei præcipit: *Diliges Dominum Deum tuum.* Quoniam vero id fine præcipi existimas: *Sponsabo te mihi; Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Quis umquam adeò temerarius esset

Mirum est, quod Deus amari à nobis desideret.

S. Aug. de diss. Christo c. 2.

Ose. 2. 20. Prov. 8. 31.

potuit, qui suum in Deum amorem dirigere præsumpsisset; quod erga Deum feratur per reverentiam, timorem, obedientiam, obsequium, id quidem transeat; sed ut in illum ferretur per amorem & familiaritatem, hoc nimius quidam foret temeritatis excessus. Quod si Deus nobis solùm permisisset, ut illum nobis amare liceret, id quidem favor & gratia valdè excessiva reputari mereretur; Nunc verò Deus id non tantùm permittere, sed & præcipere voluit, & quidem sub gravissimo indignationis suæ, nostræque æternæ damnationis reatu idipsum præcepit, sicque omnem timoris aut metus occasionem à medio sublatam esse voluit. Unde S. Bernardus ait: *Hæc nos provocavit anticipantis benignitas illius, qui nos & prior quæsivit, & prius dilexit, cujus utraque tam amica comperta suavitas, & ausum dedit, & verecundiam depulit, & movit affectum.* Sanctus Thomas de Villa nova quoque obstupescit, quod Deus tanto hominem dignetur honore, ut se ab illo amari velit, idque sub gravi pœna ei facere præcipiat. *Sed nequeo satis mirari & intra me ipsum penitus obstupesco; Domine mi, quid est hoc, quod sic amari vis a me, ut mihi mortem & æternos cruciatus mineris, si non amavero te? tanti facis amorem meum? quis ego sum, ut sic æstimes amari à me?* Sanctus Augustinus similem prorsus considerationem instituit, dicens: *Dic mihi per miserationes tuas, Domine Deus meus, quid tibi sum ipse, ut amari te jubeas à me, & nisi faciam, irasceris mihi?* Hinc igitur infinita cognoscitur æstimatio, quam Deus de nobis habet; id quod continui calcaris & stimuli loco ad illum quoque æstimandum & amandum esse meritò deberet. Totum Evangelium, omnesque hactenus datæ leges ad hunc amorem ordinantur. *Plenitudo legis est dilectio.* Porrò S. Thomas de Villa nova hæc omnia considerans, continere se nequit, quin exclamet: *Inter tot & tanta cœlestium spirituum agmina, & tam splendidam tamque decoram te diligentium multitudinem, despicabilis hujus ac vilis vermiculi tu Domine non solum non despicis amorem, sed insuper velut grande aliquid & pretiosum, cum minis & terroribus reddi tibi efflagitas & indicas? multum dignificas me, dum sic amari vis à me; sed intelligo Domine, quoniam in amore meo non tuam, sed meam inquiris utilitatem.*

S. Bern. ser. 84. in Cant.

S. Thom. Vill. serm. cit.

S. Aug. l. 1. conf. c. 20.

NB.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Præceptum Charitatis primum & maximum appellatur, quia omnes leges & præcepta ad Charitatem diriguntur: Ipsa quoque Charitas tamquam Regina omnibus virtutibus imperat; Alia quoque illius nomenclatura assignantur rationes.

THEMA.

Hoc est maximum & primum mandatum. Matth. 22. v. 38.

1. Increata illa sapientia, de quâ S. Joannes scribit: *Deus charitas est*, eo quo inter nos hic in terris incarnata vivebat tempore interrogata: *Quid est mandatum magnum in lege?* ait: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, hoc est maximum & primum mandatum.* S. Thomas autem in opusculo de Dilectione Christi & proximi aliquas hujusce epitheti reddit rationes, dicens: *Magnum, quia mandat hoc lex naturalis, in mentibus omnis creaturæ rationalis, divinitus indelebiliter impressa; majus, quia remandat, & repetens iterum remandat lex Mosaica: maximum, quia illud confirmat lex Evangelica, per ipsum Dei Filium tradita.* Richardus quoque de S. Victore ad totum antiquum novùmque Testamentum se reflectens, ambo illa testamenta ad hoc dilectionis præceptum ordinata fuisse concludit; Unde conversus ad Deum dicit: *Solus est amor, quem à nobis exigis, aut cùm flagellis corripis, vel consiliis*

Charitatis Præceptum maximum.

S. Thom. op. 61. c. 1.

Rich. à S. Vict. de grad. char p. 1. c. 3.

consiliis instruis, vel mandatis adstringis, plenitudo enim legis est dilectio; Charitas enim legem continet & Prophetas, quia quidquid Divina lege indicitur vel interdicitur, ad solum amorem reducitur.

Cajet. in Matth.
Verè amoreomnia præcepta implet.

2. Cajetanus de hoc Charitatis præcepto ita ait: *Magnum est quantitate virtutis in genere mandatorum, utpote excedens reliqua, & virtualiter continens reliqua.* Omnia etenim tam veteris quàm novi Testamenti hactenus edita præcepta, aliud quàm solius amoris Dei objectum non habent. *Solve tributum amoris,* inquit idem Richardus, *& Domino noveris satisfactum;* per amorem namque Dei omnes adimplentur leges tam hactenus emanatæ, quam quæ à principio in finem usque sæculorum à Divino legislatore emanabunt. Eruditissimus Idiota in aureo illo tractatu, quem post se de amore Dei scriptum reliquit, ita nos instruit: *Quidquid latet, & quidquid patet in Divinis sermonibus, & in tota sacra Scriptura, dilectio ipsa comprehendit, quia scriptum est: plenitudo legis est dilectio; nam tota lex, imo tota Scriptura, aut præcipit, aut consulit ea, quæ faciunt ad tuam, & proximi dilectionem.* Et quidem, ni fallor, à Sancto Augustino idipsum didicit, qui ferè iisdem verbis idipsum postscriptum reliquit, dum ait: *Si non vacat omnes paginas scripturarum evolvere, tene Charitatem, & in ea invenies omnem scientiam; quid est autem finis præcepti, nisi præcepti adimpletio? quid est præcepti adimpletio, nisi legis plenitudo? quòd ergo ibi dixit: Plenitudo legis est Charitas, hoc etiam hic dixit: finis præcepti est Charitas.* Quibus verbis S. Doctor nobis suadet, quod si sacram Scripturam nobis legere non vacet, Deum amare sufficiat; *Si non vacat omnes Paginas sanctas perscrutari, omnia involucra sermonum evolvere, omnia Scripturarum secreta penetrare, tene Charitatem, ubi pendent omnia, ita tenebis, quod ibi didicisti, tenebis etiam quod nondum didicisti.*

Idiot. c. 26.
S. Aug. serm. 39. de temp.

Charitas compendium Evangelii.
S. Thom. de Vill. nov. conc. de fœdere.

3. Sanctus Thomas de Villa nova hunc amorem totius Evangelii compendium quoddam esse scribit: *In toto Sacro Evangelio non invenio, quid nobis Christus Dominus noster amplius commendaverit, quam Charitatem.* Notat insuper, quod divinus Magister noster Christus, discipulis suis apertè dixerit, quod Character iis ad hoc imprimendus, ut ab omnibus ejus agnoscerentur esse sequaces & discipuli, non consistat in operatione miraculorum, neque in dono linguarum, Prophetiæ, sapientiæ, aliisque similibus, sed in sola dilectionis & amoris sui virtute: *In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei eritis, si Charitatem habueritis ad invicem; non in miraculis, non in scientia Scripturarum, sed in sola dilectione, discipulus Christi, & bonus Christianus agnoscitur.*

Naz. ep. 20.
S. Bas. or. 3.

4. Nazianzenus virtutis hujusce valorem pauculis verbis circumscripsit, dum illam appellavit, *Doctrinæ nostræ caput.* S. Basilius pariter omnia præcepta, omnesque leges ab ea derivari, in eaque tamquam in radice radicari observat, dum Charitatem *radicem omnium præceptorum* appellat.

Dispensatio nulla in lege Charitatis.
Ps. 18. v. 7.
Hug. Card.

5. De hoc quoque amore dici potest, quod sit *Mandatum magnum in lege,* quia omnes indifferenter, semper, in omni loco & tempore adstringit? *Nec est qui abscondat à calore ejus.* Ab aliis quidem legibus, aliorumque præceptorum adimpletione eximere se nonnemo poterit, ab hoc autem præcepto nemo se subducere valebit. Unde Hugo Cardinalis ait: *Nec est qui se possit excusare, quin eum diligere non possit; Latum mandatum tuum nimis,* inquit Psalmista, id est, præcepti hujus exercitium & adimpletio facillima existit.

613. Implet præcepta.

6. Vocatur etiam *magnum, maximum mandatum,* quia ut S. Leo advertit, *sexcenta tredecim antiquæ legis præcepta uno charitatis mandato complevit.*

S. Anselm. in Matth.

7. *Primum & maximum dicitur* (verba sunt S. Anselmi) *quia ante omnia debemus illud, quasi unicum pietatis fundamentum in intimo corde collocare.* Primum quoque præceptum dicitur, quia est naturale, fuitque hic amor, prout suo loco videbitur, animæ nostræ in sua creatione à Deo Creatore impressus.

Charitas fundamentum.
1. Cor 13. v. 1.

8. Verùm enimverò notanda specialiter est insignis illa à fundamento desumpta Charitatis similitudo; sicut enim dum hoc in fabrica aliqua deficit, tota inde domus in terram corruit, eodem modo dum hic amor in anima aliqua deest, omnium quoque virtutum, bonorumque operum ædificium spirituale devastatur, id quod Apostolus in celeberrimo illo Epistolæ ad Corinthios capite, quod incipit: *Si linguis hominum loquar & Angelorum &c.* expressis verbis declarat.

S. Thom. op. 61. c. 1.

9. S. Thomas primatum hunc & excellentiam charitatis pluribus modis considerat, dum ait: *Primum est tripliciter; Primum in intentione jubentis; finis præcepti est Charitas, finis non terminans, sed consummans, ad quem omne præceptum ordinatur.* Rom. 13. *Plenitudo legis est dilectio; primum in necessitate observationis; primum in ordine dignitatis; hic enim actus dignissimus est, cujus dignitas cognoscitur ex tribus, ex potentia, à qua egreditur actus; hæc est voluntas summa & dignissima potentia animæ: Ex habitu vel dono potentiam informante, & super se elevante, hoc est charitas, quæ est summum donum, quod patet, quia ab ipsa summus ordo denominatur, scilicet Seraphim, id est, ardens; Item ex objecto, quia in summum bonum dirigitur, scilicet Deum.*

S. Bern. ser. 1. de donis Sp. S. a. 1. c. 1.
1. Cor. 13. v. 13.
1. Cor. 12. v. 10.
1. Cor. 13. v. 1.
Matth. 22. v. 37.

10. S. quoque Bernardinus Senensis primatum hunc ex aliis capitibus provenientem considerat, dum ait: *Magna est perfectio charitatis, quæ quidem Primatum tenet; primo omnium fructuum spiritualium, fructus autem Spiritus Charitas;* inter omnes namque Spiritus Sancti fructus à S. Paulo ad Galatas enumeratos, charitas primum locum obtinet. *Secundo omnium virtutum;* idque testimonio ejusdem Pauli 1. Cor 13. probat, dicentis: *Major autem horum est Charitas. Tertiò omnium viarum.* 1. Cor. 12. *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro;* & sequitur in principio capitis 13. *Si linguis hominum loquar, &c. Quarto omnium mandatorum; Hoc est maximum & primum mandatum.*

Paul. de Pal. in Matth.
Sine charitate nulla virtus.
Rich. de S. Vict. p. 1. de gra. char. c. 3.
S. Aug. l. 50. hom. 50.

11. Paulus de Palatio aliam quamdam rationem adducit, cur lex charitatis *maximum mandatum* appelletur, dum ait: *Maximum, sine quo reliqua parva, imò sine quo, secundum Apostolum, ipsa maxima nihil sunt:* idque per longum illum discursum, quem S. Paulus cap. 13. primæ Epistolæ ad Corinthios latè deducit, probat: *An non & maxima, ac sine maximo mandato, adeò non sunt illa maxima, ut nihil sint, contra verò quæ minima sunt, cum maximo mandato, maxima redduntur; Calix aquæ frigidæ ex dilectione res maxima est, siquidem ipsum meretur cœlum.* Richard. de S. Victore ad illum Apostoli textum reflexionem faciens, ita scribit: *Hæc est virtus, in qua nec minimum opus respuitur, sine qua nec maximum acceptatur; Non prædicatio, etiamsi fiat lingua Angelorum: non fides, etiamsi montes transferat; non Eleemosyna, etiamsi omnes facultates in cibos pauperum distribuat: non corporis afflictio, etiamsi tradatur corpus ita ut, ardeat;* Adeóque ad hoc, ut omnia opera apud Deum accepta & grata habeantur, necessum est, ut hujus amoris signaculo, velut legitimationis charactere, sint obsignata; cui perfectè consonat, quod in S. Augustino legimus, scilicet: *Sola charitas sufficit, si adsit; cætera omnia nihil prosunt, si sola charitas desit.*

Charitas Regina.

12. Verum enim verò si ejusdem sancti Apostoli verba benè considerentur, hic charitatis super omnes leges & virtutes Primatus & dignitas ex iisdem claré deduci posse videtur; Siquidem Apostolus expressè dicit:

1. Cor. 13. v. 13. dicit: *Major autem horum est charitas*: Ennodius eamdem Reginæ seu potiùs Imperatricis titulo honorat, Ennod. l. 1. ep 10. dum ait: *Imperatoris loco dominatur semel penetralibus cordis infixa dilectio*. In sancto Augustino quoque S. Aug. l. 50 hom. legimus: *De interiori palatio quidquid jusserit Imperator per totum imperium emanat, movet ille solùm labia, movetur tota provincia*. Eodem modo de charitate dici potest, quod instar Reginæ in cordis throno residens, omnibus planè virtutibus absolutè imperat; Estque velut primum mobile, quod cunctis aliis actibus virtuosis, cunctisque cogitationibus & desideriis legem & motum suum præscribit. Hugo Hug. de S. Vict. l. 2. misc. t. 48. quoque de S. Victore dicit: *Merito regina virtutum charitas dici creditur, quia virtus virtutis nomen amittit, quacumque charitati non famulatur*. Illúmque Regii Psal. 44. v. 10. Prophetæ textum adducit: (*Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate:*) *A sinistris Dei sunt bona temporalia, à dextris æterna: A dextris ergo charitas dicitur stare, quia bonis æternis non temporalibus munitur, in solis namque illis charitas regnat, quos amor æternorum inflammat*. S. Hieronymus ad S. Hier. ad Celant. Celantiam ita scribit: *Grandem vim obtinet vera dilectio, & qui perfectè amatur, totam sibi amantis vendicat voluntatem*: móxque ad propositum nostrum aptè subjungit: *Nihil est imperiosius charitate*.

13. Sponsa in Canticis animam quamdam Dei amore flagrantem præfigurans, hæc sibi à cœlesti sponso verba dici audivit: Cant. 4. v. 3. *Sicut fragmen mali Punici, ita gena tua, absque eo quod intrinsecus latet*; Malum autem Punicum sive Malum granatum inter omnes alios fructus hoc habet eximium, quòd Coronam quamdam in vertice suo gestet, intúsque innumerabilem quamdam granorum summâ inter se unione & ordine dispositorum simúlque mirabiliter rubescentium multitudinem claudat: Ecquod igitur pulchrius aut magis proportionatum desiderare quis potest Symbolum Charitatis Reginæ omnium virtutum? Etenim unaquæque ipsi subjici debet tamquam Reginæ & Dominæ suæ, si virtutis participare vult nomen aut meritum, ac proinde S. Apostolus non sine mysterio aut frustra 1. Cor. 13. v. 4. dicit: *Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur*; Ibid. 5. *Non est ambitiosa, non quærit, quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum*, Ibid. 7. *Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet*; Ecce comitatum & famulatus obsequia, quæ omnes virtutes charitati tamquam Reginæ præstant, quia sine illa, ut Hugo à S. Victore dicit: *Virtus virtutis nomen amittit, quacumque charitati non famulatur*.

14. S. Thomas per adductam S. Hieronymi authoritatem in Articulo quodam dicit: S. Tho 2. 2. q. 23 a. 4. Charitas forma virtutum *Ut breviter omnium virtutum definitionem complectar: Virtus est charitas, qua diligitur Deus & proximus*: At Augustinus dicit in libro de moribus Ecclesiæ, *quod virtus est ordo amoris, & ideò dependent ab ea aliqualiter omnes virtutes*. Charitatem verò in Articulo secundo sub sequentibus terminis definit: *Charitas est habitus in anima creatus, quo homo inclinatur in actus omnium virtutum propter Deum, ut illas promptè & faciliter operetur*. In Articulo quarto autem S. Ambrosii authoritatem adducit, qua ait: *Charitatem esse formam virtutum*; ac proinde hanc statuit conclusionem: *Charitas omnium virtutum forma est, cùm per ipsam omnium virtutum actus in debitum & ultimum finem ordinentur, dat formam actibus omnium aliarum virtutum*; Adlerítque hactenus à nobis ex S. Ambrosio & S. Basilio adductam similitudinem, hisce verbis: *Charitas comparatur fundamento & radici, in quantum ex ea sustentantur & nutriuntur omnes aliæ virtutes*. Ad quam comparationem Apostolus ad Ephesios scribens ait: Eph. 3. v. 17. & 18. *In charitate radicati & fundati, Ut possitis comprehendere... quæ sit latitudo & longitudo, & sublimitas, & profundum, scire etiam super eminentem scientiæ charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei*.

15. S. Bernardinus alia quædam mysteria considerat, ob quæ charitas *Maximum mandatum appellatur:. ratione nimirum excellentiæ, quia excellit omnes virtutes propter tria: Primò, quia est actus nobilissimus: Secundò: quia est actus sufficientissimus: Tertiò, quia est actus suavissimus. Nunc autem manent fides, spes, charitas*, inquit S. Paulus, *Major autem horum est charitas*: S. Bern. Ser. 43. a. 1. c. 1. 1. Cor. 13. v. 13. Etenim fides Deum respicit, ut primam & æternam veritatem, in quam debet credere; spes in eumdem tamquam bonum quod sibi nititur comparare: at verò charitas Deum respicit, ut se cum eo indissolubiliter uniat & adstringat, in ipso sistendo; ac proinde charitas fidem & spem in hoc excedit, quod una harum virtutum Deum in obscuro respiciat: *Videmus nunc per speculum in ænigmate*: 1. Cor. 13. v. 12. altera verò ipsum respiciat tamquam bonum arduum, quod consequi speret: Charitas autem actualiter illum amat, illum possidet, & fruitur illo: *Deus charitas est, qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; 1 Joan 4. v. 16. ac proinde vocari jure meritò potest *actus nobilissimus*, propter objecti tam præcellentis & digni possessionem; *Sufficientissimus*, quia ut infra videbimus, una charitas æquivalet omnibus aliis virtutibus, operibúsque bonis & sanctis: *Suavissimus* denique, quia nihil est amore suavius. Unde Idiota ait: Idiot. c. 4 *Dulciter capis, strenuè stringis, sapienter erudis, gloriosè illaqueas, oneras delectabiliter, nihil amore tuo suavius, nihil dulcius, nihil jucundius* Præter hasce tamen idem S. Bernardinus, aliam insuper rationem adjungit: *Dicitur*, inquit, *maximum ratione indeficientiæ quia deficientibus quasi cæteris virtutibus, sola dilectio remanebit in patria, & maximè quoad tria: quoad habitum, quoad actum, & quantum ad modum*. B. Laur. Justinianus in libro qui inscribitur Fasciculus amoris, hanc virtutem ita definit, *Est amor virtus quadam reciproca, tenax, & indissolubilis animorum colligatio*. B. Laur. Just. c. 9. Verba quoque sunt S. Pauli: *Charitas numquam excidit, sive Prophetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia destruetur*: 1. Cor. 13. v. 8. quod profectò optimè ad intentum dicitur; Etenim aliæ virtutes suum in hac vita terminum & finem habent, at verò charitas etiam in alia vita manet, magisque perficitur. B. Laur. Justinian. denique in libro qui Lignum vitæ inscribitur, ita scribit: B Laur. Just. c 8. *Nihil in temporalibus invenitur præter unum, quod vita cælestis imaginem repræsentat: Sola Dei dilectio est, quam non alterat casualis eventus, quam separatio corporalis non dividit, quam temporalis longitudo non abolet, qua defectus non succumbit*.

DISCURSUS III.
ARGUMENTUM.

Nullum opus bonum sine amore Dei quidquam valet; Amor autem Dei omnes res etiam minimas pretiosas efficit, & solus cœlo comparando sufficit, utpote ad quod securam & brevem viam sternit.

THEMA.

Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. 1. Cor. 13. v. 3.

1. S. Paulus Apostolus, qui divini incendii igne adeò vehementer ardebat, ut se ab illo separari non posse arbitraretur: Sine charitate nil meritorium. *Quis nos separabit à charitate Christi?* Hic, inquam, ad Corinthios scribens protestatur, quod tametsi linguis loqueretur Angelicis, vel dono Prophetiæ, at omnium sacrorum mysteriorum scientia imbutus esset; licèt etiam viva quadam fide mediante transferret montes, omnésque facultates suas in pauperes distribueret, aut prunis superpositus arderet, nec tamen Divini amoris cœlesti flamma intus

tus flagraret omnia prædicta, quantumvis bona opera nil sibi profutura essent: *Nihil sum, nihil mihi prodest.* Nullus actus virtuosus aut natura sua meritorius, nulláque fidelium opera, quantumvis sublimia & heroica, accepta sunt Deo, aut ab eo respiciuntur, nisi amoris sui charactere consignata fuerint; cum enim is qui illa operatur, gradus & acceptus non sit, multo minus quæ ab eo exercetur actio, grata aut accepta erit: Sicut enim homo non tenetur alicujus æstimare ea, quæ ob ejus amorem non fiunt: ita quoque Deus nullam habet in operibus sibi complacendi causam, quantumvis illa etiam excellentia sint, v. g. in oratione, abstinentia, vel Eleëmosyna, vel corporali quavis austeritate, quando illa ex Dei amore facta non sunt: Quot fuere gentiles Philosophi, qui divitias mundi hujus contempserunt, virtutúmque moralium, humilitatis, continentiæ, mansuetudinis & similium exercitio totaliter fuere dediti, & nullum tamen inde meritum reportarunt, quia illa non eo fine, ut Deo placerent, operati fuerant.

S. Bern. s. ser. 2. a. 1. c. 1. 2. Unde S. Bernardin. Senens. ait: *Charitatem si non habuero, nihil sum, id est, nihil ad meritum mihi prodest, ac si nihil essem.* Quod itidem Idiota confirmat, Idiot. c. 1. dum ait: *Ubi amor defuerit, nihil valet, quidquid agitur, omnia valent, quæ cum amore aguntur.* Deus in Levitico modum in sacrificiorum oblatione observandum Moysi fusè præscripsit: Inter cætera verò ait: Lev. 2. v. 13. *Quidquid obtuleris sacrificii, sale condies, nec auferes sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo.* Num forte Deus carnibus sibi oblatis vescebatur, quod illas conditas non Psal. 49. v. 13. verò insipidas esse voluerit? Nequaquam: *Numquid manducabo carnes taurorum?* quin potius præcepti hujus mysterium per versionem septuaginta Interpretum clarè aperitur, hi enim loco salis legunt: *Amore condies.* Porrò Sal proprium est charitatis Symbolum; cum enim Sal ex 2. elementis contrariis inter se, tamen ad nostrum commodum unitis & concordibus componatur, Deus, dum Sal in omnibus sacrificiis adhiberi præcepit, significare nobis voluit, quod ad hoc, ut opera nostra bona, mortificationes scilicet, jejunia, peregrinationes, Eleëmosynæ, Confessiones, aliáque similia Deo grata sint, necessum sit, ut ex amore Dei procedant; sicut enim ipsamet nos experientia docet, cibos sine sale insipidos & nauseabundos esse, ita quo- 1. Cor. 13. v. 1. &c. que *si linguis hominum loquar, &c. Charitatem autem non habeam, nihil sum, nihil mihi prodest.* Virtutes nisi divini amoris Sale conspersæ fuerint, divino gustui insipidæ minimeque acceptæ censentur. Hanc quoque S. Th. 2. 2. q. 23. a. 7. veritatem S. Thomas nos docet, dum ait: *Cum per Charitatem homo in ultimum finem dirigatur, nulla potest absque illa simpliciter vera virtus esse.*

Charitas informat. 3. Enimvero amor iste imperium & Dominium absolutum habet super omnes virtutes, movendo illas ad operandum & exercendum suos actus: Verbi gratia, sic justitiæ præcipit, ut det unicuique, quod illi debetur: Prudentiæ, ut observet medium rationis in omnibus rebus: Fortitudini, ut timores humanos superet: Temperantiæ, ut eo solùm utatur, quod vitæ conservandæ fuerit necessarium: Efficitque insuper suo imperio, quod homo id quod propter fines particulares & humanos operaturus fuisset, deinceps ex amore Dei exequatur, & faciat, ut hac ratione Deo grata sint, & homini operanti meritoria.

Charitatem sequuntur virtutes. 4. Sciendum quoque est proprietatem specialem hujus amoris esse, finem suum ultimum, qui Deus est, vehementer appetere, & quia fidei oculis optimè videt, quod ad hoc, ut ad hujus infiniti boni assecutionem pertingere valeat, necessariæ quoque sint omnes aliæ virtutes, harum quoque ardentissimum protinus concipit desiderium, & per hoc actus quoque producit omnium illarum: Et hæc causa est, cur anima aliqua Dei amore æstuans, semper verè sit humilis, continens, obediens, mansueta, modesta, temperans, zelosa cunctisque aliis virtutibus eleganter ornata.

5. In Evangelio S. Matthæi inter alias à Salvatore propositas parabolas, una quoque est illa de negotiatore margaritas requirente: *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas; Inventa autem una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Quænam obsecro est hæc margarita, in cujus comparatione negotiator omnes suas facultates impendit, existimando sese per unicæ illius margaritæ possessionem sufficienter divitem esse, ipsúmque cœlorum regnum sibi per eam comparare posse? S. Thomas de Villa nova ait: *Hæc est illa pretiosa margarita*, Charitas nimirum, *quam qui invenit, dedit omnia sua & comparavit eam*; id quod utique Magno Patre suo S. Augustino didicerat, hic enim diu ante post se scriptum reliquit: *Puto istam margaritam esse illam, pro qua homo negotiator describitur in Evangelio, qui invenit unam margaritam, & vendidit omnia quæ habebat, & emebat eam.* Hæc est margarita pretiosa charitas; sine qua nihil tibi prodest, quodcunque habueris, quam si solam habeas, sufficit tibi. Consonat hoc ipsum cum memorabilibus S. Joannis Apostoli verbis, qui ut discipulis suis securam ad cœlum viam sterneret, in ultima sua & decrepita ætate, hæc verba persæpè replicabat: *Filioli, diligite, si hoc fiat, sufficit.*

Charitas sola sufficit Matth. 13 v. 45. 46.

S. Tho. Vill. conc. de f. x. d.

S. Aug. tr. 5. in c. 3. ep. 1. Joan.

6. Ostendite mihi aliquem, qui centum annis in vasta quadam eremo sepultus, austerissimam inibi egerit pœnitentiam, quotidie raptus fuerit in ecstasim, Prophetiæ quoque dono claruerit, miraculorum variorum patratione, multisque revelationibus cœlestibus à Deo illustratus fuerit: ex altera verò parte adducatur anima quædam, quæ magis quam hic Eremita charitate & amore Dei accensa fuerit, talis anima utique Eremitam hunc in æterna beatitudine longè præcedet: ac proinde S. Bernardus ait: *Quantitas cujuscumque animæ æstimatur de mensura Charitatis quam habet, ut quæ multum habet charitatis, magna sit, quæ parum, parva.* Et ideò multos in cœlo beatos invenies, qui deserta numquam incoluerunt, quorum corpora à Tyrannis non fuere dilacerata, nullas unquam instituerunt laboriosas peregrinationes, nec permanserunt Virgines, sed solùm omne suum studium in amore Dei reposuerunt.

Qui magis amavit, major in cœlo

S. Bern. serm 27. in Cant.

7. Nullus in toto mundo reperiri thesaurus posset adeo magnus & potens, quo lapis ille comparari posset hac virtute præditus, ut omne id quod ab eo tangitur, in aurum convertere possit: imaginemini verò vobis talem lapidem esse margaritam illam, unionem & gemmam illam, quam providus hic mercator sibi comparavit: *Hæc est margarita pretiosa charitas.* Unicus calix aquæ frigidæ, prouti ex fonte vel puteo haustus fuit, proximo egeni ex amore Dei subministratus, meretur & valet ingens quoddam regnum cœlorum, quod longè præstantius est auro. *Quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, ... amen, dico vobis, non perdet mercedem suam.* Unicum panis mucidi frustulum ab hac gemma contractum dignos nos facit, qui ad æternales cœlestis convivii delitias admittamur, de quo scribitur: *Beatus, qui manducabit panem in regno Dei*; econtra verò, si sine hac gemma *distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Hugo Cardinalis adducta Glossæ cujusdam authoritate ait: *Dilige, & quod vis fac, sive taceas, dilectione tace, sive clames, dilectione clama; de hac radice non potest exire nisi bonum.* Quisquis fructuosè fabricare intendit, prius de bono fundamento jaciendo, quòd magnæ est considerationis, solicitus est. S. Augustini doctrina est: *Non valdè attendas*

Charitas lapis Philosophicus.

Matth. 10. v. 42.

Luc. 14. v. 15.

1. Cor. 13. v. 3.

Hug. Card. in c. 4. ep. 1. Joan.

S. Aug. in Psal. 31.

tendas, quid homo faciat, sed quid cum facit, inspiciat. Deus non opus, sed intentionem, sed amorem quocum illud facis, pensitat.

8. Rupertus Abbas Tuitiensis textum illum Oseæ: *Facti sunt abominabiles, sicut ea, quæ dilexerunt,* ponderans, observationem quamdam proposito nostro valdè opportunam adducit, dum ait: *Notandum quod neque iste dixit: Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ fecerunt, sed sicut ea, quæ dilexerunt;* Porrò quando S. Paphnutius Thaidis meretricis domum adibat, in apparentia exteriori virum se mundanum, & voluptatibus deditum ostendebat, & tamen eo se conferebat non sensuali, sed cœlesti amore stimulatus, ut scilicet animam illam converteret. Unde Rupertus concludit: *Talis unusquisque est, quale illud est, quod diligit:* quod si quis Deum verè dilexerit, totum habet, quidquid desiderare poterit, unde Seraphicus, *Deus meus & omnia*, dicere solebat.

Osee. 9. v. 10. Rup. Abb. Ibid. Rup. Abb.

9. Charitas per aurum propriè figuratur: *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum: ut locuples fias.* Etenim qui aurum in abundantia possidet, absolutè dives est, siquidem aurum palatia, gemmæ, dominia, apparatus, & quæcumque homo habere desiderat, facillimè comparantur. Dato casu, quod aliquis aurifodinam in agro vel horto suo habeat, talis, licèt censūs, domos, aliáque stabilia bona non possideat, ob hoc tamen dives esse non desinit, eodem quoque modo anima aliqua cum Deo procedit: licèt enim ipsa persecutionem passa non fuerit, nec infirmitatem aut paupertatem sustinuerit, neque fuerit votis Religionis adstricta, vel jejuniis se non afflixerit, neque in aliis operibus bonis sese exercuerit, attamen si talis anima vero fuerit Dei amore accensa, hic unicus Dei amor sufficiet, ut ipsum Deum & cœlum comparare sibi possit: Hoc, ni fallor, S. Anselmus dicere voluit, quando ad Deum conversus dicebat: *Aufer Domine à me, si velis substantiam, manus, pedes, oculos, solum relinque cor, quo te diligam; hoc enim solo tibi placebo.* Idiota amorem merito cunctis aliis operibus antepo-suit, dum ait: *Amorem animæ thesaurum nullus superat, nescit enim homo pretium ejus.*

Apoc. 3. v. 18. Charitas aurum est. S. Anselm. in medit. Idiot. c. 13.

10. Lapis Lydius auri probitatem explorat, at verò pretiosus hic lapis charitatis in aurum purissimum convertit omne id, ad quod ipsa accesserit. Unde S. Bern. Senensis ait: *Nec solum aurum est amor, sed quod mirabilius est, aurea reddit, quæcumque contingit.* Et paulò ante dixerat: *O quam pretiosus est amor, qui in conspectu Dei omnia pretiosa facit, ideò aurum denominatur; aurum enim omnium thesaurorum pretium est;* Adducitque jam mentionatam similitudinem, quod sicut auro appretiantur omnia, quæ per illud comparantur: *Sic cuncta hominis cogitationes & affectiones, cuncti sermones, insuper omnes operationes amoris pretio mensurantur.*

S. Bern. Sen. tr. 2. ser. 4. a. 2. c. 1.

11. Et quidem, ut efficacia charitatis in locupletandis animabus tanto magis elucescat, alia uti possumus similitudine: Etenim erit fortassè aliquis qui quinquaginta annis inter arduas maris tempestates navigarit, ad ipsos usque Antipodas proficiscendo, ad hoc ut ingentes sibi divitias comparare queat. Econtrà verò alius invenietur, qui absconditum quemdam thesaurum in domo sua inveniens, & longè citiùs altero ditescit, & alium pariter in facultatibus plurimum antecellit: ita quoque quot sunt, qui per totum vitæ suæ decursum, rigorosam egerunt pro peccatis suis pœnitentiam, & tamen longè superantur à multis, qui divino amore accensi brevissimo tempore meritis suis ad ipsum usque Seraphinorum Chorum pertingunt? Et ideò optimum est illud B. Laurentii Justiniani monitum dicentis: *Non numerositas operum, non diuturnitas temporum, sed aurea charitas auget meritum:*

Charitas auget merita. B. Laur. Just. de lig. vitæ c. 3.

Et paulò post subjungit in Capite sequenti: *Quemadmodum in rebus temporalibus ille creditur locupletior, qui plura possidet, sic & in spiritualibus, qui plus charitatis habet, ille ditior comprobatur.*

12. Richardus de S. Victore aliam quamdam Divini amoris valde consideratilem excellentiam considerat, dum ait: *O fortis virtus, quæ neminem spolians, omnia rapis: omnia facis tua, & nemini aufers sua, dum bonum quod in alio diligis, diligendo acquiris.* Omnia virtutum bona sunt ejus lucra, veruntamen absque jactura aut damno, imo cum earundem virtutum lucro, quia charitas illis dat pretium, æstimationem, meritum, & acceptabilitatem. *Antequam ipsa adsit,* inquit B. Laur. Justin. *nullus fructus gratus est, ubi verò charitas, ibi multus fructus,* à quibus fructibus ipsa locupletatur. *Charitas plus cæteris virtutibus locuples est ratione lucri, aliena enim bona sua facit, sicut in Psalmo legitur: Particeps ego sum omnium timentium te;* nec tamen depauperatur is, à quo accipiuntur; *Omnia facis tua, & nemini aufers sua.*

Rich. de S. Vict. de gr. perfectæ charit. B. Laur. Just. c. 3. de lig. vitæ. Psal. 118. v. 63.

13. Eruditissimus Idiota aliam quamdam charitatis præcellentiam considerat, dum ad illum Psalmistæ textum sese reflectit, quo dicitur: (*Custodit Dominus omnes diligentes se:*) *Non sic de alia virtute; quia tu si quis sine dilectione aliquid faciat, non sic præsto est ei, nec assistis ad adjuvandum: Dilectio vera in se reddit hominem invincibilem, eum enim ab omni parte protegit, & defendit, quod nulla facit alia virtus, sed ex una parte tantùm.* Unde detur v. g. casus, quod serpens infernalis transfiguret se in Angelum lucis, tunc utique per ejus instinctum nonnunquam fiet, quod is, quem ille aggreditur, pius cæteroquin vir, per indiscretam aliquam austeritatem se conficiat: vel alius ex motivo vanæ gloriæ Eleëmosynam erogaret, vel diebus integris in oratione genuflexus perseveret, aut verbum Dei prædicet, animarúmque se conversioni impendat propter motiva seu respectus purè humanos, adeóque bonis hisce operibus non tantùm nihil mereatur, verùm etiam graviter peccet: at verò amando Deum, cordáque nostra charitatis igne inflammando insidiis inimici subjici minimè possumus, quia *Custodit Dominus omnes diligentes se.* Demùm verò ad majorem ejus, quod in illis Psalmi verbis dicitur confirmationem, ulterius Idiota discursum suum prosequitur: *Abstinentia à gula tantùm defendit, pudicitia à luxuria, & ita de aliis; imò alia virtus sine dilectione ex una parte defendit, & ex altera succumbit, dum scilicet de ejus actu & opere oritur jactantia, & nascitur vanagloria, ut patet in eleemosyna & jejunio, quæ nihil valent, nisi tua dilectione directa sint: & ideò Diabolus hanc armaturam dilectionis invadere summopere studet, nam si castitas in nobis fuerit sine dilectione, non timet, quia ipse in carne non premitur, ut in luxuriam dissolvatur.*

Psal. 144. v. 20. Idiot. c. 15. Psal. 144. v. 20.

14. Virtus non consistit in extremis, hæc enim potius vitiosa sunt, charitas autem hanc prætogativam habet, quod in augmento & excessu suo minimè vitiosa sit, sed magis perfecta. Unde idem Idiota dicit: *In hoc etiam patet nobilitas & valor dilectionis, quia in excessu non amittitur, nec augmentum ejus in vitium vertitur, sed incommodum & profectum; contra tamen homo potest nimis jejunare, Eleemosynas dare, orare, & sperare, virtutes quoque morales si transcendant modum vel medium, in vitium & malitiam convertuntur.*

Charitas non excedit. Idiot. c. 16.

15. Faciat homo omne illud bonum quod potest & quod novit, pro consecutione tamen vitæ æternæ nihil omninò valet, sine charitate: Unde idem Author ait: *Sine hac vera dilectione nullum verum bonum adest homini, imò in vanum & frustra habentur cætera bona, saltem quantum ad salutem æternam obtinendam.* Axioma est Philosophicum universim receptum: *Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora, & æquè bene;* Verum quidem est, quod multæ

Charitas via brevissima ad Cœlum. Idem C. 18.

sint

Joan. 14. v. 2.

sint viæ conducentes ad cœlestem patriam: *In domo Patris mei mansiones multa sunt*; etenim hic graditur per strictam virginitatis viam, alter per vitam eremiticam, ille per vitam contemplativam, alius per activam, at verò regia, magisque trita omniúmqoe securior pariter & facilior, levior, & brevior via est amoris Dei. Et ideò S. Thomas à Villa nova ait: *Hac est via illa altior, via securior, planior, & brevior perveniendi ad Deum, omnis via, qua à Charitate non procedit, circuitus est.* Similiter Idiota ad Deum conversus dicit: *Non ergo, Domine, susceptor amoris & largitor, jejunium, oratio, & Eleemosyna est via recta omninò, sed amor & dilectio tua est via rectissima absque devio, via brevis absque tadio, via plana absque tumulo, via clara absque nubilo, via secura absque periculo, via jucunda cum bono socio, scilicet cum te, Domine, amantissimo duce. Si quis ad patriam cælestem velit celeriter pervenire, per viam dilectionis & amoris ambulare debet, quia qui amat ardentius, currit velocius, & pervenit citius.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Amor Dei natales suos Deo, in quo residet, directè attribuit, ipsíque nos similes efficit & unit, ipsúmque totaliter nostrum esse facit, ac demum nos Cœli possessores constituit.

THEMA.

Deus Charitas est, & qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 1. Joan. 4. v. 16.

Charitas à Deo.

1. IN ea materia, in qua de Charitate & amore erga Deum tractatur, existimo, quod inter cunctos Paradisi incolas competentiorem Joanne Evangelista judicem invenire minimè valeamus, utpote qui *Privilegio amoris pracipui cateris altius à Domino meruit honorari*; neque enim Christus solùm hunc Apostolum præ cunctis aliis amavit, verum pariter per dilectionem reciprocam ab ipso præ omnibus aliis amatus fuit, S. Augustinus specialissimum hoc divino amori attributum elogium, *Deus Charitas*, ponderans, nil ultra in ejus laudem dici posse existimat; *Nescio utrum magnificentius nobis Charitas commendari possit, quàm ut diceretur, Deus Charitas est: Brevis laus, magna laus, brevis in sermone, magna in intellectu.* S. Bern. de natura & dignitate divini amoris diffusè tractat, primúmque illius Tractatus caput ab hisce verbis orditur: *Ars est artium ars amoris, cujus magisterium ipsa sibi retinuit natura, & Deus author natura:* Verum enim vero quia natalium dignitas ad excellentiam & nobilitatem rei alicujus non parum confert, æquum non est, inquit idem S. Doctor, ut hujusce amoris origo & progenies abscondita nos lateat; *Non decet latere, quibus ortus sit natalibus, quâ nobilitatis lineâ insignis habeatur, vel quo oriundus loco; Primus ejus nativitatis locus Deus est, ibi natus, ibi alitus, ibi provectus, ibi civis est, non advena sed indigena*; ideóque Angelicus Doctor docet, quod hunc amorem non natura, sed gratia parturiat: *Virtus Charitatis cum sit fundata super communicationem aterna beatitudinis, non est naturalis vel per vires naturales acquisita, sed per infusionem Spiritus Sancti in animam hominis infusa.* Porro quando S. Joannes ait: *Deus Charitas est*, idem est, ac si diceret, nullam quasi Deum inter & Charitatem distinctionem esse, id quod S. Augustino occasionem præbuit hunc in modum exclamandi: *Deus dilectio est, quid ampliùs dici potuit? si nihil de laude dilectionis diceretur per omnes istas paginas hujus epistola, si nihil omnino per cateras paginas Scripturarum, & hoc solum unum audiremus de voce Spiritus Dei, quia Deus dilectio est, nihil amplius quærere deberemus.*

S. Aug. in ep. 1. Joan. 3. — S. Bern. de nat. & dig. div. am. — c. 2. ibid. — S. Th. 2. 2. q. 24. a. 2. — S. Aug. tr. 7. in Joan.

S. Thom.

2. Doctrina est veridica S. Thomæ, quòd Deus eodem amore infinito & increato, qui est Spiritus Sanctus, per quem Pater & Filius se mutuo amant, nos quoque diligat, quantumvis vilissimi simus hujus terræ vermiculi: *Pater & Filius dicuntur diligentes Spiritu Sancto & se, & nos*; Et quidem ne harum propositionum, utpote intellectui humano difficilium, veritatem aliquatenus in dubium revocare possemus. S. Bern. in alio quodam tractatu, quem de amore Dei composuit, hæc verba præmittit: *Veritas tua vel vita ad quam itur, per quam itur, veram & simplicem nobis describit formam divina & vera Philosophia, dicens ad discipulos suos: sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos*; quibus verbis clarè nobis insinuatur, quod eodem mei amore, cum quo hic unigenitus, qui est in sinu paterno à suo dilectus est Patre, suos quoque diligat discipulos pariter & nos. *Oritur amor à gratia Dei Patris* (scribit quoque Idiota) *sicut tu Domine Jesu Christe amantium vita dixisti: Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum, scilicet per gratiam ad mei amorem.*

p. 1. q. 37. a. 2. — S. Bern. de amor. Dei. c. 9. — Joan. 15. v. 9. — Idiot. c. 2.

3. *Qui manet in Charitate, in Deo manet*, inquit S. Joannes; Porro paulò ante in eodem Capite dixerat: *Charitas ex Deo est, & omnis qui diligit, ex Deo natus est*; quibus ex verbis clarè deducitur, quod dilectio nos filiationis Divinæ faciat esse participes. S. Dionysius Areopagita qui sublimissimo intellectu abditissima cœlestium Hierarchiarum mysteria penetravit, ita scribit: *Amor amantem convertit in amatum, & amans amando quodammodo exit à se, ut anima amantis magis sit, ubi amat, quam ubi animat*; cujus rationem Albertus Magnus tradit hisce verbis: *Trahit amor amantem extra se, & collocat eum in amato, faciens ei intimè adharere, plus enim est anima, ubi amat, quam ubi animat; quia sic est in amato secundum propriam naturam, rationem & voluntatem, sed in eo quod anima tantum est, secundum quod est forma, quod etiam brutis convenit.* S. Paulus hac Charitate accensus ardebat, ac proinde dicebat: *Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a Charitate Dei, qua est in Christo Jesu*; adeò etenim per amorem cum Christo adstrictus & conjunctus erat, ut se ab illo inseparabilem esse existimarit, dicereque non dubitarit: *Vivo ... jam non ego, vivit verò in me Christus*; *Mihi vivere Christus est.* Axioma quoddam est S. Augustini: *Talis est quisque, qualis est dilectio ejus. Terram diligis? terra es. Deum diligis? Deus eris.* Et quidem ne fortassis quispiam hanc quamdam excessivam in loquendo exaggerationem fuisse arbitraretur, idem S. Doctor protinus subjungit: *Non audeo dicere ex me, Scripturas audiamus: (Ego dixi Dii estis,) Si ergo vultis esse Dii, nolite diligere mundum.* Enimverò Deus noster per amorem, quo erga hominem fertur, factus est homo, potest igitur & homo per amorem quasi Deus quidam fieri. Nam ut Paulus de Palatio ait: *Etenim amor convertit in id quod amat; ut igitur ita Deus dilexit hominem, ut efficeretur homo; ita æquum est, sic nos Deum diligere, ut Dii quidam efficiamur*; Ecce quousque amore mediante pertingere valeamus, nimirum ut Deo similes efficiamur, ejusque Divina attributa participemus. Per quotidianam experientiam videmus, quod homines vilibus oriundi natalibus, idiotæ, pauperes, à mundo contemptui habiti, Deum verè & ardenter amando, adeò arcti Dei amici & familiares efficiantur, ut eisdem potentiam, ac sapientiam suam, omniaque alia dona & gratias cœlestes liberalissimè communicet. Unde S. Bonaventura S. Franciscum Bernardonis filium nobis haud secus ac vivum quamdam Christi effigiem ob oculos ponit & repræsentat: *Christi amor in eandem imaginem Christi transformavit amantem Franciscum.*

1. Joan. 4. v. 16. — Ibid. 7. — S. Dion. Ar. de cæl. hier. c. 7. — Alb. Mag. l. de adh. Deo. c. 12. — Rom. 8. v. 38. — Ibid. 39. — Gal. 2. v. 20. — Phil. 1. v. 21. — S. Aug. tr. 2. in ep. Joan. — Psal. 81. v. 6. — Paul. de Pal. in c. 22. Matth. — Charitas Deo similes facit. — S. Bon. c. 13. vita S. Fran.

4. Digna

Diligendus Deus, quia tuus.

4. Digna profectò observatione est illa S. Joannis sententia, ad finem usque tota simul completa, siquidem non solùm animam virtute Charitatis Deo uniri dicit, verum etiam ipsummet Deum per reciprocam quamdam unionem animæ amanti adstringi affirmat: *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Rupertus Abbas Tuitiensis ad propositum nostrum

Rup. Abb. in c. 5. Apoc.

ita scribit: *Ipse spiritus amor est, quo solo idonea fit creatura rationalis, ut in ea Majestas Dei sedeat, quam ferre non potest, quisquis illam non amat.* Etenim anima nostra honoris illius capax numquam futura esset, ut scilicet immensæ & infinitæ cujusdam Majestatis Dei thronus fieret, ejus, inquam, *Quam cœli capere non possunt*, nisi amor illam ad hoc disponeret, dignámque efficeret. *Quo solo idonea fit* &c. ac proinde Sanctus Bernardinus, quid Charitas sit, declarans, ait: *Dicitur autem Charitas quasi chara unitas,*

Dom. 5. Ep. 1. 3. c. 5.

eò quòd nos cum Deo uniat & copulet; Alibi quoque de eadem scribit: *Amor est vis unitiva, qua unit amantem cum amato. Diliges Dominum Deum tuum*; Ubi bene notandum est illud, Ly *Tuum*, hoc enim indicat, quod Deus amore divino mediante, totus noster efficiatur; ac proinde Sanctus Thomas à Villanova ait: *Si non diligis, quia Deum, neque diligis quia*

S. Thom. Vill. conc. 3. in d. 17. Pent.

Dominum, saltem dilige quia tuum, quis enim propria sua non diligat? O homo diligis vestem tuam, diligis domum tuam, diligis arva tua, dilige quoque Deum tuum; Dilige vel quia tuum, nihil enim ita tuum est, sicut Deus tuus, quia tibi magis est tuus, quàm tu. Nimirum Sanctus hic Archipræsul considerat, quod nos creaturas vehementer amemus, & Deus noster qui Creator est omnium creaturarum, nonnumquam, ut ita dicam, contentus esset, si pari saltem quo ipsas, prosequeremur & illum. *Cur Deum maximè & super omnia tuum à communi tuorum exceptas dilectione? solusne inter tua indignus à te judicatur amore? ut cum omnia tua diligas, ipsum maximè tuum minimè diligas? nonne indignabitur Deus super tam execrando contemptu? pallium tuum diligis, caligas tuas diligis, zonam tuam diligis, & Deum tuum non diligis.* Didacus Stella idem ly, *Tuum*, ponderando, iisdem motivis aliis licet verbis utitur, dum

Did. Stell. in c. 10. Luc.

ait: *Deum dilige, quia tuus est, nam nihil est sic tibi proprium & tuum, ut ipse Deus, qui potius tibi tuus est, quàm tu ipse tibi.* Adhæc si Deum ut Redemptorem nostrum consideremus; quam justum & æquum est, ut totum cor & totus amor noster in ipsum rapiatur, cum hac ratione factus sit totus noster; *Nobis datus, nobis natus*; *Ecce rex tuus venit tibi.* Idem Stella ait: *Non potest non esse tuus, ô homo, ille, qui corpus, animam, vitam, sanguinem, se denique totum tibi dedit; Merito igitur ille Deus tuus dicitur, quandoquidem sibi nihil retinuit.* Alio quoque motivo utitur, quod ad somnolentiam nostram excitandam efficacissimum est, dum ait: *Etenim Deus Optimus, Maximus, cum vidisset homines tanto amore sua prosequi, se nostrum facere statuit, ut sic eum amare quodammodo compelleremur.* Denique quando jamjam morte interveniente à nobis se visibiliter separandum esse vidit,

Joan. 13. v. 1.

Cum dilexisset suos, ... in finem dilexit eos; nam ... inventionem quamdam excogitavit, qua adeò nobis adstrictus & unitus manere voluit, ac est cibus & alimentum hominis, quod eidem incorporatur, & idem ferè nobiscum efficitur, siquidem in Eucharistia semetipsum nobis in cibum reliquit, unde Sacramentum istud sortitum est nomen Communionis, ab unione quæ per illud inter ipsum & nos efficitur. *Qui*

Joan. 6. v. 57.

manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.

Cœlum pro amantibus Deum.

5. Est & alius & principalissimus quidem Charitatis effectus, qui pariter ex hoc textu Sancti Joannis deducitur, nimirum, quòd nos Deo in æterna beatitudine uniat & conjungat, siquidem Ly, *manet*, stabilitatem & permanentiam denotat. *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; Sola namque Charitas & nihil aliud Cœlum nobis aperit. Unde Sanctus Augustinus ait: *Tota salus nostra in dilectione*

S. Aug. l. de dil. Deo c. 2.

consistit. Sanctus Paulus Apostolus, qui quondam in Cœlom Empyreum raptus, oculatus beatitudinis, & eorum quæ in illa fiunt, testis dici meretur, indicare nobis volens, quinam illi, qui in cœlis ea fruuntur, essent, audite quid Corinthiis scribat: *Quod*

1. Cor. 2. v. 9.

oculus non vidit, nec auris audivit, ... quæ præparavit Deus iis; Quinam verò ii sunt quibus Paradisus est præparatus? *Qui diligunt illum.* Sanctus Augustinus de diligendo Deo idipsum notans scribit: *Ecce, per*

C. 2. ibid.

hoc quod dicit Deum præparasse bona diligentibus se, ostendit, quia dilectio via est, qua ad illa bona pervenitur. Sanctus Thomas de Villa nova in sermone quodam de S. Maria Magdalena, dum animam ad Dei amorem invitat, utilitatem quoque quæ inde capitur hisce verbis exponit: *Grande & ineffa-*

S. Thom. Vill. de S. Maria Magd.

bile commodum ex ejus amore proveniet tibi; Regnum cœlorum amanti promittitur, ama & regna; & quid faciliùs, quàm amare? quid gloriosius quam regnare?

Charitas via compendiosa.

6. Enimverò quamdiu hic in terra degimus, viatores sumus, qui ad cœlestem patriam continuò tendimus; viatori autem nihil æquè conducit, quàm quod securam & compendiosam viam, quæ eo nos perducat, ingrediatur; Idem Paulus utpote *Raptus ad tertium Cœlum*, optimè nobis pro fidelissimo viæ duce servire poterit; Hic igitur postquam per modum consilii suasisset: *Æmulamini charismata meliora,*

1. Cor. 12. v. 31.

protinus subjungit; *Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro*, charitatem videlicet, de qua Capite sequenti immediatè fusissimè tractat. Et S. Augustinus de diligendo Deo ait: *Ecce, charitas excellentissi-*

S. Aug. de dil. Deo c. 9. c. 1.

ma via est, qua ducit ad cœlestem patriam, & sine qua nemo illuc venire potest, sed quis in hac via est? quis novit eam? qui diligit Deum & proximum. Porrò finis & meta, ad quam totus cursus vitæ nostræ, omnesque nostræ actiones ordinandæ sunt, est, æterna beatitudo; Unde Doctor Angelicus ait: Ultimum & principale bonum hominis est fruitio Dei, secundùm illud Psalmi: *Mihi adhærere Deo bonum est*; & ad hoc or-

Ps. 72. v. 28.

dinatur homo per Charitatem; paulo post verò de eadem materia Charitatis tractans, notat, quòd *Ex*

S. Thom. 2. 2. q. 23. art. 7. Ibid. q. 24. art. 4.

hoc dicimur esse viatores, quod in Deum tendimus, qui est ultimus finis nostræ beatitudinis; in hac etiam via tanto magis procedimus, quanto Deo magis propinquamus, cui non appropinquatur passibus corporis, sed affectibus mentis, hanc autem propinquitatem facit charitas, quia per ipsam mens Deo unitur; Et mox prædictum Apostoli textum adducit; nimirum: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.*

7. Verum enimverò id quod ad Charitatis laudem & gloriam vel maximè considerabile est, in hoc consistit, quod sicut idem Sanctus Doctor in Opusculo 61. cap. 27. per citatam quamdam S. Hieronymi authoritatem asserit: *Quilibet motus ejus valet regnum*

S. Thom. op. 61. c. 27.

cœlorum, idque per quamdam in Evangelio assertam promissionem optimè probat, nimirum: *Quicumque*

Matth. 10. v. 42. Marc. 9. v. 40.

dederit calicem aquæ frigidæ &c. adeoque unica dumtaxat beata illius ignis scintilla ad Paradisi possessionem capiendam sufficit.

Duplex lucrum charitatis.

8. Alius quidam ejusdem nominis Sanctus, nimirum Thomas de Villa nova, ad hoc se reflectat, quòd amando Deum duplicem inde recipiamus utilitatem; siquidem in hac vita ingens comparamus lucrum gratiæ, & in altera non minus gloriæ lucrum nobis acquirimus: *Quid amore Dei utilius, quo hic & in futuro feliciter*

S. Thom.

Vell. conc. 3. in d. 17. Pent. *S. Aug. tr. 37.*

liciter vivit omnis amans; Utroque enim hoc, fine Deus noster amatur à nobis, teste S. Augustino, qui ait: *Ut quid enim diligit nos Christus, nisi ut regnare possimus cum Christo?* Dic sodes, ubinam Charitas in cælo potissimùm regnet? In loco nimirum eminentissimo, maximèque sublimi, nimirum inter Seraphinos: *Major autem horum est Charitas*; utpote quæ meliorem & digniorem in Paradiso locum obtinet. Enimverò Salvator noster jure merito nos exhortatur, ut de thesauro in cœlis expectando solliciti simus;

Matth. 6. v. 20.

Thesaurizate vobis thesauros in cælo; hoc etenim fiet, si divino amori totaliter dediti fuerimus, nam ex mente Villanovani Thesaurus indeficiens est amor divinus;

S. Thom. Vil. conc. de fœdere.

Hic ille thesaurus in agro absconditus, quem qui invenit, dedit omnia sua, & emit agrum illum; Et tamen hoc non obstante per quotidianam experientiam prò dolor, videmus, quòd amor cordis humani, non dirigatur in Deum, sed prosequatur aurum, non obstante, quòd illud è profundissimis terræ visceribus, quæ sua cum Inferno vicina confinia habent, erui videamus, hacque ratione à cœli via turpiter aberramus. O verè stolidum cor hominis, audi, quid B. Laurentius Justinianus hac de re sentiat.

B. Laur. Just. de lig. vitæ c. 3. *Idiot. c. 13.*

Nullæ, inquit, *majores sunt divitiæ, quàm Deum possidere, & Charitatem habere*; cui consonat, quod Idiota meditatur, dicens: *Amorem animæ thesaurum nullus superat; nescit enim homo pretium ejus, omne aurum in comparatione ejus arena est exigua; sine amore dives pauper est, & cum illo pauper dives est, quia qui Deum tota animo amat, & diligit, jam habet quem amat.*

Deum amans dives.

In alio verò ejusdem Tractatus capite scribit:

Idem c. 20.

Non potest esse pauper, qui Deum habet, quem amat, & quomodo posset esse pauper, qui te, qui es omne bonum, habet in conscientia? Qui habet aurum in arca, dives non est, sed qui te habet in conscientia, dives est; Unde scribitur de te: Mecum sunt divitiæ & gloria, ut ditem omnes diligentes me, & thesauros eorum repleam.

Prov. 8. v. 18. & 21.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Amor Dei debita peccatorum nostrorum remittit, iisque pariter opponitur; item ad perfectionem acquirendam nos juvat, & cum vitiis pugnat.

THEMA.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Lucæ cap. 7. v. 47.

Amor peccatricem Magdalenam in Seraphinum transmutavit.

1. S. Lucas Evangelista Mariam Magdalenam in Pharisæi domum primitus ingredientem velut in profundissima Inferni abysso positam describit, dum ait: *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix*: Imò alibi ab eodem S. Luca velut omnium septem vitiorum capitalium vile mancipium in manu spirituum infernalium positum hisce verbis ob oculos ponitur;

Luc. 8. v. 2.

De qua septem Dæmonia exierant. Sanctus Bernardinus Senensis ad illa verba Isaiæ: *Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum*, sese reflectens, per hanc Babyloniæ civitatem Mariam Magdalenam intelligit;

S. Bern. Sen. serm. 46 in fer. 5. Dom. pass. art. 1. c. 1.

Babylon enim confusio interpretatur, & significat Magdalenam, quæ peccatorum confusionibus plena erat. Et tamen licèt verè magna peccatrix extiterit, idem Evangelista in fine Evangelii eamdem velut super sublimissimos Seraphinorum choros elevatam nobis exhibet; dum ait:

Luc. 7. 47.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum; ac proinde Chrysologus in ejus laudem ita scribit:

Chrys. 94.

Conspicimus non solùm caruisse peccatis, sed ad totum sanctitatis verticem pervenisse; at verò dicere mihi polletis, undenam ingens hæc mutatio processerit; quod anima isthæc ex abominabili Inferni statione subitò in pulcherrimum quemdam Paradisi Seraphinum transmutata fuerit? *Dilexit multum; ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos*, inquit Salvator, in quo ut Seraphicus Doctor ait, *signatur fervens dilectio.*

S. Bonav. in Luc.

Amoris oleum peccatorum dimittit debitum.

2. In Regum libris paupercula quædam mulier fuisse perhibetur, quæ præterquam quòd extremæ mendicitati esset exposita; multis quoque debitis erat onusta; cumque domi suæ nil haberet, unde creditoribus satisfacere posset, creditores iidem in domum ipsius irruerunt, ut apprehensos in aliquale debiti compensationem filios servos suos & mancipia facerent; Ipsa verò apud S. Eliam Prophetam suum quærens refugium, ab eodem interrogata fuit, quidnam rerum suarum domui suæ haberet reconditum, respondit:

4. Reg. 4. v. 2.

Non habeo ancilla tua quidquam in domo mea, nisi parum olei, quo ungar, Quo audito Propheta eidem confestim, ut vasa vacua non pauca suis à vicinis mutuo acciperet; moxque ingens illud multiplicati olei miraculum patravit, quod non solùm solvendis sufficiebat debitis, verùm insuper vendendo distractum, eum illi denariorum censum subministrevit, ut sibi familiæque suæ commodissimè & largiter sustentandæ abundè sufficeret:

Ibid. v. 7.

Vade, vende oleum, & redde creditori tuo, tu autem & filii tui vivite de reliquo. Scire hoc loco percuperem, quodnam in eo lateat mysterium, quod huic gravi & immenso debito per oleum miraculosè subministratum satisfiat? Num fortè in Regione nullum præstò erat aurum & argentum? Numquid ad vocem Prophetæ illius omnes Creaturæ promptè obedire, & liberales esse debebant? *Omnia in figura contingebant*; Etenim quis est, qui peccata sub debitorum metaphora communiter denotari nesciat? *Dimitte nobis debita nostra.* Incarnata igitur Sapientia de Magdalana loquens duorum debitorum similitudinem adducit in medium; Per oleum, quo hisce satisfit debitis, charitas intelligitur, quia sicut oleum supernatat & supereminet omnibus aliis liquoribus, ita charitatem novimus supereminere omnibus aliis virtutibus: *Major autem horum est Charitas.* Porro quando infinitum hocce debitum contraximus, in continuo periculo sumus, ne veluti Diaboli creditoris nostri mancipia, corpore & animo ad infernum deportemur, *Corpus & animam perdidit in gehennam*; Ea nobismetipsis autem non habemus, unde satisfacere possimus;

Ps. 39. 18 *Ose. 13. v. 9*

Ego autem mendicus sum & pauper; Ex te perditio tua, ... tantummodo in me auxilium tuum; Et ideo aliud remedium non superest, quàm ut ad Deum recurramus, ad hoc, ut ille in cordis nostri vasculum pretiosum Divini amoris sui oleum infundat. S. Augustinus quadantenus per hanc historiam ad præsentem analogiam in sermone suo alludit, dicens:

S. Aug. ser. 106. de temp.

Considerate fratres, defecit oleum, & debitum crevit, crevit oleum, & debitum periit; creverat cupiditas, & periit Charitas; redit Charitas, & perit iniquitas. Quantò mysticum hoc charitatis oleum ampliùs crescit, tantò magis diminuitur debitum, quo divinæ justitiæ obstricti sumus; eodemque tempore, quo nos per hoc oleum debita nostra exsolvimus, census noster non deficit, sed augetur; & hinc fit, quod quantò plus quis amat, tantò magis debitum deletur, majorisque crediti vel fidei lucrum acquiritur. Et fortè hoc idem Eusebius Emissenus hisce verbis dicere voluit, dum ait:

Eus. Emiss. h. 4. in h. p.

Hoc bonum dando non consumitur, sed dilatatur, & magis, dum transfertur, acquiritur, ac miro modo & transmittitur & retinetur;

netur ; siquidem salubri jucundoque commercio & accipientis lucrum, & tradentis augmentum est. Chrysologus, dum in proposito de Magdalena considerat, quòd Salvator et expressè dixerit, eum, qui plus amat, plus de debito suo diluere, contractisque debitis satisfacere, ita loquitur : *Cui autem minus dimittitur, minùs diligit ; audistis, quemadmodum cœlestis creditor totum debitum Charitate compensat, & ad incrementum totius fœnoris, amoris solius exigit, & requirit usuram.*

Unicus charitatis actus sufficit ad delenda omnia peccata.

3. Argutè Idiota observat, quòd tametsi Magdalena multa Christo præstiterit obsequia, pedes ejus lachrymis abluendo, capillis tergendo, ablutosque & detersus pedes pretioso unguento ungendo, multosque virtuosos & heroicos actus in corde suo excitando ; *Tamen istis non tribuitur remissio, sed*
Idiot. c. 16. *soli dilectioni, quia sine dilectione parum valuissent.* Verumtamen præsenti nostro proposito magis deservit, quod Cajetanus notavit, nimirum quod
Cajet. non dixerit, *Dilexit multoties, ut hinc discat, non opertere ad delendum centum peccata, exigi centum actus diligendi, quoniam semel diligere multum, delet innumerabilia peccata* ; sicut enim unicus dumtaxat gratiæ justificantis gradus, pro infinita peccatorum summa diluenda sufficit, ad eumdem quoque modum unicus dumtaxat veræ charitatis & divini amoris gradus ad eamdem debiti quantitatem liquidandam sufficit.

4. Sanctus Gregorius culpam ærugini similem esse dicit, quæ ferrum rodit & consumit, sed ab
S Greg. l. 33 igne planè tollitur ; *Incendit planè peccati rubiginem*, ita de charitatis flamma loquitur, *quia ardet valde per amoris ignem, tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quantò peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.*

Prosecutio

5. Sanctus Petrus, cui collata fuit peccata remittendi summa potestas, facillimum hujusce
1. Pet. 4. v. 8. condonationis modum nos docet, dum ait : *Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis Charitatem continuam habentes ; quia Charitas operit multitudinem peccatorum.*

Charitas peccata operit.

6. Nulli non constat, quàm licentiosam & lubricam filius prodigus vitam duxerit, quantumcunque cupiditati suæ ad quemvis vitiorum excessum frœna laxarit, mox tamen ut in se reversus, superioris vitæ pœnitentiam habuit, atque ad Patrem reverti, in ejusque se brachia conjicere statuit, pater quoque ei de longinquo obviam processit,
Luc. 15. v. 22. servosque inclamans dixit : *Citò proferte stolam primam, & induite illum.* Scitisne, cur Pater id fecerit ? inquit Chrysologus : *Dilectio non videt vie amoris, & ideo pater peccata filii redemit osculo, clausit*
S Chrysol. serm. 3. *amplexu* : ipsum ab aliis adeò lacerum, & deformem videri noluit, quia charitas & amor omnem erroris vitæ prioris memoriam penitus deponit : *Ne nudaret pater filii crimina, pater filium ne fœdaret* : (*beati*, inquit, *quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata* :) *cecidit super collum ejus*, (sunt verba ejusdem Chrysologi) *ut amoris onere onus tolleret peccatorum.*
Ps. 31. v. 1.

Charitas criminum mors.

7. Esto, quod aliqois ad gulam usque sit peccatis immersus, gravisque Dei inimicus existat, attamen ut talis plenam peccatorum suorum veniam consequatur, unicum amare sufficit. Unde Idiota ait :
Idiot. c. 6. *Tua immensa dilectio usque ad inimicos se extendit, nulli te negas, nullum spernis, sed omnes manu amica vocas & recipis, nisi per peccatum à te invito & nolente contumaciter & inobedienter recedant* ; Ex parte nostra stat omnis defectus, si hanc indulgentiam non assequamur, siquidem in sententia S. Augustini
S. Aug. de certum est, quòd *Charitas sit mors criminum, & vita virtutum.* Idem Idiota in capite 5. antecedente hunc nobis effectum indicat, quod scilicet *Pestes mentis sanat* ; & in capite 16. dicit : *Non est peccatum, quod dilectione tua non remittatur, non macula tam fœda, tenax, ac etiam inveterata, quæ tua dilectione & amore non dissolvatur.* laude charitatis. Idiot. c. 5. & 16.

8. Ex amore Dei, velut ex radice progerminant flores & fructus virtutum, prouti in B. Laurentio Justiniano hisce verbis docetur : *Ut autem multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multa virtutes ex una radice charitatis* ; & eodem modo ex defectu hujus omne peccatum & Dei offensa derivatur, juxta sententiam S. Augustini, qui super illa verba : *Mandatum novum do vobis, ut vos invicem diligatis*, ita scribit : *Intendite ; hoc mandatum Christi dilectio vocatur, per hanc dilectionem peccata solvuntur : hæc si non teneatur, & grave peccatum est, & radix omnium peccatorum.* Ratio est, quia amor Dei opponitur peccato, teste Idiotâ, qui dicit : *Dilectio tua omni peccato contrariatur, & omni tentationi resistit* ; Estque ratio hæc efficacissima, & S. Thomæ, dicentis : *Quem magis amo, magis revereor, magis offendere vereor* ; Verus etenim amor, voluntati objecti amati se conformat, ejusque gustui complacere studet, illum respicit & honorat, semper ne illi quapiam in re fortè displiceat, magnopere timet, multoque magis offensam ejus exhorrescit.

Peccatis opponitur charitas. B. Laur. Just. de lig. v. c. 3.
S. Aug. tr. 5. in c. 3. ep. 1. Joann.
Idiot. c. 15.
S. Th. op. 61. de dil. c. 17.

9. Verùm enimverò specialissima quædam charitatis prærogativa hæc est, quòd *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata*, inquit Glossa ; Quod si lapis aliquis daretur in rerum natura, qui ferrum in aurum purissimum transmutare posset, quàm ille esset pretiosus, maximèque æstimandus ? Paritò amor Dei ex peccatis, quæ veluti lingua nutriendo Inferni incendio serviunt, scalas nobis & gradus facere novit, quibus in cœlum expeditè ascendimus. S. Ambrosius ad illa Davidis post lapsum suum ad veram & ardentem pœnitentiam reducti verba ; *Amplius lava me ab iniquitate mea*, se reflectens, ait : *Plus acquisivimus, qui plus peccavimus, quia beatiores facit tua gratia, quàm nostra innocentia.* Etenim quando animæ pœnitentes offensas Creatori, Redemptori & Benefactori suo illatas considerant, confunduntur, magisque in amore incalescentes, ferventissimæ contritionis & charitatis actus in corde excitant, quibuscum antecedentes errores denuò instaurant ; Unde idemmet Archiepiscopus ait : *Sancti Domini, qui consummare pium certamen gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi fortè ut homines corruerint, natura magis fragilitate, quàm peccandi libidine, acrius ad currendum resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina, ut non solùm nullum attulisse æstimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasse.*

Charitatis mirus effectus. Rom. 8. v. 28. Gloss.
S. Amb. in Ps. 50. v. 4.
Apol. 1. c. 5. de David.

10. Præter jam dictam peccatorum remissionem amor divinus perfectos nos efficit & Sanctos. Unde S. Thom. postquam dixisset : *Charitas aufert omne peccatum*, mox subjungit, *confert omne meritum.* Quinam obsecro Ly illud, *Dilexit multum*, ab illo, *qui sciebat, quid esset in homine*, prolatum pro dignitate explicare sufficiet ? S. Thom. asserit, quòd charitas vel amor Dei sit mensura Christianæ perfectionis : *Perfectio Christiana vita attenditur secundùm charitatem* : jam verò Seraphicus Doctor de Maria Magdalena pœnitente dicit : quòd *supra humanum eloquium dilexit Christum* ; ac proinde si scire vultu, ad quem Sanctitatis gradum usque ipsa pertigerit ? facili negotio idipsum ab ipsiusmet primæ, æternæ & incarnatæ veritatis encomio ipsi attributo conjicere licebit, siquidè de ipsa dicitur :

Perfectos ac sanctos facit. S. Th. op. 65. c. 17.
2. 2. q. 184. art. 3.
S. Bon. ser. 2. de S. M. Magd.

Maria

Luc. 10. v. 42. *Maria optimam partem elegit.* Anima quæ Deum ardenter diligit, nequit non esse sancta. S. Ignatius Loyola nomen suum ab igne sortitus fuit; *Ignatius ab igne*, quia totus accensus fuit divino amore. De ipso legimus, quòd dum aliquando in contemplatione cœlestis amantis raptus hæreret; ad terram conversus exclamarit: *O quàm mihi sordet tellus, dum cælum aspicio*: nimirum adimplebatur in eo, quod Angelicus Doctor scribit: *Anima media inter Deum & creaturas posita conversione ad Deum illuminatur, melioratur & perficitur.* Quisquis majus lumen notitiamque Deo habet, in eodem amando & ex ejus amore operando magis effervescit. *Tantò levius* (inquit S. Bernardus) *operatur charitatis manus, quantò eam adjuvat illuminatus oculus*: quantò major est lux & splendor Solis, tantò is quoque ardentior efficitur. Porrò Hierosolyma cœlestis, non solùm nobis Cœlum, sed & animam sanctam & perfectam repræsentat. Sanctus Joannes autem in manu Angeli cujusdam arundinem, sive instrumentum quoddam vidit, ad muros ejus dimetiendos assumptum: *Qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, & portas ejus, & murum, ... & mensus est Civitatem de arundine aurea*: atque ideo si mensuram sanctitatis & perfectionis cujusque animæ scire cupitis, hanc auream charitatis virgam in manus sumite; nam ut Sanctus Thomas ait: *Qui plus habebit de charitate, perfectius Deum videbit, & beatior erit*; qui idem similiter, ut jam diximus, supra asseruit, *Perfectio Christianæ vitæ attenditur secundùm Charitatem.* In eodem Apocalypseos libro, aliam quoque descriptam habemus visionem cujusdam, qui Filio Dei similis, stabat in medio septem candelabrorum aureorum, mystica quadam chlamyde adornatus, septem stellas manu ferebat, ac demum quòd maximè notandum est, zona aurea ad pectus præcinctus cernebatur: *Præcinctum ad mammillas zona aurea.* Idem Doctor Angelicus hujus quoque mysterium explicat, dum ait: *Zona aurea, id est, cingulo charitatis*; Unde per hoc nobis insinuatur, quòd eo ipso, quo cor nostrum charitate & amore divino flagrat, indicium hoc nobis evidens esse debeat, quòd stellæ in manibus resplendeant, id est, quòd opera illius exemplaria, virtuosa, atque perfecta existant, sit virtutibus omnigenis, donisque cœlestibus undique adornatus.

S. Th. op. 61. c. 3. — *S. Bern. c. 5. de nat. & dign. amor.* — *Apoc. 21. v. 15.* — *Ibid. 16.* — *S. Thom. p. 1. q. 12. art. 6.* — *Apoc. 1. v. 13.* — *S. Th. ibid.*

Pulchra S. Augustini sententia. *S. Aug. in 1. Joan. 4. tr. 7.*

15. Sanctus Augustinus propositionem quamdam tradit, quæ prima quidem facie Spiritus Christianæque perfectionis legibus parum conformis videri possit; dicit enim: *Dilige, & fac quod vis*: videri enim posset, quod eo ipso quo naturam hanc nostram depravatam & corruptam in plena sua libertate relinquit faciendi quod vult, laxatoque fræno eamdem currere sinit, eamdem in manifestum præcipitium protorbare velit, secundùm illud: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis*; & tamen S. Augustinus utpote tam eximius & magnus spiritualis vitæ Magister, errasse in ea propositione minimè credendus est. Notandum igitur, quod, priusquam dicat: *Fac quod vis*, præmittat verbum illud Dilige; quis quisquis Deum verè diligit, cor fascia charitatis, & divinæ legis observantia accinctum habet: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum*; *Et scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo.* Sanctus Leo Magnus, dum cor charitate dilatatum explicat, illud quoque omnibus virtutibus exornatum, thronumque Dei factum esse dicit: *Ne in multis laboret solita discretionis inspectio, ipsam matrem virtutum omnium charitatem in secretis suæ mentis*

Ps. 80. v. 13. — *Ps. 118. v. 32. & 34.*

Mansi Biblioth. Tom. I.

requirat, & si in ea dilectionem Dei & proximi toto corde, intentè repererit, ita ut etiam inimicis suis eadem velit tribui, quæ sibi optat impendi, Deum & Rectorem & habitatorem sui esse non dubitet.

Qui Deum diligit, omnia spernit.

12. Sponsa, quæ animam sanctam & perfectam præfigurat, dilectum suum, amoris, quo erga illum flagrabat, conscium esse volebat, unde dicit: *Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amore langueo*: at verò quænam ipsa dilectionis suæ signa edebat, ex quibus, quòd illum verè diligeret, agnosci poterat: *Probatio dilectionis exhibitio est operis*; *surrexi, ut aperirem dilecto meo, spoliavi me tunica mea, manus meæ distillaverunt myrrham, percusserunt me, & tulerunt pallium meum; anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est.* Etenim anima divini amoris incendio accensa, aures & multò magis cor suum voci dilecti excipiendæ, id est, sanctis ejus inspirationibus excipiendis semper patulum habet, omnium bonorum terrenorum fruitione se privat, in austeritate & mortificationibus gaudet, omnes adversitates & tribulationes gratanter & patienter amplectitur: atque in sanctis contemplationibus absorpta semper hæret.

Rich. de S. Vict. tr. de laud. char. c. 2.

Charitas omnibus vitiis contraria.

13. Richard. de S. Victore charitatem mystico quodam epitheto exornat, dum illam medullam virtutum appellat: *Hæc medulla virtutum vitam ordinat, affectus inflammat, actus informat, excessus corrigit, mores componit, valens ad omnia, & omnibus prævalens.* Hanc ipsa super omnes alias virtutes prærogativam & excellentiam obtinet, quòd dum aliarum quælibet vitium quoddam sibi contrarium habet, adversùs quod pugnat, v. g. liberalitas contra avaritiam, mansuetudo adversùs iram, contra impudicitiam continentia; Charitas econtra adeò fit animosa & magnanima, ut sola adversùs omnia vitia sese armet, & acriter dimicet; omnes in aciem provocat, adversùs cunctas luctatur, & gloriosam reportat victoriam. Multæ quoque laudes ejus eæque valde eximiæ ex S. Paulo Apost. decerptæ ab eodem Richardo hisce verbis tanguntur: *Sola, quæ in adversis non deficit, quia patiens est; quæ injurias non rependit, quia benigna est; quam felicitas aliena non cruciat, quia non æmulatur; quam conscientia mala non pungit, quia non agit perperam; quæ honore non extollitur, quia non inflatur: quæ præesse non nititur, quia non est ambitiosa; quam cupiditas non coarctat, quia non quærit quæ sua sunt; quam injuria non provocat, quia non irritatur: quàm sinistræ suspiciones non fœdant, quia non cogitat malum, quam aliena mala non lætificant, quia non gaudet super iniquitate, quam errores non cæcant, quia congaudet veritati: quam persecutiones non frangunt, quia omnia suffert; quam perfidia non indurat, quia omnia credit, etsi non omnibus; quam desperatio non absorbet, quia omnia sperat: quam intolerantia non dejicit, quia omnia sustinet, id est, omnia de Deo promissa patienter exspectat; quam mortis separatio non interdicit, quia numquam excidit.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Amor vita est animæ, quæ valde ingrata est, nisi Deum amet, qui tot modis salutem ejus curat, sive eamdem expectando ad pœnitentiam; sive à peccatis præservando: Alia quoque considerantur hujusce amoris motiva.

THEMA.

Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, anathema sit. 1. Cor. 16. v. 22.

Charitas animæ est vita.

1. S. Apostolus justam habet æternam maledictionem iis imprecandi causam, qui Christum non diligunt,

diligunt, quia vita spiritualis animæ in Charitate fundatur; *Nos scimus* (inquit S. Joannes Apostolus) *quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres; Qui non diligit, manet in morte.* At verò quænam amorem & mortem interest correspondentia? Nimirum quod sicut mors tunc sequitur, quando anima separatur à corpore, ita quoque mors spiritualis animæ tunc accidit, quando Deus, qui charitas & amor est, à nobis recedit. Unde S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Mors propriè est, non qua animam dirimit à corpore, sed quæ animam à Deo separat, Deus vita est, à quo qui distinguitur, perit.*

1. Joan. 3. v. 14.

S. Cyr. Alex. or. de exitu.

Homo se è Deo separat.

2. Porrò homo primus est, qui mutuam illam Deum inter & animam intimam conjunctionem disrumpit & tollit; homo enim primus est, qui à Deo se separat, dum se per affectum ad Creaturam convertendo, Deum Creatorem suum tergotenus aspicit, cùm cæteroquin quod Deum attinet, ipsemet clarè protestetur dicens: *Delitiæ meæ, esse cum filiis hominum.*

Prov. 8. v. 31.

Pauci Deum amant.

3. S. Thomas de Villanova non immeritò obstupescit, quòd adeò pauci inveniantur, qui Deum amant, teleque stuporis istius adducit argumentum, quo ingratitudini & negligentiæ nostræ, quam in hoc amore manifestè omnis exhibemus, vehementer improperat: *Considerate fratres mei*, inquit, *si hic Imperator sui imperii & regni promitteret consortes habere omnes, qui eum diligerent, quot inveniret in mundo dilectores? Proh pudor! ubique quærit Deus tam gloriosus, tam pretiosus, tam immensus, dilectores sui; invitat ad se amans, quos ipse condidit, donat plurima, & plura promittit, & in ipsis operibus suis vix invenit dilectorem sui.*

S. Thom. Vil. ser. de S. M. Magd.

4. Atque ideo ut ab homine creatura tam ingrata amaretur, non sufficiebat, ut semetipsum & Paradisum quemdam ei in præmium amoris promitteret, verùm insuper opus erat, ut idipsum sub æternæ damnationis pœna præciperet, & tamen nec vel hoc quoque subsistit; quia adhuc *vix invenit dilectorem sui.*

Homines silicibus duriores.

5. Habent utique Doctores sacri justissimum obstupescendi motivum, dum Deum homini amorem suum per expressum præceptum imposuisse considerant, quasi verò homo aliquis inveniri posset adeo inhumanus & barbarus, qui ipsum etiam sine ullo tali præcepto non amasset. Deus quondam Moysi præcepit: *Tolle virgam, & congrega populum, tu, & Aaron frater tuus, & loquimini ad petram coram eis, & illa dabit aquas*: Equidem silex percussus naturaliter potiùs à se ignis scintillas & favillas evibrabat, & tamen ex Dei præcepto, repugnante licèt natura, limpidas atque crystallinas scaturiit aquas. Unde Oleaster ad propositum nostrum aptiùs nihil dicere poterat, dum ait: *Omnia etiam insensata dant Deo suo & Creatori, quidquid ab eis postulaverit, etiamsi id suâ naturâ non habeant, solus homo negat Deo suo, quod Deus ab eo petit, nempe amorem & præcordia sua*: ac tandem meritò ferrea nos viscera habere, & silicibus duriores esse concludit: *Ferreus, & plus quàm lapideus es, si dante petrâ aquas Deo & populo, tu non des Domino Deo tuo cor tuum.*

Num. 20. v. 8.

Oleast. ibid.

Hominum ingratitudo.

6. Quidnam obsecro Deus ingrati hominis, vilis illius vermis, & deformis luti amore opus habet, ut illum tanti æstimet & faciat? Num fortè ipsi desunt milliones Seraphinorum amore flagrantissimo in cœlis ardentium? numquid ipse unico Omnipotentiæ & voluntatis suæ actu tot potest Seraphinos ardentissimè amantes creare, quot sunt minutissimæ maris arenæ? & tamen ad hujus miseri, ingrati, & miserabilis hominis fores, dulcissimis hisce verbis continuò pulsat: *Præbe fili mi cor tuum mihi*: Et quem in fine putas id facit? num fortè propter commodum & interesse suum, quod inde habet? Minimè gentium, sed potiùs in beneficium nostrum, ut nos scilicet cœli cohæredes efficiat: *Diligentibus te bona invisibilia præparasti*: Numquid igitur sibi homo non unum, sed mille infernos jure meritissimo promeruisse videbitur, dum huic se amori opponit, illumque tanta cum ingratitudine à se repellit? Quænam obsecro erit Christiano alicui homini confusio, quod cor habuerit ad divitias, honores, voluptates, cunctaque alia, etiam canes, & alia vilissima animalia amanda promptissimum & expeditum; & tamen in illo nullum amori Dei alicujus tam gloriosi & immensi dare velit hospitium vel locum? Numquid justum & æquum esset, ut in tantæ ingratitudinis & inhumanitatis condignam pœnam universa super ipsum simul & semel deberentur severissima Divinæ justitiæ supplicia? *Si quis non amat &c.*

Prov. 23. v. 26.

7. De B. Felice Capuccino refertur, quod dum panis mendicandi causa Romam perambularet, & fœminam quamdam nobilissimam catellum suum nimiis blanditiis delinientem considerasset, eidem dixerit: Ehem quanto utilius amor ille, quo hanc bestiolam prosequeris, tibi remunerandus foret, si illo cordis tui affectu Deum diligeres? Damnati ob nullam aliam causam in inextinguibili Inferni igne ardent, nisi quòd dum adhuc in hac mortali vita degerent, amore suo, cum tanto amoris, Deo tanquam Creatori suo debiti, præjudicio, creaturis & aliis hujus vitæ bonis nimium adhæserint.

Historia.

8. Enimverò motiva ad Deum amandum nos constringentia exactius nonnihil ponderemus. S. Thom. optimè considerat; quod bonus quispiam amicus cordialiter admodum diligi soleat: *Amari solet, & meritò amatur, qui fidelis in amicitia comprobatur.* Prov. 20. *Virum fidelem quis inveniet? Omnis homo mendax*; Sed amor hominum instabilis est, quia juxta amici prosperitatem aut adversitatem mutari solet. Prov. 17. *Omni tempore diligit, qui amicus est; ... apud Patrem luminum non est transmutatio, aut vicissitudinis obumbratio.* Tametsi Lazarus in putridum quoddam cadaver redactus esset; *jam fœtet, Quatriduanus est*; nihilominus tamen, quia Christus illum amabat: *Lazarus amicus noster; ecce, quomodo amabat eum*; ideo eum deplorat, & in vitam denuo reducit. *Si ad talem miseriam Christus deveniret*, inquit Doctor Angelicus, *quàm paucos amicos retineret?* S. Petrus in Cœna, & quando ejus Vicarius factus fuerat in terra, dum illi claves resignarentur regni cœlorum, similiter in triumpho Palmarum, in permagno illo turbarum comitatu & universali applauso, sicut & quando miracula patrabat, ab eo ne latum quidem unguem recessit, sed firmiter adhæsit, imò audacter protestatus est: *Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo*; at verò dum vix examen, cui Magister ipsius captivus subjiciebatur, audivisset, nec non insultus vidisset; quibuscum ab Anna & Caipha fuit receptus, pluries illum negavit, *& sequebatur eum à longè*; Hoc tamen non obstante Christus, qui illum tenerrimè diligebat, sui ipsius oblitus, necquidquam tormenta sua curans, oculum suum à Petro detorquere non poterat: *Respexit Petrum.* Omnes quoque Apostoli illum deseruerunt; *Omnes relicto eo fugerunt*: illos tamen benignissimos ipsorum Magister numquam deseruit, quin potius lictoribus expresso præcepto, ne illis molesti essent, impera-

Dei amor stabilis.

S. Th. op. 6. c. 14.
Prov. 20. v. 6.
Ps. 115. 11.
Prov. 17. v. 17.
Jac. 1. v. 17.
Joan. 11. v. 39.
Matth. 26. v. 35.
Luc. 22. 61.
Luc. 22. 61.
Matth. 26. v. 56.
Joan. 18. 8.

peravit: *Sinite hos abire.* S. Augustin. de semetipso confessus fuit dicens: *In periculis sæpissimè constitutum clementer eripuisti, nec umquam in peccatis meis me dereliquisti, oblitum tui de te admonuisti, aversum à te revocasti, venientem ad te benignè suscepisti, pœnitentis indulsisti, non enim ea sola quæ commisi peccata, sed etiam te protegente non commissi, à te dimissa putandum est.*

S. Aug. de dil. Deo c. 12.

Adversitates signa sunt Divini amoris.

9. Adversitates quoque & ærumnæ, quas nobis nonnumquam immittit (quis hoc crederet?) sui quoque erga nos ardentissimi amoris meræ sunt demonstrationes. *Quem enim diligit Dominus, castigat*, inquit S. Paulus, *flagellat autem omnem filium, quem recipit.* S. Thomas de Deo nostro ait: *Præ omnibus est utilis, & ideo propter utilitatem præ omnibus etiam amabilis; amplius autem, quia tua mala tecum sentiens, ea tibi alleviat in præsenti, dicit enim ipse: (Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum)* Sanctusque quoque Tobias ait: *Quoniam tu flagellas, & salvas.* Ideoque optimè nos S. Aug. monet, ut Deum agere sinamus, ut vult: *Melius novit ille, quid tibi expediat, quàm tu, & ab hoc si vis de eo benè sentire, totum quod ab illo tibi fit, benè fieri intellige; talis est enim amor Dei in nobis nec quidquam omnino humanæ infirmitati tolerat, quod ipse, quantum in sua bonitate est, ad bonum nostrum non disponat.* Richard. de S. Victore dicit, Deum nobis persæpè adversa eo fine immittere, ut amorem nostrum, quo tanto cum præjudicio nostro erga creaturas ferimur, ab illis avertendo, ad ipsum recurramus. *Adversa quomodo amorem doceant, vel exigant, tibi innotescere cupis? Cum plerumq; humana ingratitudo superbè sibi arrogat dona conditoris, vult idem hominis conditor alto salubrique consilio hominem tribulationibus exerceri, ut cum defecerit homo, & subvenerit Deus, Deus, ut dignum est, ametur ab homine; hoc enim est, quod dicit: Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.*

Hebr. 12. 6.
S. Th. op. 63. c. 11.
Ps. 90. v. 15.
Tob. 13. v. 2.
S. Aug. ib. c. 1.
Rich. de S. Vict. tr. de gr. char. c. 3.

Deus miris modis nobis succurrit.

10. S. Augustin. in eodem libro de diligendo Deo, amorem nostrum erga Deum ex hoc capite sollicitat, quia nimirum Deus de salute & bono nostro adeo sollicitus existit: *Sic certè mihi videtur, dum ejus miserationes circa me attendo, quod, si fas est dicere, nihil aliud agit Deus, nisi ut meæ saluti provideat, & ita totum ad custodiam meam occupatum video, quasi omnium oblitus sit, & mihi soli vacare velit.* Finis quoque quem habuit, dum vestiri nostra carne voluit, solus amor fuit, quo erga salutem nostram ferebatur. Unde Idiota ait: *Sicut ad operandam salutem in medio terræ, ex nimia dilectione semel venisti in carne visibili, ita quotidie propter maximam dilectionem quam habes ad animas nostras, venis invisibilis ad salvandas eas.* Idem quoq; cap. 7. specialissima & innumera considerat bona animæ ab eadem divina charitate exhibita, idq; ferè verbis supra allatis S. Aug. simillimis: *A multis*, inquit, *periculis me liberasti, me deviantem reduxisti, ignarum docuisti, dum peccarem, ad pœnitentiam expectasti, prostratum erexisti, & ad te venientem largissimâ pietate tuâ suscepisti.* Porrò amicos non semper pro voto nostro præstò habemus, sæpè illos videre non possumus, vel non possunt semper & in omni referre subsidium; non vero sic amantissimus Pater noster, *semper præsentem mihi se adhibet Deus*, sunt verba meditantis Augustini, *semper paratum offert, quocumque me verto, me non deserit, ubicumq; fuero, non recedit, quidquid egero, pariter assistit, cunctis actionibus meis perpetuus inspector*: omnes nostros numerat gressus, cogitationes ponderat, cunctas nostras trutinat operationes, imò & desideria nostra in rationes vocat. S. Thomas Deum eamdem haberet existimat relationem ad animam, quam anima ad corpus, unde ait: *O anima, qualis es ad corpus, talis quodammodo ad te Deus tuus: miraculum est, si redeat anima ad corpus, quod ipsa deseruit, mirabilius, quod ad animam, quæ ipsum deseruit, redit Deus: mirabilius quidem, si esset rarius, sed nunc propter frequentiam mirabile desiit esse, quæ nimirũ frequentia probat, quod paratior est Deus uniri animæ, quæ penitus non indiget, quam anima corpori, quo multipliciter eget.*

S. Aug. c. 10. ibid.
Idiot. c. 13.
Idem c. 7.
S. Aug. l. cit. c. 10.
S. Th. op. 63. c. 20.

Dei patientia.

11. Omnes utique Creaturæ offensas Creatori suo factas sine ulla dilatione vindicaturæ essent, nisi ipse eas per excessivum suum amorem fræno cohiberet: *Cui gratias referre debeo*, inquit S. August. *quod non secundùm iniquitates meas retribuisti mihi, quod me terra non absorbuit, non me cælum fulminavit, nec alia pœna vel morte, prout dignus eram, me afflixisti.* Pergit deinde latius ostendere, qualiter per infinitam charitatem suam creaturas coërcuerit, ne se adversus ipsam armarent, aut adversus eum se non erigerent; *Nisi impetum cohiberet ipse, qui eas condidit.* Idiota pariformiter divinam admiratur patientiam, unicum hujusce divini amoris fructum; unde ita scribit: *Dum peccabam, tu silebas, dum non continebam à vitiis & peccatis, tu à verberibus abstinebas, dum perseverabam in iniquitatibus multis & variis, vindictam differebas.* Quod idem, licèt cum plurium aliorum punctorum superadjectione S. Augustinus diu ante ipsum hisce verbis scripserat: *Furorem tuum provocavi, iram promerui, peccavi & passus es; deliqui, & adhuc sustines; si pœniteo, parcis: si revertor, me suscipis, revocas errantem, vincis repugnantem; expectas torpentem; amplecteris redeuntem; doces ignorantem; mulces mœrentem; à ruina suscitas; post lapsum reparas; petenti largiris; quærenti inveniris; pulsanti aperis.*

S. Aug. c. 12. l. de dil. Deo.
Idiot. c. 7.
S. Aug. ibid.

Deus hominem à malis præservat, & custodit.

12. Verumenimverò minus aliis beneficium minimè est, quod ab ipso recipimus, dum per illum à futuris aliàs lapsibus misericorditer præservamur: Etenim *Amor Dei descendit & protegit à malis*, inquit Idiota; qui subjungit, quod David in persona uniuscujusque Deum ardenter amantis animæ, Deum hisce verbis alloquatur: *Diligam te Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum...., & liberator meus; Deus meus adjutor meus.* Quotiescumque à pravis stimulamur suggestionibus, aut vehementissimis urgemur inimici infernalis tentationibus, atque insultibus, tunc Deus noster vel maximè animam amantem defendere satagit: *Peccat peccator pravâ suggestione & cogitatione, sed tunc es diligenti te fortitudo, ne cogitatio possit introire: quod si peccator ultra procedat, scilicet ad delectationem, tu es tunc ei firmamentum, ne possit delectatio invalescere; cum autem peccator ad consensum voluntati laxas habenas, tu Domine illi es refugium, ut consensui contradicat.* Quod ipsum in progressu libri cap. 23. iterum repetit, exemplum adducens pupillæ, quæ tanta cum sollicitudine à natura defenditur & custoditur: *Sicut homo*, inquit, *pupillam oculi sui sedulo custodit, & eam summè diligit, sic tu, Domine JEsu Christe, amator bone, amicum & dilectum tuum protegis & defendis, & custodis, ne in peccatum labatur: Scriptum est enim: (Qui diligitis Dominum, odite malum:)* Per constantem in pœnitentia perseverantiam pariter nobis succurrit amor Divinus. Unde S. Joannes ait: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; id est, efficit, ut gaudia & voluptates, quæ antea amorem nostrum absorbebant, nobis amarescant: *Sic Domine me visitasti* (inquit idem Idiota) *& cor meum durum mutasti,*

Idiot. c. 1.
Ps. 17. v. 2. 3. 4.
Psal. 96. v. 10.
1. Joan. 4. 16.
Idiot. c. 7.

ut amara nunc sentiam illa, quæ antea malè dulcia, mihi erant, & qui lætabar tunc, cum male in rebus pessimis agebam, nunc incipiam tibi recogitare omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

S. Aug. serm. 39. de temp.

13. Sunt & alii utilissimi, valdeque considerebiles charitatis effectus, qui à S. Augustino in quodam sermone suo hisce verbis tanguntur: *In adversitatibus tolerat, in prosperitatibus temperat, in duris passionibus fortis, in bonis operibus hilaris, in tentatione tutissima, in hospitalitate latissima, inter veros fratres latissima, falsos patientissima.*

Charitatis stimuli. S. Bern. a. 3. t. 1.

14. S. Bernardinus in quodam sermone, qui intitulatur, *De amore inter Deum & animam*, multa nobis describit motiva, per quæ nos Deus ad se amandum efficaciter exstimulat: *Primus stimulus*, inquit, *est dilectio Dei, dum anima considerat, quis eam amat, quia summè bonus: quantum eam amat, quia usque ad mortem filii sui: quare eam amat, quia non propter se, sed propter illam. Secundus est Passio Christi: stimulat enim ad considerandum, quantus est qui patitur, quanta, quæ patitur, qua de causa. Tertius est largitas donorum, dedit enim dona spiritualia, corporalia, & temporalia. Quartus est inquinatio animarum, considerando peccatorum multitudinem, magnitudinem, ingratitudinem, & turpitudinem. Quintus est pulchritudo virtutum, considerando, quantum per eas anima decoratur, nobilitatur, & deiformatur.* Hisque stimulis amoris enumerandis usque ad duodecimum inclusive egregie insistit. S. Thomas quoque in Opusculo sæpiùs à nobis allegato tractatum quemdam facit de decem gradibus amoris secundùm Bernardum:

S. Thom. op. 61.

Primus, in quo facit languere utiliter? Secundus quærere incessanter: Tertius operari indefinenter: Quartus sustinere infatigabiliter: Quintus appetere impatienter: Sextus currere velociter: Septimus ardere vehementer: Octavus stringere inamissibiliter: Nonus ardere suaviter: Decimus assimilari totaliter.

* 15. Olim à viris admodum eruditis coram Alphonso Arragoniæ Rege controversia quædam agitata fuit, nimirum an verum sit, quod amor generet amorem; & an hoc nullam patiatur exceptionem: Cui difficultati Sapientissimus hic Princeps affirmativè respondit, dicendo, maximam illam exceptionem quamdam pati in Deo respectu hominis, siquidem tametsi Deus hominem tenerrimè diligat, adeo ut fortiùs non possit; homo tamen erga Deum se sic ardentes amantem adeo ingratum & frigidum exhibeat. Porrò anima à Deo electa in sponsa præfiguratur dicente: *Dilectus meus mihi & ego illi*: Unde manifestum est reprobationis indicium, quando hæc amoris correspondentia & reciprocatio in nobis minimè reperitur.

Cant. 1. v. 12.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Deus tantopere erga nos beneficus consideratur, quia quocumq; nos vertimus, per communicata nobis beneficia amorem nostrum erga seipsum exstimulat, siquidem ipsum cunctas creaturas ad nobis serviendum ordinasse constat.

THEMA.

Multi ... amici sunt dona tribuentis. Prov. 19. v. 6.

Hominum ingratitudo erga

1. EXperientia constat, quod illi vel maximè à nobis amentur, nostrosque sibi affectus rapere soleant, qui nobis benefaciunt, suntque de bonis suis erga nos munifici & liberales. Paulò ante idem Sapiens dixerat: *Divitiæ addunt amicos plurimos*: Hocque motivo S. Thomas utitur, ut nobis ardentem erga Deum nostrum amorem inculcet: *Præponderat*, inquit, *evidenter Deus, qui sibi communicant & dat sua, & se; de donis datis magna & multa donavit in præterito; donat & donare non cessat in præsenti, sed maxima, & plura donabit in futuro.* Alius quoque ejusdem nominis sanctus Thomas eleganter ostendit, quantum affectum nostrum ad se rapiat is, qui nulli alteri rei adeo intentâ mente studet, quàm ut nobis benefacere possit: *Naturaliter omnes ad amandum beneficos inclinamur*; Videturque hæc veritas, inquit ipse, non solum in hominibus, sed etiam in animalibus brutis. *Videat ferocissimum leonem feritate deposita, cauda motu, & vultus alacritate nutritori suo amicissimè blandientem, eumq; à magnis incommodis & morte liberasse: ursus atrocissima bellua non solum beneficiis mansuescit, sed & in signum gratitudinis, ut Domino suo placeat, secum familiariter & ad nutum ejus, meliori modo, quàm potest, & gratulatur, & ludit: jussus saltare, saltat: luctatur etiam, cùm jubetur, nec ullum recusat opus, quod ipse perficere possit, ne hero suo & benefactori suo ingratus queat haberi; in quod vitium similiter ne incidant Elephantes, pascentibus se ludis mansuetissimè & cordatissimè obsequuntur*: Unde Sanctus hic Archipræsul quamdam, ad confundendam humanam adversus Deum benefactorem nostrum miram ingratitudinem, deducit valde utilem consequentiam: *Cum tantum sit animal*, inquit de Elephante, *tantarumque virium, homunculo debili pro beneficiis, quæ recognoscit, servire non dedignatur; sola rationis creatura, prò pudor; beneficium ignorat, nescit, gratitudinem.* Did. Stella, qui tantum se probavit esse Divini amoris promotorem & deprædicatorem, prouti ex eo, quem composuit, Tractatu clarè deducitur, eisdem à Villanova adductis utitur motivis, in exemplum adducendo leonem & ursum, ambo animalia valde obsequiose illis, à quibus alimenta sua accipiunt: subditque pariter de aliis animalibus: *Animalia vero domestica, ut sunt canes, equi, quæ signa amoris dominis suis ostendunt, quæ quodcumque subeunt discrimen & periculum, ut ipsos tueantur? Solus ingratus homuncio dominum suum nescit, qui illi benefacit, alit, sustentat.* Unde & illo Isaiæ textu utitur: (*Cognovit bos possessorem suum; & asinus præsepe Domini sui, Israël autem me non cognovit,*) *O hominis impudentia! Si bruta animalia interrogaveris, ipsa te docebunt.*

Deum benefi- cum. Prov. 19. 9. 4. S. Th. Op. 61. c. 11. S. Th. Vil. in dom. 17. Pent. conc. 3. Did. Stell. in c. 10. Luc. Isa. 1. v. 3.

2. S. Maximus oculos suos in volatilia conjicit, quæ cœlestis ille Pater alit & sustentat, de quo Unigenitus ipsius ait: *Respicite volatilia cœli, ... Pater vester cœlestis pascit illa*; Hæ autem volucres cùm aliud medium non habeant, quo se gratas exhibeant, suique amoris in alium signa nulla edere valeant, manè & vesperi mox ut pabulum suum congruum acceperunt, cantillare incipiunt, velut certo quodam modo grates Deo persolvere conantes: *Aves propter viles escas gratias agunt; tu pretiosissimis epulis pasceris, & ingratus es?* Quot sunt qui dum lautè pasti sunt, non solum in amore DEI magis magisque non effervescunt, quin potiùs in objectorum carnalium amore magis ardere incipiunt? Qua de re Deus noster etiam ad stellas usque lamentatus fuit: siquidem ipsos cœlorum orbes ad hanc tam abominabi-

Aves se gratas exhibent. S. Max. ho. 2. de non tim. best. Matth. 6. v. 26.

lem

Isa. 1. v. 2.

lem ingratitudinem obstupescendam & detestandam invitavit: *Audite cæli ... filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Demum verò bovis & asini exemplum subdit, qui Dominos suos à quibus nutriuntur, impensè diligunt.

Beneficia Dei nos trahere debent ad amorem. *Rich. de S. Vict. de gr. violentæ char. Ose. 11. v. 4.*

3. Richardus de S. Victore in aureo illo tractatu, quem de gradibus violentæ charitatis composuit, latè nobis, qualia sint vincula quibus Deus corda nostra in ejus amorem adstringere voluit, exponit: *In funiculis Adam traham eos, in funiculis charitatis; qui sunt isti funiculi, nisi munera Dei? quæ sunt ista charitatis vincula, nisi Dei beneficia? Bona natura, gratia, gloria; hæc enim beneficentia vinculis obnoxium facit, et benevolentia debitorem constituit, naturam condidit, gratiam contulit, gloriam repromisit: Ecce funiculus triplex, bona conditionis & præmia glorificationis.* Enimverò beneficia vincula quædam fortiter nos stringentia esse, diu ante Richardum

S. Aug. de dil. Deo c. 2

Sanctus Augustinus dixerat, onde ait: *Ad Dei dilectionem in nobis excipiendam, nutriendam & augendam, nihil ita valet, sicut beneficiorum ejus frequens & diligens recordatio.* Idiota quoque in libro, quem de amore Divino composuit, eamdem nobis considerationem scriptam reliquit, ita enim

Idiot. c. 2.

ait: *Orietur etiam amor ad te diligendum per beneficia à te multipliciter nobis collata, quia quidquid boni habemus, à te habemus, & ultra multa bona te ipsum nobis dedisti, cum de cælo propter nos descen-*

Idem c. 18.

disti. Demum c. 18. optimè ponderat, qualiter Deus olim populo suo se beneficum deinceps erga illum futurum esse promiserit, terram fœcundando & fertilem efficiendo, eumque in cunctis bonis temporalibus omni optata prosperitate cumulando, ut hac ratione populus hic totum affectum & amorem suum in eo reponeret: *Tam exuberans est amor tuus, quòd diligenti te unà cum spiritualibus bonis bona etiam temporalia concedis,*

Deut. 11. v. 13. 14. & 15.

sicut dictum est à te: (Si obedieritis mandatis meis,... ut diligatis Dominum Deum vestrum, & serviatis ei in toto corde vestro, & in tota anima vestra, dabit pluviam terræ vestræ temporaneam & serotinam, ut colligatis frumentum, & vinum, & oleum, fænumque ex agris.

Prosecutio.

4. Temerarius ille, qui ut habetur in Evangelio, nuptiis sine veste nuptiali accumbere præsumpserat ex Dei præcepto in ignem seu tenebras

Matth. 22. v. 12. & 13.

exteriores jussus est conjici: *Quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Mittite eum in tenebras exteriores.* Notandum est autem, quòd ille ne minimo quidem sese verbo fuerit ausus defendere: *At ille obmutuit.* Cur ita? Numquid se ex improviso vocatum esse, aut verò sibi ad se hoc ornatu induendum tempus debitum defuisse respondere poterat? Nequaquam id asserere audebat, quia vestis illa nuptialis unicuique ad illas

Psal. 18. v. 7.

nuptias ingredienti dabatur; quia *Nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Porrò vestis illa charita-

Rom. 5. 5.

tem symbolicè significabat: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum: qui da-*

Idiot. c. 14.

tus est nobis. Unde Idiota ait: *Ista vestis ex pretiosis filis, id est, ex tuis beneficiis homini collatis est contexta, & à te subtili magisterio facta, & decorata.* Quis uspiam in hac vita inveniri poterit, qui non se quaquaversum innumeris Dei nostri bonis cinctum & circumdatum esse fateri debeat? Quis igitur retrorsum ire poterit, ut illum

Rich. de S. Vict. de gr. char. c. 3.

non amet; Richard. de S. Victore ait: *Reduc oculos ad hæc inferiora, & vide, quæ videntes plerique non vident, & adverte, si non cuncta, quæ vel nobis in prosperis serviunt, vel contra nos sæviunt in adversis, quædam non sint charitatis calcaria urgentia quodammodo ad cursum amoris.* Discurre per universam naturam creatam, & considera, omnia in ipsa ad bonum & commodum nostrum, nec non ad nostram sibi conciliandem benevolentiam & affectum ordinata esse; *Hoc cælum & terra, mare, & aëra, hic circuitus temporum redivivus, patribus antiqua innovans, dilapsa reformans, consumpta restaurans, implere non cessat, ut sic hæc communia continua beneficia respuere, nemo est, qui possit, ita eum qui benefacit, non diligere, nemo est qui debeas.*

5. S. Bernardus de modo bene vivendi, nobis Deum offendendi licentiam concedit, cum hac tamen limitatione, ut scilicet id ibi dumtaxat fiat, ubi illum præsentem non invenimus: *Ibi pecca, ubi Deus* *S. Bern. de modo bene viv.*
non est; at verò Tertullianus ait: *Plena & occupata sunt omnia suo auctore.* Idem quoque nos in casu *Tertull. con. mar. c. 13.*
nostro afferre posse videmur: Noli amare Deum, nisi ubi illum ergà te beneficum sentis; *Sed sic est,* quòd Deus noster nulli alteri rei adeò intentè incumbit, nil aliud cogitat quàm ut modos adinveniat, quibus hoc obtineat, ut tu amoris & benevolentiæ suæ fructibus gaudere & frui possis: Ergo tu illi per affectum & gratitudinem tuam correspondere teneris. *Deus nobis semper benefacit, ergo amandus.*

Did. Stella ait: *Saltem amorem ejus amplectere eo tempore solùm, quo tibi benefacit,* *Did. Stell. c. 10. Luc.*
cùm verò beneficia non contulerit, non eum diligas; parum certe homo ab homine peteret, qui solùm postularet, ut si quando beneficia aliqua ipso actu in eum exerceret, cum temporis diligeret; cum igitur Deus omni tempore & omni hora beneficiis factis alia majora & ampliora semper cumules, amorem semper illi debes. Et ideò sanctus Augustinus injuriam illam, quam anima ingrata DEO facit, dum tot se ab eo beneficiis cumulatam cernens eum non amat, graviter exprobrat dicens: *Majorem charitati ejus injuriam facis, si dona illius* *S. Aug. l. de Deo c. 5.*
accipis, & tamen vicissitudinem dilectionis non impendis.

6. Qua autem moneta immensum illud & infinitum debitum, quò Deus per innumerabilia bona, quæ nobis continuò communicat, nobis obstringit, satisfacere saltem aliqua ex parte poterimus? non alia profectò, quàm moneta dilectionis & amoris; hunc enim amorem loco sufficientis remunerationis habet, imò illum omnibus rebus superiorem æstimat, quas ei alias offerre possumus: *Si dederis homo omnem substantiam domus* *Cant. 8. v. 7.*
suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. Hunc amorem nos exsolvere debemus pro satisfactione non gratuita, sed debita. *Quis plantavit vi-* *Did. Stell. ibid.*
neam, inquit Stella, *& de fructu illius non comedit? cui fructus nisi ei qui arborem plantavit? cui obsecro est amor debitus, nisi ei qui potentiam dedit amandi? quis bona sibi facientem non amat?* Sanctus autem Augustinus, nihil ad propositum nostrum melius dicere poterat, quàm dum ait: *Aut dona* *S. Aug. ibid.*
illius, si potes respue, vel si dona illius respuere non potes, vicissitudinem dilectionis repende. Richardus de S. Victore per omnia hæc bona creata se convertens, hominemque omni ex parte *Rich. de S. Vict. p. 1 de gra. char. c. 3.*
tot divinis beneficiis circumdatum videns, dicit, hæc omnia acutissima esse calcaria, quibus ille ad cœlestem benefactorem suum amandum exstimuletur. En verba ipsius propria: Denique qua parte subrepere possit illius oblivio, qui præter illos rivos incorruptæ dulcedinis, quibus ineffabiliter in animam influit, in rebus etiam visibilibus amanti se exhibere non cessat? Integer quippe amator Dei quocumque se vertit, familiarem habet admonitionem amoris, rebus his pro speculis utitur, & in omni quod cernit, sui amatoris sibi resultat memoria.

7. S. Au-

Omnia creata in nostrum servitium. S. Aug. de dil. Deo. c. 4. 7. S. Augustinus ad eam nos considerationem invitat, qua omnes creaturas ad nostrum fuisse servitium ordinatas cognoscamus; dicit enim: *Quid tibi dedit, ô anima mea, sponsus tuus? Respice universum mundum istum, & considera, si in eo aliquid sit, quod tibi non serviat; Omnis creatura ad hunc finem cursum suum dirigit, ut obsequiis tuis famuletur, & utilitati deserviat, tuisq; oblectamentis pariter & necessitatibus, secundùm affluentiam & desiderium occurrat.*

Multa fuet creata ad hominis delectationem. 8. Notanda verò hic sunt verba illa Augustini statim adducta: *Tuis oblectamentis deserviat*: Neque enim optimo Deo nostro visum fuit sufficere, quod pro necessaria hominis provisione tot creaturis esse suum dederit, siquidem ad eum in Dei amorem magis extimulandum, multas insuper ad solam ejus delectationem & recreationem creavit. Quo enim alio fine flores cum sua fragrantia, & colorum suorum venustate creatos fuisse existimas, quam ad nostras delitias? Aves similiter quæ cantus sui nos harmonia delectant, multaque alia animalia, quæ soli recreationi nostræ deserviunt, quod obsecro aliud sunt, quàm tenerrimi affectus illius, quo cum nos hic Creator amat, evidentissima indicia? Id quod Senecæ, solo licèt naturæ lumine illustrato, Sen. l. 4. de ben. c. 5. occasionem dedit, ut sequentia scriberet: Neque enim necessitatibus tantummodò nostris provisum est, usque in delitias amamur. *Omnia subjecisti* Psal. 8. v. 8. 9. *sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres & pisces maris, qui perambulant semitas maris.*

Alimentum, Medicinam, Sublevamen &c. 9. Quod si virtutes examinemus, quas herbis subministrat, inveniemus, quod ex quæ nutrimento nostro non serviunt, alimentum sint eorum animalium, quæ ad usum vel alimentum nostrum sunt destinata, vel saltem occulta quadam præditæ sunt virtute, licèt ea nos lateat. Ex animalibus similiter aliqua creata sunt, ut nos in portandis oneribus, terraque aranda à laboribus sublevent, vel ut excrementis suis terram impinguent, alia verò ut carnes, lanam, pelles & alia nobis subministrent. Terra item, cùm pluviis indigeat, hæ de uno tempore in aliud, mediantibus vaporibus à radiis solaribus in sublime attractis in aëre producuntur; Vapores autem cum ventis indigeant, ut à terra marique in mediam aëris regionem usque, ubi generari solent, eleveotur, ideo hi venti mediantibus terræ exhalationibus producuntur; Exhalationes autem istæ sponte propria non ascendunt, nisi attrahantur à Sole, qui demum cœlesti quadam intelligentia vel Angelo opus habet, qui rotam ejus, una cum primo mobili, totque aliis cœlestibus sphæris circumagat & gyret. Tandem verò Angelus ordinem sive imperium suum ab illo benignissimo Deo accipit, qui hominem tam ardenter tamque tenerè amat.

Ut Deum amemus. 10. Dicite igitur nunc fodes, quis talem aliquem Regem vel mundi Monarcham non diligat, qui una cum subditis suis, quovis die, quacunque hora, imo quolibet momento, aliud non curat, nec aliud cogitationibus suis versat, quàm ut ei benefaciat, suisque divitiis cumulet. Optimè Tertullianus ait: quod *Homo cura sit divini ingenii*; Tertull. quod verum esse Deus ipse testatur, dum ait: *Quid ultra potui facere, & non feci?* Ipse in eo semper occupatur, ut lautam & copiosam nobis mensam Isa. 1. v. 2. instruat, & tamen verè Deus dicere potest: *Filios enutrivi, ... ipsi autem spreverunt me*: Quonam putas fine Deus abundantem adeo homini provisionem curavit, quàm ut ejus sibi quotidianum amorem tantò efficaciùs adsciceret?

11. Chrysologus ait: *Quidquid cœli micat, radiat, & splendet ornatus, quidquid terra fragrat in floribus, sapit in fructibus, in animantibus gaudet, nostro amore factum, nostra addictum est servituti*; Ubi notanda sunt verba illa: *nostro amore factum*, S. Augustinus quoque, postquam longum quemdam bonorum innumerabilium, quibus à Deo cumulamur, texuisset catalogum, tandem ita concludit: *Qui tantum dare voluit, multum dilexit, tantum ergo diligens, & tam diligendus dono suo demonstratur; & quam stultum est amorem tam potentis non ultro concupiscere, quàm impium, quam perversum istam diligentem non amare?* Chrysostomus nos ut oculos in cuncta visibilia bona seriò dirigamus, hisce verbis monet: *Omnia quæ videntur, cælum, terram, maria, aerem, quæque in ipsis sunt omnia animalia, plantas, semina, causâ nostri effecit.* Chrysol. ser. 45. Omnia sunt creata propter nos. S. Augus. Ibid. c. 4. Chrys. hom. 62. in Matth.

12. Verùm enimverò parum nimis hi omnes sancti Patres dixerunt; quia bona quoque invisibilia, ipsúmque cœlum Empyreum pro nobis creata & in nostram habitationem facta fuerunt, quia in terra ista, velut in exilio vivimus, & tamquam viatores ad illam cœli patriam ambulamus: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Angeli quoque creati fuere, ut nobis ministrarent, nosque custodirent, atque vigilias & excubias pro nobis agerent: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te.* Cœli extensi fuère, ut benignos super nos fluctus irrorarent; tempus in partium anni sive stationum vicissitudinem creavit; Stellas in cœli stellati ornatum & elegantiam condidit, aër ad nostram respirationem, ignis ad calefactionem corporum nostrorum, terra ad fructificandum nobis fuere producta. Universa bona ista, in substantia, inquit Bernardus, pro quonam putas fuere producta? *Cui putas? nulli nisi tibi.* Verumtamen hic nostri amantissimus minimè contentus de eo, quod ad benefaciendum nobis suam, ut ita dicam, potentiam exhauserit: *Fecit potentiam in brachio suo. Quid ultra potui facere, & non feci?* insuper semetipsum nobis dare voluit. *Semetipsum exinanivit*, ut nos locupletaret. S. Augustinus dum ita meditaretur: *Ut totus tibi servirem, omnia in meum servitium tradidisti*, parum nimis dixit, siquidem insuper semetipsum, qui donum quoddam est cunctis creaturis longè majus & excellentius, donavit, de quo S. Franciscus dicere solebat: *Deus meus & omnia.* Deus semetipsum sibi dedit. Matth. 25. v. 34. Ps. 90. v. 11. S. Bern. 14 sup. Ps. Qui habitat. Luc. 1. v. 51. Phil. 2. v. 7.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Alia Deum amandi motiva examinantur, siquidem ad hoc, ut illum amemus, esse quoddam adeo nobile, & ad ejus similitudinem factum nobis contulit, cunctasq; creaturas nostro servitio deputavit.

THEMA.

In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te. Jerem. c. 31. v. 3.

1. S. Augustinus in libro, quem de amore DEI composuit, ad hominem amoris igne accendendum remedium valde efficax, primorum natalium nostrorum considerationem esse censuit. *Ut amor Dei in te amplius excitetur, & crescat, considera diligenter, à quo, quare, vel ad quid creatus sit homo, quare DEUS propter hominem creavit.* Charitatis motiva. S. Aug. l. de dil. Deo c. 2.

2. Moy-

Ex nihilo nos Deus creavit. Exod. 2, v. 5.

2. Moyses infantulus Nili ripæ in carecta scirpea inoatans, in procinctu erat, ut submergeretur; cum ecce filia Regis illum ex cælesti utique instinctu, non solùm ab imminenti submersionis periculo benignè subtraxit, verùm etiam tanquam filium suum in aula Regis educari curavit: Verumtamen status uniuscujusque nostrûm longè miserabilior fuit, priusquam esse nostrum reciperemus, siquidem quid nihilo pejus aut detèsius dari aut imaginari potest, è quo tamen supremi Dei altissima Majestas, esse quoddam adeò nobile, quale hominis est, eduxit, de quo Psalmista cum stupore ita canit: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis, gloriâ & honore coronasti eum; et constituisti eum super opera manuum tuarum, Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; adeoque hominem è profundissima nihili abysso ad sublimissimum Cœli culmen collocavit: *Creasti nos Domine ad te; Possidete paratum vobis regnum; Dedit eis potestatem filios Dei fieri; Quod si filii & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi*: Et quidem certissimum est, id Dei nos ardenter amantis effectum fuisse, ut proinde homini per os Jeremiæ lamentando dicere jure merito possis: *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.* S. Basilius ait: Non rogatus, non supplicatione invitatus, non existenti dedit; cui enim homo ad esse hoc adeò nobile recipiendum se commendare, aut supplicare potuisset, qui nullum etiamnum esse habebat, imò qui in ultima nihileitatis abysso reconditus latebat.

Ps. 8 v. 6. 7. 8.

Matth. 25. v. 34. Joa. 1. v. 12. Rom. 8. v. 17.

Jer. 31. v. 3. S. Basil. ser. 11

Prior dilexit nos.

S. Th. Vill. ser. de S. M. Magd.

3. S. Thomas de Villa Nova optimè considerat, quòd ex eo, quòd Deus nos ab æterno, priusquam in mundo videremur, amavit, magnum nobis ad ipsum redamandum stimulum addat: *Est & alia ratio debiti amoris, quia tu etiam diligis me, & prior dilexisti me; Non quasi nos dilexerimus ipsum, inquit Apostolus, sed quia ipse prior dilexit nos, prior dilexisti me Domine, quia sine merito vel debito aliquo fecisti me; Quid enim tibi feceram, antequam essem, ut faceres me? ex tam multis possibilibus creaturis, quas creare poteras, placuit tibi suscitare me de nihilo.* Et quidem numquid verum excessivæ in nos charitatis signum fuit, quod dum nos de nihilo produxit, nobis non esse aliquid silicis alicujus, vel herbæ vel tygridis, vel formicæ dederit, sed potiùs nos per esse quoddam adeò nobile honorarit. Sanctus Gregorius Nyssenus pulchrè quærit: *Quis me, cùm pulvis inanimus essem, vita pariter & mentis participem fecit? quis hoc lutum ad imaginem figura divina formavit?* Utique charitas artifex fuit, qui idipsum præstitit.

S. Gr. Nyss. in or. Dom.

Jer. 3. v. 3. Ad tantam evexit dignitatem.

4. *In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te*; Ubi bene, & singulari cum emphasi notanda est illa verbi, *attraxi*, proprietas; Etenim sol radiis suis viles & abjectos vapores ad se de terra attrahit, eosdemque ad mediam usque aëris regionem subvehit, ubi luminosæ & resplendentes nonnunquam formantur impressiones, cometæ nimirum, fulgura, & stellæ licet erraticæ. *Quid est homo, quod memor es ejus?* Homo utique ante suam creationem nihil aliud, quàm quidam luti pugillus fuit, & tamen lutum hoc in supremi artificis manu, vilissimus hic vapor à Sole justitiæ irradiatus ad humanæ naturæ sublimem dignitatem evectus fuit; *Minuisti eum paulò minus ab Angelis &c.* Unde S. Augustinus ait: *Cogita, quòd aliquando non fueris; & ut esse inciperes, hoc Dei dono acceperis: donum ergo ejus erat, ut fieris.* Idem quoque immensum hoc Creationis beneficium in capite, quod undecimum est, affectuosis hisce verbis diligenter examinat: *Discerne me ab illis, qui vel abortivi projecti sunt ab utero, vel intra materna viscera suffocati, pœna videntur concepti, non vita. Accepi ergo, ut sim, accepi, ut homo sim, accepi intellectum, qui interest inter me & pecus, accepi corporis formam, accepi in corpore distinctionem sensuum, oculos ad videndum, aures ad audiendum, nares ad odorandum, manus ad contrectandum, palatum ad gustandum, pedes ad ambulandum*; Deinde vero ad ea, quæ altioris sunt conditionis in homine, sese reflectit, nimirum ad nobilissimas animæ potentias: *Accepi amplius, mentem scilicet, qua possit intelligere, qua possit capere veritatem, qua possit indagare, desiderare Creatorem, laudare & inhærere illi.*

Ps. 8. v. 5.

Ps. 8. v. 6. S. Aug. l. de dil. Deo c. 6 & c. 11.

5. B. Ægidius, qui socius fuit sancti Francisci, ut sæcularem quemdam ad verum Dei amorem accenderet, die quodam in hunc cum ipso discursum digressus fuit: Erat aliquando nonnemo, qui nec manus, nec pedes, nec oculos habebat, qui dum ab amico suo interrogaretur, an si aliquis in mundo inveniri posset, qui ei lumen daret ad videndum, ad ambulandum pedes, nec non & manus, quas non habebat, ei donaret, eum etiam amaturus, seque erga hunc benefactorem gratum exhibiturus esset, miser ille è vestigio respondit, me et omnibus diebus vitæ in servitutem etiam durissimam addicerem: Quo responso accepto Ægidius cœptum discursum resumens, ei dixit: Ecquis autem ille est, qui tibi oculos, aures, linguam, manus, pedes, caput largitus est? quis nobilissimum hoc corporis & animæ compositum tibi donavit, Non alius utique quàm Deus: *Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu*; ac proinde si te in servitutem addiceres hominis illius, qui tibi solùm manus, pedes, & oculos dedisset, qualis igitur, aut quænam est tua erga Deum gratitudo & amor, qui tibi ultra hosce sensus omnia alia donavit, imò & animam ipsam, eamque ad imaginem & similitudinem suam tribus nobilissimis potentiis suis instructum creavit?

Omnia quæcumque habes dedit.

Job. 10. 8.

6. Mysterio plenum est verbum illud, quo Psalmista utitur, quando de hominis creatione tractans, ita canit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; nimirum voluit Deus, ut omnes Creaturæ homini serviant, sed quo fine putas? Videlicet ut homo hoc calcari ad amorem & servitium Creatoris sui tantò magis excitetur: Id quod Sanctus Augustinus confirmat, dum ait: *Positus est ergo homo, ut ei serviretur, & ut ipse serviret, ut acciperet utrumque, & refunderet totum ad bonum hominis, & quod accepit obsequium, & quod impendit: ita enim voluit Deus sibi ab homine serviri, ut ea servitute non Deus, sed homo juvaretur, & voluit, ut mundus serviret homini, ut exinde similiter juvaretur homo.* In qua Augustini sententia notanda præcipuè sunt ultima verba; Etenim Deus mundum hunc creavit, non solùm ad hoc, ut nobis hominibus serviret, verùm etiam ut calcar nobis esset, quò ad ejus excitaremur & accenderemur amorem, dum omnes Creaturas ad commodum & servitium nostrum deputatas esse conspicimus. Idem quoque Sanctus Doctor alibi meditatur: *Ad sensuum meorum oblectamenta singula, sensibus singulis convenientia creavit Deus, multa pulchrè lucentia, canorè mulcentia, suaveolentia, tactu placentia; aliud percipit visus, aliud auditus, aliud olfactus, aliud gustus. visum pascit pulchritudo colorum, suavitas cantilena mulcet auditum, fragrantia odoris olfactum, dulcedo saporis gustum.*

Omnes subjecit creaturas, ut tu diligeres Creatorem.

S. Aug. ibid. c. 2.

Ibid. c. 16.

7. Neque Dei erga nos bonitati & amori sufficit tales in servitium nostrum deputasse creaturas, quæ de momento in momentum interituræ fuissent, sed

Omnia conservat creata.

easdem à mille sexcentis & amplius annis abhinc continuò & incessanter in nostrum servitium conservat; Et fortasse hoc ipsum est, quod David bisce verbis dicere voluit: *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate: Avertente autem te faciem, turbabuntur; auferes Spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur*; Neque enim hæc dumtaxat naturæ, fortunæ, & gratiæ bona nobis conservat, verùm etiam in suo continuat vigore omnes creaturas, ut nobis incessanter deserviant; à principio namque mundi usque huc eamdem conservat lucem, eumdem in Sole cursum, easdem in cœlis influentias, eamdem in elementis activitatem, eamdem in seminibus virtutem, eamdem fœcunditatem in terre, & sic de aliis discurrere licet.

Ps. 103. v. 28.

8. S. Augustinus de eodem immensu beneficio ita scribit: *Neque enim sicus structura ædium, cum fabricaverit quis & abscedit, atque illo abeunte atque abscedente, stat opus ejus, non ita mundus vel ictu oculi stare poterit, si ei Deus regimen sui subtraxerit.* Etenim illas conservare, idem est, quod eisdem continuò novum esse subministrare: quod idem fortasse Christus in S. Joanne dicere voluit, dum ait: *Pater meus usque modò operatur*; Intueamini fontem aliquem aquas suas per modum crateris vel calicis, aut speculi cujusdam evomentem; certissimum verò est, quod quamprimum perennis ille Aquarum fons deficeret, figura quoque ista subitò cessatura esset; ita quoque omnes creaturæ ab hoc inexhausto omnis boni fonte productæ, subitò defecturæ essent, si Deus iisdem benignissimum influxum suum subtraheret. *Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens.* Et S. Augustinus: *Quæ subministratio*, inquit, *si auferatur, statim interibunt.*

S. Aug. l. 4. de Gen. ad lit. c. 22.

Joa. 5. v. 17.

Ps. 57. v. 8.

S. Aug. Ench. c. 27.

Pro tot beneficiis amorem rependo.

9. Porrò ex hactenus dictis clarè deducitur, quòd Deus non ideo solùm nobis amandus sit, quia in nostrum beneficium & commodum omnibus creaturis esse suum contulit, verùm etiam quia illud de momento in momentum continuò conservat: at verò in tanti beneficii condignam gratitudinem per aliud nihil Deo æquè satisfacere possumus, quàm per cordiales actus veri amoris. *Multum accepisti*, inquit S. Augustinus, *& nihil à te habuisti, at pro omnibus his non habes, quid retribuas, nisi tantum ut diligas.*

S. Aug. de dil. Deo c. 6.

Charitas similitudine suadetur.

10. Ad divinum hunc in nobis accendendum ignem, B. Laurentius Justinianus aliud quoddam motivum bisce verbis post se scriptum reliquit: *Deum cogit amare natura, quia creata ab ipso, quare inexcusabilis est etiam omnis infidelis, si non diligit Dominum: si naturaliter amat Patrem filius, quantò magis Deum homo vehementius debet diligere?* Quod argumentum sequenti possumus similitudine confirmare; Etenim si rudis quidam & impolitus lapis ab omnibus transeuntibus conculcatus, à sculptore quodam celeberrimo è luto sublevata ab eodem per artis suæ magisterium statua quædam pulcherrima efficeretur, adeò ut publico totius populi culmi exposita passim ab omnibus adoraretur, utique si saxum istud vel modicum haberet rationis vestigium, artificem istum, qui illud tam nobili esse donasset, maximopere diligeret? Jam verò constat, quòd homo cretæ cujusdam vilis, & abjectus pugillus erat: *Memento quæso, quòd sicut lutum feceris me*; nihilominus postquam Deus ille, de quo scribitur: *Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu*; Lutum hoc in manus suas sumpsit, vivam quamdam sui ipsius similitudinem & imaginem inde formavit: *Ad imaginem & similitudinem suam*, ut illud in æternam beatitudinem reponeret; *Creasti nos Domine ad te*, ut Angelorum veri simus consortes: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis, gloriâ & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Verùm enimverò quænam vel qualis est nostra erga summum hunc benefactorem nostrum gratitudo, qua beneficium tam ingens ab eo acceptum agnoscimus? quid si illa ab artifice tam egregriè exculta statua, mox ut jam ab eodem omnibus numeris absoluta est, manum suam ad dictum artificem graviter percutiendum erigeret, quid de ea diceres? numquid ipsa in minutissimas partes, imò in pulverem redigi mereretur? Et tamen hæc communiter esse solet hominis erga Deum pro receptis beneficiis grati animi significatio, quod eum graviter offendat, aut contumelia afficiat: *Haccine reddis Domino popule stulte & insipiens? Numquid non ipse est pater tuus, qui possedit te, fecit & creavit te.* Etenim oculis nostris in offensam ejus abutimur per lascivos obtutus: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem*; Lingua nostra ad maledicentias, blasphemias, & contumelias aliorum laxatur. Unde S. Augustinus super illa verba Psalmi: *Secundùm altitudinem cæli à terra*, ita scribit: *Peccant homines sub cælo, faciunt omnia mala sub cælo, & tamen proteguntur à cælo.*

Laur. Just. de lig. vit. c. 7.

Job. 10. v. 9.

Job. 10. v. 8.

Hominum ingratitudo.

Deut. 32. v. 6.

Ps. 13. v. 3

Ps. 102. v. 11.

S. Aug. ib.

11. Joseph à Domina sua tentatus respondit: *Quomodo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua &c.* Hoc idem jure merito esse deberet cujuslibet animæ motivum, ad hoc, ut in amore Dei solida consisteret, nec se ab illo ad Creaturas deflecteret, nimirum maturè ponderanda ab ipso essent immensa & infinita, quibus illum Deus cumulavit, beneficia, ideoque in respectu, divinorumque præceptorum ejus observantia firmiter persistendum.

Gen. 39. v. 9.

Ponderentur Dei beneficia.

12. S. Thomas porrò ulterius ad formationem nostram hisce verbis considerandam progreditur: *Amo Patrem, à quo solummodò habeo materiam corporis, causam libidinis, originem reatus; potiùs amabo Patrem, qui corpus formavit, animam inspiravit.* Deut. 32. (*Numquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit te?*) *Fratres amantur ut proximi, & specialius gemelli diligunt se, amas fratrem, qui tecum dividit, dividendo diminuit tibi paternum amorem, hunc fratrem ama potiùs, per quem erga te crevit, quantum ad affectum, amor paternus, per quem hæres efficeris.* Enimverò si attentè, quænam præcipua hominis pars sit, consideraremus, fateremur utique, quòd ea quæ hæc nulla est alia quàm anima, primo loco nobis Deus tamquam Pater noster agnoscendus & amandus sit, siquidem ipse est, qui eum creavit, ipse, qui eam infudit, & huic corpori nostro mirabiliter univit. *Et nunc, Domine, Pater noster es tu, nos verò lutum; & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos.* Clariùs autem veritatem hanc protestata fuit sancta illa Machabæorum mater, virago utique generosissima, siquidem filiorum suorum in honore Dei ab infidelibus contumeliati defendendo constantiam admirans, hisce eosdem verbis alloquitur: *Nescio, qualiter in utero meo apparuistis; neque enim ego spiritum & animam donavi vobis, & vitam & singulorum membra non ego ipsa compegi, sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem.*

Ament Deum, Patrem ac fratrem.

S. Thom. op. c. 13.

Deut. 32. v. 6.

Isa. 64. v. 8

2. Mach. 7. v. 22.

Ibid. 23.

13. S. Thomas ad primum orationis Dominicæ, sive

Deus enim specialiter

ſpecialiter hominum Pater. *S.Th. op. 7. de or. Dom.*

ſive quotidianæ verbum, ſcilicet: *Pater noſter*, ſeſe reflectens ait: *Dicitur Pater ratione ſpecialis creationis, quia creavit nos ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, quàm aliis Creaturis inferioribus non impreſſit.* Unde nullibi ipſum aliarum Creaturarum Patrem appellari reperietis, ſed ſolius hominis Pater dicitur, idque quia illum ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit: *Patrem nolite vocare vobis ſuper terram, unus eſt enim Pater veſter, qui in Cœlis eſt.* Quonam verò potiſſimùm fine hanc homini imaginem & ſimilitudinem ſuam impreſſit? Audite S. Auguſtinum id clarè his verbis edicentem: *Ut factorem ſuum pro imagine cognoſcat, & pro ſimilitudine diligat.*

Matt. 23. 9. *S. Aug. l. de ſpir. & an.*

Quos ad ſuam creavit ſimilitudinem, ut diligeretur.

14. S. Ambroſius lib. de dignitate conditionis humanæ, hunc Geneſis textum examinans dicit, quòd ſicut in Deo, licèt unius tantùm naturæ exiſtat, tres tamen perſonæ inveniuntur, ita anima, licèt unica dumtaxat ſubſtantia & natura ſit, tres nihilominus includit potentias, id quod nobis, licet differentibus verbis, in illo homini dato & impoſito amoris præcepto inſinuatur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex tota mente tua, id eſt, ex toto intellectu, ex tota voluntate, & ex tota memoria*: quaſi animæ ad ſimilitudinem ſuam creatæ dicere vellet: ſicut in Deo in una ſimpliciſſima natura, tres perſonæ ſunt eamdem habentes voluntatem & amorem; ita quoque licèt in anima noſtra tres ſint diſtinctæ potentiæ, hæ tamen omnes in unam voluntatem & amorem erga Deum & Creatorem ſuum conſpirare, uniri & concordare debent. Equidem certum eſt, quod ſimilitudo cauſa exiſtat amoris, ac proinde Deus ad ſimilitudinem ſuam hominem formavit, ut tantò eum vehementius diligeret, & ut neminem ſibi in rebus creatis ſimilem eſſe conſpiciens, totum affectum ſuum ad eum, à quo creatus eſt, inclinaret.

S. Ambr.

Præfecatio

15. Deus utique homini per unicum dumtaxat voluntatis ſuæ actum eſſe ſuum dare potuiſſet: *Dixit & facta ſunt; verbo Domini cæli firmati ſunt*, attamen ad corpus humanum formandum Deus manum ſuam in luti maſſam mittere voluit, ſupremumque trium divinarum perſonarum conſiſtorium, ut ita dicam, ſimul congregavit, nobiliſſimamque hanc ſanctiſſimæ Trinitatis imaginem præmiſſo conſilio & deliberatione mutua creare voluit: *Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; Imò ex ſuis, ut ita loquar, præcordiis animam, quam ei inſpiraret, eduxit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*, idque totum homini præſtitit, ut homo, quantopere illum diligat, cognoſcere poſſet, eumque ad ſe reciprocè redamandum veluti dato pignore ſubarrharet: *Ut pro ſimilitudine diligat.* Unde S. Bernardus ad hominem ſe convertens hiſce eum verbis alloquitur. *Ecce in januis eſt, qui fecit cælum & terram, & Creator tuus eſt, tu creatura; ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes, illi præcipuè Domino, qui & refecit, & benefecit tibi.*

Gen. 1. v. 26. *Ibid. 2. 7.* *S. Bern. ſer. de quad. debito.*

16. Denique aliud quoddam hujus amoris incentivum eſt, ſcire, & intimè conſiderare, quod quidquid Deus operatus eſt, id totum ad noſtrum commodum ab eo præſtitum fuit, cum ille noſtra opera nec quidquam indigeat; Et hoc eſt, quod S. Auguſtinus hiſce verbis meditatur: *Ad quid autem creata rationalis Creatura? ad laudandum Deum, ad ſerviendum ei, ad fruendum eo, in quibus ipſa proficit, non Deus (Deus enim perfectus, & ſummâ bonitate plenus, nec augeri poteſt nec minui) cui ſervire regnare eſt.* Quod idem motivum in ſequenti capitulo denuò repetit, dum ait: *In hoc proficit ſerviens, non ille, cui ſervitur.*

S. Aug. de dil. Deo. c. 1. *ibid. c. 3.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia inſtituuntur amoris Dei conſiderationes, dum circa illa verba diſcurritur: Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in illum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.

THEMA.

Sic Deus dilexit mundum, ut Filium ſuum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam. Joannis 3. ℣. 16.

1. INcreata illa Sapientia, cui S. Petrus, dum inter nos in aſſumpta carne viveret, dixit: *Verba vitæ æternæ habes*: hæc, inquam, exceſſivum illum amorem, quem æternus Pater ipſius nobis exhibuerat, vivaciùs exprimere nequivit, quam per verba propoſita: *Sic Deus dilexit &c. Stupeſcens tonitrui filius* (admirantis Chryſoſtomi verba ſunt) *conſiderans que charitatis Divinæ excellentiam clamabat & dicebat: Sic Deus dilexit mundum; vide quanto miraculo plena ſit hæc dictio, Sic*: Etenim quando Spiritus Sanctus, ſacræ Scripturæ primogenius author, ad myſterium aliquod altum imperceptibile & inexplicabile, pro dignitate exprimendum, nulla prorſus verba invenit, communiter hac dictione, *ſic*, uti conſuevit. Sic enim quando Redemptor noſter in Cruce expirans voce præternaturaliter alta & elata clamavit, clamorem hunc Evangeliſta hac dictione, *ſic*, adhibita expreſſit dicens: *Videns Centurio, quia ſic clamans expiraſſet.* Similiter quando is, qui humanæ fragilitatis noſtræ virtus & fortitudo eſt, poſt perditæ oviculæ Samaritanæ errantia veſtigia currendo fatigatus fuit, idipſum Sanctus Joannes hiſce verbis deſcripſit: *Fatigatus ex itinere, ſedebat ſupra fontem.* Pariter ſanctiſſima Virgo Deipara, *quæ ſedes ſapientiæ* honorifico titulo appellatur, immenſum illum dolorem, quo in triduo divini infantis amiſſi in corde ſuo affligebatur, exprimere volens, aliud dicere non potuit, præterquam: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* ac proinde nos quoque ex hac dictione, *ſic Deus &c.* deducere poſſumus, amorem illum, quo Deus nos dilexit, dum filium ſuum nobis in Incarnatione ejus dedit, inexplicabilem prorſus eſſe. Unde Guerricus Abbas ait: *Quid ſic hominem excitare poteſt ad amorem Dei, quam præveniens hominem amor Dei, tamquam vehement ad hominem, ut homo propter hominem velit fieri.* Myſteria & ſacramenta in verbis aſſumpti thematis latentia ſigillatim & exactiùs examinemus.

Ly, ſic, myſterioſum. *Chryſoſt. ho. 21. in Gen.* *Marc. 15. v. 39.* *Joan. 4. v. 6* *Luc. 2. v. 48* *Guer. Abb. ſer. 2. de Annunt.*

2. *Deus.* Is qui nos tantopere diligit, Deus eſt, ſummum bonum eſt, bonitas eſt infinita, incomprehenſibilis, omnipotens. *Quem adorant dominationes, tremunt poteſtates.* Enimverò quòd homo hominem alium ſibi ſimilem diligat, ad hoc eum inclinat pariter & adjuvat tum naturæ conformitas, tum inclinationis & genii ſymboleitas: at verò quænam inter Deum & viliſſimum quemdam vermem, qualis homo eſt, inveniri proportio poterit? Similiter quod unus alteri quidpiam donet, multis id ex cauſis fieri poſſe ſcimus, inquit Hugo Cardinalis, nimirum vel quia favore & ope illius indiget, vel quia amicitiam ejus deſiderat; vel quia damnum aliquod ab ipſo accipere metuit: at verò Deum nullus horum reſpectuum ad nos amandos movere potuit. Non primus, quia ut David ait: *Dixi Domino, Deus*

Mirum eſt, quòd Deus hominis anhelet amorem. *Hug. Card. in Joan. ib.* *Pſ. 15. v. 2*

Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges; quam eamdem veritatem clariùs declaravit hisce verbis Apostolus, dum ait: *Nec... indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam, & inspirationem, & omnia.* Atque ideo tametsi Deus ab æterno mundum creare decreverit, hoc tamen decretum non nisi in tempore executus fuit, ut vel sic evidenter Deum creaturis minimè indigere cognosceremus, utpote qui etiam sine illis æquè est beatus atque perfectus. Secundum verò motivum, quòd scilicet Deus amorem & amicitiam hominis desiderarit, ac proinde ad eamdem nos per inæstimabile filii sui donum allicere intenderit, in dubium revocari neutiquam potest; hoc enim ipsemet quoque testatus est Apostolus, dum ait: *Propter nimiam charitatem suam, quâ dilexit nos, cùm essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, ... & consedere fecit in cælestibus.* Ecce quanta cum veritate amor cæcus esse dicatur, quia & S. Augustinus dicit: *Amor Majestati oculos clausit*, siquidem tantus Deus tanta cum vehementia, ut ita dicam, amicitiam & amorem creaturæ alicujus tam miserabilis, qualis homo erat, desiderat, atque anhelat, ac proinde S. Paulus dilectioni divinæ hoc epithetum non sine causâ attribuit, vocando eamdem, *Nimiam charitatem.*

Act. Ap. 17 v. 25.
Eph. 2. v. 4. 5. 6.
S. August. l. med.

Prosecutio

3. At verò si tertium motivum consideremus, multò minus dici potest, quòd Deus metu alicujus damni gravis sibi ab homine inferendi, ad eum amandum extimuletur, quia sive homo innocens sit, sive reus, per hoc tamen Deo ne vel minimus beatitudinis & felicitatis gradus adimitur vel accrescit, *Quid prodest Deo, si justus fueris?* inquit Job, *aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua? Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum?*

Job. 22. v. 3
Job 35. v. 6

Prosecutio

4. Ad hæc considerandum est, quod qualitas personæ amantis amorem magnopere qualificet; quod si enim agricolam aliquem à nobili valde viro amari plurimùm æstimetur, quantò magis æstimandum erit, si à Principe, à Rege, ab Imperatore, vel à Pontifice ipsomet ideoi ille rusticus diligatur? Ex hoc autem capite amor Dei valde est admirabilis, siquidem ab eo derivatur, in cujus fœmore scriptum legitur: *Rex Regum, & Dominus Dominantium*; terminatur autem, sive pro objecto suo quamdam luti portionem, seu vas stercore & putredine plenum, vel omnium vitiorum sentinam & cloacam habeat; talis enim homo est miserabilis & peccator. Et ideo, *propter nimiam charitatem*; quia cùm is, qui amat, pater sit & fons Divinitatis, à quo generatur filius; cumque ab ambobus procedat Spiritus Sanctus, qui est amor, sit quoad excellentiam, bonitatem, & quamvis aliam perfectionem infinitus, nosque secundùm eamdem excellentiam & bonitatem suam infinitam diligat, consequenter facilis est conjectura, quam sit incomprehensibilis & nimia ista dilectio.

Deus in nobis nihil invenit quàm miserias.
S. Th. p. 1. q. 37. a. 2.
Rup. Abb. l. 1. in cant.

5. *Dilexit.* Porro prouti supra in discursu quarto ex mente Sancti Thomæ diximus: *Pater & Filius dicuntur diligentes Spiritu Sancto & se, & nos.* Optimè Rupertus Abbas Tuitiensis considerat, Incarnationem verbi, quæ Spiritu Sancto mediante facta fuit, ingenuum sincerumque esse hujusce dilectionis opus. *Anima tua liquefacta est,* (verba sunt Ruperti, Mariam alloquentis) *cùm Deus Pater cum illo amore suo Spiritu Sancto, substantiam verbi sui tuæ menti, tuo ventri penitus inferret.* Hugo quoque Cardinalis per Abrahamum Patrem æternum intelligens, illaque verba: *Tentavit Deus Abraham* glossando, exponens, interrogat: *Quid est ergo quod tentat Abraham, si Abraham Deus Pater est?* Et respondet; *Deus charitas est, & charitas ipsa Deum Patrem non solum tentavit, sed etiam compulit, ut filium suum unigenitum traderet propter nos.* Porro solum amoris objectum bonum est pulchrum; hoc enim est, quod nos rapit in objectum amatum; in nobis autem Deus præter miserias nihil aliud invenire potuit; *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum*; atque ideo Evangelista hoc insinuare volens, ait: *Dilexit mundum.*

Gen. 22. v. 1.

6. *Mundum*, id est, naturam humanam, ut glossa Interlinearis explicat. *Inde acceperunt nomen* (inquit de hominibus sanctus Augustinus) *quod amant; mundus vocantur mali, quia mundum diligunt.* Chrysostomus optimè meditatur infinitam differentiam & discrepantiam, quæ inter duo hæc verba, *Deus & mundus* intercedit. *Vox sic dilexit, & illud Deus mundum, immensam amoris significat vehementiam; magna enim inter hæc differentia est, & minimè conferenda. Qui enim immortalis est, & nullo fine comprehenditur, homines ex terra & cinere factos, & innumeris peccatis obnoxios, & malè de se meritos & ingratos dilexit.* Pondera quæso, & quidem in pondere Sanctuarii pondera hanc charitatem cum indignitate nostra bene collatam: *Nemo umquam pro filio tantam præ se tulit charitatem, quantam pro servis, & ingratis servis Deus.*

S. August. in app. ser. 27.
Deus nos ingratos diligit.
Chrysost. ho. 26. in Joan.

7. S. Bonaventura ad illa Jeremiæ verba: *In charitate perpetua dilexi te*, reflectens, ait: *Bene dicit: Perpetua; dilexi enim te, antequam tu, vel aliquis, vel homo vel Angelus, vel cælum vel terra esset*; Verumtamen Seraphicus hic Doctor, adhuc parum nimis dixit, quia ut sanctus Bernardus meditatur: *Dilexit etiam resistentes; Ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus.* Etenim quando malitia humana ad summum usque flagitiorum culmen pertigerat, tunc amor Dei in sui ipsius ad nostram utilitatem factâ incarnatione vel maximè eluxit. Unde sanctus Bernardus per hanc plenitudinem temporis, Dei bonorumque cœlestium oblivionem intellexit: *Nimirum plenitudo & abundantia temporalium, oblivionem fecerat æternorum*; quia in unico duntaxat terræ angulo, Judæa nimirum, lumen aliquod, imò lumen aliquod veri Dei tenue & obscurum erat, siquidem nec ipsemet Hebraismus illum deinceps volebat cognoscere: *In propria venit, & sui eum non receperunt*; & tamen hoc non obstante Deus pro humani generis salute, quod tunc magis quàm aliàs numquam Creatori suo, Inimicumque ejus infernalem in quavis mundi parte in Idolis adorando, dorsum obverterat, hanc nostram humanitatis mortalitatem assumere & induere voluit: *Propter nos homines & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est.*

S. Bon. ser. 1 in fer. 2. Pent.
Imo resistentes
S. Bern. ser. 20. in cant.
Gal. 4. v. 4.
S. Bern. ser. 1. de Adv.
Joan. 1. v. 11.

8. Enimverò quod Rex aliquis pro filio suo liberando servorum aut mancipiorum suorum quemdam Tunetum in barbarorum manus mittat, nihil in se continet admirandum: at verò si ad ingratum, rebellem, & contumacem quemdam servum suum redimendum unigenitum filium suum obsidis loco mitteret, in hoc utique quemdam hactenus numquam visum, auditum, aut imaginatione conceptum exhibiturus esset amoris ardentissimi excessum; ac proinde sancta Mater Ecclesia justam prorsus

Pro nobis filium dedit.

S. Amb. in præfat. Pasch.

prorsus per hæc verba S. Ambrosii exclamandi rationem habet: *O mira circa nos tua pietatis dignatio! O inæstimabilis dilectio charitatis, ut servum redimeres, filium tradidisti.* Quis umquam mancipiorum inter Tunetanos compedes atque catenas, non jam dico petere, sed ne desiderare quidem aut imaginari ausus fuisset, ut unigenitus Regis sui de throno regio descendens, pro sua libertate recuperanda in locum ejus duræ se servituti subjiceret? Et tamen potentissimum Paradisi Monarcham infinita ejus charitas ad hunc usque amoris excessum redegit: *Charitas non solùm tentavit, sed etiam compulit Deum Patrem, ut filium suum unigenitum traderet.* Cœli terræque Monarcha quemdam amavit terræ pupillum, Dominus servum, æternus modicum quemdam ad minimum venti flatum evanescentem pulverem; Is qui cœli Empyrei gloria existit, hominem ignominia plenum; innocentia & candor lucis æternæ sese hujusce fœtidæ cloacæ naturæ humanæ stercori non est dedignatus adstringere.

Prosecutio.
Rom. 5. v. 8. 9.
Ibid. v. 8.

9. Advertendum quoque est, quod Christus Nicodemo non dixerit, Patrem suum justos sive electos amare, sed ait: *Dilexit mundum*, (*cùm adhuc peccatores essemus*; ... *Christus pro nobis mortuus est*;) ac proinde promittit: *Commendat charitatem suam Deus in nobis.* Quòd si Angelus ille, qui ex speciali Dei præcepto Abrahamum ab Isaacu sacrificando continuit, & deterruit, in locum ejus ostendendo inter spinas & vepretum hærentem immolandum arietem; si, inquam, ille idem Angelus Abrahæ, dum in procinctu esset arietis jugulandi, postea dixisset; Arieti huic parcito; vult enim Deus ex amore speciali, quo hunc prosequitur arietem, ut in Isaaci sanguine manus tuas cruentes, ut hoc modo vivus & salvus superesse possit aries; quidnam obsecro responsurus fuisset? utique ita Deum in tali casu affaretur: Quisnam pater cor habeat adeo durum, barbarum, atque ab omni paterna humanitate alienum, qui propter vile quoddam brutumque animal unici & dilecti filii sui vitam prodigeret; Et tamen hic est ille admirandus amoris excessus, quo Deus hircum hunc, arietem istum, hominem, inquam, amavit; Quod si æternus Pater Filio suo; ut Angelos, Archangelos, Dominationes, Principatus, Seraphinos redimeret, præcepisset; minus idipsum mirandum fuisset, at vero quòd Filius ex præcepto paterno opus Redemptionis consummare debuerit, pro vili loti cujusdam pugillo; id est, pro ingrato & indignissimo homine, qui velut hircus quidam est, qui aliud non cogitat, quàm quòd cor suum inter hasce creatorum bonorum spinas vertat & intricet. (*Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum*) Hoc certè est omnino paradoxum, & prodigiorum omnium maximum; *O inæstimabilis dilectio &c.*

Luc. 8. v. 14.

Ut homines redimeret, non Angelos.
Chrysost. 26. in Joan.

10. *Ut filium suum unigenitum &c.* Ut nos redimeret, non Angelos, Archangelos, vel Cherubinos vel Seraphinos, quorum plures in cœlo Empyreo milliones habebat, sed unigenitum filium suum nobis donavit: *Unigenitus, qui est in sinu Patris; Dilexit, ut filium suum unigenitum daret; non servum, non Angelum, non Archangelum.* Quodvis donum, quantumvis parvum, maximi æstimandum erat, eò quòd à Majestate quadam infinita homini misero ex luto plasmato donaretur, quanto igitur infinitè magis æstimandum erit, quòd filium suum ex eadem substantia sua genitum nobis donarit; *Æqualem Patri secundùm Divinitatem.*

Unicum suum dedit filium.

11. Quòd si Pater æternus multos habuisset filios, inter quos suum fuisset amorem partitus, adhuc valde multum futurum fuisset, si unum nobis ex illa fuisset multitudine impertitus; nunc verò cùm non nisi unum habuerit, in quem totum suum amorem defixum habet, & tamen eumdem nobis totaliter in nostrum commodum & utilitatem dono transtulerit: *Nobis datus, nobis natus ex intacta Virgine*, quis hanc talem ac tantum charitatis excessum explicare pro dignitate satis poterit.

Sibi coæqualem.

12. Dari quidem casus poterit, in quo Pater filium habeat degenerem & discolum, quem proinde ob perversam indolem aliasque pessimas qualitates animo suo aversetur; ac proinde si in hoc casu Pater filium suum servituti aut vinculis addiceret, ut vile quoddam mancipium è servitute eximeret, nihil in eo facto mirum accideret: at vero nihil tale de Filio Dei vel suspicari quis poterat, utpote cui ipsemet æternus Pater sæpiùs testimonium perhibuit dicens: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.*

Matt. 3. v. 17.

Æque sapientem.
Hug. Card. in Joan.
Colos. 2. v. 3.
Rom. 8. v. 32.

13. Insuper Hugo Cardinalis dicit, si Pater aliquis filium haberet stolidum & insensatum, illo se privando parvam utique pateretur jacturam; *sed Christus sapientia & virtus Dei Patris est*; Immò est is, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ*; ac proinde cum hunc unigenitum, dilectissimum, & sapientissimum filium dono nobis dederit, *quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?*

Hinc patet Divini amoris excessus.
Gen. 22. v. 12.
Gen. 2. v. 7.

14. Integrum obsecro cunctarum actionum heroicarum, omniumque virtutum, quas omnium fidelium Patriarcha Abraham in vita sua exercuit, texatis catalogum; numquam tamen illum à Deo adeo laudatum fuisse invenietis, quam dum se ad offerendum filium suum unigenitum Isaac in holocaustum accinxit; tunc enim, & non ante, Deus de illo dixit: *Nunc cognovi, quod times Deum*: Eodem modo mentem vestram in omnia opera, quæ Deus umquam in beneficium & utilitatem nostram fecit, dirigite, nusquam tamen talem ac tantam ejus in nos charitatem deprehendetis, quantam, dum Filium suum unigenitum nobis daret; Etenim ingens hæc mundi machina per unicum dumtaxat verbum esse sui accepit exordium, *Dixit & facta sunt*; similiter anima nostra, tametsi ad imaginem & similitudinem suam creata fuerit, suum tamen esse per levem quamdam oris aspirationem nacta fuit: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; & factus est homo in animam viventem*: Cœli quoque Empyrei amplitudinem unico dumtaxat voluntatis actu fabricavit: *Verbo Domini cœli firmati sunt*: at verò quando unigenitum filium suum nobis in holocausti hostiam donavit, tunc verè dici potuit: *Nunc cognovimus, quod diligit nos.*

Christus homo factus, ut amaretur.
S. Tho. op. 61, c. 23.

15. S. Thomas de Aquino Doctor Angelicus inter alia hujusce Charitatis incentiva hoc quoque recenset: *Amatur Filius; ergo volens Deus etiam sic ab homine amari, ut proximus, factus est filius hominis, quod etiam de se sæpissimè repetit, ne tanta consanguinitatis propinquitas dari oblivioni possit; Sed dicis, Filius quidem est hominis, sed virginis, non tamen meus; audi, quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui est in cœlis &c.*

Hug. Card. Ibid.
Mundus numquam meruit filii incarnationem.
Tit. 3. v. 5.

16. *Daret*; Quod verbum Hugo Cardinalis ita interpretatur: *Daret, non redderet, non venderet, non mutuo concederet, quia nullus meruit, quod Filius Dei incarnaretur.* Non nos illum promeriti sumus, sed donum merè gratuitum fuit; *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam salvos nos fecit*: Imò verò tantum

 abest,

abeſt, quòd adventum & incarnationem filii Dei per ullum opus hactenus à nobis factum, aut deinceps in finem usque mundi à nobis faciendum promeruerimus, quod etiam nullum opus noſtrum quantomcumque bonum abſque meritis incarnationis Filii Dei aliquem apud Deum valorem ſeu meriti acceptationem habere poſſit: *Sine me nihil poteſtis facere.*

Joan. 15. v. 5.

Hug. Card. Nobis datus eſt ac unitus in finem uſque mundi.

17. Dicit præterea idem Eminentiſſimus Hugo: *Non conceſſit nobis filium ſuum mutuo, ſed omnino dedit*; Unde Eccleſia in hymno quodam ita canit: *Se naſcens dedit ſocium, conveſcens in edulium, ſe moriens in pretium, ſe regnans dat in præmium*; Neque donum iſtud ad breve tantum tempus à Deo nobis collatum fuit, quin potiùs quemdam nobiſcum in finem usque mundi manendi modum adinvenit. *Ecce, ego vobiſcum ſum omnibus diebus, usque ad conſummationem ſæculi*; *De carne tua naſci voluit*, inquit Chryſologus, *tuis voluit uberibus occupari, jacere in tuo pectore, tuis voluit humeris bajulari, qui ſemper à te amari voluit*: at verò longe ſtrictior eſt unio illa, quam in ſacra Euchariſtia, à ſe inſtituta adinvenit, utpote quæ quædam incarnationis ſuæ extenſio fuit.

Matt. 28. v. 20.

Chryſol ſer. 61.

S. Auguſt. l. 2. de catech. rudibus.

In Euchariſtiæ ſacramento.

18. S. Auguſtinus, ut corda & animas noſtras erga hunc Divinum filium ſub ſpeciebus Sacramentalibus abſconditum tenaciùs adſtringeret, hunc nobis amoris ſtimulum poſt ſe ſcriptum reliquit: *Ama amorem illum, qui amore tui deſcendit in ſubſtantiam panis, & ibi amorem ſuum amori tuo copulavit, humiliando ſe, ſublimando te, conjungendo lumen ſuæ æternitatis limo tuæ mortalitatis.* B. Laurentius Juſtinianus in lib. de caſto connubio, de cœleſti inter Deum & animam ſponſalitio tractans ait: *Quid ſe majus dare potuit? Se fecerat fratrem, & ad humana inclinaverat naturæ conſortium; parum ſe judicavit egiſſe, niſi etiam ſe daret in cibum. O incomprehenſibilis bonitas!* Et paulo pòſt, quonam ad hoc faciendum motivo ductus fuerit, ediſſerit dicens: *Ut per quotidianum experimentum ipſius agnoſcatur dilectio usque ad mundi terminum, voluit, ut hoc perſeveret myſterium.*

B. L. Juſt. l. de caſt. con. c. 24.

Alia ingratis hominibus Divina data beneficia.

19. *Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat, ſed habeat vitam æternam.* Enimverò ex quo homo tot enormibus peccatis divinam juſtitiam exaſperaverat, futurum potiùs videbatur, quòd ſuum in terram hanc miſſurus fuiſſet Filium, ut is condignam de hominis temeritate ſumeret ſupplicium: *Dominus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi eſt intelligens aut requirens Deum.* Univerſus mundus, ſola exceptâ Judæâ, idola hinc inde adorabat, & tamen divinus amor innumeras humani generis offenſas diſſimulans filium ſuum miſit, eumque nobis donavit, non ut hominem puniret, ſed potiùs ut illum redimeret, atque ex inferni abyſſo, in quam de facto pedem figere cœperat, eriperet: *Ut omnis, qui credit in ipſum, non pereat*: At verò dicite ſodes, numquid beneficium iſtud, quod ſcilicet hominem ab æterna morte liberaret, infinitum omnino erat? Numquid amori Divino hominem ab inferno exemiſſe ſufficiebat? Minimè gentium, verum inſuper illum in cœlum translatum eſſe volebat, ut ipſum Regni ſui participem & cohæredem ſuum efficeret. *Et habeat vitam æternam.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis ait: *In quo notantur duo, ad quæ datus eſt, ad libertatem de morte & damnatione, & acquiſitionem ſalutis æternæ*; Neque enim Filium ſuum nobis ex motivo proprii intereſſe dedit, quia ſcilicet aliquam à nobis expectaret recompenſam; imò tametſi noſtram prævideret ſummam ingratitudinem, qua per ſpinas, flagella & clavos totum, qui in venis ipſius erat, ſanguinem effuſuri, ipſumque in infami crucis patibulo poſt tot ei illata tormenta & contumelias crucifixuri eramus, hæc tamen omnia nihili fecit, neque ob ea Filium ſuum nobis dare diſtulit.

Pſ. 13. v. 2.

Hug. Card. in Joan.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Majorem Deus erga nos amorem in redemptione, quàm in creatione noſtra oſtendit; ſiquidem ipſemet in propria perſona, corpus aſſumendo paſſibile, redimere nos voluit; Conſiderantur etiam variæ inventiones, quibus Dei Filius uſus eſt ad hoc, ut magis pro nobis pateretur.

THEMA.

Deus, qui dives eſt in miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccatis, convivificavit nos. Ad Eph. 2. v. 4.

Deo plus debemus pro redemptione quàm creatione.

Gen. 2. v. 7.

1. POſtquam Deus Opt. Max. in mundi naſcentis exordio hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam efformaſſet, vitam quoque eidem per aſpirationem ſuam infudit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*; *Et factus eſt homo in animam viventem*; cùm verò per transgreſſionem in peccatum lapſus fuiſſet, illam ſubitò perdidit, ſeque mortis temporalis pariter & æternæ reatui ſubjecit: *Per peccatum mors*; at verò Deus noſter, qui amoris & pietatis dives eſt & prodigus, ad eumdem à duplici hac morte reſuſcitandum eidem in crucis patibulo de novo vitam per Spiritum ſuum impertiri voluit, quando *inclinato capite tradidit ſpiritum. Grandi dignatione*, inquit S. Auguſtinus, *primo homini ſpiraculum vitæ deſuper pius formator infudit, ſed multò majori charitate pro eodem homine non jam ſua dedit, ſed ſeipſum impendit; magnum quidem eſt de Deo, quòd eſſe me ſentio opus ejus, ſed multò plus eſt, quod tranſiiſſe ipſum video in pretium meum.* Verè enim longè minor eſt dilectio, quam Deus nobis exhibuit, quando nobis in creatione eſſe quoddam adeo nobile, quale noſtrum eſt, ſubminiſtravit: ea quam deinceps nobis oſtendit, quando ipſummet filium ſuum pro redemptione noſtra nobis donavit; Imò valde notandum eſt, quod Apoſtolus hanc in Redemptione exhibitam charitatem nimiam intitularit: *Propter nimiam Charitatem ſuam, qua dilexit nos &c.* Similiter S. Evangeliſta, cujus calamus à Spiritu Sancto, qui totus & merus amor eſt, directus fuit, amaram Domini Paſſionem exceſſûs nomine circumſcribere voluit; *Dicebant exceſſum ejus, quem completurus erat in Jeruſalem.* Unde S. Thomas de Villa nova ad Salvatorem converſus ita eum alloquitur: *Sed numquid ſic hoc ſolum dilexiſti me, quia feciſti me? imo multo amplius dilexiſti, cùm me perditum redemiſti, factus enim ex nihilo ſine merito meo, peccato meo ad nihilum redactus ſum, & ſic eram, ut melius eſſet, ſi natus non fuiſſem in combuſtionem & cibum ignis, niſi iterum deformem redintegraſſes me.* Magis utique debitores ſumus pro amore in redimendis, quàm in creandis nobis exhibito. *Plus Domine JESU*, inquit S. Ambroſius, *injuriis tuis debeo, quod redemptus ſum, quam operibus, quod creatus ſum.* Etenim cœlum & terram ad hominis ſervitium uno verbo creavit: *Dixit & facta ſunt*; *omnia ſubjeciſti ſub pedibus ejus.* Eſſeque noſtrum unico tantùm afflatu nobis communicavit: *Inſpiravit in faciem ejus ſpiracu-*

S. Aug. l. de dil. Dei c. 6.

Eph. 2. v. 4.

Luc. 9. v. 31.

S. Th. de Vill. ſerm. de S. M. Magd.

S. Amb. l. 2. in Luc.

Pſal. 32. 9.

Pſal. 8. 8.

spiraculum vitæ; at vero pro nobis ab infernali tyrannide liberandis quantu obsecro laboravit? Didacus Stella in Cap. 10. Lucæ ait: *Creare nihil illi constitit, nisi velle, non minus quàm sua vita & sanguis fuit redemptio.* Et S. Leo ita scribit: *Mirabilior est secunda hominum generatio, quàm prima conditio, quia plus est in novissimis reparasse Deum, quod perierat, quàm à principio fecisse, quod non erat.* Demque Eusebius Emissenus ad hoc probandum tali motivo utitur; *Maximum quidem circa hominem divini amoris insigne est, quòd inter ipsa mundi principia imaginem ac similitudinem Dei sui servus accepit, sed penè ampliùs est, quod nunc personam & formam servi Deus auctor assumpsit.* Multum quidem fuit animam nostram sibi similem solo Spiritu suo creare, at vero incomparabiliter ampliùs quid est ad eamdem revivificandam, postquam mortua erat, agonizare, & in ligno crucis spiritum & halitum suum expirare & remittere; adducitque illa paulò ante adducta Augustini Verba: *Magnum quidem mihi est de Deo, quod esse me sentio opus suum, sed multo plus est, quod transisse ipsum video in pretium meum, quandoquidem tam pretioso munere ipsa redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur.* Enimverò si vim verbi illius, *Convivificavit nos*, dignè pensare velimus, prius ponderemus illud, quod ille Divini amoris Secretarius, *Discipulus*, inquam ille, *quem diligebat JEsus*, scripsit, dum Christum Dominum nostrum velut amantissimum quemdam Pastorem adumbrans dixisse refert: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.*

Did. Stell. — *S. Leo ser. 13. de pass.* — *Euseb. Emiss. h. 6. de Pasc.* — *Joan. 10. v. 10.*

2. Non deerant utique infinitæ sapientiæ & omnipotentiæ Dei modi diversi, quibus redemptionem nostram complere potuisset; Unde Doctor Angelicus ait: *Deus per omnipotentem suam virtutem poterat multis aliis modis humanam naturam reparare*; nullo tamen alio redemptionem hanc consummare voluit, quàm quo de facto consummata fuit; nimirum non per Angelum aut quemvis alium Sanctum, sed per semetipsum in propria persona; Verum enim vero ex quo in supremo illo sanctissimæ Triadis Consistorio decretum erat, ut hominis lapsui adferretur remedium, per trium personarum divinarum alterutram, cur præcisè secunda in Trinitate persona incarnari voluit, & non potiùs Pater vel Spiritus Sanctus, maximè cùm hic totus & merus amor sit, ipsaque Incarnatio ejus opera completa fuerit? Hujus utique nullum penitus aliud motivum fuit, quàm ut hac via nobis innotesceret, quod *ubi superabundavit delictum, superabundavit & gratia.* Quam eamdem rationem Richardus à S. Victore ingeniosè exaggerat: Observat enim, quod sicut Patri potentia, Spiritui Sancto autem Bonitas adscribitur, ita quoque Filio sapientia attribuatur; Homo autem, Deum primo peccato offendendo, Divinam sapientiam omnium primo offendendo, aggressus est, serpentis suggestioni consentiendo, dicentis: *Eritis sicut Dii scientes bonum & malum*; Quapropter tametsi Filius Dei per peccatum istud directè & immediatè offensus fuisset, ipsemet tamen Dei Filius errorem hunc ob amoris sui ingentem excessum diluere & pro eo satisfacere voluit.

S. Th. 3. p. q. 1. art. 2. in corp. — Filius ipse à nobis offensus redimere nos voluit propter amoris excessum. — *Rom. 5. v. 20.* — *Gen. 3. v. 5.*

3. Et verò si locus, in quem salutem nostram operaturus descendit, bene consideretur, majora utique Divinæ charitatis flamma in nobis accipere debet ardoris incrementa? siquidem in Judæam venit, cujus terræ populus, sicut præ cunctis aliis mundi gentibus, majoribus ab ipso cumulatus fuerat beneficiis, ita quoque maximè erga ipsum ingratus & perfidus extitit: *Notus in Judæa Deus, in Israel magnum nomen ejus*; *Non fecit taliter omni nationi*; & tamen filios *enutrivi & exaltavi*, inquit Deus apud Isaiam, *ipsi autem spreverunt me.*

In perfida Judæa nascitur. — *Ps. 57. v. 2.* — *Psal. 147. v. 20.* — *Isa. 1. v. 2.*

4. S. Irenæus autem aliam tradit rationem, cur Deus specialiter in Judæa incarnari voluerit; nimirum, ut tanto velociùs sanguinem suum effundere, tenelliqué corpusculi sui venas ex amore erga nos aperire in circumcisione posset: *Ideo Christus nascitur in Judæa, & non in gentibus, quia gentilitas carebat circumcisione, & ideo in Judæa ostentat gloriam, in primordio nativitatis suæ in effusione sanguinis*; Etenim ad eum, quo erga amicum nostrum ferimur, amorem exprimendum & contestandum dicere communiter solemus: Pro illo libram sanguinis mei perlibenter prodigerem: *Ad exaggerandum amorem*, inquit Salmeron, *quem erga aliquem gerimus, consuevimus dicere parem libram sanguinis mei pro vita ejus.* Et verisimilia quidem verba amici inter se oretenus persæpè nasci solent, nec tamen ideo venarum suarum sanguinem effundunt, prout Filium Dei vix etiamnum natum fecisse constat: *At Christus re ipsa exhibuit, subitò sanguinem fundens pro nobis suum*; Et quidem in illa Circumcisione præter dolorem & effusum sanguinem, infamis quoque illius omnibus peccatoribus communis cicatricis ignominiam sibi assumpsit. Optimè igitur Didacus Stella meditatur, dum ait: *Vide, quomodo primo nativitatis suæ die lachrymas, & die octavo sanguinem fudit.* S. Bernardus verò nostram nobis graviter exprobrat desidiam, dum tanto amori tam languidè & desidiosè correspondemus: *Octavam diem à Nativitate sua vix exspectat, ut suum tibi sanguinem impendere incipiat: tu post, non dico, octo dies, sed nec post octoginta menses, imò & octoginta annos solam non rependis voluntatem.* Non se ob populi illius, quem redempturus erat malitiam & ingratitudinem passus est deterreri, quo minus gyganteis gressibus à summo Cœli vertice in hanc accelerarct lachrymarum vallem, quia amor pedibus illius, qui verè amat, alias perniciosissimas annectit. Unde Idiota ait: *Licet mundus in maligno positus esset, & tamen pro nobis in mundum filium tuum misisti; imò etiam ex abundantia tui amoris illum in Infernum transmisisti, ut inde suos extraheret, ad hoc misisti ut venditus nos redimeret, occisus vivificaret, injuriam passus honoraret, & in filios adoptaret.*

Ut citius pro nobis sanguinem fundere posset. — *S. Iren. l. 3. c. 7.* — *Salm. t. 3. tr. 36.* — *Did. Stel. in Luc.* — *S. Bern de Pass. Dom. c. 1.* — *Id. c. 8.*

5. S. Augustinus ut nos hoc amoris igni vehementiùs inflammaret, dulciter nos invitat, ut in primis mentem nostram ad hujusce Redemptoris extollamus sublimitatem & excellentiam, mox verò oculos nostros ad nostram indignitatem & summam miseriam defigamus, considerando quidquid tam in cœlo quàm in terra in commodum & beneficium nostrum unquam præstitit: *Illic tam sublimis, hic tam humilis, non tamen hic quàm illic minus admirabilis: illic potenter magna tibi contulit, hic misericorditer pro te dira sustinuit, ut enim relevaret te illuc, unde cecideras, ipse descendere dignatus est huc, ubi jacebas.* Ipse quidem ad nos redimendum aliis mediis uti poterat; in ipsius namque arbitrio positum erat, Creatura aliqua ad nostri redemptionem uti, si voluisset; vel etiam infinitum nobis debitum, quo Divinæ ipsius justitiæ obstricti eramus, per infinitam misericordiam suam condonare nobis poterat, id tamen nequaquam facere voluit: *Ego veni*; *Ipse descendere dignatus est huc, ubi jacebas.*

Considerãda Dei bonitas. — *S. August. de dil. Deo c. 6.*

6. Eliseus olim defunctum Sunamitidis filium in vitam resuscitaturus, Giezi puerum suum misit; sed

4. Reg. 4. v. 29. &c.

Unigenitus ipse in mundum venit, ac septiformem nobis misit Spiritûs S. gratiam.

S. August. serm. 106.

Heb. 7. v. 19.

Act. 10. v. 38.

Luc. 12. v. 49.

sed speratus eb eo resuscitationis eventus minimè subsecutus fuit. Unde ut ipsemet in propria persona ad resuscitandum defuncti parvuli cadaver accederet, opus omoino fuit: Abiit igitur, seqoe ipsum contrahens, & ad parvitatem puerilem redigens super cadaver se prostravit, illudque calefecit, dumque aliquoties per cubile suum obambulasset, defunctum puerum resuscitatum septies consequenter oscitare fecit. *Omnia in figura contingebant illis*; atque ideo S. Augustinus historiam istam ad præsens propositum nostrom adaptans dicit, quod Deus genus humanum ab æterna morte suscitare volens, primo Moysen unà cum lege scripte in hunc mundum misit, sed frustra, quia *Nihil ad perfectum adduxit lex*; Et ideo ipsemet in hunc mondum venit; Et homo factus Ego veni; venit, inquam, in propria persona, seque virginis matris suæ castissimo otero inclusit; ibidemque infinitam immensitatem suam nostræ modicitati commetiens adaptavit, perque triginta trium annorum decursum obambulans: *Pertransiit benefaciendo & sanando omnes*, mysticum Ecclesiæ suæ corpus paulatim doctrinæ Evangelicæ igne calefecit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur*; Dumque sibi minimè satisfactum esse credebat per hoc, quod damnatioois nostræ chirographum in Cruce delevisset, Divinæque justitiæ pro summa peccatorum nostrorum infinitate abuodanter setisfecisset, quod item Sacramenta instituisset, atque in Cœlum sanguine suo adapertum terram, id est, humanam naturam nostram intulisset, cùm, inquam, hæc omnia minimè arbitraretur sufficere, insuper ed nos per majorem cœlestiom gratiarum copiam vivificandos, ad nos per thesaurorum septemque donorom suorum plenitudinem mittere voluit Spiritum Sanctum. Unde S. Augustinus ait: *Quod autem puer oscitavit septies, septiformis gratia Spiritus Sancti ostenditur, qua humano generi, ut resuscitaretur, tribuitur.*

S. August.

Ut nos vivificaret.

S. Fulg. serm de trip. nat. Christi.

7. S. Fulgentius Christum, qui vera vita est, ideo in hunc mundum ad moriendum descendisse considerat, ut nos vivificaret; *Magnum Mysterium, dilectissimi fratres, magnum divina dilectionis indicium; homo Deum contemnens à Deo discessit; Deus hominem diligens, ad hominem venit; dilexit impium, ut faceret justum; dilexit perversum, ut faceret rectum; dilexit mortuum, ut faceret vivum.*

Prosecutio.

Chrysol. serm. 69.

8. Chrysologus ad illa verba: *Exinanivit semetipsum* alludens ait: mundum suom pauper ingreditur, quia cœlestes thesauros suos omnes in nostram redemptionem consummandam adhibuit; Et ideo non obstante, quòd totius universi Dominus esset, pauper & nudus in hunc mundum intravit; *Et reclinavit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio; jacet in cunabulis ut homo, vagitu suo implorat, inquirit, exigit, quam tibi præstitit ipse pietatem; parens omnium usus est te parente, subjectus tibi extitit, cui omnis subjacet altitudo*; Neque hujus alia causa est, quàm ea, quam supra ex S. Augustino tetigimus pauculis hisce verbis: *Amor majestati oculos clausit.* Pro hoc tam alto mysterio, nimirum ut patiendo & moriendo redemptio nostra compleretur, ut Villanovanos inquit: *Non Angelum, non Cherubim, non Seraphim, non Thronum aut virtutem aliquam, sed filium tuum unigenitum in opus meæ redemptionis misisti. O admirabilis ardor Charitatis! O stupenda dignatio pietatis, ut servum redimeres, Filium tradidisti; vide, si restat aliquid, quod huic tam eximiæ pietati addi possit; Filius Dei traditus est in mortem, ut vivat servus vernaculus, terrigena, de luto formatus.*

Per hoc humanam exaltavit naturam.

Hebr. 2. v. 16.

9. Porrò ex quo unigenitus hic Dei Filius in propria persona in hunc mundum venire decreverat, poterat utique, dummodo voluisset, naturam assumere Angelicam, utpote metallum longè nobilius, quàm sit lutum, & tamen *Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ*; Neque solùm cum homine intimam contrahere cognationem voluit, *ut vitam habeat, sed ut abundantiùs habeat; ut eum Divinitatis suæ tribueret esse participem*, utque fragilem hanc nostram naturam ad parem cum Angelis sublimitatem eveheret, verùm soper omnes Angelorum Ordines superexaltaret. *Et quid ampliùs dicam?* (verba sunt S Fulgentii) *quandoquidem Deus unigenitus humanam naturam tantùm dilexit, ut eam non solum à potestate mali Angeli liberaret, verum etiam in seipso super omnes bonos Angelos in Patris dextera collocaret.*

Passibilem assumpsit carnem.

Hebr. 12. v. 2.

Ps. 87. v 16.

Inn. 3. serm. de incarn.

10. Verùm enimverò hoc supposito, quòd Filius Dei hac nostra vili & fragili carne se vestire decreverit, in sua utique potestate positum erat, corpus aliquod impassibile sibi assumere, quia cùm anima ipsius à primo conceptionis ejus instanti beatissima fuerit, fruendo pariter & videndo divinam essentiam, quatuor quoque gloriosorum corporum dotes ei consequenter omnino debebantur; Et tamen quando æternus Pater liberam ei optionem dedit, ut vel ad patiendum vel ad fruendum plenitudine gloriæ in terram descenderet, ipse sponte propria Crucis sibi elegit patibulum; *Qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem, confusione contempta*; Unde ex primis miraculis, quæ Christus in carne patravit, unum fuit, quod animæ gloriam & beatitudinem suspenderit, ne ad corpus transmitteretur, hacque ratione impassibilis fieret, quia pati & dolere volebat; *ut vitam habeant, & abundantiùs habeant; voluit per omnia fratribus assimilari, ut misericors fieret*; utque à primo Conceptionis suæ momento amaram passionem suam inchoare posset; *In laboribus à juventute mea*, vel ut alii legunt, *Agonizans, moriens, moribundus à puero.* Et ideo Innocentius in sermone quodam de Incarnatione ait: *Primus gradus passibilitas, quam assumpsit.*

Ut pati posset.

B. Laur. Just. de triumph. Chr. ago. c. 9.

De conl. conn. c. ult.

11. Inaudita igitur inventio quædam amoris fuit gloriam animæ impedire, qui minus in corpus redundaret, ut hac ratione plus pati, suique amoris magnitudinem contestari posset; propositio etenim vera & experimentalis est; *Pœna interroget, si quis veraciter amet*; *Uno siquidem tempore*, inquit B. Laurentios Justinianus, *Et Dei fruebatur visione, & intolerabili sub passione gemebat*; Quò fine autem? *Ut tota divina fruitionis gloria in eo militaret ad pœnam.* Etenim animam Redemptoris nostri à visione DEI se divertere non poterat, ac proinde cùm per hoc impediretur, quò minùs corporis passionibus intendere, eique compati posset, corpus utique sine ullo refrigerio remanebat, ac consequenter doloribus & tormentis maximis expositum erat. Idem quoque Sanctus alibi, ubi de unione vel sponsalitio animæ cum Deo tractat, ita scribit: *Ignitus amor semper meditatur nova, & insueta componit; impatiens namque cum sit, cogitare non desinit, quomodo ardentius diligat.*

Historia. Val. M. l. 5. c. 6.

12. Valerius Maximus de Codro ultimo Athenarum Rege scribit, quod cùm Civitas illa potenti admodùm erctaque obsidione cincta, ad eas devenisset extremitates, ut nisi præmaturum aliquod defessis ferretur subsidium, inimicorum se potestati ultrò dedere cogeretur: Codrus ad falsa confugerit Deorum suorum simulacra, ut ex eorundem oraculo

oraculo medium, quo Civitas ab inimicorum potentia salvari & liberari posset, edisceret; A quibus hoc retulit responsum: Aliud huic malo tollendo non superesse remedium, nisi ut Rex ipsemet suam pro Atheniensium Civium salute vitam in prælio cum hostibus habito occumbendo sacrificet. Quo responso accepto, Rex boni communis amore stimulatus, statuit, sese pro aliorum vita conservanda manifesto mortis periculo exponere, atque ut tantò evidentiorem sibi mortem occurrere faceret, regio vestitu exuto, depositisque insignibus regalibus, privati cujusdam militis vestem induit, seque in densissimam hostium turbam ensesque hostiles eo, quo potuit, maximo conatu ac studio ingessit, à quibus

1.Par. 16. v. 8. tandem multis vulneribus confossus occubuit. *Notas facito ... adinventiones ejus*; Etenim ut historiam in sensu allegorico ad propositum nostrum explicemus, Natura humana, arctè ab inferno, morte, & peccato obsidione cingebatur, nec supererat aliud sperandæ liberationis remedium, quam ut tandem Messias diu desideratus in hanc exterminii terram descenderet; Hic autem si in manifesta Divinitatis suæ specie venisset, adeoque tamquam Deus ab omnibus agnitus fuisset, totum stratagema in fu-

1.Cor. 2. v. 8 mum utique abiisset; nam ut Apostolus ait: *Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent*: ideo prudentissimo præmisso consilio operæ pretium indicatum fuit, ut in hac mortali vita, quæ militiæ similis existit: *Militia est vita hominis*, in habitu hominis, imò in assumpto servili habitu

Phil. 2. v. 7 compareret: *Habitu inventus ut homo*: tametsi se hoc habitu indutum adinstar latronis cujusdam in medio duorum aliorum latronum crucifigendum esse clarè satis prævideret. Verumtamen, quia sibi post prægnantissimum redemptionis nostræ negotium,

Joan. 17. v. 4. 11. ad Patrem redeundum esse optimè noverat. *Opus consummavi, quod dedisti mihi, ut faciam, ... Et ego ad te venio*, aptissimum quemdam modum, quo nobiscum hic in terris, in Sacramento videlicet Eucharistiæ, quod instituit, manere posset, excogitavit, ut hoc pacto non solùm nobiscum remaneret, verùm etiam ob amorem nostrum quotidie in sacrificio incruento à Sacerdotibus offerri posset; ac proinde Sanctus Bernardinus his verbis optimè meditatur: *Quasi non sufficeret amoroso Jesu ad inebriati amoris sui ostensionem, quod semel Sanguinem suum sacrum pro nobis realiter effuderit in ligno, nisi nobis quotidie effundat sub Sacramento*; adeoque modum quemdam invenit, quo ad finem usque sæ-

Matt. 28. v. 20. culorum quovis momento mori posset: *Ecce, ego vobiscum sum in omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, quia per universum totius Christiani orbem sacrificia incruenta omnibus horis, cunctisque ferè momentis offeruntur, siquidem eo tempore, quo nobis nox est, aliis dies illucescere

Dan. 8. v. 12. incipit; Unde & vocatur: *Juge sacrificium*; adeoque Redemptor noster in hoc Sacramento modum quemdam adinvenit, quo per mysticam sanguinis effusionem, & figuratam mortem ob amorem nostrum continuò sine ulla intermissione offerri possit.

13. Verùm enim verò notandum est, quòd dilectus Christi discipulus ut excessivum, quo Dominus noster nos prosequebatur, quique illum ad hanc institutionem faciendam permoverat, amorem

Joan. 13. v. 1 nobis manifestum redderet, dixerit: *Cùm dilexisset suos, in finem dilexit eos*; quia, ut Apostolus nota-

1.Cor. 11. v. 23. 24. vit, *in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens &c.* Quibus ex verbis clarè satis patet, quòd quo tempore homo Christo mortem præparabat, eodem ipse *convivificavit nos*.

14. Porrò Eliseus in multis actionibus figura quædam Christi fuit, præcipuè verò in ea actione enituit, qua è Syria venientes milites ipsum secum captivum abducere volentes, miraculosè cæcos effecit, secumque in Samariam abductos, loco sumendæ de illis vindictæ, lauto atque opiparo convivio excepit; *Apposita est eis ciborum magna præparatio, & comederunt & biberunt*: Unde Chrysostomus ita scribit: *Postquam apponi mensas aspiciunt, & dapibus se invitari cognoscunt, mirantur & stupent, sibi pro morte victum, pro interitu cibum, convivium pro pœna offerri*: Et quidem si videre vultis, quàm aptè figura hæc suo figurato respondeat, considerate, quousque amantissimus Salvator noster hunc vitæ panem nobis dare distulerit; nimirum ad illud usque tempus, quo illi mortem inferre machinabamur, eamque pœnosissimam summèque ignominiosam. In qua nocte &c. 4. Reg. 6. v. 21. Chrysost. de Elis. & Syr. insid.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Amor Redemptoris erga nos tantus fuit, ut tunc vel maximè erga nos beneficus fuerit, quando nos illum gravissimè offendimus; idque per varios Passionis suæ eventus ostenditur, quæ proinde beneficia à nobis omnem amorem nostrum vicissim efflagitant.

THEMA.

Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, ... Christus pro nobis mortuus est. Ad Rom. 5. v. 8. 9.

1. S. Paulus Apostolus infinitam Redemptoris nostri sese pro redimendis impiis inimicis suis in mortem ignominiosissimam tradentis charitatem jure merito obstupescit: *Ut quid enim Christus*, ut paulò ante dixerat, *pro impiis mortuus est? vix enim pro justo quis moritur, nam pro bono forsitan quis audeat mori?* Unde propositam mox deducit consequentiam: *Commendat autem charitatem suam &c.* Christi charitas erga inimicos. Rom. 5. v. 6. 7.

2. Enimverò vix dum natus erat, in Ægyptum peregrinari voluit; Verum quidem est, quòd quoad apparentiam externam ad id fuerit per Herodianam persecutionem coactus; verumtamen non deerant plura alia loca, in quæ is, qui S. Felicem Nolanum ab insidiatoribus aranearum telis obumbravit; *qui respicit terram, & facit eam tremere*, longè securiùs recipere se potuisset; Quid enim Ægyptus illo eodem tempore aliud, quàm turpis quidam omnis impietatis nidus erat? Numquid in eo regno ad eam usque dementiam homines pervenerant, ut ipsas quoque cæpas & porros velut sacra quædam numina adorarent? Unde & Poëta ille jure cecinit: *O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina.* Numquid Pharao Ægypti Rex manifestè se Atheistam contestatus fuerat, dicens: *Nescio Dominum?* Numquid electum Dei populum tot modis indignis summa cum tyrannide exagitarat? Omnino, ita est; Et ideo *commendat charitatem suam Deus*; In Ægyptum namque deferri voluit, ut primo loco remedium afferret iis, qui se infestissimos ejus amicos esse probaverant. *Quasi enim Medicus descendit in Ægyptum*, inquit Author operis imperfecti, *ut visitaret eam languentem erroribus; in prima facie descendit in Ægyptum, quasi Herodem fugiens, reverà autem, ut Ægyptii erroris Dæmones effugaret ex ea, sicut testatur Isaias, dicens: Ecce Dominus ascendet super nubem levem, & ingredietur Ægyptum, & commovebuntur simulacra Ægypti.* In Ægyptum fugit, ut ab innumeris incolas sanaret peccatis. Ps. 103. 32. Exod. 5. 2. Auth. Imp. op. h. 2. Is. 19. v. 1.

Charitas Christi emblemate describitur.

3. Academicus quidam pro Corpore formandi Emblematis assumpsit massam quamdam bituminis, cujus hæc est naturalis proprietas, quod quanto majori aquarum copia aspergitur, tanto quoque majorem ignis ardorem & flammam à se edat; Hocque Emblema hac subnexâ Epigraphe animavit: Imò accendis me magis. Sanctus quoque Augustinus eumdem effectum experiri nos dicit in calce: *Jam verò quàm mirum est, quòd cum extinguitur, tunc accenditur?* Idem ergo prorsus ardentissimo divini amoris æstui accidere videmus: *At qua multa non potuerunt extinguere charitatem, non flumina obruent illam.*

S. Aug. l. 21 de Civ. Dei c. 4. Cant. 8. v. 7.

4. Amara Domini nostri Passio mare quoddam à Spiritu Sancto denominatur: *Magna..., velut mare contritio tua*; & tamen ipsemet amantissimus Redemptor noster eamdem Calicis nomine expressit: *Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* Ubi Theophylactus ait: *Poculum dicit suam mortem, ostendens, quod propter amoris magnitudinem sic suaviter accedat ad mortem, quod mare passionis calix quidam esse videatur*; Id quod S. Basilius quoque considerans, ita scribit: *Nomine calicis indicavit mortem, quam pro mundi salute suscepit, supplicia requiem, & refectionem animæ & corporis, non dolorem ducens.*

Thren. 2. v. 13. Passio eidem suavis erat calix. Joa. 18. v. 11. Theophyl. in c. 24. Matt. S. Basil. in Ps. 115.

5. Eum, qui sibi calicem bibendum veluti porrexit, qui traditor fuit, amici titulo appellavit: *Amice, ad quid venisti?* ab eoque osculum accipere minimè dedignatus fuit.

Judam amicum nominat. Matt. 26. v. 50.

6. Imò ex mente Origenis à S. Thoma citati insuper dicendum est, Judam primum fuisse, ante quem se genuflexus prostravit, ut pedes ejus ablueret, & exoscularetur; quod etiam ex ipsis Evangelistæ verbis colligi posse videtur; Dicit enim sacer textus: *Venit ergo ad Simonem Petrum*, qui Christo abluere eum volenti sese fortiter opposuit; ac si S. Joannes dicere voluisset, quod antea nullam in aliis resistentiam aut reluctantiam invenerit; atque ideo ly, Ergo, indicare videtur, pedum ablutionem dudum ante, priusquam ad Petrum ordo devenisset, fuisse inchoatam; quamvis Origenes hujusce opinionis suæ aliam longè diversam hisce verbis adducat: *Sicut Medicus plurimum ægrotorum intentus curæ, ab iis, qui magis indigent, propriam curam incipit: sic & Christus, qui fœdos abluit pedes discipulorum, exorditur ab iis, qui magis erant fœdi.*

Cui primitus pedes lavit. Orig. cit. à S. Thom. in c. 13. Joan. Joan. 13. v. 6.

7. Sanctus Bernardus verba illa, Judæ à Christo dicta, nimirum: *Quod facis, fac citiùs*, vehementer obstupescens, ait; *O amor interminabilis! O charitas inæstimabilis! O dilectio inscrutabilis! Quod facis, fac citiùs; illud cupio, illud quæro, ad hoc veni in mundum: vis me tradere Judæis? volo & ego, vis tradere? volo tradi; vis, ut crucifigar? volo crucifigi; hoc amo, hoc affecto; quod facis, fac citiùs.* Et paulò post idem Sanctus & mellifluus Doctor ab hoc infinitæ charitatis excessu, quasi in extasim raptus, ad Redemptorem sese convertit & dicit: *Sed Jesu, vita mea, quantum eos diligebas, pro quibus mori cupiebas, nobis vitam, tibi mortem affectabas.*

Joa. 13. v. 27. S. Bern. ser. 3. in cœna. Ob amoris excessum cito mori voluit.

8. Porrò iis, quibus ad mortis supplicium eundum est, confortativi potus, vel etiam lauta quandoque convivia præparari solent, juxta illud: *Date siceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo*: Salvator noster autem sapidissimum in Cœna bolum Judæ traditori suo porrexit: *Cui ego intinctum panem porrexero.*

Judæ corpus suum dedit. Prov. 31. v. 6. Joan. 13. v. 26.

9. Quando horridum illud humanæ impietatis monstrum, Judas, inquam, ad conceptam perfidæ traditionis machinam exequendam, ut se lictorum atque carnificum caput & ducem faceret, è Cœnaculo egressus fuit, benignissimus Salvator noster velut exultabundus ad discipulos suos dixit: *Nunc clarificatus est filius hominis*; Unde Sanctus Bernardus ait: *Gaudet & tripudiat, exultat & lætatur, & ait: Nunc clarificatus est Filius hominis.*

Joa. 13. v. 31. S. Bern. ser. 4. in cœn. Dom.

10. Porrò de Sapientia increata legimus hæc eadem verba prolata fuisse: *Delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ, esse cum filiis hominum*: Quæ verba certè eidem Sapientiæ inter nos incarnatæ minus aptè convenire videntur, siquidem hæc prout suprà probavimus, à primo conceptionis suæ instanti, usque ad momentum illud, quo *emisit spiritum*, aliud non fecit, quam quod cum doloribus semper & passionibus conflictatus fuerit; Unde Seraphicus Bonaventura ait: *Volve & revolve vitam boni Jesu, & non invenies eum, nisi in Cruce; ex quo enim carnem assumpsit, semper in pœna fuit*: quomodo igitur se his in terris semper lusisse, & deliciis vacasse dicere potest? Sanctus Antonius de Padua dubium hoc hisce verbis resolvit: *Filius ludebat coram Patre, cùm à discipulo tradebatur, ad columnam ligatus flagellabatur, cùm ab Herode illudebatur, cum spinis coronabatur, ludebat, cùm exiret bajulans sibi Crucem.* Cui consonat, quod Sanctus Cyrillus Alexandrinus hisce verbis scribit: *Cruciatus & opprobria sibi delitias esse putabat, ut voluntatem Patris impleret, & salutem hominum operaretur*; Et ideo priusquam ob amorem nostrum totum sanguinem è venis suis emanare videret, quam nescio cordis angustiam circa præcordia sentiebat, unde ait: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor, usque dum perficiatur.*

Passione delectabatur. Prov. 8. v. 30. 31. S. Bon. ser. 3 de pass. S. Anton. Pad. ser. in D. 2. Epi. S. Cyr. Alex. l. 10. in Joan. c. 25. Luc. 12. v. 50.

11. Enim verò priusquam armati milites & lictores in hortum advenissent, ut eum inde vinctum & catenis onustum abducerent, sanguinem copiosè sudavit: *Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Porrò in Ecclesiastico hæc verba leguntur: *Quasi Libanus non incisus vaporavi*; Pro quorum verborum intelligentia notandum est, quòd omnium optima & perfectissima myrrha sit illa, quæ sponte & sine ulla facta incisione ab arbore dimanat: Et ideo dicit Sponsa: *Messui myrrham meam.* Eodem quoque modo tametsi omnis sanguis, quem Redemptor noster uspiam effudit, inæstimabilis fuerit, attamen ille, qui non ex violentia flagellorum, spinarum, clavorum aliorumque Passionis instrumentorum, sed ab amore & charitate ejus velut carnifice ipsius ultrò citròque effusus fuit, qualis ille extitit, qui in horto per modum sudoris ab ejus sacratissimo corpore emanavit, longè amabilior, pretiosior, & inæstimabilior esse videtur. Mustum, quo in vindemia torcularia ultrò redundant, priusquam botri à torculari exprimantur, vel maximè fervescit & ebullit, vasaque etiam circulis optimè vincta rumpit: ita quoque amor ille fecit, qui priusquam Salvator in crucem conscenderet, in corde ejus exarsit, & ideo sanguini ejus amabilem quamdam violentiam intulit, foras eum expellendo, priusquam à carnificibus aut satellitibus in corpore vulnus aliquod acciperet: *Torcular calcavi solus.* Unde Sanctus Bernardinus ait: *Statim fervidus velut athleta ebulliens amor, & triumphans fortitudine, sciens omnia, quæ ventura erant super eum, occurrit impiis. O quali ardore fornax cordis Jesu accensa erat, quæ sic carnem ejus totam in sudorem resolvebat.* Adducitque Sanctus hic Pater ollæ cujusdam bullientis simi-

Sanguinem sudavit. Luc. 22. v. 44. Eccli. 24. v. 25. Cant. 5. v. 1. Is. 63. v. 3. S. Bern. Sen. de pas.

fimilitudinem, quantò enim major eft ignis, ex quo calefcit, tantò plus inde ebullit & effunditur liquoris: *Immenfus planè & ferventifsimus amor in hoc manifeftatur; fapè enim fervens ebullitio emittit ad extra, proinde quantum anima Chrifti charitatis igne in intimis bulliendo ferveret, fcaturitio hac fanguinis clariùs manifeftat.*

Omnes guttas effudit.

12. Poterat quidem per unicam dumtaxat fanguinis fui ftillam, imò per unicam ab oculis manantem lacrymulam pro omnibus infinitis non unius mundi tantùm, fed multorum millium mundorum debitis *ex rigore juftitia* fatisfacere; at verò amor, quo intus ardebat, infatiabilis erat: *Factus eft fudor ejus ficut gutta fanguinis decurrentis in terram, propter nimiam dilectionem, quâ dilexit nos, &c.* Sanctus quoque Bonaventura ait: *Dic quafo, mi Domine, dic cum una fanguinis tui gutta potuiffet fufficere ad totius mundi redemptionem, cur tantum fanguinem de corpore tuo effundi permififti? fcio Domine, & verè fcio, quia non propter aliud fecifti, nifi ut oftenderes, quanto affectu diligeres me.*

Luc. 22. 44.

S. Bonav. in opufc. de perf. vita c. 6.

13. Sanctus quidem Propheta David de corpore Chrifti prædixit: *Flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*: quod qua ratione in Chrifti corpore verificatum fuerit, vix video, fiquidem illud flagellis horrendum in modum confciffum effe conftat; Et quidem dicere quis meritò poffet, fi omninò flagellari volebat, numquid triginta vel quadraginta flagellorum ictus fufficere ipfi poterant, cur igitur fexies millenos, fexcentos, fexaginta fex ictus fibi infligi voluit? Ad hoc porro aliud refponderi nequit, nifi quod Chryfoftomus refpondit: *Quod fufficiebat Redemptioni, non fatis erat amori.*

Pf. 90. v. 10. Diriffimè flagellatus fuit.

Chryfoft.

Totum fanguinem pro lavacro noftro dedit.

14. Quando Redemptor nofter in fua in Cœlos Afcenfione à cœleftibus Hierarchiis confpectus fuit, manus habere, & pedes adeò atrociter perforatos, hæ omnino attonitæ in hunc modum ipfum interrogarunt: *Quare rubrum eft indumentum tuum, & veftimenta tua ficut calcantium in torculari?* quibus ipfe protinus refpondit: *Torcular calcavi folus.* Circa quam refponfionem hoc mihi dubium occurrit, cur nimirum incarnata illa Sapientia hac torcularis allufione ufa fuerit? Numquid fufficiebat dicere, fe in crucem actum fuiffe. Pro refponfione ad propofitum noftrum notandum eft, quòd vix comparatione aliqua magis propria uti potuiffet, quàm hac torcularis analogia, ad infinuandum amorem, quo ad fanguinem fuum ad noftram utilitatem alacriter effundendum extimulatus fuerat; Etenim torcular olivam premendo oleum inde emanare facit, quod lætitiæ fymbolum eft, *oleo lætitia*; Vinum quoque ex uvarum botris exprimit, de quo pariter Spiritus Sanctus dicit: *Vinum... lætificat cor hominis*: adeoque torcular lætitiam nobis infinuat & fummum gaudium, quo cum Salvator nofter redemptionis noftræ opus in patibuli fui graviffimo torculari operatus fuit; quamvis etiam Sapientiam incarnatam aliam ob caufam hanc ufam fuiffe torcularis allufione dici poffit; Etenim cum Chriftus in uvæ botro figuratus fuerit: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*; illo nimirum, qui in virga fulpeofus ex terra promiffionis allata fuit; fciendum eft, quòd Botrus primo quidem liquorem fuum fponte propria emittat; poftea verò ulteriùs torcularis arbore premitur, ut totum liquorem fuum, quem in fe continet, ad ultimam guttam ufque edat. Qua fimilitudine hoc præcipuè nobis infinuatur, quod Redemptori noftro ob vehementiffimum,

Ifa. 63. v. 2.

Ibid. v. 3.

Pf. 44. v. 8.

Eccl. 40. v. 20.

Cant. 1. v. 13.

quo nos profequitur amorem; in horto Gethfemani ingentem è venis fuis fanguinis effufionem paffum fuiffe minimè fufficiat, fiquidem ulterius per Crucis five patibuli, in quo fufpenfus fuit, torcular, omnis ejus fanguis à carnificibus torcular hoc agitantibus, totaliter adeò expreffus fuit, ut ne quidem unica in ipfo fanguinis gutta fuperftes remanferit. Unde Oleafter ait: *Seu hoc non confentus, voluit conculcari, ut quidquid fanguinis, quidquid fucci in corpore fuo latebat, exiret ad lavacrum noftrum.*

Oleaft. in Ifa.

15. Verum enim verò dicat fortaffe aliquis, quamobrem verno tempore, id eft, in menfe Martio pati voluit? Sanctus Bernardinus Tom. 3. ferm. 51. ait: *Cùm enim in tali tempore fanguis ebulliat, ut totum verfaret & effunderet, quia ebulliens de facili emittitur*; imò verò quia etiamnum aliquantulæ fanguinis ftillæ poft mortem circa cor reliquæ remanferant, ideo latus fuum poft mortem lancea fibi aperiri permifit, *ut quidquid refideret*, inquit Sanctus Cyprianus, *in corde fanguinis remitteret.*

Lancea latus aperiri voluit.

S. Bern.

S. Cypr. de dupl. mart.

16. Equidem tametfi verum fit & certum, quod fævum nimis fummaque cum impietate conjunctum fit, fi quis in cadaver aliquod ferocire velit; unde Ecclefia quoque mucronem, qui Chrifti mortui latus aperuit, mucronem dirum vocat: *Mucrone diro lancea*, cùm tamen alia paffionis inftrumenta, quæ ad Chriftum patiendi avidiffimum in vita per amorem transfigendum concurrerunt, fuavia denominentur: *Dulce fignum, dulces clavos*: attamen ex hoc tanta cum impietate & barbarie transfixo pectore, cœleftis Paradifi thefauri in maximum beneficium noftrum fuere egreffi: *Commendat autem charitatem fuam &c.* Et Sanctus Auguftinus fuper illa verba: *Unus militum lancea latus ejus aperuit*, ita fcribit: *Ut illic quodammodo vita oftium panderetur, unde Sacramenta Ecclefia manaverunt, fine* [illegible] *ad vitam, qua vera eft vita, non intratur.*

Unde 7. manarunt Sacramenta.

Rom. 5. 8.

S. Aug. ib.

17. In Ifaia Propheta Deus ita loquitur: *Dies ultionis in corde meo, annus redemptionis mea venit*: quibus verbis Deus fe iram multo tempore in corde fuo continuiffe infinuat, nimirum ufque in diem redemptionis fuæ, quo itidem die genus humanum omnem impietatem ultra omnem modum adverfus ipfum evomuit; ac proinde eo die, quo homo contra Deum vel maximè fævit, Deus homini quàm maximè placatur, & beneficum fe exhibet. Unde Oleafter: *Quaris, cur iram in corde fuo fervet? ut in Pafsione, cum cor ejus apertum eft, omnem quam ufque ad illud tempus conceperat, effunderet*; non in hominem, fed in aëra. Ira communiter fic definitur: *Eft accenfio fanguinis circa cor*; hæc autem accenfio, five ira hæc mediante aqua, quæ ex latere Chrifti per lanceam aperto, emanavit, extincta fuit: *Exivit fanguis & aqua*; *Cùm inimici effemus*, inquit Apoftolus, *reconciliati fumus Deo per mortem filii ejus.*

Pf. 63. v. 4. Deoque reconciliati fumus.

Ole. in Ifa.

Jo. 19. v. 34.

Rom. 5. v. 10.

18. De Ælio Pertinaci refertur, quod cum mortem fibi à Commodo Imperatore inferendam continuò opperiretur, atque in lecto decumbens Ælium Lætum Generalem Cæfareæ militiæ Ducem unà cum multis armatis militibus coràm fe ingredientem confpexiffet, mortem fibi jam imminere arbitratus ad eum dixerit; Probè novi optime Æli, eo te fine hic me convenire, ut ex juffu & ordine Imperatoris necem mihi inferas, ecce igitur me ad eamdem generofo animo excipiendam

Hiftoria pulchrè applicata.

paratum, eteoim miror eam tanto tempore fuisse dilatam; Cui Ælius. Ne timeas, inquit, vir generosissime, siquidem ego non tantùm eo fine ad te venio, ut te de vita tua securum esse jubeam, quin potiùs ut insuper tibi, quem sibi Romaoorum populus io locum Commodi Imperatoris jam occisi io Imperatorem substitui poscit, Imperii diadema, quod præsens hic esse conspicis, imponam: Pari quoque modo homo mortis æteroæ condemnatus erat, justeque commeruerat, ut Divina Justitia adversùs ipsom armata iræ suæ fulmina copiosè in eum evibraret, interea verò in Dei gravissima indignatione constitutus, à Cœlo semper exulabat; imò postquam Christus de Cœlo in terram descendisset, ibique ut redemptionem nostràm operaretur, triginta trium annorum spatio nobiscum demoratus fuisset, ipsum nihilominus plus quàm aliàs unquam irritando, justa & propter ignominiosam ejus crucifixionem maximè debita super se supplicia provocavit; & tamen non tantùm non punitus, verùm etiam infinito quodam redemptionis beneficio affectus fuit. *Joan. 3. v. 16.* *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam*, cui consonat, *1. Joan. 4. v. 9.* quod Sanctus Joannes alibi scribit, nimirum: *In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum*, non ut per eum judicemur & condemnemur, prouti malitia nostra commerueramus, verùm ut nos suos in regno cœlorum cohæredes efficeret.

19. Verùm enim verò, ne ab Historia Passionis Dominicæ digrediamur, advertendum est, quòd tametsi Redemptor noster multa prodigiosa miracula patrando multis summa beneficia contulerit, Evangelistæ tamen nullius eorum, quibus ejusmodi fuerunt collata beoeficia, nomen expresserunt, præterquam paucorum valde; inter cæteros verò Spiritus Sanctus illius quoque nomen expressum esse voluit, cujus auric[ulam] à S. Petro amputatam, Christus sanavit: *Joan. 18. v. 10.* *Erat autem nomen servo Malchus*: at verò cur hujus hominis adeò specialem mentionem haberi voluit, oumquid alia hoc loogè memorabiliora miracula patrata fuerant? quod si illod ex eo capite memorabile fuisse dicatis, quia in toto passionis suæ decursu oullum aliud præter istud miraculum patrasse legitur; Respondeo, per hoc non solùm dubium, seu difficultatem istam non resolvi, sed potiùs adaugeri, quæri etenim potest, cur Christus non patravit aliud miraculum longè prodigiosius quàm sit istud, maximè quando passionem suam aliquo voluit signare & honorare prodigio sive portento; neque enim magna aut adeò mira res est præcisam hominis alicujus sanare auriculam. Cur non potiùs solutis clavis, quibus in crucem suffixus fuerat, de Cruce descendit? aut verò cur spinas, quibus coronatus fuerat, rosas progerminare non jussit? Nimirum increata Sapientia nomen illius in Annalibus æternitatis ad perpetuom infiniti illius amoris testimonium expressum esse voluit, quo illis qui infensissimi ipsius suot hostes, ipsumque enormissimè offendunt, se vel maximè exhibere solet beneficium; quia satis fundata plurium opinio est, hunc Malchum illum ipsum fuisse, qui Christo in domo Principis Sacerdotum paulò post ignominiosum illum colaphum impegit, quique temerario ausu suo omnibus aliis insultibus deinceps per totam noctem Salvatori nostro illatis primus portam aperuit, siquidem ut cæteris audacior & insolentior, & tamquam aliorum satellitum lictorum caput & dux mansuetissimo Agno, ut ad macellum duceretur, violentas manus intulit. Unde Chrysostomus ait: *Chrys. h. 82. in Joan.* *Servi nomen meminit Evangelista, quoniam magna res erat, non tantùm quod eum converterit, sed cùm paulò post esset ab eo alapam accepturus.*

20. Adhæc viocula, quibus vinctus & captivus abductus, & ad columnam alligatus fuit, nos utique & corda nostra ad ejus amorem adstringere deberent, si æqua lance eadem ponderaremus. *Christum ligavit Charitatis vinculum.* Sanctus Bernardious illa considerans ita exclamat: *S. Bern. de pass. c. 4.* *O Rex Regum & Dominus Dominantium, quid tibi & vinculis? quare ergo ligaris?* De Rege quodam legitur, quòd cùm à sagitta quadam gravissimè sauciatus, in magno fuisset moriendi periculo constitutus, nisi à chirurgis arctissimis ligaculis adstringeretur, generosum hocce responsum edidetit: *Regem vinculis adstringi minimè decet; O Deus Deorum, quantum ergo derogatum fuit libertati & potentiæ tuæ? tot adeò ligaris vinculis, qui solus ligandi & solvendi potestatem habes?* Tandem verò causam, cur vincula isthæc admiserit, subjungit, quæ nulla est alia quàm ardentissima ejus charitas: *Video*, inquit, *& perhorresco, & admiror, & admirando deficerem, nisi quod liquido cognosco, te priùs in corde charitatis nexibus fuisse constrictum, qui ad deteriora vincula sufferenda te leviter attrahere potuerunt.* Idiota amorem vinculi titulo appellat: *O dilectio, quàm magnum est vinculum tuum, quo ligari potuit Deus! O piissime Domine Jesu Christe, opifex amoris, hoc vinculum te in Cruce tenuit, quem omnes funes totius mundi nullatenus tenuissent.* *Idiot. c. 14.* B. Laurentius Justinianus dicit, vincula illa, quibus ad columnam alligatus fuerat, alia non fuisse, quàm arctissima vincula suæ charitatis; *B. L. Just. de lign. vit. c.* *Charitas ligat Deum & hominem, quia vinculum est; O charitas, quam magnum est vinculum tuum, quo Deus ligari potuit, nullum vinculum Filium Dei ad columnam tenere potuisset, si charitatis vinculum defuisset.*

21. Postquam Crucifixores ejus illum blasphemando, & variis tormentis dilacerando fatigati fuissent, videri quidem potuisset, quòd Redemptor noster Patrem suum pro inferendo eisdem gravi supplicio fuisset rogaturus; sed neutiquam ita factum fuit, quinimo prima supplicatio, quam sic in Cruce extensus Patri suo præsentavit, fuit illa, qua veniam pro illis sollicitavit: *Luc. 23. v. 34.* *Pater, dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* Ubi Sanctus Anselmus hunc in modum Salvatorem nostrum interrogat: *Qui sunt hi Domine, quibus ignoscendum est?* Num fortè Petro ignosci cupis, qui te negavit? aut Apostolis, qui te deseruerunt? Minimè; his namque jamdudum omnes commissos errores condonaverat, sed illis qui mihi maledicunt, me blasphemant, qui manus suas sanguine meo cruentarunt; cur autem illos non expressè & sigillatim nominat? Sanctus Anselmus ait: *S. Anselm.* *Quia si nominare deberet, ignosce illis inimicis meis, crucifixoribus meis dicere deberet; hoc non patitur amor*: at verò, ioquies, cur tunc potiùs, & noo antea ad veoiam hanc ab æterno Patre suo deposcendam motus fuit? Sanctus Vincentius Ferrerius ait: *S. V. Fer. ser. 1. in D. 1. Pass.* *Tunc Christus vidit Deum Patrem, paratum ad recipiendam vindictam de crucifixoribus suis, si Filius voluisset.*

22. Valde considerabilis est textus ille, quo Sancta Mater Ecclesia in Missa de Passione Domini utitur, nimirum: *lanceis suis vulneraverunt me*; cur obsecro in plorali numero dicit: *lanceis*, cùm tamen unica dumtaxat laocea fuerit, quæ latus Domini nostri transadegit? unus militum lancea latus ejus aperuit; Pro respoosioe memorandum

dum, quòd ſponſus in ſacris Canticis cor ſuum bina vice vulneratum eſſe dicat:

Cant. 4. v. 9

Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum: Quæ verba S. Bernardus de lancea explicat:

S. Bern. l. de paſſ. c. 20.

Quia zelo amoris tui vulneraſti me, lancea quoque militis vulneratus ſum; lancea amoris prius Chriſtum viventem vulneravit, eaque eſt, quæ necem eidem attulit:

Cant. 8. v. 6.

Fortis eſt, ut mors dilectio: alia autem tunc pridem eum transfixit, poſtquam in cruce expiravit: *Cùm viderunt eum jam mortuum; mortuum eſt cor Jeſu, quia vulneratum poſſedit vulnus amoris, poſſedit mors amoris Domini cor ſponſi Jeſu, quomodo mors altera inerabit.*

23. Zacharias Redemptorem noſtrum vulneratum, Angelosque hanc ei interrogationem proponentes introducit:

Zach. 13. 6.

Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Ubi notanda eſt illa particula, *Quid*, an ergo de vulneribus dubitare poterant, quid eſſent, quando non niſi vulnera eſſe ſatis evidenter apparebat, & conſpicuum erat? Imò verò jure merito hac de re dubitare poterant, ſiquidem amor, quo Chriſtus erga nos flagrabat, illa gemmas, monilia, roſas, lilia eſſe reputabat. Undo Sponſa ait:

Cant. 5. 14.
Zach. 13. 6.

Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis; ac proinde reſpondit: *His plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me*: Similiter quando duo illi in Emmaus peregrinantes diſcipuli, ea Domino, quæ à duobus diebus acciderant, in memoriam revocare volebant, dicentes:

Juxta Luc. ult. v. 18. & 19.

Neſcis ea, quæ facta ſunt his diebus de Jeſu? &c. reſpondit: *Quæ?* quaſi eorum, quæ diriſſima paſſus fuerat, oblitus fuiſſet, quia amori vero nihil eſſe videtur, quidquid ſuffert, imò gaudet & triumphat, ſi quid concedatur patiendum pro eo, quem amat.

24. A Sancto Ambroſio gratitudinem illam diſcere poſſumus, qua cùm infinito huic beneficio grata mente correſpondere debemus; dicit enim:

S. Ambr. l. 6. in Luc.

Nihil eſt, quod dignè Deo referre poſſumus, quid enim referemus pro ſuſcepta carnis injuria? quid pro verberibus? quid pro Cruce? væ mihi, ſi non dilexero, reddamus ergò amorem pro debito, charitatem pro munere.

25. Euſebius Emiſſenus Salvatorem noſtrum in Crucis trunco ſuſpendi, non tam propter redemptionem noſtram voluiſſe exiſtimat, quàm ut noſtrum ſibi amorem conciliaret:

Euſ. Emiſ. h. 2. de ſymb.

In trutina ergo Crucis non aurum vel argentum, non aliquod corpus Angelicum, ſed ſemetipſum paſſus eſt author ſalutis appendi, ut dum curioſa perditione nos redemit, ad charitatem nos ſuam vehementiùs excitaret. Sanctus Auguſtinus ad Chriſtum converſus dicere ſolebat: O Domine, qui te pro creationis beneficio non amat, nec ſervit tibi, meretur infernum: at verò, qui nec pro redemptionis beneficio te amat, nec tibi ſervit, meretur, ut pro eo novus quidam fabricetur infernus; ac proinde B. Laurentius Juſtinianus ingenuè fatetur, dicens:

B. L. Juſt. de lib. vitæ. c. 8.

Super omnia reddit te amabilem mihi, o bone Jeſu, calix, quem bibiſti; opus redemptionis noſtræ hoc omnino noſtrum facilè ſibi vendicat amorem, hoc eſt, quod noſtram devotionem & blandiùs allicit, & juſtius exigit, & arctiùs ſtringit, & afficit vehementiùs.

26. In annalibus Eccleſiaſticis de certo quodam viro ſcribitur, qui in terram ſanctam profectus,

Annal. Ec. Rayn. to. 13 ann. 1216. n. 24.

loca ſingula, in quibus pedes Domini ſtetiſſe ſciebat, multâ devotione & lachrymis viſitavit, cumque veniſſet ad locum Calvariæ, ubi Redemptorem noſtrum audivit; mortis anguſtias & Crucis ſupplicium pertuliſſe, graviſſimis ſuſpiriis ingemiſcens, cum clamore valido & lachrymis dixit: Quid tibi benigniſſime Domine, quid, inquam, tibi Chriſto retribuam pro omnibus, quæ priùs amator amabilis mihi mirabiliter tribuiſti? Vidi priùs loca, in quibus natus, & inter homines converſatus Doctrinam Evangelicam prædicaſti, & Deitatis tuæ judicia per miracula demonſtraſti; Hæc quidem ob amorem & reverentiam tui ſincero corde complexus ſum, hunc verò locum paſſionis & mortis tuæ æquo animo videre non poſſum, ubi clavis crucifigi, terebrari lancea, & animam pro nobis tradere voluiſti: Hæc ut beatus ille peroravit, exclamans, ruptis vitalibus cordis venis, ſpiritum exhalavit.

27. Sanctus Thomas de Villa Nova hanc noſtram erga Redemptorem ingratitudinem ſequenti ſimilitudine nobis ob oculos ponit: Erit vobis fortaſſe, inquit, ſervus quidam empticius, quem tametſi niger quidam Æthiops ſit, valde tamen diligitis ex eo tantùm motivo, quòd vobis ſe valde diligentem, fidelem, & induſtrium miniſtrum ſemper exhibuerit, nec tamen idem ille ſervus ob veſtri amorem flagellatus, aut colaphizatus fuit, nec ſanguinem ſudavit, nec potum felleum pro vobis bibit, aut in crucem actus fuit.

S. Th. Vill. de S. M. Magd.

Heu, heu! inquit Sanctus Archipræſul, *dic obſecro, dic, O Chriſtiane, qui nomen Chriſti ſolo verbo profiteris, deſpicis in Chriſto, quod non deſpicis in vernaculo, & in filio Æthiopis amas Æthiopem, & multùm amas, & juſtè amas, quin ipſe amat te: & amat te Deus tuus, & amore tuo ardet, & pro tuo amore moritur, & ſolus Deus, & ejus dilectio contemptus habetur, nec dignus redamari putatur.* Idem quoque Sanctus Archipræſul in Concione quadam in Domin. 17. poſt Pentecoſt. nos ipſiſmet ſaxis inſenſibiliores & duriores eſſe exiſtimat, niſi Chriſtum pro redemptionis beneficio impensè diligamus; dicit enim:

Idem Conc. 3. in D. 17. Pent.

Si adhuc in amando frigidus inveneris, duriorem te lapidibus eſſe oſtendis, ſiquidem ad tantæ dignationis conſpectum duriſſimi lapides confracti ſunt, & qui ſenſum non habent, ſenſum oſtenderunt, ut attendas, quid facere teneantur hominum corda, ſi tantum pondus amoris, neque rupes ipſæ ſuſtinere valuerunt; ac proinde Sanctus Auguſtinus in libro de diligendo Deo, in quo omnia hujuſce amoris ſcrutatur motiva, jure merito hunc in modum nos admonet:

S. Aug. l. de dil. Deo c. 16.

Opus noſtræ redemptionis totam vitam noſtram, totum laborem noſtrum, totum obſequium noſtrum, amorem denique noſtrum facilè ſibi vendicat, totum hoc, inquam, eſt, quòd devotionem noſtram & excitat melius, & quærit ſuaviùs, & auget ampliùs. Didacus Stella Redemptorem noſtrum tot patulis vulneribus ſaucium contemplans, ad illum redamandum hiſce nos verbis invitat.

Did. Stell. in c. 10.

Tot ſunt ora, tot linguæ, quæ in ejus amorem te invitant, quot ſunt vulnera, quæ in ſuo corpore pro tuo amore accepit; quilibet ictus eſt lingua quædam, quæ ſemper vociferatur, ut eum diligas.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Beneficia vocationis ad fidem, Juſtificationis, præſervationis à multis peccatis, & periculis, conſervationis Creaturarum, ad amorem Dei nos obligant; & hoc tributum aliunde multis titulis debitum à Deo etiam liberaliter compenſatur.

THEMA.

Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Psalm. 115. v. 12.

Rich. de S. Vict. de gr. viol. char.

1. RIchardus de S. Victore de violentæ charitatis gradibus tractans, divina beoeficia, qoibus infinita Dei oostri bonitas nos comulat, vel ut totidem vincula & catenas esse existimat ad adstriogendum ei corda nostra deservientes: *Adjecit Dominus adhuc manu valida multiplicare super nos Charitatis suæ vincula, ut nos sibi arctiùs adstringeret, altiùs irretiret: Contulit nobis bona sua, pertulit pro nobis mala nostra, ut ex utroque sibi obnoxios redderet, & de bonis, quæ contulit nobis, & de malis, quæ pro nobis pertulit.* Ac proinde ut nos Deo tanto ampliùs & arctiùs adstrictos esse agnoscamus, præter ea beneficia, de quibus hactenus in discursibus præcedentibus actum fuit, alia quædam valde etiam efficacia motiva considerabimus.

S. Ambr. in præc. Pasch.

S. August. loc. cit. c. 7.

2. Et quidem primùm ex iis beneficiis est, vocatio ad veram & orthodoxam fidem; Etenim ut optimè Sanctus Ambrosius ait: *Nihil nasci profuit, nisi redimi profuisset*; Ecquid enim nobis prodesset, nos esse quoddam adeò nobile accepisse, ad cœlum possidendum creatos esse, imo & redemptos fuisse, nisi etiam speciali quadam vocatione aggregati essemus in gremium sanctæ Matris Ecclesiæ; nam ut Sanctus Augustinus bene notavit, *Multa generationes pertransierunt, quæ omnes sine cognitione Dei, & pretio suæ redemptionis in interitum sempiternum dilapsæ sunt; omnibus illis Redemptor tuus te prætulit; quare hoc in te factum sit, nullam præter solam Salvatoris charitatem invenire poteris causam; numquid tu fortior, sapientior, nobilior, ditior fuisti, qui hanc præ omnibus illis specialem gratiam sortiri meruisti: Quot fortes, quot sapientes, quot nobiles, quot divites ibi fuerunt, & tamen universi derelicti & abjecti perierunt.*

Ps. 147. v. 20.

3. Ad veritatem hanc profundiùs intelligendam obsecro vos, ut considerationem vestram ad instar eruditi cujusdam Cosmographi in tot regna innumerasque totius universi Provincias ab humano genere inhabitatas extendere non pigeat; sic enim ex Atheistarum, Idololatrarum, Mahumetanorum, Hæreticorum, Hebræorum & Schismaticorum incredibili numero facilè vobis erit servata proportione conjicere, quàm pauci sint veri Romano-Catholicæ fidei sectatores, sine qua tamen salvari nemo potest. Quodnam vobis apud Deum meritum patrocinari potuit, quòd inter tot animarum ab initio mundi usque in hanc horam creatarum milliones vos illo dignatus fuerit privilegio, ut iis vos sæculis in hunc mundum nasci faceret, quæ Filii Dei in hunc mundum adventum sequuntur, eoque tempore, quo antiquæ ignorantiæ & cæcitatis tenebræ per veram claramque Evangelii lucem illustratæ cernuntur; Item quòd ita de vobis disposuerit, ut in hoc jam actualiter currenti sæculo, nati inter Catholicos, atque eosdem inter educati fueritis, cùm tamen alibi tot, imò innumeri densissimis Paganismi, Alcorani, Calvinismi & Lutheranismi tenebris immersi vixerint? Quòd si fortè sub Principe natus, futurus forsitan fuisses deterior Dæmone incarnato: vel si Turcicis fuisses oriundus parentibus, præter congenitam barbariem implacabilis forsitan futurus fuisses Ecclesiæ Dei inimicus; *Non fecit taliter omni nationi*; Etenim in quot Provinciis & Regnis, ab eo tempore, quo hæresis in iisdem pedem figere cœpit, fides vera processu temporis totaliter elanguit & interiit, cùm tamen tu econtra per Dei solius gratiam & paternam dispositionem in tali loco degas, in quo ad te in Religione Orthodoxa, quam profiteris, magis magisque stabiliendùm, & ad te quotidie si modo velis, in Christiana perfectione promovendum, omnia, quæ desiderare posses, auxilia & subsidia minimè desint; Beneficium istud haud dubiè non aliunde tibi provenit, nisi à vehementia amoris Pastoris cœlestis, qui te veluti gregis sui oviculam in veram & rectam ad ovile suum semitam deducere voluit: *In loco pascuæ ibi me collocavit; super aquam refectionis educavit me, animam meam convertit*; *Vocavit vocatione sua sancta*, inquit Paulus, *non secundùm opera nostra, sed secundùm propositum suum & gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu.* Et ideo meritis nostris ad singularissimum hocce privilegium assequendum minimè cooperati fuimus, sed ex solo nobis Dei amore & gratia provenit; *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.*

Ps. 22. v. 2.

2. Tim. 1. 9.

Joan. 6. 44

Matth. 20 v. 16.

Ps. 70. v. 20 & 21.

Rom. 5. 20.

2. Reg 18 5

Osæ. 13. v. 9

Apoc. 3. 20.

Glos. interl.

Prov. 1. 20. 21.

4. Verùm enim verò, quia *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, multique receptam in sacrosancto baptismatis lavacro candidam vestem peccatis suis turpiter commaculant; ex alia verò parte: *Nihil coinquinatum intrabit in regnum cœlorum*, non minus beneficium & manifestum Dei nos impensè amantis signum est ipsa justificatio; Quoties enim anima aliqua Deo dicere jure merito deberet: *Vivificasti me, & de abyssis terræ iterum eduxisti me, multiplicasti magnificentiam tuam*; Et uti S. Paulus Apostolus ait: *Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia*; Eodem prorsus tempore, quo degener & rebellis filius adversùs Patrem insurgit & conjurat, ut quantum est ex parte sua, vitam ei eripiat; ipse velut amantissimus Pater summa cum solicitudine cordisque anxietate exclamat: *Servate mihi puerum Absalom.* Porro homo in peccato constitutus Dæmonis factus est servus & mancipium, ad pœnas æternales per totam æternitatem condemnatus, & super inextinguibilem abyssi perditionis fornacem ex pilo capitis veluti suspensus hæret, quia executio debitæ illi condemnationis à sola vita, quæ cuidam filo, id est, respirationi innititur, dependet. Et tamen non obstante, quòd Deus sit ille, qui multas à nobis offensas & injurias accepit, ipse nihilominus is est, qui ne tenuissimi illius fili stamen rumpatur, sese interponit, ipse semper ad ostium cordis nostri patienter stat & pulsat, ut aditum ad cor nostrum habere possit, ad inimicum inde expellendum, illudque in Paradisi possessionem denuò immittendum. Etenim certum est, quòd à lapsu nostro non valeamus resurgere, nisi Deus nobis porrexerit manum: *Perditio tua Israel, tantummodo in me auxilium tuum.* Et tamen licet offensus sit graviter & enormiter, suam tamen nobis, non solùm ad sublevandum nos, porrigit manum, verùm etiam cœlestes nobis inspirationes immittit, totque aliis modis nos, ut ad eum denuo revertamur, benignè invitat, *Ego sto ad ostium & pulso*; Glossa interlineario addit: *Cor scilicet peccatoris, quod peccato clausit hostis, ad hoc pulsat Deus sanctis inspirationibus suis*; Omni tempore & qvovis in loco mortis, judicii, Inferni, severitatis Divinæ justitiæ, brevitatis vitæ hujus, cœlestium bonorum, denique æternitatis, pietatis misericordiæ & amoris sui memoriam vividam ei ob oculos ponit, quibus cum eamdem ad pœnitentiam benignè expectat & invitat: *Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam, In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua*; Dum per vicos & plateas urbis ambulamus, sæpè nobis juvenem

aliquem

aliquem dissolutum ex improviso ab aliis occisum videndum objicit; dum in Ecclesiem ingredimur, fortuitò nos in cadaver quoddam viri divitis, potentis, juvenis, in deliciis enutriti, robusta complexione aliàs præditi incidere facit; transeuntibus domum, in qua aliquando voluptati operam dederunt, in memoriam reducit, quàm sit momentaneum, quod delectat, æternum verò, quod cruciat, & qualiter elanguescere rosa, viva tamen semper perseveret remorsus Conscientiæ punctora; Et sic de aliis quoque ejusdem generis discurrere licet. Nonnonquam etiam occurrentia horrenda pericula imminentia, unde ob mortis, infamiæ, jacturæ facultatum, aliorumque infortuniorum timorem, homo obrigescere, pilique capitis se erigere possent, nihil aliud sunt, quàm particulares amantis nos Dei inventiones, quibus utitur ad procurandem resipiscentiam nostram, salutemque aliàs magnopere periclitantem, omni meliori modo assecurandam; Unde David dicebat: *Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*; Quot sunt nostrûm, qui verè dicere possunt: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitasset in Inferno anima mea*; Optimè Sanctus Bernardus hac de re ita scribit: *Ego peccabam*, inquit, *& tu dissimulabat; non continebam à sceleribus, & tu à verberibus abstinebat; prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam, & tu Domine pietatem tuam; sed quid prodesset expectatio, nisi sequeretur pœnitudo?* Verum enim verò prout optimè idem Sanctus & mellifluus Doctor advertit, nequaquam nobis hac charitate & patientia abutendum est, alias enim nobis bonitas Dei amantis, prout paulò post subjungit: *Cumulus esset damnationis.* Quot & quantæ à nobis Deo reddendæ sunt gratiæ, quod capiti nostro suam superposuerit manum, quod nos in pedibus erectos, & à lapsu immunes conservarit, ne in præcipitia, qualia nobis omni ex parte patula occurrunt, corruamus? *Tenuisti manum dexteram meam, . . . & cum gloria suscepisti me*; *Liberator meus de inimicis meis iracundis.*

Ps. 22. v. 4.
Ps. 93. v. 17.
S. Bern. ser. 2. de sept. miss.
Ps. 72. 24.
Ps. 17. 48.

5. S. Antonio quondam, ut in ejus vita scribitur, aer laqueis plenus ostensus fuit, quos inimici nostri quaquaversum extenderant, utpote qui in nostrâm perniciem indefessè vigilant, nec umquam dormiunt, qui proinde vocantur *spiritualia nequitiæ in cælestibus*; & quis aliunde nos salvat & eripit, nisi amantissimus Salvator noster, qui in salutem nostram continuò invigilat. Unde Sanctus Augustinus Soliloquiorum cap. 18. ita ait: *Præcidens ante me laqueos peccatorum, tollens occasiones & causas, quia nisi tu hoc mihi fecisses, omnia peccata mundi fecissem.* Et alibi idem Sanctus Doctor pariter ita scribit: *Adulter non fuisti in vita tua præterita plena ignorantiis hoc tibi dicit Deus tuus: regebam te mihi, servabam te mihi, ut adulterium non committeres; suasor defuit? & ut hæc deessent, ego feci; locus & tempus defuit? & ut hæc deessent, ego feci; Affuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus, ut non consentires, ego te tenui*; Imò & ipse Seneca solo licet naturali lumine præditus ait: *Retinuisse, ne in scelus rueres, inter maxima beneficia recensendum est.*

S. August. l. 50. hom. 13.
Sen. de ben. l. 3. c. 8.

6. Idem quoque S. Augustinus in Confessionibus suis, alium quemdam amantis Dei conatum nobis manifestat, quem dum mundi torrentem etiamnum sequebatur, in semetipso sæpiùs expertus fuit: *Tu semper aderas*, inquit, *misericorditer sæviens, & amarissimis aspergens offensionibus omnes illicitas jucunditates meas, ut ita quærerem sine offensione jucundari*; Idemque Deus, ut fallor, dicere voluit, quando per Oseam ita ait: *Sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceriâ, & semitas suas non inveniet.* Quot sunt, qui utique in hoc vel illo præcipitii genere collum sibi sæpiùs rumperent, si ad desideratas voluptates pertingere voluissent? at verò Deus iis viam maturè obstruit, ne progredi nullatenus queant; Unde Propheta paulò ante de viro quodam dissoluto dixeret: *Vadam post amatores meos*; Et postea subinfert Deum, dicentem: *sepiam vias tuas spinis, &c.*

S. August. l. 2. conf. c. 2.
Ose. 2. v. 6.

7. Senece ultimum tangit beneficentiæ benefactoris alicujus gradum; nimirum quòd *etiamsi judicer ingratos futuros, beneficia tamen tribuas.* Enimverò Deus coram se ab æterno manifestè posita habet cuncta scelera nostra, ac proinde ingratitudinem nostram futuram perspicuè novit: scit, quòd majori simus amore prosecuturi Canem aliquem vel Equum, quàm ipsum; quod adversùs ipsum evomituri simus maledictiones; quòd beneficentiam suam, qua nos ab hoc vel illo præcipitio liberavit, à talis vindictæ executione impedivit; quod voluptatis carnalis occasionem diu quæsitam è medio totaliter sustulit, per blasphemias horrendas in ipsum temerè effundendas recompensaturi simus; hæc, inquam, omnia manifestè novit, & tamen propter hoc nobis benefacere non desinit, quia verus amor ille est, quo eum, qui nos odit, impensè diligimus. Quoties obsecro peccator, ex eo, quod tot modis divinam offenderit justitiam, causam dedit, ut Deus eum in manus Dæmonis traderet, & tamen non obstente, quòd vel maximè adversùs Deum contumax & rebellis existat, Deus ad ipsius emendationem & resipiscentiam in eum animadvertere differt. Unde Sanctus Augustinus ait: *Quoties ego peccavi, & ille stabat paratus, ut me raperet, sed tu Domine prohibebas, & ego miser eram cæcus, & non cognoscebam, donec illuminasti me.* Et paulò post subjungit: *Sciebas tu, quia si tunc mors me occupasset, infernus animam meam suscepisset, & perpetuò damnatus fuissem; sed tua misericordia prævenit me, eripiens de morte corporis, & de morte animæ; ego te offendebam, & tu me defendebas; ego te non timebam, & tu me custodiebas.*

Sen. de ben. l. 1. c. 10.
S. Aug. Sol. c. 18.

8. Sanctus Bernardus de Deo liberalissimo & amantissimo benefactore nostro dicit: *Quanta largitas est ad sustentationem? quanta ad eruditionem?* Quod quidem corporis sustentationem attinet, quis non admiretur continuum illud beneficium, quo cuncta hæc creata sustentationi inservientia in suo semper vigore conservat: *Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos in brachiis meis, & nescierunt, quod curarem eos.* Pauci admodum sunt, qui ad indefessam cœlestis illius & numquam errantis Providentiæ continuationem sese reflectunt, qua naturam sustinere & conservare semper satagit: Multis matribus se filios in lucem edidisse sufficit, atque ideo pro eorumdem educatione alias iidem nutrices quærunt; non est autem hic Dei nostri genius, qui post datum nobis esse nostrum, illud quoque sustentare nititur, *quasi nutritius*: verè enim veluti nutrix quædam nos nutrit, vestit, sustinet, custodit, & per somnum nos restauret, eumdemque effectum operatur in nobis, quem radix arbori præstat, vigorem nimirum in trunco, ramis, foliis & fructibus conservando. Unde Sanctus Bernardus ait: *Qui dedit, ut esses, qui ante non fueras, adjecit etiam unde subsisteres, qui jam eras, nec minus liberaliter hoc, quam illud mirabiliter est operatus.* Richardus de Sancto Victore, existimat, quod dum oculus huma-

S. Bern. in Ps. qui habitat. ser. 14.
Ose. 11. v. 3.
S. Ber. Lib.

humanus, uſque animæ potiùs quàm corporis, res haſce viſibiles attentè circumſpiciat, omittere nequeat, quin ſanctum quoddam verſus Creatorem ſuum incendium io corde ſuo concipiat: *In eo quod tenuit, Dei amatoris ſibi reſultat memoria: aſpicit cuncta, quæ condidit Deus, & quo condidit fine, & in his non tam admirabilis, quàm amabilis eſſe videtur*; Neque enim ſolùm *vidit cuncta quæ fecerat*, verùm etiam *erant valde bona*. Conſervat inſuper bonum eſſe ipſorum, adeò ut Sol poſt ſexies millenos & ampliùs annos, ne vel minimum lucis ſuæ gradum amiſerit, neque quotidie circumgyrantes orbes cœleſtes vel quidquam defatigati aut detriti fuerint, terra quoque poſt impoſitum ei ſemel præceptum: *Germinet terra herbam virentem*, eamdem fœcunditatem, quæ ab initio mundi pollebat, in hanc uſque horam perenniter conſervarit. Et ſic de aliis diſcurrendo.

Rich. de S. Vict. p. 1. tr. de gr. char. c. 3.

9. *Quanta largitas eſt ad eruditionem?* quod eſt alterum Sancti Bernardi motivum. Etenim quis umquam crediturus eſſet, quod theſaurorum ſapientiæ & ſcientiæ Dei clavis amor potiùs ſit, quàm ſtudium? Eruditiſſimus Idiota, qui ex profundiſſima homilitate hoc ſibi nomen adoptans, ardentiſſimus fuit Dei amator, prouti ex libro, quem de Amore Divioo compoſuit, abundè videre licet, hic, inquam, Deum hiſce verbis alloquitur: *Infundis ſapientiam tuam diligenti Deum; ſicut ſcriptum eſt; unus eſt altiſſimus, & ſapientiam ſuam præbet diligentibus ſe.* Videantur ſuper hoc puncto quartus, quintus, ſextus, & ſeptimus diſcurſus Dominicæ ſanctiſſimæ Trinitatis in Tomo 2. Promptuarii ſacri, ubi idipſum fuſiùs probatur.

Ibid. c. 18.

10. Porrò modum, quo tanto amori grata mente correſpondere debemus, Sanctus Thomas nos edocet ex quadam Sancti Bernardi adducta authoritate, dum ita ſcribit: *Diſce Chriſtiane à Chriſto, quomodo diligas Chriſtum: diſce amare dulciter, prudenter & fortiter; Dulciter, ne illectus; Prudenter, ne deceptus; Fortiter, ne oppreſſus ab amore Chriſti avertaris.* Sanctus Thomas nos monere volens, ut pro Dei amore nobis exhibito, maximo nos debito obſtrictos eſſe agnoſcamus, hac utitur ſimilitudine, dum ait: *Laborantem agricolam oportet primum de fructibus edere, & qui plantavit arborem aut vineam, jure fructu ejus potitur. Fecit te Deus capacem ſui intellectu & voluntate, ut intelligendo amares, & amando fruereris; juſtè igitur fructum tui intellectus & voluntatis ſibi debitum à te exigit, qui talem ac tantam tibi dedit facultatem, & tales plantavit in te potentias, per quas poſſes & ipſum capere, & captum diligere; illi ergo debes amoris tributum, qui tibi contulit amandi facultatem.* Sanctus Bonaventura in ſtimulo Divini amoris ita ſcribit: *Nonne debeo totum, & pluſquam totum illi, à quo habeo totum, quod ſum, & quod poſſideo.* At verò advertendum eſt, quod David eodem tempore, quo dixit: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi*, mox ſubjungat: *Calicem ſalutaris accipiam*; Deliberat igitur primò quidem, quâ ratione ſe pro receptis beneficiis gratum exhibere poſſit, & mox ſe nova alia beneficia recepturum eſſe ſubdit, dicens: *Calicem ſalutaris accipiam*; Ubi Chryſoſtomus ait: *Exigit à nobis Deus gratitudinem, non quod noſtrâ celebratione opus habeat, ſed quòd, quidquid eſt lucri, iterum ad nos redeat.* Idem quoque nos de amore dicere poſſumus; Deus enim hunc ab homine exigit, non quod illo opus habeat, cùm ab ardentiſſimis in Empyreo Seraphinis diligatur, ſed ut lucrum totum ſit noſtrum, quod amando comparatur.

S. Th. op. 61. c. 24.

S. Th. Vill. conc. de S. M. Magd.

S. Bon. in Stim.

Pſ. 115. 12.

Ibid. 13.

Chryſ. ho. 8. ad Coloſſ.

11. Didacus Stella nobilem quamdam conſiderationem in medium adducit, conſiderat enim, quòd amor nobis ſuperabundanter à Deo recompenſetur aut remuneretur, cùm tamen nulla ſuî retributione indigeat; Dicit enim: *Nulla ratio eſt, ut amor mercede & retributione ſit dignus.* Verum eſt, quòd operarius, qui manè ſummo diluculo ſurgit, & ad veſperam uſque laborat, ſuum meretur ſtipendium; at verò: *Qui amat, quid eſt, quòd præmium accipiat? Eſtne aliquid jucundius, dulcius aut ſuavius, quam ſemper diligere? amor certè ſui ipſius eſt merces, nobis verò ratione amoris & dilectionis gloriam retribuere, nihil aliud eſt, quam mercedem mercedi addere, & præmium præmio, & beneficium beneficio.* Pro cujus meliori intelligentia evidentiſſimam quamdam adducit ſimilitudinem alicujus ſitibundi hominis, qui ardentiſſimam patitur ſitim, miraque cum aviditate aquam bibendam tradi ſibi poſtulat; quòd ſi enim tali homini non ſolùm petita ſubminiſtraretur aqua, verùm etiam eidem pro aqua poſtulata & exhibita pecunia daretur, ad hoc, ut eamdem biberet, numquid largitas & munificentia iſta inaudita res eſſet? Unde mox ita exclamat: *O divina charitas, quibus te laudibus commendabo? nam cùm anima hæc noſtra (quâ nihil à Deo accepimus pretioſius) ſine amore non poſſit verè, nec ſtabilis permanere, præcipit, ut amemus, & pro amoris mercede gloriam retribuit.*

D. Stell. in c. 10. Luc.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Quia Deus, ut à nobis ametur, cor noſtrum primo loco expoſcit, varii explicantur modi, Deum ex toto corde, animo, & mente amandi.

THEMA.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua. Luc. 10. v. 27.

1. DOctor Angelicus cauſam nobis declarat, cur Deus noſter dilectionis ſuæ præceptum nobis imponens, ad præcepti illius impletionem, cor à nobis exigat: *Ex corde tuo.* Dicit igitur: *Homo eſt ſubſtantia compoſita eſſentialiter ex duobus; Corpore, inter cujus membra cor principale eſt; & Spiritu: tota ſubſtantia hominis quodammodo obligatur, cùm præcipitur; Diliges Dominum, &c.* Etenim quando aliquis tenerè & viſceroſiſſimè ex corde alium diligit, de eo dicere ſolemus, quòd ex corde amat. Sanctus Petrus Damianus ait: *Hic diligitur Deus ex toto corde, cùm in corde hominis affectus & dulcedo inhabitet, ſolúmque cor hominis amoris dulcedinem perſeveranti ſtabilitate cuſtodiat; Unde & vulgaris uſus obtinuit, ut cùm aliquem ab aliquo vehementer amari conſpicimus, dicamus, ex corde diligit eum.* S. Gregorius Nyſſenus in ſacra Cantica ſcribens, hanc ad propoſitum noſtrum reflexionem facit: *Cor dicunt eſſe quemdam fontem nobis innati caloris, à quo per arterias in univerſum corpus calor diſtribuitur*; redditque rationem, cur Deus noſter dilectione mediante primo loco in corde recipi ſe præcipiat & deſideret: *In corde ergo anima ſuſcipit Chriſtum, ut omnia ſigillatim vitæ ſtudia tamquam alicujus corporis membra ferveant ſpiritu, qui ex corde permeat, nullo membro corporis refrigerante dilectionem in Deo.* Idem verò ſuprà memoratus Angelicus Doctor in Cap. ſequentia ſcribit: *Natura humani cordis cognata eſt actioni dilectionis; eſt enim cor in com-*

S. Th. op. 61. de dil. c. 18

Matth. 22. 3.

S. P. Dam. ſer. 17.

S. Greg. Nyſſ. h. 3. in Cant.

S. Thom. ibid. c. 19.

plexio-

A

plexione calidum & siccum, hac est lignea natura, sicut naturale igni calere est, ideo naturale est cordi amando ardere; adducitque sequentem Hugonis à S. Victore authoritatem, ita scribentis: *Vita cordis amor est, & ideo impossibile est, ut sine amore sit cor, quod ideo quartis* Psalm. 38. (*Concaluit cor meum* Ps. 38 v. 4. *intra me;*) *calidum consequitur leve, & sursum mo-* Ps. 4. v. 3. *bile; sed heu* (*filii hominum, usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem?*) graves, quia frigidi. Prosequitur deinde causas structuræ & architecturæ cordis humani, & primo quidem loco cordis substantiam ex materia solida constare considerat, hujusque mysticam quamdam & spiritualem reddit rationem dicens: *Est cor in substantia solidum, ne facile à voluptate dissolvatur; est inferius acutum, superius latum; inferius acutum, ut ad temporalia, & hac inferiora modico attingat; superius latum, ut ad cœlestia dilatet affectum. Item est interius concavum, in signum, quod per creaturas sufficienter impleri non valet*; citatque sequens S. Bernardi testimonium dicentis: *Capacem quippe Dei rationalem animam, quidquid Deo minus est, non implebit.* Aristotelis quoque adducit authoritatem, ita de corde scribentis: *Est primum organum sentiendi; Et ideo,* inquit S. Thomas, *congrue primi mandati actio ab ipso & per ipsum debet sensibilis fieri.*

Cant. 8. 6. 2. Sponsus cœlestis animæ amanti præcipit, dicens: *Pone me ut signaculum super cor tuum.* Etenim quando in litera aliqua sigillum aut figura Principis alicujus conspicitur, magnus illi honor & respectus ab omnibus illam videntibus defertur, nec quisquam est, qui illam contemnere aut aperire audet; atqui Deus noster, utpote valdè zelotypus & amoris animæ nostræ cupidissimus illius Sponsus, per hanc similitudinem eamdem monere voluit, futurum esse, ut si ipsum, velut sigillum quoddam cordi suo imprimeret, nullus alius affectus, vel amor ad illam aliquem sit aditum obtenturus; ex quo enim creatorem illud occupasse conspiciunt, nulli eo subingredi licebit creaturæ. Unde S. Ambrosius ita meditatur: *Dulcissime & amantissime JEsu, infunde obsecro multitudinem charitatis tuæ pectori meo, ut te solum in corde habeam, scribe digito tuo in pectore meo, dulcem tui memoriam, nullâ umquam oblivione delendam.*

S. Amb. med. c. 33.

S. Th. ... de dil.

3. Idiota præceptum istud, quo Deo totum cor nostrum dare jubemur, nequaquam irrationabile aut injustum esse dicit, ejusdemque dicti sui hanc Id. c. 10. reddit rationem dicens: *Urget ratio & justitia naturalis, totum me per amorem tradam tibi; à quo me totum habeo; & si totum me debeo tibi, quia me fecisti; ad magis amandum sum tibi obligatus, quia me refecisti, nec tam facile me refecisti, quam fecisti; nam semel dicendo, me fecisti, sed reficiendo & dixisti multa, & gessisti mira, & pertulisti dura, nec tantum dura, sed & indigna; in primo opere me mihi, in secunda verò teipsum mihi dedisti, & tunc te mihi dando me mihi reddidisti.*

Matth. 3.

S. P. Da. ser. 17.

4. Verum enimverò prima facie hujus Divini præcepti adimpletio humanæ fragilitati & debilitati videri merito potest admodum difficilis, si-Luc. 10. 27. quidem Christo non sufficiebat dicere: *Diliges ex toto corde tuo*, sed protinus subjunxit, *ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua*; atque adeo S. Augustinus in libro de diligendo Deo, sæpius à nobis citato, cap. 2. qua ratione præceptum istud à nobis adimpleri possit, hisce verbis pulcher-Ibid. c. 2. rime explicat: *Ex toto corde, id est, ex toto intellectu; Ex tota anima, id est, ex tota voluntate tua; Ex tota mente, id est, ex omni memoria, ut omnes cogitationes tuas, omnemq; vitam tuam, & omnem intellectum tuum in illum conserves.* Idiota pariformiter verba hæc, licet pauculis quibusdam additis exponit; dum ad cœlestem amatorem conversus ita ait: *Amor, benignissime Domine, ex mente procedens, est* Id. cap. 14. *triplex funiculus, qui difficile rumpitur; quia te diligere debemus ex toto corde, id est, intellectu, sine errore; ex tota anima, id est, voluntate, sine contradictione; & tota mente & virtute, id est, memoria sine oblivione.* Et quidem justum omnino est, ut cum Deus tres illas nobilissimas potentias donaverit, omnes quoque intentæ sint ad illum amandum, qui liberalissimum donum istud in nos transtulit.

Greg. ...

S. Thom. ibid. c. 19.

5. Veruntamen ne homo fortassis ab hujus præcepti observantia deterreatur, opere pretium erit, ut prævio magis classicorum Interpretum ducatu & magisterio, videamus, qua ratione ipsa intelligenda sint & practicanda, maximè, *cùm per charitatem*, ut S. Th. 2. 2. q. 44. a. 1. S. Thomas inquit, *dirigatur homo in ultimum finem, ac ad ea disponatur, quibus ipsum assequitur.* Verissimum igitur in primis est, quod quando amor præfervidus est, tunc totum cor objecto amato donetur; Unde Idiota ait: *Amor cæteros affectus in* Idiot. c. 1. *se ducit & captivat.* S. Bernardus ait: *Deum toto* S. Bern. serm. 20. in Cant. *corde diligimus, si, quod blanditur de sensibus, ob amorem Christi, rejiciamus*, quod idem est ac si diceret, quod quanto magis in nobis deficit amor proprius, tanto magis augendus sit amor Divinus, quantoque ampliùs voluntati & sensualitati nostræ reluctamur & resistimus, tanto quoque vehementior in nobis futurus ardor amoris cœlestis.

6. S. Thomas hujus præcepti mentionem faciens, subjungit: *Ad quod pertinet, ut omnia referantur ad* S. Th. 1. 2. q. 100. a. 10. ad 2. *Deum*; sicut enim omnes lineæ ad centrum tendunt & in eo terminantur, ita quoque cuncta nostra desideria, affectus, & operationes ad Deum dirigi debent, tamquam ad ultimum finem; quod ubi perfectè adimpleverimus, convincemur utique, quod illum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & ex omnibus viribus nostris diligamus.

7. S. Ambrosius super illa verba: *Tuus sum ego, salvum me fac, quoniam justificationes tuas exquisivi,* ita ait: *Tuus sum ego, facilis vox, & communis vi-* S. Ambr. in Ps. 18. Ser. 12. *detur, sed paucorum est; Satis enim rarus, qui possit dicere Deo, Tuus sum ego; Ille enim dicit, qui adhæret Deo totis sensibus, qui aliud cogitare non novit, ille hac voce utitur, qui potest dicere Domino: Ostende nobis Patrem & sufficit nobis.* Quisquis cuncta opera sua ad Deum ordinat, nec quidquam desiderat aut procurat, nisi hoc dumtaxat expresso fine, ut Deo placeat, & ob ejus solius amorem, de hoc verè dici potest, quòd Deum ex toto spiritu suo diligat; Unde Sanctus Doctor mox subjungit: *Numquid hac voce utitur avidus pecuniæ, honoris, potestatis? qua ratione dixit: Tuus sum, addidit, justificationes tuas exquisivi; hoc est, nihil aliorum quæsivi, sed id solum, quod tuum est, desideravi.*

8. At verò dicat fortasse nonnemo, qua ratione quis totum affectum, totum cor & applicationem nostram Deo quis dare poterit, quando ob naturam nostram corruptam, quamdiu carne hac mortali & fragili amicti sumus, nobis quoque necessum est, ut ad bona temporalia, divitias, sanitatem, filios, amicos &c. mentem nostram intentam & applicatam habeamus &c. Porro superius quidem illa Canticorum verba: *Pone me ut si-* Cant. 8. v. 6 *gnaculum super cor tuum*, nonnihil exposuimus; Est tamen è sacris Interpretibus nonnemo, qui per aliam quamdam à priori valdè differentem expositionem dubium istud pulchrè exponit.

exponit. Etenim Author ille specialiter super verba illa: *super cor*, sese reflectit, quasi diceret vellet sponsus, Amor Dei præcedere, seu superior esse debet eunctis aliis affectibus terrenis; Nec enim Deus nobis creaturas amare vetat, sed hoc tantùm nobis prohibet, ne amor ille major aut superior sit amore primo loco creatori nostro debito. Unde Balduinus apud Titelmannum ait: *Pone me super cor tuum, super omne quod cogitas, quod amas, quod tibi cordi est, ut omne quod charum est, postponas, ut me superponas, ut me semper plus diligas, non solum quam quod extra te est, sed plus quàm quidquid intra te est*; Non ita protoparens noster fecit, de quo S. Thomas scribit, quòd is Evæ benevolentiam amori Dei præposuerit; ac proinde Sanctus ille Doctor nos monet: *Deum diliges, ut pro nullius amicitia generali vel speciali acquirenda ipsum offendas, non sic fortiter dilexit Adam, qui offendit Deum propter Evam*; estatque S. Augustinum idem hisce verbis scribentem: *Amicabili quadam benevolentia ita fit, ut offendatur Deus, ne offendatur amicus.*

Bald. ap. Tit. in c. 8. Cant.

S. Tho. op. 61. c. 14

9. Author Operis imperfecti expositionem quamdam adfert à priori parum differentem, dum ait: *Diligere Deum ex toto corde, est, ut cor tuum non sit inclinatum ad alicujus rei dilectionem magis quàm Dei*, qua authoritate Idiota quoque ulus est, dum in Tractatu de Amore Divino cap. 12. eamdem interpretationem his ferè verbis habet: *Diligere ex toto corde, est, ut ad nullius rei dilectionem cor magis inclinetur, quam ad te; nec delectetur in ulla re magis, quam in te, minus enim te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te.*

Auth. Imp. hom. 42.

Id. c. 12.

10. Omni advertentia digna est illa consideratio, quam S. Bernard. Senensis circa Etymologiam verbi illius *Diligere* instituit; dicit enim: *Diligere est quasi de omnibus eligere*, adducensque Cassiodorum, subjungit: *Ille ergo Deum diligit, qui semper eum omnibus anteponit.*

S. Bern. Sen. t. 1. Ser. 62 a. 3.

11. Sanctus Thomas alibi, id est, extra sæpè citatum opusculum diffuse de charitate Dei tractans, nobis declarat, quonam in casu dignoscere possimus quod perfectè diligamus Deum: *Ex parte diligentis tunc est charitas perfecta, quando diligit tantum, quantum potest, quod quidem contingit tripliciter? Uno modo sic, quod totum cor hominis actualiter semper feratur in Deum, & hæc est perfectio charitatis patriæ, quæ non est possibilis in hac vita, in qua impossibile est per humana vitæ infirmitatem, semper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione ad ipsum; alio modo, ut homo studium suum deputet ad vacandum Deo & rebus Divinis, prætermissis aliis, nisi quantum necessitas vitæ præsentis requirit, & ista est perfectio charitatis, quæ est possibilis in via, non tamen est communis omnibus habentibus charitatem.* Tertius verò modus, quem assignat, cuilibet statui, sexui, ætati, conditioni, & personarum professioni adaptari potest, estque facilis, atque ab unoquoque practicabilis: *Tertio modo ita quod habitualiter aliquis totum cor suum ponat in Deo, ita scilicet quod nihil cogitet vel velit, quod divinæ dilectioni sit contrarium, & hæc perfectio est communis omnibus charitatem habentibus.*

S. Tho. 2. 2. q. 24. a. 8.

12. Idiota verba illa adducit, quæ in variis Scripturæ locis leguntur: *Audi Israël, quid nunc requirit Dominus, & petit à te, ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis ejus, & diligas eum, & servias ei in toto corde tuo, custodiasq; mandata.* Ubi nota, quod timorem Dei primo loco reserat, quia amor huic basi præcipuè innititur: *In timore tui originem habet dilectio; quia scriptum est: Timor Domini initium dilectionis; Ut ambules in viis ejus, id est, in bonis operibus; ex his enim vegetior redditur dilectio, sicut ignis lignorum appositione.*

Id. c. 21.

13. S. Thomas præter supradictos explicandi modos, alium quemdam adducit quiad hujus præcepti adimpletionem omnium facillimus est; Dicit enim: *Deum toto corde amamus, si nihil contra Dei præcepta diligamus.* In S. Joanne Apostolo Deus noster, quem merum ignem esse constat, idem quoque signum amoris in Deum statuit, dum ait: *Si diligitis me, mandata mea servate.* Similiter B. Laurentius Justinianus ad propositum nostrum aptius loqui non poterat, quam dum in fasciculo divini amoris, dicit, quod trutina & statera, quâ noster erga Deum amor ponderatur, sit mandatorum suorum adimpletio: *Æquissima amoris statera præceptorum impletio est.* S. Joanes in prima Epistula sua ait: *Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus*; quanto enim diligentiores & exactiores in Divinæ legis suæ completione fuerimus, tanto magis ipsum ex toto corde nostro amare convincemur. *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.*

S. Th. 2. 2. q. 44. a. 5.

Jo. 13. v. 15

B. L. Just. in fasc. am. c. 13.

1. Joa. 5. v. 3.

Jo. 14. v. 21.

14. Albertus Magnus in quodam sermone super Evangelium currens pro Dominica 17. post Pentecosten, optimè nos docet quomodo Deum amare debeamus. Dicit enim: *Ex toto corde est diligendus, id est, ex omni motu & sensu nostro, scil. ex omnibus verbis & operibus nostris, ex omni visu, auditu, gustu, odoratu & tactu*: at vero qua ratione sensus nostros applicare debeamus, ad eliciendos per illos actus charitatis & amoris erga Deum talem, qui *scrutatur renes & corda*, id ipsum paulò post pulchrè declarat, dum ait: *Ut videlicet verba lingua nostra, & opera manuum nostrarum, & omnes sensus nostros exteriores ad dilectionem Domini convertamus.* S. Augustinus ait: *Anima quæ Deum amat, nihil aliud potest cogitare, nihil aliud velle, nihil aliud loqui, nisi solum Deum.*

Alb. Magn. Serm. 27.

Id. c. 21.

S. Aug. in Man. c. 20.

15. Cajetanus verba illa: *Diliges in tota anima tua*, explicat de vita nostra sensitiva, *hoc est, de vita animali*, modumque nobis tradit, quo etiam hanc ad dilectionem Dei ordinare possimus: *Diligere autem in anima, hoc est, in animali vita, est opera omnia ad animalem vitam spectantia dilectioni Dei subjicere, ad dilectionem Dei ordinare, in omnibus hujusmodi operibus, dilectioni Dei obsequi.* Blosius de B. Gertrude refert, eidem à cœlesti sponso suo mandatum fuisse, ut omnia verba, gressus, omnes quos ore deglutiebat bolos, omnia quæ edebat ex corde suspiria, eidem offerret; quæ eadem etiam ipsismet Pauli doctrina fuit, dicentis: *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, etenim quidquid valoris aut ponderis operibus nostris cæteroquin indifferentibus communicatur, ab unico Dei amore derivare noscitur.

Cajetan. in Luc. 11

Blos. c. 9. inst. spi.

1. Cor. 10. v. 31.

16. S. Augustinus nos quoque finaliter optimè monet, ut ex ipsis quoque bonis, quibus ad creaturas amandum excitamur, motivum quoque concipiamus ferventius amandi ipsum Creatorem: *Si placent corpora, Deum ex illis lauda, & in artificem eorum retorque amorem, ne in his, quæ illi placent, tu illi displiceas.*

S. Aug. l. 4. conf. c. 11.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Amor quo erga terrena bona ferimur, condemnatur; quando is amori Dei anteponitur; simulque amorem DEI & amorem mundi se mutuo compati non posse ostenditur, eo quod inter se prorsus sint contrarii.

THEMA.

THEMA.

Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt; si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 1. Joan. 2. v. 15.

1. S. Augustinus hoc S. Joannis, Divino amore præ cunctis aliis ferventissimè ardentis, monitum ponderans, cavendum esse dicit [S. Aug. tr. 9.]: *Ne quis dicat in corde suo; Falsum est hoc, quasi dicat*: Nemo se doctrinæ dilecti hujus discipuli opponat; nam *Deus dicit, per Apostolum Spiritus Sanctus locutus est*, id est: Deus est, qui in verbis illis loquitur, Spiritus Sanctus per os & calamum Joannis nos erudit, ac proinde S. Doctor concludit: *Nihil verius*. At vero dices fortasse, quonam modo Apostolus à nobis aversionem à mundo exigit, cùm tamen mundus à Deo creatus fuerit? [Joa. 1. v. 10.] *Mundus per ipsum factus est*, inquit in Evangelii sui exordio idem Apostolus. Sanctus Paulus quoque ad Timotheum ait [1. Tim. 4. v. 4.]: *Omnis Creatura Dei bona est*; Et ad Romanos scribit, quod bona hæc terrena nobis velut scala quædam ad invisibilia agnoscenda & amore prosequenda deserviant [Rom. 1. v. 20.]: *Invisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*. Præterea in principio Geneseos legimus [Gen. 1. 31.]; *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona*. De eodem Deo in Sapientia scribitur [Sap. 11. v. 25.]: *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti*. Hugo Cardinalis super assumpti Thematis ex Epistola Sancti Joannis decerpta verba scribens, dubium hoc quoque movet & solvit, dum in primis ait: *Quid est hoc? nonne mundus potest diligi?* adducitque pro responsione distinctionem quamdam bene advertendam [Hug. Card. in 1. Joa. 2.]: *Diligere*, inquit, *est ex diversis eligere? Unde ibi prohibetur amor rerum creatarum super Deum, & non sub Deo.* Sanctus Augustinus S. Joannem dicere velle existimat, quod illi, qui per affectum suum in bonis terrenis se immergunt [S. Aug. ib.], *inebriantur, & pereunt, & obliviscuntur Creatorem suum, dum non temperanter, sed cupidè utuntur creatis, Creator contemnitur*: Adducitque idem S. Doctor rationem quamdam, quæ est efficacissima, dum ait: *Quando dicitur: nolite ista diligere, hoc dicitur, ut non manducetis, aut non bibatis, aut filios procreetis? non hoc dicitur, sed sit modus propter Creatorem, ut non vos illigent ista dilectione, ne ad fruendum hoc ametis, quod ad utendum habere debetis*; Deus noster bona ista creavit, nobisque communicavit, ut ad ipsum tamquam Benefactorem nostrum ardentiùs amandum efficax quidam stimulus existant; Unde & Poeta quidam ita cecinit: *Che son escala al fattor, chi ben li stima*, id est, bona hæc bene considerans, illa quamdam ad factorem illarum assequendam scalam esse deprehendet. Qui iter quoddam prolixiùs faciens, varias regiones perambulat, cor ejus ad occurrentes sibi voluptates atque delitias adhærescere non debet, sed obiter tantùm, & transeunter illis perfrui. Unde S. Leo ait [S. Leo ser. 5. de jejun. 7. mensis.]: *Æternis bonis inseparabiliter inhærendum, temporalibus verò transeunter utendum est, & peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quidquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebra mansionis.*

2. Columbæ proprium est, quòd mox ut bibit, caput suum cœlum versus erigat. Per aquas scaturientes bona hæc transitoria denotantur, ideoque dum anima quædam Deum ardenter amans, rebus hisce creatis oritur affectum & amorem suum, velut columba oculos suos, ad Creatorem suum erigere debet [Cant. 6. v. 8]: *Una est columba mea*; Et hoc fortè est, quod Richardus à Sancto Victore dicere voluit, dum ita scribit: *Castus profectò columbinus que oculus amor est, qui in rebus humanis usui concessis nulla libidine figatur, sed in transitoriis contemplatur æternum.* [Rich. de S. V. p. 1. de gr. ob. c. 3.]

3. *Ordinavit in me charitatem*, inquit anima illa sponsum suum ardenter amans [Cant. 2. v. 4.]; Ubi notandum est verbum *Ordinavit*; Etenim Deus nobis non solùm amorem erga proximos non vetat, sed & præcipit eumdem, & maximè erga parentes, qui nos genuerunt; Mandat igitur virtutem & dilectionem amicitiæ, sed eo modo, quo S. August. in sermone quodam, cujus titulus est, De amore Dei & amore sæculi, distinguit; Glossando enim verba illa: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus*, ita ait [Matth. 10. v. 37.]: *Amorem parentum, uxoris, filiorum non abstulit, sed ordinavit; Non dixit: Qui amat, sed qui amat super me: hoc est, quod Ecclesia loquitur in Canticis Canticorum: Ordinavit in me charitatem; Ama patrem, sed noli supra Dominum: ama genitorem, sed noli supra Creatorem.* [S. Aug. ser. m. 40.]

4. Sanctus verò Cyprianus dicit, quòd cùm mundus irreconciliabilis sit Christiani hominis inimicus, nulla adinvenire ratio possit, ob quam mundus ab homine diligatur: *Porrò cum mundus oderit Christianum, quid amas eum, qui te & odit, & non magis sequeris Christum, qui te redemit & diligit?* [S. Cypr. de mort.] adducitque textum quemdam Sancti Joannis dicens: Sanctus Joannes in Epistola sua clamat & loquitur: *Nolite diligere mundum*; Imo verò si veritatem hanc manibus quasi palpare velimus, audiamus, quidnam idem Joannes ejusdem Epistolæ cap. 5. dicat [1. Joan. 2. v. 15.]: *Mundus*, ait, *totus in maligno positus est.* [Ib. c. 5. v. 19] Sunt nonnulli, qui dictionem illam *Maligno*, ingeniosè interpretantur, ut sit idem, quod *in malo igne*; nam prout loco citato à principio dicere pergit: *Omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* [1. Joan. c. 2. v. 16] Audite obsecro, qualem Isaias Abbas elogiorum mundi hujus contexat Catalogum, ac tum demum per rectam consequentiam judicate, an ab homine Christiano, id est, ab eo, qui profitetur Evangelium, diligi mereatur, an verò non: *Mundus*, inquit, *est animi ad peccata distractio; Mundus est, cùm ea, quæ naturæ contraria sunt, sequimur; mundus est, cùm carnis voluptates implemus; mundus est, cùm arbitramur, diu nos in hoc sæculo permansuros; mundus est, cùm majorem corporis, quàm animæ curam gerimus; mundus est, cùm iis, quæ caduca sunt, gloriamur: Non ex me ipso ista confingo; sed Apostolus ita loquitur: Nolite diligere mundum.* [Isa. Abb. or. 21. to. 1 Bibl. Patr.]

5. Porro Sanctus Joannes optimam rationem reddit, cur amore nostro mundo minimè adhærescere debeamus, quia nimirum cum Dei amore hic est incomparabilis: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo* [Joa. 2. 15.]: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Quia simul ex æquo non potest diligi Deus & mundus* [Hug. Car. ib.]. Sanctus Bernardus pariter scribit: *Sibi adversantur ad invicem amor mundi & amor Dei; si amor mundi in te habitat, non est, quo intret in te amor Dei.* [S. Bern. ser. 9. in Cœn. Dom.] Glossa dicit rationem esse, quia cor nostrum incapax est duorum affectuum adeò inter sese discordium: *Unum cor duos sibi adversarios amores non capit.* [Gl. ibid. in 1. Joan. 2.] *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate*, interrogat Apostolus, *aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial?* [2. Cor. 6. v. 14. 15.]

6. S. Bernardus indissolubile quoddam ad id probandum adducit argumentum; Considerat enim in primis, quòd cœlestis Magister Christus discipulis suis dixerit: *Expedit vobis, ut ego vadam, si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos* [Joan. 16 v. 7.]; Etenim illa nimis insulta-

sensualis adhæsio, qua sacratissimæ ejus humanitati addicti erant, impedimento illis erat, quo minus reciperent Spiritum Sanctum; Unde mellifluus Doctor hanc deducit consequentiam: *Si enim adhuc Apostoli carni Dominicæ inhærentes, quæ sola sancta, quia sancta sanctorum erat, Spiritu Sancto repleri nequiverunt, donec tolleretur ab eis; tu carni tua, quæ sordidissima est, & diversarum spurcitiarum phantasiis repleta, adstrictus & conglutinatus, illum meracissimum spiritum te putas posse suscipere, nisi carnalis istis consolationibus funditus renuntiare tentaveris.*

S. Bern. ser. 3. inf. id. Asc.

7. Valde considerabile est illud à S. Jacobo illis attributum epithetum, qui tametsi se fideles, id est, Christi sequaces esse profiteantur, mundum tamen sectari, eique adhærescere non dubitant: *Adulteri*, inquit, *nescitis, quia amicitia hujus mundi inimicitia est Dei? quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Neque hic etiamnum sistit, sed huic allusioni insistens pergit ulteriùs dicere: *An putatis, quia inaniter Scriptura dicit: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis.* Porro Deus noster, prouti jam probavimus, eo præcipuè fine animam nostram ad imaginem suam creavit, ut illum amet, huncque desideratum amorem magno zelo expectans ferre nequaquam potest, ut affectum suum reponat in creaturas; Etenim is, qui ait: *Ego sum Dominus Deus tuus... zelotes*, animam sub sponsæ titulo honorat: *Sponsabo te mihi.* Per os Isaiæ Prophetæ nobis quoque insinuat, angustum esse lectum seu thalamum, in quo cum anima dulciter quiescit, ac proinde eumdem alterius incapacem esse: *Coangustatum est enim stratum, ita ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non potest.* Porro quid per hunc lectum angustum intelligatur, Dionysius Carthusianus optimè declarat, dum ait: *Hoc stratum est fundus cordis humani, in quo pariter quiescere nequeunt amor mundi, & amor Dei, carnalis affectio, & spiritualis dilectio, sed alter alterum pellit*; ac proinde cùm cor nostrum adeò sit modicum & angustum, & consequenter ad hoc, ut Deo nostro adeò nos ferventer & tenerè amanti, tantoque benefactori nostro dignè respondere possit, ignem & amorem sufficientem nequaquam exhibere non possimus, minimè profectò convenit, ut modicum hunc amorem Dæmonio, mundo, sensui, ac inimicis nostris pariter communicemus.

Jac. 4. v. 4. — *Ibid. v. 5.* — *Ezech. 20. v. 5.* — *Ose. 2. v. 20.* — *Is. 28. v. 20.* — *D. Carth. in 1. Joan. 2.*

8. Lyranus super illa Salvatoris nostri verba: *Nemo potest duobus Dominis servire, aut enim unum odio habebit, & alterum diliget, aut unum sustinebit, & alterum contemnet*, ita scribit: *Cor hominum non potest simul capere Deum & Diabolum, sed suscepto Diabolo per peccatum, exit Deus; suscepto Deo per charitatem, exit Diabolus.*

Lyran in Matt. 6. v. 24.

9. Magnam observationem merentur illa sacrorum Canticorum verba: *In lectulo meo per noctes quæsivi, quem diligit anima mea*; Ex iis namque clarè conspicitur, quòd non solùm per Isaiam dicatur: *Coangustatum est stratum*; verùm etiam hoc idem animæ stratum, lectulus, seu parvulus & modicissimus lectus nominetur, & tamen in eodem recumbere debet ille, cui etiam angustæ nimis sunt ipsæmet immensæ sphæræ cœlorum: *Quem cœli capere non possunt*, quomodo igitur mundus & mundana in eo locum habebunt? Unde optimè Gillibertus Abbas ait: *Bonum est non dilatare, sed magis contrahere stratum cogitationis, & cordis lectulum; Ideo sponsa jure sibi applaudit de lectulo; Coangustatum est*, inquit Isaias 28. *stratum, ut alter decidat, & pallium breve utrumque operire non potest; utrumque, id est, verum & adulterum; breve enim & angustum est cor hominis ad concipiendas Dei verbi delicias, etiam cùm in illas totum extenditur, quomodo non multò brevius, si fuerit ad alia protensum.*

Cant. 3. v. 1. — *Is. 28. v. 20.* — *Gil. Abb. Ser. 1. in Cant.*

10. Mirabilis profectò discursus ille est, quem S. Augustinus eidem sponsalitii metaphoræ insistens instituit, ad probandum, quòd amor noster, nisi totaliter in Deum, vel ad creaturas solùm ob amorem Dei dirigatur, prorsus adulterinus existat; Dicit enim: *Non te prohibet Deus amare ista, sed non diligere ad beatitudinem, sed ad hoc probare & laudare, ut ames Creatorem*; Pro cujus meliori elucidatione aptissimam adducit similitudinem, dicendo: Quid si sponsus aliquis sponsæ suæ dono pulchrum valdeque pretiosum donasset annulum: hæc autem majori affectu annulum prosequeretur, majorisque illum æstimaret, quàm sponsum, numquid vobis sponsa talis, inquit Sanctus Doctor, meritò adulterini esset amoris arguenda, quo in suum fertur maritum, tametsi etiam ab eo profectum donum amat? utique; Etenim tametsi verum sit, quòd oblatum sibi à sponso suo donum diligat, attamen si ipsa adeò stulto affectu in annulum propenderet, ut neque dicere vel saltem cogitare erubesceret, nolo sponsi mei vultum videre, sed sufficit mihi annulus iste, nonne quid hoc ipsum nimia quædam fatuitas & dementia foret? *Quis non adulterinum animum convinceret? amas aurum pro viro? amas annulum pro sponso? si hoc est in te, ut ames annulum pro sponso tuo, & nolis videre sponsum tuum; ad hoc tibi arrham dedit, non ut te oppignoraret, sed averteret, ad hoc utique arrham dat sponsus, ut in arrha sua ipse ametur.* Demum verò similitudinem istam casui nostro adaptat; Etenim Deus mundum istum unà cum tot utilibus delectabilibusque bonis creavit, non ut in istis sistamus, nostroque amore illis adhæreamus, sed ut ipsum tantò ardentiùs diligamus: *Ergo dedit tibi Deus omnia ista? ama illum, qui fecit ista, plus est, quod tibi vult dare, id est, seipsum, qui ista fecit: si autem amaveris hæc, quamvis illa Deus fecerit, & neglexeris Creatorem, & amaveris mundum, nonne tuus amor adulterinus deputabitur?* Idiota ad Deum sese vertens ita loquitur: Quisquis ideo te amat, quia sibi à te in hisce terrenis bonis multa fuere præstita beneficia, magnam tibi profectò facit injuriam: *Non est amor inordinatus, sed tibi contumeliosus; quia qui te amat propter temporalia, plus amat temporalia quàm te; Unde cum tali amore præponatur creatura tibi Creatori, non est hoc sine contumelia & offensa tui.*

S. Aug. in 1. Joan. 2. — *Idiot. c. 39.*

11. Idem quoque S. Augustinus rationem reddit, cur is qui mundum diligit, Dei amorem amittat, dum ait: *Vis habere dilectionem Patris, ut sis cohæres filii? noli diligere mundum, exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei:* at verò dices fortasse, numquid saltem modicus amor aliquis ad res mundi hujus inclinans in corde isto remanere possit? Cui respondeo nequaquam id fieri posse, eo quod inter se incompatibiles existant. S. Leo ait: *Duo amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversæ qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus; rationalis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei amator est, aut mundi.* Cajetanus illa Salvatoris verba: *Nemo potest duobus Dominis servire*, glossâ suâ illustrans, dicti illius Dominici hanc reddit rationem: *Quia diversa jubentibus si sponte servit, unum diliget, alterum verò odio habebit, amor enim unius contrarii, odium est alterius.* Contrarios autem hosce effectus, quos duo hi amores, Dei videlicet & mundi, pariunt, optimè nobis sequentibus verbis declarat Sanctus & mellifluus Abbas Bernardus,

S. Aug. ib. — *S. Leo ser. cit.* — *Cajet. in Matth. 6. v. 24.*

S.Bern.ser. 9. in cœna. dus, dum ait: *Unus dejicit, alius extollit, unus suum possessorem dejicit in infernum, alius sublevat & transmittit in cœlum.*

12. In pluribus Scripturæ locis *Væ* sempiternum comminatum est illis, qui simul & semel Dei partem & mundi partem sustinere satagunt. In Ecclesiastico specialiter in duobus locis dicitur: *Væ ... terram ingredienti duas vias*, & in capite sequenti: *Cor ingrediens duas vias, non habebit successus*; quia nec Dei nec mundi gratiam acquiret; cujus rationem sacri Expositores esse dicunt, quia uterque totum cor, totumque amorem nostrum sibi vindicat; Et quidem tametsi mundus sensus, & Dæmon nonnunquam exterius simolent, ac si contenti essent, si & Deo aliqua saltem cordis portio remaneret, hoc tamen impossibile est, quia, ut Doctor Angelicus per addoctam Hugonis à S. Victore authoritatem dicit: *Cor hominis, quod prius amori Divino fixum stabileque perstitit, & unum amando, unum permansit: postquam per desideria terrena diffluere cœpit, quasi in tot dividitur, quot ea sunt, quæ concupiscit*; Unde to cor de nostro Deo situs & locus nimis angustus efficitur.

13. Alii verò Interpretes prædicta Ecclesiastici verba, nimirum: *Cor ingrediens duas vias, non habebit successus*, ita exponunt, ut idem sit dicere, *non habebit successus*, *quod non habebit requiem*, eò quod cor à variorum inordinatorum appetituum tyrannide infestetur.

14. Paulus de Palatio subsequentia verba scilicet: *Et pravus corde in illis scandalizabitur*, ponderans, ita scribit: *id est, ingrediens viam simul bonitatis & malitiæ, scandalizatur & offenditur ex utraque; nam gaudens de bono, torquetur ex malo, contra gaudentem in malo, bonum contristat*; neque ulla ratione fieri potest, quin interiùs malæ conscientiæ sentiatur remorsus atque Synderesis.

15. Magnam utique considerationem merentur illa apud Sophoniam Prophetam à divina justitia comminata supplicia: *Disperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina æditorum cum Sacerdotibus, & eos, qui adorant super tecta militiam Cœli, & adorant, & jurant in Domino, & jurant in Melchom* Ecce tibi res adeò disparatas & deformes, quales Idola sunt, simul cum Deo vivo & vero conjunctas: *Jurant in Domino, & jurant in Milchom*; hisce Deus extremam perditionem comminator, & exterminium, quia bi sunt, qui figura fuoteorum, inquit S. Hieronymos, quæ Deo simul & mundo adhærere volunt: *Hi sunt, qui sæculo pariter & Domino se putant posse servire.*

16. Mundus & Deus legibus gubernant totaliter contrariis: *Nemo potest duobus Dominis servire*; Interlinearis addit: *Duobus Dominis inter se dissidentibus* Glossa ordinaria ait: *Cum Regnum Dei & Diaboli dissideant inter se, in utroque nemo potest simul militare; unde qui baptizantur, Diabolo abrenunciant, & ejus operibus.* Idque evidentius unicuique apparebit, si per præcepta Dei ex una parte, & per maximas seu potiùs hæreses & errores, quos mundus profitetur, discurrat; Deus præcipit: *Ego autem dico vobis; Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos*: Mundus è contra suis suadet, imò violenter ab iisdem exposcit, ut verbo pugnum; pugno autem pugionem vel gladium reponant, & nisi faciant, velut timidos, abjectos & pusillanimes illos aspernatur. Mundus solùm æstimat, honorat, & applaudit divitibus & potentibus: schola autem Christi pauperes, humiles, & eos, qui seipsos contemnunt, honorat. Dionysius Carthusianus dum hunc S. Joannis textum exponit, illud quoque Davidis effatum adducit: *Deus dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent, ... quoniam Deus sprevit eos*: Paulus quoq; ait: (*Si hominibus placerem, Christi servus non essem*;) *unusquisq; enim ei, quem amat, cupit placere.*

Margin notes (left): Eccli. 24. ib. c. 3. — S.Th. op. 61. cap. 3. — Paul. de Pal. in Ecc. ib. c. 3. v. 28. — Soph. 1. v. 4. & 5. — S. Hier. in Sophon. — Gl. Int. in Matth. 6. v. 24. Gl. ord. — Matth. 5. v. 44. — D. Carth. in 1. Joan. 2. Ps. 52. v. 6. — Gal. 1. v. 10.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus totum cor nostrum habere desiderat, adeoque divisionem in amore odit, cùm instar sponsi valde sit zelotypus, in cujus probationem nonnulla considerantur veteris Testamenti figuræ.

THEMA.

Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Oseæ 10. v. 2.

1. SUpremus ille divinusque artifex, qui formavit hominem, seque corde illius adeò cupidum semper esse ostendit, dicens: *Præbe Fili mi, cor tuum mihi*, hic, inquam, cor homini tali cum symmetria indidit, ut partiri seu dividi nullo modo possit, ac proinde justam habuit Oseas causam dicendi: *Divisum est cor eorum, nunc interibunt.* S. Thomas ad præceptum dilectionis ab incarnata Sapientia homini impositum, nimirum: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde*, se reflectens, ait: *Ex toto corde, non dimidio; Divisio cordis causat mortem.* S. Basilius Hom. 22. in Psalm. 44. ita scribit: *Hoc quod ex toto dicit, divisionem in alia nullam admittit, qui amicus est Dei perfectus, ei totam animam tribuit.* Deus noster totum amorem & totum cor nostrum desiderat, & nihil aliud: *Solus sufficit animus*, inquit Gillibertus Abbas, *si tamen totus impenditur, satis est, sed si de te, nihil tibi relinquatur.* Davidem scimus præ cunctis aliis cor Dei sibi conciliasse, quia & ipse Deo totum cor suum tradiderat; *Inveni David ... virum secundùm cor meum*, inquit Deus ad ipsum, *qui faciet omnes voluntates meas.* Sed unde Davidem totius cordis sui donum dedisse colligitur? *Confitebor*, inquit, *tibi Domine in toto corde meo*; Ubi Theodoretus ait: *Proprium est perfectorum hominum totum cor Deo dedicare, & omnem mentem ipsi consecrare.*

2. Illa in sacris Canticis ardentissimè amans anima, satis apertè nobis innuit, quòd postquam Dilectum suum felicissimè invenit, eum non dimiserit, donec ipsum in cubile suom introduxisset: *Inveni quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ*; Porro idem Gillibertus causam inquirit, cur cœlestis hæc sponsa sponsum suum, donec in cubiculum suom introduxisset, diligere ex toto corde minimè potuerit? Et respondet: *Novit illa dilectum suum non posse foris securè possideri, nec integrè quidem; & quàm durum est amanti animum dimidiare cum Coristo & mundo? quàm durum est in dilectionis jura peregrinas admittere curas?*

3. Quodnam obsecro in eo latet mysterium, quòd Salvator noster innocentissimam quidem carnem suam sibi dilacerari & vulnerari permiserit, nectamen tunicam suo vestem inconsutilem dividi pati voluerit? Num fortè ideo id factum est, quia tunica hæc opus manuum Sanctissimæ matris suæ fuit? sed & corpus Christi è virgineo matris suæ sanguine conditum fuit; aut verò factum est ideo, quia vestis illa unitatem Ecclesiæ suæ præfigurabat, prout in apparitione S. Petro Alexandrino facta ostendit? *Omnia in figura contingebant.* Omnia hæc bene quidem dicuntur & aptissimè, verumtamen Idiota per vestem hanc charitatem, seu amorem divinum intelligit, qui divisionem minimè admittit: *Designatur per tuam tunicam inconsutilem, quæ nec scissa fuit*

Margin notes (right): Prov. 23. v. 26. — S.Thop. 61. c. 19. — Gil. Abb. ser. 19. in Cant. — Act. Ap. 13. v. 22. — Ps. 9. v. 2. Theod. — Cant. 3. v. 4. — Gill. Abb. ser. 1. in Cant. — Joan. 19. v. 24. — Idiot. c. 24.

fuit, nec divisa, quia amor neque dividi debet, neque scindi, & qui eum dividunt, vel scindunt, pejores videntur, quàm milites te crucifigentes, qui tuam tunicam dividere noluerunt.

4. Observandum est, quòd, postquam Deus in Deuteronomio populo falsitatem & infirmitatem Deorum, quos gentiles adorabant, clarè demonstrasset, mox de semetipso subjunxerit: *Videte, quòd ego sim solus, & non sit alius Deus præter me.* (Deut. 32. v. 39.) Scitisne verò, quidnam Deus per hunc loquendi modum intenderit? Pro hujus meliori notitia sciendum est, Idololatras plures semper Deos veneratos fuisse; siquidem peculiari cultu Cererem prosequebantur, ut de panis annona securos se facerent; Bacchum quoque, ut vitibus fœcunditatem conciliarent; Mercurium, ut quæ ab iisdem agitabantur negotia, prosperè fluerent, & sic deinceps de cæteris Numinibus prophanis discurrere licet; Non verò sic venerari se Deus noster permittit, qui proinde dicere non dubitat: *videte, quòd ego sim solus*, quasi diceret: Totus cultus & amor vester mihi debetur, quia quidquid in vobis bonum est aut pulchrum, à me solo procedit, & in vos derivatur; Unde & Samuel eidem populo dixit: (1. Reg. 7. v. 3.) *Si in toto corde vestro revertimini ad Dominum, auferte Deos alienos de medio vestri*; nec tamen hoc ipsum ei sufficiebat; Unde protinus subjunxit: (Ibidem.) *Præparate corda vestra Domino, & servite ei soli.*

5. Ad idem propositum optimè servit curiosum illud Sancti Augustini quæsitum; Cur videlicet Christus Dominus & Redemptor noster suum quoque & ipse apud Romanos inter alios ipsorum Deos locum non habeat, nec adoretur ab ipsis, cùm tamen omnia aliarum nationum numina speciali ab ipsis cultu glorificarentur, tametsi patrata ab eodem miracula & prodigia minimè adæquarent: (S. Aug. l. de cons. evang. c. 17.) *Præsertim cùm eorum sententia sit, omnes Deos colendos esse sapienti; cur ergo à numero cæterorum iste rejectus est? Si plurimum valet, cur ab eis solus non colitur?* cumque variis in medium adductis rationibus quæstionem hanc accuratè ventilasset, tandem respondet: *Nihil ergo restat, ut dicant, cur hujus Dei sacra suscipere noluerint, nisi quia solùm se coli voluerit*; sequentemque adducit Socratis sententiam, dicentis: *Unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum esse præceperit.*

6. S. Athanasius quoque aptè ad intentum interrogat, cur Pater æternus redemptionem nostram à Filio consummari voluerit, non verò ad hunc finem Angeli cujuspiam opera uti voluerit? Respondetque id factum esse, ne ulla nobis daretur occasio amorem Deo debitum transferendi in Creaturam; quia si ab Angelo fuissemus redempti, motivum utique efficacissimum habituri fuissemus amoris nostri partem eidem quoque impendendi. (S. Ath. ser. 3. in Arian.) *Conveniebat Redemptionem fieri per eum, qui natura Dominus erat, ne alium nobis Dominum agnosceremus.* Cui consonat illa Sancti Anselmi meditatio dicentis: *Qui creavit te, ipse redemit te, ne amorem tuum divideres, partim Creatori, partim tribuens Redemptori.* Atque ideo Idiota cor & affectum suum in Deum Creatorem & Redemptorem suum convertens, ita eum alloquitur: (Idiot. c. 12.) *Totum exigis, qui totum hominem fecisti: Diligi debes Domine ex toto corde, ratione & creationis & recreationis; quia enim hominem fecisti, debet seipsum amori tuo, & quia eum redemisti, debet se amori tuo, & tantò magis debet se amori tuo, quam sibi ipsi.* Studiosè igitur & ex industria Deus totum tibi dedit, quidquid in bonis sive naturæ, sive fortunæ, sive gratiæ possides, ut omnibus potentiis tuis & toto spiritu tuo eum diligas, ad eum ferè modum, quo Princeps hospitium aliquod ingressus cuncta illius conclavia soli sibi vendicat, ita quoque Deus animam, quam ingreditur, solus occupare nititur. Unde Sanctus Bernardus ait: *Divinus amor ubi venerit, cæteros in se omnes traducit; & captivat affectus.* (S. Bern. serm. 83. in Cant.)

7. Porrò in veteri Testamento multas in variis ritibus & præceptis legalibus hujusce veritatis invenimus figuras. In Levitico enim, ubi avium seu volucrum sacrificium describitur, in specie de columba, quæ animæ Deo dilectæ peculiare symbolum est, dicit: *Non secabis, neque ferro divides eam*; (Lev. 1. v. 17) Etenim aliorum animalium carnes sacrificandæ dividi solebant, non item volatilium, & in specie quo ad columbam idipsum fieri vetabatur: *Nam qui volant*, inquit Theodoretus *Deum ex toto corde diligentes, non partiuntur animum, collocantes illum tum in terrenis, tum in cœlestibus, sed totum sursum ferunt*, (Theod. q. 1. in Lev. cap. 1. v. 12.) Hæcque causa fuit, cur Divinus ille amator dilectam sponsam suam sponsæ titulo honorarit: *Columba mea, formosa mea*; (Cant. 2. 10.) nam ut Richardus de Sancto Victore ait: *Columba consortem amat, socium non admittit.* (Rich. de S. Vict. l. 4. de contem.)

8. Abraham in Genesi à Deo certa quædam animalia illi sacrificandi præceptum accepisse legitur: *Sume mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum trium, turturem quoque & columbam; Qui tollens universa hæc divisit ea per medium, ... aves autem non divisit*, (Gen. 15. v. 9. & 10.) Scirene hujusce rei differentiam desideratis? Hæc ipsa quondam à Theodoreto adducta fuit, dum ita scribit: *Quemadmodum Patriarcha volatilia non divisit, ita nec legislator ea jubet dividi.*

9. Quonam motivo Deum inductum fuisse existimatis, quod Caini sacrificium seu oblationem minimè gratam habuerit? Audite Sanctum Bernardum idipsum hisce verbis exponentem: *Sic nempe habes, si rectè offers, & rectè non dividis, peccasti*, (S. Bern. ser. 24. in Cant.) adducensque reprobi istius fratricidæ exemplum dicit: *Quid miraris, ô Cain, si tua non respicit munera, qui te despicit? nec hoc mirum, si non respicit ad te, quia divisus es in te; si manum devotioni, quid animum das livori?*

10. In eodem quoque Levitici libro alius quidam ritus describitur: *Tollet Sacerdos*, inquit sacer Textus, *pugillum similæ, quæ conspersa est oleo, & totum thus, quod super similam positum est, adolebitque illud in altari.* (Lev. 6. v. 15) Nimirum sufficiebat Deo, quod ex flore farinæ & oleo partem duntaxat acciperet; at verò incensum totum & totaliter in honorem suum adolari & consumi volebat ad insinuandum nobis, quod minimè nobis prohibeatur, quod de bonorum nostrorum temporalium parte in nostram utilitatem & ad beneplacitum nostrorum disponamus; at verò incensum, quod per ignem adoletur, id est, noster erga Divinam Majestatem amor, coram eo ardere debet. Cornelius à Lapide per incensum opera sancta Divino amore accensa intelligit: *Opera sancta fervore charitatis quasi liquefacta, & fumigantia, quæ in igne ejusdem dilectionis adolentur Deo*, (Corn. à Lap. in c. 2. Lev.) citatque Plinii authoritatem lib. 12. cap. 14. dicentis, quòd incensum in Arabia felici in ardentissimis æstatis caloribus producatur.

11. Verùm quodnam in eo insuper latere mysterium existimatis, quòd Deus noster olim Hebræis legem hisce verbis præscripserit: *Omnis adeps Domini erit jure perpetuo in generationibus*: (Levit. 3. v. 16. 17.) Numquid idem ipse Deus per Psalmistam ait: *Manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* (Ps. 49. 13.) Glossa Interlinearis ait: *Ut omne desiderium offeratur Domino, non partim mundo*: (Gl. Interl.) at verò Radolphus à

Glossa

Rab. Ps. 62. v. 6. S. Aug. l. 9. in 1. Jo. 2. v. 15. Gl. in 1. Joan. 2.

Glossa ordinaria citatus, clariùs respondet dicens: *Adeps affectus noster est*, Unde anima nostra utilissimè diceret: (*Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.*) *Firmamentum salutis*, inquit S. Augustinus, *est habere radicem charitatis.* Glossa super illa verba: *Nolite diligere mundum* ita ait: *sicut dilectio Dei fons est omnium virtutum, ita dilectio mundi omnium vitiorum.*

1. Cor. 9. v. 9.

12. Verum enimvero, ut discursus noster ad ritus & figuras legis scriptæ, unde tantisper digressus est, denuo revertatur, huc quoque respiciunt aliæ prohibitiones, quibus vetabatur, ne vestes pariter ex lana & lino texerentur, ne eadem terra diversi generis semine imbueretur, ne uno eodemque tempore in bove pariter araretur & asino; Etenim *Numquid de bobus cura est Deo?* inquit Paulus; hæc igitur omnia ideo præcepta fuere, ut per hoc doceremur, quod cor nostrum duobus differentibus atque inter se diversis contrariis affectibus omnimè distrahi debeat? *Neque enim*, ut S. Bernardus ait, *spiritus & caro, tepiditas & ignis in uno domicilio commorantur.*

S. Bern. ser. 3. inf. oct. Ascens.

3. Reg. 3. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 26. Ibid. Paul. de Pal. in c. 3. Eccl.

13. At vero figura hujusce veritatis maximè expressiva, nisi fallat, fuit illa coram Salomone à duabus matribus habita contentio & controversia: Porro Historia notissima est, quodnam scilicet fuerit sapientissimi illius judicis, in hac perplexitate dirimenda judicium; nimirum ut quænam ex ambabus mulieribus germana mater esset, clarius elucesceret, præcepit: *Afferte mihi gladium*; Eoque allato, infantem per medium secari & unam illius partem uni, aliam vero alteri dari jussit: *Dividite infantem vivum in duas partes, & date dimidium partem uni, & dimidiam partem alteri*; Quâ sententia, quænam infantis vera & indubitata genitrix esset, detexit: *Commota sunt quippe viscera ejus super filio suo*, unde & dixit: *Obsecro Domine, date illi infantem vivum*, non verò eadem fuit fictæ & personatæ matris opinio, utpote quæ ait: *Nec mihi, nec tibi sit, sed dividatur.* Paulus de Palatio ait: *Bona mater integrum, non divisum vult filium, licet quæ se matrem fingebat, dividi filium optaret, ita Deus integrum cor, non divisum vult*; ita quoque tunc quænam anima à Deo electa & prædilecta sit, agnoscetur, si diabolo consulenti, ut cor inter Deum & ipsum per affectionem dividatur, *Nec mihi, nec Deo, sed dividatur*, ipsa non consentiendo solida in se & constans perseveraverit, nec cor per amorem in diversa dispersum dividi permiserit. Hac historia Didacus Stella verba illa: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua*, exponens utitur, dum ait: *Non vult Deus cor divisum, sed integrum. Salomon veluti prudentissimus, infantem integrum & intactum matri tradidit, & noluit ut divideretur. Mundus inquit, dividatur, Deus verò contrarium.* Enimverò si certum & indubitatum aliquod signum nosse desideremus, è quo an noster erga Deum amor filialis sit, agnoscere possimus, examinandum nobis cor nostrum erit, videndumque, an sit divisum, sive an aliquam illius partem creatureis cesserimus; quia si simul cum Deo voluptates, honores, aut divitias dilexerimus, manifestum id nobis indicium erit, quòd Deus à nobis eo modo quo amari cupit, minimè diligatur. Unde S. August. ait: *Exclude malum amorem mundi, ut implearis amore Dei; vas es, sed adhuc plenus es. funde, quod habes, ut accipias, quod non habes.* Chrysostomus verò propinquius ad propositum nostrum accedit, dicens: *Homo si Deum amat, mundum non amat, si autem mundum amaverit, jam Deum ex toto corde non amat.* Porro Diabolus facit, quantum scit & valet, ut vel tenuem aliquem in cor nostrum aditum habere possit; optimè namque novit, quòd utilius sit homo, quantumvis impius, qui ad salutem æternam non aspiret, sibique insuper difficillimum tibi esse, ut nos ab hoc desiderio avertat; Quid igitur facit? Modicum aliquem in animam nostram habere aditum studet, & hoc ei sufficit, ac proinde clamat Apostolus: *Nolite locum dare Diabolo.*

Luc. 10. v. 27. Did. Stell. in c. 10. Luca. S. Aug. 9. in Jom. 2. Chrysost. h. 47 in Matt. Eph. 4. v. 27.

Marc. 14. v. 51. Ibid. v. 52. S. Hier. ad Fab.

14. In Evangelio de juvene illo legimus sequentia verba: *Adolescens quidam sequebatur eum amictus Syndone super nudo & tenuerunt eum*: Ecce tibi, quàm parum obstiterit, ut captivus abduceretur; Etenim nudus quidem erat, sed non totaliter; qua igitur ratione lictorum manus evasit? *At ille rejectâ Syndone nudus profugit ab eis.* Ubi S. Hieron. ait: *Syndone opertus adolescens vinctum Dominum sequebatur, incurrisset laqueos, nisi expeditus & nudus persequentium impetum declinasset.*

S. Aug. 54. de temp. Ps. 72. v. 25. Lorin.

15. Ananias & Sapphira facultates suas ad Apostolorum pedes deportarant quidem, sed non totaliter omnes, sed modicam sibi illarum partem reservarant, unde & morte puniti fuere. *Divisum fuit cor eorum, propterea interierunt. Quare hoc fratres?* interrogat S. Augustinus, *Quia in Ecclesia Catholica carnales dividuntur, spirituales omnino non dividuntur. Quare carnales & divisi contra se positi sunt? omnes luxuriosi & amatores mundi, contra se invicem divisiones & scandala habere non desinunt; isti ergo dividuntur, quia sibi invicem dividuntur, aves autem, id est, spirituales non dividuntur; quare spirituales non dividuntur, quia est illis cor unum & anima una in Deum.* Audite Sanctum & regium Prophetam Davidem, qualinam fuerit corde munitus, utpote Divino cordi totaliter conformatus: *Quid mihi est in cælo & à te quid volui super terram?* Quibus verbis Lorinus hanc adhibet expositionem: *Tecum non volui in terra aliquid aliud, & te, id est, te & alia simul, sed te solum*, ac proinde progreditur dicendo: *Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.*

Joa. 21. v. 15. Matth. 19. v. 27. 1. Thess. 5. v. 23. Orig. hom. 9 in Matt.

16. S. Petrus utique magno Dei amore exarsit, nam interrogatus: *Simon Joannis, diligis me?* E vestigio respondit: *Tu scis, quia amo te*; Hujus autem ardentissimi amoris luculentum indicium edidit, siquidem suo & omnium discipulorum nomine protestatus dixit: *Ecce nos reliquimus omnia.* Notate verbum *Omnia*; Ipse autem Deus pacis, dicebat Apostolus Paulus, *sanctificet vos per omnia, ut integer spiritus vester & anima & corpus sine querela.... servetur*; At verò quænam fuit illa, quæ Petrus reliquit? num fortè ad suum erga Christum testificandum amorem sceptra dereliquit? Minimè, sed potius lacerum rete quoddam & cariosam quamdam deseruit naviculam, at verò, ut Origenes ait: *Magis considebat de affectu suo, quam de quantitate rerum relictarum*; sciebat enim, quòd Deus ille, qui *scrutatur renes & corda*, oculum suum ad affectum, ad amorem, & ad cor nostrum directum habeat, non vero ad res illas exteriores, sciebat utique Deum optimè perspectum habere, quod modicum donum, quod Deo offerebat ex toto cordis amore ei donaret, hocq; omnibus mundi hujus regnis præponderabat:

Cant. 4 v. 9.

17. *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum*; Verbis hisce cælestis amator suos erga ardentissimè amantem animam exprimit amoris reciproci affectus. S. Gregorius textum hunc aptissima quadam similitudine explicat; sicut enim qui sagittam suam in meditullium scopi evibrare mittitur, ad hoc ut non erret, sed sagittæ jactum tanto de metæ allecutione securiorem efficiat, unum, oculorum suorum occludere solet, ita quoque sponsa unum oculorum suorum sponso

suo

ſuo clauſum exhibet, clauſum, inquam, ad cunctas haſce res terrenas, ut alterum affectus ſui oculum tanto vehementius in Creatorem ſuum defigat: *Qui ad ſolam Dei naturam viſus acumen dirigit, is in cæteris omnibus cæcus eſt, ad quæ multorum oculi reſpiciunt.* *S. Greg. Nyſſ. or. 8. in Cant.*

18. Quis umquam hominum viſus eſt, qui uno oculo attentè cœlum, altero verò terram attentè aſpicere potuerit? Et tamen majus utique prodigium futurum eſſet, ſi anima quædam, quæ omnes ſuos affectus in bona haberet cœleſtia defixos; *Noſtra converſatio in cœlis eſt,* (*Philip. 3. v. 20.*) eodem quoque tempore iiſdem affectibus bonis hiſce terrenis affixa maneret; hoc enim uſquequaque impoſſibile eſt: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus,* (*2. Tim. 2. v. 4.*) inquit Apoſtolus ille, qui poſtquam oculorum ſuorum aciem in vaſta Cœli Empyrei regna defixiſſet, de ſemetipſo ait: *Omnia ... arbitror ut ſtercora.* (*Phil. 3. v. 8.*) Et S. Auguſtinus ait: *Nec iidem oculi terram ſimul aſpicere, cœlumq́, poſſunt;* (*S. Auguſt. l. de abuſ.*) impoſſibile quoque eſt, quod quis cor ſuum in Deum pariter & mundum defixum habeat, hæc enim diviſio fieri nequaquam poteſt. S. Gregorius Moralis de corde humano dicit: *Quantò acriori cura inardeſcit ad infima, tantò damnabili frigeſcit à ſummis, utraque enim ſimul & æqualiter amari non poſſunt.* (*S. Greg. l. 18. mor. c. 8.*)

19. Porrò nequaquam mirum eſt, quòd cor noſtrum ad bona hæc terrena adeo proclive eſſe experiamur, teſte Tertulliano qui ait: *Quid mirum, ſi homo & in ergaſtulum terræ laborandæ relegatus, ipſo opere prono & devexo ad terram uſurpatum ex illo ſpiritum mundi univerſo generi ſuo tradit.* (*Tertull. l. 2. in Marc.*) Quanam ratione, dic ſodes, luminare minus cæteroquin luminoſiſſimum eclipſari exiſtimas? Nimirum inter luminoſum Solis corpus & Lunam terræ globus à diametro interponitur, hicq; ſua groſſitie, denſitate & mole mediante impedit, quo minus, Luna luminare minus ſolares in ſe radios recipere poſſit, ac proinde fuſca & pallida Luna relinquitur: eodem modo anima ſpiritualem eclipſin patitur, quando inter Juſtitiæ ſolem, qui illam aliàs amoris ſui radiis illuminat, terra, id eſt, immoderatus erga bona terrena affectus interjicitur. Unde Euſebius Emiſſenus dicit; *Quamdiu in nobis carnalium rerum vixerit appetitus, ſpiritualium à nobis ſenſum elongabit affectus.*

20. S. Philippi Nerii (qui Philippi Apoſtoli Chriſto dicentis: *Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis,* (*Joan. 14. v. 8.*) verus imitator fuit) familiare dictum eſſe ſolebat, quòd quantum amoris pondus eſt, quo in creaturas ferimur, tantumdem amoris Creatori adimamus. Porrò anima Deo dilecta in palma præfiguratur: *Statura tua aſſimilata eſt palmæ,* (*Cant. 7. v. 7.*) cujus hæc adduci poteſt ratio, quia arbor hæc terram verſus truncum ſubtilem habet, at verò quanto cœlum verſus amplius extenditur, tantò magis in amplitudinem proficere cernitur, cujus contrarium in aliis arboribus fieri videmus: Unde S. Gregorius ait: *Ita hujus ſæculi dilectores in terrenis fortes ſunt, in cœleſtibus debiles,* (*S. Greg. l. 19. mor. c. 25.*) non verò idem juſtis contingit, de quibus Pſalmiſta quoque ſcribit: *Juſtus ut palma florebit;* (*Pſ. 91. v. 13.*) Unde idem Gregorius de illis ait: *At juſtorum vita per palmam ſignificata, qui nequaquam in terrenis ſtudiis ſunt fortes, ſed longè magis ſtudioſos ſe exhibent Deo, quàm ſæculo.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Æſtimatio, quam Deus de amore noſtro habet, nos ad illum ſine limite amandum obligat, maximè cum totum amoris lucrum noſtrum ſit, & per illum omni debito noſtro ſatisfaciamus.

THEMA.

Diliges Dominum Deum. Luc. 10. v. 27.

1. S. Thomas de Villa nova eximium illum & ſpecialiſſimum conſiderat honorem, quem Creatura vilis, & indignus ille terræ vermiculus ex eo accipit, quod Deus infinitæ majeſtatis eamdem ad ſe amandum invitare dignatus fuerit: *Multum dignificas me, dum ſic amari vis à me.* (*S. Thom. Vill. ſerm. de S. M. Magd.*) Quod ſi ſummus Pontifex Prælatum aliquem ad ſuam invitaret amicitiam & familiaritatem, quantum is ſe honoratum eſſe cenſeret, maximè ſi Pontifex inſuper in affectus, quo ipſum proſecuturus eſſet, remunerationem, eidem ſublimiſſimas promitteret dignitates? At verò longè major honor eſt, quem homo à Deo illo recipit: *Quem adorant Dominationes,* in cujus quoque fœmore ſcriptum legitur: *Rex Regum & Dominus Dominantium;* dum enim hic nos ad ſe amandum extimulat, gratiæ & gloriæ ſuæ nos intendit facere participes; Neque ex eo quod hunc ſui amorem nobis per formale præceptum imponit, amoris illius æſtimatio vel pretium vel minimum diminuitur; ſicut enim ſi Pontifex viro alicui digno Archiepiſcopatum non ſolum ultro offerret; verùm etiam, quia vir ille oblatam ſibi dignitatem recuſare niteretur, eamdem ut acceptaret in virtute ſanctæ obedientiæ eidem præciperet, dignitas prædicta nullum utique per hoc ſuæ æſtimationis & excellentiæ pateretur præjudicium, quin potiùs novum ei per hoc accreſceret pretii & æſtimabilitatis incrementum, ſicut & recuſare illam conanti; per hoc etenim præceptum Pontifex ſe meritum illius permagni æſtimare, ideoq́ue firmam ſe illum exaltandi & honorandi voluntatem habere oſtenderet: Eodem quoque modo per hoc, quod Deus homini, ut ipſum amaret, præceptivè impoſuerit, eumdemq́ue ad amorem hunc per æternæ beatitudinis remunerationem, pœnamque infernalem, amorem hunc negligenti ſtatutam, obligarit, manifeſtè indicat, quod hunc hominis erga ſe conceptum amorem permagni æſtimet, cumq́ue ipſum præcepto ad amandum extimulet, obligatus quoque ſit, ut omnia illi ad hujus præcepti adimpletionem neceſſaria auxilia subminiſtret.

2. Samſon cæco Dalilæ amore captus erat, & non obſtante, quod mulier hæc alienigena eſſet, ipſeq́ue ab amicis ſuis monita ſalutaria accepiſſet de imminenti ſibi periculo, ne per illam in manus Philiſthæorum inimicorum ſuorum traderetur, ipſe nihilominus per affectus, quo illam deperibat, vehementiam ſeductus, ſuis id ei diſſuadere molientibus expreſſè dixit: *Hanc mihi accipe, quia placuit oculis meis.* (*Judic. 14. v. 3.*) Pari quoque modo tametſi Deus noſter nihil in humana natura invenire potuerit, quod eum ad ipſam amandam incitare aut permovere potuiſſet, ipſe tamen omnia bona ſua eidem liberaliſſimè communicavit, ut proinde Chryſologus jure merito de ipſo dixerit: *Venit Chriſtus noſtras accipere infirmitates, & ſuas nobis conferre virtutes, humana quærere, præſtare divina;* (*Chryſol. ſerm. 50.*) Habebat quidem Deus noſter optimè ſibi perſpectas iniquiſſimæ hujus Dalilæ proditiones & technas, quibus illi injurias, contumelias, verbera, ſupplicia, omneſq́ue alias atrociſſimas pœnas machinabatur, quas pro noſtra redemptione toleraturus erat; noſtram quoque probè noverat ingratitudinem, quam pro immenſis infinitiſque beneficiis ſuis ei repenſuri eramus, & tamen

per

per ardentissimam charitatem suam exstimulatus, à pientissimo illo, quo nos prosequebatur affectu nequaquam averti potuit, imò od hoc, ut proximus noster cognatus efficeretur, Psal. 18. v. 6. *Exultavit ut gygas ad currendam viam, à summo cælo egressio ejus*; *Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti virginis uterum*; imò adeò cœco amore hominem dilexit, ut pro illius redemptione semetipsum nudum in Crucis infami trunco suspendendum tradere non dubitaret; idque non alio fine, quàm ut ab hominis vicissim ardentissimo amore redamaretur. Porro S. Thomas à Villa nova quærit, quodnam Deo motivum fuerit, ot amorem nostrum sibi à nobis deposceret, & dicit; num fortè idipsum ob aliquam, quæ inde sibi enasci poterat, utilitatem fecit? Nequaquam; *sed intelligendo, Domine*, (sunt verba S. Archipræsulis) S. Tho. Vill. ibid. *quoniam in amore meo non tuam, sed meam inquirit utilitatem; propter me igitur amari vis à me, & quia diligis me, ideo diligi vis à me, videt enim, quoniam in amore tuo vita mea tota consistit, & propter hoc vis amari à me, ut vitam ego habeam amando te.*

3. Valde considerabilia sunt illa S. Joannis verba, quibus mentionem facit societatis cujusdam, quam Deus nobiscum init, quæ societas contractus quidam esse solet, qui hoc fine fit inter multos, ut lucrum ea illatis in societatem natum ex æquo inter se dividant: 1. Joa. 1. v. 3. *Ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio ejus Jesu Christo.* Ad quem conceptum alludere videtur antithesis illa, qua utitur sancta Dei Ecclesia, dum ait: *O admirabile commercium, Creator generis humani animatum corpus sumens, de virgine nasci dignatus est, & procedens homo sine semine, largitus est nobis suam Deitatem.* In hoc tamen societatis contractu, quem Deus nobiscum init, valdè notabilem quamdam invenio differentiam, quia cum per contractum societatis lucrum inter contrahentes interessatos dividi soleat, contrarium hic fieri videmus; quia Pater æternus, & unigenitus filius ejus lucrum ex hoc contractu resultans totum nostrum S. Th. op. 57. esse voluerunt. Unde Doctor Angelicus ait: *Quod de nostro assumpsit, totum nobis contulit ad salutem.* Porro verbum Patris huic societatis contractui Divinitatem intulit, homo mortalitatem, ex quibus duabus naturis in verbo hypostaticè unitis ingens quoddam conflatum est peculium, nimirum Deus simul & homo, per hoc autem capitale in banco vel argentaria Crucis magna quædam instituta est negotiatio, siquidem dum verbum incarnatum passionis suæ amarissimum mare sive pelagus pernavigavit: Thr. 2. v. 13. *Magna est velut mare contritio tua*; Psal. 68. v. 3. *Veni in altitudinem maris*, inde sibi quoddam infinitorum meritorum lucrum comparavit, quia unica dumtaxat sanguinis sui stillula millenis mundis redimendis sufficiebat, at verò Divinus amor ei neutiquam permisit, ut lucrum hoc inter utrosque societatis consortes divideretur, sed potiùs totum hocce lucrum in nostrum commodum & beneficium cedere voluit.

4. Porrò indubitata est hæc propositio, quòd videlicet homo sine amore subsistere nequeat. Unde S. Gregorius ait: S. Greg. l. 18. mor. c. 8. *Esse sine dilectione anima numquam potest, nam aut infimis delectatur aut summis*; id S. Leo. quod pariter in S. Leone legimus, dicente: *Rationalis anima sine dilectione esse non potest*; atque ideo singularissimum Deus noster nobis contulit beneficium, dum nobis, ut ipsum diligamus, seriò præcipit, siquidem dum quodvis aliud objectum extra ipsum amamus, illud non solùm non lucramur, sed 1. Joan. 2. v. 15. potiùs amittimus: *Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo.* Omnis alius affectus, quo extra Deum ferimur, à Deo & ejus amore nos seducit; Et ideo Lyranus super prædicta verba scribens ait: *Nam amor delectabilium hujus mundi, retrahit ab amore Divino.* Lyr. in 1. Joan. 2.

5. Amor inæstimabilis quædam gemma est, qua gratiam Dei & gloriam comparamus, imò qua ipsummet Deum lucrari possumus; neque gemmam hanc ulli alteri vendere possumus, qui majoris ipsam appretietur aut æstimet, quàm Deo, qui illam impensissimè desiderat, eamdemque à nobis summa cum anxietate exposcit; Ecclesiasticus dicit: *Sapientia absconsa & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque*; Eccli. 20. 32. Ergone thesaurum adeò inæstimabilem, qualis amor noster est, adeò inutiliter in Creaturis dissipari permittemus? Numquid eximius honor, & lucrum excessivum à nobis censendum est, quòd Deus hunc amorem nostrum sibi adsciscere desideret, eumque tam immenso præmio remunerare velit? optimè Sanctus Thomas de Villa nova ait: *Ideo tam districtè requirit amoris tributum, ut novum superaddat gloriæ beneficium.* S. Tho. Vill. ibid. Vulusne scire, quantum sit pretium, quo Deus eumdem æstimat? Didacus Stella argutè considerat, quòd Deo minimè suffecerit dicere: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, Luc. 10. 9. ideoque subjunxerit: *Et ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.* D. Stell. in Luc. c. 10. Sed numquid sufficere poterat, si Deus hominem hoc dilectionis præcepto primis verbis obstrinxisset, dicendo: *Diliges ex toto corde*? ut quid igitur adjunxit: *Ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex tota mente tua?* Respondet præfatus Didacus: *voluit Dominus ita sollicitum & diligentem se ostendere in amoris nostri petitione, ut cùm eum sic amoris nostri cupidum contemplamur, facili conjectura ex duobus unum colligeremus, vel quod ita nos diligeret & amaret, ut mutuo amore nos ipsum prosequeremur: vel quod amor ita esset pretiosus, & æstimatione dignus, ut neque granum illius vellet amitti.*

6. Idiota eadem verba considerans, aliam quamdam eorumdem expositionem adducit, dum ait, quòd debeamus *diligere Deum ex tota mente perseverantes*; Idiot. c. 14. neque enim amor noster similis esse debet igniculo alicui ex stramine accenso suscitato, qui subitò extinguitur, sed perseverans esse debet, continuus, nec umquam intermissus: *Ut omnes sensus hominis, scilicet voluntas, intellectus, memoria, & omnes eorum operationes illis vacent; Quòd si in aliorum dilectione occupentur, jam ex tota mente, qui sic occupatur, te non diligit; Scriptum est enim: (Omni tempore diligit, qui amicus est.)* Prov. 17. 17. S. Joannes, qui dilectus Christi discipulus fuit, non fecit, sicuti alios Apostolos fecisse legimus, qui *omnes relicto eo fugerunt*, Matth. 26 v. 56. ipse etenim ad usque Calvariæ montem ipsum intrepidè & constanter est insecutus, nec umquam se ab eo divelli passus est; Alii quidem Apostoli ei in manducatione Cœnæ agni adstiterunt, non verò ipsi in aceti & fellis potatione adesse voluerunt.

7. Qualiter in amore perseverantes constantesque esse debeamus, ab ipsomet Deo, qui totus & merus amor est, velim discamus, de quo Sanctus Augustinus hunc in modum meditatur: *Nulla dilectio major, nullus amor sincerior, nulla charitas sanctior, nullus affectus ardentior: mortuus est pro me innocens, nihil quod amaret, in me inveniens; quid ergo, Domine, dilexisti in me, & tantùm dilexisti, ut morereris pro me?* S. Aug. l. de dil. Dei c. 6. Hic amor, & infinita Redemptoris nostri charitas nos prorsus obligat, ut eminentissimo quodam amoris gradu eidem correspondeamus.

8. Habent hoc omoes aliæ virtutes ſibi commone, quòd videlicet in medio conſiſtant, quia omnis exceſſus eſt vitioſus: *In medio conſiſtit virtus*, at verò cheritas naquaquam hanc cum aliis communem [S. Leo ſer. 5. de jejun. 7. menſ.] proprietatem habet. Unde S. Leo ait: *In dilectione Dei nulla nimia, in dilectione autem mundi cuncta ſunt noxia.* Quod ſi in noſtra eſſet poteſtate poſitum, ut tantumdem Deum amaremus, quantum ipſe amat nos, jam adhuc emori ſuo æquas referre vices minimè valeremus, quie eo ipſo, qoo nos amaremus amore infinito eum, qui infinito amore dignus eſt, profectò aliud nihil præſtaremus, quàm id, quod ex obligatione debebamus, & conſequenter amor noſter juſtè & bene collocatus eſſet: at verò, quòd ſuprema illa Majeſtas nos viles & indignos terræ vermes amore quodam adeò exceſſivo diliget, hoc utiqua nos, niſi lepidei videri velimus, fortitar obſtringit, ut ei cum affectu quodam ardentiſſimo, qualis humeoitus dari poſſet, corre-[S. Bern. de dil. Dei.]ſpondeamus. Unde S. Bernardus ait: *In Chriſti dilectione modus amoris nullus eſſe debet, ſine modo se dilexit, ſine modo diligere debet.*

9. Aliæ virtutes ſuis limitibus certis & limitatis conſtringuntor, unde Liberalitas ſi hoſce limites excedet, in vitium degeneret prodigalitatis; Fortitudo quoque moderata eſſe debet, quia in exceſſu poſita potiùs temeritas erit; Auſteritas exceſſiva deſinit in indiſcretionem; Charitas ſola eſt, quæ limitem nullum habet: *In Chriſti dilectione modus amoris nullus* [Cant. 2.4. Ibidem.] *eſſe debet. Introduxit me Rex in cellam vinariam*, inquit ferventer emans illa io Canticis anima, *ordinavit in me charitatem.* Quænam obſecro vel qualis eſt illa Celle vinarie, in quam ſa ſponſa introductam eſſe dicit? otique nulla alie, quàm ae, quæ illo muſto plene etat, quo in ſacra Pentecoſtes die in-[Ibidem.]ebriati fuere Sancti Apoſtoli: *Muſte madere deputant, quos Spiritus repleverat*: et varò quá ratione dicera potarat: *Ordinavit in me charitatem*, ſiquidem vioum in oimia quantitate potatum, hominem potiùs retionis impotem efficit? Imò verò hoc ipſum propriè eſt illud, qood ſponſa dicere voluit, nimirum quod ordo charitatis, ſive amor erga Deum bene ordinatus animam extra ſuos ſenſus poſitam eſſe faciat, ſive quòd amot quidam exceſſivus eſſe dabeat; tuoc etenim bene ordinata eſt cheritas, quando anima aliqua unà cum Sancto Paulo [2. Cor. 12. 3.] dicere poteſt: *Sive in corpore, ſive extra corpus neſcio, Deus ſcit.* Hebræus loco illorum verborum: *Ordinavit in me charitatem*; legit: *Vexillum ejus ſuper me charitas.* Etenim quando Rex aliqois civitatem eut fortelitium aliquod in ſuam poteſtatem redegit, ſubitò io illius vallis ſeu turribus vexillum, Regiis inſignibus ſuis condecoratum, erigere conſuevit, ad denotandum, qoòd locus iſte ſuo ſit Domioio ſubjectus, eumque velot Domioum revereri, aut agnoſcere debeat. S. Petrus Demianus ſpiritualis ebrietetis amoris Divini effectus hiſce verbis [S. P. Dam. ſer. de Spir. Sanct.] conſiderat: *Numquid non quedam divina ebrietas eſt, præſentia & pra oculis poſita cuncta deſpicere, atque ad ea, qua non videntur, toto mentis deſiderio medullitus anhelare? mollia quoque & jucunda contemnere, dura verò & aſpera pro divino libenter amore perferre?*

10. Didácus Stelle ingenioſè dicit, Deum noſtrum, cujus nos ex infinitis capitibus debitores ſumus, quamdam nobis voloiſſe monetam conſignare, per quam contractis erga ipſum debitis nos expedire, facili negotio poſſemus, quia eo nobis ſine [Rom. 5. 5.] amorem infudit, ne ſit otioſus: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*; Etenim emando dumtaxat ſatisfit amori: *Cùm Deus nimiâ charitate & dilectione nos* [D. ... lib.] *amaret, ideo voluit, ut æquali amore debitum rependeremus, amor enim æquali amore ſolvitur, adeò eſt amor nobilis, tanta virtutis & efficacia, ut ipſe ſolus Deum vincat.* Enimverò quòd ſi locupletiſſimom emoris illius, quo Deus oos proſequitur, capitale adaugere velimus, nullom aliud nobis medium id aſſequendi ſuppetit, quàm ut ipſom pro viribus noſtris redamemus; & qoidem quo hic erga Deum noſtrum conceptus amor ardentior fuerit, tanto ejus amore & dilectiona digniores capacioresve efficiemur; oode Moralis ille Philoſophus Senece dicit: *Si vis amari, ama.* Porro differen-[Sen. ep. 9.]tia, quæ divinum humanumqua amorem intercedit, optimè à Sancto Thoma à Ville nove, in ſermone, quem de Sancto Joanne Apoſtolo ſcripſit, hiſce verbis notetor: *Hoc namque inter amorem* [S. Th. Vill. ſer. de S. Joan.] *Dei & noſtrum diſtare ſolet, quòd nos bonitatem in aliis diligimus, ſed eam illis diligendo minimè præſtamus; Deus autem, quos diligit, diligendo optimos facit.* Neque enim Deum diligendo, affectum noſtrum objecto coidam edeò nobili & digno, quale Deus eſt, ſolum epplicamus, immenſiſque, quibus eidem obſtringimor, beneficiis ſatisfacimus, verùm inſuper eodem tempore immenſa gratiæ & gloriæ bone nobis comparamus; Uode ſi amoris hujus valorem attentè ponderemus, eumdem nobis utiliſſimom, maximèque proficuum eſſa videbimus.

11. Doctiſſimus Salmeron proinde optimè conſideret noſtrum erga Deum amorem nihil in ſe eximium habere, quod admirationem aliquam meteatur, à contra verò amorem, quo Deus nos proſequitur, ſommè obſtupeſcendum eſſe: *Quid enim* [Salm. t. 11. tr. 31.] *mirum, ſi creatura ratione prædita infinitum illud bonum, & pulchritudinem tam amabilem, & tam nos amantem diligat, præſertim cùm tantum emolumenti & fructus, ab ea dilectione ſibi compares? At verò illud admiratione dignum, quòd Deus optimus maximus homines, hoc eſt, vermes humiles, repentes, & putidos, & nihil ſibi boni conferentes diligere non dedignetur.* Porro S. Thomas de Villa nove, id quod in anima quadam Deo prædilecte amor Divinus operatur, per ſimilitudinam quamdam ad vivum exprimit, dum ait; Quotidiana nobis experientia demonſtrat, quid & quentum ille præſtare valeat, quantaque apud omnes in veneratione & reverantia habeetur, qui Regi vel alteri cuipiem terræ Monarchæ in delitiis eſſe noſcitur? jam verò, *Quod in* [S. Th. Vill. ibid.] *curia facit amor Regis, hoc in orbe facit amor Dei.* Servi atenim Dei per amoris viem Dei gratiem ſibi mirè conciliant, ſiquidam ſanctitas per emorem naſcitur, adaugetur, & conſervatur; Et ideo Sancti poſſunt facere quidquid volunt tam in cælo, quàm io terra: *Dilecto omnia patent, omnia obediunt, ſic in regno Dei, ſi quis gratus, ſi quis amicus eſt Dei, omnis illi obtemperat creatura, & in cælo, & in terra.* Deus juſtitiæ ſuæ viodicativæ mucronem in rebellem populum ſuum ſtringere volens Moyſi, dixit: *Dimitte me.* Circa quæ verba Richardus de S. Vi-[Ex. 32. v. 10.]ctore ita ſcribit: *Audis, dimitte, & Deum teneri* [Rich. de S. Vict. tr. de gr. ch. c. 1.] *non dubites, nec aliunde, quam amoris fortitudine, ſola qua Deum tenere poſſit, vis amoris eſt.* Is qui à magno & potenti aliquo Principe impensè ametur, quas vult, ab eo gratias obtinet; Et ideo Idiota eit: *Amor poſtulata à te promptè & facilè obtinet, quia illum, qui te veraciter diligit, libenter exaudis, & poſtulata ei concedis, quia ſcriptum eſt: Dilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis* [Pſ. 114. 1.] *meæ.*

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Præceptorum observantia amore, qui omnia quantumvis aspera facilitat, suavis efficitur. Unde nemo excusare se potest, quod non amet, cum suave sit amare, & cuivis personæ adaptetur.

THEMA.

Mandatum hoc, quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum. Deuteron. cap. 30. v. 11.

1. OMnia tam antiquo, quàm novo Testamento à Divino Legislatore promulgata præcepta & leges, unicum dumtaxat sibi propositum objectum habent, Dei nimirum dilectionem & amorem; Unde Apostolus ait: [*Rom. 13. v. 10.*] *Plenitudo legis est dilectio*; Hoc autem dilectionis præceptum omnia alia nobis facillima reddit, adeò ut viribus nostris superiora nequaquam existant: *Non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere, quis nostrûm valet ad cælum ascendere, ut deferat illud ad nos, ut audiamus, atque opere compleamus? neque trans mare positum, ut causeris & dicas: Quis ex nobis poterit transfretare mare, & illud ad nos usque deferre? Sed juxta te est in corde tuo.* Et hoc quidem Salvator noster forsitan insinuare voluit, [*Luc. 17. 21.*] dum ait: *Regnum Dei intrà vos est*, id est, ut Sanctus Thomas de Villanova ait: [*S. Th. Vill. ser. de S. M. Magd.*] *Non à te maria inaranda, non terra lustranda, non orbis terrarum circumeundus tibi est, intra in corde tuo, in visceribus tuis invenies.* Porrò tametsi verum quidem sit, quòd hic amor suos in cœlo natales habeat, imò quòd ab ipso Patris & Filii sinu, utpote Spiritus Sanctus ipsemet procedat; non tamen ideo necessarium est, quòd ut hoc amore exardescas, eumque participes, sursum ascendas, siquidem [*Rom. 5. v. 5*] *charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum, qui datus est nobis*; Etenim divinus hic ignis in corda nostra descendit, [*Ps. 18. v. 7.*] nec ulli hominum denegetur, *Nec est, qui se abscondat à calore ejus.* Unde Richardus de Sancto Victore, [*Rich. à S. Vict. par. 1.*] de gradibus charitatis scribens, ait: *Offertur omni, aufertur nulli, ut nullus nisi suo vitio illa careat.*

2. Porro si præceptorum, quæ nobis observanda incumbunt, substantiam consideremus, illa nequaquam gravia esse deprehendemus, sed potiùs summè facilia. Unde Sanctus Joannes expressè dicit: [*1. Joan. 5. v. 3.*] *Hæc est charitas Dei, ut mandata ejus custodiamus, & mandata ejus gravia non sunt.* Qua eadem de re Sanctus Thomas de Villanova hunc in modum discurrit: [*S. Th. Vill. ser. D. 17. Pent.*] *Audite fratres charissimi, attendite, & videte, qualia præcepta nobis injungit Deus noster, non aspera & difficilia, non gravia & impossibilia, non lacerare carnes verberibus, non pedibus nudis super ferreos tribulos ambulare, sed quid? Diliges Dominum* [*Matth. 22. 37.*] *Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua.* Profectò si Deus nobis præcepisset, quod ad hoc, ut ei grati essemus atque accepti, filios nostros sacrificaremus, id utique valde conveniens fuisset, siquidem & cæci gentiles, ut falsis Diis suis placerent, idipsum fecerunt: [*Deut. 32. v. 17.*] *Immolaverunt Dæmoniis, & non Deo, Diis, quos ignorabant.* Quòd si nobis mandasset, ut ad Regnum cælorum comparandum, nos in speluncis terræ sepultos individuos faceremus scorpionum & ferarum socios, venas ferro aperiremus, aut fornaces ingrederemur ardentes, nihil horum nimium fuisset in ordine ad assequendum æternæ beatitudinis Regnum; hæc tamen nobis præcipere noluit, *sed quid? Diliges*, rem nobis præcipit facillimam, qualis est, ut ipsum amemus.

3. *Tollite jugum meum super vos*, loquit Salvator noster, [*Matth. 11. v. 29*] ad divinorum præceptorum ejus observantiam alludens: sed quis est, qui jugum grave & ponderosum esse nesciat? Ita est; verumtamen hoc de jugo Dei dici minimè potest, siquidem veritas ipse, quæ mentiri nescit, expressè dicit: *Jugum meum* [*Ib. v. 30.*] *suave est, & onus meum leve.* Propheta Evangelicus de hoc jugo in nova gratiæ lege nobis Christianis imponendo loquens dicit: *Computrescet jugum à* [*Is. 10. v. 27*] *facie olei.* Enimverò in oleo, quod semper cunctis liquoribus superius est, charitas figuratur: *Major* [*1. Cor. 13. v. 13.*] *autem horum est charitas*: ac proinde Deus per hunc Prophetam Isaiam dicere nobis voluit, jugum hoc amore mediante tolerabile nobis atque amabile futurum esse. Unde Sanctus Gregorius Nyssenus ait: *Mandatorum observationem jugum appellat, jubentis* [*Nyss. or. 1. de paup. amandis.*] *pareamus, efficiamur jumentum Christi, induamus vincula charitatis, tale jugum ne detrectemus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

4. Memorandum hoc loco est, quod quando S. Lucas S. Joannem Baptistam nobis velut legis Evangelicæ præcursorem ob oculos ponit, dicens: *Fa-* [*Luc. 3. v. 2.*] *ctum est verbum Domini super Joannem*: eumdem inter alia bona omnia quæ mundo attulit, hæc quoque sequentia dixisse referat: *Erunt prava in dire-* [*Ib. v. 5. 6.*] *cta, & aspera in vias planas, & videbit omnis caro salutare Dei.* Porro via hæc plana lex est, quam Deus nobis Christianis imposuit, quæ in comparatione ad Mosaicam legem, via quædam est liliis & rosis undique strata & referta; De Mosaica S. Petrus ait: *Jugum . . . quod neque Patres nostri, neque nos* [*Act. 15. v. 10.*] *portare potuimus.* At verò, ut Euthymius ait: *Ob-* [*Eut. in Luc.*] *liquitas & asperitas veteris legis in rectitudinem & perfectionem Evangelii convertetur.* Idem quoque Tertullianus scripserat: *Christus colles æquabit valli-* [*Tert. 5. cont. Marc.*] *bus, & obliqua diriget in rectitudines, quia omnes legis difficultates in Evangelii facilitates convertet.* Porrò viæ hujus rectitudo, si eidem Euthymio fidem adhibere volumus, charitas est, dicit enim: *Evangelii autem rectitudo est charitas*: at verò tametsi etiam verum non esset, quod S. Joannes dicit: *Mandata* [*Joan. 5. 3.*] *ejus gravia non sunt*; attamen quis est, qui nesciat, quòd amor omne ponderis onus, quantumvis immensum sit, facilè atque suave esse efficiat? *Omnia gra-* [*Idiot. c. 13.*] *via & difficilia*, inquit Idiota, *verus amor facit facilia, & quasi nulla.* Vultisne scire, quàm sit hæc via mandatorum Dei plana & facilis? *Ambulabam in la-* [*Ps. 118. v. 45.*] *titudine*, ajebat regius Propheta David, quia mandata tua exquisivi; at verò undenam hujus viæ Regiæ latitudo derivabatur? *Viam mandatorum tuorum* [*Ib. v. 32.*] *cucurri, cùm dilatasti cor meum*; Hæc autem latitudo cordis verus est charitatis effectus. Sanctus Augustinus super illa verba Psalmistæ: *Statuisti in loco* [*Ps. 30. v. 9.*] *spatioso pedes meos*, ita scribit: [*S. August. ibid.*] *Certe angusta est via laboranti, angusta est, amanti lata est. Arcta via, quæ ducit ad vitam*, loquit Salvator noster, *& pauci* [*Matt. 7. v. 14.*] *sunt, qui inveniunt eam*; Scitisne, quamobrem id fiat? quia pauci sunt, qui amorem & affectum suum Deo consecrant, quin potiùs creaturis eumdem impendunt.

5. Valde considerabilia sunt illa incarnatæ Sapientiæ verba, à dilecto ejus discipulo relata: *Si* [*Joan. 14. v. 23.*] *quis diligit me, sermonem meum servabit*; Cur obsecro Divina sua præcepta sub numero singulari complectitur, non verò sub plurali exprimit, cùm tamen reverà plura sint quàm unum? non enim dixit: *sermones meos.* Nequaquam id vobis mirum videatur, quia tametsi antiquæ legis præcepta in univer-

sum fexcenta trédecim fuerint, attamen David, qui vir fecundùm cor Dei fuit, dicebat: *Quomodo dilexi legem tuam, Domine, tota die meditatio mea est*; quibus verbis omnia legis præcepta unum dumtaxat esse insinuat. Similiter sancta illa anima: *Fasciculus myrrha dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*; Tametsi totus ille mandatorum Dei cumulus ingens & prægrandis, atque ex myrrha, quæ amatissima est, compositus esset, sponsa tamen illum sinui suo adstringebat, interque ubera sua magna cum suavitate reconditum tenebat, scitisne causam? S. Petrus Damianus ait: *Propterea non fascem, sed fasciculum dicit dilectum, quod leve pro amore ipsius ducat, quidquid laboris immineat & doloris.* Idem quoque de Davide dicere possumus; quod videlicet propter excessivum, quo Deum prosequebatur, amorem tot ei præceptorum observantia & perfecta adimpletio, unicum tantum ei visum fuerit præceptum, *Onus Christi leve est*, ait S. Bernardus, *leve tamen amanti.*

Psal. 118. v. 97.

Cant. 1. v. 12.

S. P. Dam. ser. 43 in Cant.

6. Sanctus Augustinus sæpiùs citata illa Sancti Joannis verba: *Mandata ejus gravia non sunt*, declarans, aliam quamdam rationem assignat, cur jugum hoc facili negotio sustineatur; *Quomodo est grave*, inquit, *cùm sit dilectionis mandatum?* Idiota in Capite primo libri, quem de amore Dei composuit, ita scribit: *Inclinat amor amantem, neque in hoc laborat, amor difficultatem non novit.* Amor lascivus, quantumvis duram ei, qui illum sectatur, legem præscribat, hæc tamen ei semper suavis esse videtur, quantò igitur majorem vim in pectore Christiano obtinebit amor Divinus? Chrysologus ait: *Fortem faciat vis amoris, quia nil durum, nil amarum, nil grave, nil lethale computat amor verus. Quod ferrum? qua vulnera? qua pœna? qua mortes amorem prævalent superare perfectum?*

1. Joan. 5. 3.

S. Aug. l. de nat. & grat.

Idiot. c. 1.

Chrysol.

7. S. Augustinus veritatem hanc per pulchram quamdam à venatore deductam similitudinem deducit: hic enim magnam in corporis sui laboribus, sudoribus & defatigationibus recreationem positam habet, tum ob spem, qua prædæ inhiat, tum ob nimium, quo in venationem fertur, affectum: *Nullo modo sunt onerosi labores amantium, sed & ipsi delectant; sicut aucupantium, venantium, piscantium;* Unde hanc deducit consequentiam; *Interest ergo, quid ametur; nam in eo, quod amatur, aut non laboratur, aut & labor amatur,* Tandem verò magnam, quam Deo turpiter irrogamus, nobis in faciem exprobrat injuriam, dum ob venationis affectum nullum sentimus laborem, & tamen tantum nobis in solo Dei servitio laborem imaginamur, quod utique manifestum nimis est indicium, quòd minimè ipsum verè diligamus. *Vide, quàm pudendum sit, si delectat labor, ut fera capiatur, & non delectet, ut Deus acquiratur.*

S. Aug. l. de bono vid. c. 22.

8. Sacrum Concilium Tridentinum Episcopatum ingens quoddam onus esse dicit: *Angelicis humeris formidandum*; Unde consequenter clarè deducitur, quàm sit insupportabile pondus, quod Christi in terris Vicario imponitur, utpote cui uni super omnes particularium Ecclesiarum Pastores invigilare incumbit; ac proinde hæc unica & sola causa fuit, cur sapientissimus Magister noster Christus, priusquam Sancto Petro onus istud imponeret, eum de charitate primò examinaverit, dicens: *Simon Joannis amas me?* Ubi Sanctus Augustinus ait: *Interrogatur amor, & imperatur labor, quia ubi est amor, non est labor.* Alibi quoque idem Sanctus Doctor ita scribit: *Non recusetur labor, si adest amor, nostis, quoniam qui amat, non laborat, omnis enim labor non amantibus gravis est.*

Joa. 21. v. 17.

S. Aug. tr. 8 in Joan.

9. Didacus Stella causam inquirit, cur Deus tam solicitè nobis, ut illum amamus, præceperit? *Arctaturne aliqua necessitate amoris nostri?* nequaquam; mox verò id in nostrum commodum factum esse concludit hisce verbis; *Ut vitam tranquillam & quietam agamus, & mundum hunc, lachrymarum & miseria pelagus profundum, alacriùs & suaviùs navigemus?* Dicitque ulteriùs, id factum esse, ut omnia nobis adversantia, quantumvis illa difficilia sint, tantò faciliùs toleremus; *Quodcumque enim fueris aggressus*, inquit, *quantumvis minimum, si sine amore fit, grave fastidium & tadium generat: Si verò aliquâ amoris scintillâ ad id fueris inflammatus, etiamsi difficillimum, & asperum & laboriosum sit, dulciter & suaviter operaberis.*

Did. Stell. in c. 10. Luc.

10. Optima est igitur illa Sancti Hieronymi reflexio, argutè notantis, quòd nos in vita spirituali, ad eam promovendam, oneribus difficillimis humeros nostros supponamus, in multisque valde laborando nos defatigemus, minimè advertentes, quòd intentum nostrum solo amore mediante longè faciliùs & breviùs assequi valeamus: *Cùm omnia, quæ difficiliora sunt, faciamus, vel modica ex parte, hoc saltem non facimus, quod & factu facilius est, & absque quo cassa sunt universa, qua facimus: jejunii corpus sentit injuriam; vigilia carnem macerant; eleemosyna labore quæruntur; sanguis in martyrio, quamvis ardeat fides, tandem sine dolore & timore non funditur; hac omnia sunt, qui fatiant, sola charitas sine labore est, & quia sola cor mundum efficit, à Diabolo expugnatur in nobis, ne Deum pura mente videamus.*

S. Hier. ad Gal. 5.

11. Quibusnam Deum nostrum Cœlum Empyreum præparasse arbitraris? utique amantibus Deum: *Qua præparavit Deus iis, qui diligunt illum;* Justam igitur S. Bernardus, de amore Divino scribens, nos admonendi causam habuit, dum ait: *Is per se sufficit, is per se placet, & propter se, ipse meritum, ipse præmium sibi est amor.* Profectò si Deus ad obtinendam salutem æternam aliud à nobis præmium poposcisset, non potuissent salvari omnes; jam verò cor nostrum à nobis postulat, dicens: *Præbe fili mi cor tuum mihi;* Communiùs & faciliùs ab hominibus quicumque illi demum sint, donum exquirere non poterat; quodlibet enim aliud datum defectum aliquem pati potest, quin vel non erit commune omnibus, aut facilè non erit; Si enim eleëmosyna fuerit, pauper illam dare non poterit; Vel si abstinentia & jejunium fuerit, illius laboriosus agricola capax non erit; aut si fuerit oratio, huicce applicare non poterit infirmus; vel si maceratio carnis, hæc cuivis complexioni accommoda non erit; at verò quis se cor ad amandum Deum non habere dicere poterit? Unde S. Augustinus sermone 69. de tempore ait: *Potest mihi aliquis dicere, non possum jejunare, numquam potest dicere, non possum amare;* Et ideo novissimi judicii die Judex ille supremus nullum umquam adversus reprobos processum instituet, iis exprobrando, quòd super prunis ardentibus assati non fuerint, aut vivos se in deserti speluncis non sepeliverint, aut quia mundum prædicationibus suis non converterint, bene tamen illos redarguet, quòd eum in persona pauperum non dilexerint, circa charitatis opera examen ab ipso instituetur, non verò circa alios heroicos actus virtutum. Unde Jansenius ait: *Dilectionis enumerat opera, qua omnibus competere possunt, de quibus nemo se facilè excusare potest.*

1. Cor. 2. 9.

S. Bern. ser. 83. in Cant.

Prov. 23. v. 26.

S. August.

Matth. 25. v. 35.

Jans. c. 127. Concord.

12. Omnes aliæ virtutes, inquit Chrysostomus, aliquam secum difficultatem implicitam habent, prouti unicuique per singulas discurrere volenti facilè

Chrys.ho.23. in 1. ad Cor. cilè liquebit, non verò sic amor & charitas: *Charitas cum lucro voluptatem ingentem habet, laborem nullum, cùm cætera virtutes conjunctas molestias habeant.* Idiota quoque hac de re ita scribit: *Idiot.c.1.* *Amor facilis res est, omnibus se exhibet, nulli se negat, capit eum juvenis & senex, vir & mulier, sanus & infirmus, summus & infimus, liber & servus, sæcularis & religiosus, debilis & fortis, nec est, qui se valeat excusare*: Et hoc quidem in capite primo scribit; in secundo autem capite, in progressu convincere nos volens, quòd nullam eb hoc nos præcepto subtrahendi causam excusantem habeamus, pergit dicere: *Ibid.c.2.* *Nullus habet, nec habere potest causam, aut excusationem aliquam te non diligendi*; eb omni alio virtutis actu per prætextum aliquem nos excusare possumus, præterquam quod objectum quoddam adeò nobile & dignum, quale Deus est, amare non valeamus; *Quare, benignissime Jesu dilector amoris, scio, quòd tam facile est te diligere, quòd ex hoc corpus non affligitur, pes non pungitur, caput non dolet, venter non læditur, lingua non vexatur, crumena non evacuatur, quia dilectio propriè consistit in anima, & inde sequitur, quòd qui amat, non laborat.* Nullus homo, quantumvis ille pauper, quantumvis infirmus sit, se amare non posse, dicere valet; Fama, facultates, vita homini auferri possunt, numquam verò nisi volenti amor & charitas aripietur, Deus quidem in hominibus multiplicem in naturæ & fortunæ bonis inæqualitatem constituit, at verò in bonis gratiæ omnes, dummodo velimus, æqoales esse possumus; unaquæque etenim anima potest, dummodo velit, cum divinæ manûs adjutorio pari cum Seraphinis ardore Deum amare, potestque unusquisque hunc amorem in pari gradu participare, quo alius quantumvis dives, nobilis, princeps, doctus.

13. Sanctus Thomas à Villa nova optimè considerat facilitatis præcellentiam, qua hisce temporibus nostris gaudemus ad luctandum & comparandum nobis cælestem Paradisum: *S.Th.Vill. serm.1. Quinq.* *Non exigitur hodie à te*, inquit, *O Christiane, mori, non sanguis, non supplicia, & regna; quid facilius quàm amare? O quàm constrata est via, & quam plana, ut diligendo pervenias, quò pervenit Laureatius patiendo.* Sanctus Laurentius super prunis assatus lucratus est cœlum, & nos ad eamdem in cœlis mansionem pertingere possimus, per viam facillimam, merisque rosis & liliis stratam; *Nihil in amore asperum*, inquit idem- *Ser. de S. M. Magd. c.4.* met alibi; *nihil durum, nihil laboriosum.* Idiota ad Deum conversus affectum suum hisce verbis expressit, dicens: *Si tuam infinitam dilectionem considerarem, non oporteret me transfretare maria, penetrare nubes, montes transire, quia non grandis mihi restat via ad te amandum, solum enim opus est, ut curram ad me ipsum, scilicet ad compunctionem & confessionem, ut sic exeam de sterquilinio miserrimæ conscientiæ, ut illuc intrare valeam per gratiam & amorem.* Et verè ita est, quod si enim peccatis tuis factus fueris Dei inimicus, ot in ejus denuò gratiam & amicitiam redire, ejusque amorem luctari possis, ecce tibi facillimum remedium, de quo Chrysologus de peccatrice loquens ita scribit: *Chrysol. serm.94.* *Absolvi vis? ama; charitas operit multitudinem peccatorum; inter omnia Dei præcepta amor obtinet principatum; Ama ergo ô homo Deum, & ama totus, ut possis omnia sine labore vincere peccata.* Quænam est apud S. Thomam definitio charitatis? *S.Th.2.2. q.23.art.1.* *Charitas est quædam singularis amicitia hominis ad Deum*; Hæc autem cum Deo familiaritas facillimè conciliari potest, quia à voluntate nostra dependet.

14. Aulici nonnulli, prouti in Confessionibus Sancti Augustini legimus, ad mundi contemptum in se excitandum ita inter se loquebantur: quot & quænam molestiæ subeundæ sunt, ut quis in Imperatoris amicitiam & benevolentiam pervenire possit! imò dicebant, posito etiam, quòd quis ad illud felicitatis culmen tandem pertingat: *Per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? At verò*, *S. Aug. l.8. conf. c.8.* subjungebat inter eosdem alius, *Amicus Dei si voluero esse, nunc fio.* Quænam obsecro illa futura esset hominis felicitas, in cujus arbitrio & libera potestate consisteret Monarchæ alicujus potentissimi concilianda gratia & intima amicitia, seu potius Monarchiæ ejus inseparabilis societas; & tamen longè excellentius qoid est, quòd aliquis Amicus Dei constituatur, & quidem id, si voluero, nunc fio. Ad hoc enim sufficit, si interius sinceri erga Deum amoris actus elicias. Sanctus Thomas, postquam tributum illud, quod Deus noster à nobis exigit, leve esse hisce verbis dixisset: *S.Th. conc. de fest.* *Advertite & considerate, quàm leve tributum Dominus à nobis exigat, pro tantis beneficiis nihil aliud exigit, nisi amorem*; mox nisi tributum illud promptè solvamus, nostram nobis ingratitudinem severissimè exprobret, & justa Dei comminatur supplicia dicans: *O quàm meritò, quàm justè damnabitur, qui maluit ardere, quàm amare. O peccator, talis tibi visus est Deus, tam onerosus amor Dei tui, ut malis sempiternis incendiis deputari, quàm amare?*

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Signa hunc amorem verè indicantia sunt sequentia: nimirum, quòd sit operativus, quòd omni noxtxnat affectu terreno, Deum per omnia desideret & cogitet, legem ejus adimpleat, tribulationes & adversa patiatur, & non sentiat; Denique quod sine ullo interesse aut commodo quæsito amet.

THEMA.

Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate. 1. Joan. 3. v. 18.

1. AMorem, quo Deum prosequimur, in dubium meritò revocare possemus, an verus sit atque sincerus, cùm sit actus qoidam merè internus, qui sub ocnlorum aciem minimè cadit; nisi Sanctus Joannes opera nostra exteriora infallibilia interioris amoris signa esse diceret; vulgatum est illud Sancti cujusdam Petris dictum: *Probatio dilectionis exhibitio est operis*; atque ideo superest, ut pro hujusce tractatus complemento nonnulla specialiora charitatis indicia examinemus; Et quidem, ut illa superiùs ex S. Paulo addocta, omnibusque neta indicia pertranseamus, nimirum, *quòd charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit, quæ* *1.Cor.13.4. 5.6 7.* *sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati; omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet*; Præter illa alia quædam examinemus, ot zizania à frumento, seu quod idem est, filios Dei à filiis Diaboli exactè discernere valeamus.

2. Et quidem in primis Sanctus Augustinus ait: *S.Aug.tr.5. in ep. Jo. c. cap.3.* *Dilectio sola discernit inter filios Dei, & filios Diaboli; Signent se omnes signo Crucis; respondeant Amen; cantent omnes Alleluja; baptizentur omnes; intrent Ecclesias; aureos faciant parietes Ecclesiarum, non discer-*

discernuntur filii Dei à filiis Diaboli, nisi charitate; Magnum indicium, magna discretio; quidquid vis, habe, hoc solum si non habeat, nihil tibi prodest; alia si non habeat, hoc habe, & implesti legem. Tractatu Tr. 7 in Joa. septimo super Joannem dicit: *Omnes qui non diligunt Deum, alieni sunt, Antichristi sunt;* Pergit ulteriùs idem Sanctus Doctor, & dicit, mali quoque fidelium nomine appellari, Sancto baptismatis lavacro regenerari, Spiritum Prophetiæ habere, corpore & sanguine Salvatoris nostri cibari possunt. *Habere autem charitatem & malus esse non potest.* Sed penitius charitatis signa examinemus. Sanctus S. Bern. ser. 15. ad ser. de modo bene viv. Bernardus scribit: *Tunc verè Deum diligis, si pro amore illius bona, quæ potes, operaris.* Porrò amor in igne præfiguratur, quia hic in continuo motu Luc. 12, 49. existit, estque elementum maximè activum: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur!* S. Greg. h. 30 in Evang. Ita quoque ait Sanctus Gregorius: *Numquam est amor Dei otiosus; operatur enim magna, si est; si verò operari renuit, amor non est.*

3. Observandum est, sponso minimè sufficisse, quòd sponsæ, quæ animam à Deo electam significat, præcepisset, ut ipsum sigilli instar cordi suo imprimeret, quin etiam brachia ejusdem imprimi Cant. 8. 6. voluerit: *Pone me ut signaculum super cor tuum, & signaculum super brachium tuum,* ut per hoc nobis insinuaret, *ut non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere.* Medicus infirmi vigorem exploraturus pulsum cumprimis tangit, qui si debilis est, vitam Idiot. c. 1. periclitari significat; similimodo Idiota ait: *Amor vita est animæ, & qui non amat, mortuus est;* si autem, an vita hæc in debito vigore constituta sit, an verò languescat, experiri volumus, opera examinemus; *Nam probatio dilectionis exhibitio est operis;* Idiot c. 1. *Amor semper aliquid operatur,* inquit idem Idiota, *semper crescit & augetur.* Quamprimùm Solis vel ignis calor in corpore humano intensiùs sentitur, vestes continuò abjiciuntur, & lectisternia posthabentur.

4. Sanctus Thomas de Aquino pulchram quamdam Sancti Augustini adducens authoritatem ita S. Th. op. 61. cap. 24. scribit: *Fortitudo est amor facilè tolerans omnia, propter id, quod amatur; qui omnia dixit, nihil excepit, diligas fortiter, ut pro ipso sustineas inopiam rerum, si oportuerit.* Cant. 8. Cant 8 7. *Si dederit homo omnem substantiam domûs suæ, ... quasi nihil despiciet eam.* Illum quoque Sancti Matthæi textum adducit, in quo de negotiatore illo Evangelico dicitur, quod ad comparandam pretiosam illam margaritam, omnia sua prodegerit, quæcumque possidebat; gemma autem isthæc nihil æquè perfectè & adæquatè significat, quàm charitatem. Davidem inter & Jonatham arctissima quædam familiaritas intercessisse 1 Reg 18. 3 legitur, *diligebat eum quasi animam suam;* Undenam verò ardens hic amor, vel maximè colligi potuit? *Nam exspoliavit se Jonathas tunica, qua erat indutus, & dedit eam David & reliqua vestimenta sua.* Idem quoque à multis quotidie fieri videmus, qui extimulante eos interiùs amoris ardore, omnibus sese divitiis bonisque terrenis exuunt, seque ab omni re mundana nudatos sacco & cilicio induunt, alienæque se obedientiæ ultro citroque submittunt. Et ideò Didacus Stella firmum absentis amoris Divini indicium in eo statuit, quòd quis ex temporalium bonorum jactura multum contristetur, hoc enim, qui verè Deum amat, minimè fa- Did. Stell. in c. 10. Luc. cere solet. *Cum pallium amittis, pœnitet, quia tu umeras; tristaris, si rem vel domum perdis; Deum offendis, & velut si nihil legeris, per illud transit.* Idem quoque Sanctus Thomas per adductam quamdam Sancti Gregorii propositionem nos docet, dicentis, quòd quantùm homo bonis hisce terrenis adhæret, tantumdem ab amore Dei recessisse censeri debeat: *Tanta quisque à superno amore disjungitur, quantò inferius delectatur;* S. Th. op. cit. c. 26. adducitque Sanctum Augustinum dicentem: *Cætera creatura vilescat, ut creator in corde dulcescat.*

5. Hinc verò ad aliud quoddam transire licebit Divini amoris argumentum; Nimirum infallibile signum animæ Deum amantis est, si anima aliud præter Deum non cogitet, aut verò si aliud quoque desideret, id tamen alio modo non faciat, nisi in ordine ad ipsum Deum. *Tunc demum perfecta erit charitas,* S. Bern. de interiori domo c. 17. inquit Sanctus Bernardus, *cùm sic amor Christi totum absorbuerit affectum hominis, ut negligens & immemor sui non nisi Christum Jesum, & ea, quæ sunt Jesu Christi, sentiat.* Doctor Seraphicus in serm. de S. Maria Magdalena (quæ unicuique animæ Deum verè & sincerè amanti, velut norma & regula servire potest) idem quoque signum adducit, dum ait: S. Bon. ser. 2 de S M. Magd. *Vis scire, si Deum perfectè diligas, vel aliud plus Deo amas? attende, si de Deo plus, quàm de aliis rebus cogitas, quia de illo plus cogitas, quod plus amas; Ubi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum est, si plus cogitas de mundo, plus de lucro, plus de amica vel socio, quàm de Christo, non vertas in dubium, sed tibi certissimum sit argumentum, quòd ames ista, plus quàm Christum;* Etenim fidelis & sinceri amoris in Deum genuinus effectus est, quòd quis super affectum ad bona delectabilia & transitoria minimè seduci permittat, sed ab eo maximè se alienum esse opere ipso ostendat. Richardus de S. Victore de amore Divino scribens idem quoque dicit, dum ait: Rich. à S. Vict. de gr. ch. c. 1. *Amor Dei in adversis fortis, sed fortior est in prosperis; solus enim Christi amor est, qui ridentis & irridentis fortunæ purè blanditias spernit, & conspuit, sapore dulciori delectatus.*

6. *Hæc est charitas,* inquit S. Joannes, *ut ambulemus secundùm mandata ejus.* 2. Joan. v. 6. Etenim nequaquam dubitandum est, quin anima illa vera charitate ardeat, quæ in divinorum præceptorum adimpletione exactam se exhibet. In cujus argumenti majorem evidentiam Sanctus Augustinus illud nobis in memoriam revocat, quod Salvator discipulis suis dixit, nimirum: S. Aug. de dil. Deo c. 9 *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos; manete in dilectione mea; si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta Patris mei servavi, & maneo in ejus dilectione.* Sanctus Bernardus amorem hisce verbis definit: S. Bern. de am. Dei c. 7 *Nihil aliud est amor, quàm vehemens & bene ordinata voluntas;* quando enim homo voluntatem suam Dei voluntati conformat, signum evidens est, quòd Deum diligat, hæc autem Dei voluntas in adimpletione legis ipsius perfectè adimpletur, quia, *in lege Domini voluntas ejus.* Ps. 1. v. 2. S. Thomas quoque in quonam charitas fundetur, perspicuè nos hisce verbis edocet: S. Th. 2. 2. q. 24. a. 12. *Consistit in hoc, quòd Deus diligatur super omnia, & quòd homo totaliter illi se subjiciat, omnia sua referendo in ipsum; est ergo de ratione charitatis, ut sic diligat Deum, quòd in omnibus velit se ei subjicere, & præceptorum ejus regulam in omnibus sequi; quidquid enim contrariatur præceptis ejus, manifestè contrariatur charitati.* Idem quoque Angelicus Doctor, de decem gradibus amoris divini secundùm Bernardum, scribens, illa Psalmi verba: *Beatus vir, qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis,* ponderans ait: S. Th. op. 61. *Si vult nimis, qui timet, quantum volet in mandatis qui amat?*

7. Richardus de S. Victore de gradibus charitatis scribens, alium quemdam Divini amoris effectum nobis insinuat, dum ait: Rich. à S. Vict. *Fortis ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, quia pars cogit*

omnia,

Or. hr. 10. in divers. *omnia, sed volentes libentesque.* Celebre est illud Origenis de S. Maria Magdalena corpus Christi rapere *Ioan. 20. 15.* satagente elogium: *Si tu sustulisti eum*, inquit præfata ardentissimè amans peccatrix, *dicito mihi, ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Quærit igitur præfatus Origenes; quòd si corpus dilecti tui in atrium Pontificis, in quo Petrus timore consternatus Magistrum suum negavit, depositum esset, tunc illud ingredi velles? aut verò si ab armata militum custodia servaretur, tunc per medios illorum enses & *1. Ioa. 4. 18.* lanceas penetrare auderes? *O ineffabilis hujus mulieris amor, nullum locum excipit, nullum anteponit*; quia qui verè amat, nequaquam timet, nam *perfecta charitas foras mittit timorem*, aliud, quam pro objecto amato pati & affligi, non desiderat. In Annalibus Ecclesiasticis de Ludovico Rege Franciæ le- *Rayn. t. 13. ann. S. 251. n. 51.* gimus, quòd cùm ipse à Mahometanis captus attineretur, & Regina mater ac fratres ejus, ingentem pro illius lytro & redemptione pecuniarum vim per navigium transmisissent, navis illa unà cum omnibus, qui eadem vehebantur, per validam tempestatem conquassata submersa fuerit; Rex autem Ludovicus tristi hoc nuntio audito imperterritus, liberè respondetis: *Nec hæc, nec alia qualibet adversitas à charitate Christi me poterit separare.* B. Laurentius Justinianus de veri amoris signis tractans scribit: *B. Laur. Iust. de lig. vitæ c. 11.* *De signis, quibus cognoscitur, utrum homo Deum diligat, hæc accipe; cùm aliquis cogitat de Deo libenter, cùm de eo libenter loquitur, cùm quis de Deo libenter audit, cùm quis libenter pro Deo dat, cùm quis pro Deo libenter patitur.* Et quidem ultimum hoc manifestissimum est Divini amoris indicium. Quisquis Sanctorum vitas studiosè legit, facilè agnoscet, quàm fuerint in patiendo & excogitandis variis patiendi *S. Bas. 3. a. l. de ve. vir.* inventionibus industrii. *Qui Deum diligit*, inquit S. Basilius, *non solùm pecunias & honores, ut amato obtemperet, negligit, sed vilipendit cibum, somnum, sæculi pompam, & propriam vitam, ut Deo, quem summè diligit, fruatur. Divino instigante amore rotas carnificum, verbera, ignes, carceres, & bestias non expavescit, vult stultus ab omnibus videri.* Apostolus quoque omnes excogitabiles mundi in se ærumnas *Rom. 8. 35.* provocare non dubitat, dum ait: *Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas, an periculum? an persecutio? an gladius?* Quem textum Richardus de S. Victore de gradibus *Rich. à S. Vict.* charitatis notans, dicit: *Paulus periculis plurimis enumeratis, è quibus melytè triumphaverat, triumphi causam adjungit, dicens: Et in his omnibus superamus propter illum, qui dilexit nos.*

8. Jacob paternæ domus quieti, deliciis & commoditatibus assueverat: Econtra verò Esau ex continuis laboribus, itineribus, & defatigationibus in manibus pedibusque durum sibi callum contraxerat, utpote qui venationi apprimè deditus erat, pellemque duram & hispidam habebat; & tamen Jacob *Gen. 28. 11.* primo die, quo in Mesopotamiam peregrinaturus, domo paterna egressus fuit, ut sacer textus ait, super nudæ terræ pavimento, nullo alio cervicali, quàm saxo durissimo usus, obdormivit, nec tamen ex duro hoc lecto quidquam doluit; scitisne tolerantiæ hujus causam? nimirum iter illud à se cum Rachele desponsandum aggressus fuerat. *Omnia in figura contingebant.* Sanctus Gregorius super illa li- *1. Reg. 3. 7.* bri Regum verba: *Neque revelatus ei fuerat sermo Domini*, factum istud Jacob Patriarchæ adducit, aptissimèque ad præsens propositum nostrum ait: *S. Greg. int. Reg. c. 3. l. 2. v. 7.* *Via namque, quâ ad conjugem pergitur, intentio devota obedientia est, quâ fœcunditas interna charitatis consequi desideratur*; O quantum pro comparando hoc sponsalitio laboravit, sudavit! *Servivit ergo Jacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine*; siquidem ipse- *Gen. 29. 20* met de se fatetur: *Die noctuque æstu urebar & gelu,* *Gen. 31. 40* *fugiebatque somnus ab oculis meis*; Etenim ut Chrysologus ait: *Amor impenetrabilis est lorica, respuit jacula, gladios excutit, periculis insultat, mortem ridet, si amor est, vincit omnia.* *Chrysol. ser. 40.*

9. In quarto Regum libro legitur, quòd dum Eliseus cum nonnullis discipulorum suorum pranderet, is ministro suo ollam solito capaciorem Igni admovere jusserit; accidit autem, quod dum ex agro collectas herbas aliquas eidem ollæ immitterent, easdemque pro pulmento faciendo in bullientibus aquis excoquerent, inter alias per errorem herbas aliquas admodum amaras, quas Colloquintidas vocant, cæteris melioribus oleribus admiscuerint, mox verò ut ex degustatis herbis commissum à se errorem adverterunt, in hæc verba eruperunt. *Mors in olla.* Eliseus autem per *4 Reg. 4 v. 40. & 41* admixtam herbis illis farinam modicam, easdem protinus indulcoravit, valdeque sapidas, gustuique gratas & acceptas effecit. Hic vobis cogitandum est, quòd eumdem effectum, quem flos ille farinæ amaris insipidisque herbis injectus operatus fuit, amor quoque divinus pariter in austeritatibus vitæ & mortificationibus operetur, quæ ea puro Dei amore à vobis sustinentur. Similiter aquæ Mara *Exod. 15. 23.* adeo salsæ erant, ut filii Israël easdem bibere ad restinguendam sitim nequaquam possent: Deus autem Moysi lignum quoddam ostendit, quod in aquas prædictas conjectum easdem protinus dulces, suaves & sapidas reddidit. Eumdem quoque effectum Eliseus aliâ quâdam vice in aquis Hiericuntinis amarissimis produxit, quando easdem *4 Reg. 2. 21.* per immissum in illas sal protinus optimo sapore imbuit. Vos quoque satagite, ut corda vestra amore Dei inardescant, & statim invenietis, quòd omnia illa, quæ aliàs vobis intolerabilia, sensuique prorsus contraria erant, mox facilia, suavia, & grata esse videbuntur, idque solius illius objecti virtute & efficacia, quod sincerè à vobis diligitur; Nam ut S. Bernardus ait: *Ubi* *S. Bern. ser. 85. in Cant.* *amor est, labor non est, sed sapor.*

10. Philo optimè considerat, quòd Isaac ligna, *Philo l. de Abr.* quibus ignis ille extruendus erat, quo carnes ejus Deo in holocaustum offerendæ, & incinerandæ fuerant, propriis humeris suis in montem usque ad locum offerendi sacrificii deportarit, & tamen, licèt facilè, quid de se futurum esset, conjicere potuerit, montem illum gyganteis passibus conscenderit, nec ullum fuerit ex deportata lignorum strue onus expertus: *Ligna ferenda dedit filio* (ita de Abrahamo scribit) *æquum censens, ut ipsa victima deportaret res, quas postulabat sacrificium, levissimam sarcinam.* Onus hoc lignorum in semetipso grave prorsus erat, maximè quando illud ab ascendente montem portandum erat, at verò, ut Bernardus ait: *Neque enim levis passionum austeritas, & mortis amaritudo .... sed tamen levis* *S. Bern. ser. 43. in Cant. Cant. 1. 12.* *amanti, & ideo non ait tantùm: Fasciculus myrrhæ dilectus; sed addidit, mihi, quæ diligo, fasciculus est.*

11. Sponsa in Canticis, tametsi à custodibus Civitatis pessimè habita, multisque fuisset verberibus aliisque injuriis affecta: *Invenerunt me vigiles, qui* *Cant. 3. 3* *custodiunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi*; & tamen filia- *Cant. 5. 7.* bus Jerusalem, quas fortuitò obvias habuit, dixit: *Adjuro vos filiæ Jerusalem, si inveneritis dilectum, ut* *Cant. 5. 8.* *nuntietis ei, quia amore langueo.* Ubi notandum, quòd

quòd nullam prorsus verberum, volnerum, aliarumque receptarum injuriarum mentionem fecerit; quia sincerè & ardenter amans pro deliciis & voluptatibus habet omne illud, quod pro objecto amato sustinet & patitur. Unde Sanctus Gregorius ait: *S. Greg. l. 5. c. 1. in 1. Reg. 12.* *Quid grave non leviter tolerat, qui amat? quidquid enim diligitur, cum magna devotione portatur.* Est quædam magna Dei ancilla valde ab eodem illuminata, quæ dicere solebat, quòd postquam à cœlesti sagittario vulnerata fuit, deinceps quid pati sit, prorsus ignoraverit, quia *Cant. 8. v. 6. & 7.* *fortis est ut mors dilectio,... si dederit homo omnem substantiam suam..., pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.*

12. Zacharias Propheta Redemptorem nostrum manibus pedibusque perforatum nobis ob oculos statuens dicit, eum interrogatum fuisse ab Angelis: *Zach. 13. 6.* *Quid sunt plagæ istæ in medio manuum tuarum?* Sed quoddam vel quale illos responsum tulisse existimatis? Num fortè Hebræos, qui ipsum Cruci clavis affixerant, vulnerum istorum authores esse pronuntiavit? Minimè gentium, quin potiùs haud secus ac si vulnera ista rosei flores, & gloriosa amoris trophæa essent, dixit: *Ibidem.* *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me*; quasi diceret, sunt blanditiarum illecebræ, imò amabiles amplexus sunt, quibus ab iis arctè adstrictus sum his, qui diligebant me.

13. Quando duo illi in Emaus abeuntes discipuli Christi in habitu & specie peregrini iis occurrenti licèt ignoto, supplicia illa recensebant, quæ ipse triduo ante in amarissima sua Passione perpessus *Luc. 24. 19.* fuerat, in eis respondit: *Quæ?* quasi diceret, levissima sunt ista. In quo sensu Chrysostomus quoque verba illa exponit, quæ Christus protulit, quando se in laboriosissima illa nocte ad procellosum Passionum suarum pelagus ingrediendum ac- *Joan. 17. 5.* cinxit, nimirum: *Et nunc clarifica tu me, Pater*: in quibus crucis patibulum sub gloriæ titulo exprimit, cujus Chrysostomus in persona Christi hanc reddit rationem: *Pro dilectis ista patior.*

14. Postquam verò hæc divini amoris flamma tot aliorum servorum suorum corda accendere cœpit, vix ullum deinceps sæculum abiit, in quo non plures admirati simus Martyres, qui in immanissimorum tormentorum perpessorum carnificina se se gaudiosos & exultabundos non exhibuerint. Sic enim de S. Protomartyre in Ecclesia canimus: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt.* Similiter dilectus ille Christi discipulus in illum ferventis & bullientis olei lebetem, haud secus ac in delitiosum quoddam balneum gaudens & præ lætitia gestiens ingressus est. Unde Tertullianus de eo ita scribit: *Flamma* *Tertull. l. præf. c. 26.* *pectus ejus comburens, ignis actionem, qui in lebetem agebat, suspendit, ibique duos ignes inter se prælio dimicantes, tandem ignis amoris superior evasit, victoriam reportans.* Sanctus Ignatius Martyr, qui nomen suum sortitus est ab igne, ex quo cor ejus ex ardentissimæ charitatis flamma mirabiliter flagrabat, dicere non dubitavit: *Utinam fruar bestiis, quæ mihi sunt præparatæ, quas & oro mihi veloces esse ad interitum.* S. Laurentius tyranno, omnibus te illum suppliciorum instrumentis, ipsi ob oculos positis cruciaturum esse comminanti, respondit: *Infelix, has epulas ego semper optavi.* Unde B. Laurentius Justinianus in fasciculo amoris ita scribit: *Ar-* *B. Laur. Just. in fasc. am. v. 6.* *denter Christum diligenti nihil difficile videtur, ignem, ferrum, vincula, carceres, persecutiones, flagella, adversaque omnia Christi amor tolerare facit.*

15. Est & aliud amoris perfecti evidens signum, nimirum, dum quis Deum sine ullo interesse, aut spe remunerationis diligit, solùm ideo, quia ex semetipso amari meretur. S. Ivonem Sancti Ludovici Regis religiosissimum Ambasciatorem sive Legatum, matrona quædam accessisse scribitur, quæ una manu magnum vas aquâ plenum, altera verò ignem in testa portabat; quæ à Sancto Ivone, quid factura esset, interrogata respondit: Per aquam ignem infernalem extinguere molior; per ignem verò, Cœlum empyreum succendere & incinerare intendo, adeò ut ne vel minimum remaneat utriusque vestigium; hacque ratione efficiam, ut deinceps nec spes cælestis gloriæ, nec timor Inferni; sed solus & purus amor Dei ad ei inserviendum extimulet. Optimè in hanc rem D. Chrysostomus hisce verbis scribit: *Amator enim vel millies pro amica moreretur, quamvis post mortem nihil ab ea expectaret, ita & nos oportet, non propter regnum, nec propter aliud, sed propter ipsum Deum omnia pati.* *Chrys. hom. in Ps. 7.*

16. Verùm enim verò præ cunctis aliis manifestissimum amoris Dei indicium est amor proximi. Sanctus Ambrosius ad hujusce virtutis charitatis Etymologiam nominis sese reflectens, illam derivari existimat à dictione *Charius, quia illa charius inveniri nil potest*; verumtamen Beatus Laurentius Justinianus dicit: *Dicitur charitas, quasi chara unitas.* Porro de hac unione & dilectione erga proximum prolixiùs sequenti Tractatu discurremus. *S. Ambr. precat. 2. ad miss. B. Laur. Just. de ligno vitæ cap. 23.*

TRACTATUS V.

DE CHARITATE IN PROXIMUM, CONCORDIA ET PACE.

DISCURSUS DECEM.

ISCURSUS I. Omnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, perque illius adimpletionem hominem cujuslibet alterius legis observantiam & meritum adipisci ostenditur.

II. Non datur amor Dei sine amore proximi; hic enim evidens signum est, quòd Deus ametur, utpote qui in proximo tamquam viva Dei imagine & effigie relucet.

III. Amor, quo Deus nos diligit, & cura, quam habet, ut nos eum diligamus, varia nobis motiva, modosque insinuant, quibus proximos nostros diligere debemus.

IV. Charitas erga proximos nos veros fideles & in virtute

virtute solidatos esse ostendit; hujusce autem dilectioois defectus & dissensiones convinrunt nos Dæmonis esse sequaces.

V. Ex varietate operationnm in membris corporis nostri, varii deducuntur modi charitatem & dilectionem erga proximos exercendi.

VI. Ex cælo Empyreo, visione pacis, ex dispositione Elementorum, Item ex unici dumtaxat viri formatione, atque ex illius costa, fabricata unica solùm muliere, nec non ex unica tantùm à dilovio præservata familia Noetica, solicitudo Dei, qua unionem inter nos procurare voluit, consideratur.

VII. Per quorumdam Veteris Testamenti rituum & scripturarum ponderationem consideratur, quantùm Deus mutuam inter nos concordiam amaverit, oderitque dissensiones.

VIII. Eadem Dei solicitudo, quâ coocordiam & unionem inter proximos procuravit, ex multis Christi in Novo Testamenro operibus deducitur.

IX. Variæ considerationes circa præceptum, quo proximos nostros sicut nos ipsos amare tenemur, adducuntur.

X. Quanta cum facilitate, delectabilitate & lucro, debito fraternæ dilectionis satisfacere possimus; item defectum hujus dilectionis, reprobationis esse indicium, ostenditor; Varia quoque ejusdem præcepti transgressoribus irrogata supplicia considerantur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Per varias hujusce Apostolici textus expositionei, & alia similia, omnia præcepta ad proximi dilectionem tendere, utque per adimpletam proximi dilectionem meritum & observantiam cujuslibet alterius legis adipisci posse ostenditur.

THEMA.

Nemino quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit. Ad Rom. 13. v. 8.

1. S. Hieronymus da Sancto Joanne Apostolo refert, quòd cùm in ultima sua decrepita ætate, à discipulis suis, cœlestis & superbumanæ doctrinæ ajus audiendæ cupidis per manus duceretur ad Ecclesiam, identidem hanc repetiverit sententiam; *Filioli diligite alterutrum*; imò addit, *quod nihil aliud per singulas solebat proferre collectas*, & tamen Apostolus hic ille erat, de quo canit Sancta Mater Ecclesia: *Fluenta Evangelii de ipso sacro Dominici pectoris fonte potavit*; Etiterum: *Beatus Apostolus, cui revelata sunt secretà cœlestia.* Et Sanctus Bonaventura addit, ipsum hoc fine super omnes alios Apostolos privilegiatum fuisse, ut solus super incarnatæ Sapientiæ pectore requiesceret, nimirum: *Ad aliorum omnium illuminationem*; Quomodo igitur ad erudiendum suos, & Ecclesiam, tunc etiamnum nascentem erudiendam, (*Totas Asia fundavit, rexitque Ecclesias*) aliud præter istud documentum tradere omisit? *Fratres & discipuli, qui aderant, tædio affecti, quòd eadem semper audirent, dixerunt: Magister, quare hoc semper loqueris?* Sanctus Hieronymus, qoi documentum istud in pondere Sanctuarii adæquatè ponderare novit, ita scribit: *Respondit dignam Joanne sententiam; quia præceptum Domini est, & si solum fiat, sufficit.* Hugo Cardinalis super illa Epistolæ primæ ejusdem Apostoli verba: *Et hæc est annuntiatio, quam audivimus ab eo, & annuntiamus vobis*, ita scribit: *Emphaticè loquitur, id est, res digna annuntiatione, quasi dicat, dignum est hoc, ut semper debeat esse in annuntiatione, quam audistis ab initio prædicationis vel conversationis nostræ; Et quid? ut diligatis alterutrum.* S. Paulus Apostolus, qui in cœlo Empyréo eductus fuit, *& audivit arcana verba*; Magnus, inquam, ille gentium Doctor, ad Romanos liberrimè & imperterritè scribit, quòd nullo prorsus debito ulli sive in cœlo, sive in terra, sive Deo, sive hominibus obstringantur, quam solo debito dilectionis reciprocæ; quia hoc debito, semel perfectè expadito, omnis lex perfectè adimpleta & observata esse censetur: *Nemini quidquam debeatis &c.* Unda Toletus ait: *Charitas est brevis summa, & mandatorum Dei epilogus.* Idem quoq; Apostolus eorum, quæ asseruit, optimam reddit rationem; nam ad magis præcipua Decalogi præcepta sese reflectendo dicit: *Nam non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dices, Non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc instauratur; Diliges proximum tuum.* Porro idem citatus Toletus verbi hujus, *instauratur*, sensum nobis declarat, dicens: *Instaurari non aliud significat, quam summatim comprehendi.* Sanctus Augustinus legit: *Recapituletur.* Sanctus Ambrosius verò vertit: *Consummatur.* Tertullianus dicit: *Meritò totam Creatoris disciplinam principali præcepto ejus conclusit; Diliges proximum tuum sicut te.*

2. Necest, quòd quisquam sibi persuadeat, propositionem istam è calamo Sancti Pauli inconsideratè effluxisse, siquidem idem Apostolus in Epistola ad Galatas scripta cap. 5. manifestè dicit: *Omnis lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum*; Ubi Sanctus Anselmus ita scribit: *In proximi dilectione potestis omnia legis præcepta, quæ ad bonos mores pertinent, implere; meritò enim qui proximum diligit ut se, legem dicitur implere, quia quidquid non vult sibi ab alio fieri, quantum potest, ipse facit aliis; sic enim, quidquid lex prohibet, vitatur, & quidquid ipsa moraliter jubet, impletur.*

3. Sanctus Thomas Doctor Angelicus pro hujus ejusdem textus declaratione, distinctione quadam otitur, & dicit: vel præcepta illa sunt moralia, vel judicialia, vel cæremonialia; Moralia in Decalogo seriatim recensentur, quorum tria prima ad cultum Dei ejusque amorem spectant, alia verò septem ad amorem proximi pertinent; Judicialia verò vel in eum finem tendunt, ut si quis rem alterius sustulerit, eamdem in quadruplum restituat: vel certè alia similia præscribunt, quæ ad proximorum dilectionem & reconciliationem spectant; Cæremonialia deniqoe ad sacrificia & ritus sacros pertinent, quæ certa quædam sunt ad Deum amandum & honorandum incentiva; Unda tandem concludit, *Patet, quod omnia in uno præcepto charitatis implentur.*

4. Cardinalis Toletus olterius progrediens considerat, quòd universæ leges, quæ hactenus à bene ordinatis Rebuspublicis emanarunt, ad hunc quoque amorem reciprocum tendant; omnes enim sicut lineæ ad suum centrum, ita ad hoc dilectionis præceptum reducuntur: *Reverà enim omnis lex etiam civilis comprehenditur, quæ maximè in justitia cum proximo servanda consistit.* Et verò per hanc occasionem Principibus insinuat, quanto ipsis pro quiete & pace publica conservanda auxilio sit Lex Evangelica, utpote quæ in substantia sua professoribus suis aliud nihil æquè inculcat, firmiterque persuadet, quàm reciprocam charitatem & dilectio-

S.Hier. l.3. c.6. ad Gal.

S.Bon. in Joan.

S. Hier.

1.Joan.1.5.

Hugo Card.

S. Aug.

Gal. 5. 14.

S. Anselm.

S. Tho. ad Gal.

Tol. ad Rom.

ctionem. *Cum Principatus versentur in conservanda justitia & pace inter homines, malum omne, prohibendo, quo se mutuo afficere solent; Evangelium perfectionem maximam adfert Principibus, quia præcipit & inducit charitatem proximorum mutuam, quæ plenitudo est omnium legum.*

5. Enim verò bene advertenda est ratio, quam Sanctus Paulus adducit, qui immediatè postquam dixisset: *Si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut te ipsum; Dilectio proximi malum non operatur*: illam statim tanti ponderis & momenti deducit manifestam consequentiam; *Plenitudo ergo legis est dilectio.* Etenim dicite, sodes, in quonam universa divinæ legis observantia præcipuè fundatur; utique in duobus bisce punctis velut duobus polis circumvolvitur, & gyratur: *Declina à malo, & fac bonum.* Quisquis (Psal.36.27.) proximum diligit, *declinat à malo*, quia uti audivistis, *Dilectio proximi malum non operatur*; *facit* quoque *bonum*, quia omnibus actibus virtuosis & meritoriis supereminet: *Major autem horum est charitas*; Et quidem eum, qui proximum diligit, nulli malo culpæ subjacere posse, adeò verum est & certum, ut Sanctus Ambrosius super illa verba Sancti (S. Ambr. ad Rom.) Pauli: *Qui diligit proximum, legem implevit*, ita scribat: *Etsi sint alia mandata, quæ nunc tacuit, tamen pro omnibus mandatis dilectio satisfacit: nam si hoc humanum genus ab initio dilexisset, iniquitas in terris non esset.*

6. Sanctus Job maxima cura angebatur, ut familiæ suæ innocentiam sartam tectam conservaret: (Job.1.v.5.) *Cùm in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos, Job, & sanctificabat illos, ... dicebat que: ne fortè peccaverint filii mei*; Verùm dicat aliquis, quâ ratione Sanctus Job de puritate conscientiæ ipsorum bene sperare poterat, quando illi continuò epulabantur, & in conviviis erant? potiùs quoad apparentiam externam mala quævis suspicari de illis potuisset, siquidem conviviorum hilaria ut plurimùm solent, ad malum esse valde proclivia; & tamen si Chrysostomo credimus, inimicus infernalis, qui unionem & dilectionem fraternam & reciprocam ferre nequit, eisdem convivantibus iratus, muros domûs subvertit, super illos corruere fecit: *Observavit tali eos* (Chrysost. ho. N. de Job.) *tempore necare, (quo nullatenus peccaverunt) quo cùm omnes læti simul erant, cùm ad pacem conjungebantur.* Instituantur licèt convivia, sint homines jocundi, hilares, & facetà conversatione, cunctisque aliis recreationibus animum serenent, dum modo convivia illa & recreationes dilectione condita, & per charitatis legem bene regulatæ sint, nulla in iis offensa Dei subesse poterit; *Quia, qui diligit proximum, legem implevit; Et dilectio proximi malum non operatur.*

7. Sanctus Augustinus illa Pauli verba considerans: *Qui diligit proximum, legem implevit*, eademque cum aliis conferens, quæ idem Apostolus scripsit ad Galatas, nimirum: *Omnis lex, &c.* sequens movet dubium, dicens: *Cùm in duobus præceptis Dilectionis Dei & proximi perfecta sit charitas, cur Apostolus & in hac & in illa Epistola solam proximi dilectionem commemorat, nisi quia in dilectione Dei possunt mentiri homines, quia rariores tentationes eam probant; in dilectione autem proximi faciliùs convincuntur eam non habere, dum iniqua cum hominibus agunt.* Ergo is qui non diligit proximum, omnium legum prævaricator esse convincitur, & hoc idem evideos quoque argumentum est, quod neque diligat Deum.

(Legum prævaricator, qui proximum non diligit. S. Aug. 4. Lib. expos. ad Gal.)

8. Dionysius Carthusianus aliam illius rationem (Charitas præcepto-) reddit, nimirum, quia amor proximi breve quod-dam est omnium præceptorum compendium. *Consummatio perfecta, impletio, ac finalis perfectio legis antiquæ & novæ est dilectio. Omnia præcepta disponunt & afferunt ad plenam observationem præcepti charitatis*, adduitque celebrem illam ejusdem Pauli ad Timotheum propositionem; nimirum: *Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta.* Etenim Deus tam in antiquo, quàm in novo Testamento prodivinorum præceptorum suorum scopo dilectionem habuit; Et tametsi verum sit, quòd dilectio hæc bifariam dividatur, & primo quidem loco in amorem Dei, & secundo loco in dilectionem proximi, *In his duobus mandatis universa lex pendet*, nihilominus tamen Angelicus Doctor respondet: *Illa dilectio proximi ad charitatem pertinet, & legem implet, quâ proximus diligitur propter Deum, & ita in dilectione proximi includitur dilectio Dei, sicut causa in effectu.*

(rum est compendium. D.Carth. ad Rom. 1.Tim.1. v.5. Matth.22. v.40. S.Thom. ad Rom.)

9. Richardus de S. Victore illum S. Pauli ad Timotheum textum glossans, dicit: *Porrò secundùm Apostolum conscientiam bonam habet ad omnes, qui proximi bonum aquè ac proprium diligat; fides non ficta est, quæ per dilectionem operatur.* Dic obsecro, sub quonam signo Christus Patris sapientia nobis præceptum dilectionis Dei insinuat? nimirum: *Si diligitis me; mandata mea servate*, In qua propositione per *ly mandata* non intelligit tria prima spectantia ad Deum ipsum, illorum enim adimpletionem supponit, dum ait: *Si diligitis me.* Ergo per illa alia septem intelligit concernentia proximum; & hoc verum esse patet ex eo, quòd præcepta spectantia ad ipsum Deum, conditionavit ab hoc amore reciproco proximorum, dum ait: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.*

(Rich. à S. Vict. p.1.c.4 degr. char. Joa.14.15. Joan.15. v.12.)

10. Advertendum est autem, quòd Christus Dominus noster in S. Joanne discipulos suos, & unà cum ipsis omnes fideles exhortando, dixerit: *Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos, manete in dilectione mea*; postea verò immediatè modum docet, quo in hoc amore persistere debeamus, dum ait: *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi, & maneo in ejus dilectione*, quæ omnia hucusque satis bene intelliguntur, nec ullam secum adferunt difficultatem. Demum verò declarare incipit circa quæ præcepta sua versentur, & dicit: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*; Circa quæ verba aliqua oritur difficultas; quæro enim, quænam causa sit, quòd cùm aliàs in plurali dixerit: *Præcepta mea*, nunc illa omnia ad unicum tantùm præceptum constringat, illudque per antonomasiam præceptum suum appellet? Salmeron dicit: *Quòd supra in plurali dixerat præcepta, nunc præceptum in singulari declarat, quia charitas unum præceptum est, & multa, unum in radice, multum in opere.* Sanctus Thomas ad eamdem difficultatem respondendo, expositionem adducit Sancti Gregorii dicentis: *Dicendum, quòd charitas est radix & finis omnium virtutum; radix quidem, quia ex charitate confirmata in corde hominis, movetur homo ad implenda omnia præcepta, quæ quasi ad hoc ordinantur, ut homo benefaciat proximo; finis est, quia omnia præcepta, quæ quasi ad ipsam ordinantur, & in sola charitate solidantur.* Albertus Magnus assignat magnam quamdam, quæ inter hoc & alia præcepta versatur differentiam, dicens: *Discretum est ab aliis in tribus, scilicet, quia unit omnia ut radix; quia implet alia, ut forma, & movet ut finis.* Etenim charitas finis est & scopus omnium aliorum, quæ hactenus sive sub lege naturæ, sive sub lege scripta, sive sub lege Evangelica unquam emanarunt, moralium quoque, ci-vilium

(Qui charitatis præcepta implet, omnia implet. Joan.15. v.9. Joan.c.5. v.10. Salm.9.tr. 58. S.Tho. in Joan. Alb.Mag. in Joan.)

vilium & politicorum, omnia enim ad unionem & concordiam inter nos mutuam tendunt, omnia enim pro objecto & fine charitatem habent; Denique adimpletio horum omnium in virtute hujus procedit, nec potest opus illud, quantumvis in se virtuosum sit, aliquem apud Deum valorem & acceptationem habere, nisi informatum fuerit hac virtute charitatis. Cajetanus dicit: *Quamvis pluraliter dixerit, præcepta mea, omnia tamen sumendo ad unum reduxit, dicens: Hoc est præceptum meum, quoniam in hoc uno impleto omnia implentur, & sine hoc servatio cæterorum nihil prodest.*

Cajetan. in Joan.

Prosecutio. 11. Nescio utrum aliquando observaveritis, quod in processu qui in finali judicio compilabitur & instituetur nulla fiat mentio conversionis tot animarum, quas tot servi ejus ad fidem, vel à perversa vita ad veram resipiscentiam perduxerunt, neque austeritatis ab Eremitis perpessæ, nec victoriarum, quas de carnis voluptatibus gloriosè obtinuere virgines, vel suppliciorum, quæ perpessi sunt fortissimi Martyres, sed solum mentio fiat operum in charitatis directorum ad testificandam nostram erga proximos dilectionem, scitisne causam, cur id futurum sit? nimirum ideo fiet, ne ullus se excusare possit, prætendendo legum & præceptorum ad salutem assecurandam præscriptorum multiplicitatem, quæ vix adimpleri possit; Nihil hæc excusatio proficiet: non enim multa tibi observanda sunt, sed unum, quod si perfectè adimpleveris, omnia implesti, & salvaberis; Et ideo *Filioli diligite alterutrum, si hoc fiat, sufficit.* Nec est quod opponas, quòd in hac dilectione proximi, amor quoque erga Deum non exerceatur; Deus enim utique dicit, se in quolibet proximorum, quem diligis, simul reperiri; *Amen dico vobis, quamdiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis.* *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, inquit Deus noster, ut vero ut hanc viam tibi faciliorem & leviorem efficiat, omnia præcepta ad unicum tantùm restrinxit: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Unde S. Bernardus super illa verba: *Quis ascendet in montem Domini &c.* jure merito in hæc verba prorumpit: *quæris legem? quæris mandatum? Hoc est*, inquit, (*mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*,) Et Apostolus: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi.*

Matt. 25. v. 40.
Matt. 19. v. 17.
S. Bern. in Psalm. 23. v. 3.
Joan. 13. v. 34.
Gal. 6. v. 2.

Prosecutio. 12. Philosophicum axioma est: *Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora, & æquè bene.* Cum igitur per unius dumtaxat præcepti adimpletionem, omnia alia pariter adimpleatis, indeque meritum observantiæ cunctorum aliorum vobis acquiratis, cur non adhibetis omne studium, ut in hac sola dilectione vos perficiatis, absque eo quòd in reliquis adimplendis fatigemini? Hoc fuit salutare Chrysostomi consilium dicentis: *Dilige ergo fratrem; Si enim ex dilectione ipsius tanta lucraris, ut totam legem impleas, debes eam dilectionem, ut qui tali beneficio ab eo affectus es.* Et quidem adeo verum est, quod dilectio proximi ad cujusvis alterius præcepti impletionem sufficiat, ut ipsemet Christus, postquam amorem erga Deum primum & maximum mandatum esse dixisset, protinus & immediatè subjunxerit: *Secundum simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum*; quasi dicere voluisset, ambo hæc præcepta adeo inter se sunt uniformia, ut, nulla sit unius ab altero distinctio.

Chrysost. ho. 23. ad Rom.
Matt. 22. v. 39.

Qui proximum diligit, Deum diligit. 13. In Apocalypsi cap. 2. legimus qualiter Timotheus Episcopus Ephesinus à Deo hisce verbis fuerit reprehensus; *Habeo adversùm te, quod charitatem tuam primam reliquisti.* Cornelius à Lapide in ea est opinione, Episcopum hunc, in infidelium ad fidem Evangelij conversione tantisper, sicut & in ferenda proximis ope refriguisse, postquam ad ætatem adultiorem devenisset, at verò id quod vel maximè proposito nostro servit, est sequens illi data admonitio: *Prima opera fac, sin autem, venio tibi, & movebo candelabrum tuum*; Verum dices forsitan, qua ratione appellat dilectionis & charitatis in proximos exercitium hoc titulo, Prima opera; Scriptura enim dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. hic est primum mandatum; secundum autem simile est illi: Diliges proximum*; potiùs ergo actus amoris Dei prima opera vocari merentur; nihilominus etiam amor erga proximum idem nomen sortitur, quia verissimum est, utriusque dilectionis unum idemque esse præceptum. *Qui diligit proximum, legem implevit*; Idiota in aureo suo libro de amore Dei, nos de hac veritate certiores facit, idque verbis valde affectuosis, ab ipso ad Divinum amatorem directis: *Quid, est quod scribitur: Qui proximum diligit, legem implet, nisi quod, qui diligit proximum, diligit & te Deum, quia eadem est virtus & dilectio, quia quis utrumque diligit, ut idem est radius, quo quis Solem & terram intuetur.*

Apoc. 2. 4.
Marc. 12. v. 30. 31.
Rom. 13. 8.
Idiot. c. 26

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Non datur amor Dei sine amore proximi; hic enim evidens signum est, quod Deus ametur, utpote qui in proximo tamquam in viva Dei imagine & effigie relucet.

THEMA.

Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum. 1. Joan. 4. v. 21.

Nec proximus sine Deo, nec Deus sine proximo diliguntur. 1. HEbræorum legislator Moyses de Sinai monte descendens, duas in manu sua tabulas ferebat, quarum uni tria præcepta cultum Dei spectantia incisa erant, in altera vero cernebantur præcepta septem proximi dilectionem concernentia; ut vero dum populo vicinior factus illius audiret è cymbalis, cytharis, canticis, tripudijs, & convivantium clamoribus, qui ibi in contumeliam & ignominiam Dei Israel, vitulo aureo applaudebant, excitatum ingentem strepitum: *Projecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis* Et tamen certissimum est, tabulas illas lapideas longe majoris fuisse valoris & pretij, quam omnes lapides & gemmæ pretiosissimæ, quæ umquam ex Erithræo mari fuêre extractæ, maximè cum ab illis digitis, qui totum hoc universum sustentant, & de quibus canit S. Mater Ecclesia: *Dextra Dei tu digitus*, sanctificatæ fuerint; cur igitur Moyses illas haud secus ac si prophanæ fuissent rumpere & frangere præsumpsit? Fuit utique ardentis in Moyse zeli, & ex adeo turpiter proculcato Dei honore conceptæ justæ indignationis effectus: at verò si Moyses id faciens hoc motivo ductus fuit, cur primam dumtaxat tabulam, Dei nimirum dilectionem præcipientem non rupit, illæsa interim manente tabula secunda, in qua solum incisa erant præcepta concernentia proximum? Nimirum utramque confringendo tabulam docere nos voluit, quod qui Dei amorem amittit, & contumeliosè abjicit, per necessariam quoque consequentiam, præcepti dilectionis erga proximum prævaricator existat, sicut è contra qui proximum non diligit, Deum quoque non amare convincitur. Et ideo Haymo Halberstadiensis verba illa Apostoli: *Qui diligit proximum, legem implevit*, exponens ad propositum dixit; *quia in dilectione proximi consistit &*

Exod. 32. v. 19.
Haym. ad Rom. 13.

 dilectio

dilectio Dei; neque enim proximus sine Deo, nec Deus sine proximo diligi potest.

Idem specie est actus quo Deus diligitur, & quo proximus.
S.Tho. 2. 2. q. 2u. a. 1.

2. Doctor Angelicus de hac materia scholasticè tractans, hanc statuit Conclusionem, quòd videlicet actus, quibus & Deum & proximum diligimus, ejusdem prorsus sunt speciei: *Cùm Charitatis objectum Deus sit, ea non solùm se extendit ad Deum, sed etiam ad dilectionem proximi, omnes actus, ejusdem speciei ad eumdem habitum pertinent, & actus quo diligimus Deum, & quo diligimus proximum, in Deo sunt ejusdem speciei*; Ex quibus præmissis tandem deducit, quod in tantum ametur proximus, in quantum intentionem & affectus cordis in Deum defixos habemus; *Ratio diligendi proximum Deus est, manifestum est autem, quod idem specie actus est, quo diligitur Deus, & quo diligitur proximus*; Quod optimè confirmat eum eo, quod idem Sanctus Doctor super Epistolam ad Galatas, hunc textum exponens ita scribit: *Omnis lex in uno sermone impletur; Diliges proximum tuum sicut te ipsum.*

S.Thom. ad Gal. c. 5.

3. Verum inquies, quomodo id cum eo concordat, quod Salvator noster dixerat, nimirum: *In his duobus mandatis universa lex pendet*, primum & principalem locum amori Dei attribuens: *Non ergo in uno præcepto tantum impletur? Respondeo*, inquit S. Thomas: *In dilectione Dei includitur dilectio proximi*, adducitque in hujus dicti confirmationem, authoritatem illam S. Joannis, dicentis: *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum, & econverso proximum diligimus propter Deum; impletur ergo tota lex in uno præcepto charitatis.* Simili quoque modo Hugo Cardinalis scribit, dum ait: *Dilectio Dei in dilectione proximi continetur, quia non diligimus proximum, nisi propter Deum*; Quod etiam confirmat per illam S. Gregorij Magni sententiam dicentis: *Amor Dei generat dilectionem proximi, & in dilectione proximi amor Dei calefacit.*

Matth. 22. v. 40.
In dilectione Dei includitur dilectio proximi.
1. Jo. 4. 21.
Hug. Card. in c. 5. ad Gal.

Formale objectum dilectionis Deus est.

4. Dionysius Carth. objecta amoris erga Deum, & amoris erga proximum distincta esse concedit, veruntamen non nisi materialiter, quia unum illorum respicit Deum, & alterum hominem, atque hoc sensu duo præcepta esse dicit: at verò in substantia objectum formale utriusque hujus amoris unicum tantùm est, nimirum Deus, quia proximus amatur tamquam effigies & imago Dei, & propter Dei præceptum; vel, ut proximum diligendo, Deo id præcipienti complaceat: *Licèt duo sint charitatis præcepta propter materialem distinctionem objecti, una tamen est charitas, qua Deus proximusque diligitur.*

Dion. Cart. ibid.

Duplex dilectionis præceptum ab uno provenit spiritu.
Joa. 20. v. 22
Act. 2. 2.
S Greg. ho. 26. in Ev.

5. Filius Dei Ecclesiæ suæ in Collegio Apostolico specialissimè repræsentatæ Spiritum Sanctum bina vice communicasse legitur; Primò quidem post suam resurrectionem, quando *insufflavit & dixit eis; Accipite Spiritum Sanctum.* Secundò idipsum in die Pentecostes præstitit, quando *factus est repentè de cælo sonus tamquam advenientis Spiritus vehementis.* Hujusce autem bina vice factæ communicationis mysterium à S. Gregorio optimè exponitur, dum ait: *Duo sunt præcepta charitatis, Dilectio Dei & proximi; In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus, è cælo datur Spiritus, ut diligatur Deus.* Porrò causa, cur Spiritum Sanctum non solùm bis Ecclesiæ dederit, sed etiam id prima vice fecerit, dum adhuc in terra constitutus esset, secundò verò eumdem miserit post suam in cælos ascensionem, hoc est, ut nimirum per hoc insinuaret, duo esse Dilectionis Dei & proximi præcepta; advertendum tamen est, quòd ad utrumque præceptum adimplendum unus idemque Spiritus datus fuerit, quia uterque amor ab eadem radice procedit & derivatur.

6. Porro ingeniosa est similitudo illa, qua ad eamdem veritatem explicandam utitur S. Bernardus; Dicit enim, sicut avis duabus alis in cælum contendit, adeo ut una illarum sine alterius societate minimè sufficiat, sed ut suum in cælos volatum expediat, necessum est, ut utraque explicetur, ita quoque ei qui in Cælum vult evolare Empyreum, non sufficit, quòd diligat Deum excludendo proximum, nec quod amet proximum excludendo Deum: *Nullus cum una ala poterit velare in cælum, quare? quia nec sola dilectio Dei sine dilectione proximi, nec sola dilectio proximi sine dilectione Dei valet ad æternam beatitudinem.*

Cælumque volunt, Deum & proximum ament.
S.Bern ser. 13. de modo ben viv.

7. Et quidem in hujusce veritatis confirmationem omnes spiritualis vitæ magistri unanimiter consentiunt; Et quidem B. Laurentius Justinianus ait: *Qui amare proximum negligit, profectò diligere Deum nescit*; Et paulò post subjungit, amorem erga Deum tanto magis in sui ardore adaugeri, quanto fuerit charitas erga proximum ardentior: *Tunc ad summam perfectionem charitas mirabiliter surgit, cùm ad ima proximorum se mirabiliter attrahit.* S. Fulgentius quoque in quadam Epistola sua nos monet: *Tunc rectè Deus proximusque diligitur, si in Deo & in proximo ipsa charitas diligatur, ita fit, ut in Deo ipsum Deum, & in proximo Deum sine dubio diligamus.* Pergit postea rationem exponendo, cur Christus Magister noster, postquam divinæ nobis dilectionis præceptum insinuasset, aliud insuper dilectionis proximi præceptum immediatè subjunxerit: *Nec enim frustra*, inquit, *post dilectionem Dei, non alia nisi proximi sola nobis est mandata dilectio, scilicet, ut agnoscamus illam creaturam, nos debere diligere, ubi charitatem ipsam possumus invenire; omne namque animal irrationale, sicut non habet rationem, ita non habet charitatem.*

B. L. Just. de lig. vit. c. 24.
S. Fulg. in ep. 5. ad Eug.

8. Cajetanus argutè observat, quod juvenis ille Pharisæorum discipulus ad propositam sibi de duobus maximis præceptis quæstionem respondens, hoc ab incarnata Sapientia retulerit monitum: *Rectè respondisti, hoc fac, & vives.* Videri autem nonnemini posset, Christum potiùs dicere debuisse: *Hæc fac*, id est, duo ista præcepta, de quibus respondisti, assiduè observa, siquidem juvenis ille duorum præceptorum fecerat mentionem, non verò unius tantùm, & tamen Christus non sine mysterio in numero singulari dicit, *Hoc*, ut intelligeremus, quod præceptum amoris Dei & amoris proximi, in substantia, unicum tantummodò sunt præceptum: *Non dixit Dominus Hæc, sed Hoc fac, quoniam unum sine altero fieri nequit.*

Præceptum Dilectionis Dei & proximi unicum est.
Caj. in Lu. c. 10. v. 28.

9. S. Augustinus circa hoc punctum mirabiliter hunc in modum discurrit: *Diligere proximum, id est, omnem hominem, tamquam seipsum, quis potest, nisi Deum diligat, cujus præcepto & dono dilectionem proximi possit implere? Cum ergo utrumque præceptum ita se habeat, ut neutrum sine altero possit teneri, etiam unum horum commemorare plerumque sufficit, cùm agitur de operibus justitiæ, sed opportuniùs illud amoris proximi, de quo quisque faciliùs convincitur. Unde & Joannes dicit: Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere?*

S. Aug. l. 4. in ep. ad Gal.
1. Jo. 4. 20.

10. In memoriam vobis Cherubinos illos revocate, qui ad utrumque propitiatorij latus constituti, expansis alis suis, & conversis ad se invicem vultibus, sese mutuò aspiciebant: *Duos Cherubim aureos, & productiles facies ex utraque parte oraculi, Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero, utrumque latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum; respiciantque se mutuò versis vultibus*

Mediante Dei dilectione accenditur amor proximorum.
Exod. 25. v. 18. & 19.

tibus in propitiatorium; Adverteodum tamen est, quòd uno eodemque tempore sese invicem vicissim respexerint, concussisque alis reciproci in se amoris ignem accenderint, ita tamen, quod oculos habere debuerint in propitiatorium directos, ad denotandum, quòd mediante igne amoris Divini alius quoque in nobis fraternæ dilectionis ignis accendatur. Unde Abbas Cellensis ait: *Non vertunt vultus in propitiatorium, qui sese mutuò non respiciunt; quia qui proximum, quem videt, non diligit, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? In mutuo respectu fraterna dilectio, inverso vultu in propitiatorium, humilis reverentia ad Creatorem nostrum intelligitur.* Aliam ejusdem rei rationem B. Laurentius Justinianus adfert, nimirum connexionem necessariam, quam dilectio proximi habet cum dilectione Dei. *Notandum autem est*, inquit, *quod nequaquam proximum rectè potest diligere, qui prius Deum veraciter non diligit; in amore enim Dei firmata esse debet dilectio proximi, nec hominem rectè diligere novit, quisquis eum rectè non diligit, qui hominem fecit.*

Abb. Cell. l. 2. de taber.

B. L. Just. de cas. c. 17.

11. S. August. in libro sæpiùs à nobis allegato De diligendo Deo cap. 1. extra controversiam esse asserit, quod *Dilectio Dei sine dilectione proximi haberi non potest*, adducitque prædictam S. Joannis authoritatem dicentis: *Qui non diligit fratrem suum, quem videt &c.* Porrò Apostolus nos ad Deum amandum exhortatus fuerat, dicens: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos; si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est; qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?*

S. Aug. l. de dil. Deo c. 1.
1. Jo. 4. 20

Dilectio Dei haberi non potest sine dilectione proximi.

1. Joan. 4. v. 20.

12. S. Anselmus considerans quòd S. Paulus, de integerrima præceptorum observantia tractans, solum proximi amorem expressè nominarit, dicendo: *Qui diligit proximum, legem implevit*, absque eo quod ullam amoris Dei mentionem faceret, ita scribit: *Sed cur Apostolus solam proximi dilectionem commemorare maluit, qua legem dixit impleri, nisi quia in dilectione Dei possunt homines mentiri, quia rariores tentationes eam probant; in dilectione autem proximi facilius convincuntur eam non habere, dum scilicet iniquè omnibus vel aliquibus agunt.*

Rom. 13. 8

S. Ans. ad Rom. c. 13.

13. B. Laur. Just. in fasciculo amoris dicit, quòd juxta mensuram charitatis, qua proximum diligimus, amoris, quò Deum prosequimur, intensio, agnoscatur: *Stateram quandam spiritualem Divini amoris, proximi voluit esse dilectionem.* Scripturam sacram quaquaversum obsecro pervolvatis, sic enim utique invenietis, quòd Deus majorem curam habeat, ut proximos nostros diligamus, quàm ut amemus Deum ipsum; non quòd & ipse cor nostrum possidere non desideret, sed quòd ex proximorum dilectione ea, qua ipsum amamus mensurari & agnosci soleat.

Ex dilectione proximi mensuratur Charitas.

B. L. Just. in fasc. am. c. 1.

14. Chrysostomus optime verba illa considerat: *Secundum simile est huic*, eademque per similitudinem quamdam declarat, dicens: *Quemadmodum & nos si quempiam dilexerimus, dicere solemus; si hunc diligis, meipsum diligit, ita & Christus hoc ipsum declarans, dicit: secundum simile est huic.*

Chrysost. ho. 23. ad 1. Rom.

15. S. August. circa nostrum erga Deum amorem tale argumentum facit; *Modò cum fide vides, tunc cum specie videbis, si amamus cùm non videmus, quomodo amplectemur, cùm viderimus?* Medium quoque nos docet, quò utendum nobis est, ut in cœlo Empyreo inter Seraphinos Seraphico quoque amore ardeamus; Dicit enim: *Sed ubi nos exercere debemus?* & respondet idem S. Augustinus: *In amore fraterno. Potes mihi dicere, Non vidi Deum, numquid potes mihi dicere, non vidi hominem? Dilige fratrem. Si enim fratrem, quem vides, dilexeris, simul videbis & Deum, quia vides ipsam charitatem, & intus inhabitat Deus.* Alibi quoque idem Sanctus Doctor similitudinem quamdam adducit, ut mendacium illorum convincat, qui se Dei amatores esse profitentur, cùm tamen eodem prorsus tempore fratres suos contemnant, & injuriis afficiant: *Ipse dedit nobis præceptum, ut diligamus invicem; quomodo diligis eum cujus contemnis præceptum? quis est qui dicat, diligo imperatorem, sed odi leges ejus? Lex imperatoris quæ est? mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem.* Ex qua similitudine aliud quoque motivum deducere possumus; Quis enim credat, quòd aliquis Regem suum veneretur & amet, qui effigiem, statuam & imaginem ejus injuriis & convicijs afficit. Hoc argumento Hugo Cardinalis utitur, dum super illa verba: *Qui non diligit fratrem suum quem videt &c.* ita scribit: *Frater enim suus imago Dei est; Si ergo non diligis imaginem Dei, nec eum, cujus est imago, diligis; Ergo mendax es, si te Deum diligere dicis, & fratrem odis; (Qui non diligit fratrem quem videt,) non diligit imaginem Dei, & qui non diligit imaginem Dei, Deum non cognoscit, & qui Deum non cognoscit, ipsum non diligit.* Indubitata propositio est, quòd *Deum nemo vidit umquam*, & ideo nos eum in proximo, velut in ejus effigie & imagine speculari & contemplari voluit, disposuitque, ut in probationem & contestationem amoris nostri erga ipsum, fratrem qui ob oculos nostros versatur, diligamus.

Deus in proximo tanquam in imagine colitur.

Jo. 15. 12.

Aug. tr. 9. in Jo. c. 3.
Ibid. c. 1.

Hug. Card. sup. 4. v. 1. 1. Joan. 4. v. 20.

Joan. 1. 18.

16. S. Joannes postquam dixisset: *Nos debemus alterutrum diligere*, mox subjungit: *Deum nemo vidit umquam; si diligamus invicem, Deus in nobis manet, & charitas ejus in nobis perfecta est.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Ratio propter quam debemus diligere invicem, est, quia per charitatem oculis spiritualibus Deum videmus, qui non videtur corporalibus.* His quoque addi potest, Deum nobis in proximo agnoscendum esse, eo quod hic ad imaginem & similitudinem Creatoris sui creatus fuerit. Sicut enim licet ligno pro ignis alimento utaris, lapidem quoque in domus tuæ fundamenta conjicias, attamen postquam per adhibitam artificis industriam ex utroque facta est imago & effigies crucifixi Salvatoris, è vestigio illud adoras; ita quoque licet homo è luto formatus, defectibus multis subnoxius ubique ingratus existat, à te tamen impensè diligendus est, vel quia Deus idipsum præcepit, vel quia Deo charus est & acceptus, ideoque ab eodem ad æternam gloriam destinatus, vel quia in se defert imaginem communis creatoris. Unde S. Ambr. ait: *Nos unum esse præcepit, & sua naturæ unitatisque similitudinem in nos gratia adoptione transfudit, dicens: Pater sicut ego & tu unum sumus, ita & isti in nobis unum sint.*

1. Jo. 4. v. 11.
Ibid. v. 12.

Hug. Card. ibid.

Pulchra ratio, cur proximus diligendus.

S. Ambr. l. de par. ad c. 5.

17. Experientia quotidiana in Curia Romana vel maximè demonstrat, quòd is qui magna à Principe beneficia quotidie accipit, in signum æstimationis veræque gratitudinis erga illum, ejusdem Principis effigiem in nobilioribus conclavibus publicè expositam habeat, aulicos quoque ejusdem honoret, illum veneratione & obedientia debita prosequitur, imo genium & nutus ejus observet; Eodem quoque modo manifestum in nobis indicium erit, quanti Deum nostrum æstimemus & diligamus, si ex ipsius amore permagni æstimemus & honoremus proximum, qui velut imago & similitudo ejus est, sique hoc præceptum, quod ipse proprium suum præceptum appellat: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*, inviolabiliter observemus.

Amor proximi indicium Divini amoris.

Matt. 22. v. 39.

18. Enimvero proximum nostrum veram Dei imaginem & similitudinem præ se ferre, adeo verum est,

Amor proximi & Dei

paria sunt præcepta. est, ut Christus de hac erga ipsum dilectione tractans, ut quam ipsius refert similitudinem manifestiùs indicaret, de secundo hoc præcepto dixerit: *Secundum simile est huic*: Imò S. Thomas hujus similitudinis certa quædam vestigia sequentibus verbis exprimit, dum ait: *Idem est actus in specie, qui utrobique recipitur, scilicet dilectio; idem numero habitus charitatis, à quo uterque actus elicitur, & unus idemque finis, scilicet Deus, in quem uterque dirigitur*, quia propter Deum & Deus & proximus diligitur. Sunt quoque præcepta isthæc similia in obligatione, & paria in authoritate, quia ambo à Deo, non verò ab hominibus emanarunt, *Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui &c.* Ambo absoluta sunt, non verò conditionalia, eòdem modò nobis, quo amare Deum præcipimur; & sub eadem pœna & ejusdem præmij promissione Dilectio quoque proximi nobis imponitur: utrumque est præceptum ad differentiam consiliorum; *Utrumque præceptum Divinum ad differentiam humanorum; utrumque morale ad differentiam ceremonialium; utrumque naturale ad differentiam positivorum; utrumque absolutum ad differentiam conditionalium; utrumque affirmativum ad differentiam negativorum; utrumque generale ad differentiam specialium; utrumque lucidum ad differentiam obscurorum; utrumque perpetuum ad differentiam temporalium.*

S. Tho. op. 61. de dil. c. 2.

1. Joan. 4. v. 21.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Amor quo Deus nos diligit, & cura, quam habet ut nos eum diligamus, varia nobis motiva modosque insinuant, quibus proximos nostros diligere debeamus.

THEMA.

Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. 1. Joan. 4. v. 11.

1. SApientia incarnata Nicodemo infinitum amorem, quem Pater æternus generi humano ostendit, dum in illius redemptionem filium suum unigenitum dedit, exprimere volens, tametsi verbum Patris esset, hunc tamen amorem alio modo declarare nescivit, quam per ly sic. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Ubi Chrysost. ait: *Vide, quanto miraculo plena sit hæc dictio, Sic*; Similiter S. Joannes Divini amoris Secretarius, ut nos per amorem, quo Deus noster nos dilexit, ad reciprocam dilectionem induceret, eadem dictione usus est, dicendo: *Sic Deus dilexit nos.* Beatissima Virgo quoque, quæ *sedes sapientiæ* ab Ecclesia appellatur, ut excessivum dolorem, quo in triduana divini filij sui amissione in animo suo cruciata & afflicta fuit, exprimeret, aliud verbum invenire non potuit, quàm dicendo, *Fili, quid fecisti nobis sic?*

Joa. 3. 16.

S. Chrysost. hom. 21. in Gen.

Luc. 2. 48.

Dilectio à Christo magis inculcata.

2. Christus Dominus noster hoc fraterni amoris præceptum, specialiter suum præceptum appellavit, dicens: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Haud dubiè etiam tria priora primæ tabulæ præcepta sua præcepta erant, imò magis propriè sua præcepta dici debebant, utpote ad Religionem & divinum ejus cultum spectantia; Similiter præcepta moralia, judicialia, & ceremonialia antiquæ legis præcepta, quorum sexcenta tredecim erant, sua præcepta dici debebant, eò quòd consilio & authoritate ipsius promulgata fuerant; cur igitur hoc solum dilectionis præceptum suum canonizare voluit? Pro hujusce quæstionis resolutione sequens similitudo optimè nobis deserviet; Etenim Pater aliquis qui multos filios habet, tametsi omnes illo affectu verè paterno diligat, sæpè tamen contingit, quod unum præ cæteris ob raras illius qualitates & virtutes specialiùs diligat; qui casus *in terminis* propriè in Jacob Patriarcha elucescit, qui Joseph filium suum super omnes alios tenerrimè dilexit: *Israël autem diligebat Joseph super omnes filios, eò quòd in senectute genuisset eum.* Ita quoque dicere possumus, quod licet Deus noster homini multa præcepta imposuerit, in iisque omnibus paternam suam erga nos curam liquidè satis demonstrarit, attamen prouti in sermone, quem in ultima cœna habuit, perspicuè videre licet, insinuare nobis voluit, quòd hoc de dilectione proximi datum præceptum anxiè magis & impensius nobis inculcatum esse voluerit, ideoque ex industria illud nobis in ultimo vitæ suæ tempore tanta cum efficacia nobis expressit, ut tanto tenacius nobis illud impressum relinqueret.

Joa. 15. v. 12.

Gen. 37. v. 3.

3. Idem Dominus paulo ante in eodem sermone dixerat: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem.* Circa quæ verba Origenes quærit, qua ratione Dominus noster præceptum istud novum appellare potuerit, cum utpote ipsimet naturæ hominis impressum adeo fuerit antiquum, imo cum idem Divinus Magister dixerit: *Hoc est maximum & primum mandatum; Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. secundum simile est huic; Diliges proximum tuum; Et ideo*, inquit Origenes, *quomodo mandatum hoc novum dici potuit; cùm utique sciret olim datum esse mandatum in lege?* Mox verò respondet, dicens: *Sed quoniam charitas numquam cadit, nec mandatum charitatis aliquando veterascit? hoc autem quod numquam veterascit, semper novum esse pronuntiat, semper enim conservantes & custodientes in se charitatis mandatum novos reddit in spiritu.* Quamvis etiam novum esse ex aliquo quodam motivo explicari possit, quod in Alberto Magno legimus, unde nobilitas clarè deducitur amoris illius, quo nos Deus noster jugiter amavit: *Cum novum sit*, inquit, *quod suo principio, à quo trahit esse, est propinquius, nihil est quod nos nostro principio propinquos facit, sicut dilectio; quæ nos præ omnibus Deo conjunxit.* Id quod in Seraphinis præcipue exemplificat, quibus amor specialissimè attribuitur, & ideo throno Dei viciniores existunt; imo charitas & amor non solùm nos liberum ad Deum habere aditum facit, verum etiam nos quasi unum prorsus & idem cum Deo efficit. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.*

Joa. 13. v. 34.

Dilectionis præceptum semper est novum.

Matt. 22. v. 37. 38. 39.

Orig. ho. 9. in Num.

Alb. Mag. in Joa. 13.

1. Jo. 4. 16.

4. Enimvero modos, quos Deus in nobis amandis observavit, exactius nonnihil examinemus, sic enim inveniemus, qualiter Deus longè majori cum sollicitudine mutuam inter nos dilectionem curarit, quàm nostram erga Deum dilectionem; Et quidem in primis Didacus Stella optime considerat Deum duo hæc præcepta adeo inter se conjunxisse, & univisse, ut à se mutuo inseparabilia esse voluerit: Dicit enim præfatus Scriptor: *In hoc certè clariùs videre poteris, quanti Deus facit amorem proximi, ut nequaquam velit amari, nisi simul cum proximo.* Similiter quando mandatum de Dilectione Dei primum & maximum appellavit, mox immediatè amorem proximi, amori sui parem faciens, subjecit: *Secundum simile est huic.*

Deus amari non vult nisi cum proximo.

Did. Stella in c. 10. Luc.

Matt. 22. v. 39.

5. Præterea infinitam æstimationem, quam Deus noster de hoc secundo præcepto habuit, vel ex eo licet arguere, quod quando decem præcepta digito suo exarata in duas tabulas divisit, in prima, in qua ea recensentur, quæ ad illius honorem & cultum spectant, tria tantùm descripsit: at verò *In mandatis secunda tabulæ*, inquit

Plura posuit præcepta de dilectione proximi.

inquit prædictus Stella, *qua ad dilectionem proximi pertinebant, largius est locutus; mandata enim primæ tabulæ, cujus principium est amor Dei, tria sunt, & non plura: mandata verò secundæ tabulæ, cujus principium est amor proximi, sunt septem; hæc verò septem eo rigore nobis tradidit, ut eorum unum tantum sit affirmativum, reliqua verò negativa*, idque eo dumtaxat fine, ut immensam nobis, quàm ipse, quoad reciprocam hanc dilectionem nostram habet æstimationem tantò fortiùs imprimat.

Amor proximi Deo gratus. 6. In libro Ecclesiastici in principio capitis vigesimiquinti, Deus manifestè sese aperit, dicendo, quænam illa sint, in quibus vel maximam habuerit complacentiam, sive in quidnam genius ipsius vel Eccli. 25. v. 1. maximè inclinaret, & dicit: *In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus.* Vatablus legit: *Tria me exhilarant, & coram Deo simul & hominibus condecorant.* Quænam autem illa sint, quæ Divinæ Majestati præ cunctis aliis tantopere placent, increata Sapientia ulterius Idem v. 2. exponit, dicens: *Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes;* hæc autem tria, prout perspicuum est ad dilectionem fraternam reducuntur. Notandum verò est, quòd præcipua prærogativa, quæ tribus hisce in prædictis verbis attribuitur, in eo consistat, quòd *probata sunt coram Deo & hominibus*, quia nihil gratius aut acceptius esse potest, tam Deo, quàm hominibus, quàm mutua inter nos unio, pax, & fraterna dilectio, adeò, ut eadem illa Sapientia æterna, quæ Spiritum Sanctum ad tot Sacræ Scripturæ volumina dictanda permovit, omnia sacra dogmata, Prophetias, oracula, leges, & quidquid in universo volumine sacro continetur, ad hanc charitatem ordinaMatth. 7. v. 12. ri voluerit: *Omnia ergo, quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis; hæc est enim lex & Prophetæ.*

Dei amor proximi amori conjunctus. Did. Stell. tr. 10. Luc. 7. Didacus Stella immensum illum honorem considerans, quo Deus amorem nostrum dignatus est privilegiare, dicit: *Nimis videtur Deus proximi dilectionem commendare, siquidem suo ipsius amori proximi amorem conjunxit; Dei amor proximi amori est conjunctus & copulatus, ut eodem amore Deum & proximum prosequaris.*

8. Quando cœlestis Pastor noster Christus nos velut dilectum gregem suum Petro pascendum consignavit, eundem prius de charitate & amore erJoan. 21. v. 17. ga se examinavit, dicens: *Simon Joannis amas me?* Et tamen videri haud immeritò posset potiùs à Petro quærendum fuisse, an gregem suum, quem pascere debebat, diligeret, ideoque dicere debuisse: *Diligis agnos, oves?* veruntamen optimè dixit, quia eodem amore, quo se vult diligi, vult etiam proximum amari. Unde Idiota ad Deum conversus Idiota c. 59. ait: *Duo sunt præcepta à te nobis data, dilectio Dei & proximi; & licèt duo sint præcepta, tamen unus est amor, quia alius amor non est, quo quis diligit proximum, & quo diligis te, alioqui non esset propter te, nec potest te quisquam diligere, qui in proximi dilectione noscitur aberrare.* Anselmus pariter ita scribit: *Nec* S. Ansel. ad Rom. *proximum verè sine Deo, nec Deum verè sine proximo possumus diligere.*

Deum diligit qui proximum diligit. 9. Enimverò dubium quoddam hic subnascitur, quonam modo videlicet Deus nos amare potuerit, vermes adeò viles adeoque Majestati & Divinitati suæ dissimiles, *sicut exaltantur cœli à terra*, cùm tamen trita omnibusque vulgata regula sit, quòd *similitudo est causa amoris.* Responsio verò in promptu est, & facilis, quia *Creavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam;* item *verbum caro factum est; Ecce Deus quasi unus ex nobis factus est;*

At verò instare quis potarit, ex quo homo, ut Sanctus Augustinus, ad similitudinem Dei creatus foit, *ut factorem suum pro similitudine diligat*; simulque S. Aug. l. de Sp. & an. nobis constet, quòd Deus à nobis totum affectum nostrum sibi exposcat, absque eo, quod ille in alias simul creaturas dispergatur: *Diliges Dominum Deum* Luc. 10. *tuum ex tota corde tuo, & ex tota anima tua, & ex* v. 27. *omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua*; quin igitur ratione amoris nostri partem proximo impertiri poterimus, cùm ille totum sibi vendicet? Et ideo advertendum est, quòd simul & indivisim connectat: *Et proximum tuum*, id quod per frequentem similitudinem declarare haud difficile erit; Si enim alicui millium scutorum debitor esses, is autem illa Petro solvere juberet, utique postquam summam prædictam Petro expedivisses, Creditor tuus utique sibi satisfactum pleuè esse negare non posset; tametsi nummos ipse debitor altari solvisses, quia jussu & ordinatione creditoris tui id fecisses; idem ergo in præsenti nostro casu pariter militat; Nos etenim Deo magno amoris debito obstringimur; adeò ut ipsum ex toto corde nostro diligere teneamur, idem verò Deus hoc amoris debitum nos proximo nostro, quem tenerrimè diligit, adeò ut semetipsum in pretium, lutrom & redemptionem illius tradiderit, impendi & expediri jubet, dum ergo proximum diligis, nihil Deo de debito ipsius amore diminuis, aut subtrahis, quia amore illius, & jussu ejus proximum diligis.

10. Sanctus Thomas de Aquino aptè ad propositum nostrum in hunc modum discurrit: *Cùm* S. Th. in Joa. 13. v. 34. *omnis amicitia fundetur super aliquam communica-* Eo modo diligendus proximus *tionem (similitudo enim est causa amoris) illa est e-* quo nos Deus dilexit. *sta amicitia, quæ est propter similitudinem seu communicationem in bono; Christus autem in tantum dilexit nos, in quantum similes sumus ei per gratiam adoptionis, diligendo secundùm hanc similitudinem, ut ad Deum traheret.* Jer. 31. *(in charitate perpetua di-* Jer. 31. v. 3 *lexi te, ideo attraxi te miserans;) sic ergo & nos in amatu non tantum quod beneficii est seu delectationis, sed quod Dei est, debemus diligere*; Diligendus à nobis est proximus ad eum modum, & ad eumdem finem, ob quem nos amavit Deus: *Hoc est præceptum* Joan. 15. *meum, ut diligatis invicem*, hoc autem ei non suffi- v. 12. cit, sed insuper adjungit: *Sicut dilexi vos.*

11. Sanctus Augustinus verò optimè notat amo- Et debito cum fine. rem nostrum erga proximum minimè affectum esse debere ea qualitate, qua imbutus est amor, quo amamus amicos, parentes, filios, uxorem; & multò minùs ea qualitate, cum qua simul etiam amamus adulteros, sed ordinandam esse ad finem, ad quem illum Deus ordinavit, nimirum ad salutem æternam: *Ipsa est dilectio, inquit, ab omni mun-* S. Aug. tr. *dana dilectione discreta, quam distinguendo addidit* 65. in Joan. *Dominus, sicut dilexi vos; quid enim nisi Deum dilexit in nobis, non quòd habeamus, sed ut haberemus?* adducitque Medici alicujus exemplum, qui infirmum diligere dicitur, quia ei desiderat & procurat salutem, non verò morbum diligit, sed potiùs illum extinguere satagit: *Sic ergo & nos invicem diligamus, ut quantum possumus invicem ad habendum Deum cura dilectionis attrahamus.*

12. Sanctus Thomas insuper notat, quòd amor Dei, quo nos diligit, nollo ducatur lucri vel commodi sui motivo. *Ipse incepit, nec expectavit, quòd* S. Thom. in *nos inciperemus amare*, 1. Joan. 4. 10. *(Non quasi nos* Joan. 13. *dileximus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit* v. 34. *nos;) sic & nos debemus priùs diligere proximos,* Nec ob lucrum temporale sed æternum. *nec expectare præveniri seu beneficiari.* B. Laurentius Justinianus in memoriam revocans verba illa: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos,*

vos, contiuere ſe neqoit, quin exclamet: *O nimiam Dei clementiam! O ineffabilem Dei benignitatem! præmium nobis pollicetur, ſi nos mutuo diligamus, & ea nobis præſtemus invicem, quibus nos invicem indigemus, & nos ſuperbo & ingrato animo ei renitimur, cujus imperium beneficium eſt.* Quid Deus amore noſtro iodiguit, qui in cœlis milliones habet Seraphinorum ardentiſſima illum charitate diligentium? Quid Deum unio inter nos & dilectio reciproca juvat? (*Pſ.113.16*) *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filiis hominum.* Omnem amorem noſtrum mutuum ad noſtrum commodum & utilitatem ordinavit, quia hic mundus velut altera quædam Babyloo futurus eſſet, ſi oullam eo miſericordia vigeret. Richardus de Sancto Victore ait: (*Rich. à S. Vict. p. 1. c. 4 de gr. char.*) *Eſt charitas vinculum perfectionis, quo membra fidelium arctiſsimo complexu ſibi invicem hærent, & ſuo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus in mutuo principio bonorum omnium, ut fidenter quilibet poſsit dicere:* (*Pſ.118.63*) *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Sanctus Hieronymus in Epiſtola quadam ad Lætantiam ita ſcribit: (*S. Hier. l. 2. ep. 20.*) *Quid umquam tam ſuperbum, quid verò tam ingratum videri poteſt, quàm adversùs ejus vivere voluntatem, à quo ipſum vivere acceperis? quàm illius præcepta deſpicere, qui ideo aliquid imperat, ut cauſas habeat remunerandi? neque enim obſequii noſtri Deus indiget, ſed nos illius indigemus imperio;* (*Pſ.18.11.*) *mandata ejus deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum, quoniam in illis retributio multa;* Idem quoque dilectioni proximorum adaptare poſſumus; Etenim Deus nobis illam ad noſtram utilitatem, non verò ad neceſſitatem ſuam commendavit, & ſeriò præcepit; quid enim Deo luteus homo noſter utilis eſſe poterit? Illam nobis præcipiens, quietem, pacem, & tranquillitatem noſtram pro objecto habuit, nobiſque facilem monetam ſubminiſtrare voluit, quia ſalutem æternam lucrari & negotiari pollemus. Hugo Cardinalis ſuper verba Sancti Joannis ab initio propoſita ita ſcribit: (*Hug. Card. in S. Joan.*) *Ratio, quare debemus invicem diligere, quia ſi Deus nos dilexit, qui nec nobis nec noſtris indigebat, multò fortiùs ergo nos debemus nos invicem diligere, qui nobis invicem indigemus.*

(Offendentibus benefacere debemus.) 13. Sanctus Apoſtolus ſcribit: *Commendat autem charitatem ſuam Deus in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, Chriſtus pro nobis mortuus eſt.* Enimverò tametſi Pater æternus ob culpas & offenſas noſtras valde nobis iratus eſſet, oihilominus filium ſuum nobis dedit, qui ad infame crucis patibolum uſque tot à nobis injuriis affectus, nos tamen amare nobiſque benefacere non prætermiſit, quantò magis igitur nos, ut eum imitemur, & præcepto nobis expreſsè impoſito perfectè obediamus, proximis noſtris bene velle & benefacere debebimus, tametſi etiam gravissimè nos offenderint? Idiota de amore Divino cap. 1. hanc maximam ſtatuit: (*Idiot. c. 1.*) *Amor inimicum neſcit.*

14. Sanctus Auguſtinus lib. de diligendo Deo, egregiè, quinam proximi noſtri ſiot, explicat, (*S. Aug. c. 1.* Omnes homines ſunt noſtri proximi.) dum ait: *Sed qui ſunt proximi, quos debemus ſic diligere? certò omnes homines, Chriſtiani, Judæi, Pagani, amici, & inimici.* His conſonat, quæ Angelicus Doctor his verbis tradit: (*S. Th. op. 60. c. 2.*) *Sicut omnis homo ſine exceptione jubetur diligere, ita & omnis diligatur domeſticus, extraneus, amicus, & inimicus.* Sanctus (*Job. 2. v. 11.*) Gregorius apte tres illus Jobi amicos in Scriptura appellari conſiderat, tametſi eidem adeò contrarii fuerint; Unde ait: (*S Greg. l. 3. mor. c. 14.*) *Nec mirum, quòd qui adverſantium formam exprimunt, nominentur amici, cùm ipſi quoque traditori dicatur: Amice, ad quid veniſti?* Verum quidem eſt, proximum nonnunquam affectu noſtro indigniſſimum eſſe, eò quòd ſit vitioſus, & ingratus; verumtamen Sanctus Leo optimè nos monet, dum ait: (*S. Leo ſerm. 10. in quad.*) *Pulchrum valdè & Divinæ benevolentiæ comparandum ſui quemquam in altero meminiſſe, & amare propriam etiam in boſte naturam.* Amandus nobis eſt ratione humanitatis, non verò à Deo nobis prohibetur, quo minùs vitium in illo oderimus. Sanctus Thomas ex citata à ſe Sancti Auguſtini authoritate ita ait: (*S. Tho. c. 5. ibid. c. 5. S. Greg.*) *Sic diligendi ſunt homines, ut eorum non diligamur errores*, adducitque S. Gregorium ita ſcribentem: *Et diligamus in proximis quod ſunt, & odio habeamus, quod in itinere Dei nobis obſiſtunt.* Regius Pſalmiſta, qui vir ſecundùm cor Dei erat, Pſ. 138. ita loquitur: (*Pſ. 138. v. 21.*) (*Nonne qui oderunt te, Domine, oderam?*) *Cùm in eodem ſubjecto ſit natura & culpa*, inquit Sanctus Thomas, *opus Dei & opus hominis, cavendum eſt diſcretè, ne propter malum bonum odias, vel propter bonum ſubſtantiæ malum diligas, ſed diſcretè ſingula ſingulis reddas, amorem naturæ, & odium culpæ.* Certum quidem eſt, quòd nos totum amorem noſtrum Deo debeamus, verumtamen ipſe Deus nobis hujus amoris participium proximo noſtro impendere juſſit, illudque debitum vult, eidem ad bonum Dei computum ut expediamos; ſi creditor tuus tibi centum ſcuta ei debenti præciperet, ut eadem alteri penderes, qui inimicus tuus eſſet, dum hæc illi ſolvis, nihil de tuo illi tribuis, & ideo nullam, quò minùs id facias, tergiverſandi rationem habes: eodem quoque modo, tametſi inimicus ob injurias tibi illatas minimè mereatur, ut à te ametur; attamen ex quo illum amore Dei diligis, ne id invito animo facias; non enim illi quidquam impendis, niſi amorem, quem Deo debes: libenter igitur hanc debiti partem ſalvo aliorum computu exequaris, interea tamen debito tuo quadantenus ſatisfacies, gratiamque lucraberis Dei & proximi eumdem ex inimico amicum tuum faciendo, eò quòd te bonum pro malo reddere videat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Charitas erga proximos nos veros fideles & in virtute ſolidatos eſſe oſtendit; hujuſce autem dilectionis defectus & diſſenſiones convincunt nos Dæmonis eſſe ſequaces.

THEMA.

In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem. Joan. 13.35.

(Charitas eſt ſanctitatis indicium.) 1. CHriſtus Salvator noſter in celeberrimo ſermone illo, quem in ultima cœna, quando à diſcipulis quoad præſentiam corporalem ſeparandus erat, ad eoſdem habuit, certiores illos facere voluit de ſigno, ex quo agnoſcendi eſſent tamquam veri diſciplinæ & doctrinæ ſuæ profeſſores & ſectatores, dum ait: *In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis.* Sed ex quo ſigno id dignoſcendum erat? num fortè ex dono Prophetiæ? ex omnium idiomatum ſeu linguarum peritia? ex ſcientia & ſapientia infuſa, in qua emicuerunt? io collata ipſis ſuper Dæmones poteſtate? ex idolorum demolitione? ex variorum populorum converſione? ex arcanorum myſteriorumque divinorum revelatione? ex paupertate Apoſtolica? ex libenter & patienter tolerata crudeliſſimorum ſuppliciorum carnificina? ex patratis portentis, cæcis illuminatis, ex auditu ſurdis, loquelâ mutis, vitaque defunctis reſtituta? Minimè

nimè gentiom; quia miracula supernaturalia patrare non est indubitatum solidæ stabulisque sanctitatis signum aut argumentum; quia prubabilis valdeque fundata est variorum Doctorum opinio, quod etiam Judas traditor vera patrarit miracula; imo multis eorum, quos mundus sanctos esse arbitratur, Dominus dicet: (*Discedite à me omnes operarij iniquitatis.*) *In quo igitur?* (*In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem.*) Unde Chrys. ait: *Omissis miraculis dilectionis eos signo notat, quando hac maximè sanctorum hominum est indicium.*

Luc. 13. v. 27. — *Jo. 13. 35.* — *Chrysost. hom. 32. in Joa.*

Propter dilectionem discipulorum Evangelium fructificavit.

2. In eodem porrò sermone legimus fusam à Redemptore nostro ad æternum Patrem suum orationem, qua petebat, ut postquam mortuus, & à morte ad vitam denuo resuscitatus esset, à mundo agnosceretur ta esse, qui revera erat; & quia fides hæc Apostolorum prædicatione mediante suum erat habitura principium, ideo eos summa cum solicitudine æterno Patri suo commendat, dicens: *Sanctifica eos; ... sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum*; Demum vero & hanc orationem ad eumdem Patrem suum fundere non omittit, dicens: *Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti; Et ego claritatem, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint unum, sicut & nos unum sumus; Ego in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti*; ex quo toto discursu cura & solicitudo, qua Christus unionem & dilectionem Apostolorum reciprocam anxiè procurare satagebat, evidenter colligimr, ut hac ratione fides & Evangelium fructificare in populis posset, ipseque tamquam verus Dei Filius & mundi Salvator crederetur & glorificaretur, *ut credant, quia tu me misisti.*

Joa. 17. v. 17. & 18. — *Ibid. 25.* — *Ibid. 22.* — *Ibid. 23.* — *Joa. 58. 8*

Evangelio fides adhibita.

3. Moysi olim à Deo præceptum fuerat, ut ad populum Hebræorum à tyrannide & servitute Pharaonis liberandum, sternendamque ad terram Promissionis possidendam planam viam in Ægyptum sese reciperet, cui præcepto seipse opposuit dicens: *Non credent mihi*; Unde Deus ei dixit: *Quid est, quod tenes in manu tua?* Moyses verò se virgam tenere respondit; cui Dominus protinus ait: *Projice in terram*, & confestim virga hæc in colubrum transformata fuit; qui manu Moysis apprehensus, in pristinam denuo virgæ similitudinem redijt, quacum deinceps multa portenta stupenda patravit: Pari quoque ratione quem modum Salvatorem nostrum existimatis ad hoc, ut mundo se verum in lege promissum Messiam esse, atque ad genus humanum à Pharaonis infernalis tyrannide & servitute liberandum aperiendamque ad veram promissionis terram viam, venisse innotesceret, mundusque Apostolis novam Evangelicam legem annuntiantibus fidem adhiberet? nimirum hac fraternæ dilectionis virga eosdem armavit: *Omissis miraculis, dilectionis eos signo notat.* Davidem idipsum diu ante perspicuè prædicentem velim auscultetis: *Virgam virtutis suæ emittet Dominus ex Syon*; Quid autem inde consecutum fuit? nimirum *Dominare in medio inimicorum tuorum*; quia mox ut Spiritus Sanctus, qui charitas & amor est in Apostolorum corda descenderat, ipsi confestim omnes Dei inimicos, qui antea idololatræ erant, debellatos ad veram fidem compararunt & converterunt. *Venite*, inquit alibi idem Psalmista, *& videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella usque ad finem terræ, arcum conteret & confringet arma, & scuta comburet igni.*

Exod. 4. v. 1. 2. — *Ibid. v. 3.* — *Ps. 109. v. 2.* — *Ibid.* — *Ps. 45. v. 9.*

4. D. Chrysost. super illa ejusdem Psalmistæ verba: *Ascendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ*, scribens, ad præsens propositum nostrum confirmandum aptiùs nihil dicere poterat, existimat enim Davidem triumphos & sanctæ fidei nostræ victorias ab Apostolis virtute prædicationis, ejusdemque per unionem & dilectionem ipsorum mutuam corroboratæ reportatas in spiritu Prophetico prædicere voluisse. Ea verba Chrysostomi: *Cur non dixit in tuba, sed in voce tubæ?* respondet: *significans eorum concordiam & animi consensionem, fidei namque extensio atque victoria plus debetur discipulorum consensioni, quàm tonitrui.*

Chrysost. in Ps. 46 v.

Hypocritæ simulare possunt omnes virtutes, sed non charitatem.

5. Spiritus Sanctus bina vice in forma visibili de cœlo descendit; & prima quidem vice usus est elemento ignis; de quo Ecclesia canit; *Ignis charitas*, quia ignis est symbolum amoris, altera autem vice in similitudine columbæ apparuit: *In columbæ specie Spiritus Sanctus visus est.* Porro mysterium istud Author Imperfecti hisce verbis nobis declarat: *Ideo Spiritus Sanctus speciem columbæ suscepit, quoniam præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis.* Qui idem Author demum docet, hypocritas omnes quidem virtutes, quibus veri servi Dei præditi esse conspiciuntur, simulare valeant, sed non charitatem aut proximi dilectionem: *Habet enim Diabolus & mansuetos & humiles, habet castos & eleemosynarios & jejunos*; Item, inquit idem Author, per experientiam videtur, quod quidquid boni fit à bonis, astutissimus inferni coluber per suos imitari contendat, ut bonos seducat: *Ut inter bonum verum & simulatum falsum confusio fiat, ut simplices homines boni veri, & boni simulati intelligere differentiam cautè non possint.* Tandem ad propositum nostrum concludit: *Solam autem charitatem Spiritus Sancti non potest immundus spiritus imitari.*

Auth. Imp. h. 4.

Ubi dilectio, ibi Spiritus Sanctus.

6. S. August. notat, quòd in primitiva Ecclesia Spiritus Sanctus frequenter super fideles in visibili specie de cœlo descendere solitus fuerit, prouti in pluribus Actuum Apostolicorum locis perspicuè legitur, idque tunc multis ex causis valde expediens erat tum ad confirmandos in nova fide populos, qui è paganismi tenebris recens ad veræ fidei lumen egressi fuerant, tum ad communicandum donum variarum linguarum Evangelij prædicatoribus, qui ab uno mundi polo ad alium in diversis linguis Christum annuntiaturi erant: tum denique ad infundendum iisdem varia dona Prophetiæ, discretionis spirituum, scientiæ & sapientiæ cœlestis, miraculorum & aliarum gratiarum gratis datarum similium, ad hoc ut tamquam homines humana fragilitate longè superiores agnoscerentur; at verò inquit idem Augustinus, num fortè hodie, quando Spiritus Sanctus in forma visibili deinceps non descendit, nullum signum præstò erit, unde veri scholæ Christi discipuli ab alijs dignusci possint? *Unde cognoscit quisque accepisse se Spiritum Sanctum? Interroget cor suum; si diligit fratrem, manet Spiritus Dei in illo*; & paulò post iterum ait: *Interroga cor tuum, si ibi est dilectio fratris, securus esto, non potest esse dilectio sine Spiritu Dei, quia Paulus clamat: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum.*

S. Aug. tr. 61. in 1. Jo. 3.

Apostoli ex charitate dolent animarum perditionē.

7. Chrysostomus argutè turbationem Apostolorum considerat, qua perculsi fuerant, mox ut à Divino Magistro suo audierunt: *Faciliùs est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum*, tunc enim afflicti & attoniti inter se dixerunt: *Quis ergo poterit salvus esse*: Dicit enim præfatum os aureum: Quid necessum

Matt. 19. v. 24.

necessum erat eos exinde turbari, quia omnia, quæcunque in tectis possederant, promptis animis deseruere? *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te;* potiùs hanc animi anxietatem divitibus relinquere debebant. *Cujus rei gratia discipuli, qui inopes erant, turbabantur?* Mox verò ad propositum nostrùm aptissimè respondet: *Quia propter perditionem aliorum dolebant, quorum omnium charitate jam afficiebantur, & quasi magistrorum ac patrum viscera susceperant.*

Ibid. v. 25.
Ibid. v. 27.
Chrys.

8. Didarus Stella super assumpti thematis verba: *In hoc cognoscent &c.* ita discurrit: *Non inquit, si miracula feceritis, si Spiritum habueritis Prophetia, sed si invicem dilexeritis, amor enim rubrica est, qua cognoscuntur oves Christi, & à grege Dæmonis distinguuntur.* De Christo enim dicitur: *Ipse est pax nostra; In pace factus est locus ejus; Deus charitas est;* & ideò ad dignoscendum, ubinam Deus sit, facile habemus indicium, sed neque difficile signum est ad dignoscendum, ubinam inimicus infernalis in hominibus nidum suum habeat, quia hic omni vi & conatu charitati, dilectioni, & proximorum concordiæ resistit. Undenam enim dignosci poterat, inimicum in hoc vel illo agro fuisse, ot aliam infelicem sementem frumento superseminatet? Nimirum ad zizania attendebant; mox enim ut illa conspiciebant, banc inde dedu cebant infallibilem consequentiam: *Inimicus homo hoc fecit:* quia ubicumque rixas, dissensiones, discordias esse auditis, de illo loco certò affirmare poteritis, suam quoque in eodem stationem habere Dæmonem. Unde Chrysologus ait: *Quia Diabolus hæreses inter fideles, inter sanctos peccatum, inter pacificos lites, inter simplices dolos, inter innocentes nequitiam gratis serere consuevit.* Expressius autem veritatem istam Salvator noster in S. Luca expressit, dum ait: *Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit.* Ubi Albertus Magnus ait: *Christi est colligere, Dæmonis autem dispergere; dispergit, qui divisionis est pater & origo.*

Did. Stell in c. 10. Luc.
Eph. 2. 14
Indicium, ubi Deus sit, & ubi Dæmon.
Matt. 13. 28.
Chrysol. serm 96.
Luc. 11. 23.
Alb. M. ib.

9. S. Job summa cura in paterno corde suo angebatur, ut reciproca inter filios & filias suas, cunctosque alios numerosæ familiæ suæ domesticos nutriretur dilectio, hoc enim fine frequentia inter eosdem celebrata convivia permittebat, & dissimulabat. Unde Chrysostomus ait: *Pro his quæ vel verbo ipsis alterutro, vel contentione contigissent, continuò vesci ad invicem faciebat, existimans, quoniam etsi quidquam livoris vicissim contraxissent, mensa panisque appositio eos conciliaret unanimes.* Hanc autem reconciliationem atque concordiam Dæmon tolerare nequaquam poterat, atque ideò tamquam verè irritatus sub domûs cæmento eos sepelire vel maximè contendit, quando in hac dilectione ferventiores erant. *Filijs suis & filiabus vescentibus, & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repentè ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domûs, quæ corruens oppressit liberos tuos.* Porro familiæ istius unionem atque concordiam Origenes hisce verbis ponderat: *Septem filij Job, & tres filiæ, tamquam una anima individuè convixerunt in unanimitate,* ac proinde ait Chrysostomus; inimicus infernalis, ad effundendum adversùs illos furorem & indignationem suam illud præcipuè tempus captavit, quo vel maximè in hoc amoris & dilectionis centro ad invicem conjuncti erant. *Cùm omnes simul erant, tùm ad pacem conjungebantur.*

Job. 1. v. 1.
Dæmon concordiā tolerare non potest.
Chrys. l. 1. de Job.
Job. 1. v. 18. & 19.
Orig. l. 1. in Job.

10. In Apocalypsi visio quædam describitur proposito nostro plurimùm deserviens, *Et exivit,* inquit S. Joannes, *alius equus rufus, & qui sedebat super illum, datum est ei, ut sumeret pacem de terra, & ut invicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Quinam ille, qui huic equo insidens, mundo pacem eripuit, & loco ejus strages varias in eo seminavit, alius esse potest, quàm is de quo scriptum est: *Ille homicida erat ab initio?* Audite Haymonem Halberstadiensem Episcopum: *Permissu Dei,* inquit, *datur Diabolo potestas tollendi pacem de terra, id est, de terrenis hominibus:* at verò non est opus ad assumptum nostrum probandum, ut à sacris interpretibus authoritatem emendicemus, quando ipsemet Spiritus veritatis per os S. Joannis contestatur, dicens: *In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli; Omnis qui non est justus, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum.* Per necessariam namque consequentiam infertur, quòd qui secundum non exequitur, primi quoque reus existat.

Dæmon pacem tollit.
Ap. 6. v. 4
Jo. 8. v. 44
Haym. ibid.
1. Jo. 3. v. 4.

11. Quænam obsecro est vulgata Justitiæ definitio? Hæc nimirum, *Justitia est constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuendi;* Maximum verò debitum, quo obstringimur, est debitum dilectionis proximorum; imò nec mundo, nec Deo, nec hominibus alia obligatione tenemur, quàm hac solius dilectionis. *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit;* à contrario verò sensu argumentum procedit in casu contrario: *Omnis qui diligit fratrem suum, est ex Deo.*

Obligamur diligere proximum.
Rom. 13. 8

12. Apostolus, qui tanto Dei amore accensus erat, ut diceret: *Charitas Christi urget nos; quis nos separabit à Charitate Christi,* Hic, inquam, optimè consideratrubricam sive colorem gentilium, unde discipuli Christi agnoscuntur, esse charitatem: *Induite vos ergò sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, ... supportantes invicem, & donantes vobismetipsis, si quis adversùs aliquem habet querelam, sicut & Dominus donavit vobis, ita & vos; super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, & pax Christi exultet in cordibus vestris, in qua & vocati estis in uno corpore.* Ubi notandum, quòd hisce verbis apertè innuatur vocationem fidelium in lege Evangelica consistere in professione non solius fidei, sed etiam & maximè quidem charitatis, unionis, concordiæ & pacis mutuæ. S. Ignatius amore erga proximos adeò exarsit, ut de eo in lectionibus ejusdem legantur sequentia verba: *Auditus est aliquando dicere, si optio daretur, malle se beatitudinis incertum vivere, & interim Deo inservire, & proximorum saluti, quam certum ejusdem gloria statim mori.* Hic idem Sanctus Religionem celeberrimam instituit, eique nomen Societatis indidit, ad insinuandam filijs fraternam hanc dilectionem, neque sine mysterio eosdem sanctissimo Jesu nomine in Ordinis, quem profitentur, titulo consignavit, sed potiùs ad denotandum, quod veri sint ejus discipuli, quia *In hoc cognoscunt discipuli ejus, si dilectionem habent ad invicem.* In Constitutionibus suis hæc verba legimus: *Finis hujus societatis est, non solum saluti & perfectioni propriarum animarum cum divina gratia vacare, sed cum eadem impensè in salutem & perfectionem proximorum incumbere.*

Discipuli Christi ex charitate agnoscuntur.
2 Cor. 5. 14.
Col. 3. v. 12. 13. 14.
In Lect. 5. Ign. Loyol.

13. Sciendum quoque est, quòd à primis diebus quibus, hic legis Evangelicæ ignis in populis & gentibus dilatatus fuit (*ignem veni mittere in terram; ignea lex*) primi fideles se mutuo fratres appellarint, quod nomen in præsens usque tempus in Religiosis remansit. Unde in Baronio legimus; *Sic & fraternitas ipse Christianorum cœtus dictus reperitur.*

Dæmon in charitate viventes sufferre non potest.
An. 43. n. 54.

Tertull. in Apol. c. 39.

peritur. Tertullianus quoque scribit; *At quantò digniùs fratres & dicuntur & habentur, qui unum Patrem Deum agnoverunt, qui unum Spiritum biberunt sanctitatis?* Porrò Dæmon hanc dilectionem, quæ proprius est Christiani character, sufferre neutiquam potest, ac proinde pro viribus eamdem impugnat. Unde Hugo de S. Victore scribit: *Parum timet Diabolus jejunantes, vigilantes, continentes, quoniam de illis multos obruit in laqueum ruinæ, sed concordes, & unanimiter habitantes in domo Domini, dolorem, timorem, livorem ingerunt Diabolo, quos concordes invenit, præcipuè cognoscit, quia in manu Dei sunt, & non tangit illos tormentum mortis; In hoc, inquit, cognoscent homines, quod estis mei discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem; charitatem inter homines expavescit Diabolus, quam in cælis tenere noluit cum Deo & Angelis.*

Hugo à S. Victor. ex miscel. n. l. 1. c. 46.

Nomē fratris non meretur qui proximum non amat.

Cant. 1. v. 5.

14. Hi qui cum proximis concordes non sunt, non merentur nomen fratrum, nec ab Ecclesia pro fidelibus recipiuntur, aut agnoscuntur. Unde in sacris Canticis verba illa dolore plena leguntur: *Filij matris meæ pugnaverunt contra me*. Circa quæ meritò quæri potest, cur sponsa illos fratres suos non appellet, cur ab illa per circumscriptionem appellantur *Filij matris meæ*. Pro responsione notandum, quòd in eadem periodo rixarum mentio fiat: *Pugnaverunt*; Qui ergo amorem fraternum non habent, nec curant, non merentur, ut à sponsa, id est, ab Ecclesia agnoscantur pro fratribus, id est, pro fidelibus & sequacibus suis. Chrysost. Joabi factum, quod commisit quando Amasam traditoriè occidens dixit: *Salve mi frater, & tenuit manu dextra mentum quasi osculans eum*, hoc, inquam, mente recolens S. Doctor ait, *Fratrem te vocat, & quasi hostem te occidit*.

2. Reg. 20. v. 9.

S. Chrys. de fid. & leg. nat.

Jos. 2. v. 2.

Charitas signum certum salutis

15. In libro Josue cap. 2. refertur, quòd quando ab Hebræorum populo duo illi exploratores (*duos viros exploratores,*) inquit sacer textus, duos, inquam, & non plures, ad explorandam urbem Hierichuntinam emissi fuerunt, hi in domo Raab meretricis summa fuerint cum benignitate recepti, & ab eadem pro viribus à periculo mortis, quod ijs, si detecti fuissent, imminebat, dextrè fuerint defensi. Quodnam obsecro in eo latet mysterium, quòd Deus noster, de quo scribitur: *Omnia in sapientia fecisti*, in hac potiùs domo, quàm in alio hospitio excipi voluerit? Mysterium hoc Interlinearis pulchrè exponit, dum ait: *Domum mulieris meretricis, Ecclesia scilicet, de Gentibus congregata, quæ ante in desiderijs carnis fornicabatur cum idolis*. Quod verò proposito nostro vel maximè deservit, hoc est, quòd videlicet signum, unde dignoscebatur, quòd omnes qui in excidio civitatis illius in domo illa degebant, illæsi atque ab omni cæde immunes mansuri essent, funiculus quidam rubeus sive coccineus erat: *Si... signum fuerit funiculus iste coccineus, & ligaveris eum in fenestra*; scio equidem quòd communiter funiculus iste coccineus sanguinem significet Redemptoris in passione effusi; verumtamen etiam me non latet, quòd Albertus Magnus verba illa exponens: *In hoc cognoscent omnes, quòd discipuli mei estis, &c.* hunc in modum scribat: *Omnes Christi discipuli hoc signaculo cognoscuntur; Et in hoc signatum est Josue 2. Ubi dicitur, quòd signavit Raab domum & familiam suam omnibus Dei inimicis, ut cognosceretur per vittam coccineam, per fenestram domus suæ pendentem; Vitta est enim charitas, quæ ligat, coccinea autem est per ruborem charitatis; De certitudine autem est, quòd sola charitas est signum certum salutis*. Apostoli autem præfigurati fuerunt in exploratoribus, inquit Rabanus; *Exploratores Apostoli*; at verò scitisne causam, cur duo tantùm & non plures fuerint emissi? Idem Rabanus hoc pandit, dum ait: *Duo viri exploratores in duobus præceptis charitatis ambulantes*. Unde Albertus Magnus, ubi suprà, concludit: *Tantus quilibet in discipulatu Christi est, quanta est charitas sua*.

Interl.

Num. 18.

Alb. Mag. Jon. 13.

Rab. in Jos. c. 10.

Historia.

16. De Trajano Imperatore legitur, quòd cùm Plinio Siciliæ Prætori; mandatum transmisisset, de cunctis Christianis sine ulla cunctatione vario mortis genere necandis, is ei datis ad eumdem Imperatorem literis rescripserit, videri sibi omninò Christianos omnes veri Dei esse sectatores, utpote qui legem observarent amore & charitate plenissimam, ac proinde deprecatus fuerit Cæsarem, ut is mandatorum suorum executionem tantisper differret, seu potiùs totaliter aboleret, eò quòd gens illa, quam internecioni tradi vellet, inter alias sanctissimas leges, sequentes constanter quoque servaret, scilicet; furandas non esse res alienas, nulli inferendam esse injuriam, neminem odio prosequendum esse, omnibusque indifferenter benefaciendum, mutuamque fovendam esse inter omnes dilectionem & charitatem.

17. De S. Pachomio quoque legitur, quòd cùm vigesimum ætatis annum idololatra ageret, atque in exercitu Constantij militando annonæ pateretur extremam inopiam, circumvicini populi, qui Christiani erant, idipsum intelligentes, ideoque Christiana compassione commoti, de sufficienti victûs annona eidem & commilitonibus illius abundè prospexerint, idque tanta cum humanitate & benevolentia, ut Pachomius summam in admirationem raptus, percupidus factus fuerit, ut sciret, quinam essent, & quam legem profiterentur; intelligens autem qualis ipsorum lex esset, scilicet lex amoris & dilectionis, quòdque fidei professione Christiani essent, è vestigio militare cingulum deposuit, & suscepto sacrosancto Baptismatis lavacro, adeò admirandos in sanctitate progressus fecit, prout cuique notum est, omnium ex charitate & compassione, quâ ipsos quoque prosequebantur Christiani inimicos; Religionem illam veram & veri Dei fidem esse arguebat.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Ex varietate operationum in membris corporis nostri, varij deducuntur modi charitatem & dilectionem erga proximos exercendi,

THEMA.

Intellige, quæ sunt proximi tui, ex te ipso. Ecclesiast. 31. v. 17.

1. ECclesiasticus sanctè nos docet, ut qualis proximus noster est, cognoscamus ex nostri ipsius consideratione; Ad hoc namque sufficit, si oculum ad corporis nostri operationes, necnon ad symmetriam & compositionem ipsius dirigamus.

Unitas necessaria ad impetrandam Dei gratiam.

2. Et quidem in primis certum est, quòd ad hoc ut anima corpus informet, eidemque vitam & esse subministret, omninò requiratur, ut omnes partes illius & membra unita consistant; Eodem prorsùs modo si volumus, quòd Divina gratia & amor Dei, nec non Spiritus Sanctus nos vivificet, necessum est, ut uniti ad invicem & concordes simus. Unde S. Vincentius Ferrerius, dum Spiritum Sanctum eo præcisè tempore super Apostolos venisse considerat, quò *erant omnes pariter in eodem loco*, dicit:

S. Vinc. Fer. ser. de l. ensis. *Quia ficut Spiritus humanus ad hoc ut vitam det corpori, requirit conjunctionem membrorum, quia si membra sunt divisa, scilicet caput seorsum, & manus & pedes, & sic de alijs, Spiritus recedit, nec remanet cum aliquo membro diviso, ita etiam est de Spiritu Sancto.* Unde legimus in Psalmo 132 *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum:* Psal. 132. 1. *Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.* Ibid. v. 3.

Separatio timenda. 3. Experientia quoque demonstrat, quàm excessivo dolore subjiciatur homo, dum ei aliqua corporis ejus pars proscinditur? Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Videmus unum membrum timere ab alio separari, sic nihil debet tam formidare Christianus, quàm separari à Christi corpore;* Quippe vetæ dilectionis fraternæ indicium est, si proximum nostrum à nobis separatum videntes non modicè inde fuerimus contristati: *quoniam sumus invicem membra.* B. L. Just. de lig. vit. c. 17. Ep. 4. v. 25

Charitas est tumquit in-terestio pro-prium. 4. Anima quoque est, quæ corpori calorem, motum, vitam, omnesque alias vitales operationes impertitur, ad hoc autem ab ipsa totum corpus simul unitum requiritur. S. Lucas in Actibus Apostolicis refert, qualiter Spiritus Sanctus super omnes primos fideles visibiliter descenderit: *Repleti sunt omnes Spiritu Sancto;* Act. Ap. 2. v. 4. hæc autem excellens gratia tum illis præcipuè contigit, quando omnes adeò inter se concordes erant, ut tota illa fidelium multitudo, non nisi ab uno tantùm corde, & ab unica anima vivificari videretur: *Multitudinis autem credentium erat cor unum & anima una; nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia;* Act. 4. v. 32. quia propter solum interesse & proprietatem charitas ut plorimùm rumpitur.

S. Aug. tr. 2. in c. 3. Joa. 1. Charitas anima est vitam dans. 5. S. Augustinus verba illa, *Nos scimus quia transivimus de morte ad vitam,* exponens ita ait: *Unde scimus, quia diligimus fratres? Nemo interroget hominem, redeat unusquisque ad cor suum, si ibi invenerit charitatem fraternam, securus fit, quia transijt à morte ad vitam.* Etenim anima animæ nostræ amor est, & dilectio fraterna; hæc enim est quæ vitam nobis confert spiritualem & æternam; è contra verò, *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Jo. 3. 14

6. Apostolos quoque ad Ephesios cap. 4. ita ait: *Obsecro vos ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate.* Ep. 4. v. 1. Unicas. Quænam verò est anima quæ membra hæc, hasque virtutes vivificat, unitasque atque concordes conservat? *Solliciti servare unitatem spiritûs in vinculo pacis;* Eph. 4. 3. Unde & alibi charitatem illum appellat; *Charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.* Col. 3. 14. Hanc autem unionem postea ulteriùs prosequitur dicens: *Unum corpus, & unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ; Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.* Ad Eph. 4. v. 4. 5. & 6.

Filij sumus omnes ejusdem patris, ergò diligendi. 7. Ad hunc autem amorem æternum conservandum unicum est remedium, nimirum ut sciamus, nos omnes naturâ pares, ejusdemque Patris filios esse. Enimverò ob nimiam, quæ ab Adam ad nos usque intercedit distantiam, facilè nos ejusdem patris posteros esse negare possemus, sed absit, inquit Malachias: *Numquid non pater unus omnium nostrûm? numquid non unus Deus creavit nos? quare ergo despicit unusquisque nostrûm fratrem suum?* Mal. 2. 10. Quòd si unus idemque pater omnium nostrùm corpora genuisset, omnes òtique fratres essemus; jam verò dicite sodes, numquid hominem anima potiùs quàm corpus constituit? Hoc est in præfatis verbis Prophetæ argumentum, dum ait: *Numquid non Deus unus creavit nos?* Deus etenim est, qui omnibus nobis pariter animam infudit, ut nos invicem tamquam fratres agnoscamus & amemos. *Quare ergo despicit &c.*

8. S. Apostolus ad Thessalonicenses ita scribit: 2. Th. 1. v. 3. *Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas uniuscujusque vestrûm in invicem.* Nullus contemnendus. Ubi Chrysostomus ait: *Vide charitatem, non hunc quidem diligebant, illum verò minimè, sed erat aqualis, hoc enim innuit dicendo uniuscujusque vestrûm invicem, veluti unius corporis.* S. Chrys. ho. 2. ibid. Porrò Philosophus de anima asserit, quòd sit *tota in toto, & tota in qualibet parte;* non enim minùs est in pede quàm in capite, tametsi ille terram calcet, hoc verò erigatur in cœlum, ita quoque proximus quantumvis is vilis & abjectus sit, minimè est contemnendus. Unde S. Asterius pulcherrimum post se monitum nobis his verbis scriptum reliquit: *Illos vocamus fratres,* inquit, *qui eodem editi semine, eodem utero geniti, qui verò eumdem habemus Creatorem, & eamdem matrem terram, è qua conditi sumus, & eamdem animæ dignitatem, unum pietatis & vitæ vinculum, & eamdem futuræ vitæ spem, quomodo invicem non magis diligimus, quàm fratres & sorores, videns hominem, te ipsum in eo vides.* S. Aster.

9. In sacris Canticis hæc verba leguntur: *Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli;* Cant. 4. v. 5. Quibus verbis Spiritus Sanctus, de duobus populis, Gentili scilicet & Hebræo loquitur, quos Ecclesiæ filios futuros esse prædicit, quæ duo habitura sit obera, ad ministrandum illis lac doctrinæ & sapientiæ cœlestis. Ecclesia omnes ad. mittit. Præcipuè verò ad propositum nostrum notanda est dictio illa, *Gemelli;* Gillibertus ait: *Duo filij Ecclesiæ, alter de circumcisione, & alter ex gentibus, & quare duo? Vis nosse quare gemelli? quia in fide non est distinctio Judæi & Græci; vacant ibi privilegia meritorum, & generatio nullos distinguit, qua cunctos aqualiter absolvit.* Gill. ser. 26 in Cant. Ecclesia ad hæc doctrinæ Evangelicæ, Sacramentorum, cunctarumque aliarum gratiarum cœlestium ubera pariter admittit nobiles & plebejos, divites & pauperes, idiotas, ignoraotes & doctos, sobdiros & Principes; *Ideò dicuntur gemelli, quia fides gradibus nullos separat, quos aquè regenerat.*

10. S. Paulus ad Romanos scribit: *Sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Rom. 12. v. 4. & 5. Neminem contemnit. Attentè obsecro legatur cap. 12. Epistolæ primæ ad Corinthios, ubi Apostolus per similitudinem corporis humani, in quo magna est varietas membrorum, quæ varia exhibent ministeria actionesque valde inter se differentes; hæc autem varietatem indicant statuum, variasque hominum vocationes in uno mystico Ecclesiæ corpore unitas & conjunctas. Didacus Stella ad duos hosce Apostoli textus sese reflectens ait: *Nonne insanum esset, si oculi pedes contemnerent, quia non vident, manus verò pedes increparent, quia non ambulant.* Did. Stell.

11. Apostolus varia dona à Deo servis suis collata enumerat, dicens: *Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo &c. hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult; sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tantùm corpus sunt, ita & Christus; etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi, & omnes in uno spiritu coeptati sumus; nam & corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes, quoniam non sum manus, non sum de corpore, num ideò* 1. Cor. 12. v. 8. 11. 12. 13. 14. 15. Ignobiles æquè diligendi ac alij.

ideò non est de corpore? Id verò, quòd nos potissimùm hisce in verbis ad profectum nostrum considerare possumus, est, quòd sicut caput pars hominis nobilior, ventrem, tametsi in se longè ignobilior existat, æstimare & amare non omittit, quia ad individui conservationem membrum est maximè necessarium; ita Princeps quoque subditum suum contemnere non debet vel despicere, quia hic simul cum Principe unum idemque Reipublicæ corpus constituit; Et quamadmodùm S. Paulus dicit: *Non potest oculus dicere manui, operâ tuâ non indigeo, aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij, sed multo magis quæ videntur membra corporis inferiora esse, ... his honorem abundantiorem circumdamus:* Agricolæ qui terram colunt, nobisque panem, vinum & cunctos alios fructus quibus sustentamur, ministrant, partes sunt Reipublicæ ignobiliores, nec tamen ideò minùs à nobis diligendi sunt, eò quòd nobis ad commodum nostrum utiliores, magisque necessarii existunt; *Portant pondus diei & æstus.*

Ibid. v. 21. 22. 23.

Matth. 20. 12.

Proximis bona communicare debemus.

12. Omnia membra in corpore humano sibi mutuo bona & officia sua communicant; Stomachus enim cibum concoquit & digerit non solùm sibi, sed toti corpori; Oculus similiter non tam pro sui delectatione quaquaversum respicit, quàm ad commune totius corporis beneficium, dum pedibus lucernæ & ducis loco inservit, ne aliquod incurrant lapsus aut cespitationis periculum, capitique ad postem vel murum impingat, manibus quoque, ut operari congruè valeant, & sic per alias corporis partes discurrere licet: eodem prorsùs modo charitas postulat, ut proximis bona nostra tam spiritualia quàm corporalia communicemus; in bene namque ordinata Republica unus semper alterius ope & auxilio indigat, Principi necessum est habere subditos, hi verò opus habent aliquo qui illos regat & protegat, Miles necessarius est ad Reipublicæ defensionem, Agricola ad terræ culturam, Sacerdos ad animæ salutem, & ut pro sæcularibus Deum roget, Sæculares quoque necessarij sunt, ut Eleemosynas pauperibus subministrent, pauperes denique ut cœlum nobis aperiant.

1. Cor. 12. v. 26.

Chrys. hom. 31. ibid.

Compati.

13. *Si quid patitur unum membrum*, ait Paulus in eadem Epistola, *compatiuntur omnia membra.* Ubi Chrysostomus ita scribit: *Calcaneo sæpè infixa spina totum corpus sentit, & solicitum est, & deorsùm flectitur, manus attrahunt, incurvatur caput, vident oculi cum magna solicitudine, pro invicem solicita sunt membra*; Dum una pars corporis infirmatur, omnes aliæ concurrunt ad cooperandum pro sanitate illius recuperanda, omnes illi compatiuntur; pedes qui ambulationi assueti sunt, quiescunt; Stomachus strictam observat diætam, fauces bolos deglutiunt amaros, valdeque mortificantur &c. Et ideò quando Salvator noster Lazari mortem adeò amarè deflebat: *Infremuit spiritu, & turbavit seipsum*; omnes circumstantes hanc ex ejus compassione inferebant consequentiam, in qua minimè decipiebantur, dicentes: *Ecce quomodo amabat eum.* Compassio enim & opportunum proximis nostris infirmis allatum subsidium, verissimum est charitatis signaculum.

Jo. 11. v. 33.

Ibid. v. 36.

Nullum despicere.

B. L. Just. de lig. vit. c. 17.

14. B. Laurentius Justinianus ait: *sicut membra infirmiora abundantiùs honorantur; sic & nos non debemus despicere eos, qui infirmi videntur. Instruimur quoque in hoc, quòd si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra; sive si glorietur unum membrum, congaudent cætera, sic fideles debent gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Nequaquam in membris nostris illa cernitur monstrositas, ut videlicet capite dolente stomachus diætam à Medico præscriptam servare recuset, dicatque: Quid mihi cum capite interest, sit caput pro seipso solicitum; nolo enim ejus causa pati inediam; Et tamen hæc deordinatio in multis fidelibus quotidie videtur, & practicatur, verumtamen in illis dumtaxat, in quibus exhausta est vera erga proximos charitas atque dilectio, hi enim sunt, qui aliqua pro proximorum salute subire incommoda aut dispendia recusant, ut salutem sive corporalem, sive spiritualem eorum procurent, Id quod Chrysost. eisdem graviter in faciem exprobrat, dum ait: *Cùm videris aliquem egentem curatione vel corporis vel animæ, ne dicito apud teipsum quare ille & ille eum non curaverunt, sed à morte libera: si inveneris aurum jacens, non dicis apud teipsum, quare ille & ille non sustulerunt, sed festinas ante alios rapere; itidem & de fratribus collapsis cogita, putaque thesaurum invenisse.*

Chrys. or. 5. 6. [illegible]

His subvenire.

Non invidere.

B. L. Just. ibid.

15. B. Laurentius Justinianus aptè ad propositum nostrum his verbis scribit: *Docemur proximum sicut nos ipsos diligere, exemplo amoris membrorum corporis humani; Primò in hoc quod unum membrum non invidet alij membro, licèt non habeat idem officium; non omnia namque eumdem actum habent membra, nec tamen sibi invicem invident; sic nec debet aliquis invidere proximo suo, habenti gratiam, quam ipse non habet.* Pes numquam lamentatur, quòd non sit pars æquà principalis, ac est cor, vel cerebrum; neque hæ partes ex eo, quòd nobiliores in corpore, & primaria illius membra existant, ignobiliora aspernantur; Digitus brachio non invidet, nec capillus fronti: *Si totum corpus oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi odoratus? nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit, quòd si essent omnia unum membrum, ubi corpus?* Voluit Deus unum nasci Principem, alterum verò subditum esse voluit, nec tamen propterea hic Principi suam dignitatem invidere, nec Princeps subdito & vasalli sui infimam conditionem despicere debet: *Quoniam sumus invicem membra.* Pes non lamentatur deco quòd semper lutum & sordes terere debeat, caput verò pileo castorino contegatur, aut quòd oculus à minimo etiam pulveris atomo curiosissimè custodiatur, ipse totus terræ luto & spurcitiebus alijs infordescere semper debeat: ita quoque agricola aut rusticus dolere non debet de eo quòd alius in dominij excellentia & potestate constitutus sibi & alijs supereminneat, quia *posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore, sicut voluit.*

Ep. 4. 25.

1. Cor. 12. 18.

Bona communicare.

B. L. Just. ibid.

16. B. Laur. Justin. eamdem membrorum allusionem prosequens, aliam quamdam considerationem his verbis adducit: *In hoc etiam docemur, quòd unum membrum non sibi appropriat aliquod officium, sed omnibus illud communicat gratis: sic & nos; nam multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra.* Eamdem quoque observationem habet Sanctus Thomas de Villa nova, dum ait: *Membra ad invicem serviunt, nam oculus non videt pro se solo, sed pro toto corpore; auris non sibi soli audit, nec pes sibi soli ambulat, sed toti corpori*, eodem modo ut debito reciprocæ dilectionis, quò obstringimur, perfectè satisfaciamus bona nostra tam spiritualia quàm temporalia in beneficium commune totius communitatis, in qua vivimus, communicare debemus; Ad quod efficaciùs persuadendum, idem Beatus Laurentius per eamdem corporis similitudinem aliud quoddam motivum his verbis adducit; *Eodem modo provocamur, cùm videmus quòd cibum quem os recipit, alijs membris communicat, ita & fideles facere debent.*

S. Tho Vill. conc. de fest.

B. L. Just. ibid.

1. Cor. 12. 25.

17. *Non sit schisma in corpore*; Etenim naturæ dictamini adversatur, quòd una pars corporis alteram

tam

Nullam vindictam sumere.

ram offendat; quin potiùs *idipsum pro invicem solicita sunt membra*; idque ad summam confusionem nostram dum inter nos continuæ versantur rixæ & dissensiones, & *frater cum fratre judicio contendit*, siquidem hæc est conditio membrorum unius corporis, quòd, quando una pars corporis offenderetur ab alia, nequaquam de parte offendente vindictam sumat, id quod B. Laurentius Justinianus optimè hisce verbis notat: *Similiter cùm unum membrum ab alio læditur non se vindicat, sic debet esse inter fideles, nulli malum pro malo reddentes*, sic enim Apostolus nos monet. Et iterum *charitate fraternitatis invicem diligentes*, & paulò post: *Benedicite persequentibus vos, ... & nolite maledicere.*

1. Cor. 6. v. 6.
B. L. Just. ibid.
Rom. 12. v. 10. & 14.

Pro salute proximi periculis nos exponere.
B. L. Just. ibid.

18. Alio quoque modo docemur: (est hæc alia quædam ejusdem B. Laurentii consideratio) *Quia sicut unum membrum læsioni se exponit pro alio, sic & nos agere debemus, imitantes Dominum Jesum Christum, qui passioni se exposuit, ictum quem genus humanum meruerat, super se excipiens.* In casu quo ictus gladij capiti intentatus, brachium ictum subitò avertit, tametsi etiam se lædendum, imò nonnumquam amputandum esse timeri possit, eò quòd partem nobiliorem magisque principalem salvare intendat; hæc est vera dilectio, quando nos ipsos pro alterius salute tuenda periculis etiam mortalibus ultrò citròque exponimus. *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Jo. 15. 13

19. Idem sæpè citatus Justinianus ait: *Datur insuper exemplum istud, quia unum membrum reputat sibi fieri, quod fit alteri; sive bonum, sive malum; sic nos quod alijs irrogatur, nobis fieri existimare debemus, unde ipse Dominus Jesus, Ecclesiæ caput dicit; Quod uni ex ... meis minimis fecistis, mihi fecistis.*

Matt. 25. 40.

Charitatis motivum.

20. Dicere insuper possumus, quòd sicut totum corpus, & omnia membra illius uno eodemque cibo sustentantur, ita quoque Deus omnibus tam Principibus quàm subditis de eodem pane, iisdem fructibus & annona reliqua eadem æqualiter prospexit, maximè si de alimentis spiritualibus verbi Dei, Sacramentorum, aliorumque similium sermo nobis sit. Hoc fortè Apostolus dicere voluit, dum ait: *Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus*; Efficacem hanc fraternæ charitatis rationem S. Thomas de Villa nova nobis assignavit, dum ait: *Quia unum panem comedimus, ad unum sacramentum altaris accedimus; ideò enim hoc sacramentum convivium dicitur, quia sacramentum est unitatis & pacis in concordiam credentium institutum. Omnes qui credebant, erant pariter* (ita de primis fidelibus in Actis Apostolorum legitur) *& habebant omnia communia*; *Multitudinis credentium erat cor unum & anima una.* Et ideò ut inquit S. Lucas; *Erant perseverantes ... in communicatione fractionis panis*; Unde & mensa panis Eucharistici Communio vulgari nomine appellatur, quia simul in amore & charitate unit & commiscet. Unde S. Cyprianus ait: *Quibus unus est panis, unum est corpus, & omnium unum cor & anima una.*

1. Cor. 10. v. 17.
S. Tho. Vill. con. de sad.
Act. 2. 44.
Act. 4. 32.
Ibid. 2. 42.
Cypr. ser. de cœna Dom.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Ex Cœlo Empyreo, visione Pacis; ex dispositione Elementorum, item ex unius dumtaxat viri formatione, atque ex illius costa fabricata unica solùm muliere, nec non ex unica tantùm à Diluvio præservata familia Noëtica, solicitudo Dei, quâ unionem inter nos procurare voluit, consideratur.

THEMA.

Ego mater pulchræ dilectionis. Eccles. 24. v. 24.

1. SApientia increata quæ in ædificio universi in cunctis operibus suis mirabiliter eluxit, mater appellatur à sacro textu pulchræ dilectionis: *Ego mater pulchræ dilectionis*; quia qui ad fabricam mundi hujus vastissimam, & longè magis ad microcosmum seu parvum mundum, id est, hominem attentè reflectit, cognoscet utique, quòd in nullam rem omne studium suum magis intendit, quàm in conciliandam in omnibus creaturis unionem atque concordiam.

Deus in omnibus creaturis unionem conciliavit.

2. *In principio creavit Deus cœlum.* Primum opus quod è supremi illius artificis manibus egressum est, cœlum Empyreum fuit, habitatio utique homini velut Paradisus quidam deliciarum, destinata, siquidem Deus ante creatum Empyreum ab æterno beatus fuit; Unde electis in Judicio finali dicetur: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi:* Advertendum est autem, propter quæ merita aut bona opera electi hoc paratum illis cœlum Empyreum sint possessuri; nimirum quia se, dum in hac mortali carne vixerunt, in charitate & proximorum dilectione, sive in misericordiæ operibus strenuè exercuerunt, siquidem immediatè Judex supremus subjunget dicens: *Esurivi enim & dedistis mihi manducare; sitivi &c.* Et ideò Euthymius verba illa Salvatoris, *In hoc cognoscent omnes, quòd discipuli mei eritis, si dilectionem habueritis ad invicem*, considerans subjungit: *Hujus autem optima pars est pauperum amor, & erga proximum misericordia, & compassio, juxta Gregorium Theologum.*

Gen. 1. 1.
In cœlo Empyreo.
Matt. 25. v. 34.
Ibid. v. 35.
Euth. ibid

Pax & concordia.

3. Cœlum istud, quod inter omnes totius mundi fabricas, quas Divinus Architectus umquam delineavit, pulcherrimum est (*Sapientia ædificavit sibi domum*) Hoc, inquam, idem ille architectus nomine Hierosolymæ Cœlestis appellari voluit: *Urbs beata Jerusalem, dicta pacis visio*; sub quonam id mysterio factum esse existimas? S. Thomas de Villanova ait; *O pax, ô unitas admirabilis illius sanctissimæ civitatis! O prodigium! O miraculum grande, ut in tanta multitudine, & tam varia differentium personarum, Angelorum & hominum, nulla sit omninò discrepantia voluntatum, neque tantillum unus discordet ab altero, sed quod unus vult, velint omnes.* Porrò pacem istam Lucifer Angelorum pulcherrimus turbare tentavit; *Factum est prælium magnum in cœlo*, at verò confestim *projectus est draco ille*, qui gloriæ & sublimitati Altissimi invidens, eidem par & similis esse voluit: *Similis ero Altissimo*, non intelligens, qualis & quanta beatæ illius civitatis charitas & amor esset, de qua B. Laur. Justin. ita scribit: *Tanta vis in illa cœlesti pace illos satiat, ut quod in se quisque non accipit, hoc se accepisse in altero exultet.* Et quis est, qui nesciat naturam eo fine creatam esse, ut suis nobis obsequiis benefaceret, adeòque supremos illos Spiritus ad custodiam & servitium nostrum creatos esse? nec tamen quidquam contradicere: Unde idem Justinianus ait: *Solicitudo quoque Angelica custodia nos provocat ad amandum proximum; non est ab homine despiciendus homo, qui adeò Angelis charus est.*

Prov. 9. 1.
S. Tho. Vil. con. de sal.
Apoc. 12. v. 7. 9.
Isa. 14. 14
B. L. Just. de lig. vite c. 7.
Id. c. 15.

Prosecutio

4. Christus Salvator noster apud S. Lucam, dum de æterna remuneratione illis, qui fideles se erga Deum servos esse probarunt, exhibenda ageret, hæc in verba prorupit: *Beatus ille servus, quem, cùm venerit Dominus, invenerit ita facientem; verè dico vobis, quoniam super omnia, quæ possidet, constituet illum*; Verùm dicat fortassè aliquis, quid igitur alijs dandum superest, quando omnia quæ Deus possidet, uni

Luc. 12. 43

uni attribuuntur? Numquid dissensionem aliquam causabit, quòd immensi illius Regni possessio & investitura uni soli attribuatur? Nequaquam: Hæc enim inter mundi bona & bona cœli intercedit differentia, quòd illa pluribus in possessionem data diminuantur, hæc verò tanto magis crescunt, & augentur, quanto major est possessorum numerus. Adhæc ut Eusebius Gallicanus inquit: *Tanta ibi concordia erit, ut unusquisque quasi major venerretur ab omnibus, & quasi minor venerretur omnes.*

Eus. Gall. h. 2. innat. conf.

Cur Deus secundæ diei non benedixerit:

Gen. 1. 8.

5. Verùm enimverò si à supremo illo Cœli Empyrei palatio deorsùm in terram descendamus, inveniemus in libro Geneseos, quòd Deus in mundi hujus creatione secundæ diei minimè benedixerit, quòd merito in admirationem unumquemque rapit, siquidem in isto temporis spatio firmamentum factum fuisse constat; quidnam autem Dei benedictionem magis merebatur, quàm opus illud adeò insigne, de quo in Cantico trium puerorum dicitur: *Benedictus es Domine in firmamento cœli:* Verumtamen S. Hieronymus aptam proposito nostro hujus rationem reddit, dum considerat, quòd eodem tempore, quo Deus firmamentum extendit, de divisione pariter egerit: *Dividat aquas ab aquis:* insuper etiam quia dies ille secundus erat, ideò primus fuit, qui ab unitate recessit: *Quia non poterat secundus dies, qui numerum facit, qui ab unione dividit, Dei sententiâ comprobari.*

Dan. 3. v. 56.

S. Hier. in c. 1. Aggæi.

Homo creatus, ut cum proximo concordet.

6. Præterea si in Elementorum productione originem & compositionem illorum attentè consideraveritis, omnia illa inter se contraria esse invenietis; Terra enim opponitur aquæ, aqua igni, ignis aëri, & tamen Creator omnia illa in tali ordine collocavit, ut in beneficium totius universi stabilem inter se pacem servent & concordiam, mundumque non solùm non turbent, sed etiam firmiter stabiliant; Disposuit enim, ut quodlibet elementum qualitate aliqua præditum esset, quæ elemento vicino conformis esset; sic enim terram, quæ aquæ vicina existit, siccam voluit esse & frigidam; Aquam frigidam & humidam, aërem humidum & calidum, ignem denique siccum & calidum; Est quoque insuper advertendum, quòd ad majorem universi concordiam ejusque conservationem, singulorum elementorum adeò inter se contemperavit qualitates, ut illud, quod in agendo valde est potens, in resistendo admodùm debile esse voluerit; & è contra hoc quod ad faciendam resistentiam forte est, debile esse voluerit in operando; id quod in igne manifestè videtur, qui cùm in comburendo adeò sit activus & efficax, in resistendo tamen aquæ illam absorbenti tantam vim neutiquam habet, idque Deus per suam infallibilem providentiam sapienter ita ordinavit, quia si ignis in operando & resistendo æquè potens esset, jam dudum mundus ab eo incineratus fuisset: ex altera verò parte terra vix ullam ad operandum vim habet, sed magnam ad resistendum, siquidem & ignis, & aqua, & aër ad eam in substantia mutandam, sicut mutatur aer in ignem, & ignis in aerem, haud quaquam sufficiunt. Ad hæc quis non videt, qualiter hæc elementa non obstante hac contrarietate, pro mixtorum compositione inter se concorditer ad invicem uniantur & conveniant, siquidem opera illorum quidquid in natura bonum & pulchrum est, producitur. Enimverò si interroges, cur Deus non eo modo Elementa creaverit, ut semper inter se concordia, & bene unita consisterent; tunc enim tot tempestates, terræ motus, & alia similia funesta infortunia nequaquam acciderent. Respondetur, Deum nequaquam motivum dare voluisse hominibus, ut aliquam elementis Divinitatem inesse crederent: ideòque disposuisse, ut semper inter se in continua pugna & prælio mutuo consisterent, neque alia ratione inter se unita essent, quàm pro universali beneficio mundi; Unde Chrysost. ait: *Elementa sibi invicem sunt infesta, ut omnes sciamus, quòd quæ bello impetunt & impetuntur, Dij esse non possunt.* Ac proinde quænam est ista hominis erubescenda confusio, quòd sciens creaturas insensatas ex propria natura ad invicem discordes, & contrarijs inter se qualitatibus imbutas nihilominus pro pace & conservatione universi inter se uniri & concordari, ipse tamen solus cum proximo discordet, & contra finem, ob quem creatus fuit, contentiosus existat?

Chrys. ff.

7. Moyses in Genesi, hoc est, in historia Creationis mundi, refert Creatorem de rebus à se creatis dixisse: *Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona;* cùm tamen paulò ante in aliarum substantiarum productione dixisset: *Vidit Deus quòd esset bonum;* cur obsecro in approbatione cunctarum creaturarum simul sumptarum dixit: *Omne secundùm Philosophos tantum habet bonitatis, quantum habet unitatis, proptereà in exordio mundi vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.*

Gen. 1. v. 31.

Gen. 1. v. 10. &c.

S. Hier in reg. monac. ad Paul. & Eust. a. b.

8. Idem facit Chronista de eadem mundi creatione tractans, de Creatore nostro dicit, quòd *Requievit die septimo.* Ubi quærendum merito venit, cur in aliorum sex dierum præcedentium decursu nunquam quievisse legatur, in quibus nimirum jam esse suum Cœlo Empyreo, firmamento, stellis, Soli, arboribus, animalibus terrestribus, aquaticis & volatilibus, utque multiplicibus alijs creaturis impertitus fuerat? Neque enim ulla ratione credendum est, Deum ex præcedentium creaturarum productione fatigatum quievisse, quia solo *Verbo Domini cœli firmati sunt;* Mysterium igitur in eo consistit, quia jam alteri cuidam mundo, licèt minori, qualis homo est, qui Microcosmus dicitur, quem ad quietem creaverat, esse suum donaverat, atque ideò se unà cum homine quietem suam invenisse demonstrare voluit; Unde S. Anselmus ait: *Cur enim diceret post illam diem in qua homo creatus est, sequenti die requievit, nisi per hoc vellet innuere, quoniam illum, post cujus creationem quievit, ad quietem fecit?* Et ideo Sancta Mater Ecclesia homini ex hac vita, quæ continuum & laboriosissimum bellum quoddam est, *Militia est vita hominis super terram,* exeunti pacem & quietem annuntiat, dicens: *Requiem æternam &c.*

Homo ad quietem æternam creatus.

Gen. 2. v. 2.

S. Ans. in c. 4. Rom.

Job. 7. v. 1

9. Advertendum prætereà est, quòd natura alijs animalibus de armis, quibus defensivè & offensivè uti possent, prospexerit; alteri etenim cornua dedit, ut Tauro, alijs ungues, ut Leonibus; alijs feroces dentes, ut Apro; alijs venenum concreavit, prouti Serpentibus; & tamen tametsi omnibus hisce armis non ad se defendendum, tum ad offendendum alia provisa sint, inter se mutuo tamen intra eamdem speciem summam pacem conservant; & solus homo natus inermis, ad quietem creatus, atque ad pacis visionem tamquam finem suum ultimum destinatus, rixas suscitat, atque discordias, nec aliud meditatur, quàm ut districto gladio charitatem rumpat atque concordiam, quam commonia rerum omnium Creator generi humano potiùs quàm alijs creaturis molitus fuit tot modis & argumentis inserere.

Inermis creatus ut charitatem foveat.

10. Naturam Angelorum in tres Hierarchias, easque in novem Choros divisas distinctam; Deus totam quoad omnia individua naturæ illius simul creavit,

Ab uno summo Patre geniti, ut mutuus sit amor.

creavit, tametsi hæc numerum quasi infinitum constituant, siquidem Angeli infimi Chori in pari cum omnibus animabus hactenus creatis, & deinceps in finem usque sæculorum creandis numero creati fuisse probabiliter existimantur, quia singuli horum Angelorum cuilibet animæ humanæ in custodes assignantur; cur igitur idem ille Creator Deus, de quo aliud dici nequit, quàm quòd *omnia in sapientia fecisti*, cur, inquam, etiam omnes homines non simul ut Angelos, sed ex ijs unum tantùm Adamum scilicet, creare voluit? cùm tamen non minor sit necessitas populosæ multitudinis in humana progenie, quàm in natura Angelica, cùm
Ps. 8. v. 8. 9. de homine Psalmista dicat: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi, volucres cæli & pisces maris.* Et quidem dum hæc animalia crearet, non unum solùm, sed multa intra unam speciem creavit, sic enim multis leonibus, multis aquilis, multis balænis simul esse suum dedit, arbores quoque plures intra eamdem speciem progerminare voluit, at verò dum ad hominem creandum devenit, de uno solo
Gen. 1. 26. dicit; *Faciamus hominem*; quænam fuit hæc humanæ speciei per tot sæcula continuata solitudo, priusquam humanam generationem super terram propagaret? Præterea cur unicam dumtaxat mulierem primitus produxit, cùm tamen si plures produxisset, easque primo homini sociasset, ab eoque fœcundasset, humanum genus citiùs super terram crescere, multiplicari, & propagari potuisset. Imò S. Petrus Damianus in Capite, cujus hic est titulus:
S. P. Dam. op. 8. de parent. gr. c. 3. *Cur Deus in principio unum solummodò creaverit hominem*, ulteriùs inquirit, cur Deus unicam dumtaxat mulierem formando, eamdem insuper ex latere & costa viri formavit, ac si inopiam pateretur materiæ, è qua illa creanda erat; *Ex quo nimirum tamquam deesset materia figulo, muliebrem quoque sexum voluit propagare*, cur illam non ex terra vel luto, unde Adamum plasmaverat, sed ex costa formavit? Videor mihi Deum audire hunc in modum respondentem; Parùm refert, quòd terra priusquam popularetur & incoleretur ab hominibus, solitudinis & deserti instar desolata permanserit, hoc enim, quod mihi vel maximè curæ fuit, in eo præcipuè consistit, ut humanæ propagini amorem & dilectionem fraternam insererem, omnesque homines inter se pacificè & tranquillè vitam agerent, idque tunc vel maximè me assecuturum esse judicavi, si efficerem, ut omnes ab uno patre, eademque matre descendentes sese mutuò eorumdem parentum filios, & consequenter fratres esse agnoscerent: *Ut charitatem hominibus commendaret*,
S. P. Dam. inquit citatus Petrus Damianus, *& in fraterni amoris eos unitate connecteret, quatenus propria origini congruentes, nequaquam diversi resilirent mente, qui unum probarentur ex corpore.*

Professio *S. Aug. c. 22.* 11. S. August. lib. 12. De Civitate Dei similiter rationem reddit, cur Deus innumeras Angelicæ naturæ species produxerit, maximè in sententia Doctoris Angelici, qui omnes Spiritus Angelicos specie inter se discrepare docet, animalia quoque in copioso numero, specierumque varietate crearit, cùm tamen ex hominibus unicum crearit hominem; *Unum*, inquit, *ac singulum creavit, non utique solum sine humana societate deserendum, sed ut eo modo vehementiùs ei commendaretur ipsius societatis unitas, vinculumque concordiæ, si non tantùm inter se naturæ similitudine, verùm etiam cognationis affectu homines necterentur, quando nec ipsam quidem fœminam copulandam viro, sicut ipsum creare illi placuit, sed ex ipso, ut omne ex homine uno diffunderetur genus humanum.* Alibi quoque, ubi de bono conjugali idem Sanctus Doctor tractat, quasi eodem stylo ita scribit; *Ex uno Deus voluit* *S. Aug. de bono conj. c. 1.*
omnes homines condere, ut in sua societate non sola similitudine generis, sed etiam cognationis vinculo tenerentur. Si enim homines, sicut Angeli, omnes simul & semel creati fuissent, vel unus independenter ab alio, dilectio, quam generatio & cognatio ejusdem sanguinis insinuare solet, ipsis adeò firmiter minimè impressa fuisset, nunc autem homo alium hominem generando, eidem amorem pariter infundit per viam similitudinis & propagationis naturalis. Similiter Theodoretus ait: *Voluit Deus ex* *Theod. q. 4 in Gen.*
uno viro & ex una muliere subsistere universalitatem hominum, ut in concordiam convenirent, tamquam ex una radice florentes. B. Laurentius Justinianus quoque hanceamdem rationem notavit, dum ait: *Propterea Deus voluit unicum hominem primò for-* *B. L. Just. c. 15. de lig. vit.*
mare, ex quo omnes procederent, ut tamquam fratres se amarent, non sic legitur factum esse in Angelis, vel in brutis.

12. Hujusce unionis & concordiæ, quam Deus *Paucas animas Deus in arca servavit ob unitatem.*
generi humano imprimere voluit, non minus argumentum est, quod in diluvio disposuit: Divina namque justitia sceleribus nostris exasperata, totum mundum aquis submergere decrevit, attamen quia verissimum semper est illud: *Cùm iratus fueris, misericordiæ recordaberis*, aliquam saltem propaginis nostræ scintillam in vita reservare voluit, ut eamdem post consummatum hocce supplicium de novo super terram propagaret; ac proinde Noe ad hunc effectum arcam fabricare præcepit, ut in ea omnium includerentur animalium species, & cum ijs pauculi dumtaxat homines; *Cùm fabri-* *1. Petr. 3. v. 20.*
caretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt. Et unde homines illos vel ex qua parte mundi selectos fuisse existimatis? num fortè homines in arca salvatos, ex quatuor mundi partibus, Asia nimirum, Africa, Europa & America collectos fuisse creditis? Minimè gentium, sed ex unica dumtaxat familia, Noetica videlicet, illos Deus præservari præcepit; Cur ita? Dicetis fortasse, illam utpote nullius sibi culpæ consciam hoc favore à Deo fuisse privilegiatam, quia in omnibus alijs *omnis caro corruperat viam suam*; hoc tamen nequa- *Gen. 6. 12*
quam potest subsistere, quia etiam in domo Noe unus reprobus erat, isque à Deo & patre suo maledictus, Cham videlicet; Verum igitur Divini hujus propositi & favoris mysterium meliùs nobis è docto quodam Expositore antiquo hisce verbis declaratur: *Deus voluit plures in arca servari propter ne-* *S. Tho. ib.*
xum unitatis generationis sequentium. Sicut enim in exordio mundi, in hujus naturæ nostræ creatione, Deus unico tantùm viro, & unicæ mulieri primum esse dare voluit, ut omnes illorum posteri velut ab uno eodemque stipite nati, sese mutuò tamquam fratres diligerent: ita quoque nunc naturam humanam ab hisce generationis nostræ scintillis de novo per totum universum dilatare volens, patrem & matrem, filios & fratres sibi reservare voluit, ut deinceps omnes eorum posteri sese per dilectionem fraternam concorditer amarent. Unde Chrysologus ait: *Una in arca clauditur totius sæculi partum, ut* *Chrysol. ser. 147.*
societatis amor timorem servitutis auferret; & conservaretur amore communi, quod fuerat labore communi servatum.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Per quorumdam Veteris Testamenti rituum, & Scripturarum ponderationem consideratur, quantùm Deus mutuam inter nos concordiam amaverit, oderitque dissensiones.

THEMA.

THEMA.

Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum, 2.Cor. 13. ℣.11.

1. DOctor Angelicus Apostolum in hisce assumpti thematis verbis ad usum Gentilium alludere voluisse existimat, qui Deos suos à donis, quæ ab iisdem recipiebant, denominare consueverant, ita ut à pace, qua se nomine illo mediante frui & gaudere credebant, illud ipsum Deum pacis communi nomine & titulo appellabant: *Ex dono pacis denominabant Deum pacis, ex dono salutis, Deum salutis; Huic vocabulo alludens Paulus dicit: (Deus pacis,) non quod Pax sit unus Deus, sicut illi dicebant, sed ideo Christus dicitur Deus pacis, quia est dator pacis & amator.*

Deus pacis. S.Tho.in 1. Cor.15. 1.Cor. 14. v.33.

2. Enimvero si per Testamentum verus nonnihil discurrere placuerit, utique quantopere Deus pacem adamaverit, quantaque cura & solicitudine eamdem procurare studuerit, facile invenietis. Et primo quidem constat, qualiter adversus humanum genus peccatis illius ita poscentibus ira excandescens, justitiæ suæ vindicativæ ensem in universali diluvij submersione strinxerit; & tametsi innumerabiles animæ intra profundas illas aquarum voragines desperatæ perirent, Spiritus Sanctus tamen alios ex illis ad nostram notitiam pervenire noluit, quam solorum gigantum damnationem, qui ab aquis diluvij ad interminabiles pertransierunt planctus & gemitus inferni: *Ubi est fletus & stridor dentium; (Gigantes gemunt sub aquis.)* Equidem scimus quidem causam, quæ divinam iram, ad immittendum illis hoc tremendum supplicium, vel maximè irritavit, fuisse, quia *Omnis caro corruperat viam suam*; sed numquid hoc solum reprobationis illorum motivum Deo fuit? Nequaquam. Quid igitur insuper illum ad hoc proritavit? Audite Baroch Prophetam id clare satis enuntiantem: *Ibi fuerunt gigantes nominati illi,... inquit, statura magna scientes bellum, non hos elegit Dominus, neque viam disciplinæ invenerunt, propterea perierunt;* quasi diceret, ideo Cœlum eos odit, & primo in aquis, postea vero in igne infernali submersit, quia bellum non vero pacis disciplinam sciebant; Unde optime nos S. Ambrosius monet dicens: *Meritò non elegit, quia prælium, non pacem sciebant; & ideo tu pacem disce, ut eligaris ab eo.* Verum quidem est quod non solum seditiosi & pacis turbatores, verum etiam adulteri, fornicarij, imo & ebrij, superbi, invidi, rapaces, & tot alij vitiosi prævaricatores ab illo rapacissimo diluvij torrente ad præcipitium Infernale translati fuerint, veruntamen solum eorum mentionem Deus fieri voluit, qui pacem turbant, ut quantum hi sibi exosi, & quantopere supplicio digni sint, per hoc nobis innueret.

Hanc semper amavit, & perturbatores punivit.

Job. 26. v.5.

Gen. 6. v. 12.

Baruch. 3 v. 26.27.

S. Ambr. l. de Cain & Abel. c. 5.

3. Adhæc quia diluvij mentionem facere cœpimus, prætereunda nobis minimè est illa S. Augustini opinio, existimantis, quod toto illo tam longo spatio quo homines & animalia in arca demorata fuerunt, nullus ibi sanguis effusus, nec carnes manducatæ fuerint, adeoque necessum est asserere feras inibi contentas, Leones videlicet, Lupos, Tygrides, Elephantes, paleam & fœnum non vero carnes aut sanguinem vorasse. Præterea qua ratione possibile est, quod hæc tam ferocia animalia, alia mansuetiora agnos videlicet, & alias minores volucres non devoraverint, sed potius altissimam inter se pacem conservarint? Chrysostomus id factum esse dicit: *Ut servaretur amore communi, quod fuerat communi labore servatum;* nimirum ferocitatem suam naturalem deposuerunt, ut omnium viventium, quæ inibi velut quoddam totius naturæ seminarium recludebantur unionem atque concordiam conservarent; Ex quibus omnibus ita arguere licet; Quod si Ursi, Leones, & Tigrides pro conservanda pace quam Deus in arca servatam volebat, omni deposita congenita ferocitate adeo cicurati sunt, & sanguinis carniumqua loco fœnum & paleas, pabulum aliàs ipsis amarum & fastidiosum comederunt; cur igitur homo à Deo creatus ad quietem, atque ad cœlestis Jerosolymæ visionis pacis fruitionem ab eodem destinatus, cur inquam hic omnem rancorem & odium deponere, & pro observanda amoris & charitatis lege, quam Deus tanta cum solicitudine nobis imposuit, bolos quantumvis amaros devorare non poterit?

Mirum quod homines odium & rancorem non deponant.

Chrysost.

4. Salvator noster quondam dixit: *Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, utpote qui titulo pacis insignitur: *Ipse est pax nostra; Deus pacis & dilectionis.* Advertendum est autem unionem & congregationem istam in ejus nomine instituendam esse; *Congregati in nomine meo*; Intelligere namque nos voluit, quod tametsi multi sæpe sese mutuo diligant, hæc tamen dilectio non semper oculum suum ad divinum ejus præceptum, sed persæpe ad commodum & interesse proprium, vel ad humanæ benevolentiæ motivum, vel ad cognati sanguinis propinquitatem, imo sæpe etiam ad motivum sensuale directum habet; nequaquam vero ita fieri debet, dicit Dominus, sed potius, *ubi sunt congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Verum enimvero dices fortasse, ex quonam signo amorem hunc nostrum à divino igne succensum esse colligere quis poterit? nimirum si pro amore Dei bolos quantumvis amaros deglutiamus, si proximum propter Deum solummodo diligamus, licet erga nos alioquin ingratum, licet indignum, licet vilem, licet inimicum nostrum, denique licet contra nostrum genium & naturalem inclinationem nostram. Optime D. Chrysostomus hac de re discurrit, dum ait: *Nam alius amat quia redamatur alius quia honore afficitur, alius quia utilitati sibi esse aut fore hominem putat: Christi vero causa difficillime quemquam invenies, qui amicum ut oportet, diligat, omnes ferè sæcularium vinculorum nexu inter se vinciuntur.*

Matth. 18 v.20.

Proximi propter Deum diligendi.

Chrysost ho. 61. in Matth.

5. Quando altissimæ diluvij aquæ deficere cœperunt: *Prohibitæ sunt pluviæ de cælo*, Noë columbam deforis extra arcam emisit; Circa quod factum duo mihi quærenda occurrunt; Primo cur Noë, qui tot alias volucres intra arcam reclusas habebat, post emissum corvum, hac columba tantopere à corvi deformitate & rapacitate alienà uti voluerit? secundo cur columba isthæc inter tot arborum genera solius olivæ ramusculum in ore suo deportarit? *Portans ramum olivæ virentibus folijs in ore suo.* S. Bruno in hac vasta arcæ mole omnes totius mundi nationes & populos virtualiter reclusos fuisse dicit, quia ab octo illis hominibus tota humana progenies super terram propagari debebat; Columbam autem dicit figurasse Spiritum Sanctum, qui hoc suæ olivæ ramo quem ore deferebat, quasi tacitus omnes totius universi Provincias & regna monere voluisse videbatur, ut pacem & concordiam inter se mutuam omni studio conservarent, *quibus tunc in illa columba Spiritus Sanctus quodammodo loquebatur, & dicere videbatur, pacem habete, pacem tenete,*

Gen.8.v.2. Pacis symbola.

Gen. 8. v. 11. S. Bru. de orn. Eccl. 7

pacem diligite, sine qua nemo Deum videbit, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum; pauci quidem estis, sed res parvæ concordiâ crescunt, magnæ vero discordiâ dilabuntur. Oliva symbolum est pacis, & ideo hanc Deus tantopere amavit, ut inter omnes alias arbores solam olivam in suo virore & vigore conservarit; Corvus quidem ante columbam ex arca dimissus fuerat, & tamen hic ramum hunc minime secum attulit, quia avis hæc rapax & sanguinolenta est, & cadaveribus pascitur, & ideo homines significat contentiosos & discordes, cum è contra columba avis pacifica & mansueta sit, quæ proinde amorem & dilectionem fraternam mutuam repræsentat; & hæc quidem olivam non intra pedum ungues, sed in ore suo attulisse dicitur: *In ore suo virentibus folijs*; idque non sine peculiari mysterio factum est, quia ut S. Ambro-

1. Ambr. de arca c. 19.

sius notat: *In ore non frustra ramus videtur esse delatus, eo quod justus in sermone suo habeat charitatem, maxime cum pacifica loquitur.* Quod si enim pacis amicum ab homine contentioso dignoscere cupitis, advertere debetis, quonam modo quis loquatur de proximo suo; si enim in respondendo asper, amarus, pungitivus, & elatus fuerit, non columba, sed corvus erit. Oliva quoque in ore deferenda est, quia tunc nos proximos nostros diligere probavimus; si illos pro majori ipsorum utilitate verbis charitativis, benignis & mansuetis correxerimus, si consilia ipsis salutaria suggesserimus, si eos in afflictionibus consolati fuerimus, & ubi opus fuerit, ea quæ ad salutem necessario scire debent, edocuerimus, beneque semper & honorifice fuerimus locuti; denique si illis non solum lingua & verbo, sed etiam opere ipso benefecerimus.

Deut. 33. v. 2.

6. In Deuteronomio dicitur: *Dominus de Sinai venit, & . . . in dextera ejus ignea lex*; & tamen S. Joannes in Apocalypsi se in ore Dei gladium quemdam vidisse igneum dicit: *De ore ejus gladius utraque parte acutus exibat*, cum tamen gladius manu, non vero lingua vibrari soleat; Enimvero in ore gladius fertur, quia lex per linguam promulgatur & docetur, & ideo docere nos voluit Spiritus Sanctus, quod lex illa amoris, *Plenitudo legis est dilectio* non solum in manibus portanda, id est, operibus exercenda & adimplenda sit, sed etiam in ore & lingua: *Filioli mei non diligamus verbo neque lingua*, inquit, S. Joannes, *sed opere & veritate.*

Apoc. 1. v. 16.

Charitas exerceri debet opere ore & lingua.

1. Joan 3. v. 18.

Fideles pacem diligant

Luca. 1. 32.

7. Verba quæ Archangelus Gabriel ad Beatissimam Virginem in Annuntiatione dixit, nimirum: *Regnabit in domo Jacob*; mysterijs plena sunt; Etenim Archangelus Hebræorum Synagogam, cui Ecclesia successit, Domum Jacob appellavit; sed cur non potius domus Abrahæ qui primus omnium credentium Pater fuit? cur non domus Isaac? aut cur domus David appellata non fuit? Cum enim Ecclesia ad omnes terræ populos usque dilatanda fuerit, decens esse videbatur, ut potius domus Abrahæ appellaretur, utpote cui dictum fuit: *In te benedicentur universæ cognationes terræ*; & tamen non sine ratione domus Jacob dicta fuit, non vero Abrahæ, quia ab hoc multi descenderunt populi, qui multis inter se cruentis prælijs dimicarunt, nec umquam pacem veram inter se habuerunt? Neque in domo Isaac illum regnaturum esse dixit, quia in ejus domo Esau præscitus cum Jacob luctatus fuisse noscitur; E contra vero tametsi Jacob duodecim filios habuerit, hi tamen inter se populum quemdam instituerunt adeo inter se unitum & concordem, ut tametsi is postea sub Roboam in duos fuerit Reges divisus, quorum unus in Samaria, alter vero in Jerusalem regnavit; attamen is qui à Rege Jerusalem divisus est, progressu temporis à Deo derelictus in plures idololatriæ errores prolapsus fuit; stetitque domus Jacob in Jerusalem inconcussa, & indivisa semper permansit. Regnavit igitur Christus in Jerusalem, quæ pacis visio dicitur: Unde dicitur: *Factus est in pace locus ejus, & habitatio ejus in Syon.* Porro in Syon à Salomone templum, quod Ecclesiæ figura extitit, ædificatum fuit. In cujus typo advertendum est, quod Deus ad illius fabricam erigendam Regem illum voluerit adhiberi, qui Salomonis, id est, Pacifici nomen sortiebatur; Præterea, quod in machina quadam adeo vasta valde stupendum fuit, Spiritus Sanctus signanter notavit, quod (*malleus & securis, & omne ferramentum, non sunt audita in domo, cum ædificaretur:*) *hæc autem omnia in figura contingebant*; siquidem per hoc edocemur, quod fideles, qui sunt lapides vivi, è quibus Jerosolyma cœlestis, id est, Ecclesia ædificatur; *quæ construitur vivis ex lapidibus*, numquam ferrum seu enses & gladios tractare debeant, sed potius satagere ut charitatem, pacem, & unionem mutuam fideliter diligant.

Gen. 18. v. 3.

Psal. 75. v. 3.

3. Reg. 6. v. 7.

8. Synagogam Deus super duos fratres Moysen & Aaron veluti lapides angulares & fundamentales erexit, sicut etiam Ecclesia à Christo super duos fratres Simonem & Andream, quos à principio veluti duos primos lapides elegit, fabricata fuit: *Ambulans Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, . . . & ait illis: Venite post me*; Ubi Author imperfecti ita scribit: *Super fraternitatem charitatis Ecclesiæ rectè posuit fundamenta, ut ex radicibus charitatis exuberans quasi humor ascendat in ramos.*

Matth. 4. v. 18. & 19. Auth. imp.

9. Christus quoque nos monet quid faciendum sit priusquam ad sacrificia offerenda nos accingamus: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, . . . vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens, offeres munus tuum.* Ubi se continere Chrysost. non potest, quin exclamet: *O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem Dei, honorem suum despicit, ... dum in proximo charitatem requirit*; Deus etenim actus Religionis, Divini cultus & honoris sui nihil æstimat, si fiant cum præjudicio charitatis, dilectionis & concordiæ, quam à nobis vel maximè exigit. Unde dicitur: *Diligere proximum tamquam seipsum, majus est omnibus holocaustomatibus & sacrificijs.*

Reconciliatio necessaria.

Matth. 5. v. 23.

Chrysost. h. 16. in Matth.

10. Sciendum est præterea quod cuncta Deus sacrificia olim sale conspergi præceperit: *Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies*; idque mandavit non pro meliori carnium illarum sapore & condimento (*Numquid manducabo carnes taurorum*) sed propter mysterium, ad denotandum videlicet, quod nullum opus nostrum illi acceptum sit, nisi illud à corde & voluntate, dilectione & amore erga Deum & proximum accensa processerit; Sal etenim ex duobus elementis inter se contrarijs aqua nimirum & igne, in nostrum tamen commodum & obsequium simul unitis & concordibus componitur. *Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.*

Nullum opus Deo gratum nisi fiat ex charitate.

Lev. 2. v. 13.

Marc. 9. v. 49.

11. Deus in veteri lege populo suo præcipiens, ut in memoriam magni illius beneficij, quo Deus il-

Abhorret Deus pacis

lum

lum à crudeli Pharaonis tyrannide exemptum libertati restituit, omnia sua primogenita tam de hominibus, quam de animalibus offerrent, hinc subnexuit exceptionem: *Primogenitum asini mutabis ove.* Fieri nequit, quin summe admiremini, quod animal istud cæteroquin patiens, promptèque onera nostra portans, quo etiam ipse Dei Filius ad equitandum uti voluit, cum tamen illum alia jumenta aut equos ascendisse nullibi legatur, præterquam quod in sua nativitate idem Dei Filius ab hoc animali potius quam ab alio foveri & calefieri voluerit, quod inquam animal istud adeo expressis verbis ab immolatione excluserit. Scio equidem quod aliqui ideo id factum esse dixerint, quia asinus animas illas præfigurat, quæ ad ambulandum in via Dei timore potius quam amore moventur quique etiam non progrediuntur nisi fustibus & virga edactus. Alij vero tritum illud Proverbium; *Gressus celerior asini parum durat*, considerantes existimarunt per asinum illos præfigurari qui Dei servitium magno quidem cum fervore incipiunt, in eodem tamen postea minime perseverant; Ego vero, nisi fallor, veriorem illius causam hanc esse existimo, quia pellis jumenti hujus tympanis, belli nimirum & militiæ instrumentis inservit; Et ideo per hunc ritum Spiritus Sanctus indicare voluit, quod Deus illos, qui vel in figura, & umbra quantumvis remota paci se opponunt, maxime exhorrescat: *Dissipa gentes, quæ bella volunt.* Imo insuper notandum est, quod Deus hanc asini oblationem non cum tauro feroce, sed cum miti, mansueta, & humili ovicula permutandam esse jusserit: *Mutabis ove.*

Exod. 13. v. 13. — *Psal. 67. v. 31.*

Concordia vincit. 12. Apostoli eo præcipuè fine per mundum à Christo dispersi fuere, ut mundum expugnarent, & vincerent; sed quodnam auribus illorum ad eos ad hoc prælium animandos, tympanum adhibuit? *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Audite Hugonem Cardinalem hac de re ita scribentem: *Dominus mittens Apostolos in exercitu contra Diabolum, in quo necessaria est concordia, ne unus prodat alium, & ut concorditer & unanimiter aggrediantur pugnam, tradidit eis præceptum dilectionis, quæ est mater concordiæ, & per consequens victoriæ, quia omnis pugna unanimiter aggressa victoriam parit.* Voluit ut inter hosce lupos sicut oves irruerent; *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum.* Unde idem Hugo subjungit: *Ideo Ecclesia dicitur terribilis, ut castrorum acies ordinata.*

Jo. 15. 12. — *Hug. Card. in Joan. 1. v. 5. 12.* — *Matth. 10. v. 16.*

Cur in sacrificijs Deus repudiaris pisces. 13. Verum enimvero ut ad ritus antiquos denuo revertamur; quænam causa est, quod pisces olim à sacrificijs repudiati fuerint? cum tamen tam pisces quam aves ex eodem aquarum elemento fuerint creati; Unde Ecclesia in Hymno canit: *Ex aquis ortum genus partim remittis gurgiti, partim levas in aëra.* Nonnulli sacri Expositores literalem hujus rationem reddunt, quia sacrificia in eo principaliter consistebant, quod morte victima trucidaretur, hujus autem pisces incapaces erant, quia pisces vix ex aquis extrahuntur, cum subito moriuntur; Ex qua ratione pulchra quædam deduci potest doctrina moralis, scilicet quod Deus nolit victimas & oblationes animarum jam agonizantium, eorum videlicet qui in ultimo vitæ suæ termino ad pœnitentiam se recipiunt. Pro præsenti quoque proposito de quo tractamus, dici potest, quod pisces certas quasdam præfigurent naturas asperas, non sociabiles, imo discordes cum proximis suis; siquidem experientia teste, etiam Leones & Tygrides in ætate tenera domesticantur & cicurantur, piscis autem numquam, imo hunc inter se instinctum habent, quod unus alteri socio cibum ex ore rapiat, & ad eam usque ferocitatem perveniunt, ut unus alterum devoret; quid mirum igitur si Deus ille ipsos ab oblationibus sacrificiorum repudiet, qui hoc præcipue titulo magnopere gloriatur; *Deus pacis & dilectionis.*

Malogranatum cur portare debuerit sacerdos. 14. Enimvero ex quo de sacrificijs egimus, oportune quoque mihi incidit, quod de summo sacerdote legitur; Hic enim in Sancta Sanctorum ingressurus, ut pro officij sui obligatione ministraret, ex Dei expresso præcepto malogranata aliqua in extremitate vestium suarum portare debebat, siquidem per hæc malogranata varij significabantur populi inter se quidem quoad linguas, leges, mores & ritus disjuncti & distincti, uniti tamen in eadem fide & charitate erga Deum & proximos; hoc enim pomum vera quædam est figura charitatis, siquidem in illo innumera rubescentia grana in varios ordines distincta, sub eodem tamen cortice collecta & in vertice illius coronam conspicimus, hancque habet proprietatem quod ad ardentiores Solis calores viscera sua totaliter pandat & explicet, unde perspicuum est hujusce virtutis symbolum, quæ Regina est omnium aliarum: *Major autem horum est charitas*; *Sic innumeros Ecclesiæ populos*, inquit S. Gregorius, *Unitas fidei contegit, quos intus diversitas meritorum tenet.*

Exod 39. v. 24. — *S. Greg. 2. p. past. c. 4.*

Symbolum Crucis. 15. In sacris Canticis Sponsum sponsæ suæ dixisse legimus: *Sub arbore malo suscitavi te*, quibus iisdem verbis alloqui potuisset sponsam suam sanctam Ecclesiam sanguine suo in ligno Crucis effuso vivificatam; Nam, ut Expositor quidam Christi nomine Ecclesiam alloquitur: *Mortua eras in peccatis, vel in malis, vel additis, vivificavi te, sub ligno Crucis; de corpore meo pendente in ligno sanguis redemptionis quinque rivis stillavit super te, & ita sub arbore illa suscitavi te. Quid est sub arbore illa? id est suspicientem in arborem illam, suspicientem æneum serpentem, id est, credentem in Jesum Christum, & hunc crucifixum.* Verum dicet aliquis, quomodo Crucis patibulum arboris malogranati nomine appellari potuit, cum illud juxta gravissimorum authorum opinionem ex alijs lignis fabricatum fuerit? Existimo hoc titulo Crucem magno cum mysterio honoratam esse, denotando ingentem amorem & dilectionem, cum qua Christus in ea passus fuit, cujus hæc arbor, ut diximus symbolum existit, ut tanto vehementius hunc nobis amorem imprimeret. *Propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos & cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo (cujus gratia estis salvati) & conresuscitavit, & consedere fecit in cœlestibus*, inquit S. Paulus.

Cant. 8. v. 5. — *Guiliel. ibid. à Cor. à Lap. cit.* — *Eph. 2. v. 4. 5. 6.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Eadem Dei sollicitudo qua concordiam & unionem inter proximos procuravit, ex multis Christi in novo Testamento operibus deducitur.

THEMA.

Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, Joan. 14. v. 27.

Christi legatum Amor. 1. S. Joannes non sine mysterio priusquam Christi testamentum referret, magna ille valdeque

Joan.13. v.3. Joan.13. v.1.

que Emphatica verba primò præmittit: *Sciens Jesus, quia omnia dedit ei Pater in manus*; imo prius quoque nos instruit, quod amor ejus erga nos ad ultimum usque gradum tunc pertigerit. *In finem dilexit eos*; sed quodnam fuit opulentissimum illud & pretiosissimum legatum, quod in virtute sommæ omnipotentiæ & dilectionis suæ nobis contulit: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*

Oleast. in c.17.Gen.

Circa quæ verba Oleaster ait: *Cum quod relinqueret eis melius non haberet, reliquit mutuam dilectionem.* Porro quantopere hoc inæstimabilis valoris legatum à nobis æstimari debeat Chrysologus more suo optime his verbis exponit: *Pax fratrum, voluntas Dei, jucunditas Christi, perfectio est sanctitatis, justitia regula, magistra Doctrinæ, morum custodia, atque in rebus omnibus laudabilis disciplina.*

Christus pax. Eph. 2. v.14. 2.Cor.5. v. 18.& 19.

2. Et quidem ut hujus legati nobis facti, scilicet pacis & concordiæ excellentia nec non quantum Christus Salvator noster eamdem desiderarit & amarit plenius innotescat: *ipse est pax nostra*, inquit S.Paulus, *qui fecit utraque unum*, & hoc quidem ad Ephesios scribit; ad Corinthios vero sic loquitur: *Omnia ex Deo qui nos reconciliavit sibi per Christum & dedit nobis ministerium reconciliationis, quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi.*

Concipi voluit propter unitatem: Jerem. 31. v.22.

3. Quod ut evidentius nobis fiat, circa varios vitæ ejus periodos nonnihil discurramus: De Salvatore nostro Jeremias dicit, *Fœmina circumdabit virum*, quia etiam in utero matris constitutus eumdem habuit usum rationis, eamdemque sapientiam, quam nunc habet dum sedet ad dexteram Patris, & ideò locum & modum Incarnationis & nativitatis suæ ipse prout voluit, elegit, quod nulli aliorum Infantium obtigit; atque ideo in Nazareth civitate quantumvis modica concipi voluit; *Et bene in Civitate, quia civitas dicitur à civium unitate*, Unde Hugo Cardinalis ait: *Recte ergo in Civitate voluit concipi Dominus, quia omnes homines ad unitatem Ecclesiæ reducere veniebat.*

Hug. Card. in Luc.1. n.26.

Nasci in pace.

4. Multa jam sæcula elapsa fuerant, à quibus mundus armis bellorumque turbinibus & tumultibus implicitus fuerat, ipse universalem toti terrarum orbi pacem adferre voluit; Unde de ipsius sacrosanctis natalibus in Martyrologio Romano legimus, quod natus fuerit *Toto orbe in pace composito.*

Ejusque Nomen & opus, Pax. Isa.9. v.6.

5. Propheta Evangelicus multis sæculis antea prædixerat: *Parvulus natus est nobis... & vocabitur nomen ejus Princeps pacis, multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis.* Alibi quoque idem Propheta ita vaticinatur: *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis.* In alio item loco principalem quemdam Divinitatis suæ effectum denotare volens, Deum ita loquentem introducit: *Ego Dominus & non est alter, formans lucem & faciens pacem.* Denique in ultimo Prophetiæ suæ capite, felicitatem qua Ecclesia Christi tempore gavisura erat, exprimere satagens, ita ex ore Dei loquitur: *Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis.*

Isa.31.v. 18. Isa.45.v. 6. & 7. Isa.66.v. 12.

Christo nato pax proclamatur.

6. Christo vix in hanc terram nato aperiebantur cœli, qui nectare & Ambrosia Paradisi terram hanc irrorabant: *Hodie per totum mundum melliflui facti sunt cœli, eo quod hodie nobis de cœlo pax vera descendit*, Angelorum quoque exercitus per aëra resonantes dulciter & certatim canebant: *Et in terra pax hominibus*; In prima Antiphona vigiliæ Nativitatis Ecclesia pariter ita canit: *Rex pacificus magnificatus est, cujus vultum desiderat universa terra.* Et S.Bernardus ait; *Filius à Patre processit, & venit in mundum, ut qui prius erat cogitatio pacis in corde Patris, fieret & ipse pax nostra in utero matris.*

S.Bern. serm de S.Ben.

Glossa.

7. Glossa considerat quod tempore altissimæ pacis universalis nasci voluerit, ad insinuandum nobis, quod in nulla alia re magis sibi complaceat, quam in concordia & animorum unione: *Pacatissimo tempore voluit Christus nasci, quia Pacem magnopere quæsivit, & amavit.*

Luc.12. v. 49.

8. Christus ipse dicit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut accendatur?* Quisnam est hic ignis alius, quam charitatis & dilectionis? *Ignea lex; plenitudo legis est dilectio*; Totum enim Evangelium ad nihil aliud ordinatur, quam ad impletionem & inculcationem hujus præcepti; Unde Apostolus illud appellat Evangelium pacis. *Et calceati pedes in præparationem Evangelij pacis.* Apostolis explicare volens, qualis sit lex Evangelica & gratiæ novi testamenti eisdem dixit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, sic dilexi vos, ut & vos diligatis invicem; Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*; Id quod alia quoque vice iterum replicavit. Unde Salmeron ait: *Repetit præceptum prius datum*; Joan.13. *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ut rem tam necessariam magis eorum mentibus imprimeret, quemadmodum clavus ut tenacius parieti inhæreat, non uno tantum ictu, sed tertio, aut quarto, pluribusve defigitur.* Sanctus vero Augustinus illud repetitum esse dicit, ut semel mandatum magis commendaret: *Mandati repetitio commendatio est; Dictum est meum, ne contemnendum putemus; Ubi charitas est, quid est quod possit deesse? ubi autem non est, quid est quod possit prodesse?*

Eph.6. v. 15. Joan.13. v.34. Joa.15. v.12. Salm.t.9. tr.58.

Ubi charitas nihil deest. S. Aug. tr. 83. in Joan.

9 Angelicus Doctor tres adducit rationes, ob quas præceptum istud mandatum novum glorioso titulo appellat, tametsi etiam dudum antea in veteri testamento statutum fuerit. *Primo propter effectum innovationis quem efficit*; Ad Colossenses 3. *Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes novum; Hæc novitas est per charitatem, ad quam exhortatur Christus. Secundo novum propter causam, quæ hoc efficit, quia est à novo spiritu; Est enim duplex spiritus, vetus, & novus; Vetus spiritus servitutis; novus spiritus amoris, ille generat servos, hic filios adoptionis* Rom. 8. *Non accepistis spiritum servitutis &c. hic spiritus inflammat ad charitatem, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum. Tertio per effectum quem constituit scilicet novum testamentum, nam brevis differentia veteris & novi testamenti est timor & amor.* Hugo Cardinalis quoque rationem assignat, cur idem præceptum epitheto novum mandatum insignitum fuerit: *Novum*, inquit, *quia innovat; item quia semper innovari debet, & semper esse in initio; facit hominem novum, & expellit vetustatem.* Similiter præceptum suum appellat, quia ut bene Albertus Magnus ex adducta quadam S. Augustini authoritate advertit: *Forma præceptorum est Charitas, quia omnia informantur præcepta ad virtutem merendi, forma hæc movet ad opera præceptorum, & urget ad omnia implenda* 2. Cor. 5. *Charitas Christi urget nos.*

Dilectio est Mandatum novum ob tres rationes. S.Tho. ibid. in Joan. Col.3. v.9. Rom.8. v.15. Hug. Card. Alb.Magn. in c.15. Joan. 2.Cor.5. v. 14.

10. Enim-

Unitatis amator Judex esse noluit.

10. Enimvero quantum Redemptor omnem litis & discordiæ umbram exhorrescat, ex facto quodam à S. Luca relato facile potest deduci; cum enim aliquando rogaretur ab aliquo, ut ad dividendam cum fratre ejus hæreditatem paternam, suam quoque operam interponeret, veluti indignabundus protinus respondit: *Quis me constituit judicem aut divisorem super vos?* (Luc. 12. v. 14.) At vero dicet aliquis ex quo judex vivorum pariter & mortuorum constitutus erat, utique hanc suam judicis potestatem & authoritatem in re tam levis momenti interponere potuisset. S. Chrysologus Christi responsionem hisce verbis defendit: *Precepi cupiditas & incauta eum fieri voluit divisionis authorem, qui ad restituendam venerat humani generis unitatem.* (Chrysolog. serm 16.) Porrò quotidiana id experientia demonstrat, quod videlicet proprium interesse, & frigidum illud *Meum & Tuum*, petta sit persæpe scandali omniumque litium & controversiarum mater, ac proinde sapientissimus Magister noster optimè disposuit, ut discipuli sui, qui ex charactere dilectionis, unionis, & concordiæ mutuæ agnosci debebant, omnino pauperes essent: *Ecce nos reliquimus omnia;* (Matth. 19. 27.) id quod postea in Ecclesia ad Religiosos magis reformetè viventes; utpote ad Evangelium prædicandum destinatos, transmissum fuit. S. Thomas ex adducta quadam S. Gregorij authoritate ita ait: *Prædicatores sancti, ut possint proximos perfectè diligere, studuerunt in hoc sæculo nihil amare, nihil vel affectu possidere: Dum rem diligimus temporalem, veram amittimus charitatem, dum pro terrena re pax à corde cum proximo sciinditur, apparet quod plus res, quàm proximus amatur.* (S. Th. q. 61. a. 3.)

Litium Mater Meum & Tuum.

Quare Sacramentum Altaris prius institutum quam Pœnitentiæ.

11. Verumtamen sicut lumen, quando in proximo est, ut extinguatur, majori finaliter luce coruscat, ita quoque in ultimis vitæ Christi periodis, major quoque solicitior & ferventior cura ad dilectionem hanc reciprocam nobis inculcandam & insinuandam notatur. Eteoim haud immerito quærere quis potest quare Christus prius Sacramentum altaris, & postea post resurrectionem pridem Pœnitentiæ Sacramentum instituere voluerit, maxime cum ut S. Apostolus suadet his verbis: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat,* (1. Cor. 11. v. 28.) Confessio communionem præcedere debeat. S. Thomas quidem difficultatem hanc tangit & determinat; (3. Th. p. 3. q. 65. a. 6. ad 4.) at vero allata ab eo responsio ad propositum nostrum non adeo deservit, sicut facit ratio quam adfert S. Paschasius, qui ad hoc præcipuè se reflectit, quod hoc sacramentum appelletur communio, eo quod cunctos in corpore mystico fideles simul uniat; Prætendit igitur Redemptor noster per Eucharistiæ institutionem nos omnes in vinculo charitatis ad invicem unitos & ligatos æterno Patri suo in altari Crucis offerre, ut tanto efficacius nobis imploraret veniam; *Quatenus per hos antequam se daret in pretium, nos in illo, & ille in nobis unum essemus corpus.* (S. Pasch. l. 12. in Matt. c. 26.)

12. S. Augustinus materiam considerat, quam pro hoc sacramento conficiendo seligere voluit, id est panem qui è pluribus granis in unam farinam redactis simul pinsitur, & arctè unitur: *Commendat nobis in isto pane unitatem amare.* (S. August. ser. 33. de div., tr. 26. in Joa.) Judæi quando Christum Dominum antecedenter ad hujus Sacramenti institutionem de eodem sacramento audiere discurrentem, inter se motu cœperunt contendere: *Litigabant ergo Judæi ad invicem dicentes; Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* (Joa. 6. v. 53.) Ubi sanctus Doctor præfatus ait: *Litigabant, quoniam panem concordiæ non intelligebant, nec sumere volebant, nam qui manducant talem panem non litigant ad invicem; Quia unus panis unum corpus multi sumus, & per hunc facit unius moris habitare in domo.* Unde observandum est, Christum Dominum immediatè post sacramenti hujus institutionem, & non ante, legatam hoc, de quo in principio hujus discursus tractavimus, consignasse: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* (Joan. 14. 27.) Quia tunc nos ad pacem hanc practicandam optime dispositos esse cognovit, idque in virtute mitis & mansuetissimi illius agnelli, de quo in sacrificio quotidie dicimus: *Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.*

Eucharistia ... sunt efficaci.

Plurima fecit Christus ut proximus amaretur.

13. Homines ex uno eodemque regno oriundi plus se invicem diligunt, quam aliorum Dominiorum incolas, magisque inter se uniti & concordes vivunt, propter eorumdem morum, legum & idiomatis uniformitatem; ac proinde ut pacificè inter nos deinceps viveremus, nos omnes per sanguinem suum redemit, fecitque unius ejusdemque regni possessores: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum;* (Apoc. cap. 5. v. 9. & 10.) imo vero quia longe impensius sese unius ejusdemque civitatis incolæ & cives diligere solent, quam qui vasti alicujus regni sunt consortes, ideo insuper nos cives sanctorum declaravit: Apostolo teste, qui ait: *Jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives sanctorum domestici Dei*: (Eph. 2. v. 1.) at vero quia amor longe intensior conciliatur inter eos qui ad unam eamdemque familiam pertinent, ideo nos quoque in familiam suam cooptatos familiares suos fecit & domesticos. Item quia etiam nonnumquam in una eademque domo inter Dominum & servos rixæ & discordiæ suboriri soleot; ideo nos declarare voluit fratres suos & filios teste Apostolo qui ad Rom. 8. v. 29. ait: *Omnes vos fratres estis, & ipse est primogenitus in multis fratribus.* (Ad Rom. 8. 29.) Denique quia etiam fratres aliquando inter se invicem litibus & odijs dividi solent, ut videre est in Cain & Abel, nec non inter Jacob & Esao, ideo nos tandem veluti unius ejusdemque corporis membra unire voluit; At vero ut *non sit schisma in corpore illo,* (1. Cor. 12. v. 25.) cujus ipse se caput esse declaravit, hos velut membra illius uno eodemque spiritu vivificare, uno eodemque cibo alere, ac denique per unum eumdemque calicem potare voluit, ut hac ratione nemo umquam inveniri posset, qui ab hoc corpore se disgregaret, vel illud per discordias dividere posset, siquidem. *Sed idipsum pro invicem solicita sint membra.* (ibidem.)

Gedeon figura Christi.

14. Quod si vero ad ejus Resurrectionem respicere velimus, inveniemus primam Christi resuscitati cogitationem ad annuntiandam suis pacem fuisse directam. In libro Judicum de Gedeone scribitur, quod cum propter bella, quibus filij Israël à Madianitis opprimebantur, totus pavidus ac gemebundus in area consistens frumenta purgaret, cœlestis ei nuntius apparens dixerit: *Dominus tecum virorum fortissime;* (Judic. 6. v. 12.) Cumque Gedeon Angelum Domini videns, vehementer coram eo propter populum Israëliticum à Deo totaliter derelictum lamentaretur, mox Angelus ut mœstum ipsius animum nonnihil erigeret, Gedeoni dixit, se à Deo ad defensionem populi illius esse electum; Qui ut de hac electione & promissa adversus Madienitas victoria securus esset, signum totius hujus secuturi eventus infallibile à Deo poposcit, prout idipsum in sacro textu fusius refertur. Porro Sanctus Isidorus scribit: *Gestabat Gedeon figuram Christi;* (S. Isid. q. in l. Jud.) et proinde virga Crucem denotabat, petra Christum, ignis charitatem

tatem & amorem ejus, hædus peccata, timor quo Gedeonis animus ob Madiantarum oppressionem perculsus erat, formidinem significat hominum impiorum propter divinæ justitiæ supplicia, quæ sibi inferenda esse metuunt. Protinus vero ut petra per virgam percussa fuit, ignis prosiliens victimam à Gedeone oblatam consumpsit, pacem sibi è

Jud.6.23. vestigio annuntiari audivit; *Pax tecum non morieris*; Unde magnanimus hic athleta altare intitulatum Domini pax mox erexit; vocavitque illud:

Ibid.24. *Domini pax usque in præsentem diem.* Quæ omnia figura fuerunt illorum quæ in Redemptoris nostri persona deinceps eventura erant; Mox enim ut mystica hæc petra à virga Crucis percussa fuit, indeque expressus fuit ardentissimus amoris sui ignis:

Ephes.2.4. *Propter nimiam charitatem &c.* optatissimam adversus Madianitas Infernales victoriam reportavit, obtentaque cunctorum peccatorum remissione & venia, pacem nobis conciliatam promulgavit.

Joan.20. v.26.
Prius offenditur Christus quam proximus.
Did. Stella in c.5. Luc.

15. *Stetit Jesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis: Pax vobis.* In quibus verbis singulariter ly, *in medio*, ponderandum nobis venit, ex illis namque Didacus Stella egregiam suoque ingenio dignam educit moralitatem. Postquam enim per S. Apostoli authoritatem Christum mediatorem nostrum esse demonstravit, pergit ulterius dicens: *Quocirca debes animadvertere, quod si proximo injuriam intuleris, aut manu eum percutis, Christus in medio tui & illius est, & prius eum percutis, quam proximum, & prius maxillam Christi ictus ferit, quam maxillam proximi, ideoque nemo proximum offendit & lædit, quin prius Christum offendat.* Paulo post vero idem Author efficax quoddam subjungit motivum, per quod inducamur ut vindicativos in nobis Spiritus reprimamus, Christumque defensorem nostrum esse sinamus: *Iram comprime,* inquit, *nec proximum offendas, quandoquidem Deum prius offendis: si vero tu injuria fueris affectus, taceo, Deus enim, qui prius injuriam accepit, ipse*

Rom.12. 19. *vindicabit, cum dicat: Mihi vindicta; ego retribuam.*

Abraham primus credentium pater ob pacem.

16. Reliquum nunc est, ut aliam quamdam considerationem circa stabilitam super Petrum Christi Ecclesiam instituamus; Verumtamen prius scire percuperem, cur Deus inter omnes alios viventes Abrahamum appellare voluerit primum Patrem credentium? Sed responsio facilis est; Legite enim Geneseos cap.13. & quantum concordiam dilexerit ex evidenti nimis testimo-

Gen.13. v.7. nio deprehendetis: siquidem *Facta est rixa inter pastores gregum Abraham & Loth*; cum ecce Abram ab omni interesse, seu propriæ utilitatis

Ibid. v.8. studio alienus ait: *Ne quæso sit jurgium inter me & te, & inter pastores meos, & pastores tuos; Si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Electio-*

S.Ambr.l. de Abr. *nem offert,* inquit Ambrosius, *ut justus dissensionem amputet.* q. d. Abraham ætate & meritis Loth major erat, & ideo ad ipsum potius, quam ad Loth. Regionem sibi meliorem eligere spectabat, & tamen, quia justus erat, huic prærogativæ libenter

Oleast. ibid. cessit, quia ut Oleaster inquit: *Non possunt justi lites & contentiones ferre; Malunt de sua substantia perdere, quam contentionibus misceri*, & quia hæc unionis & concordiæ cum fratre continuandæ industria & studium Deo mire placuit, ideo eum ad Septentrionem, Orientem, & Occidentem oculos

Dio. Card. ibid.
Moyses pacificus Dux po-

attollere jussit, & ait illi: *Omnem terram quam conspicis, tibi dabo & semini tuo usque in sempiternum*; Regio autem illa, terra Palestinæ fuit, in qua demum synagogam plantavit. Et ideo Dionysius Carthusianus quoque ait: *Meruit consolationem divinam, quia contentiones erant à domo sublata.*

puli factus.

17. Enimvero eadem occasione interrogandum mihi occurrit, cur Deus Synagogam & totum populum suum, Moysi potius, quam aliis, & maxime quam Aaroni, qui eloquens & ætate major erat, inniti voluerit? Philo id ideo factum fuisse

Phil. l. de vita Moysis. existimat, quia cum Moyses per quadraginta annos munus pastoris ovium exercuisset, ipsum populi gubernationi habiliorem magisque idoneum esse censuit; siquidem hominum rectoribus eadem opus est charitate & amore, quem erga gregem suum habere pastores consueverunt? Oleaster vero ideo id Deum fecisse putat, quia Moyses se pacis & concordiæ zelatorem esse tunc maxime probaverat, quando Ægyptium illum cum Hebræo pacificare & in concordiam redigere pro viribus satagebat:

Oleast. *Quia cognoverat Dominus Moysen zelum habere ad commune bonum, & ad pacificandum inter fratres, ideo eum præfecit.*

Petrus charitate fervidus Ecclesiæ Primas.

18. Similiter numquid in Collegio Apostolico alii præter Petrum Apostoli erant primatu Ecclesiæ longe dignissimi? S. Andreas Petri frater natu major erat, nec non primus ad Apostolatum vocatus fuerat; S. Joannes quoque dilectissimus Christi discipulus imo virginitate, sapientia, & scientia mirabili præ cæteris refulgebat, & tamen Petrus cunctis Apostolis prælatus fuit, eo quod ut

Chrys. h.87 in Joan. Chrysost. l. 2. de sacerd. ait Chrysostomus: *Majorem omnibus Apostolis in Dominum habere charitatem ostendit*; Et alibi idem S. Doctor replicat: *Propter magnitudinem dilectionis, præfectura ovium Petro fuit commissa, & cæteris Apostolis fuit prælatus.* Hancque charitatem, toti mundo manifestam esse voluit, quando illum non semel sed sæpius de amore sui interrogavit:

Joan.21. v.15. 16. 17. *Simon Joannis diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Joannis diligis me? ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Joannis amas me? & dixit ei: Tu omnia nosti; tu scis quia amo te.* Porro ab hoc adeo ardenti erga Christum amore, charitas & dilectio erga proximos necessario derivabatur, quia ut superius vidimus, juxta proportionem amoris erga Deum, crescit & augetur Dilectio erga proximos; Et hanc Salvator noster super omnes alias virtutes requirit & æstimat in illis præcipue, quibus animas gubernare incombit; Equidem S. Petrum quoad dilectionem erga proximos minimè examinavit, quia ut B. Do-

B. Doroth. t.3. biblio. doct.6. rotheus ait: *Quo magis à Dei dilectione recedimus, eo magis à proximi amore distamus; quantum vero Dei charitati adhæremus, tantum & proximi, quantumque proximo, tantum & Deo conjungimur.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Variæ considerationes circa præceptum quo proximos nostros, sicut nos ipsos amare tenemur, adducuntur.

THEMA.

Diliges proximum tuum sicut te ipsum, Matth.22. ỳ.40.

Dilige proximum sicut...

1. Difficulter præceptum istud impleri posse videri nonnemini posset secundum pri- mam

liter sicut te.

mam faciem de eo judicanti, nisi Angelicus Doctor qua ratione præceptum istud intelligendum sit, declarando, illud ipsum facile esse ostendisset; Dicit igitur Sanctus hic Doctor: *Sicut te ipsum, non est referendum ad æqualitatem dilectionis, ut scilicet aliquis teneatur diligere proximum æqualiter sibi, hoc enim esset contra ordinem charitatis, quo quilibet plus tenetur suam quam alterum salutem curare.* In cujus probationem locum illum ex sacris Canticis adducit, ubi dicitur: *Ordinavit in me charitatem; Est igitur referendum ad similitudinem dilectionis, ut scilicet similiter diligamus proximos, sicut nos ipsos.*

S. Thom. ad Rom. 13.

Animarum curas relinquunt, qui insufficiens curationi propriæ.

2. B. Laorentius Justinianus per hanc occasionem, aliquorum detegit deordinationem, qui cum ad invigilandum propriæ saluti minimè sufficiant, ex motivo tamen charitatis curam animarum aliorum in se suscipere minimè dubitabant: *Solerter & hoc quoque in hac Dominica præceptione considerandum est, quod non dixit: Diliges proximum tuum plusquam teipsum, sed sicut teipsum, videtur plusquam seipsum velle diligere, qui curationi propria non sufficiens, curam aliorum cupit assumere.*

B. L. Iust. l. de lign. vit. c. 17.

S. Thom. qualiter proximus diligendus modus primus.

3. S. Thomas tres modos distinguit, quibus nos proximos nostros diligere possumos sicut nos ipsos. *Primo quantum ad finem dilectionis, ut nos & proximum diligamus propter Deum*; Primarius enim finis propter quem proximom amare debemus est acquisitio æternæ salutis, & hanc eamdem considerationem etiam B. Laurentius Justinianus adducit, nam verba assompti thematis, scilicet: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, considerans dicit: *id fieri posse Primo, ut illum diligas ad gratiam & gloriam in futuro, vel in quem teipsum diligis, id est, in Deum illum diligas, quisquis enim diligit proximum, hoc cum ille debet agere, ut etiam toto corde, & tota anima diligat Deum*; quotquot enim animæ hoc sancto amore ardent, idipsum demonstraot per zelum quem habent de salute spirituali aliorum. Chrysostomus verba illa Moysis: *Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro quem scripsisti*, demiratus ait: *Revera insania magnus amor; Quid dicis? Cælum contemnis? utique inquit; Dilige siquidem illos, licet injustè egeriut; Ex pungi petis? & quid patior? amor enim est.* Similiter de magno illo servo Dei Joanne Baptista de Fulginio in vita ipsius legitur, quod solitus fuerit dicere; si de numero electorum essem, potius eligerem unom gradum mihi diminoi de gloria Paradisi, quam contristare proximom meum: longe autem ardentius hæc dilectionis flamma flagrabat in S. Catharina Senensi, quæ expresse desiderabat anima sua obturare os Inferni, ad hoc ut pluribus alijs animabus nullus deinceps ad eumdem aditos pateret. Et S. Chrysostomus de charitate S. Paoli erga proximos hunc io modum scribit: *Paulum ob charitatem in proximos miramur magis, quam ob mortuos suscitatos, leprosos mundatos; obstupescenda enim vox ejus est, quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur & ego non uror?* at vero quis non multo amplius admiretur id, quod ad Romanos his verbis scribit: *optabam enim ego ipse anathema esse pro Christo pro fratribus meis?* Siquidem verbis illis magna quædam inordinatio inesse videtur, dum scilicet ijsdem se plus aliorum salutem quam propriam amare declarat; at vero verba illa ex extasi derivantur amoris, quam non minime intelligimos, cæterum optime ipse intelligebat, quod animam suam de gloria cœlesti adipisceoda tanto

c. 17. Ibid.

Chrysost. h. 7. ad Eph. l. 4. c. 6. Exempla SS.

Chrys. h. 32. in 2. ad Cor.

Rom. 9. v. 3.

magis assecuraret, quanto se alienæ salutis magis cupidum demonstrabat, siquidem Deus se ab homine in amore superari minime patitur. Omnes quoque alij sacri Interpretes in hoc eodem concordant, quod scilicet primo loco ordinandus sit affectus noster erga proximos illis desiderando gratiam & gloriam. Unde Idiota ad Deum conversus ait: *Amor proximi ordinatus est, si ametur proximus propter te, & quia æquè ad te ordinate amandum creatus est; si autem parentes & propinqui, plus quam tu amentur, non est talis amor ordinatus, neque sic amans est te dignus.* S. Joannes Damascenus notat maximam, quæ dari potest, hujusce dilectionis puritatem, in eo consistere, quod primo loco ad beneficium spirituale dirigatur. Hancque divinæ bonitatis dicit esse æmulam: *Hæc felix divinæ bonitatis imitatio est, dum quis alijs non minus, quam sibi gratiam expescit, & tunc consummata charitatis terminus ac beatitudo attingitur, dum in proximis anima sua benefacit.* S. Augustinus autem in libro quem composuit *de diligenda Deo* capite 1. interrogat: *Quomodo diligendus est Deus, & quomodo proximus?* & respondet: *Deum debemus diligere plus quam nos, sed proximum sicut nos. Deum diligimus plus quam nos, si ejus præcepta voluntati nostræ in omnibus præponamus, proximum autem non jubemur diligere quantum nos, sed sicut nos.* Quonam vero ordine idipsum exequi possimus, declarat, dum ait, *id est, velle & optare omne bonum, quod debemus optare & velle nobis, & maxime æternam beatitudinem, & ad illam obtinendam ei & in corporabilibus bonis & in spiritualibus succurrere, prout ratio exigit, & facultas permittit; Unde Dominus in Evangelio ait: Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis.* Quòd si autem a nostræ salutem non amaremus, manifestum id indicium foret quod non amemus nosmetipsos, & multò minus proximos; Estque hoc argumentum, quo B. Laurentius Justinianus utitur, dum ait: *Illud etiam [illegible] endum est, quod qui se non novit diligere, nec [illegible] proximum, valdeque timendum est, ne seipsum [illegible] cipiat, sicut & se. Si te interrogem, ait, utrum diligas te? respondes, quod diligis, quis enim se odit? Audi Psalmistam: Qui diligit iniquitatem, odit animam suam; quomodo volebas tibi committi proximum, ut diligeres eum tamquam te, ò homo, qui perdis te?* Item Sanctus alibi considerat, quod nemo semetipsum amare dici possit, dum animam soam ipsemet odit: *Nequaquam se diligere censendus est, si nequiter vivit, si vitia sectatur, si concupiscentijs carnis habenas laxat, si in temporalium prosperitatibus spem figit suam; tanto magis se odit, quanto magis delinquit*; hi certe habiles non suot ad amandum proximos sicot se ipsos, quia si perdunt animam suam propriam, quo modo proximorum diligere possunt animas, iisque gratiam illam & amicitiam Dei desiderare & procurare, quam in seipsis negligunt & contemnunt.

Idiot. c. 29.

S. Io. Dam. serm. de Defun.

S. Aug. [illegible] de dil. Deo c. 1.

B. L. [illegible]

P[illegible] proxi[illegible] diligi[illegible]

De discip. & perf. monast. convers. c. 22.

4. Secundus modus amandi proximum sicut nos ipsos, quem S. Thomas nos docet, se tenet quoad modum dilectionis, ut scilicet sicut aliquis seipsum diligit, quasi sibi volens bonum, ita aliquis proximum diligat, quasi ei bona volens; qui autem diligit proximum ad hoc solum, ut ejus utilitate & delectatione potiatur, non vult bonum proximo, sed ex proximo vult sibi bonum, quo quidem modo homo amare dicitur res irrationales, puta vinum vel aqoam, ot eis otatur. Qoando enim nosmetipsos amamus, bonum quod nobis desideramus, est propter nostram utilitatem & profectum, ita quo-

Secundus modus.

que

que ſi cum eadem proportione proximum noſtrum amare velimus, bonum quoque illi deſiderare & procurare debemus, idque in beneficium ipſorum, non vero noſtrum. Cajetanus in textum Epiſtolæ ad Romanos Cap. 13. v. 9. ſcribens, qui prorſus coincidit cum illo quem à principio diſcorſus thematis loco propoſuimus, nimirum: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, ita ſcribit: *Senſus eſt hujus præcepti ad litteram, ut diligas proximum tuum, & diligas eo modo quo diligis teipſum, hoc eſt amore amicitiæ, quod eſt velle illi bonum honeſtum, utile, bonum utile, bonumq; delectabile propter illum, non propter te, ſicut vis tibi bona hæc propter teipſum*, adeo ut tunc præceptum hoc nos adimplere convincamur, quando tantam habuerimus complacentiam de divitijs, honoribus, ſanitate, vel ut melius dicam de virtutibus, perfectione & ſanctitate proximorum noſtrorum ac ſi illa bona noſtra eſſent.

Cajet. ad Rom. 13. v. 9.

Naz.

Unde Nazianzenus Orat. 16. ait: *Nec magis gaudendum nobis eſt, quod commoda valetudine utimur, quam lugendum, quod fratres miſera & afflicta.* S. Bernardinus Senenſis in quodam ſermone, cui titulus eſt: *De Juſtitia Chriſtiana*, ad demonſtrandum quod fratres noſtros ſicut nos minime amemus, dum noſtram in illis utilitatem amamus, hoc argumentum adducit: *Si diligit homines, quia utiles & delectabiles ſibi ſunt, manifeſte apparet, quod eos non diligis vero amore ſicut ſeipſum, ſed ſicut equum, & panem & vinum, & aſinum, & cætera conſimilia*; Et ideo idem Sanctus hanc nobis deordinationem graviter exprobrat, quod videlicet hominem non plus diligamus, quam beſtiam aliquam, vel aliam creaturam inſenſatam, dum ait: *Ab qua ratio dictat, quod homo proximus ad ſimilitudinem Dei formatus, non præponatur in dilectione bovi, & ovi, aut rei cuilibet temporali?* Citatque idem Sanctus Canonem quemdam multa conſideratione digniſſimum; Nam de Pœnit. diſt. 2. c. 1. *Validos* §. *proximos*, *ſcriptum eſt*; *Proximos autem tunc diligimus ſicut nos, ſi non propter aliquas utilitates noſtras, non propter ſperanda beneficia vel accepta, non propter conſanguinitates vel affinitates, ſed propter hoc tantum quod ſunt noſtræ naturæ participes diligamus.*

S. Bern. Sen. 63. ſerm. 2. art. 1. c. 1.

Tertius modus.

5. Tertius denique modus diligendi proximum ſicut nos ipſos à S. Thoma traditus eſt; *Quantum ad effectum dilectionis, ut ſcilicet aliquis neceſſitati proximi ſubveniat, ſicut ſibi, & quod nihil illicitum propter amorem proximi committat, ſicut nec propter ſuum amorem.* S. Jacobus Apoſtolus nos in hujus præcepti obſervatione mendacij redarguit & convincit, dum ad ſubveniendum proximorum neceſſitatibus viſcera, ſeu potius manus noſtras non aperimus & extendimus, dum ait: *ſi frater & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis; Ite in pace calefacimini, & ſaturamini, non dederitis autem eis quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit?* Ideo Salvator noſter juveni interroganti quidnam ſibi pro ſecuritate alterius vitæ adipiſcendæ procuranda factu opus eſſet reſpondit. *Si vis ad vitam ingredi, ſerva mandata*, dumque ille ſubjungeret: *Quæ? Jeſus dicit: Non homicidium facies, non adulterabis &c. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Cui idem ille juvenis temeraria nimis libertate reſpondit: *Omnia hæc cuſtodivi à juventute mea, quid adhuc mihi deeſt? ait illi Jeſus: ſi vis perfectus eſſe vade vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo.* S. Baſilius juvenem illum de expreſſo mendacio convincit, illiusque rationem manifeſtiſſimam reddit, dum ait: *Si enim fraternitatis charitatem, & tantum præceptum cuſtodiſti, ut ea proximo tuo, quæ tibi ipſi reddideris, unde quæſo hæc divitiarum copia? Cura namque egenorum pecunia conſumptiva eſt, dum & modicum quiſque pro ſua neceſſitate capit, & reliqua in omnes alios dividuntur*; & verè ſanctus hic Doctor ulcus ejus tetigit, nam vix dum ſibi dici audivit: *Vende quæ habes, & da pauperibus*: juvenis ille nimia triſtitia & melancholia oppreſſus ab illo receſſit: *Cum audiſſet adoleſcens verbum, abijt triſtis, erat enim habens multas poſſeſſiones.* Dicendo igitur ſe proximum ſemper ſicut ſeipſum dilexiſſe, ſibi ipſi evidenter contradicebat, quando illum in egeſtate ſua ſublevare renuebat, pluriſque facultates ſuas, quam neceſſariam illius ſuſtentationem æſtimabat.

Jac. 2. v. 15 & 16.

Matth. 19. v. 17. & 18.

v. 21.

S. Baſil. 7. con. av.

Chriſti regula præceptum.

Matth. 7. v. 12.

6. Alia quædam proximum ſicut nos ipſos amandi regula à Chriſto nobis in S. Matthæo tradita fuit, hæc nimirum: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Quod idem nos Spiritus ſanctus diu ante in libro Tobiæ docuerat, dum eo dictante ibidem ita ſcribitur: *Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.* In S. Gregorio ſimiliter legimus hæc verba: *Sciendum eſt quod dilectio proximi in duobus præceptis ſubdividitur, cum quidam ſapiens dicat: Omne quod tibi odiſti fieri, vide ne ipſe alteri facias.* Hic quoque modus à B. Laurentio Juſtiniano tangitur, dum ait: *Alio modo intelligitur ut hoc facias, quod tibi vis fieri, quod autem tibi non vis fieri, ei non facias.* S. Paulus ait: *Omnis lex in uno ſermone impletur, diliges proximum tuum ſicut teipſum*: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Omnis lex, id eſt, omnia præcepta, qui enim diligeret proximum ſuum ſicut ſeipſum, numquam mœcharetur in uxore ejus, numquam occideret eum, & ſic de ſingulis alijs præceptis, ſicut teipſum diliges; id eſt, ad id ad quod teipſum*, citatque textum Levitici 19. *Diliges amicum tuum ſicut te ipſum, ut nihil ei facere velis, quod non tibi.*

Tob. 4. v. 16.

S. Greg. h. 38 in Evang.

B. L. Juſt. de li. vit. 17.

Gal. 5. v. 14.

Hug. Card. ibid.

Amandos proximus etiam defectuoſos.

7. Enimvero nos ipſos una cum omnibus defectibus noſtris amare conſuevimus, quia tametſi iracundi, ignorantes, deformes, pauperes & infirmi ſimus, propter hoc tamen proprium erga nos ipſos amorem non amittimus: eodem quoque modo juſtum eſt, ut proximos noſtros cum omnibus defectibus eorum diligamus, ſolam in illis naturæ ſimilitudinem & relationem, nec non divini præcepti reverentiam & obſervantiam conſiderantes. Porrò S. Auguſtinus nos quiſnam proximus noſter ſit, quem amare debemus hiſcè verbis inſtruit: *Proximus non ſanguinis propinquitate, ſed rationis ſocietate penſandus eſt, in qua ſocij ſunt omnes homines.* Etenim gratum tibi utique eſſet ſi Eleemoſyna indigens, eamdem à proximo tuo acciperes, ſi infirmus curareris, ſi defectuoſus experireris in proximo compaſſionem, ſi denique ignorans erudireris. Idiota præceptum hoc: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*, ita exponit: *Ut ſcilicet caveat inferre proximo quæ ſibi inferri nollet, & impendat ei beneficia, quæ ſibi vellet impendi.* Poterat equidem Salvator noſter ſi voluiſſet, unico dumtaxat verbo, vel unico ſolum voluntatis actu leproſum mundare, & tamen inſuper ipſius lepram tetigit & contrectavit; Ubi Didacus Stella ait: *Tetigit, ut doceret nullum proximum tædio aut faſtidio nobis eſſe debere, quam gravibus infirmitatibus & peccatis ſit coinquinatus, ſed benignè proximum eſſe tractandum.* Idem quoque pius Author

S. Aug. ep. 52.

Idiot. c. 5.

Did. Stell. in c. 5. Luc.

argute

arguere considerat, quod Salvator noster parabolam illam Lucæ cap. 10. relatam, non in Judæo, sed in Samaritano quodam exemplificet, idque ab eo factum esse dicit: *Data opera, ut ostenderet quod Samaritanus, qui gentilis erat, & quicumque alius quamvis infidelis esset, erat proximus, atque ideo diligendus.* Similiter per infelicem illum ab Hierusalem in Jericho descendentem hominem, unumquemque cujusvis demum status, conditionis & professionis proximum nobis ob oculos statuere voluit. Per illum enim intelligitur, *Qui pauper est, humilis, abjectus, infirmus, tristis, aut humano auxilio destitutus, & ut uno verbo concludam, omnis ille qui indiget alterius ope. Attende igitur tu, qui dives es, pauperem proximum tuum esse, si sapiens & ingenio præditus ignorantem socium habere; si corporis valetudinem & salutem habes; memineris infirmum proximum tuum esse, & à Christo tibi esse commendatum.*

In 1.10. Luc.

8. S. Augustinus alium quemdam proximos sicut nos ipsos amandi modum tangit, dum ait: *Diligit unusquisque proximum suum tamquam seipsum, si diligit Deum, nam si non diligit Deum, non diligit seipsum:* Alibi quoque idem sanctus Doctor valde idipsum convincentem rationem adducit, dum ait: *Qui diligit Deum non eum contemnere potest præcipientem ut diligat proximum, & qui sanctè ac spiritualiter diligit proximum, quid in eo diligit nisi Deum? ipsa est dilectio ab omni mundana dilectione discreta, quam distinguendo addidit Dominus: Sicut dilexi vos; quid enim nisi Deum dilexit in nobis, non quod habeamus, sed ut haberemus.* Et quidem reciproca hæc dilectio cum amore Dei adeo conjuncta est, ut nemo secundæ tabulæ præcepta transgrediens dicere ausit, se solum hominem offendere: *Nemo dicat, in hominem pecco quando non diligo fratrem meum; intendite, & facile est peccatum in hominem, in Deum solum non peccem; quomodo non peccas in Deum, quando in dilectionem peccas?* Quisquis enim offendit charitatem, Deum immediate offendit, siquidem Deus charitas est. S Thomas in Epist. ad Romanos ita scribit: *Dilexionem proximo debemus propter Deum, cui sufficienter recompensare non possumus;* *Dicitur enim* 1. Joan. 4 (*Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.*) *Causa dilectionis semper manet, quæ est similitudo naturæ & gratiæ.* Ecclesiast. 13. (*Omne animal diligit simile sibi sic & omnis homo proximum sibi;*) *Charitas in diligendo non deficit, sed proficit.*

S. August. tr. 87. — *tr. 65. in Jo.* — Indivisibilis amor Dei & proximi. — *tr. 7. in c. 3. 1. Joan.* — *S. Thom. ad Rom. 13.* — *1. Joan. 4. v. 21.* — *Ecclesi. 13. v. 19.*

lum prosequitur, verba illius hunc ferè sensum habent, quod scilicet proximorum dilectio luce divinæ gratiæ hominem adimpleat; qui vero eamdem negligit in æternæ perditionis barathrum sit præcipitandus. Hugo Cardinalis ait: *In lumine permanet, quia* Rom. 13. *qui diligit proximum, legem implevit:* Videamus igitur nunc quænam sint prærogativæ & utilitates; quas illi sibi acquirunt, qui in hujus præcepti observantia continua se exercent, & econtra quænam illos irreparabilia damna maneant, qui illius temerarij transgressores existunt; Et sic Deo adjuvante materiæ præsenti finem imponemus. In eadem Epistola S. Joannes cap. 3. dicit: *Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres;* econtra pœnam comminatur æternam illis, qui ab hoc se amore vacuos & exhaustos esse operibus comprobant: *Qui non diligit, manet in morte.*

Hug. Card. ibid. Rom. 13. v. 8. — *1. Joan. 3. v. 14.* — *Ibid.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Quanta cum facilitate, delectatione & lucro fraternæ dilectionis debito satisfacere possimus. Item defectum hujus dilectionis reprobationis esse indicium ostenditur: Varia quoque ejusdem præcepti transgressoribus irrogata supplicia considerantur.

THEMA.

Qui diligit fratrem suum, in lumine manet; qui odit, in tenebris est. 1. Joan. 2. ṽ. 10.

Odientes lamnantur.

1. DUm S. Joannes Apostolus nos monet, ut qui proximum suum diligit, ingrediatur ad lucem, in tenebris verò consistat is qui odio il-

2. Indubitatum & à Spiritu Sancto Paulo Apostolo dictatum axioma est, quod Deus Creator, Redemptor, & Glorificator noster, quantum est ex parte sua, omnes nos salvos fieri velit, *voluntate antecedenti, non consequenti*, prout scholæ loquuntur: *Hoc unum bonum est & acceptum coram Salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri.* Quia verò nos finem hunc allequi voluit, de medijs quoque ad hoc proportionatis, ijsque levibus, & unicuique homini, cujuscumque demum status, conditionis, & professionis sit, longe facillimis nobis prospexit, quæ sunt præceptorum suorum perfecta adimpletio: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, hæc autem quantumvis illa multa sint in unico tantum præcepto, velut in brevi compendio comprehendere voluit, videlicet in præcepto dilectionis proximi: *Qui diligit proximum, legem implevit.* Salmeron notat Christum dixisse: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, cum ex præceptorum observatione dixisset, posse nos cognoscere, quod manemus in Christo dilectione, ne putaremus multa esse præcepta numero, aut factu impossibilia, aut saltem difficilia, aut præmio vana, nullave, propterea rectè dixit: Hoc est præceptum meum, quasi diceret, si vos invicem amaveritis, obtinebitis, ut & ego cum Patre vos amem.* Amplius quid B. Laurentius Justinianus dicit, dum advertit hoc dilectionis fraternæ præceptum nobis non solum datum esse pro acquirendo regno cœlorum, verum etiam ad perfectionem & sanctitatem comparandam, præterquam quod adeo sit facile, ut unicuique adaptetur, & accommodetur: *Magna virtus proficiendi in Deum est hæc charitas mutua, quæ data est divitibus pro gloria, pauperibus pro censu, exulibus pro patria, imbecillibus pro virtute, infirmis pro medicina, pro vita mortuis.* Et cap. 15. ejusdem libri facilitatem qua virtutem hanc exercere possumus, optimè considerat, dum ait: *Ab omnibus potest impleri, à paupere, à divite, ab infirmo & à sano; Non est necesse boves aut oves emere, aut ultra mare navigare, ut hoc impleatur præceptum:* Et loco testimonij illum Deuteronomij textum adducit, in quo Deus noster ad nos ita loquitur: *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est, neque procul positum, nec in cœlo situm ... sed juxta te est sermo valde in ore tuo, & in corde tuo, ut facias illum.* Ut nos qui viatores sumus ad cœlestem patriam nostram tendentes per viæ difficultatem nos minimè excusare valeamus, quo minus dictam patriam assequamur, eam-

Compendium legis amor. — *1. Tim. 2. v. 3. & 4.* — Amantes glorificantur. — *Matth. 19. v. 17.* — *Salm. t. 9. tr. 58.* — *B. L. Just. lo. cit.* — Præceptum amoris facile. — *Deut. 30. v. 11. 12.* — *Idem. v. 14.*

B. I. Just. ibid. c. 15.

dem nobis viam complanavit, & remotis omnibus offendiculis facilem & perviam reddidit: *Tale est bonum pacis*, inquit B. Laurentius, *quod ex fraterna oritur charitate, ut in rebus creatis nihil gratiosius soleat audiri, nihil delectabilius concupisci, & nihil utilius possideri. Ecce quam bonum & quam jucundum*, inquit Psalmista, *habitare fratres in unum; Quoniam illuc mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.* Porro in alijs operibus Christianarum virtutum naturalis aliqua cernitur repugnantia, quia ad illas practicandas opus est, vel ut propriam abnegemus voluntatem, vel corpus nostrum maceremus & mortificemus, cum danda est eleemosyna, aliquam in nobis experimur resistentiam, quia argento & auro cum difficultate nos privamus; si instituendæ sint sanctæ peregrinationes, homo se fatigationibus, multisque laboribus dispendio item atque periculis subjicit: Dum orationi dat operam capitis mox sentit dolores, & sic de cunctis alijs operibus virtuosis discurrere licet: at vero quis labor, aut quæ molestia ad hoc nobis subeunda venit, ut charitatem, unionem & concordiam cum proximis conservemus. Optime Chrysostomus hac de re ita scribit: *Multa res sunt pulchra & honestæ quæ carent delectatione, quemadmodum alia sunt jucunda, sed deest eis honestum: non facile autem contingit, ut utraque conveniant, sed in hoc utraque concurrunt, & voluptas & honestas maxima.*

Ps. 132. v. 1. & 3.

Difficultas nulla sicut in alijs.

Chrysost. h. 2. de Joh.

Nullus labor.

S. Th. de Vill. conc. de pace.

3. Audiamus quid S. Thomas de Villa nova pacem, unionem, & concordiam commendans in hujus confirmationem prædicarit: *Bonum*, inquit, *& jucundum est sola charitas, hoc privilegium soli charitati reservatum est, ut cum sit non solum bonum sed maximum omnium bonorum sit quoque jucundissimum, omnis quippe alia virtus pœnam habet annexam. Nostra humilitas, patientia, abstinentia, castitas, paupertas, fortitudo laborem habent; neque enim sine labore homo submittitur, patitur injurias, abstinet à cibis & voluptatibus carnis, caret bonis temporalibus, in amore autem quænam difficultas, quis labor est amare?*

Amare jucundum.

4. Considerat idem hic sanctus Archipræsul sanctum Paulum ad mutuum nos amorem provocare satagentem, in varijs Epistolarum suarum locis in præcedentibus discursibus, sigillatim à nobis examinatis, tria potissimum nobis præscribere motiva, eaque omnia facillima; nimirum: *Quia sumus unius corporis membra; quia unius Patris filij; quia ad unam mensam sedemus, & eumdem panem manducamus.* Denique postquam in eadem Concione ad auditores suos ad unionem & dilectionem mutuam animandos, multas examinasset rationes, tandem concludit: *Si hæc omnia non te movent, moveat te saltem ipsa, quam diximus, jucunditas charitatis, quis enim non vult jucunde vivere, & cum lætitia vitam agere? hoc sine fraternitate habere non poteris, quid namque jucundius quàm concordia? quid molestius quam discordia?*

Utile.

5. Aliud quoddam non minus efficax motivum esse potest, si consideremus, quod uno eodemque tempore, quo maximo fraternæ charitatis debito satisfacimus, non solum nihil lucri nostri deperdimus, verum etiam illud ipsum mire adaugemus. Unde Chrysostomus ait: *Hoc in primis habet charitas, quod cum utilitate sit facillima, atque jucundissima.* Porro debitum quo Deo arctissime per hoc præceptum obstringimur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua.* S. Paulus ad solam proximorum dilectionem refert; adeo ut amato proximo omne hoc debitum quo Deo & hominibus obstringimur perfecte liquidemus & expediamus: *Nemini*, inquit Apostolus, *quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis, qui enim diligit proximum, legem implevit.*

hom. in ...

Luca. 10. 27.

Rom. 13. v. 8.

6. Charitatis debitum ejus naturæ est, ut eo etiam satisfacto semper tamen debitores pariter & creditores maneamus; siquidem semper hoc debitum manet, licet ingenti cum usura & magno cum lucro solutum fuerit. *Cum redditur, non amittitur*, inquit S. Augustinus, *sed potius reddendo multiplicatur*; Id quod S. Anselmus expressius hisce verbis declarat: *Cætera cum reddita fuerint, non debentur. dilectio autem tanto magis debetur, quanto amplius impenditur; ipsa est quæ semper redditur, & semper debetur, nec cum redditur amittitur, sed potius reddendo multiplicatur, quoniam habendo redditur, non carendo*; Ita vero se res non habet, quando à nobis alteri creditori denarius vel pecunia exsolvitur, quia quod solvo, in crumena deficit, & in crumena creditoris cui pecuniam exsolvimus, eadem accrescit: *Charitas vero non solum apud eum crescit, qui hanc ab eo, quem diligit, exigit, etiamsi non recipit, sed etiam ille à quo eam recipit, tunc incipit habere cum reddit, & ideo cætera sic solvite, ut non debeatis, charitatem vero ita solvite, ut semper habeatis & debeatis.*

S. August. ad Cal. S. Ansel. ad Rom. 13.

7. Salmeron ly invicem observans dicit: *Ita invicem diligatis, ut charitas redeat ad eum à quo exivit, qui enim ab alio charitatem erga se exigit, vel accipit, etiam ipse prout potest, debet charitatem præstare.* Hugo Cardinalis glossam quamdam citat quæ dicit: *Sola charitas est, quæ etiam reddita semper detinet debitorem.* Adducitque S. Augustinum qui libro 1. de doctrina Christiana proprietatem declarat quarumdam rerum, quæ participando, seque communicando non perduntur: *Omnis res quæ dando non deficit, dum habetur & non datur, nec dum habetur, quomodo danda vel habenda est; talis autem res est charitas, doctrina & scientia*; adducitque illud à Christo in deserto patratum multiplicationis panis & piscium miraculum, in quo collectæ fuerunt semel septem, & iterum duodecim sportæ reliquijs refertæ: *septem erant panes, antequam inciperent dari esurientibus, quod ubi fieri cœpit, duodecim cophinos & sportas satiatis hominum tot millibus impleverunt; eadem ratione Charitas statim, ut reddi incipit, incipit & augeri, cum redditur ab homine; & tanto major acquiritur, quanto pluribus redditur*: Ex omnibus igitur hisce capitibus inexcusabilis est, qui pacem cum proximo non conservat, illumque non diligit: pœna autem ijs qui se adeo suavi & facili præcepto non accommodant, erit pœna æterna: *Qui non diligit, manet in morte; qui ... odit in tenebris est.*

Salm. ibid.

Hug. Card. in Rom. 13.

Charitas & scientia non perduntur participando.

1. Joan. 3. 14.

1. Joan. 2. 11.

8. Omnibus nota atque perspicua est parabola illa, qua Salvator noster ut solicitudinem, qua hunc amorem fraternum prosequitur, manifestarat, usus fuit, quæque Matth. cap. 18. ad longum recensetur, nimirum debitoris illius, qui decem millia talentorum debens ad tenebras infernales condemnatus fuit, tametsi is paulo ante immensi illius debiti condonationem gratuitam recepisset: *Misertus Dominus servi illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Ratio autem, cur Rex ille adeo se adversus debitorem hunc post debiti gratuitam relaxationem exasperatum exhibuerit, sola hæc fuit, quod se deinceps erga socium debitorem suum adeo barbarum & inhumanum probasset: *Nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui,*

Reprobationis causa defectus amoris. Historia sacra.

Matth. 18. v. 27.

Idem v. 33.

sicut

Idem v. 33. *sicut & ego tui misertus sum ? Et iratus Dominus ejus* ; propter contractum penes se debitum, jussit *Venumdari & uxorem ejus & filios* , *&c.* non vero se erga illum iratum ostendit , nec eum convitiatus est, at vero quando proximum suum adeo dure & inhumaniter tractavit ; mox ei idipsum graviter exprobravit , dicendo *Serve nequam.* Id quod Chrysostomus optime ponderans , ait : *Quandoquidem decem millia talenta debebantur, non convitiatus debitori, sed misertus fuit ; quando vero adversus conseruum crudelitatem exercuit , tunc servum , atque servum nequam appellavit* ; Magis se rigorosum atque severum exhibuit in castigandis injurijs proximo illatis , quam in illis puniendis quæ sibi immediate illatæ fuerant.

Idem v. 25.

hom. 62. in Matth.

Aliæ historiæ sacræ.

9. Sic quoque Pharaonem & Ægyptios ob tyrannidem in populum suum electum exercitam palpabilibus tenebris per integrum triduum castigavit : tenebras autem illas, quæ in die crucifixionis suæ in aëre obortæ fuerunt, per tres tantum doravere horas.

Gen. 3. v. 5.

10. Adam quoque per scientiam , Divinitatem Deo auferre sibique usurpare præsumpsit : *Eritis sicut Dij , scientes bonum & malum* ; & tamen ad hoc facinus puniendum , soli terræ maledixit, quam ipse pedibus calcabat ; *Maledicta terra in opere tuo* : at verò Cainum fratri suo germano vitam crudeliter eripientem , directe in ejus persona maledixit , ipsum à cœlo reprobando : *Maledictus eris super terram &c.*

Gen. 3. v. 17.

Gen. 4. v. 11.

Matth. 18. v. 35.

Qui non amant indigni sunt, quod Deum habeant patrem.

11. Insuper etiam advertendum est , quod sapientissimus Magister noster in fine parabolæ illius Evangelicæ dixerit : *Sic & Pater meus cælestis faciet vobis , si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris* ; at vero numquid idem Dominus noster nos orationem Dominicam ita ordiri docuerat : *Pater noster qui es in cælis ?* cur igitur nos nunc ab hac participatione excludit , dicendo : *Pater meus , non vero Pater vester ?* Theophylactus respondet : *Indigni sunt tales qui Deum habeant patrem.*

Theoph. ibid.

Confirmatur.

12. Sanctus Lucas nobis pulchram illam filij prodigi parabolam , seu potius historiam descripsit , præcipuè vero querelas quas alter filius senior, & annis , non vero ratione & judicio maturior , apud Patrem deposuerat , dicens : *Ecce tot annis servio tibi , & numquam mandatum tuum præterivi , & numquam dedisti mihi hædum ut cum amicis meis epularer, sed postquam filius tuus hic, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.* Invidus hic filius, prout satis apparet, non minus mendax, quam maligoos erat , siquidem jam illi Pater ejus portionem suam assignaverat : *Divisit illis substantiam*, quæ utique longe pluris æstimanda fuit, quam hædus aliquis; Præterea Pater illi dixerat : *Omnia mea tua sunt* , at verò, ut bene Chrysologus notat : *Fratri invidus animus , gratus esse non potest Patri , & paternæ largitatis memor non est, qui est fraternæ immemor charitatis* ; is qui charitate & amore erga fratrem suum destitutus est, non est dignus ut sit filius Patris illius, quem invocamus in cœlis.

Luc. 15. v. 29.

Ibid. v. 30.

Lucæ 15. 12.

Ibid. v. 31.

Chrysol. Ser. 4.

13. S. Augustinus super verba thematis ab initio assumpti , scribens , interrogat : *Unde non erimus in tenebris ? Si amemus fratres : Unde probatur ? quia amamus fraternitatem , quia non scindimus unitatem , quia tenemus charitatem.* Ubi enim discordia est , ibi est confusio ; imo qui discordiæ naturam bene considerat , jure dicere potest, illam à Babylone originem suam ducere , sicuti pax à Jerosolyma derivari censetur , *Dicta pacis visio.*

S. Aug. tr. 2. in 1. Joa. 2.

Pacis & odij origo Jerusalem & Babylon.

14. Etenim Deus noster in ipso mundi exordio unicam dumtaxat linguam seu idioma hominibus indidit : *Erat autem terra labij unius* ; Ubi Oleaster ita scribit : *Quantum hoc attinet ad concordiam orbis, testatur discordia inter eos , qui sunt diversarum linguarum* ; Hæc discordia , sive hæc linguarum contrarietas in Babel, sive in Babylonia ortum suum habuit : quando enim in turri illa Babylonica in cœlos usque erigenda inter se concordes erant Deus omnes dispersit, & disgregavit, varia illis idiomata subito imprimendo, unde deinceps super terram dispersi continuas fovent dissensiones & discordias.

Gen. 11. v. 1.

15. S. Basilius dicit : *Sicut qui charitatem habet , Deum in se habet ; ita qui odium & iram habet , Dæmonem in se continet* ; Non enim solum odium, verum etiam reciprocæ dilectionis defectus in anima latens mortem illi æternam conciliat : *Qui non diligit , manet in morte.*

S. Bas. hom. de ira.

1. Joa. 3. 14.

16. Davide Psalterium situm tangente , spiritus malignus nullam adversus Saulem vim obtinebat, cujus Incognitus Carmelitanus hanc adferr rationem, quia *Spiritus maligni melodiam cantus , maximè spiritualis odiunt , propter concordiam vocum.*

Mich. de Bon. in Ps. 18.

17. Tertullianus Martyres mediante impenetrabili hac unionis & concordiæ lorica adversus Infernum fortes imo insuperabiles fuisse notat : *Inveniat vos unitos & concordia armatos , quia pax vestra bellum illi est.* Similiter S Gregorius scribit : *Electorum multitudinem eo magis maligni spiritus pertimescunt , quo eos per charitatis concordiam munitos contra & conglobatos aspiciunt.*

Tertull. l. ad Marc. c. 5.

S. Greg. l. 8 in Exech.

18. David in duellum adversus Goliath qui inimicum infernalem præfigurat processurus, quinque quidem lapides peræ suæ pastorali imposuerat , at vero ut Hugo de S. Victore bene notat , *Quinque lapides accepit , unum misit , quia unitas vincit.*

Hug. à S. Vict.

19. In Osea hæc verba leguntur : *Ero mors tua ô mors , ero morsus tuus Inferne , consolatio abscondita est ab oculis meis , quia ipse inter fratres dividet.* Ubi S. Hieronymus ait : *Est sensus ; non valeo consolari , quidquid mente concepero , dolorem non potest mitigare , cernentis charissima inter se nomina morte se jungi ; ipse inquit infernus inter fratres dividet ; quidquid igitur separat fratres , infernus est appellandus.*

Ose. 13. v. 14.

S. Hier. ibid.

20. Notandnoi bene est, quod dum S. Paolus hujusce carnis nostræ , quæ ad æternam perditionem nos protrahit , fructus recenset , tametsi inter illos multa quoque vitia enumeret, major tamen illorum pars sunt rixæ, lites, discordiæ, inimicitiæ, & quævis alia quæ dilectionis fraternæ præcepto opponuntur: *Manifesta sunt autem opera carnis , quæ sunt fornicatio , immunditia , impudicitia , luxuria , idolorum servitus , veneficia , inimicitiæ , contentiones* , postea vero ad propositum nostrum pergit dicendo, *æmulationes, iræ, rixæ , dissensiones , sectæ, Invidia, homicidia, . . . qui talia agunt , regnum Dei non consequentur ; fructus autem Spiritus est : charitas, pax, gaudium benignitas &c.*

Gal. 5. v. 19. & 20.

Ibid. v. 25

21. De Josepho qui Dei honorem , fratrumque soorom salotem magno cum zelo prosecutus fuit , sacer textus ait : *Accusavitque fratres suos apud Patrem crimine pessimo.* Porro inter sacros Expositores non satis convenit , in quonam hæc accusatio præcipue steterit ? Aliqui enim per crimen pessimum , crimen oesandum ; alij bestialitatem , alij prolatam adversus proprium suum genitorem

Odium fraternum pessimum Crimen.

Gen. 37. v. 2.

Perer. ib. detractionem intelligunt: Pererius vero per crimen illud pessimum, sæpius inter ipsos obortas rixas & dissensiones intelligit; Cui consonat Gloss. Glossa Interlinearis dicens, *quod est fraternum odium*. Hebræus loco illius *Crimine pessimo*, ita legit: *Et retulit Patri rixam eorum pessimam* Unde subjungit Pererius, idipsum bene consonare cum illo, quod facer Chronista supra retulerat, scilicet Filios Liæ contempsisse illos, qui ex ancilla nati fuerant, unde discordiæ & dissensiones inter ipsos procedebant: *Istud in translatione nostra vocatur crimen pessimum, quia sicut fraterna charitas quid optimum dicitur, ita econtrario odium fraternum crimen pessimum nominatur.*

TRACTATUS VI.

DE ANGELIS.

DISCURSUS SEXDECIM.

Discursus I. De numero, distinctione, & varijs officijs Angelorum, qui per continuum cœlorum motum, & causatas inde in rebus omnibus creatis influentias mundum gubernant, & dirigunt.

II. Angelis assignata est tutela regnorum; Et ideo sæpe synagogæ, & quovis tempore Ecclesiæ fuere defensores prompti ex multis exemplis deducitur, multaque à nobis removent supplicia.

III. Angelos invitos esse ad inferendum nobis supplicia & pœnas, valde autem ad nobis benefaciendum, Deumque nobis reddendum propitium proclives esse ostenditur.

IV. De Angelorum in exequendis jussis Dei ad nostram utilitatem cedentibus velocitate & promptitudine; Ubi etiam illos nobis post Christi incarnationem & nostram redemptionem, majorem exhibuisse amorem, ostenditur.

V. Dignitas Angelorum ostenditur, nec non quod hac non obstante in varijs ministerijs nobis servire non fuerint dedignati, varias in nostrum obsequium species sibi assumendo.

VI. Angeli nos adjuvant, ut in prosperitate innocenter vivamus, nosque à multis periculis spiritualibus & corporalibus eripiunt.

VII. Super illa verba Psalmi 90. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis, in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum, variæ considerationes instituuntur.

VIII. De defensione & prælijs sanctorum Angelorum adversus inimici infernalis tentationes, insultus, atque insidias in beneficium nostrum.

IX. Angelorum in fine vitæ nostræ adversus Dæmonem auxilia ipsorumque pro nostra salute intercessiones considerantur, adversus illos autem, qui nullum ex ipsorum custodia retulerunt profectum, in extremo die Judicij testes erunt.

X. Angelos, tametsi nostram reprobationem prævideant, numquam tamen nos totaliter deserere probatur, simulque agitur de auxilijs quæ nobis subministrant, ut à peccati statu egrediamur, exemplo è carcere exeuntis S. Petri, per quem peccator præfiguratur.

XI. De cura & lætitia sanctorum Angelorum qua per salutem & pœnitentiam nostram perfunduntur, variæque illius lætitiæ causæ adducuntur, & specialiter utilitas quam inde propter cœlestis Jerosolymæ restaurationem reportant.

XII. Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipsi nos recte instituere docent, & simul cum omnibus alijs operibus bonis per patrocinium & intercessionem ipsorum corroborant, & Deo præsentant.

XIII. Angelos, tametsi hic in terris nobis ministrent, per hoc tamen minime impediri ostenditur, quo minus Deo assistant, & visiona beatifica fruantur, imo insuper probatur, quod ipsorum in Deum continuo defixus, obtutus ipsos de nostra saluta magis solicitos efficiat, tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant, Deoque exhibenda à nobis Angelis in quovis loca reverentia.

XIV. Angelorum conversatione frui possumus, dum ea quæ ipsis placent, imitamur, qualia sunt: hospitalitas, Eleemosyna, Pax, Recessus à mundo, Humilitas, labor, amor proximorum, oratio, corporis maceratio, salus procurata animarum, protectus spiritualis, prompta Deo exhibita obedientia, Passio, & exhibita in conspectu Divino reverentia

XV. Castitas & continentia Angelis nos similes afficit, eorumque pro hujus virtutis conservatione sæpe experimur tutelam & econtra illius transgressores ab illis illata sæpe experiuntur supplicia, utpota qui vitium huic virtuti contrarium valde exorantur.

XVI. De gratitudine nostra Angelis debita, qui se liberaliter remuneratos esse censent, dum legi Dei, & consilijs ipsorum morem gerimus, Deque exhibenda illis ubique reverentia, utpote, qui nobis semper præsentes assistunt: Ipsorum denique auxilijs cooperandum esse docetur, quia nostra culpa est, si per illa non proficiamus.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

De numero, distinctione & varijs officijs Angelorum, qui per continuum cœlorum motum, & causatas in rebus omnibus creatis influentias, mundum hunc gubernant & dirigunt.

THEMA.

Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei. Dan. 7. ℣. 10.

1. Daniel Propheta visionem quamdam habuit, quam ipsemet Cap. 7. Prophetiæ suæ describit in qua innumerabilem quemdam vi- Angelorum multitudo innumerabilis.

dit Angelorum Thronum Dei circomastantium numerum, qui omnes ad Divinæ Majestatis nutus exequendos erant promptissimi; Cum qua, visione mire consentit visio illa, qoam Sanctus Joannes in Apocalypsi se pariter habuisse scribit; Vidit enim qood *Erat numerus eorum, millia millium.* Porro Sanctus Gregorius Magnus rationem reddit, cur Spiritus Sanctus illos cœlestis curiæ exercitus in nomero quodam definito describat, cum tamen ille nobis pro infinito habeatur: *Supernorum civium numerus infinitus est, & definitus exprimitur, ut qui Deo numerabilis est, iste esse hominibus innumerabilis demonstretur.* Saoctus Bernardinus per adductam Dionysij Areopagitæ authoritatem (an vera, an vero per exaggerationem loquatur non satis liquet) dicit: *Angeli in Paradiso existentes sunt plures, quam sint stellæ, quam sint arena maris & terræ, quam sint folia & herba, & quam sint omnia quæcumque creata.*

Apoc. 5. v. 11. — S. Greg. l. 17. mor. c. 3. — S. Bern. t. 4. serm. 49.

Triplex destinatio. — S. Bon. serm. de ang. unic.

2. Sanctus Bonaventura in sermone quodam de Angelis, illorum nobis distinctionem explicat, dum ait: *Distincti sunt in triplici Hierarchia, scilicet suprema, media, & infima.* Suprema est Altissimi Majestati assistentium: Media autem est Angelorum contrarijs sese potestatibus opponentium; Infima denique est humanis necessitatibus ministrantium; adeò ut ex novem Angelorum choris major pars nostris sit obsequijs destinata.

S. Greg. hom. 34. in Evang.

3. Eamdem distinctionem Sanctus Gregorius tradit, dum infimam Hierarchiam collocat Angelos, Archangelos & virtutes: In secunda ponit potestates, Principatus, & Dominationes. In suprema denique Thronos, Cherubinos, & Seraphinos.

Angelorum ministeria. — Hebr. 1. v. 14. — Gen. 32. v. 2.

4. Apostolus omnes non solum ad obsequium & ministerium Dei, verum etiam ad servitium & ministerium nostrum destinatos esse existimat, dum ait: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Etenim Angeli secundæ Hierarchiæ, ut Sanctus Bonaventura ait: *Deputati sunt in regimen Respublicæ, quasi divini exercitus bellatores:* ostenditque illos in cœlestibus illis exercitibus fuisse figuratos, qui sese in defensionem Jacobi Patriarchæ prodiderunt, quos ille videns subito exclamavit: *Castra Dei sunt hæc, quia ad modum castrorum nos muniunt, qui sumus faciles ad seducendum, fragiles ad resistendum, debiles ad operandum, & ideo occurrunt nobis tamquam potentissimi adjutores ut eorum auxilio muniti discamus hostium potentias non timere.* Quod vero Dominationes spectat, illorum officium esse scribit, quod alijs præcipiant & imperent, nosque in pugna spirituali instruant, dirigant & doceant; adducitque Sancti Gregorij authoritatem, dicentis quod sint velut exercitus Angelici Capitanei & Duces, quorum experientia & prudentia in omnibus prælium hoc spirituale attinentibus gubernamur. *Rectè spiritualis certaminis possumus esse victores, quando tam excellentissimorum spirituum tutela muniti sumus, quod tunc contingit, cum regnum animæ secundùm impetum rationis dirigimus, & carnis voluptatibus reluctamur.* Præterea idem Seraphicus Doctor, tres hosce choros, Dominationes videlicet, virtutes & potestates, in nostram defensionem & adjutorium ordinatos esse probat; *Quia Diabolus in nobis post casum rationem seducit per astutias, virtutes opprimit per violentias, & voluntatem allicit per blanditias, quod ne nobis contingat, tribus ordinibus venit post nos.* Tandem descendit ad infimam Hierarchiam: Et quidem de Principatibus dicit, illos ordinatos esse ad regimen & directionem Principom, siquidem permagni ad Reipublicæ directionem interest, ot hi rectà & ordinatè ducantur & dirigantur, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis*; Archangeli vero ordinati sunt ad regimen populorum, sive *ad regimen gentium, prout instruunt in moribus & sapientia, istorum officium est purgare, illuminare & perficere, & sublimia secreta hominibus revelare, nec non & Dæmones à nobis refrenandu fugare;* adducitque Raphaëlis Archangeli exemplum, qui in Ægypti superioris deserto dæmonem ligavit. Denique de Angelis qui in ultimo choro consistunt, illos ad nostram custodiam io particulari ordinatos esse scribit: *Ordinantur ad regimen hominum, ut eos custodiant in semitis innocentiæ, & hi sunt Angeli ad uniuscujusque hominis custodiam deputati; horum proprium est, quos custodiunt, ad Dei reverentiam excitare, semper peccantibus pœnitentiam persuadere & malos à maleficijs revocare.* Sanctus Cyprianus supremos illos Spiritus appellat *salutis nostræ ministrales.* Tertullianus ait: *Nos officia divina Angelos credimus.* Petrus Damianus de eisdem scribens significantius illos vocat *Cælorum officinas.* Nec desunt, qui in omnibus novem Choris subsidia & auxilia particularia notant, quæ nobis ab unoquoque illorum in magnam utilitatem nostram subministrantur: Angelorum enim officium est, ut nos custodiant; Archangelorum, ut in divina lege mysterijsque cœlestibus nos erudiant; Principatuum, ut vitam nostram gubernent, & rectè ordinent; Potestatum, ut rebellium spirituum insultus à oobis propellant; Virtutum, ut ad virtuosè operandum nos extimulent; Dominationum, ut ad inordinatas passiones nostras superandas vires sufficientes nobis subministrent; Thronorum ut nos in bono cæpto stabiliant, nobisque in eo perseverantiam ad finem usque concedant; Cherubinorum, ut mentem & intellectum in divina sapientia illuminent; Seraphinorum ut corda nostra Divino amore accendant, adeo ut merito non solum de duabus, sed de omnibus tribus Hierarchijs & novem Choris dicere liceat, quod verè sint *salutis nostræ ministrales.*

S. Bon. ibid. — S. Cypr. in prol. de card. Chr. op. Tert. l. de an. c. 37. — P. Dam. ser. 40.

Angeli Canales Divinarum gratiarum. — Jac. 1. v. 17.

5. Nullum quidem dubium esse potest, quin omnia naturæ & gratiæ bona ab inexhausta illa divinæ bonitatis scaturigine in nos dimanent, juxta illud: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum:* Verumtamen cum manus nobis tam longæ datæ non sint, ut ad vivum illum & originarium cœlestis illius & infallibilis providentiæ fontem pertingere valeamus, de aquæductibus & canalibus nobis paterne prospexit, per quos cœlestium gratiarum aquæ ad nos usque derivari possunt: Et hi sunt Angeli.

Erga Deum officia Angelis. — B. Lau. Just. serm. de S. Mich.

6. B. Laurentius Justinianus postquam novem illos Angelorum Choros sigillatim ennmerasset, varia quoque distinguit eorumdem officia, quæ supremæ Divinitati jugiter exhibent; *In primis Deus amat ut Charitas; In secundis noscit, ut veritas; In tertijs sedet, ut æquitas; In Dominationibus dominatur ut Majestas; In sequentibus regit ut Princeps; In potestatibus tuetur ut salus; In virtutibus operatur ut virtus; In Archangelis revelat, ut lux; Et in Angelis mittit, ut spirans.*

Universa

7. Verumtamen si allegatum Paulo ante Apostoli

regimen ipsis injunctum. *Hebr. 1.*

stuli textum bene ponderemus, nimirum: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus &c.* Invenimus utique Deum Angelos non tam pro obsequio suo, quam ad servitium & ministerium nostrum creasse. Unde est, quod simul cum mundo creati fuerint, adeoque quando Deo complacuit esse suum humanæ naturæ impertiri in cujus beneficium & utilitatem vastam adeo creaturam multitudinem produxit, tunc ut B. Laurentius Justinianus ait: *Ministrantium ordinibus injunctum est particulare hoc regimen universum, ad quod perficiendum nec tabescunt tædio, nec labore succumbunt, neque seducuntur errore.*

B. Laur. Just. loc. cit.

Orbem portant. *Job 9 v. 13* *Rup. Abb. ibid.*

8. S. Job de ira Dei, cur nemo valet resistere, tractans, inter cætera hæc verba habet: *Sub quo curvantur, qui portant orbem.* Porro Rupertus Abbas Tuitiensis per hanc humerorum incurvationem, reverentem & venerabundam erga excelsam illam Divini Numinis Majestatem subjectionem intelligit: *Fortitudini ejus trementes inclinantur.* Sed quinam illi sunt, qui mundum portant & sustentant? Audite hac de re eumdem authorem ita loquentem: *Angelici spiritus, qui cum omnes administratorij spiritus sint, bene portare orbem dicuntur.*

Reges sunt. *Job. 3. v. 13. 14.*

9. Idem Job in alio quodam loco Angelos Reges & consules terræ nominat: *Requiescerem cum Regibus & consulibus terræ*; Quæ verba Sanctus Gregorius de Spiritibus Angelicis exponit, & dicit quod Deus ad rerum creatarum gubernationem & dispositionem varios ministros & instrumenta adhibeat: *Ad distinguendum pulchræ universitatis ordinem, alia alijs dispensantibus regit, non immerito Reges Angelorum spiritus accipimus, qui quo Auctori omnium familiarius serviunt, eo subjecta potius regunt; bene etiam consules vocantur, quia spirituali Reipublicæ consulunt, dum nos sibi ad regnum socios jungunt.* Revera enim qui ministeria quibus se Angeli ad universalem vastæ hujus universi machinæ utilitatem continuo impendunt, bene considerat, illos vere Reges & consules terræ esse cognoscet, utpote qui ad universale Reipublicæ regimen strenuè collaborant. Reflectite enim ad Cœlorum structuram, & videte quam sint Cœli inter se dispari, siquidem unum ab occidente vertitur ad orientem, aliud vero ab oriente volvitur in occidentem, unum in motu suo lentum est & tardum, aliud velox, & tamen dum à supernis illis intelligentijs regulantur, simul inter se uniuntur & concordant, ut benignos terræ influxus communicent. Unde spiritus sanctus iisdem harmoniam & concentum quemdam attribuit, quia sicut in harmonia vel concentu differentes consonantiæ simul uniuntur & concordantur, ut concentus quidam perfectus efficiatur, ita quoque Angeli licet in cœlestium sphærarum motu gyros faciant differentes & contrarios, eosdem tamen ad perfectam tandem harmoniam perducunt: *Quis enarrabit rationem cælorum, & concentum cæli quis dormire faciet.*

S. Greg. l. 4. mor. c. 27.

Concordes in nostrum bonum.

Job. 38. v. 37.

Creaturis præsunt.

10. Porro hanc utilitatem, quam ab Angelis per regularem & concordem cœlorum motum recipimus, Sanctus Justinus Martyr quoque hisce verbis subindicat, dum ait: *Omnes quidem Angeli, & qui præsunt, & qui parent, functionem explent, cælis, & ijs, quæ ad homines pertinent.* Ab hoc tam bene regulato motu omnium rerum creatarum, quibus viventes perfruuntur, generatio & productio consequenter procedit. *Hujusmodi beneficia*, inquit Sanctus Thomas, *proveniunt ex ministerio Angelorum moventium corpora cælestia*, cujus rationem alibi reddens ita scribit: *Omnis motus naturalis inferiorum corporum causatur à motu superiorum*, atque ideo omnes effectus quos natura in rebus hisce sublunaribus exprimit cœlestium intelligentiarum directioni merito attribuendi veniunt. Unde idem Angelicus Doctor 1. part. Quæst. 14. Artic. 5. ad 4. quærens an omnes animalium terrestrium, aquaticorum, & volatilium, herbarum, arborum, mineralium, aliorumque similium effectuum productiones, intelligentijs attribui debeant, tandem ad id assertive respondet, adducitque Sanctum Augustinum testem qui in libro 83. Quæstionum asserit: quodque *Unaquæque res visibilis in hoc mundo habet Angelicam potestatem sibi præpositam*; & forte idipsum Sanctus Bernardinus ex eodem fundamento quoque asseruit, licet is nonnihil universalius, assertionem videlicet suam ad animalia quævis minutissima extendendo, loquatur & Damasceni authoritatem alleget, sic enim scribit: *Non solum hominibus dantur Angeli ad custodiam, sed Damascenus in sua prima parte cap. 10. dicit, quod musca, & pulices, & formicæ, & omnes creaturæ habent unum Angelum secundum species suas.* Citat quoque authoritatem Origenis, Augustini, Sancti Thomæ, & Sancti Joannis Damasceni, qui unamquamque speciem pomorum, fructuum, arborum, & herbarum proprium suum Angelum habere dicunt. *Quia omnia per ipsum facta sunt, nec mireris de his quæ tibi dico, quia tu vides in una curia Domini temporalis, quod quælibet res habet unum custodem.* Cuncti venti, pluviæ & rores, tempestates, & omnes alij effectus tam favorabiles quam sinistri causantur ab Angelis velut à causis secundis: *Similiter ventos, pluvias, grandines, fulgura, tonitrua, tempestates, auras, jussu Dei per illos regi*; adeoque idem Sanctus consequenter dicit, quod quidquid in hisce inferioribus accidit, id diu ante in cœlesti illa curia decretum existat: *Nihil fit visibiliter & sensibiliter, quod non de interiori, invisibili, & intelligibili aula summi Imperatoris aut jubeatur, aut permittatur.* Præfecti autem qui cœlestis Regis commissiones & ordines executioni mandant, sunt spiritus Angelici, inquit S. Gregorius Magnus: *Quæ invisibili serviunt, esse invisibilia non dubitentur; hæc autem quæ esse credimus, nisi sanctos Angelos?*

S. Iust. M. in resp. ad q. 30.

S. Th. p. 1. q. 51.

Opusc. 10. a. 9.

S. Bern. to. 4. serm. 49.

c. 6. de cognit. veræ vitæ.

S. Greg. l. 4. dia. c. 5.

Flagella avertunt. *Apoc. 7. v. 3.*

11. Quot ipsi à nobis flagella avertunt, quæ alias irreparabiles mundo ruinas allatura essent? Sanctus Joannes in Apocalypsi ait: *Vidi quatuor Angelos stantes super quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ, ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem.* Quot tempestates, naufragia, pestilentiæ, aliaque centena infortunia mundum affligerent, nisi Angeli sua interpositione eadem impedirent?

Agricolæ sunt invisibiles. *Orig. Con. Cel. lib. 7.*

12. Origenes ad utilitatem quam terra in arboribus, in cultura, & in cunctis alijs partibus suis per Angelorum directionem & assistentiam accipit alludens, nomen illis invisibilium agricolarum attribuit. Ita enim scribit: *Fatemur non absque præsidio invisibilium (ut ita loquar) agricolarum, ac dispensatorum aliorum non solum terræ fruges præberi nobis, verum etiam aquarum fluenta omnium, ipsis curantibus terras, aquas, aërem proferre in mitioris vitæ usum alimenta, fontes scatere, unda undis ultro nascentibus, & aëre culta rigari tempestivis imbribus.*

Multa præstant bona.

13. Scriptura quoque sacra in Raphaele Archangelo nobis clarè ostendit quod cœlestes hi

ephœbi

ephœbi bonorum quoque temporalium & corporalium sint instrumenta, id quod in particulari in Tobie juniora videre licet; immensa etenim beneficia quæ hic adolescens ab hoc Archangelo receperat, ipsemet paucis quidem, sed valde emphaticis verbis enucleat, dum ait: *Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & Dæmonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, meipsum à devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cæli, & bonis omnibus per eum repleti sumus.* (Tob. 12. v. 3.)

Medici nostri. 14. Quando in piscina illa probatica, cui innumerabilis adjacebat infirmorum incurabilium multitudo, eorumdem aliquis pristinam recuperabat salutem, id non nisi Angeli cujusdam interventu fiebat: *Angelus Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & movebatur aqua, & qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat, à quacumque detinebatur infirmitate.* (Joan. 5. v. 4.)

Historia. Tempore ? lia procu-rant. 15. Similiter quando tempore Sancti Gregorij Magni urbs Romana sævissima flagellabatur pestilentia adeo ut præ cadaverum multitudine, urbs illa vastissime visa fuerit ingens quoddam esse mortuorum cœmeterium, placatâ demum Divinâ justitiâ Angelus quidem supra molem Adriani visibiliter sese conspiciendum præbuit, qui strictum hactenus cruentumque gladium in vaginam recondebat, in signum quod mortalis ille, quæ hactenus sæviebat, influentia jam penitus cessaret; Unde moles prædicta deinceps Castrum S. Angeli denominata fuit.

16. Porro quia crediti illius, quod Tobias apud Gabelum exigendum habebat, mentionem fecimus, extra propositi mei orbitem me progressorum esse nequaquam existimo, si historiam illam reflexione quadam illustravero. Notat igitur sacer textus quod *Flevit Gabelus, benedixitq; Deum & dixit: Benedicat te Deus Israël, & osculati sunt se invicem.* (Tob. 9. v. 8. & 9.) Etenim experientia quotidiana docet, quod quando debitores à creditoribus ad solutionem debiti sollicitantur, creditores suos communiter torvo & emerso vultu excipient, eosque conviciis & contumeliis afficere soleant, invitique admodum debitum solvant, cujus apud Matthæum liquidum prostat exemplum in ijs, qui à vinitoribus seu agricolis censum annuum exacturi egressi fuerant, siquidem ab iisdem vinitoribus pessime tum verbis tum plagis & vulneribus excepti fuere; & tamen Gabelus creditori suo benedixit, tantaque cum hilaritate & promptitudine crediti sui debitam satisfactionem præstitit. Ecce tibi in hoc facto clare ob oculos positam utilitatem quoque temporalem, quæ à sanctorum Angelorum assistentia copiose in nos redundat, id quod à Dionysio Carthusiano optime notatum fuit, dum ait: *Quid mirum si tam devote locutus est, cum quo Angelus sanctus fuit & ambulavit tam diu non sine instructione salubri.* (Matth. 21. v. 38.) (Dion. Carth. ibid.)

Negotia Angelis commendanda. 17. Abraham Patriarche populi Dei progeniem & propagationem à Deo quondam sibi prædictam stabilire & exequi volens, eodemque fine fidelem servum suum mittens, ut mulierem quamdem virtutibus & qualitatibus tanto filio dignis conspicuam eidem conduceret, dicit illi: *Ipse mittet Angelum suum coram te, & accipies inde uxorem filio meo:* Nec mirum, quia matrimonia, aliaque fortunæ, prosperitatis, & cujuslibet alterius boni temporalis magis ardua negotia, valde ab Angelorum assistentiam bonaque directione dependent. (Gen. 24. v. 7.)

Bona nuntiant. 18. Saræ fructum illum benedictionis, Isaacum nimirum, tantopere ab illa desideratum tres Angeli annuntiaront. Similiter Joannis Baptistæ Nativitatem S. Gabriel Archangelus Zachariæ Patri suo prædixit. Et sic de aliis felicitatibus temporalibus discurrere licet, utpote quæ beatis illis spiritibus tantopere de omni bono solicitis & cupidis medientibus facillime à nobis obtineatur.

DISCURSUS II.

ARGUMEMTUM,

Angelis assignata est tutela Regnorum; Et ideo sæpe synagogæ, & quovis tempore Ecclesiæ fuere defensores, prouti ex multis Exemplis deducitur, multaq; à nobis removerunt supplicia.

THEMA.

Et ecce, Michaël, unus de Principibus primis, venit in adjutorium meum. Dan. 10. ỳ. 13.

Succurrunt. 1. S. Gabriel Archangelus ut electum Dei populum à duræ servitutis Babylonicæ compedibus eximeret; orationum suarum virtute illum obumbrare ac protegens, magnam in consecutione hujus finis resistentiam invenit; cui proinde unus ex primis cœlestis militiæ Principibus in subsidium venit; *Et ecce Michaël*, &c. Unde clare deducitur quam sint beati illi spiritus ad omnibus eventibus publicis maximaque arduis succurrendum soliciti atque zelosi.

Regnorum tutores. 2. *Princeps Regni Persarum restitit mihi viginti & uno diebus* inquit Archangelus. Porro Princeps ille, Angelus tutelaris & Protector Persiæ erat, quia ut gravissimi testantur authores, Divinæ providentia pro uniuscujusque Provinciæ defensione Angelum quemdam Præsidem designavit: Ita enim nonnulli Expositores sacrum illum Deuteron. textum explicant, quo dicitur: *Constituit terminos populorum, juxta numerum filiorum Israël*; Ubi Septuaginte vertunt: *Juxta numerum Angelorum Dei*, Molinæ hanc sustinet opinionem, quod cum Angeli infimi chori hominibus in particulari, assignati fuerint custodes, elij in Provinciarum & regnorum à Deo deputati, sint Principatus. (Deut. 32. v. 8.) (Lud. Mol. 1. p. q. 113.)

Probatur. 3. Enimvero S. Gabriel totus in eo erat, ut populum Israëliticum à Babylonis captivitate liberare posset, cui tamen Præses regni illius potentissime se opponebat; eo quod hic futurum sperabat ut Persæ idololatriæ dediti ex more & convictu populi à Deo electi, qui lumine & cognitione veri Dei illustratus erat, in fide sincera tandem proficeret, ea que imbueretur; Unde sanctum illud inter utrumque Angelum prælium exurgebat, eousque protractum & continuatum, donec S. Michaël ad divinum hac in re beneplacitum utrique contendenti Angelo notificandum expedretur, cui tandem ambo reverenter mox acquieverunt; Et ideo S. Gabriel ait: *Ego remansi ibi juxta Regem Persarum*, idque cum maximo sibi commendati populi fructu; siquidem ut Rupertus Abbas Tuitiensis notat: *Quid commodi Gabrielis remansio juxta Regem Persarum attulerit, patet ex sacra Historia, quæ docet Cyrum instinctu Dei captivitatem Judæorum solvisse, & qualiter multis annis post Assuerus retentus fuerit à Deo, ne pessimum Amani consilium perficeret.* (Dan. 10. v. 13.) (Rub. Abb.)

Mala avertunt. 4. Balaam quoque per varia dona & Principis Mala authoritatem, ad hoc ut populus Israëliticus dispersus interiret, ad maledicendum Hebræorum populo solicitatus, non obstante quod Deus id ei

per

per specialem revelationem prohibuisset; nam ut sacer textus ait: *Dixitque Deus ad Balaam, noli ire cum eis, neque maledicas populo, quia benedictus est*, ad perversum tamen hoc attentatum exequendum itineri se accinxit; Asina autem ejus recalcitrans loco se movere noluit, quin potius ut eum per portentum valde prodigiosum ab hac maledictione pronuncianda deterreret, voce humana articulata locuta fuit. Quamobrem verò id contigisse existimaris? nimirum quia *stetit Angelus Domini in via contra Balaam...; cernens asina Angelum stantem in via evaginato gladio avertit se de itinere*; Ecce quousque spirituum Angelicorum pro salute publica, & universali commissi sibi in populi bono promovendo zelus & solicitudo se extendat, nimirum ut ab ipsis quoque jumentis & Asinis se videri, eorque vocem humanam articulatam edere faciat, adeoque Angelus & jumentum operas suas conjunxerunt ad invicem, ut impium hunc virum à proposito deterrerent: *Stetit Angelus in angustijs duarum maceriarum, ... quem videns asina junxit se parieti, & attrivit sedentis pedem.* Legator tota hæc historia attente, sic enim utique invenietis, qualiter Angelus Balaam comminatus fuerit quod maledictiones quas Balaam populo imprecari volebat, econtra in ipsum recidevent; Unde ait: *Ego veni ut adversarer tibi, quia perversa est via tua, mihique contraria.* At vero dices fortasse qua ratione Angelus se læsum esse existimare poterat, qui impassibilis & inalterabilis erat? cur dixit *mihi contraria*, cum maledictio hæc non Angelo, sed soli populo intentanda erat? Respondeo igitur, verum quidem est Balaam soli voluisse maledicere Hebræorum populo, sed sibi à Divina providentia specialiter commendato. Unde Abulensis Quæst. 10. ait: *Mihi contraria, id est, populo meo, sive ad malum populi mei.* Et ideo Isaias quoque dum populi illius ruinam & desolationem prædicit, protinus subjungit: *Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amare flebunt*, non quod Angeli capaces sint mœstitiæ, sed ad exprimendum quod Angeli utique ærumnas populi illius deploraturi essent sanguineis lachrymis si illarum capaces essent.

Num. 22. v. 12.
Ibid. v. 22. 23.
Ibid. 24 & 25.
Ibid. 32.
Abulensis.
Isa. 33. v. 7.

5. In Annalibus Ecclesiasticis legitur: Quod cum quidam, cui nomen Gaina erat, urbem Constantinopolitanam armorum suorum vi & potentia urbem in exterminium animo statuisset edicere, accidit, ut quidam immensæ magnitudinis Cometes, qui ad terram usque pertingeret, conspiceretur, ipse insidias suas palam futuras esse metuens, milites suos palatium, immissis ignibus, aggredi infestare jussit, qui prope palatium venientes ingentem quemdam armatorum militum excessivæ magnitudinis, & grossitiei admirabilis numerum conspexere, ex quo visu, metu & terrore consternati, retrogressi sunt unde venerant: tyrannus autem alios denuo milites ad idem palatium emittens eosdemque non minus quam primos ab eodem spectaculo perculsos esse cernens: tandem ipsemet in propria persona ad idem se palatium recepit, eamdemque armatam multitudinem oculis proprijs cernens, eosdem deforis ad palatij custodiam missos milites esse credidit, adeoque tam à perverso suo attentato destitit, qui tamen postea milites illos Angelos civitatis illius tutelares esse certo agnovit, utpote qui clientibus suis ab omni ærumna & gravi tribulatione eripiendis solicite & gnaviter invigilant.

Bar. an. 400 n. 44.
Historia.

6. Chrysostomus optime considerat, quod tres Reges qui stella duce in Bethlehem pervenerant, postea in reditu suo in regionem suam, deducti ab Angelo fuerint; *Denique quos vocaverat & ad præsepe stella præeunte duxerat, eis jam non per stellam, sed per Angelos loquitur*, cujus quidem rationem aliquam in sequenti Homilia assignat, quæ tamen proposito nostro minimè deservit; nimirum: *Postquam puerum adoraverant, non jam stella, sed Angelus suscipit, quia scilicet adorando facti sunt sacerdotes*, verumtamen ad præsens intentum nostrum melius dicemus, ut reor, quod Reges illi Bethlehem versus iter agentes nulla sibi obvia habuerint pericula: plurima autem habituri erant redeuntes, propter iram excandescentem & insidias Herodis ab eis delusi & decepti; Adhæc ex quo hi tres Reges nomine omnium Regum & Principum qui in terris sunt homagium dixerant ei, in cujus manu sunt omnium corda monarcharum, & in cujus fœmore scriptum cernitur: *Rex Regum & Dominus Dominantium*, justum omnino erat, ut cœlestes Ephebi atque Ministri eos associarent, atque defenderent, cum ad ipsorum officium spectet tutela & defensio regnorum, nec non & regnantium in illis & gubernatorum.

Cur tres Reges ab Angelo in patriam fuerint reducti.
Chrys. ho. 6. in Matth.
Hom. 7. in Matth.

7. Quis est qui nesciat quanta populus Hebræorum à Deo beneficia acceperit, idque donec velut vinitores filio Domini sui necem intulerint? Parabola satis nota est; *Auferam sepem ejus & erit in direptionem*, comminatur per Isaiam Deus. S. Thomas ait: *Custodia Angelorum, dicuntur sepes.* S. Paschasius ait: *Angelos illis præfuisse ad custodiam, nemo est qui dubitet.* Refert Josephus Hebræus, quod cum in procinctu esset, ut Hierosolyma destrueretur te[...]antes per aëra voces auditæ fuerint: *Transeamus ex his sedibus.* Psalmista quoque sub vineæ metaphora synagogam indicavit: *Vineam de Ægypto transtulisti, ejecisti gentes & plantasti eam.* Quidquid autem vineæ huic tum in Ægypto, tum in deserto, tum in Palæstina beneficiorum & favorum à Deo collatum fuit, id totum illis in sepis hujus virtute accidit, qua demum sublata data est in prædam inimicis suis & in direptionem.

Omnia mala ex recessu Ang.
Isa. 5. v. 5.
S. Tho. ibid.
Pasch. l. 9. in Matth.
Ps. 79. v. 9.

8. Juxta infallibile cœli oraculum ita statutum erat, ut populi illius à Deo electi progenies in Isaac propagaretur; & tamen hic super strue quadam lignorum ligatur, ejusque gulæ seu faucibus gladius admotus esse cernitur, quo caput ei detruncandum & bustum ipsius in holocaustum offerendum erat, qui non obstante ab eodem diu deinceps superstite populus ille electus mire propagatus fuit. Quisnam vero Isaacum à morte liberavit alius quam Angelus, qui velociter de cœlo dilapsus, Abrahæ ad feriendum extensum brachium continuit & coërcuit? atque haud secus ac si tempus sacrificij illius offerendi nondum appropinquasset, antequam Abrahæ propius adesset de cœlo clamavit: *Et ecce Angelus Domini de cælo clamavit, dicens: Abraham, Abraham,... ne extendas &c.* Ubi Basilius Seleucus ait: *Ruentem ad jugulum feriendum, dexteram desuper tenet ingeminat vocem, ut manum comprimat.*

Angelus Isaac liberat.
Gen. 22. v. 11.
Basi. Sel. or. 7.

9. Simili modo postquam in synagogæ locum successit sancta mater Ecclesia, nemo est qui ignoret, hujus non minus quam illius tutelam S. Michaeli Angelicæ militiæ supremo Principi commissam fuisse. In Actibus Apostolicis refertur qualiter S. Petrus jussu Herodis, Fidem & religionem Christianam, per supremi Pastoris gregis Christi mortem subvertere volentis, incarceratus fuerit. Quam Historiam S. Lucas hisce verbis recenset: *Cum autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens*; Circa quæ verba quærendum merito venit, qua ratione Petrus, utpote cui alteros

Michaeli Ecclesia Commissa.
Act. 12. v. 6.

diei

diei diluculo caput amputandum erat, pridiana illa nocte somnum capere potuerit? Forsitan cum S. Hilario de veris Dei servis dicetis: *Numquam dulcius requiescunt, quam cum laboribus fatigantur*; At vero numquid tamquam tunc nascentis Ecclesiæ caput (*percutiam pastorem & dispergentur aves*) saltem pro liberatione sua, pro qua *Oratio fiebat ab Ecclesia ad Deum*, solicitus esse debuisset? numquid fidei tunc etiamnum in primis suis principijs hærentis stabilimento, evasio & liberatio ipsius multum omnino conferre poterat? Respondeo igitur, hæc omnia verissima esse, verumtamen Petrus nec quidquam anxiebatur aut turbabatur de morte, vita, carcere, vel de sua ab eodem liberatione, quia assistentia & defensio, qua S. Michaël Christi tuebatur Ecclesiam, probe nimis ipsi nota erat: *Et ecce Angelus Domini astitit, ... percussoq; latere Petri, excitavit eum dicens: Surge velociter &c.* Et quidem in hac Angelica assistentia atque subsidio Ecclesia omnem suam fiduciam collocatam habet, quæ proinde gratitudinis ergo bis in anno de S. Michaële celebrat officium Divinum, scilicet in Apparitione illius, & ejusdem Dedicatione, ac demum cunctos Angelos simul una festivitate veneratur & colit.

Marc. 14. v. 27.
Act. 12. v. 5.
Ibid. v. 7.

Quare Petrus ab Angelo liberatus.
S. Chrysost. ho. 6. in Act.

10. S. Chrysostomus circa hanc liberationis Petri è Carcere Historiam opportunè quærit, cur infallibilis illa Dei providentia non disposuerit, ut Petrus semetipsum à catenis, quibus arctissimè vinctus erat, expediret & exolveret? *Solve, jubente Deo, terrarum Petre Catenas.* Numquid per solam corporis sui umbram innumeras infirmitates curavit? vel numquid quod majus miraculum erat, mortuos ad vitam denuo revocavit? Respondet os aureum, Deum hoc honore Sanctum Petrum exornare voluisse, ut ab uno è cœlestium Epheborum numero liberaretur: *In hac re Petrum honorat, illum per Angelum eripiens*: at vero proposito nostro convenientius dicere possumus, Deum per hoc nobis subindicare voluisse curam & solicitudinem, quam habet, summorum Pontificum Naviculæ temoni præsidentium, ut ab innumeris illos periculis eripiat.

Ps. 124. v. 1. & 2.
S. Aug. ibid.

11. *Non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem; Montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui, ex hac nunc & usque in sæculum.* Sanctus Augustinus per ly *Dominus* mysticæ Jerosolymæ, quæ est Ecclesia, tutelarem Angelum intelligit: *Ambiunt Ecclesiam Angeli, & quasi murum faciunt.* Et Dydimus ait: *Scita arma Dei esse Angelicam potestatem.*

Dyd. ad c. 24. Iob.
Historiæ quinque.
Bar. 312. n. 12.

12. Dum olim Catholica religio ob Maxentij tyrannidem plurimum vacillaret, Deus naviculam suam per Constantini Magni conversionem à tot tempestatibus ereptam in portum securitatis reducere volens, quibusnam obsecro usus est medijs? Cardinalis Baronius de hoc Imperatore gloriosissimo refert eum ad ordiendum adversus validissimum inimici exercitum prælium magnopere fuisse animatum, eo quod armatos in sui defensionem in aëre conspexisset exercitus, si quidem Angeli in ejus favorem gloriosum Crucis vexillum explicaverant. *Vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei vivi.*

Ann. 420.

13. Idem quoque Cardinalis de Theodosio Imperatore refert, quod is Persarum Regem formidabilem quemdam exercitum congregasse præsentiens, fiducia sua in Deum totaliter collocata, suum tametsi modicum & rarum militem adversus hostem ursérit; Cumque in urbe Constantinopolitana ob ancipitem prælij futurum eventum ingens omnes timor incessisset, nonnullis in Bithynia Christi fidelibus multi apparuerunt Angeli, eisdem præcipientes, ut ad populum Constantinopolitanum consolandum abirent, eumdemque de reportanda per Theodosium victoria, securos certioresque redderent, eo quod multi Angelorum à Deo expediti essent, ut in hoc prælio ministri & Duces essent; Unde cæsa fuerunt ex inimicis fidei nostræ centum millia, quorum major pars in Euphrate submersa fuit.

14. Arabes Cordubam de facto inhabitantes adversus Catholicos Hispanos centum quinquaginta millia peditum, & quinquaginta millia equitum conscripserant; Dum vero Ramirus Rex de cœlo sibi mitti postularet subsidium, subito ante Catholicorum militum exercitum cœlestes comparuere spiritus militari habito induti, quorum præsidio & ducatu Ramirus cæcidit 80. millia, reliquis totaliter profligatis & dissipatis.

Bar. An. 938. n. 1.

15. Annalibus Cisterciensibus aliud quoddam in subsidium Christianorum à Saracenis ad extrema usque redactorum patratum legimus miraculum, nam: *Cum in alia inevitabilia Christianorum exercitus incidisset discrimina, ut errarent omnes in invia & non in via, & angustijs locorum intercludendi atque ab ingruentibus hostibus omnes cædendi essent, prævio ignato duce, nempe cœlesti nuntio eodemq; signifero per alias vias est securè deductus Jerosolymam usque.*

Ann. Cist. an. 1144. c. 4. n. 3.

16. Memorabilis quoque illa victoria fuit, quam B. Joannes Capistranus ante Belgradum, à Turcis obsidione cinctum, sub Pontificatu Calixti III. reportavit; in quo prælio Mahometus Christiani sanguinis avidissimus, qui in propria persona eidem prælio præsens aderat unà cum ducentis millibus pugnatorum vulneratus fuit, & occubuit. Et quidem de B. Joanne præfato Annales memorati dicunt: *Cum duobus Fratribus ipse solus cum per parvam transiret naviculam, visum est Turcis innumeram armatarum multitudinem contra eos transisse, cum in rei veritate essent solum tres personæ*; & ideo rabidi canes illi in sese mutuo sævierunt, & ad numerum 24. millium interierunt.

An. Eccles. Rayn. an. 1456. n. 31.
n. 34. ibid.

17. Quot obsecro flagella nunc Ecclesiam Dei in pœnam & supplicium peccantium malorum Christianorum affligerent, nisi cœlestes illi mediatores sese illis in favorem nostrum non opposuissent? *Duas quoque Cherubim aureas & productiles facies ex utraque parte oraculi*; quod præceptum ipsimet Moysi à Deo quondam datum fuit: *Cherub unus sit in latere uno, & alter in altero: utrumque latus propitiatorij tegant, expandentes alas, & operientes oraculum, respiciántque se mutuo, versis vultibus in propitiatorium.* Ecce igitur, quàm verum sit, quod Deus noster sceleribus nostris iratus, & ad castigandos furoris sui fulmina in nos vibrans protestatur (siquidem *Omnia in figura contingebant*) nimirum quod spiritus illi superni tutelæ suæ alas super propitiatorium in beneficium & salutem nostram expandentes, ipsum nobis reddant propitium. Nam ut Oleaster ait: *Sunt Cherubini, ut ex Scripturis constat, animalia velocissima, cursum ad omnem plagam paratum habentia, super quibus Dominus sedere dicitur, ut adumbret nobis, quam velox nobis in adjutorium veniat.* At vero hoc totum etiam ad literam intelligendo, dicere possumus, quod non sine mysterio illos utrumque latus propitiatorij tegere voluerit, nimirum ad innuendum nobis, quam sit velox & promptus, ut per cœlestium illorum nuntiorum operam, nobis se propitium exhibeat. *Equitavit* (ait poeta Domini) *super Cherubim, & volavit, volavit super pennas ventorum. Sed ad quid Domine tam præceps volas? eruit*, inquit, *me de manu*

Angeli mediatores sunt.
Exod. 25. v. 18.
Ibid. v. 19.
Ibid. 20.
Deus velox in adjutorium.
Oleast. ibid.
Per Angelos.

manu forti ab odio habentibus me, quoniam fuerunt robustiores me.

Angeli à morte liberant. *Bar. an. 1117. n. 11.*

18. In Baronio legimus, quod dum in quodam terræ motu, qui quadraginta dies duravit, Mediolenenses qui Reipublicæ gubernationi præerant, in loco quodam, cui excelsa quædam turris proximè vicina erat, congregati essent, omnium auribus vox quædam insinuerit, quæ omnes sigillatim ex proprio nomine inclamans hortabatur, ut protinus eb illoloco discederent; Dum vero hi voci huic morem gerere tardarent, vir quidam in medio illorum è vestigio apparuit, qui indefessis precibus illos ad recedendum coëgit, & subito turris illa cui lapse omnes alios sub ruinis oppressit & sepelivit.

Historia sacra.

19. Mirabilis pariter fuit illa Lothi totiusque familiæ ipsius ab universali Sodomæ incendio ab iisdem spiritibus Angelicis facta liberatio: *Cum esset mane, cogebant eum Angeli dicentes; surge tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter pereas in scelere civitatis. Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus, & manum uxoris, & duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi, & eduxerunt eum, & posuerunt extra civitatem.* Quot insuper pericula, quot flagella, tum particulare, tum universalia, tutela ipsorum mediante evadimus, quorum hactenus nullam notitiam habemus.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Angelos ad inferendum nobis supplicia & pœnas invitos: ad benefaciendum verò nobis, Deumque nobis reddendum propitium valde proclives esse ostenditur.

THEMA.

Mittam præcursorem tui Angelum, non enim ascendam tecum, quia populus duræ cervicis es, ne forte disperdam te. Exod. 33. ℣. 2.

Coacti Angeli supplicia inferunt.

1. DEus olim populo suo ad terram promissionis iter instituenti Angelum ducem præbuit, expresse eidem contestans se illi assistere nolle, ne forte in grave totius populi malum divinæ justitiæ suæ ensem stringere, in illumque animadvertere cogeretur. Porro bene consideranti facile patebit, quòd Angeli, si quando velut instrumenta ad supplicia inferenda destinantur, tametsi obedire cogantur, ad illas tamen pœnas inferendas operam suam valde inviti collocent.

Probatur.

2. Deus olim, prouti in Ezechielis Prophetia videre licet, Angelo cuidam manus suas carbonibus ardentibus adimplere, easque super civitatem Jerusalem, ad eam igne conflagrandam dispergere

Ezech. 10. v. 2.

præcepit: *Ingredere in medio rotarum, quæ sunt subtus Cherubim, & imple manum tuam prunis ignis, quæ sunt inter Cherubim, & effunde super civitatem:* Quo præcepto accepto Angelus quidem discessit, at vero ubi ad rotas, sub quibus prunas accipere jussus fuerat, pervenit, gressus suos, ut Ezechiel

Ibid. v. 6.

ait, stetit: *Ingressus ille stetit juxta rotam.* Sed cur Angelus ille subsistit? Numquid Psalmista de iisdem

Ps. 103. v. 4.

spiritibus ait: *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem urentem?* cur cœlestis hic Cherubinos in impositi sibi præcepti divini executione moras trahit? *Stetit*, inquit S. Hieron. *tantum*

S. Hieron. in Ezech.

juxta rotam ob tristitiam puniendæ Jerusalem; Stetit, inquam, & in executione præcepti morosum se exhibuit, quoniam supplicij, non vero beneficij Jerosolymis inferendi instrumentum esse debebat; Quoad usque enim possunt, ministri divini furoris esse subterfugiunt.

Ang. benefaciendo gaudent, castigando dolent. *Ezech. 9. v. 3.*

3. Enimvero ne ab eodem Propheta discedamus, advertendum est, quòd in primo hujus Prophetæ capite gloriæ Dei nobis à quatuor Cherubinis reverenter portata repræsentetur: postea vero in Cap. 9. dicit: *Et gloria Domini Israël assumpta est de Cherubim.* Quonam spectet hæc differentia? Cur Ezechiel in cap. 1. Deum vidit in medio Cherubinorum, in capite autem nono Deum sine Cherubinorum societate invenimus? Theodoretus illius differentiæ mysterium optimè nobis declarat; observat enim, quod ideo in Capite nono nulla fiat spirituum Angelicorum mentio, quia Deus ibidem actualiter puniens atque castigans repræsentatur; at verò in Capite primo in actu consolantis populum nobis objicitur, atque hic Angeli cum gaudio assistunt, dum nos solatio, gaudio & beneficijs affectos, non vero punitos & castigatos esse vident.

Monent amicos ad consolandum. *Job. 2. v. 11.*

4. De Jobo magno illo patientiæ speculo in sterquilinio sedente in libro ejusdem hæc verba leguntur: *Igitur audientes tres amici Job omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo,... condixerant enim ut pariter venientes visitarent eum & consolarentur.* Circa quæ verba Origenes existimat, Angelos prædictis tribus viris miserabilem Jobi statum manifestasse, ad hoc ut eum consolandi causa ocius convenirent: *Sancti Angeli sive in somnis, sive in vigilijs admonuerunt eos, ut celeriter venirent, & illum justum amicum consolarentur.*

Orig. ibid.

Gaudent in consolatione hominum. *Gen. 21. v. 17.*

5. In vasto totius Sacræ Scripturæ volumine tunc omnium primo de Angelorum è cœlo empyreo descensu fit mentio, quando eos ad consolandam afflictam Agar descendisse memorat, ante hanc vero occasionem nusquam illos descendisse comperitur; Cur ita? Cur se non potius in alio quodam magis insigni & memorabiliori facinore conspiciendos præbuerunt? nimirum ut ex hoc intelligeremus, quod maximam suam gloriam in eo repositam habeant, quod nos mœstos & desolatos consolatione aliqua erigere & demulcere possint.

Gen. 18. v. 1. &c.

Ad preces hortantur.

6. Geneseos cap. 18. tres Angelos ab Abraham sub tabernaculo ejus hospitio acceptos, lautissimeque tractatos esse legimus, prædictaque eidem Patriarchæ Isaaci future Nativitate, Sodomam versus, infamem illam civitatem, sese contulerunt, ut eam terribili quodam ignis diluvio castigarent; cujus etiam inferendi supplicij sanctum Patriarcham fecerunt certiorem; Sed quonam fine ei divina illa decreta revelarunt, eumque conscium effecerunt eorum, quæ in cœli penetralibus à Deo determinata fuerant, cœlestium arcanorum? certe nullo alio in fine factum fuit, quam ut illum ad Deum pro infami populo illo rogandum inducerent, prouti reipsa efficaciter præstitit.

Apud devotos libenter hospitantur. *Gen. 18. v. 16.*

7. Dicit autem sacer textus in eodem loco insuper, quod Angelis Sodomam versus abeuntibus *Abraham simul gradiebatur, deducens eos.* Sed quonam fine Abraham se illis associat? Num forte Angeli societatem ejus exquisierunt, eo quod viam Pentapolim versus ignorarent? quod certe credibile non est, quia sicut viam quæ ducit in Membre invenerunt, ita quoque hanc invenire poterant. Facilis est ad hanc difficultatem responsio, si consideretur, quòd Angeli ad domum servorum Dei perlibenter & cum gaudio adeant, ut virtutibus & sanctitate illorum perfrui possint; econtra verò viam, quæ ducit ad domos perversorum hominum, se minimè invenire posse simulant, præcipue quando ad illam flagellandam præcepto Dei urgentur.

8. Adhæc

Ad deprecandum extimulant, procrastinantes supplicia. Gen. 19. v. 8.

8. Adhæc sciendum est id, quod in principio sequentis Capituli legimus, nimirum: *Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere.* Etenim hi cœlestes nuntij à divina justitia ad castigandam urbem illam infamem expediti quidem fuerunt, nec tamen recta aut breviori via Sodomam contenderunt, sed per ambages & diverticula viam prolongarunt, seque viæ ignaros esse simularunt, ac proinde ad Abrahæ domum prius divertentes maximo quo potuerunt ipsum affecerunt beneficio, & quia ipsum salutis proximorum procurandæ & conservandæ, præcipue vero illius, quæ populum illum, cui Loth frater ejus cohabitabat, respiciebat, sciebant esse percupidum, decreta Dei, quæ ipsis exequenda commissa fuerant, ei revelarunt, ut hac ratione eum ad compassionem & ad supplicium deprecandum permovere possent; Unde Cajetanus ait: *Ut Abrahæ daretur occasio deprecandi.* Primo igitur Angeli Divinæ justitiæ executores servos Dei quos illi noverunt maximè esse acceptos, qualis Abraham erat, ad deprecandum pro nobis extimulant; dum vero hanc justi deprecationem irritam quoque esse advertunt, Angeli executionem quoad usque possunt suspendunt, differunt, & procrastinant prouti hic factum est, quando in serum usque vesperum in Sodoma appellere tardarunt.

Cajet.

Castigant Coacti.

9. Et notandum est, quod ex tribus Angelis ad Sodomæ devastationem missis, duo dumtaxat ibi visi fine appellere; ac proinde æstimandum est, unum illorum cœlum denuo repetijsse, utpote qui vindicem Divinæ justitiæ gladium non audebat vibrare *vespere*, sub crepusculum vespertinum appulerunt, cum tamen dies eo tempore quo Sodomam venerunt, longiores fuerint, utpote æstivi, prouti colligi potest ex verbis illis: *In ipso fervore diei*, ac proinde paulo post meridiem à domo Abrahæ recessérunt, ubique longe citius quam circa vesperam Sodomæ adesse poterant; imo propter velocitatem & agilitatem suam Angeli alati communiter depinguntur, quia in unico dumtaxat momento de cœlo descendentes, ubicumque volunt subito adsunt. Et ideo omnes sacri Expositores unanimiter in hisce Angelis repugnantiam specialiter notant, ob quam Sodomam inviti castigatum ibant, ac proinde suum in Sodoma adventum tamdiu distulerunt, ut Abrahamo tempus sufficiens indulgerent, quo suas pro perversis & sceleratis Sodomitis ad Deum preces effundere, illique ad pœnitentiam condignam perduci possent. Unde Abulensis ait: *Totum diem expectaverunt, utrum Deus parceret civitatibus propter Abraham.* Lyran. pariter scribit: *Tantum tardaverunt, ut viderent, si Dominus parceret terra propter Abraham.* Rupertus Abbas Tuitiensis aliam rationem adducit dicens: *Vespere venerant; ipsum tempus vel hora visitationis tristissima peccatorum causa congruit*, etenim peccata nocturna erant, quæ in Scriptura vocantur *Opera tenebrarum.*

Ministri vindictæ esse erubescunt. Abul. in Gen. ib. Lyr. Rup. Ab. l. 6. in Gen. c. 6. Gen. 19. v. 1.

10. Melius vero nostroque proposito congruentius dicere poterimus, ideo Angelos adeo sero sub crepusculum vespertinum adventasse, quia Angeli certo quodam modo erubescebant & confundebantur ex eo quod viderentur ministri esse furoris & justitiæ irati Dei, ac proinde data opera vesperam expectarunt, ut se sub tenebris vespertinis commodè abscondere possent.

Probatur.

11. Unde & Angelus ille, qui ut populum ejus & Civitatem sanctam ab exercitu Sennacherib, ultimum ei exterminium comminantis, liberaret, à Deo missus fuerat, pariter de nocte sub mœnibus Civitatis appulit, ubi sub nocturnis tenebris ensem suum vindicem stringens, stragem centum octoginta millium virorum armatorum instituit, quasi erubesceret se hanc stragem facientem ab hominibus videri, cum tamen eos qui manifeste Deo rebellant, Religionisque orthodoxæ & Divini cultus jurati hostes erant, jussu Dei puniret: *Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum, centum octoginta quinque millia.*

4. Reg. 19. v. 35.

12. Ecquis autem non admiretur, audiens, quod Deus ad exercitum quemdam innumerabilem, adeoque formidabilem disperdendum, imo & cædendum, unicum dumtaxat Angelum adhibeat? Nec tamen id cuipiam mirum videri debet, siquidem S. Thomas de Villa nova de sphære activitatis & potestate spirituum illorum tractans, hunc in modum scribit: *Quanta virtutis & potestatis fuit, omnes Ægyptiorum primogenitos una nocte occidere? maris fluctus siccare? currus & exercitum Pharaonis submergere? tot gentes & tam robustas subvertere, & populum Israël in terram eorum introducere, quæ tamen omnia unus Angelus, cui populus à Deo commissus est, qui eumdem in deserto in columna præcedebat, operatus est.* Demum vero activitatem illorum in regulari cœlorum motu à tot sæculis hactenus continuato demonstrare hunc in modum prosequitur: *Non valde mirabimur hæc, si orbes illos cœlestes tam vastos & amplos singulos à singulis spiritibus tanta velocitate & uniformitate, tot sæculis, sine ullo velocitatis aut tarditatis augmento vel decremento moveri consideraverimus. Ad vocem Archangeli totus suscitabitur mundus, totum terrarum orbem à summo usque deorsum, à convexo cœli, usque ad infimum abyssi penetrabit illa vox.*

Angeli quantæ sunt virtutis.

S. Th. de Vill. con. 1. de S. Mich.

13. Verumenimvero id quod ego, utpote proposito nostro quam maxime serviens, observo, hoc est, quod Angeli à Deo ad divina decreta de castigandis hominibus exequenda missi, ut plurimum soli veniant, non vero id facere solent, quando mittuntur, ut hominibus benefaciant; Etenim quando Rex Syriæ contra Samariam pugnaturus integrum exercitum suum ad Eliseum capiendum miserat, subito mons vicinus innumeris cœlestis militiæ cohortibus adimplevit: *Ecce mons plenus equorum & curruum igneorum in circuitu Elisei.* Similiter quando Jacob, adversus insultus & validos impetus Esau fratris ejus, defensuri missi fuerant, in ingenti numero quoque advolarunt, adeo ut de illis in sacro textu dicatur: *Castra Dei sunt hæc.* Pariformiter ad Lazari pauperis animam in sinum Abrahæ deportandam plurimi Angeli certatim pro hoc ei obsequio præstando accelerarunt: (*Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ*) *non quidem quod indigeret*, inquit Albertus Magnus, *qui proprijs subvehebatur meritis, sed Angeli congratulationem in comitatu ostendebant, exemplum quod simpliciter & recte consilijs eorum & custodijs operans vivus dedisset.* Chrysostomus autem ad intentum nostrum longe melius loquitur, dum ait: *Non suffecerat ad portandum pauperem unus Angelus, sed propterea plures veniunt, ut chorum lætitia faciant, gaudet unusquisque Angelus tantum onus tangere, libenter talibus oneribus prægravantur, ut ducant homines ad regna cælorum.* Etenim quando de nobis defendendis, consolandis, aut beneficio aliquo afficiendis agitur, quilibet ipsorum ad id munus sese ultro offert, omnesque in id faciendum conspirant & accurrunt, seque jucundos, hilares, atque festivos exhibent. *Gaudium est coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente*; at vero quando nos ut signatum supremæ justitiæ ministri punire debent, unusquisque se

Ad supplicia inferenda se subducunt, ad beneficia omnes accurrunt.

4. Reg. 6. v. 17.

Gen. 32. v. 2.

Luc. 16. v. 22.

Alb. Mag. ib.

Chrysost. in cat. cit.

Luc. 15. v. 7.

ſa ſubducit, cunctique munus illud non niſi triſtes & mœſti adoriuntur.

Thren. 2. v. 8. 14. In Jeremia verba ſequentia leguntur: *Cogitavit Dominus diſſipare murum filiæ Syon, tetendit funiculum ſuum, & non avertit manum ſuam à perditione, luxitq; antemurale, & murus pariter diſſipatus eſt.* q. d. Deus manum ſuam, ad caſtigandam Jeroſolymam, ad flagellum extendere parabat, hoc autem minime facere poterat, niſi prius mœnia Civitatis, & quibus illa muniebantur fortalitia diſſiparat, eaque deſtrueret. Quid autem per hunc murum & antemurale, ſive mœnia & fortalitia intelligebatur? Tutela nimirum & defenſio Angelorum, de quibus ait textus, luxit, ſiquidem in Iſaia legimus: *Angeli pacis amarè flebunt*, Angeli autem à defenſione & cuſtodia Civitatum & populorum ſubmotis mirum non eſt, ſi hi protinus incidant in manus inimicorum; Ut igitur Jeruſalem diſſipatur, murus & antemurale prius deſtruitur, id eſt, Angeli, qui ſunt hominum & civitatum antemurale fortiſſimum, à talium locorum vel hominum tutela & cuſtodia ceſſare jubentur, quod ſine ingenti Angelorum luctu non fit; Et ideo Angeli pacis amarè flebant. Unde S. Paſchaſius ait: *Luxit antemurale & murus pariter diſſipatus eſt, luxiſſe autem antemurale tropicè dicitur, eo quod videntur ſe recedentibus angelis, quorum ſervabantur auxilio, interituros, Angelos lugentes fecerint.*

Lugentes nos deſerunt ad interitum.

Iſa. 33. v. 7.

S. Paſch. l. 2 in lam. ment. Jerem.

Pſ. 70. v. 10. 11. & 12. 15. In Pſalmo 70. legimus: *Quia dixerunt inimici mei mihi, & qui cuſtodiebant animam meam, conſilium fecerunt in unum, dicentes: Deus dereliquit eum, perſequimini, & comprehendite eum, quia non eſt qui eripiat; Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum reſpice.* Enimvero quod ſi Deum à nobis recedere nolimus, rogamus eum, ne è nobis auferat tutelam & aſſiſtentiam Angelorum; hi enim quamdiu nobis aſſiſtunt, Dei nobis impetrant gratiam, iramque ejus placant, hacque ratione efficiunt, ut in ejus amicitiam ([illegible]) gratiam & amicitiam redeamus.

Gratiam impetrant, quamdiu adſunt.

defendunt in judicio.

16. Ea parabola illa de nuptiali convivio conſtat, eum, qui ſine veſte nuptiali ad locum convivij ingredi præſumpſit, adignem fuiſſe condemnatum, & tamen ne verbum quidem ab eo proferri potuiſſe in ſui defenſionem. *At ille obmutuit. Tunc dixit Rex miniſtris: ligatis manibus & pedibus ejus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & ſtridor dentium.* Econtra vero in Zacharia Propheta ſequens legitur viſio: *Et oſtendit mihi Dominus JEſum ſacerdotem magnum, ſtantem coram Angelo Domini, & Satan ſtabat à dextris ejus, ut adverſaretur ei, ... & JEſus erat indutus veſtibus ſordidis, & ſtabat ante faciem Angeli, qui reſpondit & ait ad eos, qui ſtabant coram ſe, dicens: auferte veſtimenta ſordida ab eo; Et dixit ad eum: Ecce abſtuli à te iniquitatem tuam, & indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite Cydarim mundam ſuper caput ejus, ... & induerunt eum veſtibus, & Angelus Domini ſtabat.* Circa quam utriuſque Evangelici ſcilicet & Prophetici textus quoad ſordidis veſtibus indutos viros, diverſitatem & differentiam & diverſum eventum quem habuerunt apud eum, qui non eſt acceptor perſonarum, merito quæritur, cur primus ob carentiam veſtis nuptialis per ſententiam irrevocabilem & inappellabilem condemnatus fuerit pœnæ æternæ; alter vero tanta cum charitate & benevolentia, ſublatis ab eo laceris veſtimentis, nobiliſſimo fuerit veſtitu indutus? Quam difficultatem Theophylactus ſolvere videtur dum ait: *Angelus populi rector, aliis aſtantibus Angelis præcepit, ut illis veſtibus eum exuerent.* Porro Rex ille Filium Dei nobis præfigurat, qui in caſu, quo animo in puncto ſive articulo mortis inventa fuerit pretioſa charitatis veſte denudata, eidem in particulari judicio, quod circa quamlibet animam inſtituaretur, implacabilis Judex futurus erit: In viſione autem Zachariæ benignitas nobis indicatur Angelorum, qui Satana nos in judicio accuſante peccata noſtra cooperire & tegere ſatagunt: *& Satan ſtabat à dextris ejus &c.* nos accuſant, defendunt, nuditatemque noſtram virtutum habitibus contegunt, & bone opera noſtra Deo Judici repræſentant, ac demum furorem Dei quoad poſſunt placare ſtudent: *Et Angelus Domini ſtabat; Et conteſtabatur Angelus Domini JEſum.* Gloſſa ſuper verba Sancti Stephani apud S. Lucam dicentis: *Video JEſum ſtantem*; Ita ait: *Per ſtantem habitus auxiliantis & pro ſervis pugnantis oſtenditur.*

Matth. 22. v. 12. & 13.

Zach. 3. v. 1. &c.

Theoph. ibid.

Zach. 3. v. 1.

Ibid. v. 5 6.

Act. 7. v. 55. Gloſſ.

17. Enimvero an aliquis Angelorum illi convivio, in quo alter non habens veſtem nuptialem, condemnatus eſt, intus fuerit, minime conſtat; at verò in hac viſione Zachariæ Sacerdotem magnum quaquaverſum Angelis circumdatum, eorumdamque precibus Deum permotum inimicum infernalem repulſiſſe claris verbis deſcribitur: *Et dixit Dominus ad Satan; Increpet Dominus in te Satan, & increpet Dominus in te, qui elegit Jeruſalem, nunquid non iſte tortis eſt erutus de igne?* Væ proinde nobis niſi cœleſtes illos ſpiritus defenſores noſtros haberimus. Audite enim B. Laurentium Juſtinianum hac de re ita loquentem: *Quis, niſi angelica fultus eſſet auxilio, tam immaniſſimorum hoſtium valeret ſuperare rabiem, effugere laqueos, tentationes vincere, fraudeſque detegere?* S. Thomas de Villa nova ſolicitudinem & zelum Angelorum quo pro nobis mediatores exiſtunt, per ſequentem ſimilitudinem demonſtrat: *Sicut vir zelat uxorem, ita Angelus animam cui datus eſt in cuſtodiam, ne videlicet eam peſſimo dæmoni committat adulterium. Diſcurrit medius inter Deum & animam, vota afferens, referens dona*, ut inquit Bernardinus, *illam ad amorem excitat, illum ab offenſa placat.*

Illorum defenſio neceſſaria.

Zach. 3. 2.

Laur. Juſt. l. 1. de ſpir. an. 1. c.

S. Th. Vill. in conc. 2.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

De Angelorum in exequendis juſſis Dei ad noſtram utilitatem ſedentibus velocitate & promptitudine; Ubi etiam illos nobis poſt Chriſti Incarnationem & noſtram redemptionem majorem exhibuiſſe amorem oſtenditur.

THEMA.

Qui facis Angelos tuos ſpiritus. Pſalm. 103. ℣. 4.

1. PRopheta Regius ſignificantiori verbo beatorum illorum ſpirituum velocitatem & agilitatem exprimere non poterat, quam dum illos ſpiritui ſeu concitato aëri & vento ſimiles eſſe diait, *Qui facis Angelos tuos ſpiritus*, concitatus namque & agitatus aër ab uno loco ad alterum celerrime tranſmittitur. Veloces ut venti.

2. Chryſoſtomus myſterium indagat, ob quod uſus antiquus obtinuerit, quod Angeli alati depingi ſoleant, idque factum eſſe dicit, ad illorum nobis inſinuandam dignitatem & eminentiam: *Angelorum penna naturæ eminentiam referunt; nihil penna ſignificant aliud, quam vires ſublimes, atque excelſas naturas.* Quis autem eſt, qui per alas velocitatem quoque denotari ignoret? Chaldæus ad propoſitum noſtrum ita legit. *Qui facis Angelos tuos veloces ſicut ventos.* Viſio quoque

Ideo pinguntur alati.

Chryſoſt. h. 3. de incomp. Dei nat.

quo Isaiæ clare nobis ostendit, quanto cum fundamento alati & pennis instructi à nobis repræsententur: *Seraphim stabant super illud, sex alæ uni, & sex alæ alteri*; Ubi Glossa ordinaria ait: *Alas dicuntur habere Angeli, quia in superioribus commeantur, vel propter velocem in omnibus discursum sicut & venti alati dicuntur.* Inter omnes sanctos, qui majus aliquod in ordine ad beatos hosce spiritus habuere lumen, S. Dionysium Areopagitam palmam cæteris præripere asserere possumus, utpote qui tam sublimiter de cœlesti Hierarchia scripsit; In ipso autem hæc verba leguntur: *Pennatos sanctorum spirituum pedes Theologia figuravit, quippe alis signatur celeritas.* Lyranus in agiles & veloces Seraphinorum apud Isaiam alas intellectum suum defigens, ita scribit: *Ad designandum, quod Angeli semper sunt parati ad divina ascendere, & ad inferiora descendere, secundum Domini voluntatem, ideo volatus in medio loco disponitur, quasi ad utrumque paratus.*

Isa. 6. v. 2. *Gloss. ibid.* *S.D. Areop. c. 15.* *Lyr in Isa.*

Probatur. 3. Legatur caput nonum Danielis, ibi namque recensetur, quod dum S. Daniel Propheta Deum pro populo suo Israëlitico è servitute liberando ferventer rogaret, Deus è cœlo Gabrielem Archangelum submiserit, qui Danielem certiorem faceret, quod supplicatio ejus favorabile sortita esset rescriptum; Observate autem quanta fuerit cœlestis hujus nuntij velocitas: *Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel, quem videram in visione à principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificij vespertini, & docuit me*; Non sufficit Prophetæ dicere Angelum illum volasse, sed insuper ly, cito, adjungit.

Dan. 9. v. 21. & 22.

Dei jussa absque mora exequuntur. 4. Superius visionem Isaiæ ostensam indicavimus, quæ ex pluribus capitibus mysterijs redundat; in ea autem inter cæteros Seraphinos aliquos circa Altissimi thronum circumstetisse asseritur; *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum, Seraphim stabant super illud, sex alæ uni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem ejus, & duabus velabant pedes ejus, & duabus volabant.* Porro scire hoc loco percuperem, qua ratione possibile fuerit, quod hi Seraphini firmi steterint, & tamen volarint; *Seraphim stabant super illud*, & tamen protinus de ijsdem dicitur; *Volabant.* Utique ad hoc aliud responderi nequit, quàm quod spirituum illorum in jussis Dei exequendis adeo sit prompta veloxque celeritas, ut tametsi de Empyreo in terram descendant, id tamen tanta cum celeritate faciant, ut ne unico quidem gressu à magnifico illo Divino throno secedere videantur, siquidem inter receptum à Deo mandatum, ejusque executionem nullum tempus intermedium interjicitur, prouti ex illis verbis clare deducitur: *Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.* Nobis quidem hic ordo servatur, quod videlicet prius ad excipiendas nobis imponendas commissiones aures porrigamus, postea vero ad easdem exequendas manus admovere solemus; non vero sic Angelici spiritus faciunt, siquidem Scripturæ Sacræ textus clare indicat, quod hi voluntatem & beneplacitum Dei circa interesse ac ministeria nostra adimpleant, priusquam à supremo Dei Consistorio jussa illis fuerint intimata, ac proinde Psalmista prius de illis dicit: *Facientes verbum illius*, & postea subdit: *ad audiendam vocem sermonum ejus*; circa quæ verba Agellius ita scribit: *Vix cum audierunt vocem Divini præcepti statim faciunt verbum ejus, ut quamvis divini verbi præceptum antecedat, tamen tanta illorum in exequendo velocitas, & intentio est, ut nescias penè quid prius sit, voxne sermonum Dei, an illorum in exequendo celeritas.*

Isa. 6. v. 1. *Ibid. v. 2.* *Ps. 102. v. 20.* *Agel. ibid.*

Deo obedientissimi. 5. Sanctus Thomas de Villa nova horum spirituum promptissimam obedientiam sequentibus verbis considerat: *Ad excellendam eorum obedientiam & subjectionem, qua Deo præsidenti in omnibus, & per omnia sine ulla contradictione obediunt, apud Zachariam in similitudinem grandis exercitus equorum alborum & variorum uno sessore visi sunt, sunt etenim & potentissimi, & obedientissimi, juxta illud: Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.*

S.Th.Vill. l. cit. conc. 1. *Ps. 102. v. 20.*

Oculis comparantur. 6 Et hæc forte causa est, cur Angeli denotentur in oculis, qui in operationibus suis velocissimi existunt. *Super lapidem unum septem oculi sunt.* Per hosce etenim oculos Angeli intelliguntur, prouti ex illo textu Apocalypseos deduci potest, in quo legimus: ... *Oculos septem, qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram.* Quod cum ejusdem Zachariæ verbis in Capite sequenti concordat, ubi dicitur: *Septem isti oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram.* Porro oculi vident & provident, suntque veloces & expediti; ita quoque Angeli vident, omnibusque summa cum velocitate prospiciunt.

Zach. 3. v. 9. *Apoc. 5. v. 6.* *Zach. 4. v. 10.*

Luci. 7. In Genesi mentio quidem fit omnium Creaturarum tam visibilium quam invisibilium, qualis erat Cœlum Empyreum, & tamen Moyses Naturæ Angelicæ nullam aliam mentionem facit, nisi tantum sub nomine lucis, ut existimat S. Augustinus: *Fiat Lux*; Ubi novum se pro præsenti proposito nostro mysterium prodit; Cur enim Angeli lucis nomine exprimuntur? quia nimirum experientia teste hæc in unico momento, mox ut oritur, cunctis tenebris dissipatis aërem totum illuminat & calefacit, cunctosque effectus suos summa cum celeritate operatur, ac proinde similitudo isthæc spiritibus hisce beatis aptissimè congruit.

S. Aug.

Igni. 8. Advertendum est item, quod Regius Propheta David, postquam Angelis venti Epithetum attribuisset: dicendo: *Qui facis Angelos tuos spiritus*, ignis quoque nomine eosdem insigniat. *Et ministros tuos ignem urentem*; teste namque experientia, nullum est elementum activius & velocius isto, maxime quando à ventis agitatur. Theodoretus ait: *Eosdem & spiritus & ignem appellavit, efficaciam & velocitatem utroque declarans.*

Ibid. Ps. 103. v. 4. *Theod.*

Præcincti ad succurrendum. 9. Mystica est illa à Sancto Joanne in Apocalypsi cap. 1. habita & descripta visio, quæ Angelum quemdam Dei Filio similem in medio septem candelabrorum aureorum, constitutum & ad pectus zona aurea præcinctum vidit: *Præcinctum ad mamillas zona aurea.* Quænam est expressi hujus Cinguli causa? Nimirum hi quibus procul eundum est, ut in via perambulanda expeditiores existant, vel ne ob vestium longitudinem cespitent & cadant, præcingi solent. *Sint lumbi vestri præcincti.* Andreas Episcopus Cæsariensis super hunc textum: *Præcinctum ad mamillas zona aurea*, ita scribit: *Ut intelligatur obedientes in cunctis ministerijs, ita expeditos esse, ut impediri nullatenus queant.* Cingulum autem hoc aureum est, & super corde pendet, ad significandum amorem & affectum infinitum quo nos diligunt, nostrumque bonum & commodum solicitè procurant.

Apoc. 1. v. 13. *Lucæ 12. 35.* *And. Cæs. ibid.*

Corpora assumunt, ut futuram monstrent societatem. 10. Non habent quidem Angeli corpus quo graventur, quia puri sunt spiritus: *Qui facis Angelos tuos Spiritus*, veruntamen illos nonnunquam corpus sensibile assumere, tum ex Sacræ Scripturæ testimonij, tum visionibus, apparitionibus alijsque probatis Historijs satis constat. Equidem uti S. Thomas ait; *Non indigent corpore assumpto propter seipsos, sed propter nos, ut familiariter cum homi-*

Ps. 103. v. 4. *S.Th. 1. p. q. 51. art. 2.*

hominibus conversandi demonstrent intelligibilem societatem, quam homines expectant habendam cum eis in futura vita.

Tantus amor, ut cœlum relinquant.

11. Doctor Seraphicus inclinationem naturalem considerat, quam unusquisque habet demorandi in patria sua, in qua suos est sortitus natales, & ubi facultatum suarum substantiam possidet, indeque Angelorum erga bonum nostrum procurandum & promovendum amorem deducit, dum ait: *Vide ergo, quanta sit Angelorum charitas, qui in Cœlo empyreo creati, tamquam in loco sibi convenienti & apto divinæ contemplationi, pro divina obedientia & charitate ad proximum, habitant nobiscum in terra, in loco obscurissimo, si cœlo empyreo comparetur, licet divina contemplatione non careant, quia Deum ubique contemplantur.*

S. Bon. ser. 1. de An.

12. Apostolus quondam dicebat: *Charitas Christi urget nos, Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Angeli quoque ab ardentissima, quâ erga nos flagrant, charitate exstimulati, & nobis inservire nobisque associari, tamquam fideles & obsequiosi ministri in hac miseriarum valle minimè dedignantur. Unde S. Thomas de Villa nova ait: *Propter nos inserviunt nobis, miserantur enim sortem nostram, videntes periculum nostrum, & laborem vitæ nostræ, quia conspiciunt nos in magno discrimine positos, in medio scilicet inter gloriam & gehennam, quibus aut perpetuo regnandum est, aut ardendum, & tanto discrimine anxios omni solicitudine curant in bonam partem deflectere.*

2 Cor. 5. v. 14. & cap. 11. v. 29.

S. Th. Vill. Con. conc. 2.

Homines in medio cœlum inter & infernum.

13. B. Laurentius Justinianus varios enumerat effectus amorosæ solicitudinis, quam nobis demonstrant, dum varia nobis, eaque omnia maximi ponderis bona insinuant. *Semper*, inquit, *suadent bona, ad orandum provocant, excitant ad compunctionem & fletum, Dei scientiam ingerunt, timorem filialem docent, pacificant mentem, cogitationes ordinant, spei infundunt dulcedinem, occulta pandunt, custodiunt unitatem, legis instruunt servare mandata, obtemperare Deo, subesse majoribus, pacem diligere, humilitatem sectari, & cuncta odisse, quæ norunt repugnare virtuti.*

Omnia docent bona.

B. L. Just. de vit. solit. c. 16.

14. Verum enimvero si quis cupidus est intelligendi, quanta sit Angelici amoris & charitatis in consolandis beneficiisque afficiendis illibata puritas, is ad Historiam Agar in superioribus discursibus insinuatam animum suum impensius omnino intendat, & præcipue videat, qualiter se erga illam habuerint, eo tempore, quando à Sara Domina sua è domo Abrahæ pulsa, velut peregrina, afflicta, famelica, & desolata, una cum prædilecto viscerum suorum fœtu Ismaële, eoque agonizante, solitudinem pervagari & oberrare coacta fuit. Equidem paulo supra observavimus, Scripturam Sacram numquam de Angelorum in terram descensu meminisse, præterquam in Historia Agac, quando nimirum ad afflictam hanc mulierem paulisper erigendam & consolandam advolarunt; Adhæc quis ita hebeserit animo, qui in hujus afflictæ mulieris Angelica consolatione beatissimorum amabilissimorumque illorum spirituum summam benignitatem & compassionem notare non possit? Quod si propter Abrahamum Patriarcham primumque viventium Patrem, supremæ Majestatis Dei familiarem & prædilectum amicum consolandum descendissent, nihil esset quod admirationem mereretur; at vero quod è cœlo in vastam quamdam solitudinem descendant, propter muliecculam quamdam vilem, sive propter ancillam quamdam malè contentam, fugitivam, & à Domina sua sancta, qualis Sara erat, ex zelo virtutis è domo ejectam & expulsam, hoc non solum admiratione, sed & stupore excessivo dignum est, valde namque mirum est, quod Angeli unicuique hominum sine ulla acceptione personarum etiam ingratis, benefacere non dedignentur, imo ad id faciendum percupidè accelerent, eo tantum fine, ut si quando à Deo aberrent, beneficijs illos inescando ad erroris sui agnitionem; vitæque emendationem veramque resipiscentiam reducant.

Benefaciunt omnibus.

Gen. 21. v. 17.

15. De Philosopho quodam legimus, quod cum cuidam matri, cujus filius frequenter probat aures suas à continuo filij ejus ploratu & ineunditis lamentis penitus obsurduisse dixisset, ipsa eidem Philosopho responderit, ejulatus hosce maternis auribus suis velut suavissimam quamdam melodiam dulciter illabi, minimeque ingratam esse: Porro Agar filiolum suum in vastam quamdam solitudinem deportarat, eumque in loco satis à se dissito, ne filij sui continuos planctus & fletus audire cogeretur, collocaverat: *Abjecit puerum subter unam arborum, quæ ibi erant, & abijt, seditque è regione procul, quantum potest arcus jacere;* Et tamen licet Agar, quæ mater erat, filium suum deserat, non tamen illum eumdem deserunt Angeli: *Vocavit ... Angelus Dei Agar de cœlo, dicens: Quid agis Agar? noli timere, exaudivit enim Dominus vocem pueri, de loco in quo est;* Cum enim proprium sit horum spirituum munus, orationes nostras coram tribunali Altissimi præsentare, ideoque ad fletum & ejulatum pueri hujus favorabile à Deo attulerunt rescriptum; Sed quæri hoc loco potest, quænam harmonia, aut quis concentus Angelis suavior & gratior existat, cœlorumne concentus? *Concentum cœli dormire quis faciet*, an verò planctus, fletus, & lamenta hominum mortalium? utique gratiora Angelis sunt tormenta, quam Harmonia quævis musica; per lamenta etenim nostra à nobis in hanc lachrymarum vallem attracti descenderunt, ut nos solentur, lachrymasque ab oculis nostris abstergant.

Lamenta nostra suaviora quam musica.

Gen. 21. v. 15. 16.

Idem v. 17.

16. Verum enimvero sciendum hoc loco est, Angelorum erga nos amorem & animi propensionem, post communis Creatoris & Salvatoris Dei in hunc mundum sive in carnem adventu, magnopere adauctam excrevisse. *Amen, Amen dico vobis*, inquit Christus, *videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei ascendentes, & descendentes super filium hominis.* Origenes Angelos ad Creatoris sui imitationem certatim & indilatè pariter descendisse ait: *Facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis.* Unde tanto Angeli ad nos descendendi desiderio tenebantur, ut superna illa Jerosalem quasi ab Angelis evacuata fuisse videretur. *Quando viderunt Principem militiæ cœlestis in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominum suum, & parentes voluntati ejus* (mox eosdem spiritus inter se discurrentes, seque ad descendendum in terram animantes idem Origenes introducit) *dicunt inter se, si ille descendit, & descendit in corpus, si mortali indutus est carne, & sustinuit Crucem, & pro hominibus mortuus est, quid nos quiescimus? quid parcimus nobis? Eia omnes descendamus de cœlo, ideo & multitudo militiæ cœlestis erat laudantium & benedicentium DEUM, quando natus est CHRISTUS,*

Angeli cum Christo descenderunt de cœlo.

Joa. 1. v. 51.

Luc. 2. v. 13.

Or. h. 1. in Ezech.

17. S. Augustinus in libro de diligendo Deo, de amore Divino tractans, ad ministerium Angelicum, ad nostrum commodum procurandum à Deo deputatum, considerandum descendit, variaque adducit motiva, quibus beati illi spiritus ad ministrandum nobis exstimulantur: *De excelsis Cœlorum habitaculis, ad consolandos, visitandos, & adjuvandos nos, attrahit supereminens charitas Angelos, propter*

Propter tria nos amant.

S. Aug. c. 9. de dil. Deo c. 3.

Deum

Deum, propter nos, & propter seipsos: Propter Deum utique, cujus tanta erga nos pietatis viscera ipsi quoque, ut dignum est, imitantur: propter nos, in quibus nimirum propriam similitudinem admirantur: propter seipsos, quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio prestolantur. Pariter in hunc sensum Sanctus Bernardus scribit: *Ipsi amant nos, quia nos Christus amavit*, juxta illud Proverbium, *Qui amat me, & canem meum diligit: Nos ô beati Angeli catelli sumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis: Catelli cupientes saturari de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum, qui estis vos.*

S. Ber. ser. 1. de S. Mich.

18. Revocandum est hoc loco in memoriam, quod quando Christus sanctificavit Aquas Jordanis, quæ undas repræsentabant baptismales, quibus in progressu sæculorum innumerabiles animæ ad salutem æternam regenerandæ erant, non solum unicum Cœlum, sed Cœli omnes, omnesque sphæræ cœlestes apertæ fuerint: *Aperti sunt ei cæli.* Ubi Origenes ita scribit: *Non sufficit unum cælum aperiri, aperiuntur plurimi, ut descendant non ab uno, sed ab omnibus cælis Angeli ad eos, qui salvandi sunt.* Quæ eadem veritas ex textu quodam Sancti Petri clarius apparebit: Dicit igitur Sanctus Petrus: *Vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu Sancto misso de cælo, in quem desiderant Angeli prospicere.* Ubi Beda dicit: *Constat profectò, quia tanta ejus, qui passus est pro nobis hominis JEsu Christi posterior gloria successit, ut etiam Angelica in cælo virtutes, tametsi æterna felicitate perfecta, non solum immortalem Deitatis magnificentiam, sed & assumpta ejus Humanitatis claritatem semper aspicere gaudeant.* At verò quæ est causa quod Angeli tanta cum aviditate oculos suos in Salvatoris Humanitatem defixos habeant, ut proinde Sanctus Petrus dicat: *In quem desiderant Angeli prospicere?* Num igitur antequam verbum Patris incarnaretur, perfectè beati non erant? Ad propositum nostrum dici potest, quòd id amore nostri faciant, quia dum Creatorem suum mortalitate nostra indutum aspiciunt, videntque quod ille *Habitu inventus sit ut homo*, nostrique insuper servus effectus sit, *Formam servi accipiens*, hoc amoris Christi Exemplo, ipsi quoque erga nos majori charitate accenduntur, maxime dum vident, quod animarum beatarum numerum adaugendo, suas ruinas quoque restaurent, mejorque ipsis beatitudo & gloria accrescat.

Matth. 3. v. 16. Origen.

1. Pet. 1. v. 12.

Bed. Humanitatem aspicere gaudent.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Dignitas Angelorum ostenditur, simulque probatur, quod hac non obstante, in varijs ministerijs nobis servire non fuerint dedignati, varias in nostrum obsequium species sibi assumendo.

THEMA.

Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis? Ad Hebr. 1. ℣. 14.

Quanta Angelorum dignitas.

1. CErtum est utique, Naturam Angelicam adeo dignam & nobilem, atque ad Cœlum empyreum, quod altissimi Dei vera est regia, incolendum creatam, simul cum mundi creatione esse suum accepisse; causa autem, cur sacer Chronista in cunctis ad mundi creationem spectantibus recensendis adeo accuratus & attentus, Angelorum nullam fecerit expressam mentionem, sicuti de cunctis alijs creaturis fecerat; nam usque ad c. 16. Geneseos Spiritus Angelici ne quidem verbulo aliquo nominantur, cum tameo eousque elapsi fuerint anni plusquam mille nongenti, non adeo est omnibus perspicua; scio equidem nonnullos dicere id factum esse ideo, quia Moyses hanc mundi Genesin præcipue pro populo Hebræorum descripserit, qui utpote in Ægypto inter densas illas ignorantiæ tenebras educatus, minime ad hoc dispositus erat, ut etiam & obtusi intellectus sui oculos, in spiritinum illorum invisibilium naturam & essentiam defigere posset. Lyranus autem scribit: *Si fecisset mentionem de creaturis spiritualibus & invisibilibus, coluisset eos populus, tamquam Deos.* Sanctus Athanasius, vel quisquis est libri illius author, in eadem est opinione dum ait: *Ejus rei gratia absconditè in Genesi hanc rationem de Angelis, ne & eos Deos faceres, qui vitulum & alia quadam Deificaverant.* Etenim natura Angelica adeo sublimis est & pulchra, omniumque donorum, gratiarum, aliorumque thesaurorum cœlestium abundantissime dives existit, ut & Sanctus Joannes, qui Aquilinos, quibus præditus erat, oculos constantibus irretortisque pupillis in Solem illum, qui tribus radijs in una luce coruscat, defixos habebat, sese aliqua ex parte ex elegantia & dignitate Angelica hebetari & perstringi sentiret, adeo ut illam quoque adorationis cultu venerari tentaverit; Cujus rationem optimam Sanctus Thomas à Villa nova hisce verbis adducit: *Illum adoraffet, Deum suspicatus, quia nihil in orbe illa pulchritudine, quam videbat, majus aut speciosius reperiri posse putabat.* Sanctus Augustinus immensam cœlestium horum ephebborum gloriam à se pro dignitate, adhibita licet admirabili, qua pollebat, eloquentia & doctrinæ sublimitate, explicari minimè posse existimat, Dicit enim: *In supernis spiritibus non tantum admirabilis dignitas est, & dignatio amabilis invenitur, sed tanta gloria est, quod lingua vel cor humanum nullatenus dicere valet, vel cogitare.* Unde varijs illos honorificis titulis & encomijs condecorat, ut vel ex illis in dignitatis & eminentiæ ipsorum aliqualem notitiam devenire possis; Dicit enim: *Domestici Dei sunt, cæli cives, Principes Paradisi, scientia magistri, Doctores sapientia.*

Lyr. in 1. Gen.

S. Ath. q. 4. ad Anti.

S. Th. à vil.

S. Aug. ser. 46. ad frat

2. Et tamen licet Angeli summi Paradisi Magnates sint, nostri tamen Pædagogi, imo servi & ministri esse minimè dedignantur. Scribit Sanctus Augustinus, quod postquam Deus Sanctum Paulum Apostolum in reconditissima Divinorum secretorum penetralia dignatus est admittere, eique gratiam illam indulsit, ut (licet tantom *per modum transeuntis*) Beatitudinem & gloriam cœlestem facialiter intueri posset, jamque eodem tempore Angelicam magnificentiam conspiciendo admiraretur: *Tunc*, ait, *tunc dixit, & exclamavit, quod omnes erant administratorij spiritus, missi in ministerium nostrum.*

Dignantur esse nostri servi.

3. *Gloria in altissimis*, inquit Vulgata; Syrisca autem legit: *In excelsis. Gloria in altissimis*, id est, ab altissimis, id est, inquit Hugo Cardinalis, *ab Angelis*; adeoque Angeli altissimi appellantur, & tamen, quod summè mirandum est, adeo sese humiliant & demittunt in beneficium nostrum, ut nobis ministrare & famulari minime dedignentur. Unde trita quidem, sed numquam satis pro dignitate ruminata sunt illa Sancti Bernardi verba dicentis: *Angelis suis Deus mandavit de te. Mira dignatio, & vere magna dilectio charitatis; Quis enim? quibus? de quo? quid mandavit?*

Luc. 2. v. 14.

Hug. Card. ibid.

S. Bern. s. 12. super Ps. qui habit.

vit? Quis enim mandavit? cujus sunt Angeli? cujus mandatis obtemperant? cujus obediunt voluntati? Summa ergo Majestas mandavit Angelis illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximo sibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus & vere domesticis Dei.

Cœlestis Rex hoc libenter videt.

4. Nullus quantumvis potens Rex inveniri poterit, qui licet innumeros in curie sua aulicos & ministros habeat, pati velit, ut servi sui, imo mancipia sua alijs servitutem quamdam exhibeant, vel quod aliorum servi & mancipia fiant, & tamen Deus ille, in cujus fœmore scriptum legitur: *Rex regum & Dominus Dominantium*: nobilissimis Angelis aulicis non solum non prohibet aut interdicit, sed potius imperat & anxie præcipit ijsdem, ut nobis qui servi & mancipia ejus sumus, *Ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ*, famulentur & serviant.

Apoc. 19. v. 16.

Ps. 115. v. 16.

Quare fratres vocentur

Alb. M. in c. 1. Matth.

5. Albertus Magnus notat, quod Angeli ante Christi adventum in carnem adorari se ab hominibus permiserint, prouti ex cap. 18. Geneseos & ex Cap. 6. Josue clare deducitur, postquam vero natura humana verbo Divino hypostaticè unita fuit, se deinceps similis cultus obsequio honorari nequaquam passi fuerint. Unde in Apocalypseos Cap. ultimo Angelus ille S. Joanni, qui eum adorare volebat, expresse id prohibuit, dicens: *Vide ne feceris, conservus enim tuus sum & fratrum tuorum Prophetarum.* Idem quoque Albertus rationem reddit, cur fratres nostri appellentur, dum ait: *Fratres per creationem, quia ab eodem Patre creati; fratres per gratiam, non per naturam; item fratres, quia vocati ad eamdem hæreditatem.* Richardus de Sancto Victore dicit, Angelum adorationis cultum à Sancto Joanne noluisse recipere, quia Filius Dei incarnatus jam erat: *Ab homine adorari recusavit, ex quo humanitatis nostræ naturam supra se in Redemptore mundi glorificatam vidit.* Præter hanc vero aliam hujus rationem reddere possumus, illam nimirum, quam à principio hujus discursus tetigimus, quia scilicet à Deo non solùm ad nostram custodiam, verum etiam ad servitium nostrum fuêre deputati, ipsique impositum hoc illis servorum officium nobis libentissimè atque promptissimè impendunt: *Nonne omnes sunt administratorij spiritus &c.*

Apoc. ult. v. 9.

l. 7. p. 2. in Ap. c. 28.

Propter nos creati sunt.

6. Cur Deus naturam Angelicam non creavit, priusquam vastam hanc totius universi molem creando erigeret? Id namque decuisse videtur, cum natura Angelica nullam cum humana natura connexionem habeat, cum certum sit, quod una independenter ab altera subsistere poterat; Theodoretus ad hoc respondet, dum ait: *Quo ministerio fungebantur Angeli, qui creationem præcedebant? cum nullus esset qui indigeret, adjuvaretur eorum opera, siquidem in ministerium hominum omnia subesse dicuntur.* Dicendum igitur, quod Deus Angelos in nostrum obsequium nostrumque servitium præcipuè crearit; Unde Psalmista ait: *Quoniam Angelis suis mandavit de te*, pro se namque illorum opera aut obsequio minimè indiget. Unde Sanctus Remigius ait: *Mandavit de te, ut tibi subministrarent obsequium servitutis; In manibus portabunt, id est, exhibitionem servitutis tibi impendent.* Et quidem si forte Divinæ Majestati in re quapiam ministrent, aut obsequium aliquod præstent, id totum, ut Chrysostomus ait, in nostrum commodum & obsequium faciunt; *Hoc est munus Angelorum*, ait os aureum, *ministrare Deo ad nostram salutem; quamobrem hoc est Angeli opus, omnia facere ad fratrum salutem, imo vero est opus ipsius Christi; nam ipse quidem dat salutem ut Dominus, ipsi vero tamquam servi.* Sanctus Bernardinus eamdem veritatem hisce verbis confirmat, *Missi in ministerium propter nos, plane ministri nostri, non Domini nostri, & in hoc unigeniti formam imitantur, qui non venit ministrari, sed ministrare.*

Theodor. q. 3. in Gen.

Ps. 90. v. 11.

S. Rem. ibid.

S. Chrysost. h. 3. ad Hebr.

S. Ber. ser. 1. in Ps. 90.

Servitia didicerunt à Christo.

7. Ad inferiores ad aliquid movendum efficax valde est majorum exemplum. Sic enim si magnus Princeps aliquis, cum omnibus aulicis plateam aliquam pertransiens, ibique miserabilem quemdam hominem in terra languentem inveniens, eique compatiens ex equo descendat, & porrecta illi manu sua, eumdem sublevet, suisque humeris impositum, ut sanitati suæ pristinæ restituatur, in Regium palatium suum deferat, videbitis, quod omnes illius servi exemplo Domini permoti, similiter protinus descendant, seque eidem ministerio quantumvis abjecto, quantocius certatim impendant, nimis enim elati & superbi essent, si secus facerent. Lapsus est homo, & de throno Majestatis suæ Filius Dei ad illum sublevandum descendit: *Quem laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis.* Quid igitur mirum, si & Spiritus Angelici de cœlo descendentes nostris quoque infirmitatibus compatiantur, & promptissime inserviant? quid mirum, si nobis assistant? Servis humilioribus proprium est, in quovis ministerio quaquaversum per domum ministrare; Et ideo Chrysostomus optimè notat Angelos quoque eodem modo circa nos esse solicitos: *Propter nos laborant, circa nos cursitant, & ut dixerit quispiam, nobis serviunt, hoc est eorum ministerium, propter nos in omnes partes mitti.* Et ideo quia Angelorum pulcherrimus Lucifer homini nequaquam servire, sed sedere voluit; *Sedebo,... Similis ero Altissimo*, ideo eum omnibus suis asseclis in abyssum præcipitatus fuit; Unde Sanctus Bernardus ait: *Tu sedere tentasti, O impie, propterea, tui meis sunt pedes, & offusi sunt gressus tui.* Et in sermone quodam de S Benedicto hæc et verba graviter in faciem exprobrat dicens: *O imprudens, O impudens, quid laborasti, ut jam sedeas; Omnes administratorij sunt spiritus, missi in ministerium propter eos, qui hæreditatem capient salutis, & tu sedebis?*

Chr. h. in.

Isaia 14. v. 13. 14.

S. Bern. ser. 3. de ver. Isa.

Ser. 3. de S. Ben.

Non dedignantur nos.

8. Enimvero quidquid nos per tot sudores & labores in hac vita in via virtutis & progressus spiritualis operamur, id totum eo solùm spectat, ut æternam beatitudinem assequamur; Jam vero de Angelis certum est, quod *semper vident faciem Patris qui in cœlis est*, & tamen indefessi sunt operarij, dum qualibet in re vigilant, ut nobis ministrent, suasque, ut ita dicam, manus ubique & in omnibus rebus in servitium nostrum indefesse applicent, absque eo quod ullam de nobis ipsis curam habeamus. Ac proinde *Benedicantur cœlestes spiritus* (verba sunt Damasceni) *Qui tametsi eximia naturæ dignitate & perfectione longe nobis superemineant, non tamen aspernantur nostri curam & custodiam, sed mira humilitate nobis condescendentes omnem exhibent solicitudinem, ut tandem cohæredes & consortes ipsorum efficiamur in cœlis.*

Matth. 18. v. 10.

S. Jo. Dam. l. 2. fidei ort. c. 3.

Assidue inserviunt.

9. Quidnam obsecro diceres, si Angelos nobis tali cum reverentia & respectu inservientes videres, quo servi humillimi nobis inservire solent, imo vero cum eadem reverentia & respectu quo altissimo Deo inserviunt? Ecce tibi in libro Tobiæ Raphaëlem Archangelum, qua in specie se Tobiæ juniori conspiciendum præbuerit, dum se eidem veluti veterinum seu veredarium quemdam in viæ comitem obtulit: *Invenit juvenem splendidum, stantem præcin-*

Tob. 5. v. 5.

pracinctum & quasi operatum ad ambulandum; ad eumdem fere modum Isaias Seraphinos ante adorandum & tremendum Dei thronum assistentes describit, dum ait: *Seraphim stabant*; *Unus ex septem qui astamus*, inquit idem Raphaël. In hoc Archangelo, seu potius in ea, quam Tobiæ præstitit, servitute, clarè videmus, quam verum sit, quod de Angelis scribit B. Laurentius Justinianus: *Assidua vigilantia comitantur nos in periculis, in laboribus, in infirmitatibus, in negotiis, in itineribus, semper exhortantur ad bonum, detestantes malum, protegentésque à malo, si tamen intenta cordis aure eorum sacra monita audire velimus.*

Isa 6. v. 2. Tob. 12. 15. B. L. Just. de obed. c. 7.

Exhibent se Justitiæ ministros.

10. Imo vero parum dixi, dum sanctos Angelos eousque nobis condescendere asserui, ut veterinos seu veredarios se nobis exhibent, siquidem etiam eousque nos dignati fuere, ut publicos se nobis justitiæ punitivæ ministros exhiberent, prouti videre est in supplicio quod circa Ægyptios in favorem & beneficium populi Israelitici fuere executi, siquidem omnium illorum flagellorum quantumvis vilium, qualia fuerunt, muscarum, ranarum, locustarum immissiones non dedignati fuere esse instrumenta, sicut & omne primogenitum jumentorum occiderunt.

Exod. 11. v. 5.

Despiciunt neminem. Matth. 18. v. 10.

11. Observandus singulariter est modus, quo incarnata sapientia utitur, dum de custodia & ministerio Angelico loquitur: *Videte*, inquit, *ne contemnatis unum ex his pusillis; Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cælis, semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est*; Cur obsecro de Angelis tutelaribus parvulorum qui tum propter ætatem, tum propter simplicitatem nihili æstimantur, loquitur, & non potiùs de Angelo Custode Abrahæ, Davidis, Joannis Baptistæ, S. Petri, vel aliorum sanctitate & doctrinâ insignium mentionem facit? Chrysostomus duplicem hujus adfert rationem; Primo enim ita Christum loqui dicit propter innocentiam puerilem, quam summè diligit; Secundo quia parvuli ob teneram ipsorum ætatem parvi fiunt; Horum igitur exemplum Christus allegare voluit, ut per hoc innueret, quod Angeli nullum habeant respectum ad merita & dignitates illorum, quorum servitiis & obsequiis sunt deputati, sed potiùs similitudinem & imaginem Dei in nobis respiciunt, & qui majori premuntur necessitate, minoremque habent rerum agendarum experientiam, securiores sunt de tutela, defensione, obsequiis & indesinenti assistentia Angelorum.

Chrysost. in cap.

Beneficiũ hoc excedit laudes. S. August. solil. c. 27.

12. Sanctus Augustinus beneficium istud custodiæ Angelorum, unà cum tot aliis, quibus nos Deus sibi devinxit, optimè hisce verbis ponderat: *Beneficia tua magna sunt hæc, quibus eos honorificasti dans nobis Angelos tuos spiritus in ministerium nostrum; dederas enim quidquid cæli ambitu continetur, & quasi parva reputas hæc quæ sub cælo sunt, nisi adderes etiam ea, quæ sunt super cælos*; Et quidem quod hujus infiniti beneficii bonorem attinet, censet Sanctus Augustinus nos nec cor, nec linguam, nec mentem habere, quibus pro eodem condignas Deo laudes & gratias agere valeamus; Unde ait: *Laudent te Domine de hoc omnes Angeli tui, confiteantur tibi de hoc omnia opera tua, & ipsi Sancti tui benedicant tibi.*

Ubique custodiunt.

13. Servi assiduo ad Domini sui servitium invigilare solent, & sive Dominus vigilet, sive dormiat, sive ambulet, aut ad mensam sedeat ad excipienda Domini sui imperia promptissimi existunt; Et ideo B. Laurentius de Angelis quoque ita scribit: *Ubique tamquam fidi comites nos tuentur, dormientes, stantes & ambulantes, quiescentes, operantes.*

B. L. Just. de casto connub. c. 8.

Dum nascimur accipimus Tutelarem.

14. S. Thomas dubium proponit, an scilicet hi beati spiritus à primo nativitatis nostræ instanti ad nostrum servitium sint deputati. Citatque Origenem, qui aliquos in ea opinione esse refert, quod Angeli nobis à tempore collati baptismi assignati fuerint; Alios autem existimare deputatos nobis esse à die nativitatis; Estque hæc opinio à S. Hieronymo approbata; *Et rationabiliter*, inquit Doctor Angelicus, *Beneficia enim, quæ dantur homini divinitus, ex eo quod est Christianus, incipiunt à tempore Baptismi, sicut perceptio Eucharistiæ, & alia hujusmodi, at ea quæ providentur homini à Deo in quantum habet naturam rationalem, ex tunc ei exhibentur, ex quo nascendo talem naturam accipit, & tale beneficium est custodia Angelorum.* Ulterius idem sanctus Doctor ait, quod quousque homo est in utero materno, pars est matris, sicut fructus pars est arboris, ac proinde spectet ad Angelum tutelarem illius custodire etiam fructum ventris sui, donec ab ea separetur.

S. Th. p. 1. q. 113. art. 5.

Varias assumunt species. 1. Cor. 9. v. 22.

15. Demum vero in hoc ministerio Angelico aliud quiddam valde considerare possumus, nimirum, quod sicut Apostolus ait: *Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos*, ita quoque ut in commodum & utilitatem nostram perfectè nobis serviant, seque quoad possibile est nobis adaptent, varias sibi formas & species assumant, prouti ex variis Sacræ Scripturæ testimoniis faciè potest ostendi. Porro Theodoretus notat, quod tametsi Angeli puri sint spiritus, omnique corporea mole careant, ad nostrum tamen servitium perfectè exequendum ea se specie vestiunt, quæ necessitatibus nostris aptior esse noscitur: *Cælestes spiritus omnis forma expertes à Deo formantur, ut usus hominum postulat*; Etenim permagni in ministro & servo aliquo æstimatur, si is se omnibus adaptare, & ad meliora servitia Domino suo præstanda in varias se species transformare noverit.

Theod. in c. 1. Zach.

Loca Scripturæ probant.

16. Sanctus Ambrosius egregiè considerat Angelos non solum ad hoc se adaptasse, ut aurigas se facerent, verum etiam ex semetipsis currum quemdam construxisse, quo Elias portaretur in cælum: *Curru igneo, id est, Angelorum subvectione, qui sunt spiritus & flamma ignis, qui faciunt voluntatem Dei, ad cælum assumptus est*, Mendico Lazaro servierunt tanquam portitores in Abrahæ sinum ipsum deferentes; Abacuc capillaturam apprehendentes per aëra detulerunt ex Judæa in Babyloniam. Eliseo in defensionem in forma exercituum armato omnes apparuerunt; Tobiæ in forma viatoris se sisterunt, tamquam iter aggressuro; Josuë in specie fortis bellatoris, utpote cum hostibus præliaturo; Jacobo velut luctatorem Angelus se exhibuit; Magis visus est in specie stellæ, eo quod Astrologia delectarentur; Populo Israël visus est Angelus per diem in columna nubis, ut eum à Solis ardore defenderet, per noctem vero in columna ignis, ut lumen illi in tenebris ambulanti subministraret; Denique Psalmista dicit: *In manibus portabunt te*, non quod manus aut alia membra corporalia vere habeant, sed manus, pedes, oculos, aures, omnesque alios sensus humanos in commodum nostrum apparenter tantum assumunt, quia ut Philo de illis scribit, sunt *tamquam magni Regis aures & oculi audientes videntesque omnia*; Imo Hilarius existimat Davidem ideo dum ante verba illa, quæ ad Deum dicebat, scilicet: *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ*, de Angelis intellexisse; Dicit enim sanctus hic Doctor: *Aures meminimus esse spirituales virtutes*

S. Amb. in. è symb. Ap. tunc. fin.

Ps. 90. v. 12.

Phil. l. de Som.

Ps. 129. v. 2. S. Hilar.

tutes quibus Angelorum est nomen; Et paulo post subjungit: *Et si forte hos esse oculos, vel voces, vel manus, vel pedes Dei intelligere voluerimus, habemus non improbabilem intelligentiæ authoritatem, maximè cum ita scriptum sit, sunt enim efficientes spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.*

Sap. 16. v. 20. Conformant se omnibus. 17. *Angelorum escâ nutrivisti populum tuum*, Manna non solum ideo panis Angelorum vocatur, quia ipsi illud ministrabant; Verum etiam, ut ego existimo, ideo, quia sicut Mannæ proprium erat quod cuilibet se palato, gustui, sapori, complexioni, quæcumque illa tandem erat, accommodabat, *ad* Sap. 16. v. 21. *quod quisque volebat, convertebatur*, ita quoque hanc in se charitatem habent, quod conformes uniuscujusque necessitati species formasque assumant.

Eliæ Angeli ministrarunt. 18. Provisio illa annonæ quotidianæ, quam Elias per longum tempus miraculose accepit, ministerio utique Angelico, si Abulensi credimus, allata fuit; Etenim citatus hic author existimat, Angelos carnes illas & panes è promptuario vel mensa Achabi invisibiliter sustulisse, & in specie corvorum assumpta 3. Reg. 17. v. 6. ad Eliam attulisse, *qui portabant ipsos cibos in figura corvorum*; Ecce tibi quousque se Angelorum charitas extendat, eo nimirum, ut neque corvi speciem assumere dedignentur; si columbæ speciem assumpsissent, id non adeo mirum esset; sicut quod Corvum induerint; hanc autem annonæ necessariam provisionem auferebant, absque eo quod vel ullus præsentium ministrorum Regis idipsum adverteret: Vel etiam dici potest quod bis in die ea ipsamet Regia mensa cibos illos sustulerint, eosque in tali loco collocarint, ubi corvi illos accipere & ad Prophetam adferre poterant.

Beneficia narrantur. Gen. 19. v. 12. 19. Certum est, quod Angeli prout Raphaël Archangelus expressè contestatus fuit, non manducent, & tamen eos in domo Abrahæ, necnon & in Lothi ædibus mensæ assedisse, & iostas aliorum speciétenus manducasse invenimus, idque ob nullum alium finem, quam ut nobis motivum hospitalitatis exercendæ exhiberent. Meritò igitur S. Thomas de Villa nova illos nobis in variis formis, & habitu persæpe mutato hisce verbis describit: *Exhibent enim se* S.Th. Vill. hic cit. conc. 3. *nobis patronos, magistros, pædagogos, paranymphos, bajulos, amicos, duces, & sodales, & omni nos efficio quo possunt, juvant, lætis applaudunt, psallentibus concinunt, pœnitentibus assistunt, solantur mœstos, relevant afflictos, sublevant lapsos, resiciunt famelicos, erigunt pusillanimes, roborant præliantes, coronant vincentes.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Angeli nos adjuvant, ut in prosperitate innocenter vivamus, nosque à multis periculis spiritualibus & corporalibus eripiunt.

THEMA.

Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo; Quoniam Angelis suis Deus mandavit de te. Psalm. 90. ℣. 10.

Viatori datur custos. 1. Doctos Angelicus vitam humanam Scyllam inter & Charybdin positam esse hisce verbis asseris: *Homo in statu vitæ istius constitutus, est* S.Th. p. 1. q. 113. a. 4. *quasi in quadam via qua debet tendere ad patriam, in qua quidem via multa pericula homini imminent, tum ab interiori, tum ab exteriori, secundùm illud Ps. 141. (In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi;) Et ideo sicut hominibus per viam non tutæ ambulantibus, dantur custodes, ita & cuilibet homini, quamdiu viator est, custos Angelus deputatur.* Ps. 141. v. 4.

Angeli ostendunt fallaciam mundi. 2. Fabula potius, quam historia est, quæ de Syrenibus refertur, quod scilicet suavibus blandisque cantibus suis, præternavigantes ad auscultandum alliciant, ac tandem obdormiscentes inhumaniter dilanient: Verumtamen infallibilis veritas est, quod in tranquillo mari vitæ alicujus felicis & prosperæ, innumeræ animæ mortem sibi æternam conciliarent, nisi Angeli iisdem oculos aperirent intellectus, ad cognoscendam bonorum temporalium nos vehementer allicientium fraudem & fallaciam. Unde Sanctus Bernardinus Senensis ait: *Mundo &* S.B. Sen. t. 2. ser. 8. a. 2. c. 1. *Diabolo operante in animam ingrediuntur omnia peccata gaudii humani, & vana lætitia, scilicet commessationes, ebrietates, luxuria, fornicationes, adulteria, stupra, sacrilegia, incestus, prohibiti ludi, chorea &c. hæc omnia Angelus refrænat, illuminat mentem, ut cognoscant quod gaudia mundi decipiunt, fastidiunt, & deficiunt.* Porro per experientiam In prosperis facilior casus. quotidianam videmus quod facilius homo in statu prosperitatis labatur, quam inter adversa; *Cadent à latere tuo mille*, id est, à sinistra adversitatum mille cadent; non vero idem à dextera prosperitatis Ps. 90. v. 7. sperare licet, imo *Decem millia à dextris tuis*, quia Ibidem. magnæ maris tranquillitates tempestates proxime vicinas comminantur, magnæque naves magis in dulcibus fluminum aquis, quam in salsis maris undis periclitantur; Verum quidem est, quod multi quoque inveniantur, qui in felici & fortunato hoc statu minime labuntur, sed vitam rectam & timoratam agant, at vero quænam hujus sit ratio, ab eodem Sancto Bernardino velim audiatis: *Sunt multi qui prosperantur & abundant in mundo, & tamen* Idem art. 3. c. 1. *propter prosperitatem nequaquam à Deo recedunt, sed rebus terrenis ad ejus gloriam Angelico ministerio auxiliante moderatè utuntur.*

S. August. Adam in paradiso victus Job in sterquilinio victor. 3. Notat Sanctus Augustinus quod Job ab inimico infernali horrendum in modum lacessitus & tribulatus, ab eodem tamen se vinci minimè passus fuerit, quin potius in cunctis Dæmonis insultibus palmam gloriosè reportarit: non sic protoparens noster, hic enim tametsi impenetrabili innocentiæ & justitiæ originalis lorica munitus esset, astuto tamen serpenti in prædam turpissimè cessit. Vultisne autem scire quænam inter utrumque fuerit differentia? Job vicit & triumphavit, quia ex sterquilinio pugnavit; Adam vero turpiter devictus fuit, utpote inter Paradisi delicias commoratus: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis.* Gen. 2. v. 8.

4. Ob hanc causam, uti existimo, postea Cherubinus quidam pro custodia Paradisi destinatus fuit, ut per hoc nobis innueretur (quia *Omnia in figura contingebant*) quod Angelorum subsidio consilio, & opera, etiam inter medias hujus vitæ delicias, voluptates & gaudia, scopulos quos astutus hostis sub hisce absconditos habet, facile declinare & evadere valeamus.

Victoria Job Angelis adscribenda. 5. Totus quasi infernus adversus Jobum armatus dimicavit, qui etiam ut ipsum prosterneret cunctos suos conatus possibiles adhibuit; at vero quanam spe Satanas motus fuit, ut victoriam, quæ tamen cassa & irrita fuit, sibi certo consequendam esse polliceretur? *Nonne tu vallasti eum*, inquit ad Deum Dæmon *ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum? operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?* Facile Job. 1. v. 10. ipsum casurum esse speravit, eo quod pedes ejus quo-

quotidie ad tot ellideretur divitiarum, Dominiorum, aliarumque temporalium prosperitatum offendicula; Quia vero ictum hunc itritum & cassum ille vidit (siquidem Job in omni sobrietate & temperantie prosperitatis tempore vivebat, divitias in sanctitatis suæ adhibens incrementa, ideo serpens astutus & callidus aliam viam tentavit; nimirum extremæ paupertatis, in quam ipsum redegit, dum cunctis quæ possidebat, eumdem spoliavit; Verum, & in hoc statu eadem imperterriti viri virtus eorofcavit, dum is in hæc verba fortitudinis, fiduciæ & generositatis plena prorupit: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum.* Quod si quis forte à me petat, qua ratione magnanimus vir ille tam in adversa, quam prospera fortuna solidus & immobilis perseverare potuerit; Huic ego respondeo, id sola Angelorum operai psi assistentiæ eb eo præstitum fuisse, prout Spiritus Sanctus Job cap. 2. expresse declaravit, nam quando spiritus illi nequam & rebelles conjurati simulque uniti, & de modo perditionis ejus inter se consultarent, prius Angeli boni & sancti, ut se illis eorumque conatibus perversisque consilijs opponerent ad invicem se congregerunt; *Factum est autem cum quadam die venissent filij Dei & starent coram Domino, venisset quoque Satan inter eos;* Neque anima quæcumque in qualicumque etiam fuerit periculo constituta ullam habet timendæ causam, quamdiu beatos illos Paranymphos in suam habuerit custodiam. *Non accedet ad te malum.*

6. Loth quidem à Pentapolis amœnitate se seduci permisit, *Elevatis itaque Loth oculis vidit omnem circa Regionem Jordanis, ... sicut Paradisus Domini,* Sed qua vis se non solum inter delicias, verum etiam in medio populi carnalibus voluptatibus tantopere immersi positum illæsum & incontaminatum conservare potuit? Nimirum Angelos quos domus suæ hospitio exceperat, familiares & domesticos habebat: *Non accedet ad te malum, quoniam Angelis suis mandavit de te &c.* Nam ut Sanctus Bernardinus ait: *Angelus clamat in anima mundi contemptum, luxuria, superbia, avaritia despectum, & omnium concupiscentiarum odium,* de quo Angelo Apocal. 14. dicitur; *Et alius Angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes.*

7. Docet nos Angelicus Præceptor, quod libero nostro arbitrio mediante malum aliquæ saltem ex parte evitare quidem possimus, *sed non sufficienter*, redditque rationem cur non sufficienter eidem obsistere valeamus: *Quia infirmatur circa affectum boni propter multiplices animæ passiones*, citatque textum illum Sapientiæ cap. 9. dicentis: *Cogitationes mortalium timida, & incerta providentia nostra.* Et ideo necessaria fuit homini Angeli custodia.

8. Sanctus Bernardinus quoque alios effectus tradit, quos ad omne spirituale malum à nobis evertendum Sancti Angeli in nobis operantur; nimirum, *Illuminat ad spiritualium intuitionem ex quibus intuitus excitatur ad cogitationes bonas; Secundo arcendo contrarias potestates, ne illuminationem impediant.* Concedit quidem quod Angelorum nostræ cogitationes & desideria bona immediate non imprimant, asserit tamen, quod ad ille cooperentur: *Non faciunt cogitationes bonas in intellectu, sed impedimenta removent ut cogitationes bonæ fiant in intellectu ab ipso Deo;* Id quod sequenti similitudine illustret, sicut enim is qui in domo sua fenestram aperit, per quam lumen penetrare possit, lumen ei dare dicitur, licet hoc non ab illo, sed à Sole communicetur, ita quoque Angelum bona desideria & affectus animæ communicare dicit, quia removet illius obstacula & impedimenta, quibus remotis anima ad divinos illustrationes recipiendas magis disponitur; *Quadruplicem defectum removent, qui sunt pronitas ad malum, difficultas ad bonum, longinquitas à Domino, tepiditas in anima.*

9. Væ igitur nobis, nisi de tali nobis viæ duce Deus prospexisset, quia in via hujus vitæ, in qua ad tot scrupulos & offendicula offendere possumus, frequenter graviter cespitaremus. *Angelis suis Deus mandavit de te*, inquit Sanctus Bernardus, *ut custodiant te in omnibus desiderijs tuis, aliaquin facile esset tibi incurrere vias mortis.* Idem quoque S. Doctor in sermone sequenti ad pericula in quibus positi sumus, alludens, paucis quidem verbis, ijs tamen mysterijs gravidis ita loquitur! *O triticum inter zizania! O granum inter paleas! O Lilium inter spinas!* Porro Angelicum hoc præsidium non est transitorium, aut pro unica tantum vice, aut pluribus nobis communicatum, sed continuum & perseverans usque in finem: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis*; cum enim non quamdiu viatores sumus, in continuis periculis vivimus, Deus quoque noster nos ab Angelis defendi & protegi voluit, Unde ubi vulgare nostra in Genesi legit: *Angelus qui eruit me de cunctis malis*; In Hebræo in tempore præsenti legitur: *Eruens me de omni malo*, idque ut per hoc continua ipsorum & intermisse præsentia & assistentiæ denotetur.

10. Et hæc forte causa est, cur Sancti Angeli in sacris Canticis vigiles appellentur: *Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem*; Ubi Richardus de S. Victore ait: *Angeli videlicet sancti, recte vigiles dicuntur, quia vigilant, & solliciti sunt circa electos, ut defendantur à tentatione, ut proficiant in bona, & ut salventur.* Et quidem si vigiles nocturni in civitate aliqua cui variæ intentari communitet solent insidiæ, assiduo non vigilarent, apparentesque inimici insidias non detegerent, utique civitas illa hostibus infallibiliter in prædam cederet.

11. Advertendum est autem, quod sponsa, per quam anima à Deo electa denotatur, lamentetur dicens: *Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum;* Quod si enim sponsa symbolum est animæ à Deo singulariter dilectæ, qua ratione tot ei ærumnæ accidunt? Ubi est custodia Angelica quæ ipsam defendit? imo potius ipsimet Angeli esse videntur illi qui eadem indignis modis eam tractant. Respondeo igitur; Modus quidem ille tractandi, quo sponsa excepta fuit oculis nostris displicere videtur, non tamen displicens aut adversus esse videtur in conspectu Dei, imo nec in oculis ipsarummet animarum, quæ adeo indigne tractantur. Siquidem quo magis anima aliqua à Deo diligitur, nec non quo ardentius Deum diligit, tanto magis pro ipso pati desiderat: *Pœna interroget, si quis veraciter amet*; ideoque bonis terrenis spolieri tormenta aut injurias pro dilecto pati, vitam denique ipsam aut sanguinem pro Christo fundere, optimæ sunt deliciæ, quæ ardenter Deum amans animæ possent optare.

12. S. Francisca Romana quæ in forma sibi visibili assistentem quemdam Archangelum semper ha-

Job 1. v. 21.
Job 2. v. 1.
Psal. 90. v. 10.
Lothi innocentia à custodia Ang.
Gen. 13. v. 10.
Psal. 90. v. 10. & 11.
S. Bern. t. 1. ser. 8. 4. a. 1. r.
Apoc. 14. v. 8.
Custodia necessaria.
S. Th. p. 1. q. 1. l. 3. art. 1.
Sap. 9. v. 14.
Mala removent.
Bernard. t. 3. ser. 2. ser. 3. post Pent. c. 2.
Semper custodiunt.
S. Ber. ser. 12. in Ps. 90.
serm. 12. ibid.
Ps. 90. v. 11.
Gen. 48. v. 16.
Vigiles vocantur.
Cant. 3. v. 3.
Rich. p. 2. in Cant. c. 4.
Flagellis stimulant ad Dei amorem.
Cant. 5. v. 7.
Exemplum.

habebat, ab eodem die quodam insignem quamdam alapam, sed ad ejus emendationem vultui ipsius impactam accepit, eo quod præter solitum tempus in vanis complementis seu Cæremoniis inaniter tereret. Sanctus Ambrosius dicit: *[S. Amb. l. 3. de virg.]* *Qui sic Christum requirit, ad Angelum pervenit; Sed si bonis ad Angelos meritis pervenitur, cur qui pervenerit, vulneratur? Est vulnus boni amoris, sunt vulnera charitatis, ideoq; dixit, vulnerata charitate ego sum.* Angeli quoque adversitates, tribulationes, mortificationes, austeritates, omnisque alia mala, quæ sensualitas fugere solet, in bona eaque spiritualia & immarcessibilia convertunt. Unde Sanctus Augustinus de illis scribit: *[S. Aug. serm. 46. ad fr.]* *Isti sunt per quos sustentamur, per quos in mari & in terra juvamur, per quos mente & corpore illuminamur, per quos in tribulationibus & angustijs consolamur, per quos ab infirmitatibus frequenter liberamur.* *[Beneficia Ang.]* Legatur caput 5. Tobiæ, ibi namque inveniemus qualia fuerint lamenta & inconsolabiles fletus matris Tobiæ junioris, quando is ad exigendum debitum à Patre suo in Rages dimittebatur; *[Tob. 5. v. 23. 24. 25.]* *Cœpit mater ejus flere & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmisisti à nobis; sufficiebat nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum,* quam tamen sanctus & prudens Senecio protinus consolatus est, ostendendo filio suo nihil adversi aut sinistri timendum esse: *[Audito nomine Angeli mater consolata.]* *[Ibid. v. 26.]* *Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertur ad nos, & oculi tui videbunt illum.* Quanam experientia senex ille idipsum didicerat? quanam in re indubitata hæc certitudo fundabatur, quo nihil illi sinistrum eventurum esse affirmabat, nimirum super firma, quam habebat fiducia, qua certo Angelum in ejus societate illi adfuturum esse credebat; ideo namque mox subjunxit: *[Ibid. v. 27.]* *Credo enim quod Angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia quæ circa eum geruntur;* Unde mater subito & indilate lachrymas ab oculis detersit: *[Ibid. v. 28.]* *Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.*

13. David in Psalmo ait: *[Ps. 118. v. 176.]* *Erravi sicut ovis quæ perijt;* Eodem quoque modo anima futura esset sicut ovis errabunda in ore lupi constituta, nisi Deus illi de Angelo Custode & defensore prospexisset; nam ut Sanctus Basilius ait: *[Sunt Pastores lib. 3. cont. Eunom. circ. princ.]* *Singulis fidelium adest Angelus, ut Pædagogus quidam & pastor ad vitam dirigendam.* B. Laurentius Justinianus varia bona observat, quæ illis conferre solent, quos custodiunt; Dicit enim: *[B. L. Just. ser. de Euch.]* *Hinc est quod eos in hujus peregrinationis naufragio ne periclitentur, protegunt, præbent consilia salubria, deprecantium orationes perferunt, coram Deo afferunt vota, supplicationes impetrant, reportant gratiam, torporem excitant, de ignotis erudiunt, instruunt ad certamen, spirituales arcent nequitias atque indeficientem imbecillitati humanæ custodiam exhibent.* Quoties accidit, quod dum nos viam aliquam ingredi volumus, interius instinctum quemdam de eadem mutanda in nobis sentiamus, ac tandem manibus palpemus, quod infallibiliter hoc vel illud corporis vel animæ periculum incursuri fuissemus, si illam viam continuassemus? *[Ps. 33. v. 7.]* *Iste pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum, & de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum;* Ubi per ly *pauper*, non solum is intelligitur, qui in bonis fortunæ egenus est, verum etiam qui egestatem patitur auxilij spiritualis, talis enim ab omnibus angustijs tandem eripietur, & quare? *[Ibid. v. 8.]* *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.*

14. Christus apud Sanctum Matthæum ait: *[Boni adversarij. Matth. 5. v. 25.]* *Esto consentiens adversario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te adversarius judici & judex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.* Ubi Sanctus Bonaventura ait: *[S. Bonav.]* *Felix talis adversarius qui in malis adversatur.* Hujusmodi adversarius Angelus noster est, qui nonnumquam vias quas ingressuri essemus, impedimentis adimplet, nostraque consilia aliò divertit, impeditque ne appetitus nostros inordinatos sequi possimus. Quod si igitur huic adversario nostro non consentiamus, sed potius adversus illum insurgentes, ei nos opponamus, in judicio, quod de anima nostra instituendum est, primus aderit, ut nos accuset, nosque condemnet. Nisi vinea aliqua, vel ager, vel fructum ferax hortus bene coltus, sepe firma & solida cinctus esset, quot ille damnis sæpe esset afficiendus? illius namque arbores, flores, fructus, messis &c. Latronum, ferarum, aliorumque prædonum rapacitati paterent. *[Matth. 21. v. 33.]* *Sepem circumdedit ei.* Porro per sepis symbolum custodia Angelica exprimitur. Unde Sanctus Paschasius ait: *[S. Pasch. l. 10. in Matth.]* *Sepe circumdedit vineam, id est, Angelorum custodia.* Et B. Laurentius Justinianus inquit: *[B. L. Just. de spir. an. res. l. 2.]* *Custodia sua vias nostras sepiunt, ne in lapidem offensionis, & petram scandali spiritualem animæ impingamus pedem.*

15. Sanctus Antonius aërem laqueis undique plenum esse conspexit; *[Invocandi sunt.]* Et bene, quia *Tentatio est vita hominis super terram;* Et ideo væ nobis, nisi ab hisce custodibus cincti defenderemur. Unde Sanctus Bernardus salutare hoc nobis suggerit consilium. *[S. Bern. serm. 12. in Ps. 90.]* *Quoties ergo gravissima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca custodem tuum, doctorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus.* Nihil nobis proinde timendum est, dum illi ad defendendum nos soliciti accurrunt; Nam ut Richardus de S. Victore ait: *[p. 2. in Cant. cap. 4.]* *Quis æstimet quanta charitate & cura circa commissos sibi invigilent? quomodo torpentes excitent, & solicitos atque ferventes amplius accendant,*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Super illa verba Psalmi 90. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis; In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum variæ considerationes instituuntur.

THEMA.

Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis. Psalm. 90. ℣. 11.

1. S. Paulus Apostolus semetipsum in hac via præsentis vitæ ad Patriam viatorem esse censet, *[Manuductores sunt.]* sed parvulum: *[1. Cor. 13. v. 11.]* *Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus.* Alias quoque eisdem Corinthijs velut parvulis se veluti nutricem exhibuit, dum in eadem Epistola ad illos ita scribit: *[1. Cor. 3. v. 1. & 2.]* *Tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedit, non escam.* Imo vero omnes quamdiu in hac mortali vita degimus, parvuli sumus; Quis autem est, qui nesciat, quod in hac tenera & quasi puerili ætate constituti non solum docibus & manuductoribus opus habeamus, verum etiam indigeamus præceptoribus & Magistris: *[Ps. 36. v. 23. & 24.]* *Apud Dominum gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet; cum ceciderit non collidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Hæ autem Dei manus Angeli sunt ad nostram custodiam deputati, qui nobis dati sunt veluti manuductores & magistri. Porro Abulensis de hac custodia tractans, hanc Angelorum quoad nos tutelam,

Abul. in c. 18. Matth. q. 56. *Pædagogi.* lam, in eo fundari dicit: *quia quamdiu homines vivunt, sunt in statu imperfectionis, quem statum Apostolus comparat pueritiæ*, citatque citatum Epistolæ ad Corinthios textum, *Sed pueris; his autem quamdiu manent in pueritia assignantur Pædagogi*; Cui *S. Bas. de Spir. S. c. 13.* consonat quod S. Basilius scribit, nimirum: *Angelos hominibus datos seu pædagogos quosdam, ac morum gubernatores.*

Duces. 2. Jacob Patriarchæ Deus olim cœlum apertum ostendit, & scalam quamdam, cujus una extremitas terram, altera vero cœlum contingebat; neque hoc tantum, verum insuper Angelos per eam ascendentes & descendentes ei ostendit; Quæro autem Numquid ut Jacob ad gloriam ascenderet, scala sufficiebat, absque eo quod Angelos per eam ascendentes & descendentes conspiceret? Nequaquam, neque enim nos ad Beatitudinem vocatos esse, & Cœlum apertum videre sufficit, nisi etiam, quoad usque viatores sumus cœlestium spirituum directionem præsto habeamus, sintque ipsi duces nostri, qui sursum nobis mundi viam ostendant. *Chrys. ser. de nat.* Unde Chrysostomus ait: *Aspice mirandam processum, Angelos ad nos deduxit prius; ac deinde deduxit hominem ad superna.* *Ps. 90. v. 11.* *Card. Bell. in Ps. 90. v. 11.* Cardinalis Bellarminus verba illa: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te &c.* glossa sua illustrans ait: *Eorum custodia tutissima est, quoniam potentissimi, sapientissimi, & optimi sunt:* Ex quo admonemur quanti faciat Deus genus humanum, cui tam magnos Principes attribuit quasi pædagogos.

Pedissequi. 3. *Ut custodiant te in omnibus vijs tuis.* Enimvero quænam juxta sacrorum Expositorum mentem, viæ & semitæ hæ sint exactius nonnihil examinemus. Mox citatus Bellarminus ait: *Quia multa sunt viæ hominis, & in omnibus auxilio Angeli custodis eget, quoniam labi possumus in omni lege in omni operatione, in omni ætate, & statu vitæ nostræ.* Sanctus Bernardus de cœlesti hoc viæ duce ad nostram custodiam deputato ita scribit: *S. Bern. ser. 31. in Cant.* *Ipse est, qui in omni loco sedulus quidem pedissequus animæ non cessat solicitare eam.* Ubi notanda est dictio illa, *pedissequus*, hæc enim talis servitij est expressiva, quod à vilissimis servis, qui pedites nobiscum ambulant, recipimus: *Ibid. cap. 5.* *Fidelis Paranymphus*, inquit paulo post: *qui mutui amoris conscius, sed non invidus, non suam quærit, sed Domini gratiam, discurrit medius inter dilectum & dilectam, vota afferens, & referens dona.* In quibus verbis ad propositum nostrum notandum est ly, *discurrit*, B. Laurentius de disciplina & perfectione monasticæ conversationis; Angelos in beneficium nostrum in continuo motu constitutos esse considerat: Unde fidelibus qui ipsorum tutelæ participes existunt, ita scribit: *Si orant, eorum preces offerunt Deo, nec vacui revertuntur ad nos: si pugnant, æque ipsi cum eis pugnant; si quiescunt, ipsi excubias agunt, ne quid mali ab adversarijs patiantur; si ignorant, docent eos: si cadunt, erigunt; si pusillanimes efficiuntur, sanctis exhortationibus roborant, & ascendunt; & qua parte humana curvatur iniquitas, ea parte se opponunt casuris.*

Comites. *S. Bon. ser. 4. de Ang.* 4. Doctor Seraphicus verba illa: *In omnibus vijs tuis* exponens, quænam sint viæ nostræ, in alio quodam sensu exponit: Dicit enim: *Quæ enim sunt viæ meæ, nisi in peccato culpa originalis concipi in doloribus nasci, in gemitibus conversari, & necessariò mori.* In omnibus autem hisce vijs ab Angelorum tutela & protectione associamur, qui de salute nostra adeo sunt soliciti, ut ne à via recta deviare valeamus, omnes gressus nostros accurate considerent.

Beneficia enumerantur. 5. Sanctus Augustinus hæc Angelis epitheta & encomia attribuit, nimirum quod sint „Illuminatores animarum, custodes earum, corporum zelatores, & defensores bonorum; *S. Aug. 46. ad fr.* Et paulo post varia „quæ nobis conferunt bona enumerans, pergit dicendo: Dignitates nostras tam spirituales, quam „temporales omni diligentia custodientes: ipsi sunt „contra fomitem imperantes: ipsi sunt pro nobis „contra Dæmonem victoriam obtinentes: Ipsi sunt „per quos ad fletum contritionis, pœnitentiæ & ora-„tionis inducimur: ipsi sunt per quos nostra facta „vel cogitata ad cœlum hilariter portentur.

Effectus. *Abul. ib. 63.* 6. Abulensis quoque ad varios hujus patrocinij & ministerij Angelici effectus sese reflectit, dum ait: „Primus effectus est, ad bonum inducere: secundus „terrabere à malis; tertius tollere impedimenta pro-„fectus spiritualis: quartus liberare ab exterioribus „periculis, nam quiscumque potest incidere in mille „pericula, nisi liberetur.„

Indefessi ministri. *Serm. de S. Mich.* 7. B. Laurentius Justinianus multiplicitatem beneficiorum quæ ab Angelis nobis communicantur considerans, eosdem indefessos & indefatigabiles appellat, dum ait: „Nos instruunt in dubijs, su-„stentant in adversis, in prosperis humiliant, ora-„tiones perferunt, reportant gratiam, cumulant „merita, & erga nos infatigabiliter ministeria sua „exercent.

Ad laboriosiora vitant. *D. Cart. in Ps. 90.* 8. Dionysius Carthusianus verba illa: *In omnibus vijs* ita explicat, id est, *in operibus nostris, in bonis enim actibus nos custodiunt, ne cessemus à bono, sed semper perseveremus in finem.* Sanctus Bonaventura ut probet nos ab Angelis extimulari ad virtutes operandum, visionem adducit Sancti Antonij Magni, qui dum aliquando per diem otiosus existeret, unum ex cœlestibus hisce spiritibus coram se constitutum vidit, qui palmarum folia à terra levans vas aliquod in ejus præsentia texere cœpit, eoque absoluto, per aliquod temporis spatium in genua provolutus orationem instituit, ac demum ad laborem redijt, quod cum iteratis vicibus ab eo factum fuisset, sancto Abbati dixit: *Sic fac & salvaberis.* *In malis quoque actibus nos custodiunt*, inquit Carthusianus, *ne statim a Dæmone rapiamur, & ne in vitijs persistamus.*

Ps. 90. 12. *Illorum erga nos Cura.* 9. *In manibus portabunt te.* At vero, inquies, ex quo Angeli puri sunt & incorporei spiritus sunt, qua ratione manibus præditi esse dicuntur? Albertus Magnus respondet: *Alb. M. in Ps. 90.* *Non quia Angelus habeat manus, hæc dicitur, sed ejus virtus & potentia manus appellatur:* Agellius vero, Psalmistam hoc loquendi modo summam Dei curam exprimere voluisse dicit, qua nos ab Angelis protegi atque defendi desiderat: *Agell. ibid.* *Maximam Angelorum curam his verbis indicavit, non enim, in humeris portabunt, dixit, quasi rem quæ oneri tantummodo esset; & quasi non aspiceret, sed in manibus, in quibus quod geritur, non nisi cum honore portatur:* Sic enim dum, quantum aliquis ab alio æstimetur, exprimere volumus, dicere solemus, *in vola manus eum portat*; dum enim res aliquos in manu portatur, *in ea quod portatur, gestantis oculi defixi sunt.* In lingua Hebraica idipsum vivacius exprimitur; siquidem Hebraicus textus ita legit: *In palmis portabunt te, tamquam rem pretiosam, & à qua custodienda oculos numquam avertant.* Richardus Pampolitanus ait: *Rich. Pam. ibid.* *In manibus portabunt te, id est, semper instigabunt ad contemptum terrenorũ, & ad amorem cœlestium.* Incognitus ita explicat: *Incognitus.* *In manibus, id est, auxilijs suis tollent eum ut pertranseat offendicula:* Adducitque locum quemdam Sancti Bernardi, qui idipsum similitudinibus aliquibus apte explicat: Quam facile transit foveam, qui portatur manibus? „quam mundè lutum transit, qui „manibus sustinetur, quam facile natat aquam, cu-„jus alter sustinet mentum Hugo Cardinalis de *Hug. Card.*

„hisce manibus io alio qnodam sensu scribit, dum „ait: Sed quid sunt manus in Angelo? opera officij; „id quod colligit ex Ezechielis cap. 10. ubi dicitur: „Extendit Cherub manum suam de medio Cherubim. Bernardus sic dicit: Manus duæ sunt de„monstrationes, scilicet tribulationis brevitas, & „retributionis æternitas. Cardinalis Bellarminus „ait: Manus Angelorom sunt intellectus & volun„tas, sive sapientia & potentia, nam intelligendo & „volendo omnia faciunt. S. Bruno dicit: Manus „pro auxilio ponitur, eo quod manuum sublevatio„ne labentibus auxiliamur: Porro quamdiu viatores „sumus, frequenter in præsentis vitæ via cespita„mus & impingimus, atque ideo sublevantis nos „adjutorio indigemus. Dionysius ly portabunt ita „glossat, id est, dirigent, gradiuntur nobiscum, por„tantes nos secum, cooperando nobis in omni opere „bono. Doctor Seraphicus dicit, quod ad hoc ut ad „cœlestem patriam perveniamus, plura nobis neces„saria sint, quæ Angelis mediantibus consequimur: „In via sunt nobis quatuor necessaria, si volumus „pervenire ad patriam; Nam primo indigemus „gratia illustrante, propter potentiam cognitivam; „secundo gratia inflammante, propter potentiam „affectivam: Tertio fortitudine roborante propter „potentiam operativam. Quarto victoria consum„mante, ut perveniamus ad patriam; Videte ergo be„neficia Angelorum, Nam primo ab eis instruimur „in accipienda scientia; secundo eorum precibus „adjuvamur, in impetranda gratia; Tertio per eos „roboramur in facienda justitia; Quarto per eos „defendimur in accipienda victoria.„

Card. Bell. S.Bruno. D.Carth. S.Bon. ser. 1. de Ang.

Ps. 90. v. 12. Custodiunt à peccatis.

10. *Ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Quibus in verbis observandum Davidem Angelorum ministerium non solum ideo promittere ne in præcipitia corruamus, per quæ graviores excessus communiter designantur, verum etiam ne ad parvum aliquem offendamus lapillum, id est, ne quantum fert humana fragilitas, in imperfectiones etiam seu peccata leviora incidamus. S. Tomas ita exponit: *Est ergo*, inquit, *sic exponendum*, *ait enim: Scriptura de quolibet bono homine, quia Angelis suis, id est, administratorijs spiritibus, præcepit de ipso, quod in manibus suis, id est, in auxilijs suis tollent eum, & custodiente te ne offendas pedem, id est, affectum mentis ad lapidem, id est, ad veterem legem scriptam in lapideis tabulis; vel per lapidem potest intelligi omnis peccati occasio & ruina.*

In cat.

Tutores sunt.

11. Porro ijs, qui adhuc in juvenili sunt ætate constituti, Duces & Magistri assignantur, ut eosdem à prava societate & ab omnibus peccandi periculis & occasionibus custodiant; Angeli, si S. Basilio credimus, eum sortiti sunt titulum, ut tutores nostri nominentur: *Angelis tamquam providis tutoribus humani generis curam demandavit Deus ad custodiam & salutem hominum.* Iidem, ut à principio hujus Discursus diximus pædagogi nostri appellantur. B. Laur. Just. ad solicitudinem qua Angeli salutem nostram custodiunt, hisce se verbis reflectit. *Ascendunt, & descendunt, hortantur & docent, erigunt & protegunt, præcedunt & custodiunt, revelant & admonent nos charitate fervida, æmulatione sancta, intentione pia, exercitatione indefessa, dilectione jucunda, atque communicatione sincera.*

S. Basil. l. 3. com. Eunom. Pædagogi. de vit. solit. c. 16.

Mali occasionem removent. Act. 12. v. 8.

12. Quando Petrus ab Angelo è carcere Herodiano liberatus fuit, præcepit ei Angelus: *Calceate caligas tuas* at vero dicet aliquis, ad hoc ut Petrus è carcere expeditius egrederetur, quid opus erat, ut calceando se tempus inutiliter perderet? Nimirum ille magni consilij Angelus, in hoc præcepto, quod Petro, peccatoris statum significanti, dedit, denotare voluit, quod ad ipsos specialissime spectet, omnes à nobis occasiones, & pristinorum peccatorum vel minima offendicula removere; Nolebat enim ut Petrus aliquam haberet in carcerem redeundi occasionem, quia peccatori ad illa loca nequaquam est redeundum, ubi veram filiorum Dei libertatem amisit.

Infortunia mittunt ut anima salvetur.

13. S. Judas Apostolus Sanctum Michaëlem Archangelum introducit Satanæ molimini fortiter se opponentem; Satan namque corpus Moysi mortuum manifestare voluit, ut cultus ei exhiberetur divinus: at vero Archangelus populi illius à Deo sibi commissi salutem ardenter zelans, offendiculum istud è medio tollere & sublatum esse voluit; Estque hic communior horum verborum sensus: *Cum Michaël Archangelus cum Diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore.* Quoties in ipsa facti contingentia videmus & experimur quod Angeli nobis in hac via vel illa, quia noxia nobis est, offendicula ponant, ne in ea progredi valeamus, imo etiam nonnumquam eum ingenti corporis, honoris, vel fortunæ damno cadere nos faciant, licet tandem animam, cujus illis major solicitudo tenet, in statum securum reponant? *Perversa est via tua*, dicebat Angelos ille ad Balaam, qui ut populo malediceret in procinctu erat, *Mihiq; contraria.*

Juda 9. Num. 22. v. 32. Ibid.

Explicatur. in Ps. 90.

14. Cardin. Bellarm. aliam quamdam expositionem adducit, dum ait: *Lapides in via sunt omnia impedimenta, quæ occurrunt in hac vita, sive temporalia, sive spiritualia, scandala, tentationes, persecutiones; pedes quibus ad lapidem offendere solemus, sunt affectus humani.* Demum vero quando ad lapides hosce offendamus, & quale auxilium illud sit, quod ab Angelis, ne ad lapidem offendentes nos lædamus, recipimus, pluribus declarat dicens: *Tunc offendimus pedem ad lapidem, cum oblata occasione temporalis boni acquirendi, vel temporalis mali evadendi, labimur in peccatum, unde bonum æternum amittimus, & sempiternum supplicium incurrimus, sed qui habitant in adjutorio Altissimi. ab Angelo Custode ita juvantur, ut vel occasio illa tollatur, id est. lapis ille de via removeatur, vel animus ita illustretur ad vera bona & vera mala internoscenda, ut pede, id est, affectu elevato à terra, occasio temporalis boni, quod sine peccato acquiri non potest, facile contemnatur, & malum temporale quod sine peccato vitari non potest, patientissime toleretur.*

Per lapidem intelligitur culpa. Alb. Magn. 1. Cor. 13. v. 12.

15. Albertus Magnus per hunc lapidem culpam intelligit, quia sicut projectus in viam lapis nos cadere facit, si illum non videamus, prout in tenebris quam maximè fieri solet; ita quoque in caligine præsentis vitæ, ubi *Videmus nunc per speculum in ænigmate*, culpa nos in æternæ perditionis barathrum facit corruere; ac proinde Angeli tunc in id præcipue connituntur, ut vel cor nostrum ad Dei offensam minimè propendeat, vel saltem in illam nullum præstet consensum: *Ne offendas ad lapidem, ne inclines ad culpam; Est notandum hic, quod Angeli adjuvant, & custodiunt nos, & existentes in peccatis, & existentes in gratia, & operibus bonis. In peccatis custodiunt Primo Dæmones arcendo*, prout videre est Tobiæ 10. in Raphaële Archangelo, qui Dæmonem ligavit, *Secundo hostes visibiles coercendo*, sic enim Genes. 32. legimus, integros Angelorum exercitus bono ordine in auxilium comparuisse Jacobi, adversus furorem Esau fratris ejus. *Tertio dormientes in peccatis excitando. Quarto admonendo ut resipiscant à peccatis. Quinto tentationem mitigando, Sexto si lapsi fuerimus curam adhibendo.*

D.Carth. Christus 1. Cor. 10. v. 4.

16. Dionysius Carthusianus per hunc lapidem Christum Salvatorem nostrum intelligit, quo S. Paulus apertè dicit; *Petra autem erat Christus*, ne offen-

offendas ad lapidem, id est, ne Christum qui est lapis angularis, peccando offendas.

Obstinatio. 17. Richardus Pampolitanus in lapide qui durus est, obstinationem considerat & duritiam peccatoris, ac proinde quod nos obstinati in culpa non perseveremus, sed potius emendemur, & per veram pœnitentiam resipiscamus, id totum custodiæ, zelo, & solicitudini custodientium nos Angelorum attribuit: *Ne offendas ad lapidem pedem tuum, id est, ne peccatis induratus obstinationum affectus incurras.* Richard. Pamp.

Dæmon. 18. Sanctus Bernardus per hunc lapidem inimicum infernalem intelligendum esse existimat: *Quis lapis? qui in lapidibus olim consueverat adorari, qui lapides obtulit Domino dicens: Dic ut lapides isti panes fiant; porro pes tuus affectio tua, pes animæ quam in manibus Angeli portant, ne offendat ad lapidem pedem suum.* Et in sermone præcedente, super illa verba: *In manibus portabunt te*, ita scribit: *Parum tibi videtur quod non sit lapis offensionis in via? considera quæ sequuntur: super aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem, quam necessarius pedagogus, imo etiam bajulus, præsertim parvulo inter hæc gradienti, In manibus portabunt te;* non te patientur tentari supra quam sustinere potes, sed in manibus tollent, ut pertranseas offendiculum, quam facile transis, qui illi apportatur manibus? S. Bern. serm. 13. in Ps. 90. Ser. 12. ibid.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

De defensione & prælijs sanctorum Angelorum adversus inimici Infernalis tentationes, insultus atque insidias.

THEMA.

Super aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem & Draconem. Psal. 90. ỽ. 13.

Custodes necessarij. 1. S. Hilarius dicit hominis debilitatem viribus & potentiæ infernali numquam potuisse resistere, nisi de Angelorum præsidio Deus nobis providisset: *Neque enim infirmitas nostra nisi datis ad custodiam Angelis tot tantisq; spiritualium cœlestium nequitijs obsisteret, opus ad id fuit naturæ potioris auxilio.* S. Hilar. in Ps. 126.

Diaboli insidiæ. 2. Porro incognitus Carmelitanus super assumpti thematis verba scribens, per aspidem & basiliscum contrariarum potestatum insultus intelligit. *Sunt nequitiæ spirituales, quæ ex diversis officijs, vel potius maleficijs diversa vocabula sortiuntur, alius aspis, alius basiliscus, alius leo, alius draco, quod scilicet variè noceant, alius morsu, alius visu, alius rugitu vel ictu, alius flatu.* Per aspidem autem obstinatum intelligit, quia aspidis proprietas est, quod dum incantatur, unam auriculam cauda sua obturet, alteram verò terræ firmiter affigat; *Sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium; cauda hæc finis est vitæ, quem considerare recusat*, inquit de obstinato, & in malis peccatorum habitibus indurato; *Terra alteram claudit aurem, terrenus intentus.* Per Basiliscum invidiam intelligendam esse dicit; per draconem vero iracundiam; per leonem carnalem concupiscentiam. Dæmon quidem ab exordio mundi serpentis speciem induit, at vero quia diversæ sunt species serpentum, ideo inquit Bellarminus ad exprimendos varios Dæmonis effectus, aspidem, basiliscum, & draconem illum variatis nominibus appellavit. *Quoniam cum astutia, quæ omnibus serpentibus communis est, habet aspis conjunctam obstinationem, basiliscus crudelitatem, & Draco potentiam*, leonisquoque nomine ipsum appellat, ob ejus ferocitatem, de quo S. Thomas de Villa nova ita scribit: *Pessimi Dæmones nostram cupiunt perditionem, usque adeo ut videre sanguinem humanum effusum in bellis, eorum luxuria sit, & non nisi humano sanguine invocati à magis, respondeant ad quæsita, tanta est eis humani sanguinis sitis; Angeli autem econverso has truculentas bestias à nobis abigunt, atque pro nobis decertant adversus eos, ac veluti parvulos sua protectione tuentur.* Incogn. in Ps. 90. C. Bellarm. S. Th. de Vill. ser. 2.

Hominum arma Angeli. 3. Nescio an aliquando ad illam quam Deus circa animalia principaliora habet providentiam reflexeritis; Etenim ad eorumdem defensionem Deus alia ungulis armavit, alia unguibus, spinis pungentibus alia, alia cornibus, veneno denique alia, at vero hominem qui truculentos & irreconciliabiles inimicos continuo lateribus suis habet admotos, quibus armis donavit? *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te;* ac proinde ei hoc præsidio circumvallato promittit: *super aspidem &c.* Certum enim est, quod lethifero huic veneno suum quoque providerit antidotum. *Plenus est mundus sanctarum virtutum* (verba sunt Ambrosij) *quia plenus est nequitiarum, plenus est orbis terrarum remedijs, quia plenus est laqueis.* Ps. 90. 1 c. S. Ambr. in Ps. 118 oct. e.

Hominibus duo Angeli. 4. S. Athanasius docet unumquemque hominem Angelum habere malum pariter & bonum. *Duo sunt genij singulorum hominum unus æquitatis alter iniquitatis*, hic nequaquam dormit, sed omni astutia & possibili conatu animam nostram perdere satagit. *Serpens erat callidior*, Valla, munitionesque suas ad partem hominis debiliorem, minorique præsidio obarmatam collocat & plantat, atque idem væ nobis, nisi Angeli in defensionem nostram solicitè invigilarent. S. Ath. de div. 99. q. 3 Gen. 3. v. 1.

Veneni antidotum Angeli. 5. S. Bernardinus bene exponit, quænam sint illa zizania, quæ inimicus homo in agro animæ nostræ seminavit; Dicit enim: *Diabolo instigante in animam ingrediuntur ira, rixæ, homicidia, odia, contumeliæ, blasphemiæ, detractiones, murmurationes, contentiones, maledictiones, invidentia fraterna*, quodnam vero antidotum Deus contra hæc omnia homini providit? *Has reprimit Angelus.* Unde B. Laurentius Justinianus de hac infallibili providentia ita scribit: *Angelorum impenduntur ministeria, ut Satanæ seducti astutia, sive carnis illecti blanditijs aberrent, & à veritatis semita gressus reflectens mentis.* S. Bern. Sen. 1. a fer. 8. a. 2. cap. 2. B. L. Just. ser. de Euch.

Dæmones fugant. 6. Angeli ab Isaia *Angeli pacis* cognominantur, & merito, quia supernæ Hierosolymæ, quæ visio pacis appellatur cives & domestici existunt, & tamen Spiritus sanctus non solùm in veteri, sed etiam in novo testamento eos ad instar armatarum cohortium & exercituum bellatorum ut plurimum describit: *Quid videbis in Salamite nisi choros castrorum?* Ubi Alcuinus ait: *Angelicos spiritus rectè militiam dicimus, quia decertare eos contra aereas potestates non ignoramus. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te amica mea.* Quæ verba Sanctus Hieronymus de exercitibus Angelicis exponit, qui in defensionem nostram descendunt, idque per illum Habacuc textum probat: *Qui ascendes super equos tuos, & quadrigæ tuæ salvatio;* quia sicut currus Pharaonis, qui populum Dei in via ad terram promissionis impediebant, subversi fuerunt; ita quoque Angeli inimicos infernales, qui se nobis ad veram promissionis terram, id est, cœlum contendentibus opponunt, disperdunt & dissipant. Cant. 7. v. 2 Alc. l. de div. offic. Cant. 1. v. 8. S. Hier. in c. 66. Isai. Hab. 3. v. 8.

Pro nobis militant. 7. Salvatore nostro in terris vix etiamnum nato, ut S. Lucas scribit: *Subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis.* Cur obsecro hæ Angelorum turbæ Luc. 2. v. 13

bæ velut armati quidam militares exercitus sese eo tempore exhibent, quo totus mundus in altissima & universali pace positus erat: *Toto orbe terrarum composito*, & in quo toti humano generi pacem enuntiare debebant, *Et in terra pax hominibus?* Syriacus textus legit: *Repente apparuerunt cum Ange-*

Cass. l. 1. c. 8. *lo multi exercitus cœlestes.* Cassianus ait: *Idcirco militia cœlestis dicitur, quia infatigabiliter pro hominibus terrenis militant, ut possint esse cœlestes, simulque cantores.* Beda quoque dicit, quod sicut ad fidelem belli ducem pertinet, civitates sociorum suorum munire præsidio, ut resistere inimico & in pace se conservare

Beda ibid. possint: *Ita Deus, quoniam immundi spiritus ad pacis eversionem ubique versantur, ad tutelam nostram constituit exercitus Angelorum quorum præsentia Dæmonum confringatur audacia.*

Dæmonem ligant. 8. Nota est omnibus illa à S. Joanne in novo Testamento habita visio, quam hisce verbis refert:

Ap. 20. v. 1. 2. *Et vidi Angelum descendentem de cælo, habentem clavem abyssi, & catenam magnam in manu sua. Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est Diabolus & Satanas, & ligavit eum per annos mille,*

Ibid. v. 3. *Et misit eum in abyssum, & clausit.* Nisi terceperus ille Cerberus à sanctis Angelis ligatus esset, quod animæ deinceps ab eo devoratæ fuissent? Historiam Tobiæ legendo invenietis, quod Saræ filiæ Raguelis non unum tantum, sed septem coram se maritos in ipsa nuptiarum nocte à Dæmone quodam cui nomen Asmodeus erat, strangulari viderit, mox vero ut Sanctus Raphaël Archangelus in domo ejus comparuit, omnis ab ea malignitas infernalis abscessit, Dæmonisque vires elanguerunt; Idem ille Angelus Tobiæ juniori mysticum illud intestinorum monstri illius marini antidotum sug-

Tob. 6. v. 8. gessit, dicens: *Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus Dæmoniorum, sive à viro, sive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos;* Quod cum à Tobia juniore executioni

Tob. 8. v. 3. mandatum fuisset: *Tunc Raphaël Angelus apprehendit Dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.* Piscis ille, qui Tobiam devorare minabatur, ni fallor, Leviathan præfigurabat, cui tamen per Angeli auxilium & assistentiam mors infertur, id est, vires ejus enervantur & annihilentur, ipseque cum omnibus sectatoribus suis in abyssum ignemque infernalem relegatus.

Tentationes permittunt in bonum nostrum. 9. Porro ex eo quod circa Balaam factum fuisse legitur, potestatem quam Angeli beati in Dæmones obtinent, facile arguere possumus; Etenim Angelus falso huic Prophetæ permisit, ut se in viam ad populum Israël adeundum reciperet, cui juxta petitionem factam, maledicturus erat, verumtamen cum certis limitibus, & non quantum facere

Num. 22. v. 35. volebat: Dicit enim sacer textus: *Ait Angelus, vade cum istis, & cave ne aliud, quam præcepero tibi loquaris;* ad eum quoque modum de Angelis sanctis dicere possumus, quod permittant quidem nonnunquam, vel dissimulant, quod spiritus maligni nos tentent, & nobiscum confligant & pugnent, verumtamen contra nos illos prævalere non permittit, sed facit tandem ut ex illo Dæmonum conflictu lucrum nostrum majus majorque profe-

Juxta 1. Cor. c. 10. v. 13. ctus spiritualis exurgat, quia *Non permittunt nos tentari supra id quod possumus, sed faciunt cum tentatione proventum.*

Refugium nostrum Ang. 10. Sponsa in sacris Canticis ad cavernas invitatur: *Surge amica mea, speciosa mea, & veni columba*

Cant. 2. v. 13. *mea in foraminibus petræ, & in caverna maceriæ.* At vero numquid ipsa erat, quæ diceret sponso: *Osten-*

Ibid. v. 14. *de mihi faciem tuam?* cur igitur nunc ab ea postulat, ut in cavernæ latibulo sese abscondat? Cassiodorus

Cass. ibid. ait: *In caverna maceriæ moratur, qui præsidio Angelorum utique circumdatur, & à tentationibus Diaboli custoditur.* Columbarum proprietas est, quod ut accipitris aliarumque rapacium volucrum ungues & rostra evadat, in foraminibus se murorum abscondat. B. Petrus Damianus lib. 7. Epist. 19. ad illud Isaiæ 5. *Maceria circumdedit*, alludens, dicit: *Quid ergo per maceriam lapidum, nisi præsidium & excubias intelligimus Angelorum? quibus videlicet anima in certamine posita dum vallatur atque circumdatur, & à tentationibus Diaboli custoditur.*

11. In eisdem Canticis sponsum hisce verbis lamentantem audimus: *Filij matris meæ pugnaverunt contra me;* quamvis ex mente Origenis non sit lamentatio, ita enim ipse legit: *Pugnaverunt in me; referamus hæc*, inquit, *ad unamquamque animam, quæ conversa ad Deum patitur pugnas Dæmonum revocare eam nitentium ad priores vitæ illecebras, sed ne hoc fiat prospexit divina providentia, ut parvulis quibusque qui dimicare non possunt, daret Angelos, pædagogos, propugnatores, de quibus dicitur: Angeli matris meæ pugnaverunt in me.* Propugnatores. Cant. 1. v. 5. Orig. ho. 2. in Cant. expos. 2.

12. Adversus Jobum totus infernus conjurasse videbatur, qui eumdem in duplici vallo ex omni virium suarum conatu fortissime impugnabat, nimirum in vallo adversitatis, & in vallo prosperitatis, & tamen ipse imperterritus eodem vultu tam bonam quam malam fortunam excipiebat: Dicit enim Historia sacra. 1.

tem sacer textus: *Factum est autem, cum quadam die venissent filij Dei & starent coram Domino.* Porro Job. 2. v. 1.

hosce filios Dei Angelos fuisse certum est, non enim solum aderat Angelus ille, qui velut Princeps & Provinciarum ei subditarum deputatus erat, sed etiam particularis ipsius custos Angelus, qui in societate sua multos alios angelos secum conduxerat, ut Satanæ machinis & astutijs opponerent, idque non sine ingenti Jobi emolumento, hi enim à Divina signatura gratiæ illud adeo ipsi favorabile rescriptum pro eo obtinuerunt: *Verumtamen animam* Ibid. v. 6.

illius serva.

13. Elisæus valido se Assyriorum exercitu in interitum suum misso circumdatum esse videns, nec quidquam inde turbatus fuit, prout alias pavido & pusillanimi servo ejus accidebat, cujus rationem Sanctus Ambrosius reddit, dum verba illa Psalmistæ: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege* Ps. 118. v. 1.

Domini, glossa sua exponens, ita dicit: *Elisæo assistebant Angeli, quos videbat, & ideo agmina hostium non timebat, sed timebat puer ejus, qui Angelos non videbat; aperuit oculos ejus ad vocem Prophetæ gratia Dei, vidit Angelorum exercitus, & credidit esse præsentes, quos antea, quia non videbat, putabat absentes; & tu lege Prophetam, ut videas, lege ut aperiat oculos tuos, nec te hostilis legio perterreat, qui munitus es spiritualibus turmis.* S. Ambr. in Ps. 118. oct. 1. Juxta 4. Reg. 6. v. 17.

14. Promissio est æternæ veritatis, quæ dicitur: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos.* Ubi notandum est ly illud: *In circuitu.* Porro Sanctus Basilius prædicta verba exponens, optime ostendit, qualiter à beatissimis illis spiritibus, ad nostram defensionem ex omni parte cingamur, Dicit enim: *Universo exercitui & castris numerosæ hominum multitudinis unus assimilatur Angelus: propter Angeli virtutem veluti circumvallat eo undique securitate, quæ est per illum, hoc namque in circuitu significat, sicut enim muri civitatis circumducti omni ex parte abarcent, propulsantque hostiles insultus, sic & Angelus te præmunit à fronte, & à tergo custodit, nihil utrimque incustoditum relinquit;* ideo Psalmista dicit. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit.* Et ratio est, quia *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te;* Enimvero Angeli non solum circumquaque nos vigilanter & indefessè Ps. 33. v. 8. Semper custodiunt. S. Basil. Ps. 90. v. 7.

sed

sed etiam continuò circumdant, quia si nos vel unico dumtaxat momento temporis deserent, inimicus utique adversum nos prævaleret; *Qui juxta me erant de longè steterunt*, & prorsus addit: *Et vim faciebant, qui quærebant animam meam*; Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Quia Angelis protectionis excubias relaxantibus insidiantur inimici, quærentes in anima ejus invenire quod noceat.*

Ps. 37. v. 12. & 13.

S. Ambr.

15. De impijs dicitur: *In circuitu impij ambulant*, id quod Sanctus Ambrosius considerans ait: *Melius est viam rectam tenere, in qua facinorosi ambulare non possunt, cito cadunt qui non in directione ambulant.* Hæc in circuitu facta ambulatio, ad Dæmonem propriè pertinet de quo dicitur: *Circuit quærens, quem devoret: circuivi terram*; Vide ergo quousque efficax & benigna Angelorum nostrorum assistentia sese extendat, neque enim hanc quoque viam ingredi dedignantur, eo tamen solum fine ut Dæmonum insultibus & conatibus se opponere possint. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Propter hos igitur, qui in circuitu ambulare consueverunt, Angelum Dominus opposuit, qui à tergo insidiantes repellat inimicos.*

Ps. 12. v. 9.
S. Ambr. in Ps. 43.
Etiam in via impietatis.
1. Pet. 5. v. 8.
Job. 1. v. 7.

S. Ambr.

16. Nescio an aliquando cogitationibus vestris ad hoc reflexeritis, quod videlicet ex vita Redemptoris nostri non constet, nec uspiam legatur quod intra triginta annos vitæ suæ, communis humani generis juratus hostis eum tentatione aut certamine aliquo aggredi nequaquam ausus fuerit; Cur obsecro Dæmon hoc cum Salvatore nostro tandem sub quadraginta dierum & noctium jejunio initum prælium tanto tempore distulit? Dici quidem posset, rabiem ejus tunc vel maximè adversus Christum fuisse exasperatam, quando super eum cœlos apertos vidit, ipsumque juxta Jordanem Filium Dei voce cœlitus delapsa proclamati audivit; siquidem Esca ejus electa; *Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus.* Verumtamen si quis vitam Christi bene consideret, videbit utique in tot annis alias non defuisse ad hanc contra Christum obtinendam victoriam anhelandi occasiones: at vero credibile est, quod Christum Angelicis cohortibus semper cinctum videns, illum aggredi formidaverit; at vero quia credibile est, quod tunc quando in desertum jejunaturus ingressus fuit, ut aliquam Diabolo contra ipsum pugnandi occasionem præberet. Angelos procul à se dimiserit, prout ex verbis Evangelistæ quibus hanc Christi pugnam concludit, facile deducitur: *Et ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Ubi Author operis imperfecti ait: *Non dixit: Et descendentes Angeli Dei ministrabant ei, ut ostendat, quia semper ad ministerium ejus Angeli erant, sed tunc præcipiente Domino recesserunt ab eo, ut locus Diabolo daretur adversus Christum, ne forte Angelos videns circa eum, non appropinquaret.* Sic invisibiliter fit omni homini Christiano, duo enim sunt Angeli permanentes cum hominibus, scilicet bonus & malus, quamdiu circa nos est Angelus bonus, numquam nos in tentationem potest impellere Angelus malus.

Quamdiu adsunt, homines tentari non possunt.

Job. 40. v. 18.

Matth. 4. v. 11.
Auth. Imp. ho. 6.

15. Divinum illum Atlantem, qui tribus digitis mundum sustentat, in horto Gethsemani in terra prostratum jacere conspicimus: *Procidit in faciem suam*; illum inquam, qui Paradisum lætificat, mœstum videmus: *Tristis est anima mea*; provenitque hæc mœstitia ex ea solum causa, quia nimirum pro dilecto grege suo valde timebat; Dixerat enim: *Ecce Satanas expetit vos, ut cribraret sicut triticum*; Cæterum vero ad mortem ingenti cum desiderio properabat, onde dicebat traditori: *Quod facis fac citius.* Porro Salvator noster Apostolos vigilare jusserat: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*, & tamen paulo post, prout in S. Marco legitur, dormientes ipsos inveniens, dixit illis: *Dormite jam & requiescite*; Ubi quærendum meritò venit, cur prima & secunda vice præceperit, ut vigilarent, tertia autem vice ipsos sine turbatione dormire permiserit? Responsio in promptu est, & colligitur ex Luc. *Apparuit illi Angelus de cælo*; ex quo enim Angelus curam eorum in se susceperat, non erat cur timerent; Unde Sanctus Hilarius ait: *Post multam Domini precem Angelum adstitisse confortantem eum, quo assistente orare prolixius cœperit; misso enim ad tuitionem Apostolorum Angelo, & per eum confortato Domino, ne pro his tristis esset, jam sine tristitia mete existens ait; Dormite jam & requiescite.* S. Bruno illa ab initio proposita verba, nimirum: *super aspidem &c.* ita exponit, id est, *calcabis & superabis Diabolum, qui latenter mordet suggestionibus*; Idem argutè observat, quod Psalmista paulo post dicat: *Quoniam in me speravit, liberabo eum, protegam eum*; eademque verba glossando, ita scribit: *Dico quod Dominus mandavit Angelis, dicens ipsis Angelis. Diligenter eum custodite, quoniam in me speravit, id est, omnem spem suæ salvationis in me posuit, ideoque liberabo eum ab omni instantia inimicorum & interiorum & exteriorum ne ipsi prævaleant.* Sanctus Ambrosius diu ante in eumdem modum scripsit: *Angelus in circuitu est hominis; qui prætendit, ne quis noceat ei.*

Ubi Custodes nil timendũ.
Matth. 26. v. 38. & 39.

Luc. 22. v. 31.

Joa. 13. v. 27.

Matth. 26. v. 41.
Marc. 14. v. 41.

Luc. 22. v. 43.

S. Hil. l. 10. de Trin.

S. Brun. in Ps. 90. 13.

Ibid. v. 14.

S. Ambr. in Ps. 38.

17. In Chronicis Patrum Capucinorum factum quoddam valde mirabile recensetur. Etenim F. Matthæus de Bascio unus ex primis fundatoribus illius Religionis sanctitate, miraculis, & prædicatione quavis in loco famosissimus venetijs in domo cujusdam Advocati à quo ad prandium vocatus fuerat, Dæmonem sub specie simiæ, dicto advocato gratissimæ, in domo ejus latentem detexit, qui in domo illa eo fine morabatur, ut in casu quo prædictus Dominus certam quamdam devotionem, qua se, priusquam vesperi lecto se committeret, Beatissimæ virgini commendare solebat, aliquando intermissurus esset, eum strangularet, ejusque animam ad Infernum deduceret; Cumque infernali huic & personatæ simiæ præcepisset, ut in signum quod vere à domo dicta recedat, murum domus ab una parte ad aliam perforaret, idipsum subito fecit, & per dictum à se factum foramen continuo exivit, aperto post se foramine relicto. Advocatus autem licet ex viso ingenti hoc à servo Dei patrato prodigio, & Dæmonis manifestatione ad vitam se meliorem recepisset, attamen quamdiu foramen illud apertum erat, Dæmonem fortasse per idem foramen in domum suam reversurum esse timoit; Unde illud obturare multoties quidem tentavit, numquam tamen illud quacumque etiam per artifices adhibita diligentia claudere & obstruere potuit, donec tandem sanctus ille Dei servus eidem Advocato persuasisset, ut super lapide illo, quocum foramen illud occludere statuisset, Angelum quemdam exsculpi faceret, assecurando illum, Dæmones conspectum Angeli illius sculpti ad vere & realiter à domo illa recedendum cogendos fore; obedivit consilio huic Advocatus, & pro voto res illa, ut vir Dei futurum prædixerat, successit; Unde ab illo tempore & deinceps pons domui huic vicinus, ab hujus Angeli sculptura, quæ etiamnum videtur, usque in præsentem diem pons Angeli appellatur.

Historia.
c. 1. p. 2. an. 1552. n. 71.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Angelorum in fine vitæ nostræ adversus Dæmonem auxilia, ipsorumq; pro nostra salute intercessiones considerantur; adversus illos autem, qui nullum ex ipsorum custodia retulerunt profectum, in extremo die Judicij testes erunt.

THEMA.

Occurrite Angeli Domini, suscipientes animam ejus, offerentes eam in conspectu Altissimi.

In hora mortis Angeli invocandi.

1. SAncta mater Ecclesia à Spiritu Sancto directa & gubernata Religiosissime instituit, ut assumpti thematis verba in Commendatione animæ recitentur, ut exinde intelligamus, quantam spiritus beati salutis nostræ in illo tam arduo agoniæ & finis ultimi momento partem habeant. Sanctus Bonaventura ad insinuandum nobis quanti referat in novissimo vitæ fine tutela Angelica, nonnullas adducit similitudines. Quid enim, inquit, alicui prodesset, quod ad Romanæ urbis portas usque pervenisset, & postea ulterius non ingrederetur? Quid refert quod aliquis tota die scutum adversus inimicos portasset ambabusque manibus adversus inimicum decertasset, si postea inimico superato, abjecto clypeo in fugam se reciperet? Et postea ad propositum nostrum subjungit: *Non ergo valet scientia, non prodest gratia, non adjuvant opera bona, si non in fine Victoria, quæ est omnium malorum finitiva, & omnium collectiva bonorum, sola enim perseverantia coronatur.* Demum vero Seraphicus Doctor discursum suum ad Angelos convertit, utpote à quibus expectanda est corona & dicit: *Si igitur tantum bonum est victoria, quantam illis debemus reverentiam, qui nostram pugnam faciant, nec juvare nos cessant, nisi victoria prius obtineatur?* Porro inter omnes Angelos S. Michaelem tamquam cœlestis militiæ primarium ducem hisce verbis invocare solemus: *Sancte Michael Archangele defende nos in prælio, ut non pereamus in tremendo judicio.* Ex monito quod in Apocalypsi nobis proponitur, constat nobis, Infernum circa ultimam vitæ nostræ horam potius, quam in reliquo totius vitæ tempore potissimum laxatum esse, tunc enim *Descendit Diabolus ad vos habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet*, ac proinde cum illius horæ prælium adeo formidabile existat, justum est, nos solicitos esse, ut tunc quoque nobis Angelorum aliquis nobis præsto sit, qui generosè nos defendat.

S. Bon. ser. 1. de Ang.

S. Michael.

Apoc. 12. v. 12.

Tunc pugnandum est.

2. Hora mortis nostræ proxima *Agonia ab Agone* denominari solet, eo quod certamen tunc à nobis ineundum, unum sit ex truculentioribus prælijs, quæ homo fragilis & debilis adoriri umquam potest, siquidem tunc illi pugnandum cum validissimis spiritibus infernalibus, qui tunc vel maxime in perniciem nostram laxati crudelissime sæviunt; Et ideo nisi in ultimo illo mortis articulo, quem etiam viri sanctissimi maxime timuerunt, sanctos Angelos nobis auxiliantes nosque defendentes haberemus, *Quis posset salvus fieri.*

Affectus S. Francisci erga S. Mich.

3. Sanctus Bonaventura optimam rationem adducit, cur Sanctus Franciscus tanta fuerit erga S. Michaëlem devotione, affectus, ut in ipsius honorem abstinentia quadam adeo diuturna se emaciare solitus fuerit, quam Religiosam abstinentiam tandem etiam per legem omnibus suis posteris serio injunxit. Dicit enim S. hic Doctor: *B. Michaëli Archangelo, eo quod animarum repræsentandarum haberet officium, speciali erat amore devotior, propter fervidum quem habebat zelum ad salutem omnium salvandorum.* Idem quoque S. Bonaventura in sermone jam allegato de Angelis in genere ita scribit: *Ipsi sunt propugnatores nostri, qui pro nobis adhuc viventibus bellant qui in morte nos juvant, qui nos post mortem associant, qui nos domino repræsentant, & nostros defectus coram eo suis orationibus velant.*

In vit. S. Francisci.

serm. cit.

Ang. de salute soliciti in hora mortis.

4. Experientia quotidiana nos docet, quod dum morti appropinquamus, amici ut plurimum à nobis recedant, etenim filij nihil nisi hæreditatem cogitant; uxor de dote sua assecuranda laborat, parentes de temporalium bonorum dispositione nos urgere tunc solent, Medici totam curam suam in corporis salute procuranda collocatam habent; at vero quis est qui de animæ salute, de Sacramentis conferendis, de suggerendis salutaribus monitis & cogitationibus bonis inspirandis solicitus existat? Is est solus Angelus, hic enim sese in defensionem adversus Dæmonem armat; is facit ut infirmos ad Confessionem anhelet; is Parochos, vel alios Religiosos ad eum visitandum acriter movet, is denique ipsemet de procurandis ad æternam salutem remedijs sulicite cogitat.

Historia.

Annal. Cist. ann. 1136. art. 5. c. 70.

5. In Annalibus Cistertiensibus legitur, quod dum ejusdem ordinis sacerdos quidam Novitiatus sui tempore, quod ingenti cum fervore transegerat, jam jam moriturus esset, hæc duobus ejusdem Monasterij & ordinis fuerit visio exhibita: Cohortes namque Angelicas è cœlo descendentes Ecclesiam ingredi, ibidemque ab illis officium defunctorum celebrari & viderunt & audierunt: *Animam solemni officio Deo commendabant, & divina præconia laudis usque ad cælum sonoris vocibus extollebant*; Insuper iidem Monachi signum ad conventum pro assistentia moribundi congregandum, dari solitum sonari audierunt; Unde clare liquet, quam sint Angeli in illo articulo pro nobis soliciti, ut nos in illo momento orationibus & intercessionibus suis adjuvent, multosque alios fideles ad idem faciendum permoveant.

l. 2. 6. 7. c. 9. 2.

6. In vita S. Philippi Nerij, cujus magnus ille Dei servus P. Camillus de Lellis filius spiritualis, necnon Religionis Clericorum infirmis ministrantium primus fundator extitit, legimus, quod dio quadam ut nonnullos dictorum Patrum in hoc sancto charitatis exercitio perseverare faceret, iisdem dixerit se Angelos vidisse qui duobus illius Instituti Patribus morientium animam commendantibus, verba suggerebant, quibus infirmos alloquerentur.

Cœlum procurant.

Gen. 32. v. 24.

Ibid. v. 26.

Ibid. v. 30.

7. Sacer Chronista in Genesi Jacob cum Angelo quodam luctantem introducit; *Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane*, quem tandem S. Patriarcha devicit, benedictionemque ab ipso loco præmij retulit: *Non dimittam te nisi benedixeris mihi*, fuit quoque nomen Jacob in Israël commutatum, quod idem significat, quod videns Deum: *Vidi Deum facie ad faciem & salva facta est anima mea.* Ecce tibi fructum assistentiæ & prælij, quod Angelus in Agone nostro pro nobis instituit, nimirum æternam salutem.

Danieli succurrunt.

8. Certum est Danielem inter leones constitutum animam quamdam præfigurare, in articulo mortis à spiritibus infernalibus circumquaque cinctam, & cum eis agonizantem, hunc namque sensum verba illa indicant, quibus Ecclesia in offertorio missæ pro defunctis utitur: *Libera eas de ore leonis, ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum*: at vero cujus auxilio hoc futurum speratur? *Sed signifer Sanctus Michael repræsentet eas in lucem sanctam, quam olim*

Abraha

Abraha promisisti & semini ejus. Quis est qui Danielem ipsum hunc sensum confirmare nesciat? dum ait:

Dan. 6. v. 22.

Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora Leonum & non nocuerunt mihi. Similiter quando alia quoque vice in eumdem locum ut à feris illis jam in sextum usque diem famescentibus dilaniaretur, conjectus fuit, quis tunc illi succurrit, præterquam Angelus?

Dan. 14. v. 33. & 35.

Dixitque Angelus Domini ad Habacus: Fer prandium quod habes, in Babylonem Danieli qui est in lacu leonum: & apprehendit eum Angelus Domini in vertice ejus, & portavit eum capillo capitis sui, posuitq; eum in Babylone supra lacum, in impetu spiritus sui.

Ismaël.

9. In Genesi Ismaelem in solitudine illa præ ardenti siti & fame quasi jam moriturum fuisse legimus, unde Agar mater ejus, eum agonizantem aspicere præ nimia cordis tristitia minime audebat, sed dicebat: *Non videbo morientem puerum:* subito autem Angelus quidam ei auxiliaturus accurrit:

Gen. 21. v. 16. ibidem v. 17.

Vocavitq; Angelus Dei Agar de cælo, simulque ad matrem consolandam, vivificandumque filium toto conatu se applicuit. Advertendum est autem Angelum non tam propter matrem, sed ut Angelus ipsemet postea aperte declaravit, propter filium moribundum in solitudinem illam se receperit: ut exinde intelligamus, quanta cum solicitudine & zelo ad morientes confortandos advolare soleant.

Salvatori.

10. S. Lucas quoque Angelum Redemptori nostro in ejus agonia in horto Gethsemani apparuisse describit:

Luc. 22. v. 43.

Apparuit autem illi Angelus de cælo confortans eum, & factus in Agonia prolixius orabat. Verum enimvero quanam consolatione is indigebat, de quo frequenter in officio Divino canimus: *Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra?* Porro in lingua Hebræa non legitur *confortans,* sed *confirmans eum.* Sed quid opus erat Redemptorem nostrum ad cœptum certamen prosequendum animare, cum ille de se dixerit:

Luc. 12. v. 50.

Baptismo autem habeo baptizari, & quomodo coarctor usque dum perficiatur? Ad hoc aliud respondere nequit, nisi quod Sanctus Gregorius ait:

S. Greg.

Nostra mortis in se certamen expressit, dum interno Judici propinquamus. Ideo ipsemet paulo ante dixerat:

Luc. 22. v. 53.

Hæc est hora vestra & potestas tenebrarum: Sciebat enim Infernum in illo mortis articulo non solum contra se, verum etiam adversus omnes fideles insurrecturum & laxandum esse, ac proinde nobis indicare voluit, curandum nobis esse, ut ad ipsius imitationem Angelos nobis assistentes habeamus, qui nos consolentur & confortent, & in cunctis bonis sanctisque cogitationibus nos stabiliant.

Morientibus necessarij.

Unde Sanctus Augustinus ait: „Isti sunt per quos & à quibus in extre„mis in fide solidamur, à maligno spiritu defensa„mur, & obtenta victoria ad Paradisum vel Pur„gatorium per eosdem deportamur.

S. Aug. ser. 46. ad fr.

11. Salvator noster Lucæ cap. 23. de tremendo novissimi judicij die loquens ait:

Luc. 23. v. 29. & 30.

Ad hos fugiendum in die Judicij.

Quoniam ecce venient dies, in quibus dicent: Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & ubera quæ non lactaverunt, tunc incipient dicere montibus, cadite super nos, & collibus, operite nos. In Apocalypsi pariter legitur:

Apoc. 6. v. 15. Ibid. 16 Ibid. 17.

Reges terræ, & principes, & tribuni, & divites, & fortes, & omnis servus, & liber absconderunt se in speluncis, & in petris montium, Et dicunt montibus, & petris: cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni, Quoniam venit dies magnus iræ ipsorum, & quis poterit stare? Circa cujus utriusque loci verba quæro quodnam fuerit hominum istorum ab ira Dei sese abscondere volentium intentum, quandoquidem ignorare non poterant, quod Psalmista Divinum flagellum in illa die inevitabile esse constanter asserat:

Ps. 138. v. 7. 8. 9. & 10.

Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? si ascendero in cælum tu illic es, si descendero in infernum ades: si sumpsero pennas meas diluculo & habitavero in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet me. Præterea licet in profundissimis speluncis & cavernis corpora quidem abscondere possent, animas tamen, quæ puri spiritus sunt ab oculis Judicis Dei, ab imminenti supplicio, ab examine & districto illius judicio occultare minime poterunt, Deus namque omnia scit, omnia videt, omnia assequitur & penetrat:

2. Cor. 5. v. 10.

Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Quomodo igitur hi se evasuros esse sperare possunt? Num forte confusio & terror intellectum & rationem illorum offuscavit? Nequaquam; Imo omnes mortales in tremendo illo die maxime industrij, soliciti, & cauti erunt in cœlestibus auxilijs implorandis & specialiter in petendo Angelorum tutelarium patrocinio; ac proinde Doctor Angelicus ait:

S. Tho. in Apoc.

Abscondent se in speluncis, & petris montium, id est, confugient ad defensionem Angelorum, qui montes sunt per gloria sublimitatem. Levavi oculos meos in montes, dicebat David, *unde veniet auxilium mihi; Montibus,* inquit S. Thomas, *id est, Angelis per gloriam excelsis, & petris scilicet iisdem in Deo jam prorsus solidis: cadite super nos, affectionem, id est, animum compatientem nobis misericorditer inflectite.*

Ps. 120. v. 1.

12. Quando Sanctus Petrus Christum à lictoribus & satellitibus tam atrociter invadi & apprehendi vidit:

Morientibus multi succurrunt.

Matth. 26. v. 51.

Exemit gladium suum, & percutiens servum Principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus; propter quod à Redemptore reprehensus fuit, dicente; Non defuturas sibi cœlestis militiæ legiones, à quibus ab imminenti morte defendi posset:

Ibid. v. 53.

An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Ubi notandum, Redemptorem nostrum hisce verbis certiores nos facere voluisse, quod Angeli de moribundis valde soliciti existant, atque ad eos in extrema mortis hora defendendos in ingenti numero descendant, imo ad instar virorum bellatorum in legiones sese circa moribundum distribuant, eo quod sibi cum potestatibus infernalibus dimicandum esse sciant. Unde Sanctus Ambrosius ait:

S. Ambr. in c. 2. Luc.

Contra malignos spiritus ad tutelam nostram Angelorum ordinat exercitus.

13. Imo suam quoque operam apud Divinam justitiam interponunt, ad hoc ut flagella ejus aliquousque suspendere, nobisque pœnitentiæ spatium impetrare possint.

Pœnitentiæ spatium impetrant.

Porro hanc nobis veritatem, ni fallor, Salvator ipsemet nobis in Parabola ista insinuavit, quam S. Lucas describit, de quodam qui arborem Ficus in vinea sua plantaverat, cumque fructum in arbore quæreret, eamque sterilem esse deprehenderet, custodi vineæ, ut illam amputaret, & radicitus ejiceret, præcepit;

Luc. 13. v. 7.

Dixit autem ad cultorem vineæ; Ecce anni tres sunt, ex quo venio, quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio, succide ergo illam ut quid etiam terram occupat; Tunc custos è vestigio sese apud Dominum vineæ interposuit, dicens:

Ib. v. 8. Ibid. v. 9.

Domine dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercora. Et siquidem fecerit fructum, sin autem, in futurum succides eam. Circa quæ verba Salmeron Tomo 7. Tract. 25. ait:

Salmeron.

Angelus custos, cui cultura cujusque hominis à Deo credita est; disce Angelos, qui pro nobis orant, magno honore prosequendos.

14. Ex hac autem proposita parabola utilissimum quoddam documentum morale elicere possumus,

Rebelles accusant.

nimi-

nimirum quod in casu quo ex custodia Angelorum, eorumque salutaribus consilijs & præstitis subsidijs nec quidquam proficimus, sed in eadem animæ sterilitate partinaciter permanemus, tunc Angeli juxta tribunal judicis primi sint, qui nos accusant, pessimaque contra nos testimonia allegant. Origenes ait: *Venient Angeli ad judicium nobiscum, & stabunt pro nobis ante Præsulem Justitiæ, ne forte aliquid etiam ex ipsis causa fuit, quod nos deliquimus, ne forte minus erga nos operis & laboris expenderint, quo nos è peccatorum labe revocarent.* Hæc autem Origenis propositio difficulter sustineri potest, ac proinde eam, prout infra dicemus, acriter impugnat Abulensis, quia quilibet Angelus, animæ exactissimam quam ei præstitit custodiam audacter exprobrare poterit, ac dicere: *Quid est quod debui ultre facere vineæ meæ & non feci ei?* Sanctus Matthæus ait: *Cum autem venerit filius hominis in majestate sua, & omnes Angeli ejus cum eo.* Quonam fine Judex mundum castigaturus & devastaturus tanto famulitio opus habebit, ut suos secum in tanto numero Angelos quoque deducat; quod Angelorum integri exercitus in die illa, quando ad genus humanum salvandum, pacemque annuntiandam ad nos venit, de cœlo descenderint, id quidem transeat: at vero dum venit mundum disperditurus, quid opus habet tot Angelorum assistentia? Num forte aderunt, ut malis se opponant? Nequaquam quia in die illa. *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos*; Num forte cum Majestate in Judicium descendere volens, conveniens esse duxit, ut totios cœlestis curiæ circum se obsequia præsto habeat? Minime. Audite Chrysostomum: „Omnes enim „Angeli erunt cum ipso, testantes quot, quantaque „ministeria sua eum à Domino mitterentur; ad salutem hominum peracta sunt, & ita horroris undique dies ille plenus futurus est.„

Orig. ho. 20. in Num. — *Isa. c. 5. v. 4.* — *Matth. 25. v. 31.* — *Sap. 5. v. 21* — *Chrysost. h. 8 in Matth.*

Væ qui monita contemnunt.

15. B. Petrus Damianus dicit malæ vitæ nostræ fœtorem tantum futurum esse, ut purissimis illis spiritibus, tantam possit conciliare nauseam, ut jam non defensores nostri apud Deum futuri sint, sed potius hostes nostri & adversarij; idque argumento quodam valde convincente hisce verbis probat: „Si vita nostra tam prava videtur, & squalida, ut etiam carne vestitis hominibus fœteat, qualia putas est Angelis, qui jugiter semper eminent „in spiritualis munditiæ culmine? Unde & illud „formidolose pensandum est, ne illos, qui ad custodiam nostram deputati sunt, Angelos vitæ nostræ fœtor offendat, ut potius apud Deum conqueri, quam sua nos debeant attestatione tueri.„ Sanctus Anselmus quasi ipsissimam Chrysostomi rationem tradit, cur Angeli collaterales futuri sint supremi Judicis. „Et omnes Angeli ejus cum eo, „quia Angeli sunt testes humanorum actuum sub „quorum custodia bene vel male egerunt.„ Abulensis dubium quoddam movet, an scilicet Angeli capaces sint tristitiæ, & de perditione nostra possint dolere? Et respondet negative: „Ubi non est sensus, inquit, non est dolor, neque tristitia, Angeli autem sunt incorporei, ideo tristitiam habere „non possunt.„ Præter hanc, aliam quoque rationem adducit, nimirum summam quam cum divina voluntate habent conformitatem. „Nihil in „mundo fit, nisi per divinam justitiam factum aut „permissum, ideo simpliciter loquendo nihil fit „in mundo contra voluntatem Angelorum & beatorum, & ita nihil habent, de quo doleant:„ In eadem quoque quæstione ad propositionem, quam paulo ante ex Origene allegavimus, qua dicit Angelos quoque in judicio comparituros, ut examinentur, num forte in custodia & tutela nostra ipsi defecerint, Abulensis negative respondet & dicit: „Trahuntur in judicium pro peccatis hominum, „non tamquam rei, sed tamquam testes contra homines, an ignavia illorum acciderint peccata, vel „ex qua causa.„ Verum quidem est quod si doloris capaces essent, majorem utique pœnam habituri non essent quam dum operam suam in custodiam & tutelam animæ ipsorum collocatam vident inutiliter esse deperditam. Ac proinde B. Laurentius Justinianus nos monet, dicens: „Observemus illos „quando suum erga nos exhibent ministerium, quatenus operum eorum non simus ignari & ingrati, „gaudeant & ipsi minime erga nos in vacuum laborasse, seu cucurrisse.„ Origenes quoque de illis qui consilia & salutaria Angelorum monita contumaciter contempserint, duplici illos supplicio subjiciendos esse dicit. „Duplicabitur pœna pro contemptu monitoris, & pro facinore.„

S.P.Dam. l.6. ep. 32. — *S Ansel. in c. 25. Matth.* — *Abul. in c. 28. Matth. q. 68.* — *B.L. Just. ser. de S. Mich* — *Orig. h. 20. in Num*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Angeles, tametsi nostram reprobationem prævideant, numquam tamen nos totaliter deserere probatur; simulque agitur de auxilijs, quæ nobis subministrant, ne à peccati statu egrediamur, exemplo è carcere exeuntis Sancti Petri, per quem peccator præfiguratur.

THEMA.

Ecce, ego mittam Angelum, qui præcedat te, & custodiat te in via, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris. Exod. cap. 23. n. 20. & 21.

Nec reprobos deserunt.

1. S. Thomas de Villa nova valde mirator ingentem illam spirituum beatorum curam & sollicitudinem, quacum nobis inserviunt, Animasque à Divina providentia illis commissas custodiunt, tametsi etiam per manifestas conjecturas, illas ex ipsorum custodia nihil utilitatis reportaturas esse, prævideant. *Non tamen propter hoc desistunt ab earum custodia, sed eas protegunt & instruunt, quantum divino nutu eis permittitur, scientes quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios non solum Abrahæ, sed Dei*; Per quæ verba confirmatur id quod in fine Discursus præcedentis asseruimus, nimirum quod ob animarum perditionem ab illarum custodia minime retardentur. *Neque tamen postmodum de illorum perditione tristantur, aut operam suam perditam existimant, quoniam voluntati divinæ per omnia conformes sunt, & sufficit injunctum officium ad Dei nutum fideliter peregisse.* Ex quibus præmissis facile arguere licet, quanta cum consolatione & diligentia Angeli illas curaturi sint animas, quarum prævident æternam salutem: *Quo igitur zelo putandum est zelare veros Dei cultores, si filijs gehennæ qui solummodo in combustionem & cibum ignis reservantur, taliter patrocinari non dedignantur.* S. Bonaventura quoque hanc Angelorum quoad malos & reprobos præstitam tutelam valde his verbis admiratur: *Quod magis mirabile est, etiam obstinatis & perfidis effectum sua custodia non subtrahunt.* Abulensis similiter hanc Conclusionem, nimirum quod Angeli indifferenter tam malos quam bonos custodiant, hisce verbis confirmat: *Omnes homines custodiunt diligenter sive bonos sive malos*; idque ne ullus se coram Divino tribunali excusare possit dicendo, se ex negligentia Angeli sui in perditionem abiisse: *Custodiunt diligenter sive bonos, sive malos,*

S. Thom. de Vill. feria 2. — *S Bon. serm. 1. de Ang.* — *Abul. in c. 18 Matth. q. 66.*

malos, numquam agunt negligenter circa nostram custodiam. Idem quoque famosus Doctor motivum nobis indicat, quod Angelos ad id faciendum extimulet, dum ait: *Ex charitate agunt, omnes nos indifferenter diligunt, tamquam proximos, quia proximi eorum sumus, quamdiu vivimus.*

Diligendi sunt ut proximi.

2. Scio equidem olim dubium fuisse ab ipso quoque S. Augustino motum, an scilicet Angeli quoque dicendi sint proximi nostri; Et quidem præcitatus hic S. Doctor postquam adducto Samaritani exemplo, omnem illum proximum nostrum dicendum esse demonstrasset, qui vel opera nostra indiget, vel à quo nos beneficia recipimus, tandem pergit dicere: *Jam vero, si vel cui præbendum est, vel à quo nobis præbendum est officium misericordiæ, rectè proximus dicitur, manifestum est, hoc præcepto, quo jubemur diligere proximum, etiam sanctos Angelos contineri, à quo nobis tanta misericordiæ officia impenduntur.*

S. Aug. l. 1. de doct. ch. c. 30.

3. Verumenimvero ne à verbis assumpti thematis nostri longius abeamus, verbis Exodi in themate adductis, textus quidam Jeremiæ satis affatim notus & memorabilis opponi potest, in quo dicitur: *Curavimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus eam;* Cui proinde textui Origenes innixus, Angelos, peccatores enormes deserere, existimavit, ac proinde hisce verbis unumquemque nostrum serio monuit. *Cave homo ut quando relinquat te Medicus, sive Angelus Dei; manifestum quia abscessio eorum condemnatio tua sit, ut irremediabilis, nolentisque curari; cum autem te deseruerint, quid tibi aliud eventurum est, nisi quod solet his accidere, qui à Medicis desperantur, utentes voluntate morbi sui, ut ad pejora demergantur.*

Jer. 51. v. 9. Orig. 2. in Jer. Adhortatio.

4. Circa hanc ab Origene motam difficultatem Abulensis diffusè discurrit, eamque explanat; & quidem præter citatum Jeremiæ textum ab Origene adductum, alium quoque adfert ex Isaiæ Cap. 5. desumptum, in quo dicitur: *Auferam sepem ejus & erit in direptionem;* cui insuper hanc adnectit rationem, quia *Medicus sapiens deserit infirmum desperatum;* Tandem vero omnibus ob adversa opinione adductis authoritatibus respondet; Et primo quidem eorum opinionem proponit, qui nos numquam ab Angelis deseri aut derelinqui asseruerunt: *Quia Angeli boni promptiores sunt ad adjuvandum, quam Dæmones ad infestandum & tamen Dæmones numquam ab infestatione hominis cessant usque ad mortem; Ergo neque Angeli custodes cessant aliquando in custodia hominum;* Et quidem hanc quoque opinionem Angelicus Doctor sustinuit, eamdem allegans asserti sui rationem.

Ab. loc. cit. q. 67. — Isaia 5. v. 5. — Non deserunt hominem.

5. Demum idem Abulensis modum declarat, quo Angelus animam deserere dici possit, nimirum in quantum ei aliquem custodiæ suæ effectum, quem alias eidem ministrare solet, subtrahit, per quem alias ab hac vel illa tribulatione evadere potuisset; Vel etiam ideo illam deserere dicitur, quia progressus spiritualis obstacula, aliaque ad lapsum irritantia offendicula è medio non aufert: *Et quia nemo umquam fuit, quem Deus secundùm aliam providentiam suam non permittat incidere in aliquos defectus pœnæ vel culpæ, nemo est de custoditis, quem interdum Angeli non deserant;* quomodo autem derelictio ista intelligenda sit, immediate post exponit, dum ait id fieri: *Non impendendo aliquod auxilium, quod impendere poterant.* Similem quoque explicationem Sanctus Thomas tradit dum ait: *Numquam totaliter dimittit, sed ad aliquid, prout scilicet non impedit, quin subdatur alicui tribulationi vel etiam quin cadat in peccatum, secundùm ordinem divinorum judiciorum.*

Nisi quoad auxilia. — S. Th. 1. p. q. 113. art. 2.

6. Pergit Abulensis ulterius ostendendo, quod hic deserendi modus, non possit nec debeat absolutè dici derelictio, dum ait: *Tamen adhuc pro illo tempore, quo Angeli dicuntur tales deserere, non penitus eos deserunt, quin aliquem effectum custodiæ exhibeant circa nos, nam licet à peccato non liberent, liberant à periculis exterioribus; Dæmon namque ita invidet homini, & odit ipsum, quod si ad punctum inveniret penitus desertum Angelico præsidio, occideret eum.*

Quæ absolute non est derelictio.

7. Porrò eo ipso quo anima extra gratiam & amicitiam Dei constituta est, jam de facto *secundum præsentem justitiam* condemnata est ad ignem infernalem, factaque est Dæmonis subdita atque mancipium; Verumtamen Angelus suo se subsidio inter hominem & Dæmonem interponit, ne ita subito ejus potestati totaliter relinquatur tradita; Et ideo anima in peccato mortali constituta, ad eum modum se habet, quo is qui ex subtilissimo filo super ardentissima quadam fornace suspensus hæret, quia æternæ condemnationis (cujus ipsa reatu constringitur) executio à tenuissimo vitæ nostræ filo dependet, & continuatione anhelitus nostri innititur; Angelus autem ad filum hoc confortandum sese interjicit, ne adeo facile rumpi possit, ut interea verè resipiscere, divinamque pietatem invocare & implorare valeamus. *Numquam ergo Angeli,* inquit Abulensis, *deserunt hominem custoditum quantumcumque malus sit, & in quantacumque mala eum cadere permittat, quia in multa plura incurreret, nisi Angelus custodiret eum.*

Semper enim custodiunt.

8. Quis nostrum est, qui ad beneficium quoddam adeo immensum ab Angelis nobis præstitum serio reflectat, Deoque & Angelis ob id debitas laudes & gratias referat. Et tamen Angeli licet iniquitatum nostrarum turpitudine tantopere molestentur, tametsi nos Dei illius, cui ipsi amore quodam perfectissimo conjuncti sunt, hostes & inimicos esse sciant, nobis tamen non solùm assistentiam, sed & ministerium & servitutem suam exhibere non desinunt. Cuncta bona temporalia à nobis aliquando fugiunt; Sanitas nos persæpe etiam in flore ætatis, constitutos deserit, sicut & amici, dum adversitatibus succumbimus, juxta illud Poëtæ: *Tempore felici multi numerantur amici, Dum fortuna perit, nullus amicus erit;* Cognati nos ne quidem vel semel aspicerent, nisi interesse ipsorum ad hoc illos permoveret: Divitiæ in articulo mortis nos destituunt, aut parum vel nihil juvant; honores & Dominia resolvuntur in fumum, vita quoque semper magis magisque declinando tandem interit. Denique Deus ipse, dum illum mortaliter offendimus, Divina sua gratia & gloria nos privat & spoliat, Angelus autem numquam à nobis se totaliter disgregat: *Non dimittit, cum peccaverit.*

Cuncta fugiunt, soli Angeli non. — Exod. 23. v. 21.

9. Gerson quidem Angelos ob culpam nostram à nobis procul discedere credidit, dum ait: *Fit aliquando custos Angelus longe à custodito, non per ignorantiam, non per negligentiam suam, sed propter malitiam nostram cui dedignatur astare:* Verumtamen Sanctus Petrus Damianus, de intolerabili scelerum nostrorum fœtore scribens, de Angelo ita ait: *Hunc Angelus fœtorem & inhonestam purulentiam nauseam invitus satis & graviter tolerat, etsi cœlestis Imperij lege constrictus, obedientiam non omittat, in Angelorum quippe conspectum nil sordidum, nil fœtet obscœnum, nisi vitium & peccatum.*

Gers. t. 3. tr. 8. sup. Magnif. — Opinio. S. P. Dam. l. cap. 17. Peccatorum fœtor.

10. *Et qui juxta me erant* (inquit David, postquam jam in adulterij & homicidij barathrum collapsus fuisset) *de longe steterunt, & vim faciebant,* qui

Ps. 37. v. 12. & 13. Adversæ

tes culpam per auxilia sunt præsentes.

S. Basil. h. 10.

Ps. 37. v. 12.

qui quærebant animam meam. S. Basilius verba illa ponderans per amicos illos Angelos Dei intelligit, prius enim David de illis dixerat: *Amici mei & proximi mei adversum me appropinquaverunt & steterunt.* Sunt igitur Angeli uno eodemque tempore vicini nobis, & procul à nobis positi; cum enim summo horrore adversentur culpam, pari quoque cum horrore impios execrantur; Sunt tamen eodem tempore nobis vicini per auxilia & patrocinia sua, ut ab insidijs & furore inimici infernalis nos tueantur & protegant, nobisque ad erigendum nos à peccato, assistentiæ suæ manum subministrent: „Isti Angeli sunt boni & ministri Dei, & ab hominum salute gaudium capere assueti, siquidem ob peccatorum pœnitentiam in cœlo gaudium exoritur; Et „hi igitur omnes Davidis amici, juxta peccati ipsius „tempus recesserunt adversantes, non tamen ipsum „penitus relinquebant, „ id quod verum esse contestati sunt tum quia ipsum induxerunt ad pœnitentiam, tum quia per aliquod temporis spatium ultricem Dei justitiam suspenderunt, & Nathan permoverunt, ut illam excogitaret & componeret parabolam, per quam tandem ad veram resipiscentiam permotus fuit. Imo idem quotidie, tametsi nos minime advertamus, in seductis & perversis animabus nostris operantur.

Flagella impediunt.

Exod. 33. v. 5.

11. Scitis utique qualiter Deus noster adversus populum suum ira percitus, eo quod coram vitulo aureo genua sua flexissent, cum eumdem castigare vellet, dixerit: *Jam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi.* Porro Cajetanus per hunc ornatum arma intelligit: Anselmus Laudensis autem per ornatum illum Angelorum custodiam intelligendam esse dicit, quam illi in columna nubis & ignis, ducis loco assignaverat: *Manifestam Dei præsentiam, quæ illi populo per Angelum apparebat, ornatum ejus intelligit, ut sciam, inquit, quid faciam tibi, id est, scire faciam te quantum mihi perpetraveris, quo Angelica visitatione privaris;* quasi nobis insinuare vellet se certo modo impediri, quo minus manum suam flagello admoveat, ob Angelorum pro nobis interventum.

Caiet.
Ans. Laud.

Peccantibus compatiuntur.

Abul. ibid.

12. Enimvero Abulensis rationem exponit ob quam Angeli moventur, ut nonnumquam multis nos auxilijs efficacibus priventur, aliquando vero eadem nobis subministrent; Dicit enim: *Dicendum quod est causa, quia sic à Deo recipiunt fieri debere, nam custodia Angelica est executio divinæ providentiæ; necesse est ergo, quod quidquid Angeli custodes circa custoditos exercuerint, provisum sit à Deo: Et ita oportet, quod quando Deus committit alicui Angelo custodiam alicujus hominis, revelet ei omnia in quibus auxilietur custodito, & in quibus eum desereret, & quando hæc erunt: vel quod per singulos dies adveniente opportunitate Deus revelet Angelo custodi, quid facturus sit circa custoditum suum:* „Et ita Angelus „exequitur omnia, quæ Deus de homine providit, & in nullo errabit„ B. Petrus Damianus in beatis hisce spiritibus similem fere charitatem & compassionem notat, qualem Medici habere solent erga infirmos morbi necessitate majori aggravatos: *Quotidie* inquit, *illos ad nostri custodiam deputatos multipliciter offendimus & offensam negligentia cumulamus; ipsi autem licet à nobis frequenter injurias patiantur, sustinent tamen & compatiuntur peccantibus, nec minor illorum circa nos custodia, imo major solicitudo, cum boni custodis sit infirmis magis quam sanis operam exhibere.*

B. P. Dam. serm. 41. de exc. crucis.

Act. 12. v. 4.

Peccator in vinculis.

13. In S. Petro, in Herodiano carcere, mortis condemnato, catenisque ac compedibus arctissime constricto, anima peccatoris culpæ fortiter illaqueata præfiguratur. Unde Hugo Cardinalis ait: *Missit in carcerem, Carcer peccatum vel mala conscientia*, clarum enim est axioma illud sapientiale, quo dicitur: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur.* De duabus illis catenis quibus Petrus vinctus erat, ita scribit Innocentius III. *Libertas peccandi & voluptas peccati duæ catenæ sunt.* Hugo Cardinalis dicit, quod *duæ illæ catenæ* sint *commissio & omissio.* Sanctus Vincentius Ferrerius autem scribit: *Catenis duabus; Prima est consuetudo, secunda mala societas; O quod sunt vincti istis duabus Catenis.* Excubitores ante portam Petrum custodientes, ut idem Hugo ait, præfigurant Dæmones: *Custodes Dæmones ostium carceris custodientes, id est, conscientiæ, ne quis confiteatur, & sic salvatur;* Ecquis autem erga Petrum in tam deplorando & indeclinabili statu constitutum, veram peccatoris habituati figuram, compassione motus est, ut eum inde liberaret? *Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo, percussoque latere Petri excitavit eum dicens: surge velociter, & ceciderunt catenæ de manibus ejus.* Porro per verbum *Astitit*, assistentiam Angeli qua peccatori succurrit, intelligere possumus: *Quia non dimittit eum cum peccaverit; lumen refulsit in habitaculo:* Ubi S. Vincentius Ferrerius ait: *Angelus primo illuminavit carcerem, peccator enim non cognoscit pericula, nec peccata in quibus stat, & quæ amisit;* ac proinde David hanc illuminationis gratiam à Domino postulabat dicens: *Illumina oculos meos, ... ne quando dicat inimicus meus, prævalui adversus eum.*

Hug. Card. ibid.

Prov. 5. v. 22.

Innoc. ser. de Sancto Petro ad vincula.

Hug. Card. ibid.

S. Vincent. Ferr. serm. de S. Petr. ad vincula.

Actor. 12. v. 7.

Liberatur ab Ang.

Ps. 12. v. 4. & 5.

Bona inspirant.

14. O quot conatus & quantam industriam Angelos adhibet ad hoc, ut animæ peccatorum tenebris involutæ deplorandi status sui, boni item quod per peccata amisit, & mali infiniti in quod se præcipitavit notitiam & agnitionem insinuet. In libro Judicum Cap. 2. Concionem illam legimus, quam Angelus coram rebelli Dei populo edisseruit: *Ascenditque Angelus Domini &c.* in qua, puncta quædam adeo efficacia, tantique ponderis motiva eidem populo proposuit, ut quotquot aderant in fletum quemdam adeo amarum proruperint, ut deinceps locus ille *locus flentium* appellatus fuerit. Etenim Angelos animæ repræsentat deformitatem culpæ, & offensæ qua Deum illum, qui Creator, Redemptor, benefactor & glorificator ejus est, offendit, gravitatem, pericula imminentia, mortis horrorem, rigorem judicij, pœnas infernales, suppliciorumque æternorum & irreparabilium propinquitatem &c. Et hac via eum ad resipiscentiam & compunctionem inducit.

Jud. 2. v. 1.

Percutiunt per contritionem.

Hug. Card.
S. Bon.

15. Percussio lateris Petri ab Angelo facta, ab Hugone Cardinali de peccatore exponitur, qui *Excitatur percussus per contritionem;* Et S. Bonaventura ait: *Angelus adstat, & latus percutit peccatoris, excitando ad gemitum contritionis; Et dicit: Surge velociter, per peccati derelictionem, & tunc cadunt catenæ de manibus per absolutionem, & bonæ operationis restitutionem.*

Apoc. 4. v. 5.

16. S. Joanni in Apocalypsi ostensi fuere septem Angeli, sicut lampades ante thronum altissimi ardentes: *Septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt Septem Spiritus Dei.* Sed dices fortassis, quænam inter Angelos & luminosas ardentesque lampades potest esse proportio? Magna utique ex mente Doctoris Seraphici, quia *Illuminationes ad nos deferunt & secundum diversos gradus vitam humanam ordinant & disponunt,* & ignorantiæ peccatorumque tenebras ab impijs fugant, eisdemque Dei agnitionem & affectuosam notitiam infundunt, intellectum illorum illustrant & voluntatem accendunt,

S. Bon. de Eccl. Hier. p. 3. c. 3.

ceodunt, hacque ratione ad veram pœnitentiam illos reducunt.

S.V.Ferr. serm. cit.

17. *Surge velociter* ait Angelus ad Petrum. Ubi S. Vincentius ait: *Petrus erexit se;* Ecce propositum non redeundi ad peccatum. Præcepit quoque Angelus Petro: *Pracingere & calcea te caligas tuas*, ad quod nobis figura fuit: ut Innocentius III. ait, quod *Non sufficit nobis malum dimittere, nisi bonum etiam faciamus. Circumda tibi vestimentum tuum*, quibus verbis Angelus juxta Hugonis Cardinalis expositionem, ad rectam & virtuosam conversationem alludebat: *Vestimentum, honesta conversatio. Et sequere me* subdit Angelus, instruere nos volens, quod consilia & dictamina ejus nobis inspirata exequi debemus: *Ecce ego mitto Angelum meum qui pracedat te, & custodiat te in via, & introducat ad locum quem praparavi, observa eum & audi vocem ejus.*

Act. 12. v. 8.
Inn. 3. in, cit.
Ang. inspirationibus obsequendum.
Hug. Card.

18. Observanda quoque hoc loco est industria quædam, quam Angelus ad Petrum liberandum adhibuit, Neque ei sufficiebat quod eum è compedibus & catenis exolvisset, aperuisset carcerem, & excubitores profundo somno obrutos insensibiles fecisset, quia *Transeuntes primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream qua ducit ad Civitatem, qua ultro aperta est eis, & exeuntes processerunt vicum unum.* Ubi Innocentius III. ita scribit: *Faciebat illum transire primam & secundam custodiam, hoc est, praterire voluntatem peccati & libertatem peccandi, quibus peccator in prava consuetudine custoditur.* Enimvero Angelus quantum potest, ad hoc connititur, ut peccatori adimat omnes peccandi occasiones, ne in carcerem, eorumque qui illum custodiunt potestatem iterum redeat, ut peccator deinceps ad habita ab Angelo suo auxilia, & superata ijs mediantibus pericula sese reflectens; Angelo suo pro cunctis hisce beneficijs gratus existat, dicatque: *Nunc scio vere, quia misit Dominus Angelum suum & eripuit me de manu Herodis.*

Peccandi occasiones adimunt.
Act. 12. v. 10.
Inn. 3. ibid.
Act. 12. v. 11.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De gaudio & latitia Sanctorum Angelorum, quia per salutem & pœnitentiam nostram perfunduntur, variaque illius latitia causa adducuntur, & specialiter utilitas, quam inde propter cælestis Hierosolyma restaurationem reportant.

THEMA.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore, pœnitentiam agente. Luc. c. 15. ỷ. 10.

Salus per Mariam nobis data. Ang. lætificat.

1. Regios Propheta cum die quadam in spiritu absorptus Messiam incarnandum è sua prosapia carnem assumpturum esse prævideret, dixit: *Tu es ipse Rex meus & Deus meus, qui mandas salutes Jacob.* Similiter Angelus dum virgini mysterium Incarnationis in ea consummandum annuntiaret, dixit illi: *Regnabit in domo Jacob in aternum.* Quidnam obsecro Propheta dicere voluit, quando ais Deum mandare salutes Jacob? S. Ambrosius dubium istud resolvit, dum ait: *Salus in ministerijs Angelorum, qui ad salutem hominum deputantur*: beati namque spiritus illi adeo sunt de nostra salute soliciti & providi, ut David eisdem ex peculiari Spiritus Sancti instinctu nomen imposuerit salutis, *Salutes Jacob.* Hæc Angelorum de nostra salute solicitudo in scala illa quam Deus Jacobum Patriarcham videre fecit, expressa videtur, siquidem per scalam illam Angeli certatim ascendebant & descendebant & in continuo motu erant, tamquam strenue, zelosèque commodo nostro invigilantes, ut de terra in cœlos nos deducerent. Richardus à S. Laurentio dicit: *Maria est scala Jacob, de qua legitur Gen. 28.* ratio autem cur in hac scala ascendentes descendentesque conspiciantur Angeli, est jubilus & gaudium, quo de nostra salute, quæ in Maria consummata fuit, perfunduntur.

Ps. 43. v. 5.
Luc. 1. v. 32.
S. Ambr. ibid.
Salutis nostræ avidi Angeli.
Rich. à S. Laur. de laud virg. l. 10.

2. *Missus est Angelus Gabriel &c.* Porro Deus consensum virginis ad concipiendum verbum directè & immediate, neque per instinctum interiorem, neque per signum aliquod exterius petere voluit; sed ex proposito & de industria ad hunc consensum requirendum Angeli cujusdam opera uti voluit, utpote cui notum erat, quam illi essent salutis nostræ perficiendæ avidi. Imo dum Maria hunc consensum tantisper suspenderet, dicendo: *Quo modo fiet istud quoniam virum non cognosco; Turbata est in sermone ejus; & Cogitabat qualis esset ista salutatio*, quantam beatus ille Paranymphus adhibuit eloquentiam, ad extorquendum à virgine illud sibi gratissimum: *Fiat mihi secundùm verbum tuum.*

Luc. 1. v. 26.
Ibid. v. 34
Ibid. v. 29
Ibid. v. 38

3. Angelum bonum ad hoc cum virgine sanctissima instituendum colloquium adhibere voluit, quia ex quo Angelus rebellis homini machinatus fuerat ruinam, justum erat ut per boni Angeli operam adhibitam damnum illud denuo resarciretur; Unde Chrysologus ait: „Agit cum Maria Angelus „de salute; quia cum Eva Angelus egerat de ruina, „Doctissimus Salmeron aliam hujus adfert rationem, dum ait: Ut ipsi etiam consortes atque „participes fierent hujus nostræ exultationis. Cujus „idem conceptus diu ante Albertum Magnum au„thorem habuit, dicentem: Poto Deum nostræ „saluti interposuisse Angelum nuntium, quod vide„licat tanto gaudio Angelica natura quoad ministe„rium non privaretur. „

Cur Angelus ad Mariam missus.
Chrysolog. serm. 41.
Salm. t. 3. tr. 4.
Alb. Magn. in c. 2. Luc.

4. „Cajetanus reflectionem quamdam super ly „Ingressus Angelus instituit, illud namque corpora„lem motum significat, innuitque quod gradiens ad „virginis aulam introivit: Angelus enim Gabriel utpote solemnissimam quamdam legationem peracturus noluit eo modo coram virgine apparere, prout „alias solitus fuerat, idest, solus, sed Comitatus, „ut inquit Lucas Burgensis, ut credibile est, pluribus „alijs inferioribus Angelis.

Cajet. in Luc.
Gabriel cum cominibus venit.
Luc. Burg. in Luc.

5. Enimvero quando de humana redemptione complenda agebatur Deique Filius naturæ nostræ debilitatem in semetipso exprimere volens, *cœpit pavere, & tadere*; & mœstus esse, Angelus Domini sine ulla dilatione ad eum animandum & confortandum apparuit: *Apparuit illi Angelus de cælo confortans eum*, alij legunt: *Glorificans eum*, credibile enim est, quod ad hoc ut eum ad cœptum opus complendum & perficiendum animaret, illam ei ob oculos repræsentarit gloriam, quæ in terram cœlumque ex ejus Passione redundatura erat. Monet tamen Albertus Magnus id intelligendum esse, „Non quod confortatione indiguerit, quia fortior „forti tunc supervenit & fortem alligavit, & vasa „ejus diripuit, sed quia Angelus administrationis „suæ ostendit obsequium. „

Cur Christus ab Ang. confortatus.
Marc. 14. v. 33.
Luc. 22. v. 41.
Alb. Magn.

6. Vix Christus à mortuis resurrexerat, cum ecce Angelus, qui antea monumentum aperuerat, felicissimi & fortunatissimi nuntij hujus Heroldus & præco fieri voluit: *Et ecce terra motus factus est magnus; Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum*; ac tandem devotis illis Mariis dixit: *Nolite timere vos, surrexit sicut dixit.*

Resurrectionis nuntius Ang.
Matth. 28. v. 2.
Ibid. v. 5. & 6.

Christo ascendenti Angeli præsentes læti. *Act. 1. v. 10. & 11.*

7. In sua in cœlum ascensione; *Quando non unus homo, sed totus in omnium Redemptore mundus intrabat;* Angeli pariter festivi & gaudio magno pleni comparuerunt in monte oliveti; *Ecce duo viri astiterunt juxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: … Hic JEsus qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum,* adeoque in omnibus mysterijs, in quibus nostra salus promovebatur Angeli semper conspecti & visi fuerunt festivi & lætitia pleni.

Gaudentes de hominum salute. *Apoc. 7. v. 11. & 12.*

8. S. Joannes in Apocalypsi innumeros circa thronum Dei adstantes Angelos vidit; *Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, … dicentes: Amen. Benedictio & claritas, & sapientia & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Amen.* Enimvero scire hoc loco percuperem; quonam hæ laudes, hæ gratiarum actiones, hæcque adeo festiva gaudia tenderint? Richardus de S. Victore ait: *Angelos inducit de salvatione hominum gaudentes; stabant quia ad obediendum parati; In circuitu throni, undique exequentes ministerium præcepti.* Angelicus Doctor ait: *Hic ostenditur Angelorum ad homines benevolentia, in congaudendo eorum spiritualibus bonis, quos habituri sunt consortes.*

Rich. à S. Vict. p. 1. l. 2. in Apoc. c. 9. *S. Th. ibid.*

9. In eodem libro S. Joannes aliam nobis visionem refert priori valde similem: *Et vidi, inquit, & audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, … & erat numerus eorum millia millium dicentium voce magna: Dignus est Agnus qui occisus est accipere virtutem & Divinitatem, & sapientiam & fortitudinem, & honorem & gloriam, & benedictionem;* Dando Agno occiso, id est, Redemptori nostro laudes, benedictiones, & gratiarum actiones satiari non poterant; Sed quodnam obsecro interesse Angeli in occisione Agni habere poterant, maxime cum verum sit quod *Nusquam Angelos apprehendit, sed Semen Abrahæ apprehendit?* Cur igitur adeo festivi & gaudiosi Sancto Joanni exhibiti fuerunt, seque Christo tam gratos exhibuerunt pro redemptione non ipsorum, sed nostra; *Dicentium voce magna,* cur non potius voce suavi & sonora? Richardus de Sancto Victore ait: *vox Angelorum laudantium magna esse dicitur, ut exultatio & congratulatio eorum de salvatione generis humani, & laus ab eis impensa Salvatori magna designetur.*

Apoc. 5. v. 11. Pro hominum redemptione agunt gratias. *Ibid. v. 12.* *Hebr. 2. v. 16.* *Rich. à S. Vict. ibid.*

10. In S. Luca mors pauperis Lazari describitur, qui ab Angelis in Abrahæ sinum deportatus fuit: *Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Porro si Corpus hujus mendici consideremus, hoc jejunijs extenuatum levissimi ponderis erat; si animam attendamus, hæc purus erat spiritus, cur igitur ad eum deferendum tot Angeli simul conveniunt, quando illorum unicus tantum ad immensam universi molem sustinendam sufficit, sicut ad primum mobile circulariter volvendum sufficit unus? Chrysostomus ait: *Non suffecerat ad portandum pauperem unus Angelus, sed propterea plures veniunt, ut Chorum lætitiæ faciant.*

Luc. 16. v. 22. In signum lætitiæ ob Angelis portatur Lazarus. *Chr. h. 5. in Luc. de divite.*

11. Servi Epulonis exemplo Domini sui, erga pauperculum hunc crudeles erant canes ejus saturabantur ulceribus: *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus;* Obesus quoque crapulo etiam cadentes è lautissima mensa sua micas ei dari negabat, & tamen quando pauperculus hic ab omnibus deseritur; ecce Angeli de cœlo omnes festivi accurrunt & advolant, ut ipsum in ipsos nectaris & ambrosiæ torrentes, quibus civitas Dei redundat, reverenter deportent. *Gaudet unusquisque,* inquit Chrysostomus, *tantum onus tangere, libenter talibus prægravantur, ut perducant homines ad regna cœlorum.*

Læti accurrunt ad cœlum perducentes. *Luc. 16. v. 21.* *Chrysost.*

12. Quæ sequuntur verba sunt Sancti Bernardi, mire exprimentia jubilum illud, quo Angelos perfundimus, cum ob illis vere de peccatis nostris pœnitere conspicimur; *Exultare,* inquit mellifluus Doctor, *Angelos facimus, quando conversi sumus ad pœnitentiam.* Chrysostomus quoque verba illa quæ ut Sanctus Lucas Actuum Apostolicorum c. 16. refert, custos carceris dixit, nimirum: *Domine quid me oportet facere ut salvus fiam?* considerans ait: *Quid hac voce jucundius? Ipsa facit saltare Angelos, ut hanc audires vocem servus quoque factus est Dei unigenitus; hanc Petro dicebant vocem, qui crediderunt ab initio, quid faciemus, ut salvi simus?* Enimvero mysterio non carent verba illa: *Facit saltare Angelos,* excessiva etenim lætitia vivacioribus verbis exprimi nequit.

Pœnitentia nostra exultatio Ang. *S. Bern. Ser. 2. de Virg.* *Act. 16. v. 30.* *Chrys. h. 8. ad Eph.*

13. Considerandum hic quoque venit, quod Salvator noster priusquam dixisset: *Gaudium erit coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente,* duabus usus fuerit parabolis; quarum prima est de Pastore qui cum è centum ovibus quas habebat unam amisisset, eum studiose quæsitam ac tandem inventam humeris suis imposuit, cunctosque vicinos ad secum gaudendum accersivit: *Veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis; congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat;* At vero ut simul innueret per ovem hanc inventam animam præfigurari ad pœnitentiam perductam, deque ejus conversione Angelos impense gaudere, statim subjungit: *Dico vobis quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Ubi Beda ait: *Convocat amicos & vicinos, scilicet Angelorum choros, qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continuo in sua stabilitate custodiunt; Vicini quoque ejus sunt, quia claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur.* Melius autem ad propositum nostrum Haymo Halberstadiensis ita scribit: *Amicos & vicinos dicit Angelos; amicos tamquam ea diligentes quæ ille diligit;* Cum enim idem sint cum Deo, probeque sciant, quantopere Deus de salute nostra gaudeat, ipsi quoque tamquam perfectè cum ipso uniti, de eodem gaudio participant; Hic est sensus in quo Salmeron parabolam istam exponit dum ait: *Agnoscunt Dominum suum de reparatione hominis maxime gaudere; lucrantur etiam in Dei laudibus in æternum decantandis socios & conservos.*

Probatur. *Luc. 15. v. 10.* *Ibid. v. 6.* *Ibid. v. 7.* *Bed. in Luc.* *Hay. ibid.* *Salm. t. 7. tr. 25. n. 14*

14. S. Hieronymus reflectens ad illa verba Psalmi: *Confitebor tibi Domine in toto corde meo, quoniam audisti verba oris mei; In conspectu Angelorum psallam tibi &c.* ac proinde sanctus hic Doctor in hæc verba ita scribit: „Si quis pro omnibus peccatis suis „confitetur, iste in toto corde confitetur Domino; „In conspectu Angelorum psallam tibi; Vide provectionem pœnitentis, quia post Confessionem & „pœnitentiam cum Angelis meretur psallere.„

Ps. 137. v. 1. *S. Hier.* Pœnitentes merentur psallere cum Ang.

15. S. Bonaventura supra prædictum S. Lucæ textum, multa enumerat motiva, ob quæ ad concipiendum de Pœnitentia & conversione nostra gaudium extimulantur; Dicit enim: *Gaudent Angeli de Pœnitentia hominis peccatoris, quia destruitur culpa, restituitur justitia, confutatur Dæmonum superbia, efficax efficitur Angelorum custodia, separatur Ecclesia, placatur ira divina & restauratur Jerusalem superna.*

Ratio lætitiæ. *S. Bon. in Luc.*

16. Isaias Propheta dicit: *Angeli pacis amarè flebunt,* quia si ulla ratione doloris capaces essent, utique ob miserabilem peccati statum, in quem commendatas illis animas redactas esse vident plurimum

Isa. 33. v. 7. Visio S. Pauli simplicis.

Spec. exemp. 7.

rinum contristandi forent. De S. Paulo Simplice S. Antonij discipulo sequens narratur visio; Hic enim die quadam multos serenam præ se ferentes faciem, atque ab Angelo eorum custode associatos jucundos & hilares Ecclesiam ingredi vidit: inter alios vero unum postea nigrum, à Dæmonibus capistro per nares alligatum, ejus vero Angelum è longinquo mœstissima facie subsequentem conspexit: Ex qua visione Sanctus Paulus plurimum contristatus fuit, licet eum Deus postea subito per immissam ei consolationem denuo erexerit, siquidem eumdem dum ab Ecclesia regrederetur omnino ex atro & deformi in candidum valdeque speciosum mutatum, ejusque Angelum ante eum maxima cum hilaritate procedentem, Dæmonem vero procul ab eo positum & afflictum conspexit: Cumque sanctus Eremita visionis hujus significatum summo cum desiderio scire cuperet, Divina ex revelatione accepit, illum ideo nigra fuisse facie antea visum, quia fornicationis peccato multo tempore immersus fuerat: verba autem sequentia Isaiæ audiendo, nimirum: *Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere perversè, discite benefacere; si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur:* perfectè compunctum fuisse, seriamque egisse pœnitentiam. Aliud quoddam conceptæ Angelorum ex nostra conversione lætitiæ argumentum sive motivum tangitur à Salmerone hisce verbis: *Cognoscunt peccatores ad Christum conversos victoriam obtinere super principes tenebrarum, qui hostes sunt Angelorum.* Præterea idem Author subjungit: *Ministerij sui fructum consequuntur, cum peccatores ad Christum redeunt.*

Isa. 1. v. 16. 17. & 18.

Salm. loc. cit.

17. Dici quoque potest causam jubili Angelorum quo de nostra conversione exultant, esse, quia Angelorum plurimum interest quod nos resipiscentes ad Deum toto corde convertamur. Unde S. Thomas de Villa nova ait: *Hoc custodia munus propter seipsos exequuntur; nempe quia sciunt civitatis suæ ruinas non aliter, quam per homines reparandas; lapides ergo vivos, ut boni artifices, ad structuram suæ civitatis expoliunt.* Hoc ipsum quoque Sanctus Ambrosius forte dicere voluit, quando ita scribit: *Angeli super uno peccatore pœnitentiam agente lætantur, quia lucrum suum putant hominis redemptionem.* Petrus Blesensis discurrens de motivis, ob quæ Angeli ad nos defendendos nobisque ministrandum tanta solicitudine & zelo perurgentur hæc tria tangit: *Propter nos, quia naturam nostram, in animabus nostris quæ sunt rationales spiritus recognoscunt, nosque sibi conjunctos conformitate naturæ & quadam cognatione intelligunt, quia sunt participes & capaces beatitudinis: propter Deum, cujus viscera vident effusa circa nos, diligunt nos;* ac tandem ultimo loco utilitatem quæ ex nostra custodia in ipsos redundat, adducit, dum ait: *Propter se, quia de nobis tamquam de lapidibus rationabilibus & vivis, restaurandum est suæ civitatis excidium, atque cœlestium ruina murorum. Diligunt concives suos,* inquit etiam S. Augustinus, *per quos suæ ruinæ scissuras instaurari expectant; ideoque magna cura & vigilanti studio adsunt nobis; omnibus horis & locis succurrentes, & providentes necessitatibus nostris, & soliciti discurrentes inter nos & te Domine.* Idem quoque motivum S. Bernardus in sermone quodam de S. Michaële tetigit, dum discursum suum ad ipsos dirigens, se minimè credere dicit, illos proprias libenter videre ruinas, ideoque spe firmâ se vivere ait, ipsos in ijs restaurandis omne studium suum posituros esse, cùm vero idipsum nonnisi per salvationem nostram adimplere possint, consequens esse, ut in hanc salutem nostram procurandam omnem ferventissimum zelum & solicitudinem suam adhibeant: *cujus instaurationem si desideratis (ut dignum est) frequenter quæso apud thronum gloriæ verbum precis iterate dicentes: Benignè fac Domine in bona voluntate tua Syon, ut ædificentur muri Jerusalem. Si diligitis decorem domus Dei, (imò quia verè diligitis) experiantur zelum vestrum vivi & rationales lapides, qui soli in instaurationem ejus vobis possunt coædificari.*

Quare Ang. de conversione lætantur

S. Th. Vill. loc. cit. conc. 2.

S. Ambr. in Ps. 108. oct. l. 4.

P. Bles. ser. 47.

S. Aug. soliloq. c. 27.

S. Ber. ser. 1. de S. Mich.

18. Abulensis causam exponit, cur Sapientia incarnata beatos illos Spiritus Angelos nostros appellarit: *Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei.* Potius enim dicere debuisse videtur *Angeli mei*, siquidem familiarissimi ejus aulici, & cives sunt patriæ cœlestis. *Angeli eorum vocantur, id est, concives eorum, quia concives sunt, & futuri sunt in vita æterna concives hominum beatorum;* adducitque S. Augustini authoritatem, qui idem dubium hisce verbis declarat: *Nostri Angeli dicti sunt, quia eruti de potestate tenebrarum, & accepto spiritus pignore translati ad regnum Christi ad eos Angelos jam cœpimus pertinere, cum quibus nobis erit sancta & dulcissima Dei civitas ipsa communis. Sic sunt ergo Angeli nostri, qui sunt Angeli Dei, quemadmodum Christus Dei Christus est noster; Dei sunt, quia Deum non dereliquerunt, nostri sunt, quia suos cives nos habere cœperunt.*

Abul. in c. 18. Matth. q. 55.

Matth. 18. v. 10.

Ang. vocantur nostri, qui concives eximus.

S. Aug. l. 22. de civ. Dei c. 29.

19. Nostrum igitur nunc est, ut consideremus & quidem serio, & ex proposito, quid nobis expeditius existat, an quod tamquam rudes & inutiles lapides in profundum inferni quod vastæ hujus mundanæ molis centrum est, abjiciamur, an vero quod inter elegantes & tunsionibus pressurisque expolitos lapides collocati ornamentum efficiamur Hierosolymæ cœlestis, *Quæ construitur in cœlis, vivis ex lapidibus;* Utrum ex duobus lætificare & exhilarare volumus? an Dæmones ob nostram perditionem, an vero Angelos ob salutem nostram æternam? Sanctus Ambrosius super illa verba: *Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat,* de cœlestium spirituum Choris dicit: *hominum redemptione lætantur, quamquam hoc quoque proficiat ad incentiva probitatis, si unusquisque conversionem suam gratam fore credat cœtibus Angelorum, quorum aut affectare patrocinium, aut vereri debet offensam;* quam adeo nobis proficuam exhortationem hisce tandem verbis concludit: *Et tu igitur esto Angelis lætitia.* Sanctus Bernardus quoque eadem nobis admovere calcaria studet, hisce nos verbis ad pœnitentiam & recidivæ cautelam serio exhortando: *Proficiamus & festinemus complere de nobis eorum lætitiam; Væ tibi quicumque es, qui desideras redire ad lutum, reverti ad vomitum, putasne placatos habebis in judicio, quos tanto & tam sperato privare vis gaudio?* Hoc etenim maximum est eorum gaudium, hoc est intensissimum ipsorum quod habent desiderium & studium, quod ruinas ipsorum restaurari conspiciant. *Nonne de vermiculis istis, & de pulvere isto restaurandi sunt muri cœlestis Jerusalem?*

Electio relinquitur.

Luc. 15. v. 6.

S. Ambr. l. 7 in Luc.

S. Ber. ser. 2. de Virg.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Oratio Angelis nos familiares efficit, quam ipsi nos rectè instituere docent, & simul cum omnibus alijs operibus bonis per patrocinium & intercessionem ipsorum corroborant, & Deo præsentant.

THEMA.

Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum; ego obtuli orationem tuam Domino. Tobiæ 12. v. 12.

1. VAlde considerabile est beneficium istud quod à cœlestibus illis spiritibus recipimus, dum ipsi non solum orationes nostras, sed & omnia alia bona opera nostra coram tribunali altissimi Dei repræsentant, prouti ex præcitatis Raphaëlis Archangeli ver-

Ang. opera nostra bona Deo offerunt.

bis ad Tobiam seniorem dictis clare deducitur. Dubium quidem nullum est, quin hæc omnia Deo, qui in Psalmista ait: *Scrutatur corda & renes*, omnino manifesta sint; siquidem *Excelsus Dominus & humilia respicit, & alta à longè cognoscit*; Verumtamen illa sibi per supernorum spirituum manus vult præsentari, eò quod illos in eo ministerio, ad quod illos destinavit occupatos esse libentissimè videat, gaudeatque illos salutis nostræ adeo cupidos esse, adeoque in magnificandis dignificandisque operibus nostris eorum consilio, auxilio, atque ducatu à nobis factis zelosos atque ardentes.

Psal. 7. v. 10. Psal. 137. v. 6.

2. S. Apostolus ad Philippenses ait: *Petitiones vestræ innotescant apud Deum.* Magnus ille Gentium Doctor, qui in Academia cœli Empyrei edoctus & eruditus fuerat, optime utique sciebat, omnia Deo manifesta esse atque perspicua, ac proinde ex mente Angeli Doctoris hoc solum dicere voluit: *Innotescant iis qui sunt apud Deum, id est; Angelis per quorum ministerium deferuntur Deo, non quasi ignoranti, sed quia intercedunt pro nobis*; Sanctus Hilarius ex Tobiæ Historia deduci posse dicit, quod Angeli coram throno Dei assistant, nostrasque orationes offerant; *Orationes deprecantium ad Deum deferentes*; redditque rationem, cur Spiritus Sanctus nos hac de re certiores fieri voluerit, dum ait: *Hoc ideo commemoratum est, ut si forte hos esse oculos vel aures, vel manus, vel pedes Dei intelligere voluerimus, habeamus non improbabilis intelligentia authoritatem, maxime cum scriptum sit; sunt enim servientes spiritus, in ministerium missi propter eos qui hæreditabunt salutem*; Demum vero ad propositum nostrum subjungit: *Deo nihil ex his, quæ agimus, ignorante, sed infirmitate nostra ad rogandum & promerendum spiritualis intercessionis ministerio indigente.* Sanctus Anselmus quoque aliud hujus Angelicæ oblationis mysterium indicat, dum ait: *Annuntiant Deo Angeli opera nostra cuncta, nec non & orationes, non ut ipse discat, quæ nesciebat, nihil enim est quod ignoret, sed quia necesse habet rationalis creatura obtemperans Deo, temporales causas ad æternam veritatem referre, sive petendo quid erga se, vel erga nos fiat, sive consulendo quid faciat, qui pius mentis affectus est, ut ipsa construatur, non ne Deus instruatur.* Quæ ipsissima verba etiam in S. Augustino Tom. 2. in Epist. ad Honoratum cap. 19. ad unguem descripta leguntur.

Philipp. 4. v. 6. Pro nobis intercedūt. S. Th. ibid. S. Hilar. in Psal. 130. S. Ans. inc. 16. Luc.

3. S. Bonaventura in quodam Soliloquio suo, quo inter animam & corpus instituit, hisce verbis exclamat: *O anima si videre posses, quanto gaudio Angeli assistunt orantibus, intersunt meditantibus.* Ratio autem hujus gaudii est, quia nulla in re illos certius imitari possumus, quam in hac mentis & cordis nostri elevatione ad Deum, cui ipsi inseparabiliter uniuntur. Chrysostomus ad id probandum ingeniosam quamdam considerationem lucе verbis instituit: *Cætera illorum omnia, & nostra, ut natura, victus, sapientia, & quidquid dixerit quispiam, longo intervallo inter se distant, precationis autem officium commune est hominibus cum Angelis; hæc te Angelis jungit, hac brevi fane illorum Reipublica, illorum vita, vivendiq; rationi, dignitati, nobilitati, sapientiæ, intelligentiæ adjungetur, qui omnem sibi vitam in precibus ponendam putabit.*

S. Bon. in solil. anim. & corp. c. 1. Oratio Angelos lætificat & te illis jungit. Chrys. or. 2. de precat.

4. Hoc quoque ab illis commodum reportamus, quod tametsi in sancto hoc orationis exercitio ignorantes simus, nobis tamen continuo assistens Angelus, nos doceat, instruat, adjuvet in illo; Id quod Apostolus forsitan dicere voluit, dum ait: *Similiter autem & Spiritus adjuvat infirmitatem nostram; nam quid oremus, sicut oportet, nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis*; Id quod Chrysostomus confirmat, dum ait: *Cum Deo revera precationis tempore colloquimur, qua cum Angelis quoque conjungimur, Angelorum est enim precatio, qua vel eorum superat dignitatem, siquidem cum Deo loqui præstantius quiddam est, id tamen ipsi nos docent.* In Annalibus Ecclesiasticis de Cœlestino scribitur: *Erat puer simplicissimus, & jam primum brevi in tempore, Psalterium didicerat legere; Angelos de cœlo lapsos, velut pædagogos suos eum instruendo vidit in somnis sibi assistere.*

Aug. nos orare docent. Rom. 8. v. 26. Chrysost. lo. cit. orat. 1. Ann. Eccl. Reyn. ann. 1294. n. 8.

5. Neque solum in oratione facienda nos instruunt & erudiunt; verum etiam easdem apud Deum efficaciter adjuvant, & corroborant. Sanctus Joannes in Apocalypsi se Angelum quemdam vidisse scribit, qui coram Altari astans, thuribulum in manu sua aureum habebat, eique incensa multa fuisse dicit, quæ servorum Dei orationes erant: *Et data sunt ei incensa multa, ut daret de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei.* Porro aromata & incensa fragrantiam suam tunc foras emittunt, quando prunis ardentibus superimposita cremantur, ita quoque Angeli tantam orationibus nostris virtutem tribuunt, quantam ignis aromatibus communicat, ut odoriferam fragrantiam edant; Unde S. Thomas Aquinas dicit: *Eorum meritis & precibus orationes nostra sortiuntur effectum.*

Orationes Deo offerunt. Apoc. 8. v. 3. Ut effectū sortiantur, satagunt. S. Thom. 2. 2. q. 83. art. 1.

6. *Vox dilecti mei*, inquit sponsa, *Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.* Porro anima ista hæc in tantum se divinam vocem audisse gloriatur: *Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus*, in quantum illa per Angelorum Choros transierat, id est, in quantum Angeli gemitus & suspiria nostra Deo præsentare satagunt effectum.

Cant. 2. v. 8. Psal. 84. v. 9.

7. *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ. Verba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum; Inclina ad me aurem tuam, accelera, ut eruas me.* Hæ Dei aures, ut paulo ante ex sententia S. Hilarii diximus, Angeli sunt. Similiter sponsa in alia quadam occasione cœlesti sponso suo dixit: *Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis*, quasi diceret vellet, Angelicis intercessionibus mediantibus, se divinæ vocis ejus harmonia delinitam esse. Chananæa non obstante, quod in ejus se favorem totum Collegium Apostolicum apud Christum interponeret, sæpius tamen à benignissimo Salvatore nostro repulsam passa fuit; *& Accedentes discipuli ejus, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos*; tandem vero exaudiri meruit, adeoque benevole, ut incarnata sapientia insuper in ejus laudem exclamarit dicens: *O mulier magna est fides tua; fiat tibi sicut vis.* Scitisne vero, quando vel maxime tam favorabile supplicationis suæ rescriptum obtinuerit, nimirum quando per Sanctorum Angelorum intercessionem adjuta fuit, quod illi accidit, dum eos hisce verbis implorarit: *Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum suorum.* Sanctus Bernardus serm. 1. de S. Michaële Archangelo ita scribit: *Nos vero Sancti Angeli catelli sumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis, catelli inquam, cupientes saturari de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum nostrorum, qui estis vos.* Quod si quis forte mihi opponat, quod tametsi orantes Angelorum quoque auxilium imploremus, sæpe tamen subito non exaudiamur. Respondet pro me ad hanc objectionem Rupertus Abbas Tuitiensis dicendo, quod rebelles Angeli sæpenumero se contra nos coram supremo Tribunali opponant, & quoad per vires possunt cum Angelis nostris luctantur, ne orationes tam subito exaudiantur: *Scire debemus Angelos malos venire, & contradicere illis, atque resistere; quod videlicet exaudiri non debeamus, eo quod neque fide plena oremus, neque propositas nobis exauditionis conditiones observemus*, conditiones autem illas, ob quarum defectum orationes nostræ exaudiri

Psal. 129. v. 2. Psal. 5. v. 2. Psal. 30. v. 3. Exaudimur per Angelorum intercessiones. Cant. 2. v. 14. Matth. 15. v. 23. Matth. 15. v. 28. Ibid. v. 27. S. Bern. Rup. Abb. l. 9. de Vict. v. c. 8.

non

non merentur, in Isaia descriptas esse, dedit hisce verbis: *Dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes; .. Frange esurienti panem tuum, ... cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris; Tunc invocabis, & Dominus exaudiet: clamabis, & dicet: Ecce adsum.* Et ideo dicit Rupertus: *Cum igitur invocamus Dominum, & non exaudit, cum clamamus, & non dicit, Ecce adsum, scire debemus Sanctos Angelis invocationes atque clamores nostros Deo offerentibus resistere, & contradicere malos habentes in manibus accusationem, & jacula quæ sunt, peccata nostra.*

Isaia 58. v. 6. Ibid. 7. Ibid. 9.

Sacrificiũ Deo offerimus per manus Angel. nostræ enim indignæ.

8. Enimvero certum est, quod inter cæteras orationes & functiones, quas Ecclesia Dei pro nobis offert, præcellentior sit illa quam in sacrificio Missæ pro nobis offert. Est autem advertendum, quod in Canone missæ inter alia, hæc verba ab Ecclesia recitentur: Supplices te rogamus omnipotens Deus, jube hæc „ perferri in sublime altare tuum in conspectu Divinæ „ Majestatis tuæ, ut quotquot ex hac altaris partici- „ patione sacrosanctum filii tui corpus & sanguinem „ sumpserimus omni benedictione cœlesti & gratia „ repleamur. Innocentius III. ait: Porro sicut B. Au- „ gustinus determinat, non dicitur Angelus orationes „ nostras offerre Deo, quasi tunc primo Deus noverit, „ quid velimus, quia Deus omnia novit, antequam „ fiant, sed quia necesse habet rationalis creatura tem- „ porales causas ad æternitatem referre, hinc eviden- „ ter apparet, quod Angeli semper in sacrificio præ- „ sentes assistunt. Experientia sæpe verum esse comperimus, quod tametsi cibus aliquis quoad substantiam & gustum bonus sit, nauseam tamen afferat ex eo solum, quia in sordida paropside apponitur, eodem modo sacerdos Divinæ Majestati offerens dicere velle videtur, tametsi cor meum & manus meæ puræ & dignæ non sint, ut per illas tibi hæc hostia offeratur, ideo saltem per manus Sanctorum Angelorum tuorum oblatam acceptare digneris: Jube hæc perferri „ per manus sancti Angeli tui. „

Inn. 3. l. 5. myst. miss. c. 6.

S. Greg. l. 4. dial. c. 58. Sacrificantibus adsunt Ang. *Luc. 1. v. 11. S. Ambr. in eat.*

9. Sanctus Gregorius ita scribit: *Quis fidelium habere dubium possit, in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem cœlos aperiri, & in illo Jesu Christi mysterio Angelorum Choros adesse? Angelus Domini stans à dextris altaris incensi.* Sanctus Ambrosius propositionis hujus rationem his verbis reddit: *Non dubites assistere Angelos, quando Christus immolatur; apparuit autem illi Angelus Domini stans à dextris altaris incensi, quia divina insigne misericordiæ deferebat, Dominus enim a dextris est mihi, ne commovear.* Pro nobis interveniunt ad implorandam nobis divinam misericordiam, prouti ex alio Zachariæ loco colligitur, qui ut Chrysostomus observat, ita scribit: *Et respondit Angelus, qui loquitur in me, & dixit ad Dominum, hæc autem Angeli fuit deprecatio: Domine exercituum usquequo non misereberis Jerusalem, & urbium Juda quas despexisti? Iste jam septuagesimus annus est; Quid igitur? repudiavitne Deus orationem legati Angelici? minime id quidem; quid igitur responsi dedit? Respondit Dominus ad Angelum loquentem in me verba bona & consolatoria; Obsecremus ergo & nos Dominum Angelorum, & ablegabit unum ex Angelis, qui totam phalangem hostium dissipabit?* S. Bernardus historiam illam in memoriam nobis revocans, in qua tot legiones Angelorum in Elisei defensionem missæ perhibentur, dicit: *O si quis haberet oculos apertos, quos orando Propheta puero revelavit, videret proculdubio, quemadmodum prævenerunt principes conjuncti psallentibus in medio juvencularum tympanistriarum; videret inquam, quo tripudio, quave cura intersunt Angeli cantantibus, adsunt orantibus, intersunt meditantibus.*

Deimisericordiam implorant. *Chrys. s. 6. serm. de unu legisl.*

S. Bern. ep. 58.

Exempla. *Vit. Pa. l. 7. c. 40.*

10. Adeo sunt in offerendis bonis operibus nostris punctuales & exacti, ut in vitis Patrum legamus, quod dum quidam ex sanctis illis senioribus Eremitis ob lassitudinem membrorum, & annorum maturitatem impeditior esset, quam ut aquam è loco procul dissito adferret, eamdem ut in loco viciniori hauriret, abierit: aspiciens autem retro quemdam se sequentem viderit, passus sive gressus pedum suorum numerantem; Quem cum interrogasset: *Quis es tu?* respondit ei: *Angelus Dei sum, numerare vestigia tua, & dare tibi mercedem.* S. Ephrem scribit Angelos omnes pertransire Ecclesias, ad consignanda in tabulis jejunantium hominum nomina, & ideo monet: *Caveamus igitur male agere, cum jejunamus, scribuntur jejunantium nomina.* Omnes Eleemosynas, orationes, aliaque opera bona, quæ Cornelius centurio faciebat, Angeli annotantes coram Divino tribunali obtulerunt, quibus & sibi & universæ gentilitati viam aperire meruit ad sanctum Baptismatis lavacrum; Angelus quoque ei apparuit, felicissimum hoc ei nuntium deferens: *Corneli, exaudita est oratio tua, & Eleemosyna tua commemorata sunt in conspectu Dei.* De S. Bernardo legitur, quod dum Monachi longo temporis spatio in choro perseverantes psallerent, Angelos ibidem viderit solicitè assistentes. *Vidit singulos Angelos juxta Monachos stantes, & quod quisque eorum psallebat, schedulis more Notariorum tam diligenter excipientes, ut nec minimam syllabam, quamquam negligenter prolatam, omitterent.* Verumtamen diversis illas characteribus annotabant; quorumdam enim psallentium verba characteribus inscribebant aureis, quorumdam argenteis, quædam atramento, alia figurabant aqua, aliorum denique verba penitus non annotabant. *Qui auro, ferventissimum studium in Dei servitio, & absolutam cordis intentionem in his quæ psallebant, significabant; qui argento, minorem fervorem, puram tamen psallentium devotionem declarabant; qui atramento, continuum quorumdam bona voluntatis usum in psalmodia, licet non cum multa devotione notabant, sed qui aqua scribebant, exprimebant, eos qui somnolentia seu pigritia pressi, vel vanis cogitationibus abstracti, videntur aliquid figurare, sed cor eorum abstractum, prorsus non concordat voci.*

S. Eph. de jejun.

Act. 10. 31.

Spec. exem. 11.

11. Idem S. Bernardus, cui hæc facta fuerat visio, in sermone supra allegato observationem quamdam habet pro nostra instructione notatu dignissimam, nimirum quod angeli Deo opera bona offerant quidem, sed nostra, non sua, siquidem ipsi extra statum sunt positi merendi: *Ministrant Angeli, sed de alieno offerentes Deo bona opera, non sua, sed nostra.* Observansque idipsum, quod paulo ante tetigimus, ait: *Ascendit fumus aromatum de manu Angeli, solicitè præmisit, data sunt ei incensa multa, nostros enim sudores, non suas lachrymas offerunt Deo.* Unde non sufficit quod nos per auxilium & patrocinium ipsorum commendemur, nisi nos quoque manum operi una cum illis admoveamus, virtutúmque operibus ipsorum custodiæ cooperemur.

Nostra opera offerunt Deo.

S Bern. l. cit. serm. 1.

Apoc. 8. v. 4.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Angelos tametsi hic in terris nobis ministrent, per hoc tamen minime impediri ostenditur, quo minus Deo assistant, & visione beatifica fruantur; imo insuper probatur, quod ipsorum in Deum continuo defixus obtutus, ipsos de nostra salute magis solicitos efficiat; tanguntur etiam aliqua bona, quæ nobis communicant; Deque exhibenda à nobis Angelis quovis loco reverentia.

THEMA.

Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis; Dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est. Matth. 18. ỳ. 10.

1. Petr. 1. v. 12. Angeli numquam sunt privari visione beatifica.

1. IDem ille Deus, de quo scribitur: *In quem desiderant Angeli prospicere*, docere nos volens, qua in æstimatione proximos nostros, quantumvis viles & abjectos, habere debeamus, nobis innuit quod Angeli custodes eorum, oculos suos in Divinum vultum inseparabiliter defixos semper habeant: *Dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.* At vero dicet aliquis, quod si Angeli homini hic in terris constituto ministrant & serviunt, sive id faciant in excubijs & custodia, quam pro homine habent, sive in Regnorum Provinciarumque superintendentia, sive denique in amplissimarum cœlestium sphærarum circumvolutione quomodo simul in cœlis esse, divinaque ibidem & beatifica visione frui possunt? Abulensis hanc difficultatem resolvit dicens: *Angeli quando apud nos manent, licet non sint in cœlo empyreo, nihil de felicitatis actu perdunt.* Quam veritatem sacri Interpretes unanimiter docent. Et quidem S. Gregorius rationem quamdam adfert, quæ eamdem manifeste convincit; Siquidem quod si ipsi lucis fontem amitterent, nos utique ad eumdem deducere minimè possent; causa enim, cur ad nostram custodiam deputati fuerint, est ut nobis duces & præceptores sint ad æternam beatitudinem: *Neque enim sic à divina visione foras exeunt, ut interna contemplationis gaudijs priventur, quia si conditoris aspectum exeuntes amitterent, nec jacentes erigere, neque ignorantibus vera nuntiare possent, fontemque lucis quem egredientes ipsi perderent, cæcis nullatenus propinarent.*

Ab in c. 18. Matth. q. 68.
S. Greg. l. 2. mor. c. 3.

Ang. à visione divinæ essentiæ divelli non possunt.
S. Petr. Dam.
Rom. 3. v. 4.
Tob. 5. v. 6. & 7.
Tob. 12. v. 15.
Strab. ibid.

2. Quocumque volant, etiamsi in Infernum, usque descendant, Paradisum secum necessario circumferunt, quia à visione & fruitione divinæ essentiæ divelli nequaquam possunt. Unde S. Petrus Damianus ait: *Cum mittuntur, non fraudantur gloria visionis, quia ubique occurrit Divinitatis essentia.* David de universa hominum progenie dicit: *Omnis homo mendax*; De Angelis vero idipsum asserere blasphemia foret; Et tamen in libro Tobiæ legitur, quod Raphael Archangelus interrogatus: *Unde te habemus bone juvenis?* responderit: *Ex filijs Israël*, & alibi: *Ego enim sum Raphael Angelus &c.* Unde sicut dici nequit ipsum primâ vice fuisse mentitum, ita neque secunda vice mendacij argui poterit, siquidem *Israel* idem est, quod *videns Deum*. Ubi expositor quidam ait: *Erat ex numero Angelorum qui semper vident Deum facie ad faciem.* B. Laurentius Justinianus de hisce spiritibus beatis quantumvis hic in terris in nostra custodia occupatis dicit: *Vident ita faciem Patris, ut ab hominis minimè retardentur obsequio, atque sic in eodem ministerio occupantur, quatenus a divinis nequaquam removeri valeant amplexibus.*

B. Lau. Just. l. 2. de spir. amores.

Confirmatur.
Tob. 5. v. 7. & 8.
S. Greg. l. 2. mor. c. 2.
S. Atha. in c. 1. ad Hebr.
Abul. q. 69.

3. Idem Archangelus Raphael interrogatus: *Nosti viam, qua ducit in regionem Medorum?* respondit. *Novi, & omnia itinera ejus frequenter ambulavi*; sed numquid hic Angelus idem ille est, qui dixit: quod sit *unus ex septem qui astamus ante Dominum?* qua ratione Angeli coram throno Dei assistere & simul mundum peragrare possunt? Respondet S. Gregorius, *Et mittuntur & assistunt*, quia tametsi in ministerio nostro occupati sint, *semper vident faciem Patris.* S. Athanasius ait: *Mittuntur & assistunt, quia etsi circumscriptus sit Angelicus spiritus, summus tamen spiritus, qui Deus est, circumscriptus non est; Angeli itaque & missi ante ipsum sunt, quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt*; Abulensis adducto Bedæ testimonio idem scribit: *Angeli quocumque mittantur, intra Deum currunt, id est, semper eum vident, ac si corporaliter intra eum essent.*

August. quoad effectum custodiæ semper præsentes.
S. Th. p. 1. q. 113. ar. 6.

4. Advertendum est igitur, quod tametsi Angeli in cœlis coram Dei altissimi majestate assistant, attamen quod ad custodiam nostram hic in terris, ne vel minimum punctum negligant. Docet idipsum Angelicus Doctor, dum ait: *Angelus etsi interdum derelinquat hominem loco, non tamen derelinquit eum quoad effectum custodiæ, quia etiam cum est in cœlo, cognoscit quid circa hominem agatur, nec indiget mora temporis quoad motum localem, sed statim potest adesse.* Rationem vero hujus velocitatis Abulensis his verbis tradit: *Cum non sit corpus, neque corpori alligatus, non movetur per continuum, ideo neque per tempus, sed subito fit transitus ejus de cœlo in terram.*

Abul. q. 67. in c. 18. Matth.

Sine difficultate custodiunt.
S. Aug. l. 11. de civ. Dei c. 31.

5. S. Augustinus considerat, quod Angeli volatu suo minimè fatigentur, ac proinde sine ulla sui lassitudine nobis auxilientur, nobisque in omni tempore & loco diligenter inserviant. *Sancti Angeli ad quorum societatem hac peregrinatione laboriosissima suspiramus, sicut habent permanendi æternitatem, ita habent cognoscendi facilitatem, & requiescendi felicitatem, sine difficultate quippe nos adjuvant; quoniam spiritualibus motibus puris & liberis non laborant.*

In divino speculo necessitates vident.
B. L. Just.
De cast. con. c. 16.

6. Magna quoque nostra utilitas est, quod Angelus coram Divino tribunali perpetuo assistat; quia tanto vicinius atque propinquius intensissimo illo divinæ essentiæ speculo necessitates nostras conspicit, & pariter prospicit iisdem. Unde B. Laurent. Justin. ita scribit: *Hos spiritus pro singulari benevolentia charitatis ad humanam deputavit custodiam, ipsis inspirat cuncta quæ ad hominum salutem necessaria sunt: in speculo sapientiæ contemplantes discunt, qualiter suum debeant perficere ministerium.* Enimvero quærere quis posset, inquit Abulensis, qua ratione Angelus in cœlo empyreo constitutus, discernere & providere possit necessitati auxilij sui, qua talis anima urgetur constituta in terris? ac proinde respondet: Etsi dum Angelus, „ est in cœlo, accidit circa hominem aliquid, in quo sit, „ ei necessaria custodia Angelica, potest Angelus subi-„ to sibi adesse, & aderit, quia ipse scit per divinam re-„ velationem semper quid agitur circa suum clientu-„ lum, & quid agi oporteat ex parte Angeli, & tunc, „ subito de cœlis aderit in quocunque loco ubi fuerit, „ custoditus, & ita ille nullum detrimentum incurrit, „ ex absentia Angeli.

Cant. 7. v. 1.
Castrorum instar.
Ps. 102. v. 20.

7. *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* ait in sacris Canticis de sponsa sponsus cœlestis. Porro per hanc Sulamitem intelligenda est Ecclesia, per choros autem, ordines Angelorum, qui instar armati cujusdam exercitus nobis ob oculos proponuntur, quia contra infernales inimicos nostros præliantur & pugnant: vel etiam dici potest quod Chori appellentur, quia purissimi illi Spiritus in procinctu sunt, ut Deum laudent. *Benedicite Domino omnes Angeli ejus.* Optime vero Theodoretus ad propositum nostrum notat, quod spiritus sanctus non sine causa prius dicat *Choros*, & postea *castrorum*, ad denotandum nobis, quod oculos suos prius in Deum videndum & laudandum defigant, postquam verò ab illius, qui *charitas est*, quique erga nos tam beneficus & in dispensandis divinis gratijs suis liberalis existit, ardentissimo amore & charitate accensi fuerint, tunc præ nimio fervore in nostrum quoque ministerium & auxilium toto se conatu impendunt.

Matth. 18. v. 10.
Defendunt nos.
S. Greg. l. 2. mor. c. 3.
B. Lau. Just. l. 2. de spir. amores.
Job. 7. v. 1.

8. *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis*, quare? *quia Angeli eorum ... semper vident faciem Patris mei qui in cœlis est*, S. Gregorius illud ly *Quia* arguitè ponderat; illud enim huic sensum reddit: Ideo Angeli tam exquisitam hominum curam habent, quia totaliter in Deum defixi hærent: *Quia si conditoris aspectum exeuntes amitterent &c.* Et ideo B. Laurentius Justinianus ait: *felicitate fruuntur beata, & in charitate constituti perfecta, nil prætermittunt, quod saluti hominum sciunt esse proficuum.* Probè norunt, quòd *militia, sive tenta-*

tio

tio est vita hominis super terram, ac proinde Chori cœlestes in hujus mundi arenam descendunt, ut pro defensione nostra prælientur, satis intelligentes, quod sine interventu operæ ipsorum gloriæ coronam recipere vel ipsorum in cœlo cohæredes esse nequeamus. Seraphicus Doctor scribit: quod *sicut anima est corporis vita, sic animæ vita est gratia, & ideo gratia non habita, anima dicitur mortua*, hanc autem gratiam Angelis mediantibus accipimus: *Anima sine dono gratiæ, est sicut nox Sole carens: Angelorum intercessionibus gratiam impetramus.*

S. Bon. ser. 1. de ang. Gratiam impetrant.

De nostra salute soliciti. *Dan. 7. v. 10.*

9. Nulla in eo est contradictio, ut jam abundè probavimus, quod Angeli uno eodemque tempore Dei throno assistant: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*, simulque hic nobis in terrenis deserviant. Raphaël Archangelus in longo isto itinere perpetuus Tobiæ comes fuit Archangelus Gabriel Synagogæ, sub Babylonica servitute ingemiscenti, auxilio & tutela adstitit. Seraphini juxta Dei thronum adstabant, simulque ad Isaiæ labia mundanda in terram evolabant: Non implicat, quod in Antecamera Cœli Empyrei aulici Ephœbi sint, nostrique simul hic in terris in hac lachrymarum valle vigilantissimi excubitores: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Dum nobis inserviunt, obsequium se Deo præstare arbitrantur: *Ministri ejus qui facitis voluntatem ejus. Seraphim stabant*, & tamen *volabant*, adeoque firmi pariter & in motu constituti repræsentabantur. Ubi Sanctus Ambrosius ait: *Si stabant, quomodo volabant? & si volabant, quomodo stabant? Uno eodemq; tempore, quo oculos suos* in Deum defigebant, versum nos quoque alas explicabant, quia dum amore inardescunt, *Nihil prætermittunt, quod saluti hominum sciunt esse proficuum*; inquit B. Laurentius, *in Charitate constituti perfecta.* Sanctus Augustinus quoque huic amori, quo divina essentia fruentes accenduntur, summam curam & solicitudinem, qua in nostram utilitatem extimulantur, unicè attribuit. Unde ait: *Grandis est eis cura de nobis, magnus est affectus dilectionis erga nos. & hoc totum propter honorem tuæ inæstimabilis charitatis, qua dilexisti nos, diligunt enim, quos tu diligis.*

Isai. 6. v. 8. *Ps. 102. v. 21.* *S. Ambr. l. 3. de Spiritu S. c. 25.* *S. August. Solil. c. 27.*

Cœlesti dulcedine recreant. *B. Laur. Just. l. de obed. c. 7.*

10. Ab hac numquam intermissa visione (nam ut B. Laurentius Justinianus ait: *Sic exeunt qui ministrant, ut nequaquam vel ad momentum Dei careant beata visione*) fit consequenter, quod ab illa lautissima deliciarum æternalium mensa, ad nos decidere sinant aliquam torrentis illius, quo civitas Dei redundat, stillam. Martyres in acerbissimorum tormentorum carnificina constituti gaudebant & tripudiabant. Sanctus Laurentius Tyranno in faciem hæc verba exprobravit. *Disce miser, quod carbones tui mihi refrigerium præstant*; *nec enim*, ut Sanctus Augustinus ait: *potest in visceribus ignium tormenta sentire, qui sensibus Paradisi refrigeria possidebat*, imò qui Ambrosiam & nectar cœlorum ab Angelis recipiebat. *Misit Dominus Angelum suum, & liberavit me de medio ignis, & non sum æstuatus.* Unde Sanctus Romanus Martyr qui unus erat ex militibus Tyranni, ejus Martyrio assistentibus, exclamavit: *Video ante te juvenem pulcherrimum, festina me baptizare.* S Agatha persecutori suo dixit: *Si ignem mihi adhibeas, rorem mihi salvificum de cœlo ministrabunt Angeli.*

Confortant. *3. Reg. 19. v. 7.*

11. Angeli sunt qui in ariditatibus, & desolationibus spiritus, quæ interdum nos torquent, & in Divini servitii semita nos refrigescere faciunt, nos excitant, animant, consolantur & confortant, prouti expertus est Magnus ille Propheta Elias, cui Angelus panem deferens apparuit, dicens: *Surge, comede, grandis enim tibi restat via: Qui cùm surrexisset, comedit & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus, usque ad montem Dei Horeb*; Ubi cœlestes meruit habere visiones & revelationes, atque in Deum obiter & per modum transeuntis clarè visum suos defigere mentis oculos.

Gaudiis replent. *Luc. 2. v. 10. S. Th. in ca.*

12. Porro beatorum horum Paranymphorum proprietas est omnem à cordibus nostris propulsare timorem, eademque lætitia & jubilo adimplere. Unde post Nativitatem Salvatoris nostri nobis apparentes, plausus nobis & gaudia annontiarunt; *Evangelizo vobis gaudium magnum.* Et ideo Sanctus Thomas Aquinas ait: *Non solum sedat terrorem, sed etiam alacritatem fundit.*

Instruunt. *Dan. 10. v. 14.* *S. Bon. ser. 2. de ang.* *Marc. 16. v. 3.* *S. Remig.*

13. Hisce item purissimis spiritibus mediantibus apparitiones, visiones, & illustrationes cœlestes, mysteria & arcana cœlestia, divinorum denique penetralium scientia & sapientia certo nobis infunditur. Unde Archangelus Danieli dixit: *Veni autem, ut docerem te.* Sanctus Bonaventura ad hoc magis elucidandum, illum Capitis 10. Apocalypseos textum adducit; *Accipe librum de manu Angeli*; Et dicit: *Quid hoc est, nisi per eum instrui & doceri? Si omnes homines, ut Philosophus ait, scire desiderant, nec scire possumus, nisi doceamur, quantum illos amare debemus, à quibus continuè non in vanis, sed salutiferis edocemur? quis adeo malus esset, qui si cæcus esset, illum non amaret, qui sibi lumen redderet?* Angelicus Doctor super illa verba: *Quis revolvet nobis lapidem?* scribens citat Sanctum Remigium dicentem: *Significat autem revolutio lapidis reserationem sacrorum, quæ littera legis tegebantur, lex namque in lapide scripta fuit, & ideo per lapidem signatur.*

Prohibentia removent. *Ibid. v. 4.* *Ibid. v. 5.*

14. Devotæ illæ mulieres, immensum sepulchro superimpositum saxum videntes perterrefactæ dixerunt: *Quis revolvet nobis lapidem? Et respicientes viderunt revolutum lapidem, erat quippe magnus valde; Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem à dextris, coopertum stola candida.* Etenim Angelorum beatorum proprium est, omnes, quæ in intricata præsentis vitæ via occurrunt, difficultates complanare, & tandem in Patria cum ipsis regnare valeamus.

Quanta ergo reverentia his debetur. *Matth. 18. v. 10.* *Exod. 23. v. 21.* *Ap. 5. v. 10.* *S. Bon. ser. 2. de ang.*

15. Pro documento morali autem advertendum est, quod sicut Salvator noster in novo Testamento ait: *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis, ... quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris mei, qui in cœlis est.* Itaquoque in antiquo testamento moneamur, ne cœlestes hosce nuntios ullatenus aspernemur: *Ecce, ego mittam Angelum meum, qui præcedat te & custodiat in via, & introducat in locum, quem paravi, observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes.* Nec frustranea est hæc utriusque testamenti fidelis monitio; Quia si Rex aliquis vel magnus alius mundi hujus Monarcha in personato servi habitu nobis se in via comitem jungeret, nobisque serviret, quis ejus respectus futurus esset? vel quam ei reverentiam & gratitudinem exhibituri essemus? aut quænam consiliis, nedum nutibus ejus obedientia à nobis sperari posset? utique nulla, vel admodum exigua. Jam vero ex fide certum est nobis, quod Angeli, qui veri sunt Reges cœlestis Paradisi? *Fecisti nos Deo nostro regnum, ... & regnabimus*, nos custodiant, nobis tamquam servi ministrent, nosque instruant, sed in habitu non solum personato, sed nec umquam à nobis viso, absit tamen ut propterea illos despiciamus, aut servitia & obsequia nobis ab eisdem exhibita contemnamus. *Ex dispensatione divina*, inquit Sanctus Bonaventura, *sunt nobis præsentes, & ideo est ministerium ipsorum continuum.* Opti-

mè regius Propheta David novit, quam illis reverentiam deberet, ideo ut se ad debitam illis exhibendam reverentiam excitaret, hisce semetipsum verbis monuit: *In conspectu Angelorum psallam tibi*, circa quæ verba reflectens se S. Hilarius ita scribit: *Scit se sub specula Angelorum vitam omnem, moresq; agere, & ubiq; hac divinorum mysteriorum auxilia fidelibus cunctis assistere.* S. Bernardus ejusdem Psalmistæ verba; *Ut custodiant te in omnibus viis tuis*, glossando dicit: *Quantam debet tibi hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam? reverentiam pro præsentia; devotionem pro benevolentia, fiduciam pro custodia? Caute ambula, ut videlicet cui adsunt Angeli in omnibus viis tuis, in quovis diversorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe, tu nec audeas illo præsente, quod vidente me non auderes, an præsentem esse dubitas quem non vides?* Nos enim non solum Angelos adeo de nobis benemeritos benefactores nostros offendimus, sed etiam ipsammet divinam & supremam Altissimi majestatem quæ in vultu & facie ipsorum immediatè resplendet, siquidem *Angeli semper vident faciem Patris mei, qui in cælis est*, offendimus. Quod, absit ut faciamus: neque enim Angeli alio ex motivo nobis sunt venerandi, quam quia imaginem Dei sibi insertam, imo ipsummet in se Deum circumferunt: *Vident faciem &c.*

Ps. 137. v. 1.
S. Hilar. in
Ps. 137.
Ps. 90. v. 11.
S. Bern. ser. 12. in Ps. 98.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Angelorum conversatione frui possumus, dum ea quæ ipsis placent, imitamur. qualia sunt Hospitalitas, Eleemosyna, Pax, Recessus à mundo, Humilitas, Labor, Amor proximorum, oratio, corporis maceratio, salus procurata animarum, profectus spiritualis prompta Deo exhibita obedientia, passio, & exhibita in conspectu Divino reverentia.

THEMA.

Nostra conversatio in cælis est. Ad Phil. 3. ℣. 20.

Cum Angelis conversari possumus, si Angelicè vixerimus.
S. Ambr. serm. 87.

1. S. Ambrosius verba illa assumpti thematis considerans, quibus tametsi hic in terris degeret, suam tamen conversationem se cum Cœli civibus habere asserit: *Nostra conversatio in cælis est*, hanc inde consequentiam deducit; " Ergo & cœlestium con-„ „versatio potest esse nobiscum.„ Cum Angelis igitur hic in terra degentes conversationem sanctam inire possumus; sed qua ratione id obtinebimus? " Hoc est,„ inquit, ut qui vita vivimus Angelorum, recte con-„ sortium mereamur, Et ideo S. Bernardus bene nos „ monet, dum ait: Si tam necessariam habemus fami-„ liaritatem dignationis Angelicæ, cavenda nobis est „ eorum offensa. » Paulo post modum quoque nobis tradit, quo noi hac familiaritate & conversatione dignos efficere valeamus, nimirum: In his maxime ex-„ ercere nos debemus, in quibus eos novimus oblectari.

S. Ber. ser. 1. de S. Mich.

Virtutes illorum imitari debemus, quos novimus amicos Ang. fuisse.
S Aug. ser. 40. ad fr.

2. Verumenimvero dicet fortasse nonnemo, qua ratione scire poterimus, quænam sint illæ virtutes in quibus se Angeli delectabiliter exercere solent, ad hoc ut eos in iisdem imitemur? S. Augustinus apte ad id nobis respondet dum ait: " Perlegamus Scripturas &„ inveniemus Angelorum amicos, quibus inventis, pe-„ tamus quid fecerunt, quomodo Angelis placuerunt,„ in quibus eos securi imitati sunt. »

Hi fuerunt Abraham, Loth.
Gen. 18. v. 2.

3. Et quidem in primis Abrahamum interrogemus, quo modo illos in tabernaculum suum pertraxerit; interrogemus quoque Loth nepotem ejus, quid faciendo meruerit, ut ipsorum opera è Sodomæ incendio liber evaderet; Tobiam itidem speculemur, cujus filium Archangelos in prolixo illo difficillimóq; itinere, duxit atque reduxit, & in cunctis periculis illæsum custodivit; similiter tres illos pueros consideremus, qui Angelo mediante in ardentissima illa fornace à flammis fuere tutati atque defensi. Denique Petrum interrogemus per Angelum è squalido carcere, illisque compedibus & vinculis feliciter liberatum.

Abraham te docebit hospitalitatem.

4. Etenim ut ab Abraha Patriarcha incipiamus, ab hujus liberali hospitio discimus, quantum Angeli hospitalitatem, & misericordiæ opera ad sublevamen proximorum exhibita diligant, siquidem à tribus illis Angelis visitari meruit, quando hospitalitatis in eosdem habitu & specie virili apparentes exercendæ vel maxime cupidus erat. » Sedenti in ostio tabernaculi,„ sui in ipso fervore diei apparuerunt ei, quos cum vi-„ disset, cucurrit in occursum eorum. " In vita S. Gregorii legitur, quod dum quotidie duodecim pauperibus prandium apparare solitus esset, die quadam in horum numero Angelum sub habitu pauperis præsentem habuerit, qui sancta quadam cum importunitate Eleemosynam ab ipso repetitis vicibus postulaverat, & receperat, qui tandem sese, quisnam esset ei manifestans, eidem dixit: " Scito usque adeo placere Deo hanc be-„ nignaoi voluntateio tuam erga pauperes, ut ejus in-„ tuitu elegerit te in Pastorem universalem totius Ec-„ clesiæ: & ecce me, qui missus sum, ut animam tuam „ usque ad ultimum vitæ halitum custodiam, polli-„ cearque, omnia te à Deo per me obtenturum esse,„ quæ animo tuo placuerint. » Similiter in lectionibus, S. Philippi Nerii hæc verba leguntur: " Egenos & „ pauperes omni charitatis officio prosequebatur „ dignus qui & Angelo in specie pauperis Eleemosy-„ nam erogaret, & dum egentibus panem noctu de-„ ferret, in foveam lapsus, inde pariter ab Angelo in-„ columis eriperetur. » Similium exemplorum, maxime apparitionum, in quibus Angeli sub specie pauperis Eleemosynam postulantis hominibus apparuerunt, passim plenæ & refertæ sunt sacræ historiæ; ex quibus qoantum Angelis pietas & libertas in pauperes placeat, clare deducitur.

S. Greg. Exemplo.

Concordiam amant Ang.
S. Bern. loc. cit.

5. Porro S. Bernardus serm. 1. de S. Michaele multas enumerat virtutes, in quibus beatis illis spiritibus similes efficimur, inter quas tamen concordiæ mutuæque animorum unioni facile primatum attribuit; Dicit enim: *Sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, crebri in cælum gemitus, & orationes cum lachrymis & cordis intentione, attamen super hæc omnia unitatem & pacem à nobis exigunt Angeli pacis.* S. Ephrem Syrus ad mutuam inter Angelorum choros concordiam & unionem sese reflectit, quæ tanto mirabilior est, quanto major est inter unum & alium Angelum differentia; nam ex mente Doctoris Angelici omnes Angeli, qui in numero quasi infinito consistunt, specie inter invicem differunt. *Propterea principatus ac potestates* (verba sunt S Ephrem Syri) *constituit Deus; nam si in cælis, ubi omnes incorrupti & immortales, cum ministratorii sint spiritus, noluit Deus unicum cunctorum esse ordinem, sed ut cernitis in iis quoque Potestates constituit & Dominationes, nemoq; præscriptum sibi ordinem excedit, cum omnia debito ibi modo & ordine constituta sint, cur nos injustis invicem contentionibus exercemur? Angeli & Archangeli imperata sibi non transgrediuntur, ac nos invicem collidimur, unusquo adversus alterum consurgimus, ac alius alium præcedere studet, alios; vili pendimus & deprimimus, quasi aliquid amplius efficere valeamus.* S. Bernardus quoque ibidem, ubi supra, oculum suum in cœlestis Hierosolymæ unionem & concordiam defigit, nosque ut ad imitationem spirituum Angelicorum concordiam sectemus, hortatur & invitat his verbis: *Quomodo Civitatis illius participatio est in idipsum, sic & nos idipsum sentiamus, idipsum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, nihil vero æquè offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo dissensiones.*

S. Eph. or. adv. vitae. id vru.
S. Bern. loco.

6. Illos

Solitudinem.

6. Illos quoque *novimus oblectari* in conversationum mundanarum fuga, necnon continuo à mundi vanitate secessu & solitudine Joan. 1. Salvator noster ait: *Videbitis ... Angelos Dei ascendentes & descendentes supra filium hominis*: & tametsi rationabiliter credibile sit, id invisibiliter fieri semper & continuo, attamen ubinam Angeli in forma visibili Salvatori nostro adstitisse & ministrasse leguntur: tunc nimirum quando exiit in desertum, quando in vastæ densæque illius sylvæ solitudinem sese recepit, non vero in medio templi uspiam juxta ipsum visi fuisse reperiuntur; Tunc enim quando in desertum abiit, de ipso dicitur: *Et Angeli ministrabant illi.* Unde S. Bernardus salutaris consilii & moniti loco hanc consequentiam deducit: *Et tu ergo si vis habere ministerium Angelorum, fuge consolationes sæculi, renuat consolari anima tua in aliis, si vis in Dei memoria delectari.* Et quidem quisquis Sanctorum vitas attentè legit, hujusce veritatis experientiam apertè videbit, siquidem illustrationes cœlestes, Angelorúmque apparitiones illis præcipuè evenerunt, qui ab hujus mundi strepitu alieni, sanctæque solitudini maximè fuere dediti, id quod S. Thomas de Villa nova sapienter hisce verbis innuit: *Si qui in hac peregrinatione de Angelis aliquid attingunt, hi sunt, qui puritatis & innocentiæ candore illis assimilati, orationi & contemplationi vacantes, à mundi strepitu & tumultu sequestrati in abscondito vultus à conturbatione hominum absconsi, illorum aliquale commercium & colloquium meruerunt.*

Joa. 1. v. 51. — Fugam sæcularium consolationum. — Marc. 1. v. 13. — S. Bern. ser. 4. in Psal. 90. — S. Thom. de Vill. conc. de S. Mich.

Fugam item concupiscentiarū carnalium &c.

7. Postquam Propheta Elias, Prophetis Baal universis necem intulisset, Jezabel ab Achab Rege hac de cæde certior facta parem quoque necem Eliæ, amputato eidem capite, se illaturam esse juramento se adstrinxit, quapropter magnus ille Carmeli vates metu humano perculsus, *Surgens abiit, quocumque eum ferebat voluntas, ... & perrexit in desertum viam unius diei; ... Et ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi: surge & comede*; postquam autem fessas corporis & languentis animi vires nonnihil cibo hoc Angelico refecisset, ad somnum capiendum denuo se comparavit: *Reversusq; est Angelus Domini secundò, & tetigit eum, dixitq; illi: surge, comede, grandis enim tibi restat via.* Ubi ad præsens propositum apte quærendum venit, cur Angelus Eliam, qui jam persecutione Jezabelis securus erat, & periculum evaserat, ulterius extimulavit, ut in idem desertum per continuum quadraginta dierum & noctium laboriosum iter ulterius penetraret? Lyranus dicit: *Per hoc quod Elias fugit à facie Jezabel, significatur, quod bonus discipulus debet fugere concupiscentiam carnis, quæ significatur per Jezabel, & perrexit in desertum, per quod significatur religionis ingressus, vel austeritas victus, sed quia post ingressum religionis vel inchoationem vitæ austerioris, aliqui tepescunt, ideo subditur; Et obdormivit in umbra Juniperi, tepor enim aliquando nominatur in scriptura sopor; Et ecce Angelus; nam Angelus custos Domini eum excitat.* S. Ambrosius mentionem de eo faciens quod Eliseo contigit, quando in ejus defensionem armatæ Angelorum legiones eidem apparuerunt, ita scribit: *Magna res, sed in viro sancto mirandum non est, quid enim mirum, si auxilia meretur è cœlo, cujus animus in cœlo semper est.*

3. Reg. 19. v. 3. Ot. — Ibid. v. 5. — Ibid. v. 7. — Lyran. ibid. — S. Ambr. ser. 87.

Humilitatem.

8. Item *Novimus oblectari* Angelos humilitate; Neque enim sapientia incarnata sine causa, dum de Angelorum custodia, qua nos tuentur, disserit, pusillorum mentionem facit, dicens: *Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis*; quia Angeli tanta cum industria vili alicui mancipio inserviunt, quanta nobili, tam sunt pro paupere mendico, sicut pro ditissimo Crœso soliciti, Primum nuntium nati in terris Salvatoris nostri attulerunt Angeli infimæ & abjectæ genti pastorum & ruricolarum, iisque pro signo unde natum Salvatorem dignoscere possent, viles pannos, quibus involutus jacebat, indicarunt: *Invenietis infantem pannis involutum & positum in præsepio.* Ubi sanctus Bernardus ait: *Quid est, quod sola ab Angelis commendari videtur humilitas, nec tamen sola a Pastoribus invenitur? Forte specialius commendat Angelus humilitatem, quia ruentibus cæteris per superbiam ipsa in humilitate stetisset.* S. Michael qui supremus est cœlestis militiæ Princeps, templum quoddam in Monte Gargano in sanctorum Angelorum honorem dedicari & consecrari voluit: Qua autem ratione id factum sit, velim audiatis: *In Monte Gargano Venerabilis memoriæ B. Michaelis Archangeli, ubi ipsius nomini consecrata habetur Ecclesia, vili facta schemate, sed cœlesti prædita virtute.* Chrysostomus tabernaculum, in quod S. Abraham Patriarcha tres Angelos hospitio suscepit, hisce verbis considerat: *Non auro tectum linivit, sed apud quercum illam tabernaculum figens, foliorum umbra contentus erat, & tam splendidum ipsi erat diversorium, ut nec Angelus apud ipsum manere puderet; non enim quærebant domus splendorem, sed animæ puritatem*; Sciebat etenim, quantum Angelis modestia & humilitas placeret, quam insuper deinceps à Creatore suo in ejus in terram descensu didicerunt; Jacob Angelos vidit in scala illa ascendentes & descendentes; Et vere ita est, nam miseriis, humilitati, & vilitati nostræ Angeli compatiendo condescendunt. Sanctus Bernardus verba illa Psalmi, *Mandavit de te*, considerans ait: *Tu quis es? Domine, quid est homo, quod memor es ejus aut filius hominis quoniam reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis.* Sanctus Gregorius quoque ipsos ad ministeria infima descendentes considerat: dum ait: *Compassione charitatis nostris infirmitatibus condescendunt*, Cajetanus de hac scala ita scribit: *Ut intelligamus, quod ipse est qui mittit Angelos, ad quem redeunt Angeli qui curam habent infirmorum.* Sanctus Bernardus illos Pædagogos appellat; *Ne quid in cœlestibus vacet ab opere solicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæ nostræ deputas, nostros fieri jubes pædagogos.*

Matth. 18. v. 10. — Luc. 2. v. 12. — S. Bern. ser. 4. de nat. — S. Bern. ser. in Psal. 90. — S. Greg. l. 9. mor. c. 31. — Caietan. — S. Bern. ser. 12. in cat.

Laborem.

9. Præterea *Novimus oblectari* Angelos labore, quia in continuo motu versantur. Unde Sanctus Bernardus ait: *Agnoscant homines, quia qui in labore hominum non sunt, visitari ab Angelis non merentur, agnoscant, quam placeat supernis civibus labor.* Quæ verba mellifluus Doctor scripsit, dum illos Pastoribus, Agricolis, & laboratoribus, non vero iis qui Hierosolymis otio & deliciis vacabant, apparuisse consideravit; Idem quoque sanctus Doctor Angelos in scala Jacob in continuo motu versari conspiciens ait: *Vidit Angelos ascendentes & descendentes, nullum quiescentem.* Eamdem quoque doctrinam tradit Doctor Seraphicus, cujus hæc sunt verba: *Simus obedientes, in divinis operibus laborantes, si Angelos volumus habere assistentes; nam non laborantibus, non obedientibus, sed voluptatibus & deliciis vacantibus resistunt Angeli.*

S. Bern. ser. 3. donat. — Serm. 6. in Cant. — S. Bon. ser. 4. de ang.

Charitatē.

10. Adhæc Angelos novimus oblectari in amore proximorúmque dilectione. B. Laurentius Jostin. ait: solicitudo quoque Angelicæ custodiæ, nos provo-„ cat ad amandum proximum; De ipsa Dominus dicit:„ Videte, ne contemnatis unum ex his pusillis; Dico,„ autem vobis, quia Angeli eorum semper vident fa-„ ciem Patris mei qui in cœlis est.„ Omnes indifferenter tamquam proximos suos custodiunt, omnibúsque inserviunt. Unde Hugo Cardinalis ad hunc Christi loquendi modum sese reflectens, per adductam Chrysostomi authoritatem hisce nos verbis alloquitur: "Ne„ dicas,

B. L. Just. de ligu. vit. — Hug. Card. in c. 18. Matth.

„dicas, ille faber est, ille sutor, ille insipiens agricola; „Deus ab Angelis, quibus commissi sunt viles, venerabiles facit „; Deus quoad omnes paritatem & æqualitatem esse voluit, ut ab iisdem spiritibus beatis eadem cum solicitudine serviretur pauperibus, sicut divitibus, subditis sicut principibus, mali sicuti bonis.

Orationem cum lachrymis.

11. Eosdem quoque novimus oblectari in oratione, prout superius Discursu duodecimo fusius probavimus: & patet in Angelis per scalam Jacob de terra in cœlos usque contendentem ascendentibus, & descendentibus. Unde Chrysostomus ait: „Scalam vidit Jacob usque ad cœlum pervenientem, & Angelos „ascendentes, referentes à nobis orationes, à Domino vero gratias deducentes. „ Albertus Magnus Jacobum Patriarcham adversus Angelum prævalentem considerans ait: *Qualiter invaluit, subdit; lachrymis enim, ut dicit Hieronymus, pupugit, devotione orationis vinxit, & sic lachrymis & oratione, quasi duobus brachiis, Angelum strinxit.*

Chrys. ho. 22. ad pop.

Albertus Magnus.

Corporis castigationem.

12. *Novimus oblectari* corporum nostrorum maceratione, prouti ex eo quod Daniel de semetipso refert, clarè colligitur: Huic enim Archangelus Gabriel apparens, dixit ei: *Ex die primo, quo posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & ego propter sermones tuos,* id est, propter macerationem tuam, dicit enim: *Lugebam trium hebdomadarum diebus, Panem desiderabilem non comedi, & caro & vinum non introierunt in os meum.*

Dan. 10. v. 12.

Daniel. 10. v. 2. & 3.

Animarum zelū.

13. *Novimus oblectari* in animarum salute. *Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis?* Animarum etenim sibi commissarum saluti, omni cum studio & industria invigilant; ac proinde salubriter nos monet Sanctus Bernardus: *Nemo dicat, numquid custos sum fratris mei? ferveat in nobis zelus iste.* Psalmista dicit: *Afferte Domino, filii Dei, afferte Domino filios arietum.* Non sufficit zelum habere propriæ salutis, insuper enim nobis non minus curanda est proximorum salus, si Angelis nos gratos efficere, eorumque studiosi imitatores esse velimus. *Hujus altitudinem nominis, Angeli videlicet,* inquit Sanctus Gregorius: *Etiam vos si vultis potestis mereri, unusquisque in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ inspirationis accepit, si à pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denuntiat, profecto Angelus existit.*

Hebr. 1. v. 14

S. Bern. ser. de S. Ioan. Bapt.

Psal. 28. v. 1.

Angeli terrestres esse possunt.

S. Greg. ho. 6. in Evang.

Spiritualem profectum Ang. amant.

14. *Novimus oblectari* semper majori nostro in via spirituali *profectu*; ac proinde Angeli in scala Jacob in visione exhibita, numquam captabant quietem, sed semper in continuo motu erant; *Quatenus palam daretur intelligi,* inquit Sanctus Bernardus, *inter profectum & defectum in hoc statu mortalis vitæ nihil medium inveniri, sed quomodo ipsum corpus nostrum continuè aut crescere constat, aut decrescere, sic necesse sit spiritum aut deficere aut proficere.* B. Laurentius Justinianus ad continuum hunc, nec umquam intermissum in vita spirituali progressum, ad imitationem Angelorum, hisce nos verbis invitat: *Numquam lassantur ab opere salutis nostræ; & à profectuum nostrorum studio numquam deficiunt, potissimè si prospexerint: nos Deum diligere, devotioni insistere, sectari virtutes, spiritualiter conversari, mundum spernere, æquanimiter adversa tolerare, terrena calcare & desiderare cœlestia.* In sacris Canticis legimus: *Vinea mea coram me est, mille tui pacifici, & ducenti his qui custodiunt fructus ejus.* Septuaginta in Bibliis Sixtinis legunt: *Mille Salomoni & ducenti &c.* Observandum est autem, quod in eorundem Canticorum Cap. 3. dicatur: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt,* Ubi quærendum, quænam sit hæc utriusque loci differentia; Ibi enim mille ducenti, hic vero sexaginta exprimuntur? Respondet Sanctus Ambrosius: *Crevit numerus, ubi crevit & fructus, quia quo sanctior quispiam, eo munitior;* quanto enim amplius homo crescit in virtutibus & meritis, quanto sanctitas ejus magis adaugetur, tanto majori cum contentione Angeli nobis obsequia sua præstant, & familiarius nobiscum conversantur.

S Bern. ep. 254.

L. de obed. c. 17.

Cant. 8. v. 12.

Cant. 3. v. 7.

S. Ambr. l. 1. de virg.

Mandatorum observantiam.

15. *Novimus oblectari* promptâ quâdam & exactâ obedientiâ in divinorum præceptorum executione; Siquidem Angeli quemlibet Dei nutum observant, atque in ejus voluntate adimplenda velocissimi existunt. *Ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus,* prouti in Discursu 4. affatim probatum fuit. Vix S. Joseph præceptum Angeli, quo in Ægyptum se recipere jubebatur, audierat, cum ecce, ut sacer textus inquit: *Exurgens autem Joseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus Domini.* Ubi glossa ait: *Non tantum quod præcepit Angelus, fecit, sed etiam sicut præcepit,* & ideo mirum non est, quod Magni consilii Angeli Pater putativus factus fuerit, qui in adimplendis Divinis præceptis adeo solicitus extitit.

Ps. 102. v. 21.

Matth. 1. v. 24.

Gloss. ibid.

Passionis Christi meditationem.

16. *Novimus oblectari* Redemptoris nostri Passione, siquidem Angelus fuit, qui ei in horto amarum mortis ipsius Calicem præsentavit, ipsumque qui antea pavidus erat, *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste,* ad calicem illum ad fundum usque epotandum animavit: Quis alius Sancto Francisco Redemptoris nostri vulnera & stigmata impressit, præterquam Seraphinus; Non sine peculiari mysterio Ecclesia nobis Crucem cum omnibus aliis Redemptionis instrumentis per Angelum præsentari facit.

Matth. 26. v. 39.

Deo exhibitam reverentiam.

17. *Novimus oblectari* devotione & exhibita supremæ Numinis Majestati reverentia; Ideo enim Spiritus Angelici ab Ecclesia tremere coram Deo dicuntur: *Adorant Dominationes, tremunt potestates;* Et quidem quanto Angeli inter se Deo viciniores sunt, tanto etiam reverentiores & obsequiosiores existunt; ac proinde de Angelis qui in infimo Choro sunt, dicitur, *Laudant Angeli*; de Dominationibus vero minus à Deo distantibus dicitur, quod *adorant,* Denique de potestatibus, quæ præ illis sunt Deo propinquiores, dicitur, quod *tremunt.* Sanctus Petrus Damianus Archiepiscopo cuidam persuadere volens, ne sederet, illum Danielis textum adducit: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei; Ecce,* inquit, *Angeli summa cum reverentia coram Deo erecti assistunt: Cui ergo virtutes Angelicæ trementes assistunt, terreni, & corruptibiles homines adstare despiciunt?* Similiter Sanctus Vincentius Ferrerius de sanctissimo Altaris sacramento ita scribit: *Angeli qui assistunt huic sacramento indignè recipientem interficerent, nisi divina misericordia prohiberentur.*

Dan. 7. v. 10.

S. P. Dam.

S. Vinc. Fer. ser. 1. de cor. Christi.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Castitas & continentia Angelis nos similes efficit, eorumq; pro hujus virtutis conservatione sæpe experimur tutelam, & econtra illius transgressores ab illis illata sæpe experiuntur supplicia, utpote qui vitium huic virtuti contrarium valde execrantur.

THEMA.

Cecidi, ut adorarem ante pedes Angeli; Et dixit mihi: Vide ne feceris, conservus enim tuus sum. Apoc. 22. ℣. 8. & 9.

Virginitas Joannem fecit Angelum.

1. S. Joannes Apostolus dum adhuc mortali hac carne indutus hic nobiscum moraretur in terris prouti ipsemet in Apocalypsi recenset, die quadam ad pedes cujusdam Angeli provolutus adorare eundem

dem vellet, illum sibi dicentem audivit; *Vide ne feceris*, & subito rationem addidit, *Conservus tuus sum*, quasi diceret, paris ambo conditionis sumus; et vero quis est qui, quanta naturam Angelicam inter & humanam differentia intercedat; ignoret? Quid enim viatorem inter & comprehensorem, inter corpus è luto plasmatum & purissimum quemdam spiritum commune esse poterit? Cui dubio B. Petrus Damianus respondet: *Noluit adoratorem, quem decernebat aqualem, angelica munditia est contubernalis & cognata virginitas*; Porro Apostolus ille in hac virginitatis virtute adeo solidè fundatus erat, ut Guerricus Abbas, qui CHRISTUM introducit Matrem suam interrogantem an post ejus ex hac vita discessum Gabrielem Archangelum sibi vellet substitui, eamdem Christo in hæc verba respondentem quoque subintroducat; *Non opus est, sufficit mihi meus novus in carne Angelus: Discipulus ille quem diligebat JEsus.*

Ser. 1. de S. Joan.

Guer. Abb. ser. 2. de ass. M.

2. Ex quo Deus noster supremus est Cœli terræque Monarcha justum quoque valdeque conveniens erat, ut non solum in Paradiso cælesti, sed & hic in terris suos haberet familiarissimos aulicos & Ephæbos, & ut uno verbo dicam terrestres Angelos; ac proinde Sanctus Hieronymus ad Eustochium virginem ita scribit: *Novam sibi familiam instituit, ut qui ab Angelis adorabatur in cælis, haberet Angelos & in terris*, hujusmodi autem terrestres Angeli sunt virgines. Unde S. Ambrosius de origine & prosapia virginitatis ita scribit: *In cælo patria est virginitatis, hic advena, ibi incola.*

Continentes terrestres sunt Angeli.

S. Hier.

S. Ambr. l. 5. de virg.

3. Salvator noster de ijs, qui hujus virtutis zelosi sunt amatores loquens, in Evangelio S. Matthæi ita ait: *Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo*; Quibus in verbis specialiter notandum est, quod non loquatur in tempore futuro, dicendo *Erunt*, sed dicit in tempore præsenti *sunt*, (ex mente authoris) quod cum illo textu S. Lucæ consonat, in quo pariter ita dicitur: *Æquales Angelis sunt, & filij Dei sunt cum sint filij resurrectionis*; appellat autem virgines *filios resurrectionis*, quia post illam consortes & contubernales erimus Angelorum, hac igitur prærogativa ij qui hic in terris & immaculati in carne vivunt pariter gaudebunt. Unde S. Cyprianus discursum suum ad virgines dirigens, dicit iisdem: *Quod futuri sumus, jam vos esse cœpistis, vos resurrectionis gloriam in isto sæculo jam tenetis, per sæculum sine sæculi contagione transitis, cum casta perseveratis & virgines, Angelis Dei estis æquales.*

Confirmatur.

Matth. 22. v. 30.

Nota.

Luc. 20. v. 36.

S. Cypr. de habit. virg. circ. fin.

4. Gregorius Nazianzenus, quem tam zelosum continentiæ amatorem fuisse novimus, modum nobis insinuat, quo Angelicam imitari puritatem valeamus, in pari cum ipsis conditione conversando; *Cum Angelis, etiam in carne versantes, eam videlicet contemnendo.* Simili modo Augustinus methodum nobis præscribit, secundùm quam spiritibus beatis nos in hac vita similes facere possumus, dum ait: *Per bonæ voluntatis similitudinem qua cum illis sumus, & cum illis vivimus, & cum illis Deum, quem colunt, colimus: in quantum autem dissimilitudine voluntatis, & fragilitate infirmitatis miseri sumus, in tantum ab eis longe sumus vita merito, non corporis loco, non enim quia in terra conditione carnis habitamus, sed ipsi per immunditiam cordis terrena sapimus, non eis jungimur, cum vero satagimus, ut quales ipsi sunt, simus, fide interim in illis propinquamus.* Etenim si nos à voluptatibus carnalibus seduci patiamur, non solum ipsorum imitatores atque consortes minime sumus, verum insuper fornicationis spiritui nos ultro subjicimus; Verissimum namque quod aperte docet Chrysostomus, nimirum: *Qui se voluptatibus mancipat, is revera Dæmonibus familiariter utitur, eorum insaniam amulatur, at contra is qui temperantiam & justitiam colit, Angelis familiaris efficitur, & ad eorum amplitudinem contendit.* Sanctus Basilius ut nobis, quantopere Angeli impuritatis vitium horreant, manifestius explicet, aptam quamdam similitudinem adducit; postquam enim illum Psalmistæ textum: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos*, sequenti glossa illustrasset: *Castrametabitur ergo, sive immittet se medium Angelus Domini in circuitu timentium eum; omni namque in Christum credenti Angelus assistit, nisi illum à nobis per improbas actiones profligaverimus*; tandem quomodo impurissimos hosce spiritus specialissime in fugam agere valeamus per mali seu gravis odoris apes effugantis congruam similitudinem his verbis explicat; *Velut enim fumus apes fugat, & fœdus odor columbas expellit; sic Angelum vita nostra custodem abigit graveolens peccatum*; hoc autem graveolens peccatum sensualitatem seu carnis vitium esse nulli potest esse dubium. Unde in S. Antonio legimus, quod cum die quadam Angelus quidam cum Eremita aliquo pariter iter agerent, hic fœtidum quoddam cadaver transiens nares obturando se graveolentiam illam tolerare non posse ostenderit: dum vero ulterius progrediendo formosum quemdam suavissimisque odoribus fragrantem juvenem obvium haberent, Angelus quoque nares suas obturando aversionem ostenderit, qua suaveulentiam juvenis illius, velut pessimum fœtorem execrabatur, quod factum sanctus ille Eremita demiratus, rationem nauseæ illius ab Angelo comite proposuit, cui Angelus respondit: *Ille juvenis lascivus plus fœtet in infinitum coram Deo & Angelis, quam quodcumque cadaver coram hominibus.*

Ang. puritatem imitamur contemnendo carnem.

Naz. Apol. or. 1.

S. Aug. l. 8. de Civ. Dei c. 25.

Lascivus dæmonibus familiaris.

Chry. or. 3. de prec.

S. Bas. in Ps. 33. v. 8.

Angelis graveolens.

S. Ant. p. 4. sum. Theol. tit. 14. c. 6. §. 1.

5. Veruntamenvero ex quo tutelæ quae Angeli nos tuentur atque defendunt, mentionem feci moe: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium &c.* exactius nonnihil tutela isthæc in ordine ad protegendam hanc puritatis & continentiæ virtutem examinanda erit. *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Per hoc tam forte & copiosum armamentarium ex mente Gregorij Nysseni particulariter intelligitur Angelorum: *Puto autem eam turrim Clypeorum multitudine significare Angelicam custodiam, qua circumsepti sumus.* Ubi notandum est ly *Circumsepti*, quaqua versum enim circa nos munimenta, valla, & fortalitia in nostri defensionem erigunt.

Ang. Custod. defendunt.

Ps. 33. v. 8.

Cant. 4. v. 4.

S. Greg. Nyss. h. 7. in Cant.

6. Legatur libri Judith cap. 10. ibi namque invenietis, quantum se generosa hæc mulier adornaverit, ut in oculis Holofernis complaceret: *Lavit corpus suum, & unxit se myrrho optimo, & discriminavit crinem capitis sui &c.* Advertendum vero est, ornamentum istud quo se compserat ad nihil aliud fuisse ordinatum, quam ad detruncandum caput, sive vitium honestati & castitati contrarium, cujus lascivus tyrannus verus typus erat; Qua autem ratione à Tyranni libidine intacta evasit? „Immittet Angelus Domini in circuitu Angelicam custodiam qua circumsepti sumus„ prout ipsamet, dum præcisum superbi hujus Tyranni caput populo exhibuit, protestata fuisse refertur hisce verbis: *Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me Angelus ejus & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permisit*

Probatur Scriptura.

Judith. 10. v. 3.

Jud. 13. v. 20.

me Dominus ancillam suam coinquinari; hoc est quod verbo illo. *In circuitu &c.* insinuatur.

Historia.

7. Postquam S. Agnes ad prostibulum condemnata & introducta fuit, mox ut pedem eo intulit, Angelus quoque in ejus tutelam subito comparuit; Unde in primo officij ejus Antiphona ita canimus: „Ingressa Agnes turpitudinis locum, Angelum præparatum invenit, qui impudico, juveni „illi, qui eam violare conatus fuerat, necem subitaneam intulit;„ De S. Cecilia pariter constat, quod Valerio sponso suo, qui instar leonis cujusdam ad virginitatis ejus prædam anhelabat, dixerit: „Ego in Angeli tutela sum, qui virginitatem „meam custodit, quare ne quid in me committas, „quo ira Dei in te concitetur.„

Custos instar fortalitij vallant. Cant. 7. v. 20.

8. *Venter tuus* (verba sunt è sacris Canticis deprompta) *sicut acervus tritici vallatus lilijs*; Porro ly vallatus fortificationem sive munimentum aliquod exprimit; ac proinde per hunc sponsæ ventrem Ecclesia denotatur; per lilia autem præsignantur Angeli, atque ideo verbis illis præcitatis sponsus dicere voluisse videtur, quod Angeli instar circumvallationis aut fortalitij alicujus fideles animasque puras defendant. S. Ambrosius super illa verba Salvatoris apud S. Lucam: *Considerate lilia*, ita scribit: Angeli vere istius mundi flores sunt, bonum odorem sanctificationis spirant, quorum præsidio fulti possumus dicere: *Christi bonus odor sumus*; at vero dicet fortasse aliquis, quamobrem Angeli isti in nostram defensionem ordinati, potius sub specie liliorum quam rosarum, vel violarum, aut Narcissorum vel aliorum florum similium præfigurantur? Nimirum id fit, quia Lilium symbolum est virginitatis, Angeli autem specialiter sibi complacent & gaudent, dum pro Castitatis conservatione eos defendere & protegere possunt.

Luc. 12. v. 27.

S. Ambr. ibid. 2. Cor. 2. v. 15.

An. Cist. An. 1147. c. 16. n. 7. Visio.

9. In Annalibus Cistertiensibus refertur, quòd Monacho cuidam Monasterij Igniacensis hæc visio obtigerit: *Aspiciebat in visu noctis, & ecce Angeli de cælo advenientes, de multis lilijs, quæ in cæmiterio ipsius Monasterij apparebant, quatuor præciderunt, & secum ad sydera detulerunt, quod cum ille videret, dixit ad eos: Quare obsecro succiditis lilia nostra? Qui responderunt: Desine mirari, quia nostra sunt lilia; mox in eodem Cœnobio quatuor defuncti sunt fratres boni & religiosi, de quibus certum est, quod per lilia de cœmeterio præcisa fuerint designati.* Unde deducitur quod non solùm Angeli lilia esse dicantur, verum etiam illi qui vitam ducentes Angelicam inter Angelos computantur, utpote qui illis similes sunt, valdeque conformes.

Lascivia per Babylonicas flammas figuratur.

10. Verumenim vero, ut discursus noster denuo redeat ad id, quod de Angelis tamquam acerrimis virginitatis & castitatis cultoribus dicebamus, opportune hoc loco mihi tres illi pueri incidunt inter flammas Babylonicas constituti, quæ ardores sensuales seu carnales qui lasciviam, seu carnalem concupiscentiam in nobis accendunt præfigurant, de quibus scriptura ita loquitur: *Angelus Domini descendit cum Azaria & socijs ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, neque quidquam molestiæ intulit.* Porro de Æthna monte referunt, quod intus igne & sulphure prægnans cœlum versus flammarum turbines continuo evomat, & tamen circa latera quaquaversum nives & glaciem intactam & illæsam conservet. Unde Poëta ille cecinit: *Scit nivibus servare fidem*; quod idem prodigium in multis fidelibus etiamnum hodie cernitur, in quibus licet fornax hæc Babylonica, id est, fomes, seu innata carnalis concupiscentia continuo flagret, nives tamen puritatis, & non tantum castitatis, sed etiam candoris virginalis illæsas & intactas conservent. Unde Eusebius Emissenus ait: *Extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur, idq; efficientibus Angelis; Excussit &c. quae tacastis visceribus (trium puerorum nimirum) reverentia debeatur arbiter ignis agnoscit, & ingesta sibi pabula circumfusus allambit.*

Continentia per Æthnam.

Eus. Emiss. ho. de Epi. 3

Angeli efficiunt ut concupiscentia dometur. Gen. 32. v. 25.

11. Angelus ille qui tota nocte cum Jacob luctatus fuit, ut Moyses refert, *Tetigit nervum fæmoris ejus & statim emarcuit.* Quodnam hac in re latet mysterium, nisi quod per hoc denotetur, quod in hoc certamine & lucta quam continuo spiritum inter & carnem agitari in nobis experimur, Angeli id in nobis efficiant, ut fomes concupiscentiæ sensualis in nobis mitigetur & compescatur?

Tutelam expertus est Loth.

12. Enimvero ex quo ignis mentionem fecimus, id quoque quod circa Loth accidit, nequaquam prætereundum esse videtur, qui à carnalis concupiscentiæ igne tot annis quibus in Sodoma commoratus fuit intactus & illæsus permansit, idque non aliunde, quam quia Angelis familiaris & devotus fuit, prout ex hospitio quod in ejus domo sibi delegerunt facile deducitur. Veromtamen notandum est periculum in quo tunc præcipue fuit, quando pessimi Sodomitæ ad inferendam speciosissimis Angelis, quos juvenes humana carne vestitos esse credebant, violentiam, domum ejus, perfractis foribus, violenter ingredi volebant; De Loth quidem minime legitur illum aliquo fuisse timore aut metu perculsum, & tamen sacer textus dicit: *Jámque prope erat, ut effringerent fores*; ac proinde merito hic quærendum venit qua ratione Loth se adversus illos tutatus sit, aut quomodo se contra illatam domui suæ violentiam defenderit? *Et ecce*, inquit scriptura, *miserunt manum viri*; Nullam Loth timendi causam habebat, in cujus domo Angeli præsentes aderant: Unde Interlinearis Glossa ait: *Quia enim castitas pene usque ad lapsum impetitur, sæpe bonorum adjutorio interius conscientia clausa inviolata servatur*, id quod specialius propter Angelorum defensionem accidere consuevit.

Gen. 19. v. 9.

Ibid. v. 10.

Lascivi experiuntur supplicia.

13. Imo etiamnum parum nimia dixi, siquidem Angeli nonnumquam injurias Deo adversus continentiæ virtutem illatas atrocissime vindicant, ipsi namque missi fuere, ut super infames illas Civitates ignis diluvium horrendum depluerent. In Speculo Exemplorum legitur quod in Diœcesi Trajectensi modestus & honestus quidam juvenis studijs operam dabat, qui in aliorum condiscipulorum suorum societatem incidens, in mulieris cujusdam inhonestæ domum introductus fuit, in qua parum aberat quin graviter peccaret; Cum vero domum reversus, periculum in quo fuerat mente sua revolveret, juvenis quidam raræ pulchritudinis sese coram eo sistit, eique colaphum tanto cum impetu impegit, ut in terram mox conciderit; simulque dixit: Discas malas deinceps fugere societates, hocque dicto & facto confestim disparuit; Erectus autem juvenis, juvenem hunc Angelum suum custodem fuisse clarè cognovit, utpote qui per impactum sibi colaphum salutiferum menti ejus monitum serio deinceps servandum suggesserit.

Spec. exem. d. 10. exem. 20.

Scriptura probat.

14. Advertendum quoque est, quòd quando lascivi senes illi castissimam Susannam, eo quod effrænis concupiscentiæ ipsorum adhærere nolebat, pessima calumnia insecerant, Propheta rei falsitate

com-

comperta eis comminatus oon fuerit, quod in prædicti crimiois justam vindictam terra sub eorum pedibus dehiscerer, neque quod fulmine è cœlis dilapso ferrendi essent, sed tantum dixerit: *Manet Angelus Domini gladium habens, ut secet te medium, & interficiat vos*: Sciebat quippe Angelne in puniendis hujusce virtutis castitatis adeo illis connaturalis & acceptæ traosgressoribus valde zelosos esse. *Dan. 13. v. 59.*

Historia. Baron. ann. 674.

15. In Anoalibus Ecclesiasticis de quodam Hispaniarum Rege, cui nomen Vamba erat, refertur, quod cum exercitum suum adversum fidei rebelles ducturus esset, primo & ante omnia sollicitus fuerit, ut milites suos armis spiritualibus timoris Dei virtutumque Christianarum communiret; at vero cum deinceps multos sub signis suis merentes adulterij crimen commisisse intellexisset, justam de illis capturus vindictam partes eorum secretiores amputari jusserit, dicens: *Frustra pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum*; at vero tot militum passus fuerat jacturam, quosnam postea habuisse putatis quos adversos exercitum inimicum io sui regni defensionem opponeret? *Visus est Angelorum excubijs protectus eorum exercitus, & ipsos Angelos super castra corusca volitatione protectionis sua signa praecedere.*

Quare Angeli pingantur juvenes.

16. Curiosum hoc loco dubiom moveri non immerito potest, cur Angeli, qui abhioc sexies millenis oongentis, & amplius annis creati fuere, juvenes nihilominus semper pingantur, & vere tales io omnibus illorom visionibos, quæ frequenter accidunt, hominibus appareant? Sic enim in libro Tobiæ de Raphaële Archangelo dicitur: *Invenit juvenem splendidum*; Item in Evangelio S. Marci dicitur: *Viderunt juvenem sedentem, ... coopertum stolâ candidâ.* Dici quidem posset, quod juvenes ut plurimum appellentur in Scriptura eo quod nos adjuvant, nam *Juvenes à juvando dicti*; Vel etiam quod instar juvenum in laboribos vigorosi siut & indefessi, atque in cunctis operibus suis valde soliciti; Vel etiam quia juvenilis ætas, ob simplicitatem suam pura magis & immaculata esse soleat; at vero mysticam hujus appellationis rationem hanc esse existimo, ut nimirum nobis (stylus enim illorum vulgaris est, quod se nostro habitu & livrea vestiant) sese in hac maxime lubrica ætate, in qua sanguis vel maxime intra nos fervet & bullit, accommodent, simulque nos doceant, quam sit necessum ad bene & innocenter ambolandum, bonam in hac ætate adoriri viam, quia *Adolescens juxta viam suam etiam cum senuerit, non recedet ab ea.* Sanctus Ambrosios ad hujusce ætatis pericula sese reflectens dicit: *Adolescentia sola est invalida viribus, infirma consilijs, vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa delicijs.* Chrysostomus ætatem istam appellat equum seu pullum effræneo & indomitum; *Equum indomitum.* Et ideo ubi vulgata nostra legit: *Panem Angelorum manducavit homo*, aliæ versiones habent: *Panem juvenum* quasi Angeli ad juvenilis fomitis mitigationem eo nos extimulent ut frequenter Pane nos Eucharistico nutriamus, de quo scribitur, quod sit: *Frumentum electorum, & vinum germinans virgines.*

Tob. 5. v. 5. Marc. 16. v. 5. Prov. 22. v. 6. S. Ambr. de inst. Job. c. 7. Chrysost. h. 4. Epist. 1. ad Tim. Ps. 77. v. 25. Zach. 9. v. 17.

Ut castitas servetur occasiones periculosas fuge.

17. Geneseos cap. 15. saluberrimum nobis pro hujus virtutis conservatione consilium suggeritur; Postquam enim Agar in vasta illa solitudine desolata consistens ab Angelo io illa sua gravi afflictione consolatione aliqua recreata fuisset, ipsa quidem eumdem vidit, sed non nisi tergum seu dorsum ejus intueri licuit; Unde sacer chronistæ calamus hæc eam dixisse scribit: *Vidi posteriora videntis me*; Ecce tibi hic peregregium tuendæ castitatis exemplum; Non obstante enim, quòd Angelus esset, ipsiusque Dei jussu ad loqoendum cum hac muliere de cœlo descendisset, attamen eam alloquens, dorsum ei obvertit, neque eam in vultu intuitus fuit, utique ad erudiendum nos, quod tametsi etiam vitâ & moribus Angelis similes essemus, in occasionibus tamen nulli nos periculo exponere debeamus sed magna cum cautela nobis ambulandum sit. Unde Beda ait: *Inversis vultibus loquitur de Agar, ut discamus, quam grande malum sit occasio.* *Gen. 16. v. 13. Beda.*

Angelus sequere & carnem non tange. Judic. 6. v. 19.

18. In libro Judicum signum illud exprimitur, quod Gedeon ad assecurandum se tum de victoria adversus Madianitas obtineoda, tum de electione personæ suæ ad populi ejus ordiendam liberationem, à Deo poposcit. *Ingressus est itaque Gedeon*, inquit Scriptura, *& coxit hædum, & de farina modio azymos panes, carnesque ponens in canistro, & jus carnium mittens in ollam, tulit omnia sub quercu & obtulit ei*; Id verò, quod vel maximè proposito nostro deservit, est quod sequitur: *Cui dixit Angelus Domini: tolle carnes & azymos panes, & pone supra petram illam, & jus desuper funde; cumque fecisset ita, extendit Angelus Domini summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes.* Carnes istæ tales erant, quæ Deo in sacrificium offerebantur, ioio carnes mortuæ & coctæ erant, & tamen Angelus sola virgæ illius extremitate, & non aliter tangit. Unde Sanctus Bonaventura ait: *Ut Angelus, sic vir justus nihil habet in se carnalis delectationis admixtum*; Angeli igitur qui sunt purissimi spiritus carnea etiam si solum sint animalium, etiam si mortuæ sint, imo in sacrificium Deo oblatæ fuerint, ne quidem per umbram tangere volunt; Ut nos ipsorum exemplo discamus, quanta cum cautela & circumspectione in hac materia procedendum nobis sit. *Ibid. v. 20. Ibid. v. 21. S. Bon. de cœl. Hier. p. 2. c. 10.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De gratitudine nostra Angelis debita, qui se liberaliter remuneratos esse censent, dum legi Dei & consilijs ipsorum morem gerimus; Deque exhibenda illis ubique reverentia, utpote qui nobis semper præsentes assistunt; ipsorum denique auxilijs cooperandum esse docetur, quia nostra culpa est, si per illa non perficiamur.

THEMA.

Ecce ego mitto Angelum meum, qui custodiat te, observa eum, & audi vocem ejus, nec contemnendum putes. Exod. 23. ℣. 21.

Angeli multa præstant beneficia.

1. S. Joannes Damascenus per similitudinem quamdam nos instruere contendit, ut æstimare possimus, quantum sit beneficium & dignitas, quam à custodia & ministerio Angelico recipimus, quantamque cœlestibus illis spiritibus gratitudinem exhibere obstricti simus; *Certe*, inquit, *si regia stirpe exortus quispiam, aut gravi cæteros authoritate antecellens inopi viro & infimæ sortis obsequium sedulus impenderet, ille mirifice commendaretur ob singularem charitatis effectum & benevolentiam, quod non habita sua humilitatis & eminentiæ ratione, dignatione mira se inclinaret* *L. 2. orth. fidei c. 3.*

naret ad hominem, obscuro natum loco, tenuisque fortuna tantopere curandum. Experientia quotidiana videmus quod erga illos qui longo nobis tempore cum amore & fidelitate debita inservierunt, tametsi infimorum sint natalium, & non tam ex amore nostri quam ob lucrum & interesse suum servierint, liberales in ijs remunerandis, & grati esse, ijsdem verijs benevolentiæ significationibus respondere soleamus; cum igitur per totum vitæ nostræ decursum tot beneficijs ex Angelorum custodia & ministerio provenientibus affecti simus, quænam est gratitudo quam illis reciprocè demonstremus?

Quibus grati esse debemus.

2. Quodnam obsecro in eo mysterium latet, quod Spiritus Sanctus in Annalibus æternitatis ad perpetuam rei memoriam conscriptum esse voluerit, quod una cum Tobia juniore Archangeli Raphaëlis fortunata societate stipato, canis quoque ejus in idem iter adhibitus fuerit: *Profectus est autem Tobias & canis secutus est eum;*

Tob. 6. v. 1.

Certissimum est, nullum in Sacra Scriptura verbum otiosum reperiri, sed in ea *tot esse Sacramenta, quot apices;* ac proinde advertendum est quod Tobias in illo itinere ab Angelo innumera receperat bona, ut igitur se pro illis ad totius humanæ posteritatis bonum exemplum & instructionem gratum exhiberet, disponente infallibili Dei providentia factum est, ut & animal istud veræ gratitudinis symbolum per totum iter penes se haberet; Id quod Sanctus Ambrosius hisce verbis confirmat. *Canis viator & comes Angeli est, quem Raphaël non otiosè sibi & Tobia filio adjungendum putavit, muta specie bestia sanctus Raphaël, Tobia juvenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratia erudiebat affectum, quis enim non erubescat, gratiam bene de se merentibus non referre, cum videat etiam bestias refugere crimen ingrati?* Ab hac igitur sanctus ille juvenis ad gratitudinem Angelo benefactori suo maxime exhibendam magis magisque extimulatus fuit; Unde cuncta ab Angelo recepta beneficia sigillatim Patri suo recensendo dixit: *Quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs ejus.*

Canis symbolum gratitudinis.

Tob. 12. v. 2

3. Quod si aliquis nobis per quinquaginta vel sexaginta annos servivisset in mari, inter syrtes & scopulos, inter procellas, & tempestates inter naufragia & alia similia servivisset ab innumeris maritimis monstris, pyratis, Turcis illæsos nos conservando & incolumes, & præterquam nos qualibet hora per tot annos eripuisset à morte, insuper thesauros, sceptra & regna locrari fecisset, *Quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs istis?*

Tob. 12. v. 2

Talia autem sunt bona infinita, quæ nobis in hujus vitæ procelloso mari præstantur ab hisce cœlestibus nuntijs *Hoc mare magnum &c.* qui nos post laboriosam hanc navigationem æternaliter cum Deo regnaturos ad beata Paradisi littora feliciter perducunt; Quod si autem hanc nobis assistentiam & servitutem gratuito & sine ullo ipsorum interesse aut lucro præstitissent, quanto amplius hæc nostra erga ipsos obligatio adaugeretur? talis autem est custodia & ministerium Angelicum, quod nequaquam ad aliquod à nobis tanquam servis suis stipendium recipiendum ordinatur, sed potius huc spectant tantum, ut nobis benefaciant, nosque omnibus naturæ, fortunæ & gratiæ bonis locupletent, sunt enim ipsi in eo statu, in quo nostro stipendio nequaquam indigent; *Bonorum nostrorum non egent.*

Quantum sit nostrum debitum ob beneficia Ang.

Angelus qui eruit me de cunctis malis, inquit Sanctus Patriarcha Jacob quando se in ultima & decrepita ætate ipsorum ope tot infortunatos ipsi occurrentes eventus feliciter evasisse deprehendit.

Gen. 48. v. 16.

Quod si vero homo aliquis reperiretur adeo ingratus, qui beneficia à benefactore suo recepta nequaquam agnosceret, imo cogitationibus suis ad illa sese numquam reflecteret, quam atrocibus pœnis talis mulctari mereretur? Et tamen quot reperiuntur animæ fideles, quæ in toto vitæ suæ decursu Angelorum custodum ne vel semel quidem recordantur, multo minus aliquod illis gratitudinis donativum exhibent.

4. Quando uterque Tobias pater nimirum & filius unanimiter hanc Raphaëli Archangelo retributionem obtulerunt: *Rogare cœperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium quæ attulerant, acceptam habere,* quidnam ipsum respondisse, aut quam ab illis mercedem aut remunerationem postulasse existimatis? Hoc solum ab illis petijt: *Benedicite Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, qui fecit vobiscum misericordiam suam:*

Pro mercede laudes Dei petunt. Tob. 12. v. 5

Ibid. v. 6.

Nimirum pro exhibitis beneficijs & servitijs præstitis Angeli nihil aliud à nobis gratitudinis & recognitionis loco deposcunt, quam ut Deo laudes, gratias, & benedictiones mille titulis aliunde debitas referamus, in ejusque sancto timore perpetuo vivamus.

Bonorum Angelorum inspirationes audiri debent & sequi.

5. *Observa eum,* inquit Deus, alludendo ad observantiam & reverentiam eisdem à nobis jure merito exhibendam; ac demum subjungit: *Audi vocem ejus,* id est, responde & corresponde inspirationibus & invitationibus, quas cordi tuo continuo suggerunt; cui accedit, quod vox ipsorum vox Dei sit; Unde Deus in antiquo Testamento Prophetis & servis suis mediantibus Angelis semper loquebatur. In Evangelio S. Joannis legitur quod Magdalenæ prope sepulchrum assistenti ab Angelis dictum fuerit: *Mulier quid ploras,* quæ eadem verba eidem Magdalenæ à Redemptore nostro post Resurrectionem suam dicta fuisse leguntur, cujus mysterium Sanctus Ambrosius nobis hisce verbis revelavit: *Dicunt ei Angeli; Mulier quid ploras? quem quæris? Hoc Angeli dicunt; & postea Dominus eisdem verbis repetivit, ut suavis, quia Angelorum verba mandata sunt Domini.*

Joa. 20. v. 13.

S. Ambr. l. 3. de virg.

Omnia cœlestium horum nuntiorum verba ad nostram diriguntur salutem; Unde Loth dixerunt: *Salva animam tuam,* hoc est usitatissimum & perfrequens ipsorum idioma, quo unumquemque hominem alloquuntur: *Salva animam tuam, Nonne omnes sunt administratorij spiritus,* inquit Apostolus, *in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis.*

Gen. 19. v. 17.

Hebr. 1. v. 14.

Sanctus Augustinus super Psalmum 102. scribens, ut nos ad salutem æternam consequendam animaret, omnemque à nobis diffidentiam, qua de auxilijs ad illius consecutionem necessarijs desperaremus, abigeret, ad nos conversus, ita loquitur: *Non te sanabit, aut salvabit, qui fecit Angelos?* quasi dicere vellet: Ex quo Deus Angelos creavit, eosque ut saluti nostræ invigilarent, deputavit, qua ratione tibi in mentem obvenire potest ut dubites an salvare nos velit? Solummodo in hoc tota summa rerum consistit, ut vocem & consilia ipsorum auscultemus: *Audi vocem ejus.*

S. Aug. in Ps. 102.

In libris Regum legitur Jonatham Saülem patrem suum commonuisse, ne adversus Davidem adeo ferociter pergeret, eo quod nullius apud ipsum criminis reus esset: *Ne peccet rex in servum tuum David, quia non peccavit sibi.* In quem locum Lyranus ita scribit: *Per hoc significatur, quod instinctus divini retrahentes peccatores à malo, non deficiunt eis, quamdiu sunt in vita præsenti.*

1. Reg. 19. v. 4.

Lyran. in moral.

Numquam Angeli calcaria lateribus nostris adhibere desinunt, ut nos ad bonum excitent, nec frænum adhibere negligunt, ut à præcipitijs nos revocent; In hoc solum totum consistit salutis no-

Stræ

stræ dispendium, quod nos vocem eorum minime auscultemus. Porro Saül, licet reprobus esset, ad vocem tamen Jonathæ conceptam erga Davidem ferociam pro tunc remisit, & tamen nos non obstantibus Angelorum consilijs & vocibus, à præcipitijs nos non subducimus. Bene igitur B. Laurentius Justinianus unumquemque nostrum his verbis
B. L. Just. l. de casto connub. c. 16. monet: *Noli ò homo tale conditoris tui negligere munus, noli custodis tui Angeli benevolentiam spernere, suffragium abjicere, & ignorare consilium. Sta super custodiam tuam, & dum oras, legis, sedes, ambulas, loqueris, vel aliud agis, attende diligenter quæcumque versantur in te: tibi assistunt Angeli à dextris boni, à sinistris mali, eorum singuli ut te rapiant ad se, illisque consentias:* Utrius vero vocem & consilia audiemus? utique vocem Angeli boni: *Audi vocem ejus, observa eum.*

S. Bern. ser. 2. de S. Mich. Angelos tenemur diligere.

6. S. Bernardus hoc nos monito communit: „Si „tam necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavendæ nobis eorum offensæ.„ Culpæ utique rei sumus, dum proximos nostros offendimus: quanto magis si offendamus Angelos, qui præter summam suam dignitatem à nobis in verorum proximorum nostrorum numero sunt computandi: Ita tenet Doctor Angelicus, cum Sancto Augustino lib. 1. de doctrina Christiana:
S. Th. opusc. 20. art. 14. Ubi ait. „In præcepto quo debemus diligere pro„ximum & sancti Angeli continentur, à quibus „tanta nobis officia impenduntur misericordiæ.„ Gerson rationem reddit cur tantum eis respectum deferre debeamus, saltem eo quem homini deferimus, non minorem.
Gers. t. 2. de prec. doc. c. 5. Venerari. „Nobis præcipitur honor „& reverentia bono Angelo custodi nostro, ut ni„hil turpe vidente & præsente eo faciamus, quod „præsentibus hominibus agere recusaremus.„ Angeli autem ubique nobis præsentes assistunt, nec usquam nos ab ijs abscondere vel subducere umquam possumus. Qua de re Sanctus Augustinus in sermone quodam de spiritibus Angelicis ita scribit:
S. Aug. ser. 68. ad frat. Rano. *Nam Angelus bonus hortatur nos consilio boni, quia cum aliquid boni agimus, ipsum à dextris nobis esse credamus, cum vero malum aliquid cogitamus, aut facimus, sive parvum, sive magnum, hoc nulli dubium, quin malum Angelum hortatorem habeamus, qui super hoc nos gaudens irridet:* Ad hoc verò, ut quando vel Angelus bonus, vel malus Angelus prævaleat discernere valeamus, hoc nobis signum esse debere ait: *Cum verba otiosa dicimus, aut quid mali facimus, Diabolicum consilium est, cum autem ingemiscimus, aut pro peccatis nostris suspiramus, aut opera virtutum facimus, tunc Angelum Dei sanctum administratorem, & consiliatorem habemus.* Oleaster de scala Jacob, quem Angeli continuo conscendebant, scribens quoad mirabilem illam Divinæ circa nos infallibilis providentiæ divinæ solicitudi-
Ole. in Gen. 28. v. 12. nem, tale nobis monitum tradit: *Vigilat super nos indefessus ille divina providentia oculus, mittens & remittens administratorios illos spiritus, qui nos custodiant in omnibus vijs nostris, & cavendum est nobis à malis factis aut verbis, cum sciamus Deum ad nos incessanter Angelos destinare, qui omnia nostra bona & mala ibidem renuntient, & considera quanta aviditate nostras res audiat, qui ad ostium accedit ad nuntios suscipiendos:* Bene namque advertendum est, quod sacer textus dicat: *Dominum innixum scalæ.*

Spec. ex. 2. 7. In Speculo exemplorum refertur, unum è senioribus Eremitis die quadam vidisse, quod dum Coëremitæ sui spirituales inter se conferentias sive colloquia miscerent, Angeli valde læta & hilari facie ijsdem adstiterint, quasi significare volentes magnam se ex devotis colloquijs voluptatem percipere: econtra vero dum de alijs rebus vanis & inutilibus confabularentur, sese tandem cœlestes spiritus velut indignabundi subduxerint, eorumque in locum animalia quædam successerint immunda, luto turpiter desœdata, quæ in medio Monachorum sese circumvolutabant, voluptatem nimirum indicantia, quam Dæmones ex vanis & inutilibus Discursibus hauriunt.

8. Enimverò una ex potentioribus rationibus, Honorandi sunt Angeli.
quibus ad honorandos Angelos permoveri debemus, est illa quam Deus in eodem Exodi loco nobis subindicat, dum ait: *Nec contemnendum putes,* *Exod. 23. v. 21.*
quia est nomen meum in illo. S. Augustinus monet dicens: *Magna est cautela peccati, Dei semper præsentiam timere: qui erubescit in conspectu hominis peccare, quanto magis dignum est, ut erubescat in conspectu Dei iniquitatem agere, qui non solum opera, sed & corda considerat?* *S. August. serm. 113.* Verumenimvero ut nobis eamdem cautelam & reverentiam spiritibus illis supernis deferendam esse indicaret, quos ad nostram custodiam ordinavit, ideo addit: *Est nomen meum in illo,* indicare volens, semetipsum in illis præsentem adesse; & revera ita se res habet, siquidem visione fruentes beatifica semper sunt animis suis in Divinam faciem defixi. In vitis Patrum legitur, quod dum sanctus quidam Abbas interrogaretur de honore & reverentia quam Angelo suo custodi deferebat, responderit, quod Angelos veneraretur memor verborum illorum: *Providebam Dominum* *In vit. Patrum l. 7. c. 44.*
in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, ne commovear; timeo ergo eum, ut custodientem vias meas, & quotidie ascendentem ad Deum, & insinuantem ei actus meos & verba. Quod si nos sciremus quemdam Regis intimum amicum, & familiarem nobis adesse, qui cuncta verba, gressus & actus nostros consideraret, ut quidquid agimus Domino suo referre posset, quam futuri essemus in verbis circumspecti, quantum studeremus ad ejus nobis benevolentiam conciliandam, omne illi ex parte nostra exhibendo obsequium & reverentiam? Tobias Junior Angelum Raphaëlem magna reverentia semper prosequebatur, tametsi simul cum ipso in peregrini seu viatoris habitu iter ageret, id namque ex verbis illis. *Domine invadit me,* clare deducitur: *Tob. 6. v. 3.* Et quidem Domini titulum ei attribuit, dum eum ignoraret, quis esset, at vero postquam sese illi & Parentibus ejus, quis esset, manifestavit, ipse & Pater ejus *Trementes ceciderunt super terram* *Tob. 12. v. 16.*
in faciem suam; Enimvero si Angelus nobis visibiliter appareret, quantum ei delaturi essemus honorem? Jam vero fides nostra nos docet, ipsos nobis semper præsentes esse propter custodiam quam nobis exhibent, ac proinde non minus eos revereri debemus quam si visibiliter nobiscum consortium haberent.

9. Equidem post exposita plurima, quæ in nos Cooperari debemus.
per Angelorum custodiam redundant, beneficia, una adhuc superest consideratio, videlicet ex parte quoque nostra necessarium esse, ut auxilijs & beneficijs ipsorum nos quoque cooperemur. In libro Josuæ notabile legitur à Josue militari astutia excogitatum stratagema ad Civitatem Hai intercipiendam, subdendamque suo imperio, Dicit enim sacer textus: *Josue vero & omnis Israel cesserunt lo-* *Jos. 8. v. 15.*
co, simulantes metum & fugientes, pars namque exercitus Josue manifeste aggressi sunt Civitatem, qui postea se metu præsidij quod urbem tuebatur perculsos esse simulantes, in simulatam quoque fugam se receperunt, quos dum Cives Hai persequerentur ducti potius aviditate prædæ, quam de-

 sidesio

ſiderio cum hoſte confligendi ſubitò reliqua pars exercitus Juſue quæ in latibulis hæſeret, in publicum progreſſe, & nemine impediente Hai civitatem ingrediens flamme eamdem ſuecendit & devaſtavit. Origenes in hac Hiſtorie ad prælia ſpiritualis alludit, quibus nobis adverſus inordinetas paſſiones, & contra Dæmonem continuo concertandum eſt; Et quidem hi qui in fugam ſe receperunt, illos præfigurebant, qui propriæ debilitatis conſcij, pericula, uccaſioneſque peccandi declinent; dum vero idipſum faciunt, para altera exercitus, id eſt, Angeli pro nobis pugnant, noſque glorioſem de inimicis noſtris victoriem reportare faciunt: Ac proinde neceſſum, ut ſi ipſorum ſuppetias & auxilia promereri volumus, de noſtris viribus nequequam præſumamus.

Orig. h. 8. in Jeſue.

10. Idem Author verba ille Moyſis Exodi 14. v. 14. *Dominus pugnabit pro vobis, & vos tacebitis,* conſiderans, quærit, quænam ſit ratio quod cum populus Iſrael in procinctu conſtitutus ut egrederetur ex Ægypto, ob inimicum Pharaonis exercitum illus perſequentem, mariſque rubri profundas voragines ob oculos poſitas pavidus hæreret, Deus Angelo mediante pro illis pugnare voluerit: Superato vero iſthoc periculo, voluerit, ut in deſerto & terra promiſſionis conſtituti viribus & induſtria ſua propria cum inimicis ſuis dimicarent? ut patet Exodi 17. ubi ſacer textus ait: *Dixitque Moyſes ad Jaſue: Elige viros, & egreſſus pugna contra Amalec.* Nimirum docere nos voluit, inquit Origenes, quod tametſi Deus nos per Angelos ſuos adjuvere paretus ſit: Vult tamen etiam, ut quando poſſumus, operæ ipſorum cooperantes, noſmet ipſos edjuvemus. *Initijs noſtris à principibus Angelis adjuvamur: Ceterum proceſſu temporis, oportet nos exire armatos ad prælium;* Ac proinde opus eſt ut ſciamus ut in noſtra ad eorum auxilia, inſpirationes & conſilia cooperetione, pari qua ipſi ſolicitudine illis correſpondeamus, quia ſpiritus ſunt admodum veloces; *Qui facis Angelos tuos ſpiritus,* idcoque Loth dixiſſe leguntur: *Feſtina & ſalvare.* S. Petro quoque Angelus dixit, *Surge velociter.* Et in Zacharia: *Curre, loquere;* Ideo etiam elis inſtructi depinguntur, ad inſinuandam nobis ſolicitudinis neceſſitatem in uſurpandis eorum auxilijs. Quod ſi demum poſt tot nobis ſubminiſtrata auxilia non proficiamus, culpa noſtra eſt, non vero ipſorum negligentia, quia ut Abulenſis ſcribit: *Angelis ſuadentibus bonum quantum poſſunt, homo repugnat ſuaſionibus eorum propter libertatem, & ita peccat, & perit;* Et hinc ortum ducit derelictio, de qua in Jeremia dicitur: *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata, derelinquamus eam.* Pro cujus facilior intelligentia ſimilitudinem quamdam adducit, deſumptam à Medico, qui deſperata reconvaleſcentia infirmum deſerit: *Vide homo, ne quando Angelis præcipiat Deus, ut ad languorem animæ tuæ medicamînum emplaſtra tranſſeriant, ſi quomodo poſſis ab ægrotatione ſanari, & reſpondeant Angeli: Curavimus Babylonem iſtam, oſtendentes à paſſionibus tranſfuſam animam tuam, & non eſt ſanata: non ſcientiam artis ſuæ, neque Reſina vim criminantur, ſed te, qui præceptis eorum obſequi noluiſti.* Concludit tandem quod eorum à nobis abſceſſio nos à Deo in æternum divellat, idque ſola culpa noſtra: *Manifeſtum quia abſceſſio eorum condemnatio tua ſit, ut irremediabilis nolentiſque curari.*

Orig. h. 6. in Jud. Exod. 14. v. 14. Et uno cum iſtis pugnare.

Exod. 17. v. 9.

Pſ. 103. v. 4. Gen. 19. 15. Act. 12. v. 7. Zach. 2. v. 4.

Abul. in c. 18. Matth. q. 56. Ier. 51. 9.

Orig. h. 1. in Jerem.

TRACTATUS VII.

DE ANIMA EIVSQVE SALUTE.

DISCURSUS XIX.

DISCURSUS I. Modica æſtimatio, quâ animam appretiemur, ex modica notitia oritur, quam ex defectu applicationis noſtræ de ipſa habemus, hæc enim à nobis ad quævis alia extenditur, præterquam ad unicum hoc tanti momenti negotium.

II. Anima creata fuit non verbo Creatoris, uti alie opere, ſed cum ejuſdem conſilio, quia ſpiraculo oris ſui eſſe illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plaſmavit; Unde anima in ſolo Deo ſatisfactionem & quietem ſuam invenit.

III. Varia tanguntur myſteria, ob quæ ſapientia increata animæ adeo nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plaſmatum.

IV. Examinatur in quonam conſiſtat hoc, quod anima ad imaginem Dei creata ſit, idque ſimilitudinibus ſtatuæ, picturæ, & ſpeculi cujuſdam dilucidatur; Variæ quoque moralitates tanguntur.

V. Pulchritudo animæ, & ſimilitudo quam habet cum Deo cum hæc in innocentia & virtutibus conſiſtat, per peccatum perdi & deformari poteſt: Simulque oſtenditur animam à Deo ſimilem ipſi creatam fuiſſe, ut tanto impenſiue illum amet.

VI. Varij inter Deum & animam conſiderantur paralleli, quoad ſimilitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operationibus ſuis habet.

VII. Homo, utpote parvus quidam mundus, opus quoddam in quod abſolvendum ſanctiſſima Trinitas induſtriam ſuam collocavit: Denominatur enim a cœlum & gloria Dei, quia propter ipſam creatum eſt cœlum Empyreum: quæ dignitas ad illam tanto majoris æſtimandam nos obligat.

VIII. Anima eſt Paradiſus & locus deliciarum Dei ejuſque templum, cujus proinde amplitudo, maximè, quam charitate mediante habet, conſideratur.

IX. De exceſſiva animæ pulchritudine, quæ ad ſui ſponſalitium, Deum ipſummet rapit: hæc autem animæ venuſtas à virtutibus & innocentia Chriſtiana dependet.

X. Oſtenditur quanta cura & cuſtodia Deus animam proſequatur, guſtus item ſive gaudium, quo ob ejus ſalutem perfunditur, cujus etiam varia motiva conſiderantur.

XI. Ex pretio, pro animæ redemptione perſoluto, deducitur, quanti Deus, qui illius perfectam notitiam habuit, æſtimaverit; imo & Diabolus magni illam facit, adducuntur item nonnulla motiva ad illam pro dignitate æſtimandam.

XII. Quid-

XII. Quidquid Christus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una sola facturus fuisset: Ubi etiam cura, quam de unaquaque in particulari habet, per parabolas ovis & drachmæ deperditæ, nec non per S. Thomæ Apostoli exemplum declaratur; nec non quod nullus fastidiendus sit labor, tamersi is etiam pro unica dumtaxat anima impensus fuerit.

XIII. Singuli Redemptori nostro tantumdem obligantur pro anima propria, quantum obligantur in universali omnes imo plus quam omnes, contra illos qui propriam salutem spiritualem & æternam flocci faciunt.

XIV. De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere satagunt; quantumque Deus inde gaudeat, utpote qui animarum salutem tanto semper studio & fervore prosequitur: Causæ item declarantur cur in hoc ministerio negligentes simus.

XV. Anima animæ nostræ Deus est, quæ proinde moritur, dum Deum amittit, id quod per peccatum contingit, quod lethiferum vulnus & venenum illius est: Declaratur etiam in quo sanitas animæ consistat, cui perfæpe infirmitates corporales plurimum conferunt: Denique modus traditur, quo anima rejuvenescere possit.

XVI. Indecens esse ostenditur, quod corpus animæ anteponatur: De vilitate illius in comparatione animæ, quæ si propter corpus perdatur, ipsum quoque una cum anima æternaliter punietur.

XVII. De corpore, quod inimicum est animæ, semper soliciti sumus, ideoque illud adornare, lavare, cibare, & quando infirmum est, industrie curare studemus, anima vero in comparatione illius parvi æstimatur.

XVIII. Anima in bonis hisce terrenis perditur, dum æterna negliguntur, Reprehenditur quoque modica animæ æstimatio in comparatione ad alias res temporales.

XIX. Mundus & omnia alia bona creata in comparatione ad animam, pro qua omnia prodigi debent, nihil valent, quæ proinde si perdita fuerit, nullum est pretium in creatis, quo illam redimere possis: Et ideo salus illius dubio eventui committi nullatenus debet.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Modica æstimatio qua animam appretiamur, ex modica notitia oritur, quam ex defectu applicationis nostræ de illa habemus; Hoc enim à nobis ad quavis alia extenditur præterquam ad unicum hoc tanti momenti negotium.

THEMA.

Venite, audite, & narrabo, omnes, qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ. Psal. 65. v. 16.

Ps. 118. v. 109. Animarum Thesaurus considerari debet.

1. VIr ille qui secundùm cor Dei erat, ille ipse est qui ait: *Anima mea in manibus meis semper*; Animam coram se positam esse & in manibus à se portari dicebat (ad eum modum quo rem aliquam pretiosam nobisque unicè charam in manibus portare solemus) seu quod idem est, seriam valde circa animam propriam reflexionem habebat, atque ideo Deo tantopere gratus acceptusque erat, ut de eo diceret: *Inveni virum secundum cor meum* idem quoque universo generi humano summa qua poterat cum eloquentia inculcare nitebatur, ut tantum thesaurum, qualis est anima toto animi conatu consideraret, eique custodiendæ incumberet, ideoque omnes ad se auscultandum convocabat dicens: *Venite, & narrabo, omnes qui timetis Deum quanta fecit animæ meæ*; Ubi Albertus Magnus ait: *Narrabo quanta fecit animæ meæ ut sciatis quid faciat vestra, asi per vos steterit.* Ps. 65. v. 16. Alb. Magn. in Ps. cit.

2. Terribilis est illa à sponso sponsæ suæ in sacris Canticis intentata comminatio: *Si ignoras te,* inquit, *O pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pasce hœdos tuos,* quasi dicere vellet, anima quæ sui pretium, valorem, nobilitatem & dignitatem non agnoscit, eo tandem prolabitur, ut sensualitati & brutalibus appetitibus suis in prædam cedat; Et certe unica hæc causa est, cur tot innumerabiles animæ perdantur; Unde S. Leo merito exclamat dicens: *Expergiscere ô homo, & dignitatem tuæ cognosce naturæ.* Ne perdatur. Cant. 1. 7. S. Leo ser. 1. de nat.

3. Porro causa cur Protoparentes adeo velociter ex dignitate adeo sublimi, qualis status innocentiæ & justitiæ originalis erat, prolapsi fuerint hæc unica fuit, quia videlicet inæstimabilem illum animæ suæ thesaurum, non agnoverint, nec pro dignitate sua & merito æstimarint, siquidem illa ad imaginem & similitudinem Dei creata fuerat, ut proinde illis dici potuerit; *Estis sicut Dij*; Unde David postquam dixisset: *Homo cum in honore esset, non intellexit*, mox præcipitium, in quod turpiter corruit, subjungit, dicens: *Comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Sicut Adam & Evæ amisetunt. Ps 48. 13. Ibidem.

4. Origenes illud Chilonis, unius ex septem Sapientibus Græciæ dictum *Scito teipsum* adducens, præcitatum è sacris Canticis textum, *si ignoras te, &c.* hoc modo exponit: *Nisi cognoveris temet ipsam, & agnoveris pulchritudinis tuæ causas inde descendere, quod ad imaginem Dei facta es; quod nisi feceris, jubeare exire, & in ultimis gregum vestigijs collocare, & hœdos pascere, illos scilicet, qui pra prævitate à sinistris statuti fuat.* Orig. h. 2. in Cat. Cognoscere te debemus Imaginem Dei in nobis.

5. Salvator noster modum nos docere volens, quo animam nostram hisce bonis caducis & terrenis immersam reinvenire valeamus, parabolam illam de drachma illa sive gemma perdita adducit. Circa quam Hugo Cardinalis ita scribit: *Per drachmam significatur quælibet anima Dei imagine insignita*; Et Interlinearis ait: *Drachma est nummus certa quantitatis habens imaginem Regis*, talis autem nummus est anima nostra, quæ Dei in se imaginem expressam refert. Beda modum exponit, quo hæc moneta perditur, dicens: *Mulier drachmam perdidit, quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando à similitudine sui conditoris recessit*; frequenter enim gemmam hanc totes emolumentorum temporalium, vel carnalium voluptatum sordes & immunditias perdimus; quisnam vero modus ad eam reinveniendam præcipue est observandus? *Accendit lucernam*; Scripturas & sacros Doctores pervolvendo: *Lucerna pedibus meis verbum tuum*; quia qui natalium animæ nobilitatem, & quantam Deus noster illius habet æstimationem, pulchritudinem item & finem ob quem à Deo creata est, intelligere cupit, necessum illi est, ut hoc divini verbi lucerna adhibita sacra volumina pervolvat. Luc. 15. v. 8. Per perditam drachmam signi ficatur. Hug. Card. Gl. Interl. Bed ibid. in Luc. Ps. 118. v. 105.

6. Considera *anima mea Primò*, inquit S. Bernardinus Senensis, *in quanta altitudine es creata. Secundò, quam magnum thesaurum es æstimata. Tertio cum quanta diligentia es custodita. Quarto cum quanta dolore es deperdita. Quinto cum quanta dolore es quæsita. Sexto cum quanta stupora es considerata.* S. Bern. Sen. t. 3. 4. sign. ans. Considerationes novem.

derata. Septimo cum quanto pretio es redempta. Octavo cum quanto gaudio es reinventa. Nono cum quanto præmio eris beata. Quantum anima aliqua ex horum omnium motivorum consideratione haurire lumen potest, ad semetipsam cognoscendum & æstimandum ne ex hoc tantæ dignitatis culmine decidere eliquando possit? et vero summa nostra infelicitas est, quod animam nostram huic corporis luto conjunctam in medijs horum inferiorum bonorum sordibus, nimis faciliter perdamus. Unde S. Bernardus ait: *Affectionibus obligata & illita terrenis, suam ipsius faciem considerare non potest; Infixa est in limo profundi, & seipsam non videt, sed putat formam suam esse luteam illam quam portat imaginem.* Serm. 41. in parv.

Cur homo corpore erecto sit creatus. 7. Verum quidem est, quod animato, vivo, ac mobili hoc luto vestiti simus; Deus tamen illud vivificavit, & ea singulari quadam industria corporum versus erexit, ut non sicut alia animantia terram semper vultu prono aspiceret, idque non alio fine quam ut anima nobilissimam suam quam è cœlo habet originem tanto facilius agnoscere, suosque cordis affectus & desideria, cœlum versus erigere posset: Unde idem S. Bernardus ait: *Corporis staturam dedit Deus homini rectam forsitan ut ista corporea exterioris vilioris; rectitudo figmenti, hominem interiorem, illum quid ad imaginem Dei factus est, spiritualis sua servanda rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi; quid enim indecentius, quam curvum recto corpore gerere animum? Perversa res est & fœda, luteum vas quod est corpus, de terra oculos habere sursum, cœlos suspicere, spiritualem vero & cœlestem creaturam suos oculos, id est, internos affectus trahere in terram deorsum.* Serm. 24. in Cant.

Jer. 16. v. 11. Animarum detrimentum nil curant homines. 8. Jeremias Propheta terræ desolationem deplorans dicit: *Desolatione desolata est omnis terra*, quibus verbis utique non de externa hac mundi mole, sed de tot innumerabilium animarum lamentatur exterminio; id enim sequentia ejus verba manifeste declarant, Dicit enim: *Quia nullus est, qui recogitet corde*, quasi diceret: Vix inter homines unus aut alter est qui animæ salutem & immortalitatem seriò & solicite recogitet; Unde & Chrysostomus dicit: *Homines animæ perditionem non plangunt, nec cogitant: Innumerabiles dies hominus lugent pro famulis mortuis, pro detrimento pecuniæ; animam autem quotidie perdentes, de eâ ne cogitamus quidem.* Ibidem. Chrys. h. 8. in ep. 1. ad Cor.

Dæmon animas deprædatur. 9. Qualem autem primam prædam fuisse existimas quam sacrilegus Antiochus è sancto templo Hierosolymitano impiè sustulit? ... *Et accepit Altare aureum, & candelabrum luminis*; Idem quoque in nobis sive in mystico animæ nostræ templo operatur Antiochus infernalis. *Templum Dei ... quod estis vos.* Unde Hugo Cardinalis ait: *Accepit altare aureum, fervorem spiritus, unde ascendit fumus aromatum orationis & virtutum, Deinde candelabrum luminis, id est, gratiam contemplationis*; astutus namque & ex meris dolis fabricatus adversarius noster impedit omnibus modis, ne nos oratione mediante ad animam nostram æstimandam & conservandam applicemus, efficitque ut quævis potius alia terrena solicitè consectemur. 1. Mach. 1. v. 13. 1. Cor. 3. 17. Hug. Card. ibid.

Animæ dignitas. 10. Sancta & Seraphica Carmeli restauratrix Teresia, quæ maxima & peritissima fuit vitæ spiritualis magistra sequentia meditationis utilissime puncta suis specialissime commendavit, & ut continuo in eorum mentibus versarentur præcepit, nimirum *unicam esse animam, unicam esse vitam, unicam esse gloriam.* Causam autem cur pauci hoc monitum sequantur, tantumque animæ thesaurum tam flocci faciant. S. Thomas hanc unicam esse dicit, quia scilicet pretium ejus & excellentiam non agnoscunt: *O anima*, inquit, *si videres teipsam! O si agnosceres tuam excellentiam & pulchritudinem, non ita te dejiceres ad amorem vilium terrenorum; quam pudendum est generosam creaturam luto voluptatum fœdari, & sponsam cœlestis Regis vilissimo zabiopi copulari?* S. Th. Vill. in d. 19. Pent.

11. Filius prodigus qui ad eam redactus fuerat egestatem, ut lacer, nudus, & famelicus in ville quadam immunda pascere animalia urgeretur: *Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant, & nemo illi dabat*: idem postea in domo Patris sui pretiosis vestibus indutus singulari cum lætitia Patris sui, inter Symphonias circumsonantes, omniumque domesticorum, solo invido fratre ejus excepto; plausus & festive gaudio lauto cuidam epulo assidere conspicitur. Unde nam putas mira hæc circa eum conditionis mutatio ettum suum habuit? *In se reversus, dixit: Quanti mercenarij in domo Patris mei &c.* nimirum natalium suorum nobilitatem ex una parte, ea alia vero ministerij illius, cui se necessitate cogente addixerat, vilitatem generi & originis suæ indecoram probe considerans, generosam hanc apud se fecit resolutionem dicens: *Surgam & ibo ad Patrem meum.* Textus Arabicus pro eo quod vulgata legit: *In se reversus*, ita vertit: *Cogitabat autem in semetipso*: id est, ut S. Augustinus ait: *Ab eis quæ forinsecus illiciunt, & seducunt in conscientia sua interiora intentionem reduxit*: certum namque est quod quanto quia circa nobilitatem & excellentiam animæ suæ majus lumen clarioremque notitiam sibi acquisierit, tanto magis se à natalibus suis degenerasse erubescerer, tantoque puriorem magisque immaculatam animam suam deinceps conservabit. Luc. 15. v. 16. Prodigum reduxit consideratio nobilis sui ortus. Ibid. v. 17. Ibid. v. 18. S. Aug. l. 2. q. Evang.

12. Unde S. Bernardinus Senensis citat S. Bernardum serm. 49. in Cantica dicentem: *Quo anima melius cognoscit suam originem, eo amplius erubescet vitam habere degenerem.* Et ideo si anima ali qua serio intendat Deo facto ipso ostendere, quod eroon sit, nec esse velit ingrata, nec à fine propter quem creata fuit degeneare, sed Christiana se adornare virtutibus statuerit, prius se ad nobilitatem & dignitatem suam reflectat: Unde S. Ambrosius in libello quem de dignitate conditionis humanæ conscripsit, ita scribit: *Quisque diligentium attendat primæ conditionis suæ excellentiam, & venerandam in seipso sanctæ Trinitatis imaginem agnoscat, honoremque similitudinis divinæ, ad quam creatus est, nobilitate morum, exercitio virtutum, dignitate meritorum habere contendat*: at vero ut hæc omnia consequi valeat, curet ut prius præmittat quod sequitur: *Diligentius attendat primæ conditionis suæ excellentiam.* S. Bern. Sen. t. 2. serm. 51. art. 2. Anima erubescet à natalibus suis degenerasse si Originem cognoverit. S. Amb. l. de dign. cond. hu.

13. Valde considerabilia sunt illa Psalmistæ verba, dicentis: *Et Tabescere fecisti sicut araneam animam ejus: verumtamen vane conturbatur omnis homo.* Cardinalis Bellarminus hæc verba hunc sensum habere dicit: quod sicut aranea se continuo laborando defatigat, & eviscerat, ut ad habendam muscarum prædam telam quamdam sive rete subtexat, quæ consumat eodemque tempore totaliter extenuatur & tabescit. Ita quoque animæ fideles temporalibus bonis per affectum immersæ in spiritu & notitia Dei penitus exarescunt: *Sic anima hominum carnalium, justo Dei judicio perpetuo laborando in rebus temporalibus acquirendis, & in eo labore consumunt ingenium & mentem, & inde anima exsiccatur omni humore gratiæ, ut ne cogitent quidem de salute sua, neque ullo desiderio tangantur veræ felicitatis*: ac proinde regius Propheta David, qui ut in principio discut- Ps. 38. v. 12. Animæ temporalibus immersæ exsiccantur Dei gratia. Card. Bell. ibid.

discursus hujus diximus, toto animi conatu saluti animæ suæ vacabat, sciens quam hic defectus communis sit omnibus hominibus, quamdiu inter hæc terrena bona vivunt, plasmati ex hoc luto quod animæ tantopere adversatur siquidem *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*, omnibus suadet ut negotiis sæcularibus nonnihil temporis suffurentur, quo huic animæ negotio curando toto pectore applicare se possint: *Vacate & videte, quoniam ego sum Deus.* Nihil enim per hoc nobis deperibit, si ex tot horis diurnis, breve aliquod temporis spatium nobis selegerimus, quo de animæ nostræ salute solicite cogitemus, cum cæteroquin negotiis terrenis quotidie tot horas impendamus.

Sap. 9. v. 15.

Psal. 45. v. 11.

Animæ cœlestibus vacantes Comparantur bombycibus.

14. Verum enim vero ex quo araneæ mentionem facere cœpimus, extra orbitam me abiturum esse nequaquam existimo, si diversitatem nonnihil exposuero, quæ inter laborem araneæ & laborem bombycis intercedit; Etenim aranea se ad subtilissima quædam fila texenda eviscerat, sed non alio id fine facit, quam ut in teti illo ex hisce filis laboriosè fabricato muscas capiat; at vero quid tandem ei accidit? Postquam miserum hoc insectum telam suam multis laboribus contexuit, servus familias scopam adducit, qua hanc tot laboribus fabricatam telam totaliter abolendo destruit & disperdit, imo & ejusdem telæ artificem omni conatu persequitur, ut mortem inferat; non vero idem Bombyci contingit, quin potius unusquisque vermiculum hunc quærit, illumque delicate fovet & nutrit, quia fila serica contexit, ex quibus pretiosissimi deinceps panni seu vestes sericæ conficiuntur; & ideo cum aranea muscas tantum capiat, bombyx econtra Principes & Reges post se captivos ducit, siquidem hi ambo labores ejus ambiunt quibus non regia solum conclavia, sed & sacra altaria, adornant, & ideo bombycini panni ob eorum pretium & æstimationem ab uno mundi polo ad alterum deferuntur. Hi autem figura sunt earum animarum, quæ bonis cœlestibus adipiscendis vacant, quæque ex industria ad Creatoris sui servitium se applicant, & continuo pro salute æterna consequenda laborant & fructificant: *Thesaurizate thesauros in cœlo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, neque fures effodiunt:* Hæ profecto animæ à gratiis divinis, cœlestiumque consolationum dulcissimo manna exinanitæ non sunt, sed potius iisdem refertissimæ; Unde Davit ait: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.*

Matth. 6. v. 19.

Ps. 30. v. 20.

Ea diligi debent bona quæ ad animam pertinent.

15. Optime igitur nos S. Augustinus docet, quod videlicet bona animæ cum toto cordis affectu & amore prosequi, bona vero caduca non amare, sed ea tantum ad necessarium usum nostrum adhibere debeamus, quantum nostra postulaverit necessitas, Illa namque Psalmi verba: *Sperate in Domino, multi dicunt, quis ostendit nobis bona*, ita exponit: *Ea tantum diligenda sunt bona, quæ ad interiorem hominem pertinent, cæteris autem ad necessitatem tantum utendum, non ad gaudium perfruendum.*

Psalm. 4. 6.

S. August. in Psalm 4.

Achitophel typus illorum qui animæ curam non habent.

16. Vuldisne videre, quam verum sit illud, quod Cardinalis Bellarminus de anima bonis hisce terrenis immersa docet, nimirum quod exsiccatur omni humore gratiæ? quot sunt homines quibus non est major cura de anima, quam si nullam prorsus umqam accepissent aut haberent? Achitophel Consiliarius erat staturus, ab Absalone magno in pretio & æstimatione habitus, & tamen videns quod in occasione qua dictus Princeps Patri suo rebellis adversus eundem se erigebar, posthabito consilio suo propositum à Chiusi consilium prævaleret, audite quanto fuerit mærore oppressus, quamque peregrinam meditari cœperit resolutionem: *Porro Architophel videns, quod non fuisset factum consilium suum stravit asinum suum, surrexitq; & abiit in domum suam, & in civitatem suam: & disposita domo sua suspendio interiit;* *Excogitato consilio*, inquit Scriptura, id est, maturâ adhibitâ deliberatione, propriis sese manibus suspendere statuit, ideòque testamento condito, creditoribus suis quoad debita plene satisfieri, justamque servis suis exolvi mercedem ordinavit, adeoque de omnibus prætetquam de anima sua solicitus fuit; in calore & vehementia desperationis suæ, quoad omnia circumspectus & providus fuit, sola excepta ipsius anima, quam totaliter neglexit; scitisne causam cur id fecerit? nimirum tot infinitorum infelicium hominum symbolum & typus fuit qui animam suam, veluti rem contemptibilem & nihili faciendam, veluti ad uncinum suspendunt, nihil de ea curantes aut cogitantes.

2. Reg. 17. v. 23.

3. Reg. 12. 28.

17. Quando Abimelech sub turri illa constitutus caput sibi ex dejecto manu mulieris cujusdam molæ fragmine collidi sensit: *Et Ecce una mulier fragmen molæ desuper jaciens illisit capiti Abimelech, & confregit cerebrum ejus*, quid illum in hoc funesto eventu fecisse existimatis, num forte ad Deum protinus confugit? aut numquid de peccatis suis pœnituit, ut corporis salute desperata saluti animæ suæ ad minus consuleret? Minime gentium, quin potius cum jam animam exhalaturus esset honori & existimationi suæ consulere voluit, potius quam animæ: *Qui vocavit citò armigerum suum & ait ad eum: Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur, quod à fœmina interfectus sim:* Ecce quasnam in præsentaneo mortis articulo in capite suo voluerit cogitationes, easdem nimirum, quas habuit dum viveret; Qui enim dum sani & incolumes vivebant de anima penitus nihil cogitant de eadem in morte multo minus soliciti esse solent, quia nihili eam faciunt, haud secus ac si vel animam nullam haberent, aut vero anima simul cum corpore interiret.

Judic. 9. v. 53.

Qui in vita animæ curam non habet, minorem habebit in morte.

Ibid. v. 54.

18. In principio hujus discursus de Davide diximus illum sanctè gloriari solitum fuisse dicendo; *Anima mea in manibus meis semper?* Non se illam ob oculos, sed in manibus positam habuisse dicit, id est, se de anima ejusque salute æterna curanda solicitum fuisse per opera sua probabat, ideóque tanto divinæ legis observandæ zelo vivebat, ac proinde immediatè subjunxit: *Et legem tuam non sum oblitus; Posuerunt*, quidem *peccatores laqueum mihi*, & tamen inter omnes quos ad lapsum & præcipitium mihi tetenderunt laqueos, securus evasi: *Et de mandatis tuis non erravi;* Cura enim quam homo habet de anima & salute ejus æterna, hunc post se effectum relinquit, quòd homo sine labe peccati purus & immaculatus semper permaneat; *Perambulabam in innocentia, cordis mei in medio domus meæ.*

Psalm 118. v. 109.

Mandata Dei custodit qui animæ curam habet.

Ibid. & v. 110.

Ibid. v. 110.

Ps. 100. v. 2.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Anima creata fuit non verbo Creatoris, uti alia creationis opera, sed interveniente ejus consilio, quia spiraculum vitæ sua esse illi tribuit, eique corpus ad cœlum erectum plasmavit; Unde anima in sola Deo satisfactionem & quietem suam invenit.

THEMA.

Et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem. Genes. 2. ℣. 7.

Animarum dignitas ex modo creationis demonstratur.

1. QUod si in perspicuam Divinitatis animæ notitiam devenire desideremus; ad eam habendam majus nobis lumen conciliare non possumus quam ex consideratione primæ ipsius Originis. S. Ambrosius in libello, *qui de dignitate conditionis humanæ* inscribitur, hac de re ita scribit: *Tanta dignitas humanæ conditionis esse cognoscitur, ut non solo jubentis sermone, sicut & alia sex dierum opera, sed consilio sanctæ Trinitatis, & opere majestatis Divinæ creatus sit homo, ut ex primo conditionis honore intelligeret, quantum deberet suo conditori, ut tanto ardentius amaret conditorem, Quanto mirabilius se ab eo esse conditum intelligeret.* Supremus quippe artifex ille in productione quarumlibet aliarum creaturarum unico verbo, *Fiat,* opus suum absolvit: *Fiat lux, & facta est lux; Fiat firmamentum; Germinet terra herbam virentem; Fiant luminaria; Producant aquæ reptile animæ viventis, & volatile,* adeo ut pisces, aves, animantia terrestria, & quidquid vasta hæc mundi machina in se complectitur, unico verbo, *Fiat,* esse suum acceperit: at vero quando ad animæ humanæ creationem deventum est; Phrasis loquendi omnino mutatur. Unde Rupertus Abbas Tuitiensis, ita de Deo nostro loquitur: *Mutavit vocem suam; Quippe qui hactenus de singulis dixit: Fiat, & factum est; producat terra, producant aquæ, & factum est; Magnum plane consilium in illo sapientiæ consilio, in illo talium personarum Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, non tam senatu, quam colloquio venerande;* Quippe increata illa sapientia, sive verbum, de quo scribitur: *Sine ipso factum est, nihil, quod factum est,* supremum illud divinum convocavit consistorium, ut de opere quodam tanti momenti quale creatio est animæ ad invicem consultaretur, id inquàm fecit sapientia illa, quæ de semetipsa ait. *Ego sapientia habito in consilio & eruditis intersum cogitationibus.* S. Gregorius Nyssenus diversitatem quam Deus in creation. animæ, & aliarum creaturarum observavit, paucis hisce verbis expressit: *Disce,* inquit, *pretium ad dignitatem tuam, non projecit mandato & jussu procreationem, sed consilium ac deliberatio fuit in Deo; sapiens consulit, artifex meditatur.* D. Chrysostomus quoque dignitatem animæ ex stylo quo divinus artifex in illius productione usus fuit; deducit, dicens: *Quisnam ille qui formandus ad quem faciendum opifici tanto consilio & circumspectione opus? ne mireris; homo enim inter visibilia omnia dignitate praecellit, propter quem condita sunt hæc omnia, cœlum, terra, mare, Sol, Luna, stellæ.* Idem quoque insuper, quinam consilarii illi fuerint, interrogat, quos ad animam producendam consultando adhibuit? *Quis alius, quam ille magni consilii Angelus ille admirabilis consiliarius, princeps pacis, pater futuri sæculi, unigenitus Dei Filius, Patri æqualis secundùm substantiam, per quem omnia producta sunt?* Huic dicit: *faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.*

S. Ambr. de dign. cond. hum.
Gen. 1. v. 3. 6
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 14. & 20.
Rup. Abb. l. 2. in Gen.
Joan. 1. v. 3.
Prov. 8. v. 12.
S. Gregor. Nyss. or. sup. fac. hom. &c.
Chrys. h. 8. in Gen.
Gen. 1. v. 26.

Moysis sententia mysteriosa de creatione hominis.

2. Verum enimvero modus quem supremus artifex animæ nostræ tam nobile esse dando tenuit, nonnullam in se continet difficultatem; Etenim conformiter ad declarationem ab æterna veritate factam, certum est, quod Deus purus sit Spiritus, non vero corpus: *Spiritus est Deus;* needum enim Dei Filius naturam hanc nostram assumpserat, & tamen sacer Chronista expresse scribit: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem.* Enim vero qui corpus non habet non respirat, non insufflat, quomodo igitur Deus insufflasse aut inspirasse dici potest? utique modus hic loquendi metaphoricus fuit, quo Moyses ad varia nobis insinuanda mysteria fuit usus.

Joan. 4. v. 24.
Gen. 2. v. 7.

3. E quibus Theodoretus unum adducit, dum ait: Moysen nobis hoc loquendi modo insinuare voluisse, Divinæ omnipotentiæ æque esse facile animam nostram creare quam nobis proclivum est respirare. Quod si urgeas, cur igitur Divina Sapientia ad illam creandam Divinarum personarum consistorium congregarit? respondet, id factum fuisse ad honorandam natalium animæ nobilitatem, sive ad adeo digni operis majorem honorificentiam.

Theod. l. 4. in Gen. q. 4. v. 6. Declaratur.
1.

4. Aliud mysterium cur animam nostram inspirando creatit, est, ut nobis insignem quamdam qua anima præ cunctis aliis creaturis præfulget, insinuaret, nimirum quod *non educatur è potentia materiæ,* sed à Deo immediatè ex nihilo creata, corpori infundatur. Unde Abulensis ait: *Notatur quod anima hominis est aliis formis perfectior, quia non est inducta in potentiam materiæ; fuit creata à Deo, & infusa corpori, quod notat spiratio à Deo facta.*

2.
Abul. ibid.

5. Aliud quoque mysterium à Pererio tangitur, nimirum ut per hunc admirabilem productionis suæ modum dignitas animæ nobis insinuaretur; hic enim æmulatur modum, ut ita dicam quo ipsamet Divina Sapientia procedit, quæ de semetipsa dicit: *Ego ex ore Altissimi prodivi,* siquidem etiam anima nostra de eadem prærogativa gloriari posse videtur; sicut enim halitus seu respiratio homini vitam tribuit, ita quoque Deus est qui animæ vitam donat, & per quem ipsa subsistit.

3.
Eccl. 24. v. 5.

6. Nec tamen inde arguere licet, quod anima in se substantiam divinam complectatur, tametsi non solum Philosophis, sed etiam Theologis quibusdam sufficiens dubitandi motivum subministraverit hac de re dubitandi, quia ut Angelicus Doctor ait in hac fundantur ratione: *Illud quod aliquid inspirat, videtur quod de se aliquid emittat; igitur cum Deus animam inspiraverat, videtur, quod de sua substantia emiserit;* revera tamen non est ita, nam ut S. Augustinus asserit: *Recta fides habet, animam sic esse à Deo, tanquam rem quam fecerit, non tamquam de natura cujus est ipse.*

Anima est à Deo tamquam res facta ab eo.
S. Th. in 2. Gen.
S. Aug. de Gen. ad lit. 7.

7. Verum tamen est, quod præ cunctis à Deo creatis rebus, anima nostra Deo vincior & propinquior existat, atque propter & per ipsum vivat: Unde Abulensis ait: *Deum dicimus illabi animæ intra terminos essentiæ ejus, quia eam conservat, dans ei esse.* Quoad propinquitatem & vicinitatem animæ ad Deum S. Augustinus vel quisquis est author libri de spiritu & vita, ita scribit: *Anima rationalis inter eas res, quæ sunt a Deo condita superat omnia, & ideo Deo proxima est.* S. Bernardinus Senensis ex adducto S. Augustini testimonio, de anima asserit, quod nihil supra se habeat præter solum creatorem, cæterum vero omnes alias superet creaturas: *Nihil potentius aut sublimius mente rationali, quidquid super eam est, Creator est:* in hoc tamen nimis adhuc parum dicit, siquidem ut Hugo de S. Victore de ea scribit: *In ea creator est, sub ipsa est mundus, propter ipsam factus, supra ipsam Deus, à quo, & ad quem, & propter quem ipsa facta est.*

Abul. inc. 7. Exod.
S. Aug. de sp. & an. c. 32.
Propter animam mundus.
S. Bernh. Sen. 1. 1. ser. 51. a. 2.
Hug à S. Vi. erud. th. ex misc. 10. l. c. tit. 37.

8. Oleaster ad hanc insufflationem sese reflectens dicit: *Adverte qualiter Dominus Deus tuus ex intimo suo flatu vitam tibi communicavit; potuit enim dicere: fiat homo in animam viventem, sed hoc non contentus*

Cur Deus animam creavit spiraculo oris
Oleast. in 2. Gen.

tus, quasi ex suis præcordiis vitam eduxit: vitalis Dei flatus particeps es intra præcordia tua. Nihil homo gratius aut pretiosius habet respiratione & halitu, per hunc namque se in vita conservat; Non sine mysterio igitur supremus rerum omnium conditor Deus animam nobis per inspirationem communicare voluit, sed ut nobis ostenderet, quod nos quodammodo vitæ suæ, quæ immortalis est & æterna participes efficiat; talis etenim vere est anima humana ad aliarum animarum creatarum differentiam. Optimè igitur Oleaster subinfert: *Quod si Dei vita vivis, quid tibi cum brutis est, ut belluinam ducere vitam velis?* Tertullianus animam *Divini flatus vaginam* appellat: *Afflatus sui vaginam.*

Oleast. ibid.
Tertull. l. de resurr. carn. c. 9.

Deo nil propinquius quam anima.

9. Advertendum hic est, quod quando Salvator noster in die resurrectionis Apostolos Spiritus sui voluit facere participes, illum ipsis eodem modo communicarit, quem in animabus creandis tenuit: *Insufflavit & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum;* Et quidem tametsi hæreticum sit dicere: quod anima nostra sit de substantia divina. S. Augustinus tamen asserit quod, *Quemadmodum fatendum est, animam humanam non esse quod Deus est, ita præsumendum, nihil inter ea omnia quæ creavit, Deo esse propinquius.*

Jo. 20. v. 22.
S. August. de quant. ani.

Quam per seipsum inspirat cetera per causas secundas producens.

10. Doctissimus Salmeron ut nobis animam nostram, nescio quid divini in se continere persuaderet, hunc in modum discurrit: Tametsi Deus totius mundi Deus sit, specialiori tamen modo animæ humanæ Deus appellatur; plantis etenim & animabus, non nisi mediantibus causis secundis prospicit, nimirum per Solem, stellas, & elementa; *Hominis animam per se immediate producit, inspirando in faciem &c. animam rationalem; neque Angeli, neque universa creatura illam producere potest.* Quid hoc ipsum aliud nobis significat, quam quod ipsemet Deus illius Creator aut genitor esse velit, dando ipsi, ut ita dicam vitam vitæ suæ & halitus sui divini. *Quemadmodum ergo hominis animam nullo medio producit, ita ipse per se immediate illam gubernat.*

Salm. t. 3. tr. 2.

Cur per afflatum creata.

11. Nascitur vero hoc loco dubium, cur anima suæ immortalis & ad æternitatem creata est, vitam suam per afflatum seu aspirationem quamdam acceperit? *Spiraculum vitæ; quia tantisper vivit homo, dum spirat,* inquid sacer quidam Interpres, qui testimonium adducit Platonis, dicentis: *Cum anima in corpore est, causa ipsi est, ut vivat, respirandi vim ei præbens; simul autem ut respiratio desinit, corpus interit; Auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur:* Credibile est, quod cum Deus animam creando eamdem ad vitam non temporalem, sed æternam ordinaverit, præsentem hanc vitam respirationi aut afflatui cuidam inniti voluerit, ut per continuam mortis memoriam oculum nostrum tanto firmius in vitam beatā defixum haberemus. *Anima mea in manibus meis semper.* Chaldæus legit: *Anima mea periclitatur,* ac si in superficie manus meæ esset, ac proinde hac consideratione mediante factus est, divinæ legis exactus & punctualissimus observator: *Et legem tuam non oblitus.*

Per. ibid.
Plato in cratylo.
Psal. 103. v. 29.
Psal. 118. v. 109.

Domicilio lutoso immissa.

12. Verum dicet fortasse aliquis, cum Deus animam nostram ex præcordiis suis, ut ita dicam, eduxerit, cur manus suas ad fabricandam animæ nostræ, quoadusque in hoc terræ exilio relegata versatur, habitationem, luto immittere voluit? Numquid dicere poterat, ut tot alias nobilissimas creaturas quales Sol, Luna, & Cœli erant, creando fecit: Fiat corpus? *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Unde Job quoque dicebat: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu.* S. Ambrosius respondet dicens: *Bestias non fecerunt manus tuæ Domine, sed dixisti: Et produxit terra quadrupedia, & reptilia, me autem fecisti, me tuis manibus figurasti.*

Gen. 2. v. 7.
Job. 10. v. 8.
S. Ambr. ser. 10. in Ps. 118.

Interveniente consilio formatus homo.

13. Mysterium in se continet verbum illud *Formavit*; hoc namque opus quoddam exprimit, non casualiter & fortuitò, sed magna cum diligentia & industria factum, ac proinde Tertullianus ad hujus opificii hominis admirationem invitat dicens: *Recogita illic totum Deum occupatum ac deditum, manu, sensu, opere, consilio, & affectione, quæ lineamenta ductabat.* Quis umquam Monarcham aliquem subdito suo propriis manibus domum fabricasse audivit. In Historiis Ecclesiasticis velut heroicum pietatis Constantini Magni opus narratur, quod ipse imperialibus insigniis à se depositis duodecim cophinos terra onustus in honorem duodecim Apostolorum regiis humeris extulerit, quando Ecclesiæ, quam ipse in honorem S. Petri erigi fecit, fundamenta fossa & eruta fuerunt; quanto igitur amplius æstimandum erit, quod ipsamet altissimi & omnipotentia Dei Majestas manus suas luto immiserit, ut animæ à se creatæ domum, id est, corpus nostrum plasmaret? S. Gregorius Nyssenus super illa verba: *Faciamus hominem,* ita scribit: *Hinc incipiete ipsum cognoscere, nondum in ulla molitione hæc vox scripta est; Facta fuit lux, sed simplici Dei mandato dicentis Fiat lux; cælum, sed sine consultatione; Stella sed nulla præcessit deliberatio; Dei jubentis verbo facta sunt omnia; hic nondum est homo, & de homine habetur consilium;* Nec solum tres divinæ personæ circa animæ imagine & similitudine ipsius imagine insigniendæ creationem consultarunt; verum etiam ipsissimas manus suas ad fabricandam ei domum applicuerunt: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Clemens Alexandrinus ait: *Jure homo est Deo charus, quoniam ejus figmentum est; & alia quidem solo jussu fecit, hominem autem per se manufabricatus est, & quid ei proprium inspiravit.*

Tert. lo. cit. c. 6.
S. Greg. Nyss. lo. cit.
Gen. 2. v. 7.
Cl. Al. l. 1. Pæd. c. 3.

Erecto corpore ad calcandum terrena &c.

14. Insuper præter honorem qui in animam ex eo redundat, quod Deus corpus in quo ipsa degit, fabricaverit, multo quoque amplius observandum est aliud quoddam mysterium, scilicet constitutio, figura, seu situs hominis: *Solummodo hoc inveni quod fecerit Deus,* inquid Ecclesiastes, *hominem rectum.* Rupertus Abbas Tuitiensis ait: *Forma corporis in hoc solo animante sursum caput attollit, cœlum intuetur, terramq; calcans pedibus recto pectore incedit;* redditque mox rationem, cur Divinus ille artifex corpus humanum, utpote animæ mansionem Cœlum versus erigere voluerit: *Sydera vel cælestia regna superne positis meditari commeneetur oculis.*

Ecclef. 7. v. 30.
Rup. cit. in cat. in c. 2. Gen.

Solus Deus anima satiat.

15. Reliqua adhuc est alia quædam ponderatio, quod ex quo Deus animam nostram per seipsum immediate & directè creaverit, hinc fiat, quod in nulla re desiderium ejus compleatur aut satietur præterquam in solo Deo. Unde S. Gregorius ait: *Ad illum quippe suspensa est, à quo formata, & quia ad Deum solum appetendum facta est, omne autem quod infra appetit, minus est jure ei non sufficit, quod Deus non est.* Ad hujus veritatis probationem Salmeron hoc modo discurrit: Appetitus rationalis sive voluntas quæ ad sublima & ardua contendit, nullam in rebus terrenis quietem aut gaudium invenire potest, tametsi illas omnes reipsa possideret, & ratio est: *Nam omnia, quæ infra Deum sunt, pauca & vilia sunt, nec tantum stomachum, qualem habes humanus animus, implere valent.* Prætetia dicit, hæc materialis in seipsis ad cor humanum aditum habere non possunt, sed sola ipsorum species & similitudo; sicut igitur speciebus panis & vini non

S. Greg. l. 26. mor. c. 20.
Salm. t. 5. tr. 22.

Ii 2 pa-

pascimur; sed vero & reali pane & vino effective; ita quoque horum terrenorum species non satiant; adque hinc est quod Salomon quia cunctas delicias & gaudia imaginabilia probaverat, dixerit tandem de illis omnibus: *vanitas vanitatum, & omnia vanitas*; & diu ante ipsum Pater ejus David in hæc verba prorupit: *Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea & cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum*; Unde Salmeron hanc deducit Conclusionem: *ubi fides, impossibile esse, sine Deo animum hominis impleri; aut pacem invenire*, citatque Sanctum Augustinum, cujus hoc est celeberrimum pronunciatum; *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec revertatur ad te.* Beatus Laurentius Justinianus quoque ait: *Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.*

Eccles. 1. 2. Ps. 72. v. 25. Ibid. v. 26.

S. Aug. l. 1. conf. c. 1.

B. L. Just. de lig. vita a. 1.

DISCURSUS III:

ARGUMENTUM.

Varia tanguntur mysteria, ob quæ sapientia increata animæ adeo nobili corpus conjunxerit, ex tam vili luto plasmatum.

THEMA.

Formavit Dominus Deus hominem de Limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem Gen. 2. ℣. 7.

1. S. Gregorius Nazianzenus sublimi ingenio suo vinculum istud & unionem quæ est inter animam Dei imaginem & similitudinem, & inter corpus, quod nihil est aliud quam putredo & saccus vermium satis intelligere aut penetrare nequivit; unde ait: *Haud equidem scio, quo pacto simul & imago Dei sim, & cum cœno volutor.*

S. Gr. Naz. 1. or. 16.

2. S. Hilarius ad illam regii Prophetæ Lamentationem se reflectens, in qua dicitur: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea*; dicit Davidem hisce verbis de hoc exilio, imo de pœnoso hoc corporis carcere fuisse lamentatum: *In hoc obscuro & tenebroso corporum habitaculo, invisibilis illa animarum nostrarum confirmatio continetur, habetque hunc contagiosi incolatus sui carcerem, cælestis naturæ captiva generositas.*

Ps. 119. v. 5. Lamentatur David de carcere corporis.

S. Hilar. ibid.

3. De anima in Psalmis dicitur, quod sit *Paulo minus ab Angelis*, nobilissima autem hæc Angelorum natura à supremo rerum omnium factore non sicut nostra corpore vestita fuit; Cur autem id factum fuisse putas? quonam spectat illa circa hominum & Angelorum creationem servata diversitas? Movet dubium istud Hug. Victorinus, dum ait, *Quæritur, cur ita factum sit, cum majoris dignitatis esset anima, si in sua puritate permansisset?* Cumque de anima in sua creatione corpori infusa dici possit, ipsam donec à corporis vinculo solvatur, in eodem velut in angusto & obscuro quodam carcere inclusam esse, ut proinde præter sanctum Davidem Apostolus quoque suspitarit *Desiderium habens dissolvi*, haud secus, quam si anima ipsius inter catenas & compedes membrorum & sensuum corporeorum vincta fuisset.

Ps. 8. v. 6. Quæstio cur homines corpore sint vestiti non autem Angeli.

Hug. Vict. in sum. sent. tr. 2. c. 1.

Phil. 1. v. 23.

4. Ad hoc vero dubium Elias Cretensis Nazianzeni Commentatur hisce verbis respondet: *Hæc una causa est, inquit, cur anima cum corpore copulata sit nempe ut per colluctationem, adversus ipsum & mundum, & afflictionem, quàm hinc perpetitur, non tantum ut donum, sed etiam ut ærumnarum & afflictionum quas in hac vita pertulit, præmium futurorum bonorum jucunditatem habeat.* Magnam igitur Anima per hanc cum corpore conjunctionem, habet prærogativam præ tota natura Angelica, siquidem hæc pro illo solum *instanti*, quod scholæ *Angelum* appellant, mereri potuit; anima vero meritis se divitem facere potest, quamdiu corpori unita fuerit, suisque meritis omnes Spirituum beatorum, etiam Seraphinorum in immensum potest transcendere. Huic accedit, quod ut S. Paulus ait: *Non coronatur, nisi legitime certaverit*, ad hanc vero luctam subeundam Anima corpore opus habebat, quia *Caro concupiscit adversus Spiritum, Spiritus autem adversus carnem*; ac proinde plurimum animæ corporis beneficiò luctantur, dum mediante Corpore tot gratiis cœlestibus locupletantur.

Elias Cret. or. 1. Resolvitur, quod mediante corpore transcendere possint Seraphim.

2 Tim. 2. v. 5.

Gal. 5. v. 17.

5. In Prælio Gedeonis adversus Madianitas, tunc quæ secum abscondita habebant lumine emicare cæperunt, quando vasa fictilia in quibus reclusa tenebantur, fuere confracta, ita quoque (quia *omnia in figura contingebant*) Lumen gloriæ in fidelium animabus tanto amplius resplendebit, quando ipsorum corpora, quæ verè Vasa sunt fictilia & fragilia crudelius fuerint afflicta & lacerata.

Corpore confracto lumen splendebit absconditum.

Judic. 7. v. 20.

6. S. Bonaventura inter alias rationes ob quas animam cum corpore unitam esse dicit, etiam in medium adfert sequentem: *ut animæ serviendo Deo in corpore habeant majus meritum, quia ubi major pugna ibi major victoria, & per consequens major corona difficultas enim Corporis multum valet ad efficaciam merendi; sicut corpus vivum valet ad fructum pœnitentiæ, sic post mortem resuscitatum valebit ad consecutionem stolæ duplicatæ.* Neque enim sola anima, sed etiam corpus coronabitur gloria, utpote quod una cum anima meriti fuit instrumentum, dum secundum dictam animæ & rectæ rationis & subjectum fuit, seque affligi permisit: atque hic stimulus ille erat, quem Chrysostomus ab anima corpori suggeri & monitionis loco proponi volebat, ut tanto libentius pateretur pro animæ salute mortificari; Dicit enim: *Nequaquam nos umbra hac fugitiva fodicat, largissimam profecto mercedem pro contemptu temporalis voluptatis capiemus; atque ipse ad tuam animam loquere: Tristaris quod te corporis voluptate defraudes sed lætare potius, quia tibi cælorum regna providebo.*

Anima majorem habebit coronam propter corpus.

tr. 7. l. 2. de oper. cond. c. 60.

Chrys. ho. 16 in Matth.

7. Hujusce unionis animæ cum corpore aliud quoddam ac eodem Seraphico Doctore tangitur mysterium; nimirum id factum esse dicit: *ut per conjunctionem tam disparium naturarum, erigeretur mens ad sperandam illam unionem, quæ erit inter animam & spiritum increatum*; Atque hinc est, quod servi Dei majori Divino Lumine illustrati, qui veram habent hujus disparitatis notitiam, vitam semper in patientia possideant, mortem vero continuo habeant in desiderio: quia scilicet ferre non possunt animam adeo nobilem, atque hoc fine, ut in cœlo cum Creatore suo uniatur, creatam, tot annis in hoc obscuro & squalido corporis, quod putredo & esca vermium est, carcere alligatam subsistere. Ideo Psalmista vitæ hujus impatiens exclamat: *Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus?* B. Laurentius Justinianus aliam hujus unionis animæ cum corpore assignat rationem: *Rationalem Spiritum*, inquit, *fragili atque passibili copulavit naturæ, ut qui luteo amictus erat indumento, atque in hoc exilio cum cæteris positus animalibus æquanimior esset, ac humiliter præstolaretur tempus, quod de hac traheretur peregrinatione.*

Unio corporis cum anima facit spem unionis cum Deo.

S. Bon. ibid.

Psalm 41. v. 3. & 4.

B. L. Just. de disc. monast. conv. c. 4.

8. Ingeniosum Profecto fuit illud Chrysostomi quæsitum, cur scilicet increata & divina illa Sapientia, quæ tanto cum artificio corpus hoc no-

Corpus corruptibile nobis datum ne diligeretur

nostrum fabricavit, illud ipsum post animæ ab illo recessum, in pulverem resolvi voluerit & cinerem? Responderque sanctus Doctur, quod nisi Deus idipsum ordinasset, *Magis ab omnibus corpora diligerentur, & carnales magis rudioresque multi hominum efficerentur.* Sic enim non obstante quod corpus hoc brevi in cineres resolvendum esse, nihilque aliud, quam saccum & escam vermium esse scimus, illud nihilominus tantopere diligimus, eique tantis cum lenociniis adblandimur, quanto majoris illud à nobis æstimandum fuisset, si incorruptibile esset. Præterea dicit idem S. Doctor *Quanta sit virtus animi non facile cognosceretur, nec quantum ipsi corpori affert, cum ei conjuncta sit; paucissimi animæ curam haberent, cum pluris nihil de immortalitate animæ audire paterentur.* Voluit itaque Deus, ut homo sciret, quid corpus ex se sit, ut animæ thesaurum tanto majoris æstimaremus, à qua corpus vitam, motum, clamorem, omnesque alias operationes noscitur recipere. *Ea ergo de causa confestim tabescant, ut tu pulchritudinem animi nudam perspicere queas, nam si talem formam & talem vitam anima corpori præbet, qua ipsa in se pulchritudine ac vita vivit?*

Chryſ. hom. 32. in Math.

Anima corpori unita fragili. Gen. 2. v. 7. Cajet. in Gen. Chryſ. in Gen.

9. Non deerat utique Creatori melius metallum, è quo corpus istus formare posset, cur igitur, inquies, luto ad illud plasmandum uti voluit? *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ.* Cajetanus ex Hebræo legit: *Formavit hominem pulverem de terra.* Chrysostomus: *Formavit hominem pulverem de terra*; Non simpliciter *terram* dixit, sed *pulverem*. Hugo de S. Victore ait: *Formavit corpus ejus de limo, qui est terra tenax, ut per hoc hominem ad mortalitatem factam mori posse innuat.* Quid autem facilius disperdi & dissipari potest, quàm pulvis? *Tamquam pulvis quem projicit ventus a facie terræ*; Unicus tantum oris flatus seu halitus, unica spiratio, imo aër modicus qui attrahitur ad pulverem dissipandum sufficit, nec aliud insuper requiritur. Ecce tibi igitur nunc unionis hujus mysterium; quia enim vita nostra, quamdiu sumus in hoc corpore in solo quodam statu seu halitu consistit, corpus vero nihil aliud est, quam pulvis & cinis, Deus noster qui est ipsissima illa increata sapientia, de qua scribitur: *Omnia in sapientia fecisti*, ad insinuandam nobis hujus nostræ mortalitatis fragilitatem & caducitatem, cui nihilominus tot machinæ cogitationum nostrarum velut fundamento superstruuntur, & ut hominem, qui excellentiam animæ suæ æstimare nititur, modum doceat, qui in hac æstimatione est observandus, vult ut homo oculum suum ad hujus corporis, quod animæ habitatio est & domicilium, dirigat fragilitatem, consideretque illud nihil esse aliud, quam pulvis & cinis, qui ad quemvis minimum ventum dispergitur & dissipatur. Ad quod clarius explicandum Seneca aptissimam hanc adducit similitudinem; Dicit enim: *Ut qui in alieno habitant, multis aguntur incommodis semper de aliqua domicilii parte queruntur, ita animus nunc de capite, nunc de pedibus, nunc de stomacho, nunc aliud de alio queritur, significans se esse non in suo domicilio, sed unde brevi sit emigrandum.*

Hug. à S. Vict. in eun.

Pſal. 1. 4. Ut fragilitatem consideret.

Ut animam faciat vigilem.

10. Hoc quoque corpus quod adeo facile quovis momento corrumpitur, & in cinerem redigitur, animam expergefactam & vigilem esse facit; præterquam quod tot infirmitatum, tribulationum, ærumnarumque acerbissimarum punctūris quas patitur, animæ oculos aperiat ut se in semetipsa impassibilem & immortalem esse agnoscere possit, corpusque nequaquam domicilium seu habitaculum esse illi proportionatum, sed potius miserrimum quemdam esse exilii, captivitatis & squalidi carceris locum.

Ut vitam lucretur æternam.

Chryſ. t. 6. a. de anima.

11. Corpus nos ad animæ salutem adipiscendam egregie adjuvat, dummodo in lutum è quo plasmatum fuit, & in fragilitatem ipsius oculos nostros convertamus: *Propterea nobis e terra corpus dedit Deus, ut ipsum etiam ad cælum educamus, non ut per id etiam animam in terram detraheremus*; inquit Chrysostomus; hunc autem finem assequemur, si animæ nostræ oculum, intellectum videlicet, in hoc lutum, & in pulverem istum in quem convertendum erit, dirigamus. Communis rerum omnium creator Deus aliis animalibus animam dedit sensitivam & vegetativam, quia vivunt, moventur, & operantur, quos quidem eosdem effectus in nobis quoque experimur; ac vero finis, quem in corporibus nostris vivificandis habuit, longe diversus est ab eo quem animalium vitæ præfixit; Finis enim quem Deus producendo & vivificando corpora nostra habuit, fuit, ut anima hac unione mediante Creatorem suum amando, corpusque suum spiritui perfectè subjiciendo, in hujus præsentis vitæ decursu vitam sibi compararet æternam.

Ne superbiret ut apostatæ Angeli.

Prov. 8. v. 18.

12. Quæri hoc loco posset, cur supremus ille rerum omnium architectus, qui dixit: *Meum sunt divitiæ & gloria*; eo ipso quo animæ adeo nobile esse communicavit, corporis adeo vilem materiam esse voluerit; cur loco luti, argentum, aurum, & gemmas ad corpus illud fabricandum non adhibuit? Omnes quidem sacri Expositores in eo sunt concordes, quod materia è qua corpus humanum productum est, vile fuerit; Etenim S. Thomas ait: *Formatus est homo de limo terræ, quæ est vilis terra*; Abulensis ait: *Limus terræ est madefacta & contemperata aqua*; In Hebræo dicitur: *De pulvere terræ*; Idipsum quoque ex verbis sequentibus clarum est & evidens: *Pulvis es & in pulverem reverteris.* Hug. Card. ait: *De limo terræ, id est, de terra limosa, argillosa, quantum ad corpus; Et hoc dicit Moyses, ut semper recolat homo vilitatem suam.* Chrysostomus legit: *Formavit Deus hominem pulverem de terra*: Non simpliciter *terram dicit, sed pulverem, quasi si quis dicat, tenuissimum & vilissimum, quod est in terra.* Ac proinde his suppositis, quæritur, cur sapientissimus hic artifex non elegerit metallum aliquod nobilius & pretiosius: sed potius pro corpore humano fabricando materiam elegerit vilissimam & infimam? Pro responsione notandum, quod ex quo providus hic Pater naturam Angelicam ob dona sua naturalia ex motivo vanæ gloriæ in superbiam elatam fuisse vidit, ideo ne natura humana ejus imitatione & exemplo in idem barathrum corrueret, quod ei tanto erat pronius, siquidem eam ad imaginem & similitudinem suam crearat, ei de aliquo æquilibrio prospicere voluit, ideoque nobilati animæ vilitatem corporis adjunxit. Unde Nazianzenus dicit: *Hac nostra temperatio est, ut cum imaginis dignitas nobis animos extulerit, pulvis eosdem deprimat, contrahatque.* Idem quoque Laurentius Justinianus his verbis tradit: *Ut ex qualitate exterioris hominis discat, non elatè præferre se, sed ex continuis punctionibus, quas indesinenter propter infirmitates & necessitates & similitudinem carnis patitur, spiritus materiam sumat se in humilitate custodiendi.*

S. Th. Gen. 2. Abul. ibid.

Gen. 3. v. 19. Hug. Card.

Chryſoſt.

Naz. or. 16.

B. L. Juſt. c. 4. de diſcip. mon. converſ.

13. Observandum est, quod Moyses in Capite præcedenti dixerit; *Faciamus hominem ad imaginem*

Gen. 1. v. 26.

Ut occasionem haberet humiliationis. *ginem & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, volatilibus cæli, & bestiis, universæque terræ,* neque facer Chronista se hoc dixisse contentus, paulo post in eodem Capite subjungit: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ... masculum,* Ibid. 27. *Et fœminam creavit eos, benedixitque illis Deus, &* Ibid. 28. *ait: Crescite & multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini,* adeoque homo velut omnium creaturarum Dominus in amplissimum hoc totius universi palatium ejus causa fabricatum introductus fuit: Ps. 8. v. 8. *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves &c.* at vero quamobrem Spiritus Sanctus, adhibito Moysis calamo in Capite sequenti subjunxit: Gen. 2. v. 7. *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ?* Cur immediate hominem vitam & animam per afflatum quemdam seu inspirationem accepisse, indicare voluit? & quis est illius in ejus plasmationem adhibiti luti seu limi terræ finis? Audite ad id respondentem D. Chrysostomum: Chrys. in eas. *Propterea Deus, cui tanta salutis nostræ cura, ad nostram eruditionem Prophetæ linguam sic direxit; quippe cum superius dixerat divina Scriptura: Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum, & dedit ei omnium visibilium potestatem, ut ne ignorando quomodo constitutum sit, magnus sibi videatur, & præscriptos sibi limites transeat, propterea repetendo docet formationis ejus originem.* Id quod & S. Thomas hisce verbis expressit, dum ait: Tho. in c. 2. Gen. *Formatus est homo de limo terræ, quæ est vilis terra, aqua admixta, ut homini generoso, qui de levi ex consideratione suæ dignitatis effertur, occasio humiliationis daretur.*

Luc. 17. v. 21. 14. Christus apud S. Lucam dicit: *Regnum Dei intra vos est;* Hoc autem regnum animam esse dicere possumus, quæ æternæ capax est gloriæ & beatitudinis. Quam eamdem animam thesaurum appellare possumus, eo quod quoddam sit Dei peculium, Et se non inaniter extolleret. de quo thesauro Salvator noster non sine mysterio ait: Matth. 13. v. 44. *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro;* Cur obsecro thesaurum in agro sive in terra corporis nostri abscondere voluit? *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus;* 2. Cor. 4. v. 7. hujus rei finis utique nullus est alius, quam ne ob hunc Thesaurum in superbiam efferramur, ideo enim hunc thesaurum nobis ignotum esse voluit, ne evanescamus, ac proinde illum in hoc agro occultavit. Unde Oleaster super Verba Thematis in principio hujus Discursus posita ait: *Fecit te è pulvere terræ, suique imaginem dedit, ut si quando Dei imago te inaniter extolleret, pulvis supprimeret; si autem tenuis pulvis dejiceret, dejectum nobilis Dei imago sublevaret.* Oleast. in c. 2. Gen. Optimè ad propositum nostrum Commentator Nazianzeni loquitur, dum de homine ita scribit: Eli. Cret. Or. 42. Naz. *Idem & caro est, & Spiritus; Spiritus quidem anima est propter gratiam, ut immortalis sit, tantique beneficii authorem laudet, Caro autem propter superbiam, ut per corpus patiatur, ac patiendo submoneatur quòd terra est, atque ita si quandò propter mentem efferatur, propter terram dejiciatur.*

Ut miraretur potentiam opificis. 15. D. Chrysostomus nos monet, ut oculos nostros ad hujus corporis artificem dirigamus, qui alius non fuit, quam ipsissima omnipotentia & sapientia divina, quodque corpus illud ex luto formatum non sine mysterio in animæ domicilium & habitationem fuerit: Chrys. in c. 2. Gen. *Magnum tibi & admirabile videtur, quod dictum est; verum si cogites quis opifex, miraberis & adorabis potentiam conditoris.* Verum inquies fortassis ex luto & terra aqua subacta lateres confici solent, valde autem ab his, differt, quæ ex eodem luto fit architectura corporis humani. Respondetur enim totam hanc admirabilem architecturam virtute animæ absolvi, hæc enim ex luto subito corpus humanum cum omnibus suis potentiis & facultatibus organizat, parvum quemdam exinde fabricat mundum, est namque instrumentum quo res fiunt adeo admirandæ, ut illas terra pariter & cœlum obstupescat. Voluit igitur Deus, ut in hoc luto non solum virtus animæ, sed & sua mirabiliter elucesceret; Et hoc forte est quod S. Apostolus dicere voluit; quando ait: *Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* 2. Cor. 4. v. 7. Tertullianus ait: *Nam si gloria Dei est in fictilibus vasis tantum thesauri habere, ergo & gloria Creatoris est, cujus vasa eminentiam virtutis ejus sapiunt, & virtus ipsa, quia propterea in vasa fictilia commissa sunt, ut eminentia ejus probaretur.* Ter. l. 5. ad ver. Marc. c. 11.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Examinatur in quonam consistat hoc, quod anima ad imaginem Dei creata sit, idque similitudinibus statuæ, picturæ, speculi delucidatur, variæ quoque moralitates tanguntur.

THEMA.

Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum. Gen. 1. ỳ. 27.

1. HUgo de S. Victore observat, quod sacer historicus, cujus calamus à Spiritu sancto directus fuit, animam non directè & immediatè imaginem Dei appellavit; sed tantum dixerit: *Creavit ad imaginem suam, quia non est ei usque quoque similis: Filius autem imago est Patris, & nos ad imaginem; quia quidquid habet Pater, totum habet Filius per naturam: Homo vero est ita imago Dei, quoad imaginem; quia non per naturam, sed participatione vel imitatione, habet ea quæ Deitatis sunt;* Homo imago Dei quoad imaginem non naturam. in sum. sent. tr. 3. c. 2. Hinc eamdem distinctionem in B. Laurentio Justiniano invenies, cujus hæc sunt verba: *Esse imaginem indicat paritatem eamdem, eamdemque substantiam expressam & propriam, ut non possit separari, neque persona una esse valeat, sine alia, aut altera cognosci absque altera;* B. L. Just. c. 15. de perf. gr. Idem quoque unigenitus Patris insinuare voluit, quando dixit: *Si cognovissetis me, & Patrem meum utique cognovissetis:* Jo. 14. v. 7. Ad imaginem vero est conditum, qualemcunque indicat exemplaritatem, prorsus ab essentia imaginis alienam, quamvis similem.

2. Verumtamen certum quoque est, quod Hominis sublimitas tametsi anima nostra producta sit non velut imago ipsa prototypa, sed ad imaginem Dei, per hoc tamen in dignitate quadam adeo sublimi sit collocata, qua nulla in creatis major dari aut dici possit. Unde S. Bonaventura ad animam suam conversus hisce eam verbis alloquitur: *Recognosce ô anima mea, quam mira & inæstimabilis dignitas est, esse non solum vestigium creatoris (quod est commune omnibus creaturis) sed etiam esse imaginem.* S. Bon. c. 7. solil. c. 3. S. Ambrosius in hac imagine totam animæ essentiam constituit, dum ait: *Anima nostra ad imaginem Dei est, in hac totus es homo, quia sine hac nihil es.* S. Ambr. l. 6. exa. c. 7. S. Gregorius Nyssenus de humani corporis fabrica diffuse tractans, in hac ratione imaginis supremi illius artificis bonitatem vel maximè elucescere dicit, quòd per hanc velut per breve compendium tot innumeris hominem bonis locupletet: *Quæ enim multa sint numero,* inquit, S. Greg. Nyss.

de opif. ho. c. 16.

ut recenseri singula commemorando difficulter possint, idcirco breviter universa his verbis comprehenduntur, quibus homo ad imaginem Dei factus esse dicitur valent enim illa tantumdem, ac si diceretur, naturam humanam à Deo in omnium bonorum societatem vocatam esse; nam si Dei natura perfecta quedam copia est bonorum omnium, homo autem est ejus imago, haud dubie simulachrum hoc, Dei princeps exemplum ita referet, ut & ipsum bonis omnibus abundet.

Anima monetæ comparatur. *Exod. 19. v. 5.*

3. Valde propria similitudo est, qoa anima monetæ comparatur: *Eritis mihi in peculium*, in hanc osmque imago Principis imprimitor, & ax eodem fit thesaurus, & ideo ut præcedenti Discursu diximus, anima illi propriâ assimilatur.

De eo quod est ad imag. & sim.

4. Idem Nyssenus in eodem loco ubi de imagine & similitudine animæ cum Deo agit, circa hoc in quo hæc imago consistat, variorum refert opiniones: *Quidam*, inquit, *facultatem imperandi, & principatum hominis, illud ad imaginem & similitudinem spectare dixerunt.* Ita D. Chrysostomus Hom. 8. in Genesim: *Alij veru eam conditionem anima, ut sit spiritualis & invisibilis; alij quod incorruptibilis, & à peccato immunis fuisset, cum editus fuit in lucem* Adam; *alij prophetiam illud esse dixerunt de Baptismo.* Communior vero & ioter sacros Interpretas sententia est, quod hæc imago in eo consistat, quod anima sit intellectualis, & tribus potentiis adornata. S. Bernardinus Senensis ait: *Qualibet anime ad imaginem Dei formata, tres potentias habet, videlicet intellectum, memoriam & voluntatem, quæ sunt facta ad imaginem Trinitatis; Primo quidem intellectus, & hic creatus est ad imaginem Filii; secundo memoria, & hæc creata est ad imaginem Patris; Tertio voluntas, & hæc creata est ad imaginem Spiritus sancti.* In quam opinionem omnes fera spectabiliores magisqua classici aothores consentiunt. Hic enim S. Augustious postquam interrogasset: *ubi factus est homo ad imaginem Dei?* Respondet protinus: *in intellectu, in mente, in interiori homine.* Hanc qnoque ejusdem sancti Doctoris sententiam alibi invenio, nimirum dum contra hæreticos Maniehæos pugnat, qui homiuem ad imaginem Dei factum esse negebant, eo quod Deus corporis expers existat: *Attendunt*, inquit, *figuram corporis nostri, & infeliciter quærunt, utrum habeat Deus nares & dentes, &c. in Deo autem talia ridiculum est, imo & impium credere, & ideo negant hominem esse factum ad imaginem & similitudinem Dei*, oe proinde sanctus hic Doctor hanc statuit conclusionem: *Homo ad imaginem Dei factus esse dicitur; secundum interiorem hominem, ubi est ratio & intellectus.* Thomas de villa nova ait: *Imago consistit in potentiis, similitudo in bonis, primum est debita proportio potentiarum; secundum ornatus gratiarum & virtutum.* S. Bernardinus per adductas Alexandri de Alas & Lyrani scribit; *Imago Dei in anima consistit in naturalibus proprietatibus, & potentiis ejus; similitudo vero in gratuitis, hoc est in virtutibus, divina charitate & divina dilectione.* Commeotator Nazianzeni animam in Scriptura sacra variis fuissa nominibus appellatam observat; Dicitur enim *spiraculum vitæ*: *Insufflavit in faciem ejus spiraculum vitæ, animâ factus est homo in animam viventem, item Imago Dei vocatur, juxta illud: Ad imaginem Dei fecit illum; porro illud, ad imaginem, intelligendi vim arbitriique libertatem ostendit.* S. Joannes Damascenus quoque ait: *Animam rationalem & intellectivam propria insufflatione illi elargiens, quod sane divinam imaginem dicimus, nam id ad imaginem, intellectuale ostendit, & libra voluntatis, arbitriique potestatem.* Similiter Hugo de S. Victore hominem rationæ animæ ad imaginem Dei creatum esse definiit: *Sicut enim imago Dei cernitur in speculo, ita anima in sui ratione Deum cognoscere potest* adducitque textum illum Psalmistæ dicentis, *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine; ut enim in facie cognoscitur homo, ita in ipsa ratione tamquam in sua imagine cognoscitur Deus; homo itaque imago Dei est per rationem.*

S. Chrysost.

Dei imago in homine consistit quod sit intellectualis

S. Bern. c. 1. ser. 62. a. 1.

D. Aug. tr. 8. in c. 4. ep. S. Joa. L. 1. de Gen. con. Manich.

Secundum animam homo Dei imago.

S. Th. de Vill. D. 19. Pent.

S. Bern. c. 2. ser. 11. u. 2. c. 1.

El. Cret. tr. 42. Nazian.

S. Jo. Dam. l. 2. fid. ort. c. 12.

Hug. Vict. in sum sent. tr. 3. c. 8.

Deus nos pinxit ad imaginem suam.

5. S. Ambrosius de creationa nostra diffuse tractans, ad eaplieandam præsenrem materiam picturæ cujusdam metaphoram adhibet. dicens: *Pictus es ô homo, & pictus a Domino Deo tuo, & bonum habes artificem atque pictorem.* Hic autem pictor alius non est, quam sententia iocreata, quæ est bina *imago Patris: speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius.* S. Bernard. peritiam atque præstantiam pictoris hujus hisca verbis exprimit: *in quo consistit omne scire, omne velle, & omne posse.* Solent quidem permagoi æstimari picturæ factæ à Tiriano Raphaele, Michaele Angelo, Guidoue, Cortona, & aliis; at vero horum picturæ nequaquam comparabiles sunt cum illa imagine quam divina sapientia per totius æternitatis decursum depinait, quam Psalmista contemplans In admiratioøem rapius eaclamavit dicens: *Mirabilis facta est scientia tua ex me:* Et quidem tametsi hæc pictura sub hnjusce corporis nostri velo contecta lateat, ob hoc tamen nequaquam minoris æstimari debet; si enim Cæsar Augustus, qui totius universi Monarcha erat, simul congregatos habuisset omnes celeberrimos illius sæculi pictores, & singulos singulas jussisset depingere figuras, easque absolutas velo quodam contectas Gaaæ intulisset cæsareæ, quemnam de illis velo obductis velo formasses eonceptom? Certissimnm est quod velum illud quo singulæ tegebantur nihil omninò præstantiæ illarnm detraxisset: Jam vero indubitara fidei veritas, est, quod tres illæ supptemi consistorii cœlestis personæ Divinæ, matura cum deliberatione, eumque omni infinitæ artis industria ad hanc animæ nostram imagioem, veluti vivam Divinæ venustatis effigiem & similitudinem depingandam accinaerint, ur cœli Empyrei prædivitem Gazam præexcellenter adornaret; quod autem eamdem imaginem hujus nostri corporis velo conteaerint, hoc nequaqnam præjudicare potest nec debet elegantiæ & pulehritudini, aut pretio & æstimationi illius.

S. Ambr. 6. Exa. c. 8.

Sap. 7. v. 26.

S. Bern. c. 4. ser. 40. p. 1.

Ps. 138. v. 6.

Deus nobis suam imaginem impressit ut deveniremus in notitiam creatoris.

6. Reges & Magnates postqnam sublime aliquod valdeqna magnificum ereacrunt palatium, vel civitatem aliquam è fundamentis erexerunt aut ootabiliter restauraront, aliquam sibi in loco conspicuo erigere solent statuam effigiem ipsorum & similitudinem ad vivum repræsentantem, ut posteritati in futuris sæculis, quinam fabricæ illius author & fundator sit, manifestum fiat: Eodem quoque modo Deus postquam vastam hanc mundi machinam creavit, ot deinceps quis author illius fuisset elare ab omnibus agnosci posset, statuam aliquam, imaginem & simililitudinem suam exacte referentem, fabricare & erigere voluisse videtur, dum hominem condidit, qui veluti parvus quidam mundus erat, nt ex hujus tam nobilis creaturæ aspectu, deveniretur in ootitiam Creatoris. Unde Venerabilis Beda super illa verba: *signatum est super nos lumen vultus tui Domine;* ita exponit: *id est, luminosus vultus tuus impressus est nostra anima, ut sic dictum ad similitudinem, quasi vultus Dei ita expresse*

Psal. 4. v. 8. Bed. in Ps. 4.

pressè sit in anima nostra sicut in aliqua statua expressa est alicujus vultus imago, juxta quod dictum est: Formavit Deus hominem ad imaginem & similitudinem sui.

Deturpatam Deus non agnoscit.

7. Et ideo sicut Principes, teste in variis occasionibus ipsamet experientia, se directè contumelia affectos esse censent, tametsi sola ipsorum simulachra vel imagines ignominiam passæ fuerint; unde qui illis contumeliam aliquam inferunt severe semper puniuntur: quanta igitur est nostra temeritas, qui vivam Dei effigiem & similitudinem in nobis portantes, eamdem tamen igoominia afficere aut contaminare tam parvi æstimamus? Eusebius Emissenus ait: *Nobilem vult esse vitam tuam, qui tibi commisit imaginem suam.* S. Ambrosius qnoque monet nos dicens: *Grave est, ut dicat de te Deus, non agnosco colores meos, non agnosco imaginem meam, non agnosco vultum meum quem ipse formavi.* Quonam verò modo hujusce imaginis colores conservari possint, idem sanctus Doctor his verbis declarat: *Cum dicit Deus, Ecce ego Jerusalem pinxi muros tuos; illa anima à Deo pingitur, quæ habet in se virtutum gratiam renitentem, splendoremque pietatis, illa anima bene picta est, in qua elucet divinæ operationis effigies.*

Eus. Emiss. h. 1. de symb.
S. Ambr. ibid. l. 6. c. 7.

Sed virtutibus renitentem.

Terrestris deponenda imago.
Ps. 72. v. 20.

8. Terribilis est illis Davidis comminatio dicentis: *Domine, in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* Non est quod is se in civitatem Dei aditum habiturum esse speret, qui hanc imaginem & effigiem deformaverit & defraudaverit: *Pictura pretiosa est*, inquid idem S. Ambros. *Adam ante peccatum, sed ubi lapsus est, deposuit imaginem cœlestis, sumpsit terrestris effigiem, sed fugiamus hanc imaginem quæ intrare civitatem Dei non potest.* Per peccatum enim similis factus est jumentis: *Cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus.*

Purificare possumus pœnitentia

9. Verum enimvero hanc oobis benignissimus Deus prærogativam contulit, ut D. Chrysostomus bene ponderat, quod sordes & maculas ab hac imagine contractas purificare, eamque suæ venustati & pulchritudini denuo restituere possimus, ut ab artifice suo iterum agnoscatur: *Peccata delet lavacrum, tu consuetudinem corrige, ne jam inductis coloribus, & illustrata imagine regia, amplius deleas, & vulnera & cicatrices inferas a Deo tibi dato decori.* Psal. 10. v. 6. *Qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam.*

Chrys. h. 21. ad pop.
Ps. 10. v. 6.

Coloribus virtutem ornate.

10. Observat Sanctus Doctor qnod pictoribus in prima picturæ alicujus delineatione priusquam picturam quam effingere intenduot ad suam usque perfectiooem perduxerint, licitum sit telam variis lineis diversisque coloribus imbuere, easdemque deductas lineas pro suo libitu delere, coloresque cum coloribus alterare, mutare, donec tandem figura pingenda ad suam usque perfectionem fuerit absoluta: *postquam verò jam colorem ultimum induxerint, non amplius libertatem habent rursus delendi & depingendi, quoniam imaginis pulchritudini nocerent, & sine culpa id fieri non posset: hoc tu quoque fac, puta animam esse tibi imaginem, quousque igitur superveniat vera Spiritus tinctura, male insitas tibi consuetudines dele sive jurare, sibi mentiri, sive contumelias inferre, sive turpia loqui.* Scirene vultis, quales io haoc imaginem depingendam deducendi sint colores? Audite S. Ephrem egregiè id docentem: *Imaginem ejus*, inquit, *in corde tuo semper habeto: imaginem non colorum varietate, in ligno, aliave materia, verum illam quæ per bona opera, ut jejunia, vigilias, honestas actiones, continentiam & orationes, mirabili quodam modo pure, jugiterque in anima exprimuntur. Colores illius imaginis cœlestis, rectè facta sunt & cognitiones mundæ, & terrenarum rerum nuditas, cum lenitate, & vita sancta omni tempore.*

S. Ephr. l. de virg.

Huic non illudere.

11. Chrysostomus considerat, quod tametsi marmor, vel metallum statuæ Regis vel principis alicujus, (& idem de tela picta dicere possumus) cum persona Principis vel Regis, cujus figuram referunt, nihil commune habeat, oihilominus debitus illi deferatur respectus, eo quod effigiem referat, ejusque personam repræsentet: *Neque enim æs statuæ ejusdem est cum Rege substantia, sed tamen hanc ausi ludere pœnas dederunt; sive & in hominibus, etsi non ejusdem cum Deo substantiæ sint homines, sicut neque revera sunt, veruntamen imago illius vocati sunt.*

Chrys. ho. 8. ad pop.

Quam Angel. non dedignantur.

12. Ad hoc ut Angeli boni animæ humanæ servire oon dedignentur, Deus creator omnium ei imaginem & effigiem suam imprimere voluit, quod idem quoque fecit, ne Angeli mali eidem nocere, vel illi prævalere ausint, siquidem ab illis idem animæ debetur respectus, qui illi, cujus in se refert imaginem: *Noli me tangere, quia Cæsaris sum.* Plutarchus de Demetrio refert, quod is Rhodum obsidens, eamdem igne conflagrare & penitus destruere omiserit, tametsi id promerita fuisset, idque ob hoc solum, quia in mœnibus admirabili artificio certi cujusdam Philosophi, Prothogenis videlicet imago depicta erat; Idem quoque Plinios his verbis scribit: *Rhodum non incendit Rex Demetrius, expugnator cognominatus, ne tabulam Prothogenis cremaret à parte ea muri locatam*, qualis igitur nobis erit confusio, si cum hoc gentili & crudeli milite comparemur, hic enim ob Philosophi cujusdam effigiem muris Rhodeosibus impressam, eidem civitati, ne illam perderet, pepercit, cum tamen oos mysticam animæ nostræ Jerosolymam, de qua scribitur, *Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei*, tam frequenter, tantaque cum facilitate & temeritate ad flammas condemnemus infernales, non obstante quod eidem impressa sit imago non hominis alicujus, sed ipsiusmet Dei qui illam fundavit: *Ipse fundavit eam Altissimus.*

Plutarch.
Sed hoc à multis flammis traditur.
Plin. l. 7. c. 30.
Ps. 86. v. 5.

Quam Christus sanguine emundavit.

13. S. Ambrosius considerat, qood Deus noster hanc imaginem infernalis inimici opera turpiter deformatam esse conspiciens, ut eamdem primævæ pulchritudini suæ restitueret, eamdem proprio suo sanguine abluere & emundare non dubitavit. *Pro imagine*, inquit sanctus ille Doctor, *quam in primo condiderat homine, quam viderat Diaboli arte fucatam, venit in similitudinem carnis peccati, ut hominem per passionem ad pristinam revocaret imaginem.*

S. Ambr. Symb. Ap.

14. S. Leo in anima nostra ad imaginem Dei creata speculum quoddam se videre agnoscit: *Si creationis nostræ intelligamus exordium, inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset auctoris. & hanc esse naturalem sui generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo divinæ benignitatis forma resplendeat*; at vero dum anima culpæ alicujus nævo commaculatur: Deus ille, de quo scribitur, quod sit *Candor lucis æternæ*, in eam conspicere nequit: unde merito tali animæ improperat dicens: *Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te, & statuam contra faciem tuam.*

S. Leo ser. 2. de jejun. 10. Mensis.

Et maculatam aspicere nequit.
Sap. 7. v. 26.
Ps. 49. v. 21.

Sed à concupiscentiis mundatam.

15. Ad hoc ut speculum imaginem ejus qui in eo se contemplatur, exprimat, necessum est, ut tersum sit, & mundum; Quonam vero modo animæ purifi-

purificandæ ſint, ad hoe ut Creator in iis ſeſe aſpicere poſſit, S. Athanaſius his verbis declarat: *Id fiet: ſi immortalem animam habentes ſordes concupiſcentiæ, quas induerunt, abjiciant, & eo uſque ſe elevent, donec omne quod alienum anima inhæſerit, exuant, eamque ita (ut nata eſt) præſtent, ut in ea Patris verbum, rationem (ad cujus ſimilitudinem ab initio conditi ſunt) ſpeculari poſſint &c.* Idem ulterius progreditur, dicens: *Cum omnem affuſam peccatis maculam exterſerit, & nihil niſi exemplar, quod ad imaginem Dei conditum eſt, purum ſervaverit, merito jam tum in eo, utpote in ſplendorem redacto, quaſi in ſpeculo contemplatur imaginem Dei.* S. Ambroſius ſimiliter docet, qua ratione anima noſtra imagine Dei frui poſſit: *In imagine Dei ambulamus, quando cogitationes bonæ, quæ nobis a Deo inſita ſunt, in nobis permanent, & ad opera nos bona perducunt, imago namque Dei excludit à corde noſtro cuncta flagitia quæ Diabolus mittit in corde noſtro ſeminare, atque depingere.* Ac proinde fructuoſum nobis exercitium futurum erit, ſi anima Deum rogaverit, ne unquam ab ipſa recedat, quia ſicut repræſentatio ſimilitudinis, quam ſpeculum operatur, ab actuali præſentia objecti, quod ei objicitur, reſultat, eodem modo totum eſſe, & multo magis bonum eſſe animæ, à continua nec umquam intermiſſa Creatoris & Dei ſui aſſiſtentia dependet, & hoc forte eſt, quod David in ſupplicatione illa, quam Deo porrigebat, dicere voluit, dum ait: *Ne avertas faciem tuam à me ... adjutor meus eſto, ne derelinquas me;* Cui ſupplicationi Deus gratioſè annuit, dum ait: *Firmabo ſuper te oculos meos:* at vero poſtquam idem David ſpeculum animæ ſuæ per adulterium & homicidium propria culpa commaculavit, tunc agnovit, in ea non Dei, ſed Dæmonis imaginem effiguratam eſſe: *Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus. Reſpice in me, & miſerere mei.*

S. Athan. or. cont. gent.

S. Ambr. lo. cit.

Deus rogandus ne à nobis recedat.

Pſalm. 26. v. 9.

Pſalm. 31. v. 8.

Pſ. 29. v. 8.

Pſalm. 24. v. 16.

16. Tanto proprium eſt, qood quando ex recepto vulnere ſaucius, eum, qui ipſum vulneraverit invenire non poteſt, ut ſe de vulnere accepto vindicare poſſit, figuram ſeu ſtatuam illius in Theatro repertam aggrediatur, eamque cum ingenti rabie cornibus, dentibus, & pedibus impetat atque convellat; idem quoque inimicus infernalis facere videtur, quia enim Deum, qui ipſum in abyſſum præcipitem egit, per vindictam lædere non poteſt; Omnem vindictam adverſus hominem toto conatu exerere tentat, utpote in quo imaginem & effigiem Dei invenit, atque ideo in hoc mundi theatro eidem per ſuggeſtiones & inſultus ſuos omne malum inferre ſatagit, quaſi in hoc omnibus viribus connitens, ut imaginem & ſimilitudinem, quam Deus illi impreſſit, deſtruere & totaliter abolere poſſit; ſcit enim, quod illa imagine ſublata; *Comparatur jumentis inſipientibus. Imaginem ipſorum ad nihilum rediges.* In horto Gethſemani, de Chriſto legitur, quod *procidit in faciem ſuam*, videbatur enim ac ſi æternus Pater ipſum minime agnoſceret, non obſtante, quod veriſſima ipſius imago eſſet, eo quod omnia noſtra peccata in ſe aſſumpſerat: *Qui peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum;* Et ideo S. Hieronymus de peccatore ita ſcribit: *Qua confidentia eriges ad cœlum vultus, quos conditor non agnoſcit?*

Taurus infernalis ſe vindicare cupit in nobis.

Pſalm. 48. v. 13.

Pſalm 72. v. 20.

1. Petr. 2. v. 24.

S. Hier. ad Furiam.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Pulchritudo animæ, & ſimilitudo quam habet cum Deo cum hæc in innocentia & virtutibus conſiſtat, per peccatum perdi & deformari poteſt; Simulque oſtenditur, animam ideo à Deo ſimilem ſibi creatam eſſe, ut tanto impenſius illum deincepſ amet.

THEMA.

Creavit Deus hominem, ad ſimilitudinem Dei fecit illum. Gen. 5. ℣. 1.

1. INter omnes creaturas quæ umquam ab omnipotentis Dei manu emanarunt, nulla eſt quæ majori gaudet prærogativa, quam anima humana, quia tametſi cæteræ creaturæ annexum habeant aliquod ſaltem creatoris veſtigium, qui illas formavit, ſola tamen anima ei ſimilis exiſtit, unde S. Bernardinus Senenſis ait: *Tanto major eſt omnibus creaturis, quanto ipſa magis conformis & ſimilis Deo* Propheta quidem regius plane attonitus interrogat: *Domine Deus virtutum quis ſimilis tibi?* At vero S. Auguſtinus reſp●det, Divino huic architecto nequaquam difficile eſſe, opus aliquod ſibi ſimile effiogere: *Quid tu difficile putas Deo fuiſſe, ut aliquid ſibi ſimile faceret cum hoc in tanta varietate imaginum etiam videat nobis eſſe conceſſum?*

Anima Deo ſimilis major eſt omnibus creaturis.

S. Bern. to. 4. ſer. 40. p. 1

Pſ. 88. v. 9.

S. Aug. c. 1. l. de an. quant. c. 2

2. Rupertus Abbas Tuitienſis inter nomen Imaginis & ſimilitudinis aliquam obſervat differentiam: *Imago & ſimilitudo hoc differunt, quod imago unius imago eſt, ſimilitudo autem nunquam minus, quam duorum ſimilitudo eſt.* Idem quoque alibi idipſum confirmat, diſtinguendo imaginem & ſimilitudinem quoad effectus alios: *Ad imaginem Dei*, inquit, *homo factus eſt in eo quod rationalis eſt: ad ſimilitudinem vero in eo quod divinæ bonitatis imitator conditus eſt, imago namque Dei, vel figura ſubſtantiæ ejus, ſicut Apoſtolus ait, Filius eſt, bonitas autem vel charitas Dei & imaginis ejus, Spiritus Sanctus eſt, & id circo non eſt dictum: Faciamus hominem ad ſimilitudinem & imaginem meam*, ſed *ad imaginem & ſimilitudinem noſtram, quia ſimilitudo non unius tantum, ſed duarum perſonarum ſcilicet Patris & Filii eſt, imago autem non duarum, ſed unius ſcilicet Patris eſt.*

Rup. Ab. l. 2. in Gen. c. 2.

Differentia inter imaginem & ſimilitudinem.

Lib. 7. de div. offic. c. 4.

3. Idem qooque illud ſcitu neceſſarium punctum tangit, nimirum quod tametſi ratio imaginis ab homine perdi nequeat, quia propriè in rationali conſiſtit, poſſit tamen ab eo amitti ratio ſimilitudinis, quæ in gratia, in imitatione & participatione divinæ bonitatis, quam per culpam abjicimis, conſiſtit: *Potuit autem creatura rationalis amittere id quod ad ſimilitudinem Dei facta eſt, non potuit vero eo carere, quod ad imaginem Dei condita eſt: Quare? Quia videlicet divinæ bonitatis imitatio, per quam Dei ſimilitudo retinetur, creatura quoque voluntatem exegit: rationalitas autem, qua impreſſione imaginis Dei humana anima inſculpta eſt, a ſola Creatoris arte proceſſit.*

Similitudo per culpam amittitur.

4. S. Ambroſius quoque de animæ dignitate tractans, rationemqoe reddens, cur Deus animam ad ſimilitudinem ſuam crearit, dicit, quod ſicut Creator qui ei ad ſimilitudinem ſuam eſſe communicavit, amor eſt, bonitas eſt, juſtus, patiens, mitis, purus, miſericors eſt, omneſque in ſe alias virtutes includit: *Ita homo creatus eſt, ut charitatem haberet ut bonus eſſet, & juſtus, ut patiens atque mitis, mundus, & miſericors foret, quas virtutes quanto plus quisque in ſeipſo habet, tanto propius eſt Deo, & majorem ſui conditoris gerit ſimilitudinem* In quo explicandi modo omnes alii ſacri Expoſitores conſentiunt.

Quo homo devotior Deo eſt eo ſimilior.

S. Ambr. l. de dig. con. hum. c. 3.

5. Barnardinus de Senis, in quodam ſuo ſermone de dignitate animæ, declarare volens, in quonam ſimilitudo, quam homo cum Deo habet, conſiſtat, dicit: *Similitudo Dei tunc in anima eſſe*

Confirmatur.

dicitur, cum habet virtutes Charitate formatas. Venerab. Beda exponens verba illa Psalmi: *signatum est super nos lumen vultus tui Domine*, eamdem jam dictam distinctionem inter imaginem & similitudinem adducit, dum ait: *Imago Dei in anima nostra est ratio & intellectus, similitudo vero ejus est pietas, justitia, humilitas, & cæteræ virtutes, quas ut boni essemus, sicut ipse, naturaliter animæ nostræ inseruit.*

S. Bern. Sen. t. 1. ser. 51. a. 1. c. 2. Bed. in Ps. 4.

Similitudo Dei per bona opera efformatur in nobis.

6. Porro advertendum est, quod Moyses postquam recensuisset, qualiter tres Divinæ personæ dixerint: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, paulo post de eodem homine repetat: *Creavit Deus hominem, ad imaginem Dei creavit illum:* ubi Rupertus atque quærit, Cur Moyses secunda vice nullam fecerit mentionem similitudinis? *Numquid casu, vel oblivione tam magna parte conditionem hominis in suo sermone diminuit, quam in Dei dictione tam nobiliter utraque parte extulit? Non utique sed scienter quid Deus intendisset in verbis ejus expressit, & quod accepisset in suo sermone prudenter observavit, cum enim diceret Deus. Faciamus hominem, ipse utique illum ad imaginem & similitudinem suam facere intenderat, cum autem hoc ipse scriberet, homo per peccatum Dei similitudinem amiserat.* Imago Dei desinere nequit neque amittitur, quia in ipsa esse intellectuali consistit, at vero similitudinem Dei in nobis per bonorum nostrorum operum penicillum reformamus, *Ad imaginem, ut sit rationalibus,* inquit idem Rupertus, *ad similitudinem, ut sit rectus, sectando justitiam Dei; Deus fecit hominem rectum, sed diaboli dolus perdidit honorem similitudinis Dei.*

Rup. l. 2. in Gen. c. 0.

Ibid. c. 3.

Confirmatur.

7. S. Augustinus in libro, qui intitulatur, *de spiritu & anima*, de hac similitudine tractans, ita scribit: *Appareat similitudo Dei in moribus pro natura, in operibus pro justitia, in virtutibus pro gratia.* S. Joan. Chrysostomus ejusdem est sententiæ, postquam enim dixisset, quod imago relationem ad principatum, & dominium hominis super omnia animalia collatum, dicat, mox etiam de similitudine subjungit: *Similitudinem, ut pro viribus humanis: similes fiamus Deo, mansuetudine & lenitate & virtutibus Deo similes efficiamur quod & Christus dicit: similes estote Patri vestro, qui in cælis est.* S. Bernardus in quadam ad animam directa exhortatione, satis clare indicat, quod & ipse hanc similitudinem in innocentia & bonis moribus positam esse agnoscat: *Venerandum*, inquit, *sanctæ Trinitatis imaginem* in teipsa *agnosce, honoremque similitudinis divinæ (ad quam creata es)* habere *stude nobilitate morum, exercitio virtutum.* S. Augustinus quoque in sermone quodam ita scribit: *Quisquis vult esse similis Deo, non recedat ab eo, et cohærendo, ut custodiat similitudinem ad quam factus est.*

S. Aug. l. de Spir. & an. c. 33.

Chrys. h. 6. in Gen.

S. Bern. c. 48. de int. Dom.

S. Aug. ser. 34. de ver. Dom.

Perditur per peccatum.

8. Ex quonam vero capite hæc similitudo à nobis amittatur, facile est intelligere: *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Per peccatum igitur divina amittitur similitudo: In Lamentationibus Jeremias ait: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte:* paulo post vero de eisdem dicitur: *Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti;* Hanc eamdem metamorphosim S. Bonaventura quoque his verbis subindicat: *Erat templum Dei, sponsa Christi, sacrarium spiritus sancti, quæ est ista subita conversio & repentina mutatio? De Dei virgine facta es corruptio Sathanæ? de sponsa Christi scortum execrabile Diaboli;* Undenam obsecro hæc procedit tam deplorabilis & damno mutatio? Hugo Cardinalis super illa verba: *Faciem tuam illumina servum tuum* dicit: *Homo factus est ad imaginem & similitudinem Dei, ad imaginem in naturalibus, ad similitudinem in gratuitis, speciosa igitur est anima, in qua facies Dei depingitur, & illuminatur.* Sed quænam est causa, quod hic splendor amittatur, fiatque anima instar carbonis? *Cui Diabolus invidens, accedit ad eum cum suo carbone, id est, cum deformi peccato, & ipsum denigrat, & ejus pulchritudinem tollit,* Richardus de S. Victore ait: *Creavit Dominus Deus hominem ad imaginem & similitudinem suam; Ecce qualis factus es a Deo, attende & illud quale factus sit a semetipso;* Citansque locum illum Psalmi: *Homo cum in honore esset, non intellexit,* &c. dicit: *Ecce qualem se fecit: Ecce vade, quo cecidit, de similitudine Dei, in similitudinem jumenti. O cum quanta confusione ad Deum redibit, qui similitudini Dei similitudinem jumenti superinduxit.*

Psalm. 48. v. 21.

Thren. 4. v. 7.

S. Bon. t. 7. solil. c. 2.

Psalm. 118. v. 135. Hug. c. 1. in Ps. 118.

Rich. Vict. tr. de mod. pla. circ. finem.

Psalm. 48. v. 21.

Animæ pulchritudo.

9. Adeo excessiva est, ob divinæ similitudinis rationem, animæ pulchritudo, ut inimicus infernalis eadem allectus, illam omni conatu possidere satagat. Unde Origenes ait: *Vide cujus decoris, cujus pulchritudinis est anima, quæ imaginem habet & similitudinem Dei; hanc pulchritudinem contrariæ potestates cum aspiciunt, id est, Diabolus, & Angeli ejus concupiscunt speciem ipsius, qui quia non possunt sponsi ejus fieri, meretricari cupiunt cum ea*, sit enim similitudo quam anima cum Deo habet, hæc sola est, quæ tantam ei pulchritudinem conciliat, eaque in divina electione consistit, Unde S. Bernardinus de ipsa dicit: *Si charitate anima privatur, deformis est. Charitas est animæ pulchritudo, sicut ignis pulchritudo carbonis, qui cum est ignitus, splendidus est & pulcherrimus ignique simillimus;* Dæmon autem Divinum hunc ignem in nobis extinguere ejusque loco suum in nobis ignem accendere satagit.

Orig. h. 6. in Levit.

S. Bern. t. 2. serm. 3. art. 2. c. 1.

10. D. Chrysost. optimè nobis, in quonam pulchritudo & deformitas animæ consistat, his verbis exponit: *Nihil turpius aut deformius anima vitiis obnoxia, Unde animæ pulchritudinem providere convenit, & dicere: Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem; ut & sponsus interiorem suam speciem conspicatus dicat: Tota pulchra es & macula non est in te.* Innocent. III. super illa verba Psalmi: *Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ*, de hac animæ deformitate ita scribit: *Heu si quis videret animam peccatricem, quam si fœda quam fœtida & putrida, profecto leprosior est carne leprosa.* Enim vero si anima aliqua discernere cupiat, an conformetur Creatori suo, ejusque in se similitudinem referat, propriæ conscientiæ speculum inspiciat, si enim pura & immaculata fuerit, non est quod dubitet quin ei similis existat, poteritque, si velit, amissam hanc similitudinem denuo recuperare, Nam ut S. Bernardus, *de interiore domo*, docet: *Sicut mulier quæ viro suo, sive amico placere desiderat, in conspectu speculi imaginem oppositam reddentis, decorem & pulchritudinem faciei imponit, sic anima in quibus ab imagine veritatis discedit, vel in quibus vestigia cicatricis imaginis recipiat, in conscientia relegit & intelligit.*

Chrysost. h. 77.

Conscientia, speculum animæ monstrat qualis sit.

Ps. 37. v. 6. Innoc. III. in Ps. 3. pœn.

S. Bern. t. 21. de int. domo.

11. Chrisostomus in consideranda & examinanda hac animæ & corporis pulchritudine latè diffunditur, dicit enim: *Duæ sunt essentiæ, est pulchritudo corporis, & pulchritudo animæ;* Pergit deinde horum membrorum nostrorum describere proportionem & symmetriam, dicitque nos hanc accipere à natura, eamdemque etiam adhibita arte difficulter melio-

Chrysost. in Ps. 44.

Virtutes animæ sunt pulchritudo.

liorare posse: *Quæ igitur pulchra est, pulchra est semper, etiamsi studium non accommodet conciliandæ sibi pulchritudini, quæ autem deformis, nullo se studio potest reddere formosam, ad ne formosa deformem*; Cujus hanc dicit esse rationem, quia *Naturæ sunt hæc*; Demum vero ad ponderandam animæ pulchritudinem descendit, quam quidē videre non possumus, quia est invisibilis, in quo tamen consistat, scire omnino possumus: *Quæ igitur est animæ pulchritudo? Eadem hæc est, quæ animam Creatori suo similem efficit, nimirum Christianæ virtutes: Temperantia, æqualis morum moderatio, misericordia in indigos, charitas, mutuus amor fratrum, erga filios pietas, morigera & obsequens erga Deum obedientia, legis plena observatio, justitia, animæ contritio; hæ sunt animæ pulchritudines, atqui non sunt hæc naturæ, sed propensioris studii, ac liberæ voluntatis.* Hæc pulchritudo, hæc nostra cum illo, de quo scriptum est: *Speciosus*

Ps. 44. v. 3.

forma præ filiis hominum; similitudo, in manu nostra est; *Quam penes se non sunt hæc animæ ornamenta, potest ea suo jure sibi sumere.*

Animæ venustas non apparet, 1. Cor. 13. v. 12.

12. Hæc immaculatæ animæ venustas, & similitudo cum Deo corporalibus oculis minimè apparet, quia *videmus nunc per speculum in ænigmate*; Hyberno etenim tempore arbores aridæ esse videntur & omnino exuccidæ, suisque frondibus, floribus & fructibus omnino spoliatæ, vere autem appropinquante revirescunt, & in gemmas erumpunt, denique in æstate & autumno fructificant; *Filioli*, inquit S. Johannes Apostolus: *Non-*

S. Joan. 3. 2.

dum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus; Et ad Colossenses: *Vita*

Colos. 3. v. 3. Ibid. v. 4.

vestra est abscondita cum Christo in Deo, Cum Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Denique ad Corinth. idem Paulus ita scribit: *Nos vero omnes revelata facie gloriam Do-*

2. Cor. 3. v. 18.

mini speculantes in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

Similitudo Dei cur animæ impressa. S. Aug. l. de sp. & an. c. 39.

13. Porro finis, ob quem Deus hanc animæ nostræ similitudinem impressit, à sacris Interpretibus multifariam exponitur. S. August. dicit: *Factum est ad imaginem & similitudinem Dei, ut factorem suum pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat.* S. Ambr. pariter objectum hujus similitudinis in eo consistere dicit, ut videl. anima in tanta se dignitate positam esse conspiciens, ad Creatorem suum tanto ardentius amandum extimuleretur: *Ut tanto ardentius amaret condito-*

S. Amb. l. de an. dign. c. 1.

rem, quanto mirabilius se ab eo conditam intelligeret. Sic sæpe videmus fieri, quod tela aliqua deformis & grossa, si sibimetipsi relinqueretur, ad nihil aliud valitura esset, quam ut vilis quidam saccus inde conficeretur; At vero postquam peritissimi alicujus pictoris industria Salvatoris nostri effigiem in eamdem vivis coloribus expressis populorum adorationi exponitur, atque ob artis magisterium inæstimabilis valoris pretio æstimatur, quæ proinde si discursu ac rationis usu prædita esset, quantum putas se erga pictorem illum à quo illi esse tam nobile communicatum fuit, gratam exhibitura, quantumque illum amatura esset? S. Bonaventura S. Anselmum citat, qui in Prosologio c. 1. ad Deum Creatorem suum conversus ita scribit: *Me creasti ad tuam imaginem, ut tui*

S. Bon. 9. sol. c. 7.

memor sim, te cogitem, & diligam; Similitudo enim causa amoris existit, & animæ quæcumque tanto amplius Deo similis esse convincetur, quanto ardentius illum dilexerit, impossibile etenim est, quin Deum participans illum pariter non diligat, quia *Deus charitas est. Ex imagine Dei*, inquit de Anima

S. Aug. ibid.

S. Augustinus, *habet rationem, & ex similitudine charitatem.* S. Bernardus idem quod S. Ambrosius, ad animam se convertens ait; *Consic. sancta*

S. Bern. c. 49. de int. dom.

Trinitatis ad imaginem & similitudinem suam creavit, te Creator tuus, quod nulli alteri ex creaturis dedit, ut tanto eum ardentius diligeret, quanto mirabilius ab eo te conditam intelligeres. Cui addi posset, ut nullum aliud inter omnia creata objectum sibi simile inveniens, tanto vehementius illum amares, inque tuum Creatorem affectu intimo raperetis, siquidem *similitudo est causa amoris.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Varii inter Deum & animam considerantur paralleli, quoad similitudinem, quam cum Deo in qualitatibus & operationibus suis habet.

THEMA

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram. Gen. 1. v. 26.

S. Ambr. c. 2.

1. S. Ambrosius de animæ dignitate tractans, effigiem quamdam sanctissimæ Triadi simillimam in eadem observat: *Quamdam sanctæ Trinitatis habet imaginem; Primo in eo, quia sicut Deus est, vivit, & sapit, ita anima secundum modum suum est, vivit, & sapit*; mox vero sub-

Anima effigiem habet SS. Trinitatis.

jungit: *Est quoque & alia Trinitas in ea, quæ ad imaginem sui conditoris perfecta quidem & summæ Trinitatis, quæ ex Patre, & Filio & Spiritu sancto condita est*; Ac proinde examinandæ nobis hoc loco sunt proportiones & similitudines, quæ inter tres hasce personas divinas & animam, nec non inter attributa divina reperiuntur; Qua in re ubique sacrorum Doctorum fideliter sectabimur Ducatum & Magisterium.

S. Greg. Nyss. de eo, quod sit ad im. & sim. c. 1.

2. S. Gregor. Nyssenus dicit: *Si philosophari de eo quod est ad imaginem & similitudinem Dei volueris, ita philosophare non ex rebus exterioribus, sed ex iis quæ intra te sunt, Deum abditum tibi cognitum redde; ex ea quæ in teipso est, Trinitate, Trinitatem agnosce ex rebus in te existentibus*; Pergit idem sanctus Doctor, & dicit, quod maximum & clarissimum quod de sacrosancta Triade habere possumus

Mysterium SS. Trin. ex Anima cognoscitur.

testimonium sit animæ humanæ consideratio: *Hoc quippe quovis alio ex lege aut Scriptura petito firmius est ac fide dignius testimonium, etenim hanc unam ob causam tale animal condidit Deus, quandoquidem id mundo prædicandum erat mysterium Trinitatis adeo prædicatu difficile*; Etenim divina Sapientia, incomprehensibile & ineffabile Sanctissimæ Trinitatis mysterium mundo manifestare volens, ut tanto facilior sibi adhiberetur fides, animam nostram creare decrevit, ut esset velut quædam hujus Sacrosanctæ Triados effigies & speculum, ut cum oculos ad animæ conditionem converteris, non jam amplius in mysterio Trinitatis ambigas, disputesque, neque dicas amplius, & curiosè perscruteris in hæc verba: *Si Trinitas est Deus, quomodo est unitas? Si vere unus est, ut dicitur, quomodo est Trinitas.*

3. Porro proportio isthæc majori cum claritate nobis exprimi non poterat, quam illam S. Bernardus de interiori domo his verbis expressit:

S. Bern. c. 47. loc. cit. Unus Deus in tribus personis.

Sicut Deus est Pater, Deus est Filius, Deus est Spiritus sanctus, non tamen tres Dei, sed unus est Deus, & tres personæ, ita anima est intellectus, anima voluntas, anima memoria, non tamen tres animæ sed una anima & tres vires. At verò paulò ante dixe-

Anima una in tribus potentiis.

rat; *Sicut ex patre generatur Filius, & ex utroque procedit Spiritus Sanctus, ita ex intellectu generatur voluntas, & ex his ambobus procedit memoria.* Eumdem discursum legimus in S. Ambrosio, *Libello de dignitate humanæ conditione*, cap. 2.

Deus & Anima incomprehensibiles. S. Greg. Nyss. ibid.

4. S. Gregor. Nyssenus in eodem prædicto Tractatu inter Deum & animam alium quemdam Parallelum observat, nimirum quod tam anima quam Deus incomprehensibiles existant: *Nomine carens*, inquit, *& ignota spiritualis & immortalis animæ tuæ substantia ad imaginem & similitudinem typicam nomine carentis & incogniti atque immortalis Dei est condita, nam neque Dei, neque animæ rationalis substantiam ullus hominum qui à seculo fuerunt, umquam novit.* Ex hac tamen incomprehensibilitate Nyssenus aliam quamdam analogiam & similitudinem inter animam & Deum deducit, dicens: *Quod percipi cognoscique non potest: nullius alterius rei est argumentum, quam illam verè ac propriè incomprehensibilis Dei esse imaginem.*

Joan. 4. 24. S. Aug. de sp. & ani. cit. à S. Bern. serm. 51. a. 1. c. 3. S. Bernh. t. 4. serm. 40. p. 1. Serm. 51. in Cant. Diversæ analogiæ Deum inter & animam usque ad finem Discursus.

5. S. Augustinus, à S. Bernardino in sermone, qui de dignitate animæ intitulatur, citatus dicit: *Sicut Deus Spiritus est*, Joan 4. *Deus Spiritus est, sic & anima spiritus dictus est. Deus est immortalis;* inquit S. Bernardinus, *anima est immortalis, & si justa est, cum Deo victura in secula seculorum. Sicut Deus*, inquit idam Sanctus, *est interminabilis, & infinibilis, ita anima licet habeat principium, numquam habebit finem. Creata est*, inquit S. Bernardus, *vita à vita, simplex à simplici, immortalis ab immortali ... accepit, etsi non esse, posse tamen esse beata, summo proind. gradus quantum licet appropians.* Sicut Deus in sua simplicissima essentia est amor, justitia, pietas, puritas, gratia, & omnia ipsius divina attributa sunt unum & idem cum ejus essentia; ita pariter quando anima in statu innocentiæ & justitiæ originalis fuit creata, dotata fuit pariter omnibus hisce virtutibus, thesaurisque donorum & gratiæ, quæ ab inexhausto illo Divinitatis ærario scaturiunt, abunde locupletata, tametsi illum à se culpa propria abjecerit.

S. Aug. de sp. & ani. c. 18.

6. S. Augustinus considerat, quod *Sicut Deus ubique est totus in toto mundo, & in omni creatura sua: Sic anima ubique tota in toto corpore suo, tamquam in quodam mundo suo;* Sicut enim Deus in omni loco præsens existit, eodem modo de anima ratiocinari possumus, ac proinde S. Ambrosius de illa ita scribit:

S. Amb. l. 6. exa. c. 8.

Diffusis cogitationibus atque consiliis huc atque illuc vagatur, quæ considerando spectat omnia. Dum in Italia commorantes, inquit idem sanctus Doctor, de Orientalibus & Occidentalibus cogitamus, nosque illis qui Persiam inhabitant adesse putamus, eodem mox momento oculum cogitationis nostræ in Africam dirigere possumus; *Sequimur proficiscentes, inhæremus peregrinantibus, copulamur absentibus, alloquimur separatos, defunctos quoque ad colloquium suscitamus, eosque ut viventes complectimur.* Anima nostra alis imaginationis, cogitationum, discursum & desideriorum suorum in unico momento ab uno polo volat ad alterum; jam est in cœlo, mox in abysso, amplectitur & pervagatur totum universum, & absque eo quod ullum locum tangat, in millenis præsens esse reperitur locis diversis. Unde S. Augustinus id considerans ait:

S. Aug. loc. cit. c. 2.

Spectat omnia, videt absentia uno momento, sensus suos per totius orbis fines & mundi secreta circumfert, descendit ad inferna, ascendit inde, versatur in cœlo, adhæret Christo, conjungitur Deo.

S. Greg. Nyss. ibid.

7. Idem Nyssenus circa locum in quo Deus moratur ingeniosam habet considerationem: *Neque enim locum novimus, in quo habitat Deus, sed omnino esse eum tantum credimus; neque adeo locum animæ in quo habitat in corpore scimus, sed hoc tantum novimus, eam in toto corpore esse & operari.*

Ps. 10. v. 5.

Dominus in cœlo sedes ejus, inquit David, non quidem quasi non sit in omni loco, sed in cœlo esse dicitur, quia ibi velut in throno Majestatis residat Angelorum & sanctorum agminibus quaquaversum circumdatus; ita quoque anima tametsi in omnibus corporis nostri membris præsens adsit, suam tamen sedem in cerebro & corde specialissime habere dicitur. Unde S. Augustin. ait:

S. Aug. c. 18. ibid.

Intensius tamen in corde & in cerebro, quemadmodum Deus præcipue dicitur esse in cœlo. Et S. Ambrosius ita hac de re scribit:

S. Ambr. l. de cond. dig. hum. c. 2.

Sicut Deus unus semper ubique totus est omnia vivificans, movens, & gubernans, sicut Apostolus confirmat, quod in eo vivimus, movemur, & sumus, sic anima in suo corpore ubique tota viget vivificans illud, movens, & gubernans, nec enim in majoribus corporis sui membris major, & in minoribus minor, sed in minimis tota, & in maximis tota. Idem quoque S. Bernardus his verbis scribit:

S. Bern. c. 47. de int. domo.

Sicut Deus ubique est totus omnia vivificans, omnia movens & gubernans, sicut in corpore tuo ubique tota es illud vivificans; movens, & gubernans.

S. Bern. serm. 51. de dig. hum.

8. S. Bernardinus aliam quamdam ponderationem adducit, scilicet quod sicut Deus noster unicus & solus in sæculo & mundi gubernio esse dicitur, ita quoque anima in corporis sui regimine hanc eamdem participet prærogativam; *Sicut Deus* inquit, *est unus in toto sæculo.* Deuteron 6. *Dominus Deus tuus unus est, sic & anima in toto suo corpore, una est.*

9. Idem S. Pater S. Augustinum citat, qui in libro de spiritu & anima observat, quod cum anima non nisi unica sit in uno corpore, magna tamen in ipsa videatur multiplicitas & varietas effectuum: *Sicut Deus simplicissimus est in sua natura, sic & anima etiam simplex est, anima in essentia est simplex, in officio multiplex.* Deus noster licet sit una simplicissima substantia & essentia, omnium tamen naturæ effectuum principalis est causa; Et hinc fit quod à Deo varii & contrarii deriventur effectus; Ipse enim est qui igni calorem confert, nivibus gelu, lucem Soli, floribus fragrantiam, saporem fructibus, terræ rorem, & sic de aliis discurrendo: Eodem quoque modo anima ab eamdem proportionem, tametsi sit unica spiritualis substantia, unicum tamen est omnium, licet diversorum vitæ effectuum principium, siquidem unica & sola existens, per oculos videt, audit per aures, olfacit per nares, lingua gustat, in stomacho digerit, dividit per venas sanguinem, innumera efformat & depingit in imaginatione phantasmata, infinitarum quasi rerum recordatur, discurrit, amat, odit, vult, intelligit. *Unde sicut Deus causa est in mundo*, Inquit S. Bernardinus, *incrementi in plantis, herbis floribus, fructibus*, &c. *sic anima causa est in corpore augmenti cujuslibet membri.* S. Bern. ibid.

Ps. 134. v. 6. 7.

10. Psalmista de Deo nostro dicit: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit, in cœlo, & in terra, & in omnibus abyssis, educens nubes ab extremo terræ, fulgura, in pluviam fecit, qui producit ventos de thesauris suis.* Sic quoque anima liberi arbitrii sui dominio à Deo adornata operatur quidquid ei libet, nunc ridet, mox plorat, nunc irascitur, mox se benignam exhibet & voluntatis suæ Dominam. *Una in essentia*, inquit S. Bernardinus, *trina in potentiis nobilissimis libero arbitrio prædita, & dominio in res omnes corporeas:* S. Bern. art. 2. c. 1.

Mox

Mox ut pedibus imperat ut sistant & firmentur, promptam in illis invenit obedientiam, si linguæ præcipiat, ut non loquatur, hæc protinus tacet, si oculos vult non videre, hi suam mox coërcent & refrænant curiositatem: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.* Unde S. Thomas de Villanov. ait: *Grandis humana natura dignitas, altissimaque prærogativa est, ut ad Dei imitationem ipsa quoque quodammodo sui juris sit, & suo arbitrio derelicta.*

Eccl. 15, 14.

S. Thom. Vill. serm. in Adv.

11. Deus noster est incorruptibilis, inalterabilis, invisibilis, incorporeus, indivisibilis, immortalis; anima pariter nulli subjecta est corruptioni, non illam humorum malignitas alterat, aëris pestilentia non inficit, non illam cogit violentia motus, non afficit illam intemperies elementorum, indivisibilis est, immortalis, æterna, invisibilis est oculis nostris, tametsi videri possit oculis Creatoris: *Immortalis est anima*, inquit S. Augustinus, *ne à Creatoris sui similitudine discrepare videatur, non enim poterat esse imago & similitudo Dei, si mortis termino clauderetur;* Multas alias conditiones & qualitates Deo proprias idem sanctus Doctor cap. 24. observat, quæ animæ humanæ adaptari possunt: *Carens pondere, figura & colore non est credenda pars, sed creatura Dei;* Quasi dicere vellet tot ipsam & Deum inter cernuntur analogiæ, & paralleli, ut videri possit esse ejusdem cum Deo substantiæ: *Nullum habet colorem, nullo loco continetur, nullis membris circumscribitur, nullo spatio* finitur, *sed ita est cogitanda & intelligenda, sicut sapientia & justitia & cætera virtutes ab omnipotenti creatæ.*

S. Aug. de sp. & anim. c. 18.

c. 24. ibid.

12. S. Bernardus in Tractatu de interiori domo, ad præsens propositum nostrum mirabiliter discurrit, ait enim: *Sicut Creator tuus, qui te ad imaginem suam creavit, est Charitas, bonus & justus, suavis & mitis; patiens & misericors, ita tu creata es ut Charitatem haberes, ut esses munda & sancta, pulchra & decora, mitis & humilis, quas virtutes quanto plus in te habebis, tantò propinquior Deo eris, & majorem tui conditoris geres similitudinem.* Quod si autem nos Deo aliqua in parte non assimilari contingit, id ex defectu nostro accidit, ac proinde inquit S. Bernardinus. *Capax scientiæ, virtutis, gratiæ, gloriæ, visionis Dei, & fruitionis ejusdem.*

S. Bern. c. 48.

S. Bern. Sen. ibid.

13. Idem quoque Sanctus multos alios, eosque valde considerabiles Deum inter & animam parallelos recenset, suntque hi sequentes: *Sicut Deus stans in toto mundo omnia vario modo ornat, ita anima stans in corpore varias diversimode membra, dando unicuique varias & mirabiles operationes, nam oculo dat visum; naribus odoratum, auribus auditum, pedibus gressum:* Et quidem tametsi unus idemque rerum omnium creator existat; attamen uni creaturarum dat esse nobilius, alteri vilius, dat enim esse aquilæ, & dat esse muscæ, formicæ, Elephanti soli, cicadæ & luscinice.

14. Præterea dicit S. Bernardinus: *Sicut Deus in mundo aliquam partem nobilius, quàm alteram ornat, sicut patet in Sole, Luna, & Stellis, auro & lapidibus pretiosis, sic anima in corpore unum membrum nobilius quam alterum decorat;* Quænam enim est calcaneum inter & caput proportio, non obstante quod ambæ hæ partes ab una eademque anima informentur & vivificentur?

15. Pergit S. Bernardinus ulterius & dicit: *Sicut Deus non continetur ab universo, sed continet illud, sic secundùm Damascenum* lib. 1. cap. 18. *anima non continetur à corpore, sed continet illud, sicut Deus implet totum mundum, sic & anima totum corpus humanum. Plena & occupata sunt omnia suo auctore*, inquit Tertullianus, ita quoque in toto Microcosmo, id est, parvo mundo corporis humani nullum est invenire punctum, quod non vivificetur ab anima.

Ter. tull. l. 1. marc. c. 13.

16. *Sicut Deus regit & gubernat orbem*, inquit S. Bernardinus, *sic anima vegetat, conservat, vivificat, regit, & gubernat corpus Sicut Deus stabilis manens dat cuncta moveri, ita anima in corpore quiescendo facit humores discurrere per corpus, & membra movet, diversimode, secundùm corporis dispositionem, & prout placet ipsi animæ.*

S. Bern. ibid.

17. Est & alia quædam Deum inter & animam analogia, nimirum quod sicut Deus non dormit: *Ego dormio; & cor meum vigilat*, ita quoque inquit idem Sanctus idem experimur in anima: *Sicut Deus*, inquit, *non dormit: Non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel; Sic anima in corpore numquam dormit, licet dormiat corpus.* Alias quoque similitudines idem sanctus adducit, nimirum quod *sicut Deus habet vivere & intelligere sine mundo, sic & anima habet vivere & intelligere sine suo corpore.* Sic innocentis Abel anima tot retro sæculis à corpore suo separata amat, intelligit & vivit vita immortali & æterna in cœlis.

Cant. 5. v. 2.

Ps. 120. v. 4.

18. Sicut Deus in mundo omnia videt & non videtur, sic anima videt, & non videtur. *Sicut Deus non inficitur sordibus orbis, quamvis totum impleat orbem; Velut Sol qui non inficitur luto, sic animus non inficitur corporea sorde, quantumcumque sordescat caro*, inquit idem S. Bernardinus.

19. Qui idem sanctus alium quemdam parallelum considerat, qui corporum nostrorum respicit resurrectionem, quæ animæ virtute futura erit; *Sicut Deus unitam sibi humanam naturam primo habuit passibilem, & postea gloriosam, sic anima primo juncta est carni passibili, demum glorificanda in cœlo.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Homo, utpote parvus quidam mundus, opus quoddam est, in quod absolvendum sacratissima Trinitas operam suam contulit, denominatur anima, cælum & gloria Dei, quia propter ipsam creatum est cælum Empyreum, quæ dignitas ad illam tanto majoris æstimandam nos obligat.

THEMA.

Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ, Marc. 16. ℣. 15.

1. IDem Deus qui tamquam Creator mundum produxerat, eumdem quoque scire volens, quod illum tamquam Redemptor ab ejus servitute, qua Diabolo obstringebatur, relevaverat, post suam Resurrectionem Collegio Apostolico præcepit, Evangelium omni creaturæ ab eodem annunciaretur. S. Gregorius autem quærit, an increatæ & incarnatæ sapientiæ intentio fuerit, ut Evangelium Creaturis quoque insensatis & irrationalibus annunciaretur, siquidem dixerat: *Prædicate omni creaturæ.* Respondetque negative, quia *Omnis creatura nomine signatur homo, omnis enim creatura aliquid habet homo: habet namque esse cum lapidibus, vegetare cum plantis, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis: Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid, omnis creatura est homo.*

Homo cum omni creatura quid commune habet.

S. Greg. hom. 29. in Evang.

2. Enim vero tametsi sanctos Ecclesiæ Doctores, eorumque sententias & dicta, ut par est, debite reve-

Homo parvus est.

mundus manifestans Dei attributa.

reverear, nescio tamen an non nimis audax sit modus ille loquendi D. Greg. Nysseni, qui de imagine & similitudine hominis, cum suo Creatore tractans, dicit, quod Deus postquam corpus humanum plasmasset, eique animam infudisset, se in hoc corpore tamquam in mundo quodam manifestarit: *Ex his intelligimus*, inquit, *quo tandem pacto se Deus in corpore tamquam in mundo quodam manifestum reddiderit, atque prodiderit*, quasi diceret, videtur quod Deus per hujus parvi mundi, id est, hominis architecturam, animæque, quæ tot in se stupenda prodigia complectitur, productionem, se tamquam totius universi creatorem & artificem supremum conspiciendum cognoscendumque præbuerit; Quidnam est Quod Psalmista dicere voluit, dum ait: *Mirabilis facta est scientia tua ex me*: Nimirum insinuat, quod ut quis in notitiam & scientiam omnipotentiæ, sapientiæ, bonitatis, æternitatis, immensitatis, & omnium aliorum attributorum divinorum deveniat, oculum mentis in animam & corpus humanum defugere sufficiat. Admiranda sunt illa S. August. verba. *Anima*, inquit, *humana omnium creaturarum naturam participat, omne spirituale suum est, quia cœlum habet ad manendum, Angelos ad congaudendum, gloriam ad habendum, & Trinitatem ad fruendum*; De alijs vero creaturis quin homine inferiores, illique subjectæ sint, dubitari nequit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas, insuper & pecora campi; volucres cœli & pisces maris, &c.*

S. Greg. Nyss. de eo quod ad im. & simil.

Ps. 138. v. 6.

S. Aug. serm. 48. ad fr.

Homo compendiũ universi.

3. Porrò quod Deus hanc animam & corpus humanum plasmarit ut sit breve quoddam totius universi compendium, Lactant. Firmianus his verbis, clarè nimis edixit: *Deus ficto corpore inspiravit ei animam de vitali fonte spiritus sui, qui est fons perennis, ut ipsius mundi similitudinem gereret; Constat enim ex anima & corpore, id est, quasi è cœlo & terra, quandoquidem anima qua vivimus, ut è cœlo oritur à Deo, corpus autem e terra formatum est.* S. Augustin. pariformiter ait: *Anima ad similitudinem totius sapientiæ facta, omnium rerum in se gerit similitudinem*, unde & à Philosopho definita est: *Omnium rerum similitudo.*

Firm. l. 2. div. instit. c. 13.

S. Aug. de sp. & anim. c. 1.

Analogiæ inter hominem & creaturas.

4. In explicandis proportionibus & parallelis, qui inter animam & corpus nostrum, & alias creaturas tam visibiles, quam invisibiles intercedunt, præ cæteris amplius & fusius se extendit. S. Gregorius Magnus, dum ait: *Similis est terræ per sensum, aquæ, per imaginationem, aeri per rationem, firmamento per intellectum cœlorum cœlo per intelligentiam; Similis est lapidibus per essentiam, arboribus per vitam, animalibus per sensum, hominibus per rationem, Angelis per intellectum, Deo per intelligentiam.*

S. Greg. Mag. c. 6. ibid.

Homo parvus mundus in Magno.

5. Nazianzenus quoque paucis, valde tamen sensatis verbis hominem parvum quemdam mundum esse mirabiliter expressit, dum hominem esse dicit, *velut quemdam alterum mundum in parvo magnum.*

Nazianz. or. 38.

6. S. Joannes Damascenus, ad compositum nostrum, quod ex corpore & anima, ex bonis naturæ & gratiæ, ex esse spirituali & corporali constat, se reflectens, hominem Esse dicit: *Veluti quemdam secundùm mundum, eorum quæ in terra sunt Regem terrenum simul & cœlestem, temporalem & immortalem, visibilem & intelligibilem, medium magnitudine & humilitate.*

S. Joa. Dam. l. 2. fid. ort. c. 2.

Rex.

Creaturarum compendium.

7. S. Gregorius Nyssenus in lib. de hominis opificio, alios quoque in homine observasse refert, quod in admirabili illa hominis fabrica breve quoddam omnium rerum creatarum compendium reluceat: *Ajebant*, inquit, *hominem parvum quemdam mundum esse, qui ex elementis iisdem quibus rerum universitas, compositus esset.* Addit tamen sanctus hic Doctor, non esse hanc magnam hominis laudem, siquidem ex eodem quatuor Elementorum compositio mures quoque & alia illis inferiora & viliora animalia formata esse noscantur: *Quid ergo est amplum in eo, si maximè hominem existimemus expressam mundi & imaginem & similitudinem esse? Cum futurum sit, ut pariter cœlum hoc volubile, terra mutationibus obnoxia cuncta denique his comprehensa, cum eo ipso quod ambit, universa intereant.*

S. Greg. Nyss.

8. Ac proinde idem sanctus Pater quærit, in quonam præcipue hominis prærogativa consistat? Et respondet; *Eam scilicet, esse quæ non in similitudine mundi hujus creati consistit, sed quod tradit hominem ad imaginem naturæ Creatoris esse factum*, quasi diceret; Homo non solum est omnium rerum creatarum compendium, & parvus quidam mundus, verum insuper imago & vera quædam effigies est ejus; qui mundo totum suum esse contulit.

Imago Dei.

9. S. Macharius Homil. 48. valde aptam quamdam adducit similitudinem, per quam ostendit, quanta sit animæ amplitudo, tametsi ipsa imaginationi nostræ angusta esse videatur, parumque capax, ut omnium rerum creatarum similitudo & effigies existat. *Sicut*, inquit, *pupilla oculi, cum sit exigua, tamen est vas ingens, quoniam intuetur una Cœlum, Astra, Solem, Lunam, Urbes, & alias Creaturas, & eodem modo quo conspiciuntur in illa parva pupilla oculis simul, & eodem modo efformantur & effinguntur, hoc modo se mens habet in corde; ipsum cor est vas quoddam exiguum, ibi tamen Deus, ibi Angeli, ibi vita & regnum, ibi tamen Apostoli, & cœlestes orbes, ibi thesauri, gratia, ibi sunt omnia.*

In corde hominis omnia.

S. Machar.

10. Verum quidem est, quod Deus primum & præcipuum esse universo contulerit, attamen, ut D. Chrysostomus bene observat, omnium harum rerum creatarum perfectio & complementum animæ attribuendum venit, quia nisi ingenium humanum sua industria & arte ad universale mundi beneficium cooperatum fuisset, quot bonis hic mundus destitutus foret? *Per eam civitates condidit, & mare, secuit, & terram coluit, & artes invenit innumerabiles, & ferociores belluas superavit, & quod est omnium maximum & primum, Deum, qui fecit ipsum, cognoscit.*

Perfectio Creatarum rerum animæ tribuitur.

Chrysost. in Ps. 42.

11. Imo sicut Deus hominem omnium rerum creatarum brevem quamdam epitomen esse voluit, ejusque gratia totum hunc mundum creavit, ita quoque verum est, quod soli ipsi inter omnes alias creaturas visibiles lumen suique Creatoris notitiam indidit, eumque cœlestium bonorum participem effecit. *Solus ex iis quæ videntur, Deum erat revelationes accepit, cognovit multa arcana, & ineffabilia didicit, quæ sunt in cœlis; propter ipsum terra, propter ipsum cœlum, propter ipsum Sol, Luna, Sydera, propter ipsum Lunæ cursus, temporumque mutationes & vicissitudines: propter ipsum fructus, & arbores, & tot genera animantium, propter ipsum missi sunt Angeli; propter ipsum unigenitus Dei Filius homo factus est & crucifixus: propter ipsum Lex, propter ipsum Paradisus*: unde videntur concludit, quod sicut homo parvus quidam est mundus, ita quoque mundus visibilis & invisibilis, natura & gratia, & quidquid est in cœlo & in terra, ad animam hominis ordinatur.

Propter hominem omnia.

12. S. Bernardinus animæ Trinitatis titulum attribuit, cujus hæc sunt verba: *Beata illa & sempiterna*

S. Bern. ser. 1. in parvis.

terna Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, creavit quamdam Trinitatem ad imaginem & similitudinem suam, animam videlicet rationalem.

Animæ excellentia quod sit Trinitas creata.

13. S. Augustinus, nescio quid divini in anima nostra observat, eo quod ad Creatoris sui imaginem fuerit creata: *Quid in homine divinum est, nisi quod imagine S. Trinitatis ipse homo decoratus est? Faciamus, inquit Sancta Trinitas, hominem ad imaginem & similitudinem nostram.*

S. Aug. serm. 40. ad fr. Dei imago.

14. Amplius quid Rupertus Abbas dicit, ex cujus discursu colligi videtur, ipsum dicere velle tres Divinas personas suam inter se operam partitas esse, ut naturam humanam exaltarent, eique benefacerent: *Humana scilicet creatura illud potissimum opus est, quod eadem Beata Trinitas, magna sibi dignatione divisit, ut Pater conderet, Filius redimeret, Spiritus sanctus igniret.* De hisce à tribus illis divinis personis animæ nostræ communicatis excellentiis S. Petrus Chrysologus diu ante Rupertum hisce verbis scribit: *Deus Pater homines dignatur heredes, Deus Filius non dedignatur servulos cohæredes, Deus Spiritus Sanctus carnem consortem Divinitatis effecit*, quia verbum opera Spiritus Sancti incarnatum, nostraque mortalitate indutum fuit. S. Bernardus nullam aliam Creaturam anima propinquius ad Deum accedere observat, dum ait: *Nullus Deo vicinior gradus inter omnes, quæ sub Sole habitant creaturas, quam anima humana.*

Cui SS. Trinitas beneficia contulit.

Rup. Abb. l. 2. in Gen. c. 4.

S. Chrysol. serm. 71.

S. Bern. serm. de ver. Ps. audiam quid loquatur.

15. Maxima igitur quæ animæ attribui potest gloria, est, quod sit veluti cœlum quoddam; sub hoc namque titulo eam S. Bernardus descripsit; Etenim negari nequit, inquit mellifluus Doctor, quod anima suam à Paradiso originem & propaginem trahat, huc aspirat, ibique desideriorum suorum centrum repositum habet: *Est ergo cœlum sancta aliqua anima, habens Solem intellectum, Lunam fidem, astra virtutes; vel certe Sol justitia zelus, aut fervens Charitas, & Luna continentia.* Unde idem suavissimus Doctor existimat, quod quando Deus Isaiæ 66. dicit: *Cœlum mihi sedes est*, non tam de illo quod supra nos circumrotatur, aut de cœlo Empyreo, quam de anima loqui intendat, de qua Sapientiæ c. 7. testatur: *Anima justi sedes est sapientiæ; Qui ex doctrina sapit Salvatoris Spiritum esse Deum, atque in Spiritu adorandum: etiam sedem ei non ambigit assignare spiritualem.*

Est quoddam cœlum.

serm. 27. in Cant.

Isa. 66. v. 1.

16. Neque mirum est quod anima cœlum appelletur, siquidem illi nomen gloriæ, quæ quid longe excellentius est, appropriatur. S. Basilius non corpus, sed animam, quæ quamdiu in hac præsenti vita degit, corpori inclusa est, appellat, *Divinæ gloriæ pulcherrimum Organum.* Angellius verba illa Psalmistæ, *Exurge gloria mea, exurge Psalterium & cythara, ut cantet tibi gloria mea & non compungar* exponens dicit: *Gloria canet, id est, anima; quæ gloria est hominis, utpote quæ divina sit, & excellentissima natura.* Pergit ulterius, & dicit; *Hoc autem maxime infigendum est animis à divina Scriptura & Spiritu sancto, animam humanam vocari gloriam, quæ una re homo cæteris omnibus rebus corporeis excellit; quamque gloriam illibatam servare, maximo studio quisque debet, ne turpitudine aliqua vitiorum inquinetur.*

Divinæ gloriæ organum.

S. Basil. h. 11. in exam. Ps. 56. v. 9. Ps. 29. v. 13. Agell. ibid.

17. S. Gregor. Nazianzenus hominem non solum quemdam esse dicit mundi hujus visibilis, sed etiam intellectualis epilogum; Dicit enim: *Sic igitur Dei Filius hominem fabricatus, quasi alium quemdam mundum, ab eo qui aspectu sentitur, ipsum in eo collocat, magnum nimirum in parvo.*

Parvus mundus.

S. Greg. 42. Ela. Crat.

18. Idem de Democrito refert, eum solitum fuisse hominem parvum quemdam mundum appellare, in mundo magno, id est in universo positum; ipse autem de illo subjungit: *Magnus mundus homo dicendus est, utpote qui ea omnia habet, quæ sensibilis mundus, ac propterea intellectualem & rationalem creaturam.*

19. S. Bernardinus Senensis animam super omnes alias Creaturas statuit, dum ait: *Tanta est dignitas animæ, ut excedat omnes corporales creaturas, etiam simul sumptas*, ubi nihilominus notandum, quod de creaturis visibilibus & corporalibus, non de Angelicis loquatur, quibus non dico inferiores, sed quasi pares sumus: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum*; imo dicere ausum, illis quoque hominem longe præcellere: *Nusquam enim Angelos apprehendit sed semen Abrahæ apprehendit*; præterquam quod ex variis hoc eodem tomo adductis testimoniis clarum sit, ipsos ad ministerium nostrum, & specialiter ad animæ humanæ custodiam distinatos esse: *Nonne omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capient salutis?*

S. Bern. t. 1. ser. 11. art. 2. Omnes excedit Creaturas.

Ps. 8. v. 6. 7.

Hebr. 2. v. 16.

Hebr. 1. v. 14

20. S. Bernardinus eodem loco ex omnibus hisce bonis creatis scalam quamdam erigit, indeque ad cœlum usque Empyreum ascendens, dicit: *Tamquam nobilius corpus & conveniens tanto Regi, ac filio, ac sponsæ ejus ad hunc locum, ut gloria frueretur æterna Deus animam nostram formavit, per hoc aperte demonstrans, quod omnibus se inferioribus nobilior esset.*

Omnibus nobilius.

21. Tritum in Philosophia axioma est: *Propter quod unumquodque tale & illud magis*; si enim scintillæ præ luce scintillant, quanto luminosior Sol futurus erit, à quo stellæ lucem suam participant. Quod si igitur Deus cœlum Empyreum, & Paradisum, qui gloriæ centrum est, propter animam creavit; sicut Deus ipse electis suis, qui dexteræ ipsius assistent, testificatur, dum ait: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, quanto æquius est; ut hæc gloria, hicque Paradisus in ipsamet anima resplendeat, dummodo tamen immaculata & pura extiterit? *Ecce enim Regnum Dei intra vos est; Emissiones tuæ Paradisus*; imò ipsemet Deus, *in quem desiderant Angeli prospicere*, se in anima humana Paradisum suum habere declarat: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.*

Dei Paradisus est hominis anima.

Matth. 25. v. 34.

Luc. 17. v. 21. Cant. 4. v. 13. 1. Petr. 1. v. 12. Prov. 8. v. 31.

22. S. Ambros. ad animam se convertens adæquatum illi dignitatis suæ conceptum insinuare & imprimere satagit dicens: *Cognosce te decora anima, quia imago Dei es, cognosce te ô homo; quia gloria es Dei, audi quemodo gloria: Propheta dicit: Mirabilis facta est cognitio tua ex me; hoc est, in mea opere mirabilis facta est majestas tua, in consilio hominis tua sapientia prædicatur*, Insuper tamen etiam dici potest, animam gloriam esse Dei, quia gloria, Paradisus, sive cœlum empyreum, primo omnium loco pro nobis fabricatum fuit; notandum enim quod quando ait: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*, nullam prorsus Angelorum mentionem fecerit, sed solam allocutus fuerit naturam humanam.

Anima Dei gloria.

S. Amb. l. 6. Exod. c. 2.

Matth. 25 v. 34.

23. S. Bernardinus stringens aliquod in hac materia argumentum facere volens, authoritatem citat S. Augustini dicentis: *Nihil potentius aut sublimius mente rationali, quidquid super eam est, creator est*, indeque hanc deducit consequentiam: *Per hoc manifeste declarans, quod si quasi infiniti*

Ejus sublimitas.

S. Bern. ibid.

Empyrei

Empyrei cœli, & illius nobilitata crearentur à Deo, adhuc animalis excelsior, ac nobilior remaneret.

Nobilitas.

24. Anima etenim adeo nobilis est & digna, ut ipse quoque Paradisus incomparabilibus excellentiis ejus capiendis locus futurus esset inadæquatus, nisi se in ipsiusmet Dei sinum, velut ut centrom suum ibidem immergeret, nam ut S. Bernardinus ait: *Res quippe nisi in loco suo proprio conservari non potest, sicut aqua in fonte, & in vite vinum; sed locus animæ est ipse Deus, juxta illud Augustini; Non inveni locum animæ meæ, nisi te Deus.*

S. Ber. t. 3. ser. de. ver. art. 1. 2.

Cælo capacia.

25. S. Thomas de Villa nova adducta illa protestatione quam Salomon, postquam templum illud, quod cœlum terramque in stuporem rapuit, ad Dei honorem erexerat, sequentibus verbis fecit, nimirum: *Si cæli cælorum non te capiunt, quanto magis domus hæc, quam ædificavi*: subjungit: *at anima sancta dignior, illustrior, capacior est cælo, neque eam replere sufficit totus mundus, ad imaginem Dei facta est, & adeo, in illa Dominus requiescit, sic quædam anima sancta ait: Et qui creavit me, requievit in tabernaculo meo.*

S. Thom. Vill. in ded. eccl.

Dignitas hæc magni æstimanda.

26. Nobis tamen necessariò sciendum est, quod suprema illa dignitas ad quam anima evecta est, timorem ac tremorem nobis merito incutere debeat, cum receptissimum verissimumque sit illud S. Gregorii Magni monitum, dicentis: *Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum*; Et D. Chrysostomus ad præsens propositum aptius dicat: *Ipsa excellentia dignitatis majoris tibi fiet causa supplicii.* Ecclesiasticus sapiens utilissimum nobis tradit documentum, quo quanti anima, utpote thesaurus maximus, æstimanda sit egregiè instruimur? Dicit enim: *Fili serva animam tuam; & da illi honorem secundum meritum suum.* Hæc sola & non alia virtuosa quædam, Deoque accepta superbia est, si quis nimirum hanc adeo sublimem dignitatem, qualis est similem Deo, illiusque imaginem esse pro meritis æstimare sciat, seque ad viles creaturas abjicere caveat; unde in Græco legimus: *Da illi honorem secundùm dignitatem suam.*

Chrys. h. 20. in Matth.

Eccl. 10. v. 31.

Ibid.

Modus conservandi.

27. Dionysius pulchrum quemdem modum nos docet, quo animam nostram in sua dignitate decenter conservare debeamus: *ac eam*, inquit, *sensualitati & corporis imperare, ne mereatur audire: Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Salvator noster quoque dixit: *ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*: Thesaurum porro istum in vasa quodam fictili circumferimus: *Habemus Thesaurum istum in vasis fictilibus*, nec est alius quam animæ nostræ inæstimabilis gemma, quam dignè æstimare, & in debito suo pretio habere satagamus, sed quonam id modo à nobis faciendum erit? *Ibi & cor nostrum sit*; semper enim & ubique corde, mente, cogitationibus & amore nostro in seriam dignitatis animæ nostræ considerationem intenti esse debemus; siquidem *Quid prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur*: Præ hujus thesauri condigna æstimatione & conservatione quivis alius thesaurus vilis videri debet & abjectus.

Ps. 40. v. 2.

Matth. 6. v. 21.

2. Cor. 4. v. 7.

Matth. 16. v. 26.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Anima est Paradisus, & locus deliciarum Dei, ejusque templum, cujus proinde amplitudo, maximè quam Charitate mediante habet, hic consideratur.

THEMA

Deliciæ meæ, esse cum filiis hominum. Prov. 8. v. 31.

1. S. Bernardinus intellectum suum in miram illam æstimationem & amorem quo Deus animam nostram prosequitur, defigens, capere se non posse fatetur, quænam in nobis sit vis illa Divini amoris & appretiationis attractiva. En illius consideratione dignissima verba: *Quæ enim conventio tanta majestati, & tanta paupertati, ut more & amore sponsorum, veluti ex æquo sese complecti referantur sublimitas illa, & illa humilitas?* ubi observanda sunt verba illa, *veluti ex æquo*, siquidem ut idem sanctus Pater subjungit: *Fatemur similitudinem, æqualitatem renuimus*; In dubium revocari nequit, quia Deus magnopere erga animam nostram propendeat, illamque permagni æstimet, imo suam in illa delectationem positam habeat, hoc enim adeo verum est, ut ipsemet hanc unicas suas delicias esse profiteretur dicens: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*; nihilominus res mira esse videtur, quod cum Deus in Cœli Empyrei vasto & elegantissimo palatio infinitam habeat Principatuum, Dominationum, Thronorum, Cherubinorum & Seraphinorum, aliorumque nobilissimorum Spirituum multitudinem, in quibus majora quam in homine gaudia habere potest, suas tamen in vilissimo hominis luto delicias quærat & inveniat; *Esse nimirum*, inquit Hugo Cardinalis, *cum filiis hominum per naturæ humanæ participium; De quibus deliciis hominis communicatis miratur* Job. c. 7. dicens; *Quid est homo, quia magnificas eum?*

Divini amoris magnitudo.

S. Bern. serm. 61. in Cant.

Prov. 8. v. 31.

Hugo Card. in Prov. c. 7. v. 17.

Job 7. v. 17.

Eligendo naturam humanam ferinam.

2. Porro Deus humanam non vero Angelicam naturam elegit, quia animam nostram, quam ad imaginem & similitudinem suam creaverat, assumere voluit, quia in illa omne suum gaudium & delicias repositas habuit, totoque corde ei addictus fuit, de quo S. Job non immerito cum stupore interrogat attonitus; *Quid apponis erga eum cor tuum?* Verumtamen id nequaquam mirum videri debet; *Quia potius sunt ejus deliciæ esse cum filiis hominum*; inquit Hugo Cardinalis, *quam cum Angelis, quia de his quæ aucupio vel venatione capiuntur, fiunt deliciæ ciborum, non de domesticis*: Qua aptissima similitudine idem purpuratus Doctor declarat, Deum venatione perditarum animarum nostrarum, utpote quæ sapidissimus ejus cibus sunt, quam maxime delectari: *Et ipse quidem venatione prædicationis & aucupio Crucis capit homines.*

Ibidem.

Quæ sola suavis Deo.

3. Enimvero in hunc Proverbiorum locum opportuné hic nobis servit illa à quodam Interprete facta observatio, quod scil. Isaias Propheta postquam futuram verbi incarnationem indicasset, qua mediante Deus cum hominibus familiariter conversaturus erat, indilate subjunxerit mentionem suavitatis & dulcedinis earum consolationum, quas in nobis erat habiturus: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel*, quod idem est, quod *Nobiscum Deus*; at verò ad hanc inter nos motam & mutuam conversationem, ineffabile Dei consequitur gaudium, prouti ex verbis sequentibus clarè deducitur: *Butyrum & mel comedet*, quod idem est ac si diceret; *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum, quasi dicat inter homines conversari, dirigere, atque ipsos lucrari, mellis ac butyri loco ponet, quibus nihil est in deliciis suavius.*

Salaz. in Proverb.

Isa. 7. v. 14.

Anima Dei est Paradisus.

4. Quando Deus animam nostram post divini in illam halitus sui spiraculum ad tam nobile esse provexit, eamque corpori ab illo pariter cum tantæ artis magisterio fabricato infudit, pro deliciarum

loco

loco paradisum ei terrestrem assignavit: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem quem formaverat:* (Gen. 2. v. 2.) at vero quisnam locus deliciarum Deo nostro futurus erat? Num forte Cœlum Empyreum? Id dici non potest, quia illud pro anima humana intra illud recipienda fabricatum fuerat: (Matth. 25. v. 34.) *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi*: Ergone igitur Deus deliciarum loco in quo jucundari possit, destituendus est? Ecce tibi lectissimum, quem Deus sibi reservavit paradisum: (Matth. 25. v. 34.) *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Paradisus Dei anima erat quam in pretiosissimo innocentiæ statu, originalis justitiæ præclara chlamyde amictam creaverat.

Quam sibi reservavit Deus.

5. Omnes in vastissima hac totius universi mole, à sapientissimo artifice Deo conditæ creaturæ, amplissimæ videl. cœlorum sphæræ, stellæ, Sol, Elementa; plantæ, animalia &c. ad corporis humani creata fuere obsequium, at vero solam hominis animam sibimetipsi in viridarium hortumque seu Paradisum deliciarum reservavit; unde S. Augustinus de humana mente inquit: (S. Aug. de sp. & an. c. 37.) *Mens ejus Paradisus est: in qua quasi in Paradiso voluptatis delectatur*; Quod ipsum S. Petrus Damian. (S. P. Dam. l. 2. ep. 5.) confirmat, dicens: *Spiritualis est Paradisus mens sancta, mens munda, atque ad sui conditoris imaginem signanter expressa, jure dicitur Paradisus, qua & cœlestium Charismatum est fluentis irrigua, & tamquam fertilium arborum, vel herbarum, sic virentibus sanctarum virtutum, vernat germinibus adornata.* Hortulanus hujus Paradisi est idem ipse qui ejus deliciis jugiter perfruitur, quique ipsum continuo perficit & excolit, qui proinde de (Joan. 15. 1.) seipso dicit: *Pater meus agricola est*; De Fonte illo, qui in quatuor dividebatur præcipuos fluvios paradisum ubertim irrigantes, idem S. Cardinalis dicit; *Fons ille ratio mentis est, ex qua velut originali fonte, quatuor virtutes, justitia scilicet, fortitudo, prudentia, temperantia, quasi totidem salutiferi gurgites profluunt, qui terram nostri cordis fertilem reddunt.*

Ac se lectum ligno crucis recuperavit.

6. Reflectione dignus est ille loquendi modus, quo Spiritus S. in Genesi utitur, nam postquam per Adæ prævaricationem, Deus è Paradiso, id est, ab anima pulsus fuerat, dicit sacer textus: (Gen. 3. v. 2.) *Deambulabat ad auram post meridiem*; Quibus in verbis Hugo de S. Victore differentiam quamdam (Hug. Vic. h. 9. in Eccl.) notat inter verbum *ambulare & deambulare.* Ambulare enim est in directum procedere, deambulare vero, inquit ille, est ambulando retrorsum reverti; Dicitur igitur Deus prope Paradisum unde ejectus erat deambulare, quasi in paradisum suum deliciasque suas cogitans reverti, id est, Adamum ad pœnitentiam reducere meditans; *Modo vadens, modo rediens, & magno quodam incendio æstuans quasi nolens sedem suam deserere*; nimirum errabundam animam venatum ibat, illamque sibi in prædam capere satagebat; *aucupio Crucis cepit homines*; Ex illa namque hora, qua Adam peccavit, in Paradiso circumspiciendo studiosè seligere cœpit ligni truncum, in quo pro anima peccatrice confingendus esset; unde sancta Ecclesia canit: *De Parentis protoplasti fraude factor condolens, quando pomi noxialis morsu in mortem corruit, ipse lignum tunc notavit; damna ligni ut solveret.*

7. S. Bonaventura in suis Soliloquiis animam (S. Bon. t. 7. Sol. c. 1.) nostram centrum quiescentis Dei appellat: *O quam beata anima, apud quam Deus sibi requiem invenit, quæ dicere potest: Qui creavit me, requievit in tabernaculo meo, negare siquidem ei cœli requiem non potérit, qui sibi in hac vita requiem præparavit.* Optime se S. Ambrosius reflectit quod Deus post aliarum visibilium rerum creationem nequaquam quievisse dicatur, non solum post hominem creatum quiescere cœperit: *Requievit posteaquam hominem ad* (Gen. 2. 2.) *imaginem suam fecit; In quo requiescat, audi di-* (S. Amb. l. 6.) *centem: super quem requiescam, nisi super humilem,* (exa. c. 8.) *& quietum, & trementem verba mea.* Idem quoque S. Damianus asserit, dum circa illa verba: *Benedixit Deus diei septimo* (Ibid. v. 8.) (in quo nimirum requievit) *& sanctificavit illum*, ita ait: (B. P. Dam. ibi.) *Quid est Deo Sabbathum sanctificare, nisi templum sibimet in sancta atque perfecta mente construere? sicut & Apostolus: Templum Dei, ait, quod estis vos, & Spiritus Sancti habitantis in vobis.*

Quietem prius non habens.

8. Abhinc autem ad aliud quoddam nobilissimum animæ nostræ elogium transeamus, nimirum quod non tam à sacris Interpretibus, quam ab ipsamet æterna veritate, id est, à Spiritu sancto *templum Dei* appelletur. (Anima Dei est templum.) Qua de re S. Augustin. postquam dixisset: *Nobilis creatura est anima, civitas namque Dei est, de qua tam gloriosa dicta sunt:* (S. Aug. de sp. & ann. c. 37.) *Hæc civitas Jerusalem merito appellanda est, quia ad fruendum visione illius creata est*; paulo post subjunxit: *Estque templum Spiritus S. per sanctificationem.* Hanc quoque animæ dignitatem, nimirum quod templum Dei sit, S. Thomas de Villa nova Concione in Dedicatione Ecclesiæ his verbis insinuat: *Sancta anima*, inquit, *verissima* (S. Th. Conc. de dedic. eccl.) *& sacratissima Dei templa sunt; unde Apostolus: An nescitis, quia templum Dei estis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? quod si non creditis, credite illi, qui dixit, si quis diligit me, sermonem meum servabit & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Hanc quoque veritatem non in uno, sed pluribus locis apud Apostolum videre licet: *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in* (1. Cor. 6. v. 19. & 20.) *vobis est? glorificate & portate Deum in corpore vestro.* Alibi pariter ait: *vos estis templum Dei vivi, sicut* (2. Cor. 6. v. 16.) *dicit Deus, quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo inter eos.* Psalmista quoque ait: *Dominus in* (Ps. 10. v. 5.) *templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes ejus.*

9. Et quidem varias Hugo Cardinalis inter (Analogiæ.) templum Dei, & animam humanam proportiones his verbis adducit, dum ait: *Dicitur anima tem-* (Hug. Card. ibid.) *plum Dei multis rationibus; In templo Deus adoratur, similiter in anima fideli; in templo offeruntur sacrificia; similiter in anima fideli: sacrificium Deo Spiritus contribulatus; cor contritum & humiliatum Deus non despicies; In templo sunt Cruces intus & extra, ita in anima debent esse cruces per memoriam Passionis, & exterius per imitationem; in templo reponuntur reliquiæ Sanctorum, sic anima fidelis debet semper recolere exempla Sanctorum; In templo est aqua benedicta, quæ fugat Dæmones, ita in templo spirituali nostro debet esse aqua lachrimarum, qua fugatur Diabolus.*

10. Ad hæc dici potest quod in Ecclesiis erigantur altaria, per quæ animæ nostræ significantur. Unde S. Bernard. text. illum Levitici: *Ignis in al-* (Levit. 6. 12.) *tari meo semper ardebit*, considerans, dicit: *Altare* (S. Bern. c. 1.) *utique mens humana est, quasi alta res; alta res est* (serm. ann.) *anima nostra, quæ ad Dei imaginem & similitudi-* (2. c. 2.) *nem est formata, ut in Deum ascendat*; In hoc altari ignis Dei, id est, amor erga Deum semper ardere debet, utpote qui erga illam adeo se semper exhibet beneficum & liberalem.

11. In eodem quoque Levitico Deus dicit; *Ponam tabernaculum meum in medio vestri, ... ambu-* (Lev. 26. v. 11. & 12.) *labo inter vos*; Quæ quidem verba, tametsi quoad

litteram

Tabernaculum.

litteram de Tabernaculo Dei, quod Moysi à Deo in deserto præscriptum fuit, quando una cum populo per illud gradiebatur, quoad spiritualem tamen sensum etiam de anima interpretari possunt, quam Deus in tabernaculum suum elegit. Unde etiam Villanovanus ait: *Grandis animæ capacitas in qua non solum inhabitandi, sed inambulandi locus est, quid namque sunt animæ justi potentiæ, nisi amplissima Dei inambulatoria? Quotiescumque ergo bonorum desideriorum & affectionum motus, contritionis stimulos, devotionis ardores in teipso persenseris, gressus Dei & vestigia Spiritus S. in templo suo deambulantis agnosce.* Verbum autem *ambulare* animi quamdam dilatationem & recreationem exprimit, quia est quædam ambulatio animi recreandi causa instituta; unde cum Deus dicit: *Ambulabo inter vos*, plane insinuat animam nostram esse locum quemdam recreationis suæ, quam in anima, invenit potius, quam in aliis creaturis: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.*

S. Thom. Vill. Loc. cit.

Prov. 8. v. 31.

Anima major est cœlo.

12. Considerari quoque hoc loco potest, increatam illam sapientiam, quæ totius hujus universi sapientissimus est architectus, unicuique creaturæ in certo pondere & mensura suum determinasse locum & situm intra quem se continere debet. Terram enim voluit esse amplæ hujus mundi molis centrum Solem in Sphærarum cœlestium medio collocavit, astra autem cœli firmamento inseruit, aquam terræ superinfudit, super hanc aërem, & super aëra ignis elementum reposuit, piscibus lacus, inhabitationem, assignavit, mundavit flumina, maria dilatavit, & sic de cunctis aliis rebus creatis discurrere licet, animæ vero nostræ nec locum nec situm limitavit, quia hanc in tabernaculum suum elegit, cui proinde dicere possumus: *Quem cœli capere non possunt, tuo gremio contulisti*; In locum vero deliciarum ipsiusmet animæ Cœlum Empyreum fabricavit, illudque adeo vastum & amplum ut S. Bernardinus dicere ausit, quod si Deus tot mundos crearet; quot sunt arenæ grana in littore, maris hi tamen ejus immensitatem nequaquam adæquaturi essent. Unde idem S. Pater dicit; *Quis poterit comprehendere, quæ sit animæ magnitudo, secundum enim magnitudinem contenti magnitudo vasis potest comprehendi, in immensum major est anima, quam ipsum cœlum*, citatque illam Salomonis protestationem dicentis: *Cœlum & cœli cœlorum te capere non possunt, & tamen anima tantæ magnitudinis est, ut quem mille cœlorum capere non possent, anima ipsa comprehendas*; Estque hæc animæ immensitas tanto admirabilior, quanto verius est id quod S. Thomas de villa nova de ipsa dicit: *In hoc vero Dei incolatu*, inquit, *potissimum illud miraculum non reticebo, quod cum anima nostra infimum sit omnium spirituum, & Deus omnium sit altissimus & supremus: nullius alterius Spiritus capax est, nisi solius Dei, solus Deus inhabitator est mentium, solius Dei templum anima est, non Angeli, non Archangeli, non alterius, cujusvis Spiritus.*

S. Bern. Loc. cit.

S. Th. de Vill. Loc. cit.

Animæ vastitas.

13. Notandum est autem, quod Deus noster, qui de seipso dicit: *Cœlum & terram ego impleo*, non dicat *ambulabo*, sed *deambulabo* ut per hoc ingentem, quam Deus in anima invenit, amplitudinem declararet. Merito igitur S. Bernard. dicit: *O quam longe suspicio illos certe beatos, de quibus dicitur: Et habitabo in eis, & deambulabo in illis.* S. Hieronym. quoque ait: *Vide anima sancta, quam grandis sis; fieri potest ut aliquis angusta inhabitet, quare additur inhabitabo & deambulabo in eis, ubique deambulas, ubique lata domus est.*

S. Bern. ser. 27. in cant.

S. Hier. in Psalm 133.

Charitate dilatatus.

14. Sciendum porro est hanc animæ aulam ampliari ad solam proportionem amoris: unde idem S. Bernard. ait; *Quantitas cujuscumque animæ æstimatur ex mensura charitatis quam habet, ut quæ multum habet charitatis, magna sit, quæ parum, parva.* Rupertus Abbas Tuitiensis verba illa: *Ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*, ponderans dicit: *Ecce evangelica voce Dominus demonstrat, cur Psalmista dixerit: Omnis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis; quid enim latius hoc mandato dilectionis, quo sic mens humana dilatatur, ut intra substantia sua palatium majestatem capere, possit Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Unde & S. Ambros. ad idem conformiter propositum, inquit: *Alii queruntur de sui ruris angustiis, in te Deo est ampla possessio, in quo se deambulare dicis, hoc est, laxa spatia habitationis invenire, qui terram includis manu, cui mundus angustus est, in eis ampla es domus. O inæstimabilis dignatio pietatis!* Et ideo S. Thomas de Villa nova exclamat dicens: *Cum sint tibi in cœlo tam splendida, tam ampla, tam decora palatia, tam illustria, & tam insignia cœlestium potestatum, & beatorum spirituum templa magnifica, in quibus inhabitas, non dedignaris Domine paupercula, & abjecta animarum nostrarum tuguria intrare, & inhabitare in nobis; Cum tibi à tot millibus potestatum & principatibus serviatur, & sedeas super Cherubim, nostra tamen domicilia non modo non spernis; sed in eis gloriaris; ut dicas: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.*

S. Bern. ser. 27. in Cant.

Joan. 14. v. 23.

Rup. in loc. l. 11.

S. Ambr. ser. 70. in Ps. 118.

S. Th. de Vill. Loc. cit.

Inæstimabilis Dei dignatio.

15. Idem quoque S. Archipræsul aliam quamdam ingeniosam adducit considerationem, per quam facile in notitiam pervenire possumus supremæ illius dignitatis, ad quam anima per hoc pervenit, quod sit veluti quoddam Dei vivi templum; Etenim de sanctorum reliquiis, quæ tot operantur miracula, quæque in tanta habentur veneratione, ut inæstimabilibus thesauris pares habeantur, ita scribit: *unde illis ossibus quæso tanta virtus, nisi quia templum Dei aliquando fuerunt, & Spiritus S. habitavit in eis? Si sic Domine honorantur ossa marcentia, eo quod fuerint, & futura sint domicilium sanctarum animarum, qualis erit honor & decor animarum propter inhabitantem Deum.*

Reliquiæ SS. honorantur quia fuere Dei templum vivum.

16. Nequaquam tamen nobis ob hanc mirificam animæ nostræ dignitatem nimium præsumendum, quin potius sciendum, quod ut S. Augustinus ait: *Domus summi Patrisfamilias est anima per unitatem morum.* Imo magis nos terrere debet, quod S. Thomas his verbis dicit: *Grandis honor, sed grandis timor, ex hoc pensandum nobis est, cum quanto timore & solicitudine cavere debet anima justi, ne forte in ea aliquid turpe aut indecens inveniatur, quod oculos tantæ majestatis offendat*; citatque illum Apostoli, in quo rigidissimum nobis intentatur supplicium, si mysticum hoc templum prophanare præsumpserimus: Apostolus enim postquam nos *templum Dei*, esse dixisset, subjungit ulterius: *si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus.* Quo enim supplicio dignum æstimares, qui in ipsius Ecclesiæ sinum equos & jumenta collocaret, velut in stabulum, aut falsa in eadem Numinum erigere simulacra, vel demoliretur altaria Crucesque confringeret & sacrilege tractaret, vel in ea prostibulum quoddam erigeret? *Quid minus facis tu ô peccator, qui sacrum cordis & corporis tui templum vitiis imples, & immunditiis polluis, & sacrum Dei habitaculum Demo-*

Grandis honor sed grandis quoque habendus timor.

S. Aug. de Sp. & an. c. 2.

S. Th. de Vill. ibid.

1. Cor. 3. v. 17.

nio-

niorum spurcissimorum stabulum facis, & expulso spiritu Dei, turpissima carnalium cogitationum in eo simulacra, idolaque depingis.

Ep. cit. — Animarum Distinctio.

17. S. Petrus Damianus in Epistola superius citata inter animam innocentem & impiam hanc tradit distinctionem: *In reproba cujuslibet anima fit confusio tartari, & in sancta, munda, atque perfecta species Paradisi, mens enim otiosa, cupida, curis tantummodo sæcularibus dedita libidinis igne succensa, nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & Diabolus habitat, & concupiscentiarum ignes æstuare non cessant?* S. Agatha ad S. Luciam virginem dixit: *Jucundum Deo habitaculum præparasti*; sed ubinam putas? *In tua virginitate*; ille etenim Deus qui est *Candor lucis æternæ & speculum sine macula*, animæ puritatem atque munditiam mirificè diligit. *cap. 7. v. 26.*

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

De excessiva animæ pulchritudine, quæ ad sui sponsalitium Deum ipsummet rapuit; Hæc autem animæ venustas à virtutibus & innocentia Christiana dependet.

THEMA.

Concupiscet decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, Psal. 44 ℣. 12.

Anima pura cœlestem rapit sponsum.

1. ORigenes animam nostram superhumana & divina pulchritudine, qua Deus ad ejus sponsalitium concupiscendum raptus fuerit, dotatam esse probaturus, adducta in themate Psalmistæ verba adducit; ac demum dicit; *Nisi esset aliquis decor in anima, Propheta utique de ipsa non dixisset: Et concupiscet Rex decorem tuum, id est, sponsus: Quis ita habet pulchram animam, quis tantum possidet decorem, quis ita est extraneus ab omni fœditate, ut possit ei dici: Concupivit Rex decorem tuum?* Hæc autem venustas & pulchritudo non in corpore sed in anima consistit, sed in tali anima quæ pura, immaculata, munda existit, hæc enim sola est quæ sponsum cœlestem in sui amorem rapit. *ho. 1. 5. in Ezech.*

2. Enimvero animæ qualitates S. Thom. de Villa nova hisce nobis coloribus adumbrat dicens: *Est anima rationalis natura quædam spiritualis, incorporea, incorruptibilis, immortalis, intellectualis, libera, capax Dei, habens voluntatem & intellectum sicut Angelus.* *S. Th. de Vill. ser. de S. Mich.*

Animæ dotes. *S. Ber. ser. in D. 5. Eph.*

3. S. Bernardin. illam quatuor præclaris dotibus adornatam nobis ob oculos ponit: *Quadruplex*, inquit, *virtus est in anima, sensus, imaginatio, ratio, & intelligentia:* Demum vero quænam sit sensus dispositio atque capacitas, pupillæ adducto exemplo demonstrat, dum ait: *oculus enim quasi in puncto pupilla, totum apprehenderet mundum si non haberet obstaculum:* De imaginatione quoque dicit: *Imaginatio vero multos tales potest apprehendere mundos; Ratio vero se extendit ultra sensum & imaginationem, abstrahit vero universale, quod est semper & ubique in particulare, quod est hic vel nunc; si ergo sensus & ratio tantæ sunt capacitatis, quid est de intelligentia, quæ nata est apprehendere summum bonum.* Tandem idem S. Pater ut ostendat quanti à nobis sit æstimanda anima nostra, ita concludit; *Ergo parvum non est, quod intra nos est, sed incomprehensibile & infinitum.*

Ejus pulchritudo invisibilis. *Lact. l. 7. c. 5.*

4. Et ideo Lactant. Firmianus animam nostram glorioso hoc epitheto *Inenarrabile op*[illegible] com[illegible]lat; Equidem quæ & quanta sit animæ alicujus pulchritudo scire non possumus, quia non sit oculis corporeis visibilis, neque cadit sub sensus; Hoc tamen scire sufficit, quod vere talis sit, cujus amore captus est ille, qui ipsum condecorat & amabilem efficit Paradisum: *In quem desiderant Angeli prospicere; Speciosus forma præ filiis hominum: Concupiscet Rex decorem tuum*, utique secundum animam, cujus hanc id convincentem adducit rationem: *Nihil ex vultus bonitate boni, ac emolumenti nihil, ex anima autem pulchritudine tantum licet bonum lucrari, quantum possidet, quæ Deum habet amatorem.* *1. Petr. 1. 12. Ps. 44. v. 3. Ibid. v. 12.*

Vilis tamen ancilla.

5. Quod si Rex aliquis se ad vilis cujusdam servæ suæ nuptias seduci permitteret, necessum utique esset dicere talem ancillam excessiva quadam & rara corporis venustate præditam esse: Cur obsecro Deus cum animæ nostræ quæ comparatione sui vilis quædam serva est, cum sit vilis quædam creatura, sponsalitium contraxit? *Sponsabo te mihi. Et concupiscet Rex decorem tuum*, quod pariter S. Bernard. his verbis quærit, dum ait: *Unde tibi ô humana anima, unde tibi hoc, unde tibi tam inæstima-bilis gloria, ut ejus sponsa merearis esse, in quem desiderant Angeli prospicere? Unde tibi hoc, ut ipse sponsus tuus, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur, ad cujus nutum universa mutantur.* *Os. 2. v. 19. S. Ber. ser. 2. in D. 1. Epiph.*

Formositas animarum S. Catharinæ monstrata.

6. In dubium utique revocari nequit quin unica hujus in animam nostram divinæ propensionis causa sit, summa animæ nostræ elegantia speciei atque venustas: *Concupiscet Rex decorem tuum; Tota pulchra es amica mea: formosa mea.* Cœlestis animæ nostræ amator Christus S. Catharinæ de Senis dilectissime Sponsæ suæ die quadam animæ in gratia Dei existentis formositatem ostendit, unde cum sancta hæc Virgo obstupefacta hæreret atque attonita; Christus ei respondit; Vide igitur quam præclare impensum fuerit, quidquid pro animabus hoc modo venustandis perpessus fui. Quibus verbis huic S. Virgini perpetua quædam consuetudo & usus fuit, osculandi terram illam, quibus eorum impressa erant vestigia qui prædicationibus suis, aliisque bonis operibus suis animarum conversioni insudabant. *Cant. 4. v. 7. Cant. 2. v. 10.*

Christus ut animas mundaret deformis factus.

7. S. Paulus Ephesiis efficaciter persuadere volens, ut conjugali uxores suas amore prosequerentur, hoc inter cætera motivum adduxit: *Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ, ut exhiberet ipsi sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata*; Apostolus autem per hanc Ecclesiam, de qua loquitur, non exteriores Basilicæ muros, sed animas fideles intelligit: *Templum Dei quod estis vos*; Ut igitur hanc Ecclesiam, id est, fidelem animam pulchram, puram & immaculatam, denique sponsam suam efficeret, pretiosum pro ea sanguinem suum effundere voluit: Ipsaque Paradisi eximia venustas & pulchritudo se deformari passus est: *Non est species ei, ... neque decor & nos putavimus eum quasi leprosum*, ut animam nostram venustaret, factus est, exanguis, & pallidus; *Ut exhiberet gloriosam Ecclesiam.* *Eph. 5. v. 25. 26. 27. Isa. 53. v. 2.*

Animæ Pulchritudo. *S. Bern. ser. 53. de an. digu. a. 3. c. 4.*

8. Audite quæso, quid de animæ speciositate S. Bernardin. in hæc fere verba scribit: *Si formarentur tot Empyrei cœli, quot sunt aquarum guttæ quot sunt grana arenæ maris, omnis pulchritudo eorum simul sumpta non posset æquari pulchritudini unius animæ:* Et quidem tametsi verba hæc hyperbolice & per exaggerationem ab hoc S. Prædicatore dicta fuisse videri possint, ipse tamen protinus ejus

quod dixit rationem his verbis subnectit: *Illi infiniti cæli tanta pulchritudinis non possent intelligere Deum, nec diligere, nec possidere, quemadmodum rationalis anima*, hinc 1. Cor. 2. Apost. ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit; nec in cor hominis ascendit, qua preparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Idem quoque S. Pater prolixo discursu, qua pulchritudine anima illa quam Deus in sponsam elegit, dotata sit demonstrat; Quod si enim muliere aliqua esset speciosissima omnium quæ fuerunt, sunt aut futuræ erunt, imo tanta corporis forma & specie prædita, ut ne quidem ipsemet omnipotens & divinus artifex speciosiorem efformare posset: vel si alicui pictori tale suggerat ingenium, quo magisterio & peritia artis suæ effigiem aliquam efformet prototypo suo quoad fieri potest vivacissime & propriissime similem: nihilominus subjungit idem sanctus: *Pictor atque Creator anima ipsa sapientia est cujus sapientia non est numerus, Deus scientiarum Dominus est, ad creandum hominem infinita potentia usus est, voluit eadem infinita potentia & sapientia sua formare animam ad imaginem & similitudinem suam: Mensura pulchritudinem Dei, ad cujus imaginem facta est: Mensura & potentiam qua potuit, sapientiam qua novit, & voluntatem qua voluit sic eam creare, & intelliges pulchritudinem ejus.*

1. Cor. 2. v. 9.

Dignius nil quam sponsam esse Dei.

9. Quid igitur mirandum est hanc adeo excessivam pulchritudinem & decorem animæ, ipsum quoque rapuisse ejus Creatorem, ut se illi per arctum sponsalitii vinculum copularet? *Tota pulchra es sponsabo te mihi.* Cardinalis Bellarmin. singularissimam hanc hujus adeo digni sponsalitii prærogativam his verbis ponderat: *Si quis capere aut digne cogitare possit, fortasse nihil magis honorificum, nihil utilius, nihil dulcius, neque in hoc seculo, neque in futuro reperiri posset: Magna est gloria, utilitas, suavitas, servire Regi Regum, major inter amicos & domesticos ejus connumerare, maxima Filium Dei & Christi fratrem nominari, sed sponsam dici posse, consortem throni; consortem thalami*: hoc utique, inquit præfatus Doctissimus Cardinalis, omnem humanum & angelicum intellectum excedit; Quia, *qui adhæret Deo, unus spiritus est cum eo.*

C. Bellar. de at. fel. l. 3. c. 6.

Qualis sit animæ unio.

10. Vultisne explicatius nonnihil intelligere quisnam aut qualis sit hujus unionis animæ cum Deo conceptus? S. Ambrosius ait: *Concipit, & generat Dei verbum: Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est*: Circa quæ verba D. Chrysost. exclamat: *ò mirabilem honorem, ò virtutis incredibiles vires, qua ducitis bene viventes homines! Multi propinquiores Deo sunt, qui voluntatem ejus faciunt, quam qui summa carnis necessitate conjunguntur.* B. Petrus Damianus de hoc sponsalitio ita scribit; *Anima nostra superni Regis est sponsa, cui accepto pignori Sancti Spiritus signaculo fidei est dotata.* S. Bonaventura conditiones nobis exponit, quæ inter sponsos requiruntur: *In sponso*, inquit, *eligendo quatuor sunt, Genus, Virtus, Sapientia, Pulchritudo, qua omnia summè in Filio Dei reperiuntur, & ideo oportet quod sponsa ejus preparet se & nobilitet. In sponsa eligenda similiter quatuor considerantur, Genus, Pulchritudo, divitia, mores.*

S. Ambr. l. 2. c. 1. in Luc. Matth. 12. v. 50. Chrys. h. 44. in Matth.

B. P. Dam. ser. 74.

S. Bonav. in o. 2. Joan.

Conditiones quatuor.

Anima originem habet è cœlo.

11. Et quidem si de Genealogia animæ seu ejus progenie sermo sit, hujus è cœlo ducit originem; Quis enim est qui per Jerosolymam in sensu spirituali animam intelligi nesciat? Hanc autem S. Joannes velut sponsam quamdam prædivitem & ornatam de cœlo descendere vidit; ita enim ait; & ego Joannes vidi sanctam civitatem, *Jerusalem novam descendentem de cœlo à Deo, paratus sicut sponsam ornatam viro suo*: Apostolus autem prosapiam animæ nostræ distinctius hisce verbis describit: *Genus ergo cum simus Dei, non debemus æstimare, &c.* Ubi S. Gregorius ait: *Genus videlicet Dei dicimur, per acceptam imaginem ad similitudinem illius*; Et ideo S. Leo ad agnoscendam & æstimandam nobilitatem nostram, ne à primo stipite nostro degeneremus, his verbis invitat: *Agnosce, ô Christiane, dignitatem tuam, & divina consors factus natura, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire, memento cujus capitis & cujus corporis sis membrum.*

Apoc. 21. v. 2.

Act. 17. v. 29.

S. Greg. 10. mor. c. 16.

S. Leo ser. 1. de nat.

12. Porro de animæ pulchritudine nec quidquam dubitare licet, utpote quam jam abunde satis exposuimus.

Homini omnia subjecta.

13. Tertia in sponsalitiis requisita, & à S. Bonaventura annotata conditio in divinis consistit: In sposalitiis enim dos communiter quæri solet opulenta; Idem vero Seraphicus Doctor alio in loco per adductam Hugonis de Victore in lib. *de arrha anima* authoritatem ita scribit: *O anima mea, quid dedit tibi sponsus tuus? Respice mundum istum, omnis natura ad hunc finem cursum suum dirigit, ut tuis utilitatibus deserviat, tuisque oblectamentis.* Sponsus sponsæ dotem contulit, dum ei quidquid in cœlo vel in terra bonum & pulchrum est assignavit; *Omnia subjecisti sub pedibus ejus; Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Quinam autem opulentior thesaurus, aut quæ pinguior, amplior, aut liberalior dos ei obtingere potuit, quam pretium quo illam cœlestis ejus sponsus æstimat, & excessive amor quo illam prosequitur?

Hebr. 2. v. 7. 8.

14. Unde S. Bernardus idipsum considerans attonitus exclamat: *Quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Quid? Sine dubio vanitati similis factus est homo ad nihilum redactus est homo*; Mox tamen idem mellifluus Doctor jam dicta corrigit, dicens; *Quomodo tamen penitus nihil est, quem magnificat Deus?* Verum quidem est sponsam illam antea servam & vile mancipium fuisse, post contractum vero cum Rege sponsalitium facta est conjux, Regina, vel Imperatrix alteri regio conjugi suo coæqualis; ita quoque de anima Deo desponsata dicere possumus: *Quomodo nihil, erga quem appositum est cor divinum? scio, Scio, ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum, quomodo ergo nihil sumus, si thesaurus tuus sumus?*

S. Bern. ser. 5. in ded. Eccl.

Thesaurus Dei Anima hominis.

Formosam faciunt virtutes.

15. Quarta quæ in sponsa quadam requiritur conditio, sunt *mores.* S. Richardus de S. Victore egregie exponit, qualiter animam aliquam pulchram vel deformem esse à sola nostra pendeat voluntate; *Anima tua aut formosa est, aut deformis, ex voluntate tua; Formosam facit voluntas bona, deformis fit ex voluntate mala, formosam eam facit sua benignitas, deformem tua malignitas.* S. Ambrosius quoque quanam in re hæc animæ pulchritudo consistat, insinuat, scilicet non in genis bene coloratis, aut oculorum venustate, &c. *Sed pulchritudo anima est sincera virtus, & decor verior cognitio supernorum, ut videat aliud bonum, ex quo pendent omnia.*

Ric. à S. Vict. p. 1. l. 6. de Trin. c. 21.

S. Ambr. de Isa. & an. c. 8.

Quas sponsus praebet.

16. Suam anima pulchritudinem non à semetipsa habet, sed illam à cœlesti sponso suo participat, quia *Omne donum optimum & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum.* Unde Villanova sua verba illa. *Decorem tuum*, ita

S. Th. de Vill. 19. post Pent.

ita glossat, id est, *qui in te est, non qui a te est, non enim concupiscit decorem, nisi quem ipse præstat.*

Anima speciosa redditur dimissis peccatis.
S. Greg. de spop. chr.

17. S. Gregor. Nyssenus facile nos modum docet, quo anima suam nancisci pulchritudinem valeat; Primo enim dicit: *Necesse est ut anima quæ sponsa Christi fieri desiderat, pulchritudini Christi quoad ejus fieri poterit, similis fiat.* Sed quonam putas modo idipsum consequi poterit? *Oportet ut anima quæ adhærere cogitat Christo omne peccatum à se expellat:* Ideo quando cœlestis amator inassequibilem sponsæ suæ pulchritudinem laudat dicens: *Tota pulchra es amica mea,* protinus subjungit: *& macula non est in te. immaculata mea.* D. Chrysostomus postquam de animæ speciositate fusius tractasset, tandem hanc subnectit interrogationem: *Accepisti quid sit pulchritudo? Pendet pulchritudo animæ ab obedientia erga Deum, anima enim quantumlibet deformis siquidem obtemperaverit Deo, deponit peccatum & speciosa redditur.* Idque Sauli exemplo probat, qui factus est Paulus, & vas electionis, quando ait: *Domine, quid me vis facere? Audi filia, & inclina aurem tuam,* & postea subdit: *Et concupiscet Rex decorem tuum; Cujusmodi decorem concupiscet? Nempe animæ?*

Cant. 4. v. 7.
Cant. 5. v. 2.
Chr. ho. in Psal. 44.

Adhortatur.
S. Basil. or. 22. de an.

18. Jure igitur merito sanctus Basilius nos adhortatur, ut animam nostram mundemus & purificemus, ut fiat quasi lympidum quoddam tersumque speculum, in quo Divinus amator eam & se contemplari possit: *Da operam ut omnes sordes ex malitia acquisita precatione sedulo eluantur, neque enim fieri potest, ut speculum, quod sordibus inquinatum est, germanas imaginum repræsentationes ac simulacra recipiat, reddatve, sic nec animus rerum humanarum curis distractus, & iis perturbationibus quæ ex corporis studio proficiscuntur obcæcatus; Spiritus sancti illuminationem suscipere valebit.*

Humilis fit homo & speciosus fatis.

19. Alii alium hanc animæ pulchritudinem acquirendi & conservandi modum meditantur, considerant enim quod Deus noster sapientissime corpus hoc nostrum ex luto confinxerit, in illudque incluserit animam hominis adeo speciosam, oculo non solùm corporali, sed & spirituali, quod pulchritudinem ejus attinet, invisibilem ut humilis perseverans speciem & pulchritudinem suam non amitteret. Unde Richard. de S. Victore ait: *Maximus est animæ decor, si post omnium virtutum perfectionem, humilitatem possideat & cum magnis sit meritis magnam se esse nesciat.* Magnum se nesciebat B. Job, qui dicebat: *Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea.*

R. V. in Cant. c. 2.
Job cap. 9. v. 21.

Ornamentum animæ Dona Spiritus S.

20. Temerarius ille qui in magnificas illas à Rege regiis sumptibus præparatas nuptiales epulas sine veste nuptiali se ingesserat, acriter valde reprehensus & in ignem conjectus fuit: Utique majori cum severitate animadversurus Rex ille fuisset in filii sui sponsam, si illa in iisdem epulis minus decenter ornata comparuisset. At vero dices fortasse, qualia debent esse hæc animæ ornamenta? Origenes super illa verba: *Sacerdotes tui induantur justitia,* ita scribit: *Sunt ergo omnia ista vestimenta justitiæ; Et iterum Paulus: Induite vos viscera misericordiæ; Sunt ergo & indumenta misericordiæ. Sed & alia nihilominus Apostolus indumenta nobiliora designat, cum dicit: Induite vos Dominum Jesum Christum, & carnis curam ne feceritis.* S. Thom. de Villanova super illa verba Canticorum ad sponsam à divino ejus amatore dicta, videlicet: *Quam pulchri sunt gressus tui filia Principis,* scilicet, *in calceamentis,* mysterium pulchrorum gressuum & pedum sponsæ his verbis declarat: *Pedes, animæ potentiæ, gressus actus earum, quibus Deo appropinquamus: affectus desideria: Calceamenta dona Spiritus sancti, quæ singulas potentias ornant, sapientia intellectum, pietas voluntatem, fortitudo irascibilem, &c. Pulchri sunt gressus animæ, id est, actus cogitationes, affectus, sed propter calceos gratiarum, non de se.* S. Ephrem quoque omnia hæc ornamenta, omnem animæ pulchritudinem à gratia derivari, his verbis considerat: *Anima nostra sponsa facta est immortalis sponsi, nuptiæ divina Sacramenta sunt per quæ sancta anima jungitur sponso, dum digna mentis devotione sumuntur.* Anima mediante gratia unionem contrahit cum Deo, quæ eidem Sacramentis mediantibus confertur: Quanto igitur frequentius, majorique cum dispositione & puritate ad illa accesserimus, tanto quoque majorem oculisque sponsi acceptabiliorem venustatem & pulchritudinem nobis conciliabimus: Siquidem *Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Hæc in sponsa fidelitatem thoralem observant, quia æterna esse nequeunt. Unde Rupertus Abbas Tuitiensis monet dicens: *Quæcumque anima libera vel Christi uxor, legitima, vero amore Christum diligens, adulterium non recipit, incestum non admittit.* Pergit dein ulterius explicare in quonam talis Christi sponsa ab adultera differat: *Quæ autem ancilla est,* inquit, *non habens Spiritum Domini, in quo est libertas, cito adulterio succumbit.*

Matth. 22. v. 13.
Orig. ho. 9. in Ex.
Ps. 131. v. 9.
S. Th. de Vill. in D. Pent.
Gratia.
S. Ephr. ser. de jud. & resur.
Charitas.

Deum filialiter amantes veræ Dei sponsæ.
L. 6. in Cant.

22. Spiritus sanctus de concubinis Salomonis, ejusdemque Reginis tractans, ita scribit: *Sexaginta sunt Reginæ, & octoginta concubinæ;* quem textum Rupertus Abbas nobis exponens inquit: *Reginæ dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt;* in quo vero hæc charitas & amor perfectus consistat, ita declarat: *In eo videlicet, quod eumdem Dilectum suum sequentes, nihil terrenum, sed ipsum solum quærunt, neque propter metum gehennæ, sed propter amorem vitæ æternæ peccatum fugiunt, veritatemque amando iniquitatem oderunt.* Concubinas vero illas esse dicit, quæ ei ex servili tantum amore subjiciuntur, non vero ex puro amore: *Concubinæ vero sunt illæ, quæ sub timore serviunt.*

Quam perniciosus Dei recessus ab anima.

23. Restat in hac materia alia quædam materia moralis, pro cujus expositione sequens haud inepta subservire poterit similitudo. Videbitis aliquando nobilissimam palatii alicujus faciem & introitum mirabili architectura ex marmore, pretiosis statuis, sculpturis, aliisque ornamentis mire adornatam & elaboratam, tandem vero dum ex curiositate plura ejusmodi artis magisterio absoluta opera videndi ad interiora palatii penetralia ingredimini, conclavia fœno offenditis referta, ambulacra passim aranearum telis obsepta, hortos ex urticis & vepribus sylvescentes, fontes destructos, meram denique cunctis in locis desolationem conspicitis, dumque ingemiscentes causam tantæ desolationis inquiritis, hæc sola adducitur, quia Princeps vel Dominus Palatii illius incola illud pro tempore deseruit, suoque in discessu tapetes omnes, omnem pretiosam supellectilem, universas quibus conclavia illustrabantur picturas, cunctaque ornamenta secum sustulit, & ideo dum nulla jam palatii interioris cura habetur, omnia in eo desolata apparent & horrescunt ingredientibus. Eodem prorsus modo de anima quædam ratiocinari licet, hæc enim dum imagini & similitudini Creatoris sui correspondebat, omnibus erat donis, gratiis, virtutibusque Christiano homine dignis decenter adornata, adeo ut ipsum

quoque speciositate sua in admirationem raperet Paradisum: At vero dum sponsus & incola animæ Deus eamdem ob propriam animæ culpam deseruit, sibi deinceps minimè similis esse videtur: *Quomodo ... mutatus est color optimus?* Jam enim vitiis repleta, passionumque & affectuum inordinatorum tyrannidi subjecta esse conspicitur, & cum antea Deus de illa diceret: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*, jam in ea præter effrænium appetituum, sentes, lolia, urticas, & stirpes, nihil quod oculis Dei placeat in ea conspicitur, intellectus factus est cæcus, voluntas deses & iners, memoria ingrata, irascibilis vindicativa: *Orientur in domibus ejus urtica & spina, ... & erit cubile draconum, & pascua struthionum.* Unde S. Thomas de Villanova ait: *Sterilis & arida hispidaque deserto similis est omnis anima, quam tuus Domine non roborat Spiritus, Nullus virtutum germinat affectus, nullos bonorum operum producit fructus.*

Thren. 4. v. 1. — *Prov. 8. v. 31.* — *Isa. 34. v. 13.* — *Conc. 2. in die Pent.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Ostenditur quanta cura & custodia Deus animam prosequatur, gustus item sive gaudium, quo ob ejus salutem perfunditur, cujus etiam varia motiva considerantur.

THEMA.

Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci ei? Isaiæ 5. ℣. 4.

Dei cura quoad hominis animam. — *Matth. 21. v. 33.* — *S. Ant. de Pad. ser. in fer. 6. D. 2. q.*

1. DEus animam nostram sæpius sub metaphora vineæ describere solet, prouti sufficienter ex parabola illa colligitur quam ipsemet ore suo Hebraismo proposuit, quam S. Matthæus cap. XI. his verbis recenset: *Homo quidam plantavit vineam, &c.* circa quæ verba S. Anton. de Padua dicit: *Vinea ista est homo vel anima.* In illa autem protestatione quam per os Isaiæ Prophetæ in verbis assumpti thematis protulit, expresse declarat, quod in hujus vineæ, sive salutis animæ cultura, præter ea quæ fecit, plura aut majora facere non potuerit. Ac proinde ingeniosus ille vetustusque Scriptor Tertulianus animam nostram variis iisque gloriosissimis encomiis deprædicat, dicens: *Absit ut manuum suarum operam, ingenii sui curam, afflatus sui vaginam, molitionis suæ reginam, liberalitatis suæ hæredem, religionis suæ sacerdotem, testimonii sui militem, Christi sui sororem in æternum destinat interitum.* In quibus verbis præ cæteris significantiora sunt illa, quibus animam nostram appellat, *Ingenii sui curam*, quibus propriissimum exprimit animæ nostræ epithetum, quis enim non videt, quantam Deus pro hujus tanti thesauri custodia & conservatione ingenii sui curam & solicitudinem adhibeat?

Tertull. l. de resur. car. c. 9.

Bonorum jacturam Deus permittit ut animam salvet. — *Ps. 72. v. 12.* — *S. Bern. Sen. ser. de dig. an. ar. 1. c. 3.*

2. Sapiens dicit: *Justorum animæ in manu Dei sunt*; Deus igitur in vola manus suæ animam nostram velut gemmam pretiosissimam portat: Enimvero bona temporalia sæpe numero impiorum hominum manibus consignata esse videmus; *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias*, quod tamen circa animas nequaquam permittit, utpote quas immediatè sub paterna sua custodia & cura vult esse constitutas; Unde S. Bernardinus ait: *In præsenti vita sæpe temporalia malorum custodia permittit, animas vero propria sua custodia derelinquit*; Equidem Deus nonnumquam permittit; ut justi omnimodam faciant bonorum terrenorum jacturam; verumtamen eo id fine semper facit, ut per hanc jacturam animas illorum lucretur & salvet; Pro cujus meliori intelligentia idem sanctus Pater congruam adducit similitudinem; sicut enim qui in mari navigat opulentum secum habens thesaurum, licet illum solicitissimè custodiat, attamen navi inter maris procellas, periclitante, eumdem ipsemet manibus suis in mare conjicit, ut vitam salvare possit: Ita quoque Deus operatur nobiscum, quando enim propter immissam nobis paupertatem, gravem & lethalem morbum, aut aliud nobis illatum grave infortunium nos vel maximè deseruisse & à nobis recessisse videtur, tunc vel maximè ad animarum nostrarum salutem procurandam apertos habet oculos.

Exemplum in Jobo. — *Job. 2. v. 6.*

3. Cujus in S. Jobo manifestum habemus exemplum, quando enim Deus illum potestati Sathanæ quoad corpus tradidit, & ab eodem facultatibus, filiis, sanitate corporis, cunctisque aliis bonis exutus fuit; eam habuit animæ rationem ut eam totaliter à Dæmonis potestate exemptam esse voluerit; *Verumtamen animam illius serva*; Nota ergo cum quanta diligentia tu ò anima, es custodita; Utpote pro cujus salute Angelos indefessos continuos & perpetuos custodes esse voluit: *Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te.*

Quanti Deus æstimaris animas. — *Chr. ho. 91. in Matth.* — *Joan. 3. v. 16.* — *Joan. 12. v. 24. v. 25.* — *Zach. 9. v. 17.* — *Matth. 13. v. 30.* — *Ps. 84. v. 13.*

4. Chrysost. hanc quam Deus pro anima gerit solicitudinem sequentibus paucis quidem sed gravibus verbis exponit dicens: *Tanto studio, tantaque cura Deus dignam esse animam ostendit, ut neque Filio suo pepercerit; Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, ut omnis qui credit in illum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Nescio num vos aliquando ad id reflexeritis, quod Redemptor noster ait, dum semetipsum grano frumenti comparavit dicens: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet:* Hoc enim granum ipsummet Dei Filium significat, qui *frumentum electorum* dicitur: Hoc granum frumenti ab æterno in sinu paterno, seu potius in cœlorum granario (*triticum autem congregate in horreum meum*) reconditum fuit, donec veniret hora qua ad electorum utilitatem in terram descendens in terra virginali (*Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum*) seminatum seu plantatum fuit: Id vero quod vel maximè admirandum venit, sunt verba illa: *Ipsum solum manet:* quasi diceret: Quamdiu granum istud de cœlo non descendit, se solum in cœlo Empyreo degere arbitrabatur: Sed quomodo solum in cœlo manet: *Ipsum solum manet.* Numquid tribus in novem Choros distinctis Hierarchiis quaquaversum cinctum erat? Numquid cum ipso milliones millionum innumerabilium Principatuum Dominationum, Seraphinorum, Cherubinorum, omniumque aliorum infinitorum Spirituum Angelicorum cum ipso in cœlis regnabant? Pro hujus mysterii intelligentia in memoriam revocanda est parabola illa, quam Salvator ipsemet de Pastore proponit, qui nonaginta novem oves in deserto reliquit, & vestigia insecutus est ovis errabundæ, quæ hominem peccatorem significabat: scitisne causam, ob quam id fecerit? Nimirum quia hominem in comparatione naturæ Angelicæ longe pluris æstimat, imo tanti illum facit, ut animam humanam inter delicias suas recenseat; *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum*; Innumerabiles Thronos, Principatus, & Dominationes Cherubinorum & Seraphinorum exercitus in perpetuæ eruditionis barathrum præcipitari permisit, nec quidquam se pro eorum redemptione movit, non vero eodam

modo

modo animam *ingenii sui curam* perire permisit, quin potius dum etiamnum vix adhuc perdita esset, quod in manducatione pomi vetiti contigit; In eodem fere momento *Ambulabat ad auram post meridiem*; Quonam putas fine id fecit? Superius in alio quodam Discursu id ipsum fecisse diximus; quia *Ipse lignum tunc notavit, damna ligni ut solveret*: Unde pluris æstimare videtur unicam solam animam, in eaque sibi complacere magis, quam in omnibus Angelis simul & collectivè sumptis, siquidem sine animabus tedemptis Paradisum triumphantem ingredi noluit.

Isa. 12. v. 5. Erraticam ovem pluris quam Angelos

5. In Isaia Deus dicit: *Et nunquid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis?* quibus verbis tanto se amore & solicitudine animam prosequi indicat, ut sibi videatur se in Paradiso quietum & contentum esse non posse, nisi pro ejus salute descenderet: Quo sensu hanc Dei querelam Hugo Card. his verbis declarat, ut sensus sit: *Ex quo gentes humanum exalat in mundo & premitur à Diabolo, quid mihi est hic, id est, in cœlo? Quasi dicat: Non reputo me habere aliquid in cœlo, habendo Angelicos spiritus, qui sunt quasi nonaginta novem oves in deserto, nisi habeam ovem errabundam exilio.*

Hug. Card. Ibid.

Eccles. 18. v. 1. *Ps. 33. v. 9.* Quam 33. quæsivit annis.

6. Ecclesiasticus dicit: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul; dixit, & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*: Non sic fecit quando ipsi de anima ejusque sa[lutis] negotium erat, pro illa namq; è faucibus iofernalibus eximenda, triginta trium annorum spatio laboravit & sudavit: *Propter homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis.*

Sine quiete. *Psalm 131. v. 8.*

7. Regius Propheta David incarnationem Filii Dei in spiritu Prophetico olim his verbis solicitabat, dicens: *Surge Domine in requiem tuam*; sciebat enim illum optata quiete numquam frui, donec animam hominis è statu perditionis eripuisset. Unde quando traditor cœnaculum egrediebatur, ut sanguinem Salvatoris, qui pro ejus redemptione effundendus erat, Judæorum Principibus divenderet, ad Apostolos suos se convertens totus lætus dixit: *Nunc clarificatus est Filius hominis.* Joan. 4. Salvator noster omnino lassus, sudoribusque madidus supra puteum Jacob sedit; totaliter sitibundus, non tamen aquarum, sed perditæ illius animæ Samaritanæ: *Sedebat sic supra fontem*, qua phrasi loquendi ipsum nequaquam totaliter contentum fuisse indicat. Unde S. Augustinus ait: *Sedebat supra puteum, non quiescebat, quoniam in Samaritanis non poterat requiescere.*

Joan. 13. v. 31. *Joan. 4. v. 6.* *S. Aug. ser. 91. de temp.*

Psalm 93. v. 22. Mirabili quodam modo.

8. Apud Psalmistam sequentia verba leguntur: *Et factus est mihi... Deus meus in adjutorium spei meæ*? Quæ valde miranda sunt, quomodo enim David in hæc verba prorumpere potuit, cum Deum nequaquam factum esse sciverit? In Symbolo canitur: *Genitum non factum*, licet ipse factor & conditor sit totius universi: *Omnia per ipsam facta sunt*: Notandum est igitur quod licet Deum factum esse Catholica veritas abhorrescat, Deus tamen ex amore animæ modum adinvenire scivit, quo homo fieri posset: *Ecce Adam, quasi unus ex nobis factus est*; *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.*

Joan. 1. v. 3. *Gen. 3. v. 22.* *Phil. 2. v. 7.* Magno cum labore N. B. *S. Bern. ser. 31. t. 1. a. 2. c. 2.*

9. De cura & labore, quo Deus animam hominis quæsivit, S. Bernardin. in hæc verba scribit: *O quanto labore & quam ferventi amore quæsivit animam amorosus Jesus; virginis uterum vix egressus est; & dilectam animam more infantium vocat A, A, A, id est, anima mea, anima, anima, te quæro.*

Unam tantum.

10. S. Matthæus parabolam illam refert de Rege qui præparavit nuptias filio, ad quas inter multos qui ad easdem convenerant, præsumptuosus ille, qui sine veste nuptiali nuptiale triclinium ingredi præsumpserat, ad ignem condemnatus fuit: *Mittite eum in tenebras exteriores*; Quo facto sapientissimus Magister noster parabolam illam his verbis concludit: *Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Circa quæ verba merito inquirendum venit, quomodo intelligenda, cum enim unus tantum convivarum condemnatus fuerit, cæteris omnibus mensæ imperturbato animo accumbentibus, contrarium potius dicendum fuisse videtur, scilicet: *Multi electi, non verò pauci electi*, siquidem ex multis unus tantum periit? Ad quam difficultatem: alia nequit dari responsio quam quod Deus unius dumtaxat animæ salutem tanto in pretio & æstimatione habeat, ut dum illam perdit; innumeras se perdidisse arbitretur. Unde S. Augustinus ait: *Certe unus erat ille, qui non habebat vestem nuptialem, quare dicit: Multi sunt vocati, pauci vero electi? quia in unius perditione sic affligitur, quasi multos perderet.*

ti æstimans quam plures. *Matth. 22. v. 13.* *Ibid. v. 14.* *S. Aug. ser. de nupt.*

11. D. Chrysost. summam illam considerat solicitudinem quam adhibuit, ut mulierem Samaritanam fornicariam, vilem, inopem, & penes honestum mundum penitus infamem, ad veritatis induceret cognitionem, longo enim temporis spatio ei locutus. Divinæ facundiæ suæ retia ei expandit, ut sibi ad prædam cederet: *Quod soli Paulo fecit, qui ad tertium cœlum ascendit, qui raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba, qui terrarum orbem sagena cepit, hoc multo antè Samaritanæ fecit; Paulo se revelavit de cœlo dicens: Ego sum Jesus: Samaritanæ; Ego sum qui loquor tecum.*

Christi solicitudo in animabus quærendis. *Joan. 4. v. 7.* *t. 6. de Samar.*

12. Quod si nonnullas in Scriptura S. recensitas rerum gestarum historias examinemus, videbimus utique Deum non minus de animarum jactura dolere & tristari, quam de ipsarum lucro & salute gaudet, S. Bernardin. hac de re ita scribit: *Vir sapiens non ingemiscit propter parva res amissionem, magna profectò res est, propter quam Dei sapientia plorat, sed quia Deus plorare non potest, assumpsit humanam naturam ut plorare posset; semper enim in mortali corpore fuit, doluit super culpis animæ nostræ, & pro ejus curatione suspiravit ad Patrem.* Similiter dum ex eminenti quodam loco Jerosolymam in die Palmarum prospexit, amarissimè flevit: *videns civitatem, flevit super illam*, idque non tam ob desolationem & exterminium murorum, sive mænium, siquidem integros mundos unico tantum verbulo in unico momento creare prævalnit, sed potius. *Hæc civitas animam mysticè præfigurat, & de illa Propheta inquit: Gloriosa dicta sunt de te civitas Dei, videns igitur hanc civitatem obstinatam in sceleribus, & surdam, ex compassione flevit, multi & magni thesauri in mari, & alibi amissi sunt, milleque civitates combustæ sunt, atque destructæ, & tamen non legimus pro eis Christum flevisse, sed pro anima tantum.*

Harum perditionem deflet. *S. Bern. t. 3. ser. de dig. an. a. 2. c. 1.* *Luc. 19. v. 41.*

13. Econtra verò quando ipse negotium est de animæ securitate procuranda, quædam hoc fine obtento non instituunrur festiva gaudia quia cor ejus non pervadit jubilus? Legatur, quamde ove ac drachma perdita ac demum reinventa Christus ipse proposuit, parabola, & facile quanti Christus animam hominis faciat intelligetur. S. Bernard. ait: *Magna res est anima, qua Christi sanguine redempta est.* Nulla excogitari potest interioris Lætitiæ, quantumvis excellivæ exterior significatio, quæ tanto thesauro invento com-

Christi jubilus anima inventa. *Luc. 15. v. 4. &c.* *S. Bern. ep. 64.*

comparsta non sit inferior Basilius Seleucus dicit: *subjiciens humeros proprio labore oviculam curat laborantem, & gaudet ipsa fatigatione, imponit in humeros suos gaudens.* Nec dicit: *Congratulamini ovi, sed mihi, quia scilicet ejus gaudium est vita nostra, & cum nos ad cælum revehimur, solemnitatem lætitiæ ejus implemus.* S. Thomas Aquinas Doct. Angelicus observat, quod Pastor ille omnes cœlestes exercitus, ad tripudiandum inviat; Dicit enim: *Omnes Angelos convocat ad congratulandum, non homini sed sibi, quasi homo Dei Deus esset, & tota laus divina in ipsius inventione dependeret, & quasi sine ipso beatus esse non posset,* S. Bernard. quoque amorosam æterni hujus Pastoris solicitudinem hisce verbis admiratur: *Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis sic quæsiti, in qua si gloriari voluerit, non erit insipiens, non quod aliquid esse videatur tamquam a seipso, sed quod tanti eum fecerit ipse, qui fecit.* Circa illa verba: *Imponit in humeros suos* Glossa dicit: *Humeri Christi crucis brachia sunt.* Cajetan. inquit: *Impositio ovis in humeros, est redemptio humani generis proprio corpore.*

Basil. or. 16.
Op. 58. c. 7.
Angelos convocat ad jubilum.
S. Bern. ser. 1. de adv.
Gl. in Luc.
Cajet.

14. Notat S. Bernardin. Salvatorem nostrum non sine mysterio duris clavis in Crucis patibulum configi voluisse: *Configitur*, inquit *duris clavis, ut inseparabiles humeri ejus sint ab inventa ove*, sive ut quantum est ex parte sua ab hac anima, cujus tam anxiè curavit salutem, divelli numquam posset; & ideo hisce quoque temporibus nostris multæ passim conspiciuntur figuræ antiquæ, in quibus Redemptor noster velut Pastor inventam ovem errantem suis in humeris bajulare cernitur. Imo eo ipso quo Christus, qui hujus Parabolæ author existit, se ex hac anima per amatam passionem suam ejus amore toleratam reinventa tantam dicit concepisse lætitiam, simul etiam insinuare videtur, in tota illa atrocissimorum tormentorum suorum carnificina, tanto se erga animam ejusque salutem amore ac desiderio flagrasse, ut omnes cruciatus & dolores quos sustinuit, meræ sibi visæ fuerint consolationes & gaudia. *His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me: Proposito sibi gaudio sustinuit Crucem.*

Cruci affixus est Christus ut animæ essent confixæ.
S. Bern. de an. dign. a. 3. c. 1.
Zach. 13. v. 6.

15. Quamnam existimatis causam fuisse, quod Christus in Cruce brachiis apertis & extensis mori voluerit? Nimirum inquit Hugo Cardinalis: *volebat animas & corpora salvandorum in amplexibus suis præsentare Deo.* In dubium namque revocari nequit, quin Christus animam hominis ardentissime dilexerit, qui illam tam caro pretio redemit, & de ejus redemptione licet per atrocissimos dolores absoluta tam ingenti gaudio gavisus fuit; Et ideo verè dicit: *Deliciæ meæ esse cum filiis hominum.* Et S. Bernard ait: *Ipse, ipse colliget vos, qui diligit tamquam viscera sua, tamquam fructum pretiosissimum Crucis suæ.*

Eidem omnis dolor jucundus.
Heb. 12. v. 2.
Hug. Card. in c. 2. ad Phil.
S. Bern. ep. 109.

16. S. Bernardus aliud quoddam urgentissimum punctum tangit, ex quo quantum animam hominis diligat & æstimet, evidentissime colligitur, nimirum quia semetipsum ipsi in cibum præparavit, priusquam illam in Crucis patibulo redimere inciperet; sed inquit, *ubi quæso invenit illam? audi quæso ubi quæsivit illam; magna Charitatis dedit edulium, dum tibi semetipsum dedit in cibum, magna benignitatis ostendit signum, dum totus pro tua Charitate eviscerratus fecit sermonem minimum.*

Semetipsum in cibum dedit.
S. Bern. t. 1. ser. 51. a. 2. c. 3.

17. Quando Apostoli Christo Redemptori nostro Samaritanæ convertendæ operam danti attulerunt, prandium, Christus ipsis respondit: *Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis*, quibus verbis alludere volebat ad gaudium, quo ex animæ illius lucro afficiebatur, hoc enim lucrum ei erat velut sapidissimus quidam & substantiosus cibus, hoc gratissimum ei erat nutrimentum; *Hominum salutem* (inquit proinde Chrysostomus) *hic cibum vocavit, ostendens quantum desiderium habet nostræ salutis, sicut enim nobis concupiscibile est comedere, ita ei nos salvare.*

Hominum salus gratissimus eidem cibus.
Joan. 4. v. 32.
Chrys. ho. 33. in Joan.

18. Verum enimvero quid uspiam excogitari amplius poterit, unde quanti Deus animam nostram faciat evidenter colligi possit, quam quod modum adinvenerit, quo per sacratissimum corpus suum nobiscum hic in terris manere possit, ut animæ nostræ uniatur & inviscéretur, eamque ad immortalem & beatam vitam enutriat? *Mens impletur gratia, & futuræ gloriæ nobis pignus datur.* Et S. Cyprianus inquit: *Sicut panis communis quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste supersubstantialis vita est animæ.* Quamvis insuper præter hunc & alius quidam cibus sit, præcedenti haud dissimilis, ad eamdem animæ vitam pariter ordinatus, nimirum verbum Dei scriptum aut prædicatum, quia *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Unde S. Thomas Aquinas ait: *sicut anima vita est corporis, sed non vivificat sine cibo corporali, ita Deus vita est animæ, sed non vivificat illam sine cibo spirituali, id est, sine verbo Dei.*

Quam amet animas ex institutione Eucharistiæ pensandum
S. Cyp. ser. de Cana.
Matth. 4. v. 4.
S. Tho. op. 58. c. 6.

19. Tandem Salmeron in Deo specialissimam quamdam curam considerat, quâ Deus animæ nostræ rationem directè & immediatè quoad ipsam habet, siquidem Deus ipse immediate per semetipsum, non vero per Angelos animam creavit: *Inspiravit*, inquit, *in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem, animam rationalem, neque Angeli, neque universa Creatura producere potest, quemadmodum ergo hominis animam nullo medio producit, ita ipse per se immediatè gubernat; infundit namque illi gratiam, remittit peccata, justificat, denique solus per se ad finem gloriæ evehit*; Idem quoque Doctiss. Author verba illa Jobi adducit, qui ad eamdem Dei erga animam paternam curam & providentiam se reflectens dicit: *Nonne sicut lac mulsisti me, & sicut caseum me coagulasti, pelle & carnibus vestisti me, vitam & misericordiam tribuisti mihi, & visitatio tua custodivit spiritum meum; quod autem Deus ita per se curaret hominem, nullo fortiori argumento potuit nobis persuaderi, quam carnem assumendo, ut ita peculiarem nostrum provisorem, gubernatorem & regem ostenderet.* Jam enim de facto Deum vastam hanc mundi machinam, tot creaturis ornatam & instructam propter animam hominis fabricatam fuisse abunde satis probatum est, sicut propter hominem esse suum accepit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*; Gratia item & gloria, nec non omnia tam fortunæ, quam naturæ & gratiæ bona propter solum hominem subsistunt: *Gloria & honore coronasti eum, Et constituisti eum super opera manuum tuarum*, adeoque creatio, incarnatio, redemptio per Filium Dei facta, sublime item Ecclesiæ ædificium, sacrificia denique & sacramenta, & quidquid demum Deus hactenus operatus fuit, aut deinceps ad finem usque sæculorum est operaturus totum hoc ad salvandam hominis animam ordinetur, utpote quæ pariter ad majorem Dei gloriam cooperatur. Unde S. Irenæus merito dicit: *Gloria hominis Deus, operationis vero Dei, & omnis sapientiæ & virtutis receptaculum homo*; ad hoc autem ut se

Cura Dei erga animas.
Salm. t. 8. tr. 2.
Ps. 8. v. 8.
Ibid. v. 6. 7.
S. Iren. l. 3. con. har. c. 22.

Creator

Creator & Salvator animæ communicaret, plus facere non potuit eo quod S. Thomas in Hymno quodam dicit: *Se nascens dedit socium, convescens in edulium, se moriens in pretium, se regnans dat in præmium.*

DISCURSUS. XI.

ARGUMENTUM.

Ex pretio, pro anima redemptione persoluto, quanti Deus, qui perfectam illius notitiam habuit, æstimaverit, clare deducitur; imo & Diabolus magni illam facit: adducuntur item nonnulla motiva ad hoc, ut illam pro dignitate æstimemus.

THEMA.

Empti estis pretio magno. 1. Cor 6. ℣. 20.

Ex pretio redemptionis animæ æstimanda.

1. MEritoS Apostolus nobis pretium magnum ob oculos ponit, quo sumus redempti, *pretio magno*, siquidem cum non solum una pretiosissimi sanguinis stilla, vel unica lachryma, aut unicum suspirium, sed etiam unicus interior voluntatis actus ad redemptionem nostram sufficere potuisset; ipse tamen voluit, ut esset *copiosa apud eum redemptio*, idque nullo alio fine, quam ut infinitæ æstimationis per hoc veniremus notitiam, qua animam nostram tanto pretio dignam esse æstimavit. Unde Eusebius Emissenus ait: *Quam pretiosus sis, si factorem forte non credis, interroga Redemptorem*; Et S. Bernardinus ait: *Nota cum quanto pretio est redempta, quia cum sanguine & vita Christi ad denotandum pretiositatem animæ, quia unus passus pedis, & unicus ictus oculi Christi erat sufficiens pro redemptione decem millium mundorum*; & subdit idem sanctus Prædicator, hoc fuisse unicum S. Apostoli motivum, cur dixerit: *Empti estis pretio magno.*

Ps. 129. v. 7.

Euseb. Em. h. 2. de symb.

S. Bern. t. 4. ser. 90. p. 1.

1. Cor. 6. v. 20.

Col. 2. v. 3.

Phil. 2. v. 7.

Quantum Christus pro ea erogarit.

2. De Redemptore nostro dicitur: *In quo sunt omnes thesauri*, & tamen *Exinanivit semetipsum*; Dum rem quampiam emere volumus, ex pretio quod pro eadem solvimus, illius rei valorem & pretium facile agnoscere possumus; unde si Rex Palatium aliquod comparaturus pro quo emendo centum auri milliones abunde sofficirent, ipse nihilominus pro eo omnes thesauros impenderet, omniaque regna sua obæraret, de eo utique dicere possemus, quod Palatium istud infinito pretio dignum esse existimaret; Cum igitur Deus noster pro animæ redemptione non mundum, non Cœlum Empyreum, non universam Angelorum naturam & multitudinem, non denique unam tantum pretiosissimi sanguinis stillam, quæ universæ terræ, Cœlo & Angelis simul & collective sumptis large ponderabat, erogarit, facile tibi est hinc judicare quanti hanc animam fecerit & æstimarit.

Euseb. Em. ibid.

Non aurum dedit sed se & sanguinem.

3. Jure igitur Eusebius Emissenus ait: *In trutina ergo Crucis non aurum vel argentum, non aliquid angelicum, sed semetipsum passus est author salutis appendi.* Quo etenim putas fine, ipsemet ex venarum suarum ærario & inæstimabili aurifodina, sanguinis sui prodigere voluit thesauros? Nimirum *ut homini qui a statu degeneraverat, naturæ suæ dignitatem vel ipsa ostenderet pretii magnitudo.* Eodem quoque modo D. Chrysostomus hac de re his verbis scripserat: *Vis scire quantum sit pretium animarum nostrarum? redempturus eam unigenitus non mundum dedit, non hominem, non terram, non mare, sed suum pretiosum sanguinem, quocirca dicebat Paulus: Empti estis pretio magno.*

Chrys. ho. in Psal. 48.

1. Cor. 6. v. 20.

Matth. 16. v. 26.

4. S. Bernardus illa verba ponderat Salvatoris dicentis: *Quid prodest homini si mundum univer-*

sum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur; Is enim qui hæc verba protulit, optime sciebat quonam sibi pretio mundus, & quo anima constitisset; siquidem ad condendum mundum unicum dumtaxat verbum adhibuit; *Ipse dixit, & facta sunt*; at vero pro anima triginta trium annorum vitæ pœnosissimæ illiadem impendit: *Nec totus mundus sufficeret*, inquit mellifluus Doctor; *Magna res anima, quæ Christi sanguine redempta est, gravis animæ casus qui non nisi Christi cruce potuit reparari.*

Pro qua 33. annis passus.

Ps. 148. v. 5.

S. Ber. ep. 54.

Flevit & occisus fuit. S. Bern. ibid.

5. S. Bernardinus ad lachrymas quas Redemptor animæ causa effudit, se reflectens dicit; *Deus vidit destrui multa Regna, & numquam flevit, sed pro anima flevit, licet de sua natura non sit passibilis.* Similiter quando in Bethaniam venit Lazarum mortuum resuscitaturus ad ejus monumentum amarè flevisse legitur cum tamen ut eum mortuum esse cognovit, aperte dixerit: *Lazarus mortuus est & gaudeo:* Cur igitur tantam prope Lazari sepulchri exhibuit tristitiam? *Infremuit spiritu, & turbavit seipsum. Et lachrymatus est Jesus*; Aliud equidem ad hoc responderi nequit, præterquam *ecce quomodo amabat eum*; anima namque ab illo jam putrescente corpore separata, anima in peccato mortali constituta designatur; de quo dici potest: *Jam fœtet, quatriduanus est.* Erasmus Socratis adfert authoritatem dicentis: *Hominem ipsum animum esse dicebat, corpus autem nihil aliud, quam animi organum, vel domicilium, aut verius dicam sepulchrum.* S. Bernard. super illa verba: *flevit super illam*, ad nostrum propositum de anima dicit: *Non solum flevit, sed etiam occidi se permisit, ut pretiosi sanguinis sui pretio eam redimeret.* Enimvero ad habendam perfectam de animæ præstantia notitiam operæ pretium esset adæquatum facere posse de infinito sanguinis Christi valore conceptum, qui utique tamquam infiniti pretii existens, à nullo creato intellectu formari potest, & tamen ut animam hominis non jam redimeret, sed tantum exornaret totum sanguinem suum effudit, etenim ut illam redimeret, unica non solum sanguinis sed & lachrymæ stilla sufficere abunde potuit, et tamen Dei Filius in hac animæ nostræ æstimatione nequaquam credendus est fuisse deceptus.

Joa. 11. v. 14. 15.

Joa. 11. v. 33. 35.

ibid. v. 36.

ibid. v. 39.

Erasm. in dec. demor.

Luc. 19. v. 41.

Matth. 13. v. 45. 46.

6. Salvator noster apud Matth. dicit: *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, Inventa autem una pretiosa margarita abiit, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.* Per hanc porrò gemmam animam intelligitur, pro qua Deus non solum omnia sua, sed etiam semetipsum impendit, ut illam acquirere posset. Sed videor mihi nonneminem audire qui negotiatorem hunc magnæ imprudentiæ arguere non dubitet; sed quisquis ille est, sacros audiat velim Doctores; hi enim perspicue ejus hac in parte comprobabunt experientiam & notitiam infallibilem, adeo ut in hujus gemmæ comparatione falli minime potuerit, dum ut S. Ambrosius ait: *Idoneus sui operis æstimator magno pretio res redemit*; quis enim competentior in æstimando animæ valore ac præstantia judex adhiberi posset, quam sit is qui eidem animæ esse suum dedit: *Ipse enim sciebat quid esset in homine; Ipse fecit nos & non ipsi nos*; Advertendum est autem, quod S. Ambros. in præcitatis verbis non dicat, Christum ideo animam nostram tanti æstimasse, qui scilicet ab effectu & amore seductus aut excæcatus id fecerit, sed quia anima revera tanto pretio digna erat, unde Christus in hoc actu ab Ambrosio *Idoneus æstimator* appellatur.

Animæ æstimator Deus.

S. Ambr. l. 7. in c. 12. Luc.

7. Etenim anima nostra haud secus ac Sapientia Divina dicere cum veritate potuit: *Ego ex ore Altissimi prodivi*; neque enim ipsa solius omnipotentiæ, sed insuper Divinæ sapientiæ opus fuit, unde S. Augustinus indissolubile quoddam format argumentum: *Insignis est arrha ejus, nobile donum, quia magnum non decuit ut parva daret, nec pro parvo sapiens magna dedisset*. Quisnam enim adeo futurus esset stolidus & insipiens, qui non jam pro pretioso quodam adamante, sed pro simplici quodam vitro integrum auri millionem expenderet? è contra vero si quis pro integro quodam regno comparando magnum quendam erogaret thesaurum, is utique non stolidæ prodigalitatis arguendus, sed velut idoneus æstimator in pretii, illius exsolutione laudandus esset, sic quoque Deus inæstimabilem sanguinem suum in pretium animæ nostræ tanta cum libertate, seu potius prodigalitate numquam effusurus fuisset, verum proinde est, quod S. Augustinus his verbis dicit. *Magnum est quod tibi dedit, sed majus quod in te diligit*.

Eccl. 24. v. 5.

S. Aug. l. de dil. Deo. c. 9. & 4.

Qui laudandus in exsolutione pretii.

8. Notanda verò sunt in præcitata S. Augustini authoritate, verba illa: *nec pro parvo sapiens magna dedisset*, exinde namque colligitur, quod hæc pro anima nostra facta pretii exsolutio non fuerit casualiter sed summa cum sapientia & præmeditatione facta; sicut enim Christus adeo est liberalis, ut pro animæ redemptione nequaquam daturus fuisset modicum, ita quoque adeò est sapiens & prudens, ut pro re parva magna daturus non fuisset. Imo prouti in sequenti discursu videbimus Christus pro una anima sola se æquali cum affectu in Crucis patibulum agi passus fuisset, quam pro omnibus animabus, simul & collective sumptis, adeoque anima nequaquam parvi æstimanda venit, siquidem Christus negotiator sapientissimus pro illa sibi comparanda *dedit omnia quæ habuit*.

S. Aug. in Psal. 102.

Ut negotiator Sapientissimus.

9. S. Augustinus in alio quodam loco dicit: *Nemo fallit redemptorem tuum, nemo circumvenit, nemo prævius egit hic commercium, jam pretium solvit, sanguinem fudit, sanguinem inquam fudit unicus Filius Dei pro nobis*; Moxque ad animam se convertens, eamdem ut propriam suam dignitatem pro meritis æstimet, illiusque pretium & valorem agnoscat his verbis exstimulat: *ò anima erige te, tanti vales*. S. Bernard. similem fere habet considerationem; Dicit enim: *Magno pretio æstimata es ò anima, pro qua requirenda e summo Cœlorum Dei Filius descendit in uterum virginis; Quis sapiens pro requirendo obulo, itinere centum dierum voluntarie laboraret? Ergo magna quidem res est anima, pro qua requirenda Deus in mundum descendere dignatus est*.

S. August. Hinc animæ tuæ valorem æstima.

S. Ber. serm. 51. l. 1. art. 2. c. 5.

10. Idem quoque S. Doctor alibi aliam quamdam adfert considerationem, nimirum animam non sine causa tanti valoris, & pretii esse insinuat, licet idipsum nos non intelligamus: *Non custoditur magna diligentia à Sapientibus res qua vilis est, sed pretiosa, in hoc profecto patet, quam pretiosa sit anima justorum, quando solus Dominus illius vult esse custos*. Psal 96. *Custodit Dominus animas Sanctorum suorum*. Magnitudo pretii illius, quod pro anima nostra persolutum fuit, æstimanda est ex sanguine quem Redemptor noster ab instanti primo incarnationis suæ, quam Chrysologus *Negotium omnium sæculorum* appellat, effudisse noscitur; nec non ex omni eo quod à primo suæ in utero virginali consummatæ Conceptionis instanti laboris, molestiæ ac pœnalitatis & ærumnarum sustinuit; *In laboribus à juventute mea*, ubi alii legunt, *agonizans, moriens, moribundus à puero*.

Cujus custos solus Deus.

S. 3. de dig. an. n. 1. s. 1.

Ps. 96. v. 10.

Ps. 37. v. 16

11. Et quidem tametsi per totius sanctissimæ vitæ suæ decursum tanta tamque indigna pro animæ redemptione passus fuerit, tanto tamen in pretio animam nostram habuit, ut se nihil quasi in obsequium animæ fecisse existimet. Unde Richard. de S. Victore ait: *Id tantum de eorum redemptione exultat, at non repatet magnum id, quod pro eis pertulit*; Et ideo discipulis in Emaus abeuntibus, ipsumque in via, an ea quæ Jesus Nazaren, his diebus Jerosolymis passus fuerat, ignorater, interrogantibus, velut omnium perpessorum cruciatuum & tormentorum oblitus, admirabundus respondit: *Quæ?* & tamen vulnera ipsi ante biduum in Cruce inflicta etiamnum recentia omnino erant.

Et Iesus cruciatuum oblitus quasi magni nil passus.

Rich. Vict. in c. 9. Cant.

Luc. 24. v. 19.

12. Pro anima nostra redimenda Filius Dei semetipsum in mortem tradere voluit; unde in S. Augustino sequentia verba leguntur: *voluit ad se trahere per similitudinem, quos ad se trahebat per dilectionem transisse ipsum video in pretium meum, iam copiosum munere redemptio agitur, ut homo Deum valere videatur*; Ac proinde S. Petrus pretium redemptionis nostræ nobis indicare volens, ita scribit: *Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, ... Sed pretioso sanguine agni immaculati Christi*; in hoc sanguine uniuscujusque hominis anima abluta fuit, quod seria mente nobis meditandum est atque insuper velut æternæ veritatis propositionem credere debemus, quod enjuslibet hominis anima tanti valeat, quanti vita nostri Redemptoris; Unde D. Chrysostom. ait: *unius anima salus, tanti est, ut ob hanc Filius Dei fieret homo, tantaque pateretur*. S. Bernard. quoque cap. 3. Meditationum suarum animam nostram his verbis alloquitur: *Agnosce ò homo, quam nobilis est anima tua; & quam gravia fuerint ejus vulnera, pro quibus necessum fuit Christum Dominum vulnerari*.

Quod serio meditandum.

S. Aug. l. 9. l. de dil. Deo c. 6.

1. Petr. 1. v. 18. & 19.

Chrys. in gl. inc. 1. ad.

S. Bern.

13. Imo, ut excessivam æstimationem, quam Deus de thesauro animæ nostræ habuit, aliquatenus capere valeamus, bene ponderanda sunt illa Evangelici Prophetæ Isaiæ verba, dicentis: *Tradidit in mortem animam suam & cum sceleratis reputatus est, & ipse peccata multorum tulit*, ubi Pagnin. legit: *Effudit in morte animam suam*, ubi specialiter advertenda est emphasis, quam verbum illud *Effundere* in se continet, illud enim proprie effundi dicitur, cujus tanta non habetur ratio aut æstimatio: *Effuderunt sanguinem eorum ... in circuitu Jerusalem, & non erat qui sepeliret; Effusus est sicut aqua*; In Paradiso cœlesti non est thesaurus pretiosior, quam verbi & animæ illius, quæ mox ut creata fuit, simul etiam verbo incarnato hypostaticè unita fuit; & tamen hanc animam nihili æstimavit, dum illam tanta cum promptitudine & hilaritate pro salute nostra prodegit, suamque animam Redemptor noster vilifecit ut nostram se maximi facere indicaret. Unde Oleaster ait: *Nonne dicebam tibi, Deum suo mere nimium in operibus salutis? Nonne videtur vitam prodigere? qua enim effundantur, non reputantur, videtur ipse vitam suam pretiosissimam non reputasse, postquam eam tradidit pro iis, qui morte digni erant*.

Christus vitam non reputasse videtur. Isa. 53. v. 12.

Gen. 49. v. 4

Ps. 7 6. v. 3.

Ole. in Isa.

14 Advertendum tamen est; quod cum Christus, ubi de redemptione animæ nostræ agitur, animam suam nihil æstimasse dicitur, intelligendum per hoc non sit, quod animam suam nullo prorsus in pretio habuerit, id enim si verum esset, ali-

Animam suam cum omnibus animabus patri commendavit.

animam suam tanto cum affectu æterno Patri suo non commendasset dicens: *In manus tuas commendo spiritum meum*, quin potius ex hoc colligendum est, ut S. Bernardin. optime considerat, quod pro anima nostra moriens pari animam nostram, quo suam in pretio habuerit: *Clamans voce magna dixit: In manus tuas commendo Spiritum meum, in quo inventam ovem & animas omnium electorum commendavit, & reddidit Deo Patri; In anima enim Christi unita per omnia Divinitati, certa notitia erant omnes animæ suo pretioso sanguine redimendæ; quas ut animam suam ad æternam gloriam diligebat; hac siquidem Patri suo animam suam commendans, in ipsa omnes alias commendavit, atque omnes salvandas animas, voluit unam animam suam facere, facit enim ardentissima Charitas, quod est alterius, esse suum, proinde superominens Charitas omnem salvandam animam suam fecit*; Demum vero idem S. Pater ad animam uniuscujusque nostrûm se convertens, eamdem enixè precatur, ut semetipsam permagni æstimet, nequaquam vero contemnat, quando is qui eam creavit & redemit tanto eam in pretio habuit: *O anima pretioso sanguine & morte Christi redempta, considera quanti pretii te æstimavit summa sapientia Dei, ad hoc ut tu non despicias temetipsam.*

Luc. 23. v. 46.

S. Bern. l. 3. 4. 2. cap. 1.

Hinc animam tuam non despice

15. Adhæc si ulterius discere cupitis, quo in pretio animam habere debeatis; ipsimet *inimico nostri sunto judices*: Tametsi enim Diabolus animam nostram omni studio & conatu deprædari laboret, ipsemet tamen, licet invitus quo in pretio hunc thesaurum habeat, si non verbis, opere saltem ipso fatetur, & declarat. Etenim Salvatori nostro [quem Filium Dei esse clare non cognoscebat, alias enim cum ipso in tentationis arenam non descendisset] omnia regna mundi liberaliter obtulit? *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, Et dixit; Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Itane? Ergo Dæmon pro unica dumtaxat anima laqueis suis irretienda, integrum quemdam mundum sponte offert? Imo vero: *Omnis ponderatio non est digna continentis animæ*; Et S. Bernardus ait: *Totus quidem iste mundus ad unius animæ pretium æstimari non potest; non enim pro toto mundo Deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit*; sublimius igitur est animæ pretium; quæ non nisi sanguine Christi redimi potuit. Enimvero valde mirandum est hoc Luciferi, qui *serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, circa animæ nostræ æstimationem ostensum judicium, dum pro unica dumtaxat anima sibi acquirenda universum voluit cedere mundum; si enim totum mundum pro unica tantum anima dabat, quid illi pro aliis animabus inescandis & decipiendis reliquum esse poterat? Vere ita est; Et tamen hinc tibi colligere licet, quanti Dæmon unicam tantum animam æstimet; siquidem se omnibus illis, quæ se in suam posse redigere potestatem credit, privare nihil curat, dummodo unicam tantum animam securè possidere possit.

Animarum thesaurum, nocuis dæmon.

Matth. 4. 8. Ibid. v. 9.

Eccl. 26. v. 20. S. Bern. med. c. 3.

Gen. 3. v. 1.

16. Et tamen prout omnibus constat, (à Salvatore nostro repulsam passus est his verbis: *vade Satana*, atque ideo quanti Christus animam vel unicam æstimet ex alio quoque capite, præter illa quæ superius adduximus, colligere licet; quia Christus qui etiam pro oblatis sibi omnibus mundi Regnis coram Diabolo se prosternere noluit, ut unius Judæ, cujus perditio in propinquo aderat, & in cujus pectore Dæmon residebat (*ex vobis unus Diabolus est*) animam lucrari posset, coram illo se flexis genibus prosternere, ejusque sordidos pedes lavare & osculari dedignatus non fuit, ut per hosce tam humilis obsequii actus animi ejus duritiem amollire & vincere posset.

Matth. 4. v. 10.

Ut animam Judæ lucrari posset Christus lavit pedes.

Joan. 6. v. 17.

17. Salvianus illa inimici Infernalis ad Jobum enunciata verba: *Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua*, egregie ponderat, siquidem illis verbis Dæmon, licet juratus ejusdem animæ inimicus existat, clare tamen homini pro animæ suæ salute cuncta posthabenda esse insinuat, unde idem sanctiss. Episcopus ad nostram eruditionem ita scribit: *Dilectissimam esse animam suam homini etiam Diabolus non negavit: & qui avertere omnimodo conatur cunctos à profectu animarum suarum, idem tamen charissimas esse debere cunctis suas animas confitetur*; Demum vero ad eorum qui animæ suæ salutem curare negligunt grave improperium ita exclamat: *Quis furor est viles à vobis animas vestras haberi, quas illas etiam charas vobis debere esse dicit, qui viles facere conatur?* Ac tandem discursum hunc verbis quibusdam concludit, quæ summam cuilibet fideli in negotio tanti ponderis & momenti, ut simile sive in hac, sive in altera vita habere vix possimus, negligenti parere possunt confusionem; Dicit enim: *Ac proinde quicumque animas suas negligunt, etiam infra judicium Diaboli se amant.*

Job. 2. v. 4. Pro anima soluta omnia posthabenda.

Salv. l. ad Eccl.

18. S. Bernardinus ad illa se verba reflectit, quæ Abraham quondam Regi illi dixisse fertur: *Da mihi animas &c.* Dicit enim: *Tanta quoque æstimationis est anima apud Diabolum, ut mysticè, cum vellet divisionem de regno inter se & Deum, poposcit à Domino, dicens*: Gen. 14. *Da mihi animas, cætera tolle tibi; sed insensatus & stultus homo nihil vilius habet quam animam suam.*

Stultus qui hanc non curat. Gen. 14. 21. S. Ber. t. 3. ser. de an. dig. art 1. 0. 2. 1. 4. ser. 40. p. 4.

19. Idem quoque S. Pater alia quadam valde efficaci ratione idem intentum convincit; dum ait: *Quod si quis quamdam pretiosissimi sanguinis Christi guttam penes se haberet, quanta illam reverentia & cura custoditurus esset? Sed quantum debes habere charam unam animam, pro qua totus sanguis Christi est sparsus?* Similem fere conceptum S. Bernardus his verbis adducens ait: *Si stillantem de Cruce Domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes me in vase vitreo, quod portare sæpius oporteret, quid animi habiturus essem in discrimine tanto? At certe pretiosissimum animarum thesaurum servandum accepi, pro quo Christus mercator non insipiens: id est, ipsa sapientia Patris totum suum sanguinem fudit. Quid ergo infelix, quo me vertam, si quod sibi Christus proprio sanguine pretiosius judicavit, contigerit negligentius custodire?* Utique non solùm irreparabile super nos redundabit æternæ damnationis damnum, verum tamquam conculcati sanguinis agni immaculati rei severissime puniemur. Optime igitur Eusebius Emissenus nos monet, dicens: *Custodiamus ergo solicitè quod tanti cruoris commercio Christus redemit; Reus itaque erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi, qui violat & commaculat animam Christi sanguine & Passione mundatam.*

S. Bern. ser. 8. de adv.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Quidquid Christus pro omnibus animabus fecit, etiam pro una sola facturus fuisset: Ubi etiam curas, quam de unaquaque in particulari habet per parabolas ovis & drachmæ deperditæ, nec non per S. Thomæ Apostoli exemplum declaratur: simulque ostenditur nullum fastidiendum esse laborem, tametsi is etiam pro unica tantum anima impensus fuerit.

THEMA.

In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me, Ad Gal. 2. ♆. 20.

1. D. Chrysostomus peregrinum hunc Apostoli loquendi modum quo totum Redemptionis nostræ pretiom in totius humani generis beneficium collocatum sibi soli attribuit, examinans dicit: *Quid facis a Paule, dum communia propria tibi vendicas, quæque pro toto terrarum orbe facta sunt, tibi facis peculiaria? Non enim dixisti: Qui dilexit nos, sed qui dilexit me;* Cum tamen Redemptor noster Nicodemo expresse dixerit:

Joa. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum, non pereat. Tu ipse* (inquit idem D. Chrysost. ad Paul.) *ad Romanos scribens dixisti: Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*

Chrysost. Rom. 8. v. 32.

Quod si Christus pro solo Paulo mortuus fuisset, qua ratione mundi Redemptor appellari posset? Num forte ejus peccata adeo fuere enormia, ut infinitum sanguinis illius pretium, cujus una stilla non pro unu tantum mundo sed infinitis mundis redimendis sufficientissima erat, plane absorberent? Si pro uno solo peccatore redimendo, totus Redemptoris sanguis necessarius fuisset, quomodo tot aliæ animarum myriades redimi potuissent, cum Pater æternus non habeat nisi unicum Filium? Quod si verum est quod agnus ille pro solo fuerit Apostolo immolatus, quonam igitur obligationis titulo ego constringar? inquit præcitatus Chrysostomus. Nequaquam igitur id veritati consentaneum est, quod solam Pauli animam dilexerit & redemerit, quin potius, *Copiosa apud eum redemptio; Proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.*

Ps. 129. v. 7. Rom. 8. 32.

Chrysost. Christo tanta cura unius animæ quanta omnium.

2. Huic difficultati D. Chrysostom. duobus modis respondet. Primo enim dicit, quod immensa illa beneficia, quæ à Christo acceperat, & particularis illa solicitudo, quam erga animæ ipsius salutem procurandam exhibuerat, quando actuali Ecclesiam Dei persecutione atrociter infestabat, S. Paulum divini amoris igne effervescentem in hosce teneritudinis & grati animi affectus & verba prorumpere fecerint, dum enim se præ cæteris Divinæ gratiæ reluctantem atque rebellem divina illa pietate indignissimum agnoscebat, videbatur ei, quod totus Christi amor, omnisque ejus misericordia & providentia soli ipsius animæ salvandæ incumberet, haud secus ac si præter ipsum neminem alium curaret? Et hunc stilum loquendi etiam à multis aliis Sanctis usurpatum fuisse inquit idem Chrysostom. *Non raro Deum communem sibi proprium faciunt hoc modo loquentes: Deus, Deus meus adte de luce vigilo.* Secunda Chrysostomi responsio in eo consistit, quod Redemptori nostro tanta sit æstimatio & cura unius animæ quanta omnium in universum, siquidem Deus tam pro una solum anima incarnandus & passurus fuisset, quam pro omnibus. *Unde par esse declarat, ut quisque nostrum non minus agat gratias Deo, quam si ob ipsum solum advenisset; neque enim recusaturus fuisset, vel ob unam tantam exhibere dispensationem, adeo singulum quemque hominem pari charitatis modo diligit, quo diligit orbem universum.*

4. Præter hanc D. Chrysostomi authoritatem, adest quoque insigne D. Bernardi testimonium, qui in sermone quodam super Cantica, circa illa verba: *Tradidit semetipsum pro me*, camdem subinfert

S. Bern. serm. 41. in Cant. Conclusionem dicens: *Quin eadem charitate, qua pro omnibus, mortuus est pro singulis:* Unde Salvator noster animæ pretium quod pro ejus redemptione exsolverat indicare volens; non in plurali, sed in singulari numero dixit: *Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam;* & quidem ne id casualiter aut fortuito dixisse videretur, eamdem protestationem paulò post confirmat dicens:

Psal. 68. v. 8.

Ibid. v. 10. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me;* Non dixit *vobis*, qui tametsi totius humani generis peccata in cruce portaverit, pondus tamen istud haud aliter considerandum est, quam si illud pro solis peccatis meis sustinuisset: *Neque enim recusaturus esset vel ob unam*, &c. S. Augustinus qui rem hanc optimè intelligebat, ita de ea meditabatur: *Ego sum tui causa doloris, ego tua culpa occisionis, ego tua mortis meritum, tua vindictæ flagitium, ego tuæ passionis livor, tui cruciatus labor.*

S. Aug. c. 7. medit.

Unam tanti æstimat quanti omnes.

3. Et quidem pro hac sententia, quod scilicet unicam dumtaxat animam pari in pretio habeat, quo omnes simul, non desunt satis authenticæ probationes: Etenim in S. Ambrosio sequentia verba legimus: *Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata quare multorum & non omnium? Quia non omnes credunt; pro omnibus quidem mortuus est, hoc est, quantum in ipso est, ejus momenti est unius, cujus momenti est omnium perditio.*

S. Ambr. in c. 9. ad Hebr.

Matth. 22. v. 2.

Porro in nuptiis illis, quas Rex Evangelicus filio suo præparaverat, S. Patres verbi incarnationem figuratam fuisse docent. Et quidem S. Anselmus ait: *Uterus Virginis hujus sponsi thalamus fuit nuptiarum;* Et Theophyl. inquit: *Facit nuptias Filio suo; copulans eum omni formosæ animæ.* In illis autem nuptiis è tanto convivantium numero unus dumtaxat ad ignem condemnatus fuit: *Congregaverunt* enim *omnes quos invenerunt malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ*, & tamen eamdem parabolam Christus his verbis concludit: *Multi sunt vocati, pauci vero electi;* Ex quo vero unus tantum ex illis periit, prouti Discursu præcedenti dictum fuit, cur Salvator noster tandem in fine dicit: *Pauci sunt electi*, cum omnes alii nuptiali veste induti, hoc uno tantum excepto nuptiali hoc convivio ad finem usque perfruiti fuerint? Certe ad hanc difficultatem aliud nihil responderi potest, quam quod S. Ambrosius ait: *Ejus momenti est unius, cujus momenti est omnium perditio.*

S. Ansel. Lib. Theoph.

Ibid. v. 10.

Matth. 22. v. 16.

Dei cura circa animam.

5. Considerate obsecro paternam illam Dei nostri providentiam & curam, quam habet cujuslibet animæ in particulari. Nota passim sunt omnibus affectuosa illa S. Augustini verba dicentis: *Cum cunctis præsideas, cunctorum curam gerens, sic gressus meos semitasque consideras, & super custodiam meam vigilas, veluti si totius creaturæ tuæ cœli & terræ oblitus sis, tantum me solum consideras, ut nihil sit tibi cura de aliis.* Neque hanc protestationem in solis facit Soliloquiis suis, verum etiam alibi in libro de diligendo Deo, ubi Deum ita se erga ipsum habere dicit, ac si nihil aliud quod faceret aut curaret haberet, quam ut animæ suæ attenderet, quasi nec in hac, nec in alia vita alias animas curandas haberet: *Sic certè mihi videtur, dum ejus miserationes circa me attendo, quod, si fas est dicere, nihil aliud agit Deus, nisi ut meæ saluti provideat, & ita totum ad meam custodiam occupatum video quasi omnium oblitus sit, & mihi soli vacare velit.*

L. sol. c. 14.

L. de dil. Deo c. 10.

6. In sacris Canticis illa erga sponsum suum amore flagrans anima hunc in modum sponsum suum affectuosissimè alloquitur: *Dilectus meus mihi & ego illi*, quasi dicere vellet: Totus ejus amor & dilectio in me solum dirigitur, egoque illi pariter

Cant. 2. 16.

cor-

correspondens in ipso solum totum cor meum defixum habeo; *Dilexit me*, non loquitur in communi, sed in singulari. Pagninus legit: *Dilectus meus est meus, & ego sum illius.*

Luc. 15. v. 4. Videtur in duobus parabolis ovis & drachmæ

7. Hæc porro veritas in duabus parabolis ovis & drachmæ perditæ specialissimè exprimitur: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves & si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam.* Enim vero certum est, prouti ex textu S. Marci, qui eamdem parabolam recenset, colligitur, parabolam hanc data opera à Christo eo fine excogitatam fuisse, ut Christum tanti unius solius animæ quam omnium aliarum simul collectarum salutem æstimare: *Sic non est voluntas ante Patrem vestrum, ... ut pereat unus de pusillis istis.*

Matth. 18. v. 14.

Quærit hoc loco Chrysologus cur increata illa Sapientia, dum parabolam istam componeret, unicam dumtaxat illius gregis oviculam deperditam fuisse, ipsumque bujus solius inveniendæ causa tot se sudoribus illam studiose inquirendo confecisse dixerit: *Quare non quinquaginta, quare non ducentas, sed centum; quare non quatuor, quare non quinque sed unam, ut ostenderet non ex damno fuisse dolorem, sed ex numero potius namque amissio unius totum dissipaverat centenarium numerum, & totum de dextra redegerat ad sinistram, ut dispendio unius & sinistra clauderet omnes, & dextra nihil haberet:* Imo in comparatione illius unicæ, se cæteras omnes nonaginta novem æstimare ostendebat. *Unam sequitur, unam quærit, ut inveniret in una omnes, redintegraret omnes in una.* Unica dumtaxat anima amissa laborat, sudat, currit, seque anxium esse ostendit haud secus, quam si omnes perdidisset.

Chrysost. ser. 168.

8. Tertullianus de pœnitentia tractans, sequentia post se verba scripta reliquit: *Errat una Pastoris ovicula, sed grex una charior non est; una illa requiritur, pra omnibus desideratur; grex illa una charior non erat.*

Tertull. de pænit. c. 8.

9. In Evangelio Lucæ Christum super civitatem Jerosolimam dum ejus sicut & totius Hebraismi prævideretur excidium, amarè flevisse legimus: *Videns Civitatem flevit super illam.* In Cruce pariter una cum sanguine lachrymas copiosè effudit, Apostolo id attestante dum ait; *Qui in diebus carnis suæ, preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis offerens.* Flevit denique Lazarum mortuum. Porro quod innumerabilium animarum populi cujusdam ante rantopere dilecti damnationem amarè deflear, mirum non est, sicut neque mirandum est quod deploret ingratitudinem tot animarum quas redemptione sua abusuras, ejusque pretiosissimum sanguinem pedibus suis probrose concalcaturas esse prævidebat: at vero quid opus erat propter unius hominis mortem tantopere contristari? Imo in hac occasione mortui Lazari planctus & fletus ejus incomparabiliter vehementior & amarior erat; Unde Scriptura Sacra fletum istum longe significantioribus verbis expressit, dum inquit: *Infremuit spiritu, turbavit semetipsum, lachrymatus est Jesus;* Rursum *fremens in semetipso;* adeo ut Judæi, quorum corda silice duriora erant, hunc Christi planctum videntes dixerint; *Ecce quomodo amabat eum.* In dubium revocari nequit, fœtidum hoc Lazari cadaver animæ peccatricis expressum fuisse symbolum & figuram, ac proinde Christus per amaras hasce lachrymas indicare voluit, quod sicut pro una anima sola non minor effundenda erat sanguinis quantitas quam pro omnibus animabus simul & collectivè sumptis, ita quoque in tristitia & planctu eamdem pro una quam pro multis demonstrationem edere voluit, utpote quam pro unica dumtaxat anima æque bene impensam esse censuit, quam si pro omnibus simul impenderetur. Juxta eamdem proportionem Christus de unius dumtaxat animæ salute tantumdem gavisus est, ac si innumeræ salvarentur. Unde D. Chrysost. parabolam amissæ oviculæ exponens ait: *Nonaginta novem relictis ovibus ad errantem abiit, nec potuit illarum multarum salus perditionem unius subducere, Lucas majorem factam esse lætitiam in uno peccatore pœnitentiam agente asserit, quam in nonaginta novem justis; ita & quis propter errantem, universum dereliquit gregem, quia magis in hac inventa lætatus est, magnum studium, multamque curam ejus se habere ostendit.*

Luc. 19. 41. Unam æquè plangit ac omnes. Hebr. 5. v. 7.

Joa. 11. 33.

Chrys. h. 60. in Matth.

10. Enimvero Parabola de drachma reinventa, ut clare ex Evangelio videtur, ad eumdem prorsus finem dirigitur. Unde Doctiss. Salmeron ait: *Quærebat unam drachmam perditam; volens indicare, quæ pro omnibus fecit, pro singulo quoque, pro eximia sua atque incomprehensibili charitate facere.* Chrysologus pariter inquit: *Non solùm drachmam perditam deflebat unam, sed ipsas novem drachmas sibi residuas non videbat.*

Salm. t. 11. tr. 27.

Chrysol. serm. 169.

11. Notandum quoque quod S. mater Ecclesia post Resurrectionem Domini illud jubeat legi Evangelium, in quo dicitur: *Ego sum Pastor bonus, Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis;* Et quidem bonus hic Pastor vitam suam non solum pro omnibus posuit: Verum etiam pro unaquaque ovicula in particulari: Cum enim aliquando unica tantum ovicula ab Apostolici Collegii grege per infidelitatem abiisset, & passim oberrans circumvagaretur, quid non adhibuit industriæ ut illam denuo ad ovile suum incolumem reduceret; ea industria plagas & cicatrices in corpore suo etiam glorioso impressas reliquit, licet hæ alias glorificato corpori valde impropriæ essent, minimeque convenirent, voluitque ut ovicula hæc errabunda illas videret, tangeret, & obducta vulnera denuo aperiret. Unde Chrysologus ait: *Thomas Apostolus ut Christum Deum crederet, immisit manus, injecit digitos, patefecit vulnera, & ut Christum crederet, iterum pati compulit Christum;* At vero inquies, ex quo Christus post Resurrectionem suam impassibilis erat, quomodo illum ad denuo patiendum adstringere potuit? Nimirum per hoc factum docere nos voluit, quod si necessum esset, pro salute nostra Crucis patibulum in monte Calvariæ denique lubens libensque conscendere paratus esset.

Iterum pateretur. Joan. 10. v. 11.

Chr. ser. 35.

12. Atque ideo quid pro hoc tempore unicuique Christiano faciendum sit, S. Gertrudis Virgo à cœlesti sponso suo cœlitus edocta fuit, nimirum ut quotiescumque Christi Crucifixi intuetur imaginem illam unumquemque hominem his verbis alloqui credat. *En vides quomodo pro te sum vulneratus in cruce? Si salutitua expediret, vellem pro te solo tolerare omnia, quæ toleravi pro toto mundo.*

De Cruce hoc loquitur.

Blos. monil. sp.

13. Porro certum est, quod mox ut anima gloriosa quatuor gloriæ dotes in corpus transfundit, omnem pariter corporis illius defectum totaliter aboleat: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum*, atque ideo id quoque de quovis alio accidente dicere possumus quod corpori luminoso & totaliter splendido aliquam natum est adducere deformitatem, quomodo igitur Salvator noster,

Cur Christus vulnera retinuit.

insi-

infinita illa æterni Patris sapientia bene se factu-ram esse credere potuit, si manuum & pedum horrenda vulnera, laterisque immanem aperto-ram in corpore suo glorioso retineret? Ea nullo alio motivo procul dubio id fecit, quam quia S. Thomam sine horum vulnerum aspectu & contre-ctatione resurrectionem suam minime creditu-rum esse prævidebat: Et ideo D. Chrysostomus ait: *Considera Dominatoris clementiam, qualiter & pro una anima ostendit seipsum vulnera haben-tem, & accedit ut salvet unum.* Unde S. Augusti-nus Christum his fere verbis S. Thomam allocu-tum fuisse meditatur: *Digitos tuos mitte per latus meum, & noli esse incredulus, occisus sum propter te, per locum, quem vis tangere, sanguinem fudi, ut redimerem te.*

Chrys. h. 86. in loc. cit. in cat.

S. Aug. serm. 82. de ver. Dom.

Retinuit propter unum.

14. Cardinalis Toletus ingeniosa quadam uti-tur ponderatione, quæ intentum nostrum effica-citer convincit, nimirum quod sapientissimus Magister speciali S. Thomam apparitione digna-tus sit, eique Majorem quam omnibus aliis affe-ctum & solicitudinem exhibuerit, ut nos eviden-ter verum esse doceret, quod unam solam animam non minoris faciat, quam omnes simul: *Propter unum & hoc incredulum & pertinacem iterum di-gnatus est apparere, eademque imò majora sua resurrectionis argumenta facere.*

Tolet ibid.

15. S. Thomas de Villanova quoque summam considerat hujus Pastoris diligentiam, quam in re-ducenda ad ovile suum ove hac errabunda adhi-buit: *Ut hanc curet,* inquit, *Dominus apparuit, pius Pastor ovem suam perire non patitur, sicut ad Patrem dixerat: Quos dedisti mihi non perdidi ex eis quem-quam!* Pergit idem S. Archi-Præsul ulterius osten-dere, quanti animarum sit æstimanda salus, licet exinde unius dumtaxat sequeretur animæ lucrum: *Discant,* inquit, *Prælati, quam commissis ovibus so-licitudinem exhibeant, si pro una sola Dominus ap-paruit, omnis solicitudo, omnis labor unius ani-ma negotio minor est.* Quod idem documentum diu ante à Theophylacto, ad idem propositum de S. Thoma traditum fuit: *Vide autem quomodo propter unum hominem Thomam non dedignatus est ita conscendere Dominus, & latus ostendere, ut sal-vet animam unam, ita & nos neque minimum con-temnere debemus.*

S. Thom. Vill. serm. in oct. Pasch.

Joan. 18. v. 9.

Pastoris diligentia in reducenda ove.

Theoph. ibid. Joa. 20. v. 26

16. Hujusce veritatis Christus Redemptor no-ster pulchrum nobis circa Samaritanam exemplum reliquit, quando illi sitibundum se esse manife-stavit, non quidem illius aquæ quæ ex puteo Ja-cob hauriebatur, siquidem paulo post ait: *Si quis sitit, veniat ad me & bibat,* sed salutis animæ il-lius; Unde S. Ambrosius ait: *Sitivit non potum hominum, sed salutem;* Et clarius Albertus Ma-gnus inquit: *Plus sitivit salutem fœmina quam po-tum aquæ.* Cardinalis Toletus considerat quanta cum humiliatione Redemptor noster mulierem rogarit: *Vox est deprecantis, & qui imperare po-tuit Angelis, vilem adulteram & infidelem mulie-rem rogat, adeo enim hominum diligit salutem ut quod nostra summoperè interest, quodque omnibus modis jubere potest, etiam precibus flagitet.* Simi-lem quoque ponderationem S. Bonavent. habet; Dicit enim: *Benignitas admiranda, studiositas se-dula ad docendam unam mulierem, perita artifi-ciositas in attrahendo, nunc revelando occulta, nunc promittendo desiderata.* Hic utique Domino nostro nequaquam curæ erat, ut ingentem quamdam in-strueret multitudinem, sed unicam tantum mulie-rem, eamque à natalibus vilem, in fortunæ bonis tenuem; infamem, fornicariam; Et quodnam ar-bitraris Salvatorem in hoc fidelibus suis relin-quere voluisse documentum? loquit Seraphicus Bonaventura: *Non solum multis prædicandi, sed uni aliquando.*

Una ovis æque quæri debet.

Joan. 7. v. 37.

S. Ambr. serm. 36.

Alb. Magn. in Joan. Tolet. ibid.

S. Bonav. in Joan.

17. In vita S. Caroli Borromæi legitur, quod postquam in vastæ illius Diœcesis Mediolanensis Archi-Episcopum electus fuit, firmiter apud se nunquam à sua residentia se procul abire aut ma-nere decreverit, solitus dicere, paratum se esse Car-dinalitiam deserere dignitatem, si hæc illi in accu-mulando animarum sibi commissarum fructu im-pedimento foret, quarum unam pluris æstima-bat, quam omnes totius mundi dignitates. Le-gatur in ejus vita caput illud in quo de ejus zelo salutis animarum tractatur; Refert enim vitæ ejus Historiographus, hanc illi maximam valde fuisse solemnem, qua dicere solebat, unicam dumtaxat animam continuam Pastoris cujusdam curam dignè mereri; Unde cuidam Cardinali Epi-scopo, quem ne à sua Diœcesi procul discede-ret, serio adhortatus fuerat, se excusandi dicen-do Diœcesin suam non admodum populosam esse quoad animas, eamque proinde facili negotio per alium substitutum administrari & gubernari pos-se S. Carolus summa cum solicitudine respondit, tametsi Diœcesis vestra multa animarum millia non contineat, attamen vel una tantum anima cu-jusvis magni Pastoris præsentia dignissima existit.

L. 8. c. 2.

Exemplum in S. Carolo.

L. 8. v. 18.

18. Episcopi in Apocalypsi Angeli appellan-tur: *Angelo Ephesi Ecclesiæ scribe. Et Angelo Smyr-næ Ecclesiæ scribe,* &c. quis autem est qui Deum uni dumtaxat animæ Angelum particularem in sui custodiam deputasse nesciat: *Angelis suis Deus mandavit de te,* multo igitur magis Pastoris alicu-jus vigilantia & assistentia digna erit S. Carolus in Concione quadam, quam in Synodo undeci-ma ad Clerum habuit, hisce eumdem verbis allo-cutus fuit: *O si videremus, quid sit è faucibus inferni animam unam liberare, non dubito profectò, quin hodie plurimi ad nos accederent, qui se oblatos fieri postularent; & non modo montes transirent, sed et-iam apertissimis & maximis quibuscumque vitæ pe-riculis sese exponerent, ubi spes aliqua esset, vel unius etiam animæ recuperanda.*

Apoc. 2. v. 1. & 8.

Animam unam liberare meritorum.

Act. Eccl. Med. p. 1. serm. 12. in Syn. 11. ad cler.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Singuli nostrum Redemptori nostro tantumdem obli-gantur pro anima propria, quantum universim, obligantur omnes: imo plus quam omnes contra illos qui propriam salutem spiritualem & æternam negligunt, & flocci pendunt.

THEMA.

Gratiam fidejussoris ne obliviscaris, dedit enim pro te animam suam. Eccles. 29. v. 18.

1. IN præsentis thematis verbis Sapiens, ni fal-lor; nos monere videtur, ut redemptionis nostræ pretium serio ponderemus, siquidem Chri-stus animam & vitam suam nobis redimendis im-pendit, Notandum vero est, quod Ecclesiasticus non dicat quod animam suam pro omnibus in communi sed pro te in particulari dederit; *Dedit pro te animam suam.* Redemptor enim noster Divi-næ justitiæ se pro unoquoque nostrum fidejussorem constituit, eaque ratione sanguinis sui pretium pro nobis exsolvit, ut nos ei in solidum obligatos cen-sere debeamus tam singuli in particulari & in in-dividuo; quam universim omnes.

Christo obligati sumus.

2. Apud Jeremiam Deus ita loquitur; *Erudire Jerusalem ne forte recedat anima mea a te;* Quibus verbis Deus se populo suo sub animæ cujusdam simi-

Jer. 6. v. 8.

similitudine ob oculos statuit: Quis autem est qui nesciat hanc inter cæteras inesse animæ proprietatem, quod tota sit in toto corpore & tota in qualibet corporis sui parte: *Tota in toto, & tota in qualibet parte*: Idem quoque fuit Divinæ Redemptionis fructus, hic enim æqualis est in omnibus animabus redemptis, & in qualibet anima redempta in particulari; *Adeoque tota est in qualibet parte.*

S. Ambr. l. 2. de Sp. S. c. 4.

3. S. Ambros. de Deo ita scribit: *Complent virtute omnia simplex. Unicuique substantia præsens, dividens de suo singulis, & utique totus.* Quibus in verbis efficax quoddam punctum continetur;

Quia passus pro singulis ac pro omnibus.

Quia si Filius pro mille mundis redimendis pretium seu lytrum redemptionis exsolvisset, nihil utique amplius soluturus fuisset quam quod pro una sola redimenda fuisset exsoluturus, nec quidquam minus daturus fuisset pro una anima, quam quod pro omnibus simul & collective sumptis exsolvit: atque ideo magnus à nobis error committeretur, si à nobis ingens hic thesaurus per singulos & pro singulis divisus imminui crederetur: Unde omnes & singuli huic nostro fidejussori in solidum obligamur, haud secus ac si singulos seorsim redemisset. Et ideo Eusebius Emissenus ait: *Christus sicut pro cunctis passus est, sic pro singulis, sicut ei totum debent universi, sic totum singuli, sed quodammodo plus singuli quam universi, quia quantum acceperent singuli, tantum universi.*

Eus. Emiss. serm. in exh. ad Pleb.

Quilibet sibi adscribat quod pro omnibus passus est Christus. P. 3. q. 1. a. 4. ad 3.

4. Habet porro hæc opinio in vera & probatissima Theologia solidum suum fundamentum, siquidem Doct. Angelicus eam expresse tenet, dum de immenso humanæ redemptionis beneficio tractat. Ita enim scribit: *Totum quod omnibus est impensum, unusquisque debet sibi adscribere.* Nec obstat si dicas, inquit idem S. Doctor, quod omnes alii homines ex hoc pretio participaverint, quia unusquisque nostrum in particulari hoc pretium adeo perfectè & completè recepit ac si illud nulli alteri impensum & applicatum fuisset. *Quid enim interest si & aliis præstitit, cum quæ tibi sunt præstita, ita integra sunt & ita perfecta, quasi nullus aliis ex his aliquid fuerit præstitum?* Quam eamdem Doctrinam pariter D. Chrysostum. tradit lib. 2. *de Compunctione cordis.*

Similitudo

5. Sol ita unumquemque viventium in particulari illuminat, sicut omnes, & omnes sicut singulos: & si unus tantum homo in mundo esset, illum ex eo quia solus esset non plus aut minus esset illuminaturus: Eodem quoque modo erga singulas animas eodem prorsus fertur amore, quo fertur erga omnes & tantum pro una sola passurus fuisset, quantum passus est pro omnibus simul: Et ideo valde considerabilia sunt illa S. Dionysii Areopagitæ verba, quibus ex ore & persona Christi ita loquitur: *Paratus sum pro uno peccatore iterum crucifigi.*

Epist. 6.

6. In Prophetia Zachariæ ponderanda sunt verba illa quibus Filii Dei ad montem Calvariæ accessum prædicit, videlicet: *Ecce Rex tuus venit tibi*; Neque enim, ô anima mea, solum dicit, quod ipse sit Rex & Deus tuus. Sed insuper addit, quod *venit tibi*: Pro te enim sola montem Calvariæ ascendit, teque solum ita clementer & efficaciter respicit, ac si oculum suum ad nullam aliam animam directum haberet.

Matth. 21. v. 5.

Anima una tantum obligata Christo quantum omnes. Opusc. 63. c. 2.

7. Sanctissimum Sacramentum altaris humanæ redemptionis & mortis Christi memoriale quoddam est & brevis Epilogus, prout nemini non constat; sed quonam modo illud pro omnibus animabus cibandis instituit? Audite S. Thomam id Angelico calamo suo explicantem: *Sumit unus, sumunt mille, quantum isti tantum ille*; Et eodem prorsus modo pro sanguine, passione & meritis Redemptoris tantum una solum anima se obstrictam censere debet, quantum multæ animarum myriades obligantur; *Quantum ista, tantum illa*, tantum enim pretium pro hac exsolutum fuit, quantum pro omnibus: *Si totum omnibus quod totum singulis*, verba sunt eiusdem Thomæ Aquinatis in hymno quodam quem pariter cum officio Divino Festi corporis Christi conscripsit: At vero in opusculo in quo de beatitudine tractat, ita scribit: *Propter se solam qualibet anima reputat illa omnia esse facta.*

8. S. Lucas cap. 15. Evangelii sui nonnulla recenset miracula: quæ Salvator noster unicuique languido manus suas imponendo patravit: *At ille singulis manus imponens, curabat eos*; Circa quæ verba Quæstio exuritur, cur scilicet Christus hoc modo infirmos curandi usus fuerit? Ratio autem difficultatem hanc movendi est, quia tot aliis non solùm sanitatem, sed & vitam solo verbo restituit: Leprosum enim solo verbo, *volo*, mundavit; Cœcum per unicum verbum, *Respice*, illuminavit; Filium viduæ à mortuis suscitavit solum dicendo; *Adolescens tibi dico: Surge.* Cardinalis Toletus ad præsens intentum optimè ita loquitur: *Significabat unumquemque beneficio accepto ita se obligatum manere, ac gratum se debere benefactori præstare, ac si solus ipse beneficium recepisset; Vitium enim hominum est frequens minus se obligatos agnoscere beneficiis, quæ aliis etiam conferunt, quasi major liberalitas conferentis minus obliget recipientes, cum potius id eos debeat efficere magis gratos.*

Luc. 4. v. 40. Ac si sola recepisset beneficium

Marc. 1. v. 4.

Lucæ 18. v. 42.

Luc. 7. 14.

Tolet ibid.

9. Enimvero ponderanda nobis hic est doctrina quædam Salviani Episcopi Massiliensis, quæ doctrinæ Eusebii Emisseni jam allegatæ maxime est conformis; Dicit enim: *Christus sicut pro omnibus passus est, sic pro singulis, & totum se dedit universis, & singulis totum; Ac per hoc, quidquid Passione sua Salvator præstitit, sicut totum ei debent universi, sic totum singuli.* Pergit deinde, & merito, causam explicare cur pro beneficio Redemptionis major incumbat obligatio unicuique in particulari, quam omnibus simul: *Propter hoc plus singuli quam universi debent, quod tantum acceperint singuli quantum universi: Ubi enim hoc unus accepit; quod universi, & si par est Mensura, major est invidia, quo fit ut licet ipsum accipiat, plus debere videatur, quia magis fit u us obnoxius, qui videatur omnibus comparatus.*

Tantum enim accepit quantum universi.

Salv. l. 1. ad Eccles.

10. Experientia constat nonnullas inveniri imagines in tali situ & positura depictas, ut oculos suos in te solum directos habere videantur, absque eo quod alios respiciant, non obstante quod eodem tempore in plures alios oculus suos defixos teneant: Eodem modo Redemptor noster in Cruce suspensus velut viva æterni Patris sui imago, Divinæ pietatis suæ oculo unumquemque nostrum in particulari respicit, haud secus ac si copiosissimus Passionis suæ fructus ad alios minimé extenderetur, unde laudabilissimus usus obtinuit, quod imagini *Ecce homo* verba illa subscribi soleant: *Vide, quæ pro te patior.*

Pro te passus.

11. Verum quidem est, quod ejus redemptio ad totum se genus humanum dilatet: Attamen insuper quoque verum est, quod eodem oculo quo omnes respicit, & respicitur ab omnibus, eodem quoque unicuique animæ in particulari beneficus existat: *De præparato habitaculo suo respexit super omnes qui habitant terram: Qui finxit singillatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum.*

Unicuique beneficus.

Ps. 32. v. 14

Ibid. v. 15

12. S.

S. Bern. ser. 69. in Cant.

12. S. Bernardinus ait: *Hec habet in natura simplicissima sponsi Divinitas, quasi unum respicere multos, & quasi multos unum. Sic sanè uni intenentt: ut non detentus, sic pluribus ut non distentus.* Idem quoque mellifluus Doctor in eodem sermone ad prædictam imaginem alludere velle videtur: Dicit enim; *Unum dicam, mirum, sed verum, animam Deum videntem, haud secus videre, ac si sola videatur à Deo, ea ergo fiducia dicit illum intendere sibi, seque illi, nihil præter se & ipsum videns.*

Ingratitudo hominis ergo Christum.

Ps. 21. v. 21. Cæs. A h. 1.

13. Cæsarius Arelatensis ad illa verba Psalmi 21. *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam*, se reflectens quærit: *Quare unicam dixit? quia tamquam unica magni admodum pretii diligenda est*: nihilominus experientia quotidiana proh dolor! demunstrat, non solùm quam flocci faciamus, verum etiam quam parum nos applicemus ad immensum quoddam & infinitum beneficium nobis impensum considerandum, quale est quod unigenitus æterni Patris Filius redemptionis opus pro anima tua sola eâ ratione consummarit, ac si ipsa in mundo sola salvanda fuisset.

Qui propter te de cœlo descendit.

14. Quod si civitas ista, quam inhabitas à valido quodam exercitu quaquaversum obsessa ad extremum redacta esset, adeo ut jactur illius secundum vires humanas esset irreparabilis, Deus autem è cœlo copiosas demitteret Angelorum Phalanges, quæ pro tui solius defensione adversus hostes dimicando pugnarent, simulque per Angelum quemdam notum tibi faceret, hoc se tibi submisisse auxilium, ut periculum istud indeclinabile evadere posses, jamque reipsa obsidione soluta hostem non solum totaliter dissipasset, verum insuper te in totius universi Monarcham sublimasset, haud dubie favorem hunc inauditum & minime imaginabilem tibi singulariter præstitum permagni æstimares. Mystica animæ tuæ Hierosolyma in potestatem inimici peccati obsidionem redacta erat, cum ecce Deus pro illius Liberatione, non jam Angelos misit [Licet per illos pacem intimari fecerit; *Et in terra pax*] sed ipsemet in propria persona de cœlo in hanc miseriarum vallem descendit. *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis, &c.* Tibi verò specialim quo fine id fecerit, his verbis insinuat dicens; *Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.*

Ps. 60. v. 8.

ibid.

Ut medius.

15. Sancta Mater Ecclesia in oratione Nativitatis Domini, jugi illius, sub quo humana ingemiscit mortalitas mentionem facit his verbis: *Quæsumus omnipotens Deus, ut nos unigeniti tui nova per carnem nativitas liberet, quos sub peccati jugo vetusta servitus tenet.* S. Bernardus Filium Dei de cœlo missum esse dicit, *ut plagis & vulneribus meis, inæstimabile sanguinis sui balsamum prepararet*, ubi notandum, quod Doctor mellifluus non dicat, *vulneribus mundi*, sed *vulneribus meis; Mittitur Filius Dei altissimi, & jubetur occidi, ut vulneribus meis pretiosi sanguinis illius balsamo medeatur.*

S. Bern. ser. 9. de Nat.

Huic quid respondebimus brutum pluris æstimantes quam animam.

Ora 22. de anim.

16. Basilius in oratione quadam, cui de anima titulus præfigitur, nostram in ordine ad salutem procurandam supinam negligentiam nobis ad confusionem nostram per sequentem similitudinem ob oculos ponere nititur: *Nemo filium suum in foveam cadentem, negligit, aut eum qui jam cecidit in lapsu relinquit, impius enim & ab omni humanitate abhorrens merito haberetur; at quanto periculosius est animam, quæ in profundo peccatorum est, immersam permittere, ut fundum æterni exitii petat.* Salvator noster Pharisæos ex eo quod hydropicum in die Sabbati pristinæ restituisset sanitati, scandalizatos fuisse cernens, dixit ad eos: *Cujus vestrûm asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahat illum in die Sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi.* Nos quoque quid respondere debeamus, ignorabimus utique, quando nobis turpi cum confusione nostra improperabitur, quod majorem habuerimus curam jumenti alicujus in terram prolapsi, ut illud erigamus, quam ut animam propriam è profundo inferni barathro eripiamus. Potest quoque per hoc jumentum homo in peccatum lapsus intelligi. Psalm 68. v. 16. per puteum verò status peccati; *Neque urgeat super me puteus os suum*; *Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus*; talis homo pro bruto quodam animali solicitior erit quam pro anima; *continuo extrahet illum*, pro jumento enim salvando nulla admittitur dilatio, at vero donec ex abysso infernali eruatur anima, dies, septimanæ, menses & anni integri elabi sinuntur. Unde S. Bernardinus ait; *Cadit in foveam asinus, nec tantum Dominus ejus, sed etiam circumstantes subitò subveniunt et, ruit anima hominis in peccatorum profundum, nec ipse, nec alii de illa curant.*

Luca 14. 5. Ibid. 6.

Ps. 68. v. 16. Ps. 48. 13.

S. Bern. t. 3. serm. de an. dig. a. 2. c. 2.

Heu proni sumus ad animam perdendam.

S. Ambr. de El. & jej.

17. S. Ambrosius illos qui propriam salutem negligunt argumento quodam practico erubescere cogit. *Si aurum tibi offeratur*; inquit, *non mihi dicis cras veniam, sed jam exigis, nemo differt, nemo se excusat: redemptio animæ offertur, & nemo festinat.* O quam sumus ad perdendam animam soliciti, imo præcipites? utinam pari cum celeritate ejus securitati & saluti consuleremus, qua ad eam perdendam uti solemus; lasciva illa Herodis filia dicebat Patri suo: *volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis*, dissoluti quoque juvenes illi apud Sapientem dixerunt; *utamur creatura tamquam in juventute celeriter.* Contrarium potius nobis faciendum esset, inquit Nazianzenus, nam tardi & pigri esse deberemus, cum de anima perdenda agitur: *Ad scelus quidem, ad fraudem tardus eris, celer autem ad salutem, turpia enim in viro sunt promptitudo ad vitium, & procrastinatio ad salutem.*

Marc. 6. v. 25.

Sap. 2. v. 6.

Naz. or. 40. in bap.

Mercenarii terrestres.

18 Job in duobus locis Prophetiæ suæ hominem viatorem mercenario comparat; qui pro stipendio vel mercede diurna laborat: *Militia, inquit, est vita hominis super terram, & sicut dies mercenarii dies ejus, Recede paululum ab eo ut quiescat, donec optata veniat sicut mercenarii dies ejus.* Quodnam obsecro est hujusce nominis mysterium? Forsitan dicetis, viatorem hominem ideo hoc nomine appellari, quia in fine laboris mercenarius mercedem diurnam recipere solet, quæ æternæ beatitudinis verum est symbolum: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es & bene tibi erit*; *Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: voca operarios & redde illis mercedem.* S. Thomas autem viatorem qui pro regno cœlorum & gloria acquirenda laborat, ex alio quodam capite per os increatæ Sapientiæ mercenarii aut laboratoris nomine appellari, quia *sicut mercenarius totum diem circa Domini opus impendit, unam autem horam circa suum cibum, sic & nos omne tempus vitæ nostræ debemus impendere circa Gloriam Dei, modicam autem partem circa usus nostros terrenos.*

Job 7. v. 1. Job. 14. v. 6.

Ps. 127. v. 2. Matth. 20. v. 8.

S. Thom. in Cant.

Anima immortalis flocci penditur.

19. Et quidem ut hoc manifestius appareat, diligens vitæ nostræ quā hic in terra ducimus instituamus examen, & videbimus quod ex 24. horis diei

magnam

magnam illarum partem in somnio & plumis insumamus, aliam non minorem partem studiis, negotiis & jocis impendamus, quid igitur pro animæ salute, pro æternitate beata acquirenda, pro alterius vitæ negotiatione tractanda reliquum temporis erit? hacque ratione multæ septimanæ, menses, anni, tota denique vita & sæcula sine fructu ullo transiguntur, cum tamen S. Ambrosius dicat: *In anima totus es homo, quia sine hac nihil es, sed es terra*; *In anima*, inquit, *totus es homo*, quia sanitas, nobilitates, dignitates, thesauri, familia, copiosa liberorum propago, amici, Principatus, Regna, & quicquid homo in hoc mundo boni aut pulchri in se continet, & vana sunt omnia & deficiunt; anima vero immortalis est & æterna, estque arduissimum quod quoad nos in hac tractare possumus negotium, & tamen homo de illa nihil cogitat, eamque flocci facit.

S. Ambr. in c. 2, Gen.

20. Salvator noster de cura, quam circa animas nostras habet, loquens, inter alia dicit: *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt, ... Multis passeribus meliores estis vos.* Enimvero quis umquam in dubium revocare poterit nos meliores esse passeribus? Et tamen verissimum est, multos hodie reperiri Christianos, qui vehementius aviculam quamdam, quam Deum Creatorem & Redemptorem suum diligunt, plurisque lusciniam quamdam, aut aliud quodvis animal, quam propriam suam æstiment animam. Unde S. Augustinus dolenter ad stellas usque exclamabat dicens: *Vide quam pudendum sit, si delectet labor, ut fera capiatur & non delectet, ut Deus acquiratur.* Author imperfecti inquit: *Si in passeribus nihil sine ratione agitur, quorum duorum pretium unius est assis, quanto magis in vobis sine me nihil agitur, quorum pretium est Sanguis meus*; utinam hæc ultima verba cordibus nostris firmiter imprimeremus, ex iisque quanti Deus animam nostram faciat intelligeremus, ut vel sic eadem nobis pro dignitate sua in debito pretio esset. S. Bernardinus quamdam S. Bonaventuræ authoritatem adducens ita scribit: *Væ mihi, si talentum mihi traditum negligenter tractavero, pretioso sanguine agni incontaminati magis appretiatum.* Quod si vel unicam tantum stillam de sanguine Redemptoris vasi alicui haberes inclusam, quanta eamdem cum reverentia custodires, inquit idem Sanctus: *quanto magis diligenter tractare debeo & servare animam Christi sanguine magis appretiatam, quam dedit pro ejus redemptione.*

Matth. 10. v. 30. 31. — Tanto pretio redempta. — *S. August.* — *Auth. Imp. h. 25.* — *S. Bern. ibid. art. 1. c. 2.*

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

De gloria & magno lucro eorum, qui animas convertere satagunt; quantumque Deus inde gaudeat, utpote qui animarum salutem tanto semper studio & fervore prosequitur: causæ item declarantur, cur in hoc ministerio negligentes simus.

THEMA.

Si separaveris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Jerem. 15. ℣. 19.

1. S. Gregorius Magnus verba illa Jobi: *Omne pretiosum vidit oculus ejus*, glossa sua illustrans, eadem de anima hominis exponit, quæ revera ditissimus & pretiosissimus quidam thesaurus est, quo opulentiorem amplissima illa Paradisi æraria non continent; neque hic thesaurus ideo minori æstimandus est, quod is in nostræ mortalitatis agro absconditus delitescat, ut Apostolus ait: *Habemus thesaurum ... in vasis fictilibus*, quia thesauri præstantia non ex vase æstimanda venit, sed à semetipso metienda est; Et ideo præfatus Doctor circa illa Jobi verba præcipue circa ly *pretiosum* ita scribit: *Cum humanam animam de se abjectam sapientia gratia sua illustratione respexit, de qua videlicet anima per Prophetam dicitur: si separaveris pretiosum a vili, quasi os meum eris.* Imo vero si ad id nos reflectamus, quod ipsemet Deus Prædicatoribus Evangelicis sparso verbi semine animarum lucro insudantibus dicit, nimirum: *Qui vos audit, me audit*, omnino videtur Jeremiam nequaquam dicere debuisse: *Quasi os meum eris*, sed potius ly *quasi* omisso, id absolute de illis pronuntiandum fuisse, nam ut S. Dionysius Areopagita notanter ait: *Omnium divinarum divinissima extat perfectio, Dei cooperatores esse in salute animarum ad suum creatorem.*

Job. 1. 28. v. 10. — Animarum conversio magni æstimatur. — *2. Cor. 4. 7.* — *L. 18. mor. c. 23.* — *Luc. 10. v. 16.* — *Dion. Areop. de cœl. hier.*

2. Ac proinde Redemptor noster creantium animarum conversionem tanti facit, ut huic operi summam suam attribuat gloriam: *Dabo in Sion salutem & in Israel gloriam meam*; inquit olim per os Prophetæ Evangelici; Hæc autem salus & pariter gloria ejus in nulla re alia consistit, nam in venia & remissione peccatorum, per quam justificantur & sanctificantur animæ, cujus potestas Hierosolymis in cænaculo Syonitico Apostolis per Sacramenti Pœnitentiæ institutionem concessa fuit his verbis; *Accipite Spiritum Sanctum, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Isa. 46. v. 13. — *Joan. 20. v. 22. 23.*

3. Et quidem gloriæ nomine animarum justificationem designari clare deduci potest ex illis Apostoli verbis: *Omnes peccaverunt, & egent gloria Dei.* Idem quoque Apostolus alibi Deum multos pietatis & misericordiæ thesauros possidere dicit: *Deus qui dives est in misericordia?* Et iterum: *An divitias bonitatis ejus ... contemnis?* Hæ autem divitiæ prorsus inutiles essent, nisi animas haberet, in quas illas erogare, hacque ratione excellentiam & gloriam suam manifestare posset.

Rom. 3. v. 23. — *Eph. 2. v. 4.* — *Rom. 2. v. 4.*

4. Quando Redemptor noster ante solemnem illum Palmarum triumphum Apostolos pro adducendis duobus illis jumentis quibus inequitaturus erat dimisit, iisdem pariter præcepit, ut si jumentorum Dominos ad jumenta illa eis consignanda invitos aut reluctantes conspicerent, iisdem dicerent: *Dicite, quia Dominus his opus habet.* Quæ verba utique sine admiratione legi non possunt; Numquid enim David dicit: *Dixi Domino, Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges?* Numquid Deus suam in Cherubinis repositam sedem habet: *Qui sedet super Cherubim?* qua igitur ratione hoc loco dicere potuit se stolidis hisce vilissimisque animalibus opus habere? Eamdem quoque difficultatem Paulus de Palatio his verbis movet: *Num ille qui sedet super Cherubim, eget asello? an non currus Dei decem millibus multiplex?* qui tamen ad hanc difficultatem protinus respondet: *Jumenta hæc animarum peccatis onustarum verum esse symbolum*; Et ideo tametsi Deus adeo sit dives & potens, ut nullius rei indigeat, opus tamen habet animabus peccatorum, ut in illis Di-

Deus indiget peccatoribus ut gratiam largiatur. — *Matth. 21. v. 3.* — *Ps. 15. v. 2.* — *Ps. 79. v. 2.* — *Paul. de Pal. ibid.*

vinæ pietatis & misericordiæ suæ thesauros elucescere faciat, gratiarum suarum illis communicando immensas divitias: *Hic opus habet* ad gloriæ suæ ostentationem. Unde Hugo Cardinalis super illa verba: *Dives in misericordia*, ita scribit: *sicut dicitur, iste homo habet magnum thesaurum, & ideo indiget paupere, cui illum dispenset; ita & misericordia Dei est quasi infinitus thesaurus*; seu ut Matth. 21. dicitur: *Dicite quia Dominus his opus habet, per asinam enim & pullum peccatores significantur, quibus videtur dominus indigere ad hoc, quod expendat thesaurum misericordia sua, sicut dicitur de aliquo, qui habet magnum thesaurum & filium prodigum, iste indigebat tali filio, alias numquam expenderetur thesaurus ejus.* S. Thomas autem verba hæc in aliam sensum exponit, dum ait: *Dico, quod non indiget nisi ad nostram necessitatem & suam gloriam*; Cui consonat expositio Alberti M. dicentis: *Magis indiget ad mysterium, quam ad vehiculum, semper enim Dominus desiderat salutem animarum.* Quanta igitur est hominis illius gloria, qui instrumentum est & cooperator ad gloriam Dei magnificandam, dum ad salutem cooperatur animarum, in qua Dei gloria præcipue consistit.

Hug. Card. in c.2. Eph. — *S. Thom. in Matth.* — *Alb. Mag. in Luc.*

Magna est gloria animam convertere.

5. Et ideo si pari qua Deus in patrandis miraculis, mortuis quoque ad vitam resuscitandis, omnipotentia præditus esset, quanam in re illam gloriosius collocatam esse censeres, an in patrandis ejuscemodi miraculis, an vero in cooperando in subsidium & salutem animarum? Audite quid Richardus à S. Victore hac de re sentiat: *Ignoro*, inquit, *an possit hac gratia interim majorem aliquam Deus homini conferre, quam ut ejus ministerio perversi homines in melius mutentur, ut de filiis Diaboli filii Dei efficiantur. An forte cuiquam magis videbitur esse mortuos suscitare?* Hujus autem veritatis, quod scilicet major virtus & gloria in Deum redundet ex animarum conversione, quam ex resuscitatis mortuis valde convincentem adducit rationem S. Augustinus, dum ait: *Majus opus est ex impio justum facere, quam creare cœlum & terram.* Cui fundamento innixus Doctor Angelicus quoque dicit: *Justificatio impii est maximum opus Dei.* Quod si opponas, inquit Sanctus Doctor, quod animæ alicujus justificatio bonum quoddam sit particulare, econtra vero universale bonum sit mundum creare, Respondeo, inquit, *Bonum gratiæ unius hominis majus est, quam bonum naturæ totius universi.* Unde sequitur quod majus habituris sit meritum, qui animam quamdam ad statum salutis perduxit, quam si universum mundum fabricasset.

Rich. V. l. 2. de præp. in Cant. c. 44. — *S. Aug. tr. 72. in Joan.* — *S. Tho. p. 2. q. 113. a. 9.*

Pretiosior est anima mundo.

6. Etenim quidquid Deus in hoc universo creavit, totum propter hominem condidit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*, adeoque quidquid pulchri aut boni Deus in creaturis hisce visibilibus produxit, in hominis beneficium cedit; at vero quodnam est illud quod Deus sibi & gloriæ suæ reservavit? Audite id explicantem B. Petrum Damianum, dum ait: *Quidquid in hoc mundo laboratur, in usus proficit hominis, solus autem animarum fructus usibus deservit auctoris.* S. Gregorius prædicta Jeremiæ verba: *si separaveris pretiosum à vili* explicans, & per ly *pretiosum*, animam, per ly *vile* autem quævis creata intelligens dicit: *Vilis quippe Deo est mundus præsens, pretiosa vero est ei anima humana, qui ergo pretiosum à vili separat, quasi os Domini vocatur, quia per eum Deus verba sua exerit, qui ab amore præsentis seculi, loquendo quæ potest, humanam animam avellit.* Omnia quidem quæ Deo offerimus munera, Deo placent, nihil autem in pari habet pretio, quo hoc quod est animas in statum salutis reducere, & merito, quia pro his vitæ & sanguinis sui inæstimabile pretium impendere non dubitavit: *Empti estis pretio magno.* Unde S. Joannes Climacus ait: *Nullum Deo munus à nobis gratius offerri potest, atque cum animas illi ad pœnitentiam deductas consecramus.*

P. Dam. l. 6. ep. 33. — *S. Greg. loc. cit.* — *S. Jo. Clim. epist. ad Past. cir. fin.*

7. Verum quidem est, quod sacrificia solidissima sint nostri erga Deum obsequii & Religionis argumenta, verumtamen ut S. Gregorius conformiter ad traditam ex S. Joanne Climaco sententiam dicit: *Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum.* Referunt Annales Ecclesiastici, quod S. Hilarius Pontifex quibusdam Episcopis, qui pro dilatandis Diœcesium suarum confinibus, magnificandisque fimbriis suis admodum soliciti erant, sanctissime ac prudentissime responderit, quod lucra quæ supremus Pastor ab illorum solicitudine unicè requirit, solum illud esset, quod in animabus ad Deum adducendis, consistit: *Expectatio fructus nostri ministerii non in latitudine regionum, sed in acquisitione ponitur animarum.* Sic quoque dum S. Vincentio Ferrerio una cum purpura Cardinalitia Archiepiscopatus Valentinus à Summo Pontifice oblatus fuisset, is utrumque renuens respondit, majorem se honorem æstimare, si animam aliquam ad peccata deserenda excitare posset, quam sit is qui ex omnibus, quæ à mundo præsentari possent dignitatibus ei obvenire posset.

S. Greg. h. 12 in Ezech. — Zelus aliquorū in animabus lucrandis. — *Bar. an. 495 num 26.*

8. S. Carolus id, quod S. Gregorius in principio libri sui Pastoralis scribit, videlicet: *Difficilior ars nulla utique est, regimine animarum*, probe intelligens, data opera Oblatorum suorum Congregationem instituit, ut in eadem summa cum industria erudirentur, qui in ministerio animarum adeo arduo, difficili, & præclaro cooperaturi erant; Et quidem ut eos extimularet ad apprehendendum, quanta res sit salus animarum, iisdem tamquam Pastor zelosissimus his verbis scripsit: *Diligenter perpendant, dum nobiscum in terris commoratus est* (de Redemptore loquitur,) *quanto desiderio salutis nostræ accensus fuerit, quamaque perpessus sit; cogitent hominum animas ipso augustissimo Christi sanguine redemptas & ablutas fuisse; Hæc si cogitent oblati, jure ac merito sperare debet, talibus cogitationibus, quasi quibusdam facibus animum illorum ita accensum iri, ut nullus vel maximus labor esse possit, quem illi subire recusent, ne pretiosissimi Christi sanguinis fructus in ipsis aliisque ipsorum negligentia aut culpa depereat.*

S. Greg. c. 1. — *Act. Ec. Med. ep. 5. c. 2. par. 537.* — Animarum regimen difficile.

9. Considerandum proinde est, quanto zelo idem Deus, qui animas nostras creavit & redemit, easdem quoque atque earum salutem prosecutus fuerit; Enimvero in Evangelio S. Matthæi legimus, quod postquam Christus S. Petrum ob insignem illius de sua Divinitate factam Confessionem præmiaturus ad summum totius Ecclesiæ Pontificatum sublimasset, consignando in illius manus claves Regni cœlorum, paulo post eumdem Satanæ turpissimo nomine appellavit: *Vade post me Satana, scandalum es mihi; quia non sapis ea quæ Dei sunt*; at vero dicet hic forsitan aliquis, quomodo Redemptor noster id de S. Petro asserere poterat, qui paulo ante ex æterni Patris revelatione dixerat: *Tu es Christus Filius*

Cur Petrus Satanas appellatus fuerit. — *Matth. 16. v. 23.*

Dei

Dei vivi? vultisne hujusce reprehensionis & indignationis Christi causam? ea nimirum hæc est, S. Petrus Christum à Redemptione & Passione, & consequenter à salute hominum procuranda impedire & divertere conatus fuerat, ac proinde ex humanæ affectionis teneritudine dixerat: *Absit à te Domine, &c. Et assumens eum Petrus cœpit increpare illum dicens: Absit à te Domine, non erit tibi hoc; qui conversus dixit Petro: Vade post me Satana.* Ubi notandum quod Petrus ab incarnata illa Sapientia Satanas, Judas vero amicus appellatus fuerit: *Amice ad quid venisti;* non obstante quod hic illum in manus lictorum & carnificum tradere moliebatur; idque non ob aliam causam, quam quia hic licet modo quodam impio ad redemptionem adeo dilectarum sibi animarum cooperabatur, cum econtra Petrus Sathanas appellatus fuerit, eo quod se earumdem animarum saluti fortiter opponebat, quod proprium est inimici generi humani munus & officium.

Matth. 26. v. 50.

10. Ex quadam S. Ambrosii authoritate clare deducitur animas Christo adeo charas fuisse, ut illas cibi & nutrimenti loco habuerit; Quærit enim, qua ratione fieri potuerit, quod Christus in quadragintа dierum noctiumque spatio nulla fuerit fame vexatus? Et respondet: *Esuriit plane,* moxque quanam in re hæc fames constiterit, sequentibus verbis declarat: *Esuriit non cibum hominum, sed salutem, nec escarum sæcularium epulas concupivit, sed animarum desideravit sanctitatem, cibus enim Christi est redemptio populorum;* at vero si hanc passus est animarum famem, cur igitur tot diebus & noctibus in vasta illa solitudine demurabatur? Respondeo: In solitudine se disposuit, ut confestim postquam à solitudine egressus fuisset, prædicationis suæ retia ad comparanda animarum lucra extendere & animas venari posset; Unde Evangelista dicit: *Exinde cœpit Jesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Et quidem ut hanc animarum piscationem ad finem usque sæculorum continuare posset, ideo Apostolos sibi delegit, & in ipsorum persona omnes viros Apostolicos, qui in earumdem animarum conversione indefesse laboraturi essent.

S. *Ambr.* 5. *ser.* 40. *in fer.* 5. *De.* 2. *quad.*

Utilitas magna ex animarũ conversione.

11. Enimvero si perspicue intelligere volumus utilitatem, quæ ex hac cooperatione adeoque digno ministerio in nos redundat, audite S. Jacobum Apostolum ita scribentem: *Fratres mei, si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, Scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Num vero vobis parum esse videtur animam aliquam è tempestatibus infernalibus ereptam, de sua felicitate securam reddere, atque ad cœlestis Paradisi littora salvam perducere? S. Carolus loco superius allato ita ad ublatus ulterius scribit: *Sic enim divino Spiritu afflati, sanctoque salutis animarum desiderio accendi solent; illuc enim spectat animæ assidue cogitare, quam nobiles sint animæ & pretiosa in conspectu Domini, quanta sit earum dignitas, quas proprio sanguine redimere Filius Dei non recusavit, quamque præcellens opus sit, in eo salutari efficere Dei cooperatores esse, quo nihil certe in terris majus aut nobilius, illustriusque excogitari potest.* Sciendum vero est, quod in Græco, loco ejus quod in vulgata legitur: *Salvabit animam ejus,* dicitur: *animam suam salvabit à morte, & operiet multitudinem peccatorum;* cujus ratio esse potest, quia Redemptor noster ad gratias suas majori cum abundantia & stabilitate conferendas movetur, ut hac ratione nostram cooperationem remuneret, qua in ejus societate aliorum cooperantur saluti, ac proinde Apostolus ad Timotheum scribit: *Attende tibi & doctrinæ, insta in illis, hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos qui te audierunt.*

Jac. 5. v. 20. 21.

Act. Eccl. Med.

1. *Tim.* 4. v. 16.

Christus exaltatus ob animarum conversionem

12. Ideo etiam Redemptor noster, qui æterni Patris unigenitus erat, nobis protestatur, quod ejus sibi captivarit & conciliarit benevolentiam, quia animam suam pro anima nostra posuerat: *Propterea me diligit Pater, quia ego pono animam meam;* quibus verbis se animam suam non pro alia re dedisse declarat, quam pro anima; Et ideo se Pastori cuidam comparat: *Ego sum Pastor bonus, bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis;* ubi notanda est dictio illa: *Propterea,* quasi dicere vellet, quod ob hujus erga animas nostras exhibitæ Charitatis merita, à Patre suo dilectus, ac consequenter ab eodem ad ejus dexteram exaltatus fuerit.

Joan. 10. v. 17.

Ibid. v. 14.

13. D. Chrysostomus dicit: *Nam & hæc nostra salutis argumentum erit & occasio, si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed & proximo utiles fuerimus, ipsum ad vitam veritatis manuducentis, & ut scias, quantum boni sit cum salute nostra & alios lucrari, audi Prophetam ex persona Dei dicentem: Qui educit pretiosum a vili, quasi os meum erit; ipse enim Deus fit, propter nihil aliud nostram induit carnem, & propter humani generis salutem factus est homo.* Omnia alia lucra, quæ in quinquaginta vel centum annorum decursu nobis comparare possumus ob varia occurrentia accidentia à nobis deficere possunt, istud vero nequaquam, quia animæ sunt immortales, & quæ antea perditæ erant, illas postquam salvantur, velut thesaurum quemdam in cœlo repositas habemus, ubi nec latronibus, nec æruginі, nec tineis subjiciuntur. Unde S. Joannes Climacus ait: *Non est tanti totus mundus: quantum pretium unius anima, ille transit, hæc immortalis est, & æterna.*

Chr. ho. 4. *in Gen.*

Pretium animarũ mundi thesauros excedit.

S. *Jo. Cli. ib.*

Cur non æstimetur.

14. Quænam igitur causa est, quod his omnibus non obstantibus, nihilominus animarum lucro tam parum invigilemus? Causam hanc S. Carolus in Concione quadam in Synodo undecima habita indicat, cujus hæc proinde sunt verba: *Sed scitis quidnam sit, quod nos in munere nostro tepidos facit? nihil aliud profecto, nisi quod non consideramus, quidnam sint animæ, quid Infernus, quid Paradisus. Quid ergo mirum si sancti viri Charitate repleti tam erant animarum acquirendarum zelantes?* Pergit sanctitate & purpura præclarus Doctor ulterius zelum ponderando S. Gregorii pro eo tempore quo Monachus erat, quando ex Angliæ Regno oriundos videns, ad Regni illius conversionem ordiendam commotus fuit, tametsi per populi Romani violentiam Papæ illatam positum fuerit sancto ejus molimini ingens obstaculum; ex eo præcipue ad hunc conatum permotus, qui nimirum pulcherrimos illos juvenes idololatriæ vitio deditos esse significatum fuit: *Tunc Gregorius graviter ingemiscens; Heu pro dolor, inquit: quam splendidas facies Princeps tenebrarum nunc possidet.*

Act. Eccl. Med. p. 7. *conc. in syn. ad cler.* 11. *car.* 1183.

S. Gregorii zelus.

15. De Sancta Catharina Senensi, cui à Deo in speciali visione animæ pulchritudo exhibita fuit, pariter refertur, *quod tanto ardore earum sitiebat salutem, ut instar Apostoli Pauli anathe-*

S. Catharinæ Sen.

ma pro fratribus fais fieri optaret, sic eaim quidam tam in ecstasi positam oraatem audiveram: Mi Domine, quonam modo ferre potero, ut qui ad imaginem tuam fermati sunt, in æternum pereant? aa non in majorem gloria tua cumulum cederet, at salva sharitate ego sola perirem. sorperisque mei objecta aditum ad inferos obstruerem, omaiaque gehenna tormenta perferrem, quam ut tot animaram millia à beatitudiais tua consortio excluderentur.

Ignatii.

16. In Lectionibus S. Ignatii Loyolæ fundatoris Societatis Jesu legitur, quod *Indefessus lucrandis Deo animis instabat, auditus aliquando dicere, si optio daretur, malle se beatitudinis incerta vivere, & interim Deo inservire, & proximorum saluti, quam certam ejusdem gloria statim meri.*

Animæ paris sunt conditionis coram Deo.

17. Considerandom quoque hoc loco est, omnes animas paris apud Deum esse conditionis, tanti namque valet anima pauperrimi rustici, quanti anima Regis vel Principis, ac proinde eadem prorsus cum solicitudine consectandum est lucrum & salus uniuscujusque animæ indifferenter; imo exemplo Christi plus laburandum est pro animabus illorum, qui in mundi oculis viles esse videntur, quam pro animabus magnatum; Magdalena quæ matrona nobilissima erat plurimumque castellorum & territoriorum Domina illum præstolata fuit accumbentem convivio, at vero Samaritanam mulierem vilem & abjectam ipse anhelans, sudore madidus, & itineris labore fatigatus in meridie famelicus & sitibundus ipsemet quæsivit & invenit sedens ad puteum, latronem quoque Paradiso comparavit, dum sanguine toto corpore madens suspensus hæsit in cruce; nos vero major instigat solicitudo ad lucrandum magnatum quam pauperum animas. S. Paulus in carcere tantum laboravit scribendo pro vili servo, qualis Onesimus erat, quam pro quovis alio quantum illustri & eximio viro? & merito, quia ut idem Apostolus ad Romanos scribit: *Non est acceptio personarum apud Deum.*

Plus tamen laborandum plebeis.

Rom. 2. v. 11.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Anima anima nostra Deus est, qua proinde moritur, dum Deum amittit, id quod per peccatum contingit, utpote quod lethiferum illius vulnus & venenum est; declaratur etiam, in quo Sanitas animæ consistat, cui persæpe infirmitates corporales plurimum conferunt; Deatque modus traditur quo anima rejuvenescere possit.

THEMA.

Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum. Ecclesiast. 21. ✝. 3.

Vita animæ Deus.

1. Ecclesiasticus dum nos saluberrime monet, ut à peccatis haud secus ac à venenosissimi serpentis aspectu fugiamus: *Quasi à facie colubri fuge peccata*, protinus subjungit: *Dentes leonis dentes ejus interficientes animas hominum*; Unde perspicue deducitur, quod licet animæ immortales sint, & ad vitam æternam creatæ, morti tamen subjectæ sint; *Interficientes animas hominum*, & tamen Richardus à S. Victore de eadem anima dicit, quod *Vita quadam sit & perpetua, qua nullis pœnis, nullis unquam tormentis extingui potest, quod non solum possit ipsa in perpetuum vivere, sed corpus etiam ad vitam & sensum animare, quod nullo sustentamento egeat, quod sine subsidio sempiternae subsistat*: Ac proinde sciendum est, quod quando de vita & morte animæ fit mentio, ea solum in sensu spirituali sermo fit. Quænam enim est anima animæ? Unde nam illa vivificatur? S. Augustinus in quonam vita animæ consistat his verbis declarat: *Vita corporis*, inquit, *anima est, vita animæ Deus est, sicut adest vita corpori, id est, anima, ne moriatur corpus, sic debet adesse vita animæ, hoc est, Deus, ne moriatur anima.* Hoc est quod Apostolus insinuare voluit, quando à Deo illuminatus, divinisque gratiis plenus dicebat: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus, Mihi vivere Christus est.*

Rich. Vict. p. 1. l. 3. de cont. c. 20.

S. Aug. s. 50. ser. 13. de mort.

Galat. 2. v. 20. Phil. 1. v. 21.

Anima moritur Deo recedente.

2. Experientia quotidiana commonstrat, quod vita in corpore humano tunc deficiat, quando ab illo anima ejus separatur: Eodem modo anima desinit vivere vita spirituali & æterna, quando Deus ab illa recedit: *Ecce qui elongant se à te, peribunt; Mihi autem adhærere Deo bonum est.* Eosdem quippe effectus abscessus Dei spiritualiter in anima operatur, quos in corpore operatur corporaliter recessus animæ ab ipso corpore humano; Unde Chrysologus ait: *Quod est anima corpori, hoc est animæ Christus; Sine anima corpus non vivit, non vivit anima sine Christo*, Recedente anima, mox corpori fœtor, corruptio, putredo, vermes, & fit in sepulchro corporis vivo, tumus animæ jam sepultæ, quamprimum Deus ab anima migravit, vitia, appetitus & passiones inordinatæ ferocire incipiunt: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Quis vivificare potuisset Adami animam, quando hæc ob ejus transgressionem derelicta fuit? Nemo utique, sed mansit instar jumenti cujusdam mortui.

Ps. 72. v. 27. Ibid. v. 28.

Chrysol. ser. 19.

Ps. 48. v. 13.

Sic post peccatum Adam mortuus.

3. Quæstio est inter sacros Expositores, qua ratione verificetur illa Adæ à Deo facta comminatio: *Morte morieris*; siquidem Adam post suam transgressionem primam tot annis, imo & sæculis vixit, priusquam moreretur? Cui dubio Venerab. Beda respondet dicens: *Die qua peccavit Adam, anima mortuus est, sicut enim corpus vivit ex anima, ita anima, ut beatè vivat, vivit ex Deo.* Unde S. Augustinus ad Deum dicere solebat: *Domine Deus vita animæ meæ*; Et S. Isidorus pariter dicit: *Vita corporis anima, vita animæ Deus est, & sicut corpus mortuum est sine anima, ita anima mortua est sine Deo.*

Gen. 2. v. 17.

Bed. c. 3. 4. su. Gen.

S. Aug. sol. c. 13.

S. Isid. l. 1. sens. c. 12.

Deus non recedit nisi expulsus.

4. Magna profecto cuivis Christiano est consolatio, quod certo sciat, animam nostram, dummodo velimus, semper vivere posse, quia Deus qui illam vivificat, non potest deficere; neque ipse à nobis recedit, nisi nos primo ab ipso recedamus; Quam Conclusionem Concilium Tridentinum his verbis stabilivit: *Numquam Deus deseris hominem, nisi prius ab homine deseratur*; Deus nos minimè deserit, nisi nos illum per peccatum à nobis pellamus. Et ideo S. Augustinos ait: *Nihil ei nocere potest, nisi à Deo recedat, recedit quando peccat.*

Conc. Trid. Sess. 6. 11.

S. August. l. de sp. & an. c. 39.

Corporis mors inevitabilis.

5. De sancto quodam Eremita legitur, quod interrogatus, cur semper læta facie incederet? Responderit: *Christum tollere à me nemo potest*; Non tamen ita se res habet quoad vitam corporalem, hæc etenim minime in nostra stat potestate, quia per qualemcumque adhibitam humanam industriam, impedire nequaquam possimus, ne anima nostra à corpore recedat.

6. B. Lau-

Sed animam peccata necant.

B. L. Just. l. de sp. an. interitu.

6. B. Laurentius Justinianus in libro quodam qui de spirituali animæ interitu intitulatur, spiritualem hanc animæ nostræ mortem considerans, ita scribit: *Vivit, quamdiu contra vitia & peccata luctatur, atque per dilectionis affectum inhæret Deo, qui vera est vita, moritur autem, quoties se ab eodem avertendo, per consensum voluntatis prava delectatione delinquit.*

Cujus mors magis plangenda.

Ser. 13. de sanc.

S. Bon. ser. 2 de S. M. Mag.

Amissio Dei parvi penditur.

Prov. 2. v. 14.

7. Graviter proinde nobis sacri Doctores exprobrant, quod hanc animæ nostræ vitam, quæ Deus est, tam parvi faciamus, econtra vero tanto pretio vitam corporis habeamus, cum tamen hæc non tam in anima, sed in unione ejusdem cum corpore potissimum consistat: Et quidem in primis S. Augustinus dicit, seu potius ad cœlum usque exclamat dicens: *An vero non in te sunt viscera Christiana miserationis, ut plangas corpus à quo recessit anima, & non plangas animam à qua recessit Deus?* Sanct. Bonaventura autem longe efficacioribus verbis hanc nostram negligentiam deplorat, qui animæ nostræ adeo temere mortem conciliamus, Deum qui vita est animæ nostræ minimè curantes: *Perdit homo bovem & solicitè eum quærit; Perdit equum, & non quiescit: Perdit ovem, & post eam vadit: Sed perdit homo peccando Christum, & quiescit, comedit, bibit, & non quærit.* Quod si in nostra positum esset potestate, animam postquam è corpore migravit, & corpus in cinerem redigitur, denuo revocare, illamque ad revivificandum corpus, eidem denuo reunire, quam non adhiberemus industriam & operam, ut denuo ad vitam rediremus: Deus autem qui animæ vita & anima est, per peccatum ab anima recedit, eumque per pœnitentiam, peccatum syncere detestando, recuperare, nostræque animæ arctissimo vinculo reuniendo ad vitam pristinam gratiæ resurgere possumus, & tamen idipsum facere turpiter negligimus, imo de hac spirituali morte plurimum sæpe gaudemus; *Lætantur cum male fecerint.*

Dei oblivio animã interficit.

Bed. in Ps. 48. l. 3. Collect.

S. Aug. loc. cit. c. 18.

8. In quonam porro hæc strages & vera mors animæ consistat. Venerabilis Beda sequentibus nos verbis egregiè docet; Dicit enim: *Vera interfectio animæ est oblivisci Dei sui.* Dum enim homo Dei obliviscitur, consequens est, ut anima ipsius ad mortem usque infirmetur morbosque animæ lethiferos adsciscat, id est, ut idem Venerab. Doctor alibi asserit, gravia peccata & scelera contrahat: *Languor animæ (id est, peccatorum infirmitas) perniciosus est: quia Anima quæ peccaverit, ipsa morietur:* Atque ideo S. Augustinus opportunè ad præsens propositum dicit: *Sicut anima vita sua facit carnem vivere, sic caro per corruptelam materiæ suæ, animam, si cupiditatibus illicitis illigaverit, occidit; anima nihil de morte habere potest, nisi per vitia ei propinatum fuerit.*

Animæ infirmitas à passionibus.

S. Ambr. t. 2 in c. 2. Isa.

in c. 5. in 3. Cor.

9. Infirmitates corporis, quæ mortem inducunt, ab humorum intemperie oriuntur: animæ vero infirmitates ab appetitibus & passionibus inordinatis, & inde exurgentibus vitiis derivantur, & hæc sunt, quæ mortem ei accelerant. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Cum ad carnalia reflectitur, tunc ei illecebra obrepit corporis, tunc ira & indignatione exæstuat, tunc mæstitia afficitur, tunc supinatur per arrogantiam; tunc dolore affligitur;* Hæ sunt ægritudines animæ graves, quibus plerumque ad mortem cogitur. Idem quoque sanctus Doctor in ejusdem doctrinæ suæ confirmationem dicit: *Maculata anima à libidine carnis fit caro, caro hoc habet in natura, ut intereat; anima ergo cum se jungit desiderio ejus, infirmans, spiritualem suum vigorem, simul interitum patitur.* Eamdem quoque veritatem in Oratione quadam D. Gregor. Nazianzeni Commentator ejusdem his verbis expressit. *In animæ morbus est actus peccati, languor autem, rationis ad actualis peccati assensum relaxatio;* Ac proinde si animam vivam retinere & conservare cupimus, ne Deus se ab illa separet, curare debemus.

Nicetas or. 38. Naz.

10. S. Thomas de Villanova differentiam quæ inter Angelum & Deum in ordine ad unionem cum anima his verbis describit: *Angelus quantumvis adsit animæ, unibilis non est; quod ergo anima præstat corpori, hoc & multo perfectius Deus præstat animæ, nam animæ anima quodammodo dici potest.*

Deus animæ unitur

S. Th. de Vill. ser. in ded. Eccl.

11. Venenum prouti per experientiam videmus, mortem corpori conciliat, quodnam vero est venenum istud, quod animam occidit? Audite S. Ambrosium dicentem: *Deponamus venenum pessimum, hoc est, iracundiam, odium, invidiam, falsitatem, iniquitatem, avaritiam, cupiditatem, superbiam, sacrilegium, furtum, luxuriam, falsum testimonium, discordiam, perjurium; hæc sunt animarum venena.* Quantum obsecro unusquisque nostrûm vulnera abhorret, quæ corpori nostro infliguntur; Ergone vulnera quæ animæ illata, illam sauciant & dilacerant, sentiemus & minus detestabimur, aut cavebimus, cum tamen longe sint irremediabiliora, mortemque afferant non corporalem, sed spiritualem & æternam?

Animarum venenum peccata sunt.

In ser. 2. D. 5. quad.

12. S. Ambrosius super illa Psalmistæ verba: *Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi*, ita ait: *animæ vulnera graviora quam carnis sunt.* Hanc obsecro veritatem, quæ magni ponderis est, penitius perscrutemur. Vulnera lethifera quibus corpus sauciatur, nullam ipsi vitam aliam adimunt, quam illam quæ quinquaginta, aut ad summum centum annorum curriculo absolvitur, eamque valde miserabilem, siquidem corpus in continua miseriarum & lachrimarum valle perpetuo respirat: At vulnera quæ animæ peccato mediante infliguntur, vitam illi adimunt beatam, eamque sempiternam, & ideo graviora sunt; *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere, sed potius timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.* Hæc vulnera præterquam quod corpus gravi reatu afficiant insuper animam in inferno mortis æternæ reatu condemnant.

In Ps. 37. v. 3.

Vulnera infligunt æterna.

Matth. 10. v. 28.

13. Verum enimvero si in quo sanitas animæ consistat, penitius intelligere cupimus, ea quæ sacri Doctores hac de re scripserunt, profundius nonnihil examinemus. S. Bonaventura dicit: *Sanitas animæ consistit in recta & circumspecta actione, in cauta locutionis observatione, in rectitudine voluntatis, in ordinatione affectionis, & utilitate cogitationis.* Salus corporalis in humorum consistit bono temperamento, ita ut unus non prævaleat aut prædominetur alteri: Eodem modo salus spiritualis in recta appetituum & affectuum temperie consistit, quia si hi inordinati & minus bene regulati fuerint, & rectæ rationi, Deo, sanctæque ejus legi non subjiciantur; mox inde talis necessario intemperies exoritur, quæ mortem spiritualem infallibiliter inducit. Et ideo S. Ambrosius inquit: *Hæc est animæ sanitas, hæc salubritas mentis, ut affluentia cesset erroris,*

Hinc animarum languor.

S. Bon. de prof. relig. lib. 2. c. 8.

S. Ambr. l. de Noe & arc. c. 17.

sistatur culpa, ne serpant, cessante incentivo culpa, salus tuta est, atque inoffensus vigor animæ se refundit.

Præservativum est mandatarum custodia.

14. Regius Propheta David in maximis angustiis constitutus magno premebatur timore, ne salus animæ suæ periclitaretur: *Vim faciebant qui quærebant animam meam*; Etenim hostes ipsius eum vulneribus lethiferis sauciare, atque in Dei offensam committendam inducere satagebant: *Vanitates & dolos tota die meditabantur:* Sanctus Propheta autem magno salutis suæ conservandæ zelo accensus, ut illam sartam, tectam, illæsamque conservaret, quid tandem facere decreverit, audite: *Anima mea*, ioquit, *in manibus meis semper*, quasi diceret: Numquid illam ab oculis meis removebo, sed illius, utpote rei pretiosissimæ, quæ semper io manibus portari, & ob oculos haberi solet, singularem curam habebo; *Et legem tuam non sum oblitus; Posuerunt peccatores laqueum mihi*, nec tamen laqueis suis illum irretire potuerunt: si quæras causam, illam protinus subjungit, dum ait: *de mandatis tuis non erravi.*

Ps. 37. v. 13. — Ibidem. — Psal. 118. v. 109. — Psal. 118. v. 109. 110. — Ibid. v. 110.

Arist. l. 7. met.

15. Aristoteles Propositiooem quamdam statuit, quæ utique longe majoris æstimaoda foret, si is veræ fidei fuisset lumine perfusus; Dicit enim, *Ex sanitate in anima, fit sanitas in corpore.* Sed inquies fortasse, quomodo salus animæ io corpus reduodare potuit? Vultis scire qua ratione id fiat? Anima quæ Deum possidet, & io ejus gratia & amicitia vivit, appetitus suos rectæ rationi subjicit, unde sequitur quod nec corpus ioordinate se habeat, sed io perpetua sobrietate & cootinentia vivit, domando passioues ioordinatas, ideoque in optima sanitate & longo tempore vitam agit, prouti in multis Sanctis per experientiam compertum habemus, qui ad decrepitam usque senectam incolumes vixeruot, quia peccata & dissolutiones infirmitatum corporalium causæ sunt, & Origenes: *Stimulus mortis peccatum est; ne impie agas multumque moriaris in tempore non tuo.*

Animam & corpus sanum conservat. — *Origenes.*

16. Porro in quonam animæ immortalitas consistat, Commentator Nazianzeni his verbis optimè declarat: *Si anima mors*, ioquit, *separatio à Deo est, sequitur profecto, ut animæ immortalitas sit Deo per fidem & mandatorum observationem conjunctum esse.* Et quidem optimum quemdam hanc animæ immortalitatem agnoscendi & æstimandi modum à gentili quodam Scriptore ediscere possumus; Macrobius enim hac de re ita: *Anima, dum corpore utitur, hac est perfecta sapientia: ut unde orta sit, de quo fonte venerit, recognoscat*; Videamus igitur quinam & quales sint animæ nostræ natales, & quænam ac quanta sit ipsam inter & corpus distantia, sic enim fiet, ut agnita animæ dignitate, corpus, quod ingentia animæ damna conciliat, parum admodum æstimaturi simus, quia *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.*

Nic. Or. 24. in Naz. — Corpus nihil æstimari debet. — *Macr. l. 1. sup. somno Scip. c. 9.* — *Sap. 9. v. 15*

17. Summa igitur est Dei nostri providentia, qood pro conservanda animæ sanitate, corpus hoc nostrum infirmitatibus nonnumquam affligatur & extenuetur. Unde super illa verba: *Ego occidam, & ego vivere faciam, percutiam, & ego sanabo*, S. Bernardus inquit: *Percussit carnem ut anima sanaretur.* S. Hieronymus refert quod Joannes Ægyptius Abbas à Monacho quodam rogatus, ut sua intercessione sibi obtineret, ut à quadam qua diu exhaustus fuerat, infirmitate liberaretur, eidem respondit: *Rem tibi necessariam cupis abjicere; Ut enim corpora nitro, vel aliis hujusmodi linteamentis abluuntur à sordibus, ita anima languoribus, aliisque hujusmodi castigationibus purificantur.* Habemus pro hujus veritatis corroboratione claram quamdam in Ecclesiastico sententiam, qui ait: *Infirmitas gravis sobriam facit animam.* S. Beroardus qui vitam duxit immaculatam, & semper quasi infirmus vixit, ita hac de re scribit: *In salutem flagellat infirmitate corporis, ne peccent, ut eis utilius sit frangi ad salutem languoribus, quam remanere incolumes ad damnationem.*

Hoc infirmitatibus affligitur, ut anima servetur. — *Deut. 32. 39* — *S. Bern ep. 15* — *S. Hier. in vit. Pat.* — *Eccli. 31. v. 2.* — *S. Bern. c. 46 de int. dom.*

18. Enimvero hi qui animæ suæ salutem parvi faciunt, & oihili æstimant, ii sunt præcipue, qui in corpus suum oculos suos & curam mentis defixam habent, animamque suam simul cum corpore desituram aut morituram esse existimant; Uode ioter alias in vitis Patrum recensitas sententias hæc valde est considerabilis, qua dicitur: *Illi animam suam in vanum accipiunt, qui existimant eam dissolvi una cum hac carnicula, qui virtutes spirituales negligunt:* Ac proinde utilissimum est illud D. Chrysostomi documentum, quo nos ut seriæ considerationis oculum in alterius vitæ bona dirigamus, his verbis monet: *Nihil ita animam recreare, & præstantiorem reddere solet, sicut bona de futuris concepta spes*; Quamvis etiam animam nostram pulchram & mundam reddant nonnulli alii actus virtutum, de quibus Hugo de S. Victore ita scribit: *Contritio cordis, confessio oris, afflictio carnis hi sunt tres fontes, quibus lavatur anima, contritio per anxietatem, confessio per humilitatem, afflictio per asperitatem.*

Anima æternum victura tribus lavari debet fontibus. — *L. 8. c. 6.* — *Chrys. h. de an. c. 6.* — *Hug. Vict. erud. theo. in misc. coll. 11. l. 2. c. 36*

19. Occasione eorum, quæ diximus, Quæstio hoc loco exurgit, ao videlicet casus aliquis dari possit, in quo aoima inveterascere incipiat, & similiter an inveterata denuo rejuvenescere valeat? Rationem dubitandi subministrant verba illa Psalmistæ: *Renovabitur ut aquila juventus tua:* Sicut & textus ille Apostoli: *Renovamini spiritu mentis vestræ, Et induite novum hominem.* Respondetur igitur in sensu spirituali affirmative; Et quidem Origenes modum nobis insinuat, quo anima rejuvenescere denuo queat; Dicit enim: *Cum susceperit veterem hominem cum actibus suis senectute ejus pristinum perdit decorem; Venit Jesus ut transferat nos à veteri homine, ruga quippe senectutis indicium est, ut ait Apostolus, ut exhibeat, sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam neque rugam: Verum ut sit sancta & immaculata; Licet igitur à senectute & ruga ad juventutem transcendere, & hoc est in hac parte mirabile, quod corpus ab adolescentia pergit ad senium, anima vero si venerit ad perfectum, à senecta in adolescentiam transmittitur.* Unde ad probandum notari debet, quod Apostolus in eodem loco subjungat: *Induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est in justitia & sanctitate*; Juxta igitur proportionem sanctitatis & spiritus qui in anima aliqua crescet, rejuvenescentiæ quoque mensura erit D. Chrysostomus ad hoc propositum nobilem quamdam habet considerationem, dum enim corpus & animam ad invicem comparat, ita ait: *In corpore licet omne studium quis adhibeat, licet illud minimè vexet, licet domi contineat, licet laboribus illud & continuis operibus non affligat, tamen ex lege natura sic quoque plane senectus illud invalidet: in anima vero non ita fit, sed si*

Rebus cœlestibus juvenescit. — *Ps. 102. v. 5.* — *Eph. 4. v. 23 & 24.* — *Or. ho. 23. in Ezech.* — *Ephes. 4. v. 24.* — *Chrys. l. 1. in inst. alter. ser. 48.*

illam

illam minime vexet, neque sæcularibus eam laboribus cursique mundanis excruciet, juventutem suam perpetue retinet, illæsam conservat.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Indecens esse ostenditur, quod corpus animæ anteponatur; De utilitate illius in comparatione animæ, quæ si propter corpus perdatur, ipsum quoque una cum anima æternaliter punietur.

THEMA.

Corpus quod corrumpitur, aggravat animam. Sap. 9. ℣. 15.

Anima Regina est corporis.

1. S. Augustinus in lib. de spiritu & anima, ex definitione animæ convenientissimam illam deordinationem, quam quotidie in magna hominum parte experimur, in quibus scilicet corpus animæ prædominatur, manifestè declarat, *Anima* enim ab ipso definitur, quod sit *substantia quædam incorporea, rationis particeps, regendo corpori accommodata:* Quod si enim animæ competit regimen & dominium in corpus, quod si illa à supremo artifice velut regina quædam creata est, quod si illi datum est sceptrum imperii super corpus, cum Dominio absoluto & despotico in illud veluti mancipium quoddam, quænam igitur est illa indecentia, quod anima perturbato Dei ordine corpori subjiciatur; & tamen certissima experientia quotidie comprobatur, quod *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam.* Magnam hanc futilitatem & indignitatem S. Bernardus detestatur dicens: *Dominam ancillare, & ancillam dominari, magna abusio est;* Inaudita namque monstrositas futura esset, si potens aliqua Regina alicui mancipio & vili servo famulari & obsequi conspiceretur. Quod quidem adeo est evidens, ut vel gentilis Seneca solo naturali lumine præditus dicere solitus fuerit: *Major sum & ad majora natus, quam ut sim mancipium corporis mei.* Et Erasmus Socratem dixisse refert: *Hominem ipsum animam esse, corpus nihil aliud quam animæ organum vel domicilium, aut verius dicam, sepulchrum aut carcerem;* Magna utique inordinatio esset, si carcer, vincula & compedes Judici leges præscribendi jus sibi vendicarent. In eadem quoque epistola idem Seneca dicit: *Corpus non aliter aspicio, quam ut vinculum aliquod libertati meæ circumdatum.*

S. August.

S. Bern. c. 3. med.

Senec. ep. 65.

Erasm. in declam. de mor.

Senec. ibid.

Corpus tamen pluris æstimatur.

2. Ac proinde justum hoc, quod anima à corpore sustinet, gravamen, irrationabilemque tyrannidem sacri Interpretes variis nobis propositis similitudinibus demonstrant. De magno illo Cardinali Reginaldo Polo, qui verus Angliæ Polus arcticus & Fidei Catholicæ in eo Regno columna & fulcrum fuit, legitur, eum corpus suum tam flocci fecisse, ut solitus fuerit dicere, eum qui sibi vitam hanc erepturus esset mortalem, nihil esse facturum amplius, quam quod illi nocte cubitum eunti servos facere velit, dum eum vestibus suis exuit; Quo Cardinalis dicto, ut verissimo supposito, quæso te, quisquis es, quidnam majoris facias, vestemne an corpus quod tali veste contegitur? Utique nisi delirus sis, respondebis stolidum esse eum qui pluris vestem æstimet, quam corpus; numquid vere ita est? Et tamen hæc est innumerabilium hominum ingens stultitia, quod tametsi alias in cæteris sensati sint & sapientes, corpus tamen, quod nihil est aliud quam simplex quædam animæ vestis, majori in pretio habeant, quam animam. S. Ambrosius quoque verba illa: *Hominem mollibus vestitum indumentis,* ponderans de his vestibus dicit: *Humana corpora quibus anima nostra vestitur:* Et alibi quasi idem dicit, dum ait: *Anima corpore velut calceamento utitur:* Quid de illo diceres, qui pluris calceum æstimaret, quam propriam vitam? Utique stultum illum reputares, & tamen minor hæc stultitia foret, quam sit illius, qui corporis majorem quam animæ rationem habet, quia ille pro uno calceo nonnisi quinquaginta, vel ad summum centum annorum vitam amittit: hic vero pro mortali & fœtido corpore jacturam facit immortalis & pretiosissimæ animæ, imo vero talis Deum ipsum, æternam beatitudinem, & indeterminatam quamdam gloriæ æternitatem amittit.

S. Ambr. l. 5. in Luc. 7. de Just. vir. c. 14.

Miseris deploranda.

Ac negligentia nostra.

3. S. Bernard. inter alias deplorandas miserias, quas circa hanc nostram mortalitatem deflere solebat, vel maximè supinam illam negligentiam deplorat, qua animam potius quam fœtidum & fragile corpus hoc nostrum negligimus, minusque custodimus; Dicit enim: *Miser homo, ut miserum pascas corpus, & vestias, & carnis voluptatibus, quæ post paucos dies à vermibus devorabitur, satisfacias, sollicitus laboras, discurris, vigilas, & somnum non capis oculis, ut repleas ventrem, & pro anima tua, quæ Deo præsentanda est in cælis, cur non sollicitus fatigaris?*

S. Bern. ser. de mis. hum.

Temeritas.

4. Quod si subditum aliquem videres adeo temeratium & arrogantem, ut Reginam Principem & Dominam suam è regio suo throno exturbare non vereretur, numquid illum ob hoc læsæ Majest. crimen non una, sed mille atrocissimis mortibus dignum, & severissime castigandum esse judicares? D. Chrysostomus ait: *Cum tanta sit excellentia animæ, haud scio, quomodo nostrum subverterimus ordinem, & usque adeo inoleverit malitia, quæ in tantum cogit carnis concupiscentiis obsequi, ut deturbetur à throno suo Regina, cujus erat præsidere, ordinare, & imperare.*

Chrys. in cat. cit. in c. 8. Gen.

Contemptus.

5. S. Basilius similitudinem quamdam inducit, qui artem aliquam contemnens, artis tamen illius instrumenta supra omnem modum æstimaret. *Qui id unicè student, ut corpus quam optime sese habeat, animam autem, quæ corpore velut instrumento quodam utitur, quasi rem nullius pretii negligunt, ac pro nihilo ducunt, hi mihi nequaquam ab iis differre videntur, qui instrumentorum exactam curam gerunt, at ipsam artem, qua iis utuntur, flocci pendunt.*

S. Basil. or. 22. de an.

Fatuitas.

6. S. Bernardinus Senensis similitudinem adfert ejus, qui rhedæ alicujus equos pluviis aliisque aëris injuriis relinquens expositos, ipsam rhedam vel currum, sub tecto custodiendam introduxit: *Fatuus esset, qui optimum equum extra ad pluviam poneret, & quadrigam optime infra stabulo custodiret; sic quippe fatuus est, qui diligenter custodit corpus, & de anima sua nihil curat.*

S. Bern. t. 3. de dign. an. a. 5. c. 3.

Insipientia.

7. Bernardus corporis cum anima comparati considerat utilitatem, ut tanto magis confundat eos, qui tam pretiosæ animæ saccum vermium præferre & anteponere non verentur: *O anima Dei imagine insignita, decorata similitudine, desponsata fide, dotata spiritu, redempta sanguine, deputata cum Angelis, capax beatitudinis; hæres bonitatis, rationis particeps, quid tibi cum carne?*

Ibid. in med.

8. Cor-

Corporis nostri descriptio.

8. Corpus hoc nostrum in substantia nihil est aliud, quam quoddam immunditiæ & putredinis receptaculum, saccus stercorum, vas iræ, fomes concupiscentiæ, sentina vitiorum, mortis mancipium, spirans cadaver, & massa vermium, & ideo idem S. Bernardus ait: *Nihil aliud est homo, quam sperma fœtidum, saccus stercorum, cibus vermium, post hominem vermis, post vermem fœtor & horror*; & tamen stercus istud, hi vermes animæ præferuntur, quæ perpetua quædam vita est, ad imaginem & similitudinem Creatoris sui creata capax beatitudinis, inæstimabili unigeniti Filii Dei sanguine redempta, ac denique Altissimi Dei sponsa; Et ideo idem Bernardus merito exclamat dicens: *Unde enim hæc tanta pusillanimitas, & abjectio tam miserabilis, ut egregia creatura capax æternæ beatitudinis & gloriæ magni Dei, utpote cujus sit inspiratione condita, similitudine insignita, cruore redempta, fide dotata, spiritu adoptata, misera non erubescat sub putredine hac corporeorum sensuum gerere servitutem?*

Ibidem.

S. Bern. c. 13. de convor. ad cler.

Stultitia eorum qui animam negligunt.

9. Quidnam de eo dicturus esses, qui omne studium, magnorumque sumptuum impendium in habitatione sua superbis taperum pretiosorum peristromatibus exornanda, marmoribus elegantissimis incrustanda, auro argentoque illustranda, statuis picturisque artificiosissimis decoranda impenderet, seque ipsum postea in sterquilinio omnibus aëris temporisque injuriis nudum, veluti futurum ferarum prædam exponeret? Talis est illorum stultitia qui toto vitæ suæ decursu pro corpore, quod pro brevissimo tempore animæ est domicilium & habitaculum, laborant, vestibus pretiosis illud adornando, cibis exquisitis pascendo, atque ut ejus appetitibus plene satisfaciat, eidem de omnis generis deliciis, voluptatibus, divitiis, honoribus, & aliis centenis ejuscemodi commoditatibus prospiciunt, animam interea adeo turpiter despicientes & posthabentes, ac simul cum corpore moritura & interitura esset. D. Chrysostomus de modica quadam corporis parte ita loquitur: *Pupillam oculorum tuorum, ne minimo lædatur pulvere, diligenter custodis, animam autem tuam tanta malorum congerie pressam negligis.*

Chrysost. hom. 45. in Matth.

Cantip. l. 2. apoc. c. 56. p. 2.

10. Thomas Cantipratensis in Speculo Exemplorum horrendum quoddam facinus refert, è quo evidenter cognoscere licet, quonam in pretio corpus in comparatione animæ habendum sit.

Historia hurrenda.

Refert igitur hic author de impio quodam homine, quod dum in publica quadam, taberna in quorumdam epulonum contubernio constitutus quosdam audisset de rebus alterius vitæ misceri sermones, is effuse illos deridens dixerit, animas corporibus mortuis etiamnum superstites immortaliter vivere merum esse sacrificulorum & Monachorum somnium atque commentum, quod cum à combibonibus cum applausu exceptum fuisset, acciderit, quod eorum societati vir quidam se jungeret proceræ staturæ, complexionisque, ut videbatur, fortis & robustæ, qui & ipse potum sibi dari pustulabat; cumque qua de re inter se colloquerentur sciscitatus fuisset, impius ille temere, de animabus post mortem etiamnum vitam agentibus sermonem esse responderit, subjunxeritque: si quis animam meam à me sibi comparare vellet, illam utique bono facilique ei pretio divenderem, comparatumque inde lucrum potando consumerem: quam pollicitationem procerum hocce monstrum grato animo accipiens, se ejus animam sibi pro pacto æquo pretio comparandam paratum esse dixit, pactoque inter utrumque pretio & prompta pecunia exsoluto, non prius à potando cessatum est, donec receptum pro anima pretium in multam usque noctem crapulando abligurirum fuisset; tum vero personatus ille gigas combibonibus tempus jam adesse dixit, quo domum quisque suam ut repeteret, nox ipsa serotina suaderet, rogavit tamen, ut priusquam sibi mutuo valedicerent, causam quamdam, in qua ipsos constitueret Judices & arbitros æquitate servata dirimerent: quam proinde in hunc fere modum iisdem enarravit: Est qui equum aliquem funi seu capistro alligatum justo persoluto pretio pacto sibi comparavit, dum vero Equus extradendus, numquid justitia postulat, ut & funis sive capistrum, quocum alligatus fuerat, pariter extradatur? Omnes, idipsum æquissime à venditore fieri debere, incunctanter responderunt; Inter hos vero temerarius ille sacrilegus mysterium propositæ quæstionis advertens impallescere, fugataque crapula toto corpore contremiscere cœpit, qui proinde ab hoc personato gigante, qui verus Dæmon erat, in aëra sublevatus & in æternam damnationem abductus, nusquam amplius comparuit. *Inimici nostri sunt Judices.* Ecce qualiter ipsemet Dæmon, qui nobis corpus animæ in summum ejus præjudicium præhabendum esse suadet, eamdem permagni faciat, eam enim animæ præcellentiam esse censet, quæ equi, si cum fune seu capistro comparatur: Quam igitur delirat ille, qui tantopere sibi in fune seu capistro, cui animal alligatum fuit, complacet ut ne illud amittat, equum negligat & fame extingui patiatur? Etenim Dæmon licet Pater sit mendacii; hanc tamen valde evidentem veritatem nobis expressit, quod scilicet corpus illius reprobi funis, anima vero illius equus esse censeatur; Et vere improbi illius anima equus dici merebatur, quia *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*; Ac proinde memorabilis est illa S. Ambrosii sententia, dum ait: *Si plus de carne, quam de anima cogitemus, timeo ne nos Dominus Jesus per Prophetam arguat dicens: Homo cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis, &c.* *Psal. 48. v. 13.*

11. Et quidem si distantiam quæ animam & corpus intercedit, magis perspicuè cognoscere velimus, necessum est, ut illud pro eo tempore contemplemur, quando anima ab eodem morte interveniente recessit, tunc enim corpus nihil est aliud, quam saccus vermium, cineris, ossium & sentina putredinis; Unde evidenter concluditur, quod totum hominis esse in anima consistat. Et ideo Chrysostomus ait: *si vis videre diversitatem, vide quia nullius momenti est corpus, si anima à corpore discesserit*; ac proinde idem sanctus Ecclesiæ Doctor utilissimum illud tradit documentum: *Quare non sicut visibilis corporis gerimus curam, ita & animæ, quæ incorporea & invisibilis, præsertim cum cura ejus levis sit & facilis, & nihil insumatur, neque laboretur?* Quot labores, dispendia sumptuum, curas pro conservanda corporis salute in ejusdem commoditates & delicias acquirendas adhibemus, cum tamen pro anima & corde sanctificando, solus erga Creatorem & Redemptorem nostrum amor & dilectio sufficiat: *Ama & fac quod vis.*

Chrys. h. 22. in Gen.

Anima cũ corpore aut salvabitur, aut damnabitur.

12. Verum enimvero id quod à nobis vel maximè considerandum venit, est ingens illud & irreparabile damnum, quod in ipsum quoque corpus redundat, dum illud animæ in omnibus perfectè non subjicitur, eo ipso enim quo corpus animam aggravat, & deorsum ad terrena pertrahit, ambo in centrum usque terræ præcipitantur, quia infallibilis est veritas, quod talis *corpus & animam perdit in gehennam*, una enim harum partium sine altera Cœlum suo tempore non penetrabit. D. Chrysostomus summam illam curam & solicitudinem quam in corpus nostrum bene & molliter tractandum & demulcendum adhibemus, dum interea corpus animam aggravans & deorsum trahens, efficit ut ambo misero lapsu in centrum usque terræ miserabiliter corruant, hanc inquam stoliditatem his verbis amarè deplurat: *Corpus arte & diligentia singulari curant, animam vero negligunt, & squalentem & sordentem, & innumerabilibus vexatam malis, & quod gravius est, quod post multos labores & sudores, nec mortale hoc corpus morte superius efficiunt, sed & immortalem illam cum mortali hoc æternis subjiciunt pœnis.* Idem quoque sanctus Doctor alibi hanc eamdem considerationem nobis inculcat, quæ vel maximè nobis avertenda est, quia si corpus in hac vita gaudere & deliciari velit, in maximum id tam sui quam animæ præjudicium faciet, quia si hæc ad Infernum condemnetur, illud quoque suo tempore in eumdem deturbabitur, ut individuum inter se per omnem æternitatem societatem habeant: *si animam*, inquit, *negligamus, nec corpus salvare poterimus, non enim anima pro corpore, sed corpus pro anima factum est, qui ergo quod primum est negligit & quod inferius est extollit, utrumque corrumpit, qui vero ordinem servat, & quod primum est, colit, etiamsi negligat quod secundum est, per primi salutem salvabitur & secundum.*

Matth. 10. v. 28.

tom. 6. hom. de anima.

de reparat. lapsi.

Parabola, quod corpus animam præcipitat in gehennam

13. Authore quodam de duobus fratribus legisse me memini, quorum unus sapiens, alter vero delirus erat, quod dum simul in eodem itinere constituti ad bivium quoddam pervenissent, interque se de via eligenda deliberarent, stultus viam elegerit amœniorem & deliciosiorem: sapienti vero magis via aspera placent & difficilis; Cumque diu inter se concertassent, tandem sapiens, ne fratrem suum delirum contristaret, ejus voluntati & optioni cessit, seque ab illo vinci permisit: Demum vero aliquousque progressi in latrones inciderunt, à quibus apprehensi in tetrum carcerem fuerunt abducti, tandem vero cum ad ejus, qui caput & præfectus latronum erat, tribunal educerentur, sapiens totam culpam in delirum, hic vero in sapientem conjecit, utpote qui sanæ rationis judicio præditus à stulto se vinci & superari permisit, Judex vero utrumque culpæ reum esse pronuntiavit, stultum quidem quod se ab eo, qui se sapientior erat, gubernari non permiserit, sapientem vero quod suo judicio pollens ab eo quem stultum esse noverat, permiserit seduci. Enimvero tametsi nobis necessum non sit, ut D. Chrysostomus ait, *De mendacio adstruere veritatem*, attamen ex hac fabula utilissimam quamdam elicere possumus moralitatem; Corpus enim & anima sunt veluti duo fratres germani, licet inter se conditione valde inæquales, siquidem anima sapiens est; *Spiritus est qui vivificat*: Caro vero econtra fatua est & stolida, *caro non prodest quidquam*; anima ratione prædita est & intellectu, ideoque per sanæ rationis discursum sibi potest consulere: corpus vero instar stulidi jumenti, insipiens est; Et ideo anima à via ardua & difficili minime terretur, quia hæc est quæ ad Cœlum perducit, *arcta via quæ ducit ad vitam*, & ideo temperantiam, mortificationem, pœnitentiam, suique ipsius abnegationem, bonorumque terrenorum contemptum eligit & diligit; *Spiritus quidem promptus est*: corpus vero asperioris vitæ arduitatem exhorrescit: *Caro autem infirma*, & ideo jejuniorum, macerationis carnis, vigiliæ, custudiæ sensuum deterrita difficultate, viam eligit deliciosam, amat voluptates, divitias, honores, cunctasque alias vitæ præsentis commoditates; Dumque inter se diu conferendo eunflictantur, quia *caro concupiscit adversus Spiritum, Spiritus adversus carnem*, tandem anima se suis continuis persuasionibus nihil proficere videns, à corporis importunitate superata, carnem suo modo vivere finit, illique compatiens fræna laxat; unde fit quod dum simul gradiuntur, in latrones & viæ prædones, id est, appetitus inordinatos pariter incidant, qui illos vinculis itteritos in captivitatem abducunt: *Funibus peccatorum suorum unusquisque constringitur*; ac tandem dum eorum supremo judice comparent, ut suam quæque pars sententiam accipiat, ambo ad Infernum condemnantur; anima quidem, quia se suppresso rationis lumine à sensualitate vinci permisit: corpus vero, quod animam aggravarit, suisque affectibus inordinatis suppresserit, & ideo *corpus & anima perduntur in gehennam*.

Chrysost. in Gen.

Joan. 6. 64.

Matth. 7. v. 14.

Matth. 26. v. 41. Ibid.

Gal. 5. v. 17

Prov. 5. v. 22.

14. Porro quod corpus animam in ruinam & perditionem præcipitet, ipsemet Plinius, quantumvis gentilis & paganus, clarè agnovit, dum ait: *Pessimum corporis vas instat ut creditor, & sæpius de die appellat. Hujus gratia præcipue avaritia expetitur, huic luxuria conditur, huic navigatur ad Phasim, huic profundi vada exquiruntur, & nemo utilitatem ejus æstimat consummationis fœditatem.* Offensæ etenim quas anima adversus Creatorem & Redemptorem suum committit, suam à sensualitate Corporis originem trahunt, & solum ut corpori compleaceat, illi indulget: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam.*

Plin. l. 26. cap. 8.

Sap. 9. v. 15.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

De corpore, quod inimicum est animæ, semper soliciti sumus, ideoque illud adornare, lavare, cibare, & quando infirmum est, industriè curare studemus; animam vero in comparatione illius parvi æstimamus.

THEMA.

Nec facio animam meam pretiosiorem, quam me. Act. 20. v. 24.

Qui vitam corporalem non æstimat, animam æstimat.

1. Hæc sancti Apostoli protestatio, non neminem, qui quanto zelo ipse animarum salutem prosecutus fuerit, optime novit, merito in haud parvam admirationem rapere posset, siquidem dicit, quod *non faciat animam suam pretiosiorem* quàm seipsum: Ergone animam quæ tam opulentus & inæstimabilis est thesaurus, de quo dicitur: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*, non majoris facit, quam corpus quod fictile quoddam vas est. *Nec facio animam meam, &c.* Et vero dubium hoc resolvi nequit, nisi per motum quoddam aliud dubium, illiusque resolutionem. Etenim Deus noster, qui pro salute

2. Cor. 4. v. 7.

salute animæ nostræ fecit quod potuit, ut in ordine ad vitam beatam ejus securitati consulere possemus, nos nihilominus monet, dicens: *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam.* Ergone animam nostram ex Salvatoris nostri consilio, quamdiu in hac vita degimus, odisse debemus? Pro resolutione igitur utriusque dubii sciendum nobis est, quod in variis Scripturæ locis, nomine animæ vita hæc præsens & temporalis intelligatur; ac proinde Apostulus in præassumpti thematis verbis dicens: *Non facio animam meam pretiosiorem quam me,* dicere vult: Non facio salutem corporalem pluris, quam animam meam, unde Interlinearis ita hæc verba explicat: *Vitam quæ inspiratur ab anima temporaliter, quam pro nihilo ducit, qui æterna vitæ gaudia expectat;* Eadem glossa verba illa: *Quam me,* de anima explicat, dum ait: *Quam me, id est, meam animam.* Idem quoque Christus dicere voluit, dum ait: *Qui odit animam suam in hoc mundo in vitam æternam custodit eam.* Horum enim verborum sensus est: Qui nullum habet hujus vitæ corporalis rationem, is certe se propter vitam beatam & sempiternam animam plurimum æstimare clare ostendit. Unde Augustinus ait: *Noli amare in hac vita, ne perdas in æterna vita.*

Joan. 12. v. 25. — *Gloss. inter.* — *Joa. 12. v. 25.* — *S. Aug. in cat. D. Th.*

Pluris corpus æstimatur quam anima.

2. De hac igitur deordinatione agendum nobis, hic est, quæ in potiori Christianorum parte nimium prævalet, qui pluris corpus quam animam faciunt. Qui certe abusus adeo est abominabilis, & indignus, totique humano generi perniciosus, ut D. Chysostomus vocem sibi exoptaret similem illi, qua insonaturus est toti mundo Angelus ille in novissimi judicii die, ut detestabilem hanc abominationem omnibus retro sæculis exprobrare possit. Dicit ergo hic S. Doctor: *Magnopere deplorans confusam hominum animis dementiam, densamque ipsis incumbentem caliginem, invenire vellem speculam aliquam excelsam, quæ omnia mihi genera hominum cernenda subjiceret; vellem autem & vocem adipisci, quæ per omnes terminos resonaret & omnibus qui in terra sunt, sufficeret; stareque & vociferari, ac Davidica illa voce exclamare: Filii hominum usquequo gravi corde? quomodo enim non absurdum est in corpore, si id qualiscumque etiam morbus invaserit, & medicos vocare, & pecunias expendere, & tolerantiam ostendere, nec prius desistere omnia facere quousque id, quod nos infestat, amoverimus, cum vero anima in singulos dies stimulatur, præcipitatur, atque omnino seipsam perdit, ne brevem quidem habere sermonem.*

Chrys. t. 6. hom. de ani.

Corpus beneficio animæ subsistit.

3. Ut igitur hanc debiti ordinis inversionem caveamus, opus est, ut idem Sanctus Doctor in alia quadam Homilia sua super Matthæum notat, ut ex proposito consideremus, quod totum esse hominis in anima consistat, corpusque solius subsistat animæ beneficio; *Substantia enim hominis non est corpus, sed anima, hanc enim solam Deus ad imaginem suam fecit, & hanc diligit, propter hanc fecit & mundum, propter hanc & ipse Filius Dei venit in mundum.* Quænam igitur est ratio, quod tanti corpus, anima vero tam parvi pendatur?

hom. 25. in Matth.

Christus prius animam sanat quam corpus.

4. Devotæ illæ turbæ Redemptori nostro languidum quemdam & in lecto immobiliter jacentem obtulerunt Paralyticum; ut eum paterna compassione morna sanitati pristinæ restitueret; Cui benignissimus Dominus protinus dixit; *Confide Fili, remittuntur tibi peccata tua.* Verum dicet hic aliquis, quidnam remissioni peccatorum cum paralysi interest? Hic corporis, non vero animæ sanitatem postulat, Dominus autem solum animæ, quam remissio peccatorum spectat, non vero corporis mentionem facit. Nimirum cœlestis hic Protomedicus, (qui de ipso dixit: *Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus*) id utique probe sciebat, quia tamen omnis illius actio, nostra debebat esse instructio, ideo hisce verbis insinuare nobis voluit, primariam & maximam curam nostram ad id contendere debere, ut prius animæ procuremus salutem, utpote cujus integritas etiam in corporis sanitatem redundat. Unde doctissimus Salmeron ideo id Christum fecisse dicit: *ut doceat quanto plus referat curare animam quam corpus, & quam pejus sit peccatum omni infirmitate, vel etiam ut nobis indicet, quod tamquam peritus medicus prius mali radicem quam malum ipsum è medio tollere voluerit.* Unde sancta mater Ecclesia in oratione secreta Feriæ quartæ post Dominicam quartam Quadragesimæ ita Deum orat: *supplices te rogamus omnipotens Deus, ut his sacrificiis peccata nostra mundentur, quia tunc nobis tribuis & mentis & corporis sanitatem.* Et S. Hieron. expressius ait: *Datur nobis intelligentia propter peccata plerasque evenire corporum debilitates, & idcirco dimittuntur prius peccata, ut causis debilitatis ablatis sanitas restituatur;* Et ita revera hic accidit, quia protinus, ut dixit Dominus: *Remittuntur tibi peccata tua, surrexit.* At vero quodnam putas in eo latet mysterium quod paralyticus hic sibi à Christo remissionem & indulgentiam plenariam peccatorum suorum concedi & impertiri audiens, quam super quemvis thesaurum, & pluris quam sanitatem corporalem, imo plus quam omnia hujus terræ regna & monarchias æstimare debebat, attamen pro hac gratia ne vel minimo verbo sese exhibuerit gratum? unica hujus causa est, quam S. Petrus Chrysologus in hunc locum assignat dicens: *Audit veniam & tacet paralyticus, nec ullam respondet gratiam, quia plus corporis quam animæ tendebat ad curam.*

Matth. 9. v. 2. — *Matth. 9. v. 12.* — *Salm. t. 6. tr. 54.* — *S. Hier. in Matth. ibid.* — *S. P. Chrysol. serm. 50.*

5. In Actibus Apostolorum, ingens populi multitudo ad Petrum adeo prodigiosa miracula operantem, ut vel sola corporis sui umbra ad ea edenda sufficerit, confluxisse, eumque constanter insecuta fuisse scribitur: Quisnam obsecro hujus in tanto numero concurrentis populi finis erat? Num forte ut ejus audirent prædicationem? aut ut veluti clavium potestatem ubique circumferens cœlum illis reseraret? vel ut peccatorum ab eo remissionem obtinerent, siquidem omnis plenissime absolvendi potestas in eo perspicue relucebat? Nequaquam. Cur ergo? Causam textus sacer subindicat; Postquam enim dixisset: *Multitudo copiosa plebis ab omni Judæa, & Jerusalem, & maritima, & Tyri, & Sydonis* confestim quo fine convenerit, exponit dicens: *ut . . . sanarentur à languoribus suis; Et omnis turba quærebat eum tangere?* quamobrem? *quia virtus de illo exibat & sanabat omnes.* Quis in tanta hominum multitudine pro animæ suæ salute ad Christum confugit? unica duntaxat Maria Magdalena, unicus in monte Calvario cum Christo in Crucem actus latro, & alii perpauci.

Pauci curant animæ sanitatem. — *Act. 5. v. 14. & 15.* — *Luc. 6. v. 17.* — *Ibid. v. 18.* — *Ibid. v. 19.*

6. Hugo Cardinalis ingeniosè observat, quod Spiritus Sanctus Filios Israël qui in Ægypto variè multiplicati fuerunt, non homines, sed animas appel-

Animæ potior cura habenda.

Exod. 1. v. 5. appellet: *Erant igitur omnes animæ eorum, qui egressi sunt de fæmore Jacob &c.* Circa quæ verba idem Eminentissimus Hugo ita scribit: *Hug. Card. ibid. 1.* *Dominus homines animas vocat potius, quam corpora, per hoc insinuans curam animarum potius quam corporum esse gerendam; unde Dominus primo venit propter animas; secundo propter corpora reformanda venturus.*

7. Regum Sapientissimus Salomon Christi venturi verissimus typus: *3. Reg. 6. 7. Matth. 12. v. 42.* *Ecce plus quam Salomon hic*, priùs templum futuram Dei domum erexit, in illudque sumptus incomparabiliter liberaliores majusque temporis spatium impendit, quam in regium suum Palatium, quod postea pro personæ suæ regiæ incolatu fabricavit, quod haud dubie eo fine ab ipso factum est (siquidem *Omnia in figura contingebant eis*) ut per hoc nobis tacitus insinuaret, *Et prima.* primam curam nostram habendam esse de anima, quæ verum Dei templum est: *Templum Dei quod estis vos*, secundo vero loco corpus curandum esse, quod licet pro brevi tempore, domicilium & habitaculum est animæ nostræ. Etenim eos qui contrarium faciunt D. Chrysostomus sequentibus verbis reprehendit, *Chrysost. a. 1. h. 16. adv. Judæ.* dicens: *Corpus curabis, ut animam perdas? quam præclara est nundinatio tua? Corporis cunctatorem exercebas Deum*; ac demum illam adducit S. Apostoli Pauli protestationem: *Rom. 8. v. 38.* *Certus sum quia neque mors, neque vita &c.* dicitque: *Illum non Angeli, non virtutes, non instantia, non futura, non alia Creatura à Charitate Christi separat, & te cura corporis ad defectionem impellit.*

Sed luteum prævalet corpus. 8. B. Laurentius Justinianus quoque in libello quem de morte spirituali animæ composuit, illos qui Corpus animæ præhabent, erubescere facit, dum sequentibus verbis illis eorum facinus graphicè improperat: *B. L. Just. proœ. in libel. de Spir. an. inter.* *Cum juxta humanum usum prudentia detestabile plurimum sit, neglectis margaritis & gemmis, lapidum, qui sternuntur in via, curam gerere, longe reprehensibilius esse arbitror, contempta vita animæ, in sola corporis incolumitate laborare.*

Quod nostræ repugnat menti ac mortem animæ infert. 9. Quisnam obsecro vitæ suæ adeo prodigus inveniri poterit qui juratum hostem & traditorem suum, à quo sibi simul cum vita facultates omnes & boni nominis sui existimationem eripiendam esse novit, blande excipiat, & in deliciis & voluptatibus enutrire non vereatur? Maximus inimicus quem in hac vita sustinere cogimur, est mortale hoc corpus nostrum, utpote quod æternam animæ mortem conciliat, de quo proinde S. Ambrosius unumquemque his verbis admonet: *Non credamus nos huic corpori, non misceamus cum eo animam nostram, cum amico, inquit, misce animam tuam, non cum inimico, inimicum tibi est corpus tuum quod repugnat menti tuæ.* Vultisne videre, quanta sit hujusce traditoris ingratitudo? Audite eam paucis quidem, sed nervosis verbis explicantem S. Ambrosium, dum ait: *S. Ambr. l. de bon. mort. c. 7.* *Anima vitam corpori tradit, caro autem mortem animæ transfundit.*

Hostis hic tamen amatur, 10. Huic à S. Ambrosio tradito monito valde conforme est, quod Doctor Seraphicus eadem de re scribens asserit, Dicit enim: *S. Bon. c. 7. solil. c. 1.* *Habes à anima mea inimicum domesticum, hostem amicum, adversarium propinquum, qui tibi malum pro bona reddidit, & sub specie amicitiæ crudeliter existens infinitis bonis te privavit. Hic hostis est caro infelix, multum tibi dilecta, hanc cum pavisti, inimicum pessimum contra te erexisti.*

Ornatur. 11. Quam nobis esse debeat, quandò de animæ damno agitur, à corporis nostri inordinato affectu alienus animus, S. Ambros. nobis efficaciter inculcare satagit; Et quidem circa illa verba: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*, *Gen. 1. v. 26.* de hoc supremo artifice qui animam hoc modo creavit, loquens tale conficit argumentum: *Quis hoc dicit? Nonne Deus qui te fecit? Quid est Deus? caro an Spiritus? non caro utique, sed Spiritus*; *S. Ambr. l. 6. exam. c. 7.* Cum igitur homo ad imaginem Dei conditus sit propter animam, non vero ratione corporis, utrum inter duo hæc apud nos præcellere & in majori æstimatione haberi debet, Corpusne? an vero anima? Non dubito, quin nisi stolidus censeri velis, pro anima sis pronuntiaturus præcellentiæ sententiam, atque ideo D. Chrysost. contrarium stulte facientes hoc argumento exagitat: *Chrys. h. 31. de b. Phil.* *An non absurdum tantam habere curam rerum corporalium, ut appetente festo multis ante diebus vestem è scriniis depromptam diligenter appares, emis calceamenta, mensa largior splendidiorque paretur, denique variam undique rerum copiam excogites, omnibusque modis temetipsum ornes, nitidumque reddas, animæ vero neglecta sordentis, fame contabescentis nullum habere respectum, cum sola maneat impura, ac corpus nitidum?*

Alitur. 12. Præterea in delicatos exquisitosque, quos unusquisque quotidie juxta statum & conditionem suam corpori suo nutriendo præparare solet cibos, mentis nostræ oculos dirigamus: econtra vero consideremus, quodnam quotidie præparetur & provideatur animæ alimentum. Hugo Cardinalis super illa Psalmistæ verba: *Ps. 23. v. 4.* *Qui non accepit in vano animam suam*; ita scribit: *Hug. Card. ibid.* *Corpus nemo accepit in vanum, sed bene curat illud, animam vero relinquit incultam, aridam, jejunam, & miseram. O rem mirandam!* (exclamat proinde non immerito D. Chrysost.) *Chrys. h. de cant. c. 9.* *quomodo omnes præsentibus rebus inhiant, & futurarum intelligentiam numquam accipiunt, sed ad corporeas quidem voluptates jugiter feruntur, animas vero fame contabescere sinunt.* Quemnam verò animæ cibum esse existimas? *Animæ cibus gratia & Euchar.* loquatur hac de re S. Bernardinus: *S. Bern. t. 2. D. 5. Ep. serm. 5. art. 2.* *Gratia Dei, inquit, est animæ cibus, qua quanto amplius crescit, tanto majus desiderium inardescit*; Similiter animæ cibus est sanctissimum Altaris Sacramentum, nec non verbum Dei devote lectum, aut attenta aure auscultatum: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ex ore Dei.* Quam negligenter autem hæc alimenta ad subministrandum aliquem animæ vigorem procurentur; de hoc S. Ambrosium audiamus ita loquentem: *S. Ambr. c. 5. serm. 25. in die cin.* *In homine interiori facti sumus ad imaginem Dei, in carne autem de limo terræ formati sumus, & video fratres, si justum est, ut caro de terra facta interdum bis in die capiat cibum, & anima nostra imago Dei vix vel post plures dies accipiat Dei verbum, cum tamen expediat nobis, ut amplius Dei imaginem quam nostram carnem honorare debeamus, qui enim de sola carne cogitant; bestiis & pecoribus similes sunt, & qui ita agunt, jam in se Dei imaginem contriverunt.* S. Basilius quoque hanc animæ cibandæ curam instantissime urget, suaderque ut quotiescumque corpus pascimus, de anima quoque refocillanda serio cogitemus. *S. Basil. de compunct. ani.* *Quandocumque, inquit, corpus esurit, & nutrimentum appetit, cogita & animam tuam suo tunc cibo necessaria refocillari velle, & quemadmodum corpus, nisi pane sustentetur, vivere nequit, sic & anima nisi spiritualis sapientiæ alimenta reficiatur, mortua est.*

Animá ornari debet.

13. Quod si de vestimentis corporis loqui velimus, quis est qui clare non videat, quanto major cura adhibeatur in hoc adornando, quam in expolienda & venustanda anima nostra? S. Bernardus inquit: *Cur carnem tuam pretiosis rebus adornas & impinguas, quam post paucos dies vermes devoraturi sunt in sepulchro; animam vero tuam non adornas bonis operibus, quæ Deo & Angelis ejus præsentanda est in cœlis, quare carnem tuam non vilipendis & ei animam tuam præponis?*

S. Bern. c. 3. de dign. an. in med.

14 Notandum hoc loco est, quod postquam nos Apostolus, quænam elegans animæ vestis sit, docuisset, dicendo: *Induimus Dominum Jesum Christum*, protinus subjungat: *Et carnis curam ne feceritis in desideriis.*

Rom. 13. v. 14.

Historia.

15. In vitis Patrum de sancto quodam Eremita scribitur, quod cum Cellam suam egressus forte fortuito mulierem quamdam elegantissime exornatam habuisset obviam, intra semetipsum suspirans propriam tacitus reprehenderit animam, dolendo quod illam non iis adornasset virtutibus Christianis, ut Deo magis placere posset, sicut hæc mulier corpus suum summa cum assiduitate composuerat, cultissimoque mundo muliebri condecorarat, ut placeret hominibus, seu potius incautas animas seduceret.

Anima mundari debet.

Phil. Heb.

16. Philo Hebræus aliam quamdam considerationem in hac materia adducit; dicit enim: *Corpora quidem abluuntur lavacris & pacificationibus, affectiones verò animæ, quibus vita sordidatur, nec volunt, nec curant eluere, & ut candidati templa subeant, dant operam diligenter, emaculatis amiciri vestibus, mentem verò maculosam in ipsa sacraria penitissima inferre non verentur.*

Similitudo.

17. Porro irreparabilia quæ nobis ipsis conciliamus damna, dum corpori tanta cum sollicitudine, cum notabili animæ præjudicio prospicimus sequenti haud inepta similitudine sufficienter exprimi posse videntur; si enim quispiam ex febri maligna ad mortem usque languidus, ingentis sumptus pacto stipendio Chirurgos, Medicus, & Pharmacopolas sibi conduceret, medicinasque pretii inæstimabilis non alio fine sibi præparari juberet, quam ut latens intra venas venenum nutrire, malignisque humoribus à quibus lethifera illa febris vel maxime accenditur, vigorem, majoresque impetus adsciscere possit, numquid illum fatuum esse diceret & plane delirum, utpote qui toto animi conatu ad mortem suspirat & anhelat? Eadem verò prorsus est malorum Christianorum phrenesis, qui nulli rei adeo studiosè incumbunt, quam ut corpus suum deliciarum blandimentis delinire, suæque sensualitati satisfaciendo & inordinatos appetitus exatiando, peccantes humores fovere & adaugere possint, siquidem *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam*, adeoque corpus animam ad infernum protrahit, & ad mortem æternam.

Sap 9. v. 15.

Joan. 12. v. 25.

Corpus curare studemus, & non animam.

18. Christus Salvator noster inquit: *Qui amat animam suam, perdet eam*; Quibus in verbis hoc vel maxime mirandum est, cur scilicet Christus corpus animæ numine appellare voluerit, ac proinde hujus nomenclaturæ causa merito investiganda venit; Causa autem illa præcipuè esse poterit, quam venerab. Beda his verbis tangit: *Anima cum carnalia bona adhuc appetit, caro nominatur*; Hoc autem supposito nova quæstio exurgit, quidnam Salvator per hoc Consilium Evangelicum dicere voluerit? sed audite S. Bernardum optime ad hoc propositum his verbis loquentem: *Probabis Christi discipulum eam perdendo salubriter, & quidem prudentius eam perdis, ut custodias, quam custodias, ut perdas; nam qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; Quid hic vos dicitis observatores ciborum, morum negligentes? audi quid de ipsa Medici nostri sentiant; sapientia, inquiunt, carnis, mors est; Item Sapientia carnis, inimica est Deo*, utinam pari cura, qua corpus tractamus, etiam animæ nostræ prospiceremus! Quanta providentia, seu ut magis propriè loquar, providentia circa corporis curam adhibetur? Infirmitates præveniuntur, dum eas contrahendi omnia occasio præscinditur; Corpus enim verno tempore ritè purgando, quæ homini accidere possent infirmitates per debitam prævidentiam prospiciuntur: at vero ut S. Gregorius Nyssenus optime ait: *Absurdum est, cum illi, qui corporis valetudinis rationem habent, seipsos expurgant ante canicula exortum, ne quod humidum in illis est, vehementi ipsius ardore corrumpatur, & morbos pariat; eos qui animæ curam gerunt incertum mortis diem antevertere, & ardorem excruciantis illius ignis, qui in æternum comburit.*

Bed. ad Thes. 6.

S. Bern. ser. 30. in Cant.

Nyssen. in eos qui acerbè jud. c. fin.

Animæ cura negligitur.

19. Quanta cum celeritate properare jubentur Medici, quando aliquod timetur imminentis morbi principium? quot medicinæ, quantumvis amaræ, ultro citroque deglutiuntur? quot difficiles dietæ medicæ observantur, tantum ut per suspicionem apprehenso morbo omnis amputetur via vel occasio? Incisiones, membrorum amputationes, cucurbitæ ignitæ, cunctaque alia tormenta libenter sustinemus, eo tantum fine ut corporis valetudo sarta tecta restituatur; cum tamen ut S. Augustinus ait: *Non sint medicamenta ista, sed tormenta:* at vero cum anima infirmatur, cum occasione culpæ commissæ lethiferam sibi adscivit infirmitatem, ejus remedium & medicina, Confessio nimirum Sacramentalis, seu Sacramentum Pœnitentiæ, austeritates corporales, jejunia, orationes, & quævis alia ad restituendam sanitatem opportuna remedia in septimanas, menses, imo & annos sæpissime suspenduntur & tardantur, unde D. Chrysostomus ait: *Quam defensionem habebimus? aut quam veniam? cum corporis ægrotantis, ubi & argentum expendendum est, & Medici accersendi, & dolor magnus perferendus, tantam habeamus curam, animam vero negligamus.* Considera dispendia, quæ pro corporis salute recuperanda libenter subimus, cum tamen ex altera parte tanta in sananda anima facilitas adsit: *Præsertim* (inquit proinde idem D. Chrysostomus) *neque argentum expensuri, neque negotium aliis exhibituri, neque dolores subituri, sed absque his omnibus electione & voluntate sola omnino corrigere nos ipsi valentes; & exactè scientes, quid nisi id fecerimus extremum luituri simus supplicium.*

S. Aug. l. 22. de civ. Dei c. 20.

Chrys. c. 6. h. de ann. c

20. Denique quid infirmus aliquis pro corporis salute recuperanda sustineat S. Thomas de Villa nova his verbis egregiè describit: *O si sanandis animæ passionibus eam adhiberemus curam, quam curandis corporum ægritudinibus adhibemus; quid non sustinet, quid non patitur ægrotus pro recuperanda salute? Atroces ustiones, horribiles incisiones, amaras potiones, diuturnas inedias faciles reputat, dummodo concupitam*

S. Thom. Vill. ser. 6. D. 4. Quad.

tam recuperet sanitatem, sed si anima languor curandus est: quidquid injungitur durissimum est: modico vino abstinere non sustinet lubricus; exiguo lucro privari non sustinet avarus, sed modicum humiliari non tolerat ambitiosus, floccipenditur anima perpetua vita, & mortalis corporis amittenda salus supra modum diligitur.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Anima in bonis hisce terrenis perditur, dum æterna negliguntur; Reprehenditur quoque modica animæ æstimatio in comparatione ad alias res temporales.

THEMA.

Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem parasti, cujus erunt? Luc. 12. ℣. 20.

Terrenis immersa anima perditur.

1. SAlvator noster in hac de divite sapientissimè concinnata parabola clare nobis demonstrat, damnationem miseræ hujus animæ solum ab affectu nimio, quo bonis hisce terrenis immersus erat, suam traxisse originem, siquidem dives ille post illatam horreo suo diversi generis segetum copiosissimam messem hisce verbis animam suam alloquebatur: *Dicam animæ meæ: Anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare: Dixit autem illi Deus; stulte &c.* Ubi clare videtur quod dives ille mox ut se bonis hisce temporalibus per nimiam animæ suæ adhæsionem & applicationem immersit, mox decretoriam damnationis suæ audierit sententiam, ut exinde perspicuè intelligeremus, quod unicus scopulus, qui in vasto hujus vitæ mari multas, imo innumerabiles animas naufragari facit, sit nimia bonorum temporalium æstimatio, nimiusque affectus, quo erga illa magis quam erga animæ salutem ferimur.

Luca 12. v. 19.

Exanime corpus se erigere non potest.

2. Anima corpus hoc nostrum ita informat & organizat, ut facie præsertim & oculis cœlum versus sursum erectum sit, quod in aliis animantibus brutis minime conspicitur: idem vero corpus, mox ut anima ab eodem separatur, in terram corruit, & super illius faciem extenditur, nec sursum se valet erigere. Scirenè cupitis, quodnam in eo lateat mysterium? inquit Dionysius Carthusianus: *Statura est erecta ad innuendum, quod anima ejus creata est ad contemplandum & diligendum cœlestia & divina.* Porro post creationem suam homo mox jumentis similis effectus est; *Cum in honore esset non intellexit, comparatus est jumentis*; quænam autem abominandæ hujus metamorphoseos causa fuit? nimirum oculos suos à cœlo avertens in pomum conjecit, sibique è manu sua amplum illud cœlorum regnum elabi permisit, pluris transitoriam pomi dulcedinem quam Deus fecit; & ideo mirum non est, quod nimiam hanc animæ ad terrena adhæsionem in universam à se descendentem progeniem transfuderit: Unde David lamentabatur dicens: *Oculos suos statuerunt declinare in terram. Conglutinatus est in terra venter noster*; Et ideo homo bonis hisce temporalibus tenaciter adeo adhærescens dicere potest: *Miser factus sum & curvatus*, ad terrena nimirum, ut ibidem Hugo Cardinalis ait; tametsi enim terræ corpore tenus affixi non sunt, affiguntur tamen & tenacissime quidem affectu animi & amore.

D. Carth. in c. 2. Gen.
Ps. 48. v. 13.
Ps. 16. v. 11.
Ps. 43. v. 25.
Ps. 37. v. 7.
Hug. Card.

3. Dives ille animam & ventrem suum unam eamdemque rem esse credebat, atque ideo ac si nulla animam inter & corpus distinctio esset, dicere audebat; *anima mea comede, bibe, & epulare.* Ubi S. Basilius ait: *O verba stultissima, non si porcinam habuisset animam, quid aliud ipsi enunciare potuisset? Tam improvidus est circa bona animæ, ut escas corporeas animæ adferebat.* Nimirum miser ille veritatem illam non intelligebat, quæ tametsi sensualitati corporis ardua esse videatur & difficilis, rationi tamen & discursui valde est consentanea & conformis & ab eodem Sancto his verbis exprimitur; *Anima thesaurus corporis egestas est, eo enim discedente illam summa penuria laborare oportet*; Jure merito idipsum S. Basilius dicebat, utpote qui in temetipso illud expertus fuerat, de quo proinde in suis lectionibus legimus, quod *tantum spiritu vivens, præter ossa & pellem, nulla præterea corporis parte constare videretur*: Et hinc est, quod animam suam immaculatam semper conservaverit, sanctamque effecerit.

Luce 12. v. 19.
S. Basil h. 6. de divit.
Or. 22. de an.

4. Anima in pluribus Sacræ Scripturæ locis spiritus appellatur: *Exibit spiritus ejus & revertetur in terram suam; Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Atque ideo notandum, quod quando Christus octo beatitudines recensens, primam illarum pauperibus attribuit, non sine causa adjunxerit: *Spiritu; Beati pauperes spiritu*, sed per ejuscemodi pauperes, illos intellexit, qui secundùm animam ab omnibus hisce caducis & terrenis bonis alieni existunt; Unde S. Bern. ait: *Pauperes spiritu, id est, spirituali voluntate, spirituali intentione, desiderio spirituali.*

Ps. 145. v. 4.
Matth. 26. v. 41.
Spiritu pauperes qui terrena despiciunt.
Matth. 5. 3.
S. Bern. serm. in fest. om. Sanct.

5. S. Augustinus ad hoc se reflectit, quod pauper & mendicus Lazarus paupertatis suæ præmio fruiturus ab Angelis in Abrahæ sinum delatus fuerit, cum tamen nemo sit qui Abrahamum opulentissimum fuisse nesciat: *Lazarus pauper fuit, sed ille in cujus sinum levatus est, dives fuit, contigit mori inopem illum, & auferri ab Angelis; quo? in sinum Abrahæ:* mox vero subjungit: *Abraham licet opulentissimus fuerit, dives tamen pauper fuit*, quasi dicere vellet: Magnus hic Patriarcha dives simul & pauper fuit, idque ut in illo disceremus, quod paupertas non in defectu divitiarum consistat, sed in illarum contemptu, quodque illas possidens animo suo illis minime adhæreat: Unde tandem hanc doctrina & sanctitate sua dignam statuit sententiam: *Non enim arca sine nummis, sed animus pauperem reddit.* Et ideo quod sanctus Hieronymus de anima carnis affectibus immersa dicit, nos quoque de eadem anima bonis terræ hujus nimis tenaciter adhærescente asserere possumus; Prædictus enim sanctus Doctor differentiam quæ est inter hæc nomina, *Anima & Spiritus*, examinans, sequenti illam similitudine declarat, dicens: *Sit, care terra, anima aurum, spiritus ignis vocetur: quamdiu aurum fuerit in terra, perdit vocabulum suum, & à terra, cui commixtum est, appellatur; cum vero separatum ab humo, auri & nomen & speciem acceperit, aurum quidem dicitur, sed necdum probatum: Si autem per ignem excoctum fuerit, & purgatum, tunc auri splendorem, & ornatus sui accipit dignitatem*; quæ omnia demum animæ nostræ applicat mira prorsus cum proportione; Dicit enim: *Ita & anima inter humum & ignem, hoc est, inter carnem spiritumque subsistens, quando se tradiderit carni, caro dicitur, quando spiritui, spiritus appellatur*: & quidem idipsum de terrenis affe-

S. August. serm. 120.
Luc. 16. v. 22.
S. Hier. l. 3. in c. 5. ad Gal.

ctibus dicere possumus: Sicut enim aurum quamdiu terræ commixtum est, auri nomen non habet, ita quoque anima, quamdiu bonis temporalibus & terrenis immersa conspicitur, spiritus nomen minime meretur; Et ideo quando anima spiritus potius quam caro dici mereatur S. Ambrosius his nobis verbis declarat: *Ut possit quis dicere*, inquit, *anima mea in manibus meis semper erit, non in carne sit, sed in spiritu: sed quando hoc fiet? Erit, si se terrenis non immisceat.*

S. Ambr. l. 2 in c. 52. Isa.

Terrenum corpus terrenos affectus animæ communicat.

6. Verum enimvero nequaquam mirandum est, quod anima quamdiu corpori huic agglutinata est, bonis hisce terrenis adhærescat, siquidem Tertullianus hominem significantet hoc nomine appellat: *Limus titulo hominis incisus*; Pro cujus nominis meliori intelligentia in memoriam revocandum est, ex quanam præcipue materia fabricatum in principio mundi fuerit corpus humanum; *Formavit igitur Dominus Deus hominem*; inquit sacer textus, *de limo terræ*, non dicit *de terra*, sed de *limo* seu luto, quod communiter valde tenaciter ei, cui conjungitur, adhærescit; quid igitur mirum, si anima corpori unita nonnihil de terra participet? Verum dicet fortasse aliquis, numquid homo mixtum quoddam est ex quatuor elementis compositum? Cur igitur Moyses solum de terra formatum esse asserit? Dionysius Carthusianus ait: *Non quod corpus illud non fuerit ex quatuor elementis compositum, sed ideo limum terræ expressit, quoniam terra secundùm quantitatem abundat in corpore*, ac proinde verissimum semper est, quod Sapiens ait: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam*: Corpus enim quod propter terram, adeo in homine prædominantem, ponderosum adeo est & grave, suos quoque affectus terrenos etiam animæ quadantenus communicat, à quibus illa deprimitur. Unde Cajetanus ait: *Gravitas corporis humani testatur illud esse terrestre.*

Tertull. de res. car. c. 16
Gen 2. v. 7.
D. Carth. ibid.
Sap 9. v. 15
Cajet. ibid.

Anima terrenis immersa non repræsentat imaginem Dei.

7. Mulier illa Evangelica, quæ drachmam suam perdiderat, ubinam quæso illam amisit, nisi inter terræ immunditias & sordes? At vero *Per drachmam*, ut Hugo Cardinalis ait: *Significatur qualibet anima imagine Dei insignita*; Sicut enim drachma aut quævis alia moneta impressam sibi Principis, à quo cudi jubetur, defert imaginem, ita anima Creatoris sui imagine insignita creata fuit: *Peccator autem*, ut Salmeron ad præsens propositum aptissime ait: *recedens à gratia, in quo imago Dei pulvere terrenorum operitur, luto carnis inquinatur.* Dic sodes, quomodo speculum sordibus turpiter coinquinatum, ejus qui in illud conspicit, imaginem referre aut reflectere poterit? Multo minus anima nostra per affectum & amorem suum bonis terrenis immersa Dei Creatoris sui imaginem repræsentare valeat. *Drachma perit*, inquit sanctus Hieronymus, *sed in stercore invenitur*; *Ecce ubi anima nostra à nobis amittatur*; Et ideo S. Bernardinus ut ab uniuscujusque hominis anima intelligi possit, exclamat dicens: *Erubesce volutari in cœno, qua de cœlo es.*

Luc. 15. v. 8
Hug. Card. ibid.
Salm. t. 7. tr. 26.
S. Hieron.
S. Bern. ser. 24. in Cant.

8. Clemens Alexandrinus lib. 4. Stromatum ait: *Hoc est invenire animam, nosse seipsum.* Refert Berchorius, quod Alexandro Magno præsentata gemma quædam fuerit ea virtute & naturali proprietate prædita, ut in bilancem seu libram posita, cujusvis alterius rei ponderi, etiam immenso, imo vastissimo cuidam monti præponderaret, ita tamen, ut dum eidem gemmæ vel modicum quid pulveris inspergebatur, subito hanc suam miram virtutem amiserit; quod si vere ita est, aptior hac gemma animæ nostræ figura inveniri minimè poterit; Hæ enim à Deo cum tali virtute & valore creata fuit, ut universus mundus ei comparatus eidem præponderare non possit, prouti in sequenti Discursu prolixius videbimus, imo ut in Discursu II. diximus, sui pondere & æstimatione omnia creata in immensum excedit, quia Deus ipse *dedit omnia quæ habuit, & emit eam*; imo semetipsum, quantus est, eidem comparandæ superimpendit: Verumtamen si vel minimo pulveris atomo, id est, affectu quodam terreno contaminetur, hic ipsam omne pretium amittere facit. Et ideo Ecclesiasticus ait: *Omnis autem ponderatio, non est digna continentis animæ*; In qua sententia notanda est dictio illa, *continentis*, per hanc enim Sapiens vult significare, tunc animam hoc in se pondus & pretium habere, quando pura; munda & immaculata est, & ideo paulò ante dixerat: *Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata*, tunc enim vere pondus sanctuarii; id est, æstimationem & valorem quasi infinitum in se continet, quando pura est & immaculata.

Berch. in dict. v. an.
Anima terrenis inquinata pretium amittit.
Eccli. 26. v. 20.
Eccli. 26. v. 19.

9. S. Isidorus hominis ad quævis alia se applicantis, & tantum thesaurum, qualis anima est, negligentis dementiam obstupescens, dicit: *O Homo, quid miraris syderum altitudines, & profunditatem maris? Animi tui abyssum intra & mirare, si potes.* Nos quidem in cœlum oculos nostros defigimus, ut cursum observemus stellarum & planetarum, non vero ut consideremus, quod cœlum patria nostra sit, quodque non cœlestes tantum sphæræ, sed & Empyreum creatum sit in habitaculum, imo & in Paradisum deliciarum animæ nostræ; *Non in hoc terræ puncto*, inquit Boëtius, sed *in cœlo propaganda gloria.* S. Ignatius Illustrissimæ societatis Jesu sanctissimus Patriarcha, dum in devota & attenta contemplatione cœlum ex una, terram vero ex altera parte consideraret, dicebat: *O quam mihi sordet terra, dum cœlum aspicio.* S. Bernardinus delectationem, quam anima ex his bonis terrenis concipit, negligendo interea bona illa, ob quorum fruitionem creata fuit, considerans, exclamat: *O dementia admiratione cœlestium & terrestrium digna, quærere stabulum & dimittere cœlum.*

Cœlum est patria nostra.
S. Isid. l. 1. de summ. bon.
S. Bern. t. 1. serm. 51. a. 2

10. D. Chrysostomus Philosophum quemdam fuisse refert, qui in domum quamdam viri præpotentis auro ubique fulgentem, marmoribus elegantissime incrustatam, columnis pretiosissimis suffultam, quaquaversum peripetasmatibus tapetibusque Phrygio opere artificiosissime elaboratis vestitam ingressus, vidensque pavimentum insuper stragulis magno pretio æstimatis, ubique contectum, in faciem expuit Domini domus, cumque de hac inurbanitate ab eodem graviter reprehenderetur, confestim se excusavit dicendo, *ideo se faciem illius hac contumelia affecisse, quod nusquam alibi in domo id facere liceret*, nusquam enim in hac ubique tam eleganter exornata domo locum invenire potuit viliorem, quam vultum Domini illam incolentis; Ex qua historia sanctus Doctor egregiam elicit moralitatem ad condemnandum illos, qui nulli alteri rei tantam adhibent operam & studium, quam ut bona sibi terrena acquirant ad deliciose

Chrys. t. 6. hom. de ann.
Historia.

tractan-

tractandum corpus, dum interea pretiosissimam illis à Deo inditam animam marcidam & emaciatam prorsus negligunt; *Vide*, inquit, *quam sit ridiculus; qui exteriora nimis solicite exornet, & apud omnes qui mentis compotes sunt; est contemptibilis; & merito sane; nam enim parietes quidem & solum, aliaque omnia accurate exornes, animam vero velut pannis obsitam, squalentem, jejunantem; plenam vulneribus, ab innumerabilibus canibus laceratam negligas, quodnam supplicium non sustinebis.*

Animæ ornatus negligitur.

11. Sanctus Basilius super illa verba Psalmi; *Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem*, scribens, considerationem quamdam adducit, à præcedenti parum differentem; Dicit enim: *Quid quæso tantopere adornas; fovesque quod paulo post est interiturum? Quid tu ipsum saginas & carnibus gravas, an ignoras, quanto pinguius tibi corpus, tanto graviorem animæ tuæ carcerem constituis?* Quod si Regem aliquem inter aulæa regia, & in penetralibus reconditioribus equos, aliaque jumenta asservantem, sibi vero stabulum pro sua mansione eligentem videres, quid diceres? & tamen eadem stultitia quotidie à tot committitur Christianis, qui corpori & sensibus suis exterioribus divitias, delicias, honores, voluptates, omniaque alia hujus vitæ bona accumulant, cum tamen ob hoc *Comparati simus jumentis insipientibus*, animam vero intra stabulum squalentem negligunt, siquidem hæc in hoc corporis ergastulo putredine & immunditiis pleno absque ulla bonorum auxiliorumque spiritualium & æternorum provisione habitare cogitur; Quod enim illi commoditates & solatia præparentur temporalia, ut potior pars hominum indefesso studio facit, hoc nihil est aliud quam animam in stabulo inter immunditias, & fœtida stercora positam negligere, siquidem de his omnibus Apostolus optime dicit: *Omnia . . . arbitror ut stercora*, & ideo dum hoc facimus animam adeo nobilem velut brutum & irrationale quoddam animal tractamus, nam ut S. Hieronymus de homine optime dicit: *Absque notitia Creatoris sui homo pecus est*, quod apte verbis illis consonat: *Homo, cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus*; anima enim dum bonorum spiritualium & æternorum considerationem seponit, in brutum mox pecus turpiter degenerare incipit.

Ps. 29. v. 10. Inter immunda relinquitur. S. Basil. in Psal. 29.

Phil. 3. v. 8.

S. Hier. ad Heliod. Ps. 48. v. 13.

12. S. Bernardinus in bonis terrenis acquirendis & conservandis tot circumspectos, tot Argos inveniri considerans, qui in illis meliori quo possunt modo proficere satagunt, cum tamen in rebus ad animam spectantibus totidem talpæ sint, ita de illis scribit: *Omnia quæ corporalia sunt, sive temporalia, si quærit homo, semper bona esse cupit, bona illa postulat; sive panem, sive vinum; sive indumentum, sive asinum, sive equum, vel bovem, vel domum; nec tamen curat, si anima mala est*, aptéque illa S. Augustini verba adducit, dicentis: *Rogo te, prapone animam tuam caligæ tuæ*; Et quidem ex quo hic domus mentio fit, haud inepte hic mihi incidunt verba D. Chrysostomi de eodem proposito ita scribentis: *An non absurdum est, nos domum veterem ruinam minitantem fulcire, pecunias impendentes, fabros accersentes, denique nihil non facientes: domum autem Dei [nam Dei domus debet esse anima] ne vulgari quidem dignari cura.* Idem quoque sanctus Doctor curam & solicitudinem considerat, quam mercatores ad augenda mercimonia sua adhibere solent, nosque impensè exhortatur, ut cum non minori studio animas proximorum nostrorum lucrifacere satagamus: *Quare obsecro*, inquit, *summo mane cum à domo exieritis, hanc unicam intensionem habeatis; & hoc ante omnia studium, ne è periculis aliquem liberare possitis*, ubi de animæ, non vero corporis periculis loquitur, prout ex verbis ejus sequentibus clare deducitur: *Multo magis à periculo animæ, quod tentatione Diabolica hominibus inferri solet; Si enim mercator ut rem familiarem amplificet, serroris plena maria navigat: si opifices, ut rebus suis quidquam adjiciant, duros tolerant labores, & nos pariter saluti nostræ salutem proximorum adjiciamus:* Quibus verbis sanctus hic Doctor saluberrimum nobis tradit documentum, ut si in lucris adaugendis soliciti esse velimus, curam hanc in cumulandis animabus adhibeamus. At vero si animam nostram nullo in pretio habemus, multo minus de proximorum animabus salvandis soliciti erimus.

In rebus corporis Argi in bonis animæ talpæ sumus. S. Bern. t. 3. serm. de diz. an. 1. 2. art. 1

Chrys. t. 2. h. 3. de An.

13. S. Bernardinus ait: *Tam vilem æstimat cupidus animam suam, quod quandoque pro uno denario dabit eam, imo quod nequius est sæpius pro minus denario, vel pro nihilo; inter vendentes & ementes mendacia perniciosa quandoque concurrunt, nulla venditione vel emptione completa*; Hujusque tam parvæ æstimationis, quam de anima habemus, aliam quamdam rationem hoc argumento adducit: *Terguntur caligæ & sotulares cum inquinati sunt, & anima multis sceleribus inquinata sordescit. Si videat armiger equum vulneratum ad mortem, etiamsi suus non sit, dolens atque compatiens, ait: O magnum peccatum, nec tamen dolet, si multis peccatis mortalibus anima sua, vel proximi vulnerata sit.*

Ibidem. Anima parvi æstimatur.

14. Felices utique essemus, si eadem nobis esset de anima, quæ de vili aliquo catello æstimatio; jam enim æterna salus nostra in securo posita esset; *Catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa Dominorum suorum*, anima autem nostra sæpe contenta esset, si gaudere posset micis, quæ cadunt de mensa servi & mancipii sui, id est, corporis; Postquam enim hoc omnia sua accepit solatia, recreationes, quietem, studium, refectiones in mensa, animæ nostræ abunde sufficeret, si vel modicum tempus adhiberemus in curam & refocillationem illius, tametsi etiam ex viginti quatuor horis, non nisi unica quotidie in illius applicaretur obsequium; Postquam corpus delicatis cibis pastum est sufficeret animæ, si de lautæ mensæ illius reliquiis, deque divitiis quæ ipsi ad delicias suas superfluunt, etiam nonnihil inter pauperes distribueretur, sufficeret inquam animæ, si aliqua illorum particula Deo aut egenis communicaretur; *Quod superest date eleemosynam*, atque vero neque hanc erga animam nostram pietatem habemus, id quod in divite illo Epulone adimpletum esse clare videtur, de quo S. Augustinus in proposito de stilla aquæ, quam is à Lazaro poposcit scribens, dicit: *Qua fronte quæris guttam, qui noluisti porrigere micam? juste nunc exigeres, si dedisses.*

Matth. 15. v. 27. Vilior apud quosdam quam catellus.

Luc. 11. 41.

S. August. serm. 227. de temp.

15. Psalmista regius postquam à Deo petiisset: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus?* Protinus respondet: *Innocens manibus & mundo corde*; At vero quisnam & hanc innocentiam manuum, cum puritate cordis conjun-

Ps. 23. v. 3. Ibid. v. 4.

Ibid. v. 4. conjungendi aptior modus? *Qui non accepit in vano animam suam*; Verum in quonam consistit hoc quod est oon accepisse in vanum animam Alb. M. ibid. suam? Albertus Magnus dicit: *Vanum est culpa, imo nihil vanius, in vano animam accepit, qui ipsam ad mala perpetranda convertit.* Prætereajuxta expositionem S. Hierooyml ab eodem Hieron. relatam. *In vanum animam accepit, qui anima non utitur ad id, ad quod ipsam accepit*; Citat quoque authoritatem S. Bernardi in lib. de S. Bern. diligendo Deo ita scribentis: *In vanum accepis rationalem, dum instar pecoris sensum sequeris,* D. Carth. *ratione otiosa.* Dion. Carthus. idipsum alio quodam in sensu exponit, dum ait: *Qui non neglexit implere id, propter quod anima sua creata est, cor-* Hug. Card. *poríque infusa.* Hug. Cardin. Psalmistam ibi age- Rom. 8, 20. te dicit contra otiosos & negligentes, ad Rom. 8. *Vanitati subjecta Creatura.* Richardus Pampolitan. ait: *In vanum accipit qui eam hujus vitæ illecebris subdit.* S. Bruno Carthusianorum Patriar- S. Brun. cha dicere voluisse inquit: *Si anima ejus aliquid vanitatis ex fragilitate carnis, vel per suggestionem impulsa cogitavit, in hoc non fuit ei acceptabilis, ut consentiret, sed omnino illud respuit.* At vero S. Augustinus ad propositum nostrum præ S. Aug. cunctis aliis aptius respondet dicens: *Qui non in rebus non permanentibus deputavit animam suam, sed eam immortalem sentiens, æternitatem stabilem atque immutabilem desideravit.* Verumtamen ad concludendum Discursum hunc conformiter ad id à quo illum incepimus, Albert. Magnus ait: *Animam in vanum acceperat*, qui dicebat Luc. 16. *Anima mea habes multa bona posita in annos*; In vanum enim animam suam habet, qui eamdem una cum omnibus affectibus suis vanitatibus, id est, felicitati temporali immergit, de qua Monarcharum felicissimus confitetur dicens: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Mundus & omnia alia bona creata, in comparatione ad animam, pro qua omnia prodigi debent, nihil valent; quæ proinde si perdita fuerit, nullum est pretium in creatis, quo illam redimere possis; Et ideo salus illius dubio eventui committi nullatenus debet.

THEMA.

Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima sua. Matth. 16. v. 26.

Anima omnibus terrenis præponderat. Isa. 40. 12. Job. 26, 7.

IDem ille Deus, qui mundum universum tribus digitis sustinet: *Appendit tribus digitis molem terræ*, eumque super nihilum velut basim collocavit: *Appendit terram super nihilum*, sicuti pariter totum universum ex nihilo produxit, idem inquam & nemo alius valoris & æstimationis, quâ anima reliqua rationalis & Christiana præ toto universo pendenda venit, adæquatus Judex esse poterit, qui proinde tamquam animæ nostræ amator zelotypus clare protestatur dicens: *Quid prodest homini, si mundum universum*, &c. Audiamus hac de re B. Laurentium Justinianum ita B. L. Just. in se. S. Thom. loquentem: *Si pro una tantum anima totum quod est in mundo appendas, aurum, argentum, & cætera metalla, sardium, topazium, carbunculum, margaritas omnes, prædia, palatia, supellectilem, ipsum mundum, nihil in ejus comparatione dedisti.* Sed qua ratione idipsum nobis credibile fieri poterit, cum quotidiana nobis experientia demonstret, quod unusquisque nostrûm thesauros, gemmas, & monilia, & quidquid pulchri aut boni universus mundus habet, longe pluris faciat, quam animam suam? Respondet B. Laurentius Justinianus: *Si id ex te nequis addiscere, disce ab eo qui creavit cœlum, terram, maria, & cuncta quæ in eis sunt, qui noscit singula quanti sint, quoniam singulis impertitus est quidquid habent decoris, quidquid virtutis, quidquid æstimationis & pretii, iste docebit, quanti sit anima hominis, illum ipse magni pendit, qui opus suum agnoscit: pro eruditione ejus fecit hanc machinam, ipsiusque eam subjecit imperio, non ut inhæreat illi, fruitionemque captaret ex illa, sed eruditus per illam, ascenderet ad notitiam ejus, qui fecit omnia.* Ponitis ex una bilancis parte universum mundum, cum omnibus suis thesauris, deliciis, voluptatibus, honoribus, imo cum omnibus quæ habet aut habuit & ad finem usque sæculorum habiturus est aut habere potest bonis desiderabilibus, ex altera vero bilancis parte unam dumtaxat animam collocate, & ponderate hæc omnia ad invicem, sed cum pondere sanctuarii, & unicam illam animam omnibus aliis ex adverso positis longe præponderare invenietis; Unde merito S. Mennas Ægyptius martyr ille gloriosissimus dicebat: *Neque enim potest totus mundus æqua lance expensus uni comparari animæ*; Cujus S. Bernardus efficacem reddit rationem, dum ait: *Totus iste mundus ad* S. Bern. c. 3. in medit. *unius animæ pretium æstimari non potest: non enim pro toto mundo Deus animam suam dare voluit, quam pro anima humana dedit; Sublimius ergo est animæ pretium, quæ non nisi sanguine Christi redimi potuit: quam ergo commutationem dabis pro anima tua, qui pro nihilo das illam?* Parum nimis etiamnum diximus, si- Anima nobilior quam cœlum. quidem anima plus valet, quam cœlum empyreum, quam Paradisus, utpote qui propter solam animam creatus fuit; *Propter quod unumquodque tale, illud magis*, ut habet commune illud Philosophorum axioma; & ideo sicut quia corpus esse & vitam suam ab anima recipit, ideo animam longe excellentiorem vitam esse & habere optime sequitur; ita quoque quia cœlum empyreum creatum est propter animam, ut scilicet sit illius post hanc vitam domicilium & palatium, utique ipsa majoris pretii & æstimationis erit quam quod ipsius gratia creatum est domicilium: *Pos-* Matth. 25. v. 34. *sidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi.* Unde S. Bernardinus beati illius regni pulchritudinem, immensitatem, divitiasque admirans, subjungit: *Si est tanta cœli Empyrei ma-* S. Bern. t. 3. ser. 51. a. 2. *gnitudo, virtus, & pulchritudo, quantum in his excedet anima pro qua factum est habitaculum illud?*

2. Atque ideo ut animæ securæ custodiæ con- Ut anima salvetur relinquenda sunt omnia. sulamus, in discrimine, si necessum fuerit, relinquendus est totus mundus, omnisque deserenda sunt, ut animam nostram salvemus. Rex ille Sodomorum, verus ille Dæmonis typus, omnia quidem quæ optare potuit, libens cessit, cum hac tamen conditione: *Da mihi animas,* Gen. 14. v. 21. *cætera tolle tibi.* Similiter Dæmon ut in Discursu undecimo superius vidimus, ut solam Christi animam lucraretur, omnia illi obtulit quæcumque in vasta hac mundi machina continentur, ipse enim, quantum animæ pretium cuncta

alia

alia pretio æstimabilia superexcellat, probissime novi: Ac proinde generosus quoque nobis induendus est animus, dicendum nobis est, dum anima periclitatur: *Da mihi animam, cætera tolle tibi.* S. Paschasius verba illa: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua*, bene ponderans, aptius ad propositum nostrum loqui non poterat, quam dum ait: *aut nulla est alia commutatio, aut ea est vera & sola, ut omnia lucra mundi pereant, solaque salvetur anima.*

Ibid. Matt. 16. 26

S. Pasch.

3. Hugo Cardinalis verba illa Regii Psalmistæ: *Custodi me ut pupillam oculi*, ponderans, hanc inde ad nostram eruditionem elicit moralitatem: *Custodi me ut pupillam oculi, pro qua tuenda ponitur manus, & quidquid potest homo, ne lædatur oculus, & est sensus: Custodi me sic, ut ponam manus, & corpus, & omnia, quæ habeo, ponam, quàm lædar in anima.*

Ps. 16. v. 8. Hugo Card. ibid.

4. D. Chrysostomus observat, quod idem Psalmista memoriale, quod in eundem finem, ut scilicet divino auxilio mediante animæ thesaurus custodiatur, Divinæ clementiæ porrexit, ex tribus præcipue vocabulis concinnaverit: [*O Domine libera animam meam; Eripe animam meam; O Domine salva animam meam.*] *Vidisti sapientem animam, quomodo relictis omnibus quæ ad hanc vitam pertinent, unum tantum petit, ut anima maneat illæsa, & nihil patiatur eorum quæ animam lædant.* Idem quoque S. Doctor in memoriam nobis revocat Evangelicum illud Apostolis, & in ipsis pariter omnibus nobis traditum consilium, scilicet: *Estote prudentes sicut serpentes*, horum enim hæc est congenita proprietas, quod pro capite salvando totum periculo exponant; *Quemadmodum enim ille reliquum corpus projicit, ut caput conservet: ita oportet te quoque alia omnia dare pro salute animæ.*

Ps. 114. v. 4. ibid 6. v. 6. Chrysost.

Matth. 10. v. 16.

Exempla plurima.

5. Porro pro hoc ingenti animæ thesauro secure & extra omne periculum conservando multi potentissimi Reges sceptra sua deseruerunt, & vastissima reliquerunt regna, regiaque paludamenta in cilicia, magnificasque regias cum Eremia commutarunt; Pro hujus animæ salute tot Eremitæ sexaginta, imo centum annis aliquando vitam duxerunt in aspera pœnitentia rigidissimam & austerissimam; pro hac tot innumeri Martyres in horrificis crudelissimorum tormentorum carnificinis suum effuderunt sanguinem, & quis est qui non videat quotidie multos, qui pro hac anima in optimo ætatis flore, & fortunæ culmine constituti, mundum pedibus suis substernunt, sacco cilicino se vestiunt, relictoque sæculo vivos intra religiosæ vitæ claustra se sepeliunt, ut soli Deo vivere possint? Hæc Christi verba: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Cuidam juveni ex nobilissima stirpe progenito, sublimique prædito ingenio, dum in universitate Parisiensi studiis operam dabat ab ore S. Ignatii Loyolæ sæpius replicata eum in ipsius mente produxere effectum, ut subito se Deo totaliter consecrare salutique animæ suæ & proximorum suorum unice vacare decreverit, quod certe tali cum fervore præstitit, ut non solum quoad se ad eminentem evectus sit sanctitatem, verum etiam novum quemdam mundum Evangelio & fidei Christianæ compararit, fuitque is vir ille vere Apostolicus S. Franciscus Xaverius Indorum inclytus Apostolus.

Matt. 16. 26

In cœlo thesaurizandum. L. 3. c. 14.

6. In vita S. Franciscæ Romanæ legitur, quod in ecstasi seu visione quadam hanc ad se cœlitus dilapsam audierit vocem: *Deus est animarum thesaurus, Dei autem thesaurus animæ sunt*; Valde igitur rationabile fuit illud Christi Redemptoris nostri consilium: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur: Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo.* Ubi S. Paschasius ait: *Cœlum hoc loco pro æternitate ponitur, terra pro transitoriis.* Vult igitur Christus per hoc consilium nobis suadere, ut pro anima thesauros nobis accumulemus in cœlo, ita tamen, ut bona & thesaurus terræ hujus penitus aspernemur. S. Cyrillus Alexandrinus ait: *Quæ major elegantiorque merces inveniri posset, quam animam suam quisque salvam facere? Sed quod res excellentissima sit, omnibusque rebus anteponenda, ipse Salvator affirmat: Quid enim, inquit, proderit homini, si totum mundum lucratus fuerit, anima vero sua detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

Matt. 6. 19. ibid. 20. S. Pasch. ibid

S. Cyr. Alex. l. 11. in Gen. c. fin.

Animam custodit qui odit voluptates

7. Quis adeo reperietur stolidus, ut pro simplici vitro pretiosum det adamantem, aut pro massa quadam plumbi ingentem auri quantitatem; & tamen hæc est multorum Christianorum ingens mentis væsania, ut mundum, & temporalia hujus vitæ bona inæstimabili animæ thesauro præferant. Enimvero quisquis Evangelium S. Joannis legit, prima quidem facie, vel impressoris vel Scriptoris incuria velut errorem quemdam in illud irrepsisse existimare posset, quod in ejusdem cap. 12. vers. 25. legitur, nimirum: *Qui amat animam suam, perdet eam, & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam*; Quo enim modo animam odio prosequi poterimus, pro cujus salute ipsemet Deus, eamdem morte sua redempturus, in hanc terram descendit? B. Laur. Justinian. ait: *Qui male amat, perdit, & qui bene odit, custodit; nam qui bene odit, hic amat, & qui male amat, hic odit*; Non simpliciter dicitur: *Qui odit animam suam custodit eam*, sed cum adjuncto: *Qui odit animam suam in hoc mundo, id est, voluptatibus & concupiscentiis & illecebris hujus mundi, ut eas habeat odiosas, crucifigendo carnem suam cum vitiis & concupiscentiis, hic profecto in vitam æternam custodit eam.*

Joan. 12. v. 25.

B. L. Just. ser. 2. in fest. S. Laurent.

Qui carnalibus non acquiescit desideriis.

8. Nota est quæ inter sacros Doctores de Salomonis Regis æterna salute versatur controversia; Numeretis velim, si potestis, delicias, voluptates, honores, obsequia, thesauros, & omnia gaudia, quæ dictus Rex in vita sua quotidie habuit, & innumera fuisse invenietis; Unde ipsemet fatetur dicens: *Omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis.* Sed si folium verteritis, scriptum invenietis: *Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum jactantia quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam umbra? Quid enim prodest homini, si mundum universum, &c. anima vero, &c.* Porro S. Gregorius circa præallegata S. Joannis verba aliam quamdam expositionem à jam statim adducta B. Laurentii expositione parum diversam his verbis adducit: *Tunc bene animam nostram odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum appetitum frangimus, cum ejus voluptatibus reluctamur.*

Eccl. 2. v. 10

Sap. 5. v. 8.

Ibid v. 9. Matth. 16. v. 26.

S. Greg. l. 37 in Evang.

Unicam habemus animam, perditam

9. *Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Quando res aliqua inæstimabilis valoris amittitur, vix umquam ad aliam similem recuperandam capaces sumus, maxime si res illa deperdita, Phœnici similis existat, quam Philo-

Matt. 16. v. 26.

recuperare non valentes.

sophi naturales in toto mundo unicam esse asserunt; & ideo si animæ jacturam patiamur per adhibitos omnes cœli terræque thesauros aliam similem recuperare numquam possumus, adeoque jactura hæc nullum tamquam in rebus creatis invenire potest remedium, quia *in inferno nulla est redemtio.* Anima nostra Phænix quædam est, atque ideo Regius Propheta illam *unicam* appellavit: *Erue à framea Deus animam meam, & de manu canis unicam meam.* Ubi Salmeron ait: *Quam vocaverat animam suam, vocat unicam suam, hoc est, propriam, charam, & pretiosam animam.* Hugo Cardinalis dicit: *Unicam meam, animam meam; Unica autem vocatur,* quia *sola est.* Unde S. Theresia illud meditationis punctum suis anxiè inculcare solebat: *Memento unicam esse animam.*

Ps.21. v.20 — Salm. t. 10. tr. 8. — Hug. Card.

Prosecutio.

10. Pro quibuslibet aliis rebus deperditis in ærariis vel thesauris Principum, facile inveniri aliquid poterit, sive illud argentum sit, sive aurum, sive gemmæ, aut aliæ res pretiosæ, quibus recuperari possint; Et quidem tametsi nonnumquam recuperatio talis difficilis sit & ardua, non tamen est impossibilis; at vero animæ non est eadem ratio. Unde Hugo Cardinalis super illa verba: *Non dabit . . . Deo pretium redemptionis animæ suæ,* ita scribit: *Id est, oblationem, pro qua possit redimi, quia anima est inæstimabilis pretii, quanti enim pretii est anima, cujus redemptor est ipse Dei Filius?* Utique si pretiosissimum Redemptoris sanguinem pedibus sacrilegè conculcares, si redemptionis tuæ pretium contemptibiliter abjiceres, nulla utique sive in cœlo sive in terra satisfactio alia reliqua esset, qua noxam illam salvare posses.

Ps.48. v.8.9 — Hug. Card.

11. D. Chrysostomus diversitatem, quæ inter quasvis alias res temporales & animam intercedit, his verbis considerat: *Pecuniam si perdideris,* inquit, *dare poteris pecuniam, & si domum, si mancipia, si quidvis aliud eorum, quæ possides: Animam vero si perdas, aliam reddere animam non poteris, sed licet vel universum mundum habeas, etiam Rex sis orbis terrarum, licet universa quæ sunt in orbe terrarum, una cum ipso orbe terrarum dependas, non poteris emere unam animam.*

Chrys. t. 6. ho. de an.

12. Porro hoc animæ pondus, inæstimabilemque valorem B. Laur. Justinianus paucis quidem sed emphaticis verbis hunc in modum trutinat: *Nihil rationabili anima pretiosius,* inquit, *nihilque possidendum est charius, quæ Dei est ornata imagine, Christi redempta sanguine, atque sanctorum Angelorum felicitate ditanda: hanc quisque semel amiserit, ulterius recuperare non valet, etiam ex ipsa omnium Sanctorum intercessione.*

B. L. Just. l. 3 de sp. an. vis.

13. S. Ephrem eamdem, quam ex D. Chrysostomo paulò ante attulimus considerationem inculcat, ostendendo, quomodo in cunctis aliis rebus deperditis aliquis eas recuperandi, vel in æquivalens commutandi modus supersit: at vero *quam dabit homo commutationem pro anima sua?* En ipsissima hujus S. Patris verba: *Non est nobis,* inquit, *certamen de pecuniis, quarum jacturam licet quis fecerit, alias pro illis rursus comparare sibi poterit: de anima nobis periculum, quam si perdiderimus, non amplius recuperare poterimus.* juxta quod scriptum est: *Quid prodest homini, si mundum, &c.*

Matt.16.26 — S. Eph. in Prol. l. de virt. — Matt.16,26

Unicam

14. D. Chrysostom. quoque ad hoc inter alia se ingeniose reflectit, quod nimirum natura unicuique homini duas manus, duos pedes, duos oculos elargita fuerit, ut uno horum membrorum deficiente, aliud munus ipsius suppleat; at vero quoad animam non est eadem ratio: *Si in corpore,* inquit, *quamvis infinitis coronis redimitus sis, corpus interim habeas natura morbidum & insanabile, etiamsi regnum totum impenderis, ut etiam innumerabilia corpora, & urbes, & pecunias adjicias, non poteris corpus corrigere, quanto id magis in anima? Omnia duplicia dedit Deus naturæ nostræ, duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes, ut si alterum horum læsum sit, per alterum indigentiam relevemus. Animam vero unam nobis dedit, hanc si perdiderimus, quonam pacto vivemus?*

Deus dedit animam. — ho. cit.

15. De superatis à Rege Israëlis militibus Benadab legimus, quod ne obtenta contra illos victoria in totalem ipsis recederet regni Syriæ ruinam, ad Regis Israël victoris confugere decreverint clementiam, illudque consilium optimo illis eventu cesserit, adeo ut spe sua minime fuerint delusi: *Egrediamur ad Regem Israel, forsitan salvabit animas nostras:* Hoc autem argumentum adversus traditam doctrinam illam proficit, quia hi Syriæ milites de corporali solum salute procuranda inter se consiliabantur; ubi autem de spirituali animæ salute agitur, frustraneum est quod illa semel in morte amissa in aliquo eventu fortuito recuperari denuo possit. *Forsitan salvabit animas nostras?*

Amissa recuperari non potest — 3. Reg. 20. v. 31.

16. Audite quæso, quid D. Chrysostomus illis, qui exemplo nonnullorum, qui in fine vitæ suæ pœnitentiam agentes, æternam sunt assecuti salutem, permoti, pœnitentiam ad ultimos usque vitæ suæ annos differre statuunt, respondeat: *Sed multis,* inquit, *dedit Deus privilegium, ut in ultima senectute confiterentur, quid igitur? numquid & tibi dabit? fortasse dicit, inquit: Cur dicis fortasse? Contingit aliquando? Cogita quod de anima deliberas. Quid si spe & fiducia tua frustareris? Quam tunc dabit homo commutationem pro anima sua?* Huic semel amissæ, nullum est pro recuperatione sperandum remedium, quamdiu vivimus, quamdiu vita hæc nostra mortalis continuat, tempus quidem pœnitendi habemus, at vero eo terminato, suum quoque spes nostra terminum accepit. Unde Theophylactus super illa verba: *Quam dabit homo commutationem, &c.* ita scribit: *In futuro sæculo non poterit quis dare commutationem pro anima sua, hic quidem potest dare, lachrymas, eleemosynas & jejunare, illic autem non.*

Pœnitentia non procrastinanda. — Chrys. ho. 22. in fin. in 2. Cor. — Matt.16,26 — Theoph. in c.16. Matt.

17. Tandem cum B. Laurentio Justiniano concludamus, qui ex iisdem paulo ante allatis rationibus animam nostram super omnia totius mundi bona æstimandam ex his verbis ostendit: *Naturalis ingenii hoc censura exigit, ut tanto unaquæque res pluris æstimetur, ac diligentius custodiatur, quanto magis est proficua, illiusque amissio majorem possidenti jacturam facit;* Denique postquam damnum in aliis rebus perpessum remediabile etiamnum esse ostendisset, de anima subjungit: *At anima si semel amittatur, & adversum se sententiam damnationis excipiat, ulterius recuperari non valet, nec prece, nec pretio, neque alicujus suffragia, etiamsi omnis electorum pro eo interpellaret societas.*

B. L. Just. de sp. an. inter.

TRACTA-

TRACTATUS VIII.

DE AVARITIA, DIVITIIS,

Felicitate & Bonis temporalibus.

DISCURSUS XXXI.

DISCURSUS I. Ex auri natura, quæ nil est præter terram; Item ex loco, modo, & qualitate personarum quæ illud effodiunt; nec non gravitate aliisque illius qualitatibus, divitiarum cupiditas damnosa & detestabilis esse ostenditur.

II. Avaritia radix est omnis mali, omnisque vitii origo, & maxime odiorum & rixarum etiam inter proximè cognatos, estque bellorum, ruinarum publicarum, & cujusvis alterius excessus unica & fundamentalis causa.

III. Eamdem materiam & assumptum per varia sacræ Scripturæ loca, & Sanctorum Patrum sententias prosequitor.

IV. Hoc vitium specialem Dæmonis laqueum esse, eumque in hoc specialissime velut in suo centro subsistere ostenditur.

V. Divitiæ pondus sunt, quo animæ in æternæ perditionis barathrum detrahuntur.

VI. Hujus vitæ prosperitates temporales, ut plurimum scopuli sunt, ad quos allidentes animæ in profundum usque inferni naufragantur; Et si quæ in hac vita conceduntur deliciæ & gaudia, tormentis compensantur æternis in vita altera.

VII. Divites communiter proclives sunt ad vitia; & quia terrenorum bonorum abundantia nidus est omnis peccati, ideo inter divitias innocentiam conservare est difficillimum.

VIII. Præsentia vitæ prosperitates à Deo nos divertunt & seducunt, & ideo magna est inter illas, virtutem & perfectionem conservandi difficultas.

IX. Eadem materia per alia argumenta continuatur.

X. Lapsum in peccata frequentius in felicitatis quam in adversitatis statu accidere & consequenter inter prospera animæ salutem difficilius procurari ostenditur.

XI. Divites avari per divitiarum suatum stercus Deo abominabiles & hominibus exosi efficiuntur; Bona quoque temporalia per stercus quod Tobiam excœcavit, significari ostenditur, quia hominem lumine & notitia Dei cœlestium bonorum cognitione destituunt.

XII. Bona terrena à desiderio & lucro bonorum cœlestium nos retrahunt; Et ideo quanto magis homo ab ejusmodi bonis nudus & alienus existit, tanto magis in bonis cœlestibus abundat.

XIII. Felicitatem temporibus animæ periculosam esse ostenditur, utpote per quam surdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus! Et ideo ex eo, quod quis in bonis temporalibus abundet, Dei in illum amorem & benevolentiam colligere non possumus.

XIV. Per avidam divitiarum concupiscentiam, affectum, & possessionem, fides, cultus & notitia Dei plurimum periclitator.

XV. Exponuntur mysteria, ob quæ avaritia idololatriæ à Spiritu sancto similis esse dicitur, variæ etiam utriusque adducuntur analogiæ, variaque hujus similitudinis argumenta.

XVI. Inordinatus erga bona temporalia affectus condemnatur, sicut & eorumdem bonorum duplex abusus, dum scilicet ex jure inter egenos non distribuimus, vel plus æquo æstimamus & in iis confidimus, cum sint temporalia.

XVII. Solo divitiarum desiderio à cupiditate, non vero earum possessione culpabiles & vitiosi efficimur; Et ideo ab iis avellendus est noster animus, quod admodum facile nobis erit, si vanitatem & exiguam illarum substantiam consideremus.

XVIII. Bonorum temporalium sufficientia homini bene congruit, superfluitas autem illorum condemnatur, nisi inter egenos ea quæ superfluunt, distribuantur, ad hoc divites adeo obligantur, ut in casu quod id facere negligunt, furti efficiantur rei; Nec est quod sibi per hoc facultates suas diminuendas esse vereantur, siquidem quanto plus de bonis temporalibus pauperibus elargiuntur, tanto securiores evadunt, & magis augentur.

XIX. Bona hæc temporalia indifferentia sont ad bonum vel malum, eorum vero utilitas, quæ exinde in nos redundare potest, à bono illorum usu dependet, & ideo bonis auxilio sunt ad salutem, si in bona opera adhibeantur.

XX. Nimius cordis nostri erga bona temporalia adhæsionis affectus condemnatur? Et ideo Abraham, Job & alii Sancti, qui sine ullo divinarum amore divites fuerunt, considerantur; Et ideo bona temporalia ad bona opera, & ad necessarium usum nostrum applicanda, non vero Deo & saluti nostræ præferenda sunt.

XXI. Ut erga bona terrena minus afficiamur, considerandum nobis est, quod in hac vita simus viatores, vitaque præsens peregrinationi similis existat, id enim fecerunt quotquot inter sanctos divites fuerunt, unde variæ etiam peregrinorum conditiones considerantur.

XXII. Ut bona terrena contemnamus, opus est, ut cordis oculum in bona cœlestia defigamus.

XXIII. Mundus bona tantum apparentia, non autem vera habet. Sunt enim velut scænæ quædam & imagines bonorum, & ideo possessores suos non satiant, ne satisfaciant ipsis.

XXIV. Bona temporalia quanto magis augentur, tanto sæpe amplius deficiunt & amittuntur. Et ideo insidiæ & pericula varia recensentur, quibus divites subjiciuntur; bonorum

temporalium instabilitas,& ab uno possessure ad alium transitus manifestatur.

XXV. Multæ divitum avarorom ærumnæ & cruciatus considerantur ; Deus enim bonorum temporalium rosas variatom spinarum sculeis & puncturis commiscuir, ut illa adhorreamus, nostræque mentis oculos in bona cœlestis defigsmus.

XXVI. In vsriis proprietatibus spinarum quibus dlvitiæ assimilaotur, vstii designaotur avaritiæ & bonorum terrenorum effectus.

XXVII. De anxietatibus, inquietodinibus, cuxis, laboribus & crucistibus Divitum avarorum.

XXVIII. Agitur hic de avstitlæ insatiabilitate, & rstiones nonnullæ addocuntur, ob quas non satiatur avarus,nec anima nostra io quorumcumque bonorum terrenorum possessione qusntumvis opulenta qniescit.

XXIX. Qusnto quis ditior est, tanto est pauperior, quia avatus oumquam dicit, sufficit, nec gaudet aut fruitur suis divitiis, cum sit servus & mancipium illarum, & ab illis velut Dominis suis possideatur.

XXX. Varii taoguntur effectus avaritiæ, quæ passim omnibus, etiam nonounquam timoratæ conscientiæ hominibus tenariter adhærescit nec cum ætate senili consenescit, sed sdolescit potius, quia adeo difficulter eradicatur, ut specisli ad id Dei aoxilio opus sit.

XXXI. Regis Salomonis variæ considerantur deliciæ & voluptates, quibus licet copiose fruitus fuerit, illas tamen vanitatem vaoitatum, & nihilom appellavit ; Indeque mundum bunc purum quoddam nihil esse probatur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ex auri natura, qua nil est prater serram ; Item ex loco, modo, & qualitate personarum qua illud effodiunt ; nec non ex gravitate aliisque illius qualitatibus divitiarum cupiditas damnosa & detestabilis esse ostenditur.

THEMA.

Va ei, qui multiplicat non sua ? Usqneque & aggravat contra se densum lutum. Habac. 2. ℣. 6.

Divitiæ luto comparantur. 1. DIvitias, quæ tanta cum violentia & tyrannide cordibus humanis prædominsntur, Spiritus sanctus per os Habacuc Prophetæ loquens, *densum lutum* appellare non dubitat: Ubi Interlinearis ait : *Divitia luto comparantur* ; (Gloss. Interl.) Cujus vilis nomenclaturæ rationem Albertus Magous assignat valde accommodatam, quia inquit : *Lutum ex terra grave est, ex humore immundum est & polluens, ex densitate tenax & detinens* : (Alb. Magn. in Habacuc.) Easdemque qualitates, cupiditsti & possessioni auri pulcherrime adaptans dicit : *& ita divitia gravant, & polluunt, & detinent hominem, ne ad Deum veniat.* D. Chrysologus de Levi, sive Matthæo Publicano, qui sedens sd telonium sd Apostolatum vocatus fuit, loquens, de hoc divitiarum pondere & gravitate ita scribit : *Sedebat utique qui stare non poterat, pondere cupiditatis oppressus, & ipsa totus conscientia fraudis incurvus* ; (Chrysol. ser. 29.) Adhæc aurum natura sua grave & ponderosum esse dicit: *Aurum natura grave, gravius fit avaritia nimis, hinc est, quod plus habentem deprimit, quam ferentem, & vehementius aggravat corda, quam corpora.* Secundo ut Albertus Magnus ait, *divitia polluunt* : Ac proinde Ecclesiasticus miraculi seu prodigii loco babendum esse dicit eum, qui cum ingentes divitias possideat ; animam tamen immaculatam omnisque labis expertem conservat, quem proinde beatum simpliciter sppellat, si tamen talis quispiam inveniri queat : *Beatus dives, qui inventus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris : Quis est hic, & laudabimus eum ? Fecit enim mirabilia in vita sua.* (Eccl. 31. v. 8; Ibid. v. 9.) Idem quoque Ecclesiasticus alibi dicit : *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea* : (Eccl. 13. v. 1.) Cui textui S. Bernardinus talem adhibet glossam, id est, *Qui substantiam temporalem inordinate dilexerit, coinquinabitur ab ea* ; (S. Bern. ser. 50. a. 3. c. 1.) In cujus probstionem idem Sanctus ad id se reflectit, quod in metallis quotidie experimur, *Ad quod ostendendum*, inquit, *mira sapientia Dei in pretiosis metallis apertius demonstravit, quando statuit, quod argentum, cateraque metalla se contingentes etiam corporaliter inquinarent*, propterea Ezechiel ait cap. 7. *Aurum eorum in sterquilinium erit.* (Ezech. 7. v. 19.) Neque profecto cuipiam mirum videri debet, quod Habacuc aurum lutum appellet, quando S. Apostolus omnia illa, quæ mundus vel maximi, qualia sunt aurum, argentum, gemmæ pretiosæ & similia stercoris loco tantum habet : *Omnia arbitror ut stercora.* (Philip. 3. v. 8.) Et ideo S. Bonaventura jure merito humanam detestatur cæcitatem, qua intellectus hominis adeo obscuratur & hebetatur, ut aurum tanti æstimet, tamque ardenter concupiscat, cum tamen metallum istud in substantia & realitate sua aliud nihil sit, quam terra ; Et ideo idem Seraphicus Doctor super illo Sapientiæ textu : *Venit in me Spiritus sapientia. Et praposui illam regnis & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tamquam lutum astimabitur argentum in conspectu illius* ; (Sap. 7. v. 7. 8; Ibid. v. 9.) Super illo inqusm textu locum quemdam adducit S. Bernardi, cujus hæc ab ipso citantur verba : *Quid est aurum nisi terra rubra ? exigua, id est, parvi ponderis : & tamquam lutum : luto comparatur argentum, quia inquinat manus & animum.* (S. Bon. inc. 7. Sap.) Denique tertia divitiarum conditio est, quod sua viscositate quasi *Detinens hominem, ne ad Deum veniat.* Etenim quando volucrum alæ visco delibutæ sunt, sese cœlum versus explicare aut vibrare non possunt ; imo volucris à terra se vix potest erigere aut elevare ; idem quoque animæ accidit, quæ si visco affectus nimii bonis hisce terrenis affixa fuerit, cœlestia penitus non quærit. Unde S. Augustinus ait : *Amor rerum terrenarum viscus est pennarum spiritualium.* (S. Aug. ser. 33. de v. Dom.)

Aurum in tantum allicit, ut avari desiderent in aurum converti omnia. 2. Dionysius Carthusianus auro proprium esse dicit, quod eum, qui illud inspicit, in corde lætificet ; Et ideo hanc dicit esse causam, cur aurum tantopere homines alliciat ; iisdemque placeat : *Cum autem ex sua natura habeat vim quamdam latificandi intuentem, ipsa delectatio, quam aliqui habent intuendo, aut cogitando suos aureos nummos, conservat eos in avaritia* ; (D. Carth. c. 2. op. min. a. 8. ep. con. av.) Siquidem ut quotidiana testatur experientia, plurimi sunt huic auri cupiditati adeo immersi, ut si fieri posset, omnia in aurum mutari desiderarent. Contra quos S. Basilius calamum suum acuit, eosque phreneticis similes esse dicit; *Quemadmodum per insaniam mente moti, res non ut sunt, sed pro morbi sui ratione quavis imaginantur:* (S. Basil. h. 6. in ditesc.)

Sic

Sic anima tua ab avaritia possessa, cuncta aurum, cuncta argentum respicit: libentius vides aurum, quam Solem: quacumq; vides in aurum verti cupis, dasque operam, quod possis & liceat: quid enim rerum non moliris movesq́, unius auri gratia? Frumentum tibi in aurum vertitur, vinum in aurum concrescit, lana ipsa transeunt in aurum, omnis mercatura, studium omne tuum ac solertia, conciliat tibi suggeritque aurum.

Operariorum labor in aurifodinis pro exiguo auri luto.
Plin. nat. hist. l. 33. c. 4.

3. Verum enimvero, quam veraciter Habacuc de auri cupido, seu ut melius dicam, de hoc luto ait: *Aggravat contra se densum lutum?* Quot labores, sudores, curæ, angores, & pericula aurum effodientibus sunt subeundi? Porro de terra è qua metallum illud eruitur, Plinius ita scribit: *Prope inexpugnabiles, cuneis eam ferreis aggrediuntur, & iisdem malleis, nihil ea durius putant, nisi quod inter omnia auri fames durissima est.* Dum huic metallo effodiendo operarii in Aurifodinis dant operam sæpe in silices incidunt, adeo duros & impenetrabiles, ut ad illas comminuendas, aut findendas aceto illis opus sit pariter & igne: *Hos igne & aceto rumpunt.* Tempus quoq; quod laborando insumunt, donec ad auri venas pertingant, in longum excrescit, & supra omnem modum laboriosum evadit: *Cuniculis per magna spatia actis cavantur montes ad lucernarum lumina, eadem mensura vigiliarum est, multisque mensibus non cernitur dies. Arrugias id genus vocant, fidunque rimæ subito, & opprimunt operarios, ut jam minus temerarium videatur, è profundo maris petere margaritas, tanto nocentiores fecimus terras,* & tamen post omnes hosce labores, sudores, anxietates & pericula mortis, quæ in hoc labore subeunda sunt, in manibus nostris præter terram & lutum finaliter non reperimus; Et ideo bene dicitur: *Aggravat contra se densum lutum*; id est, ut Dionysius Carthusianus ait: *Terrenas divitias; nam aurum & argentum, quid nisi terra alba & rubra? Et sicut magna est vilitas luti, sic temporales divitiæ à spiritualibus viris vilipenduntur.*

Habac. 2. 6.
D. Carth. in Hab.

Avaritiæ effectus.

4. Attrahunt porro similes avari, & auri insatiabiles homines sibi simul cum auro, non venas è quibus effoditur, sed ipsam voraginem inferni, id est, omne malum sibi conciliant. Unde D. Chrysologus de illo avaritiæ monstro ita scribit: *Crudelis est Dominus, sævus hostis est, amando lædit, nudat vitando, ipsum etiam captivat aspectum, fidem frangit, violat affectum, vulnerat charitatem, turbat quietem, adimit innocentiam, docet furtum, suadet frandes, imperat latrocinia; & quid plura? Hoc est, quod Apostolus dixit: Radix omnium malorum est cupiditas.*

Chrysol. ser. 011.
1. Tim. 6. 10.

Unde aurum, inde omne vitium.
Job. 37. v. 22.

5. Consideratione dignissimum est, quod is, qui opulentissimus multarumque Provinciarum Dominus fuit, Job nimirum, Spiritus sancti instinctu de auro scripsit, dicens: *Ab aquilone aurum venit.* Cur enim aurum potius à regionibus Aquilonaribus, quam ab aliis mundi partibus provenire dicit, cum certum esse constet aurum ex aliis quoque terræ partibus in magna copia ad nos adduci? Mysterium hujus dicti ex illis Jeremiæ Prophetæ verbis desumi posse existimo, quibus dicit: *Ab Aquilone pandetur malum*: Unde enim aurum venit, unde pariter omne vitium derivari necessum est, nam ut S. Gregorius optime dicit: *Ubi aurum placet, ibi & vitium.* Dic sodes, ubinam is qui omnis mali, omnisque vitii author & inventor extitit, sedem suam primitus collocavit? Num ad Orientem? Vel ad meridiem aut Occidentem? Minimè; quin potius ipsemet dicit: *Sedebo … in lateribus Aquilonis*: Et ideo tametsi omnia vitia laquei sint Dæmonis, quibus homines involvit, Apostolus tamen, ut suo loco videbimus, solam avaritiam specialiter Dæmonis laqueum solemni nomine appellat.

Jer. 1. v. 14.
S. Greg. l. 9. reg. ep. 116.
Isa. 14. 13.

Auri gravitas cur hominis ad infernū deprimit.

6. Notandum quoque, quòd aurum non sine speciali mysterio è profundissimis terræ visceribus, haud procul ab inferno distantibus erui soleat; Hoc enim mysterium vel ipse Plinius, licet gentilis fuerit, optime agnovit, dum ait: *Manes trahuntur ad homines, ut vitium importent*; Et longe significantius mysterium illud D. Chrysologus exponit, dum ait: *Nascitur in terra profunda, sollatur ipsa montium fundamenta, perque ima venarum cæcis discurrit anfractibus, & dum suam semper repit ad naturam, cælestes animos ad inferna deponit*: Et ideo Salvianus argentum & aurum *divitias infernales* appellat: *Condientes profundis specubus internas opes, simul pecuniam suam ad spem infodientes, juxta dictum illud Salvatoris: Ubi est thesaurus tuus, ibi & cor tuum est.* Quasi dicere vellet, quemadmodum thesaurus in abditissimis terræ specubus & cavernis reconditum latet: ita pariter ad eadem loca affectum & cor hominis demergit: *Cælestes animos ad inferna deponit.* De auro idem memoratus Plinius dicit: *Quod effossum est, tunditur, lavatur, uritur*: Ignis enim est qui aurum purificat & liquefacit, priusquam ærarium tuum locupletare & augere possit: Ignis autem iste præludium nobis exhibet, & occasionem præbet alterius ignis recogitandi, illius nimirum qui in inferno inextinguibiliter ardet & animas urit, siquidem *cælestes animos ad inferna deponit.* Idem quoque Plinius in Prooemio lib. 33. mortalium detestatur avaritiam, qui divitias adeo studiose sectantur, ut ipsas quoque juxta ipsa inferni ostia quærere & investigare non dubitent: *In viscera terræ, & in sedes manium opes quærimus, illa nos ad inferos agunt*; Quidnam à philosopho quodam Christiano pientius dici posset? Idem denuo in cap. 4. hujus vitii detestationem repetit dicens: *Eo tendit avaritiæ ardor, ut nihil immotum maneat, dum aurum innotescat, altissimos montes excavat, reversat, inferos pulsat, imo & promit.* De eodem metallo sanctus Augustinus dicit: *Aurum, cujus inquisitio damnatos habet.*

Plin. ibid.
Chrysol. ib.
Salv. l. 3. ad Eccl.
Plin. ibid.
L. 33. Proœm.
C. 4. ibid.
S. August. ser. 50. in app. de divers.

In Theat. vitam. v. aurum.

Avarorum figura.

7. In finibus Ægypti qui Æthiopiam & Arabiam respiciunt, Regibus in more positum est, quod ad fodiendum in aurifodinis illos tantum destinare soleant, qui vel in bello velut mancipia capti, vel qui læsæ majestatis rei, vel denique qui ob delicta capitalis mortis condemnati sunt, qui proinde in manibus pedibusque ferro onusti diu noctuque in dictis aurifodinis sine ulla ipsis indulta requie, aut evadendi spe laborare coguntur. Ecquid tibi de hoc infamium fossorum genere videtur? Numquid verum illos dices esse symbolum & figuram eorum qui ad infernum, ubi *nulla est redemptio*, condemnati sunt? Hi namque etiam in vinculis & compedibus igneis semper constricti degunt, absque eo quod vel umquam etiam ad minimum instans respirandi eis locus detur; tales quoque aurifodinæ operarii avaros præfigorant, ut illos bene considerandi facile patebit. Unde S. Augustinus de auro scribit: *Aurum quod ærumna perquirit, quod avaritia cupit, quod sollicitudo custodit; aurum materia laborum periculosa possidentium, aurum subversatio virtutum, aurum malus Dominus, proditor, servus.*

Loc. cit.

8. Non solum Plinio referente, verum etiam, quotidiana experientia teste, certum est, quod agri illi vel campi, in quibus aurum per venas dispergitur, semper sterilca sint & infœcundi, & ad fructificandum minimè idonei: *Montes Hispaniæ aridi, sterilesque, & in quibus nihil aliud gignatur; huic bono coguntur fertiles esse.* Quod cum revera ita se habeat, quis est qui non videat hanc individuam avari alicujus proprietatem esse quod semper famem & aononæ caritatem desideret saltem ad minus, si eam causare non possit? D. Chrysostomus factum aliquod, quod suo tempore revera accidit, refert, videlicet quod tempore cujusdam universalis siccitatis & solaris ardoris, cœlum adeo, ut ita dicam æneum factum fuerit, ut omnibus passim brevi secuturam significaret mortem, quæ causa fuit, quod omnes ad placandam concitam in illos Divinam Justitiam ad orationis suffragia confugere cœperint: *Cujus benignitate præter omnem spem multa & immensa pluvia supernè decidit: Omnibus igitur celebritatem, & festum diem agentibus (quippe qui ab ipsis portis mortis reverterentur) dives quidam tristis dejecto animo, mœrore tantum non mortuus obambulabat; cumque multi eum mœroris causam rogarent, ne continere quidem mens potuit, sed cum tyrannide acerbi illius morbi pungeretur, causam in medium protulit: Decies enim mille*, inquit, *frumenti mensuris deinceps quid faciam, non habeo.* Sanctus autem hic Doctor continere se non valens, impium hunc & inhumanum virum, qui omni cum studio & industria divitias suas, quam salutem publicam promovere & adaugere satagebat, utpote qui ne occasio adaugendi ærarii sui elaberetur, famis illius angustiam continuari desiderabat, hunc inquam efficaci quadam invectiva his ferè verbis aggredi cœpit: *Quid ais? doles quod non omnes perierint, ut tu aurum accumules?* Non audisti quid dicat Salomon Proverb. 11. *Qui ad pretium augendum servat frumentum, vulgo est execrabilis, sed obambulat communis bonorum totius orbis inimicus, & liberalitatis Domini hostis & Mamona amicus atque adeo servus?* Pergit ulterius idem sanctus Doctor dicere, impii illius hominis linguam, quæ talem communi bono noxiam protulerat blasphemiam, dignam fuisse, quæ eidem ad fauces usque præscinderetur, multoque convenientius fuisse, ut cor illud suffocatum extingueretur, quo eamdem prius conceperat: *Quid enim potest esse divite illo miserius, propterea dolente, & indignante, & periisse se putante, quod infinita possideat, & quotidie optante famem, ut aurum ipsi augeatur?*

Plin. l. 33. c. 4.

Avari famem ac Caritatem desiderant Exemplum 1.

Chrys. 1. 6. h. 15. de avar.

Juxta Prov. 11. v. 26.

9. Verumtamen ad propositum nostrum opportunius hoc loco mihi incidit Historia, seu ingeniosa fabula quædam, quam me legisse memini apud Masseardum discursu quinto de mensa Cebetis, quam ipse revera accidisse arbitratur; Dum enim probandum sibi assumpsit, quod homo etiam in medio putei auri positus fame emori possit, præter id quod Poëtæ de Mida fabulari solent, sequentem insuper Historiam seu fabulam adducit, quam ipsinsmet verbis recensendam esse duxi: Tempore Xerxis Regis vir quidam fuit Pytha nomine, qui uxorem habebat sapientissimam, atque ad omnem benevolentiam & humanitatem optimè efformatam: Hic fortuitò in locum quemdam incidens, ubi purissimi optimique auri venam prædivitem latere certis ex vestigiis deprehendebat, omnes conatus suos, cunctorumque subditorum suorum vires, industriam & labores tanta cum vehementia in aurum illud ex imis terræ visceribus eruendum applicuit, ut posthabitis cunctis ruris domuumque suarum negotiis huic uni labori intenti esse cogerentur; unde factum est, quod omnia non solum tribunalia quiescerent, verum etiam agri sylvescentes nil nisi lappas, sentes, & tribulos germinarent, horti quoque & oliveta in mera degenerarent deserta, vites denique nil nisi otiosos & infœcundos germinarent pampinos, adeoque ubique intra breve tempus tanta unicuique domi invaluit egestas, ut mulieres regionis illius lachrymabundæ ad palatium Pythæ turmatim accurrentes à prudente ipsius conjuge opportunum plangentes poposcerint subsidium, id quod ab eadem protinus promissum fuit. Accidit autem ut Pythas certa quadam ex necessitate aut voto extimulatus peregrinationi cuidam ad remotum locum instituendæ se accinxerit; quo è domo sua absente, uxor ejus quidquid ferculorum ad lautum aliquod instituendum convivium desiderari poterat, ex mero puroque auro per artifices adhibitos ea qua fieri potuit cum industria & ingenio fabricari fecit. Quibus omnibus rite perfectis, Pythas domum reversus, Cœnam sibi apponi postulavit; Quapropter sagacissima conjux ejus, ingentem ferculorum apparatum ex auro vivacissime expressum mensæ inferri jussit; quem quidem avarus Princeps primitus summa cum voluptate, & complacentia lustrando probavit, mox tamen famis vehementia extimulatus, veros, non fictus, nutritivos, non vero aureos sibi cœnaturo cibos poposcit; unde sagacissima mulier optimam ejus nimium auri investigandi studium & avaritiam reprehendendi occasionem nacta, his eum verbis aggressa fuit: An non vides optime marite, quantam hactenus per excessivum illud probrosumque auri accumulandi studium, tibi, subditisque tuis accersiveris egestatem & universalem miseriam: Ex quo subditis tuis à summo diluculo in seram usque noctem in plures jam annos auro egerendo à te plus nimium adstrictis, aratri stiva quiescit, terra passim tui solius culpa in eam usque sterilitatem redacta fuit, ut præ nimia sui infœcunditate vix pecoribus pascendis & nutriendis germen illius sufficiat: Hacque efficaci, licet brevi invectiva effecit, ut universali regionum illarum fami soletter pariter & suaviter fuerit provisum; siquidem maritus ejus stultitiam, qua hactenus auri cupiditate possessus laboraverat, agnoscens, resipuit, moresque pristinos emendando, bono communi consulere & prospicere studuit. Merito igitur Aristoteles 3. lib. Politicorum cap. 6. admirabile illud paradoaum pronuntiavit, quod scilicet divitiæ in civitatibus annonæ parere soleant caritatem; quod jam adductum exemplum evidenter satis probavit. Hæc omnia ex magno illo oratore dicta sunto.

Masc. disc. 5. Cebet.

10. Et quidem si revera ita est, quod scilicet aurum in Scythia à feris rapacibus, Gryphonibus nimirum & Leonibus eruatur, ab iisdemque feris defendatur & custodiatur, quis est qui non cognoscat, quanta homini in auro acquirendo, in possidendo, ac demum in custodiendo pericula occurrant? Merito igitur Habacuc inquit: *Aggravat contra se densum lutum.* Quot enim homines se mortalibus periculis, imo Ipsismet mortibus exponunt, ut pecuniam sibi coacervare possint? Conceptus quidem poëticus est, quo aurum ideo impallere

Avari periculis subjecti.

Habac. 2. 6. Tho. vi. ho. ubi.

lere dicitur, quia ab omnibus illis insidiæ struuntur, indubitata tamen veritas est, quod à S. Augustino nobis insinuatur, dum ait: *Aurum nemo tutum habet, nisi qui semper abscondit, in perniciem Domini fulget, per tenebras quæritur, per tenebras custoditur.* Similem ferrè considerationem S. Basilius adducit, cum ait: *Gravis profectè insania; primum in metallis aurum latitans omni diligentia in lucem proferre, ac ex humo recludere; deinde semel effossum rursus in terra occultare.* Quid per hoc nobis aliud significatur, quam timor, quo merito percellimur ob insidias & pericula, quibus ob ardentem hominum erga aurum amorem continuò subjicimur. S. Augustinus ait: *Aurum amanti se nihil de sua possessione permittit, refundens ei reatum suum, cui usum suum negat, gravis acquisitio, ærumnosa possessio*, sicut enim avarus aurum tantis cum laboribus ex aurifodinarum antris velut carceribus eximit, ita quoque idem aurum ex antri seu venæ suæ tenebris jam erutum, avarum in servitutem suam redigit, suumque mancipium esse facit. Idem quoque Sanctus Pater rationem assignat, quamobrem illa falli nescia cœli providentia ab hominum oculis aurum tanta cum industria occultarit; Dicit enim: *Quod ita est in abscondita, ut illud videatur providens hominibus natura damnasse, nec exposuisse, in lucem rem succensuram oculos cupidorum, atque ut adjuvaretur paupertas difficultate parandarum divitiarum cum labore fecit quæri, quod noluerat inveniri.*

S. Aug. ser. 10. loc. cit.
S. Basil. ho. 7 in div. av.
S. Aug. ser. 10. in div. av.

Hinc divitias divites occludunt.

11. Ejusdem quoque providentiæ evidens argumentum est, quod aurum non solum ex natura sua in profundissimis & fere inaccessibilibus terræ cavernis reclusum lateat, & quasi incarceratum: Verum etiam in abditissimis scriniis sub centenis & millenis clavibus reconditum hæreat, ne lutum istud insatiabilibus hominum cordibus majori cum violentia prædominari possit. S. Zeno proinde in sermone quodam de insatiabilitate avaritiæ tractans ita scribit: *Aurum, argentumque, quod magno opere eruitur è terra visceribus, iterum celari mandatum, res est, quam habere falsum est gaudium, certissimum periculum publicare.*

S. Zen. ser. de avar. in fin.

Mos quorumdam gentilium ex auro compedes conficientium.

12. Vetustissimus autem Tertullianus, ut nobis qui aurum tanti facimus, quantæ sit vilitatis & abjectionis ostendat, idem aurum à nonnullis populis barbaris in malefactorum & criminosorum hominum catenas & vincula fabricanda adhiberi, his verbis dicit: *Apud barbaros quosdam, quia vernaculum est aurum & copiosum, auro vinctos in ergastulis habent, & divitiis malos onerant, tanto locupletiores, quanto nocentiores, aliquando revera inventum est, quomodo & aurum non amatur.* Idem quoque alibi in eodem Scriptore legimus, ubi dicit: *Aurum, cujus vos gloria occupat, cuidam genti ad vincula servire referunt gentilium litera.*

Tertull. l. de hab. mul. c. 7

Confirmatur.

13. Herodotus quoque suo id testimonio confirmat; siquidem de Æthiopibus scribit, quod quia magna inter ipsos auri abondantia reperitur, catenas quibus malefactores estremo supplicio mox afficiendi innectuntur, ex auro conficere soleant; Imo quisquis historias diligenter pervolvit, inveniet utique in nonnullis regionibus, ubi magna est aurifodinarum frequentia, ferrifodinæ autem vix vel raro inveniuntur, ideoque magna est ferri penuria, ferrum auro longè pretiosius æstimetur. Unde S. Bernardus merito ait: *Filii Adam, genus avarum & ambitiosum, audite; Quid vobis cum terrenis divitiis, & gloria temporali, quæ nec vera, nec vestra sunt? Aurum & argentum nonne terra est rubra & alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat pretiosam?* Cui simile est quod D. Chrysostomus his verbis dicit: *Nec luto melius aurum esse cogitemus, materia namque pretium non ex natura est, sed ex opinione nostra; si quis enim diligenter inquireret, multa magis aura ferrum necessarium, quid dico auri & ferri comparationem? Hi enim vulgares lapides magis necessarii sunt, quam pretiosi, nam ex his nihil utile fieri potest, ex illis vero mihi demonstra, quæ de margaritis utilitas istis, quin imò quod non inde fiat damnum? etenim ut tu feras unionem unum, innumeri pauperes fame premuntur.*

Herod. l. 3.
S. Bern. ser. 4. de Adv. Pulchra.
S. Bern. Sententia.
Chrys. h. 21. ad pop.

Pœnæ quibus avari in hac & altera vita subjiciuntur.

14. Verum quidem est, quod ut Tertullianus observat, aurum resplendens mortalium oculos hebescere faciat, dum ad opulentos valde pretiososque adhibetur ornatus; verumtamen si ejus videre vis vilitatem, necessum est, ut ad ejus te natales, unde originem suam sumit, reflectas: *Aurum & Argentum principes materia cultus singularis, adsint necesse est, unde sunt, terra enim planget gloriosior, quoniam in maledictorum metallorum feralibus officinis pœnali opere deplorata, nomen terra in igne reliquit, atque exinde de tormentis in ornamenta, de suppliciis in delicias, de ignominiis in honores metalli refuga mutatur.* Scholiastes hujus vetusti Scriptoris, super illa verba: *feralibus officinis metallorum operibus addicebantur damnati*, S. Cyprianum citat, eorum, qui in hisce aurifodinis quotidie laborant, ærumnas hisce verbis deplorantem: *Non fovetur in metallis lecto & culcitris corpus, humi jacent fessa laboribus viscera, squalent sine balneis membra, situ & sorde deformia, panis illic exiguus, vestis algentibus deest, semitonsi capitis capillus horrescit.* Idem quoque Scholiastes super illa Tertulliani verba: *pœnali opere*, inquit: *horribiles carceris, atque funestas pœnalis loci tenebras dixit*; Hæ autem ærumnæ quibuscum aurum è terræ visceribus effodiunt, pœnas indicant, quibus avari & auri cupidi in hac præsenti & futura vita subjiciuntur; ac proinde optimè D. Chrysologus nos monet: *Mitte & præmitte thesaurum tuum in cœlum, ne cœlestem animam demergas in terram*; cujus rationem assignat dicens: quia *Aurum de profundo terræ, anima ab excelsis cœli*; Aurum ex loco qui Inferno proximus & vicinus est, eruitur, quam igitur unionem aut quod vinculum inire poterit cum anima nostra, quæ suos è Cœlo natales habet, & Cœlo possidendo creata fuit? *Magnum chaos firmatum est inter aurum & hominem.*

Tert. lo. cit. n. 18. c. 5.
S. Cypr. l. 3. ep. 77.
Chrysol. ser. 8.
Thesaurus in cœlum præmittendus.

Apostrophe ad avaros.

15. S. Basilius avaro homini medicinam exhibere parans, postquam multa ab hoc vitio derivantia mala æqua lance ponderasset, tandem ad avarum conversus, his eum verbis alloquitur: *Quibus verbis te curabo? quomodo loquar? Regnum Dei non curas, Gehennam non times, quam animæ tuæ medicinam idoneam inveniemus? disputamus cum corde lapideo à infelix homo; pecuniæ naturam aliquantulum inspice; quid attonitus aurum miraris? Lapis est aurum, lapis argentum*; tandem post enumeratas varias gemmas lapidesque pretiosos, concludit: *Quia vero hæc omnia, aurum scilicet, argentum, gemmas & in tenebris abscondis*, signum profectò evidens, quod illa omnia lucem minime mereantur, maximè, *quia sunt opera tenebrarum.*

ho. 7 in div. ava.

DISCUR-

DISCURSUS II.
ARGUMENTUM.

Avaritia radix est omnis mali, omniumque vitii origo, & maximè odiorum & rixarum etiam inter proximè cognatos, estque bellorum, ruinarum publicarum, & cujusvis alterius excessus unica & fundamentalis causa.

THEMA.

Radix omnium malorum est cupiditas. 1. Timoth. 6. ỹ. 10.

Quomodo avaritia omnium malorum sit radix. 1. DOctor Angelicus, quo sensu temporalium bonorum cupiditas omnium malorum radix sit, his verbis declarat: *Ad similitudinem radicis arboris, quæ ex terra trahit ali-* S.Th.1.2.q.84.a.1. *mentum, sic enim ex amore rerum temporalium omne peccatum procedit*; Huic tamen explicandi modum non ex propria sententia, sed tanquam doctrinam aliorum refert, siquidem ipsemet Doctor Angelicus in ea est opinione, quod avaritia radix dicatur omnium peccatorum ad eum modum, quem servari videmus in radice aliqua arboris, quæ omnibus ramis suis alimentum & vigorem suum provide subministrat: *videmus enim, quod per divitias homo acquirit facultatem, perpetrandi quodcumque peccatum, & adimplendi desiderium cujuscumque peccati, eo quod ad habenda quæcumque temporalia bona potest homo per* Eccl.10,19. *pecuniam juvari*; juxta illud Eccl. 10. *Pecuniæ obediunt omnia.*

2. S. Ambrosius hæc verba exponens ita scribit: S. Ambr. ad Tim. *Ideo radix omnium malorum est, quia ut desideria sua expleat (quod impossibile est) & maleficia & homicidia, & obscœnitatem, & quidquid sceleris est, perpetrat.*

Avaritiæ omnia vitia inserta. 3. S.Bonaventura avarum per arboris truncum intelligendum esse dicit, quia sicut hortulanus, qui inter alias arbores truncum aliquem habet vividum, eidem quodlibet genus fructuum aut arborum sibi magis acceptum pro libitu suo potest inserere: *sic Diabolus quando potest in corde* S.Bon. c.6. in dict. sal. c.6. *hominis inserere avaritiam vel cupiditatem, omnia vitia inserit, quia jam habet omnium malorum radicem & principium*; Et ideo quotiescumque animam aliquam immoderatæ huic divitiarum cupiditati immersam esse videmus, de ea secure dicere possumus, quod ad quævis zizaniorum semina recipienda capax sit & proximè disposita. Audite quonam titulo Cassiodorus avari- Cassiod. l.2. var. 2. tiam indigitet: *Reginam illam, inquit, procacium vitiorum avaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famulantur.* Sicut enim materia prima ad quamvis formam recipiendam disposita est, ita quoque cor hominis avari aditum præbet, & dispositum est ad omne scelerum genus.

4. Theodoretus super eadem S. Pauli verba: Theod. ad Tim. *Radix omnium malorum est cupiditas*, ita scribit: *Cædes enim & præstigia, furta & rapinæ, fraudes & mendacia, jurisjurandi violatio, & alia genera iniquitatis ex hac radice pullulant*; Quod Avaritiæ germina. si enim Spiritus Sanctus de impiis illis hominibus, qui in condignom scelerum suorum supplicium diluvii aquis fuere submersi, dixit: ... Gen.6. v.5. *Quod cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore*, ex eo dumtaxat quia luxuriæ, & spurcitiebus carnalibus ad summum dediti erant; *Omnis caro corruperat viam suam*, quanto magis id de iis qui avaritiæ & pecuniæ adaugendæ student, dicere licebit? cum Salvianus divitias *materiam omnium voluptatum* ap- Salv.l.4.ad Eccl. pellare non dubitet. S. Gregorius quoque ab hac avaritiæ radice omnia venenosa & pestifera germina pullulare libenter agnoscit, dum ait: *De avaritia prodit, fraus, fallacia, perjuria,* S.Greg.l.31. mor. c.17. *inquietudo, violentia, & contra misericordiam obdurationes cordis oriuntur.* Præ cæteris autem in quantam vitiorum sarraginem se avaritia largissime extendat, ingeniosius his verbis S. Valerianus insinuat, dicens: *Nihil est malorum quod* S.Val.ho.20 de avar. *non cupiditas, aut non concipiat, aut parturiat, aut pascat, aut nutriat.*

5. S. Asterius observat id, quod in aurifodinis Similitudo. fossores auri quotidie experiuntur, scilicet quod dominum instar arboris cujusdam radices suas longe lateque in varias extendat subterraneas propagines; *sicut enim ii, inquit, qui aurum in sinu visce-* S.Aster. ho. de avar. *ribusque terræ scrutantur, auream glebam circa principium & proprium generationis locum cumulatim repositam inveniri narrant, & aliquatinde velut venas in longum hinc inde produci, sic arborum à stipite late sese explicans, ac diffundunt radices, ad eumdem modum imagine non minus impropria auri & avaritiæ multa video germina, multosque surculos una eademque stirpe avaritia conjunctos.* Vultisne videre, quam late se hæ radices, earumque propagines extendant, seque dilatent: Audite S. Augustinum, qui dicit: *An ignoras quod ra-* S.Aug. ser. 48.ad fra. *dix omnium malorum avaritia est, & servitus idololatria, mater usura, genitrix Simonia, fomes culpæ, æterna pœna via, nutrix gehennæ?*

6. S. Bernardinus cor hominis avari ingredi- Anatomia cordis avari. tur, ejusque appetitus, inordinatasque passiones diligenter scrutatur, dum ita scribit: *In corde avari studiosa cogitationes parata ad decipiendum, circumveniendum, fallendum; fabricantur cavillationes, injustitiæ, calliditates, duplicitates, proditiones, multiplicat mendacia, perjuria, frangit promissa &c.* S.Bern. t.2. fer.45.ar.1. c.3.

7. Verum ut in examinandis pessimis hujusce Avar. odiorum ac rixarum origo. radicis germinibus ordinatè procedamus, æquum non est, ut quidnam hac de re S. Valerianus sentiat, prætereatur, qui ita scribit: *Ex hoc fonte,* S.Val. ibid. scilicet avaritia, *videmus pullulare odiorum causas, hinc evenire criminum pugnas hinc fraternas acies instrui, hinc amicitiarum fœdera dissipari.* Odia enim intestina cor hominis continuo rodentia, ab interesse & lucro communiter procedunt; unde dignissima est illa S. Augustini sententia: *Venenum Charitatis est cupiditas, per-* S. August. *fectio nulla cupiditas.* Rixæ enim, dissensiones & lites per divitias & frigida illa verba Meum & Tuum primum ac plurimum aditum inveniunt. Unde D. Chrysostomus ait: *Cujus ergo mali illa* Chrys.h.17. in 1. ad Ti. *causa non sunt (de divitiis loquitor) Nonne harum gratia concupiscimus? nonne rapimus? nonne inimicitias subimus? nonne conferimus rixas? nonne contentiones perpetuas teximus? Nonne illa ad mortuos usque impias extendere manus? Tolle pecuniarum studium, & omnia mala sublata sunt.*

8. Pastores Abrahæ & Loth inter se rixati Abraham fertiliores regiones libentius amisit quã fratris amorem. fuere, totius autem contentionis unica causa fuit utriusque partis prætensum interesse & commodum, qualibet enim pars greges suos ad pinguiora pascua agere satagebat: *Erat quippe substantia eorum multa, & nequibant habitare communiter*; Unde S. Patriarcha, ut omnem Gen.13.v.6 odit & discordiæ amputaret radicem, hanc Loth cognato suo optionem dedit: *Ecce universa*

versa terra coram te est, recede a me obsecro. si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Verum inquies, numquid Abraham juste Loth regiones fertiliores & amœniores sibi vendicaturum esse timere poterat? omnino ita est, revera enim talem sibi locum elegit, qui terrestri cuidam Paradiso comparari poterat; sed Abraham id minimè curabat, ipse enim utpote qui perfectionis viam in omnibus sectabatur, *ambula coram me & esto perfectus*, pluris unicum Charitatis fraternæ gradum, quam omnia mundi regna omnesque thesauros & delicias faciebat: *Non enim possunt justi*, inquit Oleaster, *lites & contentiones ferre, & malunt de sua substantia perdere, quam contentionibus misceri: senis debuerat esse electio, sed ne iterum super hac re contenderent, optionem illi dedit, & cessit juniori senex*, S. Valerianus ait: *armatur vicinitas frequenter ad litem, unde est, nisi quia hic forte terminos transcendere, & cespitem juris alieni cogitat occupare.* Hinc vero consequenter subsequitur, quod sæpenumero sanguis fundatur pro secundo sanguine conservando & manutenendo, id est, pro conservandis facultatibus & bonis, quæ secundus sanguis nominari solent. Unde idem S. Valerian. prosequitur, dicens; *armantur servi, incitantur propinqui, animatur vino furor conductus, & effusus sanguis fit pretium possessionis; aperitur postmodum legibus ferrum, & dum ultionis locus quæritur, congeminatur homicidium.*

Gen. 17. 1.
Oleast. ibid.
S. Val. ho. cit.
Avar. odii fraterni ac homicidiorum causa.

9. Dic quæso, undenam primorum fidelium nascentis Ecclesiæ illa derivata est sanctitas, & individua animorum unio, de qua S. Lucas testimonium perhibet, dicens: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una; Et erant unanimiter omnes?* Non est dubium, quin à contemptu derivata fuerit divitiarum, siquidem fidei fervore succensi patrimonia sua ad pedes attulerunt Apostolorum. Unde D. Chrysostomus ait: *Quamprimum Apostoli verbum pietatis seminare cœperunt, annumerata sunt eis statim tria millia, eratque ipsorum omnium cor & anima una; Et quis tantæ concordiæ auctor? quod illud Charitatis vinculum? opum contemptus, nullus enim ipsorum dicebat suum aliquid esse ex his, quæ possidebant, sed erant ipsis omnia communia; omnia enim bona statim proveniunt, ubi malorum radix, avaritiam dico, sublata fuerit; jam frivola illa verba: Meum & Tuum, quæ tot bella mundo invexerunt, ex sancta illa Ecclesia erant exterminata, inhabitabaturque non aliter terra, quam ab Angelis cœlum.*

Animorũ unio ex divitiarum contemptu.
Act. 4. v. 32.
Act. 5. v. 32.
Chrys. t. 5. ser. 21.

10. S. Valerianus loco statim citato ait: *Fraternas acies instruit*, quia turpissimum & abominandum illud cupiditatis monstrum, legem naturæ impudenter rumpit, atque in sanguine proprio cruentatur. S. Asterius in Homil. de avaritia inquit: *Hinc video filium capiti genitoris imminentem, & absque ulla vel veneranda canitiei, vel authoritatis patriæ reverentia longiorem senis vitam indignantem*; Et quidem si de odio fraterno loqui velimus, in Josepho à fratribus suis divendito, evidens habemus exemplum. Unde D. Chrysologus inhumanitatem & barbariem auri his verbis deplorat: *Aurum Patriarcharum stirpem, progeniem sanctam, tantam germanitatis singularem coronam adeo corrupit, & adeo totius reddidit pietatis exsortem, ut Joseph Ægyptiis, fratrem barbaris, innocentem noxiis, ingenuitatem traderet servituti.* Ecce tibi, quousque execrabilis & insatiabilis auri sitis pertingat, inquit idem sanctus Pater, nimirum ut etiam germanos fratres in truculentas & indomitas feras convertere possit, ut proinde jure merito fratres Joseph Patri suo dicere potuerint: [*Fera pessima devoravit eum:*] *Sic siccavit mentes, sic corda depressit, sic quod in eis fuerat humani sensus, ferinam in rabiem commutavit; fera pessima comedit eum.* At vero notandum est, quod prius dixerint, *vide, utrum tunica filii tui sit, an non*, odium namque illorum in illam usque rabiem exarserat, ut illi tamquam fratri prorsus renuntiarint, nec illum proprio suo nomine compellare, aut tamquam sanguine junctum agnoscere dignati fuerint: *vide, utrum tunica filii tui sit*; *Hæc porro fera pessima, insatiabilis auri fames fuit, quæ illos in tantam transtulit inhumanitatem*, inquit D. Chrysologus, *ut non offensam Dei, non sancti Patris dolorem, non proprii sanguinis sensum meminisse permiserit.* Tandem vero per sententiam quamdam concludit, per quam avaritiæ naturam præclare indicat, quæ in eo præcipue consistit, quod in homine omnes naturæ leges abroget & supprimat: *Intuere quid auri gravius, quod cum mores hominum perdit, perdit & naturam.*

Avar. fera pessima feros facit fratrum animos naturam mutans.
S. Aster. ho. cit.
Chrysol. ser. 29.
Gen. 37. v. 20.
ibid. v. 32.

11. Filius prodigus à patre quidem suo ingenti cum jubilo susceptus fuit, qui lautum mox ei instruxit convivium, frater tamen ejus de paterna hac ei exhibita benevolentia contristari cœpit, cum tamen econtra maximam haberet de reditu fratris lætandi rationem, maximè quia, ut communis utriusque genitor dicebat: *Mortuus erat, & revixit*; Ecce tibi vitii hujus summam in pectore hominis cupidi & avari etiam fraternæ invidiæ violentiam, quia ut idem D. Chrysologus ait: *Credidit damnum, qui redisse conspicit cohæredem.* Imo quisquis historias pervolverit, filios quoque hæreditatem paternam expectandi impatientes, in proprios armari parentes sæpe reperiet. Unde S. Asterius ait: *Tu, iste scelerata avaritia fluctus, tuo impulsu & incentivo filius Parenti inimicitias denunciat.*

Avaritiæ violentiã vide in corde fratris & filii.
Luc. 15. 32.
Chrysol. ser. 4.
S. Aster. ho. de avar.

12. Præterea Valerianus ubi supra ait: *Amicitiarum fœdera dissipat*; neque enim solum privatas, sed etiam publicas inter Principes ictas confœderationes rumpit, quia lucrum & commodum causa est bellorum, ruinarumque quæ inter populos, Provincias & regna suscitantur. D. Chrysologus ait: *Quisquis est ab hujus Mammona captivitate liber, & pecunia jam crudeli pondere non gravatur, consistat in specula cœlesti, & inde dispectet Mammonam mundo, & mundanis tyrannico furore dominantem; Imperat gentibus, jubet regnis, bella mandat, comparat bellatores, sanguinem vendit, agit mortes, prodit patrias, orbes destruit, subdit populos, arces urget, vexat cives, foro præsidet, jus delet, fas nefasque confundit, ad mortes usque tentando fidem tentat, violat veritatem, famam carpit, honestatem dissipat, solvit affectus, innocentiam tollit, pietatem sepelit, necessitudinem scindit, amicitiam subruit*, ac proinde numquid immane hoc avaritiæ monstrum jure merito appellari poterit stipes & radix universalis omnium malorum? *Radix omnium malorum est cupiditas.*

Avaritia causa omnium malorum.
Chrysol. ser. 126.

13. Pharao postquam populum Hebræum in bene ordinatos exercitus distributum, ex Ægypto egressum numquam in pristinæ servitutis vincula & compedes redire velle, seque ab iis hoc modo delusum esse intellexit, subito nume-

Avari se plurimis exponunt periculis.

numerosissimum ex subditis suis congregavit exercitum, qui etiam omnes sine ulla difficultate prompte ac feliciter ipsius castra fuere secuti, tametsi iis uxores, filii, & solum patrium cum omnibus quas in illo habebant vitæ commoditatibus, deserendæ essent, optimeque scirent varium esse belli eventũ. Scitisne causam, cur tam promptè vitam propriam contemnendo, hæc Pharaonis castra fuerint secuti? Rupertus Abbas Tuitiensis ait: *Tanto ad prosequendum promptiorem Pharao habuit exercitum, quanto insanius acceptissent, auro vel argento suo se esse spoliatos ab eis, quos dudum libertate spoliaverant.* Populus enim Hebræus pretiosiorem Ægyptiorum supellectilem sub specie mutui ab iis directam in suis habebat manibus: atque insuper iidem Ægyptii se utilibus Hebræorum ministeriis & obsequiis, quæ in operibus luti & lateris illis præstabant, privatos esse cernebant, ac proinde armis succincti, quibusvis se prompte & libenter exposuere periculis, nihil enim adeò est periculis involutũ, quod avarus ex motivo lucri quærendi, aut damni recuperandi non libenter aggrediatur, ac proinde Virgilius inquit: *Auri sacra fames quid non mortalia pectora cogis?* Ob camdem causam quoque avaritia à S. Zenone *salutis suæ alienæque contemptrix* appellatur, quod nomen in facilitate, qua se homines ad prælia adeunda sine ulla difficultate resolvunt, verissimum esse conspicitur; *Inde est*, inquit idem S. Pater, *quod universæ nationes mutuis per momenta vulneribus concussæ gemant, urbes, maria plus prædonibus sæva sunt, quam natura.*

Rup. Ab. l. 2. in Exod. c. 11.

S. Zen. ser. de avar.

Omnia mala sublata erunt avaritiâ sublata.

14. D. Chrysostomus postquam eam fami divitiarum crudelitatem inesse ostendisset, ut non proprii quidem sanguinis consortibus parcere norit, mox subdit, quod omni auro & lucro ab hoc mundo sublato, omnia pariter bella protinus cessabunt; *Nonne inter parentes & fratres sævierunt? Nonne jura naturæ ac præcepta Dei & omnia prorsus violarunt? Tolle pecuniarum studium, & omnia mala sublata sunt; Conquievit bellum; cessavit pugna, inimicitiæ in gratiam redeunt, sedatæ sunt hæreses & contentiones omnes.*

Chrys. ho. 17. in 1. ad Tim.

Dæmonis sagena argentum & aurum.

15. Deus per os Habacuc Prophetæ universum genus humanum sub specie magnæ cujusdam multitudinis piscium in mari hujus mundi natantium introducit, dicens: *Et facies homines quasi pisces maris*; In mari autem quod piscibus scatet, numquam desunt piscatores, qui piscibus illis per injecta retia & hamos insidias parent; Et ideo in hoc mari unicus piscator est ille totius humani generis capitalis inimicus Diabolus: *Propter hoc ergo expandit sagenam suam, & semper interficere gentes non parcet.* Sed quænam est hæc esca, qua infernalis piscator ad capiendas & piscandas animas potissimum nititur? Rupertus Abbas super illa verba Habacuc; *Expandis sagenam suam, & semper interficere gentes non cessas*, ita inquit: *Hæc sagena est aurum & argentum*; Et revera ita est, quod si enim rixarum, inimicitiarum, duellorum, stragum, præliorum, omnium humani sanguinis effusionum causam & primam originem diligenter examinaveritis, unicam avaritiam illorum omnium instrumentum esse & fuisse deprehenderetis. Unde S. Valerianus ait: *Unde est quod videmus inter se frequentes armatas stare legiones? quid autem aliud est, nisi quod aut ille aliena occupare quærit, aut ille occupata custodit?*

Habac. 1. v. 14.

Ibid. v. 17.

Rup. Abb. l. 2. in Habac. c. 2.

S. Val. ho. 20. de av.

Avaritiæ enarrantur mala.

16. Verum enimvero Sixtus Papa III. vel quisquis author est libri illius, in quo sub ejus nomine de divitiis diffuse tractatur longum quemdam malorum culpæ & pœnæ ex vitiata humanæ cupiditatis radice provenientium texit Catalogum dicens: *Quis sapiens dubitet cupiditatem fontem esse omnium malorum, radicem scelerum, culparum fomitem, propter quam nec terra, nec maria, nec ullus omnino locus aut secure inhabitatur, aut sine pavore transitur? Hujus concupiscentiæ causa, prædones in fluctibus, in itineribus latrones, in vicos & urbibus fures; propter hanc circumventiones, rapinæ, mendacia, perjuria, falsa testimonia, fraudes, impietates, hujus causa innocentium sanguine quotidie terra polluitur, spoliatur pauper, miser opprimitur, nec viduis, aut orphanis parcitur; propter hanc omnibus pene momentis lex divina contemnitur; Hujus causa nonnumquam expugnatur pudor, castitas vincitur; & per illicitas voluptates impudens libido vagatur; Per hanc sæpe parricidia partim votis, partim operibus perpetrantur.*

Sixtus III. l. de div.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Ejusdem materiæ assumptum per varia S. Scripturæ loca, & Sanctorum Patrum sententias prosequitur.

THEMA.

Avaro nihil est scelestius. Eccli. 10. ℣. 9.

Avaritiæ filiæ omnia scelera.

1. ECclesiasticus postquam multa vitiosorum hominum genera diligenter considerasset, tandem neminem ex omnibus impiis avaro homine nequiorem esse dixit. S. Bonaventura de corruptela peccati scribens, & hunc assumpti thematis textum adducens, mox subjungit: *Quia fere omnia scelera per avaritiam perpetrantur*; ac demum ex hac pessima noverca progenitas recenset filias, à S. Gregorio lib. 31. Moral. cap. 17. pariter indicatas: *Prima est*, inquit, *obduratio cordis, quæ fit omittendo Eleemosynam; Istam filiam vocat Isidorus inhumanitatem. Secunda est violentia, quæ fit nocendo alteri palam per facta mala, quam vocat Isidorus rapacitatem. Tertia est inquietudo, hoc est, appetitus lucri. Quarta est perjurium, quod sæpe incipit in emptione & venditione. Quinta est fallacia, quæ fit per verba decipientes in occulto. Sexta est fraus. Septima proditio.* Et ideo S. Job divites appellat impios: *Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis?* Ambrosius autem divites impios fieri minime mirandum esse dicit, quia promptam habent cupiditatibus & inordinatis desideriis suis satisfaciendi commoditatem: *Magna*, inquit, *illecebra delinquendi, est rerum affluentia secundarum, supinat, extollit, oblivionem authoris infundit.*

S. Bon. c. 7. l. 3. c. 19.

Job. 21. v. 7.

S. Ambr. l. 2. de int. Job. c. 5.

Ubi avaritia, ibi universa scelera.

2. S. Isaias Propheta postquam dixisset: *Repleta est terra argento & auro, & non est finis thesaurorum ejus; & repleta est terra ejus equis, & innumerabiles quadrigæ ejus*, quasi diceret eo ipso quo terra auro & argento abundare cœpit, simul etiam repleta est equis, curribus, & armis, quia ut in præcedenti discursu diximus, ex avaritia & lucri studio, bella, & contentiones derivantur; verumtamen considerabilius est, quod sequitur, nimirum: *repleta est terra ejus idolis, opus manuum suarum adoraverunt.* Sed inquies, undenam illa idolorum multitudo processit? num forte ex argento & auro falsa simulachra, Deitatesque prophanæ fabricatæ fuerunt? Oleaster per hæc

Isa. 2. v. 7.

Ibid. v. 8.

idola

idola vitia & scelera enormia valde intelligit : *Solent vitia & peccata in urbes & loca simul cum mercibus vehi : quare videmus urbes, in quibus sunt maxima negotia, totius orbis vitiis abundare.*

Oleast. ibid.

Clem. Alex. l. 3. pæd. c. 2.

Similitudo.

3. Clemens Alexandrinus ingeniosam quamdam adducit similitudinem, dum divites Ægyptiorum templis similes esse dicit, quia sicut hæc templa magnifica & sumptuosa erant, multisque columnis per nobilissimam architecturam in varia loca intus & foris distributis sustentabantur; exterius quoque variis statuis aliisque pretiosis ornamentis eleganter exornata erant, cum tamen intrinsecus serpentes, crocodili, feles, aliaque animalia immunda & abominabilia adorarentur : ad eumdem quoque modum divites videmus copiosi famulitii obsequiis stipatos, honoratos & magnopere æstimatos ab omnibus, abundantes in deliciis, in dominiorum possessione sublimes, tamen in cordium suorum penetralibus vitiis, affectibus & appetitibus inordinatis totaliter cernantur referti, adeo ut nullum sit adeo abominabinabile idolum, quod in cordibus illorum suum non inveniat receptaculum. Unde S. Paulinus de avaritia tractans dicit : *Quæ una omnibus armata criminibus, vel si sola nos capiat, & zabulo ad malitiam, & homini ad mortem sufficit*; quibus in verbis præcipue huc facit proposito illa; *Omnibus armata criminibus.* Similiter in S. Eucherio admirabilem inveni considerationem ad præsens propositum, ut scilicet ostendatur, quod cum facultatum augmento, incrementum semper fiat culpæ & vitiorum, mire deservientem; Dicit enim : *Adeo quadam societas pene etiam nominis duabus his rebus, vitiis & divitiis.* Et ideo Rupert. Abbas in Eccl. lib. 3. dicit : *Plenus divitiis, plenus vitiis.*

S. Paul. ep. 2.

Avaritiæ auriga, equi & rotæ.

Ps. 19. v. 8.

S. Bon. in Ps. 19. v. 8.

4. S. Bonaventura nobis hoc vitium velut in triumpho currui triumphali à quatuor rotis agitato impositum ob oculos statuit; Dum enim verba illa : *Hi in curribus, & hi in equis*, exponit, ita scribit : *Avaritia in curru vehitur, cujus sunt quatuor rotæ; scilicet inhumanitas, pusillanimitas, contemptus Dei, oblivio mortis*; mox quoque quinam sint equi, hunc currum post se trahentes, his verbis indicat : *Duo sunt equi, scilicet tenacitas & rapacitas; auriga est amor habendi*; quod etiam diu ante Doctorem Seraphicum Doctor quoque mellifluus S. Bernardus scripsit in serm. 39. in Cantica.

Abundantia scelerum causa.

Gen. 13. v. 13.

5. Enimvero duarum illarum infamium civitatum Sodomæ & Gomorrhæ scelera ad illum usque excessum pertigisse in Scriptura legimus, ut divina justitia easdem non jam aqueo, sed igneo quodam diluvio castigandas esse censuerit, ut hac ratione etiam in hac præsenti vita intolerabilia Inferni incendia prægustarent; Et quidem quod ad supremum & execrandissimum iniquitatis apicem pertigerint, claris verbis asserit Spiritus Sanctus, dum ait : *Homines autem Sodomitæ pessimi erant*; Quænam vero in re scelus hoc adeo abominandum positum fuerit, Chaldæus Interpres his verbis expressius indicat : *Erant*, inquit, *iniqui cum suo Mammona, & pessimi in corporibus suis coram Domino nimis.* Porro Loth hanc regionem præ cunctis aliis eligens, hoc solum motivo ductus fuit, quia scilicet instar Paradisi cujusdam fertilis & amœna erat; In Ezechiele quoque hanc eamdem prævaricationis suæ causam legimus : *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia, saturitas panis & abundantia.*

Ezech. 16. v. 49.

Avaritia ad summum maliciæ gradum trahit.

6. In die quoque universalis judicii vindicativæ justitiæ Dei fulmina tunc præcipue in homines evibrabuntur, quando humana malitia ad summum usque gradum pertigerit, quando autem hoc futurum sit, & in quibus summa hæc malitia præcipue consistat, hujus nobis incarnata Sapientia manifestum indicium insinuat, dum ait : *sicut factum est diebus Noe, ita erit & in diebus Filii hominis. Edebant, & bibebant &c. & venit diluvium & perdidit omnes* : mox quoque de alio ignis diluvio super Sodomam immisso dicit : *Similiter sicut factum est in diebus Loth, edebant & bibebant, emebant & vendebant &c.* ubi pro indicio secuturi supplicii negotiationem specificat, in qua præcipuum avaritiæ exercitium consistit.

Luc. 17. v. 26. & 27.

Ibid. v. 28.

7. Est quoque ingeniosa illa S. Augustini ponderatio, qui dicit bona hæc temporalia, quibus avaritia inhiat, *divitias vocat mundus*, sed turpiter in eo decipitur; nam aurum id est, cum ad aliorum valorem pretium æstimandum nequaquam judex competens existat, multo minus aptus est aut idoneus ad nomen proprium iisdem bonis imponendum, multo id accuratius facere Salvator noster potuit, qui illas divitias iniquitatis appellat : *Mammon iniquitatis*; Idem quoque Sanctus Doctor ad intentum suum probandum, verba illa Psalmi 143. adducit, in quo Psalmista longum quemdam prosperitatum mundanarum texens catalogum, de divitibus ita loquitur, *Quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua; Filiæ eorum compositæ circumornatæ ut similitudo templi; Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud; Oves eorum fœtosæ abundantes in egressibus suis, Boves eorum crassæ; Non est ruina maceriæ, neque transitus, neque clamor in plateis eorum; Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt*, at vero advertendum est, ut inquit S. Augustinus, quod prius David hanc à Deo petierit gratiam, ut illorum divitum, utpote filiorum adulterinorum & spuriorum evadere manus posset : *Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Vide*, inquit, *qualem felicitatem descripsit, sed audi, quid sit, quod proposuit; filios iniquitatis; Dextera eorum dextra iniquitatis.*

S. Aug. ser. 35. de ver. Dom.

Ps. 143. v. 12.

Ibid. v. 13.

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 15.

Ibid. v. 11.

Divitiæ iniquitate pariuntur.

Mich. 6. v. 10.

Ibid. v. 11.

Ibid. v. 12.

S. Joan. Da. l. 2. c. 17.

S. Hier. in Mich.

8. Michæas Propheta justitiam Dei erga avaros exhibitam sequentibus verbis lamentabiliter exponit, dicens : *Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis, & mensura minor iræ plena : Numquid justificabo stateram impiam, & saccelli pondera dolosa? In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum.* Ecce qualiter avari negotiatores quaquaversum cincti & stipati sint fraudibus, mendaciis, & omni iniquitate. S. Joannes Damascenus proinde ait : *Quis mendacii pater est? quis perjurii procurator? nonne opes? nonne earum studium?* S. Hieronymus quoque super præcitatum Michææ textum ita scribit : *Numquid ignis & domus iniqui thesaurizant thesauros iniquos, & cum injuria iniquitates? si justificabitur in statera iniquus, & in saccello pondera fraudulenta? de quibus divitias impietatis sua repleverunt : vultis audire per singula, quibus malis urbs vestra plena sit? Discite; mensura major Dei iram provocans, statera fraudulenta, & diversa pondera, & in alio pondere vendentes,*

dentes, & in alienam eunses mercimonia, & siquidem pauperes hoc facerent, poterat inopia scelus necessitate defendere; nunc vero divites ejus non tam divitiis, quam iniquitate pleni sunt, quia omnes divitia dum alias spoliant, iniquitate pariuntur, congregationem divitiarum sequitur mendacium & manus assueta thesauros condere, fraudulentam linguam possidet.

Avari impii deceptores.

Zach. 5. v. 8.

Zach. 5. v. 9.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 11.

9. Zacharias Propheta se in visione quadam amphoram & in medio illius mulierem quamdam sedentem vidisse refert, simulque vocem quamdam Angeli percepisse dicentem sibi: *Hæc est impietas*; dicitque ulterius, quod Angelus projecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os ejus; demum vero Zacharias levatis in altum oculis vidit, *& ecce duæ mulieres egredientes, & Spiritus in alis earum, & habebant alas quasi alas milvi, & levaverunt amphoram inter terram & cœlum*; Tunc Propheta dixit ad Angelum: *Quo ista deferunt amphoram? Et dixit ad me: ut ædificetur ei domus in terra Sennaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.* S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha in sermone de contemptu divitiarum, hojusce visionis mysterium declarat dicens: *Quid per amphoram nisi avaritia significatur? hic oculus eorum; quorum eorum? eorum videlicet qui eam diligunt in universa terra, omnes enim ad eam spectant, omnes ad eam tendunt, quoniam sicut scriptum est: Pecuniæ obediunt omnia; in hac autem sedet impietas, quoniam divites & avari, quia misericordiam & pietatem non habent, non solum impii, verum etiam impietas recte vocantur.* Paulo post idem quoque Sanctus, quidnam illæ duæ mulieres, quæ amphoram istam in altum extulerunt, significent, declarat, dicens: quod per illas significentur *solicitudo & deceptio, semper enim avari soliciti sunt in acquirendo, & deceptores aliena rapiendo, unde & alas milvi habere hæ mulieres dicuntur, quoniam milvus inter cæteras aves rapacissimus est; ferunt autem hæ mulieres, id est deceptio, & prava solicitudo amphoram in terram Sennaar, sive Babylonis, quia his duobus vitiis divites & avari in perditionem rapiuntur.* Ecce ubinam cupiditas auri & argenti regnet, suumq; centrum habeat; nimirum in terra Sennaar, id est, in Babylonia, quia omnes iniquitates & scelera ab hoc vitio specialissimè derivantur.

S. Brun.

Divites iniqui.

Eccli. 10. v. 9.

S. P. Dam. l. 2. ep. 2.

10. S. Petrus Damianus pessimus avaritiæ effectus considerans, illa quoque verba ab initio hujus discursus thematis loco assumpta: *Avaro nihil est scelestius*, in medium adducit, dicitque: *Nihil est iniquius quam amare pecuniam; dura certe & nimis formidolosa sententia, si enim nihil est avaro scelestius, nihil iniquius, non ergo melior parricidis, non præfertur incestuosis, æquatur hæreticis, assimilatur idololatris.* Audiatis velim, quid Eusebius inter opera S. Hieronymi relatus, de ejusdem D. Hieronymi morte ad Damasum Papam scribat: *Nonne*, inquit, *unico credimus damnari homines peccato mortali? sed si hoc inquies, ita est, quo modo unus salvabitur è centum millibus? sed quid dives aliud est, quam quoddam peccatorum omnium vas putridum?* Idem quoque S. Hieronymus nullum divitem ab hoc probroso scelesti & impii hominis titulo eximit: *Vera est*, inquit, *& Philosophi quadam sententia: Omnis dives aut iniquus, aut iniqui hæres.* In Regula Monachorum quoq., cum de paupertate loquitur, repetit idipsum, dicens: *vulgata sententia mihi videtur esse verissima: quod dives aut iniquus, aut iniqui hæres.*

c. 9. int. ep. S. Hieron.

S. Hier. in Psal. 83.

Ps. 61. v. 11.

Avarorum vitia.

11. Tametsi David in illis Psalmi 61. verbis: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere*, nimium dumtaxat ad bona terrena affectum & animi adhæsionem condemnare videatur, advertendum tamen est, quod immediate ante jam dixerat: *Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum; nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere*; Et ideo S. Hilarius hunc locum exponens, de divitiis dicit, quod sint *per naturam sui ad omnem iniquitatum necessitatem captiosa*; Unde D. Chrysostomus avarorum transgressionem enumerans ita scribit: *Qui pecunia amore rapiuntur, invidi quoque nequam, multùm jurantes, perjuri, temerarii, audaces, maledici, fures, inverecundi, impudentes, ingrati, mala denique omnia sint necesse est.*

S. Hil. ibid.

Chrys. l. 3. adv. vitu. vi. mon.

Divites sunt luxuriosi.

4. Reg. 5. v. 1.

12. Naaman Regis Syriæ magnus & fiducialissimus amicus, ideoque potens, dives erat, atque ab omnibus honorabatur, verumtamen leprosus erat: *Naaman ... erat vir magnus apud Dominum suum, & honoratus .... erat vir fortis, & dives, sed leprosus.* Quis autem est qui lepram peccati symbolum esse nesciat; *Quia ubi* (inquit S. Anton. Pad.) *divitiarum & deliciarum affluentia, ibi luxuria lepra.* Unde Isaiæ cap. 2. cum præmisisset: *Repleta est terra argento & auro, & non est finis thesaurorum ejus*, statim addidit: *Et repleta est terra ejus equis, id est, luxuriosis.*

S. Ant. Pad. in d. 2. Ad.

Isa. 2. v. 7.

Ibid. v. 8.

Homicidæ &c.

13. S. Asterius mare pyratis undique obseptum & terram à latronibus & homicidis ubique infestatam considerans, unicam hujus gravis mali causam in solam refundit avaritiam: De hac enim loquens, ita ait: *Tu comples terram latronibus & homicidis, mare pyratis, urbes tumultibus, forum ac tribunalia falsis testibus, sycophantis, proditoribus, advocatis ac judicibus eo propendentibus, quo tu pertraxeris.*

S. Aster. h. de avar.

Prædones.

Job. 12. v. 5.

Rup. Abb. l. 1. de Spi. S. c. 11.

14. Rupertus Abbas Tuitiensis, ad illa verba Job. cap. 12. *Lampas contempta apud cogitationes divitum*, alludens: de divitibus sub nomine pyratarum ita scribit: *Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum.* Et iterum vocat illos idem Ven. Abbas: *Prædones Dei, prædones proximi sui.* Quod *prædones Dei fuerint, testatur ipse Deus, dum in Osee de Synagoga illorum querelam depromens, dicit: Et hæc nescivit, quia ego dedi ei frumentum meum ... in tempore suo;... & liberabo lanam meam & linum meum: quod proximorum quoque prædones fuerint, testatur in Isaia dicens: vos depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo divitis.* Aurum in virorum etiam fidelium & sincerorum pectoribus tantam vim & violentiam exercet, ut ea quoque facili negotio expugnet, sibique subjuget. Unde S. Zeno dicit: *Nihil est tam sanctum quod non violare, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia possit.* Cujus exemplum S. Valerianus in fide conjugali his verbis adducit, *Frequenter conjugalis pudor pecuniæ taxatione vilescit; & diu incontaminata virginitatis laude fulgens, sub parvo auri pondere prostituta fidem integritatis amisit.*

Osea 2. v. 8.

Ibid. v. 9.

Isaia 3. v. 14.

S. Zen. serm. de avar.

S. Val. h. 20. de av.

Pecuniæ vis & robur.

Gen. 48. v. 22.

15. S. Patriarcha in benedictionibus suis, quas filiis suis in vicina sibi morte impertiebatur, Josepho portionem illam dedit, de qua in fine capitis 48. Geneseos legimus: *Do tibi partem unam*, inquiebat, *extra fratres tuos, quam tuli de manu*

Amor-

Amorrhai in gladio & arcu meo, id est, inquit S. Hieronymus, *Sichimam, quam emi in fortitudine mea*, id est, pecunia; sed quamobrem pecuniæ titulum roboris & fortitudinis attribuit? Nimirum quia aurum & argentum armatis æquivalet exercitibus & validissimis arcubus, sagittis, balistis, universisque innumerabilium & formidabilium leonum armis & robori comparandum venit, quia pecunia fortissimas & inexpugnabiles civitates expugnat, deque fidelissimorum generosorumque virorum cordibus mirabili cum facultate triumphat. Unde S. Valerianus ait: *Hic proditionis arguitur, ille delator alieni criminis accusatur, quis dubitet, quod Secretum pectoris oblata pecunia pondus irruperit? nihil clausum constat, quod auro argentoque non pateat, nihil occultum, quod non pecunia indagante fit cognitum.*

S. Hier. in gloss.

S. Val. ibid.

Divitiæ iniquitatis centrum.

16. Potest & alia ratio adduci, cur divitiæ nidus & centrum sint omnium scelerum, quia qui aurum argentumq; accumulant, non ob alium finem id ut plurimum faciunt, quam ut tanto facilius secundum desideria cordis vivere, voluptatibus & deliciis operam dare, laute in conviviis & crapulis se ingurgitare, aliis per imperia supereminente aut vindictas facere possint. Unde S. Hieronymus ait: *Vides homines maria transire, ante potentum excubare fores, pati omnia qua seniorum conditio vix patitur, ut divitias congregent, & postquam fuerint consecuti, tradere se luxuria & voluptatibus, & omni iniquitati.*

S. Hier. in Ps. 83.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hoc vitium specialem Dæmonis laqueum esse, eumque in hoc specialissime velut in suo centro subsistere, ostenditur.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli. 1. ad Tim. 6. ℣. 9.

Eccli. 9. 20.

Avaritia est Dæmonis laqueus.

Eph. 6. v. 12.

1. TAmetsi quidem certum sit id quod Ecclesiasticus ait: *In medio laqueorum ingredieris*, ut proinde S. Antonius Magnus, ut in ejus vita legitur, totum aërem laqueis plenum esse conspexerit, laqueis inquam, quos nobis continuo nectit & instruit inimicus infernalis, qui in Scriptura *spiritualia nequitia in cælestibus* appellantur; Veruntamen Apostolus divitiarum cupiditatem specialiter Dæmonis laqueum esse Timotheo discipulo suo declarat, dicens: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli.* Quis nostrum argentum & aurum, temporalesque prosperitates, quas tantopere absentes concupiscimus, & in quibus habitis tantopere nobis complacemus, laqueos esse crederet? Quis non videt, quod omnes & singuli se hujus laquei nexibus magis magisque irretire desiderent, omnique studio satagant? *Ergone*, inquit Hugo de S. Victore, *laquens Diaboli sunt divitia hujus mundi? Heu me quam pauci sunt, qui volunt ab isto laqueo liberari? quam multi sunt, qui dolent, quod tam parum sunt irretiti?* Super eodem quoque Apostoli textu Hugo Cardinalis scribens, admiratur idipsum, dum ait: *Quam paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exultant, quam multos, qui dolent, quod parum sibi videntur irretiti; & quantum ipsi possunt se involvere & intricare laborant?*

Hug. Vict. misc. 1. l. 2. §. 56.

Hug. Card. ad 1. Tim. 6.

2. S. Anselmus autem mysterium nobis declarat, ob quod divitiæ laquei Dæmonis fuerint appellatæ; *Incidunt in laqueum Diaboli*, id est, in hoc, *ut consentiant suggestioni Diaboli, amando divitias, quarum amorem ille suggerit, & illaqueantur ab eo per consensum iniqua persuasionis, & per actionem pravitatis.* Ad hoc propositum memorandum est, quod ut omnibus ex primis Geneseos capitibus constat, serpens protoparentum nostrorum prævaricationem, tamquam illorum illusor & circumventor ad terram comedendam, indeque se nutriendum condemnatus fuerit: *Terram comedes cunctis diebus vita tua.* At vero dicet aliquis, qua ratione Dæmon, qui Spiritus omnisque carnis expers erat, manducare terram poterat? Nimirum *Omnia in figura contingebant*; Deus enim illis verbis indicare voluit, omnes illos in Diaboli cibum & pabulum redigendos esse, quotquot per nimium suum ad bona terrena affectum iisdem bonis nimium immergendi essent, hosque ei adeo futuros esse gratos & acceptos, ac homini famelico cibus opipare conditus & præparatus esse solet. Unde S. Antonius de Padua ait: *De terra avaritia dicit Dominus serpenti, terram comedes omnibus diebus vita tua, quia avari cibus sunt Diaboli.* Idem quoque S. Augustinus his verbis ait: *Terram comedes, id est, peccatores, quorum corda terrena cupiditate plena sunt, quique oculos suos statuerunt declinare in terram.* Rupertus Abbas Tuitiensis similiter scribit: *Terram comedes, & non cælum, id est, non quorum conversatio in cælis est, sed qui terrena sapiunt, illi cibus tuus erant.*

S. Ans. ibid.

Dæmonis cibus terreni homines.

Gen. 3. v. 15.

S. Ant. Pad. serm. in D. 3. Pasch.

Rup. Abb. l. 3. in Gen. c. 28.

3. Quod si igitur ii, qui avari & bonorum temporalium cupidi sunt, in cibum & annonam infernalis serpentis jam ab ipso mundi exordio sunt destinati, utique per consequentiam magis necessariam inde colligere licebit avaritiam laqueum ipsius esse. Enimvero Ordinis Minorum S. Francisci Annales, & S. Bonaventura in vita S. Patriarchæ sui factum aliquod referunt, unde clare deducitur, humani generis inimicum animatum prædæ operam dantem hunc laqueum specialissime tendere, eumque ut tanto aptior sit ad capiendam desideratam prædam, sub colore & specie seu larva charitatis & compassionis contegere. Dum enim S. Franciscus una cum sodali suo è Civitate Bariensi in Apulia discessisset, ingens quoddam in via publica repererunt bene fartum marsupium, quod cùm auro argentoque refertum à socio ejus crederetur, is sancto Patriarchæ magnam fecit instantiam, licentiamque sibi ab eo dari poposcit, illud aperiendi, & quid intus lateret, studiosius examinandi. Sanctus autem vir Dei, utpote à Deo in hoc casu specialiter illuminatus, fraudulenti serpentis artificium & dolum subitò detexit; cui tamen bonus ille Frater, genuinam in loculis pecuniam asservari arbitratus, minimè acquievit, dolendumque esse dixit, quod pauperes neglecta illa pecunia defraudarentur, quæ alias in magnum illorum subsidium erogari potuisset. Tunc sanctus ille Patriarcha, una cum socio ut turbatum sodalis sui animum nonnihil componeret, Dæmonisque fraudem perspicue magis eidem detegeret, retrogressi sunt ad locum, in quo loculus jacere viderant, factaque ab utroque oratione sanctus vir Dei socio suo, ut marsupium aperiat & pervestiget, imperare cœpit: *Oratione præmissa, jubet socio illam levare; tremefactus frater obstupuit, diabolicum jam præsentiens monstrum, propter obedientia tamen mandatum, dubietatem abigens cordis,*

Annal. Wad. ann. 1221. n. 15. S. Bon. vit. S. Franc. c. 7. n. 5.

Historia.

manum extendit ad bursam, & ecce serpens non modicus de bursa exsiliens, simulque cum ipsa subitò evanescens, diabolicam deceptionem fratri monstravit. Tunc S. Franciscus hanc sanè personæ suæ dignam protulit sententiam: *Pecunia servis Dei, ô frater, nihil aliud est, quam Diabolus, & coluber venenosus.*

Exemplum.

4. Idem quoque S. Antonio Magno accidisse legitur, dum enim is perfectionis viam ingressus, tamquam destinatus à Deo Eremitarum Anachoretarumque Patriarcha in vastam solitudinem iter ageret, Dæmon ut à via cœpta eum diverteret, atque à sanctis propositis revocaret, quid fecit? vas ingens argenteum in mediam viam abjecit, ut Antonius illac transiturus vas illud intuens inescaretur, & velut alter Atalanta in cœpto cursu sisteret. Antonius autem ad dictum locum veniens viso dicto vase argenteo corporis quidem gressibus substitit nonnihil, nequaquam vero animus ejus moram admisit per adhæsionem affectus, quia argentum intuens protinus artificium agnovit tortuosi serpentis illudque declinavit, siquidem argentum istud torvo vultu respiciens, Dæmoni dixit: Dispareat una tecum argentum istud tortuose coluber; ad quæ verba fumi instar evanescens disparuit, Sanctus autem vit Dei iter suum tamquam victor gloriose prosecutus fuit.

In anima avari quiescit Dæmon.

5. Salvator noster apud S. Lucam de divite quodam refert, quod quia messe quadam copiosissima gavisus fuerat, adeo ut granarium ejus ingentem frugum suarum abundantiam capere nequaquam posset, granarium pristinum demoliri, aliudque amplius & spatiosius è fundamentis erigere decreverit: *Cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo quò congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam: Destruam horrea mea, & majora faciam.* Ubi D. Chrysologus ait: *Interrogantis vox est; & quem putas interrogabat iste? erat in illo alter.* Sed qua ratione id fieri poterat, ut in eo non solus ipse, sed & cum eo alter adesset? Num forte unum idemque corpus illius à duabus animabus informatur? Nequaquam, bene tamen in ejus anima Dæmon infernalis quiescere & commorari poterat, qui in ipso loquebatur: *Ad ejus penetralia jam Diabolus possessor insederat, & qui intraverat in cor Judæ, mentis ejus tenebat arcanum.* Sed undenam sanctus hic Doctor hoc colligere poterat? nimirum ex resolutione quam fecit; *Destruam horrea mea, hinc evidenter apparuit, qui latebat, quia à destructione incipit semper inimicus.*

Luc. 12, 17. — ibid. v. 18. — Chrys. serm. 104.

Probatur in Juda.

6. Verumenim vero ex quo Judæ proditoris mentionem facere cœpimus, quodnam desiderari poterat evidentius argumentum, ad colligendum, quod Dæmon laqueos suos tendat suamque sedem in avaris habeat, quam sit id quod in Juda factum esse conspicimus? *Cum Diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Judas.* Diabolus enim in corde Judæ jam possessionem cœperat, idque sola mediante avaritia, in qua adeo erat tenaciter & profundè immersus, ut Christus eum Dæmonem appellare non dubitaret, quia hoc vitio mediante, quasi, ut ita dicam, in Diabolum transformatus erat; dum enim Apostolis ait: *ex vobis unus Diabolus est*, de Juda locutus fuit. Et ideo S. Cyrillus Alexandrinus super illa verba: *Et post buccellam introivit in eum Satanas*, ita scribit: *In uno fixus hærebat, illud solummodo volvebat, quomodo pecuniolam sibi parares; non ergo ut consiliatorem, sed ut cogitationum suarum Dominum in corde Diabolum retinet.*

Joa. 13. v. 2. — Joa. 6. v. 71. — Joa. 13. v. 27. — S. Cyr. Alex. l. 9. in Joan. c. 16.

Confirmatur.

7. Quodnam in eo mysterium latere existimatis, quod Judas de venia consequenda desperans, ideoque manus sibi violentas inferre volens, se non ex rupe quadam præcipitem egerit, vel ferro sibi in viscera impacto vitam ademerit, aut alio violentæ mortis genere usus fuerit, sed *laqueo se suspendit*? Drogo Hostiensis ait: *Jam diu à Christo recesserat, & avaritia laqueo se suspenderat, sed quod feceras in occulto, palam omnibus innotuit, exterioris pœna qualitas supplicii modum aperuit, quia per quæ quis peccat, per hæc & punitur. Suspensus crepuit medius, plenus erat venter, & ruptus est uter, crepuit medius, ubi sedes erat Sathanæ: diffusa sunt omnia viscera ejus, pecunia viscera sunt avari, illa diffunduntur, ea perduntur.*

Matt. 27. 5. — Drog. Osti. de sac. D. pass.

8. D. Chrysostomus Hom. 16. in 1. ad Cor. propositionem quamdam habet, cujus veritatem quotidie experimur. Dicit enim: *An non existimatis cum avaris Diabolum simul accumbere?* Fieri etenim videmus & sæpissime factum esse legimus, quod quando thesauri eruuntur, rebelles illi Spiritus se super illa auri congerie potestatem & dominium habere haud obscurè ostendere soleant, siquidem ex omni virium conatu thesauros illos eruere molientibus sese opponunt, excitando tempestates, ingentemque tonitruum, fulminum & turbinum excitando strepitum, ad denotandam, quam super divitias tanta cum aviditate conquisitas obtinent, tyrannidem. In vita S. Eduardi Angliæ Regis legimus, quod cum ejus subditi propter bella, quæ Rex pater ejus contra Danos gesserat, magnopere ab eodem patre suo gravati essent exactionibus, earumque executiones ministri Eduardi Regis etiamnum prosequerentur; accidit, quod dum pecunia illa ad certum quemdam ad hoc deputatum locum recondita esset, sanctus hic Rex super eadem Dæmonem incubantem viderit, magnaque cum hilaritate ludos & jocos agitantem conspexerit, qui proinde illas deinceps à subditis exigi serio prohibuit: *Nihil sic Diabolo*, inquit idem D. Chrysostomus, *hominem subjici facit, ut inhiandi opibus atque habendi amore superari.*

Chrys. h. 16. in 1. ad Cor. — Historia. — Chrys. h. 13. in Matth.

Avari plus aurum quam Deum æstimant.

9. Enimvero ne Judam præmaturè nimis dimisisse videamur, unicum adhuc circa ipsum superest considerandum, videlicet, quod is Dæmoni adeo firmiter adstrictus fuerit, ut quasi una & eadem res cum Dæmone fuisse videatur; unde Christus, qui *sciebat, quid esset in homine*, ipsum Diabolum expressè nominavit: *unus ex vobis Diabolus est.* D. Chrysostomus aliunde, quam tenaciter Judas avaritiæ illaqueatus fuerit, considerat; nimirum quia tametsi incarnata illa Sapientia omnia possibilia ad ipsum ab hoc laqueo expediendum & lucrandum media attentarit, omnis tamen ejus conatus cassus prorsus & irritus fuit; Ejus namque traditionem anticipatè prævidit, imo hanc illi præsenti in faciem quasi prædixit, Diabolum ipsum appellando, minatus est ei, perhumaniter & amice eum excepit, pedes ipsius non minus quam aliorum lavit, lotosque exosculatus est & detersit, sacratissimi corporis sui cibo illum propriis manibus nutrivit, in cœna panem ei condimento sapidissimo intinctum porrexit; in actuali sui traditione dulcissimum ei osculum dedit, amici nomine eum compellavit, intrinsecus in conscientia ejus erroris sui remorsum quemdam valde vehementem ei impressit, ut diceret:

hom. 81. in Matth.

diceret: *Peccavi, tradens sanguinem justum*; & tamen propter avaritiam, cui velut laqueo irretitus erat, nihil prorsus hæc omnia ei profuerunt; Unde Sanctus præfatus Doctor occasionem sumpsit salubriter nos monendi, ut hoc quasi indissolubile vinculum pro viribus semper caveamus: *Quotidie ille cum eo erat, qui non habebat, ubi caput reclinaret, & quotidie verbis & operibus instituebatur, ut non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tamen reprimere se non potuit, quomodo igitur tu speras absque magna cura & diligenti studio contagionem hujus morbi effugere?* Avarus enim ploris facit aurum, quam Deum, plus Dæmonem cum interesse suo, quam animam ejusque salutem æternam æstimat.

Prosecutio

10. S. Lucas in Actibus Apostolorum refert, quod dum S. Paulus Philippis in Macedonia moraretur, ipsi ad orationem faciendam concedenti mulier quædam Dæmoniaca occurrerit, quæ quæstum magnum dominis suis divinando præstabat. Cumque Paulus Dæmoni imperaret, ut è corpore illo recederet; spiritus ille quidem prompte obediens egressus est, & filiam illam liberam reliquit. At vero parentes & Dominos ejus, à quibus misera hæc puella dependebat, quid fecisse existimatis? Num forte immensas S. Paulo egerunt gratias, summoque hoc beneficium cum affectu debito agnoscentes Deo decantarunt laudes? Nequaquam; Imo vero hi Paulum & Syllam sodalem ipsius apprehensos obtulerunt Magistratibus, ipsosque tamquam seditiosos, publicæ quietis perturbatores, legibusque Romanis contrarios accusarunt, quas accusationes ut populus intellexit, ad eam devenit animi acerbitatem, ut Magistratus ad tumultum illum sedandum Paulum & Syllam flagellari jusserit, id quod summa cum crudelitate factum fuit, præterquam quod insuper in interiorem carcerem missi, pedesque eorum intra compedes ligneos adstricti fuerint. Verum dicet fortasse aliquis, numquid sanctus Paulus hujus puellæ parentes & dominos eo ipso quod à domo eorum, imo & à servis & domesticis suis Dæmonem pepulerat, magno sibi gratitudinis vinculo obstrinxerat? Cur igitur illum & socium ejus tam contumeliosè tractarunt? Verum quidem hoc est, illipsum tamen ab illis nequaquam agnosci potuit, quin potius magno se damno affectos esse, reputabant, quia Dæmon quo puella ista agitabatur, toti domui gratus & acceptus erat, eo quod magni illis lucri causa esset, atque ideo Apostolum inter carceris vincula & compedes tam dire tractabant, utpote qui ab hoc illos laqueo exemerat, quo libenter irretiti erant: *Quæstum magnum præstabat Dominis suis divinando; videntes autem Domini ejus, quia exivit spes quæstus eorum, apprehendentes Paulum & Syllam produxerunt in forum*;

Act. 16. v. 16.
Ibid. v. 19.

Amatur itaque Diabolus & blande tractatur, ne occasio lucri depereat, tametsi etiam totus cum eo infernus domum ingrederetur, econtra vero Apostoli persecutionibus infestantur, imo & Christus ipse ad mortem traditur, quia per illos lucra tolluntur.

Avari lucra plus curant quã Deum.

11. Similem fere Historiam S. Marcus refert, qua non minus diserte Dæmonem suum in avaris centrum repositum habere convincitur: Dum enim Salvator noster navim, qua vectus fuerat, exscendens regionem ingressus esset Gerasenorum, occurrit ei Dæmoniacus quidam (ubi notandum quod Dæmon specialem in avaris possessionem habeat, quia in loco erat, in quo vitium istud magnopere dominabatur) qui in sepulchris continuis demorabatur, adeoque ferociebat, ut nulla posset adeo valida catena constringi, quam non velut tenue quoddam filum in plures partes confringeret, Christumque è longinquo videns tamquam verum Dei Filium profitebatur & adorabat. Christo autem Spiritum malignum protinus à corpore hominis exire jubente, is quidem subito parere coactus fuit, cives autem & incolæ regionis illius *deprecabantur eum multum, ne se expelleret extra regionem.* Sed dicite sodes, quamobrem hi Geraseni id tanta cum solicitudine & precum instantia à Domino postulabant? Vultisne, illius ut causam vobis exponam? causa unica eaque verissima hæc erat, quia Dæmon in illis utpote avaritiæ totaliter deditis, tamquam in naturali suo centro habitabat, imo non unus dumtaxat, sed una cum ipso integra malignorum spirituum legio miserum hoc corpus possidebat: *Legio mihi nomen est, quia multi sumus.* Quia vero in loco illo ingens immundorum animalium grex pascebatur, ideo priusquam è corpore illo excederet, facultatem sibi à Christo porcos hosce ingrediendi indulgeri postulabant, *Et concessit eis statim Jesus*; qui confestim animalium istorum corpora ingressi eadem in mare præcipiti cursu abegerunt, ubi submersa fuerunt porcorum inibi pascentium circiter duo millia: quod cum in Civitate illa innotuisset, egressi sunt, ut de eventu certiores redderentur, & Dæmoniacum jam Christi virtute à spiritibus qui illum obsederant, liberum videntes, Dominum quidem debito cultu venerati sunt, simul tamen ejus a finibus ipsorum excederet, enixè rogarunt: *Et rogare cœperunt eum, ut discederet de finibus eorum*: At vero numquid hæc eorum postulatio vobis à stultitia plena & insana mente procedere videtur? Si enim ipsius admirantur miracula, si vere agnoverunt quod fluctus & procellas maris sedaret, quod in infernum absolutum habebat Dominium, quod ubique locorum ab infinita cingebatur multitudine, quod evidentia Divinitatis suæ signa edebat, cur rogabant eum, ut ab illis recederet, potius universa civitas illum junctis ad invicem viribus & precibus rogare debebant, dicendo: *Deus ne elongeris à me, Deus meus in auxilium meum respice*, quia ut Ps. 72. v. 27. dicitur: *Ecce, qui elongant se à te, peribunt.* Responsio autem ad hanc difficultatem in promptu est: quia enim se illo præsente porcos amisisse, & insuper Dæmonem tot illis lucra conciliantem, ab eis abactum esse conspiciebant, potius ipsius præsentia quam lucro & interesse suo carere maluerunt, & ideo sub hac precum forma tacitè dicere voluerunt, recedat à nobis Dei Filius, & maneat Dæmon, ut hac ratione lucra nostra nobis illæsa remaneant. Nam ut Euthym. ait: *Id rogarunt ex timore, ne alios etiam Dæmones ab hominibus ejectos in ipsorum immitteret gregem.*

Marc. 5. v. 10.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 13.
Ibid. v. 17.
Ps. 70. v. 12
Ps. 72. v. 27.
Euthym.

Avaritia potens Dæmonis telum.

12. Jam triginta & amplius anni elapsi fuerant, quibus Dæmon cum Salvatore nostro tentando congredi minime ausus fuerat, donec tandem illum in deserto positum aggredi præsumpsit; at vero quibusnam illum jaculis impetiisse existimatis? Validissimis utique: Et primo quidem dixit: *Dic, ut lapides isti panes fiant.* Secundum vero ictum intulit, dum ait: *Mitte te deorsum*: At vero validissimum quod in pharetra sua habebat jaculum in ultimum

Matt. 4 v. 3
Ibid. v. 6.

ultimom usque locum reservavit, quocum adversùs ipsum prævalere posse omnino credidit? Et quodnam illud fuit? Nimirum avaritiæ telum, dum omnia totius mundi regna & bona terrena ipsi obtulit dicens: *Hac omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Hugo Cardinalis super illud verbum S. Pauli, *incidunt*, dicit: *id est, intus cadunt per consensum, in tentationem. id est, in id de quo Diabolus tentat per divitias*; Juxta illud quod Dæmon ad Christum ait: *Hac omnia tibi dabo, si procidens in terram adoraveris me. Inter munera ista, qua fortuna putatis, insidia sunt, laqueus sunt, cum retinent & inficiunt.* Sap. 14. *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.*

Matth. 4. 9.

Hugo Card. in 1. Tim.

Sap. 14. 11.

S. Thom. ibid.

Avari illaqueati.

13. S. Thomas divitias esse dicit non habentibus in tentationem, habentibus autem in laqueum, quia non libenter reddunt eas quas auferunt: Quam eamdem rationem Cajetanus quoque adducit, dum ait: *Illaqueantur laqueo pene insolubili, eo quod obnoxia restitutioni tales numquam restituunt, sunt enim velut illaqueati affectu rerum*; En quidem postquam corda & animæ avarorum hisce laqueis irretitæ sunt, ab eo qui eas illaqueavit, deinceps inseparabiles esse videntur, id est, à Dæmone: *Qui congregat thesauros lingua mendacii vanus, & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.*

Cajet.

Prov. 21. 6.

14. Porro qua ratione divitiæ laquei sint Diabolici, Hugo Cardinalis sequentibus verbis declarat: *Sunt laquei male acquirendo per fœnus & rapinam, furtum, fraudem: servando sunt laqueus immisericordia & impietatis, timoris mundani, superbia, & perversa confidentia; in admittendo sunt laquei desperationis, invidia: ira, odii.*

Hugo Card. ibid.

Historia tragica.

15. De certo quodam avaro referunt historiæ, quod cum insignem quemdam auri cumulum in rupis cujusdam loco recondito & secreto reposuisset, accidit quod vir quidam pauper ob summam quam patiebatur egestatem desperabundus, & laqueum quo sibi vitam abrumperet manu sua ferens, in hunc eumdem locum incidetit, cumque ex certis signis thesaurum ibi latere deprehendisset, & eruptisset fodere, incidit feliciter in reconditum aurei depositi thesaurum, quem protinus ex eodem loco sustulit, & in locum thesauri laqueum, quem secum attulerat, eodem in loco recondidit. Post dies autem aliquot dives ille avarus, cum ad repetendum depositum accessisset, illudque sublatum vidisset, obstupuit primum, ac quasi toto corpore obriguit, demum vero in tantam mentis væsaniam incidit, ut præ desperatione inventum in loco depositi laqueum collo injecerit, seque ibidem suspendio suffocarit. Quid vobis de tragico hoc casu videtur? Numquid vere in eo verificatum fuisse videmus, quod scilicet divitiæ *in amittendo sint laqueus desperationis?*

In c. 5. Ezec.

Laquei Dæmonis avaritia.

16. Hugo Cardinalis in cap. 5. Ezechielis dicit, quod per capillos, quæ pars quædam sunt corporis nostri, superflua bona temporalia & divitiæ significentur; Dicit tamen notandam esse magnam inter capillos Mariæ Magdalenæ & Absalonis differentiam, quia tametsi illa capillis suis valde prophanaverit, tot animas in lascivos ejus amores illaqueando, eosdem tamen etiam tanta cum pietate & devotione in obsequium Redemptoris adhibere noverat, ut & ipse ejus caperetur amoribus, & cordis ejus præda fieret: De Absalone autem verè dici potest, illum quot ex ejus vertice capilli prominebant, totidem etiam in capite suo gestasse laqueos, ex quibus in arbore quercu infami modo suspensus remansit. Nostisne aliquam hujus differentiæ assignare causam? Non est alia quam hæc; Quia capilli Absaloois laquei erant Dæmonis, quia hactenus specialia avaritiæ fomenta præbuerant. *Per qua peccat quis, per hac & torquetur*; Etenim non obstante, quod tanti Regia filius esset, nihilominus capillos suos vel comam capitis sui detonsam vendebat, & in ea negotiabatur: *Ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico.* Quid magis admirandum audiri potest? &c.

Sap. 11. 17.

2. Reg. 14. 26.

DISCURSUS V.
ARGUMENTUM.

Divitia pondus in se habent, qua anima in aterna perditionis barathrum deturbantur.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in ... desideria ... nociva, qua mergunt homines in interitum & perditionem. 1. Tim. 6. ℣. 9.

Avaritia mergit in interitum.

1. Vita humana in Scriptura sacra mari assimilatur: *Hoc mare magnum & spatiosum*, &c. in tempestates autem & procellæ quæ animæ comminantur naufragium, vitia sunt & appetitus inordinati, qui in nobis prædominantur; at vero quænam præcipue est illa procellarum hiana vorago, quæ quasi inevitabiliter ad profundum nos trahit, & periculosissime naufragari facit? Intemperantia & bonorum temporalium appetitus inordinatus: *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia, & nociva, qua mergunt homines in interitum & perditionem.*

Divites reprobi.

2. Ingeniosa est illa D. Ambrosii ex antiquis Poëtarum fabulis observatio, nimirum, quod Dites simul Deus fuerit divitiarum & dominium pariter obtinuerit in inferorum; perque hanc fabulam, irrefragibilem quamdam nobis dicit insinuari veritatem, nimirum quod divitiarum subditi, damnati pariter eo ipso sint & reprobati: Ipsum nomen considera: *Ditem dicunt gentiles inferorum Prasulem, arbitrum mortis, Ditem appellant & divitem, quod nisi mortem dives inferre non noverit, cui regnum de mortuis, cui sedes inferi sint.*

S. Amb. Lib. Nab. c. 6.

Sententia gravis S. August.

S. Aug. serm. 31. ad fra.

3. D. Augustini sententia est, quam ego, nisi hujus Doctoris, cujus tanta est penes Ecclesiam authoritas, genuina & indubitata doctrina esset, hoc loco inserere non auderem: *Tollite*, inquit, *divitias, & infernus non erit.* Sed numquid quodvis peccatum mortale causa est quod deturbemur in infernum? Et numquid peccatorum capitalium septem sunt? Ergo non sola avaritia infernum exolabit, sed etiam superbia, ira, invidia, &c. qua igitur ratione sanctus hic Doctor asserere audet, quod ignis infernalis ex solo divitiarum fomento & pabulo nutriatur & ardeat, adeo ut divitiis sublatis infernus futurus non sit? Verumtamen, si cuncta vitia accurate examinaveritis, illa ut plurimum ex divitiarum cupiditate & avaritia fomentum & originem suam habere deprehendetis: *Radix omnium malorum est cupiditas*; Sicut enim sublata & radicitus evulsa arboris alicujus radice, omnes quoque ejus frondes, flores, & fructus deficiunt: Eodem quoque modo sublato affectu inordinato ad bona temporalia, animas quoque puras & immaculatas remanere deprehendetis.

1. Tim. 6. v. 10.

4. Verum-

Omnia vitia senescunt in homine sola avaritia juvenescit.

4. Verumenimvero ut Discursus noster denuo ad verba S. Pauli Apostoli redeat, quæri hic loco circa illa verba potest; cur sanctus Paulus de divitijs tractans potius & præcise hac metaphora submersionis & naufragij uti voluerit, dicendo: *Mergunt homines in interitum.* Pro cujus resolutione advertendum est, quod quando in tempestatibus maritimis periculum est submersionis aut naufragij, nautæ se invicem alligare solent rei alicui quam in navi habent, maxime autem alicui tabulæ vel trabi, aut asseri ligneo, sperantes quod dum arctè alligati in superficie natant, tandem aliquando salvi ad littus maris sint perventuri: Quod si vero aliquis ferro, vel massæ aureæ, vel argenteæ firmiter se astringeret, quæ natura sua fundum petere, nequaquam vero in aquarum superficie natare solent, is utique omni foret spe periculum evadendi frustratos, siquidem una cum illis in fundum usque demergendus foret; Ad eundem quoque modum hæc est in geos avari præ cæteris peccatoribus infelicitas, quod scilicet ambitiosi adhærescant honoribus, dignitatibus, luxurio si affixi sint voluptatibus carnis, delicijs; gulosi crapulæ; iracundi vindictis; Cumque hi affectus quantumvis immoderati sint, tandem nihilominus sive per seniles ætatis annos, sive per illarum continuum usum, sive per infirmitates, aut aliud quodvis simile accidens moderantur, vel certe totaliter deficiunt, cujus contrarium fit in peccato avaritiæ, utpote quæ non solum per annos quantumvis decrepitæ ætatis, verumetiam per divitiarum incrementum magis semper magisque adaugetur, ac proinde etiam vicinæ mortis tempore avarum non deserit, sed æque firmiter ei adhærescit. Unde Hugo Cardinalis ait: *Signanter dicit Mergunt, quia divites ad modum naufragantium, quod tenent, vix dimittunt.* Et ideo sanctus Bernardinus Senensis de avaro quodam refert, quod cum morti vicinus esset, suas sibi adferri jusserit pecunias, easque cum suspirijs & planctu hunc in modum fuerit allocutus: *O Denarij mei! O thesauri mei! En morior, juvate me quaso, juvate me, relinquamne vos dilecti denarij mei, Tangebat eos palpabat, deosculabatur eos, amplexabatur eos: Lamentabatur, denarij mei, heu denarij mei:* Poterat hæc affectus tenaci adhærescentia alia dari major? & tamen tempestas mortis eum conquassabat: Et quis tandem finis ejus fuit? *Demum accepto argenteo vase, in illud quasi rabidis morsibus stringens, cum Diabolo expiravit:* Ac proinde de avaris vere dici potest: *Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementibus.*

Hug. Card. in c. 16. Luc.

Historia.

S. Bern. serm. 14. art. 4.

Exod. 15. v. 10.

Adhortatio.

5. Sapienter itaque D. Chrysologus avarum quemdam monet, ut affectum & cor suum non in aurum, sed in Deum collocet, eumque his verbis exhortatur: *Mitte & præmitte thesaurum tuum in cælo, ne cælestem animam demergat in terram:* Id quod vel Philosophus ille gentilis intelligebat, qui in naufragij periculo constitutus, divitias suas in mare projiciens dixit: *Mergo vos, ne mergar:* Et quidem si verum est, ut est verissimum, quod sanctus Augustinus ait: *Amor meus, pondus meum, eo feror, quocunque feror;* quis non videt, quod amor & præcipuè ille quo avarus in facultates suas fertur, in pondere gravior futurus sit cunctis alijs affectibus vitiosis, qui tandem ad infernale barathrum eum secum protrahet, siquidem amor ipsius tali objecto adhærescit, quod quavis alia materia est ponderosius, auro videlicet, de quo D. Chrysologus ait: *Aurum natura sua grave, gravius fit avaritia nimis.*

Chrys. ser. 22.

Serm. 29.

Avari submerguntur quasi plumbum.

6. Observastisne aliquando mysterium, cur Deus aquas maris rubri ad instar marginum crystallinosum in altum evexerit, ut populus Israël inter utrimque erectos aquarum margines per fundum ejus siccis posset pedibus pertransire? Numquid longe celebrius miraculum futurum fuisset, si liquidum illud elementum in superficie solidasset, ut tutum super illius verticibus gradienti populo iter præberet, quemadmodum post tot sæcula sancto Petro, sancto Francisco de Paula alijsque pluribus Sanctis accidisse novimus? Cui dubio respondetur, observando simul quod Israëlitæ priusquam ab Ægypto discederent, *petierunt ab Ægyptijs vasa argentea & aurea.* Ac proinde aquæ illæ eos tam immenso auri & argenti pondere, quo merguntur homines, onustos sustinere non poterant; Et porro S. Petrum tanta cum facilitate in superficie aquarum ambulasse nil mirum est, siquidem ipse prius omnium Coapostulorum suorum nomine protestatus fuerat dicens: *Ecce nos relinquimus omnia, & secuti sumus te;* ideoque cum ab omni se divitiarum pondere exonerasset, periculum submersionis metuere non poterat. Coincidit hæc responsio cum eo quod S. Petrus Damianus ait: *cur filij Israël in profundo maris, Petrus vero supra mare graditur, Quia Petrus reliquit omnia; illi auri & argenti pondere pressi ab aquis sustineri non poterant.* Porro Ægyptij, prout in Discursibus præcedentibus consideravimus, tanta cum sollicitudine & aviditate aurum & argentum suum ab Israëlitis ablatum recuperandi, secuti sunt Pharaonem, ac proinde hoc pondere aggravati *submersi sunt, quasi plumbum in aquis.*

Iuxta Exod. 3. v. 20.

Matt. 19. v. 27.

S. P. Dam. ser. de S. Petro.

7. Avis quæ cœlum versus evolare contendit, id profecto facere omnino nequit, si pedibus illius pondus aliquod grave adhærescat, imo ne quidem, terra elevare se poterit; Eodem modo inquit D. Chrysostomus: *Aurum nihil est aliud, quam terra rubra, proinde anima quæ se auro argentoque congregando & congerendo, devovit, ab ijsdem ponderibus suis depressa, ad inferiorem locum in æternum crucianda devolvitur.*

Similitudo.

Chrysost. h. 9. de ver. Isa.

8. Nescio an unquam ad hanc quæstionem animum vestrum intenderitis, quisnam videlicet ex tota humani generis massa, quæ ad innumeros usque millionum milliones hominum pertinget, primus reprobus fuerit, qui præcipitatus est ad infernum? Utique non perjurus aliquis, non adulter, non idololatra, non denique superbus, sed avarus aliquis, qui *statuerat oculos suos declinare in terram.* Cain etenim primus reprobus fuit, & pariter primus fuit qui ædificavit civitatem, ut tanto se firmius in terra stabiliret, de cœlo nihil aut parum solicitus. Unde sanctus Gregorius ait: *Ipse qui primus in terra fundamentum posuit, à soliditate cælestis patriæ alienus fuit;* Ambo quidem fratres Cain & Abel Deo sacrificia obtulerunt, cum hoc tamen eventus inde secuti discrimine, quod *respexit Dominus ad Abel & ad munera ejus, ad Cain vero & ad munera illius non respexit.* Scitisne discriminis hujus causam? Nonnulli ideo Deum ad Cain non respexisse ajunt, quia nimirum is diu nimis sacrificium istud negligenter distulerat, unde Scriptura ait: *Factum est autem post multos dies, ut offerret Cain.* Sanctus Ambrosius autem pulchre advertit Abelum de grege suo sacrificasse, Cainum vero non item, sed tantum de fructibus terræ obtulisse sacrificium? Animalia autem quæ respirant, tantum terreni non habent, quantum fructus terrestres, unde & fatetur textus ait: *Erat Cain agricola,* id est, ut Glossa Interlinearis exponit, *terrenis incumbens:* neque enim ipse in aliud æque intentus erat, quam ut se in bonis hisce terrenis æternaret, & locupletem efficeret, ideoque oblatio ejus repudiata fuit. Unde sanctus Judas Apostolus ait: *Væ illis qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt:* Quibus verbis perspicue hoc cupiditatis & avaritiæ vitium redarguit.

Cain reprobatus qui nimium terrenis inhiabat.

Iuxta Ps. 16. v. 11.

S. Greg. l. 1. mor. cap. 3.

Gen. 4. v. 4. Ibid. v. 5.

S. Ambr. l. de Cain & Abel. c. 10.

Gl. int. in Gen.

Iud. 11.

Gen. 4. v. 12. Ibid. v. 14.

Imo Cain terennis rebus adeo addictus, ut cùm ei Deus diceret, *Vagus & profugus eris super terram*, ipse mox respondit: *Ecce ejicis me hodie à facie terræ & à facie tua abscondar*, quasi dicere vellet, ex quo deinceps in terra quietus & contentus futurus non sum, simul etiam ex nunc cœlo & cœlestibus bonis renuntio, *ecce abscondar à facie tua*, Fecit proinde quod puer aliquis male contentus facere solet, cui si pomum auferatur na damnum infetat, panem quoque protinus à se abjicere solet, qui ipsi in vitæ nutrimentum datus fuerat: ita enim & hic reprobus fecit, quasi dicere voluisset, siquidem tu me pacifica terræ possessione destituis, ego pariter Paradiso renuntio? neque enim miser hic homo agnoscere poterat, quod hoc, quod est miserabilem illum in terra afficere: *Vagus & profugus eris super terram*, singulare quoddam esset opus divinæ providentiæ & pietatis, eo solum respiciens, ut is se emendaret, & ad pœnitentiam resipisceret.

Damnationis causa eiusmodi.
Amos 6. 1.
Hab. 2. v. 6.

9 Certum est quod ly, *Væ*, in Sacra Scriptura æternæ sit damnationis comminatio; Hac autem dictione Spiritus Sanctus de divitibus loqueos frequentissime utitur. Sic in Amos dicitur *Væ qui opulenti estis*; Et in Habacuc: *Væ ei qui multiplicat non sua: Usquequo & aggravat contra se densum lutum?* Denique apud S. Lucam Christus redemptor noster ipse dicit. *Væ vobis divitibus, væ vobis qui saturati estis.* Apud Michæam quoque Spiritus Sanctus dicit, quod ubi sunt thesauri, ibi quoque ignis ardeat, isque haud dubie non alius, quam infernalis: *Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis, in quibus divites ejus repleti sunt iniquitate.* Superius quoque in Discursu primo diximus venas in quibus aurum & argentum latet pretiosissimum inferno valde esse contermina, ut proinde fossores auri vel argentifodinas ingredientes vivi in abyssum usque terræ descendere videantur; Et ideo D. Chrysologus de verbis Redemptoris, quibus S. Matthæum in sui sequelam invitabat, nimirum *sequere me*, scribens unumquemque avarum in persona Salvatoris ita monet: *Me sequere de supernis ad superna tendentem & non aurum de inferis ad inferna mergentem.* Diximus pariter, quod ij præcipue ad aurifodinas pro auro effodiendo destinari soleant, qui mortis rei ad furcam sunt condemnati, ad denotandum, quod metallum istud potissimum sit damnationis, ejusque æternæ instrumentum.

Luc. 6. v. 24. 25.
Mich. 6. v. 10.
Ibid. v. 12.
Mat. 9. v. 9.
Chrysol. ser. v. 19.

Serm. 17.
Divitiæ decipiunt.

10. D. Petrus Chrysologus in hujus metalli damnis explicandis singularissimus est; Et quidem in alio quodam sermone ingeniose non minus, quam ad præsens propositum aptè & utiliter considerans quod Dæmon facta Christo omnium regnorum mundi hujus pollicitatione: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*, turpem & constantem ab eodem Redemptore nostro passus repulsam, paulò post in Dæmoniaco illo, qui in sepulchris morabatur, eidem occurrere non erubuerit: Unde Sanctus hic Doctor interrogat dicens: *Quid est tibi Diabole, quod trina tentatione provocabas ad lapsum quem promissione regni, ut te adoraret, subdolus ambiebas, nunc tremens & miserandus prolaberis & adoras? Ecce qui honores omnes regni promittebat, & gloria, habitare fœtidis corruptione cadaverum reperitur in tumulis? Sic, sic iste decipit cum promittit, ut ad inferna secum protrahat, cum de supernis se consolantes fallax promissio illudit.* Quodnam vero in eo putas latere mysterium, quod in sepulchris Dæmon domicilium suum fixerit, & non potius in Alpium cacuminibus, vel densis sylvis, aut alijs locis similibus horridioribus magisque asperis. Spiritus sanctus in Sanct. Job ait: *Quasi effodientes thesaurum Gaudentq; vehementer cum invenerint sepulchrum*; Ubi S. Gregorius ait: *Antiqui suos mortuos cum divitijs obruebant, inde qui thesaurũ quærit, gaudet, cum sepulchrum invenerit*; Quid igitur mirum, quod Dæmon in sepulchris, ubi aurum est, & ubi mors simul triumphat, domicilium suum fixerit?

Matth. 4. v. 9.
Job 3. v. 21.
Ibid. v. 21.
S. Gr. l. 5. mor. c. 5.

Divitiarum fructus mors.
Marc. 5. v. 5.
Act. 8. v. 20

11. In S. Marco de Dæmoniaco illo legimus: *Semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat*; Dæmones enim thesaurorum custodiæ assistunt, eo quod ad animarum damnationem illis abuti soleat. S. Petrus quoque Simoni Mago dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Similiter quidnam de triginta denarijs argenteis actum fuit, pro quibus pretiosissimus Christi sanguis & vita vendita fuit? Adhibiti sunt in emptionem sepulturæ cujusdam, sive in agrum comparandum, qui sepulturæ peregrinorum deserviebat, ut per hoc indicaretur nobis, fructum avaritiæ mortem esse. Unde S. Valerianus ait: *Ecce quid fructus habet cupiditas, pecunia damnationis ad comparationem sepulturæ reposita, hoc est, funeribus deputata intelligite, in quo statu sit culpa cupiditatis, cum in damnationem venerit pretium redemptionis.*

S. Val. ho. 20. de avar.

Avari inferno sepulti dicuntur.

12. Christus Redemptor noster alias quidem barathri perditionis sub titulo seu nomine gehennæ mentionem fecerat, quæ vallis quædam erat horrida, in qua ad idoli Moloch honorem ignis perpetim ardebat, cui illi qui idolo huic devoti erant, filios suos sacrificabant, eodem in igne illos vivos comburendo; Veruntamen sub hoc titulo pœnarum infernalium atrocitatem minimè sufficienter satis expresserat, ac proinde alta quadam vice dum ad populum verbum faceret, clariorem, magisque distinctam pœnarum infernalium notitiam nobis dare volens, eamdem damnatorum abyssum proprio suo nomine infernum appellavit, sed qua occasione id factum fuisse existimatis? Num forte occasione alicujus blasphemias evomentis? Vel ut nobis supplicium ob oculos poneret alicujus detractoris, vel parricidæ, vel sacrilegi cujusdam; Nequaquam, sed occasione tali, qua de divite quodam avaro loquebatur, quem corpore pariter & anima tenus dicebat sepultum fuisse in inferno: *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*: quia ut superius diximus, tametsi omnes quoque alij peccatores igne illo crucientur, avarus tamen in eodem sepultus esse dicitur, non tam ideo quod avaritia huic barathro assimiletur, quam quia cum omnes alij peccatores aliquod à peccatis suis resipiscendi remedium habeant, avarus tamen à cupiditate sua etiam in senectute; imo & in morte sua difficillime divellitur.

Luc. 16. v. 22.

Jer. 1. v. 13.
S. Gr. l. 18. mor. c. 13.
Ignis infernalis specialiter avaris.

13. Sanctus Gregorius illum Jeremiæ textum: *Ollam succensam ego video, & faciem ejus à facie Aquilonis*: Nobis in memoriam revocans, ita scribit: *Olla succensa est cor humanum sæcularium curarum ardoribus, desideriorumq; anxietatibus fervens, quæ à facie Aquilonis succenditur, id est, Diaboli suggestionibus inflammatur: ipse enim vocari nomine Aquilonis solet, qui dixit: Sedebo in lateribus Aquilonis.* Verumtamen per ollam hanc accensam ignem quoque infernalem intelligere possumus, qui partes Aquilonares respicere dicitur, quia supplicium quoddam est, ijs qui auri argentive cupidi sunt, specialissime destinatum & præparatum, siquidem teste Jobo: *Ab Aquilone aurum venit.*

Job. 37. v. 22.

Avari similes insatiabili inferno.
S. Aug. h. 4. l. de sal. doc. c. 30.

14. Sanctus Augustinus avarum barathru perditionis similem esse dicit, dum ait: *Avarus vir inferno est similis; infernus enim quantoscumque devoraverit, numquam dicit, satis est. sic et si omnes thesauri confluxerint in avarum, nunquam satiabitur.*

15. Divus Chrysostomus rationem assignat, cur

de

Avaris nulla spes. Chrys. h. 6. & 13. de avar.

de salute animæ alicujus avari nulla spes concipi possit; Dicit enim: *Cum alijs dare jussi aliena rapiamus, quanam quæso nobis salutis spes est? si quod non alueris esurientem punieris, quam veniam mereberis, si vestitum etiam exuisti.*

Matth. 25. v. 12. Chrys. ho. 9. in Matth.

16. Virginibus fatuis ante faciem clausum est cœli ostium, dictumque est illis: *Nescio vos*, unde inquit idem D. Chrysostomus, *Hic quippe est amor ille teterrimus, qui lampades stultarum Virginum extinxit.* Enim vero pessimum hac in re est, quod venenum illud quod æternam animæ mortem conciliat, etiam cum singulari gustu & voluptate potetur; *Venenum quis sumere non potest*, inquit Sanctus Augustinus, *nisi fuerit alicui dulcedini copulatum; sed commixtum dulcedini faciliter sumitur: Sic enim qui recipit, moritur, sic qui divitias amat, dulcedinem videtur gustare.* At vero, inquit alibi idem S. Doctor, *quæ est ista rogo animarum insania, acquirere aurum & perdere cælum?* At verò præ cæteris Sanctus Valerianus efficacius tot hominum avarorum detestatur stultitiam, qui se locupletando tot labores subeunt, ut eant in Infernum, suisque hæredibus divitias, omnisque generis commoditates vitæ hujus congregent: *Derelinquitur*, inquit, *ampliata possessio, & quamvis sit in alterius potestatem transfusa, testimonium tamen tui sceleris servatura; apud alium facultatum suarum pompa resedit, & tecum pœna migravit; stultitiæ genus est, alijs fecisse lucrum & sibi parasse supplicium.*

S. Aug. ser. 31. ad frat.

Ser. 25. de ver. Dom.

S. Val. ho. 6.

Epist. 107.

faciunt; Unde idem mellifluus Bernardus alibi inquit: *O sæculum nequam, quod solos tuos sic soles beare amicos, & Dei facias inimicos.*

2. Reg. 11. v. 8.

3. Urias Bethsabæ conjux & maritus tamquam gregarius quidam miles præter lanceam & ensem privatum & proprium, nihil gubernandum habebat; & tamen idem à Davide Rege in curia ejus regia summa cum honorificantia exceptus fuit; *Secutusq; est eum cibus regius*; cui proinde hos favores & munera regia quilibet commilitonum facile invidere potuisset; Veruntamen omnia hæc regij favoris & benevolentiæ argumenta, vicinæ mortis ejus indicia erant; siquidem David omnes ei exhibens honores, honori & vitæ ejus struebat insidias: Eodem prorsus modo cum multis prosperrimè degentibus mundus procedit, dum in hac vita illos exaltat, locupletat, omnibusque desiderabilibus gaudijs & cupedijs adauget.

S. Bern. in f. 4. Dom. Quad. 4. 5. c. 3.

4. S. Bernardinus similitudinem quamdam à fulgure petitam adducit, quod quidem ad primum sui ortum coruscat & splendet, paulo post tamen tumultuosum & formidabile tonitru producit: *sicut fulgur tonitrua portat, ita prosperitas supplicia sempiterna prænuntiat.*

Joan. 4. v. 34.

Ps. 39. v. 8. 9.

5. Animæ prædestinatæ Christi, non verò mundi cibo nutriuntur; Ecquis autem est hic Christi cibus? *Meus cibus est*, inquit Salvator, *ut faciam voluntatem ejus qui misit me*, id est, ut patiar, ærumnas, miserias & angustias plurimas sustineam. *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui, &c.* Porrò esca mundi, similis est illis, quæ piscibus, ut capiantur, in aquas projici solent. Eadem quoque similitudine Sanctus Augustinus utitur, ad demonstrandum, quod hujus sæculi prosperitates non invidiam mereantur, sed ingentem compassionem: *Noli gaudere*, inquit, *ad piscem, qui adhuc in esca sua exultat, nondum retraxit hamum piscator.* Videmus quod dum à piscatore vermiculus aut alius gratus cibus in aquas cum hamo projicitur, omnes certatim accurrūt, illum alijs præripiant, illique qui eū una cum hamo deglutivit, alij quasi invideant, sed immeritò cum potius eidem compati suo modo deberent, quia *nondum retraxit hamum piscator*, quem ubi retraxerit, cibus ille causabit, ut paulo post ex suo, cui innatabat, elemento extrahatur agonizans, moxque torrendus vel assandus superimponatur carbonibus: Idem quoque multis accidit, qui in hac præsenti vita pinguibus hæreditatis opulentæ, vel insignis fortunæ, vel dignitatum, Dominiorum, deliciarum, voluptatum, aliarumque prosperitatum temporalium bolis juxta cordis sui votum impinguantur, sed caveant sibi tales; *Nondum retraxit hamum piscator*; ipsi hamum quem unà cum cibo deglutierant intra fauces suas habent, nec tamen id advertunt, id quod præcipuum & manifestum est æternæ reprobationis suæ indicium: *recordare, quia recepisti bona in vita tua*, sed quænam hinc nascitur consequentia? *hæc cruciatuum causa tota?* Etenim in hac vita gaudere, ad ignem infernalem hominem condemnat: *sicut pisces capiuntur hamo*, inquit Sapiens, *& sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit* interitus; aves enim lætæ prorsus hinc inde circumvolant, dum esca sub laqueo vel reti recondita sese nutriunt: pisces pariter festivi in aquis circumnatant, seque hamum una cum injecta aquis esca deglutiisse ignorant, & tanto facilius ambo mortis in prædam cedunt: Idem quoque multis in hac vita accidit, qui durante ista felicissimè vivūt. quando enim se sibi in hoc mundo verum quēdam stabilivisse Paradisum credunt, quando in prosperrimo humanæ felicita-

S. Aug. ho. 50.

S. Aug. ho. 50.

Lucæ 16. 25

Eccl. 9. v. 12.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Hujus vitæ prosperitates ut plurimum scopuli sunt, ad quos allidentes animæ in profundum usq; Inferni naufragantur. Et si qua in hac vita conceduntur delicia & gaudia tormentis compensantur æternis in vita altera.

THEMA.

Recordare, quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala, nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Luc. c. 16. v. 25.

1. IN hac divitis Epulonis parabola, prouti S. Ambrosius, S. Bonaventura & alij Patres existimant, Salvator noster, qui eam ore suo proposuit, nobis insinuatum esse voluit, quod prosperitas bonorum fortunæ, quâ homo aliquis in præsenti vita gaudet, scopulus ei sit, ad quem anima ejus allisa in profundum usque Inferni infelicissimè naufragatur; Atque ideò Salvator noster: Abrahamum primum omnium credentium Patrem ita hunc divitem Epulonem alloquentem introducit, *Recordare, quia recepisti bona in vita tua*, desine lamentari quod in alia vita crucieris.

S. Bern. in declam. ... vel. ...

2. Sanctus Bernardus medium se inter divitem in pœnis hærentem & Abrahamum constituens, interrogat: *Haccine cruciatuum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepit? Ita planè: neque enim ad hoc nos de Paradiso voluptatis animadversio divina ejecisse videtur, ut sibi hic Paradisum adinventio humana pararet.* Quæ verba certè, si attentius considerentur, terrore plenissima sunt: *Haccine cruciatuum causa tota*; et tamen verissima sunt, & ratio est, quia bona fortuna est veluti vinum quoddam forte & generosum, cujus fumi caput statim petunt, judicium & rationem pervertunt, atque à vera & recta timoris & legis Dei via aberrare

licitatis statu degunt, tota fortunæ protinus eversa circumvolvitur, Sol ad Occasum vergit, ipsique ad Infernum ex improviso aguntur præcipites.

6. Judas cupidissimus, & totus quantus avaritiæ immersus erat, & ne ex defectu pecuniæ occasionem haberet prævaricandi, incarnata sapientia ipsum ærarium Apostolicum sine ulla ratioonm redendarum obligatione in suo arbitrio habere voluit, imò & in (Matth. 26. v. 23.) cœna sapidissimos illi bolos degustandos porrexit: *Qui intingit mecum manum in paropside; Cui ego intinctum panem porrexero, &c.* (Joa. 13. v. 26.) Sed quis tandem vitæ ejus (Act. 1. v. 18) finis fuit? *Suspensus crepuit medius.*

7. Plutarchus in vita Cleomeois, apud Reges Ægyptios in more positum fuisse scribit, quotiescumque alicui missom aliquem seo ferculum regium mittebant, is talis infrabiduum infallibiliter in patibulo suspendendus fuerit; Et quidem hæc consuetudo lautum reis ad mortem condemnatis vel condemnandis instaurandi convivium, nostris quoque temporibus etiamnum usitata est, & fortè suam ex sequenti Sapientis consilio trahit originem: Dicit (Prov. 13. v. 6.) enim: *Date, siceram mærentibus, & vinum his, qui amaro sunt animo.*

8. Opportunè hic in memoriam ab unoquoque revocari poterit, sublimis ille status Aman ab Assuero Rege magnoperè dilecti; Huic enim regni Satrapæ & Principes omnes obsequebantur & assurgebant ubique, inexhaustos sibi congregaverat thesauros, numerosa gaudebat sobole, futura dignitatum divitiarumque suarum hærede, omnibusque quæ ad felicitatem temporalem optari poterant, ubique affluebat: (Esth. 5. v. 12.) *Regina quoque Esther* (ita se pro omnium honorum affluentiumque prosperitatum complemento jactabat) *nullum alium vocavit ad convivium cum Rege,* (Ibidem.) *præter me, apud quam etiam cras cum Rege pransurus sum*; at verò quod obstupescendum, in hoc convivio, ut omnibus constat, invenit laqueum, quo paulo post in eodem patibulo, quod Mardochæo erexerat, strangulandus erat.

9. Israëlitarum populus quondam carnes à Deo poposcit, ut saturari posset, sed carnes non ovillas aut bubulas, siquidem ingentes ovium greges, boumque armenta plurima ex Ægypto secum eduxerat; Unde qui de tribu Juda & Gad oriundi erant, facultatem sibi concedi petebant cis Jordanem in terris Jazer & Galaad manendi, eo quod terræ istæ pascuorum fertilissimæ erant, ut greges & armenta sua nutrire & pascere possent, adeoque non carnes bubulas aut ovillas, quibus abundabant, & quas fastidire cœperant, sed carnes delicatiores diversarum volucrum sibi ministrari petebant, has enim præ nimia lassitudine sibi per propriam industriam minime aucupari poterant; tandem verò intentum suum assequentes, in tanta copia & multitudine, tantaque cum facilitate obtinuerunt coturnices, ut aër præ nimia coturnicum copia & multitudine offuscari videretur, easdemque pro libitu suo sive magnas, sive parvas manibus suis prensare (Exod. 16. v. 13.) possent: *Ascendens coturnix cooperuit castra, ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus* (Num. 11. v. 31.) *cubitis altitudine super terram, Surgens ergo populus toto die illo & nocte ac die altero congregavit coturni-* (Ibid. 32.) *cum, multitudinem qui parum decem coros, & siccaverunt eas per gyrum castrum.* Sed quid tandem accidit? (Ibid. 33.) *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujuscemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in po-* (Ibid. 34.) *pulum, percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus, sepulchra concupiscentiæ, ibi enim sepelierunt populum, qui desideraverat.* Hujus quoque historiæ Psalmista meminit, facta tamen prius multorum beneficiorum eidem populo collatorum, mentione: *Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli aperuit; Et* (Ps. 77. v. 21.) *pluit illis manna manducandum, & panem cæli dedit* (Ibid. 24.) *eis; Panem Angelorum manducavit homo, cibaria* (Ibid. 35.) *misit eis in abundantia.* Quid igitur insuper desiderare poterant? Carnes desiderabant, easque non vulgares, sed lautissimas, delicatissimas: *Transtulit igitur* (Ibid. 26.) *Austrum de cœlo & induxit in virtute sua Africum, Et* (Ibid. 27.) *pluit super eos, sicut pulverem carnes, & sicut arenam* (Ibid. 28.) *maris volatilia pennata; & ceciderunt in medio castro-* (Ibid. 29.) *rum eorum circa tabernacula eorum, & manducaverunt, & saturati sunt nimis, non sunt fraudati à desiderio suo.* At verò perfectum hoc desideriorum ipsorum complementum, mox subsecuturi supplicii ipsorum præludium quoddam fuit; Unde sequitur: *Adhuc escæ eo-* (Ibid. 30.) *rum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos* (Ibid. 31.) *& occidit pingues eorum, & electos Israel impedivit,* id est, preces & orationes electorum in Israel submovit, ne se pro impetranda ipsis venia apud Deum inter ponerent, hacque ratione Deus illos majori cum rigore & severitate castigare posset.

10. Apud Ezechielem Deus se vindicativæ justitiæ suæ ensem contra eos qui à Divina ejus gratia recessuri sunt, evaginaturum esse his verbis comminatur: *Sed & si conversus justus à justitia sua fuerit, & fece-* (Ezech. 3 v. 20.) *rit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur.* Circa quæ verba quærendum venit, qualenam sit illud supplicij genus, aut vero quodnam sit illud offendiculum vel lapis offensionis, quem se in viam conjecturum esse dicit, ut corruat, & moriatur? Vatablus & Rabbi David legunt: *Prosperari eum in divitijs, ac omnibus vijs suis in hoc sæculo*; Unde patet, quod hoc, quod est in præsenti vita, in cunctis actionibus & consilijs suis prosperum & fœlicem esse, scopulus quidam sit, ad quem allidens vitæ humanæ navicula in profundum usque Inferni naufragatur. Unde Salvianus ait: *Ampla & locuples facultas perdi-* (Salv. l. 2. ad Eccl.) *tionem inferre dicitur; refugienda est itaque ampla possessio, ne sequatur profunda perditio.*

11. Loth in divisione illa, quam cum Abraha cog- (Gen. 13. v. 10.) nato suo pactus est, regiones sibi Pentapolitanas elegit, eo quod instar deliciosissimi cujusdam Paradisi fertiles erant; Deus autem super territorij illius Civitates ignem de cœlo depluit, qui certe quoddam erat Ignis infernalis illis itidem superventuri præludium; Et quidem ad hoc ut justus Loth igneam hanc pluviam salvus & incolumis evaderet, opus fuit, ut Angelus quidam de cœlo ad eum mitteretur, nec, tamen adhuc libenter inde recessit, sed ut sacer textus ait: *Cogebant eum Angeli.... ne & tu pariter pereat* (Gen. 19. v. 15.) *in scelere Civitatis; Dissimulante illo apprehenderunt* (Ibid. 16.) *manum ejus, & manum uxoris, ac duarum filiarum ejus, eo quod parceret Dominus illi; Eduxerunt eum, & po-* (Ibid. 17.) *fo[...]unt extra Civitatem, ibique locuti sunt ad eum dicentes: Salva animam tuam.* Ecce tibi, qualiter ad hoc, ut etiam viri perfecti & sancti à locis deliciarum exeant deserantque Paradisos terrestres quos possident, miraculis opus sit, sitque necessum ut angeli cælitus missi magnam illis inferant violentiam, ut supplicia à Deo immittenda evadant, simulque cum alijs scelerum reis inter cælestis ignis flammas non pereant. Rupertus Abbas Tuitiensis de Loth ita scribit: *Quam-* (Rup. Abb. ibid. cit. in cat.) *vis comparatione Sodomorum justus esset, adhuc tamen de perfecta justitia minus habens, amœnitate Sodomorum tenebatur, & irriguis Paradisiacis arvis, & idcirco quasi non satis intelligeret, quod dicebatur, cum percelleretur nuntio instantis periculi, dormitantes oculos, & amore divitiarum pressos, avertebat à lumine præsenti.* O quàm innumeri sunt hodie huic Loth similes, qui ignem infernalem nequaquam evadunt, eo quod

in hac vita gaudere & delicijs frui nimium deside- rent, parum de vita futura soliciti.

12. Porro quam sit lata via, quæ ad infernum nos conducit, Sanctus Bernardus his verbis optimè considerat; *Spatiosa*, inquit, *est via qua ducit ad perditionem, per hanc enim abundantiam deliciarum in bonis deficiunt & in malis proficiunt multi; defectum bonorum ipsa rerum natura ostendit, nam ad maturitatem non venit nimia fœcunditas fructuum, & pomorum segetem etiam nimia pinguedo destruit.* (S. Bern. ser. 50. a. 2. c. 2.)

13. Hi qui navigationis maritimæ artem callent, dicere solent, quod in dulcibus lacuum & fluminum aquis longè periculosior sit navigatio, quàm in undis salsis & amaris, quia hæc naviginrum pondera solidius sustinent, ventisque & obortis procellis validius resistunt; Eodem quoque modo dicere possumus, quod qui in mari præsentis vitæ inter adversa luctantur, vitijs & tentationibus infernalibus magis resistant, atque ad æternæ beatitudinis liuora facilius securiusque appellant; Unde Salvator noster ait, *Beati qui persecutionem patiuntur*; *Beati qui lugent*; *Beati pauperes*; At verò de animabus, quæ in prosperitatum terrenarum dulcibus aquis navigant, non est eadem ratio; Et ideò de illis Salvator noster ait: *Væ cum benedixerint vobis homines*; numquam verò nec usquam legimus: *Beati divites*, nam ut Sanctus Bernardus ait; *Difficile est imò impossibile, ut præsentibus quis fruatur bonis & futuris, ut hic mentem & illic ventrem impleat, ut de delicijs transeat ad delicias, & in cœlo & in terra gloriosus appareat.* (Matth. 5. v. 10. Ibid. v. 5. Ibid. v. 3. Luc. 6. v. 26. S. Bern. e. de int. dom.)

14. Dives ille Epulo in aquis dulcibus navigabat, nam ex luxibus quibus indulgebat, in excessivarum divitiarum ejus notitiam facile devenire licet: *Induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidiè splendidè*: mendicus vero Lazarus inter salsas & amaras mendicitatis & ulcerum suorum undas fluctuabat, *ulceribus plenus*? & ne quidem de micis quæ canibus copiotissimè dabantur, famem suam mitigare poterat; uter verò ex his duobus ad portum pervenit veræ beatitudinis? *Factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ; mortuus est dives, & sepultus est in inferno.* Ecce tibi qualem vitæ hujus prosperitas terminum assequi soleat. (Luca 16. 19. Ibid. v. 20. Ibid. v. 22.)

15. Nautæ maritimi unanimiter asserunt maris summam tranquillitatem imminentis tempestatis infallibile esse indicium. De Sancto Ambrosio legitur, quod cum Mediolano huc Romam proficiscens ad domum quamdam hospitij causa accesserit, in qua Paterfamilias se nescire jactabat, quidnam tribulatio aut adversitas esset, quod Sanctus Præsul audiens ad comites itineris sui conversus dixit: *Propere hinc discedamus, ne Divina vindicta nos hic obruat, Deus enim non moratur in hisce ædibus*; Cumque Episcopus vix pedem suum inde extulisset, Domus tota mox corruit, omnesque domus incolas sub ejus ruinis misere sepelivit.

16. Qualia existimatis ligna illa futura esse, quæ in igne infernali perpetuo ardebunt? Quod si Sancto Joanni Apostolo fidem adhibere volumus, ea non sunt alia, quàm vitæ hujus præsentis deliciæ & gaudia; Dum enim de Babylonica illa meretrice tractat, quæ in populo seu calice aureo voluptatum, thesaurorum, aliarumque hujus vitæ bonorum dulcedinem libandam porrigebat, ita ait; *In poculo quo miscuit, miscete illi duplum, Quantum glorificavit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.* Et quidem si intelligere cupiatis, quam sit verum, quod magis timenda sit maris vitæ hujus tranquillitas & prosperitas, quàm impetuosa tempestas, audite hâc de re loquentem Sanctum Augustinum: *Mundus iste periculosior est blandus, quàm molestus, & magis cavendus, cum sellicit diligi, quàm cum admonet, cogitq. contemni.* Job de viro qui placido & tranquillo hujus vitæ mari fruebatur, agens, ita scribit: *Quare ergò impij vivunt? sublevati sunt confortatiq. divitijs? Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conspectu eorum, Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos; Bos eorum concepit, & non abortivit; vacca peperit, & non est privata fœtu suo. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant lusibus; tenent tympanum & citharam, & gaudent ad sonitum Organi.* Quis vero tandem omnium harum prosperitatum finis fuit: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernum descendunt.* Verum quidem est, quod ut suo loco probabimus, bona quoque temporalia auxilio & subsidio esse possint ad acquirendam æternam salutem, cum in hunc præcipue finem à Deo nobis concedantur, ut ei illis mediantibus studiosè deserviant, verumtamen terribilis valde est illa Sancti Gregorij sententia, quæ animos nostros suspensos & incertos tenet, an data nobis sint ad salutem, an verò ad æternam damnationem *Admonendi sunt igitur, qui in hoc mundo prosperantur, ut solerter considerent, quia præsentis vitæ prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad meliorem vitam provocet, aliquando verò in æternum plenius damnet.* (Apoc. 18. v. 6. & 7. S. Aug. Epist. 144. Job. 21. v. 7. Ibid. 8. Ibid. 9. Ibid. 10. Ibid. 11. Ibid. 11. Ibid. v. 13. S. Greg. 3. p. past. c. 27.)

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Divites communiter proclives sunt ad vitia; & quia terrenorum bonorum abundantia nidus est omnis peccati, ideo inter divitias innocentiam conservare difficillimum est.

THEMA.

Fili, ne in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto. Eccles. 11. v. 10.

1. Ecclesiasticus propositionem hanc, quod scilicet divitiæ innocentiam non compatiantur, dudum ante à Sapiente didicerat, siquidem is in Parabolis suis dixerat: *Qui autem festinat ditari, non erit innocens.* Interpres Græcus hunc Ecclesiastici textum legens, non dicit: *Si dives fueris, sed si multiplicaveris.* Unde Sanctus Gregorius nos monet, dicens: *Profectò qui augere opes ambit, vitare peccatum negligit, & more avium captus, cum escam terrenarum rerum avidè conspicit, quo strangulatur, peccati laqueum non agnoscit.* (Prov. 28. v. 20. S. Greg. in cur. admon. 18.)

2. Sanctus ac regius Propheta David de hominibus, omnigena vitiorum pice infectis loquens ait: *Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua; Cogitaverunt, & locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt? Posuerunt in Cœlum os suum.* At verò undenam hæc impietas, atque ad omnia iniquitatis genera dilatata & extensa malitia derivatur? *Prodit quasi ex adipe*, id est, ut Hugo Cardinalis ait: *ex abundantia iniquitas eorum*, qui etiam ex hac radice multa pessima pullulare germina probat, simulque eadem enumerat, *qualia sunt primo superbia*, Proverb. 8. *opes superbæ. Secundo Oblivio Dei, juxta illud* Oseæ 13. *adimpleti sunt & saturati sunt, & leva-* (Ps. 72. v. 6. Ibid. v. 8. Ibid. v. 9. Ps. 72. v. 7. Hug. Card. Prov. 8. v. 18. Osee 13. v. 6.)

Job 25. v. 25. 26.
& levaverunt cor suum, & obliti sunt mei. *Tertiò Contemptus Dei.* Job 25. *Contra omnipotentem roboratus est, ... Et pingui cervice armatus est. Quartò Ingratitudo.* Isaiæ 45. *Accinxi te & non cognovisti me.*
Isa 45. v. 5.
Jerem 5. v. 28.
Quintò Transgressio præceptorum Dei, juxta illud; Jerem. 5. *Incrassati & impingnati sunt & præterierunt sermones meos pessimè. Sextò luxuria, juxta illud* Jerem. 5. *Saturavi eos, & mœchati sunt. Septimò Petulantia, id est, in vestitu & exteriori persona apparatu inordinata pompa.* Deuteron. 32. *Incrassatus est dilectus & recalcitravit. Octavò Jurgia & rixa prout patet* Gen. 13. *ex controversia quam inter se pastores Loth & Abraha habebant pro gregibus. Nonò Oppressio pauperum.* Ecclesiastici 13. *Venatio Leonis, onager in eremo, sic & pascua divitum sunt pauperes.*
Deut 32. v. 15.
Juxta Gen. 13. v. 7.
Ecclef. 13. v. 23.

3. Author imperfecti promissionem illam, quâ Dæmon Salvatori nostro, in casu quo eum adoraret, omnia regna mundi bis verbis pollicitus fuit: *Hac omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me* considerans ait: *Dare non poterat omnia, nisi ab omnibus tolleret omnia.* Hæc enim fere ut plurimum in eorum, qui divitias ambiunt, animo evenire solet inordinatio, quod cum illas consequi nequeant, nisi vel spolient alios, vel lites injustas contra alios moveant, vel per illicitos contractus usurarios alios circumveniant, vel per furta & extorsiones aliena rapiant, vel possessiones suas in exteros fines dilatent, (quia mundus unus idemque semper manet,) millenas in proximos machinentur injurias.
Matth. 4. v. 9
Auth. Imp. ibid.

4. Samson postquam Problematis à se propositi resolutio per uxorem suam, cui illam indicarat, nimis præmaturè in vulgus publicata fuisset, in viam se recipiens triginta viros internecione delevit: *Irruit in eum Spiritus Domini, descenditque Ascalonem, & percussit ibi triginta viros, quorum ablatas vestes dedit ijs, qui problema solverant.* Sed cur Samson hosce problematis expositores præmiare volens, illos hisce à triginta viris occisis sublatis vestibus donavit? num fortè Samsonis fortuna adeò tenuis erat, ut illos sine hac edita strage, & sine horum virorum spolijs vestire aut alio præmio honorare non potuerit? *Omnia in figura contingebant.* Per hoc enim factum nobis demonstratur, quod mundus adeò sit inops & egenus, ut neminem vestire aut locupletare possit, nisi alium rebus suis exuat, adeoque si hic possessionem quamdam sibi acquirit, alter eamdem perdat, necessum est; si ille ad hanc vel illam pertigerit hæreditatem, id certe non nisi per alterius mortem fieri potuit: ac proinde quot pupilli, quot viduæ, quot pauperes modicis suis fortunæ bonis violenter exuuntur, ut avarus locupletari valeat; Sanctus Asterius multa hujus vitij mala recensens dicit: *Avaritia mater inæqualitatis, immisericors, inhumana, crudelis; per hanc vita mortalium dispar & discors: alij satietate nauseant, & opes supereffluentes velut cibum nimium evomunt; alij fame & penuria pressi in extremo penè discrimine versantur; hi sub tectis recumbunt auro distinctis, & variegatis, domósque incolunt parvarum instar urbium, illi ne duo quidem tigna quibus tegantur, habent,* pauloque post ad alia ejusdem vitij mali ponderanda descendit, & ait: *Ab hac est, quod alius contra decorem penè nudus, alius præter innumeras ad usum corporis vestes, parietes ipsos purpura velat, pauper ne in lignea quidem mensa confringere panem potest, cum mollis ille & delicatus fulgore lautissima ex argento mensa, quam opere ductili fieri curavit, mentem & oculos pascat.* At vero inæqualitas ista, illa quæ in bonorum temporalium distributione committitur injustitia, aliqua saltem ex parte tolerabilis foret, nisi hæ sic distributæ divitiæ, cupiditas & superfluitas illa contra ipsam Dei legem armarentur.
Judic. 14. v. 19.
S. Ast. ho. de avar.

4. Sanctus Bonaventura super illa Psalmistæ verba: *Inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam,* dicit: *Avaritia est odienda, cavenda, projicienda; odienda quia impedit vitam natura, cavenda, quia impedit vitam gratia, projicienda, quia impedit vitam gloria.* Dives avarus animam suam velut ad uncum quemdam suspensam habet, adeò exigui eam æstimat, quia anima ejus nihil est aliud quàm pecunia, *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum,* animam suam à ventre diversam esse non credit, quia de vita futura nil cogitat, animæque immortalitatem pro fabula habet, unde dives ille Evangelicus animæ suæ dicebat: *requiesce, comede, bibe, epulare.* Cui Sanctus Basilius dicit: *Itane pecuniosus es tu, ita bonorum animo ignarus, ut eam aptes carnalibus epulis;* Atque hinc consequenter fit, quod dum in hac ignorantiæ obscuritate procedit in actionibus suis, in quodvis profundissimum scelerum & vitiorum barathrum præcipitem se agat. Unde Sanctus Augustinus ad avarum quemdam se convertens, his eum verbis alloquitur; *Lucra tua cogitas, damna tua non cogitas? de arca gaudes, de corde non plangis? Abundas nescio quid in arca tua, sed vide quid imminutum sit in corde tuo. Scrinia quidem auro adimplentur, at verò conscientia eo ipso ab omni Dei timore evacuatur & exinanitur.*
S. Bonav. in Ps 118. v. 36.
Matth. 6. 21.
Luc. 12. v. 19.
S. Basil ho. 6. de div.
S. Aug. enar in Ps. 23.

5. D. Chrysostomus avari hominis cor examinans, ne vel umbram aut vestigium pietatis & timoris Dei in eo se invenire dicit: utpote qui de futura vita tam parum curat, ac si nulla nobis post hanc vitam sperare liceret: *Neque Regni amor est illic neque gehenna metus, non pudor hominum, non misericordia, non condolentia, sed impudentia & inviolentia, & futurorum omnium contemptus, & fabula ipsis verba Dei videntur esse.* Idem quoque Sanctus Doctor in Homilia quadam, cujus titulus est: Quod nemo læditur nisi à se ipso, avarum, quemdam quo fine divitias sibi accumulare desideret, interrogat; num fortè ob delectationem, quam ex convivijs, & quotidiana ciborum lautitia percipis? aut verò ut prompta aliorum obsequia habeas, qui nisi dives esses, tibi inservire non dignarentur? aut verò ut de ijs qui te contemnunt, vel contumelijs afficiunt, vindictam capere possis, quod sine pecunia difficulter fieri potest? vel ut omnes metu & reverentia personæ tuæ percellantur? *Neque enim alias causas afferre poteris, quam voluptatem, adulationem, terrorem, & ultionem nam neque sapientiorem, neque temperantiorem, neque mitiorem, neque prudentiorem omnino divitia efficere solent, non benignum, non humanum, non ira potentem, non ventri imperantem, non voluptatibus superiorem, non moderationem docent, non humilitatem, non aliquam virtutis partem in animam inducunt & inferunt.* Estque hæc ratio sanè efficax & evidens argumentum, quod divitiæ sint incentivum quoddam ad vitium, quia non solum virtutem nobis non insinuant, verum insuper eam, quæ homini ante divitias inerat, penitus ejiciunt: *Non modo,* inquit idem Sanctus Doctor, *non norunt plantare, aut serere quidquam bonorum, sed etiam si recondita inveniant, vastant, impediunt, & ut emarcescant efficiunt; quadam enim evellunt, ijsq; contraria inducunt, luxum immoderatum, confidentiam importunam, iram injustam, arrogantiam, superbiam, amentiam.*
Chrys. 4. ho 15. ad av.

6. Dionysius Carthusianus per adductam Sancti Joannis Climaci authoritatem paucis quidem sed valde sensatis verbis, quantus divinæ legis transgressor sit homo avarus, insinuat, dicens: *Vir ille profundi sensus*

Joannes

D. Carth. 1. n. oper. omn. art. 6. *Joannes Climacus dicit: avarus est voluntatis pravaricator, & subsannator Evangelij Domini nostri Jesu Christi:* redditque rationem, cur avarus specialissimè præ cunctis alijs sceleribus peccatoribus, quorum in alijs peccatorum speciebus valdè multi sunt, Evangelium Christi deridere & exsibilare dicatur: *quoniam Christus in toto Evangelio verbis & exemplis docuit terrenorum contemptum.*

7. Sanctus Thomas de Villa nova firmiter proinde sibi persuasum habuit, quod si aliquid in hoc mundo daretur tanta prosperitatis abundantia affluens, ut eidem juxta animi sententiam & votum cuncta felicissimè evenirent, futurum sit omninò, ut talis paulatim vel in brutum vel in Dæmonem degeneraturus esset incarnatum; Ecce quàm lubricum Sanctus hic Archipræsul censuerit esse hunc prosperitatis & felicitatis humanæ statum. Audite ipsissima Sancti hujus viri verba formalia: S. Th. de Vill. conc. de S. Quiri. *Da mihi hominem rectum & bonum, cui omnia succedant ad votum, brevissimo tempore fiet quasi brutum, vel quasi dæmon;* adducitque Salomonem virum à Deo sapientia supernaturali tam excellenter dotatum in veritatis præfatæ evidens exemplum: *Hic tantus vir, inquit, succedentibus prosperis, ex nimio luxu & abundantia temporalium, super omnes homines factus est carnalis.*

Ps. 16. v. 10. Ibid. 11. 8. David Rex in Psalmo 16. inquit: *adipem suum concluserunt;* & paulò post de eisdem dicit: *Oculos suos statuerunt declinare in terram,* invenitur enim multi homines adeo incrassati, ut voces & inspirationes divinas ad corda sua transire nequaquam permittant: Deut. 32. v. 15. *Incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum.* Unde etiam sanctus Bernardus Senensis de ejuscemodi avaris, qui ad gulam usque divitijs suis immersi sunt, dicit: S. Bern. ser. 504. a. c. 2. *Contemptores sunt omnium inspirationum, omnium correctionum, & omnium prædicationum ac sermonum Dei insensibiles ac despectores facti omnium donorum ejus,* unde Deus Jer. c. 22. de Jerem. 22. v. 21. ralt avaro dicit: *Locutus sum ad te in abundantia tua; & dixisti: Non audiam.*

9. Enimverò si verum est, uti est verissimum, quòd in novissimi judicij die rigorosissima reddenda sit de omnibus peccatis ratio, etiam usque ad minimum aliquod verbum otiosum, valde præsumendum est verum esse, quod ait Sanctus Ambrosius, videlicet quod qui radicem omnium vitiorum, hoc est, cupiditatem ab anima sua resecaverit, nullo tunc percellendus sit justitiæ Divinæ timore; S. Ambr. l. 3. epist. 19. *Quàm beatus qui radicem vitiorum resecare poterit avaritiam, is profectò stateram hanc non formidabit;* Et hæc unica causa est, ob quam experientia teste religiosi qui paupertatis votum exactè observarunt, & alij qui in hac præsenti vita in summa egestate vixerunt, læti moriantur, non verò item divites, & omnibus rebus prosperis affluentes, de hisce enim S. Ephrem S. Ephr. l. de recordat. mort. Eccl. 41. v. 1. ait: *Quantò est major divitiarum copia, tantò amplius metum mortis auget:* Et in Ecclesiastico cap. 41. vers. 1. dicitur: *O mors, quàm amara est memoria tua homini, pacem habenti in substantijs suis;* quia quanto alicui copiosiores sunt divitiæ, tanto regulariter plura magisque enormia committuntur peccata. Unde quia Pharisæi in tantæ malitiæ barathrum se præcipitari permiserunt, ideo non solùm suos veræ luci clauserunt oculos, : Joan. 3. v. 19. *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem,* verum etiam crudelissimam vero Messiæ suo necem inferre non dubitarunt, & tamen ut sacri Interpretes optimè probant & ostendunt, se ipsum agnovisse dissimulare non potuerunt, cujus Luc. 20. v. 14. ratio à sancto Basilio super hæc verba: *Hic est hæres occidamus illum,* scribente, hisce verbis tangitur: S. Basil. in Psalm. ad Fil. Spir. *Dominus noster ac Salvator à corde Pharisæorum volebat pecuniarum amorem excludere, sed quia illi erant cupidissimi, salutaria ejus monita deridebant.*

10. Christus Redemptor noster ipsemet se tamquam medicum ad mortales infirmitates nostras curandas venisse dicit: Matth. 9. v. 12. *Non est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus:* Unde celebris est illa sancti Augustini sententia: *Magnus de cœlo venit Medicus, quia magnus in terris jacebat ægrotus;* Specialius tamen Christus se ad curandam Hebræorum salutem de cœlis descendisse declarat dum ait: Matth. 15. v. 24. *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domus Israël;* Jam vero Sixtus III. velquisquis est libri illius Author dicit: Sixt. 3. l. de div. *Omnium rerum providus Deus in Scripturis ferè omnibus, divitiarum cupiditatem vituperat, atque condemnat, quam dum humani erroris causam, nimirum fons scientia patefecit, quasi bonus Medicus, qui artis suæ peritia causas valetudinis aut pepones, aut ficus, aut mala, aut quæcumque pomorum genera noverit, hæc coram ægro quamta potest æstimositate vituperat, & ad ejus nititur adducere vituperando fastidium, sciens illum sanari posse, si in primis occasiones infirmitatis abjecerit: ita animarum nostrarum Medicus peritissimus, divitiarum concupiscentiam quam occasionem peccatorum noverat, ubique condemnat;* At vero quid accidit? Infirmi phrenetici adversus Medicum, qui salutem illis conferre intendebat, insanientes furore, mortem illius machinati sunt, & non solum pro instrumento crucifixionis Christi avaritia Judæ usi sunt, utpote qui illum pro triginta denarijs illis in manus dedit, sed etiam odio, quo Salvatorem avaritiam illorum reprehendentem prosequebantur, commoti sunt ad mortem illi inferendam; Unde in Conciliabulo illo dicebant: Joa. 11. v. 47. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Et venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem,* Ibid. v. 48. quia ut Sanctus Augustinus circa hæc verba ait: *Temporalia perdere timuerunt.* Rupertus Abbas Tuitiensis in Amos hac de re ita scribit: Rup. Abb. l. 4. in Amos c. 9. *Avaritia in capite et, avaris & impijs scelus istud, taliter Dominum super altare Crucis stare fecerunt; nam cum quotidie disputaret contra avaritiam illorum, illud maximè concitaverat eos, quod diutius non ferens pertinaciam avaritiæ propter quam domum Patris, domum orationis, speluncam fecerant latronum, mensas nummulariorum, & cathedras vendentium columbas vertit.*

11. Valde consideratu digna sunt verba illa Habacuc Habac. 2. v. 9. contra avaros: *Væ qui congregat avaritiam malam domui suæ, ut sit in excelso nidus ejus;* Quidnam enim est hic loquendi modus, quo *avaritiam malam* appellat: ex quo enim avaritia unum est ex capitalibus vitijs, opus certe non erat, ut eam insuper *malam* appellaret; Scio quidem quod Philosophus quidam moralis dixerit: *Unius temporis avaritia beatissa est,* hic autem Propheta de cupiditate auri & argenti, non vero de temporis accurata ratione loquitur? dicit enim: *Væ qui congregat.* Unde Rupertus Abbas ait: Rup. Ab. l. 2. in Habac. *Quis unquam audivit in scripturis avaritiam bonam, ut ex illius opposito hic oportuerit dari differentiam hujuscemodi, dicendo avaritiam malam?* Pergit idem Venerabil. Abbas ulterius exponere, qualiter illa Judæorum avaritia mala, imo pessima fuerit; Dicit enim: *Qualis ergo avaritia fuit, vel est Judæ, ut rectè dicatur mala, & adjectio non sit superflua? nimirum talis, ut totus orbis audivit, qua domum Dei, qua domus erat, vel esse debebat domus orationis, fecit speluncam latronum, & ipsum præterea qui disputabat contra avaritiam illorum, eundem interfecit domus Dominum.*

12. Verum enimvero quia de hac Sacerdotum Hebræ-

bræorum domum Dei propter lucrum & interesse suum in speluncam latronum converteutium avaritia mentionem facere cœpimus, vor pariter ad id ponde- Matth. 21. v. 12. random invito, quod in Matthæo circa suppliciom de facti illius loci prophanatoribus sumptum legimus; nam postquam Salvator noster ementes & vendentes è templo ejecit, & mensas numulariorum & cathedras vendenrium columbas evertit, statim ad eum adducti sunt cœci, claudi, & alij plures infirmi, ut miraculosè ab eo more solito curareotur ab infirmitatibus Rup. Abb. suis: Circa quod Rup. Abbas quærit, cur post hanc ejectionem vendenuum & ementiom, non vero ante illam, adducti sunt ad eum curandi infirmi? Et protin is respondet dicens: *Tunc demum accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & curavit eos, non prius curavit, quam illos latrocinantes de spelunca ejecerit, quia videlicet non vitia curari, nec virtutes possunt illustrari, nisi prius Mammon de cordibus sacerdotum, aut ipsi sacerdotes cum illo Deo suo, de templo Dei fuerint ejecti.* Sciendum est enim, quod acquisita bona temporalia, sive illa possessiones sint, vel domus, vel census, vel alia similia, *transeunt*, ut legistæ ajunt, ad hæredem vel *Acquirentem, cum onere suo*, Divitiæ autem infallibiliter hoc onus secum adferunt, quod animam vel conscientiam turpitet commaculent & defœdent: Quod si mihi non creditis, saltem S. Hilar. audite di- S. Hil. can. 20 in Mat. ceotem: *Periculosa cura est velle ditescere, & grave onus innocentia subit incrementis opum occupata, rem enim sæculi famulatus Dei non sine sæculi istius vitijs assequetur.*

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Præsentis vitæ prosperitates à Deo nos divertunt & seducunt; & ideo magna est inter illa virtutem & perfectionem conservandi difficultas.

THEMA.

Incrassati sunt, & impinguati, & prætereunt sermones meos pessimè. Jerem. c. 5. ✝. 28.

1. INter alias à Jeremia Propheta recensitas Dei querelas, una fuit, quod populus Judaicus ex duno Dei prospertimè vivens, monita & verba Dei pessime deriserit, & contempserit; *Præterierunt sermones meos pessimè.* Et vero quisquis humanæ felicitatis statum diligenter examinaverit, utique illum ad peccandum & præcepta Evangelica transgrediendum valde lubricum & facilem esse comperiet.

2. Propheta regius qui unicuique Christiano in schola Dei magistri loco servire potest, quique vir secundū cor Dei fuit, se inter medias adversitates con- Ps. 31. v. 4. versum esse fatetur: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina:* Econtra vero in favorabili & propitio humanæ felicitatis statu adeo perversus factus est, ut quem antea conscientia remordebat, quod ei, cui ad vitæ suæ defeosiooem caput jure præsciodere poterat, vel solam regiæ chlamydis fimbriam præscidisset, is postea ad tantam lubricitatem pervenerit, ut innocentis & bene meriti cujusdam homicidium vel s...cem injustè et à se illatam, jocum vel ludum quemdam esse putaverit, ut tanto liberius conjuge ejus in S. Aug. l. 3. de doc. Chr. c. 21. adulterio abuti & frui posset. Unde Sanctus Augustinos ait: *In alienam fœminam irruit, temporalium rerum prosperitatibus abreptus.*

3. Serpens infernalis ad instar Protheï cujusdam quem Poëtæ in varias sese figuras seu species transformare potuisse fingunt) in varias quoque formas se transfigurare studet: *Transfigurat se.* Deus apud Jeremiam dicit: *Quia inventi sunt in populo meo impij insidiantes, quasi aucupes*, id est, Dæmones, quod vel maxi- Jer. 5. v. 26. mè David in semetipso expertus fuit, circa quem Dæmones aucupis speciem & officium assumpserunt, unde ipse Dæmonibus ait: *Quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer;* Psal. 10. 2. Peritus vero auceps sclopetum suum io aviculam non solvit, quamdio illa per terram saltitat, quia in terra ita facile in eam collimare non potest, ideoque expectat, donec se à terra in ramum quemdam arboris sustulerit, & tunc sclopetum in eam explodit. nullibi invenietur quod communis humani generis hostis Davidem aggredi præsumpserit, quamdiu in privatæ fortunæ statu substitit: sive quando velut pastorculus gregis sui curam habuit, sive quando Saül eomdem continuis persecutionibus hinc inde agitavit, neque quamdiu in aperto campo inter arma cum hoste conseruit, sed eo usque expectavit, donec in pacifica regnorum suorum possessione consisteret; *Eo tempore quo solent* 2. Reg. 11. v. 1. *Reges ad bella procedere, remansit in Jerusalem; otiosus*, inquit Lyranus, quando populorum sibi sub- Lyranus. jectorum dominio sine ulla lite, controversia, aut bello gaudebat, atque in pacifico throno suo sedens omnibus ipsum spectantibus, vel nominari audientibus timorem tremoremque incutiebat; tunc & non ante accidit, quod *vidit mulierem*, eveneruntque ei omnia illa infausta, quæ deinceps secuta fuerunt. In domo Isai patris sui degens adeo modestus semper fuit, ut neque se proprio nomine compellari sustineret, sed dixit: *Ego autem sum vermis, & non* Psal. 21. v. 7. *homo, opprobrium hominum & abjectio plebis;* & ad Saulem dicebat: *canem mortuum persequeris.* 1. Reg. 24. v. 15. At vero mox ut ad regni imperium sublimatus fuit, ad ostentationem potentiæ, divina prohibitione nec quidquam obstante, universum populum suum numerare præsumpsit, hacque ratione Dei adversus se iram, & pestilentiæ flagellum concitavit. *Plerumque etiam justos*, inquit Sanctus Gregorius, *dum* S. Greg. 3. p. past. adm. 27. *temporalis potentia sustollit, velut in laqueum culpa comprehendit. David Deo amabilis rectior fuit in servitio, quam cum pervenit ad regnum.*

4. De Saule ex testimonio Spiritus Sancti Scriptura sacra dicit: *Saul electus & bonus, & non erat vir* 1. Reg. 9. v. 2. *de filijs Israël melior illo;* Adeoque humilis fuit, ut quando se thronum regium conscensurum esse ex solo rumore percepit, dixerit: *Numquid non filius Jemini ego sum, de minima tribu Israël, & cognatio mea novissima inter omnes familias de tribu Benjamin?* ibid. v. 21. Imò ad regium thronum quæsitus, sese abscondit, ne inveniri posset: *Quæsierunt eum, & non est inventus*, 1. Reg. 10. v. 21. adeoque opus fuit, ut Deus illum per miraculum manifestaret, que ad conscendendum solium regium violenter adstringeret; *Consuluerunt Dominum, utrumnam venturus esset illuc, respônditq; Dominus: Ecce absconditus est domi; cucurrerunt, & tulerunt eum inde:* At vero quam fuit exitus illius, ab ejus ad regnum ingressu valde diversus? Siquidem ut se in imperio & dominio populorum confirmaret & stabiliret, quas non injustitias, impietates, tyrannides, sacrilegia per humanam politicam, & Rationem status commisit?

5. Philippus Abbas ad locum, ubi Saul cecidit mortuus, se ingeniose reflectit? locus autem Mons Gelboe fuit, qui illorum ruinam repræsentat, qui in sublime dignitatum ascendentes non solùm non acquirunt spiritum, verum etiam, illum quē de facto habent,

bent, smittunt, quia quanto illos inimicus infestius altius sublimatos esse conspicit, tanto sagacius, ut illis nocere possit, contendit: Etenim *Gelboe idem est quod* *montes lubricus, quia videlicet in sublimi fastigio dignitatis non figit gressus stabiles, nisi matura gravitas sanctitas*. Idem quoque Abbas Spiritum Sanctum mox subjunxisse observat, quod in hoc monte generosissimi quique & fortissimi ex Israël occubuerint: *Ubi ceciderunt fortes Israël, quia plerumque qui in plano & humili videbatur securius stare, & stabiliter ambulare, cum ad arduum & lubricum venerit, adversario fortius impugnanti non resistit, nec persistit in ea, qua cœperat sanctitate.*

Phil. Ab. l. de dig. cler. c. 18.

6. Etenim quia montis mentionem facere cœpimus, sciendum nobis est, quod Sanctus Thomas Aquinas in libro de Eruditione Principis optimam assignet rationem, quare humanæ dignitatis culmen adeo lubricum sit & periculosum; considerat enim quod homo aliud nihil sit, quam pulvis & cinis, ac proinde cum loca alta ventis exposita sint, mirum profectò non est, quod homo de dissipatione & dispersione sui periclitetur, quid enim facilius est, quam quod pulvis in alto positus evanescat & à vento elationis dissipetur? *Quid est potestas culminis; tempestas mentis; specialiter perflat ibi Aquilo, juxta verbum Luciferi; Dominans sedebo in lateribus Aquilonis*; ac proinde clamo et, inquit idem Sanctus & Angelicus Doctor, qui primas summasque etiam Prælaturas & dignitates semper à se repulit, dignitates humanas non ambiendas, sed timendas & formidandas potius esse: quia juxta Christi consilium humiles esse debemus: *Recumbe in novissimo loco: hic est locus congruens homini, qui est terra & cinis: terra enim non congruit esse in alto, quæ est infima elementorum: cineri enim congruit, ne in alto sit, ne dispergatur à vento.*

S. Thom. de erud. Prin. l. 1. c. 1.

7. In vita S. Vincentij Ferrerij legitur, quod tametsi Pontifex illum togaverit ut Archiepiscopatum Valentinum, & Purpuram Cardinalitiam acceptaret, utrumque tamen repudiando dixerit: Majoris facio quod adjuvare possim animam aliquam ut egrediatur è statu peccati, quam si omnes mihi dignitates conferantur humanæ. At nequit esse qui non videat sanctum hunc prædicatorem longe facilius inteotum suum assequi potuisse si fuisset in dignitate eminenti positus, siquidem ratione authoritatis, quam præ se tulisset, majorem conciliasset prædicationi verbi Dei fidem & respectum, illamque magis effecisset æstimabilem: Sic enim S. Carolus tametsi balbus fuerit, quia tamen Archiepiscopus & cardinalis erat, magnæque exemplaritatis, verbo & spiritu suo majorem fecit in animabus ad Deum convertendis fructum, quam si sacerdos fuisset privatus, verum quidem est, quod ingens quoddam hujus sæculi prodigium, & divinæ Omnipotentiæ miraculum fuerit, prout ipsemet ait, quod in culmine humanæ felicitatis positos spiritum non solum non diminuerit, verum etiam adauxerit; Unde solitus erat dicere, specialem sibi hac in re à Deo præstitam fuisse gratiam, quod tanto ardentius semper ad perfectionis studium ipsum impulerit, quanto majores ipsi honores, obsequia, divitiæ, aliaque prosperitatis genera conferebantur: Quam pro inde specialissimam eius prærogativam sancta Dei Ecclesia in Bulla quoque Canonizationis ipse notavit hisce verbis: *Crucifixus mundo maximè blandienti.* Cæterum vero difficillimum est, ut prosperitatibus quis in hoc mundo affluat, & simul innocenter vivat, & hoc intendebat insinuare S. Vincentius, tametsi enim & faciliorem & copiosiorem animarum messem coacervare potuisset in statu sublimi, quam in statu mediocri & privato positus, attamen simul etiam agnoscebat status talis lubricitatem, & quam facile quis etiam perfectissimus in tali conditione positus à sanctitate & virtute deficere possit.

8. De Leone legitur, quod neminem timeat: *Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum*: & tamen si fides sancto Antonio adhibenda sit, ad rotarum strepitum subito expavescit. Hic enim sanctus Eremicola circa illa verba: *Justus quasi leo confidens absque terrore erit*: dicit: *Timet strepitum rotarum*: Rota enim quæ susque deque vertuntur, siquidem pars quæ nunc cœlum versus respicit, mox terram tangit, eaque quæ nunc terram tangit, cœlum versus protinus erigitur, volubiles hujus mundi dignitates & prosperitates temporales significant: *Significant dignitates, honores, & prosperitatem temporalem, quæ appellantur bona fortuna, quæ sunt in magna mutatione: electi igitur, etsi leones fortitudine, timent tamen poni, vel se reponere in dignitatibus.*

Prov. 30. v. 30.

Proverb. 28. v. 1. S. Ant. P. 4. tit. 14. c. 4. §. 3.

9. Quærit sanctus Bonaventura uter status ab homine magis desiderari debeat, an status adversitatis, an vero prosperitatis, responsurusque quoad prosperitatem distinguit: Si enim sermo sit de hominibus timoratis & virtuosis, *Non est eis utilis*, status prosperior, *aut quia non proficiunt, aut quia tepescunt, aut quia animi eorum decidunt.*

S. Bon. in Eccl. cap 8.

10. Sanctus Gregorius qui in sæculo existens in dignitate positus & ditissimus erat, tandem omnibus facultatibus suis in Eleëmosynam pauperum erogatis in claustrum se subduxit, omniaque dignitatum etiam Ecclesiasticarum culmina adeo abhorruit, ut in abditas sylvarum specus & antra se receperit, ut ab omnium oculis absconditus ad Pontificatum rapi non posset; Factus autem Pontifex, licet invitus, ut se in pristina sanctitatis eminentia etiam in Pontificatu conservaret, *Servum servorum Dei* sese appellavit. Idem quoque in Procemio in quartum Psalmum Pœnitentialem ita scribit: *Admonemur in hoc Psalmo prospera metuere, & contra omnem facultatis felicitatem acrius vigilare. Quid sanctius Davide? Qui cum Sanctis persecutionibus urgeretur, non solum persequentem occidere non voluit, sed ipsi persecutori, cum ipsum occidere posset, pepercit, verum ubi devicit hostibus, pressuris caruit, homicidium adulterio incautè securus adjecit.*

S. Gregor. proœm. in 4. pœn.

11. In S. Matthæo de divite quodam & in bonis fortunæ copiosissimo juvene legimus, quod prima quidem facie adolescens bonus & virtuosus, divinæque legis observantissimus fuerit: Et quidem quod dives fuerit ex illis verbis clare deducitur: *Erat habens multas possessiones*; quod vero timoratus & conscientiosus fuerit, ex proprij oris ejus testimonio constat, quia cum à Salvatore petiisset, *Quid boni faciam ut habeam vitam æternam*, eique responsum fuisset: *Serva mandata* ipse confestim subjecit: *Omnia hæc custodivi à juventute mea*; Veruntamen contra id quod homo virtuosus fuerit, est quod opponam, quia cum ulterius interrogaret; *Quid adhuc mihi deest?* & Christus subjungeret: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus & habebis Thesaurum in cœlo, & veni, sequere me*: dicit sacer textus: *Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis.* S. Basilius contra hunc adolescentem solide fundatum format processum, ipsum que his verbis aggreditur: *Si teneris adhuc in annis (ut affirmas) fraternitatis charitatem, ac tantum præceptum custodisti, ut ea proximo, quæ tibi ipsi reddideris, unde quæso hæc divitiarum copia? cura namque egenorum, pecunia consumptiva est, amans proximum sicut seipsum, nihil plus illo possidebit: at tu possessiones multas habere appares: Undenam hæ? nisi quod propria commoda multorum commodis habes omnino potiora? Quo enim plus opibus crescis, eo magis à charitate*

Matth. 19. v. 22.

Ibid. 16.

Ibid. 17.

Ibid. 20.

Ibid. 20.

Ibid. 21.

Ibid. 22.

S. Basil. hom. 7. in div. avar.

ritate deficis, nam diu istam pecuniam alijs communicare cogitâsses, si proximos aquè ac teipsum amasses. Pergit idem sanctus Doctor ulterius evidenter ostendere, quod in corde hujus juvenis exigua erga pauperes charitas & compassio fuerit, siquidem postquam à Salvatore consilium divitias suas in pauperes distribuendi sibi suggeri audiisset, *abijt tristis,* & dolens eo quod plus hasce suas divitias, quam subsidium in proximi necessitates conferendum diligeret; id quod S. Anselmus pariter in eodem juvene redarguit dicens: *Non est credendum bonam conscientiam eum habuisse, sed mentitum, quando se dilectionem proximi confessus est habuisse, non enim verè diligebat proximum, qui doluit de hoc quod sua dare proximis præcipiebatur.* Quando ex una parte positum videbat salutare illud Christi consilium: *Si vis perfectus esse,* &c. ex altera vero parte suas considerabat possessiones & facultates, fortissime se hisce astringens illud totaliter deseruit, existimando verum esse, sicut est verissimum; quod nimirum parum se invicem compatiatur prosperitas sive divitiæ, & virtus seu perfectio Christiana.

Matth. 19. v. 22.

S. Anselm. in Matth.

Ibid. 21.

12. Sanctus Job de uno illorum divitum, quibus omnia ex animi sententia ubique fluunt, ita scribit: *Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est, Operuit faciem ejus crassitudo & de lateribus ejus arvina dependet.* Ubi S. Gregorius ait: *Cervix est opulenta superbia, affluentibus videlicet rebus temporalibus, tumens contra præcepta; pingui cervice se contra Deum erigit, qui temporalem abundantiam in superbiam assumit.* Paulò post vero nobis bonorum temporalium describit qualitates, & effectus quos divitiæ in possessoribus suis operantur; *Habent enim hoc,* inquit, *potentes proprium ut fallacibus divitijs occupati, veras Dei opes negligant, & quanto minus quod verum est inquirunt, tanto amplius falsis divitijs extollantur; cura enim multiplex terrenarum rerum, quem occupat, excæcat.*

Job. 15. v. 26.
Ibid. v. 27.
S. Greg. l. 12. mor. c. 22.

13. Ozias Rex in principio regni sui, magnam optimi futuri regiminis, summæque exemplaritatis securæ spem & fiduciam omnibus ingesserat: at vero mox ut generosum potensque imperij; deliciarum, terrenarumque prosperitatum vinum degustavit & bibit, pariter delirare mox cœpit: *Cum roboratus esset, elevatum est cor ejus in interitum suum, & neglexit Dominum Deum suum:* Ubi D. Chrysostomus observat, quod Spiritus Sanctus non solum ipsum in superbiam elatum fuisse dicat, verum insuper rationem cur id fecerit, assignet: *Cum potens esset,* inquit, *elevatum est cor ejus: non ferebat principatus magnitudinem, sed quemadmodum ex edacitate nascitur ignea inflatio, gignitur febris, deinde ex febri plerumque mors, itidem & hic ex rerum abundantia, nata est superbia.*

2. Paral. 26. v. 4. &c.
Ibid. v. 16.
Chrysost. h. 3. de Ozia.

14. Nazianzenus majori cum facilitate adversitatum tempestates sine naufragio sustineri posse putat, quam tranquillitatem prosperitatum, eo quod in hac evidentius & certius incurratur naufragandi periculum: *Profectò facilius esse videtur adversam fortunam ferre, quam secundam conservare.* Et ideo sicut olim illi qui in Germania Rheni litora incolebant, genuinos filios suos in eodem flumine experiri & probare solebant ad eum fere modum quo per lapidem Lydium explotatur ingenuitas auri, nam subito ut filij eorum nati erant, eosdem collotenus in aquas prædictas immergebant, & qui gelido frigori aquæ illius salva vita sustinendo pares erant, mox exinde fortis & robustæ complexionis argumenta, & futura in bellis & prælijs gerendis generosæ fortitudinis præludia ominabantur; Eodem quoque modo ad probandam animæ alicujus virtutem & Spiritum certius experimentum adhibere non possumus, quam si immergatur in aquis non Rheni, sed Pactoli, qui in lecto ex aureis arenis composito manare dicitur, id est, inter medias delicias honores, aliasque prosperitates humanas vivere sinatur, si enim Spiritum suum etiam in medio illarum conservat, dicite, id signum esse solidissimæ in ipso latentis virtutis, valdeque stabilis Sanctitatis; nam ut S. August. ait: *Magna virtutis est cum felicitate luctari, magna felicitatis à felicitate non vinci.*

Naz. or. 14.

S. Aug. ser. 13. de ver. Dom.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Difficillimum & periculosum est in statu prosperitatis, innocenter vivere velle.

THEMA.

Divitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria, Ne forte satiatus illiciar ad negandum, & dicam: quis est Dominus. Prov. 30. ℣. 9.

1. SAlomon postquam post mortem Davidis Patris sui ad Regnum Israël assumptus fuit, Deus illum nocte quadam visione & apparitione quadam divina dignatus est: *Apparuit Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula quod vis, ut dem tibi,* cumque Salomon à Deo sapientiam ad populum suum recte sancteque gubernandum petiisset, dixit illi Deus: *Dedi tibi cor sapiens & intelligens in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit, Sed & hæc quæ non postulasti, dedi tibi, Divitias scilicet & gloriam: ut nemo fuerit similis tui in Regibus, cunctis retro diebus,* quod & vere ac realiter præstitit, nam ubi in cap. 10. ejusdem libri legimus: *Fecit ut tanta esset abundantia auri in Jerusalem, quanta & lapidum.* Sciendum est autem, quod non obstante quod Salomon thesauros & divitias minime desideraret, sed satisfactum sibi fore dixerit, si quod ad nudam corporis sustentationem requiritur, Deus illi largiretur, prout ex ipsiusmet Dei testimonio, & propria Salomonis protestatione clare satis constat; Similiter non obstante quod tanta sapientia infusa & superhumana à Deo exornatus fuerit, sibi tamen in humanæ felicitatis culmine positus temperare non potuerit, quin potius turpiter adeo ceciderit, & naufragatus fuerit, ut S. Gregorius id considerans, exclamare coactus fuerit dixeritque: *Quis ergo opes, quis potestatem, quis gloriam quærat innoxie, si hæc illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæsita?*

3. Reg. 3. v. 5.
Ibid. v. 12.
Ibid. v. 13.
3. Reg. 10. v. 27.
S. Greg. 3. p. cur. past. adm. 27.

2. In Esdra longus quidam immensorum beneficiorum, quæ Deus populo suo ab Abraha incipiendo exhibuit, texitur Catalogus: Dicit enim sacer textus: *Possederunt domos plenas cunctis bonis, . . . vineas, & oliveta & ligna pomifera multa, & comederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt delicijs in bonitate tua magna:* At vero observetis velim, quisnam fuerit infelix ille & perniciosus scopulus, ad quem hæc tranquilla navigatio impegit: *Provocaverunt autem te,* subdit idem sacer textus, *ad iracundiam, & recesserunt à te, & projecerunt legem tuam post terga sua;* Unde clarè videtur, quod hæc duo infallibili quasi nexu se mutuo consequantur, bona temporalia, vel abundantia divitiarum, & divinæ legis transgressio.

2. Esd. 9. v. 25.
Ibid. 26.

3. In cujus probationem, congruentissimam in Isaia Propheta invenio historiam. Rabsaces urbem sanctam gravi & arcta obsidione cinxerat, & quia duos à se insultus sine ullo subsecuto fructu factos esse conspexit, ad illos sibi realiter & effectivè subjiciendos, hoc stratagema minime irrito aut casso effectu adinvenit, Propius ad Civitatis mœnia accedens ab

obsessis

obsessis ad alloquium admitti petijt, iisque dixit: *Comedite unusquisque vineam suam, & unusquisque ficum suam, ... Donec veniam & tollam vos ad terram, quæ est ut terra vestra, terram frumenti & vini terram panum & vinearum*; At vero quænam erat stulta hæc Rabsacis præsumptio, ut se validam hanc optimeque munitam urbem vanis hisce promissionibus subjicere posse, stulte sibi auderet promittere? Numquid civibus obsessis pro vita, pro honore, pro Religione, pro Dei à se adeo sacrilegis blasphemijs contumeliati honore defendendo ad ultimam usque sanguinis guttam pugnare decretum esse sciebat? Hæc omnia nihil illum morabantur, utpote cui optime perspectum esset, quam violentiam in cordibus humanis, quantumvis constantibus, virtuteque munitis exercere consueverit, humanæ prosperitatis oblatio & promissio, nam ut S. Cyrill. Alexandrin. ait: *Illi quibus voluptas persuasa est, proclives ad quodvis absonum flagitium prolabuntur.*

Isa. 36. v. 16. *Ibid. v. 17.* *S. Cyr. Alex. in dial. de ador. ad pall.*

4. Quam putatis ob causam Deus populo suo intra tot annorum sæcula quibus in Ægypto demorabatur legis tabulas non consignavit? Aut cur saltem illas non distulit dare, donec idem populus in terram venisset promissionis, eo præcipuè tempore, quo Salomon ædificato templo Domini summa pace gaudebat? Vel denique cur illas in deserto, inter Sinai montis vepreta & dumeta dare voluit? Philo Hebræus locum istum ad promulgationem, multoque magis ad observantiam legis aptissimum fuisse dicit, siquidem locus ille à delicijs, voluptatibus, gaudijs alijsque perversæ vitæ lenocinijs longissimè aberat: econtra verò in Ægypto *sedebant super ollas carnium*: terra Chanaan autem fluebat lacte & melle, & in ea unusquisque voluptuosa sua gaudebat quiete; Atque hinc facile nobis est conjicere, cur Moyses de monte descendens legisque tabulas in manibus suis deferens *projecerit de manu tabulas*: audiebat cantuum symphonias, clangores tubarum, ludentium & choreas agentium strepitus & clamores, impossibileque esse intelligebat, ut lex Dei in medio voluptatis & gaudij mundani observaretur.

Exod. 16. v. 3. *Exod. 32. v. 19.*

5. Hugo Cardinalis illa verba: *Erat quidam Regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum*, considerans, perque filij illius corporalem infirmitatem, spiritualem animæ morbum intelligens ita scribit: *Notandum est, ubi infirmatur, in Capharnaum, quod interpretatur: villa consolationis, vel pinguedinis; Et in hoc notatur causa morbi, id est, peccati, abundantia scilicet temporalis.*

Hug. Card. in c. 4. Joann. 46.

6. Considerastisne aliquando petitionem quam Elisæus ab Elia jamjam in cœlum rapiendo proposuit dicens: *Obsecro ut fiat in me duplex Spiritus tuus*; Hæc etenim postulatio prima facie audax nimis & præsumptuosa fuisse videtur, quia *non est discipulus super Magistrum*; & tamen ut bene Sanctus Augustinus probat, hæc petitio Elisæi nequaquam reprehensibilis fuit; Ex quo enim Elias multis à Jezabele, Achabo, falsisque Prophetis Baaliticis persecutionibus fuit infestatus, & procul ab omni humano consortio remotus, vastas horridasque longo tempore incoluit solitudines, virtutes in suo vigore conservare, suumque quotidie Spiritum novis incrementis adaugere, ei nequaquam difficile fuit aut arduum: at verò Elisæus qui apud Magnates in respectu & veneratione magna esse, & in Regum aulis frequenter conversari debebat, Spiritum sibi duplicem meritò poposcit. Unde Sanctus Augustinus ait: *Eliseus cum magno honore & saeculi dignitate virtutum & Prophetia donum habuit, quo Elias profugus & persecutus, in montibus & speluncis degens, & ejectus ab hominibus retinebat.*

4. Reg. 2. v. 9. *S. Aug. l. 2. de mir. sac. serm. c. 26.*

7. Porrò Sancti qui Dei lumine illustrati fuere, honores, imperia, thesauros, cunctasque alias felicitates temporales pro viribus semper declinarunt, aut si illas acceptarunt, id soli Dei Imperio obedire volentes fecerunt quidem, in illis tamen numquam sine timore & tremore fuerunt constituti. Unde Sanctus Gregorius ad spontaneum Sancti Pauli in mortem suam consensum, quem hisce verbis expressit: *Ego non solùm alligari, sed & mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu*; sese reflectens: ex alia verò quantum Moyses populi Regimen à Deo sibi impositum acceptare renuerit, considerans, ait: *Praeunte utrorumque Ducum infractâ virtute instituimur, ut si obedientia palmam apprehendere veraciter nitimur, prosperis hujus saeculi ex sola jussione, adversis autem etiam ex devotione militemus.*

S. Greg. l. 35. mor. c. 13.

8. Sanctus Bernardus ad Eugenium scribens, qui ex claustro Claravallensi ad Vaticani sublimem verticem transierat, ideòque metuo, ne in illa præcelsa dignitate positus, aliquam sui spiritus pateretur jacturam, itaeum monet: *Blandientibus secundis rebus Salomon ex toto desipuit; facilius invenies qui sapientiam retinuerunt contraria sibi fortuna, quam qui prosperâ non perdiderunt*; Demum ad eumdem Pontificem se convertens, his semetipsum verbis ut alloquatur, rogat: *Abjectus eram in domo Dei mei; quale est hoc, de paupere & abjecto levari super gentes & regna? quis ego, aut quæ domus Patris mei, ut sedeam excelsis sublimior? Sanè qui dixit mihi, Ascende superius, amicum fore fidit*; quasi dicere vellet; ut plurimum ita fieri solet, ut dum quis in sublime evectus, & ea bona temporalia, quæ ambiebat, vel etiam quæ non ambiebat est assecutus, Deo mox tergum vertere incipiat: *Incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum Factorem suum, & recessit à Deo salutari suo.* Nimirum alludit melli fluus Doctor ad illa submissionis plenissima verba, quæ Saul dixit, dum ei ipsius ad regnum nuntiabatur exaltatio: at verò quàm turpiter idem jam in supremo dignitatum vertice constitutus, Deo suo rebellavit & superbivit? Etenim Deus ipsi in eo quod adversus Amalec gerebat, cruento prælio expressè præceperat, ut totum illum populum sine ullo cujuscumque respectu internecione non solùm totaliter deleret, verum insuper caveret, ne quidquam ex ejusdem spolijs sibi vindicatum reservaret, & tamen prædivitem ex eodem prælio prædam fecit, ipsumque Regem, jussu Dei occidendum, vita donavit, *quia cupiditate ductus*, inquit Lyranus, *sperabat se habere de Rege magnam redemptionem, vel per eum occulti thesauri revelationem.*

S. Ber. l. 2. de cons. c. 12. *Deut. 32. v. 15.* *1. Reg. 9. v. 21.* *1. Reg. 15. v. 3.*

9. Sanctus Bernardus eum, qui in culmine prosperitatum positus, innocentiam suam & temperantiam sartam tectam conservat, Martyrij meritum habere, imò aliquid martyrio pœnosius & difficilius præstare dicit: *Nam quod martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas ostendit malignus, quas desiderat noster appetitus.*

S. Bern. serm. in Fest. S. Hum.

10. Paterfamilias ille ex Evangelio notissimus varios in vineam suam conduxit operarios, quorum alios mane summo diluculo assumpsit, qui toto die strenuè laborarunt, alios verò horâ tertiâ, sextâ, & nonâ, ultimos denique advesperascente die in vineam suam transmisit, è quibus omnibus ij qui manè conducti fuerunt, graviter conquerebantur, quod eadem illis, & ne hilo quidem major daretur pro labore impigro retributio, quam illis qui brevissimo tantum tempore laboraverant: *Murmurabant adversus Patremfamilias, Dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus?*

Matth. 20. v. 11. & 12.

Auth Imp. h. 34. Author Imperfecti per primos operarios illos Sanctos intelligendos esse dicit, qui vixerunt in lege naturæ & scripta: per ultimos autem eos, qui sub lege vixerunt Evangelica: at verò, si ita est, quâ ratione Abraham aliquis v. g. vel Isaac, vel Jacob, vel David, vel similes alij summa semper in bonis fortunæ prosperitate affluentes, in honore, & existimatione magna habiti, in delicijs & vitæ commoditatibus enutriti, conqueri potuerunt, siquidem de Sanctis legis gratiæ plane *Hebr. 11. v. 37.* constat, quod *lapidati sunt, secti sunt, . . . in occisione gladij mortui sunt?* imò de omnibus universim Sanctis canit sancta Dei Ecclesia: *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta?* hi potius majori cum jure dicere pos- *Matth. 20. v. 12.* sunt: *portavimus pondus diei & æstus*; Verumtamen Chrysostomus, vel quisquis est author operis illius, Nequaquam inquit, ita est; quia Sancti veteris Testamenti, magnum habuerunt fundamentum conquerendi & dicendi: *portavimus pondus diei & æstus*, quia sine magno labore fieri nequit, ut quis in culmine felicitatis terrenæ continenter vivat, & ab honoribus, thesauris, & voluptatibus alienus mente permaneat: *Quod martyrium gravius est, quam &c. Tunc mundus in juventute constitutus omnibus bonis prosperabatur, qui ergo tunc fuerunt homines, cum majori difficultate & labore justitiam servaverunt, quia ipsa felicitas mundanarum rerum, satis impedimento est anima ad justitiam faciendam.*

Ezech. 3. v. 9. 11. Deus olim Ezechieli Prophetæ dixit: *Ut adamantem & ut silicem dedi faciem tuam, ne timeas eos, neque metuas à facie eorum.* Ubi magna observanda est, quæ adamantem & silicem intercedit distantia; Etenim adamas gemma quædam est magni valoris & pretij, auro insertus defertur in digitis, & regio diademati innectitur: econtra verò silex vijs pavimendandis deservit, & pedibus calcatur; Quis igitur est iste hoc in loco loquendi modus, quo Deus se Ezechieli & adamantis & silicis qualitates indidisse asserit? Nimirum dicere hac phrasi loquendi voluit, se daturum eidem Prophetæ virtutem quâ solidè & in statu honorifico dignitatum, per adamantem significato & in statu adversitatum & tribulationum significato per silicem, in virtutibus subsistere possit, quia non minori nobis opus est spiritu, nec minori indigemus auxilio, nec recedamus à perfectione vitæ in statu prosperitatis, quam ærumnarum. Nam ut olim Galba ad Pisonem dixit; *Secunda res acrioribus stimulis animum explorant, quia miseriæ tolerantur, felicitate corrumpimur*, Utrum ad infernalibus insultibus resistendum melius securiusque dicere esse munitum, Adamumne an verò Jobum; utique sine ulla controversia primum Parentem nostrum ad hunc finem securius armatum fuisse affirmabis, utpote qui impenetrabili innocentiæ & justitiæ origina- *Ps. 8. v. 6.* lis lorica indutus fuisse noscitur: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis*, Deus enim in ejus animam omnes gratiarum, virtutum, & donorum, totius denique Paradisi thesauros largâ manu effuderat; & tamen turpiter prostratus & devictus fuit, cum tamen Job non obstante quod universus in ejus pernitiem diutissimè conjurans Infernus, omnes ad eum dejiciendum conatus adhibuerit, ipse tamen generosè se illi opponens, eumdem gloriosè superavit; Quænam obsecro est hujusce differentiæ causa? Audite San- *S. Aug. in Psal. 47.* ctum Augustinum, qui ait: *Vicit homo in sterccre, victus est in Paradiso.* Job omni substantiâ & facultatibus suis exutus erat, subditorum suorum risus, fabula, & ludibrium factus fuerat, & ulcerum corporis sui sanie toto corpore squalens & computrescens in sterquilinio sedebat desolatus, & tamen in prælio adversus Luciferum, se velut alterum quemdam Herculem esse probavit: at verò Protoparens noster in amœnitate Paradisi terrestris, una cum conjuge sua, in dominio super cuncta viventia positus, omnibus delicijs affluens, eidem solidè resistere nequivit, quia ut Sanctus Eucherius ait: *Quantò amœnior ille jucunditatis lacus, tantò huic in lapsum pronior fuit.* *S. Euch. de vit. sol.* Unde Rupertus Abbas Adamum in Paradiso terrestri velut universalem cunctorum viventium Dominum considerans, alia verò ex parte in Luciferum in Paradiso cœlesti conditum oculos dirigens, exclamans dicit: *Magna utrinsque celsitudo, illius in Principatu Angelico, istius in propagando genere humano.* *Rup. Abb. l. 2. de vict. ver. c. 12.* Quis autem utriusque in tam sublimibus celsisque honoribus positi, finis tandem fuit? *Neuter pondus tanti honoris humiliter ferre potuit.*

12. Verum enimverò ex quo Sancti Jobi mentionem facere cœpimus, opportunè nobis ille cœlitum senatorius congressus seu Parlamentum in cœlis celebratum occurrit, cui omnes cœlestis curiæ Principes assistebant, quos inter tenebrarum quoque Princeps se insinuans admissus fuit: *Cum venissent filij Dei, ut assisterent coram Domino, adfuit inter eas Satan etiam.* *Job. 1. v. 6.* Deus igitur ad hunc humani generis fiscalem & censorem se convertens dixit ei: *Numquid considerasti servum meum Job, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus ac timens Deum, & recedens à malo?* *Ibid. v. 8.* at verò quantò maior Dei in magnificandis Jobi virtutibus voluptas erat, tantò maligni illius spiritus rabies major erat; quia verò nihil Dei de Jobo pronuntiato elogio opponere poterat, subjunxit: *Nonne tu vallasti eum ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, possessio ejus crevit in terra?* Sed quidnam Dæmon hoc loquendi modo intendebat dicere? Interpres quidam modernus, eum insinuare voluisse dicit, se nondum de ejus futura prævaricatione spem omnem deposuisse, quoad usque etiamnum divitiarum copia abundaret: *Quasi contendat fieri non posse, ut tanta Sanctitas, quanta de Job prædicatur, cum tanta divitiarum copia benè consentiat:* *Pined. ibid.* Quia verò paulatim illum tamquam virum optime fundatum & radicatum in sanctitate fortunæ bonis ad gratiæ divitias adaugendas uti experiebatur, illum omnibus facultatibus substantiæ suæ spoliare, & per viam tribulationis tentare constituit.

13. Sanctus Petrus Damianus conversionem Sancti Matthæi considerans, eumque eo præcipuè tempore à Christo ad Apostolatum & sui sequelam invitatum esse intuens, quando mundus eum maximis prosequebatur favoribus, sive quando Christus eum vidit *sedentem in telonio*, id est, ut Glossa Interlinearis ait: *Lucris pertinaciter inhiantem*, vocationem dicti Apostoli seu ejus conversionem quoddam divinæ sapientiæ & omnipotentiæ prodigium fuisse dicit: *S.P. Dam. serm. 52.* *Gloss. Int.* *Quis de scelerum suorum, quantumlibet immanium, deformitate diffidat, cum audit Matthæum venalis lucri quæstibus inhiantem, non modo repente vocatum, sed ad obtinenda duo præcipua ministeria curiæ cœlestis adscitum?* Quibus in verbis advertendum est, quod sanctus hic Cardinalis non solum hanc vocationem tamquam prodigiosam admiretur, verum etiam quod consideret Christum, ut eum ad suam sequelam efficaciter pertraheret, lucrum ei multò majus quàm cui de facto operam dabat, proposuisse, scilicet quod vocaretur *ad præcipua duo ministeria curiæ cœlestis*, quia ad hoc ut quis divitias, lucra, & mundum lenocinantem deserat, interesse aliquod seu lucrum majus proponatur necessum est. Imo ipsemet Sanctus Matthæus in Codice Evangelij sui longum quemdam miraculorum & prodigiorum à Christo

sto

Matt. 9. *v.* 9. sto patratorum catalogum contexens, ea inter suam quoque conversionem & totalem divitiarum thesaurorumque suorum contemptum recensere non dubitavit; Unde Glossa ait: *Matthæus vocationem suam refert inter miracula; Erat enim Publicanus*, inquit de ipso Beatus Laurentius Justinianus, *& turpis lucri publicè negotijs intentus, alienus à fide, & à fautorum segregatus consortio, temporalia quærens, parvi pendensq; cœlestia;* utplurimum enim ea se mutuo consequuntur, ut qui erga terram amore propendet, de cœlo parum cogitet vel curet.

Gloss.

B. L. Just. de S. Matth.

14. Postquam Abrahamum, ut in libro Geneseos legitur, per adhibitum exiguum servorum suorum numerum gloriosam contra quatuor Reges reportasset victoriam, Loth cognatum suum è manibus eripuisset inimicorum ejus, Rex Melchisedech ei occurrens, mystica eum panis & vini oblatione honorasset, jamque sine hoste campum obtinuisset, mox nocte sequenti hanc habuit visionem: *His itaque transactis, factus est sermo Domini ad Abram per visionem dicens: Noli timere Abram, ego protector tuus sum & merces tua magna nimis.* Ubi meritò quærendum venit, ad quid opus fuerit, ut Abraham à Deo animaretur? quid enim mali timebat? enimvetò si hanc visionem ante commissum cum hostibus suis prælium habuit, jam ipsum aliqua ad deponendum metum exhortatione opus habuisse, fatendum utique esset; Sacer autem textus ait: *His transactis*, id est, inimicis gloriosè triumphatis. Cajetanus respondet, Abrahamum justam habuisse metuendi causam, quia per commissum illud prælium multos exasperaverat Reges, qui suas adversus ipsum vires & potentiam exercere & conjungere poterant. *Quia contra Reges Assyrios insurrexerat, qui erant potentes*: at verò Lyranus ad propositum nostrum melius respondet dicens: *Metuit ne in hoc accepisset totam mercedem justitiæ à Domino*; Deos enim ei dixerat: *Ego merces tua magna nimis*, & ideò merito timebat, ne victoriæ ab inimicis reportatæ, honores item, & alij propitij eventus, à Deo ei pro mercede reputarentur; ac proinde tremebat, sciebat enim non solùm quàm exigua sibi fecvi Dei, vel animis aliqua timorata in culmine temporalis prosperitatis constituta merita comparare, sed quàm egregia sibi hactenus comparata amittere possit; optimè intelligebat difficultatem, quam is qui in prosperitatibus abundat, in se experitur ad conservandam vitæ suæ innocentiam & perfectionem: ob eamdem quoque causam Deus, qui Abrahamum in cunctis actionibus prosperari & felicem fieri desiderabat in hoc mundo, Divinam ei promisit assistentiam suam dicens: *Noli timere: Ego protector tuus sum.*

Gen. 15. *v.* 1.

Cajet.

Gen. 15. *v.* 1.

15. Sancta Dei Ecclesia inter eximia Sancti Casimiri Regis Poloniæ elogia, illod vel maximè admiratur, quod videlicet inter regales delicias Christianam conservarit innocentiam, ideoque in Oratione festi ejus dicit: *Deus qui inter regales delicias intactum à mundi illecebris spiritum Sancti Casimiri conservasti:* quibus verbis hanc inter tantas delicias innocentiam speciali divinæ omnipotentiæ auxilio attribuit.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Lapsum in peccata frequentius in felicitatis, quam in adversitatis statu accidere, & consequenter inter prosperas animæ salutem difficilius procurari ostenditur.

THEMA.

Cedent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. Psalm. 90. *v.* 7.

1. Propheta regius qui in domo Isai Patris sui pauperculus ovium Pastor existens, privatum & laboriosum statum degustarat, ac demum in Throno Israëlitico conditionem regiam & felicitatem humanam expertus fuerat, is inquam à sinistris mille, à dextris verò decem millia corruere dicit; ubi Sanctus Bonaventura ait: *Plures vincuntur in prosperitate deliciarum, quam in adversitate tentationum juxta quod dicitur in Psalmo: Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis latus sinistrum significat tentationes Diaboli, dexterum delicias mundi; pauciores sunt qui cadunt in adversitate tentationum, & plures qui labuntur in temporalibus abundantijs.* *S. Bon. in diat. sal. 6. to. c. 5.*

2. Fabulantur Poëtæ gentiles in averni introitu arborem quamdam auream plantatam conspici, ad quam fabulam Absalon Abbas alludere volui, dum ait: *Quid aliud quæso per ramum illum aureum, quàm mundi hujus decor & gloria significatur? quæ arbor & in introitu ideo esse dicitur, quia per amorem hujus mundi ejus amatores ad Infernum transmittuntur.* *Absal. Abb. serm. 4. de adv. Dom.*

3. Mascardus super mensa Cebetis, in discursu quodam aliam quamdam adducit inventionem poëticam, nostro proposito mirabiliter deservientem. Refert enim quod Timon homo quondam dives, sed per continuum virtutis liberalitatis exercitium in summam paupertatem dejectus; ad agriculturam deinceps exercendam coactus fuerit, at vero quot à fronte ejus stillæ decidebant sudoris, totidem lamenta & suspiria in cœlum emittebat; Tandem vero Jupiter compassione erga ipsum commotus, Plutoni (qui præterquam quod Deus sit divitiarum; etiam juxta eosdem gentiles Poëtas aut fabulatores inferni quoque dominium habere dicitur) præcepit, ut sumpto secum sufficienti thesauro in terram descenderet, & Timonem locupletem & copiosè divitem efficeret; Cui præcepto Pluto post varias reluctantias tandem obedierit, Mercurio sibi in comitem adscito, itineri se quidem accinxit, sed tardo adeò & lento gressu, ut tarditatem ejus admirans Mercurius, de ejus causa eum sciscitatus fuerit; cui Pluto respondit; quotiescumque à Jove ad virum aliquem probum & virtuosum locupletandum destinor, continuò nervos mihi contractos, & ex callo pedes dolentes experior: econtra verò dum à me locupletandus jubetur vir aliquis sceleratus, cum ipsis ventorum turbinibus de velocitate contendere & certare soleo. Ex qua fabula clarè satis deducitur, quàm verum sit, quod Psalmista ait: *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias.* *Ps. 72. v. 12.*

4. Plutarchus de Sylla, qui Dictatoris munere functus fuit, ei à quodam æmulo suo, quod vir sceleratus esset, in faciem exprobratum fuisse, refert, nec aliam hujus convitij allatam fuisse causam, quàm quod dives esset, absque eo quod ullas à Patre suo facultates hæreditasset; Et quidem juxta præfatam Psalmistæ sententiam, ad hoc ei convitium inurendum verè sufficeisset dicere, quod dives esset, bonorumque fortunæ copia abundaret, licet etiam justo eas divitias titulo acquisivisset; Id quod Sanctus Hieronymus his verbis confirmat, dicens: *Si quis existimat posse se versari in divitijs, & divitiarum vitijs non teneri seipsum decipit.* Quis enim permittere sibi poteft, quod picem contrectans ab eadem minimè sit inquinandus. *S. Hier. l. 2. adv. Jovin.*

5. Salvator noster in Testamento in lecto Crucis à se condito animam & spiritum suum æterno

 Patri

Patri suo, Ecclesiam Petro, Matrem suam Joanni, Joannem Matri, Nicodemo Corpus suum, denique bursam seu ærarium in quo Eleëmosynæ & pecuniæ recondebantur, quibuscum Collegium Apostolicum sustentandum erat, in manus Judæ traditoris, viri scelerati & reprobi commendavit, adeò divitias viles & indignas esse censuit, ut illis ex probis neminem onerandum esse judicaret: Idemque ut plurimum etiamnum fieri videmus, quod scilicet bonis temporalibus præsciti potius quàm electi abundarent.

Ps. 90. v. 7. 6. *Cadent à latere tuo mille & decem millia à dextris tuis*; At verò notandum est, quod priusquam *Ps. 72. v. 12.* regius Propheta diceret: *Ecce ipsi peccatores & abundantes in sæculo obtinuerunt divitias*, prius dixerit: *Ibid. v. 11.* *Quomodo scit Deus? & si est scientia in excelso?* quasi diceret? Quænam est hæc justitia, quod mali potius, quàm viri honesti & virtuosi, mundi hujus bonis gaudeant? Num illud ita fieri Deus novit? & si *S. Amb. l. 1. de Interp. Job. c. 6.* scit, cur illud permittit? Sanctus Ambrosius ait: *Putant enim non esse in Deo scientiam, quia peccatores abundant prosperitatibus sæcularibus, sed patientia Dei non præjudicat veritati, & præscientia ejus & providentia hoc ipso amplius probatur, quod in peccato positus, successu affluit sæcularium prosperitatum.*

7. Quonam obsecro titulo Sapientia incarnata Dæmonem apud Sanctum Joannem appellat? Prin- *Joa. 12. v. 31.* cipem mundi eum vocat: *Nunc Princeps hujus mundi*; Et Apostolus Dæmones appellat: *Mundi recto-* *Eph. 6. v. 12.* *res*; at verò numquid veritas est fidei quod *Domini est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum* &c. qua *Ps. 23. v. 1.* igitur ratione Dæmon mundi hujus princeps vocari poterit? Et tamen scimus, quod Dæmon omnia mundi regna Christo exhibens, eidem dixerit: *Hæc omnia tibi dabo; Tibi dabo potestatem hanc uni-* *Matt. 4. v. 9. Luc. 4. v. 6.* *versam, & gloriam illorum, quia mihi tradita sunt; & cui volo, do illa.* Maldonatus potestatem & dominium, quod Dæmon in mundum hunc obtinet, in *Mald. in c. 4. Matth.* ordine ad vitia se extendere existimat, quæ in majori hominum parte ut plurimum regnant, qui proinde propter reatum culpæ, quo sunt obnoxij, velut servi ejus & mancipia ei subjiciuntur. Sanctus *S. Aug. l. 2. de serm. Dom. c. 14.* Augustinus dicit: *Rebus istis terrenis merito suæ perversitatis est præpositus.* Sanctus Cyprianus multis rationibus Dæmonem hujus mundi principem non esse probat, quia illum intelligentiæ Cœlestes gubernant, Angeli enim ad hunc effectum à Deo sunt de- *S. Cypr. ser. de jej. & tent.* putati: *Nec cœli, nec terræ tu conditor, nec Solem moves, nec cursum das, nec per te movetur firmamentum.* In quonam igitur hic ejus principatus præcipuè consistit? Nimirum in mundi hujus scabie, sanie, & sordibus, id est, in voluptatibus, delicijs, divitijs, & prosperitatibus, quorum Dæmon justo Dei judicio, & per altissimam ejusdem Dei providentiam ut plurimum distributor est ordinatus, per hæc enim innumeros sub suum vexillum milites conscribit, efficiendo ut Christo, cujus Evangelium ad excitandum homines, ad amandum cœlestia, aliud præter odium terræ & mundi hujus, omniumque bonorum suorum abominationem non prædicat, rebelles & obstrepentes fiant. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Hujus inferioris mundi tua est scabies, languentis sunt ulcera, si quid vitij est, si quid corruptela, tu distemperas facere, tu versas futore*; quasi diceret vellet: tu in distribuenda sequacibus tuis bona temporalia, felicitatesque terrenas te ingeris, ut illos cadere facias, de quibus *Phil. 3. v. 8.* bonis Apostolus ait: *Omnia arbitror ut stercora.*

8. Virtutes porrò Christianæ tunc in homine solidè fundatæ esse censentur, quando bonis hisce transitorijs minimè innituntur; quia in prosperitatis culmine vel maximè periclitantur & naufragantur; Nam ut Sanctus Bernardus ait: *Quidni periclitetur castitas in delicijs, humilitas in divitijs, pietas in negotijs? Fugite de medio Babylonis, fugite, & salvate animas vestras.* *S. Bern. serm. 30. de con. ad cler.* In claustris autem benè ordinatis, ubi Religiosi in sobrietate vivunt, rudibus & vilibus induti vestimentis, vigilijsque orationibus & propriæ carnis mortificationibus sunt applicati, ubi quoque vota castitatis, paupertatis, & obedientiæ rigidè & exactè observantur, & veræ radicantur virtutes, hic inquam infernales insultus, majori qua fieri potest, cum animi constantia generosè eluduntur & superantur. Unde Salvator noster Dæmonem secum in trigesimo ætatis anno in certamen descendere velle sciens, pro instructione & eruditione nostra loci in quo certandum erat, & armorum sibi commodum, præsidium deligere voluit, ideoque in desertum, locum videlicet à delicijs procul remotum se subducens, abstinentia se & jejunio armavit. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Diabolus* *S. Ambr. serm. 35.* *in deserto tentationis solida arma non invenit, deest illi de Paradiso amœnitas arborum, deest illi consiliatrix Eva, deest illi pomorum speciosa deceptio.* Porrò Dæmon tribus præcipuè vicibus cum Christo congressus fuit, atrocibusque ipsum insultibus impedivit; Ultimus autem & validissimus impetus, honorum, divitiarum, thesaurorum aliarumque felicitatem temporalium oblatio fuit, quia ut ait D. Chrysostomus, *quasi omnibus vitijs fortiorem pecuniarum cupiditatem locavit.* *Chrys. h. 13. in Matth.*

9. Sanctus Bernardus similiter majorem illorum numerum esse existimat, qui per viam prosperitatis, quam qui per adversitatem in perditionis barathrum incidunt: *Licet*, inquit, *multos frangat ad-* *S. Bern. ser. 1. in D. Pal.* *versitas, tamen multo plures extollit prosperitas*; In tribulationibus etenim Deo nos commendamus, atque in divino servitio magis semper effervescimus: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tu-* *Ps. 82. v. 17.* *um Domine*, in prosperitatibus vero non item. Pincerna Pharaonis in carcere unà cum Joseph constitutos magna eidem obrulit, & multa promisit, sed parum vel nihil præstitit, sed quænam hujusce mutationis causa fuit? *Et tamen*, inquit Sacer textus, *Gen. 40. v. 23.* *succedentibus prosperis, præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.*

10. Idem quoque Sanctus verba Psalmi in principio discursus thematis loco proposita, scilicet: *Cadent à latere*, &c. exponens, Davidem per illa di- *S. Bern. de obit. Malach.* cere voluisse inquit: *quod multò plures prosperitatis fallacia, quam adversitatis flagella dejiciant*; Similiter dum illa verba: *Transivimus per ignem & aquam,* *Ps. 65. v. 12.* *& eduxisti nos in refrigerium*, exactius ponderat, potius ut inter mundi hujus tempestates, quàm in tranquillitate & serenitate ejusdem navigemus, bis verbis nos monet: *Nemo nostrûm Charissimi plana mollioris vitæ superficie delectatus, iter illud marinum sibi commodius arbitretur, magnos hic campus scopulos habet, invisibiles quidem, sed eo ipso periculosiores.* Seneca quoque solo naturæ lumine illustratus, inter cætera dicit: *Quasi ista inter se contraria sint, bona* *Sen. ep. 94.* *fortuna & mens bona, ita melius in malis sapimus secunda rectum auferunt.*

11. In civitatibus illis præ sceleris enormitate infamibus, si solùm Loth exceperis, quemnam alium timore Dei imbutum reperire poteris? Deus quoque Abrahæ se placandum fore declaravit, si in toto illo numeroso populo, decem viri justi & verè virtuosi deprehenderentur, & tamen patria illa vasta quædam regio fuit, quinque in sinu suo continens popu-

[Gen. 18. v. 32.] li frequentiâ, & numerositate præclaras civitates. Ecce tibi evidens argumentum, unde colligere possis, quod ubi prosper & propitius spirat ventus, via umquam [Gen. 13. v. 10.] ab homine agnoscatur aut quæratur Deus, quin potius sancta ejus lex ut plurimum præsumptuosè conculcetur, ut hic videre licet, ubi tota regio speciem præ se ferebat cujusdam Paradisi terrestris. Unde Oleaster [Oleast.] ait: *Docet locus iste, quo terra fuerit uberior, eo & frequentius ibi homines deteriores esse, fallique eos, qui quod pulchrius & amœnius est, eligunt, & ut plurimum ubi terra delitiosior est, cultores vitiosi sunt.* Eusebius Emissenus quoque quemdam qui prosperiori in hoc mundo fortunâ utentes plurimum suscipiebat, his [Eus. Emiss. in epp.] verbis alloquitur: *An tu hunc potentem & felicem vocas, qui in suam mortem fortis est? Cui provtutuum fallax umbra præsentium, æternorum congregat causas malorum.* Epictetus Philosophus moralis quidem, sed gentilis non se ideò dolere ait, quod Jupiter in bonorum fortunæ distributione minimè erga eum [Epictet. ap. A. l. 3. c. 26.] liberalis extitisset & propitius: *Copiosum*, inquit, *& opulentum me esse noluit, quia non vult voluptatibus deditum vivere, sed nec Herculi filio suo magnas dedit opes.* Quando Apostolus nos ad currendum in stadio exhortatur, simul quoque nos ut ab omni nos [Heb. 12. v. 1.] gravanti pondere exoneremus invitat, *deponentes omne pondus & circumstans nos peccatum*, simul cum pondere peccatum conjungit, & protinus subdit: [Ibid.] *curramus ad propositum nobis certamen.* Quodnam verò est pondus illud, à quo animam exonerare ab Apo- [Theoph.] stolo jubemur? Theophylactus ait: *Terrestrium negotiorum sarcinam; & curas illis admixtas; nihil enim aliud sunt, quam vana sarcina.*

12. Christus nobis in Sancto Petto, cui claves regni cœlorum consignarat, ostendere voluit, quomodo hoc pondus à nobis deponere debeamus: [Matth. 19. v. 27.] Hic enim dixit: *Ecce nos reliquimus omnia*, ac proinde ad Christum Paradisi portam liberè & securè super aquis ambulabat: Sanctus August. verba illa [Matth. 14. v. 30.] Sancti Matthæi: *Videns ventum validum timuit*, considerans ait: *Mare hoc magnum sæculum, ventus vali-* [S. Aug. t. 9. de cantico novo c. 2.] *dus, & magna tempestas sua cuique cupiditas*; Jam verò, si ita est quod tempestates animam mergentes nostri sunt appetitus, & cupiditates nostræ, quis est qui non videt & fateri cogatur, quod felicitates temporales, & bonorum fortunæ anxia cupiditas plusquam quævis alia tempestatum procella navim animæ nostræ in profundum abripiat, siquidem *ra-* [1. Tim. 6. v. 20.] *dix omnium malorum est cupiditas.* Idem quoque Sanctus optimum nos modum docet, quo hoc naufragium declinare & evadere possimus: *Clamet*, inquit, [Matth. 19. v. 27.] *in te Petrus, id est, imitemur Petrum, qui dixit: (Ecce* [Act. 3. v. 6.] *nos reliquimus omnia: Argentum & aurum non est mihi) Vide Paulum hoc navigium non solum demonstrantem, sed etiam ascendentem, & quamplurimos invitantem, quando dicebat: Habentes victum & tegumentum his contenti simus.*

13. Magnus Moyses Dei Propheta tenebatur terram Chanaan ingrediendi desiderio, terram inquam, ad quam tantis cum sudoribus & defatigationibus, per tot annorum curricula, per vastam illam solitudinem populum Dei circumduxerat, & tamen licet [Exod. 33. v. 11.] tantus tamque gratus Dei amicus esset, ut cum Deo facie ad faciem loqueretur, sicut amicus loqui solet cum amico, postquam id magna cum instantia à Deo petiisset, favorabile ab eodem referre responsum non potuit, & quia eamdem petitionem ingenti cum anxietate iteratò repetierat, tandem sibi re- [Deut. 3. v. 26.] pulsam his verbis dari audivit: *Nequaquam ultra loquaris hac de re ad me.* Quidnam hic causæ latet, inquit Petrus Cellensis, quod Deus servo suo adeo fideli & bene de se merito, gratiam adeo justam, æquam ac rationabilem tam constanter denegarit? *Haccine*, inquit, *est illa prædicabilis, & prædica-* [P. Cell. l. de pan. c. 11.] *ta ubique gentium amicitia ad amicum tuum Moysen? Taliterne solvuntur promissiones tuæ? Itane remunerantur, qui in castris tuis usque ad mortem militant?* Et tamen induci non potuit, ut hanc repulsam à negotiori in Moyseo affectu derivari crederet, cui licet per modum transeuntis, ipsam quoque divinam faciem suam revelarat. Tandem verò idem venerabilis Author dicit, ideo Deum noluisse, ut Moyses terram ingrederetur promissionis, ut tanto eum securiorem redderet de introitu in terram viventium. Sed quid audio? inquies, Ergone habere auditum in Palæstinam, vel terram illam possidere, quæ lacte scaturiebat & melle, cœlum ingredi volenti erat obstaculo? Imò vero inquit Petrus Cellensis: *Omnipotens & misericors Deus idcirco terram morientium negat, quia ad cœlum Moysi animam sublevat*: nam quia verissimum semper est axioma illud Apostolicum: *Omnia in figura contingebant*, fertilissima illa terra, quam ingressuri erant ad sceptra & lauros tractandos, statum symbolizabat dignitatum seu felicitatis terrenæ, & ideo Deus qui dilectorum servorum suorum curam semper habet, hanc potissimum in eo probavit, quod eosdem ne quidem in aliquod felicitatis terrenæ vestigium vel umbram collocare voluerit.

14. Idem quoque Moyses dignitatem regiam & quæ illam sequi solent prosperitates tantopere abhorruit, ut potius cum vili Hebræorum plebecula servituris compedibus & manicis vinctus lutum ad lateres faciendos tractare elegerit, quam ut tempora sua regio Pharaonis diademate cingi & redimiri permitteret. Cur ita? Ne videlicet à cœlesti gloria decideret, oculum namque suum in Paradisum defixum semper tenebat: *Negavit se esse* [Hebr. l. 1. v. 24. 25.] *filium filiæ Pharaonis, Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem*; Probe namque sciebat, quam verum sit, quod bona hæc præsentia iter ad veram promissionis terram, id est, æternam beatitudinem plurimum retardent.

15. Quando Pharaone cum universo exercitu suo in mari rubro submerso, electus Dei populus per fundum ejusdem maris pedibus siccis pertransibat, quasi cum violentia quadam ad litora pertrahi videbatur, adeo in prosequendo Palæstinam versus itinere suo lentus & tardus erat, adeo ut sacer textus dicat: *Tulit autem Moyses Israël de mari rubro*; [Exod. 15. v. 22.] Ubi Lyraous ait: *Tulit, quia cum quadam violentia* [Lyran.] *& importunitate fecit eos inde recedere.* Sed undenam hæc procedebat violentia? Ex quo adeo prodigiosum conspeacerant miraculum, potius in consectando Angelo, qui illos in columna nubis vel ignis instar viæ ducis præcedebat, tanto velociores esse debebant, non vero tardo adeo & lento gressu progredi. Oleaster tarditatis hujusce causam, cupiditatem ipsorum fuisse declarat: *Erant enim cupidi & nimis* [Oleast.] *intenti ad spolia Ægyptiorum submersorum colligenda.* Eheu quot hodie sunt, quibus spolia hujus præsentis vitæ (quæ quidam belli campus est: *Militia est vita hominis super terram*) suum ad cœlestem gloriam directum cursum sistunt? Quot inveniuntur quibus longe acceptius est per breve temporis spatium felicitate frui terrena, quam æterna in sempiternum?

16. Quando increata illa sapientia Abrahamum in primum credentium elegerat patrem, quodnam primum fuisse præceptum existimatis, quo illum obstrinxerat? *Egredere*, inquit, *de terra tua, & de cognatione tua,*

tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi. Hæc autem terra Chanaan verum quoddam beatitudinis symbolum erat; Cur autem Deus Abrahamum à commoditatibus & divitijs domus suæ avellere voluerit, priusquam illum ad terram viventium prædestinaret, hujus nobis mysterium D. Chrysostomus his verbis egregie declarat, dicens: *Ut sciant omnes, quicumque voluerint esse filij Abrahæ, & terram hanc vivam promissionis accipere, de qua scriptum est: Credo videre bona Domini in terra viventium; quoniam bona sua debent contemnere, sicut Abraham terram suam contempsit.*

Chrysost. h. 1. in Matth.

S. Nilus in Ascet.

17. Si Nilus optime considerat, quod quando navigantes à tempestatum procellis agitati & conquassati, se in submersionis periculo constitutos esse conspiciunt, sarcinas suas è navi confestim ejiciant, ut vitæ securitati tanto magis consulere possint, ideoque jure merito obstupescit, quod Christiani in mari hujus mundi in continuo salutis animæ suæ periculo navigantes, pondera, quibus anima aggravatur, non solùm non exonerent, & abs se abjiciant, verum insuper pondera ponderibus abjiciendo periculum suum quotidie majus efficiant & augescant, id est quod ad bona terrena acquirenda semper aspirent: *Cur*, inquit, *idem non potest Dei timor, quod potest timor maris? illi caduca vita cupiditate, aliarum rerum jacturam levem putant, nos qui ad vitam æternam aspiramus, propter illam nihil, quamvis abjectum contemnimus, sed malumus simul cum onere perire, quam illo projecto salvari.*

18. S. Hieronymi ingenio digna est illa ponderatio, in qua Eliam Prophetam & Carmeli Patriarcham jam in cœlos in curru igneo ascendentem, pallium sibi excidere pallium fuisse observat, idque non sine peculiari nostra instructione & documento: *Elias ad cœlorum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mundo immundo vestimenta dimittit.* Affectus amoris nostri pondus quoddam est, qui si feratur in Deum ad ipsum nos, velut ad centrum nostrum trahit: Si verò ad terram & bona ejus feratur, nos pariter ad terræ centrum, id est infernalem abyssum protrahit.

S. Hier. in ep. 21. ad Jul.

Sales p. 1. l. 2. c. 9. am. div.

19. S. Franciscus de Sales in aureo illo de amore Dei libro, Aristotelem de certo quodam avium genere, quæ Apodes communi nomine appellantur, scribere dicit, quod tibias habeant valde breves, pedesque ab omni virtute aut fortitudine enervatos, ideoque illis haud secus ac si non haberent, utantur; Unde si aliquando in terram semel se dimittant, se denuo ad volandum erigere & expedire nequaquam possunt, & ideo vel aucupibus in prædam cedunt, aut crocitando moriuntur, nisi forte propitius aliquis ventus spirare incipiens, eas ad volandum in aera promoveat: *Anima nostra*, inquit Sanctus hic Præsul Gebennensis, *quæ ad gloriam adipiscendam creata sunt, si corde & affectibus suis bonis hisce terrenis adhærescant, & futura vita amplius non cogitant, sed terrenis hisce prosperitatibus, totaliter sese dedunt: Conglutinatus est in terra venter noster:* potest tamen valido quodam vento, id est, vehementi aliquo Spiritus Sancti impulsu easdem aspirare, ut hac ratione anima ab hisce bonis terrenis expedire se valeat, & tunc (licet hoc Deus raro facere soleat) eamdem divitias vitæ commoditates, delicias, voluptates, Patriam, parentes, amicos, &c. protinus deserere, sacrisque se claustris mancipare conspicieris, at verò pauci sunt tales in sæcularium hominum comparatione. Optime igitur Sanctus Hieronymus ad exsuperantium ita scribit: *Projice sarcinam sæculi, & neque quæras divitias, quæ camelorum pravitatibus comparantur, nudus & levis in cœlum evola, ne alas virtutum tuarum auri deprimant pondera.*

Ps. 43. v. 25.

S. Hier. l. 1. ep. 2.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM

Divites avari per divitiarum suarum stercus Deo abominabiles, & hominibus exosi efficiuntur; Bona quoque temporalia per stercus, quod Tobiam excæcavit, significari ostenditur, quia hominem lumine & notitia Dei & cœlestium bonorum cognitione destituunt.

THEMA.

Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit. Ezechiel. 7. vers. 19.

1. EX hujus assumpti thematis verbis clarè satis liquet, qua in æstimatione aurum & argentum apud Deum sint, utpote quod cæcos mundanos idololatras efficit: *Argentum eorum foras projicietur, & aurum eorum in sterquilinium erit.* Ex quo textu B. Petrus Damianus consequenter deducit, quam abominabilis effrænis divitiarum cupiditas apud Deum existat: *Nulla sane putredo vulnerit*, inquit, *in Dei naribus intolerabilius fœtet, quam stercus avaritiæ, & cupidus quisque dum sordentis pecuniæ quæstus accumulat, vertens exedram in latrinam, quasi molem stercoris coacervat.* Ad quod probandum præcitatum Ezechielis textum loco thematis assumptum adducit in medium, utpote ex quo puteolentia & fœtor hujus vitij in conspectu Dei, satis convincitur.

B. P. Dam. l. 2. ep. 2.

2. Duæ illæ germanæ sorores Martha & Magdalena omnibus modis impedire conabantur, ne Christus ad fratris mortui sepulchrum propius accederet, ne fœtidum cadaveris illius odorem perciperet: *Jam fœtet quatriduanus est enim.* Avarus ex æquo abominabilis est tam apud Deum, quam apud homines, sicut vas stercore plenum, vel puteolens sterquilinium quod aërem inficit contagione. De hoc vitio S. Basilius ita scribit: *Est animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca, belli materia; propter opes propinqui, cognati naturam negant, fratres inter se digladiantur, loca deserta grassatoribus, mare pyratis, civitates calumniatoribus replentur, quis mendacij pater est? quis falsæ accusationis minister? quis perjurij genitor? nonne divitiæ, ac circa divitias studium?*

Joan. 11. 39.

S. Basil. h. 7. in Div. av.

3. Verum enimvero si tota abominationum graveolentia vos adhuc non offendit, audite saltem quid S. Bernardinus de usura primogenita hujus vitij filia dicat, hoc enim si aperta aure auscultaveritis, fœtorem ejus ad ipsum usque cœlum se extendere dicetis; Hic enim vitium hoc toti sanctissimæ Trinitati opponi affirmat, illudque sequentibus rationibus probat. Opponitur enim. *Primo potestati Patris, quia vendit tempus, quod solius est Dei, & gratis ad vitam hominis est concessum*, juxta illud: (*Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.*) Unde hoc *à minore ad majus* efformat argumentum: *si igitur non est nostrum nosse tempora, multo minus est nostrum illud vendere. Secundo adversatur veritati Filij quia facit mendacem Christum;* hic enim apud S. Joannem ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet:* & S. Paulus 1. Cor. 15. ait: (*Insipiens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.*) *sed usura multiplicat granum & denarium absque eorum morte. Tertiò adversatur bonitati Spiritus Sancti,*

S. Bern. t. 2. serm. 4. art. 3. Act. 1. v. 7.

Joa. 12. 24. & 25. 1. Cor. 15. 36.

Sancti, qui quidem omnia gratis donat; Unde Matth. 5. Dei Filius de illo dicit: (*Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super justos & injustos:*) *sed usura gratias vendit, nam mutuare ex sua specie est opus gratiæ, quod usura venale facit;* contra quos Luc. 6. Dominus ait: (*Si mutuum dederitis his, à quibus speratis recipere, quæ gratia est vobis?*) *quasi dicat: Nulla.*

Matth 5. 24. Luc. 6. v. 34.

4. Avaritia præ quovis alio peccato, Filium Dei suspendit in patibulo: *Propter scelus populi mei percussi eum.* Omnia quidem peccata in eum, ejusque n[...]em armata conjorarunt, verumtamen dux generalis sacrilegi hujus exercitus, sine dubio cupiditas argenti & auri fuit, quæ etiam post mortem in ipso sepulchro ei infesta fuit, quia milites pecunia corrupti & subornati, discipulos, ipsis noctu dormientibus, Redemptoris corpus sustulisse testati fuere. Et quidem præter traditionem Judæ, Christum pro triginta denarijs vendentis, sciendum est prius id, quod Sanctus indicat August dicens: *Dominus noster & Salvator voluit de cordibus Pharisæorum pecuniarum amorem excludere, sed quia erant cupidissimi, salutaria Domini verba deridebant.* Deinde quænam postea mortis eidem in trigesimo tertio ætatis anno illatæ occasio fuit? hæc nimirum, quia post Palmarum absolutum triumphum templum ingressus, suique æterni Patris honorem & gloriam zelatus, mensas nummulariorum & negotiantium evertit: ex hoc enim facto animi eorum adeo fuere exasperati, ut in eadem quoque septimana sine dilatione vociferati fuerint dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum.* Vitium istud sine ullo respectu humanam pariter & divinam frangit & violat legem, ipsique Deo necem infert; Unde S. Leo Papa inquit: *Non est in illo corde justitia vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum.* Quid mirum igitur, si ita fœteat, ut Deus per os Ezechielis graveolenti sterquilinio simile esse dicat.

Isa. 53. v. 8. S. Aug. t. 4. l. de sal. docum. c. 30. Joan. 19. 15. S. Leo. ser. 9. de pass.

5. S. Bonaventura de avaro dicit: *Avaritia facit hominem abominabilem;* Unde dicitur in Osea: *Facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* Porrò divitiæ, prout in Discursu primo vidimus, *lutum* quoddam sunt; Et in Habacuc c. 2. vers. 6. appellantur *lutum*; Unde & Sanctus Paulus ait: *Omnia... arbitror ut stercora:* Et Ezechiel ex speciali jussu Dei testatur dicens: *Aurum eorum in sterquilinio erit.* In Annalibus Minorum legitur, quod postquam S. Franciscus suis sæpius inculcasset, ut pecunias omni studio caventes, ne quidem tangere præsumerent, sed pari quo lutum pretio æstimarent, acciderit, quod frater aliquis in Ecclesia ad pedes cujusdam Crucifixi quasdam à devotis aliquibus projectas pecunias forte fortuito inveniens, easdem apprehenderit, & in specialem quemdam in Ecclesia ad hoc præparatum locum reposuerit, ne forte furto subreptæ deperirent; qui cum apud Sanctum Patriarcham hac de re accusatus, suum sponte confessus fuisset errorem, is hoc ei præceptum imposuit, ut scilicet pecuniam quam manu sua attingere præsumpserat, ori impositam foras extra Conventum in aliorum fratrum præsentia in stercora Asini projiceret; insinuare illis per hoc intendens, quo in pretio & æstimatione pecuniæ apud illos esse deberent. Numquid igitur avari merito omnibus abominabiles censeri debent, de quibus Seraphicus Fran. ita statuit, & de quibus sacer textus ait: *Facti sunt abominabiles sicut ea quæ dilexerunt;* Quis hominem stercoribus fœdissimè conspersum non abominaretur & fugeret? Subjungit S. Bonaventura: *Non enim mirum est, si Deus abominatur avarum, cum ipse tantum Deum contemnat, quia plus diligit nummum quam Deum, cujus signum, quia pro obolo non veretur mentiri, nec vult dare pauperi pro amore Dei.*

S. Bon. t. 6. in diat. sal. c. 6. Osea 9. 10. Phil. 3. v. 8. Ezech. 7. 19. Ann. 12. 18 n. 10 Osea 9. v. 10.

6. Habacuc de auro dicit: *Aggravat contra se densum lutum*, sed parum nimis dicit, quia potius dicere debebat: Congregat contra se capitales & in pernitiem ejus conjurantes amicos, prout optime Sanctus Petrus Damianus in Epistola quadam notat dicens: *Terribiliter intonans Jacobus comminatur Apostolus: Agite nunc divites, plorate ululantes in miserijs quæ advenient vobis;* quibus præmissis & causam subjungit: *Divitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt, Aurum & Argentum vestrum æruginavit, & ærugo eorum in testimonium vobis erit... Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus.* Quæ S. Petri Damiani comminatio optimè consonat cum illo, quod etiam S. Hieronymus in idem propositum scribit: *Conscientia peccatorum suorum super mortem, super judicium formidabunt, quasi latrones de carcere, de æternis supplicijs suspirabunt.*

Hab 2 v. 6. S. P. Dam. l. 3. epist. 2. Jac. 5. v. 1. Ibid. v. 2. Ibid. v. 3. S. Hier in reg. monac.

7. Quod si examinare insuper velimus, quam sit avarus hominibus abominabilis, audiamus quid hac de re Sanctus Asterius scribit: *Avarus*, inquit, *propinquis est odiosus, famulis gravis, amicis inutilis, exteris difficilis & via affabilis, vicinis molestus, uxori malus contubernalis, liberorum parcus atque sordidus educator, sui ipsius malignus curator, noctu, interdiu solicitus & cogitabundus.* Didacus Stella similiter avarũ omnibus exosum esse probat utpote qui omnibus est contrarius: *Avarus*, inquit, *visceribus charitatis caret, patrem nescit, fratres ignorat, & propinquos velut extraneos abjicit, unde nemini utilis est:* Adhæc subjungit, quod licet alij peccatores sibi ipsis plurimum præjudicent, nulli tamen aliorum injuriam faciant, aut inutiles existant, idque ex varijs ostendit exemplis: *Superbus & arrogans*, inquit, *amplissimas ædificat ædes, & ita ut ædificatores famulósque alat, necesse est: Helluo pistoribus, venatoribus, caupenibus edacitate sua prodest, & sic alijs emolumento sunt alij peccatores, quod in divitibus avaris multo aliter se habet, nam præter hoc, quod nemini exusu sunt, Rei publicæ summe nocere solent, frumentum reliquaque necessaria asservantes, & in tempora cariora reponentes, pauperes affligentes, omnésque summis incommodis afficientes.*

S. Aster. l. de avar. Did. Stell. enc. 16. Luc

8. Sanctus Valerianus avaros quoque ex alio motivo exosos esse dicit: *Vellet unicus esse, si posset, modo de Patris morte cogitat, modo de fratris vita suspirat.* Innocentius Papa III. libr. 2. de contemptu mundi, varios quoque modos adducit, quibus cupidus vir & avarus reus & detestabilis esse ostenditur; dicit enim: *Nec patientibus compatitur, nec miserijs subvenit, vel miseretur, sed offendit Deum, seipsum, proximum; nam Deo retinet debita, proximo denegat necessaria, sibi subtrahit oportuna, Deo ingratus, proximo impius, sibi crudelis.* Videbitis nonnumquam homines, qui tametsi ab uno Polo ad alterum suarum dilataverint possessionum fines, pro uno tamen terræ palmo molestantes vicinos, injustas moventes lites, rixas & inimicitias suscitantes, Tribunalia susque deque importunitate sua vertentes, denique, ut per fas & nefas assequantur intentiones, fortiter se armantes, & omnia devastantes. Unde Arnobius ait: *Quamvis provincias totas rus faciant unum, pro arbore una, pro sulco, ferum litibus terunt, cum amicis, cum fratribus inexpiabiles suscipiunt simultates.* Denique Chrysostomus aliam observat rationem, ob quam avaritia omnibus est exosa, quia videlicet omnes alios odit & persequitur: *Omnes homines tam pauperes, quam divites, odio prosequitur; pauperes, ne quid ab eo petant, divites, quia quæ illorum sunt, non possidet.*

S. Val. ho. 10 de avar. Inn. 3. l. 2. de cont mu. c. 14. Arnob. c. con. gent. Chrysost. ho. 81 in Matth.

9. Aliud quoque maximi momenti damnum in hoc temporalium bonorum stercore addocere possumus, de quibus Apostolus sublimi intellectu suo testimonium perhibet, dicens: *Omnia arbitror ut stercora*; oimirum quod hominem tantoperè excæcat, ut per illud omnem cœli lucem, qua illuminabatur sæpius, omne judicium, discursum & rectam rationem amittere videatur. Unde fit, quod avari suos in cœlum oculos numquam erigant: *Oculos suos statuerunt declinare in terram*, terram semper spectant, inclinato semper capite incedunt, omnemque affectum & consilia sua instar brutorum terrenis hisce immersa semper habent. Dom Sanctus Tobias Senior die quodam ex diurno labore desatigatus in strato suo quietem captaret, quædam super capite ejus circumvolitantes hirundines oculos ejus suis adeo offenderunt excrementis, ut illum totaliter cæcum effecerint: *Contigit... ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretq; cæcus*: Ubi Sanctus Bonaventura ait: *Tobias dormiens excæcatur per calida stercora hirundinum, per qua fervens cupiditas temporalium significatur: Omnia arbitror ut stercora*; At verò idem Seraphicus Doctor cum suspirijs & gemitibus illam deplorat cæcitatem, quæ data opera & voluntate hodie à tot hominibus avaris ipsismet conciliatur, nec non complacentiam, quam in hoc eodem tam perniciose excæcante stercore habent, quæ tanta est, ut stercori huic ipsum quoque Christum postponere non metuant: *Sed heu, hodie plùs diligitur istud stercus, quam Christus*. B. Humbertus pariformiter ad hoc factum alludens, ad propositum nostrum ita scribit: *Tobias excæcatus est calidis stercoribus hirundinum, sic ardens amor ad temporalia, qua apostolus arbitratus est ut stercora, oculos cordis excæcat*; citátque authoritatem S. Augustini in suis Confessionibus dicentis: *Spargis pœnales cæcitates super illicitas cupiditates*; Item miraculum illud in medium adfert, quod à Salvatore nostro fuit in cœco à nativitate patratum, super cujus oculos Christus lutum imposuit: (*Lutum mihi posuit super oculos*,) insinuans causam cæcitatis spiritualis esse lutum divitiarum; Unde habetur de avaro Habacuc 2. *Usquequo & aggravat contra se densum lutum*? B. Petrus Damianus in quadam Epistola de hoc vitio tractans, de hac cæcitate quoque his verbis loquitur: *Mentes infelicium cæcat, quæ scilicet & fidem tollit, & omnium virtutum in eorum cordibus lumen extinguit*. S. Ambrosius de S. Alexio scribens, qui in summo deliciarum & commoditatum domus suæ culmine constitutus, relictis facultatibus & divitijs paternis in extrema demum egestate & mendicitate vixit, ita loquitur: *Cæca est avaritia, sed diversis fraudum oculata ingenijs, non videt quæ divinitatis sunt, sed cogitat quæ cupiditatis sunt*. Sanctus Cyprianus quoque eumdem cæcitatis defectum avaro attribuit, dum enim orationem quam Salvator noster ad æternum Patrem suum nos quotidie effundere docuit, & præcipuè illam inter alias petitionem: *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo*, considerat, illius pariter moniti Apostolici meminit, quo dicitur: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli*, ac demum ait, *Docet non tantum contemnendas, sed & periculosas esse divitias, illic esse radicem malorum blandientium, cæcitatem mentis humanæ occulta deceptione fallentium*.

Phil. 3. v. 8.
Psal. 16. v. 11.
Tob. 2. v. 10. 11.
S. Bonav. ser. 4. in D. 3. Epiph.
B. Humb. par. 1. l. 1.
Joan. 9 v. 15.
Habacuc 2. 6.
B. P. Dam. L. 1. epist. 15.
S. Ambr. in fest. S. Alex.
1. Tim. 6. v. 9.
S. Cypr. de or. Dom.

10. Regius Propheta David Psalm. 39. ita de se conqueritur: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui, ut viderem*; quia verò ingens iniquitatum illarum numerus erat, unde dicit: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus*, inter alias iniquitates quibus anima ejus obnoxia erat, avaritiæ quoque immersam fuisse, necessum est credere, quia *radix omnium malorum est cupiditas*: ut verò quænam inter has iniquitates & cæcitatem intercedat proportio? Ut proinde dicat: *Non potui, ut viderem*. Responsio petenda videtur ex verbis sequentibus, quibus idem Psalmista ait: *Multiplicata sunt super capillos capitis mei, & cor meum dereliquit me*; Et bene in primis ait: *Multiplicata*, quia juxta Ecclesiasticum: *Avaro nihil est scelestius*. Deinde notandum, quod ut experientia constat, quanto capilli capitis amplius crescunt, tanto magis lumen offuscant oculorum, nisi præscindantur, aut ab oculis retorqueantur, ita quoque quanto bona temporalia in capillis denotata amplius crescunt, tanto magis Dei & bonorum æternorum lumen & notitia diminuitur.

Ps. 39. v. 13.
Ibid.
1. Tim. 6. 10.
Psal. 39. 13.
Ibidem.
Eccl. 10. 9.

11. Deus quondam Ezechieli Prophetæ ad se die quodam accersito præcepit, ut accepta novacula capillos capitis sui sibi abraderet, eosque adhibita justi ponderis trutina libratos in tres partes æquales divideret, & primam quidem harum partium in medio Civitatis igne succensam combureret: Secundam verò portionem in minutissimas partes discinderet: Tertiam denique in ventos dispergeret. Quo quidem divino præcepto Prophetæ imposito, quoad sensum literalem, strages populo immittenda, & quas in ea passurus erat, miseriæ significabantur: Quia aliqui eorum in igne perituri erant; alij in minutissimas particulas comminuendi? alij denique velut mancipia in captivitatem abducendi erant. In sensu autem spirituali per capillos bona significantur temporalia, quæ sicuti corpori & vitæ corporali superflui sunt, non vero essentiales, cum sint quædam capitis excrementa, ita quoque bona terrena necessariam cum vita spirituali Christiani hominis & cum anima connexionem non habent: mysterium vero, ob quod hi capilli in tres partes dividendi erant, ab Hugone Cardinalis his verbis tangitur: *Divitiarum prima pars in ignem, secunda in ventum, tertia in gladium traditur, quia divites hujus mundi suas divitias expendunt, alij in igne libidinis, alij in vento superbiæ, alij in lites & bella.*

Ezech. 5. v. 1.
Hug. Card. in Ezech.

12. Quod si certò scire vultis, an intellectus à cupiditate excæcatus remaneat, audiatis Sanctum Ambrosium ita loquentem: *Avaritia plerumque sensus hebetat humanos & pervertit opiniones, ut quæstum pietatem putent*. Unde & Dionysius Carthusianus donum sapientiæ ab auri splendore hebetari dicit: *Inter septem dona Spiritus Sancti, primum & dignissimum consistit donum sapientiæ, per quam homo contemplatur Deum, & spiritualia & æterna cum gustu spirituali & suavitate interna: huic dono contrariatur specialiter avaritia, quia per eam homo præponit ista vilia & terrena Deo altissimo, ac rebus spiritualibus & divinis*. Quod si aliquis vitrum aliquod vulgare & fragile vero & genuino adamanti præferret, istum utique cæcum, aut sano destitutum esse judicio diceres; & tamen hæc est multorum stultitia & cæcitas, quod bona temporalia & caduca bonis cœlestibus & sempiternis anteponant.

S. Ambr. l. 5. epist. 19.
D. Carth. a. 2. oper. minor. a. 9.

13. S. Joannes Damascenus adducta S. Basilij authoritate avarorum vesaniam illorum errori similem esse dicit, cui dum morbus malignitatem pestilentialissimam attigit, sanitatem adhuc se assecuturos esse sperant: *Cum quis opes iniquis artibus collegit, atque hinc sibi robur & potentiam conciliari censet, similis est ægroto in morbi abundantia sanitatem esse statuenti.*

S. Jo. Dam. l. 3. pa. c. 54.

14. Drogo Hostiensis Judæ cæcitatem ut his ob

ocu-

oculos ponit, qoi prius denarijs ex traditione acquisitis de securitate prospicere voluit; *Retulit triginta argenteos*, nihil de eo curans, ut animam propriam in securum posset statum redigere, siquidem abiens laqueo se suspendit: *Ecce infelix qualiter excæcatus est, maluit seipsum perdere, quam denarios perire, denarios templo seipsum laqueo adduxit.* Id quod diu ante Judam Achitophel quoque fecisse legitur: *Abbijt in domum suam & in civitatem suam, & disposita domo sua, suspendio interiit.* De omnibus ad domum suam spectantibos solicite cogitavit, sola animu excepta, utpote quum ad oncinum suspendisse, imo laqueo Dæmonis insetuisse videbatur. S. Bonaventura postquam de divitibus avaris dixisset, quod sint *Pleni in area, vacui in conscientia*, mox sobjungit: *quærunt aurum, & acquirunt infernum.* Quænam excogitari potest cæcitas hac detestabilior? Tandem verò subjungit: *Non luna quando versus terram dicitur esse plena, tunc versus cœlum est vacua; & quando versus terram dicitur esse vacua, vel nulla, tunc versus cœlum dicitur esse tota plena; sic vir sanctus dum nihil habet in mundo, est dives in cœlo.*

Matth. 27. v. 3. Drog. Host. de sacr. Dom. pass. — 2. Reg. 17. v. 23. — S. Bon. ser. 5. de uno mort.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Bona terrena à desiderio & lucre bonorum cœlestium nos retrahunt: Et ideo quanto magis homo ab ejusmodi bonis nudus & alienus existit, tanto magis in bonis cœlestibus abundat.

THEMA.

Defecitque manna, postquam comederunt de frugibus terræ. Josue 5. v. 12.

1. MAnna, utpote cœlitus Israëlitis missa annona, bona significabat cœlestia & æterna, econtra verò fructus terræ labore & industria humana excultæ, symbolum erant bonorum, divitiarumque temporalium. Et quia verissimum semper est axioma illud Apostoli: *Omnia in figura contingebant illis*, increata Dei sapientia ita disposuit, ut manna confestim in populo suo deficeret, quamprimum sibi de terrestribus victualibus prospicere incipiebat, ut per hoc nobis insinuaret, quod quantò vehementior est ad bona caduca & terrena animi affectus & amor, tanto majus quoque impedimentum & obstaculum nos habituri simus ad considerandum cum fructu vel comparandum bona cœlestia: *Defecitque manna, postquam comederunt de frugibus terræ.*

Avari Cœlum non requirunt.

2. In libri Numerorum cap. 32. legitur, quod cum Filij Ruben & Gad cum reliquis tribubus in itinere ad terram promissionis possidendam constituti, fertilitatem terræ Jazaer & Galaad & copiosa ibidem pascua vidissent, à Moyse ibi remanendi & ab alijs tribubus se sequestrandi petierint facultatem: *Precamur, si invenimus gratiam coram te*, dicebant ad Moysen, *ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias transire Jordanem.* Quæ resolutio haud parum miranda videtur. Numquid enim adeò fuere abjectis animis, ut ad capienda & contrectanda sceptra & lauros in Palæstinam concedere minimè curarint? in terram, inquam, talem lacte & melle manantem, Sanctis ipsorum Patriarchis à Deo promissam, totque seculis ab ipsis desideratam! *Regio uberrima est ad pastum animalium, & nos servi tui habemus jumenta plurima*: Ecce tibi veram & genuinam causam, ob quam multi veram promissionis terram, id est, cœlum, floccifaciant, quia nimirum toto suo affectu terræ & terrenis adhærescunt. Unde Sanctus Gregorius ait: *Qui jumenta plurima possident transire Jordanem fugiunt, quia quos multa mundi implicamenta occupant, habitationem cœlestis patriæ non requirunt.*

Num. 32. v. 5. — Ibid. — S. Greg. l. 27. mor. c. 7.

Ad hoc tamen creati

3. *Creasti nos Domine ad te*, inquit Deo Sanctus Augustinus, Et D. Chrysostomus ait: *Scripturarum lectio cœlorum est reseratio*; Enim verò si finem ob quem sumus conditi, assequi velimus, Scripturam Sacram assiduè legamos, ut ea quæ in ea docentur scire valeamus, ipsa enim clavis est Paradisi, ac proinde cum quidquid in ea continetur, dictatora sit Spiritus Sancti, ipseque consequenter calamum quo Pentateuchum scripsit, quoad singulos in eo contentos apices efformandos direxerit, & instruxerit; prima obsecro hujus Sacrosancti voluminis verba nonnihil pensiculatius considerate, dicit enim: *In principio creavit Deus cœlum & terram*, circa quæ verba magnum illud Pici Mirandulani ingenium, dicit, observetis velim quod quando rerum omnium providus Creator Deus in illa totius universi creatione omnibus viventibus proprium & proportionatum assignavit locum, avibus nimirum aëra, piscibus maria & alia aquarum fluenta, terram quadrupedibus, soli homini in toto hoc universo nullum assignaverit proprium locum, idque non alio fine, quàm ut exinde intelligeremos, quod nos Cœlo possidendo creati simus, & tametsi etiam terræ nobis incolatum assignaverit, in illa tamen nos exilium pati, non verò patriam habere voluerit; atque ideò ulterius notandum, quod prius cœlum empyreũ creaverit, utpote quod nostrum perpetuum & proprium, imò patrium domicilium esse debebat, unde in novissimo judicij die electis suis dicet: *Possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.* Tametsi enim Architecti ante omnia, ædificij illius quod erigere moliuntur, fundamenta jacere soleant, non tamen hanc fabricandi rationem sapientia increata in mundi conditione observare voluit; hæc enim, de quâ in veritate dici potest, quod *omnia in mensura, numero & pondere disposuit*, primum ædificavit sibi domum, quia juxta nostrum intelligendi modum, prius stellatum Cœli Empyrei verticem, futurum suum & beatorum peculiare domicilium ædificare, & postea vastæ mundialis machinæ fundamentum, id est, terram facere voluit: *In principio creavit Deus cœlum*, & postea secundo loco *terram*, ut intelligeremos, quod primò & ante omnia oculos mentis nostræ, totumque amoris affectum cœlum versus, & ad bona ejus æterna, pro quibus possidendis creati somus, dirigere debeamus? Et quidem ne à lenocinatrice, apparente, & vana bonorum terrenorum facie seduceremur, disposuit, ut idem Sacri Chronistæ calamus, immediatè, & sine ulla temporis interpositione subjungeret: *Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant super faciem abyssi.*

Chrys. ho. 3. in ver. Isa. — Gen. 1. v. 1. Pic. Mir. l. 1. in opusc. dierum. — Matth. 25. v. 34. — Sap. 11. v. 21.

4. Porrò supposito, quod terra totius sit universi fundamentom observandum est, Primò quod sicut quotidiè videmos, in fundamentis ea quæ sunt vilissima reponi solent, cæmentum calcis, lapides rudes, abjecti & impoliti, & hi quidem ibi sine ullo ordine in tenebris condensati velut absconditi latent; Observandum secundò quod in medium & velut umbilicum terræ Infernum, locum damnatorum, collocaverit, ut omnes cogitationum & consiliorom nostrorum lineas ab hoc subtraheremus & arceremus; Tertiò terram angustam esse voluit in comparatione

Gen. 1. v. 2.

ne ad Cœlum Empyreum, quod adeò est amplum, & in tam vasta amplitudine extensum, ut innumeras in eo defixas stellas continere valeat, quarum unaquæque etiam eæ quæ minimæ sunt, vasta terræ mole sunt incomparabiliter majores, imò aliquæ illarum terræ molem centies & sexagesies magnitudine suâ superant.

Fatui terram diligant.

5. Et ideo nequaquam hyperbolicâ quadam exaggeratione dictum esse censendum est id, quod Sanctus Antonius Magnus Monachis suis dicere solebat: *Nemo cum despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cælorum, brevis ac parva est.* Meritò proindè miratur Beatus Humbertus homines adeò stolidos & fatuos esse, quod cœlo posthabito, terram diligant, qua naturæ ordinem hic pervertit, qui terram super omnia diligit, quam inter elementa Creator rerum infimam ordinavit.

B. Humb. par. p. l. 1.

Pauperes cœlum obtinent.

6. Præterea quinam vel quales sunt illi cardines de quibus Deus huic mundo prospexit? quænam sunt bases aut fulcra ejus, quibus innititur, ne subvertatur? Num forte, ut vos existimatis, hi sunt ij qui in hoc mundo divites sunt, potentes, Reges & Monarchæ, qui mundum hunc gubernant? Minimè gentium, imò verò omninò oppositum verum est; nam ubi vulgata nostra legit: *Domini enim sunt cardines, terra, & posuit super eos orbem*, alia quædam versio legit: *Afflicti terra*; Et ideò Rupertus Abbas Tuitiensis ait: *Super pauperes Deus orbem posuit cui consonans Evangelij veritas, pauperes Spiritu in fundamento beatitudinis collocat, dum octo beatitudines connumeratura, sic incipit: Beati pauperes Spiritu*; Superbi, elati, divites, avari, conquassant mundum, totque multiplicatis gravaminibus, rapinis, gabellis, extorsionibus, bellorum injurijs, totque alijs oppressionibus tyrannidem in mundo exercent: pauperes verò soli sunt illi, qui mundum in sua integritate sustinent, de quibus proinde Apostolus ait: *Sicut egentes, multos autem locupletantes, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes*; quia revera pauperes cœli terræque possessionem & dominium obtinent.

1. Reg. 2. v. 8.

Rup. Abb. c. 1. in l. 1. Reg.

2. Cor. 6. v. 10.

D. Stel. in c. 6. Luc.

Prosecutio

7. Didacus Stella ut ostendat, quod cœlo acquirendo paupertas potius & efficacius quàm divitiæ deserviant, Regis cujusdam similitudinem adducit, qui domum seu Palatium habens, auro, argento, gemmisque refertissimum, aperienti illud totum in eo repositum thesaurum promitteret, eoque fine duas porrigeret claves, unam auream, alteram verò ferream, è quibus hæc sola non verò illa eam aperiret, utram ex duabus hisce clavibus electurus esset? Utique nisi insaniret, ferream relicta aurea arriperet: *Aurea pretiosior, sed ad referandum inutilior, ferrea quamvis vilior tamen præstantior, quia cum ea aperitur thesaurus*; tandem verò ad beatitudinem & Cœli Empyrei gloriam præfatam applicat similitudinem dicens: *Domus plena thesauris est beatitudo; clavis aurea divitiæ, ferrea, paupertas? utrámque porrigit Deus, utram eliges; nonne potius ferream, quia aperitur cælum.*

Terrenis bonis exuti divites sunt cælestibus.

8. Nota est omnibus generosa illa Alexandri Magni resolutio, quia, ut Quintus Curtius de eo scribit, alium sibi mundum, id est, Indias acquirere volens, pretiosissima quæque tum sua, tum militum suorum, simul in unum congesta, igne subjecto succendit & incineravit, *ut ita milites sui paupertate præsenti coacti, virili animo Indiam expugnarent.* Nescio proinde an sponsa dolens conquetatur, an verò glorietur gaudens, quando in Sacris Canticis ait: *Invenerunt me custodes, qui circumeunt civitatem, percusserunt me, & vulneraverunt me, tulerunt pallium meum?* Etenim hæc sponsa animam quamdam repræsentat, infirmitatibus, tribulationibus, millenisque hujus præsentis vitæ angustijs oppressam, quæ tamen omnia verè sunt clavis ferrea, quæ paradisi æditia aperiebat; nam ut Sanctus Ambrosius præclarè dicit: *Benè tollitur ei pallium, quæ ad Christum propinquat*; quando enim quis est in fortunæ bonis tenuior, tanto consequenter est in thesauris gratiæ copiosior, & hi veræ sunt divitiæ, quarum avarè & insatiabiliter cupidæ esse debent fideles animæ.

Cant. 5. v. 7.

S. Amb. l. 3. de virg.

9. Sanctus Augustinus de ijs qui in hac vita omnibus fuerunt terrenis bonis exuti, tractans dicit: *Amiserunt omnia, numquid fidem? numquid pietatem? numquid interioris hominis bona? Hæ sunt opes Christianorum, quibus opulentus dicebat Apostolus: Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia; nihil enim &c.*

S. Aug. l. 1. de civ. Dei c. 10.

1. Tim. 6. v. 6.

10. Sanctus Petrus à paupere quodam ad dandam ei eleemosynam rogatus, eidem respondit dicens: *Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do; In nomine Jesu Christi Nazareni, surge, & ambula*, quod donum utique longè amplius & magnificentius fuit, quàm aurum. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Petrus quidem aurum sibi esse & argentum negat, sed esse se dicit Christi gratia divitem, esse fide ejus & virtute locupletem, quibus multa magnalia cum miraculo faceret, quibus ad gratiam gloriæ bonis spiritualibus abundaret. Has opes, has divitias possidere non potest, qui se divitem sæculo mavult esse quam Christo.*

Act. 3. v. 6.

S. Cypr. de disc. & hab. virg.

Pauperes fuot sanctiores.

11. Ingeniosa est ratio illa, quam author quidam modernus assignat, cur Sancti legis Evangelicæ majores sint perfectione conspicui, quàm qui in lege scripta, vel in antiquo vixerunt Testamento? Hi enim ut Abraham, Isaac, Jacob, David, & plures alij in bonis fortunæ abundabant, cum tamen celebriores servi Dei sanctæ legis Evangelicæ, ut plurimum pauperum vitam duxerint, & ideò his perfectio facilior erat quàm illis; *Curramus* inquit Apostolus ad sui similes Evangelicæ legis Sanctos, ad propositum nobis certamen, qui divites, & divitiarum suarum pondere prægravati erant, tanta cum agilitate, qua illi qui ab omni erant pondere immunes, currere non poterant. Unde Deus Abrahæ dixit: *Ambula coram me, & esto perfectus.* De Davide & Salomone eamdem prorsus phrasin legimus: *Si ambulaveris in vijs meis*, inquit Deus ad Salomonem, *sicut ambulavit Pater tuus*: ut verò quando Filius Dei *exultavit ut gigas ad currendam viam*, in tugurium quoddam rusticanum super fœnum recumbens, ad prædicandum, adeundum sui imitatione & exemplo, perfectum bonorum temporalium contemptum, ex tunc multi magnis illum fuerunt passibus insecuti; unde dicebat Apostolus: *Cursum consummavi; Omnes quidem currunt, sic currite, ut comprehendatis*: nequaquam verò gressu lento & tardo gradiebantur.

Heb. 12. v. 1.

Gen. 17. v. 1.

3. Reg. 3. v. 14.

Ps. 18. v. 6.

2. Tim. 4. v. 7.

1. Cor. 9. v. 24.

Mundi contemptus.

12. Verum objicere quis hactenus dictis poterit, quod Sanctus Bernardus nos quidem ad mundum fugiendum exhortetur, ita tamen, ut sarcinæ nobiscum in fuga portandæ non obliviscamur. *Prudens ergò negotiator, qui videt in divitijs laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit sarcinam suam mundi contemptum, & fugit.* Ideo respondeo, verum quidem esse Sanctum Bernardum sarcinæ secum asportandæ mentionem facere, at verò quidnam potas sarcina ista, de qua Sanctus Bernardus loquitur, in se complectebatur? *Mundi contemptum,*

S. Bern. ser. de quinq. negot.

hic

hic aotem ad hoc genus currendi agiliores nos & veveloçiores efficit.

Qui terrenis renunciat, cœlestia accipit.

13. Jacob Patriarcha nudus & tremens è domo suâ paternâ in Mesopotamiam recessit, quia Esau fratris sui persecutionem & odium metuebat; Quâ occasione factum est, ut dum super nuda terra dormiturus decumberet, eximiam illam valdeque singularem à Deo acceperit visionem, superioribus retrò sæculis numquam auditam, aot visam, Cœlum etenim vidit apertum, & exinde in terram usque se extendentem scalam, descendentesque per eam & ascendentes Angelos conspexit. Verum quærere hic non nemo posset, cur Deus hunc Patriarcham tunc præcipuè, non verò antea simili fuerit dignatus favore? Respooderi potest ideò id factuoi esse, quia Sanctus Patriarcha antea se per majoratus, dignitates, & primogenituras in terra stabilire contendebat, continuò in paternæ domus vivebat commoditatibus & delicijs, atque in Rebeccæ matris suæ sinu dulciter requiescebat; tunc autem aliud nihil quàm solùm, panem, & corporis tegumentũ desiderabat; *Vovit votum* Domino *dicens: Si fuerit Deus mecum, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, Erit mihi Dominus in Deum*; Similis quoque à bonis temporalibus possidendis aliena mens Sancto Paulo erat, qui proinde omnes hortabatur dicens: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus*; Tunc igitur Sanctus Patriarcha cœlum patulum vidit, sibique dicentem vocem percepit: *Ego sum Dominus Deus Abraham Patris tui, & Deus Isaac; terram in quâ dormis, tibi dabo, & semini tuo, eritq; semen tuum quasi pulvis terræ,...benedicentur in te & in semine tuo cunctæ tribus terræ.* Nimirum tunc Cœli benedictiones recipere meruit, quando terræ hujus bonis renunciavit.

Gen. 28. v. 20.

Ibid. v. 21.

1. Tim 6. v. 8.

Gen. 28. 13.

Ibid. v. 14.

14. Sanctus Augostinus in capit. 15. Geneseos scribens, sequens movet dubium, cur videlicet Deus non æque arboribus & plantis benedixerit, ac alijs Creaturis; et respondet, ideò id Deum non fecisse, quia arbores *per fimbrias & radices in lateribus terræ inhærent.* Cum igitur homines arboribus sint similes, unde & Philosophus hominem *arborem inversam* appellabat; & Psalmista de eodem dicit: quod sit *lignum quod plantatum est secus decursus aquarum*; hinc est quod Deus arboribus non benedicendo insinuare nobis voluerit, se benedictiones suas cœlestes neqoaqoam communicare illis, qoi affectibus & cogitationibus suis in bonis terrenis immersi hærent.

S. Aug. in c. 15. Gen.

Psal. 1. v. 3.

Terreni cœlestibus destituuntur.

15. Verum enim verò ad Jacobum Patriarcham denuò revertamor; Sanctus Paulus Apostolus illum à Deo prædestinatum, Esau verò præscitom fuisse dicit: *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*; nec mirum, quia quando Esau suam est impertitus benedictionem, quam ex manibus ejus com violentia quasi & expostulatione à Deo extorsit, primo loco dixit: *In pinguedine terræ... erit benedictio tua*; addenotandum, quod qui bonis terrenis perfruitur, ut plurimum cœlestibus bonis destituatur: econtra Jacob fratrem Esao benedicens Deus, primo loco dixit: *De rore cæli &c.* Quia, ut Sanctus Gregorius Magnus ait; *Quantum cor hominum terrena desideria dilatant, tantum sinus cordis ad susceptionem Spiritus Sancti angustatus; intentioni animæ si exterius evagatio clauditur, interior secessus aperitur, quia eo in altum crescere arbor cogitur, quæ in ramos distendi prohibetur*: quantò amplius se anima aliqua à bonorum temporalium curis & inquietudinibus se subducit, tantò copiosius se Spiritus Dei iotra eamdem insinuat; Et ideò in claustris & Religioonibus benè ordinatis, ubi in solitudine & omni modo à mundo sequestratione vivitur, Divina gratia ampliorem quàm alibi locum habet, ibidemque dona cœlestia, raptus, extases, visiones & revelationes, & similia dona Dei copiosius communicantur.

Rom. 9. v. 13.

Gen. 27. v. 30. & 40.

S. Gregor.

16. Sanctus Victorinus coosiderans, quod Sanctus Joannes in Pathmos Insula ab omni humano consortio sequestratus, Apocalypsin conscripserit, dicit: *Qui internam quietem diligunt, ipsi de invisibilibus bonis mira cognoscunt, & quanto se à temporalibus amplius elongant, tanto magis æternis appropinquant*; Unde Sanctus Philippus Nerius sæpius dicere solebat, qood quantò plus de amore Creaturis attribuitur, tantò ampliùs de eodem amore Deo adimatur.

S. Vict. in c. 1. Apoc.

17. In Esdra legitur, quod Cyrus Israëlitas è Babylonica servitute dimittere volẽs, jusserit insuper, ut quibus in Babylone stabiliter remanendi aoimus esset, ij qui discessum meditabantur io pecunia & alijs rebus necessarijs subsidia præberent: *Et omnes reliqui in cunctis locis, ubicunque habitant, adjuvent eum viri de loco suo argento & auro &c.* Verum hic exurgit quæstio, quomodo possibile fuerit, quod aliqui ex populo fuerint, qui ut Jerosolymam dilectam & sanctam patriam suam repetere possent, Babylonium non libenter dimiserint, ut è servitutis compedibus erepti & liberati, in pristinam denuò restituerentur libertatem, vel qui non libenter falsis fictisque numinibus eorumque simulachris relictis, veri Dei cultui se addixerint? Lyranus ait; *Illi profecto hoc fecerunt, qui amore bonorum ibi acquisitorum tenebantur.* Porrò Creaturæ eo fine nobis oternò servire deberent, ut veluti scala quædam essent, per quas ad Creatorem ipsarum possemus ascendere, vel ut stimulum nobis adderent, ad inquirenda bona cœlestia: *Invisibilia ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas*: At verò quot sunt homines, qui oculos suos in cœlos oumquam elevantes, in creaturis velut in ultimo fine subsistunt & bona æterna præ hisce caducis & transitorijs nihili faciunt? optimè certè erit nobis, si S. Augustini super illa verba S. Joannis: *Omne quod est in mundo &c.* conscriptum monitum secuti fuerimus; dicit enim: *Fuge creaturas, si vis habere Creatorem, omnis creatura vilescat; ut creator in corde dulcescat.*

Creaturas fuge, si vis Creatorem.

1. Esdr. 1. v. 4.

Lyr. ibid.

Rom. 1. v. 20.

Joa. 2. v. 15

S. Aug. ibid.

18. Nota est omnibus visio illa Sancti Joannis, io quâ magnam illam mulierem amictam Sole, stellis coronatam, lunamque pedibus suis prementem coospexit. Et quidem induhitatum est, planetam illum lonarem verum quoddam visibilis mundi hujus fuisse symbolum, utpote qui ad instar lunæ in continua quadam volubilitate coosistit. Ac proinde ex hac Apostoli visione docemur, tunc præcipue animam spem quamdam concipere posse se in cœlis coronandam, illiusque tabernaculi participem futuram esse, de quo dicitur: *In sole posuit tabernaculum suum*, si mundum pedibus nostris substraverimus, à nobis velut vilem & abjectum conculcandum; nam ut Sanctus Eucherius ait; *Vera beatitudo est sæculi beatitudinem spernere, neglectisq; terrenis in divina flagrare.* Quamdiu Israëlitæ ventrem farina Ægyptiaca repletum habebant, manna degustare non poterant, & multo minus, quando comederunt de frugibus terræ; Gloria enim cœlestis lauto similis est convivio, cui si quis aliunde jam satiatus accumbat, de cibis illius parum aut nihil degustare poterit: quam similitudinem Didacus Stella his verbis deducit: *Non aliter quam si quis ad magnum & lautum convivium invitatus mora impatiens vilibus dapibus se adeo in principio ingurgitaret, ut postea omni edendi appetitu amisso, reliqua come-*

Apoc. 12. v. 1.

Mundus conculcandus.

Ps. 18. v. 6.

S. Euch. ad Val.

D. Stel. in c. 14. Luc.

dere non posset, jam enim inedia satisfecerat antequam lautioribus cibis fruitus erat. Hoc contingit quampluri- mis, qui naturale desiderium divinorum bonorum, quod Deus hominibus, quasi quamdam cœli famem dedit, rebus terrenis tradunt; & ita inebriati bonis temporalibus, vivunt, ut æterna cælorum bona non desiderent, dicántque; Anima nostra nauseat super cibo isto levissimo, Num. 21. v. 5. quia carnium Ægyptiarum cupidi sunt & saturi.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTVM.

Felicitatem temporalem animæ periculosam esse ostenditur, utpote per quam surdi efficimur, ne vocem Dei audire valeamus; et ideò ex eo quod quis bonis temporalibus abundet, Dei in illum amorem & benevolentiam colligi nequiquam posse.

THEMA.

Incrassatus est dilectus & recalcitravit, incrassatus, impinguatus, dilatatus, dereliquit Deum Factorem suum. Deuter. 32. v. 15.

1. MOyses Propheta in Deuteronomio cum stupore, ne dicam, an cum furore, ingratitudinem populi Dei, qui tot ab eodem Deo beneficijs cœlitus datis bonorumque terrenorum abundantia superabundanter locupleratus fuerat, reprehendit dicens: *Constituit eum super excelsam terram, ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra, oleumq́; de saxo durissimo; butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum, & arietum filiorum Basan, & hircos cum medulla tritici, & sanguinem uvæ biberet meracissimum;* At verò quisnam tandem hujus fertilitatis, omniumque bonorum licet fragilium & caducorum abundantiæ finis ultimatus extitit, *Incras-* Deut. 32. v. 15. 16. *satus est dilectus & recalcitravit,... dereliquit Deum;... in abominationibus ad iracundiam concitaverunt.*

Impij feliciores devotis. 2. Porrò eadem esset Deo de nobis conquerendi necessitas; si enim totam hominum circumspicimus universitatem, multos videbimus homines pessimos, & tamen adeò fortunatos, ut omnia illis pro voto & animi sententia felicissimè succedant; Ps. 10. v. 3. *Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur;* ut verò quonam hæc cum vita impia summa conjuncta felicitas spectat? Numquid bonum signum esse censebis, si equo indomito fræna laxentur, ut pro suo possit libitu discurrere & vagari? prout ijs fiebat, de quibus Deus ipse dixit: *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in* Ps. 80. v. 13. *adinventionibus suis;* utique si sane judicare velis, id idem esse dices, ac si equus effrænis in prærupta se præcipitia deturbare, aut homo divinam justitiam asperrimè irritare & exasperare permitteretur; Unde Psal. 10. 3. Psalmista, postquam dixisset; *Laudatur... in desiderijs* Ibid. 4. *anima sua;* immediatè subjungit: *Exacerbavit Dominum.* At verò Deus hoc modo ab ejusmodi exacerba- Ibid. tus, quonam in illos supplicio animadvertet? *Secundum multitudinem iræ suæ non quæret,* quasi diceret, aliis illos pœna non mulctabit, quam permittendo illis desideria cordis eorum adimplere, & prosperrimè illis omnia in hac vita evenire: unde prosequitur Psal. 10. v. 5. dicendo: *Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore;* Ubi Sanctus Augustinus ait: *Multum irascitur, dum* S. Aug. in Psal. 10. *non requirit, dum quasi obliviscitur & non attendit,* cujus ratio est, quia tandem aliquandò terribilis illa & decretoria audietur sententia dicentis Judicis: *Quantum glorificavit se & in delicijs fuit, tantum date* Ap. c. 18. v. 7. *illi tormentum & luctum.*

3. Æneas Sylvius refert, quod cum in Austria Historia immortalitatem animarum probans. Princeps quidam post nonaginta tres vitæ suæ annos, quibus nil aliud meditatus fuerat, quàm ut tempus suum edendo, bibendo, ludendo, venationibus, hastiludijs, & Theatrorum comœdijs alijsque recreationibus operam dando consumeret, qui proinde quid paupertas, infirmitas, tribulatio, aut infelicitas esset, prorsus ignorabat, eo quod vento semper propitio vitæ suæ cymba vectus fuerat; cum inquam post tot annos vitæ suæ mortuus esset, ejusque mors Federico Imperatori nuntiaretur, is Christianissimè responderit, ex illius Principis morte argumentum quoddam infallibile desumi posse, unde animæ æternitas & immortalitas efficaciter probari possit, quia dicebat, si verum est, quod Deus præsentem hunc mundum gubernet, prout verissimum unanimiter Philosophi pariter & Theologi fatentur, & meritò, per necessariam inde deducitur consequentiam, post hanc vitam locum aliqua superesse, in quæ animæ à Deo remittantur, ut benè ab illis in hac vita acta vel gesta remunerentur, vel quæ mala egerunt, condignis supplicijs castigentur: *Nam hic nec bonis sua præmia, neque malis sua supplicia reddi videmus.*

4. Sanctus Bernardus super illa verba: *Ecce nos* Matt. 19. 27. *reliquimus omnia,* scribens, graviterque illos, qui prosperè in mundo degentibus invident, reprehendens dicit: *An tu fortè quos in mundo florere conspicis, ab au-* S. Bern. in decl. Ecce nos reliq. *ctore mundi diligi putas? Audi quid super hæc scriptura loquatur: Omnis qui voluerit amicus esse hujus mundi, inimicus Dei constituitur.*

5. In hac alma urbe Romana frequens experien- Felices periculis expositi. tia, quæ in magnorum Principum aulis videtur, liquidè testatur, quod dum quis ad dignitatem aliquam valdè sublimem evehitur, is parentes, amicos & præcipue nationales seu patriotas advocare soleat, ut & illi aliqua saltem ex parte fortunæ suæ participes evadant; Verum mos ille à Dei curia valdè alienus est; Verum quidem, quod Joseph Ægypti totius Vice-Rex factus patrem suum unà cum omnibus fratribus & ipsorum familijs ad se accersiverit, hi tamen ad eum accesserunt, non ambitione ducti, ut ad sublimiores possent promoveri dignitates, sed fames eos ad illum inquirendum & salutandum coëgit, idque vel ex eo verum esse clare videre possumus, quod neminem ex omnibus his proximo sibi sanguine conjunctis, secum in aula manere jusserit: *At ille locutus est ad fratres suos, & ad omnem* Gen. 46. v. 31. *domum Patris sui: ascendam & nuntiabo Pharaoni, dicamq́; ei: Fratres mei, & domus Patris mei, qui* Ibid. 32. *erant in terra Chanaan, venerunt ad me, Et sunt viri Pastores ovium, curamque habent alendorum gregum;* Imò illos ad se vocatos instruxit, ut de conditione & habilitate sua à Rege interrogati, se pastores esse responderent; *Cúmque vocaverit vos, & dixerit:* Ibid. 33. *Quod est opus vestrum? Respondebitis: viri pastores* Ibid. 34. *sumus servi tui;... hæc autem dicetis, ut habitare possitis in terra Gessen.* Hic tamen difficultas oboritur, cur scilicet Joseph in tam sublimi dignitate constitutus, adeò se profundè demittere & humiliare voluerit, ut universæ curiæ, se Pastoris ovium filium esse notum & manifestum fieri voluerit? Numquid in tam amplo & potenti regno aliæ honoratiores conditiones & officia supererant, ut eos qui totius illius tam inclyti & numerosissimi populi Dei Patriarchæ futuri erant, ad illa promovenda, eosdem honorum suorum participes efficeret? maximè quando totius Ægypti absolutum Imperium obtinebat; Pharao enim illi dixerat: *Absque tuo* Gen. 41. v. 44.

Imperio

imperio non movebit quisquam manum aut pedem in omni terra Ægypti. Sed respondeo, hæc quidem omnia vera esse, poterat enim fratres suos varijs modis exaltare, locupletes facere & honorare, verumtamen id præcipuè Josepho curæ fuit, ut virtutem & timorem Dei exactam Divini cultus observantiam in illis conservaret; sciebat enim per experientiam edoctus, quanta in felicitatis temporalis culmine positis occurrere solerent pericula, ne in ijs verificetur illud: *Incrassatus &c.*

6. Refert Valerius Maximus, Cretensibus olim in more fuisse positum, ut ei, quem fatali prosequebantur odio, omnia fausta & ad votum cordis sui evenientia, successusque felices apprecarentur. *Modesto voti genere efficacissimum ultionis eventum reperere runt, inutiliter enim aliquid concupiscere, & in eo perseveranter morari, exitio vicina dulcedo est;* Ita quoque S. Paulus de supplicio à Deo Idololatris illato scribens ait: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum.* Quem textum Agellius, cum illis Psalmistæ verbis: *Dimisi eos secundùm desideria cordis eorum &c.* combinans, ita scribit: *Suis desiderijs traditi sunt, sed malo suo, sibi, suæq; voluntati permissi, ac pessima libertate, donati, suis desiderijs nemo servitutis genere sunt mancipati, & eatenus desideriorum suorum longe miseriori servitute devincti.*

Val. Max. l. 7. c. 2.
Rom. 1. v. 24.
Ps. 80. v. 13.
Agell. ibid.

7. Saule Rege in venerabilem illum Prophetarum cuneum fortuito incidente, *Factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens & prophetabat.* At verò, ut quo merito id ei acciderit, melius intelligatur, advertenda est quædam intercurrens valdè considerabilis circumstantia, dicit enim Sacer textus: *Expoliavit etiam ipse se vestimentis suis, & prophetavit cum cæteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa & nocte; unde exivit Proverbium: Num & Saul inter Prophetas? Omnia* autem hæc *in figura contingebant*; Per hoc namque docemur, quod Spiritus Domini super illos qui in sublimi honorum, Dominiorum, aliarumque prosperitatum temporalium gradu collocantur, tunc pridem pedem figere & requiescere incipiat, quando se si non in effectu, saltem in affectu totaliter exuant à nimia ad temporalia cordis adhæsione & studio: *Expoliavit etiam ipse &c.* mox enim ut se denuò regijs vestibus induit, Spiritus Propheticus ab eo recessit & disparuit; at verò quantò illi satius fuisset, si nudus semper prophetasset, quàm quod regnare deinceps vestitus? *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?*

Spiritus Domini super humiles.
1. Reg. 19. v. 23.
Ibid. v. 24.
Matth. 16. 26.

8. Hugo Cardinalis pulchram quandam adducit, in Genesim scribens, considerationem, Geneseos enim capit 26. Palæstini Isaaco puteos à servis patris sui Abrahæ effossos & excavatos invidentes, eosdem omnes terrâ implevisse dicuntur. Enimvero ut præfatus Cardinalis ait: Per hosce puteos sacræ Religiones, sive religiosi ordines intelliguntur, siquidem ex illis aquæ salutares exhauriuntur sapientiæ cœlestis: Per servos autem Abrahæ, qui dictos puteos effoderant, earumdem Religionum denotantur primi Fundatores & Patriarchæ: sed qua ratione hi spirituales & mystici Religionum putei terra adimpleti esse dicentur? Nimirum tunc terra opplentur, quando in ijs accumulantur divitiæ, quæ spiritum & vigorem illis adimont: *Puteus est religio, quam foderunt servi Abraham, id est, servi Christi, qui omnes divitias à religione penitus abjecerunt, sed hunc implent allophyli, id est, Dæmones, humo, id est, divitijs temporalibus*, Unde sanctus Hieronymus ait: *Religio peperit divitias, quæ simul exorta velut spinæ suffocaverunt illam.*

Divitiæ Religiosis nocivæ.
Gen. 26. 19.
Hug. Card. ibid.
S. Hieron.

9. De Cyro refertur quod dum bellicosas quasdam sibi subjectas haberet gentes, à quarum seditione sibi haud parum metuebat, nesciretque qua ratione illarum compescere insolentiam, illasque domare posset, seque extra omnem rebellionis metum constitueret, hoc tandem fuerit consilio usus, nimirum ijsdem gentibus ad omnem vitæ libertatem, commoditatem, delicias, voluptatem ostium pandebat, & unumquemque pro suo genio liberè vivere sinebat, qua ratione subito factum est, ut ex leonibus imperteritis in formidolosos evaserint cuniculos, ad eum ferè modum, quo deliciæ Capuanæ Hannibalis invictum & formidabilem exercitum prorsus effœminarunt. Eadem stratagematis astutia inimicus infernalis communiter utitur, dum servis Dei ad lapsum offendicula parat, non per peccata gravia; scit enim, quod illi ab ejusmodi peccatis primitus committendis abhorrescant, sed exhibendo illis divitias, in talem illos collocando statum, in quo commodè, licentiosè, & voloptuosè inter honores aliasque prosperitates felicissimè vivant, efficiendo, ut à solita solitudine, austeritate & sensuum custodia paulatim remittant; & sic sensim & pedetentim deficiente in illis spiritu, viribus ad insultus illius retundendos necessarijs prostratis, eosdem in evidentibus occasionibus expositos infeliciter vincit & triumphat.

Historia.

10. De Rege Salomone ex lib. 2. Paralipomenon constat, quod ducentas hastas aureas & trecenta scuta jussu suo fabrefacta, in armamentarium quoddam in delicioso quodam & amœnissimo viridario situatum recondi fecerit: *Posuitq; ea rex in armamentario, quod erat consitum nemore.* At vero quodnam est nemus vel viridarium inter armamentarium proportio? An non nemora, & viridaria deliciarum loca sunt? cum tamen in armamentarijs bellica solum instrumenta asserventur. Et tamen id Salomonem imprudenter seu casualiter fecisse præsumi nequaquam potest, utpote qui tanta sapientia conspicuus erat; Potius igitur hæc *omnia in figura contingebant*, ut intelligeremus quod in locis deliciarum, ubi voluptatibus & recreationibus operam dando, carnis sensualitati deservimus, potius quàm in alijs quibuscumque locis, armis indigeamus, ut inimici infernalis insultus à nobis repellere & dissipare valeamus, utpote qui in locis deliciarum, & inter medias voluptates vehementissimi esse solent; Unde ubi nostra vulgata legit: *Plantaverat Deus Paradisum voluptatis*, Septuaginta legunt: *Paradisum in Eden.* Anastasius Sinaita autem *Eden* idem esse dicit, quod *inflammatio carbonum*; ut concupiscentiam inter gaudia & felicitates temporales ardentiorem, ferventioremque esse intelligamus.

In delicijs tentatio vehementior.
2. Par. 9. v. 16.
Gen. 2. v. 8.

11. Nescio an aliquando observaveritis, quod Deus populum post ejus à servitute Babylonica liberationem, non tot bonis locupletaverit, quot ei contulerat ante illam; templum enim, quod Salomon ante illam servitutem erexerat, intra septennium totaliter consummaverat, locupletius utique & magnificentius fuit secundo, cum tamen hoc sub Zorobabele vix intra quadraginta sex annos consummari & perfici potuerit: *Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc.* Quænam vero est ratio, quod primi templi fabrica in septem annorum spatio ad exitum perducta fuerit; ad secundi vero templi consummationem longe plures anni fuerint adhibiti? non utique ideo, quod hoc secundum majus fuerit primo, sed quia post suum è præfata Babylonica servitute reditum, post exhaustas & consumptas Ægypti divitias pauperes & inopes fuerunt: cum è contra in sæculo Salomonis argentum in eadem cum saxis abundantia esset.

Deus potius amicitiæ quam divitiæ.
1. Reg. 6. v. 38.
Joan. 2. v. 20.

esset. D. Chrysostomus hunc populom post suum io Judæam sive Palæstinam reditum, seosim & paulatim in bonis temporalibus à Deo auctum fuisse dicit: *Non simul & acervatim dedit eis Deus bona omnia, sed sensim & paulatim, ne præ celeri liberatione à malis ad improbitatem pristinam recurrerent.* Notandum vero, quod ubi eorumdem Judæorum posteri progressu temporis magnis fuere divitijs locupletati, præ timore ne illas denuò perderent, Christo, tametsi tantopere desideratus eorum Messias esset, mortem torpissimam inferre non dubitarint. *Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani & tollent locum nostrum*, Ubi S. Augustinus ait: *Temporalia perdere maluerunt*: Ubi enim vel Deum vel divitias conservandi optionem habebant. porios illum, qoam hasce amittendum esse censuerunt.

Chrys. in Psal. 26.
Joan. 11. v. 48.
S. August.

12. Christus, ot SS. Evaogelistæ Matthæus, Lucas, & Marcus referunt, Apostolis suis, ot pulverem à pedibus suis excuterent, setio præceperat: at vero quonam hac in re tam exigoi momenti Apostolis à sapientia incarnata, præscripta cautela spectabat? quid Christi intererat, sive Apostolorum pedes pulverulenti essent sive non? *Numquid de bobus cura est Deo?* Multo minor Christo cura de calceis esse debebat, an hi pulvere conspersi essent, vel non; verumtamen Christus hac in re noo tam pulverem attendebat, qoam quod in illis latet mysterijs: *Omnia in figura contingebant; Excutiant pulverem pedum suorum* inquit Sanctus Hieronymus, *quo scilicet nihil munerum terrenorum & ab eis apud se manere patiantur.* Ubi notandum, quod Christus dicat, *pedum*, quia de ambobus Apostolorum pedibus loquitur, quia dum illos sibi perfectè uniti desiderabat, totaliter illos à terrenis rebus alienos & abstractos esse volebat.

Matth. 10. v. 14. Marc. 6. v. 11. Luc. 9. v. 5.
Terrena deferant qui Deum volunt.
1. Cor. 9. v. 9.
S. Hier. in 6 25. Ezech.

13. Iogeniosa est illa Cootemplativi cujusdam observatio, quod scilicet homini à Deo collatum fuerit omoium rerum creatarum perfectum Dominium, non quidem ut ijs per amorem & affectum suum adhæresceret, sed ut ad suam tantum necessitatem earum tantum frueretur usura; unde David quidem dicit: *Omnia subjecisti*, sed protinus addit: *sub pedibus ejus:* Non enim hæc terrena capiti imponenda sunt, id est, non suot præter modum æstimanda; & ideo Filius Dei qui ad refotmandos humanæ malitiæ abusus in hanc tertam veneter, cum universale omnium creatorum bonorum dominium sois haberet io manibus: *Sciens Jesus, quia omnia dedit ei Pater in manus, cœpit lavare pedes discipulorum;* ijsdemmet manibus in quibus omnia hæc terrena booa reposita eraot, Apostolorum suorum pedes lavit, ut hac ratione manus soas, & quæ in eis erant bona visibilia pedibos eorũ submittendo, ijs insinuaret, locum & ceotrum terrenorum sub eorum pedibus esse deberes quod primitivæ Ecclesiæ fideles ab Apostolis edocti optime intellexerunt, qui bona sua vendentes, exinde conquisitum pretiom ad pedes eorumdem Apostolorum ultro detulerunt: unde idem S. Doctor, ulterius ita scribit: *Quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & fervebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, ut ostenderent pecunias calcandas.*

Pecunias calcant.
Psal. 8. v. 8.
Joan. 13. v. 3. & 5.
S. Hier. l. 2. epist. 8. ad Demetr. Juxta Actor. 4. v. 34.

14. Tertullianus quoqoe de temporis soi fidelibus scribit, illos adeo à bonis temporalibus alienos fuisse, ot terram istam unico tantum pede tangere viderentur: *Terram suspenso pede tenemus*: quia Deo adeo erant firmiter adstricti, ot potius omnes suas divitias, imo & vitam ipsam, qoam fidem perdere mallent. S. Booaventura ad villicum illum, qui tamquam dissipator ad reddendam villicationis suæ rationem à Deo postulatus fuerat, respiciens, illaque præcipuè verba: *Quasi dissipasset bona ipsius*, considerans, ait: *Bona temporalia sunt, ut per hæc acquirantur bona æterna, cum ergo hæc temporalia sic habentur, quod propter illa æterna perduntur, tunc absque dubio dissipantur.*

Temporalia data ad æterna acquirenda.
Tertul. in Apol.
Luc. 16. v. 1. S. Bonav. in c. 16. Luc.

15. Est & alius quidam magnæ considerationis, valdeque oobis præjudiciosus, qui à felicitate temporali derivatur, effectus, nimirum quod animam ad Dei voces & inspirationes surdam efficiat. Unde sanctus Antonius de Padua ait: *Surdus dicitur, quasi sordidus, habet enim sordes in auribus, quibus oppilantur viæ auditus; surdi sunt avari & usurarii, quorum aures sunt obturatæ sordibus pecuniæ*, juxta illud Psalmistæ: *Furor illis secundùm similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ obturantis aures suas*; Circa quæ verba idem Sanctus observat, quod sicut aspidi proprium est, ne vocem incantatoris audiat, unam auriculam terræ firmiter affigat, alteram vero cauda sua obturet: *Ita infelix avarus tanto dono naturæ & gratiæ se privat, qui ne verbum vitæ rapide rapiat, vel sonum prædicantis hauriat, aures sordis obturat, scilicet terra, id est, amore pecuniæ jam acquisitæ, & caudo, id est, turpi ambitione rei acquirendæ.*

Felicitas surdam facit animam.
S. Ant. de Pad. ser. in d. 2. Adv.
Ps. 57. 5.

16. Deus quondam tempore Josuæ adeo perfecte obedivit voci hominis, ut per prodigiosum quoddam porteotum præcipitem Solis cursum subsistere fecerit, cum eoim Josuæ dixisset: *Sol contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Aialon*, mox sacer textus subjungit: *Steteruntq; Sol & Luna... obediente Domino voci hominis.* Idem quoqoe Josue in urbis Hierichuntinæ excidio cunctis militibus, ne quidquam de civium & urbis illius spolijs sibi usurpare præsumerent, præcepit, cui tamen eadem cum promptitudine à suis obtemperatum non fuit, cum satis constet io quale periculum avarus Achan cunctum illum populum coojecerit: onde S. Ambrosius merito exclamat, dicens: *Josue qui potuit Solem sistere, ne procederet, avaritiam hominum non potuit sistere, ne serperet: ad vocem ejus Sol stetit, avaritia non stetit; Sol obedit voci hominis, jubente Deo, avaritia Dei jussione ex contemptu ejusdem non obtemperat.*

Avari legum transgressores.
Jos. 10. v. 12.
Ibid. v. 14.
S. Ambr. l. 3 offic. c. 16.

17. Legatur Prophetæ Balaam historia, in qua refertur, quod hic Propheta ad maledicendum populo Dei à Balac pretio inductus, ut ab ea temeritate desisteret, necessum fuerit, ut Aogelos ad illum cœlitus missus coram eo ad viam qua venturus erat, obstruendam compareret; imò ut Asina quædam io humanas articulatas voces prorumpens, eum reprehendaret, & tamen auri cupiditas tanta in eo fuit, ot hæc quoque omnia oihil profecerint, ut proinde Philo Hebræus merito dicat: *Avaritia legum contemptrix est, tam scilicet humana, quam divina, ut nihil omnino vereatur propter Deum.* Sanctus Augustinus autem specialius de hoc Balaam loquens dicit: *Hoc ipso confundens illam dementiam, quod prohibitionem Domini per Angelum factam transgredi Asina non auderet, quam ille cupiditate transgredi conaretur.*

Prosecutio.
Num. 22. v. 5.
Phil. de vo. con.
S. Aug. q. 48

18. Denique populus Dei electus, qui antea coinquinatis in luto manibus, lateres Pharaonis imperio efformabat, ruptis compedibus, coofractisque diræ servitotis Ægyptiacæ catenis in terram promissionis ad moderandum regia sceptra concedebat, & specialissima quadam in columna nubis per diem, per noctem verò ignea, gaudens providentia, annona quadam quotidie è cœlo ipsi subministrata nutriebatur, nihilominus ot constanter progrederetur, nec denuo cæpas & allia quibus in Ægypto comedendis assuevarat, repeteret, acutissimis calcaribus opus habebat,

Divites vitiosi.

prouti

prout ex capite primo libri Deuteronomij claré satis colligitur, ibi namque sacer Chronista, ut eos ad iter prosequendum incitaret, terram promissionis ex altera ripa Jordanis situatam ejusque præstantiam illis describere volens, inter alia non sine emphasi dicit: *Ubi auri est plurimum*; quia enim populus ille avaritiæ plus nimium deditus erat, Spiritui Sancto opportunum visum est dicere, quod post arduum illud difficillimumque per quadraginta annos continuatum iter, tandem ingressuri essent terram in qua auri famem continuam abunde exatiare possent, eo quod terra illa talis sit, *ubi auri est plurimum*, ut hoc audientes auri desiderio moti non reverterentur in Ægyptum, sed constanti gressu iter suum prosequerentur; sed progrediamur ulterius, videamusque quid tandem postquam ingentibus fuerunt thesauris locupletati, erga illos contigerit; dicit igitur sacer textus; *Incrassatus . . . . impinguatus, &c. dereliquit Deum, &c.* Neque enim aliquem virtutibus bene munitum esse, & in ijs proficere velle, homini diviti sufficit, quin potius experientia quotidiana testatur, quod quando divitiarum cupiditas cor hominis invasit, mox divino spiritu in eo penitus extincto, omni virtuti obstruatur aditus, virtuque illud turmatim ingredi & possidere incipiant, Unde D. Chrysostomus ait: *Tam atrox est pecuniarum cupiditas, ut licèt alioquin virtutis summe alumni, nihil tamen, divitiarum appetitione impediti, proficere possimus, quare non injuria Paulus eam omnium malorum radicem appellavit.*

Deut. 1. v. 1.

Deut. 32. v. 15.

Chrys. S. 64. in Matth.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Per avidam divitiarum concupiscentiam, affectum & possessionem, fides, cultus, & notitia Dei plurimum periclitatur.

THEMA.

Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide. 1. ad Tim. 6. ỳ. 10.

Cupiditas apostatas facit.

1. Hic Apostoli textus Glossa prorsus non indiget, siquidem apertis verbis cupiditatem multis animabus scopulum quemdam adeo periculosum esse asserit, ut ad illum allidentes in fide patiantur irreparabile naufragium: *Quam quidam appetentes erraverunt à fide.* Sanctus Ambrosius in sermone quodam de S. Alexio, hoc S. Pauli testimonium adducens, dicit: *Vides ergo quia qui pecuniam appetit, fidem perdit, qui aurum redigit, gratiam prodigit, avaritia enim cæcitas est, & errorem religionis inducit.* S. Augustinus pluribus in locis eamdem de avaris querimoniam habet, innumerabilium etenim animarum deplorat miseriam, qui aurum pluris, quam fidem faciunt; imò auri cupiditatem, & fidei synceritatem, adeo parum se comparari posse existimat, ut dicere non vereatur: *Qui aurum non habet fidem habet.* Et revera ita esse experientia comprobat, videmus enim quod Religiosi, qui paupertatis voto constricti ab hac auri cupiditate liberi sunt & immunes, fidei & fidelitatis erga Deum zelosissimi sunt promotores & propagatores. Alibi quoque idem sanctus Doctor avarum quemdam temporalium bonorum studiosum conquisitorem his verbis alloquitur: *Ut lucrum faceres, Deum offendisti, ut augeres pecuniam, fides diminuta est, & aurum crescit: quid perdidisti? & quid acquisisti? quod acquisisti, aurum vocatur, quod perdidisti, fides vocatur; compara fidem auro.*

S. Ambr. ser. de S. Alex.

S. Aug. serm. 10 in app. de div.

S. Aug. enar in Ps. 123.

2. Lyranus super illa verba Deuteronomij, quæ thematis loco in discursu antecedenti posita fuere scribens, authoritatem Authoris cujusdam scito valde necessariam refert, hisce verbis: *Refert Magister Henricus de Gandavo in suo Quodlibeto, quando Constantinus dedit Ecclesiæ bona temporalia, vox fertur audita fuisse: Hodie cecidit venenum in Ecclesia Dei*, id tamen accidisse refert, *propter malorum abusum.* Quis autem est, qui Constantinum Magnum fidem & Religionem Christianam de interitu periclitantem restituisse & stabilivisse nesciat, & tamen ex altera parte, quando illam bonis temporalibus adauxit, valdeque locupletem fecit, eidem præjudicium quoddam intulisse dici potest, non quidem ex intentione & culpa ipsius, sed eorum culpa, qui divitijs illis in pravos fines abutebantur.

Lyr. ibid.

3. Unde S. Leo Magnus Papa in sermone quodam probare nititur, quod tyrannorum persecutiones Religionem Christianorum adauxerint potius quam diminuerint; cui consonat celebre illud S. Bernardi testimonium, in persona Ecclesiæ ita loquentis: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima, amara prius in nece martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum*; Hæc etenim persecutio sæva est, non propter ferrum vulneribus illam cruentans, sed propter argentum & aurum vitijs & peccatis illam defœdans; quia enim inimicus infernalis ab aliquot abhinc sæculis sanguinem Christianorum effundere non potuit, aliud belli genus excogitavit, secundùm speciem quidem exteriorem suavius, utpote quo illam per fœlicitatem & prosperitatem temporalem infestat, revera tamen & in substantia longe perniciosius; Unde idem S. Leo Papa dicit: *Interdictam dolet sanguinis Christiani effusionem, & quorum obtinere non potest mortem impetit mores*; Demum verò quali armorum genere in hoc bello utatur, sequentibus verbis exemplificat: *Terrores proscriptionum, in avaritiæ mutat incentivum*; cum enim antea Christianos per tyrannos velut ministros suos lapidaret, fidelium que substantiam & facultates illis eriperet, nunc illos in bonis fortunæ abundare facit, eosque in negotiationibus, curis, & affectibus terrenis immersos tenet; *& quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit.* Unde Author operis imperfecti Ecclesiam in lucta cum tyrannis stabilem & fortem, in prosperitate vero vacillantem admirans ait: *Virtus fidei in periculis secura est, non in securitate periclitatur.*

S. Leo serm. 2. de nat. Ap. Pet. & Paul.

S. Bern. serm. 33. in Cant.

Divitiæ Religiones fœdant.

S. Leo serm. 6. de Epi.

Auth. Imp. h 28 in Matt.

4. Annales Ecclesiastici, cum de Ecclesia Alexandrina sub Decio Imperatore tractant, referunt quod in principio persecutionis hujus Tyranni, multi divites Christiani, ne facultates suas amitterent, Christum publice abnegarint, econtra vero in primitiva Ecclesia immensus floruerit martyrum numerus, qui pro Christi nomine sanguinem suum certatim prodigebant, eo quod omnes suas divitias ad pedes abjecissent Apostolorum, seque cunctis hisce bonis terrenis exuissent. Recordamini utique quod quando Nabuchodonosor Rex in prosperitate sua in superbiam elatus se in statua illa antea à se erectâ adorari voluit, sub rigorosissima pœna omnibus & singulis ut sua coram statua illa genua flecterent, præcipiens, insuper omnes Satrapas, Principes & Magnates primos in hac adoratione esse jusserit, cum tamen ex praxi quotidiana constet, Principes & Magnates tardissime tam mane, quam per diem ad Ecclesias & solemnitates egredi solere, econtra vero privatos ad similia Deo præstanda obsequia, ut plurimum citissimè properare; quænam igitur fuit Nabuchodonosoris Magnatibus id præcipientis intentio? Mysterium, inquit sanctus Hieronymus in eo consistit, nimirum communem & plebeiam populi multitudinem, po-

Bar. an. 253.

Citius abnegatur Christus quam opes.

Dan. 3. v. 5.

tentum Principum & Magnatum exemplo ad idololatrandum inducere voluit; siquidem certus esse poterat, eos qui in populo sublimibus dignitatibus præeminuerent, ad committendam sine ulla renitentia idololatriam futuros esse promptissimos, ne imperia, & quos sibi collatos administrabant magistratus & thesauros amittere & cedere cogerentur, quia *Regis ad exemplum totus componitur orbis.* Unde S. Hieronymus ait: *Principes congregantur ad adorandum, ut Principes seducantur & gentes, qui enim divites sunt, & potentes, dum timent carere divitiis, facilius supplantantur.*

S. Hier.

5. Circa eamdem Nabuchodonosoris statuam Hugo Cardinalis ingeniosam adducit observationem, nimirum quod dum hanc statuam ab omnibus adorari voluit, magnam in illius effictionem auri quantitatem prodegerit; ut inde statua quædam grandis emergeret; sed cur illum tam immensam & ex puro selectoque auro conflatam statuam fabricare jussisse existimatis? Numquid status aliquis mediocris staturæ sufficere poterat? Cur igitur in immensum hunc Colossum fundendum tantam in pretioso hoc metallo impendendo prodigalitatem exercere statuit? *Jussit fieri statuam auream*, inquit præfatus Cardinalis, *& infinitis ponderis, ut adoraretur facilius*; sciebat enim quod populus hominem viventem in hac statua adoraturus, religionem veram & cultum Dei sui viventis & veri abnegare & ejurare debebat, atque ideò ut eum ad hoc scelus committendum, & ad hanc imaginem suam adorandam tantò facilius & efficacius permoveret, operæ pretium esse duxit, si hanc auri massam in immensam usque statuam adaugeret, sciebat enim quantam ingens hujus pretiosi metalli quantitas ad avaros à fide orthodoxa seducendos, pectoribus illorum vim allatura esset? *Quam quidem appetentes erraverunt à fide.* Beatus Petrus Damianus proinde hosce avaros gravi quadam invectiva aggrediens, jam adducto utitur Sancti Pauli testimonio, ac tandem Judæ, Balaam Prophetæ & Giezi adducens exempla, ita ait: *Duo Simoniacæ hæreseos reperiuntur auctores, unus in veteri Testamento, alter in novo? Giezi donum Spiritus Sancti vendidit, Simon Magus comparare tentavit.*

Hug. Card. in v. 3. Dan.

Opes apostatas faciunt.

S. Petrus Dam. l. 2. ep. 2.

Historia.

6. Constantinus Imperator Arrianus, ut Catholicos orthodoxos ad fidem Arrianum compararet, nequaquam tormentorum carnificinâ utendum esse censuit, sed potius illos honorum, deliciarum, divitiarum, & possessionum terrenarum blandimentis inescatos circumvenire & seducere molitus est. Unde Sanctus Hilarius suo tempore de pravo hujus Imperatoris consilio graviter lamentans, dixit: *Pugnamus contra persecutorem faventem, contra hostem blandientem; non latera vexat, sed cor occupat, non caput gladio desecat, sed animam auro occidit.* Eamdem quoque miseriam sanctus Nazianzenus inconsonabiliter deplorat; Quamdiu, inquit, hic sanctus Doctor, in statu quodam moderato degimus, Christiane & in timore Dei vivimus, mox verò ut sublimes adepti sumus honores, recalcitramus: *Postquam incrassati sumus, recalcitravimus, & postquam dilatati sumus, in arctum reducti sumus, quamque in persecutionibus gloriam, patientiamque collegeramus, eam in secundis rebus delevimus.*

S. Hil. l. con. Const.

Naz. or. in Julia.

7. Quisnam obsecro modus est, quo Deus cor nostrum, an Deo fidele sit, communiter examinat? Quidnam quoad hoc quotidie experimur? Certe non alio modò, quam quo aurum probari solet, Deus utitur. Hoc autem, ut Hugo Cardinalis præclare advertit, tribus præcipue modis probari solet, scilicet per adhibitum ignem, per lapidem Lydium, & per lutum. Sic quoque Deus virtutem animæ fidelis Deum veraciter amantis primo probat per applicatum ignem adversitatis: *Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.* Secundo cor hominis fidelis probat per lapidem Lydium dum homini honores, applausus, imperia & dominia, aliasque felicitates temporales copiosissimè attribuit. Unde Sapiens ait: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.* Et idem Sapiens cap. 17. dicit: *Sicut igne probatur argentum & aurum in camino, ita corda probat Dominus*; De hoc auri probatione, de lapide Lydio, quo illam exequitur, id est, de gloria & applausibus humanis Hugo Cardinalis fuse tractans, inter cætera dicit: *Probatio ista fortior est, quam præcedens, multi enim ignem tribulationis æquanimiter sustinent, qui laudes & vituperia pati nesciunt, sine elatione vel odio.* Tandem ad bona temporalia descendit, quæ in substantia nihil sunt aliud, quam vile lutum, prouti ex sententia Habacuc Prophetæ in discursu primo fusius ostendimus; Ubi si cor hominis non putrescit, id est, in hoc luto, sicut nec bonum aurum in luto putrescit, sic probatus est homo &c. si autem putrescit, aurum reprobatum est. Porrò fideles, inquit idem Hugo, primis sæculis in igne, id est, in sævis Martyriorum generibus probati fuerunt; postea verò persecutionibus cessantibus, multi Confessores, licet sublimibus præfulserint honoribus, humiles tamen suam in austeritate, & Pœnitentiæ rigoribus vitam traduxerunt: tempore vero nostro, in quod fæces sæculi devenerunt, probatur Ecclesiæ aurum in luto divitiarum.

Amor probatur cor.

Eccl. 27. v. 6.

Prov. 27. v. 21.

Prov. 17. v. 3.

Hug. Card. ibid.

8. S. Thomas de Villa nova de suis temporibus graviter conqueritur, quibus homines certatim & turmatim felicitatem mundanam omni cum studio & conatu consectari videntur: *Quanta mala fecit prosperitas & abundantia? Prosperitas facit hominem oblivisci Dei sui, facit eum superbum, facit eum levissimum & mundanum prosperitas facit vitiosum & inertem contemptorem proximorum, prosperitas replet hominem vitiis & peccatis usque ad summum*; in hac ne umbra quidem aut vestigium aliquod fidei aut Characteris Christiani agnoscitur. S. Ambrosius super illa verba Psalmi: *Verumtamen universa vanitas omnis homo vivens, & quamquam in imagine ambulat homo, tamen vane conturbatur, thesaurizat & ignorat cui congregabit*, demum subjungit: *Beatus homo qui ad similitudinem Dei per fidem ambulas, beatus qui in te fidem habes, beatus si avaritiam non haberes.*

Prosperitatis effectus mali.

S. Th. Vill. in conc. funeb.

S. Ambr. in Ps. 38. v. 6.

9. In Genesi admirabilem quamdam, nostroque proposito aptè congruentem legimus Historiam. Erenim adolescens ille Sichimitarum Princeps ardenti Dinæ amore captus, postquam eam deflorasset nuptias illius vehementer ambiens rigorosum quoddam mutandæ religionis, & acerbissimi doloris, cultro circumcisionis inferendi pactum à Dinæ fratribus illi propositum, libenter est amplexatus; quod tamen in ipso usque adeo mirandum non fuit, utpote qui ut facer textus causam hujus acceptatæ duræ conditionis reddens ait: *Amabat enim puellam valde*: At verò quod populus ei subjectus, quem ad eamdem novam Religionem amplectendam inducere satagebat, non solum adversus eum rebellando non insurrexerit, verum insuper adeò præcipitanter ad deserendam religionem suam, novumque ritum amplectendum, imò ad pœnosum circumcisionis vulnus patienter sustinendum, & pericula, quæ postea ob id incurrerunt, subeunda persuasus & inductus fuerit, quænam hujus resolutionis causa assignari poterit? Utique enim an hoc faciendum non voluptas carnalis permovit, siquidem hâc solus ipsorum Princeps fruebatur;

Historia sacra

Gen. 34. v. 19.

ipsi

ipsi autem illius minimè participes fuerunt, sed aliud ad illos ad id inducendos efficacissimum medium, avaritia videlicet adhibita fuit, utpote quam non minorem, quam concupiscentia carnalis, in corda hominum tyrannidem & violentiam exercere probè noverat: *Negotientur in terra, & exerceant eam*, inquit de filijs & familia Jacob Patriarchæ, *substantia eorum & pecora, & cuncta quæ possident, nostra erunt; unum est, quo differtur tantum bonum, si circumcidamus masculos nostres*, quod idem erat, quod revera religionem in alium prorsus ritum commutare: at vero ut Oleaster ait, omninò contrarium, ab eo quod speraverant, illis accidit; nam *sæpe accidit, ut suis bonis privetur, qui aliena requirit.*

Oleast. ibid.

Avarus Deum non curat.

10. Observandum quoque hoc loco, quod postquam Apostolus dixisset: *quam quidem appetentes erraverint à fide*, pergit ulterius & dicit: *Tu autem ô homo Dei hæc fuge, non quod alij homines non sint Dei creatura, sed qui veteres creationis characteres servarunt, verè homines Dei vocantur*, quasi dicere vellet, ad characterem hominis fidelis spectat, ut hoc avaritiæ vitium pro viribus fugiat, cum enim homo ad imaginem & similitudinem Dei creatus sit, eo id fine factum fuisse credere debet, ut Creatorem, non verò creaturam amaret & agnosceret, *Ut factorem suum*, inquit Sanctus Augustinus, *pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat*; avarus autem, & quævis anima auro & argento affectibus suis immersa hác agnitione se privat, dum nil minus quam Deum quærit vel curat.

S. Aug. l. de spi. et an.

Protestatio.

11. Oleaster de Pharaone tractans, qui protestatus est dicendo: *Nescio Dominum*, simulque Salomonis adducens exemplum, qui divitias sibi à Deo dari renuebat, *ne fortè satiatus illiciar..., & dicam, quis est Dominus*; ita scribit: *Rar[illegible] qui [illegible] sunt, Deum cognoscunt, sed quare hoc? Cum enim hominum conditio sit Deum & hominem cognoscere propter indigentiam, & utilitatem, qui rarò indigent, Deum non cognoscunt, neque procantur. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; Ideò tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate suâ, prodiyt quasi ex adipe iniquitas eorum, & dixerunt: Quomodo scit Deus, & si est scientia in excelso.* Vultisne videre, quonam usque superbia ipsorum pertingat? Audite Hildebertum dicentem: *Quod homo adulante fortunâ demulcetur, & quod hominum penè diffitens æqualem se Superis & metitur, & mentitur.*

Prov. 30. v. 9.

Oleast. in c. 5. Exod.

Psal. 72. v. 11.

Hild. ep. 31.

12. Divus Chrysologus proinde Judaici populi cæcitatem, quâ oculos, imò & cor suum adeò ab auro hebetari & offuscari permittit, ut illud pro Deo suo adorare non vereatur, his verbis execratur, dum ait: *Aurum Judaicum populum sic suo captivavit affectu, vicit illecebris, specie perdere cœpit, ut hoc esse Deum crederent & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent.*

Chrys. ser. 29.

13. Notat S. Augustin. quod tametsi avarus in Sacrosancto lavacro baptismatis ablutus fuerit, nequaquam tamen sibi, se templum Dei factum esse, persuadere debeat: *Neque avarus*, inquit, *intus baptizatus sit templum Dei, si ab avaritia non recesserit, qui enim sunt templum Dei, possident utique regnum Dei*; Hoc autem in avaro non adimpletur, inquit Sanctus Augustinus; juxta Sancti Apostoli Pauli attestationem dicentis, *Neque avari, ... neque rapaces regnum Dei possidebunt*; & alibi hoc vitium eodem quo Idololatriam, loco habet & paris malitiæ cum illa reputat, citatque Sanctum Cyprianum libro 4. Epist. 2. qui ad Antonianum scribens, hunc Apostoli sensum in hoc sensu exponit, dum ait: *Ut eorum peccato, qui tempore persecutionis, per libellos se thurificaturos professi erant, avarus comparare non dubitaret.*

S. Aug. l. 7. l. 4. con. Donat. c. 4.

1. Cor. 6. 10.

S. August.

14. Extra omnem quidem est controversiam, quod Deus noster in divino suo cultu ornatum & splendorem requirat congruentem, prouti ex fabrica tabernaculi, arcæ, vestium Sacerdotalium, imò & ipsiusmet templi perspicuè satis colligitur: Verumtamen ex dubio quodam, quod venerabundus Rupertus Abbas Tuitiensis movet, insuper etiam deducitur, quod ante omnia alia, pietatem, Religionem & fidem requirat, imò argentum & aurum nec quidquam æstimet, si illa ab hac fuerint virtute sejuncta & sequestrata. Quærit enim præfatus Abbas, cur Deus qui tres pueros è fornace Babylonica illæsos liberavit, templum pariter non conservaverit, ne igne conflagraret: *Non poterat Deus templum suum illæsum custodire, qui tres pueros custodivit? planè poterat; sed erudiendus erat mundus, ut sciret, quod Deus excelsus, non pulchris lapidibus, aureisque parietibus templi manufacti delectatur, sed fide, charitate, & mundis cordibus*; Imò aliud valde considerabile motivum paulò post subiungit dicens: *Ne existimarent homines cupidi, de Deo malè sentientes, quod esset eorum similis, & de religione justitia nihil curantes, putarent se satis honorare Deum muneribus aureis, suamque cupiditatem corroborarent quasi exemplo Dei.* Hanc etenim cupiditatem Deus adeò exosam habet, ut nullum opus, quantumvis in seipso sit virtuosum & honestum ipsi placeat, aut remuneret, quando in anima illud operantis hanc maculam observat. Unde Beatus Petrus Damianus ait: *Sit ergo quilibet castus, sit sobrius, sit indigentibus alendis intentus, hospitalitati deditus, jejunet, vigilet, si tamen avarus est totum perdit, stans inter omnium criminum reos, nequiorem se invenire non possit*; Nam ut Sanctus Bernardus in ea est opinione, quod nullum sit peccatum quod magis & deterius animam coinquinet, illamque Deo abominabiliorem reddit, ac id avaritiæ peccatum præstat: super omne peccatum avaritia inquinat animam; Unde & idolorum servitus dicitur.

Avaritia peccatum gravissimum.

Rup. Abb. l. 6. de vic. ver. c. 25.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Exponuntur mysteria, ob quæ avaritia idololatriæ à Spiritu Sancto similis esse dicitur; variæ etiam utriusque adducuntur analogiæ, variaque hujus similitudinis argumenta.

THEMA.

Avarus, quod est idolorum servitus. Ephes. 5. v. 5.

1. SPiritus Sanctus pluribus in locis bonorum temporalium cupiditatem execrando idololatriæ nomine indigitat; siquidem per Sanctum Paulum ad Ephesios ita scribit: *Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus*; Et ad Colossenses pariter per eumdem Apostolum ita loquitur: *Avaritiam quæ est simulachrorum servitus, Propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis.* In Isaia legimus: *Repleta est terra argento & auro; & non est finis thesaurorum ejus*; & protinus subjungitur: *Et repleta est terra ejus idolis*; Ubi Sanctus Thomas ait: *Hic arguit in eis idololatriæ cultum*, ubicumque enim thesauri & immensæ divitiæ reperiuntur, ibi quoque ut plurimum talium divitiarum possessores dorsum Deo vertere comperientur.

Avari idololatræ.

Eph. 5. v. 5.

Colos. 3. v. 5.

Ibid. v. 6.

Isa. 2. v. 7.

Ibid. v. 8.

S. Th. ibid.

2. Sanctus Bernardinus Redemptorem nostrum per sapientiam & omnipotentiam suam mortalitatem hanc nostram eo præcipuè fine assumpsisse considerat, ut ex universo mundo Idololatriam profligaret: *Sed avaritia impia inter Christianos Idololatriam*

Dæmon in auro & argento adoratur.

inno-

serm. 4. art. 2. c. 8.

innovavit & multiplicavit. Olim Dæmon se in lignis, saxis, & alijs similibus materijs, ex quibus Idola fabricata erant, adorari curabat, modo autem inquit præfatus Sanctus in *argento & auro se adorari fecit*; in cujus mysterium Oseæ c. 10. dicitur: *Secundum multitudinem fructus sui Israël*, id est, Christiana gens *multiplicavit sibi altaria, scilicet ad usuram parata.* Citatque Sanctum Hieronymum in Epistola ad Rusticum ita scribentem: *Æstimato malo pondere peccatorum levius videtur alicui peccare avarus, quam idololatra; sed non mediocriter errat, non enim gravius peccat, qui duo grana thuris projicit super altare Mercurij, quàm qui pecuniam avarè, cupidè, & inutiliter servat, & congregat. Ridiculum videtur quod aliquis judicetur idololatra, quia duo grana thuris offert creaturæ, qua debuit Deo offerre, & ille non judicetur idololatra, qui totum servitium vitæ suæ offert creaturæ.*

Oseæ 10. 1.

3. Ad hoc propositum aptissimè servit ingeniosa quædam Sancti Augustini sententia libro 7. de Civitate Dei capit. 12. cujus titulus est: *Quod Jupiter etiam pecunia nuncupetur*; Hoc enim loco ita ait: *Pecunia vocatur, quòd ejus sint omnia*; *O magnam rationem divini nominis. Hoc avaritia nomen Jovi imposuit, ut quisquis amat pecuniam, non quemlibet Deum, sed ipsum Regem omnium sibi amare videatur.* In Osea illam Ephraim blasphemiam legimus, per quam Deo à quo infinitis fuerat beneficijs præventus, dorsum vertere non erubescebat: *Et dixit Ephraim; Veruntamen dives effectus sum, inveni idolum mihi*: Ecce ubi quàm verum sit, quod divitiæ in multis avaris genitrix dici possint idololatriæ.

S. Aug. l. 7. de civ. Dei c. 12.

Idololatria materiæ opes.

Os. 12. v. 8.

4. Tertullianus per rationem quamdam evidentem cultum & adorationem, quam aurum sibi usurpat, declarare nititur: Etenim ipsamet sapientia incarnata Christus eo ratione cultus divitias secum comparativè opponit, non quod cultus ille divitijs jure conveniat, sed quod is illis mortalium abusu deferatur: *Dominatorem totius sæculi, & injustitiæ cultorem nummum scimus omnes; duos enim Dominos Christus nominavit, Creatorem & Mammonam.* Nam in Matthæo Christus dicit: *Nemo potest duobus Dominis servire*, quorum unum Mammonam esse dicit. In Sancto Luca Divitiæ *Mammona iniquitatis* appellantur, nam ut Cajetanus ibidem ait: *Mammona idem significat, quod divitiæ.* Dionysius Carthusianus ait: *Mammona est nomen Diaboli, de divitijs malè acquirendis, seu expendendis, aut avarè conservandis tentantis.* Sanctus Hieronymus in Isaiam ait: *Inter Idola, quæ sunt opera manuum hominum, avaritia condemnatur.*

Tertull. l. 4. con. Marc.

Matth. 6. 24.

Luc. 16. v. 9.

Cajet. ibid.

D. Carth. ibid.

S. Hier. in Isa. 2.

5. Inter alia præcepta, quæ Deus populo suo dedit, unum est istud: *Non facietis vobis idolum & sculptibile, nec titulos erigetis, nec insignem lapidem ponetis in terra vestra, ut adoretis eum.* Hesychius per hunc insignem lapidem intelligit *Cumulum auri aut argenti, aut pretiosorum lapidum, in quibus seducuntur avari, sicut gentiles in Idolis.*

Lev. 26. v. 1.

Aurum seducit.

6. Verum enimverò dicet fortasse aliquis, quænam inter Idololatriam & Avaritiam uspiam inveniri poterit proportio, ut hæc illius nomine vocari possit? Audite quas multi Sacri Doctores adferunt inter hæc duo vitia analogias & parallelos. Divus Chrysostomus verba illa Apostoli *avarus, quod est idolorum servitus*, ponderans, Apostolum hic non per exaggerationem & hyperbolen locutum fuisse dicit, siquidem *deficit à Deo avarus, quemadmodum simulachrorum cultor*, id quod per illud Christi effatum confirmat, dicentis: *Non potestis Deo servire & mammonæ*, ex quo sequitur, quod *qui Mammonæ serviunt, seipsos extra servitutem Dei ejecerunt.*

Ephes. 5. v. 5.

Chrys. h. 18. ad Eph.

Matth. 6. 24.

7. Sapiens in Parabolis suis ait: *Cor Regis in manu Domini quocumque voluerit, inclinabit illud*: Aurum verò sapientiam & omnipotentiam Divinam hac in re æmulatur, quia Ecclesiastico teste: *Multos perdidit aurum & argentum, & usque ad cor Regum extendit, & convertit*; Unde ingeniosus quidam Scriptor modernus de auro dicit: *Aurum est Monarcha imperij, Imperator in campis, arbiter in litigijs, cotes ferri, flammarum fomes, scopulus fidelitatis, affectuum tyrannus; Magnes curarum; fortissimarum expugnator urbium, debellator regnorum, mundi triumphator; Aurum est, quod innocentissimas corrumpit animas, acutissimas excæcat oculorum pupillas, justissimas manus catenis constringit, generosissima sibi corda subjugat*, imò ipsimet quoque syncerissimæ sanctitati bellum crudelis movet, & vos etiamnum admiramini, quod aurum tantoperè æstimetur, imò adoretur à cæcis mortalibus? Guerricus Abbas, cujus sermones operibus Sancti Bernardi inserti leguntur, ita scribit: *Ecce avaritiam idololatriæ comparat, & merito, quia sicut uni Deo idololatria nititur auferre gloriam, ne solus habeat nomen Deitatis, ita avarus in Dei res se extendit, ut solus usurpet, quæ Deus Omnipotens in usum plurimorum fecit; utraque Deo inimica, quia negat Deo quæ sunt ejus.* Sanctus Bernardinus idipsum de usurarijs exemplificando dicit: *Usurarij tribuunt ipsi Creaturæ, quod solum competit ipsi Creatori, sicut usu Idololatræ subdunt se Idolo, ita avari subdunt se nummo.*

Prov. 21. v. 1.

Prosecutio.

Eccl. 8. v. 3.

Guer. Abb. in die purif.

S. Bern. t. 2. ser. 43. a. 2. c. 3.

8. Sanctus Ambrosius verba Sancti Apostoli in themate hujus discursus proposita ponderans, rationem assignat similitudinis illius, quæ idololatriam inter & avaritiam conspicitur: *Idololatria Dei honorificentiam usurpat & vindicat creaturæ cum in nomine Divinitatis, quod soli Conditori competit, participem illi asserit ejus facturam; avaritia autem idcircò huic exæquata est, quia similiter ea quæ Dei sunt, sibi usurpat, & recondit avarus.* Pergit paulo post de effræni bonorum temporalium cupiditate ulterius dicere: *Multos lædit, Creatori similiter inimica; vult enim Deus, ac jubet de ijs, quæ creavit: subvenire pauperibus; avaritia contra dicit: Vide an sine Diabolo possis esse.* Gentilium idola tantam præ se ferebant cupiditatem, ut sibi omnia quæ dari sibi poterant, & non dabantur insatiabiliter concupiscerent; Et quidem in specie Idolum Bel quanta quotidie absumebat & dissipabat? tales sunt avari, qui alijs eripere nituntur omnia, quæ possunt.

Similitudo inter idololatriam & avaritiam.

S. Ambr. ad Eph.

9. Sanctus Ambrosius in capit. 3. ad Colossenses iteratò dicit: *Sicut Idololatria uni Deo auferre nititur gloriam, ne quod ejus peculiare est, solus habeat, nomen Divinitatis sibi soli condignum, ita & avaritia in Dei se res extendit, ut si fieri potest, unus & solus creaturam ejus sibi usurpet, quam Deus communem omnibus fecit; Unde dicit Deus per Prophetam: Meum est aurum, meum est argentum.* Ad Deum nos confugimus, quia ipse in omnibus providet nobis, cunctamque in eo spem situatam habemus; avarus autem suis tantummodo confidit in divitijs: *Ecce homo, qui non posuit Deum Adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum.* Unde & Sanctus Hilarius inquit: *Jam verò quàm infelix fiducia est rei inanis; Deum contemnere habendo aurum, quasi aurum non ex Deo sit creaturis.* Is qui luce frui desiderat, utique non ad stellam aliquam, sed ad Solem se recipit, utpote à quo tamquam à fonte stellæ lucem suam accipiunt; Hæc autem est avarorum deordinatio, quod in creaturis spem suam repositam habeant, earumque subsidio solùm innitantur, à creatore se avertendo. Deus nobis, ut totum amorem nostrum in ipsum transferamus præcepit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, &c.*

Prosecutio.

S. Ambr. c. 3. in c. 3. ad Col.

Ps. 51. v. 9.

S. Hil. ibid.

Matth. 22. v. 37.

Cupi-

Cupidus autem & avarus totum cor suum in auro positum habet, Deumque illi & illud Deo æquale esse censet, imò plus illud quàm Deum æstimat & diligit: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*;

Naz. or. 40.

Nam ut D. Nazianzenus ait: *Sicut Ethnicus consertis manibus simulacbrum complectitur, ita & avarus aurum januis & repagulis committit, atque illud quasi sacrum quoddam donarium attrectare minime audet.*

10. Imò Divus Chrysostomus avarum idololatra

Chrys. h. 18. ad Eph. Avarus idololatra pejor. *Tertull. de idol. c. 1. Eccl. 10. v. 9.*

pejorem dicere non dubitat: *Nam Idolorum cultores Creaturas Dei adorant*, inquit, *& venerati sunt, & coluerunt creaturam plus quàm Creatorem: Tu verò tuam ipsius creaturam adoras, avaritiam enim Deus non creavit, sed insatiabilis illa immodestia tua eam adinvenit.* Et ideò sicut Tertullianus Idololatriam *Principale crimen generis humani* appellat, ita quoque Spiritus Sanctus de avaro ait: *Avaro nihil est scelestius.* Enimverò ad hoc nostrum intentum probandum facta quædam scripturalia accuratius penitemus.

11. D. Chrysologus de Idololatria Israëlis erga

Chrys. ser. 29.

vitulum scribens, mystica hæc verba habet: *Aurum Judaicum populum sic suo captivavit affectu, ut esse Deum crederent, & Deum verum, Deum tot beneficijs cognitum denegarent.* Quibus in verbis valdè notandum est

Israëlitæ credebant aurum esse Deum.

illud Ly, *cognitum*; Hic namque populus non sine causa *Israëlis* nomine insignitus erat, quod idem significat, quod *videns Deum*, præ cunctis namque alijs universæ terræ populis, veri Dei notitiam habebat, & tamen vitulum istum veluti verum Deum adoravit; *Quomodo Dei qui sunt?* Enimverò sacrilegum hujus vituli cultum minutim & particulatim, id est, secundùm omnes suas circumstantias exactius nonnihil consideremus. Tumultuosa igitur populi hujus multitudo Aaronem convenit, eique in

Exod. 32. v. 23.

modo imperativo dicit: *Fac nobis Deos*; Sed quonam summus hic Sacerdos, ut petitioni eorum satisfaceret, consilio usus fuit? *Quibus ego dixi: Qui vestrûm habet aurum?*

Ibid. v. 24.

At vero ex quo populus ille Divina numina & non victam, sed veram quamdam Deitatem sibi ob oculos poni postulabat, qua ratione aurum ad hunc effectum illis præstandum servire poterat? Nimirum probè verum esse sciebat, quod postea

Ps. 134. v. 15. S. Ambr. Apol. David. c. 4.

Psalmista ait: *Simulacbra gentium argentum & aurum.* Sanctus Ambrosius autem dicit: *Quo indicio claruit* (quando nimirum pro Idolo fundendo aurum & argentum ab ijs postulavit) *auri cupiditatem materiam esse perfidiæ, & avaritiæ studio sacrilegia solere generari.* At verò dicet nonnemo Aaronem inopportunè videri aurum hoc & argentum ab illis postulasse, utpote quod vix aut non nisi summa cum difficultate populus ille extraditurus erat; Quis enim est qui populum hunc avaritiæ supra modum deditum fuisse nesciat? Verumtamen licet Aaron ab ipsis ornamenta quæ tum ipsi tum uxores & liberi eorum in manibus, brachijs, & auribus suis pretiosissime deferre solebant, postulasset, ipsi

Exod. 32. v. 24.

tamen *Tulerunt & dederunt mihi*, inquit Aaron, Mire profectò res, ut Deus illos ab infamis & acerbæ servitutis Ægyptiacæ vinculis, compedibus & catenis, quibus constricti erant, eriperet, necessum ei fuit, ut illos opulentissima Ægypti suppellectile adaugeret & oneraret, licet ad terræ promissionis Imperia & sceptra abituri essent; Achan similiter adeò divitiarum auri & argenti cupidus erat, ut licet ei expresse Dei de non usurpandis spolijs Hierichuntinis prohibitio perspicua esset, sciret etiam quod spolia hæc sibi vendicando, gloriosis obtinendis victorijs impedimentum sibi, totique exercitui ingens vituperium & confusionem superinducturus esset, suam tamen in Hiericho effrænam cupiditatem coërcere aut temperare minimè potuit, ut tam pretiosis aureis argenteisque monilibus & ornamentis se tanta cum facilitate exuerit, eaque Aaroni libentissime consignarit? vultisne scire quidnam illos ad hoc permoverit? nimirum ornamenta hæc se non perdituros, sed potius melius custodituros & honoraturos esse censuerunt, quando illa ad conflandum Idolum extradebant, siquidem se aurum & argentum in conficto illo numine, quod somniabant, deinceps adoraturos esse sciebant, ideoque se auro & argento suo optimè consuluisse arbitrabantur.

12. At verò novum hic mihi circa verba illa subnascitur dubium: *Et projeci illud in ignem, egressusq; est hic vitulus.* *Ibid. v. 24.* Scire autem percuperem, cur ex hoc tam pretioso metallo in igne liquefacto potius vitulus ille, & non potius alia quædam alterius animalis figura egressa fuerit? *Egressusq; est hic vitulus*; In primis exinde liquet, quod non obstante quod ex auro illo bovem quemdam conflatum fuisse viderent, ipsi tamen eidem velut increatæ Deitati cultum debitum exhibituri, sua coram illo genua devotissimè flexerint: S. Macharius senior autem in Homilia quadam notat, quod *Quodammodo imitatus est ignis eorum inclinationem.* *S. Mach. Sen. h. 12.*

13. At vero ex quo unicum tantum Idolum, nimirum unicus vitulus exinde conflatus fuerat, cur Aaron illis in numero plurali dixit: *Hi sunt Dij tui?* *Exod. 32. v. 4.* quia unusquisque in vitulo illo suum in particulari Idolum, Numen & Deitatem propriam, aurum videlicet quod unusquisque contribuerat, adorabat; *Simulachra gentium argentum & aurum.* *Ps. 134. v. 15.*

14. Adhæc quâ ratione de vitulo illo tunc affirmare poterant, se per illum ab Ægyptia servitute fuisse liberatos? Utique si historiam exitus illorum de Ægypto accuratius examinemus, illos verum dixisse fatendum erit; nisi enim Deus illos auro & argento Hebræorum ante exitum ditasset, utique ex regno illo pedem suum numquam extulissent; Imò forsitan aurum quod pro Idolo conflando contribuerant, illud ipsum fuit, quod illos ad regnum illud deserendum induxerat.

15. Aliud quoque dubium hoc loco occurrit, nimirum quâ ratione possibile fuerit, quod Hebræi, de quibus dicitur: *Notus in Judæa Deus*, adeò in- *Ps. 75. v. 2.* sensati esse potuerint, ut vitulo aliquam inesse crederent Deitatem? Rupertus Abbas Tuitiensis respondet: *Aureus erat ille vitulus, & inde facile per-* *Rup. Abb. l. 4. in* *suaderi poterat populo quod esset Deus: quare? nimirum quia mentes eorum obtinuerat avaritiæ spiritus, &* *Amo. c. 9.* *idcirco apud cogitationes eorum non parva res erat aurum multoque plus placebat affectibus eorum, ergò Deus illorum erat aurum, Deus illorum erat Mammon.*

16. Verumtamen majorem utique admirationem vobis conciliabit, si consideraveritis qualiter Pluto, qui à Gentilibus colebatur velut divitiarum Deus, apud nos verò Lucifer appellatur, non solùm nos per divitias in Idololatriæ sacrilegia inducere, verum etiam ipsummet Dei Filium omnium totius mundi regnorum oblatione ei facta in idem scelus præcipitem agere posse existimarit; ideò enim dicit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* *Matt. 4. 9.*

17. In Plutarcho pulchram quamdam & huic *Historia.* proposito opportunè inservientem eruditionem legimus, Dicit enim; *Aurum, in certa templa qui* *Plutar. in* *penetrant, relinquunt foris?* *prec. Polit.* quonam verò mysterio id ab ipsis fieri solebat? Ideò nimirum, quia cum verissimum sit, quod *avaritia sit simulachrorum servitus*, si aurum in talia templa subintulissent quasi aliam quamdam Deitatem, ab eo numine, quod inibi colebatur, distinctam in illa introducendo, unum idolum cum altero pro sui cultus prosecutione in certamen & conflictum Ju-

sifdictionis provocassent, quod ne facerent, templa ingredientea aurum foris relinquebant.

18. Isaias, qui ob perspicua eventuum novæ legis ab eo conscripta vaticinia, passim Propheta Evangelicus dicitur, in capitulo 2. Prophetiæ suæ, hæc de Christo Domino futura prædixit: *Elevabitur Dominus solus in die illa, Et Idola penitus conterentur.* Et tamen si totum Jesu Christi Evangelium à principio ad finem usque evolvamus, nusquam Christum Scribas, Pharisæos, Sacerdotes, vel populum de Idololatria redarguisse inveniemus; constat quidem quod illos de quibuscumque alijs vitijs reprehenderit, de infidelitate verò non item; quomodo igitur propheticum hoc oraculum adimplebitur? quænam sunt Idola quæ in terram corruerunt, aut verò si corruerunt, ubi & quando id factum fuit? vultis scire ubi & quando id acciderit? Tunc nimirum, quando manu sua flagello armata collybisticas nummulariorum seu prophanatorum templi mensas subvertit: *Mensas nummulariorum ... evertit*, siquidem avaritia, ut diximus, *simulachrorum est servitus.* Unde S. Zeno ait: *Aurum, argentumq; Christiane (si vera dicenda sunt) execrare in simulachris solis*, quasi dicere vellet, Ergo & execranda sunt in semetipsis, cum sint quasi alia falsa & conficta numina Deitatis. Notandum verò quod Christus priusquam templum ingrederetur, inde prius omnes ementes & vendentes arrepto flagello depulerit, ad denotandum, quod Arca & Dagon, Deus & aurum simul consistere non possint. Unde S. Ambrosius ait: *Christus de templo ejiciebat nummularios quia ipse volebat intrare.*

Is. 2. 17. 18.

Aurum est Idolum.

Matt. 21. v. 12.

Coloss. 3. 5.

S. Zen. ser. de avar. infas.

S. Ambr. l. de Cat. & Ab. c. 4.

19. Imò avaritia tantam adversus Deum verum temeritatem exercere non erubuit, ut ipsum pro triginta argenteorum pretio vendendo, omninò supplantarit? Quonam verò ex motivo traditor id facere præsumpsit? Nimirum Judas Magdalenam pretiosum illud unguentum super caput Salvatoris liberaliter effundere videns, illudque à se venditum non esse, & venditi unguenti pretio gavisum non fuisse dolens, ait: *ut quid perditio hæc, Potuit ... venundari &c.* Ubi Sanctus Hieronymus ait: *Infelix Judas, damnum quod ex effusione unguenti se fecisse credebat, vult magistri pretio compensare.* Ecce quousque avaritia se extendat, nimirum ut ipsummet Deum suæ tyrannidi servire faciat, dum triginta argenteos pluris quàm ipsum Deum, *in quo sunt omnes thesauri* in corde suo æstimat.

Pluris æstimatur aurum quam Deus.

Matt. 26. v. 8. & 9.

S. Hier. ibid.

20. Verum ex quo Judas pecuniæ adeò fuit avidus, Sacerdotes autem libenter pro Christo habendo quantumvis ingens pretium soluturos, imò totam templi suppellectilem & universum ærarium suum in hunc finem erogaturos fuisse sciebat, cur tam exiguam ab ipsis pecuniæ summam poposcit & acceptavit? S. Hieronymus dicit: *Nec certam tamen postulat summam, ut saltem lucrosa videretur proditio, sed quasi vile tradens mancipium, in potestate ementium posuit, quantum vellent dare;* Ecce tibi hic optimè descriptam avari hominis conditionem, utpote qui Deum tam nihili facit & contemnit, ut pari in pretio Deum & aurum habeat, imò in majori, quia ne auri acquirendi occasionem negligat, Deum pro vilissimo pretio vendere non dubitat.

Prosecutio.

21. Judas quando reatus sui agnoscens enormitatem dixit: *Peccavi, tradens sanguinem justum*, dignum Deo conceptum de ipso minime habuit, siquidem de ejus misericordia desperavit: at verò quo in pretio argentum ex Christi venditione acquisitum habuerit, vel exinde patuit; quia *retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum & senioribus*; Ubi Drogo Hostiensis ait: *Vide quàm magnus ponderabat eos, non projecit ut in sterquilinio; sed in templo; nimirum talibus semper Dijs templum suum devoverat, avaritia enim simulachrorum servitus est.* Unde de avaris meritò Divus Chrysologus lamentatur his verbis: *Attende quàm sit pernities ista fugienda, quæ cum mores hominum, honestatem, vitamq; perdiderit, ipsum quoque Deum voluit homini & contendit auferre, hoc est, quod Judam fecit esse proditorem, ut hominem cogeret eum negare.*

Matt. 27. 4.

Matt. 27. 3.

Drog. Host. de sacr. dom. pass.

Chrysol. 29.

22. D. Chrysostomus super illa verba: *Nemo potest duobus Dominis servire*, ita scribit: *Hoc toto & animo prorsus toto perhorrescamus, & corpore, intelligentes istud, quod Christum dixisse memoravimus, ex adverso scilicet Deum, aurumq; consistere & componi; si igitur istud sono quoq; sermonis horribile est, quantò est horribilius cum ipsis operibus tyrannis auri Dei timori præfertur?* Sanctus Zeno in quodam discursu, cui Titulus est: *De avaritia detestabili vitio*, adversus divites avaros ad stellas usque exclamat quibus postquam multas ob oculos proposuisset ærumnas, quibus propter accumulatas subjiciuntur divitias, tandem illos de nulla alia re adeo sollicitos esse subjungit, quàm ut indignum huic Idololatriæ cultum exhibeant: *Solùm colitur de quo dictum est: Idola gentium argentum & aurum, pro quo quis aut jugulatur, aut jugulat.* Sanctus Bernardus hanc quoque Idololatriam in personis Deo consecratis reperiri deplorat, dicens: *Væ, væ, in domo Dei horrendum videmus, quidnam? Idololatras ministrantes, mentior, si non Idolorum servitus avaritia, quod enim quisque præ cæteris colit, id sibi Deum constituisse probatur.*

Matth. 6. 24.

Chrys. hom. 22. in Matth.

Avari Idololatræ.

S. Zeno de av. detest. vitio.

S. Bern. in decl. ecce nos reliq.

23. Hugo de Sancto Victore mysterium inquirit, ob quod ipsamet incarnata sapientia in propria persona, non semel, sed bis tanto cum impetu & vehementia vendentes pariter & ementes è templo profligarit, & respondet: *Ne ministri altaris attendentes lucra, eorum peterentur exemplo, quia Ecclesiasticos hac peste facilius infici posse sciebat.*

Ecclesiastici facilè avaritiâ inficiuntur.

Hugo Vict. Miscell. l. 1. tit. 65.

24. Angelicus Doctor verba illa Geneseos: *Videntes Filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi in uxores, &c.* considerans, simulque natos inde fuisse gigantes Deo bellum moventes perpendens, eadem verba in sensu morali exponit, & dicit, quod ex quo tempore filij Dei, id est, Clerici viderunt filias hominum, id est census & reditus opulentos, Dominiaque temporalia, quæ Abbatijs & Episcopatibus annexa sunt, illos sibi desponsare omni studio quæsierunt; facta autem hac desponsatione, id est, postquam facti sunt Abbates & Episcopi, nati ex illis sunt gigantes, id est, gigantea ex illis nata est superbia, quâ illis titulis non contenti, Marchionum & Principum sibi titulos acquisierunt, quibuscum cum ipso Deo concertare non verentur: *In magnis & mirabilibus super se ambulantes, qui potius videntur Marchiones & Reges, quàm Abbates & Episcopi, & ideò non mirum, si per hoc erigatur imago bestiæ, & statua Babylonis.*

Gen. 6. v. 2.

S. Th. ibid.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM

Inordinatus erga bona temporalia affectus condemnatur, sicut & eorundem bonorum duplex abusus, dum scilicet ea inter egenos non distribuimus, vel plus æquo æstimamus, & in ijs velut non perituris confidimus, cum sint temporalia & caduca.

THEMA.

Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Psal. 61. ℣. 11.

1. PRopheta regius, qui post lapsum immaculatam vitam duxit, licet ex thesauris, quos pro ædificando

Inordinatus divitiarum.

Affectus condemnatur. cando templo congregaverat, simul esset opulentissimus & potentissimus, hanc nobis sententiam post se scriptam reliquit, ut ostenderet; quod ij quibus Deus in hac vita magnam in bonis fortunæ abundantiam donavit, divites simul Deo accepti esse possint, cum hac tamen conditione: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere*; Ubi Laurentius Justinianus ait: *Non dixit: Nolites habere, sed nolite cor apponere; non damnat divitias, unde cælum homo meretur, sed ut cor non apponatur.* Unde Sanctus Thomas Aquinas avaritiam hisce terminis definivit: *Avaritia quasi æris aviditas definitur esse immoderatus amor habendi*: non enim divitiarum possessio condemnatur, sed immoderatus in earum acquisitione & conservatione affectus & cupiditas. *Nolite cor apponere*; Circa quæ verba Dionysius Carthusianus ait: *Id est, voluntatem vestram nolite inordinatè affigere, nolite inordinatè amare, retinere, augere, nolite in eis superfluè occupari, videlicet ut cum labore acquirantur, cum timore possideantur, cum dolore perdantur, non ergo culpantur divitiæ, sed inordinatus affectus.*

B. L. Just. de lig. vit. c. 4. S. Th. 2. 2. q. 118. art. 1. in Ps. 61. 11. D. Cart. ibid.

Prosecutio. Luc. 16. v. 9. S. Bern. ser. de vill. iniq. 2. S. Bernardus optimè considerat, quod Salvator noster divitias appellarit Mammonam iniquitatis, dicens: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis*; hancque hujus epitheti rationem assignat: *Dicuntur iniqua, non propter se, sed propter iniquitatis affectum, qui evenit ex illis, sicut arbor illa, quæ appellata est scientia boni & mali, non quod illam haberet scientiam, sed quod tangentes eam contra præceptum, boni pariter & mali contingere esse scientes.* S. Augustinus quoq; causam malitiæ respectu divitiarum soli voluntati inordinatæ circa divitias, non verò possessioni illarum attribuit; dum enim verba illa S. Pauli, *Qui volunt divites fieri &c.* considerat, ita scribit: *Aliud est esse divitem, aliud velle divitem fieri; vides facultates, non interrogo voluptates; hic cupiditas accusatur, non aurum, non argentum, non divitiæ, sed cupiditas tam qui volunt divites fieri, vel qui non curant, vel non ardent cupiditatibus, non avaritiæ facibus accenduntur, sed divites sunt, audiant Apostolum: Præcipe divitibus hujus mundi; præcipe, Quid? præcipe ante omnia, non superbè sapere.*

1. Tim. 6. 9. S. Aug. ser. de ver. Dom. c. 9.

3. Sanctus Bernardus divitem quemdam toto corde divitijs immersum considerat, & contra illum hunc Psalmi versum adducens: *Ecce homo qui non posuit Deum Adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum*, ita inquit: *Dicunt justi, Ecce, demonstrativè ad confusionis exaggerationem; Homo, ab humo, quia ex cupidine quâ terrena dilexit, totus terrenus effectus est, qui non posuit Deum adjutorem suum, sperando in eo, qui verè, sicut ait Psalmus, protector est omnium sperantium in se, sed speravit in multitudine divitiarum suarum.*

Ps. 51. v. 9. S. Bern. t. 2. ser. 43. n. 1. c. 2. Ps. 17. v. 31.

Dives semper aurum considerat. 4. Enimvero cor est in nobis velut primum mobile omnium cogitationum, affectuum, & operationum nostrarum, ac proinde Deus animam nostram sibi soli intentam, non vero ad alia dissipatam esse desiderans, solum ab eo cor expostit: *Præbe Fili mi, cor tuum mihi.* Avarus autem cor suum in facultatibus suis positum habere dicitur, nihil enim cogitat, nulli rei studet, pro nulla re alia operatur, præterquam propter ipsas. Und S. Ambrosius discursum suum ad hominem avarum dirigens, ita eum alloquitur: *Aurum quæris, aurum desideras, aurum recondis, omnia aurum vides, aurum tibi vigilanti cogitatio est, & somnia dormienti; gratius aurum intueris, quam Solem; ipsa ejus oratio & supplicatio ad Dominum aurum quærit, & vellet, atque optaret, ut omnia ei in aurum converterentur.*

Prov. 23. v. 26. S. Ambr. ser. in Dom. 8. Pent.

Corde auro affixo. 5. Possumus quoque nos ad avaritiæ materiam sive objectum reflectere, quod tametsi pretiosum quoddam metallum sit, suos tamen è luto natales habet, quod nomini illud tangenti vel transeunti magna cum facilitate adhærescit. Unde S. Bonaventura ait: *Limosa, & glutinosa est substantia hujus mundi, & cor humanum facile opibus frequenter adhæret.* Et ideo idem Seraphicus Doctor de his quorum corda facultatibus suis affixa hærent, illa Psalmi verba interpretatur; (*Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra, conglutinatus est in terra venter noster,*) *unde hæc plus mundi concupiscentia, quam substantia nocet.* S. Thomas de Aquino de malignitate quæ divitiarum possessionem vitiosam reddit tractans, ita discurrit: *Alio modo potest importare immoderantiam* (de avaritia loquitur) *circa interiores affectiones quas quis ad divitias habet, puta quod immoderate aliquis divitias amet, aut desideret, aut delectetur in eis, & sic avaritia est peccatum hominis in seipsum, quia deordinatur ejus affectus, est peccatum in Deum, in quantum homo propter bonum temporale contemnit æternum.* In tantum enim homo in accumulandis præter fas & nefas divitijs, & ad immergendum amorem & cor suum in hæc bona temporalia anxius esse solet, in quantum de providentia & liberalitate divina diffidit, atque ideo David, postquam dixisset: *Divitiæ si affluant nolite cor apponere*; prosequitur dicens: *Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique juxta opera sua*; Circa quæ verba Hugo Cardinalis Davidem Regem hisce verbis alloquitur; *Quare ita hortaris, ne divitias diligamus? Quia scilicet Deus justus est & misericors, & ita bonis bona, & malis mala reddet*; Illa quoque verba: *Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, &c.* declarans dicit: *Id est immutabiliter locutus est Deus per Prophetas, per Filium, per Apostolos, & in locutione illa duo hæc audivi, quia potestas Dei est ad puniendum, & misericordia ad remunerandum unicuique secundùm opera sua.* Quod si vero contingeret, quod bonis in hac vita de bonis temporalibus nihil omnino, vel parum admodum concederet, nequaquam illis ob hoc conquerendum esset, quia Deus tam bonos quam malos bonis ejusmodi temporalibus abundare concedit, unde colligitur, quod bona fortunæ in seipsis verba bona non sint. Unde B. Humbertus ait: *Signum modica bonitatis eorum est, quod Deus dat ea & amicis suis & inimicis, communia enim sunt & bonis & malis, & plus habent inde mali quam boni.* Sunt quoque utilia quidem hominibus, non propter se, sed propter bonum eorum usum, quia scilicet homo affectu & corde ab illis alienus est: malum vero quo in multis animabus causant, in eo consistit, quod corda eorum qui illa possident, in illis totaliter immergant, adeo ut verè dici possit: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*: ad eum modum, quo in vita S. Antonij de Padua refertur, quod dum aliquando in divitis ejusdem & avari hominis exequijs concionaretur, de eodem avaro dixerit; Quemadmodum Christus ait: Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, ita quoque in hoc præsenti divite adimpletum fuit, siquidem quoadusque vixit, cor suum in thesauro suo positum habebat, ibique illud quoque moriens reliquit, cujus si veritatem experiri vult, ad scrinium, in quo divitias suas reconditas habebat, accedite, ibi namque cor ejus adhuc palpitans inter pecunias ejus reconditum reperietis: abierunt igitur & miseri illius avari cor in medio thesauri repererunt.

S. Bon. in c. 18. Luc. Ps. 43. v. 25. S. Tho. 2. 2. q. 118. a. 1. Ps. 61. v. 11. Ibid. 12. 13. Hug. Card. in Ps. 61. Ps. 61. v. 12. B. Humb. c. 4. Matt. 6. 21.

6. Lucas Burgensis super illum S. Matthæi textum: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est cor tuum*, ita scribit; *Cor pro affectibus cordis & animi ponitur, nam cor nostrum esse alicubi nihil aliud est, quam curam omnem nostram, cogitationem, gaudium, fiduciam, spem, metum, amorem, totum videlicet animum circa aliquid versari.* Id quod in avaris

Avari non cogitant nisi divitias. Matth. 6. v. 21. Luc. Burg.

avaris quotidie fieri videtur, qui nihil aliud curant, aut cogitant, quam qua ratione divitias suas accumulare & custodire valeant.

Tob. 2. v. 10. Ibid. v. 11. Divitiæ quando nocivæ. Philip. 3. v. 8.

7. De Tobia Seniore sacer textus ait: *Contigit autem ut quadam die fatigatus à sepultura veniens in domum suam, jactasset se juxta parietem, & obdormisset, Et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos ejus, fieretq; cæcus.* Superius in Discursu undecimo, per stercus istud bona temporalia intelligenda esse probavimus, utpote de quibus Apostolus ait: *Omnia arbitror ut stercora,* hæcque divites ut plurimum Dei, bonorumq; cœlestium notitia penitus destituunt: Quod vero in præfatis Scripturæ verbis vel maximè proposito nostro congruit, est quædam S. Antonij Paduani observatio, scilicet quod sacer textus quamdam hujus hirundinei stercoris circumstantiam exprimens dicat: *Calida stercora:* indeq; hanc deducit moralitatem: *Nisi sint calida, non excæcant, quia nisi cum ardore diligantur, non offendunt.*

S. Ant. Pad. ser. in fer. 4. D. 4. quad. Gen. 40. v. 3. Nimius affectus damnosus.

8. In carcere Pharaonis Regis Ægypti duo ex regiis servis ejus detinebantur captivi, pincerna videlicet regius, & magister pistorum, qui ambo Dominum suum graviter offenderant. ambo in somnis visionem habuerant, sed valde inter se differentem, quas Josephus utrique declarans, primò regiæ gratiæ redintegrationem, alteri vero pœnam capitalem prædixit: cujus porro præsagij multæ quidem adduci possent rationes, veromtamen ea quæ ad præsens nostrum propositum pro sensu morali aptissime quadrat, hæc est, quia scilicet Pincerna tali fungebatur munere, in cujus executione manus suas coinquinare necessum non erat, siquidem acceptum cyathum disco imponebat, vinumque ei infusum Regi bibendum propinabat, quæ omnia sine ulla manuum suarum coinquinatione facillime facere poterat; Magister vero pistorum non item, hic enim massam continuò tractabat, quæ ubi manibus ejus adhærescebat, easdem farina conspersas & non aliter à massæ glutinæ deputare poterat: *Omnia in figura contingebant;* Etenim Historia hæc monet illos, qui mundas manus non habent, quia terrenis rebus immersi vivunt, iisdemque accumulandis continuo student, monet inquam illos, ut sibi ab ira Dei & à condemnatione æterna diligenter caveant, eo quod manus suas semper immundas habeant; placent enim illis res alienæ moxque visas concupiscunt, r[a]pinas, & extorsiones continuo committunt, suntque bona temporalia veluti massa quædam, quæ faciliter æque ac tenaciter ea tractantibus adhærescit. Unde Albertus magnus super illa verba Psalmi in verbis Thematis proposita; *Nolite cor apponere,* hanc glossam adjicit: *quasi dicat, habere non damno, sed affectum ponere in illis reprobo, hoc enim est quod divites reprobos efficit.*

Ps. 61. v. 11. Alb. Mag. in Psalm. 61. Divites bona sua dispensent pauperibus. Mich. Bon. in Ps. 61. B. Laur. Just. de lig. vit. c. 4.

9. Michael de Ayguanis Bononiensis Carmelitanus, vulgo Author incognitus appellatus, aliam quamdam hisce verbis adhibet expositionem, dum ait: *Non damnat divitias, unde mereamur cœlum, sed cor appositum, quod scilicet non expendit, sed recondit:* Cui consentit quod B. Laur. Justinianus super eadem Psalmi verba dicit: *Cor non apponatur illas recondendo & non erogando.* Pro cujus expositionis intelligentia evidentiori, necessum est, ut ad indubitatum quoddam recurramus principium, quod ab ipsamet Divina providentia observatum fuit; Etenim Deus in mundi hujus creatione, bona hæc visibilia ita creavit, ut omnibus in universum sine ulla differentia discretionis communia essent, idque de jure gentium, habuitque hæc regula in solo statu innocentiæ locum: Postea vero voluntate humana introductum est Jus gentium, quo eadem bona inter homines fuere divisa, fuitque hæc divisio à cunctis gentibus acceptata, & ab ipsomet Deo ratihabita & approbata: hæc autem divisio utique injusta, legibusque naturali, divinæ, humanæ & politicæ contraria foret, si per hanc divisionem aliquo saltem modo humano generi fuisset præjudicatum, sicut futurum esset si post hanc divisionem & propter illam contingeret, ut *unus esuriret, & alter ebrius esset:* ac proinde omnia bona & facultates divitum pensione quadam gravata fuerunt, hac nimirum, ut de eo quod statui & necessitatibus illorum superfluum est, pauperes participent; quod adeo verum est, ut prædicator quidam Apostolicus dicere non dubitarit, quod tametsi bona divitum superflua quoad proprietatem & administrationem de jure gentium ad proprios illorum possessores spectent, attamen quoad usum eadem bona de jure naturali verè sint pauperum, & ad quemcumque per divisionem ulteriorem transeant, cum illo semper vinculo & pensione Eleemosynæ semper transeant. Unde S. Basilius ait: *Si fatern temporalia bona tibi divinitus provenisse, an injustus est Deus, inæqualiter nobis res distribuens? Cur tu abundas, ille vero mendicat? Nisi ut tu bona dispensationis merita consequaris, ille vero patientiæ bravijs decoretur?*

S. Bas. ser. 2. in div. ava.

Perfectio. 1. Tim. 6. v. 9. Theod. int. Tim. 6.

10. Theodoretus aptius ad intentum nostrum loqui non poterat quam dum illum Apostoli textum: *Qui volunt divites fieri, incidunt,* &c. considerans dicit: *Non dixit simpliciter qui sunt divites, sed qui volunt divites fieri; si quis enim acceptas a majoribus divitias ex lege divina dispensit, liber est ab accusatione.* Fatetur quidem Dionysius Carthus. difficulter fieri posse ut quis se per bonorum terrenorum affluentiam & abundantiam decipi aut seduci non permittat, propter quod Salvator ait: *Quam difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt;* Nihilominus textum illum Jobi adducit dicentis: *Deus potentes non abjicis, cum & ipse sis potens;* atque exinde eodem modo arguit pro divitibus, dicens: *Sic divites non repellit, cum ipse sit dives, nisi divitiarum abusi fuerint copia.* Cardinalis Bellarminus idipsum per aptissimam quamdam similitudinem exponit dicens: *Oportet cum affluunt divitiæ corde immoto & stabilito apud Deum disponere fluxum earum, ut utiliter fluant: quomodo prudens agricola disponit fluxum aquarum ad irrigandum hortum, ad molam vertendam & alia ejus generis opera, sed non labitur ipse cum aquis labentibus.*

Luca 18. 24. Job. 36. v. 5. D. Carth. in Psalm. 61. Bellarm. in Psalm. 61.

Divitiæ non magni æstimentur. Agell. in Psalm. 61.

11. Agellius sæpè citatis verbis Psalmi, aliam attribuit expositionem: Notat enim quod in Hebræo idem sit dicere: *Divitiæ si affluant, &c.* ac si diceretur: *Opes cujuscumque diligentia & labore acquisita, si hæc multiplicentur & abundent, nolite magni æstimare, & illis nimium fidere, nam cor apponere alicui rei, est illam rem magnam putare.* Quot novimus viros excellentes, qui in culmine divitiarum & temporalium bonorum quæ possidebant, constituti, sanctissime vixerunt; Sed illa majori in pretio, quam revera merebantur nequaquam habebant, nec aliter illa quam in pondere sanctuarij librabant, quam bonis cœlestibus ea minime postponebant.

S. Brun. l. de imit. Chr. in paup.

12. S. Bruno Carthusiæ fundator S. Paulum dixisse observat: *Qui volunt divites fieri: Ecce, qui volunt fieri, dixit: non qui sunt, cupiditatem damnabilem ostendit, non divitias: possunt divites esse & boni, sed illi de quibus dicitur: Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Quam est à prima sui fundatione opulentis censibus & reditibus cumulata D. Brunonis Carthusia, nec tamen ob illam divitiarum affluentiam Carthusianorum diminuta est vitæ perfectio & sanctitas, quia divitias alio fine non æstimant, nisi

Ad Dei honorem expendantur.

propter

propter bonum illarum usum & applicationem, dum illas vel distribuunt in pauperes, vel in augendum, & condecorandum Dei cultum liberaliter impendunt.

Deperditas ne fleas divitias.

13. D. Chrysostomus observat, quod sacra Scriptura quidem longum & amplissimum uberrimarum S. Jobi divitiarum & facultatum catalogum texat, & tamen idem, qui Catalogum illum recensuit, Spiritus Sanctus videlicet ipsemet, scribit: *Tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani*: Quo igitur fine scriptura sacra tanto eum apparatu hujus viri recenset, & deprædicat divitias, si tam parvi apud Deum fiant? Respondet idem D. Chrysostomus: *Non Job divitias admiratus, sed sibi auditori relinquens in objectum substantiæ multitudinem, quo si eumdem videris posthac universis undatum bonis, minimeque ingemiscentem, miseris quantis privatus bonis donatorem non contempserit neque conditorem maledictis incesserit: Hæc taque scripta sunt, non quo divitias in admiratione habeas, sed quo justi constantiam patientiamque laudes, atque pre oculis Dei timorem semper habeas.*

Chrys. o. 6. sr. u. de Job.

Sap. 11. v. 23.

14. Idem patientiæ speculum intemeratum dixisse legitur: *Si putavi aurum robur meum.* Septuaginta & alij apud Pinedam legunt: *Si posui aurum in conjugium meum*, quod cum textu illo Davidico optime concordat, quo in Psalmo viri divitijs plus æquo dediti *viri divitiarum* appellantur, ubi Hugo Cardinalis ait: *Viri divitiarum dicuntur, quia ita divitijs adhærent sicut uxori, quasi celebratum sit matrimonium inter eos & divitias.*

Job. 31. v. 24. Psal. 75. v. 6. Hugo Card.

Spoliatum Job sequente.

15. Idem quoque patientissimus Propheta in eodem loco dicit: *Si lætatus sum super multis divitijs meis, & quia plurima reperit manus mea.* S. Greg. inquit, quod unum ex argumentis, ex quibus, quantum animus ipsius ab omnibus hisce terrenis bonis alienus & liber fuerit, colligi potest, fuerit hoc, quod scilicet omnibus hisce bonis privatus & spoliatus, & totaliter nudus in sterquilinio positus, ne vel minimum ediderit ullius querimoniæ vestigiũ: *Numquam sine dolore amittitur, nisi quod sine amore possidetur* Job utique jacturam majorem pati non poterat, quam dum facultates omnes, Dominium, liberos, imo & salutem corporalem admittebat, *& nihilominus suo jam pene funeri superstes, hilariter cantat: (Sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum) Substantiam suam mente reliquerat, quam sine delectatione possidebat.*

Job. 3 c. v. 25. S. Greg. l. 1 mor. c. 3.

Job. 1. v. 21

16. Titelmannus horum verborum: *Nolite cor apponere, &c.* sensum declarans, opinionem quamdam refert, qua dicitur, quod divitijs affluentibus cor apponere, sit idem quod in statu prospero legem Dei prævaricari, proptiæque præjudicare saluti, aliquid eorum, quæ ad illam consequendam conducunt, omittendo: *Cor apponit*, inquit, *si aliquid agat eorum, quæ saluti officiunt, sive eorum, quæ salutaria sunt, aliqua omittat.* Remigius Altisiodorensis, ly *affluant*, observans, hoc avaris præscribit monitum: *quod enim affluit, potest & affluere, non in eis speretis, non ibi figatis cor, ne simul effluatis, Quod enim affluit, potest & effluere.* Ante ipsum vero diu sanctus Augustinus in eumdem fere sensum scripserat: *Noli ibi te figere, non vides, quia si ibi cor posueris, & tu flues.*

Psal. 61. v. 11.

Titelm. in Psal. 61. Rem. Altisi. in Psalm.

S. Aug. in. Psal. 61.

17. Regius Propheta alio in loco dicit: *In flumine pertransibunt pede*; At vero dicet forsitan aliquis, quis umquam casus dari poterit, in quo homo aliquis unico tantum pede fluvium aliquem transilire, aut transvadere possit. Hugo Cardinalis dicit: *Pede*, inquit, *in singulari, quia unum tantum pedem debemus mergere in aquis hujus fluminis, ut sumamus de rebus transitorijs tantum ad necessitatem, non ad voluptatem*; Assignatque idem purpuratus Doctor differentiam quæ est inter mundanos, qui toto corde & affectu suo bonis hisce terrenis immersi sunt, & justos, qui in tantum illis utuntur, in quantum congruentia status & necessitatis ipsorum exigit: *Hoc autem flumen pertranseunt mali duobus pedibus, quia accipiunt bona transitoria & ad necessitatem, & ad voluptatem.*

Psal. 65. v. 6. Ad necessitatem utamur transitorijs.

Hug. Card.

18. Deus Gedeoni insignem illam adversus Madianitas Victoriam impertiri volens, hoc ei signum dedit, è quo quosnam in suum exercitum seligere posset proficuos milites, quorum opera in illo erat certamine adhibenda, perspicue dignosceret: *Qui lingua lambuerint aquas, sicut solent canes lambere, separabis eos seorsum; qui autem curvatis genibus biberint, in altera parte erunt*: Hi autem qui commode bibebant genuaque sua cum qua poterant commoditate flectebant, ut se super aquas extendere, easque tanto copiosius bibere possent, repudiati fuere, electi verò sunt & probati, qui obiter ad instar canum undas lambebant. *Omnia & figura contingebant*, Lyranus enim in moralitate in hanc historiam ita scribit: *Per illos qui biberunt aquas flexo poplite, significantur illi, qui ad hauriendum hujus mundi bona sunt nimis effusi, & illi non sunt apti ad sequendum Christum: Per illos autem, qui biberunt manu aquam ad os projiciente, significantur illi, qui de bonis hujus mundi accipiunt, quantum sufficit ad necessitatem.* Hi enim sunt milites ad militiam Christianam aptissimi & non adversus inimicum infernalem inseparabiles; & ab illis solis corona cœlestis gloriæ acquiritur.

Ut inter electos simus.

Judic. 7. v. 5.

Lyran. ibid.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Solo divitiarum desiderio & cupiditate, non vero earum possessione culpabiles & vitiosi efficimur; Et ideo ab ijs avellendus est noster animus, quod admodum nobis facile erit si vanitatem & exiguam illarum substantiam consideremus.

THEMA.

Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem. 1. ad Tim. 6. v. 9.

Cupiditas culpabilis.

1. IDemet Apostolus qui eos qui divitijs acquirendis insudant, in Dæmonis laqueos irretiendos dicit, in progressu eiusdem Capituli, eos à salute æterna minimè alienos aut exortes esse simul declarat; siquidem his verbis Timotheum suum alloquitur: *Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo (qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum) Bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendant veram vitam.* neque assumpti thematis verba, ab alijs secundo loco adductis inter se discrepant, quia considerandum in utroque textu, quomodo loquatur Apostolus, dum ait: *Qui volunt divites fieri.* Sixtus. III. Papa, vel quisquis est author libri de divitijs hunc textum citans dicit: *In quibus voluntatem, ni fallor, divitiarum avaritiam nominavit, quæ voluntas tam apud illos, qui nondum divites sunt, & fieri optant, quam apud eos, qui jam sunt, & in eisdem perseverare cupiunt, esse credenda est.* Ex quo loquendi modo clare deducitur, quod non solum inordinata divitiarum possessio condemnetur, verum etiam sola illarum cupiditas & aviditas, quam etiam in homine paupere & egeno inveniri posse nihil vetat.

1. Tim. 6. v. 17. Ibid. v. 18. Ibid. v. 19.

Sixt. 3. Pap. l. de div.

S. Nil. de 8. vit. cog. Matth. 19 v. 27. S. Bern. in decl. cit.

Unde sanctus Nilus de hoc vitio tractans ait: *Avarus ille habendus est, non qui omnino pecunias habet, sed qui eas amat, atque adipisci cupit.* Sanctus Bernardus super illa verba S. Petri: *Ecce nos reliquimus omnia*, diffuse scribens, ly *omnia*, notat & subjungit: *Omnia sane dixerim, non tantum possessiones, sed & cupiditates, & eas maximè*, moxque asserti hujus rationem reddit dicens: *Plus enim concupiscentia mundi, quam substantia nocet, & hæc fugiendarum causa divitiarum præcipua est, quod aut vix, aut numquam, sine amore valeant possideri; Limosa siquidem & glutinosa nimis non modo exterior, verum etiam interior substantia nostra videtur, & facile cor humanum omnibus, quæ frequentat, adhæret.*

Cum opibus crescit cupiditas. S. Bon. t. 6. l. 3. phar. c. 28.

2. S. Bonaventura ejusdem S. Bernardi authoritatem quamdam Serm. de Convers. ad Clericos cap. 12. adducit, ubi mellifluus Doctor de bonis hisce terrenis tractans, ita scribit: *Sive amentur, sive non amentur, non multum expediunt, quia quadam sui dulcedine cor possidentis cito subvertunt.* Habet quoque venenum istud hanc proprietatem, quod in suis possessoribus ut plurimum febrim quamdam accendat inextinguibilem, quia quanto plus divitiæ crescunt, tanto minus quietis & satisfactionis in avaris secum adferunt, adeo ut S. Augustinus hac de re ita scribat: *Istas terrenas injustum est putare divitias, quæ non auferunt egestatem, tanto enim magis quisque ardebit egestate avaritiæ, quanto magis eas diligens majores habuerit.* Est enim ut suo loco videbimus, sitis quædam illi, qua hydropici vexari solent, persimilis, quia semper cum bonorum temporalium incremento magis semper augetur & crescit. Omnes sacri Doctores in eo unanimiter conveniunt, quod non divitiarum abundantia, sed effrænis earum concupiscentia in æternam nos condemnationem reos agat. *Non census, sed affectus*, inquit S. Ambrosius, *in crimine est, non eos qui habent divitias, sed eos qui uti his nesciunt, sententia cælestis authoritate condemnat.* S. Augustinus quoque lib. 1. de Civitate Dei, illum ad Timotheum textum: *Qui volunt divites fieri &c.* explicans dicit: *Profecto in divitijs cupiditatem reprehendit, non facultatem.*

S. Aug. ser. 72. in app. de div. S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6. 1. Tim. 6. 9. S. Aug. l. de civ. Dei. c. 10. l. 1.

Eccl. 10. v. 9. S. P. Dam. l. 2. ep. 2. Pecuniæ amor culpabilis.

3. Petrus Damianus super verba quædam Ecclesiastici cap. 10. quibus dicitur *Avaro nihil est scelestius*, considerationem instituit, dicit enim: Verum quidem est, quod ex quo Sapiens divitum malitiam adeo fortiter exaggerabat, desperari potuisset ipsorum salus, maxime cum nullum esset vitium avaritia scelestius; nihilominus Damianus subjungit: *Ne quis in hoc verbo, quod est avarus, dubietatis scrupulus posset emergere, vigilanter addidit: Nihil iniquius, quam amare pecuniam*; igitur avarum esse nihil est aliud, quam amare pecuniam; subjungit autem Ecclesiasticus: *Hic enim & animam suam venalem habet, quoniam in vita sua projecit intima sua.* Tunc enim divitiæ ab homine sancto & virtuoso innocenter habentur, quando sine affectu & amore inordinato ab eo possidentur. Nam ut S. Augustinus ait: *Pecunia à malis male habetur, & à bonis tanto melius habetur, quanto minus amatur.* Quis est qui Davidis innocentiam ignoret? *Perambulabam*, inquit, *in innocentia cordis mei in medio domus meæ*, & tamen eum pariter opulentissimum fuisse vel ex eo constat immenso auri & argenti cumulo, quem pro adornanda templi fabrica simul congregârat, & tamen audite quam fuerit ab ijs quoad affectum alienus, siquidem omnibus consulebat: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere; Ego autem pauper sum.* Objiciet forte aliquis illum ejus textum: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitijs*, Ergo aliquam habuit in divitijs delectationem, & consequenter affectum. Sed ad hunc locum S. Hilarius ex verbis Apostoli in 1. Cor. cap. 1. *In omnibus divites facti estis, in omni verbo, & in omni scientia &c.* respondet dicens: *In his ergo dives est, & in his delectatur Propheta; cæterum non est æstimandus secularium opum comparatione delectatus esse; qui nisi cum contemptu atque inopia sæculi dives in Domino esse non potuit.* Vel etiam ad eumdem locum dici potest, Davidem dicere voluisse se parem in divinorum præceptorum observantia delectationem & voluptatem habuisse, qualem avari experiri solent, dum divitias suas de novo acquirunt, aut jam acquisitas secure possident.

Ibid. v. 10. S. Aug. ep. 54. ad Mac. Ps. 100. v. 2. Ps. 61. v. 11. Ps. 118. v. 14. 1. Cor. 1. v. 5. Hilar.

Spes nimia in divitiarum multitudine culpabilis. S. Bonav. ibid. S. Greg. lib. 10 moral. 17. S. Aug. ep. 70.

4. Optime ad præsens propositum nostrum, quod scilicet bona hujus vitæ in se ipsis mala non sint, nisi solum ob nostram malitiam & illarum abusum, deservit observatio quædam S. Bonaventuræ, qui idipsum ex Genesi probat, citatque S. Greg. lib. 10. moral. c. 17. dicentem: *Non est census in crimine, sed affectus, cuncta enim quæ Deus condidit, bona sunt*; citat quoque authoritatem S. Augustini Epist. 70. ita nos monentis: *Utaris hoc mundo tamquam non utens, ut ex bonis ejus bona facias, & non malus fias; ne putentur mala, dantur & bonis, ne putentur magna vel summa bona, dantur & malis.* Immoderatus ad hæc bona affectus & animi adhæsio, à voluntate, corde & malitia nostra derivatur, non vero ex culpa ipsorum. Deus olim dum se totum universum diluvio submergere & perdere velle comminaretur, rationem protinus subjecit, dicens, *cum vidisset terram esse corruptam.* Sed dicet aliquis, quod si supplicium istud in pœnam culpæ irrogabatur à Deo, terra utique per illud castigari non debuit, cum illa omnis culpæ committendæ incapax existat; D. Chrysostomus igitur hanc motam difficultatem resolvit dicens: *Non de terra sensibili loquitur, sed inhabitatores terram vocat.* Sed cur illis terræ nomen attribuit? *Eo quod terrenis cogitationibus absumantur*; Sicut multi homines, qui omnem spem & fiduciam suam in hujus mundi bonis habent repositam, absque eo quod umquam suos in cœlum oculos levent; De quibus David conqueritur dicens: *Ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum, & prævaluit in vanitate sua*; Circa quæ verba S. Augustinus ait: *Non dixit scriptura: Ecce homo qui fuit dives, sed ecce homo, qui non posuit Deum adjutorem suum, sed speravit in multitudine divitiarum suarum: non quia habuit divitias, sed quia in ipsis speravit, ideo damnatur, ideo punitur.*

Gen 6. v. 12. Chrys. hom. in Gen. Ps. 51. v. 9. S. August.

Luc. 12. v. 19.

5. Legatis velim illam Divitis Evangelici historiam, qui post tam abundantem messem in horreo suo illatam, ad semetipsum dicebat: *Anima mea habes multa bona, posita in annos plurimos*; Quibus in verbis advertendum bene, quod dives non dicat; *Caro mea, sed Anima mea*, quia erga facultates & possessiones suas adeo ardenti ferebatur affectu, ut illas certo quodam modo in corde & anima sua circumferre videretur. *Anima magis est, ubi amat quam ubi animat*: Et quidem si hujus divitis messis non erat in ejus anima, ubinam igitur loco tum erat? Neque enim segetes in agro reliquerat, ibi enim à temporum injurijs, & furtis latronum periclitari poterant. Neque illas in granarium importarat, siquidem ut ea illuc inserre posset dixit, *Destruam horrea mea*; Non enim tantæ abundantiæ capiendæ sufficiebat; Non illas in deposito apud alios habebat, quia nulli eas tuto confidere aut concredere poterat; Igitur illa in mente, in imaginatione, & in corde habebat: *Anima mea habes multa bona*: Et hoc est quod hodie dum multis hominibus accidit, qui semper circa bona sua in imaginatione sua occupati chymæ-

Luca 12. 18. Ibid. v. 19.

mæras in spatio imaginatio efformant talium conceptuum, quorum nulla unquam videbitur executio: At vero videre ne desideratis, quam tenaciter dives ille divitiis suis adhæserit? Id perspicue ex illis verbis colligitur: *Animam tuam repetent à te*, quasi ad animã illius, bonorum terrenorum fisco adeo oblinitam ex ejus corpore abstrahendam, & separandam unus Dæmon minimè suffecerit, sed ingens Dæmonum numerus necessarius fuerit.

Ibid. v. 20.

Hominum cupiditas.

6. S. Augustinus cum aliquo qui in fortunæ bonis minimè abundat, aut copiosus est, eadem tamen valde ardenter desiderat, sermonem instituit, eidemque præcipitij sui periculum, id est, aviditatem & cupiditatem ejus immoderatam manifestè ostendit, & ob oculos ponit: *Modo*, inquit, *respondeat mihi ille pannosus, videamus, si non vult dives fieri; videamus, interrogemus eum, si non vult dives fieri, respondeat, non mentiatur. Audio linguam: sed interrogo conscientiam: Dicat, si non vult dives fieri: si autem vult, jam incidit in tentationem & desideria multa & stulta, & noxia; non enim opes dico, sed desideria: Unde? quia vult dives fieri: quid inde? desideria multa: stulta & noxia? quæ mergunt homines in interitum, &c. Vide ubi sis: quid mihi ostentas nullas facultates, cum ego convincam tantas cupiditates?* Major pars hominum qui bonorum terrenorum affectum sibi prædominari permittunt, ejus est genij & indolis, ut semper in continuo sint metu, ne terra ipsis desit, quam pedibus terant aut calcent, & ideo illam & illa tanta cum anxietate & solicitudine omnique cum studio sectantur & quærunt.

S. Aug. s. 50 fer. 11.

Dei mira providentia.

7. Supremus rerum omnium Artifex in principio mundi tot egregijs donis & muneribus primum hominem adauxerat; in primis enim illum ad imaginem & similitudinem suam formaverat; investituram Dominij in omnes creaturas ei contulerat: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*. Cœlum quoque Empyreum ei in domicilium fabricaverat, cur igitur non insuper ei de fructu arboris scientiæ boni & mali manducandi facultatem adjecit? cur is qui se erga eum tam liberalem in omnibus exhibuerat, malum ejus quoad unicum dumtaxat pomum gustandum restrinxit? imò cur ei fructum arboris tam rigorosè, & sub pœna mortis reatum contrahendi prohibuit? Nimirũ ad majus primi hominis bonum hoc fecit, ne scilicet corde & affectu sui in hæc terrena bona plus æquo & immoderatè nimis immergeretur: *Nolebat siquidem Deus*, inquit Nemesius, *ante consũmationem suam homo naturam suam dignosceret, quo minus plurimarum se rerum indigentem cognoscens, corporis necessaria procuraret, animæ providentiam relinquens. hac de causa vetuit, ne de cogitationis fructu perciperet.*

Ps. 8. v. 8.

S. Nem. de nat. o. 1.

8. Deus corpus hoc nostrum proprijs suis manibus plasmare voluit: *Omnia in Sapientia fecisti; Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me totum in circuitu*; at vero observastine aliquando modum, quo idem Deus cor nostrum, quod unicum amoris & affectus sui objectum esse volebat, *Præbe fili mi cor tuum mihi*, efformarit? nimirum illud in medio corporis tamquam omnium sensuum & operationum nostrarum primum mobile reposuit, eo quoque modo illud formavit, ut ex ea parte qua terram & hæc terrena bona respicit, illud strictum, acuminatum, clausum & angustum esse voluerit, ex ea vero parte qua cœlum suspicit apertum esset & largum, ut ex hoc unusquisque homo intelligeret, quod ad consequenda bona cœlestia, tantumdem affectum, cogitationes, curas, & animi contentionem ditare & ampliare possit, quantum se quoad bona terrena coërcere, moderari, & constringere tenetur, ne modum excedat.

Job. 10. v. 8.

Præcipue in formando hominis corde.

Prov. 23. v. 26.

9. Lactantius Firmianus quoque considerat, quod Deus homini licet de terra gravi & ponderosa corpus ejus plasmatum sit, staturam dederit rectam, & cœlum versus se extendentem: *Ut oculi ejus ad cœlum directi, facies ad Deum spectans, vultus cum sua parente communis sit; ut videatur hominem Deus quasi porrecta manu allevatum, ex humo ad contemplationem sui excitavisse*. Non enim propter terram, sed propter cœlum acquirendum & possidendum creati sumus; ac proinde omnis anima à semita recta deviat, *incidit in tentationem & in laqueum Diaboli, qui vult dives fieri.*

Et statura recta.

Lact. Firm. l. 7. c. 5.

Iuxta 1. Tim. 6. v. 9.

10. Seneca scribit, quod natura (cujus creator & Pater ille fuit, de quo dicitur: *Ipse dixit & facta sunt, ipse mandavit & creata sunt*) omni studio & industria illa è medio tollere, vel saltem abscondere & occultare coram oculis nostris voluerit, quæ nobis stimuli & tentationes esse poterant ad auri & argenti, ac quarumlibet rerum pretiosarum & æstimabilium desiderium & cupiditatem: *Nulli nos vitio natura conciliat, nos illa integros & liberos genuit, nihil quod avaritiam nostram irritaret, posuit in aperto, pedibus aurum & argentum subjecit calcandum & premendum, quidquid est propter quod calcamur & premimur.* Ne auri nos splendor irritaret, illud in venis mineralibus & obscurissimis terræ cavernis ad ipsum usque infernum proxime accedentibus abscondit; gemmas pretiosissimas in profundo maris, vel in alijs præruptis & inaccessis locis reposuit: *Nihil quod avaritiam nostram irritaret, posuit in aperto.* Pannos sericos vilissimorum vermium partus esse voluit; pannos elegantiores & pretiosiores ex ovium lana confici, zibetta & odoratos muscos animalium ut essent excrementa ordinavit. Unde etiam Chrysostomus ait: *Candore lucentis margaritæ attraheris? cogita maris esse aquam; & in ejus finibus ante jacuisse dejectam; rapit animam auri fulgor & nitor argenti? cogita & terram & cinerem, & fuisse prius, & modo esse. Placet pretiosa & serica vestis? at vermium ille contextus est, opinio est, & humana præsumptio, nihil habet in se naturalis pulchritudinis.*

Bona terrena quid sint?

Seneca.

Chrys. h. 17. in 1. Tim.

11. Mascardus celebris nostri temporis Orator, de divitijs tractans varia adducit ad illas contemnendas efficaciter urgentia motiva. Et quidem inter alia Aristotelem allegat, qui in libro 4. Ethicæ ad populum, quamdam inter divitias, virtutes, honores, & voluptates comparationem instituit, ac tandem divitias velut indignas in ultimum locum ablegat; Et quidem ratio quam adducit, efficaciter idipsum convincit, quia tam virtutes quam honores & voluptates propter seipsas desiderantur, & voluntatem & appetitum nostrum aliquo modo satiare illique satisfacere possunt: at verò divitiæ nihil aliud boni in se habent, quam solum illarum usum. Monetæ à vulgi opinione adeo dependent, ut absque eo quod metallum è quo cusa vel minimum vitietur, vel perficiatur, ex solo Principis nutu & arbitrio plus minusve valere incipiant; ac proinde olim ex pecorum fiebant corio, postea ex ære, demum ex argento cusæ fuere. Et quando Lycurgus justitiam ab Spartarum Republica exulantem & fugitivam revocare voluit, prius, ut Plutarchus refert, monetas aureas & argenteas interdici, & ad ejusdem Reipublicæ finibus proscribi voluit. Hactenus præfatus author: atque inde colligitur, quod apud ipsos quoque gentiles, qui animæ in altera vita & in cælestium bonorum possessione immortalitatem minime credebant, hæc bona, quæ à nobis tanti fiunt, parum aut nihil æstimata fuerint.

Nihil æstimanda.

Aug. Masc. Colrb. p. 20 dis. 5.

12. Horrenda prorsus & terrifica sunt verba illa Apostoli:

Divites de salute dubij.

Apostoli: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli.* Ex his namque verbis, quilibet in prosperitate optima constitutus & radicatus, justam capere potest de æterna sua felicitate & salute dubitandi occasionem; Nam ut Sanctus Gregorius optimè advertit: *Sæpe Omnipotens Deus cum avaramenti vehementer irascitur, prius ei permittit, ad votum cuncta suppetere, & postea ultionem subtrahit, ut pro eis debeat supplicia æterna tolerare;* onde & subditur: *Et cum habuerit quæ concupierat, possidere non poterit.*

S. Greg. l. 16. mor. c. 12.

Nisi debitè utantur opibus.

13. Verum quidem est, quod multos ex Patriarchis veteris Testamenti inveniamus ditissimos, & in cunctis bonis temporalibus supra modum prospere agentes? De Abraha etenim primo omnium credentium Patre legimus: *Erat Abraham dives valde in possessione auri & argenti.* Sed audite Beatum Laurentium Justinianum ab omni eum divitias communiter consequenti vitio, purgantem, & defendentem: *Cum locuples esset, inquit, nequaquam inordinatè divitias dilexit; unumquemque Deus non secundum affluentiam rerum, sed secundum inordinatum affectum judicavit; nec divitis obsunt opes, si bene utatur, nec pauperem egestas commendabilem facit; si inter sordes & inopiam ambire non desierit. Habeat homo multas facultates, si in eis non extollitur, pauper est, non habeat aliquid, sed cupiat & inflatur inter divites & reprobos judicabitur; quia dites & pauperes in corde interrogat Deus, non in arca, & in pecuniis.*

Gen. 13. v. 2.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 4.

14. Sanctus Bonaventura proinde illam primæ & æternæ veritatis propositionem Christi dicentis, *Quàm difficile, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt*, ponderans dicit: *Qui pecunias habent, id est, cum amore possident, & in eis confidunt; juxta illud* Marc. cap. 10. *Quam difficile est, confidentes in pecunijs in regnum Dei introire.* Et Sanctus Bernardinus de divite, illum nequaquam divitem censendum esse dicit, qui paupertatem in corde suo diligit: *Dives, inquit, paupertatem diligit, non est dives seculi, habet enim talis contemptus etiam in præsenti quamdam dulcedinem suam, quam Dominus* Matth. 5. *regnum cælorum vocat, id est, participationem cælestis regnis ideo dicitur: Beati pauperes Spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum;* Verumtamen idem Sanctus, paucos ejus virtutis & indolis in hac vita reperiri, esseque velut *lilium inter spinas*, concludendo asserit.

Luc. 18. v. 24.
S. Bona ibi.
Marc. 10. v. 24.
S. Bern. ser. 62. a. 1. c. 1.
Matth. 5. v. 3.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Bonorum temporalium sufficientia optimè homini congruit, superfluitas autem illorum condemnatur, nisi interegenos, ea qua superfluunt, distribuantur; ad quod faciendum divites adeo obligantur, ut in casu quo facere negligunt, furti efficiantur rei; Nec est, quod sibi per hoc facultates suas diminuendas esse vereantur, quia quanto plus de bonis pauperibus elargimur, tanto facultates nostra securiores fiunt, & magis adaugentur.

THEMA.

Divitibus hujus sæculi præcipe, non sublime sapere. 1. Tim. cap. 6. v. 17.

Divitiarum radix superbia.

1. INter alia documenta quæ Sanctus Paulus dilectissimo discipulo suo Timotheo tradidit, unum fuit, quo divites monere jubebatur, ne evanescerent; Quod Apostolicum consilium Divus Chrysostomus ponderans quærit: *Quare non dixit: Divitibus præsentis sæculi præcipe non ditescere, præcipe depauperari, præcipe quæ habent exhaurire, sed dixit; Præcipe non sublime sapere: Norit quod divitiarum radix & materia est superbia, & si quis modicè vivere sciverit, non multam earum curam aget;* at vero præter hanc idem Sanctus aliam quamdam scitu necessariam rationem his verbis adducit: *Novit non prohibitas esse divitias, si quis in necessitate ipsis usus fuerit:* adducitque ad id clarius explicandum vini exemplum, Neque enim res mala est vinum, bene tamen usus illius immoderatus, qui ebrietatis causa existit; *Ita non mala res divitia, sed mala avaritia, mala cupiditas.* Excessus & superfluitas vitiosa est, & hæc est quæ damnatur.

Chrys. ho. 2. ad pop. Antioch.

2. Sapiens ei, qui in hac vita affluentiam habet prosperitatis, cuique omnia ad votum animi fluunt, hoc præscribit salutare monitum: *Mel invenisti? comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud;* quibus verbis docemur, ut divitijs alijsque bonis temporalibus in tantum utamur, quantum status nostri conditio & convenientia alias requirit, satietatem vero & superfluitatem semper, utpote valde nobis damnosam caveamus.

Superfluitas damnosa.
Prov. 25. v. 16.

3. Sapientia incarnata in Oratione Dominica, quam nos orare docuit, varias nobis præscribit petitiones æterno Patri suo proponendas, in ea autem petitione, in qua bona temporalia postulare docemur, mirum est valdeque observandum, quanta cum parsimonia & frugalitate illam à nobis fieri velit; nihil enim aliud ex cunctis rebus temporalibus nobis petendum præscribit, quàm *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Quis id non miretur? Ex quo enim Deus totum universum nostri gratia formavit: *Omnia subjecisti sub pedibus ejus*, cur nunc nobis præcipit, ut solum mucidum panis frustulum à Patre illo postulemus, quem in Cœlis Omnipotentem, & in bonorum suorum effusione liberalissimum donatorem invocamus? S. Thomas ait: *Docet nos petere panem tantum, id est, necessaria ad præsentem vitam?* Et ideo per hanc petitionem cupiditatem nostram refrænare, omnemque in accumulandis bonis temporalibus immoderatam sollicitudinem & anxietatem à nobis amotam esse voluit. Addit vero insuper, *quotidianum & hodie*, ne solliciti simus de crastino. *S. Augustinus* dicit: *Nomine panis sufficientiam vitæ petemus.*

Necessaria à Deo petenda.
Luc. 11. v. 3.
Psal. 8. v. 8.
S. Th. ibid.
S. Aug. epist. 121. ad Prob. c. 12.

4. Deus pater noster est, nos autem filij, ac proinde confidenter dicimus ei: *Pater noster, qui es in cælis;* ac proinde tamquam providus Pater bona nobis temporalia parcè admodum & frugaliter impertitur, idque in merum beneficium nostrum. Sicut enim Pater una cum multis aliis, quos inter genuinus quoque filius est, lauto cuidam convivio assidens, si quid absonum aut indecens in alijs videat, id ipsum facile dissimulat, oculos tamen suos à filio ibidem præsente numquam deflectit, eo quod sanitatis ipsius sit cupidissimus, ita quoque bona temporalia quæ electis nonnumquam tamquam charissimis filijs parcissime impertitur, reprobis in magna abundantia in hac vita indulget. Sic Regiones Turcarum copiosiores & fertiliores sunt, quam plurimæ Christianorum; & infideles in hac vita sæpe feliciores sunt quam Christiani, cujus ratio est, quia nos ad cœlestem hæreditatem aspiramus, ideoque dicimus, *Pater noster, qui es in cælis; ut sciamus*, inquit Author Imperfecti, *nos Patrem habere cælestem, & erubescamus nos terrenis rebus substernere.*

Reprobi abundant divitijs.
Auth. Imp. ibid.

5. Ad hoc ut inter divites illos præcisè discernere & agnoscere valeamus, contra quos tum Sacrum Christi Evangelium, tum omnes aliæ leges naturales, divinæ & humanæ vociferantur & clamant; Sciendum est ex eo quod Sixtus Papa III. scribit, tales divites esse eos, qui superfluas & superabundantes copio-

Differentia inter divites.

copiosas divitias possidentes, illas omnes sibi solio reservant, nihilque exinde pauperibus tribuunt; at vero qui *superfluum nihil habuerit, nec dives esse jam poterit, quia dives ex superflua possidendi nimietate censetur.* Hæc autem nimietas nunquam superflua esse censetur, quando id quod superabundat, pauperem cibat ac proinde necessum est hoc loco doctrinam illam denuo repetere superius in Disc. 16. à nobis traditam, operæ enim pretium esse existimo, si doctrina illa invincibili quadam authoritate consolidetur, ut divites eamdem auscultantes, arcte obligatos se esse sciant, ad expendendum in proximos egenos, quod sibi superfluum esse cernunt: *Quod si mihi replicaveris,* inquit Sanctus Basilius, *te nihi irrogare injuriam, si facultates & divitias, quæ tua sunt, retineas, atque conserves? protinus respondeo? Quæ illa dic mihi sua? unde accepta hæc ad traducendam præsentem hanc vitam invexisti?* adducitque ad id magis dilucidandum sequentem similitudinem. Quod si quis ad theatrum, quod commune est omnibus, ingressus, post occupatum à se commodum locum omnes alios, qui post ipsum supervenirent arcere vellet, stultus utique censeretur ab omnibus, *suo ipsius usui adjudicant, quod ad omnium communem usum proponitur; tales autem divites existunt: communia namque priores cum obtinuerint, propria faciunt occupando.* Dionysius Carthusianus de avaritia tractans, authoritatem citat S. Thomæ dicens: S. Thomas de Aquino ait: *Quamvis bona temporalia sint possidentis quantum ad proprietatem, tamen quantum ad usum debent esse illorum, & illis communicanda sunt, qui indigent his, quæ possidenti superfluunt, & quidquid possessori superest, consideratis condecentia & gravamine sui status, debet ad usus pios convertere.*

Sixt. 3. de div.

S. Basil. ho. in ditet.

D. Cart. 6. 1. sp. min. op. com. ar. 4. 4.

Divites pauperibus succurrant.

6. S. Basilius avarum iterum interrogat: unde hæc terrena bona in tanta abundantia accepisti? Quod si dixeris: A Fortuna, impius profecto censeri mereris, utpote qui principalem donatorem tuum non agnoscis, aut te erga illum nec quidquam gratum exhibes: *Quod si ex Deo te illa habere fateris, dic mihi, quamobrem hæc sortitus es? Non enim injustus est Deus, qui ea quæ sunt ad victum, inæqualiter nobis diviserit;* Et ideo pro conclusione dicit, *Deus qui justus est, ita disposuit, ut divites pauperibus divitias suas in eorum necessitatibus distribuant.*

S. Basil. ibid.

De superfluis. dist. 3. ibid

7. Quales autem illæ divitiæ sint, quæ divites inter pauperes distribuere tenentur, Sixtus Papa III. his verbis declarat: *Divitias, non aurum, non argentum, sed supervacuam non necessariæ possessionis affluentiam dico, quæ utrum ex Deo sit, quem fontem æquitatis atque justitiæ credi necesse est, tuo judicio derelinquo; Constat enim Deum prædicta creasse pro omnibus, non tamen ut unius infinita possidendi affluentia locuples fieret, alius nimia conflictaretur inopia, sed ut omnes æquali lance & pari jure possiderent, quod æquitatis author indulserat.*

Prosecutio.

8. Doctor Angelicus de avaritiæ vitio tractans, bonorum terrenorum excessum in primo illius vitij capite reponit, dicens: *Avaritia potest importare intemperantiam circa res exteriores, immediate quantum ad acceptionem & conservationem ipsarum, ut scilicet homo plus debito eas acquirat, vel conservet, & secundum hoc est directe peccatum in proximum;* redditque hujus doctrinæ rationem valde convincentem: *Quia,* inquit, *in exterioribus divitijs non potest unus homo superabundare, nisi alteri deficiat, quia bona temporalia non possunt simul possideri à multis.* Deus divites in bonis superabũdare fecit, ut ex eo quod illis superabundanter relinquũ est, aliorum necessitates suppleant. Unde Sanctus Apostolus ait: *In præsenti tempore vestra abundantia eorum inopiam suppleat, ut illorum abundantia vestræ inopiæ, sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: Qui multum, non abundavit, & qui modicum non minoravit.*

S. Tho. 2. 2. q. 118. a. 1.

2. Cor. 8. v. 14.

Ibid. 15.

9. Quod dives aliquis delicate se nutriat, vitæque suæ commoditatibus accurate prospiciat, ad culpam ei mortalem non imputatur; at vero, ut Sanctus Basilius his formalibus verbis ait: *Quid miser judici respondebis? parietes vestis, hominem non vestis? Equos phaleris ornas, fratrem tuum laceris amictum pannis aspernaris?* Epulo ille Evangelicus non ideo condemnatus fuit, quod laute comederit, sed quod Lazarum fame mori permiserit, mensæ suæ reliquias ei denegando; non quod purpura & bysso indutus fuerit, sed quod nudum, pauperculumque Lazarum præ frigore toto corpore tremulum vestire neglexerit.

Divites condemnantur, quia pauperes negligunt.

S. Basil h. 7 in div. av.

10. Lucas Burgensis super illa verba: *Homo quidam erat dives*, dicit quidem de eodem divite: *Dives de suo* (quod habet Augustinus serm. 19. de verbis Apostoli capite 3.) *non enim accusatur rapina, furti, aut alterius injustitiæ.* Verumtamen ut Sanctus Hieronymus à Sancto Bonaventura in hunc locum scribente citatus ait: *Aliena rapere convincitur, qui ultra necessitatem temporalia habere comprobatur.* Imo quid ad hoc respondere poterit, quod Sanctus Ambrosius contra avaros in medium adducit? *parietes vestitis auro, homines denudatis; clamat homo nudus, & tu sollicitus es, quibus marmoribus pavimenta vestias; pecuniam pauper quærit & non habet, & equus tuus aurum sub dentibus mandit.*

Luc. 16 v. 19.

Luc. Burg.

S. Hieron.

S. Ambr. l. de Nabo. c. 13.

11. Sunt nonnulli divites, qui se excusant dicentes, quod incumbens illis onus superfluitatem bonorum suorum inter egenos & pauperes dispensandi satis agnoscãt, huicque obligationi satisfacere decreverint, ubi mortis horam præ foribus esse cognoverint; quos Sanctus Basilius, qui toto se pectore illis opponit, gravissime reprehendit sequentibus verbis, *Heu miser, tu benignus & liberalis hominibus eris, cum amplius inter homines non ages? cum te cadaver aspiciam, tunc fratris amantem appellabo? dic cujus mercedem temporis potissimam exposces? vitæne an mortis? nam si tempore quod ad promerendum datur, in voluptatibus ac delitijs absumpto, pauperes nequaquam respexisti, mortuus cujusnam actionis aut operis mercedem positurus es? ostende opera, & tunc primum mercedem repete, nullus enim post mercatum solum negotiatur, nec post vitam pietatis laudem præmiumve capies.*

Divitum calva excusatio.

S. Basil. h. 7. in dam. av.

12. Hæc vita data est nobis, ut in ea negotiando aliam, quæ immortalis & æterna est, lucremur; Et ideo illa erroris nescia Cœli providentia sapientissime disposuit, ut divites beatam vitam illam bono divitiarum usu sibi acquirant. Unde divus Chrysostomus cõmunem rerum omnium Creatorem multas creaturas æqualiter creasse considerans, ut pari omnino ratione & indifferenter omnibus deservirent, quales sunt aër, aqua, ignis, Sol, & consequenter dicit: *Ut igitur secure vivamus, communes factæ sunt nobis vitæ causæ. Rursus ut habeamus coronarum & laudum occasionem, non communes facta sunt pecunia, ut avaritiam exosi & justitiam sectantes, nostra indigentibus erogantes, aliquod peccatorum remedium per hanc viam capiamus.*

Chrys. ho. 2. ad pop. Ant.

13. Diviti Evangelico non fuit mors ideo intimata, quia ingentem valdeque copiosam horreo suo messem intulit, quia ad hanc ei pariendam messem, non solum ejus assidua industria & indefessus labor, verum etiam Divina providentia & liberalitas concurrit, Apostolo teste, qui dicit: *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus,* cur igitur illa tam repentina æternæ damnationis sententia ei intimata fuit? *Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te.* Pro responsione observandum est hoc, quod dixit: *Anima mea, habes multa bona posita in annos plurimos,* Sed quo fine illa reposita erant, unum forte,

Ad luxuriam utuntur opibus.

1 Cor. 3. v. 7.

Luc. 12. v. 20.

Ibid. v. 19.

ut necessitatibus sobveniret egenorum? Nequaquam sed potius ad epulandum & crapulandum : *Comede, bibe, epulare*, messem istam in granarijs suis volebat recoodere, non vero qond sibi superfluum erat in paoperes decreverat erogare. In lingua Syriaca *epulare*, idem significat, quod *oblectare* : At vero Beda ait: *Non in eo reprehenditur, quod terram coluerit, natosve ex ea fructus collegerit in horrea, sed quod fructus, quos uberiores solito terra portulit, non pauperibus erogare, sed luxuria impendere studuerit.*

ibid. *Beda ibid.*

14. Salvianus inæqualitatem considerat, quæ inter homines videtur, non obstante, quod omnes ex eadem corrupta Adami massa processerint; ac proinde quærit, quale sit illud divitum privilegium, quod illi præ cæteris hominibus tot fuerint bonis temporalibus cumulati? Ac tandem respondet: *Ad hoc Deus facit homines locupletes, ut bona operatione sint divites, ut communicent scilicet divitias, quas acceperunt, in bonis operibus, collocantes Dei opes, quas habent in hoc sæculo temporarias bene utendo facientes sempiternas, ac sic agnoscentes munera Dei, duplici bono gaudeant, cum qui sunt divites in hoc sæculo; esse quoque divites mereantur in cœlo.*

Cur Deus divitias det. *Salv. l. 1. ad. Eccl. Cath.*

15. Nemo est qui ignoret, quid populo Dei in deserto acciderit, quando manna in deserto superflueni- mis, & in majori quam Deus ordinaverat mensura, imo supra id quod ad ejus sustentationem necessarium erat, colligebat; nimirom id qund superfluum erat confestim vermes scaturiens, computrescebat; Quam Historiam Sanctus Petrus Damianus ad nostrum propositum aptissime adducens sic loquitur: *Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis incensus, ut tamquam corpori suo alimenta provideat, terrenam sibi substantiam thesaurizat, huic ille vermis ebullit, qui conscientiam fodiat, & arcana pectoris rodat; enim vero ij solicitudinum vermes, quos avaritia generat, illos denuo vermes parat, de quibus scriptum est. (Et ignis eorum non extinguetur, vermis eorum non morietur) ut ignis ignem cupiditatis accendat, & vermis ex vermes procedat.* Sanctus Augustinus similiter ad eamdem Historiam scripturalem alludens, ubi de hoc vitio tractat, pariter ostendit, quod ex ipso scaturiant vermes, qui causant terribiles conscientiæ remorsus & corrosiones : *Et tu ergo*, inquit, *si propter præsentem vitam tantummodo thesaurizas, & propter amorem sæculi continuo vermes ebulliunt.*

Cupiditas vermem conscientiæ generat. *S. P. Dam. serm. de S. Elev.* *Isa. 66. v. 24.* *S. Aug. t. 10. ser. 91. de temp.*

16. Opponetis forsitan contra jam traditam doctrinam, Davidis Regis exemplum, qui ingentem & immensum auri & argenti cumulum congregasse legitur, adeo ut talenta auri ascenderint ad mille sexcentos, & trea milliones, argenti vero talenta attigerint ad plus quam ad ducentos octo milliones; ac proinde respondeo verum quidem esse, siquidem Scriptura Sacra idipsum manifeste testatur. Veruntamen advertendum quod David vir ille erat, qui de seipso sancte gloriabatur dicens : *Bonum mihi lex oris tui super millia auri & argenti*; circa quæ verba Sanctus Ambrosius pro instructione avarorum dicit: *Non quicumque hoc dicit, imo rarus hoc dicit, id est. qui legem Dei auro & argento præfert.* Legem Dei quæ in charitate fundata consistit, cordi suo longe firmius & profundius infixerat, quam argentum & aurum; Unde satis clare colligitur, qund alienis necessitatibus subsidia ferre nomquam intermiserit. Adhæc ingens ille auri & argenti congregatus cumulus, non erat partus cupiditatis, sed religionis, pietatis & devotionis erga Deum effectus, siquidem universum illod aurum & argentum fabricæ templi destinatum erat.

Reri qui legem Dei auro præferunt. *Ps. 118. v. 72.* *S. Ambr. oct. 8. ibid.*

17. Verum enim vero ut divites, quibus præter bona, quæ statui ipsorum conveniont, plura alia superfluunt, scire possint quam stricte & scrupulose Sancti Patres de obligatione exinde pauperum necessitatibus subveniendi loquantur, auscultent in primis Sanctum Thomam, ex quo Dionysius Carthusianus sequentia verba adfert: *Avaritia contrariatur justitiæ, secundùm: quod avaritia importat immoderatam acceptionem & reservationem divitiarum, quas homo ultra debitum adipiscitur, aut conservat, sicq; avaritia ex sua natura debitum adipiscitur, aut conservat, sicque avaritia ex sua natura est peccatum mortale, quia sic spectat ad eam res aliorum retinere aut sumere;* moxque, cur retinere facultates sibi sopersluas & proximi exinde interitum caosare, furti species sit, rationem assignat dicens: *eo quod exteriora quantum ad usum communia sunt.* Citatque authoritatem SS. Basilij & Ambrosij unanimi ore & calamo dicentium : *Non minoris est criminis habenti, quod suum est, tollere, quam cum possis & habeas indigentibus denegare, ideo scias te tantorum bona invadere, quantis potes, nec vis præstare.* S. Bernardus de bonis ecclesiasticis in eisdem fere terminis clare loquitur, dicens : *Sane patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate subripitur, quidquid sibi ministri, & dispensatores, non utique Domini, vel possessores, ultra victum accipiunt & vestitum.* Alibi quoque idipsum confirmat, postquam enim pompam & luxum Cleri detestatus fuisset, prosequitur dicens: *Denique quidquid præter necessarium victum & simplicem vestitum, de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* Sanctus Bernardinus de sæcularibus, qui quod à charitate vacui & inanes sint, in damnationis periculo constituti sunt, tractans dicit: *Ab hoc dilectionis gradu tum periculo damnationis æternæ deficiunt, qui de temporalibus bonis quæ habent, & in quibus abundant, populi necessitatibus nolunt & negligunt subvenire;* citatque Sanctum Ambrosium, avarum quemdam hominem his verbis alloquentem: *Esurientium panis est, quem tu detines; nudorum indumentum est, quod tu recludis; miserorum redemptio, quam in terram fodis; tantorum igitur te scias invadere bona, quantis possis præstare quod velis, id est, velle præstare teneris. Hoc ponderent, qui tot & tam pretiosis vestibus, jocalibus, & supellectilibus fulciuntur.*

Divitum obligatio subveniendi pauperibus. *D. Carth. in ep. sent. a. 5.* *S. Bern. in declamationes, &c.* *Epist. 2.* *S. Bern. ser. 7. a. 3. c. 5.*

18. Verum enim vero quia forte nonoulli sunt, qui ab hac obligatiooe adimplenda ideo se subducunt, quia nimirum se id quod proximis egenis dispensant, sese perdere arbitrantur, ideo tales sanctum Basilium auscultent dicentem : *Mirum fortasse incredibile, quod tibi sum dicturus, videbitur tamen omni re certius.* Quid igitur Sanctus hic doctor intendit dicere, quod difficillim esse dicit ad credendum? qualenam illud paradoxum erit? *Distributa opes, ut ipse testatur Dominus, firmiores permanere, amata vero ac cupidine custodita, auferri solent; si asservabis, non habebis, si dispergas, invenies.* Idem quoque Sanctus Pater alibi, id est, in oratione quadam, cui titulus, *de divitijs & paupertate*, idem prorsus aptissima quadam similitudine declarat dicens : *Quemadmodum putei illi qui identidem exhauriuntur, longe elegantiores cæteris esse solent: sic etiam divitiæ illa, quæ quiescunt, & reponuntur, nullius usui existunt; at quæ moventur, & hinc inde transeunt, summam utilitatem fructùmque afferunt.* Audiamus denique pro conclosione, quisnam ex mente D. Chrysostomi dives appellari vere mereatur; *Dives est, non qui multa possidet, sed qui multa largitur.*

Distribuendo locupletantur. *S. Basil. h. 7. in divit. avar.* *Or. 14.* *Chrys. h. 2. ad pop. Ant.*

DISCUR-

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Bona hæc temporalia indifferentia sunt ad bonum vel malum, eorum vero utilitas, quæ exinde in nos redundare potest, à bono illorum usu dependet, & ideo bonis auxilio sunt ad salutem, si in bona opera adhibeantur.

THEMA.

Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus. Proverb. 10. v. 15.

Divitiarum usus de salute securos reddit.

1. IDemmet veridicus sapientiæ & veritatis æternæ calamus, qui in tot sacri voluminis locis divitias detestatur & contemnit, in assumpti thematis nostri verbis easdem Civitatē fortem & munitam appellat; Septuaginta enim legunt: *Civitas munita*: nimirum per hoc nobis insinuare intendit, quòd bonus illorum usus fidelisque administratio, nos à communis inimici insultibus tueatur & defendat, æternamque salutem nostram securiorem reddat.

Adjuvant virtutem.

2. Verum quidem est quod Clemens Alexandrinus divitias fortalitium sive arcem vitiorum appellet; sed videndum est qua id occasione faciat; Prius ergo dicit: *Divitiæ quæ rectè non administrantur, sunt arx vitij & sceleris contrariorum est eadem disciplinas* & ideo qui illas rectè administraverit, utique cum ingenti bono & utilitate sua arcem eriget virtutis & perfectionis S. Ambrosius testatur, quod Evangelium *non in divitijs crimen, sed in male utentibus ponit*; Dum enim eos qui in bonis temporalibus abundāt, alloquitur, ita inquit: *Discant divites non in facultatibus crimen hærere, sed in ijs qui eis uti nesciunt, nam divitiæ ut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutis.*

Clem. Al. Pædag.

S. Ambr. l. 8. in c. 19. Luc.

Auxilium præstant ad beatitudinem.

Ex. 3. v. 22

3. Quando populus Israëliticus in procinctu erat aggrediendi itineris in terram promissionis, Deus, priusquam duræ illius servitutis vincula & compedes solveret, Ægyptios ab illis omni opulentiori & pretiosiori supellectile spoliari, eademque spolia in itinere ineundo ab illis circumportari jussit, Ex quo facto pulchra exurget consideratio, maximè si hoc combinetur cum alio quod contigit, quando idem populus terram promissionis jamjam ingredi parabat; tunc enim Moyses illis in illa terra aurum multum nimis reperiri insinuavit: *Hæc sunt verba* (ita sacer Chronista in principio Deuteronomij loquitur) *quæ locutus est Moyses ad omnem Israel: Trans Jordanem in solitudine campestri inter Pharan & Thophel & Laban, & Haseroth, ubi auri est plurimum*; Hac enim combinatione facta, quæro, cur Deus tam in egressu ex Ægypto, quam in ingressu in terram promissionis, in hoc populo divitijs alijs, plus nimium, per hujus pretiosissimi metalli ipsis propositam escam, cupiditatis sitim magis magisque accendere decreverit. In egressu enim ab Ægypto jubet Deus. *Postulabit mulier à vicina sua, .. vasa argentea & aurea &c.* in instanti vero ingressu in terram promissam dicit de illa: *Ubi auri est plurimum*; *Omnia in figura contingebant* Deus enim per hoc nobis ostendere voluit, quod bona hujus mundi, quæ à nobis permagni æstimantur, ad acquirendam terram viventium, id est, cœlestem beatitudinem, non impedimentum aliquod, sed potius auxilium præstent, dummodo virtuosè & secundùm dictamen divinæ legis applicentur.

Deut. 1. v. 1.

Exod. 3. v. 22.

Divitiæ male ob malum

3. D. Chrysostomus eadem utitur distinctione quam D. Ambrosius statim adduxit: Etenim verum quidem esse concedit, quod à divitiarum cupiditate omne malum derivetur, advertit tamen, quod *id non tam faciant pecunia, sed mala voluntas ipsis uti nescientium; fas est enim pecunijs sicut oportet uti, & licet per ipsas regnum cœleste possidere.* Demum vero rationem cur pecuniæ hominibus non subsidium adferant, sed potius offendiculum præbeant, ad quod allidentes in Inferni corruant præcipitium, his verbis assignat: *At nunc quæ in usum pauperum, in nostrorum remedia peccatorum, ad promerendam gratiam Dei collata sunt nobis, illis nos contra inopum miseriam, imo contra nostras animas in offensionem divinæ utimur majestatis.* Quæ eadem veritas etiam à S. Augustino emphaticis hisce verbis exprimitur: *Non aurum malum est, quod Deus condidit, sed malus est homo avarus, relinquens creatorem conversus ad creaturam.*

possidentis Chrys. h. 17. in 1. ad Tim.

S. Aug. in Psalm. 136

Vel quia per fraudes acquisitæ.

4. Ex quo omnis Christi actio nostra est doctrina & instructio, advertendum est, quod Christus vix attramnum natus, prodigiosa quadam stella mediante tres Reges ab Oriente evocarit, ut ingentes ei thesauros tributi loco offerrent: *Apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, &c.* Verisimile autem non est, quod si incarnata hæc sapientia aurum saluti nostræ perniciosum esse censuisset, hoc sibi tributum obsequij & debitæ recognitionis loco præsentari sibi minime passus fuisset; Veruntamen bene notandum est, tres hos Reges non aurum solum, sed incensum pariter & myrrham ei obtulisse. Item aurum ab illis oblatum, aurum fuisse probatissimum, purissimum, selectissimum, quod in ignem conjectum & probatum, nullius alterius metalli commixtionem secum admittit, ad denotandum, quod ad hoc ut aurum & divitiæ nostræ in nostram nobis utilitatem cedant, nullamque nobis perniciem aut damnum concilient, necessum sit, ut à nobis acquisitum sit, non per fraudes, extorsiones, furta, rapinas, usuras, vel alios similes iniquos acquirendi modos. Quod vero Reges illi auro myrrham, quæ ob sui amaritudinem tribulationes & paupertatem significat, conjunxerint, indicant, quod ad hoc, ut aurum nobis ad salutem nostram proficiat, in sublevandas proximorum nostrorum angostias & miserias impendi debeat. Denique quia per incensum pietas & religio communiter significatur, tunc aurum nostrum thuri sive incenso associatur, quando aurum nostrum ad divini cultus augmentum & ornamentum adhibetur. Unde S. Cyprianus divitem quemdam hisce verbis alloquitur: *Locupletem te dicis & divitem, & utendum putas ijs quæ possidere te Deus voluit; utere, sed ad res salutares utere, sed ad bonas artes; utere, sed ad illa quæ Deus præcepit, quæ Dominus ostendit.*

Matth. 2. v. 11.

S. Cypr. de disc. & hab virg.

Divitiæ impenduntur in Dei laudem.

Matth. 2. v. 11.

5. Tres illi Reges Orientis thesauros suos non obseratos & clausos habebant, sicut avari, sed deferebant apertos: *Apertis thesauris suis obtulerunt*; aurū namq; suum in extremam hujus stabuli Bethlehemitici paupertatem sublevandū impendebant, & erogabant; quo facto omnibus divitibus salutare post se reliquerunt documentum, ut scilicet divitias suas in pauperum subsidium, & in Dei, à quo illas acceperunt, honorem conferant, atque servitium.

Divitiarum abusus culpabilis.

6. Observandum quoque sanctos hosce Reges in tugurio Bethlehemitico manibus auro plenis, genibusque coram Filio Dei flexis eumdem summa cum reverentia adorasse; *Procidentes adoraverunt eum*: econtra vero Jerosolymis Herodem Regem eidem divino Infanti machinatum fuisse mortem? Unde obsecro hæc oritur Herodem inter & tres Reges Orientales inclinationis erga divinum hunc pusionem propensionis ingens diversitas? Nimirum quia Magi aurum quod in manibus ferebant, ante nati Salvatoris projecerunt pedes, Herodes vero quia aurum & the-

sauros,

sauros, nec non regni sui sceptrum & diadema amittere metuebat, ideo terrenis hisce bonis plus nimium adhærescens pluris terram, quam cœlum in corde suo æstimavit: qui defectus utique non ex auro, sed ex ejus insatiabili avaritia procedebat. Unde S. Chrysostomus ait: *Illi, scilicet Herodi, assimilantur, qui Filium Dei conculcant, habentes in semetipsis Mammonam:* qui enim velut idololatræ aurũ adorant, hi Deum suum pedibus suis substratum, ignominiose conculcant. Huc quoque mire servit ille S. Bonaventuræ præclara sententia: *Creatura non ob aliud perniciosa est amatori, nisi quia præponitur creatori:* Ex seipsa autem bona est. Supremus ille & Divinus rerum omnium artifex auri & argenti pretiosissima metalla ad solum produxit Rei publicæ beneficium, ut nimirum exinde cusis & conflatis pecunijs ad suas quisque uteretur necessitates, victus nimirum, & vestitus, & si quæ sont aliæ similes. Unde qui granis caret, pro illis comparandis dare potest argentum, & qui monetam non habet ad comparandam vestem, frumentum vendit ad congregandam pecuniam, qua sibi comparare possit vestem vel aliud quid simile æque sibi necessarium: at vero homo avarus & à cupiditate sua superatus, ad aviditatis suæ fomentum, ad effrænes appetitus suos per pompas, luxus, malas societates, ludos, crapulas, ebrietates, variosque luxuriæ excessus turpiter satiandos abutitur: cujus abusus culpa nequaquam in eorum, sed in malitiam & temeritatem refundenda est. Unde S. Bonaventura ait: *Si quæratur, utrum divitiæ sint utiles, dico, quod bene utenti utiles sunt, sed referentes sunt inutiles: male utenti damnosa divitia congregata in malum Domini sui.*

S. Chrysost. in cat. Græc. ad 2. c. Luc. — *S. Bonfer. 2. in d. 3. Pont.* — *S. Bon. in. c. 5 Eccl.*

Divitiæ nec bonæ nec malæ.

7. Advertendum proinde est quod divitiæ indifferentes sint, nec ullam possessoribus suis imprimant virtutem, perfectionem, aut spiritum, quemadmodum bona spiritualia & dona cœlestia faciunt; atque ideo in tantum nobis proficuæ existunt, in quantum per directionem & rectitudinem voluntatis nostræ illa ad opera virtuosa & pia ordinamus. Unde Sanctus Augustinus ait: *Bona sunt divitiæ, bonum est aurum, bonum est argentum, bona familia possessiones, omnia ista bona sunt, sed unde facias bene, non quæ te faciant bonum.* Aurum enim, argentum & omnia alia terrena bona indifferentia sunt, & secundum quod illis bene vel malè utimur utilia vel perniciosa fiunt. Arca Dei quot non in Philisthæis, Bethsamitis, & in persona Ozæ strages causavit? Et tamen eadem arca domum Obededom infinitis quasi benedictionibus cumulavit, adeo ut David exinde motus eamdem ex domo Obededom in suum fecerit transportari palatium. Culpa stragis quam Philisthæi & alij perpessi fuere, non Arcæ tribuenda est, sed illorum potius incredulitati, irreverentiæ & demeritis adscribenda venit. Quot reges, Imperatores, Pontifices sancti fuere inter immensas quas possederunt divitias. Igitur non divitiæ in seipsis tamquam vitiosæ accusandæ sunt, sed potius culpandi illi qui eis abutuntur. Ex eodem prorsus flore Apis mel sugit, aranea autem venenum colligit. Unde emblemati cuidam hæc Epigraphe subnexa fuit: *Hinc mel, hinc venenum.* Et Sanctus Augustinus ait: *Vis videre quam justi judicis res est aurum, argentum, Avarus inde misericors adjuvatur, aurum & argentum, & omnis terrena possessio, exercitat o'is manitatis est, & supplicium cupiditatis.* Quando enim dantur avaro cui piam, illi fiunt laquei Dæmonis, ejusque cupiditatem foventes in Infernum demergunt: Econtra vero si vir aliquis timoratus & compassionis visceribus præditus possessor illarum fiat, is ijs ad cœli viam sibi sternendam & præparandam utilissime utitur. unde D. Chrysologus optime ait: *Est commutatio sane una, si homo prudens illud ante mittat ad cœlum, quam mittatur ab illo ut stultus in tartarum.*

S. Aug. serm. 71. in app. de div. — *S. Aug. l. 15. de div.* — *Chrysol. serm. 29.*

8. Idem S. Augustinus ibidem causam inquirit, cur Dei providentia omnis erroris nescia, bona hæc temporalia, non solum bonis, sed etiam malis in abundantia concedere soleat? Et respondet: *Si solis malis in potestate daretur aurum & argentum, recte putaretur malum: si solis bonis, recte putaretur magnum aliquod bonum; Rursus si solis malis deesset, videretur summa beatitudo paupertas: nunc si scire vis aurum bene haberi posse, habent & boni: Si scire vis non eos per aurum bonos esse, habent & mali;* Ut igitur divitiæ nobis adjumento sint ad salutem à bono illarum usu, non vero ab eorum id pendet possessione.

Ab usu illarum salus aut perditio. *S. Aug. ibid.*

9. Seneca solo non naturæ lumine instructus ad hanc veritatem agnoscendam pertingere potuit, quod scilicet divitiæ ex se ipsis nequaquam hoc habeant, quod homini ad salutem utiles sint, sed potius ex possessoris bonitate id solum proveniat, cujus hanc assignat evidentem rationem: *Aut*, inquit, *ista bona non sunt, quæ vocantur, aut homo felicior Deo est, quoniam quidem quæ parata nobis sunt, non habet in usu Deus, nec enim libido ad illum, aut opes: Ergo (quod incredibile est) bona Deo desunt, aut hoc ipsum argumentum est, bona non esse, quæ Deo desunt.* S. Ambrosius quoque idem se intellexisse demonstrat, scilicet quod bona hæc terrena vere bona non sint: Fundaturque in illis divitis avari verbis: *Anima mea habes multa bona*, circa quæ verba S. Doctor ait: *Nescit avarus bona nisi ea quæ quæstuosa sunt nominare*; Hæc tamen terrena etiam aliquo modo bona vocari posse, idem Sanctus concedit, dum ibidem ait: *sed acquiesco ei, ut bona dicantur, quæ sunt pecuniaria*, Sed protinus subdit: *Cur ergo de bonis facitis mala, cum de malis bona facere debeatis? Scriptum est enim: Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis; Ei ergo, qui eis uti scit, multa bona sunt: ei qui illis uti nescit recte, mala; Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi.*

Confirmatur. — *Sen. ep. 71.* — *Luc. 12. v. 19.* — *S. Amb. l. de Nabuth. c. 7.* — *Luc. 16. v. 10.* — *Ps. 111. v. 9.*

10. In hujus porro veritatis probationem magnum illud patientiæ, & inter divitias sanctitatis speculum, Jobum inquam, nonnihil contemplemur, qui in prosperrimo mundanæ felicitatis statu positus, totius contra se inferni commovit invidiam, hic enim sustinere diutius non valens, quod hic inter tantas prosperitates constitutus tanta nihilominus perfectione & sanctitate resplenderet, damnumque quod ex hujus sanctissimi viri exemplo in eum redundabat, dum alij quoque divites ad ejus imitationem innocentiam inter divitias conservare satagebant, probe cognoscens, omnibus eum substantijs & facultatibus exuere & spoliare studuit; & quo putas fine id facere moliebatur? *Tentat eum pecunijs nudare*, inquit Chrysostomus, *quo clarisse eundem facinoribus nudet.* Unde ijs divitibus, qui Jobi, Abrahæ, aliorumque qui simul cum divitijs, quibus copiose abundabant, eminentem quoque vitæ perfectionem sibi compararunt, exemplo mixi, divitias suas accumulare & adaugere non desinunt, his verbis respondet: *Dicam ego ad te: Fias juxta Job dives, atque ego tibi majores divitias exoptabo: Fias juxta Abraham, atque omnis terra divitias tibi exoptabit.* Idem quoque Chrysostomus considerans, qualiter astutus ille serpens infernalis, Jobum innocentia & sanctitate privare volens, illum omnibus terrenis bonis spoliatum, & nudum in sterquilinium collocerit, dicit; Ecce tibi quam sit verum, quod anima aliqua copiosissimis thesauris affluens, ipsiusmet inimici infernalis testimonio & experientia, sanctissima evadere possit: *Etenim Diabolus, quandoquidem eum ditescentem eisdem temporalibus divitijs vidit, atque ex eisdem æternas sibi thesaurizare divitias, putavit, quod quemadmodum eo ditescente ditescebat justi-*

Chrys. ser. 2. de Job.

justitia, sic ad paupertatem redacta, eadem quoque virtus paupercula appareret.

Divitiæ bonæ quibus non sunt causa peccati. Chrys. h. 7. serm. 57.

11. Idem D. Chrysostomus alibi hæc terrena æqua lance & cum pondere sanctuarij trutinans, inter illa distinguit dicens, aliqua illorum mala esse, alia bona, alia vero indifferentia: *Porro divitiæ ac paupertas, per se neque hoc sunt, neque illud, sed pro ratione propositi ac voluntatis eorum, qui utuntur illis, aut hoc aut illud fiunt;* Quod si enim illis in compassionis exercitium usus fuerit, virtutis & meriti occasio erunt: si vero ijs utatur ad augendam cupiditatem ac superbiam suam inevitabile illi conciliabunt damnum: *Verumtamen non sunt in causa divitiæ, sed is qui ad injuriam divitijs abusus; Bona sunt divitiæ, sed non simpliciter, verum illi, cui peccatum non est.*

H. 2. ad pop. Antioch.

12. Idem quoque Sanctus Doctor cum divite sermonem instituens, divina cum dispositione divitijs affluere dicit: *Divitem te facit Deus, quid teipsum pauperem facis? Divitem te fecit Deus ut egenis auxilieris, ut peccata tua solvas per liberalitatem alijs exhibitam:* Deus nos locupletes efficit, ut saluti nostræ promovendæ subsidia præstet, non vero ut nos exinde de illa adipiscenda periclitari faciat, nostra malitia est, si ijs abutamur.

Nostra malitia perniciosas facit.

13. Dionysius Carthusianus nos ex corpore & anima compositos esse, ac proinde duplicis generis bona nobis necessaria esse considerat, terrena videlicet & cœlestia, terrena sunt victus, vestitus, habitatio, pecunia, vel aliud æquivalens: Cœlestia vero bona quibus indigemus, sunt Divina gratia, virtutes Christianæ, & dona Spiritus Sancti: *Sicut anima hominis est incomparabiliter nobilior corpore ejus, sic spiritualia bona sunt ineffabiliter digniora corporalibus bonis; nec corporalia bona sunt appetenda aut retinenda, nisi in quantum deserviunt homini ad virtuose vivendum, atque ad proficiendum & perseverandum in Dei amore, in gratia, ac donis Spiritus Sancti, & ad pertingendum ad cœlestia bona:* Quanam vero in re deordinatio nostra & vitium consistat protinus declarat, dum ait: *Si temporalia plus appetantur, aut copiosius reserventur, hoc est avaritia, quod est superfluus amor pecuniæ, & immoderatus appetitus rerum temporalium.* Quod si pecuniæ & monetæ in seipsis bonis moribus præjudicium aliquod vel damnum crearent, utique Principes & Respublicæ, quibus boni communis custodia incumbit illas non cuderent, sed potius à commercio humano totaliter profligarent, nostra dumtaxat est malitia, quæ illas propter extorsiones, usuras, & furta, &c. perniciosas facit. Cœteroquin ut S. Basilius scribit: *Ad subsidium vitæ, non ad malorum incitamentum pecunia data est.* Similiter S. Bruno Carthusianorum Patriarcha verba illa S. Pauli 1. ad Timoth. 6. *Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo vivo,* ponderans, dicit: *Divites sint in operibus bonis, facile tribuant, ecce isti sunt boni divites, qui non superbe sapiunt, neque sperant in incerto divitiarum, id est, fiduciam suam non ponunt in divitijs, quæ sunt in incerto, quæ hodie habentur, & cras facile dimitti possunt.*

D. Carth. l. 2. ep. mun. art. 2.

S. Basil. h. 7. de divit.

1. Tim. 6. 17.

S. Brun. h. de omn. Chrys. in paup.

Joan. 10. 9.

Matth. 19. v. 24.

Divites salvari possunt.

14. Verba illa Christi, qui ostium est Paradisi: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*, dicentis: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum*, prima quidem facie horrisona & tremenda esse videntur; Verumtamen judicium vestrum eo usque suspendatis velim, donec propositionis hujus intelligatis sensum. Et quidem Sanctus Anselmus Hierusolymis portam quamdam fuisse notat, quæ *foramen acus* passim nominari solebat, quam Camelus pertransire non poterat, nisi deposito, quo gravabatur onere, genua flecteret; ac proinde dicti hujus sensum & mysterium declarans dicit: *Per quam significatur divites non posse intrare viam arctam, quæ ducit ad vitam, nisi divitijs, saltem non amando depositis,* Hoc autem pondus nihil aliud quam affectus ad divitias nimis immoderatus: *Amor meus pondus meum.* Notandum vero quod Christus paulo post apud homines difficillimum esse dicat, ut divites salventur: *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt*, quasi diceret: per humanam industriam & sine gratia & auxilio divino, hoc est difficile, facile autem per auxilium Dei, sive animæ alicui ardenti Charitate.

S. Anselm.

Matth. 19. v. 26.

15. Porro in lingua Græca Camelus idem est, quod Canapus, qui difficulter per foramen acus ingreditur, verumtamen non est prorsus impossibile, ut per illud ingrediatur; Sed quo modo id fiet? Si nimirum is partiatur, & in subtilissima fila dividatur. Idem quoque de divitibus dicere possumus, scilicet quod si divitias suas dividant & dispertiantur inter pauperes, securum sibi sternant ad Paradisum ingressum.

Si pauperibus succurrant.

16. Sanctus Antonius de Padua conceptum quemdam utilem pariter & ingeniosum adducit, cujus etiam S. Bonaventura meminit Tom. 6. in Diæta salutis, & post ipsum Sanctus Bernardinus serm. 50. A. 2. c. 1. *Lutum in domo congregatum*, inquit S. Antonius, *fœtorem exhalat, dispersum terram fœcundat: Sic divitiæ cum congregantur, & maxime de non suo, sed de alieno, peccati & mortis fœtorem generant, si vero pauperibus dispergantur, & proprijs Dominis restituantur, terram mentis fœcundant & fructificare faciunt.* Sanctus Bernardinus sterquilinij exemplum adducit, illumque Ezechielis textum: *Aurum eorum in sterquilinium erit*, ponderans dicit: *Sterquilinium quidem dispersum utile est, agros enim uberes reddit: Congregatum vero non tantum est inutile, magis autem inquinat, & fœtet: sic divitiæ dispersæ fructiferum reddunt agrum humani cordis, congregatæ vero amatorem suum inquinant.*

S. Ant. Pad. ser. 2. in Pent.

Ezech. 7. v. 9.

S. Bern.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Nimius cordis nostri erga bona temporalia adhæsionis effectus condemnatur. Et ideo Abraham, Job, & alij Sancti, qui sine ullo divitiarum amore divites fuerunt, considerantur. Et ideo bona temporalia ad bona opera, & ad necessarium usum nostrum applicanda, non vero Deo & saluti nostræ præferenda sunt.

THEMA.

Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia. Eccles. c. 13. ℣. 30.

1. MAgnam divitibus consolationem adferunt verba illa quæ Spiritus Sanctus Ecclesiastico ad calamum dictavit: *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia*: quod non solum de illis qui facultates proprias juste & licite possident intelligitur, verum etiam de omnibus alijs, qui cum timoratam habeant conscientiam illis licite fruuntur, recteque & conformiter divinæ legi administrant, iisdemque per cupiditatem minime adhærescunt.

Eccli. 13. 30.

2. Sapiens ad bona temporalia utique alludit, quando de melle dicit: *Mel invenisti, comede quantum sufficit tibi, ne forte satiatus, evomas illud.* Sanctus Augustinus modum insinuat, quo anima aliqua in hoc tranquillo melleoque mari navigans naufragium evadere possit: *Supervolemus*, inquit, *terrenis opibus nostris, in mellis copia non frustra pennas non habet apicula, necat enim hærentem.* Nimia enim erga bona tempo-

Prov. 25. v. 16.

S. August. ep. 012.

ralia adhæsio & amor damnum animæ infert, eamque impedit, quo minus suum ad Deum volatum expedire possit. Unde Sanctus Marcus Eremita cum advocato quodam circa terrenorum bonorum materiam disputans, ita eum alloquitur: *Dico tibi, aurum & possessiones non nocere, sed inhærentem affectus abusum eorum.*

Divitiæ non nocent sed nimius affectus. S. Marc. Erem. lib. de pœnit.

5, Apostolus ad Timotheum de avaris qui amore facultatibus suis adhærescunt, scribens, dicit: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationum, & in laqueum Diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem*; Ubi per illa verba: *Volunt divites fieri*, nimiam avarorum adhæsionem & cupiditatem erga divitias condemnare nititur, & quidem tanto tenacius tales divitijs adhærent, quanto illis magis proprium est, ijs corde, amore, & affectu arctius alligatos esse: *Laqueus in auro*, inquit Sanctus Ambrosius, *viscus in argento, nexus in prædio, clavus est in amore. Dum aurum premimus, strangalamur, dum argentum quærimus, in visco ejus hæremus, dum prædium invadimus, alligamur*; Virtus autem & meritum nostrum in eo consistit, si videlicet omnibus hisce terrenis bonis superiores simus.

1. Tim. 6. 9.

Cupiditas culpabilis.

S. Ambr. l. de bon. mor. c. 3.

4. Deus quondam Moysi præcepit, ut in extremitate vestis summi Sacerdotis poma aliqua granata suspenderentur: *Deorum vero ad pedes ejusdem tunicæ per circuitum, quasi mala punica facies.* Vultisne scire quodnam malogranatorum istorum fuerit mysterium? & cur ad pedes tunicæ illius suspensæ fuerint? Observandum est igitur, quod malogranata ad instar globi mundialis rotunda sint, coronamque in vertice deferant, in visceribus autem innumera grana, in certas classes & ordines distributa habent; Ac proinde mundum hunc præfigurant, qui varijs est refertus Provincijs, regnis, & populis; Sacerdotes igitur, qui fidelium debent esse speculum, & norma vivendi, hæc malogranata versus pedes gestare debent, *deorsum ad pedes*, ut per hoc ijs insinuetur, quo in pretio & æstimatione bona hæc temporalia, & felicitatem humanam habere debeant. Unde S. Bernardus ait: *Quid suavius homini, quam mundum habere sub pedibus, nihil in eo videre, quod appetat.*

Exod. 28. v. 33. Sacerdotes divitias despiciant.

S. Bern.

5. Notum est omnibus somnium illud quod Joseph Patriarcha magistro pistorum Pharaonis explicavit: *Vidi somnium quod tria canistra farinæ haberem super caput meum.* Advertendum est autem, quod hæc canistra farinæ quidem Ægyptiacæ, non erant in manibus, sed super caput, id est, bona hæc terrena super quævis alia etiam cœlestia æstimabantur. Quotiescumque igitur aliquem farinam Ægypti super caput portantem, id est, bona mundi hujus plus æquo æstimantem videtis, nullo vobis dono Prophetiæ aut Interprete, ad somnium istud exponendum opus erit, sed libere dicetis, talem tandem aliquando æternæ damnationis futurum esse reum; *Hæc est interpretatio somnij: tria canistra, tres adhuc dies sunt, post quos auferet Pharao caput tuum, & suspendet te in cruce.*

Gen. 40. 16.

Qui plures terrena amat quam Deum reprobus judicandus.

Exod. 40. v. 18.

6. Theophylactus rationem assignans, cur Publicanus ille suos ad cœlum oculos elevare non præsumpserit: *Nec audebat oculos ad cœlum levare*, inquit, *indignos visionis superna eos* (*videlicet oculos*) *qui maluerunt bona terrena spectare & quærere.* Ac proinde quisquis animo suo ab hisce terrenis alienus est, æternorum bonorum secum pignus portat. Unde S. Fulgentius, ad quemdam qui relicto mundo, Deo se consecraverat scribens ait: *Multum gaudeo quod jam sæcularis dilectionis nexibus non teneris, & contemnendo calcas, à quo cum eum diligeres, calcabaris.* S. Basilius ab Eubulo magistro suo interrogatus: *Quis est mundus?* Respondit: *Qui est supra mundum.* Quanam aucupes astutia & industria uti consuevisse existimas, ut volucres, quæ libertate maxima gaudent, & ut plurimum cœlum versus subvecti vivunt, capere possint? Nimirum laqueos tendunt, in eisque escam qua illas maxime delectari norunt, immittere solent, ut per hanc illa ad laqueum sponte ingrediendum alliciantur: *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.*

Theoph. in Cat. Luc. 18. v. 13.

S. Fulg. ep. 6. c. 2. ad Eug.

S. Basil.

Sap. 14. v. 11.

7. Aviculæ quæ reti illaqueatæ, aut visco innexæ captæ sunt, continuo quidem expansis alis volare nituntur, sed quo major est earum ad volandum conatus, tantò alas suas copiosiori visco imbuunt, & tenacius retinentur & à volatu plus impediuntur: idem quoque multis accidit animabus, quæ bonis hisce terrenis debita quidem cum temperantia & sobrietate frui & gaudere volentes, attamen postquam illorum dulcedinem degustarunt, tanto deinceps cum affectu illis sese immergunt, ut ab illis se expedire aut illa affectu suo deserere nunquam possint, *incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli, & desideria multa & inutilia, quæ mergunt homines in interitum.* Ac proinde S. Gregorius dicit: *Admovere vos volo, ut relinquatis omnia, sed non præsumo: si ergo cuncta mundi relinquere non potestis, sic tenete quæ hujus mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo, ut terrena res possideatur, non possideat: si ergo res temporalis in usu, æterna in desiderio, sit res temporalis in itinere, desideretur æterna in perventione.*

Multi terrenis capiuntur.

1. Tim. 6. v. 9.

8. Scalam Jacob nonnulli bona hæc terrena præsignrasse dicunt; in varijs autem gradibus quos in se continebat, varij status præfigurantur. Aliqui enim, ut ipsa constat experientia, bona corporis amant, alij animæ bona sectantur: Inter hos nonnulli delectantur scientijs, alij artibus se mechanicis applicant, alij vitæ se contemplativæ dedunt, alij activæ alij regimini applicantur publico, alij privatam vitam agunt. In omnibus autem hisce statibus bona temporalia locum habent, facultates nimirum, sanitas corporis, honores, amicitia, patria, imo & regnum cœlorum, & æterna animarum salus, sed ubinam Deo locum suum assignabimus? Observandum igitur, Deum scalæ hujus supremo vertici innixum fuisse, ut hinc intelligamus cuncta alia sub pedibus habenda esse, quemadmodum omnes ibi gradus sub pedibus consistunt, at vero Deus, cœlum, salus animæ æterna in vertice scalæ respicienda sunt, quia in omni statu, quantumvis is prosper sit, oculus hominis defigendus est in divinam legem, in Dei honorem, & in animæ æternam salutem: neque enim nobis prohibitum est, ut fortunæ bona diligamus & consectemur, patriam scilicet, & amicos, nec ut affectu aliquo prosequamur, vel curemus possessiones nostras, palatia nostra, vel nostram sanitatem, hoc enim si facere prohiberemur, necessario vel vineæ nostræ sylvescerent, vel domus nostræ ruinosæ corruerent, vel horti negligerentur, vel census interirent, sed quod nobis prohibetur, hoc solum est, ne scilicet Deum in fundo scalæ collocemus, id est, ne ipsum hisce terrenis bonis velut viliorem & indigniorem postponamus; ac proinde David optime dicebat: *Quid enim mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.*

Solus Deus respiciendus.

Ps. 72. v. 25. & 26.

9. Rupertus Abbas Tuitiensis super illa verba Jobi: *Si putavi aurum robur meum, &c.* ita scribit: *Spem & dilectionem suam in solius conditoris gratia figens.* Pergit idem Venerabilis Abbas ostendere, quod in hoc veri servi Dei ab alijs proprie dignoscantur, si nimirum in culmine divitiarum constituti, ab

Job. 31. v. 24. Rup. Abb.

ijs

ijs tamen nimium affectum retrahentes alieni vivant: *Sancti viri in hujus peregrinationis ærumna, omnem præsentis vitæ copiam deputant, quam & pro amore cœlestis patrimonij, aut largiendo dispergunt, aut despiciendo deserunt.*

Divitum specula.

10. D. Chrysologus in nonnullos Veteris Testamenti inclytos Sanctos, supra modum quidem quoad bona temporalia divites non minus tamen thesaurorum cœlestium possessione opulentos oculum dirigens ait: *Abraham dives, dives Job, David dives, & quid Abraham beatius? quid fortius Job? quid David sanctius?* Imo Abraham in tali conceptu Sanctitatis passim apud omnes fuisse dicit, ut depositum Paradisi, ubi animæ post redemptionem suam præstolabantur gloriam & beatitudinem, suum ab ipso nomen sortitum fuerit, & sinus Abrahæ fuerit vulgari nomine appellatum; De Job vero scribit: *Job in ipsis divitiarum machinis, Diabolum & ipse vicit, & nobis vincendi eum reliquit exemplum; Abraham sic possedit divitias, ut eas sæpe & oblatas contemneret, & calcaret indultas, & sic diligeret possidere divitias, non à divitijs possideri, habere eas ad largitatis materiam, non ad cupiditatis incendium. Erat autem dives valde in possessione auri & argenti*, asserit de ipso Sacra Scriptura. Verumtamen *non sibi*, inquit idem Chrysologus, *sed pauperibus dives fuit, & opes non habere, sed erogare gestivit, magis in sinum pauperis, quam in horreis suas studuit recondere facultates.* Innocentius III. quoque ad hosce tres, scilicet ad Abrahamum, Jobum & Davidem se reflectit dum ait: *Et tamen de Abraham dicit Scriptura: Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam; Et de Job: Non erat ei similis in terra, vir simplex, & rectus, & timens Deum, & recedens à malo: De David: Inveni hominem secundùm cor meum.* Simul etiam modum declarat, quo tanta sanctitas cum tantis divitijs compatibilis esse potuerit: *Fuerunt*, inquit, *quasi nihil habentes & omnia possidentes*, juxta illud Prophetæ: (*Divitiæ si affluant, nolite cor apponere:*) *Nos autem sumus omnia possidentes, & quasi nihil habentes*; Citatque illum Psalmistæ textum: (*Divites eguerunt & esurierunt*,) *facilius invenies, qui diligit divitias & non habeat, quam qui habeat, & non diligat, quia difficile est esse in igne & non ardere, difficilius est possidere divitias, & non diligere*: adducitque illam Jeremiæ querimoniam: *A minore usque ad majorem omnes avaritiæ student.* D. Chrysostomus specialiter circa Abraham, illum substantiæ suæ non tam adaugendæ, quam notat, communicandæ & distribuendæ avidissimum fuisse dum ait: *Egrediens contemplabatur, num alicubi hospes num alicubi pauper; ut paupertatem resarciret, ut peregrinum exciperet; non auro tectum linivit, sed apud quercum illam, tabernaculum figens, foliorum umbra contentus erat; & tam splendidum ipsi erat diversorium, ut nec Angelos apud ipsum manere puderet.* Sanctus quoque Gregorius nobis demonstrare nititur, qualiter dictus Patriarcha immensas divitias suas, in maximum converterit sanctitatis & perfectionis suæ profectum; ait enim: *Dives Abraham fuerat, qui tamen auctori suo colloquens*, dicit: *Loquar ad Deum meum, cum sim pulvis & cinis*: Ex quibus verbis sanctus hic Doctor, hujusmodi desumit heroici omnium substantiarum ejus, despectus & contemptus argumentum: *Quid iste divitias suas æstimare noverat, qui semetipsum pulverem cineremque pensabat: aut quando hunc res possessa extollerent, qui de se quoque earum videlicet possessore tam abjecta sentiret?*

Chrysol. serm. 28.
Gen. 13. v. 2.
Chrysol. serm. 121.
Inn. III. l. 2. de cont. mund. c. 15.
Ps. 61. v. 11.
Ps. 33. v. 11.
Jerem. 6. v. 13.
Chrys. h. 2. ad pop. Antioch. N.V.
Gen. 18. v. 27.

11. Considerari quoque hoc loco meretur regnum cœlorum civitati cuidam assimilatum fuisse, quæ non nisi per extremam illatam vim & violentiam rapitur & invaditur: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Et quidem Divus Chrysostomus hanc violentam rapinam considerans, nos quoque ad eamdem toto corde & affectu consectandam his verbis extimulat: *Rapiamus regnum cœlorum, quæ rapina non criminis, sed laudi datur; crimen est, si non rapimus, non enim alterius damna ditescimus, adnitamur ergo.* Modùm quoque hanc prædam rapiendi nos docet, estque idem ipse, quem Sancti in hac vita bonis fortunæ à Deo accumulati tenacissimè servarunt: *Noli aurum rapere, sed divitias quarum comparatione aurum lutum esse appareat; Dic quæso, auro tibi aut plumbo proposito, utrum potius raperes? nonne aurum? & quomodo potest quis rapere*, inquit? *disperge quæ habes in manibus, quousque enim præsentia servas, illa rapere non poteris. Propone tibi hominem plenis argento manibus, quoad id tenuerit, numquid aurum rapere poterit, nisi id prius projiciat & expeditus fiat*; At verò ut Sanctus Gregorius ait: *Admonere vos volo, ut relinquatis omnia, sed non præsumo* Quia verò quisquis in hoc sæculo vivit, bonis hujus terræ pro ratione status sui indiget, quonam hac in re consilio nobis utendum erit: *Sic tenete quæ hujus mundi sunt, ut per ea non teneamini in mundo.*

Matt. 11. v. 12.
Pro mundanis cœlum accipe.
Chrys. hom. 53. in Joann.
S. Gregor.

12. Moyses quondam signum aliquod sibi dari poposcit, quo mediante se divina electione in caput populi constitutum esse evidenter ostendere posset; Cui Deus respondit: *Quid est quod tenes in manu tua?* Cui Moyses inquit: *Virga*, ô Domine, erat enim baculus pastoralis cui inniti solebat; Hanc autem Deus illum in terram projicere protinus jussit: *Projice in terram... & versa est in colubrum, ita ut fugeret Moyses*; Præcepit igitur ut serpentem illum per extremitatem apprehenderet, & subitò iterum ad figuram pristinam virgæ reversus est. Quodnam vero est documentum, quod ex hoc facto discere possumus? Si fortè divitem aliquem interrogaveris: *Quid est quod tenes in manu tua?* Respondebit utique, Pa[illegible], possessiones, diversorum Dominiorum status, quibus velut domus & nobilitatis suæ fulcris & columnis innititur, seque in statu suo conservare posse confidit: Quod si verò Deus ad cor ejus loquens internas illi suggerat & immittat inspirationes, ut his omnibus se exuat & spoliet (prout tot quotidie faciunt, qui Religiones in summa paupertate viventes amplexantur) *projice in terram*; invenies profectò, quod si divinum hoc consilium & inspirationem executus fuerit, deinceps per lumen & notitiam bonorum cœlestium, quo illustrabitur, nauseare deinceps bona terrena incipiet, quæ antea tantoperè amaverat; *ita ut fugeret Moyses*, & divitias illas quas antea tanti fecerat venenosissimos serpentes esse fatebitur: at verò quia non omnes Monasterium ingredi, aut solitudines incolere possunt; sed in Ægyptum descendere & in sæculo vitam traducere talibus necessum est, ac proinde pro convenienti status sui sustentatione bonis temporalibus indigent, optimum nos Deus modum docet, quo in tali casu uti debeamus; *apprehende caudam ejus*: sic enim divitiæ illæ sustentantis nos baculi loco inservient, si videlicet illas per extremitates suas apprehendamus, id est, si illis ad necessitatem, non verò ad superfluitatem utamur; si illas animo ab illis prorsus soluto & alieno possideamus, velut status nostri extremè necessaria subsidia, non verò velut cupiditatis & appetituum nostrorum fomenta. Baculus nobis pro debilitatis nostræ sustentaculo subservit, nosque in pedibus sustinet ne labamur: Divitiæ quoq; quamdiu directioni legis Divinæ subordinantur, & juxta illam administrantur, in pedibus nos sustinent, ne corruamus, non verò quando nobis occasio sunt offendiculi & lapsus, tunc enim quan-

Terrena nauseare incipiunt qui cœlestia gustant.
Exod. 4. v. 2.
Ibid. v. 3.

Ps. 43. v. 25.
quando nos illis toto corde & affectu innitimur, nos cadere faciunt, de quibus Psalmista ait: *Humiliata est in pulvere anima nostra, Conglutinatus est in terra venter noster.*
S. Hier. l. 2. ep. 2. in fin.
Unde Sanctus Hieronymus: *Sic vivamus tamquam nihil habentes, & omnia possidentes; victus & vestitus divitiæ Christianorum sunt.*

Ps. 94. v. 34.
13. Regius Propheta ait: *Quoniam Deus magnus Dominus, & Rex magnus super omnes Deos, quia in manu ejus sunt omnes fines terræ.*
Mundus instar arundinis.
Sed quinam sunt hi fines terræ, qui in manu Dei esse dicuntur, cum de Deo dicatur potius:
Ps. 46. v. 8.
Quoniam Rex omnis terræ Deus? Sanctus Bruno per fines terræ illos intelligit, qui in terra vivunt quidem, sed animo ab omnibus terræ bonis prorsus alieno: *Justorum animæ in manu Dei sunt.* Sed cur fines terræ appellantur? quia *in se finiunt terrenitatem.* De ijsdem in libro Sapientiæ dicitur:
Sap. 3. v. 7.
Fulgebunt justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent; Mundus etenim arundineto assimilatur, quia exterius pulchram præ se ferens apparentiam resplendet, sicut arundo, cum tamen intus ad instar ejusdem arundinis vacua existat; bona quoque terrena nos delectando ad se alliciunt, sed exterius tantum, cum alias revera nos non exatient, nec quietem & satisfactionem animi conferant.

Obiter terrenis uti debemus.
14. Notanda est autem dictio illa *discurrent.* Pro cujus intelligentia optimè servit, quod Sacer Chronista in libro Numerorum refert, postquam enim miraculum aquæ ex petra virga Moyses percussa elicitæ recensuisset, pergit referre modum, quo Regem Edom, ut exercitui suo per territorium Regni
Num. 20. v. 17.
sui nudum indulgeret transitum, rogarat: *Obsecramus ut nobis transire liceat per terram tuam, non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes.* Quod opus erat, ut cum Rege cum conditionibus adeò arctis & strictis de transitu concedendo pacisceretur, insuper specialibus addendo, *tantum velociter transeamus*? neque enim constat quod unquam cum alijs de similibus pactis tanto cum rigore & arctitudine transegerit. Lyranus
Lyr. ibid.
ait: *Rex Edom, Rex terrenus, & ideò omnia in figura contingebant;* Etenim anima quæ ad terram promissionis, id est, ad cœlestem gloriam adeundam se accinxit, obiter tantum & transeunter hæc terra & bonis ejus, quantum scilicet necessitas & convenientia status requirit, uti, eademque transcurrere debet: *Tantum velociter transeamus*; hoc enim est quod Sancta Mater Ecclesia in Collecta Dominicæ Tertiæ post Pentecosten fideles suos in hoc sæculo petere docet, dum ita orat: *Protector omnium in te sperantium Deus, sine quo nihil sanctum, multiplica super nos misericordiam tuam, ut te rectore, te duce, sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna.*

Eccl. 9. v. 7.
15. Ecclesiastes monet dicens: *Comede in lætitia panem tuam, & bibe cum gaudio vinum tuum, quia Deo placent opera tua.*
Terrenis uti debemus prout necesse.
Quæ verba Olympiodorus, quantum ad sensum literalem exponens dicit: *In lætitia & corde bono, uti quis dicitur bonis sibi à Deo concessis, cum modestè utitur, & ad Naturæ necessitates.* Sanctus Hieronymus quoque ad Demetriadem ita scribit;
S. Hier. ep. 5. ad Dem.
Nostri generis est habere & calcare divitias. Imo sanctus hic Doctor ab omnibus quæ mundus permagni æstimare solet, animo suo adeò alienus fuit, ut in fine vitæ Sancti Pauli Eremitæ, quam ipse conscripsit, protestari non dubitet, dicens: *Si Dominus optionem daret, multo magis eligerem tunicam Pauli, cum meritis ejus, quam Regum purpuras cum Regnis suis.*

Sur. 23. Oct.
16. Laurentius Surius in vita Sancti Severini Archiepiscopi Coloniensis rem miram refert, videlicet Illustrissimum quemdam virum prima die nuptiarum suarum ab Angelo, ut se sequeretur, invitatum, acceptata invitatione, sponsaque sua pariter & divitijs omnibus quas possidebat relictis, Angelum præeuntem in vastam usque solitudinem subsecutum,
Historia.
postquam verò in eadem in jejunio, mortificatione, & alijs rigidis pœnitentiæ operibus austerissimam duxisset vitam, vehemens eumdem incessisse desiderium sciendi, cuinam in terris viventi Sancto in præmio futurus esset coæqualis & similis; cumque ei ab Angelo dictum fuisset, eum Archiepiscopo Coloniensi futurum esse in præmio parem, ad eum videndum se contulisse, ac tandem ipsum in Ecclesia habitu Pontificali splendidissimo indutum, ingentique sub Missæ sacrificio Cleri Principum ac nobilium corona stipatum deprehendisse, eumque cum Missa terminata unà cum Principibus cæterisque aulæ Proceribus suum vidisset petere Palatium, insecutus fuisse, tandemque cum eum lauto cuidam convivio accumbentem conspiceret præ summa admiratione attonitum in eas incidisse cogitationes, ut sibi facile pœnitentiam, qua hactenus incessanter se confecerat, Deo minimè acceptam fuisse persuaderet, utpote cui non majus à Deo destinatum esset præmium, quam quod simile esset præmio illius Episcopi, qui in summa Ecclesiæ dignitate positus vitam suam in continuis ageret delicijs; mox verò eumdem ab Angelo cœlitus misso fuisse monitum, majori illum affectu adhærere urceolo, quem à cingulo suo pendulum ferebat, quam Sanctus Severinus cunctis afficeretur honoribus, delicijs, & quos possidebat palatij sui thesauros: cui similis est historia, quæ in vita Sancti Gregorij Magni refertur. Denique quàm ingens fuit paupertas, in qua Sanctus Carolus in tanto divitiarum suarum thesauro, nec non in supremis Ecclesiæ dignitatibus positus continuo sese exercuit? tanta nimirum, ut Bulla Canonizationis ejus eum appellarit. *Hominem mundo maximè blandienti crucifixum, terrena calcantem;* qui proinde cum Sancto Chrysostomo jure merito dicere potuit: *Quidquid delectabile mundus habet, ego rideo, divitias non curo, paupertatem non horreo.*
S. Chrysost. h. de exp.
Videatur in Promptuario Sacro Discursus septimus de Sancto Carolo.

DISCURSUS XXI.

ARGUMENTUM.

Ut erga bona terrena minus afficiamur, considerandum nobis est, quòd in hac vita simus viatores, vitaque præsens peregrinationi similis existat; id enim fecerunt, quotquot inter Sanctos divites fuerunt; Unde variæ etiam peregrinorum conditiones considerantur.

THEMA.

Charissimi, obsecro vos tamquam advenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant adversus animam. 1. Petri 2. ℣. 11.

Marc. 19. v. 27.
1. S. Petrus qui omnium aliorum Apostolorum nomine Salvatori dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia,* fidelibus in principio nascentis Ecclesiæ, insignem quamdam traditurus doctrinam, observavit illos, ut se advenas & peregrinos in hoc mundo esse arbitrarentur:
Toda [illegible] disc. circa peregrinationem ad patriam cœlestem.
Charissimi obsecro vos tamquam advenas & peregrinos abstinere &c. Ubi glossa ait: *Eo minus animum terrenis rebus supponite, quò vos patriam in cœlis habere meministis.*
1. Petri 2. v. 11.
Enimverò si cor & animum nostrum ab his terrenis bonis, quæ violentum adeò super nos dominium exercent, avellere & abalienare volumus, necessum est, ut nos in hoc mundo verè advenas & peregrinos esse agnoscamus.

2. Sanctus Paulus in Epistola ad Hebræos de Sanctis veteris Testamenti Patriarchis tractans, dicit: *Hebr. 11. v. 13.* *Confitentes quia peregrini & hospites sunt super terram.* Porrò in discursu præcedenti Abrahamum, Jobum & alios Sanctos pariter & divites fuisse pluribus ostendimus. Quod si verò fundamentalem rationem scire cupitis, quâ ratione hi viri sanctitatem & innocentiam in eo divitiarum statu difficillimam conservarint, animoque adeò à divitijs alieno & soluto vixerint, ecce vobis unicam eamque certissimam & indubitatam, quia videlicet se in hac vita peregrinos & advenas esse censuerunt, ac proinde subjungit ibidem *Ibid. 16.* Sanctus Paulus, *ideò non confunditur Deus vocari Deus eorum.* Quæ verba à Divo Chrysostomo hoc modo *Chrys. h. 6. de An.* referuntur: *Hoc Paulus, cum admiraretur, dicebat, quare non erubescit Deus vocari Deus ipsorum? non erubescit,* inquit, *Dominus, à servis appellationem sumere.* Siquidem Deus communi nomine appellabatur *Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob, quare non erubescit? dat rationem, nimirum ut nos eum imitemur, quia hospites,* inquit, *erant & advena.* Verum enimverò, inquit idem Sanctus Doctor, ob hanc rationem videbatur potius Deum erubescere & dedignari debuisse, ut peregrinorum & viatorum nomine se pateretur appellari, cum hi ut plurimum in mundi oculis, viles & abjecti homines esse censeantur: sed respondet, Sanctos præfatos non fuisse peregrinos tales, quales illi communiter sunt, qui ex uno loco in certis domicilijs peregrinantur, suasque patrias sedes, in regiones transferunt alienas: *Illi non ita erant hospites, sed quod orbem universum despicerent, & parvi facientes terram, ad cœlestem illam patriam respiciebant.*

3. Universam Abrahæ vitam diligenter circumspicite & considerate dicitur: *Sap. 11. v. 21.* *Omnia in mensura, & numero, & pondere fecisti*; ex toto humano genere electus est, ut esset primus omnium credentium Pater, patriarchque speculum, Idæa, & norma omnium electorum Dei. Primum enim Præceptum à Deo illi impositum fuit, ut patriam suam deserens in regiones peregrinaretur, & abiret alienas: *Gen. 12. v. 1.* *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris sui, & veni in terram quam monstrabo tibi.* Præterea in toto vitæ suæ decursu in tabernaculis demoratus fuit, quæ ab uno loco ad alium transferuntur, suntque propria viatorum domicilia. Unde Apostolus ait: *Hebr. 11. v. 9.* *Fide demoratus est in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Jacob coheredibus repromissionis ejusdem, expectabat enim fundamenta habentem civitatem, cujus artifex & conditor Deus.* Sanctus Stephanus in celebri illo sermone, quem ad Synagogam habuit, ait: *Act. 7. v. 5.* *Non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum pedis*; cujus rationem ex Apostolo retulimus: *Hebr. 11. 10.* *Expectabat enim* &c. Verum quidem est, quod in solemnem gratiarum actionem varia divino cultui altaria erexerit: at verò ne saxum quidem aut lignum movit pro fabricandis muris, in propriam habitationem. Unde Author Cat. ait: *Lipp. Gen. 13.* *Non ædificavit civitatem, nihil hic stabile quærit in terra, nihil hic possidet, utique peregrinus, sed futura inquirit.* Ipsi quidem & toti suæ numerosissimæ progeniei Palæstina promissa fuit; at vero notandum, quod postquam eadem ab Ægyptiæ servitutis vinculis erepta fuit, quadraginta continuis annis per desertum peregrinando sub tabernaculis commorata fuerit, priusquam ad Palæstinam possidendam pertingeret, non obstante quod longè breviori tempore eo pervenire potuisset; ut quid igitur tam diuturna peregrinatione opus fuit: *Omnia in figura contingebant illis.* Illa namque promissionis terra, cœlestem præfigurabat gloriam, & ideo per hanc figuram unicuique animæ ad illam aspiranti insinuatur, quod si ad illam possidendam admitti desideret, prius in hac vita tamquam verus viator & peregrinus vivere debeat. Unde S. Bernardus religiosos suo exhortando dicebat: *Obsecro in peregrinatione hujus sæculi, in militia hac super terram, ædificemus nobis non domos ad habitandum, sed tabernacula ad deferendum, utpote cito inde evocandi, & migraturi in patriam, & civitatem nostram.* *Bern. ad fer. de mont. Dei.* Etenim quando hæc terra Abrahæ à Deo promissa fuit, dictum est, non solum ipsum, sed eum eo universam stirpem ejus velut peregrinos in ea perpetim victuros esse: *Scito prænoscens, quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua.* *Gen. 15. v. 13.* Et ideo quando Deus istum ab Abraha descendentem populum, præ cunctis totius universi nationibus ad veram sui notitiam habendam elegit: *Notus in Judæa Deus:* ipsumque Abrahamum velut stipitem & caput illius destinavit, ipsum pariter cum tota sua progenie velut in terra non sua peregrinari voluit: *peregrinum futurum sit semen tuum*; ideoque ipsum per multa sæcula in regione quacumque stabiliri, & domos ab illis erigi noluit. Cur ita? Nimirum populus ille, & populus *Israël* appellabatur, quod idem est, quod *videns Deum*, & ideo illum non velut in patria domos fabricare, sed velut peregrinum tabernacula viatorum incolere voluit, ut per hoc insinuaret, illos de visione Dei & cœlesti beatitudine securos esse, qui se peregrinos esse reputant, & tamquam tales in hoc mundo vivunt: Unde S. Leo Papa ait: *Sursum vocatos animos terrena desideria non deprimant, ad cœlestia prælectos peritura non occupent.* *S. Leo.*

4. Quod ut manifestum fiat, dic sodes, quandonam Jacob Patriarcha nomen Israëlis in omnes postea Hebræos Israëlitas appellatos, derivatum impositum fuit? num fortè eo tempore, quo in paterna domo commodè & quiete ac stabiliter vixit? aut quando in domo Laban soceri sui, Liæ & Racheli nodo maritali adstrictus laborum & sudorum suorum fructu fruit potius? Nequaquam, quin potius si caput 32. Geneseos legeritis, invenietis, tunc eum nobili hoc nomine decoratum fuisse, quando velut peregrinus actuali itineri accinctus erat, *Gen. 32. v. 28.* ut hinc intelligeremus, illos tantum se comprehensores, & cœlestis patriæ cives & possessores futuros esse sperare posse, qui se in hac terra peregrinos esse agnoscentes, velut perpetui viatores in eadem vivunt.

5. Quamnam Salvator noster à mortuis resurgens & gloria præcinctus vestis formam, veluti immortalitatis suæ Symbolum & indicem sibi assumpsit? Nemo est qui nesciat, illum confestim in peregrini habito discipulis apparuisse; *Tu solus peregrinus es in Jerusalem?* *Luc. 24. v. 18.* Quodnam in eo mysterium latere existimatis, quod glorioso in corpore resurgens hoc potius quam alio habitu indutus comparere voluerit? Haymo Halberstadiensis ait: *In peregrini specie apparuit, ut nos qui membra ejus sumus, in hac vita peregrinos & advenas nos esse sentiamus.* *Hay. ibid.* Aptius vero ad intentum nostrum Hugo Cardinalis ita scribit: *Post resurrectionem peregrinus apparuit, & in forma peregrini; quasi dicat: Solis peregrinis apparebo in gloria.* *Hug. Card. in c. 15. Gen.* Non sufficiebat ei quod habitum peregrini assumpsisset, verum etiam in hoc habitu illis præcipuè apparere voluit, qui peregrinabantur, & in actuali itinere positi erant; ut insinuaret, quod ab illis potius quam ab alijs in cœlesti patria revelata facie videndus sit, qui in hac vita viatores sese esse agnoscentes, peregrini more vitam duxerint: *Solis peregrinis apparebo in gloria.*

6. Optimè idipsum consideratio quædam Sancti Maximi confirmat, qui optimè ponderat, in quem præ- *S. Max. h. de Iud. tradit.*

præcipuè finem pretium sanguinis Redemptoris, id est, triginta argentei, quod Judas proditor Sacerdotibus retulit, dicens: *Matt. 27. v. 4.* *Peccavi tradens sanguinem justum*; &c. adhibiti fuerint. Etenim Pontifices & Sacerdotes coacto consilio, ex illis argenteis agrum quemdam emendum esse statuerunt, pro sepeliendis in eo peregrinis: *Emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum.* *Matt. 27. v. 7.* Per hunc autem agrum, ut idem Sanctus Præsul, una cum Sancto Augustino probat, idem Christus intelligitur, in quo ij qui hic in terris veluti peregrini vixerunt, suaviter requiescunt; at verò ipsissima Sancti Maximi verba audiamus: *S. Aug. ser. 48 in app.* *Peregrini*, inquit, *qui erant sine domo, sine patria, & toto orbe exules jactabantur, requiei Christi sanguine providetur, ut quibus non est in mundo possessio, sit in Christo Sepultura.* Istos autem *peregrinos, quos esse dicimus, nisi devotissimos Christianos, qui renuntiantes sæculo, & nihil possidentes in mundo, in Christi sanguine requiescunt? Christianus enim qui mundum non possidet, hic totum possidet Salvatorem.* Eusebius seu quisquis est Author super illa verba: *Act. 1. v. 9 Eus. ibid.* *Ager sanguinis*, inquit, *merito ager sanguinis vocatur, qui Christi sanguine comparatur, ager enim iste terra viventium est, in qua qui sepeliuntur, non moriuntur.* Ecce tibi pignus vitæ æternæ quod illi possident, qui viatores se in hoc mundo esse scientes, vitam agunt peregrinantium.

7. Sanctissimus Propheta David vir secundùm cor Dei fuit, qui *fecit omnes voluntates ejus*; hoc autem meritum assecutus est, quia dum in Solio Israëlis inter affluentes divitiarum thesauros, frequentes de hostibus gloriosè reportatos triumphos, & dignitates humanas imperij populi Dei habenas gubernaret, ab his omnibus mente & animo alienissimus non mentiebatur, cum Deo diceret: *Advena ego sum apud te & peregrinus.*

Ps. 38. v. 13. 8. Quodnam in se continet mysterium, quod David cum vastissimo gigante Goliath congressurus, alijs armis instructus non fuerit quam baculo, quem manu ferebat ipse, qui in venustissimo annorum flore consistens ursos discerpserat & leones? num forsitan his armis faciliorem se victoriam consequi posse sperabat? Imò potius hac obtinenda baculus ille eum valde impedire poterat, utpote qui ad vibrandum è funda in frontem gigantis lapidem utraque manu eaque bene expedita opus habebat. An vero ideò baculum manu sua gestasse dicendus erit, quia gigantem illum veluti crassum & obesum quemdam canem molossum æstimabat? *1. Reg. 17. v. 43.* *Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo?* Sed nec hoc dici posse videtur, quia canes viso baculo magis irritantur, vehementiusque ferocire incipiunt; Et ideo melius, ni fallor, respondetur, quod *hæc autem omnia in figura contingebant*; *1. Corint. 10. v. 11.* Quisquis enim cum infernali Goliath in certamen descendere cupit, velut peregrinus quidam illum adoriatur, utpote cui proprium est gestare in manibus baculum, sic enim infallibilem sibi promittere poterit victoriam. Et ideo Sanctus Martinus in hora mortis suæ infernalem hunc Philisthæum astantem cernens in hæc verba prorupit: *in loc. Sanct. Mart.* *Quid hic adstas cruenta bestia? nihil in me funesti reperies*: idque vel maximè, quia licet in summo humanæ dignitatis culmine positus, ab ipsis quoque Imperatoribus in summa veneratione habitus fuerit, nihilominus vitam peregrino non absimilem duxerat, oculisque in cœlum defixis, se etiam in languoris lectulo ad alia objecta à discipulis suis diverti non patiebatur, sed dicebat: *Sinite cœlum potius, quam terram aspicere, ut suo jam itinere iturus ad Dominum Spiritus dirigatur.* Sanctus Basilius quoque Præfecto sibi exilium, omniumque bonorum confiscationem comminanti libera voce respondit: *Bas. ser. 370. v. 38.* *Exilium haud agnosco, qui nullo loco circumscriptus sum, & neque terram hanc quam nunc incolo, meam habeo; universam terram Dei esse scio, cujus sum advena & peregrinus.*

9. Ex tribus porro signis præcipue homo aliquis peregrinus esse dignoscitur, ut optime notat Hugo Cardinalis, scilicet ex *lingua, moribus, & affectionibus*; *Hug. Card. in c. 11. Heb.* Lingua enim statim an quis Hispanus, Gallus, Italus, vel Germanus sit, manifestat: ita quoque ex modo loquendi hominis alicujus Christiani subito agnosci potest, an bonis hujus mundi corde suo adhærescat, vero tamquam advena & peregrinus vitam agat. *Loquere ut te videam.* Quod si enim quis de humani respectus accuratis apicibus, de honoribus, de voluptatibus & divitijs, deque annis vitæ longævis, & terrena felicitate frequenter differat, signum est evidens, quod talis in omnibus istis affectum & cor suum defixum habeat; Unde apud S. Joannem dicitur: *Joann. 3. v. 31.* *Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur*: Econtra vero cui in regione valde longinqua toto vitæ suæ tempore demorandum est, de illa semper loquitur, atque ad se in illa ampliandum omnia consilia sua dirigit, atque ideo si quis de cælo, de bonis æternis patriæ cœlestis, deque animæ salute frequenter sermones instituat, optimum signum est, è quo quis certo cognoscere potest, quod in hoc mundo vere advena sit & peregrinus. Secundum signum sunt *mores*; quocumque enim locorum peregrini se conferunt, eo etiam communiter mores, usus, & quas in modo manducandi, vestiendi, vel conversandi patrias habent consuetudines pariter secum conferre solent, ex quibus, è qua unusquisque natione oriundus sit, facillime agnoscitur. Vultisne igitur scite undenam verus & genuinus natus Cœli civis & incola infallibiliter dignosci possit? Apostolus dicit: *Eph. 2. v. 19.* *Ergo jam non estis hospites & advenæ, sed estis cives Sanctorum & domestici Dei*; Undenam Apostolos eos vere tales esse agnovit? quia paulo ante de ijsdem in mundo peregrinantibus dixerat: *Phil. 3. v. 20.* *Nostra autem conversatio in cælis est*, & exinde subintulit: *Jam non estis in cælis hospites & advenæ, sed estis cives Sanctorum & domestici Dei*: quasi diceret, ex conversione vestra, & moribus & habitu vestro satis manifeste colligo, quod hic sitis peregrini, in cœlo vero cives & domestici, quodque ad beatam illam patriam iter vestrum dirigatis. Tertium signum unde quis peregrinus esse dignoscitur, sunt *Affectiones*: Quisquis igitur ad hanc vitam exiguum affectum habet, sufficienter indicat, quod amet & tendat ad alium; Tales erat David, qui suspirans ajebat: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est.* *Ps. 119. v. 5.* Unde Sanctus Augustinus Sanctos Patriarchas in tabernaculis continuo viventes considerans, ad nostram instructionem dicit: *Ille est in tabernaculis, qui se esse in mundo intelligit peregrinum; ille se intelligit peregrinantem, qui se videt patria suspirantem.* *S. Aug. tr. 28. in Joann.*

10. Præter has ab Hugone Cardinali adductas peregrinorum conditiones, alias insuper in medium adferre possumus. Peregrinus enim qui in itinere constitutus multos experitur labores & ærumnas, facile se consolatur, sperando quod tandem ulterius procedendo & patiendo ad viæ suæ perventurus sit terminum, maximè si ibi repositum sibi esse sciat lucrosum & opulentum cambium, aut verò si pinguem aliquam certò expectet ibi se manentem fortunam:

Eadem

Eadem prorsus est consolatio peregrinantium hic in terris Christi fidelium, si enim hic in continua paupertate, vel diuturnis acerbisque infirmitatibus, vel persecutionibus, vel alijs similibus ærumnis miseram ducant vitam, certi sunt, quod tandem in cœlesti patria expectare habeant ineffabile æternæ beatitudinis præmium, quo quas perpessi sunt calamitates copiosissime remunerabuntur: *id enim, quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Hoc modo se Job consolabatur, dum in sterquilinio nudus sedebat: *Scio,* inquit, *quod redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum ... & in carne mea videbo Deum Salvatorem meum ... Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

1. Cor. 4. v. 17. — *Job. 19. v. 25.*

11. Peregrinus se nequaquam multis sarcinarum ponderibus aggravat, ut tanto expeditius iter suum conficere possit; idem quoque facere debet qualibet anima Christiana, abjicienda sunt omnia terrenorum affectuum pondera: *Amor meus pondus meum;* omnes alij affectus, qui in Deum & bona cœlestia non feruntur, pondera sunt gravia, quæ animam deorsum trahunt & inclinant. Sanctus Bernardus Monachus suis rectissimam ad Hierosolymam cœlestem demonstrare viam volens, inquit: *Vos tam facili facilitate, quam facili fœlicitate viam istam non solum itis, sed curritis, quia exonerati estis & accincti, nihil ponderis super dorsa portantes.* Quotquot pericula & ærumnæ in longo aliquo itinere occurrunt, facile ab itinerantibus vincuntur, sperando, quod tandem salvi perventuri sint ad metam, vel locum destinatum, vel redituri iterum sint in patriam.

S. Bern. ser. de quadr. de bus.

12. In mari hujus mundi etiam quando quietum est, & tranquillum, multæ occurrunt tempestatum procellæ, nam ut S. Augustinus ait: *Mundus iste periculosior est blandus, quam molestus;* ac proinde in hoc maritimo itinere magna nobis cum cautela & circumspectione navigandum est, cavendumq; ne à tot lenocinantibus, nosque ad se trahentibus syrenis decipiamur, nam ut Nazianzenus benè nos monet: *Quo magis in altum quis pedem ponit, eo magis vertigine laborat & æstuat.* Quod si vero de occurrentibus in hoc procelloso mari adversitatum & tribulationum tempestatibus loqui velimus, quanto magis illæ nos infestant, tanto securior nobis Paradisiaci portus assecutio efficitur: *Si sustinebimus & conregnabimus.* Hæc enim est inter illos, qui ad cœlestem Patriam proficiscuntur, & alios qui hic in terris corporali gressu peregrinantur, differentia, quod qui corporalia itinera faciunt per occurrentes adversitates & infortunia ad assequendum viæ terminum non solum non promoventur, sed etiam adeò impediuntur, ut vel tardius vel numquam ad illum pertingant: at vero qui ad cœlum peregrinantur, quantò asperiora & duriora sustinent, tantò de assequendo itineris termino, id est, cœlesti patria securius & solidius sperare possint.

S. Aug. 114. — *Naz. or. 34.* — *2. Tim. 2. v. 12.*

13. Prudentes & circumspecti peregrini, quidquid in via bonorum temporalium sibi acquirunt, pro majori securitate ad Patriam transmittere solent, non vero alibi in itinere deposita relinquunt: Similis quoque esse debet in Christianis viatoribus cautela & circumspectio, ut scilicet de lucris spiritualibus in via sibi comparatis salvandis & in securo collocandis solliciti sint. *Opera enim illorum sequuntur illos. Quia enim,* ut D. Chrysologus ait, *ibi est domus nostra, id est, in cœlo, ibi etiam omnia recondamus, nihil hic penitus relinquentes, quidquid enim hic dimiserimus, amittimus.*

Apoc. 14. v. 13. — *Chrys. h. 12. in Matth.*

14. Viator quantò magis ad viæ suæ terminum appropinquat, tantò magis gaudet & exultat, animumque resumens tantò celeriori gressu progreditur: ita quoque anima fidelis, quæ oculos suos in cœlum defixos tenet, ad iter suum, quantumvis difficile prosequendum animatur, omniaque obstacula facile superat. Sancta illa animalia Ezechieli Prophetæ in visione exhibita, ad similitudinem fulguris discurrebant, quia sub firmamento prope cœlum empyreum ambulabant, cœlumque stellatum capitibus suis proximè imminens habebant: *Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum:* Eodem modo quisquis ad aliam vitam expedite vult ambulare, cor suum & oculos ad illam dirigat, sic enim fiet ut si bona cœlestia & æterna æqua lance ponderavit, ad terrena bona parum aut nihil afficiatur.

Ezech. 1. v. 24.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Uti bona terrena contemnamus, opus est, ut cordis nostri oculum in bona cœlestia defigamus.

THEMA.

Moyses grandis factus, negavit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi, aspiciebat enim in remunerationem. Ad Hebr. 11. ℣. 24.

1. Quisquis adæquate & condigne concipere vult quam generosus fuerit hic contemptus, quo Moyses filiæ Pharaonis hæres fieri aspernabatur, necessario prius examinare debet servitutem, vilipendium & verbera quibus in eodem regno afficiebatur & flagellabatur universus Hebraismus, à quibus Moyses utpote Pharaonis ex filia adoptivus nepos, liber esse poterat, adeo ut loco luti in quo alij Judæi quotidie cogebantur laborare, ipse sceptrum tractare, & loco manicarum ferrearum & compedum ipse Dominium & Imperium in universam Ægyptum exercere potuisset, ita enim filia Pharaonis de ipso ut filio & hærede suo futurum esse decreverat: *At vero Moyses negavit se esse filium filiæ Pharaonis, grandior factus:* Theophilactus legit: *Magnus factus,* id est, quando in supremo dignitatis vertice erat constitutus; Theodoretus legit: *Quando omni deliciarum genere fruebatur.* Vultis autem scire, quænam in hoc verbo, *Negavit,* vis lateat? Chrysostomus dicit: *Hoc est odio adversatus est.* Theophylactus dicit: *Verbum, Negavit, intensum odium significat, ac propensam ejus erga regiam Pharaonis abalienationem.* Verum dicet aliquis: Numquid Moysi tamquam filio Regis, & tamquam hæreditario Monarchiæ illius Successori omnes regni illius Satrapæ & Principes ad nutum obsequebantur, & serviebant? Numquid omnes thesauri, populorum corda, claves & omnis Imperij potestas in manu ejus posita erat? Unde igitur hoc odium, horror ille, & fuga derivatur, qua se in contemptibilem & abominabilem illam Hebraismi fœcem ad tractandum lutum, lateres efformandos, & custodienda Madianitarum pecora abjicere satagebat? *Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias, &c.* Difficultas hæc ab eodem Paulo verbis hisce valde significantibus dissolvitur: *Aspiciebat enim in remunerationem.* Quisquis enim vult terræ hujus bona despicere, debet cor & oculos suos in cœlestia bona dirigere; *Cœlo enim proposito,* inquit D. Chrysostomus,

Moyses de æternis cogitabat, hinc despexit terrena. — *Theod. ibid.* — *Chrys. ho. 26. ad Hebr.* — *Theoph.* — *Hebr. 11. v. 25. & 26.* — *Ibid. v. 26.*

erat

Chryſ. *erat ſupervacaneum admirari regiam Ægypti.* Cui conſonat quod S. Anſelmus bis verbis ſcribit: *S. Anſel. ibid.* *Minus credidit opibus Ægyptiorum, quia per id aternis divitijs ſe locupletari credebat, ſi pro Chriſto contumelias & opprobria ſuſtineret: idcirco elegit eſſe pauper & deſpicabilis temporaliter apud homines, quia ſurſum cor habebat, & de aterno honoribus cogitabat.*

Item Paulus & alij. Phil. 3. v. 8. 2. Idem Paulus ad Philippenſes ita ſcribit: *Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe, propter eminentem ſcientiam Jeſu Chriſti Domini mei:* Ingens namque lumen notitiæ Chriſti ſibi comparaverat, ac proinde omnia terræ hujus bona pro nihilo ducebat: *Ibid.* *Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror ut ſtercora.* Igitur honores, dominia, theſauros, Monarchias, & quidquid hic mundus in ſe pulchri continet, ipſe velut vile quoddam reputat ſterquilinium? S. Thomas ſuper illa verba, quæ idem S. *Gal. 6. v. 14. S. Tho. ibid.* Paulus de ſe aſſerit, ſcilicet: *Mihi mundus crucifixus eſt,* ex illis manifeſtum fieri dicit, quam fuerit ſanctus hic Apoſtolus affectionibus & corde ſuo ab omnibus *Gal. 6. v. 14.* hujus vitæ bonis alienus: *Manifeſtum eſt autem quod mundus, & omnia qua in mundo ſunt, mortua erant in corde Pauli.* S. Bernardus in ſermone quodam digniſſima hæc Doctoris gentium verba ponderans, in perſona ejuſdem Apoſtoli ita loquitur: *S. Bern. ſer. 7. in quad.* *Omnia qua mundus amat, Crux mihi ſunt, delectatio carnis, honores, divitia vana, hominum laudes: qua verò mundus reputat Crucem, illis affixus ſum, illis adhareo, illa toto amplector affectu.* At vero quid mirum, ſi Apoſtolus omnium illorum quæ mundus vel maximi facit, nauſeam habeat & abominetur? Cum ipſe in tertium uſque cœlum raptus, ſuos in æterna Paradiſi bona oculos immerſerit, ac proinde illa cum caducis terræ bonis comparans jure merito dixerit: *Omnia arbitror ut ſtercora.* Nam ut Sixtus III. Papa ait: *Sixt. 3. l. de div.* *Si vero fide ſumus cæleſtibus nos remunerandos operibus, faſtidioſa ſit nobis terra poſt cælum, & omnis temporalis & mundana poſſeſſio, ad aterna illius beatitudinis comparationem, quaſi inutile ſtercorum ſordeat purgamentum.* S. Ignatius Loyola poſtquam in ferventi oratione ſua corde & animo cœleſtia intendiſſet, ad terram & quidquid in ea boni aut pulchri eſt, ſe reflectens dicebat: *O quam mihi ſordet tellus, dum cælum aſpicio,* terra enim cum cœlo comparatam velut ſtercus abominabatur.

Terra nihil reſpectu Cœli. 3. B. Humbertus ad hoc punctum ſe reflectens, de bonis hiſce terrenis dicit: *Reſpectu Dei ſunt quaſi gutta oris.* Sap. 11. *B. Humb. p. 1. l. 1. c. 4.* *Quoniam tamquam momentum ſtatera ſic eſt ante orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani: imo nihil reſpectu Dei.* Jer. 4. *Sap. 11. v. 23.* *Aſpexi terram, & ecce vacua erat: reſpectu anima modica ſunt, quia eam replere non poſſunt: modica etiam reſpectu cæli, ſicut centrum reſpectu circumferentia.* *Jer. 4. v. 23.* Adducit quoque Senecam qui lynceos fidei oculos non habuit, ſon tamen intellectu mundum dimenſus, adeo illum in comparatione cœli anguſtum eſſe cenſuit, ut dixerit: *Sen. l. 1. q. natur.* *Hoc eſt illud punctum quod inter tot gentes ferro & igne dividitur: O quam ridiculi ſunt mortalium termini:* & poſtquam longum quemdam marium, Provinciarum & Regnorum texuiſſent Catalogum, attamen de hac quantumvis vaſta mundi mole tandem ita concludit: *Punctum eſt iſtud, in quo navigatis, in quo bellatis, in quo regna diſponitis.* Alibi quoque idem gentilis Philoſophus ad Alexandri Macedonis ſe reflectens ignorantiam, eo quod Magni ſibi titulum vendicarit, ita ſcribis: *Infelix ob hoc quod in-* *Sen. epiſt. 91.* *telligere debeat, falſum ſe gerere cognomen, qui enim eſſe magnus in puſillo poteſt?*

4. S. Bernardinus humanam conſiderans cœcitatem & ignorantiam ab effectu & cupiditate terrenorum bonorum & neglectu cœleſtium provenientem, ait: *S. Bern. t. 2. ſer. 45. art. 1. c. 2.* *Si oculus unius hominis eſſet in cælo, tota terra, qua nobis tam immenſa videtur, quaſi breviſſimum punctum appareret? ſic cordi amore divino ſuccenſo, cuncta terrena nihil eſſe videntur, ſed ab his qui ſpirituales oculos ſuos ſtatuerunt declinare in terram, magna aſtimantur, quia lumine ſpirituali privati ſunt.*

Animæ viſum terræ lutum inficit. Phil. 3. v. 8. 5. In diſcurſu præcedenti excrementum hirundinum quo Tobias Senior excœcatus fuit, cupiditatem temporalium bonorum præſignificaſſe diximus, de quibus ſanctus Paulus ait: *Omnia arbitror ut ſtercora,* quia hæc ſæpe lumen Dei, æternorumque bonorum notitiam nobis adimunt, *Sap. 4. v. 12.* *faſcinatio enim nugacitatis,* vel ut ſanctus Gregorius legit, *Vilitatis obſcura bona;* at vero quonam modo cœcitas hæc felle piſcis adhibito ſanari potuit? Dicit enim ſacer textus: *Tob. 11. v. 13. 14. 15.* *Tunc ſumens Tobias de felle piſcis linivit oculos patris ſui, & ſuſtinuit quaſi dimidiam fere horam, & cœpit albugo ex oculis ejus, quaſi membrana ovi egredi, quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, ſtatimque viſum recepit.* Dicere quidem poſſemus, per hoc inſinuari nobis quod pro ſalute animæ reſtituenda valde ſit proficuum fel infirmitatum corporalium adverſitatum & tribulationum, juxta tritam illam S. Gregorij Magni ſententiam, *S. Greg. Mag.* *Mala qua nos hic premunt, ad Deum ire compellunt.* Sed dicite nobis, quaſo, qualiſnam piſcis ille fuerit, qui cœco huic tam ſubito viſum reſtituit? Franciſcus Valleſius hujus ſpeciei piſcem Callionymum appellari aſſerit, qui à Galeno libro 10. de ſimplic. *Fra. Vall. Phil. ſac. cap. 41.* Medic. Facult. cap. 20. Lucem oculis reſtituendi virtutem habere dicitur; Plinius illum in Græco Uranoſcopum vocari dicit, quod idem eſt, quod *Plin. l. 7. c. 32.* *ſpectator cæli?* quod quidem præſenti propoſito noſtro confirmando optimè ſervit: Quod ſi enim oculi alicujus hoc ſtercore coinquinati, viſus lumen amiſerit, id eſt, ſi cor ſuum bonis hiſce terrenis nimium immerſerit, nihil eſt certius, quam quod ſi talis ſerio & ſtudioſè bona cœleſtia & æterna contemplatus fuerit, infallibiliter denuo ſit reilluminandus. Unde D. Chryſoſtomus ait: *Chryſ. h. 66. in Joann.* *Dulcis praſens vita, & multis plena voluptatibus, non tamen omnibus, ſed iſs, qui illi affixi ſunt; ſi quis in cælum ſuſpexerit, & qua ibi praclara ſunt, contemplatus fuerit, ſtatim hanc contemnet.*

Similitudo. Naz. ro. qua dec. prac. ad virg. 6. Nazianzenus ad idem propoſitum magis dilucidandum, ingenioſam quamdam adducit ſimilitudinem: Hujus namque mundi bona Soli, Lunæ, Stellis, & alijs planetis à piſcibus inter medias maris undas conſpectis aptiſſimè comparat: hæc namque ſidera à piſcibus ipſis aquis ineſſe exiſtimantur, cum tamen non niſi ſpecies quædam illius intentionalis ſit. Unde vero hæc piſcium deceptio provenit? Inde nimirum, quia piſces ab hoc elemento egredi ad Solem ac Lunam & cæteros planetas in ſemetipſis prouti revera ſunt, videre non poſſunt: Eodem prorſus modo unica cauſa eſt homines hæc bona terrena tanti faciant, hæc eſt, quia affectibus & omnibus ſenſibus ſuis tranſpetentibus bonorum tranſitoriorum aquis immerſi vivunt, mentemque ſuam ad contemplanda æterna, quorum hic in terris vix umbra apparet, elevare non poſſunt. Unde B. Laur. Juſtinianus: *B. Laur. Juſt. in faſc. dom. am. c. 12.* *Illos igitur ſolos qui ignorant Deum & futura non prævident, decipit mundus, aureo enim eos inebrians calice, varijs donis, pollicitationibusque deludens ad ſempiternam trahit exitium.*

Vilis eſt mundus. 7. Sine magna admiratione audire nequit titulus ille, quem is qui Cœli oſtium ſemetipſum appellat

dicens:

Joann. 10. v. 9. dicens: *Ego sum ostium, per me si quis introierit salvabitur*, gloriæ cœlesti attribuit: dum illum *mansionem* Joann. 14. v. 2. vocat: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*; de quo beato regno similiter in Baruch dicitur: *O Israel,* Baruch. 3. v. 24. *quam magna est Domus domini, & ingens locus possessionis ejus immensus est, & non habet finem.* Cur enim tanto tamque ineffabili bono tam humile epithetum Isid. Pelus. l. 1. epist. 65. attribuitur? Isidorus Pelusiota dicit: *Illic enim vere mansio est, nam præsens tentorium vile est, quod simul atque compactum & fixum est omne, eodem temporis puncto solvitur*: quod verum esse facile patebit, si bona hæc terrena, cum cœlestium bonorum stabilitate & perpetuitate conferantur; Et tamen ut Seneca Philo- Sen. l. 3. nat. qu. sophus verbis valde emphaticis dicit: *Magna ista, quia parvi sumus, vix credimus, multis rebus non ex natura sua, sed ex humilitate nostra magnitudo est.* Etenim is qui nullas umquam alias domos præter rustica tuguria vidit, ejusmodi casulas mediocres domos esse facile existimabit, & idem quia regia & Imperialia Palatia numquam conspexit, tugurium aliquod, sive hospitium privatum magni facit; Sic quoque qui mentem suam ad cœli beatorum immensitatem & amplitudinem numquam elevat, terræ magnitudinem & excellentiam magno in pretio habet: Moyses econtra regium Pharaonis palatium contempsit: Sed quando id fecit? *Grandis factus*, id est, postquam in annis, & multo magis in spiritu & perfectione vitæ multum excrevit, seu quando oculos mentis ad contemplandam cœlestis Paradisi altitudinem leva- Hebr. 11. v. 26. vit: *Aspiciebat enim in remunerationem.*

8. Apostolus proinde optime monet: *Fratres no-* 1. Cor. 14. v. 20. *lite pueri effici sensibus*: ubi D. Chrysostomus ait: *Par-* Chrys. h. 36. ibid. *vi enim pueri parva quidem hianti ore stupent & mirantur, rerum autem valde magnarum non mirantur admi-* Apparens. *ratione*; Et ratio est, quia nondum habent judicium & experientiam ad hoc requisitam. Apostolus igitur monitos nos esse cupit, ne pueros imitemur, qui ambabus manibus pedibusque per terram reptantes, cœli notitiam nondum habent: ac proinde idem D. Chrysostomus artificium inimici detegens, sequenti- ho. 14. ad Rom. bus nos verbis reprehendit: *Ad præsentia inhiamus, nec Diaboli astum intelligimus, qui per parva magnis nos privat, qui largitur lutum ut aurum rapiat, atque adeo ut cœlum eripiat, qui umbram ablectat, ut à veritate deturbet, qui in somniis illudit (hoc enim sunt mundi divitiæ) ut cum dies illuxerit, omnium pauperrimos ostendat.* Ut igitur terrenorum bonorum vanam apparentiam, vanitatem & fallaciam cognoscamus, eademque deinceps aspernemur, ecce tibi quod Apostolus præ- 2. Cor. 4. v. 18. scribit, efficax remedium: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur, quæ enim videntur temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna sunt.*

9. Considerastine, aliquando illam Ecclesiastici Eccl. 2. v. 14. sententiam: *Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambulat?* Quis umquam hominem vidit, qui Contemptibilis. in alia corporis parte, quam in capite oculos habeat? Utique si quis talis à te conspiceretur, illum monstrum esse diceres; Cur igitur Ecclesiasticus hanc inter hominem sapientem & stultum assignat differentiam, siquidem tam unus quam alter oculos in capite habet? Responderi ad hoc potest, quod solum illi oculos in capite habeant, qui illis ad cœlum, bonaque al- Col. 3. v. 2. terius vitæ contemplanda utuntur; *quæ sursum sunt sapiunt, non quæ super terram*: Econtra vero illi oculos habent in pedibus, qui alia quam bona terrena non considerant, nec aliis student. Unde S. Basilius ait: *Cu-* S. Basil. h. 10. in exam. *juanam oculi sunt in capite? Hi in capite illos habent, qui ea contemplantur quæ in sublimi sunt, at qui non ad bona quæ in sublimi sunt, sed ad ea quæ in terra respectat, is utique defigit, detrahitque oculos in terram.* S. Bernardinus hunc textum in favorem nostrum hoc modo exponit dicens: *In capite, id est, sunt elevati atque lo-* S. Bern. t. 2. ser. 45. a. 1. c. 2. *cati in capite suo Christo, non in transitoriis bonis, stultus, scilicet usurarius in tenebris ambulat, currit ad interitum sempiternum.* Ut igitur illi qui bonis hisce terrenis immersi sunt, ad bona cœlestia consideranda animentur, B. Laurentius Justinianus hoc illis saluberrimum monitum tradit dicens: *Validissimum* B. Laur. Just. de cast. conn. c. 1. *igitur contra præsentis vitæ illecebras medicamentum est, futuræ vitæ habere notitiam, absque ætern vitæ gustu & scientia, istius non habemus contemptum.* Seneca ad Lucillum ita scribit: *Melius probas honesta quam sequeris, vides ubi sit posita felicitas, sed ad illam perve-* Sen. epist. 21. ad Lucill. *nire non audes.* Philosophorum quidem gentilium moralium aliqui Beatitudinem in una, alii in alia statuebant: At vero Seneca propius & perfectius scopum attigit, siquidem dixit: *Quid sit autem quod te impediat, quia parum ipse despicis, dicam, magna hæc esse existimas, quæ relicturus es, & cum proposuisti tibi illam felicitatem ad quam transiturus es, retinet te hujus à qua recessurus es fulgor, tamquam in sordida & obscena casurum: erras mi Lucille, ex hac vita ad illam ascenditur*: Quasi diceret vellet, scala per quam ad vitam sempiternam & beatam ascendimus, est hujus vitæ præsentis generosus contemptus, utpote quam homo potius somniat, quam quod illa revera fruatur & gaudeat. Idem quoque Seneca alibi mirabiliter ad propositum nostrum ita loquitur: *Angustus animus* Ad Helviam c. 9. *est, quem terrena delectant.* Deus nos ut cœlo non terra potiamur, creavit, nimis angusti cordis est, qui terrenis hisce bonis se immergit, & occupat.

10. Ecclesiasticus ait: *Qui minoratur corde, cogi-* Eccli. 16. v. 23. *tat stulta*, seu ut in Græco est, *inania*. Quæ verba Glossa, Lyranus, Carthusianus & Jansenius de studio Cor angustum reddens. & adhæsione ad bona temporalia explicant. Et quidem Jansenius rationem assignat, cur bona ista corde nostro inferiora existant; Non enim dicit Sapiens, *Cui exiguum est cor, sed cui minoratur cor.* Creator enim cor nobis indidit immensum & capax gloriæ ejus, nos autem per affectum ad hæc bona terrena quæ in comparatione bonorum cœlestium nihil sunt, illud angustiamus.

11. David qui ursos manu sua discerpserat, dilaniarat leones, qui cum Gigantibus in certamen descendere, eosque in terram gloriose dejicere non dubitarat, nihilominus formidine plenus erat: sed à quo trepidabat? Nimirum a culmine felicitatis & prosperitatis humanæ, siquidem à custodia ovium ad regimen transierat populorum; *Ab altitudine diei* Ps. 55. v. 4. *timebo.* Timebat Solem quando in meridie splendidissimus & luminosissimus erat, & tamen in suprema dignitate regia sobriè & temperanter vivere didicerat, ideoque ipsamet Deo teste in virum qui secundùm cor Dei erat, evasit, bona terrena in pondere sanctuarii æqua lance trutinare, eaque non plus æquo æstimare noverat; sed quo magisterio usus hanc sibi disciplinam comparavit? nullo alio, quam quia oculis suis in cœlum defixus erat, omnemque spem & fiduciam suam in Deo collocaverat. Et idem postquam dixisset: *Ab altitudine diei timebo*, mox immediatè Psal. 55. v. 4. subjunxit: *Ego vero in te sperabo.*

12. De S. Luciâ Virgine & martyre hæc verba Contemplans. S. Lucia Virg. Cœlum tormenta ridet. pronuntiata leguntur: *Tanto pondere fixit eam Spiritus sanctus, ut virgo Christi immobilis permaneret*; in qua antiphona secundùm sensum literalem miraculum illud exprimitur, quod accidit, quando ex jussu tyranni eam ad prostibulum ducere volentes, eam à loco in quo stabat, quacumque etiam adhibita machina, aut alia excogitabili violentia dimovere non potuerunt. Dici tamen etiam potest quod pariter constans & immobilis fuerit, quoad parentum persuasiones,

suasiones, tyranni intentatas minas, mundi lenocinantis blanditias, & atrocitatem tormentorum; at vero undenam hæc tam animi quam corporis immobilitas atque constantia oriebatur? Vultisne scire quodnam fuerit pondus illud, quod illam in centro suo, quod Deus erat, adeo immobiliter fixit & firmavit? *Momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis*; quando enim oculos & cor nostrum in Paradisum defigitur, quando stabilem beatitudinis æternitatem contemplamur, nullum qualecumque tormentum pertimescitur, nec bona terrena amplius sapiunt aut spernuntur. Unde S. Greg. ait: *Si semel quisque ad æterna se erigat, atque in his quæ incommutabiliter permanent oculum cordis figat, prope nihil esse conspicit, quidquid ad finem currit.*

2. Cor. 4. v. 17.

S. Greg. l. 10. mor. c. 12.

Ibi enim vera gaudia.

13. In magna illa caritatis annona, quæ universam pene terram affligebat eo tempore, quo Joseph Ægypti Salvator audire meruit, magna erat in Ægypto ex præfati Josephi speciali providentia & directione frugum quarumlibet abundantia; unde Ægyptij ut alias nationes ad se pro frumentis comparandis evocarent, paleas è quibus frumentum excussum fuerat, in Nilum conjecerunt, ut ex illis deorsum per varias regiones decurrentibus annonæ in Ægypto reservatæ omnibus insinuaretur notitia: *Omnia in figura contingebant.* Etenim Salvator totius mundi per transitorias hujus præsentis vitæ aquas, paleas decurrere facit, id est, multa nobis bona apparentia, honores; videlicet, divitias, delicias & voluptates ob oculos objicit, ut ex illarum palearum vi attractiva & apparentia permoti, apprehendere & conjicere valeamus, quod in cœli granario frumentum electorum copiosissimè abundet, de quo dicitur: *Triticum autem congregate in horreum meum.* Ibi enim sunt thesauri, gaudia, & gloriæ stabiles ac veræ. Et ideo sanctus Augustinus nos monet dicens: *Ama alteram vitam, & videbis, quod ista vita tribulatio est, quacumque prosperitate fulgeat, quibuscumque delicijs superabundet & affluat.*

Matth. 13. v. 30.

S. Aug. sup. Psal. 137.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Mundus bona tantùm apparentia, non autem vera habet: sunt enim veluti scena quædam & imagines bonorum, & ideo possessores suos non satiant, nec satisfaciunt ipsis.

THEMA.

Præterit enim figura hujus mundi. 1. Corinth. 7. v. 31.

Fallacia mundi describitur.

1. DOctori Gentium utpotè in cœlorum Academia edocto & promoto non deerant utique multa alia epitheta, quibus mundi exprimeret vanitatem, & tamen hoc, quod in verbis thematis assumpti insinuatur, uti voluit, utpote ad eam exprimendam convenientissimo, ut considerat Theophylactus dicens: *Figuram appellavit, commonefaciens omnes hujus mundi res oculos tantum attingere, oculorum pabulum esse, ac superficiem quamdam fluxam.* Statua vel pictura Herculem quemdam, vel Elephantem secundum exteriorem membrorum symmetriam & proportionem ad vivum quidem exprimet, vigorem tamen interiorem, ossium compagionem, vitam, virtutem sive Elephantis sive Herculis, sive alterius prophani numinis quod cæca gentilitas adorabat, exprimere nequit, unde similes statuæ vel picturæ delusiones sunt oculorum arte efformatæ,

Theop. ibid.

Quod idem de hujus vitæ bonis dicere licet, quia ut Tertullianus ait: *Omnia imaginaria in sæculo, nihil veri*; Gaudia mundanorum, quibus nos illos lætificari credimus, tantum sunt apparentia: Divitiæ & honores quos nos suos beatificare possessores putamus, revera tales non sunt; Et ideo doctissimus Salmeron multa mundo epitheta attribuit, quæ valde significantia sunt & mysterijs referta: *Quid*, inquit, *est aliud mundus, quam persuasa quædam pulchritudo, fictus, blandiens & fardoratus risus, osculum Iudæ, dulce venenum, fallax spes, verus dolor, scylla & charybdis, mors suavis, manifestum naufragium, aridum desertum, inextricabilis labyrinthus, confusa quædam Babylonia, tenebrosa Ægyptus, immane barathrum, vallis lachrymarum, interior gehenna?*

Tertul. de cor. mil. c. 31.

Salm. t. 8. tr. 33.

Prosecutio.

2. Sanctus Propheta David licet juratus fuerit hostis omnium illorum, quæ vanitatem aliquam seu dissolutionem secum inferebant, attamen ex quibusdam illius verbis deduci posse videtur, quod fabulis & comœdijs patulas semper aures & oculos præbuerit: *Narraverunt mihi*, inquit, *iniqui fabulationes*; Quod si Psalterium antiquum, item sanctum Augustinum & Sanctum Prosperum consulamus, ab illis loco dictionis *fabulationes*, *delectationes*, legi comperiemus; at quænam *fabulationes* inter & *delectationes* esse potest proportio? Magna profectò, siquidem, gaudia, voluptates & deliciæ hujus vitæ scænæ quædam sunt, quia apparentes, non autem veræ & realiter sustinentes esse deprehenduntur. Verum quidem est, quod *non omnes capiunt verbum istud*, ac proinde lumine & notitia quadam superiori nobis opus est, ut id ipsum discernere valeamus, ac proinde David ait: *Narraverunt mihi*, mihi inquam qui ad cognoscendam horum bonorum fallaciam oculos apertos habebam.

Ps. 118. v. 85.

3. Tertullianus de spectaculis antiquis disserens, quæ ad aliud nihil ordinata erant quam ad pascendam spectantium curiositatem, animam Christianam his verbis alloquitur: *Delicatus es ô Christiane, si & in sæculo voluptatem concupiscis, imo nimium stultus, si hoc existimas voluptatem.* Incarnata sapientia proinde divitias, & voluptates non rosas, sed spinas appellavit, tametsi nos illas rosarum loco habeamus; Ideo etiam Psalmista de homine dicit: *Verumtamen in imagine pertransit homo*, Circa quæ verba Interpres quidam optime ad propositum nostrum ait: *In imagine pertransit, id est, cursum suæ vitæ peragit, nihil percipiens à sæculo nisi bonorum imaginem non veritatem.*

Luc. 8. v. 15.

Tertull. de spect. c. 28.

Ps. 38. v. 7.

Jan. ibid.

4. In superioribus discursibus tetigimus verba illa Sapientis, qui ait: *Fulgebunt justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent.* Sed quodnam est arundinetum istud, in quo justi discurrere dicuntur? Nullum profectò aliud, quam vita præsens, in qua illuminatiores servi Dei cum perfecta animi à bonis terrenis alienatione vivunt, & veluti in cursu quodam seu perpetua peregrinatione vitam suam agunt, hoc solum de hoc mundo sibi vendicantes, quod ad ipsorum necessitatem sufficit, non vero ad superfluitatem: *Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Quodnam vero in eo latet mysterium, quod Sapiens mundum hunc arundineto similem esse dicat? Sanctus Gregorius ait: *Arundinetum vitam sæcularium appellat, qui more arundinum temporalem gloriam foris quasi ad alta proficiunt, sed intus à soliditate veritatis inanescunt.* Arundines secundum exteriorem quidem apparentiam splendent, & oculis placent: in substantia tamen vacuæ sunt & inanes, & parum nobis utilitatis adferunt; talia sunt mundi hujus bona, exterius quidem ablandiuntur, sed deludunt possessores suos, eosque decipiunt.

Sap. 3. v. 7.

1. Tim. 6. v. 8.

S. Greg. l. 33. mor. c. 3.

5. Seneca

Prosecutio. *Sen. ep. 115.*

5. Seneca rerum illarum quæ oculos & cor nostrum vel maxime, alliciunt & ad se trahunt, falsitatem his verbis insinuat: *Miramur parietes tenui marmore inductos, cum sciamus quale sit absconditum, & cum auro tecta perfundimus, quid aliud quam mendacio gaudemus? Scimus enim sub illo auro fœda ligna latitare.* Videbitis in scena non neminem regia Chalmyde superbe indutum, qui sceptrum manu sua sustinens, subditis illum venerantibus, eique obsequiosissime famulantibus magna cum authoritate & majestate imperat; cum tamen hæc omnia mera sit fictio, quia revera talis pro ratione fortunæ miser quidam & pauper est homo; vos forsitan illum thesauros possidere, suaque æraria pecunijs referta habere divitem & potentem esse existimabitis, cum tamen debitum illius credita longissime superet, aut vero divitijs abundat, illorum sit mancipium non vero Dominus, serviatque potius illis, quam fruatur; De quo proinde Seneca ait: *Magnam pecuniam habet: hominem istum judicas? arca est: Quis ærariis, aut plenis loculis invidet? & iste quem Dominum pecuniæ æstimas, pecuniæ loculus est: multum habet: utrum avarus, aut prodigus est? Si avarus, non habet: si prodigus, non habebit: iste quem beatum credis, sæpe dolet, sæpe suspirat, multi illum comitantur: mel muscæ sequuntur, cadavera lupi, frumenta formicæ, prædam sequitur ista turba, non hominem.* *Lib. de rem. fort.*

Esth. 15. v. 4. & 6. 6. De Esther Regina legitur, quod *circumdata est gloria sua*, duabusque matronis innixa coram Rege comparuit, *Et super unam quidem innitebatur quasi præ delicijs, & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens, altera autem famularum sequebatur Dominam defluentia in humum indumenta sustendans;* Quisquis hanc Reginam modo jam recensito procedentem vidisset, illam utique intrinsecus optime credidisset contentam, rebusque secundis & ad animi votum fluentibus perfruendo felicem, & tamen Spiritus Sanctus, qui *scrutatur renes & corda*, immediate subjungit: *Ipsa autem rosea colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, & nimio timore contractum:* Tantum igitur abest quod in illa dignitatis Majestate posita hæc Regina animo fuerit quieto & tranquillo, ut etiam cor ejus gelidi cujusdam timoris glacie obseptum & cinctum fuerit: Bene igitur S. Cypr. ait: *Suspirat ille in convivio, bibat licet in gemma & cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto sinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit misser speciosa, sibi esse supplicia aura se ligatam teneri.* Qui idem S. Pater quoad illum, qui in hac vita sensibus & appetitibus suis quævis indulgens, tenebit eum in mundi oculis contentus & quietus apparet, ex illis Jobi verbis: *Terrebit eum tribulatio & angustia vallabit eum, sicut Regem qui præparatur ad prælium,* sequentem huic proposito aptissimam adducit similitudinem. Quisquis enim, inquit, in Regem aliquem, potissimum post se ducentem exercitum, oculos suos conjicit, is certe Majestatem majorem videre aut imaginari sibi vix potest, siquidem illum triginta, aut quadraginta, vel sexaginta millibus militum, imo & innumeris belli Ducibus Regnique sui Principibus quaquaversum cinctum & circumdatum conspicit, quorum singuli nutibus illius promptissime obediunt, manifestoque se mortis periculo pro illo exponere gestiunt, in illius quoque obsequium tot vident parata armorum aliorumque commeatuum genera, tot equitum phalanges, tot munitionum & fortalitiorum machinas in ejus defensionem & præsidium promptas & expeditas; & tamen Job de illo dicit: *Terrebit eum tribulatio & angustia vallabit, eum*, *Varius enim est eventus belli*, quia unicus dumtaxat proditor ad integrum quantumvis invincibilem exercitum dissipandum & profligandum sufficit, imò unicus mendaciter divulgatus rumor, vel vanus aliquis perdendæ salutis publicæ, vel reputationis aut regni amittendi incussus timor omnia sursum deque evertit. Dicit igitur Job, similes sunt angustiæ, quæ hominem in hac vita prosperum & felicem circumdant; *Dulcedo illius vermes.* inquit idem Sanctus Job alibi; in suis namque gaudijs interius remorsum sentiunt & Synderesim conscientiæ, pericula item æternæ damnationis quibus exponuntur in mentem occurrunt nec non invidia, qua se ob suam felicitatem ab alijs infestari conspiciunt, & præter hæc omnia Divus Chrysostomus de divite quodam ait: *Quoniam in majori studio plura habendi vivit, in odium omnium incurrit, & in publicis catibus inimicus incedit, ita tamen, ut vultu ei homines assentiantur, animo eum oderint.*

Apoc. 2. v. 23. *Esth. ibid. v. 8.* *S. Cypr. ep. 2.* *Job. 15. v. 24.* *Ibid. & 2. Reg. 11. 25.* *Job. 24. v. 20.* *Chrys. h. c. in Psalm. 48.*

7. Plutarchus de Hannibale refert, quod cum is devicto & deprædato Antiocho, cum in Cretam cum prædivite præda navigare decrevisset, sciretque quantitatem deprædati thesauri jam inter Cretenses divulgatam esse, ut ad salvandam sibi prædam Cretensium declinaret suspiciones, sibique structas insidias, multa vasa plumbo deaurato referta in Dianæ templum reposuerit, & ut se per loci Sacri immunitatem, thesauri sui securitati se magis consulere velle efficacius fingeret, ad fores templi custodes milites collocaverit, cum tamen revera ipse ingentes quasdam statuas æneas fabricari aut fundi fecisset, in earumque vacuitatem, omnem deprædatam à se deposuisset pecuniam; unde relictis ante fores templi custodibus, ipse se expansis velis alto mari committens statuas pariter & in eis delitescentes pecuniam salvas abduxit. Hæc est mundi quoque & sequacium illius astutia, quod scilicet dona quidem liberaliter distribuant, sed plumbea deaurata, multa quoque alijs promittant, multarumque divitiarum ab ijs accipiendarum spem faciant, in substantia autem parum aut nihil præstent; Unde natum est tritum illud sed verum proverbium, vasa seu scatulæ depictæ. Historia mundi fallaciam detegens.

8. In solemni equestri ingressu, quem Legati Cæsarei aut Regij hic Romæ facere solent plurimi communiter præmittuntur equi generosissimi Phaleris undique pretiosissimis exornati, qui sarcinas quasdam pretiosissimis stragulis contectas ex utroque latere deferunt, sed armaria quæ sarcinæ speciem exhibent ex vili & carioso ligno fabricata & prorsus vacua sunt, nisi fortè ad firmandum ad latera equi sarcinarum pondus, gravibus & ponderosis sint referta lapidibus: quot sunt qui in opinione mundi fortunati & felices reputantur, qui tamen inter omnia palatij obsequia, in penetralibus suis sub negotiorum publicorum, audientiarum, & controversiarum dirimendarum onere, populorum censuræ misere subjecti, aut certè ob censuum suorum modicitatem ad munia sua debito cum decore & gloria sustinenda inhabiles, ingemiscunt, & profunda suspiria ducunt? *vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Unde Chrysostomus ait: *Quoniam multa sunt rerum facies, multa imagines falsa, quæ decipiunt incautos.* Mundus decipit. *Eccl. 1. v. 2.* *Chrys. hom. ad Eut.*

9. Deus apud Ezechielem mundanorum superbiam detestans inter cætera ait: *Ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, & imagines abominationum suarum*, quasi diceret: Divitias quas eis ad usum & provisionem necessitatis suæ elargitus sum, ad idola fabricanda adhibuerunt, & substantiæ temporales, quæ eos vel maximè ad gratitudinem debitam provocare debebant, ab illis versæ sunt in instrumentum offensæ; Ubi nostra vulgata legit: *Ornamentum monilium*, Septuaginta legunt. *Electa mundi*; Id verò quod in hoc textu proposito nostro vel maxime deserv- Prosecutio. *Ezech. 7. v. 20.*

vit, funt illa verba: *Imagines abominationum suarum & simulachrorum &c.* vel ut alij legunt: *Imaginationes.* Statuam illam quæ Nabuchodonofori in fomnio repræfentata fuit, infigniorefque & formidabiliores mundi Monarchias præfigurabat, Daniel ex infpiratione Divina hoc modo eft interpretatus: *Et ecce quasi statua una grandis*; cujus interpretationis ratio eft, quia bona hujus mundi, quæ nos in tanto pretio habemus, ac fi vafta Regna & formidabiles Monarchiæ effent, non folùm veluti fomnia funt, fed bona infuper fuot tantum apparentia, nihil autem veritatis in fe habentia, quæ nos decipiunt: Nobis quidem Reges & Principes magnam in fuis Imperijs & Dominijs Majeftatem præ fe ferre videntur, cum tamen veriffimum fit, quod Rex Antigonus filio fuo dixit: *An nefcis regnum noftrum fplendidam effe fervitutem?*

Dan. 2. v. 31.

10. Angelicus Doctor illum Apoftoli textum: *Quasi triftes femper autem gaudentes*, Angelica Gloffa fua exponens dicit: *Nota circa pramiffa, quod Apoftolus utitur in præmiffis miro modo loquendi, nam ipfe quasi femper ponit unum contra unum, & temporale contra fpirituale fed tamen in temporalibus femper addit quamdam conditionem puta, ut, quasi, ficut, tamquam, fed in oppofito fpirituali nihil addit, cujus rationem hanc protinus fubjungit, quia temporalia five fint mala, five bona, five tranfmutabilia & apparentia, habent tamen fimilitudinem vel boni, vel mali; Et ideò dicit: ut feductores, & quasi ignoti, quia non erant in Dei veritate fic, fed in opinione hominum & fi erant tranfitoria, erant bona, aut mala; bona autem fpiritualia exiftentia funt & vera, & ideo non addit eis conditionem aliquam.*

2. Cor. 6. v. 10. S. Thom. ibid.

Adhortatio.

11. Utiliffimum proinde eft illud à S. Anfelmo nobis relictum monitum, quo hortatur nos ne arridenti nos mundo fidamus, eo quod rifus illius fallax & apparens tantum fit: *fi mundus, vel aliquid eorum qua mundi ridet tibi, noli arridere illi certè frater non ridet tibi, ut in fine rifus tu rideas, fed fimulat rifum, ut te irrideat.* Optimum quoque nobis præfcribit præfervativum feu antidotum, ut mortiferum fub melliflua vitate abfconditum veneoum evadere valeamus: *Efto dilectiffime femper cautus, ut anticipes eum, & retorqueas fraudem ejus in eum, & cum ille tibi fallaciter ridet, tu veraciter deride eum.*

Mundi vanitas.

12. Eft quidam Interpres modernus, qui loco ejus quod in vulgata legitur: *Figura hujus mundi*, legit. *Habitus hujus mundi*, in comœdia enim vel fcæna dignofci non poteft quis Rex vel Princeps fit, nifi ex habitu, & hic non defertur diutius, nifi quoadufque durat comœdia, qua finita ad figuram & fimilitudinem quifque priftinam denuò revertitur. Sanctus Gregorius Nyffenus argumentis valdè folidis totum hunc mundum in opinionibus pofitum effe oftendit: Dicit enim: *Omnia quibus in hac vita mortalium cura detinentur, inanis quædam opinio, funt nihilque fubfiftens, opinio eft honor, dignitas, generis claritudo, fuperbia, elatia, divitiæ, & his fimilia* Moralis Seneca ad detegendam rerum mundanarum vanitatem, fimilitudinem quamdam à priori parum differentem adducit, dum enim fe ad illorum reflectit perfonas, qui paulò ante in Comœdijs Regis vel Imperatoris perfonam repræfentarant, fimulque illos qui actualiter non fcænice fed verè regnant, confiderat, dicit: *Nemo ex his, quos purpuratos vides, felix eft, non magis quam illi quibus Sceptrum aut Chlamidem in fcæna fabula affignant.* Et revera tametfi bona hujus mundi primo quidem afpectu admirationem & affectum noftrum ad fe rapiant, quisquis tamen illa ex induftria & data opera confiderat, inveniet utique quod magnam quidem præ fe ferant apparentiam, fed exiguam fubftantiam in fe habeant.

S. Greg. Nyff. tr. 1. in Pf. 107.

Sen. ep. 80.

13. Sanctus Propheta de gloria mundana loquens dicit: *Velut fomnium avolant non invenietur*, ac proinde Sanctus Ambrofius dicit; *Omnis potentia fæculi fomnium, non veritas eft, per fomnium videt fibi reddi Principatum fuum*; id quod fcribit ingens de figno, ex quo Jofeph prognofticare novit reftituendum Archipincernæ priftinum dignitatis locum, tandem verò idem Sanctus concludit, dicens: *Ita funt hujusmodi homines, qui in hoc fæculo delectantur fecundùm rebus.*

Job. 20. v. 8. S. Ambr. l. de Jos. 6.

14. Porrò in facris literis duo inveniuntur fomnia, præ cunctis alijs celeberrima, fiquidem fpeciali Dei providentiâ duobus potentiffimis terræ. Monarchis, Pharaoni fcilicet, & Nabuchodonofori immiffa fuerunt; at verò fpecialiter notandùm eft, quod Nabuchodonofor, poft abfolutum fomnium, illius adeò oblitus fuerit, ut illud Danieli recenfere, aut fibi in memoriam revocare minimè potuerit: E contra verò Pharao Rex Ægypti, perfectiffimam etiam jam expergefactus habitam fomnij habuit memoriam, adeo ut illud diftinctè & fecundùm omnes illius circumftantias recenfere potuerit; Nec dubito, quin fingularis vos teneat cupiditas fciendi, quænam fit in utroque fomnio mirabilis illa diverfitatis ratio, quam proinde breviter & aptiffimè ad præfens propofitum noftrum exponam. Pharaoni fomnium fuum à Dei providentia immiffum fuit ad hoc ut faluti publicæ regni fui profpiceret, quod aliàs in illa univerfali terræ fterilitate fame periture debuiffet; at verò Nabuchodonofor ftatuam illam fomniavit, quæ Regna terræ ejufque præcipuas Monarchias præfigurabat: hæc autem debilis fimo fundamento, luto videlicet innitebatur, ut Sceptrorum & & Monarchiarum denotaret vanitatem, ac proinde Deus fpecialiter voluit, ut ftatua hæc velut fomnium quoddam ftatim ab ipfius memoria evanefceret: fomnium quoque hoc figna mundi quafi ftatuam aliquam repræfentabat, ad denotandum quam verum fit, quod *præterit figura hujus mundi.*

Quidquid in mundo eft fomnium eft.

15. Laurentius Surius Carthufianus Colonienfis in vita Sancti Sebaftiani Martyris refert, quod inter alia motiva, quibus gloriofus hic Martyr Sanctos Marcum & Marcellianum in fidei certamine vacillanter horbatur ad conftantiam, eos quoque fequentibus verbis affatus fuerit: *Hæc prafens vita fugaciffima eft, & ufque adeo infida, ut nec fui amatoribus fidem fervare potuerit unquam; ab ipfa enim mundi origine in fe fidentes fefellit, omnes fui cupidos delufit, cunctos de fe præfumentes irrifit, & ita nullum omnino certum reddit, ut omnibus probetur fuiffe mentita*; Hugo Cardinalis profperitatem mundanam ofculo Judæ comparavit, dicens: *O quam fraudulentum ofculum, quo traditur Jefus, tale eft ofculum mundi, illum enim folùm prodit, quem ofculatur.* Advertamus proinde ad proverbium iftud quod auribus noftris fæpè infonat, quo dicitur; *Non omne quod fplendet, aurum eft*, Unde Sanctus Auguftinus monet dicens: *Vincula hujus mundi afperitatem habent veram, jucunditatem falfam, certum dolorem incertam voluptatem, aurum laborem, timidam quietem, rem plenam miferia, fpem beatitudinis inanem*; Et ideò Joab mundi hujus typus fuit, qui Amafam ubrum habens, mox amicabiliter amplexatum ofculatus eft & falutavit, fed non alio fine, quàm ut necem illi inferret.

Fallacia.

Sur. in vit. S. Sebaſt.

Hug. Card. in c. 23. Luc.

S. Aug. ep. 39. ad Top.

16. Albertus Magnus miferabilem Sifaræ, cui lacte ad fatietatem repleto & dormienti, caput clavo transfixum fuit, eadem referens, ita fcribit: *Sifara interpretatur equi vifio, & fignificat tales qui non prævident mortem fuam, fed vivunt, ficut equus & mulus, quibus non eft intellectus; Hos Jael qui interpretatur Afcendens vita, pallio falfa fpei operit, & dat eis bibere lac mundana voluptatis, & fic ipfos dormientes clavo perpetua mortis perforat & occidit.*

Alb. Mag. fer. de S. Nicol.

DIS-

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Bona temporalia, quantò magis augentur, tantò sæpe amplius deficiunt & amittuntur: Et ideò insidiæ, & pericula varia recensentur, quibus divites subijciuntur; bonorumque temporalium instabilitas & ab uno ad alium possessorem transitus manifestatur.

THEMA.

Substantia injustorum, sicut fluvius siccabuntur. Eccli. 40. ℣. 13.

Injustæ divitiæ dissipantur. *Inn. 3. l. 2. de cont. mund. c. 13.*

1. INnocentius Papa III. in libris de contemptu mundi, hunc citatum Ecclesiastici textum adducit, ut bonorum & divitiarum hujus vitæ denotet fugacitatem, miramque earum dispersionem; *Sicut fluvius siccabuntur*, inquit, *quia qui malè congregat, citò dispergit; justum judicium, ut quæ de malo proveniunt, ad malum perveniant, ne accedat ad bonum, quod non procedit ex bono.* Rapidus fluvius non solùm aquas secum rapit, sed & omnia alia quæ nodis ejus imponuntur secum ad mare præcipitànter trajicit: Eodem modo divitiæ injustè acquisitæ ad perditionem currunt, & dissipantur; quemadmodum evidenter colligitur ex parabola quam Christus de divite illo adducit, qui copiosam horreis suis messem intulerat: Ex quo facto pariter conspicitur indubitata veritas axiomatis illius, quod Propheta regius de divite
Ps. 38. v. 7. avaro loquens expressit, dicens; *Thesaurizat, & ignorat cui congregabat ea*; quia & diviti illi dictum fuit:
Luc. 12. v. 20. *Quæ parasti, cujus erunt?* Verum quidem est, quod multi per Testamentum hæredes instituant, vel etiam filij eorum aut propinquiores cognati ab intestato succedant; attamen hoc non obstante verè affirmari potest, quod vel sic etiam ignorant, cujus futuræ sint ab illis congregatæ facultates, quia experientia in multis apertè demonstrat, quod non solum in ipsorum vita, verum etiam post mortem illorum multi insurgant creditores & prætendentes, qui illis aut hæredibus lites movent, contractus manifestant illicitos fraudes, commissas detegunt, emptiones aut venditiones invalidas in medium proferunt, adeò ut divitiæ illorum inter notarios, criminalistas, fiscos, procuratores & advocatos distrahantur & dispergantur, & consequenter de ipsis verificetur, quod *relinquant*
Ps. 48. v. 11. *alienis divitias suas*; aut verò si nonnumquam facultates eorum sine litibus permaneant, & ad filios aut alios ab intestato succedentes hæredes devolvantur, hi tales nihilominus easdem haud alio modo tractent, ac si non hæredes sed merè extranei essent, dissipando illas contra vel præter genitorum suorum voluntates, eosque sine ulla gratitudine & pietate tractando haud secus ac extraneos.

Prov. 11. v. 24. 2. Sapiens dicit: *Alij dividunt propria & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt.* At verò dicet aliquis si talium divitiæ per injustè partæ accumulantur quotidiè & augentur, quomodo tales in egestate permanere dici possunt? S. Thomas verba illa in hunc sensum exponit: *Alij, scilicet Reges, dividunt propria, benefaciendo subjectis, & ditiores fiunt: Alij, scilicet Tyranni rapiunt non sua, & semper in egestate sunt. Justo Dei contingit judicio, ut quid divitias injustè congregat, inutiliter eas dispergat, aut etiam justè auferantur ab eis.*
S. Th. op. 20. de reg. princ.

3. Observandum quoque est in parabola de hoc eodem divite, cujus jamjam facta est mentio, quod Deus communiter permittat, ut divitiæ ab avaro cum pauperum præjudicio studiosè accumulatæ dis-
Luc. 12. v. 18. perdantur & totaliter deficiant: *Destruam horrea mea*, dicebat dives ille, cujus propositi ratio erat, quia messem illam sub clavibus sollicitè custodire, nec ullam inde proximis egenis partem cedere intendebat; In hoc igitur casu Deus specialiter ita omnia disponit, ut talia in bonis ejus accidant infortunia; quibus insatiabilis avaritia illorum manifestè puniatur. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Destruet horrea, qui nescit sua frumenta dividere, sed claudere.* In Aggæo olim prædictum fuit: *Qui mercedes congregavit, misit eas in sacculum pertusum.* Quam eamdem comminationem in Job quoque conscriptam reperimus; *Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus*; Ubi hoc nomen devoratoris valde est expressivum excessivæ avaritiæ & cupiditatis, & ideo avidos divitiarum denotat, quæ justo Dei judicio disperguntur & dissipantur. Unde Salvianus Episcopus Massiliensis, de damnis, quæ in avaros redundant, scribens ait: *Feralissimum morbi genus divitiæ conservata in malum Domini sui. Quot sunt*, inquit Didacus Stella, *qui divitis mortem expectant & ardenter desiderant, ut ex divitijs ejus participare possint, quod & ipsimet filij morosa mortis parentum suorum frequenter faciunt: Cum ex divitis morte*, inquit idem Stella, *plurimis emolumentum & lucrum proveniat, à plurimis desideratur & exceptatur.*

S. Ambr. de Nab. c. 7. *Agg. 1. v. 6.* *Job. 20. v. 15.* *Sal. l. 1. ad Eccl.* *Did. Stell. in c. 6. Luc.*

Quantum opes crescunt tantum anni vitæ abbreviantur.

4. Multi sunt, qui sibi futurum esse persuadent, ut simul cum facultatibus sibi per fas & nefas acquisitis vitam quoque sibi comparaturi sint longævam & prosperam, non intelligentes quod communiter accidere soleat omnino contrarium, siquidem quantum eædem facultates crescunt, tanto anni eorum plus diminuuntur & abbreviantur. *Anima* mea *habes multa bona, posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, & epulare: Stulte hâc nocte animam tuam repetunt a te*; Divites enim plures quam omnes alij patiuntur insidias à latronibus, domesticis, Assassinis; majoribus subjecti sunt animi perturbationibus propter continuas lites, persecutiones, invidias, & alias contradictiones, cum omnes *per fas & nefas* de suis facultatibus participare desiderent: Comede, bibe, & epulare; Quod si adinstar divitis illius de facultatibus suis genialiter vivendo gaudere velint, divitiæ illorum multas eis causabunt inordinationes in convivijs superfluis, in crapulis, & ebrietatibus, vel in alijs carnalis vitæ explendis desiderijs. Sæpe etiam accidit ut avarus tyrannus fiat sui ipsius, dum nimirum à propria avaritia & cupiditate vinctus & incatenatus semetipsum rebus ad sui sustentationem necessarijs ultro citroque privat. Unde Divus Chrysostomus ait: *Quid avaro ærumnosius fuerit? quando is præterquam quod animam suam perdit, etiam corpus innumerabilibus curis extenuat, etiam alimento & voluptate, & honore & gloria; propter quam multi in primis peccant homines, sese defraudant.* Id quod cum illa Innocentij III. attestatione concordat, quam ille pariter de avaro perhibet his verbis: *Gulam evacuat, ut arcam impleat, corpus extenuat, ut lucrum extendat*: & immediatè post locum illum Ecclesiastici à principio hujus discursus Thematis loco assumptum adducit: *Porrò substantia injustorum, sicut fluvius siccabuntur.*

Luc. 12. v. 19. *Ibid. v. 20.* *Chrys. o. 9. h. 15. de avar.* *Inn. 3. ibid. c. 13.* *Eccl. 40. v. 13.*

Historia tragica.

5. Sanctus Bernardinus de avaro quodam refert, quod cum sua armaria auro per usuram adimplere, ac tum ab omni deinceps usura desistere decrevisset magna cum parsimonia in hunc finem vivere cœperit, continuoque se pro pecunijs accumulandis, sudore fatigarit: ast verò cum ea vix ad medietatem replesset, Dæmon metuens, ne post repleta armaria ab ipso deficeret, & meliorem vitam agere inciperet: Taliter guttur constrinxit, quod quidquam non poterat deglutire; Demique allatis varijs cibis cœpit æger clamare dicens: Crucior, crucior, & morior fame, sed quia à Diabolo stran-

gulor manducare non possum, quo dicto cum Diabolo Spiritum exhalavit, ut verificetur, quod dicitur Eccles. 5. *Qui amat divitias, fructum non capiet ex eis.* (Eccl. 5. v. 9.)

(Divitiarum fuga citas. Chrys. h. 1. in Psalm. 48.) 6. *Sicut fluvium*; Aptissima est hæc comparatio, si divitiarum omniumque aliorum terrenorum bonorum consideretur instabilitas & fugacitas. Unde Chrysostomus ait: Fluvialium undarum naturam divitiæ imitantur, quæ simul & videntur & labuntur, uno eodemque puncto temporis & tenentur & effluunt. Indubita profecto veritas est, quæ dicitur: *Generatio præterit, & generatio advenit, terra autem in æternum stat.* (Eccle. 1. v. 4.) Possessiones namque, Dominia, territoria, palatia, agri, vineæ semper immobilitet existunt & permanent, numquam enim agri & aliæ possessiones deficiunt, sed possessores & Domini illarum eheu quoties mutantur? Sanctus Ambrosius ait: Quid prosunt innumeræ possessiones, publicæ sunt, non tuæ; Hodie ut tenes, cras alius; cum tu exteris, alius intrabit; vix movisti pedem; alius gressus suos intulit. (S. Ambr. in Psal. 1.) Divus Chrisostomus pariformiter ait: Sunt planè fugitivæ divitiæ, hodierna die transeuntes ad hunc, cras ad illum; neque fugitivæ sunt tantum, sed alios reddunt etiam fugitivos; dum efficiunt, ut ij quibus custodiendæ commissæ sunt sæpè fugam arripiant. (Chrys. in Ps. 48. ser. 2.)

(Flori comparantur. Plin. l. 21. c. 1.) 7. Plinius observat quod natura flores illos, qui vel maximè oculos alliciunt & rapiunt, quàm citissimè languescere & deficere faciat: *Ut in rerum natura, quæ spectatissimè florent, celerrimè marcescunt, veluti rosa, lilia, violæ, cum alia durent, ita in hominum vita qua florentissima sunt, citò vertuntur in diversum.* Vix Sol in meridie felicitatis humanæ splendoris sui cœpit diffundere radios, quin subitò ad instabilitatis & mutationum occasum deflectat. S Anselmus super illa verba S. Pauli: *Præterit enim figura hujus mundi*, valde efficaci ratione nobis persuadere nititur, ne mundo ejusque tam fugacibus & fallacibus bonis adhærescamus, *ac si aperte diceret: Nolite constanter mundum diligere, quando & ipse non potest, quem diligitis, stare incassum eos quasi manentes fingitur, dum fugit ipse quem amatis.* (1. Cor. 7. v. 31. S. Ansel. ibid.) Divus Chrysostomus de divitijs ita scribit: *Fugitivæ quovis infideliores ab uno ad alium transeunt, numquam apud eumdem subsistunt, & infinita mala possidentibus adferunt.* (Chrys. h. 12. in Gen.)

(Ps. 136. v. 1. Divitiæ deplorandi.) 8. Regius Propheta David ait: *Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus.* Valde considerabilis est locus ille in quo miserabiles illi & in servitute plurimum angustiati homines sedebant: *Super flumina Babylonis*; Etenim per Babyloniam mundus intelligitur, per flumina autem quæ continuò defluunt bonorum mundanorum velocitas & volubilitas; Et ideo mirum non est, quod hi qui fluminis istius ripis assident, id est, qui bonis hisce temporalibus immersi sunt, plangant & fleant, quia præter ærumnas, quas divitiæ secum adferunt, ut Discursu sequenti videbimus, ipsimet quoque inconsolabiliter deplorari merentur. S. Hilarius ad eadem se flumina reflectens, bonorum temporalium in ipsis considerat fugacitatem, dicens: *Flent omnes qui se captos in Babylone sentiunt, & sedent super flumina, omnia enim sæculi currunt, & labuntur, & transeunt.* (S. Hilar. ibid.)

(Cuncta transeunt.) 9. Quando Pharao somnium illud habuit, in quo ipsi juxta Josephi interpretationem abundantia pariter & penuria prædicabatur, quæ Ægypto superventuræ erant, dicit de eo sacer textus: *Putabat se stare super fluvium, de quo ascendebant septem boves, &c.* (Gen. 41. v. 2. Orig. in eum. gra.) Ubi Origenes ait: *Qui fluxis rebus, instabilibus,*

stetum erat, putabat se stare super flumine, ex quo ea qua putabantur felicia, ascendebant, quemadmodum & boves ejus crassæ sunt, verum penitus ha à deterioribus devorantur; Vult nimirum Deus, ut intelligamus, quod in Ægypto, id est, in mundo, omnia quæ tanti æstimamus bona, sint transitoria, ad instar aquarum fluminis alicujus, quæ vix dum apparent, simul etiam dispareant & transeunt.

10. Daniel qui somnium Nabuchodonosoris interpretatus fuit, quod ad hoc præcipuè ordinabatur, utpotè quæ debilibus adeo innitebatur fundamentis, ut Monarchiæ ipsius repræsentaret instabilitatem, (Cuncta fuor, ut somnia.) dicit: *In anno secundo Regni Nabuchodonosor vidit Nabuchodonosor somnium &c.* (Dan. 2. v. 1.) Porrò Joseph Hebræus, Pererius, & alij notant, Nabuchodonosorem ante somnium illud habitum jam regnasse annis viginti quinque, cur igitur Spiritus Sanctus dicit: *In anno secundo?* Ad denotandum videlicet, quod dominium illius, quantumvis potentissimum breve admodum, & instar somnij cujusdam fuerit: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna, quæ præteriit.* (Ps. 89. v. 4. Ibidem.)

11. In Osea scribitur. *Transire fecit Samaria Regem suum quasi spumam super faciem aquæ*; (Ose. 10. v. 7.) Circa quæ verba scire percuperem, quænam sit hæc spumæ super aquam natantis similitudo? (ut spuma.) Sciendum est igitur, quod aquæ quanto amplius intumescunt, & à lecto suo exiguntur (quod communiter per imbres & impetuosas pluvias solet contingere) tanto copiosiores in iis generantur spumæ albæ & bullosæ, quæ fastum dignitatum & prosperitatis humanæ symbolizaot, sicut enim hæ bullæ & spumæ vix dum apparent, disparent etiam, eodem modo felicitas hujus vitæ vix apparere aut conspicua fieri videtur, cum ecce subito etiam evanescit & deficit: *Vidi impium superexaltatum & elevatum sicut Cedros Libani; transivi, & ecce non erat; quæsivi eum & non est inventus locus ejus.* (Ps. 36. v. 35.) Unde S. Gregorius ait: *Sic spumosa aquarum bulla, inchoantibus pluvijs excitata, ab intimis certatim prodeunt, sed eo celerius disrupta dispereunt, quo inflata citius extenduntur, cumque excrescunt, ut appareant, crescendo peragunt, ne subsistant.* (S. Greg. l. 16. c. 5.) Quot in Samaria Reges creati fuere, qui subitò, saltem decem illorum, unus post alterum subito è vivis excesserunt?

12. David Rex, qui tot victorias & triumphos gloriosè reportavit, quique tot Provincias & Regna sibi subjecit, de annis tamen suis, quibus regnavit, loquens ait: *Dies mei sicut umbra declinaverunt.* (Umbra. Ps. 101. v. 12.) Sed cur non potius Solis similitudine usus fuit, qui adeo in cursu suo rapidus & velox est, ut in unica tantum hora aliquot milliarium milliones conficiat? Ratio esse potest prima, quia Sol beneficiorum suorum quæ cunctis confert rebus sublunaribus aliquod post se vestigium relinquit, quia per calorem & benignos influxus suos multos terræ infert salutiferos partus, herbarum, florum, fructuum, mineralium &c. præterquam quod clarum sit axioma illud Philosophicum: *Sol & homo generant hominem*: Umbra autem nulli beneficit; Secundò quia in umbra præter vanitatem, continua quædam reperitur mutatio & volubilitas, quarum Solis velocitatem longè transcurrit. Und Sanctus Bernardus ait: *Declinaverunt sicut umbra, quia præterierunt sine fructu, præterit enim figura hujus mundi*; (Bern. ser. 20. in Cant.) seu ut est in Græco: *Decipit*; dum enim nos mundum cum omni felicitate sua stabilem futurum esse credimus, misere decipimur, quia cuncta continuò transeunt. Theodorus Studita ait? *Quid est: Præterit figura hujus mundi? id est, labitur, prætereuitat, nec vel diurnam stabilitatem sibi tinens, sed qui herè nitidus, hodie squalidus, qui herè in re splendida hodie in miseria est; nunc extollitur* (Theod. Stud. cath. 3.)

tur ille, nunc alter dignitate ruit; hic è paupere fit dives, alius è divite pauper, milleq; mutationibus & vicibus ærumnosa nostra vita subjecta est, nihil possidens constans. Seneca qui Imperatoribus in bac Romana curia intimus, & volubilitatis fortunæ oculatus testis fuit, diu ante scripsit dicens: *Quia fragilis & caduca felicitas est, & omnis fortunæ blandientis speciositas, cum periculo vita fine causa sæpe fluit, & fine ratione destituit;* non enim mundus hominem solum deserit, dignitates & prosperitates transferendo ad alios, verum etiam fine causa nos in miseriis constitutos destituit; *si causa fluit, fine ratione destituit.*

Sen. l. 2. cont. 1.

Rota. 13. In curru Ezechielis, in quo prosperitas præfigurabatur humana, *erat rota in medio rota, & spiritum vitæ erat in rotis.* S. Bernardus in sermona quem de fallacia præsentis sæculi intitulat, ita bac de rota scribit: *Sicut rota numquam stat, sed perpetua volubilitate circumagitur, ita in hac vitæ rota nulla stabilitas aut securitas reperiri potest.* Unde aulicus quidam Principi suo unicè charus, ab eodem num contentus viveret, nihilque desideraret, interrogatus; Respondit contentus quidem vivo, sed tamen unicum est, cujus defectum graviter fero; Princeps cupidus sciendi quid hoc esset, quod adeò desiderabat, de eo illum sciscitatus fuit, cui aulicus respondit: Clavum quemdam quæro & habere concupisco, Princeps mysterium responsi hujus non intelligens miratus est; Cui aulicos clarior responso satisfacere volens dixit: Clavum quemdam desidero, ut fortunæ rotam ejusque volubilitatem sistere possem, ne susque deque deinceps verteretur. Optimè igitur S. Ambrosius nos monet dicens: *Bona hujus mundi instabilia sunt, & rotarum more cum ipso sæculo volvuntur.*

S. Bern. de fal. præs. sæc.

S. Ambr. l. de Ab.

Historia sacra Vanitatem explicans. 14. Nullam tam apud sacros quam prophanos Historiographos invenio Historiam, quæ malitiam, instabilitatem, & infelicem exitum mundi vivacius exprimere aut repræsentare possit, quam illa, quæ de Absalone in sacris litteris recensetur; Comæ namque ejus aureæ, quæ charissimo pretio vendebantur, divitias præsignificabant; Venustas autem & speciositas vultus ejus, voluptates & delectationes carnales quibuscum tot animæ miserè ieretiuntur; ejus contra Patrem rebellio inordinatam præsigurabat ambitionem: Amnonis occisio, vindictas & odia innuebant: Ficti amplexus aliaque benevolentiæ signa, quibuscum subditos omnibus occurrebat, deceptiones, adulationes & stratagemata fraudulentorum: at vero quis tandem infelicis hominis istius exitus fuit: *Accidit autem, ut occurreret Absalon servis David, sedens mulo, cum ingressus fuisset mulus subter condensam quercum & magnam, adhæsit caput ejus quercui, & illo suspenso inter cœlum & terram, mulus, cui insederat, pertransivit.* Qua de re Drogo Hostiensis sequentem elicit doctrinam, scilicet *Pendet Absalon per comam capitis sui, & mulus, cui insidebat, transiit, quia mundus transit & concupiscentia ejus.* Et S. Augustinus inquit: *Lætitia sæculi vanitas est, cum magna expectatione speratur, ut veniat, & non potest teneri cum venerit: iste dies qui lætus, cras utique non erit, transeunt omnia, evolant omnia, & sicut fumus evanescunt.*

2. Reg. 18. v. 9.

2. Reg. 18. v. 9.

Drog. Host. de sacr. Dom.

S. Aug. t. 1. in Joan.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM

Multa divitum avarorum ærumnæ & cruciatus considerantur: Deus enim bonorum temporalium Rosas, variarum spinarum aculeis & punctiuris immiscuit, ut illa abhorreamus, nostraque mentis aculos in bona cœlestia defigamus.

THEMA.

Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea, spinas & tribulos germinabit tibi. Gen. 3. ℣. 18.

1. AD probandum quod bona temporalia sint veluti spinæ ac tribuli, nullum efformari potest argumentum fortius & efficacius, quam illud quod ex ipsiusmet Altissimi ore audivimus, nimirum quod terra (cujus partus & fructus sunt bona temporalia) ad spinas & tribulos germinandos à Deo condemnata fuerit. Porro ad cognoscendum quod divitiæ veri sint terræ partus, & à terra proveniant. S. Bernardus certum quoddam indicium adducit; Et quidem supposita veritate textus illius apud Jobum cap. 27. in quo dicitur: *Dives cum dormierit, nihil secum auferet, aperiet oculos suos & nihil inveniet:* Sequentem idem Sanctus adducit similitudinem; Si enim videas canem aliquem duos homines insequentem, & agnoscere velis uter ex illis canis illius Dominus sit, id melius experiri non poteris quam dum duo illi homines ab invicem separantur: *Si divitiæ temporales, non apparent cujus sint, hominis, an mundi, sed cum mundus ab homine separatur, tunc manifeste apparet, quod proditor mundus illas non dedit, sed mutuavit;* Cum igitur divitiæ & felicitates temporales partus sint mundi, aliud quam spinæ & tribuli esse non possunt, siquidem ipsa præter spinas & tribulos aliud ex se non producit: *Maledicta terra in opere tuo,... Spinas & tribulos germinabit tibi, &c.* Ipsemet quoque Salvator noster in Parabola de semine voluptates & divitias hujus mundi spinas appellat: *Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & divitijs & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur.* Unde tametsi tanta affluatis felicitatis humanæ abundantia, quantam habere potestis & desideratis, tandem nihilominus ipsam nihil aliud quam spinas & tribulos esse inveneitis, quia ut B. Laurentius Justinianus ait: *Temporalium amar brevis, amarus & perniciosus est.*

Divitiæ spinosæ à mundo dantus mundo.

Job. 27. v. 19.

S. Bern. ser. 30. t. 1. c. 1.

Gen. 3. v. 17.

Ibid. v. 18.

Luc. 8. v. 14.

B. Lur. Just. de cont. c. 2.

2. Apud probatum quemdam & fide dignum authorem, citatum invenio Senecam Philosophum tamquam sequentis ingeniosæ observationis primum inventorem; Hic enim moralis Philosophus super hac dictione *felicitas* ita disserit: *Docet breve esse & vanum hoc, quod apud homines felicitas dicitur, unam illim syllabam facillime accedere.* Hæc autem syllaba quæ huic dictioni felicitas accedit, prima est, id est, fel, adeoque hæc dictio fel, quæ rem aliquam amarissimam significat, velut syllaba quædam ad hoc nomen *Felicitas* componendum accedit; Quod autem Ly *Fel* in principio hujus nominis *Felicitas* ponatur, profecto indicat nobis, quod nulla sit in hoc mundo felicitas, quæ *fel* sibi conjunctum non habeat. Unde sanctus Augustinus omnes in universum homines ad se audiendum advocat, eosque invitat, ut synceram illius quod experti fuere & quotidie experiuntur, veritatem edicant: *Dicant omnes,* inquit, *loquantur cuncti; Surgat venerabilis Pater Adam cum omnibus suis filijs, & uno ore loquantur;* Ubi notandum, quod non unum vel duos, vel centum, sed totam ab Adam prognatam progeniem advocet, cunctosque adjuret ut veritatem syncere pronuntient; *Dicant utrum in*

Felicitas fel habet.

Seneca.

S. Aug. ser. 31. de fra.

in hac vita gaudium habuerint sine dolore, pacem sine discordia, quietem sine metu, sanitatem sine infirmitate, lumen sine tenebris, panem sine dolore, visum sine fletu. Nulla uspiam invenietur suave fragrans rosa, quæ suis non sit spinis circumdata. *O munde immunde,* exclamat idem sanctus Doctor, *in te habitare, & non dolere, impossibile est; in te sperare & non timere, vanum est, in te tua amare & non periclitari paradoxum est.*

Prosecutio.

3. De Jacob Patriarcha, qui adeo à Deo illuminatus fuit, ut ob luminis communicati abundantiam hoc nomen *Israël*, quod idem est, quod *videns Deum*, à Deo illi impositum fuerit; De hoc inquam in Genesi legimus, quod filijs suis, quos in Ægyptum emandabat, parum mellis secum in Ægyptum deferre suaserit: *Sumite de optimis terræ fructibus in vasis vestris, & deferte viro munera, modicum resinæ, & mellis, &c.* Possibilene igitur est, quod in regno tam fertili & copioso quod mundum præfigurabat, mellis suavitas defuerit? *Hæc autem omnia in figura contingebant illis.* Per hoc enim denotabatur, quod sub terrenorum & mundanorum bonorum tolis, meræ lateant puncturæ spinarum, nec ulla subsit vera lætitia; Nam ut sanctus Augustinus optimè dicit: *Quocumque cor se converterit in terrenis rebus, amaritudinem invenit: unde dulcescat non habet, nisi levet se ad Deum.* Enimvero certum est quod post peccatum Adæ maledictio Dei in universam se extenderit Adæ progeniem: *Maledicta terra in opere tuo,* idque non solum verum est quoad hanc terram, quam pedibus calcamus, sed etiam quoad terram corporis nostri; Cum igitur maledictio hæc sit communis omnibus, quomodo fallere poterit mundus, qui in hac vita copiose abundant benedictionibus & prosperrime vivunt? Non est verum quod præter & contra experientiam asserunt, prout ex sancto Augustini allato testimonio audistis; Nullus est in toto mundo, quantumvis prospere agat, qui ex omni parte contentus sit? Nullibi reperietur rosa sine suo spino? *Nihil ex omni parte beatum.* Conjiciamus oculos cordis in puncturas, quas, quia interius in prospere viventium divitum cordibus tantum sentiuntur, oculis corporis conspicere non possumus. De his Dionysius Carthusianus ita scribit: *Christus divitias vocat spinas, quoniam varias curas amaras, timores & suspiciones, inquietudines & occupationes, animam instar spinarum penetrantes producunt in homine divite & avaro.* Ipsemet quoque Seneca solo naturali non vero fidei lumine cruditus, de ijsdem ita scribit: *Omnia ista bona, quæ nos speciosa, sed fallaci voluptate delectant, pecunia, dignitas, potentia, aliaque complura, ad quæ generis humani cæca cupiditas obstupescit cum labore possidentur, cum invidia conspiciuntur, eosque ipsos quos exornant & premunt, plus minantur, quam prosunt, lubrica & incerta sunt, numquam bene tenentur;* Numquid hæc omnia vobis spinæ, imo & clavi esse videntur? Pergit idem Philosophus ostendere, quod scopuli quidem sint, qui naufragari nos faciunt: *Pendemus & fluctuamus, & alter in alterum illidimur, & aliquando naufragium facimus.* Limpidas quidem & crystallinas tranquilli & quieti maris aquas conspicimus at vero illarum amaritudinem & salsedinem minime gustamus; Scopulos, syrtes & Aquilones, qui illas infestant, non videmus.

Gen. 43. v. 15.

1. Cor. 10. v. 11.

S. Aug. in Ps. 85.

Gen. 3. v. 17.

D. Cart. l. 2. op. min. art. 7.

Senec in cons ad Polyb.

Magnates inquieti, S. Ambr. l. 6. Exa. l. 8.

4. S. Ambrosius de Magnatibus in hac vita prosperrimè viventibus loquens dicit: *Illud miraris, quod abundant auro, argento, pecunia? quantis abundant vides, quantis egeant non vides: sed eburneis lectis accumbere pretiosum putas, & non considetas pretiosiorem esse terram, quæ pauperi thoros graminum sternit, in quibus dulcis requies, suavior est somnus, quem ille aurea compositus sponda tota pervigil nocte quærit, nec capit.*

5. S. Antonius de Padua de Parabola seminis tractans, in qua de hisce spinis fit mentio, illum Osee textum adducit: *Lappa & tribulus ascendet super aras eorum;* Eumque sic exponit: *Lappa est verba quæ adhæret vestimento; tribulus dicitur à tribulo tribulas, eo quod tribulat dum pungit: Lappa ergo & tribulus sunt divitiæ hominu, ipsum tribulantes; hæc crescit super aras eorum, id est, corda avarorum.*

Ose. 10. v. 8.
S. Ant. Pad. serm. in Do sex.

6. S. Augustinus tyrannidem cupiditatis quæ divitum corda continuo pungit & lacerat, considerans dicit: *O homo qui laboras amando avaritiam, cum labore amatur, quod amas, sine labore amatur Deus: Avaritia jussura est labores, pericula, trituras, tribulationes & obtemperaturus es: quo fine? ut habeas unde impleas arcam, perdas securitatem: implesti domum, timentur latrones; acquisisti aurum, perdidisti somnum.* Tametsi mihi aliquem ostenderis qui Crœso sit ditior, felicior Augusto, nihilominus videbis, quod innumeræ anxietates & solicitudines, veluti totidem voracea vultures cor & mentem ejus continuo dilacerent: Hoc est quod ait Chrysostomus scribens: *Dolens non terram pro aristis, & fontes pro fluentis, & montes pro lapidibus aurum producere: aliorum sese successibus crucians, & in communibus bonis animam contrahens, omnem occasionem aversans: unde argumentum sumere non licet, omnia perferens, unde vel duos obulos corradere liceat, omnes perosus pauperes juxta ac divites.*

S. Aug. t. 9. tr. 10. in 1. Joan. c. 5.

Chrys. t. 6. h. 15. de avar.

7. Sapiens divitum aviditatem repræsentat, dum in persona eorum ita loquitur: *Omnes pretiosam substantiam reperiemus implebimus domos nostras spolijs.* Et paulò post de ijsdem dicit: *Contra sanguinem suum insidiantur, & moliuntur fraudes contra animas suas, sic semitæ omnis avari;* Ubi S. Hieronymus ait: *Semitas avari dicit subtiles ejus cogitationes, quibus sedulo inquirit, qualiter pecunias augeat, talesque semitæ rapiunt ad interitum animas possidentium, id est, eorum, qui possessionibus pecuniarum ultra rationem incumbunt.* D. Chrysostomus de his inquit: *Stratis mollibus jacentes multoties totam noctem ducunt insomnem: Divitibus injucunditate & multa ægritudines irruunt.* S. Basil. de hisce miseris, tametsi in mari ex butyro & lacte manante natarent viscerosissime compoti dicit: *Quid faciam?* inquit. *Quis non misereatur sit misere curis obsessi? ipsa fertilitate miser erat, miserabilis præsentibus & paratis bonis, miserabilior ob ea, quæ adhuc expectabat, non enim proventus annui fruitionem ei terra ferebat, sed fletus & suspiria.*

Prov. 1. v. 13.
Ibid. v. 18.
S. Hier. ibid.
Chrys. h. 2. ad pop. Antioch.
S. Basil. h. 6. in divit.

8. Quando avarus in tempore diuturnæ siccitatis cœlum æneum factum esse, & terræ agros ubique aperto ore hiare conspicit, adeo ut ne vel unica pluviæ guttula de cœlo decidat, quantum inde non affligitur, maxime dum videt quod adhibitis etiam cunctis thesauris suis efficere nequeat, ut vel unica cœlestis roris stillula in terram descendat? Unde sanctus Basilius ait: *Fac enim tuis opibus omnibus, ut excites nubeculam, ut modicus imber è cœlo descendat, ut terra fructus coacta reddat.* S. Bernardinus divitiarum naturam considerans illas undequaque spinis circumdatas esse fatetur: *Considera naturam divitiarum & in eis reperies laborem timorem & dolorem: laborem in acquirendo, timorem in possidendo, & dolorem in relinquendo.* D. Chrysost. proinde divitias servum appellat traditorem, sanguinis & mortis Domini sui sitibundum &

Divitiarum impotentia ac fallacia.
S. Basil. h. 8. in div. avar.
S. Bern. t. 1. ser. 50. art. 1. c. 1.

cupidum

Chrys. h. in Ps. 49. cupidum: *Non errabit*, inquit, *qui divitias ingratum servum dixerit, sanguinis devoratorem & parricidam, quippe quæ Domino pro gratia eadem referant.* Idem *h. 2. ad pop. Antioch.* quoque Sanctus alibi dicit: *Nihil divitijs fallacius: hodie tecum, & cras contra te, invidorum oculos armant, undique hostes sunt contubernales, inimici domestici, & vos possidentes testes, qui omni modo ipsas infoditis, & absconditis.* Optarent divites longo se tempore vivere posse, non tam ut divitijs fruantur, quam ut eas sibi accumulent, & tamen inquit S. Basilius: *S. Basil. h. 7. in divit. avar.* *Quis pulchritudinis, formæq; tegendæ studens, etiam vitæ diem sibi prorogare poterit? At cui mors ob divitias parcit? à quo morbus ob pecuniam abstinet?* Valde propria est similitudo illa viperarum, quam D. Chry- *Chrys. h. 47. in Matth.* sostomus adducit; sicut enim viperæ à proprijs partibus, dum in lucem prodeunt, in suis visceribus lacerantur, ita quoque cogitationes, consilia, curæ, studium & industria avarorum animum illorũ ærumnis pœnosissimis dilaniant; Tales certe isti fœtus pecuniarum sunt, ut magis miserorum animas corrodant, quam illæ feræ alvos parentum soleant lacerare.

Deus sepit viam spinis.

9. Verum quæret hic aliquis, quam ob causam Divina & erroris omnis nescia cœli providentia ita disposuerit, ut inter horum temporalium bonorum rosas tot quoque spinæ semper permixtæ reperiantur? cau- *S. Bern. Sen. t. 2. ser. 54. a. 2. c. 1.* sam illius S. Bernardinus his verbis optime exponit: Admiranda, inquit, Sapientia Salvatoris, qui videns quod cupidinis via duceret ad hospitium infernale, si eam dimitteret planam, pulchram, & gratam, fecit sicut agricola prudens, qui viam, per quam neminem vult transire, fossatis præcidit, ac palis in terra confixis, applicatis pungentibus spinis illam obstruit atq; munit: Sic nempe sapientia Dei in itinere divitiarum posuit angustias multas in eas acquirendo, solicitudines & timores in eas conservando, & dolores plurimos in eas admittendo, ut sic saltem impedirentur homi- *Ose. 2. v. 6.* nes per talem viam turmatim currere ad infernum. Unde Deus apud Oseam diviti cuidam avaro dicit: *Propter hoc & ego sepiam viam tuam spinis.*

S. Greg. l. 24. c. 16.

10 S. Gregorius ad eamdem causam explicandam aliam quamdam, non tamen multum absimilem *Ut citius pergamus ad patriam* similitudinem adducit: Quod si enim via per quam ambulamus, deliciosa & jucunda prorsus esset, inquit Sanctus Pontifex, in itinere magis tardaremus; Viatorum gressus tardat pulchritudo itineris, dum delectat: electis ergo suis ad se pergentibus, Dominus hujus mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis ad eum diu pergere, quam citius pervenire delectet, ne dum oblectatur in via, obliviscatur quod desiderabit in patria.

Hominum insania.

11. Similem fere considerationem adducit D. Chrysostomus, dum ad nostram se deordinationem & cæcitatem reflectit, qua venenum magis quam antido- *Chrys. h. 6. ad pop. Ant.* tum amamus, terramque cœlo præferimus: *Adeo cæco nostri amore furimus, ut pro sanitate pharmacum, pro termino viam, pro Conditore res conditas amemus.* Ut igitur hanc deordinationem & abusũ istum adeo nobis præjudicantem impediret, ecce tibi remedium: *Hinc Deus noster cogitur calices ingerere amariores, ne absynthium pro nectare bibamus & ne cœlo præferamus terram.* *S. Aug. ser. 3. de temp.* Denique Sanctus Augustinus fortiter stringens more suo adducit argumentum, Dicit enim: O infelicitas generis humani, amarus est mundus, & diligitur, putas, si dulcis esset, qualiter amaretur: turbatur mundus, & amatur mundus, quid si tranquillus esset? formoso quomodo hæreres, qui sic amplecteris fœdum? flores ejus quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manus.

Deus adversa permittit, ut &c.

12. Notum est omnibus Hebræum populum olim unicum quasi Dei scopum fuisse, in quem continuis suis favoribus collimabat: Siquidem illum illius terræ, quæ ut verum cœlestis gloriæ & beatitudinis terræ symbolum lacte & melle manabat, hæredem & possessorem instituerat; & tamen voluit ut tot annis, imo tot sæculis, veluti vile Ægypti mancipium tyrannidem experiretur Pharaonis in operibus luti, & lateris; *Omnia figura contingebant*; Deus etenim per infinitam sapientiam suam nos Ægypto mundi hujus tot ærumnarum punctūras sustinere voluit, ut hac ratione nos ad defigendum in veram promissionis terram, Paradisum videlicet, oculos nostros tanto fortius perurgeret; *Sic enim & Judæis Deus fecit*, inquit *Chrys. h. 6. con.* Chrysost. *volens enim & illos ite redire cupiditatem inducere* (in Palæstinam videlicet repetendam) *& ut Ægyptum odissent: persuadere permisit eos lateritio opere & luto laborare, et laborum & ærumnæ illius magnitudine cruciati ad Deum reversionis causa clamarent*; Sanctus Doctor autem validum exinde deducit argumentum, & dicit: Si illi qui de Ægypto egressi sunt, non obstante quod tantam ibi fuissent tyrannidem perpessi, nihilominùs sæpius in procinctu fuerunt, dum essent in deserto, repetendi Ægyptum, quanto vehementius idipsum desideratuti fuissent, si ibidem urbane & civiliter tractati & habiti fuissent? *Meminerant & pristinæ servitutis, & ad gravem tyrannidem redire festinabant: Ne igitur & nos terræ affixi & præsentibus ignorantes torpeamus, & futurorum obliviscamur, vitam nobis fecit Deus laboriosam.* Unde Richardus à S. Victore ad populum illum alludens apte satis ad propositum nostrum ait: *Sic Israëlita coguntur ab Ægyptijs Ægyptum egredi, quia teste B. Gregorio, dum mundus tot calamitatibus animum pulsat, nihil aliud, nisi ut non diligatur, clamat.* *Rich. Vict. p. 1. de grad. char. c. 3.*

Similitudo.

13. Hugo Cardinalis idem per nutricis cujusdam similitudinem elucidare contendit, quæ ut infantem facile ablactet, mammillas amaritudine aspergere solet, ac demum dicit: *Sic Deus nos repellit ab uberibus mundi per appositionem amaritudinis, mundus enim iste, dum tot adversitatibus ingeminat, quid aliud, quam ne diligatur, clamat?* *Hug. Card. in Ps. 59.*

14. S. Augustinus denique Apostolico spiritu mundum aggrediens, his enim verbis acerrime reprehendit: *Quid obstrepis munde immunde? quid obstrepis? quid avertere conaris? tenere vis pereuns, quid faceres, si maneres? quem non deciperes dulcis, si amarus alimenta mentiris?* Idem quoque alibi dicit: *Abundant mala in mundo, ut non ametur mundus*; Ubi aliud quoque subdit efficax argumentum: *Magni, inquit, viri, fideles sancti fuerunt, qui contempserunt mundum speciosum, nos non possumus contemnere nec fœdum?* Idem quoque sanctus Doctor in Epistola quadam motivum quoddam ad mundum nihili faciendum his verbis suggerit: *Quantum illi laudandi, inquit, atque prædicandi, qui, dignati non sunt, etiam cum mundo florente florere, tantum increpandi & accusandi sunt, quos perire cum pereunte delectat.* Numquid is rigidum meretur supplicium, qui postquam pulcherrimæ cujusdam puellæ in flore ætatis constitutæ conservatam honestatem, & ad magnum usque meritum provexerat, demum cum vetula quadam decrepita turpiter peccaret? Mundus jam decrepitam agit ætatem. *Novissima hora est, Præterit figura hujus mundi*, & tamen ita stulti sumus, quod labenti inhæreamus.

S. Aug. Serm. 29. de verb. Dom. *34. ex. 40. nov.* *Epist. 45.* *1. Joa. 2. v. 18.* *1. Cor. 7. v. 31.*

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

In varijs proprietatibus spinarum, quibus divitiæ assimilantur varij designantur avaritiæ, & bonorum terrenorum effectus.

THEMA.

Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à solicitudinibus & divitijs & voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non referunt fructum. Luc. 8. v. 14.

S. Greg. Divitiæ spinis assimilantur.

1. S. Gregorius in Homilia hujus Evangelii dicit: *Quis mihi umquam crederet, si spinas divitias interpretari voluissem, maximè cum illæ pungant, istæ delectent, & tamen spinæ sunt, quæ cogitationum suarum punctionibus mentem lacerant, & cum usque ad peccatum pertrahunt, quasi inflicto vulnere cruentant*; Et quidem hæc spinarum cum divitijs comparatio non à D. Chrysostomo aliquo, vel Hieronymo vel Augustino, sed ab ipsamet sapientia increata Christo Magistro nostro in medium adducitur: ideoque necessum est, ut quæ in illa latent mysteria, penitius prosequamur.

Chrys. h. 23. in Joann.

2. D. Chrysostomus inter alios parallelos qui divitias inter & spinas inveniuntur hunc adducit: *Quemadmodum illæ cum tanguntur lacerant, ita harum cupiditas*, cupiditas enim, & quæ illam comitatur, anxietas est, quæ cor transfigit, & continuo infestat & perturbat mentem: *Habentem affligunt, secundùm illud: peccatori autem dedit afflictionem, & curam superfluam, ut addat & congreget: saturitas divitis non sinit eum dormire, unde quasi super spinas jacet.* S. Basilius cruciatus & puncturas divitum internas his verbis nobis vivaciter repræsentat: *Non tantum*, inquit, *eos ob jam parta non exhilarat, verùm ob ea quæ deesse videntur cupiditati, potius augit, ex quo anima curis continuo premitur, dum alios superare contendunt; Oportebat illos gaudere & gratos esse, quod tam multis sunt opulentiores, illi verò mærent ac lugent, quod ab uno & altero opulentioribus vincuntur.* Quotidie ab extraneorum, & domesticorum, imo & propriorum filiorum torquentur suspicionibus, indeque obortis anxietatibus, siquidem hi omnes de avari facultatibus aliquod habere participium anhelant & concupiscunt: Avarus cum divitiæ ejus mare pererrant, veretur naufragia, pyratas timet, vel improvisas, quibus innectantur arenas, aut scopulos, ad quos allidere possunt, vel tempestatum quibus jactentur procellas: cum vero in terra vehuntur, milium timet incursiones, grandines, inundationes, latrones, pluviarum imbres, ferarum insultus, vel denique improvisa incendiorũ aut terræ motuum infortunia: Sanctus Basilius ait: *Quot sunt periculis ob noxia fruges, antequam domum comportentur: nam & grando sæpe elisit atque comminuit, & æstus ingens è medijs eripuit manibus*: Quod si divitias domi suæ custoditas tenet in arca, mox suspectam habebit servorum, aut furum, vel etiam propriorum filiorum aut filiarum perfidiam & infidelitatem: Si divitiæ ejus in mercimonijs aut negotiationibus hæreant, continuis subjacent fraudibus, dolis, usuris, contractibus illicitis, litibus, & foricessionibus: Nullum habet gaudium de ijs quæ possidet, quia ijs non fruitur; ex ijs vero quæ non habet, dolorem sentit, quia ardenter & anxie ad eas anhelat & suspirat. Sanctus Ambrosius de divite illo Evangelico dicit: *Quis talem non miseratur? angustatur abundantia, constringitur & coangustatur ex opulentia, ager ei non tam reditus largiores, quam gemitus attulit graviores.* Salmeron quoque de hisce spinis ita scribit: *Spina cruciant, cogitatio est comparandi divitias, labor in illis augendis & cumulandis, timor in illis amittendis, dolor in eis expendendis.* Tametsi Aman omnia ad votum fluentia habebat, quæcumque in hoc mundo desiderare poterat, contentus tamen non erat, eo quod sola à Mardochæo denegabatur capitis apertio, vel genuum curvatio: *Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto*; Dives etenim avarus talis est indolis & naturæ, ut tametsi inexhaustos nonnumquam possideat thesauros, acerbe tamen crucietur ex eo quod rem aliquam quantumvis minimam, in quam ejus propendet cupiditas, obtinere nequeat. Quidnam Achabo deerat, qui summa in regno suo pace gaudebat, imperiique sceptrum prosperrime moderans, æraria sua auro referta habebat, & tamen quia vineam Naboth habere non poterat: *Et projiciens se in lectum suum, avertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem*; Ecce tibi, qualiter hic famelicus ex oppressione cordis, quia Naboth opprimere nequibat, dira fame cruciatus moritur; Ubi S. Ambrosius ait: *Non manducavit panem suum, quoniam quærebat alienum, etenim divites magis alienum panem, quam suum manducant, qui raptu vivunt.* Hi qui in deserto de providentia divina diffidentes, contra expressum Dei præceptum manna conservabant, vermes protinus, non manna inveniebant: *Egrediantur populus, & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies: Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis usque mane, & scatere cœpit vermibus, atque computruit*; Ubi Interlinearis ait: *Malum avaritiæ notatur*; Sed quænam hoc vitium consequitur pœna aut castigatio? *Cui quis studet*, inquit de eodem avaritiæ vitio, *vermibus consumendus traditur.* Quot avari asperos sustinent conscientiæ remorsus? quot cordis palpitationes, suspiciones, timores, solicitudines, & anxietates, illos discruciant? De quibus D. Chrysostomus ita scribit: *Si intueri volueris animam hominis aurum amantis, invenies eam, ut vestimentum à decem millibus vermium corrosam, ita eam perforatam undique à solicitudinibus.* S. Ephrem de illis qui mortem meditantes, bona hujus vitæ despiciunt, tractans, hac phrasi utitur: *Neque audebit thesaurizare inutilia, & congregare manibus, infructuosa, aut potius supplicia contra seipsum.* S. Augustinus quoque de eadem cupiditate in ijsdem terminis scribit, quod bona cœlestia non curans aut quærens creaturarum se prædam efficiat, dorsum obvertendo Creatori: *Omnis terrena possessio supplicium est cupiditatis, ut in ipsis bonis crucietur animus, cui vilescit, qui tanta largitur.* D. Chrysostomus pariter de ijs qui divitijs accumulandis dant operam, ita scribit: *Circumdederunt se ipsos doloribus multis: vides quid significare voluerit? Spinarum*, inquit, *in morem quas undique ex parte tanguntur, cruentant manum, & vulnera infligunt, quibus enim curis anguntur avari, quibus doloribus cruciantur, quis explicare queat?* S. Gregorius supra illum Jobi textum: *Æstuabit, & omnis dolor irruet in eum*, multas divitum in congregandis & custodiendis facultatibus ærumnas considerat, dicens: *Prius dolorem habuit in ipsa sua concupiscentia fatigatione, qualiter concupita raperet, quomodo alia blandimentis, alia terroribus auferret, at postquam acquisitis rebus pervenit ad desiderium, alius hunc dolor fatigat, ut cum solicito timore custodiat, quod cum gravi labore meminit acquisitum: hinc inde insidiatores metuit, at se hoc perpeti quod ipse fecit alijs, pertimescit; formidat potentiorem alterum, ne hunc sustineat violentum, pauperem vero cum conspicit, suspicatur furem.*

3. Sub spinis, ut per experientiam manifeste videmus, venenosa se animalia recipiunt, Unde D. Chrysostomus ait: *Ut inter spinas fera, vipera, scorpij delitescunt, ita in fraudibus divitiarum.* Idipsum quoque Didacus Stella circa parabolam seminis scribens ait: *Sicut spineta suapte natura latibulum omnium reptilium, venena-*

S. Bonav. in Luc. — *S. Basil. in dict. avar. h. 7.* — *S. Basil. h. 6. in destr.* — *S. Ambr. serm. 81.* — *Salm. t. 7. tr. 4.* — *Esth. 5. v. 13.* — *3. Reg. 21. v. 4.* — *S. Ambr. de Naboth. c. 4.* — *Exod. 16. 4* — *Exod. 16. v. 20.* — *Interl.* — *Chrys. h. 47 in Matth.* — *S. Eph. t. 1. de rec. mort.* — *S. Aug. serm. 15 de div.* — *Chrys. h. 17 in 1 ad Tim.* — *Job. 20. v. 22.* — *S. Greg. ib.* — Prosecutio — *Chrys. h. 23. in Joann.* — *Did. Stell. in Luc.*

nenatorùmque omnium animalium confugium sunt, ita divitiæ vitiorum sunt receptaculum & sedes. B. Laurentius Justinianus Christum Redemptorem nostrum spinis coronatum considerans, ipsum hoc tormentum B. Laur. Just. de trium. Chr. ag. c. 14. pro delictis divitum sustinuisse dicit: *A divitibus diademate spinea coronatur, sunt enim divitiæ spinæ acutissimæ, quæ rationale caput hominis pungunt, & perforant, indeque sanguinem ebullire faciunt copiose.* Idem quoque Spiritum Sanctum peccatis in Scriptura sanguinis nomen attribuere observat; juxta illud: *Libera me de sanguinibus Deus;* ubi ait: *In sanguine peccatum exprimitur.* Isa. 33. v. 12. Sanctus Antonius de Padua illum Isaiæ cap. 33. textum: *Spinæ congregatæ comburentur igne;* adducens dicit: S. Ant. Pad. ser. in fest. *Spina pungit, & pungendo sanguinem elicit.* Et vere ita est; quot enim divites peccata committunt, tantum sanguinem spinæ istæ ex humanis cordibus extrahunt? 1. Tim. 6. v. 10. *Radix omnium malorum est cupiditas.* Seneca argutè observat, quod ex iisdem terræ visceribus, è quibus aurum eruitur, ferrum pariter excavetur: *Video ferrum ex iisdem visceribus esse prolatum,* Sen. l. 7. de ben. 6. 10. *quibus aurum & argentum, ne aut instrumentum in cædes mutuas deesset, aut pretium;* quot stragum causa est aurum? S. Ambrosius observans, quod animæ ascendenti in Deum, hæc proponatur quæstio: Cant. 8. v. 5. *Quæ est ista quæ ascendit de deserto?* Rationem patente assignat, cur mundo hoc attribuatur epithetum; Dicit enim: S. Ambr. l. de Isa. *Desertus hic terra locus & incultus videtur, sentibus & spinis nostrorum obsitus delictorum.*

Prosecutio. 4. Spinæ illorum tantum manus pungunt & feriunt, qui illas fortiter stringunt & premunt, manum vero apertam minime certantant: Ubi nostra Vulgata legit: Luca 6. v. 15. *Quod autem in spinas cecidit,* &c. Theophylactus ita legit: Theoph in c. 11. Matth. *Et qui spinas semen exceperat, hic est, qui verbum audit, & cura sæculi hujus & deceptio divitiarum suffocat verbum,* Non dixit: *Divitiæ, sed deceptio divitiarum; divitiæ enim quando dispertiuntur, non suffocant, sed crescere faciunt verbum;* quod si non numquam spinæ cum stringuntur, interiora carnis penetrant, foras extrahantur necessum est; secus enim insolubiles provocant dolores: ita quoque si forte anima se ab avaritia transfigi permiserit, nisi æternis velit subjacere tormentis, necessum est ut spinam sibi extrahat & abjiciat, divitiasque male partas in misericordiæ opera dispergat. Did. Stell. in c. 8. Luc. Didacus Stella ait: *Sicut qui spinas laxa tenet manu, non pungitur acuLeis, sin vero manum contrahat, quo magis contrahit, eo magis sauciatur, Sic divitiæ si manibus extensis, id est, liberalibus geras, noxiæ non sunt, at vero si arctius & avidius utaris & comprimas, mirum est, quam non modo animam, sed etiam corpus enervent.* Mulier illa fortis in Proverbiorum libro, dives erat & pariter sancta; de illa enim dicitur, Prov. 31. v. 10. quod fuerit *Mulier timens Dominum;* Et iterum, *Multæ filiæ congregaverunt divitias:* at vero quo modo adeo Ibid. v. 29. opulentam sibi congregavit substantiam? *Vidit quia bona est negotiatio ejus:* at vero numquid negotiatio ista hæc eam avaritia & lucris, sicut alios divites aggravat? Videtur enim, quod negotiatio mentem hominis à Deo alienet, unde ubi Vulgata nostra Davidem dixisse refert: Ps. 70. v. 15. & 16. *Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini,* alia quadam littera legit: *Quoniam non cognovi negotiationem.* Pro hujus porro dubii resolutione, advertendum est manum hujus mulieris à spinis minime fuisse transfixam aut perforatam, quia illas aperta, non vero clausa manu gerebat & tractabat; vultis videre quam patula manus ejus fuerit? Prov. 31. v. 20. *Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.*

Prosecutio Did. Stell. 5. Didacus Stella aliam quamdam considerat spinarum proprietatem: *Quemadmodum difficilis & periculosus est ad spinas accessus, ita cum divite.* Qui enim se in dumetum vel spinetum aliquod immittit, vestes lacerat, manus pungit, & totum corpus male cruentat; Sic quoque (pergit idem Stella ulterius dicere) non est bonum ad divites avaros propius accedere, vel cum eis negotiationes exercere: *Hinc sunt illæ quotidie miserorum lachrymæ, quibus se passim à potentioribus spoliatos testantur, alius agrum, alius pecus, alius domum sibi ablatam deplorat; nec est in terris judex, qui opem ferat, aut consolator, qui dolorem levet.* Sicut enim inter omnia arbusta nullum est quod majori cum damno contrectatur, quam spinetum: ita quoque inter omnes vitiosos nullus est Reipublicæ perniciosior, aut quocum difficilior & periculosior sit tractandi & negotiandi modus quam cum divite avaro, utpote qui communiter superbi, elati, contentiosi, fraudulenti, subdoli & crudeles existunt: *Et exarserunt sicut ignis in spinis.* Ps. 117. v. 12.

6. S. Bonaventura super illa verba S. Lucæ: *Quod autem in spinas,* ita scribit: Lucæ. v. 15. *Merito divitiæ comparantur spinis, tum quia fructum non afferunt, tum quia fructum impediunt,* Prosecutio S. Bonav. in Luc. Spinæ inter alias arbores existunt ita divitiæ avari sunt infructuosæ, & ad nihil aliud, quam ad cupiditatem ejus nutriendam deserviunt; frumentum, vinum, & oleum ejus reclusum est, nec alio fine iis utitur, quam ad augendam famem publicam & universalem annonæ caritatem. Cui consonat id quod ait Chrysostomus: *Christus,* inquit, *divitiarum fraudes spinas appellat, & meritò; nam quemadmodum spinæ steriles sunt,* Chrys. h. 31. in. Jo. *ita & divitiæ;* Aurum & argentum non referunt fructum, ut agri, vineæ, greges faciunt, sed ad alia multiplicanda avari hominis industria requiritur.

7. Nec tamen prudentis agricolæ industria spinas Divitiæ spiritui utiles esse possunt. omnino inutiles & infructuosas esse sinit, dum ex illis terram, è qua progerminarunt, sterilescere videntes, easdem eradicant, easque ad eosdem agros à ferarum & latronum incursionibus custodiendos in sepes, quibus agri cinguntur, fabricandos adhibent, ita quoque tametsi anima aliqua, quæ spiritus culturæ totaliter est dedita, divitiarum & bonorum temporalium spinas domi suæ nonnumquam progerminare conspiciat, ob hoc tamen, ager cordis sui non totaliter inserendis fructibus sterilescit, quin potius illis ad majorem spiritus custodiam utitur, dum per illas in Eleëmosynas & misericordiæ opera erogatas saluti suæ promovendæ cooperatur, non vero in desideriorum & carnalium appetituum suorum satisfactionem iisdem abutitur. Salutiferam porrò hanc industriam Sanctus Ambrosius, expresse indicat, dum ait: *Potes parva pro magnis, caduca pro æternis, thesauros pecuniæ pro thesauris gratiæ vendere, isti corrumpuntur, illi permanent.* S. Ambr. l. de Nab. c. 54.

8. Spinæ difficillimè eradicantur aut evelluntur radicitus de terra, eo quod præ cæteris arbustis profundiores tenacioresque radices in terra agant: ita quoque auri & argenti cupiditatem è cordibus humanis eradicare, difficillimum est & arduum. Sed difficilè eradicantur. Similiter spinæ exuruntur, ita quoque ut inordinatus ille cupiditatis affectus è medio cordis evellatur, consideratione seria opus est ignis infernalis, vel aliorum damnorum & periculorum rememoratione, quibus divitiæ passim videntur subjectæ. Sanctus Zeno de avaro inquit: S. Zeno serm. de av. dev. vitio. *Irascitur Deo, si non fiat publicis luctibus dives; benè, benè, cum quis quærit aurum, invenit gladium, inter hæc homo non considerat conditionem fragilitatis humanæ, nemo hostem, nemo fiscum, nemo latronem, nemo domesticum, qui cognitione secreti est omnium pejor, nemo imminentis Dei judicii flammas, per quas omnes nudi transituri sumus.* Theophylactus in parabolam de semine scribens ait: *Sicut spina acuta in corpus penetrat, & vix eradicatur,* Th in c. 13. Matth.

catur, sic & divitiæ invalescentes in animarum ingrediuntur, & vix eradicantur, unicus hasce extirpandi radices, seu delicias reprimeodi modus est ignem considerare Inferni, seriaque mente, revolvere illud Apocalypticum: *Quantum glorificavit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum, & luctum.*

Apoc. 18. v. 7.

Et magno cum labore acquiruntur.

9. Divitias quoque spinas appellare possumus ob magnos labores & solicitudines quibus acquiruntur; ob pericola quibuscum custodiuntur, & ob alias millenas ærumnas, quæ illas commuoiter consequuntur; Nam ut sanctus Bernardinus ait: *nuditatem, dejectionem, famem pro acquirendis divitijs tolerant.* Ob solius lucri cupiditatem veredarius per tot pericula discurrit diu noctuque vitamque suam latronibus exponit; alij ad ipsos usque inferni limites in aurifodinas se demittuot, alij ab uno polo ad alterum trajicientes inter monstra marina horridosque aquarum procellas vitam agunt: ac proinde Sanctus Bernardus in sermone, qui de quinque negotiationibus inscribitur, dicit: *Vide, quantum laborem pro perituris divitijs assumpsisti, transis maria, & olim tibi orbem aperis, navigando secundum Sapientem, tribus digitis distans à morte, patriam fugis, relinquis parentes, divelleris ab uxore, filios nescis, & omnium necessitudinum oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas*; Demum cum Davide exclamat: *Filij hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Quæ est ista dementia filij Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigilijs multis, in jejunijs crebris, in mortibus frequenter?* Tandem verbis hisce emphaticis concludit: *Ecce quales divitiæ!* S. Bonaventora ait: *Oportet odire cupiditatem divitiarum, quæ pungunt ad modum spinarum*; De divite dicitur: *Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.*

S. Bern. o. 2. ser. 4. a. 2. 5. 5.

S. Bern. serm. de 5. negot.

Psalm. 43

S. Bon. in c. 12. Luc.

Job. 15. v. 21.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

De anxietatibus, inquietudinibus, curis, laboribus & cruciatibus divitum avarorum.

THEMA.

Cuncti dies in doloribus & ærumnis pleni sunt, nec per noctem mente requiescit. Ecclesiastici. 2. v. 23.

Totus discursus de curis tractat.

1. PRæcipuum quod Salvator noster iu universo Sacrosancto Evangelio suo intendic, est, ut ab omnium fidelium cordibus vitia stirpitus eradicaret, ac proinde ut anxietates & angustias quas dives avarus continuo patitur, clarissimè ob oculos nobis poneret, parabolam quamdam, seu ut alij volunt Historiam nobis recensuit eorum, quæ certo cuidam homini acciderunt, qui copiosam horreis suis intulerat messem; *hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit*; Et quidem ut pungentes indicaret spinas, quibus continuò transfiguntur avari, Salvator noster ipsum cogitabundum hæsitasse quid faceret: *Et cogitabat intra se dicens: Quid faciam?* quasi diceret, somnus fugiebat ab oculis ejus, adeòque continuas inter vigilias castella in aëre, ut dici solet, fabricabat, ut sic verificaretur de eo, quod vir quidam ditissimus simul & sapientissimus, Salomon nimirum ait: *Dulcis est somnus operanti, sive parum sive multum comedat, saturitas autem divitis non sinit eum dormire.* Ubi Sanctus S. Bonaventura ait: *Quia qui multas habet divitias, multas habet curas, quæ auferunt somnum.*

Luc. 12. v. 16.

Ibid. v. 17.

Eccl. 5. v. 11.

S. Bon. ibid.

Isid. Pell. 11. ep. 133.

2. Isidorus Pelusiota illos, qoi divitias semper accumulare satagunt, vocat homines ad metalla damnatos; cujus oomenclaturæ hæc potest assignari ratio, dicendo, quod sicut illi qui auro & argento eruendo tot inter pericula laborant & sudant, illo minimè frui aut gaudere soleot, sed omnis laboris eorum fructus Principi cedit, ita quoque ipsamet experientia teste, qui plurimas congregant divitias raro illis fruantur: *Thesaurizat, & ignorat, cui congregabit ea*; Unde & misero huic homini gravis illa intentata fuit comminatio: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem parasti, cujus erunt?* Imò verò, inquit dictus Pelusiota: avaris *gravior pœna infertur, quam sit illa quam hi luunt, qui ad metalla, quæ atrocissima pœna est, damnati sunt; nam illis confecto opere, somno & quiete frui licet, ijs autem, ea somni quoque portum velut aggesta terra obruens noctu quoque sæva illa & inhumana edicta proponit.*

Ps. 38. v. 7.

Luc. 12. v. 20.

3. Seneca à Sancto Bonaventura Tom. 6. lib. 6. Pharetræ cap. 18. citatus, de prospera & lenocinante fortuna scribens dicit: *Res est inquieta felicitas.* Sanctus Bernardus pariter in eodem loco allegatus inquit: *Fallax felicitas est, major infelicitas.* Et Sanctus Paulus de ejs qui ad divitias accumulandas aspirant, dicit: quod *incidunt in tentationem & in laqueum Diaboli, & desideria multa & nociva, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.* Sanctus Bernardus similiter divitiarum thesauros tribulationes & angustias à possessoribus suis non tam tollere, quam illas eisdem adsciscere dicit: *Hinc divitiarum amor insatiabilis longe amplius desiderio torquet animam, quam refrigeret usu suo, utpote quarum acquisitio quidem laboris, possessio verò timoris, amissio plena doloris invenitur.* Sanctus Ambrosius pretiosissimum auri metallum æruginem appellat, cum tamen nec aurum, nec argentum æruginem contrahat; hac autem loquendi ratione, ni fallor, insinuare vult, quod sicut ærugo ferrum arrodit, ita avaritia cor avari exedat & discruciet; *ærugo mentis*, inquit *est rei cupiditas familiaris.* Idem quoque Sanctus Doctor super præallegata Sancti Pauli ad Timotheum verba, de prosperitate & divitijs terrenis dicit: *Nec ad præsens secura, quia semper cupida & in futuro damnata.*

Sen. ep. 36.

S. Bern. serm. 4. in adv.

1. Tim. 6. v. 9. & 10.

S. Bern. 12. de conv. ad cler.

S. Ambr. in Luc.

In 1. Tim. 6.

4. Ingeoiosa est illa Beati Humberti observatio, qui optioiè Ephraim & Manassen fratres fuisse notans, ex horum nominum Ethymologia, hanc ad propositum nostrum deducit moralitatem: *Ephraim & Manasse fratres fuerunt; Ephraim fructificans interpretatur, Manasse oblivio, quia proficientes in temporalibus Deum solent oblivisci.* Et quidem hæc spina quædam est, quæ præ quavis alia divitem efficacissimè pungere & transfigere deberet, quod scilicet divitiæ efficiant, quod homo Deo, cui in acceptis referre debet, quidquid habet, dorsum vertat.

B. Humb. l. 1. 2. 5.

5. S. Bonaventura expresse ita scribit: *Avaritia facit hominem tempestuosum, numquam enim cupidus vel avarus potest habere, nec in conscientia, nec in propria domo pacem*; Unde Proverb. 15. dicitur: *Conturbat domum suam, qui sectatur avaritiam.* Audiamus, quid Divus Chrysostomus de superbo quodam & elato divite scribit: Cogita, quomodo par est divitis mentem vexari, cum gloriam se supergredientem appetat, cum à servis contemnatur, cum à minoribus ludibrio habeatur, cum innumeros patiatur opulentiam suam accusantes pariter & calumniantes. Pergit deinde ostendere insidias, quæ avaris struuntur, nec non persecutiones & malevolentias, quas sæpè incurrunt; *Neque explicare facile est*, inquit, *inimicitias, offensiones, accusationes, jacturas, invidentium insidias, qui postquam ipsius divitias ad se transferre non potuerint, detrahunt undique, & innumeras ei tempestates concitant.*

S. Bon. t. 6. ... Sal. c. 6.

Prov. 15. v. 27.

Chrys. h. 63. ad Ant.

6. Sene-

Sen. ep. 8.

6. Seneca similitudinem adducit ab avibus & piscibus desumptam, qui ab escæ illecebra decepti, in prædam cedunt insidiatoris; Ad omne fortuitum bonum suspiciosi pavidique subsistite, &: fera & pisces spe aliqua oblectante decipitur; munera ista fortunæ putatis? insidiæ sunt; dum enim à pisce esca deglutitur, hamus in viscera trajicitur, & ferrum sentitur. Unde Sanctus Gregorius ait: Sæpe proponuntur animo cum culpa honores, divitiæ, & salus vita temporalis, quæ mens infirma, dum quasi escam videt, & decipulam non videt, pro esca quam videns appetit in culpa constringitur, quæ non videtur. Similiter Sanctus Cyprianus nos quoque ne apparentibus hujus mundi bonis nimium fidamus, hortatur dicens: *Arridet, ut fariat; blanditur, ut fallat; illicit, ut occidat: extollit, ut deprimat fœnore quodam nocendi, quam fuerat amplior summa dignitatis & honorum, tam major exigitur usura pœnarum.* Verum enim vero ex quo de divitibus nobis specialiter sermo est, quid de ijs Sacri Doctores scripserint, audiamus.

S. Greg. l. 14. mor. c. 7.

S. Cyp. ep. ad Donat.

7. Sanctus Zeno in avaritiæ vitiū graviter invehens, malitiosam & perversam ejus naturam ita describit: *Inquieta semper exæstuat, favit, pugnat, rapit, congregat, servat, sui tenax, appetens alieni, non suo, non alieno, non ipso orbe contento: totum possidet & de inopia quæritur semper: quantum fuerit auctior, fit tantum miserior.*

S. Zeno ser. de av.

8. Divus Chrysostomus divitem aptissima similitudine Civitati comparat in medio agri situatæ, denudatæ mœnibus & propugnaculis, hostilium exercituum, ferarum, latronum incursionibus & insidijs sine ullo sui præsidio expositæ: Dives quidem nihil aliud mihi esse videtur, quam Civitas absque muris in agro sita, & undique insidiantibus exposita: Quænam verò illa sint pericula, quibus dives continuo subjicitur. Sanctus Cyprianus ad eumdem scribens his verbis describit: Quibus argenti & auri immanium pondus, hos etiam inter divitias suas, trepidos cogitationis internæ sollicitudo discruciat, ne prædo vastet, ne percussor infestet, ne inimica cujusque locupletioris invidia calumniosis litibus inquietet, non cibus securè somnusvè contingit, suspirat ille in convivio, licet bibat in gemma, & cum epulis marcidum corpus thorus mollior alto sinu condiderit, vigilat in pluma, nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia auro se illigatum teneri, possideri magis quam possidere divitias atque opes. Sanctus Valerianus Homil. 20. de avaris inquit: Vacillat prædium in collisione causarum, & quod acquisivit avaritia parentum, perdit cupiditas filiorum.

Chryf. h. 11. in Aa. Ap.

S. Cypr. ep. 2. ad Donat.

S. Valer.

9. Sanctus Basilius dicit de avaro: Non ob ea quæ possidet lætatur, sed ob ea, quibus caret, angitur, neque ijs quæ congregavit, fruitur, sed cupiditate plura consequendi se magis excruciat: Sed dato casu, quod avarus, quantas sibi exoptare poterat facultates & divitias tandè actualiter assequatur, non tamen per hoc se ab ærumnis & sinistris eventibus liberum & expeditum reddidit, sed hi illum inseparabiliter consequuntur: *Vigiliæ & curæ hinc oriuntur, inquit,* quanto enim divitiæ magis augescunt, tanto plus afferunt curarum. Judex ea petitur, & avarus cogitat, ne in justratatur, ne Orphanus suas lachrymas in foro palam faciat: nocte consultat, quomodo manè acerbos advocatos quosdam sibi præparet, quomodo persuasa testimonia conducat, quomodo & potentiam prævalendo, & in judicio mentiendo pauperem destitutum opprimat, & utrosque eapugnet, & judicem decipiens, & pupillum circumveniens. Canis latrat, avarus putat furem esse; mus forte perstrepit & avari cor salit, quemlibet vel puerum suspectum habens; filios jam grandes ut insidiatores aspicit, Quidquid illi divitiarum accesserit, contentus tamen avarus numquam erit, tàm de bono dolens, quàm de malo. Sanctus Ambrosius ait: *Elementa concutit, mare sulcat, terram effodit, cælum votis fatigat, nec sereno grata, nec nubilo, condemnat proventus annos, fœtúsque terrarum arguit.* Eamdem considerationem Sanctus Asterius in Homilia quadam de Avaritia his verbis exprimit: *Si minutula pluvia terram aspergit, sub lachrimari incipit: Si magna aquæ vis & siccitati tollenda par ingruit, extremus eum luctus occupat.*

S. Basil. h. 11. in aliq. Scrip. loc.

S. Amb. l. de Cain & Ab. c. 5.

S. Aster. h. de avar.

10. Sanctus Bernardinus de avaro quodam Civitatis Ariminensis incola refert quod ex ingenti tritici coacervata quantitate in magna annonæ caritate nec quidquam in usus publicos distrahere aut vendere volens caritatem præsentem vehementer adauxerit, adeò ut unicus tritici modius 40. solidis venderetur; Et licet tunc etiam pro simili pretio tritici ab eo postularetur annona, se tamen triticum venale habere pertinaciter negarit, quippe qui illud eousque conservare decreaverat, donec pretium ad 50 solidos ascenderet, ideoque ne quis eum ad venditionem sollicitaret relicta civitate ad villam quamdam se receperat, ne domi reperiri posset, interea tamen quotidiè ab ijs qui Arimino venientes illac transibant, currens frumenti pretium solicitè exquirebat, *& audiens quod diminutum esset carius fingebat compati pauperibus ore, sed corde gaudebat.* Accidit autem, inquit idem Sanctus Pater, quod duo mercatores, qui ingentem in Apulia frumenti provisionem sibi compararant, magnam quamdam navim frumento plenam ad sublevamen populi Ariminensis in dictæ Civitatis portum advexerint, & quemlibet frumenti modium pro tribus solidis cum dimidio passim omnibus venum exposuerint; quod cum in tota illa Civitate & in cunctis locis finitimis innotuisset, accurrerant omnes, domibusque suis de sufficienti sua annona prospexerunt, festivique & Gloriam in excelsis Deo decantantes, domum rediere. Cumque avarus ille asinos frumentis onustos plurimos villam suam videret transeuntes, reique totius eventum ex variorum relationibus intellexisset, *stupefactus voce magna exclamavit: Væ mihi, tres solidos cum dimidio! Heu mihi sum desertus, & se stringens equitando vadit, dicendo per viam: Heu mihi, tres solidos cum dimidio;* cumque ab obvijs salutaretur amicis & notis, hoc solum respondebat: *Tres solidos cum dimidio!* nec quidquam aliud occurrebat dicendum, præterquam *Tres solidos cum dimidio.* Hisce verbis salutabat uxorem, filios, servos; Qui eum ab hoc proposito divertere cupientes, aliud nihil ab eo extorquere potuerunt, quam verba illa, *Tres solidos cum dimidio;* Tandem sano corde lecto se commisit; uxor morbum suspicata, Medicum accersivit, qui nullum aliud verbum ab eo obtinere potuit, præterquam quod identidē ingeminabat; *Tres solidos cum dimidio, sic dicendo præ dolore crepavit, & Diabolus ejus animam asportavit,* inquit præfatus Sanctus Pater.

S. Bern. t. 4. serm. 20. p. 5.

Historia.

11. Sanctus Valerius in Homilia quadam quæ est Vigesima in ordine de avaritia, inquit: *Enumerari non potest, quantis modis cupiditas fariat; ecce ubi Testamentum profertur, statim de falsitate cogitatur: quæritur quis mutum audierit loquentem, quis mortuum hæredes noverit ordinantem. nec difficile est, quod pejus est, cuiquam invenire personas, aut scelere coniunctas, aut pretio comparatas; imitatur hic infelix subscriptionem manus alienæ, et scriptura quam testator non instituit, cupiditas calamo repente componit.*

S. Val. h. 20. de av.

12. Sanctus Bernardinus mundi detegit & arguit errorem, qui avaro persuadet, quod postquam sufficientes sibi pecunias & divitias acquisierit, demum vitam acturus sit quietam & tranquillam, nihilque

S. Bern. l. 1. ser. 58. art. 8. c. 1.

amplius sit desideraturus: *Et nihilominus semper cruciat in labore & ærumna, in vigilijs plurimis, in jejunijs multis, in frigore & nuditate, in mortibus frequenter, illa quæ extrinsecus sunt instantia, quotidiana solicitudo possessionum, anxietas laborum & cum his omnibus insatiabilitas terrenorum*; adducitque illum Ecclesiastici textum thematis loco ab initio discursus præsentis propositum: *Cuncti dies ejus doloribus &c*

S. Ant. Pad. serm. in D. 2. post Pasch.

12. Sanctus Antonius de Padua vitij hujus effectus in tinea adumbrat, eo quod avaritia cor cupidorum & avarorum corrodendo consumat: *Ut tinea vermit vestimentum, ita avaritia*, inquit, *mentem corrodit, unde tinea dicta est, eo quod teneat; & eousque insideat, quousque corrodat. sic avaritia mentem avari corrodit, ut plena multiplicet, sed secundum multiplicationem suam plus esuriat.*

S. Aug. e. 2. o. ser. 48. ad fr.

14. Sanctus Augustinus inquit, avarum numquam esse contentum, quamomvis etiam favorabilis ei vetustas arrideat: *O avaritia abyssus insatiabilis, qua numquam dicis, sufficit; semper famescis, semper doles, semper tristaris in cunctis; nam si Sol quotidie oritur, dolendo dicis; siccitas est: si pluvia descendit, omnia perielitari asseris: si temperiem adesse prospicis, Solem vel pluviam adesse desiderabis; O pestilentia interminabilis! O sceuelica rabies!* Dionysius Carthusianus quamdam ex Sancto Bernardo adducit propositionem, quæ ab avaris quotidiè practicatur: *Qui amat pecuniam, non satiatur, qui diligit aurum, non quietatur.* Sanctus Bernardinus dicit, quod sicut aranea rete suum magnis & indefessis laboribus contexit, nec tamen considerat, quod hoc faciendo se ipsam evisceret, laborat multum, non obstante quod labor ejus subito & ex improviso sit dissipandus: Sic consideret homo quot labores & ærumnas tulerit in divitijs congregandis, & sæpius perituræ sunt, vel pereunt statim, in delicijs prosequendis, & citò fastidiuntur in magnificentijs assequendis, & citò derelinquunt.

D. Carth. c. 2. ep. mor. art 7.

S. Bern. t. 3. ser. in D. 16 Pent. a. 1. c. 2.

15. Sanctus Ambrosius ad alias se ærumnas reflectit, quæ divitias accumulantes communiter consequi & comitari solent; *Nonne vanum est*, inquit, *ut mercator noctibus ac diebus conficiat iter, quo aggerere possit thesauri acervos, merces congregat, conturbetur ad pretium fortè minoris si vendat, quam emerit, aucupetur locorum pretia, & subito aut latrones in se invidia famosæ negotiationis excitet, aut non expectatis serenioribus flatibus, dum lucrum quærit, naufragium impatiens moræ incidat.* Pergit ulterius avari exponere perturbationem, ubi incertum quem facultates ejus habituræ sunt eventum, ob defectum hæredum, quos futuros esse metuit dissipatores: *An non conturbatur etiam ille vanè, qui summo labore coacervat, quod nesciat, cui hæredi relinquat? Sæpè quod avarus summa congessit solicitudine, præcipiti effusione dilapidat hæres luxuriosus, & diu quæsita turpis helluo, præsentium cæcus, futuri improvidus, quadam absorbet vorągine.*

S. Amb. l. 1. de off. c. 49.

16. Sanctus Bonaventura textum illum Apocal. 3. *Qui dicit, quia dives sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis, quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus*, considerans quinque ex illis divitis avari hominis miserias deducit: *Nota*, inquit *hic quinque infortunia avari; est enim miser, quia divitias cum labore acquirit; pauper, quia cum dolore perdit; Cæcus, quia nihil aliud respicit; & nudus quia nihil aliud bonum facit.*

Ap. 3. v. 17. S. Bon. in doct. sal. c. 6

* * * *

* * *

* *

*

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Agitur hic de avaritiæ insatiabilitate, & rationes nonnulla adducuntur, ob quas non satiatur avarus, nec anima nostra in quorumcumque bonorum possessione, quantumvis opulenta quiescit.

THEMA.

Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis, Eccl. c. 5. v. 9.

1. Regum potentissimus Salomon suo nos exemplo docuit, quod avarus divitijs suis quantumvis excessivis satiari numquam possit; nam lib. 3. Reg. cap. 10. de ipso legitur: *Fecitque, ut tanta esset abundantia argenti Jerusalem, quanta & lapidum*, & tamen de avaris sui temporis scribere non dubitat: *Avarus non implebitur pecunia*; Ideoque Aristoteles vitium istud. *Morbum insanabilem* appellat. Nazianzenus quoque naturam hujus cupiditatis esse dicit, *ut nesciat finem, & se ancellat appetendi plura* Isaias de divitiarum incredibili abundantia loquens dicit: *Repleta est terra argento & auro, & non est finis thesaurorum ejus; non quod thesauri finem non habeant*, inquit Sanctus Hieronymus, *sed quod possidentium animus non impleatur.* Primo avaro, qui etiam reproborum primus fuit, nihil omnino deeratorum quæ desiderabat, siquidem totius universi Dominus erat, cùm Abel frater ejus nihil terrena curans cor & animam cœlestibus bonis immerserit: & tamen S. Zeno dicit: *Miratur orbis vacuus se duobus angustum*; Imò dicere poterat; Miratur, se uni etiam homini angustum, quia ut jam dictum, Abel terram & terrena nihil faciebat, & tamen universa terræ moles ad implendam insatiabilem Caini cupiditatem minimè sufficiebat. Unde Divus Chrysologus ait: *Fecit invidia, ut mundi tota machina duobus esset angusta fratribus solitudo.*

Avarus non satiatur divitijs.

3. Reg. 10. v. 27.

Ar. l. 4. Ethic. c. 3. Naz. or. 10.

Isa. 2. v. 7.

S. Hier. ibid.

S. Zen. ser. de pac.

Chrys. ser. 4

2. Sapiens in Proverbijs ad nostram doctrinam ita scribit: *Infernus & perditio numquam implentur, similiter & oculi hominum insatiabiles*; quæ verba de bonorum temporalium aviditate intelliguntur, quæ vocatur concupiscentia oculorum. Unde Sanctus Augustinus ait: *Avarus Inferno est similis: Infernus enim quantoscumque devoraverit, numquam dicit satis est, sic etsi omnes thesauri confluxerint in avarum numquam satiabitur.* Enim verò quia Inferni hic fit mentio, opportunè quoque avaritiam igni comparare possumus; hæc enim est hujus elementi proprietas, quod scilicet semper magis magisque crescat, si alia & alia in eum conjiciantur ligna. Beatus Petrus Damianus ait: *Sic ignem ligna non satiant, sic æstum avaritiæ pecunia cumulata non sedat, sed sicut flamma fomentis extollitur, ita nihilominus avaritia, dum lucra cumulantur, augetur*; imò non solùm facultatibus crescentibus, cupiditas pariter crescit & augetur, juxta illud Eccl. 14. *Insatiabilis oculus cupidi*; Verum etiam cunctis facultatibus sublatis aut pereuntibus, avarus ad novos sibi census per fas & nefas acquirendos vehementius excitatur; Eamdem quoque ignis similitudinem Sanctus Gregorius adfert: *Venter iniqui*, inquit, *avaritia est*, juxta illud Jobi: *Nec est satiatus venter ejus, & cum habuerit, quæ concupierat, possidere non poterit.* Cur autem venter iniqui ab eo avaritia vocetur, hujus ille hanc rationem protinus subjungit: *quia in ipso colligitur, quidquid perverso desiderio glutitur, liquet verò, quia avaritia desideratis rebus non extinguitur, sed augetur, nam more ignis, cum ligna quæ consumat acceperit, accrescit.* Innocentius III. similiter avaritiam ignem vocat: *O ignis inextinguibilis*, inquit, *O cupiditas insatiabilis! quis umquam cupidus primo fuit voto contentus? Cum adipiscitur quod optaverat, desiderat*

Prov. 27. v. 20.

S. Aug. l. de sal. doc. c. 30.

Beat. Pet. Dam. l. 8. epist. 1.

Eccli. 14. v. 9.

S. Greg. l. 15. mor. c. 12.

Job. 20. v. 10.

Inn. 3. l. de cont. mund. l. 2 c.

dat at ampliora, semper in habendis, & numquam in habitis finem constituit.

D. Carth. 2. op. min. a. 6. epist. 2. ton. avar.

3. Dionysius Carthusianus vitium hoc rabida ferarum fame insatiabilius & deterius esse dicit, cujus mox rationem manifestam subjungit: *Quae est ista aviditas avaritia, cum & bestia habeant modum;* Bestiæ enim satiatæ aliam prædam non quærunt, sed tunc tantum ad illam anhelant, quando famis eos urget necessitas: *tunc rapiunt, quando indigent & famescunt, & parcunt prada, dum senserint satietatem: avaritia verò quantò plura acquirit, tantò plura desiderat.*

S. Basil. h. 21. in al. script. loca.

4. Sanctus Basilius quoque ardentissimam divitiarum sitim nulli rei aptios assimilari posse dicit, quàm Igni: *Avaritia malum stare nequit aut quiescere, sed ignis natura simile: ignis enim postquam incendium attigit, omnem properat absumere materiam, nec prius desistere poterat, quam materia defecerit, avarus autem quid retinere poterit? igne vehementior est, omnia continuando finibus suis occupat, ea qua sunt vicini sibi aufert.*

5. Non minus apta est ad explicandam avari insatiabilitatem ea quæ à mari desumi potest similitudo: siquidem mare adeò est aquarum recipiendarum avidum, ut licet omnia se illi insinuantia flumina devoret, numquam tamen satietur. Mirabilis est illa ab Isaia expressa prosopopœia quâ mare negotiantes Sydonios

Isa. 23. v. 4

redarguisse dicitur: *Erubesce Sydon, ait enim mare:* quænam est pelagi sive Oceani vox, famosum illud Sydoniorum emporium reprehendens? Sanctus Ambrosius ait: *Fatigati elementi vox ista est, dicentis: Erubesce Sydon: hoc est, metos fluctus negotiator arguis, cum sis ipse fluctibus inquietior: erubesce, verecundiores venti sunt, quàm vestra cupiditates, illi habent otia sua, numquam vestra quarendi studia feriantur.* Quo alio fine Deus aquas maris congregavit, nisi ad incolarum & nutrimentum piscium? inquit idem Ambrosius: *piscibus dedit, non hominibus perambulare semitas maris: ad escam tibi mare datum est, non ad periculum.* Deus pisces in tali illo elemento natitare, ibidemque eos multiplicari & crescere fecit, ut de victus nobis provideret annona, non verò mare creavit, ad tuæ insanabilis cupiditatis fomentum; unde Sanctus ille Doctor meritò exclamás concludit: *O inexplebilis avaritia.*

S. Amb. de Elia c. 19.

6. Verumenim verò quantam divitiarum appetitus in hominibus vim habeat, S. Valerianus observat, dum innumeros homines sese manifesto mortis periculo in mari exponere ostendit, obi vita vix digiti spatio distat à morte, quæ est *ultimum terribilium: Requiramus*, inquit, *cujus sit vitium, quod tenui tabulato hominis vita committitur, & dubijs casibus Pelagi incerta tentantur, numquam se nauta navigio credidisset, nisi navigando desiderium negociandi cupiditas incitasset.* Auscultemus obsecro quibus epithetis S. Zeno vitium istud proscindat: *Est libido profaeda*, inquit, *cupiditas cæca, tempestas insana, rapacitas si fine, solicitudo sine requie, ad sua numquam perveniens vota, qua satiari non novit.*

S. Val. h. 20. de avar.

S. Zen. ser. de av. mal.

7. Hydropicus continua ardenti, & inextinguibili siti vexatur; & tametsi sitim consuevimus bibendo extinguere & compescere, hydropisis tamen naturalis conditio ea est, quod post sumptum potum sitim vehementius adaugeat; possemne aptiorem ad avaritiæ insatiabilitatem exprimendam optare comparationem? S. Anton. de Padua ait: *Hydropicus, qui est avarus, dicitur eo, quod sit avidus auri, & numquam opibus expleatur; sicut corpus aura, sic avarus auro impletur; est enim abyssus carens fundo sufficientia.* Quantò plus corpus aliquod humanum aura sive aere fruitur, tantò amplius eumdem desiderat; talis quoque est avari conditio, qui quantò plus possidet, tantò amplius desiderat: *Hydropicus quo amplius biberit, amplius sitit; & omnis avarus sitem multiplicat, quacum ea, qua appetit, adeptus fuerit, ad appetenda alia amplius anhelat.* S. August. quoque de hac insatiabilitate in quodam sermone ita scribit: *O rabies omni fine carens! numquid terra suis limitibus terminatur, aqua suis finibus limitatur, aër suo fine concluditur, cœlum suis terminis arctatur, sola avaritia terminum nescit? O avare, si terra tibi cuncta dat, mare queris; sed si terra & mare, aerem petis: si terram, mare, & aerem possederis, adhuc cœlum ambis, & ipsum penetrare affectas: & si cœlum penetraveris, adhuc non quiesceres, donec te Deu adaquaveris, vel fueris superior Altissimo.*

S. Ant. de Pad. ser. in D. 17 Pent.

S. Aug. to. 10 ser. 48 ad fr.

Ælian.

8. Ælianus de varia historia narrat, quod cum Darius lecto Epitaphio sepulchri Semiramidis, quod tale erat: *Si quis Rex pecunia indiget, hoc monumentum dirnat*, sepulchrum illud effodi jubendo, ad ipsa usque cadaveris ossa pervenisset, loco speratæ pecuniæ, laminam quamdam hisce verbis inscriptam invenerit: *Nisi esses insatiabilis, numquam sepulchra mortuorum attigisses.* Magnatum cupiditas hodie eousque ascendit, quod omnia subditorum bona sibi adsciscant, nulliqué rei adeo graviter studeant, quam ut subditos suos omnigenis omni ex parte intolerabilibus gabellis & oneribus aggravent; Unde ingeniosa est illa Oleastri circa edictum à Josepho Ægypti Vice-Rege editum, scilicet: *Quintam partem Regi dabitis, quatuor reliquas permitto vobis*, scripta observatio, dicentis: *O infelicia tempora nostra, quibus & omnia Domini sibi volunt, & agricola quidquid possent Domino suffurantur;* Ut proinde & ipse gentilis Poeta Virgilius lamentando exclamet: *Auri sacra fames, quid non mortalia pectora cogis?* S. Zeno in eodem loco de avaritia ita scribit: *Fidem frangit, charitatem negligit, justitiam negat, jura divina contemnit, orbem totum, si possit, ut rapiat.* Did. Stella fabulam Midæ refert, quem poetæ finxerunt ex nimia auri cupiditate Dijs supplicasse, ut hæc ei indulgeretur gratia, ut quidquid tangeret in pretiosum illud metallum converteretur, *atque illi ejus voluntati fecere ita satit, ut cibus quem sumere volebat, in aurum statim converteretur, ita nimia fame tortus statim perijt.*

Gen. 47. v. 24.

Oleast. ibid.

S. Zen. ibid.

Did. Stell. enn. 20. Luc.

9. Moyses cum vidisset Judæos avaros in vitulo illo erecto aurum, quod ad illud conflandum contribuerant, adorantes illud in minutissimum pulverem redactum, eis ad bibendum propinavit; Ubi S. Bruno ait: *Biberunt aurum Judai, quia cupidi sunt & avari;* idemmet Judæi, ne Christus eorum deinceps reprehenderet avaritiam, eumdem crucifigi fecerunt & unus ex ipsis eumdem Christum pro triginta argenteis vendidit, quibus proinde jure dici poterat, quod in Psalmo legimus, nimirum: *De absconditis, tuis adimpletus est venter eorum;* Deus etenim pretiosas auri venas sub terræ profundissimis visceribus absconditas esse voluit; & nos ipsi, prout in quotidiana videmus experientia, pecunias nostras ut plurimum in locis secretissimis absconditas servamus, ac proinde non immeritò Ly *De absconditis* de auro & argento interpretari possumus: Imò quousque hæc hominum cupiditas & auri amor pertingat, vel ex eo arguere possumus, quod in Josepho Hebræo Historico legitur, nam cum Hebræi per diuturnam Hierosolymæ obsidionem fame extimulati, inimicorum se manibus & voluntati cedere cogerentur, aurum suum deglutierunt; ut illud inutili corporis pondere deposito, abs se hostes projicerent, at vero cum nonnulli Arabiæ & Syriæ milites, nec non aliqui de exercitu Romanorum consilium hoc Judæorum explorando penetrassent, nocte quadam

Exod. 32. v. 20.

S. Brun. apud Godef.

Ps. 16. v. 14

dam bis millium Judæorum viscera exenterarunt & perquisierunt, ut devoratum ab illis aurum inveoire possent, suitque hac ratione adimpletum & verificatum illud à Jobo conscriptum divinum Oraculum: *Divitias, quas devoravit, evomet.* Job. c. v. 15

10. Primum homicidium, seu potius fratricidium cupiditatis & avaritiæ partus fuit, cum enim Cain sufferre non posset, quod bona temporalia benigniori à Deo oculo respicerentur ad facinus istud perpetrandum excitatus fuit. Inter Abraham & Loth, qui tum quoad sanguinem, tum quoad virtutem & sanctitatem proximè cognati erant, facili negotio discordiæ subnasci potuissent, idque propter greges eorum. Inter uxorem & maritum, inter Samsonem inquam & Dalilam inhumana illa contingit traditio, per quam Dalila Samsonem in manus inimicorum ejus proditoriè consignavit. Denique hoc unicum dixisse sufficiat, quod cum Christus redemptor noster, qui *spirituum ponderator est*, ipse eo tam sciebat, quid esset in homine, utrumque immane facinus tam Judæ quam Pilati, id est, tam condemnationem Christi ad mortem Crucis, à Pilato ex motivo pure politico (*si hunc dimittis non es amicus Cæsaris*) factam, & proditionem Judæ ex sola avaritia machinatam æqua lance ponderasset, tandem pro avaritia pronunciavit, dicendo: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet.* Prov. 16. v. 2. Joan. 19. v. 11. Ibid. v. 11.

11. Enim vero si veram causam scire desideratis, cur homo avarus numquam satietur lucris, aut parvis divitijs acquiescat? audite S. Bernardinum ipsissimā hujus rationem adducentem in medium, dum ait: *Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit, ratio hæc est, quia potius pecunia non ibi est, nec ibi ponitur, ubi est sitis avari.* Sicut enim vinum in vase suo componitum, quantumvis excellens & generosum sit, sitim tamen Domini sui nequaquam extinguit, quamdiu in vase remanet, nisi bibatur, *Sit pecunia in arca sitim mentis sedare non potest*: sitis auri in corde, in mente, sive in anima residet, nam aurum sive anima purus est Spiritus & substantia intellectualis, estque propter solum Deum creata, qui proinde solus quoque illam satiare & adimplere potest: *Deus meus & omnia*, hæc autem bona temporalia nullam cum ipsa, quæ spiritum est proportionem habent. Et ideo S. Bernardus super illa S. Petri verba: *Ecce nos reliquimus omnia* scribens inquit: *Anima rationalis cæteris omnibus occupari potest, repleri omnino non potest.* Quod si quis diceret mihi, armaria mea scientia replere proposui, intellectum meum duplonibus adimplere statui, te utique in gravi errore constitutum esse responderem, quia scientiæ pro sede sua intellectum habent, sicut armaria locus sunt & custodia duplonum & aliarum pecuniarum. Et ideo *Avarus non implebitur pecunia*: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Et quid mirum? Quia ipsa arca repletur, ergo anima eadem pecunia repleri non potest, impossibile enim est eodem tempore duo diversa loca simul & semel repleri.* Anima nostra vastissima est, terra aut minimum quoddam punctum est, ac proinde tametsi quis totum mundum possideret, ob id tamen minime contentus erit. unde Sanctus Augustinus avarum hisce verbis affatur: *Avare, an parum tibi est, si te impleat ipse Deus? Deus si ad te veniat sine auro, sine argento, non vis illum, quid ergo tibi sufficiet ex omnibus, quæ fecit Deus, cui non sufficis ipso Deus?* Idem in Soliloquijs suis de anima dicit: *Facta est capax majestatis tuæ, ut à te solo, & à nullo alio possit impleri.* Innocentius III. avarum interrogat, an scire & nosse cupiam velit, quare nunquam satietur per quamvis quantumcunque magnam pecuniarum congestam quantitatem, quam possidet: *Vis, inquit, ô cupide scire quare semper es vacuus, cur nunquam impleris? Adverte, non* S. Bern. s. Jer. 45. c. 1. cap. 1. Matth 19. v. 27. S. Bern. ser. decl. Ecce nos relinq. Eccles. 5. v. 9. Hugo Card. ibid. S. Aug. con. 3. in Ps. 30 c. 30. Sol. Inn. l. 1. 2. de cont. mun. cap. 7.

est plena mensura tua, qua quantumcumque contineat, adhuc capax est amplioris, sed humanus animus capax est Dei, quoniam qui adhæret Deo, unus spiritus est cum Deo, quantumlibet ergo contineat, numquam est plenus, nisi Deum habeat, cujus semper est capax: si vis ergo ô cupide satiari, desinas esse cupidus.

12. Una ex rationibus, ob quam nullus io divitiarum possessione est contentus, nec quietem invenit, imo ex earundem cupiditate plurimum cruciator, est, quia cum creatus sit, ut Deo fruatur, ipse Deum creaturis postponit, ponendo in auro & argento omnem suum affectū & amorē, ac proinde S. Augustinus merito dicit: *Cum malis hominibus Deus ista concedit, ostendit in eis, quomodo & in ipsis bonis qua Deus largitur, cruciatur animus, cui viluit, qui tanta largitur.* Valde ad propositum nostrum considerabilia sunt verba illa S. Pauli ad Galatas scribentis: *Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs qui natura sunt Dij serviebatis, nunc autem cum cognoveritis Deum, imo cogniti sitis à Deo, quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo servire vultis?* Postquam enim quis Creatorem & bona cœlestia agnoverit, ac deinum se de novo ad creaturas converterit, subito differentiam inter utrumque agnoscens videbit, quam hæc illum satiare nequeant, & quam hæc creata egena existant, atque ideo verba illa: *Cum cognoveritis Deum*, contra opponit verbis illis: *ad infirma & egena elementa.* S. Ignatius postquam cœlum in profunda contemplatione respexisset, dicebat: *O quam mihi sordet tellus, dum cœlum aspicio.* Ubi Vulgata nostra legit: *infirma & egena*, Tertullianus vertit, *mendica*; Hæc igitur est in causa, cur mundus capacitatem & appetitum animæ nostræ, utpote quæ ad Deum & cœlestia ac sempiterna bona possidenda creata est, satiare & implere non possit, quia ut speciali quodam discursu probabimus, totus mundus quantus est, nihilum quoddam est, id vero quod nihil est, nequit esse proportionatus cibus animæ creatæ ad possidendum Deum, *in quo sunt omnes thesauri; Deus meus & omnia.* S. Aug. ser. 15. de div. Gal. 4. v. 8. & 9. Tert. l. 5. con. Marcion. Colos. 2. 3.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Quanto quis ditior est, tanto & pauperior, quia avarus numquam dicit, sufficit, nec gaudet aut fruitur suis divitijs, cum sit servus & mancipium illarum, & ab illis velut Dominus suis possideatur.

THEMA.

Est quasi pauper, cum in multis divitijs sit. Prov. 13. v. 7.

1. Sententia hæc Sapientis primo quidem aspectu paradoxa esse videtur, siquidem vix casus dari potest, ut quis ingentes possideat divitias, & simul eodem tempore pauper existat, & tamen propositio est æternæ veritatis & dictata à Spiritu Sancto: *Est quasi pauper, cum in multis divitijs sit.* Etenim tritū est axioma: *Semper avarus eget*; & avaris sæpè improperatur; quod inter omnes divitias suas nequidem calidam aquæ frigidæ bibere aosint; Et quidem quodnam io eo putatis latere mysterium, quod dives Epulonis incarnata Sapientia in Evangelio nobis proponatur velut inter cæteras inferni quos patitur pœnas, tanta tamque ardenti siti cruciatus, ut pro illius mitigatione vel unicam aquæ guttulam popposcerit? Unique id factum est ad insinuandum nobis, quam verum sit, quod semper *per hæc quis peccat, per hæc & torquetur*; Avari enim non solum crudeles sunt eo, quod ex sua substantia ne minimum quidem subsidium pauperibus præbeant, Avari pauperes.

beant, verum etiam erga seipsos à propria cupiditate adeo coarctantur, ut in summa divitiarum abundantia ne quidem unicum atque calicem sibi ipsis indulgeant. Unde D. Augustinus divitem avarum his verbis affatur: *Et habes concupiscis; & plenus es & sitis, morbus est, non opulentia.*

S. Aug. ser. 5. de ver. Dom.

2. Ad quod probandum opportune servit celebris ille D. Chrysostomi locus, qui postquam considerasset quod juvenis ille, qui Christi Scholæ se adjungere cupiebat, audito Salvatoris de vendendis possessionibus suis suggesto consilio, *abyt tristis*, demum subjungit dicens; *Numquam magna voce prædicare cessaba, accessione pecuniarum cupiditatem habendi magis atque magis adra inflammari, ut rerum copia crescente, paupertas quoque augeatur, nam qui majori desideria ardent, egere se magis sentiunt.*

Chrys. h. 64. in Matth.

3. Dives illi, qui copiosissimam horreis suis messem intulerat, se locum aut situm, in quem reliquos messis suæ manipulos reconderet, non habere lamentabatur dicens: *Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos?* Sed qua ratione fieri poterat, quod dives ille majorem domum vel palatiorum, aut granariorum amplitudinem non haberet, aut si hæc illi deerant numquid saltem aliorum domos sibi elocandas conducere poterat? D. Chrysologus ait: *Audistis quomodo non habet dives? ecce clamat, non habeo. Verum est quia non habet semper, qui quærit semper.* Verè enim dives avarus pauper est, plura enim sunt quæ ipsi desunt, quam sint illa quæ possidet, quia cupiditas ejus ad omnes aliorum se facultates extendit. Unde sanctus Ambrosius ait: *Pauperiorem se judicat omnes abundans, quia sibi deesse arbitratur, quidquid ab alijs possidetur tota mundo eget, cujus non capit mundus cupiditates.* D. Chrysostomus postquam mala avaritiæ & infelicitatem avari pluribus exaggerasset, subjungit: *Quid mira percurra? Si regnum orbis invaserit, cæteris omnibus miserior tamen est, atque pauperior; terrarum pestis, urbium pernities, singulorum calamitas non enim quæ cæterorum sunt, quasi sua tutatur, sed veluti unus ex multis omnia rapit, pauciora putans cæteris omnibus se habere.* Quod si etiam copiosiori gavisus fuisset messe quam tempore Joseph in primis septem annis Ægyptus habuit, attamen non satiaretur, quia ut S. Zeno ait, *Parum putat omne quod nascitur, cujus abundantia deesse putat;* Cui simile est quod S. Job in simili proposito ait: *Cum satiatus fuerit, arctabitur.* S. Greg. ad divitem illum se reflectens, qui, ut paulò ante diximus, copiosam horreis suis messem intulerat, & tamen inquieto animo erat, exclamat dicens: *O angustia ex satietate nata, de ubertate agri angustatur animus avari.*

Luc. 12. v. 17.

Chrysol. ser. 104.

S. Ambr. l. de Nab. c. 12.

Chr. h. 81. in Matth.

S. Zeno ser. de dupl. sem. spe.

Job. 20. v. 22.

S. Greg. l. 16. mor. c. 12.

4. S. Asterius quoque observat, quod divitibus inter facultates suas solicitudines quoque & angustiæ crescere soleant ejusmodi quales ut plurimum pauperes premere videmus: *Cum omnibus abundet*, inquit, *tamquam omnium egenus ingemiscit, præsentibus non fruitur, quæ absunt anxiè quæritat, proprijs non utitur, & ad aliena oculos adjicit;* Et ideo S. Augustinus tunc hominem divitem esse probat, quando in cupiditatem suam perfectum dominium obtineat, contentus est eo quod de facto possidet; tunc enim quando nullam in eum avaritia tyrannidem exercet, nihil omnino sibi deesse verè & liberè dicere poterit; Porro discursus sancti Doctoris hic est: *Quis dicitur dives in hac terra? Quando laudatur dives, quid dicitur? Multum dives est, nihil illi deest, Laus certo laudantis illa est, nam ista non est, cum dicitur: Nihil illi deest; attende si nihil deest: si nihil cupit, nihil illi deest; si autem adhuc cupit majora, quam quæ habet, ad hoc accesserunt divitiæ, ut egestas cresceret.* Neque solum hic sanctus Doctor in citatum Psalmum scribens, sed & alibi eamdem opinionem confirmat, siquidem in sermone 15. de diversis, in discursibus præcedentibus sæpius allegato, ita scribit: *Tanto quisque magis ardebit egestate, quanto magis eas diligens majores habuerit: quomodo ergo sunt divitiæ, quibus crescentibus crescit inopia, quæ amatoribus suis, quanto fuerint ampliores, non afferunt satietatem, sed inflammant cupiditatem.*

S. Ast. ho. de avar.

S. Aug. in Ps. 122. c. fin.

Ser. 15. de div.

5. D. Chrysostomus idem scitu valde necessarium punctum considerans primo quidem avarorum deplorat miserias dicens: « Quid avaro fuerit » ærumnosius? quod & vitam suam omni morte ærumnosiorem faciunt cura & anxietate animi, & perpetua vigilia ipsam depascente, & paulatim absumente: » Postea verò ad propositum nostrum subjungit: In luctando etiamsi omnia omnium acquirant, nullam sentiunt voluptatem, eo quod plura appetant. Idem quoque D. Chrysostomus alibi regulam quamdam nobis tradit ad discernendum divitias quæ nos contentos & quietos efficiunt, à fallacibus, quæ nos inquietant & minimè satiant aut contentos reddunt, siquidem super illum Psalmistæ textum: « Noli timere cum dives factus fuerit homo: non » enim divitijs abundare, sed nolle opibus florere eæ » demum divitiæ sunt. Num illud quod vobis est di» ctum intellexistis? Qui vult dives esse possessioni» bus eget & pecunijs, qui autem locuples esse non » cupit, semper est in abundantia. » S. Ambrosius pariter ad rapacitatem & insatiabilitatem avaritiæ se reflectens dicit: *Sed quid arbitraris quod dum vivis, abundas omnibus? O dives, nescis quam pauper sit, tanto plus habueris, tanto plus requiris, & quamquam acquisieris, tamen ibi adhuc indiges: inflammatur lucro avaritia, non restringuitur;* Idemque declarat pariter & probat Achabi Regis exemplo, qui tametsi Rex esset & in supremo thesaurorum & felicitatis humanæ culmine consisteret; attamen infelicem se esse reputabat, quia vineam Naboth habere non poterat, de quo ita scribit, Nihil pauper de possessionibus divitis concupivit, Rex sibi egere visus est, quia vineam habebat pauper vicinus; Quis igitur tibi pauper videtur? Qui contentus est suo, an qui concupiscit alienum? Census abundans nequit avari pectus explere.

Chr. c. 6. e. 15. de avar.

Chrys. ho. in Psal. 48.

S. Ambr. l. 1. de Nab. c. 2.

6. Severinus Boetius de consolatione Philosophiæ ad intentum nostrum hunc in modum egregiè discorsit: *Quid autem tanta fortunæ strepitu desideratis? fugare creda indigentiam copia quæritis atqui hoc vobis in contrarium cedis*, Idque evidenter probat, quia homo dives pro convenienti status sui decoro conservando multos debet impendere sumtus; *Verum illud est*, inquit, *permultis indigere eos qui permulta possident.* Aulus Gell. lib. 8, idem verissimum esse & ipse concludit, dum ait: *Magnam indigentiam nasci non ex inopia magna, sed ex magna copia, multa enim desiderari ad multa, quæ habeas tuenda;* Omnes etenim servi & ministri divitis, & quotquot ab eo dependent, ad nihil aliud quam ad proprium interesse intenti sunt, seque ex Dominorum suorum divitiis locupletare satagant, estque verissimum, quod Sapiens quidam ait: *Quot servi, tot hostes.* Idipsum quoque B. Humbertus post se scriptum reliquit; Dicit enim: *Divitiæ fallunt, quia promittunt copiam, & faciunt vel augent indigentiam; habent enim defectus suas divitiæ, sicut amator earum, quos defectus secum adferunt, cum ad aliquem veniunt;* Citaque illa Senecæ verba ex ejus Epistola 120. *Pluribus indigent, qui plura possident; Avarus non implebitur pecunia, & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis; non sunt simul famae divitiarum & satietas;* Nam ut S. Bernardus ait: *Non plus satiatur cor hominis auro, quam corpus aura.*

Boet. Sev. l. 3. prof. 3. consol.

Aul. Gell. l. 8.

B. Humb. p. 1. l. 1. c. 11.

Sen. ep. 120.

S. Bern.

Avari facultatum mancipia.

7. Porro divitem avarum facultatum suarum servum & mancipium esse, ac proinde ipsum ijs non frui, præterquam quod quotidiana docemur experientia, Sancti quoque Patres concorditer docent; Et quidem Innocentius III. Tantali fabulam memorans dicit: *Tantalus sitit in undis, & avarus eget in opibus cui tantum est, quod habet quantum est quod non habet, quia numquam utitur acquisitis, sed semper inhiat acquirendis*: Unde Sapiens ait: *Est quasi dives cum nihil habeat, & est quasi pauper cum in multis divitijs sit.* Idem Pontifex eodem in libro cap. 8. quod intitulatur de falso nomine divitiarum, inquit: *Opposita sunt, esse divitem & egenum, at opes mundi non auferunt, sed asservant egestatem; magis enim, Sufficit modicum pauperi, quam plurimum diviti.*

Inn. 3. l. 2. de cont. mun. c. 13. Prov. 13. v. 7.

8. Servus Domino suo qui præterquam possessionum ditissimus sit, æraria sua insuper auro referta habet, fideliter inservit, at vero quia servus & mancipium est divitijs illius Domini, non est vel unius solidi bonorum illius Dominus, imo vix nudo pane famem suam pellere potest, præterquam quod stramine vel tabula lignea loco plumei lecti utatur. Quot sunt avari qui in bonorum temporalium abundantia pertinaciter abstinendo diram patiuntur famem, eo quod illaqueati & vinculis quasi irretiti sint ab avaritia, quæ illos devorat & totaliter consumit! S. Anton. de Padua, qui avaros semper vehementer exhorruit, de eis dicit: *Avarus est pauper, qui non pecuniæ, sed ipsi pecunia imperat; non possessor est, sed possessus.* Seneca moralis considerans, quod pisces & feræ decipiantur ab esca, ijs in hamo aut reti apposita; ad illos se convertit, qui à bonis temporalibus sese patiuntur seduci; quos proinde ita alloquitur. *Munera ista fortuna putatis? Insidia sunt; quisquis nostrum tutam agere vitam volet, quantum plurimum potest ista viscata beneficia devitet, in quibus in hoc quoque miserrimi fallimur, quod habere nos putamus & habemur.*

S. Ant. de Pad. ser. in D. 2. Trin.

Sen. epist. 8.

9. Quando viri alicujus divitis facultates, describere volumus, dicere solemus multas habet vir ille facultates, census & reditus habet copiosos; At vero si vir ille dives pariter avarus existit, potius de illo in veritate dici potest, quod possessiones possideant ipsum, quodque ipse teneatur adstrictus & retineatur à censibus & reditibus suis. D. Chrysostomus inter divitem & avarum distinguit, *Aliud*, inquit, *avarus, & aliud dives; avarus non est dives, avarus multis indiget, avarus custos est non Dominus pecuniarum, servus non possessor.* Consonatque hoc D. Chrysostomi dictum, cum sequenti propositione S. Augustini dicentis: *Illius est aurum & argentum, qui novit uti auro & argento*; Idque dicit, quia sciendum est id quod monet D. Chrysostomus in quodam sermone de hac materia, ubi de possessionibus tractans dicit: *Propterea possessiones dicuntur, ut nos illas possideamus, non illæ nos.*

D. Chrys. h. 2. ad pop.

S. Aug. ser. 25. de dou. Chr. t. 5. ser. 18.

10. Et quidem ut hanc veritatem intimius penetremus, hujus vitij naturam seu potius malignitatem ob oculos ponamus necessum est. Dionysius Carthusianus fuse de eo tractans, testimonium adducit D. Chrysostomi dicentis: *Qui servit pecuniæ præsentibus ligatur compedibus & futuris, hujus enim inordinati appetitus adeo fit morigerus servus & promptum mancipium, ut in omnibus & per omnia tyrannidi ejus exacte obediat.* S. Ambrosius in lib. de Naboth cap. 14. cui titulus est: Quomodo divites custodes sint & servi divitiarum, capitulum præfatum hisce verbis exorditur: *Custos es tuarum non Dominus facultatum, qui aurum terra infodis, minister utique ejus, non arbiter, sed ubi thesaurus tuus ibi & cor tuum, ergo in auro cor tuum infodisti terra.*

D. Carth. t. 2. ope. min. ep. con. avar. 6.

S. Ambr. l. de Naboth. c. 14.

11. Salomon deplorabilem quamdam avari hominis miseriam his verbis manifestat: *Vir cui dedit Deus divitias, & substantiam & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat, nec tribuit ei potestatem Deus, ut comedat ex eo*; & protinus sequentibus immediate verbis, rationem reddit, cur ijs non fruatur; *Sed homo extraneus vorabit illud.* Hi enim qui avaro tamquam hæredes succedunt, facultatibus illius generaliter perfruuntur, quia iusto Dei judicio in illorum supplicium & pœnam; *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Cupiditatem enim sibi tyrannice dominari permittunt, à qua ab omni facultatum, quas accumularunt fruitione rigida prohibitione arceatur, huicque pro libitu suo illis imperanti magis & exactius obediunt, quam ipsimet Deo; Ego quidem idipsum adeo liberè & constanter asserere non auderem nisi S. Augustinus idipsum ante me claris & perspicuis verbis aureo calamo suo expressisset; hic enim labores quos avarus propter divitias accumulandas & custodiendas sustinet, cum laboribus quo servitium Dei ab unoquoque nostrum exigit, conferens ita scribit: *Quid vis ab avaritia possidere? Dura jubet, levia jubeo; Onus ejus grave, sarcina mea levis est; jugum ejus asperum est, jugum meum leve est; Noli velle ab avaritia, ut mare transeas, & obtemperas; jubet ut te ventis procellisque committas, jubeo ego ut ante ostium tuum, ex eo quod habes, des pauperi; piger es ad faciendum ante te opus bonum, & strenuus es ad transeundum mare; quia avaritia imperat, servis, quia Deus jubet, odisti.* Idem quoque sanctus Doctor in alium quemdam Psalmum scribens, id quod paulo superius tetigimus, & ipse his verbis post se scriptum reliquit: *Ille habet aurum* inquit, *qui novit uti auro, qui autem auro uti non novit, habetur, non habet, possidetur, non possidet; Estote Domini auri, & non servi, quia & aurum Deus fecit, & te super aurum ipse fecit.*

Eccl. 6. v. 2.

Ibidem.

Ps. 80. v. 13.

S. Aug. in Ps. 128.

In enar. in Psal. 133.

12. Dubium hoc loco non inopportunum moveri potest, an major sit cura & solicitudo, qua avarus aurum in ærarij sui carcerem conjicit, & sub multis clavibus recludit & custodit. Ut illud sibi velut mancipium pro libitu servire faciat; an vero vehementior sit violentia & tyrannis, quam idem aurum in cor hominis avari exercet, illum sibi velut vile mancipium & servum ad nutum sibi subijciendo, D. Chrysostomus de eo qui aurum sub multis seris & vectibus reclusum tenet, ita scribit: Præter hæc vincula, custodem quoque carceris asperum habet, & improbum amorem pecuniæ, quia non patitur eum carcerem istum transgredi, sed innumerabiles ipse sibi fabricat pedicas, & custodias, & ostia vectes, & cum in interiorem custodiam illum conjecerit, persuadet, ut delectetur etiam hisce vinculis.

Quæstio.

Chrys. t. 5. or. de aur.

13. Sæpius illum Habacuc textum superius ponderavimus, in quo de avaro dicitur: *Usquequo & aggravat contra se densum lutum*, vel ut Septuaginta legunt: *Aggravat torquem suam graviter.* Verè avarus adstrictus, vinctus, & ligatus est catenis, sed aureis, sed argenteis nec tamen propter hoc ejusdem auri vinctum mancipium esse desinit. Sanctus Bernardinus textum illum Ecclesiæ: *Nec tribuit Deus potestatem ei ut comedat ex eo*, in nostrum favorem exponit, dum addit, Scilicet Domina avaritia prohibente sed homo extraneus vorabit; Quia proximi consanginei, familiares, & domestici, veluti extranei ad mortem ejus anhelant, ut ejus facultatibus gaudere valeant; De quibus proinde idem Sanctus exponit textum illum S. Matthæi: *Et inimici hominis domestici ejus*; vere, inquit, inimici illius sunt, cum sæpe contingat, quod filij, & cæteri consanguinei, ne usurarius restituat aliena, malitia, aut violentia impediunt confici

Hab. 2. v. 6.

Avari vincti.

S. Bern. t. 2. serm. 45. a. 1. cap. 2.

Matth. 10. v. 36.

testa-

testamenta, & cautiones debitas fieri. Paulo post multos hujusce tyrannidis avaritiæ enumerat effectus: « Præcipiente avaritia, *inquit de avaro*, abstinet » à delicatis cibis, à veste pretiosa, à quiete, somno: » ea imperante patrat crudelitates, injustitias, exponit se laboribus, ærumnis, itineribus, sæpe periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis guerrarum, in fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate, in calore & æstu in motte frequenter; & quod mirabilius est, cogit, per obedientiam eorum nummos dare animam suam immanibus Dæmonum. »

Ibid. c. 3.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Varij tanguntur effectus avaritiæ, quæ passim omnibus etiam nonnunquam timorata conscientiæ hominibus tenaciter adhærescit, nec cum ætate senili consenescit, sed adolescit potius, quia adeo difficulter eradicatur, ut speciali ad id Dei auxilio opus sit.

THEMA.

Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis, erat enim habens multas possessiones. Matth. 19. ỳ. 22.

Habendi cupiditas innata homini.

1. EX hac historia, non vero parabola, Christus, Magister noster insinuare nobis voluit, tenacem illum affectum & adhærescentiam ad bona temporalia universaliter in hanc corruptam Adamicæ progeniei massam impressam esse, licet in alio plus, in alio minus; Etenim adolescens hic Evangelicus licet in divinorum præceptorum observantia exactus existens ad perfectionis statum ardenter aspiraret dicens: *Quid adhuc mihi deest?* Attamen quando Christum sibi dicentem audivit: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, abijt tristis*; Vel ut origenes dicit: *Cœpit autem dives scalpere caput suum, & non placuit ei*; Unde incarnata Sapientia & Redemptor noster commodam cœpit occasionem, ut ad Petrum se vertens, diceret ei: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Evangelista autem hanc adolescentis renitentiam ex eo processisse dicit: *Erat enim habens multas possessiones*; Circa quæ verba idem Origenes ait: *Cum difficultate divellimur à bonis terrenarum divitiarum, magis enim volumus adipisci etiam ea, quæ male desideramus, quam liberari à desiderijs malis.*

Matth. 19. v. 20. Ibid. v. 21. Orig. tr. 8. in Matth. Ibid. v. 24. Ibid. v. 22.

Avaritia juvenescit semper.

2. S. Bonaventura super illa verba scribens: *Nec omnino poterat sursum respicere* (ubi sermo est de muliere illa, *quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo*) per hanc infirmitatem vitium avaritiæ interpretatur: Hæc enim *incurvat cor ad temporalia; Oculos suos statuerunt declinare in terram & durat per totum tempus vitæ*: Citatque locum quemdam Sancti Hieronymi, qui etiam à S. Bernardino adfertur, dicentis: *Cum alia vitia consenescant, sola avaritia juvenescit; ideo quanto homo in avaritia senior fit, tanto difficilius ab ea dissolvit se.* Citat quoque textum illum Job cap. 18. in quo Baldach de avaro loquens dicit: *Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis ejus ambulat, tenebitur planta illius laqueo*; Circa quæ verba Seraphicus Doctor dicit: *Per plantam extremitas vitæ avari intelligitur, quanto enim cupidius fini vitæ suæ propinquior fit, tanto majori cupidine inardescit.*

S. Bon. in c. 13. Luc. v. 11. Ps. 16. S. Hier. S. Bern. t. 2. ser. 45. a. 3. cap. 3. Job. 18. v. 8. & 9.

Historia tragica. L. 1. cap. 9.

3. In vita insignis illius servi Dei Camilli de Lellis, Fundatoris Religionis ministrantium infirmis, refertur; nonnullos ex dictæ Religionis Patribus Genuæ Senem quemdam avarum moribundum convenisse, ut eum ad felicem mortem disponerent, qui saccum pecunijs plenum in lecto juxta latus suum, bursam vero pariter refertam ex brachio suspensam gerens, à Religiosis præfatis monitus, ut immoderatum erga divitias suas affectum exueret, utpote qui secus faciendo damnandus esset; qui pertinaciter eis respondit: *Non possum verè, non possum id facere*, nec ad me ad hoc inducendum ullum est remedium, & his dictis expiravit; nimirum, *Qui sic vivit, sic moritur*, ut ad aliud propositum, inquit sanctus Ambrosius.

4. Dives ille qui adeo in Lazarum crudelis extitit, in inferno ab Abraha petebat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aquam ut refrigeret linguam meam*; insuper instanter ab eo petebat, ut Lazarus in domum fratrum suorum mitteretur, ut salutaribus eos monitis imbueret; hancque petitionem secunda vice replicavit; At vero ut Cajetanus ibidem notat dicens: *Non proveniunt istæ preces ex bono affectu ad salutem fratrum, quoniam damnati habent voluntatem firmatam ad malum, sed proveniunt ex affectu superbiæ*, Male namque inclinationes quas homo habuit in vita ut plurimum etiam post mortem vivæ remanent in animabus damnatis.

Luc. 16. v. 24. Cajet. ibid.

Israelitarum avaritia.

5. Populus Dei electus qui ex Ægypto per desertum peregrinabatur ad terram promissionis, populi Christi fidelis typus erat, qui per hujus præsentis vitæ desertum proficiscitur in terram viventium. Observetis autem quam fuerit populus ille in hoc summere avaritiæ tenacissime addictus; Ut enim siceam quod ad hoc ut populus ille ad servitutem Ægyptiam deferendam induceretur, Deus illos opulentissima totius Regni supellectile aurea & argentea onerare debuerit; quis est qui nesciat quoties summa cum importunitate carnes sibi ministrari postulaverit cum tamen ex cap. 10. Exodi vers. 26. certo constet, quod greges & armenta sua secum conduxerint: *Cuncti greges pergent nobiscum, non remanebit ex eis, ungula*, imo Exodi 12. vers. 32. Pharao ipsis expressam greges suos conducendi licentiam concessisse dicitur: *Oves vestras & armenta assumite*; Et Moyses expresse scribit: *Sed & vulgus promiscuum innumerabile ascendit cum eis oves & armenta*; Nec est quod omnia hæc animalia in via mortua fuisse quis dicat, quia quando Israëlitæ jam terræ promissionis viciniores fieri cœperunt tribus Gad & Ruben instanter penes Moysen & Primores populi solicitarunt, ut illis cis Jordanem mansiones suas perpetuas liceret erigere, eo quod regio illa Jordanis optimis & uberrimis abundaret pascuis, quibus ob pecorum multitudinem quam secum conduxerant, multum indigebant: *habebant pecora multa.* Quæ cum ita se habeant, cur igitur carnes tanta cum instantia solicitabant, quarum tantam penes se habebant provisionem? Respondere quidem posset populum præfatum carnes non vulgares, bovinas & ovinas sed delicatas volatilium scilicet, coturnicum & similes postulasse; at verò ipsa veritas est, quod quia populus ille avarus erat valdeque cupidus, hinc quia Deus curam illis quotidie de victus annona providendi in se assumpserat, ut propriis, quæ secum habebant pecoribus parcerent & viva retinere possent, manna quotidianum fastidientes coturnices sibi dari rogabant. Unde Lyranus ait: *Propter suam avaritiam parcebant suis animalibus.*

Exod. 10. v. 26. Exod. 12. v. 32. v. 38. Num. 32. v. 1. Lyr. h. 11.

[*Gen. 13. v. 6.*] 6. De duobus eximijs Dei servis Abraha & Loth legitur in Sacro textu, quod *non eos poterat capere terra, ut habitarent simul*, quod Sanctus Ambrosius consi- [*S. Ambr. l. 1. de Abrah.*] derans ait: *Non capiebat terra, quia divites erant; seculare vitium, ut divites terra non capiat, nihil enim satis est divitum cupiditati, quantò ditior quis fuerit, tantò avidior ad possidendum.* Sed utinam transitoriarum divitiarum loco veras sectarentur. Sanctus Apostolus sciens quod cor humanum adeò gloriæ cupidum esse, ut sine habitu & spe gloriæ vix respirare posset, homines ad veram gloriam consectandam hor- [*1. Cor. 1. v. 31.*] tabatur dicens: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*, ita [*S. Greg.*] quoque S. Gregorius quoad divitias dicit: *Si divites esse vultis, veras divitias amate.* Sic quoque Salvator noster ut avaros insigne & incomparabile lucrum si- [*Luc. 12. v. 33.*] bi comparandi artem edoceret, ijsdem dicit: *Facite vobis sacculos qui non veterascunt*; Ubi Sanctus Petrus [*Chrysol. ser. 25.*] Chrysologus ait: *Ecce docet avaritiam, qui cœperat suadere contemptum; & qui thesaurizantes corporaliter arguebat, ad tantum cupiditatis fomitem, jubet sacculos sine fine perquiri*; quia enim cupiditatem homini quasi invisceratam esse videbat, eamdem ad lucrum quoddam majus, excellentius & stabilius excitare voluit; Unde per hanc occasionem Sanctus Doctor exclamat dicens: *Christe quo te pertrahit amor tuorum, ut avarum lucrifacias, facis eum quod desiderat, non quod oportet audire; sacculos imperas, æternas thesauros, qui non deficiant, vis parari, ut avarus dum consueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur, cura non amittitur, sed mutatur; Domine tu vidisti, quia in thesauris tota fides, tota spes in sacculis, sit avari, & ideò imputribiles in calo sacculos vis parari, ut qui te non sequitur ad cœlum, sequatur saltem sacculos suos.*

7.° Valdè considerabilia sunt illa Sancti Zenonis verba, quibus hanc pestem adeò per totum mundum [*S. Zen. ser. 1. de avar.*] invaluisse asserit, ut deinceps jam vitium esse non æstimetur: *Inextinguibili pestis incendio totus mundus exarsit, avaritia, ut putatur, crimen esse desiit.* Sanctus Ambrosius pariter illam contagium vocat, quia passim per omnes hominum status & conditiones ser- [*Gen. 14. 21.*] pendo procedit; Nam factum illud Abrahæ, quando [*S. Ambros. l. 2. de Abrah. cap. 8.*] is oblata sibi his verbis à Rege Sodomorum spolia, *Da mihi animas, cætera tolle tibi*, accipere renuens respondit: *Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum Possessorem Cœli & terræ, quod à filo subtegminis, usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt*; Considerans idem Sanctus Ambrosius ait: *quasi contagium declinat intemperantia.* Non sic avidos & cupidus Saul fecit, qui Deum & Regnum suum pauculis & vilibus Amalecitarum scrutis postposuit. [*Hild. l. 3. Bibl. ep. 47.*] Unde Hildebertus ait: *Animi libertatem plures inter tormenta servarunt, inter opes autem pauci; miserabilius cupiditas de Saule ipsa, quam Saul de Amelech triumphavit. Creatura Dei*, inquit Sapiens, *in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium*; Hic autem viscus adeò absconditur, ut anima periculum in quo versatur, minime animadvertat; quia tantum abest ut bona hæc temporalia fugiat, ut etiam illa sub prætextu boni sectetur, dum sibi persuadet, quod alios per divitias suas beatificare, vel aliorum inopiam & paupertatem sublevare vel decorem Divini cultus adaugere aliquando poterit, in quo tamen valdè fallitur, siquidem econtra incentivum illi fiunt ad vitium, à quo dum se eximere nititur, affectus vehemens quod divitias prosequitur, adeò illos fortiter impedit, ut illud exequi minimè possit, quin potius ad illas magis magisque accumulandas perurgetur, cupiditateque [*Psal. 4. v. 3.*] illas habendi crescente Dei prorsus obliviscitur: Unde David meritò dicebat: *Fily hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Per hoc namque amoris pondus, quo in facultates suas inclinat & propendet, anima impeditur, quo minus ad Deum se elevare possit. Tangit quoque eamdem hanc deordinationem Sanctus Ambrosius dum ait: *Avaritia pervertit opiniones, ut quæstum pietatem putent.* [*S. Amb. ep. 19. v. l. 3.*]

8. Salvatore nostro Samaritanam peccatricem ad salutis statum convertere satagente, illa cum eo conversari renuit, utpote cui ex religionis præscripto cum ipsa colloqui esset vetitum; Dicebat enim: *Quomodo tu, Judæus cum sis bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* [*Joan. 4. v. 9.*] Mox verò ut Christus aquam suam ei potandam obtulit, omni scrupulo seposito dicit: *Domine da mihi hanc aquam*; [*Joan. 4. v. 15.*] Quod utique ea solius interesse motivo dicit, adeoque *Quæstum pietatem putavit.* Apostoli quoque Samariæ Civitatem ingressi erant, & tametsi populus ille ex quarto legis suæ præcepto cum Hebræis controversari aut commercia habere sibi vetitum esse sciret, hoc tamen non obstante, quidquid illis ad cibum procurandum necessarium erat, sibi sine ulla populi illius Samaritani contradictione aut resistentia protinus compararunt; Dicet hic fortasse aliquis, ad minos summam futuram fuisse impietatem, si ea quæ ad sustentationem necessaria erant, etiam pro oblata pecunia propria ab ijs Apostolis denegata fuisset; at verò ego per statim adducta S. Ambrosij verba respondeo: *Avaritia pervertit opiniones*; [*S. Ambr.*] Ubicumque enim in commercium aliquod aliqua interesse species ingreditur, avaritia subito pietatis quodam prætextu palliare se novit. Mox ut Samaritana se pretiosam hanc aquam habere posse intellexit, quam Salvator ei offerebat, honorifico eum titolo honoravit, dicens: *Domine da mihi hanc aquam*; [*Joan. 4. v. 15.*] Ubi Sanctus Thomas ait, *Statim cum audit eum sibi fore utilem, & aquam hanc dare posse, Dominum vocat*; [*S. Thom. ibid.*] quem titulum Salvatori minimè attribuerat, sed contumeliosè eum alloquebatur dicens: *Tu Judæus cum sis, bibere à me poscis, &c.* [*Joan. 4. v. 9.*]

9. Paucos admodum invenies, qui sibi hunc appetitum prædominari non sinant Unde Innocentius III. ait: *Facilius invenies, qui diligit divitias & non habet, quam qui habeat, & non diligat, quia difficile est esse in igne, & non ardere; difficilius est possidere divitias & non diligere*, [*Inn. 3. de cont. mund. c. 15. l. 2.*] nam ut Jeremias ait: *A minori usque ad majorem omnes avaritiæ student, à Propheta usque ad Sacerdotem cuncti faciunt dolum.* [*Jer. 6. v. 13.*] Alia vitia augescente ætate deficiunt, at verò hoc vitium paria accipit cum ætate incrementa; Unde Sanctus Augustinus ait: *Omnia in homine senescunt vitia, sola avaritia juvenescit.* [*S. Aug. t. 10. ser. 48. ad fr.*] Et Sanctus Asterius inquit: *Interrogabo cujusmodi fera sit avaritia, quæ ægrè quos semel prehenderit, elabi sinat, ut vegeta semper ac valida nunquam debilitetur, ac deficiat, sed cum ijs quos sibi subjecerit, consenescat & perennet.* [*S. Aster. ho. de avar.*] Dionysius Carthusianus vitium istud in primis suis principijs facilius superare posse concedit quidem, progressu verò temporis minimè id fieri posse dicit, cujus hanc assignat rationem, Quia *Avaritia non est hominibus ita connaturalis, sicut gula & appetitus venereorum, ideò à principio facilius potest vitari, quàm vitia illa, sed postquam avaritia intromissa est, & mentem semel possedit, difficile est eam superare & extirpare.* [*D. Cart. l. 2. ep. ... epist. de avar. a. 9.*] Idem extaticus Doctor in principio illius Epistolæ mulierem quamdam in matura jam ætate constitutam exhortans, sibi necessum non esse dicit, ut illam ludos, choreas, comœdias, aliasque vanitates similes declinare moneat, sicut nec ut ab impudicitiæ vitio sibi caveat, utpote quam in annis periculosæ juventutis ab omnibus hisce dissolutionibus & vitæ lenocinijs se subduxisse probe noverit, bene tamen sibi opus esse asserit, ut ipsam in ætate senili in divitiarum abundantia constitutam ab omni avaritiæ materia

materia prosequenda dehortetur; Unde dicit: *Cumque senes soleant naturaliter esse avari, aliqua nunc specialiter contra avaritiam scribam.*

10. Adeò difficulter radix ista stirpitus evellitur, ut sanctus Ambrosius in sermone quodam de Sancto Alexio, cum de Aoania & Sapphirâ repentinâ morte
[S. Ambr. ser. de S. Alex.] percussis tractat, dicere non dubitet: *In Anania Petrus avaritiam si potuisset corrigere, non punisset*; Et tamen hic Petrus ille erat, qui sola Apostolici oris sui apertione semel tria, & paulò post quinque obstinatissimorum Hebræorum millia ad fidem Christi converterat, qui sola corporis sui umbra innumeros infirmos sanaverat, qui Cœli & Inferni vectes in suarum clavium arbitrio repositas habebat, nec tamen vitium istud in Anania emendare se posse, sibi arrogare, audebat.

11. Post quam juvenis ille dives & opulentus à
[Matth. 19. v. 22.] Christo tristis & mœstus recesserat: *Abijt tristis*; Dominus noster ad Apostolos se convertens, ait:
[Ibid. v. 23.] *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cœlorum*, & immediatè subjunxit dicens: *Fa-*
[Ibid. v. 24. Orig. tr. 8. in Matth.] *cilius est camelum, &c.* Ubi Origenes ait: *Ostendit quoniam ex seipso impossibile est, camelum per foramen acus transire, possibile autem quantum ad Deum; sic & divitem quantum ad ipsum pertinet, impossibile est intrare in Regnum cœlorum, possibile autem quantum ad Deum*; *Petrus autem* tunc protinus ad Jesum accessit, eique omnium Coapostolorum nomine dixit:
[Ibid. v. 27.] *Ecce nos reliquimus omnia.* Didacus Stella casum quidem dari posse concedit, in quo quis in divitiarum culmine positus, earumdem laqueos evadere
[Did. Stell. in c. 18. Luc.] possit, *Verumtamen*, inquit, *hoc rarè continget; quare quemadmodum avibus tutius est ad escam non accedere, ita hominibus divitiarum non attingere blandimenta*; Deum verò suum ad Apostolos discursum dirigens, illos specialissimo Dei auxilio, à divitijs illæsos mansisse dicit: *Ita & tu tantum opus, divitias nempè contemnere solus facere non poteris, nisi à Deo adjuveris; Ideò non est in Psalmo: Ego me erui a laqueo venantium; & laqueus contritus est, cum quo adjutorio? Adjutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terram*; Ac proinde humanæ felicitatis status omnibus meritò Sanctis maximoperè est formidandus.

[Isid. Pel. l. 1. epist. 283.] 12. Ezechias Rex, ut Isidorus Pelusiota optimè notat, ut post insignem illam à se de inimicis reportatam victoriam, intra modestiæ limites se contineret, speciali Dei providentia & dispositione gravi quadam ægritudine correptus fuit, à qua cum à Deo liberari postulasset, gratiam hanc protinus obtinuit, & quidem in hujus alternativæ evidens signum hæc
[4 Reg. 20. v. 9.] illi à Deo optio data fuit; *Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus?* Sapiens bis Rex autem, qui quam præjudicialis Sol in meridiè summoque lucis suæ aspice esse soleat, probè noverat, utpote qui supremæ felicitatis & prosperitatis Symbolum existit, respondit: *Revertatur re-*
[Ibid. v. 10.] *trorsum decem gradibus.*

13. Psalmista regius inquit: *Dominus custodit te,*
[Ps. 120. v. 5.] *Dominus protectio tua*; at verò quidnam potissimum custodiri aut protegi ejus patrocinio petebat? *Super dexteram tuam*; Cur autem Divinam assistentiam specialius super dextram impertiri rogabat? Seu ut sanctus Augustinus ait: *Quid enim dexteram nostram*
[S. August.] *custodit Deus, & sinistram nostram non custodit?* Respondit idem S. Doctor: *Sinistra nostra dicitur, quidquid temporaliter habemus: Dextera nostra dicitur, quidquid nobis æternum & incommutabile Deus pollicetur.* Et quidem responsio isthæc nequaquam contemnenda sit, attamen quia per sinistram sæpè adversitates nobis immissæ, per dexteram verò hujus vitæ felicitates & prosperitates significantur, juxta illud:
Cadent à latere tuo mille & decem millia à dexteris tuis, [Ps. 90. v. 7.]
ideò Psalmista in hac petitione dicere voluisse videtur, quod minor sit illorum numerus, qui in statu tribulationis quam qui in culmine prosperitatis constituti damnantur, & ideò à latere scilicet sinistro tribulationis mille cadere dicuntur, cum econtra verò à dexteris decem millia miserè corruent; ac proindè meritò dicere possumus, quod quando anima aliqua inter ingentes divitias immaculatè vivere conspicitur, id solius Altissimi potenti brachio attri-
buendum sit: *Dominus protectio tua super manum dex-* [Ps. 120. v. 5.]
teram tuam. Unde S. Carolus Borromæus continuas Deo gratias referre solebat, perpetuum, quod Deus in illo operabatur, miraculum probè agnoscens, dum illum in summo felicitatis & prosperitatis humanæ culmine, in Divino ejus servitio quotidiè magis magisque illum proficere & progredi faciebat; Verè enim hoc in prædicto Sancto Archipræsule insigne miraculum fuit, cum cæteroquin honores & bona temporalia tyrannicam adversum nos exerceant violentiam ad incautandum & fallendum corda nostra.

14. Quærunt nonnulli Expositores cur sicut Chri- [Joan. 4. v. 4.]
stus Samaritanam ad statum salutis revocaturus, longo satis tempore juxta puteum demoratus fuit non etiam in domum Levi pariter ingressus fuerit, ut eumdem ad usurarum quæstum deserendum inducere & permovere posset? siquidem Evangelista ipsum obiter à Christo vocatum fuisse dicit: [Matth. 6. v. 9.]
Cum transiret, dixit ille, *sequere me.* D. Chrysosto- [Chrysolog. ser. 28.]
mus ait: *Cum pertransiret Jesus; non dixit: Cum staret ibi, transivit & pertransivit inde Jesus, ne Matthæus remaneret ibi, transivit inde Jesus, ne Matthæus ibi taliter permaneret.* Difficulter admodum Publicano ut aurum desereret, persuadere potuisset, si præsente pecunia, cui adeò corde affixus erat, prædicationem suam instituisset; ac proinde prius illum à mensa Collybistica seu nummularia subduxit, dicens: *Veni, sequere me.*

15. Abulensis dubium quoddam movet, cur scilicet Petrus, Andreas, Jacobus, Joannes & Matthæus specialius in Scriptura ad Apostolatum invitati fuisse referantur, quàm reliqui Apostoli? Et respondet: *Quia* [Abul. q. 37. in cap. 9. Matth.]
in istorum quinque vocatione fuit aliquid speciale & ad miraculum pertinens. Primi quatuor retia, naves, & piscationem relinquerunt: Matthæus verò quod notabilius quid fuit, ipsas quoque promptas & paratas pecunias deseruit, *quia cum sederet in ardoribus avaritiæ, lucra terrena, captans in telonio, Christo vocante omnia deseruit, quæ habebat, & quæ habere poterat, & quod majus est, quæ habere cupiebat*; ac proinde Spiritus Sanctus vocationem istam, tamquam rem stupendam & miraculosam, per cæterorum Apostolorum vocationibus æternitatis annalibus specialissimè insertam esse voluit.

16. Origenes de moneta illa à Sancto Petro jubente Domino in ore piscis inventa, indeque erepta, [Orig. l. 4. cap. 17. in Matth.]
tractans dicit: *Convenienter uti poteris hoc textu adversus avaros, qui nullam habent in ore suo loquelam, nisi pecuniæ; cum autem videris hujusmodi hominem ab aliquo Petro correptum, qui abstulit de ore ejus, non solum verbum pecuniæ, sed etiam de corde affectu concupiscentiam pecuniæ, dices ejusmodi hominem in mare fuisse, & salsis rebus hujus vitæ & in fluctibus sollicitudinum avaritiæ, & habuisse in ore suo staterem, quamdiu infidelis extitit & avarus*; Notandum tamen est, quod ut hic avarus in hoc pisce monetam in ore suo bajulante figuratus resipiscens curaretur, præceptum & Imperium Dei, ejusque vicarij interveniens opera omninò fuerit necessaria.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM

Regis Salamonis varia considerantur delicia & voluptates, quibus licet copiosè fruitus fuerit, illas tamen vanitatem vanitatum & nihilum appellavit; Indeque mundum hunc purum quoddam nihil esse probatur.

THEMA.

Vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Eccles. 2. ℣. 11.

1. REgum sapientissimus Salomon cum Regio suo Throno in pulpitum seu magistralem cathedram mutato ex Imperatore prædicator factus, de mundanis delicijs, gaudijs & prosperitatibus verba facturus esset, post adhibitum omnem sapientiæ & facundiæ suæ conatum, aliud,, quod de illis omnibus diceret: *Vanitas vanitatum*; In principio namque libri Ecclesiastici ita loquitur: *Vanitas vanitatum* dixit Ecclesiastes, *Vanitas vanitatum & omnia vanitas*; *Eccle. 1. v. 2.* In capite autem secundo, postquam omnium gaudiorum, deliciarum & prosperitatum, quibus perfruitus fuerat, longum quemdam contexuisset catalogum, tandem ita concludit: *Vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil, &c.* *Ibid. 2. v. 11.*

2. Et quidem quod valdè mirandum est, in capite præcedenti dixerat: *Ego Ecclesiastes fui Rex Israël in Jerusalem*; *Eccles. 1. v. 12.* Mirandum inquam, hoc est, cum dictio illa, *Fui*, præteriti temporis verbum sit, quod Salomoni nequaquam convenire videtur; constat enim ipsum eo quo hoc scripsit tempore, Sceptrum Regni Israëlitici, non solum etiamnum in manibus ejus perseverasse, verum etiam ipsum illud ad finem usque vitæ suæ absque ulla interruptione fuisse continuatum. Scio quidem non deesse aliquos, qui Salomonem in ultimis vitæ suæ annis abdicato Regni sui Diademate & Sceptro, ab Imperio sese subduxisse, vitamq; instituisse privatam atque ab omnibus Regni molestus curis liberam & vacuam; Quæ tamen opinio nequaquam in veritate subsistit; ac proinde Hugo à sancto Victore à Pineda citatus, verba illa hoc modo exponit, ut sit sensus: *Fui, jam non sum; & si sum, id ipsum jam nihil esse cognosco, quod sum*; *Hug. Vict. cit. à Pined. ibid.* Quod cum ita se habeat, quid igitur mirum, si quidquid in hoc mundo boni aut pulchri expertus est, & degustavit, merum nihil esse apertè protestetur? *Verè fide dignus*, inquit D. Chrysostomus, *hic est deliciarum accusator.* *Chrys. h. 11. in S. Eust.* Enimverò si verba illa à paupere quodam homine & mendico prolata fuissent, qui quid divitiæ sint, aut quas secum vitæ commoditates subinferant, ignoraret forsitan contra hoc Ecclesiasticæ pronuntiarum aliqua in medium adduci posset, ob experientiæ defectum, exceptio; Jam verò is, cujus hæc est assertio, immensi cujusdam thesauri possessorem fuisse constat.

3. *Nyssen.* Sanctus Gregorius Nyssenus similiter optimè observat, quod si Apostoli haec nobis annuntiassent veritatem, tantam utique fidem eis habituri minimè fuissemus, siquidem S. Petrus in persona omnium dixit: *Ecce nos reliquimus omnia*: at verò Salomon *2. Paral. 9. v. 20.* adeò pretiosam & pariter copiosam habuit in domo sua Regia supellectilem, ut Scriptura dicat, omnia quoque vasa convivij Regia erant aurea, & vasa domus saltus ex auro purissimo; Eodem quoque tempore, quo Salomon Regni sui Sceptrum moderabatur, argentum Jerosolymis non majori quàm saxa & lapides in pretio erat: *Fecitq;*, inquit Scriptura sacra, *ut tanta esset abundantia in Jerusalem argenti,* *3. Reg. 10. v. 27.* *quanta & lapidum*; Adhæc in tredecim annorum decursu, tria ædificavit sumptuosissima Palatia; Et quidem ex his illud, quod à monte Libano, in quo situatum fuit, nomen habet, incredibili fuit fastu & pretio instructum, nam ut nonnulli Interpretes, in suis in Scripturam editis Commentarijs asserunt, Salomon in solas Palatij illius columnas nonaginta sex milliones adhibuisse fertur, ut proinde Ecclesiasticus de illo dicat: *Collegisti, quasi aurichalcum aurum.* *Eccli. 47. v. 20.* Præterea, quot, quales, & quanti ejus thesauri fuerint, ex templo quod Jerosolimis erexit, vastissima inquam, pretiosissima, & prodigiosa illa mole, cui similiter Mundus vix unquam vidit perspicuè colligitur, siquidem præparationes præambulæ & materialia à Patre ejus coacervata, ad 2400. milliones argenti & auri ascendebant.

4. Præterea si sæpe dicta propositio ab homine quodam idiota & ignorante pronuntiata fuisset, tamquam suspectam repudiare forsitan, quis illam posset: jamverò protestationem hanc à tali quodam viro factam esse constat, cui Deus tantam tamque sublimem sapientiam infuderat: *Dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.* *3. Reg. 3. 12.*

5. Quod si Sanctus aliquis Paulus primus Eremita, qui integro sæculo velut horridi deserti incola inter stirpes, & vastæ solitudinis arbusta & dumeta rigidissimè vixit, vel alius quiscumq; Sanctus à mundana vivendi consuetudine alienissimus, protestatus nobis fuisset dicens: *Vidi in omnibus vanitatem &c.* *Eccle. 2. v. 4.* tantam utique fidem obtinere minimè potuisset, quantam Salomoni inter regales delicias nato & semper educato; Etenim hic de seipso in primis dicit: *Plantavi vineas, feci hortos, & pomaria*; *Eccle. 2. v. 5.* plantavit inquam non jam hortos, sed omnia generis voluptatis Paradisos, in quibus omnia arborum, herbarum, florum, & fructuum genera, quæ in quovis mundi climate reperiebantur, translata conspiciebantur, *Cornel. à Lap.* quia *disputavit super lignis, à cedro, quæ est in Libano, usque ad hyssopum quæ egreditur de pariete*; *3. Reg. 4. 33.* Et ideo Hebræus textus loco illarum dictionum *hortos & pomaria*, legit *Paradisos.* Adhæc omnia in dictis hortis nutrivit avium, piscium, & quadrupedum genera ad hominis recreationem deservientia. Quod si mensam ejus considerare velimus, constat ex Scriptura Sacra, quod *Cibus Salomonis per dies singulos triginta cori simila, & sexaginta cori farina, decem boves pingues, & viginti boves pascuales, & centum arietes, excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum & avium altilium.* *3. Reg. 4. v. 22. & 23.* Præter harum autem cantus avium auribus ejus exquisitissimæ & suavissimæ insonabant, quæ uspiam in terra audiri poterant musicalium instrumentorum harmoniæ, & periti vocum humanarum moduli: *Feci mihi cantores & cantatrices*, *Eccle. 2. v. 11.* ubi Pagninus legit: *Diversa instrumenta musica*; Imò Joseph Hebræus Organis & Instrumentis musicis trecenta electri millia annumerat. Quod vestimentorum ejus luxum & pompam attinet, sufficere nobis poterit illud veri Salomonis Christi infallibile testimonium, qui venustatem, elegantiam & miram odoris fragrantiam qua lilia adornare placuit describere volens ait: *Nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut unum ex istis.* *Luc. 12. v. 27.* Quod si famam ejus consideremus, qua toti mundo celeberrimus extitit, de hac Spiritus Sanctus testatur dicens: *Magnificatus est ergo Rex Salomon super omnes Reges terræ, divitijs & sapientia, & universa terra desiderabat vultum Salomonis:* *3. Reg. 10. v. 23.* ac proinde Sabæorum potentissimam Reginam,

cum

cum innumerabili comitatu, & ingenti pompa ac fastu ab ultimis mundi finibus ad se evocavit, ut 3. Reg. 10. 2. prodigiosam ejus sapientiam auscultare posset: *Et ingressa Jerusalem multo cum comitatu, & divitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, &* 3. Reg. 4. 34. *gemmas pretiosas. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis, & ab universis Regibus terræ, qui audiebant sapientiam ejus.* Si sermo nobis sit de mira aulæ ipsius sumptuositate, sacri Inter- Eccle. 2. v. 7. pretes circa illa verba: *Possedi servos & ancillas multamq; familiam*, hanc ad 48. millenos & sescentos aulicos ascendisse dicunt, equi autem quos in stabulis suis quotidiè nutriebant numerum quadraginta mil- 3. Reg. 4. 26. lium adæquabant: *Et habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, & duodecim millia equestrium.*

Eccle. 2. v. 11. 6. Prætera verba illa: *Vidi in omnibus ... nihil*, nequaquam ab eo dicta fuerunt, qui voluptates & delicias carnis per experientiam numquam degustarat, sed potius ab eo qui septingentas Reginas raræ pulchritudinis & trecentas concubinas lectissimas ad arbitrium habebat promptissimas; Imò parum nimis 2. Paral. 1. v. 12. est, quod in libris Paralipomenon de illo legitur: *Divitias autem & substantiam & gloriam tibi dabo, ita ut nullus in Regibus nec ante te, nec post te fuerit similis tui*, siquidem qui æqua trutina verba illa ponderavit: Eccle. 2. v. 10. *Et omnia quæ desideraverunt oculi mei non negavi eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptate frueretur*, concludit utique, quod nullum gaudiorum aut felicitatis genus super terram fingi aut excogitari possit, quo ipse perfruitus non fuerit, adeò ut si aliqua hic in terris dari posset vera beatitudo, ad illam ipse pertigerit; siquidem gloriam cœlestem S. Bernardinus ita S. Bern. de trip. bon. 6. definit: *Beatitudo est, ubi nihil fit quod nolis, & ubi totum fit quod velis.* Hic igitur per experientiam, imò & per dictamen Spiritus Sancti, qui Spiritus est veritatis, verè competens & idoneus Judex & testis conclusionem hanc miram & magnam pronuntiavit & Eccle. 2. v. 11. stabilivit: *Vidi in omnibus vanitatem & nihil.*

7. Verumenimverò non solus Salomon veritati huic testimonium perhibuit, siquidem & Jeremias Prophetiæ suæ capite 4 postquam totam terram per gyrum attente inspexisset & considerasset, absorptus in spiritu nihil se in ea pulchri aut boni conspexisse Jer. 4. v. 23. asserit: *Aspexi terram & ecce vacua erat & nihil;* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Terram, id est, temporalia,* Hug. Card. ibid. *quæ revera vacua sunt & nihil*, idque ex verbis quibusdam quæ in principio libri Geneseos dicuntur probat; Circa quæ observandum, quod Sacer Chronista, cui calamus à Divina sapientia dirigebatur, in Sacrosancti illius voluminis principio, postquam mundi creationem recensuisset, & post Cœli à se factam descriptionem, terram quoque verbis suis nobis de- Gen. 1. v. 2. lineare vellet, hisce eam terminis describit: *Terra autem erat inanis & vacua*; Ubi Aquila legit: *Terra erat vanitas & nihil*; Theodotion verò: *Terra erat inane & nihilum.* Obsecro vos ut seriæ contemplationis vestræ oculos in omnia sæcula à principio usque ad finem mundi designatis, totque Regna & Monarchias, tot universi generis humani thesauros, delicias, voluptates & gaudia penitius consideretis, sic enim audacter & liberè concludere poteritis, Eccl. 1. 2. & 2. 11. & dicere: *Vanitas vanitatum; ... Vidi in omnibus vanitatem ... & nihil*, quia terra hæc suis civibus ne dicam an exulibus, alium fructum dare nequit, quia Gen. 1. v. 2. (*terra erat inanis & vacua*,) *inane & nihilum.*

8. Creator noster vastam hanc mundi machinam fabricaturus eamdem ex nihilo produxit; Unde S. Joann. 1. v. 3. Joannes perspicuis verbis dicit: *Et sine ipso factum est nihil, quod factum est*; sive uti Syriaca, textus Arabicus & Græcus, Chrysostomus item, Theophylactus, Nonnus, Euthymius & Leontius, ut Cornelius à Lapide notat, legunt: *Sine ipso nihil factum est, quod factum est*, ac proinde cum mundus universam sustentationem suam ex nihilo habeat, quid mirum si omnia ejus bona nihil esse dicantur: *Vidi in omnibus vanitatem & nihil.*

9. Quibus obsecro basibus, seu quibus fundamentis Deus noster terram hanc inniti voluit: Audite Jobum dicentem: *Et appendit terram super nihilum.* Job. 26. v. 7. Sapiens in libro Sapientiæ, ingentem hanc mundi machinam sequentibus indigitat ephitetis: *Quoniam* Sap. 11. v. 23. *tamquam momentum stateræ, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.* Verum ex quo in Epistola S. Joannis celebrem illam mundi divisionem habemus: *Quoniam* 1. Joan. 2. v. 16. *omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*, quidquid enim est in hoc mundo, vel ad voluptates, vel ad divitias, vel ad honores adæquatè reducitur, ideò ut nihilum hoc in omnibus hujus mundi bonis, ab ignorantia & cæcitate humana tantoperè desideratis, tantò evidentius agnoscere valeamus, & videre quanta cum veritate homines dicere possint: *Per totam* Luc. 5. v. 5. *noctem laborantes nihil cepimus*, omnia præfata bona per ordinem consideremus.

10. Et quidem si voluptates carnales respiciamus, quàm subitò & velociter hæ evanescunt? Tertullianus ait: *Delicatus es Christiane, si & in sæculo voluptatem concupiscis*; imò semetipsum, eò quod voluptatem in hoc mundo dari diceret, protinus corrigit Tertull. de spect. c. 28. dicens: *Imò nimium stultus, si hoc existimas voluptatem.* Moralis Seneca ad voluptatum se fugacitatem reflectens, illas prius evanuisse quam adeptas fuisse dicit: *Citò nos omnis voluptas relinquit, quæ fugit &* Senec. ad Polyb. *transit, & pene antequam veniat, aufertur*; Qua de re Divus Chrysostomus multò melius ita scribit: *Deliciarum voluptates nondum rectè advenerunt, &* Chrys. h. 1. in gen. *dicto citius avolarunt.* In specie verò Tertullianus voluptates carnales libidinum vaporata momenta appellat, dum enim de quibusdam scribit, qui pro voluptatibus carnalibus cœlum amittere non dubitant, dicit illos *post libidinum vaporata momenta cœ-* Tertull. de hab. mul. *lum suspirasse*; Neque voluptates carnis solum sunt momentaneæ verum insuper ijs degustatis nihil præter memoriam & conscientiæ remorsum graviùs cruciantem reliquum manet; Rosa à mane ad vesperam usque totaliter efflorescit, & licet tunc pulchritudo & fragrantia ejus paulatim evanescat, pungentes tamen & acutissimæ spinæ ejus semper manent.

11. *Concupiscentia oculorum* divitias significat, quæ quam sint vanæ ex illis Psalmi verba deduci potest, quibus dicitur: *Dormierunt somnum suum, & nihil* Ps. 75. v. 6. *invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.* Ubi notandum, quod Psalmista non dicat: *Divites*, sed *viri divitiarum*, quasi dicere vellet, de illis loquor, qui multarum divitiarum Domini sunt & Patroni, qui ingentes sibi coacervarunt thesauros, in ijsque spem & fiduciam suam firmiter collocatam habent, & tamen postea manus suas inani aëre plenas, & cæteroquin vacuas esse deprehendunt: *Nihil invenerunt in manibus suis.* Quia ut Hugo Cardinalis ait: *Hi cum post mortem evigilant nihil inveniunt in ma-* Hug. Card. ibid. *nibus suis, unde quod prius habuerunt, percipiunt somnium fuisse, non veras divitias.* Enimverò hæc veritas passim à paucis creditur & recipitur, quia illius veritatem nonnisi post mortem evidenter experimur; Verumtamen quot sunt qui etiamnum in hac vita superstites illis exuuntur, vel saltem illas ad desideriorum suorum consecutionem minimè proficuas esse agnoscere incipiunt? *Dives cum dormierit, nihil se-* Job. 27. v. 19.

cum

cum auferet, aperiet oculos, & nihil inveniet. Sapiens omnes mundi thesauros in bilancem quasi positos in pondere sanctuarij trutinavit, ad demum cathegoricè dixit: *Divitias nihil esse duxi.* Legite primum de Avaritia discursum, & invenietis, qualis sit auri natura; Etenim tametsi nonnulli opinentur, illud valorem intrinsecum eximium habere, idemque permagni æstimandum esse, hoc tamen nihil est, & modicum seu potius nullam in se habet veritatis subsistentiam.

Sap. 7. v. 3.

12. *Et superbia vitæ.* Similiter honores ad dignitates, Sceptra & Monarchiarum imperia nihil sunt: *Sed confidunt in nihilo,* inquit Isaias, *& loquuntur vanitates, conceperunt laborem &c. telas araneæ texuerunt.* Aranea non dormit, nec manducat, sed tota die & nocte ad rete suum conficiendum sese eviscerat, & quoniam fine id illam facere putas? Non alio fine, quam ut muscam aliquam capiat: Eadem quoque est multorum vanitas, qui toto vitæ suæ decursu desudant & laborant, ut ad hanc vel illam dignitatem pertingere possint; annua, substantiam & facultates, totum denique ingenium suum consumunt & adhibent, ac tandem dignitatem quamdam sibi acquirunt, quæ nihil aliud est, quam fumus quidam modicum parens: *Deficientes quemadmodum fumus deficient,* & tunc quidem in maximo sunt periculo constituti. Unde Hugo Cardinalis ait: *Congrua est similitudo, fumus enim quanto magis ascendit, tanta magis evanescit, sic & ipsi quanta altius extolluntur in sæculo, tanto profundius merguntur.*

If. 59. 4. 5.

Ps. 36. v. 20.

Hug. Card.

13. Quonam putas nomine Deus noster Provincias & nationes quas mundus tanti æstimat, per os Isaiæ, appellat? *Ecce,* inquit, *gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, ecce Insulæ quasi pulvis exiguus; Omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo & quasi nihilum & inane reputatæ sunt ei.* Obsequia & tributa subditorum, exercituum, munitionum, & fortalitiorum urbes cingentium fortitudo & robur, omniúmq; Magnatum & Principum gloria & felicitas in fidelitate fundatur subditorum, hæc autem suam in affectu & amore erga ipsum, qui valde volubilis & mutabilis est, radicem habet, & ideo ea una hora in aliam tot audiuntur integrorum regnorum rebelliones. Lamentabantur proinde aliqui ex his Monarchis apud Sapientem dicentes: *Quid nobis profuit superbia aut divitiarum jactantia?* Hugo autem Cardinalis ex ipsorum ore & persona respondet: *Nihil nisi pœnam & laborem in acquirendo, timorem in possidendo, dolorem in deserendo.* Et quidem idem Sapiens vanitatem ipsorum per quinque potissimum similitudines declarat; Quarum prima est umbræ quæ transit & non durat, sed in continua declinatione & augmento consistit. Secunda est Cursoria, qui nunquam firmatur. Tertia est navis, aquas velocissimo cursu, nullo sui post se relicto vestigio decurrentis. Quinta denique est sagittæ pernicissimè in aëra vibratæ.

Isa. 40. v. 15. & 17.

Sap. 5. v. 8.

Hug. Card.

14. Rex Assuerus centum viginti septem Provinciis ab India videlicet usque in Æthiopiam imperabat habebatq; conjunctissimum secum aulæ suæ Primatem, nomine Aman, qui tametsi ad summum usque humanæ prosperitatis apicem pertigisset, quia tamen à Judæo quodam, ut caput suum coram eo aperiret, obtinere non potuit, adeo ob id afflictus fuit, ut post recensitum thesaurorum, dignitatum, deliciarum, & dominiorum suorum catalogum, tandem in hæc verba concluserit: *Et cum hæc omnia habeam nihil me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Judæum sedentem ante fores regias.* Ecce igitur quam verum sit omnia hujus mundi bona purum quoddam nihilum esse, adeo nimirum, ut etiam qui in hoc mundo fublimes valde fuit idipsum fateri coganrur, dum vel unica ob reverentiam facta capitis apertio ijs abnuitur. HugoCardin. verba illa Geneseos: *Terra autem erat inanis & vacua,* ponderans, de bonis temporalibus dicit: *Quia satiare non possunt, ideo inania & nihil.* Justus Lipsius illa sibi etiam vivens familiaria verba sepulchro suo insculpi jussit, videlicet: *Vii altiore voce me tecum loqui? Humana cuncta, fumus, umbra, vanitas, & scena imago; Et, verbo ut absolvam, nihil.*

Esth. 5. v. 13.

Gen. 1. v. 2. Hug. Card. in c. 1. Ier

TRACTATUS IX.

DE BACCHANALIBUS, SPECTACULIS, Comœdijs, alijsque similibus dissolutionibus.

DISCURSUS VIGINTI.

DISCURSUS I. Ministris Evangelij curandum est, ut Bacchanalia, tamquam seminarium omnis peccati abolere possint. Ostenditur etiam, quod Ecclesia tempus illud quod à Septuagesima ad Quadragesimam usque decurrit, planctui & pœnitentiæ destinaverit, ac proinde illud in vanis dissolutionibus transigere Christianum hominem minime deceat.

II. Detestabilis esse ostenditur error mundanorum hominum, qui se per Bacchanalium dissolutiones ad Quadragesimalem observantiam disponere volunt; Multæque considerantur inordinationes, quæ exinde sequuntur.

III. Bacchanalis dissolutiones multas secum subinferunt transgressiones; Spectacula etiam & Comœdiæ, præcipue prophanæ, incentivum & instrumentum sunt omnium malorum, utpote quæ nobis per illas vivacissime & tenacuer imprimuntur.

IV. Ostenditur Comœdias prophanas specialem esse obscœnitatis nidum omnisque impudicitiæ causam & originem.

V. Choreas execrabiles esse ostenditur, utpote quæ honestatem offendunt, multorumque malorum causa existunt; quas proinde Deus summe detestatur, prout variæ à Deo illis immissa supplicia comprobant; Dæmon quoque author illarum esse declaratur, ex nonnullis in hunc finem adductis exemplis.

VI. Exploduntur larvæ, velut Christianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem varijs in occasionibus graviter punitæ.

VII. Dæmon Bacchanalium author esse probatur, qui per illa animas nostras in æternam perditionem deturbare nititur.

VIII. Bacchanalia reliquiæ & inventiones sunt hominum Paganorum, quibus olim Baccho divinos cultus exhibebant, ideoq; Christianos omnino dedecent.

IX. Pœna quas Deus in particulari & in universali gaudijs Bacchanalium operam dantibus immisit, accuratius considerantur, contra eorumdem sequaces, qui ex eo culpabiliores existunt, quod per illa Deo dorsum vertant.

X. Gaudia præsentia ficta tantùm sunt & apparentia, suntque rosæ undequaque multis spinis obseptæ, quæ subitò efflorescunt.

XI. Bacchanalia stultitiæ nomen merentur, siquidem per illa judicium rationis amittitur, maxime dum nos à sequela Christi apostatare faciunt.

XII. De

XII. De insigni illorum lucro, qui hisce diebus se dedicant sequelæ Christi, cujus sibi gratiam & gloriam conciliant, quisque se illorum familiarem amicum esse comprobat.

XIII. Nonnulla illuminstirssimorum virorum adducuntur exempla, qui zelosos se Bacchanalium vanitatum hostes esse probarunt; Ubi etiam aliqua adducuntur Divinæ complacentiæ signa, quæ Deus illis exhibere dignatus est, qui hisce diebus vanitatibus relictis ipsum sequuntur.

XIV. Deo acceptum & perfectum sacrificium est, à gaudijs & voluptatibus, quas mundus hisce diebus larga manu dispensat, se abstinere, & Christi disciplinæ sese submittere.

XV. Deus illis, qui hisce diebus amore sui Bacchanalium recreationibus se privant, consolationem & dulcedinem communicat spiritualem.

XVI. Etiam virtuosis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda sunt, neque de proprijs viribus nimium est præsumendum, aliàs enim in medijs occasionibus constituti, misere corruent.

XVII. Per Christi patientis & morientis considerationem lumen acquiritur, ad contemnendas voluptates, quæ crucifixionis ejus causa fuerunt.

XVIII. Sancta Dei Ecclesia in Evangelio, Christi nobis Passionem ob oculos ponit, ut per illam à præsentibus nos dissolutionibus coërceat, eosque, qui veri Christiani sunt, exploret.

XIX. De Eutrapelia, id est, honesta recreatione, quæ servatis debitis conditionibus virtuti attribuitur.

XX. Universalem Bacchanalium torrentem sine læsione aut offensione securè evasisse, singulare Dei donum est, pro quo Deo gratias agere debemus, sicut & pro eo, quod sufficient nobis lumen communicarit, ad cognoscendum, quod gaudia hæc tandem in pulvere & cinere terminentur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Ministris Evangelij curandum est, ut Bacchanalia tamquam seminarium omnis peccati abolere possint; Ostenditur etiam quod Ecclesia tempus illud quod à Septuagesima ad Quadragesimam usque decurrit, planctui & pœnitentiæ destinaverit, ac proinde illud in vanis dissolutionibus transigere Christianum hominem dedeceat.

THEMA.

Circumdederunt me dolores mortis, dolores inferni circumdederunt me. Psalm. 17. ℣. 5. & 6.

Bacchanalia dehortentur, Prædicatores.

1. TAmetsi ingens illa S. Caroli pastoralis, sanctæque Ecclesiæ Dei adeo utilis solicitudo in id præcipuè collimarit, ut à jam sylvescente Archidiœceseos suæ vinea multos abusus, variisque scandala extirpare posset, præcipuè tamen in habitis à se Concilijs ministros Evangelicos vigiles esse voluit, ut summa cum solicitudine Bacchanalium dissolutiones ab eadem diœcesi sua profligarent; Unde in Capite quodam, cujus titulus est: *Officium Concionatoris in perpetuo reprehendendis tollendisque pravis consuetudinibus, unde peccandi seminaria extant*; Ad Bacchanalium lasciviat alludens, bisce terminis eosdem adhortatur: *Publicorum peccatorum illecebras, quas homines depravata consuetudinis error decepti pro nihilo putant, concionator perpetuo reprehendet, atque in summum odium adducere contendet, ostendetque quam graviter Deum offendant, quam multa mala atque adeo publica etiam calamitates, infinitaque detrimenta inde existant*; Et quidem ne de quibus abusibus &

Acta Eccl. Mediol. p. 4. pag. 485.

Mansi Biblioth. Tom. I.

scandalis loqui intendat, ambigere possimus, subjungit: *Spectacula, ludos, ludicraque res id generis, quæ ab Ethnicorum moribus originem ducunt, disciplinæ Christianæ adversantur, perpetuo detestabitur, execrabitur.*

2. Postquam Prophetæ Evangelico labia ejus à Seraphino quodam purificata fuissent, sibi mox dici audivit: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* At vero quam potas ob causam Deus vocem ejus velut sonoram tubam insonare volebat? Nimirum ut clara hac voce populi illius vitia, & scelera eradicare contenderet: *Annuntia populo meo scelera eorum & domui Jacob peccata eorum*; Quis autem est, qui dissolutiones, scelera, omnesque humanæ malitiæ excessus, occasione lascivorum Bacchanaliorum passim ubiq; invalescere & inundare non agnoscat? S. Bernardin de Senis Severum illud Bacchanaliorum flagellum, dicit, quod bisce diebus *Mundo & diabolo operante, in animam ingrediuntur omnia peccata gaudij humani, & vana lætitia, scil. comessationes, ebrietates, luxuria, fornicationes, adulteria, prohibiti lusus, chorea*, &c. Cum igitur verbum Dei ad vitia, abusus, scandala, cunctosque alios excessus extirpandus à Deo sit ordinatum, quis est, qui non videat, quanto magis necessaria sint opera nostra ad eliminandam & extirpandam Bacchanaliorum profanitatem atque licentiam, utpote quæ omnis peccati, omnisque abominationis unicum est seminarium.

Isa. 58. v. 1. Non cessent clamare, contra seminaria omnis mali.

S. Bern. T. 2. serm. 8. Art. 2. c. 1.

3. Inter cæteros, qui in hunc mundum irrepserunt, errores, unus hic est, quod quia paulò post in decursu Quadragesimæ, jejunijs, mortificationi, pœnitentiæ & solitudini nobis vacandum est, ideo hoc tempus Quadragesimale jejunium immediate præcedens, recreationibus, ludis, spectaculis, choreis, comessationibus, alijsque similibus dissolutionibus & vanitatibus jure merito transigendum esse censeatur. Hoc autem falsum est, quia in Dominica Septuagesimæ, in qua mundani Bacchanalibus celebrandis se accingere solent, sancta mater Ecclesia longe contrarium nos docet, dum ita canit: *Circumdederunt me gemitus mortis*, &c. Unde Venerab. Ivo Carnotensis in sermone de septuagesima ita scribit: *Sub typo universi temporis, commendati sunt nobis specialiter bis septuaginta dies, quibus recitatione lectionum & Canticorum, casum humani generis recolimus, ut mortalitatis nostræ dolores attendentes, quotidie doleamus: Unde in introitu hodierna Missa sancta Ecclesia per lapsum primi parentis mortem sibi illatam esse deplorat.* Sancta Dei Ecclesia, uti omnes qui *de divinis officijs* tractant, optime observant, in officio divino, & in Missa, talibus utitur Psalmis, Canticis, Antiphonis, & Responsorijs, quibus mœstitia & pœnitentia à nobis obeunda inculcatur; atque ideo etiam specialiter festivum illud Alleluja deponere solet: *Tristitia tempus exigit* (sunt verba Ruperti Abba. Tuitiensis) *ut Alleluja, quod lætantium carmen est, intermitteretur.*

Septuagesima. Tempus est mœstitiæ quo casus humani generis recolendus.

Ivo Carn. Episc. serm. in Septuag.

Rup. Abb. de Div. off. l. 4. c. 6.

4. Sanctus Carolus Borromæus, prouti infra in progressu bujus discursus dicemus, circa hujus temporis septuagesimæ mysteria explicanda late diffunditur, specialiter vero ita ad propositum nostrum scribit: Sancta mater Ecclesia nobis infra annum diversis temporibus, per varia instituta rituum genera & officia divina, ob oculos ponit ordinem & progressum, quem Deus, ut humanum genus salvaret, atque ad finem ad quem creatus est, cœlum nimirum, perduceret, observare voluit; Et quidem ut fideles sui in terram Adventus & Passionis & mortis suæ causam penitius intelligant. Septuagesimæ Dominicam celebrandam instituit, in qua miserabilem, qui in terrestri Paradiso accidit, Protoparentum nostrorum lapsum,

Acta Eccles. Mediol. pag. 16. 6. Septenarius numerus mysticus nobis lamentabilem vitæ cursum repræsentans.

psum, indeque consequentes omnes alias calamitates & miserias, quas ipsi unà cum tota humana progenie contraxerunt, nobis solicite repræsentat; Hoc enim fine in lectionibus Matutini Geneseos recitatur exordium, pientissimaque hæc mater toto quo potest conatu nos ad deplorandas à nobis per peccatum contractas miserias inducere satagit; ideo enim hanc Dominicam numero & nomine septuagesimæ indigitat, non solùm quia calamitates, ad quas natura nostra condemnata fuit, per septuaginta annos, quibus populus Dei in miserabili illa servitute Babylonica crudeliter detentus fuit præfiguratæ fuerunt, verumetiam quia numerus septenarius in Sacra Scriptura ærumnosum hujus vitæ cursum nobis repræsentat, cui demum perfectæ redemptionis Status, in statu universalis resurrectionis, in octonario numero symbolice significatæ feliciter succedit. Totus hic discursus à præfato sanctissimo Cardinali exponitur, atque in classicorum Scriptorum opinione fundatur.

Rup. Abb. ibid. c. 1.

5. Etenim Rup. Abbas asserit: *Per hos dies significari captivitatem nostram qua peregrinamur à Domino in hoc sæculo*; Hæc autem captivitas & servitus in captivitate Babylonica, qua populus Israël oppressus fuit, olim fuit præfigurata; Unde Durand in Rationali divinorum officiorum inquit: *Repræsentat septuaginta annos Babylonicæ servitutis.* Quod idem Venerab. Abb. Rup. c. 3 lib. 4. *De divinis Officiis* diu ante in hæc verba scripserat: *Significatum est illa septuagenaria captivitate populi Dei, qua realiter sedit, & flevit super flumina Babylonis.* Et ideo sancta Ecclesia hoc tempore lapsum primorum parentum, jacturamque veræ libertatis filiorum Dei, qui per peccatum Dæmoni subjecti, sibique non à terrestri, sed cœlesti Paradiso exilium durissimum adsciverunt, ob oculos nobis ponit, ut amaris eamdem lachrymis deploremus: *Septem Dominicas continuè sequentes* (inquit præfatus Rup. Abbas) *magnis ac mysticis officiis insignes septuagesimam nominamus, quarum in prima clamat homo à Paradisi felicitate, & à Creatoris sui facie projectus: Circumdederunt me gemitus mortis.* Exilis vero quæ idem Venerab. Doctor in c. 6. ejusdem libri scribit, quam illa, cui homines hisce diebus vacare solent, profana dissolutio & vanitas, huicce dem tempori ineptè & impropriè conveniat, clare liquet, siquidem tempus horum dierum, plusquam aliud quodcumque totius anni ab Ecclesia planctui, fletui, & pœnitentiæ est destinatum; Unde vitæ gaudiis per primos parentes perditis, Ecclesia lamentatur dicens: *Circumdederunt me gemitus mortis.* Ivo Episc. Carnotens. nos quoque circa hosce Septuagesimæ dies ita monet: *Scientes dilectissimi, quia quamdiu sumus in mundo, peregrinamur à Domino, quotidianis lachrymis oportet nos hujus exilii mala deflere, & ad æternam patriam toto desiderio anhelare*; Sanctus autem & zelosus hic Pastor nos ad plangendum hisce diebus, non vero ad ridendum invitat: *Hic diebus specialius & propensius, gemitibus & fletibus operam demus, ut ad patriam nostram à qua mortifera delectatione corruimus, per amaritudinem cordis & lamenta redeamus.*

Durand. in rat. divin. offic. l. 6. c. 24. n. 2.
Rup. Abb. l. 4. c. 3.
Hoc tempus destinatum fletui.
Rup. Abb. ibid. c. 6.
Rup. Abb. ibid. c. 6.
Ivo Carn. ibid.
Invitamur ad planctum non ad risum.

6. Amalarius Fortunatus Episc. Trevirensis, de hujus Dominicæ ritibus tractans ita scribit; *Ideo auctor officii nostri septuagesimam posuit in nostris officiis, ut illo in tempore à deliciis hujus mundi abstinendo ostenderemus in nostra conversatione, qualiter per tempus sæculi vivere debeant subjecti, qui post Baptismum peccatis se alienant à cœlesti Hierusalem.* Durandus similiter ita scribit: *Per hoc tempus* (Septuagesimæ videlicet) *significatur deviatio, exilium, ac tribulatio totius generis humani, ab Adam usque ad finem mundi, quod quidem exilium sub revolutione septem dierum peragitur, & sub septem annorum millibus includitur.* Idem quoque supradicta Introitus Missæ verba: *Circumdederunt me gemitus mortis*, &c. considerans ait: *Ubi confitetur Ecclesia se esse in pœna, & laboribus inflictis propter peccatum.* Ex quibus omnibus hactenus dictis, & aliis infra dicendis clarum est, fideles ab Ecclesia ad plangendum, non vero ad ridendum, ad pœnitentiam, non vero ad ludos, recreationes, larvas & comessationes invitari, prout mundani & voluptuosi homines stulte sibi persuadere nituntur. Atque ideo, *Amarescat nobis*, inquit Ivo, *quidquid dulce est in rebus sæculi.*

Amalar. Fort. c. 1. de Septuag.
Durand. ibid.
Dur. ibid. c. 25. n. 4.
Ivo Carn. ibid.

7. *Tantum abest* ab eo, quod tempus istud offensis Dei multiplicandis, frænoque sensibus ad omnem libertatem relaxando sit destinatum, ut potius, quemadmodum Durand. ex Evangelio notat, in quo vineæ parabola proponitur, culturam illius animæ Christianæ insinuetur, ut omnia ex ea vitiorum lolia & stipites evellantur & extirpentur: *In vinea anima sua laboret, abscindendo vitia & peccata.* In Epistola pariter hujus Dominicæ ad cursum, non profanum & sæcularem, sed spiritualem incitamur: *Postea in studio vitæ præsentis currat per pœnitentiæ opera, deinde viriliter in agone pugnet contra omnia Diaboli tentamenta*; Ac proinde cum Bacchanalia Dæmonis sint speciale latibulum, prouti inferius suo loco probabimus, potius hoc tempore, nos toto studio & viribus nostris ab ejus insigniis subducere, non vero illi militare ejusque infelicia stipendia mereri debemus; *Pugnet contra omnia Diaboli tentamenta, non succumbat*: Hunc autem finem facilius consequemur, si Matri nostræ ad pœnitentiam nos invitanti aures faciles & morigeras præbeamus, *Verum quia non libenter*, inquit Dur. *homo suscipit onus pœnitentiæ, nisi videat præmium, ideo ostendit præmium*, idque ex Epistola præsentis Dominicæ ostendit, in quo S. Paulus coronæ & pallii mentionem adducit: *Est bravium præmium currentium, per quod significatur beatitudo æterna, quod ostenditur, ut libentius agant homines pœnitentiam, & ut magis fleant peccata sua*, unde Psalmista ait: *Super flumina Babylonis illic sedimus & flevimus.*

Durand. ibid. n. 5.
Ecclesia pœnitentibus ostendit præmia.
Ps. 136. v. 1.

8. Verum enimvero discursum S. Caroli denuo reassumamus, qui ita scribit: Hoc est præcipuum institutæ septuagesimæ mysterium, ut Christiani per lachrymas compunctionis, & vivos pœnitentiæ effectus, ad peccata expianda inducantur, ut hac ratione sese fructuum Redemptionis Christi participes efficiant. Unde liquet, quantum populum Christianum, & fidelem dedeceat, quod se his potius diebus quam alias umquam gaudiis, recreationibus, profanitatibus, larvis, & Bacchanalibus dissolutionibus toto conatu impendant. Hoc tempore, quod Quadragesimam immediatè antecedit, olim Ecclesia magis quam umquam alias per annum fidelibus Deo reconciliandis operam impendere solebat. Unde expressum erat præceptum, ut septimana illa, maxime quæ Quadragesimam immediatè antecedebat, omnes Sacerdotes quibus animarum cura demandata erat, populum sibi commissum congregarent, & reconciliatis Ecclesiastica authoritate discordibus, auditisque eorum confessionibus, salutarem unicuique injungerent pœnitentiam, adeoque tota illius intentio ad hoc unice dirigebatur, ut omnes ad inchoandam cum fructu Quadragesimalis jejunii observantiam optime præparati ac dispositi essent; Hi vero qui propter peccata publica graviori indigebant pœnitentia, in principio Quadragesimæ vestiti sacco, nudis pedibus, & demissis in terram oculis, publice in Ecclesia, in conspectu totius cleri coram Episcopo comparebant, qui culpis ipsorum rite examinatis, post multas orationes & lachrymas, conspersis cinere eorum capitibus, eis-

Acta Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1016.
Septimana ante quadrag. ab antiquis qualiter celebrata.

que

que cilicio indutis cum gemitibus & suspirijs denunciabat, quod sicut Adam olim ex Paradiso fuit ejectus, ita quoque ab Ecclesia ad perfectam usque expiationem & resipiscentiam proscriberentur; quibus dictis subitò Episcopi jussu foras ire jubebantur, totoque Quadragesimæ tempore in illo pœnitentiæ statu usque ad diem Jovis sanctum perseverabant, tunc enim rite expiati relaxabantur: Unde totius Ecclesiæ cunctorumque Christianorum occupationes & exercitia longe distabant ab illis, quibus hodie major pars hominum operam suam navent; tunc nulli alteri exercitio, quam pœnitentiæ faciendæ dediti erant; nec quidquam adeo studiose curabant, quam ut Deo se perfecta reconciliare possent: hisce vero temporibus inimicus infernalis adeo prævaluit, ut diebus hisce currentibus magis quam quovis alio anni tempore, per tot chorearum & comœdiarum lascivarum, comessationum, crapularum, spectaculorum, larvarum aliarumque licentiosarum dissolutionum excessus, tantamque peccatorum multiplicitatem & enormitatem divinam exacerbare justitiam non verecundentur.

Modò sit totum contrarium.

Bacchanalia dicuntur licita sed non ab Ecclesia. S. Cypr. Demetr.

9. Unde de hoc miserabili, omnique compassione dignissimo tempore vere dici potest, quod ad aliud licet propositum Demetriano olim scripsit S. Cyprianus, nimirum: *Consensere jura peccatis, & cœpit licitum esse, quod publicum est:* Licet quoque verum sit hasce dissolutiones, larvas, aliasque similes vanitates licitas quidem esse declaratas, sed à Principibus dumtaxat sæcularibus, non vero ab Ecclesia, quæ potius easdem deploret mundua, ipsaque sæculi corruptio Bacchanalia recreationem quamdam & honestam animi exporrectionem vocat, cum tamen citra omne dubium, quoddam sit omnigenæ iniquitatis seminarium; idque verum esse, ex illis populo Mediolanensi à S. Carolo porrecti memorialis sequentibus verbis clare conjicere licet: Vide nunc ô Mediolanum turpissime adulteriorum, fornicationum, stuprorum, homicidiorum, latrociniorum, rapinarum, dissolutionum domos passim implentium, imò infinitorum aliorum malorum semine hæc enim omnia hoc tempore veluti semine effunduntur. Vide exinde natum pessimum matrimoniorum principium, ab illius Sacramenti & mysteriorum ejus sanctitate adeo alienum: at vero id quod Sanctissimus hic Cardinalis præ cunctis alijs efficacissime inculcat, est hujus sanctissimi temporis ad illarum ineptiarum exercitium, nimia incongruentia, quod scilicet hoc tempus dissolutionibus Bacchanalibus impendatur, quod à ritibus sacris & Sacrosanctis mysterijs Ecclesiasticis devotioni, pœnitentiæ, & mortificationibus specialissime est consecratum. Hoc temporis spatium, inquit S. Carolus, quod post Epiphaniam immediate sequitur, tempus est specialis devotionis, tum ob recentem sanctissimorum Nativitatis Domini nostri Jesu Christi mysteriorum memoriam, tum ob eximia beneficia, favoresque cœlestes, quos ex iisdem universus mundus recepit, tum denique quia hoc sacrosancto tempore, sacro sanctum illud quadraginta dierum jejunium, à Salvatore nostro in deserto, subito post receptum in die Epiphaniæ à Joanne baptismum, institutum fuit, post quod, ut nostis, tempus septuagesimale continuo sequitur, tempus inquam mysticum, tempus ex doctrina Spiritus Sancti principio pœnitentiæ consecratum, tempus denique in quo vel maxime mente recolere debemus, quam fuerit nobis adventus Filij Dei in carnem necessarius, ut à miserabili illo statu, in quem per peccatum prolapsi fueramus, repararemur. Unde sancta Ecclesia Dei ab hoc tempore vestibus sacris utitur lugubrem colorem præ se ferentibus, cantica gaudiorum ex parte remittit, intonat Antipho-

Acta Eccl. Mediol. pag. 2151. Bacchanaliorum effectus.

Post Epiphaniam deberet esse specialis devotio.

Ecclesia lugubri colore utitur.

nas mœstitiæ, talesque introducit cæremonias & ritus, qui ob oculos nobis ponunt miserum exilium nostrum, in quo hoc in mundo viventes versemur perpetuam pœnitentiam, quam in hac vita agere debemus, lachrymas, jejunia, corporisque castigationes, in quibus miserabilis hujus vitæ duratione exerceri & occupari debemus, ut salute, libertate, reparatione, alijsque gratijs quæ Filius Dei secum ex sinu Patris attulit gaudere & frui valeamus. Ecclesia mater nostra hoc tempore per ritus adeo Religiosos & pios, voces edit, quæ miseriam & exilium nostrum clare nobis repræsentent, ut ad illud cogitandum, sæpeque Religiose, & cum fructu animarum nostrarum meditandum excitemur. *Super flumina Babylonis illic sedi-* Psalm. 136.
mus & flevimus, cum recordaremur Syon; *In salicibus* v. 1.
in medio ejus suspendimus organa nostra; *Quia illic in-* v. 2.
terrogaverunt nos qui captivos duxerunt nos, Hymnum v. 3.
cantate nobis de Canticis Syon. *Quomodo cantabimus* v. 4.
canticum Domini in terra aliena? *Si oblitus fuero tui* v. 5.
Jerusalem, oblivioni detur dextera mea; *Adhæreat lin-* v. 6.
gua mea faucibus meis si non meminero tui, si non propo-
suero Jerusalem in principio lætitiæ meæ. Pergit eodem in loco S. Carolus ponderare ulterius, quanta cum temeritate Christiani eo tempore voluptatibus, crapulis, & dissolutionibus Bacchanalibus omnem prorsus libertatem indulgeant, quo Ecclesia eosdem afflictioni & pœnitentiæ deditos videre desideret. Hisce temporibus, inquit Sanctus hic Archipræsul, homines plus quam alias umquam evanescunt, stultescunt, bibuntque sicut aquam iniquitatem; Hisce diebus in quævis scelera prorumpunt, omnibusque peccatis fræna laxantes, licitum esse censent, quidquid etiam repugnante Dei lege libet. O rem sanguineis lachrymis dignissimam! O miseriam nimis luctuosam! Christiani eo se tempore crapula ingurgitant, quo Christus jejunat; tunc recreationibus, jocis, choreis, &c. indulgent, quando Christus pro nobis adversus Sathanam dimicavit; tunc peccatricem carnem suam delicate & voluptuose nutriunt, cum Christus sanctissimam carnem suam in deserto afflixit: tunc Dæmoni omnes sensuum portas liberè aperiunt, quando ipse universam militiam suam adversus Regnum Christi obarmet, imò adversus ipsummet Christum, licet nullam in eo partem obtineat, extremas vires suas adhibet. Christiani eo tempore sine mensura rident, quo Sancta Mater Ecclesia amarè ploret: tunc Christiani in convivijs, epulis, & immoderatis mensarum apparatibus excedunt, quando nobis Sancta Mater Ecclesia lamentabilem Protoparentum nostrorum nostramque communem ob oculos ponit ruinam & calamitatem, quam unicum dumtaxat pomum contra expressum à Deo primis Parentibus nostris impositum interdictum, gustando nobis conciliavimus; quæ res profecto unumquemque nostrum (dummodo vel modicum quid pietatis Christianæ in nobis esset) in intimo cordis commovere deberet; Videtis mundum universum ludis, jocis, spectaculis, dissolutionibusque Bacchanalibus totaliter eo tempore deditum, quo voces Dei & Ecclesiæ ipsum ad planctum, lachrymas, luctum, saccum denique cilicinum & cineres invitant. Hoc est, de quo Deus per os Isaiæ lamentatur, dum ait: *Et vocabit Dominus Deus exercituum* Isa. 22.
in die illa ad fletum, & ad planctum, ad calvitium & ad v. 12.
cingulum sacci, Et ecce gaudium & lætitia, occidere vi- Ibid. v. 13.
tulos, jugulare arietes, comedere carnes; & bibere vinum; quasi se mutuo detestabilibus hisce verbis adhortarentur homines: *Comedamus & bibamus, cras* Ibidem.
enim moriemur.

Sed quanta temeritas Christianorum.

10. Etenim sciendum est, quod tempus illud, quod ab Epiphania ad Quadragesimam usque decurrit, illud ipsum est, quo Christus Magister noster

Accepto baptismate Christus jejunavit.

qua-

quadraginta diebus, totidemque noctibus in deserto, sine ullo cibo degustato jejunavit, & in cujus rigorosissimæ abstinentiæ ultimo periodo cum Lucifero prælium iniit, siquidem subitò ut à Joanne Baptista in deserto baptizatus fuit, *ductus est in desertum à spiritu, ut tentaretur à Diabolo*; (*Matth. 4. v. 1.*) Et quidem tametsi justum omninò & convenientissimum esset, ut fideles quoque hoc eodem tempore ad Christi imitationem jejunium suum quadragesimale celebrarent, attamen Ecclesia piemissima Mater nostra, humanæ compatiens fragilitati, abstinentiam hanc ulterius in tempus usque vernum distulit & prolongavit, ut hac ratione corpora nostra minus paterentur ab inedia. (*Verum tempus nobis conceditur.*) Ergone proinde conveniens erit, inquit Sanctus Carolus in sua adversus Bacchanalistas invectiva, (*Invective.*) ut fideles Christi sequaces, & talis fidei professores, qua longè diversa nobis dogmata traduntur, hoc tempore magis quàm quovis alio crapulæ, comessationibus, gaudijs & stultitijs Bacchanalibus totaliter dediti existant? Idem quoque Sanctissimus Archiepiscopus & Cardinalis in Concilio Provinciali tertio considerans, quod licet præsens hoc tempus, tempus sit propitiationis Divinæ procurandæ, illud tamen per tot abusus & intolerabiles excessus profanetur, ita loquitur: *Nimis compertum est depravatis his temporibus & moribus, ad choreas, tripudia, saltationes, & id genus alia, numquam ferè conveniri sine multis, & ijs quidem gravissimis Dei offensionibus, idque cum ob turpes cogitationes, obscœnè dicta, inhonestas actiones, morum corruptelas, & perniciosas ad omnia opera carnis illecebras illis perpetuò conjunctas, tum propter cædes, rixas, dissidia, stupra, adulteria, aliaque mala plurima, inde consequentia quam sæpissimè*; (*Act. Eccles. Mediol. p. 86.*) Pergit ulterius Sanctus Præsul detestari quod omnes hi excessus in Christianissimo et potissimum tempore regnent & triumphent, quod ad Divinam justitiam placandam, non verò irritandam specialiter institutum fuit: *His tot offensionibus & peccatorum seminarijs locum dari ijs præsertim diebus, qui dies propitiationis sunt.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Detestabilis esse ostenditur error mundanorum hominum, qui se per Bacchanalium dissolutiones ad Quadragesimalem observantiam disponere volunt: Multaque considerantur inordinationes, quæ exindè sequuntur.

THEMA.

Tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus saltandi. Ecclesiastis 3. v. 4.

(*Prius plangendum postea ridendum.*) 1. ECclesiastes, qui se quondam omnes delicias & voluptates imaginabiles expertum fuisse profitetur, tandem resipiscens, & meliori menti restitutus, justum esse agnoscit, ut primus omnium locus mœstitiæ & planctui detur, ac tum demum risui & tripudio suus quoque locus indulgeatur, ac proinde prius assignat tempus planctui dicens: *Tempus flendi & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus saltandi*, (*Eccle. 3. v. 4.*) quia verissimum semper est & fuit veridicum illud Psalmistæ axioma, quo dicitur: *Qui seminant in lachrymis in exultatione metent*; (*Ps. 125. v. 5.*) ac proinde Sanctus Hieronymus salubertimè nos monet dicens: *Nunc flendi tempus est, in futuro ridendi; Beati enim flentes, quoniam ipsi ridebunt; plangendum est in præsenti, ut postea saltare valeamus illa saltatione, quâ saltavit David ante arcam.* (*S. Hier. ibid.*) Diabolus igitur & in magnam Christianismi perniciem in hominum pectoribus firmiter radicatus error est, quo sibi conveniens esse persuadent, imò licitum, hoc tempore gaudere, tripudiare, crapulari, ridere, eo quod paulo post in Quadragesima facturi simus consuetam in Ecclesia pœnitentiam.

2. Rupertus Abbas Tuitiensis verba illa Christi apud Joannem: *Tempus meum nondum advenit*, (*Joann. 7. v. 6.*) Glossa sua illustrans, ad prædictam quoque Ecclesiastis propositionem *Tempus flendi* &c. glossandam descendit dicens: (*Rup. Abb. l. 6. in Joann.*) *Audiant hoc stulti, quia concionantem in plateis sapientiam despiciunt, & qui nec aures, nec oculos suos habent in capite suo, sed in finibus terræ, non discernunt tempora hæc, quod non dixit: Tempus ridendi & tempus flendi, sed primum tempus flendi, deinde tempus ridendi, prius tempus plangendi, & postea tempus saltandi*, Etenim si oculos & aures nostras in plateas, vicos, fora, theatra extendamus, in veritate dicere poterimus: (*Stultorum infinitus est numerus*) (*Eccle. 1. v. 15.*) *audiant hæc stulti. Hæc, inquit, tempora quia non discernunt, intempestivos præripiunt risus, & immaturis tripudiant atque lasciviunt saltationibus*; ac tandem notabilibus hisce verbis discursum suum concludit dicens: *Necesse est de risu ad fletum, de saltatione transire ad planctum*, id quod in hisce Bacchanalibus *ad litteram* adimpletur, quia ex quo hominibus vanam hanc lætitiam præmittere, placet, sequitur quod postea necessario illam terminaturi sint in planctu, quia commissa in Bacchanalibus peccata illos necessariò plangere facient: *Inter vestibulum & altare plorabunt Sacerdotes, & dicent: Parce Domine, parce populo tuo*; (*Joel. 2. v. 17.*) *Et in fletu & planctu scindite corda vestra.* (*Ibid. v. 13.*)

3. Enimverò si finem ob quem Bacchanalia per scandalosissimum abusum introducta fuere, indagare velimus, hunc non alium fuisse comperiemus, quàm ut homines sese fortificent, ut pœnitentiæ quadragesimalis rigoribus tantò validius resistere possint; (*Finis propter quem Bacchanalia introducta.*) ut verò Sanctus Chrysostomus postquam idem ferè licet ad aliud propositum sibi quærenti, Bacchanalistarum nomine respondisset, dum ait: *Si interrogavero, quam ob causam hodie ad balneum curris? Respondes, ut mundo corpore jejunium suscipiam: & si rursus quæsiero, quare te inebrias? iterum respondes, quoniam jejunium ingressurus sum*, (*D. Chrys. T. 6. h. 4. de jejun. & temper.*) Hic præmissa id respondente ratione quadam efficacissima stultitiæ convincit & redarguit dicens: *Quomodo verò non absurdum est, puro quidem corpore, impuro autem ac temulento animo pulcherrimum & honestissimum jejunium suscipere?* Ita quoque in præsenti casu nostro ingens est stultitia Christianorum, qui impuro & à crapula aggravato corpore, menteque ex lascivijs, choreis, spectaculis, alijsque mille dissolutionibus evoidæ pœnitentiæ & Sanctitati Quadragesimali occurrere gestiunt.

4. Turcæ, Pagani, Hebræi, & Hæretici nos Catholicos jure merito derident, capere non valentes, quâ fronte nobis licitum & conveniens esse persuadeamus, quod prius hoc tempore in tot scelerum & vitiorum luto & cœno, non ex alio motivo circumvolutemur, quàm quia intra paucos dies limpidis pœnitentiæ aquis mundandi sumus, quasi Bacchanalibus nullum fuissemus daturi locum, si nulla nobis celebranda instaret Quadragesima. (*Christiani jure derisi.*) Quidnam obsecro de sapienti quodam viro diceres, qui se lavare & mundare volens, prius manus & faciem ac totum corpus atramento totaliter defœdaret, utique illum rationis & judicij deliquium pati assereres; Et revera ita est; & ideò ut in speciali quodam discursu probabimus, Bacchanalia nos recto rationis usu destituunt, adeoque hoc tempore verè *stultorum infinitus est numerus.* (*Eccl. 1. v. 15.*)

5. Verùm enimverò operæ pretium futurum esse judico, si de diabolica hac adinventione, quâ astutissimus serpens infernalis Christianis necessum esse persuadere (*Quid stupidius quam lautitijs viam sternere ad jejunium.*)

suadere satagit, ut per gaudia & dissolutiones Bacchanales ad pœnitentiam & quadragesimale jejunium transeamus, prolixior quidam à nobis discursus instituatur. Enimverò nulla umquam experientia visum est, quod natura ad formam aliquam introducendam contrarias adhibere soleat dispositiones.

3. Reg. 18.

Verum quidem est quod sanctus Elias Propheta super ligna illa, quæ igne cœlitus à Deo demisso una cum hostia conflagrari postulabat, aquam ubertim effuderit, quæ igni è diametro adversatur, hoc tamen singulariter petiit ad ostendendam admirabilem & supernaturalem veri Dei Omnipotentiam; ac proinde idem quoque in rebus moralibus asserere possumus; Quis enim credat quod hoc tempore quod ad cineres usque decurrit, in omni lautitia crapulando viam sibi sternere possit ad abstinentiam, & jejunium? vel omnibus Dei offensis fræna laxando, easdem tantò securius refrænare possit hac Quadragesima? aut verò oculos comœdijs profanis pascendo auresque omnigenis scurrilitatibus & obscœnitatibus patulas exhibendo ad verbum Dei auscultandum se disponere possit? Quod si Medici infirmo alicui ad corpus illius à malis humoribus expurgandum, medicinam ordinare volentes, eidem ut per varias inordinationes malum corporis & infirmitatem magis magisque adaugeret, præscriberent; utique *Recipe* istud stultum, non verò medicum esse diceretis; Quod si igitur Medici omnem adhibent diligentiam, ut infirmum per bonam diætam & alia præservativa medicinarum genera præparent, ut tandem ultimum pharmacum infirmo optatam conferat valetudinem, quâ ratione sanitati animæ conducere existimabitis, ut quæ à malis vitiorum suorum humoribus in toto anni decursu contractis abstinentia quadragesimali, veluti medicina quadam spirituali purgari debet (*Ecclesiam tuam annua quadragesimali observatione purificas*) ad eamdem efficaciter sumendam per omnigenas vitæ deordinationes easque vitiosiores quam ut illas salubriter experiri possit humana fragilitas, præparetur & disponatur? Eamdem quoque rationem Div. Chrysostomus Homil. 1. in Genesim adducit, dum ait: *Nam si Medici pharmaca dare volentes, ut putridum & corruptum humorem abigant, à corporali hoc cibo abstinere præcipiunt, ita ut pharmaci efficacia desit obstaculum, & operari, suamq; vim illud possit ostendere, multo magis nobis spirituale hoc remedium, hoc est, utilitatem, quæ ex jejunio est, suscepturis, tenuitate victus nostram mentem expurgare, & leviorem reddere convenit.* Subdit idem S. Doctor verum quidem esse quod hæc ejus propositio non sine gravi admiratione excipietur, quia revera etiam hi qui timoratæ sunt conscientiæ, nullum sibi hoc tempore scrupulum ex eo faciunt, quod se hisce diebus lautioribus, & diuturnioribus prandijs restaurent: *Scio equidem*, inquit, *quod multis ea, quæ hodiè à nobis dicuntur, mira videntur, sed obsecro ne consuetudini temerè serviamus, sed ratione res nostras instituamus.*

D. Chrys. Hom. 1. de Gen.

6. Audiamus quid de his qui per gulam & voracitatem viam sibi ad jejunium sternere volunt, Sanctus Basilius scribat: *Non te*, inquit, *ad jejunij mysterium introducat ebrietas, non est per temulentiam aditus ad jejunium, nec ad sobrietatem per lasciviam; athleta ante certamen exercetur, jejunator ad jejunium temperantia præparatur.*

S. Bas. hom. 1. de jejun.

7. Quod si miles aliquis crastina die cum valido quodam & exercitato inimico suo in duello conflicturus, hodie eidem arma in manus consignaret, quibuscum adversus ipsum validè decertare posset, quid idipsum videns de eo diceres? Omnibus nobis evidenter satis & clare constat corpus nostrum intra

Amens miles qui inimico arma præbet.

paucos dies jejunio esse macerandum, ut tantò magis effœtatur spiritui subjectum, cur igitur tanta cum industria efficere satagimus, ut spiritui caro prævaleat; Dictio illa *Carnevale*, quæ Italice idem quod *Bacchanalia* significat, secundum suam etymologiam, idem significare videtur, quo caro prævalet; quod mirum non est, quia nos inimico nostro arma subministramus, adeoq; directè operamur contra consilium Apostoli dicentis: *Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus, sed neq; exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato*; Porrò convivia, ebrietates, voluptates, & aliæ Bacchanalium dissolutiones arma sunt, quibuscum caro & corpus nostrum adversus spiritum dimicabit. Quâ ratione Ægyptia farina, quæ Conscientiæ nostræ stomachum aggravat, replet, Angelorum panem degustare poterimus? obscœnitatis, comœdiæ lasciva, verba impudica & inhonesta, utique Evangelij prædicationem nauseare facient, est enim axioma Philosophicum quod *intus existens prohibet extraneum*; Quia igitur Dæmon voluptuariorum mentem, intellectum, & cor per voluptates & cogitationes carnales penitus occupavit, difficulter utique oratio, solitudo, & pœnitentia aditum ad illud habere poterunt. *Cur prius recipis temulentiam*, inquit S. Basilius, *ac Domini ingressum precludis? Cur permittis, ut hostis munimenta sua prius occupet? ebrietas non recipit Dominum, ebrietas Spiritum Sanctum propellit.* Idemque S. Pater alibi sequentem adhibet similitudinem: *Hem quid facis ô Homo? nemo qui uxorem castam in matrimonium ducturus est, pellices ac meretrices præassumit, secumq; habitare facit, nam mulier honesta ferre non poterit, ut scorta una secum habitent. Noli igitur & tu, cum inedia corpus tuum macerare vis, ebrietatem prius introducere, ebrietatem inquam, quæ nihil aliud est, quam publicum scortum, quàm bacchans & furens mulier, ad omne genus turpitudinis prompta ac parata.* A quâ similitudine parum differt illa quam D. Chrysostomus adhibet in eadem Homilia prima super Genesim, dum ait: *Quemadmodum castam quamdam & ingenuam sponsam ducturi, thalamis utique tapetibus ornatis, domoq; tota purgata, & ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto in cubiculum illam introducimus, pari modo vellem etiam vos purificata vestra mente, valeq; delicijs & voracitati dicto, matrem omnium bonorum, & pudicitiæ aliarumq; virtutum omnium magistram, jejunium inquam, explicitis vestræ mentis sinibus suscipere, ut & vos majori fruamini voluptate, & illud congruam vobis suam medicinam conferat.*

Rom. 6. v. 12.

Bacchanalis arma sunt.

S. Basil. ibid. Hom. 1.

Ebrietas Spir. S. propellit.

S. Basil. orat. 5. de jejun.

D. Chrys. Hom. 1. in Gen.

8. Possumus quoque hoc loco aliud quoddam inconveniens detegere quod vel ipsa quotidiana experientia nobis redditur manifestum? Quemadmodum igitur sanctus Bernardinus ait: *Quomodo potes esurire Christum plenis siliquis porcorum?* ita quoque mihi ei qui hisce diebus in vanas dissolutiones effrænis se diffundit dicere licebit, quâ ratione Quadragesimam observare poteris, qui ad gulam usque turpitudinibus & dissolutionibus Bacchanalibus es imbutus, atque ab illis inordinatæ vitæ excessibus adeò debilitatus, ut omnem ad illam benè adimplendam necessarium animi corporisque vigorem amiseris?

Accommoda quæstio.

S. Bern. ep. 2. ad Fulc.

9. Fraudulentus ille coluber optimè novit, quod plerique fideles bonam & firmam habeant, quadragesimalem abstinentiam in debito rigore observandi, intentionem, ideoque illos ab hisce propositis non quidem detorquet directè, utpote qui se, tamquam apertum salutis nostræ jejunium, in eo casu rejiciendum à nobis esse, probè novit; Quid igitur facit? Illo temporis spatio, quod Quadragesimam immediatè præcedit fideles tot voluptatibus & de-

Fraus inimici infernalis.

lectationibus sensualibus immergit & defatigat, ipsorumq; stomachum tanta farinæ *Ægyptiæ* abundantia implet & onerat, ut ab omni devotione totalem nauseam concipiant; efficitque, ut dum se per præcedentes crapulas, aliorumq; vitiorum excessus, quoad sanitatem debiles esse advertunt, in dispensationem à jejunio & abstinentia non solum consentiant, verum etiam carnes manducandi licentiam sibi studiosè procurent, vel etiam ad immoderatam crapulam assuefacti, adeò sobrietatem fastidiant, ut vel rigorem jejunij persæpe transgrediantur, aut verò pondus istud non sine gravi dolore, impatientia aut violentia sustineant. Adhæc in illis ut plurimum verificatur, quod S. Hieronymus ad Lætam his verbis scribit: *Sæcularis homo in Quadragesima ventris ingluviem decoquit, & in cochlearum morem succo victitans suo, futuris dapibus ac saginæ aqualiculum paratur.*

S. Hier. ad Lætam.

10. Apostolus quidem dicit: *Hilarem enim datorem diligit Deus*, & Psalmista ait: *Voluntariè sacrificabo tibi*: at verò jejunia, orationes, prædicationum auscultationes, omniaque alia pœnitentiæ exercitia, ab ijs qui Bacchanalibus hisce immersi fuerunt, adimplebuntur quidem quoad exteriora, ne pœnas & censuras transgressoribus comminatas incurrant, cæterum corda eorum per amorem & affectum voluptatibus & delectationibus præcedentibus totaliter etiamnum adhærescunt.

2. Cor. 9. v. 7.
Ps. 53. v. 8.
Ista sunt quæ à Bacchanalistis fiunt in Quadragesima.

11. Sapientia incarnata voluptates in Evangelio Sexagesimæ spinis similes esse dicit: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt & à sollicitudinibus, & divitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur & non referunt fructum*; Videri haud immeritò nonnemini posset voluptates aptiori similitudine æquiparari potuisse rosis; Voluptuosi namq; apud Sapientem dicunt: *Coronemus nos rosis antequam marcescant*: nec tamen ulla ratione in dubium revocari potest, quin comparatio omni ex parte aptissima sit, optimeque proportionata, utpote quæ ab ipsomet verbo æterno, & increata Patris sapientia in medium adducta fuit; Habent autem spinæ hanc sibi congenitam proprietatem, quod omnem meliorem terræ illius, è qua nascuntur, substantiam absorbeant, in maximam boni seminis juxta illas germinantis perniciem: Eodem prorsus modo spinæ deliciarum & voluptatum Bacchanalium, quæ hoc tempore magis, quàm per totius anni decursum invalescunt, ab animabus fidelium omnem spiritum devotionis ac timoris Dei adeò radicitus exugunt; ut major pars illorum hisce diebus à via recta mandatorum Dei turpissimè aberret.

Luc. 8. v. 14.
Sap. 2. v. 8.
Bacchanalia spinæ quæ omnem pietatem exugunt.

12. Fraudulentus quippe serpens stygius, ut homines seducendi securius, talem intra se discursum efformat: Curandum mihi erit, ut suum Christo debitum primum locum præripiam; ac proinde Christianos prius multis diebus, in vanis dissolutionibus, & Bacchanalium lenocinijs occupatos tenebo, multis illos gulæ Comœdiarum, spectaculorum, ludorum, larvarum, voluptatumq; carnalium vinculis involvam, dabo illis ut in omnibus juxta vota sua omnem satisfactionem habeant, etenim omnia hæc in magnum mihi lucrum cedent, jam enim malum à fidelibus patratum erit, & tametsi facturi deinceps sint pœnitentiam, attamen ad ponendum quoq; illi obstaculum, nec tempus mihi, nec occasio umquam deerit, nam ut quotidiana docet experientia, potior pars illorum qui hisce diebus genialiter vivunt, ad Quadragesimalem observantiam inhabiles se & impotentes efficiunt.

Bacchanal. ineptum reddunt ad Quadragesimam.

11. Et quidem quod pessimum est, abusus iste adeò sibi stabilem pedem figit, ut ubique terrarum serpendo his diebus invalescat; & tametsi venenum quoddam sit, tale tamen venenum est, quod omnibus summè placet, & à quo pauci admodum abhorrent. S. Augustinus lib. 2. de Civitate Dei cap. 3. cujus titulus est: Intelligant Romani, eos qui ludis obscœnis coli & honorari gestiebant, indignos fuisse, qui veluti Dij quidam adorarentur, ita scribit: *Cum autem ludicram, scœnamq; totam probro ducerent, genus id hominum non modo honore civium reliquorum carere, sed etiam tribu moveri notatione censoria voluerunt*: at verò si comœdos illos infames, bonisq; moribus perniciosos esse agnoscebant, cur illos nihilominus per tempus aliquod admiserunt, & cum voluptate Comœdias illorum spectarunt. Ecce tibi quanto cum damno comœdiæ, scœnæ, spectacula homines attrahant, quantaq; cum aviditate illa spectaturi concurrant; licet enim damnum illorum evidenter agnoscatur, non tamen propterea fugiuntur. Alibi quoque idem S. Doctor de ludis Circensibus ita scribit: *Deprecanda est misericordia Dei, ut donet intellectum ad ista damnanda, & affectum ad fugienda, & misericordiam ad ignoscenda.* Porrò Ecclesia Festa Bacchanalia summè abominatur, ideoq; illis se per leges ea interdicentes, perque alia contraria pietatis exercitia ab illis vanitatibus homines divertentia pro viribus opponit, atque ideò fideles suos hisce diebus ferventius, quàm alias umquam per totum annum, ad opera bona exercenda exhortatur, estque erga illos in dispensandis Indulgentiarum suarum thesauris solito liberalior, solemnes his diebus instituendo orationes, licet alia ex parte vanitates illas mundanis permittendo conniveat; Unde illis qui per hanc Ecclesiæ permissionem se dissolutiones Bacchanales exercentes tuentur & defendunt, idem respondere possumus, quod Sanctus Augustinus contra Faustum his verbis scribit: *Aliud est quod docemus, aliud quod sustinemus, aliud quod præcipere jubemur, aliud quod emendare præcipimur, & donec emendemus, tolerare compellimur.*

Venenum hoc omnibus sapit.
S. Aug. l. 2. de Civ. Dei cap. 13.
S. August. in Psal. 50.
Nisi soli Ecclesiæ.
S. Aug. con. Faustum l. 2. c. 21.

14 Deus in Deuteronomio dicit: *Et Gladius meus devorabit carnes*, quæ verba mirum in se loquendi modum continent; Quisnam enim est gladius iste, quem carnes devoraturum esse dicit? Si dixisset, Ignis illas consumet, vel feræ illas dilaniabunt & devorabunt, facile verborum illorum sensus intelligeretur; at verò gladius quâ ratione carnes devorare aut absorbere poterit? carnes dividere & secare gladio competit, non verò devorare illas. Notandum est igitur, quod per gladium hoc loco verbum Dei, & salutaris illius prædicatio intelligatur: *Et gladium spiritus* inquit Apostolus, *quod est verbum Dei*; hoc enim Instrumentum quoddam est ad Bacchanalia devoranda potentissimum & efficacissimum: *Vivus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Unde Sanctus Augustinus ait: *Non enim aliter debellaret Dominus orbem terrarum, nisi in carnem veniret gladius veritatis.* Et ideò Sanctus Carolus Borromæus ad eradicandos in Diœcesi sua Bacchanalium, Choreatum, omniumque aliarum profanitatum abominandos abusus, nullis alijs usus est armis, quam hoc Divini verbi gladio voce & scripto in ejusmodi stultos grassatores exerto & vibrato; Imo dum ex ministris ejus nonnemo Sancto Cardinali, priusquam in hisce septimanis Quadragesimam immediatè præcedentibus multas devotiones ad Bacchanalia eliminanda præconceptas introduceret, exiguum ad easdem populi concursum secuturum plebemque à solitis suis recreationibus & jocis per dictas devotiones minimè divertendam esse diceret, Sanctus Archipræsul id minimè verum esse vivacibus in medium adductis rationibus ostendit, ideoque sibi decretum esse inquit, quod

Deut. 32. v. 24.
Verbum Dei Gladius devorans Bacchan.
Eph. 6. v. 17.
Heb. 4. v. 12.
S. Aug. in Psal. 52.
L. 7. cap. 7. vitiæ S. Caroli Giussani.
Obligatio Pastorum diebus Bacchi.

quod ſicut Dæmon adeo eſt ſolicitus ut homines ad mala facienda invitet, ita ipſe memor eſſe velit obligationis, quæ ipſum velut bonum Paſtorem urgeret, ut concreditum ſibi gregem ab ejusmodi noxijs diſſolutionibus impediret & pro viribus arceret, carnaliumque oblectamentorum loco exercitia & ſolatia gregi ſuo ſpiritualia præpararet. Inſuper adjecit, quod exempla bonorum magnam in ſe efficaciam habeant, ut eos qui totaliter depravati non ſunt, ad ea imitanda invitent, ac proinde eo ipſo quo exercitia ſpiritualia hiſce diebus tractabuntur à bonis, hoc ſaltem obtenturos ſit, ut non omninò mali ad eadem ſectanda facile ſe induci permittant. Præterea inquit; Verbum Dei fœcundum ſemper fuit & fructuoſum, ac proinde nequaquam convenit, ut hiſce diebus, quibus Mundus pravis ſuis exemplis prædicando homines ad mala ſectanda hortatur & invitat, ego à prædicando Dei verbo deſiſtam. Tandem ait: Ego tempore, quo multæ animæ ad interitum properare, Divinæq; iracundiæ flagella à populo provocari conſpiciuntur, bonus & ſolicitus Epiſcopus ad placandum Deum, eumque ad compaſſionem erga peccatores permovendum, ad orationem & pœnitentiam, unà cum bonis confugere arctè obligatur.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Bacchanales diſſolutiones multas ſecum transgreſſiones ſubinferunt; Spectacula etiam & Comœdia, præcipuè profana, incentivum, & inſtrumentum ſunt omnium malorum, utpote quæ nobis per illas vivaciſſimè & tenaciter imprimuntur.

THEMA.

Omnes qui ad ſpectaculum proceſſerant, trucidavit, 2. Machab. 5. ℣. 26.

Bacchanalia Animæ perniitioſa. 2. Mach. 5. v. 26. Lyran. ibid.

1. IMpius ille & ſacrilegus Appollonius Hieroſolymam ab Antiocho miſſus, cruentam & crudelem in illis qui ad ſpectaculum confluxerant, ſtragem inſtituit: *Omnis qui ad ſpectaculum &c.* Ubi Lyranus inquit: *Ex hoc videtur quod armationem illam ſimularet fieri ad aliquem ludum exercendum, ut haſtiludium & hujuſmodi, ad quod videndum convenerunt plurimi.* Nos verò à litera ad ſpiritum tranſeuntes liberè affirmare poſſumus, quod ſpectacula, Comœdiæ, ſimileſque aliæ recreationes, quæ à nobis honeſta oblectamenta, & conſequenter licita eſſe exiſtimantur, animarum ſaluti utplurimum valdè perniitioſa exiſtant, æternamque nobis mortem frequenter concilient; Unde D. Chryſologus ait: *Erras ô homo, non ſunt hæc ludicra, ſunt crimina, ſatis ſe decipit, qui ſic ſentit.* Gaſpar Manzi in materijs præcipuè legalibus ſæculi noſtri valde celebris ſcriptor, utpote qui varijs copioſiſque voluminibus Bibliothecas plurimum adauxit, in Centuria Deciſionum Palatinarum ita ſcribit: *Si quæratur in Bacchanalia & larvati diſcurſus tolerari debeant, ubiq; locorum reſpondi, quod non, atque ita reſpondebo, quamdiu vixero; Ratio mea fundamentalis eſt, quia omne illud à Republica Chriſtiana tollendum eſt, quod in ſe peccaminoſum eſt, vel occaſionem peccandi, vel ſcandalum præbet, & quod contra legem Divinam & humanam, contra honeſtatem & bonos mores tendit.* Quod verò diſſolutiones Bacchanales multas Dei offenſas, multaque ſcandala annexa habeant à ſufficienti partium enumeratione, probari facilè poteſt.

D. Chryſ. ſer. 155.

Gaſp. Manz. in Centur. Deciſ. Pal. Q. 50. n. 21. 22.

Agag. Bacch. typus.

2. Enimvero Agag Amalecitarum Regem, juratum populi Dei inimicum, contra quem Divinæ juſtitiæ gladius Samuele Propheta mediante vindictam ſuam exeruit, propriiſſimam Bacchanalium figuram extitiſſe, aſſerere poſſumus; De hoc autem Sacra Scriptura dicit: *Et oblatus eſt ei Agag pinguiſſimus,* nimirum verus Bacchi typus, à quo Bacchanalia nomen ſuum habent, *Et in fruſta concidit eum Samuel coram Domino.* Quodnam verò in eo latet myſterium, quod non ſolum ei necem intuliſſet, verum etiam corpus ejus in minutas partes conſcidiſſe Propheta Dei dicatur? Nimirum *Omnia in figura contingebant illis;* per hoc etenim infinita & inperſcrutabilis Dei ſapientia inſinuare voluit, Bacchanalia à Prophetis ſuis, id eſt, Miniſtris Evangelicis Divini verbi gladio in minutas comminuenda eſſe partes, id eſt, ab eis irreparabilia damna, vanitatem item & deceptionem, fictionem & abominationem Bacchanalium, quæ cupiditatem, & curioſitatem humanam adeò vehementer ad ſe rapiunt, auditoribus ſingulatim & per partium ſingularem diſcuſſionem enucleandam eſſe, id quod S. Gregorius in moralibus ſuis forſitan dicere voluit, dum ait: *Sic nimirum Agag pinguiſſimus occidetur, ſi in fruſta dividatur, quia ſenſum carnis cum immundis motibus tum in corpore, tum in anima, tunc potenter extinguimus, ſed ad ejus ſingulas inſidias ſingulari intentione vigilemus.* In hoc tamen præſenti diſcurſu de Comœdijs, ſcœnis, theatris, atque ſpectaculis tantummodo tractabimus.

1. Reg. 15 v. 31.

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. 1. v. 15.

3. Enimverò Comœdiæ ſi ſecundum exteriora ſpectentur, bonis moribus nequaquam præjudicare videntur, & tamen illis, prouti authoritate tam profanorum, quàm Sacrorum Scriptorum probabimus, perniitioſiſſima exiſtunt. Et quidem Ariſtoteles Philoſophorum omnium facile Princeps ijs qui regimini & ſaluti Reipublicæ præſunt, hoc ſalutare monitum præſcribit: *Juniores Comœdiarum ſpectatores non ſinat eſſe legulator.* S. Auguſt. de Romanis antiquis idololatris tractans ita ſcribit: *Dij propter ſedandam corporum peſtilentiam ludos ſibi ſcenicos exhiberi jubeant: Pontifex autem veſter, propter cavendam animorum peſtilentiam ipſam ſcenam conſtrui prohibebat:* ſubditque idem S. Doctor, quod tametſi Romani ad ſedandam corporum peſtem ludos ſcenicos permiſerint, per illos tamen peſtilentiam nequaquam ſuppreſſerint, quin potius aſtuti ſerpentis illos ad hanc permiſſionem concitantis intentum fuit, eiſdem aliam quamdam lethaliſſimam animarum pariter & corporum peſtilentiam, morum ſcilicet ingenuorum corruptelam, omniſque vitij contagium irremediabile conciliare. *Neque enim & illa corporum peſtilentia ideo conquievit, quia populo bellicoſo, & ſolis antea ludis Circenſibus aſſueto, ludorum ſcenicorum delicata ſubintravit inſania, ſed aſtutia ſpirituum nefandorum prævidens jam peſtilentiam ſine debito ceſſaturam, aliam longe graviorem, qua plurimum gaudet, ex hac occaſione non corporibus, ſed moribus curavit immittere, quæ animos miſerorum tantis obcæcavit tenebris, tanta deformitate fœdavit, ut etiam modo (quod incredibile forſitan erit, ſi à noſtris poſteris audiatur) Romana urbe vaſtata, quos peſtilentia iſta poſſedit, atq; inde fugientes Carthaginem pervenire potuerunt, in theatris, quotidie certatim pro hiſtrionibus inſanirent.* Audite quonam Epitheto Divus Chryſoſtomus ſpectacula indigitet, dum illa perniitioſam Civitatum peſtem his verbis appellat: *Civitatum peſtes, malorum omnium fontes peſtilentiæ cathedram;* Quem eumdem titulum Clemens Alexandr. in ſuo Pædagogo multis ante ipſum annis theatro attribuit, dum illa cathedram peſtilentiæ vocitat: *Nec ad ſpectacula quidem nos pædagogus deducet; nec inconcinne ſtadia & theatra peſtilentiæ cathedram quis vocaverit.* Tertullianus author antiquiſſimus, qui in deteſtationem hujus materiæ integrum quemdam librum compoſuit, ijs

Comœdiæ pernitioſæ.

Ariſt. l. 7. Polit. infin.

S. Aug. l. 1. de Civit. c. 32.

S. Clem. Alexandr. l. 3. pæd. c. 11.

qui

qui ex Decalogo scutum sibi, unde spectacula ab omni reprehensione tuerentur, formabant; dicendo, nullum esse in toto Decalogo præceptum, quo theatris assistere vetaremur, sicut prohibemur per illa: *Non occides, non furaberis*, Non est interdictum, dicebant: *Non ibis in circum, non in theatrum*, his inquam dictus Tertullianus respondet dicens: *Sed invenimus ad hanc quoque speciem pertinere illam vocem David: Felix vir qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestium non sedit; nam etsi justum illum videtur prædicasse, quod in concilio & in sessu Judæorum, de necando Domino consultantium non communicavit, late tamen semper Scriptura divina dividitur, ubicumque secundum præsentis rei sensum etiam disciplina munitur; ut hic quoque non sit aliena vox à spectaculorum interdictione*. Idem quoque Author, quam sint spectacula bonis moribus perniciosa, & contagij instar detestabilis & consequenter fugienda, in progressu ejusdem libri c. 27. his verbis exponit: *Non ergo fugies sedilia hostium Christi, illam cathedram pestilentiarum, ipsumque aërem qui desuper incubat, scelestis vocibus constupratum?* Petrarcha quoque de Theatris tractans, quam sint theatra bonis moribus infesta, & instar contagij fugienda sequentibus verbis indicat: *Duo*, inquit, *loca bonis semper adversa moribus fuisse notissimum est, quo quisquis malus ierit, redibit pessimus; nam bonis iter illud ignotum est, qui si casu aliquo ignari adeant, contagione non carebunt.* Quod si igitur hæc pestis etiam illis, qui præter intentionem suam ad illa accedunt, tenaciter adhærescit, prout Alipio contigisse novimus, quanto perniciosior illis erit, qui illis *data opera* assistunt? S. Cyprianus similiter morum bonorum pestem appellat illam quæ in theatris contrahitur: *Adhuc deinde morum quanta labes, quæ probrorum fomenta, quæ alimenta vitiorum, histrionum gestibus inquinari?* Idem in Libro quodam in quo ex professo de spectaculis tractat, damna quæ Ecclesiæ conciliarunt, notabilibus hisce & compassionem magnam indicantibus lamentis deplorat, dum ait: *Eousque enervatus est Ecclesiastica disciplinæ vigor, & ita omni languore vitiorum præcipitatur in pejus, ut jam non vitijs excusatio, sed authoritas detur*, idque in hujus Tractatus seu Libri præfatione scribit.

Tertull. de spect. c. 3.
Tertull. ibid. c. 27.
Petrarcha Dial. 30.
S. Cypr. epist. 2. ad Donat.
S. Cypr. de spect.

Catholicis prohibita erant.

4. Sciendum quoque est Ecclesiam illis sæculis theatrorum frequentationem tanto cum rigore condemnasse, ut hi qui sub vexillum Christi adscribi, & sacrosanctum fidei Catholicæ lavacrum suscipere gestiebant, in multis particularibus Ecclesijs, per inviolabilem promissionem his se spectaculis in perpetuum abrenuntiaturos esse protestari debuerint, prout plura classicorum authorum loca attestantur, amplissimamque fidem faciunt Annales Ecclesiastici. Moralis ille Philosophus Seneca, qui qualiter omnia urbis Romanæ scelera, ex unica theatrorum radice derivata fuerint, per experientiam sui temporis novit, hanc habet propositionem: *Nihil est tam damnosum moribus, quam in aliquo spectaculo desidere*, cujus hanc rationem assignat: *tunc enim per voluptatem facilius vitia subrepunt*: At verò parum nimis dixit, si hæc ejus propositio cum illa compararetur, quam nobis in alio loco ad idem propositum scriptum reliquit: Dicit enim ibi: *Cum videris circum, in quo maximam sui partem populus ostendit, hoc scito, illic tantumdem esse vitiorum quantum hominem* (quid ultra dicere potuisset?) *facilius vitia subrepunt*. Tertullianus Deum rogans, ut complacentiam & oblectationem theatrorum à fidelibus suis submoveat, hisce verbis utitur: *Avertat Deus à suis tantam voluptatis exitiosæ cupiditatem.*

Ann. 201. n. 36. Baron.
Sen. ep. 7.

Ab his omne malum.

Tertull. l. de spect. c. 25.

5. In scenis adulteria, vindictas, fraudes aliaque similia vitia fingere aut repræsentare adeo damnosum non esset, nisi is qui eas auscultat, eodem tempore illa interius per delectationem imbiberet, & disceret, eademque memoriæ nostræ tenacius impressa remanerent. Unde Lactan. Firmianus ait: *In scenis nescio an sit corruptela vitiosior, nam scenica fabula de stupris Virginum loquuntur, aut amoribus meretricum, & quo magis sunt eloquentes, quia flagitia illa finxerunt, eo magis sententiarum elegantiam suadent, & facilius inhærent audientium memoria versus numerosi & ornati.*

Vitia imprimunt.

Lactant. Firm l. 6. cap. 20.

6. Joannis Baptista Manzini, nostri temporis Academicus insignis in Epistola ad Lectorem quam vitæ S. Eustachij præfixit, se à scelerato quodam homine, qui se in materia lascivos amores spectante Aristotelica subtilitate præditum esse jactabat, audisse refert quod cum honestæ cujusdam puellæ amore teneretur eoque se per apertas solicitationes frui posse desperaret, eamdem dolo & astu circumvenire decrevisset, ideoque oculis ejus librum quemdam de sensuali amore tractantem per tertiam manum subjecisset, idq; eventu minimè casso & irrito, siquidem per varia in libro illo recensita amoris exempla, sensualis amor adeo vehementer ejus se cordi insinuaverat, ut ad illorum se exempla componens, ab honestissimo pudicitiæ statu, quem hactenus illibatum conservarat, se prorsus perverti & seduci permiserit; Quod si tantum malum obscœni alicujus libri lectura causare prævalet, cogitetis velim quanto vivaciorem & potentiorem imaginativæ & menti ejus impressionem causatura fuisset, sei alicujus illicitæ scena & realis repræsentatio? Audiamus S. Basilium hac de re loquentem: *Si igitur*, inquit, *fortuiti congressus, jis qui mulieres aliud agentes intuentur, tantum afferunt periculi, quantum facessere putas congressiones illas, quæ ex industria suscipiuntur? Nam intueri eas mulieres, quæ formam suam adulterant, quo adolescentes ad libidinem provocent, quæq; adeo dulces, & suaves cantilenas edunt, ut possint etiam solo auditu omne æstrum voluptatis in animos libidinosorum figere, atq; imprimere. Quid igitur dicent, aut quam excusationem adferunt illi, qui ex ejuscemodi spectaculis ingentem cumulum vitiorum congesserunt? Licet enim & sermone & oculis & auditu adulteri, licet etiam visu corde concipere.*

Nocet lectio lascivorum magis tamen scenæ.

S. Basil. orat. 8. de temp. & contin.

7. D. Chrysostomus ijs qui ideo sibi Theatris assistere licitum esse persuadent, quia in scena mera tantum figmenta & repræsentationes comicas exhiberi constat; sequentibus verbis respondet: *Neque vero istud mihi opponas, quod jam quidquid ibi fit, simulatio & fictum argumentum sit, non etiam veritas rerum, etenim simulatio ista plurimos adulteros fecit, & multas domos subvertit, proptereaq; maximè gemo, quod tam grande malum hoc, malum esse non creditur, sed quod est multo deterrimum, & favor, & clamor, & plausus adhibetur & risus.*

Objectio solvitur.

D. Chrys. hom. 6. in Matth.

8. Tritum prorsus, nec tamen umquam satis ponderatum est illud sancti Hieronymi exemplum, qui licet decrepitus, & à cilicijs, flagellis & jejunijs extenuatus, Scorpionum & ferarum in desertis latitantium socius esset, attamen ut ipsemet ad Eustochium Virginem scribit, insultus evadere non potuit Spiritus fornicationis, qui choreas & tripudia, quæ Romæ in sua juventute incaute olim viderat, in phantasmatibus ejus vivacissime repræsentabat. Unde Petrarcha ait: *Multum mali auribus invehitur, sed multo magis oculis, illis quasi fenestris bipatentibus in animam mors irrumpit, nil potentius in memoriam descendit, quam quod visum subit, facile audita prætervolant, conspectarum imagines rerum hærent etiam invitis,*

Exemplum.

Petrarch. l. de rem. utriusq; fort. c. 30.

invitis, nec se tamen nisi volentibus ingerunt pertarò & perocyus obitura.

Delicta fiunt exempla. *S. Cypr. ep. 2.*

9. S. Cyprianus ad Donatum de impressionibus quas actiones in scenis comicis repræsentari menti spectatorum pertinacissime infigunt loquens dicit: *Numquam avi senio delicta moriuntur, numquam temporibus crimen obruitur, exemplo fiunt, quæ esse jam facinora desiterunt.* Pessimum vero est, quod venenum quod mortem animæ conciliat cum risu & aviditate passim excipiatur. Unde S. Valerianus merito inquit: *Nemo insidiosis cantibus credat, nec ad illa libidinosa vocis incitamenta respiciat, quæ cum oblectant, feriunt, cum blandiuntur occidunt.* Lethifera vulnera infligunt quibus animam crudeliter cruentant & malorum omnium maximum est, quod tametsi æternam damnationem inferant, illa tamen nequaquam sentiant, quia placent; & hoc est quod D. Chrysostomus amarè deplorat, dum theatrum appellat: *Omnem impudicitiæ Orchestram, Babylonicam fornacem, omnino enim velut in fornacem quamdam compellens Diabolus urbem sic ab imo succendit, non jam malleolos submittens, veluti barbarus ille tunc temporis neque naphtam, neque stupam, neque picem, sed his multo pejora; fornicarios visus, turpia verba, delibuta membra, atque omnis plenos malitia cantus.* Pergit paulò post maximum considerare damnum quod spectacula & comœdias profanas consequitur: *Hac,* inquit, *illa pejor, quandoquidem ignis deterior, non qui corporis naturam, sed qui lo... nam animi depopulatur habitudinem; & quod flocentius est, neque ipsi qui comburuntur, idipsum sentiunt, si enim sentirent, non tam effusum illum in his risum emitterent.* De omnibus voluptatibus, specialiter verò de ijs, quæ tanta cum licentia in Bacchanalibus regnant, affirmari potest quod Sanctus Cyprianus ad Donatum de oblectationibus scribens ait: *Arridet ut sæviat, blanditur ut fallat, illicit ut occidat;* Dum enim licentia seu potius dissimulatio publica cernitur, qua tantus hominum torrens sine ullo fræno præcipitanter & certatim ad choreas, comœdias, cursus, & spectacula confluunt, unusquisque malum sociorum exemplum sectans licitum putat, existimatque recreatio id quod revera est dissolutio, hacque ratione cum oblectatione omnia vitia imbibuntur, & præcipue impudicitiæ, prouti sequenti discursu fusius exponemus.

S. Valer. Carmel. epist. 2.

D. Chrys. T. 1. de Pænit. hom. 8.

S. Cypr. ad Donat. ep. 2.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Ostenditur Comœdias prophanas specialem esse obscœnitatis nidum, omnisque impudicitiæ causam & originem.

THEMA.

Impleta est civitas confusione, & impetum fecerunt uno animo in theatrum. Act. 19. ỳ. 20.

Comœdiæ seminarium scelerum. *Act. Apost. c. 19. v. 20.*

1. Facile est causam intelligere ob quam tota civitas confusione repletur, & in Babyloniam quamdam transmutatur, siquidem sacer textus pontinus subjungit: *Impetum fecerunt uno animo in theatrum;* Spectacula enim scenæ, & theatra omnium vitiorum omniumque scelerum unicum sunt seminarium, specialiter vero omnis impudicitiæ nidus existunt. Porrò sciendum est, quod Dæmon fidelium animas specialiter sibi per impudicitiæ vitium vendicet, & in turpem servitutem redigat, nam ut S. Augustinus ait: *Ubi immunditia est corporis, ibi habitatio Diabolici spiritus, qui maxime gaudet in inquinatione carnis nostra.* S. Ambrosius qui virginitatem illibatam conservando, fornicationem semper velut pestem perniciosissimam fugit, super illa Apostoli verba: *Fugite fornicationem,* ita scribit: *rectè fugiendam monet fornicationem, per quam filij Dei, filij fiunt Diaboli.*

S. Aug. ser. 249. de temp.

S. Ambr. ibid.

Inventum Diaboli. 1. *Petr.* 5. *v.* 8.

2. Certum est enim, quod Dæmon in ruinam & præcipitium animarum Christianarum vehementer anhelans (*circuit quærens quem devoret*) Bacchanalia, quibus titulum hunc attribuit, quo Italice Carnevale vocantur, studio & data opera instituit, ut caro in nobis prævaleat spiritui, ut tanto sibi copiosiorem animarum prædam acquirere possit; ad hoc autem, ut nos impudicitiæ visco tanto tenacius innectat inter alia instrumenta eo deservientia, theatrum & spectacula, efficacissimum esse censuit; Et ideo D. Chrysostomus in Homilia quadam ad populum refert qualiter antiquitus illi, qui suscepto regenerationis lavacro ad fidem initiabantur, spectaculis speciatim abrenuntiare solebant, utpote quæ verus & suavis sunt Dæmonum nidus; Dicebant enim inter alia: *Abrenuntio tibi Sathana & pompa tua,* quam propositionem paulò post clariorem efficit, dum quænam hæc Sathanæ pompa sit, his verbis declarat: *Pompa Sathanica sunt theatra.* S. Cypr. ad idem alludens dicit, neminem Dæmoni perfecte renuntiare, quamdiu spectaculorum amicus extiterit: *Impudenter,* inquit, *in Ecclesia Dæmonia exorcizat, quorum voluptates in spectaculis laudat, & cum semel illi renuntiant, rescisa sit res omnis in baptismate, dum post Christum ad Diaboli spectaculum vadit, Christo tamquam Diabolo renuntiat.* Satis etiam manifeste idipsum idem sanctus Martyr indicat, dum de spectaculis, theatris, scenis, & comœdijs tractans inquit: *Sciat hæc omnia inventa Dæmoniorum esse.*

D. Chrys. hom. 21. ad pop. Ant.

S. Cypr. de spect.

3. Eminentissimus Cardinalis Baronius Christianos olim à Gentilibus calumniatos fuisse refert, quod velut otiosi, Gens Reipublicæ inutilis essent; quos tamen Tertullianus confutavit, dum illos militare, laborare, mercimonijs intendere, & cum alijs in rebus licitis & honestis, non vero ad vana & vitiosa qualia spectacula sunt, convenire ostendit. Etenim transgressionem antiquæ illius observantiæ Christianæ qua ab ejuscemodi vanitatibus abstinere solebant, summopere semper displicuisse certissimum est, hujus enim decretorum synodalium testimonia, & habiti à sanctis Patribus sermones amplissimam fidem faciunt) hoc enim Deus per immissa varijs temporibus supplicia sufficienter ostendit, Sic enim mulier quædam ad spectacula videnda accedens, inde à Diabolo obsessa domum redijt, qui in exorcismo reprehensus, quod mulierem illam fidelem & Christo militantem invadere & ingredi præsumpsisset, se excusavit dicendo: *Constanter & justissime feci in meo eam inveni,* hæc omnia refert supracitatus vetustissimus Scriptor Tertull.

Baron. An. 201. n. 31.

Historia.

Tertull. c. 26. de spect.

4. Referamus quid hac de re senserint celebriores Doctores, & illuminatissimi præteritorum temporum sancti Patres, Sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Qui in scenis versantur, & quibus insatiabilis est amor carnis, & quibus impurus idololatriæ error gratus, execrandam vitam ducunt, ac turpissimis maculis inquinatam.* Clemens Alexandrinus in suo Pædagogo pessima hæc theatris assistentia hominum Collegia confusione, & consequenter omnibus malis plenissima esse honorat, dum inquit: *Magna confusione & iniquitate hi cœtus pleni sunt; occasio conventus causa est turpitudinis, cum viri & fœmina mixtim conveniunt, alter ad alterius spectaculum, dum lasciviunt oculi, calescunt appetitiones.*

S. Cyrill. Alex. l. 4. de ad rat.

Patrum & DD. sententia

Clem. Alexandr. l. 3. padag. c. 14.

5. Quemnam obsecro Deum tot elatem, quem Gentiles veluti theatris præsidentem venerabantur, fuisse existimatis? Num forte is Jupiter aut Juno, an vero Mercurius, aut Saturnus fuit? Audite Salvianum id paucis verbis, sed clare & perspicue dicentem: *Colitur,* inquit, *Venus in theatris.* Varro solito ingenij sui acumine scenæ etymologiam his verbis explicat:

Salv. l. 6. de provid.

Obscænum à scena, quasi diceret obscænitas nomen suum à scena mutuavit. Tertullianus in specie de spectaculis & theatro tractans, hunc scenæ titulum attribuit: *Theatrum proprie Veneris sacrarium est.*

Tertull. de spect. c. 10.

6. In Sacristijs omnia illa quæ ad Ecclesiæ cultum pertinere dignoscuntur præparari & asservari solent, specialiter vero Sacerdotes ad Dei honorem sacrificia oblaturi, & ministraturi sacramenta, ibidem vestibus sacris induuntur. Audite autem quonam epitheto S. Augustinus scenas & spectacula indigitet, dum illa Dæmonum sacramenta appellare non dubitat: *Jam*, inquit, *quam late pateat curiositas ipsa, in spectaculis, in theatris, in sacramentis Diaboli.* Eodem prorsus tempore Baccho & Veneri sacrificia offeruntur, & victimæ unanimiter sacrificantur, siquidem individui sodales existunt: *Duo ista Dæmonia*, inquit Tertullianus, *conjurata & conspirata inter se sunt ebrietatis & libidinis; Theatrum Veneris Liberi quoque domus est.*

S. August. T. 9. in 1. Joan. 2.

Tertull. de spect. c. 10.

7. Proprissimum quoque & præ alijs proposito nostro convenientissimum epitheton est illud, quod ab eodem authore theatro ingeniosissime imponitur, dum illud *Privatum consistorium impudicitia* appellat. Porro Summus Pontifex & Cardinales in Consistorio secreto, maxime ardua tractant Ecclesiæ negotia & consilia, ibi namque Episcopi pro Ecclesiarum regimine proponuntur & eliguntur, statuunturque resolutiones & decreta, bonum Sedis Apostolicæ regimen concernentia: Econtra vero in Consistorio Dæmonis, in comœdijs, scenis, theatris & spectaculis per species & personas lascivas, impudicos gestus, repræsentationes obscænas, vehementes suggestiones stupra tantum, adulteria, & quævis aliæ enormissimæ sensualitates seminantur. Unde D. Chrysost. ait: *Quod enim lucrum theatra iniquitatis ascendere, ad communem luxuriæ scholam introire, ad publicum incontinentiæ gymnasium, super cathedram sedere pestilentia.* S. Basilius pariter scribit: *Communem & publicam discenda omnis incontinentia officinam ij qui eo provolant consessuri.* Cassiodorus theatrum significanti quodam titulo appellatoe dicam, an vituperat, dum eam sub hoc epitheto describit, & nominat *Evacuatorem honestatis.* Sanctus Cyprianus impudicitias quæ ibi repræsentantur, considerans dicit: *Exprimunt impudicam Venerem, adulterum Martem, Jovem illum suum, non magis regno, quam vitijs principem, in terrenos amores cum ipsis suis fulminibus ardentem, nunc in plumas oloris albescere, nunc aureo imbre defluere, nunc in puerorum pubescentium raptus ministris avibus prosilire;* Quamnam vero inde deducit consequentiam? Nimirum proposito nostro aptissimam, Dicit enim: *Quare jam nunc, an possit esse, qui spectat integer, vel pudicus.* Salvianus oculum non corporis, sed mentis in gestus & actus obscænos in theatris triumphantis dirigens eamdem habet considerationem; Dicit enim: *Quis integro verecundiæ statu dicere queat illas rerum turpium imitationes, illas vocum ac verborum obscænitates, illas motuum turpitudines, illas gestuum fœditates? Qui forte ad spectaculum puri venerant, de theatro adulteri revertuntur.* Nec est quod quis dicat, amores & adulteria ibi repræsentata, apparentia tantum esse, non vera, siquidem quantumvis apparentia & ficta tantum sint, ideo tamen mentibus & cordibus nostris vulnera & noxias impressiones inferre non desinunt. Unde Commentator Tertulliani in Apologia cap. 38. ait: *Minutius per Cæcilium in Octavio minus vel exponit adulteria, vel monstrat, nunc enervis histrio amorem, dum fingit, infligit.* Adhæc notandum est utilissimum quoddam D. Chrysostomi in hac materia monitum; Tametsi enim, inquit Sanctus hic Doctor, scena illa subito evanescat, & comœdia tandem finem suum dimissis spectatoribus accipiat, nihilominus inquit Sanctus: *Descendisti à theatro? Quæ spectasti, ad memoriam recurrunt;* Imo quamdiu vivimus, impura illa phantasmata nobis impressa perseverant, nobisque continuum bellum & luctam inferunt, Dæmon enim illa continuo in memoriam & imaginationem revocat, ut amplius noceat. *Concurritur*, inquit S. Cyprianus de spectaculis & theatris loquens, *ut illud pudoris publici lupanarium, ad obscænitatis magisterium.* Clemens Alexandrinus quoque calamum suum ad invectivas adversus hasce dissolutiones faciendas stringit, dum ita scribit: *Prohibeantur spectacula, quæ nequitia verbisq; obscænis & vanis, temere profusis plena sunt; quod enim turpe factum non ostenditur in theatris? Quod autem verbum impudens non proferunt, qui risum movent scurra & histriones? Qui autem ex vitiis quod in se est, delectationem aliquam perceperunt; evidentes domi imagines imprimunt.*

D. Chrys. T. 1. H. 56. de Pœnit. 8.

S. Basil. ho. 4. in Hexa.

Cassiod. l. 3. Epist. 50.

S. Cypr. Ep. 2. ad Donat.

Salvian. l. 6. de Provid.

Multi revertuntur impuri.

Tertull. in Apol. c. 38. Minut. Felix in Octav.

D. Chrys. hom. 3. de Pœnit.

S. Cypr. de spect.

S. Clem. Alexandr. l. 6. pæd. c. 11.

8. Enimvero pudicitiam & honestatem in theatris communiter periclitari adeo verum est, ut leges civiles, ubi de repudianda à marito conjuge sua tractant, definierint; ut *Nullo modo uxorem expellat, nisi adulteram*, sed qua ratione illam revera talem esse probabitur? Audite: *Vel theatralibus spectaculis, se prohibente, gaudentem*, quasi dicerent, mulier quæ spectaculis interesse gaudet & non obstante mariti prohibitione illa frequentare desiderat, claram atque perspicuam marito suspicionem ingerit, qua illam infidelitatis conjugalis redarguere possit. S. Cyprianus ad Donatum ita scribit: *In theatro conspicis, quod tibi & dolori sit & pudori. Delectat in mimis turpitudinem magisterio, vel quid domi gesseris recognoscere, vel quid gerere possis, audire. Adulterium discitur cum videtur, & lenocinante ad vitia publica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica.* Imo non oculi tantum, sed & aures species & imagines obscænas menti ingerunt: *Tam quæ videntur, quam quæ audiuntur*, (verba sunt D. Chrysostom.) *magis accendunt, & fornax concupiscentiarum magis inflammatur.* Lactantius Firmianus spectacula, theatra & scenas comicas vocabulo quodam circumscribit, quod earumdem incantationem mirabiliter exprimit. *Maxima*, inquit, *sunt irritamenta vitiorum, & ad corrumpendos animos potentissime valent.* Arnobius eisdem titulum quemdam parum à priori differentem imponit, dum illas vocat: *Lenocinia voluptatum.* Chrysostomus hisce easdem epithetis honorat, seu potius infamat, vocat enim illas *pessimum locum, plurimorum morborum plenum;* Ibi enim omnia vitia addiscuntur; Et tametsi ibi quoque boni quidpiam addisci possit, nihilominus quia natura nostra depravata malo facilius adhærescit, facilius hoc addiscitur, & illud negligitur; Præterquamquod, ut Sanctus Isidorus Pelusiota bene notat, Comici bonos docere mores numquam intendunt, *non ut multi meliores reddantur, sed ut multi in scelus labantur.* S. Cyprianus qualitates & conditiones illorum hoc modo describit: *Evirantur mares, honor omnis, & vigor sexus enervati corporis dedecore mollitur, plusque illi placet, quisquis virum in fœminam magis fregerit, & laudem consequitur ex crimine, & peritior, quo turpior judicatur.* D. Chrysostomus coram populo Antiocheno prædicans, multa è spectaculis derivantia mala eidem repræsentabat, quæ tamen omnia fere ad honestatem & pudicitiam contaminandam spectara seu tendere videntur: *In theatra ascendere, & equorum certamina spectare, & aleas tractare, non videtur multis peccatum esse manifestum, sed infinita vita mala solet inferre, etenim in theatris immoratio fornicationem, petulantiam, & omnem incontinentiam peperit, & Circensium spectatio, pugnas, convitia, vulnera, juges inimicitias adduxit, & circa aleas, studium,*

Pudicitia periclitatur.

Ibid. l. 8. de repud.

S. Cypr. Ep. 2. ad Donat.

D. Chrysost. hom 54. in Gen.

Lactant. Fir. l. 6. divin. Instit. c. 20.

Arnob. l. 4. adv. Gen.

D. Chrysost. T. 1. ho. 56. de Pœnit. 8.

Isid. Pelus. l. 3. Ep. 236.

S. Cypr. ep. 2.

D. Chrys. hom. 15. ad pop. Ant.

dium, blasphemias, jacturas, iras, convitia. Cui consonat quoque illud quod D. Basilius his verbis scribit: *Quid dicunt, aut quid causantur ex his spectaculis ubi tot mala congregantur? Nonne ob voluptatem se ac ad excitandam concupiscentiam spectare?* Idemque quoque sanctus Doctor considerat, quam in profanis hisce locis lascivi & obscœni aspectus, sive obtutus locum habeant; Dicit enim: *Si qua forsan* (de mulieribus loquitur) *peccatum corpore vitavere, animo tandem admisere, quæ quidem & viris mihi simul dicta monitaq; sint. Vidit ille male, visa est illa male? Qui mulierem ad concupiscendum viderit, jam mœchatus est in corde suo. Si fortuiti occursus iis, qui obiter mulierculam conspexerunt, tantum pariunt periculi, quanto majus fuerit cum de industria congrediuntur, cum dedita opera mulieres in ebrietate & convivio, omni lascivo gestu, saltatione, cantu impudico ad libidinem effrænes juvenes invitantes spectantur.*

S. Basil. Hom. de ebriet. & lux.

N.B.

9. D. Chrysostomus quantum pro commissi sibi gregis spirituali salute pessima hæc zizania eradicare serviset, probe cognoscens, hanc licentiam pluribus in locis detestatur, & acriter reprehendit, varia ponderando irreparabilia mala, quæ exinde nata sunt derivari: *Illinc*, inquit, *nobis perniciosa invehuntur exempla, illinc irreligiosæ voces, illinc manuum inepta gesticulationes ac mores incompositi, nulla res enim æque eloquia Dei adducit in contemptum, atque spectaculorum quæ illic proponuntur, admiratio.* Petrarcha de prima theatrorum & spectaculorum tractans origine, illa ad virginem circumveniendam & deflorandam inventa esse clarè demonstrat: *Primus Regum vestrorum Romulus* (de Romanis loquitur) *qui in his rigidam territamq; illam Sabinarum pudicitiam circumvenit, etsi utcumque matrimonii honor texit injuriam, at quam multis hoc postmodum, non ad conjugium, sed ad stuprum vagamque licentiam fuit via? Ad summam enim hoc teneas velim, pudicitiam spectaculis sæpe stratam, semper impulsam vidimus.* Idemquoque Scriptor paulò post monet, ne nos seduci sinamus sub colorato prætextu, quod eventus qui comicè repræsentantur ficti sint & nonnumquam bona in se documenta contineant: *Non egetis*, inquit, *præceptoribus, nimis dociles malorum estis, plura per vos domi discitis, quam necesse est*; Præterquam, inquit idem, quod etiam sine ejusmodi incentivis valde ad vitium natura nostra proclives sumus: *Mens hominis in vitium prona, non urgenda utique, sed frænanda, si sibi linquitur, ægrè stabit, si impellitur, præceps ruet.* Esto etiam quod repræsentationes illæ comicæ honestæ, sacræ, & morales existant, attamen si mulieres ad easdem adhibeantur, numquam suo carent periculo. Unde S. Isidor. ait: *Spectacula, ut opinor, generaliter nominantur voluptates, quæ non per semetipsa inquinant, sed per ea, quæ illic geruntur dicta spectacula, eo quod hominibus publica ibi præbeatur inspectio.*

D. Chrys. hom. 1. de verb. Isai.

Spectacula inventa ut Virgines deflorentur.

Petrarch. Dial. 30.

S. Isid. l. 18. Orig. c. 16.

10. Verum quidem est, quod ut Lactantius Firmianus bene observat, Philosophi morales scenas comicas minimè detestati fuerint. Dicit enim: *Philosophi cum diserte ad contemptum terrestrium nos exhortati sunt, & ad cœli spectaculum excitaverunt, tamen spectacula hæc publica non contemnunt, itaque his & delectantur, & libenter intersunt*, attamen non fuit illa communis omnium Philosophorum, teo ut mererentur bene secundùm mores æstimantium opinio, quia ut præcedenti discursu diximus, maximè illas Seneca est execratus; Etenim est hic astutissimi serpentis manifestus dolus, quod hisce dissolutionibus fidem & authoritatem quamdam interventi virorum cæteroquin sapientum & prudentum, & ex communi hominum conceptu timoratorum addere soleat, faciatque ut repræsentationes istæ comicæ illam honestatem passim sibi acquirant, ut nullus, qui illis contradicat, in apertum se prodere ausit: at vero viscum & latens venenum communiter abscondit, tum in iis qui illas recitant, & repræsentant, tum in virorum & mulierum promiscuo concursu, tum denique in impuris aspectibus, cunctisque alijs intercurrentibus vanitatibus & gaudijs, quæ hoc dissolutionis tempus secum adferre consuevit.

Lactant. Firm. l. 6. Divin. instit. c. 20.

11. De hisce antiquis theatris loquit Tertullianus: *Nam sæpe censores nascentia cum maximè theatra destruebant moribus consulentes quorum scilicet periculum ingens de lascivia providebant.* Idemque vetustus Scriptor de Pompejo Magno refert: *Itaque Pompejus magnus solo theatro suo minor, cum illam arcem omnium turpitudinum extruxisset, veritus quandoque memoriæ suæ censoriam animadversionem, Veneris ædem superposuit, & ad dedicationem edicto populum vocans, non theatrum sed Veneris templum nuncupavit, cui subjecimus*, inquit, *gradus spectaculorum.* Tandem idem citatus Tertullianus notabilibus hisce verbis concludit dicens: *Ita damnatum & damnandum opus templi titulo prætexuit, & disciplinam superstitione delusit; sed Veneri & Libero convenit.* Sanctus Augustinus theatra abominans, ita de illis scribit: *Caveas turpitudinum, ut publicas flagitiorum professiones.* S. Cyprianus pariter de spectaculis tractans, fideles sui temporis hisce verbis exhortatur: *Fugienda sunt ista Christianis fidelibus, tam vana, tam perniciosa, tam sacrilega spectacula, & oculi nostri sunt & aures custodiendæ*, illiusque dicti brevem hanc subnectit rationem: *Citò enim hoc assuescimus, quod audimus, scelere.* S. Hilarius super illa Psalmistæ verba: *Averte oculos meos ne videant vanitatem*, inquit, *quærendum est, quos oculos, & à quâ vanitate oret averti; Orat autem & animi & corporis oculos, eos scilicet, qui in theatralibus ludis captivi incubant.* D. Chrysostomus damnum quod ab illis contrahitur, irreparabile esse existimat, illosque qui se fructum inde reportare posse existimant, his verbis confutat: *Ut absurdam invenias tuorum spectaculorum, quibus suspensus inhias, excusationem, dicis te utilitatem capere ex his, ex quibus jacturam pateris irreparabilem.* Tertullianus oculos obscœnos, qui in theatris maxime locum habeant, his verbis mirificè describit: *Inter se de commercio scintillas libidinum conflabellant. Nemo in spectaculo ineundo prius cogitat, nisi videri & videre.* Quod si mihi dixeris, inquit idem Tertullianus: *Sol, imo etiam ipse Deus de cœlo spectat, nec contaminatur; sane Sol & in cloacam radios suos defert, nec inquinatur*; Ego, inquit, argumentum istud nihil valere respondeo, illudque ex Sinesio probo, quid dicit: *Solaris radius quamvis cœnum contingat, purus, nec inquinatus manet, ego si idem fecero, fontibus ac mari opus habebo*; ac proinde quantumcumque homo Sanctus sit, si se in theatrorum medio posuerit, utique conscientiæ suæ mundandæ necessitatem habebit. Neque Tertullianus inter spectacula honesta vel profana distinguit, sed indistinctè de illis dicit: *Omne spectaculum sine concussione spiritus non est, ubi enim voluptas, ibi & studium, per quod voluptas sapit.* Moralis Seneca adeò solidè in virtute fundatus, de semetipso tamen fatebatur dicens: *Quid me existimas dicere? avarior redeo, ambitiosior, luxuriosior? imò verò crudelior, quàm inter homines fui.* De Faustina Imperatrice narratur: *Cum gladiatores transire videret, unius ex his amore succensa est.*

Tertull. l. de spect. c. 8.

Dehortationes SS. Patrum.

S. Aug. l. de cons. Evang. c. 33.

S. Cypr. de spect.

S. Hilar. Enar. in Psal. 118.

D. Chrys. T. 3. h. 1. de verb. Isa.

Tertull. ibid. cap. 25.

Tertull. ibid. c. 20.

Sinesius adv. Andronic.

Tertull. ibid. cap. 15.

Sen. ep. 7.

Capitol. in Marc. Ant.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Choreas extrabiles esse ostenditur, utpote quæ honestatem offendunt, multorumque malorum causa existunt; quas proinde Deus summe detestatur, prout varia à Deo illis immissa supplicia comprobant; Dæmon quoque Author illarum esse ex nonnullis in hunc finem adductis exemplis declaratur.

THEMA.

Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque discumbentibus, Rex ait puellæ: Pete à me quod vis & dabo tibi & juravit illi. Marci 6. v. 22. & 23.

Saltus abstulit Joannis caput. 1. IN toto sacræ Scripturæ volumine vix reperiri posse existimo argumentum efficacius, ad demonstrandum damna irreparabilia, quæ Choreæ & tripudia secum subinferunt, quàm fit illud, quod in propositi thematis verbis adducitur. Etenim Herudiades multo tempore varijsque artibus Herodem incestuosis amoribus implicitum sibi arctius adstringere conata fuit, at verò votis suis se minimè potiri posse agnovit, nisi prius obturasset os præcursoris Baptistæ? Vidit enim quod Rex reprehensionibus ejus patulas nimisque faciles exhiberet aures, utpote qui eum timebat, multisque ejus admonitionibus obtemperabat: *Herodes enim metuebat Joannem, sciens eum virum justum & sanctum, & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.* Ubi observandum Evangelistam primò dixisse: *Herodias autem insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat, Herodes enim metuebat Joannem, . . . & custodiebat eum*, ne insidiæ, quas lasciva adultera vitæ ejus continuò struebat, ad eum usque penetrare possent; Omnes igitur aditus ad eum sibi præclosos esse cernens, ut incestuosum eognatum ad inferendam ei necem inclinare posset, cum hactenus ei exhibitas voluptates variaque amoris filtra, quibus eum inescate fategerat, ad intentum suum assequendum inefficacia & frustranea fuisse comperisset, quænam tandem ultima & potentissima machina illa fuit, quâ ipsum in suum propositum violenter pertrahere prævaluit? Certè nulla alia id obtinere potuit, præterquam filiæ suæ artificiosi & ad numeros formati saltus & tripudia; *Cum intrasset filia*, &c. Ubi Sanctus Ambrosius optimè ponderat: *Plus nocuisse saltationis illecebram, quàm sacrilegi furoris amentiam.* Andreas verò Cretensis in hac eadem occasione exclamat dicens: *O amentiam! saltatio adolescentulæ Regis cepit prudentiam, fracti manuum motus, & pedum celeritas, & membrorum tractus primum & validum Regis sensum enervarunt:* Omnia etenim bona Regis proposita subitò evanuerunt, ubi saltationis voluptas & lenocinium accessit, tripudia enim *validum Regis animum enervarunt;* hi enim meretricij saltus, eum in tale præcipitium deturbarunt, quod profundius fuit, quàm umquam excogitare potuisset qualiscumque crudelis, dirus, & inhumanus tyrannus, siquidem saltibus hisce circumventus, viro sanctissimo & innocentissimo, cui similem terra non tulit, neque vidit, caput amputari, & disco impositum mensæ inferri jussit: (*Præcepit afferri caput ejus in disco;*) *Quod omnes barbari horrere consueverunt*, loquit Sanctus Ambrosius, *inter epulas atque convivia consummanda crudelitatis profertur edictum.*

Marc. 6. v. 20.

Marc. 6. v. 19. Ibid. v. 20.

Ibid. v. 22. S. Ambr. l. de virg.

Andr. Cret. apud Sur. in decollat. S. Joan.

Ibid. v. 27. S. Ambr. l. 3. de virg.

Prohibitæ Choreæ. 2. Et ideò Sanctus Carolus Borromæus pessimum huc semen in tota sua Diœcesi summa cum solicitudine extirpare studuit, ut patet in Actis Ecclesiæ Mediolanensis, ubi etiam de diligentia in hanc rem à Prædicatore adhibenda tractans, inter alia dicit: *In eo argumento nullum aliud omittet, quo tanta corruptela radicitus extirpetur, choreas, saltationes, è quibus mortifera cupiditates excitantur.* *Ab. Eccl. Mediol. part. 4. pag. 425.*

3. Sanctus Basilius in Homilia quadam, cujus titulus est: *In ebrietatem & luxum, quibus die Paschæ populum affectum vidit* pestifiæ hujus pestis incitamenta his verbis describit: *Fœmina lasciva Dei timoris oblita, ignis æterni minas nihili pendentes, abjecto servitutis Christi jugo, capita honestis cooperta velaminibus impudicè retegentes, Deum & ejus Angelos despicientes, ad marium aspectus impudentes, diffusa comas circumagentes luxum ostentantes, pedibus gestientes, ac oculo petulco, risu lascivo; ad saltationem insanientes, juventutis intemperantiam in se provocantes.* Nec sine mysterio dissolutionem hanc tripudiorum & saltuum pestem appellavi, siquidem idem Sanctus Pater ulterius prosequitur, dum ita scribit: *Aerem meretriciis artibus terram verò pedibus lascivè saltando contaminavere, instar theatri cujusdam adolescentum catervas sibi circumsistentes.* *S. Basil. Suot ut pestis.* *S. Basilius.*

4. Ipsa porrò quotidiana experientia satis superque verum esse testatur; quod saltus & tripudia ex semetipsis insipidæ sint dissolutiones, siquidem ex conectato pedum motu & agitatione secum lassitudinem magnam subinferunt, nec ullam sensibus delectationem conciliant, ut aliæ recreationes facere solent ac proinde nihil sint aliud, quam meræ Dæmonis adinventiones, ut sint impudicitiæ incentiva, eo quod in illis viri & mulieres simul choreas agere soleant. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Ibi mutua verecundia, illecebra suspecta est, ubi comes deliciarum est extrema saltatio; Nemo, ut dixit quidam sæcularium Doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit, quod si juxta sapientiam sæcularem, saltationis author est aut temulentia, aut dementia, quid Divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis, cum Joannes præniuntius Christi saltatricis optione jugulatus, exemplo sit plus nocuisse saltationis illecebram, quàm sacrilegi furoris amentiam?* Demum verò idem Sanctus Archiepiscopus ad patres & matres discursum suum convertit, illusque hortatur, ut filios & filias suas saltationes & tripudia pro virium possibilitate fugere doceant: *Videtis quid docere, quid etiam dedocere filias debeatis; saltet, sed adulteræ filia, quæ verò pudica est, quæ casta est, filias suas religionem doceat, non saltationem.* *Causa multorum malorum.* *S. Ambr. ibid.*

5. Petrarcha de hac materia tractans, *Choream* dicit *Veneris esse præludium, libidinum stimulum, laxamentum licentiæ, ubi libera manus, liberi oculi, libera voces.* Idem quoque egregius Scriptor aliam quamdam adducit observationem, nimirum quod saltationes ut plurimum nocturno tempore, quod impudicitiæ amicum est, & plurimum favet, institui soleant; *Quibus auditur etiam Nox, hostis pudicitiæ, & amica scelerum; Si libidinem quis tollat, nulla causa est, cur relinquatur Chorea.* Sanctus Ambrosius idipsum per adductas rationes probat: *An quidquam, est*, inquit, *tam pronum ad libidinem, quàm incomditis motibus, ea quæ vel natura abscondit, vel disciplina velavit, membrorum operta nudare, ludere oculis, rotare cervicem, comam spargere? meritò inde in injuriam Divinitatis proceditur, quid enim ibi verecundia esse potest, ubi saltatur, strepatur, concrepatur.* *Petrarcha de remed. utriusque fort. l. 1. Dial. 24. Pudicitiæ periculatur.* *S. Ambr. ibid.*

6. Aliam quoque idem Petrarcha considerationem in medium adducit, dum ait: *Non tam tibi delectatio præsens est, quàm sperata delectationis auspicium;* Choreæ enim ut plurimum obscœnorum amorum prodromi existunt; Maxque idem Author objectioni cuidam respondet, quia dicere quis posset, non numes *Petrarch. ibid. Choreæ prodromi obscœnorum.*

Chore-

Choreas damnandas esse, cum sæpe viri soli inter se, aut mulieres solæ sine virorum consortio Choreas instituant, ac proinde sine scandalo fiant; Ad hanc inquam objectionem respondet: *Illa delectatio quam simpliciter & velut innocuè Chorearum appellatione profitemini, & ludi tegmine crimen obumbratis, etsi enim soli inter viros, seu solæ inter fœminas hæc nonnunquam fiant, illic tamen separatim exercentur, quidve congressi iterum acturi sint simul, discunt, ceu discipuli, qui Magistro absente, quid eo reverso loqui debeant, meditantur, Tolle radicitus hanc spem ingeniosam atq; improbam, tolle libidinem, sustuleris & choream.* Quisnam obsecro ita stultus erit, qui corpus cum labore & molestia agitando fatigari velit, nisi aliquam oblectationis aut voluptatis futuræ spem habeat? *Crede mihi, cum Davide Rege, nemo ante Dominum saltabit, ne quem fortè sua uxor irrideat, cum tamen nullus irrideatur ante Dominum saltans.* Considera, inquit ulterius, hujus carnalis concupiscentiæ, licet occultæ, apertas & manifestas conjecturas: *Corpus animam regit, at detegit manuum jactatis, pes mobilis, oculus vagus ac petulans, tale aliquid arguunt in animo esse, quod non cernitur.* S. Basilius quoque miseram, quam in tripudijs patimur,

S. Basil. hom. de ebriet. & lux.

honestatis & pudicitiæ jacturam deplorat: *Quas ego fleam*, inquit, *puellasne conjugij expertes, an viro conjunctas? Hæ quidem amissa virginitate reversa sunt, illa verò pudicitiam viro minimè servaverunt.*

Impij eas frequentant.

Psal. 96. v. 3.

Psal. 11. v. 9.

7. Porrò de spiritu fornicationis idem asserere possumus, quod Psalmista scribit: *Et inflammabit in circuitu inimicos ejus*, quæ verba S. Augustinus de tripudijs exponit, sicut & alia verba: *In circuitu impij ambulant*, quia saltando in gyrum procedunt; Dæmon igitur Chorearum author, accendit & inflammat inimicos suos, id est, animas fideles igne impuri amoris.

Act. Eccl. Mediol. pag. 11. 52.

Origo scelerum.

Verum enimverò notanda sunt verba illa: *In circuitu impij ambulant*, quia hi qui Choreas & tripudia frequentant ut plurimum impij sunt, voluptatibus dediti, atque à Dei timore prorsus alieni, de quibus Sanctus Carolus scriptum reliquit: Proscribantur à fidelibus detestabilia & perniciosa tripudia, castitati Christianorum morum adeò adversantia, quæ radices sunt & causæ rixarum, quæstionum, odiorum, injuriarum, insolentiarum, vulnerum, mortium, & lasciviæ seminaria. Quid plura? à tripudijs & choreis perpetuæ corporum famæ, facultatum, & ut uno verbo dicam, totius Christianæ disciplinæ procedunt ruinæ; Et quidem quod S. Archipræsul hic dicit probatione non eget, cum idipsum re ipsa quotidiè experiamur: at verò quantum saltus hi Deo displiceant, hujus nobis evidens argumentum subministrant supplicia, quæ Divina justitia varijs temporibus in ejusmodi transgressores immisit.

Th. Cantip. l. 2. Apum. p. 13. c. 49.

Supplicia chorizantibus immissa.

8. Thomas Cantipratensis de juvencula quadam villæ cujusdam in Brabantia iocola ejusmodi lascivis saltibus plurimum dedita, eam in saltus & tripudia subitò mortuam corruisse refert, dumque à Sacerdote illi exequiæ fierent, nigerrimus in Ecclesia taurus apparuit, qui ad feretrum propinquius accedens, cadaver in terram deturbavit, & cornibus pedibusque, omnibus qui aderant, frustra contranitentibus, discerpsit, adeò ut Sacerdos in fugam se recipere coactus fuerit, qui sequenti die in Ecclesiam reversus varias infelicis cadaveris illius partes per templum dispersas invenit.

2. Syl. Hist. l. 7. Exemp. 8.

Similiter de alia quadam Diœcesis Cameracensis puella scribitur, quod cum multos tripudijs suis ad libidinis æstum excitasset, dum die quadam actualiter saltitaret, ab impetuoso quodam vento per aërem rapta, varijsque tormentis à Dæmonibus flagellata & percussa, tandem in conspectu totius populi deorsum lapsa, omnes corporis sui partes convulsas & miserè dilaniatas spectandas exhibuit.

3. S. Antonin. par. Hist. tit. 16. c. 4.

S. Antoninus quoque refert quòd Henrico Imperatore Romani Imperij habenas gubernante, in villa quadam Saxoniæ, in Diœcesi Magdeburgensi, in Ecclesia quadam Sancto Magno Martyri dedicata, acciderit, quod dum Sacerdos in vigilia Natalis Domini Missæ sacrificio celebrando insistere, octodecim insolentes juvenes cum quindecim mulieribus in Ecclesiæ Cæmeterio saltando & tripudiando incondite cantibus & clamoribus suis Sacerdotem in sanctissimo Missæ Sacrificio celebrando adeò impediverint, ut ijs illis, ut ab ejusmodi scandalosis petulantijs, & dissolutionibus desisterent, indeque actutum recederent, jubere coactus fuerit, cum verò Sacerdotis præceptum protervè contemnentes, nequitias suas continuarent, *ille amaricatus imprecando dixit: Placeat Deo, & Sancto Magno, ut ita cantantes permaneatis usq; ad annum; Et ita factum est, ut toto illo anno sine intermissione aliqua chorizando cantarent; mirabile dictu, toto illo tempore nec pluvia, nec ros super illos cecidit, sed nec lassitudo, nec fames illos affecit, nec vestimenta, nec calceamenta illorum toto illo tempore attrita sunt; Anno autem revoluto Heribertus Archiepiscopus, in cujus Diœcesi hoc mirabile contigit, ad locum veniens, à nodo, quo Sacerdos illos ligaverat, absolvit, atque ante Altare dictæ Ecclesiæ illos reconciliavit;* Ex his autem mulieribus tres subitò mortuæ conciderunt, alij per tres dies & noctes dormierunt, alij subitò defecerunt, alij denique in perpetuo tremore ad finem vitæ usque permanserunt.

4. Syl. Hist. l. 7. Exemp. 4.

9. Aliud simile supplicium, quod in oppido quodam Flandriæ contigit in Sylva Historiali refertur; cum enim in Festo Dedicationis Ecclesiæ multi ad saltandum convenissent, quidam in fistula dulce canens ad saltus invitabat omnes, advesperascente autem die, cum ad saltus continuandos proclives essent, tibicen multos alios ad secum pariter tripudiandum, cantusque obscœnos invitavit; Moxque Cœlum horrendis tempestatibus armatum tibicinem fulmine percussit, ejusque brachium quo tibiam ori admovebat, penitus à corpore avulsit, duoque magni canes brachium illud è spectantium oculis surripuerunt, cumque reliquum cadaveris in domum ejus intulissent, ut sequenti die illud sepulturæ mandarent, Parochus hanc Parentibus illius in loco Sacro indulgere constanter renuit, cum illata illi Divinæ justitiæ vindicta nimis evidens esset; Parentes verò eum post instantissimas preces, & importunas solicitationes Sacerdotem à proposito suo dimovissent, dum corpus illius in Cæmeterium ad præparatum sepulturæ locum deportare vellent, illud nusquam reperire potuerunt.

5. ibid. Exemp. 5.

In eadem Historia aliud quoddam factum huic parum dissimile recensetur, quod in Diœcesi Coloniensi contigit; Cum enim aliqui præstantissimum lautèque paratum instruxissent epulum in præmium & mercedem illius, qui saltando artem & industriam suam magis probasset, Sacerdos Curatus se illis opponens, à saltationibus illos desistere jussit, Divinum illis nec diu suspendendum comminando Divinæ justitiæ supplicium; cum verò illi salutaribus Sacerdotis sui jussis & monitis nec quidquam obtemperarent, accidit illis quod Sacerdos comminatus fuerat: nam Cœlum tonitruis, grandinibus & fulminum sagittis onustum & armatum in illos detonans, tecta dejecit, omnesque segetes disperdidit, Ita tamen ut ex hac grandinis strage illi solum damna sentirent, qui saltaverant, nec non qui saltantibus assistentes ijsdem applauserant.

Ubi saltus ibi Diabolus.

10. Porrò Dæmonem Chorearum authorem esse in cujus Discursus progressso sæpius diximus, idque mul-

multis rationibus ostendere haud erit difficile D. Chrysost. de filia Herodiadis tractans loquit: *Diaboli usa patrociniis petitionem peregit, ille etenim effecit, ut ipsa saltans placeret, ille mentem Herodis eripuit, ubi enim saltus lascivus, ibi Diabolus certè adest, non enim ad tripudia pedes nobis præbuit Deus, sed ut modestè incedamus; his tripudijs Diabolus saltat, his à Dæmonum ministris homines decipiuntur.* Alius quidam præstantis ingenij author, de Choreis ita scribit: *Quid est Chorea? est circulus, cujus centrum est Diabolus, & circumferentia omnes Angeli ejus.* Theophylactus de filia Herodiadis saltante loquens dicit: *Convivium celebratur, saltat per puellam Diabolus.*

D. Chrys. Hom. 49. in Matth.

Definitio.

Matth. Cling. in loc. Tract. 1. de Chor.

Marc. 6. Theophyl.

Mestresh. ser. de Decollat. S. Ioann. Bapt.

Historia quod saltantes Christum crucifigant

11. Author quidam antiquus de adolescente quodam refert, quod cum à primis annis à genitoribus Dei servitio per votum dedicatus esset, eidem dum orationi insisteret, pium quoddam desiderium in mentem venerit, sciendi nimirum, quidnam illud esset quod hominem ad illud peccatum parmodum allicere posset, quo Dei Majestas vel maximè per injuriam conculcaretur, viditque in eadem oratione, quam coram Crucifixo lachrymans fundebat, comparentem in medio conclavis juvenem, eoramque eo gressibus ad numeros artificiosè compositis cum alijs saltantem; In primo autem gyro dum ante Crucem transirent, quilibet illorum qui tripudij consortes erant, ictum quemdam validum clavis crucifixi impegit; ad secundum verò Choreæ gyrum faciendum revertentes, coronam spineam è capite Christi raptatam pedibus conculcabant; In tertio verò ejusdem tripudij gyro Christum lachrymantem deridebant; In quarto expuebant in ejus faciem; In quinto latus ejus perforabant; In sexto denique eum blasphemabant; tunc juvenis ille qui Chorizantium caput erat, ad juvenem illam propius accedens, visionem hanc ei manifestius declaraturus dixit: *Ego qui sum princeps Inferni, & chorizationis procurator, ex præcepto veni huc cum ministris meis, ut tibi exponam quod rogasti; prima extensio brachiorum fit in vituperium extensionis brachiorum Christi; secundò per sertum conculcatio coronæ Capitis Christi, tertiò per cantum vituperatio planctus Christi; quartò salutus fit in derisionem; quintò per ornamentum conspuitur Christus; Sextò per lætitiam cordis, aperitur latus Christi. Vide miser saltator, & ignobilis saltatrix, quòd pejores estis Judæis, qui Christum crucifixerunt, & deriserunt in terris transeuntem, vos autem in dextera Patris in Cœlo regnantem.*

Abstinentes a ludis Dæmonem vincunt.

12. Efficax quoque hujus rei argumentum subministrat, quod in Tobia legimus, ibi namque clarè videmus, quâ ratione Dæmon omnem suum vigorem perdat in illis, qui à saltibus & ludis alieni existunt; sicut èontra mancipia sua facit illos, qui ijsdem sunt dediti. Sara filia Raguëlis quæ Tobiæ junioris consors fuit, quot sponsos à Diabolo suffocatos coram oculis suis conspexit? & tamen hic numquam Tobiæ juniori insultare præsumpsit, quia is coram Deo protestatus dixit: *Mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia, numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his qui in levitate ambulant.* De saltantibus & tripudiantibus S. Basilius Magnus ita scribit: *Viri ac fœminæ communes constituentes Choros, malisque Dæmonis miseras tradentes animas, si se invicem libidinum telis confodiunt, atque lacerant*, quid mirum? Regius Psalmista inquit: *Prævenerunt Principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum*; Ubi sciendum, quod ut in libro Esdræ scribitur, quod populus Dei è servitute Babylonica Jerosolymam reveriens, ut lassitudinem & itineris diuturni labores nonnihil sublevaret, puellas quasdam in medium prodire jusserit, quæ cantionibus suavibus & forte etiam saltibus, sine ulla tamen obscœnitate & vanitate facti recrearent consortes, & ad itineris reliquum confratres perficiendum incitarent; at verò specialiter in his notandum est, quod hoc faciendo Jerosolymam contendebant; Jubilus earum in eo præcipue consistebat, quod Jerosolymam petentes Babyloniæ terga verterent; at hodiè cantus, choreæ, tripudia & gaudia populi Christiani, cum summa confusione & ignominia nostra in eo consistunt, quod Jerosolymæ dorsum obvertentes, præcipiti cursu in Babyloniam contendant, infernalem inimicum in hisce tripudijs ducem habentes & choreæ magistrum.

Tob. 3. v. 16. & 17.

S. Basil. hom. 14. de ebr. & lux.

Ps. 67. v. 26.

1. Esdr. 2. 65.

13. Thom. Cantipratensis refert, quod nobilis quidam in Brabantia miles servum quemdam habuerit, ad domus suæ custodiam deputatum, qui ut erat Choreis apprimè deditus, quotiescumq; poterat adolescentes & puellas pro tripudijs instituendis congregabat; contigit autem quod Dominus ejus, dum servus tibicinem ageret, cæterique saltitarent, Dæmonem quemdam observarit, qui totus alacer & lætus unà cum alijs Choreas circum servum suum agebat; Cumque servus à Domino de hac visione commonefactus, per emendationem pravæ hujus ad tripudia inclinationis resipiscere nollet, die quadam funesta morte subitò extinctus fuit.

Thom. Cantip. l. 2. Apum p. 2.

Historia.

14. In vita magni illius servi Dei Joan. Baptistæ Vitelli de Fulginio, qui hisce nostris diebus cum magna sanctitatis fama & opinione mortuus fuit, cujusq; in hisce nostris Bacchanalibus conscriptis Discursibus frequentem mentionem faciemus, scribitur, quod dum Civitas Fulginiensis pro Bacchanalibus solemniter celebrandis magnos sumptuososq; apparatus faceret, ipse ad illa impedienda ferventem instituerit orationem, ad quam unà cum ipso faciendam aliam quamdam animam valdè sanctam invitaverat, quæ dum oraret, in spiritu elevata vidit in principio Choreæ per aulam saltantia septem Dæmoniorum capita, quæ tam viris, quàm mulieribus dictis tripudijs operam dantibus, omnigenas suggerebant malas cogitationes, quæ illos vel maximè à Deo elongare, & vitijs tenacius irretire poterant; Hi quoque Dæmones in medio ipsorum spiritus rixarum & homicidiorum immiserant: at verò quia inter hæc omnia tantò ferventius orationi insistebat, vidit quod in eodem momento quo choreæ inchoabantur, Angelus quidam de Cœlo descenderet, qui stricto gladio, quem in manibus gerebat, Dæmones in fugam agebat, simulque tibicinum instrumenta minutim confringebat; Unde corruente theatro omnia in confusionem conversa fuerunt; Ex quo facto Dæmonem choreatum & tripudiorum originem authorem, & promotorem esse, clarè satis colligitur.

Hist. vitæ lib. 2. c. 9.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Exploduntur larvæ, velut Christianis hominibus indignæ, à Dæmone inventæ, à Deo autem varijs in occasionibus graviter punitæ.

THEMA.

Usquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis. Psalm. 81. ℣. 2.

1. SAnctus Rex & Propheta David hunc Christianorum abusum facies suas applicatis larvis transmutantium in spiritu prophetico prævidisse videtur, dum illos in verbis assumpti thematis reprehendit dicens: *Usquequo judicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?* Et quidem tametsi larvæ, primâ quidem facie peccati mortalis argui non posse, non nemini videri possit, experientia tamen quotidiana larvas ut plurimum cum dissolutione, & verborum obscœnissimorum præsumpta licentia cum scurrilitate item & petulantia, cum motibus denique

Larvæ Dei imaginem mutant.

Ps. 81. v. 2.

&

& gestibus impudicis, alijsq; profanitatibus scandalosis, bonisq; moribus admodum perniciosis conjunctas esse demonstrat & ideò Psalmista illas jure meritò *facies peccatoru* appellat, quia larvæ ut plurimum facies peccatorum hominum dissolutorum, vitiosorum, ridiculorum, imò Dæmonum quoq; facies sæpissime referunt; ac proinde licet hoc Bacchanaliorum tempore innumeræ videantur hominum stultitiæ quibus, uti probabimus, se judicium & discursum rationis amisisse demonstrant; inter omnes tamen præcipua hæc est, quod imaginem & similitudinem Dei in speciem bestiæ, seu, quod deterius est, in Dæmonis figuram commutare non erubescant.

Fœminæ quæsitis coloribus facies pingunt.

2. S. Ambrosius pigmenta & fucos quibus fragilis fœmineus sexus vultum suum, judicio quidem ipsarum in melius & in gratiorem speciem transformare satagunt, supramodum detestatur, quid igitur de illorum dicturus esset stultitia, qui facies suas quoad possunt, deformare & deturpare nituntur? *Hinc illa nascuntur incentiva vitiorum, ut quæsitis coloribus ora depingant, quanta hæc amentia effigiem mutare naturæ?*

S. Ambr. l. 1. de Virg.

3. Natura quidem homini ruborem & erubescentiam, velut quoddam peccati frænum ingeneravit, hic autem sub larvis deperditur; Unde nunc vel maximè adimpletur, quod Sapiens lachrymabundus deplorat, dicens: *qui relinquunt iter rectum &c. qui lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.*

Prov. 2. v. 13. & 14.

Christiani imitantur Gentiles.

D. Chrysol. serm. 155.

4. Chrysologus ad aliud quoddam propositum, scribit, quod nos quoque impræsentiarum dicere possumus, nimirum quod in Bacchanalibus imitemur adinventiones gentilium: *Factus semper est æqualis assensus, Apostolo probate, cum dicit non solum qui faciunt ea, sed etiam qui consentiunt facientibus; & si tanta est de assensione damnatio, quis satis lugeat eos, qui simulachra faciunt semetipsos? Nonne isti amiserunt imaginem Dei, similitudinem perdiderunt Christi?* Perspicuè Sanctus hic Doctor Christianos quod imagini Christi renuntiarint, convincit, ex eo quod in gentilium similitudines transfigurentur & transformentur: *Imaginem Dei portare noluit, qui idoli voluerit portare personam, qui jocari voluerit cum Diabolo, non poterit gaudere cum Christo.*

S. Ephrem. T. 1. de ludicris reb.

Signum servorum Dei & Diaboli.

5. Sanctus Ephrem Syrus in capite, cui titulus est: *Ludicris rebus abstinendum esse Christianis*, ad instructionem & confusionem nostram dicit: *Ad imaginem Dei formati sumus, non dedecoremus imaginem ipsius Dei, sed tamquam milites Christi illum sequamur, illi serviamus.* Ecquodnam verò signum illud est, unde servi alicujus Domini, vel milites Ducis alicujus discerni aut dignosci ab alijs possunt? numquid id ex Livrea quâ vestiti sunt, manifestè colligitur? Hisce autem diebus in magnam infelicitatem nostram insignia Dæmonis & Christi eriguntur, qui ambo suos habent sectatores & ministros, at verò ex quonam præcipuè signo illi qui sub Sathanæ vexillo militant dignosci ab alijs poterunt? *Ex visu*, nimirum *verbo & opere agnoscuntur*, quia mutant faciem suam, vestitum mentiuntur insolitum, lingua loquuntur à quovis Christiano homine aliena, imò tales ab alijs æstimari erubescunt, quia tanto unusquisque apud sodalem & contubernalem suum majoris æstimatur, quanto magis hisce diebus stultescere, omnique licentiæ & petulantiæ fræna laxare novit.

Tertull. de Spect. c. 23.

6. Tertullianus inquit: *Jam verò ipsum opus personarum quæro an Deo placeat, qui omnem similitudinem vetat fieri, quanto magis imaginis suæ? non amat falsum amator veritatis, adulterium est apud illum omne quod fingitur.* Quid igitur de illis dicemus qui se differentes & contrarios esse fingunt & ostendunt ab illis, qui erant quando à Deo creati fuerunt, dum idipsum in contumeliam & offensam ipsiusmet Dei fingere non verentur? In dubium utique revocari nequit, quia se per larvas aliaque Bacchanalium insignia Dæmonis se esse contestentur sequaces, utpote qui, ut suo loco dicemus in Christi contumeliam, Bacchanalium est inventor & promotor.

7. Deus in Deuteronomio expressè populo suo præcepit: *Non induetur mulier veste virili, nec vir utetur veste fœminea*; Et licet in hac nova lege gratiæ exactior esse debeat Divinorum præceptorum observantia, juxta illud: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quàm Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum cælorum*, attamen experientia teste, in omnibus plateis, vijs, foris, vicis & angulis civitatis transgressio ista se conspicuam reddit, quæ indissolubili nexu iram & indignationem altissimi Dei adjunctam habet, *abominabilis est enim*, inquit sanctus ille Legislator, *apud Deum, qui facit hæc.* Enimverò quod si vestis genij & inclinationis, sive bonæ, sive malæ manifestum est indicium, quis dubitat, quin dum se quis veluti bestiam, mulierem, Faunum, Dæmonem, vestit, vel in quamcumque aliam extravagantem formam commutat, quin non inæqualis ab his fieri possit conceptus, quin ipsi earum quas repræsentare intendunt, qualitates & naturas participare credantur; *Usquequo judicatis iniquitatem & facies peccatorum sumitis?*

Deut. 22. 5.

Præceptū Dei.

Matt. 5. v. 20.

Ps. 81. v. 2.

Historia.

8. De Totila Rege legitur, quod ad habendam aliquam sanctitatis S. Benedicti experientiam, armigerum suum ad eum regijs paludamentis indutum, qui se Regem fingeret, miserit: at verò S. Patriarcha stratagema subitò advertens, eidem dixerit: *Depone fili, quod geris, nam tuum non est*: Eodem quoque modo mihi larvato homini dicere liceat: Inventio isthæc tua non est, sed Dæmonis; Ecce igitur quemnam te larvando imiteris, & cui placeas aut consolationem adferas. Audite quidnam Tertullianus de colorum quibus facies fucatur, pigmentis dicat, idem namque mutatis mutandis ad propositum nostrum asserere possumus: *Quod nascitur opus Dei est, ergo quod fingitur Diaboli negotium est*; & paulo post iterum ait: *Quantum autem à nostris disciplinis & professionibus aliena sunt, quàm indigna nomine Christiano, faciem fictam gestare, quibus simplicitas omnis indicitur*

S. Greg. in Dialogis.

Tertull. de cultu fœm. c. 5.

9. Sanctus Carolus in memoriali quod ad populum suum Mediolanensem direxit, hæc verba notabilia scribit: Proscriptæ sunto in perpetuum omnes larvæ, per quas homines figuram, quam Deus illis indidit, non solùm transformare; sed & delere student; imò per quas aliqui in turpi illa stultitia eousque progrediuntur, ut antiquas in bestias se transformandi metamorphoses æmulari videantur; sint etiam præter omnem alium respectum maledictæ & execrandæ larvæ, utpote antiquæ ruinæ nostræ, quam Dæmon serpentis larva contectus nobis procuravit, nobis refricantes memoriam. Abominabiles larvæ, sub quibus hominibus verba inhonesta eloqui, & in gesta & acta impudicitiæ plena prorumpere, fas esse videtur; Sceleratæ larvæ impugnatrices honestatis & pudicitiæ, gravitatis inimicæ, omnisque custodiæ quam Christiani hominis anima intus forisque habere debet, extrema ruina; Hæc omnia hactenus sanctissimus Cardinalis, in quibus specialiter noto idem, quod nos superius asseruimus, nimirum quod prima larvarum origo primusque inventor, inimicus noster infernalis fuerit, tunc præcipue cum ad Protoparentes decipiendos serpentis larvam induit; Ad hæc quis est qui non videt, quod in hoc quoque se Creatoris sui simiam

Act. Eccl. Mediol. par. 7. c. 7. Mem. pag. 1152.

Larvæ damnantur.

esse

esse probatæ voluerit, siquidem fient ille hominem ad imaginem & similitudinem suam creavit, ita quoque Dæmon ex altera parte modum nos docet, quo imaginem hanc à nobis Bacchanalium tempore deponere, suamque ejus loco similitudinem induere valeamus, dum illos nonnunquam in Dæmonis formam in publicum facit prodire. Et quidem si Christus Magister noster traditori suo, qui scholæ ipsius discipulus & Apostolus erat, postquam in traditionem ordiendam consensisset, dixit: *Diabolus est*: Cur non pariter idem de malis Christianis, qui peccato mortali aditum dederunt, & præcipue de illis qui Diaboli speciem per larvam induerunt, dicere poterit: *Diaboli sunt?*

Joan. 6. v. 71.

10. Gaspar Manzi in Quæstione quadam Decisionibus Palatinis inserta, in qua adversus Bacchanalia fuse invehitur, factum quoddam haud parum curiosum refert; nimirum quod dum Cardinalis quidam Palatinus, quemdam amicum suum qui cæteroquin vir pius, eruditus & dignissimus erat in privato conclavi suo veste sua purpurea, & galero Cardinalitio induisset, Summus Pontifex ex improviso supervenerit, & quia hunc virum hoc modo vestitum deprehendit, *pro pœnitentia ei injunxit, ut Cardinalis esset & maneret*. Subjungit autem idem author: *Quam multi haud gravate ita ludi erent eamdem que pœnitentiam gratanter acciperent? Quid si autem Dominus Deus bacchantes in suo fictitio furore posthac perpetuo juberet persistere? Quid si articulatam vocem in rugitum & boatum mutare, & cum Rege Nabuchodono sor herbas comedere? Quid si venustatem suam cum deformitate larvæ mutare?*

Gasp. Manzius cent. 10 QQ. Pal. Q. 50. n. 41. NB.

11. Item quoque de quibusdam juvenibus Suecis, natalium nobilitate & divitiis conspicuis aliam quamdam refert historiam, nimirum quod dum hi in vestimentis ex lana, lino & pice contextis in Chorea, inter præcipuos nobiles viros & domicellas instituta larvati salutarent latique & festivi Choragos agerent, ex facibus autem quæ ad præbendum Choreizantibus lumen, circumquaque in conclavi tripudiantes ardebant, favillæ quædam ignis in vestes illas delapsæ fuissent, vestes illæ pice illitæ in luculentam flammam exarserint adeo, ut omnes in vestimentis illis, à quibus flamma prohibente, discingi non poterant, totaliter exusti & concremati fuerint: *Quo animæ abierunt?* Exclamat idem Author, *An ad larvatos & deformes genios, an vero ad simulachra sua deformia*: Et tandem in hanc notabilem sententiam concludit: *Deus fecit, qui pro regula judicandi tenet; qualem te invenio, talem te judico.* Quis hic non videt, quanto cum meliori jure hisce, seu quibus non imaginem & similitudinem suam, sed Diaboli liveam si ve gentilitias vestes inveniebat dicere poterit, quod olim fatuis virginibus dictum fuit: *Nescio vos.*

Idem Gasp. Manz. Historia tragica.

Matt. 25. v. 12.

12. Septuaginta discipuli, ut S. Lucas refert, die quadam ex Missionibus ad Salvatorem redeuntes, jucundi, & alacres cœlesti Magistro dixerunt: *Domine etiam Dæmonia subjiciuntur nobis &c.* qui mox responsi loco hæc verba reportarunt: *Videbam Sathanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* Apud S. Matthæum alia quædam comminatio refertur, jam relatæ parum dissimilis; Dicit enim Salvator noster: *Multi dicent mihi in illa die; Domine Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo Dæmonia ejecimus?* Quid vero Christus ad hæc respondit? *Et tunc confitebor illis, quia numquam novi vos; Discedite à me qui operamini iniquitatem.* Unde stringens & validum quoddam argumentum deducere licet, nimirum, quod si illi qui in nomine Christi prophetarunt, & ad ejus gloriam Dæmonia ejecerunt, hoc non obstante à levi quodam vanitatis vento afflati, à Salvatore nostro tamquam ignoti prorsus rejecti fuerunt, quam spem illi habere poterunt, ut à Christo tamquam fideles servi agnoscantur, & recipiantur, qui hoc tempore non prophetant, sed per actus, gestus, & verba sacrilega Christum blasphemant, & profanant, seque per vestes, livream & imaginem Diaboli potius & Dæmonis partem sectari profitentur?

Bacchanalizantes damnantur. Luc. 10. v. 17. Ibid. v. 18. Matth. 7. v. 22. Ibid. v. 23.

13. Instituamus obsecro brevem quamdam recensionem eorum, qui in veste aliena larvati existentes ab ultrice Dei justitia castigati & puniti fuerunt. Rex Achab, qui in bello mutato habitu agnitus non fuit (*Porro Rex Israël mutavit habitum suum, & ingressus est bellum*) pœnam eodem die morte sua luere debuit. Jetoboam Conjugi suæ habitum mutare persuasit: *Commuta habitum, ne cognoscaris, quod sis uxor Jeroboam*; Cupiebat enim ut clam ab Abia Propheta, quamdam maliam Abiæ exitum habitura esset, conceret; quæ protinus inanis consilium secuta fuit; sed quo putas eventu? *Cùm ergo illa intraret, & dissimularet se esse, qua erat*, acriter illam reprehendens, illustriatam ejus illi exprobravit dicens: *Quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius*, & exinde severissima mariti supplicia, imminentem quoque filii ejus mortem, & quantopere Deus domui illius iratus esset, seriatim prædixit. De Saul reprobo pariter legitur, quod Pythonissam mulierem consulturus abiens vestes alienas induerit: *Mutavit ergo habitum suum, vestitusq; est aliis vestimentis*, Sed quem nam inde fructum retulit? Eodem tempore vicinam mortem suam, à regno terreno pariter & cœlesti reprobationem, totius progeniei suæ exterminium, & millena alia Dei severissima supplicia sibi prædici, licet invitus, audivit. Thamar in capite plateæ mutato habitu sedens (*mutato habitu sedit in bivio itineris*) à Juda meretrix æstimata, tamquam talis cum perpetua ipsius infamia, utpote nurus ipsius externaliter cognita fuit.

Larvati à Deo puniti. 3. Reg. 22. v. 30. 3. Reg. 14. 2. 3. Reg. 14. 6. Ibid. v. 6. 1. Reg. 28. 8. Gen. 38. 14.

14. Porro omnium bacchanalium dissolutionum, prout inferius videbimus, astutus stygiusque serpens author fuit, specialiter vero larvarum, & peregrinarum vestium cultus; Et quidem tametsi quando primitus in Paradiso sese entis larvam induens directe à Deo punitus non fuerit; attamen si bene rem consideremus, ejus vice serpens, velut larva illius, est castigatus: *Et ait Dominus Deus ad serpentem; Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia & bestias terræ, super pectus tuum gradieris &c.* quod per similitudinem quamdam, pro meliori intelligentia explicare possumus, contingit enim aliquando, ut quando motus ter justitiæ manibus apprehendi non possunt, in exemplarem ipsorum pœnam statuæ illorum loco comburatur: Eodem modo quia Dæmon amplius, quam antea, à Deo maledici aut puniri non potuit, Deus divinæ justitiæ suæ gladium, adversus serpentem, utpote simulationis & deceptionis ejus Instrumentum stringit.

Gen. 3. v. 14.

15. Historicus quidam casum qui in Francia in curia Caroli Sexti hujus nominis contigit, refert, ut sequitur: Dum solemnes Principis cujusdam celebrarentur nuptiæ, Rex una cum quinque aliis Baronibus, depositis consuetis vestibus leonis speciem induti in sechnium ingressi sunt, cumque frater Regis apprehensa face ardenti, ut melius spectra videre posset, propius accessisset, scintilla quædam de face prosiliens; linum pectinatum, quo toto corpore cooperti erant; concepta flamma ardere cœpit, quo etiam alii appropinquantes correpti ardere cœperunt, omnesque vivi sine ullo exeptionis remedio conflagrarunt, & mortui sunt, uno duntaxat, simul cum Rege, à repentino hoc incendio salvato.

Historia. Paul. Æmil. l. 10. Hist. Franc.

DIS-

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Dæmon Bacchanaliorum Author esse probatur, qui per illa animas nostras in æternam damnationem deturbare nititur.

THEMA.

Væ terræ, & mari, quia descendit Diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quoniam modicum tempus habet. Apoc. 12. ℣. 12.

Bacchanalium author Dæmon.

1. AD exprimendam inimici infernalis sollicitudinem, qua Christianismum ad Bacchanalium dissolutiones prosequendas provocat, nulla ex toto volumine sacro selegi poterant aptiora verba, quam sint illa quæ in assumpto hujus discursus themate adducta fuerunt; Etenim dum Quadragesimam, quæ tempus est pœnitentiæ, adeo propinquam esse cernit, videtque quam modicum sibi tempus ad illius meritum enervandum reliquum sit, utique non dormit, sed vehementer irascitur & indignatur, omnesque astutias & vires suas adhibet, ut fideles prævenire, & Bacchanalium filtro fascinare possit, ut in cursu Quadragesimæ ad omnia opera bona inepti evadant. Et ideo egregius quidam & de cœlo plurimum illuminatus Dei servus, cujus jam in præcedentibus discursibus mentionem fecimus, nimirum Joannes Baptista de Fulginio, Bacchanalium in patria sua implacabilis persecutor & hostis, hoc tempus significanter vindemiam Dæmonis appellare solebat. S. Carolus pariter in Concilio quodam Provinciali ad perpetuam rei memoriam scriptum reliquit, quonam Epithero festiva hujus temporis gaudia, larvæ, lusus, joci, recreationes & petulantiæ, quibus se Christiani hisce diebus deliniri, decipi, & seduci permittunt, appellari debeant, dum omnes illas vanitates *nefarias Sathanæ blanditias* vocat. D. Chrysostom. quoque de hisce licentiosissimis totius anni diebus loqui voluisse videtur, quando de risu & jocis ita scribit: *Non est hoc eorum, qui ad regnum vocati sunt, quique sunt in cœlesti illa civitate conscripti, non est spiritualia arma gestantium, quod certe proprium est Diabolo militantium; ille enim est ille, qui etiam in artem jocos ludosque digessit, ut per hæc ad se traheret milites Christi, virtutisque eorum nervos redderet molliores; propterea in urbem etiam theatrum construxit, & illos risuum ac turpium voluptatum inventores paravit, & per illorum luem in universam urbem talem excitat pestem.*

L. 2. vitæ Joannis Baptist. Vitell.

Act. Ecclesi. Mediol. Concil. Prov. 3. pag. 86.

D. Chrysost. h. 6. in Matt.

Bacchanal. sunt Dæmonis Sacramenta.

2. S. Augustinus theatris, spectaculis, cunctisque aliis dissolutionibus & petulantiis, quæ hisce diebus à Christianis exercentur, acutissimo ingenio suo mysticum quoddam attribuit epitherum, dum illa *Diaboli* appellat *Sacramenta*, quod quidem nomen tametsi supra à nobis tactum fuerit, opus tamen esse censeo, ut desuper brevem quamdam considerationem instituamus. Sanctus igitur hic Doctor postquam verba illa S. Joannis: *Concupiscentiam oculorum* explicando, *concupiscentiam illam sive desiderium oculorum* nihil aliud esse dixisset, quam *omnem curiositatem*, protinus subjungit: *Jam quam late pateat curiositas ista in spectaculis, in theatris, in sacramentis Diaboli*; At vero quænam est nomenclaturæ istius ratio? S. Thomas Sacramentum hoc modo definit: Est signum rei sacræ, id est, gratiæ, sanctificantis hominem; Sacramenta enim à Salvatore nostro instituta sunt, ut sint divinæ gratiæ producendæ instrumenta, ad sanctificandum animas: At vero Sacramenta Diaboli contrarium operantur effectum, siquidem eo solum tendunt, ut perdant animas, easque gratia & amicitia Dei privent, per voluptates ab ipso excogitatas, ut conscientias indissolubilibus peccatorum nodis illaqueare possit. Sacramenta, in quantum sacrificia, iram Dei placant, at vero Dæmonis Sacramenta, qualia sunt Bacchanalia, eamdem magis semper irritant. Sacramenta Christi S. Augustinus portas Paradisi appellat, *sine quibus ad vitam, quæ vera est vita, non intratur*: At vero hæc Dæmonis Sacramenta, scopuli quidam sunt, procurantes nobis præcipitium inferni; Cujusmodi sunt larvæ, comœdiæ, spectacula profana, scurrilitates impudicæ, tripudia, choreæ, crapulæ, ebrietates, & quævis aliæ Bacchanalium turpitudines.

1. Joan. 2. 16.

S. Aug. T. 9. in 1. Joa. 2.

S. Thom. 3. p. Q. 60. a. 2.

S. Aug. Tr. 120. in Joa.

3. In eadem vita Joannis Baptistæ de Fulginio scribitur, quod dum tam ipse quam alia quædam Christi ancilla adversus Bacchanalium vanitates sese per ferventem orationem obarmarent, die quodam, quo hæ dissolutiones quam maxime effervescebant, visa fuerint septem Dæmoniorum capita, quæ se ad murum aulæ illius, in quo saltus & tripudia instituebantur, allidebant, eo quod consilia & proposita infatuari viderent, imo tanta erat perversorum illorum rabies & iracundia, ut lapides in pulverem comminuerent: *Descendit Diabolus ad vos habens iram magnam.* S. Ephrem in capite quodam, cujus titulus est: *Quod ludicris rebus abstinendum sit Christianis*, ad nostram instructionem inquit: *Ubi Cythara ac choreæ ac plausus manuum, ibi virorum tenebræ, & mulierum perditio, Angelorum tristitia, & Diaboli festum.* Quod si Sanctus hic vir idipsum de solo quodam vano gaudio & lætitia affirmare non dubitat, jungatis illi alias dissolutiones, scandala, choreas, cantus profanos, & tot millenos alios excessus, & clare videbitis, quantum hi spiritus rebelles hisce diebus de Christianorum pernitie exultent, ac triumphent.

L. 2. c. 9. vitæ Joa. Bapt. Vitelli.

Diaboli festa.

Apoc. 12. V. 12.

S. Ephrem. T. 1.

4. S. Carolus de Septuagesima tractans, populo suo in hæc verba scribit: Hodie Dominicam Septuagesimæ celebramus, in qua Ecclesia per voces & apparatus ad mœstitiam compositos in memoriam nobis ruinas & miserias nostras revocat, in quas per insidias, quas inimicus infernalis serpentis larvam indutus ab ipso mundi exordio homini struxit, turpiter incidimus; Quid vero Dæmon ab hac die facit? Nihil aliud profecto, quam ut dum sancta mater Ecclesia filios suos ad luctum invitat, ipse per mundanas & dissolutas insolentias eosdem seducat sibique adstringat; Ipse sicut inimicus est Christi Domini nostri, ita quoque noster est hostis, qui Christum vitæ professione sectamur, & velut quidam, ut ita cum sancto quodam viro loquar, publicus viarum latro, qui in insidiis constitutus aliud non quærit, quam ut nos omnibus bonis spoliare possit, ac proinde vult optimus & benedictus Deus, ut illi tamquam capitali inimico nostro omnibus viribus & cum omni studio & industria resistamus, ne prætensam à se victoriam contra nos reportare queat. In alio quoque ejusdem voluminis loco, in memoriali quodam ad populum sibi subditum directo, idem insinuat, nimirum quod Dæmon vanitatum omnium Bacchanalium author sit & instrumentum; Unde zelosissimus Pastor ad gregem suum conversus ait: Vide teria inextricabilia, quæ Dæmon inimicus noster hoc tempore nobis tendit; Vide fossas peccatorum, in quas tot homines cæco

Act. Ecclesi. Mediol. pag. 1020.

Dæmon, vel maxime seducit hoc tempore.

Act. Ecclesi. Mediol. par. 7. pag. 1151

quodam modo præcipites agit; Vide innumerabilium animarum prædam, quam hoc tempore sibi surripit. Quid plura? Vide, vide inquam, quantum hodie Sathanas triumphet, quomodo in hoc populo tuo regnet & tyrannizet, idque non solum quoad plebejos toto anno vitæ vanitati deditos, verum etiam persæpe quoad illos, qui alio anni tempore bonam habent animæ suæ custodiam, & à mundo sapientes esse existimantur. Gaspar Manzi in præcitatis suis Decisionibus Palatinis, hanc habet observationem: *Diabolus*, inquit, *humani generis insidiator, qui Christum Dominum post jejunium tentavit, Christianos ante jejunium omnibus modis à Deo conditore suo abducere, præcipites in exitium trahere, & ab instituto Ecclesiæ abstrahere laborat.* Discursus ejus totus insidiosus est, quia alium in eo finem non habet, quam ut per inordinatam hujus temporis vitam, per crapulam & ebrietates, stomachum & corporis complexionem ita destruat & perdat, ut postea etiam ex animo volentes, abstinentiæ Quadragesimalis rigorem observare minimè valeamus.

Gasp. Manzi Cent. 1. decis. Palat. Q. 50. n. 15.

Spectacula fugienda.

5. Porrò spectacula speciale Diaboli diversorium & instrumentum esse, specialius probant multorum classicorum Patrum testimonia. Sic enim S. Augustinus Christianis sui temporis spectaculis assistentibus his verbis improperat: *Quid tibi cum pompis Diaboli quibus renuntiasti?* In multis namque Ecclesiis, ut superius diximus, usitatum erat, ut baptizandi Sathanæ pariter & spectaculis renuntiarent; Unde Tertullianus in Apologetico inquit: *Æque spectaculis vestris in tantum renuntiamus, in quantum originibus eorum, quas scimus de superstitione conceptas*; Clarius vero in lib. *de spectaculis* loquitur, dum ait: *Spectacula sunt Pompa Diaboli quam in signaculo fidei ejuravimus.* Salvianus de eisdem pariter ita scribit: *Spectacula etiam juxta nostram professionem opera sunt Diaboli. Quomodo ô Christiane spectacula post baptismum sequeris, qui opus Diaboli esse confiteris? Renuntiasti semel Diabolo, semel & spectaculis ejus, ac proinde necesse est prudens & sciens, dum ad spectaculum remeas, ad Diabolum te redire agnoscas.* S. Cyprianus in eo tractatu, quem contra spectacula scripsit similiter ita scribit: *Græca illa certamina vel in cantibus, vel in fidibus, vel in vocibus, vel in viribus præsides suos habent varia Dæmonia, & quidquid est aliud, quod spectantium aut oculos movet, aut delinit aures.* Idem quoque sanctus Martyr ad Prophetam regium ex instinctu pietatis & devotionis coram arca saltantem alludens subjungit: *Diabolo artifice ex Sanctis in illicita mutata sunt*; Cantiones, fidicinia & tripudia, quæ antea in processionibus cultus Dei & Religionis demonstrationes erant, Diabolus in licentiam & dissolutionem transformavit.

S. Aug. l. 4. de Symb. ad Catech. c. 1.

Tertull. Apol. c. 36.

Tertull. de spect. c. 2.

Salv. l. 6. de provid.

S. Cypr. de spect.

S. Cypr.

In choreis Dæmon.

6. D. Chrysologus ad præcisum præcursoris caput, nec non ad sacrilegam incestuosi Herodis barbariem, qui se à saltatiuncula quadam perverti permisit, oculum suum deflectens, Dæmonem in filia Herodiadis saltasse dicit: *Serpens tunc latebat in fœmina, quæ repens gressibus flexuosis lethale toto corpore virus effudit, ut discumbentium mentes furor, venenum corpora sauciaret.* D. Chrysostomus de ludis Circensibus tractans, illosque qui ut eos spectare possint, Deo dorsum obvertunt, reprehendens, his verbis illos ad propositum nostrum alloquitur: *Equidem*, inquit, *adductus sum ad hunc sermonem, ut homines arguerem spectaculorum amantes, qui cum spirituale salutis spectaculum neglectui habeant, corporale nequitiæ curriculum, magis Sathanæ studium pictati anteponunt*; Ubi notandum, quod jocos, spectacula, scenas, *Sathanæ studium* appellet.

D. Chrysost. serm. 174.

D. Chrysost. Tom. 6. de Circen.

7. Multa leguntur aliorum hominum exempla, qui hisce Bacchanalibus insolennis immersi Dæmonis in se crudelem tyrannidem experti fuere. Surius in vita S. Eligii Episcopi refert, quod dum populo suo die quadam prædicans, eidem ut à saltibus & tripudiis, cunctisque aliis profanitatibus à Dæmone ad præcipitandas in infernum animas adinventis abstineret, persuadere conaretur, quidam ex eis Episcopum se ipsorum petulanti levitati opponentem diutius sustinere non valentes, de inferenda ei nece inter se deliberarint. Quod cum Sanctus hic Præsul martyrii patiendi cupidus audisset, cum uno tantum Diacono & duobus Clericis, ad eam se civitatis partem, ubi hi morabantur, contulit, & per medium furibundæ multitudinis pertransiens in locum quemdam subliniorem & elevatum ascendit, indeque contra choreas & tripudia mira cum energia prædicans vanitates Dæmonis instrumentum & inventiones esse dixit: econtra vero furens plebecula variis eum convitiis & injuriis afficiens, mortem ei, nisi desisteret, comminabatur, aperte protestando, quod his se consuetis recreationibus & ludis nequaquam paterentur privari. Quare sanctus hic vir ovium suarum emendationem & resipiscentiam vehementer desiderans, Deum enixè rogat, ut ad salvandas ipsorum animas, Dæmones ipsorum corpora obsidere & ingredi permitteret; & subito quinquaginta ex illis, qui contra eum conjuraverant, à Dæmone fuerunt obsessi, qui omnes furiose salire & saltare cœperunt, non obstante quod alii flexis coram S. Episcopo genibus in terram provoluti eum supplices rogarint, ut pro infelici illa hominum obsessorum multitudine suas apud Deum preces & orationes interponeret, quibus ipse respondit admiranda potius & laudanda ab ipsis esse justa Dei judicia, qui in reos justis beneque promeritis suppliciis ad aliorum exemplum & correctionem animadverteret: *Ad tempus illis traditi sunt, quos amant, sentiant magistros suos, quos colunt*; Unde hi obsessi per annum integrum choreas & tripudia sua hoc modo continuarunt, in cujus fine, recurrente die quo saltare cœperant, eosdem aquæ benedictæ aspersione absolvit, & à tripudiis abire jussit.

Sur. t. Decemb.

Saltantes à Dæmonibus obsessi.

8. Aliud quoddam simile supplicium Annales Ecclesiastici referunt, nimirum: Deturbatos plures de potestate mentis fuisse magicis artibus, ac bacchantium veterum more funestas choreas agitasse, donec sacris exorcismis Dæmones ex miserorum corporibus depulsi sunt. Modum verò quo à rebellibus hisce spiritibus agitabantur, his verbis recensent: *Utriusque sexus homines illudebantur à Dæmonio, ut tam in domibus, quam in plateis, & Ecclesia se invicem manu tenentes, choreas ducerent, & in altum saltarent, nomina quadam Dæmoniorum nominantes, nec ullam verecundiam propter adstantes populos habentes, in fine vero chorizationis ita circa pectoralia torquebantur, ut nisi mappis lineis à suis amicis circa medium ventris stringerentur, quasi furiosè clamarent, se mori. Tandem Leodii per conjurationes sumptas de illis, quæ ante baptismum in catechismo fiunt, à Dæmonio liberabantur, & sanati dicebant visos se tempore saltationis immersos in fluvium sanguinis, & propterea sic in altum saltasse.*

Exemplũ aliud.

Annal. Eccl. Raynal. An. 1374. n. 15.

9. Mysti-

9. Mysticum quoque est illud Epithetum, quod D. Chrysostomus Theatro attribuit, dum illud vocat: *Diabolicam officinam*. In iisdem Annalibus Ecclesiasticis refert Baronius, quod dum Gentiles in urbe Neocæsariensi pro more cuidam festo celebrando insisterent, ingens quædam hominum io confinibus habitantium multitudo eo confluxerit, adeo ut dum unus alteri præ nimia populi confluentia densitate cedere vix posset, Dæmonem, cujus solemnitates agebantur, supplices interpellarint, ut largiorem illis commodioremque locum indulgeret, alta voce clamantes: *Jupiter fac nobis locum*. Quod cum S. Greg. Thaumaturgo innotuisset, subito ad eos misit qui illis futurum esse nomine ejus prædicerent, quod post modicum tempus largiorem & capaciorem esset locum habituri, imo voto & desiderio ipsorum longe ampliorem: unde eodem mox die pestilentialis quædam illis est immissa mortalitas, quæ cantus ipsorum in planctus subito convertit, tantus enim ex eadem lue morientium numerus fuit, ut vivi mortuis sepeliendis minime sufficerent, nam quotidie terribilis coram eis figura se spectandam præbuit, domus autem, ad quas propius accedebat figura ista, sine ullo remedio aut juvamine subito exinaniebantur ab incolentibus illas; Tandem vero ideo supplicium istud sibi à Deo immissum fuisse animadvertentes, quia Dæmonem invocaverant, ad Thaumaturgum accurrerunt, qui flagellum istud orationum suarum efficacia protinus amovit, eosque ad Christianam Religionem integerrime perduxit.

D. Chrysost. hom. 6. in Matth. Annal. Eccles. Baron. Ann. 256. n. 1. Peste puniti, qui Dæmonē invocabant.

10. Cum igitur Dæmon Bacchanalium author existat, sequitur quod per hæc nobis proposita præcipitium nostrum operetur; Et ideo ut plurimum terminus illorum est æterna perditio; Quod forsitan S. Apostolus dicere voluit, quando ad Philippenses ita scribit: *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus*; Ubi Chrysostomus loco dictionis, *interitus*, legit *perditio*; Et quidem ne ulla superfit occasio dubitandi, de quibus illo loco loqui velit, ideo immediate post subjungit: *Quorum Deus venter est*; id est, qui Bacchum velut Deum colunt & adorant.

Qui Bacchum colunt, damnantur. *Phil. 3. v. 18.*

11. Dicite sodes, cur inter tot arborum & plantarum genera ficus potissimum ab illo Deo, qui præ cunctis aliis virtutibus de mansuetudine gloriatur dicens: *Discite à me, quia mitis sum*, maledictionem accepit, cur non potius pinus, vel ulmus, aut alia quædam arbor inutilis hoc maledictionis fulmine percussa fuit? Idque eo præcipue tempore, quod fructibus pariendis nequaquam à natura destinatum erat (*non enim erat tempus ficorum*); solvit hanc difficultatem S. Bonaventura dicens: *Per ficū arborem potest intelligi homo deditus dulcedini mundanæ, qui dicitur esse secus viam, id est, in via carnis, non in via spiritus*. Per hanc vero viam homo hoc Bacchanaliorum tempore dici potest incedere, ac proinde mirum non est, si Dei super se provocet maledictionem.

Dei maledictionem provocant. *Matth. 11. v. 29. Matth. 21. v. 19. Marc. 11. v. 13. S. Bonav. serm. 1. in Do. 7. post Pent.*

12. Nescio an aliquando vos ad id reflexeritis, quod ex tam innumerabili populo, qualis Hebræus erat, in quo virorum bellatorum numerus sexcentos millenos, citra mulieres & parvulos infantes, transcendebat, duo tantum in terram promissionis ingressi fuerint, videlicet Josue & Caleb? Cujus equidem causa fuit, vel quia cœlestem sive cœlitus ad illos dilapsam annonam manne nauseando, tanta cum aviditate in vasta illa solitudine carnes appetivere Ægypti; vel quia coram vitulo aureo genua sua incurvantes idololatriam commiserunt, in ejusque honorem postquam crapula & ebrietate se ingurgitassent, saltus instituerunt & tripudia. *Omnia in figura contingebant illis*; Deus enim per supplicium istud populo Christiano insinuare voluit, quod si hoc tempore crapulæ & ebrietati, jocis & ludis, aliisque similibus insolentiis operam dederit, aureoque Bacchanaliorum vitulo cultum & obsequium detulerit, spem omnem deponere debeat tandem aliquando ingrediendi in terram viventium.

Ad cœlum non perveniunt.

13. S. Vincentius Ferrerius in sermone quodam in Dominicam Quinquagesimæ de hoc Bacchanalium tempore ita scribit: *Est tempus hoc tempus descendendi de peccato in peccatum, per consequens ad infernum*, & ideo dicunt: *Tenent tympanum & cytharam, & ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*. S. Ephrem in capite superius citato, cujus titulus est: *Quod ludicris rebus abstinendum est Christianis*, locum quemdam proposito nostro aptissime inservientem ex Isaia Propheta adducit dicens: *Isaias Propheta, uno potius ipse Deus per Prophetam ait: Væ iis qui cum tympanis, ac tibiis, & cytharis vinum bibunt*; Id quod hisce diebus ad litteram practicatur, in quibus Bacchus, qui apud Gentiles tamquam Deus vini colebatur, divinos ab innumeris hominibus per tympana, tibias, & cytharas sortitur honores.

Inferni viam ingrediuntur. *S. Vinc. Ferr. serm. 3. in Quinq. S. Ephrem. T. 1.*

14. Hoc tempore præcipue, inquit S. Carolus Borromæus, Dæmon io cordibus hominum supra omnem modum suam exercere & dilatare solet tyrannidem, unde tandem derivatur id quod idemmet Propheta subjungit, quod scilicet infernus os suum aperiat & dilatet ad innumerabiles hominum animas devorandas: *Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperum, ut vino æstuetis; Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conviviis vestris, & opus Domini non respicitis &c.* Homines hoc tempore non solum opere, sed & rotundo ore non erubescunt dicere: Bene agere, & honestè vivere ad Quadragesimam pertinet, & ideo plerique ad gulam usque hisce diebus vanitatibus immersi conspiciuntur, ac proinde mirum non est quod Isaias subjungat: *Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*.

Act. Eccl. Mediol. pag. 1152. Isa. 5. v. 11. & 12. Isa. 5. v. 14.

15. Merito igitur D. Chrysologus nos instantissime rogat, ut illis qui ad hoc præcipitium rapidissimo cursu properant, paternis admonitionibus nostris subveniamus. En ipsissima ejus verba: *Si quæ sunt viscera pietatis in nobis, si qua est in nobis contemplatio humanitatis, si quis nos habet fraterna salutis affectio, subtrahamus eos, qui sic ad perditionem currunt, rapiuntur ad mortem, trahuntur ad tartara, festini sunt in gehennam*; Nimirum his verbis de illis loquitur, qui in principio Januarii ad jocos & ludos superstitiosus & profanos, quos gentiles in Deorum suorum honorem instituere consueverant, accurrere eosque spectare non verebantur; Bacchanalia autem, prout sequenti discursu dicemus, eorumdem quoque paganorum reliquiæ & inventiones existunt.

Admonitio. *S. D. Chrysol. serm. 155.*

DISCURSUS VIII.
ARGUMENTUM.

Bacchanalia reliquia & inventiones sunt hominum paganorum, quibus olim Baccho divinos cultus exhibebant, ideoque Christianos omnino dedecent.

THEMA.

Nolite jugum ducere cum infidelibus &c. qua autem conventio Christi ad Belial? aut qua pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo Dei cum idolis? 2. Cor. 6. v. 14.

Antiqui mores gentilium renovantur. 1. QUod si sanctus Apostolus in diebus suis indignissimum hunc Bacchanalium abusum inter Christianos vidisset, qui hodie pet consuetudinem velut usus legitimus invaluit, & annis singulis magis magisque augescit, justiorem utique habuisset de eo lamentandi causam, quam de Corinthiis, dicendique: *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, &c. Hunc eumdem textum adducit S. *Act. Eccles. Mediol. par. 7. pag. 5016* Carolus, ut suis Mediolanensibua quam hisce diebus, priusquam ipsius opera salutaris ejusdem Ecclesiæ reformatio introducta esset, exercere solebant nimiam vivendi licentiam exprobraret; Citatque illsni S. Ambrosii authoritatem, in qua præ- *S. Ambros. ibid.* fatus Apostoli locus his verbis explicatur: *Ideli portio est inebriare vino mentem, ventrem cibo distendere, saltationibus membra torquere, & ita pravis actibus occupari, ut cogaris ignorare quod Deus est*; Moxque prædictum S. Apostoli locum subjungit, in quo præter assumpti thematis verba di- *2. Cor. 6, 4. Ibid. v. 15. Ibid. v. 16.* citur: *Qua enim participatio justitia cum iniquitate? aut qua societas luci ad tenebras? ... aut qua pars fideli cum infideli? qui autem consensus templo Dei cum idolis?* Hæccine filiorum Ecclesiæ, opera esse existimatis? Potius filiorum nomine indignos eos judicabitis, utpote qui erga benigunissimam matrem suam sunt ingratissimi. Etenim ipsa plangente, illi rident; Ecclesia pro peccatis ipsorum gemente, ipsi triumphant per spectacula, per quæ Diabulus de ipsis victor evadit; Dum Ecclesia solicitè intents est, ut pet Divina officia sua iram Dei placare possit; ipsi in quævis peccata consentiunt, ut tanto acerbius adversùm se iram Dei provocent? Dum Ecclesia omnes profanitates, & superstitiosos gentilitatis ritus omni studio abolere nititur, ipsi antiquos & obsoletos gentilium mores ab ipso mundi exordio ab ipsomet Sathana in assumpta serpentis larva Protoparentes nostros misere decipiente excogitatos & inventos renovare & restabilire satagunt: at verò sicut idem Dæmon pet assumptam larvam serpentis miserabilem totius humani generis lapsum causavit: ita quoque nunc per larvarum vanitatem & falsitatem mundum in eamdem ruinam præcipitare adlaborat.

Act. Eccles. Mediol. par. 7. pag. 1151 Bacch. paganorum reliquiæ. 2. Idem quoque sanctissimus Cardinalis, in pluribus aliis locis præsentis temporis scurrilitates & insolentias, gentilismi reliquias esse affirmat; Etenim in memoriali ad populum & Diœcesin suam Mediolsnensem directo dicit: Vide his diebus *renovationem*, memoriam, & imitationem tot profanitatum & obscœnorum ac perversorum abusuum, quos superstitiosus Paganus excogitavit. Videas inquam tot etiamnum inter nos Christianos superstites vigere errores, profanosque ritus, quibus in Sacro Baptismi lavacro expressè renuntiavimus. Extra omne dubium est, quod, sicut evidenter probabimus, Bacchanalia suum ab Idololatris principium habeant & originem, ac consequenter quod Christiani eadem hisce diebus consectando, imitentur infideles, suumque Dæmoni certo quodam modo cultum exhibeant, qui sub nomine Bacchanalium, seu potius Bacchi, à quo Bacchanalia nomen obtinuerunt, absconditur & occultatur. Unde S. Ephrem in sæpius allegato capite, cui ti- *S. Ephrem. T. 1.* tulus est: *Ludicris abstinendum esse Christianis*, ita [illegible]bit: *Ne decipiamini, fratres in Christo dilecti, non sunt ista Christianorum, sed Gentium, Deum non habentium.* Bacchanalia appellationem suam habent à Baccho, cui gentiles olim sacrificabant, divinique cultus exhibebant honores, ut præmii loco turpes illis & obscœnæ ab eo indulgerentur voluptates. Et quidem primi, qui ludicra hæc Festa instituerunt, fuere Athenienses: *Quibus* proinde *ad insaniam usque lusandi & epulandi concessa fuit tanta licentia, ut homines effranes, & in omnem luxuriam fractos, qui solvere repagula modestia non erubescunt, soleamus dicere debacchari.*

3. Alexander ab Alexandro postquam multos recensuisset actus obscenos, quibus gentiles Bacchi Festa peragebant, tandem ita concludit: *Tanta erat* *Alex. l. 6. Genial. c. 19* *temulentia & verborum licentia, ut Marcus Varro nisi ab amentibus fieri potuisse negaret; Qua Sacra procedente tempore, cum ex diurnis nocturna fierent, promiscuis ingenuorum juvenum & fœminarum stupris, cum strepitu & ululatu, in omne facinus & libidinem, perpetuo senatusconsulto, non in Urbe modo, sed per omnem Italiam coercita fuere, maximisque pœnis prohibitum, ne Roma Bacchanalia fierent, neve in Italia, cum in contubernio sordidissimorum pararentur, essentque maximorum scelerum causa & seminarium.* A Romanis prohibita erãt & à Christianis celebrantur. Quod si ergo illi qui in Deum minimè credebant, neque post hujus vitæ cursum vitam præstolabantur infelicem aut beatam, qui tunc Dæmones, & inter eos præcipuè Bacchum & Venerem, Deorum loco adorabant, pro boni Regiminis regula instituenda, hasce turpes insolentias & dissolutiones districtè interdicere opportunum, imò necessarium esse judicarunt, qua fronte nos, qui Christiani sumus, cum tanto jubilo & alacritate Baccho litaturi prodimus in campum, illaque festa velut stulti & amentes studiosè prosequimur & continuamus.

4. Gaspar Manzi in quadam Quæstione, quam Resuscitantur. adversùs Bacchanalia instituit, postquam prællegatas hujusce insaniæ retulisset à gentilibus per Senatus consultum factas prohibitiones, pergit dicere: *Verum quod Pagani sepelierunt, Christiani* *Gasp. Manz. in Cens. de ess. Pal. Q. 50. n. 12.* *resuscitarunt, & quidem Dæmonis instinctu, eo maximè tempore, quo pietati magis indulgere, & mores suos ad legem Christi componere deberent.* Clemens Alexandrin. quærit: *Quando id quod in ho-* *Clem. Alex. l. 2. strom.* *norem alicujus Idoli ab Ethnicis agitur, a fidelibus Christianis spectaculo frequentatur, & Idololatria gentilis asseritur, & in contumelia Dei, religio vera & divina calcatur.* Cui utique responderi cum veritate potest, quod execrabilior Deo contumelia per totius anni decursum irrogari nequeat, quàm sit illa quâ hisce diebus sacrilegè afficitur, in quibus honor & cultus Deo debitus in Bacchum transfertur.

5. Sanctus Carolus in loco quodam, ubi mini- Comœdiæ à Diabolo inventæ. stris verbi Dei, ut abusus & scandala his diebus in Christianismum introducta acriter reprehendant, inculcare nititur, hoc illos præcipuè prædicare jubet. *Scenica personataque actiones, unde tamquam* *Act. Eccl. Mediol. ubi sup.* *à quodam seminario semina malefactorum ac flagitiorum penè omnium existunt, quàm à Christiana disciplina officiis abhorrentes, quàm valdè cum Paganorum institutis convenientes, atque Diaboli astu inventa sint.* S. Cyprianus ad Serpentis infernalis se reflectit asturiam, qui ab humano genere in Idolis adorari volens, consequenter illis voluptates, per quas ad id alliciantur, subministrare decrevit: *Ita Diabolus artifex, quia Idololatriam per* *S. Cypr. de spect.* *se nudam sciebat horreri, spectaculis miscuit, ut per voluptatem posset amari.* Salvianus de spectaculis tractans, nos per ea à Deo & Religione ipsius apostatare

Salv. de Gub. Dei. 6. *Tertull. de spect. c. 12.*

statare dicit: *In spectaculis quadam apostasia fidei est*; Quod cum eo consonat, quod diu ante ipsum scripserat Tertullianus, dum ait: *Præscripsisse debemus Dæmones ab initio prospicientes sibi inter cætera idololatriæ, etiam spectaculorum inquinamenta, quibus hominem à Deo avocarent, & suo honori obligarent, ejusmodi quoque artium ingenia inspirasse.* Fideles antiqui, quotiescumque fidem suam publice protestabantur, spectaculis quoque abrenuntiare solebant; Et ideò S. Augustinus ad Christianos se convertens, illos Dæmoni hoc verbo *abrenuntio* &c. abjurasse scribit; ac proinde Tertullianus de spectaculis cap. 4. ait: *Cum aquam ingressi, Christianam fidem in legis suæ verba profitemur, renuntiasse nos Diabolo, & pompæ, & Angelis ejus contestamur.* Idemque S. Augustinus eodem jam citato loco Christianos his verbis proposito nostro apprimè servientibus alloquitur: *Renuntiate non solum vocibus, sed etiam moribus, non tantùm sono linguæ, sed actu vitæ. Scitote vos cum callido, antiquo, & veternoso inimico suscepisse certamen; non in vobis post renuntiationem inveniat opera sua, non jure vos attrahat in servitutem.* Simul etiam modum explicat, quo Dæmon sibi super nos comparavit authoritatem & imperium, eo nimirum astu, ut nos in gentilium ritibus spectaculis videlicet & Bacchanalibus, communicare faciat: *Fidelis in nomine, aliud demonstrans in opere, non tenet promissionis suæ fidem.*

His abrenuntiabant antiqui.

Aug. T. 9. l. 4. c. 1. de Symb. ad Catech.

6. Quamnam existimas esse causam, quod promissiones Deo stipulatas minimè adimpleamus? *Modo ingredient Ecclesiam orationes fundere, post modicum in spectaculis cum histrionibus impudice clamare; quid tibi cum pompis Diaboli, quibus renuntiasti?* Quibus verbis inconstantiæ nostræ causam in spectacula refundit. Optimè igitur Tertullianus Christianum in theatro constitutum cum vidisset, his eum verbis allocutus fuit: *Nemo te cognoscit Christianum, sed recogita, quid de te fiat in cœlo; dubitas enim illo momento, quo Diabolus in Ecclesiam furit, omnes Angelos prospicere de Cœlo, & singulos denotare, quis blasphemiam dixerit, quis audierit, quis linguam, quis aures Diabolo adversùs Deum ministraverit?* Idem Tertullianus prius in alio quodam capite Deum enixè rogaverat, ut hoc à Christianis scandalum, & abusum illum sacrilegum avertere dignaretur, ne in theatris umquam conspiciantur: *Avertat*, inquit, *Deus a suis tantum voluptatis exitiosæ cupiditatem; quale est enim de Ecclesia Dei in Diaboli Ecclesiam tendere? de Cœlo, (quod ajunt) in cœnum? Illas manus, quas ad Deum extuleris, postmodum laudando histrionem fatigare?* In promptu quoque est prohibitio quædam antiqua ministris Sacris intimata hujus tenoris: *Nullus Sacerdotum in theatrum prodeat, neque cum histrione ullo vel saltatore sit amicitia conjunctus, ad eorumve fores accedat.* S. Ephrem interrogat: *Quis demonstrare poterit convenire Christianis cytharizare, aut tripudiare, aut tibiis ludere, &c.* Saltem certum est, quod Ecclesia hasce dissolutiones nequaquam approbet, quin potius detestetur & reprehendat, unde idem Sanctus subdit: *Nequaquam reperitur hæc Christianis permissa esse.*

Tertull. ib. c. 25.

Tertull. ib. c. 25.

Jul. Imp. in fragm.

S. Ephr. ib.

Sacerdotibus prohibitæ.

Eccl. 32. 21.

7. In Ecclesiastico dicitur: *Peccator homo vitabit correptionem & secundùm voluntatem suam inveniet comparationem.* Multi etenim ex Christianis, licet aliis temporibus timoratæ conscientiæ fuerint; hisce tamen diebus sine ullo scrupulo Bacchanalium gaudiis se associant; quia Diabolus singulari in id industria incumbit, ut sapientes quoque magnaq; prudentiæ circumspectione conspicui homines Bacchanalium celebratione sese jungant, ut malum illorum exemplum innumerabiles alios in peccati præcipitium seducat: at verò quantoperè spectacula & aliæ profanitates similes Christianos dedeceant, vel ex hoc sufficienter agnosci potest, quod Constantinus M. postquā in fide Christi, quam amplexatus fuerat, altius nonnihil profecisset, omnes ludos jocosque sæculares, qui ad ejus usque tempora Romæ solemni cum apparatu celebrabantur, edicto Cæsareo totaliter proscripserit; Quod, ut Cardinalis Baronius observat, tantum Gentilibus dolorem conciliavit, ut publicare non fuerint veriti (instigante illos ad hoc Diabolo) ludos illos utpote Divino nutu atque instinctu institutos, abrogari nequaquam posse, siquidem eo præcipue fine inchoati fuissent, ut per illos varia ab ipsis pestilentiæ nimirum, bellorum, aliarumque ærumnarum infortunia arcerentur, quæ alias Romæ velut fatalia supplicia imminere videbantur; Unde & Zosimus in sua Historia antiquam Romanorum Rempublicam sola Christianorum culpa illis malis obrutam fuisse demonstrare volens, causam illorum Constantino M. attribuit, utpote qui ludorum illorum exercitium è medio sustulit, cum tamen, ex Historia Ecclesiastica, etiam sæculis illis, quibus Bacchanalium ludi in pleno vigore erant, mortalitates, aliosque funestos eventus minimè defuisse constet; imò quando Romani eosdem ludos sub Honorio Imperatore à postliminio revocarunt, Gothi sexennio post Romā ipsam post diuturnam obsidionem occupatam igne & gladio penitus devastarunt, cum tamen econtra sæculum istud in quo ludi proscripti & aboliti fuerunt, fortunatissimum extiterit. Denique Sanctus Sylvester Papa ludos & jocos illos adeò Christianos dedecere censuit, ut in synodo suo tempore celebrata Comœdos, & Histriones, aut alias similes professiones exercentes à sacrâ Communione arcendos esse decretum fuerit; Valentinianos autem illos qui à Republicâ theatris præfecti fuerant, etiam quando relictis theatris Christiani fieri volebant, ad Sanctum Baptismatis Lavacrum non nisi in fine vitæ ipsorum admittendos esse rescripto publico, Catholico Imperatore, ut Baronius ait, dignissimu præcepit; cujus ratio fuit, quia Histriones & Comœdi à sacris Canonibus rigorissimè prohibebantur, quam proinde professionem omnes qui nostram fidem profitebantur, dimittere debebant.

Baron. An. 315. n. 13. Divinitus institutos ludos putabant Gentiles.

Baron. An. 324. n. 52. Comœdis denegata communio.

Baron. An. 371. n. 128.

8. Sanctus Ephrem quoque quantum joci & tripudia aliæque similes dissolutiones Christianos dedeceant, his verbis insinuat: *Hodie, ut videre licet, psallunt ex ordinatione Dei, & cras studiosè choreis incumbunt, juxta doctrinam Sathanæ; Hodiè conjunguntur Christo, & cras abrenuntiant & abnegant, inhonorantque eum; Hodie Christiani & cras Ethnici; Hodiè pii, & cras impii; Hodiè fideles & servi Christi, & cras apostatæ, inimicique Dei; Nolite errare fratres mei, nolite errare: Nullus potest duobus Dominis servire, & cum Diabolo choreas ducere.*

S. Ephrem. or. cit.

9. Unde hisce temporibus optimè mihi quadrare videtur apta quædam à Petrarcha nonnullis data responsio, qui Papam, ne Avenionem desereret, Romamque se reciperet, dehortabantur, eo quod cibi & vina Avenionensia Romanis sapidiora essent, majoremque in se substantiam complecterentur; *Planè*, inquit, *quod de cibis Gallia deque vinis dixit, ad quamdam, ni fallor, audientium injuriam pertinuit, ita enim Apostolicæ vires,*

Petrarch. l. 9. ep. 1. fer Senil ad urb. V.

viros, cum totidem pisces ac volucres cibi obtentu inescasse credidit, ac cepisse: nimis jam, prò pudor, hac per urbem fama vulgata est, in eligenda sanctaEcclesia sede, voluptatum ac ciborum, atq; in primis vini copiam ad consilium venire. quasi non de Christiana religione, sed de Bacchanalibus consultetur. Heu mihi, nec auditur Paulus ad Corinthios, imò ad Christianos clamans: Nolite jugum ducere cum infidelibus; Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial? quæ proportio Christi ad Bacchum? numquid igitur quia Sacrificium Altaris vino eget, Bacchus erit Christianorum Deus? nec jam Christi præceptis ac monitis; sed Bacchi deliramentis furoribusq; parebitur? Unde Christiani dum in hisce Bacchanalibus non ex alio capite, quàm quia paulo post ingressuri sunt Quadragesimam, per tantam scandalorum publicitatem insolescont, abusum committunt adeò execrandum & abominabilem, ut vel ipsosmet Turcas scandalizet, & in admirationem rapiat; Hoc enim Sanctus Vincentius Ferrerius serm. 1. in Dom. Quinquagesimæ Valentiæ in Hispània revera accidisse refert, his verbis: *Homo de Agarenis nuntiis visitantibus Conventum Majoricarum in die Carnisprivii dixit: Per Deum non estis homines boni.*

Scandalizantur Turcæ.

S. Vinc. Ferr. serm. 1. in Quinq.

10. Sanctus Judas Apostolus in Epistola sua Canonica sui temporis hæreticos describens, eos pariter Christianos, qui hisce diebus Bacchanalibus vanitatibus turpissimis vacant, perfectè delineasse videtur; Dicit enim: *Hi sunt in epulis suis maculæ convivantes sine timore, semetipsos pascentes;* Paulò ante quoque dixerat: *Sicut Sodoma & Gomorrha & finitimæ civitates simili modo exfornicata, & abeuntes post carnem alteram; Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, Majestatem autem blasphemant;* Homo enim Christianus in decursu totius anni nullo unquam tempore adeò in crapulis, larvis, aliisque turpitudinibus insolescit, neque unquam tot contra Deum offensas & peccata accumulat, sicut hoc præsenti tempore.

Deus hoc tempora maximè offenditur.

S. Jud. Ap. in Ep. v. 12. Idem v. 7. v. 8.

11. S. Augustinus illos qui à theatris abstinent mirè deprædicans, simul etiam haud obscurè quales illi sint, qui ea frequentant, his verbis insinuat: *Non vult bonus Christianus ire spectare hoc ipsum quod frenat concupiscentiam suam, ne pergat ad theatrum clamat post Christum, alii concurrunt, sed fortè Pagani, fortè Judæi.*

S. Aug. T. 10 ser. 13. in Evang. secund. Matth. 36.

12. Tertullianus postquam varios ludos, quibus Pagani in falsorum numinum suorum honorem Festa celebrabant, nominatim recensuisset, tandem ad hominem Christianum se convertens, ita eum alloquitur: *Animadverte Christiane, quot nomina immunda possederunt circum; aliena est tibi religio, quam tot Diabolici spiritus occupaverunt.* Quibus addi potest, quod theatra non solum nomina, sed & facta immunda & impura possideant, cum vix ullum sit impudicitiæ genus, quod in illis locum suum non habeat. Idem quoque in ejusdem libri capitulo 12. de amphitheatro ita scribit: *Capitolium omnium Dæmonum templum, tot illic immundi spiritus considerat, quot homines capit;* ac proinde Theophilus Antiochenus protestatur dicens: *Nec spectacula spectare, audemus, ne oculi nostri inquinentur, & aures nostræ hauriant profana.*

Tertull. de spect. c. 8.

Tertull. ibid cap. 12 Theophilus Antioch. l. 3. ad Autolycum.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Pœna, quas Deus Bacchanalibus lasciviis operam dantibus immisit, in genere & in specie accuratius considerantur, contra eorumdem sequaces, qui ex eo culpabiliores existunt, quod per illa se à Deo avertant.

THEMA.

Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat hujusccemodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum, percussit eum plaga magna nimis. Num. 11. v. 33.

1. POpulus Israeliticus quadraginta solidis annis per desertum ad promissionis terram proficiscens, tandem manna, quo à Deo quotidiè pascebatur, fastidiens, carnes anhelare cœpit, quas & protinus in summa abundantia consecutus fuit, at verò bolus ille carnium caro satie pretio, strage scilicet & irreparabili morte suorum illi constitit, unde locus, in quo cadavera occisorum sepulta fuere, sepulchra concupiscentiæ vulgari nomine appellatus fuit; De quâ etiam funesta Historia Psalmista inquit: *Adhuc esca eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum, &c.* Eodem prorsus modo populus Christianus ad Judaici populi imitationem & ipse carnes appetit, seque omni conatu & studio Bacchanalium spurcitiebus immergit, idque non ex alio motivo, quàm quia paulò post pœnitentiæ quadragesimalis desertum est ingressurus: at verò quid fit? dum in summo suoi intemperantiæ excessu constituti, Ecclesia auribus illius mortis sententiam intimat, dicens: *Memento homo, quia pulvis es*, præterquam, quod, ut in hoc discursu videbimus, Divina justitia illis alia quoque supplicia in horum excessuum & insolentiarum Bacchanalium juste promeritam pœnam sæpissimè infligat.

Christianis hoc contingit, quod Israelitis in deserto.

Ps. 77. v. 30. & 31.

2. Cajetanus circa hunc Scripturæ locum, argutè notat pœnam, quâ hi gulosi epulones à Deo puniti fuerunt, ejusque qualitatem in eo Scripturæ textu nequaquam expressè declarari; Unde ait: *Qualis fuerit hæc pœna, nescitur; tantum scimus, quod fuerit percussio magna valdè populi, & quod percussio fuit mortifera, quia hoc sepultura testatur*; nec mirum, quia non solum eum appetitu quodam inordinato importunè valdè carnes sibi dari postularunt, verum etiam annotant Mannæ cœlitus ipsis quotidiè subministratam contempserunt, & temerè, contra illius levitatem cibi murmurarunt: at verò Christiani eodem prorsus modo duplicis delicti rei existunt, quia non solùm tantam sibi ad obscœnitates & dissolutiones in tempore Bacchanaliorum committendas arrogant licentiam, verum etiam ex nimio illarum amore & desiderio devotionem & pietatem illis diebus totaliter intermittunt, seque, ut ita dicam, Christianos esse penitus obliviscuntur.

Cajet. ibid.

Duplex peccatum Christianorum.

3. Sapiens in Proverbiis propositionem quamdam inter cæteras habet, quæ hisce diebus maximè præ reliquo anni tempore adimpleri videtur; Dicit enim: *Quasi per risum stultus operatur scelus;* fideles

Sub prætextu lætitiæ peccatur.

Prov. 10. v. 23.

fideles etenim hisce diebus sub prætextu lætitiæ & recreationis universaliter introductæ & toleratæ, sine ullo conscientiæ scrupulo millenis iniquitatibus animam suam commaculant; at verò illis idem prorsus accidit, quod idem Sapiens capite 14. prædicit, dum ait, *est via quæ videtur homini justa, &c.* (*Prov. 14. v. 12.*) multi enim ob malum aliorum exemplum, & tolerantiam publicam licitum sibi esse ducunt, ut voluptatum & delectationum torrentem pleno impetu pro libidine sequantur, non considerantes, quod idem Sapiens consequenter protestetur dicens: *Novissima ejus ducunt ad mortem; risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.*

Vitæ emendatio non differenda in Quadrag.

4. Cum Archias Thebarum tyrannus die quodam in numeroso amicorum se recreantium & dulciter conversantium agmine constitutus læta, festivus & hilaris assisteret, litera quædam ad eum delata est, in qua ipse secreto monebatur, multos in ipsius necem conjuratos hostes, eodem in loco ipsi machinari mortem, ac proinde necessum ei esse, ut ab eorum insidiis se cautè subduceret; cumque litterarum bajulus instanter, litteras ut aperiret, illarumque seriem attente perlegeret, solicitaret, is nihilominus earum lectionem usque & usque distulit; cumque ulterius litteras illas arduum illi significare negotium, ac proinde in mora lectionis magnum subesse periculum, moneretur, Tyrannus respondit; Seria in crastinum; Sed gravi mulcta moram hanc luere coactus fuit; Siquidem mox ut ab amicis digressus fuit, violenta hostium suorum manu protinus interemptus occubuit. Quot sunt qui hisce diebus internas à Deo inspirationes accipiunt, à Prædicatoribus enixè rogantur, monentur ex librorum spiritualium lectione, nec non ab optimis timoratorum hominum exemplis, ut hisce diebus à mundi universali vanitate se subducant, qui tamen tempus adhuc sufficiens superesse respondent, quo in imminente Quadragesimali tempore se ab iis subtrahere, & bona operari possint, nunc tempus esse, ut pro communi aliorum more genialiter vivant, quos tamen Deus in Quadragesima justo suo judicio à mortali quadam infirmitate corripi, vel occasione insolentiarum illius temporis inimicitiæ alicujus gravissimum subire periculum, vel per crapulam suam totaliter perdere valetudinem, taliaque experiri discrimina permittet, ob quæ tota vita sua suspirare & gemere cogantur.

Olaus Magnus l. 4. c. 9. Extrema gaudii luctus.

5. Olaus Magnus quibusdam gelidum septemtrionem incolentibus populis in more positum esse refert, quod sese invicem recreaturi lauta consueverint constituere convivia, iisque absolutis inter tibiarum, cytharæ, cymbalorum artificiosos modulos saltus & tripudia in seram usque noctem continuare, donec viribus choreas agitando exhaustis, in terram corruentes, velut mortui se extendant & gaudiorum loco in planctus & suspiria prorumpant: Idem prorsus & apud Christianos Bacchanaliorum finis, postquam enim se diu crapulis, saltibus, tripudiis, aliisque millenis dissolutionibus hisce diebus fatigarunt, tandem omne ipsorum gaudium in cineribus & planctu miserè terminatur. *Inter Vestibulum & Altare plorabunt*; imò ut melius dicam, sæpè ob peccatorum suorum multitudinem, vanitates ipsorum planctu æterno terminantur.

6. Annales Ecclesiastici de Episcopo quodam referunt, quod is, quia Joannes nomine insignitus erat, in Festo Sancti Joannis Evangelistæ multas fœminas nobiles ad tripudiandum invitare consueverit, cumque ipse in medio illarum duo choreas velut Choragus duxisset, repente cadens miserabili morte expiravit, *mortuus non ut Episcopus, non ut Sacerdos, sed velut histrio, mortuus non in atrio, sed in theatro, non in loco Sacro, sed profano, non in Ecclesia, sed chorea.* (*Ann. Eccl. An. 1302. num. 3.* Choreantium Historia tragica.)

7. Holofernes verus Bacchanalistarum typus fuit, tum ob suam ebrietatem & carnalem lasciviam, tum quia ab iisdem populis, quos sibi in servitutem redegerat, tanto cum gaudio & festivitate lætitiæ exceptus fuerat: *Excipientes eum cum coronis & lampadibus, ducentes choros in tympanis & tibiis.* (*Bacchanalistarum typus Holofernes & Judith. c. 3. v. 10.*) Hic in textu Græco capite 10. ejusdem libri Judithæ totus festivus occurrisse dicitur: *Exivit in proscenium, & lampades ardentes præcedentes eum*; Cœnæ quoque una cum Juditha totus lætus & jucundus accubuit; In mediis autem hisce gaudiis, quibus suum cum Juditha sponsalitium celebrare parabat, quando nil minus cogitabat, mortalem illum in cervice ictum accepit, quo caput ejus à busto amputatum totiusque Hebraismi ludibrium factum fuit; Quot sunt hodiè, de quibus pariter hisce diebus, magno ipsorum & irreparabili infortunio verificabitur illud Scripturæ: *Extrema gaudii luctus occupat.* (*Prov. 14. v. 13.*) Quot infortunia & miserabiles clades in medio gaudiorum accidunt, dum minus nihil timebatur? Filia Jephtæ Patri suo gloriosè triumphanti fortè fortuito occurrit: *Occurrit ei unigenita filia sua cum tympanis & choris, qua visa scidit vestimenta sua & ait: Heu me, filia mea, decepisti me, & ipsa decepta es.* (*Jud. 11. v. 34. 35.*) Pater enim voto se Deo obstrinxerat, quod si Victor è prælio rediret, primum quod sibi occurreret ei in Sacrificium offerre vellet; & ecce prima omnium filia ejus ei occurrit, quæ cantibus & tripudiis mortem sibi præsagiebat: *Risus dolore miscebitur, &c.* (*Prov. 14. v. 13.*)

8. In eodem Judicum libro Bacchanalia recensentur, quæ Philisthæi in honorem Dagon Dei sui celebrabant: (Philisthæi.) *Et Principes Philistinorum convenerunt in unum, ut immolarent hostias magnificas Dagon Deo suo & epularentur &c.* (*Judic. 16. v. 23.*) *Lætantesque per convivia, sumptis jam epulis, præceperunt, ut vocaretur Samson, & ante eos luderet, qui adductus de carcere, ludebat ante eos, &c.* (*Ibid. v. 25.*) *Domus autem erat plena virorum ac mulierum, & erant ibi omnes Principes Philistinorum ac de tecto & solario circiter tria millia utriusque sexus spectantes ludentem Samson.* (*Ibid. v. 27.*) Finis autem hujus gaudii, totiusque illius multitudinis festivantis, fuit strages & interitus illorum universalis: *Concussis ... columnis, cecidit domus super eos*, (*Ibid. v. 30.*) idque ex speciali dispositione divina, *invocato Domino*, (*Ibid. v. 28.*) inquit Sacer textus. *Samson columnas domus convulsit.*

9. Legatur solemne illud convivium, quod Balthasar Rex magnificentissimè instruxit, cui mille præpotentis regni sui Principes & Satrapæ, cum ingenti concubinarum numero accubuerunt, qui omnes in cymbalis & cytharis atque tripudiis in honorem Beli Dei sui festivas solemnitates agebant: (Babylon. *Dan. 5. v. 9.*) Universa Babylonia illa nocte una cum Rege lautissimas cœnas præparaverat, tametsi civitas illa à validissimis esset exercitibus obsessa; Sed ecce *risus dolore miscebitur*, nam tremendi illi digiti eadem hora in aula sive triclinio regio apparuerunt,

Ebrietas causa sempiterni somni.

fuerunt, qui Regem toto corpore contremiscere fecerunt, utpote cui mortem & regni ejus prædixerunt interitum, in eadem namque nocte exercitus inimicus victor ingressus est civitatem, id quod Jeremias vaticinatus fuerat, dum ait: *Et inebriabo Principes ejus, & sapientes ejus, & duces ejus, & magistratus ejus, & fortes ejus, & dormient somnum sempiternum & non expergiscentur.* Inter choreas igitur, cantus, cytharæ modulos & crapulas universa Chaldæorum monarchia, quæ quadringentis annis maximæ mundi parti dominata fuerat, miserè cecidit & interiit.

Jer. 51. v. 57.

Bacch. finis.

10. Alibi populus Dei in deserto vitulum erexit, eique in hilaritate & jucunditate inter sonos, cantus, saltus, & epulas cultum Divinum exhibuit: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere*, quibus actionibus expressum edebant profanorum Bacchanalium prototypum: *Lusus enim illorum*, ut S. Basilius inquit, *idololatria erat.* Sed quis tandem hujus lætitiæ finis? *Tunc Levitæ contra fratres sese armantes, ex eis viginti tria millia ceciderunt, sic enim manus suas, inquit Historia, consecrarunt.*

Exod. 32. v. 6.
S. Basil. de ebriet. & lux.

Choreizantis supplicium.

11. In vita magni illius servi Dei Joanois Baptistæ de Folgioio refertur, quod dum ex locis Fulginio circumvicinis tripudia & alios temporis hujus excessus pro viribus zelosè extirpare niteretur, die quodam in sermone à se habito ad harum insolentiarum detestationem auditores suos acriter hortatus fuerit, unus autem ex pessimis hisce Bacchanalium cultoribus exasperatus sine mora in ignominiam & despectum viri Dei in domum suam cum pluribus aliis abiit, ibique Choreas, aliasque quæ hoc tempore exerceri passim solent, petulantias jocosque insolenter instituit; Sed ecce Divinæ justitiæ vindictæ in eum animadvertere nequaquam tardavit, siquidem dum Choreæ in summo fervore agitarentur, eodem temporis momento infelix ille homo à mortali quodam accidente correptus in terram corruit, cumque servus Dei, qui in Ecclesia sermocinabatur, advocatus subitò accessisset, invenit, quod *versa erat in luctum cythara ejus*, acceptaque hac occasione contra hasce dissolutiones vehementer, summaque cum energia cum miro animarum ibidem præsentium & miseriam hujus hominis spectantium fructu detonuit, positusque in oratione, ut idem à subitaneo hoc malo sanus resurgeret, & facti pœnitens serio emendaretur, à Deo obtinuit.

Dei vindicta provocatur per Bacch.

12. Porrò dissolutiones hasce Bacchanales Dei in populum Christianum iram provocare, adeò ut in illas per calamitates & ærumnas publicas acerrimè animadvertat, Sanctus Carolus Borromæus pluribus in locis clare testatur, unde adversus eas hisce Apostoli verbis uti solebat: *Nemo vos seducat inanibus verbis, propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ; nolite ergo fieri participes eorum.* In memoriali suo quod ad Diœcesin suam Mediolanensem direxit, in hæc verba loquitur: Tandem, tandem aliquando visis tot calamitatibus quas ira Dei per levitates vestras hisce diebus irrita vobis justè immittit, statuite in cordibus vestris firmiter, horum dierum vanitates intermittere, & à vobis præscribere, tempusque hoc in orationibus, lachrymis, pœnitentiæ operibus, debitaque pro Divinis beneficiis receptis gratiarum actione impendere, videtis enim, & manibus palpare potestis, quod dies isti à vobis per levitates vestras profanati, tandem in se vim habeant, ut flagella calamitates, cœlique sagittas justo Dei judicio vobis superinducant; Paulò ante enim dixerat, undenam tot ruinæ, tot calamitates, bella & seditiones publicæ, fames, terræ motus, pestes, diluvia, incendia, jacturæ regnorum, populorum strages & neces, rebelliones &c. originaliter procedant, nimirum ex prodigiosis portentosisque horum dierum profanitatibus. Idem quoque Sanctissimus Cardinalis alibi civitatem Mediolanensem hisce verbis cives suos alloquentem introducit: Nolite, inquit, stagnantibus præ lacrymis oculis, dilecta patria vestra, nolite inquam peccatis & ingratitudine vestra Deo causam dare, ut super me, aliosque concives vestros has aliasque similes, vel etiam alias graviores tribulationes & angustias superinducat, quasi sanctus Archipræsul dicere vellet, si ad licentiam & dissolutionem pristinam denuò reversi fueritis, utique iterata vice, si non contagium jam præteritum, certè alia longè graviora supplicia vobis immittet; ac proinde inter alias Instructiones, quas Prædicatoribus suis dederat, una hæc fuit: *Spectacula, ludos, ludicrasque res id generis, quæ Ethnicorum moribus originem ducunt disciplinaque Christiana adversantur, perpetuò detestabitur, execrabitur, demonstrabitque publicas ærumnas inde in Christianum populum dimanare.*

Ephes. 5. v. 6. & 7.
Act. Eccl. Mediol. pag. 1152.
Act. Eccl. Mediol. pag. 115.
Ibid. p. 485.

Deo & Baccho famulari non potest.

13. Porrò detestabilis hic abusus non solum in eo consistit, quod homines hisce diebus Bacchanalibus gaudiis se dedant, in iisque recreationem suam quærant & ponant, sed etiam quia id faciendo dorsum Deo vertant, quia impossibile est, ut homo prius faciat, & alterum omittat; *Nemo potest duobus Dominis servire*, quod utique verissimum est, si ut interlinearis notat, sermo sit de duobus, *inter se dissidentibus*, & ut Dionysius Carthusianus ait, *non subordinatis, sed contrariam voluntatem habentibus.* Turpiter utique decipimur, si credamus quod fideles in operibus bonis, quæ hisce diebus faciunt, meritum aliquod apud Deum habere possint, si eodem tempore mundi torrentem sectari licitum esse sibi persuadeant. Audite quid vir ille Dei illuminatissimus S. Ephrem in capite illo alias sæpius allegato, cui titulus est: *Ludicris rebus abstinendum est Christianis*, dicat: *Noli hodie psallere cum Angelis, & crastino die in tripudiis esse cum Dæmonibus.*

Matth 6. v. 24.
Interlin. ib. Dion. Carth.
S. Ephrem. T. 5.

Citius Dei iram provocant prudentes.

14. Israëlitæ iram Dei in se provocarunt, non quando prima vice carnes à Deo postularunt, sed quando petitionem istam etiam secunda vice reiterare præsumpserunt; Ecquid vero hæc differentia in se mysterii continet? In Exodo postquam à Deo petierunt carnes, *ascendens coturnix cooperuit castra, mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum*: In libro Numerorum vero mox ut carnibus quas à Deo petierant, satiati essent, divinæ vindictæ gladium districtum in se ferociter sævientem viderunt. Utrobique iidem Hebræi erant, eadem cum arrogantia conquesti fuerant, eodem modo adversus divinam providentiam murmuraverant, & tamen utrobique tanta cum diversitate Deus cum illis procedit, prima enim vice non fuere puniti, bene tamen dum eamdem petitionem secunda vice reiterarunt; scitisne quænam hujusce diversi modi procedendi causa fuerit? quando prima vice carnes sibi dari postulabant stomachum suum etiamnum farina Ægyptiaca habebant

Exod. 16. v. 13.
Num. 11. v. 33.

bebant repletum, nondum manna cœlitus missum gustaverant, & ideo tunc illos non punivit, sed potius misso cœlitus manna ipsos pavit: Quando autem secunda vice carnes sibi dari petierunt, jam diu ante per longum temporis spatium cœlesti manna nutriti fuerant, jure merito igitur sine ulla remissione castigantur, utpote qui Angelorum cibum ollis carnium Ægyptiacis arroganter postponere non erubuerunt. Eadem prorsus invenitur hisce diebus in multis Christianis deordinatio: qui cum lumen & notitiam Dei sufficientem habeant, gravitatem quoque offensarum, quibus Deum ad iracundiam provocant, clare satis agnoscant, nihilominus ut tum à respectu quodam humano moti, tum ab appetituum suorum vehementia seducti, libidini suæ satisfacere possint, omni pietati & devotioni nuntium remittere non verentur, & ideo merito acerbius puniuntur, quam alii simplices homines, qui idem quidem hisce diebus faciunt, eamdem tamen Dei notitiam aut lumen minime habentes: *Heu, quale est*, inquit Tertullianus, *de Ecclesia Dei ad Ecclesiam Diaboli tendere?* Quia Achan in prælio Jerichuntino spolia quædam, & quam nescio auri massam sustulerat, totus Israëliticus exercitus, in quem alias favorabilis victoriæ rota prona erat, hujus unicæ transgressionis ab Achan commissæ causa, summa cum severitate ex jussu Dei castigatus ac punitus fuit. At vero, dicet fortasse aliquis; Numquid indivisibilis militum proprietas est furari & rapere? & multo magis sese ex relictis ab inimicis spoliis locupletare? *Omnia in figura contingebant.* S. Isidorus ait: *Jericho mundum significat, de anathemate ejus in tabernaculo suo abscondit, qui sæculares mores Ecclesiæ secretis inserit, qui sub cultu Dei manens, solemnitates sæculi & spectacula diligit.*

Tertull. de spect. c. 25. Josue 7.

S. Isid. l. 8. in Josue à Glossa cit. in cap. 7.

Deus & Bacchus.

15. Philisthæi se ab inæstimabili arcæ thesauro locupletari & adaugeri videntes, eidem in sumptuosissimo templo suo honoratiorem assignare locum statuerunt, illam nimirum proximè juxta Deum suum, quem colebant, collocando: *Et statuerunt eam juxta Dagon.* Cornelius à Lapide postquam varias circa hoc Idolum opiniones recensuisset, Idolum istud Venerem repræsentasse censet, quam Philisthæi adorabant. Pagninus legit: *Philisthiim ruinam ponentes, ruinam portantes*, tametsi enim ipsi per cultum & honorem arcæ exhibitum se erga Deum arcæ gratos exhibere voluerint, ipsa tamen Idolum ipsorum penitus destruxit, ipsisque irreparabilis cujusdam exterminii & desolationis causa extitit. S. Bonaventura ait: *Dagonem idolum Veneris; Philisthæi posuerunt arcam Domini juxta idolum Veneris Dagonem: sic mali Sacerdotes, quando ponunt filium Virginis juxta filium Veneris in altari.* Superius in progressu discursus, eodem tempore quo Philisthæi jocis, cantibus, conviviis & aliis festivis gaudiis arcam honorabant, aulam in qua erant protinus corruisse diximus: Sic pariter super fideles Divina cadunt supplicia, quando Dagonem & arcam, id est, Bacchanalia & Deum simul committere aut conjungere præsumunt, vel quando se Christi sectatores & Bacchanalium hostes profiteri erubescunt, ne digito monstrentur ab aliis.

1. Reg. 5. 2. Corn. à Lap. in c. 5. lib. 1. Reg.

S. Bonav. in Ps. 28.

Jesus & Venus uniri non possunt.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Gaudia præsentis vitæ ficta tantum sunt & apparentia, magno pretio constant, suntque rosa undequaque multis spinis obsepta, quæ subitò efflorescunt.

THEMA.

Risum reputavi errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis. Eccl. c. 2. ℣. 2.

1. ILle Monarcharum omnium, qui hactenus fuerunt, aut deinceps futuri sunt, potentissimus & felicissimus, qui de semetipso confessus est, dicens; *Omnia quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis*, ille ipse, inquam, in hilaritate & gaudio meros latere errores & deceptiones agnovit, *risum reputavi errorem, & gaudio dixi &c.* quæ verba aptissima pariter & efficacissima sunt, ut nos ab his insolentiis & vanitatibus Bacchanalibus, in quibus ab apparentia falsa, quæ nos adeò ad se rapit & trahit, singulariter deludimur, divertere queant.

Gaudia decipiunt.

Eccl. 2. 10.

2. In Levitico Deus quondam districtè, ne quis sibi mel in Sacrificiis offerre præsumeret, præcepit, & tamen mel liquor quidam est salutaris non minus quàm grati saporis palato: *Nec quidquam mellis adolebitur in sacrificio Domini.* Circa quam Dei legem Oleaster acute observat, Dominum illud igne adoleri seu comburi voluisse, quia tametsi gustui delectabile sit, in ignem tamen effusum fœtorem naribus & graveolentiam conciliat; qui idem Author pariter latens in eo mysterium exprimit dicens: *Nihil magis Deo displicet, quàm si mali odoris & famæ sis*; Estque huic persimilis illa interpretatio, quam in Theodoreto hisce verbis legimus: *Prohibet offerri mel ad Altare, eo quod apis, ut quidam ferunt, in locis impuris sedeat, & undecumque efficiendi mellis occasionem coacervet.* Philo Hebræus de victimis immolandis tractans & ipse notat, quod apes ex putrefactis boum cadaveribus nascantur, licet secundùm usum naturalem in alveariibus quoque gignantur; Nonnulli tamen in sensu allegorico dicunt, quod quia antiquæ legis Sacrificia, illud quod in monte Calvariæ offerendum erat, significant, per hanc prohibitionem Deus sibi non mellis dulcedinem, sed aceti & fellis amaritudinem in Crucis sacrificio reservatam esse, innuere voluerit: Dicere quoque haud inepte possemus, ideo hunc liquorem in sacrificiis vetitum fuisse, quia homines voluptatibus & deliciis deditos symbolizat, qui proinde inepti sunt, ut Deo offerantur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus; Nec invenitur in terra suaviter viventium.* Præterea apes, utpote mellis instrumenta & opifices, adulationem Deo adeo vehementer exosam repræsentant, qui licet in ore verborum habeant dulcedinem, in extremitate tamen corporis aculeum graviter sauciantem circumferunt. Adhæc considerare possumus, quod quia favus mellis ex floribus potissimum componitur & elicitur, ideo mel bonorum propositorum quoddam sit symbolum, quæ utplurimum executioni numquam demandantur, quia flores sunt, qui in fructus numquam erumpunt, eosque præfigurant, qui bene quidem incipiunt, sed minimè perseverant. Verumenimverò mysterium proposito nostro aptissimum est, quod Cornelius à Lapide tangit, videlicet quod mel antiquitus Baccho offerri consueverit;

In sacrificiis mel prohibitum fuit. Levit. 2. 11.

Oleast. ibid.

Theodor. in qq. in Lev. Philo in victimis.

Ps. 50. v. 19. Job. 28. 13.

Mel Baccho offerebatur. Cornel. à

Lap. ine. 2. Levit.

verit : Merito igitur Deus noster, de quo in veritata dici potest : *Omnia in sapientia fecisti*, illud ab oblationibus & sacrificiis suis abolitum & interdictum esse voluit, ut exinda universus Christianismus intelligeret, quod præ cunctis aliis injuriis quæ ipsi irrogari solent, Bacchanalia specialiter abhorreat : at vero Lyranus super illa Ecclesiastis verba : *Risum reputavi errorem*, addit : *quia convertitur in tristitiam* : Unde mel ideo in sacrificijs vetitum fuisse dicera possumus, quia licet faucibus sapidum & gratum ella videatur, stomacho tamen nocivum est, quia in eo nutrimentum & excitamentum est bilis, & voluptates ad vivum repræsentat, quas licet mundus in calice aureo liquore suavi perfusas hominibus offerat, intrinsecus tamen venenum propinare nimis liquidè constat : Unde sanctus Cyrillus Alexandrinus ad nostram eruditionem ita scribit : *Melles præterea ablationem respuit, voluptatis enim hoc quoque symbalum est, dulcis enim videtur adjuncta unicuique peccata voluptas, sed exitio bilem amariorem sortitur.*

Eccles. 2, 2. Lyran. ibid.

S. Cyrill. Alex. ho. 1. de Fest. Pasch.

Amaræ dulcedines mundi

3. Notatu dignissime aliquando ex qua mundi parte Deus populo Hebræo carnes avide postulanti, de iisdem prospexerit ? In textu Græco, ut Cajetanus notat : *Fecit volare coturnices a mare*; At verò ex quo hæ aves in terra nascuntur, indeque sua alimenta accipiunt, nec aquaticæ sunt, ut multæ aliæ, cur eas è mari Hebræis mittere voluit ? Ad denotandum nimirum, ni fallor, quod carnes quas effrænis hominum concupiscentia præcipue in hisce diebus Bacchanalibus appetit, amaræ sint & salitæ, magnoque pretio constent, nec umquam magna in iis amaritudo deficiat.

Num. 11. v. 31. Cajet. ibid.

Deficiunt.

4. Tertullianus de vania spectaculorum & theatrorum, quæ hisce diebus vel maximè florent & triumphant, recreationibus tractans ita scribit: *Sint dulcia licet & grata & simplicia, etiam honesta quadam, nemo venenum temperat felle & helleboro, sed conditis pulmentis, & bene saporatis, & plurimum dulcibus id mali injicit, ita & Diabolus lethale, quod conficit, rebus Deo gratissimis & acceptissimis imbuit. Omnia illic seu fortia, seu honesta, seu sonora, seu canora, seu subtilia, perinde habe, ac si stillicidia accipias mellis, de libacunculo venenato, nec tanti gulam facias voluptatis, quanti periculum per suavitatem.* Sanctus Bernardinus de Senis tamen, dum usitatam hisce diebus vivendi licentiam per omnes sui partes describit, in fine concludendo Angelum fidelibus ad ea evadenda auxilium præbere asserit : *Hæc omnia*, inquit, *Angelus refrænat, illuminat mentem, ut cognoscat, quod gaudia mundi decipiunt, fastidiunt, & deficiunt.*

Tertull. l. 27 de spect.

S. Bern. T. 2. serm. 8. art. 2. cap. 1.

Eglon adumbrat Bacchan.

5. In Libro Judicum veram & vivam quamdam in Rege Eglone Bacchanalium effigiem adumbratam reperimus, de quo sacer textus testimonium perhibet dicens: *Erat autem Eglon crassus nimis*; Hic autem populum Dei veluti mancipium, sibi subditum habebat, prout hoc tempore Bacchus facit, qui pariter ob adipem suum crassus est & pinguis ; Verumtamen quod vel maximè mirandum venit, est Versio Sancti Hieronymi, qui loco verborum illorum : *Crassus nimis*, legit : *Exilis valde*; qua enim ratione inter se consentiunt, quod idem met uno eodemque tempore sit *crassus nimis & exilis vel macilentus nimis?* Attamen si rem melius perpendamus, utrumque in Bacchanalium turpitudine adimpleri & verificari videbimus ; Hæc enim in apparentia exteriori, in corrupti mundi apprehensione & opinione, satisfactionem, gaudium, & voluptatem hominibus conciliara videtur, cum tamen in substantia non sint talia, sed multis amaritudinibus conjuncta & sociata esse comperiantur, ac proinde opus est, ut illi, qui hisce diebus Aod officium explent, id est, quibus divini verbi gladius vibrandus commissus est, ad inferendam huic crasso & obeso monstro necem ; omnem industriam adhibeant, mundo fraudes & dolos ejus manifestent, dicantq; : *Risum reputavi errorem.*

Iudic. 3. v. 17

S. Hieron. ibid.

6. Inter dictionem *letum*, quæ in Latina lingua lætitiam significat, & dictionem *lethum*, quæ mortem denotat, nulla alia est, quam unius literæ H. quæ aspiratio quædam est, differentia ; Unde ingeniosus quidam author ait : *Putas letum, & est lethum* ; tu quidem lætum illum & jucundum esse credis, & tamen revera talis non est.

Lætum inter & lethum quæ differentia.

7. Scitisne, undenam risus Sardonicus derivetur, de quo Salvianus de populo Romano theatro, spectaculis, aliisque vanitatibus dedito loquens ; ita ait : *Sardoniis herbis omnem Romanorum populum putes exsaturatum, moritur & ridetur* ; Est enim certa quædam herba venenosa, quam gustans morte luere debet ; hancque in se proprietatem habet, quod tales in illam degustante spasmos causet, ut moriens os suum eo modo aperiat & expandat, ut omnibus ridere videatur ; quot sunt hisce diebus, qui ex hac herba degustarunt, id est, certi peccati cujusdam, vel dissolutionis venenum absorpserunt, qui tametsi modo rideant, & jucundi ac hilares existant, attamen intra breve tempus se mulctandos & puniendos esse pertimescunt, aut verò culpæ illius mortalis, quæ illos æternæ mortis reos efficit, gravem interius puncturam & remorsum sentiunt? Forsitan te pomum quoddam sui pergrato sapore & colore allicit & inescat, & ideo manum tuam ad illud decerpendum extendis, at dum illud dentibus mordere & comminuere incipis, in medio illius vermem, qui illud penitus corrosit & destruxit, latentem deprehendis ; Unde Job ait ; *Dulcedo illius vermes.* Scia verbi gratia, quod in mediis istis insolentiis, & amoribus furtivis his vel illis, ad zelotypas suspiciones commoveris, quas mariti nequaquam sunt dissimulaturi inultas ; vel te ad duellum ab inimico provocandum esse nosti, & hinc est, quod ex una parta zelotypia te infestet, ex alia vero parte inimicitia te perturbet, & quietè dormire non permittat: *Suavis est homini*, inquit Salomon, *panis mendacii, & postea implebitur os ejus calculo, id est*, inquit Hugo Cardinalis, *amaritudine pœnitentia vel gehenna.* In principio quidem levitates istæ nonnihil placent, sed progressu temporis nauseam & fastidium pariunt ; Et tamen mundanus homo vel maximè hoc tempore, licet vino ebrius sit, *bibit sicut aquam iniquitatem*, sicut enim aqua quantumvis multa magna cum facilitate per fauces in stomachum demittitur, ita quoque à talibus Deus hisce diebus sine ullo fræno aut retinaculo offenditur: Adhæc propositio ista Scripturæ etiam ex alio capite adimpletur ; Aqua enim insipidum quoddam omnisq; saporis expers est elementum, & ideo dum Scriptura dicit, quod mundani homines hisce diebus bibant sicut aquam iniquitatem, insinuare velle videtur, quod hisce diebus sine ullo timoris fræno in omnis generis peccata & excessus proni sint, non quia in iis aliquem gustum aut delectationem percipiant, sed ut torrentem sectentur aliorum similiter peccantium, ne ab aliis digito monstrentur tamquam singulariter sapere volentes,

Sardonicæ herbæ sunt Bacchan.

Poma à vermibus corrosa.

Iob. 24. 20.

Prov. 20. v. 17.

Hugo Card.

Iob. 15. 16.

N. B.

val

vel quia respectus humanos vincere & pedibus substinere nesciunt. Unde Francisc. Petratcha de tripudiis & saltibus ita scribit: *Ex cantu dulcedo aliqua, & sæpe utilis ac Sancta percipitur, ex choreis nihil umquam, nisi libidinosum, mane spectaculum honestis invisum oculis*; Sublata enim impudicitia & inhonestate, quam in iis affectant, quænam esse potest recreatio stolidior & fastidiosior, quam in gyrum circuire, quod adeo est laboriosum, ut tandem in fine fateri cogantur & dicere: *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis.*

Petrarch. l. 1. de remed. utriusque fort. Dial. 24.

Sap. 5. v. 7.

Bacchan. fungis similia.

8. Ad innuendam & explicandam fallacem Bacchanalium gaudiorum apparentiam, aptissimè servit illa à fungis deducta similitudo; sicut enim hi ob gratum quem ex condimentis habent saporem, plurimum appetuntur, cum tamen sanitati plurimum noceant, cum enim spongiosi sint, faciles quoque sunt ad venenum contrahendum, ac proinde ad illos manducandos magna opus est cautela & circumspectione; nam ut Plin. de illis scribit: *Familias nuper interemere & tota convivia, quæ voluptas tanta ancipitis cibi?*

Plin. l. 22. cap. 22.

Voluptates apparentes tantum sunt.

9. Certissimum est quod Bacchanalia quædam sint ex Gentilismo superstites reliquiæ, & consequenter Christianis sint perniciosissima; quot enim mala quovis sæculo Christianismo non attulerunt? ut proinde à Sanctis, qui verum Dei lumen habent, in summa execratione habita fuerint; & si quem saporem habere videntur, is tamen instar veneni noxius & contagiosus existit, quia, ut supra probavimus, serpens stygius eorum est author, inventor, & promotor; Agedum igitur: *Quæ voluptas tanta ancipitis*, seu potius, ut liberius loquar, *venenati cibi?* In illa namque sensuali voluptate pericula incurritis mortalia, zelotypias, suspiciones, infamias, vestramque in iis reputationem, sanitatem, imo sæpius vitam summo periculo exponitis; ac tandem evidenter cognoscitis, & manibus quasi palpatis, quàm verum sit, quod Magnus ille monet Gregorius dicens: *Rosa quæ redolet, crescit cum spina, quæ pungit.* Quot sunt qui vesperi ex illis insolentiis cum animi pœnitudine, defatigatione, dolore, capitis inflammatione, indigestione, denique temporis & pecuniarum jactura domum redeunt? *Dulcis videtur adjuncta unicuique peccato voluptas*, inquit S. Cyrillus; Ubi notandum, quod non dicat: *Dulcis est adjuncta*, sed *videtur adjuncta*, quia voluptas quæ peccato inest, apparens tantum est & ficta, atque ad cor contentandum & demulcendum minimè sufficit.

S. Greg. Ma.

S. Cyrillus.

Rosæ.

10. Facula ardens lucet quidem, sed simul tamen eodem tempore consumitur, & in fumum abit, qui visum obfuscat: *Ipse ignis propria fomenta consumit*, inquit S. Bernardus, *nec nisi propria consumptione fovetur*; Dum enim hisce recreationibus animum relaxare niteris, quot pericula, quot labores, quot dispendia non incurris; certè ipsa sanitas in multis periclitatur & læditur, ac tandem remorsus punctura accedit; Rosa efflorescit & deficit, spina autem semper manet: *Sicut ergo flamma illius novissima fumus occupat & caligo, sic lætitia rei in tristitiam commutatur.*

S. Bern. de Fallac. Vitæ.

Periculis plenæ.

11. Vitulus ille, quem filii Israël cum tripudiis, cantibus, conviviis & ludis in deserto erexerunt, velut figura quædam ad vivum hæc nostra Bacchanalia repræsentat. Moyses tabulas legis secum ex monte deferens Josue audivit dicentem: *Ululatus pugna auditur in castris*; At vero prudens Legislator, acutiori auditu præditus, dixit; *Vocem cantantium ego audio.* Expositor quidam modernus hæc verba in sua origine juxta linguam Hebraicam idem significare notat, quod *vox afflictionis & miseriæ auditur*; at quænam inter afflictiones & recreationes, inter cantus & sonos & inter gemitus & planctus esse potest proportio? *Risus dolore miscebitur.* Serenitas enim ista causa erit periculosæ cujusdam distillationis, hæc larva & paradoxum vestimenti genus, cui gestando non assuevisti; catarrhum tibi provocabit, qui te oculis cæcutientem, seu potius cæcum penitus efficiet, tale enim infortunium nuper insigni cuidam nostri temporis viro nobili in manifestam Bacchanalis insolentiæ pœnam accidit. Crapula ista quot non est futura origo malorum? Gaudium præsens in alio, quem amicum habere consueveras, ob zelotypas suspiciones inimicitiam capitalem causabit: Comœdia illa profana, cui cum voluptate assistis, inextinguibilem in te concupiscentiæ ignem accendet.

Exod. 32. v. 17.

Pagn. in Cant. Moys. Text. 15. Annot. 1.

12. *Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus; ingreditur blandè, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.* Voluptates nequaquam considerari debent secundùm speciem, quam habent, dum illis actualiter gaudemus, sed secundùm illam quam præ se ferunt, dum finiuntur; Unde Philosophi monitum est: *Voluptates contemplemur non venientes, sed abeuntes.* Cur licentiosos illos & insolentes juvenes rosis potius, quam aliis floribus tempora sua cingere voluisse existimans? *Coronemus nos rosis*; Antiquus quidam Interpres ab Eminentissimo Card. Bellarmino inter Scriptores Ecclesiasticos relatus, hanc illius reddit rationem: *Convenienter dicunt, quod volunt coronari rosis, quia sicut rosa inter spinas crescit, sic & lascivia mundi non est sine punctura conscientiæ*; Et quidem potissimum malum est, quod voluptatis spina non tantum animam, sed etiam corpus transfigat, prout quotidiana docet experientia. Unde S. Ambros. ita scribit: *Venenum in dentibus habet, quibus unusquisque se eviscerat, luxuriosus, belluo internecat, quantos ruperunt vina, dissolvit ebrietas, distendit eruditas?*

Prov. 23. v. 32.

Finis considerandus.

Robertus Holcot in Sap. ibid.

Voluptates corpus & animam transfigunt.

S. Ambr. l. 6. Epist. 42. ad Sabin.

13. Seneca tranquilli maris similitudinem adducit? Videbitis enim nonnumquam naves quasdam liquidum illud elementum summa cum jucunditate sulcantes: At vero mox contrarius quidam exurgens ventus easdem conquassando submergit tandem: *Noli huic tranquillitati confidere, momento mare vertitur, eodem loco, ubi luserunt navigia, sorbentur.* Visi sunt aliquando potentissimi Reges summa cum spectantium voluptate in hastiludio se exercentes, unico infelici hastæ ictu in terram prostrati, & ex vulnere mortui; Nobilis aliquis fœminea veste larvatus, dum equo insidet meticuloso, ab eodem ex obvio quodam accidente perterrefacto in terram dejicitur, & calcibus ejusdem cerebrum illius proteritur; Corruit theatrum & multi in eo existentes sub pondere ruinarum oppressi, mortem pro comœdia inveniunt; vel ob sinistrum quoddam & pungitivum verbum indignatus nonnemo & ad duellum provocans in eo infeliciter occumbere videtur; quot sunt alia similia infortunia inter Bacchanalia ut plurimum contingentia, quæ lætos, festivos & hilariter ludentes Bacchanalistas ex delectatione in ferale feretrum abire faciunt?

Tranquillo mari similes.

Senec. ep. 4.

Bacchanal. qualiter sint celebrata à B. Henr. Suso. *Roland. 25. Jan. cap. 13.*

14. De B. Henrico Susone legitur, quod in Sabbato quod Dominicam Septuagesimæ antecedit, quando Alleluja ab Ecclesia in officio divino intermittitur, & fideles communiter Bacchanalibus celebrandis accinguntur, ipse ad eadem Bacchanalia spiritualiter celebranda se præparare solebat, & quidem in specie: *Cogitabat primum momentaneam ac perniciosam carnalem Bacchanalium voluptatem, atque ut plerique pro brevi delectatione diuturnis implicentur miseriis.* Petrarcha quoque ad multarum animarum præcipitium, in quod hisce diebus voluptatum causa incidunt, sese reflectens, idem punctum pariter inculcat, dum ait: *Quonam pergis? quis te rapuit impetus, ut ad horam gaudeas, unde semper doleas? ne videas semel, quod vidisse millies pœniteat?*

Petrarch. ibid. c 30.

Exemplũ. *Drexel. de Æternit.*

15. P. Jeremias Drexelius ex Annalibus suæ Societatis de juvene quodam Belga, cui nomen Bertrandus Cornelii erat, refert, quod idem utpote bestialem vitam agens inquietus & vitiosus, suæque patriæ adeo molestus, ut pater litium vulgari nomine appellaretur, cum juvenilibus petulantiis, ludis, jocis, conviviisque & potationibus totaliter deditus esset, circa finem Bacchanaliorum nocte quadam; dum levitates illæ in plateis summo in fervore essent, à Deo interius inspiratus ab iis confestim, velut respirare aliquantulum volens, se subduxerit, quem ejus sodales insequentes, eumque tristem & melancholicum esse observantes, exhilarare, molestasque & anxias ab eo cogitationes pellere summo studio conati sunt, eumque ad choreas & tripudia repetenda vehementer urserunt; Ipse autem eis de morte tandem aliquando subeunda, de ratione Deo in novissimo judicii die reddenda, deque vitæ futuræ felicis aut damnatæ æternitate sermocinabatur, quod quidem in principio quidem per jocum ab eo dici credebant, at vero quia paulatim id ab eo seria & præsenti mente dici observatum est, omnes obstupescentes circam eo hæserunt attoniti; Quibus ille sibi propositum esse dixit, vitam in melius commutare, moresque Christiano homine dignos induere, nullamque bene operandi, cœlumque sibi comparandi occasionem negligere, hortatusque est sodales, ut qui hactenus secuti fuissent errantem, pœnitentem quoque imitari non omitterent. Ex nunc sufficienter & meridiana luce clarius intelligo & video, brevissimis hisce momentaneisque voluptatibus tandem imminere æternitatem; ac proinde vobis omnibus ultimum vale apprecor, moneoque ut deinceps quisque rebus suis prospiciat; Domum vero revertens P. Eleutherium Pontanum è Societate Jesu Sacerdotem alias sibi familiariter notum, fortuito obvium, ut una secum iret rogavit, dumque coram eo in genua provolutus instantissime ab eo in Societatis institutum admitti rogavit, & obtinuit, in eoque per triginta quatuor annorum spatium vitam quamdam irreprehensibilem duxit. Utique adolescens iste attentè consideravit idipsum, quod S. Basilius diu ante de licentiosis hominibus, maximè iis qui hisce diebus Bacchanaliorum torrentem sequuntur, ad nostram instructionem his verbis dixerat: *Itaque inexcusabiles lascivia pœnas apud justum Dei judicium quandoq; dabunt*; quibus in verbis ly illud, *inexcusabiles*, bene notandum venit, quia si brevitatem, vanitatem & ærumnas ac maledictiones, quas Bacchanalium voluptates communiter secum adferunt, bene & attente consideremus, nos illorum vanitatem sectando inexcusabiles esse facile deprehendemus: Etenim voluptates & gaudia, quæ nos licet falso Bacchanalibus inesse supponimus, non veras, sed fictas & falsas esse, vel hæc potens ratio sufficienter probat, quia videlicet, fictis tantum & apparentibus rebus innituntur. Quod si enim ex hastiludiis, torneationibus, comœdiis, spectaculis, larvis, aliisque recreationibus, aliquem gustum & satisfactionem videris haurire, noveris omnes hasce læti animi significationes fictas tantum esse, non vero veras; Omnis comœdorum industria in eo præcipue consistit, quod suas personas apte & ad vivum repræsentare aliosque decipere & illudere possint. Turtures mox ut vulturem appropinquantem conspiciunt, cantillare quidem incipiunt, cantus tamen iste quidam formidinis effectus est atque indicium, non vero gaudii testimonium; Viatores quoque nocte intempesta per horridas sylvas solitarie ambulantes nonnunquam & ipsi cantant, sed ut per cantum timorem quo percelluntur à se depellant. Quot hisce diebus inter homines esse putas, qui extrinsecus se lætos esse simulant, vel jucundorum se societatibus adjungunt, ut tristitiam, qua cor illorum intus opprimitur, aliquo modo sublevare & fugare possint?

S. Basilius hom. de ebr. & lux.

16. *Et gaudium hypocritæ adinstar puncti*, inquit Scriptura. Quibus in verbis, gaudium instar puncti, id est, breve esse, satis quidem sufficienter intelligo, at vero difficultas mihi est, qua ratione id in Hypocrita verificetur & adimpleatur, qui quoad exteriorem speciem dum pœnitentiam & mortificationem fingit, melancholicus semper est, mœstus & tristis? Sciendum igitur est, quod septuaginta legant: *Gaudium impiorum*; horum enim gaudia non solum sunt brevia, verum etiam hypocritica, ficta, & falsa. *Job 20. v. 5.*

17. Hi qui à Stellionis sive Tarantolæ morsu læsi sunt, saltant, tripudiant, canunt, aliasque levitatis nugas exercent, & tamen inter ficta hæc illorum gaudia, ad cor ipsorum usque venenum serpere non omittit; Et ideo de Bacchanalistis quoque idem asserere possumus, quod licet ad aliud propositum S. Augustinus inquit, nimirum: *Gaudia hæc de tua ægritudine sunt, non de sanitate.* Chorea & larva in lascivi alicujus objecti amati gratiam institutæ fuerunt, cum tamen virus & venenum culpæ mortalis, quotidie magis magisque proserpat, ac proinde qua ratione gustum aliquem in iis habere poterit, ex quo Dei se amicum esse perspicue novit? S. Ephrem in capite, cui Titulus est: *Ludicris rebus abstinendum esse Christianis*, nonneminem licentiosorum istorum monet dicens: *Unico febris impetu tua saltationes atque lascivia finem capient; una hora te ab iis, quibuscum tripudiare solebas, separabit.*

Venenum in dies magis serpens.

S. Ephrem. T. 3.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Bacchanalia stultitia nomen merentur, siquidem per illa rationis judicium amittitur, maximè dum nos a sequela Christi apostatare faciunt.

THEMA.

Ibunt in adinventionibus suis. Psal. 80. ℣. 13.

1. DEus olim per os Psalmistæ regii populo suo, ne alteri Deo quam ipsi, cultum ullum exhibere præsumeret, districtè præcepit dicens: *Audi populus meus & contestabor te, Israel si audieris me, Non erit in te Deus recens, neq; adorabis Deum alienum*; Et tamen populus Christianus hisce diebus, prout Discursu octavo probavimus, Baccho genua sua flectere & Bacchanaliorum torrentem consectari non erubescit; Deum quidem

Baccho honor exhibetur Divinus. *Ps. 80. v. 9. & 10.*

dem talibus improperat dicens : *Ego sum Dominus Deus tuus*, at verò quia neminem aut paucos fidelium esse videt, qui debitum ei cultum præstet, & vocem ejus auscultet, ideò soluto fræno ipsos secundum desideria cordis in præceps currere permittit : *Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi*; *Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum.*

Ibid. v. 12. Ibid. v. 13.

2. In Evangelio Dominicæ sexagesimæ inquit de Salvatore nostro Sanctus Lucas : *Clamabat : qui habet aures audiendi audiat*, quia Divinum semen suum in eorum corda effundere gestiebat; at verò Dæmon tamquam avis rapax, Bacchanalium inventor, illud continuò suffocare nititur : *Deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant*; Quid igitur hic Deus facit? *Dimisi eos*, inquit Deus, *secundum desideria cordis eorum*, quasi dicat : Sinam eos facere quod volunt, & in omnem pro libitu dissolutionem prorumpere; *Ibunt in adinventionibus suis*; quotquot enim larvas, comœdias & similes alias profanitates mundani homines in hisce Bacchanalibus inveniunt & excogitant, meræ sunt stultitiæ & fatuitates, unde Author ille legit : *Eant suis stultitiis obsequentes.* S. Fulgentius legit : *In suis voluptatibus*, cæci enim peccatores vanitates has inter voluptates & delicias reputant, licet revera non sint tales.

Luc. 8. v. 10. Permittit Deus stultitias Bacchanal. Ibid. v. 12. Ps. 80. v. 13. Ibid. Apol. Leit. à Lorino in Psalm. S. Fulg. l. 2. de re[...] peccat. c. 13.

3. Etenim de voluptatibus Bacchanalibus verba illa dicere possumus : *Secundùm nomen tuum, sic & laus tua*, ita tamen ut ly *laus* per ironiam accipiatur, certum enim est, quod non veram laudem, sed vituperium & detestationem meretur æternam. Cæterum tempus illud Quadragesimam immediatè præcedens latinè *Bacchanalia* appellatur, nomine videlicet quod à verbo *Bacchari* derivatur, quod idem significat, quod furere & stultescere. Sanctus Augustinus ad Maximum Grammaticum scribens, de antiquis Bacchanalibus ita discurrit : *Quid autem dicis, eo nostris vestra Sacra præponi, quod vos publicè colitis Deos, nos autem secretioribus conventiculis utimur; primum illud abs te quæro, quomodo oblitus sis Liberum illum, quem paucorum sacratorum oculis committendum putatis; deinde tu ipso indicas, nihil aliud te agere voluisse, cum publicam Sacrorum vestrorum celebrationem commemorares, nisi ut nobis Decuriones, & Primates Civitatis per plateas vestræ Urbis bacchantes, ac furentes, ante oculos, quasi spectacula poneremus*; at verò quæ sequuntur verba ad Bacchanalium stultitiam & fatuitatem indicandam, proposito nostro specialissimè congruunt; Dicit enim; *In qua celebratione, si à numine inhabitamini, certè videtis, quale illud sit, quod adimit mentem.*

Bacchari idē quod stultescere. S. Aug. T. 2. Ep. 44.

4. Sancta mater Ecclesia In Collecta quadam, quâ in Sabbatho Sancto immediatè ante secundam Prophetiam utitur, hanc nobis à Deo gratiam postulat, ut adversus voluptatum lenocinia solidi & immobiles persistamus; Sed notare specialiter phrasim loquendi quâ utitur : *Da nobis quæsumus*, inquit, *contra oblectamenta peccati mentis ratione persistere*; quia voluptates & deliciæ ad turbandum & obfuscandum mentis nostræ judicium ac discursum plurimum prævalent, idque hisce diebus præcipuè, in quibus etiam sapientioribus & timoratioris conscientiæ hominibus illis nonnihil indulgere licitum esse videtur. Enimverò quisquis hisce diebus usitatas insolentias bene & in pondere se siclo Sanctuarii ponderaverit, illas meras stultitias esse facile deprehendet : *Ibunt in adinventionibus suis, in stultitiis suis.* Et ideo Gaspar Manzi aliis suis materiis legalibus, quamdam circa hanc materiam inserit quæstionem, in quâ de Bacchanalibus scribens, seu potius illa describens ita loquitur : *Unde fit, ut impiè sese illis diebus ingurgitent, furentes & insanientes in publicum prodeant, veluti larvati & personati per vicos & plateas discurrant, stultos ex professo agant, deridenda faciunt & loquuntur, Deo ingrati, naturæ injurii, hominibus molesti, Diabolo devoti, fatuos & mimos repræsentent*; Et ideò observavi hactenus, quod quisquis de hujus temporis insolentiis loquitur, illa deliria, & stultitias appellare consueverit.

Judicium perturbatur. Gasp. Manz. in Cons. NB. Decis. Pal. Q. 56. n. 17.

5. Sanctus Carolus in memoriali quodam ad populum suum directa ita eum alloquitur : Inter omnes consolationes, quas mihi, ô dilecti filii mei, dare potestis, pro omnibus hactenus pro vobis toleratis laboribus & periculis, nec non, & præcipuè quidem, pro illa quam vobis pestilentiæ tempore exhibui cura ac solicitudine, hanc specialiter à vobis requiro gratiam, quam ego pro salute vestra quam maximè desidero, ut scilicet profanas Paganismi memorias & reliquias totaliter extinctas & abolitas videre liceat, quibus Dæmon hisce temporibus præcipuè utitur, ut corda hominum occupare, &, ut ita loquar, incantare, eaque adeò infatuare valeat, ut me quidem etiam illi, quos mundus sapientioribus magisque piis hujus mundi hominibus annumerat, publicam hujus Bacchanalis stultitiæ professionem instituere erubescant. Unde de his diebus potius, quam de ullo totius anni tempore illa Sidonii verba dicere possumus : *Nullas habenas, nulla permittit repagula pudor.* S. Hieronymus in Epistola quadam ad Marcellum de ludis & spectaculis tractans, *Arena saevit*, inquit, *circus insaniat.* In vita quoque Sancti Hilarionis hac eadem phrasi loquendi utitur, dum ait : *Non circi furoribus, non arenæ sanguine, non theatri luxuria delectabatur.*

Act. Eccl. Mediol. part. 7. fol. 1152. à Bachanalib. stultitiis dehortatio. Sidon. l. 3. Epist. 16. S. Hieron. ad Marcellum. Idem in vita S. Hilar.

6. Divus Chrysost. se haud parum scandalizatum ex eo fuisse dicit, quod etiam eos qui ex annorum maturitate, & capillorum canitie majorem præ se prudentiam & integritatem ferre meritò debebant, hisce temporibus in communibus abusibus stultescentes conspexerit : *Video insanientes non juvenes solum, sed & senes, super quibus maximè verecundor.* In Oseæ prophetia, suppliciorum illorum fit mentio, quæ Divinæ justitiæ vindicta licentiosis & dissolutis mundi gaudiis præparare satagit : *Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus &c. & cessare faciam omne gaudium ejus*; Ubi, ut vides, modernis dissolutionibus stultitiæ & fatuitatis nomen attribuit.

Etiam senes insaniunt tempore Bacchanal. D. Chrys. cit. ab Hugon. in c. 9. Joan. Ose. 2. v. 10. & 11.

7. Sanctus Ambrosius de tripudiis tractans ita scribit : *Nemo ut dixit quidam sæcularium Doctor, saltat sobrius, nisi qui insanit; quod si juxta sapientiam sæcularem, saltationis author est, aut temulentia, aut dementia, quid Divinarum Scripturarum cautum putamus exemplis, &c.* Sanctus Basilius jejunii laudes præconizare volens, e contra etiam cujus matris tripodium indignus partus existat, his verbis declarat : *Quid tripudium lascivum à jejunio profectum est; Cantilena meretricia me hercule, saltationesque furibundæ repentè ex urbe discedunt à jejunio, tamquam à judice quodam austero fugatæ & pulsæ.* Idem quoque Sanctus Pater comparationem quamdam inter diem jejunii & Bacchanalia instituit, quam etiam ultimo diei Bacchanalium, & diei primo Quadragesimæ adaptare possumus, ut dissoluti

Jejunii effectus. S. Ambr. l. 3. de virg. S. Basilius orat. 5. de jejun.

Bacchanaliſtæ ad hanc ſe comparatioοem reflectentes perſpicere poſſint, quouſque mundanorum hiſce diebus uſitata ſtultitia progreſſa fuerit; Dicit eoim: *Jejunium civitatis eſt ornamentum, fori tranquillitas, domorum pax, incolumitas facultatum. Vis jejunii videre dignitatem? Confer mibi hodierni diei veſperam, cum veſpera craſtini, conſpicies civitatem è tumultu ac tempeſtate, mutatam in profundam tranquillitatem, contrariorum enim eſt eadem diſciplina.* Suot igitur Bacchanalia quædam ſtultitiæ tempeſtas.

S. Baſilius Hom. 1. de jejun.

8. Gaſpar Manzi dicit: *Nihil præſtantius accepit homo à Domino Deo, quàm uſum rationis & intellectum, quo à brutis præcipuè differt, atqui hujuſmodi bacchantes & inſanientes, & furentes, uſu rationis quaſi privant*; Choreis enim, ſpectaculis, cunctiſque aliis diſſolutionibus & turpitudinibus totaliter dediti exiſtunt, licet ſapientiores illas ob damna quæ adferunt, ad perpetuam illarum infamiam, contumelioſiſſimis probris & convitioſis nominibus oocaſſe ſciant; Dicit enim S. Auguſtinus: *Ludi ſcenici ſpectacula ſunt turpitudinum & licentia vanitatum.* Sanctus Ephrem Saoctum Paulom ludis Idololatriæ deteſtabile nomen iodidiſſe notat: *B. Apoſtolus Paulus Idololatras vocat ludentes*, 1. Cor. 10. cum ait: *Neque idololatra efficiamini.* Sacer Chroniſta adorationem vituli aurei in deſerto factam deſcripturus hac phraſi loquendi utitur: *Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.* Et quidem licet verè ludi ſemper quamdam idololatriæ ſpeciem præ ſe ferant, ut verum tamen fateat. lodi Bacchanales ſpecialiter boc nomine notari merentur, ſiquidem per illos in ignominiam profeſſionis fidei oostræ Dæmoni & Baccho cultus Divini & obſequia exhibentur, adeoque per illos idololatræ efficimur.

Gaſp. Manz. ibid. n. 31.
Bacchanaliſtæ ſtulti Idololatræ.
S. Aug. de civit. l. 1. c. 32.
S. Ephr. ibid. 1. Cor. 10, v. 7.
Exod. 32. v. 6.

9. Bacchanalia, ut experientia quotidiana demonſtrat, ſpecies quædam ſunt Apoſtaſiæ Chriſtianorum à Chriſto, major enim pars Chriſtianorum relicto Crucis Chriſti ſigno, ſub Bacchanaliorom vexillo ſe conſcribi faciunt; Unde quod S. Auguſt. de ſui temporis hominibus lamentatur, nos quoque de temporibus noſtris, hiſce præſertim diebus affirmare poſſumus, dicendo: *Quam multi baptizati hodie circum replere, quam iſtam Baſilicam maluerunt?* S. Baſilius in hom. quadam, quam contra ebrietatem conſcripſit, pariformiter hunc in modum lamentatur dicens: *Moves pedes, & inſanus ſaltas, choreas ducis imprudens, cum genua ad Dei & Domini noſtri Jeſu Chriſti cultum flectere oporteat.* Longè acerbius illos S. Ephrem reprehendit, hunc illis Dei cootemptum, & ab eo naſcentem apoſtaſiam evidenter his verbis demonſtrando: *Hodiè, ut videre licet, pſallunt ex ordinatione Dei, & cras ſtudioſè choreis incumbunt, juxta doctrinam Sathana; Hodiè conjunguntur Chriſto, & cras abrenunciant, & abnegant, inhonorantque eum.*

Apoſtatæ.
S. Aug. in Pſal. 80.
S. Baſ. hom. 14. de ebr. & lux.
S. Ephrem. ibid.

10. D. Chryſoſt. ſermonem quemdam conſcripſit, cui titulus eſt iſte: *Sermo ad eos qui conventum Eccleſiæ deſeruerunt*; titulus nimirum huic noſtro propoſito congruentiſſimus, ſiquidem Chriſtus & Eccleſia nullo umqnam tempore adeò deſeritur, ſicut hiſce diebus; In hoc autem ſermone præfatus Sanctus Doctor ita loquitur: *Quis eſt adeo doloris expers, ut non doleat, cum in ea quæ ad Diabolum pertinent, plus ſtudii conferri cernat? Atqui nulla ſpes veniæ nobis, vel excuſationis reliqua eſſet, ſi vel æquale ſtudium conferretur, cum autem etiam longè ſuperet, quis nobis defenſionis locus relinquitur? Quotidiè nos invitant ſpectacula, nec ullus pigritatur, nullus eſt qui cunctetur, nullus eſt qui negotiorum occupationes obtendat, ſed tamquam expediti, & omni cura ſoluti occurrunt omnes, nec canitiem ſenex veretur, non ardorem naturæ ac libidinis juvenis ſuſpectum habet*; poſt hæc verò pergit pooderando, quanto cum jubilo ad præcipitium curratur, & econtra quanto cum tædio & nauſea pedem noſtrum ſacris locis ioferamus: *Si ad Eccleſiam veniendum ſit*, inquit, *quaſi ex aliquo ſublimi gradu, & honore deſilcendum ſit, ita pigritatur, & torpet, & inflatur, perinde quaſi quippiam fuerit Deo largitus: cum vero properat ad theatrum, ubi ſunt laſciva ſpectacula, non exiſtimat probro ſeipſum afficere.*

D. Chryſoſt. Tom. 5 ſerm. 48.
Deus & Eccleſia deſeritur.

11. Quod ſi quis ante obſidionem Betbuliæ ab Holoferne inchoatam, innumeros è prædicta Urbe erumpentes vidiſſet populos, qui ſummo cum jubilo huic tyranno occurriſſent, ut ſe tyrannidis ejus jugo ultro citroque ſubjicerent, quid ad hæc dicere aut cogitare potuiſſet? utique nemo fuiſſet, qui exinde, illos rationis judicium amiſiſſe non ſubintuliſſet: *Tantuſque metus provinciis illis incubuit, ut univerſarum urbium habitatores, principes & honorati ſimul cum populis exirent obviam venienti, excipientes eum cum coronis & lampadibus, ducentes choros in tympanis & tibiis.* Deſideratiſne expreſſiorem Bacchanaliorum figuram, quæ licet homioes in ſummam animarum pernitiem ebrietati, crapulæ & luxuriæ turpiter ſubjiciant, omnes tamen Chriſtiani in magnam ſuæ profeſſionis ignominiam, ei lætabundi procedunt obviam, nobiles & divites, principes & plebei in tympanis & cythatis, in cantibus, conviviis, tripudiis, comœdiis aliiſque gaudentis animi ſignificationibus certatim ei occurrunt, non obſtante, quod ipſum nullum aliū ſibi præfixum finem habere ſciant, quàm ut fidelium animas, velut mancipia, io ſuam ſervitutem redigat, mortemque illis ſæpeoumero temporalem, ſemper autem & infallibiliter æternam inferre poſſit. D. Chryſoſt. ab Hogone Cardinali citatus gaudium & exultatio[illegible]n. quacum mimico infernali, ſeu potius Bacchanalibus occurrimus, his verbis oobis deſcribit: *Si cytharœdus vel ſaltator vos vocaverit, omnes quidem currunt cum ſtudio, & gratiam ei de vocatione ſua ſciunt, & dies integri dimidiam partem conſumunt, illi ſoli attendentes, Deo vero per Prophetas & Apoſtolos loquente oſcitamus, ſcalpimus, & multus æſtus videtur eſſe.* Hanc quoque mentis à Deo alienationem S. Ambroſius his verbis obſervat: *Alius Circenſibus ludis atque theatralibus ſollicitatur voluptatibus, aut cæteris vanitatibus occupatus Eccleſiam non frequentat.* Quænam umquam excogitari poterit major mentis veſania, quàm ſi quis lætabundus ad venenum properet, cœleſte verò manna non niſi cum nauſea & mentis faſtidio ſumat? aut ſi quis pro Dæmone & Baccho Deum ſtudioſè deſerat? Ac proinde Divus Chryſoſt. ut populum ſibi commiſſum ab hiſce ludicris vanitatibus avocet & deterreat, his eum verbis gravibus alloquitur: *Proinde frequenter vos hortatus ſum, ne quis eorum qui huc adveniunt, divinaque doctrina fruuntur, quique tremendi ac myſtici participes ſunt Sacrificii, ad illa iret ſpectacula, ne Divina cum Dæmoniacis miſceret myſteria.*

Bacchan. figura.
Judith. 3. v. 9. & 10.
D. Chryſ. cit. ab Hugone in c. 9. Joan.
Auditur Comœdus vocans, ſed Deus non.
S. Ambr. in Pſ. 118. col. 1025.
D. Chryſoſt. Hom. 1. de ven. Joan. Adhortatiōa.

12. S. Bernardinus carnalitatem & luxuriam porco aſſimilat, & quidem ſimilitudinis hujus hanc rationem adducit: *Si enim ex una parte videret lati volutabrum, & ex alia lectum roſarum, potius eligeret in volutabro luti revolvi, quàm in roſarum lecto, ſic tales immunditiam luxuria deliciis*

Luxurioſi eligunt volutabrum.
S. Bern. ſerm. 22 de lux. T. 4.

para-

paradisi praeponunt. Sancta Mater Ecclesia hisce diebus fideles suos ad Christi sequelam, per solemnes quadraginta horarum indictas preces, per munificam thesaurorum spiritualium dispensationem, perque spiritualium exercitiorum escam allicere & invitare satagit, & tamen qui in molli rosarum lecto dulciter possemus quiescere, velut immunda animalia in millenarum impuritatum & spurcitierum luto inquieti revolvi malumus, *Et stulti ea*, inquit interrogative Sapiens, *quae sibi sunt noxia cupient?* Omninò ita est, quia *stultorum infinitus est numerus.*

Prov. 1. 22. Eccl. 1. v. 15.

Ad turpia rident. D. Chrysost. hom. 17. ad pop.

13. Divus Chrysostomus stultitiam istam exemplificat in illis, qui tum vel maximè, quando illis plangendum esset, velut insani effusissimè rident: *Quando mihi illi aeque ridiculi blasphemum ac turpe quid dixerunt, tunc potissimum quoque stolidiores solvuntur in risum, inde applaudentes magis, unde etiam illos lapidibus exagitare debuerant, qui fornacem ignis horribilis ex hujusmodi voluptate in suum ipsorum caput succendunt.*

Pro modico venditur anima.

14. At verò quid de illius esses stultitia dicturus, qui pro modica pecuniae paciscendo, se ex alta quadam rupe praecipitari sineret? Audite eundem Divum Chrysostomum in alio quodam loco ad eum se reflectentem, qui animam suam pro modica pecuniola Daemoni donaret: *Circum nequitiae fontes, hinc nequitiae radices in Civitate germinaverunt, hinc sunt qui moribus ipsius crimen afferunt, suas voces saltantibus vendentes, & tribus obulis suam illis salutem prodentes*; quot sunt qui in haec spectacula & comoedias, quae aeternum illis machinantur praecipitium, proprium suum peculium prodigè impendunt. Comici pro exiguo lucro animas suas Daemoni vendunt, spectatores quoque Daemonio illos dispendenti mercedem promptam exolvunt.

Historia.

15. De Caligula historiae referunt, quod sumptuoso cuidam convivio accumbens effusè ridere coeperit, cumque à circumstantibus de causa adeò effusi risus interrogaretur, responderit, considero quod per unicum duntaxat nutum vestrum omnium capita ut detruncentur, jubere possim; ridebat igitur, quia stragem machinari poterat, attamen non sibi, sed aliis; incomparabiliter verò major & ab omnibus ridenda stultitia est, quod tanto cum jubilo occurramus morti aeternae nostri ipsius, atque insuper nonnunquam mortem inferre nitamur corporalem aliis, prout multis saepius evenit? De choreis & tripudiis Petrarcha ita scribit: *Per se tota quidem insulsa res est, & plus taedii allatura quam gaudii, nam quid omnino est aliud in gyrum volvi, quàm excire vertiginem, & sine termino viam ire?* Consideremus larvas & omnes alias hisce diebus usitatas levitates & petulantias, & has omnes stultorum adinventiones esse comperiemus. Sapiens inquit: *quasi per risum stultus operatur scelus*; quae propositio in Bacchanalibus, si unquam alias, verè adimpletur, quia leviculi homines per quamdam effusi risus dissolutionem, & cum jucunditate & hilaritate mentis in multa se scelera immergere non pertimescunt.

Petrar. l. 1. de remed. utriusq. fort. l. 1. c. 24.

Prov. 10. v. 23.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De insigni illorum lucro, qui hisce diebus se dicant sequelae Christi, cujus sibi gratiam & gloriam conciliant, quique se familiarem illorum amicum esse comprobat.

THEMA.

Vobis datum est nosse mysterium Regni Dei. Luc. 8. ℣. 10.

1. HAec verba in Evangelio Dominicae sexagesimae expressa, & à Salvatore nostro ad discipulos suos directa, nos quoque iis adaptare possumus, qui hisce diebus Christum sequentes, à mundanorum insanienti multitudine se segregant, atque sequestrant; *Istis enim datum est nosse mysterium Regni Dei*, quia ut Sanctus Apostolus Romanos monet, Regnum Dei non in conviviis, ebrietatibus, similibusque aliis dissolutionibus consistit, sed in operibus virtuosis, in pace interiori, & spirituali consolatione: *Non est enim Regnum Dei esca & potus, sed justitia & pax & gaudium in Spiritu Sancto.* Porrò lucrum & meritum quod ii qui à voluptatibus & dissolutionibus, maximè verò à theatris & ludis, aliisque licentiosae vitae pravis moribus se abstinent, lucrantur, ipsimet etiam gentiles agnovisse videntur. Seneca de spectaculis aliisque profanitatibus, ad quas universa quasi Roma concurrebat, tractans, in Epistola quadam ita scribit: *December est mensis, cùm maximè Civitas desudat; jus luxuria publica datum est, ingenti apparatu sonant omnia; ... his maximè diebus animo imperandum est, ut tunc voluptatibus solus abstineat, cum in illa omnis turba procubuit. Certissimum argumentum firmitatis suae capit, si ad blanda & in luxuriam trahentia nec it, nec abducitur. Hoc multo fortius est, ebrio ac vomitante populo siccum ac sobrium esse. Illud temperatius, non excerpere se, nec insigniri, nec misceri omnibus, & eadem, sed non eodem modo facere, licet enim sine luxuria agere diem festum.* Quot Christiani ab hoc gentili Philosopho condemnabuntur, ii nimirum, qui sensualitati suae omne fraenum laxantes, levitatibus hisce constanti animo non audent resistere, sed à multitudinis torrente rapi quoque se & seduci permittunt? *Licet sine luxuria agere diem festum*; Neque enim adeò Stoici esse debemus, ut neque nos aliquem cedamus honestis recreationibus locum, dummodo illae semper cum timore Dei conjunctae sint; cum constet, quod ipse quoque Sanctus Apostolus ad gaudendum nos invitet: *Gaudete*, inquit, *sed in Domino*; Et statim subdit: *Iterum dico, gaudete*, ita tamen, *ut modestia vestra nota sit omnibus hominibus*; Nam ut infra suo loco dicemus, honesta recreatio Eutrapeliae, virtus est, nec suo speciali merito caret.

Segregantes se à Bacchan. multa lucrantur.

Luc. 8. v. 10.

Rom. 14. 17.

Seneca Epist. 18.

NB.

Philip. 4. v. 4. & 5.

2. Sanctus Propheta Job inter alia in prophetia sua dicit: *Requiescerem cum Regibus & Consulibus terrae, qui aedificant sibi solitudines.* Utinam eadem Paradisi, sive coelitum mens, cuilibet etiam animae fideli hisce diebus inesset, ut scilicet Dei honorem, suamque salutem zelando inter Bacchanalium strepitus in sanctam se solitudinem reciperet, modestiae Christianae vacaret & quieti, adeòque Psalmistam imitaretur dicentem: *Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate, Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine; Exspectabam eum qui salvum me fecit a pusillanimitate spiritus & tempestate.* Verum enimverò quinam sunt hi Reges & Consules terrae, de quibus Job in praecitato loco loquitur; hi ex mente Sancti Gregorii sunt Angeli, qui Reges & Consules appellantur, quia mundi regimen & dominium sibi à Deo commissum obtinent, cuique ex infallibilis providentiae divinae ordine opportunè prospiciunt. Angelorum igitur imitatores sunt fideles illi, qui hisce diebus, quibus ingens perversorum Christianorum turba, abjecto omni Divinae & Ecele-

Job 3. v. 14.

Regnum Dei consequuntur.

Ps. 54. v. 10. Ibid. v. 8. Ibid. v. 9.

S. Greg. l. 4. mor. c. 17.

Ecclesiasticæ legis fræno, spretisque bonorum exemplis, Dæmonis insignia turmatim sequitur, Crucis Christi vexillo se subjiciunt; Hi inquam spiritus imitantur Angelicos, qui dum spiritus Luciferi partibus adhærescebant, in Creatoris & Dei sui cultu & obsequio immobiles sempes & constantes permanserunt: Denique Regis gloriæ fideles aulicos se esse probant, dum Bacchanalium voluptatibus & bilaritatibus renuntiantes, ut Deo obsequium & fidelitatem debitam præstent, appetitus & sensualitatea suas carnales assidue mortificant: *Gal. 5, v. 24.* *Qui autem sunt Christi*, inquit Sanctus Paulus, *carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis*; Ubi etiam fructus carnis & Spiritus *Gal. 5. v. 19.* latè enumerat dicens: *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, Idolorum servitus, veneficia,* *Ibid. v. 20.* *Ibid. v. 21.* *inimicitia, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur*; à contrario sensu autem consequens est, quod illi certò Regnum Dei consequentur, qui carnem mortificant, & à Bacchanalibus se subducunt: *Marc. 4, 11.* *Vobis datum est nosse*, &c. Eorum verò, qui Bacchanalibus renuntiantes, Christum sequuntur, sequentes ab eodem Apostolo recensentur fructus: *Gal. 5. v. 22.* *Fructus autem spiritus charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas,* *Ibid. v. 23.* *longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.*

Dei commensales fiunt. 3. Magnum fuit illorum Angelorum præmium, supremumque meritum, qui in sua erga Deum suum devotione & fidelitate constanter perseverarunt, ac proinde non dissimilis erit omnium illorum fidelium remuneratio, qui hoc tempore, quo Deus à majori ferè hominum parte turpiter deseritur, magis quam aliàs tamquam suam erga Deum fidelitatem probant. *Luc. 22, 28.* *Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*, inquit Redemptor noster Apostolis suis; *Luc. 22. 29.* *Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, Regnum; ut edatis, & bibatis super mensam meam in Regno meo.* *Ibid. v. 30.* Majores insultus, atrocioresque persecutiones, quas Salvator noster à Christianis patitur, sunt illæ, quæ adversum ipsum hisce diebus, ab iis moventur, quando omnes illum omni deposita verecundia impudentes offendunt; & quidem ut idipsum cum tanto majori libertate & licentia facere possint, larvis facies suas contegunt, ut nullus esse possit erubescentiæ & verecundiæ locus: qui verò ab hujus temporis insolentiis & vanitatibus abstinent, in ejusque sequela etiam hisce diebus stabiles & devoti persistunt, hi sunt, quos commensales suos futuros esse declarat; *Iuxta Marc. 4. v. 11.* *His datum est nosse mysterium Regni Dei*, iisque utpote in album cœlestis curiæ suæ adscriptis partem seu portionem ipsorum assignat: *Luc. 22, 30.* *ut edatis & bibatis*, &c.

Berzellai figura abstinentiũ. 4. Berzellai ille Galaadites timoratum quemdam præfigurare videtur Christianum, talem videlicet qui se hoc tempore à voluptatum lenocinio minimè seduci permittit, sed cum Berzellai protestatus dicens: *2. Reg. 19. v. 35.* *Numquid vigent sensus mei ad discernendum suave aut amarum, aut delectare potest servum tuum cibus & potus? vel audire possum ultra vocem cantorum atque cantatricum.* Pro cujus figuræ meliori intelligentia sciendum est, optimũ hunc virum Davidi & universo exercitui ejus, dum propter Absalonis rebellionem fugitivus moraretur in deserto, victus annonam in abundantia subministrasse: *Ibid. v. 32.* *Et ipse præbuit alimenta Regi, dum moraretur in castris, traduxit Regem Jordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum.* *Ibid. v. 32.* Ast verò quamnam David eidem pro ingenti hac humanitate gratitudinem exhibuit? *Veni mecum*, inquit David, *ut requiescas securus mecum in Jerusalem*: *Ibid. v. 33.* Ad hæc *osculatus est Rex Berzellai & benedixit ei.* *Ibid. v. 39.* Sed quare Rex ille potentissimus erga privatum quemdam hominem, tanta ostendit signa benevolentiæ, ut non solum ipsum osculatus fuerit, verum etiam amplissima obtulesit munera, benedictionem quoque copiosam, & ingentes ei honores detulerit? *Omnia in figura contingebant illis*; Deus namque verus ille David per hanc figuram indicare voluit, quanta sit futura retributio illorum, qui ipsius partea etiam tunc vel maximè sequuntur & sustinent, quando Absalonis persecutio crudelissimè adversus ipsum sævit, id est, quando Christianismus verum Dei Filium hoc Bacchanaliorum tempora atrocissimè offendit; Hos namque condignè præmiaturus ad Jerosolymam supernam & cœlestem invitat, ut ibidem in molli æternæ beatitudinis lecto securi quiescere possint.

5. In vita magni illius servi Dei Joannis Baptistæ de Fulginio legitur, *Lib. 5. c. 9. vitæ.* quod is Fulginii, utpote in patria sua, dies hosce per introducta à se varia devotionum genera sanctificarit, prout aliàs sæpius diximus; *Magna cum spe moriuntur.* specialiter autem ad nostrum propositum confirmandum non semel, sed sæpius protestatus fuisse dicitur, quod ex quo per quinquaginta annorum spatium variis astitit Civitatis illius moribundis, hoc semper observarit, quod omnes quotquot in die Jovis, qui crassus vel pinguis passim appellatur, & Dominicam Quinquagesimæ antecedit post sumptam sanctissimæ Eucharistiæ communionem illo die & aliis sequentibus operibus deditã fuerunt devotionis, cum ingenti animæ dispositione, magnaque spe propriæ salutis ex hac vita in aliam transmigrarint.

6. Nemo est nostrûm, quem non in magnam rapiat admirationem prærogativa illa boni latronis, *Latro Causidicus Christi præcessit omnes Sanctos.* quâ ipsi à Christo concessum fuit, ut ante tot Veteris Testamenti Patriarchas, ipsumque præcursorem, de quo Christus ipse dixit: *A diebus autem Joannis Baptistæ Regnum Cælorum vim patitur*, *Matth. 11. v. 12.* ante Sanctum Petrum, cui consignatæ fuerant claves Regni Cœlorum, & ante omnes alios Apostolos, aliosque insignes Deoque summè dilectos Sanctos Paradisum ingredi licuerit. Quænam obsecro fortunatissimus hic latro merita habuit, ut dicere potuerit: *Cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi corona justitiæ?* *2. Tim. 4. 7.* Certè de nullo alio merito nobis constat, quàm quòd in Cruce paucula hæc verba ad Christum dixerit: *Domine memento mei, cum veneris in Regnum tuum*, *Luc. 23, 42.* tunc enim confestim hoc à Christo responsum retulit: *Amen dico tibi, hodiè mecum eris in Paradiso*; *Ibid. v. 43.* Scitisne quænam fuerit magni hujus beneficii, quod omni caret exemplo, latroni huic concessi causa meritoria? Nulla alia, quàm ea quam modo edicam; Hebræi enim linguis suis eum in Crucem affigi curaverant, eique in Cruce suspenso certatim insultabant, Gentiles Pilati milites pedes & manus ejus clavis perforabant; Apostolorum autem quidam eum tradiderat, alius trina vice negaverat, alii denique dorsum ei vertentes turpiter eum deserebant. *Omnes relicto eo fugerunt*; *Matth. 26. v. 56.* alter latro ejusdem cum ipso reatus consors Dominum subsannabat; Virgo beatissima Mater ejus, & aliæ Mariæ ipsi quidem compatientes deflebant eum, at verò nullus ex omnibus reperiebatur, qui ad ipsum defendendum ejusq; innocentiam contestandam os suum aperire audebat,

audebat, solus hic latro causam ejus justificandi
Luc. 23. 41. munus sibi assumpsit, dixitque: *Et nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit*, idque adeò Redemptori nostro placuit, quod videlicet licet antea impius & latro fuerit, causam tamen ejus defendendam eo præcipuè tempore sibi vendicarit, quo omnes ipsum calumniis & injuriis obruebant, ut ipsum eodemmet die, quo in gloriã suam ingressurus erat, ejusdem gloriæ consortem & socium habere voluerit, gratiæ abundantiam ei comunicando, dando ei lumen & perfectam Christi patientis notitiam, actusque ferventissimos fidei,
Eodem modo sese sequestrãtes à Bacch. spei, amoris & compunctionis infundendo: Enimvero nullus est nostrum, cui probè satis non constet (prout nos inferius in specialibus discursibus videbimus) quod in hisce Bacchanalibus Christi crucifixio, non quidem à Judæis, sed à Christianis
Hebr. 6. 6. spiritualiter renovetur, quia tanto scandalo *rursum Christum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habentes*; felices igitur & fortunati sunt illi, qui hisce diebus à stulta bacchantium turba se sequestrant, causam Dei comumeliati defendendam sibi assumunt, ejusque sequelam & societatem minimè deserunt, ex hoc enim magnum sibi gratiæ & benevolentiæ Christi & multò magis æternæ retributionis pignus sibi comparant; hoc enim verum aptissimumque tempus est, quo se servos fideles, & fidos bonosque Dei amicos esse probent.

Christus dum maximè deridetur, sequendus. 7. David Absalonis filii sui inhumana persecutione ex improviso oppressus, atque ex urbe Jerosolyma abire coactus ex toto populo Ethei fidelem expertus fuit, fidumque ministrum & amicum, hic enim se illum, quocumque pergeret, constanter sequi, nec umquam deserere velle professus est, cui cum se afflictus & discretus Rex, eum pari secum periculo expositum esse pati nolens, opposuisset, is
2 Reg. 15. v. 21. Regi liberè respondit: *Vivit Dominus, & vivit Dominus meus Rex, quoniam in quocumque loco fuerit Domine mi Rex, sive in morte, sive in vita,*
Theodoret. Q. 30. *ibi erit servus tuus.* Circa quæ verba Theodoretus optime in hunc modum scribit: *Hæc scripta sunt ad nostram doctrinam, ut discamus, quod non oportet in rebus quidem secundis versari cum amicis, sin autem in res adversas inciderint, eos deserere.* Enimvero quod Christianus aliquis in Quadragesima sequatur Christum, tantum in se meritum non habet: At vero si in fervore hilaritatis & voluptatis Bacchanalibus conjunctæ, cum ludibrio & derisione consodalium suorum, ab iis se subducens, illo tempore magis, quam alias in Dei servitio constans perseveret, hoc ingent habet meritum conjunctum, per quod securus efficitur, quod veri Davidis gratiam & benevolentiam in summo gradu compararit.

Bacchanalistarum Consortia fugientes, Deo accepti. 8. Considerastisne aliquando, cujnam rei Spiritus Sanctus sanctitatem illam attribuat, qua Tobias Senior præfulsit, ille inquam, qui ex ipsiusmet Spiritus Sancti testimonio Deo adeo gratus & acce-
ptus fuit: *Et quia acceptus eras Deo*, &c. Dici qui-
Tob. 12. 13. dem posset sanctitatem ejus inde ortum suum ha-
Tob. 1. 4. buisse, quia *cum esset junior omnibus in tribu Nephtali, nihil tamen puerile gessit in opere*; At vero genuina sanctitatis ejus causa his verbis expri-
Ibid. v. 5. mitur: *Deniq; cum irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboam fecerat Rex Israel, hic solus fugie-*
Ibid. v. 6. *bat consortia omnium; Sed pergebat in Jerusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel.* Per hosce Jeroboami vitulos aureos, voluptates & dissolutiones Bacchanales intelliguntur, in quarum cultu mundani homines genua sua flectunt; Ac proinde si illis spretis, mundanorum hisce diebus abominantes consortium, sanctissimum Eucharistiæ sacramentum in quadraginta horarum solemnibus precibus publicè expositum adoraverimus, communionemque sacram aliaque exercitia spiritualia frequentaverimus, ingenti utique benedictionum cœlestium abundantia cumulati Deo gratissimi & acceptissimi efficiemur.

9. Quando Princeps aliquis in solemni subdi- Declaratur simili.
torum suorum rebellione à suis propriis aulicis, dorsum ei in miseria constituto obvertentibus, totaliter derelictus, inter cæteros aliquem adeo erga se fidum expertur, ut tunc vel maxime ei obsequiose adhæreat, & in ejus devotione & obedientia constanter perseveret, dici nequit, quantum per hoc se erga talem fidelem ministrum devinctum agnoscat, ut omnem ei benevolentiam & gratiam exhibeat, omnesque modos ipsum copiose remunerandi studiose exquirat. Idem igitur hisce diebus fieri existimeris; si quia enim hoc tempore quo Deus quasi ab omnibus Christianis deseritur, & per tot offensarum multiplicitatem offenditur, se à rebellium Christianorum dissolutionibus & petulantiis subducat, atque in ejus cultu ardentius, quam ullo alio anni tempore perseveret, talis utique gratiam & amicitiam ejus magnopere sibi devinctam & obstrictam habebit. Nam ut Poëta canit: *Tempo-* Poëta.
re felici multi numerantur amici: Dum fortuna perit, nullus amicus erit. Sic quoque quadragesimali tempore, in quo Deus in summo ab omnibus honore habetur, omnes erga Deum devoti sunt: At vero in Bacchanalibus, quando Deus ab omnibus fere Bacchanalibus vanitatibus immersis deseritur, tunc fideles, sinceri, ingenui & veri servi Dei quam maximè probantur, tuncque videtur, quinam syncere & super omnia Deum diligant, & colant.

10. Servi alicujus Domini, sicut & milites hu- Aliud simile.
jus vel illius Ducis vel Regiminis ex Livrea, aut vestimenti, quo induuntur, figura vel colore facile dignoscuntur: Sic etiam si scire velimus, quinam ex Christianis veri, fideles, & synceri servi Dei existant, ad Livream, vel ad vestimenti genus, quo hisce diebus induuntur, oculos nostros dirigamus: Si enim illos videamus larvatos per fora publica velut stultos discurrere, aut si noventur spectaculis vel choreis libenter interesse, illos utique non Dei nostri, sed Bacchi servos esse audacter dicere possumus: At vero si inveniantur hoc tempore in Oratoriis, in Ecclesiis verbum Dei attenta aure auscultare, sanctissimum Sacramentum devotè adorare, in Confessionibus faciendis & percipiendis Communionibus frequentes esse, & Bacchanalia non solùm nihili facere, sed & abominari eadem, libere & audacter eos veros Dei servos & aulicos esse affirmare poteritis. Hæc enim vera servorum Christi livrea est, quam S. Apostolus Romanos sui temporis induere jubebat, dum
ait: *Sed induimini Dominum Jesum Christum.* Rom. 13. 14.
Sed quanam ratione id fiet? Audite ipsum confestim respondentem, id alia ratione fieri non posse, quam per Bacchanalium contemptum & abominationem; Dicit enim: *Et carnis curam ne feceritis in desideriis.*

11. De Tiberio Imperatore Christiano refert Historia.
Cardinalis Baronius, quod cum à populo more Baron. An. 582. n. 3.
solito præstolaretur in circo, ubi utpote Justiniani nepotis Justini partibus addictus, vitæ ejus

paraverat indeclinabiles insidias, is ad fundendas Deo preces Ecclesiam adierit, eisque finitis ab advocatia ad se in eamdem Ecclesiam Patriarcha, Consulibus, & urbis Præfectis in Palatium Cæsareum introductus, Chlamydeque ac paludamento Imperiali indutus inter infinitæ multitudinis applausus in solium fuerit collocatus, adeoque seditiosi spe sua frustrari & delusi urbe excedere & in varias mundi partes fugere coacti fuerint: Ecce tibi insignem fructum, quem reportare solent, qui theatra deferentes, Deo constanter his diebus adhærent. Quot sunt qui recreationibus hisce nimium addicti ingentem passi sunt regnorum, coronarum & gloriæ jacturam: Econtra vero quot sunt qui cœlestis regni possessionem sibi ex ea solùm causa stabilierunt, quod hisce diebus vel maximè Deo adhæserunt.

Luc. 1. v. 9. Exemplũ, Communionem ducens.

12. In vita sæpius à nobis nominati servi Dei Joannis Baptistæ de Fulginio declarationem illam legimus, qua se in patria sua hisce diebus ad majorem Dæmonis confusionem & ignominiam vexillum Christi erigere, & sub illud majorem, quem pro viribus posset, Christianorum congregare velle numerum publice & aperte professus est: Cum enim etiamnum juvenis esser ad coætaneos consodales conversus dixit illis: Satagemus Diabolo hisce diebus majorem quam excogitare possumus despectum & opprobrium conciliare, atque hoc fine in Ecclesia Cathedrali in die Jovis crasso qui Dominicam Quinquagesimæ antecedit, omnes in conspectu totius populi communicemus, eoque tempore quo Deus à mundo quasi toto deseritur, in hoc inquam nos mundum & ejus vanitates deserentes ad Deum accedamus propinquius, ejusque honorem tueamur: Quod cum studiose cum suis piis commilitonibus exequeretur, magnam post se traxit piorum hominum turbam, quæ eamdem ipsorum devotionem imitabatur, atque hæc devotio deinceps non solum in illa Civitate, sed & in universa Italia aucta & amplificata fuit, adeo ut hoc die passim Communio quædam Generalis institui, multasque eidem diei, ut majori cum fructu illum in exercitiis pietatis transigere possint, præparationes præmitti soleant.

Diabolus torquetur ab abstinẽtibus.

13. Refert S. Matthæus, quod postquam Salvator inquietos turbulenti maris fluctus & procellas sedasset, è navigio excendens terram ingressus fuerit Gerasenorum, ibidemque duos obvios habuerit Dæmoniacos, qui è sepulcbris, in quibus morari solebant egressi, dixerunt ad illum:

Matth. 8. v. 29.

Quid nobis & tibi Jesu Fili Dei? ut quid venisti huc ante tempus torquere nos? Ubi oritur quæstio, quamobrem hi Dæmones corporibus Dæmoniacorum se antetempus à Christo torqueri, lamentati fuerint? Num igitur ante Christi adventum à pœnis infernalibus minimè cruciabantur? Utique torquebantur, ab iis quia pœnæ infernales nunquam illos deserunt, sed illos ubicumque degunt, inseparabiliter sequuntur, verumtamen tormenta iis plurimum diminui & remittere putabant, quamdiu hac fruebantur consolatione, quod videlicet homines illos affligere & torquere possent, hac enim ratione malitiæ & invidiæ suæ aliqua saltem ratione satisfaciebant. Verum ut historiam istam ad nostrum accommodemus propositum, sciendum est, quod Dæmones numquam per totius anni decursum magis affligantur, quam in Quadragesima, quod tempus est pœnitentiæ: At vero quando ferventiores Christianos etiam antecedenter ante Quadragesimam, illis præcipuè diebus quando Dæmones majorem malitiæ suæ fructum colligere solent, se in devotionis operibus exercere, suasque tentationes superare vident, dici nequit, quantum illi torqueantur. Simus igitur deinceps æmuli & imitatores Christi, ut rebellibus hisce spiritibus tanto major accrescat confusio & ignominia.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Nonnulla illuminatissimarum virorum adducuntur exempla, qui zelosos se Bacchanalium vanitatum hostes esse probarunt; Ubi etiam aliqua adducuntur Divinæ complacentiæ signa; quæ Deus illis exhibere dignatus, qui hisce diebus vanitatibus illis relictis ipsum sequuntur.

THEMA.

Et derelinquam mihi in Israël septem millia virorum, quorum genua non sunt incurvata ante Baal. 3. Reg. 19. vers. 18.

Deus selegit aliquos qui Bacchum non colunt.

1. QUando ferventissimus ille, zeloque Dei ardens Propheta Elias cultum veri Dei ab universo populo Israëlis sperni & conculcari, Baal autem ab unoquoque flexis genibus tamquam verum Deum adorari mœsto animo vidit, Deum sibi dicentem audivit: *Et derelinquam mihi in* 3. Reg. 19.
Israel septem millia virorum, quorum genua non v. 18.
sunt incurvata ante Baal, quasi dicere et voluisset. Ne turberis ô Elia, non enim numerus me syncere colentium adeo est exiguus, ut tu existimas, jam enim ex tanta impiorum hominum fæce multos honorem meum zelosissimè æmulantes mihi specialiter selegi, qui impetuosis inimici infernalis conatibus se pro viribus animosè opponant. Enimvero Historia isthæc, ni fallor, præsentem vivacissime repræsentat Bacchanalium vanitatem; videri enim haud immerito posset ob nimiam Bacchanalistarum multitudinem, omnes quasi fideles hoc tempore, si non ante Baal, saltem ante Bacchum genua sua flectere, & tamen Salvator noster multos honorem suum & cultum zelosissime prosequentes, ab hac impietate omnino illæsos reservat & immunes: Eosque tanti æstimat, ut omnes illos sigillatim & individualiter quasi numeratos habeat: *Derelinquam mihi septem millia*, honorificentissimum quoque illis titulum attribuat, *virorum; vir à virtute*; gressus item illorum studiose enumeret, omniaque illorum opera, quæ eo tempore, quo à majori Christianorum parte deseritur, pro suo amore exercent & operantur, magno in pretio habeat, idque, ut Cajetanus ait, *ut sciret Elias, quod* Cajet. ibid.
non solùm ipsius curam habeat, sed etiam tot millium, Deum colentium, non idola, sed summum Deum; Deus etenim liberalissimus omnium remunerator operum bonorum, specialem sibi omnium illorum curam & solicitudinem vendicat, qui idolis, id est, Bacchanalium voluptatibus & insolentiis dorsum obvertentes, hisce diebus Divino ejus servitio se vel maximè impendunt.

2. Universa lex quam Deus pro æternæ salutis assecuratione homini statuit, in duobus hisce Polis vertitur & volvitur: *Declina à malo,* Ps. 36. 27.
& fac bonum; atque ideo felices & fortunati sunt illi qui hoc tempore in Christianæ vitæ disciplina & modestia nequidquam relaxantur,

Declina à malo Bacchan.

quin

quin potius in operibus bonis magis magisque effervescunt, optimique Christiani partes perfectissime adimplent, siquidem hisce diebus magis, quàm aliàs umquam in toto anno maximum malum declinandum, id est, Bacchanalia infestant, siquidem hoc tempus, ut alibi diximus, non immeritò fœcunda *Dæmonis vindemia* appellatur.

Fecit S. Franc. de Sales. Lib. 5. vit. 3. S. Franciscus de Sales hisce diebus se subducere & spiritualibus exercitiis incumbere consuevisse legitur: *Ut popularis insolentiæ, & dissolutionis, quæ vix impediri potest, testis non esset.* Quamvis etiam idipsum ob rationem aliam solitum fuisse facere, haud inverisimiliter credi possit, nimirum quod hoc tempus, tamquam boni communis commissi sibi populi zelosissimus promotor, specialissime pro suis exercitiis spiritualibus elegerit, quia sciverit quid S. Carolus de devotionibus hisce diebus per ipsum institutis tractans dixerit, videlicet quod hoc tempore, quo justa Dei indignatio per nimiam peccatorum multitudinem specialissime contra nos provocatur, ad impetrandam & procurandam nobis Dei misericordiam, necessum sit, ut sicut peccata illa ab hominibus patrantur... Act. Eccl. Mediol. part. 7. pag. 1019.

Dei indignatio per nimiam peccatorum multitudinem specialissime contra nos provocatur, ad impetrandam & procurandam nobis Dei misericordiam, necessum sit, ut sicut peccata illa ab hominibus piis, Deique honorem zelantibus sine lachrymis sanguineis videri aut intelligi nequeunt, ita quoque quilibet ipsorum spiritum & omnem affectum suum per charitatem Christianam ad Deum dirigat, eumque instantissime oret, ut iis qui hisce diebus similibus tenebrarum operibus se immergunt, lumen sufficiens indulgeat, ut ab errore suo resipiscere, seque emendare possint: aliis vero probis Deumque hisce diebus vere timentibus majorem impertiatur gratiam, ut majorem quotidie in sanctitate & vera pietate progressum faciant.

S. Catharina Senensis. 4. Sancta Catharina de Senis, ut in ejus vita legitur, toto hoc durante Bacchanalium tempore, pro majori parte noctis in profunda oratione absorpta erat; Dato autem signo quo aliæ sorores ad Matutinum decantandum accersebantur, ipsa licentiam sibi à Deo dari postulabat, ut per modicam quietem membra corporis nonnihil restaurare posset, hoc enim commodiuri tempore fieri non posse credebat, quam illo tempore & hora, quo multi diversorum Ordinum religiosi & religiosæ Deum psallendo in cordibus suis laudabant. Idem quoque multis timoratis, Deique cultum & honorem zelantibus Christianis dici hoc tempore posse videtur: Nunc tempus est orandi, Deum tot peccatorum excessibus nobis iratum placandi, tot denique peccata & scandala, quibus divina contra nos irritatur justitia, bonis operibus compensandi: Postea vero quando inchoante Quadragesima omnes pœnitentiæ agendæ intenti erunt, tunc potius occasio & tempus nobis aderit, quo aliquod in vitæ rigore, & continuata devotione levamen admittere licebit. Unde Tertull. ut sui temporis fideles à theatris abstraheret, hoc illos monito præveniebat: *Sæculum gaudebit, vos tristes eritis: lugeamus ergo, dum Ethnici gaudent, ut cum lugere cœperint, gaudeamus & nos; ne forte nunc cum illis gaudentes, tunc quoque jugiter lugeamus.* Et certe si nos in hisce vanæ lætitiæ diebus cordialiter plangentes pœnitentiam faceremus, nobis non deesset ingens occasio consolationis & lætitiæ pro eo tempore quo mundani peccata commissa in jejunio, fletu, & planctu amarè deplorabunt; tunc enim nos ex corde gaudere possemus, de obsequiis Deo fideliter præstitis, de acquisitis

Tertull. de Spect. c. 28. Lugendum, dum alii gaudent.

meritorum ingentium manipulis, de majori nobis conciliata Dei gratia & amicitia, de superatis tot Dæmonis laqueis & insidiis, de liberatione à tot animarum periculis & præcipitiis, in quæ alii hoc tempore infeliciter inciderunt.

5. In Chronicis S. Francisci de quodam Patre, F. Michaële de Barea magnæ sanctitatis viro legitur, quod tantam peccatorum, quæ hisce diebus libere committuntur, habuerit displicentiam, ut ad locum, ubi mulieres ad tripudia & choreas instituendas congregatæ erant accedens, unamquamque illarum seorsim his verbis fuerit obtestatus: Quod si mihi ô benedicta filia, promiseris, quod ex puro amore Dei illam per hæc tripudia & alia hujus temporis peccata offendere nolis; vicissim sanctè tibi polliceor, quod te toto hoc anno Deo per orationes specialissime commendabo; hisque promissis plurimas illarum à vanitatibus illis frequenter abstraxit. Accidit quoque quod hisce diebus locum quemdam, qui Calignanum dicitur, ubi varii profani lusus exercebantur, accedens, in medio ludentium tanto cum fervore in dictorum ludorum detestationem prædicaverit, ut multos præsentium non solum pro illo anno, sed & pro aliis sequentibus à similibus lusibus sæcularibus deterruerit. Par. 3. l. 6. c. 35. Chron. S. Franc. & lut. f. Michaëlis de Barea.

6. In vita sancti Caroli Bortomæi legitur, quod in tribus septimanis Quadragesimam antecedentibus varia instituerit exercitia pietatis; scilicet in Ecclesia Metropolitana orationem publicam, & similiter omnibus diebus Dominicis & Festis, sub qua oratione Litaniæ & aliæ preces tempori accommodatæ decantabantur, proponebantur puncta orationis mentalis, quæ magno cum fructu fiebat ab omnibus præsentibus. In septimana Septuagesimæ quotidie à toto Clero & populo Mediolanensi per singulas urbis portas in speciales classes distributo processionem quamdiu ad septem Ecclesias fieri curabat, ipsomet in singulis Ecclesiis contra præsentis temporis vanitates & dissolutiones ingenti cum fervore & efficacia prædicante; sicque verificabatur, quod Deus quondam S. Eliæ Prophetæ dixit: *Et derelinquam mihi septem millia virorum, quorum genua*, &c. Scribit enim historicus, qui vitam hujus sanctissimi Cardinalis conscripsit, tantam ad hasce processiones & sermones in iis habitos confluxisse populi multitudinem, ut Ecclesiæ, quantumvis amplissimæ, illam sufficienter capere minime possent; Cessabatque omnis populus illis diebus non solum à solitis Bacchanalium ludis & recreationibus, verum etiam ab omnibus negotiis propriis atque commerciis. Præterea solicitus hic & zelosissimus Pastor populum sibi subjectum invitabat, ut ad Communionem sacram distinctis diebus in Eccesiis ad hoc per singulas quatuor urbis regiones deputatis, manu sua propria illi porrigendam devotissime se præpararet, idque præter Communionem generalem, quæ in ultima Bacchanalium Dominica, Quinquagesimæ videlicet, quæ quoad devotionem, Dominicæ Paschatis Resurrectionis haud absimilis erat, ab ipso institui solebat. Adhæc ut subditis suis etiam post meridiem utilis cujusdam exercitii præberet occasionem, orationem S. Sepulchri quotidie per omnes tres septimanas prædictas fieri curabat, sub qua duo excellentissimi Oratores & Prædicatores qui ubique reperiri poterant, sermocinabantur, quibus ipsemet sanctus Cardinalis tertium discursum habiturus succedebat, in quo præcedentium Prædicatorum discursus recapitulabat, atteque mirabili inter se concordabat. L. 7. c. 7. Giussani. S. Caroli Borro. 3. Reg. 19. v. 18.

Fructus subsecutus

7. Verum enimvero ut clarè videas, quantum Deus in sancti zeli hujus Pastoris subsidium concurrerit, quando se Bacchanalium implacabilem inimicum & persecutorem, acerrimumque vanitatum flagellum esse probabat, sciendum est, quod non solùm Diœcesim suam quoad Bacchanalium suppressionem, sed exemplarissimam quamdam Reformationem perduxerit, verum etiam talem ac tantam Deus illi apud omnes conciliavit authoritatem, tamque eximium venerandæ sanctitatis conceptum cunctorum mentibus impressit, ut quando post varias longasque à Gubernatoribus Mediolanensibus hic Romæ præsentium dierum dissolutionem & vitæ licentiam propugnare contendentibus perpessas persecutiones, & contradictionum strepitus, victor gloriosus ad Ecclesiam suam regrediebatur, urbemque Ferrariensem pertransiturus erat, Dux dictæ urbis, qui mense Februario currente vanitatibus Bacchanalibus more solito transigendis totus deditus erat, mox ut sanctum Cardinalem urbi appropinquare intellexit, vexillum, quod in signum indultæ licentiosioris vitæ illis diebus publice erigi solebat, è loco suo dimoveri, & quoad usque sanctus hic Archiepiscopus in urbe præfata morabatur, omnes larvas, tripudia, aliasque dissolutiones serio interdicto vetari jussit; Unde ipso præsente instituta est ibi Generalis quædam Communio, post quam S. Archiepiscopus tali cum fructu ad populum perorsvit, ut dies illi in quamdam septimanam Sanctam transmutati esse viderentur. Venetiis pariter (res mira dictu, verissima tamen) in tam numerosa multitudine, quæ aliis temporibus pari cum dissolutione, qualis aliàs hisce diebus tantum usitari consuevit, vivere solebat, dies Jovis crassus, qui Dominicam Quadragesimæ antecedit, in modestiam & religiositatem diei Paschalis transmutatus fuit, adeo ut ne unicus quidem per universam urbem larvatus conspiceretur; Magna quoque cum instantia, ut Communionem quamdam generalem eo die institueret, urgebat, quam & matutino tempore ejusdem diei Jovis celebrem in Ecclesia Patrum Societatis habuit, ubi pariter ad instantiam Patriarchæ & Nuntii Apostolici magno cum animarum fructu sermonem ad populum habuit.

L. 6. c. 3. Giussa.

Baron. in Notis ad 1. diem Jan. Martyrol. Rom.

8. S. Almachus (cujus in Martyrologio prima die Januarii fit mentio) prout in Notis Cardinalis Baronii legitur, non solum voce, sed etiam sanguinis sui effusione perniciosas voluptatum theatricarum flammas extinguere conatus fuit; Nam *Divino afflatus Spiritu, cum dira spectacula edi videret, sanguinem sanguine abstergendum putavit.* Ludi enim agitabantur gladiatorii, in quibus sanguis fundebatur humanus, simulque multi in iis triumphabant excessus & scandala, quæ ejuscemodi spectaculis semper solent esse conjuncta; *Nec eum fefellit opinio, quid enim cruori martyris incoacessam, cum omnia mundentur in sanguine? Ecce enim quod Imperator legem sanciendo non valuit perficere, Almachus effundendo sanguinem impetravit; unde apposite eudem casu forte idem à Græcis Telemachus appellatur, paululum immutato nomine, quod finem pugnæ illi gladiatoriæ imposuerit.*

Vita S. Lidwinæ Virg.

9. In vita S. Lidwinæ Virginis legitur, quod dum hæc patientissima Virgo instar Jobi, ulceribus plena & afflicta, variis morbis excruciaretur, audito ingenti quodam dissolutorum hominum strepitu in plateis hoc Bacchanalium tempore excitato, postquam de causa illius sibi adstantes domesticos interrogasset, eidem responsum fuerit, hosce clamores à nonnullis Bacchanalibus consuetis recreationibus operam dantibus excitari, quod ipsa audiens zelo reparandi honoris cœlestis sponsi sui, qui illis profanis diebus conculcabatur, mota eumdem sponsum suum enixè rogavit, ut pro diluendis profanorum istorum hominum offensis, afflictum corpusculum suum novo quodam & vehementi morbi genere dignaretur exercere, & ecce subitò gravissima quadam infirmitate correpta fuit, quæ acerrimos ei excersivit dolores, qui per totam Quadragesimam usque ad Pascha Resurrectionis sine ulla intermissione continuarunt.

Chron. S. Francisci l. 10. p. 4. pag. 4.

10. De F. Lupo Prædicatore celeberrimo in Chronicis S. Francisci legitur, quod dum Valentiæ in Hispaniis hisce Bacchanaliorum diebus prædicationibus operam daret, dissolutiones & petulantias illius temporis videns, multarumque animarum jacturam & perditionem inde consequentem vivacissime apprehendens, Dei amore accensus, sequentem cum socio suo mortificationem subire decreverit; Nam instar publice pœnitentium habitibus laceris miserè induti, paulatim & pedetentim per plateas gradiebantur horrendos ejulatus edentes, amarisque lachrymis ea deflentes peccata, quæ iis diebus committebantur, nec non exiguam hominum erga Deum devotionem & reverentiam; sæpius etiam in iisdem plateis altum clamabant: O Domine, misericordis, misericordis, nobisque miseris peccatoribus dignanter compatere! qui ejulatus & clamores universam urbem Valentinam adeo commoverunt, ut Bacchanalia deserentes cives devotionis exercitiis, Confessioni videlicet & cordis compunctioni & orationi totaliter se dedicarint, haud secus ac fieri solet in Feria sexta Parasceves, ad Dominicæ Passionis prædicationem.

Curiosum factum B. Jacoponi.

11. Curiosum quoque & memorandum est facinus illud, quod de alio quodam Religioso Capucino legitur, cui nomen erat B. Jacuponus de Todi; Cum enim frater illius germanus vir nobilissimus pariter & opulentissimus ob desponsatam sibi uxorem solemnes instituisset nuptias, ipsumque instanter rogasset, ut ea nuptiarum die ab omni se pœnitentia contineret, nec ullos in civitate per devotiones concitaret motus, dictus Jacoponus misso ad se per fratrem nuntio protinus respondit: Dic fratri meo, quod quemadmodum frater meus hodie familiam nostram per suam providentiam honorare contendit, ita quoque ego idipsum facturus sim per meas stultitias; quapropter se totaliter denudans totum corpus suum oleo terebinthino perunxit, seque inter plumas varii coloris circumvolvens, ex adhærescentibus corpori plumis monstro quam homini similior in summo recreationum fervore inter alios larvatos Bacchanalistas comparuit, quo viso spectaculo omnes confusi ac perterriti discesserunt.

Gen. 29. 23. D. Chrysost. hom. 45. in Gen.

12. D. Chrysostomus verba illa Geneseos: *Et vespere Liam filiam suam introduxit ad eum*, exponens, inquit: *Vidisti, cum quanta olim honestate nuptias egerint? Audite, qui Sathanicas pompas admiramini, num tunc tibiæ? num tunc cymbala? num tunc chorea Diabolica?* Laban quidem de inopinata Jacobi generi sui è domo ejus discessu conquestus dicebat, quòd si debita cum licentia ab ipso recessisset, ipsum utique cum canticis & cytharis aliquousque prosecuturus fuisset: *Ut prosequerer te cum gaudio & canticis, & tympanis,*

Jacob fequendus.

Gen. 31. v. 27.

& cy-

Procopius ibid.

& cytharis; sed ut Procopius optimè observat, Jacob illa benevolentiæ paternæ signa noluit: *Quæ tamen adhibere Labanus cum vellet, constat Jacobum effugisse*; Cum igitur Jacob alio nomine Israël, id est, videns Deum appellatus fuerit, ideo per hoc factum nobis innuitur, quod quisquis lumen & notitiam Dei habet, profana gaudia & dissolutiones pro viribus abominetur, & fugere contendat.

Aliud factum B. Jacop.

1. Cor. 3. v. 18.

13. Optimè igitur supradictus B. Jacoponus fecit, dum salutare illud S. Apostoli monitum secutus fuit, dicentis: *Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat, ut sit sapiens, sapientia enim hujus mundi stultitia est apud Deum.* Idem quoque cum tum ex natalium nobilitate, tum ex præstanti litteratura qua præfulgebat, tum denique ex ea in qua positus erat dignitate, in summa apud compatriotas suos esset opinione, ad turbandam Bacchanalium dissolutionem honoris Dei zelo accensus, ad cingulum usq; se nudavit, asinique clitellas cervici imponens, fræni autem loco lignum, quo dictum jumentum sub cauda accingitur, ori suo imponens, manibus pedibusque ad instar bestiæ rependo ingressus est locũ illum seu forum, in quo Bacchanalis dissolutionis solemnitas quam maximè effervescebat, ut tanto facilius eamdem turbare & de medio tollere posset, prouti reipsa præstitit; quia enim omnibus notum erat, ipsum hanc corporis figuram ex solo Christianæ mortificationis motivo induisse, ut Dei honoré zelaret, non vero ut solemnem illam mundi stultitiam hoc spectaculo promoveret, unus alterum sine ullo risu aut ludibrio illius oborto, imo cum magna cordis compunctione intuens, relicto foro abjectisq; larvis in domum quisque suam concessit.

3. Reg. 19. v. 18.

Visio S. Gertrudi exhibita.

14. Porrò opera bona, quæ hisce profanis diebus à Christi fidelibus fiunt, Deo tantopere placent, ut illa specialiter in rationes deducat, omnesque qui his diebus sub Crucis suæ vexillo fideliter militant, sigillatim & exactè enumeret; *Et derelinquam mihi septem millia virorum, &c.* Et quidem expressum hujus assertionis testimonium nobis celebris illa valdeque memorabilis visio perhibet, quæ S. Gertrudi Virgini à cœlesti ejus Sponso exhibita fuit, quæ proinde à nobis hoc loco fideliter exactéque recenseri meretur. Huic igitur sanctissimæ Virgini Christus sponsus ejus in nocte Quinquagesimæ, in throno gloriæ suæ magnificè residens apparuit, ad cujus pedes S. Joannes Evangelista velos Secretarius ejus actualiter quædam in libro particulari scribens & annotans sedebat; Cùmque sancta hæc Virgo Christum sciscitaretur, quidnam esset, quod S. Joannes tam solicite & diligenter annotaret, hoc à Sponso suo responsum accepit: Jussu meo omnia illa describit obsequia & servitia, quæ ab hujus tui Monasterii Sanctimonialibus mihi hactenus exhibita fuerunt, nec non omnia illa, quæ ab eisdem duobus hisce sequentibus diebus exhibebuntur, eaque hoc præcipue fine illum scribere jussi, ut ego (cui Pater meus omnem judicandi potestatem & authoritatem tribuit) dum venturus sum, ut unicuique juxta mensuram bonorum operum suorum fideliter retribuam, simulque illis mensuram confertam fructuum Passionis & mortis meæ, unde omnia merita humana magnopere nobilitantur, superaddam, illos cum hac charta coram Patre meo perducere valeam, ut is demum per infinitam paternæ benignitatis suæ potentiam, aliam quamdã supereffluentem & cogitatam mensuram pro omnibus illis servitiis & obsequiis mihi in horum dierum atroci persecutione benignè & fideliter præstitis clementer superaddere dignetur; Cum enim ego præ cunctis aliis fidelissimum me esse profitear, nequaquam committere possum, ut in retributione benefactoribus, fidisque amicis meis facienda minus æquus aut legalis Davide inveniar, qui tametsi toto tempore vitæ suæ in exhibenda erga benefactores fidelesque amicos suos gratitudine numquam defecerit, attamen in die mortis suæ, quando jam diadema & Sceptrum Regni sui filio suo Salomoni cesserat, eidem insuper præcepit, ut filiis Berzellai & Galaaditis omnibus modis benefaceret, eosque velut commensales perpetuos regiæ mensæ adhibere non omitteret, eo quod hi cum omni fidelitate sinceraque benevolentia & humanitate ei occurrissent, quando à facie & armis Absalonis filii sui fuga sibi cogebatur consulere; Imò sicut servitium aliquod in adversitate alteri præstitum ab omnibus majoris æstimatur, fortioremque gratitudinis exhibendæ obligationem superinducere censetur, quàm quod in prosperitatis tempore exhibetur: ita quoque mihi longè magis illa placet fidelitas, quæ hisce diebus erga me exercetur, quibus per diversa & enormia, quæ ab hominibus committuntur, peccata maximè contemnor & offendor. Totus hic discursus ab increata & incarnata Sapientia Sanctæ Gertrudi Virgini propositus fuit. Ex quo manifestè ingens illa æstimatio deducitur, quam Deus habet de illis operibus bonis, quæ hisce profanis diebus in ejus obsequium & servitium exhibentur.

Omnia opera à Deo numerantur.

Iob. 14. 16.

15. Ac proindè unaquæque anima, quæ hisce diebus suam erga Christum fidelitatem probat, jure merito dicere potest: *Tu quidem gressus meos dinumerasti*; quod si enim Angelus ille, ut in vitis Patrum legitur, gressus Sancti illius Monachi, qui ad majorem sui mortificationem aquam, quam in vicinia commodè habere poterat, è fonte à cella sua procul dissito jussu Abbatis sui hauriebat, dinumerasse perhibetur, quanto magis Deus hisce diebus exactissimam habebit rationem, numerabitque omnes illos fideles, qui hisce diebus magis quàm umquam alias in divino ipsius obsequio constanter & solidè devoti ac ferventes existunt, dum infinitus numerus *bibit quasi aquam iniquitatem.* Iob. 15, 16.

Orandum cum Psalmista.

Ps. 16. v. 5.

16. Unaquæque igitur Christum hisce diebus constanter sequens anima ad ipsum conversa fidenter dicat: *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea*, hoc enim si à Christo impetraverit, pedibus ejus illud à sacra Sponsa in Canticis expressum encomium attribuere poterò, & dicere: *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis?* Cant. 7. 1. Quotquot enim Christianus, Deo in hisce Bacchanalibus declinandis constans & fidelis, impressa reliquerit in via Divinorum præceptorum & consiliorum suorum vestigia, *Viam mandatorum tuorum cucurri*, Ps. 118, 32. tot quoque sibi reponit futuræ retributionis æternæ securissima indicia, imò pignora, quia Deus fidelitatem istam incomparabiliter tunc præcipuè æstimat, quando Christianis ad ingentem eorumdem confusionem dici potest: *Pedes enim illorum ad malum currunt*; Prov. 1. 16. *lassati sunt in via iniquitatis*; Sap. 5. 7. De his quoque qui hoc tempore voluptates, quas mundus larga manu offert, contemnit & deserit, verè dici potest: *Et Luna sub pedibus ejus*; Apoc. 12, 1. quia ut omnibus passim notum est, luna propriissimum est vanitatum mundanarum Symbolum; Et ideò quia ut Scriptura dicit: *Nam stultus sicut Luna mutatur*, Eccli. 27, 12. meritò hoc tempore dici potest: *Et stultorum infinitus est numerus*, Eccl. 1, 15. siquidem homines hisce diebus, tam quoad faciem seu vultum, quàm

quoad vestes & habitus adeò transmutantur, ut vix ab aliquo cognosci possint. Quod si autem voluptates mundanas hoc tempore contempserint, consequens est, ut tandem aliquando coronam stellarum duodecim in capite suo præstolari securissimè possint: *& in capite ejus corona stellarum.*

Apoc. 12. 1.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Acceptum Deo & perfectum Sacrificium est, à gaudiis & voluptatibus, quas mundus hisce diebus larga manu dispensat, abstinere & Christi disciplinæ se submittere.

THEMA.

Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum: & nolite conformari huic sæculo. Ad Rom. 12. ✝. 1.

Dehortatio.

1. SAnctus Paulus Apostolus ad Romanos scribens, eisdem magna cum solicitudine proprii corporis mortificationem, & voluptatum mundanarum omnimodam abnegationem inculcare nitebatur, eo quod recreationibus, & theatralibus spectaculorum gaudiis, aliisque similibus profanitatibus valdè deditì erant. Porro Lyranus verba illa: *Nolite conformari huic sæculo*, ita quidem exponit, *id est, delectabilibus hujus mundi*; clarius tamen & ad propositum nostrum convenientius verba illa: *Nolite conformari huic seculo*, Hugo Cardinalis interpretatur, dum addit, *quia mundus, caro, Dæmonia diversa movent prælia*; hisce etenim verbis Bacchanalia, quæ fideles diversis præliis adoriuntur, ad literam describere voluisse videtur; Horum etenim tempore mundus per spectacula, theatra, larvas pro viribus nos seducere nititur; Caro autem per convivia, ebrietates, comessationes, choreas, tripudia, cantus, aliasque similes obscœnitates nos extimulare molitur; quod verò Dæmonem attinet, hoc unicum dixisse sufficiat, quod præsens Bacchanaliorum tempus *Dæmonum vindemia* à sacris Scriptoribus appelletur. S. Carolus autem in hisce verbis interdictum quoddam, sive prohibitionem omnium hujus temporis vanitatum & dissolutionum contineri expressè declarat. S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha verba illa: *Nolite conformes fieri huic sæculo* hac adjuncta Glossa illustrat: *Ut in aliquo obtemperetis mundo blandienti vobis.* Nos ut inæstimabilia merita illorum, qui Deo placere cupientes ab omnibus Bacchanaliorum dissolutionibus abstinent, seseque subducunt, clarius explicemus, sub plurimum sacrorum Interpretum fideli directione & magisterio, quæ in hisce verbis latent mysteria, fusius ponderabimus.

Rom. 12. v. 2. Lyran. ibid. Hugo Card. ibid. Act. Eccl. Mediol. pag. 1152.

Rom. 12. 1. Solicita postulatio.

2. Dicit igitur Apostolus: *Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei*; Ubi solicita ejus postulatio Romanis proposita, ut videtis, Divinæ misericordiæ innititur, quasi dicere vellet, quanto zelo Dei æstimatis & desideratis misericordiam & pietatem, tanto cum ardore, cura, & solicitudine vos Deo in sacrificium offerre contendite, siquidem id faciendo misericordiam & pietatem Dei vobis infallibiliter conciliabitis. Porrò Glossa interlinearis ad illa verba: *ut exhibeatis*, addit: *licet caro repugnet*; In hoc enim tota virtus consistit, ut sciatis & possitis horum dierum vanitatibus & dissolutionibus resistere, neque vos ab iis seduci patiamini, sed in sequela Christi hisce diebus constanter perseveretis: *Pereat licet mundus.* Nunc Bacchanalia aguntur, quæ Italice Carnevale appellantur, ut alibi diximus, eo quod caro hisce diebus omninò spiritui prævaleat, ac proinde nunc magni meriti opus erit, si vobismetipsis violentiam intuleritis, ocella consectemini, *licet caro repugnet.*

3. Unde hanc fortè ob causam Ecclesia in Dominica Sexagesimæ, quando Bacchanalia in summo consistunt fervore, in sacro Missæ officio hæc verba legit: *Conglutinatus est in terra venter noster*, hisce namque diebus vel maximè in nobis verificari videntur illa verba: *Quorum Deus venter est*, ideoque nobis à Deo subveniri postulamus dicentes: *Exurge Domine, adjuva nos & libera nos*, Sancti Pauli quoque patrocinium & defensionem in oratione illius Dominicæ imploramus, qui cum à carne sua colaphizaretur: *stimulus carnis colaphizat me*, per Divinum sibi exhibitum auxilium victor evasit; ideò quoque in hac Dominica stationem in ejus Basilica instituit. *Obsecro, ... ut exhibeatis corpora vestra hostiam*; Glossa interlinearis dicit: *Hostiam in mortificatione carnalium desideriorum*; Etenim oblatio hujus hostiæ, ad quam nos S. Apostolus tam serió invitat, in mortificatione & abstinentia à quibusvis Bacchanalium vanitatibus, & in nostra ab horum dierum ludis, larvis, cursitationibus & petulantiis execrandis sequestratione præcipuè consistit. *Homo*, inquit Glossa ordinaria, *in quantum mundo moritur, ut Deo vivat, Sacrificium est, corpus enim nostrum cum temperantia castigamus, si hoc propter Deum facimus, Sacrificium est.* Quisquis enim in Bacchanalium fervore temperanter vivit, Sacrificium Deo de semetipso immolat: Porrò Martyrium holocaustum est perfectissimum, at verò certum est, quod ut Sanctus Bernardus ait, subtiè in medio conviviorum vivere, & inter divitias pauperem vitam agere, martyrium quoddam sit pœnosissimum. *Quod martyrium gravius est, quàm inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi inter divitias, quas ostendit mundus, quas offert malignus, quas desiderat noster appetitus?* Quanto igitur magis hoc martyrii præconium vitæ nostræ attribuere poterimus, si in hujus temporis universali totius mundi lætitia à cursibus, theatris, comœdiis, choreis, tripudiis, larvis, imò & à quavis alia quantumvis honesta recreatione abstineamus, & hoc præsertim tempore orationi, verbi Dei assiduæ auscultationi, Sacramentorum frequentationi, aliisq; similibus devotionis & pietatis operibus operam dederimus? Optimè igitur nos Sanctus Augustinus his verbis exhortatur: *Contra mortifera blandimenta luctemur, scientes in eo etiam quotidiana martyria Christianis non deesse*; Cum igitur voluptates mundanæ nunc quàm maximè ferveant, & ad quemvis gressum, ad quemvis oculorum obtutum se nobis abundanter & cumulatim offerant, utique ab illis nunc se continere verum quoddam est Sacrificium. Divus Chrysostomus in oratione quadam, quam in laudem Sanct. Teclæ conscripsit propositionem illam, quod scilicet voluptatibus oblatis resistere acerbius sit martyrium, quàm quod à Carnificibus sustinetur, fusè probat.

Abstinere à gaudiis sacrificium est. Ps. 43. v. 25. Phil. 3. v. 19. Ps. 43. v. 26. 2. Cor. 12. v. 7. Rom. 12. 1. Gloss. interl. Gloss. ordin. S. Bernard. serm. in Fest. omn. SS. S. Aug. serm. 150 de tem. Martyria numquam desunt. D. Chrysost. T. 1. orat. de S. Tecla.

4. Statua illa quam Nabuchodonosor Rex Babyloniæ adorandam exposuit, quamdam cum Bacchanalibus & Baccho proportionem habere videtur;

Bacchanal. relinquentes cœlum

ac cœlestes gratias promerentur.

videntur; hunc enim Dæmon hoc tempore fidelibus proponit, ut illum cultu & obsequiis suis prosequantur. Tres autem pueri potius se inter medias flammas in holocaustum offerre maluerunt, quàm sua coram illo Idolo genua flectere; id quod S. Basilius in iis summoperè admiratur, dum ait:

S. Basil. in c. 3. Isaia.

Ad vocem resonantium tuba, fistula, cythara, sambuca, psalterii, symphonia omnisq; generis musicorum, populi quidem, & crebus, & linguæ in humum sese demittebant, qui verò longissimè erant, nec sustinebant bibere vinum Babylonicum, quique mensa regalis delicias execrabantur, hi ne prociderunt quidem, nec adorarunt imaginem. Porrò juvenes illi à jejuniis extenuati, à conviviis & cibo regio abstemii in fornace illa ardenti, haud secus ac in Paradiso quodam, ab ardore Babylonico exempti cœlestis toris fruebantur deliciis, ad insinuandum per hoc nobis (siquidem *omnia in figura contingebant*) quod is qui Bacchanalibus cultum aliquem deferre detrectat, non solùm à flammis eximatur infernalibus, verum etiam gratias promereatur cœlestes, easque amplissimas.

Carnales appetitus perimendi. Lipom. ibid. Exod. 32. v. 26.

5. Quandu populus Israëliticus in deserto genua sua coram vitulo aureo flectebat, eumdemque choreis, cantibus, ludis, conviviis, & aliis id generis vanitatibus colebat: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere*; Moyses Divinum cultum proculcatum dolens, summoque zelo restaurare cupiens, vitulo isthoc in pulverem minutissimè contrito, dixit: *Si quis est Domini, jungatur mihi*, id est, quisquis partes Dei sustinere desiderat, is sese prodat, meque audacter sequatur; moxque Levitæ se Moysi conjunxerunt, gladiisq; accincti idololatras aggressi sunt, factaque ingenti miserorum illorum sacrificulorum strage hanc à Moyse gloriosam laudem reportarunt: *Consecrastis manus vestras hodie Domino, &c. ut detur vobis benedictio.*

Exod. 32. v. 29.

Author Catenæ super illa verba: *Si quis est Domini, jungatur mihi*, ita legit: *Si quis est pro Domino; quicumque colit Dominum, & vult tenere partes ejus, & non idoli, veniat ad me.* Porrò de Moyse ibidem specialiter dicitur, quod Levitas gladium fœmori accingere præceperit, cum gladius numquam aliter, quàm super femur accingi consueverit? Quodnam igitur in hoc præcepto latet mysterium? S. Gregorius ait: *Gladium super femur ponere, est prædicationis studium voluptatibus anteferre. Et occidat*, inquit Moyses, *unusquisque fratrem, & amicum & proximum suum.* S. Augustinus per hosce fratres, amicos, & proximos nostros, appetitus nostros intelligit carnales, qui ad voluptates adeò proclives esse noscuntur: In talia vitia sævire nos jubet Apostolus, cum dicit: *mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam & avaritiam, quæ est simulacrorum servitus*; Ne quidem fratribus carnalibus vult ut parcamus. Et ideò S. Ambrosius ait: *Est ille Levita verus ultor & vindex, qui carnem interimit, ut servet spiritum*; Illi igitur Levitici Ordinis & Dei cultui dedicati esse censentur, qui quantum in ipsis est, Bacchanalia interimunt, ut spiritum salvent & sequantur, ideoque ut Author Catenæ ait: *Zelo Divino se obarmare debent. Vincentes carnis amicitiam zelo Dei.* S. Ambrosius quoque ait: *Quid tam proximum quàm sunt passiones corporis? eas in se Levita bonus interimit spirituali gladio.*

S. Gregor. Past. p. 3. c. 26. cit. in Cat. Exod. 32. v. 27. S. August. l. 22. con. Faustum cap. 92. Coloss. 3, 5. S. Amb. ad Romul. Ibid in Cat. Author. Catena. Lipom ibid. S. Amb. ibid.

Licita etiã relinquentes hostiã vivã Deo consecrant.

6. *Hostiam viventem*; hoc nomine Sanct. Paulus mortificationẽ à fidelibus hisce diebus exerceri solitam appellat. Hostia est victima viva, talis autem hostia efficimur, quando cum vivaci sensualitatis resistentia mortificamur, quod fit dum hisce diebus, quibus etiam nonnulli Sapientes sese aliqua in re recreare licitum esse censent, à recreationibus & voluptatibus prorsus abstinemus, imò dum (quod multi ferventes & zelosi fideles faciunt) non solùm ab omnibus gaudiis & recreationibus etiã honestis nos subducimus, verum etiam in exercitiis pietatis & devotionis quàm maximè effervescimus; *Consecrastis manus vestras hodie Domino*, inquit Moyses ad Levitas, &c. *ut detur vobis benedictio*; Multi sunt hisce diebus, qui omnes gressus, omnia verba, omnes cogitationes & opera sua in cultum & obsequium Dei consecrant; Tunc enim res aliqua Deo consecrari dicitur, quando per certos ritus, benedictiones, & cæremonias sacras ex profana in sacram transmutatur, quod illi propriè faciunt qui se per orationes, confessiones, communiones, & alia opera Deo consecrant. S. Gregorius de S. Maria Magdalena inquit: *Quot habuit in se oblectamenta, tot de se invenit holocausta.* Multi sunt, qui cum hisce diebus licitis & honestis recreationibus vacare possent, id tamen facere propter Dei amorem omittunt, seque nunc vel maximè devotioni totaliter impendunt; possent quidem alicui spirituali & morali repræsentationi comicæ assistere, & tamen hac relicta, ad verbum Dei devotè se recipiunt; Commoditatem quidem in hac vel illa villa vel horto deliciis honestis fruendi habentes, illis spretis in Sancta septem Ecclesiarum visitatione seu peregrinatione corpus suum defatigare malunt. Posthabitis Comœdiis lascivis, aliisque scurrilibus petulantis librorum spiritualium assiduæ lectioni vacant; dum choreas ab honestis honesto modo agitatas spectare possent, Sanctissimo Sacramento, ubi illud publicè expositum esse norunt, devotè visitato coramque eo pro præsentis temporis peccatis orare percipiunt.

Exod. 32. v. 29.

7 Glossa super illa verba: *Hostiam viventem*, interrogat: *Quomodo erit corpus hostia?* & respondet: *Videant quæ recta sunt oculi, lingua in Dei laudibus, manus in præceptis Dei exerceantur.* Divus Chrysostomus pariter ait: *Nihil turpe loquatur lingua, & facta est oblatio; nihil iniquum committat manus, & facta est holocaustoma.*

Glossa ad Rom. D. Chrys. Hom. 20. ad Rom.

8 *Hostiam sanctam*; scilicet per devotionem, quã corpus nostrum Dei servitio mancipamus. Tunc hostia, quam Deo offerimus Sacrosancta victima, & Sacrificium sanctum erit, quando nos totos & totaliter Deo, consecraverimus. Idem Sanctus Paulus ad Thessalonicenses scribens inquit: *Hæc est enim voluntas Dei Sanctificatio vestra*; ut autem exponat, in quonam Sanctificatio hæc consistat, subjungit: *Ut abstineatis vos a fornicatione &c. non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* Interlinearis legit: *Sanctam, in bonis firmam*; Multi quidem sunt, qui bona se, in hac omnibus quasi communi contagione, non contaminandi proposita habent; at verò accidit illis, quod Salvator in Evangelio Sexagesimæ prædicit: *Et hi radices non habent; qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt; Deinde venit Diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* Quamdiu Societas prompta se non offert seductricis alicujus societatis mala se occasio, se in servitio & sequela Christi constanter perseverare velle ostendunt; at verò facillimè pervertuntur, quia si tentationi Dæmonis, malorum amicorum aut perversorum sociorum accesserit commercium & consilium, subitò se seduci permittunt; ac proinde cœlestis ille agricola, de verbi sui, cœlestiumque inspirationum semine dicit: *Quod autem in bonam terram, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.*

S. Tho. ibid. Totus homo Deo consecrandus. 1. ad Thess. 4. v. 3. ibid. v. 7. Gloss. Inter. Luc. 8, 14. Ibid. v. 13. Societas mala seducit. Ibid. v. 15.

9. S. Apostolus ad Galatas scribens inquit: *Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet.* Qui voluptatibus & deliciis vacat, agrum suum spinis & tribulis adimplet, seminatq; zizania, quæ perpetua futura sunt ignis æterni alimenta: *Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem, qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.* Dionysius Carthusianus ly. *sanctam*; ita exponit, ut idem significet, quod *carnalibus sordibus expurgatam.* Notandum est autem, quod Sanctus Apostolus ad eosdem Galatas quoque hæc verba scribit: *Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini*, quæ verba ad literam jure adaptari possunt illis, qui in principio quidem

Gal. 6. v. 8. Deliciæ sunt spinæ. Gal. 6. v. 8. Proposita continuanda. Dio. Carth. ibid. Gal. 3. v. 3.

Baccha-

Baechanaliom in timore Dei vivere incipiunt; bonumque sibi formavere propositum in eodem vitæ genere deincepa semper continuandi, & tamen in fine tandem se miserè seduci permittuut.

Opera Justitiæ sunt hostia Deo placens.
Dion. Card. ibid.

10. *Hostiam Deo placentem.* Talis verè est mortificatio sensualitatis, in quâ pii & devoti Christi fidelea se exercent, hæc enim Sacrificium quoddam est, Deu supra omnem modum gratum & acceptum. Dionysius Carthusianus verha illa *Deo placentem*, ita glossat, id est, *ad Dei gloriam ordinatam*; Et talis quoque est mortificatio prædicta; hane enim hisce diebus, quibua honor Dei à majori Christianorum parte conculcatur, ex zelo honoris Divini ad Dei gloriam defendendam specialiter ordinamus. Unde Divua Thomas Doctor Angelicua inquit:

S. Th. ibid.

Exhibet homo Deo corpus suum ut hostiam, per hoc quod corpus suum exhibet ad opera justitia, & Divini cultus exequenda; Ex hoc enim, quod multos videamus hisce diebua tanta cum ædificatione in orationibus Quadrag. horarum adeò ferventes, io visitaotibua hospitalibus, in obeunda septem Ecelesiarum laboriosa peregrinatione, in verbo Dei denique devotè auscultando maximè assiduus, Divinam supremi Numinia Majestatem adeò dignis saerificiis colt & honorari impensè gaudemua: *Talis hostia Deo placet*, inquit D. Chrysostomus, *Quando membra nostra mortificaverimus.* Observat autem idem Sanctus Doctor olim specialem in sacrificiia offerendis curam adhibitam fuisse, ut hostiæ offerendæ mundæ, omnisque maculæ expertes essent, atque ideò ideo illud os aureum modum præscribit, quo Sacrificium nostrum Deo beneplacens efficere valeamos; Dicit enim: *Quoniam membra tua Deo sunt sistenda, quoniam hostiæ sunt, omnem ab illis maculam auferto*, modumque quo id consequi possimua protinus subjungit, dicens: *Neque offerri poteris oculus scortationi serviens, nec pedes claudicantes, theatraq; visitantes; nec venter deliciis serviens, voluptatumque desideria inflammans, nec cor amorem fornicarium fovens, neque lingua turpia loquens.* Cajetanus per *Hostiam Deo placentem*, *exercitationem* intelligit *operum, qua secundùm se grata sunt Deo.* Sanctus Anselmus ly *placentem*, idem significare dicit, quod *virtutum meritis acceptabilem*; Talem autem se hostiam efficiunt illi, qui dum omnes vel major hominum para vitiis, sensibus & carnis lasciviæ omnem indulgent licentiam, non solum à voluptatum torrente se subducunt & ab iia abstinent, verum etiam illo tempore vel maximè in virtutibus Christianis effervescunt; Hoc enim est sacrificium gratissimum & acceptissimum holocaustum. Nam *hostia corporis nostri*, inquit Sanctus Thomas, *vivit Deo per justitiam, & mortificatur concupiscentiis carnis.*

Membra item mortificata.
D. Chrysost. hom. 20. ad Rom.
Qualis hostia Deo placeat.
Cajet. ibid.
S. Ansel. ib.
S. Tho. ibid.

11. Enimverò opera nostra bona hoc tempore à nobis exercita Deo specialissimè grata & accepta esse, ex multia præmiis & remunerationibua, quæ Deua iis, qui ipsum hisce diebua sequuntur, confert, facile deducere possumus. Etenim in vita egregii illius servi Dei Joannis Baptistæ de Fulginio inter alia scribitur, quod Joannes Paulus Fiastia Urbis Capitaneua post sumptam in die Jovis crasso vel pingui vulgariter nominato, Sanctissimæ Eucharistiæ Communionem, à quodam jurato inimico suo duobus sclopeti ictibus impetitua illæsus remanserit, imò eadem die in parte quadam corporis periculosissima pugione petitus sequenti modo miraculosè liberari meruit; Ad pectus namque parvulum quemdam Crucifixum gerebat ex argento confectum, in quem cum pugionis ictus infixus fuisset, haud secus ac si ipsemet Christus crucifixus devotionem ejus, qui illis diebus in ejus honorem vacaverat, recompensare volens, ictum hunc loco ipsius in se excepisset, nec quidquam sauciatus fuit.

Lib. 1. c. 9.
Historia memorabilia.

12. Observastisne aliquandò, quonam præcipuè tempore æterna veritas Davidi stipulato pacto Regnum ipsius in perpetuum stabilire promiserit? Regnum videlicet illud, de quo Gabriel Archangelus in illa quam ex sanctissimæ Triadis jussu executua legatione loquebatur, dum ait: *Et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo ш æternum*, Ecclesia nimirum, quam Christus in Sacrosancta humanitate sua, ex progenie Davidis assumpta, aggressus est gubernare. Pro meliori igitur hujus intelligentia sciendum, eximium hoc privilegium tune præcipuè concessum fuisse, quando ex singulari pietatis & devotionis impulsu coram arca Dei exultabundua saltitavit, indeque à Michol conjuge sua derisus & illusua fuit; hoc enim tripudium innocens & sanctum fuit; *saltabat totis viribus ante Dominum*, Sannæ autem & derisiones, quibuscum saltatio isthæc à Michol excepta fuit, majores servoria stimulus addiderunt, ut obsequium istud in mundi quidem oculis vile & abjectum, imò ludibriosum, in oculia Dei autem pretiosissimum, inæstimabile, & honorificentissimum strenuè prosequeretur dicens: *Et ludam & vilior fiam, plusquam factus sum.*

Devotionis saltua Deo placet.
Luc. 1. 32.
2. Reg. 6, 14.
Ibid. v. 21.

13. In vita Sancti Bernardi legitur, quod dum aliquando in juventute, præ intensissimo capitia dolore languidus in lectu decumberet, *inductaque esset quadam mulier suaviter canens, ut posset aliquo modo allevare ejus dolorem, protinus jusserit eam à conspectu suo amoveri*: Quonam verò fructu mellifluum hunc juvenem contagiosum hoc mulieris istius consortium à se pepulisse existimatis? nimirum hic non minus generosus quàm studiosus virtutis actus tantoperè Deo complacuit, ut subitò post fugatam mulierem sanitatem sancto juveni restituerit: *Ea recedente dolor omnis abscessit.*

Historia.
Alb. Gu. lielm.

14. Sanctus Carolus Borromæus in memoriali ad populum suum Mediolanensem directo scribit, quod inter alios fructua, quos Deus per horrendum Mediolanensi Urbi immissum pestilentiæ flagellum, & clementem illius ab eodem malo liberationem in illa Urbe producere intendit, hic unicè ab eo desideratus fuerit, ut videlicet abusus præteriti (de Bacchanalibus expresse loquitur) ubique & totaliter annullentur & proscribantur; siquidem ad hoc, ut ira Dei & exinde immissa flagella abarceantur, simulque pro infinitis beneficiis & gratiis receptis, condignæ gratiarum actiones persolvantur, unicum remedium est, ut quisque à præsentibus Bacchanalium dissolutionibus se subducat, & à familiaribus fieri minimè patiatur. Idem Sanctissimus Cardinalis paulò ante magnis Divinam providentiam laudibus deprædicaverat, quod eo tempore præcisè à gravi illo contagio Urbem Mediolanensem liberasset, quo licentiis & dissolutionibus Bacchanalium tempore exerceri solitis nuntium totaliter remiserat; Unde exclamando dicebat: O sapientia Dei infinita, quam investigabiles sunt

Mediolani pestis cessavit spretis Bacchan.
Pag. 1550.

viæ

viæ tuæ, quibus etringis à fine usque ed finem fortiter, & disponis omnia suaviter! Quænam est illa tua ineffabilis providentia, quâ nostrem à flagellis iræ tuæ liberetionem in illud usque tempus reservas, quo eadem ire Dei à profenitate morum, & peccatorum atrocitate quàm maximè provocata irritabatur. Hoc præcisè tempore integra huic Urbi obtigit à pestilentiali contagio liberatio, ut hoc eodem tempore ad reddendas pro beneficio accepto infinitas gratias publicæ instituerentur & promulgarentur processiones, & quadraginta-horariæ preces & stationes, Conciones frequentes & alia pietatis officia similia plura. O benedicte Domine Deus meus, aperi huic populo meo oculos, ut perpetuo tum tempus hoc, tum causam pariter videat, observet & egnoscat, ob quam civitatem istam hoc eodem Bacchanalium tempore, imò & cunctis aliis deinceps futuris temporibus eximii hujus Beneficii memoriam vivam & recentem habere, indeque natam gratitudinis obligationem agnoscere voluisti. Hactenus verba sunt S. Caroli Cardinalis.

Bacchenal. spreta centuplum ferunt fructû animæ.

15. Seminis illius ab Agricola in agrum seminati, cujus in Evangelio Sexagesimæ fit mentio, tres partes, ut superius diximus, interierunt, & una tantum pars fructum centuplicatum peperisse dicitur: *Et ortum fecit fructum centuplum*; Hæc autem pars illos denotabat Christi fideles, qui hujus cœlestis agricolæ, qui dicit: *Pater meus agricola est*, sanctis inspirationibus dant locum, & ed illas fructuosè admittendas corda sua aperiunt; suntque illi, *qui in corde bono & optimo &c. fructum afferunt in patientia.* Semen quidem dum in terram projicitur, nobis deperire videtur, marcescit, & inundationibus, glaciei & nivium rigoribus aliisque hyberni temporis injuriis expositum esse videtur, veniet tamen deinceps tempus messis, in quo pro uno grano projecto, centum alia copiosè subnasci videbuntur. Sed quidnam nobis Christus per similitudinem istam insinuare intendit? Nimirum quod bisce quidem diebus illi qui Christum spretis Bacchanalium vanitatibus studiosè sequuntur, nil aliud experiantur & probent, quàm gaudiorum præsentium subtractionem, solitudinem, abstinentiam, mortificationem, omnimodam à recreationibus, amicis, conviviis, comœdiis, tripudiis & aliis similibus vanitatibus sequestrationem, hocque solum probamus, quod sensualitati corporis contrarium est; Sed ex altera parte non videmus pericula quæ effugimus, laqueos quos evadimus, gratias item quas Divina beneficentia nobis præmii loco præparata reservat; bonorum quoque temporalium abundantiam & prosperitatem; Denique dona perseverantiæ in bono continentiæ & similes alias millenas remunerationes, quibus nos liberalissimus remunerator noster suo tempore gaudere faciet, quæque absconditæ nos latent.

Luc. 8. v. 8.
Joa. 15. v. 1.
Luc. 8. v. 15.

Mortificatæ corporis exaudiuntur preces.

16. Sanctus Franciscus de Assisio aliquando rogatus, ut diceret, quænam oratio Deo acceptior foret? respondit: *Illa preces, quas propria carnis comitatur mortificatio*; Quam responsionem pariter ed omnie alia opera bona extendere possumus, quæ tunc vel maximè Deo gratissima & acceptissima erunt, liberaliterque remunerabuntur, si mortificationi, quâ à vanitatibus Bacchanalibus abstinetur, conjuncta fuerint.

Rom. 12. 1.
Cajet. ibid.
Admonitio.

17. *Rationabile obsequium vestrum.* Cajetanus legendum esse censet: *Rationabilem cultum*; Quid verò justius aut rationabilius quàm quod à parte quadem, licet minima, timoratorum, cultus eo tempore exhibeatur Deo vivo & vero, quo mejor pars fidelium genua sua certatim flectit coram Baccho. Et ideò Divus Chrysologus salubriter nos monet, ut ab indigna hac idololatria pro viribus declinemus: *Abstrahat ergo Pater filium, servum Dominus, parens parentem, civem civis, homo hominos, Christianos omnes, qui se bestiis comparaverunt, exaquantur jumentes, aptaverunt pecudibus, Demonibus formaverunt.*

D. Chrysol. serm. 155.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Deus illis, qui bisce diebus amore sui Bacchanalium recreationibus se privant, consolationem & dulcedinem communicat spiritualem.

THEMA.

Qui habet aurem, audiat; quid Spiritus dicat Ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum. Apoc. 2. ℣. 17.

1. OMnes universim fideles hisce diebus ad porrigendas Spiritui Sancto aures dulciter invitantur, utpote qui omnibus totius Christianismi Ecclesiis indicat, quod quisquis hoc tempore à Bacchanalium voluptatibus se substrahere, easque vincere noverit, consolationum & gaudiorum cœlestium manna sit perfruiturus; nam ut Sanctus Hilarius ait: *Consolationes non perdimus, sed mutamus, à corpore ad animam, à sensibus ad conscientiam*; Neque enim credere debemus, quod Deus ille, qui à Sancto Paulo *Deus totius consolationis* esse dicitur, sequeces suos hoc tempore aridos, omnisque suavitatis expertes sit relicturus; nequaquam; *non enim consolationes & gaudia nostra perdimus, sed mutamus in melius.* Interpres quidam super propositi thematis verba ita scribit: *Meritò spernentibus imparas carnis voluptates cœlestium promittit dulcedinem, & idolothyta comedere volenti, meliorem cibum pollicetur.*

Deus internè consolatur suos.
S. Hilarius.
2. Cor. 1. v. 3.
Franc. Ribera in Ap.

2. Lyranus dicit, quod id quod *vincenti tentationem carnis* promittitur, pari quoque ratione Bacchanalia superenti promittatur: Et Albertus Magnus similiter dicit: *Vincenti desideria carnis & demonum tentamenta, non vero tantum pugnanti dabo manna*; Manna tnquam, quod omne delectamentum suavitatis omnesque gustus & sapores imaginabiles in se complectitur; Et ideo Hugo Cardinalis per manna intelligit *impinguationem, suavitatem dulcedinis interna: Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Dionysius Carthus. per manna *consolationem occultam* intelligit.

Lyran.
Alb. Magn. ibid.
Hugo Card.
Dion. Carth.

3. In Exodo quamdam proposito nostro congruentissimam habemus historiam, utpote in qua nobis una ex parte hominum mundanorum præfigurantur Bacchanalie: ex elia vero parte gustua & suavitates indicantur, quas Deus hoc tempore pattium suarum sectatoribus communicare solet: *Omnia in figura contingebant illis:* Etenim ex populo Hebræo multi carnes Ægypti secum in mente sua revolvebant, *quando sedebant super ollas carnium:* Et ideo quia ed terram promissionis proficiscentes procul eb Ægypto aberant, carnes sibi à Deo subministrari petierunt: *Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix cooperuit castra.* Et quidem delicatiores illis car-

Differunt carnales & spirituales deliciæ.
Juxta Exod. 16. v. 3.
Exod. 16. v. 13.

nes dari non poterant, nec in majori quantitate, ac perdicum caro illis concessa fuit; Ecce tibi carnalium hominum Bacchanalia, sed caro

Ps. 77. v. 30.

ista nimio pretio illis constabat, quia *adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos*; Vultisne vero alia ex parte spiritualia sectatorum Dei Bacchanalia intueri? pergit

Exod. 16. v. 13.

sacer Chronista immediate post & dicit: *Mane quoque ros jacuit per circuitum castrorum: cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum*, manna videlicet; Sed cur manna istud in solitudine eis depluit? Philo Hebræus hac de re ingeniosam quamdam & moralem adducit observationem:

Philo Hebr. l. 2. Allegor.

Non ubique apparet, inquit, *sed ubi desertum est, vacuum vitiis & affectibus.* Joan. Gerson Cancellarius Parisiensis, prædicta thematis verba: *Vincenti dabo manna absconditum*, aptissime ad propositum nostrum hunc in modum explicat; id est, *contemnenti carnalem consolationem dabo spiritualem.*

Solitariis Deus loquitur.

4. Animæ hisce diebus à mundi torrente se sequestranti optime adaptantur verba illa Psalmistæ:

Ps. 54. v. 10. v. 8. v. 9.

Quoniam vidi iniquitatem & contradictionem in civitate, ecce elongavi fugiens & mansi in solitudine: Expectabam eum, qui salvum me fecit ... & tempestate; In solitudine enim Deus se animæ dilectæ dulcedinem & suavitatem Spiritus communicaturum esse pollicetur his verbis:

Osee. 2. v. 14

Et ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus; Tertullianus ad præsentem mundi vanitatem, dum de theatris & spectaculis tractat, alludens, illosque qui ab eis se subducunt, considerans inquit:

Tertull. de spect. c. 29.

Quæ major voluptas, quam fastidium ipsius voluptatis?

Deum timentes cõsolantur.

5. David Propheta in Psal. 80. dissolutiones nobis hujus temporis proponit, simulque eorum, qui hoc tempore divino se mancipant servitio, indicat remunerationem; Ex una enim parte dicit:

Ps. 80. v. 13.

Et dimisi eos secundùm desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis, quod verè hoc tempore facit, quando illis ad omnes dissolutiones pro libitu consectandas fræna laxat, unde Complutensis versio ita legit: *Dimisi eos insanire, quantum vellent.* Ex parte vero alia illos, qui hisce diebus plus quam alias fidelitatem suam Deo probare satagunt, digito quasi subindicat, dum ait:

Ps. 80. v. 17

Et cibavit eos ex adipe frumenti, & de petra melle saturavit eos: Dabo manna absconditum, quia

Ps. 30. v. 20

axioma indubitatum est: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te?* Sed quibus dulcedo hæc reservatur? Quinam sunt illi, qui à dulcedinis spiritualis torrente

Quæ major victoria.

impinguantur? Illi nimirum qui Dei timore imbuti sunt, *quam abscondisti timentibus te*; nam ut

S. Cypr. de bono pudic. n. 38.

S. Cyprianus de bono pudicitiæ scribens ait: *Nihil animum fidelem sic delectat, quam integra immaculati pudoris conscientia. Voluptatem vicisse, voluptas est maxima, nec ulla major est victoria, quam ea, quæ de cupiditatibus refertur. Qui hostem vicit, fortior fuit, sed alter qui libidinem repressit, seipso fortior fuit: malum omne facilius vincitur, quàm voluptas, quia illud quidquid est, horridum est, hoc blandum est.*

Bacchanalistæ lassi fiunt.

6. Quot scandala committunt, in quot scopulos & offendicula licentiosi homines hoc Bacchanalium tempore offendunt?

Sap. 5. v. 7.

Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, fatentur ipsimet,

Ibid.

& ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus, in obscuro ambulant, imo præcipites cadunt, non vero sic Christi sequaces, quia *Pax multa diligentibus legem tuam, & non est illis scandalum*:

Psal. 118. v. 165.

Hi enim hisce diebus divinam legem plenius & perfectius, quam aliàs unquam per totius anni decursum observant; quod si enim lex Dei in duabus præcipue partibus justitiæ Christianæ consistat, nimirum *Declina à malo, & fac bonum*,

Ps. 36. v. 27.

quando hi unquam à malo magis recedunt, quam hoc tempore? Quando operantur virtuosius, quam in præsenti temporis circumstantia? Et ideo nunc potius quam alias anima Deum timens dicere potest:

Timorati deliciantur.

In justificationibus tuis meditabor, seu ut est in Hebræo: *Deliciabor.*

Ps. 118. 16.

Cardinalis Bellarminus legit: *Oblectabo me ipsum*:

Bellarm. ibid.

Nam ut S. Justinus Martyr ait: *Quies illis & suavissima quadam animi recreatio contingit, qui in eis meditantur.*

Just. Mart. Dial. in Tryph.

7. In Deuteronomio dicitur: *Erunt Sabbatha terræ vobis esca*:

Deut.

His dulciores lachrymæ quam Bacchan.

Bacchanalia enim eorum qui Christi partes sequuntur, in eo consistunt, quod nutriantur & impinguentur in Spiritu, non vero quod escarum ingluvie carnis ventrem distendant. Sanctus Ambrosius inquit: *Epulatorium & plenum jucunditatis & tranquillitatis est, requiescere in Deo, & ejus delectationem videre.*

S. Ambr. de fuga sæc. cap. 8.

Unde quod hodie in multis timoratæ conscientiæ fidelibus adimpleri videmus, S. Augustinus quoque affirmat, dum ait: *Dulciores sunt lachrymæ orantium, quam gaudia theatrorum.*

S. August.

Cœlestis vita meditanda.

8. P. Bollandus de B. Henrico Susone refert, quid dictus vir Sanctus hoc tempore præcipue fuerit meditatus: *Præludia illa*, inquit, *cœlestis vitæ meditabatur, uti Deus cum amicis suis in hoc etiam dum mortali corpore per consolationes divinas quasi ludat: moxque, quidquid ipse ejusmodi expertus esset, multa cum gratiarum actione & laude commemorans, in Deo ac Domino suo delectabatur.*

Bolland. 25. Jan. c. 1.

S. Catharina Sen. desponsata Christo in Bacch.

9. Quodnam tempus cœlestem sponsum præcipue ad inserendum digito dilectissimæ filiæ & sponsæ suæ Sanctæ Catharinæ Senensis, annulum pronobum elegisse existimatis? Utique non aliud quam quod in præsenti agimus, scilicet diem Jovis, qui crassus seu pinguis vulgo appellatur. Tunc enim quando ipsa se hujus mundi privabat gaudiis, quando sponsi sui honorem proculcari videns, corpus suum asperrimè affligebat, tunc Paradisi torrentes in sinum animæ ipsius emanare jussit. En ipsissima verba, quibus hoc in ejus vita describitur:

Lib. 1. c. 19. Pauli Friger Colloquiū

Accidit autem, quod tempore Bacchanaliorum, quo homines omnem sensibus carnis indulgere solent libertatem, Virgo sancta paupercula cellæ suæ inclusa, & in semetipsa in spiritu recollecta, inter rigorosa jejunia, vigilias & orationes assiduas, tantæ sibi à Domino factæ promissionis expectans adimpletionem, hasce ad Dominum effuderit pias & devotas preces: O Sponse animæ meæ, qui in eo maxime delectaris, quod Creaturas tuas sanctas efficias; Tu qui corda immunda purificare non cessas; Tu qui leproso humiliato hisce verbis tuum auxilium imploranti: *Domine si vis, potes me mundare*, dulciter respondisti: *Volo, mundare*; dignare obsecro hoc die, in quo totus infernus cum sequacibus suis membra sua in operibus carnis confirmare conspicitur, me quoque inutilem famulam tuam confirmare in operibus spiritus, ut omnis mundana voluptas, in comparatione tui spurcitia mihi esse videatur, nauseamque animæ meæ pariat. Quæ

Matt. 8. v. 2. Ibid. 3.

verba

verba, nec non ardens Catharinæ desiderium Domino longe fuerunt gratissima, in ejusque rei signum de novo eidem apparuit, & his eam verbis fuit affatus: Qooniam tu ô dilecta filia mea hodie muodi contempsisti vanitatea, me solum summom æternumque bonum solicite & ardenter qoærendo, omoibusque carnia voluptatibus spretia, hoc tempore quo alii domua tuæ familiates in conviviis sese recreant, cordis tui voluptatea in me solo teponete voluisti, ego hodie solemne tecum & cum anima tua sponsalitium instituere, teque mihi constantissima fide, ut aliaa tibi promiseram, desponsare decrevi; Etecce, hæc ad illam loquente Domino, ipsamet virgo Virgionm Maria cum dilecto discipulo S. Joanne Evangelista, & S. Paulo Apostolo, nec non S. Dominico, & Davide Rege ingressa coram ipsa apparuit; Quo regio Psalte ausibus ejna in instrumeoto Musico suavissimam melodiam ingeminante, Magna Dei mater sacratissima manu sua dexteram Virginis apprehendit, digitumque annularem versus unigenitum Filium suum extendens, precabatur eumdem, ut illam sibi in sponsam adoptare dignaretur, moxque annulum quemdam quatuor pretiosis margaritis, & uno adamante inæstimabilis pretii ornatum produait: eumque digito annulari dexteræ Virginis inseruit, Christumque protinus hisce eum verbis affantem Virgo audivit: Ecce te mibi Creatori & Salvatori tuo in fide desponso, quæ viva semper & ioracta in te conservabitur, donec tibi in perpetuis Paradisi nuptiis me facie ad faciem videre meque in æternum frui licebit; Hacque ratione adimpleta est illa in Osea à tot sæculis dudum fa-
Osee 2. v. 20 cta promissio: *Et sponsabo te mihi in fide*, vel ut Chaldæus legit: *Consolidabo & stabiliam sedem meam in te.* Deus enim illi animæ, quæ hisce diebus, quibus aoima adultera & fornicaria non
Osee. 2. v. 5. erubescit dicere: *Vadam post amatores meos*, fidelitatem Deo illibatam observat, promittere dignatur, quod Thronum suum in ea stabiliet & consolidabit.

Exauditur qui in Domino delectatur. 10. Venerabilis F. Raymundus qui S. Catharinæ Senensis Confessarius, & Prior Generalis Religionis suæ fuit, ita de hac sancta Vir-
Ps. 36. v. 9. gine scribit: *Cum sæpe illi id orarit, sæpe etiam responderet Dominus: Desponsabo te mihi in fide, tandem in Bacchanalibus, &c.* moxque subdit: *Quia verissime dixit Propheta: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Christus ei apparuit, &c.*

Lib. 4. c. 15. 11. In vita S. Gertrudis scribitor, quod quia in Sabbatbo Bacchanalium tota in Deum absorpta, ab omni se explicatione exteriori sequestrabat; id-
Exemplū. 2. eo Deus illam summa cum benignitate in sinum suum receperit, ubi tanta cœlestium consolationum abundantia fruebatur, ut sibi plane videretur, quod simul cum Domino suo de omnibus cœli terræque Regnis libere disponere posset: Adhæc cœlestis ejus sponsus diait ei: O dilecta mea tu hodie facta es protectrix mea, ita enim tibi persuasum & decretum esse scio, quod si sana esses, libenter pro me laboratura esses, ut securus efficerer ab iis injuriis, quibus hoc tempore specialissime offendor, ac proiode cum hodie passim ab omnibus repellar, ad te veni, ut meam in te quietem habeam.

Cap. 38. n. 110. ibid. 2. 12. De B. Henrico Susone in eadem ejus vita legitur, quod instanter à Deo spiritualia Bacchanalia degustare & participare petierit, renuntiando omnibus illis quæ mundus tribuit, moxque in suavissimam quamdam extasim raptus, *videre sibi visus est Dominum Jesum intrantem ea forma, qua erat, cum esset triginta annorum, ut ipsius expleret desiderium, & cœlestia ei Bacchanalia efficeret.*

13. De sancta Sara, quæ Tobiæ Junioris conjux fuit, legitur, quod de sterilitate hactenus perpessa à Domino consulari & relevari meruerit; At vero undenam consolatio isthæc suam traait ori- 3.
ginem, &c. *Et tribus diebus, & tribus nocti-* *Tob. 3. v. 10.*
bus non manducavit, neque bibit; Sed in ora- *Ibid. v. 11.*
tione persistens cum lachrymis deprecabatur Deum &c. Ad te faciem meam converto, ad te ocu- *Ibid. v. 14.*
los meos dirigo, simulque protestata diait: *Tu scis* *Ibid. v. 16.*
quia numquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia,
id est, ut Hugo Cardin. exponit, *carnali*, *sive* *Hug. Card.*
carnis, numquam cum ludentibus miscui me, in choreis, inquit idem Card. *neque cum his qui in levitate ambulant participem me præbui*; Qui idem Cardinalis sanctum citat Gregorium, qui de Virgine quadam refert, quod in raptu in cœlis sanctarum Virginum viderit gloriam, sibiq; dici audierit: *Si vis esse cum istis, non commisceas te cum ludentibus*; Ad Saram Raphaël Archangelus missos cœlestibus eam gratiis & benedictionibus adimplevit.

14. In Sylva Historiali de puella quadam legi- *Sylv. Hist.*
tur, quod ex quo choreis semper valde addicta *l. 7. c. 1. n. 5.*
fuerat, adeò ut illas frequentissime adire deside- 4.
rarit, si id ei à parentibus concessum fuisset, tandem hanc suam in choreas propensionem Confessario manifestavit; qui illam interrogavit: quid si tibi chorearum voluptas per integrum annum quotidie contiouanda promitteretur, cum ea tamen conditione, ut unica tantum die ab illis adeundis abstinendo te mortificares, numquid hanc acceptares conditionem? Cui cum illa, omnino se hanc conditionem admissuram esse respondisset; Subjunxit Confessarius: Scito igitur, quod si te hisce tripudiis, quæ in terra instituuntur, voluntarie ex mortificatione uno tantom die privaveris, perpetuis Paradisi choreis semper & in æternom intetesse & assistere poteris. Ad quod illa subintulit, quod si ita se res habet, ut asseris, libentissime tripudiis terrenis in perpetuum renuntiabo; ac proinde Confessarios, ut illam choreas ad tripudia contemnere doceret, hortatus est ut verba illa Jeremiæ frequenti meditatione intra se
ruminaret: *Adhuc ornaberis tympanis tuis, & Jerem. 31.*
egredieris in choro ludentium; Item ut illa Davi- *v. 4.*
dis verba penes se ponderaret, dicentis: *Præve-* *Ps. 67. v. 26.*
nerunt principes conjuncti psallentibus, in medio juvencularum tympanistriarum; necnon verba illa ex Hymno Virginum: *Quocunque pergis, Virgines sequuntur atque laudibus post te canentes cursitant, hymnosque dulces personant*, quæ dum hosce Paradisi Cantus melodicos, choreas, & gaudia seria meditatione aliquamdiu in mente sua revolvisset, suam in brevi tempore animam prorsus immaculatam in cœlum moriens transmisit.

15. S. Ephrem in sæpius citato Capite cujus ti- *S. Ephrem.*
tulus est, *quod ludicris rebus abstinendum sit* *T. 1.*
Christianis, nos in tempore lætitiæ ad psallen- Tempore
dum & cantandum invitat, verumtamen ad solius Bacch.
Dei honorem, conveniuntque hujus Sancti exhor- psallen-
tationes illis præcipue, qui ante inchoatam Qua- dum est.
dragesimam devotiones hasce ordiuntur: *Ne quæso fratres mei*, inquit, *ne quasi sic dies nostra consumamus pœnitentia, verum David Prophetam clamantem & nos exhortantem audiamus:*

Ps. 94. v. 1. *Venite, exultemus Domino, festinanterque subjungebat; Praeoccupemus faciem ejus in confessione,*
ibid. v. 2. *& in Psalmis jubilemus ei; In Psalmis,* inquit, *& non in rebus ridiculis; in Psalmis, & non in canticis Daemoniacis.*

Unde gaudia interna. 16. Sancta mater Ecclesia, ut in primo Discursu probavimus, praesens tempus poenitentiae faciendae destinavit; atque ideo licet mundus tempus hoc vanitatibus & dissolutionibus impendat, nos tamen à mundi seductrice turba nos sequestrantes, poenitentiae tempus in persolvendis nunc potius quam alias in totius anni curriculo, Divinis laudibus utilissime anticipemus; neque enim hoc faciendo jubilo, laetitia & gaudiis nostris destituemur, prout ei, qui verba illa: *In Psalmis jubilemus ei*, consideraverit, facile liquidum erit, praeterquam hoc devotio ex natura sua semper, & praesertim ea quae hoc tempore exercetur, laetitiam & gaudium internum conjunctum semper habet.

Abstinentia S. Hen. remunerata. 17. B. Henricus Suso, ut in vita ejus legitur, his diebus à carnibus & vino abstinebat, nectamen rigurosam hanc abstinentiam sustinendo, sitisque ingens patiendo, sua caruit remuneratione, quia *audivit coelestem concinentem cantilenam tan-*
ibid. c. 13. *ta vocis suavitate, ut nulla possit cythara eam adaequiparare melodiam.* Enimvero quod si qui manna spiritus nauseant, id est, qui ne Bacchanalium gustum turbent, aut insipidum reddant, in devotione sua tepescunt & tepidiores fiunt, veritatem dicere vellent, clatum utique nobis testimonium perhiberent, quod illas inter vanitates & voluptates, ariditates eaperiantur spirituales, easque maximas, illosque devotionis sensus, qui-
Josue 5, 12. bus antea gaudebant, penitus amittant; *Defecitque manna, postquam comederunt de frugibus*
Dionys. Cart. *terra:* Ubi Dionysius Carth. ait: *Signatum est quod divinam & spiritualem consolationem meretur homo amittere, dum ad exteriora solatia vanaque gaudia se effundit.*

Cur Venerabile exponatur tempore Bacchan. 18. Quaenam obsecro causa est, quod Sancta mater Ecclesia hisce diebus in tot Ecclesiis solemni cum apparatu sanctissimum Eucharistiae exponat sacramentum; Nimirum causa haec est, ne fideles hisce diebus gustibus, gaudiis, & consolationibus suis omnimodè destituantur, spiri-
Apoc. 2, 17. tualibus tamen, non vero carnalibus: *Vincenti dabo manna absconditum;* Circa quae ver-
Rupert. Abb. ibid. ba Rupertus Abbas Tuitiens. ait: *Vincere, est fornicationes primum in semetipso per virtutem continentiae, deinde in aliis per virtutem sententia destruere; Porro qui hoc modo vincit, ille sacramentum corporis & sanguinis Domini dignè percipit.* Idem quoque de hac victoria tractans, subjungit: *Munditiam cordis & corporis custodienti dabo panem verum, panem vivum, cujus figura fuit manna.*

Delicias praebet. 19. Benedictio, quam Jacob Patriarcha Aser filio suo impertitus est, haec fuit: *Pinguis*
Gen. 49. 20. *panis ejus, & praebebit delicias Regibus.* Panis autem ille Christus est, de quo S. Cyrillus
S. Cyrill. in Cat. Jerosolym. ait: *Ipse est panis pinguis, qui mentes fidelium impinguat, atque inhabitat per Spiritum sanctum.* Quaenam vero hujus panis deliciae sint, S. Eucherius his verbis declarat, dum
S. Eucher. in Cat. ait: *Christus est, cujus panis pinguis factus est, caro scilicet ejus, qua est esca Sanctorum; iste*
Rupert. Abb. in Gen. *praebet delicias sapientiae, virtutum, gratiae, & verbi Dei.* Rupertus Abbas ait: *Delicias praebebit coelestis alimonia, Eucharistiam porrigendo, id est,* inquit Lyranus, *Sacramentum Eu-*
Lyran. ibid. *charistiae.* Quisquis enim aliquem sanctissimo Sacramento exhibebit cultum & obsequium, eoque se nutriet, ineffabilium & incomparabilium deliciarum & gaudiorum ejus particeps fiet; Advertendum est autem, quod non omnes universim, sed soli Reges deliciarum istarum futuri sint participes; Dicitur enim: *Praebebit delicias Regibus*, adeoque illis non omnes indifferenter gaudebunt. At vero quaeret hic fortasse aliquis, quinam sunt isti Reges? ut in horum Regum numerum recenseamur, nostra consistit libera potestate; Nam S. Eucherius ly *Regibus*, ita exponit, ut eos significet, *qui sensus proprios bene regunt, qui dominantur vitiorum suorum, qui castigant corpora sua, & anima sua in servitutem subjiciunt.* Magna profecto excellentiae praerogativa est, coelestia & spiritualia gaudia participare posse, licet mortificemur, & poenitentiae operibus operam demus.

Reges sunt qui vitiis dominantur.

20. In responsorio quodam, quo Ecclesia in officio Dominicae Quinquagesimae utitur, sacrificii illius mentio fit, quo Abrabam se ad unigenitum suum dilectissimum Isaac immolandum accinxit, idque non alio fine, uti existimo, quam ut fidelibus suis generosum suggerat animum, ut recreationes, vanitates, & gaudia, quae mundus in hisce Bacchanalibus offerre & exhibere solet, per sui mortificationem Deo libenti animo offerre non dubitent. Quis enim est qui nesciat, quantum gratiarum & benedictionum cumulum magnus ille Patriarcha ex hac tam prompta filii sui sibi proposita immolatione, licet tandem solum arietem obtulerit, à Deo consecutus fue-

Appetitus ut Isaac immolandus.

rit? *Isaac* porro in lingua Latina idem signi-
Gen. 22, 2. ficat, quod *risus*, atque ideo verbis quoque ex-
Gen. 22, 12. primi nequit, quales & quantae sint illae benedictiones & gratiae, quas liberalissima Dei manus copiose confert, quae se ex puro Dei amore mundi voluptatibus liberti animo privant; nec tamen per hoc, quod magna consideratione dignum est, nostro dilecto Isaac privamur, quinimò Isaac vivus nobis semper superstes erit, quia *non perdimus delectationes*, inquit S. Hilarius, *sed mutamus, & mutamus in melius*, solus aries qui spinis & tribulis haeret implicitus, excoriatur, id est, solos mortificamus sensus & inordinatos appetitus, qui in periculosa nos praecipitia agere possent, quique multis respectu sunt amaritudinibus; voluptates enim à Christo Domino ipsomet jure merito comparantur spinis: *Quod*
Luc. 8. v. 14. *autem in spinas cecidit, hi sunt qui &c. a voluptatibus vitae euntes suffocantur;* Isaac autem, id est, vera gaudia & consolationes, quae cor nostrum interius recreant, & exhilarant, vivus semper remanet. *Oblatus Isaac*, inquit
S. Bern. ser. mellifluus Bernardus, *sacrificatus est, non mactatus: & tu si vocem Domini audieris, & dicatur tibi, ut offeras Isaac; ut tuum quodcumque est gaudium immoles Deo, fideliter & constanter obedire ne timeas, etiamsi oporteret ipsum Isaac jugulari, securus esto, non Isaac, sed aries morietur, non peribit tibi laetitia, sed contumacia, cujus utique cornua vepribus haerent:* Impense enim gaudebimus, ubi nos Daemonis evasisse laqueos, tot evasisse pericula, tam copiosam bonorum operum collegisse messem deprehendemus.

Ecce nos reliquimus omnia.

DISCUR-

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Etiam virtuosis & perfectis pericula Bacchanalium fugienda sunt, neque de propriis viribus nimium est præsumendum, alias enim in mediis occasionibus misere corruunt.

THEMA.

Luc. 8. v. 6. Ibid. v. 23. & 14.

Et aliud excidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem; Hi sunt, ... qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, & hi radices non habent, ... & in tempore tentationis recedunt. Luc. 8. v. 6. 13. & 14.

Multos bonos seducunt Bacchan.

1. SAncta mater Ecclesia in eo Evangelio quod in Dominica Sexagesimæ nobis proponit, prudentissimè nobis indicat, quod una pars pretiosi illius seminis ab agricola in agrum dispersi in petram ceciderit, ideoque ex humoris defectu

Luc. 8. v. 6.

protinus exaruerit: *Natum aruit, quia non habebat humorem*, cujus mysterium verbum incarnatum declarare nobis volens, per hanc petram illos denotari asserit, qui divinum quidem verbum libenter auscultant, vel cœlestes inspirationes prona mente & aure percipiunt, vel denique sancta proposita facili negotio concipiunt, in illis tamen nequaquam solidè & perseveranter persistunt, nec profundas in cordibus radices agere

Luc. 8. v. 13. & 14.

permittunt; *Hi sunt, ... qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, & hi radices non habent*; Hanc autem veritatem quotidie practicari videmus ab iis, in quibus bona desideria & concepta proposita, tentatione urgente, & in prom-

Ibid. v. 23.

pta proximaque occasione subito evanescunt: *Ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* Sic multos hodie videmus Christianos, qui in reliquo totius anni curriculo timorate vivunt, divinamque legem observant, & tamen hisce diebus se quoque à præcipiti mundi torrente seduci

Ibid. v. 13.

sinunt, non obstante quod bonæ mentis sint; *cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, & hi radices non habent*: Et ideo quantumvis quis virtuosus sit, & in pietate ac devotione habituatus, Bacchanalium tamen tempore se inter pericula & lubricitates exponere nequaquam debet, de se nimium confidendo aut præsumendo de viribus suis,

Ibid.

Quia *in tempore tentationis recedunt.*

Exempla malorum alliciunt.

2. Porro Bacchanalia Dæmonis vindemiam esse superiori Discursu septimo satis probavimus; qua veritate supposita, tempus idem tentationis tempus esse necessariò sequitur: Et ideo hoc tempore audacter asserere possumus, quod S. Leo in

S. Leo ser. 3. Quad.

alia quadam materia scribit, nimirum *plena sunt omnia periculis, plena sunt laqueis, incitant cupiditates, insidiantur illecebræ*: Inter omnia tamen majus & pernitiosius malum est, pessimum, quod unus alteri hisce diebus exhibet, exemplum, nam ut sanctus Cyprianus *de spe-*

S. Cypr. de spect.

ctaculis tractans advertit, *nullum malum difficilius extinguitur, quam quod faciles reditus habet, dum & multitudine asseritur, & excusatione blanditur.* Pes in luto ambulans nimis est lubricus, & ideo impossibile est, ut non sæpe vacillet, ita quoque inter malorum exempla & occasiones proximas constitutus non nisi valde temere de se potest præsumere. Sanctus Am-

S. Ambr. de Elia & jejun. c. 5.

brosius de Noë ita scribit: *Nudatus est Noë, quando inebriatus est, texit eum pietas filiorum, sed nudatus erat per ignorantiam, non per intemperantiam.*

N. B.

Etenim Noë qui ex immenso illo aquarum universali diluvio salvus & incolumis evasit, in modico vini vitro naufragatus fuit, adeoque vinum nec suo pepercit authori: & tamen adeo apud Deum immaculatus & sanctus habitus fuit, ut ipse solus totius humani generis malignitati in morali bonitatis pondere par fuerit: Unde sic arguo: Quod si Noë invitus, & ex ignorantia, non vero ex malitia bibendo inebriatus est, quid de illis dicemus, qui voluntarie & data opera Baccho inserviendi occasionem quærunt, sibique torrentem mundi in hisce Bacchanalibus sequi licitum esse, deque corporis viribus præsumendo se nullum culpæ reatum contrahere posse existimant?

Exemplū. Sophron. prat. spirit. c. 194.

3. In prato spirituali de quodam Anachoreta legitur, quod cum sportas suas divenditurus Alexandriam ingressus, juvenem quemdam è taberna publica egredientem observasset, eumdem salutari quadam cum correctione de indignitate facti commonuerit, ab eoque sequens retulerit responsum: *Vade senex in viam tuam, Deus non quærit, nisi cor mundum & purum*; Ex quo responso optimus Senior obstupefactus, elevatis in cœlum manibus dixerit: *O Domine Deus, laus tibi sit & gloria: Ecce, quinquaginta annis in solitudine dego, & cor mundum non habeo: Hic vero juvenis in locis dissolutis frequenter agens, cor purum & mundum illibatè conservat.* Idem

Homo quam fragilis.

quoque hisce diebus plurimis dissolutis juvenibus aptissime dici posset, multi enim Religiosi in Claustris arctissime reclusi, vel sepulti in Eremis, continuisque ciliciis & disciplinis assuefacti, in meditationibus & contemplationibus continuis absorpti hærent, & tamen in conservandis virtutibus mirabiliter laborant & sudant, qua igitur ratione fragiles hujus mundi homines in medio ludorum, spectaculorum, tripudiorum, conviviorum, variarumque aliarum dissolutionum positi, hisce diebus sperare audebunt, quod inter hæc omnia immaculatos se à peccatis conservare poterunt? Quis Davide circumspectior fuit & cautior? Quis in tuendo Dei honore ardentior aut zelosior extitit? *Inveni David filium Jesse virum secundùm cor meum*,

Act. Apost. 13. v. 22.

& tamen unicus incautus è longinquo in mulierem defixus aspectus, pernitiosissimum ei in adulterium, homicidium & scandalum publicum, pronum præparavit supplicium: *Audiant*, in-

D. Chrysost. hom. in Ps. T. 1.

quit D. Chrysostomus, *qui insano spectaculorum studio tenentur, qui dicunt: Spectamus quidem, sed sine detrimento: quid audio? David*

De viribus non præsumendū.

læsus est, & ego tua virtute confidere queam? Is qui tantam Spiritus gratiam habebat, speculum excepit, & tu in absurdis spectaculis sauciari te negas? Atqui ille scortum non vidit, sed honestam & pudicam fœminam, idque non in theatro, sed domi, tu vero in theatro cernis, ubi etiam locus ipse animam supplicii ream efficit, nec tantum cernis, sed etiam audis improba verba, & meretricias atque obscœnas cantiones, omnique ex parte fertur mens tua, per aspectum nempe ad ea quæ videt, per aures ad ea quæ audit, & dum tot præcipitia sint, tot corruptela, qui credere queam, te à ferarum morsibus immunem esse? Num tu saxum es? Num ferrum? Homo es communi naturæ imbecillitati obnexius, ignem carpis nec ureris? An istud rationi consentaneum est? Lucernam in fœnum pone, & tum

aude negare, quod fœnum exuratur, quod porro fœnum est, hoc etiam natura nostra est: Et quidem tametsi nonnunquam contingere possit, quod tunc damnum minimè sentiamus, illæ tamen species memoriæ & menti nostræ talia fortiter imprimunt phantasmata, quæ suo tempore crudele nobis bellum movent, haud ita facili negotio componendum; Unde idem D. Chrysostomus de Davide ait: *Vidit, atque oculo vulneratus est, & telum excepit.* Cervus à sagitta lanciatus ambulat quidem, & sanus esse videtur, & tamen ferrum secum defert, quod paulatim eidem mortem adfert; Hac eadem occasione præterire nequeo, quin epistolam illam, quam Sanctus Hieronymus ad Eustochium virginem conscripsit, in medium adferam, in qua S. Doctor ita scribit: *O quoties ego ipse in Eremo constitutus, putabam me Romanis interesse deliciis! horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat, quotidie lachrimæ, quotidie gemitus, ille ego qui ob gehennæ metum me carcere damnaveram, Scorpionum tantum socius & ferrarum, sæpe choris intereram puellarum, pallebant ora jejuniis, & mens desideriis æstuabat, in frigida carne, & ante hominem sua jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant; Jacebam ad pedes Jesu, rigabam lachrymis, repugnantem carnem inedia subjugabam:* Quibus ex verbis efficax quoddam valdeque stringens licet argumentum conficere: Qua enim temeritate is qui nec ætatem habet Sancti Hieronymi, nec vitæ sanctimoniam, qui non inter fetas & scorpiones habitat in desertis, sed cum puellis versatur in tripudiis, aut lautis accumbit conviviis, aurésque lascivis porrigit comœdiis, qui corpore, ut Sanctus hic Doctor, non procul à choreis abest, sed corpore & mente in medio illarum versatur, & choragum agit, qua inquam temeritate talis sperare potest, quod à stimulis liberatur carnis, & velut Salamandra in igne degens, ne quidem à fumo illius sit offuscandus?

Audiatur Hieron. *S. Hier. Ep. 22. ad Eustoch.*

Responsio B. Ægidii dandaBacchanalistis.

4. In Chronicis sancti Francisci in vita B. Ægidii refertur, quod eum duo Cardinales ejus se orationibus commendaturi convenerint, quibus vir Sanctus, suas illis orationes minime necessarias esse dixit, utpote quibus persuasum esset, quod in mediis deliciis, honoribus, & millenis vitæ commoditatibus de salute sua securi esse possent, cum tamen ipse & alii religiosi in continuis paupertatis, mortificationis, abstinentiæ, & austeritatis vitæ regularis de propria salute summè timerent, & toto corpore contremiscerent; Unde ambo ab ipso summè confusi recesserunt? Idem quoque responsum aptè congruit illis qui se in mediis voluptatibus & dissolutionibus Bacchanalibus, & incentivis carnis immaculatos conservare posse temerè confidunt; si namque homines, qui in vita spirituali habituati, firmiterque radicati sunt, ad innocentiam conscientiæ conservandam, ab omnibus peccandi occasionibus his diebus sequestrati, solitarie vivunt, atque in exercitiis devotionis plus quàm alio anni tempore effervescunt, sæpè labuntur, quâ igitur ratione temerarii illi homines se eamdem innocentiam inter medias levitates, ludos, choreas, crapulas, comparaturos esse sperant, quam illi per rigorosam pœnitentiam, solitudinem, orationis assiduum exercitium se vix tueri posse confidunt?

5. Dum Sanctus Franciscus Anno 1213. propè castellum Montis Leonis constitutus, Comitem Montis Feltri se ad hastiludia, choreas, & jocos profanos instituendos accingere, Comitemque Orlandum Catanium, Casentini Dynastam, eodem quoque properare intellexisset, ad sui Ordinis consodales conversus dixit: *Eamus, & nostras opponamus arces Dæmonis insidiis, quas in hujusmodi jubilationibus sternere solet incautis.* Sanctus enim & Seraphicus hic Pater, utpote à Deo illuminatus clarè cognoscebat, quales serpens astutus animabus in hujusmodi vanitatibus texere & machinari consuevisset insidiarum technas, ideòque se tanta cum spiritus efficacia & verborum energia coram illis prædicare illisque spectaculis adeò fortiter se opponere cœpit, ut Comitem Orlandum ab illis levitatibus conversum adeò arctè sibi adstrinxerit, ut ab ejus obedientia & directione deinceps semper pependerit; is namque Comes idem ille est, qui Sancto Francisco Alverniam donavit; Thema autem sermonis quem S. Franciscus illic habuit, fuere sequentia verba: *Tantum est bonum illud quod me in futura vita expectat, ut quævis me jam non cruciet, sed delectet.*

Efficax Concio S. Francisc.

Luc. Wa. ding. Anno 1213. n. 29.

6. Dina filia Jacobi, viri nimirum adeò Sancti, ut Deus illum alio nomine *Israel*, quod idem est, quod *videns Deum*, appellarit, hæc inquam occasione festivi cujusdam gaudii & chorearum, quas Sichemitæ habituri erant, sola curiositate ducta in Sichem concessit, ut mores & ritus mulierum regionis illius videre posset: *Egressa est autem Dina filia Liæ, ut videret mulieres regionis illius;* quamvis & ex alio motivo eo concesserit, ut scilicet se ex visu ludorum & chorearum, quæ in ea gente illa occasione instituebantur, tantisper recrearet; Unde Abulensis ait: *Fuit curiosa in videndo, quia videre voluit ornatum terræ illius, & festa quæ faciebant; Dicit enim Josephus, quod illa die erat Festum, & congregabantur mulieres regionis illius, & fiebant festa magna & gaudia: Dina autem quia nutrita fuerat in locis pastoralibus extra civitates, desiderabat illa die videre festa.* Sed quæso tandem incauta illa curiositas sortita est finem? Certè inde turpis ejus defloratio, & totius populi illius strages cruenta subsecuta fuit.

Gen. 34. v. 1. Curiosa Dina deflorata fuit.

Abul. ibid.

7. Tractans Jeremias de Nazaræis, qui apud Hebræorum populum eodem in loco, quo inter nos reformatiores & exemplariores Religiosi, passim habebantur, ita loquitur: *Candidiores Nazaræi ejus nive, nitidiores lacte, sapphyro pulchriores,* & tamen paulò post eosdem in titiones Inferni commutatos fuisse deprehendetis; Dicit enim Propheta: *Denigrata est super carbones facies eorum.* Vultisne subitaneæ hujusce mutationis intelligere causam? causa unica hæc fuit; quia solitudine sua derelicta, per vicos & plateas vagari cœperunt; *Non sunt cogniti in plateis*, quasi diceret, se quidem in bonis propositis constantissimos & in sequela Christi stabiles futuros esse jactare non dubitarunt, & tamen in occasione obvia, primi omnium ad turpes lapsus proni sunt, & horrenda quævis perpetrant: Habemus hac de re illud à Sancto Augustino descriptum, omnibusque manifestum Alipii exemplum, præsenti proposito nostro convenientissimum; siquidem hic miram adversus ludos Circenses patiebatur antipathiam animique aversionem: *Cum illos detestaretur*

De viribus propriis non præsumendũ. *Thren. 4. 7.*

Ibid. v. 8.

Ibid. v. 8.

Exemplũ. 1.

S. Aug. l. 6. Conf. c. 8.

ftaretur & averfaretur, inquit Sanctus Doctor, poſt prandium verò amici aliqui obvii ad eosdem illum invitarum, & recuſantem vehementer & reſiſtentem familiari violentia duxerunt; quibus ſe quidem ludis ad inſtar corporis alicujus mortui interfuturum eſſe, reſpondit, & dixit: *Numquid & animum & oculos meos in illa ſpectacula poteſtis intendere? adero itaque abſens, & ſic & vos & illa ſuperabo.* Cujus tamen reſiſtentia nec quidquam profecit, utpote quem etiam invitum petitionibus ſuis acquieſcere coegerunt, *ſecum idipſum fortè explorare cupientes, utrum poſſet efficere.* Verumtamen punctum quoddam valdè conſiderabile hoc loco prætereundum non eſt, videlicet quâ ratione hi Alipii amici tantam in Alipiu à ludis Circenſibus averſionem videntes, illum tandem theatri voluptatibus & recreationibus interfuturum eſſe ſperare potuerint? Nimirum hæc eſt tortuoſi illius ſerpentis, Dæmonis videlicet, mira fraudulentia, ut etiam illos ſeducendi, ſibique lucrandi modus aliquis ei non deſit, adeoque veriſſima ſemper eſt illa Sanctorum Auguſtini & Cypriani propoſitio: *Lubrica eſt illa ſpes, quæ inter ſomenta peccati ſalvari ſe ſperat; impoſſibilis liberatio eſt, flammis circumdari, & non ardere.* Ibat Alipius ad loca illa, ubi *fervebant omnia immaniſſimis voluptatibus*; Et quidem clauſis oculis ibat, id eſt, cum firmato illos numquam ad illas ſpectandas aperiendi propoſito; Sed quid tandem: *Hi radices non habent, ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt; cum clamor ingens totius populi eum vehementer pulſaſſet, curioſitate victus, & quaſi paratus, quidquid illud eſſet, etiam viſum, contemnere & vincere, aperit oculos, & percuſſus eſt graviori vulnere in anima, quam ille in corpore, quem cernere concupivit, ſpectavit, exarſit, abſtulit inde ſecum inſaniam, quâ ſtimulabatur redire, non tantum cum illis, a quibus prius abſtractus eſt, ſed etiam præ illis, & alios trahens.* Quod ſi igitur illi, qui cum nauſea & inviti omninò ad illa theatra accedunt, turpiter cadunt, & ab illis laſciviæ incentivis rapiuntur; quanto magis illis timendum eſt, qui ea curioſitate & concupiſcentia, licet nullo ſibi malo fine propoſito eo ſe rapi ſinunt?

Exemplũ. a. 8. Gaſpar Manzi in Quæſtionis præallegatæ aliis diſcurſibus refert, quod ſequitur: *Unus diſcipulorum meorum*, inquit, *optimus ſane juvenis, nihil ſiniſtrè ſuſpicatus, & prorſus nihil mali machinatus, animum tantum in Bacchanalibus relaxare, & pro ſtudiis in Quadrageſima majori cum fervore reaſſumendis, ſeſe recreando aptare volens, in diſcurrentes per plateas incidit, & vitam ſuam miſerè, mater autem ejus præ dolore uſum ferè rationis amiſit.* Ecce tibi igitur pericula, ſive animæ, ſive corporis, & utplurimum utriusque partis damna, in quæ miſerrime incidere ſolent.

Gaſp. Manz. in Cent. deciſion. Palatin. Q. 90. n. 50.

Objecta movent ſenſus. 9. Sciendum eſt igitur, quod objectum præſens, etiam ad eorum, qui in timore Dei ſtabilea ſibi eſſe videntur, animas ſeducendas, ingentem ſibi conjunctam habeat vim & violentiam. Nam ut Gloſſa ſuper illa verba: *Hi radices non habent, & in tempore tentationis recedunt*, ait: *Ubi ſpecies concupiſcibiles eorum obtutibus præſentantur, mox recedit ab eis, quidquid rectè cogitaverant:* Exemplum in Herode accipere licet, utpote quo nullum hiſce diebus aptius adduci poteſt, aut congruentius: *Cum gaudio ſuſcipiebat verbum*, id eſt, Baptiſtæ prædicationem, quia *libenter eum audiebat*; Nec eſt quod credatis, quod verbum Dei per unam ejus aurem ingreſſum, per alteram evolarit, quia ſtudioſè illud adimplevit Jacobi conſilium, quod dicitur: *Eſtote factores verbi, & non auditores tantum*, ſiquidem Evangeliſta teſte, *audito eo multa faciebat*; & tamen *radices non habuit, ad tempus credidit, & in tempore tentationis receſſit*; Scitiſne cauſam, ob quam id factum fuit? *Ubi ſpecies concupiſcibiles obtutibus repræſentatur* &c. mox bona propoſita evaneſcere incipiunt; quando enim inceſtuoſam adulteram videbat coram ſe poſitam, nec Joannis Baptiſtæ, nec prædicationum ejus amplius memor erat, ſed à choreis, tripudiis, cantibus, & cytharæ plectris aliiſque convivii illius gaudiis & vanitatibus confeſtim adeò captus fuit, ut nulli alteri rei, quàm voluptatibus præſentibus capiandis & fruendis intentus eſſet. Baſilius Seleucus ſaltatricem hanc ſequentibus verbis deſcribit: *Herodias autem filia*, inquit, *oſtentans habitu matris artes, exactum maternæ libidinis ſimulachrum, aſpectu impudenti, fracto corpore, anima diffluente, jactis in cœlum manibus, pedes in altum ſubrigebat; habitu ſeminando ſuam turpitudinem publicabat.* Herodes Rex adeò Baptiſtæ devotus erat, ut in ſumma eum veneratione haberet: *Herodes enim metuebat Joannem, ſciens eum virum juſtum & ſanctum, & cuſtodiebat eum, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat. Cuſtodiebat eum*, inquit, id eſt, particulares circa corpus ejus excubias ſtatuebat, ut eum ab Herodiadis mortem ei machinantis ira & inſidiis tueretur; & tamen quis eſt, qui neſciat, qualiter per unicum ſaltatricis tripudium ineſcatus, præciſum illius caput in medio convivii æſtu tanta cum inhumanitate & barbarie in diſco adduci juſſerit. Conſiderandum quoque eſt, quod Sanctus Marcus poſtquam venerationem, quâ Herodes Joannem proſequebatur, recenſuiſſet, ex peculiari Spiritus Sancti inſtinctu immediatè ſubjungat: *Cum dies opportunus acc[i]diſſet, Herodes natalis ſui cœnam fecit Principibus, & Tribunis, & Primis Galilea, cumque introiſſet filia ipſius Herodiadis & ſaltaſſet, & placuiſſet Herodi, ſimulque diſcumbentibus, Rex ait puellæ: Pete à me, quod vis, & dabo tibi.* Expreſſioremne Bacchanalium figuram deſideratis? Ecce namque inceſtus, adulteria, ebrietates, crapulas, ſocietatea laſcivas, tripodia & choreas; Sed ecce pariter viri alicujus, qui paulò ante verbum Dei libenter & attenta aure auſcultabat, ſanctoque Præcurſori devotus erat, horribile præcipitium. Videte quàm verum ſit illud Sapientis dictum: *Vinum & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes*; Ubi notandum eſt verbum illud *Apoſtatare*, per hoc enim lapſus talis alicujus inſinuatur, qui antea timoratus, juſtus, & virtuoſus extiterat. Syriaca legit: *Laſcivire faciunt cor*: Et Hugo Cardinalis *Apoſtatare* ita exponit, ut ſit idem *quod jugum Domini abjicere.*

Luca 8. v. 13. Gloſſ. in Luc. Marci 6. v. 20. Jacob. 1. 22. Baſ. Seleucus orat. 18. Marci 6. v. 20. Marci 6. v. 21. Ibid. v. 26. Eccle. 19. 2. Syriaca. Hug. Card.

Occaſiones qui fugiunt, vinci non poſſunt. 10. Vultiſne ex alia parte ſcire, quinam ſint illi, qui adeò profundas egerunt radices, ut Dæmon bonum ſemen in illis agricolæ manibus reconditum ab eorum cordibus eradicare non valeat? *Hi radices habent, ad tempus credunt, & in tempore tentationis non recedunt*; Suntque verè tales illi, qui omni cum conatu occaſionem fugiunt peccandi. Sanctus Hilarius ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut cuſtodiam verba tua*, inquit: *Perfecta hæc & Evangelici viri vox eſt, ab omni ſe maliciæ via abſtinere, & tot ubique occurrentibus errorum ſemitis, nulla earum, per quam nequitia adea-*

Pſ. 118. v. 101. S. Hilar. ib.

adeatur, incedero; Quibus in verbis ly, *nulla*, notandum est; quia serpens astutus sub larva probitatis sæpè se occulit, ne agnoscatur, cui proinde vel minimum ad nos aditum habere sufficit; atque ideo *nolite locum dare Diabolo*: Sanctus Bonaventura in vita Sancti Francisci dicit: *Diabolus, si de suo capillum potest habere in homine, cito excrescere facit in trabem.* Hocque stratagemate hisce potissimum diebus utitur; ad imprimendas namque lascivas illas species, quibuscum nos perpetuo bello infestare possit, unum ei verbum obscœnum, unusque sufficit illi lascivus obtutus. Unde Divus Chrysostomus ad cautelam nostram inquit: *Descendisti à theatro? quæ spectasti, ad memoriam recurrunt.* Optimum proinde est illud Apostoli monitum ita nos alloquentis: *Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis*, plena sunt omnia periculis, plena sunt laqueis. *Quis non id execretur*, inquit Sanctus Cyprianus, *& fugiat, quod aliis fuit exitio? Quis id appetat & assumat, quod ad necem alterius pro gladio fuit & telo? Si hausto poculo moreretur ille, qui biberat, venenum scires esse quod ille potavit; Si accepto cibo, qui acceperat, interiret, scires esse lethale, quod acceptum potuit occidere, nec ederes inde, aut biberes, unde interiisse alios conspiceres; nunc quanta ignorantia hæc veri est animi, quanta dementia id velle, quod nocuit semper, ut noceat, & putare quod inde non pereas, unde alios periisse cognoscas.* Omnes probè novimus, tot alios in præcipitia turpiter fuisse prolapsos, eo quod se hisce diebus mundi torrentem sectantes manifestis exposuerint peccandi periculis, quâ igitur fronte nos in eisdem occasionibus positi, nos minimè prævaricaturos esse sperare possumus: *Quanta dementia id velle* &c.

Ephes. 4. v. 27.
S. Bon. c. 4.
Unico aspectu Diabolus Victor.
D. Chrysost. Hom. 3. de Pænit.
Ephes. 5, 15.
S. Cypr. l. de habit. Virg.
Casus te reddant cautum.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Per Christi patientis & morientis considerationem, lumen ad illas voluptates contemnendas acquiritur, quæ Crucifixionis ejus causa fuerunt.

THEMA.

Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur. Tobiæ 6. ✝. 9.

1. CUm Tobias occasione excrementorum hirundineorum, quæ in oculus ejus inciderant, cœcus factus fuisset, Raphaël Archangelus, cujus nomen idem, quod *Medicina Dei* significat, Tobiam juniorem filium ejus fel piscis illius, quem è fluvio Tygris extraxerat, paternis oculis adhibere jusserat tamquam futurum certum contractæ cœcitatis illius remedium: *Fel valet* &c. Porrò Evangelium quod in Dominica Quinquagesimæ occurrit legendum (quo tempore Bacchanalia in summo solent esse fervore) similiter nobis propè Jericho sedentem quemdam proponit cœcum; *Per Jericho autem*, ut Origenes inquit, *intelligitur mundus*, per cœcum verò genus humanum notatur, quod nullo totius anni tempore, majoribus est peccatorum tenebris obfuscatum, quàm hisce diebus; *Omnis enim qui malè agit, odit lucem*; Ipsa autem experientia clarè constat, quod homines hisce diebus magis quàm umquam aliàs, vitiis sint carnalibus addicti, sensibusque omnem libertatem indulgeant, & ideò in præcipue per hunc cœcum intelligendi veniunt, utpote qui ut Albertus Magnus ait: *Significat eos quos peccata carnis excœcant*; Stercora enim, id est, voluptates & deliciæ mundanæ carnis in illis lumen turbatunt timoris Dei & rectæ rationis; Vocantur autem *calida stercora*, & maximè hisce diebus nomen illud merentur, quibus mundani in deliciis & voluptatibus vel maximè effervescunt; De hoc stercore Ecclesiasticus de impia fœmina tractans inquit: *Quasi stercus in via conculcabitur?* De iisdem quoque stercoribus Apostolus delicias & voluptates mundanas detestans ait: *Omnia arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam.* At verò quonam modo huic miserabili cœco lumen restitui poterit, ut in viam rectam dirigatur, nec mundi turbam sequens in prærupta Inferni præcipitia miserè corruat? Hoc utique commodiori modo nequaquam fieri potetit, quàm per piscem illum, quem Tobias junior cepit, adhibitum, per quem S. Augustinus Redemptorem nostrum intelligit, dicens: *Est Christus piscis iste, qui ad Tobiam ascendit.*

Cœci homines Bacchan. tempore.
Tob. 6. v. 9.
Orig. in Matth.
Joa. 3. v. 20.
Alb. Magn. in Luc. 18.
Tob. 2. v. 11.
Eccli. 9. v. 10.
Phil. 3. v. 8.
S. Aug. ser. 4. in Fest. SS. Apost. Petri & Pauli.

2. Notandum verò est, quod Sanctus Archangelus per hujus piscis interiora sive intestina viscera totum Infernum in fugam agi dicat; *Extricat omne genus Dæmoniorum*; Et ideò Sancta Mater Ecclesia in eodem Evangelio Christum nobis in Crucis patibulo evisceratum ob oculos statuit, quia per hoc funestum & lamentabile spectaculum, omnia à nobis Dæmonia, quæ in hisce Bacchanalibus in nostram conjurasse videntur perniciem, fugare & abigere intendit: *Fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Albugo est peccati macula, fel Passionis amaritudo*; Ad illuminandas siquidem hujus cœci densas tenebras interiores, & obscuritates, nullum est remedium aut antidotum potentius, efficacius, aut securius, quam attenta ac seria passionis & mortis Christi consideratio. Unde Sanctus Bernardus ait: *Quoties te sentis turpibus cogitationibus pulsari, & ad illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos, quomodo Christus crucifixus est pro te.* Cum igitur hoc tempore in fidelibus non solùm imaginationes impuræ dominentur, verum etiam gestus, verba, repræsentationes comicæ, & actiones lascivæ & impudicæ prævaleant, ut proinde Bacchanalia Italicè Carnevale appellentur, quasi in quibus caro spiritui totaliter prævaleat, ecce tibi potentissimum horum malorum remedium: *Pone ante mentis oculos, quomodo Christus in Cruce crucifixus est pro te.*

Tob. 6. v. 8.
Visum reddit meditatio Crucifixi.
Tob. 6. v. 6.
Hug. Card. in Tob.
S. Bern. de inter. domo c. 36.

3. Sanctus Carolus Borromæus, ut populum suum Mediolanensem à dissolutionibus, quæ ante hac in grege suo inundabant, retraheret, in memoriali suo ad eumdem populum directo ita scribit: Deus recordatus est nostri, quoniam pulvis sumus, & tamen opus manuum suarum, & ideò per gratiam, quæ data est nobis, fecit nobiscum misericordiam suam; quibus verbis ad liberationem à contagione pestilentiæ, ab ipso gregi suo impetratam alludit, ac proinde, subjungit, & aptius quidem ad propositum, simus nos quoque memores ipsius: *Recordare paupertatis & transgressionis meæ, absinthii & fellis*, inquit de Cruce Christus: quasi diceret: Memor esto crucis, dolorum, spinarum, clavorum & flagellorum, verberum quoque & vulnerum, quas in carne mea perpessus fui, sanguinis

Act. Eccl. Mediol. p. 7. pag. 1136.
Meditatio passionis præservat à peccatis.
Thren. 3. v. 19.

pis denique quem liberaliter effudi, ut te à Paganismi profanitate, & ab omni alia peccati immunditia eriperem; Recordare igitur ne ad eadem opera denuò redeas, neque de novo, quantum est, ex parte tua, crucifigas & torqueas.

Ps. 68. v. 3.
S. Bern. ser. 4. in vig. Nat.
Passio Christi renovatur indies.

4. Ingeniosa pariter & utilis est illa Sancti Bernardi super illa Psalmistæ verba: *Infixus sum in limo profundi*, facta consideratio, Dicit enim, quod Christus in hisce verbis se in lutum confixum fuisse lamentetur, cum tamen ipsum Crucis ligno clavis affixum esse constet; cur igitur conqueritur dicens: *Infixus sum in limo.* Pro resolutione igitur notandum esse dicit, quod Apostolus de peccatoribus loquens ait: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*; Quotiescumque enim Deum mortaliter offendimus, toties ipsum quantum est ex parte nostra in Cruce configimus; at verò quodnam est lutum illud sive limus, cui Christus se confixum esse dicit: Limus ille homo est carnalis, sensualitatisque luto totaliter immersus. Unde Sanctus Bernardus. *Fortasse*, inquit, *Crux ipsa nos sumus, cui Christus memoratur infixus, homo enim formam crucis habet, quam si manus extenderit, exprimit manifestius; Limum quidem nos esse manifestum est, quia de limo plasmati sumus.* Christus autem se in nobis crucifixum esse censet, quia Apostolus ait: *Vos estis corpus Christi*; Felle se & aceto in nobis potatum esse reputat, ob dolorem & tormentum, quod in ebrietatum & crapularum nostrarum exsolutionem sustinuit; propter cuncta alia peccata, quæ in tot scurrilitatibus, obscœnitatibus & convitiosis ac detractoriis, proximosque nostros pungentibus verbis per linguam nostram committimus, spinis ac sentibus se transfixum esse existimat; per rosas denique quibus hoc tempore potissimum, licet fictis, tempora nostra cingere solemus, oculos suos obvelatos esse lamentatur; In vultu quoque transformatur & deturbatur, quando nos ad inverecundius peccandum assumptis in facie larvis & peregrinis, alteriusque sexus induti vestibus *facies peccatorum sumitis*; Lancea latus ejus in hastiludiis, aliisque infinitis inde consequentibus dissolutionibus transfoditur; ferro manus pedesque suos transfixos & perforatos esse dicit, in choreis, tripudiis, saltibus; In comœdiis obscœnis, & verbis indignis, quæ aërem nescio quo pestilentiæ contagio inficere possent, cum blasphemamus & convitiamur, & ideò mirum non est, quod ubi vulgata nostra legit; *Quoties exacerbaverunt eum?* Hebræa legat: *Crucifixerunt eum?* Tandem ex exemplo illo quod in Discursu quinto contra choreas & vana tripudia adduximus, clarè satis deduci potest, quod per illa specialissimè dolorosissima ejus Crucifixio renovetur.

Hebr. 6. v. 6.
S. Bern.
1. Cor. 12. v. 27.
Ps. 21. v. 2.
Ps. 77. v. 40.

Venus contrariatur crucifixo.

5. Adhæc dicere possumus, quod voluptates & blandimenta carnis præ cunctis aliis peccatis Christi crucifixi dolorosam & amaram Passionem mirum in modum adaugeant. Sanctus Paulus Apostolus ad Philippenses scribens adversus certum quemdam abusum, qui hisce diebus in majori Christianorum parte cum non exiguo scandalo cernitur, his verbis insurgit: *Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos Crucis Christi, quorum finis interitus*; Per hos autem Crucis Christi inimicos illi potissimum intelliguntur, qui hisce diebus Bacchanalibus, quæ mortem & cineres, sive illud: *Memento homo quia pulvis es*, pro fine suo habent, assiduè intenti sunt, horum finis etiam ideò interitus est, quia *qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem*; Et quidem quod Apostolus illis præcitatis verbis, de illis qui Bacchanalibus & Baccho cultum deferunt, loqui intendat, in verbis immediatè sequentibus manifestius paret, cum de illis se loqui dicit, *quorum Deus venter est.* Quodnam inter omnia falsa Paganismi numina illud fuit, quod Redemptoris nostri Crucem tot annis subtus terram abscondere & Christianorum venerationi subtrahere præsumpsit? Fecit hoc simulachrum Veneris, quæ Bacchi individua semper comes est; Et ideò Hugo Cardinalis per illos *quorum Deus venter est*, *concupiscentiam carnis* intelligit: Et hæc Venus hisce Bacchanalium diebus passim sacrilegè adoratur. Gentiles quidem super loco, in quo Præsepium reconditum latebat, Adonem, & in loco Resurrectionis Dominicæ Jovem statuerunt: at verò in loco in quo Crucis Christi patibulum tenebatur absconditum, ut Sacrosancti illius ligni venerationem penitus abolerent, Veneris collocarunt statuam; Sed cur super locum Crucis Christi Veneris statuam erigere voluerunt? nimirum ut intelligeremus nullum esse vitium, quod morti & Passioni Salvatoris nostri magis adversetur, quàm peccatum Carnis, hoc enim Crucem Christi execratur, quia *contrariatur eorum carnalitati*, inquit Lyranus, quia pati & voluptuari directè inter se contraria existunt: *Qui autem sunt Christi*, inquit Apostolus, *carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.* Voluptates nostræ carnales sunt illæ, quæ pungentibus spinis tempora Christi transfixerunt, hæ clavi sunt, manus pedesque Christi perforantes, nec non flagella, quæ Christi humeros crudelissimè lacerant, Lancea quidem latus Christi transfodit, sed post mortem, spinæ autem non solum, sicut & clavi & flagella, in viventis Christi carnem sævierunt, verum etiam nobilissimam magisque sensitivam corporis Christi partem, caput videlicet, innumeris vulneribus cruentarunt; *Et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput ejus*; Licet enim omnia peccata in Christum crudeliter ferociant, voluptates tamen carnales eum vivacissimè vulnerant, acerbissimisque doloribus afficiunt; Et hæ per spinas præfigurantur; Unde Christus quando *Verbum Dei inter spinas cecidisse* dixit, per spinas illas voluptates nostras intellexit, dum statim subjungit: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt ... qui à voluptatibus vitæ euntes suffocantur.* Hasce voluptates carnales in maxime sensitiva sacratissimi corporis sui parte, capite nimirum, temporibus, & cerebro capiare voluit.

Phil. 3. v. 18.
Gal. 6. v. 8.
Phil. 3. v. 19.
ad Phil. 3. v. 19.
Hug. Card.
Simulachra a Gentilibus posita.
Lyran. ad Phil.
Gal. 5. v. 24.
Voluptates carnales sunt spinea corona.
Matth. 27. v. 29.
Luc. 8. v. 14.
Ibid.

Ose. 2. v. 4. & 5.
Christi passio viam voluptatis sepit spinis.

6. In Osea legimus: *Filii fornicationum sunt; Dixit, vadam post amatores meos.* Tales quoque Redemptor noster hisce diebus plurimos ex Christianis esse conspicit, qui mundi torrentem præcipiti cursu consectantes, carnali appetitui suo plena cum libertate indulgent, ac proinde ut illis viam, quæ ad Inferni præcipitia illos perducit, quoad possibile est, præcludat, caput suum spinis coronatum illis opponit, ut dicere videatur: *Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet*; Quando via aliqua obfirmanda & claudenda est, ne omnibus transeuntibus pervia sit, sepes è spineto complexæ, nec non prægrandes lapidum moles adhiberi solent; Eodem modo si Salvatoris nostri animarum nostrarum salutem avidissimè desiderantis benignissimam Providentiam admirari volumus, considerandum nobis est, qualiter ipse nos laxato prorsus omni fræno ad præcipitia

Ibid. v. 6.

propetare videns viam nostram acutissimis hisce Passionis suæ spinis præcludere & obturare studuerit, amaram suam nobis proponendo Passionem & mortem *sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria*, quo maceriæ nomine pariter ad acerbissimos Passionis suæ dolores alludit, unde quod in Canticis dicitur: *In foraminibus petræ, in caverna maceriæ* de sacratissimis Christi vulneribus intelligitur. Horum enim objectu obtinet, quod sequitur: *Semitas suas non inveniet, Et sequetur amatores suos & non apprehendet eos*; Sæpe enim Deus facit ut quas in hisce turpitudinibus quærebamus delectationes, minimè inveniamus, aut ut sperata mala & suspecta familiaritate & commercio frui minimè concedatur, vel denique dulcedinem voluptatis, cum felle periculorum, vel sinistrorum eventuum, aliarumque infortuniorum ærumnis justo suo judicio commiscet.

Cant. 2. v. 14.

Osea 2. v. 6. & 7.

Pater æternus filium crucifixum ostendit.

7. Verum enimverò dum hunc Oseæ textum nonnihil attentius apud me considero, videre mihi videor æternum Patrem quoque Unigenitum Filium suum Crucifixum de cœlo ob oculos nobis ponentem, ut præcipitem effrænium appetituum nostrorum cursum sistere hoc medio possit; nam ut Psalmista ait: *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum; omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*; ac proinde quia universum fere Christianismum Dæmonis vexillum sectari conspicit, unumquemque nostrum his fere verbis affari videtur: *Sepiam viam tuam spinis*; Sed quænam est hæc via nostra? Nulla utique alia quam Christus, siquidem hic ipsemet de se ait: *Ego sum via*, Dicit igitur Pater æternus: Efficiam ut Filium meum spinis coronatum, sentibusque in capite obseptum in expiationem voluptatum tuarum respicias, ut vel hoc spectaculo tamquam fræno ab eorumdem excessibus retraharis.

Ps. 13. v. 2. & 3.

Joan. 14. v. 6.

Summum tormentum voluptates, nostræ propinatæ Christo in cruce.

8. Quodnam obsecro in eo latet mysterium, quod sitibundum Redemptorem nostrum aceto potare volentes, spongiam quamdam aceto felle mixto intinctam hyssopo circumposuerint? Numquid alia quædam arundo, vel aliud instrumentum præter hyssopum haberi non poterat? utique notabilem hanc circumstantiam S. Joannes non sine peculiari mysterio nobis recensere voluit, dum ait: *Vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus.* Enim vero herba hæc calidissima est, ideoque dici potest fuisse effrænis concupiscentiæ nostræ carnalis peculiare Symbolum; In hac igitur Christo acetum bibendum propinarunt, quæ mox ut ori ejus admota fuit, mortem illi acceleravit, fuitque quasi omnium dolorum hactenus perpessorum quoddam quasi breve compendium, quia dicit S. Joannes *Cum ergo accepisset acetum Jesus dixit: Consummatum est*, quasi dicere vellet ex nunc omnes dolores ad summum usque gradum pervenerunt, & ideò mox sequitur: *Et inclinato capite tradidit spiritum.*

Joann. 19. v. 29.

Ibid. v. 30.

Ibid.

9. S. Hier. contra Jovinianum ita scribit: *Qui adhæret Domino, unus spiritus est; quanta felicitas non uxoris servum esse, sed Christi? ideo subdit: pretio magno empti estis, nolite fieri servi hominum, redempti sumus pretioso Christi sanguine, immolatus est pro nobis agnus, & aspersi calidissimo rore hyssopi omnem pituitam noxiæ voluptatis excoximus.*

S. Hier. l. 1. advers. Jovin.

Lib. 4. v. 15.

Meditatio passionis Christi dolorem levat.

10. In vita S. Gertrudis Christus Redemptor noster huic Sanctissimæ Virgini in Dominica Quinquagesimæ eo modo & forma apparuisse legitur, in qua flagellatus & inter duos lictores circumductus fuit, quorum unus spinis caput ejus cingere & dolorosissimè pungere videbatur; Cumque S. Virgo funestum hoc & lachrymabile spectaculum memoria sua circumferens ad amatorium fletum incitata, stagnantibus præ lachrymis oculis eum sciscitata fuisset, an aliquis hunc ejus dolorem mitigandi modus excogitari posset, Christus cœlestis Sponsus ejus ei respondit: Quod si quis amaram Passionem meam devoto & amoris pleno corde ad mentem serio revocaverit seque exinde in corde suo compungi sentiens pro peccatoribus Deum precatus fuerit, is utique suavissimum afflicto cordi meo emplastrum conficiet, quo mediante dolor hic meus mitigari & lenior ac tolerabilior fieri possit. Verum eheu, ex quo nunc omnes Christi fideles inter se conjurasse Dæmonem sectari, suisque desideriis sine ullo respectu satisfacere videmus, dicere utique possumus, quod S. Bonaventura in serm. 1. Quinquagesimæ lachrymantibus oculis alta voce ad omnes Christianos eloquitur, dum ait: *Non Filium Dei rursus flagellemus per delectationem peccati, quia mitigandus est ejus dolor, non amplius renovandus.*

Uriam sequi debemus.

2. Reg. 11. v. 11.

11. Nobilissima fuit illa Uriæ Hethæi a Davide ad dormiendum cum uxore sua abire jussi, resolutio, dicentis: *Arca Dei, & Israel, & Juda habitant in papilionibus, & Dominus meus Joab, & servi Domini mei super faciem terræ manent, & ego ingrediar domum meam, ut comedam, & bibam, & dormiam cum uxore mea, per salutem tuam, & per salutem animæ tuæ, non faciam rem hanc.* Verum cujus mali Urias in eo arguendus fuisset, si cum uxore sua in thalamo conjugali quievisset & dormisset, imò si id etiam apertè, & in facie totius exercitus fecisset? Tantane erat illi erga Arcam Dei procul ab eo dissitam, quæ nudum quoddam erat, multis licet titulis & Cæremoniis sacris Deo consecratum reverentia & respectus? Quid igitur de illis fidelibus dicemus; qui licet à S. Matre Ecclesia in hac Dominica Quinquagesimæ Redemptor noster à flagellis excarnificatus, & à spinis, id est, a voluptatibus, quæ per spinas intelliguntur, transfixus & confossus eorum oculis objiciatur, à peccatis suis tamen non solum non desistunt, verum etiam Christum à spinis laceratum velut deridentes, tempora sua rosis, si non veris, saltem fictis accingere non erubescunt, dicentes: *Coronemus nos rosis, antequam marcescant*? Cum tamen potius cum S. Bernardo dicere deberent: *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam dabo.*

Sap. 2. v. 8.

S. Bern. in for. vit. honesta.

Dæmon fugatur sanguine Christi.

12. Superius Bacchanalia inventionem, imò vindemiam Dæmonis esse, totumque infernum, hisce diebus laxatum, in perniciem nostram conjurasse, sæpius diximus, sed qua ratione & modo illos vincere & profligare poterimus? De S. Edmondo Conturbiensi Episcopo refertur, quod cum aliquando Dæmonem in virtute sanguinis Christi adjurasset, ut qua ratione facilius vinci & fugari posset, clare ediceret; *Adjuro te per aspersionem sanguinis Christi, ut dicas in quo facilius te vincere possum, responderit Dæmon; In eo quod nominasti.*

Bellovac. Spec. Hist.

Ulyssis fabula pulchre applicata.

13. Ulysses ne à lenocinatricibus Syrenarum cantantium vocibus seduceretur, cantionumque lenocinia morte cogeretur luere ad navigii malum sive arborem se alligari fecit; Qua fabula S. Ambrosius ad utilissimum quoddam nobis inculcandum monitum utitur, dum ita ait; *Non corporalibus vinculis ut Ulysses, ad arborem alligandus est animus, sed ad crucis signum spiritualibus nexibus vinciendus, ne lasciviarum moveatur illecebris, cursum-*

S. Ambr. serm. 21.

que

quæ natura detorqueat in periculum voluptatis.

Exemplum. 14. In vita B. Henrici Susonis inter cætera scribitur quod quotiescumque illi nauseabat cibus, illum in latus Salvatoris reponere, ac demum cum gustu, & sine ullius damni metu comedere solitus fuerit. Corrupto quidem & depravato gustui & palato nostro Bacchanalia vehementer placent; At varo si illorum concipere nauseam volumus, in latus Salvatoris nostri eadem intingamus; attentaque mente, quanti voluptates & gaudia nostra illi constiterint, meditemur; Aut vero si ad præcipitia currendo cœci sumus, *fel valet ad ungendos oculos*, &c. Audiamus quam bene S. Augustinus ad cœcitatis & ignurantiæ nostræ eruditionem & illuminationem hac de re scripserit: *S. August. in Psal. 21.* *Judæi*, inquit, *de crucifixo obtenebrati sunt, Christiani vero comedendo Christum illuminantur.* Si verum lumen Dei recipere, nosque in disciplinam & sequelam Christi jungere volumus, hisce diebus frequentius ad sacram communionem, nec non ad venerationem & obsequium sanctissimi Sacramenti, ubi publice expositum est accedamus, sic enim Evangelici hujus cœci imitatores erimus, qui à tumultuanta turba increpatus ut taceret, Christique sanctissimum nomen non invocaret, non solum increpantibus minime acquiescendo non tacuit, verum etiam majori cum contentione animi clamando continuavit: *Marc. 10. v. 48.* *At ille multo magis clamabat: Fili David, miserere mei!* Idem quoque nos faciaciamus, tametsi enim prava aliorum exempla, amici idem & sodales & tota mundanorum turba, ad universales præsentium dierum dissolutiones nos incessanter invitet, nec quidquam inde à bono nostro proposito deterreamur, quin potius hisce diebus potius quam alias umquam constantiores stabilioresque nos exhibeamus in divino servitio, sic enim lumen illud nobis comparabimus, quo confortari oculos nostros in eum valeamus defigere, de quo scriptum est; *Joan. 1. v. 9.* *Erat lux vera qua illuminat omnem hominem*; Fietque ut in nobis adimpleatur, quod de felici hoc cœco Evangelium affirmat, scilicet: *Luc. 18. 43.* *Confestim vidit, & sequebatur illum magnificans Deum.*

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

Sancta Dei Ecclesia in Evangelio Christi nobis passionem ob oculos ponit, ut per illam à præsentibus nos dissolutionibus coerceat, eosque qui veri Christiani sunt rite exploret.

THEMA.

Ecce ascendimus Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis; Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Luc. 18. ℣. 31.

Passionem Christi Ecclesia proponit ut dissolutiones coerceat.

1. HAud immerito prima facie videri non nemini posset, quod sancta mater Ecclesia, licet per Spiritum Sanctum specialiter & constanter dirigatur extra orbitam salire videatur, quando in Dominica Quinquagesimæ, in qua universus ferè mundus vanis deditus est gaudiis, & voluptatibus corporis immersus, tale fidelibus Evangelium proponit, quod melius & congruentius septimanæ Passionis vel hebdomadi sanctæ adaptaretur quam Bacchanalibus diebus congrueret; siquidem tam solemnis & accurata in ea passionis & mortis Christi mentio fiat. Etenim ut Sapiens ait: *Eccles. 3. 1.* *Omnia tempus habent & suis spatiis transeunt universa sub cœlo; tempus flendi, & tempus ridendi, tempus plangendi & tempus saltandi.* Porro Quadragesima tota, & præcipue Septimana Sancta, tempora sunt plangendis peccatis, & pœnitentiæ agendæ destinata, at vero nunc tempus Bacchanaliorum adest, *tempus* videlicet *ridendi, & tempus saltandi.* *Eccles. 3. v. 4.* Quænam inveniri proportio poterit inter montem Calvariæ, & comica seu tragica theatra, inter fel & lauta convivia, inter acetum & ebrietates, spinas inter & rosas, clavos itidem & voluptates? Movetur hoc dubium à S. Vincentio Ferrerio serm. 1. in Dominicam Quinquagesimæ, ubi ait: *S. Vincent. Ferrer. ser. 1. in Dom. Quinquag.* *Quæstio est moralis, quare hodie sancta Mater Ecclesia facit mentionem de Christi Passione, cum dicat Sapiens: Omnia tempus habent, tempus flendi, &c. Omne negotium ipsius opportunitatem habet; Cum ergo hodie sit tempus lætitiæ & exultationis, quare fit mentio de Christi Passione, quæ est flebilis & tristis?* Responditque hic vir Sanctus sequentibus verbis: *Respondeo quod sancta mater Ecclesia à Spiritu sancto gubernata & recta, sciens excessum & gulositatem filiorum suorum, quam faciunt his tribus diebus in comedendo & bibendo, ideo cogitavit ponere coram filiis Christi Passionem, ut fideles restringantur à gulositate, considerantes quantum constitit peccatum gulæ primorum parentum, non gallinarum & perdicum, sed unius pomi fructus, esu commissum, quod filius Dei habuit suspendi in patibulo Crucis.* Et quidem quod Sanctus hic prædicator de gula dixit, nos quoque aliis dissolutionibus & turpitudinibus Bacchanalibus applicare possumus.

Meditatione Passionis Christi fugatur exercitus voluptatum.

2. Dum Rex Moab se à trium Regum, Israël videlicet, Juda, & Edom, potentissimis exercitibus circumseptum videret, ingentemque passus fuisset militum suorum stragem, in arcta obsidione positus, in hanc tandem resolutionem descendit, quia filium suum unigenitum, qui ei in solio regio successurus erat, apprehensum in conspectu totius hostilis exercitus manibus propriis occidit & sacrificavit, ejusque triste cadaver è mœnibus Jerosolymitanis miserabiliter suspendit, quo ex facinore victor hostium exercitus confusus, & ex funesto hoc spectaculo ad compassionem commotus, obsidionem protinus solvere cœpit: *2. Reg. 3. v. 27.* *Arripiensque filium suum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum & facta est indignatio magna in Israel, statimque recesserunt ab eo &c.* Quis hisce diebus animam Christianam à tribus potentissimis hostibus, carne videlicet, mundo, & Dæmone arcta obsidione cingi non conspicit? Hug Card. super illa Apostoli ad Romanos scribentis verba, quibus illos à Bacchanalibus divertere & deterrere moliebatur (hoc enim verba ipsius ex mente aliquorum indicare videntur) scilicet: *Rom. 12. 2.* *Nolite conformari huic sæculo*, &c. ita scribit: *Hug. Card.* *quia caro, mundus, Dæmonia diversa movent prælia*; Mundus quidem, dum nos per tot luxus, ludos, jocos, comœdias, crapulas, hastiludia, ad quamvis vitæ licentiam invitat & extimulat: Caro vero dum nobis tot vitæ commoditates, voluptates & delectationes carnales hisce præsertim diebus solito frequentiores ob oculos ponit: Dæmon denique dum tot nos tentationibus his diebus infestat, ut in quemvis peccati excessum nos corruere faciat. Deus igitur animam hactenus sibi fidelem, in hisce certaminibus positam è cœlo videns, ejus compassione intima permotus, ut fortes hosce exercitus dissipet & profliget, eorumque vim & violentiam disperdat, unigenitum filium suum, Crucis trunco confixum, sibique in sacrificium pro peccatis nostris oblatum, atque è muris sive mœnibus Jerosolymæ, ab exercitu Babylonico arcta quadam obsidione oppressæ miserabiliter suspensum, inimicorum oculis objicit, ut ab his funesti hujus spectaculi aspectu per-

perpetratus deferatur & liberetur; Nam ut Origenes ad propositum nostrum congruentissime dicit: *Certum est, quia ubi mors Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum; Est enim tanta vis Crucis Christi, ut si illa ante oculos ponatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, sed continuo ad ejus præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.*

Orig. in c. 6. ad Rom.

Passionis meditatio valet contra vitia.

3. S. Matthæus de muliere quadam, quæ duodecim annis continuis dolorosissimum & incurabilem sanguinis fluxum passa fuerat; *Et ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis* refert, quod ut ab hac miseria liberaretur, confidenter ad vestes Salvatoris contingendas accessit: *Accessit retro, & tetigit fimbriam vestimenti ejus.* Jansenius porro per hanc sanguinis fluxum patientem mulierem, gentilitatem intelligit, à qua demum Ecclesia processit; *In qua sanguinis fluxus, super his, quæ carnis & sanguinis oblectatione patrantur.* S. Thomas pariter scribit: *Patitur fluxum sanguinis propter fluxum carnalium delectationum.* Eodem quoque malo Ecclesia in suis filiis & fidelibus hoc tempore laborare, & ob Bacchanalium vanitatem, quamdam Gentilismi speciem præ se ferre videtur, quæ proinde provido consilio utitur, dum fimbriam Redemptoris contingere fatagit. Nam ut S. Antonius de Padua ait: *Vestimentum Christi ipsius est caro, de qua Isaia 63. Quare rubrum est indumentum tuum; Jesus torcular, id est, pressuram crucis solus sustinuit, in quo vestimentum sanguine rubricavit: hujus vestimenti fimbria est ipsa passio, quæ animam liberat à peccato, & sanguinis profluvio, contra enim carnis vitia summe valet memoria passionis Christi.*

Matth. 9. v. 20.

Ibid.

Jansen. ibid.

S. Thom. ser. in Dom. 23. post. Pent.

S. Ant. de Pad. in Dom. 24. post. Trinit.

Erubescentiam causat.

4. Ac proinde S. Bernardus dum oculos suos ad Christum in ligni trunco crucifixum, potatum felle, clavis perforatum, fœdis salivis & pretioso sanguine madentem, vilissimæque plebeculæ ludibrium factum dirigit, ad nos se convertens, ita nos affatur: *Quis suorum delicias seu gloriam sustinere queat, nedum audeat quærere? Et paulò post idem Christianis objectum improperium prosequens dicit: Et hoc intuens qui dicitur Christianus, propriis nihilominus voluptatibus indulgere nullatenus erubescit?*

S. Bern. in Declam.

Crudelitas Christianorum gravior crucifigentium Jesum quam Judæi.

5. Ad hanc Christianorum Redemptorem nostrum dire crucifigentium crudelitatem melius intelligendam, necessum est, ut consideremus Filium Dei in die Veneris sancto paucis horis in patibulo Crucis perpendisse suspensum, idque ex mero amore, quo genus humanum prosequebatur, utpote quod redimere volebat; unde ob hunc amorem insinuandum per os Zachariæ Prophetæ dicebat: *His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me;* ideo quoque traditori suo dixit; *Quod facis, fac citius;* & ob eamdem amoris causam alacer plane ac hilaris, ad locum, ubi passionem suam obiturus erat, concessit; *Hymno dicto*, vel ut alii legunt, *cantato:* Hoc vero tempore à Christianis, à fidelibus suis per tot scelerum excessus multis septimanis in Crucem agitur & in cruce ignominiosa manere cogitur: Peccata enim nostra clavi sunt, quibus Christus crucifigitur: *Propter scelus populi mei percussi eum;* Et his quidem clavis caro ejus à suis configitur: *Quoniam si inimicus meus male dixisset mihi, sustinuissem utique, & si is, qui oderat me*, &c. Ideo quoque S. Aug. Christum introducit contra fideles suos graviter lamentantem, utpote qui dirius & crudelius ipsum crucifigunt, quam olim id Hebræi fecere: *Cur me graviori crucis tuorum Cruce, quam illa in qua quondam pependeram affixisti? Gravior enim apud me peccatorum tuorum Crux est, in qua invitus pendeo, quam illa, in qua tui misertus mortem tuam occisurus ascendi.*

Zach. 13. 6. Joan. 13. v. 27.

Matth. 26. v. 30.

Isai. 53. v. 8. Psalm. 54. v. 13.

S. Aug. serm. 53. de divers.

Nos Judæos tantopere detestamur, eo quod Filium Dei in Crucem confixerint, & tamen nobismetipsis non indignamur, qui ipsem quotidie, & hisce præsertim diebus, longè acerbiori & probrosiori morte per nostras voluptates & dissolutiones occidere non veremur.

6. Tertull. de theatrorum spectaculis, aliisque ludis Bacchanalibus non multum dissimilibus loquens, illa Psalmistæ verba, in quibus detestabilis illius Conciliabuli ad mortem Christo machinandam & decernendam congregari fit mentio, nimirum: *Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit*, &c. ad præsens propositum interpretatur, dum ait: *Ergone nunc minus peccatores, minus hostes Christi, quam tunc Judæi? Quidquid & cætera congruunt? Nam apud spectacula & in via statur.*

Bacchanalistæ non minores hostes Christi quam Judæi.

Psal. 1. v. 1.

Tertull. de spect. c. 3.

7. Memor esto triumphi illius palmarum, in quo cives Jerosolymitani Christo cum virentibus olivarum ramis, sonorisque vocibus, cum jubilo & lætitia, totque aliis devoti obsequii piis demonstrationibus, occurrerunt, à quibus tamen Salvator noster eadem met die circa vesperam ne frustum quidem panis habere potuit, imo eadem septimana probrosissime crucifixus fuit. *Quam dissimiles*, inquit S. Bernardus, *rami virentes & Crux? Flores & spina? Cui prius sternebantur vestimenta aliena ecce suis exuitur.* Ac tandem mellifluus Doctor concludit: *Hic est finis transitoriæ lætitiæ.* Tot hujus temporis inhonestæ conversationes, tot ludi, tot comœdiæ, cursus, larvæ, choreæ, & quævis alia gaudia, quo tandem fine claudentur? In crucifixione Christi terminantur: *Hic est finis transitoriæ lætitiæ.*

Finis hujus lætitiæ Christi Crucifixio.

S. Bern. serm. 2. in Palmis.

8. De insigni illo Dei servo Joanne Baptista de Fulginio, implacabili illo Bacchanalium hoste refertur, quod cum quidam è germanis fratribus suis his diebus mortuus fuisset, ipse se lætum esse ostenderit, ea præcipue de causa, ut cadaver illius publice expositum, multis frænum illis diebus injiceret, quo à peccatis coërcerentur, sperabat enim quod per hoc spectaculum, si non plures, saltem aliquem à peccato aliquo certiali detertere posset; sed quænam proportio esse potest, inter hominem aliquem naturali morte extinctum, & inter Filium Dei propter peccata nostra in Crucis infami ligno suspensum? *Fratres*, exclamabat S. August. *ut à peccato sanemur, Christum crucifixum intueamur.* S. Franciscus quando hastiludia, spectacula & alias profanitates in Castello Montis leonis præparatas turbare & dissipare nisus est, ut alibi diximus, hoc præcipue medio usus fuit, ut solemnis ille Ord. S. Francisci Annalista inquit, quod illis Christi passionem vivaciter ob oculos repræsentaverit, & impresserit: *Expenderunt intendisse sermonem, ut à festis & vana sæculi lætitia transeundum doceret ad Crucis Christi perferendas passiones.*

In vita ejus Exemplum

S. Aug.

Lud. Wad. An. 1213. n. 20.

9. Propriissimum signum unde hoc tempore fidelis Christi sectator agnosci possit; hoc est, si hisce diebus sub crucis regio vexillo constanter militiam suam continet: *Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis suis.* Qui enim se Christianum nomine insignitum esse gaudet, *Debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare; Diverso quippe itinere ambulat*, ut S. Gregorius dicit: *Si gaudia delectationesque appetit, cui dux suus viam amaritudinis ostendit:* Quod si pictor aliquis vivum doloribus plenum delineare volens, caput illius exprimeret spinis & tribulis undequaque cin-

Quinam veri sint Christiani.

Gal. 5. v. 24.

1. Joh. 2. v. 6.

S. Greg. Hom. 2. in Evang.

cinctum, cujus capilli livido sanguine rigentes, oculi profundati, vultus pallidus & sputis defœdatus ac lividus esset, collum vero eboris instar candidum, ac cætera totius corporis membra veste pretiosissima auro & gemmis distincta amicta depingeret, ipsum vero Cytharam intra manus illius depictam plectro tangentem & hilari voce cantantem exprimeret, numquid pictoris illius stoliditati & imprudentiæ indignaretis? Numquid illum pictorem amentem & delirum esse diceres? Utique sic de illo arbitrareris; Sed audi quid Apostolus de nobis Christianis dicat: in primis de Christo asserit: *Ipse est caput corporis Ecclesiæ*; Sed quænam sunt huic capiti subordinata membra? Nos Christiani membra illius sumus: *An nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi*? Quænam igitur est illa stoliditas nostra quod cum sancta mater Ecclesia Christum caput nostrum nobis exhibeat sanguinem & lachrymas manantem: *Cum clamore valido & lachrymis*, flagellatum, spinis circumdatum, & felle potatum nos stolidi homines aliud nil quam voluptates, convivia, & gaudia sequiramus & cogitemus.

Coloss. 1. v. 18. *1. Cor. 6. v. 15.* *Hebr. 5. v. 7.* Bacch. figurata sunt.

10. In Amos Propheta omnia illa prædicta fuisse videntur, quæ in hisce Bacchanalibus accidere solent; Primo enim dicitur: *Væ... qui lascivitis in stratis vestris*, ecce voluptates carnales; subjungit: *Qui canitis ad vocem psalterii*; Ecce musicam, cantus, comœdias; Dicit insuper: *Bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti*; Ecce ebrietates & alias vitæ turpitudines; Denique concludit: *Et nihil patiebantur super contritione Joseph*; ubi per Joseph Ægypti Salvatorem, mundi Salvator denotatur Crucis patientissimus.

Amos. 6. v. 4. *Ibid. v. 5.* *Ibid. v. 6.* *Ibid.*

11. Quonam fine Ecclesiam in Dominica Quinquagesimæ veri Josephi, Christi Salvatoris nostri nimirum vestem cruore & sanguine plenam coram populo Christiano explicare existimatis? Certe non alio quam ut ex illius aspectu, quisnam verus Israëlita sit, comprobetur. Nota est illa à Tito Livio conscripta Historia, quæ Romæ in Tullia Tarquinii superbi impia filia accidit; Cum enim crudelis hæc mulier, cadaver Patris sui, in via, per quam currus eam vehens trahendus erat, super terræ pavimento miserabiliter jacere conspexisset, Rhedarius quoque cursum Rhedæ, ne cadaver illud ab equorum calcibus & Rhedæ rotis protereretur, sistisset, ut aliunde quæsito diverticulo Rhedæ viam sterneret, impia hæc mulier Rhedarium, quod currum firmasset, graviter reprehensum, equis ad progrediendum calcar & scuticam admovere jussit, quasi dicere voluisset: Numquid corpus Patris mei retardare poterit cursum itineris mei? Erat insanis hæc mulier dignus Tarquinii superbi fructus; quâ profecto multi hisce diebus sequuntur qui præcipitem voluptatum & dissolutionum Bacchanalium cursum sine ullo cujuscumq; respectu prosequuntur, tametsi se filium Dei peccatis suis de novo crucifigere sciant, qui proinde & ipsi filii sunt adulteri & spurii, nomineque & charactere Christianorum, nec non filiorum Dei hæreditate prorsus indigni.

Historia applicata Bacchanalistis.

12. Quando illa ex sanguine rigida Josephi vestis Jacob Patri ejus exhibita fuit, hic subitu in amarissimas lachrymas prorumpens, paterni amoris teneritudinem ostendit, idque quia idemmet Jacob *Israel* quoque meruit, quod *videns Deum* interpretatur, a Deo appellari meruit. Quisquis igitur verus Israëlita, id est, verus & cœlo possidendo electus Christianus fuerit, ad hoc Christi crucifixi spectaculum compungetur, verumque erga cœlestem hunc Patrem suum ostendet veri filii affectum: *Mundus autem gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* *Joan. 16. v. 20.*

Electus viso crucifixo compungitur.

13. Memorabile facinus quoddam à pluribus classicis & authenticis Scriptoribus, nominatim vero à S. Bernardino de Senis refertur; Hic enim postquam quæsisset: *Vis nosse hanc distinctionem filiorum Dei, & Diaboli?* Mox subdit: *Audi exemplum.* Vir quidam uxorem cum tribus filiis habebat, quos veros & legitimos filios suos esse hactenus semper existimarat, donec tandem aliquando conjux ejus adultera suam erga maritum bilem evomere volens, apertè ei diceret, quod ex tribus illis filiis, quos maritus suos esse hactenus crediderat, duos ex habito cum aliis viris commercio genuisset; Cumque maritus eam instanter, uter ex tribus illis verus suus & naturalis filius esset, interrogasset, illa hanc ei notitiam dare pertinaciter renuit, & paulò post, absque eo quod filium legitimum manifestaret, mortua fuit; Maritus verò paulo post etiam infirmatus testamentum condidit, in quo illum hæredem suum futurum esse declaravit, qui ex tribus illis verus, legitimus, & naturalis filius ejus esse probaretur, absque specifica illius nominatione. Post mortem vero hujus, singuli hæreditatem tamquam veri filii adire contendentes, ad Judicem concurrerunt, qui ad imitationem Regis Salomonis, ad discernendum uter illorum verus filius esset, hoc medium excogitavit: *Præcepit enim eorum Patrem ad arborem alligari, & quod quilibet eorum fratrum sagitta impeteret Patrem, ut noscere posset ex jactu, quis verus filius ejus esset; Fuit forte memor iste prudentiæ Salomonis 3. Reg. 3. de meretricibus coram eo contendentibus, tam mirabiliter ex vinculo amoris naturalis veritatem conjecturantis, & justissime judicantis; Primus illorum fratrum sagittam jacit rectissime, quantum sapuit, in cadaver Patris defuncti; Secundus toto conamine nititur superare primum; Cum ad tertium pervenitur, concutiuntur viscera ejus, turbari incepit animus ejus, & cor tremuit, negat natura filii vulnerare propriam carnem Patris, horret facinus, pavet vulnus, stupet spiritus, & demum ipsius naturæ vinculo tractus, prælegit potius pro hæreditate Patris naturalem dilectionem, quam ejus substantiam temporalem, atque judici: Dare hæreditatem cui dare licet, quia potius eligo illam amittere, quam meum licet mortuum vulnerare Patrem. Nescitur res veritas, palam fit per naturam, quod absconditum erat per culpam, manifestatur hic esse filius verus, & tota hæreditas ejus in manibus relaxatur.* Enim vero quis nostrûm est, qui non videat Salvatorem nostrum hisce diebus vehementius, quam alias, lamentari posse de fidelibus suis dicendo: *Exposuit me quasi signum ad sagittam*; Etenim corpus & sanguis Christi in trunco Crucis publice expositus esse cernitur, sancta quoque mater Ecclesia eos qui veri filii & ad cœlestem hæreditatem adeundam prædestinati sint explorare nititur; Quotquot igitur hisce diebus gaudiis & recreationibus suis, ex vero Dei amore se privant, hi veri fideles sunt: Econtra vero *ecce peccatores intenderunt arcum, paraverunt sagittas suas in pharetra, ut sagittent*, quia qui hisce diebus appetitibus suis inordinatis omnem libertatem indulgent, qui peccatorum suorum jacula sine ullo filiali respectu aut reverentia in pectus Christi figunt, hi infallibile in se signum edunt, è quo agnosci possit, quod filii sint adulterii & spurii; Non sic anima illa electa fecit, de qua dicitur: *Arcum conteret & confringet arma*, hi igitur cœli veri declarabuntur hæredes.

Exemplum. *S. Bernardin. T. 1. ser. 41. A. 2. c. 4.* *Thren. 3. v. 12.* *Ps. 10. v. 3.* *Psalm. 45. v. 10.*

Iii 3 — 14. Por-

Devota anima crucifixa est mundo.

14. Porro admirabile illud de Isaac offerendum sacrificium, cui se Abraham accinxerat, typus fuit crucifixionis Christi, nec non crucifixionis spiritualis, quam animæ devotæ hoc tempore subeunt, quia vere Deo sacrificantur; *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt.* Notat vero S. Bernardus quod Abraham tandem non filium suum Isaac, sed arietem tantum jugulaverit, indeque hanc deducit moralitatem: *Tenta te Dominus Deus tuus, nec mactabitur Isaac, ut expires, vivens vivet, sed elevatus super ligna, ut in sublime gaudeas, nec in carne propria, sed in Cruce Domini gloriaris, propter quem nimirum crucifixus & ipse es, sed crucifixus mundo, nam vivis Deo.*

Gal. 5. v. 24.

S. Bern. super Ecce nos reliquimus omnia.

Plin. l. 8. c. 40.

Ingratitudinem Christianorum canes damnabunt.

15. Plinius de cane quodam scribit, quod cum cadaver defuncti Domini sui in catalecto staret expositum, canis iste prope funus Domini sine ullius cibi aut potus sumptione continuas egerit vigilias, & quem ei afferebant cibum ori Domini sui admoverit, quasi se inedia conficere volens, ut Dominum pasceret. Cumque prædictum cadaver in Tiberim conjectum esset, idem canis se quoque ipsum in easdem aquas præcipitanter committens, ne cadaver ab aquis mergeretur, omni conatu illud in superiori aquarum superficie sustentare nisus est. Eheu! quod hujusce animalis erga Dominum suum quantumvis mortuum gratitudo damnabit Christianos, quippe qui tametsi Redemptorem suum in expiationem voluptatum suarum in patibulum Crucis suspensum esse sciant, & oculis conspiciant, attamen hisce diebus crapula se magis quam alias umquam ingurgitant, & *bibunt, sicut aquam, iniquitatem.*

Lib. 4. c. 15.

Christo gratissimum servitium, passionis meditatio patientia in adversis, mortificatio voluntatis.

16. In vita S. Gertrudis legitur, quod cum ipsa in triduo Quinquagesimæ hanc à cœlesti sponso suo gratiam postulasset, ut modum ei inserviendi præscriberet, quem Deo gratissimum esse sciret, Christus ei responderit: Tu nullo umquam tempore servitium aliquod majus vel gratius præstare poteris, quam si per memoriam amatæ passionis meæ, patienter qualemcumque institueris tribulationem, tibique vim intuleris, ut illa operaris quæ tuo desiderio vel maximè sunt contraria, quisquis enim hoc in passionis meæ memoriam conatus fuerit facere, is utique largissime se à me præmiandum esse, sperare poterit. Ex quibus verbis advertendum nobis est, quod qui propriam suam abnegant voluntatem, suosque appetitus mortificant ut hac ratione se pro Christi passione gratos exhibeant, hi ipsomet Christo teste sint illi; qui gratissima ei præstant obsequia, adeo ut gratiora à debilitate nostra numquam requiri possint, aut debeant, quique magna mercede se dignos efficiunt.

17. S. Leo, ni fallor, Bacchanalia *ad literam* optimè describit, dum illa tempus persecutionis appellat, non quidem à paganis, sed a Christianis contra Christum excitatæ: *Sicut,* inquit, *totius est corporis pie vivere, ita totius est temporis Crucem ferre: Unum nomen est persecutionis, sed non una est causa certaminis, & plus plerumque periculi est in insidiatore occulto, quam in hoste manifesto; Quoniam non solis doloribus corporis, atque suppliciis anima fidelis impetitur, verum etiam salva incolumitate membrorum gravi morbo urgetur, si carnis voluptate mollitur. Sed cum caro concupiscit adversus Spiritum, & Spiritus adversus carnem, præsidio Crucis Christi mens rationalis instruitur, nec cupiditatibus noxiis oblecta consentit.*

S. Leo ser. 9. de Quadrag.

Num. 21. v. 8.

In tentationibus Crucifixus intuendus.

18. Deus olim serpentem æneum, qui Christi Crucifixi figura fuit in palo quodam erigi jussit, ut omnes qui ex serpentinis morsibus accensi & intoxicati erant, ex hujus ænei serpentis aspectu sanarentur. Serpentes infernales hoc tempore vel maxime igniti, in nostram perniciem venenum suum certatim evomere contendunt; lasciviam nimirum, gulam, profanitatem larvarum, & similes alias carnalis hominis dissolutiones, quonam vero remedio id obtinebimus ut ab horum serpentum morsibus, venenum prorsus nullum contrahamus, aut contractum protinus in nobis curetur? S. Bernardinus ait: *Si tentationum sentis aculeos, exaltatum serpentem æneum intuere, & suge non tam vulnera, quam ubera Crucifixi.*

S. Bern. Epist. 11.

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

De Eutrapelia, id est, honesta recreatione, quæ servatis debitis conditionibus virtutis attribuitur.

THEMA.

Et justi epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. Psalm. 67. ỽ. 4.

Honestæ recreationes virtuosæ sunt.

1. SPiritus Sanctus hoc tempore Christi quoque servos & sectatores Regii Cytharœdi ministerio mediante ad sua à singulis celebranda Bacchanalia invitat, id est, ad lætitiam, festiva gaudia, ad epulas & convivia; Dicit enim Regius Psaltes nomine Dei; *Et justi epulentur, & exultent,* non sufficit ipsi quod illos epulari jubeat, *Epulentur,* verum insuper præcipit ut gaudeant, *& exultent;* Et quidem ut justi intelligant quod Deus gaudium & exultationem quamdam excessivam ab iis expectet, dicit ulterius; *Et delectentur in lætitia.* Neque verba illa de spirituali solum gaudio explicari debent, verum etiam de honesta lætitia & recreatione corporali, quæ communiter suum inter virtutes locum obtinet, & Eutrapeliæ nomine appellatur; Nam ut inquit Aristoteles; *qui laborant, indigent relaxatione.*

Ps. 67. v. 4.

Arist. l. 8. Polit. c. 3.

2. Angelicus Doctor sequens movet dubium, videlicet: *Utrum in ludis possit esse aliqua virtus;* Et respondet: *Circa ludos & jocos, quo nonnumquam ad animi solamen necessario sunt, si secundum rationem fiant, aliquam virtutem esse oportet, quam Eutrapeliam vocant:* Adducit ex S. Augustino sequentia verba: *Volo tandem tibi parcas, nam sapientem decet interdum remittere aciem rebus gerendis intentam.* Hunc finem vero consequi possumus, inquit sanctus Doctor per verba & actiones ad risum & lætitiam excitandam ordinatas. Aristotel. l. 4. Ethicor. c. 8. de illis qui in hac virtute se exercent, dicit: *Flexibili ac versatili ingenio, qui dicta & facta quadam dextrè ad recreationem animi convertere norunt.* Id ipsum S. Aug. sequenti declarat exemplo; Sicut enim corpus humanum laboribus attritum & oppressum, nutrimento & somno mediante restauratur, ita quoque mens & animus hominis ex continua & vehementi applicatione defatigatus, sua indiget restauratione & sublevamine, quod in recreatione & jucunditate licita & honesta consistit. Enim vero quod homo nonnumquam rationabili & virtuosa recreatione & dilatatione animi indigeat, adeo ex mente S. Thomæ certum, ut in Artic. 4. ejusdem Quæstionis sequentem statuerit conclusionem: *Qui in ludo sunt deficientes, quod nec ipsi aliquod ridiculum dicunt nec faciunt, vel dicentibus & facientibus molesti sunt, vitiosi censentur.* Qui vero sunt ejuscemodi, tamquam inciviles de rusticitate notantur & condemnantur, redditque asserti sui rationem, quia *contra naturam est quod aliquis se aliis onerosum exhibeat, dum nihil delectabile exhibet, & etiam eorum delectationes impedit,* quos proinde in hoc puncto tamquam rusticos, duros & asperos deficere asserit.

S. Tho. 2. 2. Q. 168. A. 2.

S. August.

Necessaria

Arist. l. 4. Ethic. c. 8.

S. August.

S. Thom.

3. S.

S. Thom.

Sen. o. 15. de tranquillit.

3. S. Thomas igitur de recreationibus & ludis dicit: *Ad animi solamen necessarii sunt*, quod cum moralis Senecæ doctrina optimè consentit, qui & ipse dicit: *Danda est remissio animis*; & rationem hujus esse dicit, quia major à recreatione vigor derivatur; *Meliores acrioresque requieti surgent*, cavendum tamen esse dicit, ne illa animi relaxatio, dissolutio quædam sit, sed recreatio tantum, quia hæc menti restauratæ majorem ad virtuose operandum subministrat vigorem, *meliores surgent*.

Arist. l. 10. Eth. c. 6.

Ad virtutis incrementum quærend.

4. Salutare pariter est illud Aristotelis monitum, ejusque sapientia & prudentia dignissimum quo libro 10. moralium homini suadere nititur, ut in ludis recreationem quærat, dummodo id cum virtutis incremento, non vero cum diminutione ejusdem fiat: *Lude, ut res serias deinde agas*. Ac proinde S. Augustinus hominem virtuosum monet, ut recreationibus det operam, easque ad finem rectum dirigat, nimirum ut collapsas vires reparet atque restauret: *Memento peregisse te aliquid, restare aliquid, divertisse te ad refectionem, non ad defectionem*; Ac proinde Sanctus Gregorius Nyssenus de corporis nostri architectura in lib. *de opificio hominis* discurrens, honestam recreationem, *tempestivam remissionem* appellat, & *restaurationem opportunam*. Plato causam edicere rogatus ob quam festa & laborum remissiones institutæ fuissent? id primo ideò factum fuisse respondit, ut debitus Deo cultus tribuatur. Secundò verò ad debilitatis humanæ laboribus exhaustæ restaurationem: *Dii genus hominum laboribus natura pressum miserati, remissionem laborum ipsis statuerunt, solemnia videlicet festa in ipsorum Deorum honorem instituta prabentes*. S. Thomas dictum quoddam Sancti Joannis Abbatis à Cassiano relatum adducit: Cum enim nonnemo apud ipsum conquereretur, non modicè se ex eo, quòd ipsum simul cum discipulis suis hilarem, jocantem, & ridentem vidisset, fuisse scandalizatum; Sanctus hic Abbas cuidam, quem arcum manu sua ferentem adesse videbat, secum illum ut tenderet, & sagittam eidem impositam evibraret præcepit, quod cum iteratis nimium vicibus illum facere jussisset, is tandem impatiens arcum illum ex nimis continuata tensione & explosione facile frangi, chordamque rumpi posse respondit, nisi nonnunquam aliquamdiu illa nimis vehemens arcus tensio remitteretur, tunc Abbas sapienter subjunxit: *Similiter animus hominis frangeretur, si numquam a sua intensione laxaretur*. Cui optimè consonat illud antiqui & moralis Philosophi documentum dicentis: *Sapientia rumpit arcum, si non relaxetur*. Demosthenes quoque de Hercule, ipsum *labores, quos in certaminibus subibat, ludicris alleviare solitum fuisse* dicit. Idem quoque Euripidem introducit, qui Deum quemdam Gentilium eodem fine recreationes admisisse testatur: *Eumdem deum inducit, & facit dicentem: Ludo, & laborum recreas gratissima vicissitudo me*. Plato de Republica ejusque ministris tractans, ita scribit: *Quia ei, qui laborat, necessaria est requies, & ludus requietis causa comparatus est, negotiaque cum labore & contentione animi conjuncta sunt, eam ob causam jocus adhibendus est*. Denique memorabilis est illa Plinii propositio dicentis: *Nemo mortalium omnibus horis sapit*; sicut enim corpus necessariò multis horis dormit ut post labores aliqualiter sublevetur, ita quoque animus aliquot horis quiescere debet, cum enim ex luto, non verò ex ferro plasmati simus, necessum est ut per otium ad negotia disponamur. Terra quidem in Vere germinat, in æstate verò & autumno fructus producit, at verò in hyeme prorsus quiescit; Et quidem tunc in tantum à florendo & fructificando remittit, in quantum ad producendum deinceps majori cum vigore & activitate germina sua disponitur: *Ut post respirationem quasi athleta lassus certamine, colligat vires, atque ita de integro ad labores anniversarios redeat, id fit verno æstivoque tempore, tunc enim tamquam expergefacta e somno profundissimo, & oculos aperit, & ora patefacit*, inquit Philo.

S. Aug. in Psal. 34.

S. Gregor. Nyss. de opif. hom. c. 13.

Plat. l. 3. de leg.

Similitudo.

Laert. in Theoph.

Demost. pro Ctes.

Plato l. 5. de Repul. l. 1. 19.

Plin. l. 7. c. 40.

Philo. l. Quod Deus &c.

5. Verum quidem est, quod, ut S. Thomas notat, ad hoc ut hæc remissio & recreatio virtuosa sit & honesta multæ circumstantiæ intercedere debeant: *Tria tamen videntur esse præcipuè cavenda. Primum & principale, quod prædicta delectatio non quæratur in aliquibus operationibus, vel verbis turpibus &c.* Minutius Felix in specie de Conviviis tractans inquit: *Convivia non tantum pudica colimus, sed & sobria; nec enim indulgemus epulis, aut convivium mero ducimus, sed gravitate hilaritatem temperamus, casto sermone, corpore castiore*.

S. Tho. ibid.

Ut recreatio sit virtuosa aliqua sunt capienda.

Minut. Felix, in octav.

6. Sancta Cæcilia à Sancta Dei Ecclesia api comparatur: *Cæcilia famula tua quasi apis argumentosa tibi deservit*. Apum verò hæc est proprietas, quod ex flore mel eliciant, cum araneæ econtra ex eodem eliciant & imbibant venenum; eodem quoque modo Sancta hæc Virgo ex cantibus organis, aliisque instrumentis musicis, & nuptiarum festivis gaudiis, majorem & arctiorem cum Deo unionem, majusque nitidioris puritatis sibi comparare novit: *Cantantibus Organis Cæcilia soli Domino decantabat dicens: Fiat Domine cor & corpus meum immaculatum*. Hic igitur esse debet honestæ recreationis finis, ut scilicet illa utamur non ut à Deo rebusque Divinis divertamur, sed potius ut per illam Deo arctius adstringamur, & cor nostrum magis purificemus. Sancta hæc Virgo inter suaves organi modulos, terribile & horrendum Dei judicium semper ob oculos habebat, & per hanc considerationem dissolutionem quæ inde oriri poterat, temperabat & moderabatur, quæ aliàs magnum animæ ejus præjudicium conciliare poterat: *Fiat cor meum immaculatum, ... ut non confundar*. Opportunè igitur ad propositum nostrum Sanctus Ambrosius nos monet, dum ait: *Caveamus ne dum relaxare animum volumus, solvamus omnem harmoniam, quasi concentum quemdam bonorum operum*. Et Sanctus Hilarius super illa Psalmistæ verba: *Exultate ei cum tremore*, dicit: *quia periculosa ad oblivionem timoris esset libera à tremore lætitia*;

Animi relaxatio fiat ut arctius Deo adstringamur.

Psal. 118. v. 80.

S. Ambr. L. 1. off.

S. Hilar. ibid. Ps. 2. v. 11.

7. Sanctus Thomas, licet Omniscius appelletur, eo quod omnia excellentissimè sciverit & intellexerit, capere tamen Angelico suo intellectu non potuit, qualiter is, qui conscientiam suam peccato mortali habet obnoxiam, ridere aut hilaris esse queat. Aurea igitur est illa S. Greg. sententia Hom. 39. in Evangelia dicentis: *Ita est agenda lætitia ut numquam amaritudo sequentis judicii à memoria recedat*.

Lætandum cum memoria sequentis judicii.

S. Greg. Hom. 39. in Evang.

8. Observandum quoque est, quod S. Paulus Apostolus dum inter alios Spiritus Sancti fructus enumerat gaudium, illud immediatè recenseat post Charitatem, quæ Regina est omnium virtutum: *Fructus autem Spiritus*, inquit, *Charitas, gaudium &c.* Ecce quam necessum sit ad hoc ut gaudium in nobis si verum, minimeque noxium, ut semper velut fundamentum & radicem spiritus conjunctam habeat charitatem, amorem & Dei gratiam. Cicero *de officiis* ita scribit: *Cum juvenes relaxare animos, & dare se jucunditati velent, caveant intemperantiam, meminerint verecundiæ*

Recreationi juncta sit Charitas.

Gal. 5. v. 22.

Cicer. l. 1. de off.

ennuita

cundia: Et paulò post idem ait; *Ludendi est quidam modus retinendus, ut ne nimis omnia profundamus, elatique voluptate in aliquam turpitudinem dilabamur.* Salvianus ad propositum nostrum ita discurrit: *Quis rogo hic furor est, quæ stultitia, numquid lætari assiduè & ridere non possumus, nisi risum nostrum atque lætitiam scelus esse faciamus? An fortè infructuosum putamus gaudium simplex, nec delectat ridere sine crimine? quis rogo furor est? rideamus quæso quantumlibet, lætemur quantumlibet, dummodo innocenter.* At verò ut idipsum assequi valeamus, ad illa thematis propositi verba nos reflectamus necessum est: *Et justi epulentur, & exultent*; notandum est enim quod ibidem dicat: *& justi*, necessum est enim ut rectam habeamus conscientiam, si veram in nobis habere velimus lætitiam. *Exultent* igitur, sed in *conspectu Dei*, numquam ab oculis nostris evanescere debet Divina præsentia; Ad cujus doctrinæ confirmationem observandus est modus, quo S. Paulus suos ad gaudendum invitat: *Gaudete*, inquit, sed statim subjungit: *in Domino semper*; Eamdemque invitationem iterato reperit dicens: *Iterum dico gaudete*, & statim addit: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus*, at verò quonam modo modestia hæc in nobis conservabitur? *Dominus propè est*, quasi dicat, considerandum vobis est, quod Deus nobis vicinus adsit, qui nos videt, nos auscultat & observat.

Salv. l. 6.

Deus enim ubique præsens.

Phil. 4. v. 4. ibid. Ibid. v. 5. Ibid.

9. Venerab. Rupertus Abbas Tuitiensis Deum Abrahæ dixisse observat: *Ambula coram me & esto perfectus*, idque tunc præcipuè dixisse, quando Isaaci partus in propinquo erat; sed cur tunc illum ita affatur? quidnam in eo latet mysterii? *Tunc demum hoc debuit dici*, inquit præfatus Abbas, *ambula coram me & esto perfectus, quando Isaac dono Omnipotentis Domini generatio parabatur.* Quid enim hoc nomen Isaac aliud quàm risum significat? *risum fecit mihi Deus*; Quia igitur Isaac honestam & virtuosam lætitiam præfigurabat, ideò Deus qui *Omnia in sapientia fecit*, meritò Abrahæ dixit: *Ambula coram me*, ut (quia *Omnia in figura contingebant illis*) exinde intelligamus, quod lætitia, jubilus, ac risus honestus ab actuali præsentiæ Dei memoria numquam separari debeat. Tullius ex solius naturalis luminis dictamine loquens, inquit: *Ipsum genus jocandi ingenuum ac facetum esse decet, non profusum, nec immodestum, & semper in ipso joco aliquod probi ingenii lumen eluceat.* Athenæus de Gentilibus ita scribit: *Cum sibi persuaderent Deos esse præsentes, moderatè & temperanter dies festos agitabant antiqui.* Sanctus Paulus proinde nos monet dicens: *Sive manducatis, sive bibitis, ... omnia in gloriam Dei facite. Videte*, inquit Sanctus Ambrosius, *quale viri Christiani voluit esse convivium, ut plus reficiat hominem Dominici nominis frequens invocatio, quam epularum multiplex & copiosa collatio.*

Recreatio a Dei memoria separari non debet.

Gen. 17. v. 1. Rup. Ab. l. 5 in Gen. 20.

Cic. ibid.

Athen. l. 7.

1. Cor. 10. v. 31.

S. Ambr. l. de Elia c. 21.

10. In nuptiis Canæ in Galilæa in ipso convivii fervore vinum defecit, *Deficiente vino*; unde claré deducitur, gaudia & festa hujus mundi tunc vel maximè deficere, cum maximè vigere videntur, & quando id futurum esse minimè cogitamus aut suspicamur: Quia verò Deus veræ consolationis ibi præsens aderat, aqua in vinum transmutata fuit, & quidem in vinum optimum, quod numquam vigente convivio defecit: *Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.* Ut intelligamus quod in illis conviviis, in illis nuptiis, in illis gaudiis, quibus Deus præsens adest, id est, in quibus convivæ aut collactantes in Dei gratia & amicitia consistunt, & in quibus Dei offensa studiose cavetur, sed recreatio & gaudium illo tantum fine assumitur, ut per illud tantò in Divino servitio ferventiores reddamur, ibi gaudium & lætitia vera & cordialis numquam deficit, sed semper augetur & crescit. *Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.*

Mundi gaudia deficiunt. Joan. 2. v. 3.

Ibid. v. 10.

11. De S. Job, legimus, quod pro filiis suis convivantibus Deo quotidie victimas & sacrificia offerre consueverit, ad hoc ut convivia & recreationes suas sine ulla Dei offensa consummarent: *Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Job & sanctificabat illos, consurgensque diluculo, offerebat holocausta pro singulis; Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei.* Hæc est circumspectio illa & cautela, quam homines timorati habere debent: èContra verò illi qui sine timore & fræno Dei vivunt, in omnibus gaudiis & recreationibus, quantumvis licitis, suspicari & timere debent, ne fortè aliquis interveniat culpæ reatus, ac proinde cum omni cautela procedant.

In recreationibus circumspectio necessaria. Job. 1. v. 5.

12. Philosophi naturales Asinum sylvestrem ejus naturæ esse scribunt, quod ex aquis limpidis & claris bibere nequeat; ideoque priusquam ex illis bibat, turbat eas & luto commiscet, & postea os suum sitibundum admovet. Multi quoque dissoluti & sine ulla disciplina & timore Dei viventes Christiani similis prorsus sunt indolis & naturæ, qui dum aliquas sibi indulgere possent cum Christiana modestia conditas, adeoque licitas recreationes absque eo quod ullum conscientiæ suæ peccati nævum adsciscerent, illis tamen gaudendi seque recreandi modis minimè acquiescunt, nisi aliquam impudicitiæ circumstantiam conjunctam habeant; intervenire quidem huic vel illi spirituali vel morali repræsentationi comicæ possent, sed non hanc, sed lascivam volunt has, quidem vel illas ludentium honestè & modestè convivantium conversationes frequentare possent, sed ad choreas & festiva prostibulorum gaudia & turpitudines malunt accedere.

Similitudo explicans malum quorumdam genium.

13. Secunda à Sancto Thoma adducta Eutrapeliæ conditio est ista: *Attendendum ne totaliter gravitas animæ resolvatur.* Gaudia enim & recreationes cum moderatione admitti debent; ac proinde Sanctus Gregorius Nazianzenus ait: *Non interdictam volo animi relaxationem, sed immoderationem coerceo.* Id quod Plato per Medicinæ similitudinem declarat, quæ in pondere & mensura accipi debet, nisi salutem corporis non tam restitutam, quàm totaliter destructam, imò mortis quamdam necessitatem inde reportare velimus; *Jocus adhibendus est, observata usus ejus occasione, ut tamquam Medicina loco adhibeatur.* Verba enim faceta & honesti joci sales communiter appellari solent, quia sicut sal est condimentum universale ciborum, ita quoque joci & facetiæ honestæ, singulare quoddam sunt bonæ conversationis condimentum, at verò necessum est, ut instar salis cum convenienti quadam & debita proportione adhibeantur. Unde Aristoteles in Ethica sua inquit: *Parum de delectatione sufficit ad vitam quasi pro condimento, sicut parum de sale sufficit in cibo.*

Moderata sit recreatio.

Nazianz. Orat. 6.

Plat. l. 8. de Rep. c. 4.

Arist. l. 9. Eth. c. 10.

14. In libro judicum Gedeoni ad reportandam adversus Madianitas victoriam certum quemdam militum delectum à Deo præceptum fuisse legimus, illi enim qui toto corpore super aquas se extendebant, ut commodè & ad satietatem usque bibere possent, tamquam ad prælium ineundum & obtinendam victoriam inhabiles arceri & dimitti; alii vero trecenti, qui obiter tantum ex

Jud. 7. v. 5. Figura.

vola

vola manus aquam potabant, tamquam idonei milites jubebantur admitti; *Omnia in figura contingebant illis.* Madianitæ enim qui quondam populum Israeliticum à Deo lectum ad fornicationem, ad cultum Beelphegor ad carnes obscœno ipsorum Idolo consecratas manducandas instigarant, Bacchanalium sectatores præfigurabant, qui ad omnem lasciviam proni *bibunt sicut aquam iniquitatem.* Totum suum finem ultimum in hisce gaudiis repositum habent, utpote Dei penitus obliti, & sanctis ejus legibus pertinaciter rebelles; at verò veri fideles, qui Madianitarum sunt victoriosi hostes, id est, Bacchanalia turbant & profligant, hi inquam velut canes Ægyptii terna Nili littora currentes, via obiter aliquam aquæ stillulam excipiunt, caput verò vel os suum aquæ minimè immergunt, virtuosè quidem & sine ullo pietatis & devotionis Dei cultui debitæ aliquam sibi honestæ recreationis speciem indulgent, nequaquam verò se communis Bacchanalistarum turbæ turpitudinibus & insolentiis immergunt, sed cum moderatione, & Christiana quadam cum modestia per aliqualem ætati, conditioni, & statui ipsorum proportionatam recreationem defessas animi vires restaurare contendunt; Et hæc est secundo loco à Sancto Thoma adducta Eutrapeliæ circumstantia.

Job. 15. v. 16

Eutrapeliæ conditiones aliæ.

15. *Tertio attendendum est,* inquit Angelicus Doctor, *sicut & in omnibus humanis actibus, ut congruat personæ, tempori, & loco, & secundùm alias circumstantias debitè ordinetur, ut scilicet sit jocus tempore & homine dignus;* Cui illa Aristotelis Stagyritæ verba perfectè consonant; *Forma,* inquit, *quam hæc virtus ludo infert, est congruentia ad personam ludentem, tum in se spectatam, ut ejus dignitati non repugnet, tum in ordine ad alios, & ad locum, tempus, & negotium præsens.* Has utique conditiones plurimum excesserunt joci illi & strepitus, quibuscum illi non jam honeste se recreantes, sed veluti petulantes & dissoluti, licet alioquin nobiles juvenes, Monasterium Claravallense hoc Bacchanalium tempore infestare non dubitarunt; Hi etenim fama quidem Sanctitatis, quæ in Sancto Bernardo elucebat attracti, eo venerant, quia tamen Bacchanalia eo tempore passim agebantur, circum Ecclesiam Claravallensem hastiludia ibidem, ut in loco satis capaci & commodo instituere parabant, quos cum Sanctus Abbas, ut desisterent, instanter rogasset, nec tamen id ab iis obtinere potuisset, operæ pretium se facturum esse judicavit, si eos haustu aliquo Cerevisiæ prius à se benedictæ honoraret, quam ut biberunt (licet enim vinum non fuisset, de iis tamen verè dici potuisset; *Quia musto pleni sunt isti*) Spiritu infervescentes inter se de mundi vanitate, periculis & dolis discurrere, & in Dei amore adeò ardere cœperunt, ut ad Monasterii fores cedentes Habitum religiosum anxie postularint, & in eodem ad finem vitæ usque sanctè & cum ingenti exemplaritate & perfectione perseverarint.

Arist. l. 4. Eth. c. 2.

Act. Apost. 2. v. 13.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Universalem Bacchanalium torrentem sine læsione aut offensione securè evasisse, singulare Dei donum est, pro quo Deo gratias agere debemus, sicut & pro eo, quod sufficiens nobis lumen communicarit, ad cognoscendum, quod gaudia hæc tandem in pulvere & cinere terminentur.

THEMA.

Laudabo nomen tuum assiduè, &c. Et liberasti me de perditione, & eripuisti me de tempore iniquo. Ecclesiast. 51, v. 16.

1. HÆc laus & Deo reddita gratiarum actio optimè congruit animæ quam Deus hisce diebus per auxilia gratiæ suæ à turpi & scandalosa Bacchanalis vitæ licentia dignanter eripuit; Hæc enim meritò dicere potest: *Laudabo nomen tuum assiduè;* Ecclesiasticus etenim præsens hoc Bacchanalium tempus in spiritu prophetico prævidisse, ideoque in persona fidelis cujuspiam à præruptis hujus temporis præcipitiis liberati hæc verba eloqui videtur, siquidem paulo ante dixerat: *Adjutor & protector factus es mihi, & liberasti corpus meum a perditione,* a vitio gulæ & luxuriæ; Item *a lingua coinquinata,* id est, ut Lyranus exponit, *a verbis scurrilibus & immundis;* Denique *a pressura flammæ incentivorum libidinis;* Justum igitur est, ut anima talis debitam pro tam grandi beneficio gratitudinem referat, utpote quæ *in medio ignis non fuit æstuata, & à pressura flammæ quæ circumdedit eam.* Quis enim est, qui non videat inimicum infernalem hisce diebus in omnibus locis suos habere ad animas deprædandas protensos laqueos? Potestque proinde Salvator noster ad Christianos conversus dicere: *Quoniam conjurastis omnes adversum me, & non est qui mihi renuntiet,* id quod aliis temporibus lamentari aut conqueri non potest, quia tametsi tunc Hebræi, Hæretici, Saraceni, Pagani, Schismatici, omnes adversus ipsum conjurent, fidelem tamen illo tempore cultum exhibet universus Christianismus: Hisce autem diebus major fidelium pars Deum deserit, ut is proinde adversum nos his verbis lamentari posse videatur: *Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.*

Bacch. sine peccato, transactis Deo agendæ gratiæ. Eccl. 51. v. 15.

Eccl. 51. v. 2. & 5. Lyran. ibid. v. 6.

1. Reg. 22. v. 8.

Ps. 68. v. 9.

2. Verè nunc dici potest: *stultorum infinitus est numerus,* quia unusquisque hisce diebus licitè se stultescere posse existimat. Ezechieli à Deo præceptum fuit, ut barbam & capillos raderet, pilosque abrasos in medio foro publicè ponderaret. Jeremiæ similiter ex Dei præcepto impositum fuit, ut veluti mancipium quoddam fugitivum catenis onustus per civitatis plateas hinc inde clamans & ejulans discurreret; Alias quoque similes mortificationes in præclarorum Sanctorum historiis frequenter legimus, quas certè pauci admodum, quamtumvis in virtutibus solidati & habituati ex puro Dei amore subituri essent; Et tamen quam est mundanorum hominum turba in hisce Bacchanalium diebus depravata; siquidem innumeri sunt Christiani, qui ut aliis sese associent, & non videantur singulares *hodie* sine erubescentia; *& lætantur, cum male fecerint,* & sine ullo ætatis, natalium, professionis & conditionis suæ respectu ad instar stultorum se vestire non verentur.

Eccl. 1. v. 15.

Ezech. 5. v. 1.

Jerem. 27. v. 2.

N. B.

Prov. 2. v. 14.

3. Aptè ad propositum nostrum adaptare possumus quod S. Hieronymus his verbis contra Jovinianum scripsit: *Per quinque sensus quasi per quasdam fenestras vitiorum ad animas introitus est: Non potest ante Metropolis & arx mentis capi, nisi per portas ejus irruerit hostilis exercitus: horum perturbationibus anima prægravatur & capitur, aspectu, auditu, odoratu, sapore, tactu.* Descendit autem Sanctus Doctor deinde ad hujus doctrinæ praxim, & de spectaculis & ludis Circensibus tractando ait: *Si Circensibus quispiam delectetur, si athletarum certamine, si histrionum mobilitate, si formis mulierum, per oculorum fenestras anima capta libertas est, & impletur illud propheticum: Mors in-*

Vitiorum introitus per quinque sensus. S. Hier. l. 2. cont. Jovin.

travit per fenestras. Denique idem Sanctus nullum hac in re securum esse posse ostendit, siquidem etiam viri prudentissimi, & quoad ætatem ac judicium valde maturi effœminantur: *Comœdorum, mimorumque urbanitatibus & strophis, & quidquid per aures introeunt, virilitatem mentis effœminat.* Nunc adimpletur quod Seneca ait: *Nec furtiva jam scelera sunt, præter oculos eunt*, imò homines hodie ut Sapiens ait: *Et exultant in rebus pessimis.* D. Chrysostomus de sui temporis juvenibus tractans inquit: *Neque verò tantum à spectaculis, sed etiam a mollibus & dissolutis cantilenis abducamus, ne his eorum anima fascinetur; neque illos ad theatra deducamus, nec ad convivia & compotationes, sed cautius quam conclavi abditæ virgines custodiantur a nobis juvenes.*

Sen. l. 2. de ira, cap. 8.
Prov. 2. v. 14.
D. Chrys. T. 2. Hom. 2. de Ann.

4. Bacchanalium voluptates & delectationes contagium quoddam secum conjunctum habent, quod magna cum facilitate adhærescit & inficit, & quod omnium malorum maximum est, vehementer placet illis qui eo fruuntur; atque ideo cœleste prorsus donum est, quod in timoratis animabus cernitur, dum à moderni temporis lenociniis & incentivis non solùm prorsus alieni existunt, verum insuper hisce diebus in Dei servitio magis magisque effervescunt; quod utique donum per humanam industriam comparari nequaquam posset.

Cœleste Donum Bacch. despicere.

5. Sanctus Augustinus in Epistola ad zelosam quamdam personam illis, qui de præsentis temporis malis conqueruntur & lamentantur opportunum quoddam his verbis præscribit remedium; *Illo spiritu vivis*, inquit, *quo dictum est. Vidi insensatos & tabescebam, pia est illa tristitia, & si dici potest, beata miseria, vitiis alienis tribulari, non implicari, mœrere non hærere, dolore contrahi, non amore attrahi, hæc est persecutio quam patiuntur, qui volunt in Christo piè vivere*; Verum enimverò considerandum hic est, quod cum ex eodem prorsus luto plasmati simus omnes, omnes quoque ad lapsum faciles & proni simus, & sicut nullum est corporale malum à quo quis eximi possit, nisi Deus ab eodem illum præservet; ita quoque nullum est peccatum, quod committit unus homo, cui etiam subjacere non possit alter homo, nisi Deus illum specialissima gratia adjuvaret; ac proinde quidam Dei servus dixit: *Nihil humani à me alienum puto.* Optimè quoque ad idem propositum idem jam citatus D. Augustinus ita loquitur; *Ut mutaremur in pejus, nostra iniquitas fuit, ut mutaremur in melius, non nostra justitia, sed gratia Dei præstat, quod ergo in pejus mutati sumus, nobis imputemus: quod in melius commutamur, Deum laudemus.* Forsitan annis sequentibus nos quoque Bacchanalium voluptatibus indulgebimus, atque ideo quod modo ab illis nos contineamus peculiare Dei donum est, cui illud proinde à nobis est attribuendum, Moyses gloriam illam, quæ ob Pharaonis submersionem Dei debebatur, nequaquam usurpavit sibi, sed dixit: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est, equum & ascensorem dejecit in mare; Fortitudo mea & laus mea Dominus, & factus est mihi in salutem.*

S. August. Epist. 141.
Omnes ad lapsum faciles.
S. Aug. in Psalm. 60.
Exod. 15. v. 1.
Ibid. v. 2.

6. Superbus ille Syriæ Rex Benadad, cum exercitu quodam potentissimo, in quo triginta duos Reges numerare poterat, Samariam aggressus est, jamque se civitatem potestati suæ subjecturum, ipsumque Samariæ Regem cum omnibus filiis suis captivum abducturum, omnes denique Regni illius thesauros sibi absque eo quod gladium stringerat, comparaturum esse certo confidebat; at verò Achab Rex nuntium illi misit, qui ei diceret: *Ne glorietur accinctus æquè ut discinctus*, quia varius & ambiguus valdè est belli eventus. Et verè eventus nuntii illius veritatem ostendit, siquidem universus Benadad exercitus misere deletus fuit. Idem quoque nobismetipsis applicare possumus, quia licet per Dei gratiam à Bacchanalium periculis & præcipitiis procul absimus, ob hoc tamen nequaquam vane extolli aliisque insultare debemus, quia quoadusque prælium durat (*militia est vita hominis*) nos æque faciliter cadere possumus, ac ipsi ceciderunt: *ne glorietur, &c.*

3. Reg. 20. v. 12.
Cadere possumus æque ac alii.
Ibid.

7. Ac proinde optimum est consilium, ut illa Divi Pauli verba seriâ mente consideremus: *Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum, non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est.* porrò inter alias gratiarum actiones, quas Ecclesiasticus in eodem assumpti thematis loco Deo agit, una hæc est; *Liberasti me secundùm multitudinem misericordiæ nominis tui; à rugientibus præparatis ad escam*, Enimverò Dæmon per totius anni circulum nobis repræsentatur, tamquam *Leo rugiens, quærens, quem devoret*; Quia verò hoc tempore omnes stygii spiritus ex Inferno emissi & laxati esse videntur, Deus specialiter à nobis laudandus venit, eo quod terribiles ejus ungues, potentiam, & immanitatem evaserimus: *Torrentem pertransivit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquam intolerabilem*, loquit regius Propheta David; Quisnam verò est hic torrens? & quænam aqua hæc est? illa nimirum de quâ dicitur: Bibunt, sicut aquam, iniquitatem; *Benedictus Deus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.* Quis nostrûm sufficientes sibi vires ad resistendum huic torrenti, atque ad nimiam hanc Bacchanalium inundationem superandam polliceri umquam potuisset? *Quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem? Nisi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitasset in Inferno anima mea; Si dicebam, motus est pes meus, misericordia tua Domine adjuvabat me.* Quisnam in medio serpentum constitutus, promittere sibi poterit, quod nullo ab illis sit veneno inficiendus? & tamen hisce diebus omnes Inferni colubri nos obsidere videntur: D. Chrysologus de profanis antiquorum ludis inquit: *Qui jocari voluerit cum Diabolo, non poterit gaudere cum Christo; nemo cum serpente securus ludit, nemo cum Diabolo jocatur impune*; ac proinde singularissimum Dei donum est, si ab hisce, quibus circumdamur, flammis illæsi atque immunes maneamus, dicere possumus consequenter: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.*

Singulare Dei donum immunem esse.
2. Cor. 3. v. 4. & 5.
Eccles. 51. v. 4.
1. Petr. 5. v. 8.
Psalm. 123. v. 5.
Ibid. v. 6.
Psalm 93. v. 16.
Ibid. v. 17.
Ibid. v. 18.
D. Chrys. ser. 155.
Psalm 65. v. 12.

8. Valdè quidem meritoria summaque laude digna actio est, non solum hisce diebus à mundana vanitate totaliter se sequestrare, verum etiam illis vel maximè Christum per varia pietatis & devotionis exercitia sectari, illudque in nobis adimplere, quod S. Basilius his verbis suadet: *Jejunium ebrietatem curet, Psalmus turpes cantus, lachryma risum, pro saltatione genu Deo flectatur, pro tripudio pectus pulsetur*: Verumtamen seriò quoque consideremus necessum est, quod non minus per totius anni curriculum ex vi juramenti & promissionis in Sacro-sancto Baptismi Lavacro Deo præstitæ, Deo fideles esse, ejusque legem observare arctissimè obligemur, quæ in duobus hisce polis: *Declina a malo, & fac bonum*, potissime vertitur, neque ab hac obligatione etiam in hisce

Bacchanalia spiritualia suadentur.
S. Basil. de ebr. & lux.

Bac-

Bacchanalibus, quæ Dæmonis latibulum, & magnus Christianismi abusus dici merentur, eximimit, adeoque si in hisce diebus Christianè viximus quod debuimus facere fecimus; *cum hac omnia feceritis, dicite: servi inutiles sumus. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

Luc. 17. v. 10. 1. Cor. 3. v. 7.

Joan. 15. v. 1. Cœlestis seminatoris opus si fructus in nobis.

9. Numquam ille qui dixit: *Pater meus agricola est*, cœlestium inspirationum & invitationum semen in cunctorum fidelium rationales agros ejicere desinit, ac proinde in Dominica Sexagesimæ non sine mysterio, sub Agricolæ similitudine & parabola introducitur: *Exiit qui seminat seminare semen suum*: at verò quid tandem fit? aves rapaces pretiosum hoc semen à cordibus nostris tollere & rapere moliuntur: *Deinde venit Diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant*; Quod igitur Dæmon contra nos nec quidquam prævaluerit, divinumque hoc semen ad pariendos bonorum operum fructus, profundas in nobis egerit radices, cœlestis hujus seminatoris opus est

Luc. 8. v. 5. Luc. 8. v. 12.

Bacch. necanda. *Jud. 3. v. 17.*

10. Veram quamdam, ni fallor, Bacchanalium effigiem in libro Judicum in Rege Eglon delineatam habemus: *Erat autem Eglon crassus nimis.* Hic enim populum Israël suæ tyrannidi habebat subjectum, ad eum modum, quo Bacchus populum Christianum iniquis legibus suis adstrictum tenet: At verò quonam medio Israëlitæ ab hoc jugo liberati & erepti fuere? Nimirum *suscitavit eis Salvatorem, vocabulo Aod &c. qui fecit sibi gladium ancipitem*; Hic enim coram Eglon comparens se illi dona offerre velle finxit, dixitque ei: *Verbum secretum habeo ad te*; *Extenditque Aod sinistram manum; & tulit sicam de dextro femore suo, infixitque eam in ventre ejus, Tam validè, ut capulus sequeretur ferrum in vulnere, ac pinguissimo adipe stringeretur.* Ecce tibi igitur hic adumbratum modum, quo Bacchanalia disperdi & è medio tolli possint, nimirum ferro, seu ense verbi Dei: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei*; Hunc ensem intra pinguedinem Bacchanalium immittere & profundare, id est, per seriam verbi Dei meditationem necem ei inferre debemus: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*; Animæ Christianæ cor aperiendum est Dei sanctis inspirationibus & consiliis, *quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super Sanctos suos, & in eos qui convertuntur ad cor*, vel ut alia quædam versio legit: *Qui non revertuntur ad stultitiam*, quod idem est, ac si dicat; pacem & quietem internam communicabit illis, qui se ab hujus profani temporis stultitia avertunt.

Ibid. v. 15. Ibid. v. 19. Ibid. v. 21. Ibid. v. 22. Ephes. 6. v. 17. Ps. 84. v. 9. Ibid.

Gladio Divini verbi.

11. In Apocalypsi grave quoddam improperium illis objicitur, qui doctrinam & dictamina Balaam sectabantur, nec non Episcopo illi, qui eos castigare neglexerat; At verò specialiter notandus est modus, quo in hac materia loquitur Spiritus Sanctus: *Sed habeo*, inquit, *adversus te pauca, quia habes illic habentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari, ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Certum est autem, quod tam hi, quam illi, individui Bacchanalium sequaces fuerint, quia omnes carni & deliciis deditì erant; Statim verò immediate Bacchanalia penitus disperdendi modum docet, id est, per seriam adhibitam pœnitentiam: *Similiter pœnitentiam age, si quo minus veniam tibi cito, & pugnabo cum illis in gladio oris mei*; Hic autem oris Divini gladius, alius esse nequit, quàm prædicatio Evangelica, adque ideo immediate ab omnibus audientiam requirit & attentam auscultationem: *Qui habet aurem, audiat, quid spiritus dicat Ecclesiis, Vincenti dabo manna absconditum*: Nimirum Spiritus & cœlestium consolationum suavitatem & dulcedinem illis promittit, qui Bacchanalium voluptates vincere & mortificare noverint.

Apocal. 2. v. 14. Ibid. v. 15. Ibid. v. 16. Ibid. v. 17.

Isa. 58. v. 14

Cur hoc tempore S. Altaria Sac. exponatur.

12. Deus olim per os Isaiæ Prophetæ promisit dicens: *Hinc delectaberis super Domino, & sustollam te super altitudines terræ, & cibabo te hæreditate Jacob Patris tui, os enim Domini locutum est*: At vero dicat forrasse aliquis, Quænam est illa hæreditas Jacob, qua anima fidelis adeo delicata nutrietur? Pro responsione igitur legendum vobis est Geneseos caput 27. ibi namque invenieris, quod Isaac pater ejus (qui nomine suo lætitiam & gaudium verum subindicat, quia *Isaac* idem est, quod *risus*) Jacob filio suo sequentem assignaverit hæreditatem: *Frumento & vino stabilivi eum.* Hanc autem eximiam hæreditatem quoque nobis ostendit hisce diebus sancta mater Ecclesia, dum hoc tempore in plurimis locis *frumentum* illud exponit *electorum*, *& vinum quod lætificat cor hominis*, idque eo præcipue fine ut eos qui erga sanctissimum hoc Sacramentum devoti sunt, spiritualibus consolationibus repleat, atque insuper ut ex illo hunc fructum valde considerabilem reportent, ut scilicet fraudes & dolos, vanitatem item & finem deplorabilem agnoscant, in quo Bacchanalia tandem terminantur.

Gen. 27. v. 37.

Bacchanalistas condemnabunt Ninivitæ.

13. Opportunè hic mihi Jonas Propheta incidit, qui Niniven, civitatem amplissimam ingressus (in qua per totum annum continua celebrabantur Bacchanalia) elata voce per vicos & plateas hæc verba clamando ingeminare cœpit: *Adhuc quadraginta dies & Ninive subvertetur*, Factumque est quod ad hasce hujus miseri, nudi pedis, laceri, & è monstri marini ventre egressi hominis voces, Rex Sardanapalus, licet adeo esset effœminatus, ut muliebri veste amictus in medio concubinarum suarum filare non erubuerit, adeoque intemperanti gulæ deditus, ut in continua convivia, comœdias, choreas, & similes vanitates omnes suos thesauros expenderit, cilicio asperrimo super nuda carne correctus, omnibus subditis suis, imo & brutis animantibus rigoroso indicto jejunio, caput suum cineribus consperserit, ejusque exemplo numerosissimus urbis illius populus austerissimam amplexatus fuerit pœnitentiam. At vero quid de populi Christiani cœcitate & ignorantia dicemus? Cui cum non post quadraginta dies, sed post brevissimum temporis spatium mors intimanda sit: *Memento homo quia pulvis es*, à vanitatibus tamen & dissolutionibus Bacchanalibus non tantum non cessat, verum potius easdem adauget, & quanto propinquior est illarum terminus, tanto illas magis accelerat: *Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione hac; & condemnabunt illam.* Felices porro sunt illi, quibus lumen adest ad dignoscendum stultitiæ hujus Bacchanalis finem, indeque spiritualiter proficiunt.

Jona 3. v. 4. Luc. 11. v. 32.

Idolum Bel Bacchi Typus.

14. Abundans illa ciborum annona, quæ in Babyloniæ regno coram Beli idolo quotidie apponi solebat, aliquam exprimere videtur cum Baccho similitudinem; Etenim Babylonii firmiter sibi una cum Rege persuasum habebant, annonam istam quotidie ab hoc Beli idolo abliguriri, cum tamen idolum illud omnis vitæ sensus, ac vegetationis expers esset; ut autem rei hujus patesceret veritas, ipseque Rex & omnes alii hunc errorem suum,

quo tenebantur, agnoscere possent, Daniel hoc
Dan. 14. v. 13. usus est consilio: *Præcepit Daniel pueris suis, & attulerunt cinerem, & cribravit per totum templum coram Rege*, hacque ratione sacrificulorum Beli detexit imposturam, qua Belum genaliter adeo crapulari omnibus persuadere nitebantur. Pari quoque modo si & nos, fictum & appareos Bacchanalium gaudium esse, experiri volumus, oculos nostros in illorum finem conjicere debemus, qui alius noo est, quam cinis, sic eoim omoes vanitates
Joel. 2. v. 12. & 13. & lætitiæ in planctum transmutabuotur. *In fletu & in planctu scindite corda vestra.* Præterquam quod illa vivendi inordinatio tales sæpe conjunctas habet iofirmirotes quæ mortem spiritualem aoimæ, & sæpissimè etiam corporis causant.

Bacchi gaudia in cinere terminantur. 2. Paral. 15. v. 16. S. Hier. T. 5. extr. 15. De Assa legitur quod obscœnissimum illud Priapi simulachrum combustum io cineres redegerit; *Simulacbrum Priapi omne contrivit, & in frustra comminuens combussit in torrente Cedron.* Ubi S. Hieronym. ait; *Ajunt comminutum clam voluisse projicere, quod Dominus ut patefaceret, in torrente Cedron, ex aqua ignis processit*: Non igitur Deo nostro sufficiebat, quod io minutissimas partes comminutum, in aquas projectum fuisset, verum iosuper illud per miraculum comburi voluit; in igne nimirnm ex aquis miraculose egresso; *Omnia in figura contingebant*; Sic enim etiam Ecclesiæ non videtur sufficere, quod Bacchanalia suum tandem finem accipiant, verum insuper illa in pulverem & cinerem redigere intendit, ut hac ratione omnibus, quis voluptatum & lætitiæ mundanæ finis sit, innotescat.

Prov. 30. v. 15. & 16. Cinis appetitum sistet Bacchan. Psalm 50. v. 16. 16. *Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes: Affer, affer.* Porro in mulris Scripturæ locis per sanguinem peccatum denotatur, carnale præcipuè. Unde David à Deo gratiam libertatis ab impuris stimulis carois postulare voleos dicebat; *Libera me de sanguinibus Deus*. Per has igitur sanguisugas, quæ sanguinem bibentes satiari oequeunt, caroalis sensualitas intelligitur; Quonam vero modo in hisce animalculis sanguinis exsugendi appetitus sistitur? Per cioerem id obtinerur: Et ideo sancta mater Ecclesia ad sistendum præcipitem Bacchanalium cursum cineres adhibet, dum ait: *Memento homo, &c.*

17. Observandum quoque quod Moyses vitulum, circa quem Hebræi choreas, crapulas & alias similes impudicitias exercebant, ut sacer textus ait: *Arripiens, &c. combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eis potum filiis Israel*; Et quidem vitulum hunc Bacchanalium nostrorum figuram fuisse, nullus est qui dubitet, quia ante eum *sedit populus*, velut in Bacchanalibus, *manducare & bibere, & surrexerunt ludere*; At verò sancta mater Ecclesia prima die Quadragesimæ exemplo Moysis illa in pulverem & cinerem redigit, huncque in aquas lachrymarum à fidelibus pœniteotibus effusarum: *In fletu & planctu dispergit*, dictumque cinerem, si non adhibendum propinat, ad minus eodem capita & frontes fidelium tingit quale idolum illud, cui cultum & obsequiom præstabamus, in rei veritate sit, perspicue intelligamus; Et sicut ex aqua & cineribus inter se commixtis liquor aliquis conficitur qui *lixivium* appellatur, quique lini aliarumque rerum similium sordes perfecte mundat & purificat: Eodem quoque modo omnes animæ maculæ per veræ cujusdam compunctionis & pœnitentiæ aquam, nec oon per assiduè à nobis meditatæ mortis cineres facili negotio purificantur; Illi vero ècontra qui in hisce Bacchanalibus non solum coinquinati ooo suot, verum etiam eo tempore copiosam bonorum operum messem sibi collegerunt, magnam habent causam referendi Deo laudes debitas & gratiarum actiones, dicendo cum Propheta: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.*

Pulcher conceptus. Exod. 32. v. 20. Ibid. v. 6. Psalm. 113. v. 9.

TRACTATUS X.
DE BEATITUDINE SEU GLORIA COELESTI.
DISCURSUS TRIGINTA.

Iscursus I. Cœlestis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi potest.

II. Cœlestis Paradisus pro nobis conditus fuit, utpote ad cœlestem gloriam possidendam creatis, ideoque ad hanc nos Deus super omnia invitat, licet nos illam negligamus.

III. De amplitudine & immensitate cœli Empyrei in cujus comparatione terra nonnisi punctum est, hæcque differentia ab illo qui cœlum aspicit, facile agnoscitur.

IV. Ex bonorum terrenorum aspectu, devenitur in notitiam cœlestium; Unde supernæ Jerusalem pulchritudo, deliciæ, opulentia, elegantia & lux fusius consideratur.

V. Beati omnes, utpote coronati Reges, in solio Majestatis sedentes, in cœlis potentes erunt.

VI. Tractatur de animarum beatarum, & corporum ipsorum pulchritudine. & de dotibus charitatis, impassibilitatis, agilitatis & subtilitatis, quibus corpora adornabuntur, restaurabunturque omnes illius defectus.

VII. De gaudio & lætitia beatorum, quia ex divinæ faciei aspectu perfundentur utpote in qua omnigena pulchritudo, videtur, variaque considerantur gaudia, quæ stabilia sunt omnisque tristitiæ expertia.

VIII. Superabundantes gloriæ cœlestis deliciæ, ex consolationibus quas Deus servis suis etiam inter tormenta & dolores communicare solet, deduci possunt: Quilibet Beatus participabit de alterius beati gaudiis frueturque & unietur Deo omnis gaudii fonti; Et ideo hic flendum est, ut ibi gaudera possimus.

IX. Quod Beatitudo omnia in se delitiarum genera includat ex similitudine Mannæ demonstratur; Et quidem si deliciæ cœlestes cum terrenis conferantur, quantum illæ his superiores sint facile videtur.

X. Varii gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus considerantur, in qua invenitur quidquid volumus, aut desideramus.

XI. De Paradisi gloria sub sumptuosi cujusdam convivii metaphora & allusione discurritur.

XII. De unione Beatorum quam habent in cœlis; deque mutua gaudiorum inter se participatione tractatur.

XIII. In cœlo omnes beati unam quasi voluntatem habent, ex qua in cœlesti Hierusalem magna inter beatos unio & concordia derivatur, ad quam amor & charitas aditum patefacit, & beatificat.

XIV. Quisquis in cœlum oculum suum dirigit, omnia, quibus hic in terris fruitur, aut frui potest, contemnit, quia

quia in cœlis omne bonum reperitur ; Unde quanti valoris unica tantum torrentis cœlum inundantis stilla sit ponderatur,

XV. Beatitudo immunis est ab omnibus miseriis, periculis, pœnis, culpis, aliisque hujus vitæ laboribus, Et ideo beati lætabuntur quod portum secure teneant, & evaserint infernum.

XVI. De gaudiorum, quibus beati fruentur, stabilitate, quippe quæ numquam deficient, cum bona hujus vitæ è contra continuæ mutationi sint obnoxia.

XVII. Oculi nostri in cœlum figendi sunt, si bona terrena contemnere velimus,

XVIII. Consideratio & spes bonorum cœlestium nobis indicat vanitatem bonorum terrenorum; Ubi agitur contra eos qui de præsentibus tantum gaudiis cogitant, de futuris nihil curantes,

X.X. Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram quam cœlum faciunt, quibus Dæmon & omne malum communiter prævalere solet.

XX. Super illa verba: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*, variæ expositiones adducuntur.

XXI. Quisquis cœlum aspicit, jugum legis libenti animo portat; Et ideo Evangelii sectatores plus patiuntur, quam qui in antiquo Testamento vixerunt, cum jam apertus sit Paradisus, cujus consideratione omnia facile sustinentur.

XXII. Mundus favorabilis facile ab eo contemnitur, cujus oculi in cœlestem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quævis adversitas toleratur, utpote quæ spe æternæ retributionis suavis esse videtur.

XXIII. Christus quidem Regnum cœlorum nobis consignat sed cum eodem onere quocum ille idipsum acquisivit, id est, sub onere Crucis & Passionis, quæ regnum ipsius fuit.

XXIV. Quisquis ad Paradisum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum & tribulationum hujus vitæ ensem transire debet.

XXV. Passionum & tormentorum libenti animo toleratorum merita, viam ad cœlum complanant, & facilem efficiunt.

XXVI. Variæ gloriæ cœlestis & electorum considerantur allusiones & figuræ, in quibus mentio fit passionum sustinendarum. Ubi etiam illorum reprehenditur negligentia qui cœlum deserunt, ne pati cogantur.

XXVII. Sola divinorum præceptorum observantia ad beatitudinem acquirendam sufficit, estque hæc in nova lege facilior quam in antiqua, eo quod in sola charitate fundata sit, quæ sola in cœlos aditum præbet,

XXVIII. Ostenditur Salvatorem non omnes obligare voluisse, ut per eamdem passionis viam ad cœlum transeant, per quam ipse illud obtinuit, sed multas aperuisse vias faciles per quas cujuslibet status & professionis homines transire possunt ad æternam salutem.

XXIX. Aditus ad cœlum facilis est, cum Christus illud nobis magna cum aviditate offerat, dicendo: Regnum Dei intra vos est, Circa quæ verba variæ adducuntur observationes.

XXX. A multis parum pro cœlo datur, quia Deus contentus est à nobis accipere quod habemus, etiam solam bonam voluntatem, si plura dare nequeamus, & ideo velut in vehiculo in cœlos proficiscimur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Cælestis gloria nec verbis exprimi, nec intellectu humano capi potest.

THEMA.

Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum. 1. Cor. 2. ℣. 9.

Beatitudo inexplicabilis

2. Cor. 2. v. 9.

2. Cor. 12. v. 2. & 4.

1. IDemmet Apostolus qui in Epistola prima ad Corinthios dicit; *Oculus non vidit, quæ Deus in beatitudine electis præparavit*, idem inquam in Epistola secunda ad eosdem Corinthios de semetipso testimonium perhibet dicens: *Et scio hujusmodi hominem, sive in corpore, sive extra corpus, nescio, Deus scit, Quoniam raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba*; qua igitur ratione salva veritate asserere potest, gloriam humano sensui esse imperceptibilem, si ipsemet in hac vita mortali etiamnum vivens, eo modo ad illam raptus fuit, ut videre & audire illam potuerit: *Vidit, & audivit*? Dico igitur verum quidem esse quod viderit & audiverit gloriam Paradisi, verum tamen non nisi *per modum transeuntis*, ut scholæ loquuntur, oculos suos in divinam essentiam defixit; *Audivit* quidem *arcana verba*, sed *quæ non licet homini loqui*; Etenim à beati illius Regni venustate, elegantia, majestate, & immensitate adeo obstupefactus remansit, ut veraciter se dicere posse existimarit: *Nec oculus vidit, nec auris audivit*, &c. quæ verba Doctor Seraphicus considerans ait: *Tam ampla, tam alta, tam innumera sunt illa bona, ut omnem excedant humanum intuitum, humanum auditum, & omnem animi cogitatum.* S. Bonav. serm. 2. de Aug.

2. Nota utique est historia illa quæ de S. Augustino scribitur; hic enim die quadam dum Tractatum de Beatitudine scriberet, ad horam Completorii in extasim raptus, suavissimam quamdam vocem audivit; Cumque cujusnam hæc vox esset, inquisivisset? Respondit loquens: Ego sum Hieronymus amicus tuus, qui dum in hac vita etiamnum superstes esset varia circa hanc materiam dubia contulit; Tunc S. Augustinus lætus ad eum dixit: Utique ex quo in cœlis videntem omnia clare & intuitive intueris, omnes hactenus inter nos agitatas difficultates resolvere tibi jam minime arduum erit: Cui S. Hieronymus ait: Ut uno verbo edicam quod desideras, opus erit, ut prius mihi ad sequentia interrogata respondeas; Putasne totam terræ rotunditatem in uno pugno claudere poteris? Aut universam maris aquam in parvo vasculo coërcere? Si autem id impossibile esse judices, longe impossibilius esse dico quod intellectus aliquis creatus, illius gloriæ, quam Deus diligentibus se præparavit, minimam partem capere valeat; & his dictis protinus disparuit.

S. Aug. Tract. de Beatitud.

Historia.

3. S. Joannes Damascenus efficacissimam quamdam rationem adducit, cui merito omnis intellectus creatus acquiescere, seque ad Beatitudinem comprehendendam insufficientem esse credere debet: Dicit ergo: *Neque vero mirandum est, gloriam illam, & lucem, & arcana bona nullis verbis declarari posse, neque enim ampla & eximia essent, si nos terreni & mortales, & gravem hanc & affectionibus obnoxiam carnem gestantes ea tum cogitatione percipere, tam verbis exprimere possemus.*

Ad comprehendendam beatitudinem ratio est insufficiens.

S. Joan. Damasc.

4. Poteritne inter omnes sacros Doctores intellectus aliquis sublimior, aut perspicacior reperiri, quam fuit ille S. Augustini? Hic se ex industria ad multas S. Pauli propositiones interpretandas in pluribus locis accinxit, specialiter vero in duobus, ubi ita scribit; *Qualis autem sit hæc gloria futura, & quibus divitiis floreat, quantoque splendore præfulgeat, laudare possumus, explicare non possumus. Quare? quia legimus: Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Alibi pariter hanceamdem veritatem tradit his verbis: *Bona regni cœlestis dicere, vel cogitare, vel intelligere, ut sunt, nullus potest carne vestitus, multo enim majora & meliora sunt, quam cogitantur & intelliguntur*; Ac tandem hunc Apostoli textum: *Nec oculus*, &c. adducens illa omnem capacitatem nostram longe excedere concludit, dicens: *Regnum namque Dei omni fama majus, & omni laude melius, omni scientia innumerabilius, omnique gloria putatur excellentius*; Quæ eadem fere verba Meditationum suarum cap. 18. iterum repetuntur,

Beatitudo laudari potest non explicari.

S. Aug. ser. 1. de verb. Apost.

1. Cor. 2. v. 9.

S. Aug. T. 9. De triplici habit. c. 1.

S. August. in Meditat. c. 18.

5. Magnificentia & fruitio animæ cujuſdam beatæ in pacifico Salomonis regno, rhronique ejus magnificentia ſymbolice exprimitur, vere enim ubi talis anima cœlos ingreſſa Deum audiverit illam his verbis iuvitautem & dicentem: *Veni electa mea, ponam in te thronum meum*, majori cum jure quam Regina Saba fateri poterit, & dicere: *Et non credebam narraatibus mihi, donec ipſa veni & vidi oculis meis, & probavi quod media pars mihi nunciata non fuerit.* S. Bernardinua de Senia in ſermone quodam de cœlorum Regno prolixè diſcurrens ita ſcribit, *Sequitur: Quantum eſt illud regnum; hic deficit ſenſus, imaginatio, ratio, intelligentia; Eſt enim magnum longitudine æternitatis interminabilis, latitudine capacitatis incoarctabilis, celſitudine ſublimitatis incomprehenſibilis.*

Offic. Eccleſiaſt.
1. Reg. 10. v. 7.
S. Bern. ſerm in Dom. 1. poſt Epiph. c. 4.

6. S. Gregorius ſuper illa verba: *Et aſcendit ſuper Cherubim & volavit*, ingenioſam quandam facit ponderationem, & ad propoſitum noſtrum ita ſcribit, *Cherubim quippe plenitudo ſcientiæ dicitur, proinde ſuper plenitudinem ſcientiæ aſcendiſſe perhibetur, & volaſſe, quia majeſtatis ejus celſitudinem ſcientia nulla comprehendit; volavit igitur, quia longe in altum ab intellectu noſtro ſe rapuit, volavit ſuper pennas ventorum, quia ſcientiam tranſcendit animarum.* Quiſnam obſecro ſapientior fuit Apoſtolo, qui ab ipſomet Deo promotus in Doctorem Gentium, in cœli Empyrei Academia eruditus, in ſecretiſſima divinorum myſteriorum penetralia introductus, & locupletatus fuit de illo ærario, *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi*, & tamen licet pulchritudinis & opulentiæ beati illius regni oculatus teſtis fuerit, apertis verbis proteſtatus dicens: *Quod oculus non vidit, &c.* Quibus omnibus adjungere licet, quod idem Apoſtolus ſubjunxit, dicens: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei; Quis enim hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi Spiritus hominis qui in ipſo eſt? Ita & quæ Dei ſunt, nemo cognovit; niſi Spiritus Dei.* Hic autem Spiritus Dei, qui perfectiſſimam haber bonorum beatitudinis ſcientiam, S. Paulo infuſus erat, eidemque immortalia illa Beatorum gaudia revelaverat.

Pſ. 17. v. 11. S. Greg. l. 17. mor. c. 15.
Beatitudo deſcribi non poteſt ut Paulus teſtatur.
Coloſſ. 2. v. 3.
1. Cor. 2. v. 9.
1. Cor. 2. v. 10. Ibid. v. 11.

7. In S. Joanne Salvator noſter duobus diſcipulis ipſum confidenter interrogantibus: *Rabbi ubi habitas?* Reſpondiſſe legitur: *Venite & videte, venerunt & viderunt;* Et quidem nequaquam myſterio vacare credendum eſt, quod ſapientia illa incarnata in hac forma verborum reſponderit; Siquidem *Omnia in ſapientia fecit.* Beda ait: *Volunt habitaculum noſſe Jeſu, volunt ſibi oſtendi, qualem habitationem habeat Salvator, ut cum illo oſtenderit, in quibus Chriſtus habitet, tales ſe exhibeant, in quibus poſſit Dominus habitare; Et dixit eis: Venite & videte, Vultis videre habitaculum meum? Sermone explicari non poteſt, opere demonſtratur.*

Joan. 1. v. 38. Ibid. v. 39.
V. Beda. ibid.

8. Certum quidem eſt, quod Apoſtolus, ut jam diximus in Paradiſum raptus, ibidem beatitudinem & cœli Empyrei immenſam gloriam oculis ſuis contemplatus fuerit, & tamen cum omni ſua immenſa ſapientia illam nec exprimere, nec adæquatum illius conceptum ſibi formare potuit, *nec in cor hominis aſcendit*, licet cœleſtem beatitudinem in ejus Epiſtolis copioſius declaratam inveniamus, quam in ullo aliorum Hagiographorum qui *videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem.* Imo ſæpius ad hoc me reflexi, quod ſcilicet hic primarius Eccleſiæ Doctor, licet ab ipſomet Spiritu ſancto immediate edoctus, & modo quodam inuſitato, & inaudito in cœlum raptus fuerit, quotieſcumque tamen de hac materia tractat, verba Iſaiæ, ut ita dicam decopiaſſe & deſcripſiſſe videtur, nam Iſaiæ cap. 64. quaſi eadem verba leguntur: *A ſæculo non audierunt, neque auribus perceperunt, oculus non vidit Deus abſque te, quæ præparaſti expectantibus te.*

1. Cor. 2. v. 9.
1. Cor. 13. v. 12.
Iſa. 64. v. 4.

9. Sciendum quoque eſt quod idem Propheta Evangelicus, illos qui pro amore Dei in hac vita bene operantur & laborant, & cum innocentia vivere contendunt, ad conſtantiam animare & excitare volens ex ſpeciali Spiritus ſancti inſtinctu, hac loquendi phraſi utatur: *Dicite juſto quoniam bene, quoniam fructum adinventionum ſuarum comedet: Væ impio in malum;* Ac proinde quærendum venit, cur Propheta æternam retributionem tanta cum verborum parſimonia circumſcribat, dicendo: *Dicite juſto quoniam bene*, & nihil aliud addendo? At vero ratio eſt eadem, quam paulò ante tetigimus, quia ſcilicet *nec oculus vidit, nec in cor hominis aſcendit*, &c. illa etenim retributio æterna inexplicabilis & cuivis intellectui humano quantumvis etiam clarè à Deo illuſtrato imperceptibilis eſt, ac proinde indefinitè ait: *Quoniam bene*, quia Beatitudo ſic definitur, *Eſt ſtatus omnium bonorum aggregatione perfectus.* Huic beatitudinis bonorum cumulo adjungatis licet omnia bona, quæ vobis imaginari aliqua ratione poteſtis, veſter tamen conceptus, veſtraque imaginatio bonorum quibus beati in æterna beatitudine fruuntur, multiplicitate inferior ſemper erit, atque manebit.

Retributio æterna inexplicabilis
Iſa. 3. v. 10.
1. Cor. 2. v. 9.
Boëtius.

10. Ipſa quoque ſanctiſſima Dei mater, quæ *ſedes ſapientiæ* appellatur, de cujus utero dicitur: *Beatus venter; Emiſſiones tuæ Paradiſus*, quæ inſuper, ut graviſſimi authores aſſerunt, Deum ipſum ejuſque eſſentiam intuitivè & revelata facie vidit, in ſuo tamen Virgineo Cantico Beatitudinis bona ſpeciatim exprimere aut explicare minime præſumpſit, ſed his tantum verbis illa circumſcripſit: *Eſurientes implevit bonis.* Ubi Hugo Cardinalis ait: *Non dicitur quibus, ut intelligatur omnibus gratia & gloria ac ſpiritualis intelligentia.* In unum cumulum ſi omnia ſceptra, Coronas, Regna, Monarchias, & quaſcumque excellentias, dignitates, honores, quos mundus umquam habuit, aut ad finem uſque ſæculorum habiturus erit, congregetis, tandem hæc omnia nullam quamdam, ſive nihilum eſſe deprehendetis, in proportione ad minimum gradum gloriæ cœleſtis; & ratio eſt, quia *finiti ad infinitum nulla proportio*; Idem quoque de omni eo dicere licet, quidquid pulchri & boni quis non jam dico invenire, ſed vel imaginari ſibi in bonis hiſce creatis poterit, ſemper enim imaginatio veſtra minor erit eo quod in cœlis continetur; S. Nazianzenus quoque brevem quidem, ſed valde gravem habet ſententiam, quæ nobis de bonis immortalibus conceptum quemdam paulò minus quam adæquatum imprimit: Dicit enim bona cœleſtia talia eſſe, *quæ neque humanus intellectus pro poteſtate atque arbitrio beatitudinem fingens umquam informabit.* Forſitan vobis omnes beatos Reges coronatos, Imperatores, & Monarchas aſſe imaginamini? Nimis humilis eſt iſta imaginatio: Aut vero murus illius civitatis Dei ex auro puriſſimo, & pretioſiſſimis adamantibus conſtructos aptaretis? Nimis & hæc phantaſia exigua eſt, in proportione ad pulchritudinem, divitias, & pretioſitatem beati illius domicilii: *Neque pro poteſtate aut arbitrio fingens umquam informabit.*

Luc. 11. v. 27.
Cant. 4. v. 13.
Beatitudinem Beatiſſima Virgo non explicare potuit.
Luc. 1. v. 53.
Hug. Card.
Nazianz. Apolog. 1. NB.

11. Celebris valde eſt illa in Apocalypſi in ordine ad æternam retributionem facta promiſſio;

Dicitur

Apoc. 2. v. 17. Beatitudo mannæ comparatur.

Dicitur enim: *Vinconti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit:* Porro gloria cœlestis merito mennæ comparatur, quæ in Scriptura sacra panis Angelorum appellatur: *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, panem de cœlo præstitisti eis, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem, deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat convertebatur;* Unde ad explicandam cœlestis gloriæ dulcedinem aptior hac adduci similitudo nequit, quia ut suo loco dicemus, in illa habebimus omne id, quodcumque habere aut desiderare possumus. Neque abs re erit si ex occasione dulcedinis & suavitatis mannæ illius duce Ruperto Abbate Tuitiensi textum quemdam ex sacris Canticis ponderaverimus, In quo sancta sponsa cœlestis amatoris sui delineamenta corporis sigillatim his verbis describit: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus, Caput ejus aurum optimum, coma,* &c. dum vero multis corporis ejus partibus enumeratis ad facies describendas devenit, nihil aliud dicit, quam *Guttur illius suavissimum, & totus desiderabilis.* Ubi Rupertus prælatus ait: *Porro guttur nulli rei simile, sed tantum suavissimum dixit:* Capur quidem auro, Capillos elatis palmarum frondibus, oculos columbæ super rivulos, quarum Labia liliis, crura columnis seu basibus aureis assimilat, gutturis vero similitudinem nullam prorsus adducit, quidnam in eo latet mysterii quod de gutturis dulcedine & suavitate agens omnem penitus similitudinem omittat? *Ut per hoc recogitet ineffabilem, atque inæstimabilem esse internam dulcedinem Divinitatis, ut merito dictum sit illud, quod Deus diligentibus se præparavit: quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit,* &c.

Sap. 16. v. 20.

Cant. 5. v. 10. & 11.

Ibid. v. 16.

Rup. Abb. l. 5. in Cant. c. 6.

Rup. Abb. ibid.

12. At vero ecce tibi aliam quamdam rationem ob quam beatitudo à Spiritu sancto per manna edumbrata fuerit; Etenim populus ille Dei electus postquam prima omnium vice cœlestis illius ennonæ suavitatem & exquisitos sapores gustavit, adeo stupefactus & attonitus hæsit, ut illam dulcedinem neque interius capere, nec verbis exprimere valens exclamaverit dicens: *Manhu, quod significat, Quid est hoc: ignorabant enim quid esset.* Atque ex hisce admirationis vocibus Mannæ nomen deductum fuit: Divina igitur sapientia, quemdam dulcedinis & gaudiorum ineffabilium cœlestis gloriæ conceptum formare volens, illam in manna præfigurare & depingere voluit, quia intellectum nostrum in illam nequaquam sine admiratione & stupore defigere valemus, utpote quæ comprehendi, aut exprimi neutiquam potest: Unde solum nobis cum admiratione exclamandum est: *Quid est hoc?* Ac proinde in eodem loco sequitur: *Dabo illi,* &c. *quod nemo scit, nisi qui accipit.* Circa quæ verba S. Gregorius ait: *Nomen novum in calculo scriptum, id est, in æterno præmio, notitiam Dei humanis mentibus insuitatam scire nemo potest, nisi qui hanc etiam acceperit.* Similiter S. Ambrosius super hunc textum ita scribit: *Per calculum, nomenque in eo scriptum, potest beatitudo cœlestis patria designari, ut per calculum cœlestis patria, per nomen vero in eo scriptum, beatitudo cœlestis patria figuretur; Hoc ergo nomen nullus scit, nisi qui accipit calculum, quia quanta sit illa cœlestis beatitudo, nullus scire prævalet, nisi qui ad hanc pervenire meruit, sicut dicit Isaias: Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectantibus te;*

Exod. 16. v. 15.

S. Greg. l. 19 mor. c. 2.

S. Ambr. T. 5. in Apoc. c. 2.

Isa. 64. v. 4.

13. In die illo quo Salvatore nostro in cœlum triumphaliter ascendente, cœli ad eum excipiendum aperti fuerunt, Apostolique fixis in cœlum oculis stetere attoniti, Angeli juxta illos se statuentes, his eos verbis sunt affati: *Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum?* Sed dicite sodes, quidnam Angelorum intererat, quod Apostoli cœlum post tot sæcula, quibus reclusum fuerat, apertum suumque Magistrum & Dominum qui illos docuerat. *Quærite ergo primum regnum Dei,* inibi gloriose recipi videntes, in cœlum istud curiose pariter & devote suspexerint? S. Augustinus ait: *Quid aliud dixerunt, nisi nullo modo potest oculus hominum, usque in illud penetrare secretum, quo ibat Dominus;* Angeli igitur, qui Apostolos in contemplanda clareque videnda cœli gloria curiosos valdeque cupidos esse notabant, maxime cum is qui de semetipso dixerat: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur,* per quadraginta dies de beati illius regni deliciis fuse cum illis sermocinatus fuisset; *Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei,* illos ne tempus frustra & inaniter perderent, commoverunt, dicentes; *Quid statis? Nullo modo potest oculus hominum in illud penetrare secretum.*

Apostoli ascendente Christo fixis oculis cœlum contemplati.

Actor. 1. v. 11.

Matth. 6. v. 33.

S. Aug. T. 9. Evan. t. 52. 10.

Joan. 10. v. 9.

Act. 1. v. 3.

14. Verum enimvero videor mihi nonneminem audire verba illa Hymni de Ascensione Domini objicientem, in quo dicitur: *Quicumque Christum quæritis, oculos in altum tollite, illic licebit visere signum perennis gloriæ.* At vero talis, quisquis est, advertere debet quod non dicatur ibi: *Licebit visere gloriam, sed signum gloriæ,* Inter figuram & figuratum ingens est differentia; In illo igitur hymno hoc solum dicitur, quod quisquis sibi de cœlo Empyreo conceptum aliquem formare desiderat, sursum suspicere debeat, & dicere, quod si una tantum stella, centies major est, quam si tota hujus terræ vastissima machina, quanta igitur Cœli beatorum vastitas erit? Quod si cœlum stellatum tot lucidissimis stellis distinctum & ornatum, quanto pulchriores & lucidiores debent esse cœlestis Paradisi mansiones? Quod si Sol ille visibilis totum illuminat universum, aureisque lucis suæ radiis benignos influit in hæc sublunaria influxus, qualis Sol ille futurus erit, qui tribus luminibus in una luce resplendet?

Differentia

Hymnus Eccl.

15. Salvator noster apud Sanctum Matthæum docet nos cœlestem a Deo postulare gloriam, dum ait: *Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis,* quidnam verò nobis in Cœlo speciatim petendum sit, non exprimit neque declarat; Sed numquid aliàs quotidianam nos orationem edocens, nos ita orare præcepit: *Pater noster, qui es in cœlis &c. Adveniat regnum tuum?* Cur igitur modo nullam eorum facit mentionem? Nulli hoc loco dubitandum est, quin Salvator noster, dum nos petere, quærere, & pulsare jubet, de æterna beatitudine locutus fuerit, jam enim dixerat: *Quærite ergo primum Regnum Dei;* Item pulsate, sed ubi, nisi ad fores Cœli? *Domine, Domine aperi nobis.* Scirene causam vultis cur in illis verbis petite, pulsate, quærite nihil petendum aut quærendum, aut pulsandum speciatim expresserit? Hugo Cardinal. inquit; *Cur dicitur, quærite, pulsate & petite, & non determinat quod, & ad quod?* Et mox ideò id factum esse respondet, quia cum in illis verbis de cœlesti gloria agatur, nulla reperibilis est lingua, quæ illam nobis ad sufficientiam explicare possit, licet etiam ipsummet sit verbum æternum, ipsamet increata sapientia, & illud ipsum, quod futurum est beatitudinis nostræ objectum, *Ad significandum, quod istud,*

Verbum incarnatum sat explicare non potuit.

Matth. 7. v. 7.

Matth. 6. v. 9.

Matth. 6. v. 33.

Matth. 25. v. 11.

Hug. Card. ibid.

istud, quod petitur, quaritur, & ad quod habendam pulsatur, est innominabile.

Cœlum celat. S. Bern. Sen. de 7. donis Spirit. Sanct. A. 3. a. 2.

16. Porro Etymologia hujusce dictionis, *Cœlum*, à Sancto Bernardino de Senis hisce verbis exponitur: *Cœlum, quia celat secreta Dei, à celando dicitur.* Cœlum etenim suam pulchritudinem, divitias, & gaudia ineffabilia, quibus inundat, non solùm ab oculis nostris, sed & ab intellectu nostro celat & abscondit. *Nec oculus vidit, nec auris audivit,* &c. Fuerunt nonnulli, qui ad cœlestem gloriam adumbrandam Emblemate usi sunt, cujus corpus erat cœlum quoddam stellis, Sole, Luna, aliisque omnibus elegantissimis & pretiosissimis ornamentis mirè adornatum; animus autem dicti Emblematis hac Epigraphe exprimebatur: *Pulchriora latent*; Idem quoque nos in præsenti dicere possumus; postquam enim de cœlesti gloria multum speculati sumus; postquam de ea scripsimus, legimus, diximus, quidquid de ea à nobis scribi, legi, aut dici potuit; imò postquam imaginationi & desiderio nostro, omne quidvis bonum, pulchrum, jucundum & appetibile quod excogitari potest, imaginandi & desiderandi libertatem indulsimus, tandem liberè dicere possumus & debemus, quod longè plura, nobiliora, & præstantiora in Cœlis visuri & possessuri simus, siquidem: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit* &c.

Emblema.

1. Cor. 2. v. 9.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Cœlestis Paradisus pro nobis est conditus, utpote ad cœlestem gloriam possidendam creatis; Ideoque ad hanc nos Deus super omnia invitat, licet nos illam negligamus.

THEMA.

Quærite ergo primum Regnum Dei, Matthæi 6. ℣. 33.

Primò cœlum creatum ut illuc cor nostrum dirigeremus. Gen. 1. v. 1.

1. PRimum opus, quod à Divini illius Architecti omnipotenti dextra in totius universi creatione emanavit, fuit Cœlum Empyreum, domus videlicet æternæ beatitudinis. Unde sacer Chronista primum Geneseos caput ab his verbis orditur: *In principio creavit Deus cœlum.* Divus Chrysostom. optimè ponderat, quod sapientissimus mundi Artifex, mundialem hanc machinam erigendo omninò contrarium fecerit illius, quod nos hic in terris ædificia erigendo facere solemus, siquidem nos primo fundamenta jacimus, & postea conclavia domus paulatim erigimus, *Deus præter humanum morem, suum perficiens ædificium, prius Cœlum extendit, postea & terram substernit, prius culmen, postea fundamentum.* Et quidem tametsi verum sit, quod nos ædificando primo omnium fundamentis effodiendis occupati simus, attamen primo omnium loco ad conclavia domus quæ inhabitaturi sumus oculos nostros convertimus, adeò ut hæc prima sint in intentione, licet ultima in executione existant, in tantum enim prius jacimus fundamenta, in quantum illa universam fabricam sustentant: Creator autem noster *Prius Cœlum extendit, postea & terram substernit*, idque non solùm ad hoc ut Cœlum sine terra subsistere posse intelligamus, verum etiam ut primo omnium loco oculum & cor nostrum ad cœlestem Paradisum tamquam ad domum & habitationem pro nobis fabricatam, dirigendum esse sciamus, siquidem terra nobis velut exilium, via, & iter quoddam ad supernam Patriam possidendam assignata fuit; Unde Judex ille supremus, ad electos suos dicturus est: *Possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi.*

D. Chrysost. Hom. 2. in Gen.

Matth. 25. v. 34.

Post terreum incolatum voluit Deus transferre hominem in cœlum.

2. Quando Deus post creatum cœlum Empyreum, fundamentum jecit totius universi, jam terra nondum in sinu suo Infernum recludebat, quia eousque Lucifer nondum rebellis à Deo defecerat, neque quid peccatum esset ullus sciebat, quod peccatum solùm ipsum in profundum abyssi deturbavit, unde Infernus non est pro nobis conditus, bene tamen cœlestis Paradisus. Unde Sanctus Augustinus inquit: *Considerate quod dicturus sit ad dextram positis; Venite Benedicti, percipite Regnum quod vobis paratum est, ab origine mundi; advertite fratres charissimi, quia Regnum Cœlorum nobis prædestinatum: Gehenna autem non nobis, sed Diabolo præparata est.* Valde igitur considetanda sunt verba illa: *Paratum vobis Regnum,* quia Creator noster, priusquam hominem produceret, prius illi palatium, in quo habitaret, præparare, illudque non terram, sed cœlum esse voluit, ac proinde: *In principio creavit Deus Cœlum*; quia verò ita disposuerat, ut priusquam in Cœlos assumeretur, demoraretur aliquantisper in terra, alium quoque eidem in hac eadem terra fabricavit Paradisum: *Posuit hominem in Pararadiso quem formaverat*; adeoque à primo ad ultimum hominem semper Cœlum suspicere, semper desiderare voluit: *Quærite ergo primum Regnum Dei*; nolebat hominem statim ab initio creationis suæ Cœli civem esse, sicut sunt Angeli, sed post aliquod terreni incolatus spatium illum ad Cœlum transferre voluit, ut hac ratione adhuc in terra constitutus cor & oculos suos in Cœlum directos haberet.

S. Aug. ser. 60. de SS. Matth. 25. v. 34.

Gen. 1. v. 1.

Juxta Gen. 2. v. 8. & 15. Matth. 6. v. 33.

Gen. 2. v. 8. Cur Cherubim ante paradisum collocarit a Deo

3. *Plantaverat . . . Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem.* Ubi S. Ambrosius ait: *In hoc Paradiso hominem Deus posuit, quem plasmavit, posuit sicut Solem in Cœlo, expectantem Regnum Cœlorum.* Homo quidem fortis extra Paradisum, in agro Damasceno nimirum, formatus fuit in Paradisum tamen subito post suam creationem translatus fuit, Septuaginta legunt: *Sumpsit Dominus Deus hominem,* ut exinde intelligeremus, quantam Deus pro nobis curam habuerit, ut nos deliciarum suarum faceret esse participes: Quia tamen Proto-parentes nostri in transgressionis ipsorum justum supplicium è Paradiso isto fuere ejecti, hinc benignissimus Dominus, ut corde & oculis ad supernum & cœlestem Paradisum continuò suspirarent, *collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubim.* Sed quo fine? Hunc finem Philo Hebræus exponit his verbis: *Cherubim & igneo gladio convenienter contra Paradisum habitatio assignatur, non tamquam hostibus locum oppugnaturis, sed tamquam familiarissimis, amicissimisque, ut ex aspectu, contemplationeque mutua, innascatur desiderium mutuum: totius Cœli circumferentiam cogitare vult.*

Septuaginta.

Gen. 3. v. 24.

Philo l. de Cherub.

Cur anima in cœlo creata ac erecto corpori inspirata.

4. Hoc eodem fine Creator noster motus fuit, quando hominem inter omnia alia viventia vultu in Cœlum erecto plasmavit, corpusque nostrum pariter arboris instar sursum ferri voluit. Unde Rupertus Abbas Tuitiensis ait: *Forma corporis in hoc solo animante sursum caput attollit, Cœlum intuetur, terram calcans pedibus, recto pectore incedit, & sydera vel cœlestia regna superna positis meditari commonetur oculis*; At verò si de anima, quæ sola est quæ corpori vitam tribuit, quæ principalis est substantia & essentia hominis, loqui velimus, ubinam illa suos habet natales, nisi in Cœlo? nam ut Lactantius Firmianus ait: *Ficto corpore inspiravit ei animam de vitali fonte spiritus sui, constat ex anima & corpore, id est, quasi è cœlo & terra, quandoquidem anima quâ vivimus, velut e Cœ-*

Rup. Abb. l. 2. in Gen. c. 20.

Lact. Firm. l. 2. de orig. error. c. 12.

Cœlo oritur à Deo, corpus è terra; ac proinde Sanctus Leo meritò nos monet dicens: *Sursum vocatos animos terrena desideria non deprimant, ad cœlestia praelectos peritura non occupent*; Animæ igitur nostræ natales considerantes, nos in anima nostra Cœlum portare intelligamus.

De jure nobis competit cœlum tamquam filiis ejusdem patris. *Matth. 25. v. 34. Matth. 6. v. 9. Luc. 11. v. 2. Rom. 8. v. 17.*

5. Quoadusque vivimus, justiorem prætensionem non habemus, quam quod ad beatum illud Regnum continuò aspiremus. Unde Deus non solum cœlum pro nobis fabricatum esse dicit: *Possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi*, verum etiam nos æternum Patrem suum, in nostrum quoque Patrem accipere & agnoscere docuit dicens: *Cum oratis, dicite: Pater noster qui es in cœlis, adveniat Regnum tuum*; Unde Sanctus Apostolus conveniens efformat argumentum, dum ait: *Si autem filii & heredes, heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.* Quando principem aliquem in hos vel illos Dominiorum status, aut Regem in hoc vel illud Regnum hæreditariè successisse audimus, fortunæ quidem ejus invidere possumus, partem verò hæreditatis illius prætendere minimè audemus; at vero quoad beatum illud Regnū sic se res non habet, ad illud namque possidendum omnes tamquam ejusdem Patris filii ex æquo & à pari Jus habemus; Aspirare ad dominia & regna temporalia *crimen est læsæ Majestatis*, quod capitis pœna luendū venit, at verò quoad Regnum illud beatum verum est omninò contrarium, quia ad Regnum cœlorum non aspirare, delictum grave est morte æterna, indignatione Dei, & Inferni perpetua pœna luendum, quia ad illud nobis comparandum, omnes possibiles conatus adhibere obligamur.

Hoc præmium nobis proponitur certantibus. *Psalm. 1. v. 1. S. Ambr. in præf. ad Ps. 1.*

6. Regius Propheta David, ut S. Ambrosius bene observat, à Beatitudinis facta mentione Psalterium suum orditur, dum ait: *Beatus vir* &c. *Quam aptum, quam opportunum principium*, inquit S. Ambrosius, *namque ut ii, qui agonis aliquam solemnitatem receperint exhibendam, proponere præmium solent, jactare coronæ nobilitatem, quo certaturi studio majore conveniant, atque propensiore decertent, ita Dominus noster Jesus Regni cœlestis gloriam, perpetuæ quietis gratiam, vitæ æternæ beatitudinem, ad virtutis humanæ incentiva proposuit, à præmio cœpit.* Nam Salvator noster non solùm vix etiamnum natus, Angelorum exercitus in terram descendere fecit, qui mortalibus gloriam intimarent; Verum etiam prima prædicationis suæ verba, primumque thema unde prædicationem suam exorsus est, fuit cœlestis Regni annunciatio idemque thema etiam sanctissimus ejus Præcursor paulò ante suis ad populum sermonibus habitis præmiserat; ac proinde mirum non est, quod postea nobis insinuarit dicendo: *Quærite ergo primum Regnum Dei.*

Matth. 4. v. 17. Matth. 3. v. 2. Matth. 6. v. 33.

Verbum quærite à paucis auditur. *Did. Stella c. 12. Lucæ*

7. Haud immeritò Didacus Stella ex illis verbis Dominicæ orationis *Adveniat Regnum tuum*, motivum quoddam magnæ admirationis desumpsit, dum ait: *Sed non possum non homines vehementer mirari, qui cum audiant Christum dicentem: Quærite Regnum Dei, tanta petitioni aures suas obturatas habeant, & frigidi & tepidi sint.* Salvator noster adeò anxiè desiderat, ut regnum ejus studiosè ambiamus & insectemur, ut quando bonus latro, qui paulò ante una cum socio suo & supplicii consorte illum conviciis & blasphemiis dehonestarat, qui innumeris sceleribus & iniquitatibus onustus erat, verba illa monte Calvariæ vix ore suo protulerat: *Memento mei cum veneris in Regnum tuum*, ipsum protinus sibi respondentem audiverit, & dicentē, *Hodie mecum eris in Paradiso.*

Luc. 23. v. 42. Ibid. 43.

Christus jam gloriosus quadraginta diebus nos instruxit cœlestia desiderare.

8. Adhæc licet corporum gloriosorum proprius locus sit Cœlum, nihilominus postquam in glorioso corpore à mortuis resurrexerat quadraginta diebus in terra ante suam in cœlos ascensionem commorari voluit, non alio certe fine, quam ut fidelibus suis fervens quoddam cœlestis gloriæ desiderium ingereret, *Per dies quadraginta apparens eis, & loquens de Regno Dei.*

Act. 1. v. 3. Eusebius Emissenus. *Luc. 11. v. 9.* Petendi modus.

9. Eusebius Emissenus instructionem observat, qua nos Salvator noster modum Regnum illud postulandi docere voluit: *Petite & dabitur vobis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis, id est, ut petamus orando, quæramus laborando; pulsemus desiderando, pulsemus proficiendo, pulsemus perseverando, & in spem cœlestium promissorum tanto incitemur studio, tantoque inardescamus affectu, ut cum præmiorum dignitate desideriorum magnitudo concordet.* Quando Salvator noster per infinitam sapientiam suam orationem composuit Dominicam, in secunda illius petitione Regnum cœlorum nos petere docebat: *Adveniat Regnum tuum*, & paulo post nos panem sustentationi nostræ necessarium postulare præcepit: *Panem nostrum quotidianum* &c. Sed quo mysterio ipsum hunc ordinē inter duas hasce petitiones instituisse existimatis? Nimirum docere nos voluit, ni fallor, quod a nobis mensa deliciarum æternalium primo loco spectanda sit, de qua ipse ait: *Beatus qui manducabit panem in Regno Dei*, postea vero panis hujus vitæ corporalis sustentationi necessarius quærendus, aut vero per hunc ordinem nobis insinuare intendit, quod majorem habere debeamus appetitum beatitudinis, quam sit appetitus, quo corpus fertur in alimentum, quod suæ conservationi est necessarium.

Matth. 6. v. 10. Matth. 6. v. 11. Luc. 14. v. 15.

Appetitus gloriæ laudabilis.

10. Habet porro appetitus famis & sitis hanc prærogativam, quod cum alii appetitus, etiam immoderati, abscondi vel dissimulari possint, de famis aut sitis appetitu èconttra Philosophus quidam dicere non dubitarit: *Omnem affectum excludit, imprimis vero verecundiam.* Fames immoderata, nec tempus, nec locum, nec personas respiciens apertè se manifestat. *Esurientes implevit bonis.* Fames gloriæ non solum non est occultanda, sed laudabilissima semper erit, si appetitus ejus immoderatior fuerit; Unde Psalmista dicebat: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Samaritana quæ à principio se ad tractandum & conversandum cum Christo invitam ostendit, dicens: *Quomodo tu Judæus cum sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana?* mox ut scaturientem divinæ gratiæ aquam sibi à Christo promitti audivit: *Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum*, quasi ansie cupida omnisque verecundiæ expers dicere cœpit: *Domine da mihi hanc aquam.* Ubi ut vides, Aquam hanc in modo imperativo loquens postulavit: *Da mihi*, ad eum modum, quo S. Mater Ecclesia nos gratiam postulare docuit, cujus dispensator est Spiritus Sanctus, dicendo: *Veni Sancte Spiritus, Veni Creator Spiritus* &c. cum tamen alias divinas personas alloquentes verbis deprecatoriis uti soleamus, dicendo: *Da quæsumus*, vel alio simili modo.

Philosophus. Luc. 1. v. 53. Ps. 16. v. 15. Joan. 4. v. 9. Joan. 4. v. 14. Joan. 4. 15. Hymn. Eccles.

S. Vincent. Ferr. in Fest. Omn. SS. Exemplum.

11. S. Vincentius Ferrerius refert, quod cum quidam eximius Dei servus, qui cum magna sanctitatis opinione semper vixerat, ad alteram vitam moriendo transisset, vehemens quemdam amicorum suorū incesserit desiderium sciendi, an anima ejus recta evolasset ad cœlum, cumque super hoc Dei responsum sibi revelari ardenter petiisset, ani-

ma dicti servi Dei igne circumdata ei apparuit; & terrefacto ex hac appatitione amico suo diait se in purgatorio ad aliquod tempus condemnaram hærere, eo quod in vita sua cœli gloriam eo quo par erat ardenti desiderio non quæsisset aut desiderasset: Non sic Regius Propheta David fecit, qui ad cœlestem gloriam continuo ex toto Spiritu aspirabat, ideoque hanc vitam in patientia habebat, dicens semper: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: Faerunt mihi lachrymæ mea panis die ac nocte. Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Sitivit anima mea ad Deum, &c.* & tamen portæ æternales gloriæ nondum patefactæ erant, sed animæ etiam sanctissimæ in sinum Abrahæ descendebant.

Ps. 119. v. 5. Ps. 41. v. 4. Ibid. v. 3. Ibid.

12. Idem quoque alibi dicit: *Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit & deficit anima mea in atria Domini,* & postea subjungit: *Etenim passer invenit sibi domum, & turtur nidum sibi, ubi reponat pullos suos;* quasi dicere vellet, hæc animalia ex naturali quodam instinctu de nido suo solicitudinem habent, illumque eum omni industria sua fabricant, ut pullos suos in eodem collocare possint, & anima quæ cœlo possidendo creata est, cunctaque opera sua eo dirigere debet, de illo minimè cogitabit? Absit! Non sic à me fiet, quin potius semper mente mea recolo. *Altaria tua Domine virtutum, Rex meus & Deus meus! Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te, Beatus vir, cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit.* Et ideò mirum non erat, quod vir secundum cor Dei factus fuerit,

Ps. 83. v. 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 4. Ad beatitudin. naturalis inclinat. *Ibid. v. 4. Ibid. v. 1. Ibid. v. 6.*

13. In alio quoque Psalmo idem coronatus Propheta protestatur dicens: *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ,* Circa quem textum S. Bern. de Senis notat quod *non ponit substantivum, non determinat quam unam petiit, quod utique facit ad mysticè innuendum, quod illud est omne bonum,* ait enim: *Unam petii à Domino, non multas, vel multa, sciens porrò quod unum est necessarium.* Idem quoque S. Pater dicti Prophetæ regii curam & solicitudinem considerare pergit, quâ cœlestem gloriam sibi omnibus possibilibus modis acquirere conatus fuit: Dicit enim de illo: *Licet illam nondum habuerit, non tamen deficit, sed pulsans perseverat dicens, [Hanc requiram] Non dicit: Hanc quæram, sed requiram, in quo notatur perseverantia in multis operibus bonis; & subdit, quæ sit res illa, dicens: [Ut inhabitem in domo Domini,] hoc est in gloria [omnibus diebus vitæ meæ,] scilicet futuræ.* Idem quoque ardentissimum Prophetæ desiderium S. Thomas de Villa nova his verbis considerat: *Sic quoque alius ardebat,* inquit, *qui profudit lachrymis & gemitibus, jucundam illam societatem sitientibus, attenuatis oculis, suspicientibus in excelsum, & quotidiè cœlestes illas mansiones à longe salutantibus & gliscentibus, sicut pullus hirundinis sic clamat: Educ de carcere Deus animam ad confitendum nomini tuo, à te quid aliud volui super terram? Unam solam petii à te hanc requiram.* Experientia teste videmus, quod an aliquis Italus, Germanus, vel Gallus sit lingua, mores, discursus, & conversandi ratio lucidè demonstrent; Unde Philosophus ille olim dicebat: *Loquere, ut te videam. Erat igitur filius legitimus,* inquit de Davide Thom. de Villanova, *& civis verus Jerusalem, & ideò sitit venire ad eam;* qualis enim esset, verba ejus evidenter demonstrabant.

Ps. 26. v. 4. Solicitudo David acquirendi Beatitud. *S. Bern. Sen. T. 2. ser. 66. A. 3. cap. 3. Luc. 10. v. 42. S. Th. de Vill. nov. de S. Michaele. Ps. 141. v. 8. Ps. 72. v. 25* *Philosoph. S. Thom. de Villanova ibid.*

Beatitud. obtinendi

14. Enim verò si forsitan quæsieris, ubinam locorum regnum istud à nobis quæri debeat, quod constat multis milliarium millionibus à nobis esse remotum? *Quis ascendet in cœlum?* Huic ego verbis ipsiusmet Christi Salvatoris nostri respondeo: *Regnum Dei intra vos est.* Verum dices fortasse quâ ratione fieri poterit, quod Regnum cœlorum adeò vastum & immensum in unica dumtaxat anima reperiatur? Ac proinde sciendum, quod sicuti is qui indubitatum jus habet, ut in regno aliquo succedat, Rex communiter vocari solet, tametsi Sceptrum Regni illius actualiter non modererur, ita quoque dici posse videtur, quod is qui gratiam Dei in anima sua possidet, quæ pignus quoddam & semen est gloriæ, regnum quoque Dei intra se habeat, Id quod S. Ambr. opportune confirmat, dum super illa verba *Adveniat Regnum tuum,* ita scribit: *Veniat Regnum tuum, quasi non venerit, sed tunc venit Regnum Dei, quando ejus estis gratiam consecuti, ipse enim ait: Regnum Dei intra vos est.* Profectò prima facie accommodatius nos in oratione Dominica dicere posse videri possit, si ita orassemus: *Veniamus ad Regnum tuum,* quàm si diceremus: *Adveniat Regnum tuum intra nos,* & tamen is qui *Omnia in sapientia dixit & fecit,* optimè nos docuit, quia nos ad gloriam adire nequaquam possemus, nisi prius illa in animam nostram illaberetur, illamque imbueret, illa inquam non in reipsa sed in pignore, non in flore, vel fructu, sed in semine. Semen autem gloriæ gratia est, quæ appellatur gloria inchoata, sicut gloria gratia consumata: vel etiam dicere possumus, quod quia adeò in gloria cœlesti acquirenda & ambienda pigri, desides, & inertes sumus, ut opus esse videatur, ad hoc ut illa frui possimus, ut illa ad nos veniat, nobisq; occurrat, id quod cum illo Apocalypseos textu optimè consonat, in quo S. Joañes sequentem visionem habuisse scribitur: *Vidi sanctam civitatem Jerusalē novam descendentē de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatã;* Etenim quod in illa visione Jerosolyma cœlestis instar elegantissimè adornatæ sponsæ cujusdam se videndam præbuerit, nihil in se mirum habet, hoc enim factum fuisse dicere possumus, ut hac illius speciositate & eximio ornatu major in nobis erga illam excitetur desiderii ardor & vehementia affectus: at verò maximè notandus est modus & phrasis illa loquendi, dum ipsamet de cœlo descendisse, & hominia velut obviam occurrisse dicitur; *descendentem de cœlo,* quod benè cum illis verbis Luc. 10, consonat, ubi dicitur: *Appropinquavit in vos regnum Dei.* Ad hoc igitur ut nos gloriam cœlestem desideremus & ad illam consequendam nos accingamus, opus est, ut cœlitus nobis gratia Dei dona & virtutes infundantur, ut in virtute gratiæ ad gloriam conscendere valeamus; ac proinde Christus non sine causa postquam nos ad regnum Dei inquirendum invitasset, dicendo: *Primum ergo quærite regnum Dei,* iṁediatè subjunxit: *Et justitiam ejus,* quia juxta proportionem gratiæ, consequemur pariter & gloriam, primò tamen gratiam sibi quilibet acquirat necessum est, ac demum gloriam.

gratia Dei opus. *Rom. 10. v. 6. Luc. 17. v. 21. Matth. 6. v. 10. S. Ambros. de Sacram. c. 4. Apocal. 21. v. 2. Luc. 10. v. 9. Matth. 6. v. 33.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De amplitudine & immensitate Cœli Empyrei, in cujus comparatione terra non nisi punctum est, id quod ab eo qui cœlum aspicit facile agnoscitur,

THEMA.

O Israel quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, magnus est, & non habet finem, excelsus & immensus. Baruch. 3. ℣. 24.

1. DEus populo suo aliquam Regni Cœlorum, quod vastum & interminabile est, notitiam communicare volens, hoc admirationis verbo uti voluit

Empyreum mensurari non potest.

Baruch. 3. v. 24. voluit, dicendo: *O Israël, quàm magna est domus Dei!* neque illi sufficiebat dixisse quod locus ille amplius esset, id quod verbis illis, *ingens & magnus* satis explicaverat, verum insuper illum quamdam infinitatis præcellentiam in se habere asserere voluit, dum addit, *non habet finem, excelsus est & immensus, non* quidem *simpliciter*, inquit Lyranus, *quia nulla Creatura sic est immensa, sed per comparationem ad nos, qui quantitatem ejus metiri non possumus.* Quod Dionysius Carthus. confirmat, dum ait: *Immensus est, non penitus infinitè, sed per Hyperbolen, ad insinuandum magnitudinem loci.* Alios quidem cœlos Empyreo inferiores Astrologi per perspicacissimi intellectus mensuram, perque Astronomicæ artis regulas mensi fuerunt, cœlorum verò beatorum mensuram minimè, quia locus ille *magnus est & non habet finem*; Unde Jeremias dicit: *Si mensurari potuerint cœli sursum?* quasi dicere vellet, qui hoc facere nititur, rem quamdam impossibilem facere tentat. S. Bernardinus de Senis de cœlo Empyreo tractans, inquit: *De hoc cœlo fides maximè tria docet, scilicet magnitudinem, virtutem & pulchritudinem.* Et quidem quoad capacitatem & vastitatem ejus tale format argumentum: *Cum secundum magnos Doctores minima stella major sit tota terra, quid erit firmamentum cum excedat quasi in infinitum quamlibet stellam? quid erit Empyreum cœlum cum toties superet firmamentum.* Hinc admiranter Baruch. 3. dicitur: *O Israel, quàm magna est domus Dei, & ingens locus possessionis ejus, magnus est, & non habet finem!*

Baruch. 3. v. 24. — Lyranus. — Dion. Carth. — Baruch. 3. v. 25. — Jerem. 31. v. 37. — S. Bern. Senen. de ann. dignit. Art. 8. c. 2. — Baruch. 3. v. 24.

2. Stellæ fixæ infimæ vel sextæ magnitudinis decies octies majores sunt universa terra; Stellæ primæ magnitudinis verò amplitudine totius machinæ & molis vastissimæ terræ superiores sunt centies & septies. Meritò igitur Baruch. de Paradiso cœlesti dicit: *Excelsus est*, siquidem ut Cornelius à Lapide in cap. 4. Genes. & super hunc textum scribit, si homo aliquis ad firmamentum usque iter à terræ superficie facere volens, per spatium duorum millium annorum per directam lineam ascenderet, & quolibet die centum milliaria conficeret, eo usque tamen, id est, ad firmamentum minimè pervenirer, siquidem hac ratione triginta septem milliones milliarium completurus esset, cum distantia quæ est inter terram & firmamentū octuaginta milliarium milliones in se contineat. Porrò convexum firmamenti continet mille septendecim milliones milliarium, firmamentum verò à terra octuaginta millionibus distat, & à concavo ad convexum ejusdem sunt octuaginta milliones; atque ideò is qui in duobus annorum millenariis usque ad concavum firmamenti ascendisset, ad hoc ut à concavo ad convexum usque ascenderet, totidem annorum millibus iterum opus habiturus esset, ac tandem si per spatium quatuor millium annorum cum eadem celeritate ulterius ascenderet, non tamen ad Empyreum usque pertingere posset, siquidem hoc longè est eminentius. *Numera stellas, si potes*, inquit Deus ad Abraham, ob incredibilem stellarum multitudinem, jam vero stellati Cœli minima stella, teste Clavio octodecies major est universa terra, cum igitur in Cœlo stellato harum una ab altera in magna distantia infixa sit, & hæ stellæ innumerabiles sint, facile est conjicere inexplicabilem quasi esse firmamenti illius, in quo stellæ defixæ hærent, vastitatem. Adhæc Cœlum Empyreum supra firmamentum plusquam centum & sexaginta millionibus milliarium erigitur, siquidem supra firmamentū est Cœlum crystallinum, & super hoc postea primum mobile volvitur, ac tum demum sequitur Empyreum.

Distantia. — Corn. à Lap. in c. 4. Gen. & in Baruch. — Gen. 15. v. 5.

3. Enimverò ut de vastissima & infinita quasi hujus Cœli capacitate & amplitudine, aliquem nobis conceptum formare valeamus; Sanctus Bernardinus à nobis audiendus est, qui dicit: *Tanta est magnitudo Cœlorum, quod si de novo crearet Deus hujusmodi magnitudinis tot terrarum orbes, quot grana arenæ maris, adhuc non impleretur Empyreum cœlum.* Est & alia Cœli Empyrei vastitatem aliquatenus explicandi ratio, quæ in sequenti similitudine consistit; Quod si enim totius universi (quo Europa, Asia, Africa, America continetur,) absolutus & independens Monarcha esses, omniaque totius mundi Regna & Provinciæ tributa sua tibi penderent, numquid contentus futurus esses? Neque enim aliud superesset, quod ulterius desiderare posses. Sciendum verò tibi est, quod in cœlo unusquisque beatus seorsim tantam beati illius Regni partem sortietur, quanta est præsentis mundi universa vastissima moles, nam ut Sanctus Bernardus à S. Bonaventura citatus unumquemque beatum ad tantum spatium dominaturum esse dicit in Cœlis, quantum est ab Oriente usque in Occidentem, si quilibet beatus partem se contingentem vendicare vellet: *Civitas ista est in mensura valdè spatiosa, unde dicit Bernardus, quod ad litteram quilibet Sanctus in Cœlo Empyreo habebit locum sibi assignatum proprium, & specialem magis spatiosum, quam sit ab Oriente usque in Occidentem.*

Vastitas. — S. Bern. T. I. ser. 10. Adv. c. 2. — Similitudo vastitatem explicat. — S. Bernard.

4. Est enim hæc specialis beati illius regni excellentia & prærogativa, quod quanto in illo copiosior est Regum & Monarcharum numerus, seu quod idem est, quantò major est beatorum in Cœlis regnantium multitudo, tantò amplius extenditur, & per unumquemque illorum vastius & capacius efficitur, cujus contrarium secum adfert misera hic in terris degentium mortalium conditio, siquidem horum terrenorum bonorum possessio tantò efficitur minor & angustior, quantò possessorum numerus efficitur major. Unde Sanctus Augustinus nos ad generosam mentem concipiendam his verbis animat: *Non tibi sit angusta domus ejus, pariter ab omnibus, totum à singulis possidetur Regnum Dei, crescente possessorum numero non minuitur, quia non dividitur, unicuique integrum est, quod concorditer habetur à multis.* Sanctus Bernardinus pariformiter scribit, quod ab animarum beatarum & glorificatarum multitudine gloria non diminuatur, sed magis potius dilatetur: *Est etiam*, inquit, *illud regnum magnum, latitudine capacitatis, quia cives ibi sunt ex omni populo, tribu, lingua, & natione.* Apocal. 7. *nihil tamen propter hoc angustiabitur, sed potius ampliabitur, quia inde cuilibet gloria sua crescet. Non coarctabitur multitudine existentium, advenientium, possidentium, nec etiam desiderantium. & hoc totum facit Charitas, quâ homo tantum gaudet de bono proximi, quantum de suo proprio.*

Crescente beatorum numero non minuitur possessio. — S. Aug. serm. 10. de ver. Dom. c. 11. — S. Bern. ser. in Dom. 1. post. Epiph. — Apocal. 7. v. 9.

5. Verum opponet hic mihi aliquis, quod Salvator noster, qui Cœli portam se appellavit, Cœlum minutissimo sinapis grano comparaverit. *Simile est Regnum Cœlorum grano sinapis*, cujus similitudinis mysterium sive causam paulò post subjunxit, dicens: *Quod minimum quidem est omnibus seminibus*, quomodo ergo Regni hujus adeo immensa vastitas alicui persuaderi poterit? Enimvero pro resolutione hujus difficultatis, necessum est legere quod sequitur; Dicit igitur Salvator ulterius: *Quod accipiens homo seminavit in agro suo, cum autem creverit, majus est omnibus oleribus, & fit arbor, ita ut volucres Cœli veniant, & habitent in ramis ejus.* Verum quidem est quod

Parvi æstimatur. Matth. 13. v. 31. — Ibid. v. 32. — Ibid. v. 32. — Ibid. v. 32.

Cœlum instar grani sinapis sit minutissimum, sed ubi? in multorum hominum æstimatione, quia sicut nobis illorum granorum atomum è manibus labi facili negotio permittimus, ita quoque multi per similem negligentiam amittunt Paradisum; Quot enim sunt qui propter unicum terræ pugillum, facillime renunttiant vastæ illi terræ viventium, quæ fluit lacte & melle retributionis æternæ? *Et violabant me ad populum meum, propter pugillum hordei & fragmen panis.* At vero hi qui in cordis & mentis suæ agro granum istud serunt aut plantant, id est, qui regni illius gloriam seria mente meditantur & considerant, perque animi affectus in altum sese ad divina consideranda erigunt, hi supernæ illius Jerusalem mysteria, venustatem, amplitudinem, opulentiam, gaudia, aliaque bona inexplicabilia & infinita facile intelligunt.

Ezech. 13. v. 19.

6. *Volucres cœli*, id est, ut Carthusianus exponit, *anima contemplantes cœlestia*, Cajetanus vero per illas intelligit: *Homines cœlestis desiderii, cœlestis mentis*, in hac arbore nidificant. S. Ignatius Lojola oculorum, imo cordis sui obtutum in cœlum dirigens, & ad hæc terrena paulò post reflectens, dicebat: *O quam mihi sordet tellus, cum cœlum aspicio.* Refert quoque S. Gregorius Magnus, quod dum S. Benedictus nocte quadam profundæ cuidam ardentique orationi operam daret, subito sibi omnem tenebrarum obscuritatem sibi evanescere sentiens, serenissimam quamdam lucem, quæ meridianum splendorem & claritatem longè superabat, conspexerit, & protinus in quodam Solis radio, universum mundum in breve quoddam Compendium & Epitomen redactum coram se intuitus fuerit: *Omnis etiam mundus velut sub uno Solis radio collectus, ante oculos ejus adductus est, qui Venerabilis Pater, dum intentam oculorum aciem in hoc splendore corusca lucis infigeret, vidit Germani Capuani Episcopi animam in sphæra ignea ab Angelis in cœlum ferri.* Cumque Petrus Diaconus, hujusce visionis in qua totus mundus in radio quodam compendiatus repræsentabatur, mysterium a S. Gregorio sibi enucleari petiisset, Pontifex respondit: *Anima videnti creatorem angusta est omnis creatura, quodlibet enim parum de luce creatoris si aspexerit, breve ei fit omne quod creatum est.* Idem quoque scribit de Sancto Antonio Magno, qui divinæ contemplationis oculum in bonis cœlestibus defixum tenens, omnia terræ hujus bona velut nihilum æstimabat, unde discipulis suis dicebat: *Nemo cum despexerit mundum, reliquisse se arbitretur ingentia, quia omnis terra ad infinitatem comparata cœlorum, brevis ac parva est.* Quod si enim oculum nostrum in terram considerandam defigamus, vasta quidem esse videbitur, at vero si oculum nostrum in cœlum dirigamus, mundus iste nidus quidam esse videbitur formicarum.

Dion. Carthus. in Matth. Cajet. ibid. S. Ignat. Lojola. S. Greg. l. 2. Dial. c. 31. Sancti terrena despexerunt. S. Anton. Magn.

Modica est terra in comparatione ad cœlum, ut formicarum nidus. Senec. in Præfat. l. nat. Quæst.

7. Seneca moralis non quidem adeo perspicaci visu præditus erat, ut cum eo cœlum Empyreum penetrare posset, siquidem solus fidei oculus eo potest pertingere, & tamen sequentia verba Christiano Philosopho dignissima post se scripta reliquit: *Si quis formicis det intellectum hominis, nonne & illa unam aream in multas provincias divident? Cum te in illa vere magna sustuleris quoties videbis exercitus sub erectis ire vexillis, & quasi magnum aliquid agatur, equitem modo ulteriora explorantem, modo è lateribus affusum, libebit dicere: It nigrum campis agmen, formicarum illic discursus est, in angusto laborantium, quid illis & nobis interest, nisi exigua mensura corpusculi?* Idem quoque moralis Philosophus progreditur ulterius & dicit, totam hanc mundi machinam nostris quidem oculis immensam; in comparatione tamen cœlorum verè & in substantia nihil esse aliud quam punctum, quia tamen ut diximus intellectus sui oculo licet perspicacissimo cœlum Empyreum penetrare non potuit, ideo intra sphæram Philosophiæ moralis subsistens, ad ambitiosos mortales qui ad aliud non aspirant, quam ut hic in terris dilatare & extendere se possint, se convertens, ita scripsit: *Punctum est illud in quo bellatis, in quo regna disponitis, sursum ingentia spatia sunt in quorum possessionem animus admittitur.*

8. Ptolomæus celeberrimus Scriptor à Cornelio à Lapide in Cap. 3. Baruch. relatus, totum terræ globum in comparatione ad cœlum stellarum non nisi punctum quoddam esse tribus rationibus evidenter probat, ac proinde cogitate quam modica terra esse videatur in comparatione ad cœlum crystallinum, & multo magis ad cœlum Empyreum. Unde Severinus Boëtius merito scribit: *In hoc ergo minimo puncti puncto conclusi, de pervulganda fama, de proferendo nomine cogitatis?* Seneca quoque in loco supra citato ait: *Hoc est punctum quod inter tot gentes ferro & igne dividitur; O quam ridiculi sunt mortalium termini.*

Ptolom. l. 1. Almagesti cap. 1. Punctum. Boët. l. 5. de consolat. Senec. ubi sup.

9. De S. Ludovico Episcopo Tholosano, & Caroli Siciliæ Regis filio in ejus vita legitur, quod uno oculo Regnum Patris sui, altero vero cœlum intuens, dicere solitus fuerit: *Si demum ac paternum Regnum contemplor, parvum est contemplanti ingentia illa spatia quæ sursum sunt;* Ac proinde saluberrimum est illud Apostoli consilium dicentis: *Quæ sursum sunt, sapite, non quæ super terram, ubi Christus est in dextra Dei sedens.*

Exemplum S. Lud. Tholos. Episcopus. Coloss. 3. v. 2.

10. Ecclesia sancta Dei S. Hermenegildo Hispaniarum Regi & gloriosissimo Christi Martyri pulchram nostroque proposito comptimis congruentem adaptat orationem, estque hæc sequens: *Deus qui B. Hermenegildum Martyrem tuum cœlesti Regno terrenum postponere docuisti*, illudque verè de hoc glorioso Martyre dici, præclari discursus quos intra carceris vincula & compedes intra semetipsum edisserebat, perspicue testantur, quos S. Gregorius in suis Dialogis his verbis refert: *Cœpit igitur Hermenegildus Rex juvenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cœleste quærens, tantque sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnoverat, nihil fuisse, quod poterat auferri;* Quibus in verbis valde considerabilis est dictio illa *Nihil*, quia servi Dei, qui divino lumine illuminati, ad penetrandum ipsum cœli Empyrei convexum lynceos oculos habent, hunc mundum visibilem in comparatione bonorum cœlestium nihil prorsus esse facile intelligunt. *Tamquam momentum stateræ*, inquit Monarcharum quos mundus umquam habuit, aut habiturus est, felicissimus, *Sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram:* In Isaia pariter legimus: *Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ reputatæ sunt, ecce insulæ quasi pulvis exiguus;* Ubi Glossa ait: *Quasi momentum statero quod leviter declinatur, & sicut gutta roris antelucani, quæ primo effectu Solis siccatur, vel sicut stilla stilla, si fiat, à portante despicitur, vel negligitur.* Imo Cicero paganus, qui ad Firmamentum usque visu suo vix pertingere potuit, in Somnio Scipionis ita scribit: *Ipsa terra ita mihi parva visa est,*

S. Greg. l. 2. Dial. c. 31. Sap. 11. v. 23. Isa. 40 v. 15. Glossa. Sap. 11. v. 23. Cicero in Somn. Scip.

ut

ut me Imperii nostri, quo quasi punctum ejus attingimus pœniteret; & paulò post prosequitur dicens: *Sentio te sedem etiam nunc hominum contemplari, quæ domum, quæ si tibi parva, ut est, videtur, hæc cœlestia semper spectato, illa humana contemnito.*

Quibus cœlestia sapiunt mundana despiciunt.

11. Quisnam umquam majorem evanescendi occasionem habuit Davide in throno regio confidente tot victoriis, & triumphis gloriosis inclyto? Siquidem ad regium solium ex statu humili & depresso, qualis pastorum & opilionum esse solet, ascenderat, & tamen quis illo in tam sublimi dignitate constituto humilior, modestior, aut temperantior erat? Hic igitur die quadam Deum his verbis alloquebatur: *Locutus sum in lingua mea, Notum fac mihi Domine finem meum*; Quibus verbis sibi à Deo intellectum & notitiam Gloriæ, quæ hominis ultimus finis est, & cujus causa homo creatus est, communicari desiderabat: At vero ex hac notitia tandem quidnam in eo consecutum fuit? Omnium honorum & dignitatum humanarum generosus ac heroicus contemptus, unde subdit: *Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens; Substantia mea tamquam nihilum ante te, verumtamen in imagine pertransit homo.* S. Gregorius super illa Psalmistæ verba: *Verumtamen universa vanitas, omnis homo vivens*, ita scribit: *Æternam patriam contemplatus, & hæc mala pensans in quibus erat, atque illa bona considerans, in quibus adhuc non erat, ait: Heu me! quia incolatus meus prolongatus est.* Regna quorum pacificum habebat dominium, nihili faciebat, quia cor & oculos suos in cœlorum regnum defixos semper habebat. Et quidem se in bonorum æternorum seria contemplatione totaliter absorptum fuisse his verbis insinuat: *Melior est dies una in atriis tuis super millia: Gratiam & gloriam dabit Dominus: Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia, Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te*; Ubi Theodoretus ait: *Beatum esse dicit, & felicem nuncupat, qui omnem præsentis vitæ felicitatem pro nihilo ducit, & solà spei, quam in Deo fixam habet, fidei, & demum salutem, quæ hinc oritur, vindemiat.* Ubi notandum, quod Theodoretus tunc se mundum nihil esse censuerit, postquam in cœlum oculos suos levavit: *Omnem præsentis vitæ felicitatem pro nihilo ducit*, sed quando? *Cum solà spei, quam in Deo fixam habet, fidei.* S. Bonaventura super illa ejusdem regii Prophetæ verba: *Incola ego sum in terra*, dicit: *Appetitus cœlestium parit contemptum terrestrium, quibus enim divina sapiunt, eis mundana desipiunt.*

Ps. 38. v. 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7. — S. Greg. l. 13. mor. c. 23. — Ps. 119. v. 5. — Ps. 83. v. 11. — Ibid. v. 12. — v. 13. — Theodoret. in Psal. 83. v. 13. — S. Bonav. in Psal. — Psal. 118. v. 19.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Ex bonorum terrenorum aspectu, in cœlestium notitiam devenitur; Unde superna Jerusalem pulchritudo, deliciæ, opulentia, elegantia & lux fusius consideratur.

THEMA.

Ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem, descendentem de cœlo à Deo habentem claritatem Dei. Apoc. 21. ℣. 10.

Cœli pulchritudo Joanni monstrata.

1. S. Joannes ad cœlum contuendum visum omnino accuratissimum habuit, unde & pro symbolo sui significativo in sacris literis aquilam sortitus fuit, quæ quondam pro corpore Emblematis assumpta, hac epigraphe animabatur: *Profundissima quæque.* Ac proinde cœlestis Jerosolymæ supremam pulchritudinem describens nos fallere nequaquam potuit, dum ait: *Venit unus de septem Angelis, &c. Et locutus est mecum, dicens: Veni & ostendam tibi sponsam*, quibus ex verbis gloriam ipsi sub figura alicujus elegantissime exornatæ sponsæ exhibitam fuisse liquet. *Et sustulit me in spiritu*, Nimirum pro duce non solùm Angelum quemdam, sed & Spiritum sanctum habuit, prouti in discursus istius progressu videbimus, atque ab hoc ei cœli Empyrei, regni beatorum, quod supremus ejusdem factor dixit *paratum a constitutione mundi*, deliciæ, pulchritudo, thesaurus, & gloria delineata fuit. Et quidem ex quo primum, principalissimum, dignissimum, est summo, ut ita dicam studio elaboratum opus, quod increata Dei sapientia & omnipotens Altissimi dextra in universæ mundi machinæ creatione produxit Paradisus, sive cœlum Empyreum fuit, juxta illud: *In principio creavit Deus cælum*, quid mirum igitur, si in hujus Paradisi fabricam coacervarit, quidquid pulchri divinus ille architectus (de quo dicitur: *Omnia, quæcumque voluit, fecit, fecit potentiam in brachio suo*) facere potuit, scivit, aut voluit; Ut proinde merito dixerit Salvian. *Electorum civitatem, ad cujus splendorem & magnificentiam, æternam sapientia industriam impendit suam, ut esset theatrum in quo visendas, pos...endasque proponeret divitias gloriæ ac magnificentiæ suæ.*

Apoc. 21. v. 9 — Ibid. v. 10. — Gen. 1. v. 1. — Psalm. 113. v. 3. — Luc. 1. v. 51. — Salvian. l. 9 de pæn. damn. rep. c. 7.

Bona terrena cœlestia docent.

2. Rex Ahasverus, qui regnabat super centum viginti septem Provincias, sumptuosissimum illud præparavit convivium, de quo sacer chronista cum admiratione ita loquitur: *Ut ostenderet divitias gloriæ regni sui, ac magnitudinem atque jactantiam potentiæ suæ*, sed *omnia in figura contingebant illis.* De Regina Saba S. Thomas de Villanova ita scribit: *Ingressa Jerusalem cum vidisset domum amplissimam, divitias, & potentiam, & ordinem & ornatum ministrorum, pulchritudinem pincernarum & principum assistentium, expavit, & non remansit in ea Spiritus præ stupore, sic admirata est mortalis mortalem; quid putas faciet anima, quæ ex captivitate Babylonis subito in cœlestis Jerusalem opulentiam rapitur? non principis cujuspiam terreni, sed omnipotentis Dei de... potentiam, ministeriumque, divitias, delici... orna... tum &c.* Nota est unicuique illa S. Greg... de cœlesti gloria tractantis declaratio, qua ... ait: *Cœlorum regnum idcirco terrenis rebus simil... atur, ut ex his quæ animus novit, surgat ad in... a quæ non novit, quatenus exemplo visibili... se ad invisibilia rapiat, &c.* De Josapho ... ptio Vice-Rege legitur, quod cum granari... umenti (intra spicas, ut aliquid ... vatis) referta haberet, ut hujus qui credunt, re... messis & divitiarum suarum alinæ abundan... procul ab Ægypto distantibus populis famem ... is indicaret notitiam, paleas & stramina è qui... s frumentum excussum fuerat super Nili a... conjecta, deorsum ad alias regiones in magna qu... ia manare fecerit, ut hac ratione illas de ... annona sibi mature satis procuranda commonefaceret: Eodem modo nos quoque dicere possumus, quod Deus noster ut nos ad pulchritudinem & divitias immensas bonorum cœlestium desiderandas excitaret, hic in terris, sive in hac lachrymarum & miseriarum valle, bona aliqua apparentia ob oculos ponat, ut ab illorum pulchritudine & aspectu, qui appetitum nostrum adeo provitat, in bonorum immortalium, verorum, & æternorum cognitionem devenire valeamus, hæc enim terrena bona paleæ sunt, si cum cœlestibus comparentur: *Triticum autem congregate in horreum meum.*

Esth. 1. v. 4. — S. Thom. de Vill. in. fer. de S. Michael. — S. Greg. — Matth. 13. v. 30.

Si tanta felicitas in hac vita reproborum

3. Quod si quispiam in magni alicujus Principis palatium ingrediens in primo aditus limine stabula videret ex auro purissimo pavimentata, carceres gemmis & unionibus copiose distinctos & ornatos,

quanta erit prædestinatorum.

incarceratos denique in medio hastiludiorum, chorearum, cantuum, conviviorum, & viridariorum positos inveniret, quemoam obsecro talis de ipsiusmet Principis majestate, deliciis, divitiarum opulentia, & gaudiorum varietate, deque Palatii sui conclavibus formaturus esset conceptum? Porro hic mundus visibilis carcer quidam est, in quo tot malefactoribus ad inferni supplicia destinatis, infallibilis illa Dei providentia tot distribuit honores, imperia, thesauros, delicias, voluptates & alia quæ hic in terris magno in pretio haberi solent, unde hunc in modum arguere licet, quod si Deus in hoc lachrymarum valle reprobis & præscitis tot terrena bona larga manu distribuit, quæ tantopere homines delectant, quodnam ergo & quale bonum illud erit, quod liberalissimus bonorum operum remunerator electis suis reservavit in cœlo? Unde S. Augustinus ait: *Quid dabit iis quos prædestinavit ad vitam, qui hæc dedit etiam eis, quos prædestinavit ad mortem?* Regius Propheta dicit: *Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde.* Sed unde hanc Dei bonitatem colligere potuit? Et temporali nimirum reproborum felicitate: *Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns.*

S. Aug. l. 22. de civit. Dei cap. 24.

Psal. 72. v. 1

Ps. 72. v. 3.

Si magna sunt gaudia in terris qualia erunt in cœlis.

4. Quod si quis in domo quadam prædivite & opulenta, jumenta confecturis ex saccharo conditis nutriri, ex nectare & Ambrosia potari, aurea ex tela confectis stragulis cooperiri videret, quanto superbius vestitum & lautius ac delicatius crediturus esset nutritum illum qui Dominus & Patronus est domus illius, ejusque aulæ proceres? Hæc est illa consequentia, quam S. Aug. ad propositum nostrum aptissime deduxit, dum ait: *Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum?* Hi sensus nostri, velut jumenta quædam aut mancipia sunt, corpus vero nostrum nihil aliud, quam lutum quoddam animatum, & vivus quidam hujus animæ nostræ carcer, & squalidum ergastulum, & tamen Deus noster hic in terris, in hoc miseriarum centro oculo, gustui, odoratui, tactui, auribus & toti corpori de tot deliciis, totque aliis blandientibus & lenocinantibus objectis prospexit, quænam igitur bona præparasse censebitur animæ, quam sibi in beatitudine in dilectam sponsam elegit?

S. Aug. in Solilog. c. 21.

An aurea sint palatia in cœlo.

5. Controvertitur inter sacros expositores an vere in cœlo Empyreo sint Palatia, aurum, gemmæ, fontes, arbores, & alia quæ in sacro Scripturæ textu passim recensentur? Barradius una cum multis aliis gravissimis Scriptoribus affirmativam sententiam sustinet. S. August. in ea est opinione quod quotiescumque sacra Scriptura absque ullo incommodo intelligi potest secundùm literam, sustinendus sit semper sensus illius litteralis; Eamdem quoque opinionem refert & sequitur Cornel. à Lapide, dum illud Ly, *Civitas*, considerat, Civitas enim est mutua civium cohabitatio, nam *Civitas non vocantur horti & Paradisi, sed domus civium; Hinc & Christus ait* Joan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*, asserit tamen habitationes illas nequaquam nostris futuras esse similes, nimirum ex lapidibus fabricatas, ut ab aëris injuriis tuti esse possint: Sed vitreæ erunt & pellucidæ ad pulchritudinem voluptatis. Et Barradius dicit: *Ampla erunt ædificia ex incorruptibili materia, ipsisque margaritis pretiosis ædificata.*

Barrad. T. 3. l. 10. c. 3.

S. Aug.

Cornel. à Lap. in c. 21. Apoc.

Joan. 14. 2.

Barrad. ubi sup.

Historia.

6. Celebre est factum illud quod de Troilo Episcopo in vita S. Joannis Eleëmosynarii refertur; Cum enim ad instantiam S. Joannis quamdam triginta librarum erogasset eleëmosynam, deque illa jam erogata paulò post ipsum pœnituisset. S. Joannes de pœnitudine hoc Troili certior factus, quemdam ad eum ablegavit, qui illi Eleëmosynæ erogatæ quantitatem restitueret, dummodo scripto se Eleëmosynæ jam factæ præmium ipsi cedere velle contestaretur; Quod ut a Troilo præstitum fuit mox in extasi quadam sequentem habuit visionem; in pulcherrimum namque valdeque opulentum in cœlo vidit palatium, cujus frontispicium hanc referebat inscriptionem: *Hæc est domus, in qua Troilus Episcopus quiescet*, qua ex visione cum impense admodum lætaretur, subito gravem quemdam vidit virum è Senatorio ordine, magnaque luce conspicuum, cum variis ministris suum ad dictum palatium accedentem, quibus ipse priorum domus inscriptionem è frontispicio abradi & deleri, in ejusque locum aliam substitui præcepit, cujus hic tenor erat: *Hæc est domus quam Joannes Alexandrinus Episcopus sibi triginta librarum pretio comparavit*; Qua ex historia aliqua prædictæ opinionis probabilitas deduci posse videtur; Interim quidquid sit, certum tamen est, quod hoc nomen *Paradisus*, quo cœlum Empyreum passim appellatur, deliciarum & amœnitatis magnæ sit expressivum ac proinde graves authores hanc tenent opinionem, arbores, frondes, flores, fructus, & fontes, in cœlesti futuros esse paradiso. *In die illa*, inquit Isaias, *erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis.* In multis quoque Scripturæ locis Cœlum hortus, pomoerium appellatur, eo quod in hisce locis soliti simus nostros recreare sensus, oculos nimirum herbarum viriditate & varietate colorum, gustum sapore fructuum, aures cantillantium volucrum harmonia, nares denique fragrantia odorum. Unde B. Laur. Just. ait: *Fragrans quoque suavitas cœlestium odoramentorum mira liquefactione respergit odoratum; Hoc prælibaverit (tenuiter tamen) qui dicebat: Odor tuus ò Domine! excitavit in me concupiscentias æternas.*

Isa. 4. v. 2.

B. Laur. Justin. l. de disc. & mon. conv. cap. 24.

Cœli amœnitas.

7. Theophilus ille qui per modum lodibrii S. Dorotheæ dixit: *Mitte mihi de Paradiso sponsi tui mala aut rosas*, subito coram se puerum quemdam sportulam rosis plenam conspexit: *Ecce puer ante eum apparuit, ferens in orarie tria mala optima, & tres rosas*, qui huic incredulo homini dixit: *Virgo Dorothea hæc tibi mittit munera de horto sponsi sui.*

Sur. in vit. S. Doroth.

8. In secundis lectionibus Matutina in solemnitate omnium Sanctorum, illa Venerabilis Bedæ verba leguntur: *Floribus ejus* (id est, horti Civitatis Dei) *nec rosæ nec lilia desunt.* Ita in cap. 22. Apocal. S. Joannes testatur dicens: *Et ostendit mihi fluvium aquæ vivæ splendidum tamquam crystallum, in medio plateæ ejus, & ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus*, post quæ verba S. Joannes paulò post dicit: *Hæc verba fidelissima sunt & vera.* Corn. à Lapide in Genesin, in opere secundæ diei, in ea est opinione, quod in Cœlo Empyreo tempus quoddam vigeat amœnissimum ratione aëris & cœli temperati, omnisque generis deliciis refertum: *Aerem vel ætherem omni rerum specie ornatissimum.* De eodem quoque Alcazar pariformiter ita scribit: *Atque ut tota Civitas amœnissimi Paradisi speciem præ se ferat, concipienda sunt viæ omnes laxæ satis & spatiosæ, & per omnes copiosos valde aquæductus deduci ex ipsis fluvii fluentis; atque ad utramque fluminis ripam per omnes civitatis vias arbusta viridissima.* Idem quoque alibi ex authoritate S. Augustini, S. Anselmi &

V. Bed. ser. 18. de SS.

Apo. 22. v. 1.

Corn. à Lap. in c. 1. Gen.

Alcazar. in c. 21. Apoc.

B.

B. Laur. Justiniani sustinet quod in Paradiso amœnæ & deliciosæ reperiantur arbores, flores, poma, flumina, & omnia alia, quæ hortum aliquem deliciosum reddere, sensibusque delectationem conciliare possunt. Fingas imaginatio & phantasia, quidquid in gemmis, deliciis, dignitatibus, Majestate & aliis quibuscumque placet, denique quidquid boni aut pulchri excogitare potest & valet, utique in Paradiso cœlesti ceipsa pulchritudinem, venustatem, amœnitatem, & divitias reperiet longe majores illis quas umquam desiderare, capere vel imaginari possit intellectus humanus, cum à spiritu veritatis ipsomet dictata veritas sit, quod *Nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Quod si vobis imaginemini montes, adamantes, flumina, margaritas, liquidosque nectaris & Ambrosiæ torrentes, illis utique excellentiora ibidem reperietis, quam desiderare aut imaginari vobis possitis. S. Bern. super illum Psalmistæ textum: *Quis ascendet in montem?* postquam multa cœlestis gloriæ gaudia enumerasset, subjungit: *Porro ex his omnibus & si qua possunt similiter desiderabilia cogitari, una est beatitudinis mensura bona, conferta, coagitata, superefluens, ac si plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis & Smaragdis, atque omnium gemmarum gloria, alium quoque è vermiculo, purpura, & bysso, cæterisque ejusmodi opibus pariter coacervans in unum redigas montem.*

Superat omnia imaginabilia.
1. Cor. 2. v. 9.
Ps. 23. v. 3. S. Bern. in serm.

9. Quod si supernæ illius Jerosolymæ civitatis Dei fundamenta consideremus, de iis S. Joannes ita scribit: *Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata; Fundamentum primum Jaspis, secundum Sapphirus, tertium Chalcedonius, quartum Smaragdus, Quintum Sardonix, sextum Sardius, septimum Chrysolitus, octavum Beryllus, nonum Topazius, decimum Chrysoprasus, undecimum Hyacinthus, duodecimum Amethystus.* Neque pretiositas cœlestis illius civitatis solum in nova lege gratiæ, S. Joanni, verum etiam in antiquo testamento revelata fuisse legitur. In Isaia namque Deus dicit: *Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam jaspidem propugnacula tua.* Quotidiana porro apud nos experientia testatur, quod in fundamenta ædificii alicujus, impoliti & rudissimi lapides conjici soleant, quia non videntur, atque ideo ex fundamento præstantia facile valor inæstimabilis & incomparabilis pulchritudo murorum civitatis sanctæ, & penetralium aulæ cœlestis conjici potest, siquidem lapides incultissimi, qui in illius fundamenta jaciuntur, tales sunt, qui apud nos in tanto sunt pretio & æstimatione. *Porta Jerusalem ex sapphiro*, dicitur in libro Tobiæ, *& smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus, ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur.* S. Joannes in Paradiso duodecim portas vidit, easque ex gemmis meris & pretiosissimis fabricatas: *Duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt per singulas, & singulæ portæ erant ex singulis margaritis. Plateæ & muri ejus*, canit sancta mater Ecclesia: *Ex auro purissimo, portæ nitent margaritis; Platea civitatis aurum mundum*, inquit S. Joannes, *tamquam vitrum perlucidum.* Aurum quidem inter omnia metalla pretiosissimum est, at vero si instar Chrystalli perspicuum, clarum, & perlucidum esset, quanto oculus noster abinde in majorem admirationem rapiendus esset. Imaginemini vobis quanta sit beatæ illius domus opulentia & præstantia, cujus plateæ, muri, viæ ex auro purissimo pavimentatæ & fabricatæ dicuntur, & quidem ex auro tam pretioso & selecto.

Cœli pretiositas.
Apoc. 21. v. 19.
Ibid. v. 20.
Isa. 54. v. 11.
Tob. 13. v. 21.
Apocal. 21. v. 11.
Hymn. Eccl.
Apocal. 21. v. 21.

10. De S. Salvio scribitur, quod cum post quartum diem à mortuis ad vitam rediisset, dixerit: *Audite dilectissimi, & intelligite, quia nihil est quod cernitis in hoc mundo, sed sunt, juxta id quod Salomon Propheta cecinit, omnia vanitas.* Interrogatus autem quid vidisset, respondit: *Cum Solem ac Lunam, nubes & sydera sub pedibus habere putarem, per portam luce ista clariorem introductus sum in illud habitaculum, in quo omne pavimentum erat quasi aurum, argentumq; renitens, lux ineffabilis, amplitudo inenarrabilis.* Porro de luce & claritate cœli Empyrei idem Joannes testimonium perhibet dicens: *Et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem, habentem claritatem Dei, & lumen ejus simile lapidi pretioso, tamquam lapidi jaspidis simile crystallo, Et Civitas non eget Sole neque Luna, ut luceant in ea, nam claritas Dei illuminavit illam.* Ubi antiquus quidam Interpres ita scribit: *Gloria civitatis melius explicari non potuit, quam ut diceretur claritate Dei illuminari, & agnum lucernam ejus esse; Illustratio luminarium cœli non erit necessario beatis in patria, cum corpora eorum clariora sint futura Sole & Luna, claritatem omnem à claritate Dei habitura;* Id quod in Isaia cap. 60. claris verbis exprimitur: *Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lunæ illuminabit te, sed erit tibi Dominus in lucem sempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* B. Laurentius Justinianus de immensa illa cœli Empyrei claritate ita scribit: *Nimia claritate fulgebit, ita ut Solis septies transcendat splendorem, non autem lumine suo intuentium se reverberabit aspectum.* Sed ineffabili quodammodo confortabitur, clarificabitque, nec mirum quia de Deo nostro dicitur, quod est *Lux vera, quæ illuminat omnem hominem, lucem inhabitat inaccessibilem*, S. Augustinus quoq; in suis Soliloquiis verba illa, *In lumine tuo videbimus lumen*, considerans inquit: *Quale autem lumen? Lumen immensum, lumen incorporeum, incorruptibile, incomprehensibile, lumen indeficiens, lumen inextinguibile, lumen inaccessibile, lumen increatum; lumen veridicũ, lumen divinum, quod illuminat oculos Angelorum, quo i lætificat juventutem sanctorum.*

Cœli claritas.
Cornel. à Lap. in c. 21. Apoc.
Apocal. 21. v. 10.
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 23.
Cel. Dan.
Ibid.
Isa. 60. v. 19.
B. Laur. Justin. de discipl. & mon. conv. c. 23.
Joan. 1. v. 9.
1. Tim. 6. v. 16.
Ps. 35. v. 10.
S. Aug. in Solil. c. 36.

11. Neque mysterio vacat, quod lux illa gemmæ pretiosæ assimilatur; *Et lumen ejus simile lapidi pretioso*, quia tametsi lux & Sol illuminet, nonnumquam tamen etiam oculum offendit & offuscat; & juxta Astrologorum quorumdam opinionem in majoribus illis luminaribus suæ etiam notantur maculæ, at vero lux quæ ex gemma aliqua scintillat, non solùm nos non offendit, verum etiam visum reficit & confortat; *Non autem lumine suo intuentium se reverberabit aspectum;* Luminis illius claritas inalterabilis & indeficiens erit: *Lux perpetua lucebit sanctis tuis Domine & æternitas temporum;* Ac proinde notat S. Augustinus, quod cum in omnibus sex diebus mentio fit mane & vesperi, lucis & tenebrarum in principio mundi. *Factum est vespere & mane;* in die tamen septimo, qui æternam præfigurabat quietem, nullius vespere mentio exprimatur.

Æterna dies.
Apoc. 21. v. 11.
Ecclesia.
S. August.
Gen. 1. v. 5.

12. *Simile Jaspidi*, De hac eadem gemma dicitur quod sit similis crystallo; Hic autem nec rubeum, nec viridem in se colorem habet, quia in cœlo spes locum non habet, cujus symbolum est color viridis, eo quod ibi jam jucunde possidetur, quod antea sperabatur in vita; Neque etiam rubeus color in cœlum admittitur, utpote qui dolores & miserias seu etiam sanguinem Martyrum repræsentat; *Et abster-*

Deus videbitur ut in se est.

Apoc. 7. v. 17. & c. 21. v. 4. *absterget Deus omnem lachrimam, &c.* Color etiam crystallinus vere lux quædam est. Et ideo licet si objectum aliquod per gemmam aliquam cæruleum colorem referentem speculeris, illud non tibi exhibeatur sicut in se est, sed sub illo colore, qui à gemma oculo imprimitur, non tamen idem est de crystallo, si enim per crystallum rem aliquam rubeam intuêris, rubeam illam quoque tibi repræsentabit crystallus, & flavam, si res videnda flavo colore imbuta fuerit; tale quid similiter est lumen gloriæ, hoc enim Deum cum omnibus suis divinis attributis, ita pulchrum, majestuosum, & amabilem, repræsentabit, sicuti in se est. *Quoniam videbimus eum sicuti est; Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem à facie ad faciem.* 1. Joan. 3. v. 2. 1. Cor. 13. v. 12.

13. In vita S. Cœciliæ refertur, quod cum martyrii ipsius ministri ipsam acrius reprehenderent, quod in flore ætatis pulcherrimo constituta, sponsalitii sui voluptates, divitias, cunctaque alia hujus vitæ bona simul & semel perdere non dubitaret, ipsa libera voce, responderit: *hoc est dare lutum & accipere aurum, dare tabernaculum breve & miserabile, & magnam, spatiosamque, & amplam demum accipere ex lapidibus pretiosis & auro ædificatam, dare angulum, tenebrosum locum, & accipere lucidum, margaritis cœlestibus resplendentē, dare lapidem miserabilem, quem pedibus conculcatis, & accipere lapidem pretiosum, qui resplendet in regio diademate.* Surius in vit. S. Cæcilia.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Beati omnes, utpote coronati Reges in solio Majestatis considentes, in cœlis potentes erunt.

THEMA.

Amabulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Isaiæ. 60. ℣. 3.

In cœlo omnes sunt Reges.

1. S. Fulgentius suo tempore inclytæ hujus urbis Romanæ (quæ ut egregius quidam Orator scribit, nihil est aliud quam parvus quidam mundus, sicut mundus universus aliud non est, quam magna quædam Roma) hujus inquam urbis magnificentiam vehementer demiratus, in pulchra hæc verba prorupit: *Quam speciosa esse potest civitas cœlestis, si ita fulget Romana terrestris? Et si in hoc sæculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, quænam præstabitur Sanctis diligentibus veritatem?* S. Fulgent. Cineas apud Pirrhum Regem adeò celebris Orator, ab eodem interrogatus: Quidnam sibi de Roma visum fuisset? respondit: *Regnum sibi urbem visam esse*, quantò igitur magis idipsum in veritate de cœlesti Jerosolyma civitate Dei asserere possumus, de qua clarum est propheticum illud oraculum. &c. *Et ambulabunt, & Reges in splendore ortus tui?* Cin. Orat. Isa. 60. v. 3. Quodnam esse potest gratiosius gloriosi usq; spectaculum, quam videre innumerabilem quamdam Regum, Imperatorum, Monarchatumq; multitudinem? Jeremiam Prophetam quæso audiamus, qui sub figura Jerosolymæ, de Regno Beatitudinis loqui volens, ita differit: *Ingredientur per portas Civitatis hujus Reges & Principes, sedentes super solium;* Jerem. 17. v. 25. *Quàm nobilis societas* inquit ibi Doctor Seraphicus, *Quam gloriosa Civitas illa esset, in qua nullus omnino nisi Principes & Reges habitarent;* S. Bon. ser. 2. in Fest. Omn. SS. Si in Civitate aliqua duos civium milliones numerante, neminem videres alium, quàm Principes, Reges, Papas, qualis in tali Regnorum & Monarchiarum metropoli nobilitas & magnificentia reluceret. Pergit autem idem S. Bonaventura de Regno cœlorum ulterius dicere: *Reges utique sunt, qui de manu supremi Imperatoris coronā Regni accipiunt.* S. Bon. ibid.

Potentes.

2. Huic quoque veritati Sapiens per quædam verba testimonium perhibet, quæ in Sanctorum Martyrum honorem sæpius à nobis recitantur, ait enim: *Fulgebunt justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent;* Sap. 3. v. 7. paulò post verò Beatorum potentiam & dominium declarare volens subjungit: *Judicabunt nationes & dominabuntur populis.* Ibid. v. 8. Similiter David Pater ejus prius hac de re ita scripserat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est Principatus eorum.* Psalm. 138. v. 17. Ubi notanter dicit: *Nimis confortatus est, &c.* Quia si Regna terræ hujus consideremus, ex multis Historiis clarum est, quod Principes cæteroquin potentissimi, utpote multis regnis dominantes cum omni thesaurorum suorum robore, cum cunctis exercitibus, cum omni denique potestate & consiliis suis, rebelles subditos suos nonnunquam donare non possint, & tamen unus dumtaxat è spiritibus Angelicis in brevissimo tempore nocte quadam centum octuaginta quinque millia inimicorum Dei & populi ejus circa Jerosolymam admirabili strage delevit. *Et qui vicerit & custodierit usq; in finem opera mea, dabo illi potestatem super gentes, Et reget eas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur.* Apoc. 2. v. 26. Ibid. v. 27.

3. Legatur vita Sancti Casimiri, & contra inimicos regni sui longè gloriosior in Cœlis quam in terra fuisse reperietur; In ejus namque lectionibus legimus: *Post ejus mortem Lithuanicus exercitus exiguus numero, ob subitaneam & inspiratam Mosco potentissime instructis irruptionem, voto facto Beato Casimiro, apparente ipso in aere quasi duce prævio, de hoste ad internecionem deleto victoriam insignem reportavit. Et gladii ancipites in manibus eorum, Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis, Ad alligandos Reges eorum in compedibus.* Historia. Psalm. 149. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 8.

4. Quot inimici exercitus per unius dumtaxat Regum & Monarcharum illorum qui regnant in Cœlis patrocinium & invocationem fuere fugati? quot regna subjugata? quot subacti Barbari. Sanctus Anselmus de Beatis, quoad potentiam illorum ita scribit: *Præstabunt viribus quicumque supernis meruerint civibus associari, in tantum ut nullatenus illis quidquam obsistere valeat, vel si movendo quid aut evertendo voluerint à suo statu, quin illico cedat, nec in eo quod dicimus majori laborabunt conatu, quam nos modo in oculorum nostrorum motu.* S. Ansel. l. de similit. c. 52.

5. Qui hic in terris rerum potiuntur Monarchæ limitatam habent potentiam & authoritatem, neque hanc ulla in re exercere possunt, nisi promptam in subditis inveniant obedientiam, de illis verò cœlestis Paradisi Regibus, Doctor Angelicus ita scribit: *Ibi voluntas cujusque semper & ubiq; complebitur, juxta illud Augustini: Omnipotentes erunt voluntatis suæ, sicut Deus suæ;* & ideò Creaturæ omnes promptissimè illis parebunt, & Creatoris, cui sunt perfectissimè uniti, potentiam participantes, quasi omnipotentes erunt. Beatorum authoritas ac creaturarum subjectio. S. Th. opusc. 63. cap. 4. Pro cujus explicatione Sanctus Anselmus exemplum adducit Angelorum dicens: *Sicut Angelis nihil obsistit, nec aliquid eos impedire potest, nec constringere, quin pro velle suo cuncta penetrent liberrimè, ita non erit aliquod obstaculum quod nos retardet, nulla clausula quæ nobis ullatenus obstet, non elementum quod nobis ad velle nostrum promptum omnino non extet.* S. Ansel. ibid. c. 51.

6. Porrò Beatos in cœlesti Paradiso coronatos esse Reges adeò verum & certum est, ut ipsemet Salvator noster electos in novissimo judicii die ad gloriam invitaturus, hanc illis à se sub titulo Regni dari protestatutus sit, & tametsi tunc venturus sit in forma Judicis nihilominus cum titulo, potestate & Majestate Regis sit compariturus: *Cum autē venerit filius hominis in Majestate sua, tunc dicet Rex* Omnes beati coronati sunt Reges. Matth. 25. v. 31.

his

Ibid. v. 34. Ibid.

his qui à dextris ejus erunt: Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum à constitutione mundi. Ubi, ut vides, gloriam non hæreditatem, non præmium, non pallium aut bravium, sed regnum appellat, sicut & gratiam, quæ semen est gloriæ: *Ecce enim Regnum Dei intra vos est,* quando enim Divinæ sumus gratiæ possessores, jus habemus ut regni illius investituram quoque accipiamus, ad cujus possessionem nobis per sanguinem Agni aperta via fuit.

Luc. 17. v. 21.

Soli Deo subjecti cum coRegnantes. Apoc. 5. v. 9.

7. Illi viginti quatuor Senatores, de quibus in Apocalypsi mentio fit, quorum capita Diadematibus redimita erant, his ei verbis applaudebant: *Redemisti nos in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro Regnum, & regnabimus.* Sanctus Antonius de Padua proinde in sermone quodam inquit: *Percipite Regnum, vos eritis Reges.* Apocal. 5. *Fecisti nos Regnum; studiosam ordinationem, quia hoc Regnum non est casuale, sed preparatum nobis ab origine mundi, de qua præparatione studiosa loquitur Apostolus* 1. Cor. 2. *& accepit ex* Isaiæ c. 64. *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt illum.* Quamdiu in hac præsenti vita vivimus, omnes subditi sumus: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit,* at verò quando ab hujus corporis carcere soluti & exempti erimus subitò ut regno illi pedem nostrum intuleri-mus, regio diademate coronabimur. *Ibi nullus alteri subjicitur,* inquit Sanctus Thomas, *ibi cessabit omnis prælatio, sed soli Deo omnes subjecti sunt;* at verò numquid subjectio ista liberum Dominii sceptrum forsitan impediet? Nullo modo; Et ideo Sanctus Thomas protinus subdit: *Cui subjici & servire est verè regnare;* siquidem idem ipse Rex gloriæ in Paradiso non solùm voluntatis beatorum promptus erit executor, verum insuper illorum ministerio totus deditus erit: *Transiens ministrabit illis.*

S. Anton. de Pad. Fer. 2. post Dom. 1. Quadrag. Apoc. 5. v. 10. 1. Cor. 2. v. 9. Isa. 64. v. 4. Rom. 13. v. 1. S. Tho. opusc. 63. v. 4. Luc. 12. v. 37.

Beatitudo corona nominatur.

8. Porrò æterna retributio non sine mysterio in pluribus Scripturæ locis Coronæ titulo appellatur, vult enim Spiritus Sanctus, ut omnes electorum animas in Paradiso coronandas esse sciamus; Et hæc est ratio, cur circa Beatorum capita coronæ instar radii cujusdam depingi soleant. Sanctus Apostolus, qui ad Cœlum Empyreum à Deo raptus fuit, Beatitudinem coronæ titulo decoravit: *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ;* Et in Apocalypsi dicitur: *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi Coronam vitæ, id est,* inquit Hugo Cardinalis hæc verba exponens, *vitam interminabilem, vel vitam regalem, quia modo non habemus nisi vitam servilem, quia ipse Dominus erit nobis Corona;* In cujus probationem textum illum Isaiæ cap. 28. adducit, dicentis: *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ.*

2. ad Tim. 4. v. 8. Apoc. 2. v. 10. Hug. Card. Ibid. Isaia 28. v. 5.

Describitur gloria. Sap. 5. v. 16 Ibid. v. 17.

9. Sapiens de Beatorum gloria tractans, ita illam nobis delineavit. *Justi autem in perpetuum vivent, & apud Dominum est merces eorum, & cogitatio illorum apud Altissimum, ideò accipient regnum decoris, & diadema speciei de manu Domini.* Sanctus Bonaventura huic quoque veritati testimonium perhibet, dum omnes beatos velut totidem Reges futuros esse dicit: *Omnes Sancti,* inquit, *erunt Reges, juxta illam sæpius allegatam Christi invitationem: Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum, &c.* Christus in propria persona honorabit eos: *Præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis,* sicut filius Regis consuevit in propria persona servire, quando vult multum suos nobiles honorare. Idem quoque Seraphicus Doctor observat, quod Ecclesia de quolibet Beato cantando dicat: *Posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso;* De hoc quoque lapide pretioso emptionem illam interpretatur, de qua dicitur: *Simile est Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas, inventa una pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam.* Eodem quoque in loco inter coronas distinguens ait: *Nota, quod duplex est corona, aurea scilicet & aureola. Aurea dicitur præmium substantiale, quod consistit in tribus, scilicet in visione Dei clarissima, in fruitione suavissima, & in recreatione securissima, de qua dicitur: Corona aurea super mitram ejus, quæ est ornatus Pontificum, quia omnes Sancti non solùm erunt Reges omnipotentes suæ voluntatis, sed etiam erunt Sacerdotes & Pontifices, offerentes Deo semper Sacrificium laudis; Et ideò dicitur: Fecisti nos Deo nostro Regnum & Sacerdotes. Alia corona dicitur Aureola, id est, coronula parva;* redditque coronæ huius rationem, dicendo, quod sit gloria quædam specialis accidentalis, quæ Sanctis quibusdam propter excellentiora quædam opera communicatur: *Datur tribus generibus operum; Virginibus, & hæc est florea; Martyribus, & hæc est gemmea; Doctoribus, & hæc est stellata.*

S. Bonav. in Diat. p. 1. tit. 10. c. 1, 2. Matth. 25. v. 34. Luc. 12. v. 37. S. Bonav. in Diat. p. 1. tit. 10. c. 2. Ps. 20. v. 4. Matth. 13. v. 45. S. Bonav. Ibid. Eccl. 45. v. 16. Apoc. 5. v. 10. Idem. Ibid.

Beati in thronis sedebunt.

10. Enim verò præter Diadema est & alia regia corona in signum Majestatis quàm in Rege solium occupante reveremur; Sanctos quoque in solio gloriæ sessuros esse legimus: *Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici & sedi cum Patre meo in throno ejus.* Pharao Josephum honorare volens, *Fecit eum ascendere super currum suum, uno tantum Regni solio te præcedam;* non verò sic Deus noster Rex gloriæ & cœlestis Paradisi Monarcha, is enim apertè dicit: *Dabo ei sedere mecum in throno meo.* In prophetia Danielis plures in cœlo thronos præparatos esse legimus: *Aspiciebam,* inquit Propheta, *donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit;* cujus ratio esse potest, quia supremus ille Monarcha non solum vult ut animæ beatæ in eodem solio suo honorificentissimè sedeant, sed etiam ut ad instar regum quilibet in throno suo particulari pariter cum ipso sedeat; Unde Rup. Abb. Tuitiensis ait: *Thronus unus, & plures Throni plures sunt sancti.*

Apocal. 3. v. 21. Gen. 41. v. 43. Apoc. 3. v. 21. Dan. 7. v. 9. Rup. Abb. l. 1. c. 13.

Ut Reges.

11. In glorioso illo Transfigurati Salvatoris spectaculo, in ejus comitatu simul Moyses & Elias comparentes visi fuêre, nec tamen est, quod ideò vobis persuasum habeatis, quod solum in actu reverentialis obsequii ipsi astiterint, quin potius in actuali majestate velut reges juxta ipsum fuere visi; siquidem Sanctus Lucas apparitionem & situm illorum describens, non sine ratione dixit: *Erant autem Moyses & Elias visi in Majestate.* Ingeniosa proinde est illa Sancti Thomæ de Villanova de Sancto Præcursore scribentis ponderatio, quod scilicet post laudes quibus Divinus Panegyrista Præcursorem extulit, mox etiam subjunxerit: *Qui autem minor est in Regno Dei, major est illo;* Unde hanc deducit consequentiam; *Quanta illa gloria quo tendimus, ubi omnium minimus maximo, sapientia, puritate, virtute, perfectione major est? quisquis maximus habetur, ad illam felicitatem comparatus, velut infantulus reputatur;* Et tamen Sanctus Gabriel de Baptista dixerat; *Erit enim magnus coram Domino.* Æterna veritas illum Angeli honorifico titulo exornârat. Denique Synagoga illum in conceptu Filii Dei & Messiæ habebat.

Luc. 9. v. 31 Luc. 7. v. 18 S. Th. à Vill nov. conc. 3. de S. Joan. Bapt. Luc. 1. v. 15

Omnes magni.

12. Quoad sanctitatem quoque nulla est hic in terra

terra dignitas aut magnificentia, quæ beatorum excellentiæ comparari possit; etenim nos hic in terris, in comparatione ipsorum, velut Pygmæi quidam sumus. *Quis Paulo major?* quærit Villanovanus: *Sed quid ait de se ipso: [Cum essem parvulus loquebar ut parvulus, sapiebā ut parvulus, cogitabam ut parvulus:] Ubi Paulus parvulus est? quis dicere audebit: vir sum ego? Festinemus ingredi illam requiem, ubi verè magnus est, quisquis etiam in ea minimus est; non mihi cura est, Deus meus, quantus futurus sim apud te in Regno tuo, sed hoc magis curo & exopto, ut de Regno tuo sim, quasi ad domum tuam pertineo, qualiscumque fuero, magnus ero.*

S. Thom. de Villanov. Ibid. 1. Cor. 13. v. 11.

13. In Apocalypsi dicitur: *Et Reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam*; Quem obsecro honorem, aut quam gloriam Magnates & Potentes mundi hujus cœlesti Jerosolymæ afferre poterunt, de quibus Sanctus Hieronymus dicit, quod contremiscentes ante Thronum Dei astituri sint? *Potentissimi quondam Reges nudo latere palpitabunt.* Enim verò ni fallor Sanctus Joannes his verbis dicere voluit, quod Reges & Monarchæ mundi hujus, supremam Beati illius Regni Majestatem & magnificentiam contemplantes, suos in cœlos honores sint reposituri, id est, quod sceptris & coronis terrenis renuntiaturi sint hic in terris, ut tandem gloriosius & præcellentius regnare possint in cœlis. *Et Ambulabunt, & Reges in splendore ortus tui, &c.* inquit Isaias; Quibus in verbis mystica esse videtur dictio illa, *ambulabunt*, siquidem perfectionis est expressiva, juxta illud: *Ambula coram me & esto perfectus*, atque ideò Propheta vult dicere. Multi reges in hac præsenti vita in luminosum æternæ beatitudinis Orientem suos defigendo cogitatus oculos ingentibus passibus in Sanctitate ambulando proficient, ut suo tempore longè pretiosiori corona, nimirum cœlestis gloriæ diademate tempora sua cingere possint; prouti fecerunt Sanctus Ludovicus Rex Franciæ, Sanctus Hispaniarum Rex Hermenegildus, Sanctus Eduardus Rex S. Angliæ, Sanctus Casimirus Rex Poloniæ, Sanctus Emericus Rex Sueciæ, Sanctus Canutus Rex Daniæ, Denique Sancti Carolus Magnus & Henricus Imperatores, & plures alii salutare Severini Boëtii consilium secuti dicentis: *Non in hoc terræ puncto, sed in Cœlo propaganda gloria.*

Apocal. 21. v. 24. S. Hieron. Reges terrenis coronis renuntiarunt. Isa. 60. v. 3. Gen. 17. v. 1. Severin. Boetius.

14. Verum enimverò quæret fortasse aliquis, quâ ratione Jeremias Propheta dicere potuerit: *Ingredientur per portas civitatis hujus Reges & Principes*, cum in toto octo Beatitudinum numero nulla non solùm regum, sed nec divitis alicujus aut in hac vita prosperitate aliqua affluentis fiat mentio, sed tantum eorum, qui suam in afflictionibus, paupertate & continuis persecutionibus traduxere vitam: *Beati pauperes, beati qui lugent, beati qui persecutionem patiuntur? &c.* At verò facilis est in promptu responsio, siquidem omnes electi etiam reges quamdiu hic in terris vitam degunt, in humilitate, contemptu & persecutionibus continuis fluctuant, at vero in vita futura quando remunerandi erunt, subito ut beati illius regni investituram acceperunt, veri reges fiunt, & quanto hic fuere majoribus ærumnis subjecti, tanto in Cœlis amplius & magnificentius erit illorum Dominium.

Jerem. 17. v. 25. Potentiores in cœlo futuri. Matth. 5. v. 3. &c. usque ad v. 10.

15. Sanctus Anselmus idipsum explicat per similitudinem hominis alicujus, qui in via publica ulceribus plenus atque ab omnibus derelictus & contemptus jacet, quem Rex illa pertransiens non solùm levari & curari jubet, verum etiam restauratum & divitiis auctum in partem regni sui clementer assumit: *Si Curatum, suis regalibus ornamentis indutum sibi præsentari præciperet, ut in regno suo filius suus à cunctis haberetur, atque in nullo quod imperaret, à quoquam contradiceretur, hæredem suum filiisque suis cohæredem constitueret, & eum suo nomine vocari vellet, nonne diceres hunc magnifice & inopinatè honoratum? Et certe Deus nobis hæc omnia facit; nati enim de putredine carnis, replemur multis miseriis; vocatos nos nomine suo Deos facit; ipse enim dicit: Ego dixi, Dii estis, & filii excelsi omnes, sed ipse Deus Deificans est, tu verò Deus Deificatus,* Porro in nostra est positum potestate, ut in immortali illo regno corona gloriæ redimiti, de illorum beatorum regnum numero censeamur; at verò hic in terris res ita se non habet, cum paucis sors ista contingat, ut regnare, vel Reges, Imperatores, vel Papæ fieri possint; Quanta igitur & quam longè melior & Monarchatum cœlestium conditio, & tamen ut statum hunc sublimem sortiamus, totum à nobis & à nostrò arbitrio dependet. Sanctus Hilarius verba illa Psalmi: *Et nunc Reges intelligite*, explicans dicit: *Alios nobis Reges Evangelia demonstrant, scilicet in quos appropinquavit Regnum Dei, qui regnans in se peccatum devicerint, qui sui ipsius corporis reges sunt, dominatus suo universa vitiorum incentiva subdunt; hoc enim in nobis est Regnum Dei*, adducitque illam Sancti Pauli ad Corinthios scribentis authoritatem, in qua dicitur: *Utinam regnetis, ut & nos vobiscum regnemus; Hoc itaque Regnum Dei est, ubi peccatum vincetur, ubi non regnat hostis.*

Ubi etiam nos regnare poterimus hic superatis vitiis. S. Anselm. cap. 60. de sim. Ps. 81. v. 6. Ps. 2. v. 10. S. Hilarius Ibid. 1. Cor. 4. v. 8.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Tractatus de animarum beatarum, & corporum ipsorum pulchritudine & de dotibus claritatis, impassibilitatis, agilitatis & subtilitatis, quibus corpora adornabuntur, restaurabunturque omnes illius defectus.

THEMA.

Tunc justi fulgebunt sicut Sol in Regno Patris eorum. Matth. 13. v. 43.

1. GEdeon olim ex jussione Dei militibus suis, ut ad tubæ sonitum vasa testea, quæ deferebant in manibus, confringerent, præcepit, ut lumen in illis absconditum promicare posset; Sed *Omnia in figura contingebant illis*; Nos enim qui *habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*, ad sonitum tubæ judicii particularis uniuscujusque nostrum, per corporis nostri depositionem vas hoc testeum & fictile rumpemus, moxque splendor animæ, gloriæ lumine undequaque cinctæ copiosè promicare incipiet; ad sonitum verò judicii universalis terram hanc quam in morte deposueramus, reassumemus quidem, sed eo modo quem Apostolus his verbis describit: *In momento, in ictu oculi, in novissima tuba, canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur; oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Verum quidem est, quod secundùm modum discurrendi humanum impossibile videri possit, quod lutum hoc luce & immortali vestiendum sit claritate, siquidem, *Homo putredo & filius hominis vermis*, verumtamen ut Sanctus Cyrillus, quo nullus ad propositum nostrum loqui poterat convenientius, inquit: *Justi splendebunt ut Sol, & tamquam Luna, sicut & splendor firmamenti, & prævidens istam hominum incredulitatem, vermibus parvis lucidum corpus dedit, ut eo splenderent, ut ex apparentibus crederetur id, quod expectamus, qui enim partem poenit*

Corpora nostra resurgent vestita immortalitate. 2. Cor. 4. v. 7. 1. Cor. 15. v. 52. Ibid. v. 53. Job. 25. v. 6. S. Cyrillus Hier. catech. 18.

tuit praestare, poterit & totum, & qui fecit ut vermis lumine splenderet, multò magis hominem justum splendidum efficiet.

Mediante Redemptore mereri possumus gloriam.

2. In officio Ascensionis Domini hoc legitur responsorium: *Omnis pulchritudo Domini exaltata est super sydera*; Dicitur autem notanter: *Omnis pulchritudo Domini*, quia quidquid in corporibus gloriosis, & multo magis in animabus beatis pulchrum est, suam non solùm originem, sed & effectum suum à gloriosa Christi sortitur humanitate; *Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur*, Salvator noster apud Sanctum Lucam de Beatis dicit: *aequales enim Angelis sunt*, at verò lux & claritas etiam unius dumtaxat Angeli immensa est: *Posthac*, inquit Sanctus Joannes in Apocalypsi, *vidi alium Angelum descendentem de Caelo, habentem potestatem magnam, & terra illuminata est a gloria ejus*; Idem vero Sanctus Joannes in Epistola prima ulterius progrediens dicit; *Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus*; Pro quorum verborum intelligentia notandum, quod quando serpens infernalis humani generis hostis Proto-parentes nostros adeò à Deo sublimatos videns, ut illos ad lapsum & praecipitium inclinaret & disponeret, iis dixit; *Eritis sicut Dii*, id non fecerit, quasi medium, quo Deo similes fierent, suggerere volens, sed mera Luciferi illis fortunam eorum invidentis fraus & deceptio fuit; inde enim factum est, quod quidem *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis*, non verò Deo, ut serpens dolosè promiserat: at verò postquam secundus Adam, non terrenus, sed caelestis, in progressu seculorum de Caelo descendit, sapienter disposuit, ut homines poenitentia mediante merita sibi acquirerent ad gloriam, & in virtute redemptionis suae similes illi in beatitudine fierent, Unde Apostolus ait: *Nos vero omnes revelata facie gloriam Domini speculantes in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem.*

1. Cor. 15. v. 22. Luc. 20. v. 36. Apoc. 18. v. 1. 1. Joan. 3. 2. Gen. 3. v. 5. Ps. 48. v. 13. 2. Cor. 3. v. 18.

Animae pulchritudo non apparet nisi deposita carne. Ps. 44. v. 12. D. Chrys. Ibid.

3. Enim verò quaenam sit animae alicujus in gratia existentis pulchritudo & venustas, ex illis verbis deducere possumus Psalmistae dicentis: *Et concupiscet Rex decorem tuum*. Tanta enim est talis animae pulchritudo, ut Deus ille, qui Paradisum beatum efficit, incomparabili ejus pulchritudine rapiatur; Unde verbis illis: *Decorem tuum*, Divus Chrysostomus hanc glossam addit: *Secundum animam*, ac demum subdit, *Ex anima pulchritudine licet tantum bonum lucrari, quantam possidet, qui Deum habet amatorem*. Quia verò gratia semen est gloriae, meritò dicere possumus, quod qualis semen inter & fructum, qui seminis germen est, differentia intercedit talis quoq; differentia sit inter pulchritudinem animae viatricis in gratia Dei existentis, & aliam quae actuali & perpetua gloria perfruitur; *Et nondum apparuit quid erimus*, quia quamdiu anima cum hoc mortalis corporis luto conjuncta est, nullum de ejus pulchritudine conceptum facere possumus.

1. Joan. 3. v. 2.

Quatuor gloriosorum corporum dotes. S. Bon. ser. 5. de Resurr. Matth. 13. v. 43.

4. Sanctus Bonaventura in sermone quodam de Resurrectione verba thematis assumpti, scilicet: *Tunc justi fulgebunt sicut Sol, &c.* ponderans, in hoc planeta quatuor corporum gloriosorum dotes considerat, dicens: *In splendore Solis significatur dos claritatis: In perpetuitate solis, dos impassibilitatis, In virtute solis activa (sol enim penetrat integrum vitrum) dos subtilitatis; In celeritate solis, dos agilitatis, sole celeriores erunt Sancti*. Has igitur gloriosi corporis dotes sigillatim ponderemus; Et primo quidem animarum & corporum gloriicatorum lucem & claritatem, Enimverò Moyses Deum in monte Sinai facie ad faciem non viderat, quin potius claram Dei visionem postulandi Deus respondit; *Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris*, & tamen ex eo solùm, quod cum Deo locutus fuerat, Filii Israël oculos suos in ejus faciem nimio splendore coruscam defigere minime potuerunt, sed necessum fuit ut Moyses vultum suum velo quodam obtegeret; Unde sic arguere licet, quod si Moyses hac mortali carne etiamnum cinctus ex solo cum Deo paucis diebus continuato consortio & familiari colloquio, tanto splendore coruscavit, quaenam erit claritas illa quae in illam animam copiosissimè redundabit, quae Divino Soli, qui tribus luminibus in una luce resplendet, intimè conjuncta erit?

Exod. 33. v. 23.

Corpus beati sole clarius. Isa. 30. v. 26

5. Nescio an aliquando ad illum Isaiae textum vos reflexeritis, in quo dicitur: *Et erit lux Lunae sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum, in die, &c.* In universali etenim resurrectione Luna ad aspectum corporum beatorum resurgentium scintillabit, sicut lux solis, & hic radios suos septempliciter adaugebit, Sed dicat aliquis; Numquid ex Divinae Scripturae oraculo clarum est, quod in illa die *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum*? Et ideò respondeo, verum quidem esse, quod funesta haec signa judicium praecessura sint, verumtamen Humanitate Christi & luminosis ac resplendentibus Beatorum corporibus in medium prodeuntibus, tam excessiva lux ex animabus beatis, & corporibus gloriosis redundabit, ut tametsi sol & luna sub Eclypseos deliquio delitescerent, & stellae obscuratae essent, unicum tantum corpus unius Beati, ad totum universum copiosius, quam à sole fieri solet, illuminandum abundè sufficeret; Unde ad illa verba quae Sanctus Lucas de Salvatore nostro transfigurato scribit, scilicet: *Et resplenduit facies ejus sicut sol*, Glossa interlinearis dicit: *Non habet clarius cui comparet, hoc insinuans, quod sole clarior sit claritas corporis beati.*

Matth. 24. v. 29. Matth. 17. v. 2. Gloss. interl.

S. Vin. Fer. ser. 3. in Dom. in albis. Animae dabit majorem pulchritudinem.

6. Sanctus Vincentius Ferrerius corpus aliquod gloriosum septies sole luminiosius futurum esse scribit, unde idipsum arguit, quod nos jam tetigimus, scilicet quod si Deus ad mundum illuminandum glorioso aliquo corpore loco solis uteretur, hoc majori lumine mundum perfunderet, quam quo a sole illustratur. Absit à me ut exaggerationem Hyperbolicam esse dicam, quod hac de re scribit Sanctus Augustinus, siquidem tanti tamque praestantis Doctoris authoritas venerationem meretur non verò ventilationem aut censuram; Hic agitur de corpore glorioso ita scribit: *Hujus corporis claritas tantùm solem excedit, quantum sol in claritate nostrum corpus praecellit.* Idem quoque rationem excessivae hujus claritatis assignat, nimirum quia procedit ab anima, & ideò *hujus corporis claritas est tanta, quanta est spiritus*; tunc etenim de corpore dici non poterit: *Corpus quod corrumpitur aggravat animam*, sed potius corpus tunc animae majorem conciliabit pulchritudinem: *Non enim est hoc corpus animae oneri, sed decori, quod nulla corruptibilis moles aggravat, sed quod Angelica natura aequalitas levigat.*

S. Aug. T. 9. Tract. 5. c. 47. Ibid. c. 46. Sap. 9. v. 15.

Septemplicites fulgent plus quam sol in mundi fine. S. Bern. T. 2. ser. 66. A. 3. cap. 2.

7. S. Bernardinus circa hanc claritatem observationem quamdam habet, per quam id quod hactenus de excessivo gloriosorum corporum splendore diximus magis roboratur & elucescit, nimirum quod quando Salvator noster dicit: *Tunc justi fulgebunt sicut sol*, non sit intelligendus de illa luce, quam sol in praesenti tempore habet, sed de illa quam

quam post universalem resurrectionem est habiturus, quando scilicet teste Isaia *erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis erit septempliciter, sicut lux septem dierum*, citatque Richardum in 4. dist. 49. dicentem: *quod non sunt ejusdem speciei lux elementaris, & lux corporis cœlestis.* Idem S. in eodem sermone dicit: *Dionysius scribens ad Dioscerum testatur dicens, quod Beatitudo non est corporum, sed ab animabus redundat in corpora; ex quo patet quod spiritus illustratus & glorificatus visione lucis æternæ claritatem suo corpori ministrabit*, teste Apostolo ad Philipp. 3. dicente: *Unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.*

Matth. 13. v. 43. Isa. 30. v. 26. Richard. in 4. dist. 49. Dion. ad Dioscorum. Philip. 3. v. 20.

8. Sciendum tamen est, quod in corporis gloriosi & animæ beatificæ potestate sit lucem suam temperare & restringere, ne oculum aspicientis hebetet & offuscet, id quod in monte Thabor factum fuisse videtur, ubi in primis Apostoli arretortis oculis gloriosum hoc intueri potuerunt spectaculum; Deinde lux vultus Christi qui solis instar resplenduit, taliter temperata fuit, ut se extra montem Thabor minimè extenderit; id quod etiam in aliis apparitionibus factum fuit, in quibus à discipulis suis post Resurrectionem sæpius visendum se præbuit, si enim totam glorificatæ humanitatis suæ lucem, quanta est in æternum transmisisset, non solum terram, sed & Cœlum insolita & admirabili luce & claritate sua illustrasset. Et quidem idipsum quod diximus alia quadam consideratione evidenter credibile reddere possumus; Si enim unicus tantum Sol in Cœlo suo constitutus, omnes homines, animalia & plantas lætificat, vitam & calorem omnibus viventibus subministrat, totque alios admirandos hic in terra, quæ vallis est lachrymarum, effectus producit, quale gaudium, quale lux & claritas in Cœlo Empyreo ex tot innumerabilium animarum beatarum & gloriosorum corporum consortio coruscabit, ubi hæc velut totidem soles luminosa erunt, suosque radios in illam Dei civitatem ex auro instar crystalli corusco stratam, totque inæstimabilibus & splendentibus gemmis locupletatam effundet.

Splendorem temperare possunt beati.

9. *In perpetuitate Solis dos impassibilitatis.* Sanctus Bernardinus de hac dote ita scribit: *Impassibilitas resultabit ex virtute animæ suum corpus potenter retinentis, ita quod à nullo exteriori agente immutari valebit.* Dicit præterea, quod si corpus alicujus Beati collocaretur in Inferno, nullam inde passurum esset læsionem, citatque authoritatem Isaiæ dicentis: *Assument pennas, sicut aquilæ volabunt, & non deficient; non laborabunt, ambulabunt & non deficient*; Ideò in Antiphona de sanctis Martyribus canitur: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis Sanctorum, & jam non erit amplius neque luctus neque clamor, sed nec ullus dolor*; Non jam amplius fami, siti, æstui, frigori, lassitudini, aut aliis corporis passionibus subjecti erunt, adeo ut si corpus alicujus Beati maria transiret, inde non madesceret, nec si per flammas transiret, ardorem sentiret. Et quidem justum est, ut corpus gloriosum hac impassibilitate & incorruptibilitate præditum sit, ad hoc ut sine intermissione Creatori suo laudes continuas dicere & referre possit. Sanctus Augustinus proinde ait: *Omnia membra & viscera incorruptibilis corporis, quæ nunc videmus per usus necessitatis varios distributa, quoniam tunc non erit ista necessitas, sed plena, certa, secura, sempiterna felicitas, proficient in laudibus Dei.*

S. Bern. ubi supra. Corpus beati impassibile. Isai. 40. v. 31. Apoc. 7. v. 17. & c. 21. v. 4. S. Aug. l. 22. de Civit. cap. 30.

10. *In celeritate Solis dos agilitatis.* Doctor Seraphicus inquit: *Tam potentem tunc faciet Deus animam, ut ex ejus Beatitudine plenissima redundabit in corpus, ex qua redundantia habebit vigorem impassibilitatis, splendorem claritatis, aptitudinem subtilitatis, promptitudinem agilitatis.* Hinc beati assimulantur Aquilis in agilitate, *sicut Aquila currere*; instar fulguris ex uno polo discurrent ad alterum. Sanctus Bernardus de illorum velocitate ita scribit: *Tanta credenda est futura corporum levitas, & agilitas Beatorum, ut possint, si velint, absque omni mora seu difficultate ipsam quoque cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem.* Sanctus Augustinus motum hunc ad proportionem animæ agilem futurum esse opinatur: *Ubi volet spiritus*, inquit, *ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritum possit decere nec corpus.* Idem S. Doctor in lib. de cognitione veræ vitæ ita scribit: *Porro illorum corporum gloria, non ratione, sed sola fide est contemplanda, erunt quippe illa corpora ut animus agilia, & Soli perspicua, quam cito enim nunc animus ab Oriente in Occidentem cogitatione pervenit, tam cito tunc illud corpus illuc pervenire poterit.*

Agilitas corporis beati. S. Bon. in Soliloquiis. Isai. 40. v. 30. S. Bern. ser. 4. in Festo omn. SS. S. Aug. ibid. S. Aug. T. 9. de cognit. veræ vitæ Tr. 5. c. 46.

11. S. Anselmus Angelorum exemplum adducit, de quibus Psalmista ait: *Qui facit Angelos suos spiritus*, dicitque illis nequaquam inferiorem futuram esse corporum gloriosorum agilitatem: *In illa beata vita velocitas tanta nos comitabitur, ut ipsis Angelis Dei æque celeres simus futuri, qui a cœlo ad terram & converso dicto citius delabuntur. Hujus velocitatis exemplum in radio solis licet intueri, qui statim orto sole in plaga Orientali, pertingit usque ad ultimum plagæ Occidentalis, ut eo perpendamus non esse impossibile, quod de nostra dicimus futura celeritate, præsertim cum rebus animatis soleat inesse major velocitas, quam inanimatis.* Adducit quoque visus nostri exemplum: *Radius quippe*, inquit, *oculorum nostrorum in sublevatione palpebrarum, usque ad cœlum pertingit, & illico earum totus in semet ac integer redit.* Sanctus Bernardinus in eodem loco de hac dote disserens ita scribit: *Anima poterit ita velociter corpus movere, quemadmodum sine corpore potest movere seipsam.* Citatque sanctum Augustinum lib. 21. de Civitate Dei cap. 3. dicentem: *Ubi volet Spiritus, ibi protinus erit corpus.* S. Bonaventura ex eodem S. Augustino rationem illius reddit dicens: *Mox ubicumque voluerit animus, statim aderit corpus*, inquit Augustinus, *Sicut enim tunc animus perfectissimo obediet creatori, ita corpus promptissime obtemperabit suo motori.*

Angelis æqualis. S. Anselm. l. de simil. c. 51. Ps. 103. v. 4. S. Bernard. ibid. S. Aug. l. 21. de Civit. c. 3. S. Bonav. in Soliloq.

12. *In virtute solis activa dos subtilitatis*; Et hæc est quarta dos corporis gloriosi, de qua S. Augustinus in Tractatu de cognitione veræ vitæ ita scribit: *Corpus Sanctorum resurget spirituale, quia velocitate, perspicuitate, levitate spiritui erit æquale, & omne solidum erit ei penetrabile, sicut & corpus Domini lapide clauso surrexit, & januis clausis intravit.* Corpus enim beati non jam amplius vitæ vegetativæ operationibus subjectum erit, sed ad instar puri Spiritus *erit corpus spirituale*, omne corpus solidum penetrabit pro lubitu, etiamsi ferreum esset.

Subtilitas corporis glorificati. S. Aug. ibid. cap. 49.

13. S. Bernardinus quatuor hasce dotes enumerans illumque Sapientiæ textum: *Fulgebunt justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent*, adducens, ita scribit: *Primo in fulgore designatur claritas: Secundo impassibilitas denotatur in igne: Tertio In subtilitate scintilla subtilitas indicatur: Quarto in discursu potest agilitas designari.* Citat quoque S. Augustinum, qui punctum aliquod ab aliis quoque sanctis Patribus indicatum, his verbis tangit:

Omnes deformitates auferat resurrectio. S. Bernard. T. 1. ser. 61. A. 2. c. 1.

Abe-

S. August.

Aberit à corporibus nostris omnis deformitas, omnis tarditas, omnis infirmitas, omnis corruptio per impassibilitatem. Et in alio quodam sermone postquam dixisset; *Advertendum est etiam quod gloriosum corpus erit visibile, & invisibile sicut ei placuerit*; subjungit: *Omnes deformitates auferrentur ab eis, quia omnes erunt conformes Filio Dei, in ætate & similitudine, in quo nulla deformitas fuit.* S. Augustin. ad idem propositum sic meditatur: *Quidquid hic humanis corporis vel ferarum morsus aut improvisi casus abstulerint, aut malarum valetudinum genera diversa decerpserint, aut humana crudelitas amputaverit, aut ignis, aut qualibet alia res aliquid debilitatis intulerit, aut etiam senectus ipsa satis onerosa negaverit, hæc atque his similia corporum damna una ibi resurrectio reparabit.*

S. Bernard. T. 2. ser. 66. A. 3. c. 2.

S. Aug. in Medit. c. 27.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

De gaudio & lætitia beatorum, qua ex divina faciei aspectu perfundentur, utpote in qua omnigena pulchritudo videtur, variaque considerantur gaudia quæ stabilia sunt, omnisque tristitia expertia.

THEMA.

Intra in gaudium Domini tui. Matth. 25. ℣. 21.

Beatorum magnum, gaudium ex visione beatifica. Matth. 25. v. 21. S. Thom. in Matth. ibid.

1. ANgelicus Doctor circa hæc thematis verba dubium quoddam movet, nimirum cur increata & incarnata sapientia potius dixerit: *Intra in gaudium Domini tui*, quam: *Accipe gaudium*; Cui hac adhibita distinctione respondet: *Quod est in aliquo, continetur ab illo, & continens majus est; Quando ergo gaudium est de aliquo quod minus est; quam cor tuum tunc gaudium intrat in cor tuum: Sed Deus major est corde, ideo qui gaudet de Deo intrat in gaudium.* Cajetanus tamen aptius ad propositum loquitur, dum ad gaudiorum cœlestium æternæ beatitudinis immensitatem sese reflectens, inquit: *Tam magnum est gaudium cœlestis patriæ de Deo, ut non possit concludi in homine, & ideo homo intrat in gaudium illud incomprehensibile, & non intrat gaudium illud in hominem, velut comprehensum ab homine*; Anima etenim revelata facie vultum illum intuebitur, qui Paradisum lætificat, & electos beatos efficit. Unde S. Augustinus dicit: *Hæc est plena beatitudo, & tota glorificatio hominis, videre faciem Dei sui, videre eum, qui fecit cælum & terram, videre eum, qui fecit eum, qui salvavit eum, qui glorificavit eum, videbit eum cognoscendo, amabit diligendo, laudabit possidendo*; Ab hac autem cognitione, ab hac possessione & amore, lætitia quædam & gandium infinitum in eum derivabitur, ac proinde S. Bernardus, qui & mellifluus dicitur, hunc in modum meditatur: *Delectabilis est ad videndum, suavis ad habendum, dulcis ad perfruendum.* Angelicus quoque Doctor de beatitudine disserens, excessivum hoc gaudium, quod animæ in continua illa, nec unquam intermissa aut interrupta Dei visione communicabitur, sequentibus verbis explicare satagit: *Ibi*, inquit, *anima valde delectabitur in continua visione delectabilis vultus Dei, de qua dicit Glossa super Psalmum, quod visione nihil delectabilius, quia semper amabunt, quem semper videbunt; In ea tanta est delectatio, quod, teste Augustino, si possent mali, mallent esse in pœnis, & Deum videre, quam esse extra pœnas, & Deum non videre, illa enim facies delectabiliter mirabilis est, & plena gratiarum.* Et quidem quotidiana in nobis experientia verum esse comperimus, quod dum rem aliquam raræ pulchritudinis videmus, & multo magis dum eamdem ut propriam possidemus miram inde delectationem & voluptatem capiamus; Ac proinde quis gaudium & delectationem illam pro dignitate explicare poterit, quam beati degustabunt, indeficienter videndo faciem illam, quæ gaudium est cœlestis Paradisi, simulque fruendo illo omnium spirituum Angelicorum, animarumque glorificatarum incomparabili splendore & pulchritudine, nam ut S. Bonavent. ait: *In cœlesti patria corda beatorum sibi invicem in claritate lucent, & puritate translucent, ibi uniuscujusque vultus aspicitur*; Quamvis omnis nostra delectatio specialissime in Dei claravisione consistat, ut proinde David merito dicat: *Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram*; Et S. Augustinus: *In qua sola consistit tota gloria sempiterna beatorum, quam quidem videre vita æterna est, & gloria sempiterna sanctorum.* O quam sibi complacet oculus noster varia videndo objecta quæ illa in rebus visibilibus alliciunt, tametsi non aliunde quam ex luto & vili quatuor elementorum materia sint composita? quantam experimur, favum mellis gustando, dulcedinem & suavitatem, tametsi illud à minimis animalculis, apibus scilicet, congregatum coalescat? Quantum hæremus attoniti, dum suavem aliquem symphoniæ concentum, & vocum ac Instrumentorum Musicorum harmoniam auscultamus? *Cogitemus igitur*, inquit S. August. *quale & quantum electorum sit unicum & singulare gaudium, illud scilicet summum bonum, quod vita lux, Beatitudo, sapientia & æternitas est.* Porro primus & præcipuus hujus gaudii fons in Divinæ essentiæ, trium personarum, potentiæ Patris, sapientiæ Filii & bonitatis Spiritus sancti clara visione consistit: Ibi enim videbimus, qua ratione Pater ab æterno generet filium, suam ei communicando substantiam; & ambo, Pater scilicet & filius tamquam unum principium æternum spirent Spiritum Sanctum, divinam ei communicando essentiam suam, & tamen in qualibet trium personarum omnis remaneat perfectio. *Ibi videbitur* ut S. August. ait: *tranquilla jucunditas, jucunda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, & beata Trinitas, & Trinitatis unitas, & unitatis Deitas, & Deitatis beata visio, quæ est gaudium Domini Dei tui.*

S. Aug. T. 9. Solil. c. 36.

S. Bern. Medit. c. 4.

S. Thom. opusc. 63. c. 3.

S. Bonav. in Solil.

Ps. 26. v. 8. S. Aug. ibid.

S. August. in Medit. c. 16.

S. August. in Solil. c. 35.

2. D. Chrysologus in illa tam amabili promissione: *Quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, specialiter ponderat verbum illud *complacuit*, & dicit, non solum Patri, sed conjunctim omnibus tribus divinis personis perplacet, quod de illarum gaudiis immensis participemus: *Quod autem non dixit: Placuit, sed complacuit, munus edocet Trinitatis, quia quod erga nos Filio placuit, hoc complacuit Trinitati.* Omnes enim tres illæ divinæ personæ mire gaudent, sibique complacent in eo quod animæ nostræ in lucidissimum divinæ essentiæ suæ speculum suos possint defigere obtutus, nobisque omnes Paradisi thesauri & gaudia communicentur.

Luc. 12. v. 30. D. Chrysol. serm. 13.

Deus complacentiam habet de beatitudine nostra

3. Enim vero sacri Doctores multa animæ gaudia, quibus in cœlis perfundetur, recensent: Doctor Seraphicus dicit: *Triplex gaudium illos beatos Spiritus lætificat & delectat: Gaudent delectabiliter in perfecta & clarissima divina claritatis contemplatione; gaudent dulciter in mellesina & suavissima divina bonitatis degustatione: gaudent sempiternaliter in tranquilla & securissima Divina Majestatis retentione.* Porro ad proportionem cognitionis ipsius Dei quam anima in cœlis habebit, amor quoque ejusdem animæ accendetur, & juxta mensuram amoris crescet in anima delectatio & gaudium; ac proinde cum cognitio futura sit clara & revelata: *Videmus nunc per speculum in ænigmate*

Sicut ardentissimus beatorum est amor ita est & gaudium inexplicabile.

S. Bonav. in Solil.

1. Cor. 13. v. 12.

mate, tunc autem facie ad faciem, consequens est ut amor beatarum animarum sit ardentissimus, nec non & jubilus gaudii ex amore boni illius infiniti consurgens omnino transcendens.

Dei amabilitas trahit ad amorem

4. Nos quidem in tantum ad rem aliquam diligendam movemur, in quantum est pulchra & bona, seu in quantum nobis utilis est, nosque delectat, ac proinde cum in Deo omnis bonitas, omnis utilitas, omnisque pulchritudo repetiatur, illum utique amabimus, illoque gaudebimus & fruemur in infinitum, juxta infinitæ amabilitatis suæ proportionem. *Tanta autem est in Deo jucunditas & amabilitas*, inquit S. Thomas, *ut cognitum ab anima statim ipsam ad se trahat, eamque vehementer in se absorbeat, ad similitudinem adamantis, qui virtute sua fortiter ferrum ad se trahit.* Idem quoque Angelicus Doctor modum nobis declarat, quo anima beata Deo unitur, unde demum gaudium, delectatio & fruitio beatitudinis procedit: *Fruitio*, inquit, *est delectatio proveniens ex conjunctione intellectus & affectus in Deum, cum enim anima figit intellectum in aeternitatem, immensitatem, omnipotentiam, sapientiam, largitatem, bonitatem, charitatem, nobilitatem Dei &c. statim affectus animæ delectatur singulis intellectus.*

S. Thom. opusc. 63.
Ibid. c. 3.

5. S. Antonius de Padua in serm. quodam varia quoque beatitudinis gaudia enumerat; *Primum gaudium à dexteris est de jucunda Angelorum societate, quando inter Sanctos tanta erit claritas, ut gaudium singulorum sit omnium commune.* Neque enim anima glorificata solum in gaudium Domini sui intrabit: *Intra in gaudium Domini tui*, verum etiam in gaudia ingredietur omnium Beatorum cunctorumque Angelorum in genere & in specie. *Secundo de Beatitudine & stola propria animæ, quando lætitia sempiterna erit super caput eorum, & gaudium & lætitiam obtinebunt.* Isaiæ, *Implebit splendoribus animam tuam. Tertium de Resurrectionis expectatione, quando in terra sua duplicia possidebunt; Quartum de admirabili Christi hominis fraternitate, quando carnem illam gloriosam oculo ad oculum videbimus, quando poterimus eum vocare fratrem, & dicere os meum & caro mea*, Aduciteque authoritatem S. Bernardi dicentis; *Plenum prorsus omnis suavitatis dulcedine hominem videre hominis conditorem, hoc gaudium speciale præ Angelis habebimus: Quintum de Manifesta Trinitatis cognitione: Sextum de horum omnium æterna & secura possessione: Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Apocal. 3. *Foras non egredietur amplius.*

S. Anton. de Pad. ser. 1. de uno trat.
Varia beatorum gaudia.
Matth. 25. v. 21.
Isai. 52. v. 11.
Isai. 61. v. 7.
S. Bernard.
Joan. 16. v. 22.
Apocal. 3. v. 12.

6. S. Thomas quoque punctum illud tetigit, nimirum quod in animam beatam transmittendum sit omnium Angelorum aliorumque cœlitum gaudium. *Non solum autem delectatur in singulis, quæ in Deo sunt, imo etiam fruitur Deo in singulis Angelis & Sanctis*, juxta illud Isaiæ, c. 60. *Tunc videbis & affluas, & mirabitur & dilatabitur cor tuum; Videbis intellectu divinam naturam, & divina opera, & affluës delectando in singulis, & mirabitur cor tuum Trinitatem in unitate & unitatem in Trinitate, & singula opera divina, & quomodo in singulis ipse sit totus: Et dilatabitur cor tuum ad suscipiendam Trinitatem, cum omni quod habet & potest.*

S. Thom. ibid.
Isa. 60. v. 5.

7. In Apocalypsi celebris illa S. Joanni facta apparitio his verbis describitur: *Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus, & in capite ejus corona stellarum duodecim.* Per hanc vero Sole amictam mulierem animam beatam intelligere possumus, quæ in Sole posuit tabernaculum suum, quia illi luci intime conjungitur & unitur, quæ tribus luminibus in una luce resplendet: Per Lunam sub pedibus calcatam omnium rerum terrenarum contemptus designatur, quia qui terram calcat, cœlum attingit; Denique per coronam stellarum duodecim Diadema gloriæ symbolice exprimitur, in quo Albertus Magnus totidem observat gaudia, quot fuerunt in illa corona scintillantes stellæ: *Perennitas duodecim gaudiorum*, inquit B. Albertus, *hic designatur, quorum unum est, de visione Divinitatis: aliud de visione humanitatis; Tertium de loci speciositate; Quartum de spatiositate; Quintum de societate hominum: Sextum de societate Angelorum: Septimum de pulchritudine Creaturarum: Octavum de stabilitate earum: Nonum de pœnarum evasione: Decimum de inferni clausione: Undecimum de stola animæ: Duodecimum de stola corporis.* Præter hæc autem gaudia multa considerat, & breviter enumerat dicens: *Vel sic accipiuntur duodecim gaudia: plena cognitio, plena dilectio, firma comprehensio, claritas corporis, impassibilitas, subtilitas, agilitas, pacis tranquillitas, grata societas, loci amœnitas, plena securitas, plena societas.*

Apoc. 12. v. 1.
Anima sole amicta & 12. stellis diversorum gaudiorum coronata.
Alb. Magn. ibid.

8. S. Bernardus de Senis ad illa verba se reflectit, quibus Salvator noster discipulos suos sic allocutus fuit: *Petite & accipietis, ut gaudium vestrum sit plenum; Petite*, inquit, nimirum regnum cœlorum, de quo alibi dixit: *Primum quærite regnum Dei*: In hoc namque solo gaudii & exultationis plenitudo reperitur: *Ut gaudium vestrum sit plenum, quod erit gloria sempiterna, quod quidem propter tria plenum nominatur; Primo quia adimplebit totum animi appetitum*, de quo Propheta ait: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo; Secundo quia consistet in visione, fruitione, & possessione plenissimi & consummati boni, quod est Deus trinus & unus*, de quo immenso & infinito bono intelligendum esse dicit textum illum Exodi cap. 33. *Ego ostendam tibi omne bonum; Tertio quia tale & tantum gaudium omnino inamissibile est*; Unde Joan. 16. dicit discipulis suis: *& gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Etenim nulla hic in terris est serenitas, quæ suam non patiatur nubeculam, nulla rosa est, quæ spinas suas non habeat; *Risus dolore miscebitur; Extrema gaudii luctus occupat.* At vero non sic est in cœlo; *Ut gaudium vestrum sit plenum.*

Ibi perfectum gaudium.
S. Bern. Sen. T. 2. seq. 49. c. ult.
Joan. 16. v. 24.
Matth. 6. v. 33.
Joan. 16. v. 24.
Ps. 15. v. 11.
Exod. 33. v. 19.
Joan. 16. v. 22.
Prov. 14. v. 13.
Ibid.
Joan. 16. v. 24.

9. Apostoli Christo immediatè post suam resurrectionem favum mellis obtulerunt, in quo quidem magna est suavitas, sed simul etiam in eo est ceræ insipiditas, utpote quæ quoddam est apum excrementum. Eodem modo gaudia mundi secum quidem delectationem aliquam adferunt, ita tamen ut semper aliqua animi amaritudine permixta sint: Sunt quidem hæc gaudia mel quoddam dulce, sed in faucibus leonis positum, qui primo dilaniandus est, priusquam mellis dulcedine frui liceat; Mel quoddam sunt, sed in apice hastæ reconditum, quæ mundanos sæpe ad mortem temporalem, & nonnumquam ad æternam mortem perducunt; Sunt Rosæ, sed spinis circumdatæ, quia inter illa constituti sæpe cogimur experiri remorsum & synderesim malæ conscientiæ, non vero talia sunt gaudia beatorum in cœlis, Unde S. Bernardinus ait: *Non favum mellis, sed purissimum & liquidissimum mel reposuit nobis Dominus, ipsam plane lætitiam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem, exultationem.* Gaudent quidem homines, inquit mellifluus Bernardus in pompis, fastu, conviviis, deliciis, facultatibus, at vero semper verum esse comperiunt, quod *extrema gaudii luctus occupat*; Sunt gaudia mundi, velut cereus quidam albus, qui ardet, resplendet & tenebras dissipat, sed simul eodé tempore consumitur, & ad finem

Mundi gaudia mixta.
Jud. 14. v. 8.
1. Reg. 14. v. 27.
S. Bernard. de fallacia præsentis vitæ.
Prov. 14. v. 13

nem properat, non vero talia sunt paradisi gaudia, utpote quæ indeficientia sunt, & nunquam finem accipiunt? *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.*

Joan. 16. v. 22.

In cœlo sinistra nulla.

Matth. 20. v. 21.

Ibid. v. 22.

10. Accessit quondam ad Salvatorem mater sanctorum Jacobi & Joannis, & suppliciter eum rogavit: *Dic ut sedeant hi duo filii mei unus ad dextram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo*, cui jure merito ab eodem Salvatore prolinus responsum fuit: *Nescitis quid petatis.* Verum dicet fortasse aliquis; Cur Christus hos discipulos & matrem eorum reprehendit & ignorantiæ redarguit, qui alia ab ejus ore verba hæc audierant: *Quærite ergo primum Regnum Dei?* Numquid illos in oratione Dominica petere docuerat: *Adveniat Regnum tuum?* Cur igitur nunc illos rejicit, dicens: *Nescitis quid petatis?* Nimirum errorem in quo hærebant è mentibus illorum tollere voluit, siquidem ipsi in beato cœlorum regno etiam sinistram reperiri credebant, in quo tamen graviter errabant, nequaquam enim ibi sinistra locum habet, sed solus & merus ibi dexteræ locus reperitur, nullum est ibi tristitiæ genus, sed solum gaudium & mera lætitia, *Delectationes in dextra tua usque in finem.* Ibi lætitia est sine melancholia, tranquillitas sine turbatione; divitiæ sine jactura, honores sine periculis, sanitas sine indispositione, abundantia sine paupertate, vita sine morte, felicitas sine miseria; Econtra vero in hac lachrymarum valle, nullus unquam Sol sine sua Ecclipsi nascitur, nulla dies sine nocte oritur; *Vanitati enim creatura subjecta est.*

Matth. 6. v. 31. Matth. 6. v. 10.

Ps. 15. v. 11. Ad Rom. 8. v. 20.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Superabundantes Gloriæ cœlestis delicia, ex consolationibus, quas Deus servis suis etiam inter dolores & tormenta communicare solet, deduci possunt; Quilibet beatus participabit de alterius beati gaudiis, fruetur que & unietur Deo omnis gaudii fonti. Et ideo hic fiendum est, ut ibi gaudere possimus.

THEMA.

Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, Psalm. 35. v. 9. & 10.

In cœlo erit risus cordis

Job. 8. v. 21. S. Greg. l. 8. mor. c. 31.

1. DUbitatum est aliquando, an risus in cœlo locum habeat? Sed facilis est pro parte affirmante responsio: Cum apud Jobum legatur expressè, *Donec impleatur risu os tuum, & labia tua jubilo*; Ubi S. Gregorius ait: *Os justorum tunc risu replebitur, cum eorum corda finitis peregrinationum fletibus æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu discipulis veritas dicit: Mundus gaudebit, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. De hoc risu Sapiens loqui intendit, quando dicit: Et ridebit in die novissimo.* Advertendum tamen est, risum quem inter beatos locum habiturum esse diximus non corporalem futurum esse, sed spiritualem; Unde idem sanctus Pontifex ait: *Non autem tunc risus erit corporis, sed cordis, risus enim nunc corporis de lascivia dissolutionis, risus autem cordis tunc de lætitia nascetur securitatis.* Mox vero quidnam per jubilum intelligatur, declarat dicens: *Jubilum vero dicimus, cum tantam lætitiam corde concipimus, quantam sermonis efficacia non explemus, & tamen mentis exultatio hoc quod sermone non explicat, ore sonat: Bene autem os risu impleri dicitur, & labia jubilo, quia in æterna patria, cum justorum mens in exultatione rapitur, lingua in cantum laudis elevatur.*

Joan. 16. v. 20. Prov. 31. v. 25.

Quanta illic gaudia.

2. S. Thomas de Aquino in eadem est opinione, quod scilicet in cœlesti patria risus non deerit, qui proinde in eodem Jobi textu fundatur, In Opusculo autem 63. qualia futura sint animæ beatæ incomprehensibilia gaudia his verbis declarat: *Cessante vero omni delectatione circa creaturas in futuro, introducet Dominus Jesus fidelem animam in delectationem totius Creatoris*, per illud verbum Psal. 36. *Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui*; Ac demum inter delectationem terrenam & cœlestem distinguit dicens: *Delectatio hic tam modica, quod tota intrat in animam, illic vero tanta est, quod non potest tota in animam intrare, sed anima intrabit in illam*; juxta illud Augustini: *Non totum gaudium intrabit in gaudentes, sed toti gaudentes intrabunt in gaudium.*

S. Thom. Quod l. 11. Q. 9. A. 6. Idem opusc. 63. c. 3. Ps. 36. v. 4.

Solemnitas infinita.

3. B. Petrus Damianus optime considerat, quod festa & solemnitates quas hic in terris celebramus inter se divisæ sint, quia dum una celebratur non celebratur alia, cujus contrarium fit in cœlo, unde dicit: *Illic autem omnium solemnitatum semper est coacervata lætitia, quia illic præsentes assistunt; qui solemnitatum sunt procul dubio causa.* S. Bernardus de superna illa civitate cœlesti loquens, nihil in ea præter merum gaudium atque lætitiam esse concludit: *O civitas cœlestis, mansio secura, patria fertilis & ampla, totum continens quod delectat.* S. Augustinus postquam in exponendum animarum beatarum gaudium fuse se extendisset, tandem dicit: *Nondum ergo cogitavi aut dixi Domine, quantum gaudebunt electi tui, utique tantum gaudebunt, quantum amabunt; tantum amabunt, quantum cognoscent, & quantum te Domine cognoscent, quantum te amabunt? Certe nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit in hac vita, quantum te cognoscent & amabunt in illa vita*; Amor igitur intensus erit juxta proportionem cognitionis; Unde sicut hæc perfecta erit, ita amor quoque immensus, & gaudium ac voluptas interminabilis erit.

B. Petr. Damian. l. 7. Epist. ult.

S. Bern. Medit. c. 9.

S. Augustin. in manuali. c. ult.

Futura gaudia aliqualiter nobis adumbrata

4. Porro voluptates quæ nos mortales homines hic in terris quam maxime alliciunt, sunt gaudia sponsalitiorum & nuptiarum; Ac proinde Spiritus Sanctus non sine mysterio hac utitur similitudine, ut aliqua saltem ex parte cœlestia nobis explicet gaudia. *Ut ex his quæ animus novit*, inquit S. Gregorius, *surgat ad incognita, quæ non novit, quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat: Quia venerunt nuptiæ Agni, & uxor ejus præparavit se: Vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo, sicut sponsam ornatam viro suo; Simile factum est regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo.*

S. Greg.

Apoc. 19. v. 7. Apocal. 21. v. 2. Matth. 22. v. 2.

5. S. Anselmus in libro de similitudinibus de superabundanti Paradisi gloria & lætitia tractans, ita scribit: *Delectatio quadam ineffabilis bonos inebriabit: & inæstimabili dulcedine sui, totos eos inenarrabili exundantia satiabit; quid dixi totos? Oculi, aures, nares, os, manus, pedes, guttur, cor, jecur, pulmo, ossa, medulla, exta etiam ipsa, & cuncta sigillatim singulaque membra eorum in communi tam mirabili delectationis & dulcedinis sensu replebuntur, ut vere totus homo de torrente voluptatis Dei potetur.*

S. Anselm. l. de similitu. c. 57.

Si tribulationis tempore electis tanta est consolatio: quanta futura?

6. Enim vero si in hac lacrymarum valle multæ animæ electæ in medio tribulationum & ærumnarum inexplicabiles sæpe consolationes experiuntur, qualia igitur gaudia illorum erunt, qui in sinu sanctissimæ Triadis suaviter requiescunt. Cardinalis Bellarminus super illa verba Psalmistæ: *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te?* Textum illi Apostoli: *Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra*, ponderans, sequens efficacissimum conficit argumentum:

Ps. 30. v. 20. 2. Cor. 7. v. 4.

Si

Cardin. Bellarm.

Si tempore tribulationis tanta est multitudo dulcedinis in corde militantis, quanta erit tempore gloria in corde triumphantis? Si miles in medio prælii totus cruentus & vulneribus saucius adeo est hilaris & lætus, quale gaudium habiturus erit dum trophæa apprehendit, & collectis spoliis, curtui triumphali impositus gloriose circumvehetur? *Quanto majus periculum*, inquit S. Augustinus, *fert in prælio miles, tanto majus est gaudium in triumpho.*

S. Aug. l. 8. Conf. c. 3.

Idem.

7. Numquam Martyres in squalidis carceribus marcescentes, vel flagellis, equuleis, catastis, feris, flammis, aliorumque crudelissimorum tormentorum carnificinis cruciati, auditi sont dixisse: *Satis est*; id quod tamen sæpius clamarunt, postquam in mediis tormentis & cruciatibus unica tantum cœlestium consolationum stilla fuere perfusi; quod si igitur in mediis ferarum faucibus adeo jubilarunt, quænam illorum erunt gaudia, postquam inserti fuerint choris Angelorum? *Si adeo est dulce flere pro te*, inquit S. Bernardus, *quam dulce erit gaudere de te?* Idem mellifluus Doctor in sermone quodam super Cantica, Martyris cujusdam inter medios Carnificinæ dolores positi mirum nobis jubilum his verbis describit: *Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter sacrum e carne sua circumspicit ebullire cruorem.* Si S. Laurentius vivis & ardentibus carbonibus in craticula superimpositus, haud secus ac si lautissimo cuidam accumberet Convivio, adeo festive jubilabat dicens: *Has epulas ego semper optavi*, quid illum facturum esse dicemus quando *Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis?*

S. Bern. de Scala. Claustr.

S. Bern. serm. 61. in Cant.

Ps. 149. v. 5.

8. S. Petrus in monte Thabor Magistrum suum à gloria transfiguratum conspiciens, ex glorioso illo spectaculo raptus, & ab excessivo quodam gaudio totaliter absorptus exclamavit dicens: *Bonum est nos hic esse*, cum tamen discursus, quem tres illæ sanctissimæ personæ Christus, Moyses, & Elias inter se miscebant, verteretur circa ignominiam, derisiones, flagella, spinas, clavos, & crucis patibulum, quod Salvator noster in Calvario monte subiturus erat, *Dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Jerusalem*; Nimirum ut S. Augustinus de S. Petro inquit: *Unam stillam dulcedinis ille gustavit, & omnem aliam fastidivit dulcedinem, quid putas dixisset, si magnam illam multitudinem dulcedinis Divinitatis gustasset, quam abscondisti timentibus te?*

Probatur.

Luc. 9. v. 33.

Luc. 9. v. 31.

S. August. in Solil. c. 22.

Contemnitur terra & quidquid extra Deum

9. S. Matthæus postquam à Christo vocatus fuit, divitias & thesauros, quos congregaverat, tanto cum gaudio deseruit, seque Christi disciplinæ submisit, licet ab ea non nisi paupertas, nuditas, & rerum terrenarum contemptus in continuo haberetur exercitio, ut in signum jubilantis animi, festivum domui suæ diem indixerit, in eoque Christum sumptuoso quodam exceperit convivio, scitisne jubili hujus causam? S. Ambrosius ait: *Qui domicilio Christum recipit interno maximis delectationibus exuberantium pascitur voluptatum*, Econtra vero ideo nobis placent mundana gaudia, quia ad cœlestia gaudia mentem nostram vix unquam extollimus; Non sic S. Augustinus qui ait: *Quidquid præter Deum est, dulce non est; Quidquid mihi vult dare Dominus meus, auferat totum, & se mihi det*; Quibus verbis sanctus Doctor, clarè insinuat, quod convivia, ludos, conversationes, thesauros, delicias, & omnia alia delectabilia, quæ mundus ista largiri potest, quæque triginta trium annorum spatio satis superque degustarat, nihil faciat, postquam consolationes spiritus degustare cœpit; & tamen hasce in mortalis corporis angusto carcere degustarat, quid igitur in animabus beatorum immensum illud cœlestium gaudiorum diluvium faciet, quod electos omnes in civitate Dei inundabit? *Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Torrente voluptatis tuæ potabis eos*, Quot Reges & Monarchæ mundum deseruerunt illis obblandientem, ex quo vel unicam cœlestis mannæ micam degustare cœperunt.

S. Ambr. l. 5. in Luc.

S. August. in Psalm. 56.

Ps. 35. v. 9.

10. Porro ingens hoc gaudium incredibiliter augebit Angelorum consortium, & multitudo infinita omnium aliorum Sanctorum. Enim vero de gentili Philosopho quodam referunt historiæ, quod dum is morti vicinus esset, summo cum gaudio se ex hac vita migrare professus fuerit, eo quod ex nunc ad Campos Eliseos magis appropinquaret, ubi multorum doctrinæ & scientiarum fama illustrium virorum daretur frui consortio, ubi Homerum inter Poëtas, inter Philosophos Pythagoram; Sallustium inter historicos ad quotidianam admittere possit conversationem; quod quidem tametsi potius quoddam morientis hominis delirium, quam sapientis hominis prudens effatum censeri debeat: Attamen majori cum fundamento veritatis, majorique cum consolatione justi morientes lætari possunt, eo quod in cœlo illis frui dabitur Angelicorum spirituum societate, tumque aliarum beatarum animarum consortio, & in sinu Dei deliciantes, de gloria, voluptatibus & gaudiis infinitis omnium Sanctorum in genere, & singulorum individualiter magnoperè participabunt. Quod si hic in terris centies milleni Imperatores essent, quorum singuli cum Augusto de felicitate contendere possent, tuque in omnium horum felicitate notabilem partem haberes, quantò id te afficeret gaudio? Jam verò ut sanctus Anselmus ait: *Ad cumulum Beatitudinis suæ aliud habebit, unde magis possit gaudere, quia enim quisque sicut se alterum amabit, pater quia sic de illius felicitate, ut de sua gaudebit, O quot igitur & quanta gaudia quisque obtinebit, qui de tot & tantis beatitudinibus Sanctorum jubilabit! Quod si tantum de aliis, quos ut se diliget, gaudebit, quantum de Deo, quem supra se diliget, exultabit? Gaudium erit ei intus & extra, gaudium sursum & deorsum, ubique gaudium plenum.*

Si Philosophus cum jubilo moritur quali cum gaudio moriatur justus.

S. Anselm. l. de simil. c. 71.

11. Sanctus Augustinus simili ferè modo discurrit, dum ait: Quod si amicum aliquem amares sicut temetipsum, de illius bono utique tantumdem quantum de tuo proprio gavisurus esses; Si verò plures amicos pari à te amore dilectos, parique felicitate affluentes haberes, utique ad numerum illorum, quorum bonum æquè æstimas ac tuum proprium, tuum quoque adaugeretur gaudium; Unde Sanctus Doctor tandem his verbis concludit: *Ergo quid erit in illa perfecta claritate innumerabilium beatorum Angelorum & hominum, ubi nullus diliget alium minus, quàm seipsum? non enim aliter gaudebit unusquisque pro singulis aliis, quàm pro seipso? si ergo cor hominis de tanto bono suo vix gaudium suum capiet, quomodo capax erit tot & tantorum gaudiorum? & utique quantum quisque diligit aliquem, tantum de bono ejus gaudet.* Quid igitur mirum si inter tot & tam inexhausta gaudia in cœlesti Paradiso aliud nihil quàm continuum & perpetuum *Alleluja* decantetur: *Per vicos ejus Alleluja cantabitur*, Et in Apocalypsi: *Alleluja, laus & gloria; Iterum dixerunt Alleluja; Amen Alleluja.*

Beati participant de aliorum beatorum gaudiis.

S. August. in Man. c. 15.

Tob. 13. v. 22.

Apoc. 19. v. 3. & 4.

12. Gau-

Deo fruitui. S. Bern. T. 2. serm. 66. A. 3. a. 2.

12. Gaudium hoc & suavitas ista fruitio vocatur, quæ ingens quædam Beatitudinis pars est, imò in qua ut ex Sancto Bernardino colligitur, Beatitudo consistit, de qua idem Sanctus ita scribit: *Hanc quidem suavitatem quidam vocant fruitionem, quæ nihil aliud est, quàm summo bono clarè viso, & certè possesso, propter seipsum perfecto amoris vinculo inhærere.* Sanctus Thomas Sanctum Augustinum citat in libro de Trinit. dicentem: *Quidquid amabitur aderit, & summus Deus summum bonum erit, atque fruendum amantibus præsto erit. O quanta jucunditas ex Dei præsentia, ubi tanta est ex Dei memoria in hac vita! Ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes.* Ecce tibi quousque unio animæ beatæ cum Deo pertingere possit.

S. Th. opusc. 63. 4. 3. S. Aug. lib. de Trinit.

Similitudinibus declaratur. S. Bern. l. de dilig. Deo.

13. Sanctus Bernardus à S. Bonaventura Tract. 6, de septem donis Spiritus Sancti cap. 18. citatus hasce adducit similitudines: *Quomodo stilla aquæ modica multo infusa vino puro à se deficere tota videtur, & saporem vini induit & colorem; & quomodo ferrum candens ignitum, simillimum igni fit, pristina, propriaque forma exutum; Et quomodo Solis luce aer perfusus, in eamdem transformatur luminis claritatem, adeò ut non tam illuminatus quam ipsum lumen esse videatur: Sic omnem tunc in Sanctis humanam affectionem, quodam ineffabili modo necesse erit à semetipsa liquefacere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem.* Idem quoque de gaudio & delectatione cœlesti dicere possumus. Idem sanctus Bernardus in suis Meditationibus, strictissimam animæ beatæ cum Deo unionem paucis verbis expressit; Etenim de æterna retributione ita scribit; *Præmium est videre Deum, vivere cum Deo, vivere de Deo, esse cum Deo, esse in Deo, qui erit omnia in omnibus.*

S. Bernard. Medit. 4.

S. Bon. in Diæt. Sal. tit. 10. c. 2. Ps. 81. v. 6. Qualiter beati futuri Dij.

14. Doctor seraphicus ad supremam illam Divinitatis & Filiationis Altissimi dignitatem, quæ Beatis communicabitur se reflectens, ita scribit: *Omnes erunt Dij sicut dicitur in Psalmo: Ego dixi Dij estis & filij excelsi omnes; Et hoc quia divinitas erit in Sanctis, & multitudine vel magnitudine dilectionis, quæ transformat amantem in amatum.* Anima igitur beati illo Deo fruetur, qui à sancto Paulo appellatur: *Deus totius consolationis*, idemque Deus adeò totus ipsius erit, ac si nulli alteri communicaretur.

2. Cor. 1. v. 3.

Angelicus Doctor docet. S. Thom. ubi sup. c. 4. Luc. c. 15. v. 31. Ps. 81. v. 6.

15. Sanctus Thomas Aquinas oculum, & intellectum Angelicum fortitus fuit, cuique ab ipsissima æterna Veritate dictum est: *Bene scripsisti de me Thoma*, qui proinde præ cunctis alijs Scriptoribus in hac materia de Beatitudine fidem apud nos meretur, ita scribit: *Deus Pater dicit unicuique fideli: Fili tu mecum semper es, & omnia mea tua sunt, ideoque omnes electi sunt Dij, juxta id quod in* Psalm. 81. dicitur: *Ego dixi Dij estis; Hæc unio fidelis animæ ad Deum fit per Dei Filium, quia ideo naturam assumpsit humanam, ut per eamdem transiret ad unionem Divinam; Hanc unionem Filius Dei impetravit in oratione devotissima dicens ad Patrem: sicut tu Pater in me, ita & ipsi in nobis unum sint; Et iterum: Ego in eis & tu in me* Ut autem ad hæc gaudia pertingere valeamus; Ecce tibi viam planam, regiam, & securam, nimirum *Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur.* Nam ut Beatus Petrus Damianus ait; *Momentaneo risu perpetuus fletus emitur, & temporali fletu perpetua lætitia comparatur*, Sanctus Basilius quoque super illa verba: *Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus*, ita scribit: *Apostolus ut cum flentibus fleamus permittit, quod hujusmodi lachrymæ sint seminarium quoddam ac fœnus, quibus æternum illud gaudium increscit quotidie & cumulatur.*

Joa. 17. v. 21. Joa. 17. v. 23. Hic flendum ut ibi gaudere possumus. Matt. 5. v. 5. S. Petr. Damian. l. 4. Ep. 2. Rom. 12. v. 15. S. Bas. Hom. 4. de Grat. act.

***

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Quòd Beatitudo omnia in se deliciarum genera includat, ex similitudine Mannæ demonstratur; Et quidem si deliciæ cœlestes cum terrenis conferantur, quantum illæ his superiores sint facile videtur.

THEMA.

Vincenti dabo Manna absconditum. Apocal. 2. v. 17.

NUlla inveniri potest aptior & per omnia consonantior similitudo, quam sit illa, quæ manna inter & Beatitudinem reperitur. Etenim celebris est illa quam Boëtius tradit, Beatitudinis seu gloriæ cœlestis definitio. Dicit enim: *Est bonum, quo adepto, nihil ulterius desiderari queat, quod quidem est summum omnium bonorum, cunctaque inter se continens bona; liquet igitur esse Beatitudinem statum omnium bonorum aggregatione perfectum.* Ad eumdem modum Sapiens de manna dicit, quod omnes in se desiderabiliores sapores & ciborum gustus in se compræhenderit: *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de Cœlo præstitisti eis, sine labore omne delectamentum in se habentem, substantia enim tua dulcedinem tuam, quam in filios habes, ostendebat; & deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur.* Sanctus Bonaventura eamdem Beatitudinem sub alijs terminis definit; Dicit enim: *Beatitudo est Divina dulcedinis inebriatio sine fine.* Omnes sapores quos quantumvis exquisitus Israëlitarum appetitus desiderare, invenire, aut imaginari sibi poterat, in Manna reperiebantur: De Beatitudine quoque sanctus Augustinus attestatur dicens: *Nihil in Regno Dei desideratur, quod non inveniatur; at in Inferno nihil invenitur, quod desideratur; In Regno Dei nihil invenitur, nisi quod placet, & delectat & satiat.* Quod si Israëlita desiderasset piscem, aut strutionem, aut lac, aut mel, vel melonem, id totum in hoc cœlesti cibo, quoad saporem præsto fuisset: *Et deserviens uniuscujusque voluntati, ad quod quisque volebat, convertebatur:* De Beatitudine pariter idem Sanctus Augustinus in persona divini & cœlestis remuneratoris loquens dicit: *Ego ero quæcumque ab hominibus honestè desiderantur, & vita, & salus, & victus, & copia, & honor, & gloria, & pax, & omnia bona; sic enim & illud rectè intelligitur, quod ait Apostolus, ut sit Deus omnia in omnibus, ipse finis erit desideriorum nostrorum, qui sine fine videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur.* De Manna Sanctus Cyprianus testatur dicens, *Hic panis omnium carnalium saporum irritamenta & omnium exsuperat dulcedinum voluptates.*

Similitudo inter manna & beatitudinem. Boet. de Consol. Philos. l. 3. Pros. 2. Sap. 16. v. 20. S. Bon. p. 2 stimuli am. c. 4. S. Aug. T. 9. l. de. c. 30. Sap. 16. v. 21. S. Aug. l. 22 de Civit. 30. S. Cyprian. Tract. de Cœn. Dom.

2. De Manna dicitur: *Panem Angelorum manducavit homo*, sed quis est hic Angelorum panis, quo simul cum natura Angelica pariter & humana nutrietur? Ille nimirum, qui de seipso dixit: *Ego sum panis vivus qui de Cœlo descendi; Beatus qui manducabit panem in Regno Dei*; Denique panis ille *in quem desiderant Angeli prospicere.* Quisquis voluptates, quas homo ex bonis hisce visibilibus recipit ritè examinaverit, fatebitur utique incomparabiliter superiora esse bonorum invisibilium & cœlestium gaudia, delicias & voluptates.

Ps. 77. v. 25. Joan. 6. v. 41. Luc. 14. v. 15. 1 Petr. 1. v. 12.

3. In Genesi dicitur: *Plantaverat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis à principio, in quo posuit hominem*

Gen. 2. v. 8. 31 deliciæ ter.

Eftiet con fcrantur eum cœleftibus quantum hæ excincedunt.

S Bern. Sen ser. 7. A 1. c. 3. S Bonav. ser. 2. de Annunt.

Cofideratur horti.

minem quem formaverat; Quod si igitur Deus homini adeò deliciosum & amœnum Paradisum in terra formavit, qualis igitur erit Paradisus ille cœlestis, tam Angelis, quam humanæ naturæ commonis? Sanctus Bernardinus de Senis serm. 7. A. 3. cap. 3. de Cœlo Empyreo dicit; *Dicitur Paradisus à dulcedinis suavitate.* Huc quoque servit illud à sancto Bonaventura formatum argumentum, quo dicit: *Si sic delectat aspectus hortorum, si sic suavitac liliorum, rosarum, & violarum, si sic amœnitac agrorum florentium, si sic pulchritudo stellarum, quantum credis, delectat cernere summum bonum, pulchritudinem omnium sæculorum, & pulchritudinis omne principium.*

Firmamentum.

4. Doctor Seraphicus ad firmamentum oculus elevans, pulchritudinem, ornatum, varietatem, & symmetriam stellarum, planetarum, luminarium denique majorum & minorum considerat, ac demum perspicacia intellectus sui Cœlum empyreum penetrans exclamat: *Dulce lumen, & delectabile est oc ulis videre Solem; & si sic delectat creatum hunc videre Solem quid delectationis putas illis esse, qui creantem intuentur Solem;*

S. Amb. ibid. Rom. 1. v. 18.

5. S. Ambrosius super illa verba Apostoli ad Romanos: *Revelatur enim ira Dei de Cœlo super omnem impietatem & injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in justitia detinent*; scribens, Deum illis, qui ideo in ipsum non credunt, nec eum agnoscunt, quia se ad Cœlum contemplandū nequaquā erigunt, juste indignari dicit, eo quod fabrica illius ad Deum, qualis est, agnoscendum abundè sufficiat: *ex ipsa enim Cœli fabrica iratus illi Deus videtur; idcirco enim tam pulchra astra condidit, ut ex ipsis, quantus & quam admirabilis Creator eorum est, possit agnosci, & solus adorari, Unde scriptum est: Cœli enarrant gloriam Dei & opera manuum ejus annunciat firmamentum.* Idem quoque S. Ambrosius, super ejusdem Pauli verba quæ sequuntur: *Quia quod notum est Dei, manifestum est in illis*, ita scribit; *Notitia Dei manifesta est ex mundi fabrica, ut enim Deus, qui natura invisibilis est, etiam visibilibus posset sciri, opus factum est ab eo, quod opificem visibilitate sua manifestaret.*

Ps. 18. v. 2.

Rom. 1. v. 19.

Musica & avium cantus.

S. Bon ser 7 de SS. Apost.

6. Magnam nos ex modularis avium cantibus, ex vocum musicalium & instrumentorum harmonia, beneque regulatis symphonijs percipimus delectationem; Et ideò Sanctus Bonaventura exinde ita arguit: *Multum demulcet auditum cantus avicularum, multum melodia hominum, plurimum harmonia instrumentorum musicalium, Ergo quid faciet melodia tantorum Sanctorum, & innumerabilium Angelorum?* Sanctus Franciscus Assisias excessiva quadam melancholia oppressus, in lecto decumbens, rogavit Fratrem Pacificum, ut Assisium abiens quemdam sui ordinis Religiosum, qui perfectus cytharædus erat ad se accerseret, ad hoc ut ex cytharæ sono modulato nonnihil sublevaretur. Cui Frater Pacificus multos exinde scandalizandos fore respondit, ac proinde monuit ut meliori usus consilio, ad Deum potius se toto corde converteret, sic enim futurum esse ajebat, ut pro molestæ illius tristitiæ mitigatione solatium aliquod perciperet. Cui consilio cum Seraphicus Pater morem gerere vellet, contigit, ut dum Sanctus vir Dei ad sublevamen istud implorandum, suam in Deum mentem elevaret, protinus Angelus quidem cytharam artificioso plectro pulsans coram viro Dei compareret, qui dum vix primæ Chordæ plectrum suum admovisset, Seraphicus Franciscus mox se tanto jubilo adeoque immensa lætitia demulceri & perfundi sensit, ut eum ne secundam Chordam tangeret, impense rogarit, timens ne præ nimia suavitate & infinita dulcedine quā interius afficiebatur, spiritum exhalaret, unde ad infinitum hunc jubilum quem in corde suo persentiscebat, temperandum, Crucem quamdam vicinam amplexatus Passionem Redemptoris nostri mentis suæ vivacissimè impressit.

Ps. 79. v 6.

Deus excessivas mitit cœlestes suavitates

Ps. 35. v. 9.

7. Porrò Deus animabus electis ærumnas, tribulationes, & adversitates in certa quadam mensura immittere quidem solet, juxta illud: *Et potum dabis nobis in lacrymis in mensura*, non verò item cœlestes mentis dulcedines mensuratim communicat, quin potius *inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Quot Sancti fuerunt, qui præ nimia illis à Deo communicata cœlesti consolatione idem dicere persæpè solebant: *Satis est Domine? satis est*; quique dum Paradisi dulcedo mentis suæ infundebatur, præ nimia suavitate deficientes in mentis deliquium inciderunt? Exemplo nobis sit Franciscus Xaverius, & Philippus Neri, in quorum postremo, ut in ejus vita legitur, ad litteram adimplebatur, quod S. Apostolus de se ipso ait; *Repletus sum consolatione, superabundo gaudio*, quotquot enim cum illo familiariter conversabantur quotidiè, illum jure merito cum S. Ephrem dicere potuisse affirmabant: *Contine Domine undas gratiæ tuæ & recede à me, quia non possum sustinere magnitudinem dulcedinis tuæ.*

Luc. 2. c. 1. v. 2.

2. Cor. 7. v 4.

S. Bonav. ibid.

Considerantur hominum dona à Deo accepta.

3. Reg. 10. v 8.

8. S. Bonaventura aliam habet proposito nostro congruentem observationem; Ita enim scribit: *Si sic potest delectare Platonis musica, si sic eloquentia Demosthenis, si sic Rethorica Ciceronis, si sic sapientia Salomonis, quæ à finibus terræ homines ad se traxit, quid erit audire divinam sapientiam, quæ sapientium omnibus istis dedit?* Adducit verba Reginæ Salomonis de servis Salomonis Regis dicentis; *Beati viri tui, & beati servi tui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam.*

Sap. 16. v. 21.

S. Anselm. in Prosl. c. 24.

In beatitudine omnia sunt.

9. De Manna Israëlitarum dicit Scriptura Divina: *Ad quod quisque volebat convertebatur*, de Beatitudine autē sanctus Anselmus inquit *Quis tanto bono fruetur, quidquid volet, erit, & quidquid nolet, non erit.* Non erat Israelitis cœleste Manna gustatoribus necessum, ut studiose & cum labore carnes ferinas, pisces, poma, fructus, mellis facies, perdices, vel alios exquisitiores cibos perquirerent, & investigarent, quia cæleste illud Manna omnium horum ferculorum, omnium carnium cujuscumque generis, omnium denique deliciosissimorum fructuum sapores in se continebat. Eodem modo idem S. Anselmus à S. Bonaventura in soliloquio circa finem citatus, unumquemque nostrum his verbis alloquitur; *Cur per multa vagaris quærendo bona creata? Ama unum in quo sunt omnia; si delectat pulchritudo, Fulgebunt justi sicut Sol si libertas, aut fortitudo, similes erunt Angelis Dei in Cœlo; si longa & salubris vita: Est ibi sanitas, æterna; si sanitas, aut ebrietas! Satiabuntur de gloria; & inebriabuntur ab ubertate domus Dei; si melodia, ibi canunt Angeli, si societas & amicitia, ibi est beatorum societas, & una omnium voluntas; si honores & divitiæ: Gloria & divitiæ in domo ejus; si securitas & certitudo, ibi omnium temporum æterna longitudo.* Idem sanctus Bonaventura Tract. 2. de septem donis Spiritus Sancti cap. 11. citat sanctum Augustinum de gloria Paradisi dicentem: *Ibi nihil, quod amabitur, deerit, nihil desiderabitur, quod non adsit.*

S. Anselm. ibidem.

S. Bon. in Soliloquio juxta Matth. 13. v 43.

Luc. 10. v 36.

Isai. 35. v. 17.

Psal. 3. 5. v 10.

Ps. 111. v 3.

S Bon. Tr. 2. de septem donis Spir. Sancti c. 11.

10. Sanctus Thomas de Aquino demonstrare volens, quod voluptates terrenæ palatium nostrum adeò vitient, ut cœlestia gustare non valeamus, hanc mannæ adhibet similitudinem, & dicit: *Quod autem ex delectatione creaturarum anima impediatur à delectatione Creatoris, hoc præfiguratum est in Judæis, quibus nequaquam dedit Manna, durante farina circa quadraginta dies, quam tulerant ex Ægypto, qua cessante præstitit eis panem de Cœlo, habentem in se omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis; & uniuscujusque voluntati defer-*

S. Thom.

Terrena vitiant palatum nostrum.

deserviens; Tandem vero exclamando concludit: *Eia quanta erit delectatio in Creatore, qui tantam delectationem posuerat in pane!*

Axioma.

11. Axioma est Philosophicum: *Propter quod unumquodque tale, & illud magis*; Et ideò si Luna resplendet, si scintillant Stellæ, Sol utique longè illis luminosior erit, utpote qui tam illi, quàm hisce omnem lucem suam communicavit; Quod si mortales in hisce rebus creatis ex corruptibili quatuor elementorum massa compositis tantam voluptatem percipiunt, quantò major voluptas & gaudium ab eo in illos redundabit, qui hæc omnia quæ in creaturis alliciunt & placent, communicavit? Audite hac de re Sanctum Augustinum ita meditantem: *Si singula bona delectabilia sunt, cogita mente, vide quam delectabile sit illud bonum, quod continet jucunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis sumus experti, sed tanto differentem, quantum differt Creator à creatura*; Insuper Sanctus Doctor, ut nobis, quanto bono cœlestis paradisi delectabiliora sint bonis terrenis, firmiter persuadeat, à minori ad majus hoc modo arguit: *Si enim est bona vita creata, quam bona est vita creatrix; Si jucunda est salus facta, quam jucunda est salus quæ fecit salutem? Si multa & magna delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta est delectatio in illo, qui fecit omnia delectabilia O qui hoc bono fruetur, quid illi erit; & quid illi non erit?* Sanctus Bernardus in sermone quodam, cui titulus est; *De triplici genere bonorum*, de Beatitudine inquit: *Beatitudo est, ubi nihil sit quod nolis, & ubi totum sit quod velis*; Ratio autem cur anima in Cœlo id totum habitura sit, quod velet, est, quia ibi Deum possidebit, in quo sunt omnia bona: *Deus meus & omnia*; ac proinde Sanctus Augustinus, vel quisquis Author ille sit, dicit: *Quid ibi deesse potest, ubi Deus est, cui nihil deest?* Idem quoque Sanctus Doctor alibi nos inadvertentiæ vel ignorantiæ redarguit dicitque se capere non posse, cur ad voluptates & delectationes captandas ad creaturas convertamur, cum in Deo Creatore vero, æterno, & infinita gaudia invenire valeamus: *Cur ergo per multa vagaris homuncio, quærendo bona animæ tuæ & corporis tui? Ama unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit? Quid desideras anima mea? Ibi est, ibi est, quidquid amatis, quidquid desideratis; si delectat pulchritudo; Justi fulgebunt sicut Sol; Si velocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis cui nihil obsistere possit, Erunt similes Angelis Dei; Si longa & salubris vita, Ibi erit sana æternitas, & æterna sanitas, quia justi in perpetuum vivent, & salus justorum à Domino; si satietas, satiabuntur, cum apparuerit gloria tua; si ebrietas, Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ; si melodia, ibi Angeli concinunt sine fine Deo; si qualibet sunt immunda, sed munda voluptas, Torrente voluptatis suæ potabit eos Dominus; si sapientia, ipsa Dei Sapientia ostendet seipsam illis; si amicitia, diligent Deum plus quam seipsos & Deus illos plusquam illi seipsos; quia illi illum & se, & invicem per illum, & ille se, & illos per se ipsum; si concordia, omnibus una erit voluntas, quia nulla in illis erit, nisi Dei summa voluntas; si potestas, omnipotentes erunt suæ voluntatis, ut Deus suæ; si honor & divitiæ, servos suos bonos & fideles supra multa constituet, imo Dei & Dij vocabuntur, & erunt, ubi eris unicus, ejus ibi erunt, & illi hæredes quidam Dei, cohæredes autem Christi; si vera securitas, certè ita certi erunt se non sua sponte illud amissuros, nec dilectorem Deum, illud dilectoribus suis invitis ablaturum, nec aliquid Deo potentius, Deum & illos separaturum*

Considerantur voluptates terrenæ & delectabilia bona.

S. August. in Med. c. 18.

S. Bern. de tripl. gen. bonorum.

S. Aug. l. de spir. & animæ. 57.

S. August. in Man. c. 24.

Juxta Matth. 13 v. 43. Luc. 20. v. 36. Isai. 45. v. 17. Sap. 5. v. 16 Ps. 36. v. 39. Ps. 16. v. 15 Ps. 35. v. 10

12. Idem quoque sanctus Doctor in soliloquijs suis alio nobis motiva, ut ad agnitionem ineffabilium gaudiorũ quibus animæ beatæ perfruuntur, pertingere valeamus, insinuat, reflectendo se ad voluptates, gaudia, & delectationes, quas sensibus corporis nostri (quod quoadusque vivimus, nihil est aliud, quàm carcer quidam animæ obscurus & angustus) hic in terris concessit; Dicit enim: *Si mi Domine pro hoc corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera beneficia præstas à Cœlo, ex aëre, à terra, & mari, à luce & tenebris, à calore & umbra, rore & imbre, ventis & pluvijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus & multiplicate herbarum & germinum terræ cunctarum Creaturarum earum ministerio, nobis successivè per sua tempora ministrantium, ut alleves fastidium nostrum, qualia quæso & quam magna & innumerabilia erunt bona illa quæ præparasti diligentibus te in illa cœlesti patria, ubi te videbimus facie ad faciem? Si tanta facis nobis in carcere, quid agis in palatio?*

13. Idem quoque Sanctus Præsul bona illa considerat, quæ hic in terris indifferenter sunt, nimirum voluptates & gaudia illa quibus etiam reprobi gaudent, licet inimici Dei existant, indeque transit ad ponderandas consolationes & gaudia incomprehensibilia electorum? *Cum enim sint hæc omnia valde bona & delectabilia, quæ bonis pariterque malis communia tradidisti, qualia futura sunt illa, quæ solis bonis recondidisti? si tàm innumera & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quàm magna & innumerabilia, quàm dulcia & delectabilia, quæ solis tuis es largiturus amicis? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? si tanta delectabilia continet carcer, quanta quæso continet patria?* Hugo Cardinalis verba illa: *Manna absconditum* considerans, illo idem significare dicit, quod *suavitatem dulcedinis æternæ*, Seque ad Ly: *Manhu*, quid est hoc? reflectens dicit: *Sancti æterna beatitudine recepti, præ dulcedine domus Dei inebriati, quam plurimum mirabuntur.*

Apoc. 2. v. 17.

Hug. Card. in Apocal.

Exod. 16. v. 15.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Varij Gloriæ accidentalis gradus, variique ex beatitudine procedentes effectus considerantur, in qua invenitur, quidquid volumus aut desideramus.

THEMA.

Et Implebit splendoribus animam tuam. Isai. 58. v. 11.

Varia beatorum gaudia.

1. LUmen gloriæ quod in animabus beatificatis scintillabit, adeo clarum & splendidum jubar erit ut inde varij gaudiorum bonorumque immortalium splendores sint emicaturi: *Et implebit splendoribus animam tuam.* Porrò S. Bonaventura mysticam illam coronæ duodecim stellarum visionem ex S. Bernardo ita ad præsens propositum nostrum exponit: *Bernardus in sermone dicit* (verba sunt Doctoris Seraphici) *quod illæ stellæ duodecim significant plenam perfectionem quæ Beatis in patria debetur. Prima stella, inquit Bernardus, est memoria sine oblivione: Secunda ratio sine omni errore. Tertia voluntas sine omni perturbatione. Quarta impassibilitas moriendi, quia resurget corpus incorruptibile: Quinta claritas, quia configuramur claritati Christi corporaliter. Sexta agilitas, ut corpus sit agile secundùm agilitatem mentis. Septima est subtilitas, ut corpus nostrum penetret omnia corpora. Octava est, ut quilibet diligat alterum, sicut seipsum. Nona est, videre quod proximus quilibet diligit ipsum, sicut seipsum. Decima est, Deum perfectè diligere, & plus quam seipsum. Undecima est diligere seipsum tantummodo propter Deum. Duodecima est, videre Deum se diligentem, plusquam ille homo diligat seipsum.*

Isa. 58. v. 11.

S. Bonav. Tr. 6. de 7. donis Spir. Sancti c. 11. S. Bern. ser.

Omnia imaginatione superiora.

2. Valdè considerabile est Ly illud, *implebit*, quia anima copiosissimè repleta erit omnibus illis bonis, quibus omnipotentia, magnificentia & amor infinitus

Isai. 33. v. 20.
S. Thom. de Villanov. ser. de S. Mich.

Creatoris creaturam aliquam implere poterit. Et ideò Sanctus Thomas de Villanova ait: *Oculi tui videbunt Jerusalem habitationem opulentam, id est, omnibus divitijs & delicijs refertam, omnibus gaudijs & suavitatibus plenam, omnibus denique bonis, quæ desiderari possunt, abundantissimè superfluentem.* Sanctus Augustinus horum immortalium bonorum immensitatem & magnificentiam contemplans, tandem illa omni capacitate & imaginatione superiora esse concludit dicens: *Regnum Dei plenum est Lucis ac pacis, charitatis & patientiæ, honestatis & gloriæ, dulcedinis & dilectionis, lætitiæ & beatitudinis perennis, & omnis boni & ineffabilis, quod nec dici nec cogitari potest.* Alibi quoque idipsum confirmat, scilicet, quod in Paradiso longe amplius reperturi simus omni eo quod mente nostra concipere possumus; *Quia quantumcumque sibi mens humana exaggeravit bonum quod Deus est, minus agit, & valde infra est, & necesse est plus inveniat adoptio, quam formabat cogitatio.*

S. Aug. c. 18. Med.
S. Aug. de ver. Ap.

His adimplebuntur animæ beatæ.
Ps. 15. v. 11.
Ps. 118. v. 175.
S. Bonav. in Ps. A. 2.

3. Regius Propheta David ad æternam retributionem, licet è longinquo, respiciens, ad Deum conversus dixit: *Adimplebis me lætitia cum vultu tuo;* Ubi sanctus Augustinus ait: *Horum verborum multum ponderandus est sensus; Dicit enim: Adimplebis, non tantum gaudio pleni erimus, sed adimpleti.* Doctor Seraphicus super illa verba Psalmi: *Vivet anima mea,* animam beatam considerans dicit: *Anima beata erit magnificata, inebriata, impinguata, quoniam animæ potentiam retentivam magnificabit Divinæ potestatis immensitas; potentiam animæ apprehensivam inebriabit Divinæ Veritatis incomprehensibilitas; potentiam animæ appetitivam impinguabit Divinæ bonitatis ineffabilitas.*

S. Bern. ser. de tripl. genere bonor.
Cuncta scient.

4. Sanctus Bernardus in sermone *de triplici genere bonorum,* in animabus glorificatis perfectissimam notat omnium Divinorum mysteriorum sapientiam & intelligentiam: *Nihil nos latebit,* inquit, *& ecce sapientia, quam curiositas hominis fatetur. O sapientia qua sunt omnia quæ in cælo & in terra sunt, perfectissimè cognoscemus.* Eodem modo sanctus Anselmus electus omnium scibilium perfectissimam scientiam habituros esse affirmat: *Sapientia,* inquit, *quam homines in hac vita non inutiliter amant, tanta in futura vita bonis erit, ut eorum, quæ scire voluerint, nihil sit quod ignorent: Tunc justi cuncta scient, Deus fecit scienda, tam ea quæ præterita sunt quam ea quæ postmodum sunt futura.*

S. Anselm. de simil. c. 59.

5. Adhæc in Paradiso verè quodam fruemur immarcescibili; Unde in beatos redundabit juventus quædam, & sanitas per omnem æternitatem florida. Unde Petrus Damianus ait: *Hinc florida juventutis æterna viriditas, hinc venustas est pulchritudinis, & indeficiens vigor incolumitatis.* Sanctus Bonaventura in deliciosa beati illius Paradisi amœnitate, duodecim notat Beatitudinis fructus, quos sigillatim hoc modo enumerat: *Primus sanitas absque infirmitate. Secundus juventus sine senectute. Tertius satietas sine fastidio. Quartus libertas sine servitute. Quintus pulchritudo absque deformitate. Sextus impassibilitas vel immortalitas. Septimus abundantia sine indigentia. Octavus Pax sine perturbatione. Nonus securitas absque timore. Decimus cognitio absque ignorantia: Undecimus Gloria sine ignominia. Duodecimus gaudium sine tristitia.* Pergit deinde idem Seraphicus Doctor causas exponit lætitiæ illius qua in Cœlis Beati perfundentur, sine ulla tristitiæ admixtione, illarumque sex speciatim recenset: Scilicet *loci amœnitas quam possidebunt; jucunda societas in qua regnabunt; corporis glorificatio quam habebunt; Mundus quem contempserunt; Infernus quem evaserunt.*

S. Petrus Dam. l. 7. Ep. ult.
S. Bonav. in Diat. sal. cap. 10.
Duodecimus beatitudinis fructus.

Alii adhuc beatitudinis fructus.

6. Sanctus Anselmus integrum quemdam texit bonorum catalogum quæ à nobis in hac vita & maximè desiderantur, & anxiè quæruntur, quæque in beata illa Civitate in longe eminentiori gradu electis communicabuntur: *Partes,* inquit, *Beatitudinis sunt: Pulchritudo, agilitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, longævitas, sapientia, amicitia, concordia, honor, potestas, securitas, gaudium, ista, ut æstimo, sunt quæ propter se, & propter quæ alia quæque ab hominibus appetuntur.* Nullus unquam homo in præsenti hac vita inventus est, nec invenietur deinceps quamdiu mundus durabit, qui quantumvis in hac vita felix fuerit, suo statu integrè & perfectè contentus fuerit, & ratio est, quia solus Creator animam à se conditam satiare & replere potest: *Creasti nos, Domine ad te & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te;* In solo igitur Deo vera eaque omnia desiderabilia, imò & possibilia bona inveniemus; Et ideo sanctus Bonaventura ait: *In ipso autem solo Deo, cum sit summum, infinitum bonum, jucundissimum & æternum, quiescit humanum desiderium, & in nullo alio fit quietum.* Unde Sanctus Bernardinus in suis meditationibus dicit: quod anima Deum possidens, nihil ulterius desiderare queat, quia in ipso omnia bona invenit: *Ubi est summum bonum, ibi est summa felicitas, summa jucunditas, vera libertas, perfecta charitas, æterna securitas, & secura æternitas; ibi est vera lætitia, plena scientia, omnis pulchritudo, & omnis beatitudo. Est ibi pax, pietas, bonitas, lux, virtus, honestas, gaudia, lætitia, dulcedo, vita perennis, gloria, laus, requies, amor, & concordia dulcis.*

S. Ansel. l. de simil. c. 48.
Solus Deus cor hominis satiat.
S. Bonav. ser. 7. de SS. Apost.
S. Bernard. Med. c. 4.

8. Quodnam in eo latere putatis mysterium, quod Cœlum thesauro simile esse dicatur. *Simile est Regnum Cælorum thesauro,* nec tamen quibusnam ex bonis thesaurus iste congregatus sit, specificetur? Porro Scriptura Divina alibi clarè satis indicat, de quibus thesauris Spiritus Sanctus loqui velit; Dicit enim Psalmista: *Qui producit ventos de thesauris suis.* Et apud Jobum dicitur; *Numquid ingressus es thesauros nivis? aut thesauros grandinis aspexisti?* Apostolos quoque Divinam sapientiam sub thesauri nomine expressit, dum ab illo vocatur: *Thesaurus sapientiæ & scientiæ Dei.* In hoc autem præcitato loco non exprimitur, quibusnam ex pretiosis rebus aggregatus fuerit, an scilicet fuerit ex auro, vel argento, vel gemmis, vel alia quadam magni pretij & valoris materia seu metallo accumulatus; Scire ne cupitis, quænam mihi hujus ratio esse videatur? Hæc videlicet, quia cum eo in loco thesauri nomine beatitudinem Christus adumbrare voluerit, ideo illum thesaurum simpliciter absque expressione materiæ è qua congregatus sit, appellavit, ut indicaret, quod Beatitudo quidam sit omnium bonorum desiderabilium cumulus, quia sicut qui thesaurum possidet, in eo simul habet, quidquid voluptatum, divitiarum, deliciarum, aliorumque terrenorum bonorum desiderare aut optare posset, ita quoque qui Beatitudinem assecutus est, in ea omnia desiderabilia possidebit: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit in cælo & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.*

Matth. 13. v. 44.
Beatitudo omnium desiderabilium cumulus.
Ps. 134. v. 7.
Job. 38. v. 22.
Ps. 134. v. 6.

9. S. Anselmus animam beatam hac prærogativa gaudere dicit, quod possit omnia, quæcumque voluerit, tam hic in terra, quam in cœlo: *Sicut etiam,* inquit, *beatus quidquid volet, hoc erit in cælo & in terra, & quidquid volet non erit in cælo, nec in terra.* Voluntas enim beati, Dei voluntati perfectè conjuncta erit, & hæc vicissim voluntati animæ glorificatæ per omnia se conformabit, eamque adimplere sataget; Dicit enim Psalmista: *Voluntatem timentium se faciet,* quanto magis illorum, qui secum perfectè sunt uniti & voluntate concordes: *Qui manet in me, & ego in eo;* Idem velle & nolle habet cum ipso Deo. Unde B. Laurentius Justinianus ait: *In illa cælesti patria quidquid amabitur aderit, nec desiderabitur, quod non aderit, omne quod ibi erit, bonum erit, ac etiam beatissimum & æternum.*

Beati idem velle & nolle habent cum Deo.
S. Anselm. Epist. 2. ad Hugon.
Psal. 144. v. 19.
Joan. 15. 5.
B. Laur. Just. de lig. vit. cap. 7.

10. Enim-

Essentialis gloria stabilis accidentalis autem in augmento continuo.

10. Enimvero verbum hoc ultimum Justiniani contradicere aliquo modo videtur parabolæ à Salvatore nostro apud S. Lucam propositæ, in qua dicitur: *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes: Amen dico vobis, quod præcinget se & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis*: Pro cujus loci

Luc. 12. 37.

intelligentia supponendum tamquam certum, quod in illis verbis agatur de gloria, quæ in sacra scriptura sæpe sub symbolo convivij insinuatur; Dicit autem in primis *Faciet, illos*, scilicet beatos *discumbere*, quibus verbis ad Veterum alludit consuetudinem, qui dum cœnabant, in lectis ad illum finem factis decumbere & jacere solebant; Præterquam quod etiam verbum illud *discumbere* animæ beatæ significet quietem: *Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis. A modo jam dicit Spiritus, ut requiescat à laboribus suis*;

Psal. 149. v. 5. Apoc. 14. v. 13.

Deinde dicit: *Transiens ministrabit illis*: Quibus verbis indicat, quod supremus Rex gloriæ in illo convivio, de quo in sequenti discursu fusius discurremus, instar servi ministrare nequaquam dedignabitur. At vero quænam est causa, quod Salvator dixerit: *Transiens ministrabit illis?* Potius enim dicendum videbatur: *Stans ministrabit illis*, siquidem essentialis, & super quasvis alias maxime æstimanda beatitudinis prærogativa est, quod sit stabilis, permanens, & perpetua; Unde & B. Laur. Justin. loco statim citato dicit; *Omne quod ibi erit, bonum erit & æternum*. Verum quidem est, quod huic Ly *Transiens* patrocinari videatur quod de Moyse & Elia in Scriptura sacra legitur; cum enim Moyses hanc à Deo gratiam postularet: *Ostende mihi faciem tuam*. Deus illi respondit: *Ego omne bonum ostendam tibi*, & quidem ut ad hanc gratiam recipiendam disponeretur, Deus illi præcepit: *Stabis supra petram, cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ*; ubi notanter dicitur: *Transibit gloria mea*; Simile quid etiam S. Eliæ Prophetæ accidit, cui Dominus dixit: *Egredere & sta in monte coram Domino, & ecce Dominus transit*; Verumtamen ad hæc duo scripturæ loca facilis est responsio: Cum enim Deus in utroq; loco cum ijs ageret qui puri viatores erant, ideo illis ex mera quidem liberalitate cum ijs dispensare voluit, ut aliquem cœlestis gloriæ prægustum experiri possent, sed, *per modum transeuntis*, ut scholæ loquuntur: At vero in casu de quo Christus in parabola loquitur supponitur, quod convivæ, quibus cœlorum Rex transiens ministraturus est, veri sint comprehensores, siquidem ut diximus in illa parabola de æterna beatitudine sermo est. Vera igitur & solida ad hanc difficultatem responsio est, quod Beatitudo quidem essentialis, quæ in clara Dei visione consistit, stabilis sit, fixa, immobilis & immutabilis: *Ego autem dixi in abundantia mea Non movebor in æternum*: At vero gloria, quæ accidentalis dicitur, in continuo augmento consistit, siquidem Deus animabus Beatis semper novas communicat revelationes, nova gaudia, novas illustrationes, & cum hoc Beatorum incremento, novus quoque unicuique animæ accrescit jubilus; Et hæc causa est cur divinis remunerator in parabola in continuo transitu versari dicatur.

Exod. 33. v. 13. Ibid. v. 19. Ibid. v. 22.

3. Reg. 19. v. 11.

Psal. 29. v. 7.

Prosecutio.

11. S. Joanni & Apocalypsi flumen quoddam aquæ vivæ de throno Dei emanantis ostensum fuit, à cujus fluminis utraque parte lignum vitæ cernebatur, quod per menses singulos duodecim proferebat fructus: *Et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum*. Porro per hasce juxta flumen istud (de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*) plantatas arbores, Beati æterna vita perfruentes denotantur, per fructus vero qui per singulos menses producebantur, gaudium & gloria accidentalis intelligitur; Et

Apoc. 22. v. 2. Psal. 45. v. 5.

ideo S. Bernardus in sermone quodam, prædicta verba: *Transiens ministrabit illis* exponens dicit: *Transiens quippe ministrabit, novas utique & nobis inexpertas delicias manifestæ suæ contemplationis, ad eum fere modum, quo in lauto quodam & sumptuoso convivio nova semper & magis magisq; exquisitæ dapes & fercula subinferri solent*.

S. Bern. ser. 4. in fest. omn. SS.

12. Enimvero varij hujus gloriæ gradus à sanctis Patribus adferuntur in medium, *quantumvis videremus tunc per speculum in ænigmate*. S. Bonaventura ait: O anima, quantum putas gaudent & lætantur, qui illud æternitatis speculum jugiter contemplantur. Idem Seraphicus Doctor Tract. 6 cap. 11. S. Bernardum citat dicentem: *Deus bonum infinitum communicat se omnibus incolis illius regni, & convivis illius mensæ, quantum quilibet capax est; unde ipse implebit sensus interiores maximis delectationibus, erit enim Deus speculum visui, cythara auditui; mel gustui, balsamum olfactui, flos delectabilis tactui*. Idem quoque S. Bonaventura corporum nostrorum glorificatorum gaudium & gloriam è sacro sanctæ Christi humanitatis fruitione procedentem considerat his verbis: *Beatitudo animæ est in visione Dei, sed beatitudo corporalis substantiæ est in visione corporis Christi*.

Beatorum 5. sensus implebuntur delectationibus. S. Bonav. in Solil. Idem Tr. 6. de 7. donis Spir. sanct. cap. 1. S. Bern. ser. 11. in Cant. S. Bonav. ser. 5. de SS. Apost.

13. Anima beata à Psalmista in specie Reginæ cujusdam speciosissimæ & ornatissimæ à dextera Dei consistentis describitur, dum de illa ait: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*; Ubi B. Laurentius Justinianus inquit: *Merito illa anima in cœlo varietate vestita esse perhibetur, quæ quoad vixit in carne, cum utrinsq; hominis laboribus ac sudoribus, per pietatis opera sobrie, temperanter, justiq; vivendo, multiplicium virtutum sibi composuit indumentum, talibus ornamentis cœlestis sponsi affectus allicitur, qui non in sericis cooperimentis, non in deauratis vestibus, non in gemmis, vel pretiosis monilibus delectatur, sed in puritate animæ; in cordis humilitate, in synceritate fidei, in nitore conscientiæ, in spei longanimitate, in rectitudine mentis, in promptitudine obedientiæ, in favore charitatis, in magnanimitate tolerantia adversorum, in despectu mundi, in contemptu sui, in proximi dilectione non ficta, in assiduitate orationis, in miserorum compassione, in unitate Spiritus, & indissolubili vinculo pacis*. Inter omnia autem hæc ornamenta, Regina pompam suam non sine corona & diademate regio exhibet, quia ut S. Bonaventura ait: *Deus in Patria regnare facit & coronat*, dicens illud: *Per me Reges regnant; regnantes autem coronas habent in capitibus*, citatque Richardum de S. Victore, qui lib. 2 super Apocalypsin cap. 1. dicit: *Coronas habent in capitibus ob gloriæ decorem, & regni cœlestis infinitatem*; Mentionem quoque facit coronæ illius ex duodecim stellis concinnatæ, eamque exponens dicit: *Habuit duodecim stellas, id est, universalem perfectionem, nam secundum Richardum rotunditas coronæ, significat illius regni æternitatem, & præclaritus stellarum numero duodecim signat beatorum omnium ut eeni regni infinitatem*.

Ornamenta animarum. Ps. 44. v. 10. B. Laur. Just. de Spir. Anim. resp. l. 2. c. 6n. S. Bonav. Tr. 6. de 7. donis Spir. sanct. cap. 11. Rich. de S. Vict. l. 2. in Apoc. c1.

14. Porro Beatæ animæ palatium quod incolit, varijs in scriptura sacra nominibus appellatur; Aliquando enim dicitur *tabernaculum*: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum*. Aliquando *atrium*: *Et deficit anima mea in atria Domini*; Nonnumquam habitatio seu domus: *Etenim passer invenit sibi domum*; Subinde nidus: *Et turtur nidum*, Interdum altare: *Altaria tua Domine virtutum*. Quorum omnium nominum Albertus Magnus declarat mysterium, dum ait: *In tabernaculo jucunditas, in atrio latitudo, in domo securitas, in nido suavitas, in altari notatur loci illius sanctitas*. S. Augustinus cœlestem illam patriam considerans inquit: *Ibi totum negotium nostrum non erit nisi laudare Deum*,

Palatium diversimode describitur. Ps. 83. v. 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 4. Ibid. Ibid. v. 4. Alb. Mag. ibid. S. Aug. T. 9. in Ps. 86.

Deum & frui Deo: & quid alium quæramus, ubi solus sufficit, per quem facta sunt omnia? Habitabimus & habitabimus: subjicientur illi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus; Beati qui habitant in domo tua Domine: Unde beati: Habendo aurum? habendo argentum, numerosam familiam, multiplicem prolem? Unde beati? Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te; Hoc une beati efficie negotio.

Psal. 83. v. 5.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Paradisi gloria sub sumptuosi cujusdam convivij metaphora & allusione describitur.

THEMA.

Ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Luc. 22. v. 29. & 30.

Beati hujus convivij iam hic ostitur in Christus. Isa. 25. v. 6.

1. SPiritus sanctus cœlestis Paradisi gloriem omnium primo quidem sub convivij symbolo in Isaia deliuauit, dum ait: *Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiæ, pinguium medullatorum:* At vero Salvator noster in verbis assumpti thematis æternam beatitudinem sub lautissimæ cujusdam mensæ symbolo longe clarius repræsentavit. Et quidem si ejus qui hoc convivium instruit, potentiam, magnificentiam & liberalitatem consideremus, inveniemus quod ipsemet Dei Filius se convivi illius architriclinum futurum esse profiteatur: *Ego dispono*, quod optime cum alijs ejusdem Evangelistæ verbis consonat, dicentis *Transiens ministrabit illis.* Quando vir aliquis privatus convivium aliquod instruit, cametsi aliud magnis sumptibus apparaverit, nullam tamen apud alios æstimationem sortietur: At verò si Rex aliquis Assuero in potentia similis, qui centum viginti septem Provincijs imperabat, illud instrueret, longe major illius et apud omnes et æstimatio: *Fecit grande convivium cunctis Principibus, &c. ut ostenderet divitias gloriæ regni sui;* At vero quænam inter terræ Monarchant, & gloriæ Dominum, de quo dicitor: *Domini est terra & plenitudo ejus, orbis terrarum & universi qui habitant in eo,* esse potest proportio?

Luc. 22. v.

Luc 12. v. 37

Esth. 1. v. 3

Psal. 23. v. 1

Quam lautum datur, rus. sit convivium.

2. Facile quidem est, ut viri Principes, divites & potentes lautissimum aliquod convivium apparent, siquidem multos stipendiarios servos & ministros habeat, varias veriorum piscium piscinas & vivariaobtinent, Venationes ferarum ipsis solis reservantur, & interdicuntur alijs, vina, fructus, verias confectiones, & omnes alios cibos exquisitissimos, illiç, climeln, in quo vivunt, omnino ignotos ex uno polo ad alium pro libitu suo magnis sumptibus ut alij transmittant, jubere possunt: At vero quanto major est hujus cœlestis architriclini in apparendo hoc convivio facilitas, siquidem *Aperit manum suam, & implet omne animal benedictione?* Populum quidem Israeliticum per quadraginta ennos cibo nutrivit, qui omnes in se sapores imaginabiles continebat. At vero in cœlis omnes beatos ex semetipsius substantie nutrit & sustentet: *Panem Angelorum manducavit homo.* Postquem uno solùm verbo agris indidisset fertilitatem, fœcunditetem, plantis, generositatem vinis, cetnibus saporem, maturitatem & emabilitatem fructibus, eodem quoque verbo hæc omnia per fecies millenos & amplius aonos conservavit, ut sic eb illo quotidianus omnium viventium dependeet victus: Omnia à te expectant, ut des illis escam in tempore: Pro autem facilitate convivium aliquod instituere poterit lautius longe & sumptuosius.

Juxta Psal. 144. v. 16.

Psal. 77. v. 25.

Psal. 103. v. 27.

3. Quod si in palatio eliquo jumenta, ceoes & volissime quævis animalia Ambrosia & nectate poteri videres, cibari pane saccaro condito, numquid exinde Dominum paletij istius longè delicatioribus epulis pascendum eile conjiceres. Deus autem corporibus & sensibus nostris, vili inquam huic jumento in eibum & alimentum subministrat quidquid bonæ & sepidæ volucris per aëra volitat, quidquid in liquido elemento notat, quidquid delicati germinis terra producit, quidquid in delicatissimarum depum compositione humanæ industriæ adiovenire prævalet, & has quidem delicias in hoc angusto carcere, sive io miserebili illo exilio oobis præbet, quento igitur magis credendom est nobis, quod illa Altissimi providentie & infinita magnificentia in cælestium deliciarum Paradiso animæ beatæ, sponsæ & consorti suæ convivium præperatura sit longè oobilius & lautius, habito scilicet ad eum cui præparatur respectu, ne sponsa ab eo pari loco quo vile jumentum haberi videatur.

Professio

4. Haud immerito S. Bonaventura exclamat dicens: *O qualis refectio, ubi dapifer Christus, pincerna Spiritus sanctus, & certe Pater hospes largissimus.* In coovivio regio quidquid præstans aut pretiosum, quidquid bonum, sepidum, cut delicatum natura subministrare valet, studiose congregatur, quia omnia quesi elementa veluti tributaria concurrunt in accumulandis piscibus, avibus, carnibus feris, fructibus, cunctisque alijs quæ palato magis placent, eut sapore suo gulam provitare possunt: atque ideo cœlestis gloria in sumptuoso quodam convivio præfiguratur, quia hæc totum illud in se continet quidquid Deus, qui unicum est beatitudinis objectum, bonitatis, pulchritudinis, pretiositatis, aut deliciarum umquà creavit: Et ideo sicut de convivio Assueri sacer textus dicit: *Ut ostenderet &c. magnitudinem atque jactantiam potentiæ suæ:* Ita quoque de illo cœlesti ac divino convivio Regius Propheta inquit *Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur, ut notam faciant filijs hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiæ regni tui, regnum tuum, regnum omnium sæculorum & dominatio tua in omni generatione & generationem.*

Professio S. Bonav. Tr. 6. de 7. donis Spir. Sancti c. 11.

Esth. 1. v. 4

Psal. 144. v. 11. Ibid. v. 11. Psal. 144. v. 13.

5. S. Thom. de Villanova in sermone quodam deS. Ildephonso supremam hujus Archidapiferi, qui benc gloriæ mensam nobis instaurabit, dignitatem admirans dicit: *Præcinget se & faciet illos discumbere, mutum est hoc ad quodcumque famuli meritum, ut cum Domino sue ad mensam sedeat, neque solum hoc, sed ut funi ei Dominus succinctus ministret, qualis honor ad mensam una cum Deo & cælestibus sedere principibus?* S. Apostolus qui hujus rei in cœlo oculatus testis fuit, de nobilissimo hoc mensæ cœlestis mioistro dicit: *Sedet ad dexteram majestatis in excelsis,* & tamen ille ipse de se dicit: *Transiens ministrabit illis.*

Convivij hujus Dapifer Deus. S. Thom. à Villanova Ser. de S. Ildephonso. Luc. 12. v. 37.

Heb. 1. v. 3.

Luc. 12. v. 37.

6. Valde considerabile est verbum illud, *Dispone;* Etenim convivium quod non est beoe dispositum & ordinatum, neusèam generat & confusionem; Qualis convivij alicujus dispositio & magnificentie futura esset, si Rex eliquis, vel Monarcha megnus Dapiferatus ministerij intelligentissimus, ipse Dapifer & Convivij moderator esset? Hugo Cardinalis igitur bene ait: *Ordinata ferculorum dispositio tangitur in hoc verbo dispone.* In dubium revocari oequit, quin Dapifer ille magnam habiturus sit quoad suavitatem & lautitiem ferculorum procurendam solicitudinem, cum de hac divine Sapientia dicatur, quod *disponit omnia suaviter?* Et hæc est eadem illa increata sapientia, de que legimus

Professio

Hug Card. in Luc.

Sap. 8. v. 1.

Prov. 9. v. 1.

mus; *Sapientia ædificavit sibi domum, immolavit victimas suas, miscuit vinum & proposuit mensam suam.*

Convivij hujus cibos appetitum sacians Deus erit. Luc. 22. v. 30. Alb. Magn. in Luc.

7. Ponderate etiam meretor verba illa: *Mensam meam*, quia Salvator noster in verbis thematis apud S. Lucam non sine mysterio illa repetit, dicens: *Ut edatis & bibatis super mensam meam*, siquidem ut Albertus magnus notat: *Dicitur mensa plena & ornata exhibitio Deitatis ad fruendum.* Nescio an aliquando observaveritis, quod incarnata sapientia, quænam mensæ illius futuræ sint dapes, nequaquam specificet, aut declaret; cum tamen scriptura quoad convivium Abrahæ, nec non patris filij prodigi, & plurium aliorum ferculorum quæ in mensam illata fuerunt, punctualissimam mentionem faciat; Scitisne quidnam quoad hanc Conviviorum descriptorum differentiam responderi possit? Nimirum, quod per hanc mensam visio beatifica intelligatur, quæ tot tantasque in se delicias complectitur, ut imperceptibiles sint, humanoque intellectui inexplicabiles: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus his qui diligunt illum*, Et ideo qui huic mensæ tamquam convivæ accumbunt, appetitum suum integerrimè satiant: *Si autem*, ut S. Augustin. ait: *quidquid minus quam summum bonum in præmium acciperent, adhuc plus appeterent, & consequens esset, quod plenum gaudium non haberent, sed cum constet eos plenum gaudium habere, necessario sequitur eos summum bonum Deum habere, id est, de ejus affluentia & plenitudine omnium bonorum, abundare.*

1. Cor. 2. v. 9.

S. Aug. T. 9 de vera vit. c. 47.

Deus ministrabat cibos pro mento cujusque. S. Thom. à Villanova ser. 1.

8. Porro qua ratione intelligi debeat, quod summus cœlorum Rex huic mensæ ministret S. Thomas de Villanova his verbis declarat: *Præcinxit autem se Dominus ad mensam istam, non ad serviendum, sicut in cœna ultima, quando lavit pedes discipulorum; Tempus enim serviendi jam transit, non tam humilitatis servum, sed majestatis Dominum se præbet in cœlis, & tamen quidquid ad illam mensam beatorum apponitur obsonij, totum ex illo refertissimo divinitatis cellario propinatur, ideo ministrare dicitur; non quia recumbentibus serviat, sed quia dulcissimos singulis cibos, pro merito cujusque, manu sua proponat.* Et S. Bonaventura ait: *Christus ministrat cibum, dum semetipso convivantes reficit: Spiritus Sanctus potum propinat, cum suis donis convivantes potat & inebriat.*

Magnificum erit convivium ex accumbentium dignitate.

9. Convivium aliquod supra modum sumptuosum & nobile esse ex accumbentium dignitate & magnificentia æstimatur; Unde si omnes Reges & Monarchæ totius mundi simul juncti uni & eidem mensæ accumberent, procul dubio, mensa illa ab omnibus valde & splendida esse crederetur: Jam vero, ut in Discursu quinto superius fuse probavimus, in cœlesti gloria omnes beati Reges, Imperatores & Monarchæ erunt, coronis & diadematibus reges, redemiti Ibi sedebunt Throni Dominationes, Principatus, Potestates, Cherubim & Seraphim.

Convivæ dulciter quiescent.

10. Observanda quoque sunt verba illa: *Faciet illos discumbere*: Etenim apud antiquos usitatum erat, quod prope mensam jacerent, in lectis namque ad hunc effectum factis procumbentes manducabant. Quia in re animæ beatæ æterna requies denotatur; Unde hac requies homini ex hac vita migranti his verbis annunciatur: *Requiem æternam dona eis Domine.* Richardus de S. Victore super illa verba Canticorum: *Lectulum Salomonis, &c.* dicit: *quæ quies lectulus dicitur, quia in illa ab omni inquietudine & labore hujus vitæ pausatur, in illa quiete pausant, qui hic pro Deo laboraverunt? Ibi enim, ut in Job legitur, requiescunt fessi labore, illic æterna quies reficit, & remunerat, quos hic labor præceptorum & virtutum profectus fatigabat.*

Cant. 3. v. 7. Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10. Job 3. v. 17.

Beatitudo sola satiat. Ps. 15 v. 9 S. Thom. de Villanova ser. de S. Mich.

11. Quod satietatem attinet, quæ animam beatam ab hac mensa redundat, de hac S. Thomas Villanovanus ita scribit: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos, inebriabuntur ab ubertate domus suæ; Mira affluentia, quæ tantum exercitum tantorum principum, tot sæculis, imo in sæculorum sæcula affluentissime pascit & reficit, neque unquam deficiet, sed semper abundat, & superabundat.* Quantumcumque appetitus noster vehemens sit & avidus, certum tamen est quod nihil adeo exquisitum hic in terris apparere possit, quin id quo in cœlis fruitur omni imaginatione & desiderio nostro præstantius sit & excellentius; Unde S. Augustinus jure merito ait: *Cur per multa vagaris, quærendo bona corporis & animæ nostræ: Amemus unum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit; Quid enim amatis caro? Quid desiderat ô anima? Ibi enim est quidquid amas, quidquid desideras.* David quondam pauper pastorculus erat, ejusque generositas animum ei suggessit ut contra Goliath dimicare eumque gloriose prosternere non dubitarit, & per hoc cum tanta sua gloria regnum Israeliticū sibi stabilierit, eumq; ab universo populo velut triumphator gloriose exciperetur, ob hoc tamen nequaquam contentus remansit; Factus est gener regis, nec hoc ei sufficit; Post Saulis mortem solium Regium conscendit, in eoque per innumerabiles victorias, multorumque statuum & regnorum acquisitionem illustris evasit, & tamen in omnibus hisce honoribus, thesauris, & prosperitatibus humanis, cor ejus minime contentum fuit, siquidem protestatus est dicens: *Satiabor* quasi hactenus numquam satur fuerit: Sed quando? *Cum apparuerit gloria tua.* Solum in illa æternarum deliciarum mensa anima saturari potest. Enimvero homo tunc satur esse dicitur, quando nihil est, quod ejus appetitus ultra desideret: In homine autem multæ sunt potentiæ, quarum quælibet vehementi appetitu urgetur, qui hic in terris numquam expletur; Imaginatio numquam dicit, sufficit; auditus nova semper percipere desiderat; Oculus quo plus viderit, tanto plura objecta nova & rara videre concupiscit: *Non saturatur oculus visu, nec auris auditu adimpletur.* Cum igitur id ipsum in potentijs sensitivis omnibus nostris velut palpemus, quid de animæ potentijs dicendum erit? Quantum intellectus appetitum habebit; Quantam voluntas famem patietur? Solum in hac mensa satiari poterimus, quia ibi erunt thesauri, honores, voluptates, & quidquid intellectus tam humanus quam Angelicus valet excogitare aut apprehendere, Ibi erit Sapientia, Dominium, æternitas, immutabilitas. *Quis igitur*, inquit S. Bernardus, *non illic vehementer cupiat pasci?* Ejusque rationem reddit, breviter quidem, sed valde significanter, dum ait: *Dulce pabulum verbum Beatis*, inquit verbum hoc incarnatum apud S. Lucam, *qui manducabit panem in regno Dei*; Ubi Hugo Cardinalis ait: *Hoc est manducare, ipsum videre facie ad faciem, & contemplari*; Memoria in infinito illo Divinitatis pelago absorbebitur, omniumque ærumnarum præteritarum obliviscetur, aut si memoriæ quidpiam supererit, id totum solum ad laudes & gratias Deo referendas deserviet, sive ad majus vehementioris jubili motivum: *Memoriam abundantiæ suavitatis tuæ eructabunt, & justitia tua exultabunt.* Intellectus lumine gloriæ illustratus videbit, quomodo Pater ab æterno generet Filium, & ambo producant Spiritum Sanctum, & qualiter hi tres unus solus, immensus, incomprehensibilis, infinitus æternus Deus sint; Videbit omnes divinas perfectiones, sapientiam, bonitatem, omnipotentiam, immensitatem, amorem, immortalitatem, providentiam; Videbit incarnationem verbi, & omnia alta humanæ

S. August. in Medit. c. 18.

Ps. 16. v. 15.

Eccl. 1. v. 8

S. Bern. serm. 32. in Cant.

Luc. 14. v. 15 Hug. Card.

Psal. 144. v. 7.

redem

redemptionis opera; Ibi cessabit omnis fides, quia quod hactenus crediderat, ibi apertè videbit; Spes item deficiet, quia de facto anima assecuta erit, quod speraverat, intuebitur impenetrabilium Divinitatis judiciorum abyssum; Videbit media quibus altissima Dei sapientia usa fuit, ut illum prædestinaret ad gloriam, faceretque cœlestis gloriæ commensalem, videbit pericula quæ evasit, & auxilia efficacia, quæ Deus illi subministravit; Denique videbit Deum facie ad faciem, adeoque perfecte satiabitur, quia ut Doctor Angelicus ait: *Illa beatitudo consistit in Dei cognitione, dilectione, fruitione, unione, laude, gratiarum actione & congratulatione.*

S. Thom. Opusc. 63.

Viator unam beatitudinis gustando guttam fastidiret terrena.

12. Adeo perfectè appetitus animæ satiabitur, ut unica tantum copiosi illius torrentis beatitudinis æternæ scintilla, ad creandam in illo omnium voluptatum & gaudiorum mundi hujus nauseam abunde sufficeret. Nam ut S. Bonaventura ait: *Si vel una mica quæ cadit de mensa Dominorum in hoc convivio, aperto mentis ore sumpsisses, puto quod hanc peregrinationem ex tunc impatienter tolerares; puto si unam guttam potus ejus degustasses, omnem hujus sæculi dulcedinem fastidires.* De hac mensa etiam Richardus à S. Victore, ad verba Jobi & Davidis alludens ita scribit: *Hujus mensa requies ut in Job legitur, plena est pinguedine, perfecte satiat,* sicut dicit Propheta: *Satiabor cum apparuerit gloria tua;* est enim ibi satietas sine fastidio.

S. Bonav. in Solil.

Rich. à S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10. Ps. 16. v. 15.

Quomodo beati esuriant.

13. S. Bernardinus illam Beatitudinem: *Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam,* declarans, illum Ecclesiastici textum citat: *Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient.* Simulque modum quo hæc fames & sitis intelligenda sit exponit dicens: Esurient & sitient. *Non pro indigentia rei absentis, sed præ complacentia rei præsentis; Habet semper jucundissimam satietatem, quæ non generat fastidium, & ideo semper in uniformi accensione amantis, desiderium tenet; Ex his clarescere potest, quod quanto beatus in beatitudine gloriosior, atque amplius saturatus & inebriatus, tanto magis esurit, nam quantò plus delectatur in Deo, tantò plus desiderat in eo, & de eo delectari.*

Matth. 5. v. 6. Eccli. 24. v. 29. S. Bernardin. Sen. serm. 5 in 8. beat. A. 3.

Prosecutio.

14. In conviviis immoderatis mundi hujus, stomachus communiter experitur indigestiones, dolores acerbissimos, nauseam, & alia corporis incommoda, de hoc autem B. Petrus Damianus ait: *Illic vitæ fontem & sitientes, hauriunt, & haurientes sitiunt, quia ibi non potest vel aviditas passionem gignere, vel satietas fastidire.* Unde licet Salvator noster de Angelis dicat: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei,* attamen S. Petrus de eisdem ait: *In quem desiderant Angeli prospicere;* ex quo liquet, quod etiam dum vident, adhuc videre desiderent. Qua de re Glossa ait: *Contemplatio divina præsentia ita Angelos beatificat, ut & semper visa gloria ejus satientur, & semper ejus dulcedinem quasi novam insatiabiliter esuriant.* Eodem quoque modo S. Augustinus meditatur dicens: *Est in eis desiderium visionis Dei cum satietate, & satietas cum desiderio, in quibus nec desiderium pœnam generat, nec satietas fastidium parit.*

S. P. Dam. l. 7. Ep. ult.

Matth. 18. v. 10. 1. Petr. 1. 12. Gloss. in. Ep. Petri.

S. August. in Medit. c. 2.

Ad convivium hoc admittentur sobrij à terrenis.

15. Convivia nostra cum illo cœlestis gloriæ magnifico convivio in hoc conveniunt, quod ad hoc ut magis convivam delectent, necessum sit, ut ad illa quis famelicus & sitibundus accedat: *Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ gratis, qui vicerit, possidebit hæc.* Sic quoque Beatissima Virgo in suo Cantico ait: *Esurientes implevit bonis.* Denique Diogenes cuidam frugaliter omnis cœnanti dixisse legitur; *Hoc modo nequaquam cœnares si pari cum frugalitate pransus fuisses.* Illi igitur in Paradiso cœlesti hoc convivio fruuntur, qui hic in terris multum laborarunt, quique famelici, abstinentes & ab omnibus terrenis bonis sobrij fuerunt,

Apocal. 21. v. 6. Luc. 1. v. 53.

Richardus de S. Victore super præfatum Apocalypseos textum ita scribit: *Bona cœlestia sunt, quæ à totis præcordijs sitit & concupiscit: Deus quippe sitienti de fonte aquæ vivæ dat, quia anima quæ ad illum ardenter suspirat, cœlestibus bonis se minime frustrari gratis etenim fons aquæ vivæ datur, quia per gratiam divinam supernæ plenitudinis nobis bonum confertur. Qui vicerit, id est, hostem antiquum, mundum, vitium, possidebit hæc: Quæ quæ oculus non vidit, nec auris, &c. & quæ propter immensitatem nequeunt comprehendi, propter æternitatem finiri, propter bonitatem æstimari.*

Rich. de S. Vict. p. 6. in Apoc. l. 7. c. 2.

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

De unione Beatorum quam habent in cœlis, deque mutua gaudiorum inter se participatione tractatur.

THEMA.

Emissiones tuæ Paradisus malorum punicorum. Cant. 4. vers. 13.

Beatorum in cœlis unio.

1. COmparatio hæc qua paradisus cœlestis malo punico assimilatur prima quidem facie nonnemini valde impropria & incongrua videri posset, quod si enim Spiritus Sanctus Regnum cœlorum Monarchæ alicui vel amplissimo Regno comparans, nimis modice de eo loqui videtur, quanto magis comparatio ista impropria & minus apta censenda erit, qua malo granato vel punico simile esse dicitur? *Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum* S. Anton. de Padua difficultatem istam hisce verbis resolvit: *In malo granato triumphantis Ecclesiæ unitas, & præmiorum diversitas designatur: Malogranata dicuntur, eo quod intus habent grana olentia: & sicut in ipsis omnia grana latent sub uno cortice, & tamen qualibet grana habent pro se distinctas cellas, sic in vita æterna omnes Sancti habebunt unam gloriam, & unusquisque secundùm proprium laborem magis vel minus recipiet mercedem;* Unde ipse Christus dicit Joan. 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.*

Cant. 4. v. 13.

S. Anton. de Pad. Dom. 2. post Trin.

Joan. 14. v. 2.

Amor enim mirabiliter conjungit.

2. In eodem Canticorum capite Spiritus Sanctus paulo ante dixerat: *Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet,* quibus verbis cœlestis Jerosolymæ sive Ecclesiæ triumphantis genas fragmini mali punici similes esse dicit. Porro inter omnes fructus nullus est, qui sicut hoc pomum, coronam sive diadema regium in vertice suo habeat; Sic quoque prout in Discursu quinto ostendimus in Cœlo nulli sunt alij, quàm meri Reges & capita coronata; Præterea malum granatum, innumerabilia in se, eaque rubicantia complectitur grana, admirabili symmetria inter se unita & concordia, quia amor Regni cœlestis animas beatas mirabiliter inter se conjungit & unit.

Cant. 4. v. 3.

Par erit gaudium.

3. Hugo de sancto Victore super illa Apostoli verba, quibus sub symbolo variorum graduum lucis, de præmiorum & graduum gloriæ varietate disserit, dubium quoddam movet dicens: *In dispari claritate erit par gaudium. quæritur, si dispar claritas, quomodo gaudium par possit esse? nonne juxta quantitatem claritatis erit quantitas gaudij?* Sanctus Paulus dicit: *Alia claritas Solis, alia, claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum, Stella enim à Stella differt in claritate;* Ex quo igitur unus ad sublimiorem gloriæ gradum exaltandus erit quàm alter, quomodo par utriusque gaudium esse poterit? Si à magno illo Patrefamilias omnibus in vinea laborantibus, idem stipendiũ exsolvitur, quomodo inter labo-

Hug. de S. Vict. in An. not. q. 136. 1. Cor. 15. v. 41.

raotes

rantes inæqualitas esse poterit? *Si idem nummus omnibus dabitur, quomodo dispar claritas; Si par gaudium erit, ergo gaudium Petri erit gaudium Martini;* Tandem vero ad difficultatem hanc per sequentem distinctionem respondet, dicens: *Aliud est gaudium experientiæ, aliud voluntatis, ut gaudium Petri remunerationis est & experientiæ, Martini verò non experientiæ, sed affectus est, tantum enim placet illi bonum Petri, quantum ipsi Petro, non tamen in se sentit & experitur tantam beatitudinem, quam Petrus sentit.* Tandem concludit probando, quod Beatitudo in animabus glorificatis in quantitate differat, licet quoad qualitatem eadem sit, idque sequenti ostendit similitudine: *Velut ego de sanitate alicujus convalescentis ex infirmitate, tantum gaudeo, quantum ipse, affectu, etsi non experientia, quia sanitatem in me non sentio, quam ille experitur.*

Charitas hanc operatur unionem.
S. Bonav. in Prooem. in Eccles.

4. Sciendum igitur est, quod fundamenta Civitatis Dei sint amor, charitas, dilectio; Unde Seraphicus Doctor ait: *Superna Civitas, quia fundata est in Charitate, quæ erigat ad æterna, in æternis quiescit, & in eis Beatitudinem ponit.* Hæc autem Charitas & amor, qui in Cœlis indeficienter exardescit, illam operatur unionem & mutuam gaudiorum participationem & communionem in spiritibus & animabus beatis. Unde idem citat sanctum Augustinum dicentem: *Quoniam Deus Charitas est, per Charitatem fit, ut quod habent singuli, commune sit omnibus, sic enim quisque etiam ipse habet, quia amat in altero, quod ipse non habet.*

S. Bonav. inc. 14. Joan. col. 65.

Beatis omnia sunt communia.

5. Pro meliori hujus doctrinæ intelligentia, Parabolam filij prodigi nonnihil accuratius examinemus; In ea namque dicitur, quod quando frater natu major domum reversus jubilum & lætitiam audivit, quam Pater & tota domus de reditu discoli licet tunc intime pœnitentis fratris sui conceperant, & quæ ob eamdem instituerant festa, graviter apud Patrem suum lamentari cœperit dicens: *Et nunquam dedisti mihi hædum, &c.* Cui protinus Pater respondit: *Fili tu semper mecum es, & omnia mea tua sunt.* At verò si ita est, quod omnia, quæ Pater possidebat, etiam hujus filij natu majoris propria bona fuerint, quo jure igitur Pater sine filij sui beneplacito in convivium illud magnificum, cujus idem filius particeps non erat, substantiam utrique communi consortio propriam expendit? maximè cum filius alter degener & prodigus jam suam substantiæ portionem accepisset & prodige cum meretricibus dissipasset; Imò dato etiam casu, quod Pater ad hanc sine consensu filij liberalitatem exercendam jus aliquid habuerit, jam male dixisse videtur: *Omnia mea tua sunt.* Sanctus Augustinus ad mysterium recurrens, dubium hoc ita resolvit: *Quid sibi vult omnia mea tua sunt, quasi non sint & fratris? Sed sic à perfectis & immortalibus filijs habentur omnia, ut sint & omnium singula & omnia singulorum.* De primis illis fidelibus sanctus Lucas in Actis Apostolorum scribit, illos adeò indissolubili perfectæ Charitatis vinculo inter se conjunctos fuisse, ut *Multitudinis credentium esset cor unum & anima una;* Et alibi: *Erant omnes pariter; & habebant omnia communia.*

Luc. 15. v. 29. Ibid. v. 31.
S. Aug. l. 2. Q. Evang. 33.
Act. 4. v. 32. Act. 2. v. 1. Ibid. v. 45.

Hæreditas illorum crescit.
S. Ambr. in Psalm. 118. oct. 14.

6. Quidquid igitur gloriæ sodalibus in Paradiso accedit & accrescit, hoc totum in singulorum cedit augmentum: *Omnes scripti hæredes sumus,* inquit sanctus Ambrosius, *non proportione, sed pro universitate; Novum Testamentum & singuli adeunt, & omnes possident, nec minuitur hæredi, quidquid ab hæredibus vindicatur, manet emolumentum integrum, & eo magis singulis crescit, quo pluribus fuerit acquisitum.* Idem quoque punctum sanctus Augustinus tangit, dum de Beatitudine sub hæreditatis allegoria disserit; *Hæreditas, in qua cohæredes Christi sumus, non multitudine minuitur filiorum, nec fit angustior numerositate cohæredum, sed tanta est multis, quanta paucis, tanta singulis, quanta omnibus.*

S. Aug. ser. 119. de temp.

Quilibet de alterius participabit gaudijs.

7. Pater cœlestis latronem, & peccatricem Magdalenam, item Joannem Baptistam & sanctum Franciscum in Cœlum recepit, & unicuique eorum in primo in Cœlos ingressu dixit: *Omnia mea tua sunt,* licet gradus gloriæ plus minusve eminentiores fuerint, juxta merita singulorum, ultimus tamen Beatus in Paradiso fruetur Beatitudine supremi, ac si ejus propria esset. Unde sanctus Bernardinus de anima beata scribit: *Sentiet de quolibet beato singularem odoris fragrantiam, proinde* Apocalypsi 5. *dicitur, quod singuli Beati habebant cytharas & phialas aureas plenas odoramentorum. Secundo delectabitur de illius voce, quia de quolibet Beato perciperet varietatem vocis, scilicet in cantu.* Apocal. 14. *Post hæc audivi vocem tubarum multarum dicentium in Cœlo Alleluja, nam secundùm Hieronymum Ja est unum de decem nominibus Dei; Delectabitur de illius splendore; Delectabitur de illius pulchritudine & colore.* Beatus Laurentius Justinianus hujus mutuæ gaudiorum communionis, quam Beati inter se habebunt, hanc reddit rationem dicens: *Tanta vi in illa cœlesti pace nos sociat, ut quod in se quisque non accipit, hoc se accepisse in altero exultet; Una cunctis erit Beatitudo lætitiæ, quamvis non una sit omnibus sublimitas vitæ.*

S. Bern. Sen. T. 2. ser. 66. A. 2. c. 3.
B. Laur. Just. de long. vita cap. 7.

Inferior non invidebit superiori.

8. In corpore humano omnia membra adeò sunt inter se concordia & pacifica, ut unum de alterius bono congaudeat, tametsi in operibus & in gradu valde inter se differant, licet etiam caput majoris æstimetur quàm pedes. Unde sanctus Anselmus in libro de similitudinibus dicit: *Quantum quisque seipsum, tantum & tamdiu diliget alterum, nec enim video, quomodo alter esse possit, præsertim cum omnes unum corpus Christi sint, & Christus, qui est ipsa pax, sit omnium caput, nec minori sese affectu complectantur, quàm membra unius corporis sibi invicem copulantur.* In corpore humano oculus tam est contentus videndo, quàm intellectus esse possit in speculando; una pars corporis alteri nobilitatem suam præcellentiorem non invidet, neque ob id rixas inter se habent aut dissensiones; anima enim quæ omnia membra informat, una est & sola, eademque in pedibus, in cerebro, in brachijs & in corde; Tota in toto & tota in qualibet parte, pes non minus æstimat, quod tota anima sit in ipso, quàm caput æstimare possit quod sit in illo, licet in hoc nobiliores & præclariores exerceat operationes: ita anima aliqua beata; tantumdem se Deum possidere æstimabit, licet sit in infimo Angelorum Choro constituta, quantum illa quæ inter Seraphicos Charitatis ardores conflagrans conspicietur; De ipso gaudebit, ipsoque fruetur tamquam totaliter suo, haud secus ac si nullus eo præter ipsam frueretur; Et tametsi multos Beatos ad sublimissimos Beatitudinis gradus elevatos conspiciat, illis tamen non invidebit, sed potius de illorum felicitate gaudebit, haud secus ac si præmium & remuneratio propria esset, ad eum modum quo manus contenta est quod sit manus, nec oculo vel cordi minimum invidet. Unde sanctus Augustinus ait: *Idetiam beata Civitas illa magnum in se bonum videbit, quod nulli superiori ullus inferior invidebit, sicut nunc non invident Archangelis Angeli cæteri, tamquam nolet esse unusquisque quod non accepit, quamvis sit pacatissimo concordiæ vinculo ei, qui accepit, obstrictus, quam nec in corpore vult oculus esse, qui est digitus, cum membrum utrumque contineat totius corporis pacata compago.*

S. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

Beatorum concordia. *S. Bonav. in soliloquiis. S. Ansel. l. de simili. c. 59.*

9. Sanctus Bonaventura ex sancti Anselmi libro de similitudinibus capite 59. sequentia verba citat: *Ibi à singulis omnes, ibi ab omnibus singuli cognoscentur, nec quemquam latebit, qua patria, qua gente, qua stirpe quie conditus sit.* Demum verò ad propositum nostrum descendens, hujusque inter Beatos concordiæ & conformitatis rationem reddens subjungit: *Ibi erit tam perfecta & beata Charitas justorum, quod unusquisque in tantum diliget proximum suum, quantum seipsum, ex quo illud inæstimabile sequetur bonum, quod ita unusquisque de alterius bono vel gaudio gaudebit, sicut de merito proprio, proinde cum inenarrabilis sit numerus electorum, quis putas narrare sufficiat gaudium Beatorum?* Deinde idem Sanctus circa gradus gloriæ plus minusve eminentes distinguit, & qualiter intelligendi sint, explicat: *Quamvis ibi pro differentia meritorum quædam data sint excellenter, nihil tamen ibi ex inæstimabili Divinæ pietatis immensitate, secundum Gregorium possidetur singulariter.* Et profectò punctum illud summa est consideratione dignum; Quantum enim is hic in terris se felicem esse arbitraretur, qui omnium literatorum gauderet & frueretur sapientia, potentia omnium Principum, divitijs omnium divitum, omnium denique felicissimorum hujus mundi hominum voluptatibus, delicijs & gaudijs perfectè communicaret: *Omnia sunt omnibus communia*, inquit de bonis cœlestibus. *Ibi virgo gaudebit de sanctæ viduitatis merito: Ibi vidua exultabit de casta virginitatis privilegio: Ibi confessor de Martyris jucundabitur triumpho; Ibi Martyr tripudiabit de Confessorum bravio; Ibi Propheta laudabit de Patriarcharum pia conversatione; Ibi Patriarcha exultabit de Prophetarum fide; Ibi Apostoli & Angeli gaudebunt de merito omnium inferiorum; Ibi omnes inferiores lætabuntur de gloria & corona superiorum.*

S. Gregor.

Quod defuerit alicui in meritis, mutua societas adimplebit.

10. Bonus quidem latro Cœlo non intulit merita virginitatis, Martyrij, Doctoratus, aut Apostolatus, quia aliud de illo nihil scimus, nisi quod in monte Calvario in brevissimo temporis spatio dixit & fecit; idemque ex Historijs de alijs multis verum est, at vero num propter hoc ipsorum gloria in Paradiso imperfecta erit? Nequaquam? quin potius audite quali consolatione Seraphicus Doctor illos qui ejuscemodi sunt confortet: *Id quod ibi in te defuerit, illa cœlestis & divina Beatorum societas Charitate mutua adimplebit, quia unusquisque habebit sibi in proximo, quod sibi deficit in merito proprio.*

S. Bon. ser. 2. de Ang.

Similitudo. *S. Bon. ser. 6. de Confess.*

11. Sanctus Bruno Carthusianorum Patriarcha, paulo ante adductam producit membrorum unius & ejusdem corporis similitudinem, & dicit; *Uniuscujusque gloria omnium communiter gaudium & lætitia erit; qualis enim nunc concordia est inter omnia membra corporis nostri, talis erit inter omnia membra supernæ illius Civitatis.* Enimverò causa unica cur hic inter nos tam facile exurgat, invidia est, quia cum mundus tam sit bonorum inops, unusquisque bona illius sibi optaret, ne dum alium illis instructum esse videt, ipse ijs carere cogatur, & hinc invidiæ motus oritur. In cœlesti Regno autem, ut Hugo de Sancto Victore scribit: *Nullus inferior nulli majori invidebit; Nec majus gaudium superioris sibi, desiderabilitate unusquisque tantum habebit, quantum volet, alioquin non esset Beatus.*

Hug. de S. Vict. in Annot. elucid. Q. 136.

Ob hæreditatem discordia erit nulla. *S. Thomas de Villanov. Conc. in Dom. Quinquag. Ps. 121. v. 3.*

12. Inter nos discordiæ, lites, inquietudines & solicitudines, quæ nos conturbant ex cupiditate derivantur, propter *meum & tuum*, ut verò ùt Sanctus Thomas de Villanova ait: *Non est ibi discordia, non dissensio, non jurgia, non lites quia non est ibi meum & tuum, sed omnia communia*, citatque verba illa Salvatoris, in quibus de superna Jerusalem agitur, de qua scriptum est: *Cujus participatio ejus in idipsum: Non partitur, non dividitur hæreditas illa in hæredes, sed tota est omnium, & tota cujuslibet est;* adducit quoque similitudinem lucis, cui proprium est illuminare singulos sicut omnes, & omnes tamquam singulos: *sicut Sol iste*, inquit, *quem vides, sic omnium est, quod totus est tuus, nihil de illo partitur, sed totus te calefacit & illum; sic tuum hortum implet arboribus & floribus, quasi solum impleret, atque alium nullum.*

Quilibet beatus contentus erit. *S. Ansel. l. de simili. c. 64.*

13. S. Anselmus dubium quoddam movet & resolvit quod magnæ est considerationis, supposito enim quod Beati in cœlis sint omnipotentes, omniaque possint, quæ volunt, occurrere posset casus quod anima aliqua beata, quæ æterna sua remuneratione in infimo choro gaudet, desideret pari in loco cum S. Francisco in choro Seraphinorum consistere, ut tanto Deo vicinior esse, tantoque vehementior Charitatis ardore erga illum flagrare posset; moxque subjungit: *Respondeo, quia si etiam B. Petro in gloria par esse volueris, eris, in gloria dico, quia ut Petrus sit in persona, velle non poteris, quia pulcherrimam illius corporis compositionem, quam in hoc conspiceres violari, plus omni commodo amabis:* prouti in similitudine corporis humani videre licet, in quo cum multa sint & varia membra, unumquodque sua in corpore situatione contentum est: *Nec enim in corpore humano, vel pes loco aut officio manus, vel manus pedis fungi exoptat, aut os vel nasus, ubi oculi sunt, aut oculi ubi os aut nasus, relictis sedibus cupiunt transferri, aut si transferrentur, convenienter & sine injuria, non id paterentur; eodem modo in illa admirabili & glorificata dispositione, & æque disposita glorificatione beatæ civitatis Dei, ita quisque quod adeptus fuerit, amabit, ut statum suum potiori gradu immutari non velit: quare? quia cuique satis erit sua felicitas, & beatitudo sibi pro meritis suis misericorditer impertita.*

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

In cælo omnes beati unam quasi voluntatem habent, ex qua in cælesti Jerusalem magna inter Beatos unio & concordia dirivatur, ad quam Charitas aditum patefacit & beatificat.

THEMA.

Jerusalem quæ ædificatur ut civitas cujus participatio ejus in idipsum. Psalm. 121. ℣. 3.

Beati unius sunt voluntatis.

1. Regius Psaltes de cœlesti Jerosolyma differens, inter alias prærogativas illius quas describit, hanc veluti valde particularem adducit: *Cujus participatio ejus in idipsum.* S Bruno Carthusianæ solitudinis fundator & Princeps de Paradiso discurrens horum verborum proinde memor dicit: *Hæc est illa Jerusalem, quæ, sicut scriptum est, ædificatur ut Civitas cujus participatio ejus in idipsum, quibus est cor unum & anima una;* Nulli etenim dubium esse potest, quin illis verbis Psalmista de civitate Dei superna loqui intendat, siquidem in principio Psalmi ita loquitur: *Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus; stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Jerusalem;* ubi bene dicit *stantes erant pedes &c.* quia alibi quàm in Cœlo beatorum pes noster firmiter stare aut stabilire non potest; valde enim considerabilis regni illius præcellentia est, quod omnibus illius civibus & incolis unica tantum sit voluntas, eaque divinæ voluntati perfectè conformata: Regna autem temporalia in seipsis divisa in ruinam abeunt, quando plures cum authoritate suprema & independente illius præsunt dominio, quia *Nec Regna ferre socium, nec rheda sciunt*, ut Poëta ille cecinit, voluntates enim plurium gubernantium raro ad invicem

S. Brun. de Laud. Eccl. cap. 6.

Ps. 121. v. 1. Ibid. v. 2.

vicem conformantur, atque ideo ut ex tali regimine dissensiones emergant, necessum est, in regno vero beatitudinis æternæ non item; ibi enim ut S. Augustinus ait: *Omnipotentes erunt suæ voluntatis, ut Deus sua, unde sicut Deus poterit quod volet per seipsum, ita poterunt illi quod volent, Beati autem aliud non volunt, nisi quod volet Deus, hic autem illorum se voluntati adaptabit.*

S. Aug. in Man. c. 34.

Professio.

2. S. Joannes in Apocalypsi vidit viginti quatuor Seniores, omnes quidem regio diademate coronatos, eadem tamen diademata ad pedes agni projicientes, ad demonstrandam subjectionem & dependentiam sui erga ipsum, quia *omnibus erit una voluntas,* ut S. Anselmus ait: *quasi nulla esset illis, nisi Dei voluntas; ideò erit omnibus plena concordia, & ideo sicut illi non sunt aliud, quam quod ille, ita ille volet quidquid volent illi, & ideo filij Dei, & Dij vocabuntur.* S. Augustinus quoque de illius Civitatis Dei civibus differens, hanc præcipue in ijs unionem & voluntatum concordiam observat: *Erit illius Civitatis & una in omnibus, & inseparabilis in singulis voluntas.*

S. Anselm. in Prol. Log. cap. 24.

S. Aug. l. 22. de Civ. c. 30.

Beatorum concordia.

3. Ezechiel Propheta Babyloniæ servitutis tempore juxta fluvium Chobar constitutus, Cœlos apertos vidit: *Aperti sunt cœli, & vidi visiones Dei;* sed quodnam illi in hac visione exhibitum fuit spectaculum? *Et nubes magna & ignis involvens, & splendor in circuitu ejus, & de medio ejus, quasi species electri, & in medio ejus similitudo quatuor animalium, & hic aspectus eorum, similitudo hominis in eis, quatuor facies uni, & quatuor pennæ uni.* Hæ autem quatuor animalium facies ab invicem differentes, imo nonnulli inter se contrariæ erant, quia Aquila velox est, Bos vero piger & tardus Leo terribilis & ferox est, Homo vero mitis & mansuetus, & tamen omnia hæc animalia pariter ambulabant, atque ad collum currui, qui gloriam præfigurabat, submittendum omnino inter se concordia erant: *Unumquodque eorum coram facie sua ambulabat, ubi erat impetus spiritus gradiebantur,* quocumque ibat spiritus, illuc *eunte spiritu & rotæ pariter elevabantur, sequentes eum, spiritus enim vitæ erat in rotis, Cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant, & cum elevatis à terra pariter elevabantur & rotæ.* Ecce tibi ad vivum delineatam effigiem & symbolum illius, quod in cœlesti regno succedit: Licet enim omnes animæ quæ ad illud subvectæ & ingressæ sunt, collectæ sint ex populis & nationibus, inter se nonnumquam magnopere diffidentibus, & quoad mores, genios, ritus, ætates, sexus, professiones & conditiones omnino contrarijs attamen omnes illæ animæ glorificatæ inter se uniformes & concordes sunt, & sicut unius regni, ita quoque unius voluntatis pacifici concives existunt: Unde dicunt: *Et redemisti nos Domine Deus in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum, ... & regnabimus.* Dicit ulterius Ezechiel: *Et totum corpus oculis plenum in circuitu.* Quodnam obsecro in eo latet mysterium, quod corpus horum animalium undique oculis plenum à Propheta visum fuerit? Nimirum ea hæc visio spectabat, ut nobis per hanc insinuaretur, quod Beati in cœlis ad instar oculorum inter se conjuncti sint, animisque concordes, unde S. Anselmus ait: *Corpus & anima cujusque Sancti, concordia tanta erunt, quanta in præsenti sunt oculi nostri; sicut enim oculus unus verti non potest, quo non vertatur & alius, sed in eamdem partem semper volvuntur, sic etiam corpus & anima vel societas illa justorum nihil poterunt velle diversum, sed eamdem semper voluntatem habebunt.*

Ezech. 1. v. 1. *Ezech. 1. v. 4.* *Ezech. 1. v. 9.* *Ezech. 1. v. 12.* *Ezech. 1. v. 20.* *Ezech. 1. v. 21.* *Apocal. 5. v. 9.* *Ezech. 1. v. 18.* *S. Ansel. L. de simil. c. 62.*

Ibi abster-

4. S. Joannes in Apocalypsi oculos suos ad cœlestis illius Jerusolymæ portas dirigens, dicit quod à se visæ fuerint, *ab oriente portæ tres, & ab Aquilone portæ tres, & ab Austro portæ tres, & ab occasu portæ tres:* at vero quibusnam ex lapidibus portæ hæ fabricatæ erant? Num forte ex alabastro, Jaspide, Rubinis, vel adamantibus? Nequaquam, sed *duodecim portæ duodecim margaritæ sunt per singulas, & singulæ portæ erant ex singulis margaritis, & platea civitatis aurum mundum,* imo paulo ante dixerat, quod *mensus fuerit civitatem de arundine aurea;* at vero cum aurum charitatis & amoris Dei sit symbolum, mirum non est, quod hoc potius metallum, quam quodvis aliud in illo regno beatitudinis emicare, illudque locupletare conspiciatur; sed quænam obsecro est margaritas inter & Paradisi portas proportio? S. Bruno inquit: *Habebat portas duodecim singulas ex singulis compositas margaritis,* margaritæ autem proprium sunt Lachrymarum *symbolum:* & ideo bene ex his portæ constructæ esse dicuntur, quis enim est qui nesciat, quod per undas lachrymarum & planctum ad paradisi limina feliciter appellimus? Hæ autem margaritæ non in cœlo, sed foris extra illud, & in ingressu cœli visæ sunt, quia intra Cœli penetralia ne umbra quidem tristitiæ, aut planctus admittitur: *Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor;* Verum tamen tanti lachrymarum æstimatur valor & pretium, ut illas Deum in primo supernæ Jerosolymæ aditu velut margaritas & cœli fores emicare & conspici voluerit: *Beati qui lugent.* Et Petrus Cellensis lib. 1. de panibus cap 2. de unda lachrymarum ait: *Aqua hæc aut facit, aut invenit Paradisum.*

sæ sunt lachrymæ per quas cœlum lucrati sunt.

Apoc. 21. v. 13. *Apoc. 21. v. 21.* *S. Bruno.* *Apoc. 21. v. 4.* *Matth. 5. v. 5.* *Petr. Cellen. l. 1. de Pan. c. 2.*

5. Considerari quoque hoc loco meretur differentia, quæ est inter margaritas, & alias gemmas & lapides pretiosas: Hi enim scapello opus habent, & expoliri debent, postquam è terræ visceribus eruti sunt. Quantus enim non adhibetur labor, ad perficiendum & expoliendum aliquam adamantem, Jaspidem, vel alias gemmas similes? Sola margarita eo modo quo ex aquis marinis extrahitur, ad exornandas regum Coronas apta est & idonea, omnemque ab ipsis primis natalibus suis perfectionem secum adfert, tales autem esse quoque debent animæ, quæ Paradisum ingredi volunt, scapello indigere minime debet: quia *Non intrabit in eam aliquod coinquinatum,* ideoque necessario mundæ, puræ, nitidæ, atque ab omni culpæ nævo expurgatæ esse debent.

Anima quæ cælum ingredi cupit ad instar nitidæ sit margaritæ.

Apoc. 21. v. 27.

6. Dici quoque potest portas Cœlorum non ex smaragdis, vel alijs similibus lapidibus pretiosis, sed ex margaritis fabricatas & ornatas esse, ad insinuandum, illos præcipue qui divinis inspirationibus fideliter correspondent, illisque morem gerunt, mereri ut ad gloriam pervium iter & aditum habeant, quia conchæ marinæ ejus sunt naturæ quod se ad rorem cœlestem avide excipiendum sponte propria aperiant, illumque haustum & imbibitum in margaritas in sinu suo consolident; unde margaritæ illas animas præfigurant, quæ gratiæ tamquam semini gloriæ, sine ulla mora aut dilatione correspondent & cooperantur: Talis margarita sponsa cœlestis fuit, cui sponsus ait: *Aperi mihi soror mea, &c. quia caput meum plenum est rore.* Tales animæ sunt, quæ portas Cœli exornant, quia rori, id est, gratiæ cœlesti sinum suum patulum sponte, imò avide exhibent.

Cur Cœlorum portæ ex margaritis fabricatæ.

Cant. 5. v. 2.

7. Præterea notandum est, quod aliæ gemmæ natales suos habeant, vel inter saxa, vel in terræ profundis cavernis, vel in undis maris, at verò licet concha quæ margaritæ mater est, aquis innatet, ipsa tamen margarita ex rore, qui cœlitus in concham irrotatur, producitur, Cœlique ei major societas est, quam maris,

ris ideoque mirum non eſt, quod in Paradiſi portis margaritia potius, quàm quævis alia gemma conſpecta fuerit, quia illæ ſolùm animæ aditum in cœleſtem gloriam habent, quæ Cœlum potius quàm terram diligunt, quæque ea *quæ ſurſum ſunt ſapiunt, non quæ ſuper terram.*

Coloſſ. 3. v. 1. & 2.

8. Enimvero eſt & aliud myſterium propter quod Portæ Cœli ex margaritis conſtructæ eſſe dicuntur, quia Jeroſolyma cœleſtis dicta eſt *Pacis viſio*: *Urbs beata Jeruſalem dicta Pacis viſio*: Margarita autem & ipſa Pacis concordiæ & unionis expreſſiva eſt, ſiquidem latino ſermone appellatur *Unio*. Et ut alibi probavimus hæc unio conformitas & concordia in Cœlis vel maxime viget, adeò ut Beatus Petrus Damianus dicere non dubitet: *Illic omnium mentes in mutui amoris unione conflata, nulla invicem varietate diſſentiunt, ſed in communi voluntatis ſtudio omnes unanimiter fœderamur.*

Hymnus Eccl.

S. Petrus Dam. l. 7. Ep. ult.

9. Sanctus Bruno ad explicandam Beatorum in voluntate concordiam ſimilitudinem adducit corporis humani cujus membra inter ſe adeò concordia ſunt, ut omnes uni & eidem ſubordinentur & pareant voluntatis Imperio: *Uniuſcujuſque gloria*, inquit, *omnium communiter gaudium & lætitia erit, qualis enim nunc concordia eſt inter omnia membra corporis noſtri, talis inter omnia membra illius ſuperna Civitatis.* Tametſi enim omnes regnaturi ſint, futurique omnipotentes & liberi in exercitio propriæ voluntatis, unius tamen voluntas ab alterius voluntate minimè diſcrepabit, quia omnes animis conjuncti & concordes erunt ad volendum, quod Deus volet, & quod unusquiſque in particulari volet, erit pariter in univerſali velle omnium ſimul; nam ut ſanctus Anſelmus ait: *Nullus ibi volet, niſi quod Deus & quod volet unus, hoc volent omnes, & quod volet unus vel omnes, hoc ipſum volet Deus*; Unde hanc ad propoſitum noſtrum deducit conſequentiam: *Sic ſinguli erunt perfecti Reges, quia quod ſinguli volent, hoc erit.* Hinc demum inter illos ſpiritus & animas glorificatas perfectiſſima quædam naſcitur voluntatum unio atque concordia, adeò ut idem ſanctus Anſelmus dicat: *Regnare in cœlo non eſt aliud, quàm ſic glutinari cum Deo, & cum omnibus ſanctis Angelis & hominibus per dilectionem in unam voluntatem, ut omnes utantur ſimul una poteſtate.*

S. Bruno de Confeſſ. ſer. 6.

S. Anſelm Epiſt. 2. ad Hugon.

S. Anſelm. ibid.

10. Ex hac autem voluntatum conformitate imperturbabilis quædam ſequitur Pax & Concordia, de qua ſanctus Bernardinus ita ſcribit: *In Regno Dei eſt omnimoda Pax & concordia, in Regno Dei eſt omnimoda quietatio quoad ſeipſum, quilibet enim eſt contentus eo quod habet, nec amplius deſiderat, minimus enim Paradiſi nollet efficiſi Beata Virgo.* Sanctus Bernardus de beatis illis civibus ita meditatur: *Una erit omnium lingua, jubilatio indefeſſa, unus affectus. Angelorum & hominum unum erit gaudium, unum colloquium, unum convivium.* Eamdem quoque conſiderationem ſanctus Baſilius exprimit, dum ait: *Nulla ibi lis, nulla contentio, nulla controverſia.* Nulli ibi ſunt errores in intellectu, quia Beati perfectiſſimam habent notitiam & lumen Veritatis, omnes ſe Divinæ voluntati conformant, maximè cum cor & voluntatem habeant eodem Divino amore accenſam & inflammatam; Charitas enim quaſi vinculum quoddam erit, quod illos ad invicem ſtringit & unit; hæc vera eſt trutina & pondus Beatitudinis ad cujus proportionem & menſuram Deus pariter animabus & ſpiritibus beatis communicatur. Unde Innocentius III. Pontifex ait: *Non in ſublimitate graduum, ſed in amplitudine Charitatis acquiritur Regnum Dei, apud quem non gradus eleganturi, ſed vita melioris actis comprobatur.*

S. Bern. Sen. ſer. in Dom. 1. poſt Epiph. c. 5.

S. Bern. in Medit. c. 4.

S. Baſil. in Conſtit. Monaſt. c. 19.

Innoc. III. l. 3. Reg. 15. Epiſt. 240.

11. Celebris eſt textus ille ſancti Apoſtoli ad Corinthios dicentis: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem autem non habeam &c.* Deferantur licet in Cœlos Virginitas, converſio animarum, Eleemoſynæ, jejunia, Eremitoria, martyria, & quævis alia quæ anima virtuoſa, perfecta, & ſancta facere prævalet, ſi non ſimul eo amorem & Charitatem ſecum deferat, aditum in Cœlos ſe habituram eſſe temere præſumit & ſperat; Unde Beatus Laurentius Juſtinianus ait: *Ex quiſque in illa Cœlorum regione erit beatior, quo fuerit in Charitate perfectior; Charitas quippe æquitati ſtatera eſt, in qua appenduntur merita ſingulorum, per quam homo fit proximus Deo.*

1. Cor. 13. v. 1.

B. Laur. Juſtin. de caſto connub. c. 1.

12. Fundamenta, ut videmus, ſuſtentant ædificium, illiſque deficientibus domus ſolotenus corruit; Cuinam igitur baſi Jeroſolyma cœleſtis (*Urbs beata Jeruſalem dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus*) cui inquam illa innititur? in quo fundamento quieſcit? Sanctus Bonaventura ait: *Superna Civitas fundata eſt in Charitate.* Calx hic in terris ex lapidibus in fornace ignis excoquitur, hæcque eſt quæ lapides ædificij inter ſe committit & unit: Civitas quoque Dei *conſtruitur in Cœlis vivis ex lapidibus*; Sed quænam eſt calx illa, quæ vivos hoſce lapides inter ſe ſtringit & unit? Nulla alia profectò, quàm amor Dei & perfecta Charitas.

S. Bonav. Proœm. in Eccleſ.

13. Sanctus Auguſtinus opportune pro noſtro propoſito conſiderat, quod in nocte feliciſſimæ Nativitatis Domini noſtri exercitus Angelorum de Cœlo deſcenderit, ac primo quidem gloriam Deo, deinde verò pacem his qui bonæ eſſent voluntatis præconizarit: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; Quænam verò ſit hæc bona voluntas, idem ſanctus Doctor his verbis declarat; *Audi clamantes Angelos, in terra pax hominibus bonæ voluntatis, totum habet, qui bonam voluntatem habet, ipſa eſt, quæ poteſt ſufficere, ſi cætera non ſint, ſi autem ſola deſit, nihil prodeſt quidquid habitum fuerit.* Demum verò idem ſanctus Pater per bonam voluntatem Charitatem intelligendam eſſe definit.

Luc. 2. v. 14.

S. Aug. T. 10. Hom 8.

14. Richardus à ſancto Victore reciprocum qui Deum inter & Beatos verſatur amorem his verbis, hiſque affectibus nobis delineare contendit: *Quis cogitare ſufficiat illum mutuum amorem Salvatoris & ſalvatorum, & quomodo diligat, quos tam pretioſo pretio redemit, quomodo illorum ſaluti congaudeat, quomodo ipſi eum diligant, & in ejus amore requieſcant, & in eo gaudeant, per quem ſe redemptos & ad requiem tranſlatos ſciunt, & ſemper vident?* Gaudium & lætitia, quæ magna felicitatis & Beatitudinis cœleſtis pars quædam eſt, ſuam in amore menſuram habebit. Unde Seraphicus Doctor ait: *Tantum gaudebunt, quantum amabunt, tantum amabunt, quantum videbunt*, ac proinde cum Charitas adaugenda ſit in Beatis juxta proportionem viſionis Dei, facile eſt conjicere, quanta Charitas in æterna Beatitudine habitura ſit incrementa.

Richard. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10.

S. Bonav. in ſolil.

Pſ. Sanctus Bernardinus ſuper illa Pſalmiſtæ verba: *Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum*; dicit: *In his verbis tria myſteria per ordinem de anima deſcribuntur; In primo ſtatus ejus naturæ: Omnes; In ſecundo ſtatus ejus gratiæ, ibi: Qui diligunt nomen tuum; In tertio ſtatus ejus gloriæ, ibi: Gloriabuntur in te.* Ubi notandum quod Pſalmiſta non dicat, illos gloria cœleſti decorandos eſſe, qui atrocia pro Chriſto ſuſtinuerunt martyria, nec qui ſe vivos quaſi in antris deſerti ſepelierunt, aut qui omnes facultates diſtribuerunt inter pauperes, ſed dicat: *Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum*, quod optime cum celebri illa S. Pauli ſententia conſonat, dicentis: *Quod oculus non vidit, nec auris*

Pſ. 5. v. 12.

S. Bern. T. 1. ſerm. 62.

Pſ. 5. v. 12.

1. Cor. 2. v. 9. *auris audivit, ... qua praparavit Deus ijs : &c.* Quibus? num forte virginibus? Aut certe humilibus? Nequaquam, sed ijs *qui diligunt illum*; Nam ut S. Bernardus ait: *Summum bonum diligere, summa est beatitudo; Quanto quisque Deum amplius dilexerit, tanto magis beatus erit.* Quanto anima majori & clariori illustrata fuerit lumine gloriæ, mentisque oculos profundius in divinam defixerit essentiam, tanto erit majori beatitudine adaucta, sed de eo quod ad hæc à nobis requiritur audiamus S. Augustinum dicentem: *Et erit tunc quanto quis amplius alio hic obediens Deo fuit, tanto ampliorem illic mercedem accipiet, quantoque hic amplius Deum amavit, tanto propius eum videbit.* Vestis etenim nuptialis, quæ ad accumbendum illi convivio à nobis requiritur, charitas est, hæc inquam tessera est Regni cœlestis. De qua proinde B. Laurentius Justinian ita scribit: *Signaculum est, sine quo nullus ingreditur; Sola est dilectio, qua discernit inter filios Dei & filios Diaboli.* Alibi pariter idem sanctus Patriarcha charitatem clavem Regni appellat: *Clavis est Regni.*

S. Bern. de mod. bene viv. serm. 9.

S. Aug. T. 9. l. 1. de vanit. sec.

B. Laur. Just. de lig. vit. c. 5.

B. Laur. Just. de Casto connub. c. 18.

16. Digna D. Chrysostomi spiritu est exhortatio, qua nos ad properandum in illam beatam patriam his verbis excitat: *Verum regnum istud est, posse nos optima vita propitium & clementem nobis facere Deum, ut enim gehennam timere non debemus, propter ignem illum inextinguibilem, & pœnas terribiles, & perpetuos cruciatus, sed quia offendimus tam bonum Dominum, & ab illius gratia summi alieni, ita & ad regnum nobis festinandum, non nisi propter amorem in illum, ut ejus gratia fruamur.*

D. Chrys. T. 1. hom. 23. in Gen.

17. Porro mundus iste, ut in Discursu tertio hujus tractatus probavimus in comparatione ad cœlum Empyreum, nidus quidam est formicarum, nostraque anima intra hujus luti angustias reclusa & constricta tenetur; Quod si autem nos dilatare nonnihil velimus Deum ex toto corde nostro amemus, charitatis namque munus est hasce nostras dilatare & ampliare angustias S. Augustinus quærit: *Quare omnes laboramus, nisi quia sumus homines mortales, fragiles, infirmi, lutea vasa portantes, qua faciunt invicem angustias?* S. Paulus nos similes esse dicit vasis testaceis sive fictilibus, quorum unus alterum in officina hac figuli graviter opprimit; *Sed si angustantur vasa carnis*, inquit S. Augustinus, *dilatentur spatia charitatis*, hæc enim majoris minorisve latitudinis in superna illa civitate habendæ mensura erit. Unde idem sanctus Doctor alibi, de cœlestibus illis incolis ita scribit: *Possident Jerusalem cœlestem sine angustia, sine pressura, sine diversitate & divisione limitum; Omnes habent eam, & singuli habent totam, non angustat frater fratrem; Quia amor, charitas, unio qua est inter ipsos omnia bona communia efficit, & ideo de superna illa civitate dicitur quod sit civitas, cujus participatio ejus in idipsum.*

S. Aug. ser. 16. de ver. Dom.

S. Aug in Psal. 83.

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Quisquis in cœlum oculum suum dirigit, omnia quibus hic in terra fruitur, aut frui potest, facile contemnit, quia in cœlis omne bonum reperitur; Unde quanti valoris unica tantum torrentis cœlum inundantis stilla sit ponderatur.

THEMA.

Quia melior est dies una in atrijs tuis super millia. Psalm. 83. v. 11.

1. PRopheta regius, qui è statu plebejo & servili ad purpuram, à custodia ovium ad regimen populorum transierat, quique per annos plurimos in omni felicitatis humanæ genere prosperatus, à mundi Potentatibus in veneratione habitus, multis thesauris adauctus, plurimisque victorijs & triumphis gloriosus fuerat; dum mentis suæ oculos in cœlestis Jerosolymæ delicias & gaudia, quamquamvis longe ab eo distantia dirigeret, dixit: *Quia melior est dies una in atrijs tuis super millia.* Et quidem illum ibi de Paradiso cœlesti loqui in dubium revocari nequit, siquidem eundem Psalmum hisce verbis exorsus fuit: *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum! Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Porro ad formandum nobis dignum de cœlesti gloria conceptum oculos nostros primo in cœlum ad cœlestia bona contemplanda elevare, ac tum demum illa cum terrenis bonis conferre debemus, si enim, hæc omnia purum quoddam nihil esse, facile deprehendemus.

Psal. 83. v. 11.

Psal. 83. v. 1.

Ibid. v. 5.

2. Job potens & dives erat in hoc sæculo, multorumque subditorum gubernator & Dominus, omnigena felicitate & prosperitate à Deo cumulatus, adeo ut Divina Sapientia de illo dicat; *Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales*; & tamen Caput 37. exorditur hisce verbis: *Super hoc expavit cor meum, & emotum est de loco suo*; Ubi S. Gregorius ad propositum nostrum inquit: *Locus humani cordis est delectatio vita præsentis, sed cum divina aspiratione tangitur locus nostri cordis, fit amor æternitatis, considerationeque igitur æterna patria de loco suo animus movetur, quia derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur.*

Job. 1. v. 3.

Job. 37. v. 1.

S. Greg. l. 27. Mor. c. 9.

3. S. Bernardus in ætate juvenili & florida, opulentissima domo paterna derelicta, ad claustra Clarævallensia recipiens, alios quoque fratres suos ad ejusdem claustri solitudinem exemplo suo invitavit, qui quidem omnem suam hæreditatem, quæ amplissima erat, fratri suo Nicardo natu minori relinquere statuerant dicentes: *Eia Nicarde! ad te solum respicit omnis terra possessionis nostra*: At vero puer ille senili eum maturitate fratribus suis respondit dicens: *Vobis ergo cœlum & mihi terra? Non ex æquo divisio hæc facta est?* cui responso constanter insistens mundum deseruit, ut Deum sibi compararet amicum, quia, *qui contempserit secularia*, inquit S. Ambrosius, *ipse merebitur sempiterna.*

Guil. Abb. in vit. S. Bern. l. 1. c. 3.

S. Ambr. l. 5. in Luc. c. 6.

4. Salvator noster Regnum cœlorum homini negotiatori simile esse dixit, qui pro margarita quadam comparanda totam suam substantiam impendit: *Iterum simile est regnum cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas: Inventa autem una pretiosa margarita, abijt & vendidit omnia qua habuit, & emit eam.* Eusebius Gallicanus negotiatoris hujus prudentiam & circumspectionem valde commendat, licet alijs videri possit ipsum stulte egisse, dum pro una margarita emenda omnes suas facultates erogavit: *Callidus negotiator est, quod ex his, qua diu possidere non potest, tale aliquid emit, quod numquam amittere timeat, & in quo universa possideat.* S. Gregorius pariter hanc emptionem margaritæ multum commendat, simulque ad bonorum æternorum acquisitionem alludit, pro quibus meritò eroganda & despicienda sunt bona terrena: *Omnia vendens emit, quia qui cœlestis vita dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfectè cognoverit, ea qua in terrenis amaverat, libenter cuncta derelinquit: in comparatione ejus vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit.*

Matt. 13. v. 45.

Euseb. Gallic. h. in Natvit. Virg.

S. Greg. h. 11. in Evang.

5. D. Chrysostomus, ut aperte nobis ostendat, quod in tantum nos terrena diligamus, in quantum bona cœlestia oblivioni tradimus aptissimam hanc producit similitudinem: *Nam quemadmodum is qui fœminam quampiam adamavit, alia visa, qua pulchritudine priorem excedat, illa intermissa hanc deperibit, sic terrena gloria sectatores, ut primum di-*

D. Chrys. T. 5. hom. de inan. glor. cupid.

vina illuxerit, eam facile contemnent, S. Augustinus multorum fidelium detestatur stultitiam, qui hujus vitæ fallacem & fugacem gloriam sectantur, veram & immortalem Paradisi gloriam nauseantes; *Quid stultius, quid insanius est, quam umbra, & imagine, & similitudine veræ gloriæ, & veræ delectationis, veræ pulchritudinis, veri decoris, veri honoris, more infantium decipi & superari, & ipsam gloriam non quærere, non desiderare? Quis imaginem auri in aqua ipso auro neglecto eligeret, & non statim à cunctis fatuus & insanus crederetur? Quis orbem Solis in speculo redditum, vel in qualibet materia formatum plus diligeret, quam ipsum Solem, & non ab omnibus derideretur. Si irridendus, sic æstimandus est, quisquis mundi hujus caducam fragilitatem, & inutilem carnis voluptatem diligit, quærit, contendit, externa gloria contempta & neglectis regni cœlestis ineffabilibus gaudijs.* Quidnam obsecro appetitus noster desiderare unquam poterit, quod in cœlo non habeatur? Mellifluus Bernardus de Deo nostro, qui unicum est beatitudinis nostræ objectum, dicit: *Ipse per se placet, & per se sufficit ad meritum, sufficit ad præmium, nec extra illum quidquam quæritur, quia totum in illo invenitur, quidquid desideratur, semper libet eum aspicere, semper habere, semper in illo delectari, & illo perfrui*; Quod si enim salutem desideratis: *Quoniam apud te est fons vitæ; Placebo Domino in regione vivorum*; Si gaudium & omnis appetitus vestri satietas delectat; *Satiabor*, dicebat David, *cum apparuerit gloria tua*; Si Harmonia vos afficit: Angelicæ Hierarchiæ incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Si Sapientiæ avidi estis: *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi.* Si dominium & potestatis excellentiam ambitis: *Introibo in potentias Domini*: *Fecisti nos Deo nostro regnum ... & regnabimus*; Si lauta convivia desideratis: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Si divitias quæritis, ibi omnes animarum beatarum thesauri simul sunt congregati; Si grata vobis arridet societas & conversatio: ibi conversatio nostra semper & in perpetuum erit cum Angelis & Archangelis, cum thronis & dominationibus, cumque omni militia cœlestis exercitus. Verum quidem est quod in Apocalypsi legamus: *Et requiem non habebant die ac nocte*; Verumtamen ex alia quoque parte verum est, quod animæ electæ ex hujus vitæ carcere egredienti requies his verbis ab Ecclesia denuntiari soleat: *Requiescat in pace*: *A modo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis.*

S. Aug. T. 9. de triplic. hab. & 24. 3.
S. Bern. in Medit. c. 4.
Psal. 35. v. 10.
Psal. 114. v. 9.
Psal. 16. v. 15.
In Præfat.
Coloss. 2. v. 3.
Psal. 70. v. 16.
Apoc. 5. v. 10.
Psal. 35. v. 9.
Apoc. 4. v. 8.
Apoc. 14. v. 13.

6. Objiciet fortassè aliquis quod Apostolus gloriam cœlestem pondus æternum appellet: *Æternum gloriæ pondus*; Is vero qui gravi pondere onustus est, requiem habere nequit; Sed facilis & in promptu est responsio; nam verum hoc quidem est de pondere terreno, non vero de cœlesti pondere, hoc enim quidem est æternum pondus, sed gloriæ. Sed dices quænam beatis esse potest requies, qui nunquam quiescunt, utpote qui *incessabili voce proclamant Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Respondeo Beati in cœlis laudando, magnificando Deum, reddendisque Deo gratijs & laudibus non quiescunt.

2. Cor. 4. v. 17.

7. Quidquid mundus in se boni aut pulchri complectitur, brevi deficit, & finem habet, at vero David inquit: *Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.* Quinque sunt præcipue, ut Albertus Magnus notat, quæ animam quamdam beatam efficiunt; *Primum ut quod vult habeat*, nam ut S. Augustinus, *de Beata vita*, inquit: *Miseri sunt, qui non habent quod volunt. Secundum, ut tantum bonum velint*, nam ut idem S. Augustinus scribit: *Ajunt esse beatos qui vivunt, ut ipsi volunt, id quidem falsum est, velle enim quod non decet, idipsum miserrimum est. Tertium est, ut potestas satiandi desiderium sit in voluntate, plena satietas animorum est in vita beata. Quartum est, ut ipsum bonum sit satians, sit semper mansurum, ideo mundana non possunt facere beatum*, 1. Joan. 2. *Mundus transit & concupiscentia ejus, sed ille solum non transit, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quintum est securitas non amittendi illud bonum*; Ac proinde David de illa Jerosolyma non terrena, sed cœlesti sapienter dixit: *Stantes erant pedes nostri, in atrijs tuis Jerusalem.*

Psal. 29. v. 7.
Albert. Magn. in Ps. 6. v. 6.
1. Joan. 2. v. 17.
Jacob. 1. 17.
Psal. 121. v. 2.

8. In Apocalypsi electorum animæ inter cætera beneficia pro quibus Deo gratias & laudes referunt, hoc quoque recensent: *Fecisti nos Deo nostro regnum ... & regnabimus*: Sed qua ratione intelligendum est, quod se regnum Dei factos & insuper regnaturos esse asserant: Si quis mihi diceret: Urbs Atheniensis facta est regnum, eritque Rex & regnabit, improprium utique hunc loquendi modum esse dicerem, siquidem non regnum, sed Rex imperat & gubernat. Advertendum igitur est, quod valde differat modus loquendi cœli, à consuetudine loquendi terræ hujus: Animæ etenim beatæ futuræ sunt regnum, quia in illis Deus regnabit, quia Deus in illis omnes suas delicias, imo & centrum suum habet: *Et deliciæ meæ esse cum filijs hominum*: Ac proinde in illas omnes cœlestis Paradisi thesauros effundet: *Erit Deus omnia in omnibus*: In hac vita Deus inter electos suos dona sua divisit: Abrahamo fidei prærogativam donavit, Jacobo in laboribus fortitudinem & constantiam, Jobo patientiam, Moysi mansuetudinem, David humilitatem, Eliæ legis Dei zelum, &c. *Divisiones verò gratiarum sunt*, inquit S. Paulus, huic enim donum Prophetiæ, alteri miraculorum donum concessit: *Nihil ex omni parte beatum*, quamdiu scilicet hæc præsens vita durabit, non vero sic in beata & æterna vita erit: Job enim non solùm patientiæ meritum habebit, sed & omnium aliarum virtutum, quæ alijs mirabiliter relucent: *Erit Deus omnia in omnibus.* Quod si aliquis vestrum interrogaretur, quàm velles esse Deo in hac vita gratus & acceptus? Responderet utique quantum S. Franciscus, vel similis aliquis Sanctus: At vero quilibet beatus in cœlo non minus gratus Deo erit, quam fuerit S. Franciscus, vel S. Dominicus, vel S. Joannes Baptista, vel S. Petrus, quia omnia gaudia accidentalia adeo omnibus communicabuntur, ut omnibus communia esse videantur. *Si ergo*, inquit sanctus Anselmus, *homo de tanto bono suo vix capiet gaudium suum, quo modo capax erit tot & tantorum gaudiorum.*

Apoc. 5. v. 10.
Prov. 8. v. 31.
1. Cor. 12. v. 4.
S. Anselm. l. prosl. c. 25.

9. Deus olim Israëlitas ex illo uvæ botro quem exploratores missi è terra promissionis secum attulerant, in cognitionem fertilitatis terræ illius devenire voluit: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*: *Torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Quod si in rudem aliquam gaudiorum cœlestium notitiam devenire volumus, unicam tantum torrentis illius, qui Paradisum inundabit, stillam in pondere sanctuarij ponderemus, P. Franciscus Aras spiritualis vitæ Magister eximius scribit, quod si aliquis sanctus mille annis vixisset, & quolibet illorum annorum die pro Dei amore omnia passus fuisset tormenta, quibus sancti Martyres excruciati fuere;

Psal. 45. v. 5.
Psal. 35. v. 9.
Arias p. 3. Tr. 3. c. 12.

fuere; si omnia tolerasset suppliciorum genera, quibus omnes homines ad finem usque sæculorum fuerunt subjecti, & in omnium illorum millium annorum fine Deus illum in cœlum juberet ascendere, eique faciem suam intuitive videndam exhiberet, eaque ipsum per unius dumtaxat Ave Maria spatium perfrui sineret, fateretur utique & cum veritate se abundanter remuneratum, omnesque quas sustinuit amaras passiones copiose recompensatas esse, imo majus se præmium accepisse affirmaret, quam umquam per illa tormenta fuisset promeritus. Contexatis velim longum quemdam jejuniorum, solitudinum, orationum, Eleemosynarum, austeritatum corporalium, Martyriorum omniumque illarum Passionum quas passi sunt Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, & omnes alij à principio mundi usque ad finem, catalogum, & haud dubie hæc omnia in comparatione unius tantum stillæ torrentis illius immortalis nihil esse dicetis. S. Paulus Apostolus oculatus cœlorum speculator & testis fuit, qui proinde dixit: *Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* (Rom. 8. v. 18.) Observate bene verba illa, *hujus temporis*, quia si ab eo momento, quo tempus principium suum habuit, illudque à creatione hujus universi usque ad novissimum finalis judicij diem transcurrendo, numeraveritis, si potestis, omnes passiones, quas umquam illo tempore homines sustinuerunt, ex quocumque genere tormentorum, libere & absque metu contradictionis alicujus dicere poteris: *Non sunt condigna ad futuram gloriam passiones hujus temporis.* Unde Eusebius inquit: (Eus. Emiss. Hom. 3. ad Monach.) *Non valent vitæ præsentis obsequia æternæ vitæ gaudijs compensari, lacessant licet membra vigilijs; pallescant licet jejunijs, non erunt tamen digna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*; Ac tandem notabilibus hisce verbis totum discursum suum concludit: *Futura beatitudo acquiri potest, æstimari non potest.* Quod si dixeritis etiam Sanctos quoad vixerunt in obscuro tenebrarum ambulasse: (1. Cor. 13. v. 12.) *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*, adeoque in hac æstimatione decipi potuisse, attamen certum est quod ejusmodi deceptionem S. Paulus saltem passus non fuerit, qui dicit: (2. Cor. 12. v. 1. 2. 3. & 4.) *Veniam ad visiones & revelationes Domini; Scio hominem in Christo, &c. raptum usq. ad tertium cœlum; Et scio hujusmodi hominem, &c. quoniam raptus est in Paradisum, & audivit arcana verba.* Sed quid dicam? tametsi etiam errore delusi fuissent omnes homines, non tamen Filius Dei, sapientia Patris, qui expertissimus negotiator fuit errare aut decipi poterat: (S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 12.) Hic enim *idoneus sui operis æstimator*, ut S. Ambrosius ait, de semetipso ait: (Luc. 24. v. 26.) *Nonne hæc oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam?* Hic inquam negotiator prudentissimus. (Matt. 13. v. 46.) *Vendidit omnia quæ habuit & emit eam:* At verò, inquies, numquid anima Christi à primo Conceptionis suæ instanti beata erat? Omnino talis erat, & tamen pati & dolores immensos sustinere voluit, ut corporis sui gloriam insuper acquirere posset. Si peritissimus aliquis gemmarius ad hoc ut adamantem aliquem sibi comparare posset, omnes alias quas habet gemmas prodigeret, cunctasque possessiones suas divideret, quantomvis hæ valoris & pretij inæstimabilis essent, numquid gemmam illam ineffabilis & incomprehensibilis pretij esse diceres; Incarnata autem Sapientia pro gloria corporis sui (quam solus ipse condigne æstimare poterat) dedit omnia quæ habuit, (Isa. 53. v. 12.) animam, carnem, sanguinem, vitam & honorem, quia *Et cum sceleratis reputatus est*, imo quidquid dolorum in passione sua sustinuit; Factusque est adeo pauper, ut *Non habuerit, ubi caput reclinaret.* (Luc. 9. v. 58.) Verùm observandum quoque est, quod Christus dixerit: *Et ita intrare in gloriam suam*: (Luc. 24. v. 26.) Dicere enim quis posset: si gloria hæc sua erat, cur igitur illam emit? imo cur illam tam caro pretio emere voluit? Pro intelligentia sequens similitudo servire poterit: si enim nobilis quispiam postquam palatium aliquod pretio unius integri millionis emisset, nihilominus illud non emptum, sed à venditore dono sibi liberaliter datum esse censeret, utique talis æstimationem illius palatij majori & evidentiori argumento exprimere non posset: Idem quoque hic in præsenti proposito à Christo factum fuisse cogita: Gloria enim cœlestis Christo tamquam unigenito & naturali Dei Filio debebatur mille titulis, & tamen illam sibi cum tanta sui complacentia, carissimo pretio emit; Scitisne cur id fecerit? Nimirum ut exinde cognosceremus, quam sit illa pretiosa & inæstimabilis. At vero dices: Cur Christus ait: *Oportuit pati?* Ergone possibile est quod Christus aliquam patiendi & moriendi necessitatem habuerit? Imo vero *oportet*, supposito videlicet divinæ dispositionis decreto; Poterat prudens ille negotiator palatium illud, vel gemmam illam quinquaginta scutorum millibus emere, & tamen in illius emptionem integrum millionem exsolvit, ut hac ratione immensum & infinitum illius valorem insinuaret: Eodem modo poterat Salvator noster, per unicam guttam, non jam dico sanguinis, sed sudoris, imo per unicam lachrymæ stillam, per unicum suspirium gloriam cœlestem toti generi humano imo millenis mundis emere; quod vero torrentem integrum sacratissimi sanguinis sui effuderit, quod triginta trium annorum Iliadem vitæ pœnosissimæ duxerit, per hoc significare nobis voluit, quod gloriam in summa habeat æstimatione, utpote de qua semper verum erit dicere: *Acquiri potest, æstimari non potest.*

10. S. Augustinus à S. Bernardino Tom. 1. serm. 62. A. 3. c. 3. citatus tametsi ad ingenerandum nobis dignum Beatitudinis conceptum præclara loquatur, nimia tamen parum dixit, dum ait: (S. Aug. l. de moribus.) *Tanta est pulchritudo justitiæ, tanta est jucunditas lucis æternæ, hoc est, incommutabilis veritatis & sapientiæ, ut etiamsi non liceret amplius in ea manere, quam unius diei hora, propter hoc solum innumerabiles anni hujus vitæ, pleni delicijs & circumfluentia bonorum temporalium rectè & meritò contemnerentur.* Tanta enim est æternæ beatitudinis suavitas & dulcedo, ut anima aliqua etiam leviter huic immersa, nullas sensura esset pœnas infernales, licet in medio atrocitatis illarum posita foret. Unde S. Thomas de Villanova authoritati S. Augustini innixus dicit: (S. Thom. Opusc. 63. c. 3.) *In ea tanta est delectatio, quod teste Augustino, si possent mali, mallent esse in pœnis, & Deum videre, quam esse extra pœnas & Deum non videre: Illa enim facies delectabiliter mirabilis est & plena gratiarum: Itaque omnis pœna eorum citius deleretur ex intuitu faciei, quam una scintilla in medio maris extingueretur.* In qua etiam opinione sunt non solum Doctor Angelicus, verum etiam Seraphicus, qui verba illa: (Luc. 10. c. 23.) *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*, adducens, subjungit: (S. Bonav. serm. 7. de Apost.) *Ejus visio tam jucunda est, quod si quis in inferno existeret, & Deum videret, nullum omnino dolorem sentiret, quia dolorem magnum magna delectatio absorberet.*

11. Nescio an non vobis videbor per exaggerationem & hyperbolice loqui velle, si dixero, quod unica tantum torrentis illius beati qui Dei civita-

civitatem inundat, guttula, ad infernum in verum quemdam Paradisum commutandum sufficeret, si illam eo penetrare posse contingeret. Exemplum in Epulone habemus, qui in tormentorum abysso positus, Abrahamum ut Lazarum ad se mitteret, obnixe rogavit: *Ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam.* Sanctus Gregorius Nyssenus modicam hanc adeoque limitatam & restrictam hujus Divitis Epulonis petitionem considerans, præ stupore & admiratione quærit, cur dives ille non petierit ut Lazarus juberetur totum brachium, vel totam manum, vel saltem ad minus totum digitum in beatum illud cœlestis nectaris flumen immitteret, ut tanto copiosius reficeretur? Cur solum extremum digiti ab eo intingi petit? Num fortè timebat ne sicut ipsemet petitam à Lazaro micam panis eidem negaverat ita quoque Lazarus pari cum parcitate divitem hanc compensaturus esset? Aut fortè non audebat plus petere, remordente illum tenacitatis suæ conscientia? His adde quod experientia doceat, quod modicum aquæ in ardentes flammas conjectum, earumdem ardorem potius augeat, quam diminuat; Unde fabris ferrarijs in more positum est, quod ad intendendum carbonum ignitorum ardorem, modico illos aquæ rore, seu paucis guttulis conspergere soleant; Unde dives epulo stillam tantum aquæ poscendo potius cruciatus sui postulasse videtur augmentum quam refrigerium. Verum enimverò omne quoad difficultatem propositam cessat dubium, si consideretur, quod in sinu Abrahæ non aquæ elementares præsto fuerint, neque dives hic reprobus basce ab Abraha sibi manibus Lazari impertiri poposcerit, sed potius stillam aliquam illius nectaris & ambrosiæ, quæ in cœlesti Paradiso ubertim manare noscitur. Unde Greg. Nyssenus ait: *Guttam aliquam ex pelago bonorum, quibus sancti affluunt & abundant ad sui gloriam, desiderat.* Similiter D. Chrysostomus dicit: *Sitis itaque guttam, qui vini lacus, cum pauper sitiret, effudit, & stilla digiti extremi, credit gehennæ flammas extinguere.* Satis enim sibi persuasum habebat, similiterque credebat, quod vel unica tantum guttula fluminis illius de quo dicitur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*, ad ignem inferni vel extinguendum, vel ad eumdem in Paradisum convertendum abunde sufficeret: Nec profectò stolide sive sine sufficienti rationis fundamento discurrebat, quia eadem, ut ita dicam, est proportio gloriæ ad pœnam, quæ est gratia ad culpam; Unde sicut minimus justificantis gratiæ gradus ad innumeras, easque enormissimas culpas delendas sufficit, ita quoque minima stilla seu minimus gradus beatitudinis, ad pœnas & tormenta infinita destruenda sufficiens erit. Et quidem non solus Nyssenus hanc veritatem asserit, siquidem etiam S. Augustinus eidem sententiæ subscribit, cujus hæc sunt proprissima verba *Tanta est dulcedo futura, quod si una stilla in infernum diffueret, totam damnatorum amaritudinem indulcoraret.* Quid si una stilla mellis Oceano injecta, salsas illius aquas in nectar merum & ambrosiam converteret, quid diceres? Si igitur una gutta è cœlesti torrente decidua ad infernum in Paradisum transmutandum sufficit, quæ erit animæ illius gaudium, quæ in ipso dulcedinis & suavitatis cœlestis pelago largiflue natabit? *Dominus diluvium inhabitare facit, & sedebit Dominus Rex in æternum.*

Luc. 16. v. 24.
S. Greg. Nyss. de Resur. car. & an.
S. Greg. Nyss ibid.
D. Chrys. serm. 124.
Psal. 45. v. 5.
S. Aug. ser. 8. de Trans. Ag.
Psal. 28. v. 10.

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

Beatitudo ab omnibus miserijs, periculis, pœnis, culpis, alijsque hujus vitæ laboribus immunis est; Et ideo Beati lætabuntur quod portum securè teneant & evaserint infernum.

THEMA.

Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum Apoc. 7. ꝟ. 17.

1. S. Bonaventura manum Dei considerans qua Deus lacbrymas electorum in hac valle lachrymarum effusas (*Beati qui lugent*) ab eorum maxillis deterget, super illa verba: *Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, ita scribit: *Felices lachrymæ quas manus eruditoris absterget.* Philosophi naturales de monte Olympo scribunt, quod in supremo ejus vertice, qui ipsis quoque nubibus superior est, ob miram situs illius eminentiam & altitudinem per totum annum nec ventorum procellæ, nec grandinis imbres, nec pluviarum undæ videantur, sed summa ibi sit aëris quies & tranquillitas, ac proinde inperscrutabilem illam cœli beatorum aliqua ex parte præfigurat serenitatem & perpetuam quietem, de qua S. Augustinus ita scribit: *Ibi dolor nunquam sentitur, ibi gemitus nunquam auditur, ibi triste nihil videtur, ibi malum nullum timetur.* De eadem expressius Isaiæ cap. 4. dicitur: *Et tabernaculum erit in nubiaculum diei ab æstu, & in securitatem & absconsionem à turbine & à pluvia.*

2. Nescio an aliq[...]do observaveris, quod S. Joannes in Apocaly: si supernam Jerosolymam describens, postquam ejus fundamenta, muros, vicos & plateas, portas denique, latitudinem & divitias ejus, & omnes alias illius partes minutim & punctualissime delineasset, subjunxerit: *Et templum non vidi in ea.* Quod si divina Sapientia templum adeo sumptuosum in Jerosolyma terrestri erigi voluit, est is de quo scriptum est: *Et ecce plus quam Salomon hic*, non simile templum in cœlesti Jerusalem erigi disposuit, maxime cum non minor in cœlis quam in terris sit templi necessitas. Templa enim ad orandum & laudandum Deum eriguntur: *Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes ejus:* Ubi autem Deus sanctius & perfectius adoratur & magnificatur, quam in cœlesti Paradiso? Verumtamen responsionis loco servire potest, quod S. Joannis immediate subjungit: *Dominus enim Deus Omnipotens templum illius est & agnus*; Circa quæ verba Didacus Stella ait: *Deus est templum suorum amicorum, non est Sol, quia ipse Deus qui charitas est infinita, eam illuminat; & lampas ardens agnus immaculatus Christus: Porta ejus ex margaritis confectæ, & nunquam clauduntur, quia nullus timor inimicorum.* Quamvis & aliud subesse videatur mysterium, cur in Paradiso cœlesti nullum sit templum, quia si finis ob quem templa communiter erigi solent, attente consideretur clare templa in cœlesti gloria inutilia & superflua esse conspicietur. Deus enim dum templum à Salomone erectum consecraretur, & dedicationis illius ageretur dies, Ad illud recurrendum esse dixit in cunctis occurrentibus & urgentibus necessitatibus, ad impetrandam peccatorum veniam & remissionem, ad implorandam tempore calamitatum, pestilentiæ, bellorum, famis, & similium ærumnarum divinam pietatem & clementiam: At vero in cœlis, in æterna illa beatitudine statum quemdam omnium bonorum imaginabilium aggre-

Matth. 5. v. 5.
Apoc. 7. v. 17. & Apoc. 21. v. 4.
S. Bonau. p. 1 stimul. am. c. 20.
S. Aug. T. 9. Solil. c. 35.
Isa. 4. v. 6.
Apoc. 21. v. 22.
Matt. 12. v. 42.
Psal. 10. v. 5.
Apo. 21. v. 22.
Did. Stell. in c. 12. Luc.

aggregatione perfectissimum possidebimus, ibi vitam vivemus omni ex parte beatam, ibi ab omnibus malis procul remoti, imo ipsorum percipiendorum incapaces erimus, sive illa pœnæ sint, sive culpæ. Et ideo Romani quando à bellorum tumultibus liberi erant, templum Jani, quem velut Deum pacis colebant, obserare consueverant, per hoc insinuare volentes, ex tunc nequaquam opus esse ut ad Deum pro pace & tranquillitate obtinenda funderentur preces, siquidem illa jam felicissime frui liceat.

Apoc. c. 14 v. 13. Alb. Magn. ibid.

3. Albertus Magnus super illum Apocalypseos textum: *Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant à laboribus suis*, &c. ita scribit: *Consistit Beatitudo Sanctorum in duobus, in carentia mali, quod ibi insinuatur, quia amodo jam dicit spiritus, ut requiescant à laboribus; In adeptione boni, quod ibi insinuatur: Opera enim illorum sequuntur illos. In primo notantur tria: Primum est laboris modicitas: Amodo. Secundum est quietis infinitas: Requiescant: Tertium ordo laboris ad quietem; à laboribus suis, id est, post labores suos; Amodo, id est, à præsenti tempore; Unde datur intelligi laboris modicitas, quia* Sap. 3. *In paucis vexati in multis bene disponentur; Jam dicit, Spiritus, id est, tota Trinitas Deus, ut requiescant requie interminabili & æterna.* Job. 11. *Requiesces & non erit qui te exterreat.*

Sap. 3. v. 5.

Job. 11. v. 19.

Ab omnibus malis in cœlo liberi erimus.

Cant. 4. v. 7. & 8.

4. Anima quæ ab omni culpæ & pœnæ nævo purgata est, ad cœlestem invitatur regiam, ut ibidem gloriæ diademate coronetur: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te; Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir & Hermon, de cubilibus Leonum, de montibus Pardorum.* Circa quæ verba scire omnino cuperem, qualisnam sit hæc corona qua animæ beatæ decorabuntur, quæque ex jugis Alpium, ex nidis Leonum & montibus Pardorum contexta, esse dicitur, cum tamen feræ istæ ob sui ferociam horrificæ esse soleant: Per verba illa sponsus cœlestis utique aliud nihil insinuare voluit, quam quod gemmæ quæ cœlestis Paradisi diademata condecorabunt, non sint futuræ aliæ, quam gaudium illud & cordis jubilus, quo animæ illæ vel ex eo præsertim motivo perfundentur, quod inimicorum infernalium evaserint tyrannidem, ab astuti serpentis laqueis se exsolverint, atque ab hujus tam periculosæ & lachrymabilis vitæ, periculis, miserijs & ærumnis felicissimè fuerint ereptæ: *Opportune post tristitiam gaudium subit*, inquit sanctus Bernardus *Post laborem quies, post naufragium portus, Placet cunctis securitas, sed ei magis qui timuit, jucunda omnibus lux, sed evadenti de potestate tenebrarum jucundior, transisse de morte ad vitam vitæ gratiam duplicat.* Et quidem si quot mala sint, à quibus in Cœlo liberi erimus, cognoscere aut scire vultis; uno verbo scire sufficiat, quod S. Augustinus ait: *Intra in gaudium sine tristitia, quod continet æternam lætitiam, ubi erit omne bonum, & non erit aliquod malum; Ubi erit, quidquid voles, & non erit, quidquid noles.*

S. Bern. serm. 68. in Cant.

S. Aug. in solil. c. 35.

Præcipuè à Dæmone.

5. In Exodo duos Sacræ Scripturæ textus invenio, quorum unus alteri prima facie contrarius esse videtur; Nam in dicti libri cap. 3. visio illa quam Moyses in monte Horeb habuit describitur, in qua Deus Prophetæ in rubo apparens, eidem dixit: *Ne appropiet inquit huc, solve calceamentum de pedibus tuis;* Econtra verò in ejusdem libri capite 12. quando idem Moyses in procinctu erat, ut ex Ægypto in terram promissionis discederet, Deus hoc Hebræis præceptum imposuit: *Calceamenta habebitis in pedibus.* Quodnam obsecro est hujus tantæ disparitatis mysterium? Notandum proinde est, quod ipsemet Deus rationem assignare videatur, cur Moyses se discalceare jussus fuerit: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas terra sancta est*; Unde visio illa Moysis gloriam cœlestem præfigurabat: *Vadam & videbo visionem hanc magnam*; Ubinam autem vera reperitur sanctitas? Num fortè hic in terris? nequaquam, nisi fortè in typo quodam & figura, vera autem & perfecta Sanctitas sine ullo culpæ aut pœnæ nævo in Cœlo tantum est; Ibi solum *Nihil coinquinatum intrabit*, Hoc propriè est *speculum sine macula*; Et ideò hic se Moyses discalceare jubetur; quod pariter Josue in simili quadam visione fuit impositum: *Solve calceamentum de pedibus tuis, locus enim, in quo stas, terra sancta est.* Quænam verò ratio est, quod super illa terra nudis tantum pedibus ambulare licebat, cum tamen per desertum econtra calceati ire jubeantur? Ratio hæc est, quia cum desertum vitam præfigurarit præsentem, in qua ad viventium terram peregrinando ambulamus, in quolibet ferè gressu in spinam aliquam incidimus, aut tribulos, quibus pedes nostri graviter cruentari & lædi possent, & ideò cum magna cautela & circumspectione ire debemus, quod periculum in Cœlo, utpote terra sancta cessat. Unde sanctus Gaudentius ait: *Calceamenta in terra sancta decernuntur esse solvenda, in illa enim non sunt tribuli & spinæ, in qua non sunt scorpij & serpentes, quippe ubi Diabolus cum cæteris immundis spiritibus non accedit.*

Exod. 3. v. 5.

Exod. 12. v. 11.

Exod. 3. v. 5.

Exod. 3. v. 3.

Apocal. 21 v. 27.

Sap. 7. v. 26.

Exod. 3. v. 5.

S. Gaudentius.

2. Sanctus Antonius de Padua super illa Jobi verba: *Reposita est hæc spes mea in sinu meo*, ponderationem quamdam habet huic nostro proposito percommodam; Dicit enim: *Sinus est receptaculum aliquod & portus, & significat quietem vitæ æternæ, in quem sancti de tempestate hujus mundi liberati, quasi in quieto portu recipientur*, adducitque aliam quamdam pueri alicujus similitudinem, qui in sinu Genetricis suæ omnem suam invenit consolationem: *Vel sicut*, inquit, *filius parvulus plorans revertitur ad sinum matris, & ipsa blandiens ejus lachrymas tergit, sic sancti de hujus mundi ploratu ad sinum gloriæ revertentur, in qua Deus absterget omnem lachrymam.*

S. Anton. de Pad. in Dom. 4. post Trin.

In cœlo nihil nos offendet.

7. Sanctus Antonius in visione quadam aërem ubique laqueis plenum conspexit. Talis est hæc vita, quæ ideò tentatio & militia appellatur, In hoc mundo enim, quæ miserabilis quædam lachrymarum vallis est, quot non occurrunt nobis fortunæ, naturæ, culpæ & pœnæ pessima offendicula, ad quæ miserè impingimus? Non verò sic in beata illa patria erit, de qua sanctus Bernardus optime dicit: *Tuta habitatio Paradisus*, in hunc enim Cœlestem Paradisum tortuosus ille coluber, nullum habere potest aditum, & consequenter rebelles Angeli si in Cœlo mansissent, nunquam utique prævaricati fuissent, quia eo *Nihil coinquinatum intrabit.* Hoc namque Paradisus cœlestis privilegium semper habuit, & usque & usque habebit, quod scilicet sit solius gratiæ, gloriæ, sanctitatis & innocentiæ receptaculum. Sanctus Augustinus proinde sub portus metaphora ita loquitur: *Adhuc me ad portum felicitatis æternæ. Qui de periculo maris hujus educti ad te Deum portum tutissimum pervenire meruero: O verè felices qui de pelago ad littus, de exilio ad patriam, de carcere ad palatium pervenerunt, optata jam quiete beati!* Mundus enim sive vita hæc mortalis in mari significantur: *Hoc mare magnum*, & quot non occurrunt in eo contrarij eventus? quod scopuli? quod procellæ & tempestates? quot fluxus & refluxus? imò in quot non incidimus syrenes lenocinatrices, quæ mortem nobis machinantur? at verò *Tuta habitatio Paradisus? Ubi non erit hostis impugnans*, inquit idem S. Augustin. *nec ulla illecebra sed summa & certa securitas, secura tranquillitas, & tranquilla jucunditas, jucunda felicitas.* In libro de civi-

S. Bern. serm. 32. in Cant.

Apocal. 21. v. 27.

S. August. in solil. c. 35.

Ps. 103. v. 25.

S. Aug. l. 22. Civ. c. 30.

civitate Dei, idipsum confirmat; De illa namque civitate, ejusque prærogativis ibi scribens, ait: *Ab omni malo liberata, & impleta omnibus bonis, fruens indeficienter æternorum jucunditate gaudiorum, oblita culparum, oblita pœnarum.* B. Petrus Damianus gaudia beatorum pura futura esse considerat, cumque nulla tristitia permixta, siquidem ibi perpetua quædam serenitas erit, perturbationum nubibus & nebulis nequaquam subjecta: *Ubi sic præsentibus quique gaudijs sunt repleti, ut de futura numquam sint adversitate solliciti.* Seraphicus Doctor pariter dicit: *Ibi omnis securitas, liberi erimus ab omni injuria, violentia, culpa & miseria.* S. Augustinus in manuali inquit: *Nullo mortis metu anima beata afficitur, tranquilla est & secura, jam non timet hostem nec mortem, non est ibi malus, neque malitia, non est adversarius & impugnans, non est ulla peccati illecebra, nulla est ibi indigentia.*

S. Petr. Dam. l. 7. Ep. ult. S. Bonav. p. 3 stim. am. c. 20. S. Aug. in Man. c. 6.

In cœlo fraus nulla.

8. Est & alia valde memorabilis felicitas, qua in æterna Beatitudine perfruemur. S. Thomas de Villanova ad illa verba Apocalypseos se reflectens, ubi dicitur quod aurum mundum quo civitas illa cœlestis obtegetur, simile futurum sit vitro mundo, ita scribit: *Civitas illa auro mundo similis vitro mundo describitur à Joanne, quia civium cœlestium corda, & claritate fulgent, & puritate translucent;* In hoc verò mundo aliud non videtur præterquam duplicitates animi, fictiones, hypocrises, doli, fraudes, & deceptiones: *Non ibi fraus, non hypocrysis, non dolus & simulata dilectio, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum, sicut hic, sed ibi intima cordis patent, ut sunt.* Sanctus Augustinus capite 18. Meditat. inquit: *Ubi veritas regnat, ibi nec fallit quisquam, nec fallitur; ibi ita patebunt singulorum singulis mentes, sicut corporalibus oculis subjacent facies corporales.* Quam sunt hominum promissiones, & spes humanæ fallaces? *Nolite confidere in principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus. Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo est, & non.* Unde de Dei promissis certi sumus, imo longe plus consecuturi sumus eo quod alias speraveramus.

S. Thom. de Villanov. ser. de S. Mich. Ps. 11. v. 10. S. August. in Med. c. 18. Ps. 145. v. 2. 2. Cor. 1. v. 18.

Indigentia nulla.

9. Hæc vita quam in hac miseriarum valle agimus, quam est inops & egena? *Nulla est ibi indigentia,* inquit sanctus Gregorius Nyssenus, *multa res sunt, quarum participes sumus, ut temporis, ut aëris, ut loci, cibique ac potus, ut tegumentorum & Solis, lucernarumque, ut aliarum rerum multarum ad usum vitæ necessariarum, quarum rerum nulla Deus est; Beatitudo vero quæ expectatur, nullius quidem harum rerum egena est, omnia autem nobis, locoque omnium erit Divina Natura, ad omnem usum, ad necessitatem illius vitæ sese convenienter & apte impartiens.* Nulla hic inter nos Rosa reperitur, quæ suis non sit circumdata spinis, nulla serenitas, quæ suis non offuscetur nubibus; in Paradiso verò cœlesti non item, quia ut sanctus Augustinus ait: *Quid hac vita beatius? ubi non est paupertatis metus, non ægritudinis imbecillitas, ibi nemo læditur, nemo irascitur, nemo invidet, cupiditas nulla exardescet, nullum cibi desiderium, nulla honoris aut potestatis pulsat ambitio, nullus ibi Diaboli metus, insidiæ Dæmonum nullæ, terror gehennæ procul, mors neque corporis, nec animæ, sed immortalitatis munere jucunda vita.* Idem quoque sanctus Doctor in Meditationibus suis ita scribit: *Cujus humana substantia ad Conditoris sui similitudinem sublimata, omnia bona quæ naturaliter accepta corruperat peccando, mutabuntur in melius, id est, intellectus sine errore, memoria sine oblivione, cogitatio sine pervagatione, Charitas sine simulatione, sensus sine offensione, incolumitas sine debilitatione, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine impedimento, saturitas sine fastidio.*

S. Greg. Nyss. de an. & resur. S. August. in Man. c. 17. S. August. in Med. c. 18.

Tristitia nulla.

10. Sanctus Bernardus serenitatem cœlestis gloriæ adeò imperturbabilem esse asserit, ut neque à pœnarum infernalium, quas reprobi sustinent, atrocitate vel minimum offuscari possit: *Absit autem, inquit, ut vel eos, qui ignibus æternis, cum Diabolo & Angelis ejus deputandi sunt, plangat & defleat in illa Civitate, quam fluminis impetus lætificat, cujus & diligit Dominus portas, super omnia tabernacula Jacob, quod videlicet in tabernaculis, & si quando gaudet de victoria, laborat tamen in pugna, & plerumque periclitatur de vita, in illa autem patria nulla prorsus admittatur adversitas sive tristitia, quemadmodum de illa canit: sicut lætantium omnium habitatio est in te.* Similiter sanctus Augustinus de illa beata vita sic scribit: *O vita vitalis, vita sempiterna, & sempiternè beata! Ubi gaudium sine mœrore, requies sine labore, dignitas sine tremore, spes sine amissione, sanitas sine languore, abundantia sine defectione, vita sine morte, perpetuitas sine corruptione, Beatitudo sine calamitate;* Psalmista non de Jerosolyma terrestri, in qua ipse regnabat, sed de cœlesti ita canit: *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Syon; Quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te, qui posuit fines tuos pacem.* Ubi sanctus Augustinus ait: *Vera pax ibi est, ubi nihil adversi, nec à seipso, nec ab alio quisquam patietur.* Angelicus Doctor pariter in quodam opusculo suo, de Beatitudine inquit: *Ubi nemo turbat alium, sed sedebit, dicit Dominus per Isaiam, populus meus in pulchritudine pacis, quoniam teste* Psalm. 147. *confortavit seras portarum Jerusalem, & benedixit filijs suis in ea.* Et quidem merito regius Psaltes illam Dei civitatem ad laudes concinnendas invitavit dicens: *Lauda Jerusalem Dominum, lauda Deum tuum Syon;* neque in tota illa Civitate aliud officium reperitur, nisi laus & benedictio Creatoris; *Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini,* non certè ad aliud, nisi *ad confitendum nomini Domini.* O quanta cum irreverentia hic in terris nomen Domini à mortalibus nominatur, imò maledicitur & blasphematur? *Humanorum pectorum tanta erit ibi, & tam perfecta munditia, ut habeant unde mundati Deo gratias agant, non unde offensi antiquis sordibus peccatorum erubescant.* Idem quoque sanctus Doctor in soliloquijs suis altàs ejusdem cœlestis domicilij prærogativas nobis describit dicens: *Ibi lætitia sine tristitia, salus sine dolore, via sine labore, lux sine tenebris, vita sine morte, omne bonum sine omni malo. Ubi juventus numquam senescit, ubi vita terminum nescit, ubi decor numquam pallescit, ubi amor numquam tepescit, ubi sanitas numquam marcescit, ubi gaudium numquam decrescit. Deest illic ignorantia,* inquit Beatus Petrus Damianus, *deest impossibilitas, quia in sapientia, cui uniti sunt, omnia sciunt, in Omnipotente omnia possunt.*

S. Bern. de diligendo Deo in fine. Ps. 86 v. 7. S. August. in Man. c. 7. Ps. 147. v. 12. Ibid. v. 13. & 14. S. Aug. de Civit. Dei l. 22. c. 30. S. Thom. de opusc. de Beatit. S. Thom. de Villanova ser. de S. Mich. Ps. 147. v. 12. Ps. 121. v. 4. S. August. in Med. c. 18. S. August. in solil. c. 35. S. Petrus Dam. l. 7. Ep. ult.

Omnium erit malorum oblivio.

11. Consolationem & gaudium ipsorum augebit securitas, quâ se offensæ Dei subijciendos non esse certò sciunt, sicut nec ulli generi culpæ, seque omnia pericula evasisse mire gaudebunt. Richardus de sancto Victore inquit: *Quanto reminiscentur periculorum & miseriæ, quam evaserunt, tanto exultantes dicent: Torrentem pertransivit anima nostra aquam intolerabilem, & laudantes Deum subjungent: Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum, scilicet Dæmonum, de laqueo quorum venantium anima eorum erepta sunt, & contritus est laqueus, quia cessavit tentatio.* Unde quilibet Beatus dicere poterit: *Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum;* Quando enim ad regium illum Thronum assumptus fuerit, omnes miserias, ærumnas & dolores perpessos è memoria deponet. Christus post resurrectionem suam de atrocissimis Passionis suæ

Rich. de S. Vict. p. 2. in Cant. c. 10. Ps. 123. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Gen. 41. v. 51.

suæ tormentis biduo ante perpessis interrogatus, respondit: *Quæ?* quasi resurrectionis suæ gloria omnium illorum totaliter abolevisset memoriam. Sanctus Paulus vix unicam beati illius torrentis Civitatem illam inundantis stillam degustarat, quando protinus dicebat: *Sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, superabundo gaudio in omni tribulatione nostrâ.*

Luc. 24. v. 19. — *2. Cor. 12. v. 2.* — *2. Cor. 7. v. 4.*

12. Sanctus Anselmus dicit, quod etiam transgressionis nostræ in Cœlis a nobis in memoriam revocatæ, ad majus laudandi Deum, & Divinæ misericordiæ gratias agendi motivum deservient: *Ut in laudibus illius æternaliter jucunderis, semper de quanta miseria sis erutus, ut puta, coram habebis; cum ergo singulorum conscientia singulis pateant, fateri audeo, ea quoque peccata cunctis electorum patere, pro quorum curatione tu Deo gratiosus existes assiduè, non ad tuam confusionem, sed ad magnam Dei misericordiam, cujusque glorificationem, tuamque congratulationem.*

Beatorum peccata patebunt cunctis ad Dei majorem gloriam. *S. Ansel. de similit. c. 70.*

13. Quæri hoc loco haud importunè poterit, an beati etiam aliquam habituri sint pœnarum infernalium notitiam, Chrysostomus super illa verba: *Chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire, &c.* affirmare videtur; Dicit enim: *Videre possumus, transire non possumus, nos videmus quod fugerimus, & vos videtis quid perdideritis, & nostra gaudia cumulant vestra tormenta, & vestra tormenta cumulant nostra gaudia.* Sanctus Bernardinus illa verba Psalmi: *Lætabitur justus cum viderit vindictam,* huic eidem proposito adaptat; Dicit enim sensum illorum verborum esse: *lætabitur justus cum viderit vindictam scilicet super damnatos justissime exerceri; gaudebunt quoque quia conspicient se ex Dei misericordia à talibus tormentis liberatos, ideo exultabunt dicentes illud Propheticum; Anima nostra... erepta est de laqueo venantium.* Dicet pariter tunc anima beata: *Nisi quia Dominus adjuvit me, paulominus habitasset in inferno anima mea;* Sic quoque in Isaia dicitur: *Et egredientur & videbunt cadavera virorum, qui prævaricati sunt in me.* In eamdem quoque opinionem S. Joannes concurrere videtur, qui in Apocalypsi scribit: *Et fumus tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum.*

Damnatorum pœnæ augebunt Beatam gloriam. *Luc. 16. v. 26.* — *D. Chrys. Ibid.* — *Ps. 57. v. 11.* — *S. Bernardin. Sen. Tr. 2. ser. 65. A. 3. cap. 3.* — *Psalm. 123. v. 7.* — *Ps. 93. v. 17.* — *Isai. 66. v. 24.* — *Apocal. 14. v. 11.*

14. Verum dicet fortasse aliquis, quamnam intolerabilis illa puteolentia & fœtor, Paradiso ineffabilium deliciarum loco consolationem adferre poterit? Verum quidem est quod quando Israëlitæ Ægyptios in mari rubro submersos, eorumque cadavera ad littus projecta & dispersa viderunt, tametsi illa enormiter fœterent, ipsi tamen jubilantes & exultabundi dixerint: *Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est; Equum & ascensorem projecit in mare; fortitudo mea & laus mea Dominus & factus est mihi in salutem:* Sed fœtor ille ad beatum illud viridarium, ubi omnia liliis & rosis suavissimè fragrant pertingere non poterit: *Chaos magnum firmatum est.* Dico igitur quod tametsi hoc verum sit, attamen grata illa memoria qua se in virtute gratiæ & Omnipotentis dexteræ Dei ab illo abysso liberatos esse recordabuntur, linguam eorum ad cantum, ad laudes & gratias Deo pro tanto beneficio incessanter reddendas semper faciet esse expeditam; Unde sanctus Augustinus lib. 20. de Civitate Dei capite 22. cujus hic est titulus: *Qualis futura sit egressio Sanctorum ad videndas pœnas malorum;* dicit: *Egredientur per scientiam,* & paulò post subdit: *Qui erunt in pœnis, quid agatur intus in gaudio Domini nescient, qui verò erunt in illo gaudio, quid agatur foris in illis tenebris exterioribus, scient,* idque eo præcipue fine, ut divinam pietatem perpetuò laudent & magnificent.

Exod. 15. v. 1. — *Ibid. v. 2.* — *Luc. 16. v. 26.* — *S. Aug. l. 20. de Civ. c. 22.*

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

De gaudiorum, quibus Beati fruentur, stabilitate, quippe quæ numquam deficient, cum bona hujus vitæ econtra continuè mutationi sint obnoxia.

THEMA.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum. Psalm. 29. ℣. 7.

1. Regius Propheta cœlestis Jerosolymæ gloriam, cum Jerosolyma illa in qua ipse velut Rex gubernabat, collatam contemplans in spiritu absorptus dixit: *Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.* Quasi dicere vellet: Magnificentia, Regna & diademata mundi hujus citò transeunt; cœlestis gloria autem stabilis est; *Quia in illa Beatitudine,* ut sanctus Augustinus ait: *quod semel adipiscetur, semper tenetur.* Idem quoque sanctus Doctor alibi, in Meditationibus suis differentiam, quæ versatur inter bona quæ Deus in hac vita tribuit, & inter illa quæ largitur in altera, his verbis assignat: *Quæ dat in præsenti temporalia sunt, quæ autem in futuro sæculo se promittit suis daturum, æterna sunt. Temporalia bona difficile acquiruntur, & acquisita facile dilabuntur, & quæ habita sunt, cum gravi sollicitudine custodiuntur, & cum dolore amittuntur, & amissa cum gravi labore recuperantur: futuri autem sæculi bona numquam amittuntur, cum gaudio & quiete possidentur, cum semel quis acceperit, ita securus erit, se ea numquam amissurum, sicut certus est, vel erit, se numquam velle amittere.* Idque adeò verum est, ut nullus futurus esset beatus, nisi securus pariter esset, se æternam felicitatem numquam posse in æternum amittere. Unde sanctus Bernardinus authoritatem quamdam sancti Augustini lib. 13. de Trinit. capite 8. citans dicit: *Impossibile est aliquem esse beatum, nisi sit securus de sua Beatitudinis perpetuitate.* Nam ut Danielis capite 7. Ubi de beato illo Regno fit mentio, scribitur: *Potestas ejus potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus quod non corrumpetur:* quæ verba sanctus Bernardinus citans subjungit: *Non enim corruptibile est in se, seu ab intra;* ac proinde notat, quod sanctus Petrus Paradisum cœlestem *gloriam immarcessibilem* appellarit: *Potestas Regni ejus est æterna, quia nihil habet supra se, & cui nulla potest fieri violentia.* Sanctus Bonaventura Cæsarium citat: & postquam dixisset: *Beatam vitam facilius est consequi quam enarrare,* mox infinitorum & immortalium illorum bonorum stabilitatem his verbis ostendit: *Cujus cursus sine termino, usus sine fastidio, refectio sine cibo, sub antiquis perpetuisque gaudiis semper nova jucunditas, & sine timore amittendi continuata felicitas.*

Beatitudo stabilis. *Psal. 29. v. 7.* — *S. Aug. T. 9. de rect. Catech. conv. l. 20.* — *S. August. Med. c. 16.* — *S. Bern. T. 2. ser. 68. A. 3. c. 3.* — *Dan. 7. v. 14.* — *S. Bern. ser. in Dom. ult. post Epiph. c. 4.* — *S. Bonav. in solil.*

2. Sanctus Joannes supernam illam Jerusalymam sub duplici nobis specie repræsentat, nimirum sub figura quadrata, & in specie Civitatis noviter ædificatæ: *Et Civitas in quadro posita est:* Tota mundi hujus moles in figura sphærica & rotunda subsistit, prout videre est in Mappa mundi; Cur igitur Civitas cœlestis Jerusalymæ in forma adeo diversa, quadrata videlicet conspicitur? Mysterium hujus sanctus Bonaventura declarat dicens: *Quadrum figurat soliditatem & securitatem illius Regni cœlestis.* Sanctus Joannes in ejusdem libri capite 21. scribit: *Et vidi Cœlum novum; & vidi sanctam Civitatem Jerusalem novam.* Quis hanc Cœli novitatem à sancto Joanne conspectam non admiretur vehementer: Quomodo enim cœlum novum esse potest, quod jam ante quinquies millenos & amplius annos ante tem-

In primævo manens flore. *Apoc. 21. v. 16.* — *S. Bonav. in Diat. sal. tit. 10. c. 5.* — *Apoc. 21. v. 1.*

pora S. Joannis fabricatum fuerat, maxime cum cœlum inter omnia opera quæ omnipotens Dei dextra creavit, omnium sit antiquissimum; siquidem *In principio creavit Deus cœlum.* Ad hoc potest responderi, illam rem vetustam esse & appellari, quæ postquam producta est, primitivam suam amittit pulchritudinem, sive quæ à primævo suo flore & vigore defecit; Cœlestis autem Paradisus per omnem æternitatem in primævo suo vigore semper permansit, & porro permanebit. Hic in terris flores cito languescunt, non sic flores illi qui in horto deliciarum æternalium progerminant: Quem proinde S. Petrus merito appellat: *Hereditatem incorruptibilem, . . . & immarcescibilem conservatam in cœlis*; Et iterum ait: *Percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.*

Gen. 1. v. 1. — *1. Petr. 1. v. 4.* — *1. Petr. 5. v. 4.*

Beati omnes in Christi sunt & manent ætate. — *Isai. 65. v. 20.*

3. Et hæc est ratio, cur in cœlis quid sit consenescentia aut vetustas, penitus ignoretur: Unde Angeli qui ante secula millenos & amplius annos creati fuere, juvenes nihilominus semper pingi solent, numquam vero barbati, unde apud Isaiam dicitur: *Non erit ibi amplius infans dierum & senex,* quia tametsi multi juvenes pariter & senes ex hac vita in æternam beatitudinem possidendam commigrent, mox tamen ut in eamdem recipiuntur, omnes ætatem Christi protinus induunt, & velut coætanei fieri videntur, ut hac ratione felicissimum statum in omnem æternitatem firmiter stabiliant: *Donec occurramus omnes . . . in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.*

Ephes. 4. v. 13.

Beatit. senectutem nescit. — *Marci 16. v. 5.*

4. S. Marcus refert quod tres Mariæ postquam ad Christi sepulchrum accessissent, *Et introeuntes in monumentum viderunt juvenem*; at vero dicat fortasse nonnemo, numquid convenientius Angelus in specie viri senis apparuisset, maximè cum illi cum matronis honestissimis tractandum esset? Nequaquam respondet Chrysologus, sed species hæc juvenilis magnum in se continet mysterium; *viderunt juvenem, ut cernerent nostræ Resurrectionis ætatem; vident juvenem, quia nescit resurrectio senectutem, neque ætates recipit æterna perfectio.*

D. Chrysol. ser. 83.

Gen. 47. v. 9. — Non subjiciunt ætatis defectui. — *Gen. 47. v. 9.*

5. Jacob Patriarcha à Pharaone, quot annos haberet, interrogatus, respondit: *Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum.* Circa quæ verba Origenes ingeniose observat, quod Spiritus Sanctus cum magna circumspectione Patriarcham illum in hac occasione non Israëlis nomine, sed Jacobi appellarit: *Et dixit Jacob, Jacob qui dixit ad Pharaonem, quia parvi & pessimi sunt dies vitæ suæ,* quod utique numquam diceret *Israël. Jacob* enim idem significat, quod *supplantator*, ideoque hominem viatorem repræsentabat, qui ætatum & annorum vicissitudinibus noscitur esse subjectus: *Israël* autem idem significat, quod *videns Deum*, ideoque comprehensoris est symbolum, qui ætatis defectui minime subjicitur.

Stabilis est.

6. Controvertitur inter Doctores an Beati in cœlis sessuri sint, an vero in pedes erecti stabunt, quia utrumque de Christo legimus: Dicit enim S. Marcus: *Assumptus est in cœlum, & sedet à dextris Dei*: S. Stephanus autem illum in Cœlo stantem conspexit: *vidit . . . Jesum stantem à dextris Dei*: Verumtamen convenientius dicendum videtur, quod Beati in cœlis sedebunt, quia nomen sessionis potius quam stationis honorem & præeminentiam denotat; unde & beatis in Scriptura sacra sessio promittitur; *sedebitis & vos &c.* idque in signum summi honoris qui illis in cœlo exhibebitur; sicut enim permagni hic in terris æstimatur, si subditus aliquis in præsentia Regum vel Imperatorum sedere ab illis jubeatur, ita quoque Christus Apostolis suis in incomparabilium meritorum suorum remunerationem dixit: *sedebitis & vos super sedes duodecim &c.* vel etiam dicere possumus quod sessio ista denotet Beatitudinis electorum stabilitatem, æternorumque bonorum cum quiete, gaudio, ac omnimoda satisfactione permanentiam. Verum quidem est, quod de Seraphinis in Isaia dicatur: *Seraphim stabant,* attamen non minus verum est eosdem pariter visos fuisse alatos: *Sex alæ uni &c.* Quarum alarum occasione opportune hic mihi dubium quoddam incidit à S. Bernardo propositum; Ita enim scribit: *Ergone etiam cum hyems transierit, & sedebit Rex super solium, volandum adhuc erit & ipsis Seraphim, ut possint diversis occurrere necessitatibus diversorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione positos consolari? Absit ut in illo Beatitudinis regno necessitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio sit, cui oporteat subveniri. Ad quid ergo tunc alæ? Credo autem sicut in statione (stabant) immutabilitatem sic & in volatu alacritatem promittit, ne videlicet insensibilis quædam, & quasi lapidea stabilitas æstimetur.*

Marci 16. v. 19. — *Act. 7. v. 55.* — *Matth. 19. v. 28.* — *Isai. 6. v. 2.* — *Ibid.* — *S. Bern. ser. 4. de ver. Isai.*

Profectio. — *Ps. 29. v. 7.* — *S. Ambros. in Psal. 29.*

7. S. Ambrosius super illa Psalmistæ verba: *Non movebor in æternum*, ita scribit: *Semel in patriam recepti, lubricum non debet habere vestigium, sed tenere status proprii firmamentum.* Hocque unicum motivum fuit, cur David Rex in supremo honorum, Dominiorum, thesaurorum, & triumphorum Jerosolymitanorum culmine positus, numquam contentus aut quietus extiterit, sed corde ad Jerusalem cœlestem conversus, & bonorum immortalium illius stabilem permanentiam considerans exclamarit: *Stantes erant pedes nostri in atriis tuis Jerusalem, Jerusalem quæ ædificatur ut civitas, cujus participatio ejus in idipsum.* S. Bernardinus super illa verba Psalmi: *In pace in idipsum dormiam & requiescam,* inquit: *Quæ pax est in idipsum, id est immutabilis? pax enim præsentis temporis non est in idipsum, quia sæpe mutatur & variatur.*

Psal. 121. v. 2. & 3. — *Ps. 4. v. 9.* — *S. Bernardin. T. 2. ser. 66. A. 3. c. 2.*

Isai 33. v. 20. — Profectio.

8. Deus olim apud Isaiam promisit dicens: *oculi tui videbunt Jerusalem habitationem opulentam, tabernaculum quod nequaquam transferri poterit, nec auferentur clavi ejus in sempiternum, & omnes funiculi ejus non rumpentur,* quasi dicere vellet; Nullum erit periculum, ob quod timeri possit ne hoc tabernaculum transportetur, quia fundamenta ejus nimis fixa & stabilita sunt in æternitate; unde S. Bonaventura ait: *Beatitudo nostra est per bonorum possessorum interminabilem durationem; status enim hic finiri potest, beatus non est, sed miseriæ subjacet, cum igitur interminabilitas non possit haberi, nisi à fonte immortalitatis, in eo solo beatificatur; Ideo dicitur: Beati qui habitant in domo tua Domine; in sæcula sæculorum laudabunt te, quia erit eorum lætitia sempiterna.* S. Bernardinus eamdem fere habet considerationem, dum ait: *Deum quem anima cognovit summum bonum, possidebit summe Charum, atque omnes alias Creaturas in Deo: Tunc profecto qualibet anima dicere poterit illud* Cant. 3. *Tenui eum nec dimittam.*

S. Bonav. proœm in Eccles. — *Ps. 83. v. 5.* — *Isai 35. v. 10.* — *S. Bernardin. ibid.* — *Cant. 3. v. 4.*

Beatitudinis abundantia ac stabilitas.

9. His tamen quæ hactenus quoad hanc bonorum cœlestium & immortalium permanentiam & stabilitatem diximus, opponi potest, quod scilicet eadem bona nobis per modum rei alicujus transeuntis & fluentis, non vero stabiliter permanentis in Scriptura sacra repræsententur, Dicitur enim in Psalmo: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei; Torrente voluptatis tuæ potabis eos*; Et in Apocalypsi dicitur: *Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ.* Sed facilis est responsio si consideretur, quod in illis locis fluminis & torrentis

Ps. 45. v. 5. — *Ps. 35. v. 9.* — *Apoc. 22. v. 1.*

rentis

rentis nomine gaudiorum & delectationum beatarum describatur abundantia: *Ecce ego declinabo super eum quasi fluvium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam Gentium*; quamvis & notandum sit, quod in illo textu Apocalypseos dicatur: *Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tamquam crystallum*: in crystallo claritas est simul & firmitas: in flumine igitur immortalium bonorum denotatur abundantia, stabilitas autem in crystallo.

Isa. 66. v. 2.

Apoc. 22. v. 1.

10. Fieri nequit, ut sine admiratione quis legat, quod & speciali impulsu Spiritus Sancti S. Lucas dicit, dum S. Petrum de ignorantia notare non vetetur? Dum enim S. Petrus divini Magistri sui admirabilem transfigurationem & gloriam conspexisset, dixitque: *Bonum est nos hic esse; & faciamus tria tabernacula*; subdit Evangelista, quod S. Petrus id locutus fuerit, *nesciens quid diceret*. Sed quomodo de S. Petro dici potest, quod nesciret quid diceret, quando illum claves scientiæ & sapientiæ divinæ habuisse constat, qui proinde è cathedra sua in finem usque sæculorum universam Ecclesiam de veritatibus fidei erudire & docere debebat? S. Antonius de Padua errorem S. Petri in eo stetisse dicit; *Quia tabernaculum est mansio transmutabilis, firmam autem habitationem Deo facere oportet, Deo autem competit æterna*. Dicendum igitur, quod ideo S. Petrus *nesciebat quid diceret*, quia quando de gloria cœlesti agebatur, ipse de tabernaculis construendis solicitus erat, quæ ex uno loco moventur ad alium; Longe aliam in hac materia mentem habebat illa à Deo dilecta & prælecta anima, quæ dicebat: *Tigna domorum nostrarum Cedrina, laquearia nostra Cypressina*. Tabernacula extemporanea quæ jam sunt tentoria, quæ faciliter & velociter dissolvuntur, cum tamen è contra tentoria & tabernacula cœlestia trabibus innitantur Cypressinis & Cedrinis incorruptibilibus, nec tinearum corrosioni subjectis.

Luc. 9. v. 33.

S. Anton. de Pad. in Dom. 2. Quadr.

Cant. 1. v. 16.

Beati de statu gratiæ securi.

11. Una ex majoribus hujus præsentis vitæ miseriis hæc est, quod scilicet quamdiu in hoc mortali corpore vivimus de statu gratiæ securi esse nequeamus? Unde Apostolus monet dicens: *Qui se existimat stare, videat ne cadat*; Quamdiu enim quis viator est, securus esse nequit, quia semper à recta via & semita declinare potest, non vero sic erit nobiscum postquam in patria appulerimus: Ibi enim quilibet beatus secure dicere potest: *Non movebor in æternum*: in præsenti autem vita valet monitum illud Apostoli: *Cum metu & tremore vestram salutem operamini*. D. Chrysologus super illa symboli verba: *Ascendit in cælos*, dicit: *Ascendit, non ut se referret in cælum, qui semper mansit in cælo, sed ut te perferret, quem taliter vinctum absolvit, & subtraxit inferno; Intellige unde & ubi homo per Deum sit levatus, ut esses in cælestibus stabilis, qui eras lubricus*.

1. Cor. 10. v. 20.

Psal. 29. v. 7.

Phil. 2. v. 12.

D. Chrys. ser. 57.

Similitudo.

12. De Carallo naturales Philosophi scribunt, quod quamdiu est in mari positus, unde suum trahit originem, arbustulum sit tenerum, flexibile, ac facile frangatur; Cum tamen mox ut è mari foras extrahitur, instar lapidis solidetur & indurescat, nec amplius flecti se patiatur, colorem quoque viridem pallidiusculum, in rubicundum protinus transmutet: eodemque modo de nobis loqui possumus quamdiu enim in mari hujus mundi constituti sumus, continuis lapsibus, iisque periculosis subjicimur, continuam contra nosmetipsos luctam experimur & prævaricari facile possumus: At vero ex hujus maris undis extracti, & in aliam vitam translati, in amore Dei solidi & constantes efficimur, atque in Beatitudine immutabilem quemdam statum nobis comparamus. Unde S. Bonaventura ait: *De hujus regni & convivij æternitate dicit Augustinus: O vita vitalis, dulcis, & amabilis, ubi summa securitas secura tranquillitas, tranquilla jucunditas, jucunda felicitas, felix æternitas, æterna beatitudo, & beata vita sine fine*, quæ omnia desumpta sunt ex S. Augustino in ejus Meditationibus, ubi subjungit: *Ubi amor est perfectus, timor nullus, dies æternus, alacer motus, & unus omnium Spiritus & contemplatione Dei sui, ac de sua cum illo permansione securus*; Et paulò post, inquit: *Ubi beatus nullus ejicitur; ubi nullus miser admittitur*.

S. Bonav. Tr. 6. de 7. donis Spir. Sancti c. 11.

S. Aug. in Med. c. 16.

13. Inter alias hujus miserabilis vitæ nostræ miserias, quas S. Job deplorat, una hæc est: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miserijs: Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & numquam in eodem statu permanet*. Continuam namque in ætate, in vultu, in valetudine, in alijs naturæ & fortunæ bonis instabilitatem & mutationem hic in terris cernimus. Unde S. Anselmus ait: *In hac vita nihil quis potest habere, unde securus valeat esse; sub eodem enim momento pauper ex divite, mortuus ex vivo potest existere*; Econtra vero de anima beata idem scribit: *Quidquid voluerit habebit & nihil ex eo se amissurum timebat*. Hanc quoque mutabilitatem D. Chrysostomus his verbis considerat: *Velut somnium sunt omnia sensibilia, & generationi supposita sunt & corruptioni, licet enim corporis fortitudinem habeamus, ipsam dejicit ægritudo, lætitiam excipit tribulatio, pulchritudini succedit senectus: Si mensa lauta fruamur, superveniens vesper voluptatem dissolvit, & præsentia sunt aranea imbecilliora, & somnijs fallaciora*.

Job. 14 v. 1. v. 2.

Nullis mutationi subjecti.

S. Ansel. l. de simil. c. 69.

D. Chrys. T. 1. h. 77.

Felicitas terrena instabilis secus cœlestis.

14. Nihil adeo mortales ambire solent, quam Regna & Sceptra eo quod Reges in supremo humanæ felicitatis imaginabili apice collocati esse creduntur; at vero quænam est hic in terris quantumvis potens & formidabilis Monarchia, quæ in temporis procinctu non vacillaverit? Soli cœlorum Regno hanc Deus prærogativam reservavit, quod stabile sit & immobile, nullique mutationi, nisi quæ ad melius esse contendit, subjectum: *Regnum tuum, regnum omnium sæculorum, & dominatio tua in omni generatione & generationem*. Hoc motivo tot Reges moti fuere, ut regnis & coronis suis spretis & posthabitis, vivos seni arctis regularis vitæ claustris sepelierint & sceptrorum loco arreptis disciplinis in carnem propriam sævierint. Sanctissimus ille Rex Franciæ Ludovicus IX. Emblema sibi formaverat, quod semper ob oculos positum speculabatur, coronam videlicet in aëre suspensam & ad cœlos elevatam, cum hoc subjecto symbolo seu Epigraphe: *Volo solidum, perenne*. Princeps quidam potentissimus à quodam sibi unice charo interrogatus, an in hac dignitate, in qua plane independens erat à quovis alio, ad cujus oris imperium populus obediebat, contentus viveret, adeoque nihil ulterius desideraret? Respondit se ad quietis animi sui complementum aliud nihil desiderare, nec ulla re indigere, quam clavo quodam, cumque circumstantes hoc Principis dictum admirabondi exciperent, responsi hujus illis mox declaravit mysterium, videlicet eo fine sibi necessarium esse clavum, ut illo fortunæ rotam, ne deinceps volvatur, & invertatur, figere & stabiliter sistere posset; Et vere ita est; nam felicitas terrena, quantumvis excellens sit & magna, instabilis est, & defectibilis, & finem habet. De S. Hermenegildo Hispaniarum Rege S. Gregorius Papa scribit: *Cœpit itaque Hermenegildus Rex juvenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cæleste quærere*: Sed quod-

Psal. 144. v. 13.

S. Greg. l. 5. Dial. c. 31.

nam

nam erat hujus tam heroici contemptus motivum? *Tantoq́, sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnoverat nihil fuisse quod poterit auferri.*

Prosecutio.

15. Omnes in cœlo rutilantes stellæ simul cum primo mobili continuo ab Occidente moventur ad Orientem, sola excepta stella polari, quæ numquam absconditur, nec umquam ab oculis nostris disparet, licet aliæ suas habeant in ascensu & descensu, in ortu & occasu vicissitudinas. Similis quoq; est sceptrorum regnorum cunctarumque aliarum felicitatum terrenarum periodus; Floret enim hoc sæculo hic vel ille Principatus, qui tamen in sequenti sæculo iterum misere succumbet; Hodie regnum illud floridum ast & in summa prosperitate constitutum, quod tamen paucis post diebus dissipatum videbis & misere destructum; Non vere res ita se habet in regno cœlorum: siquidem nullus umquam erit qui coronam & diadema gloriæ ab eorum vertice eripere possit: *Regnum tuum regnum omnium sæculorum: In æternum exultabunt, & habitabis in eis, & gloriabuntur in te.* Psal. 5. ℣. 12.

Psal. 144. v. 13. Psal. 5. v. 12. 2. Cor. 4. v. 17.

Beatitudo nulli mutabilitati subjecta.

16. Apostolus cœlestem gloriam *Æternum gloriæ pondus*, quoddam appellat: *Supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Quis hic non miretur quod Apostolus Beatitudinem pondus appellare non dubitet, cum tamen inseparabilis illa sit ponderis proprietas, quod aggravare & deprimere soleat; *Semper enim*, inquit Job dolens *Quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.* Respondet Theophylactus, Apostolum hyperbolico hoc loquendi modo gloriæ nobis explicare voluisse immensitatem: *Gloria æterna est, & pondus habet, hoc est, magnitudinem excellenter excellentem, hoc enim est quod ait per hyperbolen*: Sic enim qui ad solium Imperiale, vel ad thronum Pontificium evectus est, lamentari solet, dicendo Magnum humeris meis pondus & onus impositum fuit, non obstante id quod ad summum & desideratissimum terrenæ felicitatis culmen ascenderit. Eodem modo Hugo Cardinalis inquit: *Pondus gloriæ hoc dicit, quia in se tanta est, quod homo in se eam sustinere non posset, nisi Domino favente; In lumine tuo videbimus lumen.* Glossa autem alium modum nomen hoc explicandi ingreditur, quia dicit Apostolum illis verbis ad invicem opponere voluisse infelicitates quas Beati evaserunt, & gaudia cœlesti in quorum sunt possessionem ingressi: *Quod momentaneum & leve tribulationis æternum gloriæ pondus operatur.* Illi enim quod in hac vita momentaneum est cor, respondet æternum, ei quod inconstans est leve, quodque instar folij cujusdam cito movetur, pondus correspondet, quod immobilitatem quamdam secum subinfert, denique tribulationi correspondet gloria. Cajetanus aliam reddit rationem dicens: *Quemadmodum leve vocat quod parvi penditur, ita pondus appellat, quod magni penditur*: Lyranus similiter dicit, vocatur *pondus ratione pretiositatis.* Cajetanus vero insuper dicit, quod sicut res aliqua inconstans & facile mobilis levis appellatur, ita ponderis nomine res aliqua stabilis & immobilis vocari soleat, & talis est gloria Paradisi, quæ permanens est & perpetua, nullique mutabilitati subjecta. Lyranus ait: *Pondus gloriæ quietat appetitum totaliter in Deo, sicut pondus quietat grave in centro*; Sicut enim centrum est immobile, ita & beatitudo, quæ centrum est animæ (*creasti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*) stabilis est & fixa: *Ego dixi in abundantia mea; Non movebor in æternum.*

Job 31. v. 23. Theophyl. l. 2, c. 4. Hugo Card. ibid. Psal. 35. v. 10. Gloss. ora. ibid. Cajetanus. Lyranus. Lyranus. Psal. 29. v. 7.

DISCURSUS XVII.

ARGUMENTUM.

Oculi nostri in cœlum à nobis dirigendi sunt, si bona terrena contemnere velimus.

THEMA.

Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius. Eccles. cap. 10. ℣. 2.

Cor stulti in bonis transitorijs.

1. QUod si quis Anatomistas de hac Ecclesiastis propositione, ejusque veritate consuleret, miraretur utique quod vir aliquis adeo sapiens, qualis Salomon fuit, asserere non dubitet, quod cor sapientis in dextera consistat, stultus vero cor suum in sinistra corporis parte habeat, quis enim est qui eamdem in omnibus corporibus humanis symmetriam & architecturam inveniri nesciat? Et ideo pro hujus loci mysteriorumque ejus intelligentia, non ad Anatomistas naturæ, sed ad Anatomistas gratiæ hoc est mysteria spiritualia recurrendum est. S. Antonius de Padua in quodam serm. suo dicit: *Cor sapientis in dextera ejus, id est, in æternis, cor stulti in sinistra illius, id est, in bonis transitorijs.*

S. Ant. de Pad. ser. in Fer. 4. Cin.

Prædicatores debent prædicent sæpius.

2. Quando Redemptor noster post resurrectionem suam discipulis suis ad mare Tyberiadis, ubi piscationi operam dabant, apparuit, ad dexteram navigij illos retia sua ejicere jussit, de bona illos piscatione faciens esse securos: *Mittite in dexteram navigij rete, & invenietis*: Quodnam obsecro huic Christi jussui subest mysterium, quod in dextero potius, quam sinistro navigij latere, major reperienda dicatur piscium quantitas? Et vere ita factum est, *Et jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.* Enimvero sub historiæ illius litera sequens latet mysterium; Per piscationem enim prædicatio figurabatur Evangelij: *Faciam vos fieri piscatores hominum*; Per dexteram æterna Beatitudo denotabatur: *Delectationes in dextera tua usq; in finem*; Dum igitur Christus dicit: *Mittite in dexteram navigij rete*, prædicatores Apostolicos, qualiter se in procurando animarum lucro gerere debeant, monere voluit, nimirum ut prædicationis suæ retia ad dexteram protendere satagant, id est, gloriam & beatitudinem Paradisi auditoribus suis frequenter inculcent, sic enim eximium animarum fructum spectare poterunt.

Joan. 21. v. 6. Joan. 21. 6. Matth. 4. v. 19. Psal. 15. v. 11. Joan. 21. 6.

Prosecutio.

3. Eisdem quoque Apostolis Salvator noster in S. Matthæo hanc similitudinem proposuit, dicens: *Omnis Scriba doctus in regno cælorum, similis est homini Patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.* Circa quæ verba Hugo Cardinalis per hunc Scribam Prædicatorem Evangelium interpretatur, per Regnum cœlorum vero Ecclesiam, per thesaurum deniq; Christi scientiam & doctrinam: *De thesauro, de scientia sua, thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, profert nova & vetera.* Prædicator itaque Evangelicus omne studium, facundiam & efficaciam suam ad pœnas infernales, & Paradisi gloriam inculcandas adhibere debet, quia juxta eumdem Hugonem *per nova & vetera, promissa & mina intelliguntur.*

Matt. 13. v. 52. Hug. Card. Ibid. Prov. 21. v. 20.

4. In Apocalypsi inquit S. Joannes: *Procedebant fulgura, & voces & tonitrua*: Sed undenam hæc fulgura, & voces & tonitrua homines perterrentia processisse existimus? *De throno.* Quando enim Christus vel in throno Majestatis, vel ad dexteram Patris gloriosus sedens, vel tamquam liberalissimus electarum animarum remunerator, aut vero ut implacabilis quidam Judex Christiano auditorio serio proponitur, jam prædicator auditorum animas valido quasi tonitrui ictu percutiens gloriose triumphat. Sanctus Gregorius super eadem verba Christi Matth. 13. diu ante Hugonem Cardinalem ita scripsit: *Intelligi*

Apocal. 4. v. 5. Ibid. Prosecutio. S. Greg.

[Hom. cc. in Evang.] *telligi valet, quia non de his qui fuerant, sed de his qui esse in Ecclesia poterant, loquebatur, qui tunc nova & vetera proferunt, cum utriusque testamenti prædicamento vocibus & moribus loquuntur.* Demum vero ad nostrum propositum descendens prædicta Christi verba alio quodam sensu, jam dictis conformi exponit dicens: *Vetustum humani generis fuit, ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis æterna supplicia tolerare, qui per mediatoris adventum novum aliquid accessit, ut si hic recte studeat vivere, cœlorum regna valeat penetrare:* Ac tandem per notabiliem quamdam sententiam omnium prædicatorum Evangelicorum cordibus merito insculpendam concludit dicens: *Ille in sancta Ecclesia doctus Prædicator est, qui & nova scit proferre de suavitate Regni, & vetusta dicere de terrore supplicij, ut vel supplicia terreant, quos præmia non invitant.* Notandum vero est, quod Salvator noster prius dicat *Nova*, & postea secundo loco subdit *Vetera*, ut sciamus quod multo majus malum sit privari gloria, quam ad infernum condamnari; ita enim ad nostram doctrinam Divus Chrysostomus optimè notat, [D Chrys. T. 4. ad Theod. Laps.] dum ait: *Sunt quidem absurdi judicij, qui duntaxat amant, effugisse gehennam, contra ego multo durius esse tormentum quoddam assero, quam gehenna est, hoc est, non assecutum esse tantam gloriam, & illuc elapsum esse, nec opinor quidem tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quam necessum est casum deplorare, quod de cœlis excidimus, qui est nimirum cruciatus omnium durissimus.*

5. Varumanimvero ut ad discursom nostrum quoad dextaram denuo redaamus, una mecum velim ad verba illa è sacris Canticis deprompta vos reflectans, quibus anima electa cœlesti [Cant. 2. v. 6.] sponso suo dicit: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me:* in his namque verbis daateram sub capite positam, daateram vero sponsam blande amplaxantam invenimus; Et quidem notandum, quod dicat *sub capite*, non verò *supra caput*, adeoque manum suam abscondat & occultet: quidnam in eo latet mysterij? Sanctus Gregorius ait: [S. Greg. ibid.] *Per lævam sponsi vita præsens, per dexteram vero vita æterna designatur; per caput autem sponsæ, mens, qua animæ principatur, assumitur, sed læva sponsi sub capite sponsæ esse dicitur, & dextera ejus amplexatur eam, quia vitam temporalem sub mente sua semper ponit, vitam vero æternam, ut omnimodo amplexetur, concupiscet: Hæc quippe quæ videt, magnanimiter mente sublimi conculcat, efficijt cœlestibus sese occupat, hac necessitate tolerat, ad illa summo desiderio, quasi brachio dextero sponsi adstricta suspirat.*

6. In S. Matthæo Magister noster cœlestis di- [Terrena projicienda.] cit: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & projice abs te, bonum tibi est, cum uno oculo* [Matt. 18. v. 9.] *in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.* At vero dic sodes, numquid Beatitudo in visione Dei consistu? Quod si ita est, igitur non solum duos oculos habere, sed plana Argum essa aapediantius est: Cur igitur Salvator noster unum oculum eruere & abjicere suadet? Et quisnam oculus illa projiciendus erit? Num forte dexter? Nequaquam, sed sinister, id est amor bonorum terrenorum, & vahemaus ad illa affectus, quia cœlum nemo acquirere valebit, qui terram dilexarit, non vero calcaverit.

7. Richardi da S. Victore nobilis illa doctrina est, quod videlicet contemptus bonorum terrenorum in nobis augeatur juxta proportionem noritiæ quam de bonis cœlestibus habemus: *Quantum,* [Richard. de S Vict. p. 2. in Cant. c. 9.] inquit, *æterna cognoscimus, tantum transitoria despicimus, & damnamus, hæc est enim illa pretiosa margarita, quam qui invenit, quæ prius amaverat, libenter cuncta derelinquit.* Ad illa quoque Canticorum verba: *Quæ est ista quæ ascendit per deser-* [Cant. 3. v. 6.] *tum, sicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris?* Sala raflactens, quidnam per myrrham, quid varo per thus intalligendum sit paritar aaponit dicens: *Myrrham cremat anima, cum terrenas delectationes contemnit, thus vere cum superna desiderat, & quærit.* Zachæus bonis temporalibus to- [Zachæus Christum vidit postquam à terra se elevavit.] to corde suo, & ad gulam usqua immarsus, notitiam aliquam Filij Dei habera desiderabat: *Hic Princeps erat Publicanorum, & ipse dives, & quærebat videre Jesus quis esset;* Sed quonam tandem modo ad Christi notitiam & agnitionem pervenit? [Luc. 19. v. 2.] *Præcurrens ascendit in arborem Sycomorum, ut videret eum;* [Ibid. v. 4.] Moxque ut se à tarra alevavit, Filium [Ibid. v. 5.] Dei videre & agnoscera meruit: *Suspiciens Jesus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe festinans de-* [S. Ambr. ibid.] *scende, quia hodie in domo tua oportet me manere;* Ubi S. Ambrosius ait: *Nemo facile Jesum videt, nemo potest Jesum videre constitutus in terra.* Postquam vero Jasum intra domus suæ hospitium accepit, mox omnes thasauros suos menta sua daspexit, & deseruit.

8. In Apocalypsi edmirabilis illa visiò his verbis [Ubi mentis oculus in cœlum defigitur, terra despicitur.] ax parta rafertur: *Et signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna sub pedibus ejus.* Quando enim oculus animæ, id est, mens & intallectus noster in cœli gloriam defigitur, jam omnis hujus vitæ felicitas despicitur, Luna pedibus substernitur, omnis daniqua mondi vanitas velut lutum contemnitur: *Luna sub pedibus ejus.* [Apoc. 12. v. 1.]

9. David nobis cœlum per montis cujusdam amioantiam affabrè delineat, dum ait: *Quis ascen-* [Psal. 23. 3.] *dit in montem Domini?* [S. Valer. hom. 2.] Aa proinde S. Valarian. in Homilia quæ *De arcta & angusta via* intitulatur, dicit: *Liberum & exutum omnibus impedimentis illum esse convenit, qui iter ardui montis aggreditur, exonerandum corpus est sæcularibus desiderijs impeditum.*

10. Certissimum est quod cœna illa magna, [Terrena deponant qui ad futura festinant.] cujus apud S. Lucam fit mentio, expressa fit æternæ beatitudinis figura; Unde Lucas Burgensis ait: *Convivium vocat, quia mentes hominum dulcissima Dei visione satiabit; Cœnam autem potius quam prandium, quia in fine vitæ sic exhibebitur, ut nulla alia refectio sit eam satiatura:* [Luc. Burg. ibid.] Sed quidnam in eo est mysterij, quod ad hanc cœnam convivæ tales advocantur, qui velut otio si juxta sepes, aut in vijs publicis divagabantur? *Exi in vias & sepes & com-* [Luc. 14. v. 23.] *pelle intrare;* S. Ambrosius ait: [S. Ambr. in Luc. c. 15.] *Quod hi videlicet apti sint regno cœlorum, qui nullis præsentium cupiditatibus occupati ad futura festinent.*

11. Deus olim Moysi sarvo suo divinam faciem [Homo oa homo Deum non videbis.] suam, quæ præcipuum ast Beatitudinis objactum, videre desiderant, respondit: *Non poteris videre* [Exod. 33. v. 20.] *faciem meam*, & protinus rationem subjungit dicens: *Non enim videbit me homo;* [Ibid. v. 20.] Sed numquid plurimi sunt in cœlo homines qui Deum facia ad faciem vident? Aut varo soli forsitan Angeli visiona Dei fruuntur? Pro intelligentia notandum, quod non sine mysterio dicatur: *Non enim videbit me homo*, quia quoadusqua homines sumus, id est, hoc corporis luto vestiti, vel ut melius dicam, huic terræ (quia homo suam à terra derivationem habet, Homo ab humo) affixi fuerimus, ad cœlum ascendere minime valebimus.

12. Quan-

Deut. 4. v. 24. Exod. 3. v. 5. S. Ambr. in Ps. 118. ost 8. Exod. 7. v. 0. D. Chrysol. ser. 120. Terram qui vicerit cœlum intrabit. Galat. 6. v. 14. Philip. 3. v. 8.

11. Quando Moyses rubo ardenti, in quo Deus erat, qui *ignis consumens est*, appropinquare voluit, vocem quamdam audivit sibi dicentem: *Solve calceamentum de pedibus tuis.* Ubi S. Ambrosius ait: *Illud utique calceamentum, quod ex Ægypto detulerat; Nondum ei dictum erat: Faciam te in Deum Regis Pharaoni, adhuc homo erat, processu ei debebatur, ut in Deum fieret, & ideo dictum est ei: Solve calceamentum; De homine dixit.* D. Chrysologus egregie ad hoc propositum ita scribit: *Homo ex terrena vilitate concretus, dum terrenam labem vincit, dum sanguinis stimulos frangit, dum carnis exsuperat passiones, transcendit cœlum, ad ipsam Deitatis pervolat sedem.* Quodnam in concepto S. Paulus mundum habebat? In eo nimirum, ut diceret: *Mihi mundus crucifixus est, omnia detrimentum feci, & arbitror ut stercora:* Ac proinde nil mirum quod etiamnũ vivens ad cœlestem raptus fuerit Paradisum. Unde idem D. Chrysologus de eodem sancto Apostolo ita scribit: *Dum terram vincit, intravit cœlum, & transivit alium, & usque ad tertium meruit pervenire; & juste, nam prius conscendere debet cœlos, qui sic & verbo & exemplo homines penetrare docuit cœlos: Erit, erit major cœlo, qui vixerit sicut docuit Paulus.* (D. Chrysol.)

Luc. 13. v. 11. S. Greg. hom. 11. in Evang. Orat. Dom. 3. post Pent. Psal. 118. v. 107.

13. De miserabili illa & incurvata muliere dicitur: *Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere;* Ubi S. Gregorius in sensu morali ita inquit: *Omnis peccator terrena cogitans, cœlestia non requirens, sursum respicere non valet, quia dum desideria inferiora sequitur, à mentis sua rectitudine curvatur.* Speciali Dei assistentia & directione nobis opus est, ut in hoc itinere non deviemus; Unde sancta mater Ecclesia in collecta sive oratione quadam ita nos orare docet: *Multiplica super nos misericordiam tuam, ut te rectore, te duce, sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus æterna. Contemplationem cœlestium perdens,* inquit S. Gregorius Magnus, *si sola carnis necessaria homo cogitaret, incurvatus & humiliatus esset, sed tamen usquequaque non esset,* idque dicit occasione verborum illorum Psalmistæ dicentis: *Humiliatus sum usquequaque Domine. Quem ergo à supernis cogitationibus non solùm necessitas dejicit, non solùm incurvatus, sed usquequaque incurvatus est;* & paulò post subjungit: *Terram semper intuetur qui curvus est, & quo præmio sit redemptus non meminit, qui ima quærit.*

Oculi à terrenis Puri Deum videbunt. S. Ant. de Pad. in Dom. 13. post Pent. Job. 42. v. 5. Luc. 2. v. 7. Ibid. v. 14. B. Laur. Just. in solemn. omn. SS.

14 Quando oculus noster purus est, visum habet acutiorem, sed minimus quisque pulveris nævus visum nostrum offuscat & turbat: Eodem modo quanto anima aliqua à terrenarum rerum affectibus purior est, easque magis contemnit, tantò constantius oculum mentis in visione beatifica exacuit, econtra vero terrenorum rerum pulvis, intellectum nostrum adeo obtenebrat, ut in Deum defigi nequaquam possit. S. Antonius de Padua proinde dicit: *Beati oculi mundi corde, qui vident Jesum Christum.* Unde Job. 42. *Nunc autem oculus meus vidit te. Beati oculi quos stercus divitiarum non excæcat, nec lippitudo sollicitudinum obnubilat, quia ipsi vident Dei Filium involutum panniculo, reclinatum in præsepio.* In Nativitate Christi apertum est cœlum, quando Angeli cœlestem illam hymnodiam: *Gloria in altissimis Deo* intonabant: At verò ipse Rex gloriæ, in fœno nudus jacebat. Unde B. Laurentius Justinianus scribit: *Juste namque (si fas est dicere) contemnentibus mundum largitur cœlum, totum quod possident, dantibus eis, ad fruitionem perennis gloria tribuatur, qui omnia possidet.*

Consideratio cœlestium efficaciter movet ad contemnendum terrena. S. Bernard. in Dom. 5. Epiph. c. 4. S. Thom. Villanova de S. Mich. Psal. 59. v. 10. Habac. 3. v. 16.

15. Enimvero anima aliqua Christiana varia quidem habere potest motiva ad contemnenda hujus vitæ bona, easque omnia efficacia & potentia, at profecto nullum inveniri ad hunc effectum poterit efficacius, quam si eos sursum erigat ad considerandum bona cœlestia, eaque sempiterna, quæ numquam deficiunt. Dignissima est illa S. Bernardini Senensis sententia, ut serio ab omnibus ponderetur: *Nec aliquid tantum valet ad spernendum præsentem vanitatem, quam cogitare jugiter æternitatem.* S. Thomas de Villanova in serm. de S. Michaële Archangelo nos unico dumtaxat supremæ illius lucis radio illustrari exoptat, existimans omnino, quod unica solum ignis illius quo Seraphini in cœlis ardent scintilla, ad bona illa terrena toto corde spernenda abunde sufficeret: *O si vel tenuissimo lucis sua radio,* inquit, *mentis nostra oculos illius cœlestis gloria quo tendimus immarcescibilis claritas, vel quasi subitum fulgur raptim perstringeret, quomodo raperet ad se animas nostras? Quanto illius desiderio flagraremus? Quibus vocibus & affectibus cum Propheta clamaremus: Quis deducet me in civitatem munitam? Quis deducet me usque in Idumeam? Sic æstuabat ille, qui illius desiderio totus absorptus dicebat: Ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat, ut requiescam in die tribulationis & ascendam ad populum accinctum nostrum, populum fulgidum, decorum, nobilem, beatum, & gloriosum, populum hilarem, festivum & jucundum, cujus est Dominus Deus ejus.*

DISCURSUS. XVIII.

ARGUMENTUM.

Consideratio & spes bonorum cœlestium nobis indicat vanitatem bonorum terrenorum; Ubi agitur contra eos, qui de præsentibus tantum gaudijs cogitant, de futuris nihil curantes.

THEMA.

Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens; Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Ad Coloss. 3. ℣. 1. & 2.

Theophyl. ibid. Coloss. 3. v. 1. Coloss. 3. v. 2. Jacob. 3. v. 17. S. Anselm. in cap. 3. Coloss.

1. NEmo nos ad terram & terrena contemnenda, & inquirendum cœlum efficacius hortari poterat S. Paulo Apostolo, utpote qui penetravit cœlos, eique in ipsam cœli pulchritudinem & Majestatem suos defigere oculos licuit; Et quidem, ut bene Theophylactus notat, Apostolus non erat contentus, quod nos ad bona cœlestia requirenda hortatus fuisset, sed subjunxit insuper: *Ubi Christus est in dextera Dei sedens: Non contentus fuit superna dicere, neque ubi Christus est, sed adjecit: In dextera Dei sedens, ut magis à terra animum nostrum adducat.* Addit Apostolus: *Quæ sursum sunt sapite:* De hac autem superna sapientia, quæ nobis jubente Apostolo specialiter inquirenda est, S. Jacobus Apostolus loquitur, dum ait: *Quæ autem de sursum est Sapientia.* Et S. Anselmus super illa verba: *Quæ sursum sunt sapite,* dicit: *Sapite, id est, habete sapientiam de cœlestibus & æternis, non de temporalibus & caducis.*

Terreni homines oculos ha-

12. Ecclesiastes propositionem quamdam habet primo aspectu caput valde difficilem; Dicit enim: *Sapientis oculi in capite ejus, stultus in tenebris ambu-*

[…habent in pedibus. *Eccl. 2. v. 14.*] *ambulat.* Enimvero quis umquam hominem aliquem vidit, qui oculos in alia parte corporis habuerit, quam in capite, imo homines etiam stolidissimi in capite oculos ferunt; Cur igitur dicit: *Sapientis oculi in capite ejus?* S. Basilius ad intentum nostrum optime respondet; Dum enim primo quæsiisset: *Cujusnam oculi non sunt in capite?* [*S. Basil. h. 11. in Hexam. ver. fin.*] Mox subjunxit: *In capite oculos habent, qui ea contemplantur quæ in sublimi sunt, nam qui non ad bona, quæ in sublimi sunt, sed quæ in terra, respectat, is utique defigit detrahitve oculos in terra.* Quod si aliquem in bonis cœlestibus experiri gustum volumus, necessum est ut quantum hoc desideramus, tantam de bonis terrenis concipiamus nauseam; Nam ut S. Anselmus ait: [*S. Anselm. ibid.*] *Si terrena vobis dulcia non fuerint, tunc cœlestium dulcedinem gustare poteritis, si terrenas concupiscentias non habueritis, tunc cœlestibus gaudiis inhiare valebitis.*

[Homo quantumcumque piger oculos tamen in cœlum dirigens instar aquilæ elevabitur.] 3. Omnibus passim nota est admirabilis illa Ezechielis Prophetæ visio currus illius, quem trahebant quatuor animalia facie multum differentes, scilicet aquila, bos, leo, & homo. At vero quonam modo fieri poterat ut hæc animalia pari passu & gressus velocitate aut tarditate simul ambularent? Aquila in volatibus suis velocissima est, bos econtra in gressibus suis supra modum piger & tardus. Pro resolutione sciendum, quod currus ille cœlestis Paradisi gloriam præfiguraverit, ac proinde cum splendor electri, gemmarum, auri denique & argenti in hæc animalia quæ oculis undique plena erant, radios suos diffuderit, mirum non est, quod etiam bos adeo piger & tardus, qui in nulla se alia, quam in terra occanda & aranda continuo laborat, instar aquilæ volarit; Nam ut Glossa super illa verba: [*Prov. 1. v. 17.*] *Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum,* optimè dicit: [*Gloss. ibid.*] *Laqueos Diaboli facile evadit in terris, qui semper oculos habet in cœlis.* Eodem modo & nos dicere possumus, quod quantumcumque homo aliquis in bonis operibus piger sit & tardus quantumcumque etiam bonis terrenis affectus & immersus fuerit: Si tamen oculos ad cœlum direxerit, instar aquilæ elevabitur, & pari cum ipsa velocitate volabit, ad eum fere modum quo hæc animalia oculos, quibus plena erant, in cœlum dirigendo obtinebant, quod [*Ezech. 1. v. 12.*] *ubi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur.* Vultisne ut plura & excellentiora vobis dicam? Bos [Ex bove fiet Angelus.] ille non solum velocitate & agilitate cursus assecutus est aquilæ volatum, verum etiam transmutatus est in Angelum, sive Cherubinum, siquidem in cap. 10. ejusdem Ezechielis ubi eadem animalia recensentur nulla fit bovis mentio, sed loco ejus Cherubim substitutus reperitur: [*Ezech. 10. v. 14.*] *Facies una facies Cherubim*, Nec est quod dicas visionem illius capitis, diversam omnino esse à prima, quia idemmet Propheta Ezechiel expressè dicit: [*Ibid. v. 15.*] *Ipsum est animal, quod videram juxta fluvium Chobar*; Et revera ita fit: Homines enim terræ culturæ totaliter dediti, bonisque hisce terrenis immersi, quando *sapiunt quæ sursum sunt*, in bonis hisce terrenis nauseam concipientes, colla sua jugo legis Dei libenter submittunt, divinique servitij sui cursum expedite perficiunt. Quod igitur bos conversus in Angelum non est adeo mirandum, quando, ut S. Ezechiel Propheta dicit: [*Ezech. 1. v. 26.*] *Firmamentum quod erat imminens capiti eorum*; Cœlum stellatum sive Firmamentum cervicibus bovis imminebat; Et ut idem Ezechiel cap. 1. dicit: [*Ezech. 1. v. 1.*] *Aperti sunt cœli, & vidi visiones Dei*, quomodo igitur Bos piger & tardus manere poterat?

[Primi fideles substantiam suam posuere ad pedes Apostolorum, ad cœlum vocati.] 4. Quod si enim bravium currentibus equis propositum animalibus illis omnis rationis & discursus expertibus acutissima addit calcaria qui bus excitata non currunt, sed volare videntur; ut præ cunctis alijs perveniant ad metam & bravium illis propositum assequi & lucrari possint, quomodo anima aliqua ad gloriam adipiscendam creata, & tot stimulis ad cælum invitata, á sua non evigilabit pigritia, aut per æternæ retributionis aspectum à terra se non expediet, & volabit ad cælum? Undenam obsecro procedebat, quod primi fideles adeò à terrenis alieni & expediti fuerint, ut certatim divitias & patrimonia ad pedes detulerint Apostolorum? num forte non ex eadem nobiscum progenie descenderant & geniti fuerant, de quibus David dicit: [*Psal. 43. v. 25.*] *Conglutinatus est in terra Venter noster?* Imo vero multi ex ipsis de numero illorum forsitan erant, qui ex motivo avaritiæ Filio Dei mortem machinati fuerant, ne aliquod lucris ipsorum obstaculum ponere amplius posset, & tamen, ut Divus Chrysostomus ait: [*D. Chrys. T. 5. serm. 21.*] *Gaudebant & exultabant, cum opes offerrent, maxima lucrari sese putantes, maximaque Charitatis esse arbitrabantur, si eas ab ipsis recipere dignarentur Apostoli, & quasi hi qui ad magnas quasdam magistratus accersiti, regias semper inhabitaturi civitates, omnem substantiam suam in pecuniam commutant, & sic illo migrant, ita plane & tunc faciebant homines illi.* Sed quodnam ad id faciendum motivum illorum erat? *Ad cælum vocati*, inquit D. Chrysostomus, [*D. Chrys.*] *& ad supernam metropolim & regnum, quod illic est, nam persuasum habentes illic esse patriam, omni substantia sua in pecuniam commutata, ipsam per Apostolorum manus illo præmiserunt.* Non est quidem dubitandum, quin etiamnum tunc in primorum illorum effervescentium Christianorum cordibus, sanguis Agni immaculati in monte Calvariæ coram oculis ipsorum copiose effusus ebulliens efferbuerit, attamen certum insuper est, quod pariter in Ascensione Salvatoris quando *Videntibus illis elevatus est*, [*Act. Ap. 1. v. 9.*] cœlum apertum conspexerint, ideoque spem firmam illuc quo caput principiumque ipsorum præcesserat, se quoque perventuros aliquando esse conceperint: Et hoc præcipuum quoddam illis motivum fuit, ut tam promptis animis bona illa terrena contempserint, quæ alias hic in terris tanti æstimari solent.

[Idem fecit S. Barnabas.] 5. S. Barnabas qui prius unus ex septuaginta duobus discipulis fuit, ad plurium aliorum exemplum, cunctas possessiones suas divendidit, pretiumque illarum inter pauperes liberaliter dispensavit, retenta tamen sibi portione quadam ad sui alimoniam sufficiente; sed & hanc postea divendidit, indeque comparatum pretium ad pedes Apostolorum deposuit; sed quando id fecit? post Christi in cœlos Ascensionem, quando Cœlis apertis cor & oculos suos in æterna illa bona direxit. Porro quod S. Gregorius de hujus vitæ malis & ærumnis scripsit, nos quoque de bonis ejusdem vitæ asserere possumus, scilicet quod illa id pondere sanctuarij trutinare, & quanti valeant, aut quantum ponderis in se habeant, vere agnoscere non possimus, nisi ex altera libræ parte bona cœlestia & sempiterna æqua lance ponderemus: *Neque enim quis præsentis vitæ mala* (adde: Nec bona) *sicut sunt, conspicere valet, si bona æterna patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet.* [*S. Greg. l. 19. Mor. c. 2.*] Quisquis enim in bea-

beatam illam patriam oculos dirigit, de hoc exilio non ingemiscere aut suspirare non potest: *Beatus vir cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum.* David inter omnes thesauros suos, quibus abundabat, inter omnes victorias & triumphos suos continere se non potuit, quin diceret: *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Fuerunt mihi lachrymæ &c.* Ubi Theodoretus ait: *Qui ascensionem in corde suo admisit, & legislatoris benedictionem est adeptus, non risui, delitijsq́, sed luctui & lachrymis seipsum dat, ex hoc corpore liberari cupiens.*

Psal. 83. v. 6. — Psal. 119. v. 5. — Psal. 41. v. 3. — Psal. 41. v. 4. — Theodor. ibid. in Psal. 83.

6. Quamnam putatis fuisse causam, quod S. Petrus à S. Matthæo arguatur ignorantiæ, *Nesciens quid diceret*, quando dixit: *Si vis faciamus hic tria tabernacula.* S. Remigius ait: *Erravit Petrus, qui Regnum cœlorum voluit, ut constitueretur in terra, quod Dominus promiserat dare in cœlo.* Et enim bona vera, stabilia, & immortalia in Cœlis, non vero in terra quærenda sunt, hic enim nec sunt, nec esse possunt. Ingeniosa est illa Hugonis Cardinalis super textum Apostoli ad Colossenses observatio: *Quæ sursum sunt quærite, non quæ super terram, id est terrena quæ superficiaria sunt; Non dicit quæ sunt in terra, sed quæ super terram; qui enim considerat terram interim, vel corporis sui, vel terrenorum abundantiam, quam labilis, quam fallibilis, quam caduca, talis bene saperet cœlestia, quia non est dubium quin ei desipérent ista terrena, sed omnes fere considerant ea quæ sunt super terram, id est superficialia terrena, scilicet delectationes & jucunditates quæ apparent esse in terrenis, id est, sapit eis terra, & lingunt pulverem sicut serpens*

Matt. 17. v. 4. — S. Remig. ibid. — Stabilia sunt in cœlo. — Coloss. 3. v. 1. — Hugo Card. ad Coloss.

7. Mundus hic in scriptura mari assimilatur: *Hoc mare magnum & spatiosum*; In hoc autem mari lenocinatrices & vere seductrices Syrenæ cantant, magnaq́ue sæpe humanæ felicitatis serenitas & tranquilitas affulget, veruntamen ne in vasto hoc pelago perdamur, aut naufragemur, optimum nobis Basilius Seleucus præscribit remedium, nimirum ut oculos nostros non in maris undas, sed ad stellas & ad cœlum sublevemus: *Longa maria trajicientibus, ad cursum regendum pro tessera sunt astrorum undequaque splendentium monitiones, & gubernator incumbens gubernaculo, tollit in cœlum oculos, astrorum motibus aurigans navim, cursumq́, per mare cœlesti lumine contorquens, fertur in portum.*

Psal. 103. v. 25. — Ut felicitatis portum attingamus, oculos in cœlum levemus. — S. Basil. Seleuc. Orat. 8.

8. Theodoretus verba illa Apostoli: *Qui Confugimus ad tenendam propositam spem, Quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis, Ubi præcursor pro nobis introivit Jesus*, hæc inquam verba exponens sequentem anchoræ adducit similitudinem; Dicit enim: *velamen cœlum vocavit, regnum enim cœlorum se Dominus daturum esse pollicitus est iis, qui in ipsum crediderint, illa, inquit, bona speramus, hanc spem tenemus, velut sacram anchoram; anchora enim in profundo abscondita, non sinit ut nostra anima conquassentur.* Causa autem cur in hoc mundi pelago multæ animæ submergantur, est, quia propitiam Spiritus Sancti auram non habent, bonorumque cœlestium totaliter obliti aut certe immemores vivunt. S. Thomas de Villanova S. Bernardum citans, ita scribit: *Filios Babylonis non delectant cantica Syon; O quam rarus hodie qui optet dissolvi & esse cum Christo! qui dicat: Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est! imo qui vocatur ad cœlum, non exeat*

Hebr. 6. v. 18. — Ibid. v. 19. — Hebr. 6. v. 20. — Spes anchora est — Theodor. in c. 6. Hebr. — Causa cur multæ animæ naufragentur. — S. Th. de Villan. ser. de S. Michaele. — Psal. 119. v. 5.

cum tristitia! unde tanta tepiditas in orando, tanta negligentia in operando, tam modica resistentia in resistendo, nisi ex hac oblivione? citat atque illum locum Psalm. 136. *Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea; Adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui. Ita est, & lingua adhæret in orando, & manus torpet in operando, sed adest oblivio præmij ad excitandum desiderium & torpentes affectus.* Jeremias Propheta quoque dicit: *Desolatione desolata est omnis terra, quia non est qui recogitet corde.* Et ideo valde modicus est electorum numerus, ac proinde S. Joannes Climacus ait: *Precare Deum, ut sis è numero paucorum, rarum est, quod bonum est, proinde pauci cœlum ingrediuntur.*

Psal. 136. v. 5. — Psal. 136. v. 6. — Jerem. 12. v. 11. — S. Joan. Climac. Schol. ad Scal. Parad. gr. 19.

9. Deus olim tunc vel maxime populum Israeliticum hæreditate terrena, divitiarumque ac bonorum temporalium possessione exuit, & exterorum Principum potestati subjectos, ad bonorum fortunæ egestatem redegit, quando jam in procinctu erat, ut descenderet in terram, & Paradisum consequenter aperiret; *Consequens erat*, inquit Origenes, *ut hæreditate regni cœlorum patefacta, hæreditas terrena cessaret*; & paulo post inquit: *Misericordia Dei hæreditas terrena nobis sublata est, ut hæreditatem quæramus in cœlis.*

Hæreditas nostra in cœlis. — Orig. Hom. 17. in Jos.

10. Nabuchodonosor Rex, qui se contra supremam Dei altissimi majestatem erigere non erubuit, & ut communem cum bestijs vitam ageret condemnatus fuit, quandonam resipuit, seque emendare cœpit? Scriptura sacra idipsum clare indicat, dum ait: *Igitur post finem dierum, ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum levavi, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi.* Quum primum ad cœlum oculos suos levavit, mox Monarchiæ suæ vanitatem animadvertere cœpit: *Viventem in sempiternum laudavi & glorificavi, quia potestas ejus, potestas sempiterna, & regnum ejus in generationem & generationem*, antea, priusquam suos in cœlum oculos extulisset, adeo superbus & arrogans fuerat, ut neminem præter se Cœli terræque Dominum esse crederet; unde S. Hieron. ait: *Nisi oculos levasset ad cœlum, sensum pristinum non recepisset*, imo nisi cor suum ad Deum erexisset, veluti bestia quædam semper remansisset, ejusque superbia majoribus indies aucta fuisset incrementis.

Rex Babyl. resipuit dum oculos in cœlum levavit. — Dan. 4. v. 31. — S. Hieron. ibid.

11. Præcipuus multarum animarum, quæ Inferno in prædam cedunt, error hic est, quod se ad invisibilia minima reflectentes, à præsentium bonorum amabilitate sese seduci permittant: nam ut S. Ambrosius ait: *Allicit homines magis dulce peccati quod ad præsens influit, & impinguat videntis affectum, quam triste virtutis, quæ fidei spem, velut quodam cortice amari laboris involvit.* Idem quoque alibi similiter ita scribit: *Raro quamvis excelsa virtus futuris commutat præsentia difficile quippe videtur hominibus, ut spem periculis emat, damnoq́, præsentium futura lucrum mercentur ætatis.* Contra hos suum quoque calamum S. Hieronymus exacuit, dum ita scribit: *Delicatus es frater si hic vis gaudere cum sæculo, & ibi regnare cum Christo.* S. Gregorius illum Jeremiæ textum adducit: *Omnis homo qui comederit Uvam acerbam, obstupescent dentes ejus: quid namq́, Uva acerba nisi peccatum est? Uva quippe acerba est fructus ante tempus, quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat.* S Gregorius Nazianzenus ex S. Cypriano hæc verba transcripsit: *Admonet ne patriam negemus, ne facultates & copias, ne spes & potentiam aut aliud quidpiam*

Præsentia homines seducunt. — S. Ambr. in Ps. 1. — S. Ambr. L. 7. in Luc. c. 1. — S. Hieron. in Reg. Monast. cap. 19. — Jerem. 31. v. 30. — S. Greg. L. 11. Mor. c. 35. — Naziana. orat. 18.

eorum,

eorum qua humi strata & caduca sunt, veritati præmisqzllû, qua virtutu causa periculum adeuntibus in cælo recondita sunt, anteponamus, hanc enim negotiationem omnium præstantissimam esse, qua exigui sanguinis pretio cæleste regnum emitur, ac brevia & fragilia bona cum sempiterna gloria commutantur.

22. D. Chrysostomus super illa Apostoli verba: *Nam oportet & hæreses esse*, longum quemdam texit discursum, in cujus progressu illorum detegit stultitiam, qui in hac præsenti vita divitias & gaudia sibi accumulare, iisque frui volunt, nescientes quid illis tandem obventurum sit in alia vita: *Est autem extrema stultitia relinquere aliquid rerum nostrarum in hoc loco, nobis paulo post etiam hinc emigraturis, quidquid enim relinquitur in dominium cedit.* Idem quoque alibi inquit: *Hospes es hic & peregrinus, patriam habes in cælis, illuc omnia transmitto, qui enim spe bona alitur, & de futuris confidit, hic jam regnum gustavit, nihil enim tantum animam reparare consuevit, & meliorem facere, quam bona futurorum spes.*

1. Cor. 11. v. 19. — *D. Chrys. T. 1. serm 1.* — *D. Chrys. Hom. 2. ad pop.*

De futuris bonis multi non cogitant.

23. Sanctus Rex & Propheta David die quodam ex spiritu & zelo quodam, qui corde ipsius, utpote cum Divino corde conjunctissimo, dignissimus erat, alta voce prædicare cœpit, & dicere: *Filij hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis Vanitatem & quæritis mendacium?* Mox que gravem hanc subjunxit exhortationem: *Sacrificate sacrificium justitiæ & sperate in Domino:* At vero quidnam ei à majori auditorum suorum parte responsum fuisse existimatis? *Multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?* quasi diceret, multi se mihi bene illos momenti opposuerunt, dicendo, quod bona cœlestia, quæ ego illis promittebam, futura essent, & à spe majori ex parte dependerent, nec oculis humanis umquam fuissent subjecta, unde sic contra eum arguebant: Ergone tibi persuades, quod nos propter bona quæ procul à nobis remota, & mere futura sunt, quorum proinde ambiguus est eventus, passuri sumus ut bonis quibus in præsenti & actualiter gaudemus & fruimur, nos destituamur & privemur? nam ut S. Gregorius ab Hugone Cardinali citatus, super prædicta Psalmistæ verba dicit: *Carnalium mentes bona pensare non valent, nisi quæ carnaliter vident.* Et quidem hoc est præcipuum offendiculum, quod etiam hisce nostris temporibus multos turpiter cadere facit; Quot enim sunt hodie, qui dum similia illis de bonis cœlestibus proponuntur, clam in corde suo dicere non verentur; *Et non est qui agnitus sit reversus ab inferis; Cælum cæli Domino, terram autem dedit filijs hominum; Nec nostra considerat, & circa Cardines cæli perambulat.* Hæ hæ & similes aliæ sunt multorum nominetenus tantummodo fidelium Christianorum blasphemiæ, qui fidei oculum in futura & cœlestia bona minime defigunt, nec umquam de illis cogitant, vel quia illa non credunt, aut vero si credant, à præsentium bonorum oblectatione seduci se permittunt. Porro quinam illi sint, qui sapientiam suam circa terram & terrena potissimum exercent, S. Thomas his verbis declarat: *Sapit quæ sunt super terram, qui secundum terrena bona omnia ordinat & judicat, judicans ea summa bona.* In hac quoque materia valde considerabilia sunt verba illa S. Isidori dicentis: *Omnis ars sæculi hujus strenuos amatores habet, & ad exequendum promptissimos,* cujus hanc assignat rationem, *quia præsentem habet operis sui remuneratorem;* at vero de Deo nostro subjungit: *plerosq́; habet sectatores languidos, tepidos pigritia inertia congelatos; hoc proinde fit, quod labor eorum non pro præsenti, sed pro futura remuneratione defertur:*

Psal. 4. v. 3. — *Ibid. v. 6.* — *Ibid.* — *S. Greg. ab Hug. Card. ibi.* — *Sap. 2. v. 1.* — *Ps. 113. v. 16.* — *Job. 22. v. 14.* — *S. Thom. ad Coloss. 3.* — *S. Isid. L. 2. de summo bono, 10.*

DISCURSUS. XIX.

ARGUMENTUM.

Reprehenditur negligentia illorum, qui pluris terram quam Cælum faciunt, quibus Dæmon & omne malum communiter prævalere solet.

THEMA.

Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Joan. 3. vers. 31.

1. EXperientia quotidiana docet, quod homines communiter ex lingua, moribus, inclinationibus & proprijs consuetudinibus suis inter se dignoscantur: ac proinde pari modo si experientiam capere velis, an anima aliqua ad cœlum possidendum à Deo electa sit, an vero sit præscita & reprobata ad implendum infernum, consideres ubi talis anima cor, affectum, linguam & propensiones suas inclinatas habeat: *Qui est de terra, de terra est.* Quot videmus quotidie homines, qui oculos suos ne semel quidem ad cœlum elevant, nec umquam de futura vita cogitant, sed *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Veri Israëlitæ, qui filiorum Dei genuinum characterem animabus suis impressum deferebant, etiam quo tempore sub servitute Babylonica ingemiscebant, licet corporetenus in Babylonia coercerentur, corde tamen & animo in Syon demorabantur, ac Jerusolymam civitatem sanctam continuo suspirabant. *Super flumina Babylonis, illic sedimus & flevimus, cum recordaremur Syon*, imo à Babylonijs ad ipsorum cantica concinendo exstimulari; juxta illud: *Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum; Et qui adduxerunt nos, Hymnum cantate nobis de Canticis Syon*, libere respondebant: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* Illi proprie ad Jerosolymam cœlestem, tamquam futuri incolæ ejus pertinere dignoscuntur, qui tametsi in hujus corrupti & ad depravati mundi tristi Babylonia detineantur captivi, desiderijs tamen, effectibus, & operationibus suis in cœlo versantur. Hi qui ex Hebræis ad ollas Ægyptias, & ad Ægyptum repetendam quotidie anhelabant, in deserto dispersi manserunt, neque promissionis terræ pedem suum umquam intulerunt. *Omnia in figura contingebant illis*, ac proinde ij pariter qui in hac præsenti vita, numquam de vera terra promissionis, seu vita beata cogitant, sed cor & animum in Ægypto mundi hujus defixum habent, signum de se prognosticum edunt, unde illos numquam Cœlo pedem illaturos esse dignosci possit.

Prognosticum electorum & præscitorum. — *Joan. 3. v. 31.* — *Psal. 16. v. 11.* — *Psal. 136. v. 1.* — *Ibid. v. 3.* — *Ibid. v. 4.*

2. Seneca de Ægyptijs scribit: *Nemo aratorum cælum aspicit*, quasi diceret, inter agricolas Ægyptios nullus est, qui ut terram fructiferam & fertilem efficiat, oculorum suorum palpebras vel semel in cœlum levet, cujus ratio est, quia illi nullas à cœlo pluvias expectant, sed omnem spem suam in aquis Nili repositam habent, quibuscum agri certo & statuto anni tempore inundantur, ut fructus copiosos parere possint. Ehau quod hodie reperiuntur Ægyptij, qui oculos suos numquam sursum elevant? sed *Oculos suos statuerunt declinare in terram*, eo quod omnem spei suæ eventum, omniaq; quæ desiderant bona, à terra & ab hac præsenti vita sperant & expectant. Non sic agebat Daniel, qui tametsi in Babylonia in aula Regis moraretur, nihilominus trina vice quotidie fenestras aperiebat, ut si non oculo, ob nimiam distantiam, saltem cordi suo liberam daret versus Jerosolymam civitatem sanctam, evolandi facultatem.

Seneca. L. 4. nat. QQ. Q. 2. — Multi sunt modo Ægyptij qui numquam in cœlum elevant oculos. — *Psal. 16. v. 11.*

Sunt qui pluris porcos quam salutem æstimant.

3. Refert S. Matthæus, quod postquam salvator noster horridam illam maris tranquillasset tempestatem, Gerasenorumq; regionem ingressus fuisset, duos obvios habuerit Dæmoniacos; Cumque corpora eorũ insidentes Spiritus se ed hospitia sua deserenda constringendos esse prævidissent: *Dæmones autem rogabant eum dicentes: si ejicis nos hinc mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite; at illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui sunt in aquis*; Cumque submersionis hujuscemodi porcorum fama in civitate innotuisset, subjungit Evangelista: *Et ecce tota Civitas exiit obviam Jesu.* Sed quo finenum forte ut adorarent eum velut pro fugatis ab ipsorum finibus Dæmonijs, debitas ei gratias referrent, aut vero ut pro animarum suarum salute aliquam ab eo gratiam deposcerent, ob manifesta quæ in eo manifestè relucebant Divinitatis vestigia? Minime; sed audi e quid ab eo poposcerint: *Et viso eo, rogabant, ut transiret à finibus eorum.* Ergone desiderabant ut Dei Filius procul ab illis discederet, cum tamen Psalmista dicat: *Quia ecce qui elongant se à te, peribunt; Mihi autem adhærere Deo bonum est*, aut vero ex quodam humilitatis instincto id à Christo petierunt, quomodo S. Petrus alibi dixerat: *Exi à me quia homo peccator sum Domine?* Nequaquam hæc eorum mens fuit, sed quia magnam in hisce porcis submersis jacturam passi fuerant, Salvatorem à se nitebantur repellere, quia pluris porcos, quam ipsum Dei filium, & propriam salutem æstimabant. At vero quodnam in eo subest mysterium quod potius in hæc immunda animalia, quam in alia corpora astutus ille serpens, de quo dici potest: *Sed & serpens erat callidior cunctis animantibus terræ*, immitti petierit? Pro responsione servit quod Plutarchus de natura & proprietatibus horum animalium his verbis scribit: scilicet *oculorum porcorum ita inflexam esse aciem atq; dejectam, ut rem numquam ullam supernam perspiciant, neque suspiciant cælum*; ac proinde dici potest Dæmones in illis speciale quietis suæ centrum habere, qui bonis hisce terrenis corde immersi sunt, qui de cœlestibus numquam cogitant, qui pluris brutales suos appetitus, quam Deum cum universo suo Cœlorum regno æstimant, qui denique *oculos suos statuerunt declinare in terram.*

Matth. 8. v. 31. Ibid. v. 32. Ibid. v. 34. Matth. 8. v. 34. Psal. 72. v. 27. Ibid. v. 28. Luc. 5. v. 8. Gen. 3. Plutar. de QQ. Conviv. l. 5. c. 5. Psal. 16. v. 11.

Majorem adhibent curam in inquirendis asinis, quam cœlestibus.

4. Saül licet à Deo singulari quodam modo ad thronum Israëliticum promotus fuerit, nihilominus tandem non solùm à Regno Israëlis, verum etiam à cœlesti regno reprobatus fuit. Sed quonam ejus demerito, aut culpa hoc ei infortunium ingens accidit? Utique culpa ejus non una tantum, sed multiplex fuit; speciatim vero gravem hanc Dei adversus ipsum indignationem provocavit insignis illa quam Deo exhibere non erubuit inobedientia, dum majori cum solicitudine regnum suum per politicam status rationem stabilire, quam Dei præcepta adimplere curavit. Divus Gregorius Nazianzenus autem considerat in eo, quod à primis diebus priusquam in Regem unctus esset, immoderatum hunc erga bona terrena affectum in se prodiderit, quia ut è sacro textu colligitur, in inquirendis amissis patris sui asinis eo tempore quo de corona regia capiti ejus imponenda serio agebatur, supra modum anxius & solicitus fuit; *Patris asinos quærens regnum invenit, plusque in ea re, quam obiter agebat, quam in ea quæ præcipue ipsi curæ erat, lucri fecit*: Quot sunt eheu hisce diebus, qui majorem in inquirendis asinis, quam in regno aliquo acquirendo, curam & anxietatem exhibent? *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas.*

1. Reg. 9. v. 3. S. Greg. Nazianz. orat. 20. de Laud. Basilij. Jerem. 2. v. 13.

5. Deus olim populo suo, quoad pisces qui manducari poterant, hanc Regulam præscripsit: *Omne quod habet pinnulas & squamas, tam in mari, quam in fluminibus, & stagnis comedetis; quidquid autem pinnulas & squamas non habet eorum, quæ in aquis moventur & vivunt, abominabile vobis execrandumq; erit*; *Numquid de bobus cura est Deo?* inquit Apostolus, multo igitur minor illi de piscibus cura erit; quid enim Dei referebat sive pisces squamas habeant, vel non habeant, ut ob eorum defectum vel præsentiam illorum esum vel prohibuerit, vel indulserit? S. Gregorius ait: *Pisces qui pinnulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur: pisces quippe qui pinnulas squammarum habent, dare etiam saltus super aquas solent, quid ergo pinnatis piscibus, nisi electæ animæ significantur, quæ profectò sola in cœleste Ecclesiæ corpus transeunt, quæ modo virtutum pinnulis fulta, saltus dare per cœleste desiderium sciunt.*

Levit. 11. v. 9. 1. Cor. 9. v. 9. S. Greg. Hom. 11. in Evang.

6. Tyrannus ille infernalis apud Jobum sub specie *Behemoth* describitur, cujus hæc natura à sacro textu traditur, quod *sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.* Circa quæ verba S. Gregorius ait: *Dormire in sanctarum mentibus non potest, quia etsi quando se in eis ad breve momentum collocat, ipse eum desideriorum & cœlestium æstus fatigat, & quasi toties, ut recedat, pungitur, quoties ab eis amore intimo ad æterna suspiratur: tanta eum voces excitant, quanta ex illorum mentibus sanctæ cogitationes ad cælum clamant.* Tunc igitur inimicus infernalis in anima dormit, suamque habet dulcem & imperturbatam quietem, quando illam bonis hisce terrenis indormiscentem, cœlestiumque oblitam esse conspicit.

Job. 40. v. 16. S. Greg. L. 33. Mor. c. 3.

Cum multorum prædicatio non fructificet.

7. S. Thomas de Villanova rationem assignat, cur discursus Prædicatoris, in quo de Paradisi gloria tractatur, nullam in auscultantibus impressionem faciat; Dicit: *Idea in corde carnali non fit impressio, neque sigillatio illius tanti boni, præpeditur duritia peccatorum, aut, quod absit, quia non sumus cives illius civitatis, & idea non possumus inclinari naturaliter in illam, unusquisque enim ad suam patriam naturaliter inclinatur.* Est in majori parte fidelium Lethargus quidam, sive ut melius dicam, speciale quoddam delirium quod omnes illos discursu & usu rationis privat, & passim quotidie invalescere videtur, & in eo præcipue consistit, quod tanta cum facilitate se pro unico terræ pugillo universo cœlorum regno privari patiantur; veromtamen infirmitas hæc mortalis originaliter ab ipsis protoparentibus ad nos usque derivata fuit; *Hostis enim offert pomum & subripit Paradisum*: Quod sunt hodie qui vilissimum aliquod interesse seu lucrum, voluptatem aliquam momentaneam, vanamque & fugacem mundi gloriam longe majori in pretio habent, quam bonorum immortalium æternitatem, & deliciosissimi cujusdam Paradisi consecutionem. Nullus est qui Esau stultum valdeque stolidum fuisse non censeat, eo quod pro una offa lentium Jacob fratri suo nobilem suam vendiderit primogenituram: *En morior, quod mihi proderunt primogenita?* Sed quod hodie sunt Christiani, qui pro turpi & sordida voluptatcula quadam Diabolo excellentissimum jus illud vendunt, quod habent ad regnum cœlorum? *Hostis offert pomum, & subripit Paradisum.*

S. Thom. Villan. Conc. in Quinquag. Gen. 25. v. 32.

8. Titus Bostrensis verba illa filij prodigi jam resipiscentis, quibus cum Patrem suum est allocutus, nimirum: *Pater peccavi in cælum & coram te*, considerans hunc sensum illa habere dicit: *Derelinquendo cœlestia peccavi in ea, præferens ipsis voluptatem contemptibilem, quemadmodum in aurum peccare dicitur qui illi plumbum præfert, ita in cælum peccat, qui illi terrena proponit.* Meritò igitur ta-

Luc. 15. v. 18. Tit. Bostr. in Cat. Græc. Patr.

Deus aversatur eos qui terrena diligunt præ cœlestibus.

les alloquendi sunt verbis illis, quibus Deus noster per os Isaiæ Prophetæ populum suum ad Babyloniam deserendam exstimulare voluit; Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis; nec non verbis illis ejusdem Dei nostri apud Jeremiam: *Egredimini de medio ejus populus meus, ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris Domini.* Valde enim divina justitia adversus illos irascitur, qui plus servitutem diligunt, quam libertatem, plus amant Babylonem quam Jerosolymam, plus Nabuchodonosorem, quam Deum. *Audite cæli* (his verbis Isaias Prophetiam suam exorditur) *& auribus percipe terra; &c. Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis;* Sed cur tot illos indignis improperijs vituperat? *Dereliquerunt Dominum.*

Isaiæ 48. v. 20.
Jerem. 51. v. 45.
Isai. 1. v. 4.

9. Ab hac cœli oblivione omne malum derivatur; *ubi illum Beatitudinis oblivio inciderit,* inquit S. Thomas de Villanova, *& manus hæret, & lingua balbutit; illius quippe memoria & operi solertiam, & verbo facundiam præstat, qui enim præmij obliviscitur, lente movetur ad opus.* Quando Christus in procinctu erat ut in cœlum ipse ascenderet (prout ex officio Ascensionis Domini colligitur) ad suos conversus, ita eos affatus est: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum;* nimirum verbis illis indicare nobis voluit, nos fratres ejus esse & cohæredes, seque paternæ hæreditatis adire possessionem, ibidem nos expectandum tamquam suos cohæredes.

Præmij oblivio pigros facit operarios.
S. Th. Villan. in Conc. fun.
Joan. 20. v. 17.

10. In oratione Dominica inter cætera Dominus hoc quoque nos petere docuit: *Adveniat regnum tuum?* sed qualis est hæc tam iners petitio? Nam forte Paradisus cœlestis tam vile quoddam regnum est, ut nisi propria sponte ad nos ultro citroque veniat, à nobis aliqua cum sollicitudine procurari & acquiri non meretur? ut proinde velit, ut hoc tantum petamus? *Adveniat regnum tuum?* Salvator noster hoc modo hanc petitionem è nobis fieri voluit, quia optimè negligentiam & inertiam nostram noverat, quæ tanta est, ut regnum Dei à nobis minimè quæreretur, nisi illud ultro citroque ab homine licet minimè quæsitum eidem occurreret, quamvis nec hoc ad nostrum erga cœlestem gloriam excitandum desiderium sufficiat; adeo summe illius penitus obliti; Pauci sunt qui Samaritanæ in se indolem exprimant, quæ mox ut audivit dicit: *Aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ, salientis in vitam æternam:* subito dixit: *Domine da mihi hanc aquam; reliquit ergo hydriam suam mulier:* Ubi S. Augustinus dicit: *Projecit ergo hydriam suam Samaritana, quæ jam non usui, sed oneri fuit, avide quippe desiderabat aqua illa satiari.*

Matth. 6. v. 10.
Hominum inertia in quærendo cœlo.
Joan. 4. v. 14.
Ibid. v. 15.
S. Aug. Tr. 15. in Joan.

10. Scitisne quoniam nos Deus noster remiserit, ut fervens aliquod bonorum immortalium desiderium in nobis posset excitare? Non alio quam ad formicam: *vade ad formicam O piger;* Ubi S. Hieronymus ait: *Formica dicitur strenuus quisque & providus operarius qui in præsenti vita velut in æstate, fructus justitiæ, quos in æternum recipiat, sibi recondit; si tantillum animal principe carens, & rationis expers, natura duce, sibi providet imposterum, multo magis tu ad imaginem Dei conditus, ad videndam ejus gloriam vocatus; Doctorum magisterio adjutus, ipsum conditorem habens Ducem, debes in præsenti bonorum operum, fructus congregare, quibus in æternum vivas in futuro. Hæc etenim vita in eo messi comparatur & æstati, quod nunc inter ardores tentationum tempus est colligendi futurorum merita præmiorum: at dies judicij hyemis assimilatur rigoribus quia tunc nimirum nulla relinquitur facultas pro vita laborandi, sed tantum cogit quis de horreo prisca actionis quod recondidit proferre, unde & Dominus præcipit dicens: Orate, ut non fiat fuga vestra in hyeme, vel sabbato; Hyeme enim facultas, sabbato licentia juxta legem deest fructus vitæ colligendi, ac penuriam fugiendi perpetuam.*

Quod formica doceat.
Prov. 6. v. 6.
S. Hieron.
Matt. 24. v. 20.

11. S. Bernardus se nostram in cœlo nobis acquirendo negligentiam capere non posse fatetur, maxime cum Deus id à nobis adeo anxie & solicite requiret, ut primum quod in totius universi architectura condidit, Cœlum Empyreum fuerit, futurum nimirum animarum nostrarum, postquam beatificæ fuerint, perpetuum habitaculum: *Possidete paratum vobis Regnum à Constitutione mundi; Dignum namque est, & omnino exigit æquitatis ratio, ut quibus à constitutione mundi regnum paratur, ipsi etiam sese regno parato non negligant, ne parato regno inveniantur forsan, qui regnaturi fuerant, imparati: sic enim legimus de cœna quodam, dicente Domino: Quoniam quidem cœna parata est, sed qui invitati erant, non fuerunt digni.*

S. Bern. de diligendo Deo serm. in sex. Tribulat.
Matt. 25. v. 34.
Juxta Matt. 22. v. 8.

12. S. Antonius de Padua ingeniosam facit reflectionem super illo Christi monito, quo nos cohortatus fuit, ut in cœlo, non vero in terra thesaurizeremus: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo;* Et quidem præcipue illud Ly *vobis* observat: *Thesaurizate vobis, & non mihi, quia Deo nihil prodest.* Job. 22. *Quid prodest Deo si justus fueris? Aut quid confers ei, si immaculata fuerit via tua?* Psalm. 15. *Bonorum nostrorum non indiges thesauros, id est, multitudinem meritorum in cœlo, quia locus verus & proprius thesauri, non est terra, sed cœlum.* Quando in terra thesaurus aliquis reperitur, subito inde eruitur, quia locus thesaurorum proprius non est terra, licet in medio illius mineralia gignantur, sed informia. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, id est, cumulum operum meritoriorum in cœlo, id est, ad hunc finem, ut ad cœlestem perducamini mansionem.*

Matth. 6. v. 20.
S. Ant. Pad. serm. in Fer. 4. Cin.
Job. 22. v. 3.
Psal. 15. v. 2.
Dionys. Carthus. ibid.

13. In capit. 3. libro 2. Paralipom. de structura templi, de sanctuario & pretiosissimis illius ornatibus tractatur, & inter cætera dicitur: *Sed & clavos fecit aureos:* Et pariter de his clavis aureis lib. 3. Reg. cap. 6. fit mentio: *Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, & affixit laminas clavis aureis.* Quidnam in clavis illis aureis subest mysterij? Idem ipse Solomon, qui ordinem totius illius fabricæ præscripsit, in Ecclesiaste dicit: *Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à Pastore uno;* Sed audiamus quidnam Venerab. Beda hac de re dicat: *Clavi aurei quibus erant affixæ laminæ, ipsa sunt promissa æternæ claritatis, per quæ in exercitio studioq; virtutis, ne deficiamus donante Christi gratia continemur.* Hi clavi, sive infallibilia hæc æternæ veritatis promissa, solidos & constantes nos reddere debent, ne ad hujus vitæ gaudia declinemus & inflectamur; Hæc inquam nobis esse debent velut totidem calcaria, quibus ad indefesse cœlum versus ambulandum, ad pellendum negligentiæ & socordiæ nostræ lethargum excitemur.

2. Paralip. 3. v. 9.
3. Reg. 6. v. 21.
Eccle. 12. v. 11.
V. Beda l. de templo c. 12.

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Super illa verba: *Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud,* variæ expositiones adducuntur.

THEMA.

Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, Matth. cap. 11. ℣. 12.

Vim patitur cœlum.

1. S. Bernardinus, felix & faustum illud nuntium, quo Regnum cœlorum vim pati, & violenti illud rapere dicuntur, nomquam hactenus usque ad felicissimum Christi adventum mundo innotuisse observat: *Audi vocem exultationis*, inquit, *vocem miræ jucunditatis, quod antea celaverat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ non dixerant, Præcursor Christi transierat*; Sed Matth. 11. *aperiens os suum Rex cælorum & Dominus Angelorum ait: A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. O inexplicabilis jucunditas! O incogitabilis suavitas! O insatiabilis aviditas! Regnum vim pati & violentia rapi.* Enimvero sanctus hic Divini verbi Prædicator se capere non posse fatetur, qua ratione regnum aliquod adeo altum, sublime, & inaccessibile per illatam ei violentiam infestari & diripi possit: *Quomodo possunt hæc fieri? Regnum tam altum, tam magnum, tam incomprehensibile bonum vim pati, violentia rapi? O Deus, quid est hoc?*

S. Bernard. Tom. 2. ser. 66. Matt. 11. v. 12.

Vis hæc pœnitentia est.

2. S. Anselmus hunc textum exponit in favorem gentilium, quales nos Christiani fuimus, quibus hoc regnum, id est, Ecclesia tam militans quam triumphans Synagogæ ablata, data fuit, idque per sequentem declarat similitudinem: *Si aliquod regnum extraneis daretur, & filijs regni auferretur, violentia esse videretur; Similiter Pharisæi & Scribæ, qui in conspectu hominum justi apparebant, filij Regni cælorum videbantur, publicani vero & peccatores quasi à regno longe erant*: Verumtamen si ad verba antecedentia respiciamus, Redemptorem violentiæ nomine hoc loco pœnitentiam intelligere voluisse comperiemus, hæc enim est, quæ vim cœlo infert: *A diebus autem Joannis Baptistæ usque nunc, Regnum cælorum vim patitur*, quia in principio prædicationis suæ, Regnum hoc annuntiare cæpit exhortando pariter ad pœnitentiam: *Pænitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum*; *Quia qui peccatoribus pænitentiam indixit*, inquit S. Gregorius Papa, *quod aliud quam Regno cælorum vim facere docuit. Regnum cælorum rapi vult nostris fletibus*, quod nostris meritis non debetur.

S. Ansel. in Matth. ibid.

Matt. 11. v. 12.

Matth. 3. v. 2.

S. Gregor. hom. 20.

Profectio.

3. Xerxes Rex Persarum ingens illud incredibileque facinus attentasse legitur, ut videlicet duas illas mundi partes adeo inter se distantes, quasque Natura ab invicem diviserat, Asiam videlicet & Europam inter se uniret & conjungeret: Hoc enim fine pontem quemdam in fundo maris fundavit, quem *Hellespontum* nominari voluit, adeo longum ut ab una mundi parte ad alteram liberum impertiretur transitum ut hac ratione inter Asiaticos & Europæos populos communia vigerent commercia, leges item & mores inter se confunderentur. O quanta erat, antequam Joannes Baptista in terris visus fuisset, quamque infinita cœlum Empyreum inter & terram distantia: *Quia sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltata sunt viæ meæ à vijs vestris*; *chaos Magnum firmatum est inter nos.* Quis autem alius modum pontem hunc super quo felicissime ad littora usque transitur Paradisi, fundandi adinvenit, quam Joannes Baptista, qui ex instinctu Christi tamquam ejus præcursor pœnitentiam annuntiavit, qua ad cœlum perducimur: *Pænitentiam agite appropinquavit enim Regnum cælorum.*

Isa. 55. v. 9.

Luc. 16. v. 26.

Profectio.

4. S. Joannes quondam hanc visionem habuit: *Et ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens*; Demum vero visionis narrationem prosequens paulò post dicit: *Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum*; adeoque quisquis ad magnificum hunc thronum pertingere, in eoque Deum videre & cum illo uniri cupiebat, necessario mare hoc trajicere debebat; quod equidem aliud non præfigurabat, quam pœnitentiam: *Magna est enim velut mare contritio tua*; Unde Dionys. Carthus. ait: *Impossibile est, ut anima post peccatum ad thronum gloriæ perveniat, nisi mare pænitentiæ navigando pertransierit.*

Apoc. 4. v. 2.

Ibid. v. 6.

Thren. 2. v. 13.

Dionys. Carthus. ibid.

5. Rupertus Tuitiensis Abbas notat, quod Salvator noster à Pharisæis quod regnum cœlorum interrogatus: *Quando venit regnum Dei?* Responderit: *Non venit regnum Dei cum observatione, neque dicent, Ecce hic aut ecce illic; Ecce enim Regnum Dei intra vos est. Plus aliquid hic dixit*, inquit idem Rupertus, *Attamen ad idem respicit, cum enim prædicaret dicens: Pænitentiam agite, appropinquavit enim Regnum cælorum, profecto nescientes mysterium regni Dei sæpe quærebant, sæpius inter se conferebant, ubinam esset, aut quando veniret, proinde ipse volens eos scire, quia Regnum Dei præsentia esset adventus ipsius Regis Christi, & quod in illud regnum introire hoc esset pænitentiam agere, secundùm prædicationem vel testimonium Joannis Baptistæ, & illis interrogatus à Pharisæis dixit: Ecce enim regnum Dei intra vos est, & hic cogitationibus turbarum respondens: A diebus autem*, inquit, *Joannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, ac si diceret, non sicut olim, ita & nunc regnum Dei, sive regnum cælorum de longinquo venturum expectatur, sed jam venit, jam intra vos est, ita ut apprehendi possit, jamque manu apprehenditur, manu rapitur, vim patiens à violentis, id est à peccatoribus pænitentibus.*

Luc. 17. v. 20.

Ibid. v. 21.

Rup. Abb. l. 9. de glor. & hon. filij hominis

Matth. 3. v. 2.

Luc. 17. 21.

Matt. 11. v. 12.

Cœlo vim faciunt lachrymæ.

6. Verumtamen quædam hic adversus jam dicta fieri posset objectio, quia in eodem Evangelista sancto Matthæo discipuli ad Christum accessisse leguntur, & quæsiisse: *Quis putas major est in regno cælorum? Et advocans Jesus parvulum statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis: Nisi … efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum*: At vero qualem pueri cœlo inferre poterunt violentiam? Divus Chrysologus dicit: *Verum si regni quod promittit pusillis, desideras nosse qualitatem; ipse aperit sic dicendo: Sinite parvulos venire ad me, … talium est enim regnum cælorum; esse in cælo mirum est, in cælo vivere est majestatis; jam regnare in cælo, quanti sit, sensus desinit æstimare mortalis, & tamen homo, quod æstimare non potes, percepisti.* At vero huic quoque difficultati alia insuper adhiberi potest responsio; Etenim quando pueri à nutrice, à matre, vel ab alijs aliquid violenter extorquere volunt, importune flere incipiunt, adeoque in fletu omnem vim suam constituunt; Et hoc forte est, quod S. Ambrosius super hæc verba: *Vim facientes diripiunt illud*, dicere voluit, dum ait: *Vim facimus Domino non compellendo, sed flendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, sed misericordia condonatur: Beata inquam violentia, quæ vim patienti bonitatem elicit & utilitatem tribuit inferenti; quisquis violentior Christo fuerit, religiosior habebitur à Christo.*

Matt. 18. v. 1.

Ibid. v. 2.

Ibid. v. 3.

D. Chrys. serm. 25.

Marci 10. v. 14.

Matt. 11. v. 12.

S. Ambros. T. 5. ser. 5.

Quinam cœlum.

7. S. Augustinus in sermone quodam de hujus propositionis intelligentia diffuse tractans, per hanc violentiam bellum quoddam intelligendum esse

dicit,

violenter diripiunt. S. August. in Append. de divers. ser. 76.

dicit, quod nobismetipsis à nobis iudicendum est, ut de passionibus & inordinatis appetitibus nostris victoriam gloriose reportemus: *Novimus quia familiariter mens humana in diversis hujus mundi illecebris & concupiscentijs devicta, fugit laborem, expedit voluptatem, & vix adducitur, ut consuetudinem à se vita prioris excludat; sed cum coeperit cogitare ultimi diei necessitatem, ac futuri judicij pondus, incitata & stimulata vel spe præmij, vel timore supplicij voluntarium bellum indicit passionibus; & vim facit pristinis suis desiderijs, & violenter se vincere ipsa contendit, non enim sine violentia fieri potest, ut de abundantia & delicijs ad famem & sitim, & abstinentiam transeat & crucem, ut somno prius atque otio amicam carnem, contritione vigilijsque consitiat; non unquam sine violentia fieri potest, ut unusquisque iracundiam patientia, superbiam humilitate commutet, amore paupertatis divitiarum ac sufficientia affluentiam superet, vinolentiam sobrietate, luxuriam castitate condemnet, & homo subito in virum transformetur perfectum, & quodammodo alter reddatur ex altero, & sic à talibus per violentiam regnum cœlorum diripitur.* Sic illi qui vivos sese in claustris regularibus sepeliunt, in eisque perfectioni Christianæ acquirendæ continuam navant operam, hosce sensus & appetitus, qui incessanter nos infestant, & in nostram perniciem contra nos militant, obsidione arctissima cingunt. *Unde bella & lites in vobis,* quærit S. Jacobus Apostolus, *nonne hinc? ex concupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris?*

Jacob. 4. v. 1.

Qui ergo victoriam reportare, ingentemque & prædivitem regni cœlorum prædam sibi comparare desiderat, huic opus est ut semetipsum vincat & superet, proprijsque sensibus violentiam inferat, id quod adeò verum est, ut sine hac virtute mortificationis, non solum beatitudinem non pertingere, verum etiam sine illa mentem & cor nostrum ad bona illa cœlestia & immortalia elevare penitus non possimus. *Numquam affectus noster,* inquit Richardus à S. Victore, *ad desiderium æternorum attenditur, nec intellectus ad cœlestium contemplationem perfecte acuitur, nisi cura carnis, etiam in licitis & necessarijs, frequenter & fortiter repellatur.* Sola vitia & culpæ nostri sunt inimici, qui nos ab ingressu cœlorum arcent & impediunt; Hæc autem in corde sive in voluntate nostra sedem suam habent: *De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia,* &c. sensus nostri sunt Interpretes & Procuratores peccati, hoc autem est inimicus, contra quem pugnare quemque, vincere debemus, quia *Nihil coinquinatum intrat in regnum cœlorum;* Hoc autem non nisi mortificatione tam interna, quam externa mediante consequemur.

Rich. de S. Vict. de Contempl.

Matt. 15. v. 19.

Apoc. 21. v. 27.

D. Chrys. ser. 171. Violentia ad vincendum hostem nostrum opus est.

8. D. Chrysologus ait: *Tolerabilis est hostis cum muros arietat extrinsecus, cum foris positus cedit aliquando conflictui, cui vero intus est inimicus, hic se oppressam sentit, se captivum deplorat;* Hic igitur violentià opus est, ad vincendum seipsum, & totaliter quidem vincendum, si quidem omnium inimicorum nostrorum maximus corpus nostrum est, seu potius nos ipsi nostrimetipsios acerrimi & perniciosissimi hostes sumus, ac proinde in cœlestem Jerusalem seu visionem pacis pedem nostrum inferre non possumus, nisi prius nobismetipsis hanc vim & violentiam inferamus, nam *violenti rapiunt illud, idem est,* ut ait S. Anselmus, *quod qui violenter domant carnem suam.* S. Ambrosius similiter inquit: *Vis igitur menti affertur humana, quæ diversis illecebris delinita, laborem fugit, voluptatem expetit, cum vel metu supplicij coërcita, vel præmio provocato vincere ipsa se nititur.* Idem quoque alibi de corporis castigatione tractans inquit: *Ut autem his armis uti in vi inferenda possimus, ante corporibus nostris vim quodammodo faciamus, expugnemus membrorum vitia, prius ipsi regnare debemus in nobis, ut regnum possimus diripere Salvatoris.*

Matth. 11. v. 12. S. Ansel. in Matth. ibid.

S. Ambr. l. 5 in Luc. 7. S. Ambr. T. 5. ser. 5.

9. In sacris Canticis sponsum dixisse legimus: *Veni de Libano veni coronaberis:* At vero quibus meritis hæc anima obtinuit, ut pretioso hoc diademate coronaretur? Ubi sunt certamina, & luctæ, vel victoriæ quas de hostibus reportavit? Numquid S. Paulus ait: *Non coronatur nisi legitimè certaverit?* Ubi igitur, vel quando, vel contra quem certavit? Num forte de monte in vallis planitiem descendere, certare ipsius fuit? Dicit enim sponsus: *Veni de Libano.* S. Bruno Carthus. ait: *Ipsum venire certare est, neque enim ei facile fuit patriam parentesque, relinquere, pristinos mores antiquam conversationem deserere:* Et ideo ad hoc ut quis sponte sua deserat quæ placent & delectant, virtute opus est, sibique ipsi ab homine violentia inferenda est.

Professio. Cant. 4. v. 8.

2. Tim. 2. v. 5.

S. Bruno ibid. in Cant.

10. *Regnum cœlorum vim patitur & violenti rapiunt illud.* Enimvero ut quis regnum aliquod armata manu invadere possit, magna militum & expertorum Belli Ducum copia opus est, muliæ se muniuntur muniones, annonæ, & thesaurorum abundantia est necessaria, prouti inter nos quotidiana docet experientia; ac proinde audite quænam ad invadendum regnum cœlorum requirantur militiæ spiritualis præparamenta, hæc enim S. Ambrosius optimè exponit, dum ait: *Aggredimur Christum non ferro, non fuste, non saxo, sed mansuetudine, bonis operibus, castitate, hæc sunt arma fidei nostræ quibus in congressione certamus: Ut autem his armis uti in vim inferendam possimus, ante corporibus nostris vim quodammodo faciamus.* Idem quoque sanctus Pater alibi, dum verba illa: *Regnum cœlorum vim patitur,* exponit, ita scribit: *Aggredimur in itinere Dominum (siquidem ipse est via) & more latronum suis eum spoliare nitimur, cupimus illi auferre regnum, thesaurum, & vitam, sed ille tam dives & largus est, ut non abnuat, non resistat, & cum omnia dederit, nihilominus omnia ipse possideat.* Non rapitur hoc regnum cœlorum per insidias, per fraudes & proditiones, sed pugnemus necessum est: *Regnum cœlorum vim patitur:* Est enim ars quædam seu fortalitium, quod alia via comparari nequit, quam per viam sudoris, laboris, certaminis, & illatæ violentiæ: *Violenti rapiunt illud,* sed quænam est hæc violentia? *Aggredimur non ferro, sed bonis operibus. Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula & operatur justitiam? Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit,* &c. Scrutemini & perscrutemini, volvatis & revolvatis licet universam sacram Scripturam, nusquam tamen regnum cœlorum aliter acquiri posse invenietis, quam per merita, & opera virtuosa & sancta. *Opera enim illorum sequuntur illos;* Unde S. Anselmus ait: *Regnum cœlorum vim patitur, quando à peccatoribus bene operantibus rapitur.*

Matt. 11. v. 12. Arma sunt opera bona.

S. Ambr. serm. 16.

S. Ambr. T. 5. ser. 5.

Psal 23. v. 3.

Ibid. v. 4.

Psal. 14. v. 1.

Ibid. v. 2. & 3.

Apoc. 14. v. 13.

S. Ansel. in Matth. ibid.

11. Vim

Cum violentia dimicandum.

11. *Vim patitur & violenti rapiunt*; Duce Christo & sub regio sanctæ Crucis labaro conscripti & immatriculati fortalitium istud per varios assultus aggredimur; Nam ut apud Michæam dicitur: *Ascendent enim pandens iter ante eos, divident & transibunt portam & ingredientur per eam.* Filius Dei per triumphalem Ascensionem suam viam ad Paradisum cœlestem aperuit, vulneribus, cruentis prælijs, imo & acerbissimæ morti generoso lubentique animo occurrerunt, seque ultro citroque ingesserunt, ut beati hujus regni possessionem capere, seu potius rapere possent. S. Hieronymus super prædicta Micheæ verba ita scribit: *Quia Angeli, sive Pater & Spiritus Sanctus diviserunt quod videbatur obstare, & fecerunt viam volentibus ingredi, & quia aperto itinere invaserunt iter, non solùm ingressi sunt portam, sed & transierunt per eam.* Propheta prædictos paulo ante dixerat: *Tumultuabuntur à multitudine hominum*; Pro quibus verbis S. Hieronymus ex versione Septuaginta legit: *Exsilient ex hominibus*, id est, ut idem sanctus Doctor ibidem exponit: *Transcendent humanæ conditionis statum, exsilient ex hominibus*; Illi enim qui cœlorum amore ac desiderio capti, beato huic regno acquirendo cor & animum efficaciter applicant, certando, patiendo, ac tormenta acerbissima sustinendo, humana conditione se superiores esse evidenter probant; *Violenti rapiunt. Vim faciamus regno cœlorum*, inquit S Ambrosius, *omnis enim qui vim facit, vehementi studio properat, non torpenti lentescit affectu.*

Mich. 2. 13.
S. Hier. in Mich.
Mich. 2. v. 12.
S. Hieron.
S. Ambros. l. 8. in Luc. in princ.

Considerandum est Deus noster.

12. Quando Civitas aliqua armata & violenta manu expugnanda est, jamque dies insultui faciendo est designatus, Dux belli generalissimus, una cum cæteris militiæ capitibus præcipuisque Officialibus & Baronibus primi sunt qui in hostem penetrant, & mœnia adoriuntur, ut alijs cor & animum generosum & intrepidum suggerant. Sic Rex Abimelech, ut Sichimitarum turrim, in qua se fortiter communirent, expugnaret: *Ascendit in montem Selmon cum omni populo suo, & arrepta securi præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios: Quod me videtis facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur Ducem.* Quænam posset in toto veteri Testamento reperiri figura, in qua id quod in expugnando post mortem & Passionem Christi regno Cœlorum accidit, clarius & convenientius exprimatur, quam in ista? Quis ex toto genere humano adeo fuisset magnanimus; ut Paradiso cœlesti per tot sæcula universo generi humano inexpugnabili, scalas admovere, easque conscendere ausus fuisset? Nullus profecto; Tandem igitur Rex gloriæ imposita humeris suis ponderosissima Cruce ad suos conversus eisdem dixit: *Quod me videtis facere cito facite: Si quis vult post me venire, ... tollat crucem suam & sequatur me.* Quo exemplo præmisso, quot fuere innumeri homines qui imposita sibi Cruce cœlo vim intulerunt cœloque conscendendo admoverunt perfectioris vitæ scalam, eamque generose ascenderunt? *Certatim ramos de arboribus præcidentes sequebantur Ducem:* Quot martyres quot tenellæ virgunculæ certatim morti occurrerunt, haud secus ac si ituri fuissent ad nuptias? Adeo ut, quod S. Leo notat, tyranni delusi remanserint, *Ne scientes Ecclesiam Dei per furorem sua crudelitatis augeri, quoniam in supplicijs & mortibus beatorum martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo.*

Jud. 9. v. 48.
Ibid. v. 49.
Ibid.
Matt. 16. v. 24.
Jud. 9. v. 49.
S. Leo ser. 6. de Epiph.

13. Sanctus Augustinus in libris Confessionum suarum in capite cui titulus est: *De lucta spiritus & carnis*, tractans de malis superatoque difficilibus vitiorum habitibus, multarum tenellarum Virginum, aliorumque innumerabilium, qui candoris sui lilium illibatum conservarunt, generoso exemplo animum suum erigit, dicens: *Ibi tot pueri & puellæ, ibi juventus multa & omnis ætas, & graves viduæ, & Virgines anus, & omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis, sed fœcunda mater filiorum gaudiorum, de marito te Domine, & irridebat me irrisione exhortatoria, quasi diceret: Tu non poteris, quod isti & istæ? An vero isti & istæ in semetipsis possunt ac non in Domino Deo suo?* Ex quo igitur tenellæ Virgines & pueri imbelles ac inexperti juvenes tàm generoso & impavido animo cœlum per scalas virtutum conscenderunt, quid nos trepidamus? Legatur liber secundus Macchabæorum, & videbitur quam fuerint septem illi fratres, ad expugnandum certatim per dirissima perpessi supplicia cœlum fortes & intrepidi. Similiter sancta illa Symphoriani mater, metuens, ne sanctus adolescentulus ad stricti gladij fulgorem trepidaret, exclamare cœpit: *Nate, nate, memento æternæ vitæ, cœlum suspice & ibi regnantem intuere, tibi enim vita non eripitur, sed mutatur in melius, & sic fortiter Jesu Christo causâ carnifici collum præbuit.*

S. Aug. l. 8. Conf. c. 11.
Ad pugnam allicit multorum exemplum.

DISCURSUS. XXI.

ARGUMENTUM.

Quisquis in cœlum aspicit, jugum legis libenti animo portat: Et ideo Evangelii sectatores plus patiuntur, quam qui in antiquo Testamento vixerunt, cum jam apertus sit Paradisus, cujus consideratione omnia facile sustinentur.

THEMA.

Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. 2. Cor. 4. ℣. 17. & 18.

1. OBservandum est quod Apostolus hisce verbis brevitatem passionum vitæ præsentis, futurorum gaudiorum contra opponat brevitati, simulque nos eodem tempore ad cor & oculos nostros in cœlum extollendos petens invitet: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Sanctus Augustinus in Psal. 93. ita scribit: *Attende te hic habere laborem, sed attende qualem ille requiem pollicetur, numquid cogitare poteris? Si illam posses cogitare, videres te nihil laborare ad compensationem; Audi eum, qui illud ex parte cernebat, qui dixit: Nunc scio ex parte. Quid ait Apostolus? Etenim quod est ad præsens temporale, & le-*

Qui cœlum respicit huic levis est tribulatio. 2. Cor. 4. v. 18.
S. Aug. in Psal. 93.

& leve tribulationis nostra, juxta incredibilem modum aternum gloria pondus operatur in nobis? Quibus operatur? Non respicientibus qua videntur, sed qua non videntur, qua enim videntur temporalia sunt, qua autem non videntur aterna. Quisnam oubis de infinita Paradisi gloria adæquatam magis notitiam date potuit Sancto Paulo Apostolo? Qui in cœlum Empyreum raptus, *de visu oculorum* eamdem, licet *per modum transeuntis*, fuit contemplatus; Hic igitur omne id quod in hac vita sustinetur, *momentaneum & leve tribulationis* appellat, licet idipsum in ejus persona valde multum fuerit, quia facta comparatione sui ad omnes alios Apostulos, dixit de se: *Abundantiùs illis omnibus laboravi*; Quod verum esse, evidentius ex illis ejusdem Epistolæ verbis apparet: *In laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs*, &c.

2. Cor. 4. v. 17. — *1 Cor. 15. v. 10.* — *2. Cor. 11. v. 23.*

Lex Moysis gravis erat, quia cœlũ nondum erat apertum.

2. Sanctus Petrus Apostolus de præceptorum adimpletione tractans legem Domini ante felicem Christi adventum grave jugum & pondus ingens fuisse dicit: *Intolerabile jugum, quod neque Patres nostrè neque nos portare potuimus*; & tamen alia ex parte, ex indubitato æternæ veritatis testimonio constat nobis contrarium; dicit enim Salvator noster: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve; Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos*; Uodenam quæso hæc differentia procedit? Num forte ex præceptorum legis Mosaicæ multiplicitate? aut vero quia illa non conferebat eam adimplere volenöbus gratiam, nec ulla auxilia subministrabat? Aptior oostroque proposito convenientior ad hanc difficultatem respondendi modus est, ideo scilicet legem Moysis grave jugum fuisse, quia in veteri lege cœlestis Paradisus nondum erat apertus; Com majori enim animositate operatur qois, quando præmium laboris adeo oobis vicinum est, ut facilitet videatur. Unde Sanctus Joannes Baptista mundo voluptatibus & deliciis assuefacto, pœnitentiam adeo auditui fastidiosam, & in executione difficilem proponere & inculcare volens, simul etiam eodem tempore, Regoum cœlorum vicinum esse affirmavit: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*; Sic quoq; incarnata sapientia io prædicationis Evangelicæ exurdio utrumque, scilicet pœniteotiæ agendæ necessitatem & regni cœlorum vicinitatem simul conjunxit, quando semen legis novæ & gratiæ spargere cœpit.

Act. Apost. 15. v. 10. — *Matth. 11. v. 30.* — *Ibid. v. 28.* — *Matth. 3. v. 2. & Matth. 4. v. 17.*

Lex gratiæ jugum fecit leve.

3. Observandom est, quod ex quatuor illis animalibus, quorum Ezechiel Propheta meminit, unicum tantum fuerit, quod collum jugo ferendo aptum & idoneum habebat, bos videlicet: Aquila enim, leo, & homo naturâ suâ ad jugum ferendum omnino sunt inhabiles, unò & alieni. Imo notandum est insuper, quod tametsi bos natura sua tardissimus sit, nihilominus eamdem cum aquila velocitatem & agilitatem, imo & alas pennatas induerit? *Ubi erat impetus spiritus, illic gradiebantur*; Quia ubi cœli aperti conspiciuntur, cervices quantumvis duræ, obstreperæ & recalcitrantes divinæ legis jugo facile & libenti animo subjiciuntur. Illique qui alias ab omni sunt mortificatione maxime alieni, & in Divino servitio pigerrimi & tepidissimi, difficillimis maximeque arduis pœnitentiæ & mortificationis operibus sese accingunt, idque quia aperti sunt cœli; Unde & Ezechiel, priusquam mystici illius currus meotionem faceret, cœlum sibi apertum vidit: *Et vidi visiones Dei.*

Ezech. 1. v. 12. — *Ezech. 1. v. 1*

4. Regius Propheta David in throno Israël, mediasque inter delicias positus, *potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala & non fecit*: Sed cur adeo perfecte & fideliter appetitus suos suppressit, cullumque suum unâ cum sublimis Imperii sui sceptro, & independenti qua præfulgebat authoritate divinæ legis jugo subjecit? Quia ad cœlum sive ad æternam retributionem oculos suos levavit; unde ait: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in aternum propter retributionem*; Nam ut Sanctus Augustinus ait: *Omne opus leve fieri solet, cum ejus præmium cogitatur, & spes præmii solatium est laboris.*

Eccli. 31. v. 10.

Ob cœli præmium.

Psal. 118. v. 112. — *S. August. Epist. 141. ad Dem.*

5. Salvator noster aliquando ad Apostolos suos conversus, eisdem dixit: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* At vero dicet fortasse aliquis, numquid idem cœlestis Paradisus, idemque præmium æternum omnibus fidelibus ex æquo præparatum fuit, cur igitur in discipulis scholæ suæ Christus majorem requisivit perfectionem, quam in aliis? Num forte Christus acceptor personarum fuit? Divus Chrysostomus, ni fallor, dubium istud resolvit, dum ad Christum se convertens, ita eum alloquitur: *Plus à me laboris exigis? Quare? Num una cum illis non sum natura? Numquid sum homo similis illis? Quare nobis labores addidit? Quare majores desudationes exquirit? Occurrit objectioni, regnum cœlorum proferens*: Notandum enim est, quod eodem prorsus tempore, quo dixit: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum.* Simul etiam regni cœlorum paulò post aperiendi mentionem fecerit: *Majora*, inquit, *præmia defero, dicens labores, dicens certamina, dicens extensionem legis, & præmiorum meminit; nequaquam enim Palestinam do, neque terram fluentem lacte & melle, sed ipsum vobis cœlum defero.* Vix etiamnum felix fortunatumque nuntiom de Christi in terras descensu (in quo juxta votum sanctorum Patrum dicentium: *Utinam dirumperes cœlos & descenderes*, aperti sunt cœli) hic in mundo ad nos delatum fuit, cum ecce sanctissimus Christi præcursor pariter, ut diximus, annuntiavit nobis: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*; Ipse præcursor Christi primus fuit, qui etiamnum infantulus existens in ferarum latibulis vivum se sepelivit, & scorpionum ac serpentum se socium fecit; Unde Christus merito dixit: *A diebus autem Joannis Baptista regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Universus Judææ populus ad illum accedens deserta replevit, è contra vero civitates Judææ ab incolis exinanitæ, in deserta commutatæ fuerunt, ob confluentem in desertum Joannis hominum multitudinem, ut à Joanne Baptismatis undis tingerentur, ejusque prædicationes auscultarent; In densis solitudinis illius sylvis primi aptabantur lapides fundamentales, qui in cœlestis Jerosolymæ fundamenta conjiciendi erant, quales fuere Andreas, Petrus, Philippus & Jacobus, & alii. At vero postquam cœlorum januæ in Ascensione Domini patefactæ sunt, tunc mirabiliter auctus est pœnitentium numerus, qui ad S. Marci prædicationem conversi & Eremitæ facti Ægypti solitudines & horridas sylvas impleverunt, quique, ut sanctus Hieronymus notat, conjectis in cœlestem Jerosolymam oculis, solitudinum illarum rigores, cilicia, jejunia, aliasque similes austeritates in suavitate Spiritus sustinentes longævam sibi vitam comparatont: De quibus omnibus

Matt. 5. 20.

Propter cœleste Præmium multi solitudinem elegerunt.

D. Chrysost. hom. 56 de Poenit. 8. — *Isa. 64. v. 1.* — *Matth 3. 2. Matth. 4. v. 17.* — *Matth. 11. v. 12.*

S. Hieron. Epiſt. 1. ad Heliod.

bus S. Hieronymus inquit: *O ſolitudo in qua illi naſcuntur lapides, de quibus in Apocalypſi civitas magni Regis exſtruitur.*

Plura ſunt paſſi fideles in lege gratiæ, quâ in lege ſcripta.

6. Legatis abhinc præcedentium quinque millium annorum Hiſtorias, & ſolum Eliam & Eliſeum cum aliquorum Prophetarum non adeo numeroſo grege in Carmelo habitantes invenietis: at vero poſtquam in Aſcenſione Domini cœli aperti fuere, quot ſylvæ, quot antra & ſpecus, quot ſolitudines & deſerta loca ab innumerabili Anachoretarum & Monachorum multitudine per omnes totius Chriſtianiſmi partes fuere ſanctificata? quot fuere qui non retia lacera, non ruinoſas naviculas, ut Apoſtoli, ſed coronas deſeruerunt & ſceptra imperialia? Quanto plus fideles novæ legis in perpeſſis tormentis excelluerunt, præ cunctis aliis etiam Sanctis, qui legis naturæ, vel ſcriptæ tempore vixerunt in ſæculis antiquis? Comparetis velim, qui in utriusque Teſtamenti ſtatu excellentiores fuere, & me vera dixiſſe ſine ullo dubio deprehendetis.

His levius eſt jugum.

7. In Geneſi inter alias benedictiones quibus S. Patriarcha Jacob filios ſuos cumulare voluit, hæc quoque reperitur: *Iſachar aſinus fortis accubans inter terminos vidit requiem, ... & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum.* Sed quodnam eſt jumentum iſtud, quod ex ſpe capiandæ aliquando quietis dorſum ſuum cuivis quantumcumque gravi & ponderoſo oneri libere ac libenti animo ſuppoſuit? Sanctus Gregorius ad propoſitum noſtrum reſpondet: *Inter terminos accubare eſt præſtolato mundi fine requieſcere, nihilque de his quæ nunc in medio verſantur, quærere, ſed ultima deſiderare.* Per jumentum vero hoc loco Gentilitas intelligitur, quæ poſtquam in locum repudiatæ Synagogæ ſubſtituta, & ad notitiam & ſequelam Chriſti vocata fuit, auditis Chriſti promiſſionibus, conſpectisque apertis cœlorum foribus, cuilibet etiam graviſſimo ac intolerabili oneri humeros ſuos ſubjicere non dubitavit: *Et fortis aſinus*, inquit idem Sanctus Gregorius, *requiem ac terram optimam videt, cum ſimplex gentilitas idcirco ſe ad robur boni operis exigit, quia ad æternæ vitæ patriam tendit; quæ ad portandum onus humerum ſupponit, quia conſpecta ſuperna requie, præceptis etiam gravibus in operatione ſe ſubjicit, & quidquid intolerabile puſillanimitas aſſerit, hoc ei leve ac facile ſpes remunerationis oſtendit.*

Gen. 49. v. 14. ibid. v. 15.

S. Greg. L. mor. c. 6.

Ob promiſſā cœli gloriam.

8. Jacob, paternæ domus deliciis aſſuefactus, non vero ut Eſau frater ejus in venationis difficillimis laboribus exercitatus, poſtquam per artificioſum illud cunctisque notum ſtratagema, Patris ſui benedictionem, cum tanta fratris ſui jactura præoccupaſſet, indeque fratris ſui ſuper ſe ad mortem uſque provocaſſet vindictam, à matre ſua perſuaſus in Meſopotamiam conceſſit, idque ſine ullo viatici aut annonæ proviſione tam prolixo itineri conficiendo neceſſaria, ut proinde poſtea dixerit: *In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum.* Et prima quidem nocte ſuper nuda humo ac ſub dio, in aperto aëre duriſſimo lapide cervicalis loco capiti ſuppoſito cubavit; adhæc longum illi iter in regionem longinquam, ignotam Idolorum cultui deditam in magna rerum omnium egeſtate, interque continuos mortis timores à furibundo & irato fratre necem illius machinante incuſſos conficiendum erat, ac tandem terminatis itineris laboribus panem ſuum in ſudore vultus magnisque laboribus lucrari debebat, & dura pati: *Die noctuque æſtu urebar & gelu,*

Gen. 32. v. 10.

Gen. 31. v. 40.

fugiebatque ſomnus ab oculis meis. Deus igitur ut illum ad hanc tam longam & ærumnoſam malorum & miſeriarum Iliadem ſuſtinendam animaret, cordisque ſuggereret generoſitatem, quid fecit? Cœlum ei apertum & myſticam illam à cœlo in terram uſque protenſam ſcalam, in qua Angeli aſcendebant & deſcendebant ob oculos poſuit & videndam præbuit, ex qua cœleſti viſione adeò eximium percepit ſolatium, ut reliquum ardui & ærumnoſi hujus itineris facili negotio conficere potuerit. Optime igitur Sanctus Baſilius filium quemdam ſuum ſpiritualem his verbis admonuit: *Semper cor tuum promiſſa cœleſtia meditetur, ut ipſa te ad virtutis viam provocent.*

S. Baſil. in admonit. ad fil. ſpiritual.

Tribus Apoſtolis ut fortius adverſa tolerarent oſtenſa eſt transfiguratio.

9. Quonam fine Salvatorem noſtrum in monte Thabor illum cœleſtis gloriæ, qua anima ejus fruebatur, radium in corpus ſuum derivare voluiſſe exiſtimatis, adeo præfulgidum ut à tribus illis Apoſtolis viſus fuerit Solis inſtar luminoſus & cœleſti gloria conſpicuus? Venerabilis Beda ait: *Pia proviſione factum eſt, ut contemplatione ſupereminentis gaudii ad breve tempus delibata, fortius adverſa tolerarent*; Ex his namque tribus Apoſtolis primus, ſcilicet Jacobus, pro fidei confeſſione martyrium ſubire, S. Joannes Paſſioni Redemptoris noſtri in monte Calvariæ præſens aſſiſtere, tertius denique S. Petrus videlicet claves cœli moderari, omnesque Chriſti ſequaces tamquam caput Eccleſiæ ad patiendum & moriendum pro fide animare & excitare debebat; ac proinde merito illis primo cœlum licet clauſis quaſi oculis, ut ita dicam, conſpiciendum præbuit, ut tanto magis intrepidi ad quævis ſupplicia, conſtantioresque evaderent.

Ven. Beda.

Ob contemplatam cœli gloriam multi martyrium ſubiere.

10. Poſtquam Salvator noſter in die triumphalis Aſcenſionis ſuæ ſanguine tinctus cœlos ante Apoſtolorum oculos apertos (Angelis pro ſtupore attonitis & quærentibus: *Quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra?*) ingreſſus fuit, mirum fuit, quot ex Evangelii ſequacibus, in ſtrictos ſe Tyrannorum enſes ultro citroque ingeſſerint, quot ſanguinis humani torrentes ex amore pro fidei noſtræ confirmatione effuſi fuerint, quot ſancti Confeſſores ardentiſſima charitate & in arcta pœnitentia Deo inſervierint, id quod nequaquam fieri potuiſſet, niſi tam ſancti Martyres in crudeliſſimorum tormentorum ſuorum carnificina, quam ſancti Confeſſores in tanta rigoroſiſſimæ pœnitentiæ ſuæ auſteritate cœlum ſibi ob oculos poſitum continua conſideratione contemplati fuiſſent.

Iſa. 63. v. 1.

David expoſuit ſe mortis periculo & Goliath aggreſſus ſpe præmii

11. Quando ſuperbus ille Goliath univerſum Iſraëlis exercitum ad duellum ſecum ineundum provocavit, omnes ad inſtar folii cujusdam vento hinc inde agitati contremiſcebant, nec ullus eorum ſe hujus Coloſſi, qui inſtar Chalibei montis conſpiciebatur, faſtui & arrogantiæ opponere, aut ad particulare cum ipſo certamen ineundum offerre audebat, donec à Saule facinus hoc adorienti ingens quoddam decerneretur præmium, tunc enim vilis quidam paſtorculus præmii hujus cupidine extimulatus in medium prodiit, cumque interrogaſſet: *Quid dabitur viro qui percuſſerit &c.* & præmii intellexiſſet præſtantiam: Gigantem hunc aggreſſus glorioſam de illo in nomine Domini reportavit victoriam, cujus in Scriptura ſacra non una, ſed frequens fit mentio; nimirum conſideratio præmii ipſum animavit, & incredibilem animi ſuggeſſit vigorem; ſciebat enim quod victor contra hunc Coloſſum exiſtens

1. Reg. 17. v. 26.

existens è pecorum stabulo ad regia transiturus esset palatia, & ex pauperculo ovium pastore futurus esset gener Regis: unde arguere possumus & dicere, quod si spes retributionis cujusdam adeo modicæ, huic juveni animum inserere potuit adeo generosum, ut vitam suam evidentissimo mortis periculo exponere non dubitarit, qualis erit illa animi generositas, quæ inserenda est animæ cuipiam fideli ad adeundum quævis mortis pericula, consideranti quod in propinquo ei sit merces regni cœlorum?

Milevis est corporis maceratio. S. Hieron. L.2. Ep.13. 12. Sanctus Hieronymus ad Rusticum scribens, postquam illi ad agendam vitam quamdam perfectam varia præscripsisset salutaris monita, tandem notabilibus hisce verbis discursum suum concludit: *Si habes substantiam, vende, & da pauperibus, si non habes, grandi onere liberatus es, nudum Christum nudus sequere*, ac demum ad propositum nostrum subjungit: *Durum, grande, difficile est, sed magna sunt præmia.* Quotiescumque igitur maceranda est caro nostra jejuniis, disciplinis, ciliciis, deneganda sunt illi voluptates, lectus mollis, aut delicatus vestitus, mentem nostram ad id erigere debemus, quod Divus Chrysostomus his verbis insi-
D. Chrysost. nuat: *Largissimam profecto mercedem pro contempta temporali voluptate capiemus, atque ipse ad tuam animam loquere: Tristaris, quia te corporis voluptate defraudo? Sed lætare potius, quia tibi cœlorum regna providebo*; Io stolam gloriæ
Ps.29.v.12. mutabuntur rigida cilicia: *Conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia.*

Imo omnia sunt levia. Ps.93.v.19. 13. Hac consideratione extimulatus regius Psalmista purpuras cum saccis generose commutabat: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam*; in illos nectaris & ambrosiæ torrentes quæ Civitatem Dei copiose inundant suos conjiciens oculos, in suis se consolabatur jejuniis, abstinentiis, calamitatibus, mortificationibus, aliisque vitæ austeritatibus, quas libenter & promptè sustinebat; Ejus quidem inimici ex invidia & malignitate sua moti illum pro viribus
Ps.26.v.12. calumniari studebant. *Insurrexerunt in me testes iniqui, & mentita est iniquitas sibi*, sed quonam utebatur remedio, ut inter hasce calum-
Eccle.7.v.8. nias, de quibus Sapiens ait: *Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius*, solidus & constans perseveraret, seque ab illis defenderet? Certe non alia, quam seria hujus ver-
Ps.26.v.15. sus repetitione: *Credo videre bona Domini in terra viventium*; ac tandem seipsum ad animi constantiam & fortitudinem excitans subjungebat:
Ibid. v.14. *Expecta Dominum, viriliter age, confortetur cor tuum, & sustine Dominum.* Huc etiam spectat illa sancti Augustini præclara sententia dicentis:
S. August. in Psal. 39. Conc. 2. *Si vis sustinere laborem, attende mercedem; cum attenderis, quid sis accepturus, omnia tibi erunt vilia quæ pateris, nec digna æstimabis, pro quibus illud suscipias.*

Specul. Exempl. 14. *In Speculo Exemplorum* refertur quod juvenis quidam nobilibus natalibus oriundus, domique à pueritia in deliciis enutritus, ex speciali Dei ipsum interius in anima extimulantis instinctu, Religionem ingressus fuerit sancti Francisci, at vero intra paucos dies à dæmone acriter tentatus in gravi fuerit dæmonis suggestionibus con-

sentiendi periculo, jam enim magnam rudis illius habitus conceperat nauseam, adeo ut sibi intra vilissimum quemdam saccum constrictus & illigatus esse videretur; Nocte autem quæ diem illum, in quo dimisso habitu claustrum deserere decreverat, anteibat, Ecclesiam pertransiens, & ante altare sanctissimi Sacramenti constitutus, in spiritu elevatus sequentem habuit visionem; Innumerabilem namque beatorum conspexit multitudinem, qui bini & bini processionaliter, splendidissimo ex jaspide vestiti, in manibus autem, pedibus, vultibus, & aliis corporis partibus Sole luminosiores, & Angelorum modulantium suavissima melodia stipati gradiebantur; Inter omnes autem hosce Beatos duo erant agmen illud claudentes, qui omnes alios elegantia, majestate, & luminis splendore longe excellebant, quos unus tandem ultimo in loco sequebatur, qui tamquam recenter eorum glorioso consortio adjunctus ab omnibus honorari atque ad gloriam quamdam eminentem sublimari videbatur; cumque juvenis ille processionis hujusce mysterium ab illis interrogare diu non auderet; tandem resumpto animo, ab illis qui inter eos sibi viciniores erant, processionis prædictæ mysterium sibi enodari postulavit, qui sereno vultu ipsum respicientes dixerunt ei: Omnes nos Fratres Minores sumus, qui è Paradiso in hunc locum venimus: Ipso autem, quinam illi duo ultimi essent, interrogante, dixerunt: Duo novissimi sunt S. Franciscus & S. Antonius de Padua, qui autem illos solitarie sequitur, est anima fratris illius paulo ante in hoc loco mortui, quam in Cœlum deducturi in hunc locum Deo permittente descendimus, eo quod ad finem vitæ usque in Religione & operibus bonis perseveraverit, cunctisque Dæmonis ipsum à proposito sancto seducere conantis tentationibus viriliter restiterit; Adhæc subjunxerunt, vestes illas luminosas valdeque opulentas, quibus amicti conspiciebantur, illis datas esse in præmium rudis illius & asperi regularis sui habitus, quem tot annis patienter detulerant, seque ad eminentissimos gloriæ gradus exaltatos esse dixerunt, ob insignia mortificationis, paupertatis, castitatis, & obedientiæ, aliarumque austeritatum merita: ac tandem ad hunc juvenem se vertentes dixerunt ei: Ne tibi durum aut grave esse videatur hunc habitum diutius & ad finem usque vitæ tuæ constanter deferre, quia si in hac sacra veste & religione perseveraveris, etiam & tu huic Processioni haud dubio annumeraberis; Hisque dictis tota visio evanuit; neque ille alio stimulo opus habuit, ut à cœpta sua iniqua resolutione desisteret, siquidem ab hoc tam grato spectaculo adeo consolatus permansit, ut ex illa hora ad finem vitæ usque in vita Religiosa novo cum fervore reinchoanda, continuare & perseverare decreverit. Sanctus Gregorius qui ante Pontificatum per multos annos Monachus existens, vitam rigurosam valde & austeram egit, ita hac de re scribit: *Mala vitæ præ-* S. Greg. L.10. Mor. c.14.
sentis tanto durius animus sentit, quanto pensare bonum, quod sequitur, negligit, & quia non vult præmia considerare, quæ restant, gravia æstimat esse quæ tolerat.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Mundus faverabilis facile ab eo contemnitur, cujus oculi in cœlestem gloriam jugiter diriguntur, libenterque quavis adversitas toleratur, utpote qua spe aterna retributionis suavis esse videtur.

THEMA.

Existimo enim quod non sunt condigna passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, qua revelabitur in nobis. Rom. 8. ℣. 18.

Omnia temnit, qui cœlum considerat.

1. S. Paulus non ex levibus ad id conjecturis motus est, ut omnia hujus vitæ tormenta nullam cum gloria proportionem habere asſereret; cum enim ad tertium usque cœlum, quod Empyreum est & sedes beatitudinis, raptus fuerit, assertionis suæ testis oculatus esse meruit; ac proinde valde considerabile & mysticum est verbum illod, *Existimo*; hoc enim judicium indicat certum & cum veritate conjunctum; Verissimum igitur est quod quisquis cor & animum in gaudia & bona immortalia dirigit, facili negotio omnia bona & felicitates hujus vitæ contemnet & abjiciet, econtra vero omnibus se ærumnis & passionibus vitæ præsentis libenter se subjiciet, imo omni cum generositate & gaudio illis obviam occurret & excipiet, verissimum esse sciens, quod *Non sunt condigna passiones hujus temporis, &c.*

Abraham adversa non metuit habens pro mercede Deum.

2. Quis generosum illum & heroicum primi credentium Patris Abrahæ animum non admiretur, quo patriam, parentes & omnes paternæ domus divitias tanta cum promptitudine deseruit, ut velut peregrinus & errabundus in patriam alienam sibique incognitam abiret, quasi unicam dumtaxat vocantis Dei vocem missus fuerat? Sed quid mirum est, si idipsum fecerit, qui à Deo audire meruit; *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*; (Gen. 15, 1.) atque ab eo invitabatur, de quo dicitur: *Domini est terra & plenitudo ejus*, (Ps. 23, v. 1.) quique in pollicitata ei terra promissionis securissimum ei cœlestis gloriæ elargiebatur pignus, siquidem *omnia in figura contingebant illis &c.* S. Gregorius in suis moralibus ait: *si semel quisque ad aterna se erigat, atque in his qua incommutabiliter permanent, oculum cordis defigat, prope nihil esse conspicit, quidquid ad finem currit.* (S. Greg. L. 10. mor. c. 12.) Et ideo quid mirum est, si Abraham inter miserias & ærumnas sibi obvias velut peregrinus vivat, imo cunctis adversitatibus & periculis libenti animo occurrat, siquidem dum mentis oculum bene operando in æternam retributionem defigit, nullam sibi obviam adversitatem gravem sibi esse deprahendit; nam ut S. Thomas de Villanova optime ait: *Momentum tibi erit vita prasens, si oculum dirigas ad aeternum pramium; Transit cito quod cruciat, permanet in aeternum quod coronat.* (S. Thom. Villan. in Conc. funeb.)

Nec Moyses.

3. Moyses regiam purpuram in saccum servilem, potestatémque regiam cum servitute libenter commutavit, melius sibique utilius esse existimans, si cum vili Hebræismi plebecula in conficiendis è luto lateribus divexaretur, quam si glorioso Dominii sui sceptro regna & subjectos sibi populos gubernaret: Nec est quod persuadeatis vobis Davidem idipsum in ætate juvenili & minime consistente, omnisque consilii inope fecisse; nequaquam enim ita est, sed in ætate matura idipsum præstitit. Dicit enim sanctus Apostolus: *Moyses grandis factus, negavit se esse filium filia Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores divitias astimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi.* (Hebr. 11. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 26.) Sed quo motivo id ipsum facere statuerat? Motivum hoc sanctus Apostolus immediate subjungit, dum ait: *Aspiciebat enim in remunerationem.* (Hebr. 11. v. 26.) *Negavit*, inquit Chrysostomus, *hoc est, odit, versatus est; cælo enim proposito, supervacaneum erat admirari regiam Ægypti.* (D. Chrysost. Hom. 26. ad Hebr.)

4. S. Ambrosius verba illa Davidis: *Tu scis improperium meum*, (Ps. 68. v. 20.) exponens, subjungit loco glossæ: *Quamquam istud opprobrium Christi sit, quod non est verum opprobrium, sed gloria Dei.* (S. Ambr. in Psal. 118. Octon. 5.) Demum vero ad Moysen descendens, & prædicta, Apostoli verba glossans ita scribit: *Hoc opprobrium thesauris Ægypti Moyses pratulit, majus astimans thesauris Ægypti opprobrium Christi: si opprobrium tuum gloria est, Domine Jesu, quanta est gloria tua? Tua igitur gloria participatione quid erimus, cujus sumus opprobrio gloriosi:* Omnia hujus vitæ improperia, gloriæ censebat esse trophæa eo quod ad gloriam couperstentur æternam; Quisquis enim in pondere Sanctuarii bona & felicitatem hujus vitæ vult revocare ad trutinam, necessario oculos suos elevare debet ad bona vitæ futuræ & ad cœlestem gloriam. Unde S. Ambrosius super illa verba Psalmi: *Vidi impium superexaltatum, ... transivi, & ecce non erat*, (Ps. 36. v. 35.) ita scribit: *Hoc est, vidi eum superexaltatum in saculo, antequam considerarem, quia nihil est saculum: ubi autem transivi mente supra mundum, vidi, quia jam non erat, qui ante erat superexaltatus in hoc mundo; transi a prasentibus ad ea qua futura sunt, & transibunt tibi prasentia.* (S. Ambr. in Psalm. 36.)

Daniel.

5. Observastisne aliquando luctam illam quam Daniel quondam in animo suo sustinuit? Obtinebat is apud Darium tantam sui æstimationem, ut ab eo ad primam post Regem dignitatem evectus esset: *Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum*, (Dan. 6. v. 4.) quod adeo amplum erat, ut in centum viginti septem divideretur distinctas magnasque Provincias, & tamen quando sibi deliberandum erat, an obedire vellet edicto regio, pro cujus observantia æmuli ejus acriter instabant, an vero spreto Regis edicto, Deum suum vivum & verum adorare, potius Regis gratiam & favorem amittere, & leonibus in prædam cedere, quam Deum vivum & verum deserere elegit; at vero unde illi suborta est generosa hæc ancipitis animi resolutio? S. Hieronymus dicit: *Daniel Regis jussa contemnens, & in Deo habens fiduciam, non erat in humili loco, sed in excelso, & fenestras aperit contra Jerusalem ubi visio pacis;* (S. Hieron. ibid.) In illa namque terrestri Jerosolyma cœlestem agnoscebat, & per immortalis illius Regni considerationem, quodvis aliud contemnebat regnum terrenum.

Imo omnes electi.

6. Aptior proposito nostro similitudo adduci nequit, quam sit illa qua Job cap. 7. prophetiæ suæ utitur, dum ait: *sicut dies mercenarii dies ejus; & sicut mercenarius, prastolatur finem operis sui;* (Job 7. v. 1. ibid. v. 2.) Quæ verba egregie à S. Gregorio considerantur, quia sicut mercenarius agricola omnibus aëris injuriis expositus arat, occat, fodit, sudat & laborat, nec eum toto die hosce labores continuate piget, quia ad mercedem quam ex diu-

turno

S. Greg. l. 8. mor. c. 5.

turno labore sibi comparat, cor & animum suum directum habet: *Sic electi quiq; dum mundi hujus adversa patiuntur, cum inhonestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse gravia quibus exercentur pensant, sed cum mentis oculum ad æterna patriæ considerationem tendunt, ex comparatione præmii, quam sit leve quod patiuntur inveniunt*; adducitque egregium S. Pauli Apostoli exemplum, qui in cunctis ærumnis suis, quas innumeras patiebatur, jucundum se semper & constantem exhibuit: *semper seipso robustior contra adversa erigitur, quia remunerationem sui operis, sicut mercenarius, præstolatur*; Examinans deinde Apostoli miserias & passiones, quas ipsemet S. Paulus in Epistola prima ad Corinthios cap. 11. recenset; concludit: *Sed quomodo remunerationis linteo sudores tanti laboris tergat, ipse denuntiat dicens; Non sunt condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, dum profectum remunerationis considerat, vile æstimat quod pene deficiens laborat.*

Rom. 8. 18.

Quibus jugum suave ob præmii spem.

Matth. 7. v. 24.

7. Salvator noster Matth. cap. 7. claris verbis vim cœli laboriosam, & semitam illius angustam, multisque spinis, tribulis, & sentibus repletam & impeditam esse dicit: *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam*: & tamen idem Dominus noster inferius cap. 11. ex alia parte dicit: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve*; qui ambo textus inter se contrarii esse videntur, & quisnam erit illos inter se conciliandi modus? Audire Euthymium dicentem: *Onus præceptorum leve ob spem æternorum bonorum, virtus quidem gravis est ob laborum molestiam, levis autem propter retributionem*; Et S. Augustinus inquit: *Noli esse piger in labore breviter, & gaudebis incessabiliter, æternam vitam tibi daturus est Deus, cogita, quanto labore emenda sis.* Quot sunt qui in Claustris & Eremis inter disciplinas, jejunia, cilicia aliosque humanæ debilitati & fragilitati intolerabiles rigores, vitam austerissimam ducunt, qua autem ratione cum tanta constantia in eadem vita perseverant? Non alia quam solius præmii & bravii consideratione: *Et illi quidem*, inquit S. Paulus de luctatoribus, *ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam. Iste in excelsis habitabit*, inquit Isaias, *munimenta saxorum sublimitas ejus, panis ei datus est, aqua ejus fideles sunt*; Ubi S. Gregorius ait: *Nam quo altius in æternorum civium visione suspenditur, eo & sibi fortior, & aliis utilior invenitur.*

Matth. 25. v. 30.

Euthym. ib.

S. Aug. in Psal. 93.

1. Cor. 9. 25.

Isai. 33. 16.

S. Greg. in lib. 1. Reg. cap. 9.

Spes præmii animum erigit.

8. Rupertus Abbas Tuitiensis illam omnibus notissimam Jacob Patriarchæ historiam per omnes illius considerat circumstantias, qualiter nimirum solus è domo paterna egressus in Mesopotamiam abierit, & mysticam cœli aperti & scalæ à terra in cœlum protensæ, Angelorumque in ea ascendentium, descendentiumque visionem obviam habuerit. *Hanc imitantur*, inquit Rupertus, *quicumque depositis sæculi oneribus, nudi & expediti ad destinatum tendunt locum, vigilantque & in omnibus laborant, & sobrii sunt, nihil se scire judicantes, nisi Christum Jesum & hunc crucifixum; & cum Apostolo dicentes: Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus, illis porta hæc aperitur, & ascendentibus scala hæc erigitur.* Quisque sanctorum Martyrum, Confessorum, omniumque aliorum Heroum vitas legit, qui per arctam & strictam perfectionis viam ambularunt, facile videre potest, qualiter adimpletum in illis fuerit illud Sapientis pronuntiatum: *Non contristabit justum, quidquid acciderit ei.* S. Gregorius textum illum Jobi: *Salvum faciet egenum de gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem*, exponens, sensum illius esse dicit, ac si aperte diceretur, sic in se Deus mentes hominum solidat, ut eas ad perpetrandam nequitiam, nec blandimenta suasionum pertrahant, nec dolores suppliciorum frangant, rationemque hujus indifferentiæ & constantiæ tam in continentia inter prospera, quam in patientia inter adversa, illam assignat: *spes quippe in æternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala exterius, quæ tolerat, sentit.*

Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 21.

Hebr. 13. v. 14.

Prov. 12. v. 21.

Job. 5. v. 15.

S. Greg. l. 6. mor. c. 13.

9. Ad sanctissimum Carmeli Patriarcham Eliam Prophetam currus quidam igneus cœlitus demissus fuit, in quo non per terram, sed per aëra vehendos erat, unde mirum est quod nullum sibi à flammis adeo voracibus pertimuerit periculum, nec lapsum è curru aut præcipitium, aut currus eversionem, maxime quando nullus eum gubernans aderat auriga: imo ipse gaudens & alacer currum hunc ingressus est: undenam sancto huic Prophetæ hæc tanta animositas? S. Basilius dicit: *Currus equosque igneos ad se venientes minime expavit, verum itineris superni desiderio incensus, contra formidolosa est ausus, ac hilaris, gaudensque flammantes ascendit currus.* Quando enim oculus hominis in cœlum erigitur, omne obvium periculum, aut occurrens adversitas despicitur, quia *non sunt condigna passiones &c. Nec valent vitæ præsentis obsequia*, inquit Eusebius Emissenus, *æterna vitæ gaudiis compensari, lassescant licet membra vigiliis, pallescant licet ora jejuniis, non erunt tamen condigna passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.*

Adversa & pericula despicit, qui cœlu respicit.

S. Basil. Hom. 13.

Rom. 8. 18.

Euseb. Emiss Hom. 3. ad Mon.

10. Salvator noster amaram Passionem suam, quæ omnium Martyrum qui fuerunt, & ad finem usque sæculorum futuri sunt, acerbissima tormenta longe superat, cyathum sive calicem appellavit, dum ait: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum*; Eamdem etenim proportionem quam calix habet comparatus cum flumine & torrente, passiones hujus vitæ cum æternis bonis collatæ pariter habere noscuntur, hæc enim bona in Scriptura sacra nobis sæpius sub fluminis aut torrentis nomine repræsentantur: *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei*; *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos.*

Ubi voluptatum erit torrens.

Matth. 20. v. 22.

Ps. 45. v. 5.

Ps. 35. v. 9.

11. Ut Deus Israëlitis olim ad terram promissionis lacte & melle manantem sibi comparandam animos erigeret, adduci coram illis curavit botrum quemdam prægrandem ex vecte suspensum: ita quoque sancta mater Ecclesia, ut aliquam fidelibus suis cœlestis gloriæ notitiam communicare possit, iisdem quotidie in festis quæ per annum celebrat, multorum Sanctorum proponit gloriam, qua perfruuntur in cœlis, simulque illorum commemorat tormenta, quæ in suis sustinuere Martyriis; Qua de re S. Bernardus ita scribit: *Fidelis quippe sermo & omni acceptione dignus, ut quos solemni Veneratione prosequimur, etiam simili conversatione sequamur, quos beatissimos prædicamus, ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus, nec parum sane fructuosa invenitur memoria festiva sanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens, cum eorum intercessione juvetur infirmitas nostra, consideratione beatitudinis excitetur negligentia nostra*: at vero

Ecclesia Martyrũ proponit tormenta & gloriam ad sequelam.

S. Bern. ser. 2. in festo omn. SS.

longe melius ad propositum nostrum finem, quem sibi Ecclesia in eo propositum habet, Eusebius Emissenus bis verbia describit: *ut intelligamus, quanti debeat desiderari vita illa, quam per cruciatus, per vulnera, per intolerandos labores videmus inquiri, quam cognoscimus pretio sanguinis comparari.*

Euseb. Emiss. Hom. de nat. Apost. Petri & Pauli.

Spes æternæ retributionis solatur in adversis.

12. Stygius ille Inferni Tyrannus, omnem quidem possibilem conatum suum ad Jobum torquendum & affligendum adhibuit, an vero ipse instar Marpesiæ cautis immobilis, constans & patiens permansit: scitisne quænam hujus constantiæ ipsiuacausa fuerit? Audite ipsummet hancexplicantem: *Et in carne mea videbo Deum meum; quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt.* Utique sæpius sequentem viatoria illius audistis similitudinem, qui dum opulentam quamdam Civitatem debiti cujusdam exigendi, vel bonam quamdam literam cambialem exigendi causa proficiscitur, in omnibus occurrentibus itineris molestiis se per hujus accipiendæ pecuniæ infallibilem spem unice solatur & erigit: Ita quoque Job in prædictis verbis dicere velle videtur, licèt, quoadusque viator sum & ad Jerosolymam cœlestem contendo, multis infestet ærumnis & adversitatibus, attamen in his omnibus unice me consolatur solida quam in sinu cordis mei foveo spes æternæ retributionis: *Reposita est hac spes mea in sinu meo.*

Iob. 19, 26. *Iob. 19, 27.*

13. Quodnam in eo reconditum esse putatis mysterium, quod sacra Scriptura de magno illo patientiæ speculo, Jobo videlicet, expresse dicat, quod *in sterquilinio sedens testa saniem radebat?* cur non potius lana vel lino usus est, vel alio quodam mitiori instrumento? testa enim dolorem ejus potius adauxit, quam mitigavit, aut depulit. Pro responsione autem observandum, quod quia testa terra quædam in igne excocta erat indurata, verisimile sit, quòd per hanc testam ignem æternum sibi in memoriam revocarit, hacque ratione medium se inter spem præmii, & timorem inferni constituerit, dicendo: *Hic ura, hic seca, ut in æternum parcat*, sicque fortis & constans permanens se à Diabolo tentatore minime seduci permiserit.

Iob. 2, 8.

Historia.

14. Tempore Diocletiani Imperatoris contigit, quòd dum miles quidam Martyres sævissima tormenta & cruciatus excessivoa cum ingenti cordis jubilo patientes sustinere conspiceret, ipsosque interrogaret, undenam in tanta suppliciorum acerbitate tantum derivaretur gaudium, unus illorum ei respondetit: *Ex gloria quam nobis Dominus promisit*; Cumque ille ulterius quænam illa gloria esset, quam sibi promissam expectabant, sciscitaretur, responderit Martyr: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit &c.* Moxque sola illa æternæ mercedis commemoratio tantam vim in animo Adriani (hoc enim militia nomen erat) obtinuit, ut protinus ad Christi se fidem converterit, fortiterque ac generose Martyrium sustinuerit.

1. Cor. 2, 9.

15. S. Cyrillus Alexandrinus ad illa Psalmi verba: *In servum venundatus est Joseph, humiliaverunt in compedibus pedes ejus, ferrum pertransis animam ejus*, te reflectens optime considerat, quod postquam regius Psaltes omnes hujus sancti juvenis miserias & tribulationes sigillatim, & præcipue illam cum Putipharis uxore habitam luctam, sibique à muliere inustam imposturam, ejusque erga Dominum suum fidelitatem recensuisset, tandem quoque modum insinuet, quo tantam sibi animi generositatem & vigorem comparat, ut in sua innocentia constanter persistere, omnemque à famæ suæ integritate maculam avertere, ac tandem carceris ærumnas patienter sustinere potuerit; Modus autem iste hisce verbis Insinuator: *Eloquium Domini inflammavit eum*; Spem namque firmam conceperat, tandem præ foribus esse tempus illud, in quo ostensum ei in somnio præsagium adimplendum esset, nimirum quod à vinculis carceris transiturus esset ad sceptrum: Unde sic licet arguere: Quod si Joseph ob spem adeo remotam & terrens tantum respicientem in terri & obscuri carceris compedibus & vinculis continere se potuit, quænam ab animabus fidelium patienter & animose non sustinebuntur tormenta & adversitates, ut ad gloriam pervenire æternam possint? *Nihil crus sentit in nervo*, inquit Tertull. *dum animus est in cælo.*

S. Cyrill. Alex. l. 4. de ador. ad fin. Ps. 104. 17. ibid. v. 18. *Ps. 104. 19.* *Tertull. l. ad Martyr. c. 2.*

16. D. Chrysologus super illa Christi verba: *Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum*, egregie observat, quod Salvator noster, ut ab Apostolis omnem, quo in venturis persecutionibus, & crudelissimorum suppliciorum carnificinis percelli potuissent, metum depelleret, regni cœlorum illis gloriam promiserit: *Hinc est*, inquit, *quod discipulis suis Christus regnum ponit in præmio, ut in certamine non cedant periculis, non timori; Pericula despicit, qui tendit ad regnum.*

Luc. 12, 32. D. Chrysol. serm. 22. Christus Apostolis cœlū promisit, ne cederent tormentis.

17. Generosa illa Macchabæorum martyrum mater filium suum ultimum modo aliquo periculosiori, quam alios fratres suos à Tyranno infestari videns, (siquidem non solum comminabatur tormenta; sed & honores, thesauros, dignitates ac felicitates humanas, si ad ejus se nutum flecti pateretur, offerebat) ut fortem & constantem eum efficeret, dixit eidem: *Peto nate, ut aspicias ad cælum, . . . ita fiet, ut non timeas carnificem istum.* Ubi Dion. Carthus. ait: *Ex hoc concipies tantum amorem, delectationem & venerationem ad proprium creatorem, ut non timeas carnificem istum.*

Macchabæorum mater filio. *2. Mach. 7. v. 28.* *Dion. Carth. ibid.*

18. In Hymno quodam de sanctis Martyribus sancta canit mater: *Traduntur igni Martyres, & bestiarum dentibus armata sævit ungulis tortoris insana manus? Nudata pendent viscera, sanguis sacratus funditur, sed permanent immobiles*; Sed unde mira hæc constantia & heroica fortitudo derivatur? Num forte ab illorum insensibilitate & stupiditate? Nequaquam; Sed solùm ex directis martyrii tempore in cœlum oculis: *Sed permanent immobiles vitæ perennis gloria*, vel ut alii legunt, *gratia*.

Hinc Martyrum constantia.

19. S. Dorothea Tyranno dixit: *Imus per has pœnas breves & exiles ad Paradisum deliciarum, ubi sunt poma miræ pulchritudinis, rosæ, lilia*; Unde Ezechielis 28. dicitur: *In deliciis Paradisi Dei.*

Sur. in vit. S. Dorothea. Ezech. 28. v. 13.

20. Quando coram invicto illo Dei athleta & Levita Laurentio cuncta adducta fuere suppliciorum tormenta, dicenti sibi: *Tota hac nox expendetur in suppliciis*, ipse cum ingenti lætitia cordis respondit: *Has epulas ego semper optavi*; At vero quidnam illud erat, quod hosce ignitos carbones, craticulam candentem, ungulas, equuleos ei tamquam sapidissimas suavissimasque dapes ejus palato adeo dulces reddidit: Laurentius orabat dicens: *Gratias tibi ago, Domine, quia*

Laurentio tormenta dulce erant convivium.

jannas

januas tuas ingredi merui; Siquidem tametsi corporetenus inter supplicia consisteret, quoad animam tamen jam cœlum ipsum ingressus fuerat.

Historia 40. Martyrum.

21. Quo tempore gloriosi illi quadraginta Martyres intra gelidum quemdam lacum projecti in unum cum illius aquis gelu coaluerant; Quidam è militibus, qui ad custodiam lacus velut minister justitiæ; carnifex & idololatra prope illos constitutus erat, Angelos cum triginta novem coronis de cœlo descendentes conspiciens, simulque unum ex illa Martyrum caterva dolore victum è lacu illo egressum esse considerans, coram exteris commilitonibus à se protinus à somno excitatis vestibus se indilate exuens, se quoque Christianum esse confessus est, patiendi quidem & pro Christo moriendi avidus, avidiori tamen desiderio coronam apostatæ illius à Martyrio deficientis hæreditate desiderans. Merito igitur Seraphicus Pater Franciscus, qui Religionem quamdam adeo austeram & rigidam; in Ecclesia Dei fundavit, sæpius dicere & identidem repetere solebat: *Tantum est bonum, quod me expectat, ut nulla sit pœna, qua me non delectat.*

Stephano dulces erant lapides.

22. Memores utique estis illius, quod de sanctissimo Proto-martyre ab Ecclesia refertur; illa etenim in Antiphona quadam ita de illo canit: *Lapides torrentis illi dulces fuerunt*, siquidem intra saxorum duritiem mel, imo suavitatem reperit Paradisi, adeo ut de eo & aliis dici possit, quod Deus noster *de petra melle saturavit eos.* (Ps. 80. 17.) Unde Eusebius Emissenus super illa verba: *Ecce video cælos apertos, & Jesum stantem*, dicit: (Act. Ap. 7. v. 55. Euseb. Emiss. hom. de Protomart.) *Justè incunctanter offert sanguinem, qui præ oculis habet regem suum, simul & bravium; Et filium hominis a dextris stantem Dei; digne patentibus cæli portis comparatur cælum, bella desudant, ac sic dum occupatur in stupore ac amore cælestium, merito ingruentium non turbatur duro imbre saxorum.* Eodem modo S. Ambros. in Epistola quadam ita scribit: (S. Ambr. Epist. 30.) *Quæ juxta pedes sunt, & infima ista, ac seipsum Stephanus despiciebat, ita ut etiam lapidum propterea non sentiret ictus, non consideraret corporis vulnera*; Quodsi vero hujus tam insignis tolerantiæ originem nosse desideratis, attendite quid idem sanctus Episcopus subjungat: *Oculis Christo affixus, & illis inhærens*: Unde Protomartyr dicebat: *Ecce video cœlos apertos & filium hominis stantem*; Ubi Eusebius Emissenus ait: (Euseb. ibid. Glossa.) *Vides, quod spectantis munitus armat constantiam triumphantis.* Beda à Glossa citatus ait: *Ad confirmandam Martyris patientiam cælum panditur.* S. Gregorius rationem assignat laudabilissimæ illius consuetudinis recitandi septem horas canonicas, quæ pro majori sui parte de nocte recitari solent: (S. Greg. l. 26 Mor. in c. 35. Job. v. 10.) *Carmen in nocte*, inquit: *est lætitia in tribulatione, quia etsi pressuris temporalibus affligimur, spe tamen de æternitate gaudemus.* S. Hieronymus ad vitam ea hortans solitariam, ita ad eundem scribit: (S. Hier. l. 2. Epist. 6.) *Paupertatem times? Sed beatos Christus pauperes appellat: pavore terreris? At nemo athleta sine sudore coronatur: De cibo cogitas? Sed fides famem non timet: Super nudam metuis humum exesa jejuniis membra collidere? Sed Dominus tecum jacet: Squalidi capitis horret inculta cæsaries? Sed caput tuum Christus est: Infinita Eremi vastitas deterret? Sed tu Paradisum mente deambula*: Ac demum ad propositum nostrum ita concludit: *Ad cuncta audias Apostolum respondentem: Non sunt condigna passiones hujus tem-* (Rom. 8, 18.) *poris ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Christus quidem Regnum cælorum nobis consignat, sed cum eodem onere, quocum ille idipsum à Patre suo accepit, id est, sub onere Crucis & Passionis qua regnum ipsius fuit.

THEMA.

Vos autem estis qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum. Luc. 22. v. 28. & 29.

1. Orta inter Apostolos de primatu contentione: *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major*, (Luc. 22. 24.) sapiens Magister noster Christus, ut Cajetanus notat, (Cajet. ibid.) *retrahit eos ab ambitione, ex præmio præparato eis in cælesti gloria, & non solum ex tanti temporis merito, sed ex præparato tam excelso præmio erubescant ambire.* Advertendum tamen est, quonam modo Christus eis beati illius regni investituram & possessionem promiserit: *Et ego* (Luc. 22, 29.) *dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum.* Ubi ponderanda sunt verba illa: *Sicut disposuit mihi Pater.* Rupertus Abbas inquit: (Rup. Abb. in Sap. 5.) *Hoc jus legale est apud cælestem Regem, ut sicut ipsi disposuit Pater regnum, ita nobis disponat præmium, permanentibus cum illo in tentationibus ejus.*

Cœlum qui ingredi cupit, onus Christi portet.

2. Trita in jure Regula est, quod hæres possessionis alicujus, majus in illam jus habere nequeat, quam testator habuerit: Ac proinde cum Christus discipulis suis, & consequenter nobis omnibus sub iisdem oneribus & obligationibus regnum suum relinquat, quibuscum ipse illud ab æterno Patre suo accepit, consequens est, quod si in supernæ illius hæreditatis possessionem subingredi volumus, onera quoque & obligationes illius adimplere necessario debeamus; Unde idem Cajetanus verba illa: (Cajet. ibid.) *Dispono vobis, &c.* ita explicat: *Similes mihi dispono vos futuros in in regno, qui perseverastis mecum in afflictionibus*; Prius enim Apostolus dixit: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis*; & postea subdit: *Et ego dispono vobis regnum*; Sic enim ipsemet quoque Dei filius de seipso dixit: (Luc. 24, 26.) *Nonne hæc oportuit pati Christum & ita intrare in gloriam suam?*

3. S. Bonaventura super propositi thematis verba (S. Bonav. in Luc.) textum illum S. Pauli adducit 2. ad Timoth. 2. dicentis: (2. Tim. 2, 12) *Fidelis sermo, nam si commortui sumus & convivemus: Si sustinebimus & conregnabimus; & particeps in tribulatione & regno.* Et subdit: (Ibid. v. 12. Apoc. 1. 9.) *Pater disposuit filio, quod perveniret ad exaltationem per humiliationem*; Unde ipsemet filius dixit: (Luc. 24, 26.) *Nonne hæc oportuit pati Christum, &c.* (Philip. 2, 8.) Et Paulus ait: *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod & Deus exaltavit illum, &c.* ac tandem S. Doctor concludit: *Sic & filius disponit nobis eodem modo.*

Christus semper in pœna fuit.

4. S. Ambrosius in ea est opinione, quod quando Deus se Moysi in spineto sive rubo spinoso videndum exhibuit, mysterium incarnationis nobis licet à longe præfigurare voluerit: *Per rubum* (S. Ambr. T. 5. in c. 6.) *Christum intelligendum existimo, secundum quod*

homo

homo est, flamma vero rubi ejus Divinitatem figuravit. Quo supposito quærendum venit, cur Deus non potius in alia quadam arbore, vel planta nobiliori, verbi gratia Platano, Cedro, vel alia simili apparere voluerit? Cur videri voluit intra densum quoddam dumetum spinis & sentibus undique obseptum? Cur non potius se rosas inter & flores conspiciendum exhibuit? Ipse quidem lilio comparatur; *Sicut lilium*, sed *inter spinas* constitutum. Unde Seraphicus Doctor ait: *Volve & revolve vitam boni Jesu, & non invenies eum nisi in Cruce, ex quo enim carnem assumpsit, semper in pœna fuit.* A primo instanti, quo Filius Dei hac se mortalitate nostra vestivit, nusquam illum alibi quam inter spinas invenimus.

Cant. 2. 2. S. Bonav. ser. 3. de Pass.

Ab ærumnis sumpsit exordium.

5. Gabriel Archangelus, quando suam ad beatissimam Virginem executus est legationem, de expresso supremi Consistorii sanctissimæ Triados ordine eidem inter alia exponere debuit sequentia: *Et dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit*; At vero qua ratione Regnum Davidis suam sumpsit originem? *Et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti, . . . & factus est eorum Princeps.* Ab ærumnis igitur suum sumpsit exordium: Vita autem Christi à quo principio primum cœpit? *In capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui*; Hic autem liber est idem ille, de quo scribitur: *Liber generationis Jesu Christi Filii David*; Christus ipse per os Davidis ait; *Pauper sum ego & in laboribus à juventute mea.* Chaldæus vertit. *Exspirans ab adolescentia mea*; Alii legunt: *Moriens, moribundus agonizans, pene mortuus à puero.*

Luc. 1. 32. 1. Reg. 22. v. 2. Hebr. 6. 7. Psal. 39. v. 9. Matth. 1. 1. Ps. 87. 16.

6. Enimvero S. Thomas de Villanova quærit, qualisnam sit ista promissio: *Dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, & regnabit?* Ubi est Angele promissio tua? Ubi sedes & gloria Regni? Et potuisset aliquousque discurrisset de angustiis & miseriis, quibus Christus à primo Conceptionis suæ instanti per totam vitam suam subjectus fuit, tandem ad Mariam Virginem se convertens, ita eam affatur: *Non aspicis caput diademate Regis ornatum? Titulum non conspicis regali è throno pendentem? Non audis multorum Regem acclamantium voces? Sceptrum non discernis potenti manu defixum?* Ecce quibus meritis æternus Pater Filium suum ad Regnum cœlorum evexerit; Voluit eum primo habere in terra regnum quoddam, sed regnum ærumnatum, adversitatum, miseriarum: *Dabit illi Dominus sedem*, sed *David*: Constat vero, quod quando David à Saule ad mortem conquisitus se in speluncam Odollam recepit, multi ad eum homines confugerint debitis supra vires onusti, & persecutionibus vexati, qui illum sibi in Principem & caput suum assumentes, sub ejus stipendio deinceps militarunt: Similiter Christus priusquam in Cœlis ad dexteram collocaretur Patris sui æterni, in medio gentis tribulatæ & afflictæ constitutus reperitur, hoc est in medio claudorum, paralyticorum, Dæmoniacorum, surdorum, mutorum, aures suas solis miserabilium personatum lamentis & ejulatibus porrigebat apertas.

Luc. 1. 32. S. Thom. de Villanova Conc. 5. de Annunt. His per totam vitam subjectus erat. Luc. 1. 32.

Cœlum per crucē apertur. Marci 15. v. 32.

7. S. Bernardus blasphemas incredulorum Hebræorum voces considerat, quibus ipsi in Cruce pendenti improperando acclamabant: *Si Rex Israël est, descendat de Cruce, & credemus ei*: Hasque ipsorum vociferationes à Dæmone adinventas esse existimat; Dicit enim: *Quid consequentia videtur habere: Ut descendat, si Rex Israel est, & non magis ascendat? Sic non meministi, serpens antique, quam confusus abscesseris olim, cum dicere præsumpsisses, mitte te deorsum; Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me? Sic tibi Judæe excidit, quod audisti, quia Dominus regnavit à ligno, ut Regem abneges, quia manet in ligno? Merito igitur titulum Regni Præses gentilis inscripsit in ligno, nec potuit Judæus (ut voluit) corrumpere tituli inscriptionem, Descendat, si Rex Israel est, imo titulum Regni non deserat.* Ecce tibi, ubinam titulus Regni ipsius affixus hæreat, in cruce nimirum; Crux unica clavis fuit, qua cœlum aperuit, quod alias à die quo ab omnipotenti Dei dextra fabricatum fuit, universo generi humano firmiter obseratum & clausum permansit. Primus qui illud aperuit, Redemptor noster fuit, sed vulneribus saucius: *Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Nonne hæc operuit pati Christum*; Ecce tibi Christum patientem: *& ita intrare in gloriam:* Ecce tibi apertum cœlum, sed per Crucis patibulum.

S. Bern. de Pass. c. 3. Matth. 4. 9. Isai. 63. 1. Luc. 24. 26.

8. Ingeniosa est illa sancti Ambrosii observatio, quod videlicet supernus artifex cœlum in figura Crucis fabricare voluerit, quasi insinuare nobis volens, quod investitura & possessio Regni hujus non nisi patiendo obtineatur: *Cœlum quoque ipsum hujus signi figura dispositum est; nam cum quatuor partibus, hoc est, Oriente & Occidente, Meridiano & Septentrione distinguitur, quatuor quasi Crucis angulis continetur.*

Prosecutio.

9. Observastisne aliquando, quod eodem tempore, quo Propheta Evangelicus Christum à teneris Infantiæ annis Crucis patibulum in humeris suis portasse scribit, simul etiam eidem Regni & Imperii titulum attribuat? Unde sanctus Bernardus super illa verba: *Parvulus enim datus est nobis, &c. Factus est principatus super humerum ejus*, dicit: *Crucem, quam imperii nomine significavit, Nativitati statim adjungit, quia statim à Nativitatis exordio, passio Crucis simul exorta est.*

Isa. 9. 6.

10. Etenim in celebri illa Historia, quæ circa duos illos fratres germanos Zebedæi filios accidit, propositionis sive argumenti hujus veritatem mirabiliter adimpletam esse cernimus. Cum enim cœlestis Magister una cum discipulis suis Civitati sanctæ appropinquasset, dixit illis: *Ecce ascendimus Jerosolymam, & filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte. Et tradetur gentibus ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum*, mox Evangelista non sine mysterio subjungit: *Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi*; id est, Novit optime uti oblata sibi occasione; *Tunc*, id est, in illa rerum circumstantia prodiit mater illa pro ambitiosis filiis suis supplicans & petens: *Dic, ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram in regno tuo.* Mira res! Christus de patibulis loquitur, non de thronis, de clavis, non de sceptris; de purpura, sed lacera, obsoleta & ridicula: De corona & diademate, sed ex spinis & sentibus plexa, quomodo igitur, aut qua fronte mulier ista prodire audet in publicum, ut primas regni sedes filiis suis deposcat, quando *Filius hominis non habet, ubi caput reclinet?* Basilius Seleucus ait: *Animadverte, ut apparet, latronis voces mulier, ille in Cruce orationes fundebat: Memento mei, dum veneris in regnum*

Crux principatum significat. Matth. 20. v. 18. Ibid. v. 19. Tunc ibid. v. 20. Ibid. v. 21. Matth. 8. v. 20. Basil. Seleuc. orat. 24. Luc. 23. 42.

Apoc. 1. v. 9. 2. Tim. 2. v. 12.

regnum tuum, hac autem crucem pro regno supplicabat; Verissimum namque esse intelligebat, quod postea dixerunt S. Joannes: *Particeps in tribulatione & regno*; Et S. Paulus: *Si sustinebimus, & conregnabimus.* Idem Basilius loco citato ait: *Vis mulieris fidem cernere? Supplicationis quare tempus; quando libellum supplicem offert? Quod postulationis tempus? Crux erat parata.* Et hæc regnum est Christi: *Dominus regnavit à ligno*, inquit Propheta regius: Et S.

Isa. 9. v. 6.

Isaias inquit: *Et factus est principatus super humerum ejus.* Quod S. Augustinus considerans ita

S. Aug. ser. 72. de temp.

scribit: *Christus principatum super humerum habuit, quando Crucem in montem Calvariæ portavit: Nec incongrue Crux significat principatum, quia per ipsam & Diabolus vincitur, & mors superatur, & totus mundus ad Christi notitiam & gratiam revocatur.*

Cœlum sine cruce & operibus non obtinetur.

11. Dubitari haud immerito potest, an quando Christus discipulis suis dixit: *Dispono vobis Regnum*, de cœlorum Regno locutus fuerit, an vero de regno crucis suæ suorumque tormentorum? Item an mater filiorum Zebedæi primas Regni

Luc. 22. v. 29.

Christi sedes postulans de regno cœlorum, an vero de crucis Regno intelligenda sit? At vero quia Christus primo de Crucis patibulo & universa passione sua locutus fuit, consequens esse videtur, ut mater postea filiis primas regni sedes postulans de regno Crucis intelligenda sit. Verumtamen advertendum est, quod Christus matri huic re-

Matth. 20. v. 22.

sponderit: *Nescitis quid petatis*; Quomodo autem incarnata sapientia illis in hac petitione exprobrare potest ignorantiam, quando ipsamet in oratione quotidiana sive Dominica ut à nobis pe-

Matth. 6. v. 10.

tendum esse docuit: *Adveniat regnum tuum?* Si dixisset: *Nescitis quo modo petatis*, facilius intelligi potuisset, quia petebant in hoc regno sedes ad dextram & sinistram, cum tamen in sinistra nullæ sint sedes: Jam vero non hoc modo respondit, sed dixit: *Nescitis quid petatis*: nimirum reprehendere illos voluit, quia cœlum sine Cruce, sine passione, sine labore conati sunt adipisci, quo modo nullus illud adipisci poterit. Verum quidem est, quod Christus præter oratio-

Matth. 6. v. 33.

nem Dominicam insuper jusserit dicens: *Quærite ergo primum regnum Dei*, verumtamen observandum est, quod addat: *& justitiam ejus*, quasi dicere vellet: quærite quam potestis studiosissime regnum cœlorum, verumtamen non sine merito virtutum perfectionis & sanctitatis: Similiter verum quidem est, quod nos regnum illud bea-

Ibid. v. 10.

tum in oratione dominica petere jusserit: *Adveniat regnum tuum*: Attamen simul etiam nos docuit, ut priusquam illud peteremus, orationem

Ibid. v. 9.

istam ab hoc titulo ordiremur, dicentes: *Pater noster qui es in cœlis*, quibus verbis nos obligat, ut priusquam sequentia petamus, vitam filio dignam agamus, curemusque, ne simus degeneres

Ibid. v. 6.

filii. Secundo priusquam petamus, *Adveniat Regnum tuum*, vult, ut nomen ipsius sanctificemus: *Sanctificetur nomen tuum*, quod non fit per opera sancta, & Dei filiis digna.

Matt. 20. v. 21.

Prosecutio

12. Præterea incauta hæc mulier dicebat: *Dic ut sedeant*, non intelligens, quod priusquam regnare possimus in cœlo, opus sit, ut prius patiamur & affligamur in terra. Unde Basil. Seleucus

Basil. Seleuc. orat. 14.

in persona Salvatoris ait: *Si leprosus curationem quærit, virtutem exero; si mortuum è tumulo resurgere necessum est, potestatem expromo; quod si thronum quis petat, fusum proprietate verborum sudorem testibus reposco*; ac proinde summa cum providentia illis respondit: *Non est meum dare vobis*, quia thronus per labores & sudores ac-

Matth. 20. v. 23.

quiri debet; quemadmodum facturus sum ego: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?*

Ibid. v. 22.

Prosecutio.

13. Propheta regius die quadam contra nonnullos, qui ad hæreditatem & possessionem gloriæ sine laboribus & sudoribus ingredi prætendentes armatus & speciali zelo tactus dixit: *Qui di-*

Ps. 82. v. 13. Ibid. v. 14.

xerunt: Hæreditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Albertus Magnus super illa verba: *Ego dispono vobis, &c.* hanc adjicit pa-

Alb. Mag. in Luc.

raphrasim: *Ego, cujus est hæreditas, dispono omni jure testationis, vobis, qui sic mecum permansistis*; Verum quidem est, quod Paradisum vobis per modum hæreditatis relinquo, verumtamen ponderanda est conditio & onus, sub quo hæreditatem illam vobis destino: Non enim aliter hanc vobis assigno, quam cum hoc titulo & onere: *Sicut disposuit mihi Pater meus.* Ubi Olea-

Oleast. in c. 9 Isai.

ster quærit: *Quo modo disposuit tibi Pater regnum tuum, dic nobis bone Jesu? Et mox respondens: Per calicem*, inquit, *passionis.* Merito igitur à duobus illis discipulis Jacobo & Joanne petiit, an huic Calici Passionis sua quoque labia admovere, eumque ad fundum usque exhaurire possent: dicere enim volebat, quod si hoc facere non renuatis, spes quoque vobis esse poterit, ut & mecum regnetis.

Matth. 20. v. 23.

14. Verumtamen ulterius advertendum est, quod Christus iisdem discipulis dixerit: *Sedere autem ad dexteram meam vel sinistram; non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo*; Quibus verbis objicere quis posset; Numquid

Sub onere Crucis Christus nos constituit cœli hæredes.

constat, quod paulò post Christus in monte Calvariæ ad unam dumtaxat vocem unius latronis di-

Luc. 23. 42. Ibid. v. 43.

centis: *Memento mei, cum veneris in Regnum tuum, abundantia pietatis sua merita supplicis excessit & vota*, siquidem protinus illi re-

Matth. 20. v. 23.

spondit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso*; quomodo igitur nunc dicit: *Non est*

Joan. 10. v. 9 Matth. 25. v. 34

meum dare vobis? Numquid alibi dixerat: *Ego sum ostium, per me siquis introierit, salvabitur?*

Basil. Seleuc. ibid.

Numquid item electis dicturus est: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis Regnum?* Respondet idemmet Basilius: *Non est meum dare, Cur? quia remuneratio accipientis meritum sequitur, non solam facultatem dantis, thronus laborum præmium est*; atque ideò quando Christus Regnum suum Apostolis cum titulo hæreditatis cessit, primo hujus testamentariæ dispositionis & institutionis hæredis causam reddit, dicendo: *Vos*

Luc. 22. v. 28. Ibid. v. 29.

autem estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, ac tum demum subjunxit: *Et dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum*, quasi diceret: Cum iisdem conditionibus, cum eodem onere, cum quo Pater meus regnum illud mihi contulit, eo quoque vobis charissimis & bene meritis discipulis meis eamdem hæreditatem dono.

Prosecutio.

15. Quod si alicui pannum aliquem sericum emere volenti, mercator eundem in eodem divenderet pretio, quo illum paulo ante propriis filiis divendiderat, numquid talis mercatoris sinceritatem & insignem erga se affectum grata deberet mente agnoscere; Hic autem est casus noster in ipsis terminis, de quo agimus: *Et ego dispono vobis, si-*

Luc. 22. 29. Luc. 24. v. 26.

cut disposuit mihi Pater meus regnum; *Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Quanti cœlorum regnum discipulis suis constitit, qui ipsum in omnibus tentationibus suis associarunt; Deus illis quos maximè amat &

æstimat, quibusque summe benefacere contendit, majorem communiter patiendi & ærumnandi occasionem subministrat. Unde S. Bonaventura ait: *Valor gloriæ cœlestis attenditur in hoc, quod ita caro pretio Deus vendidit suis amicis*; Constitit enim Petro martyrium Crucis; Paulo decollationem capitis: Est autem verissimum & certum, quod Deus non decipiet unum amicorum suorum; & quod plus est, ipse Christus emit gloriam illam pro amicis sub tormento & ignominia Crucis: Est enim certissimum, quod Deus Pater unigenitum Filium suum, in emendo illo regno minime decipiet. Cum ergo illud regnum tantum constiterit Filio Dei, & ejus aliis amicis, certum est, quod res maxima & valoris impretiabilis est. Audiamus S. Augustinum hac de re scribentem: *Regnum per lignum gustum amissum est, & iterum per lignum quæsitum est: Dominus enim regnavit à ligno.*

S. Bonav. in Diat. sal. tit. 10. c. 2.

S. Aug. T. 44 p. 2. Q. ex vet. Test. Q. 8.

DISCURSUS XXIV.

ARGUMENTUM.

Quisquis ad Paradisum vult ingredi, prius per flammivomum ærumnarum & tribulationum vitæ hujus ensem transire debet.

THEMA.

Collocavit ante Paradisum voluptatis Cherubin & flammeum gladium. Gen. 3. ✝. 24.

Omnes oportet transire per tribulationum flamas, qui cœlum cupiunt.

1. ERat Paradisus terrestris in statu innocentiæ quoddam cœlestis Paradisi depositum, ipsasque æternæ beatitudinis delicias aliqua saltem ex parte præsignabat: Ac proinde, ut omnibus notum est, Deus ante illum quemdam ex Angelia constituit Seraphinum, flammeum manu sua vibrantem gladium, ut custodiret illum, ut per hoc intelligeremus, (quia *omnia in figura contingebant*) quod qui ad beata illa littora feliciter transmigrare desiderat, necessum illi sit, ut prius per ignem, id est, per adversitates, afflictiones, & ærumnas, hujus vitæ generoso animo pertranseat. Unde S. Bernardinus ait: *Nullus potest intrare in regnum, nisi transeat per flammeum gladium, atque versatilem, qui positus est ad custodiam ligni vitæ, sed hoc nullus potest facere, nisi per patientiam in tribulatione, gladius enim flammeus atque versatilis tribulatio est, affligens animam & corpus*; *Et ideo dicit Apostolus Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Hugo Cardin. pariter per flammeum gladium tribulationem intelligit: *Flammeus gladius*, inquit, *tribulationes & dolores, & labores hujus vitæ significat, quibus nos hic exercemur.* Ad idem Sanctus Ambrosius alludens ita scribit: *Omnes oportet per ignem probari, quicumque ad Paradisum redire desiderant, non enim otiose scriptum est, quod ejectis Adam & Eva de Paradisi sede, posuit Deus in exitu Paradisi gladium igneum versatilem; Omnes oportet transire per flammas sive ille Joannes Evangelista sit, quem ita dilexit Dominus, ut de eo diceret ad Petrum: Sic eum volo manere ... quid ad te? Tu me sequere. De morte ejus aliqui dubitaverunt, de transitu per ignem dubitare non possumus, quia in Paradiso est; Sive ille sit Petrus, qui claves accepit regni cœlorum*; Omnes sancti transierunt per ignem adversitatum; Unde canunt: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium.*

S. Bernard. Sen. ser. in Dom 5. post Epiph. c. 5.

Act 14. 21.

Hugo Card. ibid.

S. Ambr. in Psalm 118. serm. 20.

Joan. 21. 22.

Ps. 65. v. 12.

2. Primus qui Paradisum hactenus à die suæ creationis clausum ingressus fuit, est verbum incarnatum Christus Jesus Dei Filius; Quis autem primus fuit, qui in ejus societate illuc pariter penetravit? Num forte Adam, Abel, Abraham, Moyses, Petrus, Joannes Baptista, aut sanctissima ejus mater? Minime, sed latro aliquis & infamis sicarius, cui dictum est: *Hodie mecum eris in Paradiso*; At vero quibus meritis ad summam hanc felicitatem ei pertingere licuit? Non ob alia merita, quam quia passus est simul cum Redemptore, eique intime compassus fuit. Unde S. Bernardinus ait: *Numquid ille sociam passionis à communione gloriæ patietur arceri? Denique usque adeo dedignatur Passionis suæ consortem & ita regnum mittere secum, ut in Cruce confitens latro eadem die cum eo fuerit in Paradiso.* De aliis vero electis, quos æterna beatitudine indubitanter frui, fides ipsa nos docet, quot eorum cruciatus aut adversitates ab ipsis patienter toleratas in vitis & actis eorum non legimus? *Omnes Sancti quanta passi sunt tormenta? Ecce per totum mundum*, inquit Eusebius Emissenus, *in sanctis Apostolis atque Martyribus, felicitati adversitas viam fecit, saluti perditio militavit, & ostium dum vita clauditur, gloria patefecit?*

Christi in passione socius Dismas gloriæ quoque socius fuit.

Luc. 23, 43.

S. Bern. ser. 1 de ver. Isai.

Eus. Emiss. hom. de SS. Elph. & Alexandro. L. 2. vit. c. 20. n. 20.

3. Inter alia à Sancto Philippo Nerio præclare & sapienter dicta, quæ in ejus vita leguntur, hoc unum fuit, quo solitus erat dicere, in hac vita nullum dari purgatorium, sed vel infernum, vel Paradisum, qui enim tribulationem cum patientia sustinuit, habet Paradisum, qui vero eam hoc modo non suffert, infernum possidet.

Pulchrum S. Phil. Nerii dictum

4. Lactantius Firmianus optime considerat, quod licet Deus adeo se erga hominem benignum & propitium exhibuerit, ut in eum ad imaginem & similitudinem suam à se creatum, pretiosissimos quosque cœli thesauros infuderit, ex altera tamen parte corpus illi dederit corruptibile, millenisque miseriis & ærumnis subjectum; Sed quonam fine id eum fecisse existimas? *Ut proponeret homini virtutem, id est, tolerantiam malorum*; Sed qua utilitate id fecit? *Per quam possit gloriam immortalem adipisci, ut immortalitas homini sine ulla difficultate constaret*; Et quidem horum ultimorum verborum Eusebius Emissenus rationem assignat, dicens: *Non vult Deus bona sua nimia inveniendi facilitate vilescere, pretiosa & concupiscibilis merces capidum amatorem, & avidum negotiatorem requirit.* Quid avari continuo laborando non sustinent, ut opulentas sibi facultates congregare valeant? Et cœlum nobis acquirere volemus quietè & suaviter dormiendo?

Sine labore gloria non obtinetur.

Lactant. Firm. Div. Inst. l. 7. c. 5.

Eus. Emiss. hom. 3. ad Mon.

5. Scala illa, in qua sanctus Patriarcha Jacob Angelos vidit ascendentes & descendentes semper à nobis ob oculos & in admiratione haberi meretur: Et quidem ut sacer Chronista refert, mox ut S. Patriarcha prædictus illam vidit, totus perterrefactus & contremiscens dixit: *Quam terribilis est locus iste!* Scio nonnullos esse qui per hanc scalam vitam perfectam secundùm varios suos gradus præfigurari existimant, de qua mystica scala dicitur: *Ibant de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion*; Verumtamen negari etiam vix potest, quin eadem scala symbolum

Pro socordibus cœlum non præparatū.

Gen. 28, 17.

Ps. 83. v. 8.

fuerit

Gen. 28, 17. Gen. 28, 17.

fuerit æternæ beatitudinis, quis Jacob, qui alio nomine *Israël*, id est, *videns Deum* appellatur, claris verbis dixit: *Non est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli*; At vero fortasse objicies, si ita est, cur igitur ad cœli aperti & immortalium bonorum, quæ in eo sunt, aspectum sanctus Patriarcha tantopere contremiscit? Pavensq; ait: *Quam terribilis, &c.* Observandum est, quod Jacob erat dormiens, unde quia cœlum nequaquam pigris & socordibus Endymionibus præparatum esse optime noverat, sed potius necessarium esse, ut quis per scalam vitæ laboriosæ & arduæ sursum semper ascendere contendat, ideo ob somnolentiam suam timet & formidat: Nam ut bene ait S. Gregor. Magnus: *Delectat magnitudo præmiorum, non deterreat certamen laborum.* Porrò Deus huic scalæ innixus, verbum incarnatum in patibulo crucis suspensum præfigurabat; nam ut S. Augustinus ait: *Scala incumbere est in ligno pendere.* Unde D. Chrysostomus verba illa ponderans:

S. Aug. ibid. Luc. 24, 26.

Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? hisce nos verbis alloquitur: *Christus intravit in gloriam suam per passionem, & tu vis intrare in alienam sine cruce.*

Crucem suam portet qui beari cupit. Luc. 14, 27. S. Thom. de Villan. de uno Mart. Conc. 3.

6. Evangelica veritas est, quod nullus electorum aditum in cœlum habere possit, nisi prius crucem suam portaverit: *Qui non bajulat crucem suam, non potest meus esse discipulus.* At verò S. Thomas de Villa Nova notat, Christum non præcepisse, ut suæ crucis lignum humeris nostris impositum circumferamus, neq; enim humeri nostri ad illud portandum sufficerent; unde non dixit: *Tollat crucem meam, sed suam: Tollat crucem suam; nam meam non poterit, gravissima est enim, quam nullus puri hominis humerus portare sustineat.* Idem quoque sanctus Archipræsul multa distinguit cruces, inter quas tamen unam his verbis insinuat: *Age pœnitentiam pro peccatis tuis, & sufficit mihi, jejuna, plora, vigila, affige modicum carnem tuam, & satis mihi est.*

Hug. Card. ibid. Gen. 3, 24.

7. Hugo Cardinalis circa verba assumpti thematis nostri observat, quòd Moyses non dicat, *flammam & gladium*, sed *flammeum gladium*. Unde sequentem elicit moralem doctrinam: *Qui enim ad Paradisum redeunt, necesse est ut igne Spiritus sancti, omnes concupiscentias hujus vitæ exurant, & gladio verbi Dei omnia noxia præcidant.*

Cœlestiæ coronæ gemmæ sunt virtutes & tribulationes. B. Laur. Justin. ser. in fol. omn. Sanct.

8. B. Laurentius Justinianus duce S. Paulo, utpote oculato cœlestis gloriæ teste, pretiositatem nobis describit gemmarum illarum, quæ in cœlis Sanctorum Diademata locupletant & exornant: *Qualis eorum dum peregrinarentur in corpore extiterit conversatio, Apostolus exhortando manifestat dicens: Exhibeamus nos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam, ut seductores & veraces, quasi morientes, & ecce vivimus, ut castigati & non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, tamquam nihil habentes & omnia possidentes*; ac tandem hasce omnes virtutes cœlestium coronarum pretiosas gemmas esse in his verbis concludit: *Hujusmodi virtutum gemmis fabricata est corona Sanctorum.*

2 Cor. 6, 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 8. Ibid. v. 9. Ibid. v. 10.

9. De S. Hermanno Canonico Steinfeldensi Ordinis Præmonstratensis in ejus vita apud Surium legimus, quod *multigena ei Dominus flagella adhibuit, ut omnigenis postea in cœlo gaudiis afficeretur.*

Manss Biblioth. Tom. I.

Sur. 7. Aprilis.

Historia. In vit. S. Liduinæ Virg.

10. De S. Liduina in ejus vita scribitur, quod cum per triginta octo annos gravi quadam infirmitate afflicta fuisset, jamque ardenter coronam desideraret martyrii, ei in extasi quædam inæstimabilis valoris corona exhibita fuerit, cujus sertum seu circulus nondum ex integro perfectus & absolutus erat, cumque hanc sibi præparatam esse intelligeret, instanter à Deo acerbiora sibi immitti petierit, ut hac ratione necessarius ad eamdem coronam perficiendam gemmarum numerus consummaretur, qua in re à divino ejus sponso exaudita fuit, siquidem Deus permisit, ut è nonnullis militibus per improperia, verbera, contumelias, variasque alias injurias dire tractaretur, quæ omnia cum ab illa constanti & heroico animo summa cum patientia tolerata fuissent, Angelus quidam sole splendidior ei apparuit, dicens: *Salve charissima soror, ecce nunc absoluta est corona, quam nuper imperfectam vidisti, ludibria & vulnera corpori tuo imposita fuere gemma, quas in illa corona & adesse vidisti, & deesse.*

S. Antoninus.

11. S. Antoninus refert de S. Dominico, quod sanctus hic Patriarcha die quadam mulierem quamdam ex virtute non minus, quam ex nomine *Bonam* appellatam in urbe quodam juxta portam S. Joannis in Laterano visitans eamdem pectus ulceratum & vermibus scateos habentem, proque Christo ditiora pati magnopere desiderantem invenerit, quod admirans S. Dominicus instanter unum ex illis vermibus sibi dari ab ea petiit, qui ex ulceribus serpentes nonnumquam in sinum ejus decidebant, quos ipsa alias recolligens ulceribus suis denuo reimmisit; tandem verò postquam variis modis sancti hujus petitioni restitisset, precibus ejus victa, unum illorum ei donavit, cum hoc tamen pacto, ut eumdem mox ei restitueret; accidit autem ut subito postquam sanctus vir Dei vermem istum in manibus suis habuit, in gemmam pretiosissimam transmutatus fuerit; cumque à circumstantibus S. Patriarcha, ne vermem hunc transformatum mulieri restitueret, ardenter rogaretur, ipsa vero restitutionem amaris lachrymis urgeret, tandem lachrymis ejus superatus, gemmam mulieri reddidit, & restitutus in pristinam denuo vermis speciem reversa fuit.

D. Chrysost. hom. 8. de Laud. Pauli.

Tribulationes pignus beatitudinis.

12. D. Chrysostomus de S. Paulo Apostolo ita scribit: *Livoribus, quos ex verbere sæpius inferebant, quasi quibusdam gloriabuntur coronis.* Unde & Deus noster postquam S. Paulum ex persecutore fecisset Apostolum, vas electionis, & Doctorem gentium, ac demum in ipsum usque rapuisset Paradisum, ibidemque illum in secretissima divinæ sapientiæ penetralia admisisset, totum quoque mundum & qui tunc in eo erant homines, & qui deinceps in finem usque sæculorum in eodem futuri erant, expressè scire voluit, quod hoc gloriæ pignus, illis quoque electio & prædestinatio ad æternam beatitudinem, & ad tam eminentem & sublimem in cœlis gradum habendum, in nullo alio merito fundetur quam in passionibus, persecutionibus, ærumnis & adversitatibus, quas pro Christi nomine perpessurus erat, ut scilicet hæ ab illis Divinis favoribus coronarentur: *Ego enim ostendam illi, quanta oporteat eum pro nomine meo pati*; Et ideò D. Chrysostomus,

Act. Ap. 9, v. 16.

qui ut ex tot librorum suorum locis patet; summus hujus sancti Apostoli cultor & venerator extitit, se Paulo non tam propter raptum ejus ad tertium cœlum, quam propter catenas, quibus pro Christi nomine vinctus & onustus fuerat, invidere dicebat: *Non tam beatum existimo, quod raptus sit in Paradisum, quam quod conjectus sit in carcerem, non tam censeo beatum, quod raptus sit ad tertium cælum, quam eum censeo beatum propter vincula:* In tribulationibus enim & adversitatibus, quæ pro Dei gloria & fidei confessione libenter sustinentur, indubitatum quoddam beatitudinis pignus habemus; dicente S. Bernardo: *In tribulatione spes gloria, & ipsa in tribulatione gloria continetur, sicut spes fructus in semine, sic & ipsa instar fructus in semine est. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos est, thesaurus ingens in fictili vase, in agro vili est, sed absconditum, felix qui ibi invenerit illud.* Pergit deinde idem mellifluus Doctor ostendere, quod fidei oculus hunc inveniat thesaurum, non secundùm exteriorem apparentiam judicando, sed considerando id quod non apparet: *Quam veraciter hunc thesaurum invenerat, quem volebat inveniri & ab aliis, qui dicebat: Momentaneum hoc & leve tribulationis nostra supra modum in sublimitate aeternum pondus gloria operatur in nobis; Non dixit: remunerabitur, sed aeternum gloria pondus operatur in nobis. Latet gloria, fratres mei, abscondita nobis est in tribulatione, in momentaneo hoc latet aeternitas; in hoc levi pondus sublime, & supra modum.*

D. Chrysost. Hom 8. ad Ephes.

S. Bern. ser. 17. super Psal. Qui habitat.

2 Cor. 4. v. 17.

Baron. An. 205. n. 21.

13. Eo anno quo Sanctarum Perpetuæ & Felicitatis Martyrium consummatum fuit, id est, paulo ante quam paterentur, prouti Annales Ecclesiastici fidem faciunt, S. Perpetua varias visiones habuit, prout S. Augustinus & Tertullianus scribunt; Et quidem inter alia scalam quamdam vidit auream ad cœlum usque se protendentem, ex utroque latere dextero scilicet & sinistro ensibus & cultris plenam, adeoque angustam, ut unus tantum, idemque parvus eam ascendere posset, ad pedem scalæ horribilis quidam draco, qui omnino ascendere volentibus terrorem incutiebat; vidit autem in eadem scala Satyrum unum ex sodalibus suis, qui ascendendo, alios, ut sequerentur, nec quidquam timerent, exhortabatur; quando enim præmium ub oculos conspicitur, & mens in cœlum dirigitur, nullum est periculum, quod non generoso animo superetur.

Adhortatio ad patienter sustinendum adversa.

S. August. in Man. c. 15.

14. Audiamus qua ratione S. Augustinus animum suum ad generose patiendum & sustinendum in semetipso excitarit: *O anima mea, si quotidie oporteret nos tormenta perferre, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria sua possemus videre, nonne dignum est, pati omne quod triste est, ut tanti boni, tantaq; gloria participes haberemur? Insidientur ergo Damones, frangant corpus jejunia, labores gravent, vigilia exsiccent, frigus incurvet, calor urat, caput doleat, pectus ardeat, inflētur stomachus, pallescat vultus, deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis, & subter me scateat;* Ego tamen, concludit S. Augustinus, suspirabo & anhelabo, ut magis pati & tribulari possim; sed quo fine? *Ut requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum.*

Ps. 30. v. 11.

Abacuc 3. v. 16.

Ibid.

15. Quis est qui nesciat, quod priusquam servi Dei in Ecclesia militante per solemnem canonizationem in Catalogum recenseantur Sanctorum, prius multi formari soleant processus, de eorum passionibus & Martyriis quæ sustinuerunt? Unde & Divus Chrysostomus ait: *Martyres eum beatos vocamus, ex vulneribus primum beatificamus, & tum ex pramiis; ex plagis, & mox ex coronis repositis.*

D. Chrys. de orat. Anna.

16. Isidorus Pelusiota rationem assignat, cur nonnulli justorum & electorum Dei in hac vita multis tribulationibus exagitentur, alii verò econtra à Deo nonnumquam summè honorentur, & in prosperitate vitam suam agant; dicit enim: *Quod justi viri, atque omni virtutum genere florentes, multas hic acerbitates pertulerint, hoc paratas ipsis in altero ave coronas indicat, quod verò nonnulli quoque ex ipsis honore affecti fuerint, hoc ob eos qui peccato delectantur, factum est, ne scilicet virtutem calamitatum causam esse arbitrantes, eam effuso cursu fugiant.* Quamvis etiam verum sit, quod dum in felicitatis humanæ culmine constituti in innocentia Christiana & continentia ac temperantia vitam hanc transigimus, sua quoque nobis pœna & patientiæ exercendæ occasio non desit; unde S. Bernardus ait: *Quod Martyrium gravius est, quam inter epulas esurire, inter vestes multas & pretiosas algere, paupertate premi inter divitias quas offert mundus, quas ostentat malignus, quas desiderat noster appetitus?*

Deus electos quosdam cruciat, alios honorat.

Isidor. Pelus. l. 3. Ep. 291.

S. Bern. ser. in fest. omn. Sanctor.

17. Sciendum tamen est, quod ad hoc ut ad Paradisi litora feliciter pertingamus, via omnino contraria progrediendum sit nobis, longeque ab ea diversa, quam nautæ desiderant, ut ad portum pervenire possint; hi enim vento propitio, quiete, & tranquillitate maris opus habent, econtra verò venti impetuosi, tempestatum procellæ, aliaque similia infortunia illos de naufragio sustinendo periclitari faciunt: Nos autem ut portum feliciter assequamur, & de cœlo habendo reddamur securi, tempestatibus, id est, tribulationibus, ærumnis, afflictionibus valde indigemus, dicente Apostolo: *Quod in præsenti momentaneum est & leve tribulationis nostra, supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus operatur in nobis.*

Crux & tribulatio secura ad cœlum via

2. Cor. 4, 17.

18. Rupertus Abbas Tuitiensis, dum persecutiones, quibus Laban Jacob Patriarcham exagitans, illum pariter una cum tota sua familia à maledicta domo Labani, in qua Idola adorabantur, liberavit, considerat, hac utitur similitudine: *Nihilominus & ipsis conjugibus in idipsum bonum cooperata est inclementia Patris, hoc vento adverso navigium feliciter impellente ultro portum aspiciunt.* Sic quoque in Isaia legimus: *Coronans coronabit te tribulatione, quasi pilam mittet te in terram latam & spatiosam, ibi morieris, & ibi erit currus gloria tua.*

Prosperitas ad Infernum ducit.

Rup. Abb. l. 7. in Gen. c. 9.

Isai. 22, 18.

19. Epulo ventum quidem propitium habebat, quia *erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide*, sed qualem tandem prospera hæc navigatio finem accepit? *Mortuus est autem, & dives, & sepultus est in inferno.* Sanctus Bernardus in declamationibus super illa verba: *Ecce nos reliquimus omnia*, illa Abrahæ verba: *Recepisti bona in vita tua*, considerans dicit: *Has cruciatuum causa tota, quod in hoc sæculo bona recepit:* Econtra vero Lazarus mendicus erat, ulceribusque plenus, adeo ut ipsi quoque canes ejus moverentur compassione, ejusque ulcera lingerent, denique famem suam ne quidem ex micis è divitis mensa deciduis mitigare concedebatur; Ecce tibi adversitatum & miseriarum ingentem procellam & tempestatem; verumtamen his non obstan-

Luc. 16, 19.

Luc. 16, 22.

Matt. 19. 27

Luc. 16, 25.

S. Bernhard.

obstantibus, sed potius navigium suum promoventibus Paradisi portum feliciter est assecutus: *Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Unde S. Augustinus ait: *Promisit nobis à labore requiem, à servitute libertatem, à timore securitatem, à mœrore consolationem, à morte resurrectionem, à resurrectione plenum gaudium, summum gaudium, & indeficiens.*

Luc. 16, 22.
S. Aug. in Medit. c. 17.

DISCURSUS XXV.
ARGUMENTUM.

Passionum & tormentorum libenti animo toleratorum merita, viam ad cælum complanant, & facilem efficiunt.

THEMA.

Fidelis sermo, . . . si sustinebimus & conregnabimus. 2. Tim. 2. v. 12.

Crucem succedit beatirudo.

1. VAlde considerabilis est illa Apostoli protestatio, qua dicit: *Fidelis sermo*; per hanc enim insinuat, se in subsequentibus verbis nos nequaquam decipere, sed veridice loqui, tamquam æternæ & infallibilis veritatis & veracitatis testem; ac proinde non est quod contristemur, dum nos in varias adversitates redigi videmus, cum axioma illud Apostoli omnino indubitatum sit: *Si sustinebimus & conregnabimus*, prius ergo præcedere debet patientia in adversis, & postea infallibiliter succedet beati illius regni æterna possessio.

2. Tim. 2. v. 12.

Electi modo gustant mala, ut accipiant bona.

2. Deus primum hominem à se conditum vix etiamnum in Paradisum terrestrem transtulerat, cum ecce illi de omni fructu comedendi licentiam dedit, solo excepto fructu arboris scientiæ boni & mali: *De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas*, imò quoad usque in illo deliciarum loco, Paradiso videlicet, Protoplasti commorabantur, nolebat ut ad hoc pomum manum suam extenderent, aut de illo vescerentur; nostisne prohibitionis hujus assignare mysterium? Hugo Cardinalis ait: *Signanter dictum est, boni & mali, quia qui hic bonum experiri volunt, in futuro malum experientur; unde mali comedunt lignum scientiæ boni & mali, sed sancti viri è converso comedunt lignum scientiæ mali & boni.* Electi prius hujus vitæ tribulationes & adversa degustant, ut demum cœli possessionem accipiant; non vero sic reprobi, qui in hac præsenti vita gaudere volunt, ad futuram vero vitam minime respiciunt, ac proinde à Paradiso exulare in perpetuum debent, quia *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Pro cujus veritatis probatione aliam quamdam figuram ejusdem libri Geneseos considerare possumus.

Gen. 2. 17.
Hug. Card. in Gen.
Act. Ap. 14. v. 21.

Nox tribulationū præcedere debet diem æternum.

3. Nam in principio creationis mundi, dum Moyses principium primi diei à Deo producti describit, inquit: *Factumq́, est vespere & mane dies unus*; quibus verbis principium diei à vespera desumptum esse insinuat, econtra verò dies nostri à diluculo matutino, id est, à solis in Horizonte nostro exortu suum desumunt exurdium, quod quoddam est humanæ felicitatis symbolum; in Calendario Dei autem contrarium observatur, in eo namque vespere & mane diem constituunt; adeoque vespera, sive solis occasus principium est diei: *Ad vesperum demorabitur fletus.* Optimum signum est, quando homo non multum gaudet aut ridet, sed flet, sed sustinet & patitur in hac vita; *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*; *Multæ tribulationes justorum.*

Gen. 1, 5.
Ps. 29, 6.
Matth. 5, 5.
Ps. 33, 20.

Cur Deus justos tribulari permittat.

4. At verò dicet fortasse aliquis, quod si fideles Dei servi, qui in via divinorum præceptorum & consiliorum suorum fideliter & inoffenso pede ambulant, Deo adeò sunt chari, grati, & accepti, cur illos tot molestiis, angustiis & persecutionibus infestari permittit? Dydimus respondet: *Permittit Deus justum à pluribus affligi, ut illi gloria quæ tribulationum magnitudine comparatur, stabilitatis occasionem præbeat*; Tribulatio enim transitoria quidem est, brevis est, & obiter transvolat, æternæ tamen beatitudinis in nobis operatur stabilitatem & permanentiam. *Dei ineffabilis & immensa bonitas*, inquit sanctus Augustinus, *etiam hoc providit, ut laboris quidem tempus, & agonis non extenderet, nec longum faceret aut æternum, sed breve, & ut ita dicam momentaneum.* In hac quidem vita Deus nos sudoribus, persecutionibus, paupertate, ignominia, & ærumnis exercet; verumtamen in altera vita his omnibus sceptra, coronæ, throni & immensa gloria correspondent, & hoc quidem illa cum prærogativa: ut labores quidem citò finirentur, meritorum verò præmia sine fine durarent.

Dydimus in Cat. Græc. in Psal. 3.
S. Aug. ser. 37. de Sanctis.

Tribulatio brevi finitur, præmium numquam.

5. In discursu quidem præcedenti gladium flammeum, quo Cherubinus ad Paradisi custodiam instructus erat, illarum Passionum & afflictionum, per quas in cœlestem Paradisum introire volens transire debet, symbolum fuisse ostendimus; verumtamen notandum est, quod gladius iste vocetur *flammeus atque versatilis*, quia omnes pœnæ & tribulationes hujus vitæ amovibiles sunt & deficiunt, mortificationes quoque, jejunia, cilicia, vigiliæ, paupertas, persecutiones &c. tandem aliquando finem suum accipiunt, & ideò *momentaneum tribulationis* appellantur: præmium verò nullum umquam habiturum est finem. Unde sanctus Augustinus ait: *Qualis misericordia Dei? non dicit: decies centena millia annorum labora; non dicit: Vel mille annos labora, cum vivis, labora in paucis annis, inde jam requies erit, & finem non habebis: Momentaneum hoc &c. Ecce quantum pretium damus, quodammodo unam siliquam ad accipiendos thesauros sempiternos.*

Gen. 3. v. 24
S. Aug. in Ps. 93.

Mundani rosis brevi decidentibus coronantur.

6. Coronæ quibuscum mundanorum tempora cinguntur roseæ sunt: *Coronemus nos rosis*; at vero bene advertendum est, quod iidem mundani protinus subjungant: *antequam marcescant*; quia hic in terris tam voluptates & deliciæ, quàm tribulationes & adversitates citò transeunt: at verò Beatorum coronæ non sunt ex floribus contextæ, sed aureæ sunt, gemmisque pretiosis distinctæ & exornatæ; Et tametsi per ignem, per malleos, per forcipes, per scalpella variarum contradictionum & molestiarum transire debeant, priusquam perficiantur; *hoc tamen pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur.*

Sap. 2. v. 8.
Tob. 3. v. 21.

Prius fel gustandum.

7. Salvator noster nullibi mel comedisse legitur, nisi post suam Resurrectionem, ut Apostolis suis specimen aliquod daret, ex quo agnoscere possent, quod resurrexisset sd gloriam immortalem: *Illi obtulerunt ei partem piscis assi & favum mellis, & cum manducasset coram eis*; scitisne causam cur Salvator hujus cibi suavitatem non citius, priusquam scilicet resurgeret à mortuis degustare voluerit? Tertullianus inquit: *Favos post fella gustavit, nec antea Rex gloriæ à cœlestibus salutatus est, quam Rex Judæorum*

Luc. 24. v. 42. 43.
Tertull. l. de Coron. mil. c. 14.

proscriptus in Crucem; Cum enim omnis Christi actio, nostrarum sit operationum norma & instructio, per hoc nobis significare voluit, in hac vita gaudiorum mel nobis nequaquam delibandum esse, sed potius fel afflictionum, dummodo veram promissionis terram lac & mel consolationum æternarum indeficienter scaturientem oobis comparare sit animus; interea tamen grave nobis nequaquam videri debet hic brevi tempore pati & affligi, ut per integram quamdam æternitatem gaudere valeamus; terra enim promissionis juxta tritum illud Apostoli axioma: *Omnia in figura contingebant illis*, veram terram viventium, sive vitam beatam præfigurabat.

Angustiatos Israëlitas Deus liberavit.

8. Quandonam Deus olim post tot sæcula motus est, ut populo suo ad exeundum de Ægypto viam commonstraret? Tunc nimirum quando Deus, ut Moyses familiaris ipsius amicus scribit, dicere
Exod. 3, 7. vere poterat: *Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & clamorem ejus audivi, propter duritiam eorum, qui præsunt operibus*, tunc & non citius eos in possessionem Palæstinæ immittere contendit, quando vel maximè angustiatus & oppressus ingemiscebat, ut verissimum esse in-
2. Tim. 2. 12 telligeremus, quod *si sustinebimus & conregnabimus*.

His manna dedit amaritudine excruciatis.

9. Similiter quando Deus populo suo Manna, quod gloriæ symbolum est, ut in discursu nono vidimus, subministrare voluit, id non fecit, nisi postquam aquarum Mara salsedine & amaritudine aliquamdiu excruciatus fuit: *Et venerunt in*
Exod. 15. v. 23. *Mara, nec poterant bibere aquas de Mara, eo quod essent amara*, quia ut Poëta ille olim cecinit: *Dulcia non meruit, qui non gustavit amara.* Verum enimvero ex quo aquarum mentionem facere cœpimus, opportune mihi incidit, quod Jerosolyma cœlestis aquis illam lætificantibus in-
Ps. 45, 5. undari dicatur: *Fluminis impetus lætificat civi-*
Ps. 35, 9. *tatem Dei*; *Torrente voluptatis tuæ potabis eos*; veruntamen intellectu difficile videtur, quod in cœlo beatorum aquarum flumina manare dicantur; In paradiso quidem terrestri quatuor flumina perpetuo cursu manasse constat; at quo fine in cœlis aquis opus habebunt; Quando Psalmista
Ps. 148, 4. dicit: *Et aquæ omnes quæ super cœlos sunt, laudent nomen Domini*, de cœlo Crystallino intelligendus esse creditur; Venerabilis Beda simili-
Gen. 1. 6. ter super illa verba: *Fiat firmamentum*, cœli firmamentum à principio ex aquarum massa quadam formatum fuisse existimat. Verumtamen in sensu accommodatitio dicere possumus, quod etiam cœlestis Jerosolyma multis abundabit aquis, id est, multarum animarum, quæ in hac vita sub adversitatibus & tribulationibus corporalibus ingemuerunt, repleta erit jubilo & lætitia, sicut enim tribulationes symbolizantur in aquis, juxta
Ps. 68. 2. illud: *Intraverunt aquæ usque ad animam me-*
Cant. 8, 7. *am*; Et iterum: *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem*, ita quoque cœlestium consolationum symbolum aquæ dici possunt, quæ in iis qui in hac vita afflicti & tribulati fuerunt sin-
Ps. 93, 19. gulariter redundabunt, ut dicere possint: *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.*

Permultas tribulationes in cœlum pervenitur.

10. Sanct. Joannes in Apocalypsi ingentem quamdam & quasi innumerabilem vidit hominum agnum sequentium multitudinem; cui interroganti, quinam & quales ii essent, responsum est:
Apoc. 7, 17. *Hi sunt, qui venerunt ex magna tribulatione, & laverunt stolas suas . . . in sanguine agni, ideò sunt ante thronum Dei.* Ex quo manifestum est, *nos per multas tribulationes introire* *Act. 14, 21.*
in Regnum Dei oportere, sicut Apostoli Paulus & Barnabas in Actibus Apostolicis Discipulos Christi Lystrenses, Iconienses & Antiochenos solatio confirmaverunt in spe, ut & ipsi per quotidianam pœnitentiam stolas suas in sanguine agni lavarent, & per patientiam eventum liberationis, ac cœleste præmium præstolarentur, cum Deus suos non æternum in inquietudinibus relinquat, sed aliquando in ipsorum auxilium intendat, æternaque miseratione colligat.

11. Sanct. Hieronymus ad illa Psalmistæ ver- *Ps. 114, 3.*
ba: *Tribulationem & dolorem inveni*, se reflectens, ultimum verbum, *Inveni*, specialiter ponderat: Dicit enim, quòd si Psalmista dixisset: Tribulatio & dolor invenerunt & aggressi sunt me, facile quidem intelligi potuisset, jam verò econtra se tribulationem & dolorem invenisse dicit, cum tamen nihil inveniatur, nisi quod quæritur? quis autem sapiens Tribulationem quærat? Respondet tamen, verissimum esse, quod David tribulationem quæsiverit, quia Sanctus non quærit requiem, sed tribulationem, novit enim, quoniam *tribulatio patientiam* *Rom. 5, 3.*
operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit. Et ideò *protester*, inquit Sanctus Hieronymus, *quod in hac vita nequaquam quæram requiem, sed afflictiones & angustias, ut tanto sim de gaudiis alterius vitæ securior: Propterea nunc amaritudinem sustineo, ut postea dulciora promerear.*

S. Hieron.

Has sancti & electi quærunt.

In tribulationibus glorian-tur.

12. Sanct. Petrus à Sanct. Loca Evangelista ignorantiæ redargutus fuit, quando in Transfiguratione Christi dixit: *Faciamus hic tria tabernacula*; *Bonum est nos hic esse*, cum tamen D. *Luc. 9. 33.*
Chrysostomus illum vocet *Totius orbis magistrum*, & Sanct. Dionysius Areopagita, *Antiquissimum Theologorum culmen*, quomodo igitur Evangelista de ipso dicit, quod hæc verba locutus fuerit, *nesciens quid diceret.* Sanct. Leo *Luc. 9. 33.*
Papa Petrum fascinatum fuisse dicit ab illa elegantissima specie gloriæ, quæ in vestimentis & in vultu Magistri sui resplendebat, absque eo quod cogitaret necessum esse pati & affligi prius, quam in illius gloriæ possessionem subingredi posset: *Licet non oporteret de beatitudinis promissionibus dubitari, intelligeremus tamen, inter tentationes hujus vitæ prius nobis tolerantiam postulandam esse, quam gloriam, quia tempora patiendi non potest felicitas prævenire regnandi*; Et ideò nos Sanct. Bernardus hisce calcaribus ad patiendum extimulat dicens: *Prælibemus primitias* *S. Bern. ser. 17. super Psal. Qui habitat.*
gloriæ, gloriemur in spe gloriæ magni Dei, non solum autem, sed ut dicam expressius, gloriemur in tribulatione, in ea siquidem spes gloriæ est; *Rom. 5, 3.*
Clarum etenim est illud Sanct. Pauli testimonium: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem, spes autem non confundit*, juxta enim mensuram afflictionum patienter toleratarum crescet quoque securitas & gradus plus minusve sublimis gloriæ; nam ut S. Gregorius ait: *Tanto in Deum spes solidior sur-* *S. Greg. l. 10 mor. c. 22.*
git, quanto pro illo quisque graviora pertulerit.

D. Chrys. in 1. ad Tim.

S. Dion. Areop. de Div. nom.

S. Leo de Transfigur.

13. Magna illa Cœna, cujus Sanct. Lucas cap. *Luc. 14. 16.*
14. meminit, figura est gloriæ cœlestis; unde Ly- *Lyran. ibid.*
ranus dicit: *Fecit cœnam, id est, statuit cœlestem beatitudinem*; at quinam Cœnæ illius fuerunt commensales? *Pauperes ac debiles, & cæcos,* *Luc. 14. 21.*
& claudos introduc huc; *& ait servus: Domine,* *Ibid. v. 22.*
factum

factum est ut imperasti; Igitur omnes illi qui sumptuoso huic convivio accubuerunt, meri fuerunt homines angustiati & afflicti. *Et adhuc locus est*, inquit servus? Sed quosnam pro hoc loco adimplendo Dominus de novo advocari jussit? *Ait Dominus servo: Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea*; sed quinam alii in sepibus & viis publicis morari solent, quam homines tribulati, pauperes & mendici, hos igitur Dominus advocari voluit; unde dicitur: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum*; *Esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes*; & Dionysius Carthusianus ait: *Per vicos eos intellige, qui in adversitatibus premebantur.* Nota autem, quod Dominus servo suo dixerit: *Compelle intrare*; Est enim celebris illa Magni Gregorii sententia: *Mala quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt*; Et Glossa super hoc textu clarius dicit: *Qui enim hujus mundi adversitatibus fracti ad Deum amore redeunt, atque à præsentis vitæ desideriis corriguntur, illi non nisi compulsi intrant.*

Ibid. v. 22.
Ibid. v. 23.
Matth. 5, 3.
Luc. 1, 53.
Dion. Carth. ibid.
Luc. 14, 23.
S. Gregor.
Glossa ibid.

14. Moysi Divinam faciem, quæ visionis Beatificæ objectum est, videre cupienti responsum fuit: *Videbis posteriora mea.* Constans vero Theologorum est opinio, Moysen etiamnum viventem, haud secus ac Apostolum, *per modum transeuntis* Divinam vidisse essentiam, quia in eodem capite dicitur: *Cumque transibit gloria mea, ponam te in foramine petræ*: Quænam vero aut qualis petra hæc perforata erat? Sanct. Paulus inquit: *Petra autem erat Christus*, id est, Redemptor noster vulneribus laceratus & saucius; Moysi enim Incarnationis & Passionis Christi mysterium revelatum fuit; unde deinceps in monte Thaboris in ejus societatem admissus fuit, quando sacratissima Christi humanitas, gloriosa scintillavit, quo tempore de ejus quoque Passione & morte agebatur; voluit igitur Deus ut quo tempore Paradisum penetrans, licet per modum transeuntis & obiter Divinam videbat essentiam, dorsum ejus flagellis cruentatum & excarnificatum intueretur, indeque hanc esse ad illam visionem pertingendi viam, intelligeret, nam ut S. Bernardus ait: *Posteriora ipsius in pallore auri, quia fuscum non erubuit crucis, visionem Passionis non horruit, livorem vulnerum non refugit.* In hisce vulneribus sponsa requiescet, quæ animæ electæ symbolum est; *Columba mea in foraminibus petræ.*

Exod. 33. v. 23.
Moysi passionis Christi Mysterium revelatum.
Exod. 33, 22.
1. Cor. 10, 4.
S. Bern. ser. 61. in Cant.
Cant. 2, 14.

15. Verum ex quo de auro & dorso mentionem fecimus, à proposito nostro alienum non erit, si locum quemdam ex Psalmo 67. ponderaverimus, ubi David columbam quamdam in hunc modum describit: *Pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.* Hugo de S. Victore circa hunc locum scribens, valde miratur, quod aurum istud in nulla alia corporis parte, quam in dorso visum fuerit; cur non potius in pectore, vel in capite, aut in alis exhibebatur? Sexus fœmineus vanitati plurimum intentus aurum ad collum vel ad aures suspendere solet, vel etiam digitos annulis aureis adornat; quis autem illud umquam visus est portare in humeris? Porro mysterium quod Hugo ex hisce verbis elicit, proposito nostro aptissime congruit: *In dorso*, inquit, *solent onera portari, & per hæc eadem possunt operum labores designari: per posteriora vero dorsi, designatur expectatio præmii, post tolerantiam siquidem præsentium laborum, in futuro subsequi credimus justis meritorum præmia, & hoc in pallore auri esse credimus*; pondera enim & onera tribulationum, infirmitatum, laborum & omnium hujus vitæ ærumnarum, *æternum gloriæ pondus operantur in nobis.* S. Basilius ad illud Apostoli consilium se reflectit, quo Apostolus suadet *flere cum flentibus*; & dicit: *Apostolus, ut cum flentibus fleamus permittit, quod hujusmodi lachrymæ sunt seminium quoddam, ac limus quibus internum illud gaudium crescit quotidie & cumulatur.*

Post laborem præmium.
Ps. 67. 14.
Hugo de S. Vict. ibid.
2. Cor. 4, 17.
S. Basilius hom. 9 de grat. act.
Rom. 15. v. 15.

16. David Rex in extasim raptus, in persona Dei dicit: *Sacrificium laudis honorificabit me*, & mox immediatè subjungit: *Et illic iter quo ostendam illi salutare Dei?* Quodnam obsecro est sacrificium istud quod planam, securam, & regiam ad Paradisum viam sternere dicitur? S. Paulus oblationem corporum nostrorum, prout per mortificationem, jejunia, cilicia, flagella, aliasque carnis macerationes extenuata sunt, sacrificium appellat: *Obsecro itaque vos ... ut exhibeatis corpora vestra Hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* S. Joannes in Apocalypsi dicit: *Ecce Agnus stabat super montem Syon, & cum eo centum quadraginta quatuor millia, & audivi vocem; & vocem quam audivi, sicut cytharœdorum*; S. Anselmus ait: *id est, mortificationem ostendentium & cytharizantium in cytharis suis, scilicet proprias carnes suas affligentium, hi sequuntur agnum, seu imitantur Christum, quocumque ierit.* Per hoc sacrificium, quod laudis appellatur, id est, Deo summe gratum & acceptum, hoc consequimur, ut via nobis ad cœlum aperiatur: *Illic iter quo ostendam illi salutare Dei. In hoc sacrificio*, inquit Cassiodor. *est iter, id est, via ad Deum.*

Ps. 49. v. 23.
Gratum Deo sacrificium corpus mortificatum.
Rom. 12. 1.
Apoc. 14. 1.
Ibid. v. 2.
S. Anselm. in Apoc.
Apocal. 14. v. 4.
Ps. 49, 23.
Cassiod. in Psalm.

17. S. Bernardinus de Senis Etymologiam nobis Cœli Empyrei insinuat dicens: *Dicitur Empyreum, à Pyr, quod est ignis, propter similitudinem Charitatis.* Quis autem est qui ignem quoque tribulationum Symbolum esse ignoret? Unde electi Deum laudabunt, dicentes: *Transivimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium. Quod si quotidie foret, millies moriendum*, inquit D. Chrysostomus, *si gehennam, tormentaque omnia conveniret sustinere, ut videre posses Christum venientem in gloria sua, & adscribi ordini sanctorum, nonne illa omnia ferenda essent?* Idem quoque alibi nos monet, ne destituamur animo, dum servos Dei tribulationibus hinc inde exagitari conspicimus: *siquidem videris*, inquit, *virtutis studiosum, innumeris tamen affligi molestiis, beatum hunc puta, ut qui commissa peccata hic diluat, & illic paratam habeat mercedem.*

S. Bernardi. Sen. de mun. cord. ser. 7. A. 3. C. 3.
Ps. 65. v. 12.
D. Chrysost. Tom. 4. ad Theod.
D. Chrysost. orat. 3. de Lazar.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Varia gloria cœlestis & electorum considerantur allusiones & figuræ, in quibus passionum sustinendarum fit mentio; ubi etiam illorum reprehenditur negligentia, qui Cœlum deserunt, ne pati cogantur.

THEMA.

Triticum autem congregate in horreum meum.
Matth. 13. ✝. 30.

1. MOvet Angelicus Doctor inter alia Quæstionem, cur sapientia incarnata Ecclesiæ corpus suum sub specie panis triticei relinquere voluerit, adeo ut nulla alia materia consecrationis capax existat; Et respondet: *Ex hoc quod Dominus dicit se granum frumenti, habet Ecclesia quod sub nulla alia specie consecrat corpus Christi*; ac proinde ob eamdem causam nos quoque asserere possumus hanc esse rationem, cur electi per frumentum sive triticum intelligantur, sicut per paleas reprobi; utpote *quos ... prædestinavit conformes fieri imaginis filii sui*, Lyranus vero ad propositum

Tribulationibus signantur electi.
S. Th. opusc. 58. c. 10.
Rom. 8. 29.
Lyran. ibid.

nostrum

noſtrum dicit : *Triticum, id eſt, fideles in area hujas mundi mihi contritos & flagellatos.* Quod ſi enim omnes electorum & prædeſtinatorum ad gloriam metaphoras, figuras, & alluſiones examinare voluerimus, illos ſemper per Tau tribulationis & adverſitatis ſignatos eſſe comperiemus.

Zach. 9. 17. Electi dicuntur frumentum.

2. Dicuntur igitur in primis *Frumentum electorum* ; per quot trituras & flagellationes ac exagitationes frumentum tranſire debet, priusquam ex illo panis fiat ? in primis enim ſepelitur ſub terra, ibique corrumpitur & marceſcit, quando germinans in herbam excreſcit, animalibus cedit in pabulum, vel falce demetitur, quando creſcit in altum pariter incurvatur, eſtque ventis, pluviis, nivibus, glaciei, grandini & ardentiſſimis ſolis æſtibus continuo expoſitum, ferro præſcinditur, in faſces & manipulos conſtringitur, nodoſis virgis & baculis flagellatur, ſaccis velut carceribus includitur, & ſi inde ad molendinum portandum eximatur, ponderoſiſſimo molari lapidi ſubjicitur, & in farinam redigitur, quæ tandem aquis ſubacta & in maſſam quamdam redacta, furno ardenti immittitur, & fit panis, qui demum cultello vel dentibus in minutas partes dividitur. Euſebius

Euſeb. Emiſſ. Hom. 5. de Paſch.

Emiſſenus ait: *Solita purgantis ſolicitudine praparatam, in candidam ſpeciem molarum labore perficitur, ac per aquam & per ignem in unum panis ſubſtantiam congregatur.* Quodnam proinde expreſſius inveniri poterit ſymbolum electorum ? de quibus Apoſtolus ait :

Hebr. 11. v. 33. Ibid. v. 34. Ibid. v. 35. Ibid. v. 36. Ibid. v. 37. Ibid. v. 38.

Obturaverunt ora leonum, Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladii, ... alii autem diſtenti ſunt, ... Alii vero ludibria & verbera experti, inſuper & vincula & carceres; Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladii mortui ſunt; circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, in ſolitudinibus errantes, in montibus, ſpeluncis, & in cavernis terræ.

Similitudine declaratur.

3. Porro ut in perfectam utilitatis tribulationum & adverſitatum notitiam pervenire poſſimus, B. Laurentius Juſtinianus ſequentem aptiſſimam

B. Laur. Juſtin. de inter. Conflictu c. 2.

adducit ſimilitudinem: *Trituratur terra, & vomere ſcinditur, ut germinet, univerſa putantur arbores, ut fœcunditate ſua alimoniam hominibus ſubminiſtrent ; in vite inutiles purgantur racemi ut uberiorem fructum exhibeant, ſic & ab adverſariis veritatis juſti opprimuntur, & tacent ; temporalium damna patiuntur, & diligunt ; calumniantur & obſequia impendunt ; beneſaciunt odientibus ; pro perſecutoribus orant, ſe corporis Chriſti membra eſſe fatentur, conſortesque ſanctorum, qui mala perferendo, coronam gloriæ perceperunt.*

Pſ. 83. v. 1. Elect. ad torcularia vocantur.

4. Pſalmo 83. hic titulus : *Pro torcularibus*, non ſine myſterio præfigitur ; at vero inquies fortaſſis, ex quo in dicto Pſalmo præcipue de Paradiſi gloria tractatur, ut patet ex illis verbis à

Pſ. 83. v. 2.

quibus dictus Pſalmus incipitur : *Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum &c.* hic titulus adeo apte nequaquam illi conveniet, quænam namque eſt inter torcular & beatorum gaudia proportio ? Obſervandum eſt igitur, quod torcular quædam ſit paſſionum & ærumnarum figura, unde

Iſa. 63. v. 3.

Chriſtus de Paſſione ſua loquens dicit : *Torcular calcavi ſolus*, ubi nomine torcularis Crucem ſuam intelligit. S. Auguſtinus dicit :

S. Aug. in Pſal. ibid.

Uva & oliva quamdiu pendent in fructetis ſuis, libero aëre perfruuntur, & nec uva vinum eſt, nec oliva oleum ante preſſuram, ſic ſunt & homines, quos prædeſtinavit Deus ante ſæcula conformes fieri imaginis Filii ſui, qui præcipuè in Paſſione magnus botrus expreſſus eſt ; Paulo poſt vero unumquemque ad afflictiones patienter ferendas extimulat : *Accedens quiſque*, inquit, *ad ſervitutem Dei, ad torcularia ſe veniſſe cognoſcat, contribulabitur, conteretur, comprimetur, non ut in hoc ſæculo pereat, ſed ut in apotheca Dei defluat.*

Per multas tribulationes cœlum obtinetur. Apocal. 19. v. 8.

5. Conſideraſtisne aliquando qualesnam ſint habitus quibus Beati à S. Joanne viſi fuere induti? Vidit Agnum veſtitum byſſo ſubtili pariter & candida, & ait : *Hæ ſunt juſtificationes ſanctorum : Et datum eſt illi, ut cooperiat ſe byſſino ſplendenti & candido ; Byſſinum enim juſtificationes ſunt ſanctorum* ; Tales pariter ſunt aliorum beatorum ſtolæ: *Amicti ſtolis albis ſequuntur agnum:* at vero dicite ſodes, numquid ad dandam pulchritudinis & opulentiæ regni illius immortalis & beati perfectam notitiam, congruentius fuiſſet, ſi ſancti huic Apoſtolo exhibiti fuiſſent, ut aureis veſtibus, iiſdemque margaritis & gemmis pretioſis phrygio opere diſtinctis & ornatis induti ? Nequidquam ſiquidem intentum Spiritus Sancti in Scriptura ſacra hoc fuit, ut videlicet ſimul modum indicaret, quo ſancti hiſce ſtolis albis ſe adornarunt. Etenim quidnam myſterii in hac veſte linea contineatur, Origenes his verbis declarat :

Orig. Hom. 6. in Jer.

ſicut, inquit, *multo labore linum fit candidum, ita multis tribulationibus ad apicem animæ perducantur.* Numerate obſecro labores & vexationes quaſi innumeras, per quas linum pertranſire debet, priusquam ad candidam & nitidam veſtem aliquam conficiendam adhiberi valeat. Primo enim in campo aperto ſeminatum, omnes aëris ſuſtinet injurias, quas paulo ante circa frumentum enumeravimus, quando in meſſe colligitur, non demetitur falce, ſed radicitus evellitur, ac ſic eradicatum in aquas ſtagnantes projicitur, ut computreſcat, ibidemque ſaxis ponderoſiſſimis opprimitur & conculcatur, indeque ereptum ardentiſſimo ſoli exſiccandum exponitur, deinde cum non niſi pelle & nervis conſtat, inter duo ligna mittitur, ut quidquid duri in eo eſt, totaliter emolleſcat & confringatur, ut ſolum linum ſine cortice ſuperſit ; tunc demum in pectinibus acutiſſimis ex ferro & chalybe confectis carminatur & diſcriminatur, tandem ex eo tela linea conficitur, diſcinditur, & variis acuum punctulis transfigitur ; *Sic quoque omnes ſancti quanta paſſi ſunt tormenta ?* numquid igitur ſtola hæc & veſtis linea, qua cœleſtis Paradiſi incolæ amiciuntur, aptiſſime illis quadrare & adaptari videtur ? Multis enim tribulationibus ad apicem animæ perducuntur ; legatis velim vitas illorum Sanctorum, quos ſancta mater Eccleſia Paradiſi gloria & gaudiis perfrui declaravit, & videbitis per quot tranſierint labores & ærumnas priusquam illis hac ſtola gloriæ contegi concederetur.

Profectio.

6. Eccleſia in hymno quodam canere ſolet : *Urbs beata Jeruſalem dicta pacis viſio, quæ conſtruitur in cœlis vivis ex lapidibus.* Significantur igitur electi quoque per petras, ex quibus cœleſtis Jeroſolyma fabricatur ; at vero audiatis, ſi placet, verba quæ ſequuntur : *Tunſionibus preſſuris expoliti lapides, ſuis coaptantur locis*, quot tunſiones & percuſſiones lapis aliquis ſuſtinere debet, donec quadretur & expoliatur, ad connectendam pulchræ alicujus faciei & aſpectus ſtructuram ? non vero ſic fit circa ſaxa rudia, quæ ſine ulla politura aut ordine fundamentis injiciuntur ; Et ideo nec reprobi tot exercentur adverſitatibus ſicut electi ; hi enim quia in Civitate Dei pro inſigni illius ornamento ſervire debent,

bent, iden hic in terris tunsionibus, pressuris, & incisionibus opus habent, ut expoliti lapides fiant; nam in templo illu beato (*in templo ejus omnes dicent gloriam*) *& malleus . . . & omne ferramentum non sunt audita, cum ædificaretur*, siquidem ibi *absterget Deus omnem lacbrymam ab oculis sanctorum, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor.*

Ps. 28. v. 9. 3. Reg. 6. v. 7. Apocal. 7. v. 17. & c. 20. v. 4.

Prosecutio.

7. Ad hæc cœlestis gloria etiam in scriptura sacra sæpe sub bravii symboln proponitur: *Nescitis, quod ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accepit bravium; sic currite, ut comprehendatis; Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, & illi quidem, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam; Ego igitur sic curro, non quasi in incertum, sic pugno non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Prælia autem pericula, labores, & sudores, imo etiam sæpe sanguinis effusionem & vulnera secum conjuncta habent. *Non coronatur, nisi qui legitimè certaverit*; Et Nazianzenus ait: *Corona in eos comparantur, qui certamine congrediuntur, non qui sursum sedent, velut spectatores.* S. Irenæus quoque ad propositum nostrum dicit: *Qua corona his debetur, qui eam ut victores in certamine consecuti sunt*; Et postquam prædictam Apostoli sententiam: *Non coronabitur &c.* adduxisset, subjungit: *Bonus agonista adhortatur, ut coronemur, & pretiosam arbitremur coronam, videlicet qua per agonem nobis acquiritur, & quanto per agonem nobis advenit, tanto est pretiosior.*

1. Cor. 9. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 26. Ibid. v. 27. 2. Tim. 2. v. 5. S. Greg. Nazianz. Or. 1. in Julian. S. Irenæus. l. 3. adv. hæres. c. 72.

Prosecutio.

8. Prædestinati ad gloriam prælecti similiter in ovibus designantur: *Statuet quidem oves à dextris suis.* Quis autem adeo officii Ecclesiastici Divini imperitus, qui nesciat quod Ecclesia in Hymno de sanctis Martyribus, qui in suppliciorum carnificina sanguinem suum effuderunt, ad oves alludendo dicat: *Caduntur gladiis more bidentium, non murmur resonat, non queremonia, sed corde tacito mens bene conscia conservat patientiam?* Oves in agris herbas salitas amant & seligunt, in quibus utplurimum Sal petræ reperitur, libenter etiam amara arborum folia degustant: ita quoque anima prædestinata tanto evadet purior, majoremque sibi gloriam comparabit, quanto in consectanda afflictionum amaritudine studiosior fuerit atque avidior: *Tanto fit rationalis anima purgatior*, inquit S. Leo, *quanto fuerit substantia carnis afflictior.* Unde Christus ipse ad patibulum Crucis deductus in Isaia ovi ad macellum ductæ assimilatur: *Sicut ovis ad occisionem ducetur, & non aperiet os suum.* Oves enim homines inter adversa patientes significant, qui inter vulnera & mortes invicta patientia suam exhibent mansuetudinem.

Matth. 25. v. 33. S. Leo serm. de jejun. Isa. 53. v. 7.

9. Felix quoque terra Viventium in promissionis terra exprimitur: *Credo videre bona Domini in terra Viventium*; Constat autem quod priusquam populus Israël vel palmum aliquem in dicta promissionis terra sibi vindicare posset, prius tot annis mortis periculis continuo expositi, vix unquam arma è manibus deponere, aut à viris & laboribus liberi aut securi esse potuerint; Verum quidem est, quod terra illa lacte & melle inundasse dicatur, verumtamen quod lac attinet, quid hoc aliud est, quam sanguis iterata in uberibus concoctione purificatus: mel autem quædam est apum compositio, hæ autem præter suavitatem liquoris, quem operose congregant & conficiunt, conjunctum quoque tibiis habent aculeum, quo pungunt, ut exinde intelligamus, neminem ad beatitudinis dulcedinem degustandam pertingere posse, nisi prius labia ejus ærumnarum & adversitatum conspergantur amaritudine. Unde de B. Ægidio, qui unus fuit ex primis sodalibus S. Francisci, legitur quod à nonnullis Cardinalibus, ut pro illis oraret rogatus, suis illos orationibus minime indiguos esse responderit, utpote qui majorem futuræ salutis ipsorum fiduciam haberent quam ipsemet: *Vos in tantis opibus, honoribus, & prosperis successibus putatis salvos fore, cum ego in miseria & rebus duris atque adversis me damnatum iri formidem.*

Ps. 26, 13. Serm. 23. Apor. Historia.

10. Cœlestis quoque gloria à scriptura sacra in denario vineæ laboratoribus erogato haud obscure aut incongruè repræsentatur: *simile est regnum cœlorum homini Patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam*: at vero ad propositum nostrum bene observandum est, quod quo tempore merces operariis exolvenda erat: Dominus villico suo dixerit: *Voca operarios, & redde illis mercedem*; neque enim hi operarii manibus ad cingulum aut sinum positis otiabantur, sed *portavimus*, dicebant, *pondus diei & æstus*; Nos autem quid aliud quam *mercenarii sumus*? inquit D. Chrysostomus, *mercenarius sine opere esse non potest*: Et S. Gregorius ait: *Homo nascitur ad laborem, ut avis ad volatum, quia inde mens ad summa volat, unde caro durius laborat.* S. Hieronymus quoque dicit: Proverbium est: *Anima operantium impinguabitur, quia qui piis pro Domino laboribus insudant, cœlesti & immarcescibili post labores corona donabuntur.* Dionysius Carthusianus super illa verba: *Ex denario diurno*, dicit: *Dicitur diurnus, quia propter eum quotidie laboratur, & quotidie ingredientibus regnum cœleste confertur.* De hac vinea idem Evangelista capite sequenti dicit: *Sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular*; Igitur etiam in hac vinea sepes, id est, spinæ, inveniuntur, nec non & torcular, tam vero per hoc, quam per spinas Passio & mors Redemptoris figurantur. S. Thomas per hoc torcular intelligit Martyres, qui pro fide sanguinem fuderunt, id quod etiam S. Anselmus confirmat, dum observat quod in Psalterio tres Psalmi intitulentur: *Pro torcularibus, id est, posuit in ea tales viros, qui parati essent torqueri in nomine Christi.*

Operarii mercedem accipient. Matth. 20. v. 1. Matth. 20. v. 8. Matth. 20. v. 12. D. Chrys. cit. ab Hugone Card. ibid. S. Greg. l. 7. mor. c. 6. Iob. 5. v. 7. Prov. 13. v. 4. S. Hier. Dionys. Carthus. ibid. Matth. 21. v. 33. S. Thom. ib. Ps. 80. v. 1.

11. Præterea considerandum est, quid Salvator noster semetipsum Paradisi portam sive ostium appellarit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur.* Quis autem est qui nesciat, quod ipse Dominus noster apertis verbis nobis dicat: *Intrate per angustam portam, . . . quam angusta porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam.* Consequens igitur est, quod cum Redemptor noster spinis redimitus, clavis transfixus, felleque potatus fuerit, nostræ quoque fauces amaricari, nosque spinis ejus pungi debeamus, ut dicere quilibet nostrum possit: *Particeps in tribulatione & regno.* Enimvero S. Bartholomæus in hujus portæ angustiis pellem suam exuere, & post se relinquere debuit, & multi alii substantiis & facultatibus suis denudari fuere: *Ecce nos reliquimus omnia.*

Qui Christum sequitur in tribulatione, sequetur in Regno. Ioan. 10. v. 9. Matth. 7. v. 13. 14. Apoc. 1. v. 9. Matth. 19. v. 27.

Sap. 3. v. 2. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6. Electi auro similes.

12. Sapiens pariter electos in auro repræsentat, dum ait: *Æstimata est afflictio exitus illorum, ... coram hominibus tormenta, passi sunt. Deus tentavit eos, ... tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos*; Ignis igitur qui aurum probat, & mallei qui illud contundunt & percutiunt, justorum indicat magnanimam patientiam; quæ in eo vel maxime insinuatur, quod ut Tertullianus inquit, *aurum percussum silet*, non tinnit, ut argentum & alia metalla, Aurum quoque in eo quod colorem pallidum habet, jejunia, rigorea, & pœnitentias significat, quibos pallescunt animæ electæ quæ ad perfectionem vitæ & cœlestem beatitudinem magnis passibus ire contendunt.

Invectiva in Christianos molles.

13. Ex hactenus igitur dictis occasio mihi subministratur minimè hoc loco negligenda, graviter in illos Christi fideles invehendi, qui cœlestis gloriæ obliti, ne carnem, quam nimium diligunt, affligant, aut molestia afficiant, Crucis & pœnitentiæ viam perhorrescunt; Contra quos S. Bernardus, super illa Canticorum verba: *Trahe me post te*, ita scribit: *Quam pauci post te Domine Jesu ire volunt, cum tamen ad te pervenire nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua usque in finem, & propterea volunt omnes te frui, sed non ita & imitari, conregnare cupiunt, sed non compati.* In libro Judicum legitur, quod Israëlitæ quinque selectos milites ad civitatem Lais explorandam destinarint, qui terram illam fertilem esse considerantes, ad suos reversi, aliis militibus ad terram illam invadendam, suique juris faciendam animos addiderunt, hisque illos verbis sueте affati: *Surgite, ascendamus ad eos, vidimus enim terram valde opulentam, & uberem, nolite negligere, nolite cessare, eamus & possideamus eam, nullus erit labor*; Eodem quoque modo si & nos à pigritia nostra excitari & expergefieri volumus, oculum mentis nostræ, id est, intellectum per seriam quamdam contemplationem in bona illa æterna defigamus; quod si fecerimus: *Nullus erit labor*, imo omnis conatus noster levis & suavis esse videbitur. Nemo quidem est, cui Paradisus cœlestis non placeat, quique illum non ardenter desideret; cur autem tam pauci sunt qui illum adipiscuntur? S. Antonius de Padua super illa verba: *Dico autem vobis, quod multi Reges & Prophetæ voluerunt videre: quæ vos videtis*, ita scribit: *In Prophetis Prælati Ecclesiæ, in Regibus Principes hujus sæculi designantur, tam illi quam isti volunt videre Christum in cœlo, sed nolunt videre suspensum in Patibulo; volunt gaudere cum Christo, sed in cœlo, & in mundo regnare.* Isti dicunt cum Balaam Num. 23. *Moriatur anima mea morte justorum; Isti volunt videre gloriam Divinitatis, quam viderunt Apostoli, sed nolunt sustinere ignominiam Passionis, & paupertatem Christi, quam sustinuerunt ipsius Discipuli.*

S. Bern. ser. 21. in Cant. Cant. 1. v. 1. — Jud. 18. v. 9. — Luc. 10. v. 24. — S. Ant. Pad. in Dom. 13. post Pent. — Num. 23. v. 10.

Pulchra similitudo. Proverb. 13. v. 4. S. Hieron.

14. Sapiens hasce animas, quæ de ultimo fine nunquam cogitant, earumque desidiam & negligentiam his verbis describit: *Vult & non vult piger*; Ubi S. Hieronymus inquit: *Recte pigri vocabulo denotatur, qui vult regnare cum Domino, & non pati pro eo, delectant præmia cum pollicentur, deterrent certamina cum jubentur.* Didacus Stella ingeniosam quamdam Regis cujusdam adducit similitudinem, qui armarium quoddam auro & gemmis pretiosis refertissimum habens, ei qui illud aperuerit ingentia dona promittit, simulque eo fine duas claves offert, quarum una ferrea est, aurea altera, cum hac tamen inter ambas illas differentia, quod sola ferrea aperiat, alia vero minime; Utram illarum clavium electurus esses? Utique expeditius foret, si manum tuam ad ferream clavem accipiendam extenderes: *Aurea quidem pretiosior est, sed ad reserandum inutilior, ferrea quamvis vilior sit, præstantior est, quia cum ea aperitur thesaurus: sic domus plena thesauris est gloria & beatitudo, quia Gloria & divitiæ in domo ejus: Clavis aurea divitiæ sunt temporales, ferrea paupertas, has duas claves porrigit tibi Deus; Utram illarum eliges? nonne potius ferream qua aperitur cœlum?* D. Chrysostomus quoque in hac materia stringens quoddam & efficax conficit argumentum; Dicit enim, quod si uni ex nobis totius mundi promitteretur dominium, quot non passurus esses & libentissime quidem, labores & sudores, quam futurus esses, in perpessis injuriis & contumeliis patiens? *Obdura igitur & nunc, non regni terreni, sed cœlestis causa, non ut veste aurea, sed immortalitate indutus recipias & gloria, quantam eos qui in cœlis degunt, habere consentaneum est.*

Did. Stella in c. 6. Luc. — Ps. 111. v. 3. — D. Chrysost. T. 4. Ep. 4. ad vid.

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Sola divinorum præceptorum observantia ad Beatitudinem acquirendam sufficit; estque hæc in nova lege facilior quam in antiqua, eo quod in sola charitate fundata sit, quæ sola in cœlos aditum præbet.

THEMA.

Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.
Matth. 19. ℣. 17.

1. DEus ille, de quo scribitur: *Verbo Domini cœli firmati sunt*, qui & de seipso dicit: *Per me si quis introierit, salvabitur*, is, inquam, dum quondam interrogaretur: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam*, brevibus quidem, sed gravibus verbis respondit: *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Regnum etenim cœlorum in nostra positum est voluntate: *si vis.* Unde S. Thomas Doctor Angelicus, à sorore sua requisitus ut pro assecuranda ejus salute, & vitæ sanctitate facilius assequenda, breve aliquod ipsi præscribat spiritualia vitæ exercitium; cumque eidem hunc in finem utilia quædam præscripsisset monita, ipsaque instantius à fratre suo postularet, ut omissis variorum præceptorum ambagibus breve quoddam & compendiosum salutis comparandæ documentum ei præscriberet, sanctus Doctor eidem unico verbo id fieri posse respondit, nimirum *Volendo.* Is enim qui tamquam vitæ æternæ Dominus de eadem absolute valet disponere, illius acquisitionem in arbitrio & voluntate nostra posuit dicens: *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata*; Et quidem præcepta quæ Deus nobis observanda proposuit, non ad ejus propriam ordinantur utilitatem: *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges,*

Ps. 32. v. 6. — Joan. 10. v. 9. — Matth. 19. v. 16. — Ibid. v. 17. — Qui vult Dei præcepta servare cœlum accipere potest. — Ps. 15. v. 2.

eges, sed potius ad utilitatem diriguntur nostram, ut scilicet ab ipso remuneremur, cœlestisque regni ipsius efficiamur participes; Id quod S. Hieronymum permovit, ut ad Celantiam scribens, omnibus divinæ legis transgressoribus sequentibus verbis improperaret: *Quid verò unquam tam superbum, quid verò tam ingratum videri potest, quam adversus ejus vivere voluntatem, a quo ipsum vivere acceperis? quam illius præcepta despicere, qui ideo aliquid imperat, ut causas habeat remunerandi? neque enim obsequii nostri Deus indiget, sed nos illius indigemus imperio, mandata ejus desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, dulciora super mel & favum, quoniam in custodiendis illis retributio multa.* Quantum nobis lux placet & utilis est, tantum quoque lex nobis grata & accepta esse debet: *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*, inquit Psalmista; Et sapiens filio suo dicit: *Mandatum lucerna est, & lex lux, & via vitæ*; Quid autem in eo difficultatis est aut molestiæ, quod lucem sequamur? *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis; Justitiæ Domini rectæ lætificantes corda.* Eo ipso quo homo immaculatam habet animam, Paradisum cœlestem in manu sua habet, hæc autem animæ mundities & innocentia Divinæ legis observantia conciliatur. *A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis.*

S. Hier. 2. Epist. 20.
Ps. 18. v. 11.
Ps. 18. v. 12.
Ps. 18. v. 9.
Prov. 6. v. 23.
Ps. 18. v. 8.
Ibid. v. 9.
Ps. 118. v. 104.

2. Albertus Magnus verba illa apud S. Lucam; *Quid faciendo vitam æternam possidebo*, ponderans dicit: *Radix immortalitatis custodia est legum divinarum, juxta illud Sapientis: Custodia autem legum consummatio incorruptionis est.* Et ideo anima quæ irreprehensibilis & immaculata esse desiderat, divinam legem zelose & sollicitè custodiat. Propheta Regius inquit: *Beati omnes, qui timent Dominum*; sed unde quis conjicere poterit, quod timor Dei alicui insit, ac proinde beatus dici possit? ex verbis immediate sequentibus: *Qui ambulant in viis ejus. In veritate comperi*, inquit S. Petrus, *quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente qui timet Deum, & operatur justitiam, acceptus est illi.* Theodoretus super præcedentia Psalmi verba inquit: *Tacite ostendit divinus sermo divini timoris characterem, dum infert: Qui ambulant in viis ejus, non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est.* Hæc autem Dei voluntas in Divina ejus lege exprimitur: *Sed in lege Domini voluntas ejus*, proprium eorum qui Deum timent, à Divinis viis haud quaquam deflectere, sed in ipsis continuo iter facere. Idem quoque super illa verba: *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini*, dicit: *Eos beatos esse ait, qui regiam incedunt viam, non deflectendo, qui ambulant in lege Domini, qui enim secundùm hanc vivunt, reprehendi minime possunt, viam namque vitam vocat.*

Observantia præceptorum.
Luc. 10. v. 25.
Alb. Mag. in cap. 10. Luc.
Sap. 6 v. 19.
Ps. 127. v. 1.
Ibid.
Actor. 10. v. 34.
Theodor. in Psal. ibid.
Matth. 7. v. 21.
Ps. 1. v. 2.
Ps. 118. v. 1.

3. Didacus Stella Deum legem suam nobis dando, magnum nobis contulisse beneficium considerat, quia si Princeps aliquis subdito suo promitteret, quod voluntatem suam facienti partem dominii dare, illam verò negligenti mortem inferre vellet, quanto cum studio talis curaturus esset, ut minimum Domini sui nutum accuratissime observaret & adimpleret: talis autem promissionis excellentia nobis obtigit; Deus enim legem suam nobis imponendo, indubitate futurum promisit, quod eamdem adimplendo cœleste regnum suum præmii loco reportaturi simus: *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata*; quis igitur nostrum, nisi amens sit, notus Divinæ legis sollicite non attendet, eamque accurate adimplere non curabit, ut infinitum illud nobis promissum bonum, æternam scilicet beatitudinem, sive Regnum cœlorum consequi possit: *Inclinavi cor meum ad faciendas justificationes tuas in æternum*, dicebat David, *propter retributionem.*

Did. Stella in c. 2. Luc.
Deus cœlum promisit mandata custodientibus.
Matth. 19. v. 17.
Ps. 118. v. 112.

4. Nec est quod objicias, D. Petrum Divinam legem onus quoddam insupportabile nominasse: *Jugum ... quod neque Patres nostri neque nos portare potuimus*, siquidem Apostolum illis verbis de lege Mosaica locutum fuisse constat, quæ sexcenta tredecim præcepta partim judicialia, partim cæremonialia, partim legalia & moralia in se complectebatur. De hoc jugo S. Augustinus loquens, illud *sarcinam innumerabilium observationum* appellavit; Et alibi dicit: *Remotis innumerabilibus & multiplicibus sacramentis, quibus Judaicus populus premebatur.* Etenim in nova lege gratiæ benignissimus Salvator Paradisum nobis aperire, eoque ducentem viam facilem & suavem reddere volens, innumera illa veteris legis præcepta, in unum tantummodo dilectionis mandatum restrinxit: *Plenitudo ergo legis est dilectio.* De veteri lege S. Bernardus ait: *Grave jugum legis, quia vile præmium ejus, terra nimirum in promissione*; Nondum enim cœlum apertum erat, & ideo exactis legis illius observatoribus, Deus regnum cœlorum claris & apertis verbis non promittebat, sed bona tantum pollicebatur terrena.

Onus leve est Christi lex.
Act. 15. v. 10.
S. Aug. ser. 9. de verb. Dom. & Ep. ad Rom.
Rom. 13. v. 10.
S. Bern. ser. 30. in Cant.

5. De nova lege gratiæ Propheta Evangelicus vaticinatus est dicens: *Et computrescet jugum à facie olei*; Ubi per oleum charitatem intelligit, quia, sicut hic liquor omnibus aliis supernatat, ita inter omnes alias virtutes amor Dei superexcellit: *Major autem horum est Charitas*; ac proinde Isaias dicere vult, jugum divinæ legis in nova gratiæ lege futurum esse suave, atque ad portandum leve & facile. Unde Salvator noster Hebræos his verbis invitabat: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos; Tollite jugum meum super vos; ... jugum enim meum suave est, & onus meum leve*; quin tota lex Evangelica in amando consistit, *Qui amat autem, non laborat.* Hanc Christianorum prærogativam Regius Propheta David in spiritu Prophetico prævidens, dicebat: *Latum mandatum tuum nimis; & ambulabam in latitudine, quia mandata tua exquisivi*; Charitatis enim proprium est dilatare. S. Gregorius Nyssenus inquit: *Jumentum Christi simus, induamus vincula charitatis, tale jugum ne detrectemus, suave est, leve est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.* Lex scripta in tabulis lapideis incisa fuit, ad insinuandam ejus duritiem? Lex autem Evangelica inscripta est cordibus humanis, idque digito ipsius Dei, qui est Spiritus Sanctus: *Auferam*, inquit Deus apud Ezechielem, *cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & Spiritum meum ponam in medio vestri*, moxque finem, ob quem Spiritus Sanctus nobis infusus est, exprimere volens, subjungit: *Et faciam, ut in præceptis meis ambuletis, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*, quæ quamdiu in cordibus nostris inardescit, divinorum præceptorum adimpletionem suavem & facilem reddit, quia, ut diximus, *plenitudo ergo legis est dilectio.*

Prosecutio.
Isa. 10. v. 27.
1. Cor. 13. v. 13.
Matth. 11. v. 28.
Ibid. v. 29.
Psalm. 118. v. 96.
Ps. 118. v. 45.
S. Greg. Nyss. de paupertate amanda.
Ezech. 36. v. 26. 27.
Ibid. v. 27.
Rom. 5. v. 5.
Rom. 13. v. 10.

S. Bernard. Ep. 72. *Lex Christi similis avium pennis.*

6. S. Bernardus hanc Evangelicæ legis adimpletionem sequenti similitudine declarat, dicens: *Lex Christi onus est alleviens, & à jugo liberans, simile pennis avium, quæ corpulentiorem reddunt substantiam & agiliorem.* Enimvero, pennæ oculis nostris gravare avem, & onerare pondere suo videntur, cum tamen magno ipsi sint adjutorio, qui expeditiorem & agiliorem faciunt ipsius volatum: Eodem modo præcepta divina prima quidem facie humanæ debilitati gravia & onerosa esse videntur, cum tamen revera talia non sint, quia pennæ sive plumæ divinæ gratiæ suavem & facilem efficiunt illorum observationem.

Gratia Dei nos adjuvat. *1. Paral. 15. v. 26.*

7. Referunt Sacræ Scripturæ paginæ, quod, quando David arcam è domo Obededom in suum secum reportari palatium, Levitæ, qui illam humeris suis sustentabant, specialiter à Deo fuerint adjuti: *Cumque adjuvisset Deus Levitas, qui portabant arcam.* Ubi Lyranus ita scribit: *Hebræi dicunt, quod istud adjutorium intelligitur per hoc, quod arca portabat seipsam; Levitæ portitores ejus nullum pondus sentiebant; omnia in figura contingebant:* Etenim in concavitate arcæ, decem præcepta moralia, quæ etiam nos Christiani observamus, continebantur, & ideo per hoc nobis à Deo insinuatur, quod nos ab eo ad hoc onus portandum per divinam ejus gratiam mirabiliter adjuvemur, quæ in antiqua lege non conferebatur, licet abundanter communicetur in nova. Nam ut S. Joannes inquit: *De plenitudine ejus,* scilicet legis novæ, *nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.* Nec mirum, quia *lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est;* Lex quidem ea, quæ exequenda aut declinanda erant, præscribebat, nec tamen hominibus ad id faciendum virtutem ullam subministrabat. Unde S. Augustinus ait: *Lex data est, ut gratia quæreretur, gratia data est, ut lex impleretur.*

Joan. 1, 16. *Ibid. v. 17.* *S. Aug. l. de Spir. & Litt. c. 19.*

S. Thom. Villan. Conc. in Dom. Quinquag. *Cant. 3, 9.*

8. Et ideo S. Thomas de Villa nova optime notat, quod Deus viam ad beatum regnum suum charitate mediante valde facilem & planam reddiderit: *Quam levis & facilis est ascensus ad tantam gloriam?* adducitque textum illum è sacris Canticis, in quo de Salomone dicitur: *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constravit propter filias Jerusalem;* Ubi per columnas argenteas, Prophetas & Apostolos intelligit; *Reclinatorium aureum est sinus patris, in quo quiescit cum Sanctis suis; Ascensus purpureus ex sanguine, sic ipse ascendit; Traditur enim gentibus ad illudendum & flagellandum, sic & ascenderunt Apostoli & Martyres. O Domine quam pulchrum est ferculum! sed ascensus arduus, quis ascendet per illum? sed nolite diffidere, nam media charitate constravit propter filias Jerusalem tenellas & delicatas, sanguinem in charitatem, crucem in amorem commutavit.* Deinceps enim ista non vivimus tempora, (saltem in hisce Christianismi partibus) in quibus fideles ad Martyrium quærantur, sed pro pretio gloriæ cœlestis comparandæ sufficit illi divinæ legis, præceptorumque suorum perfecta observantia, quæ omnia in ejus amore fundantur: *Non exigitur hodie à te, O Christiane, mors, non sanguis, non supplicia; ama, & regna; quid facilius quam amare? O quam constrata est via, & quam plana? ut diligendo pervenias, quo pervenit Laurentius patiendo.* Hæc est via illa tegia, quam nobis monstravit Apostolus, quando dixit: *Adhuc excellentiorem vobis viam demonstro,* num forsitan acclivis & ardua est via ista? S. Augustinus super illa verba: *Statuisti in loco spatioso pedes meos,* dicit: *Certe angusta via est, sed quibus? Laboranti angusta est, amanti lata est.* Quod si quis diceret tibi: Si in cœlum intrare desideres, necessum est, ut vivum te inter densæ alicujus sylvæ latebras sepelias, ut sine intermissione in pane & aqua jejunando vivas, ut super nuda carne hispido vestiaris cilicio, ut inter nives & glacies toto corpore nudus contremiscas, ut ad vehementissimos solis ardores torrearis, hæc omnia sine ullo deberes facere fastidio, non solum ne cœlestem Paradisum amitteres, sed etiam ne inexplicabilia inferni tormenta sustinere cogereris. Jam verò nihil horum à te exigitur, non vult Deus, ut tanti tibi constet gloria cœlestis: *Si vis autem ad vitam ingredi, serva mandata.* Et quis est, qui nesciat, quam sit facilis omnium illorum adimpletio? *Diliges Dominum Deum tuum; Diliges proximum tuum; in his duobus mandatis universa lex pendet.*

Ad comparandam gloriam sufficit observantia mandatorum.

1. Cor. 12. v. 31. *Psal. 30. 9.* *S. Aug. ibid.* *Matth. 19. v. 17.* *Matth. 22. v. 37. 38.* *Ibid. v. 40.*

Deum diligentes cœlum consequentur.

9. Pro quibusnam beatum illud Cœlorum Regnum fabricatum esse existimas? Num forte illis tantum, qui pro fidei defensione sudarunt sanguinem? aut illis tantum, qui virginitatis lilium semper illibatum conservarunt? aut qui multas animarum myriades ad salutem converterunt æternam? Verissimum quidem esse dubitari nequit, quod hos omnes valde intensi cœlestis beatitudinis gradus expectent; Verumtamen Apostolus ille, qui ad tertium usque cœlum raptus, oculatus cœlestium rerum à se visarum testis est, de illa ita scribit: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus.* Sed quibus? *Iis, qui diligunt illum,* adeo ut S. Thomas firmiter hanc statuat conclusionem: *Qui plus diligit, majorem locum habebit.*

1. Cor. 2. 9. *S. Thom. in Expos. c. 14. Joan.*

Prosecutio.

10. In finali judicio Judex supremus electos ad dexteram vocans, & reprobans præscitos, in processu & examine nullam faciet aliorum operum bonorum mentionem, præterquam operum misericordiæ duntaxat, ibi enim nulla fiet mentio conversionum, quibus tot Sancti tot animas Paganismi tenebris, quibus involutæ erant, eruerunt. Non adducentur in medium tot suppliciorum carnificinæ, quas Sancti Martyres generoso animo superarunt, non Eremi aut solitudines, quas tot præclari Confessores incoluerunt; At vero cur sola ibidem charitatis opera recensebuntur? quia nimirum, ut habet tritus ille Apostoli textus: *Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, &c.* Nullum opus, quantumvis heroicum illud sit & sanctum, alicujus valet, nisi fuerit vero Dei amore informatum; Hic solus est, qui aditum indulget in Regnum cœlorum, ut omnium reproborum ora maledica obmutescere faciat; hi enim aliàs facile se excusare possent, dicendo, se carere scientia ad animarum conversionem necessaria, vel complexione nimis debili se esse, quam ut possint longa exercere jejunia, pecunias sibi deesse ad faciendas eleëmosynas & festa celebranda, aut ad faciendas orationes tempus illis minimè suppetere; at vero *Nec est, qui se abscondat a calore ejus, nec est, qui possit se excusare, quin eum diligere non possit,* inquit Hugo Cardinalis. Jansenius ait: *De quibus nemo se facile excusare potest, hujusmodi dilectionis enumerat*

1. Cor. 13, 1. *Nemo se excusare potest à dilectione.* *Ps. 18, 7.* *Hug. Card. ibid.* *Jans. c. 127. Conc.*

opera,

opera, qua omnibus competere possunt. Paulus de Palatiis super Matthæum ait: *Nec audire pigeat causam, cur Dominus solam charitatem & misericordiam delegit, cui possessionem regni tribueret; causa est, quia nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, at sola charitas deduxit Christum ad nos, igitur sola charitas efferet nos ad Christum.*

Paul. de Palat. in Matt. ibid.

Charitas in cœlos aditum præbet.

11. D. Chrysologus obstupescit, quod increata Sapientia dubia hæreat & perplexa quoad id, cui Regnum cælorum comparandum veniat: *Audistis qualiter admodum grano sinapis tota Regni cœlestis comparata est magnitudo; Sic enim ait Dominus: Cui est simile Regnum Dei? & cui simile æstimabo illud? Cum dicit, cui est simile? quasi quærentis indicat & prodicit affectum; Et ille solus Verbum, scientia fons, dicendi flumen, qui omnium corda rigat, sensus aperit, ingenium dilatat, in invenienda similitudine nunc laborat? sed quid invenerit, audiamus: Simile est, inquit, Regnum cælorum grano sinapis, quærens in cœlo & in terra nil invenit, nisi granum sinapis, in quo potentiam totam superna dominationis includat, & illud Regnum singularitate potens, æternitate felix, Divinitate fulgens, diffusum toto cœlo, tota terra dilatatum, in grano sinapis coarctat & includit angustias!* Quodnam igitur est hujusce similitudinis mysterium, qua Sapientia increata adeo minuto grano cœlestem comparat Paradisum? S. Augustinus de sinapi scribit: *Cibum flammei saporis exhalat, & tanto ferveris calore succenditur, ut mirum sit, in tam frivolis tantam ignem fuisse conclusum.* Albertus Magnus super hanc parabolam scribens, de hoc semine dicit: *Est vaporativum per spiritus charitatem;* Cum itaque charitatis & amoris Dei quidam sit typus, meritum non est, quod universum cœlorum Regnum tam modico grano simile esse dicatur; quia minimus charitatis gradus sufficit ad constituendum aliquem possessorem æternæ beatitudinis; & hoc est, quod Salvator noster dicere voluit, quando ait: *Ecce enim Regnum Dei intra vos.*

D. Chrysol. serm. 98.

Matth. 13. v. 31.

S. Aug. serm. 81. in Append.

Alb. Magn. ibid.

Luc. 17. 21.

12. S. Thomas ad mendicum Lazarum se reflectit, de quo S. Lucas ait: *Cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, quasi dicat, inquit Angelicus Doctor, quod projicis de mensa, hoc præbe in eleemosynam, fac damno lucrum.* Etenim si id ipsum, quod alias tamquam vile, & lautæ mensæ tuæ superfluum abjicis ex motivo compassionis pauperi erogaveris, æternam tibi retributionem exinde comparare poteris. *Qui dederit esurienti panem,* inquit Chrysologus, *dabit sibi regnum, negabit sibi fontem vitæ, si neget aqua calicem qui negarit, amore pauperis Deus suum Regnum vendit, & ne emere illud omnis homo possit, fragmentum panis ponit in pretium, quia vult habere omnes, qui tantum petit pretii, quantum hominem scit habere; Deus regnum suum fragmento panis vendit, quis excusare poterit non ementem, quem tanta vilitas venditionis excusat?*

S. Th. in Cat. in Luc. c. 21.

Cœlum vili venditur pretio.

13. In S. Matthæo describitur illa ab æterna & prima veritate facta promissio. *Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, ... Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* In S. Matthæo eadem quidem propositio adducitur, sed additur insuper: *Calicem aquæ frigidæ tantum,* ad quidnam obsecro illa hujus circumstantiæ expressio deservit? quid refert, an aqua frigida sit, vel non? S. Leo ait: *Qui sitienti pauperi calicem aquæ frigidæ ministrarit, mercedem est sui operis adepturus, tanta servis suis Domus ad obtinendum Regnum suum præparavit compendia, ut etiam præbito aqua, cujus usus gratuitus atque communis est, præmio non careret, quod ne ulla intercluderet difficultas, de aqua frigida forma est proposita pietatis, ne putaret se mercede caritarum, eas de calefactione potui lignorum impedimentum defuisset, de quo tamen calice non frustra admonet Dominus, ut in nomine ipsius præbeatur, quia hæc qua per se sunt vilia, fides efficit pretiosa,* vel addere possumus: *Charitas efficit pretiosa.*

Prosecutio.

Marci 9. v. 40.

Matth. 10. v. 42.

S. Leo ser. 6. de Quadr.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Ostenditur Salvatorem non omnes obligare voluisse, ut per eamdem passionis viam Cœlum transeant, per quam illud ipse obtinuit, sed multas aperuisse vias faciles, per quas cujuslibet status & conditionis homines transire possint ad æternam salutem.

THEMA.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Joan. 14. ỳ. 2.

1. Circa horum verborum legitimam intelligentiam sciendum est, quod Christus prius Apostolis suis prius dixerit: *Non turbetur cor vestrum;* ac demum subjunxerit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt:* at vero quænam Apostolis esse potuit contristandi occasio, quando Redemptor noster illis aliud nihil dixerat, unde contristari possent, quam: *Quia vado parare vobis locum,* quod idem erat, ut Cardinalis Toletus exponit, quod *aperire januam cœli?* Pro cujus difficultatis elucidatione sciendum est, quod hisce verbis: *Vado parare &c.* ut idem Cardinalis subjungit, alia quidem adhiberi posset explicatio, ut videlicet eumdem sensum habeant, ac si diceretur: *Vado solvere pretium mansionum, seu vado ad crucem; Nonne hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* quod coincidit cum Glossa S. Thomæ Aquinatis dicentis: *Vado demonstrando eis viam ad locum eundi;* unde Michæas prædixit: *Ascendet enim pandens iter ante eos;* quando enim hæc verba dixit: jam properabat ad Crucem.

In cœlum per viam crucis ivit Jesus.

Joan. 14. v. 2.

Joan. 14. v. 2.

Tolet. ibid.

Luc. 24. 26.

S. Thom. in Ioan.

Michææ 2. v. 13.

2. Porro idem cœlestis Magister alia quadam vice præsentibus Apostolis dixit: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in Regnum cœlorum; facilius est Camelum per foramen acus transire, quam divitem intrare in Regnum cœlorum;* qua terribili sententia percepta, mutuo se aspicientes dixerunt: *Quis ergo poterit salvus esse?* at vero numquid Petrus omnium Coapostolorum nomine dixerat: *Ecce nos reliquimus omnia?* Quomodo igitur verba Salvatoris illis metum aliquem periclitandi à salute injicere potuerunt? Dicendum igitur, quod non tam ex propriæ perditionis metu dixerint, quam ex charitate erga proximos extimulati petierint: *Quis ergo poterit salvus esse?* Idem ergo in præsenti occasione asserere possumus, quod tametsi quoad seipsos Discipuli ad Christum in crucem usque consectandum prompti fuerint, hæc tamen crucis via ipsis quoad multarum animarum salutem valde difficilis & ardua visa fuerit, utpote quæ tanto spiritu, tantaque virtute prædita non erant, ac proinde benignissimus Salvator illos consolaturus, dixit illis: *Non turbetur cor vestrum; In domo Patris mei mansiones multæ sunt,* quasi diceret: Non desunt multæ aliæ viæ, per quas ad domum æter-

Matth. 19. v. 23. & 24.

Præter viam crucis aliæ sunt viæ in cœlum.

Ibid. v. 25.

Matth. 19. v. 27.

Ioan. 14. v. 2.

æterni Patris mei, in qua multæ mansiones sunt, perveniri possit.

S. Thom. ibid. Diversæ sunt participationes beatitudinis juxta intensionem charitatis.

3. S. Thomas pro horum verborum: *In domo Patris &c.* explicatione dicit: *Sciendum, quod cum uniuscujusque domus sit, in qua habitat, illa dicitur Domus Dei, in qua habitat Deus; Deus autem habitat in Sanctis: Quod ipse Deus sit Domus, habetur 2. Cor. 5. Domum habemus à Deo non manufactam &c. & hæc domus est gloria, qua Deus est; Mansiones multæ sunt, id est, diversæ participationes beatitudinis ipsius, quia qui plus diligit, & plus cognoscit, majorem locum habebit; Diversæ ergo participationes divinæ cognitionis & fruitionis, sunt diversæ mansiones.* Amor enim & charitas plus vel minus intensa, nobis in illo regno proportionaliter thronos gloriæ præparant plus minusve sublimes; Hujus autem amoris status quilibet hominum, omnisque vocatio capax existit.

S. Aug. ibid. in Ioan. *Ioan. 14. 3.*

4. S. Augustinus super illa verba: *Si abiero, & præparavero vobis locum*, dicit: *Desiderium dilectionis, præparatio est mansionis*; Solum enim Deum amandi, & proximos Deo gratos efficiendi desiderium, ad æternas illi mansiones præparandas sufficit. Non solum in eremis, in equuleis, in catastis, in claustris regularibus Deum amandi, nostramque erga ipsum charitatem demonstrandi occasio adest, verum etiam in omni tempore, in omni loco, in omni ætate, in omni professione. *Nec est qui se abscondat à calore ejus.* *Psal. 18. 7.*

Pulcher conceptus.

5. Idem quoque argumentum sequentis figuræ confirmabit elucidatio; Quippe Ægyptus quidem mundi typus erat, sicut terra promissionis cœli; populus Israël autem figurabat electos; quem populum è duræ servitutis vinculis ereptum, sicut pedibus mare rubrum transvagare fecit, adeo ut non tam mare, quam floridum quemdam hortum transire videretur; Siquidem populo Israelitico transeunte diversa florum genera è fundo maris progerminare conspiciebantur: *In mari rubro via sine impedimento, & campus germinans, de profundo.* *Cap. 19. 7.* Cur obsecro fundus maris, quem Israelitæ pertransierunt, virescens floribusque præter omnem rerum ordinem apparuit? Nimirum ne Israëlitæ visis utrimque maris rubri undis in montium morem intumescentibus, pavore nimio consternarentur; *Omnia in figura contingebant illis*; virga etenim Moysis, quæ populo per mare rubrum iter pervium fecit, crucem Christi designat, quæ viam nobis reserat Paradisi, unde de cruce canit S. Mater Ecclesia, quod fuerit *in virga Moysi primitus præfigurata*; Hæc autem crucis via merito unumquemque deterrere potuisset, quo minus illam quis ingredi auderet, nam ut super illa Redemptoris nostri verba: *Ego sum via*, Hugo Cardinalis inquit: *Via hæc dicitur ferrata pro clavis crucis; signata pro ipsa cruce, ut omnibus appareat, sicut ponuntur cruces in capitibus viarum; etiam dicitur lapidea, pro lapidibus quos in Christum projecerunt*; ac proinde ne via hæc nimium difficilis & ardua, via clavis, spinis, flagellis, aliisque tormentis plenissima Christi fidelibus nimium terrorem incuteret, Deus hoc passionis suæ mare rubrum, quod nobis transvadandum est, flores allicientes & recreantes progerminare voluit, dicens: *Non turbetur cor vestrum*; vos crucem intuemini horridam, sed considerate pendentem in illa Redemptorem, qui de se ipso dicit: *Ego flos campi*, quique non sine mysterio, hunc cruci suæ titulum inscribi voluit: *Jesus Nazarenus*, quod idem est ac *Salvator floridus*.

Ioan. 14. 6. *Hug. Card. ibid.* *Ioan. 14. 1.* *Cant. 2. 1.*

In cœlo diversi sunt beati.

6. Verum quidem est, quod Christus unicuique nostrum crucem bajulandam imponit, dum ait: *Si Quis vult post me venire, tollat crucem suam*; *Luc. 9. 23.* Notandum tamen est, quod non dicat: *Tollat crucem meam, sed suam*, ut bene S. Thomas de Villanova observat, dum ait: *Non meam injungo, ait Dominus, sed tollat suam, levem, & facilem.* Venerabilis Beda in cœlestem illum & immarcescibilem hortum oculos dirigens, floridasque illius areolas considerans, ait: *Floribus ejus nec rosæ nec lilia desunt; in cœlestibus castris pax, & acies habent flores suos.* Non omnes quotquot in cælo sunt illibati flores, sanguinis purpura tinctæ rosæ sunt, sunt etiam ibi lilia, sunt Hyacinthi, sunt violæ, quia non omnes Cœlites Martyres sunt, & Confessores, sunt virgines, imo sunt in deliciis continuo nati & educati Reges & Principes.

S. Thom. de Villan. Conc. 3. de uno Mart. *V. Beda ser. 18. de SS.*

Cant. 2. 1. *Hug. Card. in Cant.* Christus innominatus flos est.

7. Hugo Cardinalis super illa verba: *Ego flos campi*, optimè notat, quod Salvator noster non dicat: *Ego sum flos in horto clausus & custoditus*, sed *Ego flos campi*, id est, publico omnium fidelium usui expositus, imo *quo nihil est magis expositum*, quia *vult omnes salvos fieri*, quantum est ex parte sua Omnibus universim in omni ætate, in omni tempore, in omni statu & conditione odorandus & carpendus proponitur, & nulli prorsus absconditur. Advertit idem Hugo Cardinalis; Insuper, quod non specificet, qualis flos sit, an Rosa, vel Narcissus, vel Lilium, aut Viola, &c. *Quia non unico modo floret in Campo Ecclesiæ, sed, ut ita dicam, rubet in Martyribus, candet in Virginibus, viret in Confessoribus, pallet in Pœnitentibus.* *Hug. Card. ibid.*

Viæ diversæ in cœlum.

8. Verum enimverò ut ad mare denuo revertamur, quod sæculi & vitæ præsentis symbolum est, utpote per quam transimus ad æternam: *Hoc mare magnum & spatiosum*; *Ps. 103. 25.* Sciendum est secundo, quod Psalmista apertis verbis dicat, per virgam Moysis non unam, sed plures vias, easque omnes floridas apertas fuisse dicat: *Qui divisit mare rubrum in divisiones.* *Ps. 135. 13.* Cur verò non unam tantum, eamq; satis amplam, & spatiosam omnibus simul transeuntibus aperuit? Multorum est opinio, quam etiam expresse Dionysius Carthusianus profitetur duodecim vias apertas fuisse, ut unicuique ex duodecim tribubus specialis semita præsto esset; *Dion. Carthus. in Psal.* Per quod aliud insinuatur, quam quod per mare rubrum Passionis Christi, quod per mysticam Crucis suæ virgam divisum & apertum fuit, electis non una, sed diversæ viæ & semitæ perambulandæ aperiantur, ut tanto facilius veram promissionis terram ingredi valeant. Unde Hugo Cardinalis ait: *Hoc dividit Deus in divisiones, quia facit de mundo transire ad cœlum diversis & variis modis*; *Hugo Card. in Psalm.* Sicut sunt varii in Ecclesia status, Conjugalis videlicet, vidualis, virginalis, & religiosus; Sunt item vocationes in ea diversæ Prælatorum, subditorum, & plurium aliorum cujuslibet professionis & Ordinis, qui omnes & singuli, singulas quoque vias suas habent, per quas æternam ingrediantur beatitudinem.

1. Tim. 2. 4. Quasi omne genus hominum intrare potest.

9. *Qui omnes homines vult salvos fieri*, inquit de Salvatore nostro S. Apostolus, *Voluntate scilicet antecedenti, non consequenti*, ut scholæ loquuntur, ac proinde *Regnum cælorum sagenæ simile esse dicit, ex omni genere piscium congreganti.* *Matth. 13. v. 47.* Postquam Salvator noster post passionem suã, Discipulis suis dixisset: *Mittite in dexteram navigii rete, ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram plenum magnis piscibus, centum quinquaginta tribus*, *Joan. 21. v. 6. v. 11.* quo numero omnes principaliores piscium species denotantur, ut sanctus Hieronymus,

quis

quia tot præcise sunt piscium species, & non plores; Erat autem piscatio isthæc præludium quoddam ejus capturæ sive piscationis, qua Apostoli mediante prædicatione sua ex omnibus populis, ætatibus, conditionibus, sexibus, & professionibus hominum innumeras erant capturi animas. *Nihil remansit ineptum*, inquit sanctus Hieronymus, *dum & nobiles & ignobiles, divites & pauperes, & omne genus hominum de mari hujus sæculi extrahitur ad salutem.*

S. Hieron. in Ezech. c. 47.

Omnis conditionis homines ad cœnam vocantur.

10. Observastisne aliquando, quinam magnæ illius Cœnæ præparatæ Commensales & Convivæ extiterint. Lucas Burgensis de hac cœna dicit: Convivium ideirco vocat, *quia mentes hominum dulcissima Dei visione satiabit.* Qualitatem autem convivantium Christus illis verbis insinuat: *Exi citò in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles & cæcos, & claudos introduc huc*; at verò quidnam hæ viæ & plateæ, è quibus Cœnam hanc degustaturi congregantur, significare putas? nimirum quia in viis & plateis omnis generis homines congregantur, ideo mysticè innuitur, quòd huic mensæ in Cœlo ingens quædam hominum multitudo ex omni hominum genere congregata accumbet. Similis quoque commissio in illa huic persimili parabola nuptiarum à Rege data fuit, dum ait: *Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias*; ubi Author imperfecti ait: *Viæ sunt omnes professiones hujus mundi, ut puta, Philosophia, militia, & hujusmodi; Dicit ergo: Ite ad exitus viarum, ut cujuslibet conditionis homines vocent.*

Luc. Burg. ibid.
Luc. 14. v. 23.
Matth. 22. v. 9
Aut. imperfecti.

Omnibus apertum est cœlum.

11. Quando Præcursor Christi in deserto regnum Cœlorum vicinum esse annunciabat dicens: *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum*, cujuslibet status & conditionis homines ad eum concurrebant; Dicit enim sanctus Matthæus: *Tunc exibat ad eum Jerosolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabantur?* *Interrogabant autem eum*, ut sanctus Lucas scribit, *& milites dicentes: Quid faciemus & nos?* Ecquid verò præcursorem respondisse existimatis? num fortasse illos à se repulit, illosque dedignatus est audire, prouti forte facere potuisset, eo, quod, ut Poëta canit:

Matth. 3. 2.
Matth. 3. 5.
Luc. 3. 14.

Nulla fides pietasque viris, qui castra sequuntur?

Absit, ut hoc faceret, quinimo & ipsis Cœlum apertum esse ostendit; *Et ait illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti estote stipendiis vestris.*

Luc. 3. v. 14.

Probatur Scripturæ locis.

12. Præterea, si clare videre vultis, qualiter Christus nullum prorsus hominum genus à Cœlorum regno excludat, observetis velim, quibus allusionibus utatur, quotiescumque in Ecclesiæ suæ annalibus aliquam beati & immortalis regni sui similitudinem describere voluit: *Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo*; Ecce tibi ab Agricola desumptam similitudinem; *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus*: Ecce tibi, qualiter nec mulierem panibus pinsendis operam dantem è Cœlo excludat; *Simile factum est regnum Cœlorum thesauro.... quem qui invenit homo, abscondit*; Ecce qualiter & divites debita adhibita cautela cœlesti gloria se dignos efficere possint; *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori*; Igitur & mercatores modum habent, quo salvari possint; *Simile factum est regnum cœlorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo*; Igitur & ij qui Regnis & provinciis præsunt, & sceptra tractant, etiam inter nuptias regnum istud comparare possunt.

Matth. 13. v. 24.
Matth. 13. v. 33.
Matth. 13. v. 44.
Matth. 13. v. 45.
Matth. 22. v. 2.

13. Huc quoque spectat, quod quando supremo Apostolorum Petro, cui claves consignatæ fuerunt regni cœlorum, ingens illud cœlitus dimissum linteum immundis animalibus plenum in ecstasi monstratum fuit, ipsomet dicente: *Ego eram in civitate Joppe orans, & vidi in excessu mentis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initiis summitti de Cœlo, & venit usque ad me.* Finis visionis illius unicus hic erat, ut scilicet claviger æthereus ex hac visione doceretur, quod nulli quantumvis enormi peccatori janua regni cœlestis observanda vel claudenda sit, dummodo talis ad veram & synceram redeat pœnitentiam: *In quod intuens considerabam & vidi quadrupedia terræ, & bestias, reptilia & volatilia Cœli, audivi autem vocem dicentem mihi: Surge Petre, occide & manduca*; Quod cum Petrus facere detrectaret, eamdem vocem idem omnino præcipientem binis ternisve aliis repetitis vicibus distinctè audivit: *Hoc autem factum est per ter, & recepta sunt omnia rursum in Cœlum.* Qua visione habita relecta urbe Joppe, Cæsaream versus se recepit, claves Cœli veluti manu sua ad eundem locum secum deferens, ut iisdem illud cuidam viro, qui professione miles, religione verò paganus & gentilis erat, aperiret, prout & fecit, quando eumdem una cum tota familia baptismatis unda abluit. Unde hac occasione in magnæ hujusce veritatis testimonium *Aperiens Petrus os suum* (velut ex cathedra loquens) *dixit: In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus, sed in omni gente, qui timet eum, & operatur justitiam, acceptus est illi.*

Act. Apost. 11. v. 5.
Act. Apost. 11. v. 6.
Act. 11. v. 10.
Act. 10. v. 34.
Ibid. v. 35.

Christus nullum respicit statum.

14. Enimvero cum omnis Christi actio, nostra sit instructio, ipsomet de se dicente: *Ego sum via, veritas & vita*; *Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur*, advertendum est, quod ipse Dominus noster in vita sua per triginta tres annos omnis status, ætatis, & conditionis homines conversatione sua sanctificare voluerit, ut per hoc nobis omnes Cœli possidendi capaces esse significaret. Sic enim incarnari voluit ex virgine quadam, ostendendo per hoc, quantopere statum virginalem super omnes alios status diligat; Hanc autem virginem nexu conjugali sancto Josepho adstringi voluit, ad insinuandum, quod sibi nequaquam status displiceat conjugalis; Duodennis existens in medio Doctorum disputationibus assistere, alias quoque sæpius cum Scribis & Pharisæis ac legis Doctoribus familiariter conversati voluit, ut studia literarum & scientias debita cum moderatione, non plus sapiendo, quam oportet sapere, acquisitas approbaret; Item in stabulo inter pastores nasci, eisdemque gaudiosum felicissimæ nativitatis suæ nuntium præ cunctis aliis annuntiari voluit, ut ostenderet se hujus status laboribus deditis paupertatem & simplicitatem nequaquam despicere: *Pater meus agricola est.* In officina sancti Josephi aliquot annis dictum nutritium suum laborando adjuvit, adimplendo illud Davidis effatum: *Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit*; ut hac ratione Artistarum sive Mechanicorum vocationem sanctificaret; Præterea cum Principibus Synagogæ sæpius fuit conversatus, ut Regibus, Magnatibus, Potentatibus, aliisque in hoc sæculo honoratis viris spem daret salutis. Fidem laudavit Centurionis, in ejusque domum ingredi non fuit dedi-

Joan. 14. v. 6.
Joan. 10. v. 9.
Rom. 12, 3.
Joan. 15. v. 1.

dedignatus, ut inde cognosceretis, quod quælibet hominis professio, quantumvis etiam sit periculosa, se per divinæ gratiæ subsidium & assistentiam ad gloriam habilitare queat. Quisnam primus fuit, qui Christo Cœlum Empyreum ingredienti comitatum præbuit? Certum est quod id latro quidam præstiterit, is videlicet, cui Christus in Cruce dixerat: *Amen dico tibi; Hodie mecum eris in Paradiso.*

Luc. 23.43.

Omnibus æqualiter juxta æqualitatẽ charitatis divider præmium.

15. Quando David Rex post devictos Amalecitas victor in Siceleg rediit, orta est inter milites qui ad sarcinarum custodiam remanserant, & alios qui cruento illi prælio interfuerant, gravis de spoliorum participatione controversia, hisce omnirum adversus illos prætendentibus, nullam illis ex patria spoliis partem deberi: *Respondensque omnis vir pessimus & iniquus de viris, qui ierant cum David, dixit: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quidquam de præda, ... sed sufficiat unicuique uxor sua, & filii.* David autem justus Princeps, ambabus partibus rite auditis, controversiam prædictam in favorem determinavit illorum, qui ad sarcinarum & hospitiorum custodiam remanserant: *Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his, quæ tradidit nobis Dominus, ... æqua enim pars erit descendentis ad prælium & remanentis ad sarcinas, & similiter divident.* Origenes historiam hanc nostro proposito applicans considerat, quod illi, qui Davidem ad prælium fuere secuti, religiosos significent, qui mortificationis ferrum in seipsos vertentes implacabile sibi ipsis bellum indicunt; aut vero gladium Verbi Dei vibrantes multas animas convertunt, atque ab inimico infernali liberant, cum inferno continuo præliantur, nec non adversus mundi illecebras & allicientes blanditias: Per illos vero, qui domi ad sarcinarum custodiam remanserunt, sæculares intelligit, quibus ob vocationem suam bonis hisce temporalibus sese applicare incumbit. Terminato prælio, id est, post vitæ hujus, quæ *militia est super terram*, consummationem, religiosi forte se solos spoliorum æternæ beatitudinis participes futuros esse credent, sed se deceptos esse experientur, siquidem Deus verus David declarabit: *æqua pars erit &c.* Et ratio est, quia amor Dei adeo intensus esse, adeoque vehementer ardere potest sub purpura & paludamento regio, quam sub vili aliquo sacco & cilicio. Quot enim Cardinales, Reges, Imperatores, & summi Pontifices in supremo honorum, thesaurorum, & terrenæ felicitatis culmine positi Sancti fuere.

2. Reg. 30. v. 22.

2. Reg. 30. v. 23. Ibid. v. 24. Orig. Hom. 25. in Num.

Job 7. v. 1.

Tam Religiosis quam sæcularibus apertum est cœlum.

16. Deus Moysi Tabernaculum in hanc formam facere præcepit, dicens: *Tabernaculum ita facies; Cortinas de bysso retorta & Hyacintho, ac purpura, coccoque bis tincto, ... facies & saga cilicina undecim ad operiendum tectum Tabernaculi.* Ecce qualiter in Tabernaculo Dei tam chlamydes regiæ, vestes phrygiatæ, purpuræ, gemmæ, quam rudes sacci & cilicia inveniantur, ad denotandum, quod in cœlo (quia *omnia in figura contingebant*) non solum religiosi regnent, verum etiam sæculares, illi nimirum, qui in mundo regnarunt. Unde David, qui Rex erat, die quadã ad Deum se vertens, curiose eumdem interrogavit dicens: *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo?* Et quid ipsi responsi loco repositum fuisse existimatis? Num forte Spiritus Sanctus illos solum in monte sancto quieturos esse dixit, qui vitam suam cum filiis Prophetarum in Carmeli rigoribus transegerunt? aut vero qui vestiti Ephod in templo ejus ministrarunt: Nequaquam, inquit Spiritus Sanctus, ita erit, sed in cœleste tabernaculum admittetur omnis ille, *qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam; Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua, nec fecit proximo suo malum;* Hujus autem faciendi omnes capaces sunt, cujuscumque sint status.

Exod. 26. 1.

Psal. 14. 1.

Ibid. v. 2. 3.

Devote vivere ubique possumus.

17. S. Apostolus dilecto suo Timotheo ita inter alia scribit: *Volo viros orare in omni loco, levantes puras manus, sine ira & disceptatione.* In qualiber vero Academia, in qualibet officina, in qualibet platea, in quovis agro cor & mentem ad Deum elevare, eamdemq; divino ejus amore accendere possumus, hocq; facientes, sequetur insuper quod puras manus habebimus, id est, quod vitam agemus immaculatam & irreprehensibilem; *Levantes puras manus sine ira, & disceptatione,* pacem denique & charitatem ubiq; amare & fovere possumus: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.*

1. ad Tim. 2. v. 8.

1. ad Tim. 2. v. 8.

Matth. 5. 9.

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Aditus ad cælum facilis est, cum Christus illud nobis magna cum aviditate offerat dicendo: Regnum Dei intra vos est; Circa quæ verba variæ adducuntur observationes.

THEMA.

Ecce enim Regnum Dei intra vos est. Luc. 17. v. 21.

Christus nos cohæredes fecit sui regni.

1. SAlvator noster, qui, ut Angelicus Doctor de illo scribit: *se regnans dat in præmium,* lucidius nobis insinuare non poterat, quam dum nobis claris verbis, *Regnum Dei intra nos esse,* affirmavit: *Ecce regnum Dei intra vos est.* Observastisne aliquando, quanta cum aviditate Deus semper ad hoc inclinatus fuerit, ut nos gloriæ faceret participes? Terreni Reges non compatiuntur secum unius ejusdemque Regni vel Dominii consortes; sed potius illos semper, quoad possunt, excludunt: Quia *Regnum non capit duos*; Filii quoque ab eodem Patre progeniti, licet inter se germani sint fratres, in adeunda tamen hæreditate paterna soli semper esse mallent, ut potentiores opulentioresque evadant: at vero Salvator ad cœleste Regnum suum ascendens nos omnes non sine mysterio fratres appellavit, dum ait: *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum; si autem filii, & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi;* nam ut sanctus Cyprianus ait: *Hoc gloriam unigeniti dilecti accumulat; quod beatitudinis suæ non patitur solitariam esse magnitudinem, sed addidit fratres, non qui minuant quasi in plures divisam excellentiam, sed altitudinem divitiarum exornent participes.*

Luc. 17. 21.

Ioan. 20. 17. Rom. 8. 17.

S. Cypr. ser. de Ascens.

Apertum est ostium cœli.

2. Quando Martyrum primicerius Stephanus, suum inter saxa pro Christo effudit sanguinem, Christus aperta cœlestis Paradisi janua obviam ei processit: *Intendens in cælum, vidit gloriam Dei. Ecce video cælos apertos; & Jesum stantem;* ubi B. Petrus Damianus ait: *Movet me hæc intentio, quæ de cordis puritate transfusa vim facit cælis, & ad ipsum Divinitatis consistorium penetrat & attingit; cæli aperiuntur, gloria Dei videtur.* Sanctus Joannes quoque se cœlum coram se apertum vidisse, atque ut illuc ascenderet, invitatum fuisse testatur, dum ait: *Ecce ostium apertum in cælo, & vox prima, quam audivi, tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, & ostendam tibi.*

Act. 7. 55.

S. Pet. Dam. ser. de S. Stephano.

Apoc. 4. 1.

3. Sal.

Cœlo desponsari possumus. *Matth. 6. v. 10.*

3. Salvator noster per operationem quotidianam à se nobis traditam orandi modum docere volens, inter alias petitiones, hanc quoque nos Deo proponere voluit: *Adveniat regnum tuum*; non jubet ut dicamus: *Veniamus & nos in regnum tuum*; sed veniat regnum tuum ad nos, quasi Paradisus cœlestis majori flagret desiderio, ut ad nos veniat, quam nos in illud ingredi, illoque gaudere & perfrui desideremus; Et revera S. Joannes in Apocalypsi Jerosolymam cœlestem sicut sponsam egregie ornatam de cœlo descendentem conspexit, ut à nobis videretur, nosque excessiva & superemineriti pulchritudine sua in sui desiderium pelliceret: *Vidi... Jerusalem descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo*; at vero inquies fortasse; si vera est illa propositio: *si vis apte nubere, nube pari*, qua ratione igitur, cum gloria desponsari poterimus, inter quam & nos tanta est disparitas? Respondeo igitur, priusquam nos gloriæ desponsemur; ipsa nos prius mira venustate adornat, suisque thesauris nos locupletat.

Apoc. 21. 2.

Apoc. 4. 11. *Deus ad gloriam dat gratiam.* *Joan. 15. 5.*

4. S. Ambrosius super illa verba: *Dignus es Domine Deus noster, accipere gloriam, & honorem, & virtutem*, quærit, qua ratione Deus à nobis gloriam recipere potest, quandoquidem nos hanc ab illo recipere debeamus, qui dicit: *Quia sine me nihil potestis facere*; Si Sancti sine Deo nihil possunt facere, quid possunt dare illi? Et respondet: *Dat Deus Sanctis suis, unde ipsos remuneret, regnum namque cælorum Deus promisit Sanctis suis, attamen si pretium bonorum operum pro eo dederint, & quia electi hoc pretium non habent, nisi ab ipso accipiant, ipse dat pretium, unde ab ipso amant, vitam æternam.* Deus noster itaque nobis dat gratiam, qua mediante digni efficimur, juxta mensuram quippe gratiæ, gloria pariter confertur, hancque gratiam Deus de cœlo in animas nostras summa cum abundantia depluit; Ideoque verificatur, quod *Regnum Dei intra nos est*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit: *Regnum gratiæ*; Hoc etenim regnum numquam nobis deesse potest, quia axioma Theologicum est: *Facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam.*

S. Ambros. T. 5. in c. 4. *Luc. 17. v. 21.* *Hug. Card. in Luc.*

Joan. 14. 2. *diversimode.* *S. Thom. in Joan. 14.*

5. Doctor Angelicus super illa verba: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*, sequentem adducit similitudinem; Dicit enim: Idem est, quod omnes beati vident, & quo omnes fruuntur, sed diversimode videbitur & amabitur; simile est; ac si aliquis præberet alicui fontem, ut ad libitum omnes biberent, de quo, qui majus vas haberet, plus acciperet, qui minus, minus; unus fons ex parte sua est, sed non eadem mensura recipientium. In nobis positum est, quod ingens ad hunc fontem vas deferamus, quia *esurientes implevit bonis*; *Sitientes venite ad aquas.* Mulier illa Samaritana subito ut audivit Christum dicentem: *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam*, protinus ex muliere fornicaria effecta est sancta, dixitque: *Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam*; *Reliquit ergo hydriam suam mulier*; Ubi Sanct. Augustinus inquit: *Projecit ergo hydriam suam Samaritana, quæ jam non usui, sed oneri fuit, avida quippe desiderabat aqua illa satiari*: Et quia salutarem hanc aquam in cor & animam suam imbiberat, *ideo projecit hydriam.*

Luc. 1. v. 53. *Isa. 55. v. 1.* *Joan. 4. 14.* *Jo. c. 4. 15.* *Joan. 4. 28.* *S. Aug. T. 15. in Joan.*

Facilis ad Cœlum aditus. *Isa. 2. & 2.*

6. Isaias Propheta de legis Evangelicæ statu tractans, æternamque beatitudinem adumbrare volens ita scribit: *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, & elevabitur super colles*, id est, ad cœlum Empyreum, quod omnibus cœlis superius existit: ita verò noteris velim, qualem ingressi sint viam, qui eo ascensuri erant. *Et fluent ad eum omnes gentes*; si dixisset: *Ascendent*, facili negotio intelligi potuisset, jam verò dicit, *fluent*, quod indicat torrentem quemdam deorsum fluentem. Rupertus Abbas Tuitiensis Spiritum Sanctum hisce verbis magnam facilitatem indicare voluisse dicit, qua animæ in nova Lege Evangelica gratiæ in cœlum ascendere poterunt: *fluent, id est, plano itinere ibunt*; sicut enim aqua deorsum quasi ad centrum suum facillimè labitur, ita quoque vult dicere, animæ modo quodam facillimo ad cœlum conscendunt.

Isa. 2. v. 2. *Rup. Abb. l. 1. c. 14. Isa.*

Per D. gratiam. *Matth. 10. v. 7.*

7. Christus Apostolis suis præcepit, ut regnum cœlorum in propinquo nobis adesse prædicant: *Euntes autem prædicate dicentes, quia appropinquavit regnum cælorum*; at verò ex quo regnum cœlorum immobiliter subsistit, qua ratione nobis propinquius fieri dici potest; adhæc cum universa terræ machina in comparatione ad cœlum Empyreum, arenæ granum quoddam sit valde exiguum, dicere quod regnum cœlorum terræ appropinquet, idem est, ac si diceretur, quod sol alicui ignis scintillæ, vel mare modico alicui rivulo appropinquet; Cui difficultati non nisi per assumpti thematis verba responderi potest: *Regnum Dei intra vos est*; id est, ut S. Bonaventura ait: *per divinæ gratiæ oblationem*, quæ quidem facta fuit in Adventu Christi; unde Sancta mater Ecclesia in Epistola primæ Missæ Nativitatis Christi utitur verbis illis Apostoli ad Titum: *Apparuit gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus.* Etenim animæ electorum quando in veteri Testamento migrabant è corporibus, non solum in cœlum non ascendebant, quin potius descendebant in centrum usque terræ, sive in sinum Abrahæ; cum tamen in Lege gratiæ, mox ut à corpore solutæ sunt, dummodo purgatæ inveniantur, in cœlum rectà demigrant, adeoque *regnum Dei intra nos est*, dum in gratia & amicitia Dei constituti sumus.

Luc. 17. 21. *S. Bonav. in Luc.* *Tit. 2. v. 11.* *Juxta Luc. 17. v. 21.* *Luc. 11, 20.*

8. Didacus Stella verba illa sancti Lucæ: *Pervenit in vos regnum Dei*, ponderans, hanc adfert similitudinem: *In hoc præcipue regnum Dei est mirabile*, inquit; *nam quando quis in extera proficiscitur regna, dicitur abiisse in Regnum Franciæ vel aliud quodvis, non tamen recte diceretur venisse regnum Franciæ in illum: verum cum regnum Dei prius in hominem veniat, quam homo in illud ingrediatur, optimè dicitur ad nos venisse regnum Dei, tunc enim regnat in homine, cum homo suscipit illud per fidem & charitatem.*

Did. Stella in c. 11. Luc.

Diversæ explicationes thematis.

9. Terreni quidem Reges potentia sua mediante in subditos imperium obtineot, tardò tamen in voluntates eorum dominium habent, *raro aut numquam eorum voluntatibus dominantur, sed modus, quo nobis Deus dominatur, est totum sibi subjicere hominem, & in animam per amorem sese intromittere*; adeoque quando Deus est in corde & anima nostra, in eadem Paradisum, qui regnum ejus est, habere dicimur: *Regnum Dei intra nos est*, siquidem ipse est, qui beatum efficit ipsummet Paradisum; *in quem desiderant Angeli prospicere.*

Luc. 17, 21. *1. Petr. 1. v. 12.*

10. Venerabilis Beda super illa verba: *Regnum Dei intra vos est*, inquit: *Regnum Dei seipsum dicit*; ac proinde animæ illæ electæ dicebant: *Fecisti nos Deo nostro regnum, . . . & regnabimus*, quo sensu etiam Stella concludit dicens: *Quapropter regnum Dei prius ad nos venit, quam nos*

V. Beda in Luc. *Apoc. 5. 10.* *Did. Stella. Ibid.*

deveniamus ad illud, quoniam Dominus, qui est regnum nostrum, bonum nostrum, & hereditas nostra, venit ad nos, & habitat in nobis per gratiam, & a nobis diligitur per charitatem.

51. Similiter quando sacratissimo Christi corpore cibamur, in veritate tunc dicere possumus: *Regnum Dei intra nos est*, non solum, quia *Christus sumitur, & futura gloria nobis pignus datur*, verum etiam quia ipse est ipsissimum regnum beatum, ad quod aspiramus. Unde Clemens Alexandrinus de hoc Sacramento tractans, hoc illud epitheto circumscribit: *Regno Dei digne degustato.*

Clem. Alex. l. 1. pædag. cap. 2.

12. Sanctus Paulus ad Romanos scribens, in quo regnum Dei consistat, optime explicat, dum ait: *Non est regnum Dei esca & potus, sed justitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto*; justissima est omnis virtus, inquit D. Chrysostomus. Et quidem sicut hæ & omnes virtutes Christianæ in nostra sunt facultate, dummodo serio illas velimus, ita quoque ab illis in nos bonæ conscientiæ quies derivatur, & gaudium Spiritus Sancti.

Rom. 14. v. 17.

D. Chrys. Hom. 16. in Matth.

13. S. Augustinus *de cognitione vera vitæ*, inquit: *Regnum cælorum, id est, justorum, non urbium mænia, non possessionum prædia, non auri vel gemmarum copia, non supellex varia, sed justitia & pax, & omnimoda gloria in pleno gaudio creditur, quod de visione æterna charitatis, & de societate Angelorum & Sanctorum habetur*; idque sanctus D. exinde probat, quia si Deum haberemus nobiscum, illum intuendo facie ad faciem, haberemus utique in nobis Paradisum, unde in tantum in hac vita Beatitudine non gaudemus, in quantum, quoadusque vivimus, clara hac Dei visione privati sumus: *idcirco nunc extra regnum cælorum esse dicimur, quia hac visione privamur.*

S. Aug. T. 9. c. 44.

14. Idem quoque sanctus Doctor in sermone quodam illam orationis quotidianæ petitionem: *Adveniat regnum tuum*, ponderans dicit: *Tunc venit regnum Dei, quando estis gratiam ejus consecuti, ipse enim ait: Regnum Dei intra vos est.* Felicissimum hocce nuntium non est annunciatum Veteris Testamenti fidelibus, sed Legis Evangelicæ & gratiæ consortibus, quia Sacramenta, per quæ divina gratia confertur, à Christo fuerant instituta. Albertus Magnus in Commentariis super Joannem, glossans hunc textum: *Quo ego vado scitis, & viam scitis*, dicit; *Viam scitis, quia ego sum ostium & via; non est alia via ad Beatitudinem, nisi ego in sacramentis, quæ perfeci, & verbis, quæ docui, & exemplis, quæ præbui; per me si quis introierit, salvabitur, & pascua inveniet.*

Matth. 6. v. 10. S. Aug. ser. 5. in Append. de divers.

Joan. 14. 4. Alb. Magn. in c. 14. in Joan.

15. *Regnum Dei intra vos est*, id est, ut Hugo Cardinalis declarat, *bona conscientia*; quando enim homo animam puram & immaculatam habet conscientiam, quam nullius culpæ remorsus discruciat. *Regnum Dei in manu sua repositum habet*: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Doctor Angelicus, postquam determinasset in visione Dei beatitudinem nostram consistere, protinus subjungit: *Ad hanc disponitur homo per munditiam*; ac proinde Psalmista ait: *Beati immaculati in via, qui ambulant in Lege Domini*; *quanto enim quis habet cor* (inquit sanctus Thomas) *magis elevatum à terrenis, tanto magis & perfectius Deum videbit.*

Luc. 17, 21. Hug. Card. in D. Luc.

Matth. 5, 8.

Ps. 118. v. 1. S. Th. in c. 14. Ioan.

16. In Historia sancti Ludovici Regis Franciæ signum notatur, è quo in primis hujus sancti Principis, tenerisque annis clarè satis dignosci poterat, ipsum potius ad cœleste, quam ad terrenum regnum aspirare: *Statim à primis annis magnam cœpit futuri ejus veri regni, id est, sanctitatis spem omnibus præbere Ludovicus, adeo ut nullum in vita sua lethale scelus nunquam admisisse existimetur.* Sanctus Augustinus super allegata Psalmistæ verba, scilicet: *Beati immaculati in via &c.* ita scribit; *ut quid ergo nobiscum agitur, ut velimus quod velle non possumus; nisi quia omnes quidem beatitudinem concupiscunt, sed quomodo ad eam perveniatur, plurimi nesciunt? ideoque hoc docet iste, qui dicit: Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini, tamquam diceret, scio quid velis; Beatitudinem quæris; si ergo vis esse beatus, esto immaculatus; sed ubi erit quisq; immaculatus, nisi in via? in qua via, nisi in lege Domini? Beatus dives*, inquit alibi Sapiens, *qui inventus est sine macula.* Sanctus Bernardus lib. de Conscientia c. 4. ait: *Futuræ beatitudinis non est utilius remedium, nec certius testimonium, quàm bona conscientia.* At vero ubinam invenitur homo ille, qui intra triginta, quadraginta, sexaginta annorum decursum immaculatus omnisque labis prorsus expers constanter vivere possit? *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: si dixerimus, quoniam peccatum non habemus*, inquit Sanctus Joannes, *ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*, at vero quidnam quoad hoc per Christi Redemptionem lucrati sumus? *Sanguis JesuChristi emundat nos ab omni peccato*; hujus autem sanguinis pretium sunt sacramenta, quæ nos mundant, & immaculatos efficiunt.

Clichtovæus.

Qui vult esse beatus sit vitæ immaculatæ.

S. August. in Psal. 118. conc. 1.

Ps. 118. v. 1.

Eccli. 31. v. 8.

Sacramenta nos mundant.

Ps. 50. v. 7.

S. Ioan. 1. v. 8.

S. Joan. 1. v. 7.

17. Præterquam quod B. Chrysologus aliud nobis peccata diluendi remedium innuit, illorum videlicet ex vero Dei amore detestationem. *Tenera militia*, inquit, *delicati conflictus est, amore solo de cunctis criminibus deportare victoriam.* Considerate igitur quam facilem nobis Deus noster Cœli viam reddiderit, quando etiam peccata, (quæ scopuli sunt periculosissimi, ad quos navis animæ nostræ allidens in perditionis pelago facile naufragatur) per ferventis contritionis actus detestata, ad conscendendum in Paradisum scalæ loco deserviunt. Sanctus Hieronymus super illa Psalmistæ verba: *Benedictus Dominus die quotidie, prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum; Deus noster, Deus salvos faciendi*; dicit: *Prosperum iter, quia ab ipso salvamur; prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum; securus esto peccator, Deus adjuvat nos, & cooperatur nobis; salutarium nostrorum: bene dixit pluraliter salutarium, quod quanta peccata commisimus, tot & salutes habemus*; at verò, inquies forsitan, numquid peccata nobis aperiunt Infernum? quomodo igitur nobis aperire cœlum possunt? Sanctus Augustinus ad hoc respondet dicens: *De vitiis nostris scalam nobis facimus, si vitia ipsa calcamus, elevabunt nos, si fuerint infra nos.*

D. Chrysol. serm. 94.

Vitia conculcata scalæ loco deserviunt in Paradisum.

in Psal. 67. v. 20. & 21. S. Hier. ib.

S. Aug. ser. 176. de temp.

58. *Regnum Dei intra vos*, inquit sanctus Cyrillus, *in vestris affectibus, & in potestate vestra est id capere; est enim quilibet homo justificatus per fidem Christi, & virtutibus ornatus regnum obtinere cælorum.* Terrenorum regnorum acquisitio ardua est & difficilis, imò nonnunquam impossibilis, at verò Regnum cœlorum ab unoquoque comparari potest; sinit enim se facile vinci, imò ut paulo ante diximus, ultro citroque se unicuique nostrûm offert: *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* O quanto facilius cœli quàm terræ gloria acquiritur? Hæc etenim à voluntate nostra non dependet.

S. Cyrill. in Cat. S. Tho.

Cœlestis gloria facile acquiri potest.

Matth. 11. v. 12.

det, imò nec à meritis nostris aliquando, sed potius à fortuna, ab alterius dispositione; ambitio, industria, & labor ad illud acquirendum non semper juvat, non verò sic se res habet, quod attinet æternæ gloriæ consecutionem. Sanctus Valerianus in Homilia quadam, quæ de arcta & angusta via intitulatur, inquit: *Facilem se volentibus præstat*; sed quando? *si non aut vanitas impediat, aut fallax hujusmodi ornatus obsistat.* Superbi quidem mundi gloriam studiosè sectantur, sed sæpe, imò ut plurimum eamdem non assequuntur; Cœlestem verò gloriam sectantur humiles, nec umquam irrito effectu; nam, ut sanctus Bernardus ait: *Arcta est janua regni cœlorum, nec recipit nisi parvos, tumidi repelluntur.* Longe autem facilius est humilem velle esse & ab aliis contemni, quam ab aliis in veneratione & reverentia haberi velle, quin illud in nostra positum est voluntate, hoc in aliena; & ideò inter octo beatitudines nulla est, in qua dicatur; Beati qui ad thesauros, ad imperia, ad voluptates aspirant, & anhelant, bene tamen dicitur: *Beati pauperes,... Beati mites,... Beati qui persecutionem patiuntur,... Beati mundo corde,... Beati qui lugent*; Valde enim durum nobis fuisset, si ad cœlestem gloriam adipiscendam tale quid à nobis postulasset, quod in uniuscujusque nostrûm non fuisset potestate, aut voluntate, pauper verò contemptus, mitis, tribulatus quilibet esse potest.

S. Valerian. Hom. 2.

S. Bern. de Pass. c. 17.

Matth. 5. v. 3. &c.

19. S. Bernardinus in Sermone *de Paupertate*, in Procemio Apologum quemdam adducit Patris cujusdam, qui duas habebat filias, aliam facie valdè decoram, turpem vero valdeque deformem alteram, quarum primam quidem singuli procabantur; aliam verò nemo non abominabatur, qua de re cum hæc apud Patrem querula voce lamentaretur, Pater eam consolaretur, bono eamdem animo esse jussit, subdens, quod primæ nullam assignasset dotem, ipsi vero, id est deformi, omnes suas facultates fecisset dotales, tametsi hæ regnum facile adæquarent. Moxque prædictum Apologum in sensu morali explicans, per Patrem Deum intelligit, per filiam vero apparenter speciosam, prosperitatem mundanam, per deformem vero paupertatem exponit: Hanc turpem filiam qui acceperit in uxorem, promittit ei Deus Regnum suum, dicens: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cœlorum.* Quanto autem facilius est unicuique paupertatem profiteri, quam divitem esse?

S. Bern. in ser. de paup. in proœmio. Pulcher apologus.

Matth. 5. v. 3.

20. Quando duo illi ambitiosi fratres primas à Christo Regni sui sedes postularunt, Salvator eis respondit: *Nescitis, quid petatis*; Et quidem tametsi reliqui petitionem istam animis non admodum æquis auscultarint, & proinde S. Evangelista dicat: *Et audientes decem indignati sunt de duobus; facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major &c.* Sapientissimus tamen eorum Magister, ut hanc in illis febrim, de qua S. Ambrosius ait: *Febris nostra ambitio est*, optimo adhibito remedio curaret, optime illis quanto regna terrena præ cœlestibus Regnis difficilius acquirantur, sequentibus verbis declaravit, dum ait: *Scitis, quia Principes gentium dominantur eorum &c. non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos major fieri, sit vester minister*; Ubi Lyranus ait: *Quia regnum terrenum acquiritur per ambitionem & potestatem, sed Regnum meum per humilitatem.*

Humilitate obtinetur cœlum.

Matth. 20. v. 22.

Matth. 20. v. 24.

S. Ambr. l. 4. in c. 4. Luc.

Luc. 22, 24. Matth. 20. v 25 & 26.

Lyran. ibid. v. 4.

21. B. Laurentius Justinianus tria beatitudinis semina esse, dicit, quorum primum est sui ipsius contemptus: *Æternitatis semina sunt hæc: Contemptus sui, charitatis donum, operam Christi gustus*; è quibus contemptus nostri ipsius in nostra est facultate & libertate positus, sicut etiam amare Deum, eique in præstitis ipsi servitiis placere. S. Ambrosius cæcos illos, claudos, debiles, pauperes ad accubitum sumptuosæ illius Cœnæ, quæ gloriæ symbolum erat, invitatos fuisse considerans, dicit: *Quo ostenditur nobis, vel quod nullum debilitas corporis excludat à regno, rariusque delinquat, cui occasio desit peccandi.*

Sui contemptu charitate &c.

B. Laur. Justin. de obed. c. 26.

S. Ambr. in c. 15. Luc.

22. B. Laurentius Justinianus egregium quemdam format discursum, è quo omnes illos, quibus Salvator Regnum cœleste promisit, magnam illud consequendi facilitatem habere evidenter deducitur; dicit enim inter alia: *Promisit Dominus cœlorum Regnum non divitibus, sed pauperibus; non dominantibus, sed mitibus; non vaneris voluptatibus deditis, sed justitiam esurientibus & sitientibus; non gaudentibus, sed lugentibus; non obscœnis cogitationibus involutis, sed corde mundis; non rixantibus & superbis, sed pacificis; non temporali felicitate florentibus, sed propter justitiam & Domini nostri Jesu Christi dilectionem persecutionem patientibus.* Qui regna mundi moderatur, opus habet, ut sustineatur fidelitate populorum subditorum, patriæ & Provinciarum magnis gravaminibus, thesauris, fortificationibus, munitionibus, annonæ copiosa provisione, & pluribus aliis, quæ magnam in se arduitatem & difficultatem habent, quales difficultates in Regno Dei acquirendo & conservando minimè occurrunt.

Quibus promissum sit Cœlum.

B. Laur. Justin. de instit. Prælat. cap. 20.

23. Theodoretus super illum Psalmi versiculum: *Gloria hæc est omnibus Sanctis ejus*, dicit: *Gloria mater est Sanctitas*; Sanctitas enim & virtutes Christianæ solum requiruntur, ut quis in stabilem Regni illius beati possessionem immittatur, in quo *exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.* *Beatus vir*, inquit alibi idem Psalmista, *cujus est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit*; Ubi Albertus Magnus inquit: *In corde, signanter dicit, ad excludendos illos, qui non volunt intus ascendere gradibus virtutum; sed exterius cum Diabolo gradibus dignitatum*, Isaiæ 14. *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Scalæ igitur & gradus, quibuscum anima in Paradisum cœlestem ascendere debet, non sunt alii, quam virtutes Christianæ, ex quibus in corde hominis scala quædam fabricanda est, quæ in cœlum usque sese protendat, ut proinde de illis vere dici possit: *Ecce enim Regnum Dei intra vos est.*

Ps. 149. 9.

Theodor. in Psalm. 150.

Ps. 145. 5.

Ps. 83. v. 6.

Alb. Magn. ibid.

Isa. 14. 14.

Luc. 17, 21.

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

A multis parum pro cœlo datur, quia Deus contentus est, à nobis accipere quod habemus, etiam solam bonam voluntatem, & ideo velut in vehiculo in cœlum proficiscimur.

THEMA.

Pro nihilo salvos facies illos. Psalm. 55. v. 8.

1. SAnctus Propheta David, qui eximium quoddam fuit divinæ Sapientiæ oraculum, & vir secundùm cor Dei, in spiritu raptus, quanta cum facilitate, & cum quam exiguo pretio cœlestis beatitudo à nobis comparari possit, considerans, dixit: *Et pro nihilo salvos facies illos*, quod cum alio quodam ab ipso pariter perhibito testimonio optime consonat, in quo dicit: *Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem*: D. Chrysostomus

Beatitudo facile a nobis comparari potest.

Ps. 55. v. 8.

Ps. 105. 24.

mus ad vilitatem pretii se reflectens, sub quo cœlestis ille & prudentissimus negotiator Regnum cœlorum nobis vendit: *Simile est Regnum cœlorum homini negotiatori*, dicit: *Ecce & nunc tibi vendit Regnum cœlorum*, simulque ostendit negotiatorem hunc contentum esse, ut pro illo accipiat hoc solum, quod habemus: *Si non habes obulum*, inquit, *unde emas, eme gemitu, pro fragmento panis cœlorum Regnum tibi retribuit*; *Ecce clamat Propheta, dicens: Quis vult emere vitam? Quis est homo, qui vult vitam, diligit dies videre bonos? non habentes, inquit, argentum, absque argento tollite. Quid enim quærit a nobis Deus? Non habes, inquit, pecuniam, non compunctionem, non luctum, non aliud quid eorum, quæ quæruntur, prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum, & in salutem tibi sufficies.*

Math. 13. v. 45. D. Chrys. T. 1. Hom. 77. Ps. 33. v. 13. Ps. 33 v. 14.

Hoc pretium nobis Christus comparavit.

2. Sancta Mater Ecclesia in quadam Antiphona ita canit: *O admirabile commercium, Creator generis &c.* Audite, quæso, cum qua industria opulentus ille è cœlo descendens negotiator salutem nostram mercari & comparare satagerit; E Paradiso secum in hanc exterminii terram attulit, quod ibi nullo pretio adhibito haberi non poterat, secumque in cœlos advexit, quod ibi rarum erat, nec usquam videre, ibi videri hactenus licuerat; Nullæ in Paradiso cœlesti hactenus hominum animæ visæ fuerant, ac proinde eas secum in cælestem gloriam adduxit; in terra nulla merita erant, quibus cœlestem gloriam mercari possemus, ac proinde hic ipse terram mire locupletavit. In cœlo nullus erat hominum, qui cœlesti frueretur gloria; Nobis autem extrema erat egestas divinæ ipsius gratiæ, qua eandem promereri possemus; Nostram igitur assumpturus carnem, de cœlo descendit, ut per dolores & tormenta amarissimæ Passionis ingentem compararet meritorum cumulum, eumque nobis liberaliter conferret, veluti Regni sui à nobis comparandi pretium. S. Augustinus inquit: *Deus proposuit venale Regnum cœlorum; Dicis illi: Quantum valet? Pretium ipsius labor est, at vero quia sempiterna requies est, ubi invenire poteris æquale pretium? æterno certe labore digna est æterna quies comparari, sed si semper laborares, nunquam ad requiem pervenires; digna est quidem emi labore perpetuo, sed & necesse est, ut labore temporali ematur; certe tantus debuit esse, id est, sempiternus labor, pro requie sempiterna.* Progreditur idem sanctus D. ulterius admirando miram cœlestis remuneratoris liberalitatem, dum ostendit quod pro paucis & modicis laboribus, nobis possessionem & investituram tribuit, regni æterni & cœlestis, adducensque celebrem illum S. Pauli textum: *Momentaneum & leve tribulationis nostræ ... æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, mox subdit: *Ecce quantum pretium damus; quodammodo unam siliquam ad accipiendos thesauros sempiternos.*

Ut modico cum labore emi possit. S. August. in Psalm 93. 2. Cor. 4. v. 17.

Prosecutio.

3. Negotiatores mundani quoad possunt lucris augendis intenti sunt, ut divites evadant, Deus vero non item, quin potius totum lucrum ex hac spirituali negotiatione emergens in nostram cedere desiderat utilitatem; *De plenitudine ejus nos omnes accepimus; Semetipsum exinanivit*; ac proinde D. Chrysostomus nos in persona Dei hunc in modum alloquitur: *Pretium non appono, ne objicias inopiam, quanti potes, tanti eme; habes obulum, eme cœlum; non habes obulum, da calicem aquæ frigidæ, da panem, & accipe Paradisum.* Deus in divenditione Paradisi ad eum se modum habuisse videtur, quo mercatores in nundinis merces suas vendere solent; in principio etenim nundinarum omnia caro pretii divendunt, quæ tandem in fine pro levi pecunia dimittunt; Quando Christus in die Ascensionis cœli officinam prima vice aperuit, primis sæculis illam sequentibus magna fidelium pars sub persecutionum, solitudinum, martyriorum pretio æternam sibi beatitudinem comparare non dubitavit; tunc in Ægypto vastæ pro Christo incolebantur horridorum desertorum solitudines, fervidissimi Christiani tunc in æquuleis extendi, uncinis & pectinibus ferreis dilaniari, feris objici, ab iisdemque devorari se permittebant: Postea verò cessantibus persecutionibus faciliori & planiori via cœlum sunt ingressi, in quiete contemplationis cœlestium dulciter conquiescendo, aut fervidos charitatis actus exercendo aut vero virtutum Christianarum praxi & studio assiduam operam impendendo.

Joan. 1. v. 16. Phil. 2. v. 7. D. Chrysost. Hom. 57. ad pop.

4. S. Augustinus valde miratur, quod Salvator noster hominibus tam liberaliter condescendat, unum idemque regnum quod uni sub rigorosissimo pretio divendidit, alteri veluti pro nihilo liberaliter dando: *Quid autem fratres potentius*, inquit, *quam ut regnum cœlorum non solum Zachæus emat dimidio rerum suarum, sed & vidua duobus minutis, & tantundem ibi uterque possideant? Quid potentius quam ut idem regnum & thesauris divitis, & calice aquæ frigidæ pauperi valeat?* S. Bernardus quoque pro consolatione nostra scribit: *Regnum Dei tantum valet, quantum habes.* Tribus illis Regibus seu Magis Orientalibus auro, incenso, & myrrha constitit; Viduæ Sareptanæ unico tantum farinæ pugillo; Marthæ liberali quodam prandio; Magdalenæ unguento pretioso; Josepho ab Arimathæa accommodato in usum Christi mortui sepulchro; Samaritano modico oleo quod ejus, qui ex Jerusalem in Jericho descendens, in latrones inciderat, vulneribus infudit. Unde Beatus Laurentius Justinianus ait: *Venalis quippe est illa Beatitudo cœlestis, & tanti valet, quantum quis potest expendere; Hanc per egenorum susceptionem sibi vendicavit Abraham, Job per miserorum compassionem, Tobias per defunctorum exequias, Zachæus per distributionem dimidii bonorum suorum, vidua duobus minutis, alii verò pro calice aquæ frigidæ*; Imò dato etiam casu quod nec tantillum præsto sit, quod erogare possis, Deus etiam solam erga pauperem cordis compassionem pro cœlo tibi vendendo acceptat: Unde D. Chrysostomus ait: *Da indigenti, si minus habueris, vel suspirium si profers, omne tribuisti, nam insomnis ille oculus videt te dedisse, quod habueras*; Etenim Deus cor & voluntatem nostram gratissimi muneris loco suscipit, ac proinde S. Augustinus ait: *Deus coronat bonam voluntatem, quando non invenit facultatem.* V. Beda similiter ait: *Regnum cœleste aliud non quærit pretium, quam teipsum, tantum valet, quantum es tu, te da, & habebis illud. Quid turbaris de pretio? Christus semetipsum tradidit, ut acquireret te in regnum Deo Patri, ita & tu te ipsum da, ut sis regnum ejus, ac non regnet peccatum in mortali tuo corpore, sed spiritus in acquisitionem vitæ.* Deus cor, intentionem, amoremque nostrum libenter tamquam dona gratissima suscipit. *Nulli parvus est census*, inquit S. Leo, *cui magnus est animus, nec de rei familiaris modo mensura miserationis pendet; aut pietatis, nunquam merito caret etiam in tenui facultate bonæ voluntatis opulentia.*

Pro eo quod habes, Deus cœlum vendit. S. August. in Ps. 811. S. Bern. ser. 8. de modo bene viv. B. Laur. Justin. l. 2. spir. an. & ref. D. Chrysost. Hom. 7. de pœnitent. ad fin. S. Aug. in Ps. 105 ser. 32. de Sanctis. V. Beda. S. Leo ser. 2. de Quadr.

5. In

5. In Exodo inter auri, argenti, purpuræ, gemmarumque pretiosas oblationes, pili quoque caprarum, licet vilea fint, connumerabantur:

Exod.25,4.

Pilos caprarum & pelles arietum. Pari quoque modo paoperes rustici pro patientia, paupertate & laboribus quos in hac vita sustinuerunt, pari in cœlis præmio remunerabuntur, quo multæ animæ quæ in hac vita sublimibus Ecclesiæ ministeriis suam impenderunt industriam; unde S. Isidor. Agricola in cœlo cum multis sanctis Episcopis par erit in præmio; Ac proinde nullus adeo est egenus & pauper, quantumvis mendicus sit, qui non habeat unde regnum Dei comparare sibi possit: Inveniuntur quidem nonnumquam mendici, qui ne micam pania ad sui refectionem habent, at verò nullus hominum adeò est desolatus, qui munetam non habeat ad comparandam sibi cœlestem gloriam; Cujus evidens in Lazaro habemus exemplum, cui quantumvis pauperrimo & afflictissimo solemnes in cœlo ab Angelis celebratæ fuerunt exequiæ, suaque mendicitate comparavit sibi regnum cœlorum; Liberalitati enim & magnificentiæ illius qui absolutus est Dominus Paradisi, abunde sufficit, si demus quod habemus. Qua in re nonnullos Imitari videtur creditores, qui ut à morosis debitoribus tandem solutionem expeditam obtineant, acceptant quidquid apud illum inveniunt; unde si debitor dixerit: Non sunt mihi ullæ pecuniæ, creditor juxta pecuniæ debitæ quantitatem granum se libenter acceptaturum esse respondebit; si non habeat grana, acceptabit ligna, si ligna desint, acquiescet fæno; si fæno careat, tanta fimeti eut sterquilinli qoantitate contentus erit: Eodem quoq; modo in casu nostro discurrere possumus; Salvator etenim à divitibus pro pretio gloriæ pecunias postulat in Eleëmosynas erogatas, cui non est facultas dispensandi nummos, corpus suum per disciplinas & cilicia affligat; qui verò corporis austeritates ob nimiam debilitatem sustinere nequit, lucro animarum se consecret; qui neque ad hoc faciendum talentum à Deo habet, in operibus misericordiæ corporalibus sese exerceat; qui infirmus est, tribulationem à Deo sibi immissam patienter sustineat, divinæque obsequatur voluntati; si contemnatur aut afficiatur opprobriis, gaudens Deum benedicat & collaudet, qui pro ejus amore patienti occasionem ei tribuit; quod si etiam nudus cum Jobo redigatur in sterquilinium, roget Deum, ut peccata offensæ & injuriæ quibus illum adversum se irritavit illius miseriæ intuitu condonet, sic enim peccata nostra nobis ad cœlum conscensoris scalæ loco deservient, dummodu pro illis pœniteamus & emendemur. S. Augustinus dicit: *Nec multum exæstuet de re magna propter pretii magnitudinem; tantum valet, quantum habet: noli quærere, quid habes, sed qualis sis, sed malus sum, inquies, & forte me non accipiet, te dando illi bonus eris.* D. Chrysol. de Eleëmosyna tractans ita nos monet: *Da terram pauperi, ut accipias cœlum, da nummum, ut accipias regnum.* S. Augustinus postquam Zachæum dimidio divitiarum, viduam verò duobus minutis gloriam sibi comparasse ostendisset, pergit dicendo: *Ex duobus nummis valet; si terrebat te pretium, quod dedit Zachæus, consoletur te hoc pretium, quod dedit hæc vidua; plus addo charissimi; valet & vilius, vilior est calix aquæ frigidæ, vilior est sola bona voluntas.* D. Chrysologus divitem Epulonem salvendum fuisse censet, si ex motivo compassionis vel unicam micam panis, aut verò aquæ guttula Lazaro mendico erogasset: *Qui sitis extremi digiti guttam, quam si vel solam dedisset pauperi, non sitiret.*

Nullus tã pauper, qui em ere non possit.

S. Aug. in Psal 93.

D. Chrysol. ferm. 8. de jejun. & eleem.

S. Aug. Tr. 10. hom. 8.

D. Chrysol. ferm. 122.

6. Verum enimvero quid si tibi Paradisi vias adeò faciles & expeditas esse ostenderem, ut quasi in vehiculo ad cœlum contendere videamur, quid diceres? Isaias Propheta de nova lege Evangelica vaticinatus prædixit: *Et dicam: viam facite, præbete iter, . . . auferte offendicula de via populi mei.* At verò quonam fine basce vias adeò solicite accommodari, & ab omnibus offendiculis & impedimentis expediri debuisse potas? Audite, quid in sacris Canticis, de Sponsa, quæ Ecclesiæ symbolum est, dicatur à Sponso: *Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab:* Pagninus legit: *Anima mea posuit me, ut quadriga populi mei.* Pro cujus loci intelligentia sciendum, quod Aminadab eo tempore quo Hebræi egrediebantur de Ægypto, Princeps tribus Judæ fuerit adeò magnanimus & generosus, ut dum omnes aliæ tribus Israël ad maris rubri conspectum trepidantes titubarent, viamque maris rubri illis divinitus apertam ingredi non auderent, Princeps jam dictus concitatis quadrigæ suæ equis primus omnium viam maris apertam ingressus fuerit, hacque ratione omnes ad idem iter prosequendum provocarit; unde tribus Juda, propter generosum hoc facinus, inter omnes alias primatum & regnum accipere promeruit. Sancta igitur mater nostra Ecclesia in sponsa præsignata, ad hanc quadrigam Aminadab alludens, se à sponso suo Christo electam esse gloriatur, ut velut currus, seu vehiculum quoddam Christi fidelibus deserviret, in quo suum ad cœlum, per terram promissam præsignatum, iter absolveret. Unde Philo Carpathius ait: *Currus vel quadrigas Ecclesiam ipsam positam dicit, ut se veluti piam matrem ac sanctissimum vehiculum, quo plures convehantur ad patriam, esse intelligat,* quasi dicere vellet: Ecclesia per sacramenta, sacrificia, orationes, heroica sanctorum exempla, plurimaque similia auxilia spiritualia per viam facillimam & ab omni impedimento expeditam ad cœlestem nos Paradisum commodissime velut in suavi vehiculo perducit, id quod ni fallor Propheta Evangelicus de fidelibus legis gratiæ tempore viventibus loquens illis verbia prædicere voluit, dum ait: *Annuntiabunt gloriam meam gentibus & adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino, in equis, & in quadrigis, & in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem sanctum meum Jerusalem.*

Ecclesia nos in cœlum vehit.

Isa. 17, 14.

Cant. 6.11. Sanct. Pagninus.

Philo Carpath. in Cant.

Isa. 66, 19. & 20.

7. S. Bonaventure in serm. 4. de Ascensione Domini currum hunc sequentibus verbis describit: *Currus,* inquit, *sunt boni fructus & status bonorum hominum: Ascendunt ergo quidam in curru conjugali, quidam in viduali, quidam in virginali; sed quatuor rota necessaria sunt in curru ad ascendendum, de quibus Psalmista ait: Quis ascendet in montem Domini? Certe innocens manibus; Ecce una rota: Et mundo corde; Ecce alia rota: Qui non accepit in vano animam suam; Ecce tertia: Nec juravit in dolo proximo suo, Ecce quarta.* Illi homines qui cœli totaliter obliti vivunt, laborant & sudant, quia per vias arduas, molestas, & difficiles ambulant, ideoque dicunt:

S. Bonav. serm. 4. de Ascens.

Currus, per quem in cœlum vehimur, describitur.

Ps. 23, 3. 4.

Sap. 5. 7. *Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulavimus vias difficiles*; non vero sic illi, pro acquirenda vita æterna vivunt & operantur; Hinc est quod magnus ille Angliæ Cancellarius Thomas Morus, qui sub impio Rege Henrico VIII. pro fidei orthodoxæ confessione sanguinem suum fudit, dicere solebat: Quod si homines medietatem laboris & sudoris illius, quo sibi Infernum comparant, cœlo emendo impenderent, facili negotio utique illud obtinerent:

Prosecutio.

Luc. 16, 22. 8. Habemus in scriptura sacra Historiam quamdam proposito nostro convincendo aptissimam, quæ digna est, ut ab omnibus serio ponderetur: Dicit igitur S. Lucas: *Factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ.* Quidnam obsecro pauper hic Lazarus bonorom operum fecerat, ut bajulis Angelorum manibus in nobilem hunc quietis locum deportaretur? S. Catharina, ut cœlestem sibi gloriam acquireret, quinquaginta Philosophos ad Christum converterat, virginalis candoris sui lilium illibatum ab omni carnis spurcitia conservarat, Divini sponsi sui per Maximinum contumeliati honorem heroicè defenderat, in crudelissima suppliciorum suorum carnificina ad ultimum usque spiritum constans semper permanserat: At verò quænam pauper hic mendicus pro divino servitio præclara opera patrarat, ut gloriosum istud mereretur Angelorum ipsum bajulantium obsequium? Certè de nullo alio constat, quam quod in mendicitate & extrema egestate sua sine ullis lamentatis patiens semper permanserit; O quot hodie homines, qui velut in vehiculo ingrederentur; nam ut S. Bonaventura

S. Bonav. Ps. 90, 11. Ibid. v. 12. ait: *Perfectius est adversa tolerare patienter, quam bonis operibus insudare. Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis; In manibus portabunt te, ne umquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Pauper hic mendicus adeò languidus & ex paupertate extenuatus erat, ut propterea, ne in via ad cœlum defatigaretur, Angeli ad eum portandum certatim accurrerint;

Luc. 16, 22. D. Chrysost. Conc. 1. de Laz. *Factum est, ut portaretur ab Angelis*; Ubi Chrysostomus ait: *Ne forte ambulans laboraret.*

Facilis in Cœlum aditus.

9. Verum enimverò hactenus à nobis dictis una difficultas obsistere & contrariari videtur, nimirum quod ante Paradisum terrestrem, qui cœlestis symbolum est, Deus collocavit Cherubim & flammeum gladium; videtur igitur, quod ingressus in Paradisum non sit adeo facilis. Verumtamen omnis hæc vana formido facile dispellitur, si versio Oleastri consideretur; Hic enim

Gen. 3, 24. Oleaster ib. legit: *Collocavit Cherubim puerum.* Ecce quam sit nobis in Paradisum cœlestem facilis aditus, quando nobis cum puero janua ejus observante negotium futurum erit. Putarunt Doctores Hebræorum, hujusmodi Cherubim esse ad modum puerorum. Salvator noster proinde ait:

Matth. 18. v. 3. *Nisi . . . efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cælorum*, non exigit à nobis fortium Heroum facinora, sed puerilem quamdam innocentiam & simplicitatem. Unde S. Hilarius

S. Hilar. Can. 18. in Matth. ait: *Non nisi reversos in naturam puerorum introire regnum cælorum, Dominus docet, id est, per simplicitatem puerilem. Hi Patrem sequuntur, matrem amant, proximo velle malum nesciunt, curam opum negligunt, non insolescunt, non oderunt, non mentiuntur, & hac omnium affectionum assumpta nobis & consuetudo & voluntas cælorum iter pervium præstat.* Quæ sequuntur summæ consolationis verba, sunt ex

S. Gregor. Hom. 5. Gregorio Magno deprompta, qui dicit: *Exteriora nostra Domino quamlibet parva sufficiunt, cor namque & non substantiam pensat, nec perpendit, quantum in ejus sacrificio, sed ex quanto proferatur*; Cujus rei in S. Petro & Andrea manifestum habemus exemplum, qui beati illius regni possessionem, propter lacera quædam retia & carie exesam naviculam relictam acceperunt; unde idem S. Pontifex subjungit sequentia: *Æstimationem quippe pretii recte non habet; sed tantum Regnum Dei valet, quantum habes; valuit namque Zachæo dimidium substantiæ, valuit Petro & Andreæ dimissis retibus & navi; valuit vidua duobus minutis; valuit alteri calicem aquæ frigidæ; pensate fratres, quid vilius cum emitur, quid charius, cum possidetur; sed fortasse nec calix aquæ frigidæ suppetit, qui indigenti præbeatur, etiam tunc securitatem nobis promittit sermo divinus, Redemptore etenim nato cæli cives ostensi sunt, qui clamarunt: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis; ante Dei namque*

Ps. 55. 8. Ps. 105. 24. S. Bern. de paupert. ser. 2. A. 2. c. 2. *oculos, numquam est vacua manus a munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate*; Numquid igitur Propheta merito ait: *Pro nihilo salvos facies illos? Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem?* Et S. Bernardinus: *Pro nihilo gloriam sempiternam adepti sunt?*

S. Bonav. in c. 16. Luc. 10. Verumtamen certum est, quod nonnullis æterna beatitudo caro satis pretio constitit, ac proinde S. Bonaventura ex S. Bernardo *in sententiis*, quatuor distinguit personarum genera, quæ beatum illud tegnum possidere noscuntur: *Alii*, inquit, *violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii compelluntur. Illi rapiunt, qui relinquunt omnia, & sequuntur Christum; mercantur, qui dant temporalia & accipiunt æterna; furantur, qui bona occulte faciunt, & laudem humanam vitantes, solo divino testimonio sunt contenti; compelluntur intrare pauperes, quos hic ignic paupertatis, Deo dispensante, probat, ne in futuro ignis judicii damnabiliter premat.*

TRACTA-

TRACTATUS XI.
DE BLASPHEMIA,
CONTINET
DISCURSUS XIII.

DISCURSUS I. Adducuntur nonnullæ definitiones & distinctiones Blasphemiæ, quæ valde aggravatur per vilitatem blasphemantis, & Majestatem injuria affectam, quæ Deus ipse est, utpote qui directe offenditur à blasphemante.

II. Blasphemi linguam suam in cœlum ponere & contra Deum se erigere non dubitant; ac proinde ab eo miraculose in lingua sæpe castigati sunt, cujus varia adducuntur exempla.

III. Per varias sententias & sanctorum Patrum authoritates, hujus peccati aliis omnibus deterioris gravitas consideratur, & nonnulla blasphemis à Deo immissa supplicia recensentur.

IV. Blasphemia in multis scripturæ locis præ horrore non nominatur expresse, sed circumscribitur; ostenditur etiam, quod animalia bruta plus Deum venerentur, quam homines, licet Deus horum, in lege Evangelica præcipue Pater & benefactor existat.

V. Deus se blasphemis implacabilem exhibet, nec ullus pro illis mediator aut intercessor existit, & ideo ut plurimum impœnitentes moriuntur, suæque reprobationis signum in semetipsis manifestum deferunt; Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blasphemis intercedere aut se interponere noluerunt.

VI. Blasphemia modicæ in Deum fidei indicium est, utpote quæ fidei opponitur; ac proinde Concilia & Summi Pontifices atroces contra illam pœnas statuerunt, Divinaque justitia per miraculose illis immissa supplicia acriter in eos animadvertit.

VII. Blasphemia idioma est Dæmonis & damnatorum, quo eodem idiomate Antichristus filius perditionis loquetur, adducuntur etiam nonnulla blasphemorum exempla, quos Deus è medio sustulit.

VIII. Blasphemare est filium Dei de novo flagellare & crucifigere, estque peccatum longe gravius illo, quod Judæi commiserunt.

IX. Varia considerantur in pœnam blasphemiarum immissa supplicia, & maxime variæ exercituum strages; Duodecim quoque enumerantur maledictiones in hosce sacrilegos pronuntiatæ.

X. Blasphemiæ varias populis superinducunt calamitates publicas, suntque multorum infortuniorum causa.

XI. Sacra Concilia blasphemiam funditus eradicare satagunt, idemque Patres familias, Episcopi & Principes facere debent. Recensentur item pœnæ contra illos qui blasphemos accusare & punire negligunt, nec non & meritum ac lucrum eorum, qui condigne eosdem castigant.

XII. Proprias dissimulare injurias virtutis opus est, eas vero quæ Deo irrogantur dissimulare impietas est. Et ideo si Deo cum ingenti commodo nostro placere volumus à blasphemia alieni & aversi esse, eosque corrigere debemus.

XIII. Blasphemiæ in ipsos blasphemos recidunt, ubi perstringuntur qui in adversis Deo maledicunt, cum benedicere deberent; variaque suppliciorum in sacrilegos istos recensentur exempla.

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM,

Adducuntur nonnulla Definitiones & distinctiones Blasphemia, qua valde aggravatur per vilitatem blasphemantis & Majestatem injuria affectam, qua Deus ipse est, utpote qui à blasphemo directe offenditur.

THEMA.

Quis est hic qui loquitur blasphemias? Luc. 5. ✝. 21.

1. QUod si blasphemiæ enormem malitiam & gravitatem in pondere sanctuarii trutinare sit animus, pro majori illius intelligentia, definitiones ejus à sacris Doctoribus traditæ prius à nobis necessario penetrandæ erunt, ut vel sic accurate discernere valeamus, *Quis est hic qui loquitur blasphemias.* Inprimis igitur S. Augustinus dicit: *Est autem blasphemia, cum aliqua mala dicuntur de bonis, itaque jam vulgo blasphemia non accipitur, nisi mala verba de Deo dicere; De hominibus namque dubitari potest, Deus vero sine controversia bonus est.* Cui sententiæ inhærens Valentia dicit, quod considerata Etymologia hujus nominis *blasphemia appellari potest quodcumque maledictum, quo detrahatur de dignitate & honore alterius;* subdit tamen communiter hoc nomine solam maledicentiam & improperium contra Deum pronuntiatum importari. Cajetanus in cap. 24. Levitici dicit: *Maledictio & despectio divini nominis blasphemia est.* Suarez Angelici Doctoris authoritati innixus, inquit: *Blasphemiam importare quamdam derogationem alicujus excellentis bonitatis, pracipue divina;* asserit item alios opinari per hanc dictionem, *Blasphemia,* intelligi omnem maledicentiam, omnemque sermonem injuriosum & imprecatorium, posseque extendi tam quoad Deum, quam quoad creaturas; Verumtamen in quantum Blasphemia significat *sacrilegam infamationem*, elatum est, quod solum de contumelia contra Deum & Sanctos, aliasque res sacras, & ad Divinum ejus cultum spectantes explicari debeat. Unde concludit: *Usu receptum est, ut blasphemia ad derogationem divini honoris ac bonitatis applicata sit.* Citatque eodem loco Hugonem de S. Victore, dicentem: *Blasphemiam esse cum quadam probrosa irreligiositate, & diminutione honoris divini, vituperium ac convitium.* Seraphicus Doctor tres modos declarat, quibus aliquis blasphemiam committere possit, scilicet *vel cum attribuitur Deo, quod sibi non convenit, vel cum removetur ab eo, quod sibi convenit, vel cum creatura attribuitur, quod proprie Deo convenit.*

Blasphemiæ definitio.
Luc. 5. 21.
S. Aug. T. 1. l. 2. de mor. Manich. c. 11.
Valent. T. 3. disp. 1. Q. 13. pun. 2.
Cajet. in cap. 24. Levit.
Suarez T. 1. l. 1. de Indig. c. 4.
Hugo de S. Vict. l. de fruct. carn. & spir. c. 6.
S. Bonav. in c. 5. Luc.

2. Suarez definit Blasphemiam, quod sit *verbum maledictionis convitii, seu contumelia in Deum;* simulque illam distinguit in eam, quæ profertur lingua, & in aliam quæ interius in corde concipitur:

Suarez. ibid.
Blasphemiæ definitio alia.

cipitor: *Est autem duplex verbum*, inquit, *mentale & sensibile, sive externum, utroque potest blasphemari Deus, sicut potest etiam mente & ore laudari.* Frequenter etiant injuriæ & blasphemiæ in Deum proferuntur à multis, qui angustias patiuntur & persecutiones, etiam nonnunquam innocenter; & hi communiter Deum justum non esse, vel suas illorum precibus aures minime præbere credunt; Et hæc est blasphemia hæreticalis, nisi ab inconsideratione, & vehementi impatientiæ aut iracundiæ impetu excisetur.

3. S. Bonaventura aliud quoddam blasphemiæ
S. Bonav. T. 7. serm. 3. de decem præceptis. Distinctio.
genus tangit, quod committitur *per locutionem probrosam, sicut quando qui loquitur de membris Christi interioribus, blasphemat pessime, etiamsi verum dicat, & Christum despicit in eo quod humilis fuit.* Et quoque blasphemia, quando aliquis mente sua hoc vel illud improperium Deo minime convenire cognoscit, adeoque se improperium illud exprimendo falsum dicere novit, & tamen ut Deum inhonoret in illam contumeliam prorumpit; ac proinde Suarez: *Non sumitur maledictio tantum pro imprecatione alicujus mali, sed in universum pro locutione cujuscumque mali, juxta illud Psalm. 77. Et male locuti sunt de Deo: Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?* Sic etiam impii homines frequenter, dicunt: Impossibile est, quod Deus id facere possit; vel faciam hoc etiam invito Deo, vel in contemptum Dei; Suarez autem ex prædictis Psalmistæ verbis, blasphemiam esse arguit, si quis potentiam, sapientiam vel bonitatem, aut quodvis aliud attributum Divinum in dubium revocare præsumat; His addit pariterque detestatur alium quemdam blasphemandi modum per verba optandi, aut desiderandi, aut imprecandi Deo malum aliquod, vel carentiam alicujus boni.
Suarez, ibid. a. 8.
Ps. 77. v. 19.
Suarez, c. 5. n. 5. ibid.

4. Quia verò blasphemia non solum contra Deum militat, verum etiam contra sanctissimam ejus matrem, & alios electos Dei servos, ideo circa sanctos hisce verbis discutrit: *Sancti ex vi sui statûs habent, quasi intrinsecam habitudinem ad Deum, & ideo si contumelia afficiantur, injuria transit in Deum ipsum, etiamsi hoc formaliter non intendatur, vel illa habitudo expresse non consideretur: sicut considerari posset & deberet*, unde S. Thomas ait: *Sicut Deus in sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera quæ Deus in Sanctis efficit, ita & blasphemia quæ fit in sanctos, ex consequenti in Deum redundat.* Quia verò objicere quis posset pari quoque ratione futuram esse blasphemiam, si quis contumeliam aliquam proferat, contra quamvis aliam creaturam, ideò cum eodem S. Thoma respondetur: *Maledicere rebus irrationalibus, in quantum sunt creaturæ, esse peccatum blasphemiæ.*
S. Tho. 2. 2. Q. 76. A. 2.

Temeritas blasphemantium.
5. Valde considerabilia, seriaque & attenta reflexione digna sunt verba assumpti thematis nostri: *Quis est hic qui loquitur blasphemias?* Ex hac namque consideratione gravitas peccati blasphemiæ optimè intelligitur: Via igitur scire, quisnam ille sit; *Homo putredo & filius hominis vermis; Quid superbit terra & cinis?* Quænam est inverecunda illa temeritas hominis, ut injuriari ausit supremam illam majestatem: *Quam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates?* De qua temeritate Sanct. Judas Apostolus lamentatur, dum ait: *Majestatem autem blasphemant*, ubi Lyranus ait: *Id est, sanctam Trinitatem, quia blasphemia eorum contra Christum redundat in totam Trinitatem.* Pergit verò Sanct. Thaddæus Apostolus efficax quoddam subnectere motivum, abominandi hoc adeo enorme delictum, dum sequens validissimum conficit argumentum dicens: *Cum Michael Archangelus cum Diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ, sed dixit: Imperet tibi Dominus.* Enimvero hujus cum Diabolo exortæ altercationis causa erat, quia nimirum Sanct. Michael honorem & cultum Deo debitum, qui penes Hebræos post Moysis mortem ex eo, quod Diabolus totus ad hoc conabitur, ut Hebræi mortui Moysis cadaver velut numen divinum adorarent, admodum periclitabatur, defendere gestiebat, hoc namque fine, ut videlicet imminens Hebræorum offendiculum è medio tolleret, cadaver illud clam Diabolo in loco quodam abditissimo abscondit; Et quidem tametsi Sanct. Michael justissimam Dæmonem in hac altercatione injuriandi & maledicendi haberet rationem, nihilominus per umbram quidem verbum aliquod maledictoriæ in ipsum proferre præsumpsit; unde evidentem hanc licet deducere consequentiam; Quod si is qui cœlestis militiæ Princeps est, pro divini honoris defensione inimico Dei non fuit ausus maledicere, qua fronte homo, vilissimus ille terræ vermiculus, tantis à Deo beneficiis cumulatus, eumdem optimum Deum cum tanto honoris & reverentiæ ei debitæ præjudicio blasphemare & execrari, eique maledicere audebit?
Luc. 5, 21. Job. 25. v. 6. Eccli. 10. v. 9.
Juda v. 8. Lyran. ibid.
Juda v. 9.

6. Optimè Sanct. Hieronymus notat, quanta cum circumspectione & cautela Deus cum homine, qui ejus est creatura Deique mancipatui mille titulis subjectus, & propter injurias quibus Deus ab eodem continuo lacessitur quovis dirissimo supplicio dignus, processerit semper; Dicit enim: *Audaci pede ad hoc procedo certamen, ut ad libros provocem; Nullo loco scriptum, a Deo quemquam esse maledictum, & ubicumque maledictio ponitur, numquam Dei nomen adjunctum*, idque exemplificat in serpente, cui dixit: *Maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ*; Caino dixit: *Maledictus super terram.* Ad Chanaan ait: *Maledictus Chanaan*; Et alibi *Maledictus furor eorum*; Protoparenti dixit: *Maledicta terra in opere tuo*; Et sic deinceps, inquit sanctus Doctor, fiat omnium in Deuteronomio & aliis libris sacris descriptarum maledictionum exactus quidam catalogus, sic enim *in nulla earum Dei nomen additum fuisse deprehendetur*; non enim dicitur, quod Deus ipsemet alicui creaturæ maledixerit; *in tantum, ut etiam ipse Satan, cum de Job polliceretur; quod si grandibus pressus angustiis blasphemaret, a meliori parte hoc significaverit dicens: Nisi tibi in faciem benedixerit.* Solus homo, qui est quidam luti pugillus, & vas stercorum, Deo infinitæ majestatis & bonitatis maledicere non erubescit.
S. Hieron. in c. 3. Gal. Prosecutio.
Gen. 3. v. 14. Gen. 4. 11. Gen. 9, 25. Gen. 49, 7. Gen. 3, 17.
Job. 1. v. 11.

7. Porrò *peccatum*, ut Doctor Angelicus ait, *habet quamdam infinitatem ex infinitate Divinæ Majestatis, tanto enim offensa est gravior, quanto major est ille in quem delinquitur*; Licet enim suprema altissimi majestas per quamlibet culpam mortalem graviter offendatur, majori tamen cum imprudentia & irreverentia per blasphemiam irritatur; Qua de re Sanctus Bernardinus ingeniosam quamdam & utilem habet reflexionem, dicit enim: *In omnibus aliis peccatis quæ fiunt maxime contra proximum, nullus intendit de-*
S. Tho. 3. p. Q. 1. Art. 3. Blasphemia gravissima est culpa.
S. Bern. T. 1. serm. 41. A. 1. c. 1.

vinam

vinam offensam, neque intendit se vindicare de Deo, sive committat homicidium, sive furtum, sive adulterium, sive quod simile crimen, imo potius cuperat homo hujusmodi operari, ita quod non offenderet Deum, in blasphemia autem intendit homo directe offensam Dei, & de ipso vindicare, qui nullam commisit, neque committere potest culpam.

Ars. n. c. 3. Prosecutio 8. Offensa, inquit idem Sanctus Pater, aggravatur plurimum ex vilitate offendentis, & per relationem personæ quæ offenditur & injuriatur; quanto enim hæc in sublimiori dignitate posita est, tanto quoque proportionaliter magis crescit gravitas injuriæ & offensæ, unde licet graviter peccet, qui aliquem Regis subditum injuria & contumelia afficit, magis tamen peccabit, si nobilem quemdam ejusdem Regis militem aggrediatur; Denique maxime peccabit, si intimo cuidam Regis consiliario injurius fuerit; *Gravius insuper tum in filio Regis, sed gravissime cum in personam Regis; sic in peccato blasphemiæ; In alijs Peccatis contra proximum fit conentium contra ipsum creatorem, sed quantum creator excedit alias creaturas, tantum blasphemia excedit alia peccata.*

Prosecutio 9. Contingit nonnumquam subditum quemdam adeo esse temerarium, ut in facie Principis sui legem ejus prævaricari ausit, qua v. g. Princeps sub pœna indignationis suæ, vel sub alijs arbitrio suo reservatis pœnis pugionem, aut sclopetum publico aut secreto deferri prohibetur: At vero si subditus in hoc minime quiesceret, sed insuper ensem suum non pugionem ad inferendam Principi suo necem stringere præsumeret, quanto ille futurus esset dignus supplicio? Quam similitudinem S. Joannes Damascenus adducit citatus à S. Basilio insuper dicente: *Qui peccat, legem quidem eicit, at qui blasphemat adversus ipsum divinum numen, impietatem admittit,*

S. Ioan. Damasc. l. 1. paral. c. 5.

Prosecutio 10. Et proinde quia peccatum hoc immediate contra Deum militat, estque crimen læsæ majestatis *in primo capite*, Deus quoque ipsemet per severissima supplicia in id committentes directe solet animadvertere: cujus inter plurima alia manifestum habemus exemplum in Levitico, ubi in primis sacer Chronista dicit: *Cumque blasphemasset nomen, & maledixisset ei, adductus est ad Moysen*, Quibus in verbis singulariter notandum, qualiter Chronista sacrilegam impij illius viri blasphemiam circumscripserit, non enim nominatur, non exprimendo eum cujus nomen erat, quia peccatum hoc adeo horrendum est, ut *aures exhorrescant* illud auscultando: at vero, quonam consilio Moyses ad illum condigne castigandum usus fuit? *Miseruntque eum in carcerem, donec nossent, quid juberet Dominus*; sed numquid omnes reos in quacumque causa, etiam Religionis absolvendi vel condemnandi supremam potestatem habebat? cur igitur cœlitus à Deo exspectavit sententiam & condemnationem? Quia supplicium blasphemiæ *immediate* & directe divinæ justitiæ graviter læsæ & injuriatæ reservatur: *Qui locutus est ad Moysen dicens: Educ blasphemum &c.* ubi S. Bernardus ait: *Opus tanto gravius blasphemia peccatum est, quanto immediatius offendis Deum*; qui & authoritatem & doctrinam adducit S. Thomæ, qui Deum varijs modis offendi posse scribit: *Primo, quantum ad suas Creaturas, scilicet in homicidijs, furtis, adulterijs & similibus. Secundo quantum ad suam familiam spiritualem. Tertio quantum ad personam zelatam, Quarto quantum ad naturam assumptam, Quinto quantum ad Naturam Divinam.* Etenim qui furatur, inquit hic Sanctus, qui committit fornicationem vel homicidium, Deum in subditis suis maletractat; qui vero Martyribus, Apostolis, alijsque familiaribus Dei amicis necem infert,

Levit. 24. v. 11.

Ibid. v. 12.

Ibid. v. 14.

S. Bern. ser. cit. A. 1. 6. 4.

gravius illum offendit, Denique qui sacratissimum ejus corpus sumptum pedibus suis protereret & conculcaret, præcedentibus longe abominabiliorem Deo infert injuriam: *Sed qui offendunt Deum, quantum ad Naturam Divinam, gravissime peccant, quod faciunt blasphemantes, nam Blasphemia est peccatum immediatum contra Deum.* Et ideo, ut paulo ante diximus, Moyses quoad blasphemum illum, non contulit consilium suum cum senioribus, neque causam illius ad Magistratus inferiores remisit, multo minus ipsemet per se immediate illam decidere ausus fuit: scitisne cur adeo timide contra hoc vitium processerit? Causa illius hæc est, nondum enim eo usque increata Dei sapientia contra blasphemos legem aliquam seu modum procedendi condiderat, quasi sibi non existimās, quod lingua aliqua, non solum Diabolica, sed multo minus humana adeo futura esset temeraria, ut Deo & Creatori suo maledicere præsumeret; Ita respondet Procopius in Glossa ubi dicit: *Lex nulla posita fuerat, qua plecterentur blasphemi, Deo in ipsa differente illam pœnam, ut exemplo horrenda eam pœnam sanciret:* atque ideo quia divina justitia immediate ab illo contempta fuerat, ab illa quoque sola justa expectabatur criminis illius puniendi decisiva sententia, siquidem *Delicta quis intelligit*: Solus ergo Deus culpæ hujus gravitatem ponderare poterat, de quo scriptura ait: *Tu autem Domine Sabaoth, qui judicas juste*, unde Moyses in hac occasione dicere voluisse videtur, quod in alia quadam conjunctura Job dixit: *Si fortitudo quæritur, robustissimus est: Si æquitas judicij, nemo audet pro me testimonium dicere*; atque ideo ipse modum sciet, quo puniendi sunt illi, qui ipsum blasphemijs afficiunt, justamque noverit pronuntiare sententiam.

Procop. in Gloss. in Levit. c. 24.

Ps. 18. v. 13.

Jerem. 11. v. 20.

Job. 9. v. 19.

11. In Annalibus Ecclesiasticis refertur, quod cum Constantinopoli ex Arrianæ sectæ hæreticis, SS. Trinitatis jurati hostes erant, unus, cui nomen Olympius, in balneo corpus suum abluens impias contra eamdem & horrendas blasphemias evomuisset, confestim in rabiem actus semetipsum unguibus miserabiliter dilaniaverit, & paulò post sacrilegam animam ad infernum transmiserit. Alius quoque scriptor memorabilem quemdam casum recenset, qui in Regno Hispaniorum contigit circa quemdam, qui postquam omnia quæ habebat ludendo perdidisset, Deum instanter rogavit, ut pro jactura sua reparanda gratiam suam impertiretur, at vero quia fortuna illa totaliter adversante ludus semper de malo devolvebatur in pejus, pecunijs ludo penitus amissis, tandem vestes quoque suas ejusdem ludi exponebat discrimini, ac demum vestibus denudatus domum repetijt, ibidemque assumptis armis & conscenso equo in forum concessit, ubi coram multis alta voce exclamavit & ait: *Si quis est amicus, & fidelis Dei, qui dicat Deum esse aliquid, vadat, & se armet, & congrediatur mecum in nomine Dei sui, & ego ipsum occidam sine Deo, & intelliget, quod nullus Deus sit*; ad quam propositionem omnes quidem exhorrescentes, præ nimio stupore hæsere attoniti, nullus tamen ex omnibus erat, qui detestabile facinus istud, ejusque inverecundam temeritatem ei improperare auderet: *Sed cui non respondit homo, protinus Deus respondit, nam qui olim flagellaverat Pharaonem se potentia sua opponentem, non ursis & leonibus, sed ranis & muscis; immisit Deus huic vesano unam muscam licet esset tempus hyemis, quæ eum in facie sic invasit, & sic inter faciem & galeam se apponens, aculeis suis graviter eum læsit, ita quod oportuit galeam deponere, & ad terram projicere, at ubi musca liberum habuit accessum; sic eum in facie feriebat, quod se defendere non*

Baron. An. 494 n. 54. Historiæ.

Ungar. Minor. serm. 10. in Explic. Symboli in Gem. Fidei.

valent, de equo ad terram cecidit, faciem versus terram firmans, ut posset se tueri à musca, quaetiam ibi fortiter eum invasit, nec cessavit, quousque publice blasphemiam, quam ore profano protulerat, omnibus audientibus cum cordis gemitu revocavit. En exemplum horribile, quod omnes sibi documento ducere deberent. Quis tantam molestiam æquo animo & sedato tolerare posset, nec vindice hac molestia persentisceret iram divinam, quæ magis intus tenellulam conscientiam di vexat, ut præ animi confusione & cordis angustia quo se vertat nesciat.

Th.Cantip. l.2. Apo.l. 49 par.6. Historia.

12. De alio quoque blasphemo refertur quod cum in villa quadam Terræ Laboris in Regno Neapolitano situatæ, in die sancto Parasceves duo, quorum unus Christianus, alter Judæus erat, taxillis luderent, & Judæus magnam pecuniæ summam perdidisset, hic Christum horrendum in modum blasphemare cœperit, cumque ludum repetere volens taxillos apprehendere niteretur, subito nervi manuum ejus contracti fuerunt; quare magis indignatus manibus hoc modo contractis mensam lusoriam in terram dejicere contendit, majori cum impetu blasphemias contra Christum ejusque sanctissimam matrem multiplicando, at vero contestim super temerarium hunc hominem divina vindicta animadvertere cœpit, siquidem subversis in capite oculis protinus in terram corruit mortuus: *Christianus collusor illius pavore nimio in amentiam versus elanguit, & miseram vitam morte misera finivit.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Blasphemi linguam suam in cœlum ponere, & contra Deum se erigere non dubitant; ac proinde miraculose ab eodem Deo in lingua sæpe castigati sunt, cujus varia adducuntur exempla.

THEMA.

Posuerunt in Cœlum os suum, & lingua eorum transivit in terra. Psal.72. v. 9.

Blasphemi in cœlum linguam ponunt. *Ps.72.v.6*

1. Propheta regius de blasphemis In præcitato Psalmo loquens eosdem tamquam perditæ salutis homines, impietatibus & sacrilegijs, alijsque iniquitatibus & excessibus immersus describit: *Ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate & impietate sua; prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum &c....., cogitaverunt & locuti sunt nequitiam,* ac tandem *maximum quod sit* iniquitatum ipsorum explicaturus, ad eam usque malitiam eos pervenisse dicit, ut linguam suam in cœlum ponere non formidarint: *Iniquitatem in excelso locuti sunt; Posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorum transivit in terra.* S.Ephrem hæc verba adducens subjungit: *Et audes aperire audacter os tuum, in cœlum verba emittere, juramenta atque blasphemias? & non times, ne forte falx ignea quam Propheta vidit, demoretur in domo tua?* Lorinus ait: *De Deo passim hæc verba explanant, de quo impij blasphemant sermones contra excelsum. Posuerunt in cœlum os suum, id est,* inquit Hugo Cardinalis, *contra Deum & cœlestia.* Daniel Propheta Antichristi tyrannidem prædicens, inter alios ejus intolerabiles excessus, hunc quoque enumerat: *Sermones contra excelsum loquetur, & Sanctos Altissimi conteret, blasphemando nimirum;* inquit idem doctissimus Cardinalis, hoc enim proprie est in cœlū os suum ponere; *Et lingua eorum transivit usque ad cœlum, sic blasphemando in excelso; Ecce peccatum læsæ majestatis vel blasphemia.*

Ibid. v. 8. Ibid. v.9. S.Ephrem. T.2. Pa. Ep.43. Lorin. ibid. Hugo Card ibid.

2. S. Hieronymus nullum delictum blasphemia execrabilius esse dicit: *Nihil horribilius blasphemia, quæ ponit in cœlum os suum; omne quippe peccatum comparatum blasphemiæ levius est;* Nec mirum, quia, ut ait Rupertus, irreverentia sanctissimo nomini Dei irrogata contrariatur & repugnat Charitati & amori Dei; quanto igitur eidem charitati magis adversabitur eidem nomini & Deo ipsi irrogata injuria & contumelia? *Reverentia nomen Dei dignum non æstimare, ubicumque fuerit invocatum, dilectioni Dei omnino est adversum:* At vero certissimum est, quod peccatum aliquod tanto fit enormius, quanto amplius Charitati opponitur.

S.Hier in c.18. Isa. Blasph. charitati opponitur magis. *Rup. Abb in Glos. ad c.20. ad Exod.*

3. D. Chrysostomus indecentiam & enormitatem hujus peccati ex proverbio quodam deducit, quo uti solemus, quando quis de alijs cum exigua reverentia & respectu loquendo linguam suam exserit; Dicit enim: *Nescitis quis sit Deus, & quali debeat ore vocari? quod si de studioso quidem viro male loquamur, dicimus: Os tuum ablue, & ita commemora, nunc vero nomen super omne nomen venerandum, quod audientes Dæmones horrent, temerarie circumferimus!* Hæc satis congruenter menti sanctæ Scripturæ & aureæ veritati cœlesti, quæ os blasphemum & cor impium cohibere & reprimere deberent, ne SS Dei nomen profaneretur execrandis verbis blasphemis.

D. Chrys. Hom. 26 ad pop. Hujus peccati gravitas.

4. Deus per os Psalmistæ lamentatur dicens: *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique, & si is qui oderat me super me magna locutus fuisset? Tu vere homo unanimis, &c..., qui simul mecum dulces capiebat cibos, &c.* Quam utique querimoniam longe majori jure de Christiano blasphemo pronunciare Deus posset; Quod enim Hebræus aliquis, vel hæreticus, vel idololatra, aut Mahometicæ superstitioni addictus Deum blasphemet eique maledicat, mirum non est, at vero quod Christianus aliquis tot beneficijs cumulatus, imo sacratissimo ejus corpore toties nutritus, lingua sua, à carnium Agni immaculati contractu toties consecrata, blasphemias adversos ipsum & improperia evomat, quid non jam dici, sed excogitari potest execrabilius, horrendius & iniquius? ac proinde immediatè subjungit: *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes, quoniam nequitiæ in habitaculis eorum in medio eorum.*

Psal.54.v.13. Ibid. v 14. Præcipue si a Catholico fiat blasphem. *Ps.54. v. 16.*

5. S.Bernardinus Senensis in quodam sermone suo hæc verba habet: *Mahometus infidelissimus canis in Alchorano suo præcepit, quod quicumque Deum & Christum & etiam B. Virginem blasphemaret, medius divideretur; Retulit mihi quidam frater de ordine socius noster, unum Saracenum in terra sancta graviter fuisse punitum ab officiali Pagano, eo quod verbum inhonestum contra Virginem protulisset.* Quanta igitur Christianismi indignitas erit, quod minorem Turcis reverentiam & respectum Deo & Beatissimæ Virgini deferat. Ideo Sanctus Bernardinus in alijs quidem peccatis aliquod gaudij, aut voluptatis motivum inesse posse dicit, in blasphemia vero minime, *propterea,* inquit, *Richardus de S. Victore ait, Sceleratissimum genus peccati est, quando quis in Dei vituperium delectatur.*

S.Bern.T.1 ser.41. A 3 c.3. Turcarum reverentia erga Deum & B.V. *Rich. de S. Vict. in à S. Bern. ib. A 1. c. 2.*

6. S. Michaël Archangelus, prout discursu præcedenti diximus, in causa adeo ardua, qualis erat defensio & zelus honoris Dei, & Religionis ac cultus divini in populo Hebræo conservatio, contra nequam illum Spiritum, & Luciferum, loquam, in verbum aliquod injuriosum prorumpere ausus non fuit: *Non est ausus judicium inferre blasphemiæ,* ubi Glossa interlinearis inquit: *Vos non debetis blasphemare, quia nec Michael ausus est judicium inferre blasphemiæ;* Quod idem innuet argumentum Glossa ordinaria

Michael Dæmoni nullam dixit. Blasphemiam. *Judæ.v.9. Gloss. interlin.*

dinaria in forma magis conspicua & conveniente
Gloss. ord. his verbis proponit: *Quia si Michael Archangelus Diabolo sibi adversanti blasphemiam dicere noluit, sed modeste eum sermone coercuit, quanto magis hominibus omnis blasphemia est cavenda, & maxime in creatorem?* Estque hoc argumentum prorsus irrefragabile; Neque enim Angelus os suum in Infernum ponere præsumpsit, ut injuriaretur Diabolum: Et nos vilissimi terræ vermiculi adeo præsumptuosi & arrogantes erimus, ut ad blasphemandum & contumeliandum sacratissimum & venerabilissimum Dei & Sanctorum suorum nomen, linguam nostram in cœlum mittere non dubitemus?

Communis frequens multorum Blasphemia. 7. In Prophetia Malachiæ blasphemia quædam memoratur, quæ in multorum ore valde frequens esse solet, eorū præcipue, qui cum in tribulationibus & adversitatibus suis impatientes sint & desperabundi, contra Deum velut injustum obmurmurant & lamentantur dicentes; *Nec nostra considerat, & circa cardines cœli perambulat,* Deum enim nullam harum rerum sollicitudinem providentiam habere existimant, eo quod *Job. 22. v. 14.* per experientiam quotidie videant, quod *alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Hanc autem blasphemiam idem Propheta omnipotenti Deo, qui tribus digitis mundum universum sustentat, adeo ponderosam, gravem, & portatu difficilem esse dicit, ut Deus per os *1. Cor. 11. v. 21.* ipsius oneroso conqueratur dicens: *Laborare fecistis Dominum in sermonibus vestris, & dixistis: In quo eum fecimus laborare? in eo quod dicitis: Omnis qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent; aut certe ubi est Deus judicii?* Hi tales os suum in Cœlum ponere volunt, Divinorum scrutando judiciorum abyssum, non intelligentes quod Deus *Mal. 2. v. 17.* electis tribulationes immittat, ut cœlum lucreutur: reprobos vero in hac vita gaudere permittat, eo quod deinceps semper sine intermissione torquendi sint in Inferno: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Hæ & aliæ similes blasphemiæ Deo adeo displicent, ut eum laborare & quasi sudare faciant. Unde Isaiæ 43. dicit: *Præbuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis.* Si enim Deus alicujus foret *Job. 21. v. 13.* fatigationis capax; utique similes blasphemias sustinendo intolerabiliter defatigandus & molestias *Is. 43. v. 24* passurus esset.

Is. 58. v. 3. 8. Alij apud eundem Isaiam non minus blasphe-
Quidam blasphemant quando non omnia ad nutum succedunt. me lamentabantur dicentes: *Quare jejunavimus & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nescisti?* Cur obsecro hi tales jejunia sua, aliosque vitæ suæ rigores cassos & irritos apud Deum esse existimabant? audite rationem ipsorum: *percutitis pugno impie;* sunt etenim certi quidam desperati homines, qui Cœ-
Ibid. v. 4. lo quasi leges præscribere, aut cum eo contendere, imo ipsimet Deo bellum indicere volunt, ejusque infallibilem providentiam negligentiæ, & justitiam illius iniquitatis arguere non erubescunt, quando non omnia illis ad nutum voluntatis succedunt: hi tales, quidquid boni egerint, Deo grati & accepti numquam esse poterunt, imo gravissime communiter à Deo puniuntur. Tales erant illi increduli Hebræi, qui deficiente illis, quam secum tulerant Ægypti annona, non habentes unde viverent, aut se sustentarent, *male locuti sunt de Deo, & dixerunt: Numquid poterit Deus*
Ps. 77. v. 19. *parare mensam in deserto?* quæ blasphemia cor Dei sauciavit, unde & Psalmista paulo ante dixerat: *In iram excitaverunt Excelsum &c.* ac proinde ultrix Dei
Ps. 77. v. 17. vindicta protinus super illos descendit: *Audivit Dominus, &c.... & ignis accensus est in Jacob, & ira ascendit in Israel,* quia qui adeo sunt temerarij, ut os suum
Ps. 77. v. 21.

in cœlum ponere non vereantur, divinum subitò experiuntur supplicium; Unde Ecclesiasticus dicit: *Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet,* *Eccli. 27. v. 28.* quasi dicat, quisquis cum Deo contenderit, caput suum ad cerebri excussionem usque collidet; Id quod Plutarchus practica quadam similitudine aptissime exponit, dum ait; *Jaculum si in solidum aliquod ceciderit, nonnunquam in mittentem retorquetur:* *Plutar. in moral. ibid.* *ita convitium in fortem & constantem Virum tortum recidit in convitium facientem;* Et quidem si id ipsum in hominibus virtuosis locum habet, quanto magis in Deo; ac proinde David immediate subdit: *Et lingua eorum transibit in terra.* *Ps. 72. v. 9.*

9. Ephrem contra blasphemos honorem Dei zelans, postquam dixisset: *Non times, ne forte falx ignea, quam Propheta vidit, demoretur in domo tua,* *S. Ephr. T. 2. c. Paran. 41.* mox subjungit: *Donec ex ea quæ sub Cœlo est, te excidat ac deleat, dum sic audes os aperire adversus Deum* *Quos Deus disperdet.* *omnipotentem, in quem Angeli, Archangeli, Cherubim, ac Seraphim non audent oculos conjicere, sed cum timore ac tremore assistunt collaudantes formidabile & gloriosum atque honorabile nomen ejus;* nam David olim Dei in linguas blasphematrices vidicativam justitiam his verbis prædixit: *Disperdat Dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam, Qui dixerunt:* *Psal. 11. v. 4. Ibid. v. 5.* *Linguam nostram magnificabimus, labia nostra à nobis sunt,* audite insignem Blasphemiam, *quis noster Dominus est?* Superbi enim Deum renuebant agnoscere. *Ibid.*

10. In libris Machabæorum refertur, quod post quam Demetrius in Regnum subingressus per Bacchidem & Alcimum Judam Macchabæum pro viribus, *Nicanoris blasphemia ac supplicium.* quantum potuit sed, cum exiguo fructu exagitasset, iteratà vice adversus eum Nicanorem in campum emiserit, qui omnes quidem conatus suos in hoc adhibuit, ut victor evaderet, at vero Judas cum sequacibus suis in potentissimum Cœlorum subsidium & auxilium confisus, certam sibi promisit victoriam; Deo enim non tam supplicavit, quam absolute imperavit, dicens: *Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus & cadant in gladio.* Sed dicite sodes, si nostis quanam *1. Machab. 7. v. 38.* præcipue in re ejus tam viva fundabatur fiducia: Audite id exponentem Judam, dum ait: *Memento blasphemias eorum, & ne dederis eis, ut permaneant.* Judas *Ibid.* Deum memorari petijt qualiter blasphemiæ Sennacherib per adeo evidens miraculum Divina manu sua castigatæ fuerint, simulque ut eodem supplicio in illa velit occasione in idem peccatum animadvertere; *Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie, & sciant cæteri, quia male locutus est super sancta tua.* *1. Machab. 7. v. 42.* Imo Jos. Hebr. Judam hisce verbis exercitum suum animasse scribit: *Quousque otio torpemus & non pro-* *I. Seph. H. b. l. 1. H. b. a. 22 c. 11. a Gloss.* *cedimus ad bellum, sumentes ultionem de blasphemo illa?* *Quis est canis ille mortuus & abjectus, qui audet opprobria dicere in eum, qui est robur & decor Israelis?* *Frefectus itaque venit contra Nicanorem in ira & zelo magno, Judas apprehendit eum, percussitque gladio suo & dissecuit in duas partes, dejiciens ipsa illa in terram.* Scriptura vero dicit: (*Contrita sunt castra Nicanoris, & ipse cecidit ipse primus in prælio.*) Et prostraverunt non *1. Mach. 7. v. 43.* minus triginta quinque millia, Sed quænam fuit hæc divinam justitiam adeo irritans blasphemia? Pro hujus evidentia majori sciendum est, quod in ultimo hujus historiæ capitulo legitur, postquam Nicanor Judæ in die Sabbati bellum movere decrevisset, eique à nonnullis Judæis ipsum sequentibus dictum fuisset: *Ne ita ferociter & barbarè feceris, sed honorem tribue diei sanctificationis, & honora eum qui universa conspicit,* superbus & elatione *2. Mach. 15. v. 2.* tumidus Nicanor eos interrogavit: *Si est potens in cœlo qui imperavit agi diem Sabbatorum?* cui cum respondis- *Ibid. v. 3.*

Ibid. v. 4. sent: *Est Dominus vivus ipse in cælo potens, qui jussit*
agi septimum diem, sacrilegus blasphemator respon-
Ibid. v. 5. dit: *Et ego potens sum super terram, qui impero sumi ar-*
ma & negotia Regis impleri.

11 Job. c. 15. blasphemum hunc Nicanorem hisce
Job. 15. v. 5. verbis aggredi velle videtur: *Docuit enim iniquitas tua*
os tuum, & imitaris linguam blasphemantium, condem-
Ibid. v. 6. *nabit te os tuum, & non ego, & labia tua respondebunt tibi.*
Supplicium Nicanoris blasphemi. Sed audiatis velim, qualenam fuerit linguæ Nicano-
ris irrogatum supplicium; Judas Machabæus huic
blasphemo humerum & caput amputari jussit, &
utrumque membrum in Civitatem sanctam depor-
tari fecit; quo cum pervenissent coram convocatis sa-
cerdotibus & urbis illius præsidiarijs militibus, *&*
2. Machab. 15. v. 32. *ostenso capite Nicanoris, & manu nefaria, quam exten-*
dens contra domum sanctam omnipotentis Dei magni-
Ibid. v. 33. *fice gloriatus est, linguam etiam impij Nicanoris præci-*
sam jussit particulatim avibus dari, manum autem de-
mentis contra templum suspendi; ubi Dionysius Carthu-
Dion. Carth. ibid. sianus ait: *Jussit avibus dari ad comedendum propter*
blasphemias per linguam ejus prolatas: Manum autem
dementis contra templum suspendi, id est, dexteram in-
sensati ac blasphemi amputatam jussit ex opposito templi
suspendi, eo quod dexteram extendendo, comminatus
erat, quod templum ipsum destrueret.

12. De blasphematoribus verificatur quod Psalmi-
Psal. 63. v. 4. sta olim de Judæis dixit; *Qui exacuerunt ut gladium*
linguas suas, intenderunt arcum rem amaram &c. at
Ibid. v. 8. vero tandem quid factum est? *Sagitta parvulorum sunt*
plagæ eorum! Sagittæ enim quæ hostiliter contra cæ-
lum evibrantur, revertentes aut resilientes blasphe-
mantium linguas recidunt, id quod varijs potest pro-
Psal. 72. v. 9. bari exemplis: *Posuerunt in cælum os suum, & lingua eo-*
Anna. Cist. a 20. Cap. 5 n 4. *rum transivit in terra.* Etenim in Annalibus Cister-
tiensibus legitur, quod dum in procinctu esset, ut cor-
pus B. Joannis de Monte in tabili ad locum aliquem
Aliud supplicium cujusdam blasphemi. honorificentiorem transferretur, latomus quidam
seu lapicida ossa ipsius arcæ cuidam imponenda esse
intelligens, illa potius canibus ad corrodendum ex-
ponenda & projicienda esse dixit, quod audientes cir-
cumstantes ipsum quidem reprehenderunt; immit-
tendumque illi cælitus supplicium comminati sunt,
sed sine ullo emendationis fructu subsecuto: Eadem
igitur nocte *Divina manus, quæ dictam blasphemiam*
præterire noluit impunitam, in membro quo peccaverat
eum gravissime flagellavit, os enim ejus per quod blas-
phemaverat, in alteram partem deformiter est trans-
versum, etiam intuitus sui propemodum luce privatus.

Aliud. 13. In historijs virorum illustrium ejusdem ordinis
Cisterciensis Abbas Gherebaldus quemdam invere-
cundum Beatissimæ Virginis blasphematorem Dæ-
monis potestati traditum fuisse refert, qui idem insu-
per *durissima passione diu vexatus atque distortus est*,
In hist. de vir. illust. Ord. Cister. *ita ut oculis eversis, & facie tota enormiter intume-*
scente, linguam ardentem atque ejectam longius ab ore
porrigeret, qui cum ita fuisset longo & horrendo tormen-
to excruciatus, tandem miserabilem animam Dæmo-
niacis spiritibus reddidit, linguamque ipsam quam
extraxerat nec in morte retraxit.

14. Porro apud Jeremiam Prophetam lingua
blasphematrix arcui assimilatur; *Et extenderunt*
Jerem. 9. v. 3. *linguam suam quasi arcum*, ubi S. Hieronymus ait:
S. Hier. ibid. *Vide quam horribile scelus sit blasphemia, quasi arcus*
in Deum intenditur lingua. Intenderunt arcum suum,
Ps. 36. v. 14. blasphemi videlicet, sed quo eventu id fecerunt?
gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum
Ps. 36. v. 15. *confringatur*: Mala etenim, quibus Deum injurian-
tur, super linguam & fauces ipsorum recidunt; prout
ex sequentibus historijs clare satis videre licet. Ete- Tilm. Bredenb. l. 3. Coll. c. 17. Historiæ aliquot ad finem usque.
nim dum post demolitum quoddam in Flandria Ordi-
nis Sancti Francisci monasterium, dum multæ Sancto-
rum statuæ igne conflagrante absumerentur, unus il-
lorum sacrilegorum in statuam quamdam S. Antonij
incidens postquam varijs illam contumelijs affecis-
set, tandem in execranda hæc verba prorupit; *si quam*
vim aut virtutem habet, declaretur; & ecce protinus
ignis è statua illa egressus, eumdem viventem totaliter
combussit. In ejusdem libri cap. 29. & 30. narratur,
dum hæreticus quidam ejusdem Sancti statuam ad
ignem comburendam deportaret, eidem ludibriose
dixerit: *Antoni, Antone, tu quidem soles in mortale*
genus desævire eosque misere ustulare, at ubi nunc vi-
res illæ? Et ecce subito lingua illius peste correpta
est, ac demum paulo post cum tota familia sua igne
pestilentiæ consumptus est, idque P. Costerus refert in
Conc. Dom. 3 Quadragesimæ. Scribitur & aliud
quoddam miraculum, quod Anno 1588. accidit circa
quemdam Virum discolum & perditum, qui postquam
mulierem quamdam Hebræam nacte quadam cum
ipsa fornicando seduxisset, Cœlum fulminibus arma-
tum fulgurando, grandinando, & tempestates exci-
tando furere cœpit, misera muliere, licet Hebræa esset,
altum vociferante: *Virgo Maria fer opem; at vir fe-* Jo. Pelcin turri Babyl. c. 6. Fram. Benzan. Ann. 1588.
rus & impius. Tace fis stulta, inquit, *auxilium ullum*
ferre potest Maria? Abscidit ad extremum vocem ful-
men suoit um, quod intonuit, & adhuc loquentem evellis
ab amplexu mulierculæ, reperiunt hominem hianti ore,
sine ullis dentibus, sine lingua.

15. Eminentissimus Cardinalis Baronius in Anna- Ann. 420. num. 16.
libus Ecclesiasticis refert, quod cum Gororanes Rex
Persarum sub imperio Theodosij urbem Imperatoris
nomine nuncupatam obsidione cinxisset, & multa in-
stromenta bellica ad urbes capiendas accommodata
ad murum applicasset, solus Eunomius illius orbis
Episcopus ei restitit: Cum enim duces nostri prælia-
ri contra hostes renuerent, & obsessis opem ferre non
auderent, iste Episcopus se hostibus opponendo ur-
bem servavit incolumem. Nam cum unus ex Regu-
lis barbaris consuetam blasphemiam in Deum jace-
ret, & in morem Rhabsacis & Sennacherib verba ex-
ecrabilia funderet, furoreque incitatus minaretur
se sacrosanctum Dei templum incendio vastaturum,
Vir Dei sanctus tantam insolentiam ferre non valens,
balistam S. Thomæ Apostoli nomine inscriptam ad
pinnas muri statui, & ingentem lapidem in ea imponi,
atque in blasphematorem exonerari fecit, hacque ra-
tione non solum vultus ejus dilaceratus, sed & fuso
per terram ejus cerebro caput penitus disruptum
fuit; unde Rex timore perculsus & perterrefactus
obsidionem solvit, seque à Romanis superatum con-
fessus firmam cum ijsdem pacem pactus fuit. Simili-
ter Nestorius Hæresiarcha, qui horrendas in mag-
nam Dei matrem blasphemias evomuerat, linguam
suam à vermibus devoratam debiti supplicij loco
reportavit. Sic quoque Hieronymus Bolsecus Me-
dicus in vita Calvini cap. 22. *Hæresiarcham vermi-*
nosum ad extremum spiritum cruciatum fuisse scribit.

16. Nicephorus & Theodoretus de Juliano, Apo- Niceph. l. 10. c. 29. Theodoret. l. 3. c. 13.
statæ Juliani patruo referunt, quod quia is in societa-
te Fecilis & Elpidij Quæstorum imperialium in prima-
rium orbis Antiochenæ templum ad illud deprædan-
dum, & congregandas ex opulenta illius supellectile
pecunias ingressus dixit; *Ecce qualibus vasis Mariæ*
filius in divina re peragenda colitur; Juliano tali fue-
rit infirmitate perculsus, ut vermes ex ejus infirmitate
ad eum devorandum subnascentes ejus corpori eo os-
que

quæ adhæserint, donec corpus ejus totaliter esset putrefactum; Felix autem omnem quasi corporis sui sanguinem ex ore evomuerit; Elpidius tyrannide ad quam aspirabat convictus, suam ignominiosissime clauserit vitam.

Jer. Drexel p. 1. c. 7.

17. Narrat quoque circa annum 1580. P. Jeremias Drexelius, quod in stratagemate quodam, quo nonnemo ex militiæ commendantibus oppidum Hallense sui juris facere machinabatur, miles quidam hæreticus Beatam Virginem, cujus in eodem loco ob quamdam ejus imaginem miraculosam in maxima devotione ibidem habitam magna erat religionis reverentia & affectus, blasphemarit, ejusq; statuam inde sublatam Bruxellas deportare, ibidemque incinerare decreverit, cui temerario in justam blasphemiæ suæ vindictam ab ictu globi è balista ejaculati os una cum mento avulsum fuit, ipseque paulo post miserrime vitam suam finivit.

Historia. *S. Bern. T. 1. ser. 42. A. 3. c. 3.*

18. S. Bernardinus varia blasphemis à Deo irrogata supplicia refert, in specie vero quoad illos qui in lingua à Deo puniti fuerunt, de nauta quodam his verbis refert: *Nauta quoq; qui blasphemavit Deum, cum in natando expertus esset, subito submersus est, quem frater ejus invenit in littore illaeso corpore, sed radicitus avulsa lingua & consumpta.*

Luc. 14. v. 11. B. Petr. Dam. c. 2. Epist. 15.

19. B. Petrus Damianus pariter de quodam impio rixisque dedito Clerico refert, quod cum tempore diem & horam præsignasset, in qua cum quodam hoste suo, qui nonnullas beneficij sui possessiones usurpabat, manus eu inferere decreverat, acciderit, quod mane Missæ audiendæ assistens verba illa audiens: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur, illico hic Clericus conversus in hanc sacrilegam vocem protervus eruperit: Has sententia vera non est, nam si ego me meis adversarijs humiliter inclinassem, hodie tot possessionum copias atque clientum non haberem*; Cumque in eodem loco ab adversario Clerici missus nontius alterum de Clerici proposito informaturus, præsens adesset hancque à Clerico prolatam blasphemiam ei à quo missus fuerat referret, mox *ille plaudens in Domino latus efficitur, atque ad spem procul dubio obtinenda victoria milites cohortatur.* Pridie vero quam manus conserturi ad invicem erant, Deus blasphemum istum castigare volens, jumentum ejus quemdam salis modium in via obvium habere permisit, quem cum avide abligurijsset, sitibundus ad copiosum quemdam aquarum rivum perveniens, ut se in torrentem illum mergeret, sitimque suam mitigaret, frænum Clerico è manibus avulsit: *Ille verò dum ea manu, qua scutum tenebat, cum jumento confligit, hostilibus jaculis faciem coactus exponit, & ecce repente gladius os ejus fulminis more transfigit, talisque reprobus vitam suam fine conclusit: O quam congrue in illa pertulit corporis parte vindictam, qua nigri fellis in Dominum vomuerat blasphemiam! & cum Propheta de talibus*

Ps. 56. v. 5.

dicat: Filii hominum, dentes eorum arma & sagita, & lingua eorum gladius acutus, qui linguam suam & dentes adversus Deum gladij more vibravit, digne per eadem membra materialis gladij pœnas exolvit. Nicephurus & Evagrius Justinum I. anno primo imperij sui statuisse scribunt, ut blasphemo convictu lingua evelleretur radicitus.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Per varias sententias & Sanctorum Patrum authoritates hujus peccati alijs omnibus deterioris gravitas consideratur, & nonnulla blasphemis à Deo immissa supplicia recensentur.

THEMA.

Blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia, ad Ephes. 4. v. 31.

Blasphemia deterior alijs peccatis.

1. UT blasphemiæ malitia & gravitas æqua lance ponderetur, hoc unicum dicere sufficiat, quod cum omni malitia conjuncta sit, quodque cunctis alijs iniquitatibus multum præponderet: *Blasphemiam cum omni malitia;* Et quidem ne forte nobis persuaderemus propositionem istam citra omnem advertentiam à calamo Apostoli adeo in scribendo circumspecti & providi emanasse, sciendum nobis est, quod idem Apostolus pariter ad Colossenses ita scribat: *Deponite &c. iram, indignationem, malitiam, blasphemiam;* ubi notandum est, quod in hisce ultimis verbis Apostolus primo malitiæ in genere mentionem faciat, & postea subjungat blasphemiam, tamquam omnis malitiæ primiceriam.

Coloss. 3. v. 8.

Nil prius illa. *Isa. 1. v. 4.*

2. Ad intelligendam porro blasphemiæ malitiam observandum quoq; est, qualiter Isaias de blasphemis loquatur: Etenim primo præmittit; *Va genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum.* Sed quinam sunt hi sacrilegi, impietate pleni, & scelerati? Certe de nullo alio sceleratorum genere ibi Propheta loquitur, quam de blasphemis: *Blasphemaverunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum.* Unde D. Chrysostomus in hujus exectabilis culpæ detestationem, in suis ad populum Antiochenum habitis homilijs, his eum verbis alloquitur: *Nullum gratiarum actione par bonum, quemadmodum blasphemia pejus nihil.*

Isa. 1. v. 4. *D. Chrys. Hom. 1. ad pop.*

Eccle. 10. v. 15. *Superbia in blasph. consistit.*

3. *Initium omnis peccati est superbia*, inquit Ecclesiasticus, quia superbia & fastus Luciferi omnium peccatorum, omniumque offensarum Deo irrogatarum prima radix & origo fuit; at verò in quonam præcipuè hoc peccatum superbiæ consistit, quod cuncta alia peccata post se in consequentiam trahit? Non in alio, qoam in blasphemando Deum consistit: Blasphemus namque spiritus ille cum suprema Dei Majestate, eamdem summe aspernando, de solio certare non erubuit; unde Isaias ad Luciferum se vertens inquit: *Cui exprobrasti? & quem blasphemasti? & super quem exaltasti vocem & levasti altitudinem oculorum tuorum?*

Isa. 37. v. 23.

Levit. 24. v. 16. *S. Thom. 2. 2 q. 13. A. 2.* *Blasph. peccatum est mortale.*

4. Angelicus Doctor blasphemiam peccatum mortale esse, extra omnem controversiam positum esse dicit, juxta illud Levitici: *Qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur*, pœna enim mortis non infertur, nisi pro peccato mortali; idemque sequenti probat ratione: *Peccatum mortale est, per quod homo separatur à primo principio spiritualis vita, quod est charitas Dei; unde quacumque charitati repugnant, ex suo genere sunt peccata mortalia, blasphemia autem secundum genus suum repugnat Charitati Divinia; quia derogat divina Bonitato quod est objectum charitatis.* Valentia hanc observationem: *Notandum*, inquit, *quando plene aliquis animadvertis verba aliqua pertinere ad blasphemiam, neque tamen abstinet ab illis, semper esse peccatum mortale ex sententia D. Thoma*; ac demum ex propria opinione subjungit, in hoc peccato parvita-

Valentia T. 1. disp. 2. q. 13. pun. 1.

tem & modicitatem materiæ minimè excusare: *Neque arbitror in hac parte excusare à mortali parvitatem materia.*

5. Deus Opt. Max. dum apud Isaiam nomen suum blasphematum esse graviter conqueritur, simulque tempos aliqnando venturum esse comminatur, quo id ipsum annunciaturus & vindicaturus sit, audite quibus ad id effandum verbis utatur: *Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dominus, & jugiter tota die nomen meum blasphematur, propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa.* Enimvero quod circa illa verba vel maximè proposito nostro deservit, est observatio quædam, quam circa illa facit Hugo Cardinalis, dum ait: *Dominatores ejus iniquè agunt, non dicit, iniquè dicunt, sed agunt, & jugiter tota die nomen meum blasphematur inter gentes per vos, id est, per opera nostra.* Tametsi enim blasphemia ut plurimum lingua evomatur, vel etiam per conceptum internum enuntietur, ejus tamen malitia cunctis alijs peccatis exterioribus longè præponderat; *Non dixit, inique dicunt, sed agunt.*

Isa. 52. v. 5. *Ibid. v. 6.* *Hug. Card. in 2. Tom. 3.*

6. *Intolerabilis & evitanda,* inquit S. Ephrem, *summopere iniquitas est in Deum blasphemia, cujus vos escam atque illecebras fugite apertè, O mei discipuli;* Ac proinde is qui in deserto blasphemaverat positus in carcere; quoad supplicium subeundum Dei solius arbitrium & beneplacitum ordinem expectare debuit, quia tametsi Moyses & Magistratus illum condemnare potuissent, nihilominus, quia in rebus gravissimis ad divinæ Sapientiæ oraculum recurrere solebant, suum potius in hujus peccati supplicio decernendo suspendere voluerunt judicium; unde Abulensis ait: *Posuit in carcerem, quoadusque peteretur à Deo, quid agendum esset, nam in omnibus causis magnis consulebatur Deus; Moyses non dubitabat de morte, quoniam blasphemia est de maximis peccatis, sed de genere mortis.*

S. Ephrem T. 1 in Testament. *Abul. ibid.*

7. Quando Jesabel totaliter in corde suo innocentem Nabothi sanguinem fundere decreverat, atrocis contra ipsum per omnem suã astutiam muliebrem & authoritatem invenire & excogitare delictum non poterat, quam blasphemiam, quia tametsi ipsi crimen læsæ Majestatis imponere potuisset, sciebat tamen quod ob nullum delictum adeo esset populo futurus exosus, adeo declarandus reus & culpabilis, quam si ipsum blasphemiæ reum esse convinceret. Unde S. Bonaventura ait: *Videtur quod majus peccatum nequiverit excogitare iniquissima Jezabel;* probè namque ex præscripto divinæ justitiæ ordine intelligebat, quod ad hujus excessus supplicium sine illa personarum discretione procederetur: *Lapidibus,* inquit sacer textus, *opprimet eum omnis multitudo, sive ille civis, sive peregrinus fuerit;* adeoque nullus sive ad nobilitatem, sive ad divitias, sive ad authoritatem habebatur respectus.

3. Reg. 21. v. 10. *S. Bonav. T. 7. in Bibl. paup. c. 23.* *Levit. 24. v. 16.*

8. Ex eo quoque quod condemnatio alicuius blasphemi ad pœnam, non à Moyse, nec ab Hebraismi Magistratibus, Senioribus, vel Consilijs fiebat, sed directè & immediatè à divinæ justitiæ signatura promolgabatur, talis in eo populo erga hoc peccatum horror impressus remansit, ut quotiescumque blasphemiam aliquam pronuntiari audiebant, in illius detestationem vestes à capite ad pedes usque dilacerare soliti fuerint, prouti in multis veteris Testamenti locis apertè legitur. Imo licet S. Stephanus ex patratis in Judæa miraculis ubique clarus esset, quia *faciebat prodigia & signa magna in populo.* Licet etiam ob vitam immaculatam quam ducebat, in magna apud omnes æstimatione esset, nihilominus ob solam blasphemiæ suspicionẽ omnes unanimiter ad lapides advolarunt, ut eum lapidando horrenda morte occiderent; imo tametsi Christus defensor ejus vultum ejus resplendere faceret, sicut faciem alicujus Angeli *Intuentes eum omnes qui sedebant in Concilio viderunt faciem ejus tamquam faciem Angeli;* ob hoc tamen ab hujus calumniæ pœna evadere nequaqoam potuit; quin & *Saulus nimius æmulator existens paternarum traditionum,* ut S. Augustinus scribit, ut illum per omnium Judæorum lapidantium manus lapidare posset, omnium lapidantium vestimenta tempore lapidationis custodivit.

Act. Ap. 6. v. 8. *Act. Ap. 6. v. 15.* *Gal. 1. v. 14.*

9. Stephanum quoque ob præsumptam blasphemiam lapidare volentes, non intra civitatem, sed foris huic supplicio subjecerunt; *Ejicientes eum extra civitatem;* nam & in Levitico à Deo ordinatum fuit: *Educ blasphemum extra castra;* ubi Oleaster ait: *Non solum est indignus vivere inter pios, sed etiam mori inter eos, ideo extra castra ejici à Domino præcipitur;* ut de blasphemo olim dici potuerit, quod Isaias de Assyriorum Rege loquens inquit: *Tu autem projectus es de sepulchro tuo, quasi stirps inutilis, pollutus & obvolutus cum his qui interfecti sunt gladio, & descenderunt ad fundamenta laci quasi cadaver putridum. Adverte,* inquit Oleaster, *quod non excusavit illum à morte, quod calore iracundia blasphemaverit; ut scias tales debere acriter puniri.*

Act. Ap. 7. v. 57. *Levit. 24. v. 14.* *Oleaster ib.* *Isa. 14. v. 19.*

10. S. Hieronymus super illa verba: *Maledictus omnis, qui pendet in ligno;* illum Deuter. 21. textum juxta Symmachi lectionem adducit: *Si autem fuerit homini peccatum ad judicium mortis, & occisus fuerit, & suspenderis eum super lignum, non pernoctabit cadaver ipsius super lignum, sed sepultura sepelies eum in die ipsa, quia propter blasphemiam Dei suspensus est, & non contaminabis terram tuam, quam Dominus Deus tuus dabit tibi ad hæreditatem.* Blasphemi enim detestandi & abominabiles sunt, dignique qui ab omnibus vitentur tam in vita quam post mortem.

S. Hier. in c. 3. Gal. *Deut. 21. v. 23.*

11. S. Ephrem zelo Eliano succensus ori blasphemo peccatum suum his verbis improperat: *Non metuis, ne forte ignis de cælo descendat, & devoret te, qui sic os adversus Omnipotentem aperis, neque vereris, ne forte terra sub te disrumpatur, & te absorbeat? Ne decipiaris ô homo; impossibile enim est manus effugire Creatoris; audi eum qui dicit: Blasphemantes rationem reddent Deo, qui paratus est judicare vivos & mortuos.* Seneca refert, quod ex quo milites Caji Imperatoris Deos minime experti fuerant propitios, se de ijs vindicare volentes jacula & sagittas adversus cœlum ejacularint, quæ tamen in sagittarios recidentes plurimos eorum gravibus vulneribus sauciarunt. Audite vero quo nomine S. Vincentius Ferrerius blasphemias appellarit, dum ait: *Sagitta toxicata sunt blasphemia,* hæ autem in ipsos blasphemos recidunt, irreparabilemque & æternam illis mortem conciliant; ut proinde dicere possint: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.*

S. Ephr. T. 1 paræn. n. 41. *Seneca l. de ira.* *S. Vinc. Ferr. serm. 5. in Dom. Adv.* *Ps. 68. v. 10.*

12. Pater Jeremias Drexelius refert, quod cum Anno 1585. in civitate Burgensi Elisabeth Blestina in die sacratissimi Corporis Christi, una cum marito suo, matre item & ancilla in Ecclesiam S. Severi filiolum suum in ulnis deferens ingressa fuisset, quemdam verbum Dei publice ex pulpito declamantem audiens eum deriserit; Concione verò finita, dum Parochus ejusdem loci sacrum Missæ officium exordiretur, ipsa ritus Missæ & ceremonias sacras pari risu prosequens dixit: Accedamus propinquius, & spectemus stultas illius Presbyteri superstitiosas gesticulationes; Et ecce mox ut ad altare propius accessit, subitaneo fulmine percussa, sine ulla pueruli, quem in ulnis portabat, læsione in terram ad pedes Gubernatoris civitatis illius concidit; Mater autem ejus quæ blasphemiæ consors fuerat, mota facta in amentiam incidit, magnamque sanguinis copiam ex ore & naribus ejecit.

Jerem. Drex. de ling. erud. c. 14. n. 3.

13. De Alphonso Hispaniarum Rege & perito Astrologo legitur, quod ob scientiam Astrologiæ, quam perfecte callebat, elatus die quadam dixerit; Quod si ego in principio creationis mundi Deo adfuissem præsens, omnia utique nunc in meliori ordine subsisterent: *Voluisset omnia melius ordinare & disponere, si ipse Deus fuisset*; Factum est autem, quod nocte subsequenti palatium ejus ex vehementissimo turbine, cui tonitrua, fulgura, & fulminum sagittæ conjunctæ erant, conquassatum ab igne accensum fuerit, qui omnem palatij pretiosam supellectilem consumpsit, in quo etiam incendio uxor ejus & filij concremati perierunt, ipso solo & nodo fugiente, quippe qui à Deo cordialiter commissæ blasphemiæ veniam deprecans, per divinam misericordiam vitam salvavit.

Roderic. Sancius 4. p. Hist. Hisp. c. 5.

14. Idem Drexelius refert, quod dum die quadam Catholicus quidam & Hæreticus Geneva Losannam iter facerent, Catholicus aëra fulmine percelli & sagittas hinc inde è cœlo vibrari videns, signo crucis se munierit, quod hæreticus videns ironicè interrogavit quid faceret, an forte muscas abigeret; Et ecce vix blasphemia hæc verba ore suo protulerat, quando ita Dei protinus fulmen in eum direxit, quo totus conflagravit, sine ullo Catholici nocumento: *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum, & infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum.* Nec mirum est, quod divina justitia toties contra Sacrilegos & temerarios illos vindicem gladium suum strinxit, siquidem peccatum hoc adeo est abominabile, ut quocumque oculos nostros deflectimus, execrabilibus illud titulis detestatum semper fuisse inveniamus. Pius V. in Bulla 3. cujus initium est: *Cumprimum Apostolatus officium, &c.* in progressu ejusdem 10. inquit: *Ad abolendum vero nefarium & execrabile blasphemiæ scelus.* S. Joannes Climacus de hoc pessimo semine ita scribit: *Perniciosæ stirpis & parentis perniciosissimam sobolem esse supra demonstratum est, execrata superbia infandam blasphemiæ prolem.* D. Chrysostomus quoque in ejus detestationem nullum dari peccatum gravius & enormius asserit: *Non est, non est hoc peccato ullum deterius, sed neque par, nam in eo, & accessio omnium malorum est, omnisque confusio, inexpiabile supplicium, & intolerabilis pœna.* Lyranus de illo blasphemo loquens, quem Deus puniendum extra castra duci jussit illis verbis: *Educ extra castra*, hanc glossam subnectit, *tamquam omnibus execrabilem & abominabilem.* Dionysius Carthusianus eadem verba ita glossat: *Extra habitacula seu tentoria populi, tamquam indignum mori ac vivere in medio plebis Deum colentis.*

Ps. 63. v. 8. *Bullar. Bull. 3. Pij V.* *S. Joan. Climac. scal. Par. gr. 23* *D. Chrysost. T. 2. Orat. 2. De fato & Provid.* *Levit. 24. v. 14.* *Lyran. in Levit.* *Dion. Carth. ibid.*

15. Postquam S. Matthæus Evangelista, quibus modis sacrilegi illi Filium Dei in monte Calvariæ blasphemarint, recensuisset dicendo: *Prætereuntes blasphemabant eum moventes capita sua, & dicentes: Vah, qui destruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, salva temetipsum: Si Filius Dei es, descende de cruce: Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere; si Rex Israel est descendat de cruce? Idipsum autem & latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*; Idem Evangelista immediate post prolatas hasce blasphemias, sine illius alterius historiæ intermixtione subjungit: *Tenebræ factæ sunt super universam terram*, ubi merito quærere nunnemo potest, cur Sol non potius radios suos retraxerit, quando oculi veri Solis justitiæ in Prætorio velati fuere, aut vero quando sex mille & amplius flagellorũ crudeles ictus sacratissimo ejus dorso fuere inflicti? cur non surrexerunt tenebræ, quando ipsum coronarunt spinis, vel clavis in crucis patibulum fixerunt? Audite S. Anselmum hujus rei mysterium explicantem; dicit enim: *Videtur mihi Sol radios suos retraxisse, ne videret suum Dominum pendentem in cruce, aut ne impij blasphemantes fruerentur sua luce.*

Matt. 27. v. 39. & 40. *Ibid. v. 41.* *Ibid. v. 42.* *Ibid. v. 44.* *Ibid. v. 45.* *S. Anselm. in Matth. ibid.*

16. Enimverò ut execrabilis hujus delicti gravitas penitus cognoscatur, necessum est, ut infinitam, quam de suprema Altissimi Majestate in corde nostro habere debemus venerationem & reverentiam debitam æqua lance ponderemus: Deus enim est, quem Cherubim & Seraphim incessabili voce proclamant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus.* Qua igitur fronte fœdissimum lutum, homo scilicet, Majestatem illam improperij verbis deridere aut contumeliari audebit? Quanta est differentia inter offendere formicam aliquam & offendere hominem; item quanto acerbius castigari meretur, qui non servum aliquem, sed potentem Regem & Monarcham aliquem offendit? Quis igitur adeo cæcutit, ut non videat, quantum illius adaugeatur temeritas, qui Deum illum injuria afficere non veretur, in cujus fœmore scriptum est: *Rex Regum & Dominus dominantium?* S. Michael contumeliosis verbis Dæmonem compellare non præsumpsit, eo quod in ipso naturam conspiceret Angelicam, licet culpa & nequitia ipsius contaminatam; unde Glossa hanc deducit consequentiam: *Hic declarat*, inquit, *quod blasphemia sit valde grave peccatum, per hoc quod Michael non fuit ausus blasphemare dæmonem, propter ejus naturam bonam, & per hoc patet, quod blasphemare Deum, cujus natura est excellentior in infinitum, est gravissimum peccatum.* Idem quoque Dionysius Carthusianus notat, dum ait: *Propter naturam Diaboli bonam, in qua similitudo Dei resplendet, propter quod secundum se contemnenda non fuit, sed dixit Diabolo: Imperet tibi Dominus, id est, modesto verbo coërcuit dæmonem.* Idem quoque Carthusianus aliud factum simile adducit, quod Zacharias Propheta describit, quando nimirum Angelus ille inimico infernali Jesu Sacerdoti filio Josedech se opponenti dixit: *Increpet Dominus in te Sathan*; unde hanc deducit consequentiam: Quod Christo inferre blasphemiam sit incomparabiliter gravius in quantum ipse Deus est. Suarez per authoritatem S. Augustini lib. contra mendacium cap. 19. peccatum blasphemiæ haud dubiè perjurio pejus esse dicit: *Ideo*, inquit, *pejus est blasphemare, quam pejerare, quoniam pejerando falsæ rei adhibetur testis Deus, blasphemando autem de ipso falsa dicuntur de Deo.*

Isa. 6. v. 3. *Apocal. 19. v. 16.* *Gloss. ibid.* *Iudæ v. 9.* *Dion. Carth. ibid.* *Zach. 3. v. 2.* *Suarez de Relig. lib. de Irrelig. c. 3. n. 13.*

17. Didacus Stella ad ostendendam culpæ hujus enormitatem aliam reflexionem adducit; dicit enim: Ideo latro latrocinando Deo infert injuriam, quia servorum suorum facultates deprædator vel damnificat: *Sed blasphemus in illud bonum divinum, quia Deus est, contumeliam infert, ideò maximè displicet Deo Peccatum blasphemiæ.* Blasphemi valde sunt alijs peccatoribus dissimiles, hi enim etiam quidem Deum offendunt, sed contra intentionem suam, quia latro vellet & optaret se bona alterius furari posse, absque eo quod legem Dei, *Non furaberis*, transgrederetur. Similiter homo carnalis sensualitatibus suis carnalibus se oblectari cuperet, sed displicet ei, quod à Deo præceptum sit: *Non mœchaberis*; At vero blasphemi *ex proposito & industria ipsum Deum transgrediuntur: Alij peccatores appetunt delectationes, honores, vel aliud quidpiam mundi, & vellent, si possent, his bonis frui sine Dei offensa, sed blasphemus multo aliter, quia consulto & præmeditatè contra Deum insurgit*; Similem considerationem dio ante ipsum adduxit S. Bernardinus, duo ait: *Omnia alia peccata videntur procedere partim ex fragilitate & infirmitate*

Did. Stella in Luca. 5. *S. Bern. T. 4. Ser. 13. 2. Princip. Parte.*

tate humana natura, partim ex ignorantia, sed illud peccatum blasphemia precedit ex propria malitia, & quanto est major persona offensa, tanto major est culpa, & plus crescit malitia culpa, & sic blasphemia continet in se majorem malitiam alijs peccatis, & nullum est peccatum, quod habeat in se tantam iniquitatem, sicut blasphemia. Paulo post vero ad complementum malitiæ filius subjungit: *Alterat omnem virtutem, quia injuriatur Deum, in quo consistit omnis bonitas virtutis.* Idem quoque Sanctus Pater in alio quodam sermone contra idem peccatum, blasphemiam contra primæ tabulæ præcepta militare dicit: *Peccatum blasphemia est contra præceptum primæ tabulæ, homicidij secunda*, unde blasphemiam homicidio execrabilius peccatum esse colligit. Idem quoque Sanctus hanc culpam ex alio quodam motivo aggravat dicens: *Peccatum tanto majus & gravius est, quanto minus motivum habet; si juvenis & senex adulterium perpetrant, plus in hoc peccaret senex: In cæteris peccatis aliquod est motivum ad peccandum inducens, sicut in superbia excellentia dignitatis, in luxuria delectatio carnis, in gula gustus, in avaritia pecunia, in blasphemia autem nullum est motivum, quia nulla est ibi delectatio ad blasphemandum inducens.* Magnus ille Parisiensis Universitatis Cancellarius Gerson de hac materia tractans ita scribit: *Peccatum blasphemia ex se pejus est atque horribilius, quam furari alteri, aut comedere carnes die Veneris, vel in Quadragesima.*

S. Bern. t. 1. serm. 41. A. 1. c. 3.

Gerson 2. 4. Confid. 2.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Blasphemia in multis Scripturæ locis præ horrore non nominatur expresse, sed circumscribitur; Ostenditur etiam quod animalia bruta plus Deum venerentur, quam homines, licet Deus hominum, in lege Evangelica præcipuè, Pater & Benefactor sit.

THEMA.

Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob, Eccli. c. 23. v. 15.

1. ECclesiasticus de blasphemia tractans eamdem expresse non nominat, sed circumlocutione adhibita describit tantum, cujus ratio est, quia linguam humanam pessimo hoc vocabulo contaminari nequaquam convenit; *Nec nominetur in vobis.* Huncque stylum Spiritus Sanctus in sacra Scriptura varijs in occasionibus observavit, quando de hoc vitio differendum erat. Hugo Cardinalis ait: *Hic prohibet author blasphemias, improperia, quæ sunt loquela impiorum, loquela dæmonium est lingua blasphemia;* Et ideo non meretur nominari; quia *horrent aures.*

Ephes. 5. v. 3.

Hug. Card. ibid.

2. Impia illa & sacrilega Jezabel, quæ Baal loco Dei sui adorabat, quantumvis impia & petulans fuerit, Naboth tamen Deo maledixisse aut injuria eum affecisse affirmare non audebat: *Benedixit Deum & Regem*; ubi S. Ambrosius ait: *Ne divitem maledicti nomen offendat, & sermonis ipse læditur sana benedictum pro maledicto locatur.* Dionysius Carthusianus ait: *Tam enorme crimen est maledicere Deo, ut Scriptura in alijs locis horreat illud exprimere, atque ob id per bonum contrarium illud designet, ut in Job: Nisi in faciem benedixerit tibi.* Videtur Spiritus Sanctus quodammodo metuere, ne delictum hoc nominatim & apertè exprimendo divinum calamum Scribæ velociter scribentis commaculet. Cæterum textus ille Job in catena Græcorum Patrum hoc modo exponitur: *Nisi in faciem benedixerit tibi, id est, si non te maledictis palam tunc incessat, & audacia contra te elatus linguam exacuerit.* Olympiodorus dicit: *Scriptura pro blasphemabit, honeste usa vocabulo, dixit: Benedicet*; adfertque jam allatum Naboth exemplum. Dydimus ait: Dicit cur, Benedicet, *ne vocem asperiorem proferret*; Macula enim, qua blasphemia (etiamsi cor ad illam evomendam non concurrat) labia blasphemi coinquinat, & velut pestis quædam inficit, adeo est abominabilis, ut nec dæmon illam usurpare præsumat, id quod Glossa perspicuis verbis declarat, dum ait: *Qui maledicunt, etsi non ex corde, non ex voce vel anima iniquo, immunditiam tamen labiorum (secundum Isaiæ verbum) & inquinamenta oris incurrunt.* D. Chrysostomus quoque de Job loquens dicit: *Benedixerit, id est, maledixerit, etenim scriptura benedictis maledicta velavit.* Uxor denique Jobi maritum suum ad blasphemandum extimulare volens, blasphemiæ nomen proprio vocabulo exprimere non præsumpsit, sed dixit ei: *Benedic Deo, & morere.*

3. Reg. 21. v. 10. S. Ambr. l. de Naboth. cap. 15. Dion. Carth. in c. 24. Lev. Job 1. v. 11. Cat. Græc. Patr. Olympiodorus. Dydimus. Gloss. in c. 24. Levit. D. Chrys. Hom. 4. de patient. Job. Job. 2. v. 9.

3. Deus apud Isaiam cœlum & terram ad se attenta aure auscultandum invitat, dicens: *Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est*; se quidnam erat, de quo ad stellas usque cœlorum adeo graviter lamentatus fuit? *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me: Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui; Israel autem me non cognovit*; at vero quidnam est illud, quod Israël commiserat, unde illum se non agnoscere arguere poterat? quid fecit? num forte illum offendit, quia bonis abutebantur terrenis, quæ Deus illis in tanta abundantia contulerat? aut vero quia coram falsis numinibus genua curvaverant, vel quia sacrificijs abolitis, & ipsoque templo, divinus ejus cultus postbabebatur? Minime gentium, sed potius audire, quas contra populum illum tamquam omnis iniquitatis reum fulminavit comminationes: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, &c.... blasphemaverunt sanctum Israël.* Graviter igitur illis improperat, quod animalia bruta majorem communi ipsorum Creatori reverentiam & respectum exhibeant, quam ipsi, quia jumenta, canes, imo & ferocissimæ feræ, quæ in claustris ad hoc deputatis à Domino suo aluntur, ei qui illas nutrit & sustentat, nequaquam insultant, quin potius omni ferocitate deposita erga benefactores mansuetas se exhibent, solus autem homo Creatorem, Conservatorem summumque Benefactorem suum continuis lacessere injurijs non cessat: *Quodnam vere dari potest majus argumentum malitiæ, quam ab eo desciscere qui bonus est?* inquit S. Basilius; *quæ usquam gravior exsuperantia malignitatis, quam eum exasperare, quo nihil melius.* Paulo post vero idem sanctus Pater homini tot à Deo beneficijs cumulato exiguum, quem erga Deum habet respectum his verbis improperare pergit, dicens: *Plane intolerabili est odio dignus, qui ad id honoris fastigium evectus est, ut consors fieret cœlestium bonorum, & ne sic quidem perseverat in charitate erga tanti beneficij authorem.* Nobilissima est illa D. Hieronymi sententia, qua nobis finem, ob quem à Deo conditi sumus, ob oculos ponit. Dicit enim: *Ad benedicendum, & non ad male dicendum creati sumus.* Angeli quotidie Deum benedicere, ejus laudes decantare non cessant; *Benedicite Angeli Domini Domino*; neque omnes aliæ creaturæ insensibiles & irrationabiles alteri rei student, aut ad aliud nituntur, quam ut Deum quotidie collaudent: *Benedicite omnia opera Domini Domino.*

Isai. 1. v. 2. Ibid. Ibid. v. 3. Isai. 1. v. 4. S. Basil. in c. 1. Isai. S. Hier. in Apol. ad Ruffin. l. 2. Dan. 3. v. 58. Dan. 3. v. 57.

4. S. Joannes in Apocalypsi omnes creaturas supremo cœlorum Monarchæ benedictionum, laudum, & gratiarum tributum submississimè exsolvere vidit;

Apocal. 5. v. 13. vidit: *Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quæ in eo, & omnes audivi dicentes: Sedenti in throno & Agno, benedictio, & honor, & gloria, & potestas in sæcula sæculorum, ... Amen.* Ac proinde quis non miretur, quod solus homo sanguine Agni immaculati redemptus ad illam usque arrogantiam & impudentiam pertingere possit, ut Deum suum injuriis onerare eique maledicere ausu? Certè blasphemorum nullus unquam Orationem Dominicam sine verecundia, aut salva veritate recitare poterit; *Matth. 6. v. 9.* qua enim fronte is dicere poterit: *Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.* *Malach. 1. v. 6.* *Si ergo Pater ego sum*, replicare illi Deus merito poterit: *Ubi est honor meus*: Sanctissimum Dei nomen injuriis lacessere & blasphemare utique non est sanctificare illud, sed idem sacrilege profanare & conculcare. *S. Bern. T. 1. serm. 41. A. 2. c. 3.* Enimvero, inquit sanctus Bernardinus: *Quis magis ingratus est Deo de beneficio specialiter sibi collato præ cæteris creaturis, scilicet loquela & lingua, quam blasphemator nominis Dei? quicum dicere debeat cum* *Psal. 33. v. 2.* *Propheta: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo, Dominum suo ore fœtido maledicit? Omnes enim creaturæ, & qualibet suo modo, solicitè laudant Deum, & benedicunt potentiam, sapientiam, & clementiam Salvatoris.*

5. In Cantico trium puerorum Sol, Luna, Stellæ, cœli, virtutes supernæ, pluviæ, roris antelucani guttæ, nives, glacies, grandines, lux, tenebræ, dies nox, aves, pisces, herbæ, quadrupedia, & omnia alia animalia ad laudes Creatori suo persolvendas invitantur: *Omnes creaturæ numquam cessant à laude Creatoris*, inquit S. Bernardinus, *excepto maledicto blasphematore.* Hanc suam detestabilem ingratitudinem amplius blasphemus aggravat, dum membra Filii Dei, quibuscum ab inferno redemptus est per contemptum formalem & irreverentiam aspernatur & quasi pedibus conculcat; *Ingratus etiam de immenso beneficio Incarnationis, nam membra illa humanæ infirmitatis quæ pro salute nostra assumpsit Dei filius, blasphemus nominat ad contumeliam, quasi non satis afflictus fuerit Christus pro sua & aliorum salute ab impietate Judaica, propterea compleat contumelias ejus.*

Paulus VVan. serm. 68. 6. Author quidam qui vixit circa Annum 1516, morales quosdam edidit sermones à Possevino relatos, in quibus in hujus pessimæ & ad ignem æternum destinatæ Zizaniæ detestationem varia nobis, eaque efficacia motiva subministrat; Dicit enim: Grave utique est peccatum, dum homo membro illo, scilicet lingua, *Deum inhonorat, qui eum præ cæteris creaturis honoravit, ut scilicet mentis conceptum loquendo exprimeret, & ideo frequenter tales malè moriuntur*; nam ubi vulgata nostra, ut in *Eccli. 28. v. 25.* principio hujus discursus diximus, legit: *Est loquela contraria morti*, in Græco legitur: *Circumvestita morte, tota obvoluta, comprehensa, & quasi possessa à morte*; quæ verba nonnulli expositores, inter quos etiam prædictus author existit, ita declarant: *Aliquando subito puniuntur, patet de quodam milite, qui dum per oculos Dei juraret, oculus proprius de capite exiliit, & super aleam cecidit.* Paulo post in eodem sermone sequentes habet considerationes: *Patet*, inquit, *quod blasphemantes Deum pejores sunt bestiis, canibus, & aliis, canes enim non mordent dominos suos, licet ab eis lædantur, sed blasphemus eodem ore, quo Dei beneficium percipit, & bibendo vinum, Deum blasphemat*; Unde Deus apud *Ps. 34. v. 12.* Psalmistam lamentatur dicens: *Retribuebant mihi mala pro bonis*, imò subjungit, omnes aliæ creaturæ Deum suum laudant: *Aqua in continuo cursu, arbores se erigendo & fructum dando, aves cantando, sol lucendo, sed blasphemus eodem membro Deum inhonorat, in quo præ cæteris animalibus Deus eum honoravit*; nam ut Aristoteles loquit, & ipsamet docet experientia: *Nullum animal habet naturaliter sermonem, nisi homo, & hoc ut Deum laudaret, contrarium facit blasphemus.* Theodosius Imperator ex solo hoc gratitudinis motivo persuasus olim fuit, ut in fidei nostræ beneficium faceret, quod hic subjungo. Cum enim ab Occidente in Orientem, Amphilochius suppliciter ab eo petiit, ne Arianos in subjectis sibi civitatibus toleraret, qui tamen hanc Episcopi petitionem nimis severam esse existimans illius executionem aliquousque distulit; Episcopus vero ad eum permovendum hac usus est occasione, cum enim solitam Imperatori reverentiam exhibiturus eum visitaret, Arcadium filium ejus jam à Patre ejus destinatum Cæsarem sine ullo honoris signo pertransiit, quæ de inurbanitate eum Theodosius Episcopum reprehenderet, his Imperatorem verbis Episcopus affatus est: *Sufficit Filio proprius honor; cumque hoc responso accensum Imperatorem adverteret, occasionem nactus, magno clamore dixit; Vides Imperator, quemadmodum filio tuo contumeliam non poteris irrogari, crede etiam omnium Deum sic abominari eos; qui ipsius Unigenitum Filium blasphemare contendunt, & velut ingratos circa Salvatorem & benefactorem habere semper odio*; *Hist. Trip. l. 9. c. 25.* Quæ verba pium Principem permoverunt, ut zelum Episcopi admirans edictum promulgarit, quo perfidorum illorum conciliabula serio prohibuit.

7. Aliud quoque ad unumquemque ab hoc peccato deterrendum efficacissimum motivum in sancto Bernardino legimus; Dicit enim sanctus hic Pater; *S. Bern. T. 1. serm. 41. A. 3. c. 1.* Quod si honor & reverentia erga proprios genitores adeo unicuique homini ab omni lege naturali, positiva humana & divina sub gravissimis pœnis præcipitur, quanto magis unumquemque urgere debet reverentia erga illum Patrem, *ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Hoc scelus est in cælestem Patrem, & ideo dignum æterna morte. Qui maledixerit Patri suo vel matri, morte moriatur.* *Exod. 21. v. 17.* Blasphemi sunt de pessima illa progenie, de qua Sapiens ait: *Generatio, quæ Patri suo maledicit.* *Prov. 30. v. 11.* Lyranus rationem reddens, cur is, qui in deserto blasphemaverat, in carcerem conjectus fuerit, ut ab ore Dei justum illi crimini expectaretur supplicium, *Lyran. in c. 24. Levit.* dicit, nequaquam quoad ipsum controversum fuisse, an blasphemus ille mortis reus esset, siquidem Exod. 21. perspicuis verbis dicitur: *Qui maledixerit Patri, vel matri morte moriatur*: *Exod. 21. v. 17.* Multo fortius incurritur hæc pœna pro maledictione Dei, qui est Pater omnium per creationem. Ecclesiasticus illum, qui Patrem deserit infamem esse, declarat, dum capite 3. ait: *Quam malæ famæ est, qui derelinquit Patrem?* *Eccles. 3. v. 18.* In Græco, ut Cornelius à Lapide refert, legitur: *Quam execrabilis, seu quam infamis est*; *Corn. à Lap.* Editio Romana ex Græco legit: *Tamquam blasphemus est, qui derelinquit Patrem*, adeoque Spiritus in eadem classe eum, qui blasphemat, collocat cum illo, qui Patrem suum deserit. Syriaca legit: *Blasphemat qui spernit Patrem suum.* Ac proinde si id quoad Patrem naturalem verum est, quanto majoris culpæ reatu obnoxius erit, qui Patrem cœlestem contempserit. Idem quoque argumentum Malachias Propheta format, dum in persona Dei ait: *Mal. 1. v. 6.* *Filius honorat patrem, & servus Dominum suum; si ergo Pater ego sum, ubi est honor meus? Et si Dominus ego sum, ubi est timor meus?* Verum quidem est, quod à parentibus nanciscamur vitam, bonam instructionem, alimen-

alimenta, & quidquid hic in terris bonorum possidemus, sed quis non videt majoribus nos à Patre nostro cælesti affectos esse beneficijs, utpote qui non solum de nobis, sed & de parentibus nostris curam gerit: *A quo omne datum optimum, & omne donum perfectum.* (*Jac. 1. v. 17.*)

8. Venerabilis Pimen Abbas quemdam discipulorum suorum, qui frequentibus à spiritu blasphemiæ pulsabatur tentationibus, docuit, ut tentatus semper diceret: *Vellem quidem blasphemare, sed non habeo causam blasphemandi Deum.* Quando ille Senecio Polycarpus sollicitabatur à Tyranno, ut si vitæ suæ consulere vellet, Christum blasphemaret, animose respondit: Jam octoginta sex anni elapsi sunt, quibus Christo meo inservio, nec tamen unquam mali quippiam ab illo recepi, imo multis ijsque præclaris bonis de manu ipsius auctus sum, quo igitur ratione illum, prout tu, O Pro-Consul jam me fieri desideras blasphemare, illique maledicere potero, qui tot mihi beneficia præstitit, qui me creavit, & hactenus adeo benigne conservavit? qua fronte tam bono Deo & Domino ingratus esse potero? Cajetanus circa illam Patrem maledicentibus à Deo intentatum comminationem ita scribit: *Punitur autem contumelia in parentes morte, quemadmodum & blasphemia Dei; Et est ratio legis: quia nec Deo, nec parentibus possumus reddere æquale, consideravit enim, quod quemadmodum Parentes in hoc conveniunt cum Deo, ita pœna contumeliæ in parentes conveniat cum pœna contumeliæ in Deum.* (*Cajet. ibid.*)

9. *Non inveniatur in hæreditate Jacob*, inquit Ecclesiasticus, id est, ut Hugo Cardinalis exponit, *Non inveniatur blasphemus in Ecclesia militante*, siquidem per hanc hæreditatem Ecclesia intelligitur, teste Gabriele Archangelo, qui Beatissimæ Virgini Mariæ, in omnioe Consistorij supremi Sanctissimæ Triados virginei uteri sui floridissimum germen in domo Jacob, id est, in Ecclesia militante semper regnaturum esse promisit dicens: *Regnabit in domo Jacob in æternum;* Voluit igitur Spiritus Sanctus per os Ecclesiastici ostendere, quantum disconveniat & dedeceat si maledicta hæc zizania in medio reperiatur frumenti boni Christianismi; unde & ipse Deus lamentatur dicens: *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique.* (*Eccli. 23. v. 15. Hugo Card. ibid. Luc. 1. v. 32. Ps. 54. v. 13.*)

10. Divus Chrysostomus ad pœnam, parentes suos maledicentibus in præallegato Exodi 21. capite impositam, se reflectens, illam in antiquo testamento statutum esse dicit; *Quando non absoluta Respublica & forma perfectio, quando Divinitatis inductio fuit, quando puerilia præcepta, quando lac, quando pædagogus, quando lucerna, figura & umbra: Quid igitur dicemus de his, qui nunc in gratia & rerum ipsarum veritate, & tanta in cognitione sunt non Patri aut matri maledicentibus, sed ipsi universitatis rerum Deo? quo enim supplicio excipientur? qualis animadversio? quis igneus amnis? quis vermis sempiternus? quæ tenebræ exteriores, quæ vincula, quis stridor, quis ploratus scelerum magnitudini satis esse possit? omnes cruciatus, qui nunc sunt, quique futuri sunt, minores justo sunt, animo ita affecto ac eo usque improbitatis prolapso.* Non erat in veteri testamento hominibus tantum lumen, tantaque Dei notitia, nec tanta divinorum beneficiorum abundantia in genus humanum profusa erat: At vero postquam Deus ad redemptionem nostram filium suum nobis dedit, *Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit?* Quando in deserto adversus illum, qui blasphemaverat, promulgata fuit condemnatio, dicit Moyses: *Cumque blasphemasset nomen & maledixisset ei;* ubi Glossa ait: *Notandum quod non determinat, quod, vel cujus nomen; adhuc enim nomen Christi ignotum erat, de quo Gabriel: Et vocabis nomen ejus Jesum:* De quo nomine Paulus: *Donavit illi nomen, quod est super omne nomen, Ut in nomine Jesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & infernorum.* Quisquis hoc nomen vilipendit, non est quod speret salutem, aut in divinæ gratiæ assistentiam & patrocinium confidat, siquidem Deus expresse se ijs tantum propitium futurum esse protestatur, qui nomen ejus reverenter agnoscunt: *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* D. Chrysostomus adversus blasphemos dicit: *Deus præcepit ut inimicos tuos diligas, tu vero Deum te amantem adversaris? Deus jussit ut convitijs insectantibus benignè loquaris, maledicentibus benedicas, tu vero illi benefacienti & tui curam agenti maledicis, cum nulla in te læsus sit?* (*D. Chrysost. T. 1. orat. 2. de fato & provid. Rom. 8. v. 32. Levit. 24. v. 11. Gloss. ibid. Luc. 1. v. 31. Phil. 2. v. 9. Ibid. v. 10. Ps. 90. v. 14. D. Chrys. Hom. 3. de Lazaro.*)

11. Refert B. Petrus Damianus de duobus impijs & sceleratis viris, quod dum in Comitatu Bononiensi duo eidem mensæ accumbentes genialiter epularentur, unus illorum gallum assum mensæ illatum in minutas partes divisit, singulasque delicatum embammate superinfuderit, quod alter commensalis videns, dum juxta timoratorum hominum piam consuetudinem cibum benedicere, actisque Deo & Sanctis gratijs & laudibus eo frui debuisset, ipse econtra blasphemando os suum in cœlo posuit, siquidem ad convivantem & mensæ consortem se convertens eidem dixit: *Profecto Compater sic explicuisti Gallum, ut ipse sanctus Petrus, etiamsi velit, redintegrare non possit;* Quod alter audiens cum applausu, ut blasphemiam blasphemiæ reponeret, subjunxit: *Plane non modo Beatus Petrus; sed & si ipse Christus imperet, gallus hic perpetuo non resurget; Ad hanc vocem repente & gallus vivus & plumis undique coopertus exsilivit, alas percussit, & cecinit, plumas concussit, totumque liquamen super eos, qui convescebantur, aspersit, illico sacrilegum blasphemiæ, temeritatis digna pœna sequitur ultionis, nam & in aspersione piperis, lepra percussi sunt, quam videlicet plagam non modo ipsi usque ad obitum pertulerunt sed & posteris suis in omnes generationes, velut quoddam hæreditarium reliquerunt, unde factum est, ut in famulatum subacti sint sanctæ Bononiensis Ecclesiæ, quæ videlicet Beati Petri Apostoli est insignita vocabulo, quorum progenies, ut Relator asserit, huc usque leprosa, hoc illationis canone censita est, ut ex operibus manuum suarum inferant Ecclesiæ capisteria; sic, sic nimirum duplici pœna lepra simul & servitutis addicti supplicijs, instruunt alios, ut jam temere de divina potentia non loquantur, & gallus qui dudum arguerat Petrum in terra negantem, tunc probavit Petrum cum eo, quem negaverat, in cœlo regnantem.* (*B. Petr. Dam. l. 6. Ep. 27.*)

12. Glossa in cap. Levitici ita scribit: *Est lepra, quæ omnino mundari non potest, & ideo extra castra pellenda, hoc est, crimen blasphemiæ, quod in Spiritum Sanctum committitur, de quo dicitur: Qui peccat in Spiritum Sanctum, non remittetur ei.* S. Ephrem hominis in Deum benefactorem suum maledici, & contumeliosi ingratitudinem detestatur dicens: *Quousque tandem exacerbamus eum, qui tanta nobis bona donavit? Qui pulverem è terra capiens formavit hominem, & spiravit in eum spiritum vitæ? qui cuncta subjecit sub pedibus suis, & nos dormientes custodit, & excitatos protegit; & esurientes nutrit, & nudos vestit, pusillanimes consolatur, corripit & miseretur, qui etiam filium suum unigenitum pro omnium vita tradidit.* (*Gloss. in c. 13. Levit. Matth. 12. v. 32. & 33. S. Ephr. Paræn. 48.*)

DISCUR-

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Deus se blasphemis implacabilem exhibet, nec ullus pro illis mediator aut intercessor existit, & ideo ut plurimum impœnitentes moriuntur, suaque reprobationis signum in seipsis manifestum deferunt. Nonnulla etiam adducuntur eorum exempla, qui pro blasphemis intercedere aut se interponere noluerint.

THEMA.

Spiritus autem blasphemia non remittetur. Matth. 12. vers. 31.

1. BLasphemiam peccatum irremissibile esse, ipsamet prima & æterna veritas, quæ nec mentiri, nec fallere potest, in Evangelio ad perpetuam rei memoriam ore suo proprio pronontiavit, quod tamen ita intelligendum est, quod videlicet non nisi summa cum difficultate remittatur; Hoc enim sensu Richardus de S. Victore de hac materia scribens hunc locum de blasphemia & injuria Deo illata exponit.

2. S. Joannes in Apocalypsi se ab Angelo quodam his verbis invitatum esse scribit: [Apoc. 17. v. 1.] *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ*, moxque se in spiritu in desertum quoddam raptum fuisse dicit, in quo sequens hoc funestum spectaculum ei exhibitum fuit: [Ibid. v. 3.] *Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, & cornua decem.* Circa quæ verba Bernardinus ait: [S. Bern. T. 2. serm. 41. A. 1. c. 5.] *Qui ex consuetudine mala & habitu impietatis blasphemat, blasphematoris sortitur nomen, qui merito designatur per coccineam bestiam, de qua Apocal. 7. scriptum est; Vidi mulierem sedentem &c.* In qua sententia specialiter notanda sunt verba illa: *Qui ex consuetudine mala*, his enim innuitur, non esse adeo culpabilem illum, qui ex inadvertentia, inconsiderate, & præter expressam voluntatem, ac raro in hoc peccatum prorumpit. Unde & Glossa super c. 24. Levitici verba: [Levit. 24. v. 15.] *Homo qui maledixerit Deo, peccatum accipiet*, dicit: [Gloss. in c. 24. Levit.] *Blasphemia qua scienter committitur, maxima pœna vindicabitur; unde qui peccaverit in Spiritum, non dimittetur ei, id est, in scientia blasphemaverit, qua est donum Spiritus sancti.*

3. Idem S. Joannes in eadem Apocalypsi cap. 13. aliam quamdam visionem prædictæ persimilem habuit: Dicit enim: [Apoc. 13. v. 1.] *Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua ejus decem diademata, & super capita ejus nomina blasphemiæ*, Et paulo post idem Joannes bestiam illam numquam os suum aperuisse dicit, nisi pariter blasphemaret: [Ibid. v. 5. Ibid. v. 6.] *Et datum est ei os loquens blasphemias, . . . & aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, & tabernaculum ejus, & eos qui in cælo habitant.* Hæc autem bestia impios quosdam repræsentat, qui bestialem vitam agunt, qui sunt feroces, truculenti, sanguinarij & inhumani, ac proinde bestiæ nomine jure appellari merentur; hi vix umquam os suum, nisi cum Divini nominis irreverentia & contumelia aperiunt. Talis Bestia Goliath fuit, qui horrendas adversus Deum Israël blasphemias evomuit, de quo proinde David vir ille illuminatus & secundùm cor Dei ait: [1. Reg. 17. v. 36.] *Nam & leonem & ursum interfeci ego servus tuus, erit igitur Philisthæus hic incircumcisus, quasi unus ex eis*; merito autem blasphemum hunc Goliath inter bestias reponit, quia ut Theodoretus ait: [Theodoret. Q. 40.] *Nihil differt à bestia, qui vivit in impietate.* Tales quoque bestiæ hisce nostris temporibus sunt multi milites, qui vix umquam os suum aperiunt, quin pariter in horrendas contra Deum & Sanctos contumelias & blasphemias prorumpant. Septem autem capita blasphemijs plena, septem denotant vitia capitalia, quæ peccatum istud communiter consequuntur; Notanter vero dicit Apostolus in sequentibus, quod nomina omnium illorum, qui bestiam hanc adorabant, in libro vitæ nequaquam descripta fuerint: *Et adoraverunt eam omnes qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mundi*; [Apocal. 13. v. 8.] tales enim redemptionis & pretiosi sanguinis ab Agno divino effusi nequaquam efficiuntur efficaciter participes; unde blasphemia magnum & evidens est reprobationis signum in homine Christiano; Is enim qui claves cœli sibi consignatas in manibus defert, ex cathedra loquens, ita definit; *Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri*; [Act. Ap. 4. v. 12.] blasphemi autem sanctum hoc Dei nomen aspernantur & conculeant, nec nomen hoc saluti eorum profuturum esse credunt; Et quia sacratissimum corpus & sanguinem Salvatoris, à quibus vitam recipere possent, tot contumelijs & injurijs afficiunt, medicinamque animæ in venenum convertunt, ideo ut plurimum teste quotidiana experientia, velut corporis & sanguinis Christi communione indigni, sine hoc sacramento percepto moriuntur, vel quia sacrum viaticum tardius adfertur, vel quia Deus permittit, ut nullus inveniatur Sacerdos, qui illud ministret, sicque in ipsis infeliciter morientibus Divina illa comminatio adimpletur: *Ego quoque in interitu vestro ridebo & subsannabo.* [Prov. 1. v. 26.] Unde Hugo Cardinalis super illa verba Apostolo 2. ad Timotheum cap. 2. v. 2. *Elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes &c.* inquit: [2. Tim. 3. v. 2. Hugo Card. ibid.] *à superbia blasphemia, à blasphemia desperatio.*

4. Eliphaz Jobum in desperationis barathrum corruisse, adeoque Dei inimicum esse credebat, eo quod obliquo licet judicio ipsum contra Deum blasphemasse, existimabat: *Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitaris linguam blasphemantium, condemnabit te os tuum*, [Job. 15. v. 5. Ibid. v. 6.] quibus ex verbis liquet ipsum hujusmodi penes se formasse discursum: Deus neminem suorum derelinquere solet, hic autem à Deo derelictus esse cernitur; Credere igitur oportet ipsum blasphemasse; hacque Deo irrogata injuria, ejusdem Dei super se provocasse indignationem; unde dixit Jobo: *Voca ergo, si est, qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere*, [Bolduc. in Job. Job. 5. v. 1.] quasi diceret: Ex quo Deum & Sanctos blasphemando offendisti, cura ut invenias ex Sanctis aliquem, qui pro te apud Deum intercessor existat. Imo hac de Jobo præsumpta blasphemia supposita, ipsumquoque quorumlibet aliorum scelerum reum esse credebat. Unde Interpres quidam verba illa: *Imitaris linguam blasphemantium*, [Job. 15. v. 5.] ita explicat: *Exposuit his verbis, quid specialiter sub generali iniquitatis nomine dicere intenderit, quia nomine iniquitatis ex vi vocis originalis, significatur maxima animi perversitas.*

5. Sanctus Bonaventura verba illa Heli Sacerdotis ad filios suos: *Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Dominum peccaverit, quis orabit pro eo.* [1. Reg. 2. v. 25. S. Bonav. T. 7. in Bibl. paup. c. 21.] Optimè ad propositum nostrum adaptat; Quod si enim quis criminis læsæ majestatis in primo capite reus factus fuerit, eo quod directe in vitam ipsiusmet Principis iniqua fuerit consilia machinatus, quis se pro reo interponere audebit. Venerabilis Beda de blasphemis ita scribit: *De his dictum videri potest: Qui pœnitentiam negant de* [V. Beda l. 1 in Job]

Prov. 18. v. 3. *maximis noxis non pœnitendo, de quibus dicitur: Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: Secundùm hoc ergo Domini dictum sunt delicta, quæ illic donanda sunt, ubi & indelebile peccatum blasphemia spiritus nominatur; non enim diceret Deus;*
Matth. 12. v. 32. *Hoc peccatum non remittetur, si aliqua peccata non remitterentur illic.*

6. Advertendum quoque est pro præsenti proposito, quod tametsi Spiritus Sanctus in primi libri
Sap. 1. v. 1. & 6. Sapientiæ lineis dicat: *Sentite de Domino in bonitate:* imò paolo post subjungit: *Benignus est enim Spiritus sapientiæ*, nihilominus hoc bonitate, benignitate & misericordia Dei non obstante, pergit idem Spiritus
Ibid. v. 6. Sanctus dicere: *Et non liberabit maledicum à labijs suis*, at vero dicet aliquis, numquid idem Spiritus
Rom. 10. v. 12. Sanctus dicit: *Dives in omnes, qui invocant illum?* Cui respondeo, verum quidem id esse, verumtamen notandum est, quod solum dicat; *Dives in omnes, qui invocant illum*, non vero qui blasphe-
Rom. 10. v. 13. mant; Imo pergit idem Apostolus dicere: *Omnis enim quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.*
Ps. 72. v. 1. ibid. Psalmista pariter dicit quidem: *Quam bonus Israel Deus?* sed protinus subjungit: *His qui recto corde sunt*, non vero malignis qui sanctissimo Dei nomi-
Sap 1. v 6. Lyr. in Sap. ni maledicunt. Lyranus verba illa: *Non liberabit maledicum à labijs suis*, ita exponit: *id est, à blasphemijs labiorum motu perpetratis*; In Græco loco Ly: *Maledicum*, legunt: *Blasphemum*; Syriaco legit: *Non justificat populum blasphemantem.*

7. Oculum quæso vestrum in Antiochum dirigentes, eumdem pro illo tempore considerate, qui compunctus & contritus, ut videbatur, ad templum sanctum Jerosolymitanum se convertens ferventissimo Deum oratione interpellabat; Dicit enim
2. Machab. 9. v. 19. & seqq. sacer textus: *Quod promiserit se Templum sanctum, quod prius exspoliaverat, optimis donis ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum & pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus suis præstaturum, super hæc & Judæum se futurum, & omnem locum terræ perambulaturum & prædicaturum Dei potestatem;* Hæc, inquam, erant promissa, quæ verbo regio coram Deo stipulabatur, & tamen dicit Spiritus San-
Machab. 9. v. 13. ctus: *Orabat autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus;* cujus ratio est, quia tametsi Deus pro alijs peccatis facile placetur, tamen quoad blasphemiæ peccatum implacabilem se & inexorabilem ostendit. Refert autem Joseph Hebræus, quod dum exercitum suum contra Jerosolymam ordinaret & disponeret, elato corde dixe-
Joseph. Hebr. l. 3. Jud. c. 18. rit: *Quis poterit stare contra faciem meam? nonne mare & arida in potestate mea sunt, ut pro arbitrio meo commutem creaturas eorum? vertam mare in terram, & terram in mare;* at vero quid tandem ei evenit? Dum currus, cui insidebat, ante Elephantem quemdam transiret, hic elatæ vocis suæ stridore, equos ejus terrore perculsos in fugam convertit, qua in fuga à curru everso corruens Antiochus gravi obesi corporis collisione in membris con-
2. Machab. 9. v. 9. vulsus fuit, *ita ut ex plagis acceptis de corpore impij vermes scaturirent*, & hoc quidem justo Dei judicio eiaccidit; merebatur enim ut vilis terræ vermis, qui se contra Altissimi Majestatem armare temere præsumpserat, ad fastum illius reprimendum, in condignum supplicium vermes carnifices & mortis suæ instrumenta habere.

8. Refert quidam Scriptor, quod Alvarado Regio Hispaniarum ministro, in prælio cum Xaliscæ populis habito, mortuo, Beatrix de Cuena uxor illius in blasphemas voces eruperit, dicendo; Nullam in Deo esse omnipotentiam; unde subitanea quædam tempestas oborta è vicino monte diluvio quodam civitatem à marito ipsius ædificatam inundavit, quod prægrandia secum à monte divulsa saxa rapiens in domum, in qua blasphemiam illam, in cujus pœnam universa civitas subversa remansit, evomuerit, ingenti cum impetu allisit, solòque tenus eamdem subvertit; Quod vero vel maxime ad propositum nostrum facit, est, quod præfatus author scribat, quod blasphema hæc mulier imminentem domus suæ ruinam videns, *saniori exinde mente concepta precibus malum, quod imminebat, à domo sua avertere quidem conabatur*, sed in cassum, siquidem diluvium rapta secum saxa in domum illidens *eamdem oppressit, totamque civitatem momento evertit.*

9. Similiter ut S. Gregorius Turonensis scribit, mox ut certus quidam vir ferox & truculentus sanctos Christi Confessores Martinum & Martialem nullum fisco lucrum attulisse blasphemus dixerat,
statim percussus à virtute confessorum, surdus & mutus effectus amens mortuus est; venitque miser ad Basilicam S. Martini, inquit author, *celebravit vigilias, dedit munera, sed eum non respexit virtus consueta.* S. Greg. Turon. l. 4. Hist. Fran. c. 16.

10. Refert Theodoretus, quod Præfectus quidam Orientalis Juliani Apostatæ jussu, in Ecclesi- Theod. l. 3. Hist. Eccl. c. 10. & 12.
am quamdam, ut eam vasis sacris spoliaret ingressus, suam ante altare majus ejusdem Ecclesiæ urinam emiserit, quam Sacerdos videns acriterque reprehendens insignem ob eo colaphum retulit, jussusque est tacere eo quod jam desolata omnino esset Christiana religio & maledicta, via blasphemiam hanc compleverat, cum ecce à morbo quodam percussus fuit, qui intestina illius devorans ex ore stercora exonerabat. Porro uxor ejus, quæ Christiana erat, omnem movit lapidem, ut eum ad culpæ suæ perduceret agnitionem, Antiochi exemplum ob oculos ei conjiciens, at parum profecit, siquidem tametsi conjugis suæ hortamentis locum dare conaretur, attamen Deus, *qui scrutatur renes & corda*, conatum hunc à mortis formidine potius, quam ex vera pœnitentia & syncero vitam suam emendandi proposito derivari cognoscens, ipsum nequaquam exaudivit: Sed infeliciter mori fecit.

11. Dicit Scriptura: *Homo qui maledixerit Deo* Levit. 24.
suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemaverit v. 15.
nomen Domini, morte moriatur. Sed quodnam in eo latet mysterium, quod Scriptura blasphemum peccatum suum portaturum esse dicat? nimirum eo loquendi modo vult insinuare, quod illud ad sepulturam usque absque ulla spe emendationis sit continuaturus, & impœnitens moriturus. Porro S. Bernardinus ex Hugone de S. Victore rationem assignat, cur peccatum hoc non æque facilem, sicut alia peccata remissionem & veniam obtineat;
quia dictus Venerab. Hugo *de hoc peccato loquens* S. Bern.
ait: Eo quod hoc malum nihil in se habet excusatio- Tr. 3. c. 3.
nis, non meretur habere executionem remissionis. ibid.
Ubi notanda est dictio illa *executionem remissionis*, quia tametsi Deus nonnumquam ad placandum, concedendamque ei commissarum in se culparum remissionem promptus esset, justo tamen judicio suo permittit, ne blasphemus prompta hac ejus voluntate utatur, qui potius ad recidivam subito redeat; Idem sanctus Prædicator in alio ejusdem sermonis articulo textum quemdam Sanct. Joannis adducit
dicens: *Spiritus blasphemiæ non remittitur, id est,* S. Bern. T.
vix remittitur, ideo vocatur peccatum ad mortem. 4. serm.
Unde 1. Joan. 5. dicitur: Est peccatum ad mortem, 33. a. 2.
non dico, ut pro eo quis roget, id est, quilibet, quia princip. Matth. 12.
necesse v. 31.

1. Joan. 5. v. 16. *necesse est, ut magni meriti sit, qui hujus sceleris remissionem impetrare valet, cujus ratio est, quia tanta cæcitate obtenebratur mens talis, maxime judicio Dei, in puncto mortis, quod peccatum suum nullo modo cognoscere potest, unde pervenire ad veram pœnitentiam possit,* *Levit. 20. v. 9.* juxta illud Levitici cap. 20. *Qui maledixerit Patri, id est, Christo & Deo, vel matri, id est, virgini, vel Ecclesiæ triumphanti, extinguetur lumen ejus in mediis tenebris, id est, in puncto mortis.* In alio quoque sermone qui est in Tom. 4. sermo 33. idem San- *Matth. 12. v. 32. S. Bern. T. 4. serm. 33.* ctus Textum illum S. Matthæi: *Non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro*, ponderans ait: *Quia propter ejus ingratitudinem in puncto mortis non recordatur pœnitendi se, & isto modo remanet damnatus, quia est extra gratiam Dei, & est peccatum in Spiritu Sancto.*

12. S. Joannes Climacus à scala & gradibus, quibus in cœlestem Paradisum conscenditur, blasphe- *S. Joan. Clim. in Scal. Par. gr. 23.* mos excludit, sequenti ductus ratione: *Quia sæpenumero non paucis usu venit, ut in ultimam desperationem omni salutis spe sublata inciderent, non secus enim ac teredo lignum, ita spem omnem blasphemia impia absumit:* Albertus Magnus optime observat, quod sanctus Matthæus Christum è domo, in qua injurijs affectus fuerat, ut videre est cap. 12. egressum fuis- *Matth. 13. v. 1.* se in principio sequentis capitis dicat: *Exiens Jesus* *Alb. Magn. ibid.* *de domo.* *Exitu suo*, ut Albertus Magnus ait, *blasphemos ostendens esse derelinquendos, juxta illud Num. 16.* *Num. 16. v. 26.* *Recedite à tabernaculis hominum impiorum.* Hi enim non quidem sufficientibus, sed efficacibus divinæ gratiæ auxilijs destitui merentur, siquidem divina liberalitas hæc ijs, qui Deo vel maxime placent, non verò ijs, qui sanctissimum ejus nomen contemnunt, conferre consuevit.

13. Observastisne unquam, quisnam primus inter homines blasphemus fuerit? Certe non alius; quam primus omnium hominum reprobus, qui di- *Gen. 4. v. 13.* xit: *Major est iniquitas mea, quam ut veniam merear*, quod quidem dicendo licet falsum dixerit, verissimum tamen est, quod si peccatum aliquod daretur inexpiabile & irremissibile, id certe aliud futurum non esset, quam blasphemia, utpote quæ character quidam est & signum infallibile quasi hominis præsciti. Author imperfecti ad hoc propositum *Auth. imp. Hom. 19.* sequentem adfert similitudinem: *Si quis lupum cooperiat pelle ovina, quomodo cognoscat illum, nisi aut per vocem, aut per actum? Ovis inclinata deorsum balat, lupus in aëra convertit caput suum contra cœlum, & sic ululat, qui ergo secundum Deum vocem humilitatis & confessionis emittit, ovis est, qui vero adversus veritatem turpiter blasphemijs ululat contra Deum, lupus est,* *Psal. 72. v. 8.* *sicut dicit Propheta de illis: Iniquitatem in excelso locuti* *Ibid. v. 9.* *sunt; posuerunt in cœlum os suum.* Sic quoque ex loquela facile dignoscitur, an quis Germanus, Gallus, Græcus, Hispanus vel Italus existat.

14. In discursu præcedenti verba illa Ecclesia- *Eccl. 23. v. 15.* stici: *Est & alia loquela contraria morti*, de blasphemia ab Interpretibus exponi diximus: Et quidem non sine mysterio peccatum istud hoc titulo appellatur, quia ex loquendi modo in notitiam hominis blasphemi devenitur, simulque agnoscitur, quod *secundùm præsentem justitiam* sit reprobus, ac proin- *Matth. 26. v. 73.* de blasphemo dici potest: *Nam & loquela tua manifestum te facit.* Deus olim eum, qui in deserto blasphemaverat, velut mortis reum lapidari præce- *Lyran. in c. 24. Levit.* pit; nec mirum, quia ut Lyranus dicit: *Blasphemia meretur mortem gehennæ & etiam naturæ, nam blasphemus in lege præcipitur lapidari.* Magna etenim, ut Didacus Stella observat, inter blasphemiæ crimen *Did. Stella in c. 5. Luc.* & alia peccata est differentia: *Blasphemus contumeliam infert ipsi Deo, cum alij peccatores contumeliam faciant in rebus suis.* Magnum discrimen est inter subditum, qui ab observantia legis Principis alterius se subducit, vel alicui privato homini contumeliam inurit, & alium, qui vel infamando, vel mortaliter lædendo ipsimet Principi manus injicit violentas; ac proinde S. Joannes de hoc delicto dicit: *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget* *1. Joan. 5. v. 16.* *quis*, quasi dicat: Nemo se apud Deum pro hoc blasphemiæ peccato velit mediatorem interponat, quia Deus huic peccato implacabilem se exhibet, ac proinde ne quidem ipsa Clementissima Virgo Deipara, quæ *refugium est peccatorum*, pro hisce sacrilegis advocatam se exhibere dignatur.

15. Ex duobus illis famosis latronibus, qui eorumdem erant criminum rei, *in eadem damnatione* *Luc. 23. v. 40.* *es*, quique Christo crucifixo æque vicini in crucibus suis hærebant, illiusque sanguini, qui in salutem & redemptionem peccatorum etiam obstinatissimorum tanta cum aviditate bulliebat, æquè proximi erant, unus ex sanguine illo vitam consecutus est æternam, altero vero nullum illius in se effectum sensit. Sed quænam fuit hujus in duobus hisce latronibus diversitatis ratio? Scio equidem multorum opinionem esse, quod quia bonus latro ex illa crucis Christi parte crucifixus pendebat, in qua Beatissima Virgo, quæ *refugium est peccatorum*, subsistebat, ideo ipsa pro ejus conversione apud filium suum intercesserit; at vero cur eadem sanctissima Virgo, cujus intercessio adeo est liberalis & efficax, ut etiam alteri latroni reprobo pœnitentiæ donum facili negotio impetrare potuisset, non pariter illi latroni patrocinata fuit? Ideo id facere omisit, quia is non merebatur, ut patrocinio ejus frueretur, siquidem is una cum alijs filium ejus pariter blasphe- *Luc. 23. v. 39.* mavit: *Unus autem ex his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum & nos:* Alter vero non item, quin po- *Ibid. v. 40.* tius *respondens autem alter increpabat eum dicens: Ne-* *Ibid. v. 41.* *que tu times Deum, qui in eadem damnatione es; nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit*, atque ideo patrocinium Mariæ jure promeruit, quia tametsi ipse quoque ante blasphemasset, hoc tamen eo tempore factum est, quo lumen & notitiam Dei non habebat: protinus vero ut eum cognovit, blasphemiam in eum emovere tantopere exhorruit, ut ad consodalem suum aspere reprehendendum zelo se ardentissimo obarmarit,

16. Neque desunt plura eorum exempla, qui vel *Annal. Ecclesiast. Rayn. Ann 1401. n. 10.* se pro eximendis blasphemis à digne promeritis supplicijs interponere, aut pro illis intervenire renuerunt, aut allatas ab alijs in illorum favorem intercessiones non admiserunt. Et quidem inprimis Rupertus Imperator & Rex Romanorum electus, qui rectam pro seipso conscientiam, incorruptam vero pro commisso sibi populo zelabat justitiam, cum civitates Imperiales in negotijs Reipublicæ visitaret, civitatem Spirensem ingressus est, idque juxta usum Imperij cum non modico proscriptorum & à civitate exulantium comitatu, utpote qui sub spe obtinendæ gratiæ per preces intraturi Imperatoris se eidem civitatem intranti junxerant. Consolatu igitur accersito Rex omnium, qui sub sua tutela civitatem intraverant, causas demeritorum volebat audire. Tandem vero potiores civitatis & adjacentium partium amici intercesserunt pro quodam de Spira nato, ut securus deinceps manere posset, volente autem religioso Principe omnino exilij ipsius causam scire, dictum est, quod in ludo quodam blasphemasset Deum non semel, sed

 sæpe,

sæpe. Tunc Rex vero divini honoris motos subjosulit; *Rogamina fundenda pro omnibus alijs isto dempto: Alij enim in homines peccaverunt, atque ideo supplex peto, ut hominibus talibus parcere velitis pro isto vero, qui Deum blasphemavit, & in Creatorem suum virus sua ira retorsit nihil intercedo.*

In Theatro vita hum. 17. Anno 1509. accidit Argentinæ quod senatus pro tribunali sedens judicium ferre debuerit quoad duos milites orbis præsidiario quorum unus armis suis Gubernatorem suum graviter data opera offenderat, alter vero enormes in Deum blasphemias evomuerat! Et quidem unus illorum multos pro se suique liberatione habebat advocatos, alter vero neminem habebat, qui in ejus defensionem os suum aperiret: *Pro illo ob spectatam fortitudinem Optimi quique intercedebant, pro hoc nulli; Senatus prudens indignum ratus violatorem Dei meliori conditione esse, quam calumniatorem hominis, causa cognitione, quibus oportuit, demandata, ubi blasphemiam horrendam, licet ab ebrio & emota mentis homine admissam cognovit, plus divina majestati, quam humana gratia & intercessioni tribuendum ratus, supplicio capitali, extracta per cervicem lingua, blasphemum affecit.*

Florim. de orig. her. l. 5. c. 6. 18. Michael de Barro Navarræus Ordinis S. Jacobi nobilis Eques de Rege suo optime meritus semel tantum *per vitam Dei* publice jurans, triginta & uno diebus in carcerem compactus fuit; Cumque de grave nimis pœna, qua mulctabatur, apud Regem conquereretur, *Rex filium suum seipsi in socium additurum respondit, qui catenarum pondus dimidiatum cum ipso ferret, ita enim de se meritum esse, ut libenter ipsum juvare velit, hac vera in re nullam aliam gratificandi rationem despicere;* Ac proinde carceres quidem in gratiam illius nonnihil ornamentis apparari fecit, at vero compedes & catenas ab ipso tollere renuit.

Ann. Eccl. Rayn. 1267. n. 65. 19. Cum S. Ludovicus Rex Franciæ (ut in Annalibus Ecclesiasticis legitur) edicto publico sancivisset, ut cuilibet nomen Dei blasphemanti ignito ferro in labijs stigma inureretur, accidit ut postquam civis quidam Parisious hujus pœnæ reatum incurrisset, multi pro illius ab hac pœna exemptione intercederent, *quem Rex justus absque misericordia cauterizari præcepit in labijs ferro candenti in peccati sui memoriam sempiternam, & in aliorum exemplum;* Non defuere quidem multi etiam secundùm mundum sapientes viri, qui S. Regem, velut nimis crudelem & rigidum censurarent, at vero S. Rex

Matth. 5. v. 11. verissimum esse sciens, quod ait Christus: *Beati estis cum maledixerint vobis . . . & dixerint omne malum adversum vos,* hanc protulit regia majestate sua dignam sententiam, *videlicet quod desiderabat potius simile cauterium sibi in labijs esse inustum, & quoad viveret, talem indecentiam sustineret, dummodo hujusmodi pernitiosum vitium de regno suo penitus tolleretur.*

Vinc. in Spec. Hist. De Philippo pariter Franciæ Rege legimus, quod quotiescunque aliquos in tabernis vel etiam in bello milites blasphemias protulisse audebat, illos protinus submergi jussent, hancque legem in Regno suo perpetuo & inviolabiliter observari voluit, *Et de hoc edictum posteris firmiter tenendum reliquit ante mortem.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Blasphemia modica in Deum fides judicium est, utpote qua fidei opponitur; ac proinde Concilia & summi Pontifices atroces contra illam pœnas statuerunt, Divinaque Justitia per miraculosè illic immissa supplicia acriter in eos animadvertit.

THEMA.

Dereliquerunt Dominum, blasphemaverunt sanctum Israël, abalienati sunt retrorsum, Isai. cap. 1. v. 4.

1. VAlde considerabilis est illa Dei lamentatio, in qua postquam se ab hominibus blasphemijs oneratum fuisse conquestus esset, mox quoque illos sibi dorsum obvertentes à divino ejus cultu abalienatos & ad idololatriam conversos esse lamentatur; id quod Jeremias clarius his verbis expressit: *Dicentes ligno: Pater meus es tu, & lapidi: tu me genuisti, verterunt ad me tergum.* *Jerem. 2. v. 27.* In Esdra pariter dicitur: *Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem, & dixissent: Iste est Deus tuus, qui eduxit te de Ægypto, fecerunique blasphemias magnas;* *2. Esdra 9. v. 18.* Ex quo apostasiam a vero Deo hæresin, & infidelitatem blasphemiæ filias & fœtus esse deducitur. Sanctus Apostolus se quidem blasphemum fuisse fatetur, sed pro eo tempore, quo Ecclesiæ & Evangelij hostis & persecutor erat; unde ad Timotheum scribens dicit: *Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus, sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate.* *1. Tim. 1. v. 13.* In fine autem illius capitis Timotheo dilectissimo discipulo dicit: *Habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt, ex quibus est Hymenæus & Alexander, quos tradidi Sathanæ, ut discant non blasphemare.* *1. Tim. 1. v. 19. Ibid. v. 20.* Ubi notandum, quod primo quoad impios illos præmittat naufragium fidei, & omnimodam conscientiæ proscriptionem, postea vero illos blasphemasse dicat, quia is, qui aliquem blasphemias evomentem audit, nequaquam temerarium facit judicium, si eumdem pariter apostatam & fidei rebellem factum esse æstimet.

2. S. Thomas in summa sua quærit: *Utrum peccatum blasphemiæ sit maximum peccatum?* citatque textum illum Isaiæ cap. 18. *Ad populum terribilem &c.* *S. Thom. 2. 2. Q. 13. Art. 3. Isa c. 18. n. 2.* Ubi Glossa ait: *Omne peccatum blasphemia comparatum levius est,* cujus rationem reddit Doctor Angelicus dicens: *Dicendum quod sicut blasphemia opponitur confessioni fidei. & ideo habet in se gravitatem infidelitatis, & aggravatur peccatum, si superveniat detestatio voluntatis. & adhuc magis, si prorumpat in verba.* Sanctus Bernardinus in sermone quodam blasphemiæ enormitatem detestans, ob eamdem rationem eamdem omnibus alijs peccatis graviorem & deteriorem esse censet, quia scilicet ad infidelitatem accedit, illiusque malitiam participat: *Gravitas istius peccati est dignissima punitio. quia omnia alia peccata videntur minoris ponderis, quam blasphemia, quia in se continet infidelitatem, & infidelitas continet in se omne peccatum.* *S. Bern. l. 4. serm. 33. 2. p. promp.*

3. Primum peccatum blasphemiæ quod umquam post bis millenos, quadringentos & amplius annos in mundo auditum fuit, tempore Moysis in deserto commissum fuit; nusquam enim sacra Scriptura abominabilis illius peccati meminit, nisi tunc, ac proinde illud ipsum cum omnibus suis circumstantijs recenset: *Ecce autem egressus filius mulieris Israëlitidis quem pepererat de viro Ægyptio; &c.* *Levit. 24. v. 10.* Ubi Rabanus ait: *Iste qui licet matre Israëlitide, Ægyptio tamen progenitus est patre, exijt, & nominans nomen maledixit; de quo ego puto, quod nisi exijsset, non litigasset adversus verum Israëlitam, nec nominans maledixisset; Exijt enim à veritate, exijt à timore Dei, à fide, à charitate, quomodo si per hæc quis exeat de castris Ecclesiæ.* *Raban. l. 6. in Levit. c. 4.* Enimverò non sine mysterio homo ille ex matre muliere Israëlitide, ex

patre

patre vero Ægyptio progenitus esse dicitur, quia tametsi multi veræ Ecclesiæ filij existant, per blasphemiam tamen se ex Ægypto procedere probant, utpote ubi Deus non cognoscitur, sed contemnitur.

4. Neque etiam mysterio vacat illa in sacrilego blasphematore lapidando & castigando à Deo ordinata cæremonia: Levit. 24. v. 14. *Et ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus* ubi idem Rabanus ait: Raban. ib. 1. Cor. 11. v. 3. *Ostendentis per caput, quia caput viri Christus, caput Christi Deus est, quia qui filium blasphemat, & Patrem in illo blasphemavit.* Sanctus Judas Apostolus in Epistola, quam adversus nonnullos hæreticos Juda v. 4. conscripsit, dicit: *Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc judicio) impij, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrum Jesum Christum negantes*; paulò post vero eos, qui Deum abnegarunt, & in infidelitatem prolapsi fuerant hæreticos quoque infami stigmate signatos fuisse dicit; Juda v. 8. subdit vero: *Dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant*, Ibid. v. 10. & paulo post: *Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant*, Unde omnes illos, qui adeo faciliter & temere in blasphemias prorumpunt, lumen & notitiam Dei pariter amittere colligitur, quia certum est, quod unusquisque juxta proportionem luminis & notitiæ, quam habet de Deo, plus quoque minusve Deum veneretur & honoret: Unde Angeli, qui minus lumen habent, quam dominationes, Deum laudare dicuntur: *Quem laudant Angeli*; Dominationes vero adorant, denique potestates, quæ Deo præ cæteris omnibus Angelis viciniores sunt, contremiscunt, *tremunt potestates*; unde clarissimum argumentum, unde quis aliquem à Dei notitia remotissimum esse colligere potest, est si illum Deum contemnere & vilipendere videat; quales S. Judas *velut irrationabilia pecora* esse dicit. Sanctus Tho- S. Thom. ib. mas de ejusmodi impijs dicit: *Ex his patet, quod hæretici damnabuntur, qui carnem maculant per luxuriam, dominationem spernunt per superbiam, majestatem blasphemant per doctrinam erroneam.*

4. Similiter Sanctus Ephrem calamum suum adversus blasphemos stringens & acuens, postquam S. Ephrem. T. 4. Paræn. 48. dixisset: *In Deum universorum apostasiam is prædicat, qui blasphemijs effertur, & fundamentum verbi fidei emovet*, paulo post in eadem materia subjungit: *Ubi Angeli, fortitudine & virtute cum sint majores, non portant adversus se execrabile judicium, hi vero velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem & in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem injustitiæ.* Origen. T. 35. in Matth. Origenes pariter blasphemos communiter à fide deviare & Ecclesiæ rebelles fieri dicit. Unde verba illa Psalmistæ: Ps. 79. v. 13. *Ut quid destruxisti maceriam ejus, & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam*, Matth. 27. v. 39. cum illis Matthæi verbis: *Prætereuntes autem blasphemabant eum*, ingenuosè combinans dicit: *Nemo stans Jesum blasphemat, neque rectè incedens: Transeuntes blasphemabant eum; & sicut in græco habetur: Prætereuntes qui etiam maceria vineæ dissoluta à Deo, vindemiant eos, qui remanserunt; scriptum est enim: Ut quid posuisti maceriem ejus? & vindemiant eam omnes, qui prætereunt viam; quamdiu ergo quis non præterivit viam, neque declinavit à* Ps. 39. v. 3. *via, stans dicere potest Deo: Statuisti supra petram pedes meos, & non blasphemant Iesum: Si autem ceciderit, aut præteriverit, vel transierit, vel declinaverit, tunc eum blasphemat.*

5. Et quidem hæc est ratio, cur tam Concilia, quam Summi Pontifices, ad evellendam ex agro Ecclesiæ maledictam hanc zizaniam, fidemque & cultum divinum perpetim conservandum & sustentandum, tam atroces pœnas & supplicia contra blasphemos quovis tempore tanta cum solicitudine decreverint. In Concilio Lateranensi hæc verba leguntur: *Ad abolendam execrabilem blasphemiam,* Concil. Later. sub Leon. X. sess. 9. *quæ in maximum Divini Numinis & Sanctorum contemptum supra modum invaluit, statuimus, ut quicumque Deo palam, seu publicè maledixerit, contumeliosisque atque obscænis, verbis Dominum Jesum Christum, vel Virginem Mariam expressè, blasphemaverit, &c.* tandem vero hanc illis pœnam statuit, ut si blasphemator publicum administret officium, ejus emolumentis per integrum trimestre destituatur, quam quidem pœnam solum pro ijs, qui prima vel secunda vice blasphemaverint, decernit; at vero si idem crimen tertia quoque vice committere præsumpserit, *ipso facto* à tali officio depositus esse declaratur. Si vero Clericus vel Sacerdos de hoc crimine convictus fuerit, fructus unius anni omnium beneficiorum suorum pendere jubetur, idque pro prima vice; Si vero secunda vice eodem se crimine commaculaverit, si unicum solummodo beneficium possederit, illo privetur: si verò plura beneficia habuerit, ab Episcopo ad unum illorum pro libitu deserendum adstringatur: Si tertia vice recidivus fiat, *ipso facto* omnibus beneficijs privetur, atque ad alia deinceps obtinenda inhabilis declaretur, adeo ut eadem ab alijs impetrare & possideri valeant: Quod si vero blasphemator sæcularis fuerit, tunc si fuerit nobilis pro prima vice viginti quinque ducatorum mulcta afficiatur, secunda autem vice quinquaginta pendere cogetur, tertia autem vice omni nobilitatis honore privandus esse decernitur: si autem blasphemus plebejus fuerit, carceri mancipetur: Idemque si deinceps duabus vicibus blasphemasse convictus fuerit, imposita in ejus capite infami mitra tota die per civitatem circumducatur, ac tandem velut spectaculum publicum ante Ecclesiæ majoris fores in conspectu omnium exponatur: *Si vero pluries in hoc ipsum peccatum lapsus fuerit, ad perpetuos carceres, vel triremes damnetur, ad judicis deputati arbitrium.*

6. Julius III. Tom. 1. Bullarij in Bulla 23. quæ Bullar. T. 1. noviss. Bulla 23. Julij 3. incipit: *Novissimo*, dicit: *Nihil est quod animum nostrum magis exulceret, & confodiat, quam horribilis atque impia, & Christianis auribus intolerabilis divini nominis blasphemia, cum audivimus sacratissimum Dei & Jesu Christi Domini nostri nomen, quod super omne nomen, cœlestia venerantur, terrestria adorant, inferna contremiscunt (quod ne temere quidem à quopiam propter ejus sublimitatem ac majestatem usurpandum sit) passim pravorum efferaterumque hominum vocibus scindi &c. ut minime mirandum sit, si à Christianis populis, in tantis calamitatibus constitutis, divinæ iracundiæ flagella non amoveantur.* Pœna autem qua divites mulctat, est quadraginta scutorum aureorum, pauperes vero decem pendere: & si in ære id facere nequeant corporaliter puniri jubentur, idque pro prima vice: si vero secunda vice idem crimen attentare præsumpserint, pœnam duplicandam esse statuit: *Insuper incurrant infamiam, & inhabilitatem ad beneficia quæcumque ad gradus, dignitates, & honores obtinendos; vilibus conviciis perfodiatur lingua*; Neque enim vel in ipsis summis Sacerdotibus in condigno puniendo tanto crimine, ulla debet esse circa delinquentes compassio aut lenitas ulla, siquidem de injurijs & contumelijs Deo irrogandis vindicandis & puniendis agitur.

7. Sic

7. Sic enim in libris Macchabæorum Sacerdotes se in templo coram Domino posuisse leguntur ad requirendum à Deo, condignum hujus criminis supplicium atque vindictam: *1. Machab. 7. v. 36. Ibid. v. 37. Ibid. v. 38.* *Et intraverunt Sacerdotes, & steterunt ante faciem altaris & templi, & flentes dixerunt: Tu Domine elegisti domum istam ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis & obsecrationis populo tuo, fac vindictam in homine isto;* at vero dicat fortasse aliquis: Numquid proprium Sacerdotum munus est, Deum iratum placare, vel populi emendationem curare, non vero supplicia & divinæ justitiæ fulmina adversus quemcunque enormem peccatorem exposcere? Noluit enim Deus ut in templi ædificatione ullus audiretur ferri strepitus, ad insinuandum quod Ecclesiastici mites & mansueti esse debeant; licita quidem illis est justa in oppressionibus defensio, sed non vindicta; Et tamen hi Sacerdotes dicunt: *Fac vindictam*: Scitisne causam? Negotium illis erat non de vindicandis injurijs proprijs, sed ijs quæ in Divini cultus sui & religionis contemptu & profanatione ipsimet Divinæ Majestati irrogatæ fuerant, in quo casu etiam Sacerdotes & Ecclesiastici per pœnas & supplicia obarmare se debent, & ensem spiritualem ipsis concreditum ex divini honoris tuendo zelo fortiter stringere; Dicunt igitur hi Sacerdotes: *Ibid. v. 38.* *Fac vindictam in homine isto, & exercitu ejus, & cadant in gladio, memento blasphemias eorum, & ne dederis eis ut permaneant, ... & sciant cæteri, quia* *Ibid. v. 42.* *malè locutus est super sancta tua.*

8. Memorandum est hoc loco præceptum, quod Holofernes pro Niniviтica expeditione sua à Nabuchodonosore rege acceperat: *Judith. 3. v. 13.* *Præceperat enim illi Nabuchodonosor Rex, ut omnes Deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus;* quæ quidem regia commissio quoad falsorum Deorum exterminium convenientissima erat, at vero quod se veluti Deum adorari præciperet, arrogans nimis temeritas erat; Similiter & Holofernes Achior potentiam veri Dei Israël magnificanti dixit: *Judith. 6. v. 2.* *Ut ostendam tibi, quoniam non est Deus nisi Nabuchodonosor &c.* At vero Divina justitia ad superbum & temerarium hunc blasphematorem puniendum, se non jam acceptis è cœli armamentario fulminibus obarmavit, sed manum fœmineam, soli fuso tractando assuetam adhibuit, quæ proinde generosa mulier sancto quodam zelo succensa hisce Deum verbis supplex allocuta fuit: *Judith. 9. v. 11.* *Erige brachium tuum, & allide virtutem illorum in virtute tuâ, cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui, & dejicere gladio suo cornu altaris tui, fac Domine, ut gladio proprio ejus* *Ibid. v. 12.* *superbia amputetur.*

9. Nec desunt plurium hæreticorum & infidelium exempla, qui adversus Petri petram contendere & certare volentes, capita sua allidendo confregerunt & conquassarunt. *Jerem. Drexel. c. 24. n. 3. de ling. deridente.* Sic enim P. Jeremias Drexelius refert; quod Anno 1581. Novesij in Diœcesi Coloniensi mulier quædam hæretica, sed occulta, interrogata cur una cum alijs non frequentaret Ecclesiam & officia divina, per ludibrium respondit, adeo alta & sublimis est illius fabrica, ut de illius ruina vix in ea securi esse possimus; accidit autem eodem tempore, quod ibidem Monasterium quoddam Religiosorum extra urbis mœnia situatum demoliretur, alibi in urbe in situ quodam commodiori & securiori reædificandum, quod prædicta mulier videns, ex petulantia quadam hæretica se gaudere dixit, quod ad illud usque tempus vitam suam produxisset, quo Papistarum Ecclesias devastari, & solotenus everti videre liceret; & ecce dum prædictam monasterij demolitionem jucundo vultu spectat columna quædam in ipsam collapsa eamdem oppressit & totaliter contrivit, alijs astantibus nec quidquam læsis.

10. In Annalibus Ecclesiasticis ex Thoma VValdensi Carmelitano oculato teste refertur, quod jam *Ann. Eccl. An. 1396. n. 17.* memoratus præclarus Ecclesiæ & Fidei pugil proprijs oculis quemdam viderit hæreticum, qui cum veram & realem Christi in sanctissimo altaris Sacramento præsentiam credere nollet, ab Episcopo illum reverenter adorare jussus dixerit: *Vere dignior est aranea revereri*, dicitque præfatus Waldensis, qui idipsum Londini in Ecclesia Cathedrali S. Pauli vidit, quod dum Archiepiscopus Cantuariensis ipsum ad saniorem fidem apprehendendam, frustra & incassum, hortaretur, divina justitia vindex debitum huic temerario homini immiserit supplicium; nam *statim de alto culmine tecti, descendens ingens & horrenda visu aranea ad os blasphemi pervenit, & dum loqueretur, ut intraret pro polluta labia solicitè procuravit, & multorum manibus vix potuit prohiberi.* Unde Episcopus occasione hac usus hanc divinæ justitiæ demonstrationem populo manifestavit: *Nec mora, qui pretiosissima carni agni prælegis araneam, peccatricem carnem suam flammis devorandam amisit.*

11. In eisdem Annalibus ex Matthæo Paradiso *Ann. Reg. 1201. n. 36.* refertur, quod cum Simon Churnaius vir ob insignem literaturam apud omnes in summa æstimatione & reverentia habitus, magnis precibus ferventer rogaretur, ut materias theologicas à se scriptas alijs traderet custodiendas, ne deperirent, id facere non solum renuerit, verum etiam, quia *scientia inflat, elatus, & major sibi factus oculis sublevatis temere solutis in cachinnum dixerit: O Jesule, Jesule, quantum in hac quæstione confirmavi legem tuam & exaltavi, profecto si malignando & adversando vellem, fortioribus argumentis, & rationibus scirem illam infirmare; Hoc dicto elinguis factus penitus obmutuit, non tantum mutus, sed & idiota & ridiculè infatuatus, factus est in sibilum & derisum omnibus.* Non minor fuit alterius cujusdam sacrilegi arrogantia cujus in ijsdem Annalibus fit mentio, sicut & apud Thomam Cantipratensem l. 3 c. 48. & adfertur à Drexelio c. 8 p. 1. *de lingua deridente.*

12. Anno 1239. Simon de Tornaco Doctor pa- *Reyn. Ann. 1239. n. 27.* tiset Parisianus vir magnæ doctrinæ & famæ, sed non minus inverecundus & impius, dicere non erubuit; Tres præcipue doctrinâ suâ totum sibi subjugasse mundum, Moysen scilicet, Christum, & Mahometum; Moyses enim, inquit, delirare fecit Hebræos, Christus Christianos, Mahometus vero Gentiles & Paganos, moxque his dictis in terram corruens oculosque in fronte in diversa contorquens, bovis instar horrendos mugitus edidit, domumque suam delatus & in lecto positus omnis literaturæ memoriam, ad usque Alphabetum pueris tradi solitum, amisit; & in evidentius Divinæ justitiæ testimonium datum ei fuit, ut cæteroquin mutus concubinæ suæ Adelheidis nomen ante mortem suam sæpius imploraret, Divinique nominis & numinis penitus oblitus, intra triduum veluti bestia infelicem animam exhalaret.

13. Refert Baronius de Libanio Sophista, qui sancti Gregorij Nazianzeni Magister fuit, de quo etiam Theodoretus lib. 3. cap. 18. scribit, quod Ju- *Baron. An. 363. n. 32* liani Apostatæ amicus & sectator existens, Christianorum quemdam sibi familiariter notum per ludibrium, quid filius fabri, id est; Christus faceret, interrogarit; cui ille id, quod postea revera accidit, protinus respondit, videlicet: Deus hujus universi Creator, quem tu per ludibrium fabri filium appellas,

Juliano

Juliano feretrum, in quo mox moriturus collocabitur, fabricat, factumque est, ut paulo post Julianum pessima morte defunctum fuisse nuntiaretur, nam ex vulnere lethifero, quo ab invisibili manu sauciatus fuerat, effluentem sanguinem volâ manus excipiens cœlum versus projecit, ad ultimum usque spiritum blasphema voce dicendo: *Vicisti Galilæe.*

Ann. Eccl. Rayn. 1381. n. 10.

14. In eisdem Annalibus à Raynaldo Oderico præclaro studio & feliciter continuatis refertur, quod lusor quidam postquam omnem substantiam suam aleis ludendo amisisset, primo quidem cum socijs rixatus varias in illos injurias, ac demum horrendas in Deum effutiverit blasphemias, moxque, ut nonnulli referunt, commutatus est, primò sibi occurrenti sacræ Imagini, quod jacturæ suæ luitura esset pœnas, tametsi illa ipsam Christi crucifixi similitudinem referret. Et quidem impium hoc propositum majori cum impietate executurus relictis socijs collusoribus urbe egressus ad sacellum quoddam, quod inter Ecclesiam S. Albani, & aliam B. Virginis titulo condecoratam interjacet, pervenit, ubi Imaginem Crucifixi dissecuit, nec non Divæ Virginis aliorumque Sanctorum signo Crucis astantium statuis cæsim & punctim pleraque vulnera inflixit: Ex quibus imaginibus, tametsi ligneæ essent, ingens sanguinis copia effluxit; Ipse autem sacrilegus sacrarum imaginum temerator in flagranti crimine deprehensus, & ad Magistratum perductus, de ejusdem ordine & jussu vivus combustus fuit. Enimvero D. Chrysostomus non tantupere admirandum esse dicit, quod infideles & pagani Deos suos verbis aut factis injuriosis male & irreverenter tractent; siquidem illos nil præter ligna, lapides, aut metalla quædam esse sciunt: *Atqui infideles & in ligna ac lapides inhiantes eaque venerantes hoc laborare morbo minime mirandum*; at vero quis Deum illum injurijs & contumelijs afficere præsumat, *qui respicit terram, & facit eam tremere*, qua ratione talis nontimet, & toto corpore contremiscit, dum impudico & petulanti ore profert contumeliam? Utique hoc faciendo, clarum & manifestum crudelitatis suæ interioris signum edit. Refert Paulus Diaconus, quod dum Olympius Episcopus Arrianus in balneo existens, sanctissimam Trinitatem blasphemijs horrendis impeteret, subito doloribus atrocissimis correptus, & tribus in anima fulminibus, ut sibi videbatur vulneratus, infelicissime mortuus fuerit.

D. Chrys. T. 1. orat. 2. de fato & provid. Psal. 103. v. 32.

Paul. Diac. l. 15. in Anastas.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Blasphemia idioma est Dæmonis & damnatorum, quo eodem idiomate Antichristus filius perditionis loquetur; adducuntur etiam nonnullorum blasphemorum exempla, quos Dæmon è medio sustulit.

THEMA.

Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, Apoc. 17. ℣. 3.

1. SCiendum est, quod in hac mulieres super bestiam sedentis visione, quam S. Joannes habuit, animæ cujusdam damnatæ ei exhibitum fuerit Hieroglyphicum: unde Angelus ei dixit: *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ*; vel etiam mulier illa, ut Doctur Angelicus interpretatur, quamdam præfigurat reproborum multitudinem: *Per mulierem*, inquit Angelicus, *intellige multitudinem impiorum, mollem ad mala, & alios emollientem; sedentem, quia sedet in Diabolo, quasi in sede sua; super bestiam, id est, super Diabolum; coccineam, id est, sanguineam in se & in suis, quia Diabolus plenus est peccatis, quæ per sanguinem signiantur; nominibus blasphemiæ, per hæc significatur, quod Diabolus plenus est in se & in suis ad inventionem blasphemiarum.*

Apoc. 17. v. 1.

S. Thom. ib.

2. Author quidam antiquus in sermone quodam de blasphemia, hoc vitium peculiarem esse dicit Diaboli & damnatorum linguam & idioma: *Blasphemia est peccatum Diabolicum, loquela infernalis: Sicut enim Spiritus Sanctus loquitur per bonos, ita Diabolus per blasphemos.* Porro primus in cœlo Lucifer blasphemavit: *Ero similis Altissimo*; Ego feci memetipsum; prima quoque blasphemia, quæ hic in terris audita fuit ab eodem hujus tortuosi serpentis venenoso ore prodijt, quando Evæ dixit: *Scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo*, id est, pomo vetito, *aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum:* Quibus verbis Deum simul & semel mendacem & invidum esse asseruit, Evæque pariter illam divinorum posse attributorum participem fieri persuasit.

Mag. Paulus VVan ser. 68.

Isa. 14. v. 14.

Gen. 3. v. 5.

3. S. Bernardinus blasphemi ingratitudinem detestabilem exponens, linguam ejus linguam Diabolicam appellat: *O lingua Diabolica*, inquit, *quid potest te inducere ad blasphemandum Deum tuum, qui te plasmavit, in quo summum bonum tuum consistit, qui te cum pretioso suo sanguine redimit?* Quisnam majus motivum habuit Lucifero, ut se erga Creatorem suum gratum esse testaretur? *Lucifer qui mane oriebaris.* Erat enim totius cœli pulcherrimus & venustissimus Angelus, in quem ingenti cum abundantia omnes gratiæ & gloriæ thesauros effuderat, & tamen adversus eumdem blasphemias evomere non dubitavit; Idem quoque maledictum idioma sequacibus suis Apostatis Angelis insinuavit, idemque cunctis alijs; quos ex humana progenie sibi comparare satagit, imprimere conatur.

S. Bern. T. 4. ser. 13. 1. p. prim. cap.

Isa. 14. v. 12.

4. Sanctus Propheta Job olim lamentabatur dicens: *Et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos*; at verò quisnam hujus lamenti sensus sit, non satis liquide patet; Qua enim fine Diabolus illum toto corpore sauciaus labia sola intacta reliquit? Num forte id ex quodam compassionis motivo fecit, ut scilicet inter tot plagas sibi inflictas, fauces, labia, & linguam liberam & illæsam haberet, ut expeditè loqui, suosque conceptus enuntiare posset? Magnum enim in infirmitate solatium est, lamentari posse, & cruciatus internos, aliaque omnia malorum symptomata Medicis posse exprimere; num igitur hæc illæsi labij ipsi relicti causa fuit? *Percussit Job ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem ejus*; cur igitur non quoque linguam vermibus, & fauces putredine adimplevit? Sanctus Hieronymus inquit: *Labia tantum inter ora ad hoc Diabolus reliquit, ut haberet Job positus in tormentis; quibus posset facile blasphemare.* Diabolus enim omnes suas adhibuit astutias, omnibusque viribus suis usus est, ut illum ad blasphemandum pellicere posset; Etenim blasphemia ut plurimum ex desperatione procedit; hæc autem in cruciatibus & tormentis atrocissimis sine ullo sublevamine iteratis & multiplicatis, qualia ipsi innumera inflixerat, fomentum suum potissime positum habet; Imo amicos ejus, & specialiter uxorem, ut eum ad blasphemandum inducerent, instigavit; Dixit enim uxor ejus: *Benedic Deo, & morere*, quod idem erat: ac si dixisset: Blasphema, ut vel sic mortis non tam corporalis, sed spiritualis & æternæ reus efficeretur. Unde ubi vulgata nostra legit. *Benedic Deo*, septuaginta vertunt: *Dic aliqua verba contra Deum.* Sanctus Gaudentius in præfatione in Exodum, legit: *Dic aliquem sermonem contra Deum.* Origenes inquit: *Fecerunt tria cornua nequissimi*

Job. 19. v. 20.

Job. 2. v. 7.

S. Hier. ib.

Job. 2. v. 9.

S. Gaudent. in præfat. in Exod.

Dæmones, omnes pariter adversus Job dimicantes, solus Diabolus, qui est in iniquitate maximus, præsens Job erat, solicite observans infelix, quomodo blasphemiæ sermonem ex justi illius ore potuisset audire; Potuisset equidem totum in ejus perniciem infernum laxa- [Gen. 3. v. 1.] re, verum prout *serpens erat callidior*, ut eum in omnis iniquitatis barathrum præcipitem ageret melius medium esse censuit, si illum ad aliquod blasphemiæ verbum enuntiandum inducere posset quamvis hoc ejus consilium in Jobo effectum sortitum fuerit omnino contrarium, quia quanto magis torquebatur Job corde, lamentabilia nuntia subinde audiendo, tanto plus torquebatur Diabolus, ea quæ volebat, vel desiderabat, id est, Dei blasphemiam ab eo non audiendo.

5. Sanctus Bernardinus de hoc pessimo & abo- [S. Bern. T. 1. serm. 41. A. 1. c. 3.] minabili semine dicit: *Nihil horribilius blasphemia, qua ponit os in cœlum? O rabidi canes & diabolici homines! O incarnati Dæmones!* appellat autem blasphemos Dæmones incarnatos, quia blasphemia lingua seu idioma est inferni & spirituum rebellium; [Judæ v. 8. Interlin. in Jud.] unde Interlineatis super verba illa sancti Judæ: *Majestatem autem blasphemant*, addit, *sicut Angeli Apostatæ.* [Gerson. T. 4. Consid. 1.] Gerson quoque expresse dicit: *Est idioma infernalis inimici & damnatorum.* Et ideo David de blasphemis loquens dum ait: [Ps. 54. v. 13.] *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique*; condignum illis & proportionatum pauló post comminatur supplicium; sed quantum illud esse existimas? ut scilicet in infernum mittantur, cujus linguam loquuntur: [Ps. 54. v. 16.] *Veniat mors super illos, & descendant in infernum viventes.* Hoc Dathan & Abiron per adeo horribile prodigium accidit, dum in Abyssum ignis [Num. 16. v. 31. & 33.] initi vivi à terra absorpti sunt: *Disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum devoravit illos, descenderuntque vivi in infernum*; sed quodnam erat eorum delictum, quo adeo memorabile sibi supplicium conciliarunt? nimirum Sacer Chronista post- [Ibid. v. 30.] quam dixisset: *Descenderunt viventes in infernum,* immediatè subjungit: *Scietis quod blasphemaverint Dominum*; ex quo enim idioma loquebantur inferni, illos diutius in terra commorari conveniens nequa- [S. Ambr. Epist. 82.] quam erat. Sanctus Ambrosius ait: *Immugiens terra in medio plebis scinditur, aperitur in profundo sinus, abripiuntur noxii, & ita ab omnibus mundi hujus ablegantur elementis, ut nec aerem haustu, nec cœlum visu, nec mare tactu, nec terram contaminarent sepulchro*; Blasphemi enim omnibus creaturis rationalibus, sensibilibus, & insensatis in odio sunt & horrore, sed non Dæmonibus, hi enim illos tamquam suos concives, unius eum ipsis linguæ consortes recipiunt, non tamen illis abblandiendo, sed atrociter torquendo.

6. Benignissimus Salvator noster multoties mansuetudinis virtutem Discipulis suis docendo incul- [Matth. 11. v. 29.] carat proprioque exemplo exercuerat, unde ait: *Discite à me, quia mitis sum*, in varijs quoque occasionibus multos sibi contumeliose irrogatos contemptus dissimulaverat; & tamen ut liquet ex cap. 8. [Joan. 8. v. 44.] sancti Joannis, incredulis Hebræis dixit, *Vos ex patre Diabolo estis*; at verò ex quo illi se Abrahæ filios & posteros esse gloriabantur, cur illos Salvator noster hoc tam acerbo licet condigno improperio ad impatientiam provocat? Ratio est quia blasphemaverant, ac proinde justam habebat causam ut illos Diaboli filios esse diceret, proprijssimum namque signum unde filij Diabolo dignoscuntur est blasphemia, quæ nequaquam dissimulanda est, sed acriter reprehendenda & punienda.

7. Æthna flammas & ignem continuo evomit, quia intus sulphure plenus existit; talis Æthna est vir blasphemus, dum enim ex ejus ore blasphemiam prodire audiris, liberè dicatis, illum intus igne infernali plenum & reproborum turbæ merito annumerandum esse; *Qui dixerunt: Hæreditate possideamus* [Ps. 82. v. 13.] *Sanctuarium Dei; Deus meus pone illos ut rotam, &* [Ibid. v. 14.] *sicut stipulam ante faciem venti: Sicut ignis qui comburit sylvam, & sicut flamma comburens montes.* [Ibidem v. 15.]

8. Sanctus Bernardinus ait: *Solet homo, ex qua* [S. Bern. T. 1. serm. 31. A. 3. c. 1.] *patria sit, ad loquelam cognosci*, & ideo cum cœlestis Patriæ loquela sit benedicere & laudare De- [Ps. 83. v. 5.] um: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te*, ita quoque sit hic in terris quisnam cœlestis paradisi civis sit, cognoscere velimus, oculum vestrum eo præcipue tempore in hominem conjicite, quo in paupertatis, infirmitatis, vel aliarum adversitatum positus est miserijs & angustijs, si enim tunc Deum laudet & benedicat, signum est quod cœlestis Patriota sit & pertineat ad cœlum: *Mundialis regio suos etiam cives habet, ex sermonibus cognoscendos; Superbi enim loquuntur de fastu sæculi, & honoribus mundi; luxuriosi de vanitatibus & lascivijs; avari de lucris,* [1. Joan. 4. v. 5.] *1. Joan. 4. De mundo sunt, & ideo de mundo loquuntur, Joan. 3. Qui de terra est, de terra loquitur; in-* [Joan. 3. v. 31.] *fernalis autem patria etiam nunc in mundo multos concives habet, sermo autem infernalis nihil aliud est, quam blasphemia & maledictiones Dei, & Virginis, & omnium Sanctorum*; Blasphemi igitur quia jam scripti sunt in libro æternæ perditionis, ideo jam assuescunt loquelæ officio; quod facturi sunt in inferno. Denique Sanctus hic Pater de blasphemis idem dici posse ait, quod Petro dictum est, quando Christum negavit: *Cuilibet vestrum dici potest*, inquit, [Matth. 26. v. 73.] *quod Matth. 26. dictum est Petro: Vere & tu ex illis es, nam & loquela tua manifestum te facit; Omnes namque blasphemorum lingua, Dæmonum fistula vel ora sunt, de quibus Psalmista ait: Quorum os maledi-* [Ps. 13. v. 3.] *ctione & amaritudine plenum est.*

9. Antichristus primogenitus est Diaboli filius, de [2. Thess. 2. v. 3.] quo Apostolus ait: *Homo peccati, filius perditionis*; hic autem non nisi in blasphemias os suum aperiet. Albertus Magnus per bestiam illam de mari ascendentem de qua Apocal. cap. 13. mentio fit, Antichristum intelligendum esse dicit; Antichristum ad modum bestiæ sævientem; Hæc autem bestia septem habebat capita, eaque omnia blasphemiarum nominibus plena: [Apocal. 13. v. 1.] *Datum est ei os loquens magna, & blasphemias; ... aperuit os suum in blasphemias ad Deum*; ubi [Alb. Mag. ibid.] sacer quidam interpres ait: *Blasphemias profert in vocibus, quia & his nominibus titulatur in suis capitibus,* [Apoc. 13. v. 5. & 6.] *ut omnis ex parte damnatus ille homo ostendatur blasphemus.* [Ansbert. ibid.] Sanctus Ambrosius à Glossa citatus ad diademata, quæ hæc bestia in cornibus deferebat, se his [S. Ambr. Gloss.] verbis reflectit: *In capitibus septem diademata, per qua omnes reprobos intelligit: Hæc autem bestia non in capitibus, sed in decem cornibus decem diademata habuisse describitur ideoque per decem cornua gentes, quas sibi Antichristus subjugaturus est, designantur, septem vero capita, septem principalia vitia*: Et quidem gemmæ quibus hæc diademata exornantur & locupletantur, blasphemiæ sunt, utpote quæ velut gemmæ apud Luciferum & omnes ejus sequaces, in magno pretio habentur.

10. Abulensis de eo qui in deserto tamquam pri- [Abulensis.] mus blasphemator lapidatus fuit, Hebræorum opinionem fuisse refert, illum Tribu Dan fuisse progenitum, ex parte stirpis maternæ aliunde vero certum est, ex eadem quoque tribu nasciturum esse Antichristum Præterea notandum venit, blasphemum illum nec vere Hebræum fuisse, nec Paganum, sed ex patre Ægyptio, matre autem Hebræa fuisse procreatum; ex

quo

Rudolph. in Gloss.

quo etiam capite Interpres quidam filium perditionis per eumdem præfiguratum fuisse conjicit: *Jurgatur ille nec gentilis, nec Judæus. Antichristum significat, de Ecclesiasticis parentibus nasciturum, cujus in Deum blasphemia apud Danielem leguntur.* Ex texta quodam Apocalyptico quoque colligitur, quod ubi Antichristus ad summum iniquitatis & impietatis suæ culmen pertigerit, tunc ad blasphemandum os suum sit aperturus; Qualitatem vero blasphemiarum quas evomet S. Ambrosius his verbis describit: *Aperiet autem os suum ad blasphemandum Deum Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum Sanctum; blasphemabit & nomen Dei, dicens Christum non esse Deum, blasphemabit etiam tabernaculum Dei, id est, Ecclesiam Dei dicens: Nihil prodesse fidelibus Religionem Christianam, sed interitum magis afferre quam salutem.*

S. Ambr. in Apoc. c. 13.

11. Ad hoc verò ut non prorumpamus in blasphemias, præcipitemque linguam nostram infrænemus, D. Chrysostomus optimum nobis insinuat his verbis remedium; Dicit enim: *Ex consuetudine frequenter impetu rapitur lingua, ut perversum illud verbum sonet, verum cum huc rapietur, priusquam verbum effuderit, commorde illam utiq; dentibus acriter. Præstat illam nunc fluere sanguinem, quam tunc concupiscere guttam, nec impetrare posse refrigerium, præstat illam temporarium facere dolorem, quam tunc perenniter & immortalibus malis cruciari.* Joannes Cassianus inferni pœnas describens, de blasphemis inquit: *Ibi dracones blasphemantium labia vorant, & regulus diris morsibus miserorum pectora lacerat.* Michael de Ayguanis de Bononia Carmelitanus, vulgo Incognitus appellatus super illa Psalmistæ verba: *Non mortui laudabunt te Domine, neque omnes qui descendunt in infernum,* dicit: Existentes enim in inferno Deum non laudant, sed præ doloribus linguas suas mordentes ipsum blasphemant, de quibus dicitur Apoc. 16. *Et commanducaverunt linguas suas præ dolore, & blasphemaverunt Deum cæli.*

D. Chrys. Hom. 2. de Lazaro.

Joan. Cassian. in Conf.

Theol. p. 3.

Psal. 113. v. 17.

Mich. Ayg. ibid.

Apoc. 16. v. 10.

12. Doctor Angelicus de hac materia in Art. 4. tractans eumdem Apocalypseos textum adducit illaque verba: *æstuaverunt homines æstu magno* Glossam citat dicentem: *Quod in inferno positi, quamvis sciant se pro meritis puniri, dolebunt tamen quod Deus tantam potentiam habeat, quod plagas eis infligat:* At vero quas in cœlum evomunt blasphemias in inferni abyssum remissæ, in eosdem sacrilegos blasphematores iterum recidunt. Apud sanctum Jobum de Dæmone dicitur: *De ore ejus lampades procedunt, sicut tædæ ignis accensæ.* Ubi S. Hieronymus ait: *Alij legunt: Faculæ ardentes, scilicet omnes impij & blasphemi os Diaboli sunt, de quibus sub equorum similitudine in Apocalypsi dicitur: De ore eorum exit ignis, fumus, & sulphur, hoc est, verba blasphemia.* Idem S. Doctor super illa verba: *Flamma de ore ejus egreditur,* dicit: *Alij legunt: Globatur, hoc est, pœna blasphemiarum.*

Apoc. 19. v. 9.

S. Tho 2. 2. q. 13. A. 4.

Job. 41. v. 10.

S. Hier. ibid.

Apocal. 9. v. 17.

Job. 41. v. 12.

13. Et quidem tametsi Deus ut plurimum blasphemorum supplicia & pœnas in infernum usque differat, multa tamen habemus exempla, in quibus Dæmonem etiam in hac vita in eis possessionem & dominium apprehendisse clare videmus. Est etenim celebris illa historia, quam S. Gregorius Papa de sexennali quodam puero recenset, qui jam à pueritiæ teneritudine blasphemare didicerat: *Quadam die cum blasphemaret, & esset in sinu Patris, raptus est à Dæmonibus, & portatus in infernum.* S. Bernardinus duo facta valde horrenda refert, quorum unum eo tempore contigit, quando Florentini & Mediolanenses armis inter se præliabantur; dum enim in castello quodam in alpibus, quæ Ubaldinorum appellantur situato, miles quidam ludendo in blasphemias prorumperet, Diaboli in visibili specie advenientes illum secum rapere moliebantur; qui socijs suis tenaciter apprehensis fortiter adhærescens, ab ijsdem omni adhibita vi è Dæmonum manibus ereptus evasit: At vero dum sequenti die de novo cum socijs suis ludendo easdem blasphemias in Deum & Sanctos reiteraret, circa meridiem *Diaboli visibiliter ceperunt eum, & portaverunt eum per aera, omnibus ipsum videntibus, & per spatium unius milliarij cadebat una caliga, & per aliud spatium subtilaris, & per aliud vestis, & sic de alijs,* dicitque idem Sanctus: *Unde dum ego F. Bernardinus essem Florentia in loco, qui dicitur Sancta Maria de Bunsce; venerunt duo Fratres pro parte R. P. F. Joannis Dominici Cardinalis, quos mittebat ad illud castrum, causa videndi istud prodigium.* In eodem sermone refert, quod dignissimus quidam in Sacra Theologia Magister sibi narrarit, se in Como oculis proprijs vidisse, quod faber quidam ferrarius, qui enormis blasphemator erat, à Dæmone per capillos capitis apprehensus ex officina sua raptatus & ab omnium oculis sublatus fuerit: *Cum una die blasphemaret in sua apotheca, Diabolus traxit illum per capillos in aera, usq; ad quondam domus, & tenebat ipsum pendulum, donec religiosa persona venerunt, qui cum aqua sancta & orationibus communientes effecerunt, ut confitendo reatum suum & pænitendo depositus fuerit.* Idem quoque in alio, duo alia refert exempla: *Miles quidam in Diœcesi Rhemensi, cum quadam die ludendo in cæna blasphemaret Deum, statim percussus caduco morbo coram astantibus cadens; per totam sequentem diem horribiliter se discerpens & ad terram allidens, & ex ore spumam evomens, miserabilem animam exspirando Diabolo commendavit.* Alius quoque postquam Beatissimam Virginem in varijs sui sacratissimi corporis partibus blasphemasset, *membra illa in corpore suo amittens, demum desperatus ventre crepuit, & infelicem animam in manus Diaboli exhalavit,*

S. Greg. l. 4. Dial. c. 18.

S. Bern. T. 2. ser. 43. a. 2. p. prius.

Ibid. ser. 33. c. fin.

S. Bern. T. 1. ser. 41. A. 3. c. 3.

14. Quamob causam Judam Machabæum præcepisse existimatis, ut blasphematrix Nicanoris lingua è faucibus evulsa volucribus cœli devoranda objiceretur? cur non potius illam à vermibus consumi permisit? aut vero acubus transfigi, vel alia simili atroci pœna affici possit? Lyranus ait: *Id factum esse propter blasphemiam ab eo prolatam; per hoc autem quod fuit præcisa, & particulatim avibus data, significatur quod anima blasphemi sit à Dæmonibus graviter punienda, qui nominantur aves,* ut videre est Matth. 13. in Parabola seminantis semen in agro suo, quarum unam partem *volucres cœli comederunt,* id est, ut ipsemet Salvator exponit, Dæmones, hi enim in linguam blasphematricem jus quæsitum habent.

Lyranus ibid.

Matth. 13. v. 4.

Luc. 8. v. 5.

15. In Speculo Historiali de cive quodam blasphemijs assueto legimus, quod cum ludendo multas amisisset pecunias, adeo ut non nisi unica ipsi moneta superstes fuerit, Christum & beatissimam ejus matrem blasphemare & Dæmonem invocare cœperit, qui comparens, ipsum, quid à se desideraret fieri, interrogavit, cui ille desperatus dixit: Accipe simul cum hac moneta corpus & animam meam, quæ tui deinceps juris esse volo. Diabolus moneta accepta abivit, at verò sequenti diluculo, alijs pluribus Dæmonibus associatus ei denuò comparens dixit ad eum: Tu me ex nunc tamquam dominum tuum sequere; cumque blasphemus ille bidui dilationem petijsset, simulque obtinuisset, accidit, ut mulier quædam pro amore Dei aliquam ab eo eleemosynam posceret; cui impius, sibi

Vinc. in Spec. Hist.

sibi nihil deinceps cum Deo negotij amplius esse respondit, ac proinde si quam ab illo exspectaret eleemosynam illam in nomine Dæmonis à se poscere jussit: Quæ horrendum hocce responsum ad vicinos suos detulit, qui miserabilis viri illius perditioni intimè compatientes, omnem adhibuerunt industriam, ut illum ad veram vitæ superioris perduceret pœnitudinem, vitæque emendationem & seriam resipiscentiam, sed incassum, siquidem miser ille non jam principes resipiscendi aut pœnitendi tempus superesse, quo dicto protinus comparentes visibiliter Dæmones eum coram astantium oculis sustulerunt è medio.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Blasphemare est Filium Dei de novo flagellare & crucifigere, estque peccatum longè gravius illo, quod Judæi commiserunt.

THEMA.

Prætereuntes autem blasphemabant eum, Matth. 27. ỳ. 39.

1. INter alios acerbissimos dolores, quos Filius Dei in Monte Calvariæ pro nobis sustinuit, haud dubiè annumerandæ quoque sunt blasphemiæ & contumeliæ, quibus illum longè crudelius transfixerunt Judæi; quam carnifices illum clavis transfodere potuerunt, hi enim solum corpus sauciarunt, hæ verò animam transfixerunt: longeque pœnosior est honoris contumeliatio, magisque intima cordis penetrat, quam carnis cruciatus. *Honorem meum alteri non dabo*; præterquam quod valde probabile sit, quod Christus se deinceps ab impijs quovis retro tempore eodem modo maledicendum & contumeliandum esse prævideos, valde ex perceptis blasphemijs afflictus fuerit, utpote in quibus certo quodam modo Passionem suam continuandam esse sciebat; & hoc forte est, quod Christus in lamentatione sua dicere voluit, quia in Psalm. 68. de crucifixionis suæ supplicijs & doloribus loquens, inter
Psal. 68. v. 27. cætera dicit: *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Etenim si tormenta quibus Redemptor noster in Passione sua cruciatus fuit consideremus, illa quidem consistebat in spinis, flagellis, clavis, alijsque similibus instrumentis, quibus horrendis in corpore suo vulneribus sauciatus fuit: At vero quod super hæc omnia vel maximum illi dolorem intulit, fuit tormentum illud, quod præter plagas & vulnera corporalia in animo suo persensit, quod utique aliunde derivari non potuit, quam ex horrendis contra eum prolatis blasphemijs, unde conquerebatur, di-
Psal. 21. v. 8. cens: *Omnes videntes me, deriserunt me locuti sunt labijs*
Matth. 27. v. 40. *& moverunt caput*; Dicebant enim: *Vah qui destruis*
Psal. 21. v. 9. *templum Dei, & in triduo illud reædificas; si Filius Dei es, descende de cruce; speravit in Domino, eripiat eum, salvum faciat eum.* Hæc ludibria & blasphemiæ acerbius ipsum transfigebant, quam clavi vel lancea.

2. Sanctus Bernardus contra illos, qui alios verbis derisorijs à Christi sequela retrahere & seducere
S. Bern. ser. 2. de Convers. S. Pauli. satagunt, ita scribit: *Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domine Majestatis manus sacrilegas injecerunt.* Enimvero idem in præsenti casu nostro dicere posse videmur, scilicet quod blasphemi vulnera longe dolentiora & acerbiora infligant, quam per spinas flagella & clavos ei inflixere carnifices. Nam in lingua Hebræa teste Oleastro hujus linguæ peritissimo,
Oleast. in c. 1. Gen. *blasphemare* idem significat quod *scindere* vel *perforare*: *Vocat autem Hebræismus blasphemare scindere vel perforare seu dividere, quod blasphemans habeat se ad modum scindentis seu percutientis Dominum, cum nomen ejus benedictum blasphemat*; Et ideo tametsi omnia peccata Deum offendant, hoc tamen præ cunctis alijs vivacissime sentit.

3. Ecclesiasticus injuriam blasphemia vel contumelia illatam, *flagellum linguæ* appellat, qua flagel- Eccli. 26. v. 9.
lum non solum percussiones & verbera secum subinfert, verum insuper gravem annexam habet ignominiam, cum sit proprium mancipiorum supplicium: Eodem modo injuria non solum sensum offendit; sed etiam & longè quidem acerbius mentem; ac proinde increduli Hebræi cum illis apud Jeremiam congregatis, simul contra Redemptorem nostrum dicere potuisse videntur: *Venite & percutia-* Jerem. 18. v. 18.
mus eum lingua, quasi dicerent, sinamus ut ministri Pilati illum flagellis & colaphis onerent, ut tempora ipsius sentibus & spinis transfigant, ut manus ejus & pedes clavis acutis perforent, ac demum in crucis ligno illum suspendant, nos interea adversus ipsum rabiem & furorem nostrum asperrimè evomere non desinemus: *Venite, & percutiamus eum lingua*; ac ibid. & Matth.
proinde; *Prætereuntes autem blasphemabant eum.* 27. v. 39.

4. Job qui Christi patientis figura fuit, licet remota, non tam de plagis acceptis, quam de blasphemijs quas omnes adversus eum certatim evomebant, lamentatur dicens: *Usquequo affligitis animam* Job. 19.
meam, & atteritis me sermonibus; quibus verbis v. 2.
Origenes Jobum magis de hisce maledictionibus, quam de acerbissimorum cruciatuum suorum carnificina conquestum fuisse existimat, quia *sæpenume-* Orig. ibid.
ro qui corporis cruciamenta toleravit, non passus est verba; Contumeliæ enim ossium medullas penetrabant, prouti ex verbo illo, *atteritis*, clare deducitur Christus quoque apud Jeremiam cap. 20. lamentans ait: *Factus sum in derisum tota die, omnes sub-* Jerem. 20.
sannant me. Qualiter autem ludibria hæc cor vul- v. 7. & 8.
nerarint, ex ipsiusmet ore audite: *Et factus est in* Jerem. 20.
corde meo, inquit, *quasi ignis exæstuans, claususque* v. 9.
in ossibus meis, & defeci, ferre non sustinens; quasi diceret: Non tam crux, clavi, flagella, quam Judæorum, quibus tanta contuleram beneficia, blasphemiæ, ludibria, derisiones improperia mortem mihi accelerarunt: *Defeci, ferre non sustinens, audi-* Ibid. v. 10.
vi enim contumelias multorum. Idipsum Psalmista quoque intimare voluit, quando in persona Salvatoris de ejus passione loquens, postquam dixisset; *Congregata sunt super me flagella*, paulo post subjun- Psalm. 34. v. 15.
git: *Tentaverunt me subsannaverunt me subsannatio-* Ibid. v. 16.
ne, frenduerunt super me dentibus suis: quæ opprobria & derisiones adeo cor ejus contriverunt, ut ex tunc æterno Patri suo se recommendans dixerit: *De-* Matth. 27.
us meus Deus meus, ut quid dereliquisti me? Siquidem v. 46.
ut paulo ante ex Jeremia diximus: *Defecit, ferre non* Jerem. 20.
sustinens. Et ideo hæ derisiones, & improperantium v. 9.
Judæorum insultus necem ei intulerunt; unde per os ejusdem Psalmistæ pergit dicere: *Domine quando* Psal. 34.
respicies, restitue animam meam à malignitate eorum. v. 17.
Ubi nostra vulgata apud Zachariam legit: *Et aspi-* Zach. 12. v. 10.
cient ad me, quem confixerunt; septuaginta legunt: *Pro eo quod insultaverunt*, adeoque Spiritus Sanctus insultare Filio Dei idem esse existimat, quod eum etiam affigere.

5. Sanctus Bonaventura Filium Dei non minus per impiorum blasphemias flagellatum fuisse existimat, quam dum in Prætorio Pilati ad columnam alligatus, flagellorum percussionibus cruentatus fuit, adducitque authoritatem Sanct. Augustini Tract. 10. super Joannem dicentis: *Flagellatus est Christus* S. Bonav.
flagellis Judæorum, sed non minus flagellatur blasphemijs in Pharetr.
falsorum Christianorum. Porro inter alia tormenta, l. 3.
quibus, ut sanctus Lucas refert Redemptorem nostrum in dolorosissima illa Passionis suæ nocte afflicta-

Luc. 22. v. 63. & 64. Job. 16. v. 11. Hug. Card.

affixerunt, *unum fuit, illudebant ei cadentes, ... & percutiebant faciem ejus*, quem crudelem Judæorum insultum Job prædixerat, dum ait: *Et exprobrantes percusserunt maxillam meam*; ubi Hugo Cardinalis ait: *Mysticè colaphi & sputa Judæorum, significant blasphemias & opprobria falsorum Christianorum, quibus incessanter Deum inhonorant.* Unde V. Beda ait: *Qui tunc cæsus est colaphis Judæorum, nunc cæditur blasphemijs falsorum Christianorum, & qui consputus est salijs infidelium, nunc vasaris opprobrijs fidelium exhonoratur.*

V. Beda.

6. Advertenda quoque est ad propositum nostrum spectans doctrina quædam Oleaster super illa verba cap. 24. Levitici: *Maledixit filius mulieris &c.* dicit enim quod licet Ly, *Maledicere* in lingua Hebræa in propria significatione idem sit quod *maledicere*, ipse tamen eandem vocem diversam aliam significationem habere probabilius existimet: *Video tamen propriam ejus significationem esse perforare*, idque varijs exemplis confirmat ac proinde legit: *Perforavit nomen, & despexit, & sensus est Filius mulieris Israelitidis habuit se ad modum perforantis nomen Domini, scilicet blasphemando*; imo substitui etiam posse Ly, *malleavit nomen Domini, scilicet despiciendo*; adducit quoque illum Zachariæ textum: *Aspicient ad me, quem confixerunt*, scilicet blasphemijs suis. In eodem capite super illa verba; *Qui blasphemaverit*, dicit idem Author: *Posset etiam verti: Qui perforaverit, seu pupugerit.* In quo eodem capite quoad mores hanc deducit consequentiam. *Ubi expende quantum malum sit blasphemia, quæ est perforare quantum in se est nomen Domini, & quasi pungere*; ac proinde sanctus Bernardinus blasphemos non sine mysterio Redemptoris nostri traditores appellat: *O anima maledicta! O proditores & occisores Majestatis Divinæ.*

Levit. 24. v. 10. Oleast. in c. 24. Levit. Zachar. 12. v. 10. Levit. 24. v. 16. S. Bern. T. 1. serm. 41. A. 1. c. 3.

7. Commentator Nazianzeni calamum suum adversus Julianum Apostatam exacuens, & ad ejus contra Christum & fidem Catholicam sacrilege pronunciatas blasphemias alludens ita scribit: *Ergo erat etiam Herodes puerorum carnifex, Christi persecutor, extitit autem etiam post ipsum Julianus ejusdem persecutor, impias & contumeliosas voces adversus eum effundens, & adversus ipsius hæreditatem furens*; Demum vero ad propositum nostrum dicit: *Ac post Pilatum Christicidam, Christicidæ enim sunt omnes, qui impiè & contumeliosè adversus eum debacchantur.* Hanc quoque mysticam Redemptoris nostri lacerationem & crucifixionem ingeniosus Tertullianus adversus Marcionem Hæreticum his verbis ad vivum exprimit: *Deus omnipotens blasphemijs lancinatur.* Blasphemator ad hoc quidem modò pertingere nequit, ut manus suas in sanguine Filij Dei cruentet; verumtamen ictus illos quos in corpus illius impassibile & gloriosum impingere nequit, linguâ suâ in eum evibrat, dum eum in honore & respectu, ei infinitis titulis debito, sacrilege dilacerat.

Nazianz. Orat. 3. contr. Julian. Tertullian. l. 1. c. 1. cont. Marcion.

8. Theodoretus de eo qui ob blasphemias prolatas in deserto lapidatus est, tractans, ita scribit: *Merito hisce de blasphemia legibus homicidij legem aptavit, quia blasphemator cum Deum interficere non possit, lingua ferit*; Ac proinde sanctus Bernardinus Christo hæc Jeremiæ verba adaptat: *Heu, heu me cum quotidie per Jerem. Threnorum, 3. conqueratur Dominus: Posuit me quasi signum ad sagittam.* Idem in alio capite blasphemiam gladium ancipitem appellat; *Patet, inquit, quod grave est blasphemare Deum, cum lingua blasphemantis efficitur quasi gladius cor Dei penetrans, & ensis undique Deum scindens*, juxta illud Psalmistæ: *Et gladius in labijs eorum, quoniam quis audivit*; & quamquam Deus sit immortalis, nihilominus ex parte malitiæ eorum, non deest causa & conatus ad occidendum Deum. Quod si enim Apostolus de impijs in genere dixit: *Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei*, quanto magis idipsum de blasphemantibus dici verè poterit? Item si peccatum nihil est aliud, quam quædam à Deo facta aversio, quisnam à Deo se magis avertit, & obverso dorso ab illo recedit, quam blasphemus?

Theodoret. inc. 24. Levit. S. Bern. fer. co. A. 2. c. 4. Thren. 3. v. 12. Ps. 58. v. 8. Hebr. 6. v. 6.

9. Angelicus Doctor naturam hujus peccati exponens, ita scribit: *Nomen blasphemiæ importare videtur quamdam derogationem alicujus excellentis bonitatis & præcipuè Divinæ, quicumque negat aliquid de Deo, quod ei convenit, vel asserit de eo, quod ei non convenit, derogat Divinæ bonitati.* S. Bonaventura Glossam in Psal. 68. testem adducens, blasphemiæ crimen gravius & enormius esse asserit ipsamet actuali Christi crucifixione: *Gravius peccat, inquit, contemptor sedentis in cælo Majestatis, quam crucifixor ambulantis in terra paupertatis.* Idipsum quoque multis in medium adductis rationibus probare conatus est S. Bernardinus, ostendendo eos qui blasphemant Judæis longè deteriores esse, licet hi Christum in crucem egerint. Primo quidem quia hi Christum in crucem egerunt, & dirè tractarunt, dum mortalis etiamnum esset, & in statu abjecto, paupere, & vili nobiscum viveret: at verò blasphemans illum in cœlis gloriose regnantem injuria afficit; adducitque quamdam ex Alexandro de Ales petitam rationem, qui ait; *Fit major injuria ratione majoris status, status autem regnantis in cælis est major ipsius regnantis in terris.* Secunda ratio illius est: *Judæi hoc fecerunt ex ignorantia; si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent*, 1. Corinth. 2. *Blasphemus autem hoc perpetrat ex malitia.* Tertia, eaque præcedentibus non minus efficax est: *Judæi non promiserunt ei fidem blasphemi autem in Baptismate promiserunt, & in Chrismate confirmaverunt*, ac proinde Deum illis apud Isaiam improperare dicit: *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Deum, blasphemaverunt sanctum Israel.* Idem quoque sanctus Pater in cap. 4. sequenti ejusdem sermonis, multis ostendere nititur differentiam quæ intercedit inter filios Dei & filios Diaboli: *Nam veri filij tolerare non possunt, quod verus pater eorum immaniter à blasphemantibus sagittetur, de quo filij Diaboli minimè curant. O cor lapideum ferreum, imo durius omni durissimo adamante, tolerare posse blasphemias Domini Dei. Vis nosse hanc distinctionem filiorum Dei & diaboli? audi exemplum ad hoc propositum valde notabile.* Refertur enim maritum quemdam ex conjuge sua tres, ut ipse quidem credebat, procurasse filios; Conjux verò hæc die quadam marito suo vehementer indignans, in majorem ejus confusionem ex tribus hisce filijs, quos omnes suos esse existimabat, duos spurios & illegitimos esse dixit, nec tamen quinam illi essent, specificare voluit, quoadusque vixit: Mortua autem uxore paulo post pater quoque ad mortem usque infirmatus deque filiorum legitimitate ambiguus, testamentum condidit, in quo omnium facultatum suarum illum constituit futurum hæredem, qui ex tribus illis legitimus & naturalis filius ejus esset, ceteros penitus exhæredando, nec tamen quinam ille esset, specificando aut distinguendo. Mortuo igitur patre subito inter illos nata est controversia, quisnam eorum paternam aditurus esset hæreditatem, quolibet eorum se legitimum mortui illius patris filium esse prætendente: Judex verò filijs prædictis per judicij strepitum coram se contendentibus (ut quisnam filius esset naturalis & legitimus certo experiri posset) præcipit ut mortui patris & testatoris cadaver

S. Tho. 2. 2. q. 13. A. 1. S. Bonav. l. 3. in Pharetra. S. Bern. T. 2. serm. 41. A. 2. c. 3. 1. Cor. 2. v. 8. Isa. 1. v. 4. S. Bern. ibid. c. 4.

ad arborem quamdam firmiter alligaretur, *& ut quiblibet eorum fratrum sagitta impeteret Patrem, ut noscere posset ex jactu, quis verus filius ejus esset; fuit forte memor iste prudentia Salomonis 3. Reg. de meretricibus coram eo contendentibus, tam mirabiliter ex vinculo amoris veritatem conjecturantis, & justè judicantis: Primus illorum fratrum sagittam jacit rectissime quantum sapit in cadaver patris defuncti; secundus toto conamine nititur superare primum; cum ad tertium pervenitur, concutiuntur viscera ejus, titubare incepit animus ejus, & cor tremuit, negat natura filij vulnerare propriam carnem patris, horret facinus, pavet vultus, stupet spiritus, & demum ipsius natura vinculo tractus, praelegit potius hereditate patris naturalem dilectionem, quam ejus substantiam temporalem, atq; judici: Date hereditatem, cui dare licet, quia potius eligo illam amittere, quam meum licet mortuum vulnerare patrem. Nescitur res veritas, palam fit per naturam, quod absconditum erat per culpam manifestatur hic esse filius verus, & tota hereditas ejus in manibus relaxatur.* Hocque factum idem Sanctus applicat omnibus illis, qui Filium Dei pro animarum nostrarum salute in crucis ligno exsanguem pendentem blasphemis suis lancinare & sagittare exhorrescunt: *Quis*, inquit, *corde sensatus, & in zelo Dei vivus; cum senserit Deum vel Virginem blasphemari, non confodiatur gladio doloris intrinsecus, & si non valet manu ulcisci Dominum, non clamet corde, & ore, clamore valido & lachrymis usque ad cœlum?*

3 Reg. 3. v. 26.

10. Negari etenim non potest, quin is qui blasphemat, quantum in ipso est, per verba sua contumeliosa sagittas & jacula ex oris sui pharetra in Redemptorem nostrum evibret. Sic enim Thomas Cantipratensis refert quod dum Lovanij in Brabantia civis quidam timoratæ conscientiæ mane in die Veneris sancto ad templum properans, ante tabernam quamdam transeundo dissolutos quosdam juvenes audiret ludentes, Deumque enormiter blasphemantes, viderit pariter in platea quam pertransibat, multos homines, ex compassione miserabilis cujusdam hominis graviter sauciati, ignoti tamen, amare plorantes, eumque circumstantes quisnam crimen illud commisisset, sciscitaretur, responderunt, id à juvenibus illis petulantibus, Deumque in taberna sine intermissione blasphemantibus fuisse patratum, ad quos proinde ingressus execrabile hoc facinus acerrimè illis improperavit, qui tamen id ab se minimè factum esse constanter asseverarunt, falsamque hanc de illis conceptam opinionem efficacibus rationibus à se nisi sunt propulsare, utpote qui nec verbis nec factis illi homini saucio molestiam ullam intulissent; quia verò egressi ut vulneratum hunc hominem viderent & criminis authorem ab eodem explorarent, ipsum disparuisse invenerunt, idem Author in hæc verba concludit: *Conversi singuli ad seipsos animadverterunt blasphemijs suis rursus Christum Dominum contumelijs affectum, rursus improperijs cruciatum.*

Tho. Cantipr. l. 2. Apum. c. 40. p. 9. 10.

11. Judæi in observantia Sabbati adeo exacti erant, ut etiam illud ad superstitionem usque observarent, & tamen se posito omni quoad Sabbatum respectu aut religione, in eodem necem procurarunt & intulerunt Christo, de quo pleno ore fassi fuerant: *Quia hic homo multa signa facit*; & tamen. *Erat enim magnus dies ille Sabbati*; Verum quidem est, quod idipsum invidiæ stimulis agitati fecerint; nihilominus verisimile est multos quoque inter illos qui Christi necem machinabantur, ab omni fuisse passione immunes, qui proinde ex solius blasphemiæ ab ipso, ut credebant, prolatæ suspicione (hanc enim illi tamquam mortis inferendæ culpam objiciebant) inducti sunt ut se posita omni diei Sabbati religione, nec diem, nec Paschatis solemnitatem, nec famam sanctitatis, miraculorum, prophetiæ &c. qua penes populum clarescebat, considerarent, siquidem ad offuscandum bonum hominis nomen, quantumcumque illud sit, sola blasphemiæ umbra sufficit. *Blasphemavit; quid adhuc egemus testibus?* quasi dicerent: Esto sit ita, quod videlicet sit sanctus, miracula patrarit, futura tamquam Propheta prædixerit, mortuos suscitarit, si blasphemavit, hoc ad illum in cæteris etiam plane irreprehensibilem crucifigendum, & atrocissimæ mortis reum pronuntiandum sufficit; adeoque solo blasphemiæ suspicio mortis Christi causa fuit.

Joan. 11. v. 47. Joan. 19. v. 3.

Matt. 26. v. 65.

12. Supremus ille Judex in novissimi judicij die severiorem se & implacabiliorem blasphemis exhibebit, quam quibuslibet alijs peccatoribus, siquidem ut in Apocalypsi legitur in prima sui comparitione, primi, adversus quos acutissimas vindicativæ suæ justitiæ sagittas emissurus est, erunt ij, qui illum blasphemijs impetiverunt: *Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt*, siquidem ut paulo ante ex sententia Oleastri diximus, *pungere & transfigere* Filium Dei idem est, quod illum *blasphemare*. S. Joannes post enarratam Redemptoris Crucifixionem textus illius Zachariæ meminit: in quo dicitur: *Videbunt in quem transfixerunt.* Hi igitur qui illum transfixerunt sunt illi, qui illum blasphemijs suis dehonestarunt, & hi primi erunt, contra quos judicij sui processum instituet, sive primi in quos sagittæ, quas in cœlum evibrarunt, denuò recident.

Apoc. 1. v. 7.

13. In Crucifixione Redemptoris terribilis ille terræ motus accidit, ex quo montes rupti, scissæ petræ, monumenta aperta, & sol lugubri chlamyde opertus fuit, quasi omnes creaturæ armare se voluissent ad vindicandas Creatori suo illatas injurias; ac proinde optime sanctus Ephrem blasphemum monet, ut & ipse pariter timeat, & contremiscat: *Desine O homo, ne idem sermo, quem contemnis, flamma fiat in ore tuo, & tuam linguam comburat: Nam si homo hominis pugnam suscitans, etiam pace jam facto in conspectum ejus prodire erubescit quomodo tu hodie in mundo constitutus, & cras tribunali ipsius præsentandus, audes talia eloqui? & non metuis, ne forte ignis descendat de cœlo & devoret te, dum sic os adversus Omnipotentem aperis? neque vereris ne forte terra sub te repentè disrumpatur & te absorbeat? Ne decipiaris O homo, impossibile est enim manus effugere Creatoris nostri, audi eum qui dicit: Blasphemantes rationem reddent Deo, qui paratus est judicare vivos & mortuos.*

S. Ephrem T. 2 Poræn. 43.

DISCURSUS IX.

ARGUMENTUM.

Varia considerantur in pœnam blasphemiarum immissa supplicia, & maximè varia exercituum strages; Duodecim quoque enumerantur maledictiones in hosce sacrilegos pronuntiata.

THEMA.

Et qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur, Levit. cap. 24. ℣. 16.

1. A Signatura Justitiæ cœlorum inappellabilis contra blasphemos promulgata est sententia, eademq; hic in terris tribunalium mundanorum statutis & decretis inserta fuit, siquidem in arrogantes temerarios illos qui fœtido ore suo Altissimi Majestatem contumelijs onerare non erubescunt severissimæ sancitæ sunt pœnæ, non enim lex Mosaica tantum, sed & Evangelica blasphemum

Per totum discursum enarrantur supplicia blasphemantium.

æternæ

æternæ mortis reum esse pronuntiavit, ac tandem Principes tam Ecclesiastici quam sæculares severis legibus & pœnis in hosce sacrilegos semper animadverterunt.

S. Cyrill. Alex. T. 5. Dial. de SS. Trin.

2. Sanctus Cyrillus de antiqua lege scribit: *Inevitabile supplicium Mosaica Lex iis irrogat, qui in universi Deum blasphemant; Et sane Ægyptia filium in eremo Deus obrui lapidibus ab universa Synagoga præcipit, quod nomen nominasset, ut scriptum est, & aliquid nefandum dicere ausus esset.* Etenim Moyses pœnam impio illi blasphemo debitam nequaquam per semetipsum decidere, sed potius à Deo determinandam exspectare voluit, de quo Psalmista ait: *Justus es Domine, & rectum judicium*, ne forsitan dubitare quis posset, an statuta blasphemijs pœna per æquitatem ponderata fuisset judicij sapientiæ illius, de qua Sapiens ait: *Sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.* Cajetanus hanc Dei contempti honorem zelantem condemnationis sententiam ponderans, ait: *Ecce divini juris decretum de pœna blasphemi, & utinam hodie servaretur, quando jam blasphemare licet impunè, non solum in iracundia (ut iste litigando blasphemaverat) sed etiam colloquendo quietè.* Verumtamen clare satis conjicere licet, quod ex quo is qui legem Dei blasphemando transgreditur pœna mortis corporalis afficiendus esse decernitur, longè irremissibilior ei infligenda sit æternæ mortis condemnatio. Idem quoque purpuratus Doctor bene notat, quod Moyses notanter expresserit, quod blasphemus ille in jurgio & litigio constitutus Deo maledixerit: *Significanter describitur iste lapidatus ob blasphemiam in jurgio, divina sententia, ut hinc intelligeremus multo magis puniendos, qui quieto animo blasphemant.* Ab eodem Authore in Postilla notatur: quod ad inferendum reis mortem quatuor præcipuè suppliciorum genera usitata fuerint, vel enim occumbere debebant lapidatione, vel igne cremabantur, vel strangulabantur laqueo, vel denique capita eorum amputabantur gladio; atque ex quatuor his mortis generibus, inquit idem Cajetanus, primum quod blasphemis statutum erat, cæteris erat acerbius, ut ex atrocitate supplicij colligeretur enormitas peccati.

Psal. 118. v. 137.

Sap. 11. v. 21.

Cajetan. in Levit.

3. Enimvero si quantum lex naturæ blasphemiam abhorruerit, considerare velimus, utique illam & ab hac mortis supplicio dignam judicatam fuisse reperiemus, maximè si verba illa quibus uxor Jobi illum ad maledicendum Deo instigare satagebat, ponderaverimus; Dicebat enim illa: *Benedic Deo & morere*; ubi Lorinus ait: *Hortata est uxor benedicere: id est, maledicere Deo & mori.* Sed inquies, qua ratione pessima hæc mulier erga sanctum hunc virum adeo male affecta esse poterat, ut illum ad conciliandam sibi mortem instigaret? Nimirum idipsum ad aliquod dolorum suorum sublevamen suggerebat, unam ei mortem tolerabiliorem futurum esse existimans, quam si in tribulatione illa continua positus mortes experiri cogeretur innumeras; *Hoc est*, inquit, prætitatus Lorinus, *ut eo peccato provocares in se Deum, sicque ab eo interfectus morte faceret miseriarum compendium*; Et quidem in hanc ipse sententiam D. Chrysostomum adducit, & alios. Apollinarius in Catena Græcorum Patrum, in eadem est opinione, dum ita scribit: *Affinitate hac attingit Diabolum, qua prava hac narratione, futurorum spem viro præcidere conatur, dum inquit: Blasphemia tibi mortem accerse*; Et paulo post subjungit: *Tu vero quæ de blasphemia fuerit mulieri sententia, vide, quod scilicet ad repentinam mortem conciliandam sola sufficeret.*

Lorinus in Act. Apost. c. 6. v. 13.

Apollinar. in Cat. Græc. Patr.

4. Sanctus Basilius in eadem Catena allegatus mulierem hanc operæ pretium se facturum esse existimasse dicit, si per blasphemiam, ad quam instigabat, divinam viro suo iram conciliaret; ut vel hac ratione tandem ad miseriarum suarum finem & terminum pertingere posset: *Aperte*, inquit, *viro suadebat rectius & utilius futurum illi, si verborum impietate Dei mucronem, qui illum exscindat de terra: exacueret, quam si malorum tolerantia certaminum gravem molestiam tum sibi, tum conjugi produceret.*

S. Basil. in Cat. ibid.

5. Mirum Ecclesiasticus blasphemiæ epithetum attribuit; Quodnam verò est illud? *Est & alia loquela*, inquit, *contraria morti, non inveniatur in hæreditate Jacob*: Paulo ante de juramento locutus fuerat, hic vero de maledictione Dei sermone instituit, licet illam nominatim non exprimat: Complutensis legit: *Est sermo vestitus morte.* Tigurina legit: *Sermo morte obvolutus*; verumtamen quocumque modo verba hæc interpretati fuerimus, sive de morte corporali, sive de spirituali, semper id quod veritati consonum est, affirmabimus, quia per hoc peccatum mors æterna semper & infallibiliter accersitur, & sæpenumero etiam ex justo Dei judicio mortis temporalis & corporalis reatus conciliatur, prouti multis accidisse novimus. Hugo Cardinalis de blasphemia dicit: *Talis loquela est morte loquentis, hoc est, peccatum in Spiritum Sanctum.* Quis est ita in Scriptura sacra imperitus, qui nesciat, quod quia Pharao execrabilem illam contumeliam contra divinam Omnipotentiam evomuit, dicens: *Quis est Dominus, ut audiam vocem ejus &c.? nescio Dominum*, præter decem plagas, quibus à Deo percussus fuit, insuper cum universo exercitu suo in mari rubro submersus interierit?

Eccl. 23. v. 15.

Tigurina.

Hugo Card. ibid.

Exod. 5. v. 2.

6. Interlinearis super Epistolam S. Judæ Apostoli commentando, peccatum suam in superbia & elatione animi radicem habere dicit: *Blasphemabant ex superbia.* Ac proinde superbo Holoferni alium, præter Regem suum, Deum agnoscere detrectanti fœminili dextera, quæ fuso tractando assueverat, tanta cum superbi hujus thrasonis confusione & ignominia caput à busto amputari fecit. Rabsaces nimio fastu turgidus, numerosissimo, quem habebat exercitu suo civitatem sanctam, & universum pariter Israëlis populum simul & semel deglutire parabat: ac proinde ad Jerosolymam conversus dicebat: *Quod si dixeritis mihi: In Domino Deo nostro habemus fiduciam, nonne iste est, cujus abstulit Ezechias excelsa*; Cumque sanctus Rex Ezechias ob contumeliosos in Divinam Majestatem jactatos blasphemiarum insultus contristatus, ad Dei honorem defendendum se accinxisset, dicit paulò post Spiritus sanctus: *Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum*; Descendens enim de cœlo Angelus Domini una nocte centum octuginta quinque millium cæsorum militum horrendam & miserabilem stragem instituit. Unde S. Cyrillus Alexandrinus super illa verba: *Et surrexit & vidit omnia cadavera mortuorum*, dicit: *Hi pietatis sunt fructus, hæc eorum, qui blasphemas in Deum voces non fuderunt, merces.* S. Bonaventura idem exemplum adducens dicit: *Cum Judæos invaderet, & Regem blasphemaret, in ipsa nocte Angelus Domini occidit centum octuginta quinque millia virorum, & Regem ipsum cum paucis fugientem in suis curribus manu filiorum in templo Nesroch Dei sui occidit.* Herodotus in historia sua occisorum per manum Angeli militum scuta & arcus à muribus sylvestribus miraculosè corrosa, Regis autem à filijs trucidati capillos & barbam ad majorem ejus ignominiam & infamiam rasam fuisse, atque

Interlin. in Epist. Judæ.

4. Reg. 18. v. 22.

4. Reg. 19. v. 35.

S. Cyrill. Alex. lib. de ador. ad Theodor.

S. Bonav. serm. de SS. Apost.

Herod. l. 2. Histor.

in statuæ cujusdam ipsum repræsentantis manus ouirem quemdam inseruisse dicit, cum hac ei subnexa inscriptione: *In me quisquis intuitus fuerit, pius esto.*

7. Dixit quondam Propheta ille ad Regem Achab, futurum fore ut Benadad cum iterata vice anno sequenti eum potentissimo exercitu adoriretur, simulque monuit ne ob id quidquam formidaret:
3. Reg. 20. v. 22. *Vade & confortare, & scito, & vide quid facias, sequenti enim anno Rex Syriæ ascendet contra te.* At vero quidnam Achabo infallibilis victoriæ spem suggerere poterat, ut proinde omnem metum deponere juberetur; licet anno præcedenti armorum Syriæ potentiam satis expertus fuisset? Dixit Michæas ad A-
3. Reg. 20. v. 23. chab: *Servi Regis Syriæ dixerunt ei: Dij montium sunt Dij eorum, ideo superaverunt nos, sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus;* Nimirum existimavit Propheta, nec immerito, Deum ad honorem suum à servis Regis Syriæ graviter læsum defendendum, sumendamque de atroci sibi illata contumelia condignam vindictam, magnopere ob-
3. Reg. 20. v. 28. Ibid. ligari; Nec eum sua fefellit opinio; nam mox *accedens unus vir Dei dixit ad Regem Israël*, quando scilicet in adeundi certaminis procinctu erat: *Hæc dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, & non est Deus vallium, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, & scietis quia ego sum Dominus:* At vero quis aut qualisnam erat ille, cui Deus hanc promittebat victoriam? utique Rex quidam divinæ ejus legi & voluntati rebellis & obstreperus, Achab videlicet impius & sacrilegus; Et ratio cur hunc impium Regem hac tam insigni victoria honorare voluerit, hæc est quia Deus nullum habebat ad ejus demerita & scelera respectum, sed potius injurias sibi per Syrorum blasphemias illatas vindicare statuerat; ac proinde hinc haud obscurè colligere licet, quod ex quo auxilia sua illis qui ea minime merentur, impertiri dignatur, longè efficaciora præstiturus sit illis, qui debita cum devotione & fiducia invocant illum, seque per sanctæ legis suæ observantiam ad illa accipienda dignos efficiunt. Porro Author quidam observat, quod ex blasphemia Sennacherib non solum universale totius exercitus ipsius exterminium, eique à proprijs filijs illata mors, verum etiam potentis adeo & formidabilis Assyriorum Monarchiæ subversio, variæ quoque Provinciarum & Regnorum divisiones subsecutæ fuerint, adeo ut deinceps non nisi meros Dominia ipsius Tyrannos habuerint.

Isa. 1. v. 4. 8. Ubi vulgata nostra in Epistola Jacobi legit: *Blasphemaverunt sanctum Israël*, in Hebræo dictio quædam est idem significans, quod *ad iracundiam concitarunt*, quia peccatum istud omnes cœlestis armamentarij sagittas & fulmina in se evocat; Unde septuaginta legunt: *Ad iracundiam concitastis sanctum Israel.* Et ideo Judæi quando Salvatori non solum
Joan. 8. v. 48. blasphemo ore dicere non erubuerunt: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu & dæmonium habes*, verum insuper sacrilegas manus lapidibus in eumdem projiciendis armarunt, justo Dei judicio fuere promeriti, ut Romani in justum sacrilegæ transgressionis ipsorum supplicium Jerosolymis ne
Luc. 19. v. 44. lapidem quidem relinquerent super lapidem: *Et circumdabunt te inimici tui vallo, ... & non relinquent*
2. Mach. 15. v. 3. *in te lapidem super lapidem.* Similiter quando teme-
Ibid. v. 5. rarius ille Nicanor templo Dei totale comminando exterminium dixit: *Si est potens in cælo &c. Et ego potens sum super terram.* Judas Machabæus Deo sup-
Ibid. v. 22. plex factus est & dixit: *Tu Domine, qui misisti An-*
Ibid. v. 23. *gelum tuum, sub Ezechia Rege Juda, & interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque millia: Et nunc Dominator cælorum mitte Angelum tuum bonum ante nos in timore & tremore magnitudinis brachij tui. Ut metuant qui cum blasphemia veniunt ad-* *Ibid. v. 24.*
versus sanctum populum tuum, ... Prostraverunt non *Ibid. v. 27.*
minus triginta quinque millia ... Præcepit autem Ju- *Ibid. v. 30.*
das .. caput Nicanoris, & manum cum humero abscissam Jerosolymam perferri, Linguam ... præcisam *Ibid. v. 33.*
jussit particulatim avibus dari.

9. Refert Pater Jeremias Drexelius, quod magnanimus ille summaque militari experientia præditus *Drexel. p. 1. c. 6.* miles Oliverius Trempelius Bruxellis existens anno salutis 1580. Urbis Hallensis obsidionem machinatus fuerit, huicque se factioni tanto majori cum audacia & arrogantia accinxerit, quanto plures è civitatibus confinibus in suam redegerat potestatem, quantoque certior erat, quod ad urbis illius defensionem vix quadraginta præsidiarij milites reperientur, ijque omnes inexperti & imbelles; Cumque primo obsidionis die è circumvallationis lineis depulsi ejus milites fuissent, ipse bellico usus stratagemate in primis se soluta obsidione recedere velle finxit, quasi de loco invadendo aut armis suis subjugando desperans; at vero congregatis ex vicinis locis præsidiarijs, cum ingenti milite ex improviso ad obsidionem prosequendam reversus est, eumque sub crepusculum vespertinum diei sequentis applicatis ad mœnia scalis, alijsque ordinarijs instrumentis bellicis insultum facturus de victoria & urbe capienda certum se esse crederet, quidam militum suorum nomine Joannes Schvvichius se mulierculæ Hallensi (hoc nomine Beatam Virginem Mariam, quæ Hallis mirificè colitur, contumeliose appellabat) proprijs manibus nares præscindere velle per ludibrium jactitavit, at verò blasphemiæ suæ pœnam protinus luere debuit, siquidem dum ad Hallensis oppidi valla perurgeret, evibratus è sclopeto globus nasum ei penitus sustulit, adeoque ad majorem ejus ignominiam superviveus unicuique ludibrio erat: Quisquis enim illum videbat illum deridendo dicebat: Hallam abito, ut nasum tibi ademptum recipias.

10. Sanctus Gregorius Turonensis refert, quod *S. Greg. Turon. l. 5. Hist. Franc. c. 7.* cum Urbs Aurelianensis à Gothis arcta obsidione cincta esset, & Anianus Episcopus loci illius, una cum universo Clero pro cœlesti subsidio impetrando mœnia obambularet, sacerdos quidam, qui penes hostem captivus detinebatur, idipsum audiens sancto Episcopo: Nihil ipsum contra hostem obtenturum esse dixit cantando, utpote qui armis non cantibus fugandus esset, id quidem alibi quoque cantando tentatum fuisse, sed effectu prorsus irrito atque inani; Quæ verba cælum aure minime surda percipiens, contumeliam hanc morte subitanea mulctavit.

11. Refert P. Jeremias Drexellus, Danos Anno *Drexel. de lingua deradenda c. 14. n. 1.* salutis 845. quando Christiana nondum fide initiati erant, universam Franciam pervagatos, urbe Rhotomagensi capta, ipsam quoque civitatem Parisiensem armis suis subjugatam ingressos fuisse, ubi postquam S. Germani monasterium omnibus rebus spoliassent, tandem pacis articulis cum Carolo Rege pactis, se ad inferenda Regno illi damna nunquam redituros esse jurarunt. Regenerius autem Dux exercitus illius præcipuus, dum se Parisios subjugasse & monasterium illud deprædatum fuisse inaniter gloriaretur, inter cætera, Parisijs mortuos vivis longe robustiores esse dixit, siquidem à nemine majorem expertus fuisset resistentiam, quam à sene illo decrepito Germano; Et subito his dictis toto corpore contremiscere, intumescere, & per terram se volvendo repere cœpit, altumque vociferari & dicere; Germanus hic adest, qui baculo suo me percutit;

Et

Et licet Christianam se Religionem amplecti, & in sancti illius Episcopi honorem statuam quamdam argenteam corporis sui pondus adæquantem erigere velle promisisset, exaudiri tamen nequaquam meruit, sed miserabiliter expiravit.

Baron. An. 886. n. 7.

12. In Annalibus ecclesiasticis de Basilio Imperatore scribitur, quod cum per cujusdam Andreæ belli & exercitus sui primarij Ducis, & eximia pietate conspicui viri manum eximiam contra Saracenos Tharsis regnantes obtinuisset victoriam, sequentis tenoris ad jam dictum Ducem missa fuit litera: Scito quod experientiam facere decreverim, an filius Mariæ, ejusque pater sibi auxiliaturi sint, siquidem proximis diebus una cum toto exercitu meo vires tuas explorabo; Quam blasphemam epistolam præfatus belli Dux, ad quamdam Beatissimæ Virginis imaginem suspendens dixit ei: Ecce ô Deipara Virgo, & tu vere & vive Dei & æterni Patris Filij ecce inquam, quænam Barbarus iste adversus sanctum nomen tuum & fidelem populum tuum exprobrarit, & superbe effuderit; Hisque dictis una cum universo exercitu suo Thersum concedens, hostemque in prælium provocatum, commissa cruenta utrimque pugna, feliciter prostravit, & quidem impius ille sacrilegusque blasphemiator prior omnium cecidit.

An. Ray. anno 1209 n. 22.

13. In eisdem Annalibus, quos Odoricus Raynaldus feliciter est prosecutus circa annum 1209. scribitur, quod postquam Cruce signati consilio & auxilio Innocentij Papæ III. in Francia suffulti ad Biterras castra defixissent, eamdem urbem Biterensem ipso die sanctæ Mariæ Magdalenæ sacro in suam redegerint potestatem, ubi dictus Raynaldus ex Cæsario Heisterhacensi ita exclamat: *O justissima divina dispensationis mensura! Dicebant Hæretici Beatam Mariam Magdalenam fuisse Christi concubinam, propterea in Ecclesia ipsius, quæ erat in civitate, cives Biterrenses Dominum suum occiderant, Episcopo suo dentes confregerant; Merito igitur in illius festivitate capti sunt & destructi, de qua contumeliosa tot dixerant.*

Rayn anno 1239. n. 29.

14. In ijsdem Annalibus circa annum salutis 1239. refertur, quod vesani nonnulli Frederici II. Imperatoris sectatores, præterquam quod Gregorio Papæ IX. hic Romæ graviter detraxissent, insuper cum in festi assumptæ in cœlum Virginis pervigilio Salvatoris imago per urbem ex antiquo more circumlata esset utque in atrio Ecclesiæ S. Mariæ novæ reponeretur, se nullum alium Salvatorem, quam Imperatorem agnoscere blasphemis vocibus exclamarint; de qua blasphemia vitæ dicti Gregorij Papæ scriptor sequentia subjunxit: *Blasphemis quibusdam sacrilega voce clamantibus: Ecce Salvator, veniat Imperator, turris in ignominiam Sponsæ Christi* (in quodam Frangipanensium territorio (*de sanguine pauperum & lacrymis viduarum è vicino erecta, mox eversa funditus, blasphemantium multitudinem judicio divinæ ultionis oppressit, ut quasi non sustinens Salvatoris injuriam insensibilis creatura Creatori de hostium vindicta serviret, & elementa muta cognoscerent, quem rationale animal non cognoverat, ac injuriam in suo susceptam Vicario Salvator ipse non videretur transire inultam.*

15. In libri Tobiæ Divinum quoddam atrocemque comminationem contra blasphemos fulminans recensetur Oraculum: *Maledicti erunt, qui*

Tob. 13. v. 16.

contempserint te, & condemnati erunt omnes qui blasphemaverunt te. Sanctus Bernardinus duodecim numerat maledictiones, quibus sacrilegi isti subjacebant, easque ex Psal. 68. adducit, quarum prima est:

Ps. 68. v. 23.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, quæ verba hoc modo declarat: *id est, cibus & potus transeuntes per illud maledictum os & gulam, coram impijs in laqueum fiunt, scilicet suffocationis & culpæ.* Secunda

S. Bern. T. 1. ser. 41. A. 3. c. 2.

maledictio est: *In retributionem, id est: Creatura omnes ei maledicent*, tam eæ quæ in terra, quam quæ in cœlo & inferno sunt, tam sensibiles, quam insensibiles & irrationales, idque in condignam blasphemiæ pœnam, qua communem omnium Creatorem injuria afficere non dubitarunt. Tertia maledictio est: *In scandalum, scilicet commensalium suorum, vel omnium cœlestium, qui indignantur & scandalizantur, quod cibus & potus, qui sunt creatura Dei, transeant per illud iniquum os.* Quarta est: *Obscurentur oculi eorum, ne videant, scilicet spiritualia, cæci mente, neque corporalia cæci corpore.* Quinta maledictio est: *Et dorsum eorum semper incurva; dorsum, ubi renes, & affectus eorum sunt, semper incurva, hoc est, in peccatorum ruinam.* Sexta maledictio est: *Effunde super eos iram tuam*, ad instar bullientis aquæ, quæ animalibus immundis superinfunditur, ut pili eorumdem radantur. Septima à præcedenti parum differt: *Et furor iræ tuæ comprehendat eos, quia scilicet sicut fur comprehendentur inter angustias desperatæ mortis.* Octava imprecatio est: *Fiat habitatio eorum deserta*, id quod sanctus Bernardinus literaliter adimpleri dicit, *cum moriantur & relinquant alienis domos & divitias suas.* Nona maledictio est: *Et in Tabernaculis eorum non sit qui habitet*, quia communiter illos consequitur mortalitas in filijs, & alijs ad eorum familiam pertinentibus, cujus maledictionis rationem Psalmista protinus subjungit dicens: *Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt, id est,* ut sanctus Bernardinus ait: *In passione, juxta illud Isaiæ 53. Propter scelus populi mei percussi eum, dicit Dominus persecuti sunt, scilicet blasphemijs & super dolorem vulnerum meorum addiderunt, videlicet, ut prædictum est, gravius offendendo, quam Judæi.* Decima quæ blasphemis immittitur, maledictio est, quod illos iniquitatibus cumulatim adaugeat: *Appone iniquitatem super iniquitatem eorum, id est, permitte Domine, ut veniant de iniquitate ad iniquitatem, sicut Psalmista ait: Fiat via illorum tenebræ & lubricum, & Angelus Domini persequens eos.* Undecima continet in se comminationem jacturæ omnium operum bonorum: *Et non intrent in justitiam tuam, id est, amittant omnia opera bona.* Ultima se habet in ordine ad æternam reprobationem: *Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur, id est, ut in cœlo appareant de libro vitæ.*

Ibid. v. 24. *Ibid. v. 25.* *Ibid. v. 26.* *S. Bernard.* *Ibid. v. 27.* *Isa. 53. v. 8.* *Ps. 68. v. 28.* *Ps. 34. v. 6.* *Ps. 68. v. 28* *Ibid. v. 29.*

16. Enimvero quotidiana nos semper experientia docet, quod potior impiorum istorum blasphemantium pars igne pereat, qui quodam est secuturi ignis infernalis præludium. Etenim in Baronio de Constantino Copronymo Imperatore forinsecus quidem quoad habitum Christiano, intrinsecus vero Judæo legitur, quod juratus fuerit Beatissimæ Virginis inimicus, quam ne quidem in necessitatibus invocari volebat; illam asserendo nullam conferre posse invocantibus eam subsidium, quamq; honore quidem dignã fuisse dicebat, quamdiu Christum in utero ferebat, non vero postquam Christum è castis visceribus suis enixa fuit, utpote quæ tunc alijs mulieribus nihilo ab illo credebatur esse dignior aut melior; Hic autem Anno salutis 775. talem vitæ suæ finem habuit; nimirum moriendo lamentabiliter clamavit dicens: *Vivens adhuc igni sum inextinguibili traditus.* Unde opinionem suam retractavit, Beatamque Virginem velut Dei matrem honorari præcepit. Alius quidam Author de auriga quodam, qui viatores Parisijs ad S. Dionysium in curru suo vehere solebat, refert, quod dum ad quamvis obviam minimam occasionem blasphemaret, flammæ quædam cœlitus delapsæ ipsum invadens, eundem absque ulla viatorum læsione vivum combusserit.

Baron. An. 762. *Thom. Brodenb. l. 7. Collat. lat. c. 35.*

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Blaſphemia varias populis ſuperinducunt calamitates publicas, ſuntque multorum infortuniorum cauſa.

THEMA.

Fructum eorum de terra perdes, ∴ quoniam declinaverunt in te mala. Pſalm. 20. v. 11. & 12.

Blaſphemi tripliciter puniuntur. *Pſ. 20. v. 9. Ibid. v. 10.*

1. POſtquam Pſalmiſta regius ultricem ſuper inimicos ſuos Dei manum invocaſſet dicens: *Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis; dextra tua inveniat omnes, qui te oderunt. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, Dominus in ira ſua conturbabit eos, & devorabit eos ignis*, demum varias refert calamitates, quæ impios illos manent, per quos ex mente S. Bernardini blaſphemi ſpecialiter intelliguntur. *Audi quid contra eos Pſal. 20. dicatur: Fructum eorum de terra perdes, & ſemen eorum à filijs hominum, quoniam declinaverunt in te mala, in quibus verbis tres maledictionum ſpecies annuntiat Propheta omnibus blaſphematoribus ex ore Dei; Prima eſt maledictionum æternalium: Fructum eorum de terra perdes; Secunda temporalium: Et ſemen eorum à filijs hominum; Tertia maledictionum ſpiritualium: Quoniam declinaverunt in te mala, quæ omnia propter hoc ad literam ſuper Judæos miſit Deus, juſte enim tales & conſimiles ſceleſti homines maledictionibus replentur à Deo.*

S. Bern. T. 2. ſer. 41. in princ.

Bullar. noviſſ. T. 2. Bull. 23. Blaſph. cauſa calamitatum.

2. Julius III. Pontifex Max peccatum hoc in quadam Bulla ſua deteſtans, debitaſque temerarijs tranſgreſſoribus pœnas imponens, blaſphemias tot calamitatum & miſeriarum, quibus populi affliguntur, unicam cauſam eſſe aſſerit; *Ut minime mirandum ſit*, inquit, *ſi à Chriſtianis populis in tantis calamitatibus conſtitutis divina iracundiæ flagella amoveantur.*

Juſtin. Imp. Auth. ut non luxur. hom. Novell. 77. Non manet impunita.

3. Juſtinianus Imp. in Authentica: *Ut non luxurientur homines. Novell. 77.* maledictiones contra Deum blaſphemo ore pronunciatas magna cum ſolicitudine prohibet, ejuſque mox cauſam ſubdit dicens: *Si enim contra homines facta blaſphemia impunita non relinquuntur, multo magis qui ipſum Deum blaſphemant, digni ſunt ſupplicia ſuſtinere; propter tua enim delicta & fames & terræ motus, & peſtilentia fiunt.* Dum Princeps aliquis à ſubdito ſuo injurijs laceſſitur, bonorum confiſcatione, imo & morte talis pœnam luere debet: Quod ſi vero injuria ab alto procedat videlicet ab alio quodam Principe, ad illam condigna vindicta diluendam armantur confeſtim ſubditi, potenteſque congregantur exercitus; quanto igitur magis timendum nobis erit, ne Deus noſter propter injurias, & blaſphemias ab hominibus viliſſimis terræ vermiculis eidem illatas, juſtè indignatus, ſuas contra nos creaturas ad arma compellet: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum; cruenta excitando bella*, famemque, ſterilitatem, peſtilentiam aliaque ſimilia illis infortunia & ærumnas immittendo. Ac proinde ſupra memoratus Imperator rationem reddere volens, cur tot contra blaſphemiæ peccatum pœnas decernat, id ſe non ſolum ob Dei contumeliam honorem defendendum feciſſe dicit, verum etiam ut flagella & calamitates publicas à Republica amoveat: *Præcipimus præfecto regiæ civitatis ultimis eos ſubdere ſupplicijs, ut non ex contemptu talium inveniatur, & civitas & reſpublica per hos impios actus lædi.*

Sap. 5. v. 18

Hinc flagella Dei.

4. Enimvero quod blaſphemiæ præcipua cauſa ſint, cur tot calamitates & flagella populos opprimant, Joannes Gerſon Cancellarius Pariſienſis his verbis manifeſte declarat: *Peccatum blaſphemiæ eſt magna cauſa peſtilentiarum, bellorum, famis, & aliarum tribulationum in Chriſtianitate, & ſpecialiter in nobili regno Galliæ*; Idemque ulterius pergit dicendo, quod tametſi regnum iſtud Chriſtianiſſimi nobile nomen obtineat, in eo tamen plus quam in alijs mundi regnis peccatum iſtud radices firmiores habeat *in magnam ſuam infamiam atque evidens damnum, & deſolationem.*

Gerſon T. 4. Conſid. 4.

5. S. Bernardinus cauſas inveſtigans, cur Deus ad terram varijs modis caſtigandam Divinæ iræ ſuæ fulmina in eamdem tam frequenter immittat, primo loco Blaſphemiam adducit, idque ex claro quodam textu Iſaiæ cap. 1. convincit: Ibi namque poſtquam dixiſſet: *Blaſphemaverunt ſanctum Iſrael*, immediatè ſubjungit dicens: *Super quo percutiam vos ultra addentes prævaricationem? Omne caput languidum, & omne cor mœrens. A planta pedis uſque ad verticem, non eſt in eo ſanitas, vulnus, & livor, & plaga tumens.... Terra veſtra deſerta, civitates veſtræ ſuccenſæ igni, regionem veſtram coram vobis alieni devorant, & deſolabitur ſicut in vaſtitate hoſtili, Et derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea.* Quod ſi quis per exactam notitiam ea, quæ Deus habet Divinæ juſtitiæ ſuæ motiva penetrare poſſet, ob quæ tot provinciarum exterminia, quæ hiſce diebus oculis noſtris perſpicimus, permittit, is utique illa ſuam ex blaſphemiæ horrore originem & cauſam trahere intelligere poſſet. S. Valerianus inquit: *Hoc habet ſemper lingua malitioſa commercium, ut licet ferat, odia moveat, mortes acquirat, ita in hoc loco Salomone dicente: lingua multos conturbavit pacem habentes*; imo quod vel maxime propoſito noſtro deſervit, eſt id quod ſtatim ibidem ſequitur: *Civitates muratas divitum deſtruxit, & domos magnatorum effodit.* Merito proinde D. Chryſoſtomus populum ſuum Antiochenum ad blaſphematricem linguam coercendam & refrænandam hortatur, ut innumerabilium malorum, quæ in illius pœnam cum extremo populorum exterminio immutuntur, ora, imo voragines occludere valeat. *Obſtruamus eorum ora tamquam fontes mortiferos, occludamus & penitus evaneſcant mala, quæ civitates comprehenderunt.*

S. Bern. T. 2. ſerm. 18. A. 1. c. 1.

Iſa. 1. v. 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Ibid. v. 8.

S. Valer. Homil. 5. de oris inſolentia. Eccl. 28. v. 16. Ibid. v. 17.

D. Chryſ. Hom. 2. ad pop. Antioch.

6. Sciendum vero eſt, quod idem S. Doctor in eadem Homilia paulo antè Antiochenos inſuper hortatus fuerit, ut ſacrilegos illos & impios blaſphemantes ſumma cum ſeveritate caſtigent, à civitatibus expellant, & in exilium proſcribant: *Sed & aliam à vobis nunc mercedem exigi, forte noſtis, & meminiſtis? quæ vero erat merces: Civitatis blaſphematores punire, & caſtigare, Deum contumelia afficientes: non ex meipſo talia dixiſſe arbitror, ſed Deum talia prævidentem in mentem noſtram verba miſiſſe.* Ex hiſtorijs namque conſtat urbem Antiochenam hujus S. Doctoris tempore ob multas calamitates & immiſſas ærumnas ſupra modum afflictam fuiſſe, atque ideo tamquam ſanctus, & ſolicitus Paſtor mox ſubjungit, quod ſi nos blaſphemos mature ſatis ab hujus urbis incolatu ejeciſſemus, utique præſentes nos anguſtiæ minimè premerent: *Si enim talia auſos puniſſemus, non talia nunc accidiſſent, quæ acciderunt. Ecce crimen à paucis commiſſum eſt, & culpa communis efficitur; ecce propter illos nunc omnes pavèſcimus, & ab illis patratorum pœnas ipſi ſuſtinemus.* Pergit ulterius S. Doctor, & numquam ſe deſtitiſſe dicit monendo eos, ut blaſphemi rigido punirentur exilio, & proſcriptione perpetua: *Clamare, & conteſtari non deſtiti: blaſphemantium furorem puniamus, ſi hoc facientes mori oporteat, magnum nobis hoc afferret lucrum, ne communem Deum contumelijs affici negligamus, magnum civitati malum pariet talia deſpicere, hæc prædicebam, hæc nunc acciderunt.*

Blaſphemi ab urbe proſcribantur.

7. Ob-

Ne propter hoc omnes affligantur incolæ.

7. Ob læsæ majestatis crimen in præjudicium vitæ Principis alicujus commissum non solum delinquentes principales puniuntur, verum etiam exilio mulctantur & extirpantur illorum familiæ, solotenus eorum quoque domus devastantur & exscinduntur: Cum igitur blasphemiæ crimina sint læsæ majestatis contra Deum immediate & in semet ipso contumeliatum commissa, mirum non est, si eodem quoque modo non solum rei immediati & principales castigentur, verum etiam debita ipsis supplicia per ærumnas & calamitates universales in populum concivem & civitates, quas incolunt, redundent.

Contra Blasph. certa Victoria.

● 8. S. Ezechias Rex utpote à Deo magnopere illuminatus mox ut horrendam Sennacherib blasphemiam audivit, certam contra ipsum obtinendam victoriam in manu sua se habere existimavit, neque tam Jerosolymæ fortificationibus, munitionibus, victualium annonæ, militumque suorum generositati innixus est, quam indubitatæ spei, quam de Deo protinus concepit, qua futurum esse confidit, quod Deus honorem suum ab inimico suo Sennacherib enormissime læsum defensurus esset, vindicando illatas sibi per blasphemiam gravissimas injurias. Unde sanctus Cyrillus Alexandrinus ait: *Convitia in Deum detorta ægerrimè ferens Rex, eaque si dissimularentur, capiendæ civitatis causam esse posse piè prudenterque considerans, & se nihilominus ab ipso blasphemarum vocum crimine exsolvere percupiens, derepente conscissa veste in domum Dei ascendit, precibusque, quibus potuit, iræ divinæ se opposuit*: Sciebat enim, quod eo ipso, quo de illatis Deo injurijs intrinsecum cordis exterius testaretur dolorem, Divinamque ejus justitiam ad injurias illas debite mulctandas imploraret, consequens futurum esset totius hostilis exercitus infallibile exterminium. Concilium quoque Ephesinum eadem præcitata S. Cyrilli verba adducit, dum de hac materia tractans utilitates enarrare nititur, quas injurias Deo illatas rigidè vindicando consequimur.

S. Cyrill. Alex. l. de fide ad Theod.

Conc. Ephes. Oecumen. T. 1. c. 4.

An. Rayn. 1445 n. 17 Historia.

9. De Marco Ephesino Hæresiarcha & blasphematore pessimo, qui disponente Deo in disputatione quadam convictus & confusus præ rabie crepavit, & cum blasphemum os suum conspurcasset stercore ad instar Arrij cum stercore animam effudit, notabilis quædam Historiæ ad præsens propositum optime deserviens circumstantia scribitur, nimirum: *Creditus est hic vir impius extremi Græcorum excidij author, cum ij ob schisma deserti à Deo in Turcicam servitutem sint addicti.* Isaias Propheta de mancipatu & servitute Israëlitici populi loquens dicit: *Gratis venundati estis & c. In Ægyptū descendit populus meus in principio, ut colonus esset ibi, Dominatores ejus iniquè agunt, dicit Dominus*; causam vero, unde hæc servitutis & tyrannis derivabatur demonstraturus, subjungit dicens; *Et jugiter tota die nomen meum blasphematur.* Eumdem vero populum suum à prædictæ servitutis jugo liberaturus, eumdem populum sanctissimi nominis sui dignitatem agnitorum esse dicit: *Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ipse, qui loquebar, ecce adsum.* Ipsi namque sanctissimum Jesu nomen imponendum erat, ipse enim salvum fecit populum suum, facitque deinceps per devotam ejusdem sanctissimi nominis venerationem & religiosum obsequium.

Isa. 52. v. 3. Ibid. v. 4. Ibid. v. 5.

Ibid. v. 6.

Drexel p. 1. c. 7. Historia.

10. Narrat Drexelius, quod Batavi, postquam Sacristiam Beatissimæ Virginis Sichemensis deprædati fuerunt, multas deinceps valde præcipuas amiserint civitates, Ostendam nimirum & Bredam, multaque alia infausta & funesta illis acciderint; Et quidem hoc loco sileri non debet, quod ex prædonum illorum numero unus fuerit, qui equo cæco insidens per ludibrium dixit: Eja Maria nunc miracula faciendi tempus adest, si potes, huic equo meo visum restituas; quibus verbis dictis, equo quidem oculorum lumen restitutum fuit, ipse autem blasphemus prædo penitus excæcatus remansit, in mulctam criminis, quo Deiparam Virginem ipse deriserat.

Blasp. effectus calamitates.

11. Enim vero in libro 2. Regum evidens quoddam habemus testimonium, ex quo manifeste videre licet, quod infortunia tam privata, quam publica effectus sint blasphemiarum & injuriarum, quibus suprema illa Majestas ignominiose afficitur. Nathan enim ex speciali Dei jussu Davidi dixit: *Ecce, ego suscitabo super te malum de domo tua, & c.... non recedet gladius de domo tua usque in sempiternum, filius qui natus est tibi, morte morietur*, unde autem cuncta hæc flagella derivata fuerint, clarè satis indicatur, dum subditur: *Quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini.*

2. Reg. 12. v. 11.

Ibid. v. 14.

12. Author Catenæ illa Exodi verba glossando: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei sui frustra*, ad cœlum usque sæculi sui lamentatur abusum, quo sanctissimum Dei nomen non jam dico blasphematur, sed exiguo cum respectu & reverentia profertur: *Quis satis enumerare & plangere valet*, inquit, *pessimos mores & eloquia nostri sæculi? ut si aliud crimen nostrum nullum extaret (quæ tamen maxima sunt sine numero) unicum illud blasphemandi & pejerandi nefas sufficeret, involvere nos dignè omnibus & majoribus malis & calamitatibus, ac miserijs, quibus merito nostro sæculo premimur & premimur, si ut cœptum est, pergere voluerimus*; ac proinde si hæc calamitates ijs, qui Dei nomen modica cum reverentia proferunt, irrogantur in pœnam, quid ijs continget, qui illud blasphemando tanta cum contumelia dehonestant?

Exod. 20. v. 7. Lapon in c. 20. Exod.

13. Tobias clarè nobis indicat, quod ingens illa ab Angelo centum octoginta quinque millium militum illorum facta strages, non tam pro urbis Jerosolymitanæ conservatione, vel pro defensione populi Judæorum, aut pro tuendo templo, vel religione & cultu ejus in sancta illa civitate sustinendo, quam ad vindicandam horrendam Sennacherib blasphemiam potissimum instituta fuerit: *Denique cum reversus esset Rex Sennacherib fugiens à Juda plagam, quam circa eum fecerat Deus, propter blasphemiam suam.* Blasphemi igitur hujus in Deum increduli Regis, caro satis pretio ipsi constitit, quia eamdem tam floridi exercitus strage, tot Provinciarum ingenti cum labore comparatarum jactura denique violenta & ignominiosa morte sua luere debuit.

Tob. 1. v. 21

14. Deus olim Moysi præcepit dicens: *Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus super caput ejus, & lapidet eum populus universus.* Sed cur illum extra castra educi voluit. De S. Stephano quoque legimus, quod eum lapidandum è civitate ejecerint; *Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant, ne illam*, ut Cornelius à Lapide inquit, *seu blasphemia contaminaret*; Blasphemia enim scelus quoddam est adeo horrendum, ut divinæ iracundiæ flagella civitatibus superinducat, atq; ideo Blasphemi velut morticinum quoddam è civitatibus ejiciebantur, tanquam hominum consortio indigni, & Rebuspubl. perniciosissimi. Quod vero Deus insuper cunctos capiti ipsius malefactoris manus imponere jusserit, id fecit eo fine, ut hoc ritu se nullam in illa blasphemia partem aut consortium habere protestarentur, & consequenter se justificarent, seq; ab hoc supplicio, quod blasphemus meritus fuerat, indemnes efficerent, illudque

Levit. 24. v. 14.

Act. Ap. 7. v. 57. Cornel. à Lapide.

Blasph. Civitatibus e arceantes inducit

Levit. 24. v. 14. Abul. ibid. Q. 12.

ſolius ipſius capiti imponerent. Dicit inſuper ſacer textus: *Lapidet eum omnis populus, cujus cauſa videtur eſſe*, inquit Abulenſis, *quia illud peccatum eſt publicum, ſcil. quod qui committit illud peccatum, in communitatem peccet, cum publicè offendat Deum, & Dominum communitatis*. Idem quoque Doctor plures alias rationes conſideret, ob quas omnes blaſphemum lapidare juſſi fuerint; quarum prima eſt, quia ille Deum communem Creatorem, cui unusquiſque honorem debet & reverentiam, blaſphemendo, omnibus injuriam intulerat. Secunda eſt, quia lapidatio illa ſpecies quædam erat cultus, quem omnes unanimiter Deo exhibebant, *nam erant omnes ſubditi Deo, & tenebantur honorare eum, ideo ad omnes pertinebat ulciſci injurias Deo illatas*. Tertia ratio cæteris potentior hæc eſt: *Ut cum venirent omnes ad blaſphemum lapidandum, viderent atrocitatem mortis, & quod nulla miſericordia habebatur cum eo, qui talia commiſerat, ideo videntes omnes timerent talia committere quod non fieret, ſi pauci viderent iſtas executiones pœnarum*. Prædictis rationibus aliam quoque ad præſens propoſitum haud parum deſervientem adjungere poſſumus; quia enim blaſphemiæ divinæ iracundiæ flagella è cœlo ſuper nos provocant, hæcque nonnumquam ob miſerias & calamitates publicas ipſis quoque innocentibus immitti ſoleant, ideo ut ſe ab illis, quantum eis poſſibile erat, eximerent, juſtum erat, ut hoc actu ſe blaſphemias execrari & abominari proteſtarentur, quas adeo rigide & ſevere caſtigabant.

Oleaſt. ibid.

Oleaſter inquit: *Super caput ejus deberent mala ab omnibus, qui eos malos noverunt, deſignari, & quaſi oſtendi; ubi etiam docemur, mundi expiationem eſſe malorum occiſionem*.

Euſeb. Hiſt. Eccl. Hiſtoria.

15. Euſebius in Hiſtoria Eccleſiaſtica Maximiani Imperatoris odium, quo Chriſtianos proſequebantur, tantum fuiſſe refert, ut multas adverſus Chriſtum componi fecerit blaſphemias, eaſdemque ſcholarum didaſcalis ſeu ludimagiſtris dari & diſtribui præceperit, ut ſcholares eaſdem edocti, ad majus fidei noſtræ ludibrium per vicos & plateas publicas decantarent, ut tanto firmius teneræ illius ætatis menti & memoriæ imprimerentur: At vero per ſævam adeo peſtilentiam punitus fuit, ut mortuorum cadavera ob nimiam illorum multitudinem inſepulta remanſerint, ita tamen ut nullus Chriſtianorum eadem infectus fuerit, ipſe quoque Imperator oculorum lumine orbatus & rabie plenus caput ſuum columnæ ſæpius valideque elidens totus deſperatus necem ſibimetipſis intulit.

Ezech. 28. v. 7.

16 In Ezechiele ſequentia verba leguntur: *Propterea hæc dicit Dominus Deus: eo quod elevatum eſt cor tuum, quaſi cor Dei, idcirco ecce ego adducam ſuper te alienos robuſtiſſimos gentium, & nudabunt gladios ſuos ſuper pulchritudinem ſapientiæ tuæ, & polluent decorem tuum*; Ecce, quem tandem finem injuriæ illæ habeant, quæ adverſus cœlum evomuntur, tela enim hæc in cœlum evibrata in terram denuo recidunt, ſiquidem divina juſtitia blaſphemias illas implacabilibus & irreconciliabilibus bellis caſtiget & punit. Robertus Rex Franciæ pacem publicam in regnis ſuis pro virium ſuarum poſſibilitate conſervare ſatagebat, eoque fine devotiſſimas coram Crucifixo quodam preces effundebat:

Lorin. in c. 24. Levit.

In proœmio pragmatica Sanctionis narratur, quod Roberto Regi Francorum, filio Capeti in urbe Aurelia pro pace regni ſui oranti, Crucifixus non ſine ingenti prodigio & ingenti miraculo reſpondit: Non habiturum pacem in regno, donec blaſphemias extirparet. Tempeſtates, grandines, ſterilitates, omniaque alia ejuſdem generis infortunia veri ſunt peſſimæ hujus zizaniæ fructus.

Apoc. 16. v. 21.

Unde in Apocalypſi dicitur: *Et blaſphemaverunt homines Deum propter blaſphemiam grandinis, quoniam magna facta eſt vehementer*. S. Ambroſius hunc textum exponens forte linguæ blaſphematrici frænum injicit,

S. Ambr.

dum ait: *Quis in illo tam diſtricto juſtorum judicio blaſphemare Deum audebit? Sed blaſphemare dicuntur, quia blaſphemiæ reproborum, quas modo in corde tegunt, cunctis manifeſtabuntur*. Blaſphemi ad blaſphemandum in ſempiternum inter damnatos ſe præparant, ſuiſq; blaſphemijs non ſolum ſibimetipſis miſeriarum & calamitatum irreparabilium fabri exiſtunt, verum etiam omnibus alijs, in quos ipſorum rigidæ pœnæ & ſupplicia redundant.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

Sacra Concilia blaſphemiam funditus eradicare ſatagunt, idemque Patresfamilias, Epiſcopi, & Principes facere debent; Recenſentur item pœna contra illos ſtatuta, qui blaſphemos accuſare & punire negligunt, nec non meritum ac lucrum eorum, qui condignè eoſdem caſtigant.

THEMA.

Quos tradidi Satanæ, ut diſcant non blaſphemare. 1. Timoth. 1. v. 20.

Contra Blaſp. Puſil. adm.

1. SPaulus Apoſtolus divini nominis & honoris zeloſiſſimus defenſor nonnullos, qui in fide Chriſti naufragium fecerunt; Hymenæum videlicet & Alexandrum Sathanæ poteſtati tradidit, ut ab hiſce miniſtris tartareis cruciati diſcerent deinceps ab omni blaſphemia abſtinere:

1. Tim. 1. v. 19. & 20. S. Ambr. ibid.

Circa fidem naufragaverunt, ex quibus eſt Hymenæus & Alexander, quos tradidi Sathanæ; ut diſcant non blaſphemare; ubi S. Ambroſius ait: *Traditio autem hæc eſt; quia commotus Apoſtolus blaſphemijs eorum, ſententiam protulit in eos, Diabolus autem qui ad hoc paratus, ut averſos à Deo accipiat in poteſtatem, ſententia corripuit eos, ut intelligerent hac cauſa ſe pœnis adſtringi, quia blaſphemaverant*. Etenim tametſi implacabilis ille humani generis inimicus nullum loquendi genus libentius audiat, quam blaſphemias, ſiquidem ut in Diſcurſu 7. diximus, hæc eſt lingua ſeu idioma, quo in inferno loquuntur, nihilominus etiam in hac vita divinæ juſtitiæ ad blaſphemos caſtigandos eſt deputatus; unde Theodoretus ait:

Theodoret. ibid.

Tradidit eos diabolo, non ut bonorum magiſtro, ſed ut ſævo carnifici, & ideo non dixit, ut doceret, ſed ut diſcant non blaſphemare, ab Eccleſiaſtico enim corpore ſeparati, & divina gratia nudati ab adverſario crudeliter flagellabantur.

Moyſis & aliorum actus pro eorum diſc. Abulen. in c. 24. Levit.

2. Omnes Principes tam Eccleſiaſtici, quam Sæculares omni poſſibili induſtria & diligentia peſſimam hanc zizaniam radicitus extirpare contenderunt. Abulenſis de blaſphemo illo, qui in deſerto Deo maledixerat, cujus Levitici capite 24. fit mentio, tractans, cauſam ejus Moyſi commiſſam fuiſſe conſideret, eo quod graviorum cauſarum judicium, ejus reſervatum fuiſſet arbitrio: *Quamquam eſſent alij judices*, inquit, *ſolum judicabant de rebus parvis, Moyſes de magnis*, Exodi 18.

Exod. 18. v. 22.

Quidquid autem majus fuerit, referant ad te, judicium autem de blaſphemia erat maximum judicium, hoc enim crimen tanti erat momenti, ut Moyſes ad ferendam de illo ſententiam, divini oraculi votum deſideraret, atque ad ſignaturam juſtitiæ increatæ Sapientiæ confugerit. Doctiſſimus quoque

Salmer. T. 11. Tr. 34.

Salmeron de hoc delicto agens, inquit: *Quo crimine nullum erat apud Judæos capitalius, nec apud populum atrocius*.

3. Solo

3. Solo blasphemiæ suspicio vel ombra, quam de Christo conceperant, in causa fuit, quod licet populus & turbæ paulo ante, id est, eadem septimana, ipsum in die Palmarum tamquam verum Messiem triumphali pompa recepissent, attamen postea contre ipsum conclamerint dicentes: *Tolle, tolle, crucifige eum*, ejusque causa ed Concilium delata fuerit, in quo decidebatur: *Quid adhuc desideramus testes, audistis blasphemiam*, quodque non populere vulgus, & idiotæ, sed Concilia, Sapientes, Seniores, Scribæ, Sacerdotes, & Pontifices pro hoc crimine castigando simul convenerint.

Joan. 19. v. 15. Marc. 14. v. 64.

4. In secundo Concilio Provinciali à S. Caroli Borromæo celebrato, decretum quoddam reperitur, quod est tertium in ordine his verbis conceptum: *Ut detestabile blasphemiæ scelus, quam diligentissimè fieri potest, tollatur, præterea, quæ superiori Concilio decreta sunt, id Episcopi studeant, ut in sua quisque urbe & Diœcesi, hominum, qui zelo religionis accensi sint, sodalitatem Dei nominis instituant.* In primo autem Concilio ita statutum fuisse legimus: *Blasphemiæ impudentia & impietas eo prolapsa est, ut in ea coercenda vix satis diligentia adhiberi posse videatur, itaque sacris Canonibus & Pontificum decretis, maxime vero his, quæ Leo X. in Lateranensi Concilio decrevit, innixi, hæc mandamus &c.* Paulo post vero ed demonstrandam quam in hac peste extinguenda habebat curam & solicitudinem, Magistratus publicos & Principes sæculares, ut omnem possibilem conatum & industriam ad eam proscribendam adhibeant, invitat: *Principes & Magistratus per Dei gloriam, quam blasphemia maxime violavit, obsecramus, ut hæc omnia diligentissime servare studeant, uberrimam piacura mercedem à Deo expectantes.* In Bolla quadam Julij III. blasphemiæ pestis probroso nomine appellatur: *Insuper ne sacrilega & mortifera hæc pestis, si lateat, minus curari vel præcidi possit, &c.*

Acta Eccl. Mediol. Concil. Prov. 2. Decret. 3.

Concil. Provinc. 1.

Jul. III. T. 1 Bullar. novis. Bulla 23.

5. Episcopi, omnesque Superiores Ecclesiastici, capite item familiarum, & omnes alij, qui superioritate pollent, ad emendandos contumeliosos Divini nominis profanatores, omnem suam industriam & authoritatem impendere debent; unde S. Bernardinus de Senis, de ijs qui ad blasphemos invigilare, eosque castigare obligantur, dicit: *Primo blasphemantium genitores, qui non corrigunt filios, et in tantam iniquitatem laxantes, quos si quandoque Dei judicio perdunt, nil mirum, cum eos nutriant ad utorumque perditionem, cum eos non corrigant in hujusmodi sceleribus delinquentes. Secundo sunt in hoc participes, blasphemare in domo propria permittentes.*

S. Bernard. T. 1. ser. 41. A. 3. c. 4.

6. Sacer Chronista Moyses primi illius blasphementis progeniem & majores exactissime his verbis refert: *Filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Ægyptio inter filios Israël, vocabatur autem mater ejus Salamith, filia Dabri de tribu Dan*, quæ tam accurata parentũ descriptio utique non vacat mysterio, quia ni fallor, Spiritus Sanctus genitores illius de mala ejus educatione redarguere intendebat, quia si illum, quando eum prima vice seu in primis annis Dei nomen profanantem audieruot, debita cum severitate castigassent, in hoc scelere continuando utique progressus non fuisset. In libro Job. cap. 1. legitur, quod sanctus hic vir *consurgens diluculo offerebat holocausta pro singulis* (id est, pro uno quoque filiorum & filiarum) *ne forte peccaverint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis*; sed qua ratione fieri poterat, ut id timeret, quandoquidem illas in timore Dei pro parte sue studiose semper educaverit? verumtamen licet hoc verum sit, ex progressu tamen historiæ clare satis deducitur, quod propria ejus uxor in blasphemias eruperit, dicens ei: *Benedic Deo & morere*, ac proinde justam habebat timendi occasionem, ne forte illis aliquid picis hujus ex parte matris adhæresceret, atque ideo continue pro illis sacrificia Deo offerebat, ne ab hoc malo animæ illorum coinquinarentur.

Levit. 24. v. 10. Ibid. v. 11.

Job. 1. v. 5.

Job. 2. v. 9.

7. In sexto Concilio Provinciali S. Carolus Episcopis imposuit, dicens: *Illud vere etiam maxime Episcopus cum militum præfectis valde agat, ut à blasphemijs omnino abstineant, quas radicitus extirpare ille conetur, cum militis Christiani officium proprium sit, etiam sanguinis profusione tueri gloriam Dei, sine cujus Divina ope nihil reliquum militi Christiano est, quod gloriosum esse possit.* Idem quoque sanctus Cardinalis & Archiepiscopus, dum de enormioribus peccatis mentionem facit, quorum reprehendendorum & extirpandorum prædicatores summam curam gerere debent, primo loco blasphemiam ponit: *Mala quidem vitia ac peccata, quæ Concionator tollere studebit, permulta sunt, sed quæ contra legis divinæ præcepta committuntur, quæque eripere omni perpetuo prædicationis officio contendes, hæc frequentiora sunt, detestabile blasphemiæ scelus, & nefaria maledicta, quæ in Deum Sanctosque conjiciuntur.*

Act. Eccl. Mediol. Conc. Prov. 6. a. 17.

Ibid. p. 4. pag. 474.

8. Execrabiles semper & abominabiles fuerunt ij, qui os suum in cœlum temere immittere non erubescunt. Plato, qui Divini titulum sibi acquisivit, in Legibus suis inter cætera ita decernit: *Primo cavendum est, ne quid in Deum aut verbo aut opere aliquando peccemus, deinde ne quid adversus divinos homines*, qui profectò si fidei lumine illustratus fuisset, melius & Christiano homine dignius nihil dicere potuisset. Primitivæ Ecclesiæ fideles ijs, qui inter ipsos divites aut potentes erant specialem semper honorem exhibere solebant, quos tamen sanctus Jacobus Apostolus hoc honore indignos fuisse protestatur, utpote qui blasphemabant Deum: *Nonne divites per potentiam opprimunt vos, & ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos?* Per quod motivum illos ad prædictos contemnendos, denegandumque illis omnem honorem inducere voluit; Et quidem tametsi verum sit; quod S. Paulus dicat: *Cui honorem, honorem*, hæc tamen verba non de illis intellecta esse voluit, qui erga Deum contumeliosi erant, quia honorari nequaquam meretur, qui debitum Deo honorem non defert; unde blasphemi à Magistratibus infames, honorumque incapaces esse declarantur, officijsque publicis exui jubentur.

Plato l. 7. de Legib.

Jac. 2. v. 6. Ibid. v. 7.

Rom. 13. v. 7.

9. In Annalibus Ecclesiasticis legimus, quod S. Lodovicus Rex vere Christianissimus inter alia monita, quæ filio suo, qui in regno successurus erat, specialiter commendata esse voluit, unum hoc fuerit: *Maxime autem nullum verbum blasphemiæ de Deo sive de Sanctis patiaris dici ab aliquo, quin vindictam de eo fieri facias.* Et paulo post vitæ ejus historia ibidem num. 17. repetit sanctum hunc Regem eidem filio suo de novo singulari cum anxietate animi & solicitudine dixisset: *Labore quoque omne peccatum de terra tua removeatur, maxime autem blasphemia.* Sanctus Antoninus de eodem Sancto Rege summum Pontificem Innocentium IV. in Concilio Lugdunensi visitante ita scribit: *Dilationes fidei ardenti desiderio cupiebat, unde tamquam Zelator fidei, cum Concilium fuit celebratum Lugduni per Innocentiũ IV. contra Fridericum II. Imperatorem, visitans Papam obtulit se & regnum in adjutorium Ecclesiæ, & omnes adversarios Ecclesiæ; hic etiam fieri fecit edictum contra blasphemantes, nomen*

Ann. Eccl. Rayn. 12; c. n. 15.

S. Anton. p. Hist. Tit. 19. c. 9. §. 1.

Aaaa 3 Domi-

Domini, & virginis gloriam, adjiciens pœnam ignitì cauterij in fronte.

10. Principes qui status & dominia sua tranquilla & florida conservare satagunt, ut hunc finem tanto certius & securius assequi valeant, Dei per maledicta contumeliati honorem per illata rigida blasphemis supplicia tueri & defendere omnibus modis nituntur. UndeS. Augustinus promulgatum à Nabuchodonosore contra illos edictum, qui Deum Israël blasphemare præsumerent, qui per prodigiosum adeo miraculum trespueros in ardenti fornace illæsos conservarat, commemorans, ita scribit: *Quomodo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea quæ contra Domini jussa fiunt, religiosa severitate prohibendo atque plectendo? aliter enim servit, quia homo est, aliter etiam quia Rex est, quia homo est servit ei vivendo fideliter, quia etiam Rex est, servit Leges justa præcipientes, & contraria prohibentes sanciendo.* Idem quoque sanctus Doctor postquam ad id probandum exempla adduxisset Ezechiæ Regis qui idulolatrarum templa pariter & Deorum simulachra demolitus fuit; Josiæ item & Regis Ninive, qui populum suum ad pœnitentiam suo exemplo reduxit; Darij denique qui Belum in Danielis potestatem constituit, tandem concludit dicens: *In hoc ergo serviunt Dominum Reges, cum ea faciunt ad serviendum illi, quæ non possunt facere nisi Reges.* Privati adeo facile blasphemantium temeritatem reprimere & castigare nequeunt, quemadmodum Reges & Principes, qui longas manus habent; Et ideo si hi honoris Dei zelum demonstrent, si blasphemantibus indignentur, illosque puniant, venenosam hanc sementem à subditis suis facillimo negotio extirpabunt. De eodem Nabuchodonosore alibi legimus: *Miraculo Salutis trium puerorum commotus atque mutatus pro veritate contra errorem edictum proposuit, ut quicumque blasphemaret Deum Sidrach, Misach, & Abdenago, in interitum irent, & domus eorum in dispersionem, & non vultis, ut aliquid tale contra vos jubeant Imperatores Christiani, cum sciant à vobis in eis, quos rebaptizatis, Christum exsufflari?* Apud Augustinum quoque alibi, id est, in quodam ejus Tractatu super Joannem, zelum ejus clamare legimus, quo Principibus, blasphemis rigida supplicia inferenda esse, persuadere conatus fuit, ad hoc ut pacem in Ecclesia perennem conservent: *Mirantur*, inquit, *quia commoventur potestate Christiana adversus detestandos dissipatores Ecclesiæ; non ergo moverentur, & quomodo redderent rationem de imperio suo Deo? intendat Charitas vestra quid dicam, quia pertinet hoc ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis peccare nolint in matrem suam Ecclesiam, unde spiritualiter nati sunt.* Tandem ex prædicto superius Nabuchodonosoris decreto omnibus populis, cunctisque cujuscumque status, conditionis & professionis hominibus proposito, quo Deum Israel blasphemare prohibebantur, concludit: *Ecce quomodo sævit Rex alienigena, blasphematur Deus Israel, & nolunt, ut sæviant Reges Christiani, quia Christus exsufflatur, à quo non tres pueri, sed orbis terrarũ cum ipsis Regibus à Gehennali igne liberatur.*

S. August. Ep. 50. cit. à Glossa in c. 3. Dan.

Decretum 2 quæst. 3. c. 98.

S August. tr. 10. in Joan.

11. Valde acriter Sacri Canones & Leges reprehendunt omnes illos judices, Magistratus, & quosvis alios, qui in pestifera hac zizania eradicanda negligentes existunt. In Concilio Lateranensi sub Leone X. habito dicitur: *Statuimus etiam & sæculares judices, qui contra tales blasphemia convictos non animadverterint, eosque justis pœnis minimè affecerint, quantum in eis fuerit, quasi eidem sceleri obnoxij, eisdem quoque pœnis subjiciantur; qui vero in illis inquirendis puniendisque diligentes & severi fuerint, qualibet vice decem annorum indulgentiam consequantur.* S. Bernardinus quoque eos qui in hisce transgressoribus puniendis negligẽtes existunt, graviter his verbis reprehendit: *Participes*, inquit, *sunt Prælati & animarum Rectores* (intellige tam quoad culpam, quam quo ad pœnam) *qui si in correptione hujus sceleris sunt negligentes, Judæis sunt deteriores, qui audita blasphemia lapidabant blasphemantem; si hoc agere non poterant, aures obturabant, vestes scindebant. In hoc scelere participes sunt Domini, & regimina Civitatum habentes, de correctione hujus vitij non curantes; quid enim si in terra sua Idololatriam sustinerent, nonne æstimaretur horrendum: & tamen blasphemia in hoc deterior est, quia Idololatria honorem suum Deo aufert, sed ultra hoc blasphemia contumeliam infert.* In bulla Julij III. cujus paulo ante facta est mentio, in supplicium & pœnam illorum, qui blasphemantes auscultant, & eum eis dissimulant, ita decernitur: *Si constiterit aliquem scientem noluisse denuntiare cujuscumque fuerit status, dignitatis, & conditionis, præter ultionem divinæ justitiæ, quam ei annuntiamus, & præter culpam mortalem quam incurret, ob inobedientiam & neglectum honorem Dei punientur eisdem pœnis, quibus blasphemi, & sic eos mulctari præcipimus.*

Contra Blasph. leges Canonicæ.

Concil. Later. sess. 9. sub Leone X.

S. Bern.

Julij III. bulla citata

12. Enimvero si lucrum & meritum consideremus, quod sibi comparant, qui Dei contumeliati honorem defendunt, nullum futurum esse existimo adeo abjecti animi, qui se adversus hosce impios sancto quodam zelo obarmaturus non sit; Nam ut Hugo Cardinalis inquit: *Justum est, ut qui pie Deum colunt, ejus injuriosos non contemnant; Unde Moyses trucidatis idololatris dixit interfectoribus: Consecrastis hodie manus vestras Deo.* D. Chrysostomus ferventissimum Joannis Baptistæ in Herode reprehendendo zelum considerans, inquit: *Non audisti quid Joannes fecerit? Tyrannum vidit, hominem nuptiarum legem subvertentem, & cum fiducia in medio foro dicit: Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui; ego autem non ad tyrannum te duxi, neq; ad judicem, neque pro nuptijs illegitimis, neq; pro servis contumelia affectis, sed pro furore in Dominum, æqualem ut castiges, deposco. Nunc vero saltem conservum vel æqualem corrige, & si mori opus sit, castigare fratrem ne torpeas;* En Lucrum quod inde comparabimus, infinitum erit; *Martyrium in hoc est, quoniam & Joannes Martyr fuit.*

Hugo Card. in c. 24. Levit.

13. Cum Machabæi certam quamdam civitatem arcta obsidione cinxissent. *At hi qui intus erant loci firmitate confisi, supra maledicebant, & sermones nefandos jactabant;* Et quidem credibile est, illos horrendas in Deum Israëlis evomuisse blasphemias, quia historia ulterius dicit: *Viginti juvenes ex his qui cum Machabæo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, & feroci animo incedentes ascendebant;* Zelus enim Dei contumeliati honorem defendendi, animi & cordis vigorem suggerit & voluit invictum. Tandem vero caput istud his verbis concluditur; *In hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.*

2. Machab. 10. v. 34.

Ibid. v. 35.

Ibid. v. 38

14. In Annalibus Ecclesiasticis de S. Ludovico Rege Franciæ legimus, quod cum vastissimam Civitatem suam Parisiensem, Regni sui metropolim ingenti cum beneficentia magnificatam illustrasset, à quolibet civium, innumeris prosecutus fuerit benedictionibus, quod pius Rex resciens, respondit: *Quod majorem mercedem à Domino exspectabat pro maledictionibus, quas occasione illius cauterij incurrerat, quàm pro benedictionibus, quas habebat pro illo beneficio generali.*

Ann. Eccl. Rayn. An. 1267. n. 3.

15. S. Bernardinus præ cunctis alijs lucrum, quod à fidelibus, & maxime à judicibus & Rebuspublicis hac de causa comparatur, æqua rationis bilance trutinat, dum ait: *O quot denarios lucrari possent puniendo blasphemos,*

S. Bern. ib.

phemos, cum Dei & sui magno honore & lucro sanctissimo & benedicto; teneo namque certissima fide, quod nullum temporale lucrum in eorum manus obvenit gratius, quam ex solicita & justa punitione istius sceleris. Idem quoque hanc in blasphemos animadversionem alia quadam non minus efficaci ratione urget; nimirum quia Judices in exordio sui muneris juramento se adstringunt, quod curare velint observari statuta & leges, quæ blasphemantibus pœnas & supplicia imponunt; *quapropter*, inquit, *toties perjuri sunt contra Deum, quoties negligunt hujusmodi extirpare vel refrænare peccatum, quod si fecerint ex hoc honorabiliores redduntur apud Deum, tam copiose merentur, crede plusquam Dominicum adeundo sepulchrum, denariosque ex parte eorum benedictos copiose lucrantur. O stabile lucrum & à tota cœlesti curia benedictum! O denarij justi, per quos tota injustitia & iniquitas refrænatur.*

DISCURSUS XII.

ARGUMENTUM.

Proprias dissimulare injurias virtutis opus est, eas vero quæ Deo irrogantur, dissimulare, impietas est. Et ideo si Deo cum ingenti commodo nostro placere volumus, à blasphemijs alieni & aversi esse, easq; corrigere debemus.

THEMA.

Tunc Princeps sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens: Blasphemavit, Matth. 26. v. 65.

Judæi audita blasph. sciderunt vestimenta

1. ZElus defendendi nominis Dei contumeliati populo Hebraico adeo vehementer impressus erat, ut ad indicandam inde conceptam tristitiam vestes suas à capite ad calcesosque lacerare consueverint, idque non tantum penes privatos homines in usu erat, verum etiam apud Reges & Pontifices. Ezechias Rea mon ut blasphemias quas Rabsaces contra Deum & templum sanctum ejus evomuerat, audivit: *Scidit vestimenta sua, & obvolutus est sacco*; ubi Procopius ait: *Mos erat Judæis, si quas in Deum blasphemias audissent, vestes suas lacerare*. Idque ex eo præcipuè mysterio faciebant, quia *ita suis se purgati criminibus arbitrabantur, si audita in Deum blasphemia, suas vestes lacerassent, quod & his etiam faciebant, tamquam impiorum verborum exauditione facti participes, vel propter factam Deo contumeliam*.

Isa. 37. v. 1. Procop. ib.

Novarin. Schediasm. l. 9. c. 26 n. 129.

2. Novarinus Concilium Sinedrin in cap. 7. citat, quod de judicibus blasphemos condemnantibus ita scribit: *Judices stant erecti, vestesque discerpunt non resartiendos*; Et quidem erecto in pedes corpore consistunt in signum reverentiæ, quam Divino exhibent cultui & honori: Vestium vero dilaceratio, summi doloris interni signum est, quem ex supremæ illius Majestatis contumelia percipiunt. Unde & Cornelius à Lapide super illa verba Actuum Apostolicorum: *Conscissis tunicis eorum*, dicit: *ut hoc signo sibi cor intimo dolore tangi, & quasi scindi testarentur, ac blasphemiam cum blasphemo dignam esse, quæ plane dirumperetur & diffunderetur, vestes frequentius scindebant à collo secundum humeros usque ad pectus, ubi est cor, & doloris sensus*: Imo licet adeo tenaces & avari essent, attamen ad contestandum horrorem quo injuriosa contra Deum verba proferri audientes percellebantur, vestes suas totaliter disperdendo damnum sibi conciliare minime curabant: *Vestes discerpunt non resartiendas*: Ecootra vero S. Bernardinus multos dicit esse Christianos, qui Judæis longe sint pejores: *Deteriores sunt ipsis Judæis, quibus in consuetudine positum erat, quod audita blasphemia sibi aures obsurabant*, juxta illud Actuum Apostolicorum cap. 7. *continuerunt aures suas*; Ubi interlinearis addit, *ne scilicet blasphemiam audirent*.

Cornel. à Lapide ib. Act. 14. v. 14.

S. Bern. T. 2. serm. 41.

A. 1. c. 3. Christiani Judæis pejores.

Act. Ap. 7. v. 56.

3. Deus noster, de quo scribitur: *Et miserationes ejus super omnia opera ejus*, à Moyse, viro, ipsomet spiritu Sancto teste, præ cunctis hominibus mansuetissimo, interrogatus, qua ratione sibi contra blasphemum illum, cujus in libro Numerorum fit mentio, procedendum esset, non obstante quod illa contumelia prima fuisset, quam umquam ab aliquo Hebræorum acceperat, ac proinde aliquali remissione & indulgentia digna esset, nihilominus rigorosæ justitiæ ensem contra eumdem stringi jussit; Ait enim Deus: *Et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus*; Hæc autem manuum super caput rei impositio, erat quædam debiti supplicij re facta imprecatio, ut Carthusianus inquit: *Ut Zelo justitiæ imprecentur ei debitam pœnam.* Oleaster legit: *Conjungant omnes qui audierunt, manus suas super caput ejus*; Sicut quando offerebatur victima, manus super eam imponere solebant, veluti si offerens se quidem mortis reum esse protestaretur, Dei autem misericordia reatum suum in victimam animalis illius translatum esse: *Protestando se morte dignum, & Dei misericordia suam mortem commutatam in pecudem; ita etiam audientes blasphemiam, & ferentes, digni erant morte, sed Domini misericordia suum tenebat authorem blasphemiæ, qui pro omnibus Deo immolabatur.* Quod si quæsierit, inquit idem Oleaster, cur Deus ad hujus blasphemi supplicium exequendum tunc non deputatos adhibuerit justitiæ ministros, sed potius illud ab universo populo executioni demandari præceperit? *Crediderim omnibus committi vindictam, respondet, ne postmodum qui è populo auderet blasphemare, & vereretur ipse facere, quod in alio se vindicasse novisset.* Salvianus rationem quamdam adfert huic jam allatæ non multum dissimilem; Dicit enim: *Punitus sub testimonio est, ut damnare scilicet reum videretur justitia non potestas, exemplo scilicet ad cunctorum emendationem proficientem, ut nequis postea admitteret, quod omnis in uno populus vindicasset.*

Psal. 144. v. 9. Vindicta omnibus commissa in blasph.

Levit. 24. v. 14.

Dion. Carth. ibid. Oleaster.

Salvian. l. 3. de Provid.

4. Tametsi Christus postquam mortali hac carne nostra vestitus fuit, mansuetudinem super cunctas alias virtutes in se ostentarit, dicendo: *Discite à me, quia mitis sum*: Unde Isaias prædixerat: *Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet*, attamen ubi de injurijs agebatur, quæ Divinitati inferebantur, ipsum ex miti agno in furibundum quasi Leonem commutatum videmus, prouti cernere licuit in templo, ubi dextram suam flagello armavit; In deserto quoque ad duos primos à Dæmone tentatore factos insultus imperturbabilis stetit, nimirum quando Diabolus ei lapides in panes transmutandos obtulit, & quando ipsum ad se è pinnaculo templi deturbandum instigavit, non vero item quando illum, ut se veluti Deum adoraret, inducere voluit; Unde Author imperfecti ait: *Cum Christus in prima tentatione passus fuisset tentatoris injuriam dicente sibi diabolo: Si filius Dei es: dic ut Lapides isti panes fiant, non est exasperatus, nec in increpationem vel abjectionem ejus est exercitatus, sed sustinuit & mitis permansit; similiter & in secunda, quamvis esset injuriatus: nunc autem quando Diabolus, quæsivit sibi fieri à Christo, quod soli Deo fieri debebat, exasperatus, & iratus est, & increpuit eum & repulit dicens: vade Satana.* Unde idem author utilissimum quoddam

Christus mitis propter blasph. fit leo. Matth. 11. v. 29. Isa. 42. v. 3

Auth. imperf. hom. 5. Matth. 4. v. 3.

Matth. 4. v. 10. ...lam deducit documentum, scilicet ut *nos exemplo illius discamus, nostras quidem injurias illatas ab impijs, sive in dicto, sive in facto, magnanimiter sustinere, Dei autem injurias & contemptum, nec usque ad auditum sufferre, quoniam in proprijs injurijs esse quempiam patientem laudabile est, injurias autem Dei dissimulare, nimis est impium.*

Job patiens ob blasph. exacerbatus. 5. Oculos quæso vestros in Jobum conjicite in sterquilinio ulceribus plenum considentem, jactura facultatum filiarumque suarum ad imam paupertatem redactum, millenis charissimorum amicorum suorum injurijs calumniatum & irritatum, semper tamen patientissimum & in mentis suæ quiete imperturbatum, & tamen idem illud patientiæ speculum mox ut uxoris suæ blasphemias audivit, suam quodammodo visus est solidam patientiam amisisse, quia scilicet per hanc non ipse in persona sua, sed Deus offendebatur: Hoc est quod S. Basilius de eodem Jobo dicit: *Ira &*

S. Basil. in Cat. Patr. Græc. *indignatione plenus, Leone impetuosior exstitit, non propter mala quæ patiebatur, sed propter ea quæ illa Diabolice suadebat.* Putredo, vermes, ulcera, spasmi, in comparatione verborum blasphemiæ, ipsi delitiæ, lilia & rosæ esse videntur: *Cum ea verba stematbum Job movisset (id quod superiora mala minimè facere potuerant) pleno iracundia vultu, trucique aspectu ad uxorem tamquam ad hostem, conversus priusquam os aperuisset, solo vultu machinas ejus repulit.*

6. S. Bernardinus eum qui blasphemiam auscul-

S. Bern. T. 1. serm. 42. A. 3. c. quæst. Blasphemos non corrigentes participes fiunt. tans eamdem non abominatur, culpæ & reatus blasphemiæ participem fieri existimavit: *Participes fiunt in hoc blasphemantibus assistentes, si non obviant huic sceleri, quantum possunt licite, & quantum expostulat regula discretionis, & charitas correctionis:* citatque quoddam S. Hieronymi testimonium, in quadam Epistolarum suarum dicentis: *Sicut ad proprias injurias patientes esse debemus, ita si aliquem viderimus erga Deum ore sacrilego blasphemantem, illic patientiam tenere non debemus, sed resistere sacrilego, os blasphemum veritatis responsione damnare.* Dionysius Carthusianus eamdem considerationem habet, quod scilicet insignis sit actus virtutis, offensas nobis directè irrogatas patienter tolerare, summa vero sit impietas dissimulare

Dion. Carth. in c. 24. Levit. Dei contumelias: *Etsi pium sit,* inquit, *propriam æquanimiter ferre injuriam, impium tamen est Dei injuriam, præsertim blasphemiam dissimulare aut sustinere, imo cum homo deferat Deum incomparabiliter plusquam se ipsum, & cætera cuncta diligere, zelum suum debet in tali casu pro Deo demonstrare.*

Exempla. 7. Sic videmos viros summa virtute & mansuetudine præditos, quotiescumque de honore Dei zelando aut defendendo agebatur, furibundos sese exhibuisse Leones: Sic Phinees correpto ferro cruentam stragem fecit: Elias non solum verbis derisorijs Propheta Baal delusit, verum etiam eosdem populo dilacerandos tradidit. Sanct. Petrus Simoni Mago se opponens eumdem deorsum præcipitem egit; Sic S. Paulus contra Elimam dimicavit; Sanct. Irenæus contra Valentinoos; Tertullianus contra Marcionem; S. Hieronymus contra Jovinianum & Vigilantium; Sanct. Augustinus contra Faustum: S. Basilius contra Eunomium; S. Athanasius contra Arianos; Nazianzenus contra Julianum: Et sic per Historias sacras discurrendo dicendum de cæteris: Quia ut Sal-

Luc. 11. v. 13. vator noster ait: *Qui non est mecum, contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit.* Non sufficit ore duntaxat dicere, quod blasphemiam non approbes, aut quod tibi displiceat: sed tunc id vere te facere significabis, si dum illam coërcere aut castigare vales, idipsum cum egregio animi ardore exequaris: *Qui non zelat, non amat;* Undenam enim amorem verum dignoscere potero? *Probatio dilectionis, exhibitio est operis.*

8. Didacus Stella considerat, quod quando Scribæ & Pharisæi, qui Christi Divinitatem minime credebant, Salvatorem audierunt Paralytico dicentem: Luc. 5. v. 20.

Remittuntur tibi peccata tua, dixerint: *Quis est hic qui loquitur blasphemias?* tametsi enim in judicio Divinitatis ob notitiæ fidei defectum errayerint, ardentem nihilominus demonstrabant zelum, qui eorum ipsorum in furorem adegit, quando Divinitatem per blasphemiam contumeliari audiebant; Unde idem Stella ad nostram eruditionem hoc subinfert documentum: *Exempla Pharisæorum,* inquit, *oportet nos omnibus modis abominari blasphemos, & gloriam, quæ solius Dei est, alteri non dare, Pharisæi blasphemiam accusant, ubi non est, nos vero impijssimos blasphemos accusare pudet.* Ibid. v. 21. Didacus Stella in c. 5. Luc.

9. Porro Christianus qui offensam Dei in blasphemo sine ullo indignationis motu dissimulat, merito ab irrationali quadam bestiola ad erubescentiam confundi debet; Refert enim Ludovicus Episcopus Tudensis Fratrem Eliam qui S. Francisco in Generalatu Ordinis Minorum successit, sequentem casum retulisse qui Laudæ revera accidit? Ibi namque in hospitali quodam hæreticus quidam, licet ignotus, ad mortem usque infirmabatur, quem proinde sacerdos ut sacro sancto viatico armaret hortatus fuit, cui hæreticus cum suspirijs respondit: *Ecquis dabit mihi corpus Christi, ut accipiam, & adorem?* cui sacerdos, sacellanum illud confestim allaturum esse respondit: Cui infirmus replicavit: *Apage sis, Presbyter non deferet corpus Dominum, sed panem nostrum,* & ecce eodem, quo hæc dicebat, momento Cattus quidam, qui alias cicur & domesticus fuerat, in gulam temerarij illius insilivit, dentibusque & unguibus illum misere discerpere cœpit, adeo ut summa cum difficultate Cattum istum ab illo avellere possent; Quo miraculo circumstantes animati, infirmo enixe conati sunt persuadere, ut in Christi in hoc sanctissimo Sacramento præsentiam crederet, suamque hæresim detestans abjuraret, eo vel maxime, quod jam oculis conspexisset, qualiter se bestiola ista ad insultum in communem sui & ipsius creatorem ab ipso temere factum vindicandum acmasset: Quibus ille Cattum illum utique antea ferocem & rabidum fuisse respondit: ubi vero ab illis rei veritatem percepisset, quod scilicet numquam ferocisset, quin potius hactenus semper unicuique familiaris & blandus existens, hac suam ferociam & rabiem tamquam instrumentum ab ultrice divina justitia assumptum exercuit, infirmus etiamnum licet, in sua contumacia perseverans, subticuit: Cum vero sacerdos paulo post ad eum accedens, hortaretur eum, ut se ad saniorem fidem converteret, ille vero de novo blasphemaret, & in sacerdotis faciem conspueret, Cattus ille protinus reversus, eum, ut antea, crudeliter invasit, unguibusque atrociter in collo & facie discerpsit, eumque quasi ad mortis angustias reduxit: Qui tamen à circumstantibus coercitus, & ne deinceps ipsum lædere posset, videreturque, cum infirmus ad saniorem rediturus esset mentem, caveæ inclusus fuit, interea blasphemus ille desperatus & obstinatus mortuus est; Cumque sua catto restitueretur libertas, ex hospitali ad agrum properavit, in quem cadaver impij illius projectum fuerat, ibique clamoribus & ejulatibus aera replens tandem & ipse mortuus est. Dicite sodes, quot futuri sunt, qui in novissimo judicij die ab hac bestiola condemnabuntur, maxime inter Christianos, qui tantis à Deo, cujus imaginem nobis impressam gerimus, beneficijs cumulati sunt, & tamen

Ludov. Tuden. l. 2. adv. Alb. 9. c. 14. Historia.

tamen honorem illum, quem ipsæ quoque irrationales bestiæ tanta cum anxietate & conatu defendunt? defendere negligunt? In libro qui Pratum floridum intitulatur, scribitur, quod in partibus Vasconiæ duo laniones in blasphemijs quotidianis habituati Corpus Christi frequenter per diem ex contemptu nominare consueverint, cumque ambo die quadam à suis inimicis ad mortem usque sauciati essent, omnes regionis illius canes certatim ad eos accurrentes utrumque aggressi, corpora illorum dilaniarunt, & in minutas partes discerpserunt.

Pratum Florid. p. 1. l. 1. c. 6.

10. Alius quidam author de hæretica quadam muliere ex partibus Hollandiæ oriunda refert, quod cum evidenti salutis periculo parturiens à vicinis mulieribus moneretur, ut se Beatissimæ Virgini Deiparæ recommendaret, ipsa, utpote Anabaptistarum hæresi imbuta, se nequaquam ad hoc se induci passuram esse, ut se protectioni cujusdam sæculæ committeret. Mira profecto res: sed vera, Deus enim in hujus tam execrabilis blasphemiæ vindictam disposuit, ut eadem mulier veluti suis quædam multos porcos mortuos parturiret.

Tilm. Bredenb. In collat. sacr. c. 29.

Abisai fervor contra Semei.

11. Revocandum est hoc loco in memoriam, quantopere olim Abisai efferbuerit, seu ut melius dicam ferocierit, ad sumendam de ijs injurijs & contumelijs vindictam, quas Semei David irrogarat, tametsi ipsi perspectum esset, Deum hasce injurias Davidi in majus ipsius bonum irrogari permisisse: Dixit enim David Abisai; *Dominus præcepit ille ut malediceret*, cum Abisai quæreret: *Quare maledicit canis hic mortuus Domino meo Regi?* Nobis autem manifeste constat, quod Deus blasphemorum arrogantiam & temeritatem adeo impiam non solum non permittat, sed potius detestetur & abominetur; Imo præcepit nobis, ut honoris sui defensionem toto zelo prosequeremur, delinquentesque debitis mulctaremus supplicijs.

2. Reg. 16. v. 10. Ibid. v. 9.

12. In Levitico dicitur: *Si peccaverit anima, & audierit vocem jurantis, testisque fuerit quod aut ipse vidit, aut conscius est, nisi indicaverit, portabit iniquitatem suam*, Ubi Oleaster ait: *Aliqui ex Hebræis hoc intelligunt de maledicente seu blasphemante nomen Domini, nisi annunciaverit, portabit iniquitatem*, quasi dicere vellet, talis & malitiæ & iniquitatis blasphemantis particeps erit, & debiti eidem supplicij: Quia ut Gerson scribit: *Peccatum blasphemiæ cadit omnino super eos, qui ipsum audiunt libenter, vel qui irrident, vel quando non ponunt impedimentum unaquæque persona secundum posse suum & scire suum.*

Levit. 5. v. 6.
Oleaster ib.
Gers. T. 4. Conf. l. 6.

13. Bernardinus rationem quamdam convincentem, quæ à minori ad majus procedit, adfert in medium; Dicit enim: *O nefanda crudelitas creatorem nostrum & Dei matrem in Laribus proprijs sinere illis linguis maledictis sic crudeliter laniari? Quis namque sapiens & timens Deum permitteret cum perturbare posset, alicui sancto viro contumeliam fieri in propria domo? quanto minus Deo & Salvatori nostro, & sanctis cum Christo jam beatis? Quis sustinere posset, quod coram eo aliquod convitium vel vituperium contra proprium Patrem impingeretur? Non enim possunt proprios Dominos diligentes de eis aliquid audire sinistrum, quanto minus sustinere debent de Domino Dominorum & Rege Regum*, Et ideo Tertullianus in ea est opinione, quod Angeli blasphemias audientes de cœlo prospiciant, ut videant quisnam sit temerarius ille, qui illos ad zelandum Dei honorem excitat: *Dubitas illo momento omnes Angelos prospicere de cœlo, & singulos denotare quis blasphemiam dixerit, quis linguam, qui aures Diabolo adversus Deum administraverit?*

S. Bern. T. 1. ser. 41. A. 1. c. 4. Blasph. deber corrigi.
Tertull. l. de spectac.

Ideo Dismas cœlum adeptus.

14. Paradisus cœlestis post tot sæcula à quibus post sui creationem clausus fuit, tandem latroni cuidam apertus fuisse legitur, siquidem post quinquies millenos & amplius annos ab illa Deo, qui se cœli ostium vocat, audita est vox illa: *Hodie mecum eris in Paradiso.* At vero quonam merito publicus hic viarum prædator hanc sibi à Deo gratiam promeruit? num forte quia in Redemptoris pro nobis patientis societate fuit? aut quia ea die mortuus quo sanguis filij Dei pro humana Redemptione effusus fuit, optatissimam hanc fortunam habuit, ut præ cæteris infiniti valoris ipsius particeps fieret? at vero si ita est, cur non etiam malus eumdem effectum participavit, de quo sacer textus asserit, quod *in eadem damnatione erat*? Audite, quæ ambos hosce latrones intercedit differentia: *Unus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum dicens: Si tu es Christus, salvum fac temetipsum & nos*; nequaquam enim merebatur ut Agni immaculati pro nobis occisi sanguine madefieret, quando actualiter eumdem blasphemabat: Econtra vero alter quia Salvatorem ab ijs opprobrijs quibus ejus in patibulo socius ipsi imputabat defendendo, suum erga Christum defendendum zelum demonstrabat dicens: *Neque tu times Deum, qui in eadem damnatione es; nos quidem juste, nam digna factis recipimus, hic vero nihil mali gessit* juste audire meruit: *Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso.*

Luc. 23. v. 43.
Luc. 23. v. 40. Ibid. v. 39.
Luc. 23. v. 40.
Ibid. v. 43.

15. *Corripere* idem est; quod *eos sapere*, ideoque nil mirum est quod illa à justo latrone impio & blasphemanti sodali suo facta exprobratio & correctio, cor Redemptoris nostri, ut ita loquar, sibi quasi rapuerit, siquidem *impune* non solum ipse, sed omnes alij *prætereuntes autem blasphemabant*, neque ut alias blasphemijs auditis fieri solebat, præ nimia blasphemiæ displicentia vestes suas lacerabant, sed potius gaudebant & exultabant videntes quod non corpus solum, sed & honorem & existimationem ejus dilacerarent.

Cor Christo rapuit corrigendo blasph.
Matth 27. v. 39.

16. D. Chrysostomus Hom. 2. ad populum Antiochenum ad hanc correctionem nos exhortatus dicens: *Sufficit unus homo zelo fidei succensus totum corrigere populum: Cum vero non unus tantum nec duo, vel tres, sed tanta sit multitudo, quæ negligentium curam possit attingere, non aliunde, sed per torporem vestrum; neque per impotentiam plures pereunt, & labuntur.* Idem quoque rationem quamdam id efficaciter persuadentem adducit; Dicit enim: Rixas ex plateis suscitatas audientes protinus accurrimus, ut eas compescamus, aut in duellum mutuum se provocantes reconciliemus; Imo si jumentum aliquod sub onere succumbat & corruat, prompti sumus, ut ejus Domino ad illud erigendum opem feramus: *Fratrum vero pereuntium curam habemus nullam; asinus est blasphemus iracundiæ pondus non ferens; cecidit? accede, excita & per verba & per facta, & per lenitatem & vehementiam varia sit medicina.*

D. Chrysost. T. 1. Hom. 2. ad pop.
Ad corrigendum adhortamur.

17. Audite autem si placet, quodnam sit eorum qui hac in re Zelum suum contestantur, egregium lucrum. S. Bernardinus ait: *Juste quidem pensari potest, quod gloriosa virgo, cæterique Sancti cœlestes apud Deum pias effundant preces pro solertia officialis contra blasphemos* (quod idem de personis privatis affirmari posse videtur) *cum tantum horreant Deum & sua nomina blasphemari, propterea denarij quos ex blasphemorum punitione officiales lucrantur, mammona iniquitatis nuncupari possunt, ad quos lucrandum hortatur Dominus, dicens: Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula; amicos, id est, cœlestes sanctos; de mammona iniquitatis, id est, condemnate blasphemos, ut vobis denarios ex sua patrata iniquitate dent; nec mirum est, si ut dictum est, ex orationibus sanctorum suorum substantia conservatur; sed quod maximo est ei necessa*

S. Bern. ib. A. 3. c. 4. Lucrum.
Luc. 16. v. 9.

necessarium, quodammodo æterna gloria promittatur; quia à Domino subinfertur: Ut cum defeceritis, scilicet per corporalem mortem, recipiant vos æterni cives in æterna tabernacula regni cœlorum. Idem quoque S. Pater ad Prælatos in puniendis blasphemijs negligentes conversus, ita illos alloquitur: *O si percuterentur insignia & arma vestra, à quot inquisitiones, quot examinationes fierent*, quod si hoc ipsum ad inquirendum & puniendum blasphemo fieret, quanto magis &c.

S. Bern. A. 1. c. 3.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Blasphemiæ in ipsos blasphemos recidunt; ubi perstringuntur, qui in adversis Deo maledicunt, cum benedicere deberent, variaque suppliciorum in sacrilegos istos recensentur exempla.

THEMA.

Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet. Ecclesiastici 27. v. 28.

Blasph. à Deo punitur.

1. PEr quotidianam experientiam videmus, quod lapides in sublime ex funda evibrati, majori cum præcipitio recidant in projicientem: Eodem modo quisquis verba contumeliosa & probrosa in cœlum evomit, ab ijsdem ut plurimum severiori pœnæ subjicitur, id quod D. Chrysostomus in quadam Homilia sua *de incomprahensibili Dei natura*, super illo textu: *Qui blasphemant ipsi lædunt salutem & perimunt*, latius deducit, dum ait: *Verissima namque illius sententia est, qui de blasphemis inquit hominibus: Lapidem qui sursum jacit in excelsum, in suum caput jacit; quemadmodum enim qui lapidem illo jaculatur, corpus cæleste non attingere, nedum lacerare potest, plagam autem suo capite excipit, cum lapis eodem, unde jaculatus est, redeat, ita qui beatam illam blasphemat substantiam, ut numquam offendere eam potest, cum longe potior atque excelsior sit, quam ut affici aliquo possit detrimento, sic ferrum adversus animam suam acuit & parat, cum se ingratum Domino bene merenti exhibet.* Porro Deus olim blasphemantem lapidibus opprimi jussit: *Lapidet eum populus*, & merito quidem, quia ut Procopius à Glossa allegatus ait; *quia is erat quasi lapis: lapidibus merito obruitur.*

D. Chrys. Hom. 1. de incomp. Dei natura.

Levit. 24. v. 14.

Procopius in Glossa.

2. S. Carolus Borromæus in Concilio Provinciali 3. blasphemos publicos, qui ad pœnitentiam se reduci non sinunt sepultura Ecclesiastica privari præcepit: Et in Concilio Provinciali primo sequens decretum condidit: *Blasphemi semel ad pœnitentiam & communionem admissi, si postea eos in eodem luto peccatorum hærere cognitum sit, amplius ad sacram communionem non recipiantur, nisi postea vitam & mores emendasse perspexerint:* Quam eis pœnam merito imposuit, cum æquum non sit, nec conveniens, ut sacratissimum & venerabilissimum corpus filij Dei, quem *adorant Dominationes, tremunt potestates*, temerariæ ejusmodi linguæ imponatur, quæ eum contumelijs & injurijs onerare præsumpsit.

Act. Eccl. Mediol. p. 4. c. 100. concil. Prov. 1. p. 1. c. 10.

Communione non digni.

3. Deus nobis linguam eo fine dedit, ut venerabilissimum ejus nomen sanctificemus: *Sanctificetur nomen tuum*; ac proinde D. Chrysostomus monet dicens: *Invocemus Deum, quem illi maledictis lacessunt, nos omni laude prosequamur & honore, rogemusque ut linguam ad dicendum plenius, & mentem ad intelligendum certius excitet, causam enim illius agimus, pro ejusque gloria laboramus, vel ut verius loquar, pro salute nostra contendimus, Deum namque nemo quisquam est, qui vel contemnendo offuscet, vel commendando reddat illustriorem, manet ille quidem semper in suo eodem statu cum gloria, neque laudibus amplificandus, neque maledictis minuendus*; ac tandem concludit, quod qui Deum laudibus & benedictionibus extollit, ab ipso vicissim benedictionibus repleatur, è contra vero qui eum vituperat & blasphemat, divinas quoque maledictiones sibi conciliet. *Qui in altum mittit &c.*

Matth. 6. v. 9.

D. Chrys. Hom. cit.

Divinas recipiunt maledictiones.

4. Dionysius Carthusianus verba illa Exodi: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum*, exponens dicit: *Decet ut numquam sine reverentia & cordis attentione Deum nominemus, aut etiam nominari audiamus*; Quid igitur dicemus de illis, qui eum non solum non venerantur aut honorant, verum insuper ei maledicunt. Quot sunt, qui dum Principis sui, vel summi Pontificis nomen nominatur, magnam illi reverentiam exhibent: *Deum vero*: inquit D. Chrysostomus, *tam continuè, tamquam nihil vocas? in orationibus voca, voca eum ad amici beneficium, vocas ad animæ tuæ salutem, tunc aderit, tunc eum lætificabis; nunc autem irritas*; Et hoc quidem os illud aureum de irreverentia nominis Dei dicit, non de blasphemia, ac proinde prosequitur dicendo: *Et tu quidem si cujus sine honoris titulo memineris venerabilis viri, contumelia facta est, Deum autem circumfers importune in sermonibus tuis.* Idem quoque sanctus in Homilia 2. ad populum Antiochenum in detestatione blasphemorum ardentissimum suum Zelum demonstrat, dum ab eodem populo solam bonum sacrilegorum, condignam punitionem in prædicationum suarum pretium & remunerationem exposcit dicens: *Unam à vobis omnibus petere volo retributionem pro concione hac atque sermone, ut in Civitate blasphemantes mihi castigetis, & si quempiam in bivio & foro Deum blasphemantem audieris, accede, increpa, & si verbera infligere oporteat, ne recuses ipsius faciem alapa percutio, contero os ipsius, percussione manum tuam sanctifica; & si illi accusaverint, & si in judicium traxerint, sequere, & si pœnam judex pro tribunali reposcerit, dic cum libertate, quod Angelorum Regem blasphemavit, si enim Reges terræ blasphemantem puniri oportet, multo magis illum contumelia afficientes.*

Exod. 20. v. 7.

Dion. Carth.

D. Chrys. Hom. 27. ad pop.

D. Chrys. Hom. 2. ad pop. Ant.

5. Experientia quotidiana testatur, quod adversitates nobis invitis immissæ causæ esse soleant blasphemiarum, quia in contradictionibus paupertatis, persecutionum, infirmitatum, jacturæ facultatum, alijsque similibus adversis, lingua nostra per impatientiam & furorem instigata ad maledicendum Deo sanctus ejus moveri soleat; contra quos idem D. Chrysostomus varijs in locis mirabiliter discurrit; Et quidem Tom. 7. Conc. 3. de Lazaro inquit: *Quid facies ô homo in beneficium, in provisorem, in tui curam agentem, in servatorem convitia jaciens! nec te sentis in præcipitium abripi, teque ipsum in extremi exitij barathrum dejicere? num enim si blasphemiam proferas, leviorem reddas morbum? exacerbas potius illam, ac molestiorem reddis cruciatum, propter hoc enim Diabolus innumeras impingit molestias, ut in illud barathrum te præcipitet.* Considerat etenim sanctus, quod astutus serpens dum nos in angustijs positos in desperationem & impatientiam adigi videt, tanto magis humorem hunc peccantem in nobis adaugere contendat blasphemiasque à nobis multiplicari faciat: è contra vero dum nos tribulationem sufferre videt cum patientia, & gratiarum actione erga Deum, à nobis procul recedens malum non aggravat, ne in nobis patientiæ & conformitatis voluntatis nostræ cum divino velle meritum, sibi vero damnum, quod ex jactura animæ nostræ patitur, magis adaugeat; est enim Dæmon ex hac parte cani similis, qui dum sub mensa aliquid cibi sibi porrigendum expectans, aliquid à quodam mensæ accumbentium accipit,

In adversis noli Deum blasphemare.

D. Chrys. T. 7. conc. 3. de Lazaro.

accipit, ab illo non recedit, at vero si cibus semel, bis, terve illi sollicitanti denegetur, recedit, nec amplius comparet: *Itidem & Diabolus jugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbum ipsi ceu cani projeciamus, hoc accepto rursus aggreditur, quod si perseveraveris gratias agere, jugulaveris illum fame, celeriterque abegeris, & aufugere coegeris.*

Prosecutio. 6. At vero, inquit D. Chrysostomus, fortasse dices, dolores & mala quæ pateris adeo vehementer te torquere, ut os tuum à lamentis coercere, & in patientia solida persistere nequeat: At vero sciendum tibi est quod à me nequaquam prohibearis loqui, aut dolores tuos lamentis contestari, sed solum ne in doloribus constitutus in blasphemias erumpas, hoc est quod tibi prohibetur: *volo te*, inquit S. Doctor, *pro blasphemia loqui gratiarum actionem, pro verbis indignationis, verba boni ominis. Confitere Domine, clama, vehementer obsecrando, clama vehementer glorificando sit tibi & morbus redditur levior, discedente quidem Diabolo propter tuam gratiarum actionem, Dei vero auxilio accedente, nam si blasphemias effuderis, pariter & Dei auxilium submovisti, & Diabolum adversus temetipsum reddidisti saviorem, & teipsum magis involvisti doloribus.*

Multi blasph. modò non puniuntur gravius luunt in inferno. 7. Idem quoque S. Archipræsul quærit utrum ex his duobus facilius sit, an Deo in adversis gratias reddere eumque laudare, an vero Deo maledicere? Et respondet facilius esse gratias agere, quam maledicere, quia si Deo maledixeris, qui te auscultant, sive ij parentes aut amici sint, sive quicumque alius, statim tui efficiuntur inimici; præterquam quod de salute animæ tuæ mortaliter periclitieris, at vero si in adversis infracto & constanti animo persisteris, coronas tibi immortales comparabis, reque æterna remunerationis dignum efficies. Ac demum subjungit: *Cur igitur quod utile est, quod facile, quod jucundum omittens, id quod lædit, quod contristat, quod tabefacit, illius loco sectaris?* Evidentibus quoque rationibus adversitatis blasphemiarum causam esse demonstrat, idque ex solius malæ voluntatis nostræ perversitate, non vero ex adversitatum natura, quia multi sunt qui in paupertate, alijsque adversis constituti Deo arctius adstringuntur: Econtra vero alij persæpe reperiuntur, qui in culmine felicitatis & deliciarum positi adversus cœlum blasphemias continuo evomunt; Denique rationem reddit, cur alij puniantur in hac vita præsenti, aliorum vero pœna in alteram usque vitam reservetur: *Omnes*, inquit, *sumus obnoxij pœnis; si nullus hic puniretur, plures redderentur socordiores, multique dicerent non esse providentiam, etenim si cum nunc videant multos improbos puniri, multas ejusmodi blasphemias evomunt, si ne hac quidem esset, quidnam dicerent? ad quod malitiæ genus non raperentur? Has ob res Deus alios quidem hic punit, alios non punit. Punit quidem aliquos, excidens illorum vitium, pœnamque illos reddens leviorem, aut etiam in totum liberans illos, & eos qui perverse vivunt, castigatiores reddens hac punitione: alios vero rursus non punit, ut si resipiscentes sibi ipsi caverint, at Dei benignitatem reveriti fuerint, & hic liberarentur à pœna, & illic à supplicio, si perstiterint nihilo meliores facti Lenitate Dei, qui mala nostra diu tolerat, majorem sustineant cruciatum, propter insignem eorum contemptum*; Mirum igitur nequaquam est si multi blasphemi in hac vita, nec ab humana, nec à Divina justitia castigentur, quia Deus tanto acerbius ipsis in futura vita reservat supplicium, & tarditatem supplicij gravitate compensat.

Antiochi blasph. supplicium. 8. Verum enimvero ut discursus noster denuo ad utilissimum illud redeat punctum, quod antea tetigimus; scilicet in adversis Deum nequaquam lacessendum blasphemijs, sed benedictionibus, laudibus, & gratiarum actionibus demulcendum, nostramque cum divinæ voluntatis arbitrio conformandam voluntatem, quid dicemus, si nobis ob oculos positus fuerit impius ille Antiochus? *Isque qui videbatur* 2. Machab. 9. v. 8. *etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, & montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semet* Ibid. v. 9. *ipso constans, ita ut de corpore impij vermes scaturirent, &c. odore etiam illius & fœtore exercitus gravaretur.* Quod si illud superbiæ monstrum prius contra Deum Israël blasphemaverat, multo magis igitur nunc videri potuisset suam in similes contra Deum evomendas blasphemias Laxatorus fuisse linguam sacrilegam, cum sub tot adversis ingemisceret & tamen audite sodes in quænam tunc verba proruperit: *Justum est*, Ibid. v. 12. inquit, *subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire*; Imo vovebat se Jerosolymam à jugo suo exempturum esse, locupletaturum ærarij sui donis templum, pro sacrificijs ac suo procuraturum victimas, ac tandem Religionem Judaicam mox esse amplexaturum; at vero ut sacer textus ait: *Orabat* Ibid. v. 13. *autem hic scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus*, nimirum non merebatur exaudiri à Deo, qui in templo, ubi omnes ejus conatus felices fuerant sortiti exitus, toties sacrilego ore suo in enormes valde blasphemias proruperat: Quamvis per hoc quoque nobis aliunde insinuetur, etiam illos qui in supremo sunt felicitatis apice constituti, licet in blasphemijs habituati sint, ab illis tamen se continere posse.

9. Sed quid de hominibus loquor? etiam ab ipsomet Dæmone exemplum sumere licet, de quo apud S. Marcum scribitur quod dum per Christi Domini præsentiam torqueretur; *venisti perdere nos?* eidem dixerit? Marc. 1. v. 24. *Scio qui sis, Sanctus Dei*, ad confusionem nimirum Christianorum, qui in adversitatibus constituti, Deum vel maximè ad indignationem irritant. Et quidem Econtra Lazari gloria. mendicus ille Lazarus, qui ab Angelis in sinum Abrahæ certatim delatus fuit, ex hoc solum motivo in Scriptura Sacra ab æterna & incarnata veritate ad perpetuam rei memoriam canonizatus fuit, quia non constat uspiam quod ex hujus in tot famis, sitis, nuditatis, paupertatis, frigoris, ulcerum, cunctarumque aliarum desolationum ærumnis constituti hominis ore, vel minimum blasphemiæ aut impatientiæ verbum umquam prolatum fuerit. Unde Theophylactus ait: *Num igitur Lazarus in tantis malis blasphemabat?* Theophylactus in Lucam. *num convitiabatur? num providentiam Dei reprehendebat? nihil horum, sed fortis erat.* Undenam vero vetustus hic scriptor id conjicere poterat? nimirum quia Evangelium nullam hac de re mentionem fecit, cum tamen si tale quid ab eo commissum fuisset, scriptura sacra, aliquam illius mentionem fecisset: Imo tametsi verum sit, quod homines similibus ærumnis divexati, ut plurimum de Deo ejusque divina providentia conqueri aut lamentari soleant, attamen si Lazarus in hisce miserijs constitutus in Cœlum maledicus fuisset, hoc utique ad corporis ipsius exequias & funeralia celebranda, atque ad animam ejus velut in triumphali curru in Paradisi depositum deportandam numquam tot Angelorum exercitus expedivisset; Unde ex hoc unico motivo Theophylactus Lazari ab hoc vitio immunitatem concludit, dicens: *Propterea quod Angeli illum mortuum susceperunt, nam si obmurmurator fuisset & blasphemus, nequiquam tantum honorem fuisset consecutus, & Angelorum comitatu stipatus.*

10. Verum enim si illam Ecclesiastici comminationem: *Qui in altum mittit Lapidem* ad literam veri- Eccles. 27. v. 28. ficatam videre volumus, ex multiplicium supplicio-

Blasph. imposita supplicia.

rum ſerie blaſphemos ut plurimum malo vitam ſuam fine clauſiſſe, juſtamque blaſphemiæ ſuæ pœnam ſemper reportaſſe deprehendemus. Et quidem ſi de impoſitis huic ſceleri à viris principibus ſupplicijs nobis ſermo ſit, præter ſuperius enarratas factas in illos acerbiſſimas animadverſiones. Nicolaus Boerius titulo *de Maleficis; & Blaſphemis*, lege Regni Galliarum ita circa hoc diſpoſuiſſe ſcribit, ut qui prima vice in blaſphemiam aliquam prorumperet, per jejunium in pane & aqua puniretur per menſem, & in hujus menſis decurſu pariter à Prima uſque ad Nonam publicè expoſitus in loco publico conſiſteret, dara unicuique libera facultate levatas è terra ſordes in ejus faciem conjiciendi. Secunda autem vice labium ejus ſuperius in die publici mercatus præcindi jubebant, ut hac ratione ſuperiori truncato labio dentes ejus denudati conſpicerentur. Tertia autem vice labium ejus inferius eodem modo in conſpectu omnium detruncanda eſſe decernebant. Denique quarta vice Lingua è faucibus extracta amputari jubebatur.

Nicol. Boerius decr. 301.

11. Cœleſtis autem Juſtitiæ Signatura temerarios hoſce ſacrilegos varijs quoque modis punire conſuevit. Et quidem in Sophronij Prato florido de morione quodam, cui nomen Gajanus erat, refertur, quod dum Helipoli in Phœnicia Deiparam in publico theatro verbis ridiculis blaſphemaſſet, ſanctiſſima Virgo apparens ei dixerit; *Noli quæſo, noli ita lædere animam tuam. ille vero rurſus detetius illam blaſphemabat;* Cumque Deipara de novo eidem apparuiſſet, ut eum ad ſaniora conſilia capeſſenda hortaretur, ſacrilegus autem in ſua impietate perſiſteret ipſa iterato eidem in meridie dormienti apparens nec tamen minimum ei verbum dicens: *Digito ſignavit ejus manus & pedes, evigilans autem invenit ſe truncatum manibus & pedibus, & ita infelix, ut truncus inutilis jacens, confitebatur omnibus, cujus rei gratia, & quomodo hoc paſſus eſſet.*

Sophron. in Prat. flor. c. 47. Hiſtoria.

12. Vigliegas in vita S. Alexandri Papæ refert, quod Aurelianus Præfectus Romanus minimè contentus quod Aleſandro Papæ necem intuliſſet, dum ſacrum ejus cadaver ad majorem illius ignominiam & contemptum blaſphemaret, multiſque opprobrijs afficeret, confeſtim à Deo punitus fuerit, ſiquidem virga quædam ignea cœlitus in ipſum cecidit, eodemque tempore vocem quamdam ſibi dicentem audivit; Accipe ô Aureliane condignum impietatis tuæ præmium, unde ſubitò, in terram velut mortuus corruit, & horribiliter clamans poſt multos deſperationis actus animam ſuam Diabolo tradendam exhalavit.

Vigliegas in vit. Alex. Papa.

13. De Herode Aſcalonita conſtat, quod dum nimium elatus contra ipſiſſimam ſupremam Altiſſimi Majeſtatem blaſphemias evomeret in partibus ſecretis percuſſus, vivus à vermibus devoratus fuerit. Idem quoque Antiocho impio blaſphematori accidit. De Hunnerico Wandalorum Rege Arriano idem ſupplicij genus ſumptum fuiſſe legitur, cujus omnes corporis partes putrefactus vermes & ſaniem copioſe ſcaturiebant. Neſtorij hæreſiarcha qui contra Beatam Virginem adeo horrende blaſphemavit in lingua punitus fuit, utpote quæ ipſo etiamnum vivente à vermibus conſumpta eſt.

Joſeph. Hebr. l. 19. Antiq. Jud. c. 8.

Vict. Utic. l. 1. perſec. VVandal.

14. Refert P. Ieremias Drexellus, quod Auguſtæ Vindelicorum cum in Eccleſia S. Salvatoris expoſito ſanctiſſimo Sacramento indictæ eſſent preces quadraginta horarum ad implorandam divinam opem contra tunc imminentem peſtilentiam, Lutheranus quidam illic tranſiens, interrogarit quid ibi ageretur, qui reſponſo accepto cum preces illas nec non & alios ritus Chriſtiano Catholicos derideret via domum ſuam ingreſſus eſt, cum ecce à peſte correptus fuit, omnibus alijs domus ſuæ familiaribus, alijſque vicinis ſuis illæſis remanentibus.

Ierem. Drexel. de ling. deriden. c. 1. 4. v. 3.

15. In Annalibus ordinis S. Franciſci inter inſigner B. Lucheſij Tertij ord. ejuſdem S. Franciſci eximij religioſi virtutes ibi relatas legimus quod eum diverſos infirmos alios ex humeris à tergo ſuſpenſos, alios brachijs complexos ſimul & ſemel portaret, alios denique manu ſua duceret, hocque pondere onuſtus diſſoluto cuidam & perditæ ſalutis juveni occurriſſet, dicenti ſibi: Quodnam eſt onus iſtud quod portas? an Diabolum humeris tuis inſidentem non vides? *Ad tantam inſipientiam vir ſanctus illachrymatus, reſpondit: O miſer & miſerabilis, mihi Diabolus nequaquam inſidet, ſed Chriſtus in ſuis pauperibus, qui dixit: Amen dico vobis, quamdiu uni ex fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis. Sancti hujus verba ſecuta eſt Dei virtus & ultio; Blaſphemus ſtatim obmutuit, qui manum altiſſimi recognoſcens in lachrymas & pœnitentiam fuſus, quibus potuit ſignis opem Dei ſupplex implorat*, & gratia ei impetrata dixit ei: *Eſto tui cuſtos ne pejus tibi contingat, nec deinceps offendas Deum factis aut verbis.*

VVading. An. 1242. n. 7.

16. In ijſdem Annalibus de quodam Armandu Ruffo ſcribitur, quod cum hic ab hæreſi ſeductus Caroli Archidiaconi ob religionem orthodoxam occiſi, à quo ipſe Armandus in cauſa ejuſdem fidei ſæpius inquiſitus & caſtigatus fuerat, mortem audiviſſet, mox auditus fuerit in ſequentia blaſphema verba prorumpere: *Avinione nunc vadam, & videbo ſi hic ſcriptor loquax & ineptiſſimus vir potuerit mori, qui veniens & videns ſanctum Archidiaconum in ſuo ſanguine volutatum, pede percuſſit eum dicens: Jace ruſtice loquax, nunc loquere ſi potes; mox ulcere inſanabili in eadem tibia eſt percuſſus.*

VVading. An. 1243. n. 3.

17. In alio quodam ſcriptore legimus, quod cum ex duobus luſoribus unus qui ſua ludendo perdiderat varias contra Deum blaſphemias effutiſſet, colluſor id ipſum audiens ei dixerit, quod modum efficaciter blaſphemandi ignoraret, ac proinde ipſum docere volens horrendas contra Deum & ſanctiſſimam ejus matrem evomuerit blaſphemias: Et ecce ſubito vox quædam audita fuit hæc verba articulate pronuntians: Hactenus illatam mihi injuriam diſſimulavi, at vero nunc quia de honore matris meæ agitur, vindictam differre nequeo, & confeſtim in eodem loco ab inviſibili manu ferro transfuſſus animam exhalavit.

Cæſar VVerb. l. 7. Hiſt. c. 44.

18. In eadem Hiſtoria de nubili quodam legitur quod dum longo tempore aërem quotidie turbari, novamque imminere tempeſtatem vidiſſet, impatiens & furore plenus dixerit: Ecce de novo Diabolus iſte ſe prodere incipit; Qui vix blaſphemum hoc verbum finierat, cum ecce filius ejus inter manus nutricis poſitus fulminis ſagitta percuſſus interijt, nutrice prorſus illæſa remanente, eodem quoque fulmine quædam ejus ædificia conquaſſata corruerunt, omniaque ejus armenta, & ovium greges diſperſi fuerunt.

Ibid. l. 4. Hiſt. c. 25.

19. Verumtamen longe atrociori ſupplicio in juvenem quemdam Mediolanenſem animadverſum fuit, qui cum ſuo contubernali ſæpius rixatus, eumdem tandem in duellum provocavit cumque inter duellandum Beatam Virginem Blaſphemaret Divina juſtitia in juſtum talis blaſphemiæ ſupplicium diſpoſuit, ut adverſarij ſui enſis in fauces ejus penetraret, & linguam ei radicitus evelleret, ut ſic verificaretur illud Jobi dicentis: *Condemnabit te os tuum, & non ego, & labia tua reſpondebunt tibi.*

Guilel. Vald. l. 3. Itin. veri c. 25.

Iob. 15. v. 6.

TRACTA-

TRACTATUS XII.
DE CALUMNIIS,
CONTINET
DISCURSUS VII.

ISCURSUS I. Calumniæ vitos etiam sapientes & perfectissimos persæpe turbant, & totaliter subvertunt.

II. Calumnia cor vulnerat, idque ex factis nonnullis B. Henrici Susonis, & quibusdam Scripturæ exemplis probatur; Considerantur etiam mala quædam, quæ ab illa derivantur; Denique Diabolus primus illius author esse ostenditur, utpote cujus nomen idem significat, quod calumniator.

III. De virtute, merito, & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter & patienter sufferunt,

IV. Justi specialiter à calumnijs infestantur, idque plurium Sanctorum, imo & ipsiusmet Christi Domini exemplis probatur.

V. Deum calumnias earumque falsitatem detegere probatur, multorumque Sanctorum, nec non Christi Domini exemplis ostenditur.

VI. Explicantur pœnæ & supplicia, quæ Deus calumniatoribus varijs temporibus intulit.

VII. Adducuntur nonoulli Sancti, qui inter Calumnias patientes fuerunt; Alij quoq; qui ab ijsdem fugere liberati; Inter calumnias bona conscientia magnum præbet solatium; Modi quoq; explicantur, quibus ingens ex calumnijs comparari potest meritum,

DISCURSUS I.
ARGUMENTUM.

Calumnia viros etiam sapientes & perfectissimos sæpe turbant, & totaliter subvertunt.

THEMA.

Calumnia conturbat sapientem, Eccles. 7. vers. 8.

Calumniosus justos perturbat. Prov. 12. v. 21.

1. Idemmet sapiens qui paulo ante in Parabolis suis virum justum nulla ex re contristari aut quidquam timere jussit, dicendo: *Non contristabit justum quidquid ei acciderit*, nunc de Calumnia loquens, illam adeo potentem esse dicit, ut ad virum justum perturbandum eiq; omnem animum, virtutem & spiritum eripiendum prævalere possit; Dicit enim: *Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius.* *Eccl. 7. v. 8.*

S. Bonav. in specul. animæ.

2. Doctor Seraphicus pessimam calumniæ xixsniam his verbis definit: *Calumnia est falsi criminis impositio, & est manifestè mortale, quia est perniciosum mendacium, & procedit ex odio, & quia injustitia reperitur ibidem.* Similiter Doctor Angelicus ita eam describit: *Calumniatur, qui ex malitia in falsam accusationem prorumpit.* Ubi notandum est ly illud: *Ex malitia*, quia si quis alicui rem falsam cum infamia conjunctam imputaret, quam tamen veram esse crederet, talis materialiter tantum calumniaretur, non vero formaliter. Hæc autem talis est naturæ, tantumq; in se pondus continet, ut sæpe etiam ijs, qui firmamentum velut Atlantes sustentant, insupportabilis fiat. Inveniuntur sæpe inter sacros Heroes aliqui licet in certaminibus cum mundi blanditie, Lenocinijs sensualitatis cum spiritibus tartareis, cum Tyrannis crudelissimis habitis gloriose triumphaverint, tandem nihilominus sub calumniarum falsarumque imposturarum impetu misere vacillant & succumbunt.

S. Thom. 2. 2. quæst. 68. A. 3. Calumniæ definitio.

3. Ecclesiasticus vir nimirum tanta virtute, & sanctitate conspicuus protestatur dicens: *A tribus timuit cor meum; ... Delaturam civitatis, & collectionem populi, calumniam mendacem super mortem omnia gravia* Ubi juxta Cornelij à Lapide expositionem ly *delatura* idem est quod imputatio criminis alicujus publica ab integra aliqua civitate viro alicui innocenti imposita & cum ipsius gravi injuria sinistre suscitata, perquam ei qui minime reus est, atrox aliquod delictum imponitur. Collectio & seditio populi est, quando vir aliquis sine ullo prævio *juridice* instituto examine ad necem postulatur. Calumnia vero est quando quis proximo suo innocenti juridicè per falsa testimonia mortem machinatur, reum illum & infamem declarando; qui casus realiter in Susanna & Naboth accidit, utique enim injuriosa & sine ulla Justitia aut ratione crimina pessima impacta fuerunt. Dicit vero Ecclesiasticus: *Super mortem omnia gravia*, quia honor viri, bonaque ejus existimatio, quæ per calumniam falsamque imposturam magnopere periclitatur, à viris honoratis longè majoris, quam ipsamet vita æstimatur; Et ideo Cornelius à Lapide dicit, quod verba illa sapientis: *Conturbat sapientem, propriè significent idem quod dedecorat, inglorium facit, dehonestat, obscurat.*

Eccl. 26 v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Horruit Calumnias Ecclesiast. Eccl. 26. v. 7.

4. David porro vir erat generosissimus, adeo ut in annis suis juvenilibus dilaniarit ursos, & Leones occiderit, Invictum quoque animi sui robur satis manifestè probavit, dum ingentem illum colossum & velut montem ex carne & ossibus compositum, Goliath inquam, gloriose prostravit, ac proinde nullo percellebatur timore, licet omnes adversus ipsum conjurassent mundi exercitus aut furiæ infernales ipsum lacessere niterentur unde ait: *Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum: Si exurget adversus me prælium, in hoc ego sperabo*: Et tamen adeo ad calumnias cohorruit, ut haud immerito se ab illis in transgressionis divinorum præceptorum barathrum se præcipitandum esse formidarit, unde Deum rogavit dicens: *Redime me à calumnijs hominum*: Sed quo fine id tanta cum animi anxietate à Deo petijt? *Ut custodiam mandata: Non tradas me calumniantibus me: Suscipe servum tuum in bonum non calumnientur me superbi.* S. Ambrosius hujus à Davide factæ deprecationis rationem reddit, dicens: *Qui enim opprimitur calumnia, non facile potest custodire mandata divina; tristitia necesse est plerumq; aut timori cedat, & affligatur, vel metu calumniæ, vel dolore.*

David. Psal. 26. v. 3. Psal. 118. v. 134. Ibid. v. 121. 122. S. Ambr. in Psal. 118. v. 134.

5. Sanct. Petrus Martyr furibundis obstinatorum hæreticorum insultibus invicto semper pectore restiterat, dura adversus infernum certamina sustinuerat, per tot adeo heroicos mortificationum & macerationum corporalium actus frequentes de semetipso reportarat victorias, & tamen amarissimum calumniæ illius bolum, quæ ipsi à calumniatore quondam materiali potius quam formali sine ulla malitia, sed potius ex vitæ regularis zelo injusta fuerat, aliquanto tempore deglutire non potuit; Nam ut ex historia ipsius passim omnibus

Exemplū de S. Petro Mart.

nota constat; cum S. Catharina, S. Agnes & S. Cæcilia ipsum aliquando in oratione absorptum in prupria ipsius cellula visitarent, voce adeo sonora eum ipso loquebantur, ut à quodam cellam ejus pertranseunte Religioso distincte audiri potuerint, qui proinde S. Petrum alijs quibusdam mulieribus in cella ejus associatum esse credens sanctum virum Dei in Capitulo publico accusavit, & aspere reprehendit: Cui accusationi S. Petrus dona cœlestia manifestato nolens aliod nihil respondit, quam quod se gravem profiteretur esse peccatorem; Superior autem id per inconsiderationem potius quam per malitiam factum fuisse credens, juxta regulæ rigorem minime quidem cum illo processit, nihilominus sanctus vir Dei passim apud omnes hac macula & labe defœdatus, in Conventum Jesi in carcerem conjectus fuit, ubi licet in virtutibus & maxime in conformatione voluntatis suæ cum divina habituatus esset, licet etiam ad quasvis corporis macerationes & mortificationes asperrimas jugiter anhelaret, nihilominus graviter de hac ei impacta calumnia lamentatus & conquestus fuit, nam *conturbat calumnia sapientem*, id est, ut multi sacri interpretes exponunt: *Dolore afficit, affligit, cruciat*, unde quia sibi videbatur quod Christus ejus minime justificaret innocentiam, coram crucifixo quodam plorans dixit: Cur me justam hanc calumniam sine causa patiente, nihil O Domine loqueris? Jam aliquot captivitatis meæ elapsi sunt menses, & tamen tu justificationem meam & causæ meæ patrocinium tibi minime vendicas? Cur me hanc infamiam tanto tempore sine ulla mea culpa sustinere permittis? Cui Christus è cruce respondit; Et ego, O Petre, quod peccatum commisi, ob quod in hoc patibulum configi meruerim? Meo velim exemplo deinceps in obvijs tibi ærumnis patiens esse discas, utpote quæ meis æquiparari nequaquam possunt: Quibus ea verbis vir Dei consolatus pariter & confusus remansit, de hoc sibi propinato calice se umquam conquestum fuisse erubescens, ideoque deinceps omnia adversa ea puto Dei amore patienter tolerare constituit, simulque se derivatam in ipsum ea hac calumnia confusionem & erubescentiam pro omnibus mundi hujus sceptris & regnis commutare nolle est protestatus.

Eccl. 7. v. 8.

S. Basilius Magnus in Epistola ad Patrophylum Episcopum infinitum suum prodit dolorem, quo cor suum ex ea calumnia sauciatum fuisse dicit, quæ eum secretæ cujusdam cum hæreticis intelligentiæ reum esse dicebat: *Ad tam inopinam & subitam immutationem animo perculsus, nec respondere quidem poteram, palpitabat enim mihi cor, & lingua me destruebat, manus stupebat, & plane patiebar, quod animo solet parum forti accidere.* Unde ubi nostra vulgata legit: *Calumnia conturbat sapientem*, septuaginta legunt: *Calumnia circumfert sapientem*; Pagninus, *Insanire facit*: Tigurina, *Ad insaniam adiget*: Aquila, *seducet*: Chaldæus: *Decipiet*.

S. Basil. Epist. 82.

Job & alij qui in finem disc. recensentur.

6. Job quidem nobis à spiritu sancto velut speculum quoddam & Idea patientiæ proponitur, utpote quæ in eo admirabiliter semper præfulsit, maxime vero in totali facultatum suarum jactura, in ruina domus, in filiorum strage, in totius corpori continuato ulcere & putrefactione, siquidem *à planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas*, deinque in improperijs ipsiusmet conjugis suæ: At vero, ut D. Chrysostomus sapienter notat, quando se ab amicis suis calumnijs impeti audivit, tunc ipsius quodammodo evanuisse patientia videtur: *Ubi vero exprobrare sibi amicos atque insultare vidit, & malignam de se existimationem facere, & dicere quod talia propter peccata pateretur; & malitia sua solveret ultionem, tunc demum turbatus est vir ille maximus, fortissimus.*

Isa. 1. v. 6.

D. Chrys. Hom. 15. in Matth.

7. Sara Raguelis filia, quæ junioris Tobiæ conjux fuit, septem sibi sponsos repentina morte, consequenter eripi conspexit, idque opera spiritus cujusdam tartarei, cui *Asmodæus* nomen erat: *Tradita fuerat septem viris, & Dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam*; & tamen inter omnes hasce infelicitates & funestos casus constans permansit, Divinæque voluntati acquievit, at vero quando temeraria & calumniosa ancilla ejus, ei quod sponsis suis mortem intulisset, temere nimis exprobravit (postquam enim illam juste reprehendisset, dixit ei: *Numquid & occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros*) ex tunc continere se non potuit, quin nimime contristaretur & doleret: *Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ, & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit neque bibit.*

Tob. 3. v. 8.

Ibid. v. 10.

Ibid.

8. Notandum quoque postquam Ecclesiastes caput quartum libri sui hisce verbis exorsus fuisset: *Verti me ad alia, & vidi calumnias quæ sub sole geruntur*, progrediatur dicendo: *Et lachrymas innocentium & neminem consolatorem, nec posse resistere eorum violentiæ cunctorum auxilio destitutos.* Apostolus itidem ad Corinthios scribens dicit; *Tentatio vos non apprehendat, nisi humana; fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis*; Equidem quidnam Apostolus his verbis dicere voluerit, non satis intelligo, quænam enim illa est tentatio, quæ adversus genus humanum directa non sit? ni fallor tamen, Apostolus his verbis dicere voluisse videtur, dari nimirum certum quoddam genus tentationum, quod vires humanas longe exsuperet, pro quo consequenter superanda opus sit spiritu plusquam humano. Unde S. Ambrosius super illa verba: *Libera me à calumnijs hominum*, dicit: *Non unum genus est nostræ afflictionis, est tentatio, & est calumnia, sed tentatio levior, calumnia gravior, siquidem tentatio potest esse calumnia, calumnia in se & tentationem habet, est humana tentatio, quam ferre possumus; calumnia autem gravis est.* Dicere igitur Apostolus voluisse videtur, quod aliæ quidem tentationes intra humanæ debilitatis sphæram tolerabiles sint, calumnia vero non item; *Et iden Dominus*, subjungit idem sanctus Mediolanensis Archipræsul, *quæ sunt graviora suscepit, & calumnijs appetitus, silentium detulit triumphale*; nimirum exemplo suo demonstrare voluit, quod inter calumnias non exasperari aut contristari, divinum quid potius, quam humanum in se contineat, quia *calumnia conturbat sapientem.*

Eccl. 4. v. 1.

1. Cor. 10. v. 13.

Psal. 118. v. 134.

S. Ambr. in Ps. 118. oct. 17.

9. Nemo est adeo rerum imperitus, cui eximia illa Moysis mitltas & mansuetudo non sit perspecta: *Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra*; Et tamen quando à Chore, Dathan & Abiron atrocem illam passus est calumniam, quasi sibi principatum populi, Aaroni autem fratri suo summum sacerdotium ambivisset: *Vexatus est Moyses propter eos, quia exacerbaverunt spiritum ejus*; nec continere se potuit, quin indignatione motus lamentaretur coram Domino, & humanum se pati sensum ostenderet: *Iratusque Moyses valde ait ad Dominum: Nec respicias sacrificia eorum; tu scis quod ne Asellum quidem umquam acceperim ab eis, nec afflixerim quempiam eorum.*

Num. 12. v. 3.

Psal. 105. v. 32.

Num. 16. v. 15.

Titelmann. in Ecclesiasten.

corum. Titelmannus super Ecclesiasten hoc Moyses exemplum in medium adducens dicit: *Ecce quomodo conturbatur à calumnia is, cui testimonium perhibet scriptura, quod vir mitissimus erat super omnes habitantes in terra; sed & alias populi murmurantis adversus se & Deum, calumnia eo adductus est, ut quasi cum Deo contendere videretur, dicens: Cur afflixisti servum tuum, quare non invenit gratiam coram te;* Demum vero illa Psalmistæ verba: *Exacerbaverunt spiritum ejus,* ad propositum nostrum explicans dicit: *Quod ipsius spiritum exacerbaverint, sua nimirum murmuratione contra Deum, & calumnia contra Moysen.*

Psal. 105. v. 33. 42.

10. Tametsi Jeremias Propheta adeo mitis & mansuetus extiterit mox tamen ut haue ab Hebræis passus est calumniam, quia eum populi sui traditorem esse, & Chaldæorum partes sectari insimularunt, siquidem urbis sanctæ prædicebat exterminium; continere se nequivit, quin de eis indignatus diceret: *Factus sum in derisum tota die, omnes subsannant me,* quibus verbis se unicum improperiorum ipsorum scopum & signum factum esse lamentabatur.

Jerem. 20. 7.

Jerem. 20. v. 7. Baron. An. 199. num. 7. De Vindicta calum.

11. In annalibus Ecclesiasticis de S. Narcisso Episcopo Jerosolymitano refertur, quod injuriose à tribus viris pessimis & perditis, qui ejus correctiones sustinere non valentes, cum ab eo se castigandos esse metuerent, de enormi quodam delicto calumniose accusatus fuerit, quæ ijdem eum juramento de S. Episcopo asseverebant. Unus namque illorum dixit: Si assertum ipsius delictum vere ab eo commissum non est, faxit Deus ut ab igne misere consumar; Alter quoque subjunxit, quod si ego mendacium in hac assertione edico, rogo Deum, ut corpus meum à turpi quodam malo sensim consumatur. Permittat Deus, inquit tertius, ut protinus oculorum lumine orbatus excæcer: si ita non est, ut dico; Et quidem tametsi nemo imposturæ huic fidem adhiberet, ob notam omnibus Episcopi puritatem & sanctitatem, ipse tamen reipsa ostendit, quam verum sit, quod sapiens ait: *Calumnia conturbat sapientem,* quia calumniam hanc æquanimiter sufferre non valens, ab hominum oculis se subducens in procul remotam quamdam ab hominum accessu se contulit solitudinem, ubi multis annis vitam solitariam duxit, absque eo quod ulli hominum locus moræ ipsius notus esset: At vero Episcopus vix etiamnum ab urbe sancta recesserat, cum ecce ira Dei protinus corripuit calumniatores, siquidem primus per dilapsum cœlitus ignem cum universa familia sua conflagravit, secundus à turpi quodam malo protinus correptus à capite ad calces usque infectus fuit. Tertius vero ob visa collegarum suorum supplicia perterrefactus, imposturam confitendo delictum detexit, adeoque de commisso compunctus fuit, ut amare & inconsolabiliter lachrymando oculorum suorum lumen amiserat.

12. Impius quidam Alexandri Magni parasitus nonnullis perversæ sectæ suæ hominibus solitus erat dicere: *Quodlibet crimen in quemvis intendite, ut maxime enim sanet vulnus qui læsus est, manet tamen cicatrix,* calumnia etenim unmquam adeo integre ac perfecte purgari & dilui potest, quin semper aliqua infamiæ præcedentis remaneat suspicio atque memoria. Alius quidam dicebat: *Rapite, spoliate tam amicos quam inimicos, nam ut qui spoliati sunt sic agunt apud Principem ut restituere cogamur, semper tamen aliqua præda portio remanebit apud nos.* Ad hæc quotquot sunt virtuosi & perfectionem zelantes homines, quando de falso diffamari & calumniari audiunt, hoc insuper considerant, quod eo ipso honor quoque Dei enormiter læ-datur; utpote cui per exactam divinæ legis observantiam intimè sunt conjuncti, atque ideo non contristari aut non affligi non possunt, non solum propter respectum ad se, verum etiam propter injuriam & contumeliam Dei.

DISCURSUS. II.

ARGUMENTUM.

Calumnia cor vulnerat calumniati, idque ex factis nonnullis B. Henrici Susonis, & quibusdam scriptura exemplis probatur: Considerantur etiam mala quædam quæ ab illa derivantur: Denique Diabolus primus illius author esse ostenditur, utpote cujus nomen idem significat, quod calumniator.

THEMA.

Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius. Ecclesiast, c. 7. v. 9.

1. Ecclesiastes non solum calumniam ad sapientem turbandum sufficere dicit, verum insuper subjungit: *Et perdet robur cordis illius;* Quæ verba à S. Gregorio Thaumaturgo bene ponderata, idem significant, ac si diceret: *Generosam illam ac densam virtutum sylvam extirpare molitur:* Calumnia enim ut plurimum personas virtutum & meritorum divites quam maxime infestat illasque inæstimabilibus hisce thesautis spoliare contendit: *Est & alia miseria in humanis, summum hoc malum calumnia, quæ sapientum maximè animabus insidiatur.* Socrates quoque ait: *Calumnia & invidia alios multos viros bonos peremit hactenus, & arbitror perimet.* Tigurina legit: *Calumnia frangit cor sapientis præclaris dotibus ornatum;* quod non ita intelligendum est, quasi illud totaliter dejiciat & prosternat, sed quod illud concutiendo magno periculo exponat. Unde David de divina providentia se nonnihil conqueri posse putabat, quando videbat quod justitia vindicativa justas impijs non infligeret pœnas, dum adversus innocentes prævalebant: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns.*

Calumnia virtuosos infestat. S. Greg. Thaumaturgus.

Socrates in Apol. apud Platon. Tigurina.

Psal. 72. v. 2. Ibid. v. 3.

2. Titelmannus super hunc Ecclesiastici textum ita scribit: *Si de perfecte sapiente & in sapientia stabilito intelligamus, conturbatio illa non dejiciens, sed tantum vexans & affigens accipietur, perdere dicitur calumnia robur cordis illius, non quod in totum auferat, sed quoniam conturbat, & quasi infirmat ad tempus vigorem & tranquillam dispositionem cordis ejus.*

Titelm. in Ecclesiast.

Et tranquillum cor inquietat.

3. In vita B. Henrici Susonis legitur, quod coram certo quodam crucifixo, juxta quem multa vota ex cera facta, plurimæque candelæ suspensæ hærebant, orationem suam solitus fuerat facere, cumque tam vota quam candelæ die quadam simul & semel furtivo sublatæ fuissent, tota culpa in virum Dei conjecta fuit eaque tanto videbatur in eo certior, quando puella quædam septennis se huic ab ipso patrato furto præsentem fuisse ajebat. Porro fama hæc, seu potius infamia sancti, in tantum divolgata fuit, ut omnes adversum ipsum tumultuantes, severam de ipso pœnam sumendam esse statuerint; Dicit autem Historia: *Ut hæc ille percepit, valde extimuit, licet plane innocentem se nosset, atque alto cordis gemitu dixit ad Deum: Quandoquidem me pati necesse est mi Domine, si Cruces ejusmodi mihi evenire permitteres, quæ me non*

Bollandus T. 2. 25. Januar. c. 25. n. 64.

Exemplum. 1.

non dehonestarent, ferrem eas equidem patiens ac lubens, atqui ea te permittente mihi accidunt, qui meam extinguunt famam, mihique acerbissima sunt; Non obstante igitur quod austerissimas faceret pœnitentias, quodque in virtutibus solide stabilitus ad patiendum pro amore Dei sui anhelaret, nihilominus prout ex hac historia, & alijs quas infra referemus clare liquet, in patientia solide consistere non poterat, sed ad stellas usque lamentans conquerebatur.

4. In territorio quodam valde populoso, crucifixus quidam ostendebatur lapideus, veram Christi, ut ajebant, statuam perfecte referens, ad quam quia in die quodam Quadragesimæ sanguinem manere videbatur, appropinquans sanguinem digito suo abstersit, eundemque multis in testimonium monstravit, cumque populus ad miraculum istud videndum ingenti numero concurrisset, mox à malignis calumniatoribus vox publica passim divulgata est, figmentum hoc ex suo inventione excogitatum fuisse eo fine, ut auram sibi popularem acquireret, gentesque colligeret, ad congregandam & accumulandam sibi in satisfactionem avaritiæ suæ eleemosynam; pessimusque hic de persona ejus formatus conceptus adeo prævaluit, ut non obstante evidenti ipsius innocentia fugerit, cumq; ad inferendam ei necem eum ubique quærendo insectarentur, nec tamen assequi possent, ut eum quovis modo potestatis suæ facerent ingens cum adducentibus constituerunt præmium ut severissimum de eo sumerent puniendo supplicium, sanctus autem vir Dei ad instar alterius Publicani præ nimia verecundia & Luc. 18. v. 13. confusione *nolebat nec oculos ad cælum levare.* Neque hic imposturæ adversus eum adductæ steterunt, quibus Deus illum affligere & exercere disposuerat, dum enim in Germaniam inferiorem ubi Capitulum Provinciale celebrandum erat, concederet, duo Religiosorum sui ordinis scientia & æstimatione apud Eccl. 7. v. 8. homines conspicui ipsum calumniati sunt, *calumnia autem conturbat sapientem, & perdit robur cordis illius*, quis enim cum universis Inferni furijs dimicare ausit? Et ideo audite quanto ad hasce calumnias timore perculsus contremuerit: *Adductus est corde tremulo ad judicium, & inter alia multa etiam eo nomine delatus est, quod (ut ipsi ajebant) libros hæresi infectos conficeret, quibus omnis circumquaq; regio depravaretur, hac de causa acriter objurgatus est, multaq; ei minas intentarunt*, fuitque adeo vehemens animi & cordis ejus afflictio, ut ardentissima quadam febre, cum acerbissimis symptomatibus conjuncta correptus, ad extremum usque vitæ perductus fuerit, *perdidit robur cordis sui*, siquidem ad Deum conversus dixit: *O Deus justissime, qui exhaustum corpus meum, tam intolerabili prægravasti dolore, & cordis penetralia ingenti probro ac ignominia affixisti; adeo, ut jam totum me foris & intus vehemens angor occupet, quando tandem, Pater pijssime satis tibi afflictus videbor? quando tandem percutere desines?*

5. Alia quadam vice nova quædam contra eumdem virum Dei impostura sparsa fuit, qua venenum ab ipso hominibus propinari falso dicebatur, siquidem multi ijs in locis toxico infecti moriebantur; nemo tamen sceleris hujus author sciri aut deprehendi poterat; Qua fama B. Henricus perculsus fugit, hacque fuga violentam hominibus suspicionem ingerebat, ut apparenter saltem criminis illius reus censeri posset; Nonnulli ipsum in Rheni flumine submergere volebant, quibus Ibid n. 73. 3. tamen se alij opponebant, dicentes; *Nam flumen omne impurus hic latro inficiet, satius est, ut flammis exuratur;* At Rusticus quidam præ cæteris audentior atque ferocior, arrepta hasta in conspectum populi prodiens dixit: *Nulla poterit hæreticus iste probrosiori morte affici, quam si hac eum hasta medium transfigam, perinde ac configi solent bufones;* Enimvero adstantium nullus ad innocentis viri defensionem os suum aperire audebat, populi adversus eum tumultuantis furiam nimium formidantes, cum vero noctu crepusculum invalesceret, nescio quomodo ab oculis eorum declinans, subque densam quamdam sepem se subducans, hisce Deum verbis alloqui cœpit: *Oculos tumescentes ad cælestem Patrem erigens*, ait: *O Pater indulgentissime, quando tandem misero feres auxilium hic in angustijs laboranti? In prœmortuo corde meo nulla vivendi spes reliqua est, prorsus jam emoriendum mihi, sive in aquas demersæ, sive flammis conflagranti, sive lancea confixo;* Dumque hæc suspiria & gemitus sacerdos quidam haud procul absens inaudisset, ipsum in domum suam recepit, interque densas noctis tenebras opem ipsi tulit, ut ab hac se indignatione subducere perque fugam istam iram hanc popularem evadere posset. Ex quibus imposturis evidenter licet colligere, quam verum sit, quod *calumnia conturbat sapientem, & perdat robur cordis illius.*

6. Commentator quidam nuperus super hæc Ecclesiastis verba scribit: *Hoc dicto docet Salomon,* Joan. Ferus in Eccles. *pleraque vitia in nobis latere, quæ tamen habita* Jerem. 17. v. 9. *opportunitate se produnt, non enim sine causa dictum est: Pravum est cor omnium & inscrutabile:* Item: Calumniis sufferri nequit. *Nemo scit quid sit in homine, nisi spiritus hominis, imo homo seipsum nescit, videtur sibi probus, sed habita occasione cadit, videtur patiens, multa etiam potest sufferre, præter calumniam, hic se prodit natura.* Quem mihi daturi estis in adimpletione præceptorum, consiliorumque Evangelicorum zelantiorem Paulo Apostolo? Salvator noster apud Sanct Matthæum modum præscripsit, à sequacibus suis dum ab alijs contumelias & calumnias patiuntur observandum: *Ego autem dico vobis*, inquit, Matth. 5. *non resistere malo, sed si quis te percusserit in dex-* v. 39. *teram maxillam tuam, præbe illi & alteram*, fieri ne potest ut S. Apostolus istud Salvatoris præceptum ignoraverit? Nequaquam, cur igitur ex jussu Ananiæ summi sacerdotis alapa percussus, indignabundus respondit: *Percutiet te Deus paries* Act. Apost. *dealbate?* Scitisne hujus in Apostolo impatientiæ 23. v. 3. causam; non id fecisse credendus est, quod non libenter hanc contumeliam & injuriam pro Christi amore sustinuerit, imo illas pati unice desiderabat, quod verum esse comperietis si secundæ Epistolæ ad Corinthios cap. 11. attente legeritis; in hac autem occasione de qua loquimur, ostendere nobis in se voluit, quam vera sit illa sapientis sententia, qua dicit: *Calumnia conturbat* Eccl. 7. *sapientem, & perdet robur cordis illius;* Hic enim v. 8. de calumnia & impostura ipsi negotium erat, qua à persecutoribus suis, & ipsomet summo sacerdote fautore ipsorum affectus fuerat, ac proinde patiens esse non potuit, licet idem ille esset, qui de seipso protestatus fuerat: *Superabundo* 2. Cor. 7. *gaudio in omni tribulatione nostrâ.* Unde su- v. 4. prædictus Commentator dicit: *Hic vides quanta* Joan. Ferus *pestis sit calumniator, ut non abs re Diabolus dictus* ibid. *sit calumniator.*

7. Ad ostendendum quam sit calumnia, ad ani- Potens ad dejiciendum. mam aliquam, quantumvis illa perfecta sit & sancta, dejiciendam potens machina, efficacius argu-

mentum

mentum ad luci nequit, quam si ostendatur, quod hostis ille tartareus ad omnia vitia attentanda instigator incessabilis, non sibi vendicarit nomen superbi, gulosi, fornicatoris, aut homicidæ, sed calumniatoris; Primus enim & præcipuus calumniæ inventor & author fuit serpens ille Diabolicus, qui apud protoparentes nostros Deo invidiæ crimen falso imputavit, quæ illis gloriam, & omne bonum ipsorum diceebat invidere, & ideo esum fructus arboris scientiæ boni & mali illis interdixisse: *Cur præcepit vobis Deus, ut non comederetis de omni ligno Paradisi? scit enim Deus quod in quacumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij, scientes bonum & malum.*

Calumniæ author Dæmon.

Gen. 3. v. 1. Ibid. v. 5.

Ps. 71. v. 4. S. August. ibid.

8. S. Augustinus super illa verba Psalmistæ: *Et humiliabit calumniatorem*, dicit: *Nullus melius quam Diabolus hic calumniator agnoscitur: Calumnia ejus est: Numquid frustra timet Job Deum?* Aptius vero ad propositum nostrum Euthymius inquit: *Calumniatorem, Diabolum nimirum, qui Deum ipsum prima calumniatus est, invidiæ illum vetuisse afferens, ne homines de ligno sumerent, & qui nunc passim etiam omnes calumniatur, unde juxta nominis Etymologiam verè ac propriè Diabolus nuncupatur, idem enim est græcis diabolus, quod latinis calumniator.*

Job. 1. v. 9. Euthym. ibid.

9. Scipio denominatus est Africanus eo quod Africam subjugasset, eodem modo dicere possumus, quod Dæmon calumniator appelletur; quia nimirum per imposturas & falsas accusationes in multis cæteroquin exemplaribus rigorem, spiritum & confidentiam in Deum tollere, vel saltem magna ex parte perdere nititur; *Perdet robur cordis illius*, id est, ut Lyranus ait: *constantiam virtutum, si multum invalescat, quasi dicat: Propter hoc sapiens debet se armare contra impetum hujus invalescentiæ, ad quod maxime facit divinum adjutorium per orationem*; ac proinde advertendum est, quod immediate post orationis mentionem faciat: *Melior est finis orationis, quam principium.* Hugo Cardinalis verba illa: *Perdet robur cordis illius*, ita explicat: *Id est, virtutem fiduciæ & magnanimitatis ejus, dum enim considerat tot calumnias justis & innocentibus irrogari, & se non posse resistere, & Deum non statim subvenire, deficit in seipso.*

Eccl. 7. v. 8. Lyranus in Ecclesiast.

Eccles. 7. v. 9. Hug. Card. in Eccl.

10. Et quidem tanto est calumnia formidabilior, quanto certius est, quod non solum corpus sauciet; mortalibus illud persæpe involvendo periculis: Sed longe damnosius honorem viri & reputationem quæ super omnia hujus mundi bona æstimanda venit. Unde cum Theoridas ensem suum super silice vertendo & revertendo limaret & acueret interrogatus an acies ensis ad vulnerandum valida esset, merito respondit, validior calumnia: *Gladium in cote subigens, cum interrogaretur, acutusne esset, respondit: Acutior quam calumnia.*

Plutarch. in Apop. Lac. p. 221. c.

11. Inter alia pessima infortunia, & maledictiones, Divinæ legis transgressoribus in libro Deuteronomij imprecatas, una est valde considerabilis & magni ponderis; Dicitur enim: *Omnique tempore calumniam sustineas, & opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te*; Et paulò post repetit: *E fit semper calumniam sustinens.* Moyses calumniæ nomen oppressionis attribuit, dicens: *Non facies calumniam proximo tuo, nec vi opprimes eum.* Spiritus sanctus per os ejusdem sapientis in Proverbijs illa sub hisce terminis circumscribit: *Jaculum & gladius; & sagitta acuta homo, qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.*

Deuter. 28. v. 29. Ibid. v. 33.

Levit. 19. v. 13.

Prov. 25. v. 18.

Interlinear.

12. Ubi vulgata nostra legit: *Perdet robur cordis illius*; Interlinearis Glossæ loco adjicit: *Refrigescet Charitas multorum*, quòd optime cum illa expositione S. Bonaventuræ consonat dicentis: *Perdet robur cordis, id est, fortitudinem Charitatis*; cum enim vigor, virtus, robur, vel etiam sanctitas & perfectio animæ in Charitate consistat, hæc autem inter calumnias plurimum periclitetur merito sapiens dicit quod *Calumnia perdet robur cordis illius*; Unde nisi Deus nostri sibi vendicet protectionem, nosque defendat, de calumniatoribus, aut vindictam sumat, aut supplicia decernat, sancti, quantumcumque etiam sint virtuosi, contristantur, & tametsi interius multos eliciant mansuetudinis actus, suisque calumniatoribus ex corde ignoscant, nihilominus quin in re adeo delicata tantique pretij, quanti honor est & reputatio, læsos se esse conspiciunt, semper aliquis justi doloris & indignationis sensus reliquus manet, suscitaturque adversus calumniatores facili negotio aliqualis animi rancor & amaritudo, nam ut D. Chrysostomus scribit: *Sicut benedicere & laudare amicitiæ principium est, sic & maledicere & calumniari inimicitiæ & odij & injuriarum, atque infinitarum discordiarum materia.*

S. Bonav. ibid. Calumnia Charitatem minuit.

D. Chrys. Hom. 3. ad pop.

13. Verum enimvero ut discursus hic noster ad eumdem B. Henricum Susonem denuo redeat, sciendum est quod die quodam post diluculum matutinum visionem quamdam habuerit, quasi in loco quodam, ubi inchoandum erat Divinum officium, constitutus audisset, quod officium cantaretur de communi Martyrum, licet festum Martyris ea die non occurreret, ipsoque Clericos monere satagente, ut officij qualitatem mutarent, siquidem dies ille nullius Martyris festivitati sacer esset, tale à quodam sibi ignoto responsum retulit: *Etiam hodie Deus suos habet martyres, tu prepares te*; Unde novas sibi adversitates præparari intelligens: *Totus corde contremuit, atque! Eheu pie Jesu, cursusne Cruces ferenda sunt.* Hæc autem crux in nova quadam impostura & calumnia consistebat, quæ ei à malevolis præparabatur; fuitque talis: Cum enim conversionis animarum se semper avidum ostenderet, petulans quædam & versipellis mulier ad eum accessit, *cor lupinum sub honesta, ut videbatur, conversationis tegmine gerens*, quæ malitiam suam adeo dissimulare noverat, ut sanctus nihil de ipsa suspicari posset; Quia vero mulier illa paulo ante in turpe carnis peccatum lapsa pepererat, innocentem virum Dei hujosce prolis Patrem esse insimulare volebat, prout postea reipsa fecit: Cum enim B. Henricus ejus audisset Confessionem præter salutaria monita quæ ei sub confessione suggerebat, egregia quoque vitæ temporalis ei procuravit subsidia, idque eo potissimum fine, ut illam hac ratione à turpis vitæ consuetudine penitus aliquando diverteret, quam tamen ipsa etiam dum hisce sibi procuratis frueretur subsidijs, plusquam alias umquam continuabat, quod sanctus tandem intelligens, se quidem id scire dissimulavit, subsidia tamen temporalia, quæ antea illi subministraverit, subtraxit, quod pessima illa mulier videns, sancto viro Dei, ipsum hanc erga illam aliquamdiu ostentam duritiam & inhumanitatem, insigni pœna luiturum esse indicari fecit, *nam si emolumentis, quæ ex ipsa caperet, fraudaretur, ipsum pœnas luiturum, daturumque se ei puerulum, quem ex seculari viro haberet, cujus ipsum vellet genitorem affirmare, atque ea ipsa tantum se illi ignominiæ notam inusturum, ut ubivis locorum pessime diffamaretur: Calumnia conturbat sapientem, & perdit robur cordis illius*; Historia autem vitæ ipsius factum istud ulterius prosequens dicit: *Satis ille his verbis consternatus fuit, stansque secum tacitus, ex imo ingemiscens pectore, intra se dixit: Angustia*

Patientiam dejicit. Bolland. T. 2. 25. Jan. c. 40. n. 118.

mihi sunt undique, & quo me vertam ignori; Si enim hoc egero va mihi est: Si autem non egero iterum va mihi est, atque ita totum me angustia obsident, ut obruere me possint: Cum vero B. Henricus pessimæ huic & malignanti furiæ infernali consuetam negaret eleemosynam, ipsa confestim eumdem ubique & maximè apud Religiosos diffamare cœpit, puerum hunc naturalem Henrici prolem esse affirmando: *Id medullas cordis & anima ejus penetrabat, ibatque in seipso tabescens præ miseria & angustijs, duxitque noctes insomnes & molestos dies, brevisque somnus ejus terroribus permixtus erat; suspexit ergo lamentabili vultu, & profundis suspirijs ad Deum,* & ait: *En adest Domine, tempus illud miserabile, adest hora mea, quinam petere immensas cordis mei pressuras perpeti.* Cumque coram Deo multum lamentatus fuisset de infamia, quæ respectu ipsius licet innoxij in Dominicanam religionem redundabat, tandem subjunxit: *O angustias cordis mei.* Amici quoque coram quibus pro aliquo angustiarum suarum sublevamine se lamentando latius aperiebat, plusquam ullus aliorum scandalizati amicitiæque ejus renuntiatores turpe hoc delictum ei exprobrabant, dicitque Historia: *Ea verba per intimas cordis ejus medullas ferebantur &c.* Ex ijs igitur quæ hactenus adduximus perspicue videtur, quantum calumnia cor viri, quantumvis ille magnanimus & constans sit, perturbet & exanimet: Vere igitur sapiens dicit: *Calumnia conturbat sapientem, & perdet robur cordis illius,* id est, ut Dionys. Carthus. exponit, *patientiam ejus dejiciet.*

Dion. Carth.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

De virtute, merito, & æterna remuneratione eorum, qui calumnias fortiter & patienter sustinent,

THEMA.

Beati estis cum maledixerint vobis, . . . & dixerint omne malum adversus vos, mentientes propter me. Matth. cap. 5. v. 11.

Beati qui patienter Calumnias sustinent. Matth. 5. v. 3. & seqq.

1. SAlvator noster apud S. Matthæum in principio cap. 5. de modo ad regnum cœlorum perveniendi disserens, in octo à se recensitis beatitudinibus varias ad cœlum vias nobis demonstrat: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum; Beati mites; Beati qui lugent: Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, Beati misericordes; Beati mundo corde; Beati pacifici; Beati qui persecutionem patiuntur.* Observandum vero est, quod dum de calumnijs & imposturis ejus amore patienter tolerandis disserere cœpit, ad Apostolos se convertens, eum ijs solis locutus fuerit; prius enim loquebatur ad turbas: *Videns Jesus turbas ascendit in montem,* adeoque de beatitudinibus disserens conversus ad populum: At vero quando de virtute quadam adeo heroica, qualis est tolerantia & patientia constans sub injustis calumnijs exhibita, loquendi phrasi mutata, solos scholæ suæ discipulos est allocutus. Unde S. Thomas ait: *Instruxit generaliter de ijs quæ erant perfectionis, hic sermonem ad discipulos dirigit, dicens: Beati estis cum maledixerint &c.* quasi illis dicere voluisset, Calumnias patienter sustinere, ex eisque fructum reportare, non est cujuslibet, sed illorum dumtaxat, qui in statu perfectionis consistunt; unde eisdem subjunxit: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis.*

Ibid. v. 1.

S. Thom. in Matth. Matth. 5. v. 11.

Ibid. v. 12.

Dion. Carth. in

2. Dionysius Carthusianus super illa verba: *Mentientes propter me,* hanc adjicit glossam; *Varia crimina vobis impenendo, non veraciter sed mentientes, id est, mendaciter vos accusantes;* ex qua oppositione perspicue colligitur, quod eo loco Salvator noster de imposturis & calumnijs loqui intendat, quas ultimo loco reponit, per hoc indicare volens quod eminentia perfectionis in hac tolerantia & patientia sub calumnijs amore Dei exercitata specialissimè consistat: Nec sine mysterio de calumniarum patienti tolerantia loquens, mentionem facit beatitudinis; *Beati estis,* & repetit: *Merces vestra copiosa est in cœlis,* quia ut Rabanus ab Hugone Cardinali & S. Thoma citatus notat: *Nescio quis nostrum hoc implere possit, ut laceretur opprobrijs fama nostra, & nos in Domino exaltemus, hoc qui vanam sectatur gloriam, implere non potest,* quasi vellet dicere: Ad hoc ut quis in hac calumniarum tentatione positus constans perseveret, & non labatur, alia quam regni cœlorum promissa remuneratio minime sufficit.

c. 5. Matth.

Matth. 5. v. 12. Hug. Card. ibid.

3. Interpres quidam modernus hanc Christi promissionem bene ponderans, ita scribit: *Summa beatitudo est, pro Christo, pietate & virtute, patienter & generose, imo & hilariter ferre calumnias, in hoc situs est apex divinæ, Christianæque virtutis ac perfectionis,* adducit sancti sui Fundatoris exemplum, qui in Constitutionibus societatis *Regul. 11. summarij Const.* hanc suis calumniarum sufferentiam imponit, eo quod in virtute illius Christo Salvatori nostro vere conformemur.

Cornel. à Lapide ib. Christo conformamur.

4. Certus quidam sacer interpres ingeniose observat, quod Aaron Moysen rogans ne ob calumniam et ab Aarone & Maria sorore ejus impositam indignaretur, eumdem fratrem suum Dominum appellarit: *Ait ad Moysen: Obsecro Domine mi, ne imponat nobis hoc peccatum, quod stulte commisimus,* quonam quæso mysterio eum tunc primum, & non antea in tot alijs occasionibus, in quibus opera adeò heroica patraverat, Domini nomine honorare voluit? Respondetque idem interpres; *Homine fit major, qui calumniantium linguas sustinet.*

Novarin. Hominibus majores. Num. 12. v. 11.

5. S. Hieronymus ab æmulis suis graviter calumniatus fuit, quod cum Paula & Melania, quas in via spiritus & perfectionis instruebat, commercium haberet haud satis honestum; Auscultemus obsecro hunc sanctum Doctorem in quadam Epistola sua ita scribentem: *Maleficum quidam me garriunt, titulum fidei servus agnosco, Magum vocant & Dominum meum Judei, seductor & Apostolus dictus est, tentatio me non apprehendat nisi humana,* quasi dicere vellet, calumnia tentatio quædam est, quæ vires humanas longè excedit; unde colligitur cum qui inter calumnias constans est, nec quidquam movetur, virtute divina se pollere demonstret. Sanct. Hieronymus de promissione Salvatoris ijs qui inter calumnias patientes sunt, facta, loquens dicit: *Quotam partem angustiarum perpessus sum, qui Cruci milito? infamiam falsi nominis imputarunt, sed sese per bonam & malam famam perveniri ad regna cœlorum,* indubitata enim promissio est, qua dicitur: *Merces vestra copiosa est in cœlis.*

L. 3. Epist. 4. Ascle. Virtute pollent Divina.

6. In vita S. Catharinæ Senensis legitur, quod dum sancta hæc virgo infirmæ cuidam mulieri inserviret, quæ Gangræna laborabat in pectore, quæ eam sensim devorabat, adeoque intolerabilem exhalabat fœtorem, ut nullus vicinus ei appropinquare posset, sancta hæc virguncula charitate & compassione mota ei nihilominus die ac nocte per multa obsequiorum genera inservierit indefesse, adeò ut os suum per egregiam & heroicam mortificationem puteolenti, & fœtidissimæ huic plagæ infixerit:

Exemplum. Vita l. 2. c. 8. Paul. Froger.

rit? At verò Dæmon insignem hujus virginis virtutem tolerare non volens, infirmam hanc mulierem ad sanctam de inhonestate & impudicitia calumniandam fortiter instigavit, quæ proinde Catharinam impudicam & lasciviam mulierem esse per totam civitatem, divulgavit, adeoque accusationes suas probabilitate quadam coloravit, ut calumnia illa etiam sui monasterij sororibus haud incredibilis appareret. *Beati estis cum maledixerint &c.* Porro sancta virgo tametsi ab hac macula profunde in corde suo vulnerata esset, eidem tamen suæ calumniatrici infirmæ omni cum possibili punctualitate & charitate deservire non destitit, at vero quia *calumnia conturbat sapientem*, sancta virgo cellam suam ingressa ad orationem se accinxit, in eaque coram cœlesti sponso amicabiliter, quod suam non defendisset in gravi hac calumnia innocentiam, conquesta fuit, cui proinde in eodem temporis momento Dominus visibiliter apparuit, in dextera coronam ferens auream pretiosis gemmis & margaritis præclare ornatam; in sinistra verò aliam ex acutissimis spinis inter se complexis intextam, eique dixit: Scito ô mea filia dilectissima, te diversis temporibus ambabus hisce coronis coronandam esse, verumtamen ex nunc alterutram ex illis, quæ magis tibi placuerit, eligito, libera enim tibi alterutrius illarum datur optio & electio, cogitat verò, quod si in hoc mundo coronam tibi spineam elegeris, aureum hoc diadema tibi reservabitur in altera vita (ecce tibi quam verum sit, quod Christus ait, *Merces vestra copiosa est in cœlis*) quod si verò manum tuam in hoc præsenti tempore ad coronam extenderis auream, spineam utique habebis post mortem; Sancta igitur virgo coronam sibi spineam ingenti cum aviditate elegit, eamque apprehendens tanta cum violentia capiti suo adstrinxit, ut interius à puncturis transfixa dolorem per multos dies senserit atrocissimum. Observandum est autem, quod receptus in Ecclesia usus sit, sanctam hanc virginem repræsentandi veluti cinctam in capite corona seu serto spineo ut per hoc nobis insinuetur, quod inter cætera gloriosa hujus virginis merita, heroica illa inter calumnias exhibita æquanimitas & patientia præstantissimum sit, quodque sanctam hanc virginem vel maxime gloriosam reddidit, atque conspicuam, quæ etiam paulò post cum immortali gloria sua ab hac impostura & calumnia justificata & purgata fuit.

S. Joan. Climac. in Scal. Parad. gr. 4. de obed. n. 37.

7. Sanct. Joannes Climacus *in scala Paradisi* Monachum quemdam diuturno tempore asperrimis calumnijs impugnatam fuisse scribit, quas tamen cum generosa quadam constantia æquanimiter toleravit, sed audite quanto id cum lucro suo fecerit: *Hic generosus Abacyrus*, inquit prædictus Climacus, *biennio postquam adveneram excessit è vita, patres jam jam è vita abiturus intermorituris vocibus allocutus: Grates, grates Domino & vobis, à quibus salutis mea causa à Dæmonum insultibus decem ecce & septem annos liber fuit*; causa autem cur à Dæmonis tentationibus exemptus, & meritis plenus tanto cum jubilo mortuus fuerit, hæc unica fuit, quia videlicet per quindecim annorum curricula, horrendis calumnijs fuerat impetus. *In memoria æterna erit justus*, inquit Psalmista, sed quam ob causam tam constans ejus erit memoria? *Ab auditione mala non timebit.*

Ps. 111. v. 7.

Constantibus in calumnijs patienter tenendis cœlum promittitur.

8. Ex quadam sancti Ambrosij glossa, quam adfert super Epistolam 2. ad Timoth. cap. 4. clatè satis deducitur, magnum futuræ requiei æternæ, & retributionis cœlestis pignus in novissimo judicij die habituros illos, qui in sustinendis patienter impiorum persecutionibus & calumnijs constantes fuerint, Sanctus enim Archipræsul super illa Apostoli verba: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, &c.* ita scribit: *Pressuras & tribulationes sibi illatas defensionem suam nuncupat, passio enim Christianis vita est, & persecutio defensio, persecutio enim illata pro justitia, defendet illum in die judicij, reos constituens perfidos.* Legatis Apocalypseos caput 2. & de Episcopo illo Smyrnensi scriptum invenietis: *Scio tribulationem tuam, . . . & blasphemaris ab his qui se dicunt Judæos esse & non sunt, sed sunt Synagoga Satanæ*; ubi Angelicus Doctor legit: *Diffamationem sustinet, quod est pati blasphemiam*, quo sensu etiam Sanct. Paulus dicit: *Blasphemamur & obsecramus*, ubi D. Chrysostomus inquit; *Nemo potest dicere quod hæc agrè feramus, aut persequentes accusemus, contrarijs enim qui nos calumniantur, remuneramur*; at verò ad præfatum Episcopum ut redeamus, dicite sodes quodnam vel quale fuit præmium illud, quod ei pro exercita in calumnijs constantia promissum fuit? *Nihil horum timeas quæ passurus es, ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, ut tentemini, & habebitis tribulationem diebus decem; Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

2. Tim. 4. v. 16.
S. Ambr. ibid.
Apoc. 2. v. 9.
S. Thom. ib.
1. Cor. 4. v. 13.
D. Chrys. ibid.
Apoc. 2. v. 10.

9. Legatur obsecro certamen illud mirabile, quod Joseph cum impudica Putipharis conjuge subijt; Etenim hæc ejus Domina & patrona erat, ipse verò servus & mancipium ejus, & tamen licet pudicitiæ suæ thesaurum illæsum & illibatum conservasset, inique à Domina sua calumnijs gravissimis commaculatus fuit, ipse verò quia ab impostura Dominæ suæ se non defendit, sed potius eamdem per tot annos generosa cum æquanimitate toleravit, tandem loco præmij ad Ægypti solium regium promoveri meruit. Qualisnam fuit illa benedictio, quam Pater ejus illi impertitus fuit? *Sedet in forti arcus ejus, & dissoluta sunt vincula brachiorum & manuum illius*; ubi Chaldæus legit: *Positum est aurum super brachia ejus*, sed qua ratione factum est quod digiti & brachia ipsius, auro contecta fuerint? Cajetanus ait: *Herus & Domina sagittaverunt Joseph, sagittis infamia & cruciatus, sed ipse fortiter restitit in arcu suo, ita quod immotus fuit animus ejus, hujusmodi enim arcu pugnavit, cum Domina sua: & inde secutum est, quod brachia illius ornata sunt auro*; quasi dicere vellet: Non ob merita conservatæ & defensæ castitatis, sed propter æquanimitatem & patientiam, qua in calumnia illa dissimulanda usus fuit, ad regnum est sublimatus.

Gen. 49. v. 24.
Chaldæus.
Cajetan. ibid.

10. Advertendum quoque est, quod de eodem Josepho calumniato, quando tamquam lascivus adulter in squalido carcere sub catenis, compedibus & manicis ferreis ingemiscebat, sacer textus dicat: *Fuitque Dominus cum eo*, potius contrarium asserendum fuisse videbatur, siquidem Deus per tot annos illum à falsa hac impostura nequaquam purgavit aut exemit; & tamen verisimile est, quod Deus semper illi adstiterit, nec umquam deseruerit, siquidem sacer textus ait: *Descenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum.* Scitisne causam cur illum à calumnia tutatus minimè fuerit? Nimirum ex quo illum ad regnum cœlorum prædestinaret, simulque in terris ad coronas, & sceptra sublimare voluit, viam illi pariter demonstravit qua ad illa omnia pervenitur; nimirum æquanimem calumniarum tolerantiam: *Beati estis cum maledixerint &c.* quoniam merces &c. unde in libro Sapientiæ de eodem Joseph dicitur: *Venditum justum non dereliquit, sed à* pecca-

His Deus assistit.
Gen. 39. v. 2.
Sap. 10. v. 13.
Ibid. v. 13.

Ibid. v. 24.

peccatoribus liberavit eum, descenditque cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit illum, donec offerret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos qui eum deprimebant, & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam; ubi vulgata nostra legit: Dominus erat cum illo. Chaldæus legit: *Verbum Domini erat in auxilium ejus*, id quod cum illis verbis consonat, quibus dicitur; *Eloquium Domini inflammavit eum*. Joseph Historicus Hebræus de eodem Joseph Patriarcha ita scribit: *Vinculorum necessitatem tacitus una spe consolabatur, nimirum Deum potentiorem esse his, qui se vinxerant, cujus providentiam est expertus.*

Psal. 104. v. 22.
Joseph. Hebr. l. 3. Antiquit.

Benedict.

11. Quænam calumnia magis temeraria uspiam excogitari poterat, quàm fuerit illa quam Semei Davidi impingere conatus fuit? Constat enim Davidem non solam nullius ex stirpe Saulis effudisse sanguinem, verum insuper ab hoc invidu persæpe ad necem fuisse quæsitum & destinatum: *Mittebatque lapides contra David, & ita autem loquebatur Semei cum malediceret Regi: Egredere, egredere vir sanguinum, & vir Belial, reddidit tibi Dominus universum sanguinem domus Saul, quoniam invasisti regnum pro eo.* Omnes quidem Davidem circumdantes & defendentes armati exercitus in procinctu erant, ut temerarium hunc calumniatorem minutim discerperent, at David id eis prohibuit: *Beati estis cum maledixerint &c. Dimitte eum ut maledicat, Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David, Dimittite eum ut maledicat*; at verò quamnam David ex hac tolerantia sperabat remunerationem? *Si forte respiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac.* Ubi D. Chrysostomus ait: *David emittens cuncta quæ pertulit pro maledicto patienter audito vicem à Domino reposcebat.*

2. Reg. 16. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 10.
Ibid. v. 12.
D. Chrysost. Hom. 15. in Matth.

Quot Calumnias perpessus S. Hier.

12. Quot & quam atroces S. Hieronymus in vita sua sustinuit calumnias; In Epistola 77. se Sabellianum proclamatum fuisse scribit, unde & Monachi illum tamquam talem ex Eremo proscribere & exturbare volebant. Calumniosa de ipso fama divulgata passim fuit ipsum hæreticum esse Manichæum, eo quod contra Jovinianum scripsisset, qui virginitatem pari cum nuptijs loco habebat, imò objiciebatur illi quod cum Manichæis Matrimonium contemneret & condemnaret; Imò calumniæ adversus ipsum excogitatæ eo usque excreverunt, ut famæ & opinioni ipsius apud Siricium Papam multum ademptum fuerit; Præterea à Luthero proclamatus est Arrianus. De invidia quoque à multis notatus fuit, deque ipso licet falso sequentia scribuntur: *Hieronymus quidam Presbyter habitabat in illis locis, qui in sermone Romano magna erat virtute ornatus & præclaro ingenio, sed tanta fuit ejus invidia, ut ab ea obscureretur virtus doctrinæ, cum ergo multis diebus cum eo versatus esset S. Posidonius dixit mihi in aurem: Ingenua quidem Paula, quæ ejus curam gerit, præmorietur, libera ab ejus invidia; ut autem arbitror, propter hunc virum non habitabit vir sanctus in his locis, sed ejus pervadet invidia vel usque ad proprium fratrem.*

Pallad. c. 87. Lausiac.

Dion. Carth. ser. 1. de S. Hier. Prosecutio.

13. Dionysius Carthusianus aliam de eodem S. Hieronymo refert historiam, à nemine, quod sciam, aliorum relatam, ac proinde illius fides esto penes authorem magnæ cæteroquin existimationis virum. Sermone igitur primo de Sanct. Hieronymo refert, quod ex quo sanctus hic Ecclesiæ Doctor, dum Romæ doceret observantiam disciplinæ & reformationis Ecclesiasticæ ardentissimus zelator semper fuerit, nec non in delinquentium pœnis procurandis admodum severus, Cleri contra se odium excitarit; Quia verò etiamnum juvenis ob scientiæ & exemplaritatis suæ merita Presbyter Cardinalis fuerat ordinatus, mortuo Summo Pontifice, *cum summo Pontificatu dignus ab omnibus acclamaretur, præfati æmuli ejus juxta lectulum ipsius vestem posuerunt fœmineam, quam ipse more solito ad matutinum surgens sine advertentia induit, sicque Ecclesiam introivit, quo viso impij irriserunt & expulerunt, tamquam qui fœminam habuisset in lecto; hoc idem testatur Sanct. Eusebius ejus discipulus, in Epistola de morte ipsius*; at verò quodnam vindictæ genus sanctum hunc Doctorem de hac tam ignominiosa sibi imposita calumnia sumpsisse existimas? *Beati estis cum maledixerint &c.* nimirum probe intelligebat, quanti ponderis sit illa à Christo facta promissio, & quantum illis adferatur emolumentum & lucrum, qui cum heroica patientia atroces sibi illatas calumnias, æquanimiter sustinent, & dissimulant. Idem verò Dionysius Carthusianus in sua paulo ante relata historia ulterius progrediens dicit: *Hieronymus vero impijssimis illis compatiens, & cuncta patientissime ferens, ad Beatissimum atque doctissimum Præsulem Gregorium Nazianzenum profectus est*: Tandem cum idem Dionysius sanctum hunc Doctorem multas quoque alias calúmnias & imposturas æquanimiter sustinuisse pluribus exposuisset, in hæc verba concludit: *Teste Sanct. Eusebio dixit: Gratias ago Deo meo, quia dignus habitus sum, ut odiat me mundus, maleficum me esse garriens, scio enim ad æternam pervenire gloriam per infamiam.*

Joan. 14. v. 6.
Tacendum cum Christo.
Psalm. 118. v. 122.
S. August. serm. 26. in Ps. 118.

14. Salvator noster de semetipso ait: *Ego sum via*, & ideo errare aut deviare à cœlo non possumus, si quoadusque tamquam viatores ad cœlestem patriam properamus per Christi vestigia & semitas progressi fuerimus. S. Augustinus super illa verba: *Non calumnientur me superbi* de cruce Redemptoris nostri dicit: *Hanc intuentes salutiferam crucem omne calumniantium superborum virus expellimus*; Christus enim quoadusque nobiscum hic in terris vixit, & præcipuè in passione & morte sua falsa calumnijs & accusationibus impetitus, raro se defendit, adeo ut ejus hac in re taciturnitas Pilatum in non modicam rapuerit admirationem. *Et non respondit ei verbum, ita ut miraretur Præses vehementer*, aperte namque illa de quibus Hebræi eum accusabant, evidentem in se falsitatem continere videbat, à quibus se proinde facillimo negotio purgare poterat. S. Paschasius inquit: *Mirabantur constantiam ejus, fortior namque erat in eo virtus, quam humana natura in se habeat; & ideò poterat non solum admirari Pilatus, verum etiam vehementer, quoniam taceret, sine ulla defensione sua.*

S. Paschas. ibid.

Tertull. l. de Patien. c. 3.
Hunc sequere.
S. Leo serm. 6. de Pass.

15. Tertullianus proinde suam Hebraismo improperat cæcitatem; siquidem ex hac tolerantia ipsum vere Deum esse agnoscere poterat: *Hinc vel maximè Pharisæi Dominum cognoscere debuistis, patientiam hujusmodi nemo hominum perpetraret.* S. Leo pariter in quodam sermone de Passione similem habet considerationem: Dicit enim: *Perducto Jesu ad Caipham, quo Scribæ & omnis Sacerdotalis ordo convenerat, falsa adversus Dominum testimonia quærebantur, sed inter inconditas & dissonas voces, hoc Jesus mirabiliter elegerat, ut taceret*, quasi diceret: Illud ejus silentium, illi ejus ab accusationibus studiose intermissa purgatio & defensio, ex majoribus ejus prodigijs unum erat, quod singulari cum mysterio elegerat, ut suam virtutem omni humana conditione superiorem esse ostenderet: *Hoc Jesus mirabiliter elegerat, ut taceret.* S. Augustinus super illa

Psal-

S. Aug. Enarr. in Psal. 68. conc. 8.

Psalmistæ verbas *Propter te sustinuis opprobrium*, textum hunc de calumnijs nostrum amore ad nostram instructionem tolecatis explicat, dicens: *Ideo prior ille sustinuit opprobria, ut nos sustinere disceremus*, notatque quod Christus cum bona veritate dixerit: *Venit enim Princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam; Dictus est peccator, dictus est inimicus, dictus est Beelzebub, dictus est insanus, tu dignare serve audire pro meritis tuis, quod Dominus audivit nullis meritis suis; ille venit ut tibi praberet exemplum; quasi gratis hoc fecerit, si tu non proficis, quare enim ille audivit, nisi ut tu cum audires non deficeret, ecce tu audis & deficis. frustra ergo ille audivit, non enim propter se, sed propte te audivit.*

Joan. 14. v. 30.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Justi specialiter à calumnijs infestantur, idq, plurium Sanctorum, imò & ipsius mei Christi Domini exemple comprebatur.

THEMA.

Calumniam sustinent filij Israël. Jerem. 50. vers. 33.

Discursus hic exemple 88. habet.

1. Ipsa nos experientia per omnia sæcula docuit, quod pessima calumniæ aizania inimici infernalis opera ut plurimum in agrum tritico seminatum spargatur; sicut & sagitta ex intentione arcum laxantis in partem metæ albam evibretur, id est, in eum in quo innocentia, & sanctæ ac immaculatæ vitæ candor viget calumnia communiter effunditur; unde Sapiens ait: *Calumnia conturbat sapientem.* David, *vir erat secundùm cor Dei*, ac proinde meta fuit in quem maligni homines imposturarum suarum tela ejaculabant, atque ideo petebat: *Redime me à calumnijs hominum; ubique et calumniantium insidia*, inquit S. Hilarius. De S. Jobo ipsamet æterna veritas testimonium perhibet. quod in universa terra nullus ei in sanctitate similis exiterit, & iden inquit S. Augustinus, tot fuit calumniarum nævis denigratus; *Calumnia ejus est*, id est, Dæmonis: *Numquid frustra Job timet Deum?* quod alias falsas imposturas ipsimet quoque amici ejus illi impegerunt?

Eccl. 7. v. 8.
Psal. 118. v. 114.
S. Hilar. in Psal. 118.
S. Aug. in Psal. 71. v. 4.
Job. 1. v. 9.

2. Invidia ut plurimum calumniæ mater est, quæ aliorum se virtuti & merito semper opponit. Petrus Blesensis de falsis accusationibus ob quas Gulielmus Cliensis ab Episcopatu depositus fuit, differens, ita scribit: *Præsens eram, vobisq, prædixeram, qualiter amuli vestri jam contra vos arma iniquitatis, ut invidia fornace conflabant.* Dion. inquit: *Nemini eorum, qui cum gloria vixerunt, licuisse effugere calumnia terminum.* S. Cyprianus Antonianum monuit ne calumnijs contra S. Cornelium sparsis aures benignas præberet, cujus ad martyrium præparationem commendans, ita ad propositum nostrum differit: *Quod autem quadam de illo inhonesta & maligna jactantur, nolo mireris, cum scias hoc esse opus semper Diaboli, ut servos Dei mendacio laceret, & opinionibus falsis gloriosum nomen infamet, ut qui conscientia sua luce clarescunt, alienis rumoribus sordidentur.*

Petrus. Bles. Epist. 27
Dion. orat. 37.
S. Cypr. Ep. 52.

3. S. Gregorius de calumnijs Lerni Episcopo impositis, quæ diligenter examinatæ falsæ inventæ fuerunt, differens, subjungit: *Habet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut quos in pravorum actuum perpetratione Deo sibi resistente decipere non valet, opiniones eorum falsa ad præsens simulando dilaceret.* In duobus libellis, quorum unus Joannem Diaconum, alter Isaacium Episcopum authorem habebat, variæ contra D. Chrysostomum excogitatæ calumniæ continebantur, nimirum in primo viginti novem, in secundo verò octodecim, & tamen sanctus hic Pater fidei & Ecclesiæ Catholicæ insuperabilis Atlas, irrepræhensibilis, & ab omni quatumvis minimo culpæ nævo immunis erat. Idem S. Doctor in Epistola quadam ita de se scribit: *Criminentur me cum muliere concubisse, exuite corpus meum, & membrorum meorum mortificationem reperietis.*

S. Greg. l. 2. Indict. 10. Epist. 23.
D. Chrys. Epist. 125.

4. S. Gregorius Constantinum Mediolanensem Episcopum, qui falsis imposturis à diversis lacerabatur, consolari volens, pulchram hanc adducit similitudinem: *Si namq, in corporali prælio fieri solet, ut is qui in certamine vexillum portat, ipsum hostis vehementer impetat, quatenus si ipse, qui à cæteris attenditur, vulnus accepit, multitudo omnis citius dispersa capiatur.*

S. Greg. l. 6. Indict. 15. Ep. 14.

5. S. Athanasius Episcopus & Catholicæ religionis propugnator acerrimus, ab Arrianis curiosissimo & calumniandi avidissimo oculo consideratus fuit, & incredibile est, quot & quam execrabilibus calumnijs ab illis discerptus fuerit. Falso ei imputarunt, quod partes sequeretur Magnentij Tyranni, qui Constantem Imperatorem occiderat, eique simul Tyranno ea pacto mutuo mortem machinatus fuisset, item quod virgini cuidam vim intulisset; Denique quod Arsenium Episcopum occidisset, multasq; alias similes calumnias, quas ne prolixiores simus, referre omittimus. Enimvero operæ pretium fore existimamus, si plurium aliorum servorum Dei sanctitate insignium, de gravibus delictis falso & per calumniam accusatorum brevem quemdam hic subnectamus catalogum.

6. S Ætherius Episcopus cujusdam ingrati Clerici opera, quem sæpius ex gravibus miserijs liberaret nec non ope cujusdam mitram ambientis Archidiaconi, de habitu cum impudica quædam fœmina carnali commercio accusatus fuit, qui & testificabantur *vidisse se mulierem è cubiculo egredi, ipsamq, ab hoc dimisisse, dum ad Episcopum festinarent*, unde in squalidum confectus carcerem, catenis gravibus constrictus fuit, donec per miraculum aperto carcere, fuga se inde proripuit.

S. Greg. Turon. l. 2. Histor. Franc. c. 36.

7. S. Angelus Martyr Religionis Carmelitanæ clarissimum Sydus, cujus festivitas in diem quintum Maij incidit, dum Berengarij viri potentis publicum incestum reprehendisset, hoc ab eodem responsum retulit; *Hypocrita tristis, & homo Diabolicus, mentiens de omnibus*, à quo etiam deinceps gravissimè diffamatus fuit à Deo autem miraculum protectus.

8. S. Thomas Episcopus Monasteriensis in die Natalis Domini jussu Henrici II. Angelorum Regis in Ecclesia est trucidatus, quem dictus Rex calumniabatur, quasi contra publicam Regni salutem conjurasset, licet revera nullam aliam ob causam mortem hanc passus fuerit, quam quod huic sacrilego Regi in immunitatis Ecclesiasticæ præjudicium cedere & adhærere noluerit. Imò hisce nostris temporibus Angeli apostatæ & hæretici eumdem sanctum Archiepiscopum Calendario sub titulo Traditoris inserere non erubescunt.

9. Sanct. Arnulpho Metensi Episcopo calumniose imputatum fuit, quod minus honestum cum Regina habuisset commercium, quam sub prætextu capiendi in rebus arduis ab illo consilij nocturno tempore ad ejus lectum sæpius accessisse dicebat: At verò Deus malignos hosce falsarios condignis pœnis mulctavit, eorum comburendo vestes igne tali, quem

nulla affusæ aquæ copia extinguere poterat. Noddus autem, qui hujus calumniæ author fuerat, maligna fraude illius detecta per manum Carnificis morte mulctatus fuit.

10. S. Augustinus de Etij hæresi accusatus fuit; Et S. Prosper multas alias contra ipsum divulgatas refert calumnias, quas multi maligni & ignorantes doctrinæ suæ hostes excogitarunt, quas omnes dictus Possidonios in libro cui titulus est: *De objectionibus Gallorum* graviter confutat.

Orat. 27. 11. S. Gregorius Nazianzenus traductus fuit, quasi Cathedram Constantinopolitanam, ad quam per diatam ei vim promotus fuit, ambitiose affectasset. In eadem quoque Oratione de alia quadam se calumnia justificat & purgat, dum ait: *In gratiam cum veritate redeant, qui nos alienam uxorem expetivisse ajunt, cum ne propriam quidem habere voluerimus.*

12. Sanct. Franciscus de Paula superioris sæculi verus Thaumaturgus, ut prodigiosa quæ patrabat miracula ab hominum oculis absconderet, herbas, pulveres, & unguenta ad curandas infirmitates adhibere solebat; Quia verò ad majorem ejus gloriam divina dispositione sæpe contingebat, ut priusquam hæc media applicarentur jam absoluta essent & completa miracula, quidam ordinis Minorum Religiosus prædicator, omnia quæ per virum Dei fiebant mirabilia figmenta esse credere cœpit, qui proinde sanctum hunc Patriarcham velut hypocritam contempsit, & tamquam talem ubique etiam in pulpito publice divulgavit, quod quia S. Franciscus patienter & sine ulla indignatione pertulit, temerarius vir ille semper insolentior evasit, Deus autem sancti hujus viri innocentiam declarare volens, ejus animo suggessit, ut in testimonium & expressionem innocentiæ ejus, in manibus suis nudis carbones ignitos & accensos publicè deferret, quod ut calumniator vidit totus compunctus ad ejus se pedes prostravit, ab impacta illi calumnia eum defendendo, restituendoque famam ejus, quam antea calumniose traduxerat.

13. S. Dionysius Alexandrinus tamquam fidelis Arrianorum sectator & cultor accusatus fuit, cui etiam calumniæ ipsemet Gennadius se subscripsisse & consensisse visus fuit, tametsi invictum illud fidei Catholicæ propugnaculum S. Athanasius meram ab æmulis ejus impactam testetur fuisse calumniam. Literæ quoque Valentiniani primi Imperatoris S. Damaso Papæ adulterij crimen imputatum fuisse testantur, quod tamen meram fuisse calumniam, S. Hieronymus in Epistola sua, quæ in ordine quinquagesima est, testatur, ipsum illibatam semper in vita servasse virginitatem perhibet; quæ macula eidem à schismaticis inusta fuit.

14. Metaphrastes ad diem 11. Decembris de S. Daniele Stylita & discipulis ejus Hæreticos publicam de illis famam divulgasse refert, quod lasciva cuidam mulieri, cui Batiana nomen erat, mortem intulissent, eo quod à malignis illis subornata fuisset ut diceret quod Stylita illam sollicitasset, ut per scalas columnæ suæ appositas sursum ad eum ascenderet, ad explendam suam cum eadem libidinem, quodque illa idipsum ei denegante, ne ejus & discipulorum suorum divulgaret intemperantiam, illam tentassent occidere. Deus autem acerbissima illam pœna mulctavit, siquidem Dæmoni in prædam data fuit, donec facinus istud meram quamdam ab æmulis machinatam imposturam esse confiteretur. Alia quadam vice ab homine quodam temerario tamquam si gulosus esset, & in specie tantum externa abstinentiam fingeret, traductus fuit, in cujus rei argumentum piscem assum, quem attulerat, populo exhibens en hæc & alios cibos sanctus in abscondito devorabat, postquam verò de pisce hoc conjugi & filijs suis alijsque qui cum ipso erant distribuisset, Dæmon omnium illorum corpora ingressus est, donec ad sancti viri orationes confugientes liberati fuere, pro quo beneficio argenteam quamdam ipsius imaginem in gratiarum actionem templo S. Michaelis intulerunt.

15. S. Cyrillus Alexandrinus qui in defensione Incarnationis contra Nestorium indefessus erat, tamquam si Apollinarista esset, traductus fuit, quæ calumnia adeò contra ipsum prævaluit, ut à Nestorianorum conciliabulo depositus, & Ephesi in arctam custodiam missus per 12. Capitulorum à Nestorianis impugnatorum declarationem & per scriptam ad Theodosium Apologiam suam contestari innocentiam coactus fuerit.

16. S. Cornelius Papa à Novato & Novatiano calumniam inustam accepit, quasi ijs qui idolis sacrificaverant adhæsisset, cujus S. Cyprianus in Episto- S. Cypr.
la 52. num. 33. mentionem facit, ubi dicitur san- Ep. 52.
ctum hunc Pontificem de eo quod illis Episcopis adhæsisset mendaciter fuisse infamatum, hocque ei à schismaticis imputatum fuisse asseritur.

17. S. Cæsarius Diaconus pro Mago habitus, & tamquam talis à Luxurio consulari infamatus fuit, & quia ad ipsius orationes falsum quoddam simulachrum corruit, Firminumque oppressit, de sancto viro supplicium sumpturus, universam civitatem congregavit, asserens, quod per Cæsarij incantationes templum illud corruerit; Sanctus autem Cæsarius se defendit, illudque potentia veri Dei accidisse monstravit. Idem quoque de crimine proditionis infamatus fuit, utpote qui civitatem & regnum Arelatense Burgundionibus tradere voluisset, cum tamen & Cyprianus econtra de eo sic scribit: *Cum Pastor vigilantissimus flexis genibus pacem gentium, urbium tranquillitatem diebus & noctibus à Domino precaretur, quare magis etiam credendum est Diabolo instigante in sancti viri exilium barbaram ferocitatem incitatam esse.*

18. S. Basilius præterquam ut superius diximus, de hæresi accusatus fuerit, insuper etiam traductus est, quasi sibi rescriptum Neocæsariense per ambitionem & arrogantiam procurasset, cum tamen ipse in Epistola 64. suam ostendendo quoad hoc factam reluctantiam, & vim à Clero populo sibi illatam ab hac se labe egregie justificet & defendat: *Quomodo qui tum cum vocabar, non obedivi, nunc citra vocationem meipsum intrudere conatus essem? quomodo consectarer & ambirem jam calumniantes, cum aliquando laudantes me & celebrantes fugerim?*

19. S. Lucianus Martyr & Presbyter Antiochenus eruditissimus eo quod se Sabellio opposuisset, imposturam sustinuit, quasi Arrianus esset, cum tamen S. Athanasius ipsum tamquam eximium sanctæ Religionis nostræ zelatorem laudarit.

20. S. Lupus apud Theodoricum Regem accusatus fuit, quasi Verosiam ferventissimam Dei famulam affectu prosequeretur minus honesto; Qua de re cum Sanctus moneretur, per illud dictum Evangelicum respondit: *Beati eritis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum adversum vos mentientes*, prætereaque subjunxit: *Nihil nocent homini dicta aliorum, quem propria non maculat conscientia*: Imò subito per evidentia quæ patrabat miracula plene se innocentem ab hac labe ostendit.

21. S. Ma-

21. S. Macharius Alexandrinus lib. 5. vitæ Patrum libello 15. n. 25. de semetipso scribit, infamatum se fuisse quasi juvenculam quamdam constuprasset, ac proinde cum puella, fœtum quem ex alio conceperat ipsi attribueret, qui receptus ob hoc à parentibus & alijs loci illius incolis varijs plagis & molestijs patienter tulisse illatam sibi calumniam; accidisse autem, quod dum lascivæ hujus meretriculæ partus appropinquaret, doloresque partus ingentes per multos dies illam discruciarent, nec tamen parere posset, id sibi in pœnam à Deo impositum fuisse cogitans, errorem suum agnoverit, sanctusque ab omni sinistra suspicione liber & immunis remanserit.

22. S. Sylverius Papa & Martyr quod per viam Simoniæ ad Papatum promotus fuerit, traductus fuit, de eo namque Anastasius sequentia scripta reliquit. *Sylverius, levatus est à Tyranno Theodato, sine liberatione decreti, qui Theodatum corruptus pecunia dato, talem timorem indixit Clero, ut qui non consentirent in ejus ordinationem, gladio punirentur*, qui idem electionem ejusdem Pontificis ob metum schismatis confirmatam fuisse subjungit. Hoc tamen falsissimum esse ex eo vel maxime apparet quod liberatus Carthaginensis illius temporis scriptor de illo scribit, hic namque cap. 22. *Breviarij* expresse dicit, quod electio ejus à Clero facta fuerit, nulla prorsus Simoniæ facta mentione; Et vere qua fronte Sylverius Vigilium de Simonia damnare aut arguere potuisset, si ipsemet ab eadem fuisset pice turpiter coinquinatus; Demum Anastasium in inserendis in scripta falsis in & ab adversarijs excogitatis imposturis nimis facilem, in eisque admittendis nimis credulum fuisse concludit.

23. S. Malachias Episcopus Hyberniæ, cujus sanctam vitam S. Bernardus cum admiratione conscripsit, à viro quodam ei ingratissimo veluti mendax, falsus, & injustissimus accusatus; & communi nomine per improperium Simius ab eo appellatus fuit, qui protinus eodem die cœlitus fuit punitus; siquidem à Dæmone possessus ab eoque in ignem conjectus vel impulsus fuit, è quo semiustus & delirus ereptus fuit, licet vero sancti viri precibus sanum rationis judicium ipsi fuerit restitutum, justo tamen Dei judicio ad mortem usque à Dæmone possessus remansit.

24. S. Meletius omnium ferè Græcorum encomijs insignis ab Arrianis per calumniam tamquam Sabellianus à sede sua expulsus fuit; Hoc autem eidem calumniose impositum fuisse in scriptis suis testantur Nyssenus, Chrysostomus, Nazianzenus, Basilius, & multi alij.

25. S. Melchiades Papa diffamatus est tamquam Idololatra; In cujus tamen defensionem scripsit S. Augustinus, falsam hanc accusationem ab eo depellendo, idque *in lib. contra Petilianum Donatistam de unico baptismo cap. 16.*

S. Aug. l. cont. Petilian. Donat. de unic. Baptismo c. 16.

26. S. Methodio Episcopo Constantinopolitano, utpote sacras imagines debita veneratione colenti ab impio Theophilo Iconomacho Idololatriæ crimen imputatum fuit, & tamquam talis postquam primo asperrime flagellatus fuisset, una cum duobus latronibus intra sepulturam quamdam reclusus fuit; quia enim sacrilegi hæretici isti imagines sacras idola vocabant, ideò ipsum illas colentem Idololatram dixerunt.

27. Porrò hujusce veritas quod scilicet Diabolus pestiferam hanc zizaniam, seminato optimo tritico interserat, id est, sanctissimos viros falsissimis hisce calumnijs impetat, innumera possemus exempla adducere; Enimverò ut superius diximus, *Diabolus*, idem significat, quo *calumniator*; de illo autem Christus discipulis suis dixit: *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum*; quod equidem verè in ipsis ad literam adimpletum fuit, siquidem incredibile dictu est, quot ipsi ab hominibus calumnias perpessi fuerunt; Et quidem ut cætera omittam, ipsamet die qua superveniente in ipsos spiritu S. repleti sunt, illos ebrios & vino nimio madentes Judæi appellarunt: *Quia musto pleni sunt isti*. Imò ipsemet Christus quantis fuit enormibus criminibus innocenter traductus? *Blasphemavit*, inquit summus Pontifex, *quid adhuc egemus testibus? ecce nunc audistis blasphemiam*, quæ eadem impostura mortem illi causavit, nec tamen quidquam blasphemum locutus fuerat, sed cum ipsa prima & æterna veritas esset, se filium Dei esse testificatus est. Alia quoque calumnia ipsi illata fuit, quando dixerunt: *In Beelzebub principe Dæmoniorum ejicit dæmonia*; imò ut S. Marcus ait: *Et scribæ qui ab Jerosolymis descenderant, dicebant, quoniam Beelzebub habet. & quia in Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia.* S. Cyprianus lib. de idolorum vanitate de Christo inquit; *Judæi qui illum crediderunt hominem tantum de humilitate carnis & corporis existimabant Magum de licentia potestatis*: Idem quoque sanctus ulterius hanc unicam suæ ad mortem condemnationis causam fuisse dicit: Ad hæc principes Synagogæ, Magistratus, totiusque Hebraismi primores alium coram Præside Judeæ adversus Salvatorem attulerunt imposturam, dicentes: *Hunc invenimus subvertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari, & dicentem se Christum Regem esse*, & tamen quam id à veritate alienum fuerit, omnibus constat, siquidem ipsemet Salvator coram eodem Judice expresse declaravit, quoad hoc punctum dicens: *Regnum meum non est de hoc mundo*; unde ipsemet Judex fateri coactus, quod hanc ei calumniam ex mera imposuissent invidia; *Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum.* Estque hoc ipsum ingens solatium illis, qui falsis gravantur accusationibus, dum videlicet Christum ejusque charissimos discipulos per eamdem viam processisse considerant; *A Christo dicti sumus Christiani, nonne ea via qua Christus ambulavit, & nos debemus ambulare? Non est servus major Domino suo.*

Luc. 22. v. 31. — *Act. 2. v. 13.* — *Matt. 26. v. 65.* — *Luc. 11. v. 15.* — *Marc. 3. v. 22.* — *S. Cyprian. l. de Idolat. vanit.* — *Luc. 23. v. 2.* — *Joan. 18. v. 36.* — *Matt. 27. v. 18.* — *Joan. 13. v. 16.*

DISCURSUS. V.

ARGUMENTUM.

Deum calumnias, earumque falsitatem communiter detegere & manifestare consuevisse probatur, multorumque sanctorum nec non Christi Domini exemplis ostenditur.

THEMA.

Et salvos faciet filios pauperum, Psalm. 71. vers. 4.

1. His verbis Psalmista stipulata promissione polliceretur, quod Deus servos suos, eorumque innocentiam à calumniatoribus certo sit liberaturus, ac proinde immediate subjungit: *Et humiliabit calumniatorem.* Haymo Halberstadiensis per *filios pauperum* intelligit *imitatores Apostolorum*; quam eamdem expositionem etiam habet S. Remigius S. Bernardus in sermone quodam super Cantica ad hunc Psalmistæ locum alludens ita scribit: *Ubique & semper judicabit Dominus populum, & humiliabit calumniatorem; ubique & semper defensabit suos, propulsabit nocentes: & tollet virgam peccatorum desuper sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas.*

Discursus per se clarus. — *Haymo ibi.* — *S. Bernard serm. 17. in Cant.*

2. No-

2. Nota est unicuique illa castissimæ Susannæ historia, cui, dum effreni seniorum illorum Judicum libidini consentire nollet, senes illi hanc mulierum calumniam, quod scilicet cum juvene quodam dimissis ancillis & pedissequis suis se commiscendo thorum conjugalem violasset, hujusque se oculatos testes esse affirmabant, utpote qui juvenem ab eorum se conspectu fuga se proripientem conspexissent. Quorum verbis populus nimium credulus, fidem adhibens, eamdem juxta leges jam mortis sententia condemnaverant, dumque in procinctu essent ut eam lapidarent, ipsa omnem *Dan. 13. v. 35.* suam fiduciam in Deum reponens, *& flens suspexit ad cælum, erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino*; Sciebat enim Deum nequaquam permissurum ut fidelitate ab ipsa superaretur, ac proinde, cum illa ad offensam Dei respiciens insignem hanc præ- *Ibid. v. 23.* misisset protestationem: *Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras quam peccare in conspectu Domini*, justum quoque erat, ut Deus ad ejus conservandum honorem respiciens, ejus tutandi curam haberet, scire namque debebat, quod *D. Chrys. Hom. de Susan.* postea ad gloriam ejus dixit D. Chrysostomus: *Susanna aspectabatur quod audiebat, quia timebat eum quem nihil latebat, falsi enim testes possunt lædere famam, non occidere conscientiam.* Et ideò Susanna causam suam non peroravit tutata est verbis, quia adversarios se nimium potentes habere illosque verbis minime credulos futuros esse sciebat. Origenes de Redemptore nostro loquens, qui impositas sibi *Origen. Hom. 35. in Matth.* calumnias prudenti silentio diluit, inquit: *Majus est libere & fortiter silere, quam defendere se sine ullo Propheta, ut non humiliemur à testibus falsis*, & calumniatoribus improbis.

3. Nonnulli haud immeritò observant, & causam loquuntur, cur Naboth os suum non aperuerit, neque causam suam per preces & supplicationes divinæ justitiæ tribunali recommendaverit, cum *Dan. 13. v. 42. Ibid. v. 43.* Susanna econtra dixerit: *Deus æterne qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis, quoniam falsum testimonium tulerunt contra me, & ecce morior cum nihil horum fecerim.* Respondentque Deum in duabus hisce personis duos demonstrare voluisse calumnias patientium effectus, aliqui enim eas Deo recommendant, in eumque solum totaliter confidunt, siquidem *salvos faciet filios pauperum*; Ita Susanna fecit: Alij verò calumnias *Isa. 30. v. 15.* patienter & sine querela aut lamento sustinent, & *in silentio & in spe erit fortitudo vestra*, talis fuit innocens Naboth, qui tyrannidem Jezabelis adeò violentam esse dicebat, ut nullus apud eum se defendendi locus sibi reliquus esset; erat *cor ejus fiduciam habens in Domino*. *Psal. 24. v. 1.* *Ad te Domine levavi animam meam*, dicebat David, *Deus meus in te confido* *Ibid. v. 2.* *non erubescam; oculi mei semper ad Dominum, quo-* *Ibid. v. 15. Interlin.* *niam ipse evellet de laqueo pedes meos.* Interlinearis super illa: *Quæ flens suspexit ad cælum, ait quasi diceret: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.* *Lyranus. Psal. 122. v. 1.* Liranus ait: *Quia aliunde non poterat habere auxilium, & proprium est Divinitatis succurrere in casibus desperatis*, quales sunt calumniæ quæ fiunt, et pedem figerunt; quia enim inter calumnias nonnunquam parum abest, quin in desperationem redigamur, Deus communiter manifestata veritate calumnias depellit: *Salvos faciet filios pauperum*, Spiritus S. enim, qui Spiritus est veritatis, accusationum falsitatem aperiendo innocentem se exhibet defensorem, unde S. Scri- *Dan. 13. v. 45. Interlin. in Dan.* ptura dicit: *Suscitavit Dominus Spiritum S. pueri junioris*; ubi Glossa interlinearis dicit: *Non dedit, quia jam in eo erat, sed propter ætatis infirmitatem quiescebat, nec opera demonstrabat, sed occasione data suscitavit pro sancta fœmina*; ut calumniatorum technas detegeret. Unde Glossa ait: *Stupet populus pro judicio repentino, revocatur addicta, falsos testes pavor invadit, gemit diabolus, quod ipsius commenta nudantur, gaudent Angeli de pudoris integritate comperta, & quod defendatur in terris veritas fatigata.* *Glossa.*

4. Regius Propheta David, qui in pluribus Psalterij sui locis, se innumeris calumnijs impetitum fuisse lamentatur, divinæ justitiæ signaturam ad sui defensionem his verbis implorat: *Judica me Deus & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me, quia tu es Deus fortitudo mea; ... Emitte lucem tuam, & veritatem tuam.* *Psal. 42. v. 1. Ibid. v. 2. Ibid. v. 3.*

5. Pharisæi Apostolorum calumniabantur Collegium, quod non jejunaret; at verò providus illorum Magister, qui *salvos facit filios pauperum*, id est, ut Richardus interpretatur, *imitatores Apostolorum*, innocentiam ipsorum defendere non distulit, siquidem malignis illis calumniatoribus vitam illorum perpetuam quamdam abstinentiam ostendit, utpote quibus ad famem pellendam spicas in agris decerpere necessum fuit, adeoque factis non verò verbis illos ab hac calumnia purgavit. *Richard. Pamph. in Psal.*

6. Ecclesiastici cap. 51. elegans illa & efficax Jesu filij Sirach oratio describitur, ex qua eximia illius erga Divinam Majestatem gratitudo egregiè relucet, eo quod calumniarum falsitatem detegendo, ipsum congestis in eum imposturis clementer & provide defendisset: *Confitebor tibi Domine Rex* inquit, *& collaudabo te Deum Salvatorem meum, confitebor nomini tuo, quoniam adjutor & protector factus es mihi, & liberasti corpus meum à perditione*; ipsum verò ibi de calumnijs loqui, quas patiebatur, verbis sequentibus declarat, *à laqueo linguæ iniquæ, & à labijs operantium mendacium*; & paulò post dicit: *In medio ignis non sum æstuatus*; quibus verbis pestilentialem hanc zizaniam ignem appellat. S. Joannes Damascenus de calumnia disserens dicit: *Quid calumnia pejus fingi queat? auditorum enim aures delinit, atque eorum animos stupore afficit, eosque qui malis tamquam præda cupiam imminent ferinos reddit.* *Eccli. 51. v. 1. Ibid. v. 3. Ibid. v. 5. Eccl. v. 6. S. Joan. Damasc. Par. l. l. c. 6. 92.*

7. Nec mirum quod sanctus hic Pater calumniam tantopere detestetur, siquidem in ejus vita memorabile quoddam factum ei accidisse legitur; Cum enim Leo Isauricus Imperator Orientis in truculenta sua persecutione imagines sacras severissimis edictis prohibuisset, S. Joannes Damascenus multas contra eum literas scripsit, cœlesti sapientia adeò refertas, ut cœlitus missæ fuisse crederentur, easque per varia loca dispergi procuravit, quibus veluti aggeribus magnam illius persecutionis procellam & furiam cohibuit. Quia verò sanctus hic vir Imperij sui subditus non erat, ideoque de ipso desideratam vindictam sumere non potuit; Imperator furore & rabie adversus sanctum concepta plenus quamdam manu ipsius conscriptam literam habere curavit, quam acceptam falsarijs quibusdam ad imitandum ejus characterem consignavit, subque hoc excogitato stratagemate, nomine S. Joannis fictam quamdam literam quasi ad se directam exarari fecit, hujus ferè tenoris, cum ambo Christiani, & ejusdem religionis consortes simus, mihique spes sit non vulgaris à tua Majestate me aliquando liberaliter remunerandum esse, operæ pretium mihi visum est, hasce ad te supplices literas mittere, te etiam atque etiam obtestando, ut civitati Damascenæ, ab

exiguo

exiguo militum præsidio custoditæ, & in summa pace extra omnem mali imminentis suspicionem viventi, clementer compati digneris, siquidem facillimo negotio eamdem in tuam potestatem redigere poteris, si occultè ad eam capiendam gentem armatam eo submiseris; ego enim qui magnam in illius & totius regni gubernatione partem habeo ad hoc tam gloriosum & sanctum opus libenter auxiliando & traditionem urgendo succurram, hancque literam à se confictam Impiissimus Imperator Principi Damasceno transmisit, dicendo ei, quod nisi tantus pacis, & promissionis suæ verbo regio factæ amicus esset, hanc sibi suggestam opportunam ipsum subjugandi occasionem minimè neglecturus fuisset: Nunc verò decretum quidem sibi esse pactis inter eos hactenus capitulationibus constanter insistere, verumtamen displicere sibi vehementer; quod perfidos adeò habeat domesticos, qui ipsum vendere, ejusq; cavere dominijs contenderent, prout ex litera quadam ad se per aliquem suorum scripta latius videre posset. Princeps igitur S. Joanni qui Damasci gubernator erat, ad se accersito missam ad se à Leone Imperatore literam legendam exhibens, eum anne literæ istius character suus esset interrogavit, qui Principi, videri quidem suum esse characterem, tametsi reverà suus non sit, respondit; Tunc Barbarus absque ullo ulteriori responso, aut examine manum ejus dexteram amputari, atque ad quoddam in publico foro erectum patibulum configi jussit; Sanctus igitur subitò, unde hæc ei impostura irrogata fuisset, animadvertens, cognovit quod Leo dum ipsum unguibus & dentibus suis dilaniare & comminuere non poterat, per hanc astute excogitatam calumniam bellum ei inferendo in vulpem commutatus esset, cæterum in Deum

Pſ.71.v.4. confidit, *Qui judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum*, ab eoque sibi amputatam manum restituendam esse non dubitavit, utpote quam ad majorem ejus gloriam, honorem illius defendendo adhibuerat, quæque sicut prius atramento, ita postea ex sanguine sanctam ejus fidem confessa fuerat: Cum igitor Principem nonnihil placatum esse intellexisset supplex ab eo manū suam abscissam illo loco tolli, sibique restitui postulavit, ut eam terræ mandare valens, aliquod ignominiæ suæ solevamen perscutisceret; Cui cum Princeps acquievisset, Sanctus oratorium suum ingressus se coram quadam Beatissimæ Virginis imagine cum ingenti affectu, copiosisque lachrymis prostravit, manuque ad brachium admota, ab ea, ut manus brachio sicut antea vitaliter conjungeretur, humillimè petijt, Beatissima Virgo igitur hanc ei manum ob suarum suique filij imaginum defensum honorem amputatam esse illumque eamdem sibi nullo alio fine restitui desiderare sciens quam ut ambobus tantò fidelius utiliusque præstare posset obsequium, ei dormienti apparuit & dixit: Esto jam sanus, compone hymnos & laudes meas describe; qui mox ut à somno expergefactus fuit manum suam brachio solidius & fortius quam umquam alias conjunctam esse deprehendit; Quo viso miraculo Increduli Saraceni, novam falsamque ei denuo texere cœperunt calumniam; Siquidem Principi Damasci, justitiam ab ejus ministris minime circa ipsum rite executioni demandatam fuisse persuadebant, eo quod manus in foro patibulo affixa, non ejus, sed perditi cujusdam mancipij fuisset, unde protinus sanctum Patrem accersiri fecit; & ex modico quodam signo, quod Deus in testimonium miraculi, & infidelium confusionem, in illa manus cum brachio conjunctione relinquere voluit, illam reverà præcisam fuisse perspicue agnosci potuit; Unde Barbarus hic Tyrannus à sancto miraculum circa se à Deo patratum intelligens, de viri Dei innocentia & impij ac sacrilegi Imperatoris impostura certior factum sanctum hunc Patrem, quantum alias umquam, honorari decrevit, qui tamen ut Deo totaliter serviret ab hominum se oculis subduxit & ejus qui *salvos facit filios pauperum*, obsequijs se mancipavit,

8. De Sanct. Hildegarde quæ Ruperti Comitis Palatini conjux fuit refertur, quod dum hic Princeps in venatione, totam noctem transegisset, illucescente die maturè satis domum reversus mulierem quamdam, quid rerum circa conjugem suam actum fuisset, interrogavit; cui illa respondit: Id agere quod impudicæ ac libidinosæ solent, viro absente totas noctes adulteris obsequi, atque audacter fidei adstruendæ oculos oppignorat, his certe spectasse flagitium; nisi fortasse bestiam se fuisse, aut statuam credat, cum ista vidit. Comes furibundus hancque calumniam tanto firmius credens, quanto ei ad cubile pulsanti tardius aperiebatur, sanctam pedibus crudeliter conculcatam, è fenestra in profundam quoddam præcipitium deturbavit; unaque cum illa ancillam ejus, quæ Dominæ suæ innocentiam strenuè fideliterque defendebat: Ivere ambæ præcipites, sed innocuæ, Angelorum ministerio inter prærupta petrarum locatæ, & suavissimo concentu recreatæ; id ubi è fenestra Comes aspexit, ad sumendam de perjura accusatrice vindictam prosilit, velut illa jam graves (heu) Deo solverat pœnas; nam non ipsa solum, sed & vacca, mulctrum, sedilla, lac quoque, eodem omnia quo prius situ, figuræ, colore, in saxa penitus obdurata, ajunt ita etiam nunc perstare. Belland. 5. Febr.

9. In Prato florido ex S. Cyrilli Patriarchæ Jerosolymitani relatione habetur, quod Sabinianus hæreticus post mortem Sanct. Hieronymi, libellum quemdam multis conspersum erroribus à se conscriptum sub nomine sancti Doctoris in lucem ediderit, unde ingens inter Catholicos nata est confusio. Huic autem sacrilego Silvanus Episcopus Nazarensis se opposuit; multis probans argumentis Sabinianum falsarium & impostorem libri hujus esse authorem, seque paratum futurum promisit ad mortem subeundam, nisi sequenti die cœlitus misso signo, librum hunc Sanct. Hieronymi nequaquam esse doceretur; Quo audito mirè hæreticus lætitia gestire cœpit, sperans signum illud nequaquam exhibendum, adeoque Sylvanum decapitandum fore; Die sequenti adveniente, Sylvanus ad mortem se obtulit, jamque lictor exemptum gladium extento brachio in cervicem ejus impingere paratus erat, quando ecce S. Hieronymus visibiliter in aëre apparuit, qui lictorem cohibuit, & ad Sabinianum conversus ejus illi calumnias & falsitates acriter exprobravit; disparente autem S. Doctore, caput hæretici, detruncatum ab omnibus visum fuit, cunctis vero, qua id ratione factum fuisset, ignorantibus, Prat. Flor. c. p. a. 57

10. Idem quoque S. Hieronymus in quadam Epistolarum suarum aliud simile refert miraculum, de muliere quadam quæ cum Vercellis de adulterij reato à marito accusata fuisset, complex prætensus juvenis violentiæ tormentorum cedens, ea quæ minimè contigerant confessus una cum muliere ista ad eamdem fuit pœnam condemnatus; mulier autem in innocentiam suam Dei protectionem confisa, velut alia quædam Susanna, cœleste imploravit auxilium dicens: *Tu testis es Domine Jesu, cui occultum nihil est, qui es scrutator renis & cordis, non ideò me negare velle ne peream, sed* ideo S. Hieron. Epist. 40. ad Innoc.

ideo mentiri nolle ne peccem; Cumque lictor sæpius ultimum ei gladij ictum impingere nisus fuisset, obrigescente brachio illius nihil efficere potuit: *Prorogo*, inquit S. Hieronymus, *quæ est ista securitas? impendentem non timet mortem, lætatur percussa, carnifex pallet*, moxque S. Doctor S. Susannæ subnectit mentionem dicens: *Hic Susanna nobilis fide omnium subeat mentibus, quæ iniquo damnata judicio, Spiritu Sancto puerum replente, salvata est. Ecce non dispar in utraque misericordia Domini; illa liberata per judicem ne iret ad gladium, hæc à Judice damnata absoluta per gladium est.*

Belland. T. 1. Feb. 11. In vita S. Brigidæ de S. Patritio narratur, quod cum die quodam in plurium Episcoporum societate sederet, impudica quædam fœmina coram hoc venerabili cætu comparuerit, quæ infantulum in brachijs sustinens, hunc Episcopi cujusdam qui S. Patritij quondam discipulus fuerat, & Broon appellabatur, filium esse contestabatur, quod cum Episcopus ille negaret, Episcopi præsentes, quod S. Brigidam ob mirabilia quæ fecerat, permagni facerent, ab ea ut hanc ipsa controversiam dirimeret, enixe rogarunt: *Dixit autem Brigida ad illam, de quo concepisti infantem hunc? Illa respondit, de Episcopo Broon; Brigada dixit: Non sic existimo. Tunc Brigida ad S. Patritium se humilians dixit: Pater tuum est hanc quæstionem solvere*; In hoc tamen humilitatis conflictu sancta Brigida S. Patritio cedere, & veritatem à fœmina extorquere debuit: *Sancta igitur Brigida signans os illius fœminæ signo crucis Christi; statim intumuit totum caput ejus cum lingua, sed nec illa pœnitnit: Tunc Brigida linguam infantis benedixit, dicens ei: Quis est pater tuus? Ille respondit ambulans: Non est Episcopus Broon pater meus, sed quidam homo, qui sedet in parte Concilij ultimus ac turpis vilisque.* Alia exempla similia de ijs qui post acceptas calumnias miraculose defensi & purgati fuere passim apud Historicos leguntur.

Sophron. in prat. Spirit. c. 114. 12. Sophronius in Prato spirituali refert, quod cum sanctus Daniel Abbas die quadam pro sportis quibusdam vendendis civitatem ingressus fuisset, à juvene quodam rogatus fuerit, ut pro conjuge sua, quæ sterilis erat, orationem ad Deum fusurus, domum tantisper dignaretur, ingredi, quod cum ille fecisset, fæcundata muliere mox à malignis false fuit de inhonesto cum prædicta muliere habito carnali commercio accusatus, quodque fœtus ab ea conceptus non mariti, sed ipsius esset, quod cum sanctus vir Dei percepisset, ut ab hac se calomnia liberaret ad civitatem se recipiens, domum illam ingressus est, in quo calumniatores suos præsentes esse sciebat, in eorumque præsentia infantulum à quindecim diebus natum, quis pater ipsius esset interrogavit, qui mox tenellum brachiolum versus genitorem ibi præsentem extendens articulata voce dixit, ab hoc sum genitus, & non ab alio.

Baron. An. 699. 13. In Annalibus Ecclesiasticis de S. Sergio Papa legitur, quod cum à nonnullis æmulis suis passim divulgaretur, quemdam ex incestu natum infantulum, sanctissimi & innocentissimi hujus Pontificis esse filium, S. Althelmus Episcopus Schireburgensis tunc Romæ præsens, ut sanctum Pontificem ab hac impostura eximeret, infantem novem & non plures ab ortu suo dies habentem interrogavit, num Sergius Pater ejus esset, qui promptissima voce respondit: *Nihil Sergio cum fœmineo sexu esse commercij*, nimirum *salvos facit Deus filios pauperum.*

14. In vita S. Caroli Borromæi scribitur, quod cum is post improvisam Federici Comitis fratris sui mortem, reformationibus instituendis, & vitæ exemplaris & perfectæ rigoribus plus solito deditus esset, ac proinde cum Patre suo spirituali, qui tunc P. Joannes Baptista Ribera è Societate Jesu erat, frequentius tractaret, nonnulli ejus aulici hanc solitudinem tolerare non valentes, præter alias quas huic servo Dei inferebant injurias, calumniati sunt eum quasi quemdam Dominæ virginiæ de Ruvere defuncti fratris conjugis viduæ ephebum ad inhonesta solicitasset, quod idem juvenis ille ab eis subornatus fatebatur, & parum aberat, quin S. Cardinalis ipsemet huic calumniæ fidem adhibuisset: At verò post diligentem factam rei perquisitionem, de Patris illius innocentia certior factus est, cui deinceps summo affectu conjunctus permansit.

15. Porrò S. Ignatius institutæ à se Societatis Patribus dicere potuit; *Si me persecuti sunt, & vos persequentur*; siquidem in Historiâ Societatis de ipso legitur, quod cum Romæ hæresiarcham quemdam, qui coram numeroso auditorum concursu prædicabat, post exhibitam illi, licet frustra secretam correctionem, detexisset, jamque factus vir Dei errores & zizania quæ seminabat publicè detestatur, hic in vindictam exasperatus sanctum accusavit, quasi à diversis mundi partibus tamquam hæreticus proscriptus fuisset, & ad hoc probandum multa falsa congessit testimonia, Deus quidem S. Ignatium intolerantia calumniæ istius, ad tempus aliquod exerceri permisit, at verò cum verissimum sit, quod Deus verus sit *adjutor in opportunitatibus, in tribulatione; Et sperent in te qui noverunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te Domine*, hinc altissima & infallibilis Dei providentia disposuit, ut quo die causa ipsius, hic Romæ decidenda erat, in eamdem hanc almam urbem ex diversis mundi partibus ex Hispania nimirum Francia & Venetijs ijdem appellerent judices, à quibus in materia fidei inquisitus, absolutus & innocens declaratus fuerat, qui omnes de doctrinæ ipsius integritate, & ardenti zelo salutis animarum, de vitæ ejus exemplaritate & sanctitate, deque miris animarum conversionibus per ipsum patratis indubitatam fidem faciebant, malignusque impostores de calumniæ convincebant falsitate, unde cum summa ipsius gloria per sententiam Judicis liberatus fuit.

Joan. 15. 20. Hist. l. 2. p. 1 n. 50. & seqq. — Ps. 9. v. 10. Ibid. v. 11.

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Explicantur pœnæ & supplicia, quæ Deus varijs temporibus calumniatoribus inflixit.

THEMA.

Et humiliabit calumniatorem. Psal. 71. v. 4.

1. IDemmet cœleste oraculum quod se innocentes calumnijs oppressos defensurum, atque à falsis imposturis liberatorem esse promisit, pariter se impostorem humiliaturum & puniturum pollicetur, dum ait: *Salvos faciet filios pauperum & humiliabit calumniatorem.* S. Remigius super hunc Psalmi versiculum dicit: *Calumniator est, qui alienam innocentiam nititur ducere in culpam exquisita aliqua dolositate, & machinata aliqua calliditate; Humiliabit*, inquit Albertus Magnus, *in præsenti ejus potentiam debilitando, & ipsum vulnerando.* S. Remig. ibid. Alb. Magn.

2. In Deuteronomio tale Deus decretum condidit: *Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit*; Divina eorum Deut. 19. v. 18. & 19.

nim justitia sæpe permittit ut supplicia & ignominiæ quas maligni & invidi calumniatores calumniam patientibus procurare nituntur, super ipsosmet recidant imposturarum authores; Hanc namque veritatem in libidinosis illis senibus Sosannam calumniantibus adimpletam fuisse novimus, unde doctissimus Salmeron eadem re ita scribit: *Si quis diffamatus sit citra culpam suam, pœna infamiæ redit in caput calumniatorum, quemadmodum accidit in Presbyteros, qui injuste accusaverunt de violata pudicitia Susannam.* *(Salm. T. 7. Tr. 20. n. 3.)*

3. Psalmista David specialiter eo fine, ut ab impostoribus liber evadat, Deo se recommendat dicens; *Salvum me fac Domine . . . quoniam diminutæ sunt veritates à filijs hominum, . . . labia dolosa in corde & corde locuti sunt; disperdat Dominus universa labia dolosa*; expressius verò juxta Chrysostomum, Spiritus sanctus calumniatoribus supplicium comminatur, dum ait: *Tota die injustitiam cogitavit lingua tua*; ubi notandum, quod dicat: *Cogitavit*, quia ut calumnia aliqua verisimilitudinem aliquam in se contineat, & faciliorem penes audientes fidem inveniat, necessum ut ex industria componatur, fabricetur, & debitis suis coloribus imbuatur, ut credibilis videatur, ac proinde dicitur: *Injustitiam cogitavit lingua, dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa*; at vero audi quale illi comminetur supplicium: *Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viventium*; quæ verba D. Chrysostomus de Calumniatoribus interpretatur, dum ait: *Quorum numerum augebat Doeg, cum falso sermone atque calumnia usus sacerdotes Dei obtruncavit; Verum quænam divinitus cum pœna consecutura sit, præsens sermo docet, veluti ad eum, qui in iniquitate potens sit, loquens: Propterea Deus destruet te in finem; Juxta Symmachum: Destruet te, & abradet te de tentorio tuo, & eradicabit te de terra viventium in perpetuum.* Dicit igitur S. Doctor verba hæc quoad sensum litteralem ad Doeg directa fuisse, qui tametsi nativitate Syrus esset, in medio tamen Hebræi populi conversabatur, & habitabat, utpote qui ex aulicorum Saulis Regis numero unus erat, ac proinde una cum cæteris Saulis ministris, ut verisimile est, ad templum, vel ad quemcumque alium locum ubi debitus vero Deo cultus exhibebatur simul conveniebat; Quoad sensum vero moralem, *dicta sunt etiam ad quemlibet hominem, qui improbitate potens est, ac lingua loco gladij ad animarum perniciem abutitur, quem velut amaram & pestiferam quandam radicem animarum agricola evellet, etiamsi ad breve aliquod temporis spatium in Dei tabernaculo, ipsiusque Ecclesia consistens esse videatur. Extirsus hujusmodi homo, proculque à sanctorum tabernaculo abjectus, miserandum spectaculum præbebit ad intuentium utilitatem & castigationem.* *(Ps. 11. v. 2. Ibid. v. 3. Ibid. v. 4. — D. Chrysost. ibid. — Ps. 51. v. 4. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 7.)*

4. Idem Propheta David sic inter calumnias vix subsistere potuisse fatetur, quando Calumniatores non ita subito à Deo castigari videbat: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum, videns*, quibus verbis de illis loqui intendit, qui pessimam hanc calumniæ insaniam inter alios spargebant, prouti ex verbis sequentibus deducitur: *Cogitaverunt & locuti sunt nequitiam*, quia calumnia prius cogitando & confingendo componitur, & postea in publicum spargitur; at vero quis tandem finis illorum fuerit, velim observate: *Quomodo facti sunt in desolationem subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem suam.* Titelmannus super illa verba quæ à principio ex Psalmista citavimus, Isaiam cap. 14. adducens ait: *(Ps. 72. v. 2. — Ibid. v. 3. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 19. Titelman. in Ps. 70. v. 4.)*

Mansi Biblioth. Tom. I.

De calumniatore autem subditur: *Et interire faciam in fame radicem tuam, & reliquias tuas interficiam.* *(Is. 14. v. 30.)*

5. Invidi illi Satrapæ & Consiliarij Danieli multas apud Regem calumnias affinxerunt, quibus eumdem eo usque redegerunt, ut tandem jussu regio in lacum Leonum conjectus fuerit; Verumtamen quia verissimum est, quod *Deus salvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem*, in eodem inter famelicorum leonum dentes illæsus remansit: *Deus meus misit Angelum suum*, inquit Daniel, *& conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi, quia coram eo justitia inventa est in me, sed & coram te Rex delictum non feci*; Quodnam vero fuit invidorum calumniatorum supplicium? *Interire faciam radicem suam, & reliquias tuas interficiam*; *Danielem præcepit educi de lacu eductusque est, & nulla læsio inventa est in eo, . . . jubente autem Rege adducti sunt viri illi, qui accusaverant Danielem, & in lacum leonum missi sunt ipsi, & filij, & uxores eorum, & non pervenerunt usque ad pavimentum laci, donec arriperent eos leones, & omnia ossa eorum comminuerunt.* Sic & omnes calumniatores aut male perierunt aut mala quæ alijs cogitarunt, in ipsorum capita reciderunt, secundùm tritum proverbium, malum consilium consultori pessimum, quod & sequens Amani Judæorum hostis historia luculenter declarat. *(Daniel. v. 22. — Is. 14. v. 30. — Daniel 6. v. 23. — ibid. v. 24.)*

6. Aman populum Hebræorum apud Regem Assuerum multis calumnijs traduxerat, tandemque ab eo obtinuit, ut post confiscata omnia ipsorum bona in ore gladij interfici juberentur: *Est populus per omnes Provincias Regni tui dispersus, & à se mutuo separatus, novis utens legibus & Ceremonijs, insuper & regis scita contemnens*; Ecce tibi calumnias: *Et optime nosti quod non expediat Regno tuo, ut insolescat per licentiam, si tibi placet decerne, ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcarij gazæ tuæ*; Jam vero ejus quoque audite supplicium: *Suspensus est itaque Aman in patibulo, Denique & ipsum & filios ejus affixerunt Cruci*; nimirum divina dispo nente justitia factum est, ut non solum ipsa, sed & progenies ejus extirparetur, & eradicaretur de mundo. *(Esther. 3. v. 8. — Ibid. v. 9. — Esther. 7. v. 10. — Esther. 9. v. 25.)*

7. Achabi voluntatem ingens vineam Naboth sibi adsciscendi incessit desiderium, & quia eamdem pro voto habere non potuit, contristatus est, & præ doloris magnitudine in lecto decubuit; quod Jezabel Regina audiens, Regi vineam infra paucos dies manibus ejus consignandam esse promisit; Accepto igitur Sigillo Regio, sequentis tenoris literam concipi & exarari fecit: *Prædicate jejunium & sedere facite Naboth inter primos populi, Et submittite duos viros filios Belial contra eum, & falsum testimonium dicant; Benedixit Deum, & Regem, & educite eum & lapidate, sicque moriatur.* Quæ jussa impia & barbara mox executioni mandata fuerunt. Sed quid tandem evenit? *Humiliabis calumniatorem*; Dei enim jussu Elias coram Achab comparens dixit ei: *Occidisti, insuper & possedisti; . . . In loco hoc, in quo linxerunt canes sanguinem Naboth, lambent quoque sanguinem tuum, . . . Demetam posteriora tua & interficiam de Achab mingentem ad parietem, & clausum & ultimum in Israël, . . . Sed & te Jezabel locutus est Dominus: Canes comedent Jezabel in agro Jezrahel.* *(3. Reg. 21. v. 9. — Ibid. v. 10. — Ps. 71. v. 4. — Ibid. v. 19. — Ibid. v. 21. — Ibid. v. 23.)*

8. Annales Ecclesiastici de S. Stephano Episcopo Constantinopolitano referunt, ei à quodam disci polo suo, cui Calistus nomen erat, hanc injustam fuisse calumniam, quod scilicet illicita consuetudine cum Anna moniali usus fuisset, cumque turpis hæc accusatio coram Constantino Copronymo Impera- *(Baron. An. 765. n. 1. & seq.)*

 pera-

peratore contra eum allata esset, dictaque sanctimonialis rigido subjiceretur examini, illa intrepide hunc in modum respondit: Ecce tibi ô Imperator corpus meum, si libet ferro, igne, & asperis verberibus illud affligito, donec animam exhalaverim, nec tamen ab Anna umquam aliud, præterquam veritatem licebit, certa sum, quod vir ille sanctus sit & justus, quia magnam animæ meæ salutem attulit; sacrilegus itaque hic Princeps illam in obscurum quemdam & squalidum carcerem conjectam, minis & pollicitationibus ut sanctum Episcopum de sacrilego concubitu accusaret, inducere conatus fuit, cumque nihil proficeret, illam coram se adduci & lacerari jussit, nisi sancti viri incontinentiam publice fateretur, ipsa vero ad imitationem Christi tacente, Imperator tanto fuit furore accensus, ut ipsam tamquam infamem meretricem à quatuor viris diu plumbatis cædi fecerit, inter quæ verbera, aliud ex ejus ore non prodijt, præterquam hæc verba: *Non novi hominem quemadmodum ipse ait, non novi, Domine miserere*: Jussu autem Imperatoris vilis quædam ancilla prodijt, quæ sputis ipsius faciem turpiter defœdabat, & hæc ipsa erat, quæ hanc sancto Episcopo calumniam machinata fuerat, at vero
Psal. 9. v. 17. *cognoscetur Dominus judicia faciens*, siquidem à justo Dei judicio se subducere non potuit, quia postquam deinceps maritata esset, injustum perfidiæ suæ præmium, duos gemellos peperit, qui sub media nocte materna ubera furioso ore apprehendentes eadem horrendum in modum mordendo discerpserunt, avideque manducarunt, & eadem nocte occiderunt; sed & ambo hi viperini fœtus simul cum matre misere interierunt.

9. In eisdem Annalibus scribitur, quod dum Sanct. Gregorius Thaumaturgus die quodam nonnullis disputaret; fœmina quædam impudica, ingenti cum audacia & inverecunda temeritate in medium prodierit, ab æmulis suis pretio ad hoc conducta (siquidem viri hujus sanctitas tacita quædam erat illorum reprehensio, ideo ipse illis erat velut spina in oculis) & in conspectu omnium meretriciam ab eo mercedem inverecunde poposcit, utpote sibi ab eo ob turpe cum ipsa habitum commercium debitam, sanctus autem vir Dei absque ulla sui turbatione, nulloque in innocentiæ suæ defensionem prolato verbo, cuidam familiarium suorum postulatam pecuniam ei, quantocius ut expediret præcepit, ne ejus importunitate turbaretur cœpta disputatio, at vero *Deus humiliabit calumniatricem*; Vix enim ipsa numeratum ei pretium in manus acceperat, cum ecce Dæmon corpus ejus ingressus, adeo eam in conspectu omnium ferociter torsit, ut imminentem etiam mortem evasura non fuisset, nisi castissimus Gregorius suas pro illa apud Deum preces interposuisset.

10. Notissimum quoque est, quod in aula regia Elisabethæ Reginæ Lusitaniæ accidit. Cum enim invidus quidam impostor unum ex ephebis collegam suum apud Regem calumniose accusasset, quod minus honestum cum sancta Regina commercium haberet, Rex nimium credulus Carbonarijs quibusdam præcepit, ut missum ad illos diluculo sequenti ephebum istum in ignem injicerent, & vivum concremarent, ac proinde altero die mane eidem commissionem quamdam apud prædictos Carbonarios cito expediendam imposuit, qui in via ut Missæ sacrificio auscultando assistere posset, aliquantisper moram traxit; Interea vero Rex exitum hujus rei rescire percupiens, hujus Ephebi accusati æmulum & calumniatorem, summa cum celeritate ad dictos carbonarios dimisit, ut ab ijs, an regia jussa complevissent, requireret, qui illum esse credentes circa quem regium præceptum exequendum erat, eumdem apprehenderunt, & quamvis summa vi renitentem & recalcitrantem in ignem conjecerunt: Quo facto supervenit ephebus innocens, quem Carbonarij rogarunt, ut ad Regem reversus, eidem commissionem ejus executioni datam esse nuntiaret. Rex idipsum ab hoc ephebo audiens præ admiratione attonitus hæsit, indeque Reginæ & Ephebi innocentiam manifeste conjecit, Divinumq; justum supplicium super æmulum calumniatorem æquissime cecidisse agnovit; Ecce igitur quam verum sit, quod de impostoribus Deus statuit: *Reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit.* Deuter. 19. v. 19.

11. Quod si aliquis cum igne pugnare, flammasque ignia manibus suis percutere contenderet: quid de eo dicturus esses? utique tali majorem ab igne, quam ignis ab illo offensam reportaturus esset. Audite D. Chrysostomum idipsum luculentius exponentem: Dicit enim: *Insidiator & Calumniator seipsum prius interficit; siquidem qui ignem tangit, se ipsum comburit, & qui adamantem percutit, seipsum lædit, & qui adversus stimulos calcitrat, seipsum cruentat; tale quiddam est, qui injuriam pati & generose ferre novit, & adamas, & stimuli, & ignis: Qui vero injuriam inferre meditatur, quovis luto imbecillior est.* D. Chrys. Hom. 43. in Matth.

12. In Annalibus Ecclesiasticis Romæ Concilium quoddam super persona Sixti III. celebratum fuisse legitur, cui causam dedit Anicius Bassus quondam Consul Romanus, qui dictum Sergium falso calomniatus est, quasi cuidam Deo sacratæ Virgini fecisset injuriam, quam causam dictus Pontifex à synodo quadam cui quinquaginte sex Episcopi interessent, ventilari voluit. In hac autem Synodo, Sixtus declaratus est innocens, Bassus calumniator autem condemnatus & excommunicatus fuit; Cumque Valentinianus & Placidia bona ejus confiscassent, ipse intra tres menses miserabiliter mortuus est. Baron. An. 43. n. 31.

13. Nicephorus recenset quod cum quidam S. Simeonis amicus famulam quamdam ab alio constupratam haberet, ipsaque gravida partui vicina esset, Domino illius jubente ancillæ, ut à quo concepisset clare ediceret, ipsa Simeonem accusaverit, illumque fœtus hujus Patrem juramento affirmarit, multosque ad idipsum probandum testes adduci posse dixerit: Quod cum ad S. Simeonem delatum fuisset, ipse totam hanc famam, veluti fabulam derisit, se quidem hominem alijs similem esse dixit, nihilominus intelligens, quod si calumniam hanc veram esse affirmaret fama ejus plurimum periclitatura esset, eamdem Deo cordiali affectu recommendavit; sed audite quomodo Deus humiliavit calumniatricem. Etenim ipsa tempore partus quem longo tempore difficillimum habebat in atrocissimis doloribus eo usque permansit, donec viri sancti innocentiam, veri autem genitoris manifestaret reatum. Nic. Hist. Eccl. l. 17. c. 22.

14. Porro quid S. Britio viro sanctissimo, qui S. Martino in Episcopatu successit, acciderit; vitæ ejus refert historia: His namque falso introductus fuit, quasi filium quemdam ex illa genuisset muliere, quæ cubicularia domus suæ lintea abluebat, hæcque opinio adeo altas in populi Turonensis mente egit radices, ut parum adfuerit, quin sanctum Episcopum lapidassent; cum igitur ob hanc sibi innocenter impositam calumniam affligeretur, nesciretque quo modo se efficaciter ab hac impostura purgare posset; infantem coram se adduci præcepit, quem ex se genitum esse dicebant, eique ex parte S. Greg. Turon. l. 2. Histor. Franc. c. 1.

Dei

Dei impetavit, ut si ipse pater ejus esset, id eotam omnibus libere ediceret; Infans autem qui trigința sulum ab ortu dies numerare poterat, alta voce Britium nequaquam Patrem suum asse respondit; Quia vero huic tam conspicoo prodigio populus fidem non habebat, ipse acceptos intra vestem suam carbones, ad usque sepulchrum S. Martini detulit: ubi ad eos qui hactenus eum persecuti fuerunt, conversus, eisdam dixit: *Quemadmodum ha vestes à Carbonibus ignitis nihil lasa aut ambusta fuerunt, ita quoque corpus meum ab illicito concubitu maculatum non fuit.*

Sur. in vita 23. Nov. 15. Verum enimvero præ cunctis alijs imposturis artificiosior illa fuit, quam adversus sanctum Episcopum Agrigentinum, Gregorium nomine machinati fuere æmuli ipsius, qui sicut communi populi consensu ad munus Pastorale assumptus fuerat, ita quoque illud per vitæ suæ sanctissimæ exemplaritatem, multorumque miraculorum splendorem egregia illustrabat; Veruntamen hæc ejus electio in Sabino & Crescentino, qui eamdem dignitatem prætendebant eamque à populo sibi oblatam ubtinuerant, tametsi quod ad eamdem Sanct. Gregorius divina revelatione promotus fuisset, Cathedræ illius possessionem, nunquam accepetant, magnam excitavit invidiam, quia ut sanctum Vitum è Cathedra sua exturbarent, malignam hanc & horrendam confinxerunt imposturam; Cum enim servos ejus domesticos ingenti illis data pecuniæ summa ad partes suas adjecivissent, sancto Episcopo in Ecclesia orationi incumbente, famosam quamdam & infamem illius civitatis meretricem in Episcopi lectum introduxerunt; Cumque Episcopus ad Cameram suam reversus eosdem pro more suo secum retineret, donec pro Matutino dicendo sub noctem consuetum campanæ signum daretur, structam sibi calumniæ machinam minimè advertens, pro dicendo una cum Clero divino officio, iterata vice in Ecclesiam descendit, illoque espleto Episcopo cum copioso sacerdotum aliorumque familiarium comitatu ad cubile suum revertente, duo ex illis qui ejus persecutores erant, impudicæ huic fœminæ è lecto agrediendi signum dederunt, qua è lecto prodeunte sanctus Episcopus ad hoc spectaculum totus impalluit, omnesque circumstantes imposturam hanc ignorantes; seque mutuo præ admiratione respicientes inhorruerunt; maligni autem impostores cum asseclis suis, Episcopum multis in eum jactatis contumelijs & injurijs aggressi, eum publice tamquam fornicarium sacrilegum, scandalosum magno cum clamore & strepitu conviciati sunt, eumque summa cum ignominia traxerunt ad carceres, inito tamen prius cum dicta meretrice pactu; ut illam ab ineunte nocte usque tempus illud quo ad Matutinum dicendum ad Ecclesiam descenderat, turpe secum habuisse commercium, testificaretur. Deus autem ad Episcopum in Carcere vinculis oneratum & compedibus adstrictum Angelum suum cœlitus, ad eum consormandum submisit, qui sublatis à pedibus ejus compedibus, carcerem ei apperuit, quo miraculo à multis conspecto, plurimi ad pedes ejus lachrymabondi accurrerunt. Quo non obstante Episcopus à duobus illis calumniatoribus apud urbis Agrigentinæ Gubernatorem accusatus fuit, ut severum de ipso statueret supplicium, qui dum lascivam hanc fœminam examinaret, ipsa vero impositam Episcopo calumniam confirmaret, Dæmon mulierem illam protinus possidere cœpit; Quia verò maligni impostores hoc Sanct. Gregorium per Dæmoniacas incantationes fecisse calumniabantur, dictos Gubernator Episcopi causam ad summum Pontificem remisit, qui de ejus innocentia minimè informatus, & asperrime contra eum ob criminis indignitatem indignatus; eum denuo vinculis oneratum in carcerem remisit: At vero sequenti nocte sancti Apostoli Petrus & Paulus Gregorium in carcere visitantes, omnia ejus vincula, quibus tenebatur adstrictus, ruperunt, præterquam quod in carcere illo his & alijs visionibus cœlestibus consolatus, multa alia patraverit miracula. Tandem vero causæ ejus coram Papa discussa, justificata fuit Episcopi innocentia, impudica vero & subornata mulier à Dæmone possesse orationibus servi Dei liberata fuit, postquam tamen prius in præsentia centum & quinquaginta Episcoporum crimen suum falsa fuisset: *Humiliabit Calumniatorem, Salvos faciet filios pauperem*; Crascentinus autem & Sabinus, juxta illud in Jeremia prædictum & interminatum calumniatoribus supplicium, scilicet: *Denigrata est seper carbones facies eorum*, vultibus suis nigri facti sunt, sicut carbones, eorumque labia adeo compressa manierunt, ut ne verbum quidem effari possent, atque deinceps in conspectu totius mundi, cum perpetua ipsorum infamia exosi & horribiles manserunt. *Thren. 4. v. 8.*

Theodoret. in vitis Patrum. 16. Rafert Theodoretus de Palladio magnæ & conspicuæ austeritatis viro, quod cum in Eremo quadam, opulenta cuidam & mercimonijs tractandis aptissimo territorio contigua pœnitentiam ageret, latro aliquis certo cuidam mercatori prædiviti necem intulerit, & sublatis ei omnibus quas secum habebat pecunijs, occisi cadaver ad limina Eremitorij quod sanctus hic Eremita incolebat, secreto deposuerit, demum vero patratum homicidium velut si ab illius reatu innocens esset, passim divulgarit, illudque Palladio velut homicidæ attribuerit: Qui proinde una cum ministris justitiæ ad ejus Eremitorium accessit, & in carcerem deduci fecit; Cum vero ad tugurium Eremitæ accedentes, fores illius diripuissent & in terram demoliti fuissent, jamque in procinctu essent, ut eum captivum abducerent, sanctus vir Dei ad orationem consugiens, Deum ut ejus innocentiam defenderet, eumque qui criminis reus esset, detegeret, instanter rogavit; Demum vero oratione expleta surgens, & una mortui manu apprehensa, ipsumque ipsum de terra nonnihil elevans dixit ei, Tu O cadaver, tametsi mortuum sis & vita careos, eum qui te occidit, manifesta, meque ab hac calumnia libera; Ad quæ verba Cadaver sublevato capite oculos suos aperiens, circumquaque circumspexit, ipsumque malefactorem digitu demonstrens, dixit: Pessimus vir iste est homicida meus; cujus dum pervestigarent & examinarent vestes, sub illis cultrum oblongum sanguine cruentum invenerunt qui tandem examinatus & convictus per justitiam publicam occisus est: Palladius autem ab omnibus in majori quam antea reverentia & æstimatione habitus fuit.

Baron. An. 348. n. 5. 17. In Annalibus Ecclesiasticis legitur, quod cum Legati Synodi ad Constantium Imperatorem missi, inter quos Euphrates Episcopus Coloniensis unus erat, Antiochiam venissent, Stephanus Arianus illius Civitatis Episcopus in festo Paschatis ex aliorum hæreticorum consilio nocturnu tempore meretricem quamdam ad hunc Episcopum introduxerint, quæ Episcopum Senem videret decrepitum, incondita

voce clamore cœpit, licet illam, ut taceret, & Euphratem habitu secum carnalis commercij calumnia aspergeret, rogassent: Die autem sequenti Stephanus Episcopus Arctanus, id quod factum fuisse calumniabatur, passim publicavit, & concurrente populo, causa hæc judicio commissa fuit, detectaque impostura, qua sacrilegus ille legatum diffamare parabat, ab Episcopatu suo depositus, & in ejus locum Leontius Eunuchus quantumvis Arianus substitutus fuit; Constantius vero Imperator oppositiones ab Hæreticis adversus Catholicos factas, meras fuisse calumnias intelligens, subito Presbyteros & Diaconos qui in Armeniam relegati fuerant, redire jussit, atque insuper ne in Alexandria Presbyteri & omnes alij à sancto Athanasio dependentes persecutionibus infestarentur, præcepit, ipsumque Athanasium post decem menses ab exilio revocavit.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Adducuntur nonnulli sancti, qui mira inter calumnias præfulsere patientia; Alij quoque, qui ab ijsdem fuere liberati, Ostenditur etiam quod inter calumnias bona conscientia magnum præbeat solatium: Modi quoque explicantur, quibus ingens ex calumnijs meritum comparari potest.

THEMA.

Redime à calumnijs hominum, ut custodiam mandata tua. Psalm. 118. vers. 134.

1. REgius Propheta David hanc à Deo expetijt gratiam, ut à calumnijs & imposturis, quibus aggravabatur, justificari & liberari posset, ut ab ijs liber & immunis divinam ejus legem exactissime observare posset unde dicebat: *Redime me à calumnijs hominum, ut custodiam mandata tua*; Verumtamen mihi quoad hoc Josephum Patriarcham præferre Davidi, utpote qui ab adultera falso accusatus se justificare aut defendere noluit, sed potius calumniosam imposturam patienter tolerando, medium adinvenit, quo homini in via perfectionis magnis passibus licet proficere, & ad eminentem sanctitatis gradum pervenire. Unde D. Chrysostomus de eo ita scribit: *Obtinet apud eum* (id est apud Putipharem Dominum suum) *falsitas, veritas exulat; in custodia innocens, quia reus esse noluit, religatur; cur in innocentiam grassatur importuna tentatio? cur appetit justam? cur sanctum persequitur? Joseph enim innocentia reus est, non culpa; castitate, non adulterio offendit, custodiis pudoris, non violati hostis est. Vim passus est ipse, non fecit, injuriam accepit, non irrogavit; peccavit, quia peccare noluit, non quia peccavit; quinimo pœnam meruit, quia peccare pertimuit; nam licet in carcerem jussus, conjiciatur in vincula, in custodiam religetur, injuria injuriosi est, non innocentis, pœna lædentis est, non læsi, supplicium si merui, patior, si non merui ille patitur qui irrogavit; reum quem peccatum, non pœna castigat, spectat suum supplicium:* Detur mihi aliquis si sine causa aut culpa sua calumniam patitur, & ego de illo mox pronuntiabo, quod apud Deum nihil perdat, nec animam suam apud eumdem amittit, vel destruit, sed lucratur potius illam & perficit.

D. Chrys. orat. de Joseph.

2. S. Augustinus super propositi thematis, verba ita arguit: *Si vera illi homines crimina objiciunt, non calumniantur, si falsa, quid est quod se redimi desiderat à calumnijs, id est, à criminibus falsis, quæ illi nocere non possunt*; ac demum idem sanctus Doctor ad instructionem & consolationem nostram ita concludit: *Crimen quippe falsum, quod est Calumnia, reum non facit hominem, nisi apud judicem hominem: ubi autem Deus judex est, nullus falso crimine læditur, quia non cui objicitur, sed objicienti potius imputatur.* Quam obsecro se Joseph coram toto mundo in omnibus sæculis gloriosum reddidit, quia imposturam illam tanta cum generositate portavit? Coronam, universam Ægyptum & cœlum per hanc sibi vendicavit; Et Deus ipse rependendum illi injuriæ debitum supplicium adeo sibi cordi duxit, ut septennalem & ingentem immiserit annonæ caritatem, quæ tot populos oppressit; Unde Author imperfecti ait: *Qui quasi maleficus in carcere fuerat, quasi Propheta eductus est, in unius pueri vindictam totus mundus flagellatus est.*

S. August. ser. 27. in Ps. 118.

Auth. imperf. Hom. 25. in Matth.

3. Petrus Blesensis S. Thomam Cantuariensem unicum scopum fuisse scribit, in quem malevolorum, Regi persecutori ejus adhærentium calumniæ collimabant, & tamen *Quidquid machinabatur ad ejus infamiam humana malitia, eidem convertebat Dominus ad coronam*; Viri enim sapientes non adeo faciles sunt ad adhibendam calumnijs fidem: *Qui credit cito, levis corde est, itaque nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Et S. Joannes Damascenus dicit: *Qui insigni animi prudentia præditi sunt, calumniam potius, quam ei, qui calumnijs expetitus est, infestos se præbent, et videlicet succensentes, ac per objurgationis impetum os obstruentes, quoad evidenti testimonio si dem dictis suis astruxerit.*

Petrus Blesensis. Ep. 45.

Eccl. 19. v. 4.

1. Cor. 4. v. 5.

S. Ioan. Damasc. paral. l. 3. c. 91.

4. D. Chrysostomus de Susanna disserens ita scribit: *Possunt accusatores falsi facere malam famam, sed non interficere conscientiam, calumniam optime refutavit, qui ei restitit innocentia.* Habeatis licet decem contra vos testes, qui illatam vobis imposturam confirment; si tamen bonam habueritis conscientiam in favorem vestrum, longe majorem in vestri defensionem habebitis testium numerum, nam ut dicitur: *Conscientia mille testes.* Cum apud Pelopidam generosus quidam & magnanimus miles accusatus esset, quod ejus famam calumnijs dilacerasset, Pelopida accusatori respondit: *Equidem facta ejus respicio, verba autem non audivi.*

D. Chrys. Hom. de Susanna.

Apud Stobæ. ser. 40.

5. Præterea D. Chrysostomus advertit, quod Salvator noster non solum illos beatos appellat: qui sui causa malitiosorum hominum maledictionibus & detractationibus infestantur; Verum insuper miserabiles & infelices vocet illos, qui laudantur ab hominibus, aut applausum ab illis accipiunt; *Væ enim benedixerint vobis homines*; quia si homo justus ab omnibus reverendus & laudandus semper esset, neminem autem, qui eum calumniatorem haberet, merito aliqualem sibi superbiæ stimulum timere posset, hoc enim impossibile est, cum virtute viventibus cunctorum ore benedici, imo experientia demonstrat, quod ut plurimum *& omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu persecutionem patientur.* Quid igitur servo Dei in hoc falsarum accusationum certamine facere convenit inquit D. Chrysostomus: *Resplende fulgore vitæ, & maledicos omnes contemne*, vivamus igitur & operemur taliter, ut nulla calumniatoribus nostris fides adhibeatur. Catone cuidam indicanti sibi aliquem qui de ipso calumnias spargeret, respondit; *Ego ita vivam, ut nemo illi credat.* Et ideo S. Augustinus in Epistola

D. Chrys. Hom. 15. in Matth.

Luc. 6. v. 26.

2. Tim. 3. v. 12.

qua-

S. Aug. ad Secundini.

quadam ad Secundinum ita scribit: *Senti de Augustino, quodlibet, sola coram Deo conscientia me non accuset.* Ideo etiam Christus Apostolos suos monuit, ut vitam ducerent omnino irreprehensibilem hac enim ratione illos securos esse posse quod omnes calumnias & imposturas contra ipsos excogitatas sint evacuatui; *Irreprehensibilem igitur etiam hominibus præstate vitam*, inquit in persona Salvatoris D. Augustinus: *Ut nullam in vobis verum colorem accusationes inveniant, sequitur illud, ut etiamsi innumeri accusare cupiant, nullus umquam infuscare vos possit.*

Summæ Patientiæ Exemplū.

Luc. VVading. An. 1231. n. 25.

6. In Chronicis S. Francisci de B. Fratre Junipero legitur, quod cum Dæmon ipsum pro viribus quantum poterat, persequeretur, ipsam quoque vitam ei eripere non semel molitus fuerit, eoque fine sequentes ei laqueos tetendit: *In agro Romano magna tyrannide grassabatur ingens prædo; Nicolaus nomine, fortis viribus, munito castro imperterritus, & optimi equi velocitate confisus; in spectro nocturno et persuasum, fraterculum quemdam veste lacera cito in castrum venturum, qui vel ipsum Dominum vel equum summe charum subula confodiat, expergefactus somnium non omnino neglexit, sed anxius expendit, cum superveniens in agricolæ specie Diabolus plenam ei rei fidem impressit, quæ nocturnas species corroboravit;* Dixit enim ei malignus hic spiritus, traditorem quemdam veste paupercula & lacera amictum venturum, eumque cum subula vulneraturum esse, qui secum Chalybem habeat ad ignem accendendum quo castrum ejus conflagret, unde tyrannus ille in quovis castri loco excubitores, de omnibus signis ex quibus tradnor agnoscendus erat, optime informatos distribuit, tandem: *Incidit candide nihil mali præmeditatus in illorum manum Juniperus*, qui subulam quidem secum tulit, ut sandalia in casu necessitas reficere posset; Chalybem quoque habebat & silicem, si necessitas ita exposceret, ignem ad se calefaciendum accendere posset; Sicarius autem prædictus, ut criminis veritatem fateri cogeretur, in equuleo eum extendi jussit, ubi interrogatus quis esset, se gravem peccatorem esse respondit; Interrogatus an illic cum intentione castellum igne conflagrandi venisset, respondit, *scelestissimum se esse proditorem*, Interrogatus an intentio ipsius fuerit subula Dominum castelli vulnerare vitamque ei eripere, dixit: *Hoc & pejora se facturum, si malo suo genio à Domino derelinqueretur.* Adstrictus demum ut diceret unde venisset aut à quo missus esset, sæpius respondit: *Laudetur Dominus Jesus Christus.* Atrocia insuper ei tormenta inflixerunt, ut diceret & fateretur, quod de eo suspicabantur, ipse autem in repetendis iterum iterumq; divinis laudibus generose persistebat. Tandem ad patibulum condemnatus erat, ita ut caudæ equinæ alligatus eò raptaretur: *Dum duceretur alacriter Deum laudabat, & stimulos qua poterat arte addebat caballo, ut velocius accederet ad locum supplicij, forte fortuna prætereuntem cognovit quædam muliercula, quæ festina ad cænobium fratrum extra castrum percurrit, admonitum ingentis periculi Juniperi; supervenit etiam alius petiturus à Guardiano Confessarium, qui proditorem ad bene moriendum excitaret. Abierunt confestim duo ex fratribus, qui Juniperum agnoverunt, amoto velamine, quo jam suspendendi faciem contexerunt, petierunt ut differretur executio lata sententia, donec Dominum informarent; Cui cum rem narrarent, hominemque incusarent, quod perfectissimum fratrem & sanctissimum virum voluerit interficere, totus pavens & timens inquit, vere nunc scio malorum meorum culmen expleri, & Deum juste de me vindictam sumpturum, quia hominem adeo sanctum dire tribulavi: Prophetizavit sibi malum, nam post paucos dies fœde eum adversarij dilaniarunt, & castrum diripuerunt*; adeoque in hac historia ad literam adimpletum fuit oraculum illud Davidicum, quo dicitur: *Judicabit pauperes populi & salvos faciet filios pauperum & humiliabit calumniatorem.* S. Remigius per *filios pauperum* intelligit *imitatores Apostolorum*; *Per calumniatorem* Dionysius Carthusianus *intelligit omnem persecutorem justorum, omnemque tyrannum Ecclesiæ*; vere hic *salvum fecit filium pauperis* quia Juniperus S. Francisci, qui altissimam profitetur paupertatem, filius erat. Per *calumniatorem* vero S. Hieronymus *Diabolum* intelligit, hic quippe confusus remansit, siquidem sancto huic Dei servo perheroicum factum istud tum in cœlo tum in terra major ejus aucta est gloria: *Frater Juniperus ijs diebus apud eos commoratus est, hominem valde dilexit, sæpius visitavit, munusculis à piis viris acceptis frequenter affecit: asseverans nullum meliorem alibi invenisse amicum, ille vero erubescens de facto, ubi obvium habebat, Juniperum genuflexus errati veniam petebat.*

Psal. 71. v. 4.

S. Remig. ibid.

Dyon. Carth. in Psal. 71.

S. Hieron.

7. Porro hanc quam Juniperus de persecutore suo sumpsit vindictam, à Christo didicit, qui hoc nobis consilium suggerit; *Orate pro persequentibus & calumniantibus vos*, idque omnium primus executioni mandavit, de Christo enim scribitur: Et cum inde transisset, *venit in Synagogam eorum.* Pro cujus intelligentia notandum, quod Salvator noster paulo ante culpatus aut reprehensus fuerit, quod discipuli segetum spicas decerperent, & tametsi denuò novos sibi laqueos tendi sciret, attamen bonum pro malo reddere non destitit, dum Synagogam Hebræorum ingressus eos erudivit: *Hæc est vera lætitia*, inquit S. Franciscus ad F. Leonem, *si calumnijs, probris, verberibus afflicti hæc omnia amore Christi libenter toleremus.* D. Chrysostomus ait: *Sicut voluptas non in ciborum apparatu, sed in comedentium affectu sita est, hoc & de contumelia dico, quod contumelia non à contumeliantium sententia, sed à patientium affectu constituitur, vel destruitur, v. g. multa quidem in te fæda atque nefanda contumeliose egit, si contumelias deriseris, si verba non susceperis & vulnere superior sis, contumeliam non es passus.*

Pro Calumniatoribus orandum. Matth. 5. 44.

Matt. 12. 9.

D. Chrys. Hom. 1. ad pop.

8. In libro Exodi prodigiosi illius ignis fit mentio, qui intra rubum ardebat quidem, sed eum non comburebat; talis ignis est ira & indignatio & impostura invidorum, quæ instar ignis famam, honorem & existimationem servorum Dei comburere quidem & perdere nituntur sed casso & irrito eventu; *In medio ignis non sum æstuatus*, inquit Ecclesiasticus: *Locus in quo stas terra sancta est*, quando enim anima innocentiam conjunctam habet, vitamque agit irreprehensibilem, impostura calumniantium vel non creditur, vel cito detegitur ejus falsitas ut nocere non possit: In metallis politis & lævigatis, & maxime in pretiosis auro scilicet vel argento ærugo non tam facile adhærescit. Unde Tullij sententia est: *Ut ignis in aquam conjectus statim restringuitur, sic falsum crimen in vitam castam nihil obtinet.*

Calumnia innocentibus non nocet.

Eccl. 51. v 6.

Exod. 3. v. 5.

9. Refert Cardinalis Baronius quod cum Joannes hæreticus Iconoclasta à sede Constantinopolitana depositus esset, ipse unà cum Arsabet patritio fratre suo & nonnullis alijs, ut in pernitiem Catholicorum S. Methodij novelli Patriarchæ Constantinopolitani famam commaculare possent, lascivam

Baron. An. 483. n. 1.

Historia quod fama quandoque defendenda.

vam quamdam fœminarum promissa pecunia induxerunt, ut eum de turpi impudicitia accusaset: De qua accusatione Judices, & præcipue Manuelus Dux generalis exercitus, & Principis infantis tutor constitutus indignati sunt, videntes quod unius causa multi Catholici innocentes periclitaturi essent, quod etiam S. Methodius considerans, ut tanto scandalo obviaret postposita propria verecundia, vestes suas levavit, & secretas quasdam & verendas corporis sui partes in conspectu omnium detexit, quæ per infirmitatem omnis sensus expertes erant, quo facto innocentiam suam manifestavit, condemnavitque calumniatorum malignitatem & turpe mendacium: Ubi enim non propria tantum, sed etiam aliorum fama & existimatio periclitatur, & boni publici ratio intercedit, necessaria est famæ defensio.

Defensio & modesta.

10. Anna Elcanæ conjux sanctissima ab Heli summo sacerdote per calumniam de ebrietate notabatur, quæ quod hac in re bona quoque fama conjugis sui periclitabatur, protinus se defendit, sed vide quanta cum modestia idipsum fecerit: *Ne reputes*, inquit, *ancillam tuam quasi unam de filiabus Belial &c.* ubi ut D. Chrysostomus bene observat, *mulier ex accusatore fecit patronum; tanta res est humanitas ac mansuetudo pro contumelia; copiosa accepta viatica discessit, eumque nacta est propugnatorem & intercessorem, quem habuit objurgatorem.* Dixit enim ad ipsam Heli: *Vade in pace, & Deus Israël det tibi petitionem tuam, quam rogasti eum.*

1. Reg. 1. v. 17. D. Chrys. de sta Anna. 1. Reg. 1. v. 17.

11. Idem quoque considerat, quod quando inter calumniatorum imposturas sine vindicta solide & constanter subsistimus, ipsimet calumniatores virtutem nostram admirentur: *Nam illi quoque ipsi, qui hoc publice faciunt invidentes, apud conscientiam tamen suam admirabuntur vos, atque suspicient, sicut è regione vitiosas quoque adulatorio sermone demulcent, sed easdem in secreta meritis accusant.* Magnum edimus solidæ virtutis specimen, dum calumniis exagitati non irascimur, hoc enim facientes tribus resistimus inimicis, ijsque omnibus fortissimis, Mundo videlicet, qui nostram nititur destruere famam & existimationem; Dæmoni qui nos studet inducere in desperationem, nostramque nobis eripere patientiam, charitatem, & mansuetudinem, quia *calumnia conturbat sapientem*; Carni denique, quia hæc nos extimulat ad vindictam, maxime dum falsitatem & malignitatem adeo detestabilem & intolerabilem videmus. *Fieri quidem nequit*, inquit D. Chrysostomus, *ut qui virtutem diligenter exequitur, nusquam plurimos habeat inimicos*, verumtamen hi majoris nobis erunt gloriæ authores, *quandoquidem clarius illorum occasione virtus resplendeat.*

D. Chrys. Hom. 15. in Matth.

Non vindicantes calumniam, tres hostes superant.

Eccl. 7. v. 8.

12. Quando Salvator noster à Judæis calumnias accepit, dicentibus: *Samaritanus es tu & Dæmonium habes*, non obstante quod dixerit: *Discite à me quia mitis sum*, ab hac tamen calumnia purgare se voluit, cum enim Evangelium mundo annuntiaturus esset, nequaquam conveniebat, ut malam de ipso homines opinionem conciperent, ut Schismaticus esse crederetur, quales Samaritani erant, neque conveniens erat, ut miracula Matris Virgini attribuerentur, quæ eo fine operabatur, ut doctrinæ & prædicationis suæ fidem conciliaret.

Joan. 8. v. 48. Christus à calumnia se purgat.

13. D. Gregorius Papa, ut Baronius scribit, de commercio minus honesto ipsi cum Mathilde Comitissa intercedente simulatus fuit: Quia enim hæc multa Ecclesiæ dominia donaverat, ipsique summo Pontifici in multis honorificis obsequiis devotissime interveniebat, Clerici, quibus tunc interdictum erat matrimonium, contra sanctum Pontificem exasperati obstrepebant, hacque illum macula aspergere moliebantur, at vero nullam impostura hæc habebat subsistentiam, siquidem Benno Cardinalis schismaticus quoad hoc punctum, ne quidem os suum aperire præsumebat prout alias in multis capitibus fecerat, sciens quod nullam hæc in re ulpiam fidem habiturus esset, unde subito omnis hæc calumnia evanuit; siquidem ut quidam illius temporis Author scribit, in celeberrima illa civitate, in tanto præsentium Prælatorum aliorumque aulicorum Pontificem continuò circumdantium numero, factum aliquod simile occultari minime potuisset; præterquam quod miracula quæ Gregorius frequenter operabatur, item honoris Dei, & observantiæ legem Ecclesiarum zelus, quo dictus Pontifex incessanter ardebat, evidens coram toto mundo integritatis ipsius testimonium ediderant.

Baron. An. 1074. n. 34.

Calumnia facile evanescit, si in innocentem facta.

14. In vitis Patrum duæ notabiles historiæ in hac calumniatum promotione leguntur; Etenim Monachus quidam, qui in sæculo uxorem & filios habuerat, unam filiarum suarum sub habitu virili Monasterium ingredi permisit, quæ habitu monastico virili proprio induta Smaragdi nomen sortita fuit, cumque Monachis in agro pro Monasterij servitio laborantibus, grave quoddam fornicationis peccatum commissum fuisset, ipsaque mulier fornicaria gravida esset, hujus peccati reatus Fratri Smaragdo, qui antea Marina vocabatur, impositus fuit; Ille autem de eo coram Abbate accusatus aliud nihil, quam gravem se peccatorem esse respondit; unde è Conventu ejectus, austerissimam ante Monasterij fores egit pœnitentiam, donec ab omnibus Monasterij fratribus ad compassionem commotis ad communem cum cæteris convictus admissus fuit; Post mortem vero imposita ei calumnia manifeste detecta fuit, nam dum eum muliebrem sexum sub virili monastico habitu occultasse deprehenderunt, cuncti ejus admirati sunt patientiam, ipsa verò sub nomine S. Marinæ Romano Martyrologio & sanctorum catalogo inseri meruit.

In vitis Patrum.

Historia.

15. In eodem libro de S. Eugenia legimus quod clam è domo patris sui Præfecti Alexandrini in habitu servi alicujus fugiens in Monasterium quoddam se receperit, ut eidem in habitu viri famularetur, cumque per virtutes eximias conspicuam se valdeque spectabilem omnibus effecisset, accidit, quod postquam valde præcipuam Dominam Alexandrinam, Melaniam nomine pristinæ valetudini miraculosè restituisset hæc impuro erga illam quam in diverso à se sexu positam arbitrabatur, amore succensa fuit; videns autem quod post ingentes importunas, sæpiusque iteratas sollicitationes suum assequi intentum non posset, amore in odium mutato eamdem de intentata sibi violentia apud Præfectum accusavit; Quo vero tempore ei supplicium pro prætensi criminis castigatione parabatur; à nonnullis Monachis associata remansit, ipsa autem Præfecto qui Pater ejus erat; se mulierem & filiam ejus esse manifestavit, unde accusationis falsitas cum perpetua Melaniæ ignominia continuo evanuit, sanctitasque vitæ S. Eugeniæ omnibus innotuit, *& sic tota Alexandrina civitas, quasi una Ecclesia.*

Historia.

16. In

Historia. 16. In Martyrologio Romano ad diem quintum Januarii mentio fit S. Apollinaris Virginis, quæ Antemii viri nobilitate, patriaque & senatoria dignitate illustris viri filia erat; Sancta hæc vero postquam sacra illa loca visitasset, ad faciendam rigidissimam pœnitentiam in desertum quoddam se subduxit, sumptoque Dorothei nomine, in virili habito Eunuchum se esse finxit. Cum vero Pater ejus filiam quandam à Dæmone obsessam & energumenam haberet, sanctique Dorothei vitæ sanctitas iis in locis celebris admodum esset, ad sanctos illos Monachos, qui Eremum illam incolebant pro liberatione filiæ suæ impetranda submisit, qui Dorotheum illuc destinarunt, à quo fusis ad Deum precibus liberata fuit; quia vero filia hæc domum reversa deprehendebatur esse gravida, Pater ejus Dorotheum carnale cum ipsa commercium habuisse suspicatus, in carcerem illum conjecit; qui ut & suspicione & ignominia hac se liberaret, operæ pretium duxit si subtracta larva, sub qua hactenus mundum deriserat, quis revera esset, scilicet mulier & dicti Patris germana filia; manifeste demonstraret.

Deus mirè liberat à Calumniis. 17. In lectionibus S. Stanislai Martyris de Bolesłao Rege truculentissime ob scandalosam ejus libidinem ab eo reprehensam, persecutore legimus sequentia: *In solemni regni conventu Stanislaum per calumniam in judicium coram se vocari curat, tamquam pagum occuparet, quem Ecclesia sua nomine coemerat, quod cum neque tabulis probare posset, & testes veritatem dicere timerent, spondet Episcopus se pagi venditorem, qui triennio ante obierat, intra tres dies in judicium adducturum*; quod & ab illo vere præstitum fuit, expleto namque in fusis orationibus & celebratis jejuniis triduo post Missæ sacrificium celebratum, accidit ad sepulchrum, *Petrum è sepulchro surgere jubet, qui statim redivivus Episcopum ad regium tribunal euntem sequitur, ubique Rege & cæteris stupore attonitis, de agro a se vendito, & pretio sibi rite ab Episcopo persoluto testimonium dicit.* Sic Deus semper suos à calumniantium insidiis & maledictis eruere & expedire consuevit; modo à tergo post ipsum non abierint, è contra vero ejus se Protectioni ardentibus precibus commiserint, firmissimaque spe ejus auxilium & liberationem sine murmuratione exspectaverint. Et quis omnia Divinæ liberationis exempla eorum; qui è calumniatorum retibus erepti sunt, quorumque innocentia mirandis modis patefacta ad calumniantium confusionem fuit, recensere posset; tempus & charta mihi deficeret: Igitur hunc tractatum sequentibus adhuc duabus historiolis finiam, quarum una de S. Antonio Paduano, altera de Montano Archiepiscopo Toletano hunc discursum ac totum tractatum claudent.

Historia. *Surius in vita S. Antonii.* 18. In vita S. Antonii de Padua habemus, quod cum ipse patrem ob inventum in ejus horto pueri alicujus nuper occisi, ibidemque sepulti cadaver, de homicidio commisso accusatum & in carceres conjectum in spiritu prævidisset, summa cum celeritate ad domum se paternam transtulerit, ibidemque resuscitatum à se puerum adstrinxerit, ut patrem suum ab hoc reatu innocentem esse publice ediceret, eumque ab hac calumnia liberaret, qui postquam jussis Sancti Antonii satisfecisset, recepta ab eodem sancto peccatorum suorum absolutione, ad sepulchrum suum rediens denuo mortuus est.

Joan. Vasæus Chron. Hisp. An. 530. 19. Joannes Vasæus in Chronicis Hispaniarum circa annum quingentesimum trigesimum de Montano Archiepiscopo Toletano refert, quod cum calumniose de ipso, quod certæ cujusdam fœminæ honestatem tentasset, publica voce spargeretur, Deum enixe obsecrarit, ut ab hac ipsum calumnia liberum & immunem faceret, qui mox post acceptam à Deo inspirationem exemptos ab igne carbones etiamnum ardentes vestibus suis superimposuit, in iisdem per totum spatium, quo Missam celebravit, immotos reliquit, quo viso calumniatrix fœmina intime compuncta, famam hanc meram imposturam esse in conspectu totius populi manifestavit.

TRACTATUS XIII.

DE CARNIS VITIO,

SIVE

DE LUXURIA, SENSUALITATE, VOLUPTATIBUS, DEQUE FUGIENDIS HUJUS VITII OCCASIONIBUS,

CONTINENS.

DISCURSUS XXXV.

ISCUSUS I. Carnis vitium generico nomine malitia nominatur, eo quod origo & causa sit omnium malorum suosque sectatores in quemvis enormem excessum præcipitet.

II. Considerantur alia mala & damna, quæ à carnali concupiscentia derivantur, pessimique illius effectus & indicia declarantur.

III. Sub allusione ignis & proprietatum ipsius varii vitii carnalis recensentur effectus, quod instar flammæ omnes virtutes & bonorum operum merita devorat & consumit.

IV. Vitium Carnis à Deo nos separat, ejusque notitia & lumine, nec non omni vero spiritu & devotione nos privat.

V. De connexione quam carnis vitium cum idololatria habet, quia potens est medium ad procurandam in nobis apostasiam à fide.

VI. Carnis vitium origo & causa est hæresium, siquidem carnales homines ab hoc vitio seducti in multos labuntur errores.

VII. Carnales homines nidus & centrum sunt Dæmonis, qui immunditia gaudet nosque ad se præcipue per voluptates carnis attrahere studet.

VIII. Homines carnales inter alios peccatores maximè à Dæmone possidentur, & ab eo male tractantur.

IX. Vitium carnis in scriptura Sacra Inferni nomine appellatur, qui sectatores suos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

X. Vitium carnis venenum æternæ mortis sub dulcedine abscondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

XI. De severitate divini judicii contra homines carnales, & suppliciis & pœnis, quas à Deo implacabili ipsorum Judice reportabunt.

XII. Hoc carnis vitium causa est exterminii populorum & calamitatum publicarum origo, ubi adducuntur nonnulla suppliciorum exempla, quæ Deus personis particularibus immisit.

XIII. Sub allusione contagionis & pestilentiæ variæ hujus vitii detestatione fiunt considerationes.

XIV. Voluptates carnales hominem debilitant, eique vitam abbreviant, sæpeque causant, ut in infirmitates & pericula mortalia incidat.

XV. De injuria gravissima quæ Deo per fornicationem irrogatur, dum ipsa lasciviæ alicui fœminæ post habetur, cui membra Christi, id est, corpora nostra in prædam misere cedunt.

XVI. Circa deformitatem & immunditiam carnalis concupiscentiæ variæ considerationes instituuntur.

XVII. Carnis vitium excæcat intellectum, nobisque judicium & discursum eripiendo bestiis nos similes efficit.

XVIII. De Concupiscentia carnali sub analogia laqueorum & retium differitur, illamque hominem carnalem servum & mancipium efficere ostenditur.

XIX. Vitium carnis intellectum, mentem, & animam nostram adeo absorbet, ut illam de nulla re alia, quam de voluptate & libidine sua explenda cogitare permittat.

XX. Multæ considerantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt, unde pœnitentia quæ in illis sæpe reperitur, instabilis est & infirma.

XXI. Incauta cum mulieribus conversatio mortifera est & causa multorum malorum, estque speciale Dæmonis instrumentum; Ubi etiam quantum hic sexus facere & obtinere prævaleat ostenditur.

XXII. Quam debilior hic sexus illecebrosus & periculosus sit ostenditur, siquidem in ipsius consortio etiam viri constantissimi periclitantur.

XXIII. Quam periculosa sit viri cum muliere frequens conversatio per exemplum Adæ ab Eva ad prævaricationem circa pomum vetitum inducti ostenditur.

XXIV. Viri etiam sanctissimi in carnis vitium prolapsi sunt, qui proinde hoc certamen aggredi semper timent, & ideo quoad hoc fugiendum est omne periculum, eoque omni circumspectione procedendum.

XXV. Sub metaphora spinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore assimilantur, Rosam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum, aliorumque fastidiorum spinis circumdatam esse ostenditur.

XXVI. Delectationes carnales cum dulcedine sua conjunctam habent magnam amaritudinem, siquidem carnalibus hominibus remorsum & tristitiam conciliant.

XXVII. Concupiscentiam carnalem insatiabilem, brevemque & momentaneam ejus delectationem esse, ideoque pœnarum æternarum pretio minime comparari debere ostenditur.

XXVIII. Ad restinguendum luxuriæ ignem singulare remedium est, ignem cogitare & infernum.

XXIX. Meditatio sepulchri quod carnem nostram in putredinem, vermes & cinerem redigit, ad detestandam omnem delectationem carnalem omnipotens est remedium.

XXX. Carnalem concupiscentiam fugere non sufficit, nisi simul etiam fugiantur occasiones & pericula, quæ illius sunt incentivum vel fomentum.

XXXI. Prosequitur Author probare, impossibile esse ut quis se in ignem occasionis ingerat, & incendium non concipiat: Variæ etiam adducuntur rationes ob quas fugienda sunt omnia pericula.

XXXII. In certamine contra vitium carnis fugere debemus, si de victoria obtinenda & de Dei assistentia securi esse velimus; Referuntur etiam quorumdam cautelæ, qui etiam post mortem occasionibus se exponere detrectarunt.

XXXIII. Ad hoc ut quis se à vitio carnis præservet, necessum est; ut ad ea loca, in quibus lapsus est alias, numquam redeat, eò quod in iis facile sit relapsus.

XXXIV. De circumspectione qua viri etiam illuminatissimi usi sunt in evitandis periculis & occasionibus sensualitatis, quorum nonnulla adferuntur exempla.

XXXV. Judith prolixè defenditur, ostendendo quod in heroico illo facinore, quo necem Holoferni intulit, impudicitiæ periculo aut occasioni se non exposuerit.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium generico nomine malitia nominatur, eo quod origo & causa sit omnium malorum, suosque sectatores in quemvis enormem excessum præcipitet.

THEMA.

Videns Deus, quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum, ... Pœnituit eum quod hominem fecisset. Gen. 6. ỷ. 5. & 6.

1. Moyses in cap. 6. Geneseos toti mundo causam manifestare volens diluvii, quo divina justitia genus humanum ad fauces usque impudicitiæ cœno immersum castigare decrevit, vitium istud duobus epithetis, malitiæ nimirum, & mali in genere nominibus appellare voluit; *Videns quod multa malitia hominum esset in terra, & cuncta cogitatio hominum intenta esset ad malum*, ubi Septuaginta legunt, *Videns Deus quia multiplicata sunt malitia hominum super terram, & unusquisque cogitat in corde suo super maligna.* Luxuria generico malitia dicitur.

2. Sed dices, Ergone in illo tam corrupto sæculo solum vitium carnis & non potius omnia scelera inundarunt, in quo dici poterat: *Dominus de cœlo prospexit super filios hominum, ut videat, si est intelligens aut requirens Deum, Omnes declinaverunt?* Numquid enim tunc *omnis quippe caro corruperat viam suam?* Verumtamen cessat omnis difficultas, si consideretur, quod hoc peccatum carnis, de quo in præsenti loquimur, generico malitiæ & mali nomine appelletur; quia hoc, uti videbimus, centrum est omnis iniquitatis, & ob pessimas, quas post se trahit, consequentias, est inter omnia alia peccata pessimum, cum nullus sit excessus, quantumvis enormis, in quem non præcipitetur is, qui hoc vitio est coinquinatus. Psalm. 13. v. 2. & 3. Gen. 6. v. 12. Origo omnium peccatorum.

3. Richardus de S. Victore inquit: *Malitia corruptio totius animi spirituale est vitium, & spiritualium fons & origo vitiorum. Sunt ergo duo maxima vitia malorum omnium causa, malitia & luxuria, intus est malitia, foris est luxuria, malitia in corde, luxuria in carne.* Porrò carnis vitium à Spiritu sancto malitiæ nomine appellari, ex quodam Ecclesiastis textu evidenter deducitur, quia Regi Salomoni, qui huic vitio maxime deditus erat, dum postea ut ex eodem libro non obscure colligitur, de eodem pœnitens resipuit, hoc consilium præscripsit: Rich. de S. Vict. p. 2. in Apoc. c. 1. Salomon huic vitio deditus resipiscens dat Consilium.

psit: *Amove malitiam à carne tua, adolescentia enim & voluptas vana sunt.*

4. Patres Græci, Chrysostomus, Gregorius Nyssenus & Theophylactus ultimam orationis Dominicæ petitionem ita exponunt: *Libera nos à malo* Dæmonis. Alii per hoc malum omnia illa intelligunt, quæ nos ad offensam Dei inducere possunt. S. Augustinus autem de voluptatibus carnis interpretatur; & similiter Hugo de S. Victore ita scribit: *Hæc est septima petitio, quæ contra vitium luxuriæ opponitur, ecce ad te clamamus captivi, qui te contempsimus liberi; Libera nos à malo, malum est hoc Domine, non sicut cætera mala, crudelius persequitur, profundius nocet, efficacius lædit.* Similem sapientiam, qualem increata & Divina Sapientia Salomoni contulit, nullus umquam habuit, neque in omnibus futuris sæculis habebit, hic igitur hoc suo sublimissimo intellectu, curiosissime investigavit, quodnam sit maximum malum super terram, ac tandem mulierem tale malum esse concludit, utpote quæ concupiscentiæ carnalis esca est & fomentum, S. Hieronymus ait: *Circuivi ego & cor meum ut cognoscerem, Symmachus interpretatus est dicens; pertransivi universa sensu meo, scire & discere & investigare; quia igitur supra Ecclesiastes dixerat, omnia se in sapientia pertentasse, & quanto plus eam exquisierit, tanto illam longius refugisse, nunc ait, etiam illud in sua se quæsisse sapientia, quod in rebus humanis malum, universa antecedat mala, & quæ res impietatis, stultitiæ, erroris, vecordiæ teneat principatum, & dicit se omnium malorum caput mulierem reperisse*; at verò quia S. Hieronymus verebatur, ne forte alicujus hæc legentis animus in fide hujus veritatis hæsitaret, ideo ad majorem ejusdem corroborationem subjungit, dicens: *Ne putemus temere hanc Salomonem, de omni genere mulierum protulisse sententiam: Quod expertus est, loquitur.*

Matth. 6. v. 13.
S. Aug. Ep. 121.
Hug. de S. Vict. l. 6. Alleg. c. 14.
Luxuria & mulier maximum malum.
Ecclef. 7. v. 26.
S. Hieron. ibid.

5. Zacharias Propheta hanc inter alias habuit visionem: *Ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ. Et dixit: Hæc est impietas*; Ecce tibi conjunctam cum muliere impietatem & iniquitatem, nam Septuaginta legunt: *Hæc est iniquitas.* S. Cyrillus Alexandrinus inquit: *Omnis iniquitas non aliter committitur, nisi voluptate; pingitur ergo & congruenter valde sub mulieris specie iniquitas.* At verò quid hac de re S. Hieronymus dicat: audiamus: *Cæterum*, inquit, *juxta intelligentiam spiritualem, omne generaliter peccatum mulierem nominamus, & iniquitatem, quæ sub specie mulieris sedit in Zacharia super talentum plumbi.*

Zach. 5. v. 7.
Ibid. v. 8.
Mulieri conjuncta est impietas.
S. Cyrill. Al. ibid.
S. Hier. in Cap. 7. Eccl.

6. Isaias postquam pœnarum infernalium repræsentasset atrocitatem, declarare volens cuinam aditus in cœlum pateat, dicit: *Qui ambulat in justitiis & loquitur veritatem, qui projicit avaritiam. ... qui obturat aures suas ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos, ne videat malum, iste in excelsis habitabit.* Porro ultima hæc verba aliquam in se difficultatem continere videntur, quia ad evadendum inimici insidiantis laqueos, potius necessum esse videtur, ut quis oculos apertos habeat & circumquaque respicere possit. Lyranus dubium hoc solvit dicens: *Ne videat malum, id est, mulierem alienam ad concupiscendum.*

Isa. 33. v. 15.
Ibid. v. 16.
Cœlum intrant qui mulieres non concupiscunt.

7. Observatisne aliquando illum loquendi modum, quo castissimus Joseph usus fuit, ad declinandum dominæ suæ eum ad adulterium provocantis insultum? *Quomodo ergo*, inquit, *possum hoc malum facere?* nimirum adulterium, ad quod provocabatur, hoc generico mali nomine subindicat.

Gen. 39. v. 9.

Hugo Cardinalis super Isaiam inquit: *Per hos excluditur luxuria, quæ frequenter ex aspectibus & nutibus oculorum contrahitur.* Olympiodorus in principio Capitis 12. Ecclesiastis de Salomone ita scribit: *Malignitatem carnis accipit pro omni peccato; nam & Apostolus opera carnis vocat opera peccati, præcipua vero malignitas carnis est ipsa libido.*

Hug. Card. in Isai.
Olympiod. c. 12. Eccl.

8. Salvator ostenderat lascivæ illi mulieri Samaritanæ omnes a manifestaverat commissas fornicationes, indeque factum est, quod illa resipuerit, atque ad Civitatem accurrens, clamare cœperit: *Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcumque feci.* Legatis obsecro Evangelium, in quo discursus Christum inter & ipsam habitus, minutatim describitur, & ibi Christum solum impudicitiæ peccatum ipsi detexisse invenietis: Unde D. Chrysostomus ait: *Vide mulieris sapientiam, vide meretricis probitatem, unum tantum ei dixit scortationis peccatum Christus, & illa relicta hydria, accurrit ad urbem dicens: Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia*; nimirum D. Chrysostomus vult dicere, quod sapiens hæc mulier, eo ipso quo Christum sibi omnes admissas fornicationes & sensualitates detexisse audiebat, aliarum quoque iniquitatum se ream esse intellexerit.

In luxurioso omnia peccata probantur.
Joan. 4. v. 29.
Usque ad finem discursus.
D. Chrys. T. 6. Orat. de Samarit.

9. S. Antonius de Padua, titulum quo spiritus sanctus mulierem quamdam fornicariam appellat, egregie considerat, dum ait: *Ista mulier fornicaria, Babylon magna, Satana Synagoga, carnalium turbis circumdatur, & ornatur*; Equidem eo ipso quo Babylonia quædam esse dicitur, omnium quoque scelerum centrum ipsam esse insinuatur. Idem quoque hujus dictionis, *Pellex*, etymologiam observat, dum ait: *Peccator à pellice, id est meretrice vocatus, quasi pellicator, quod nomen antiquitus flagitiosorum fuit, post vero transivit in appellationem omnium iniquorum, peccato siquidem fornicationis plus quam alio vitio mundus est coinquinatus.*

S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 3. post Pascha.
S. Anton. de Padua in Dom. 4. post Pasch.

10. Moyses in eodem capite 6. Geneseos hoc carnis vitium per totum mundum passim dispersum esse innuere volens, hac loquendi phrasi utitur: *Corrupta est terra coram Deo, & repleta est iniquitate*; Ex quibus verbis D. Chrysostomus rationem colligit, cur concupiscentia carnalis, malitiæ & iniquitatis nomine indicetur: *Ex hoc enim malo opere*, inquit, *quasi ex fonte quodam multa etiam alia suboriebantur peccata, & ideo dicit: malitia hominum, nam ubi scortatio & luxuria, verisimile est, & ebrietatem, & crapulam, & magnam injustitiam, & avaritiam, & innumera alia nasci mala.* Sanctus Apostolus ad Galatas scribit; *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria.* Ubi notandum quales sint hujus pestiferæ arboris fructus; *Idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, Invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes*, ubi & tacitè innuit, multa quoque alia pessima germina exinde pullulare, quæ sub silentio pertransit, dum ait: *& his similia.*

Gen. 6. v. 11.
D. Chrysost. Hom. 22. in Gen.
Gal. 5. v. 19.
Ibid. v. 20.
Ibid. v. 21.
Ibid.

11. Audite quale epithetum Eusebius Cæsariensis libidini attribuat; Eam namque vocat *Hydram multorum capitum.* Clemens Alexandrinus alium similem titulum eidem ingeniose imponit dicens: *Voluptas est vitiis metropolis.* Sanctus Bernardus de curru luxuriæ, quæ in inferni prærupta nos præcipites agit, disserens ait: *Luxuria verò curru, quadriga nihilominus volvitur vitiorum, ingluvie videlicet ventris, libidine coitus, mollitie vestium, otii soporisque resolutione; trahitur equis æque duobus, prosperitate vitæ & rerum abundantia,*

Euseb. l. 7. præpar. Evang.
Clem. Alex. l. 6. Astrom.
S. Bern. ser. 39. in Cant.

 &

& qui his præsident duo, ignavia torpor, & infida securitas. S. Bonaventura autem ex quadam authoritate S. Augusthoi ita ait: *Libido dicitur causa omnis peccati, sicut ait Augustinus, & hoc propter delectationem creaturæ, quæ inordinatam trahit animam, & avertit à summo bono.* Sancti quoque Cassiani authoritatem adducit dicentis: *Radix omnis peccati luxuria est*; Redditque mox rationem, *quia carnales delectationes nobis sunt naturales, ad naturalia autem prompti sumus, & difficiliter resistimus*; Cui concordat, quod Sanctus Thomas ait: *Vitium capitale est, quod habet finem multum appetibilem, ita quod ejus appetitu homo procedat ad multa peccata perpetranda.* Delectatio autem & voluptas habet vim attractivam valde vehementem atque ideo homines etiam probissimos seducit & decipit. S. Ambrosius quoque luxuriam omnium vitiorum seminarium esse scribit: *Luxuria seminarium & origo vitiorum est.* S. Joannes Climacus eamdem conclusionem stabiliendo dicit: *Procreatrix omnium malorum est luxuria.* Quod si mihi superbiam omnium malorum originem & primum principium esse objeceris, respondebo tibi cum Isidoro: *Ex culpa superbiæ plerumque in abominandam carnis immunditiam itur. Libidinis nasci immunditiam de animi occulta constat superbia, exemplo primi hominis, qui mox ut per superbiam contra Deum tumuit, statim carnis libidinem sensit.*

S. Bonav. in Comp. Theol. T. 7. l. 3. c. 13.
S. Thom. 2. 2. Q. 153. A. 4.
S. Ambr. l. de Elia & jejun. c. 19.
S. Jo. Clim. in Scal. Par. gr. 26. n. 38.
S. Isidor. l. 2. sent. c. 39.

12. In illo Evangelico divite, quem carnalem fuisse in dubium revocari nequit, valde notabiles sunt multæ iniquitates; In illo namque inprimis cupiditas supra modum prævaluit: *Habes multa bona posita in annos plurimos.* Otium ejus & desidia in illo verbo, *requiesce* insinuatur; Ebrietas in illo verbo: *Bibe*; Luxuria ex illo verbo, *epulare* conjicitur, quia sciendum est quod in Græco loco hujus verbi, *epulare*, legatur, *oblectare*; vide igitur quam verum sit, quod voluptas carnalis omnia alia peccata post se trahat. Legatis velim in libro Sapientiæ, illas dissolutorum perditorumque hominum damnabiles insolentias; Dicunt enim: *Venite ergo & fruamur bonis, ... Vino pretioso & unguentis nos impleamus, ... Coronemus nos rosis, antequam marcescant*, at vero scitene desideratis, undenam hæ vivendi licentiæ deriventur? *Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra, Nemo nostrum exsors sit luxuriæ nostræ.*

Luc. 12. v. 19.
Ibid.
Ibid.
Sap. 2. v. 6.
Ibid. v. 7.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 9.

13. Sanctus Joannes omnium malorum, quæ in hac reperiuntur lachrymarum valle (siquidem *circumdederunt nos mala, quorum non est numerus*:) breve quoddam compendium instituens, ad tria præcipue capita eadem reducit; dicit enim: *Omne quod est in mundo, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* Sanctus Paulus Apostolus quoque dicit: *Radix omnium malorum est cupiditas*; quis autem est qui hoc vitium per antonomasiam concupiscentiam appellari ignoret? utpote quod in omnibus peccatis partem suam & locum habet; Ingeniosa fuit illa S. Zenonis observatio, quod scilicet huic vitio diditi, non sine mysterio eidem vitio hoc nomen, *Cupido*, imposuerint: *Cupido vocari à luxuriosis sibi cultoribus cœpit.* Unde merito dicere possumus: *Radix omnium malorum est cupido.* Et quidem tametsi nobis necessum non sit, de mendacio adstruere veritatem, attamen ex fabulis poëticis multas veritates Christianas confirmare videmus. Finxerunt itaque Poetæ quod Pandora ex vase quodam quod in manu sua portabat, omnia in terram mala effuderit, quia de sexu debiliori dici potest, quod omnis mali causa sit & hactenus extiterit; unde Nazianzenus ait: *Pandoræ quippe filiæ, sunt proceres omnes mulierculæ, perfrictæque frontis.*

Ps. 39. v. 13.
1. Joan. 2. v. 16.
1. Tim. 6. v. 10.
S. Zeno l. 1. de fide, &c. ser. 2.
Nazianz. adv. mulieres.

14. Porrò peccatum hoc omnium aliorum sentinam esse adeò est verum, ut à sacris Doctoribus appellari soleat maximum & pessimum, sic in Jobo dicitur: *Si deceptum est cor meum super muliere, ... scortum alterius sit uxor mea ... hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.* D. Chrysostomus de filiis Jacob sororem ipsorum à Sichemitarum Principe constupratam esse rescientibus, ita scribit: *Contristati sunt, & rem intolerabilem esse putaverunt, & gravissimam. Vides filiorum continentiam*, inquit Sanctus, *quomodo turpitudinem maximam hoc factum reputabant.* S. Cyrillus Alexandrinus ad hunc scopulum declinandum nos exhortans, eumdem hisce verbis describit: *Age igitur, luxuriam quidem pessimum malorum vincamus.* Idem quoque alibi hujusce rationem reddere voluisse videtur, quando ait: *Illi quibus voluptas persuasa est, proclives in quodvis absonum vitium prolabuntur.*

Job. 31. v. 9.
Ibid. v. 10.
D. Chrysost. Hom. 59. in Gen.
S. Cyrill. Alex. Hom. 9. de Fest. Pasch.
S. Cyrill. in Dial. de adorat. ad Pallad.

15. Varias reperio expositiones celebris illius textus apud Isaiam: *Sirenes in delubris voluptatis*: Septuaginta vertunt: *Struthiones*: Enimvero ingens inter Sirenes & Struthiones est differentia, verumtamen si naturalem horum animalium instinctum consideraveritis, quod scilicet stomachum adeo calidum habeant, ut omnia, etiam chalybem & ferrum digerere valeant, ac proinde non immerito homines carnales ad vivum repræsentant, qui stomachum animæ, id est, conscientiam habent ad quemvis excessum digerendum aptissimam; *illi quibus voluptas &c.* Enimvero magnam hoc peccatum in se malitiam habet; unde Abimelech, quantumvis gentilis adulterium, ad quod committendum se, licet ignoranter, accingebat, vocabat *Peccatum grande.* In Propheta Osea vocatur peccatum *profundum*, *profunde peccaverunt*; In Hebræo legitur: *Corrupti sunt.*

Isa. 13. v. 22.
Gen. 20. v. 9.
Osæ. 9. v. 9.

16. Tertullianus modum considerat, quo æterna sapientia præceptum non fornicandi inter alia Decalogi præcepta inseruit: *Non occides; Non mœchaberis; Non furtum facies; Inter duos apices, facinorum eminentissimos digna consedit, Mœchia. Quæ erit talibus lateribus inclusa, talibus costis circumfulta*; Sanctus Thomas de Villa Nova nullum inter omnes sceleratos, ad quodvis excessuum genus committendum promptiorem esse existimat, quam sit homo carnalis: *Nullus ad Dei contemptum promptior, nullus ad malum perpetrandum audacior, nullus ad persistendum in peccato tenacior.* Tametsi enim verum sit, quod in cunctis Dei inimicis ad illum offendendum animosis ad literam adimpleatur quod *non est Deus in conspectu ejus, inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore*, attamen de hominibus carnalibus magis ad *literam* verificatur, quia continuo, & sine ulla intermissione nulli alteri operam & cogitationes suas impendunt, quam ut Deum offendant: *Cuncta cordis cogitatio intenta ad malum omni tempore*; præterquam quod spiritus sanctus hoc verbo *coinquinare* in scriptura sacra tunc vel maxime utatur, quando de carnis peccato loquitur: *Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati.*

Tertull. l. de pudicitia.
Luc. 18. v. 20.
S. Thom. de Villanova, Conc. 2. de S. Ildephonso.
Ps. 10. v. 5.
Gen. 6. v. 5.
Apoc. 14. v. 4.

17. Oleaster de populo Israëlitico fornicante disserens ait: *Sunt vitia quædam sic colligata, ut quam*

Oleaster. in Numer. c. 25. v. 1.

quam primum unum admittis, aliud te invadere necessum sit, trahit luxuria & libidinis ardor omnia, quæ vult, etiamsi maxima vitia sint & peccata. D. Chrysologus ad execrandum Herodis excessum se reflectens ait; *Audistis quanta sit usu de voluptate crudelitas, de libidine impietas; allatum est caput ejus in disco, in aream vertitur domus, mensa migrat in cavenm, fiunt de pransoribus spectatores, furore mutatur convivium, fit cibus cædes, vinum transit in sanguinem, in ortu exhibetur occasus, intrat bestia, non puella.*

D. Chrys. ser. 127.

Petr. Blesensis multa ab hoc vitio originaria delicta recenset, dicens: *Quid est ardor ille concupiscentiæ, qui aurum vestrum vertit in scoriam, nisi mors animæ, transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaris iniquitatis, nutrix malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, & fovea scandalorum?*

Petrus Bles. in Opusc.

Hanc Petri Blesensis orationem comprobant omnes historiæ tum sacræ, tum profanæ, tam Græcæ quam Latinæ. Quæ causa fuit belli Trojani, quæ causa exturbationis Tarquiniorum: quæ causa excidii Sodomitici, quæ causa Benjamiticæ Tribus exterminii, nisi hæc unica scortatoria impuritas: Quæ reliqua mala ab auctore recensita secum traxerunt, sicut & nos in discursu sequenti & 12. mala & damna à venerea ista concupiscentia derivata explicabimus, istamque Blesensis sententiam stabiliemus.

Luxuria omnium malorum causa.

Omnia quidem peccata *tenebræ* appellantur: *Abjiciamus opera tenebrarum*, nullum verum peccatum magis tenebras quærit, & diligit, quam vitium carnis. Audite Sanct. Bernardinum, qui allegans Sanct. Bernardum de luxuria dicit; *Est sitis ebria, delectatio momentanea, amaritudo æterna, lucem odit, tenebras appetit, velamen quærit, sensus hebetat.* D. Chrysostomus similiter ait; *Voluptas fornax scelerum, fodina nequitiæ, alveus vitiorum, philtrum improbitatis.* Et Hugo de S. Victore dicit; *Omnis societas mulierum gluten est delictorum.*

Rom. 13. v. 12.
S. Bern. T. 1. ser. 18. A. 2. ser. 2.
D. Chrysost. Hom. 15. ad pop. Hugo de S. Vict. lib. 1. Miscel. tit. 192.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Considerantur alia mala & damna, quæ à carnali concupiscentia derivantur, pessimique illius effectus & indicia.

THEMA.

Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. Jacob. 1. vers. 15.

1. Vide quam indignus & pestilentialis sit concupiscentiæ carnalis partus: *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum.* S. Zeno de laudibus pudicitiæ, & luxuriæ detestabili fructu disserens, de hac loquit: *Hæc per momenta etiam parit omne, quod malum est, & peperit omne quod pejus.* Sanct. Bonaventura luxuriam hoc modo definit: *Luxuria est libidinosæ voluptatis appetitus; Luxuria est concupiscentia nimia experiendæ voluptatis.* Sanct. Thomas de Luxurioso tractans, eumdem ex authoritate Sancti Isidori hisce delineamentis describit: *Dicendum est, quod sicut Isidorus dicit in libro Etymologiarum: Luxuriosus aliquis dicitur, quasi solutus in voluptates, maxime autem, voluptates venereæ animum hominis solvunt, & ideò circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur.* Sanct. Bonaventura authoritatem citat Sanct. Gregorii Moralis qui hujus pessimæ novereæ partus enumerat dicens: *Filiæ luxuriæ sunt octo, scilicet cæcitas mentis, inconsideratio, inconstantia, præcipitatio, amor sui, odium Dei, affectus præsentis sæculi, horror sive desperatio futuri*, malas quoque & perniciosas harum filiarum qualitates declarat, dum ait; *Cæcitas mentis est, voluntas fastidiens & despiciens superiora & spiritualia*, prout suo loco infra videbimus, unde in luxurioso divinum illud impletur Oraculum: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. Inconsideratio est voluntas prævidere renuens agenda inferiora*; Carnis enim vitium mentem & intellectum hominis adeò absorbet, ut nihil aliud cogitet, aut curet, quam appetitus concupiscibilis plenam satisfactionem. *Inconstantia est voluntas libidine carnis confracta, statum suum tenere non valens*, unde luxuriosus alio nomine *Lubricus* appellatur, quia luxuriosi sunt instabiles. *Præcipitatio est voluntas aggrediens quælibet impetuose*; experientia namque nos docet, quod passio hæc adeo vehemens sit, ut oculum ad inde emergentia præcipitia minime deflectat, dummodo exsatiari & expleri possit. *Amor sui est voluntas affectione carnis imbuta, sibi propter se super omnia adhærens. Odium Dei est voluntas, Deum tamquam impedimentum propriæ voluntatis carnalis, vel voluptatis detestans. Affectus præsentis sæculi est voluntas, præsens sæculum semper manere desiderans, propter fruitionem voluptatis carnis. Desperatio sive horror futuri sæculi est voluntas voluptate præsenti encnta, de æterna jucunditate desperans.*

S. Zeno l. 1. ser. 7.
S. Bonav. Cent. p. 1. sect. 24.
S. Tho. 2. 2. Q. 153. A. 1.
S. Isid. lib. Etymolog.
S. Greg. l. 31. Mor. c. 17.
At à S. Bonav. l. d.
Luxuriæ octo filiæ describuntur.
Gen. 6. v. 3.

2. Idem Sanct. Bonaventura alibi hasce filias recensens, aliam diversam quoad illas adfert expositionem. *Est enim prima*, inquit, *cæcitas mentis, quia secundum Augustinum in opere luxuriæ tota ratio absorbetur. Secunda inconsideratio, scilicet mortis, & inferni. Tertia inconstantia scilicet ad cogitandum, desiderandumque nunc istud nunc illud. Quarta amor sui, quo scilicet quis desiderat longam vitam, ad hoc ut expleat voluptatem suam. Quinta præcipitatio, qua quis præcipitanter irruit ad peccandum, exponens se periculo mortis propter luxuriam. Sexta odium Dei, quia Deus abstrahit se ab eis, & punit eos qui sequuntur carnis delicias. Septima affectus præsentis sæculi, scilicet appetitus honorum, divitiarum, sanitatis, fortitudinis, & hujusmodi, per quæ luxuriosus finem suum consequitur. Octava est desperatio futuri sæculi, quæ est diffidentia gloriæ, ac veniæ consequendæ.*

S. Bonav. in Comp. Theol. T. 1. l. 3. c. 21.
Alia descriptio.

3. S. Bernardinus optime considerat, quantum peccatum hoc rectitudini omnis legis, & bene regulatæ totius universi providentiæ adversetur. Etenim de Creatore nostro dicit: *Per creaturam spiritualem regit corporalem, per creaturam nobilem ignobilem, per Angelos movet cælos, per cælos movet inferiora, per principes & Reges regit populares; In luxurioso pervertitur hoc dominium quia cum anima deberet carnem regere, totus homo pervertitur, & homo efficitur caro, juxta illud Geneseos: Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.*

S. Bern. T. 1. serm. 21.
Luxuriosus omnia pervertit.
Gen. 6. v. 3.

4. Job de adulterio disserens dicit, quod sit *nefas & iniquitas maxima*; Ubi Titelmanus ait: *Merito quidem & execrandum & detestandum hoc est adulterii vitium, est enim nefas maximum, divino & naturali legi maxime adversum, & maxima iniquitas adversus proximum, quoniam nulla injustitia tam graviter nocet, aut tam grave damnum infert proximo ut ista, quæ id quod in omnibus bonis externis reputatur, maximum bonum homini aufert & violat.* Sanctus Bernardinus concupiscentiam carnalem his verbis describit:

Job. 31. v. 11.
Titelmanus ibid.
Adulterium maximum peccatum.

S. Bern. T. 3. ser. de pir. malig. A. 3. c. 7.

Est luxuria ex immundis desideriis vehement lubrica mentis & carnis prostitutio. Ubi notandum venit ly illud, *vehemens*; quia nullus in homine est appetitus vehementior & impetuosior isto sensu, quia aliquam cum igne connexionem habet, quod elementum activum est, & in continuo motu existens numquam quiescit. Sanct. Zeno dicit: *Lascivia non linguis, non auribus, non oculis parcens, jocatur, sperat, ambit, obsequitur, zelatur, insanit, armatur precibus, armatur & ira, Similiter nonnumquam vi extorquens, quod blandimentis impetrare non potuit.* Valde ingeniosa est illa ponderatio, quam ad propositum nostrum adfert Thomas Cantipratensis his verbis: *In libro de animalibus Aristotelis dicit, quod nullum ejicit semen extra nisi homo, & in hoc ordinationi naturæ contrarius est, plus quam pecus peccatum contra naturam tantum malum esse dixit Hieronymus, ut pro eo filius Dei multo tempore distulerit incarnari.*

S. Zeno ibid.

S. Tho. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 7.

Prout & vitium contra naturam.

S. Bonav. in Diæta salu. Tit. 1. c. 9.

Luxuriæ damna.

5. Sanct. Bonaventura damna considerat, quæ luxuria secum in consequentiam trahit, dicit enim: *Damna luxuriæ sunt sex. Primo hominem ducit ad maximam paupertatem, aufert gratiam & gloriam & propriam substantiam. Secundo dejicit in pessimam servitutem, facit quod vilior & turpior pars quæ est in homine dominetur ei. Tertio projicit hominem in maximam vilitatem, quia hominem, qui similis est Deo & Angelis, facit esse parem brutis. Quarto privat hominem omni ratione, sicut animalia bruta turpiter infatuat. Quinto acriter mortificat, occidit morte culpæ, infamiæ, gehennæ. Sexto fortiter illaqueat.* Jacob Ruben filio suo dixit: *Effusus es sicut aqua, non crescas: quia ascendisti cubile patris tui*; at vero quænam est inter effusionem insipidi hujus elementi, & commissum à Ruben incestum proportio? Hæc nimirum, quia sicut aqua dum è vase maxime vitreo effunditur, nihil in eo relinquit odoris, saporis, aut substantiæ, ita quoque hoc carnis vitium omnia bona ab homine tollit, judicium videlicet, rationem, prudentiam, spiritum, famam, facultates, sanitatem, conscientiam, imo etiam persæpe vitam. Dicit enim Sapiens: *Qui nutrit scorta, perdet substantiam*, & ideo Terentius lascivam fœminam *Fundi calamitatem* appellat. Tribus Ruben non sicut aliæ tribus in numero, divitiis, gloria temporali profecit, quia hæc est lascivorum hominum pœna, quod res eorum quotidie in pejus ruant.

Gen. 49. v. 4.

Omnia tollit luxuria.

Prov. 29. v. 3.

Substantiam aufert

Gen. 41. v. 18.

Ibid. v. 19.

Ibid. v. 20.

6. Non est hoc loco prætereunda visio illa, quam Pharao de septem vaccis ad Nili ripam pascentibus habuit, quæ *pulchræ nimis & obesis carnibus erant*; ... *& ecce has sequebantur aliæ septem, in tantum deformes & macilentæ, ut numquam tales in terra Ægypti viderim, quæ devoratis & consumptis prioribus, nullum saturitatis dedere vestigium, sed simili macie & squalore torpebant. Omnia in figura contingebant illis.* In Ægypto namque hujus mundi, vaccæ tenues & macilentæ devorant crassas & obesas, dum lascivæ mulieres proficiunt & ditantur in pecunia, munusculis, aliisque bonis terrenis, quæ de illorum manibus accipiunt, qui in illarum inhonesta societate turpes appetitus suos exsatiant & explent, quia *qui nutrit scorta, perdet substantiam.* At vero putatisne quod mulieres istæ propter hoc impinguentur, incrassentur, & ditescant? Nequaquam, imò *nullum saturitatis dedere vestigium*, sed potius ut plurimum in statu miserabili egestatis moriantur. Mulier illa Samaritana, prout Christus illi improperat, quinque viros habuerat, qui pudicitiæ ejus insidiati fuerant, & tamen adeò erat miserabilis & egena, ut in ipso meridie ipsamet in propria persona, è civitate ad hauriendam è puteo aquam exire, & hoc fine funem, situlam & hydriam secum deferre debuerit: & hydria quidem non ænea, sed fictilis & vilis erat, siquidem Evangelista dicit: *Reliquit hydriam*, quod non fecisset, si pretii alicujus hydria illa fuisset.

Prov. 29. v. 3.

Joan. 4. v. 8.

Ibid. v. 28.

Zach. 5. v. 7.

7. *Et ecce talentum plumbi portabatur*, inquit Zacharias, *& ecce mulier una sedens in medio amphoræ*: Ecce tibi quale fuerit mulieris istius aurum, argenteum, & monilia; Plumbum videlicet erat thesaurus ipsius: *Ecce talentum plumbi*, quid vilius? *Quin etiam divinus Zacharias vidit peccatum speciem mulieris referens, nam ex voluptate, ut ex muliere plura peccata nascuntur.* Plumbum igitur solum thesauri loco habebat, quia per quotidianam experientiam videmus, quod non obstante quocumque lucro, quod inhonestæ ejuscemodi mulieres ex opere suo meretricio sibi acquirunt, tandem nihilominus in extremam redigantur miseriam. Enimvero quod mulieres impudicæ non solum cum omnibus suis divitiis, quas à lascivis juvenibus lucrantur, depauperentur, verum etiam tandem in summam redigantur miseriam, exemplum filii prodigi manifeste ostendit; de quo scribitur: *Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose.*

Theod.

In extremam redigit miseriam.

Luc. 15. v. 13.

8. Præter hæc vero adhuc alia damna à sacris Doctoribus enumerantur. Hugo enim à S. Victore dicit: *Luxuria gratuita tollit, animam inficit, corpori morbum paralysis ingerit, & cæcitatem oculis, corpus inquinat, famam deflorat, pecuniam tollit, inimica est proximo, fœtet Deo, placet Diabolo, odibilis Angelis, ejus ignis descendit in Infernum, fumus ejus vindictam petens ascendit in cœlum.* Eusebius in quadam Epistola ad Damasum Papam, de morte Sancti Hieronymi scribens, de hoc vitio ait: *Corpus debilitat, & quasi semper ipsum morte destruit, famam denigrat, marsupia evacuat, furta instruit, homicidia causat, memoriam hebetat, cor aufert, oculos utrosque hominis cæcat, & præ cæteris iram Dei provocat. Pro nullo alio reatu tam manifestam justitiam exercuit Deus sine misericordia, quam pro isto.*

Hugo de S. Vict. de instit. mon. l. 4. c. 10.

Gravissima damna luxuriæ.

Euseb. Epist. ad Damas.

9. Quando Joab in obsidione *Rabba*, cum universo exercitu in pejorem quotidie fortunam laberetur, David hoc accepto nuntio, eidem suo Duci significari præcepit dicens: *Hæc dices Joab, non te frangat ista res: Varius enim eventus est belli: nunc hunc, & nunc illum consumit gladius.* Circa quæ Davidi verba quærendum venit, qua ratione fieri potuerit, quod Rex ille in aliis quibuscumque bellicis eventibus triumphare & hostem suum sternere & vincere assuetus, in præsenti occasione non solum perpessam militum suorum jacturam nihili fecerit, verum etiam honorem & reputationem suam & armorum suorum contempserit? quin potius ac si res ludicra fuisset, responderit Joab: *Non te frangat res ista*? Scitisne cur id fecerit? Nimirum David illo tempore adulterio, & voluptatibus cum Bethsabea habitis immersus, postquam audivit à nuntio quod in eodem prœlio, in quo hanc stragem perpessus fuerat, Urias quoque Bethsabeæ maritus occubuisset (*quin etiam servus tuus Urias Hethæus mor-*

Luxuriosi non curant damna.

2. Reg. 11. v. 25.

2. Reg. 11. v. 24.

mortuus est, & dixit David ad nuntium &c.) videretque quod illo mortuo sine ullo impedimento, aut resistentia Bethsabeæ amplexibus frui poterat, parum de hac strage curavit, quia carnalibus hominibus proprium est, quod dummodo voluptatibus indulgere illis liceat, nihili faciant, si corruat mundus, si populi rebelles fiant, si bella suscitentur, aut effusi innoxii sanguinis rivi copiosè fluant. Sic Herodes pro unico impudicæ mulierculæ tripudio, dimidium Regni sui sponte obtulit: *Quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.* (*Marc. 6. v. 23.*)

10. Idem quoque David qui de semetipso dixerat: *Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus*, ut injuriam legatis suis ab Ammonitis illatam vindicaret, adversus eos armatus summa cum severitate & rigore extremo processit, civitatem in acie gladii invasit, *prædam civitatis asportavit multam, valde Populum quoque ejus adducens servavit, & circumegit super eos ferrata carpenta: divisitque cultris, & traduxit in typo laterum: sic fecit universis civitatibus filiorum Ammon*; sed qua ratione fieri potuit, ut Rex ille adeò mitis in tam asperum, cunctisque sæculis inauditum supplicium prorumperet? Non est quod illud miremini, sed potius ad tempus in quo furor ille accidit vos nonnihil reflectite; hoc enim tunc faciebat, quando illicitis cum Bethsabæa fruebatur amoribus & amplexibus, & adulterii voluptatibus immersus erat. Quo non seduxit ille cum Herodiade continuatus incestus Herodem Regem sacrilegum, adeò licet erga Joannem Baptistam devotum & venerabundum, ut S. Marcus de eo dicat: *Custodiebat eum & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*: Eousque illum ferocitatis adegit, ut *præceperit amputari caput ejus, & afferri in disco.* Ubi S. Ambrosius ait: *Hoc crudelitatis ferculum debebatur, quo insatiata epulis feritas vesceretur.* David in detruncando limbo vestimenti Saulis, quem ad propriam defensionem tuta conscientia trucidare poterat, scrupulosus & anxius hærebat: *Percussit cor suum David eo quod abscidisset oram chlamydis Saul*: Et tamen postea sine ullo remorsu conscientiæ innocentem & fidelissimum sibi Uriam in acie prœlii exponi & misere trucidari jussit. Scitisne causam: *factus est in morte Uriæ crudeliter rigidus, qui in appetitu fœminæ fuit enormiter flexus, & qui prius ferire deprehensum persecutorem noluit, post devotum militem extinxit*, inquit Sanctus Gregorius.

(*Ps. 131. v. 1.* Luxuria feroces facit homines. *2. Reg. 12. v. 30. 31.* *Marc. 6. v. 20. ibid. v. 27.* *S. Ambr. l. 3. de Virg.* *1. Reg. 24. v. 6.* *S. Greg. l. c. Past. c. 2.*)

11. S. Zeno in tractatu quodam, quem *de tribus virtutibus Theologicis* conscripsit, inquit: *Est & alius amor sane saluti nostræ contrarius, cui rectè hominis forma tribuitur, quia temporalis ac fragilis esse cognoscitur; ideo lineamento puerili depingitur, quod ejus lasciva lubricitas nec annis senilibus temperatur. Ideo nudus, quia voluntas ejus est turpitudo; Ideo pennatus, quia in omnia quæcumque conceperit, velociter ruit, ideo telis facibusque instructus, quod illicitis ardoribus semper conjunctus est gladius, Ideo autem cæcus, quia cum exarserit, non voluntatem consideras, non formam, non sexum, non gradum, non sacrosanctum illum saltem sane pietatis affectum*: Idem quoque sanctus varios effectus demonstrare pergit, qui ab hac effreni luxuriæ concupiscentia derivantur: *Hic ubique fertur insanus, promittit, fallit, dat, tollit, nunc tristis, nunc humilis, nunc elatus, nunc ebrius, nunc jejunus, nunc accusator, nunc reus. Jocatur, ludit, tabet, suspirat, celat, obsequitur aut imperat, aut decipit, pejusque blanditur, quam fuerit.* (*S. Zeno ibid.* Luxuriæ effectus.) Rabanus Tom. 3. lib. 2. in cap. cui titulus est: *Quibus possis indiciis cognosci luxuriosum?* ex illis signia eum dignosci posse scribit: Quibus est *vita luxuriosa & impudica, frequenter verba vana & falsa loquuntur, vagos oculos semper per formas speciosas permittunt, pompatico & illecebroso gressu incedunt, lasciviam diligunt, verba multiplicant, gulæ concupiscentias sectantur, ebrietatem diligunt, lites & iras non devitant, avaritiam & philargyriam non refrenant, otiositatem amant, inter eos, qui de castitate & continentia loquuntur, tacent.* (*Raban. T. 3. l. 3. c. 47.* Luxuriæ indicia certa.)

12. Ingeniosa est illa Ruperti Abbatis Tuitiensis consideratio, dicentis, verba illa quæ Jacob de Joseph filio suo dixerat, *Fera pessima devoravit*, quodammodo, licet in diverso sensu, verificata fuisse; Nam se ad Dominum Josephi, quæ ad libidinem secum explendam illum provocabat, reflectens dicit: *Atque in hunc modum non longe à vero fuit, quod dixit Pater Israel: Fera pessima comedit eum, bestia devoravit Joseph, revera namque bestia vel fera pessima fuit et mulier illa libidine saucia.* (*Rup. Abb. l. 8. in Gen. 33.* Caro fera pessima. *Gen. 37. v. 20.*) B. Laurentius Justinianus de luxuria dicit: *Quid autem de proprio & pernicioso carnis amore dicendum est, cum ipsa ex sui natura spiritus inimica sit? semper enim contraria suæ saluti concupiscit. Si nutritur impinguata & incrassata recalcitrat, si inedia & laboribus atteritur, murmurat, si pretiosis induitur vestibus extollitur; Blanditiis feræ mansuescunt sylvestres, hæc autem protervior efficitur.* (*B. Laur. Just. de discipl. & perf. mon. Conv. c. 4.*) Merito igitur concupiscentia nostra carnalis quacumque fera ferocior & perniciosior dici potest.

DISCURSUS, III.

ARGUMENTUM.

Sub allusione ignis & proprietatum ipsius, varii vitiis carnalis recensentur effectus; quod instar flammæ omnes virtutes & bonorum operum merita devorat & consumit.

THEMA.

Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina. Job. cap. 31. ℣. 12.

1. S. Job de vitio disserens, ipsum ignem vocat qui carnalem hominem consumit & devorat: *Ignis est usque ad perditionem devorans*; Etenim inter hoc elementum & vitium istud multæ sunt analogiæ & proportiones. (Luxuria ignis consumens.) S. Hieronymus dicit: *Scintilla res parva est, & pene dum cernitur non videtur, sed si fomitem comprehenderit, & nutrimenta sui, quamvis parvus ignis, mœnia, urbes; latissimos saltus regionesque consumit.* (*S. Hieron. l. c. ad Gal. c. 6.*)

2. P. Famianus Strada *in suis Prolusionibus Academicis lib. 2. Prolus. 2.* refert, quod cum in urbe Nicosiensi, quæ totius Regni Cypri primaria & à Mustafa expugnata civitas sive Metropolis est, puella quædam unicam duntaxat ignis scintillam in munitionem pulveris tormentarii immisisset, universum quoque potentissimum illius exercitum igne conflagravit. (*P. Fam. Strada l. 2. Prol. Acad. 2.* Unica scintilla accendit.) Idem quoque de hoc carnalis concupiscentiæ igne dici potest, unica tantum scintilla, unicus obtutus impurus, unicum verbum, vel gestus aliquis nonnumquam ad accendendum ignem quemdam inextinguibilem sufficit, qui prodromus est ad infernum. Unica solum scintilla ad fomitem accendendum sufficit, dum is satis fuerit dispositus & siccus, ita quoque, inquit D. Chrysostomus, *voluptatis si juventutem aggressa fuerint, tum vere ignis* (*D. Chrys. de S. Tecla.*)

eum

cum igne miscebitur, stipula cum fornace jungetur, colloquium mulieris; ecce tibi favillam, *quasi ignis exardescit*, ecce tibi flammam succensam; verba sunt Ecclesiastici. Doctor Angelicus totum quasi mundum ab hoc incendio ardere dicit, siquidem ubi vulgata nostra in Epistola 1. Joannis legit: *Mundus totus in maligno positus est*; ipse ad propositum nostrum illa verba exponit dicens: *Id est, in malo igne positus est, scilicet libidinis & peccati, & maxime in igne triplici, scilicet luxuria, de qua Job. 31. dicitur: Ignis est usque ad consummationem devorans.*

Eccl. 9. v. 11. — *S. Thom. ib.* — *1. Joan. 5. v. 19.* — *Job. 31. v. 12.*

Luxurians mundus igne consumetur.

3. Etymologia vitii luxuriæ suam ab igne originem deducit, quia *luxuria* idem significare videtur, quod *lux urens*. S. Augustinus rationem reddere volens, cur mundus in fine sæculorum potius ab igne desolandus & consumendus sit, quam ab aliqua alia creatura, ideo id futurum esse dicit, quia in carnalis concupiscentiæ flammis continuò exarsit: *Mundus totus in igne positus est*, conveniens igitur erat ut supplicium huic igni corresponderet per ejusdem elementi incendium: *Significatum est in fine sæculi per ignem judicandos esse carnales.*

S. Aug. l. 16. de civit. c. 24. — *Juxta 1. Joan. 5. v. 19.*

4. Thomas Cantipratensis de carnali quodam & lascivo viro refert, quod dum per viride pratum quoddam deambularet, omne gramen seu herba, quam pedibus suis attingebat, exsiccata & arefacta mox fuerit, *Invente vestigia prateuntis in gramine quasi igne contactu manifestissime palluisse.* Idem quoque in eodem capite sibi à persona quadam, quæ hujus rei oculatus & fidelis testis est, relatum fuisse subjungit, *se vidisse locum in gramine, ubi de vespere quidam Clerici hoc vitio infecti consederunt, de mane omnibus circum locis abundantissimo rore suffusis, sine ullo rore, quasi sceleris conscium, siccissimum remansisse.*

Thom. Cantipr. l. 2. Apum. c. 30. n. 10. NB.

5. Ingeniosus est ille Clementis Romani conceptus, per quem rationem reddit, cur increata & incarnata Dei Sapientia de qua verè dici debet: *Omnia in Sapientia fecisti*, Sacrosanctum Baptismatis lavacrum potius in elemento aquæ instituerit, quam in alia quapiam materia; Dicit enim ideo id factum esse: *Ut in aqua regenerati, ignem vetusta nativitatis extinguerent; Prima enim nostra nativitas per ignem concupiscentia descendit, & ideo dispensatione divina, secunda hac per aquam introducitur, ut restinguat ignis naturam; porro de quolibet homine dici potest, Nec est qui se abscondat a calore ejus*; Solus Dei Filius per naturam, & sanctissima ejus mater per gratiam fuerunt ab hoc fomite immunes & exempti, cæterorum nullus est quin ab hoc igne aliquo modo vel non arserit, vel non calefactus, vel ad minus fumigatus aut ustulatus non fuerit. Seneca inquit: *Nullum sine igne fulmen venit, sed hoc propriè igneum dicimus, quod manifesta ardoris vestigia imprimit, quod aut urit, aut infuscat.* Idem quoque huic carnalis concupiscentiæ igni adaptare possumus; vel enim hic viscera nostra depascit & consumit; vel flammat, vel infuscat.

Clem. Rom. L. 9. Recogn. — Baptismus ad extinguendum luxuriæ ignem à quo libet nemo nisi Jesus per naturam, Maria per gratiam. — *Ps. 18. v. 7.* — *Senec. l. 9. natur. c. 40.*

6. S. Thomas de Villa nova lascivum hominem per Salamandram præfigurari dicit, quam Scriptores in igne nutriri & vivere asserunt: *Totus à pestifero illo igne devoratus est*, inquit de lascivo, *nec ullum quidquam præter flammas cogitare permittit, in igne solum veluti Salamandra nutritur.* In libro Job scribitur: *Aspergatur in tabernaculo ejus sulphur*; Quænam vero, dicet aliquis, est hæc ceremonia, qua hominis carnalibus voluptatibus dediti habitatio in sulphure, quod fœtet, persumari jubetur. Mysterium hujuce jussionis pulchre nobis explicat S. Gregorius, dum ait: *Sulphur quid aliud, quam fomentum ignis est? quod tamen sic ignem nutrit, ut fœtorem gravissimum exhalet; quid itaque in sulphure nisi peccatum carnis accipimus? quod dum perversis cogitationibus, quasi quibusdam fœtoribus mentem replet, æterna ei incendia præparat.*

S. Thom. de Villa nova Conc. 2. de S. Ildeph. — *Job. 18. v. 15.* — *S. Greg. l. 14. mor. c. 10.*

7. Origenes ut quantam hæc flamma, hocque concupiscentiæ incendium in corpora nostra Tyrannidem exerceat, clarius demonstret, considerationem quamdam valde efficacem adducit; ad id namque quod Loth accidisse legitur se reflectit, qui postquam sulphureum Sodomæ ignem evasisset, tandem in sulphure longè fœtidiori, id est, in funesto illo cum propriis filiabus commisso incestu exarsit & conflagravit, unde dicit præfatus Origenes: *Uritur ille flammis mulierum, quem sulphurea flamma non ussit.* Sanctus Augustinus illum Sapientis textum adducit, in quo dicitur: *Numquid abscondere potest homo ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? ... Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui*; quasi dicere Sapiens vellet, quod sicut vestes illius, qui ignem in sinu suo defert, irreparabiliter comburuntur, eodem modo is qui conversatur sæpe cum muliere aliena; impudicitiæ & libidinis igne infallibiliter ardere incipiet. Idem quoque Sanctus Doctor urbem Carthaginensem appellat *sartaginem flagitiosorum amorum*, quasi dicere vellet, sicut in sartagine igne mediante cibi coquuntur, sic quoque civitas Carthaginensis pro majori sui parte igne luxuriæ velut in sartagine posita frigebatur; *In proprio adipe*, inquit Sanctus Cyprianus; *frixa libidines bullient, & inter sartagines flammeas miserabilia corpora cremabuntur.*

Orig. l. 5. in Gen. — Loth. Sulphurea non ussit flamma, libidinis vero. — *S. Aug. ser. 249. de temp. Prov. 6. v. 27. Ibid. v. 29.* — *S. Aug. l. 3. Confess. c. 1.* — *S. Cyprian. de Assumpt.*

8. Salvianus de Africa, quæ usque ad fauces luxuriæ cœno immersa erat, differens ita scribit: *Quis nescit Africam totam obscœnis libidinum tædis semper arsisse? non ut terram ac sedem hominum, sed ut Æthnam putes impudicarum fuisse flammarum.* Illis quoque sæculis, in quibus *omnis caro corruperat viam suam*, totus mundus ampla quædam & immensa factus est fornax hujus ignis; sed quonam modo divina justitia ad hunc ignem extinguendum usa fuit? Nimirum ad illum extinguendum opus fuit, ut apertis cœlorum catharactis universale quoddam è cœlis demitteretur diluvium aquarum, quæ ad tantam usque altitudinem excreverunt, ut quadraginta cubitis altissimorum montium vertices excederent. S. Franciscus ab hac impudica flamma invitum licet incalescere sentiens, ad illam supprimendam opportuno remedio usus est nivium, in quibus se eo usque volutavit, donec ignem istum in corpore suo deferbuisse & extinctum esse sentiret. S. Bernardus quoque eo fine aquas gelidas ingressus fuit.

Salvian. l. 7. de Provid. — *Gen. 6. v. 12.* — Ad extinguendum hunc ignem diluvium missum. — SS. exempla

9. Porrò ut quis hujus elementi calorem non sentiat, nullum est certius remedium, quam ab eo procul recedere, cum impossibile sit, ut quis non ardeat & comburatur qui ignem attrectat; Eodem modo ut quis ab hoc libidinis peccato se expediat, nullum est potentius aut securius remedium, quam si quis à lubrico fœmineo sexu procul recedat, eumque pro viribus evitet. Hugo Cardinalis super præcitata proverbiorum verba: *Numquid potest homo abscondere ignem, &c.* ita scribit: *Ignem in sinu abscondit, qui mulieri libenter loquitur; super prunas habitat, qui affectus suos in speciem mulieris figit.*

Optimum remedium, fuga. — *Prov. 6. v. 27.* — *Hug. Card.*

10. S.

S. Antioch. Hom. 17.

10. S. Antiochus lucernæ similitudinem adducit, dum ita scribit: *Quemadmodum splendorem lucernæ alit oleum, sic & colloquium mulieris ignem reaccendit voluptatis. Utque scintilla diutius si immoretur adhærens paleis, erumpit in flammam, sic memoria cujuspiam mulierculæ, si vel tantillum duret, incendium excitat concupiscentiæ.* S. Hieronymus ad Oceanum, quoad vitam clericalem honestè transigendam, & præcipue quoad huic statui annexam continentiam salutaria monita transmisit, inter cætera vero ita scribit: *Nocivum genus est fœmina, cum proximat, stipula incendit ignem, flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis.* Ideo Ecclesiasticus monet dicens: *In medio mulierum noli commorari.* Hugo Cardinalis rationem reddit, cur mulieres instar ignis fugiendæ sint, dicens: *Noli commorari nisi velis comburi, species enim mulierum, & eloquium, & gestus, & ornatus, & quidquid in ea, flamma est ignis.*

S. Hieron. ad Ocean.

Eccl. 42. v. 12.

Hug. Card.

Did. Stella in c. 15. Luc.

Libido ignis infernalis.

Salvian. l. 4. de Provid.

11. Didacus Stella hoc vitium haud secus ac ignem inferni detestatur, dum ait: *Est quidam ignis infernalis, cujus gula est materia, turpitudo flamma, immunditia cinis, infamia fumus, tormentum finis.* Salvianus de nefando Pentapolitano populo desoluto, & igne & sulphure cœlitus delapso incinerato disserens ait: *Diu profecto flagitiosissimus ille populus Sodoma ignem illum accenderat, quo peribat, & ideo completis iniquitatibus suis arsit flammis criminum suorum, tam male enim de Deo meruit, ut gehennam, quæ in futuro judicio datur, etiam in hoc sæculo sustineret.*

S. Anton. de Padua. Dom. 4. post Pascha.

Lascivus Olla bulliens.

S. Nilus de otto vitii affect.

12. S. Antonius de Padua hominem carnalem, lasciviis immersum ollæ bullienti similem esse dicit: *Faciunt sicut olla posita super ignem, quæ spumam emittit. Olla est cor peccatoris, in quo est aqua concupiscentiæ carnalis, sub supponitur ignis diabolicæ suggestionis, & sic despumat luxuriam suæ confusionis.* S. Nilus facilius esse dicit ab igne se subducere, quam à voluptatibus declinare, cujus in *Orat. 2. de luxuria* efficacem rationem adducit, dum ita scribit: *Ad ignem potius ardentem, quam ad mulierem appropinqua, nam si ad ignem accesseris, dolore affectus celeriter resilies, at si fœmina verbis incensus fueris, haud ita facile recedes*; Fœmina enim ignis quidam est, à quo libenter incalescimus, tametsi anima inde consumatur & ardeat. *Ad has prunas*, inquit Hugo Cardinalis, *multi se calefaciunt.*

NB. Hug. Card. ibid.

Isai. 50. v. 11.

13. Apud Isaiam dicitur: *Ecce vos omnes accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis, quas succendistis.* Quot sunt qui instar puerorum per medias obscœnorum amorum suorum flammas deambulant, gaudent, & deliciantur? At vero Sanctum Ambrosium de luxuria disserentem velim audiamus, qui dicit: *Transiliamus ergo eam, ne nobis dicatur: Ambulate in igne flammæ vestræ, quam accendistis, quoniam sicut illi qui alligat ignem in sinu, vestimenta comburet, sic qui ambulat per ignem, pedes comburat necesse est, quoniam scriptum est: Ambulabit quis super carbones ignis, pedes autem non comburet? Gravis ignis est, & ideo non demus illi alimenta luxuriæ, pascitur libido conviviis, nutritur divitiis, vino accenditur, ebrietate flammatur.*

S. Ambr. l. 1. de Pœnit.

Nutrimenta libidinis.

14. Beatus Petrus Damianus de nonnullis, quibus in venustissimo ætatis flore in venis bullierat sanguis, disserens, ita scribit: *Ferveat, fervent in ossibus bella, & tamquam vagus Vesuvius, vel Æthna, vaporati corporis vestri caminus flammarum globos eructat.* Quæ verba unicuique carnali homini adaptare possumus, qui in mediis obscœni amoris sui flammis positus, ludit, jocatur, & gaudet. Verè de his dici potest illud Michææ 1. v. 9. *Desperata est plaga ejus* Et Jerem. 30. v. 12. *Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua.* Corporis vulnera propter effluentem saniem, propter putredinem, & contagionis pericula exhorrescimus; at vero hic ignis qui animam nostram devorat & consumit, amatur; quæritur, suspiratur, in sinu adstringitur, atque ideo ejus plaga incurabilis existit.

B. Petr. Dam. opusc. 13. de perf. Monic. 8.

Mich. 1. v. 9. Jerem. 30. v. 12.

Libidinis ignis amatur.

15. Sanctus Augustinus qui usque ad trigesimum tertium ætatis suæ annum instar Salamandræ in medio hujus perniciosi ignis vixit, super Psal. 57. ita scribit: *Concupiscentia mala quasi ardor est ignis, ignis consumit vestem, libido adulterii non consumit animam? De cogitatu adulterii cum loqueretur Scriptura, ait: Alligabit quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburet? Gestas in sinu prunas, perforatur tunica, gestas in corde adulterium, & integra est anima?*

S. August. in Psalm. 57.

Hic ignis animam consumit.

16. Experientia docet, quod quisnam ad ignem proximè accedit, ab illo consumatur ac devoretur. Sanctus Thomas de Villa nova, verba illa: *Omnia eradicans genimina*, declarans ait; *Nihil in homine quem possidet; ignis hic relinquit intactum, etsi fuerit quispiam in juventute sua omnium virtutum decore præfulgidus, & velut Paradisus Dei, vernantibus undique & fragrantibus gratiarum liliis dealbetur, si semel animam ejus hic penetraverit ignis, totum funditus erit, totum absumit, totum redigit in favillam, ex amœno Paradiso in desertum horridum, & ex Angelo reducit in belluam.* Sanctus Bernardus hic est audiendus, qui dicit: *Omnes animæ virtutes corrumpit.* Sanctus Gregorius in Jobum commentans, eamdem à S. Thoma à Villa nova adductam tradit expositionem: *Omnia eradicans genimina*, ita scribit: *Quia animarum reatus hujus facinoris non solum usque ad inquinationem maculat, sed usque ad perditionem vorat, & quia quamvis alia fuerint opera bona, si luxuriæ scelus non abluitur, immensitate hujus criminis obruuntur.* Oblitusne es ejus, quod filio prodigo accidit: *Postquam omnia consumpsisset, facta est fames, &c.* id est, ut S. Ambrosius ait: *Fames non epularum, sed bonorum operum atque virtutum.* S. Antonius de Padua de eodem inquit: *Dicitur quod iste dissipavit bona sua. O quot enim istius mulieribus bona sua dissipant & consumunt.*

Et omnes virtutes.

Job. 31. v. 12.

S. Thom. de Villa nova. Ibid.

S. Bern. de interna Domo. c. 29.

S. Greg. l. 2. mor. c. 6. 9.

Luc. 15. v. 14.

S. Ambros. in Luc. c. 15.

S. Anton. de Pad. Sabb. post Dom. 2. Quadr.

17. Et quidem parum futurum esset, si bona tantum dissiparentur temporalia, at vero quod pessimum est, omnia bonorum operum merita dilapidantur, amittuntur dona, virtutes, & gratia, & quidquid in vita sua boni fecerunt miserè prodigitur. Hugo Cardinalis verba illa: *Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè*, ita explicat, ut sensus sit; *rationem, memoriam & ingenium, cæterisque naturæ dotibus sibi traditis abusus est. Quanto perniciosior cæteris sit luxuria*, inquit Villanovanus, *ex hoc poteris comprehendere, quia nullum secum commorari bonum, nullam secum compatitur adesse virtutem. Dedit ærugini fructus eorum*, inquit Psalmista; Quænam verò est hæc ærugo, quæ totam Messem & omnes ejus fructus devorat? Sanctus Hieronymus ait: *Ærugo libido est, hæc omnia bona disperdit, omnia eradicans genimina: O luxuria pessima virtutum destructio.* Lamentatur Sanctus Augustinus, *Charitatis diminutio! si luxuriari volueritis, numquam charitatem habere poteritis;*

Cum luxuria nulla virtus.

Hug. ibid.

S. Thom. à Villa nova ibid.

Psal. 77. v. 46.

S. Hieron. ibid.

S. Aug. ser. 47. ad fratr.

cha-

charitas enim est virtus, quæ consummatio & perfectio aliarum virtutum dicitur, sic & luxuria destructio, nam nulla virtus, nulla bonitas, nulla sapientia cum luxuria stare potest, nulla justitia, sed omnis perversitas in ea regnat.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis à Deo nos separat, ejusque notitia & lumine, nec non omni vero spiritu & devotione nos privat.

THEMA.

Dixit Deus: Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum quia caro est, Gen. cap. 6. v. 3.

Gen. 1. v. 31. Carnis vitio Deus amittitur.

1. CReator noster, ut sacer Chronista scribit: *Vidit cuncta quæ fecerat, & erant valde bona*; Et quidem tametsi post productum ex nihilo universum, præcipue vero Microcosmum, id est parvum hominis mundum, cunctas quas à sapientissima & potentissima illius dextra emanarant, creaturas approbarit, in iisque mirè sibi complacuerit, nihilominus paulò post ipsum dixisse legimus: *Pœnitet me fecisse.... Non permanebit spiritus meus in homine*, cujus rationem mox reddit sequentibus verbis, dum subjungit: *Quia caro est.* Jam enim homo se deliciis & voluptatibus carnalibus immerserat, ac proinde ab eo qui purissimus spiritus est, derelinqui merebatur. Porro sicut anima vitam corpori præstat, ita quoque spiritus & gratia divina animam vivificat, & tamen hic spiritus per peccatum carnis amittitur, *Vita carnis tua anima est*, inquit S. Augustinus, *vita animæ tuæ Deus est; quomodo moritur caro amissa anima, sic moritur anima amisso Deo, qui est vitæ ejus*; hæc autem vita & hic spiritus (*spiritus est qui vivificat*) amittitur per vitium carnis; *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.* Sanctus Ambrosius ait: *Non permanebit, inquit Deus, spiritus meus in hominibus, quia carnes sunt; quo ostendit Deus, quia carnalis immunditia, graviore labe peccati, gratia spiritualis avertitur.* Optimè hæc veritas consonat cum illa à Paschasio Tyranno Sanctæ Luciæ facta comminatione, quæ cum protestata fuisset dicendo: *Caste viventes templum sunt Spiritus Sancti*, respondit sacrilegus: *Jubebo te ad lupanar duci, ut te Spiritus Sanctus deserat.* Tritum est illud axioma Apostoli dicentis: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem*; Et ideò si in hoc conflictu caro prævaleat, consequens est, ut spiritus in fugam mittatur, utpote qui cum hoc carnis vitio omnino est incompatibilis. Unde idem Apostolus ad Galathas ita scribit: *Sed quomodo tunc is qui secundùm carnem natus fuerat, persequebatur eum qui secundùm spiritum, ita & nunc.* Ubi per Ismaël caro figurabatur, per Isaac spiritus, per Saram virtus, quam illa secum compati nequit. Sanctus Thomas de Villa nova inquit: *Si quis illecebrosis turpitudinibus sordidatur, in hunc spiritus Dei non intrat, quoniam puritatis amator est.* Psalmista inquit: *Ignis accensus est in Jacob, ... quia non crediderunt in Deo*; hic autem ignis carnalitas est; unde Hugo Cardinalis inquit: *Ignis peccati scilicet luxuria, de quo Job. 31. Ignis est usque ad consumptionem devorans & omnia eradicans, quia ut dicit S. Gregorius, cum luxuria semel mentem invaserit, nullum bonum cogitare permittit.*

Gen. 6. v. 6. Ibid. v. 3. S. Aug. T. 47. in Joan. Joan. 6. v. 64. S. Ambr. l. de mis. c. 8. Gal. 5. v. 17. Gal. 4. v. 29 S. Tom. de Villa nova ser. de Pentec. Psalm. 77. v. 21. 22. Hug. Card. Job. 31. v. 12.

2. Porrò ut constat populus Dei electus *Israël* vocabatur, quod idem est quod *videns Deum*, ac proinde *Israëlita*, quasi *videntes Deum*: *Notus in Judæa Deus in Israel magnum nomen ejus*: Et tamen quis est qui nesciat, quantum per hoc peccatum à lumine & notitia Dei declinarint; ac proinde Isaias in principio Prophetiæ suæ stupefactus cœlum pariter & terram in unam secum admirationem invitabat. *Deus Judaicum populum*, inquit S. Zeno, *luxuria æstu exuberante corruptum, publica increpatione confutat, cœlum terramque testes citat, ut exaggeret crimen, filios appellat, ut abdicatos, exaltatos, ut ruina timeatur; spretores sui, ut impios monstret.* Sanctus Cyrillus Israëlitas in Ægypto ad ollas carnium sedentes considerans, inquit: *Cum per multa tempora inter Ægyptios versati essent Israëlitæ, & nullum esset peccati genus in quod lapsi non essent, cumque voluptatibus illi regioni propriis oblectarentur, non ignorabat Moyses, segniores ea de causa factos esse.* Sanctus Bernardinus qui, utpote doni virginitatis insignis cultor, vitium huic virtuti contrarium summè detestabatur, ita scribit: *Per luxuriam homo impeditur redire ad Deum; quia anima non potest redire & amare sine cognitione, juxta illud Augustini: Invisa diligere possumus, incognita nequaquam, sed luxuria carnalis destruit cognitionem.* Ad eum fere modum quo nebula in aëre impedit claritatem solis. Sanctus Thomas de Villa nova in sermone de Sancta Dorothea inquit: *Quis consensus Spiritui Dei cum libidine? aut quæ conventientia sapientiæ ad illecebram? non immittet Deus pretiosissimum purissimumque spiritus sui liquorem in vas inquinatum: Atras nubes radius solaris non penetrat.*

Ps. 75. v. 1. Libido Dei notitiam aufert. S. Zeno l. 1. serm. 31. S. Cyrill. Alex. l. 2. de adorat. S. Bernard. T. 4. ser. 44. de Luxur. S. Thom. à Villa nova de S. Dorothea.

3. Observanda est hoc loco ad propositum nostrum parabola illa nuptiarum, quibus illi assistere renuerunt, qui amore & affectu suo terrenarum rerum fruitione & gaudiis immersi erant: *Illi autem neglexerunt*: Illi enim revera cœleste manna nauseant, qui Stomachum suum farina Ægyptiaca plenum habent, quique recordantur jugiter se aliquando sedisse *super ollas carnium.* Albertus Magnus ait: *Neglexerunt, non curantes epulas spirituales deliciis carnis resoluti.*

Libidinosi nauseant Cœlestia. Matth. 22. v. 5. Alb. Magn. ibid.

4. Ponderari quoque meretur, quod semini illius prati, quod inter spinas suffocatum interiit, accidisse in Evangelio refertur: *Semen est verbum Dei.* Devotio enim, spiritus, pietas, & timor Dei inter carnis voluptates & delectationes plane amittuntur: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui ... à voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.* Porro similitudo quæ spinas inter & carnis voluptates versatur in hoc dici potest consistere; spinæ enim meliorem; magisque substantiosum terræ humorem imbibunt, sterilemque & infœcundum bono semini relinquunt; ita pariter voluptates carnis intellectum, affectum, aliasque animæ potentias adeo absorbent, sibique attrahunt, ut pro applicatione sui ad res divinas omnino steriles remaneant, naturam nostram corruptam ad voluptates totaliter inclinant, ideoque à corporis maceratione, à jejuniis, disciplinis, oratione, solitudine, aliisque pietatis exercitiis horrorem & aversationem concipiunt, omniaque bona proposita deserunt; unde sequitur; quod ut Sanctus Philippus Nerius dicebat, quantum amoris creaturæ, quam amamus, tribuitur, tantumdem postea Creatori subtrahatur.

Luc. 8. v. 11. Luc. 8. v. 14.

5. Sanctus Isidorus stultitiam cujusdam hominis redarguit, qui Deum rogabat dicendo: S. Isid. Pelus. l. 4. Epist. 4.

Om-

S. Isid. Pelus. l. 4. Epist. 4. Psalm. 118. v. 120.

Confige timore tuo carnes meas; idque eo tempore: quo ad indulgendum corpori suo omnem lasciviam est proclivis. *Qua est hac amentia, quod cum carnem tuam crapula, & assidua ebrietate pinguefacias ac sagines, ignemque igni addas, & nullam non voluptatis viam novam rimeris, & libidinem sopitam quoque excites, & instiges ultro, tamen in precibus dicere ausis: Confige timore tuo carnes meas? Nam et quidem qui jejuniis & humi cubationibus, & per vigilias carnem suam tabefacit: & spiritus habenis obsequentem ipsam exhibet, aptissima convenientissimaque est hac precatio; qui vero id, quod ita, facit, ita parat & assuefacit carnem, ut luxuria exultet, atque luxuriosas commessationes & temulentiam perpetuo affectatur, unde voluptates ebulliant, et non modo non convenit ista precatio, verum etiam ludibrii, imo plena periculi est.*

Rom. 8. v. 8. Theophylact. Libidinosi Deo placere non possunt.

6. *Qui autem in carne sunt*, inquit Apostolus in Epistola ad Romanos, *Deo placere non possunt*: ubi Theophylactus ait: *Affectus carnis mors; affectus spiritus vita; affectus carnis inimicitia est ad Deum.* Notandum vero Apostolum in hisce verbis non loqui de corpore & de carne, qua sumus vestiti, sed de vita carnali quam ducimus: *Non substantiam carnis, sed crassam & carnalem vitam; & qua totum hominem carnem efficit, sic nominat; Deus hoc sensu in Veteri Testamento inquit: Non permanebit Spiritus meus in his, quia caro sunt.* Sanctus Bernardinus de luxurioso inquit, ipsum nequaquam

S. Bern. T. 4. serm. 21. Psalm. 118. v. 103.

dicere posse: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo*, idque per hoc quod quotidie practicatur ostendit; *Elevetur corpus Christi in Ecclesia, & sit ibi amasia luxuriosi, potius respicit ibi amasiam, quam Corpus Christi pretiosum; similiter si prædicet Prædicator, & sit ibi amans & amata, nihil horum qua de Paradisi deliciis dicuntur, audietur ab eis.*

NB.

Matth. 3. v. 3. Jerosolymis commune carnis vitium.

7. De Præcursore Christus loquens dicit, quod sit *Vox clamantis in deserto*: at vero cur hæc sonora Spiritus Sancti tuba, quæ prædicatione sua aspides surdas in cœlestes transmutabat Angelos, cur inquam non potius in amplissima Jerosolymorum civitate resonabat, ubi ingens erat populi verbo divino extreme indigentis multitudo? Scitisne cur id factum fuerit. Si Jerosolymis prædicasset, utique velut in deserto quodam prædicaturus, laborque ejus inutilis & infructuosus futurus fuisset, quia

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

Rex autem Herodes incestuosæ Herodiadi omnino deditus erat, & ideo vitium carnis in ea civitate adeo pervulgatum & solemne erat, ut etiam nobilissimæ mulieres hoc se vitio commaculare & famosæ meretrices fieri non erubescerent, prout videre licet in nobilissima illa Magdalena, quæ licet diversorum castellorum Domina esset, tamen erat publica & famosa *in civitate peccatrix*, ubi autem hoc vi-

Luc. 7. v. 37.

tium invaluit omnis ibi affectus, omne desiderium, omnisque animi applicatio ita absorbetur, ut nec Dei, nec animæ, sed solius libidinis explendæ habeatur ratio: *Quod autem in*

Luc. 8. v. 14.

spinas cecidit: hi sunt; qui ... non referunt fructum.

Theophyl. Ephes. 2. v. 3. Omni devotione privat libido.

8. Theophylactus super illa verba Apostoli ad Ephesios: *In desideriis carnis nostræ facientes voluntatem carnis & cogitationum*, ita scribit: *Porro quod carnem non accuset plane ostendit; cum enim dixisset: facientes voluntates carnis, subjungit: & cogitationum, hoc est, nihil spiri-tuale sentientes.* Quisquis enim carnis vitio deditus esse incipit, simul & semel spiritui renunciat; *Carnalis homo*, inquit Sanctus Joannes Damascenus, *mentem ad contemplationem minimè excitatam habens, vel potius etiam in carnis affectu tamquam in carne defossam gerens, spirituale veritatis lumen prospicere nequit.* Sicut

S. Joan. Damasc. paral. l. 3. t. 66.

enim spinæ radios solis, aërem, rorem, aliasque salutares & benignas cœli influentias impediunt, ne semen in agro fœcundetur, eodem modo voluptates & deliciæ carnales animam & cor hominis carnalis impediunt, ne gratiæ dona, consolationes spirituales, devotio, tamquam ros quidam cœlestis penetrare valeat. Unde Beatus Laurentius Justinianus dicit: *Ipsa quoque voluptates animæ impediunt salutem, oblivionem Dei inducunt; à sapientia mentem retrahunt, sterilitatem bonorum operum inferunt, auferunt animi virilitatem, hominem impatientem faciunt, & spiritualibus deliciis cor privant.*

B. Laur. Justin. l. de lig. vit.

9. D. Chrysostomus ad illud Apostoli Thessalonicensibus transcriptum monitum se castiens, in quo dicit: *Spiritum nolite extinguere*, hæc verba habet: *Quoniam nox est, & in hac nocte ambulamus, dedit nobis Deus præclaram lampadem, ut qui Spiritus Sancti gratiam in animis nostris accenderet, sed hanc lucem alii quidem acceptam, splendidiorem fecerunt, lætam & hilarem, uti Petrus & Paulus & omnes illi Sancti; alii etiam extinxerunt, ut ille qui Corinthi est scortatus. Propterea dicit Paulus: Spiritum nolite extinguere, hoc est, gratiam, ita enim mos est ei vocare gratiam spiritus, eam autem extinguit vita immunda.*

D. Chrys. Hom. 11. in 1. ad Thess. c. 5. 1. Thess. 5. v. 19. Spiritum S. extinguit.

10. S. Thomas de villa nova Deum parcum & avarum esse observat in donis suis erogandis iis, qui voluptati etiam licitæ vacant, quales sunt conjugati, citatque authoritatem S. Hieronymi dicentis: *Prophetas Domini conjugatos tempore conjugalis amplexus Spiritus Domini non tangebant, non quia vita ibi aderat culpa, sed quia spirituali non congruit splendori carnis obscœna voluptas.*

S. Thom. de Villan. ser. 2. de S. Ildeph. Dona ejus aufert.

Quoties impudica illa mulier Delila ex Samsonis ore elicere tentavit, in quonam præcipuè ejus fortitudo consisteret, verumtamen sæpius repulsam passa nihil obtinuit: At vero quando *dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput, vocavit tonsorem, & rasit septem crines ejus, & cœpit abigere eum & à se repellere*;

Jud. 16. v. 19.

& mox Philistæi accurrerunt, ut eum ligarent, dumque se pristina præditum fortitudine credidit, ea se destitutum esse animadvertit, *nesciens quod recessisset ab eo Dominus.* Porro capilli bona denotant desideria, (præcipue capilli Nazaræorum, qui speciali quodam ritu Deo consecrati erant) hos autem capillos Delila, id est, affectio carnalis rescindit, quia omnem bonam cogitationem, orationem, meditationem, devotionem, omnemque ad exercitia spiritualia applicationem ab homine tollit: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore*; Carnalis enim homo omnem suum amorem, omnemque mentis applicationem, objecto quod diligit, immobiliter affigit. Unde Sanctus Isidorus Pelus. ad Zosimum ita scribit: *Cum libido & corporis robur, & animi vires dejiciat, & adimat, eumque qui hoc vitio captus est, omnibus illudendum & irridendum proponat, quemadmodum excæcatus Samson docet, eo quod in voluntariam captivitatem accersit, nec naturale robur illæsum*

Ibid. v. 21.

Gen. 6. v. 5.

S. Isid. Pelus. l. 1. Ep. 135.

atque integrum servas, verum vitiosis affectionibus conspiciendum te ultro præbes, & Deum qui in vita tua, ubi caput reclinet, non habet, mœrore afficis, & nos qui pro tua salute vota facimus, oppugnas & injuriam tibi ipsi infers, dum salutaria medicamenta repudias? Samson in primis vitæ suæ crepundiis Spiritum Dei in potestate sua habuit: *Cœpit Spiritus Domini esse cum eo; Irruit Spiritus Domini in Samson*; Idque Spiritus Sanctus in pluribus locis sæpius repetit, & tamen una muliercula ipsum tanta cum ignominia & damno suo hoc Spiritu privavit: *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum quia caro est*: Unde per septem hosce capillos septem quoque Spiritus Sancti dona intelligere possumus, quia una cum hoc Sanctissimo Spiritu omnis quoque alia ejus communicatio pariter amittitur.

Judic. 13. v. 25.
Judic. 14. v. 6.
Gen. 6. v. 3.

11. Richardus de Sancto Victore dictum illud Sapientiæ: *Spiritus Sanctus ... auferet se à cogitationibus quæ sunt sine intellectu*, ponderans, ita discurrit: *Quid fiet de his cogitationibus, quas admittere non possumus sine turpi & illecebroso affectu, si ab his se aufert Spiritus Sanctus, quæ sunt sine intellectu?* Sanctus Augustinus *de divortio animæ a Deo* differens, hac loquendi phrasi utitur: *Fornicatur anima cum avertitur a te*; quasi per hunc loquendi modum dicere vellet, nullum peccatum esse inter omnia alia, quod fortius animam à Deo separet & divellat, quam hoc fornicationis peccatum. Daniel de duobus illis libidinosis senioribus populi judicibus, qui se ab affectu carnali turpiter seduci permiserunt differens, ait: *Exarserunt in concupiscentiam ejus, & everterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut non viderent cœlum, neque recordarentur judiciorum justorum.* Carnales enim qui in hac vita voluptatibus indulgent, de nulla alia re quam de his cogitant, & ne quidem oculorum suorum palpebras ad cœlum attollunt, deque fine suo nec quidquam soliciti existunt.

Sap. 1. v. 5.
Rich. de S. Vict. in Ps. 2.
S. August. l. 3. conf. c. 6.
Dan. 13. v. 8. 9.
Luxuriosi de solis voluptatibus cogitant.

12. In Cantico Deboræ Angelus Domini super Meroz maledictionem imprecatus fuisse legitur: *Maledicite terræ Meroz, dixit Angelus Domini, maledicite habitatoribus ejus, quia non venerunt ad auxilium Domini.* Rabanus hæc verba in sensu morali exponens, ad propositum nostrum ita scribit: *Quid per terram Meroz intelligitur? Meroz enim aqua Sacramentorum interpretatur. Ipsi non venerunt ad auxilium Domini, in adjutorium fortissimorum ejus, quando Apostolis prædicantibus in toto orbe Evangelium credere nolebant, nec verbum Dei recipere consentiebant, & ideo in voluptatibus suis corrupti & abominabiles facti sunt.*

Judic. 5. v. 23.
Raban. l. 1. in lib. Judic.

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

De connexione quam carnis vitium habet cum Idololatria, quia potens est medium ad procurandum in nobis Apostasiam à fide.

THEMA.

Quomodo facta est meretrix Civitas fidelis? Isa. cap. 1. ℣. 21.

1. PRopheta Evangelicus Jerosolymam de Idololatria redarguere volens, eamdem meretricem appellat, usitata namque in multis Scripturæ locis phrasis est quod infidelitatem & cultum Idolorum sub hoc infami nomine describat. In Apocal. c. 17. celebris est illa visio, in qua inter cætera dicitur: *Ostendam tibi damnationem meretricis magnæ*; per hanc vero meretricem Babyloniam intelligi paulo post declarat, dum ait: *Babylon magna mater fornicationum*; Per hanc autem Babyloniam Roma intelligebatur, quæ tunc totius mundi & omnis Idololatriæ caput erat, de qua S. Leo ait: *Cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus, & magnam sibi videbatur assumpsisse religionem, quia nullam respuebat falsitatem.* At vero quodam in eo latet mysterium, quod Idololatria infami hoc meretricis nomine indigitetur? Quænam inter falsorum numinum cultum & voluptates carnales reperitur proportio? Adæquatam ad hoc quæsitum responsionem esse existimo, si ideo hoc ei turpe nomen inuri dicatur, quia vitium hoc nos ad dorsum Deo obvertendum, & ad creaturam loco Creatoris adorandam inducit.

Apoc. 17. v. 1.
Ibid. v. 5.
S. Leo ser. 1. in Nat. Apost. Petri & Pauli.

2. S. Antonius de Padua dicit: *Debemus fugere fornicationem quia dicit Dominus in Ps. 80 Si audieris me, non erit in te Deus recens, neque adorabis Deum alienum. Deus alienus hominem à Deo alienans est luxuria* adducitque illud ex lib. Num. c. 25. exemplum, quando scilicet populus Israëliticus cum mulieribus Moabiticis & Madianitis fornicatos, earum quoque Deos pariter adorare cœpit. Apud Oseam Deus de populo suo propter ejus Idololatriam graviter conqueritur, hocque ejus lamentum his verbis describitur: *Filii fornicationum sunt quia fornicata est mater eorum ... dixit: Vadam post amatores meos*, Quæ verba Rupertus hac Glossa illustrat: *Amatores Dæmones, quos in idolis colit humani generis inimicos, stultissimo errore vocans amatores suos, me contemnens verum Deum.*

S. Anton. de Padua in Dom. post Pasch.
Psalm. 80. v. 10.
Libido Idololatriam causat.
Ose. 2. v. 4.
Ibid. v. 5.
Rup. Abb. l. 2. in Ose.

3. S. Joannes Damascenus de Monacho quodam refert, quod dum à carnali concupiscentia seductus die quodam per quemdam Ægypti vicum deambulando quamdam sacrificuli cujusdam Idololatriæ filiam aspexisset, ejus amore protinus captus, eam sibi in sponsam dari postulavit, qui se hac de re prius Deum suum consulere velle respondit; qui Deum consultus, an monachi hujus desiderio consentiendum esset, *Dæmon* è falso simulachro *respondens dixit: Per me tibi liceat, hac tamen lege, ut Deum suum ac Baptismum ac monasticam professionem abjuret*: cumque ad infelicem hunc hominem responso accepto rediret, responsi seriem eidem per ordinem recensuit; Monachus autem propositis sibi conditionibus acquiescens à Deo, Religione & fide apostatavit, *& protinus columbam ex ipsius ore excedentem, atque in cœlum evolantem vidit.*

S. Joan. Damasc. l. 1. paral. c. 28.
Apostasia.

4. S. Macarius de Christiano quodam refert, qui cum pro fidei orthodoxæ confessione in plurium atrocissimorum suppliciorum carnificina constans permansisset, tandem ad carcerem reductus, cum ei mulier quædam in custodiam & vulnerum suorum curationem assignata fuisset, ejus blanditiis & verborum lenociniis resistere non valens, tandem in profundum fœdæ lasciviæ & idololatriæ barathrum infeliciter incidit. Audiamus, obsecro, quidnam S. Ambrosius in hujus vitii detestationem scribat: *Ut plurimos*, inquit, *à martyrii consummatione sæpe revocavit? Denique sæpe cognovimus; quoniam quem formidolosa carnificum pompa non terruit, nec divisi lateris sulcus infregit, nec ardentes laminæ a triumphalis fortitudinis vigore abducere non potuerit, eum inter sacra jam præmia constitutum, uxor tenera sobolis oblatione, miserabilis unius lachrymæ miseratione decepit.*

Historia.
S. Ambr. in Psalm. 118.

5. Antiochus populum Judaicum ad Paganismum seducere, atque ad apostatandum à veri Dei religione inclinare volens, hunc modum adinvenit; *Misit senem quemdam Antiochenum, qui compelle-*

Incipientes luxuriari, à fide deviare incipiunt.

2. Macc. 6. v. 1. Ibid. v. 2. Ibid. v. 4.

pelleret Judæos, ut se transferrent à patriis & Dei legibus, contaminare etiam quod in Jerosolymis erat templum, & cognominare Jovis Olympi; at vero observetis velim, quid insuper adjunxerit: *Templum luxuria & commessationibus gentium erat plenum, & scortantium cum meretricibus, sacratisque ædibus mulieres se ultro ingerebant.* Et ideo sententia est S. Ambrosii dicentis:

S. Ambr. Ep. 40. v. 1.

Ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide. Jeremias de oblationibus, quas sacrilegi homines falsis suis numinibus libare solebant, disserens inquit:

Jer. 7. v. 18.

Mulieres conspergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ cœli & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent; ecce tibi quam verum sit, quod lubricus hic sexus præcipuum sit Idololatriæ introducendæ instrumentum. Unde S. Epiphanius ait:

Epiph. T. 2. l. 3. adv. Hær.

Quamobrem hujus sectæ mulieres illud demum offerendum fortuna poculum instaurant, ac Dæmonis non Deo mensam instruunt, uti scriptum est, ac cibis impiis vescuntur, id quod sacra litera testantur Jerem. 7. v. 15. Mulieres subigunt farinam, & filii colligunt ligna, ut faciant placentas militiæ cœli.

S. Thom. de Villa nova de S. Ildephonso

6. S. Thomas de Villa nova de libidinoso quodam disserens inquit: *Libidinosus utique absorptus est in libidinem, neque Deum, neque Sanctos reveretur & diligit.*

S. Bernard. T. 4. ser 21. Exemplum

S. Bernard. de S. Chrysantho martyre Polemii Alexandrini nobilissimi viri filio, in hac alma urbe magnoperè æstimato juvene, egregium quoddam facinus refert; Hic enim Christianus factus, fidem Christi publicè annunciabat. quod cum in Patris sui notitiam devenisset, hic timens ne ob id facultates suas pariter & filium ob tyrannorum persecutionem amitteret, filium suum in obscurum carcerem conjectum pane tantum & aqua nutriri jussit, cum vero per hoc nihil proficeret, quin potius filius ejus constantior Christi confessor per hanc patris sui sævitiem evaderet, hoc Patri à certo quodam viro propositum est consilium:

Libido potens medium ad Apostasiam

Si filium tuum ab hac usurpatione conaris eripere magis eum deliciis & voluptatibus occupa, & cujuscumque elegantissima atque prudentissima puella conjugio trade, & cum didicerit esse maritus obliviscetur esse Christianum. Audiens hoc Pater jubet sericis vestibus strata parare ipsum quoque conferens de squalida habitatione, vestibus fecit pretiosis indui, & ponere eum in triclinio, elegit quinque pulcherrimas virgines ex ancillis suis & accuratis vestibus & ornamentis composuit, & cum Chrysantho posuit, & comminatus est eis, nisi vos vestris jocis & amplexibus eum revocaveritis ab intentione Christianitatis, faciam vos diversis interimi suppliciis. Quonam vero armaturæ genere sanctum hunc juvenem in hoc periculoso certamine usum fuisse existimatis? *Jacebat in oratione immobilis, & oscula earum quasi viperas spernens, clamabat ad Dominum dicens: Exurge Domine, adjuva me*; adversus omnes hos sibi intentatos mulierculaarum insultus scutum sibi assumpsit orationis, & omnes illarum conatus gloriosè divicit. Ex quo facto clare videtur, in quod periculum deserendæ fidei, oblectamenta carnis animam hominis inducant.

7. Sanctus Cyrillus Alexander conclusionem hanc tamquam indubitatam firmiter statuit, quod scilicet impudicitia sola Idololatriam in hunc mundum invexit:

S. Cyrill. Alex. Hom. 9. de Fest. Pasch.

Nempe voluptatis libido, inquit, *nec aliud quidquam Idololatria morbum effecit.*

Ad Idololatriam efficax.

Cum sanctissimus ille juvenis Josaphat in religione Christiana solide constans persisteret, Rex vero Pater ejus, ut eum Apostatam efficeret, & ad Idololatriam revocaret, omnis generis impedimenta & offendicula excogitare niteretur, Teuda hoc ei consilium suggessit, ut scilicet pulcherrimarum virginum consortium ei adjungeret, sic enim futurum esse, ut animus ejus paulatim labefactatus emollesceret. At vero Josaphat in hoc prœlio constitutus, ut Damascenus inquit, omnes illarum illecebrosos conatus generosè elidere novit:

S. Joan. Damasc. Hist. c. 30.

Nam Amorem amori, hoc est, impudico divinum opponit, sibique pulchritudinem illam omni sermone præstantiorem, quam pura anima in Christi sponsi nuptiis, ex quibus illi, qui nuptialem tunicam conspurcarint, ejiciuntur, habitura sunt, in memoriam revocat. Post multos eosque omnes potentissimos insultus superatos, astutissimus serpens, qui se illum in Apostasiam à fide deturbaturum esse sperabat, cordi juvenis desiderium quoddam ingessit, ut virginem quamdam, inter omnes quæ ad illum pervertendum introductæ fuerant, pulcherrimam, eamdem Regis cujusdam filiam, licet in servitutem à patre ejus subactam, Christo lucrifacere posset, (*quam Pater ut eximia pulchritudine præditam ad labefactandum & dejiciendum filii animum miserat.*) Sanctus igitur juvenis erga hanc virginem compassione commotus, ad eam in fidei Christianæ dogmatibus catechizandam accingebat, quia vero *rem hanc Diabolicum commentum esse minime advertebat. statim improbus spiritus mulieri in mentem immittit, ut fraudis laqueos explicaret, ac Deo charam illam animam in libidinis foveam præcipitem traheret.* Quare ipsa se sancti lavacri cupidam quidem esse dixit, eum hac tamen conditione, ut ia se illi per nodum conjugalem indissolubiliter adstringeret; Quod cum Josaphat se facere haudquaquam posse diceret, ipsa efficacissimis ei rationibus gratissimum ab ipso obsequium Deo præstandum esse ostendit, si ea se per matrimonii vinculum copularet, tum quod hac ratione eam ad fidem conversam Christo lucraretur, tum quod matrimonium à Christo institutum sacramentum esset, huncque discursum per varias rationes & adducta plurima Scripturæ loca confirmabat: *His verbis utens eumque demulcens, ac retia ac laqueos ipsi, tum a dextris, tum a sinistris, undique nectens, animi ipsius turrim labefactare incipiebat. Vitiis autem sator, atque proborum virorum hostis, labantem ipsius animum conspiciens, statim pestiferos spiritus, qui una cum ipso aderant, appellat: Cernite, inquit, quonam pacto puella illa ea perficere contendat, quæ à nobis perfici nequiverunt?* Jam igitur inexpugnabilis illa arx mentis Josaphat nutabat, quando Deus quemdam illi supernæ lucis radium immisit, eoque mediante illi antiqui adversarii technas & fraudes detexit, eumque cunctis Diabolicis insidiis superiorem & gloriosum victorem effecit.

Salomon, libidine ductus ad Idololatriam.

8. Quod si quis, quantum carnis vitium animæ cuipiam quantumvis sapienti & circumspectæ prædominetur; ut eamdem in peccatum infidelitatis prolabi faciat, perspicue agnoscere desiderat, sapientissimum omnium hominum, qui umquam in terris fuerunt, aut futuri seculi erunt, consideret, Nam

S. Ant. de Pad. ser. in Dom. 14. post. Trin.

Salomon immoderato usu & assiduitate mulierum, inquit Sanctus Antonius de Padua, *ad hoc usque perductus est, ut templum idolis fabricaret, qui prius templum Deo construxerat.* Etenim nullum uspiam reperietis hominem, qui majori cum industria & conatu, cultum veri Dei per ritus & ceremonias sacras promoverit, aut qui majori cum magnificentia, sumptuumque impendio templa in ejus honorem ere-

erexerit, & tamen per lubricitatem carnis ad idololatrandum permotus fuit; Idipsum S. Gregorius diu ante bene admadverterat, dum ait; *Qui prius templum Deo construxerat, assiduitate libidinis, etiam perfidia substratus, idolis construere templa non timuit.* Unde S. Ambrosius monet dicens: *Sæpe illecebra mulieris decepit etiam fortes masculos, & eos a religione fecit deficere, & ideo tu vel amorem vel errorem cave.*

S.Greg. l.13. mor. c.13.

S. Ambr. l. de Ant. c.19.

9. De quonam aliu quam carnali homine S. Paulum loqui voluisse existimatis, quando dixit: *Quorum Deus venter est?* Hic enim alium Deum non habet, quam ventris & corporis sui voluptatem; ac proinde S. Gregorius Nyssenus de virginitate disserens ait: *Periculum non leve est, ne voluptatum usu quasi esca deceptus, nihil aliud in bonis esse putat, quam illud, quod cum suavitate quadam carnis percipitur sensibus.* S. Zeno de laudibus pudicitiæ, & impudicitiæ enormitate loquens, hæc dicit: *In Idolis Dea est, in cultoribus eorum ministra.* Idem quoque Sanctus de Venere, quæ idem est, quod impudicitia, & à Gentilibus tamquam Dea adoratur, inquit: *Diaboli est mancipium, ejus enim possidet regnum, nam Deos ipsa genuit, ipsa intulit mundo, per quos, aut in quibus Diabolus colitur. Ipsa Jovem innumerabilibus, variis, magnisque criminibus maximum fecit. Ipsa Herculem novella deterior facibus libidinum turpiter vicit, quem terribilis turba monstrorum superare non potuit.* Adducit ejusdem Veneris exemplum, de qua subjungens ait: *Ad exprimendam vim impudicitiæ visa sunt necessaria, ut sciat unusquisque ad Idololatriam pertinere luxuriam.*

Phil.3.v.19 Libidinosis Deus venter est.

S.Greg. Nyss. de virgin. c.8.

S. Zeno l.2. serm.7.

10. S. Augustinus circa Salomonem quæstionem movet dicens: *Salomon vir tantæ sapientiæ, numquidnam credendum est, quod in simulachrorum cultu crediderit aliquid utilitatis? sed mulierum amori ad hoc malum trahenti resistere non valuit, faciens, quod sciebat non esse faciendum, ne suas, quibus deperibat, atque diffluebat, mortiferas delicias contristaret.* Idem S. Doctor idipsum alibi repetit, Aaronis adducens exemplum, *Sicut enim,* inquit, *Aaron erranti populo ad idolum fabricandum non consensit inductus, sed cessit obstrictus; nec Salomonem credibile est errore putasse idolis esse serviendum, sed blanditiis femineis ad illa sacrilegia fuisse compulsum;* Apud Gentiles namque falsos Deos suos per aliquot obscœnitatis actus honorare in usu positum erat.

S. Aug T.3. l.11. de Gen. ad. lit. c.42.

Salomon à fœminis ad Idololatriam inductus.

11. Quando Deus Gedeonem ad Idololatriam, quæ in populo Israëlitico multum invaluerat, dissipandam elegit, hoc illi præceptum imposuit: *Destrues aram Baal, quæ est patris, & nemus, quod circa aram est succide.* Circa quæ verba Abulensis dicit, antiquos circa templa & altaria Deorum suorum, densas foliis fuisse plantare arbores, ut sub illas se post sacrificia sua oblata, se subducentes sub earumdem umbra in omnibus se turpissimæ libidinis actibus polluerunt: *Ut expletis sacrificiis vacarent libidini inter ipsas arbores, & hoc maxime in sacrificio Priapi.* Et hæc causa est, cur Deus in Deuteron. præceperit, ne quis juxta altaria in ejus honorem erecta arbores plantare præsumeret, ut videlicet per hoc, quantum divinus ejus cultus vel minimam hujus vitii umbram detestetur, ostenderet.

Libidinis umbram Deus detestatur. Judic. 6. v. 25. Abul. ibid. Q. 14.

12. Celebris est historia illa, quæ in Lib. Numer. c. 13. recensetur; Etenim sacrilegus Balaam, ad hoc ut populus Hebræorum à Deo vero abalienaretur, & relicto Deo suo tanto facilius dissipari & superari posset, hoc Moabitis & Madianitis consilium suggessit, ut expositis in eorum libidinem mulieribus suis, eas ad fornicandum cum illis inducerent. At vero dicat aliquis, qua ratione illis persuaderi potuit, ut ad mulieres suas publice in prostibulo exponendas adeo prompti efficerentur? & hoc quidem indiscretioni exercitus, cujusdam, qui ex Ægypto veniens vili servitutis & circumcisionis cauterio & signaculo notatus erat? Ergone fieri potuit, ut non abhorrerent populum illum, qui manus suas etiamnum luto Ægyptiaco coinquinatas habebat, & paulo ante sub Ægyptiorum virga & baculo educatus fuerat? Bella eo præcipue fine inchoari & excitari solent, ut honor & existimatio publica conservetur, non verò ut ultro citroque prodigatur; Et quidem quod maxime mirandum venit, hoc est quod mulieres illæ, quæ Hebræis prostituendæ erant, non viles & plebeiæ, sed nobilissimæ maximeque conspicuæ erant, eæque non casualiter, sed ex deliberato optimatum consilio & regii præcepti authoritate prostituebantur; Ergone facultates, vitam, & domicilium suum pluris faciebant, quam honorem? Scirisne quid ad hoc responderi possit? Nimirum falsorum Deorum suorum cultum, propriæ existimationi longe præferebant, credentes quod illos per hæc sacrilega & abominanda impudicitiæ sacrificia maximopere honoraturi essent, & ideo eminentissimam virtutum omnium, Religionem videlicet sibi objecti loco ob oculos statuentes, filiarum, uxorumque suarum honestatem & pudicitiam publicè prostituebant. Verumtamen cum hac lege mulierum pudicitiam prodigebant, ut prius fornicarii & adulteri de cibis Diis suis oblatis & consecratis comederent, eorumque simulachra adorarent, ac demum veri Dei cultum & religionem abjurarent & renegarent. Probe namque Gentiles noverant, quantum hæc fræni ad omnem impuritatem committendam relaxatio falsis fictisque numinibus ipsorum placeret, siquidem per hoc infantes Deorum suorum libidines imitabantur: quin si Jupiter; Saturnus, Neptunus, Venus, Vulcanus, & omnes alii Dii bene examinentur per conscriptas de illis veterum historias, adulteriis, aliisque similibus, imo pejoribus sordibus ad gulam usque immersi comperientur.

Historia sacra Num. 25. docet: ad Apostasiam inducere luxuriam.

13. Eadem Madianitarum historia etiam in Apocalypsi his verbis insinuatur: *Habentes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere & fornicari,* id est, ut inquit Hugo Cardinalis, *edere de sacrificiis idolorum, id est, de his quæ sunt idolis immolata.* Basilius Seleucus filios Seth à mulieribus de progenie Cain descendentibus seductos, comparat eum populo Israëlitico fornicante cum Madianitis; unde ait: *Quod & Israeli postea contigit, nam cum Madianitas acies devicissent, capti sunt amore muliebri, & in pretium intemperantiæ idolorum veneratio ab iis reposcebatur.* S. Ephrem in hujus prævaricationis detestationem ita scribit: *Nosse cupis quam gravis & periculosa sit fornicatio? Quos occidere nequiverunt in eremo morsus serpentum, hos Madianitarum fornicatio prostravit, & per fornicationem etiam idolorum victimam comedere non recusarunt.* Oleaster ex hac historia sequentem elicit moralitatem: *Etsi,* inquit, *omni tempore servus Dei debet fornicationem & vitia alia,* quan-

Apoc. 2. v. 14.

Hugo Card.

Basil. Seleuc. orat. 5.

S. Ephrem. Paran. 37. c. 9.

Oleast. ibid. Omnis occasio vitanda, nam sæpe præcipitat.

quantum poteſt, vitare, & ſibi proſpicere, tunc tamen maxime, cum ſibi offertur occaſio peccandi. Sunt enim multi viri religioſi, qui religioſiſſime agunt, dum ſeſe illis nulla offert peccandi occaſio qui facile nulla occaſione cadunt.

DISCURSUS. VI.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium origo & cauſa eſt hæreſium, ſiquidem carnules homines ab hoc vitio ſeducti in multos labuntur errores.

THEMA.

Mulieres apoſtatare faciunt ſapientes. Eccl. 19. ℣. 2.

Libido cauſat hæreſes. S. Ambr. l. 4. Ep. 30. 1. Concupiſcentia carnalis ipſamet æterna Veritate teſte, ut Eccleſiaſticus ait, certiſſimum cauſat fidei naufragium: *Mulieres apoſtatare faciunt.* Sanctus Ambroſius in quadam Epiſtola ſua ſcribit, quod Hebræi ſe in pœnam peccatorum ſuorum à Deo derelictos, ac proinde ab inimicis ſuis ſe ſuperatos ſemper videntes, ad Ægyptios confugere tentarint, ut per eosdem ab Aſſyriis defenderentur, nec intellexerint, quod longe ſalubriori conſilio ad Deum & divinum ejus cultum confugere potuiſſent, unde indignata ipſis divina juſtitia inſinuavit iiſdem *vanam ſpem gerere, qui offenſam Domini putaverunt majori peccato levandam, cum illi ipſi vincendi forent, in quorum auxiliis populus Judæorum confideret. Hoc ſecundùm hiſtoriam*, inquit S. Ambroſius. Id vero quod vel maxime propoſito noſtro deſervit, eſt moralis ad illam hiſtoriam alluſio, ſiquidem *omnia in figura contingebant illis; In Ægyptiis igitur confidit, qui luxuriis deditus eſt mancipatus laſciviæ, nemo autem ſe luxui committit, niſi qui recedit à præceptis veri Dei; ubi autem quis cœperit luxuriari, incipit deviare à fide vera, ita duo committit maxima crimina, opprobria carnis & mentis ſacrilegia. Ergo qui non ſequitur Dominum Deum ſuum, ingurgitat ſe luxuria ac libidini, qui autem ſe ingurgitaverit atque immerſerit hujuſmodi volutabris, perfidiæ laqueos incurrit.* Hanc autem veritatem per ejusdem populi Hebræi prævaricationem probat, qui tametſi in Ægypto per tot annos in cultu veri Dei conſtans perſtiterit, in deſerto tamen coram vitulo aureo genua ſua ſacrilegè curvare non erubuit, & religioni antiquæ dorſum turpiter obvertit, idque, ut idem S. Doctor dicit, quia *ſedit populus manducare & bibere.* Exod. 32. v. 6.

S. Auguſtin. prius à libidine extractus, poſtea ad fidem converſus. Idem hic glorioſus Eccleſiæ Magiſter, qui in virginitatis dono adeo inſignis fuit, omni quidem ſtudio S. Auguſtinum ad fidem Catholicam comparare conatus eſt, eumdem tamen ad Eccleſiæ gremium reducere numquam potuit, niſi poſtquam illum prius è carnalis laſciviæ luto efficaciter extraxit.

2. Ubi facer textus dicit: *Surrexerunt ludere*, ſacri Expoſitores per hunc ludum impudicitiæ peccatum intelligendum eſſe cenſent, & ideo mirum non eſt, quod mox quoque in Idololatriam prolapſi fuerint. Obſervaſtiſne aliquando ex quanam materia Aaron Bovem illum ab Hebræis poſtea adorandum ſabrefecerit? utique ex auro factum eſſe dicetis; ſed qualenam erat aurum iſtud? num forte illud erat, quod ex Ægyptiaca ſuppellectile mutuata ſecum ſuſtulerant? aut vero ex moneta aurea congregatum erat? Neutrum profecto iſtorum in hunc bovem conflandum adhibitum fuerat, quin potius Aaronis audiatis præceptum, dicentis: *Tollite inaures aureas de* Exod. 32. v. 2. *uxorum & filiarum veſtrarum auribus, & afferte* Ibid. v. 4. *ad me, ... Quas cum ille accepiſſet formavit opere fuſorio, & fecit ex iis vitulum conflatilem.* Ecce igitur qualiter fœmineus hic ſexus ex inauribus & ornatibus ſuis ſabricaverit Idololatriam, etenim veriſſimum eſt, quod *mulieres apoſtatare faciunt* non ſolum homines indoctos & plebejos, verum etiam ipſosmet *ſapientes.* Mulieres apoſtatare faciunt etiam ſapientes.

3. Sapiens circa cautelam hujus debilioris ſexus, & converſationem cum illo, præclara nobis monita ſubminiſtrat; Et quidem in Proverbiis dicit: *Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* Quod Prov. 6. v. 27. vero propoſito noſtro vel maxime inſervit, eſt obſervatio Hugonis Cardinalis, qui per ignem intelligit *meretricis vel hæretici confabulationem*; Hugo Card. ibid. circa quæ verba ſpecialiter notandum, quod dictus Cardinalis non ſine myſterio, ſimul cum hæretico mulierem impudicam adjunxerit.

4. Porro per filios Dei, de quibus Geneſeos Filii Dei à mulieribus ſeducti. cap. 6. fit mentio, illi qui ex progenie Seth progeniti erant, intelliguntur, utpote qui veri Dei cultui omnino dediti erant, qui tamen ab elegantia & ſpecioſitate mulierum ex ſtirpe Cain reprobi In ſcholiis Vatabl. deſcendentium ſeducti fuerant. Unde Vatablus ait: *Per filios Dei, homines Deum agnoſcentes interpretantur, id eſt, filios Seth.* Qui idem mox addit: *Non tantum hic notatur libido, ſed etiam impuritas & irreligio eorum, qui defecerant à moribus Patrum, qui præponebant pulchritudinem corporis pulchritudini animi, filias hominum; id eſt, mulieres à Religione abhorrentes.* Audite obſecro, quanam loquendi phraſi Baſilius Seleucus de Herodiade inceſtuoſa, quæ caput Præcurſoris amputari procuravit, diſſerens, uſus fuerit, dicit enim: *Herodiadis tripudium nobis hodie invulgat Evangeliorum* Baſil. Seleuc. orat. 18. *vox, & atheam mulierum illarum publicitus pandit inſaniam.* Atheiſtæ enim ut plurimum carnales exiſtunt, nec Deum eſſe credunt, minus cogitant.

5. Sancta illa mulier, uxor Tobiæ, olim innocentiſſime gloriabatur dicens: *Tu ſcis Domine, quia* Tob. 3. v. 16. *numquam concupivi virum, & mundam ſervavi* Ibid. v. 17. *animam meam ab omni concupiſcentia, Numquam cum ludentibus miſcui me.* Et quidem quod ultima hujuſce ſanctæ gloriationis verba attinet, ſicut Luxurioſi futura non credunt. non defuere Authores, qui ludum, quem Iſmaël cum Iſaac habebat, de variis luxuriæ ſpeciebus, in quibus Iſmael Iſaacum erudire ſatagebat, interpretandum eſſe cenſuerunt, ita quoque ſancta hæc mulier in hiſce verbis per ludum hunc, à quo ſe ſemper abſtemiam fuiſſe gloriabatur, ad peccatum carnis alludere voluiſſe cenſenda eſt. S. Hieronymus ſuper illa Jeremiæ verba: *Non ſedi cum* Jerem. 15. *Concilio ludentium*, de hiſce ludentibus ita ſcribit; v. 17. *Deus præſtet nobis non ſedere in Concilio ludentium,* S. Hieron. *& eorum, qui futura non cogitant.* Etenim laſci- ibid. vi & carnales homines ut plurimum non credunt, neque aliud cogitationibus ſuis verſant, quam carnis voluptates, prouti ex libri Sapientiæ cap. 2. colligitur, ubi dicunt: *Coronemus nos roſis &c.* Sap. 2. v. 8. quod ſi enim totum illud caput à principio ad finem uſque legeritis, invenietis, quod juſtitiam divinam punitivam, Deum, aut vitam futuram dari minime credebant; unde Gloſſa ait: *Vox hæc* Gloſſa. *perditorum eſt, qui tamquam bruta animalia, quæ præſentia ſunt, amant, & futura deſpiciunt; nec poſt hanc vitam requiem æternam ſperant,* Athei ſunt. *unde non ſecus, ac ipſi athei ſubdunt: Venite ergo* Sap. 2. v. 6. *& fruamur bonis;* illos autem carnis voluptatibus

bus pariter immersos fuisse in dubium revocari nequit, quia inter alia expresse quoque dicebant: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra.*

Ibid. v. 8.

Luxuriosi neminem timent.

6. Ipsimet Angeli, qui jussu Dei in Sodomorum civitatem descenderunt à lascivorum & carnalium hominum, urbem illam incolentium, insultibus nequaquam fuerunt exempti, quia qui huic vitio dediti sunt, nec Deum, nec cœlites timent, nullique rei sive in cœlo illâ sit sive in terris, aliquem deferunt respectum, sed huic uni solum intenti sunt, ut bestialibus appetitibus suis satisfacere possint. Athei enim sunt, fidesque illorum domus suæ tectum minime transcendit credendo.

7. S. Augustinus in Homilia quadam super Apocalypsin, de bestia illa, cui sanctus Joannes meretricem insedere vidit, ita scribit: *Bestia corpus est impiorum, & significat perfidiam hæreticorum*; ecce tibi qualiter hæresium perfidia cum muliere impudica semper conjuncta sit.

S. August. T. 9. Hom. 13. in Apoc.

8. Sanctus Paulus carnis partus enumerans dicit: *Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus*; at vero quidnam idolorum cultui cum concupiscentia carnali negotii intercedit? Sanctus Anselmus ait: *Idolorum quoque servitus inter opera carnis numeratur, quia nonnumquam ob amorem mulierum committitur, sicut à Salomone propter alienigenas mulieres, vel à filiis Israel in Sethim per filias Madian.*

Gal. 5. v. 19.

S. Anselm.

9. Ecclesiasticus monet dicens: *Ne respicias mulierem alieni viri, & ne scruteris ancillam ejus*; super quæ verba Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus ita scribit: *Mulier quoque alieni viri est doctrina prava hæretici, qui alienus fide & religione est a consortio Dei & societate fidelium; hanc ergo prohibet Sapientia respicere, hoc est, ejus eloquentiam amare: Ancilla vero ejus cupiditas est carnalis, quæ subjici debuit spiritus imperio*; ecce qualiter cato in eamdem recensitionis seriem cum doctrina hæretica collocetur. Et ideo sanctus Epiphanius, qui hæreticorum malleus fuit, inter alia ita scribit: *Omnis hæresis mala mulier est.* Habemus quoque in libro 1. Reg. cap. 11. infallibile illud: quia ab ore Dei pronunciatum oraculum: *Non ingrediemini ad eas, ... certissime enim avertent corda vestra.* Et S. Ephrem nos pariter monet dicens: *Devita frater charissime consuetudinem hominum hæreticorum ac libidinosorum, nihil fidele loquentium.*

Eccl. 42. v. 27.
Raban. T. 3. l. 9. in Eccl. c. 3.

Hæretici & libidinosi vitandi.

S. Epiph. T. 2. l. 3. adv. hæres.
1. Reg. 11. 2.
S. Ephrem. T. 2. c. c. de virt.

Libido quousque pertrahat.

10. Enimvero quod si specimen aliquod habere vultis, ex quo quantum Tyrannis hujus vitii, religioni & fidei præjudicium adferat, agnoscere valeatis, id quod juniori Sichimitarum Principi accidit, seria mente consideretis. hic enim ardenti Dinæ amore captus fuit, *adamavit eam, & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem, Et conglutinata est anima ejus cum ea*; Quia vero ad hoc ut se maritali vinculo cum ea copulare posset, patris fratrumque ipsius requirebatur consensus, ideo hunc ab eis postulatum hac sub conditione obtinuit: *Circumcidatur in vobis omne masculini sexus, tunc dabimus, ... si autem circumcidi nolueritis, tollemus filiam nostram & recedemus. Placuit oblatio eorum Hemor, & Sichem filio ejus.* Sed numquid Hemor & filius ejus suspicari poterant, ne forte sub hac tam ultronea oblatione dolus aliquis & fraus lateret, per quam ad ultimas usque extremitates & totalem gentis suæ ruinam adigerentur? Præterquam enim quod carnis suæ circumcisio cum ingenti non suo tantum, sed & totius populi sui tormento eoque acerbissimo conjuncta erat, insuper per hanc circumcisionem vel religionem suam, quam profitebantur, & Deorum suorum cultum supplantabant, & tamen sacer textus inquit: *Nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur expleret*; Cur igitur in tanti ponderis resolutionem tam subito consensit? Nimirum: *amabat enim puellam valde.* Et ideo *abuti malebat fides sacramento*, inquit Author Catenæ, *quam carere sua libidine.*

Gen. 34. v. 2.
Ibid. v. 3.
Gen. 34. v. 15.
Ibid. v. 18.
Ibid. v. 19.
Lipom. in Cat.

Ubi luxuria ibi cultus Dei non est

11. Quando Abraham una cum dilecta conjuge sua in Geran in aula Abimelech Regis commorabatur, hoc sibi judicium, & quidem minime temerarium formavit: *Cogitavi mecum dicens: Forsitan non est timor Dei in loco isto*, vel ut Septuaginta legunt: *Forsitan non est cultus Dei*; At vero undenam providens vir ille hoc suspicari aut colligere poterat, quod scilicet in palatio isto religio vel cultus veri Dei abesset? Jam ex sancti Ambrosii doctrina audivimus, quod *ubi cœperit quis luxuriari, incipit deviare à vera fide*; Et ideo quia Abraham sciebat, quod Rex & Regni sui Proceres viri essent carnis vitio & lasciviæ totaliter dediti, non sine causa verebatur, ne, sicut postea reipsa fecerunt, castissimæ conjugis suæ pudicitiæ insidiarentur, ideoque minime errabat dicendo: *Non est cultus Dei in loco isto.*

Gen. 20. v. 11.

12. Optime sanctus Hieronymus observat numquam inventum esse aliquem hæreticum sine alicujus lascivæ & impudicæ fœminæ consortio & fomento. In Proverbiis enim dicitur: *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio*, Circa quæ verba Rabanus per mulierem hanc ornatu meretricio indutam, hæresin præfiguratam fuisse dicit: *In quo hæretica pravitas denotatur*, quod clarius ex sequentibus patebit exemplis: Sic enim Simon Magus ad pessimam zizaniam suam disseminandam Helena meretrice usus fuit. Nicolaus Antiochenus integrum circumducebat impudicarum mulierum exercitum. Marcion ut Romanorum animos ad falsam doctrinam suam recipiendam disponeret, impudicam quamdam fœminam huc Romam præmisit. Montanus Priscam & Maximillam opulentas fœminas adhibuit. Apelles puellam quamdam Philomenam nomine à Dæmone obsessam, prius quidem Prophetissam, postea vero meretricem & concubinam in adjutorium sibi assumpsit.

Prov. 7. v. 10.
S. Hieron. ad Ctesiph. adv. Pelag.
Raban. l. 2. in Eccl. c. 3.

Hæretici non sine impudicis fœminis.

13. Cardinalis Baronius de Gnosticis scribit, quod jejunia abhorreant, crapulæ & commessationibus vacent, promiscuum habeant mulierum usum, obscœnissimasque congregationes instituant. S. Epiphanius quoque non sine nausea refert de iisdem, quod si mulierem aliquam sectæ ipsorum consortem parere contingat, non natum pusionem accipiant, & simul congregati eumdem in mortario minutim contundant, carnibusque & sanguini mel, piper, & alia ingredientia odorifera admisceant, demum vero facta oratione perfectum se Pascha celebrasse existiment.

Baron. An. 464. n. 6.

Historiæ probantes hæreticorum libidinem.

14. Notabile quoddam & observatione dignum facinus Annales Ecclesiastici de Zenone Primo Imperatore referunt; nimirum hunc posita omni verecundia, ad quamvis enormissimam impudicitiam etiam in publico committendam fuisse promissum; at vero quid de hoc turpi Sardanapalo, inquit Baronius, aliud expectari poterat, qui pariter hæreticorum sibi protectionem vendicabat, ab exilio revocando Petrum Fullonem?

nem? Arius ut Christianismum universum seduceret, prius sororem Imperatoris partibus suis adsciscere conatus fuit. Donatus universam Africam ad errores suos pertracturus, Lucillæ divitias auxiliares sibi fecit. In Hispaniis Agape seduxit Elpidium, qui successorem habuit Prisrillianum ex Mago sacrilego Episcopum factum.

15. Henricus VIII. Rex Angliæ pro Religionis Catholicæ defensione libros à se conscriptos in lucem ediderat, eumque fidei Zelum de se comprobarat, ut à Summis Pontificibus *Defensoris Ecclesiæ* titulum sortitus fuerit; & tamen postea simul cum universo Regno in profundum Hæreseos barathrum lapsus fuit, idque, ut Annam Bolenam, quæ mulier obscœna & deformis erat, repudiata Catharina Regina, qua cum viginti annis in matrimonio vivendo, honestas aliquot proles genuerat, in conjugium ducere posset, cumque hac in re Summi Pontificis consensum obtinere non posset, factus est Catholicorum omnium persecutor truculentissimus.

Rayn. Ann. 1402. n. 3. & 4.

16. In iisdem Annalibus Ecclesiasticis alia quædam à Wicleph in eodem regno excitata hæresis refertur, quæ matrimonium Virginitati longe præferebat, asserendo quod *Ecclesia nihil est aliud, quam Synagoga Satanæ, Meretricios concubitus ut licitos laudare non perhorruere.* In eodem seculo alius quidam hæreticus nomine Gnilielmus VVicleph vixit, qui inter alios, quos profitebatur, errores, castitatem è medio tollere & abrogare moliebatur, seque doctissimo Thomæ VValdensi, illius temporis constantissimo hæreticorum malleo opponens, *contendebat, libertatem Christianam indicto Sacerdotibus cælibatu labefactari.* Unde Thomas VValdensis præfatus, *Jam,* inquit, *potestis videre, qualiter abutuntur libertatis agnomine, & glorsantur insimul de actibus suis; Audiunt Apostolum dicentem eis: Vos in libertatem vocati estis fratres: Non autem audiunt eum canentem: Tantum ne libertatem in occasionem de[illegible] carnis.* Merito igitur Rupertus Abbas lib. 4. in Eccles. ait: *Quot hæreses notant, illos notat etiam nomen mulieris.*

Rayn. Ann. 1422. n. 3.

Bolland. 5. Febr. n. 32.

17. P. Bollandus in vita viginti sex Martyrum in Japonia crucifixorum refert, Taycosmam Imperatorem de se protestatum fuisse, facile se quoque collum suum fidei Christianæ submissurum, dummodo sibi deinde consuetis suis voluptatibus carnalibus uti & vacare liceret.

18. In vita S. Francisci Salesii legitur, quod cum is Clemente VIII. Pontifice Maximo suadente Genevam se non sine ingenti vitæ discrimine contulisset, ut Bedam ab hæresi conversum Ecclesiæ Catholicæ denuo recuperaret, jamque illum habito cum eo discursu satis prolixo convictum lucratus fuisset, numquam tamen ad hoc illum permovere potuerit, ut pedem suum à civitate Genevensi efferret, cumque sanctus Præsul hanc ejus pertinaciam vehementer miraretur, Beda in sui excusationem juvenculam quamdam, quæ uxor ejus erat, coram sancto Episcopo prodire jussit, dixitque ei: *Ecce obstaculum, quo ego retineor!* Hic etenim est hæreticorum stilus ordinarius, quod carnalium voluptatum visco inseparabiliter innectant illos, quos erroribus suis illaqueant, prout in hoc Hæresiarcha perspicue videtur, cujus licet intellectus veritatibus fidei nostræ illustratus & convictus fuisset, voluntas tamen ad fidem orthodoxam profitendam moveri non poterat, eo quod profunde nimis luto & visco carnis infixus hæreret.

Quare multi non convertantur.

19. Jason suos ad ritum gentilem seducere, illosque ad apostatandum à vero Deo permovere volens, securiorem ad hoc modum invenire se non posse censuit, quam si tales erigeret scholas, in quibus juventus omnis generis spurcities carnales edoceretur, *constituit,* inquit sacer textus, *Ephebiam sibi constituere, id est lupanar,* ut Lyranus ait: Quamprimum enim quispiam vitiis carnalibus deditus esse incipit, subito à Deo se subducit, eumque contemnit.

2. Macc. 4. v. 9.

20. Quis est qui superstitiones, Magias, incantationes, veneficia & alia ejusdem generis diabolica præstigia; quæ fidei nostræ venenum sunt, suam ab hoc vitio originem habere nesciat? Pro cujus tamen majori evidentia notandum, quod Apostolus postquam dixisset: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio &c.* inter alia quoque ejuscemodi opera Idolorum recensuisset servitutem, mox subjungat *veneficia*; ubi S. Anselmus notat dicens: *Sed & veneficia, id est, inherbationes, & venenorum confectiones sæpe fieri solent ob fornicationem & libidinosum amorem*; Multi enim qui intentum suum in voluptatibus consectandis per media humana assequi nequeunt, ad superstitiones, ad veneficia, & ad Dæmonem confugiunt. Gentiles quidem Dæmonem adorant, eique necessitates suas commendant, illum tamen vere Dæmonem & inimicum ipsorum esse, minime agnoscunt, Christiani autem eum quoque ut talem probe agnoscentes, ut ejus opera & interventu desideratis carnis oblectationibus tandem potiri queant, ad ipsum confugiunt, auxiliumque ejus implorant. In Apocalypsi quoque dicitur: *Foris canes, & venefici, & impudici*; Ecce tibi qualiter lascivi & venefici inter se quodam quasi necessitudinis vinculo conjuncti sint.

Omnia vitia à libidine.

Gal. 5. v. 19.

S. Anselm.

Error libidinosorum tantus quod Dæmonis implorent auxilium.

Apoc. 22. v. 15.

21. In Annalibus Ecclesiasticis sequens Historia describitur: *In Galliis Guilielmus Edelinus, inter Theologos emeritus, Prior S. Germani in Laya magicæ impietatis crimine à censoribus fidei damnatus est. Is ob laxatas libidinis habenas, in tantum scelus lapsum se confessus est, furentemque impudicitiæ facibus ad satiandas cupiditates quietis liberet, à maligno spiritu ad magorum cœtum perduci solitum, & cacodæmonem arietis specie indutum adorasse, ut illustris fœmina amoribus Dæmonis ope potiretur.* Eodemque in loco hæresis cujusdam, Fascinariorum condictæ, seqq. verbis fit mentio: *Non immerito creditur, quod Dæmones, qui hæresin & sectam abominabilem (Jaquerius in Flag. Fascin. Delrio Disquisit. Magic. lib. 5. sect. 4.) Fascinariorum erexerunt, induxerunt, asserteres ad credendum & pertinaciter asseverandum, quod ea quæ per maleficos fascinarios fiunt in cultu Dæmonum, non sunt nisi illusiones dormientium:* Adductoque prædicto exemplo, subjungitur ibidem: *Dæmonem coluit apparentem quandoque in forma hominis, quandoque in forma hirci, ubi abnegavit Deum & fidem Catholicam, beatamque Virginem & Crucem.*

Rayn. Ann. 1453. n. 20.

Historia.

22. Optime S. Joannes Climacus notat, quod dum alii peccatores Deum offendunt, dici soleat; *Seducti sunt, vel sunt decepti,* at vero dum aliquis homo carnalis prævaricatur, dicere solemus: *Talis est lapsus in peccatum carnis. Non sine gemitu & dolore exclamamus: Ille cecidit. Piscis solerter declinat hamum, & anima voluptatibus dedita religiosam quietem. Quando Diabolus duos aliquos inter se turpis amoris vinculo vult* cele-

S. Joan. Climac. gr. 15. n. 24.

Quæstio quodnam sit gravissimum peccatum.

colligari, explorata utrinsque natura inde subjicere faces incipit. Solent ii, qui voluptatibus capiantur, erga alios affectu duci, aliorum mala misereri, misericordia tangi, collachrymari, aliis blandiri; quibus vero castimonia cordi est, nullis hujusmodi sensibus afficiuntur. Fuit è sapientibus & eruditis, qui mihi hanc ancipitem & sane gravem ac difficilem quæstionem posuit, Quod, inquit, *genus peccati, excepta cæde & negatione Dei est reliquis omnibus gravius? Meque eum, qui in hæresin prolapsus est respondente; quomodo ergo, inquit, Ecclesia Catholica hæreticos, posteaquam hæresin suam ipsorum sincera confessione damnarunt, statim ad mysteriorum participationem admittit, illum autem, qui se fornicatum confitetur, & a peccato destitit, postquam veniam impetrivit, ad tempus & annos tamen a sacrosanctis & immaculatis Eucharistiæ mysteriis, uti Apostolorum decreta præscribunt, arcet? Hic me ad dubitatem hanc horrente & attonito, quæstio quoque in medio hæsit, nec soluta est.*

Rayn. Ann. 1341. n. 60. In Ecclesiasticis quam detestabilis libido.

23. Porro quantum hoc carnis vitium in Ecclesiasticis detestabile sit, ex quodam Armenorum errore perspicue colligitur: Hi namque in ea opinione firmiter persistebant, quod Ecclesiasticus publicam & privatam fornicationem committens, consecrandi amissa potestate, deinceps ad sacramenta conficienda aptus non sit: Econtra vero si idem ficret Apostata hæreticus; Judæus vel Mahometanus, sufficere credebant, si talis ageret pœnitentiam, nec quidquam aliud requiri, ut talia ad gremium redeat Ecclesiæ.

Luc. c. 15. v. 13. S. Ambr. l. 7. ibid.

24. S. Ambrosius super illa verba: *Peregre profectus est in regionem longinquam*, ita scribit: *Quid longinquius quam à se recedere, nec regionibus, sed moribus separari, studiis discretum esse, non terris, & quasi interfuso luxuria sæcularis æstu, divortia habere Sanctorum.*

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Carnales homines nidus & centrum sunt Dæmonis, qui immunditia gaudet, nosque ad se præcipue per voluptates carnis attrahere studet.

THEMA.

Dæmones autem rogabant eum dicentes: si ejicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. Matth. 8. v. 31. & 32.

Luxuriosos Dæmones ingrediuntur.

1. EX hac non prophana, sed Evangelica historia clare deducitur, quod anima impura, carnalis & immunda, verus sit Dæmonis nidus; sicut enim lineæ ad centrum suum tendunt, ita tartarei spiritus ad cor aliquod obscœnum & lascivum, velut ad proprium centrum aspirant & inclinant: *Dæmones autem rogabant &c.* Verumtamen notandum, quod Salvator noster in eorum supplicationem consentire dignatus fuerit: *Et ait illis: Ite*, Idque præcipue ad nostram eruditionem & utilitatem; ut intelligamus relationem, quæ intercedit inter Dæmonem & carnale peccatum. *Ingrediuntur autem Dæmones porcos*, inquit Euthymius; *eos videlicet, qui irrationabiliter conversantur, & in cœno voluptatum volutantur, ac illos in perditionem præcipitant.*

Euthym. ibid.

S. Bern. ser. de S. Benedicto. Libidinosis dominatur Dæmon.

2. Sanctus Bernardus observat, quod Dæmon, qui spiritus est fornicationis, carnali homini adeo invisceratur, ut parum absit, quin Dæmoniacus efficiatur: *Sicut caro porcina cum comeditur, nostra adhæret carni, ut jam sit una caro, sic transgressor præcepti Dominici spurcos sibi sociat spiritus, & adhærendo eis, unus cum eis efficitur dæmon*; quod quidem si in omnibus universim transgressoribus adimpleatur, quanto magis in homine immundo & libidinoso? De hoc enim idem mellifluus Doctor dicit: *Libidinosis plus dominatur.* Huic consonat, quod S. Isidorus scribit: *Magis per carnis luxuriam humanum genus subditur diabolo, quam per cætera vitia; cum enim ille variis tentamentis illectos homines conetur pervertere, magis tamen mœchandi desiderium suggerit, quia utrumque sexum in hoc vitio amplius ægrotare intendit.* S. Ambrosius considerat, quod porci, postquam dæmones eorum ingressi sunt corpora, semetipsos submerserint, indeque hanc elicit doctrinam moralem: *Videmus*, inquit, *quia homo ipse sibi est auctor ærumnæ, nam nisi quis porci more vixisset, numquam accepisset in eum diabolus potestatem.*

S. Isid. l. 2. sent. c. 39.

S. Ambr. l. 6. in Luc. c. 8.

3. Adolescens ille non minus dissolutus quam libidinosus, qui è domo paterna discessit, *profectus in regionem longinquam, ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriosè, adhæsit uni civium regionis illius, & misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* Quisnam obsecro, vel qualis fuit ille civis regionis illius? Chrysologus dæmonem fuisse dicit. At vero quamobrem immunda hæc animalia ipsi pascenda commisit? cur non potius jumenta, pecora, vel boves? Secundùm allegoriam per hunc prodigum idem Doctor Gentilismum præfiguratum fuisse dicit: *Hinc est, quod adhærebat primario regionis illius, à quo mittebatur in istud sæculum, hoc est, in unam multarum superstitionum villam, ut pasceret porcos, id est, dæmones, qui dicunt Domino: si ejicis nos, mitte nos in porcos: ut pasceret dæmones thure, victimis, sanguine, falsarum responsionum, mercedem pro tali labore inde relaturus.* Homo ille immundus, qualis prodigus erat, non sine mysterio porcos pascebat; quia dæmones in his figurari (siquidem spiritus appellantur immundi: *Cum immundus spiritus exierit de homine*) tunc pascuntur & saginantur, quando in nobis quoad suggestiones & tentationes carnis fidelem correspondentiam & promptum consensum inveniunt.

Lucæ 15. v. 13. ibid. v. 15. Dæmones pascuntur à libidinosis.

D. Chrysol. serm. 1.

Luc. 11. v. 24.

4. Revocanda hic in memoriam est historia illa sacrilegi Antiochi, quando pro viribus sanctæ matris Macchabææ filios ad carnes porcinas manducandas inducere contendit. Rupertus Abbas Tuitiensis ipsorum in perferendis suppliciis & martyriis admiratur constantiam, & dicit: *Illæ carnes non solum porcinæ, verum etiam immolatitiæ erant, id est, dæmonibus oblatæ fuerant.* Ex quibus verbis clare colligitur, quod dæmones specialem in eo complacentiam habeant, si videlicet immundorum ipsis animalium carnes offerantur, quia lascivi & libidinosi plurimum illis arrident; Et ideo Antiochus, id est, Lucifer cunctorum dæmonum caput omnibus nos modis inducere conatur, ut vescamur carnibus porcinis, id est, vitam ducamus luxuriosam.

Lib. grata victima diabolo.

Rup. Abb. l. 9. de vict. verb. c. 11.

5. Habacuc Propheta de rete dæmonis, quo cum in hujus mundi mari piscatur, disserens ait: *Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua, & congregavit in rete suum.* Sanctus Bonaventura in quodam sermone inquit: *Hamus diaboli est reatus æternæ mortis, quem abscondit sub esca momentaneæ voluptatis*; Quod quidem verissimum est, revera enim ipse nus carnali delectatione inescat, verumtamen nos quoque eodem tempore ipsi pabulum præbemus, siquidem ipse saginatur luxuriis nostris.

Habac. 1. v. 15. S. Bonav. serm. 2. in Fer. 4. Pent.

6. B. Petrus Damianus vulpem expressam dæmonis figuram esse dicit, cujus proinde hanc ttadit esse proprietatem: *Dum se mortuam fingit, mortem velacribus veraciter ingerit, nam dum esurit, & anxie requirenti quod comedat, non occurrit, quærit, ubi sit rubra terra, & dum reperit, toto corpore in ea provolvitur, ut quasi caro nuda & cruenta videatur; mox sese in terram quasi mortuam projicit, flatum intra se reprimit, ut non respiret, dumque hoc modo cruenta videtur & turgida ab incautis volucribus non dubitatur extincta; descendunt itaque ut eam comedant, sed illa repente prosiliens, arripit, easque veraciter devorat, quas ad se devorandum fallaciter invitabat.* Hancque vulpis astutiam tartareo serpenti invido pariter & astuto egregie adaptat, dicens; *Hujus decepter antiquus specimen exprimit, qui carnalia lucra quærentibus se quasi mortuum fingit, illisque opera sua tamquam membra sua, quibus vescantur, exponit; Manifesta enim sunt opera carnis, quæ sunt, dicit Apostolus, fornicatio, immunditia, luxuria &c, Hac plane sunt iniqui spiritus viscera, hac reproborum & carnaliter viventium quotidiana sunt alimenta, ad hæc dum perditi quique veluti esurientes inhiant, eos malignus spiritus, tamquam volucres vulpes dolosa deglutit, eosque in sui corporis viscera trajicit.*

B. Petr. Damian. c. 2. Ep. 18.
Dæmon vulpi similis.

7. Nota est illa vulgaris & famosa Syrenarum fabula, de quibus Poëtæ fingunt, quod cum venustissimum & fœminilem præ se vultum ferant viatores cantibus & harmoniis suis adeo rapiant & incantent, ut velut immobiles maneant, nec navim suam ulterius progredi sinant, at vero iis, qui in navigio sunt, suavi sopore præ nimia harmoniæ dulcedine sopitis, ipsis in prædam fiunt, devoranturque ab illis. Ad hoc forsitan Isaias hisce verbis alludit, dum ait: *Syrenes in delubris voluptatis.* Juxta D. Hieronymi versionem, *Syrenes* idem significat, quod *dæmones.* En tibi hasce Syrenes inter medias carnis delectationes & voluptates constitutas, in delubris voluptatis. Sanctus Hieronymus namque dicit: *Has dæmones aut monstra quædam, vel certe dracones magnos interpretari sumus.* Hæ Syrenes per delicias & voluptates carnis incantant, ut animas nostras, voluptati carnali immersas, devorare queant.

Libido incantat.
Isaia 13. v. 22.
S. Hieron.

8. Sisara qui se contra populum Dei armis accinxit, dum illum ore, poculo lacteo immersum, considero, mihi inimicum nostrum infernalem ad vivum repræsentare videtur, hic enim ad instar serpentis, sub prato viridi & jucundo gramine se abscondit; Et ideo Rupertus Abbas dicit: *Sisara hostem humani generis nomine ipso significat,* S. Thomas D. Angelicus utilissimam quamdam ex S. Isidoro propositionem adducit; sic enim scribit: *Isidorus dicit in libro de summo bono, quod magis per carnis luxuriam humanum genus subdatur diabolo, quam per aliquid aliud, quia scilicet difficilius est vehementiam hujusmodi passionis.*

Vehementior passio hominis.
Rup. Abb. in Iud. c. 6.
S. Thom. 2. 2. q. 154. A. 3.

9. Sanctus Ambrosius hominem carnalem cum diabolo arcto cognationis aut parentelæ vinculo, tamquam ejus filium adstrictum esse dicit; nam super illa Pauli verba: *Fugite fornicationem,* causam ejus reddere volens, dicit: *Recte fugiendum monet fornicationem, per quam filii Dei fiunt filii diaboli.* Etenim parentibus proprium est filios abblandiri, eosque alere: Idem diabolus quoque cum illis, qui concupiscentiæ carnali immersi existunt, facit, his namque de illecebris allicientibus & delectationibus abunde prospicit, ipsorum amoribus correspondere satagit, in continuis gaudiis, quoad fieri potest, ipsos vivere procurat, licet alia ex parte verum sit, quod *quantum in deliciis fuit, tantum dabitur illi tormentum & luctus.*

1. Cor. 6. v. 18.
S. Ambr. l. 2. de Abr. c. 4.
Libidinosi fiunt filii diaboli.
Apoc. 18. v. 7.

10. Ezechiel Propheta de pulchritudine Luciferi loquens dicit: *Omne lignum Paradisi Dei, non est assimilatum illi & pulchritudini ejus,* & paulo post subjungit: *Et æmulata sunt eum omnia ligna voluptatis, quæ erant in paradiso Dei;* Ecce quam verum sit, quod voluptas & delectatio carnalis centrum sit dæmonis, quodque sequaces illius eum in hoc imitentur & æmulentur; Nam dicit: *ligna voluptatis,* non vero, *ligna regionis,* quia voluptas est attractiva ipsius.

Ezech. 31. v. 8.
Ibid. v. 9.
Centrum.

11. Job sub titulo Behemot de dæmone loquitur, ostenditque quisnam lectus quietis ejus existat: *Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.* Enim vero scire hoc loco percuperem, qualis hujus loci, in quo dæmon quiescit, & dulciter dormit, sit jucunditas & amœnitas? Sed ecce sanctus Antonius de Padua omne nobis, quoad hoc, dubium eximit; dicit enim: *In locis humentibus, id est, in conscientia, quæ prius fuerit humida per immunditiam, suaviter obdormiscit, & dulciter quiescit.* Idem quoque sanctus Antonius super illa Salvatoris nostri verba apud S. Lucam: *Cum immundus spiritus exierit de homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem, & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi,* ita scribit: *Sed nota, quod in aridis non invenit requiem, quia ibi non potest figere pedem suum.* Quando columba, quæ symbolum est castitatis, à Noë post diluvium, ut in Genesi scribitur, emissa fuit, non invenit ubi pedunculos suos figeret, ideoque ad arcam reversa est, ut per hoc significetur, quod illi, qui boocstatis & pudicitiæ cultores & zelatores sunt, omnem fugiant immunditiæ contrahendæ occasionem & periculum; non vero sic corvus, per quem dæmon & homo carnalis figuratur; hic enim ad nihil aliud intentus est, quam ad quærendas & devorandas carnes, quas inveniens, iis affixus hæret, & in loto quoque ipso quiescit. Albertus Magnus quoque in Lucam super illa verba: *Loca inaquosa,* dicit: *Hoc est, à concupiscentia humore arida.*

Job. 40. v. 16.
Lectus.
S. Anton. de Pad. serm. in Dom. 3. Quadr.
Luc. 11. v. 24.
Alb. Magn. in Luc.

12. Zacharias visionem quamdam sibi à Deo factam recenseus dicit: *Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphoræ.* Quænam vero hæc mulier erat, quæ tanta cum commoditate sedebat & portabatur? *Portabatur, & ecce mulier una sedens,* S. Hieronymus dicit: *Diabolum mulierem accipimus.* Sed quid dæmoni, qui deformis & impurus est spiritus, cum muliere, quæ pulchra quædam esca est, & ad carnem proclivis, spiritus vero inimica existit, intercedit negotii? Ecce tibi mysterium; Dæmon enim velut in suo centro quiescit, quando huic sexui, qui luxuriæ fomentum est, dominatur, & pro suo arbitrio imperat. Audite quonam titulo D. Chrysostomus mulierem indigitet: Appellat eam *antiquum diaboli organum.* Quando inexpugnabilem illam primi hominis arcem (de quo scribitur: *Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum*) demoliri voluit, non adhibuit, ad hoc facinus perpetrandum furias infernales, non arma-

Zach. 5. v. 7.
Mulier instrumentũ diaboli.
S. Hier. in c. 7. Eccl.
D. Chrys. Hom. 3. de patient. Job.
Ps. 8. v. 6.
Probatur.

mavit tenebrarum exercitus, una tantum mulier ad hoc opus absolvendum ipsi videbatur sufficere: *fœmintis magis illecebris, quam suis commisit venenum*; Verum quidem est, quod ad hoc opus serpentem seu potius quamdam larvam serpentis adhibuerit, verumtamen is, qui munitissimam hanc arcem demolitus est, & terræ æquavit, non serpens, non diabolus, sed mulier sola fuit.

S. Ioan. Damasc. Parall. c. 70. Confirmatur. 13. Sanctus Damascenus quærit: *Quid est mulier*: Et respondet: *Causa diaboli*, quasi dicere vellet, mulier sola in causa fuit, quod omnium primo in terris compareret; postquam enim de cœlo in abyssum præcipitatus fuit, ibi arctè reclusus permansit; Ad hæc idem Sanctus, mulierem lectum quemdam esse, dicit, in quo diabolus suaviter quiescit: *Requies serpentis, diaboli consolatio*.

Dæmon allicit ad libid. 14. Magnanimus ille Assyriorum Dux Rabsaces, prope mœnia urbis Hierosolymitanæ consistens ad populum Dei alta voce clamavit:
Isa. 36. v. 16 *Comedite unusquisque vineam suam, & unusquisque ficum suam*. Quæ verba Hugo Cardinalis
Hug. Card. Levit. 11. v. 24. in sensu mystico exponens dicit: *Suadet diabolus unicuique comedere vineam suam, id est, inebriationem temporalis jucunditatis, & ficum, id est, delectationem carnalis voluptatis*. Idem purpuratus Doctor super prædicta Christi verba
Luca. 11. v. 24. Hugo Card. apud sanctum Lucam: *Perambulans per loca inaquosa, quærens requiem & non inveniens dicit: Revertar in domum meam, unde exivi*, ita scribit: *Diabolus dicitur habitare in locis humidis, quod ad mysticum sensum referendum est, ut per hoc significetur, quod habitat in mollibus, id est, per humorem luxuria defluentibus*. In cujus expositionis confirmationem illum superius à nobis allegatum Jobi textum cap. 40. & Ezechielis cap.
Ezech. 29. v. 3. 29. adducit, ubi dicitur: *Draco magne, qui cubas in medio fluminum*.

15. Deus noster per Psalmistam de populo suo graviter lamentatur, quod in offerendis dæmoni in sacrificium filiis suis adeo facilis fuerit, cum tamen ex altera parte erga ipsum adeo fue-
Psalm. 105. v. 37. rit parcus: *Immolaverunt filios suos & filias suas*
S. Hieron. *dæmoniis, id est*, ut Sanctus Hieronymus expo-
Cor dæmoni offertur. nit: *sensus & animas suas*. Verum aliam quamdam sacri cujusdam expositoris interpretationem audite: *Merito et in nonnullis Africa parti-*
Ib. Minut. Felix. *bus à parentibus immolantur infantes, blanditiis & osculo comprimente vagitum, ne flebilis hostia immolaretur*. Hoc enim est mirum dæmonis artificium, quod animas & corda nostra sibi in sacrificium offerri faciat, ut in inextinguibili in-
Matth. 8. v. 12. ferni igne perpetuo ardeant, *ubi erit fletus & stridor dentium*, verum omne id præstet *blanditiis, & osculo comprimente vagitum*, id est, abscondendo & occultando pœnas, quas una cum delectationibus, voluptatibus & gaudiis, quibus caro fruitur, tandem aliquando sunt toleraturi.

Mulieres arma sunt dæmoni. 16. Salomon, qui ab experientia voluptatum carnalium de iis secure loquitur capite septimo Proverbiorum, blandimentorum illecebras, quibus dæmon victimas, quas sibi proferri procurat, afficere solet, his verbis descri-
Prov. 7. v. 13. bit: *Apprehensum deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur dicens*: ... *Intexui funibus*
Ibid. v. 16. *lectulum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto,*
Ibid. v. 17. *Aspersi cubile meum myrrha*; ... *Veni, inebriemur*
Ibid. v. 18. *uberibus, & fruamur cupitis amplexibus* ... *Ir-*
Ibid. v. 21. *retivit eum* ... *& blanditiis labiorum protraxit* *illum, Statim eam sequitur, quasi bos ductus ad* Ibid. v. 22.
victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans Ibid. v. 23.
quod ad vincula stultus trahatur, Donec transfigat sagitta jecur ejus, velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur. Sanctus Bonaventura vehementer miratus, quod omnes tantopere balistas metuant, quæ corpus feriant, nec tamen ulla ratione illas formident, quibus diabolus animas vulnerat, & sæpe etiam
animam: *Arma diaboli sunt mulieres, sunt ba-* S. Bonav. in Dieta Salut. c. 9.
lista diaboli de longe insigentes, fatuus est luxuriosus qui non curat hostem suum fugere, sed attendit pulchritudinem balistæ.

17. Sanctus Basilius sub allusione ab assassinis Dæmon insidiatur.
desumpta de inimici infernalis insultibus optime S. Basil. Homil. 17.
discurrit; Nam in Homilia, cui titulus est: *Non adhærendum rebus sæcularibus*, ita scribit: *Quemadmodum perversi quidam & subdoli homines, quorum studium est & propositum ex aliorum bonis ditescere, eam tamen potentiam non habent, ut aperta violentia utantur, vias insidiose obsidere solent, & si locum aliquem circa illas, aut convallibus profundis interruptum, aut dumorum densitate obscurum viderint, in illum sese abdunt, & hujusmodi velamento viarum circumquaque conspectum, ne prævideantur amoliti, ex inopinato illos adoriantur, ne quisquam eorum laqueos periculosos videre prius queat, quam in illos incidat: ita & Satan infensus nobis & antiquus hostis, mundanarum oblectationum umbris sese insinuane, quo periculose circa vita hujus viam latronem occulere solent, & latibula prabere insidiarum, inde improvisos nobis perditionis laqueos obsternit*. D. Chrysostomus pariter nos hortatur, ut laqueos, quos serpens astutus ad quemvis gressum nostrum tendit, & in quibus voluptatum escam caute adaptat, diligenter prospiciamus, &, quoad pos-
sumus, declinemus: *Multa tibi opus est*, inquit, D. Chrys. Hom. 15. ad pop.
consideratione, & diligenti scrutatione, sicut enim pueri terra laqueos, sic diabolus vitæ voluptatibus peccatis circumtexit.

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Homines carnales inter alios peccatores maxime à dæmone possidentur, & ab eo male tractantur.

THEMA.

Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa, quærens requiem & non inveniens, dicit: Revertar in domum meam, unde exivi, Luc. 22. v. 24.

1. Tamersi spiritus fornicationis, qui vulga- In carnales revertitur
ri nomine *spiritus immundus* appellatur, Dæmon.
eo quod nobis cogitationes immundas immittat, & ad obscœna opera perpetranda instiget, nonnumquam ob veram peccatricis animæ pœnitentiam, ab eadem fugiat, non tamen ob id quiescit, & ab ea persequenda desistit, quin potius ad eamdem infestandam revertitur, ut tanto se tenacius eidem insinuet. Unde Lyranus præ-
dicta verba ita exponit: *Cum immundus spiritus*, Lyran. ibid.
id est, peccati carnalis appetitus exierit per virtutem pœnitentia, tunc si se ipsam regredi possit, assumit septem alios spiritus secum, nequiores se, & ingressi habitant ibi, & fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.

2. Enim vero si universam peccatorum turbam Tenacius possidet.
diligenter examinemus, inveniemus utique, quod dæmon hominem carnis vitio deditum præ cunctis aliis peccatoribus tenacius possideat, graviori servitute premat, majoremque tyrannidem in

in eum exercent. Sanctus Gregorius super illum textum 1. Reg. cap. 7. *Auferte Deos alienos de medio vestri*, ita scribit: *Sunt nonnulli operatione mundi, sed infirmitate cordis, usu fœdantur pravæ cogitationis. Bona quidem incessanter faciunt, sed cogitare reproba numquam prætermittunt; quia vero tot in eorum cordibus dæmonia requiescunt, quot desideria immunda, auferre de medio sui alienos Deos instanter admonentur.* Ex qua tanti Doctoris sententia tale licet formare argumentum; si quot cogitationes immundæ in animam irrepunt, totidem diaboli mentem nostram occupant, quanto magis maligni hi spiritus animam serviliter supplantabunt, si desideria operibus quoque immundis & sensualibus fuerint conjuncta? Sanctus Bernardinus dicit: *Non est aliquod vitium, per quod mundus tantum subjiciatur diabolo; hoc peccatum lætificat infernum, & quasi totum mundum trahit ad supplicium. Hic cadit exemplum de consilio Luciferi, in quo dæmones per totum mundum dispersi referebant mala, quæ commiserant, & omnes percutiebantur, solum dæmon, qui per quadraginta annos monacham ad luxuriam provocaverat, fuit à Lucifero coronatus.*

1. Reg. 7. v. 3.
S. Greg. in l. 3. in 1 Reg. c. 7.
S. Bernard. T. 4. serm. 21. de Luxur.
N. B.

3. In historia Tobiæ cap. 6. refertur, quod Sara, filia Raguelis, à parentibus septem successive sponsis nuptui fuerit tradita: *Tradita est septem viris, & mortui sunt*: inquit Tobias junior ad Raphaelem Archangelum: *sed hoc audivi, quia dæmonium occidit eos, timeo ergo ne forte & mihi hæc eveniant*; at vero ex responso, quod dictus Archangelus subjunxit, clare deducitur, quod diabolus illis dumtaxat prævaleat, qui luxuriam sibi prædominari permittunt: *Tunc Angelus Raphael dixit ei: Audi me & ostendam tibi, qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium: Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus, habet potestatem dæmonium super eos*; Unde sic licet arguere: quod si diabolus prævalet illis, qui sibi mutuo vinculo matrimoniali adstringuntur, licito quidem, sed tamen eo præcipue fine contracto, ut carnali suo appetitui satisfaciant, absq; eo quod suam in Deum mentem extollant: quanto igitur magis dæmoni subjicientur illi, qui amoribus furtivis, fornicationibus, adulteriis, incestibus, sacrilegiis, aliisque contra naturam committendis peccatis vacant, *Qui se voluptatibus mancipat*, inquit D. Chrysostomus, *is revera dæmonibus familiariter utitur, eorum insaniam æmulatur.* De dæmone Job ait: *Leo sicut bos comedet paleas*; & S. Petrus de Satana dicit: *Tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret*; At vero quænam est hæc palea? quam sicut bos comedere dicitur. S. Gregorius super illa verba: *Leo sicut bos comedet paleas*, dicit: *Quid autem fœni & palearum nomine nisi carnalium vita signatur, de qua per Prophetam dicitur: Omnis caro fœnum.* Optime dæmon novit, quam sit nobis inviſceratus ille carnalis voluptatis pruritus, ac proinde huic carni nostræ, tamquam parti debiliori omnes suas tentationum machinas admovet: *Scit adversarius ille noster quanta sit vis hujus cupiditatis, quam quidam necessitatem dicere maluerunt, eamque à recto & bono ad malum & pravum transfert; illicita enim desideria immittit, ut aliena contaminent, quibus habere propria sine delicto licet. Oculis objicit irritabiles formas, suggerit fomenta.*

Tob. 6. v. 14
In Luxuriosos dæmon habet dominium.
Ibid. v. 15.
Ibid. v. 16.
Ibid. v. 17.
D. Chrysost. Hom. 02. de peccatis. T. 1.
Job. 40. v. 10.
1. Petr. 5. v. 8.
S. Greg. l. 32. mor. c. 30.
Lact. Firm. l. 5. c. 23.

4. S. Gregorius locum illum Jobi, in quo ignis è cœlo delapsus greges suos consumpsisse dicitur, insensu morali exponens dicit: *Quia ergo ab aëreis potestatibus contra cogitationum nostrarum munditiam flamma livoris irruit, de cœlo ignis ad oves venit; sæpe enim mundas mentis nostræ cogitationes ardore libidinis accendunt, & quasi igne oves concremant, dum castos motus animi luxuriæ tentatione perturbant, qui ignis Dei dicitur, quia etsi non faciente Deo, tamen permittente generatur.*

S. Greg. l. 2. mor. c. 21.
Permittit Deus tentationes.

5. S. Isidorus in Sententiis suis unam habet, in qua ingentem, quo dæmon libidinosos & superbos prosequitur, amorem insinuat: dicit enim: *Luxuriosis atque superbis dæmones plus fautores existunt, dumque in cæteris vitiis spiritus maligni deserviant, his tamen majori familiaritate junguntur, eisque amplius juxta desiderium famulantur*; adducitque illum S. Jobi textum, in quo Propheta in Persona Dei de diabolo sub titulo Behemot loquens, de eo dicit: *Sub umbra dormit in secreto calami, in locis humentibus.* Ubi *per calamum*, inquit, *manus superbia, per loca vero humentia carnis demonstratur luxuria: Per hæc enim duo vitia diabolus humanum possidet genus, vel dum mentem in superbiam erigit, vel dum per luxuriam carnem corrumpit.*

Superbis & luxuriosis dæmon magis famulatur.
S. Isid. l. 2. sent. c. 39.
Job. 40. v. 16.

6. Refert P. Hieremias Drexelius virum quemdam carnis turpi vitio totaliter deditum in Austriæ metropoli urbe Viennensi nocturno tempore à dæmone è lecto & camera subreptum in viri cujusdam præcipui stabulum fuisse projectum; Cumque servi ejusdem viri equos in eodem stabulo constituto insolito quodam more perstrepentes & recalcitrantes audissent, eoque velocissime, ut strepitum & tumultum equorum compescerent, accurrerent, dæmon conatum suum detectum & manifestum esse videns, una cum præda sua subito avolavit, eumque in vas quoddam atramento plenum, dignum videlicet adeo deformis pessimique hominis illius balneum injecit, ac demum ab hoc quoque loco exemptum, ad hospitale, ut ibi curaretur, transportatus fuit.

Drexel. l. 3. c. 6. §. 5.
Historia 1.

7. In Annalibus Ecclesiasticis visionem quamdam, Dionysio Carthusiano pro defuncto quodam Episcopo orationi incumbenti, factam legimus. *Cum enim pro eo in cella vigilans oraret, à duobus deterrimis gygantea forma spiritibus vidit ante se adductum squalidum, tetrum, ardentibus flammis circumseptum, fumoque oppletum; Cui dixerunt: Ecce pro quo oras; intuens autem illum Dionysius diligenter, vidit circa ventrem & genitalia ejus immensum agmen serpentum & bufonum, qui miserum corrodebant*; ei quoque causa non declarata fuit, ob quam serpentes illam corporis partem præcipue occupabant, ipseque dæmonibus misere in prædam cesserat, nimirum, *quia fuerat in vita in concupiscentiis fœminarum monialium virginumque stuprator.*

Rayn. Ann. 1452. n. 38.
Historia 2.

8. S. Bernardinus authoritati S. Hieronymi innixus hoc carnis vitium *Dæmonis viscum* appellat; Postquam enim dixisset: *Conversatio viri cum muliere maxime fugienda, nam Eccles. 42. dicitur: In medio mulierum noli commorari, de vestimentis enim procedit tinea, & de muliere iniquitas viri*; Postea subdit: *Et Hieronymus ait: Ego judico, si cum viris fœmina habitant, non deerit viscarium diaboli.* S. Gregorius de Jobi pessima conjuge, quam astutus serpens ideo in vivis conservavit, ut ea tamquam potentissima ad eum infestandum & impugnandum machina uti posset, differens, ita de ipsa scribit: *Cui suadere uxor ad maledicendum nititur, quia carnales quique intra sanctam Ecclesiam adjutores callidi tentatoris*

S. Bern. 4. s. de luxur.
Eccles. 42. v. 12.
Fœminæ sunt viscus diaboli.
S. Greg. l. 6. in Iob. c. 1.

existunt, quæ enim eum ad maledicendum provocat, vitam carnalium designat. S. Antonius de Padua ad mulieres Moabitides & Madianitides, quæ populum Dei induxerunt ad fornicandum, se reflectens, inquit: *Filiæ Moab sunt gula & luxuria, quæ sunt ex patre diabolo, cum quibus fornicatus est populus, & comedunt & adorant Deos alienos suos, quia luxuriæ sunt deditæ.*

S. Ant. de Padua in Dom. 4. post Pascha.

Rayn. Ann. 1341. n. 88. Historia 3.

9. In Annalibus Ecclesiasticis de Petro Diaz Civitatensi in Hispania Episcopo, carnis vitio, quoadusque vixerat, deditissimo, scribitur, quod cum morbo lethali esset implicitus, quamquam à cubiculario ob spectra dæmonum ipsius animæ insidiantium visa, ut sacra confessione crimina expiaret, consilia deriserit. Demum ut convinceretur non inania fuisse somnia, eum cubicularius à quodam Religioso Franciscano per objectam sibi speciem solicitare juberetur Episcopum ad pœnitentiam, illeque signum posceret, *jussus digitum in ardentis picis cacabum Episcopo morituro paratum immittere, mox adustum extraxit eoque in pœnitentiam convicit, urfitque ut Sacerdotem vocaret: sed externa Confessio parum valebat,* eo quod ex servili quodam timore facta fuisset. Cum vero sic mortuus delatus esset ad templum, quarto post die sepulchro mandandus, è feretro caput erexit, seque ob improbe actam vitam ad divinum tribunal raptum defixa horrore spectatoribus enarrat, & cruciatibus æternis damnatum, ob suum tamen singulare in S. Franciscum studium illius precibus Deum flexum ad misericordiam, ut ad vitam revocaretur, peracta diebus viginti scelerum pœnitentia iterum moriturus. Sunt quidem hæc exempla admodum rara, veruntamen clare satis nobis, quam inextricabilibus dæmonis retibus anima voluptatibus carnis dedita, per hoc vitium innectatur, demonstrat.

S. Ambros. in Psalm. 118. Oct. 16. 1. Cor. 7. v. 5. Tentatio major circa libidinem.

10. S. Ambrosius inquit: *Auctorem incontinentiæ diabolum esse, Apostolus docet: Ne tentet,* inquit, *vos Satanas per incontinentiam vestram.* Tametsi enim diabolus nos quoque in omnibus aliis peccatorum generibus tentet, in hoc tamen peccatum solicitandum plus operæ & industriæ impendit, quam ad omnia alia peccata sua committenda, quia ad hoc peccatum persuadendum faciliorem in nobis invenit facilitatem & correspondentiam, inimicum enim nostrum domi habemus, scilicet corpus nostrum, sive qui in eo latet, stimulum & fomitem carnis, qui cum dæmone perpetuo colludit & conspirat. *Adulterium qui facit,* inquit idem Sanctus, *diaboli portio est.*

Job. 40. v. 11. Fortitudo dæmonis ex concupiscentia carnali.

11. De hoc infernali monstro S. Job ait: *Fortitudo esse in lumbis ejus, & fortitudo illius in umbilico ventris ejus.* Enimvero si immensæ hujus bestiæ fortitudinem in pedibus, vel unguibus, vel in dentibus oris, aut in vultus ferocitate, sive in statura consistere dixisset, facilius intelligi potuisset, nunc vero quæ fortitudo umbilico, vel lumbis inesse poterit? Verumtamen facilis est mysterii hujus intelligentia, si ad sensum moralem recurramus; Per has enim corporis partes, scilicet lumbos & ventris umbilicum concupiscentia carnalis intelligitur, & per hanc Dæmon fortis evadit, & ad hanc promovendam omnes vires suas impendit. Unde S. Gregorius ait: *Fortitudo ejus in lumbis suis, & virtus illius in umbilico ventris sui, quia nimirum ejus propriè corpus sunt, qui suggestionum turpium blandimentis decepti ei per luxuriæ fluxa succumbunt.*

S. Greg. l. 32. mor. c. 12.

Rayn. Ann. 1382. n. 27.

12. In Annalibus Ecclesiasticis de Zavissa Cracoviensi Episcopo legitur, quod dum in quadam villa seu prædio suo, cuidam virgini loci illius vim inferre conaretur, ut ejus pudicitiam contemeraret, confestim ceciderit mortuus, eumque cadaver illius cum solemni pompa ad Ecclesiam Cathedralem sub noctem sepeliendum deferretur, funestus eventus sequens ibidem accidit: *Ferunt enim auditos strepitus & hinnitum equorum discurrentium, dæmonumque voces vociferantium; Proficiscamur meretricatum.*

Historia.

13. Eusebius in Epistola quadam ad S. Damasum de morte S. Hieronymi ita scribit: *Ensis diaboli luxuria. Heu quot illa interfecit romphæa? non est aliud peccatum, quo toties diabolus victor exstat.* Porro Pharao vetus inimici infernalis typus fuit; hic autem ministris suis solum sexum fœmineum, maribus omnibus in aquis submersis, reservare præcepit: *Quidquid fœminei sexus reservate;* solus etenim hic sexus ad disperdendum populum Dei electum sufficit. Fuit quoque idem adversarius noster à Christo Domino in volucribus illis bonum semen devorantibus præfiguratus: *Aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud.* Demum vero idem Salvator noster declarare volens, quinam per volucres illas voraces & capaces intelligantur, inquit: *Qui autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant.* Ubi S. Antonius de Padua ita scribit: *Dæmones dicuntur volucres, propter superbiam; Cœli, id est, aeris in quo habitant, hi comedunt & rapiunt semen de corde luxuriosi, ne fructificet. Unde Ose. 7. Alieni comederunt robur ejus, id est, dæmones comederunt verbi Dei virtutem.*

Eusch. Ep. ad Damas. Pharao typus dæmonis.

Exod. 1. v. 22.

Luca 8. v. 4. In luxurioso nil fructificat.

Ibid. v. 12.

S. Ant. de Padua in Dom. sexag. Ose. 7. v. 9.

14. D. Chrysostomus subtiliter observat differentiam, quæ est inter Cananæam & Magdalenam, illa namque solum micas panis, quæ cadebant sub mensam Christi, pro filia sua à dæmonio vexata petebat, adeoque illi sufficiebat vel unica mica panis illius, qui de se ipso dixit: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi,* ut dæmonem filiam suam pessime vexantem (*Filia mea male à dæmonio vexatur*) pellere & in fugam agere posset: At vero Magdalena se Christo, mensæ Pharisæi accumbenti, adjunxit; non sufficiebat illi panis mica, quia à septem dæmoniis vexabatur; Qualis vero Magdalena, *de qua septem dæmonia ejecerat,* aut cujus conditionis erat? *Et ecce mulier, quæ erat in civitate peccatrix;* ad hanc ergo ad bonam frugem perducendam Christi omnipotentia opus erat, quia cum mulier peccatrix sive meretrix esset, nimium erat à dæmonio illaqueata: *Cernens in mensa Dominum, quæsivit, sicut Cananæa micas, sed ipsum panem vitæ amplexata est. Cananæa pro filia à dæmone vexata interpellabat, & dum seipsam canis nomine interpellari audiret, micas de mensa cadentes petiit, hæc vero non filiam à dæmone vexatam habebat, sed totum corpus lascivia dæmoniaca deditum.*

D. Chrys. serm. in peccat. & Phari. Ad resipiscendum gratia speciali opus. Joan. 6. v. 41. Matth. 15. v. 22. Marc. 16. v. 9. Luc. 7. v. 37.

15. S. Hieronymus ad Oceanum de vita clericali disserens ait: *Janua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, nocivumque genus est fœmina, cum proximas stipula incendit ignem.* Ecclesiasticus ait: *Quasi à facie colubri fuge peccata;* Sed cur potius illa fugere suadet, quasi à facie serpentis, quam sicut à facie ursi, vel tygridis, vel leonis? S. Antonius de Padua dicit: *In colubro luxuria designatur; Coluber enim dictus est eo quod colat umbras, vel quod sit lubricus; Cervum fugit,* leo-

S. Hieron. ad Ocean. Fœminæ quid sint. Eccles. 21. v. 2. S. Anton. de Padua in Dom. 12. post Trinit.

leonem interficit, & significat luxuriam, quæ colit umbras, id est, habitat in illis, qui sunt umbrosi, id est, tepidi & otiosi. Ecce tibi serpentis infernalis cum hoc vitio indissolubilem conjunctionem, neque enim unus ab alio separatur.

Conversatio nociva. *Hugo Card. in Prov. 7. v. 27.*

16. Hugo Cardinalis super illum Sapientia textum scribens, in quo hominem concupiscentiæ carnalis igne succensum, ei qui prunas ardentes in suo sinu defert, comparat, dicens: *Ignem in sinu abscondit, qui mulieri libenter loquitur: Super prunas ambulat, qui affectus suos in speciem mulieris figit, ad has prunas multi se calefaciunt, cum Petro Christum negantes.* Quisnam vero ille est qui hos carbones accendit: Audite: *Has prunas accendit diabolus suggestionibus pravis, Job.* 41. *Halitus ejus prunas ardere facit.* Idem quoque Sapiens c. 7. illum qui insano lasciviæ mulieris amore captus est, similem esse dicit bovi, qui ad victimam ducitur: *Quasi bos ductus ad victimam;* sed in cujus honorem hæc hostia immolatur? num forte Dei? minime gentium; Igitur victima hæc ad dæmonia honorem dirigitur: Unde Tertullianus ait: *Ipsa etiam prostibula publica libidinis hostia.*

Job. 41. v. 12.

Prov. 7. v. 22.

Tertull. l. de spect. c. 19.

17. Audiatis velim quonam titulo Hugo de S. Victore illam Christo præsentatam adulteram appellet? *Venit ergo Jesus, & ita se omni mansuetudine exhibuit, ut peccatricem animam septem dæmoniis adulteram de manibus lapidantium eriperet.* Ubi notandum est Ly illud: *septem dæmoniis*, quia anima lasciva magis quam quævis alia anima impia à dæmoniis possidetur.

Hugo de S. Vict. l. 1. Miscel. 2. T. 19.

Per mulieres dæmon vicit multos.

18. B. Laurentius Justinianus optime notat, Luciferum pro omnibus magis arduis facinoribus scilicet exequendis, muliere usum fuisse velut instrumento; sicut quando Pilatum conjuge ejus mediante à morte communis omnium Redemptoris decernenda dimovere tentavit: *Proinde ut illius posset impedire agonem, ad consueta cucurrit muliebria arma, cum quibus olim strenuissimos debellaverat Duces. Adam quippe de Paradisi amœnitate dejecit. Loth in filiarum compulit stuprum; Samson in manus Philisthym dedit; David in adulterii atque homicidii crimen induxit; Salomonem etiam sapientia perdita alienigenarum Deos thurificare coegit; Apostolorum novissime Principem in Magistri negatione prostravit; hominum quoque redemptio, mediante Pilati uxore, ne fieret, laboravit.*

B. Laur. Just. de triumph. Cari. agon. c. 13.

19. S. Ephrem optime nos monet, ut dum diabolus per carnis voluptatea nobis abblanditur, minimè id ex aliquo erga nos amoris affectu fieri existimemus, siquidem semper & indesinenter implacabili nos odio prosequitur: *Dolose quippe ad breve tempus diligit, & mox deserit, meretricique immundæ similis, quæ cum substantiam & vires alicujus absumpserit, aversari atque odisse incipit. Quis igitur non deplores? nam & inimicus noster, ubi vires nostras & tempus in suis immunditiis fœdisque concupiscentiis prodegerit atque consumpserit, tunc à nobis recedit propter odium, quod in nos habet, numquam enim impurissimus ille ac fraudulentissimus nos dilexit.*

S. Ephrem. serm. Paran. in illud, Attende tibi. Dæmon odit omnes.

20. S. Bernardus delectationum nobis à diabolo procuratarum fugam insinuat, dum ait: *Voluptatibus irretire laborat, & in his includet multitudinem copiosam eorum, quæ in terra repunt, aut volitans juxta eum.* Modum vero quo ejus laquei à nobis fugiendi, ibidem quoq; nobis indicat dicens: *Sit ergo gaudium in tribulatione, & jam non habet malignus unde alliciat, non habet unde deficiat. Nihil proficiet inimicus in eo, quem Crux Christi delectat, si carnalem suggesserit delectationem.*

S. Bern. ser. de S. Andr. Crux fuga tentationis

DISCURSUS. IX.
ARGUMENTUM.

Vitium carnis in Scriptura sacra inferni nomine appellatur, quia sectatores suos irreparabiliter ad æternam perditionem perducit.

THEMA.

Via inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis, Prov. c. 7. ℣. 27.

Detestatur Spir. S. infernalem luxuriam.

1. Spiritus Sanctus, qui peccatum carnis super alia quævis peccata abominatur & exhorrescit, lasciviæ mulieris domum in pluribus Scripturæ locis inferni nomine compellat: *Via inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis*, Prov. c. 7. Et in eodem libro c. 2. de impudica fœmina jam dixerat: *Pacti Dei sui oblita est, inclinata est enim ad mortem domus ejus, & ad inferos semita ipsius.* S. Augustinus quoque in sermone quodam hanc ignis infernalis, & fœminæ impudicæ mitam connexionem observat, dum ait: *Infernum & amorem mulieris recte conjungit Scriptura.*

Prov. c. 2. v. 18.

S. August. ser. 107. de temp. Ose. 13 v. 14.

2. Deus apud Oseam dicit: *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos.* Sanctus Hieronymus ex versione septuaginta Interpretum legit: *De manu inferni liberabo eos.* Verum enim vero quis umquam aliquem inferni flammas evasisse audivit? imo certum est, quod in *inferno nulla redemptio.* Sciendum est igitur quod sanctus hic Doctor postquam Deum hisce verbis redemptionem, qua filius ejus unigenitus nos à mortis & inferni reatu liberaturus erat, prædicere voluisse demonstrasset, statim immediate subjungit dicens: *Sive Propheta intelligens fragilitatem suam & conditionem carnis humanæ, Consolatio, ait, abscondita est oculis meis, ut sit sensus: Non valeo consolari; quidquid mente concepero, dolorem meum non potest mitigare: cernitis charissima inter se nomina morte sejungi; ipse iniquis infernus inter fratres dividit; quidquid igitur separat fratres, infernus est appellandus, & maxime mulier meretrix.*

S. Hieron. Lasciva mulier inferno similis.

Ose. 13. v. 14.

3. Regius Propheta David Deo sæpius in Psalmis ob animæ suæ ab inferno liberationem à Deo factam, gratias agit: *Domine eduxisti ab inferno animam meam;* Et alibi dicit: *Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in æternum. Quia misericordia tua magna est super me. Eruisti animam meam ex inferno inferiori.* At vero quisnam hic inferior infernus, à quo se liberatum esse eum tam exaggerata gratiarum actione memorat? certè nullus alius, quam adulterium cum Bethsabea commissum, cui eo usque cum scandalo publico immersus fuerat, donec jussu Dei à Nathan reprehenderetur. *Mens libidinis igne succensa*, inquit B. Petrus Damianus, *nonne tibi videtur infernus, in quo videlicet & diabolus habitat, & concupiscentiarum ignis æstuare non cessat?* Demum vero inordinatarum passionum, & appetituum carnalium tyrannidem prosequendo dicit: *Hæc itaque flebilis anima gehenna facta est, tartarus, & infernus.*

Probat hoc David. *Ps. 29. v. 4. Psalm 85. v. 12. Ibid. v. 13.*

B. Petr. Damas. l. 2. Epist. 5.

4. Enim vero quia hic gehennæ mentionem facere cœpimus, sciendum est, quod Salvator noster inferno novum titulum attribuendo, eumdem infernum appellaverit, prouti ex multis Evangelii locis clarè liquet; verumtamen nescio an alias umquam observaveritis undenam hoc nomen Gehenna originem suam trahat? Paulus de Palatio vallem quamdam valde deliciosam & amœnam fuisse scribit, Ninon appellatam, in qua gen-

Luxuriosi in puncto damnantur

Paul. de Palat. in Matth. 5. v. 22.

gentiles filios & filias suas in Idoli Moloch honorem vivos concremabant; ne autem parentes ea lameuris & vociferatiooibus ardenrium puerorum affligerentur, in usu positum erar, ut actualis bujus tyrannidis tempore iustrumenta musicalia insonateut, ipsaque sëta impleterentur cantibus: *Dum puer ardebat, saltabant adstantes & pereutiebant tympana.* Jure igirur merito increata illa Sapientia nomen hujus vallis abysso infernali imposuit, non solum propter ignem ibi ardeurem, verum etiam quia ibi, sicut in potiori parte hominum voluptatibus carnalibus deditorum, illud Jobi adimpletur oraculum: *Tenent tympanum & cytharam gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.*

Job. 21. v. 12.
Ibid. v. 13.

Inferno similes.

5. Præterea sciendum est, boc idolum Moloch, cui filios suos sacrificabant, obscœnum quoddam fuisse simulachrum, quod spectantes non ad devotionem, sed ad libidinem pruvocabat, prouti Corn. à Lapide optime probat. Unde colligitur quod Deus ille; de quo eum veritate dicitur: *Omnia in sapientia fecisti*, merito infernum hujus loci nomine appellarit, qui libidinis fomenrum & inceutivum erar, quia auima carnis virio dedita *gehenna facta est, tartarus, & infernus.*

Cornel. à à Lap. in c. 18. Levit. n. 21.

Guerric. Abb. in die Purificat.
Libido est ignis infernalis.

6. Guertieus Abbas in sermone quodam de impudicitiæ peccato ita scribit: *Hæc est illa pestis, quæ ignem infernalem in corpus humanum accendit; De his duobus ignibus gehennæ & luxuriæ habemus auctoritatem Scripturæ*: quasi diceret, vitium istud ignem quemdam esse, & quidem ignem infernalem, non est aliqua ingenii subtilitate confictum, vel tantum per Sanctorum Patrum attestationes nobis rraditum, sed veridica id asserit Spiritus Sancti sententia. Etenim de igne luxuriæ ait Scriptura: *Adulterantes quasi clibanus succensus à coquente*; de igne gehennæ dicit: *Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui, hoc est, judicii, ut intus ardeant; Dominus in ira conturbabit eos dicens: Discedite à me operarii iniquitatis, & devorabit eos ignis extremus infernalis, quem accenderunt per luxuriæ fœda opera.*

Osee 7. v. 4.
Psalm 20. v. 10.
Ps. 6. v. 9.

L. 3. c. 9. vita Camilli de Lellis.
Historia.

7. In vita insignis servi Dei Camilli de Lellis horrendus quidam casus refertur; Dum enim mulier quædam in domo conrnbinarii agonizaret, alta voce clamare cœpit: Ardeo, ardeo, oculisque & vultu se horrenda quædam objecta conspicere monstrabat, dumque solutis & veluti totidem serpentes erigentibus se comæ suæ capillis, horrendos ederet ululatus clamaretque identidem: Ardeo, ardeo! infeliciter mortua est, moxque de ventre ejus globus quidam carneus spissus ad instar ignis egredi visus fuit, nec mirum, nam ut S. Zeno ait: *Sator iste carnalis desiderii, furorque libidinis temporalis, æternum gehennæ ignem & ultricium flammarum promulgavit incendia.*

S. Zeno ser. 10.

S. August. Psalm. 44. post princ.
Psalm 49. v. 3.
S. Aug. in Psalm. 29. v. 4.

8. S. Augustinus carnalem valdeque lascivum quemdam hominem alloquens air: *Amplexaris peccata tua & delicias carnis tuæ? stipulas ad te congeris; veniet ad te ignis in conspectu ejus exardescet.* Idem quoque S. Doctor verba illa Davidis: *Eduxisti ab inferno animam meam*, de peccato carnali exponit dicens: *Reduxisti ab inferis animam meam, salvum me fecisti à conditione profunda cæcitatis, atque infimi limi corruptibilis carnis.* Sanctus Bernardus in sermone, in quo ordinem & modum tradit bene vivendi, dicit: *Audi Beati Isidori verba: Fornicatione coinquinari deterius est omni peccato; Fornicatio major est omnibus peccatis; Luxuria perducit homines ad pœnas inferni; Luxuria mergit hominem in infernum; Luxuria mittit hominem ad tartarum.* Unde Origines mulieri hunc titulum attribuit: *Mulier caput peccati, arma diaboli, expulsio Paradisi.* S. Joannes Damascenus autem quid amplius dicit, dum mulierem esse dicit *sceptrum inferni concupiscentiæ praceps.* Etenim nullum est peccatum, quod majus habeat in hominem dominium, sceptrumque imperii in abysso perditionis potentius gubernet, quam hoc carnalis concupiscentiæ peccatum.

S. Bern. serm. de modo bene vivendi.

Orig. Hom. 9. in Matth.
S. Joan. Damasc. Paral. c. 76.

9. S. Bonaventura de luxuria differens, nonnullas adducit analogias, ob quas luxuria inferno comparanda venit: *Comparatur gehennæ*, inquit, *nam in gehenna sunt specialiter tria; Ignis ardens, vermis rodens, & sulphur fœtens; sic in peccato luxuriæ est ignis concupiscentiæ; vermis, scilicet remorsus conscientiæ; & sulphur, scilicet fumus, & ideo qui est in peccato luxuriæ, jam quodammodo est in supplicio gehennæ*: adducitque illum S. Matthæi textum, in quo Salvator noster melius esse dicit, unam corporis partem amittere, quam cum integro corpore & anima intrare in infernum, ac proinde carnalem hominem bis verbis alloquitur: *Expedit tibi ô luxuriose, ut pereat unum membrum, scilicet illud vilissimum & innominandum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.*

S. Bonav. in Diæt. salut. Tit. 1. c. 6.
Tria sunt in luxuria.

10. Nullum est peccatum, quod majorem secum remorsum subinferat, quam delectatio carnalis, unde de illa dici potest: *Dulcedo illius vermes.* Peccatum carnis est velut rosa quædam, quæ undique cingitur spinis, ut suo loco dicemus; quod vero remorsum malæ conscientiæ attinet, de hoc trita est illa S. Bern. propositio, dicentis: *Infernus quidam rea conscientia est.* Qui semel inferorum ingressus est, numquam deinceps egreditur, quia *in inferno nulla est redemptio; non est agnitus, qui sit reversus ab inferis.* Idem vero lascivam aliquam fœminam impuro amore deperentibus evenire, Salomon attestatur dicens: *Ad inferos semita ipsius, omnes qui ingrediuntur ad eam, non revertentur.* Idem quoque Salomon meretricem profundæ cuidam fossæ vel puteo similem esse dicit: *Fovea profunda os alienæ, cui iratus est Dominus, incidet in eam.* Et in capite sequenti pariter inquit: *Fovea profunda est meretrix, & puteus angustus*; sicut enim is qui in profundum & angustum quemdam puteum lapsus est, summa cum difficultate & labore inde extrahitur, ita quoque par, imo major est difficultas, in liberanda anima aliqua, quæ in barathrum corruit luxuriæ.

Job. 24. v. 20.
Luxuriosus difficulter resurgit.
Sap. 2. v. 1.
Prov. 2. v. 18. & 19.
Prov. 22. v. 14.
Prov. 23. v. 27.

11. S. Epiphanius docere nos volens, quam unusquisque vir à fragili ac lubrico fœmineo sexu alienus esse debeat, ita scribit: *Noli ô Israel mulieri fidem adhibere, revoca te à prava mulieris consilio, siquidem mulier pretiosas virorum animas captat, quibus pedes eorum quibuscum consuescit, post mortem ad inferos deducunt.*

S. Epiph. T. 1. l. 1. adv. hæres.
Adhortatio

12. Numquid aliquando observastis, quo titulo supremus Judex reprobos compellaturus sit, quando eosdem in perditionis barathrum præcipitando, eisdem dicet: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*; nimirum hædos vocabit illos: *Statuet hædos à sinistris*: cur non potius eos lupos, leones, tygrides, aspides aut dracones appellabit? cur præcise hædos? Ad dubium istud optime Sanctus Thomas respondet; *Quia hædus est animal semper fervens ad coitum luxuriosum.* Lucas Burgensis pariter in sensu litterali versatissimus dicit: *Hædos vocat propter lasciviam, præsertim vero*

Inter hædos luxuriosi.
Matth. 25. v. 41.
Ibid. v. 33.
S. Thom. in c. 25. Matth.
Lucas Burg.

vita

vita immunditiam, nec malè additur, quod hircus præcipitiis gaudet. Homo carnalis pariter præcipitio carnali semper imminet.

Equis similes.

13. S. Propheta Jaremias lascivum hominem effreni equo assimilat, qui excusso freno per prærupta ad præcipitium sponte properat: En verba ipsissima Prophatæ dicentis: *Mœchati sunt, & in domo meretricis luxuriabantur, equi amatores facti sunt.* Sanctus Cyrillus Alaxandrinus verba illa Exodi: *Equum & ascensorem projecit in mare*, ponderans, ad propositum nostrum dicit: *Gloriose magnificatus est, equum & ascensorem projecit in mare, multiplex & belluinum est, quod appetitionis impetu fertur, vitam una cum auriga, qui ascenderat, & habenas laxarat voluptatibus, in mare projecit.*

Jerem. 5. v. 7. & 8.
Exod. 15. v. 1.
S. Cyrill. Alex. in Exod.

14. Apud Sanctum Lucam de dæmoniaco illo dicitur: *Habebat dæmonium jam temporibus multis;* Et tamen nusquam reperitur, quod toto illo tempore, quo miser hic homo à dæmone possessus fuerat, umquam illum præcipitare tentaverit; quodnam igitur in eo latet mysterium, quod mox ut hi spiritus ab hoc misero homine jussu Christi expulsi, & immunda porcorum corpora ex ejusdem Christi permissione ingressi fuerant, eosdem porcos protinus in profundum aquarum submerserint? Nimirum hi porci carnalium hominum figura erant, hi autem, ut supra probavimus, nidus & centrum sunt dæmonum, qui aliud non desiderant, aut moliuntur, quam ut luxuriosos in abyssum præcipitent. *Ingrediuntur dæmones porcos*, inquit Euthymius, *eos videlicet, qui in cœno voluptatum volutantur.* Sed quo fine id faciunt? *Ut illos in perditionem præcipitent.* Hugo Cardinalis super illum Isaiæ textum: *Sicut impetus aquarum multarum inundantium*, dicit: *Contra luxuriam hoc dicit, quæ plures submergit, quam aliud peccatum.*

Luc. 8. v. 27
Luxuriosos Dæmon præcipitat.
Euthym. ibid.
Isa. 28. v. 2.
Hug. Card.

15. Terribilis admodum est illa Sancti Remigii propositio, & mirum non esset, si illa bene ponderata sanguinem in venis illorum congelari faceret, qui carnis vitio dediti sunt; dicit enim: *Demptis parvulis, ex adultis pauci propter hoc vitium salvantur;* qui idem hujus dicti sui protinus subjungit rationem: *nam alia vitia forinsecus sunt, hæc autem pestis connaturalis est.* Ideo Apostoli monitum est, dicentis: *Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus, si enim secundum carnem vixeritis, moriemini.* Ubi de morte animæ, non vero corporis loquitur, quia hanc etiam illi incurrunt, qui secundum spiritum, non vero secundum carnem vivunt; *Si secundum carnem vixeritis, moriemini*, & ideo certum est, quod carnales pernicissimo cursu ad mortem properent æternam.

S. Remig. in cap. 1. ad Rom.
Plurima pars hominum damnatur propter lib.
Rom. 8. v. 12
Ibid. v. 13.

16. Idem Sanctus Paulus Apostolus ad Hebræos scribens, postquam longum contexuisset multorum catalogum, qui in Vet. Testamento fidei merito salutem consecuti sunt; tandem velut divinæ Omnipotentiæ prodigium commemorat, quod *fide Rahab meretrix non periit cum incredulis;* & ostendere volens hoc vere inauditum esse portentum, subjungit: *Et quid adhuc dicam?* quasi dicere vellet, quando lascivam hanc mulierem etiam salutem consecutam esse asserui, nihil amplius aut portentosius dicere possum; *Et quid adhuc dicam?* etenim pietas & misericordia sublimius magnificari nequit.

Prodigium si lascivus salvetur.
Hebr. 11. v. 31.
Ibid. v. 32.

17. Sanctus Augustinus in laudem castitatis ita scribit: *Ipsa sola est, quæ mundas mentes hominum præstat videre Deum; unde ipsa veritas ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt;* ac si è contrario diceret: *Illi vero miseri sunt, quorum corda sunt carnali concupiscentia polluta, quia æternas merguntur in pœnas.* Adhæc illos qui puti sunt & continentes, ignis ne quidem fumo aliquo obfuscare, multo minus lædere audet, prouti in S. Joanne in ferventis olei dolium ingresso perspicuè videtur, quem nec ignis, nec oleum bulliens quidquam lædere potuit, quin potius vegetior & pulchrior exinde egressus est, quam illuc intraverat, idque quia *virgo ab ipso electus, virgo in ævum permansit.*

S. Aug. ser. 249. de temp.
Castos ignis non lædet.

18. Eusebius Emissenus de fornace Babylonica ita scribit: *In illos sævis æstibus nil nocebit, quos ante libidinum flamma non attigit; & quibus puritas contulit reverentiam, inferre nesciret rationabilis ardor injuriam alioquin iram fugient vaporibus viam faciet, & quia non invenit, ubi necesse habeat exercere judicium, sponte præbebit obsequium.* Demum vero postquam tres illos juvenes ex eo commendasset, quod scilicet castitati & munditiæ carnis semper studuerint, tandem descendit ad referendum, quod illis in flammis Babylonicis evenit miraculum; *Ecce*, inquit, *horrendum nescio quid anhelantes globi, & per quadraginta cubitus ebullientes, extrinsecus sæviunt, intrinsecus parcunt, extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur.* Idemmet elementum foris furibundum, omnes comburit, quos invenit sacrilegi Regis ministros, intus vero tribus pueris devotum se exhibet & obsequiosum, in frigidum ipsis & deliciosum rorem transmutando ardorem; Et quodnam hujus fusse existimatis mysterium? Nimirum *quanta castis corporibus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit.* Non vero sic agit, cum sibi cum libidinosis intercedit negotium, imo vero illos ignis etiam in hac vita anticipate apprehendit, & consumit, S. Isidorus Pelusiota dicit: *Libidinosum hujus vitæ incendium ad fornacem illam tendit*, prout videre licuit factum circa infames illas Sodomæ & Gomorrhæ civitates, quas cœlitus dilapsus ignis devoravit. Hugo Cardinalis de muliere, quæ fomentum & incentivum est libidinis, differens, ait: *Quidquid in ea, flamma est ignis, speciem mulieris alienæ multi admirati, reprobi facti sunt.*

Euseb. Emiss. Hom. 3. de Epiph.
Probatur.
S. Isid. Pelus. l. 1. Ep. 433.
Hug. Card. in c. 42. Eccl.

DISCURSUS X.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis venenum æternæ mortis sub dulcedine abscondit voluptatis, quæ omnem nobis ad beatam vitam aditum intercludit.

THEMA.

Ne intuearis vinum, quando flavescit, cum splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit, ut coluber, & sicut Regulus venena diffundet. Proverb. 23. ℣. 31. & 32.

1. SAlomon in præcitato in verbis Thematis capite de muliere lasciva & meretrice differens ait: *Fovea profunda est meretrix... insidiatur in via quasi latro:* quia verò per experientiam vidit, quod id ipsum à majori hominum parte non credatur nec timeatur, imo plerique inter voluptatum blanditias & lenocinia gaudeant, iisque studiose oblectentur, ad hoc illos errore per propositam similitudinem eximere voluit, dicendo: *Ne intuearis &c.* Voluptas quidem in suis principiis mirè placet, quia per illam cordis desideria complentur, & homo carnalibus suis propensionibus satisfacit; at vero non initium,

Libidinis est considerandus finis.
Prov. 23. v. 27. & 28.

ſed finis voluptatis conſiderandus eſt oculo mentis; quia *in noviſſimo mordebit ut coluber.*

Anima infert mortem.

2. In libro Judicum Jaëlem Siſaræ ſitienti lac loco aquæ ſuppoſuiſſe legimus; ſed conſidera, quo fine id ipſum fecerit? Certè non alio, quam ut ei ſoporem conciliaret, ac tandem dormientis tempora crudeliter clavo transfigeret: (Jud. 5. v. 25. Ibid. v. 26.) *Aquam petenti lac dedit, & in phiala Principum obtulit butyrum, ſiniſtram manum miſit ad clavum, & dexteram ad fabrorum malleos, percuſſitque Siſaram, quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans.* Idem quoque majori hominum parti à lenocinante mulierum ſexu accidit; Dicit enim quævis laſciva mulier lenoni eam concupiſcenti: (Jud. 4. v. 18.) *Intra ad me Domine mi, intra, ne timeas;* quot verò ſunt, qui non cum timore, ſed cum lætitia & jubilo ingrediuntur, ſeque ob inventam hanc & ſponte oblatam carnalis peccati committendi occaſionem felices exiſtimant, at verò dum ſe lactis ſuavitatem, id eſt, carnis delectationem guſtaturos eſſe ſperant, clavum ab adverſaria ſibi infixum eſſe experiuntur, non ſolum in corde per remorſum & vermem malæ conſcientiæ, verum etiam frequenter in corpore & anima ſimul, per conciliatam ſibi mortem temporalem pariter & æternam.

Febris eſt libido.

3. Experientia quotidiana nos docet, quod dum febricitans aliquis in vehementiſſimis caniculæ ardoribus, intrinſecus in corpore ardet, is pro hujus intranei ardoris aliquantula mitigatione, aquæ vel vini ex circumpoſita nive vel glacie frigefacti hauſtulum aliquem ſibi porrigi deſideret, poſtulet & identidem rogando extorqueat; qui ſi ipſi ex indiſcreta charitate indulgeatur, ipſe quidem eumdem ſumma cum voluptate admotis aridis labris exhaurit, & avide abſorbet; at verò paulo poſt febrim, qua ardet, tanto ſe vehementius accendit, adeo ut per hunc frigidæ aquæ potum mortem confeſtim acceleret, & ſepulchrum inveniat. (S. Ambr. l. 4 in Luc. c. 4.) *Febris noſtra,* loquit S. Ambroſius, *libido eſt,* quæ quidem continuo nos exſtimulando urget, ut febricitanti palato, carni amores igne exæſtuanti libidinoſis & impuris appetitibus & deſideriis per amati objecti correſpondentiam & frequentationem ſatiatiat, at verò quis tandem indultæ voluptatis eſt finis? Audite S. Baſilium hac de re egregie his verbis (S. Baſil. Hom. in exhort. ad Bapt. S. Euſeb. Emiſſ. Hom. 3. de Epiph.) diſcurrentem: *Voluptas nutrix eſt æterni vermis; quæ ad tempus delinit quidem ipſa fruentem, verum poſtea, felle amariores retributiones facit.* Euſebius Emiſſenus idipſum ſimilitudine melleæ dulcedinis explicat, qua labra phialæ illius imbui ſolent, in qua potio aliqua medicinalis & amara valdeque faſtidioſa propinatur, ut prælibata hac dulcedine potio illa tanto avidius epotetur: *Ita & diabolus per rerum carnalium concupiſcentias & illicitas voluptates extrinſecus blanditur, intrinſecus inſidiatur, interficit ſpiritum, dum oblectat affectum, modo delectat peccare, ſed poſtmodum non delectabit ardere.*

Mortem inferunt.

4. S. Iſaias Propheta diſſolutos quoſdam cum gaudio ſe voluptatibus carnis oblectantes, pœnas vero, quas ex illis ſibi conciliant, minimè conſiderantes ob oculos nobis ponit contemplandos, dum ait: (Iſaiæ 22. v. 13.) *Ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum;* at vero quid inde conſequitur? (Ibid.) *Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.* Quid ſtultius?

Æternam.

5. In dubium revocari nequit, quin Syrenes verum ſint voluptatum ſymbolum; de his autem S. Antonius de Padua ita ſcribit: (S. Ant. à Pad. in Dom. 10. poſt Trin.) *Syrenes, ut fertur, ſunt animalia mortifera in mari, quæ à capite uſque ad umbilicum figuras humanas habent, partes uſque ad pedes volatiles, dulciſſimum melodiæ cantum vel carmen cantant, ita ut per ſuavitatem vocis homines à longè navigantes ad ſe trahant, & gravi ſomno ſopitos dilaniant; Secundùm veritatem meretrices ſunt; quæ tranſeuntes ad ſe ad egeſtatem deducunt. Alas & ungulas habuiſſe feruntur, quia amor luxuriæ volat & vulnerat.* Cantus lenocinantes ſunt incantationes, quæ tamen æternam nobis mortem adſciſcunt.

Libidinis breve gaudium.

6. S. Johannes Apoſtolus dicit librum ſibi ab Angelo datum eſſe, ut illum manducaret: (Apoc. 10. v. 10.) *Accepi librum de manu Angeli & devoravi illum.* Sed quis inde natus eſt effectus? *Et erat in ore meo tamquam mel dulce, & cum devoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.* Sic quoque carnalis quidem homo delectationibus carnis cum gaudio fruitur, appetitum & deſideria ſua adimplet; ſed gaudium breve eſt, paulò enim poſt ubi momentanea voluptatis dulcedo tranſierit, ſentiet amariſſimum conſcientiæ remorſum, quia *Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat;* paulo poſt offenſæ Dei apprehendit gravitatem, periculum vitæ & famæ jacturam amariſſima mente recogitat: *O quam acerbus fructus luxuriæ,* inquit S. Ambroſius, (S. Ambroſ. de exhort. ad virg.) *amarior felle, crudelior gladio, acutior & penetrabilior eſt quovis ferro, hoc enim vitam hominis eripere corporalem, non verò æternaliter ferire & ſauciare poteſt animam, prouti voluptas facit.*

Libido Tarantolæ venenum.

7. Per quotidianam videmus experientiam, quod qui à Tarantola ſauciatus eſt, à ſaltando & tripudiando numquam ceſſet; quod quidem alii videntes lætitiæ incredibilis ſignum eſſe credere poſſent, cum tamen actiones illas veneni vehementiſſimi in illorum membris proſerpentis ſignum eſſe, certiſſimum ſit, quod demum cordis regionem invadens imminentis mortis eſt prognoſticum. Idem quoque carnalis peccati venenum paſſim operatur. Unde S. Hieronymus in Epiſtola ad Euſtochium virginem ita ſcribit: (S. Hieron. Ep. 22. v. 27.) *Quid mihi & voluptati quæ brevi perit? quid cum hoc dulci & mortifero carmine ſcripturarum?* Quibus verbis cantus, dulcedinem & Syrenas in uno eodemque cum morte vinculo conſtringit.

8. Ubi vulgata noſtra legit: (Pſal. 43. v. 20.) *Quoniam humiliaſti nos in loco afflictionis.* S. Ambroſius ex verſione Aquilæ traducit hoc modo: *Quoniam humiliaſti nos in loco Syrenum;* dicit enim: (S. Ambroſ. Syrenum.) *Pulchre Aquila interpretatio, quemadmodum intelligere debeamus locum afflictionis, expreſſit, dicendo: Quoniam humiliaſti nos in loco Syrenum.* Hiſtoria ſeu potius fabula paſſim omnibus nota eſt & à nobis ex mente & verbis S. Antonii de Padua paulò ante relata. Pergit ulterius idem S. Archiepiſcopus Mediolanenſis, & dicit: *Cum gratiam vocis ſequerentur, ſcopuloſo in loco naufragium facere ſolitos vetuſtas poſteris tradit; eorum autem interpretatio hæc eſt, ut vocis voluptas, ita ſeculi voluptas nos quadam carnali adulatione delectat, ut decipiat.* Denique in præfatione libri 4. ſuper Lucam idem S. Doctor ſe ad hujus fabulæ myſteria moralia fuſius explicanda accingens dicit: (S. Ambr. Præfat. l. 4. in Luc.) *Quid ſibi vult puellarum figura, niſi evirata voluptatis illecebra, quæ conſtantiam captæ mentis effœminat? Quæ autem illa vada, niſi noſtræ ſcopuli ſunt ſalutis? Nihil enim tam cæcum, quam ſecularis ſuavitatis periculum, quæ dum mulcet animum, vitam obruit.*

9. Pol-

Jonathæ mel.

9. Poëtæ de certo quodam viro, nomine Glauco, fabulantur, quod musculum persequens in amplum vas melle plenum inciderit, ibidemque suffocatus interierit. Verum quidem est, quod ut D. Chrysostomus inquit, veritatem Evangelicam per fabulas & figmenta Poëtarum probare minimè conveniat, ne videamur velle *de mendacio adstruere veritatem*, attamen de Jonatha legimus, quod dixerit: *Gustans gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea paululum mellis, & ecce ego morior.* Quot sunt hodie huic Jonathæ similes, qui ob modicam delectationem carnalem, mortem temporalem pariter & sempiternam incurrunt? Unde B. Laurentius Justinianus ait: *Omnes blanditiæ, venena; cuncta delectationis pocula, mortalia, vitaque illius sempiterna mors.* S. Nilus de formoso & florido quodam vultu, qui venustate sua rapit & allicit, ita scribit: *Florida facies telum venenatum est, animam sauciat, ac in ipsa venenum inficit, quoque diutius immoratur, eo majorem saniem efficit.*

D. Chrysost. Hom. 1. in Matth.
2. Reg. 14. v. 43.
B. Laurent. Justin. de ligno vitæ, c. 1.
S. Nilus de octo vitiis cogit.

10. Ingeniosa est similitudo illa quam S. Augustinus affert à scorpione deducta, hic enim suaviter intoxicat, & dum amplectitur mordet, & venenum infundit: *Quod autem dixit cruciatus eorum, sicut cruciatus scorpii, cum percutit hominem, hoc tunc fit, quando diabolus luxuriosis hominibus per vitia & peccata in modum scorpii venena propinat*; per blanditiarum carnalium illecebras, & suaves amplexus igitur æternæ perditionis venenum imbibitur. S. Hieronymus in Epistola ad Oceanum de muliere ita scribit: *Flammigero igne percutit fœmina conscientiam pariter habitantis, exurit fundamenta montium.* Hugo de S. Victore mulierem vermis instar esse dicit, qui delicatè se insinuat, ac tandem rodit & mordet: *Vermis carnis est luxuria, qui ingreditur blandiendo, mordet ridendo, transforat delectando.*

S. Aug. T. 9. in Apoc. Hom. 7.
Scorpioni & vermi similis.
S. Hier. in Ep. ad Oceanum.
Hug. de S. Vict. Miscell. 11. l. 1. Tr. 39.

11. S. Paulus mulierem quamdam in statu viduali positam monet, ut si castè & continenter vivere velit, delectationes diligentissimè fugiat, illiusque rationem hanc adfert, quia secus faciendo conciliabit sibi mortem: *Quæ in deliciis est, vivens mortua est*; qui certè loquendi modus valde peregrinus est, potius enim videbatur dicendum, quod deliciæ & voluptates hujus vitæ, annos vitæ nostræ prolongent: Notandum tamen est, Apostolum hic non de morte temporali, sed de æterna loqui, quia *vita in deliciis, mors*, inquit S. Bernardus.

Libidinosi mortui dicendi.
1. Tim. 5. v. 6.
S. Bern. s. 48

12. Apud S. Lucam avari illius divitis, qui in lacu, butyro & lacte redundante, natabat, miserabilis legitur exitus; Circa quam historiam Theophylactus occupatus his eumdem divitem verbis alloquitur: *Euge qualis anima tua affectiones, nam comedere & bibere, irrationalis animæ bonum est. Igitur cum etiam ipse talem animam sortitus sis, meritò illi hæc tribuis; Rationalis verò animæ bonum est intelligere, ratiocinari, lætari in lege Dei, & bonis cogitationibus; non sufficit autem tibi comedere & bibere ô stulte, sed & abominabilem voluptatem, & turpissimam quæ hanc consequitur voluptatem animæ imperas? Clarè enim Dominus per hoc quod dicit: Lætare, affectiones declaravit libidinosas, quæ satietatem ciborum & potuum comitantur.* Libidinosi enim de præsenti solum vita cogitant, aliam post hanc superesse vitam minimè credentes, dumque hoc faciunt, æternæ damnationi vicinissimi existunt: *Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te.* S. Bernardus verba illa S. Pauli: *Non est regnum Dei esca &* potus, considerans, dicit: *O delicate! qui deliciis & divitiis circumfusus, confusionem exspectas & mortem.* Et ideo S. Augustinus causam perditionis æternæ non animæ, sed corpori & carni nostræ attribuit, dum ait: *Caro nostra est, quæ nos demergit in foveam, caro data est nobis quasi animæ bellum, quæ si mortificetur, perducit ad vitam, si nutriatur, præparat ad bellum. O caro! bestia crudelis quid habes, quod gravas animam, quæ nihil desiderasset, nisi Deo servire, si tibi juncta non fuisset? Tu autem misera! non solum teipsam occidis, sed & animam necas.* Unde anima nostra idem corpori nostro exprobrare posse videtur, quod Esther Aman improperasse legitur: *Hostis & inimicus noster pessimus iste est Aman*; Sapientis namque sententia est: *Corpus, quod corrumpitur, aggravat animam.*

Theophylact. Ibid.
Hanc solam credunt vitam.
Luc. 12. v. 20.
Rom. 14. v. 17.
S. Bernard. de div. ser. 19
Rom. 14. v. 1.
S. Aug. l. de fid. ... 63.
Carnis bellum.
Esther 7. v. 6.
Sap. 9. v. 15.

13. Scribitur quod mulier quædam Ægyptia eo quod parvulum quemdam crocodilum penes se educabat, à vulgo felix & beata existimata fuerit, eo quod domui suæ educaret numen divinum; (tale enim Ægyptii esse credebant crocodilum, utpote quem veluti Deum adorabant) filius quoque hujus mulieris cum hoc crocodilo quotidie familiariter jocaretur & luderet; accidit autem quod bellua hæc crescentibus annis adultior facta, ad congenitam sibi sævitiem rediens, eumdem filium consuetis ludis cum eodem jocantem tandem inhumaniter occiderit & dilaniarit; hæc fuit gratitudo, quam benefactrici & nutrici suæ exhibuit; Idem quoque nobis accidit, qui infestissimum animæ nostræ inimicum (quia *caro concupiscit adversus spiritum*) delicatè nutrimus, eique abblandimur; verumtamen cavete vobis, quia *qui delicatè à pueritia nutrit servum suum, postea sentiet eum contumacem.* Nec est quod persuadeatis vobis, quod corpus animam diligat, siquidem flocci facit, si ipsam ad mortem æternam condemnet, dummodo ipsum voluptatibus & delectationibus suis perfrui possit. *Hoc autem scitote intelligentes*, inquit Apostolus, *quod omnis fornicator aut immundus ... non habet hæreditatem in regno Christi & Dei*; *Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei.* S. Joannes quoque in Apocalypsi foras pelli vidit: *Foris canes, & venefici, & impudici.*

Non delicatè nutrienda caro.
Galat. 5. v. 17.
Prov. 29. v. 21.
Ephes. 5. v. 5.
Ibid. v. 6.
Apoc. 22. v. 15.

14. Sacer textus filiorum Heli cum mulieribus cultui tabernaculi consecratis scortantium execranda sacrilegia recensens, inquit: *Dormiebant cum mulieribus, quæ observabant ad ostium tabernaculi*: ex quibus verbis S. Gregorius sequentem adducit moralitatem: *Mulieres quippe meretrices sunt concupiscentiæ seculares, quæ bene ad tabernaculi ostium observare perhibentur, quia ad introitum Regis cœlestis tendentibus insidiantur.*

Libido à cœlo excludit.
1. Reg. 2. v. 22.
S. Greg. l. 2. c. 1. in Reg.

15. S. Petrus de hæreticis quibusdam, quos simul carnales futuros, multosque habituros esse Sectatores, prædicebat: *Multi sequentur eorum luxurias*; differens, sectam illorum sectam perditionis appellat: *Introducent sectas perditionis*, carnales enim magis quam quilibet alii peccatores ad æternam perditionem properant, unde Cornelius à Lapide pro Ly *luxurias* eo loco, ex Græco legit *perditiones*, Complutenses verò vertunt, *petulantias*, neque id mirum est, quia vitium istud ignis est usque ad perditionem devorans.

2. Petr. 2. v. 2.
Hæretici perditionis Sectæ quo properant.

16. S. Isidorus Pelusiota, ut carnalium hominum præcipitium indicaret, hac utitur similitudine: *Qui carnis illiberali mancipatus est vitio*, inquit, (*ut crassiore utar exemplo*) *non absimilis est auriga, qui curru excidit raptatus à jumentis, nec ab illo solutus, sed jugo implicatus, socordiæ dans justas pœnas.*

S. Isid. Pelus. l. 5. Ep. 384.
Similitudo.

17. S. Antonius de Padua voluptates carnis aquis assimilat nos submergentibus; *Delectationes*, inquit, *mundana sunt aqua periculosa, qua demergere habent animam, & ideo delectatio dicit: Si quis fitit in mari, id est, in amaritudine culpa, tandem habebis amaritudinem pœna; hac autem est aqua, quam diabolus misit post mulierem, Apocal. 12. vide figuram; Hic nempe fluvius est delectationis mundana memoria, & ideo bene post mulierem mittitur.* Assignat insuper idem Sanctus rationem, cur hoc vitium fornicatio appelletur: *Dicitur*, inquit, *fornicatio, quasi forma necatio, id est, anima ad similitudinem Dei formata mortificatio.*

S. Anton. de Pad. in Fer. 2. Passion. Libido animam deformat. Apocal. 12. v. 15. S. Anton. de Pad. in Dom. 4. post Pascha. 1. Cor. 15. v. 50.

18. Venerabilis Beda super illa verba Apostoli ad Corinthios: *Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt*, inquit: *In carne & sanguine ventrem & libidinem, id est, opera carnis significat.* Insuper explicat qualiter prædicta Apostoli verba non sic intelligi debeant, ac si caro vel sanguis nullum sint habitura beatitudinis participium, sed potius de illis intelligenda sint, qui in hac vita peccatis carnalibus totaliter dediti existunt. *Non sic accipiendum est, quasi carnis non sit futura substantia, sed carnis & sanguinis nomine ipsam corruptionem carnis & sanguinis intelligendam esse Apostolum nuncupasse, qua utique in regno illo non erit, ubi caro incorruptibilis erit; quamvis & aliter possit intelligi, ut carnem & sanguinem opera carnis dixisse, accipiamus Apostolum, & eos regnum Dei non possessuros, qui perseveranter ista dilexerint.*

Perseverantes in libid. damnabuntur.

19. S. Joannes Climachus in gradibus scalæ ad Paradisum nos perducentis dicit: *Procreatrix omnium malorum est luxuria & malitia, quibus obnoxius numquam videbit Dominum.* In annotationibus ad eumdem gradum in eodem loco hæc verba leguntur: *Concupiscentia ratione destituta voluptatem parit, nec finis animam aut salvari, aut cum Deo conjungi.* In gradu 15. ejusdem scalæ mortem quamdam nobis inviseeratam esse ostendit, carnalem videlicet concupiscentiam; *Est quadam mors in nobis, & ruina exitialis causa, quam habemus in nobis & nobiscum in corpore semper circumferimus, præsertim in juventutis ardore. Hanc carnem meam inimicam & amicam Beatus Paulus mortem appellat. Quis*, inquit, *liberabit me de corpore mortis hujus?* Hoc autem nomine concupiscentiam appellat, quæ nisi dometur, aut refrenetur, in æternam nos mortem præcipitat. In Commentario super eumdem authorem dicitur: *Luxuria propriè ruina, seu casus appellatur.*

Libido qualis mater. Scholiast. Ibid. S. Ioan. Climac. ibid. grad. 15. Rom. 7. v. 24. Schol. 24. Ibid.

20. S. Bernardinus causam reddit; cur hoc peccatum nos regni cœlestis adeundi incapaces efficiat. *Est triplex ratio*, inquit, *Prima, quia regnum Dei est mundissimum, carnalis autem immundus. Secunda, quia regnum Dei est incorruptibile, carnalis autem corruptibilis, quia amans corruptionis corruptibilis est, sed corruptio non possidet incorruptionem. Tertia, quia illud est ordinatissimum, carnalis inordinatissimus.* S. Ambrosius verba illa Dei in Genesi relata: *Omnis caro corruperat viam suam*, considerans, ita scribit; *Pulchrè ait, quia homo viam natura sua corrupit, cum via sua in Paradiso erat in illo beatitudinum tramite.* S. Ephrem ad propositum nostrum stringens & forte format argumentum; *Fugis charissime eos*, inquit, *qui jaculis petunt corpus? At fuge potius illos, qui in animam sagittas jaculant. Fugis serpentem mordentem corpus? At fuge magis mulierem qua animam mordet.* S. Bonaventura super illum textum Ecclesiastis; *Inveni amariorem morte mulierem*, ad idem probandum aliam quamdam adducit authoritatem Ecclesiastici cap. 9. ubi dicitur: *Propter speciem mulieris multi perierunt. Fovea profunda est os aliena*, inquit Sapiens, *cui iratus est Dominus incidet in eam*; Quæ verba venerabilis Beda exponens dicit; *Qui verba vel oscula meretricis libenter amplectitur, quasi januam jam gehennalem pulsat abyssi, citoque mergitur, si pedem cautius non retrahit.*

S. Bern. T. 3. ser. de regn. cœl. c. 3. Rationes cur a cœlo excludat lib. Gen. 6. v. 12. S. Ambr. de Noe & arca c. 5. S. Ephr. T. 1. de timore Dei. Eccl. 7. v. 27. S. Bonav. ib. Eccl. 9. v. 9. Prov. 22. v. 14. V. Beda Ibid.

DISCURSUS XI.

ARGUMENTUM.

De severitate Divini judicii contra homines carnales, & de suppliciis & pœnis, quas a Deo implacabili ipsorum Judice reportabunt.

THEMA.

Fornicatores & adulteros judicabit Deus, ad Hebr. 13. v. 4.

1. Tametsi unigenitus Dei Filius in novissimo judicii die, quando tamquam severissimus & inappellabilis Judex in tremendo & formidabili throno suo sedebit, rigidissimum de cunctis impiis sumpturus sit supplicium, attamen S. Paulus Apostolus in præcitati thematis verbis clarè & perspicuè nobis indicat, quod divinæ justitiæ suæ ensem specialissime vibraturus sit adversus fornicatores & adulteros, omnesque illos, qui impudicam & impuram vitam egerunt.

Deus Judex severus in libidinosos.

2. S. Thomas de Villanova ingeniose & subtiliter observat, quod Sanctus Apostolus ut plurimum quando de hoc vitio loquitur, simul quoque indignantis Dei iram & vindictam subjungat: *Apostolus*, inquit, *hujus secreti conscius, quoties fere hujus piaculi mentionem facit, divinam quoque commemorat iram, ut timore vindictæ ab hoc crimine homines arceantur.* Sic enim in Epistola prima ad Thessalonicenses dicit; *Hac est voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrûm vas suum possidere in sanctificatione & honore; non in passione desiderii, sicut & gentes qua ignorant Deum*; Et paulo post subjungit: *Quoniam vindex est Dominus de his omnibus ... non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* Ad Colossenses pariter scribit: *Mortificate ergo membra vestra, qua sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam ... propter qua venit ira Dei.* Ad Ephesios quoque dicit: *Scitote, intelligentes, quod omnis fornicator aut immundus non habet hæreditatem in regno Christi & Dei ... propter hac enim venit ira Dei in filios diffidentia.* Unde idem Sanctus Archiepiscopus post citatos hosce textus exclamat: *Quid terribilius! sequitur: Nemo vos seducat inanibus verbis, scilicet, quod peccata hac facilia sint & levia, propter hac enim venit ira Dei in filios diffidentia, id est, perditionis.*

S. Thom. à Villanova. Fer. 4. post Dom. 1. Quadr. Probatur. 1. Thess. 4. v. 3. & 4. Ibid. v. 5. Ibid. v. 6. Ibid. v. 7. Coloss. 3. v. 5. Ibid. v. 6. Ephes. 5. v. 5. Ibid. v. 6.

3. Deus noster apud Isaiam se gravissime ad iram provocatum & irritatum esse declarat dicens: *Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper*; hujusque iracundiæ motivum mox subjungit, dum ait: *Qui immolat in hortis*; At vero quodnam in eo peccatum subest, quod in horto sua immolaverit sacrificia? S. Hieronymus Deum de illa idololatria conquestum esse dicit, quæ luxuriam pariter conjunctam habuerit: *Ne quid vero deesset sacrilegio, immolabant in hortis, jungentes idololatria luxuriam.*

Isa. 65. v. 3. Luxuriosus Dei iram provocat. Ibid. S. Hieron. ibid.

4. Certum quidem est, quod Deus inter omnia sua divina attributa maximo in pretio habeat misericordiam; *Deus qui dives est in misericordia. An divi-*

Libidinosis denegatur misericordia.

Ephes. 2. v. 4. Rom. 2. v. 4

divitias bonitatis ejus contemnis? hanc tamen misericordiam quam erga nmnes, etiam peccatores exercet, solis denegat lascivis & luxuriosis. Opportune ad hoc propositum servit præceptum illud, quod Deus imposuit, dum ait: *Sume tibi uxorem fornicationum*; quia etenim *omnia in figura contingebant illis*, præcepti hujus allegoria ad gentilitatem alludit, quæ Ecclesiæ jungenda & desponsande erat. Habuit autem Oseas ex matrimonio filium quemdam, cui nomen *Jezrahel* imposuit; huic vero cum successisset filia, Deum specialiter; quo nomine hæc appellanda esset, interrogavit; cui Deus respondit: *Voca nomen ejus absque misericordia*; Sed quonam hic Dei furor respicit? quodnam in hoc Dei responso latet mysterium? *Quia non addam ultra misereri Domui Israel.* Divus Chrysostomus in Homilia quadam de pœnitentia nos monet dicens: *Vide ne te tradat adversarius judici, & judex ultricibus potestatibus, & conjiciaris in carcerem, in tenebras exteriores, donec reddas ultimum quadrantem, non tantum de actionibus, verum & de cogitationibus judicandus; tunc cognoscemus quam sit amara voluptas, cum re ipsa experiemur, quanta nobis sit amaritudinis ministra.*

Ose. 1. v. 2.
Ibid. v. 4.
Ibid. v. 6.
Ibid.
D. Chrysost. Hom. 77. T. 1. de Pœnit. Matth. 5. v. 25.

5. Apud Isaiam infernus apertus esse, & Deus in magnifico throno consedere dicitur: *Dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino, & descendent fortes ejus, & populus ejus, & sublimes; ... Et exaltabitur Dominus exercituum in judicio.* S. Cyrillus Alexandrinus legit: *Extolletur Dominus Sabaoth in judicio*; *Extolletur*, inquit S. Doctor, *in judicio & justitia, cum recto suo & sacrosancto calculo, in populum superbum & voluptuarium animadvertit; Proinde aversari lasciviam; carnisque libidines inutiles, vel potius impurissimas quam longissime profligare studeamus, ne contra insultet nobis infernus inexplebilis.*

Isa. 5. v. 14. & 16.
Infernus ipsis apertus.
Ibid. v. 16.
S. Cyrillus Alex. T. 2. in Isai. l. 1. Orat. 3.

6. Ecclesiastis cap. 11. Salnmon postquam carnis voluptatibus supra modum deditus fuisset, tandem resipiscens ait: *Si annis multis vixerit homo & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis*; Demum vero per ironiam subjungit; *Lætare ergo juvenis in adolescentia tua ... ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum*; At vero quid tandem inde fiet? Nimirum severissimum subsequitur Dei judicium; idemque illum exhortatur ut concupiscentiam carnalem reprimendo & coërcendo iram indeque manantia supplicia & castigationes Dei à semetipso divertat: *Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua.*

Eccl. 11. v. 2.
Dehortatio
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 10.

7. Notatu digna est similitudo illa, qua Spiritus Sanctus ad ostendendam hujus contra carnales instituendi judicii divini severitatem utitur; In Amos etenim hæc comminatio legitur: *Ecce ego stridebo subter vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno*; Circa hæc enim verba quærendum venit, quænam sit ratio, quod Deus comminetur se similem editurum stridorem, qualem edere solet plaustrum vel quadriga aliqua fœno graviter onusta? cur non potius plaustrum hoc alia materia onustum esse dicit? Cur non dicit onustum ferro, marmore, ligno? Cur præcise fœno plaustrum hoc onustum esse dicit? Ratio illius hæc est, quia exprimere vult Deus suum adversus carnales homines conceptum furorem, qui in fœno figuratur: *Omnis caro fœnum.* Ubi Sanctus Gregntius ait: *Quia enim fœnum est vita carnalium, sicut scriptum est: Omnis caro fœnum. In eo quod Dominus vitam carnalium patitur, more plaustri fœnum se portare testatur, cujus sub fœni onere stridere, est pondera & iniquitates peccantium cum querela tolerare.* Persæpe quidem Dei misericordia alios peccatores dissimulat, eorumque peccata se parum quasi curare ostendit; at vero hoc carnis peccatum numquam sine gravi contra nos concepta indignatione in nobis esse conspicit, ideo illud semper etiam hic in præsenti vita punit.

Deus libidinosos severe punit.
Amos 2. v. 13.
Isaia 40. v. 6.
S. Greg. l. 32. mor. c. 6.

8. Deus 1. Reg. c. 15. dicit: *Recensui quæcumque fecit Amalec Israeli.* Enim vero cum certum sit Deum nostrum multas alias in opprobrium populi sui ab aliis quoque nationibus recepisse injurias, cur tantum adversus solos Amalecitas maxime post tot elapsa secula furorem exhibet, deque illis speciatim tam severam sumit vindictam? Respondet S. Gregorius Deum specialiter se Amalecitis iratum exhibuisse, ad denotandum quam vehementer se ab hominibus carnalibus irritatum esse censeat; *Quid est quod Amalecitarum opera recensentur, nisi quia luxuriæ inquinamenta valde Deo odibilia sunt?*

1. Reg. 15. v. 2.
Odit Deus libidinosos.
S. Greg. l. 6. in l. 4. Reg. 14.

9. Omnibus passim nota est historia illa quæ in libro Num. c. 24. recensetur. ErenimRea Balac instanter apud Balaam Pseudo-prophetam precibus contendit, ut ad maledicendum populum Israëliticum, quem multis victoriis inclytum invido oculo conspexerat, sese accingeret; At vero quia sacrilegus ille idipsum, Deo rem Israëlitarum aliter disponente, exequi non poterat, aliud molitus est consilium, illud videlicet, quod in ejusdem libri c. 31. & in Apoc. c. 2. exprimitur, nimirum Regi suasit, ut magis illecebrosas, quas invenire uspiam poterat, publice exponeret mulieres, ut earum lenociniis seducti Israëlitæ ad fornicationem ac demum ad idolulatriam inducerentur, ut hac ratione Deus Israëlem in tanti sceleris commissi vindictam tandem prorsus desereret, suoque patrocinio destitueret: *Et initiati sunt Beelphegor*, inquit Psalmista, *& comederunt sacrificia mortuorum.* Hoc igitur pessimo consilio in exitium protinus deducta major Israëlitici exercitus pars in tantum fornicationis ardorem exarsit, ut tandem Deus in eosdem divinæ vindictæ suæ ensem acriter stringeret, prout legitur Num. cap. 25. & Mich. c. 6. Origenes circa hanc historiam, finem, quo Balaam ad consilium istud Balac Regi suggerendum motus fuit, hanc fuisse dicit; *Populus hic non propriis viribus, sed Deum colendo vincit, & pudicitiam conservando; si vis eum vincere, primo eorum pudicitiam dejice, & sponte vincentur*; Ac proinde ut super hunc exercitum cæteroquin victoriosum iram & furorem Dei descendere faceret, meliori se medio Balaam uti non posse censuit, quam si illum luxuriæ peccatis immergeret.

Libidinosi Deo puniente vincuntur.
Psal. 105. v. 28.
Num. 25. v. 1.
Orig. Hom. 20. in Num.

10. Jezabel improba illa mulier non solum idololatriæ, sed etiam impudicitiæ & carnis lasciviæ dedita erat, siquidem, ut sacer textus de ipsa testatur: *Depinxit oculos suos stybio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram*: nimirum hisce ornatibus, & ad faciem venustandam adhibitis pigmentis Jehu in obscœnos pellicere amores nitebatur: At subito super eam divinum irruit supplicium, siquidem idem stybio & cerussa fucatus vultus ejus à canibus in agro devoratus & dilaniatus fuit: *Præcipitate eam deorsum*; sicque adimpletum fuit magni illius Eliæ Prophetæ miraculum: *Erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ*; Nam ut Ecclesiasticus

Lasciviæ Jezabel supplicium.
2. Reg. 9. v. 30.
Ibid. v. 33.
2. Reg. 21. v. 37.

Eccl. 9. v. 10. 4. Reg. 9. v. 22.

de lascivia muliere prædixerat: *Quasi stercus in via conculcabitur*, & 4 Reg. 9. *Adhuc fornicationes Jezabel matris tuæ & veneficia ejus multa vigent.*

Sodomitarum. Gen. 19. v. 24. Sap. 5. v. 18. Innocent. 3. l. de contéc. c. 25. Deut. 32. v. 35. Gen. 19. v. 24.

11. Huc quoque spectat illud de infamibus Sodomæ & Gomorrhæ civitatibus à Deo sumptum supplicium: *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem à Domino de cœlo.* Quisnam vero est hic loquendi modus, quo Deus ipse sulphur istud super generationem hanc pessimam depluere dicitur? *Dominus pluit*; cum tamen in libro Sapientiæ dicatur: *Armabit creaturam ad ultionem inimicorum.* Audiue Innocentium III. egregie id exponentem: *Noluit Dominus cuiquam Angelorum vel hominum executionem hujus pœnæ committere, sed sibimetipsi vindictam hujus sceleris reservavit, secundum illud: Mea est ultio, & ego retribuam; ac proinde Moyses dicit; Pluit Dominus à Domino, videlicet à seipso, sulphur & ignem: sulphur super fœtorem luxuriæ; ignem super ardorem libidinis, quatenus pœna similis esset culpæ; Nec misisse dicitur, sed pluisse, quatenus ipso verbo magnitudinem & abundantiam pœnæ notaret.*

Supplicia plurima propter libidinem. Gen. 9. v. 12. S. Bern. T. 1. serm. 11. A. 1. Gen. 6. v. 18. S. Joan. Damasc. l. 4. de Fide. c. 25. In Arca castitas servari debuit.

12. Duo atrocissima supplicia, quæ furens Dei justitia huic mundo umquam intulit, aut in finem usque seculorum immissura est, ob solum hoc peccatum carnis partim immisit, partim vero in fine mundi immittet. Primum namque fuit universale totius mundi diluvium, quo Deus mundum hunc punivit, eò quod *omnis caro corruperat viam suam*: similiter in finali judicio totus mundus ex igneo quodam diluvio miserè conflagrabit pariter in pœnam luxuriosorum. Et quidem circa diluvium, quod Noë Patriarchæ tempore accidit, considerari potest cum S. Bernardino, quod post peccatum superbiæ & rebellionem ab Angelicis spiritibus factam, duæ adhuc tertiæ partes, id est, infinita Angelorum multitudo Deo conjuncta & extra lapsus periculum conservata in cœlis permanserit: at verò per peccatum luxuriæ genus humanum universum, si unicam dumtaxat familiam, ex octo & non pluribus animabus constantem, exceperis, totaliter deperiit. *De nullo peccato*, inquit S. Hieronymus, *legitur dixisse Deum, quod pœnituit se fecisse hominem, nisi de peccato carnis, pro quo totum mundum diluvio delevit.* Porro licet Noë una cum domesticis suis evaserit, illos tamen diluvii tempore continenter & caste vivere voluit, ac proinde speciatim eis præcepit: *Ingredieris arcam tu & filii tui*; quibus Arcam ingressis, mulieribus quoque, ut seorsim ingrederentur præcepit; unde subditur: *uxor tua & uxores filiorum tuorum.* Unde S. Joannes Damascenus inquit: *separavit eos ab uxoribus, ut cum castitate pelagus, & illud commune naufragium evitarent*: quasi dicere vellet; quod hi octo, si in arca constituti diluvium evadere vellent, necessario toto eo tempore conjugalem conservare castitatem debuerint. Alterum vero diluvium igneum Deus pariter ad castigandos carnis vitio deditos, qui voluptates plus quam Deum amant, adhibebit: *Hoc scitote*, inquit Sanctus Paulus ad Timotheum, *quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa, erunt homines seipsos amantes, incontinentes ... voluptatum amatores magis quam Dei.* Salvator noster quoque apud S. Lucam ait: *Sicut factum est in diebus Noe ita erit & in diebus filii hominis*: Unde Theophylactus inquit: *Insinuatur per exempla diluvii, & Sodomitici incendii quod cum venerit Antichristus, illicitæ voluptates in hominibus increscent, & dissoluti erunt deliciis vacantes.*

2. Tim. 3. v. 1. Ibid. v. 2. Ibid. v. 4. Luca. 17. v. 26.

Corn. à Lap. in c. 20. Gen. Notata digna. Joan. Ben. in Sum. Cajetan. ad 6. Dec. prim.

13. Cornelius à Lapide quondam à sancta Christiana habitam visionem refert, in qua ipsi totum hoc universum peccato mollitiei infectum ostendebatur, videbatque quod Deus in pœnam peccatorum istorum atrocissima humano generi immitteret supplicia, propter quæ ipsa variis se cruciatibus conficiebat, ut ea mitigaret, vel omnino revocari faceret. Alius quidam Autor refert *ex Conrado Clingio sive relatione sive experientia acceptum, quod si, qui tot annis, quot Christus vixit, in hoc pollutionis peccato perseverant, sint incurabiles, & quasi desperata salutis, nisi mira, rara, & extraordinaria Dei gratia eis succurrat.* S. Bonaventura ostendere volens quantum sibi carnales homines in Christi judicis tremendo judicio timere habeant, ita scribit: *Inter omnes peccatores luxuriosus veniet ad judicium pauperrimus, nam ipse vendidit & destruxit quidquid habebat, scilicet Deum & Sanctos, animam, famam, gloriam, substantiam, & gratiam.*

S. Bonav. in Diata salut. 2. c. c.

Dei major ira si non punit. Ezech. 16. v. 24. Ibid. v. 25. Ibid. v. 42. S. Hieron. Ibid.

14. Et porro quando Deus nonnumquam peccatores carnales non immediate punit, æstimandum hoc est majoris severitatis futuræ indicium. Sic enim Deus apud Ezechielem populo suo improperat dicens: *Ædificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis, ad omne caput viæ, ædificasti signum prostitutionis tuæ.* Et quis hic Deum in pessimos hosce transgressores iræ suæ fulmina subito evibraturum esse non crederet? & tamen Deus postquam in hujus capitis progressu, innumerabilium peccatorum recensuisset catalogum, dicit: *Requiescet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quiescam, nec irascar amplius*; At vero num vos idipsum forte placatæ divinæ justitiæ signum fuisse existimatis? Audite S. Hieronymum dicentem: *Grandis offensa est hominem permitti sceleribus, & peccatis suis, magna ira Dei est; non irasci.*

Inexorabiles pœnas mittit. S. Bernard. T. 2. serm. 18. A. 3. c. 1. Jerem. 7. v. 16. Ibid. v. 20.

15. Verumtamen pœna carnalibus hominibus debita velox esse, & minime tardare solet: ad cujus probationem S. Bernardinus textum illum Jer. c. 7. adducit, in quo Deus dilectissimis servis suis manus quasi ligat, ne ad ipsum pro his & similibus peccatis placandum in orationibus illas levare possint. Dicit enim: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & non obsistas mihi, quia non exaudiam te*; quibus verbis, ut S. Bernardus præfatus ait, Deus se pro peccato nefando implacabilem & inexorabilem esse ostendit, ac proinde notat, quod Propheta ulterius progrediatur dicendo: *Hæc dicit Dominus Deus: Ecce furor meus & indignatio mea conflatur super locum istum, super viros & super jumenta, & super lignum regionis, & super fruges terræ, & succendetur, & non extinguetur.* Unde satis videtur, unde flagella, quæ civitates & populos percutiunt, deriventur.

Libidinosus Cham maledictus. D. Chrysost. Hom. 29. in Gen. Gen. 9. v. 22.

16. Maledictum Noë filium petulantem & lascivum fuisse, negari nequit, quippe qui etiam usque ad detectam nuditatem patrem suum derisit; De hoc autem Divus Chrysostomus ita scribit: *Et vidit Cham pater ille Chanaan nuditatem patris sui. Propterea enim ut discas jam pridem & ab initio eum corrupta mente fuisse, non simpliciter dicit Scriptura: Vidit nuditatem patris sui; sed quid? Et vidit Cham pater Chanaan. Quare, dic mihi, & hoc loco filii vocabulum assignat? ut discas illum fuisse intemperantem, & incontinentem, & mente qua in tanta turbatione procreanda proli vaca-*

vacavit, eadem etiam nunc in contumeliam patris prorumpis; Ipse igitur pater Chananæorum, populi à Deo maledicti & reprobati, qui divinæ justitiæ fulmina super se provocavit, à Noe, ad hoc, ut fratrum suorum servus fieret, condemnari meruit, & ut uno verbo dicam, æternam secum maledictionem subtulit.

Luxuriosi hic & ibi puniuntur. *Sap. 5. v. 18.* 17. Nescio an subinde observaveritis hanc inter homines carnales & alios transgressores differentiam, quod Deus aliis legem Dei prævaricantibus pro futuro tempore comminetur supplicium: *Accipiet armaturam zelus illius; armabit creaturam ad ultionem*, at vero carnales etiam in hac præsenti vita & tempore severe castiget. Sic in Apocalypsi dicitur: *Apoc. 2. v. 12.* *Et Angelo Pergami Ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui habet rhomphæam utraque parte acutam*; habet, dicit, non vero habebit; *Ibid. v. 13.* *Scio ubi habitas, ubi sedes est Satanæ*; In præsenti tempore dicit, quod gladius ex utraque parte acutus vibretur, quia ibi de gente luxuriosa & lasciva sermo est, prout patet ex verbis: *Habes* *Ibid. v. 14.* *illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac* *Ibid. v. 15.* *mittere scandalum, coram filiis Israel edere, & fornicari, ita habes & tu, tenentes doctrinam Nicolaitarum.*

Laërt. l. 1. c. 6. 18. Refert Laërtius, quod cum Biantes cum magno sui damno in hominum lascivorum societate navigaret, navis impetuosa maris tempestate agitata eos in manifestum conjecerit naufragii & submersionis periculum, dumque hi viri in tanto discrimine positi altis vocibus & clamoribus falsos Deos suos in subsidium sibi deposcerent; Philosophus his eos verbis fuerit affatus: *Silete, ne Dii vos homines inverecundos hic navigare sentiant.* Tametsi enim falsa gentilium numina Jupiter, scilicet, Mercurius, Vulcanus, & Venus impudicitiæ operam & ipsi dederint, attamen Philosophus iste illos adversus pudicitiæ temeratores severos vindices futuros esse existimabat. Quisnam tan- *Luc. 15. v. 17.* dem prodigi illius filii, qui *omnem substantiam suam cum meretricibus consumpserat*, finis fuit? *Ego autem hic fame pereo*; ad eam namque fuerat redactus penuriam, ut ne glandibus quidem una cum porcis famam pellere posset.

Rayn. Ann. 1402. n. 2. Historia. 19. In Annalibus Ecclesiasticis de Davide Ruberti Scotiæ Regis filio scribitur, quod cum is in omne genus effrenis libidinis se demersisset, à Patre suo in potestatem Patrui sui traditus fuerit, ut ab eo hæc ejus vivendi licentia & lascivia reprimeretur, qui eum adeo durè tractavit, *ut miserando mortis genere in vinculis perierit; nam patruus nepotis non emendandi, sed perdendi cupidus, ut solium regium tandem occuparet, fame illum enecare constituit, cujus sortis miserta duæ mulieres, cum illius famem levare niterentur, à Tyranno morte affecta sunt. Earum altera, ut ingeniosa misericordia est, clam frustula panis per angustum foramen immittebat in carcerem: altera expressum mamillis lac per canalem in moribundi adolescentis regii os fundebat. Denique omni solatio destitutus, cum fœdissima quæque absumpsisset, digitos arrosit*; Demum vero Historicus concludit: *Triste posteris plexa, permittente Deo, lasciviæ documentum daturus.*

DISCURSUS XII.
ARGUMENTUM.

Hoc carnis vitium causa est exterminii populorum, & calamitatum publicarum origo; ubi adducuntur nonnulla suppliciorum exempla, quæ Deus personis particularibus immisit.

THEMA.

Pete à me quod vis, & dabo tibi, & juravit illi, quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Marci 6. ℣. 22. & 23.

1. HErodes incestui cum Herodiade adeo implicitus, adeoque à tripudiis & saltibus filiæ ejus inescatus erat, ut eidem sub juramento quidquid à se postularet, daturum se esse promiserit, licet etiam Regni sui dimidium petitura esset: *Quidquid petieris* Desolatio Regnorum ex libid. *Marc. 6. v. 22.* *dabo tibi, licet dimidium regni mei.* Ecce tibi clarum argumentum, unde perspicuè colligere licet, qualiter ex sola hujus vitii culpa, potentissima regna & dominia in totalem redigantur desolationem & ruinam. Deus olim per Amos Prophetam comminatus fuit dicens: *Væ qui dormitis* *Amos. 6. v. 4.* *in lectis eburneis, & lascivitis in stratis vestris, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti, qui canitis ad vocem psalterii ... juravit Dominus* *Ibid. v. 5.* *Deus in anima sua dicit Dominus Deus exerci-* *Ibid. v. 8.* *tuum ... tradam civitatem cum habitatoribus suis.* Ecce tibi causam, cur Deus sæpe civitatibus & populis atrocia flagella immittat: *quod si reliqui* *Ibid. v. 9.* *fuerint decem viri in domo una & ipsi morientur.*

Supplicium Davidis. 2. Postquam David in profundum adulterii barathrum turpiter & scandalose lapsus fuisset, Deus illum ob id castigare volens, misit ad eum Nathan, ut reprehenderet eum, eique jussu & nomine Dei justum, quod promeritus fuerat, supplicium intimaret; sed quodnam illud fuit? *2. Reg. 12. v. 11.* *Ecce ego suscitabo super te malum de Domo tua*, nimirum Absolonis filii sui rebellionem, in qua concitata in populo seditione, cum tanta Regni & Davidis strage, adversus patrem suum arma *Ibid. v. 10.* induit: *Non recedet gladius de domo tua, usque in sempiternum, eo quod tuleris uxorem Uriæ Hethæi.*

Pulchritudo luxuriæ incendium. 3. Ingeniosa pariter & utilis est illa Authoris cujusdam circa commissionem Samuëli impositam observatio, ex hac namque commissione domum Isai ingredi jussus fuit, ut unum filiorum ejus *1. Reg. 16. v. 1.* in Regem consecraret: *Mittam te ad Isai Bethlehemitem, providi enim in filiis ejus mihi Regem.* Porro multi Isai filii erant, nec tamen uter ex omni- *Ibid. v. 5.* bus illis ungendus esset, ei specificaverat; *Sanctificavit ergo Isai & filios ejus, & vocavit eos ad sacrificium; cumque ingressi essent, vidit Eliab, & ait:* *Ibid. v. 6.* *Num coram Domino est Christus ejus? & dixit Do-* *Ibid. v. 7.* *minus ad Samuelem: Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem staturæ ejus, quoniam abjeci eum.* Quando quis aliquem altæ & bene proportionatæ staturæ hominem videt, dicere communiter solent: *Facies digna imperio*; ideoque merito hic quæri potest, inquit præfatus Author, cur Deus hunc Eliab à Sceptro & dominio Israëlis repudiarit, qui vir erat tam procera & pulchra statura & facie conspicuus? Et respondet, quod sicut experientia quotidiana demonstrat, pulchritudo carnalis concupiscentiæ incendium esse soleat, ideoque in eo, qui in Regem ungendus erat, periculosa fuerit, quia quando pulchritudo in Rege concurrit, facile in illicitos amores puellas etiam honestas pellicere valebit, dumque carnis illecebris deditus esse incipit, etiam subditum sibi populum exinde scandalizatum in simile exemplum pravum imitandum pertrahit, unde postea Reipublicæ ruina & desolatio consequitur, dum pravum ejusmodi Regis exemplum à Deo per immissa flagella puni-

punitum, subditorum causat desolationem & exterminium.

Salvian. l. 7. de Provid. Hispani ob lib. subjugati.

4. Salvianus de infallibili Dei providentia, divinoque ejus judicio differens, idem refert, quod etiam à Baronio sub annum 409. n. 29 his verbis describitur: *Dupliciter in illa Hispanorum captivitate Deus voluit, quantum & odisset libidinem, & diligeret castitatem, cum & VVandalos ob solam vel maxime pudicitiam illis supponeret: Hispanos ob solam vel maxime impudicitiam subjugaret. Infirmissimis hostibus cuncta tradidit, ut ostenderet, scilicet non vires valere, sed causam, neque nunc ignavissimorum quorumdam hostium fortitudine obrui, sed sola vitiorum impuritate superari.*

Israëlitæ.

5. Populus Israëliticus, qui victoriosis armis suis vastissimæ terræ Chanaan populos debellaverat, se postea sub eorumdem jugo velut servum & mancipium ingemiscentem conspexit: Audiatis velim hujus miseriæ causam: *Duxerant uxores filias eorum, ipsique filias suas filiis eorum tradiderant*; paulo post vero sacer textus ait: *Iratus contra Israel Dominus tradidit eos in manus Chusan Rasathaim Regis Mesopotamiæ, servieruntque ei octo annis.*

Jud. 3. v. 6. Ibid. v. 8.

Num. 1. v. 22.

6. Contribulium tribus Simeon numerus, prout in libri Num. cap. 1. legitur, ascendebat ad 59300. & tamen iidem, prout videre est in eodem libro c. 26. v. 14. quoad numerum postea supra modum fuere diminuti, siquidem ibi illorum tantum recensentur 22000. At vero scitisne hujusce diminutionis assignare causam? Ad hæc modica illis assignata fuit hæreditatis portio: *Fuit enim hæreditas eorum in medio possessionis filiorum Juda.* Imo Abulensis scribit: *Erant filii Simeon pauci, nec fuit aliqua tribus tam pauco multitudinis, imo nulla fere fuit, quæ non esset quasi dupla in multitudine ad tribum Simeon, quia in ea fuerant solum viginti duo millia virorum & ducenti: aliæ autem tribus erant magnæ multitudinis, sicut tribus Juda, quæ habuit septuaginta millia virorum & quingentos, ut patet Num. 1.* Quid ad hæc omnia respondere poterit? Num forte tribus hæc Simeon præ cæteris tribubus linguam suam in deserto ad detrahendum divinæ providentiæ magis laxavit, ideoque à serpentum linguis plurimi illorum intoxicati & accensi perierunt? Aut forsitan ea tribu Simeon plures fuere, qui sua coram vitulo aureo genua flexerant, ut proinde in eadem tribu major à Levitis strages facta fuerit? *Hoc autem dicunt fuisse, quia in Belfegor, quando fornicatus est Israel cum filiabus Moabitarum & Madianitarum, occisa sunt viginti quatuor millia virorum*, nam ut ex Numerorum cap. 25. colligitur major pars occisorum ex hac tribu fuisse creditur: *satis est probabile, quia Princeps tribus istius fuit, quem transfodit Phinees.* Idem quoque Doctor observat, quod in Deut. cap. 33 mentio fiat totidem benedictionum, quot ibi tribus præsentes aderant, id est, undecim, *quia non benedicitur tribus, Simeon*, inquit, Benedictio autem in Veteri Testamento fœcunditatis indicium erat. Ratio autem hujus esse potest, quia Simeon, à quo hæc tribus propriam suam habuit originem, fuit ille, qui de vendendo Joseph fratre suo potissimum tractavit, asperioremque se contra eum exhibuit; à quo proinde in Ægypto in carcere inter catenas detentus fuit, cæteris fratribus cum annona sibi comparata in Chanaan remissis, prout Geneseos cap. 42. legitur. Verumtamen Abulensis aliam & proposito magis congruam rationem adducit, dicens: *Sed alia ratio est fortior, scilicet paulo ante, quia in eadem mansione, ubi tunc erat Israel, tribus Simeon fornicata fuerat cum Madianitis & Moabitis, & Princeps illius coram toto populo hoc fecit ad injuriam Moysi.*

Num. 26. v. 14. Plurima pars De tribu Simeon occisa. Josue 19. v. 1. Abul. ibid. Q. 1. Num. 1. v. 26. Abulens.

Basil. Seleuc. orat. 18. Civitates in deserta rediguntur.

7. Basilius Seleucus observat, quod dum sanctissimus Præcursor Domini honestatis & pudicitiæ zelotes in Eremo habitans incestum audisset ab Herode perpetim continuatum, Jerosolymam accessetit, & tametsi in medio populosissimæ illius civitatis constitutus esset, nihilominus haud secus, ac si adhuc in sua Eremo fuisset, clamaverit: *Ego vox clamantis in deserto:* Quam olim vocem in Eremo emiserat, repetebat: *vox clamantis in deserto.* At vero numquid in loco ab infinita hominum multitudine habitato, imo in aula & palatio regio se constitutum esse sciebat, cur igitur phrasim & modum loquendi non mutavit? Ratio illius hæc est, quia impudicitiæ & luxuriæ peccatum reprehensurus in civitatem illam venerat, hujus autem vitii proprium est, quod civitates populosas & ea civium numero frequentissimas in desertum redigere soleat; id quod specialiter & nominatim in Babylonia accidit, quæ ut in Apocalypsi legitur, insignem quamdam valdeq; formosam meretricem præfigurabat: *Babylon magna, mater fornicationum*; quando enim Balthasar in concubinarum suarum contubernio crapulabatur, prout in Danielis prophetia habemus, ea ipsa hora Babylon ab exercitu hostili in ultimum exterminium & desolationem redacta fuit.

Joan. 1. v. 23.

Luxuriosi suppliciorum origo.

8. Nec est quod dicas, per hujus peccati exercitium magis augeri & multiplicari populum, siquidem experientia in cunctis retro seculis potius demonstravit contrarium; prætcrquam quod Deus hoc peccato exasperatus, in illius pœnam populis per pestem, famem, bellum, & alia flagella totalem immittere desolationem, & radicitus gentes extirpare soleat. Unde Theodoretus super illum Oseæ textum: *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus*, dicit: *quasi clibanus ardens in devastationem flamma, id est, libidinum ignis hostilem flammam in eas refert.*

Os. 7. v. 4. Theodor. Ibid.

S. Zeno, l. 1. ser. 7. Regnorum exterminium.

9. S. Zeno *de pudicitiæ laudibus, & impudicitiæ detestabilis fructu*, differens, inter alia mala, quæ ab hac peste inferuntur, hoc quoque recenset, quod *hæc sæpe indicat quietis gentibus bellum, hæc aliquoties robusta regna subvertit*; Et quidem memorabilius hujus rei exemplum desiderare non possumus, quam quod de Principe Sichem legitur, qui per stuprum Dinæ causa fuit exterminii & desolationis omnium Sichemitarum. Legatis Geneseos caput 34. & invenietis, quod Sichem princeps junior Dinæ amore captus, *rapuit & dormivit cum illa*; nec tamen se ergaDinam eo modo habuit, quo Amnon erga Thamar sororem suam, hic enim post expletam cum dicta sorore sua libidinem, *exosam habuit odio magno nimis, ita ut majus esset odium, quo oderat eam, amore, quo ante dilexerat*; De hoc autem Principe dicitur, quod postquam corpore Dinæ fruitus fuisset *conglutinata est anima ejus cum ea*, unde eam sibi à fratribus ejus in sponsam dari, & pro ea habenda omnibus se conditionibus submisit, quæ ab illo postulatæ fuerant, quantumvis duris admodum & asperis, nimirum ut se cum universo populo circumcidi faceret, atque insuper religionem mutaret; quo tamen non obstante Deus per suam providentiam & justitiam ipsum cum universa illa civitate in ore gladii necari voluit:

Historia sacra. Gen. 34. v. 2. 2. Sam. 13. v. 15. Gen. 34. v. 8.

He-

Gen. 34. v. 26.

Hemor, & Sichem pariter necaverunt, & interfectis omnibus depopulati sunt urbem. Certum porro est filios Jacob, utpote qui pastores ovium erant, excellentius pro sorore ipsorum sponsalitium, & connubium adoptare nequivisse, quam si eam Principi tali in conjugem darent, in cujus statu, & dominio ipsi advenæ erant, maxime quando idem Princeps cum omnibus subditis in gratiam sponsæ suæ in eorum religionem, & viri Dei cultum circumcisione mediante concedebat, & tamen hanc de eo sumpserunt vindictam, & asperrimum supplicium, quia Deus inde ejus adversus carnales homines furorem & indignationem agnosci volebat. *Hæc robusta regna subvertit. Vidisti, quomodo filius Hemor*, inquit D. Chrysostomus, *suam concupiscentiam opere complens, fit patri, & toti civitati perditionis author?*

D. Chrysost. Hom. 15.

Omnia mala ex luxuriosis.

10. Rex Gerari Abimelech mox ut Saram marito junctam esse intellexit, eamdem intactam reliquit, & circa mediam noctem Abrahæ restituit, imo eumdem, quod sororem suam esse dixisset, conjugium vero dissimulasset, graviter reprehendit; specialiter autem improperii hujus verba notanda sunt, utpote haud parum huic proposito nostro consentanea: *Quid fecisti nobis? quid peccavimus in te, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande.* Quantumvis enim idololatra esset, solo tamen naturali lumine illustratus probe satis cognoscebat, quod flagella, & calamitates publicæ propter hoc carnis peccatum regnis, & populis immitti soleant. Ex hac quoque historia clare satis liquet populum Amalech huic vitio supra modum fuisse addictum, siquidem vix mulier aliqua extranea in ipsorum regionem pedem intulerat, cum ecce subito ejus pudicitiæ, & honestati insidias struere parabant; Et ideo quid mirum, si populus ille famis, & sterilitatis flagello à Deo percussus fuerit? Merito igitur S. Augustinus in sermone quodam exclamat: *O luxuria per te pax destructa est, per te homicidium factum est, per te civitates combustæ sunt, per te omnia fere mala facta sunt.*

Gen. 20. v. 9.

S. Aug. ser. 47. ad Frat.

Rayn. Ann. 1272. n. 17. Eversio civitatum.

11. Annales Ecclesiastici circa annum 1272. sub Gregorio X. referunt, quod dictus Pontifex præterquam quod Thomam ex Cosentina Archiepiscopali sede ad Patriarchalem Hierosolymitanam translatum transmisso ad ipsum Patriarchali pallio honorarit, insuper etiam hæc ei salutis monita transcripserit: *Religiosissimè imperavit, ut Christianos Syros à vitiis abduceret, ne in se divinas iras, exitiumque converterent, cum familiare ob oculos excisæ Antiochiæ exemplum versaretur, quam non hostium potentia, sed effusa libido evertit.* Eidem quoque dictus Pontifex sequentia scripsit: *Nec te latet, qualiter per voluptuosos vitiorum servos, & servituti carnis expositos, motus sequentes ipsius, sic inibi divinæ majestatis oculi offenduntur, quod varia certa partium illarum sicut Antiochiæ ac aliorum plurium testatur destructio, manibus inimicorum expositis in eversionem, & ipsarum incolæ in excidium devenerunt.*

S. Bern. T. 2. serm. 18. A. 2. a. 2.

Nah. 3. v. 1.

Ibid. v. 4.

Deus calamitates immittit propter luxuriosos.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 2.

12. Sanctus Bernardinus ad hoc propositum illum Nahum Prophetæ textum citat, in quo dicitur: *Væ civitati sanguinum*, id est, carnalium delectationum; Et sequitur: *Corruent in corporibus suis propter multitudinem fornicationum.* Idem quoque Propheta post hasce comminationes adductas, multa recenset infortunia, & calamitates publicas, quæ ex hoc carnis vitio dimanant; dicit enim: *Vox flagelli, & vox impetus rotæ, & equi frementis, & micantis gladii, & fulgurantis hastæ, & multitudinis interfectæ, nec est finis cadaverum.*

13. S. Thomas à Villanova in hujus vitii detestationem ita scribit: *Inquiramus, quidnam divina erga populum indignatione causa exstiterit, ut civitatem opulentissimam, & omnium illustrissimam, maximam subvertere cogitaret; de hoc scriptura nihil fere commemorat, solum autem, quia ascendit malitia ejus coram me: sed quænam fuerit ista, non declarat, Existimo autem fuisse virulentam carnis lasciviam, hoc luxuriæ facinus à Deo atrociori vindicta adeo punitum legimus.*

S. Th. à Villanova. Ser. 4. post Dom. 1. Quadr.

14. Verum enimvero præter calamitates publicas, & universales à Deo propter hoc peccatum immissas mulctas quoque allegare possumus particulares, & privatas. Quod attinet ruinas, quæ in pœnam impudicitiæ ad omnes extensæ fuerunt, sufficiat si id ad nos reflectamus, quod Didacus Stella dicit. *Causa*, inquit, *hujus invisi peccati demolitus est Deus orbem universum aquis diluvii*, Et paulo post subjungit: *Omnia majora supplicia, quæ legimus Deum hominibus inflixisse, in hoc exstiterunt peccatum. Tantum Deus odit hoc vitium, ut Christus Salvator noster omnia ferre peccata in suo collegio permiserit, uno excepto, videlicet luxuria.* Nunc igitur ad supplicia & pœnas particularibus in hoc vitio transgressoribus inflictas descendamus.

Solum carnis vitium in suo Collegio non permisit Christus.

Did. Stel. a. in c. 6. Luc.

15. Equidem primo loco casus quidam occurrit funestus, qui in Hispania celebri cuidam Prædicatori accidit, qui cum illustris cujusdam valdeque conspicui equitis domesticus esset, conjugis ejus amore accensus, illam sæpius ad illicitos sollicitare concubitus non erubuit, quem licet illa constanter à se repelleret, ille tamen à sollicitationum suarum violentia ob id minime destitit. Illa lascivum hunc Prædicatorem decipere volens, omnia quæ hactenus inter ipsum, & illam intercesserant, marito aperuit, de cujus consensu pariter, & consilio, certam huic lubrico viro horam, & locum designavit, in quo nocturno tempore diu concupitis illius frui amplexibus posset; dumque circa illud tempus & locum maritus, cum bono numero armatorum servorum suorum scortatorem hunc in cubiculo vicino præstolaretur, tandem sacrilegus ille veste sæculari indutus, enseque, & pugione accinctus, & armatus advenit, & designatum locum ingressum uxor equitis in eamdem Cameram secuta fuit, dumque vim illi inferre vellet, ipsa quidem pactis inter se & maritum nutibus, & signo hunc & armatos, ut accelerarent ingredi, advocavit, sed nemine illorum accurrente ipsa unguibus, dentibus & calcibus omnem ei violentiam intulit, ut ab ejus se manibus proripere posset; at vero cum resistere non valens, ad fœmur ejus pugionem suspensum vidisset, eumdem è vagina clam extractum lateri ejus infixit, & occidit. Cumque hoc pacto ab ejus se violentia feliciter expedivisset, ad cameram, in qua juxta condictum maritus cum servis suis armatis sacrilegum expectare debebat, accurrens, ipsos immobiliter stantes, & mortuo potius quam vivo similes invenit, cumque eorum auribus alta voce inclamasset, eorumque corpora hinc inde moveret, truderet, convelleret, nec tamen minimum vitæ signum in illis adverteret, magiam in hac se intercedere suspicata est, nec frustra; Ad mortui igitur cadaver reversa, illud per nonnullos in forum publicum, relicto in vulnere ferro, deportari fecit, Viso autem à Curia, & agnito corpore, Gubernator loci illius, Priorem Conventus illius, ad cujus familiam pessimus hic religiosus spectabat, conveniens, totum rei gestæ eventum à capite ad calcem usque distincte recensuit; Ingredientes igitur cellam, faculam quamdam sub obscuro, & quasi mortuo lumine juxta caminum ardentem repererunt, eaque extincta mox maritus, & servi ejus

D. Irp. de Magia l. 1. p. 1. Hist. horribilis. 1.

velut è profundo quodam lethargo evigilarunt: ambo conjuges coram Judice, qui cadaver sacrilegi in prophanum quemdam locum sepeliri jussit, totam rei gestæ historiam seriatim exposuerunt.

Historia 2. *Bolland. in vita S. Gallæ n. 5.*

16. In vita S. Gallæ refert P. Bollandus, à dicta Sancta lubricum quemdam Diaconum graviter reprehensum fuisse, eò quod cujusdam ancillæ suæ honestati, & pudicitiæ continuo insidiaretur, quod tamen ille obstinate negavit; At vero *cum multa excusatione Diaconus id denegasset, etiam & Sacramenta præbuisset, egressus foras suadente immundo spiritu, in loco quo solebat sancta ac beatissima Galla requiescere, post orationem adulterium cum ipsa puella exercere, unde egressus cum quasi lætus pergeret, flamma descendente de cælo in modum lamiæ exustus est.*

Historia 3. *2. Reg. 18. v. 5.*

17. Absalon quia paulo ante in conspectu totius Hierosolymæ cum uxore Patris sui carnale habuerat commercium, non obstante edicto, quo David Absalonem servari in vivis jusserat: *Servate mihi puerum Absalon*, divina tamen disponente justitia, quæ tantum peccatum digne castigari, & nequaquam inultum relinqui volebat, à Joab tribus lanceis transfixus fuit, cadavere ejus ad quercum per capillos adhærescente in exemplum, & terrorem publicum relicto; Et hinc ad quercum suspensus remansit, quæ immundis animalibus, carnales homines præfigurantibus, alimenta ministrat.

Historia 4. *Joan. Manlius T. 2. Collect.*

18. Joannes Manlius Norimbergensis sequentem casum refert prorsus horribilem. Cum enim Scholaris quidam ex habito cum vidua quadam carnali commercio suscepisset filium, isque Baptismi suscipiendi causa delatus esset ad Ecclesiam, Parocho parentum nomina exquirente, nutrice vero ea edere detrectante, sine Baptismo suscepto, non sine ingenti utriusque Parentis ignominia relatus est matri; quæ contremiscens, suumque delictum in famam publicam abiturum esse formidans, sine Baptismi lavacro accepto strangulavit infantulum, injectaque collo suo resti semet ipsam suspendio enecavit; scholaris autem utriusque mortis se reum esse agnoscens infixo in pectus suum ferro vitam sibi propria manu ademit. Quæ funesta fama cum ad Parochi aures pervenisset, hic se infantem sine Baptismo domum remittendo, funestis his eventibus causam dedisse considerans, laqueumque collo suo inserens desperabundus vitam finivit. Tandem Author hujus historiæ ita concludit: *Ergo oremus, & vigilemus; Sathan non dormit; mille talia committuntur, sed tecta, sub tempore suo tamen in lucem eruenda.*

Historia 5. *Drexel. Nicet. l. 2. 6. 12. §. 12.*

19. P. Hieremias Drexelius scribit, quod Lubecæ, quæ primaria est civitas Saxoniæ, Matrona quædam, quæ Consulis ejusdem conjunx erat, tres pepererit filios, eosque omnes infelicissima tandem morte extinctos: Primus namque ex lepra mortuus est: Secundus in aquis fuit submersus: Tertius vero violentas sibimetipsi manus inferens misere occubuit: Hujus vero desperationis occasio fuit, quæ sequitur; Erat enim juvenis ille aspectu, & facie pulcherrimus, ingeniosus, dives, & elegantibus semper vestimentis indutus, sed lascivus valde & lubricus. Post varios impudicitiæ excessus in cujusdam fœminæ manus incidit, quæ omnium illius civitatis mulierum pulcherrima esse credebatur, quæ tam insano juvenem hunc amore sibi adstrinxit, ut quocomque ad eum divertendum adhibito remedio ab illa divelli neutiquam potuerit, adeoque cum ad hoc nec facultatum suarum juvaret dispendium, nec sanitatis jactura, nec enormis famæ, & existimationis læsio, nec animæ manifesta periclitatio, tandem in extremam redactus est paupertatem; Cumque mater ejus eum per maternam benignitatem ab hoc præcipitio revocare posse sperans, eidem pecunias largiendo persæpe subveniret, nec tamen quidquam hoc medio ab ipso obtinere posset, tandem manus suas arcte claudens, eumdem prorsus deseruit. Unde lascivus hic juvenis exasperatus, matrem pugnis, & calcibus aggrediens, & indignè tractans mortem ei comminatus est, nisi more solito largiretur pecunias, quæ proinde cum excessum hunc impietatis filij sui neque parentibus, multo minus Magistratui manifestare auderet, timens ne filius extremo afficeretur supplicio: ex altera vero se continuo sub filij cultro vel ense constitutam cerneret, pecunias ei dare continuavit; at vero quia *justus Dominus justitias dilexit*, ideo Deus totam hanc rem toti Civitati notam ac manifestam fieri voluit; Eaque notitia habita parentes infelici huic juveni interdixerunt, ne ad domum matris suæ unquam accedere præsumeret, ipse vero post divulgatum delictum suum præ verecundia confusus, una cum pessimo illo scorto publicum prostibulum inhabitare cœpit, ubi consumptis vestibus, pecunijs, sanitateque deperdita se lacerum, nudum, fame pereuntem, omnibusque exosum, & abominabilem factum esse cernens, præ desperatione cor sibi infixo ferro transfigens miserrime occubuit.

DISCURSUS XIII.

ARGUMENTUM.

Sub allusione Contagionis, & Pestilentiæ variæ in hujus vitij detestationem fiunt considerationes.

THEMA.

Beatus vir, qui in Cathedra pestilentiæ non sedit. Psalm. 1. v. 1.

1. REgius Propheta David felicem, & beatum censuit virum illum, qui carnalis concupiscentiæ pestilentiam declinare, & fugere novit; siquidem vitium istud prout in præsenti discursu examinabimus, magnam habet cum hoc vitio cognationem, & similitudinem. Cajetanus expositionem S. Hieronymi sequens, legit: *in Cathedra derisorum*; Et quinam illi sint declarat dicens: *Sunt illi qui post hanc vitam dicent de sanctis, ut habetur Sapient. 5. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, &c. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam.* Si autem vitam, & mores illorum scire desideratis, illos ad gulam usque cœno voluptatum, & obscænorum amorum immersos esse reperietis, prout ex ejusdem libri cap. 2. perspicue videtur, ubi dicunt: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, Nemo nostrum exors sit Luxuriæ.* David igitur beatum illum esse censet, qui non solum non conversatur cum illis, sed qui eosdem etiam pro viribus declinat, & fugit.

Beatus qui fugit luxuriæ pestem.

Cajet. ibid.

Sap. 5. v. 3. 2. & 4.

Sap. 2. 8. & 9.

2. S. Cyprianus vel quisquis est libri illius author, impudicitiam sub nomine pestis describit; cum ait: *De Carbonibus scintillæ dissiliunt, de ferro rubigo nascitur, morbos aspides sibilant, & mulier fundit singularis concupiscentiæ pestilentiam.* S. Petrus Chrysologus, de saltibus, & tripudijs quæ hujus vitij esca, & fomentum sunt, disserens, illa quoque pestem appellare non dubitat, dum ait: *Fugetur saltatricum pestis.* Basilius Seleuciensis eumdem quoque titulum illi attribuit, verum-

S. Cypr. de singular. Clericor.

D. Chrysol. Ser. 127.

Luxurioſis vivax pestis. Basil. Seleuc. orat. 5.

rumtamen mysticum quoddam adjectivum illi lo petadjungit, dum tripudia *Pestem vivacem* cognominat; nec immerito, quia licet pestis vulgaris, eos quos iovadit, communiter occidat, hoc tamen peccatum licet quidem animæ mortem conciliet, non tamen corpori, licet illud ipsum plurimum debilitet: vel etiam idem Basilius per hoc adjectivum, *Vivacem*, insinuare vult, quod sit viva quædam pestis, quia suoni à nobis vigorem accipit, qui vires illi subministramus, dum illud non solum libenter admittimus, sed omni studio, & magno nostro dispendio sectamur, & quærimus. S. Ambrosius quoque ait: *Qui non sequitur Dominum Deum suum, ingurgitat se luxuria ac libidini, pestiferis corporis passionibus.*

S. Ambr. l. 6 Epist. 26.

Bolland. 14 Febr. c. 6, n. 29. Historia.

3. P. Bollandus in vita S. Antonini Abbatis Sorrentini de Archipresbytero quodam refert, quod in pœnam lascivæ vitæ suæ à Deo contagiosa quadam & pestilentiali peste percussus fuerit; *Horridissimam Elephantiæ lepram contraxit, adeo ut in totius corporis superficie, ne unum quidem naturalis coloris signum notare potuisset, omnes eum fugiebant, cuncti præ contagii timore vitabant.* Cumque omnia humanorum remediorum genera frustra tentasset, tandem ad hunc sanctum Abbatem confugit, qui eum nocte quadam in somnis curavit, at vero notate diligenter quid ei dixerit: *Sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat: Cohibe vagam mentem, astringe lubricam juventutem, abjice voluptatem prævaricatricem, & averte oculos tuos, ne videant vanitatem.*

Pestis est supplicium luxurioſis.

4. Quisquis modum quo contagio in locis frequentiori incolarum numero habitatis proserpere, & dilatari solet; penitius examinaverit, id ut plurimum non tam ex hæreditatis adeundæ cupiditate, quam ex vitio carnis fieri comperiet. Sic enim hic Romæ, ut omnibus manifestum est, pestis à ligula quadam sericea, juveni cuidam Neapolitano ab amasia sua, quæ Neapoli ex pestilentia mortua fuerit, una cum annulo transmissa, originem suam habuit, quasi divina justitia indicare voluisset, quod iræ suæ flagella, & præcipuè illud quo per pestilentiam ferimur, supplicium quoddam sit seu pœna, qua contagio Luxuriæ castigatur.

Libido est febris maligna.

5. Hieronymus Fracastorius Medicus insignis contagiosorum morborum naturam explicans, febrim malignam nihil aliud esse dicit, quam malum quoddam ex profunda sordidaque putrefactione oriundum, quæ quoddam in se continet acutissimæ contagionis seminarium, indeque pestiferum esse dicit. Qua certe definitione Concupiscentia carnalis ad vivum depingitur, utpote quæ sordida quædam, & ex putrefactione oriunda febris est, teste S. Ambrosio, qui dicit: *Febris nostra libido est*: estque omnium origo scelerum, prout in discursu primo hujus Tractatus prolixius probavimus, tantoque amplius formidanda, quanto magis placet, quia maligna febris omni arte, & industria possibili curatur, & pellitur; De qua proinde Sanctus Bernardus ait: *Hæc pestis, quæ præ cæteris vitijs est mihi familiarior, eo ad nocendum proclivior, & ad repellendum difficilior, nam cum eam repellere volo, volenti mihi se ingerit.* Modum quoque quo venenum illud venas ingreditur, hancque pestilentialem febrim accendit, observat, dum ait: *Subtiliter intrat, & mentem corrumpit, & nisi subito repellatur, allicit, & incendit, & quasi virus pestilentiæ per totum corpus paulatim se diffundit.*

S. Ambros. l. 4. in Luc. c. 4.

S. Bern. de inter. dom. c. 29.

Libido veneno similis.

6. Serpentem aliquem vel viperam propter evidentem veneni in ipso præsentiam abhorremus, amicum verò contagione laborantem non fugimus, sed blande, benevoleque amplectimur, & osculamur, idque faciendo venenum inadvertenter ob periculi ignorantiam contrahimus: Eadem quoque est facilitatis ratio, quia peccati carnalis venenum contrahimus, dum enim intellectus, affectus, & cor nostrum objecto amato tenaciter adhærescit, de periculo aut culpa quæ contrahitur minime cogitamus, aut de ijs cavendis soliciti sumus, sed gaudendo & ridendo venenum imbibimus.

7. S. Nilus postquam nobis fœminei sexus delineasset lenocinia atque illecebras, subjungit: *His veluti hamis atq; esca ad mortem raperis imprudens.* S. Bernardus quoque in præcitato capite dicit: *Hac peste cum adstrictus teneor, divelli ab ea vix possum, quoniam stimulos ejus confiteri aut nescio, aut erubesco, tam subtiles, & turpes sunt ob. Adde, tam sunt difficiliter delinabiles;* quia carnalitet pestis quædam est, cujus malignitas & damna non apprehenduntur; pestis quædam est quam studiose quærimus, quam habitam dulciter fovemus, solicite nutrimus, imo inter homines carnales ille felicior æstimatur, qui plus illius particeps esse potest. Seneca quoque moralis ille Philosophus luxuriam circumscribit dicens: *In Venerem ac libidinem projectorum inhonesta labes est.*

S. Nilus orat. 2. de Luxur. S. Bern. Ibid. Pestil.

Seneca de brevit. vitæ cap. 6.

8. In Commentariis Nazianzeni legimus sequentia: *Pandora puella nomen est, apud Hesiodum in libro qui inscribitur: Opera & dies, sic dicta quod Dij omnes donum aliquod in eam contulissent, Hanc ob cœlestem ignem à Prometheo surreptum, è cœlo in terram demissam fuisse Poëta ille fingit, ut homines philtris suis ac fucis in exitium impelleret, de ea enim hæc Jovis ad Prometheum verba sunt:*

Nazianz. adv. mulier.

At tibi prò flamma dabitur, vir subdole, pestis
Grata tamen miseris, proprium qui pectore caco
Exitium, & mortem male sana mente fovebunt.

9. S. Franciscus suis prospicere volens, ne in hujus illecebrosi sexus periculis constituti succumberent, hæc eis verba salutaris moniti, & doctrinæ loco post se scripta reliquit: *Multorum familiaritates, colloquia, & aspectus, quæ multis occasio sunt ruina, eo solicitius evitare debemus, quo sæpius per hujusmodi videmus debilem frangi, & fortem spiritum infirmari. Harum contagionem evadere conversantem cum eis, nisi probatissimum virum, tam facile judico, quam juxta scripturam in igne ambulare, & non comburere plantas. Non enim securum peto earum formarum introrsus haurire imagines, quæ possunt aut indomita carnis resuscitare igniculum, aut pudica mentis maculare nitorem.* S. Anselmus postquã fidei in hoc vitio valde periclitari ostendisset, eò quod sensualis, & carnalis homo superstitionibus quoque, magijs, & veneficijs deditus esse soleat, tandem his verbis concludit: *In his omnibus apparet, quam magnum, & principale vitium sit fornicatio, de qua tot mortifera pestes prodeunt.* S. Gregorius textum illum Jobi exponens, in quo luxuria igni comparatur, qui carnalem hominem totaliter consumit: *Ignis est usq; ad perditionem devorans,* inquit: *Nulla ante omnipotentis Dei oculos justitia pietatisque sunt opera, quæ corruptionis contagio monstrantur immunda:* S. Thomas de Villanova de carnali homine differens, hoc epitheto contagionis utitur, dum ait: *Effugit omnem iniquitatem spiritus Dei, & sicut scriptum est: à superveniente iniquitate corripitur, sed ab hoc fœdo turpique contagio multò amplius elegantior propterea, quod præter ipsam criminis deformitatem annexam habeat turpitudinem.*

Aspectus fugiendi & colloquia formarum allicientium. *Tom 2. opusc. S. Francisci Collat. 6.*

S. Anselm. ad Gal. 5.

S. Greg. l. 21 cap. 9. Job. 31. v. 12.

S. Thom. à Villanova Ser. 2. de S. Ildephonso.

Fuga suadetur.

10. Porro sicut ad evitandum contagium, nullum est certius probatiusve mediũ, quàm ut quis se à personarum vel rerum hujus contagij veneno infectarũ commercio subducat, ita quoque qui concupiscentiæ car-

carnalis, contagio non vult contaminari, omnem cum periculoso hoc sexu conversandi occasionem & periculum etiam remotum studiose declinet & fugiat; Et ideo S. Bonaventura familiaritatem mulierum etiam spiritualium vocat *periculosam pestem, quæ non melius quam fugiendo vitatur.*

S. Bonav. de modo confit. c. 14.

Occasio & persona fugienda.

11. Pestis nullum habet personarum respectum, quantumcumque etiam illæ sint Sanctæ; ita quoque carnalis peccati viscus viris quoque perfectissimis facile adhærescit, nisi à conversatione cum mulieribus se contineant assiduè. Per quotidianam experientiam videmus, quod tametsi aliquis nonnumquam robustæ sit complexionis, sit etiam ab omnibus malignis & ad putredinem tendentibus humoribus perfectè purgatus, si tamen cum pestiferis propinquius ore ad os conversando eorum halitum concipiat, paulatim sibi quoque adsciscat venenum; eodem modo, inquit S. Bonaventura, *satis posses quia hac fugies aper- cussus se jejuniis, vigiliis, ac disciplinis affligere, & orare, quod si non fugiat personam, & omnem occasionem, numquam curabitur ab illo morbo, sed magis augebitur illud vulnus*; Unde consilium nobis proponit S. Hieronymi ad Oceanum ita scribentis: *fœminam quam vides bene conversantem, mente dilige, non frequentia corporali, quia initium libidinis est in visitatione mulierum, & mundus cum mulieribus non melius vincitur, quam fugiendo, quia cæteris vitiis & morbis quis potest resistere, huic tamen non potest nisi per fugam.*

S. Bonav. ib.

S. Hieron. ad Ocean.

Bolland. 3. Febr. n. 2. Historiæ.

12. P. Bollandus refert de S. Gilberto, quod dum post susceptam à se curam animarum die quodam una cum suo Capellano in domo cujusdam Parochiani sui hospitaretur, *cúmque forma sitæ hospitis, quæ ei sedulo ministravit, occulta utriq; subreperet contagio, visum est Gilberto in somnis, quod manum suam in sinum prædicta puella injecisset, nec inde eam extrahere posset: vir igitur castissimus vehementer expavescens à loco illo velociter se transtulit.*

Rho. var. virt. l. 7. de temp. c. 1. § 4.

13. Aliud quoddam magnæ virtutis viri, qui tot annis tantaque cum laude Societatem Jesu universam gubernavit, occurrit exemplum, ex quo quid illis, qui nullum hanc pestem fugiendi modum invenire valent, ut hanc contagionem non contrahant, seque ab illis, qui eos miris modis & technis inficere parant, eximere possint, agendum sit, ediscere possumus. Etenim P. Rho de Claudio Aquaviva Religionis suæ Præposito Generali refert, quod dum ab illustri quadam valdeque præcipua fœmina, quæ se febricantem simulavit, vocatus, ad eam accessisset, hæc omnibus pedissequis, & ancillis suis è cubili in quo jacebat, dimissis, ut sanctum hunc virum ad libidinem incitaret, corpus suum inverecunde nudavit, tum verò *ardentibus verbis Claudium aggressa preces, blanditias, minas Satana erudiente miscuit; valdeque machinis petebatur, & grandis erat tentatio homini, cui aut libidinis aut calumniæ flammis esset conflagrandum. utque ex periculo emergeret, consilio tam in speciem fœdo, quam exitu salutari, scaphium conspicatus, invadit, haustisq; manu alvi purgamentis se inungit, atq; attentata ad oscula, ad amplexus, si teterrimi odoris gravitas, & sordium inquinamenta arriderent contemptam increpitans, objectavit*, hacque adinventione adhibita gloriosam reportavit victoriam.

Libido inficit.

14. S. Thomas de Villanova in supra citato sermone pariter Luxuriam pestem appellat, & alias de carnali homine sensibus, & affectibus carnis illecebris totaliter immerso differens ita loquitur: *Totus à pestifero illo igne devoratus est.* Ehem quanta cum facilitate pestilentiæ contrahitur contagium? unica vestis lacinia, unicus halitus vel contactus, imo unicum filum ad infectionem hominis abunde sufficit: Quamnam putas esse causam quæ Josephum movit, ut intra manus Dominæ suæ pallium ab eadem apprehensum relinqueret, cum tamen ipsa per hoc suam tanto speciosius colorare calumniam potuerit? *relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras.* Sanctus Ambrosius dicit: *Reliquit tamquam non sua, quæ adultera suis manibus detinebat, & aliena judicavit, quæ tactu impudica potuerant comprehendi; contagium judicavit, si diutius moraretur, ne per manus adulteræ libidinis incentiva transirent.* Sed quid est quod cum Joseph Dominæ suæ tam heroicè restiterit, Deus nihilominus permisit, ut tanta cum facilitate excogitata in Josephum calumnia ab Eunucho crederetur? Scitisne causam? Nimirum quia Domina ejus pallium Eunucho monstravit; ubi enim de carnis lascivia agitur, etiam mendaciis facillima fides adhibetur, quia *ut plurimum nemo mundus à sorde*; & ideo solæ suspiciones evidentium probationum loco habentur, dum enim juvenis aliquis solus cum sola deprehenditur, præter lasciviam vix aliud potest præsumi. Sanctus Bernardus de detractione ait: *unus est qui loquitur, & unum tantum verbum profert, & tamen illud unum verbum in momento multitudinis audientium aures inficit, animas interficit.* Unum dumtaxat filum pestilentiæ veneno imbutum, ad integræ alicujus Provinciæ, vel Regni crudelem contagionem sufficit: Eodem quoque modo unus tantum lascivus gestus, unicum obscœnum verbum, vel unicus lascivus obtutus, ad inficiendam contagione lasciviæ integram multitudinem affatim satis esse videmus.

S. Thom. à Villanova. Con. 2. de S. Ildephonso.

Gen. 39. v. 12.

S. Ambr. l. de Joseph. cap. 5.

Mendaciis creditur ubi de lascivia agitur.

S. Bern. ser. 20. in Cant.

15. In libro Geneseos legimus, quod cum post obtentam ab Abrahamo insignem illam victoriam, per quam Loth cognatum suum liberavit, omnia illi in eo prælio obtenta spolia oblata fuissent, responderit: *A filo subtegminis, usque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua sunt.* Circa quæ verba quæri merito potest, cur tam liberalem prædam offerentibus adeo rigorosè responderit; Numquid enim expedientius fuisset, si ad respondendum munificentiæ, & urbanitati, honestatis causa vel modicum aliquid saltem ex oblatis sibi spoliis acceptasset? Minime; quin potius phrasis loquendi ipsius, *A filo subtegminis*, mystica erat: ex quo enim spolia illa à Rege Sodomorum, ejusque subditis carnali turpitudini deditissimis oblata contagiosa erant, jure merito non sine causa, ne minimum quidem rerum illarum filum accipere voluit. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Quasi contagium declinat intemperantia, quasi labem refugit corporalium sensuum.*

Libido quam contagiosa.

Gen. 14. v. 23.

S. Ambros. l. 2. de Abr. c. 8.

16. Optime Sanctus Gregorius rigidum illud à Deo Sauli impositum præceptum considerat, quo ipsum contra Amalech se armare, omnesque etiam lactentes in ore gladii interimere, nec quidquam ex devicti hostis spoliis sibi retinere, sed igne cuncta conflagrare jussit; Dicit enim sanctissimus hic Pontifex; *Quis est hic qui parcit Amalech, nisi qui aut in cogitatione, aut in ore, aut in carne lasciviæ aliquid retinet? Nam plerique turpitudinis opera non exercent, sed linguam à turpi locutione non prohibent, Plerique per opus luxuriam vitant, per cogitationem non vitant. Quidam nihil turpe agunt, sed quod actu refugiunt, corde concupiscunt. Parcit ergo Amalech, qui blandimenta lasciviæ aut in locutione, aut per intentionem, aut per cogitationem retinet. Dicit itaque: Non parcas ei, quia de tam nequissimo vitio nihil accendi debet in mente, nihil permitti ardere opere; Dicat ergo: Non parcas*

Quis verè continens dicendus.

S. Greg. l. 6. in 1. Reg. cap. 15.

tas ei, ut omnes libidinosi motus, omnes obscænæ locutiones prorsus permaneant in corpore; Dicit ergo: Non concupisces ipsius aliquid, ut penitus eradicetur a cogitatione. Quid enim est libido, nisi ignis? Et quid de carne, & mente exorta virtutes, nisi flores? quid item turpes cogitationes nisi paleæ? Quis etiam nesciat, quia si in paleis ignis negligenter extinguitur, ex parva scintilla quæ remanet, omnes paleæ accenduntur: Qui ergo virtutum flores in mente non vult exurere, ita debet Libidinis ignem extinguere, ut per tenuem scintillam numquam possit ardere.

Libido pestis est nemini parcens.

17. Pestilentialis contagio nemini parcit, nec pauperibus, nec divitibus, nec Principibus, nec subditis, nec impijs, nec sanctis, nec senibus, nec juvenibus, sed indifferenter omnes aggreditur. Idem quoque facit peccati carnalis contagium, nullus quamdiu hic est indutus mortali corpore, ab illius contagione eximitur. Unde Sanctus Bernardus ait; *Non aspernatur tuguria, non reveretur palatia, utinam sola cœnobia fugiat. Adjuva me Domine Deus meus, ut huic tam pestifero, & mortifero vitio resistere possim.* Sanctus Zeno vitium hoc toti mundo dominari asserit dicens; *Venenis ejus quotidie totus exæstuat mundus, pestiferisque voluptatibus ita corrupta sunt omnia, ut quidquid in eo geritur, non debere diligi à nobis sacris vocibus dum jubetur, recte sapientibus execrabilis esse videatur.* Sanctus Thomas à Villanova ad veritatem magnæ hujus propositionis probandam, authoritatem adducit Sancti Remigij in præcedentibus discursibus à nobis allegatam, dicentis: *Demptis parvulis ex adultis propter hoc vitium pauci salvantur*; Est enim pestis quædam, quæ majorem humani generis partem devorat, & consumit, unde subdit; *Adeo hæc pestis grassatur in genus humanum.* Audiamus Salomonem hac de re in libro Ecclesiastis ita loquentem: *Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni; Hyperbole est*, inquit circa illa verba Sanctus Bonaventura, *& vult dicere, quod paucissimos invenit viros, in quibus concupiscentia non regnaret, sed ipse mulieres nullas invenit, nec mirum, quia brevis omnis malitia super malitiam mulierum.* In libro Josue quemdam habemus Scripturæ textum, præsenti proposito nostro valde accommodum: Ibi etenim dicitur: *Eduxerunt Rahab, & parentes ejus, fratres quoque, & cunctam supellectilem ac cognationem illius, & extra castra Israël manere fecerunt.* Circa quæ verba quæstio exurgit, quamobrem Israëlitæ Rahab adeo procul à populo Israël separaverint, cum tamen ipsa viam tot obtinendis victorijs, & possessioni terræ promissæ aperuerit. Pro hujus difficultatis enodatione revocandum est hic in memoriam, quod Josue de ipsa militibus suis dixerit: *Ingredimini domum mulieris meretricis, & producite eam*; In Deuteronomio quoque Deus præceperat dicens; *Non erit meretrix de filiabus Israël, nec scortator*; Ac proinde pestem hanc procul extra castra Israel ablegavit, ne exercitum suum inficeret; siquidem *castra* à dictione casta appellationem suam habent. At vero dicet fortasse aliquis: Numquid ipsa jam disposita erat ut proxime ad cultum veri Dei & religionem Hebraicam transiret? Cui id quidem verum esse respondeo; Verumtamen prudentissime Josue disposuit, ut priusquam meretrix illa ad Hebræorum transiret commercium, prius aliquam, ut ita dicam, faceret ratione contagionis suæ quarantenam, id est, prius ab omni se purificaret hujus contagionis suspicione. Saluberrimum namque valdeque notandum est illud Sancti Cypriani monitum, dicentis: *Separamini, obsecro, separamini à contagione pestifera, minus enim voluptatibus stimulatur, qui non est, ubi est frequentia voluptatum.*

S. Bern. de inter. domo c. 29. — S. Zeno l. 1. de fide, Spe & Charit. ser. 2. — S. Thom. à Villanova. — Ibid. — Eccl. 7. v. 29. — S. Bonav. ibid. — Josue 6. v. 23. — Josue 6. v. 22. — Deut. 23. v. 17. — S. Cyprian. de sing. Cleric. n. 14

DISCURSUS XIV.

ARGUMENTUM.

Voluptates carnales hominem debilitant, ejus vitam abbreviant, sæpeque infirmitates, & pericula mortalia causant.

THEMA.

Inclinata est ad mortem domus ejus. Proverb. 2. v. 18.

Luxuria vitam abbreviat.

1. QUotidiana nos experientia docet, nullum affectum cordibus humanis fortius per naturam impressum esse, quam longævæ vitæ desiderium, & tamen delectatio carnalis adeo hominem voluptates & delicias sectantem excæcat, ut vitam sibi abbreviare, & præcipitanter ad mortem currere non timeat, dummodo appetitus sui rabiem exsatiare, & explere possit. Salomon, qui, utpote illecebroso sexui fœmineo supra modum deditus, septingentas sibi Reginas & trecentas concubinas industriè elegit, de lasciva fœmina dicit; *Inclinata est ad mortem domus ejus*; Ubi Glossa addit: *Omnis conversatio adultera ad interitum ducit*: Chaldaica legit: *Quoniam in fovea mortis est domus ejus*; infames etenim meretrices plurimos ante tempus in sepulchri foveam proturbant. *Via inferorum domus ejus*, inquit Sanctus Ambrosius, *deducentes in secessum mortis*; Nimirum sacer textus ad usum antiquum alludit, juxta quem prostibula solum in locis subterraneis, in cavernis, & latibulis erigi solebant; *Fovea profunda est meretrix*. ipsarum namque domus mortuorum monumentis, & sepulchris vicinæ sunt, prout idipsum Cornelius à Lapide ex multis doctrinarum authoritatibus, & præcipue ex texto quodam Jeremiæ cap. 2. latius declarat; Ibi namque septuaginta verba illa de muliere impudica intelligunt; *Vide vias tuas in sepulchris multitudinis.* Cajetanus legit: *Quia inclinavit ad mortem suam, & ad mortuos vias suas.* Et subjungit: *Quam magnum sit malum, quod evadis filius, suadendo ab hujusmodi mulieribus, describitur à domo, & vijs mortiferis, & nomine domus intelligitur delectatio.*

3. Reg. 11. v. 3. — Gloss. in Prov. — S. Ambr. l. 1. de Cain. c. 5. — Prov. 23. v. 27. — Cajet. ibid. Cornel. à Lap.

2. Plutarchus Libitinam, id est, Venerem olim veluti rerum funeralium Deam omnibus in veneratione fuisse scribit: *A libendo Libentina dicta*, inquit Varro. Divus Chrysostomus mulierem sepulchrum dealbatum appellat, dum ait: *Quid est mulier speciosa? est sepulchrum dealbatum.* Idemmet Salomon qui majori Sapientia, sublimiorique intellectu, quam ullus umquam hominum qui fuerunt, sunt, vel erunt, à Deo donatus fuit, dicit: *Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem:* & postquam omnia accurato mentis oculo perlustrasset, inquit, *Inveni amariorem morte mulierem*, adeoque ex mente ipsius non solum verum est mortis instrumentum, verum etiam ipsa morte longe est deterior, & abominabilior, quia vitam homini eripit temporalem pariter, & æternam; *Corpus, & animam perdit.*

Plutar. in probl. — D. Chrys. Hom. in Psal. 69. — Eccles. 7. v. 26. — Ibid. v. 27. — Corpus & anima per mulieres perditur.

3. Legatur ejusdem libri Proverbiorum caput 5. ubi Sapiens salutaria valde meretricem declinandi & prostibulum tradit documenta: *Pedes ejus*, scilicet meretricis, *descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant, Per semitam vitæ non ambulant... Et ne appropinquens foribus domus ejus; Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis...* E-

Prov. 5. v. 5. — Ibid. v. 6. — Ibid. v. 8. — Ibid. v. 9. — Ibid. v. 10.

[*Ibid. v. 21.* Vires debilitantur.] *gemas in novissimis, quando consumpserit carnes tuas, & corpus tuum*; Qui enim huic vitio dediti sunt, vires suas corporales debilitant, extenuando spiritus vitales, multarum corporis partium usu se privant, quæ alias per dictos spiritus restaurantur. Similiter, ut naturales Philosophi asserunt, cerebrum, cor, hepar, stomachus per hoc peccatum enervantur, cum tamen omnes hæ partes eæ sint, quæ reliquis corporis membris vigorem subministrant, & nutrimentum.

4. Cornelius à Lapide ex insigniorum Medicorum authoritate de libidinosis asserit, quod *laborant cerebro, puta morbo comitiali, suntque epileptici, uti experientia constat; Quare libidinem non aliud esse, quam parvam Epilepsiam dixit sophista Abderites apud Clementem Alexandrinum lib. 2. Pædag. cap.* 10. [*Corn. à Lap. c. 5.* Luxuriosis diversos causat morbos.] Celebris est illa D. Gregorii Magni sententia dicentis: *Plerumque accepta salus per vitia carnis expenditur.* [*D. Greg. 3. p. Past. ad mon. 3.*] Paralyticus ille qui in lecto decumbens Christo præsentatus fuit, ut sanitate ab eo donaretur, primo à Salvatore nostro sibi dici audivit: *Remittuntur tibi peccata tua*; [*Matth. 9. v. 2.*] & postea: *Surge tolle lectum tuum*; [*Ibid. v. 5.*] Bono etenim Medico solemne est semper prius causam, & radicem morbi supplantare, & postea illa sublata sanitati restituendæ operam suam impendere. At vero quænam fuerunt illa hujus languescentis hominis peccata? Existimo præcipuum fuisse luxuriæ peccatum. Nam venerabilis Beda dicit: *Curatio paralysis hujus salvationem designat animæ post diuturnam illecebra carnalis inertiam.* [*V. Beda Hom. in Dom. 19. post. Trinit.*] Interlinearis per hunc paralyticum *animam illecebris carnis resolutam* intelligit. Sanctus Isidorus *de continentia* tractans hanc inter alias scriptam reliquit sententiam: [*S. Isidorus l. 2. sent. cap. 40.*] *Castitas, & securitas mentis, sanitas corporis: Unde, & aliquos Gentilium Gymnicos legimus perpetuam Veneris abstinentiam exercuisse, ne virtutem libidine frangerent; luxuriosa namque vita cito carnem debilitat, fractamque celeriter ducit ad senectutem.*

5. In parabola de semine, & seminatore voluptates per spinas significatæ fuere: *Quod autem in spinas cecidit; hi sunt qui à voluptatibus vitæ suffocantur*; [*Luca 8. v. 15.* Dolores infert.] Sed potestne similitudo aliqua excogitari magis disparata aut impropria, quam sit ista? Mundani quidem illi homines tempora sua coronare volebant, sed corona ex rosis confecta; non vero ex spinis; *Coronemus nos rosis, antequam marcescant*, [*Sap. 2. v. 8.*] & tamen D. Chrysostomus inquit: *Ne mireris, si nomine spinarum delicias appellavit, acerbissimos dolores tam animæ quam corpori inferentes.* [*D. Chrysost. Hom. 45. in Matth.*] Quis est qui non videat, quod illi qui corpus suum delicate nutriunt, voluptatibusque carnalibus se totaliter mancipant, morbis incurabilibus, continuis infirmitatibus, spasmis, aliisque id generis cruciatibus plusquam alii subjaceant; *Quemadmodum acuti vepres, undecumque capiuntur atque constringuntur, manus cruentant, eodem modo deliciæ, pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibus similiter membris officiunt.*

6. Sanctus Ambrosius voluptatem serpenti similem esse dicit: *Venenum in dentibus habet, quibus unusquisque se eviscerat luxuriosus.* [*S. Ambros. l. 6. Ep. 47. ad Sabin.* Eviscerat.] Lascivus eodem tempore, quo carnalibus suis appetitibus exsatiandis dat operam, eviceratur totaliter, sed non apprehendit, quod per ejusmodi voluptates mortales sibi infirmitates adsciscat, quod rosa efflorescente, & emarcida, sola sibi spina futura sit reliqua, quæ corpus simul, & animam ejus transfigat, & sauciet. Sanctus Hieronymus in Epistola quadam adversus Sabinianum scribit; [*S. Hieron. l. 1. Ep. 48.*] *Servis libidini, & quasi pinguis hostia in mortem propriam saginaris.* Sanctus Cyrillus carnales homines viperis assimilans, ingeniosum quemdem adducit apologum, dicens: *Furibunda vipera ad coitum properans, Elephas obvius quæsivit ab ea, & dixit: Quo sic effrænato passu properas? at illa: Anhelo Venereæ suavitatis ad gaudium; quo audito castus, & prudens Elephas, ejus non minus deceptionis quam lethifera furiositate compassus, illico sic locutus est dicens: scio certe, quod furibunda luxuria oculos non habet, & ob hoc nequit videre, quo ruat, nimirum ad occasum amarissima vita tendis, ad basium mortis amarissima proficisceris. Quid enim est coitus, nisi deliciosa pernities, mors latens, venenositas blandiens?* [*S. Cyril. l. 4. Apol. mor. c. 9.*] Et quidem hæc viperæ similitudo magis propria, & aptior esse nequit, quia tametsi aliquam in concipiendo voluptatem percipiat, nimis tamen magno pretio illi partus ejus constat, siquidem fœtus ejus sui in lucem exitus impatientes ventrem ejus corrodendo eamdem occidunt. Unde non nemo viperam pro corpore Emblematis assumpsit, illudque hoc subjecto symbolo animavit: *Et perit, & parit.* Sanctus Thomas de Villanova in Dominica post Pascha de luxuria ita scribit: *Vipera venenosa est, prona semper ad malum.* Idem quoque mulieres quotidie experiuntur, dum gaudia quæ concipiendo perceperunt acerbissimis partus doloribus compensare coguntur. Pulpo piscis, ut Pierius refert, peccati carnis symbolum est; [*Pierius l. 27.*] Hic enim, ut Ælianus scribit, coëundo non desistit, donec moriatur, [*Ælian l. 6. c. 28.*] & ab iis piscibus devoretur, quos antea ipse devoraverat: hocque idem erat mysterium ejus, quod veteres sub veneris statuam insculpi faciebant; nimirum: *unusquisque se eviscerat luxuriosus.*

7. Pineda super textum illum paulo ante allegatum, scilicet illa verba: *Inveni amariorem morte mulierem*, [*Eccl. 7. v. 27.*] citat Ætii authoritatem, in qua multa recensentur mala, quibus subjacet luxuriosus; qualia sunt: [*Pineda in Ecclesia. 7. 27.* Infirmitates luxuriosi recensentur.] *Exsolutio virium, cruditates stomachi, sensuum hebetudo; tremor, & dolor articulorum, dolor renum, cerebri, capitis, dolor laterum, ilium, cordis, hepatis, pulmonis, dentium; oris graveolentia; alopecia, id est, capillorum defluxio, palpebrarum demissio, cæcitas, sputum sanguinis, ulcera, febris hectica, phthysis, apoplexia, paralysis, epilepsia, fœda scabies, atque omnia mala.*

8. Apud Isaiam multi lascivi, & impii homines inter se convenientes conspirabant, seque mutuo ad laxanda carnalibus voluptatibus fræne hortabantur, dicentes: *Ecce gaudium, & lætitiam, occidere vitulos, & jugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum, comedamus, & bibamus*: [*Isaiæ 22. v. 13.* Finis luxuriosis mors.] constat vero quod ad gulam, & ebrietatem carnalis semper consequi soleat concupiscentia, atqui quinam tandem harum voluptatum pro libitu admissarum exitus fuit? *Cras enim moriemur*; [*Ibid.*] Ecce tibi infelices qui ab ejusmodi delectationibus carnalibus consequi solent fructus. Unde Sanctus Ambrosius ait; *Luxuriosi quid sibi sperent, audiamus; inducit eos Isaias Propheta dicentes: manducemus, & bibamus, cras enim moriemur, meritòque exclamat: Ululate naves Carthaginis, quia perierunt, & amplius non erunt: quod est dictum de visione Tyri, quam luxuriosam urbem fuisse cognovimus.* [*S. Ambr. l. de Elia & jejunio c. 19.*] Sic Samson qui invincibili quadam fortitudine præditus erat, siquidem in maxilla asini, nullisque aliis adhibitis armis integros ipse solus fundebat, & dissipabat exercitus, in sinu Dalilæ totaliter emarcuit, & elanguit; audite, quid de eo sacer textus scribat: *Defecit anima ejus, & ad mortem usque lassata est*, [*Iud. 16. v. 16.*] Divus Chrysostomus quoque ad prædicta [*D. Chrys.*]

dicta

Hom. 2. ad Coloss.

dicta Isajæ verba: *Comedamus, &c.* hanc habet reflexionem: *Hæc, inquit, verba sunt delicarum, libidinosa intemperantia; Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur; non cras, sed quando hæc dicitis, jam estis mortui.*

Lib. sepulturam accelerat.

9. Romani ante templum Deæ Libitinæ, id est Veneris, res ad mortuorum funeralia spectantes vendere solebant, hæc enim, ut diximus, illis pariter, ut Dea voluptatum, & ut Dea rerum ad exequias pertinentium in honore, & veneratione esse solebat: quo ritu manifeste illam simul cum voluptatibus acceleratam quoque illis adscisere sepulturam, indicabant. Unde Sanctus Bernardus libidinem faci ardenti comparat, quæ eodem tempore quo illuminat, pariter consumitur: *Ipse ignis*, inquit, *propria fomenta consumit, nec nisi ipsa consumptione fovetur.* Quam igitur stultus est qui felicem se arbitratur quod libidini prolibitu vacare, & tanto tempore suspiratam tandem nancisci possit voluptatem, & mortalia quibus se exponit pericula, incurabilesque quas inde sibi adsciscit infirmitates minime advertit.

S. Bern. serm. de fallacia vitæ.

10. Sanctus Augostinus ad præsens propositum piscem considerat, qui licet una cum esca deglutierit hamum, certissimum imminentis sibi mortis instrumentum, saltat nihilominus, in aquis totus, alacer, jucundus, & festivus summa cum vicinorum piscium invidia circumnatare pergit; at vero idem sanctus Doctor monet: *Noli gaudere ad piscem, qui in esca sua adhuc exultat, nondum traxit hamum piscator, nam ille jam habet hamum in faucibus.* Multi sunt qui lascivo alicui juveni, illicitis amoribus indulgenti invident, eumque felicem esse arbitrantur, quod tandem ad concupitos diu pervenerit amasiæ suæ amplexus, nec tamen vident quod vel alius ejusdem amasiæ cultor, & amator, vel maritus illius, aut frater, vel cognatus ex zelo honoris, aut ex zelotypiæ stimulo adacti, paulo post adulter illius cor, & viscera pugione vel ense sit transfixus; aut vero non attendunt, quod carnalis illa voluptas paulo post in visceribus ejus febrim quamdam accensura sit malignam ex, cujus vehementia & incurabilitate mox deferendus sit ad tumulum. Piscis vix suam cum hamo deglutivit escam, cum ecce à piscatore foras protractus, confestim palpitans cernitur, & agonizans, ac demum in carbonibus ignitis assus. Quot videntur quotidie lascivorum exempla, qui quos venabantur furtivos amores, indeque consequentes delectationes assecuti, & detecti, è lascivæ mulieris domo confestim, & sine dilatione transeunt ad Infernum? *Inclinata est ad mortem domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius:* quasi dicere vellet Spiritus Sanctus; Omnes meretriciæ domus muri, & parietes ruinam meditantur, ut illam frequentanti inferant mortem, lascivumque juvenem sub ruderibus suis quasi vivum sepeliant. Unde Sanctus Hieronymus super illa verba Ezechielis: *Ædificasti lupanar*, advertit, quod Symmachus sicut & Aquila ab ipso citati, loco illius dictionis *Lupanar*, legant *foveam, vel defossam speum, & tenebricosam:* perque hanc lectionis diversitatem haud obscure significetur, quod qui illa loca frequentat: vadat ad fossam, seu sepulchrum, sibique abbreviet vitam.

S. Aug. in Ps. 9. Similitudo.

Prov. 2. v. 18.

Ezech. 16. v. 24. S. Hieron. Ibid.

11. Sanctus Bonaventura per Abimelech, hominem luxoriosum intelligens dicit: *Veniens ad oppidum appropinquavit ad turrim, & ecce una mulier fragmen molæ desuper caput ejus jaciens, confregit caput ejus, cerebrumq; effudit. Abimelech ille nimis appropinquans ad turrim, est homo luxuriosus, incaute appropinquans mulierem: fragmen molæ, quod mulier jacit, & Abimelech interfecit, est tentatio, quæ à muliere procedit, & luxuriosum interfecit.*

S. Bonav. in Diæta salut. T. 1. c. 9.

Judic. 9. v. 53. & 54. Figura.

12. Veritas est certissima, quam ipsa quoque experientia quotidiana confirmat, quod expletio libidinis enervet & debilitet corpus. *Populus filiorum Israel*, inquit Pharao, *fortior nobis est*; Enimvero certum est, populum Hebræum in armorum usu minime fuisse exercitatum, nec cibis delicatis enutritum, quin potius fornacum laboribus continuo fuisse subjectum; *In operibus duris luti, & lateris*, quibus utique summe exhauriendi, extenuandi, & debilitandi erant; at verò audite Lyranum dicentem: *Ægyptij luxuriosi erant, & inordinate viventes, & ex hoc fiebant debiliores in corporibus, & manus aptæ ad productionem prolis: filij autem Israël contrario modo viventes, erant fortiores in corporibus.* S. Bernardinus ait: *Luxuria exhaurit, & enervat omnes corporis, & animæ vires;* adducitque filij prodigi exemplum, de quo S. Lucas ait: *dissipavit omnem substantiam suam vivendo luxuriose,* id est, rationem, tempus, facultatum materiam, & corpus.

Vires debilitat.

Exod. 1. v. 9.

Exod. 1. v. 14.

Lyran. ibid.

S. Bern. T. 1. ser. 24. A. 1. c. 2.

Lucæ 15. v. 13.

13. Hugo Cardinalis super illa verba Exodi: *Ædificaverunt urbes tabernaculorum Pharaoni Phiton, & Rammesses*, inquit, quod ly: *Rammesses* interpretatur *commotio tinea, vel malitia discurrens*, & significat Luxuriam: mox hujus similitudinis assignans rationem dicit: *Sicut tinea de carne exorta, carnem consumit.* Tinea enim eumdem pannum è quo nascitur, devorat, & consumit, ita pariter voluptas carnalis è carne nostra nascitur, eamque destruit, & disperditnam *Luxuria carnem debilitat*, inquit Sanctus Bernardus, *fractamque celeriter ducit ad senectutem.* S. Bernardinus eumdem Exodi textum adducens ait: *Rammesses interpretatur commotio tinea, per tineam enim quæ de veste nascitur, & illam consumit, designatur illecebra carnis, quæ de carne nascitur, & illam consumit, non tantum in futuro per gehennam, sed etiam in præsenti per multiplicem culpam, & pœnam.*

Exod. 1. v. 11. Hugo Card. ibi c. 1. v. 11.

Libido tineæ similis.

S. Bern. ser. 21. de modo bene viv.

S. Bern. T. 2. ser. 52. A. 3. cap. 1.

14. Amor carnalis vehemens amantem extenuat, prout videre est in Amnon, qui furtivo amore Thamar sororem suam deperibat: *ita ut deperiret illam valde, ita ut propter amorem ejus ægrotaret.* Unde Carthusianus ibidem scribit: *corporalem inducit languorem, imo aliquando mortem*, prout liquet in præfecti Romani filio, qui S. Agnetis virginis amore exæstuabat. Et ideo S. Isidorus Pelusiota inquit: *Corporis robur, & animi virtutem aufert petulantia seu libido, eúmque qui hac irretitus est, & captus omnium ludibrio, irrisioni facit obnoxium.* Sanctus Antonius de Padua in ferm. quodam de cineribus ait: *Secundo tangit tineam, hoc est, lasciviam, quæ sicut divitias, personam, & animas consumit, sic lascivia gratiam.* Notandum vero est, quod Ecclesia ad coercendam luxuriam, quæ Bacchanaliorum tempore vel maxime viget, & invalescit, cineres adhibere soleat, eaque libidinosi faciem tingendo, mortem ei proponat, dicens: *Memento homo quia pulvis es;* quia carnales homines præ cunctis alijs peccatoribus velocius rediguntur in pulverem, citiusque properant ad mortem, unde S. Isidorus Pelusiota in eadem citata Epistola ad Zosimum ait: *Nec naturale robur illæsum atq; integrum servas, verum vitiosis affectionibus conficiendum te ultro præbet.* Sanctus Petrus in Epistola secunda de nonnullis hæreticis disserens, quos naviculam cujus temoni ipse præsidebat, turbaturos esse prævidebat, inquit: *Introducent sectas perditionis:* quod autem ijs verbis de Luxuriosis loquatur, sequitur

Infirmitatem & mortem causat.

2. Reg 13. v. 2.

Dion. Cart. Ibid.

S. Isid. Pelus. l. 2. Ep. 135.

S. Anton. de Pad. in, die Ciner.

S. Isid. Pelus. l. 1. Ep. 135.

2. Petri 2. v. 1.

Ibid. v. 2. quentibus verbis subindicat, dum ait: *& multi sequentur eorum luxurias*; maxime vero ad propositum

ibid. v. 1. notanda sunt verba statim sequentia, videlicet: *Superducentes sibi celerem perditionem*, quia Deus in pœnam hujus peccati justo suo judicio permittit, ut subito transgressores isti salutem corporalem amittant, abbreviando eorum vitam, quæ communiter in optimo ætatis flore ab illis absolvitur. Et ideo

Did. Stella enc. 13. Lat. Didacus Stella de hoc vitio ait; *Illud est corporis perditio, vita coarctatio.*

DISCURSUS XV.

ARGUMENTUM.

De injuria gravissima qua Deo per fornicationem infertur, dum ipse Deus lasciva alicui fœminæ postbabetur, cui membra Christi, idest, corpora nostra in prædam misere cedunt.

THEMA.

Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi? tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? 1. Cor. 6. v. 15.

1. S. Bernardus in carnalis concupiscentiæ detestationem, sequentem habet valde considerabi-

S. Bern. ser. 23. de modo bene vivendo. lem sententiam; dicit enim: *Inter cætera septem vitia fornicatio maximum scelus est, quia per carnis immunditiam templum Dei violat, & tollens membrum Christi, facit membrum meretricis; Luxuria inimica est Deo.* Quam doctrinam mellifluus hic Doctor ab Apostolo in propositi thematis verbis didicit, ex quibus infinita quædam deducitur injuria, quam homo vilissimus ille terræ vermiculus Deo supremæ Majestatis irrogare non erubescit.

Fornicatio summum vitium Dei templum violans.

Probatur. 2. Verumenimvero, ut gravitatem peccati fornicationis, quo Salvator noster tantopere offenditur, distinctius intelligamus, necessum est primò hoc jaciamus fundamentum, quod scilicet *Membra nostra sint membra Christi*; Etenim in controversiam vocari nequit, quin omnes fideles corpus quoddam

V. Beda ibid. Ecclesiæ mysticum constituant, cujus caput est Christus; Nam ut venerabilis Beda ait: *corpora nostra membra esse Christi dixit, quoniam Christus caput nostrum est, eo quod homo factus est propter nos, corpus autem ejus Ecclesia est.* Pergit idem venerabilis Authoritarius, & dicit, quod si Christus solam sibi assumpsisset animam humanam, solæ animæ futuræ fuissent ejus membra; *Quia vero corpus suscepit, per quod etiam caput est nobis, qui ex corpore, & anima constamus, profecto illius membra sunt & corpora nostra*; nimirum probare vult Beda, quod ad Deum non solum quoad animam spectemus, verum etiam quantum ad corpus, quod animæ organum existit.

S. Thom. ib. Inculcat veritatem istam. 3. Angelicus Doctor hujus nobis veritatis intelligentiam quoque fortiter inculcat, dum id nobis solicite persuadere nititur, ne corpus nostrum temere prophanemus, firmiter credentes, quod illud non nostrum, sed Dei sit proprium. *Nescitis*, inquit S. Paulus, *quoniam &c. quasi dicat: Non debetis nescire, quia quicumque estis regenerati in Christo, membra Christi estis effecti*; Neque enim Deus so-

Gen. 2. v. 7. lam spiraculo oris sui nobis animam infudit: *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*; verum etiam hoc corpus nostrum propriis manibus plasmavit, & Sacrosancti baptismatis sanctificavit Lavacro, utpote pretiosissimi Sanguinis sui pretio; Et ideo S. Pau-

lus ait: *Vos estis corpus Christi, & membra de membro.* Idemque quoque Sanctus Doctor in summa sua, ejusdem S. Apostoli textum illum adducit, in quo inæstimabilis, quo nos sibi comparavit, pretii mentionem facit: *Contra Luxuriam Apostolus loquens dicit; Empti estis pretio magno*, sed quam inde Apostolus deducit consequentiam? *Glorificate, & portate Deum in corpore vestro.* Ex eo ergo quod aliquis inordinate suo corpore abutitur per Luxuriam, injuriam facit Deo, qui est principalis Dominus corporis nostri: ubi bene nobis advertenda, & consideranda sunt verba illa postrema, quibus ad depellendam à nobis omnem ignorantiam, Deum corporis nostri proprietarium Dominum esse dicit. Theodoretus verba illa: *Nescitis quoniam, &c.* exponens dicit: *Scelus valde auxit, membra nostra membra Christi appellans, non amplius, inquit, tua sunt, sed Christi.* D. Chrysostomus ad veritatis hujus majorem elucidationem sequentem adhibet similitudinem: sicut enim, inquit, si Pater aliquis filiam suam sub pacto pretio constuprandam exponeret, Filius autem Regis filiæ illius amore captus, eamdem non solum soluto pretio à prostibulo redimeret, verum etiam illam sibi in sponsam & conjugem adoptaret, pater talis hanc filiam non jam amplius sub sua jurisdictione positam haberet, sed filius ille regius, utpote cujus jam facta est sponsa conjux: *ita quoque res nostra se habet* (sunt ipsissima Sancti Doctoris verba) *carnem nostram mercede locavimus diabolo, sævo lenoni; videns Christus eam liberavit & eripuit, non est ergo amplius sui juris, sed illius qui liberavit.* Unde idem Sanctus utilissimam quamdam subinfert doctrinam, nimirum quod nos corpus nostrum turpi & fœtido libidinis luto conspurcantes, non tam nobis quam Christo injuriam adsciscamus, cujus egregiam quamdam rationem subnectit dicens: *Membra estis Christi, templum estis Spiritus S. ne sitis ergo membra meretricis, non enim corpus vestrum probro afficitur, non est enim corpus vestrum, sed Christi.* Et ideo efficacissimum est illud venerabilis Bedæ motivum dicentis: *Si ergo unusquisque cupiens fornicari vilescat sibi, & in seipso contemnat seipsum, saltem in se non contemnat Christum.* Impius aliquis Christianus, qui voluptatibus vacans corpus suum turpiter coinquinat, dicere quidem potest: *Nihil sum; omnis caro fœnum*; at vero ego tibi respondeo, inquit idem S. Doctor: *sed corpus tuum membrum est Christi. Quo ibas, redi; quo te tamquam præcipitare cupiebas, abi: Parce in te Christo, agnosce in te Christum.* Similem quamdam ponderationem adducit D. Chrysostomus, dum ait; *Reverere eum qui te inhabitat, is est enim paracletus; formida eum qui est tibi conglutinatus, est enim Christus.* Dato enim, & non concesso, quod proprietarius corporis tui Dominus esses, nihilominus ex quo nosti, quod velut hospes in te inhabitet Dei filius, Spiritus Sanctus, reverentiam illis debitam, & respectum deferre deberes. Revera autem caro ista qua amictus es, tui juris non est, sed Dei, hoc enim verba assumpti thematis adeò perspicue indicant, ut nulla prorsus glossa indigeant: *Nescitis, quoniam corpora vestra membra sunt Christi?* proinde Sanctus Doctor illo supposito ita arguit: *si est alienum corpus, non est in vestra potestate probro illud, & injuria afficere, maxime cum sit Dominicum, neque polluere, & inquinare templum Spiritus S. Si quis enim privatam domum ingressus, cum eam sit ludificatus, & probro & injuria affecerit, extremum luet supplicium; qui Regis templum latronis fecerit receptaculum, cogita quot mala sit passurus.*

1. Cor. 12. v. 27.

S. Thom. 2. 2. q. 153. A. 3. 1. Cor. 6. v. 20.

1. Cor. 6. v. 15. Theodor. ibid.

Membra non nostra sed Christi. D. Chrysost. Hom. 18. in 1. ad Cor.

Corpus Christi probro afficitur.

V. Bed. Ibid.

D. Chrys. Ibid.

1. Cor. 6. v. 15

4. S. Ansel-

S. Anselm. ibid. 3. Injuria infertur filio & Spirit. S.

4. S. Anselmus hæc eadem Apostoli verba exponens, per hujus respectus & reverentiæ Christo debitæ considerationem, continentiæ virtutem nobis persuadere nititur, dum ait: *Propter Christi reverentiam, cujus membrum est corpus ejus, contineat se ab hac turpitudine, magnam enim injuriam, magnumque contemptum Christo faciet, si ei meretricem prætulerit, separans se à Deo, & adhærens scorto.* Mittatis velim in bilancem & in pondere sanctuarij trutinetis ea una quidem parte Dei Filium & Spiritum Sanctum, qui hujus nostri corporis hospites, imo Domini existunt, ea alia verò parte lascivum aliquod ponatis scortum, quod *tamquam stercus conculcatur*, & invenietis utique quam gravis Filio Dei & Spiritui Sancto inferatur injuria, dum hi tam vili scorto posthabeantur: *Magnum contemptum Christo faciet &c. Hæc corpora vestra dicit idem Apostolus* (verba sunt Venerabilis Bedæ) *templum esse in nobis Spiritus Sancti, quem habemus à Deo; Propter corpus Christi, corpora nostra membra sunt Christi.*

V. Beda Ibid.

Eucharistia unit hominem cum Christo.

5. Imo ad hoc ut inter ipsum & corpora nostra tanto arctior & intimior exurgeret unio. Sanctissimi Corporis sui sub specie cibi & potus instituit Sacramentum, ut hac ratione caro nostra una eademque res cum ipso fieret: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo.* Inde derivata est dictio illa, *Communio*, quæ idem significat, quod *communis quadam unio*: ut indicetur quod per sacratissimi corporis sui sumptionem, quædam inter corpus Christi & corpora nostra arctissima unio exurgat. *Manducat & bibit corpus & sanguinem Redemptoris sui*, inquit S. Bernardus *& transformatus in naturam cibi, quem manducavit; Corpus enim Christi manducare, nihil est aliud, quam Corpus Christi effici.* Sanctus Cyrillus Alexandrinus ad hanc unionem explicandam sequentem adducit similitudinem: *Sicuti enim si quis liquefacta cera aliam ceram infuderit, alteram cum altera per totum commisceat, necessum est; sic qui carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita conjungitur, ut Christus in ipso, & ipse in Christo inveniatur.* Cum igitur filius Dei, qui *speculum est sine macula, candor Lucis æternæ. Et vinum germinans virgines*, sanctissimum corporis sui Sacramentum eo potissimum fine instituerit, ut se tanto indissolubiliori nexu corpori nostro adstringeret, quænam illi major inferri contumelia poterit, quam si illud per carnalem cum meretrice factam copulam turpiter prophanemus?

Joan. 6. v. 57.

S. Bern. de Nat. & de gust. devot. omnem s. 21.

S. Cyrill. Alex. l. 4. in Joan. c. 17.

Sap. 7. v. 26.

Zach. 9. v. 17.

Ingratitudo hominum.

6. Quod si Regina aliqua vilissimum quemdam servum & mancipium suum sibi adoptasset in sponsum, ille verò propter turpem quamdam & infamem meretricem illum repudiaret, & è thoro suo expelleret, quod non talis ingratus nequaquam mereretur supplicium: hic autem casus in præsenti proposito nostro reipsa contingit, nam ut Theodoretus assumpti thematis verba explicando dicit: *Nescitis quod tamquam Sponsa Sponso Christo conjuncti estis?* Quinam vero nos sumus, si cum Deo nostro qui infinitæ Majestatis Dominus est, comparemur? Utique vilissimi vermes, nedum mancipia & servi; & tamen hic Deus nobiscum sponsalitium inire non vereccundatur; *Sponsabo te mihi in fide; Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis?* Numquid scimus verissimam esse illam S. Pauli doctrinam, quo scilicet conjuges *sui corporis potestatem non habeant?*

Theodor. Ibid.

Ose 2. v. 20.

1. Cor. 6. v. 15.

1. Cor. 7. v. 4.

7. Hugo Cardinalis ea verbis assumpti thematis nostri hanc deducit consequentiam: *Membra sunt Christi, ideo in maxime sunt honore habenda*: adducitque verba illa Apostoli ad Thessalonicenses; quibus, quænam sit in ordine ad corporum nostrorum sanctificationem Dei voluntas, his verbis declarat: *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra... ut sciat unusquisque vas suum possidere in honore*; cjusque hanc efficacem adducit rationem: Quia *si prophanum esset, reliquias Sanctorum inquinare, multo magis & membra Christi, & corpora nostra sunt membra Christi.* Quod si enim suspensam deferres in collo tuo quamdam sacratissimo Christi sanguine refertam ampullam, quam non adhibiturus esses industriam, ne eumdem in prostibulo aliquo contumelia vel minima afficeres? Jam vero numquid Catholica veritas est, quod immaculati agni pretiosissimo sanguine ablutus sis & irrigatus? Numquid membra tua, vera Christi membra sunt? *Qualis ille Dominus*, inquit Venerabilis Beda, *qui servos suos fecit fratres suos, nisi faceret membra sua?* Ac tandem hanc ex dictis deducit Conclusionem: *Itane tanta dignitas viluit, quia tam benigne præstita est? Honor ei tribuatur; Propter inhabitantem spiritum Christi corpora nostra templum sunt Spiritus Sancti. Quid horum in te contemnit? Christum, cujus membrum es? an Spiritum Sanctum cujus templum es.*

Hugo Card. Ibidem.

Pulchra consideratio.

1. Thess. 4. v. 3. & 4.

V. Beda Ibid.

8. S. Augustinus auditores suos in quodam sermone ad virtutem exhortans continentiæ, hæc eis motiva proponit: *Illicitum*, inquit, *amorem cavete; Membra Christi estis, & Corpus Christi estis; Audite Apostolum & terreamini; non potuit eis jam gravius dicere, non potuit vehementius, non potuit acrius deterrere Christianos ab amore fornicationum, nisi ubi dicit: Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? ut autem hoc diceret, superius ait: Nescitis, quia qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur.* Et alibi temerariis illis qui se excusare nituntur dicendo, dum Carnalibus voluptatibus vacamus, dum per amores lascivos, meretricibus adhæremus; nemini injuriam facimus: *Cum ad meretricem eo, cui facio quod pati nolo?* respondet S. Augustinus: *Imo quod gravius est, ipsi Deo injuriam & contumeliam infert; intelligat Sanctitas vestra; etenim quod fieri tibi non vis, alteri ne feceris, ad duo præcepta pertinet: quomodo pertinet ad duo præcepta? si homini non feceris, quod pati non vis ab homine, ad proximi præceptum pertinet, ad dilectionem proximi; si autem quod non vis pati ab homine, ipsi Deo vis facere, quid est hoc? non facis alteri, quod pati non vis? Charior tibi factus est homo, quam Deus? Ergo quomodo injuriam facio, inquis, ipsi Deo? Corrumpis teipsum; & unde injuriam facio Deo, quia corrumpo meipsum? unde facit tibi injuriam, qui voluerit forte lapidare tuam tabulam pictam, in qua tabula, tua imago est, in domo tua inaniter posita ad vanum honorem tuum, nec sentiens nec loquens, nec videns? si quis illam lapidet, nonne in te esse contumeliam factam attendis? Cum vero imaginem Dei, quod es tu, corrumpis in te per fornicationes, & per diffluentias libidinis; attendis quia ad nullius uxorem accessisti, & non attendis per libidines & illicitas fornicationes, cujus imaginem violasti.*

S. August. ser. 52. de temp. Exhortatio.

1. Cor. 6. v. 15.

Ibid. v. 16.

S. Aug. l. dec. chord. c. 10.

9. Valde considerabilis est illa S. Pauli inductio, qua dicit: *Membra Christi faciam membra meretricis?* Neque enim disparata magis distantia dari posse videtur. Salmeron hæc verba exponens, sensum Apostoli esse asserit: ac si diceret: *si te commiscens meretrici, membratim, quantum in te est, discerpis Christum.* Enimvero corpora ex pluribus motivis Dei servitio deputata sunt: *Non ergo regnet peccatum*, inquit, S. Paulus ad Romanos, *in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed* exhi-

1. Cor. 6. v. 15.

Salmeron. T. 14. D. sp. 9.

Rom. 6. v. 12. & 13.

exhibete vos Deo; Quæ verba cum illo argumento coincidunt; quod Dionysius Carthusianus format, dum ait: *Tollens ergo, id est, assumens, seu divino cultui auferens membra Christi, id est, corpus meum, & alterius quem ad voluptatem induco? Absit ut rem adeo impiam agam*; Quam sententiam ipsum à S. Thoma Aquinate bausisse existimo, qui diu ante ipsum ita scripserat: *Tollens ergo membra &c. subtrahens servitio Christi, cui debent deputari, faciam eadem membra meretricis esse fornicando? Absit, hoc enim horrendum est sacrilegium.* Quidnam juris, aut quod motivum habemus, ut id quod ad Christum pertinet, cum summa ejusdem contumelia, ignominia, & offensa eidem auferamus? S. Anselmus ait: *Neque enim tollere membra sua Christo debeo, & dare meretrici.* Porro corpus hoc nostrum propter animam plasmatum fuit, hæc autem non solum à Deo creata, sed & sanguine filij Dei redempta est: *Empti estis pretio magno*: Corporis plasma ab ipso Deo factum est: *Manus tua Domine fecerunt me*, illiusque dominium sibi reservare voluit: *Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi.* At vero ut S. Anselmus ait: *Non possunt simul esse & membra Christi, & membra meretricis, sed desinunt esse membra Christi, ubi adhærent meretrici. An nescitis*, inquit Apostolus, *quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim*, inquit, *duo in carne una*: Cujus S. Augustinus sequentem assignat rationem: *Sicut una fit caro in permixtione licita viri & uxoris, sic una fit caro in permixtione illicita meretricis & amatoris.* Et S. Anselmus ait: *Fornicatio enim ambos unum facit, ut quomodo in natura, sic in macula unum fiat, dum per illam nequissimæ voluntatis adhæsionem duo unum corpus efficiuntur, id est, in eodem scelere uniuntur.*

Dion. Cars. in 1. Cor. 6. v. 15. — S. Thom. Ibid. — S. Anselm. — 1. Cor. 6. v. 20. — Job. 10. v. 8. — 1. Cor. 16. v. 15. — S. Anselm. — 1. Cor. 6. v. 16. — Gen. 2. v. 24. — S. August. — S. Anselm.

Sententia terribilis.

10. Verum enimvero auscultemus obsecro, quam terribilem S. Augustinus ex Apostoli præmissis deducat consequentiam: *Cum ergo una fit caro*, inquit, *illud te terreat, illud exhorreat, quod addidit: Tollens ergo membra Christi: Membra Christi in te Christiane attende noli in altero, in te attende membra Christi, qui emptus es sanguine Christi; Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Hoc qui non horret, Deo horret.*

1. Cor. 6. v. 15.

11. S. Bernardinus de hac luxuriæ materia discurrens, textum adducit S. Pauli 1. Cor. 3. *Templum Dei Sanctum est, quod estis vos*: citatque testimonium Glossæ dicentis: *Quilibet fidelis templum est Spiritus Sancti in Baptismo dicatum; unde plus diligit Deus unum tale templum spirituale, quam omnia temporalia templa mundi; cum pro omnibus mundi templis reparandis incarnatus peregrinus, & passus non fuisset Christus.* Citat idem Psal. 73. ubi Psalmista his verbis lamentatur: *Incenderunt igni sanctuarium tuum*; Et subjungit: *In spiritu Psalmista contemplans præsens tempus, in quo carnales mulieres cum meretriciis ornamentis accedunt ad sacratissima loca, & incendunt spiritualia templa Dei & animas, atque materialia templa prophanant; clamore spirituali hos apud Deum accusabat dicens: Incenderunt igni sanctuarium tuum in terra, id est, animas juvenum illas in Ecclesiis inspicientium; polluerunt tabernaculum nominis tui, id est, Ecclesiam consecratam.*

1. Cor. 3. v. 17. — S. Bern. T. 2. ser. 47. A. 3. c. 2. — Propter templa spiritualia Christus passus. — Ps. 73. v. 7. — Mulierum impudicus taxatur habitus.

Theophyl.

12. Theophylactus quoque pulchre, quanto cum borrore quilibet Christianus fornicationem exhorrescere debeat, ostendit: Dum enim verba illa: *Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit*: exponit, subjungit: *Non dixit: capulabo scorto, utrum quod est multo horribilius; faciam membra scorti? quis enim non exterreatur? quis non horreat, si audiat membra Christi avelli, fierique scorti membra?*

1. Cor. 6. v. 15.

13. S. Hieronymus ad Eustochium virginem ita scribit: *cave obsecro, ne post Trinitatis hospitium ibi dæmones saltent, & syrenes nidificent*: quibus verbis de periclitante quadam virgine scribit: Notandum vero quod animam, & corpus illius virginis vocet *Trinitatis hospitium*, quod tamen in domum convertitur meretricis, quæ ut discursu nono ostendimus, idem est, quod infernus.

S. Hier. Ep. 22. n. 9. — Anima hospitium SS. Trinitatis.

14. S. Bernardinus de luxuriosis, verba illa Psalmi exponit; *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum*, id est, corpus nostrum, quod ejus est templum; ac proinde præfatus Sanctus dicit: *si non parcis tibi propter te, vel propter te tibi, propter Deum qui se fecit Dominum parce.* Tertullianus quoque dicit: *Effeminatione violatur Majestas, & Divinitas constupratur.*

Ps. 78. v. 1. — S. Bern. T. 2. seq. 21. de Luxur. — Tertull. Apol. c. 15.

DISCURSUS XVI.

ARGUMENTUM.

Circa deformitatem & immunditiam carnalis concupiscentia varia consideratiunes instituuntur.

THEMA.

Qui adulter est... turpitudinem & ignominiam congregat sibi, & opprobrium illius non delebitur, Prov. 6. ℣. 32. & 33.

Libido annexam habet infamiam.

1. INter alia argumenta ob quæ carnale vitium præ cunctis alijs peccatis abominari debemus non est infimum, quod ab ignominia & infamia, quam inseparabiliter annexam habet, peti solet. Unde Salomon qui ad fauces usque se hujus carnalitatis barathro immersit, dicit: *Qui adulter est, turpitudinem &c.* Audite quid Sanctus Hieronymus de hoc Rege, qui cæteroquin sapiens, hac tamen se immunditia turpiter coinquinavit, scribere non dubitet: *Sol hominum*, inquit, *Salomon thesaurus deliciarum Dei, sapientiæ singulare domicilium, crasso tenebrarum fuscatus atramento, lucem animæ suæ, gloriam domus suæ, odorem famæ suæ amisit amore mulierum, & postremo curvatur coram Baalim, ex Ecclesiaste Domini, mutatus est in membrum Zabuli.* Cæteri quoque Sancti Doctores in attribuendis huic vitio vituperij, infamiæ, & abominabilis deformitatis & immunditiei Epithetis unanimiter conveniunt.

S. Hieron. Ep. Val. ad Ruffin.

2. Sanctus Cyprianus *de bono pudicitiæ* disserens, de hoc peccato quod dictæ virtuti è diametro opponitur, dicit: *Impudicitia semper detestanda, obscænum ludibrium reddens ministris suis nec corporibus parcens, nec animis.* Sanctus Ephrem modum nos docet, quo spiritum fornicationis suis nos suggestionibus molestantem fugare valeamus: dicit enim: *Dic suggerenti tibi concupiscentias sordidas & immundas: O veritatis inimice, ut tu desiderio tuo satisfacias, ego dedecore & ignominia afficiar? Vade ad tui similes, impudicas, & lascivos*: Idem quoque Sanctus Pater mentionem faciens petitionis dæmonis illius, qui è corpore humano cum socijs Spiritibus ejiciendus, in gregem quemdam porcorum ingrediendi licentiam à Christo postulavit, ita inquit: *Porcorum gregem depoposcisti tibi; Demergere in mare cum ipsis, non me amplius tibi servum habebis.*

S. Cypr. de bono pudic. — S. Ephr. Paræn. 17. c. 9. in 2. Ind. — Attende tibi. — Forma præscribitur fugandi libid.

3. Sanctus Bernardinus hominem lascivum porco animali immundissimo similem esse dicit, ob sequentem rationem: *Luxuriosus*, inquit, *comparatur porco, si enim ex una parte videret luti volutabrum, & ex alia parte lectum rosarum positum, eligeret in volutabro luti revolvi, quam in rosarum lecto; sic tales im-*

S. Bern. T. 4. ser. 21. — Lascivus porco similis.

mundi-

munditiam luxuriæ delicijs paradisi præponunt. Ecclesiasticus de meretrice disserens perspicuis verbis ait: *Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi stercus in via conculcabitur;* Unusquisque enim licitum sibi esse putat, eamdem verbis & gestibus ludibriosis & infamibus deridere, contumeliari, atque contemnere.

Eccles. 9. v. 10.

4. Sanctus Antonius de Padua in sermone quodam illa Psalmistæ verba: *Disperierunt in Endor, facti sunt ut stercus terræ*, exponens ait: *In Endor, qui interpretatur ignis generationis, in ardore Luxuriæ, facti sunt ut stercus*, quia fornicarij ab omnibus digito in plateis demonstrantur. Unde unica mulier lasciva & inhonesta, ad domum aliquam cæteroquin honoratam & nobilem per multa sæcula infamandam abunde sufficit, ideoque Sanctus Cyprianus de impudicitia tractans, merito talem mulierem aut juvenem lascivum vocat *Contumeliam generis.*

Psal. 82. v. 11. S. Ant. de Pad. in Dom. sept. Ab omnibus digitatur. S. Cyp. ibid. Indecentia facere non erubescit.

5. Sanctus Gregorius Nyssenus de Laudibus virginitatis scribens, illos qui ab honestate vitæ deviantes, carnis vitio se dedunt, per omnes affectus suos in vituperium & ignominiam degenerare dicit: *Qui animi firmitate deseritur, voluptatisque affectu facile vincitur, in ignominiosas affectiones ac lapsus incidit.* Sanctus Zeno de pudicitia & impudicitia loquens idemmet punctum tangit; Imo de carnali homine dicit quod quantumvis indignum quid facere aut pati non erubescat, dummodo carnalibus appetitibus suis satisfacere possit: *Nihil prorsus existimat turpe nec pati, nec facere, dummodo in affectu cuncta succedunt.* Unde memorabilis est illa Ciceronis sententia: *Graves Dominæ cogitationum libidines infinita quædam cogunt atque imperant, quæ expleri atque exsaturari nulla modo possunt;* Sic Sardanapalus licet regia dignitate præfulgidus esset, ut suas cum mulieribus libidines explere posset, inter muliercularum filantium turba simul & ipse filare non erubescebat, quod idem Herculem fecisse fabulantur Poëtæ.

S. Greg. Nyss. de Virg. c. 8. S. Zeno l. 1. serm. 7.

6. Sanctus Thomas à Villanova abominabilem & infamem hujus Vitij deformitatem hisce verbis describit: *Nihil libidine periculosius, nihil obscœnius, nihil abjectius, nihil turpius, neque vilius; quantumcumque enim splendide, prudenter, & juste in cæteris omnibus te geras, si carnalis his, momentaneis & immundis voluptatibus demersus sordidaris, parva tibi gloria erit, nec solum inglorius, sed & stultus, ignavus, immundus, imprudens & inanis inter probos reputaberis vires.*

S. Thom. à Villanova Conc. 2. de S. Ildeph. Despectus.

7. In Joële Propheta dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Quæ verba Sanctus Bernardinus Glossæ authoritatem citans de Luxuriosis intelligenda esse dicit, qui adinstar jumentorum in propriæ immunditiei sterquilinio jacent, ibique vitam suam ignominiose claudunt, quia sicut vixerunt, ita & moriuntur: *Glossa est, Homines in fœtore Luxuriæ vitam finire.*

Joël. 1. v. 17. S. Bernard. Ibid. Ignominiose moritur.

8. Sanctus Hieronymus varia distinguit lepræ genera, ac tandem ad carnalis concupiscentiæ lepram descendens dicit: *Est hoc vitium lepra florens, hoc est toto corpore decurrens, & mundana vita voluptas, quæ quasi candida & florens existimatur.* Hæc autem Lepra hoc sibi peculiare habet, quod tametsi fœtida & abominabilis existat, nihilominus is qui ea est obnoxius, illam gratam & acceptam habet, imo si illam non habeat, omni cum studio & industria eamdem habere contendit, minime considerans, quod illum lepra hæc & in anima & in corpore irreparabiliter contaminet.

S. Hier. T. 9. serm. de div. gen. lepr. Libido lepra grata.

9. Petrus Blesensis objectum hujus vitij, necnon metallum unde voluptates & delectationes fabricantur, his verbis considerat: *Novissima carnis nostræ sunt quinque: Materia vilis, actus humilis, ingressus flebilis, status difficilis, egressus horribilis. De vilitate materiæ audi Philosophum, qui Tyranno interroganti, quid fui? quid sum? quid ero? sufficienter singulis respondet: Vile sperma, vas stercorum, esca Vermium.*

Pet. Bles. ser. 12 in Quadr. Descriptio vilitatis humanæ.

10. Sanctus Hieronymus illud quondam populo in Deuteronomio à Deo datum præceptum considerat, quo dicitur: *Non offeres mercedem prostibuli, aut pretium canis in domo Domini Dei tui.* Enim vero, quænam est inter Canem & meretricem proportio, ut sapiens hanc cum illo combinare non dubitet? Respondet idem Sanctus: *Pulcher canis & meretrix comparantur, quia utrumque animal pronum est ad libidinem?* Vilissimum itaque animal, canis scilicet, meretrici velut comes adjungitur, cujus nomine se Abner ab Isboseth contumeliose appellatum fuisse lamentatur, dum, ut scriptura dicit; iratus nimis propter verba Isboseth; ait: *Numquid caput canis ego sum?*

S. Hieron. in c. 65. Isa. Deut. 23. v. 18. Canis & mulier ad libid. prona. 2. Reg. 3. v. 8.

11. Idem Sanctus Hieronymus Psalmistam de flagellis Ægypti disserentem, & præcipuè verba illa: *Venit Cynomyia & Cinifes*, exponens, per hæc tam vilia animalia quæ putœlentibus morticinis, sive mortuorum animalium cadaveribus, haud secus ac odoriferis rosis & floribus tantum insidere solent, libidinosos intelligendos esse dicit: *Cynomyia canina musca, quæ in cœno volutatur, luxuriam indicat.*

S. Hieron. Ps. 104. v. 31. Comparatio 1.

12. Ingeniosa quoque est illa hominis lascivi cum ebrio instituta comparatio; Sicut enim ebrij hominis intellectus & ratio totaliter absorpta est, adeo ut quantumvis indignum & probrosum actum committere non erubescat, siquidem inter illud quod convenit vel disconvenit, discernere nequit, ita & Luauriosus. Unde Isaac presbyter ait: *Sicut nobilis homo cum in ebrietate obliviscitur suæ nobilitatis, statim ejus exhonoratur, & irridetur pretiositas ejus propter alienas cogitationes, quæ supervenerunt eidem vini virtute: ita castitas sacri viri turbatur ab incauta muliercula locutione, & eradicatur ab illa omne sustentaculum laudabilis status sui.*

Comparatio 2. Isaac Presbyt. de cont. mundi.

13. Sanctus Beroardinus in sermone quodam contra Luauriam ad imprimendum nobis de deformitate hujus vitij, ejusque turpitudine condignum conceptum multa præclara dicit: illum namque Geneseos adducit textum, in quo dicitur: *Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est*, simulque super illum textum Sancti Pauli 1. ad Corinth. 6. *Qui fornicatur in corpus suum peccat;* Glossam citat dicentem: *Fornicationis in opere totus homo absorbetur à carne, ut jam dici non possit animus suus esse, sed simul totus homo possit dici caro; Et ideo dicunt alij Doctores, quod sunt aliqui dæmones, qui memores suæ antiquæ nobilitatis tentare de luxuria dedignantur; Et est signum ad hoc, quod Lucifer tentans Dominum non dicitur eum tentasse de vitio carnis.*

Gen. 6. v. 3. 1. Cor. 6. v. 18. S. Bern. T. 4. serm. 21. Dæmones aliqui de luauriosis tentare dedignantur.

14. In Eaodo dicitur; *Percussit grando in omni terra Ægypti cuncta quæ fuerunt in agris &c.* Rupertus Abbas autem flagellum hoc peccatu immunditiei correspondere existimat; Unde dicit: *Quæ fit ira Dei, quæ de cœlo super impietatem revelatur, quæque hic per grandinem & ignem designatur, terribiliter exprimit, cum protinus subditur: Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam &c. Grando hæc & ignis iste cunctam herbam agri percussit, & omne lignum regionis contrivit, quia videlicet hæc prædicta est ignominia secundùm Apostolum, cunctam humanam substantiæ pulchritudinem cœlesti ira in vasis ira injectam polluit;* univer-

Exod. 9. v. 25. Rup. Abb. l. 1. in Exod. 27. Libido omnia destruit.

S. Ephr. Paran. 43. N. B.

universam rationalis Creatura dignitatem omnino destruit. Et ideo Sanctus Ephrem monet dicens: *Fuge carnalem voluptatem, quippe cujus fructus pudoris atque infamia fructus.* Quod si quis oculis omnes fines terræ etiam secretiora lasciviorum & carnalium hominum latibola pervidere & penetrare posset, quot visurus esset horrendas turpitudines non solum executione, sed & imaginatione omnino indignas. Audiamus Sanctum Cyprianum qui dicit: *O si possis in illa sublimi specula constitutus oculos enot inserere secretis, recludere cubiculorum obductas fores, & Conscientia hominum penetralia occulta referare, aspicias ab impudicis geri, quod nec possit aspicere frons pudica; videns quod crimen sit & videre.*

S. Cypr. Ep. 2. ad Don.

1. Cor. 6. v. 18. Anima fit tota carnalis.

15. Nescio an vos aliquando reflexeritis ad illa Sancti Pauli verba 1. ad Corinth. 6. *Qui fornicatur in corpus suum peccat;* Enimvero certum est, quod corpus & caro culpam non contrahat, imo nec contrahere possit, sed anima sola peccet; quomodo igitur Apostolus fornicarium in corpus suum peccare dicit? *In corpus suum peccat;* quod omnino ipsimet Apostolo adversatur, qui paulo ante dixerat: *Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus suum est.* Respondesi potest, hominem lascivum & carnalem meram carnem & merum corpus esse & nihil amplius, quia vivit hout secus, ac si non haberet animam. Unde Spiritus Sanctus de illa hominum generatione differens, quæ tempore diluvij carnalitati & luxuriæ penitus immersa erat, illam non immerito carnem appellavit: *Non permanebit spiritus meus in homine quia caro est.* Sanctus Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha, verba illa ita explicat: *Intra corpus suum peccat, quia ipsa anima transit eo actu in ipsam carnalitatem;* Unde in illis verbis anima nomine carnis appellatur, eo quod tota facta sit carnalis.

1. Cor. 6. v. 18.

Gen. 6. v. 3.

S. Brun. ibid.

Marcus Erem. Libidinis & corporis unio describitur.

16. Sanctus Marcus Eremita strictissimam quamdam & inseparabilem unionem, quam sensualitas cum corpore habet; his verbis insinuat: *Si pulchritudinem mulieris conspexerit carnali cupiditate mox vulneratus est, & ita postmodum susceptiva memoria per formationem conceptuum, pronamque meditationem depingit interius imagines eorum, quæ cum affectu & libenter conspecta sunt, eaque ratione spiritibus malignis operam dantibus, miserum & affectibus adhuc deditum animum inquinat. Quod superest caro si pinguis, si juvenilis, si humidior fuerit, hujusmodi memoriis ab affectu quam primum excitata, mota pro libidine, versatur circa ea quæ reperit, in eis exercens immunditias, interdum in somnis, quandoque inter vigilandum.*

Ps. 50. v. 5. Ps. 37. v. 8. Libido corpus & animam maculat.

17. David post adulterium commissum lamentabatur dicens: *Peccatum meum contra me est semper,* quod alij quidem interpretantur de tormentis conscientiæ cauteriatæ, quibus animus Davidis miris modis vexatus torquebatur, eique sine intermissione ob oculos versabatur tum Urias occisus, cum Bethsabea, in cujus impuros ac adulterinos amores ipse descenderat, qui aliquando ipsum delectabant, aliquando cruciabant, cum ipsius animum divinus aliquis afflatus excitabat, aut legis maledictio premebat, diabolusque miris cogitationibus dilacerabat, adeo ut inveteraverint ossa tacentis, & die ac nocte gravata fuerit super eum manus Domini, & conversus sit in ærumna sua, dum configitur spina, donec tandem delictum suum cognitum fecit Domino, & injustitiam suam non abscondit, dixitque *confitebor adversum me injustitiam meam Domino.* Sed præterea & dicti ejus hæc potest dari ratio, quia alibi dixerat: *quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus.* Sanctus Basilius in Tractatu quem *de vera virginitate* composuit, de voluptatibus carnalibus tractans, easdem per omnes corporis sensus dilatari ostendit: *Voluptas cum una generaliter sit, veluti fons quidam à carne profluit, atque in quinos sensus veluti in rivos quinque distributa, per hoc ad sensibilia ab intimis fluit, quorum quilibet per propriam Organi sui fenestram, fluentum suum sensibile quod offenderit, vehementer immittens, quidquid propinquum fuerit correptum ad se pertrahit, carnalique limo adimplens, ac torrentis instar.* In aliis peccatis sola commaculatur anima: At in hoc ipsum quoque corpus cum sensibus suis corporalibus, nec non potentiis interioribus conspurcatur, quia voluptas carnalis absorbet intellectum, affectum, voluntatem, & memoriam per præteritarum voluptatum reminiscentiam ad se trahit, ipsaque anima pariter in illis delectationibus præteritis immergitur, fingitque illas sibi esse præsentes: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore.* Unde Sanctus Joannes Climachus ait: *peccatum quod peccare solet homo extra corpus est, solus autem luxuriosus in suum corpus peccat, inde accidit, quod per obscam humoris fluxionem caro ipsa inquinetur, quod alijs in peccatis fieri non potest;* Coinquinat inquam peccatum hoc corpus illud, quod per sacrosanctum Lavacrum in spirituali generatione per sanguinem Redemptoris purificatum, perque sanctissimum altaris Sacramentum nutritum, ac demum inæstimabili passionis filij Dei pretio redemptum fuit.

Ps. 31. v. 5.

Ps. 37. v. 8. S. Basil. de vera virginit.

Gen. 6. v. 5. S. Ioan. Clim. gr. 15. num. 23.

S. Ambr. in 1. Cor. 6. v. 18. Qualiter libidinosus in corpus suum peccet.

18. Sanctus Ambrosius verba illa: *Qui fornicatur, in corpus suum peccat,* exponens inquit: *Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est, quia cætera peccata etsi per corpus generantur, non tamen animam ita carnali concupiscentia faciunt obstrictam & obnoxiam, quemadmodum commisceri facit animam cum ipso corpore usus libidinis, agens in opere carnalis fornicationis, quia in tantum agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat.* Similiter dici potest quod homo carnalis in corpus suum peccet, quia per hujus vitij exercitium ad motus & stimulos carnis, ad somnia & illusiones obscænas, ad phantasmata lasciva movetur, fitque servus & mancipium spiritus fornicationis. Unde ulterius colligitur, quod lascivus nec seipsum, nec objectum cujus illicitis amoribus exæstuat, vere diligat; Non quidem hoc, quia eo ipso quo hoc in peccatum inducit, illius vituperium & animæ ejus perditionem velle convincitur; qualis autem hic affectus vel amor est? potius odium dici meretur; ob eamdem rationem convincitur non diligere semetipsum, utpote qui *corpus & animam propriam perdit in gehennam.*

Rom. 8. v. 8. Libido summe Deo displicet.

19. Consideratione digna est illa S. Pauli doctrina, dicentis. *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.* Tametsi enim omnia peccata coram Deo abominanda sint, eique placere non possint, attamen super quævis alia peccata, Deus vitium istud supra modum detestatur, quia deformitate sua ei directe opponitur, qui de eo titulo maxime gloriatur quod videlicet sit, *Candor lucis æternæ & speculum sine macula.* De nullo alio peccatore Deus umquam dixisse legitur, quod ipsum de carnali homine dixisse constat; De his enim ait: *Panitet me fecisse eos.* Erubescit enim Deus quodammodo se hominem creasse, dum eum turpi huic vitio adeo vehementer deditum esse conspicit.

Sap. 7. v. 26.

Gen. 6. v. 7.

In consecratis divino servitio lib. detestabilis.

20. Verumtamen advertendum, quod vitium hoc in iis præcipuè specialiter displiceat, qui divino ejus servitio dedicati sunt. Quodnam in eo putatis latere mysterium, quod Deus mel, liquorem adeo suavem & salutiferum, atque à virginibus fabrefa-

brefactum in facrificium fibi offerri prohibuerit? maxime cum cera quæ ex melle nafcitur, & mellis pars quædam eft, in Dei honorem licite & laudabiliter ardeat: Variæ quidem hujus prohibitionis affignari poffunt caufæ, veruntamen illam quæ noftro propofito quam maxime adaptatur, tangit S. Petrus Damianus, qui in melle voluptatum carnalem fymbolizari afferit: *Per quod intelligitur, quod bis, qui Deo vita fua facrificium offerunt, nullam Deus carnalem vult ineffe dulcedinem, nihil in eis vivere, quod ad carnalem pertineat voluptatem.* Oleafter pariter fuper idem Levitici Caput obfervat, quod cum oblatio facrificij concremari debuerit, huic autem liquori proprium fit, quod in ignem effufum gravem excitare fœtorem foleat, ideo ab altari liquor ille mellis profcriptus fuerit: *Forte ideo quia combuftum nullum emittit odorem, fed fœtorem potius.* His qui Deo vicinius feu propinquius ferviendo approximare debent, ftudiose cavendum eft, ne malum fui odorem de fe fpargant, quia Deus valde hunc abominatur: Unde difpofuit ut Apoftolus in miniftrorum fuorum perfona fcriberet: *Chrifti bonus odor fumus.*

B. Petr. Dam. in. fer. 64.
Oleafter. in c. 2. levit.
2. Cor. 2. v. 15.

21. Refert fcriptor quidam, in fuis in librum fapientiæ confcriptis lectionibus de quodam Necromantico, quod cum more fuo folito dæmonem invocaffet, videretque quod poft toties iteratas incantationes minime compareret, de dæmonis perfidia graviter fuerit conqueftus: Cumque dæmon tandem quidem apparuiffet, ita tamen ut procul ab eo remotus fubfifteret; Necromanticus caufam moræ, nec non cur non propinquius ad illum accederet, fcifcitatus fuit, cui dæmon refpondit: *Fœtor luxuriæ tuæ non permittit accedere:* magus namque ille paulo ante cum meretrice quadam turpe habuerat carnis commercium; Nam ut paulo antè ex fententia Sancti Bernardini diximus, funt aliqui fpirituum rebellium, qui ob naturæ fuæ congenitam nobilitatem hujus vitij fordibus fe immifcere dedignantur.

Robert. Holcot. in Sap. lect. 102.
Hujusmodi fœtorem nec dæmon ferre potest.

22. De multis Sanctis, speciatim vero de Sancto Philippo Nerio legimus; quod quando obvium aliquem habebat hoc turpi peccato obnoxium, nares fuas peradmotum ftrophiolum obturare folitus fuerit: : *virginitatem perpetuo illibatam fervavit, idq; affecutus eft, ut eos qui puritatem colerent, ex odore, qui vero fecus, ex fœtore dignofceret.*

In lect. S. Phil. Nerij.
Exemplū.

23. Idem etiam Spiritus Sanctus, qui eft columba illa quæ omnia in terræ facie fpurca & fordidata videns *non invenit, ubi requiefceret pes ejus*, vitium hoc in facra fcriptura nominare erubefcit; de quo etiam Apoftolus monet: *Nec nominetur in vobis:* Ecce etenim quam cautè & circumfpecte de fordido hoc peccato loquatur: *Non permanebit fpiritus meus in homine, quia caro eft; cuncta cogitatio hominis intenta erat ad malum.* Et apud Jeremiam: *Equi amatores unusquisq; ad uxorem proximi hinniebat?* Nimirum candidiffimas alas fuas in hoc luto coinquinare & defœdare timebat, in Daniele quoque fcribitur: *quia non effet inventa in ea res turpis.* Ad Ephef. cap. 5. verf. 4. peccatum hoc *turpitudo* appellatur: Et ad Romanos: *Quem fructum habuiftis tunc in illis, in quibus nunc erubefcitis?* Cum igitur tam turpis, obfcœna & nefanda res fit hoc carnis vitium in mollitie, execranda delectatione, venerea titillatione, fcortatione, adulterio, aliisque hujus peccati fpeciebus, quas nec nominare libuit Spiritui Sancto, ut paulo antè audivimus, nullum non lapidem animus Chriftianus moveat ut omnibus mentis & animæ viribus contra hoc vitium belligeret, ecquid dicam belligeret, corrigo meam fententiam, & dico, fugiat ab hoc fecundum illud Pauli gentium Doctoris, cum loquit, *Refiftite peccatis, fed à fcortatione fugite.* Fuga optimum contra id remedium, & cum fugiatur, non facile te deprehendet, licet te infequatur. Sicut in exemplo Jofephi videre eft, qui non diu luctatus eft & in arena decertavit, fed fugit etiam cum damno fui pallij, quod uxori adulteræ Domini fui reliquit, ficut facer Chronifta fcribit: *Accidit autem quadam die, ut intraret Jofeph domum & operis quidpiam abfq; arbitris faceret, & illa apprehenfa lacinia veftimenti ejus diceret, dormi mecum, qui relicto in manu ejus pallio fugit, & egreffus eft foras.*

Vitij turpitudo magis defcribitur.
Gen. 8. v. 9.
Eph. 5. v. 3.
Gen. 6. v. 3.
Jer. 5. v. 8.
Dan. 13. v. 63.
Ad Ephef. 5. v. 4.
Rom. 6. v. 21.
Gen. 39. v. 11. & 12.

DISCURSUS. XVII.

ARGUMENTUM.

Carnis vitium excæcat intellectum, omneque judicium & difcurfum nobis eripiendo beftiis fimiles efficit.

THEMA.

Percufferunt cæcitate à minimo ufq; ad maximum. Gen. 19. v. 11.

1. CIrca hæc affumpti thematis verba non inopportunum nobis nafcitur dubium, cur fcilicet divina juftitia fcelerum ultrix, quæ nihil fine myfterio & caufa operatur, ut cives Sodomiticos, qui ut Angelis à Loth hofpitio receptis violentiam inferrent, in procinctu erant, debito fupplicio caftigaret, eos potius cæcitate percutere, quam alteri alicui feveriori fupplicio fubjicere difpofuerit? cur non potius iræ fuæ fulmina in eos de cœlo vibravit? cur terræ ut eos aperto fub pedibus ore, ficut Dathan & Abyron, dehifcens, in infernum vivos deglutiendos præcipitaret, non imperavit? Refpondet S. Ambrofius: *Illud hic oftenditur, quod cæca eft omnis libido, & ante fe non videt,* cum enim veriffimum femper fit illud Apoftoli axioma: *Omnia in figura contingebant,* divina fapientia ad noftram eruditionem indicare nobis voluit, quod peccatum carnis cæcitatem in animam inducat, in corporali illa Sodomitarum cæcitate præfiguratam. S. Auguftinus dicit, quod Græci fignificantius & cum majori emphafi legant: *Evidentia quæ faciat non videri, non omnia, fed quod non eft opus.*

Libidinofi funt cæci.
S. Ambr. in Cat. Lypom.
S. Aug. ibid. q. in Gen. Lypom. ibid.

2. Author Catenæ Græcæ dicit: *Cæcitas mentis & corporis fequela eft immoderata libidinis, obtufitas & infania, contemptus Dei, jactura animæ, famæ, & rerum omnium.* Vere oculis orbatus, & multo magis intellectu deftitutus cenfendus eft, quisquis tot irreparabilia mala luxuriam confequentia vel non videt, vel certe non curat. Ariftoteles veteres Venerem amentiæ præfectam appellaffe, fcribit. Ideo Cupidinem oculotenus velatum depingebant, Minervam vero & Mufas, quas fumma fapientia dotatas effe fingebant, antiquitas velut virgines venerati confueverat.

Amentes.
Arift. l. 2. Rhet. c. 24.

3. Quotidiana nos experientia docet, quod dum corvus in morticinum aliquod, feu mortuæ beftiæ cadaver incidit, primo omnium oculos eruere & devorare incipiat. Unde Hugo de Sancto Victore per adductam Sancti Ifidori authoritatem ita fcribit: *Corvus primum in cadaveribus oculos petit; Corvus autem eft diabolus, qui in cadaveribus primo oculum petit, quia in hominibus carnalibus intellectum difcretionis extinguit, & fic per oculum cerebrum extrahit; quia extincto difcretionis intellectu fenfum mentis evertit.*

Dæmon primo eruit oculos.
Hug. de S. Vict. inftit. mon. l. de beft. c. 35.

Exod. 10. v. 22. & 23. Libido mentem excæcat.

4. Inter alia flagella, quibus Deus Ægyptum castigavit, etiam tenebræ connumerantur: *Facta sunt tenebræ horribiles in universa terra Ægypti, tribus diebus. Nemo vidit fratrem suum.* Hæc autem plaga, juxta quorumdam sacrorum Interpretum expositionem; nono Decalogi præcepto respondebat, quo uxorem alterius concupiscere prohibemur: Sed quænam est inter hanc tenebrarum obscuritatem & jam dictum præceptum proportio? S. Prosper ait: *Quid ergo deterius concupiscentia mala, quæ ita totam excæcat mentem, ut non tantum timorem Dei, quantum etiam ipsas pœnas legum, infamemq; mortem oblivioni dans, nihil in mœcho remaneat luminis, quam non totum occupent ferales tenebræ.* Quam veritatem D. Chrysost. in eo quod Sodomitis accidit, exemplificat, hi enim, ut diximus, fuere excæcati: *Mentis eorum oculus excæcatus erat, propter hoc & visu privati sunt, ut discant, quod nihil sibi prosunt corporales oculi, si oculi mentis fuerint excæcati.* Enimvero in hac cæcitate positi cæcos se esse non animadvertebant, quia proprium carnalium hominum supplicium & pœna est, quod discursum, instinctum rationis & judicium imperceptibiliter perdant, ideoque se illis destitutos esse minime advertant. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Dum in quadam fumus delinquendi libidine, nebulis quibusdam insipientiæ mens obducitur, & fumo quodam iniquitatis oculi ejus caligant, ne videat eorum, quæ concupiscit, deformitatem.*

S. Prosp. p. 3. in c. 32.

D. Chrys. Hom. 43. in Gen. Oculi corporis non prosunt sine oculis mentis.

S. Ambr. l. 2. de Mor. cap. 5.

5. Sanctus Bernardinus ex Sancto Augustino similitudinem quamdam adfert à præcedenti parum diversam: *Luxuria carnalis*, inquit, *destruit cognitionem, sicut nebula in vere impedit claritatem solis.* Ignis quoque adfert exemplum, dicens: *Sicut fumus resolvitur ab igne & totam domum obtenebrat & denigrat, ita ab igne concupiscentiæ resolvitur fumus, qui obnubilat rationem.*

S. Bern. T. 4. ser. 21. Similitudines.

6. Clemens Alexandrinus dicit, quod sicut vapores & exhalationes terrestres cœli serenitatem obumbrant, dieique claritatem offuscant, ita quoque inordinati appetitus nostri, qui ab hac carne & corpore nostro insurgunt, mentem, intellectum, & judicium in nobis adeo obtenebrant, ut veritatem, rationem & convenientiam discernere non possint: *Quemadmodum exhalationes, quæ à terra, & ex lacunis & voraginibus oriuntur, conflantur in caliginem & umbrosam vertiginem, ita etiam carnalium cupiditatum vapores malam animæ inurunt habitudinem.* Unde verissime est illa S. Gregorij Magni sententia dicentis: *Cæcitas specialiter libidinosis adscribitur, quia nulla sunt vitia, quæ spissiores tenebras menti ingerant, quam libido.*

Clement. Alex. l. 2. Strom.

Cæcitas adscribitur Libidinosis specialiter.

S. Greg. l. 6. in l. 1. Reg. c. 15.

7. S. Nilus de corvo inferneli similiter scribit, quod ante omnia in carnali homine oculos impetat: *Cum omnes dæmones, tum is potissimum qui libidini præest, primum id studet, ut menti, hoc est principi animæ parti tenebras effundat.* Rupertus Abbas Tuitiensis ad Ægyptiacas se tenebras reflectens, moralitatem quamdam præcedenti persimilem inde elicit: *Quid magis quam concupiscentia oculus totum hominem obscurat: Lucerna corporis tui*, inquit Dominus, *est oculus tuus; si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit, si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebricosum erit; Vide ergo, ne lumen quod in te est, tenebræ sint; quid tenebrosius oculo nequam? cum videt mulierem ad concupiscendum eam.*

S. Nilus de 8. vitios. Cogitat.

Rup in Exod. l. 1. cap. 49.

Matth. 6. v. 22.

Luc. 11. v. 34.

Ibid. v. 35.

8. S. Antonius de Padua scribit: *Luxuriosus est, cæcus, qui visu gratiæ caret, scilicet utroq; oculo, id est ratione & intellectu.* Idem quoque in alio quodam sermone Tobiæ ex hirundinum stercore in ejus oculos illapso excæcati historiam adducit: *Contigit autem ut jactasset se juxta parietem, & obdormisset, & ex nido hirundinum dormienti illi calidi stercora incidérent super oculos ejus, fieretq; cæcus. Paries est carnis voluptas*, nam ut inquit sapiens, *sicut enim in pariete lapis lapidi superponitur, & cæmento conglutinatur, sic in carnis voluptate peccatum visus, peccato auditus, & peccatum auditus peccato gustus, & sic de singulis conjungitur, & cæmento malæ consuetudinis tenaciter colligatur, & sic obdormit negligentiæ torpore dissolutus, & fit stercorizatio hirundinum super oculos dormientis.*

S. Ant. de Pad. in Dom. 6. post Trinit.

S. Ant. de Pad. in Quadrag.

Tob. 2. v. 10.

Ibid. v. 11.

9. Ecclesiasticus de impudica fœmina dicit: *Quasi stercus in via conculcabitur*; hoc autem stercus innumerabiles animas excæcat, ut easdem in exteriores tenebras præcipitet. D. Chrysostomus quoque ait: *Quando ab impudica libidine capta fuerit anima, sicut nubes & caligo corporis oculis, ita cum illa eripuerit mentem & perspiciendi facultatem, nihil sinit videre ulterius, non præcipitium, non gehennam, non timorem.* Et ideo reprobi illi qui in Inferno ingenue tandem de se fatebuntur dicentes: *Ergo erravimus a via veritatis*: simul quoque libere eodem tempore addent: *& justitiæ lumen non luxit nobis & sol intelligentiæ non est ortus nobis*; Quod si autem scire desideretis, quorum aut quales illi fuerint, legatis libri ejusdem cap. 2. ubi dixisse feruntur: *Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exors sit luxuriæ.*

Eccl. 9. v. 10. Libidinosi nil vident amplius.

D. Chrys. Hom. 11. in 1. ad Cor.

Sap. 5. v. 6.

Sap. 2. v. 8.

Ibid. v. 9.

10. David quondam lamentabatur dicens: *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum*: sed dicat aliquis; Quis unquam Davidem oculis laborasse legit vel audivit? Respondeo igitur: David de oculo animæ loquebatur, id est, de intellectu per adulterium offuscato. Quando Samson à Philistæis in vinculis tenebatur, prima pœna quam ei intulerunt, hæc fuit, quia *statim eruerunt oculos ejus*, per quod innuebatur, quod postquam inimicus infernalis hominem lascivis Dalilæ illaqueavit amoribus, primum quod deinde facit, est quod lascivo tali homini discursum & rationis judicium auferat; Ecce tibi oraculi Prophetici comminationem: *Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurva*: Ubi Hugo Cardinalis ait: *Primum excæcat diabolus, ne cognoscant viam veritatis, vel lucem quod significatum est hoc, quod Philistiim excæcaverunt Samsonem.*

Psal. 37. v. 11. Intellectus excæcatus libidinosis.

Jud. 16. v. 21.

Psal. 68. v. 24.

Hug. Card. Ibid.

11. Ab hac intellectus cæcitate sequitur id, quod Oseas ait: *Fornicatio & Vinum, & ebrietas, auferunt cor*; Fornicarius enim judicium, rationem & discursum amittit; nam ut S. Hieronymus super citatum textum ait: *Fornicatio & voluptas pervertit sensum, animumq; debilitat, & de rationali homine brutum efficit animal.* S. Thomas de Villanova hoc vitium detestando, in ejus vituperium ait: *Reddit hominem penitus brutalem, rationem alienat, intellectum obnubilat, sensus hebetat, brutum facit ex homine.* In eodem Osea cap. 3. legimus: *Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade & dilige mulierem dilectam amico & adulteram*: Et subdit: *Et fodi eam mihi quindecim argenteis & coro hordei, & dimidio coro hordei.* Sed quærendum hic venit, quidnam in eo lateat mysterij quod adultera cum hordeo associetur? Cur non cum tritico, vel alia frugum annona? Nimirum pabulum hoc jumentorum est proprium. Et ideo Philo ait: *Plus adhibetur hordeacea, quæ igne subnuitur, adulteram nihil differre à bestijs.*

Brutalis homo efficitur.

Ose. 4. v. 11.

S. Hieron. Ibid.

S. Thom. à Villanov. de S. Ildephon.

Os. 3. v. 1.

Ibid. v. 2.

Philo l. de Spec. leg. c. 5. v. 15.

2. Deus

Equus & jumentum. Num. 5. v. 15.

12. Deus ob idem mysterium innuendum præcepit, ut mulier post commissum adulterium, hanc pro criminis sui expiatione faceret oblationem: *offeret oblationem pro illa decimam partem sati farina hordeacea*: ut nimirum intelligeremus, adulteras & carnales homines equis & jumentis similes esse: *Sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.*

Psal. 31. v. 9.

Venter libidinosorum Deus. Gen. 3. v. 14.

13. Postquam stygius ille serpens protoparentes nostros ad esum pomi vetiti extimulasset, ad hanc fuit pœnam condemnatus, ut super ventrem suum graderetur: *Super pectus tuum gradieris*; At vero si hoc illi in pœnam impositum fuit, videtur utique pœnam hanc nimis exilem fuisse, potius enim condemnandus videri poterat in hanc sententiæ formam: *Super caput tuum gradieris*: Cur igitur super ventrem repere jubetur? Septuaginta legunt: *Super pectus & ventrem.* Quia enim serpens carnalis hominis symbolum est, ad gradiendum super pectus condemnatus fuit, quia *de corde exeunt cogitationes malæ, adulteria, fornicationes*: Item condemnatus fuit, ut super ventrem graderetur, quia hic verum Luxuriæ centrum est; Unde Philo ait: *Super pectus & ventrem tuum gradieris, circa has enim partes stabulatur affectus hic*; Ecce tibi rationem cur Deus in hac condemnationis sententia ventris mentionem fecerit, quia hic est hominum carnalium Deus: *Quorum Deus venter est*: carnales enim homines hujus appetitus, non vero rationem, discursum aut rationem sequuntur, hæc enim suam in capite sedem habent; Unde idem Philo ait: *Quando quæres ô anima, quam regionem voluptas sortita sit, ne spectes capitis locum, qui rationis est, ibi non invenies eum, resistit enim huic affectui ratio, nec potest cohabitare.* Et ideo S. Paulinus libidinem *intemperantiæ cæcitatem* appellat.

Matth. 15. v. 19.

Philo l. 2. Alleg.

Philip. 3. v. 19.

Philo ibid.

S. Paulin. Epist. 12.

14. Drogo Hostiensis Salvatorem nostrum tanto erga naturam humanam amore exæstuantem in Samsone præfiguratum fuisse agnoscens ait: *Amasti mulierem non amantem te, sed persequentem, ut propter amorem ejus sapientia tua stultesceret.* S. Augustinus inquit: *Non potest stare voluptas corporis cum cognitione, quæ mentibus pudicis sese maxime accomodat.* Clemens Alexandrinus adducta similitudine cadaveris cujusdam quod expers est animæ, dicit: *Qui fornicatur Deo est omnino mortuus, & à ratione tamquam à spiritu ut cadaver relictus est.*

Drogo de sacr. Dom. Pass. N. B.

S. Aug. l. 4. cont. Julian.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 10.

15. Sanctus Bernardinus rationem assignans cur carnales homines ab æterna sint beatitudine excludendi, dicit: *Illa curia cœlestis ne diminuta remaneat, debet repleri per creaturas rationabiles, luxuria autem inter alia peccata maxime destruit rationem & per peccatum luxuriæ maxime adoptio patriæ cœlestis impeditur, quia per luxuriam homo efficitur bestia, & bestiæ non sunt factæ ad habendam vitam æternam.* S. Antonius de Padua textum illum Isaiæ cap. 24. *Ideoq; insanient cultores ejus, & relinquentur homines pauci*, de luxuriosis explicans ait: *Insaniunt peccato luxuriæ, quæ est insania, & mentis amentia.*

S. Bern. T. 1. ser. de luxur.

Libidin. ut bestiæ non salvantur.

S. Anton. de Pad. in sept.

16. Cassiodorus textum illum Psalmi: *Supercecidit ignis & non viderunt solem*, explicans, dicit: *Ignem dicit malæ mentis ardorem, quem in hoc sæculo cæcatis mentibus hauserunt*: Pergit idem Cassiodorus ostendere, qualiter hic carnalis concupiscentiæ ignis, omnis luminis & notitiæ ingens sit obstaculum; Sic enim, inquit, Herodes propter unicum ab incestuosæ Herodiadis filia exhibitum tripudium & saltatiunculam adeo fascinatus, & mentis inops factus fuit, ut eidem dimidium regni sui offerre non dubitaverit: *Tanti principatum suum faciebat*, inquit Divus Chrysostomus, *adeo voluptate captus erat, ut tripudij regna concederet.* Suetonius de vilissimo quodam gladiatore refert, quod cum Faustina Imperatrix illius amore capta fuisset, hancque ob causam ab Imperatricis cognatis miles ille seu gladiator occisus occubuisset: Imperatrix intellecto mortis ejus nuntio, pedissequas suas hisce precibus adjuraverit: *Propinate mihi paululum sanguinis ejus.*

Psal. 57. v. 9.

Cassiod. ib. Libidinosis judicium excæcat.

D. Chrys. Hom. 49. in Matth.

17. Apud sanctum Lucam coram Salvatore hydropicus quidam præsentatus fuit, de quo Venerabilis Beda ait: *Recte comparatur ei, quem luxus carnalium voluptatum exuberans aggravat.* Observandum est autem quod incarnata sapientia Christus in eadem historia non sine causa adduxerit quamdam à bove & asino in puteum lapso petitam similitudinem: *Cujus vestrûm asinus aut bos*, quasi per hoc indicare voluisset, quod stoliditas, sive bestialitas, & luxuria correlative se habeant ad invicem: *Comparatus est jumentis insipientibus.*

Bestialem facit hominem.

V. Beda Hom. in. Dom. 17. post Trinit.

Luc. 14. v. 5.

Psal. 48. v. 21.

18. Eusebius in Epistola quadam ad Sanctum Damasum de morte Sancti Hieronymi scribens, inter cætera ait: *Fugite luxuriam, nam sicut virginitas hominem æquat Angelis, imo plus eum facit quam Angelum, ita Luxuria hominem quasi bestificat, & ut ita dicam, multo pejorem bestia ipsum facit. De nullo alio peccato legitur dixisse Deum, se pœnitere fecisse hominem.*

Euseb. Ep. ad Dam.

Virginitatis laus & Libidinis Vituperium.

19. Quando divina justitia in procinctu erat ut ad puniendum hoc carnis peccatum iræ suæ fulmina per universale quoddam diluvium in terram vibraret: Moyses Deum dixisse refert: *Adducam aquas diluvij super terram, ut interficiam omnem carnem*; At verò ex quo bruta animantia quæ erant super terram, nullam in hoc peccato culpam habebant, cur igitur & illa submergi jubentur? hoc enim verbum illud: *Omnem carnem*, innuere videtur. Respondet Sanctus Chrysostomus omnes illius temporis in bruta animantia fuisse transmutatos, *quia cum in sua dignitate, qua brutis præfuerunt, excidere, dignum est, ut inter illos & ista nulla sit pœnarum differentia.*

Cur tempore diluvii omnis caro demersa.

Gen. 6. v. 17.

D. Chrys. Ibid.

20. Sanctus Cyrillus Alexandrinus dicit: *Voluptas affulgens præstigijs suis fascinat mentem, eoque paulatim deducit, ut arbitremur jam nullius momenti esse divinæ legis violationem*; Videmus enim quotidie, nullum inter omnes peccatores de peccato suo ita se jactare, aut post commissum peccatum hilariorem & magis contentum esse quam sit lascivus, postquam appetitus suos cum impudica aliqua muliere explevit: *Lætantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis.* Sanctus Bernardinus rationem reddit, cur hoc vitium specialius omni nos privet discursu & judicio: *Ratio maxime propter luxuriam aufertur, quia in actibus venereis secundùm Augustinum, ratio à delectatione carnali ita absorbetur, quod impossibile est aliquid intelligere*, prout videre est, inquit, Danielis cap. 13. in duobus illis senioribus Susannam depereuntibus, qui se impudicis amoribus suis fascinatos judicium & rationem amisisse nimis evidenter demonstrarunt. *De hoc patet exemplum*, inquit, *Danielis 13, de inveteratis senibus, qui in Susanna concupiscentiam exarserunt*; & sic ablata ratione remanet in homine tantum, quod est bestiale; Unde Psalmista loco paulo ante citato bene dicit: *Supercecidit ignis & non viderunt solem*, id est, intellectus offuscatur & obtenebratur per hoc vitium: *Sapientia per luxuriam dissipatur; quia concupiscentia Venereorum hominem faciunt insanire, proinde Pro-*

S. Cyril. Alex. l. de Adorat.

Libido omni judicio privat.

Prov. 2. v. 14.

S. Bern. T. 3. ser. de desid. ver. A. 3. cap. 2.

Dan. 13. v. 8.

Psal. 57. v. 9. Titus Bostr. Ibid.

de Propheta inquit : Supercecidit ignis , & non viderunt solem. Titus Bostrensis super illa verba de filio prodigo à Christo dicta : *Dissipavit substantiam suam* , dicit : *id est , intellectum rectum , veritatis notitiam , genitoris memoriam.* Libidinosus ad nihil aliud oculos suos dirigit , nisi ad voluptates , cæterum jacturam famæ & reputationis , facultatum , sanitatis , denique animæ suæ minimè considerat : Flocci facit monita majorum , amicorum consilia , pœnam legum , comminationes superiorum , excutit jugum obedientiæ paternæ , & quorumcumque Principum , ut instar effrænis equi fræna sibi laxare possit ; Et ideo Sanctus Bernardinus ait : *Naturale est quia luxuriosa & lasciva vita obtenebrans intellectum , sapientia & providis consiliis privet ; raro vel numquam reperitur , ut homo carnalis lascivus aut luxuriosus sani consilij sit.*

S. Bern. T. 2. ser. 18. A. 2. 1. 3.

DISCURSUS XVIII.

ARGUMENTUM.

De concupiscentia carnali sub analogia laqueorum & retium differitur , illamque hominem carnalem servum & mancipium efficere ostenditur.

THEMA.

Irretivit eum ... eam sequitur quasi bos ductus ad victimam , & quasi agnus lasciviens & ignorans quod ad vincula stultus trahatur. Proverb. cap. 7. ℣. 21. & 22.

Libidinosi retibus & laqueis capti sunt. Lyran. Ibid. Dion. Cart. Ibid. Eccl. 7. v. 27.

1. LAscivus præda est retium & laqueorum à lasciva fæmina ad eum capiendum protensorum , fitque carnalium appetituum suorum servus & mancipium : *Irretivit eum* , sequitur *quasi bos. Irretivit , id est* , ut Lyranus exponit , *concupiscentia passioni quasi reti involvit.* Dionysius Carthosianus mulierem lascivam *laqueum* appellat : *Illaqueavit juvenem libidinosum.* Ecclesiastes , qui pariter Proverbiorum author est , id est , Salomon de meretrice inquit : *Inveni amariorem morte mulierem , quæ laqueus Venatorum est , & sagena cor ejus , vincula sunt manus illius* ; Quibus verbis confirmat id ipsum quod in Proverbiis dixerat. Sanctus Nilus postquam mulierum blandimenta delineasset , tandem ait : *Hu veluti hamis atque esca ad mortem vaperis imprudens , hu retibus & varijs plagis , captus , traheris ad interitum , cave ne te blandis sermonibus irretiant.* Theodorus Studita similiter voluptates carnis *retia dæmonis* vocat , dum ait : *Quid voluptatem jucundam arbitramur , qui dolor sit revera mortifer ? nam quidem voluptas hamus est diaboli , inextincti ignis suscitabulum , & tamen rapimur ad eam quasi deditit ij servi.* S. Bonaventura Ecclesiasteo exponens dicit : *Laqueus est venatorum , id est , dæmonum , qui venantur animas hominum , illaqueat verbis & aspectibus , illaqueat pulchritudine faciei.* Absolon Abbas voluptatem flori comparat , cujus folus venenum insidet : *Quod si sub flore isto quandoq; venenum expertus es , cave tibi & folicitus esto , ne quid deterius contingat* ; Adfert quoque in medium similitudinem retis , in quo capiuntur pisces : *Quia & pisculi curiosius escas declinant in quibus quandoq; fallacis hami tauterium comprehenderunt.* S. Hieronymus de voluptatibus carnalibus differens ait : *Circumdati retibus voluptatum , esse nos liberos arbitramur ?* Alibi quoque idem Sanctus eadem loquendi phrasi utitur , dum ait : *Cum inciderunt in laqueos feralium voluptatum , sicut aves aucupis fraude captiva , quæ quo magis conantur evadere , eo se in profundiores sinus retis immergunt.*

S. Nilus orat. 2. de Luxur. Theod. stud. ser. 20. S. Bonav. in Eccles. Absalon. Abb. ser. 38. in fest. S. Aug. S. Hieron. l. 2. cont. Julian. c. 7. S. Hieron. T. 9. Ep. ad am. ægr.

Avibus similes visco capti.

2. Quando avis quæ in viscum incidit , captam se esse sentit , evadere quidem hinc inde millies nititur , nec tamen videt , quod per illas alarum concussiones , & agitationes plumarum se visco tanto tenacius innectat : Idem quoque ei accidit , postquam rete ingressa fuit , tunc enim inde se quidem eripere nititur , sed quanto id impensius facere conatur , tanto pluribus ipsa vinculis & funibus implicatur ; Idem quoque circa hominem carnalem contingit , qui tametsi nonnumquam bonam habeat voluntatem , qua vellet deinceps non amplius per hoc peccatum offendere Deum & seipsum , nihilominus *quo magis conatur evadere &c.* Sanctus Joannes Damascenus quærit : *Quid est mulier ?* & respondet : *Laqueus compitus , & homines in voluptatem illiciens.*

S. Joan. Damasc. 2. Parall. c. 76.

3. Sanctus Basilius in Regulis suis de voluptatibus tractans ita scribit : *Voluptas nihil aliud est , quam esca illa maligni , per quam nos homines ad peccatum valde proclives sumus ; ab ea omnis anima non secus atq; ab hamo quodam ad exitium protrahitur.* In hamo quidem esca videtur , quæ irritat appetitum , sed latens sub ea ferrum non apparet : eodem modo sub voluptate quæ sensibilis & illecebrosa est , mors æterna occultatur , imo nonnumquam etiam corporalis , ratione periculorum , quæ in furtivis amoribus quam maxime & facillime occurrunt. S. Ambrosius mulierum illecebrosarum escam describens inquit : *Sermonibus adoritur gratiosis , faciens juvenum volare corda , domi inquieta , in plateis vaga , osculis prodiga , pudore vilis , amictu dives , genis picta ; hæc est ab hamo pendens esca.*

S. Basil. l. Regul. Interrog. 57. Libido hamus est. S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain. c. 4. Mulier hami esca.

4. Ubi vulgata nostra legit : *Laqueus Venatorum est* ; Chaldeus legit ; *Retia & offendicula sunt in corde ejus.* Pineda dicit quod hoc verbum in Originali significet *omnia Venatoria instrumenta , quibus vel feræ capiuntur , vel pisces , vel aves , vel homines ?* Et subjungit : *Quid enim vel mari vel terra , aut æthere tutum à fæmineis Venabulis , illecebris , & tendiculis ? aut quid in illo umquam elemento Viventibus noxium & inimicitius ?*

Eccles. 7. v. 27. Mulieres sunt instrumenta Venatoria. NB.

5. Rabanus Maurus Archiepiscopus Moguntinus modum hosce laqueos & hamos evadendi insinuans , dicit : *Qui pleno velit suggestionem hujus diabolicæ calliditatis extinguere , primum recordationem omnium fœminarum de corde suo expellere festinet , earumq; consortium quibuscumq; congruis potest modis effugiat* ; Adducitque authoritatem S. Ambrosij dicentis : *Si intraveris in Castellum , ut appropinques mulieribus , & ne demoreris in sermonibus apud illas , quomodo enim si quis deglutiat hamum , si attrahitur anima tua.*

Raban. T. 6. l. 3. de pœnis fornicationis. c. 48. Evadendi præscribitur modus.

6. Postquam Rupertus Abbas Tuitiensis difficile admodum esse ostendisset , se ab hisce laqueis subducere , in quibus Samson & Salomon corruerunt , tandem de Davide subjungit : *Et David qui fuit secundùm cor Dei laqueo muliebri captus est , sed liberatus canit : Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium : mollitie sexus* (inquit de muliere) *muliebris abusa in nos , laqueos , rete , & vincula nectit.* Eusebius in Epistola illa , quam ad Sanctum Damasum de morte Sancti Hieronymi scripsit , ita loquitur : *In hoc rete diaboli , si quis capiatur , non cito solvitur.*

Rup. Abb. l. 4. in Ecclesiasten. Homo facile capitur , difficulter solvitur. Psal. 123. v. 7. Euseb. ad Dam.

7. Hugo Cardinalis per hosce Venatores laqueos tendentes , ut nos capiant , Spiritus infernales intelligit : *Hunc laqueum tendunt dæmones ad capiendas animas insipientium , ubicumq; mulierem præparant , & exornari , & præparari , & ostentari procurant. Nec est una mulier unus laqueus , imo quot membra membrorum ornamenta habent , tot laqueos habent , ita*

Omnia membra mulierum laquei sunt. Hug. Card. in Eccl. c. 7. v. 27.

ut

ut à planta pedis usque ad verticem non sit in ea videre, nisi laqueos. Demum illa verba: *Sagena cor ejus,* exponens, in quonam similitudo consistat; declarat dicens: *Quia sicut sagena totum fluvium occupat, & nullus piscis effugit, sic cor mulieris totum vicum, vel civitatem, vel regionem, in qua habitat, occupat, & omnes capit voluntate & desiderio, licet multi effugiant ipsam, nullus tamen effugit cor ejus.*

Mulieres & bonos & malos capere conantur.

8. Notandum vero est, quod non solum dicat, quod mulier laqueus sit; *Laqueus Venatorum,* qui tenditur in terra; verum insuper addit, quod sit rete, quod ad pisces capiendos per mare extenditur: *Sagena cor ejus.* Enimvero ea ex creaturis quæ ex aquis productæ fuerunt una pars in eisdem aquis remansit, pisces videlicet, in quibus reprobi figurantur, quia pisces Deus à sacrificiis exclusit: alia vero pars sunt aves, per quas boni denotantur, qui affectibus suis ad bona cœlestia se subvehunt. Salomon igitur dicere vult, quod hic sexus omnibus tam bonis, quam malis insidietur, qui etiam bonis nonnunquam retibus suis involvit.

Libidinosi fiunt servi.

9. *Ignorans quod ad vincula stultus trahatur;* Luxuriosus enim servitutem, imo vilem mancipiorum conditionem sibi adsciscit, Ecclesiastes postquam de lasciva muliere dixisset: *Laqueus Venatorum est, sagena cor ejus,* subjungit proximus: *Vincula sunt manus illius.* Sanctus Isidorus Pelusiota ait: *Eum qui hoc vitio captus est, omnibus illudendum & irridendum propinat, quemadmodum excæcatus Samson docet, ecquid tu voluntariam captivitatem accersis?* Sanctus Hieronymus libidinosos servos & mancipia vocat; *liberos tu judicas, quos voluptates barbara devinxerunt? non habent catenam, sed eos luxuria feroci mordacitate vinculis tenet.* Sanctus Cyprianus *de bono pudicitiæ* disserens vitiumque ei contrarium detestans, inquit: *Debellatu propriis motibus totum hominem sub triumphum libidinis mittit, blanda prius, ut plus noceat.* Herodes in tantum incestuosorum appetituum suorum servus factus fuerat, ut pluris unicum lascivæ puellæ saltantis tripudium, quam regni sui dimidium æstimaret: At vero impudica saltatrix non ambiebat sceptra, sed caput illius qui impuros matris suæ nitebatur impedire amores. *Volo, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.* Quibus in verbis præcipue observandus est illius importunus petendi modus, tanta enim cum imperiositate præcipit, ac si non Regem sed vilissimum servum, imo mancipium alloqueretur: *Volo, ut protinus.* Etenim verbum hoc *volo* est personæ alicujus cum authoritate præcipientis. Experientia etenim docet quod mulier impudica in virum carnalem imperium obtineat, siquidem hic libenter facit omnia quæ illi vel maxime placere novit. Sanctus Gregorius Nazianzenus inter alios infames titulos quibuscum peccatum istud detestatur, unus est, quo illud *limosam catenam* appellat.

Eccl. 7. v. 27.
S. Isid. Pelus. l. 1. Ep. 135.
S. Hieron. Ibid.
S. Cypr. de bono pudicit.
Marc. 6. v. 25.
Nazian. adv. carmen.

Et subditi fiunt etiam nolentes.

10. Rabsaces quo tempore Jerosolyma validissimo centum octoginta quinque millium bellatorum exercitu arctissima cingebatur obsidione, advocato ad se super mœnia civitatis Hebræorum populo persuadere nitebatur, ut omni metu deposito, *comederet unumquisque de vinea sua & de ficu sua,* nec ensem in defensionem Ezechiæ Regis apprehendendo vitæ periculo se exponerent, eidemque ex parte Regis sui futurum promittebat, ut in terram fructiferam & fertilem vini, terram panis & vinearum, terram olivarum, & olei, & mellis &c. abducendi essent: At vero ut sanctus Cyrillus Alexandrinus advertit: *Rabsaces quidem indulgens illis præsentem voluptatem, eique se adjecturum pollicebatur, si ad Babylonios defecissent; at illi cum saperent, minime id sibi persuadori passi sunt.* Ratio vero hujus, cur scilicet hoc Rabsacis consilium non admiserint, quam S. Cyrillus adfert; præsenti proposito nostro optime deservit: *Qui enim mundanas voluptates valens sectatur,* inquit, *eum vel nolentem oportet in servitutem incidere, & in captivorum numero censeri.*

4. Reg. 18. v. 31.
S. Cyrill. Alex. l. de adorat.

11. Sanctus Nilus de libidine ita scribit: *Libido tum animam smallit & inficit, ipsiusque principatum in turpem servitutem transfert, tum corporis vigorem labefactat.* Rupertus Abbas eidem vitio vinculorum nomen attribuit: *Non est vinculum seu gluten ullum tenacius, quam amor mulieris.* Vinculi hujus arctitudo ex parabola illa Evangelica quam Sanctus Lucas describit, optime colligitur: Omnes enim alii quotquot ad cœnam invitati, ad eam tamen accedere renuebant, sub honesto saltem prætexto se, quo minus ad illam accederent, excusarunt: at vero is qui uxorem duxerat, impossibilitatem allegavit: *uxorem duxi & ideo non possum venire;* Homo enim carnalis pedes suos intra arctos indissolubilis cujusdam servitutis compedes vinctos habet, & ideo nequit venire. Ideo de Samsone Rupertus Abbas ait: *Samson quem laqueo Dalila constrinxit & vinculis.*

S. Nilus de 8. vitiis. Cogit. Vindi.
Rup. Abb. l. 4. in Ecclesiasten.
Luca 14. v. 20.
Rup. Abb. Ibid.

12. Sanctus Augustinus valde compatitur certo eidem viro, qui cum nuper fuisset plurimorum in aliquo exercitu victor, tandem illicitis amoribus vacans, à muliere victus, & ab eadem in turpem erat servitutem redactus: *Vere dolendum est & lugendum, ut ille qui decem adversarios vicit, ab una muliere superetur, & qui tot inimicos occidit in corpore, ab una puella jugulatur in corde, vere nimis grave malum est, ut vir fortis, qui ferro non vincitur, libidine superetur; & eum mollia aut blanda subvertant, quem dura non superant, & qui esse captivus vel servus hominibus dedignatur, servus esse peccati mereatur, cum indignius sit mente servire quam corpore.*

S. August. ser. 243. de temp. Historia.

Lascivien dominium perdit.

13. Utique aliquando observaveritis id, quod Sacer Chronista Moyses de Josepho à Domina sua ad turpia solicitato scribit. S. Zeno Lib. 1, serm. 7. *de Pudicitia,* de ipso ait: *Quem Domini sui uxor prius amare cœperat, quam oderant fratres.* Cum vero turpibus Dominæ sub desideriis acquiescere nollet, hanc suæ in pudicitia custodienda obstinatæ voluntatis edidit rationem: *Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod non in mea sit potestate, præter te, quæ uxor ejus es.* Circa quæ verba quærendum venit, quidnam in eo lateat mysterii, quod eum maritum Dominum & patronum suum appellaverit: Ecce Dominus meus; ad uxorem ejus tamen quæ pariter Josephi domina erat, descendens, ipsam non dominam suam vocet, sed illam à se repellendo ei dicat: *Quæ uxor ejus es?* Verumtamen facilis ad hoc & perspicua in promptu est responsio; Huic namque quantumvis illustri mulieri Dominæ titulus minime conveniebat tunc, quando magis quam unquam alias turpium appetituum suorum serva & mancipium erat, maxime quando parata erat se illi substernere turpiter, qui ejus mancipium & servus erat, licet ob generosam hanc repulsam qua Dominam à se coërcebat, Domini nomen vere meritus fuerit, utpote qui sibimetipsi imperare & dominari sciebat; de quo proinde S. Augustinus ait: *Magnus plane vir, qui venditus tunc servire nescivit.*

Gen. 39. v. 8.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 9.
S. August. ser. 83. de temp.

14. De Nino Babyloniorum Rege scribitur, quod Semiramis concubina ejus (quæ ingens in ipsum obtinebat dominium, adeo ut Rex promptissime facere

Sabellicus apud Masil. T. 3. coll. 2. Historia

facere solius fuerit, quidqoid huic concubinæ liberet) sæpius ab illo unam rem specialissime ab ea desideratam instantissime postularit, nimirum ut loco Nini Imperium Babyloniæ unico dumtaxat die pro suo libitu modo suo gubernate sibi liceter; Rex igitur qui Semiramide nihil charius babebat, omnibus ejos parere imperiis sub pœna mortis præcepit; Quo regis jusso passim divulgato, ipsa satellitibus & Justitiæ ministris undique stipata thronum regium conscendere cœpit, & primis quidem diebus, multa, sed exigui momenti negotia statuit, paulatim vero majora & magis ardua præcipiens promptam confestim ab omnibus baboit obedientiam. Tandem vero Regem vinctum coram se adduci, & necari jussis, quod pariter executioni protinus demandatum est, hacque via ipsa nemine contradicente totius Regni possessionem accepit. Ecce tibi qualiter lascivus hic Rex non solum concubinæ suæ servus & mancipium, sed & victima carnificis manu sacrificata factus fuerit. Similiter Samson qui prius maxilla asini dumtaxat armatus, multa Philistæorum millia dissipavit, postea per Dalilam ad instar jumenti ad vertendam molam adhibitus fuit.

Ecclef. 7. v. 27. Hug. Card. Cur manus fœminæ vincula. S. Ambr. l. de Pœnit. c. 15. S. Nilus in Instit. Monast. Eccl. 18. v. 30.

15. Hugo Cardinalis rationem assignat cur Salomon manus fœminæ vincula appellet: *Vincula sunt manus illius*: Quemcumque enim mulier amplectitur, non amplexatus, sed captivus & vinculatus potius debet dici. S. Ambrosius de verbis mulieris dicit: *Verba petulantis mulieris cupiditatum sunt retia, manus ejus amoris nodus est.* S. Nilos pariter dicit: *Prava cupiditates catena sunt insolubiles.* Ecclesiasticus quoque monet: *Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua avertere, si prastes anima tua concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.* Inimici autem nostri sunt sensus & appetitus nostri carnales, qui nisi refrænentur, servos & mancipia nos faciunt.

Quando Adam dominium perdiderit.

16. Protoparentes nostri à Deo per verbum illud *Dominamini* universæ naturæ creatæ investituram & dominium acceperant, unde cuncta illis animantia obediebant & subjecta erant; at vero subito scena hæc inversa fuit, siquidem dominium istud paulo post adeo misere amiserunt, ut ipsi una cum tota illorum posterorum progenie feris subjecti fuerint ab eisdem devorandi. Vultis autem causam scire propter quam jus istud amiserunt? Hildebertus ait:

Hildebert. Ep. 56.

Omnia enim subjecta quamdiu Adam mulieri subjectus non fuit, cui postquam male morigeratus fuit, capit esse non suus, & tot Dominis servire quot vitys. Porro Eva Adæ subjecta esse debebat, at vero postquam hic inordinatu erga Evam amore sedoctus, huic se subjecit dominio quod in animalia obtinuerat, amisso, ex Domino factus est servus.

Hugo de S. Vict. l. 2. c. 14. Alleg. in Matth. Lascivia constringit. S. Joan. Clim. in scal. Par. gr. 15. Rom. 7. v. 24.

17. Hugo de S. Victore ad illa verba orationis Dominicæ se reflectens, dicit: *Ecce ad te clamamus captivi, qui te contempsimus liberi; Ecce qualem Dominum contempsimus? Ecce quali Tyranno servivimus. Turpitudo captivos nos tenet, ut confundatur præsumptio nostra.* S. Joannes Climacbus S. Pauli de hoc corpore nostro rationi & spiritui recalcitrante loquentis mentionem faciens dicit: *Hanc carnem meam inimicam & amicam B. Paulus mortem appellavit; Quis, inquit, liberabit me de corpore mortis hujus? Alius porro Theologus* (de Nazianzeno loquitur) *eamdem vitiosam & ancillam nocturnam vocat.* Sanctus Augustinus de catena illa qua ligatus & fortiter

S. Aug. l. 8. Conf. c. 5. ver. 7.

constrictus hærebat, loquens dicit: *Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat, & constrinxerat me*, Hanc autem catenam libidinis peccatum fuisse, ex verbis mox sequentibus satis clare

Libidinis catena describitur.

deducitur; subjungit enim: *Quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini facta est consuetudo, dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.*

DISCURSUS XIX.

ARGUMENTUM.

Vitium carnis intellectum, mentem, & animam nostram adeo absorbet, ut illam de nulla re alia, quam de voluptate & libidine sua explenda cogitare permittat.

THEMA.

Videns autem Deus, quod . . . & cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore, pænituit eum quod hominem fecisset in terra. Gen. cap. 6. ℣. 5. & 6.

Creatus est homo ut Deum diligat. S. Aug. l. de Spir. & anima.

1. S. Augustinus finem investigando ob quem Creator noster nos ad imaginem & similitudinem suam formarit, tandem id factum esse dixit, ut eum agnosceremus & amaremus; *ut factorem suum pro imagine cognoscat, & pro similitudine diligat*; ac proinde nequaquam mirandum est, quod dum divinus ille artifex Deus, videt quam parum hunc à se intentum finem assequator, dum ingratus homo toto affectu & amore, non ad suum creatorem, sed ad vilissimam creaturam convertitur, quod inquam hoc videns pœniteat se hominem fecisse.

Gen 6. v. 2. Sed heu ad malum cognatio cuncta. Dion. Cart.

Videns autem Deus, quod cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore; Ubi Ly *malum*, ad verba illa alludit: *Videntes fily Dei filias hominum, quod essent pulchra, acceperunt sibi*; Ubi Dionysius Carthusianus ait: *Intelliguntur filia nata ex semine Cain, quæ erant lascivæ & pulchra*, Et hæ tales mulieres intelliguntur per malum ad quod cogitatio cordis humani omni tempore intenta esse dicitur, nam ut in Discursu primo probavimus, mulier quoddam est

Cornel. à Lap.

omnis malitiæ breve compendium. Unde de Thoma Moro magno Regni Anglicani Cancellario. qui pro defensione Ecclesiæ & fidei Catholicæ sub impio Rege Henrico VIII. martyrium generose sustinuit, refertur, quod interrogatus à quodam cur tam parvæ staturæ mulierem sibi in uxorem sumpsisset, per jocum facetè responderit: *se è malis libere & prudenter elegisse minimum.*

Luxuriosi ex proposito peccant. Theodor. Q. 47. in Gen.

2. Enimvero verba illa: *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum*, non nihil maturius & exactius ponderemus. Theodoretus loquit: *Hoc animadvertendum est, quod divinus sermo non simpliciter eorum peccatum damnat, sed cura & studio quæsitam iniquitatem reprehendit; Hoc enim significat quod ait: Unusquisque meditatur in corde suo studiose ad mala peragenda universos dies.* Notandum verò est verbum

Dion. Carth. Ibid.

illud: *Cuncta cogitatio*, hoc enim ut Dionysius Carthusianus exponit, idem significat, quod *indesinenter, excogitabant studiose, qualiter possent ad libitum delectari, ex proposito, ex certa malitia, non ex ignorantia & infirmitate, seu passione solummodo peccaverunt, quemadmodum scriptum est de quibusdam: Scrutati sunt iniquitates.* Similem considerationem D.

Psal. 63. v. 7. D. Chrys. Hom. 22. in Gen.

Chrysostomus dio ante super eadem verba: *Cuncta cogitatio &c.* habuit, dum ait: *Magna hujus verbi emphasis & vis est: Verbum, cogitans, multum habet momenti, non enim ex subreptione hoc illis accidit, sed in corde cogitant, & hac per singulas horas volvunt; In his studium suum collocant, & neque semel & iterum vel fortuito supplantati à peccato à malitia sibi temperant, sed diligenter eam exercent.* Etenim per ex-

Carnales sunt sensibus privati.

perientiam quotidianam videmus, eos qui delectationibus carnalibus immersi sunt, sensibus & potentiis suis adeò esse absorptos, ut nihil cogitent, nulli

rei

rei studeant; nihil operentur, quod ad ejusmodi voluptates captandas & explendas non dirigatur; si pedes suos ad ambulandum moveant, ad dilectæ domum eorum diriguntur gressus; Cum oculos levant, objectum amatum quærunt & desiderant aspicere, si dormiant, de illo solo somniant: *Cuncta cogitatio intenta &c.* *Qui ægre ferunt*, inquit Theodoretus, *oblatam sibi esse peccandi occasionem, à nequitia tamen victi per mentis ignaviam postea dolent & lugent, mediocrem quamdam aliquatenus habent excusationem. Qui verò declinant prorsus ad intemperantiam & malitiam, subservire facientes affectibus rationem, ut etiam excogitent alias nequitiæ ideas, & hoc non semel aut bis, sed per totam vitam, qua venia digni sunt?*

Theodor. ibid.

Concupiscentiæ fomes nobis connaturalis.

5. Equidem *tantum abest* quod homo carnalis de peccato suo doleat, aut illud deploret, ut potius dum illud committendi proximam est occasionem allecutus, vel maximè lætetur & gaudeat, modosque illud continuandi & in eo perseverandi studiose excogitet. Enimvero hanc in vitiis carnis infelicitatem habemus, quam in aliis vitiis non reperimus, videlicet quod vitium istud valde nobis sit connaturale, quod non est in aliis vitiis. Unde S. Gregorius in Catena dicit: *In iniquitate concepti, & in delicto editi, per insita corruptionis molestias pugnam nobiscum huc deferimus, quam cum labore vincamus.* Naturaliter nobis hic pruritus carnis, & hoc incentivum, quod fomes concupiscentiæ passim appellatus, insitum est: *Nec est qui se abscondat à calore ejus.* *Unde per Moysen Dominus dicit*, inquit S. Gregorius, *sensus & cogitatio humani cordis prona est in malum ab adolescentia sua; Corruptionis namque malum, quod unusquisque nostrum ab ortu desideriorum carnalium sumpsit, in provectu ætatis exercet, & nisi hoc citius divina formidinis manus reprimat, omne conditæ naturæ bonum, repente culpa in profundum vorat.*

S. Greg. l. 18. mor. c. 18.

Ps. 18. v. 7.

Luxuriosi deliberate peccant. Gen. 6. v. 5.

4. Mysterio non vacat modus ille quo Moyses utitur ut carnalium hominum malitiam, illis verbis insinuatam: *Videns quod cuncta cogitatio &c.* ad vivum nobis ob oculos ponat, neque enim solum vult dicere quod omnes actiones & operationes externæ ad explendum voluptates carnales tendant, verum etiam omnes operationes animæ interiores; Dicitur ergo in primis, *videns*, id est, ut S. Thomas ait; *non tantum exteriora mala opera, sed interiores cogitationes & internos motus animarum*; unde sequitur: *quod cuncta cogitatio hominis intenta esset ad malum*; ubi Abulensis dicit: *Hic demonstratur eorum perfecta malitia, quia non solum mala ista faciebant ex aliqua causa extrinseca alliciente, vel fortiter inducente, sed etiam ex intentione judicante, & voluntate deliberante.*

S. Thom. ib.

Abulens. ibid.

5. Idiota in libro quem *de amore Dei* composuit, caput quoddam habet, cui titulus est, *de amore perversi mulierum*, in quo dicit: *Amor carnalis insatiabilis est, extinctus reaccenditur, & post copiam rursus inops fit, animumque virilem effæminat, & præter passionem quam sustinet, nihil sinit aliud cogitare, quia rationis oblivio est.*

Idiota c. 34. de amore Divin.

Luxuriæ effectus.

6. S. Thomas in quodam articulo deordinationem ostendit potentiarum interiorem, quam ex hoc peccato contraxerunt: *Per vitium luxuriæ*, inquit, *maximè appetitus inferior, scilicet concupiscibilis vehementer intendit suo objecto, scilicet delectabili, propter vehementiam passionis & delectationis, & ideo consequens est, quod per luxuriam maxime superiores vires deordinentur, scilicet ratio & voluntas. Sunt autem rationis quatuor actus in agendis; Primo simplex intelligentia, quæ apprehendit aliquem finem ut bonum, & hic actus impeditur per luxuriam*; Et ideò Daniel duobus illis Judicibus senibus libidinosis dixit: *Species decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum*, utpote quæ cæcitatem in mente & intellectu inducit, prout in Discurs. 17. probavimus. *Secundus actus est consilium de his, quæ sunt agenda propter finem, & hic etiam impeditur per concupiscentiam luxuriæ.* Nam ut Terentius author gentilis de luxuria inquit: *Quæ res in se neque consilium, neque modum ullum habet, eam consiliis regere non potes*: & hinc nascitur præcipitatio, quæ consilij subtractionem importat. *Tertius actus est judicium de agendis, & hic etiam impeditur per luxuriam*; unde Daniel de prædictis lascivis senibus loquens dicit: *everterunt sensum suum... ut non recordarentur judiciorum justorum*: Et hinc derivatur inconsideratio. *Quartus autem actus est præceptum rationis de agendo, qui etiam impeditur per luxuriam, in quantum scilicet homo impeditur ex impetu concupiscentiæ ne exequatur id quod decrevit esse faciendum.* Cuatque eumdem Terentium in Eunucho, qui cuidam, qui amasiæ suæ renuntiare statuerat, respondit: *Hæc verba una falsa lachrymula restinguet.*

Luxuriæ filiæ. S. Thom. 2. 2. Q. 153. A. 5.

Dan. 13. v. 56.

Dan. 13. v. 9.

7. Ratio autem efficacissime & quasi palpabiliter probans quod homo carnalis, neque de Deo, neque de salute æterna, neque de quavis alia re cogitet, præterquam de reperiendis & explendis voluptatibus carnis, hæc est, quia anima talis hominis in carnem quodammodo degeneravit. *Quia in tantum*, ut S. Ambrosius ait, *agglutinatur anima corpori, ut in ipso momento nihil aliud cogitare homini liceat, aut intendere, quia ipsam mentem captivam subdit ipsa submersio & absorbtio libidinis & concupiscentiæ carnalis.* Atque ideò Spiritus S. de homine pro eo tempore & statu in quo totus libidini deditus erat, locuturus, non sine mysterio hominem carnem appellat, dicens: *Omnis caro corruperat viam suam*, non dicit: *Omnis homo*; *Non permanebit spiritus meus in homine quia caro est*, quibus ultimis verbis distinctius de carnali homine se loqui indicat; Et quidem certum est quod ibi non de solo corpore loquatur, hoc enim in dubium revocari nequit, sed specialiter de anima loquitur, quia hæc omnes potentias suas ad concupiscentiam carnalem converterat: *Cuncta cogitatio &c.* Ideo S. Epiphanius scribit: *Qui scortationem operatur caro factus est, non solum ipsa caro, sed omnia, & anima & alia caro fiunt; adhærens enim scorto, caro factus est & cum sit carnalis caro omnino vocatur.* Ubi vulgata nostra legit: *Quia caro est*, D. Chrysostomus vertit: *Eo quod ipsi carnes sint; hoc est, quod carnalibus operibus seipsos totos dedunt, & animæ substantia abutuntur, & quasi sola carne circumdati anima careret sic vitam suam absumunt. Perpetuum enim scripturæ mos est, carnem vocare carnales, sicut & virtute præstantes carnis expertes nominat, quemadmodum Paulus dicit: (Vos autem non estis in carne,) non quod non carne circumdati essent, sed quia carne circumdati superiores erant carnalibus affectionibus & sensibus; nam sicut istis dicebat: (Vos autem non estis in carne,) eò quod carnalia despiciebant ita & de illis dicitur, quod sint carnes, eò quod carnalibus rebus continuo sint occupati.*

Carnales nil aliud cogitant quam de concupiscentiis suis.

S. Ambr. in 1. Cor. 6.

Gen. 6. v. 12.

Gen. 6. v. 3.

S. Epiph. Hæres. 66.

Gen. 6. v. 3.

D. Chrys. Hom. 22. in Gen.

Rom. 8. v. 9.

8. Memores estote parabolæ quam Christus de seminatore & semine proposuit, cujus una pars in spinas cecidit; *Et aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud.* Per hoc semen Dominus noster, qui hanc parabolam composuit, verbum Dei intelligit, sive devotionem & pietatem Christianam: *Semen est verbum Dei*; per spinas gaudia & voluptates intelliguntur: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à voluptatibus vitæ*

Apud luxuriosos inspirationes infructuosæ.

Luc. 8. v. 7.

Ibid. v. 11.

Ibid. v. 15.

euntes suffocantur, & non referunt fructum; dato enim casu, quod bona aliqua inspiratio, vel sensus aliquis devotionis homini alicui carnali aspiretur, nunc tamen in eodem inefficacem esse, & sine ullo effectu aut fructu manere semper videbitis, *quia simul exorta spina suffocabunt*, cujus ratio est quia hoc vitium rationem, intellectum, memoriam, & voluntatis ad meliora propensionem totaliter absorbet: *Cuncta cogitatio illius intenta ad malum omni tempore*, non solum quando in lecto molli & plumeo jacet, nec solum dum lautis accumbit conviviis, aut dum choreis, ludis, jocis aliisque similibus recreationibus præsens assistit, verum etiam in Ecclesia, dum Missam aut verbum Dei auscultat, dum orationi incumbit, vel libros devotos pervolvit, ab hisce cogitationibus lascivis, desideriis turpibus, & objecti amati memoria continuo se infestari & agitari sentit: *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malum omni tempore*. Unde *notandum est*, inquit D. Chrysostomus, *quod exponens Dominus dicit, quia voluptates suffocant verbum; suffocant enim quia importunis cogitationibus suis guttur mentis strangulant, & dum bonum desiderium intrare ad cor non sinunt, quasi aditum flatus vitalis necant*.

D. Chrys. Hom. 15.

9. Didacus Stella in Lucam verba illa Salvatoris de filio prodigo dicta ponderans, scilicet, *Dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose*: eadem in sensu morali ad præsens propositum nostrum aptissime explicat dicens: *Omnia bona dissipavit in luxuria, quod quidem vitium consumit omnia bona gratia & natura, quia naturales vires corporis enervat, rationem turbat, & ingenium hebetat, pecunia, honore, bonis temporalibus, & quod plus est, seipso spoliat; Ideo Salomon ait: Qui nutrit scorta perdet substantiam*: Homo enim lascivus tanta tenacitate & vehementia objecto amato adhærescit, ut nihil cogitet, quam hoc, non operatur, nisi ut illi per omnia placeat, omnia ejus consilia, omnes labores, sudores & actiones eo dumtaxat diriguntur, ut objecti amati affectum lucrari possit, & ad nihil aliud.

Luc. 15. v. 13.
Did. Stella Ibid.
Luxuriosis omnia bona aufert.
Prov. 29. v. 3.

10. Porrò hanc amoris carnalis passionem Spiritus Sanctus vivacius exprimere non poterat, quam in Sichem pro eo tempore quando Dinæ pudicitiam violaverat; post hoc namque peccatum cum Dina commissum dicit de eo Spiritus Sanctus: *Conglutinata est anima ejus cum ea*; *Id est*, inquit Abulensis, *totaliter adhæsit anima ejus, anima Dina, eam ardentissimo amore & inordinato amando; taliter enim insidit forma Dina in apprehensionem Sichem, quod incurrit amorem fortissimum, qui dicitur amor hereos, est enim passio fortis, de qua multa medici, in qua etiam, si amans careat amato, ad insaniam verti potest*. Celeberrimum est axioma illud quo dicitur: *Anima magis est ubi amat, quam ubi animat*; ac proinde cum lascivi amantis anima per potentiarum suarum exercitium transmissa & transfusa sit in personam amatam, consequens est, ut nullum nobis pro Deo & bonis æternis sectandis reliquum sit desiderium: *Cuncta cogitatio intenta &c.*

Et desideria cœlestia.
Gen. 34. v. 3.
Abulens. Ibid.

11. Non caret mysterio illa à Salomone amoris carnalis cum ebrietate facta combinatio, dum ait: *Ne intuearis vinum quando flavescit*; & protinus subdit: *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa*; sicut enim vinum, nimia copiose potatum sensus turbat, offuscat rationem, intellectum sopit, totumque hominem sui ipsius impotentem efficit, ita quoque amor carnalis vehemens idem prorsus præstat officium: *Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor*; Notanter non dicit quod auferant memoriam, vel intellectum obtenebrent, vel rapiant voluntatem, sed clare dicit, quod cor auferant, quod primum mobile est omnium operationum nostrarum tam intellectualium, quam corporalium.

Luxuriosus ebrio similis & sine corde est.
Prov. 23. v. 31.
Ibid. v. 33.
Ose. 4. v. 11

12. *Cuncta cogitatio hominis intenta ad malum*; ubi bene notandum est Ly *cuncta*: Nam ut Isidorus clarius scribit: *Nihil ita obruit animum, ut lascivia carnis*; Non enim id avaritia facit; quia *tantum abest*, ut hæc intellectum absorbeat, avarumque efficiat, ut potius de avaris dicat Christus: *Filij hujus saculi sunt prudentiores filijs lucis*: avari namque ad sua lucra captanda, sagaces fiunt & astuti; idem quoque in ambitiosis fieri videmus, ut enim desideratos sibi honores acquirant, omni torpore deposito lynceos sibi oculos assumunt: *At quisquis lascivijs se & carnis vitijs dedit, & illud natura acumen quo scelesti etiam homines uti consueverunt, etiam amittit*. Unde Sanctus Franciscus ait: *Maximus hominis inimicus est caro, nihil recogitare novit malorum, ut doleat, nihil, ut timeat, providere*. Et S. Joannes Climachus ait: *Luxuria omnes sensus & facultates corporis & anima à via abducit & immutat*.

Lascivia animum obruit.
Isid. Cla. T 2. Hom. 103.
Luc. 16. v. 8.
S. Franc. opusc. Orat.
S. Joan. Clim. gr. 15. Schol. 26.

13. *Pœnituit eum quod hominem fecisset in terra*. Ingeniosa non minus quam utilis est illa Authoris cujusdam horum verborum expositio; Dicit enim Creatorem nostrum dicere voluisse: *Pœna me tenet, mihi incumbit sustinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine, quem creavi; Non potest hic calix transire, nisi bibam illum*: quasi ab illa hora in principio quasi mundi prædicere voluisset, se aliquando amarissimum mortis & passionis suæ calicem eo præcipue fine bibiturum esse, ut nos ab hoc carnali peccato expiaret, haud secus ac si hoc præ cunctis aliis crucifixionis & mortis suæ causa futurum esset; Et ideò non absimilis elegantiæ ingenium quiddam notavit, non sine mysterio Salvatorem nostrum in die Veneris pati voluisse, eo quod hic Veneri specialiter dedicatus esset, ut per hoc insinuaret, quod patiatur ad abolenda peccata, quorum patrandorum unica Venus est instrumentum.

Gen. 6. v. 6.
Bern. in Alleg. Gotfrid. Tilm.
Matth. 26. v. 42.
Pati voluit Christus in die Veneris ne Venus regnaret.

14. Apud Isaiam Deus lamentatur dicens: *Populum meum exactores sui spoliaverunt, & mulieres dominata sunt eis*. Super quæ verba Rupertus Abbas quærit: *Qui exactores isti & mulieres. Exactores propter rapacitatem, mulieres propter passivam & Sodomiticam libidinem. Exactores isti, mulieres ista, Scriba & Pharisæi fuerunt, qui turpis lucri gratia, ut acciperent decimas & primitias, unde libidines suas explerent, populo persuaserunt, ut crucifigerent Dei filium*; Ecce igitur quam verum sit, quod vitium hoc filium Dei in cruce suspenderit.

Isa 3. v. 12
Rup. Abb. l. 1. in Isa. c. 12.
Venus cruci affixit Christum.

15. Ad hæc dici potest, quod sicut dæmon per mulierem effecit, ut Petrus negaret Christum, ita quoque mundum universum per uxorem Pilati privare voluerit summo illo bono restaurationis & redemptionis generis humani & consequenter morte ipsius Redemptoris Clemens Alexandrinus dum illos qui spiritui fornicationis strenue resistunt, laudare nititur, dicit: *Qui autem Dei Creatura resistunt per speciosam illam continentiam, illa quoque dicunt, qua ad Salomonem dicta sunt, quorum prius meminimus; Habentur autem ut existimo in Evangelio secundùm Ægyptios, dicunt enim ipsum dixisse servatorem: veni ad dissolvendum opera fœminæ, fœmina quidem cupiditatis*.

Dæmon per mulierem impedire voluit redemptionem.
Clem. Alex. l. 3. Strom.

※ (o) ※

DISCUR-

DISCURSUS XX.

ARGUMENTUM.

Multa considerantur difficultates, quæ in hominibus carnalibus ad pœnitentiam inducendis occurrunt, unde pœnitentia quæ in illis sæpe reperitur, instabilis est & infirma.

THEMA.

Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum. Ose. 5. ℣. 4.

Luxuriosi difficile convertuntur.

1. HOc Oseæ Prophetæ oraculum clare nobis difficultatem, ne dicam impossibilitatem indicat, reducendi carnales homines ad pœnitentiam, & ut illi in vitæ emendatione persistere & perseverare valeant: *Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum, id est, ut agant pœnitentiam*; ut S. Hieronymus interpretatur: redditque Propheta hujus obstinationis ipsorum rationem dicens: *Quia spiritus fornicationum in medio eorum, qui eos excæcat*, inquit Interlinearis. Etenim inter omnia peccata nullum est, quod pœnitentiæ magis contrarietur, aut opponatur, quam vitium carnis. Unde in Apocalypsi dicitur: *Et dedit illi tempus ut pœnitentiam ageret, & non vult pœnitere à fornicatione sua*; Unde quando *omnis caro corruperat viam suam*; divina justitia universo generi humano comminata fuit dicens: *Non permanebit spiritus meus in homine ... quia caro est*, quod utique acerbissimum supplicij genus erat, quod divina justitia ultrix infligere poterat; nam ut S. Basilius ait: *Nulla atrocior pœna, cæteras omnes vincit calamitas hæc, deseri à Deo*; & tamen quingenti adhuc anni post hæc effluxerunt, quibus illi profusam & inverecundam libidinem suam etiamnum continuarunt, licet illis in pœnam illius universale intimaverit diluvium, & centum annorum spatio arca à Noë fabricata fuerit, quo tempore Noë utique illos continuo & sine intermissione reprehendit, & ut in viam salutis perduceret, atrociora comminatus fuit, sed nihil prorsus à pertinaci hoc peccatorum genere obtinere potuit.

S. Hieron. ibid.
Interlin.
Apoc. 2. v. 21.
Gen. 6. v. 3.
S. Basil. in c. 1. Isa.

2. S. Ambrosius super illa verba: *Corrupit omnis caro viam suam*, notat, quod ante diluvium aquarum præcessit aliud carnalitatis & libidinis inundans diluvium: *Itaq; caro causa fuit corrupenda etiam animæ, quæ velut origo & locus est quidam voluptatis, ex qua velut à fonte prorumpunt concupiscentiarum malarumq; passionum flumina lateq; exundant?* Vultisne igitur causam scire cur Noë nullum ex prædicatione suâ fructum reportarit? Audite Ecclesiasticum qui ingenuam hujus reddit rationem, dum ait: *Verbum sapiens audivit luxuriosus, displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.* Una pars seminis illius ab Agricola parabolico in agrum dispersi inter spinas cecidit; *Et aliud cecidit inter spinas, & simul exorta spinæ suffocaverunt illud ... Semen est verbum Dei*; per spinas autem quæ verbum Dei suffocant, id est, illud infructuosum & inutile reddunt, voluptates & delectationes carnales intelliguntur: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum.* Sonora illa Spiritus Sancti tuba (de præcursore, qui æterni verbi vox erat, loquor) ab Herode libenter & cum non modico profectu auscultabatur: *Sciens eum virum justum & sanctum & custodiebat eum & audito eo multa faciebat, libenter eum audiebat*; ut verò postquam turpi illo incestus probro inquinare se cœpit, tametsi sanctissimus Baptista, ad eum ex hoc barathro eripiendum, deserto eremo sua Hierosolymam ingressus fuisset, ibidemque ipsas quoque viperas, *Genimina viperarum*, convertisset ad pœnitentiam, nihilominus velut in deserto prædicare visus est; nam vox ejus, quæ auribus Herodis continuo insonabat dicendo: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui*, non solum ad aures ejus aditum habere nequivit, verum etiam ob illam caput suum amisit.

S. Ambr. l. de Noë & arca c. 5.
Prædicationes non audiunt.
Eccl. 21. v. 18.
Luc. 8. v. 7.
Ibid. v. 11.
Ibid. v. 14.
Marc. 6. v. 20.
Luc. 3. v. 7.
Marc. 6. v. 18.

3. S. Paulus Apostolus, cui sancta mater Ecclesia conversionem totius mundi ad fidem attribuit, postquam coram Felice Præside, mirabili cum energia prædicando, multa essentialia puncta tetigisset, quæ adamantina & chalybæa pectora emollire potuissent, scilicet extremum judicij diem, divinam justitiam, malorum vindicem, castitatis virtutem &c. dictus quidem Præses toto corpore contremuit; *Tremefactus Felix*, verumtamen nullum ab eo fructum aut à mala & turpi vita resipiscentiam obtinere potuit, licet in Sergio Paulo Proconsole copiosum fructum produxerit, utpote qui non obstante quod totus adversus eum infernus ab Elyma Mago commotus pro viribus conjurasset, ab infidelitate, impiaque vita sua conversus fuit; undenam vero hæc in duobus hisce nascebatur differentia fructus? numquid idem Gentium Doctor erat qui utique prædicabat; numquid ambo Gentiles erant, eidemque conversionis difficultati subjacebant? Nimirum *verbum sapiens audivit luxuriosus & displicebit illi.* Felix namque turpibus Drusillæ amoribus implicabatur, quæ ad eum in hoc lascivo ac turpi amore constanter coercendum plus facere prævaluit, quam totus infernus adversus Paulum Sergium efficere potuerit.

Paulus Sergium convertit, non vero Felicem lascivum.
Act. 24. v. 25.
Eccl. 21. v. 18.

4. Imo ipsemet Salvator noster expresse testatur, homines illius sæculi in quibus voluptates carnales passim apud omnes omni soluto fræno prævalebant, viventes, numquam ad pœnitentiam revocandos esse, sed ad ultimum usque diem interitus sui in carnalium voluptatum suarum turpi cœno esse perseveraturos, licet etiam ipsemet Noë ipsius prædicaret, horrendasque intentaret comminationes: *Sicut factum est in diebus Noe, edebant & bibebant, uxores ducebant, & dabantur ad nuptias, usq; in diem qua intravit Noe in arcam, & venit diluvium.* Unde D. Chrysostomus ait: *Vidisti stupidas & sensu carentes animas? nihil eorum capiunt, quæ spiritus sunt, nullis moventur monitis, perinde ac si rationis expertes sint.*

Lascivi impœnitentes.
Luc. 17. v. 27.
D. Chrys. Hom. 2. in Gen.

5. Pater Hieremias Drexelius refert, quod Sacerdos quidam omnem possibilem adhibuerit conatum, ut libidinosum quemdam ad seriam induceret pœnitudinem ac resipiscentiam; & primo quidem blandis illum ac Charitatem spirantibus aggressus sit admonitionibus, cumque se per hasce nihil ab hoc lascivo homine obtinere posse cerneret, divinam illi proposuerit justitiam peccati illius rigidissimam ultricem, demum vero illi protestatus sic se illi è cœlo peccatorum veniam nequaquam promittere, aut sacramentalem ei absolutionem dare posse; unde infelix homo obmutescens, plangere, & post singultus respondere cœpit, dicens: Pater mi, licet inferni portas aperias, & dæmones ad me rapiendum in procinctu stantes viderem, attamen in prompta & proxima peccati illius committendi occasione constitutus ab hocce peccato me continere nequaquam possem, licet certò & evidenter me subitò post commissum peccatum in ignem æternum præcipitandum esse scirem.

Drexel. in Salmon. Historia.

6. Observastisne aliquando quidnam circa degenerem illum filium prodigum acciderit? De illo namque Evangelista Lucas quidem refert, quod ausu temerario ad Patrem suum dicere non erubuerit:

In lascivis omnis admonitio infructuosa.

Luc. 15. v. 12.

Pater da mihi portionem substantiæ quæ me contingit: Verumtamen patrem ejus huic illius petitioni reluctatum fuisse, aut eum corripuisse, nusquam inveneris, cum tamen paternus amor ab eo omnino poscere debuisset, ut vel fundatam aliquam id petendi causam ab eo sciscitaretur, vel eum, ut ab hac temeritate desisteret, hortaretur, vel eum reprehenderet, vel denique paternis conatibus resistentem penitus à se repelleret; sed nihil horum fecisse legitur; Cur ita? Verum quidem est & domus suæ & filij bono expediens fuisset, si Pater eum ab hac petitione continuanda deterruisset, verumtamen ex alia parte prudentissimus pater filium suum turpibus amoribus deditum esse & consequenter monitionibus, consiliis, minis, & pœnis paternis nullum ab eo locum dandum esse prævidens, patris circa eum officium exercere noluit, sciens se oleum & operam omnem in illo perditurum esse.

S. Cypr. de bono Pudic. S. Aug. l. 8. Conf. c. 11.

De resipiscentia desperans.

7. S. Cyprianus *de impudicitia* disserens, eam vocat *Matrem impœnitentiæ, ruinam melioris ætatis.* Unum ex majoribus obstaculis, unde S. Augustini impediebatur conversio, licet ad eam multos in se experiretur stimulos & calcaria, erat, quia se continenter vivere posse diffidebat: *Descendentem quasi furtim vellicantes* (voluptates nimirum præteritæ) *ut respicerem retardabant, tamen me cunctantem abripere, atq; excutere ab eis, cum diceret mihi consuetudo violenta, putasne sine istis poteris?*

S. Ambr. in Psal. 1.

Corvis similes.

S. Bonav. in Diat. sal. c. 9.

8. S. Ambrosius id quod experientia quotidiana verissimum esse docet, his verbis confirmat: *Plerumq; luxuriam corporis nec albenti erubuere canitie, & usq; ad senectutis ætatem vitam produxere maculosam.* Unde S. Bonaventura luxuriosum corvo similem esse dicit, qui hanc proprietatem habet quod fœtentibus bestiarum cadaveribus & morticiniis libenter insideat; iisque cum voluptate pascatur: *Comparatur luxuriosus corvo, qui cadaveribus adhæsit: sic facit luxuriosus, quia dimissa arca continentiæ & castitatis, adhæret cadaveribus, id est, delectationibus immundis.* Ad hæc quænam corvi vox est seu cantus? *Cras, cras*; Idem quoque est carnalium hominum loquendi modus, præcipue dum ad pœnitentiam invitantur, quam de die in diem differre solent:

Oseæ 5. v. 4. Hugo Card. Ibid.

Dei obliviscuntur.

Non dabunt cogitationes suas, ut revertantur ad Deum suum, quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. In quem textum Hugo Cardinalis inquit: *Ecce quot mala facit luxuria: ex quo enim spiritus fornicationis possedit cor, statim recedit cogitatio Dei.* Qua igitur ratione possibile erit, ut eor hominis carnalis ad pœnitentiam reducatur, seque ad Deum convertat, quando eumdem minime cognoscit?

Phil. 3. v. 19.

Voluntas enim non fertur in incognitum. Quisnam vero carnalis viri Deus est? Apostolus dicit: *Quorum Deus venter est.* Sanctus Thomas de Villanova ait:

S. Thom. à Villanova Conc. 2. de S. Ildeph.

Nec SS. diligunt

Avaros, superbos, invidos, iracundos plures devotos invenies, & licet peccatores, tamen pij, & qui in Deum & sanctos ejus piam & devotam habeant affectionem: Libidinosus utiq; absorptus est in libidinem, neq; Deum, neq; sanctos reveretur & diligit, nulla in eo devotionis scintilla, nullum spiritualis amoris vestigium.

Berchor. in Reduct. mor. Historiæ.

9. Petrus Berchorius memorabile in suo Reductorio refert Curati cujusdam exemplum, qui licet animarum cura onustus esset, longo tamen tempore domi suæ lasciviam quamdam foverat & detinuerat mulierem; cumque morti vicinus existens à quodam, ut scortum hoc è domo sua dimitteret, moneretur, siquidem Medicorum judicio ultra triduum vivere non posset, is tale ab eo responsum retulit: Mulierem hanc toto vitæ meæ decursu domi meæ habui, eamque mihi semper fidelem esse comperi, ac proinde Deum mihi maledicturum esse vereor, si eamdem hisce mihi residuis solius tridui diebus ingratus dimisero; vere igitur S. Joannes Damascenus ait:

S. Ioan. Damasc. l. 3. Parall. c. 28.

Rayn. An. 1377.

Nonnullos novi, qui cum in juvenili ætate ad libidinem prolapsi essent, ad ipsam usque canitiem mali consuetudine deliniti in peccato persliterunt. Sic de Eduardo III. Angliæ Rege scribitur, quod ne quidem in decrepita senectute & ultima infirmitate concubinam suam à se demittere voluerit: *Illa infanda meretrix Alicia Peeres, quæ cuncta quæ chariora sunt medio tempore semper suggessit eidem, nihil omnino tractans aut tractari permittens de anima sua salute, sed ei jugiter sanitatem corporis promittens.*

Lascivi contemnunt Divina.

Luc. 14. v. 20.

Prov. 15. v. 15.

10. Considerabilis est illa responsio, quam is qui ad cœnam magnam invitatus fuerat, subintulit: *Uxorem duxi, & ideo non possum venire.* Per hanc namque cœnam haud immeritò bonam quamdam & innocentem conscientiam intelligere possumus, de qua Sapiens ait: *Secura mens quasi juge convivium.* Per eum vero qui uxorem duxerat vir quilibet carnalis intelligendus venit. Unde Sanctus Bonaventura ait:

S. Bonav. in Luc.

Hæc est concupiscentia carnis, de qua Ecclesiastes: Inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, dicitur uxor, propter vehementem libidinis adhæsionem. Notandum verò, quod alij duo, qui pariter invitati fuerant, civiliter responderint: *Rogo te habe me excusatum:*

Luc. 14. v. 18.

hic autem uxorius aperto ore & inverecunda fronte dixit. *Non possum venire.* Per quem, ut Jansenius ait, *accipiuntur qui voluptati carnis operam dant;*

Jansen. Conc. Evangel. c. 91.

Et merito quidem hoc modo respondit, ut huic mysticæ cœnæ accumbendi non tam difficultatem, quam impossibilitatem hoc suo responso innueret: *Ut intelligamus nihil ita obruere animam, ut lasciviam carnis, quæ fastidium, imo oblivionem parit rerum divinarum.*

Libido retinet ab æternis deliciis.

Cajet. ibid.

11. Cardinalis Cajetanus circa hunc incivilem hominem aliam quamdam habet utilissimam considerationem, videlicet, quod invitatus iste matrimonij vinculo adstrictus fuerit, & consequenter voluptates quibus potiebatur licitæ exstiterint: *Carnalibus delectationibus, licitis tamen subjectus, non rogat iste, sed impotentiam veniendi pro ratione affert, quia animus carnalibus delectationibus deditus, tam est à ratione alienus, ut non roget rationem sui habere, omnino elongatur à spiritualibus, hoc enim sonat: Et ideo non possum venire.* Ut Oseas inquit:

Ose. 5. v. 4.

Spiritus fornicationum in medio eorum, & ideo Dominum non cognoverunt. Unde mellifluus Bernardus ad Deum se vertens ait:

S. Bern. de inter. dom. c. 29.

Scio, quoniam si mentem meam cogitatione immunda polluero, tibi qui munditiæ author es, placere non possum. Quod si verò cœlestibus accumbere nuptus, aut cœlesti sponso placere non potest, quisquis cor suum cogitatione aut desiderio immundo contaminaverit, quanto magis abinde repelletur & exterminabitur, qui cogitatione sua non tum mente carnem quoque vel corpus suum prophanaverit. Unde Sanctus Bonaventura hanc parabolam exponens dicit:

S. Bonav. T. 7. in Bibl. paup. c. 9.

Inter alios qui vocati fuerunt ad magnam cœnam, nec iverunt, ille qui uxorem duxit, non petijt se excusatum habere, per quod patere potest, quam longe sint à cœna Dei luxuriosi homines, ut immundi, si ducere uxorem ita hominem implicat & involvit, quod quasi nihil aliud cogitare possunt. S. Antonius de Padua quoque in quodam sermone super hoc Evangelium quærit:

S. Anton. de Pad. in Dom. 2. post Trin.

Quare duo primi rogaverunt excusationem, tertius verò non? Ad quod dicitur, quod voluptas carnis ita detinet hominem in delicijs, quod nec ad delicias æternas venire desiderat, nec excusari curat, & per hoc patet, quod Deum non diligat.

12. De-

Psal. 24. v. 17. Consuetudo mala necessitat hominem.

12. David Rex sequentem à Deo postulavit gratiam dicens: *De necessitatibus meis erue me*: quibus verbis, nisi falloe, de mala consuetudine liberari postulabat, quam per adulterij peccatum aliquamdiu continuatum infeliciter contraxerat; Hanc enim in hoc peccati genere delinquendi consuetudinem necessitatem appellabat.

A libidine ad continentiam vix unus transit.

13. Observat Laërtius, quod omnes Philosophorum sectæ ita se ad invicem habebant, quod sectarij unius illa relicta facile ad aliam transire soliti fuerint, sola excepta secta Epicuræorum, qui in carnis voluptatibus finem suum ultimum repositum habebant, hi enim sectæ suæ adeo tenaciter adhærebant, ut vix eorum aliquis ad aliam sectam transire consueverit, idque ex ea præcipue ratione, quia carnis delectationes adeo tenaci visco & compedibus pedes eorum irretiebant, ut illis ad aliam sectam transitus quasi impossibilis esse videretur. Unde Hugo Cardinalis hoc vitium *quasi gluten* quoddam esse dicebat, pro cujus confirmatione verba illa Genes. 34. adducit quibus de Principe Sichem dicitur: *Conglutinata est anima ejus cum ea*, ac proinde dicit idem Hugo, carnalis homo cum Davide dicere potest: *Infixus sum in limo profundi, & non est substantia, id est, virtus exeundi.*

Hug. Card. Ibid. *Gen. 34. v. 3.* *Psal. 68. v. 3.*

Angeli Loth ad egressum Sodomæ coegerunt.

14. Et ideo ut innumerabilis quidam populus à Pharaonis compedibus efficaciter eximeretur, Deo sufficere videbatur, si duo fratres Moyses videlicet & Aaron mitterentur: at vero ut unicus Loth cum familia sua, exteroquin innocentes, sed in Sodoma commorantes ab incendio Sodomæ salvarentur, duo Angeli plus nimium habebant quod suaderent, aut ad abeundum compellerent. Moyses & Aaron sufficiebant, ut obstinatum illum & pertinacem Regem illum ad dandam Hebræorum populo abeundi licentiam promoverent: at vero ut Loth è Sodoma egrederetur, quavis etiam coactione adhibita vix sufficiebant: *Dissimulante illo, apprehenderunt manum ejus.*

Gen. 19. v. 16.

Libidinis vehementia

S. Hieron. l. 3. Ep. 147. ad Amand.

15. Ingeniosa est illa S. Hieronymi ponderatio, qua se ad pernitiem & damnum quod hoc vitium præ cunctis aliis homini conciliat, reflectens, dicit: *Cætera peccata post factum pœnitudinem habent, & licet invitent, tamen mordet conscientia: voluptas sola & libido, etiam in ipso tempore pœnitendi, præteritos stimulos patitur, titillationem carnis & incentiva peccandi, ut per has quæ corrigi cupimus cogitando, rursus fit materia delinquendi.* Unde David lamentabatur dicens: *Peccatum meum contra me est semper.* Eas namque voluptates quas ante triginta annos habitas memoria recolit, vis imaginativa vehemens animo repræsentat veluti præsentes, in iisque appetitus sensitivus mire complacet. Cui accedit quod dæmon obscæna phantasmata subministrare nitatur, adeo ut vel ipse sanctus David magnam in se expertus fuerit eidem abigendi & fugandi difficultatem, unde dicebat: *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo*; Alia autem peccata cum tanta vehementia memoriæ, cordi, affectui, & amori nostro adhærescunt.

Psal. 10. v. 5. *Ps. 6. v. 7.*

Hominem facit instabilem.

16. Quod si vero nonnumquam contingat, quod homo carnalis pœnitentiam agere incipiat, illa tamen ut plurimum instabilis esse conspicitur, nec diu duratura. Audite quanam loquendi phrasi nobis Sanctus Petrus Apostolus adulteros describere satagat: *Oculos*, inquit, *habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti, pellicientes animas instabiles*: In qua Apostoli sententia specialiter notanda sunt ultima verba, quibus lascivos in suis adulterijs fixos, stabiles & perseverantes, in bonis propositis autem instabiles esse dicit, quia magna cum facilitate ad peccata semel detestata, redeunt; sicut enim *cum immundus spiritus exierit de homine &c*, nullam immundus hic spiritus invenit requiem, donec revertatur unde digressus fuerat; ita quoque multis accidit, qui tametsi peccatum istud nonnumquam confessi fuerint, à voluptatum præteritarum memoria de novo stimulati non requiescunt, donec in infamem domum denuo ingrediantur, quam antea propter pœnitentiam dimiserant.

2. Petr. 2. v. 14. *Luc. 11. v. 24.*

Libidinosorum inconstantiam Christus monstravit in terra scribens.

17. Quando Salvator noster adulteram illam, quam Pharisæi ab eo condemnari desiderabant, coram se positam vidit: *se inclinans scribebat in terra.* Quidnam vero Dominus noster scripserit Evangelista non exprimit. Porro Deum olim supradictam non adulterandi legem digito suo in monte Sinai scripsisse, ex fide jam novimus quidem, sed in tabulis lapideis scriptura ista efformata fuit: nunc igitur iterata vice Characteres pulveri impressit, qui merum est venti ludibrium. Hugo Cardinalis inquit: *Dicunt alij quod secundo scripsit pœnitentiam mulieris*: at vero dicue sodes, quam ob rem Christus scripturam hanc suam pulveri impressit? ad insinuandum omnirum quam sit labilis, inconstans & instabilis pœnitentia quæ fit ab hominibus carnalibus.

Joan. 8. v. 8. *Hug. Card. Ibid.*

18. *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan*, inquit Exechiel. Ubi Hugo Cardinalis ait: *Chanaan interpretatur commutatus, vel commutatio, & significat instabiles*; radix autem quæ facit homines esse de terra Chanaan est luxuria, quæ facit hominem instabilem; De istis instabilibus dicitur Prov. 31. *Syndonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo, id est, mortificationem carnis & continentiam verbo & exemplo exhibuit homini instabili & luxurioso.*

Exech. 16. v. 3. *Prov. 31. v. 24.*

19. In lib. 3. Reg. cap. 21. legitur quod sacrilegus ille Achab pœnitens *scidit vestimenta sua, operuit cilicio carnem suam, jejunavit, & dormivit in sacco, & ambulavit demissa capite*; imo Deus ipse tunc Eliæ dixit: *Nonne vidisti coram me humiliatum Achab?* Et tamen in Capite sequenti Achabum unicum dumtaxat in aula sua Dei prophetam, eamque ipsi Achab exosum & ab eo persecutionibus infestatum, habuisse legimus; unde ad Josaphat Regem ait: *Remansit vir unus, per quem possumus interrogare Dominum sed ego odi eum*; Eratque hic Michæas Propheta; At vero inquies fortasse, undenam hæc orta fuit mutatio? qua ratione adeo subito tergum Deo obvertere potuit? Verumtamen facilis & prompta est ad hoc quæsitum responsio, si consideretis Achabum proximam sibi habuisse Jezabelem lascivam illam mulierem, hæc enim est quæ suis ipsum verborum lenociniis & illecebris totaliter pervertit.

3. Reg. 21. v. 27. *Ibid. v. 29.* *3. Reg. 22. v. 8.*

Historia.

20. Sanctus Dominicus, ut in ejus vita legitur, famosam quamdam convertit meretricem in urbe Florentina, *Benedictam* nomine, quæ postquam à viro Dei sancto ad pœnitentiam perducta esset, ab eodem suppliciter petiit, ut suas pro salute animæ ipsius ad Deum ejusque sanctissimam matrem preces effunderet, ab iisque id ei concedi peteret, quod ei futurum esse expedientius nosset. Fusa autem pro ipsa ad Deum oratione, multi in ejus corpus subito ingressi sunt dæmones, qui acerbissimis eam doloribus cruciarunt, adeoque de illa dici potuit, quod de Magdalena: *De qua septem dæmonia ejecerat.* At vero cur hi spiritus corpus illius ingressi fuere? nimirum eamdem ob causam, ob quam Sanctus Paulus de fornicario illo ait: *Judicavi tradere hujusmodi Satanæ, in interitum carnis*, ob majus illius bonum & efficacem illius emendationem, *ut spiritus salvus sit in die Domini nostri*: Interea vero S. Domi-

Marc. 16. v. 9. *1. Cor. 5. v. 5.*

S. Dominicus in Hispaniam abiit, indeque post annum Florentiam reversus, cum ingentes quos tempore absentis S. Dominici perpessa fuerat dolores intellexisset, compassione erga ipsam commotus, imposito ei Rosarij quotidie per quadringenta quinquaginta Ave Maria recitandi obligatione, per Crucis signum ei impressum eam confestim à quadringentis quinquaginta spiritibus immundis liberavit; quam quidem obligationem ipsa aliquanto tempore adimplevit, paulo post tamen in vitam suam pristinam denuo turpiter relapsa fuit; Qua de re sanctus Patriarcha hic Romæ constitutus certior factus, Florentinam repetiit, postque ferventissimas ad Deum fusas orationes, vitæ ejus efficacem emendationem & veram resipiscentiam ei obtinuit; verumtamen à dæmonibus denuo obsessa permansit, ita tamen ut per sancti hujus viri Dei visiones, revelationes & intercessiones, nec non speciale beatissimæ Virginis patrocinium peccatorum ei remissionem impetrarit; Verumtamen rara admodum sunt ejusmodi exempla.

DISCURSUS. XXI.

ARGUMENTUM.

Incauta cum mulieribus conversatio mortifera est, & multorum malorum causa, Estq; speciale damnandi instrumentum; ubi etiam quantum hic sexus facere & abstinere prævaleat ostenditur.

THEMA.

Mulier præparata ad capiendas animas. Proverb. 7. Vers. 10.

1. S. Antonius de Padua in sermone quodam hujus textus Proverbiorum mentionem faciens, per mulierem hanc illaqueandis animabus intentam, luxuriam in genere intelligit: *Mulier, id est, sensualitas, pretiosam animam viri rapit.* S. Nilus mulierem cum serpente comparat, sicut enim hic cum potest, veneno suo nos inficit, ita quoque hic sexus cum occasionem habet, mortis venenum nobis instillat; *Par est serpentis & libidinis indulgentia. nam ut occasionem invenerint, mortem statim adferunt.* S. Augustinus lascivum hominem generoso cuidam athletæ assimilat, qui post illatam inimicis suis capitalem stragem & internecionem, postea captivæ mulieris amoribus inescatus semetipsum mortis condemnat. *Et illud quale est, quod aliquoties vir fortissimus procedens ad prælium, forte non minus decem inimicos occiderit, & ex ipsa victoria aliquam puellam de præda accipiens, dum cum illa per adulterium jungitur, anima sua peccati gladio interficitur; Et videte quantum malum sit, ut aliquis crudelior existat in se, suam animam occidendo per luxuriam, magis quam per carnalem victoriam adversariorum corpora trucidando.*

S. Ant. de Pad. Ser. 2. post Dom. 4. Quadr.
S. Nilus de 8. vit. cogit.
Mulieres serpentibus similes.
S. August. ser. 141. de temp.

2. Idem quoque sanctus Doctor eidem vulnerum & mortis Analogiæ insistens, in alio quodam sermone eorum describit stultitiam qui ætati ac tempori nimium confidentes, ita secum statuunt, volo in hac ætate & occasione indulgere libidini, postea vero opportunam facere pœnitentiam: *Sed dicet aliquis*, inquit, *bonus juvenis sum, facio quod me delectat, & postea pœnitentiam ago; Hoc est dicere: percutio me gladio crudeli, & postea ad medicum vado, & nescit quod in unius horæ puncto vulnus accipitur, & vix longo tempore ad sanitatem pristinam revocatur; qui enim adulterans dicit se postea pœnitentiam acturum, quare non timet, ne eum subitum periculum superveniens, rapiat, & pereat illi delectatio, & succedat illi damnatio? Et de infelici libidine credendum est illud, quod Propheta dixit: Quomodo confractus est malleus universæ terræ?*

Stulta Libidinosis imaginatio.
S. Aug. ser. 210. de temp.
Jer. 50. v. 23.

3. In Amos Propheta æternæ mortis sententia carnalibus hominibus decernitur: *Qui separati estis in diem malum ... Qui dormitis in lectis eburneis;* Ubi S. Hieronymus ait: *Qui deliciis & luxuria vacant dormiunt in lectis eburneis, hoc est mortui animalis, & immundis adhærent ossibus, & quia pulchra videntur vitia, & præsenti nitore delectant, ibi requiescunt.*

Amos 6. v. 3.
S. Hieron.

4. S. Joannes Damascenus de conversatione cum mulieribus dicit, quod sit *Mortifera conversatio atq; confabulatio.* S. Fulgentius decollationem Baptistæ ab Herode imperatam detestans, ita scribit: *Producitur lasciva carnifex fœmina, quæ Prophetam non gladio, sed saltatione prosternat. Molli puella gressu procedit in medium, homicidium petitura, & adultera placitura.*

S. Ioan. Damasc. L. Parall. c. 76.
S. Fulg. ser. in Decoll. S. Ioann. Bapt.

5. Labanus Maurus de S. Petro in nocte Passionis Christi in atrio Caiphæ commorante discurrens, quærens; Numquid in numerosa illa summi sacerdotis aula viri deerant, qui S. Petrum Redemptoris discipulum & sequacem esse agnoscerent, ut proinde ad hunc effectum ancilla quædam ostiaria in medium prodire debuerit: *accessit ad eum una ancilla: Quid sibi vult, quod prima eum prodit ancilla, cum viri utiq; eum magis potuerint agnoscere?* Et ad propositum nostrum ideo id factum esse respondet: *Ut iste sexus peccasse in necem Domini videretur, & iste sexus redimeretur per passionem Domini.*

Raban. l. 7. in Matth.
Cur Petrum ancilla prodit.
Matt. 26. v. 69.

6. S. Hieronymus ad Oceanum *de vita Clericorum* scribens, eidem quantum mulieres Clericis cavendæ sint, his verbis ostendit: *Præcipue illud reor attentius tibi esse prævidendum, quia prima tentamenta sunt Clericorum, mulierum frequentes excessus; iste sexus reprehensibiles exhibet Clericos. Quid tibi revera cum fœminis, qui ad altare cum Domino fabularis? Te cuncti in publico, te in agro rustici, aratores, ac vinitores quotidie graviter lacerabunt, si contra dispositum fidei cum fœminis habitare contendis, Et quia, ut arbitror, concupisces irreprehensibilis inveniri, testimonio bono utere; Numquid in Cura Apostolorum fœminæ affuerunt? Prohibe tecum virgines morari etiam quæ de genere tuo sunt.*

S. Hieron. T. 9. ad Oceanum.
Clerici vitent mulieres.

7. Periculosum est hujusce sexus consortium: *Mulierum mortifera conversatio;* neque enim illius consortium periculosum est tantum quoad animam, verum etiam quoad corpus non caret periculo, siquidem quotidiana videmus experientia, quod à peccato carnis multæ infirmitates suam trahunt originem præterquam quod major inimicitiarum, rixarum, duellorum, homicidiorum, stragum pars ob amoribus derivetur furtivis.

Ob periculosum consortium.

8. S. Anastasius Nicenus de muliere ita scribit: *Quid est mulier? cordis lancea. Sanctarum calumnia, quies serpentis, fornax succensa, æs effrenatum, dux tenebrarum, magistra delictorum, vestita vipera, domus tempestas, viri naufragium, omnis fera.* Origenes pariter in ejusdem sexus detestationem ita scribit: *Et ecce mulier, caput peccati, arma diaboli expulsio Paradisi, delicti mater, corruptio legis antiquæ.* Sanctus Macarius hæc omnia monachis suis, per similitudinem ignis in medio straminis positi demonstrat, qui illud confestim succendendo consumit; *Ut enim si paleis immoretur ignis excitat flammam, sic memoria mulieris permanens succendit concupiscentiam.*

Mulierum definitio.
S. Anastas. Nic. T. 6. Bibl. in Para. l. 9. c. 61. § omnis
Orig. Hom. 7 in Matth.
S. Macar. Ep. ad Monac.

9. Unde inimicus noster tartareus inter omnes has machinas, nullam habet ad expugnandum quodcumque quantumvis inexpugnabile fortalitium, fortiorè

Mulieres castra sunt dæmonis.

fortiorè aut fecitiorem, quam sit mulier. Et ideo S. Bonaventura mulieres *castra dæmonis* appellat, in quibus sua ab eo vexilla figuntur: *Mulieres sunt castra in quibus diabolus ponit vexilla; luxuriosus nimis appropinquat ad castra, ubi videt arma diaboli, quia non cavet.* Ad hæc vexillorum irritamenta unusquisque ultro citroque accurrit, licet se inde vulnerandum esse sciat, eo quod inde consequens mors multum ab unoquoque amatur: *Percutitur & jaculatur, tantum tactus est pulchritudine vexillorum.* Quemnam Creator noster finem sibi propositum habuit, quando mulierem produxit? Deus Ipse ad hoc respondet dum ait: *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adjutorium simile sibi:* ut vero invidus serpens stygius inter virum & mulierem se medium posuit, & amoris ac inordinatæ concupiscentiæ venenum in ambos dispersit. Unde S. Cyprianus ait: *Fecit quidem viro Dominus mulierem adjutricem, sed serpentis invidia personam assumpsit hostilem*, mox sequens valde efficax subnectit argumentum: *Quod si illa inquit, de viro suo nata, usque hodie ipsum cui jungitur tentat, quanto magis illa quæ copulatur nulla lege conjuncta? Si illi qui duo sunt in carne una concreti, tentationibus mutuis invicem pugnant, quid facient hi, qui in una carne nec juncti, nec nati sunt?*

Gen. 2. v. 18.

S. Cypr. de disciplina Cler.

10. Quærit Sanctus Joannes Damascenus: *Quid est mulier?* moxque sibi ipsi respondet: *causa diaboli*, quasi diceret: Mulieres in causa sunt cur mundus diaboli aliquam habeat notitiam, & cur diabolus nos tentare præsumat: *Requies serpentis, diaboli consolatio:* Quæ ultima verba suo non vacant mysterio, vult enim Damascenus per illa nobis insinuare, quod dæmon specialem ex hoc sexu capiat consolationem; cum enim omne dæmonis gaudium in animabus hominum deprædandis & seducendis consistat, mulieres ei velut retia & laquei ipsius opportunè inserviunt: *Mulier præparata ad capiendas animas:* at vero haud secus ac si Damasceno visum fuisset, se parum nimis de mulieris malitia elocutum fuisse, de eadem muliere ulterius dicit, quod sit *officina dæmonum*; Imo Tertullianus mulieri quoad malitiam supra dæmonem primatum attribuere velle videtur, dæmon enim Adamum ad prævaricandum tentare aut allicere non præsumpsit, quod tamen mulier efficacissime præstitit; ac proinde his eam verbis alloquitur: *Tu es diaboli janua, tu es divinæ legis prima desertrix, tu es quæ eum suasisti, quem diabolus aggredi non valuit.*

S. Joan. Damasc. Ibid.

Diaboli retia sunt mulieres.

Prov. 7. v. 10.

Officina. Tertull. de Hab. mul. c. 21.

Audaciores dæmone.

11. S. Joannes Damascenus in historia S. Josaphat Regis refert, quod cum pater ejus omnia media ad filium suum à sancta & orthodoxa fide avertendum in vanum adhibuisset, tandem Teudæ præceperit, ut ad consequendum in Josaphat filio suo desideratum intentum, illecebrosas magno studio quæreret mulieres speciosissimis vultibus, moribusque elegantissimis ornatas, filiumque in medium illarum collocaret, futurum fore sibi promittens, ut per illarum conversationem & blanditias juvenis animus facile occuparetur; & quidem ad faciendam huic consilio majorem fidem, regius Pater sequentem de Rege quodam recensuit historiam; Cum enim Rex ille multis votis & suspiriis desideratum nactus esset filium; Medicique ex unanimi sententia eidem prædixissent, filium hunc infallibiliter excæcandum fore, si intra duodecim annorum decursum solem vel ignem conspecturus esset, in specu quadam subterranea conclave nitidum fabricari fecit, in eoque filium suum una cum nutricibus inclusit, effecitque ut toto illo annorum spatio ab omni esset lucis accessu bene custoditus. Completis autem duodecim annis ipsum foras in apertam lucem prodire jussit, quia in tota vita sua nihil umquam ex omnibus rebus mundi hujus viderat, in vastam quamdam aulam ipsum introduci, eique *omnia juxta suum quodque genus exhiberi ac demonstrari jubet, viros nimirum in uno loco, in alio fœminas, aliunde aurum, alia ex parte argentum, uniones, & lapides, exquisiti pretii, vestes opulentas & elegantes, currus insigni pulchritudine cum regiis equis aureo freno instructis, aulæque purpureis ac sessoribus armatis; boum item armenta, & pecudum greges, atque ut summatim dicam, omnia certo ordine puero demonstrabat. Percontante autem eo quonam singula res nomine appellarentur, Regis satellites ac stipatores uniuscujusque rei nomen exponebant. Cum autem mulierum nomen scire cuperet, tum Regis armiger, lepide ac festive dæmones eas appellari, dixit, à quibus hominum mentes in errorem traherentur; Pueri autem pectus earum amore atque cupiditate vehementius, quam ullius alius rei desiderio illectum, ac delinitus est. Cum igitur omnibus rebus peragratis ad Regem eum adduxissent, ac Rex ex ipso, quidnam ex omnibus rebus, quas vidisset, ipsi magis arrideret, quæsivisset; Quid, inquit, aliud, quam dæmones illi qui homines in fraudem inducunt? Neque enim ullius rei ex his omnibus quas hodierno die vidi, perinde atque eorum amore animus meus incensus est. Atque hunc pueri sermonem Rex ille admiratus est, quamque violenta atque tyrannica res fœminarum esset, bene judicavit.* Quia historia complete enarrata Teuda Regi patri Josephat, dixit: *Quocirca tu quo non ulla alia ratione quam ista te filium tuum in potestatem redacturum putes;* Quare consilium istud executum est, parumque abfuit, quin sanctus juvenis mulieribus istis in prædam infeliciter cessisset, nisi Deus illi cælitus potens valdeque admirandum submisisset subsidium.

S. Joan. Damasc. in Hist. Josaphat. c. 30

Historia probat.

12. *Mulier compta & pulchra*, inquit Sanctus Bonaventura, *cum suis ornamentis est gladius diaboli bene scindens & bene limatus, luxuriosus est tantum infatuatus & attentus circa pulchritudinem istius gladii, quod non curat fugere ictum inimici sui.* B. Laurentius Justinianus de Sancto Petro Divinum magistrum suum negante ita scribit: *Nam sensualitas rationi, & caro spiritui damnata est, propterea negavit eum coram omnibus dicens: Mulier, non sum: quo dicto exiit foras ante atrium, & subito gallus cantavit; Et mulier quæ male suadendo Adam de Paradiso expulit, Apostolorum Principem tentando de atrio ejecit. Sexus hic muliebris semper suspectus est, illo frequentissime abutitur diabolus. Quantos robustissimos talis fœminea prostravit viros? quos ab initio seculi damnavit fraudibus mulierum? Non armatos advocavit milites, ut debellaret Apostolum: Unus muliercula lingua Christiana militia devicit ducem. Quid de membris inferioribus sperare poterat Belial, quando Ecclesiæ principem sic leviter superavit?* Quod si igitur mulier lingua sua tantum facere prævalet in rebus indifferentibus, quanto plus facere poterit, quando ad impudicitiam provocativa est non solum verbis, sed etiam factorum blanditiis & illecebris?

S. Bonav. Ibid.

Mulier est gladius diaboli.

B. Laur. Justin. de triumph. Chri. agone c. 8.

Quo multi consueverunt

13. Considerabilia sunt verba illa quibus Moyses Deum introducit ob ruinas orbi condito per sexum muliebrem illatas lamentantem, dum enim Divina ejus justitia vindictæ fulminibus ob armata universale quoddam diluvium toti humano generi immittere decrevisset, dicit Sacer textus: *Tactus dolore cordis intrinsecus*; Sed numquid sufficeisset dicere, *dolore cordis* ut proinde addat, *intrinsecus*? Pagninus legit: *Doluit in corde suo*; Lipomannus vertit: *contristatus*

Propter mulieres diluvium Deus misit intrinsecè dolens. Gen. 6. v. 6.

est in corde suo; In Hebræo dictio quædam est, idem significans, quod *contristari, angustiari, angi;* Et hoc quidem de Deo illo dicitur, qui vocatur: *Deus totius consolationis*, de illo loquam qui est & in quo consistit unicum Beatitudinis nostræ gaudium: *Intra in gaudium Domini tui.*

2. Cor. 1. v. 3.
Matt. 25. v. 21.

Ira Odium & lascivia graviora sunt peccata.

14. Sancta mater Ecclesia in Litaniis, postquam primo à Deo ab omni peccato & offensa Dei in genere se liberari postulavit dicendo: *Ab omni malo, ab omni peccato libera nos Domine*, tandem à duobus præcipue peccatis in specie liberari poscit, utpote quæ majorem in humano corde tyrannidem exercent, Deoque, de quo scribitur: *Deus charitas est*, summe abominabilia existunt, videlicet à peccato odii & à peccato amoris inordinati: *Ab ira, & odio & omni mala voluntate;* & postea immediate subjungit: *A spiritu fornicationis libera nos Domine.*

1. Joan 4. v. 8

Contra luxuriosis dupliciter pugnandum.

15. In prælio illo quod Hebræorum populum & Amalech intercessit, præterquam quod milites Hebræi strictis in hostem ensibus irruentes, eum pro viribus delere contenderent, Moyses insuper suas ad cœlum manus protendisse legitur; cum tamen in aliis præliis nusquam arma spiritualia simul cum temporalibus adhibita fuisse constet, quonam igitur spectat hæc illius prælii ab aliis alibi habitis conflictibus hic relucens differentia? Cur specialiter pugnantibus contra Amalech opus est armis non minus spiritualibus, quam temporalibus? S. Gregorius id optime explicat dicens: *Quid est autem, quod contra alios solis armis pugnabit Moyses, contra Amalech vero non solis armis, sed etiam virtute orationis? Profecto magnum certamen fornicationis ostenditur, quod tanta virtute, tanta difficultate superatur. Arma igitur exercitus, oratio intentissima necessaria est; arma quidem necessaria sunt, quia qui contra fornicationem pugnare volunt, vincere nequeunt, si non cæteris virtutibus muniuntur;* Quia ut bene D. Chrysostomus ponderat, caro implacabile, continuum, & sine intermissione, quavis hora, imo quovis momento nobis bellum movet: *Virgo quocumque abierit, inimicum portat ad bellum, neque vesperi permittit respirare, non nocte, non diluculo, non meridie, sed bellatur semper.*

S Greg l. 8. c. in 1. Reg. cap. 15.

D. Chrys. Hom 9. de Poenit.

Bona mulier Phœnice rarior.

16. S. Hieronymus super illa verba Ecclesiastis: *Inveni amariorem morte mulierem*, ita de hoc fœmineo sexu scribit: *Sed & hoc ait: Requisivit anima mea an recta mulier inveniatur, & cum vix paucos de viris bonis invenerim, (ita de mille unum potuerim invenire) mulierem bonam omnino invenire non potui, omnes enim me ad luxuriam, & non ad virtutem deduxerunt, & quia appositum est cor hominum diligenter ad malitiam ab adolescentia sua, & pene omnes offenderunt Deum, in hac ruina generis humani facilior ad casum est mulier.*

Eccles. 7. v. 27.
S. Hieron.

Mulieres suis blanditiis omnia obtinent.

17. Enimvero si quis eam quam sexus fœmineus in cor humanum & virile exercet tyrannidem exactiur ponderare voluerit, illum Exodi cap. 30. consideret historiam; Cum enim Deus populum Hebræum ad discendum ex Ægypto paratum, argento & auro aliaque suppellectile Ægyptiorum pretiosissima locupletare decrevisset, dixit eis: *Cum egrediemini non exhibitis vacui, sed postulabit mulier à vicina sua, & ab hospita sua vasa argentea & aurea, ac vestes, ponetisque ea super filios & filias vestras & spoliabitis Ægyptum;* Id quod proximus, ut in cap. 12. legitur, executioni demandatum fuit; Sed quæro hic qua ratione possibile fuerit, quod Ægyptii ad exuendum se divitiis pretiosissimis, adeo faciles fuerint, ut easdem quoque populo in servitutem ipsorum redacto, iisque quam maxime inviso, variisque hactenus persecutionibus ab iisdem & molestiis divexato, extradere non dubitarint, maxime quando communis de iis fama, nedum suspicio circumvolitabat, eos in procinctu esse ut abirent, numquam denuo in Ægyptum reversuri? Responsio in promptu est, & facilis, nimirum quia pretiosa quæque Ægyptiorum à mulieribus postulata fuêre, quarum sexus potens admodum est, ut obtinere & extorquere possit, quidquid eidem placuerit: *Postulabit mulier; Quod per mulieres perfectum est*, inquit S. Cyrillus Alexandrinus: *Susurrationi enim sexus est, & loquacitati aptissimus, & ad struendas fraudes fallacissimus.*

Exod. 3. v. 21.
Ibid. v. 22.

S. Cyrill. Alex. l. 2. de adorat.

18. S. Isidorus Pelusiota in Epistola ad Paulum presbyterum supra dicit: *Lectione didici Regem quemdam cum Ephesiam sacerdotem, cujus incredibilis quædam ac singularis pulchritudo erat, conspexisset, statim ex Ephesina urbe digressum esse, illud videlicet metuentem, ne præter voluntatem nefarii aliquid admittere cogeretur; atque ita persarum Regem Cyrum, Pantheam, quæ admiranda quadam & incomparabili forma elegantia esse ferebatur, ne videre quidem sustinuisse:* Imo timenda nobis mulier est, non solum quando speciosa est, verum etiam quando deformis est, omnisque pulchritudinis expers, nam ut S. Cyprianus, vel quisquis illius libri author est, ait: *Cupidini nulla deformitas, nulla despectio fastidita, vel vilis existit, sed diabolus pingens speciosum efficit, quidquid fœdum & horridum fuerit.*

S. Isid. Pelus. l. 2. Ep. 62.
Omnes mulieres timendæ.

S. Cypr. de Sing. Cler.

DISCURSUS XXII.

ARGUMENTUM.

Quam debilior hic sexus illecebrosus & periculosus sit ostenditur, siquidem in ipsius consortio etiam viri constantissimi periclitantur.

THEMA.

Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, ut non comburantur plantæ ejus? sic qui ingreditur ad mulierem. Prov. 6. ✝. 27. & 28.

1. ENimvero quantum ex lubrico cum muliere habito consortio tum animæ, tum corpori periculum immineat Sapiens Rex Salomon aptiori similitudine indicare non poterat, quam ea quæ ab igne desumitur: *Numquid potest homo, &c.* ubi S. Ambrosius ita scribit: *In stipulam ignis exiliens inhæret ac permanet, donec omne quod corripuit, absumat: ita vel exigua scintilla peccati, si quo vitiorum fomito fuerit excitata incendium grande excitat.* Porro peccatum carnis, prout in Discursu 8. probavimus, simillimum est elemento ignis, ideoque in quocumque peccatum istud, imo vel unica tantum mali hujus ignis scintilla excitata fuerit, ad ingens non solum in anima, sed etiam in corpore excitandum concupiscentiæ incendium sufficit.

Ex mulierum consortio animæ periculum.

S. Ambr. in Psal. 1.

2. Hugo Cardinalis per vestes quæ flammam concipiunt, corporis nostri membra intelligenda esse dicit: *Vestimenta, id est, corpus quod est vestis animæ:* sicut igitur naturaliter impossibile est, quod ignis in vestimenta incidens, eadem non accendat & comburat, eodem quoque modo corpus nostrum, ipsamet experientia teste, adeo est ad hunc appetitum concupiscibilem & sensualem proclive, ut difficillimum sit efficere, ut illud in præsentia objecti amati & concupiti non ardeat: quod si vero in certo aliquo casu secus fiat; inquit Dionysius Carthusianus, miraculum est Historiis merito inserendum.

Igni comparatur.
Hug. Card. Ibid.

Dion. Carth.

3. Igni

Facile hominem accendit libido.

3. Igni marmora, ferrum, chalybs & metalla quævis durissima facillime cedunt: sic quoque huic vitio etiam illi persæpe victas manus præbent, qui aliis temporibus in Dei amore, & divinæ legis observantia tenacissimi & constantissimi fuisse noscuntur, Genes. c. 19. Sodoma ab ingenti ignis & sulphuris incendio conflagrasse legitur, postquam prius à pejore quodam & voraciori igne succensa fuisset, de quo Salvianus ita scribit: *flagitiosissimus ille populus Sodoma illum ignem accenderat, quo peribat*; *(Salvian. l. 4. de Providentia.)* Neque ulla ratione mihi admirationem mereri videtur, quod Loth incendium istud evaserit, hujus enim rei causa iidem Angeli ad illum descenderant, cum expresso jussu Divino ne Sodomam accenderent, donec ille prius inde migrasset; unde unus Angelorum illorum qui illum per manum ducebat ait: *Non potere facere quidquam, donec ingrediaris illuc*: *(Gen. 19. v. 22.)* hoc potius summopere mirandum venit, quomodo Loth tot annis ab igne concupiscentiæ illæsus manere potuerit; cum Psalmista dicat: *Cum perverso perverteris* & sapiens; *Numquid potest homo abscondere &c.* *(Psalm. 17. v. 27.)* Facilis tamen & prompta ad hoc est responsio, si reflectere velimus ad cautelam, ad sequestrationem, curam & circumspectionem quacum in loco isto dimorabatur; Etenim ubinam illum Angelos invenisse putas, cum Sodomam venerunt? *Venerunt duo Angeli*, inquit sacer textus, *Sodomam vespere, & sedente Loth in foribus civitatis, qui cum vidisset eos, surrexit, & ivit obviam eis*: *(Gen. 19.)* procul à pice se elongarat, ne contaminaretur ab eo; *sedente Loth in foribus civitatis.* Manifestum quoque illibatæ continentiæ ejus indicium fuit, quod Angeli castitatem summe zelantes amici ejus fuerint, suamque in ejus domo præ cunctis aliis hospitium accipere voluerint. *Esse in urbe nolebat*, dicitur in Catena Græca, *(Euseb. in Cat.)* ideoque quamdiu ab horum carnalium hominum consortio procul aberat, procul quoque ab eo periculum ustionis erat, at vero ut ad domos suæ domesticum ignem propinquius accessit, mox ab eodem fascinatus (nam ut Ecclesiasticus ait: *Vinum & mulieres apostatare faciunt*) *(Eccles. 19. v. 2.)* cum propriis filiabus suis incestum commisit. Et quidem licet filias hasce in Sodoma ne vel minimo ignis illius fumo offuscatas fuisse, multo minus illo Sodomæ luculento incendio exarsisse sciamus, nihilominus postquam matre mortua solæ cum solo patre dimoratæ fuere, turpiter prævaricari non dubitarunt. Imo incestui temerariam quamdam junxerit jactantiam; id quod scriptor quidam super illa verba Isaiæ cap. 3. *Peccatum suum quasi Sodoma prædicaverunt*, *(Homer. in 9. c. 4. Isa. v. 9.)* optime notat dicens: *Hausit procul dubio major filia à Sodomitanis moribus plusculum, ut quibus per quam familiare erat scelus adeo non obtegere, ut etiam jactantim prædicarent.* Tametsi enim nonnunquam contingat, quod quis cum libidinosis conversando ad tempus aliquod continenter vivat, illa tamen mala visu exempla imbibuntur, malumque illud semen adeo tenaciter imprimitur, ut postea suo tempore progerminare in malorum operum fructus conspiciantur.

Prope mulierem nemo securus.

4. Quisnam adeo futurus esset temerarius, qui sibi, se prope viperam quamdam illæsum dormire posse, promittere auderet? Hac similitudine S. Hieronymus de utilissima hac materia disserens utitur, dum *De vitando suspecto contubernio* ait: *Cur in ea versaris domo in qua necesse habes aut perire, aut vincere? quis juxta viperam securus dormit? quæ etsi non percutiat, certe solicitat.* *(S. Hieron. l. 4. Ep. 47.)* P. Bollandus de sancto quodam Eremita cui Sorus nomen erat, refert, quod certa quædam mulier quæ ante cellæ ipsius ostiolum scopare solebat, frequentem ab eo Eleëmosynam accipere consueverit, *(Bolland. in vita S. Sori Eremit. 1. Febr. c. 4. n. 17.)* quam tamen ipse numquam conspexerat, aut minimo verbo allocutus fuerat, *(Historia.)* verumtamen quia verebatur ne forte Cellam ingrediens aut ex eadem egrediens eidem obviaret ejusque videndæ occasionem acciperet, serio illi, ne deinceps ad cellæ suæ ostium appropinquare præsumeret, præcepit; Quo audito mulier, ademptam sibi consuetam Eleëmosynam esse videns, exasperata obedire noluit, sed importuno ante cellam Eremitæ excitato frequenti strepitu, consuetum ab eo exegit Eleëmosynæ stipendium; Sanctus vero Dei servus ingenti cum zelo omne fæminei sexus periculum à se abigere & arcere, illiusque mulieris petulantiam corrigere & castigare volens, sputum è sancto ore egerens oculo mulieris injecit: Quam Eremitæ generosam actionem Deus approbare volens, effecit ut *statim divino nutu cæca effecta sit, deinumque egressa cunctos sua domus municipes ex una parte capitis, qua & ipsa erat, reperit cæcos, & ut fertur tam bestiæ quam volucres in illa domo manentes hujusmodi cautione usque in hodiernum diem mulctata sunt.*

5. S. Apostolus ad Corinthios ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*; *(2. Cor. 4. v. 7.)* at vero quisnam est ille thesaurus, qui in fragili isto & fictili vase recluditur? Is certe alius esse nequit quam continentia *(Continentia thesaurus est in vaso fictili.)* quæ in corpore isto, seu fragili carnis nostræ luto & certa illæsa conservatur, de quo thesauro Ecclesiasticus testatur dicens: *Omnis autem ponderatio non est digna continentis animæ.* *(Eccles. 26. v. 20.)* Quodnam vero nobis ad hunc thesaurum custodiendum adhiberi debet remedium? Sanctus Gregorius inquit: *Maligni spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident: Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in via*: *(S. Greg. Hom. 12. in Evang.)* ac proinde opus est ut caute & circumspecte procedamus. *(Inter convivia periclitatur.)* Quot enim sunt qui ut carnem suam vincant, motusque sensuales reprimant, seque à spiritus fornicationis suggestionibus eximant, cilicio se vestiunt, disciplinis ad sanguinem usque se cruentant, ab omni se humano commercio sequestrant, corpus per jejunia, & abstinentias macerant, & tamen intentum à se finem non nisi summa cum difficultate, imo ne vel sic quidem assequuntur, qua igitur fronte is qui quotidie assistit conviviis, ludis, choreis, aliisque similibus se recreat oblectationibus promittere sibi audebit, quod inter hæc omnia castus mansurus sit & continens?

6. D. Chrysostomus proinde ait: *Admirande vir, is affectus est his, qui lapidibus cohabitant, non hominibus, & tu quidem forte non credis ob magnam tuam continentiam; ego autem audivi multos dicentes, quod etiam multi apud lapides & statuas aliquid passi sunt. Quod si tantum valuit dura effigies, quantam operabitur insaniam in effigie pulchra tenerum corpus?* *(D. Chrys. Ser. cont. Concub. — Si statuæ alliciant quomodo non splum corpus.)*

7. In prato spirituali sententiosum quoddam legimus senioris cujusdam Anachoretæ dictum, quo discipulos suos hunc in modum alloquitur: *Filioli, sal ex aqua est, & si appropinquaverit aquæ continuo solvitur & deficit, ita vir ex muliere est, unde si familiari nimis conversatione se miscuerint, facile in alterius laqueos trahuntur.* *(Prat. spir. c. 119.)* Metaphrastes in vita S. Onnuphrij & Paphnutij de Timotheo quodam refert, *(Metaphr. in vit. S. Onuphrij. — Historia.)* quod dum in quodam Thebaidis monasterio habitaret, ibidemque ad habendam in oratione arctiorem cum Deo unionem, austerissimam & solitariam duceret vitam, inter cætera corporis exercitia effigiebus formandis dederit operam, ut ex conflata inde pecunia eleëmosynam erogare posset; quem ut tortuosus coluber deciperet, hunc adinvenit ei insidiandi

diaodi modum, quem ipsemet Monachus his verbis refert: *Cum subiisset mentem cujusdam Monachæ memoria, quæ apud me fuerat, jubens parvum aliquod opus effeci ut ea ad me rediret, quod factum est, ut libere inter nos locuti simus, simul quoque habitaverimus, & postremo quod gravissimum est, iniquitatem pepererimus, & sex menses in peccato mansérimus.*

Deo oblatus Samuël numquam domum matris ingressus.

8. Postquam S. Anna Samuëlis mater hunc à Deo filium obtinuit, cumque tabernaculi cultui dedicavit, puer ille nusquam pedem suum matris domui intulisse legitur; at vero, inquit S. Hieronymus, scitisne causam cur sanctus hic Propheta adeo à frequentanda matris domo abstinens fuerit? nimirum ex quo hic filius à Deo destinatus fuerit ut Propheta fieret, nolebat ipsa ut in domo illa is commercium aliquod haberet, in qua ipsa aliam à Deo sobolem suspirabat: *Anna filium quem à Deo voverat, postquam obtulit in tabernaculo, numquam amplius recepit, indecens arbitrata, ut futurus Propheta in ejus domo cresceret, quæ adhuc alios habere filios cupiebat.*

S. Hieron. ad Latam Ep. 7.

9. Audite quale B. Laurentius Justinianus præscripserit custodiendæ pudicitiæ remedium; Dicit enim ad lasciviam evitandam nullum esse medium potentius, quam *Evitatio opportunitatis peccandi, scilicet personæ, loci, & temporis; ante ignem namq; consistens (etiam si frigidus sit) aliquando dissolvitur, sæpe familiaritas implicavit, sæpe occasionem peccandi dedit, & quos voluptas non potuit in primordio, assiduitas postea superavit.*

B. Laur. Justin. in lig. vit. c. 5. Remedium.

Mulieres fugere.

10. D. Chrysostomus ut nobis hanc muliebris consortij fugam tanto efficacius persuadeat, mentibusque nostris tenaciter imprimat, optima quædam nostroque proposito valde consentanea utitur similitudine dum ait: *Nihil adeo contendendum & curandum est, quam ut juvenes casti sint & pudici, hæc enim maxime perturbatio illi ætati molestiam exhibet, & quod in lucernis agimus, hoc & erga liberos observemus. Certe sæpenumero ancillam admonemus, quæ lucernam accendit, ne se in eum locum transferat, in quo stipula aut fœnum fuerit, aut aliquid ejusmodi, ne forte nobis insciis excidat scintilla, quæ materiam illam corripiens totam domum incendat: eamdem quoque solicitudinem erga liberos impendamus, ne vultus eorum illuc traducamus ubi lasciva sunt famula, ubi luxuriosa puella, ubi petulantes ancillæ, sed jubeamus illis ac denuntiemus, ut neque in conspectum, neque in sermonis congressum cum juvenibus veniat, ne qua inde scintilla excidens totam pueruli animam incendat, & irreparabilem illi calamitatem importet.*

D. Chrys. T. 2. Hom. 2. de Anna.

Allicientem sexum non aspicere.

11. S. Joannes Damascenus de spiritu fornicationis differens per adductam infirmi alicujus similitudinem ostendere nobis nititur, necessarium nobis esse ad continentiæ custodiam, ut quam procul fieri potest, omnem hujus vitij occasionem & incentivum fugiamus; Dicit enim: *Sicut plerumq; certa ægritudine laborantibus utile est, ut cibi noxij ne oculorum quidem ipsorum obtutibus offerantur, ne quod aspectus occasione desiderium eis lethale gignatur: ita plurimum confert ad depellendum hunc specialiter morbum quies ac solitudo, ut mens ægra minime diversis concupiscentiæ fomitem radicitus possit eruere.*

S. Joan. Damasc. l. 6. c. 2.

12. Saluberrimum quoque est illud Ecclesiastici monitum dicentis: *In medio mulierum noli commorari de vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.* Ubi Paulus de Palatio ait: *Ut naturale est oriri ex veste tineam, ita ex fœmina viris concupiscentiam, tibi nihil tale volenti nascitur ex fœmina desiderium.* Unde multi hac in re graviter errant, dum de voluntate sua nimiam sibi securitatem promittunt & præsumunt; Dicunt enim tametsi in hoc vel illo periculo, in hac vel illa occasione positus essem, certus sum quod minime consensurus sim: nec tamen considerant quod concupiscentia carnalis naturaliter delectationem & complacentiam etiam cum violentia quadam ad se trahat, quodque impossibile sit escam igni approximantem aliquod non concipere incendium; *Nihil tale volenti, imo repugnanti &c.* S. Gregorius super illum textum: *Consumentur velut à tinea*, ita scribit: *Tinea de veste nascitur & eamdem vestem de qua oritur oriendo corrumpit. Quasi quædam vero vestis animæ caro est, sed hæc nimirum vestis habet tineam suam, quia ab ipsa carnalis tentatio oritur, ex qua lacerat, quasi enim quadam sua tinea vestis nostra consumitur, cum caro corruptibilis tentationem gignit & per hanc ad interitum pervenit.*

Eccles. 42. v. 12. & 13. Paul. de Palat. Ibid.

Præsumptio aliquorum.

Job. 4. v. 19. S. Greg. l. 5. mor. c. 23.

Cohabitatio periculosa.

13. Postquam Ecclesiasticus nos ad fugiendam mulierum conversationem hortatus fuisset, immediate subjungit: *Melior est iniquitas viri, quam mulier bene faciens*, id est, ut Hugo Cardinalis exponit, *ad cohabitandum, quasi dicat: Melius est habitare cum viro iniquo, quam cum muliere bona & pulchra.* Alius quidam interpres hanc illius reddidit rationem: *Melius est*, inquit, *versari cum homine iniquo, quam cum fœmina blanda, illius enim iniquitas te ejicit, & avocat à se: at hujus blandimenta trahunt & provocant ad se; iniquum virum omnes oderunt, blandam fœminam vix est qui non amet.*

Eccles. 42. v. 14. Hug. Card. Ibid.

Paul. de Palat. Ibid.

Non cognoscere familiarem nimis miraculum.

14. S. Bernardus hanc propositionem confirmans majus miraculum esse dicit, cum muliere aliqua familiariter & semper convivere, nec tamen illam umquam carnaliter cognoscere, quam sit mortuum ad vitam revocare: *Cum fœmina semper esse, & non cognoscere fœminam, nonne plus est, quam mortuum suscitare?* Unde subdit: *Quod minus est non potes, & quod majus est, vis credam tibi; quotidie latus tuum ad latus juvenculæ est in mensa, lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tua ad manus illius in opere, & continens vis putari?*

S. Bern. ser. 65. in Cant.

15. Ælianus Milonem Crotoniatam invictæ fortitudinis fuisse refert: *Nemo adversariorum malum, quod in manu tenebat, erigere potuit, amasia ejus nullo negotio eximebat.* Samson quoque robustus & insuperabilis erat, sed quamdium intra Dalilæ manus & sinum non quiescebat.

Ælian. l. 2. var. c. 45. Mulierum robur.

16. *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ, acceperunt sibi uxores.* Vatablus legit: *Consideraverunt*: Aquila vertit: *Filij Deorum filias hominum.* Versio quædam antiqua à moderno quodam interprete citata legit: *Videntes Angeli Dei.* Verus autem textus hujus sensus est, quod filij Seth, Deum cæteroquin timentes & vitam in carne humana ducentes angelicam, postquam in mulieres ex progenie Caini descendentes suos defixissent oculos, cum iisque familiariter conversati fuissent, tametsi ab earum matrimoniis lege prohiberentur, illas tamen amarunt, sibique in uxores acceperunt. Veruntamen idem Haye authoritatem quamdam citat S. Justini Martyris in priori Apologia pro Christianis, qui de Angelis ex Dei providentia ad mundi gubernationem destinatis ita scribit: *Victi fœminarum amore susceperunt progeniem*; citat insuper authoritatem quamdam Clementis Alexandrini, lib. 3. stromatum dicentis: *Cum vero Angeli quoq; fuissent incontinentes, victi cupidine huc è cœlo descenderunt.* Enimvero tametsi hæ opiniones cum veriori & saniori doctrina minime consentiant, eò quod Angeli incorporei hujus culpæ incapaces esse nemo dubitet; attamen nobis insinuant quantam delectationes carnales,

Gen. 6. v. 2. Si Angeli essent corporei periclitarentur. Haye ibid.

nales, & illecebrosus ille sexus tyrannidem in se contineat, quando viri sanctissimi & doctissimi in ea fuerunt opinione, quod etiam Angeli inter libidinis incentiva positi, tetro hoc libidinis igne adurendi essent, deque continentia periclitarentur.

DISCURSUS XXIII.

ARGUMENTUM.

Quam periculosa sit viri cum mulieribus frequens conversatio, per exemplum Adæ ab Eva ad prævaricandam pomi vetiti legem inducti ostenditur.

THEMA.

Tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo qui comedit. Genes. cap. 3. ℣. 6.

Eva Adamum seduxit. *Timoth. 2. v. 14.*

1. S. Apostolus in Epistola prima ad Timotheum dicit: *Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit*: Etenim cum à serpente se seduci permisit, fallacibus ejus credendo promissionibus, seque per pomi vetiti manducationem scientiam & similitudinem divinam sibi comparaturam esse sperans: Adam vero tale sibi mendacium persuaderi non permisit: *Adam non est seductus*; ait vero cur igitur interdictum altissimi tanta cum facilitate prævaricatus fuit, quando se indignationem Dei incursurum, amissurum omnes Cœli inæstimabiles thesauros, atque à Paradiso terrestri pariter & cœlesti exulem se futurum esse non ignorabat? Celebris est illa S. Augustini responsio, scilicet idipsum fecisse ut Evam suam non contristaret; Ecce igitur quam sit sexus iste ad prosternendas quoque solidissimas firmamenti columnas omnipotens & validus: *Deditq; viro suo, qui comedit.* Unde S. Bonaventura ex authoritate S. Hieronymi dicit: *Si mulier potuit vincere eum, qui jam erat in Paradiso, non est mirum, si eos impediat, qui nondum ad Paradisum pervenerunt.*

Gen. 3. v. 6. *S. Bonav. de mod. Confes. c. 14.*

Consortium periculosum. *Gen. 2. v. 2.*

2. Porro supremus ille artifex postquam mulierem ex costa viri formavit, *in locum costæ*, ut sacer textus inquit, *replevit carnem pro ea*; sed cur non potius locum hunc costæ in corpore viri vacuum reliquit? aut vero numquid in locum exceptæ costæ aliam similem de novo producere poterat? cur sinum illum igitur carne tenera & molli adimplere voluit? *Omnia in figura contingebant*; Voluit igitur Deus ut per hoc quilibet homo ab ipsis naturæ humanæ primis crepundiis certum esse intelligeret, quod per hujus debilis sexus consortium, omnes ad resistendum illecebris ejus vires, omnis vigor & virtus in homine protinus amittatur.

Unde hominis fragilitas.

3. Psalmista in Psal. 138. humanam fragilitatem ad transgressiones nimis labilem & facilem deplorans, ad Adamum protoparentem nostrum alludit, qui post commissum peccatum se ab oculis Dei frustraneo licet conato abscondere contendit ideoque dicit: *Non est occultatum os meum à te quod fecisti in occulto*; at vero quodnam in hisce verbis ad divinam justitiam mitigandam continetur motivum? S. Isidorus Pelusiota in Epistola quadam ad Dydimum, hæc verba considerans ait: *Transgressionis primi parentis causam magnus ille David in Psalterio canens, atque ad eam condonandam facilem ac placidum Dominum reddens, & inevitabilem Dei cognitionem esse significavit, & Adami post lapsum candorem animiq; probitatem declaravit, his verbis utens: Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto, perinde ac si diceret: Non te fugit uxoris mea lapsus, quam ex osse meo, cum me somno gravi oppressisses, occulte condidisti?* quasi Adamum excusando dicere vellet: Lubricitas mulieris illius, quam lateri meo junxisti, omnem mihi enervavit vigorem, atque ideo compassione dignus sum: *Imperfectum meum viderunt, oculi tui*; Etenim costam solidam & fortem eripuisti mihi, & in locum ejus carnem mollem, teneram, fragilem, & lubricam collocasti, & ideo latere te non potest imbecillitas & fragilitas mea. *Tu scis figmentum meum. Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno & comedi.*

Psal. 138. v. 15. *S. Isidor. Pelus. l. 3. Ep. 330.* *Psal. 102. v. 14.* *Psal. 102. v. 14.* *Gen. 3. v. 12.*

Cur Adam non tentatus à serpente.

4. Quod si curiosius inquiras, cur astutissimus Lucifer non Adamum, sed Evam tentando aggressus fuerit, maxime cum totius humani generis ruina, non ab hac, sed ab illo dependeret. Respondeo id illum fecisse, quia sciebat quod Adamum difficillime seducere posset, tametsi etiam totius Inferni vires contra ipsum laxasset, subito tamen ut mulierem ex ejus costa formatam, eidem in sociam à Deo datam fuisse vidit, securam sibi promisit victoriam, quia vulnus minime callum ei se infligere posse conspexit: at vero si pari cum curiositate inquisas qua ratione fieri potuerit, quod mulier illa se ab horrido quodam animali, quale serpens est seduci permiserit? Sciendum tibi esse dico, serpentem illum ex probatorum expositorum sententia fœminei seu virginalis vultus sibi assumpsisse speciem: Etenim Abulensis dicit: *quia sciebat virum prudentiorem & constantiorem esse, timens ne ejus primus conatus incassum esset, fœminam primo aggressus est*, citatque Authorem Historiæ scholasticæ, qui asserit, *quod ille serpens habuit vultum virgineum, ut magis Evæ complaceret*: adeoque hujus asserti veritate supposita, mulier de primo ad ultimum, omnis mali etiam apud Evam perpetrari instrumentum fuit, licet sub fictæ mulieris larva personata. Cæterorquin S. Augustinus de Adamo scribit: *Hoc mirum, si homo spirituali mente præditus credere potuisset.* Impossibile enim erat, quod Adamus per intelligentiam perfectissimam, quâ præditus erat, persuaderi potuisset, ut se pomum aliquod dentibus masticando, Deo similem, seu parem fieri posse crederet; sed quid accidit? *An quia hoc credere ipse non posset, propterea mulier addita est, quæ parvi intellectus esset, & adhuc fortasse secundùm sensum carnis, non secundùm spiritum mentis viveret.*

Abulensis. *S. Aug. T. 3. l. 11. de Gen. ad lit. c. 42.*

5. S. Ambrosius dum illa Psalmi verba explicans: *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi*, declarare vult qua ratione præceptum illud Evangelicum intelligendum sit, quo Christum sequi volentes Patrem & matrem odio habere jubentur, ita in persona Christi scribit: *Non necessitudinem intestina bella mandavi, sed illecebram suspectam habui. An non jure suspectam, cum serpens ille callidus & astutus ad construendas nequitiæ suæ artes, quo incorrupta ac rudis naturæ dote fundatum primogeniti Adæ labefactaret affectum, fœmineis magis illecebris, quam suis commisit venenum, itaq; fœmina virum, quem serpens tentare non est ausus, cibo oris & vi amoris inflexum, molli quadam conciliatricula uxoriæ sedulitatis affectione traduxit.* Imo idem sanctus Præsul his aliam quamdam ingeniosam observationem adjungit, considerans quod Adam tunc cum ab Eva tentabatur, minus habuerit ei complacendi motivum, quia *adhuc Eva liberos non habebat, quorum gratia ut dulcis ad amorem, ita esset facilis ad lapsum.*

Psal. 118. v. 113. *S. Ambr. in Psalm. 118. oct. 15.* Vis amoris in Evam Adamum prostravit.

6. Rupertus Abbas Tuitiensis hanc ponit interrogationem: *Quis amaritudinem non gustavit mulieris? Evam diabolus seduxit in Paradiso, atq; per eam protoplastus expulsus est.* Quod si protoparentes nostri hoc in Paradiso non sustinuerunt periculum, ubi tot sustentabantur assistentiæ Dei specialis, gratiæque & amici-

Rup. Abb. l. 4. in Eccl. In periculis & nos versamur.

amicitiæ ejus auxiliis, qui nostrûm huic sexui fidere poterit, qui illis tam præclaris subsidiis caremus, & in media periculis illius positi sumus, qui *circuit quærens quem devoret*, qui concupiscentiæ carnalis flammas tentationum suarum flabello in nobis continuo adauget?

1. Petr. 5. v. 8.

Voluptas de paradiso ejecit. S. Ambr. l. 3. Ep. 25.

7. S. Ambrosius voluptatum detestationem nobis imprimere volens, primorum parentum nostrorum exemplo ostendit quod voluptates nos expellant ex Paradiso: *Serpentis insidiis atque illecebris infusam Adæ atque Evæ voluptatem docet scriptura, siquidem ipse serpens voluptas sit, & ideo variæ ac lubricæ & velut veneno quodam corruptelarum infectæ passiones voluptates sint. Appetentia voluptatis constat deceptum Adam excidisse mandato Dei & fructu gratiæ, quomodo igitur voluptas ad Paradisum revocare nos potest, quæ sola nos Paradiso exuit.*

S. Bern. ser. 26. in parvis. Mulierum amor major quam Dei. Gen. 3. v. 17.

8. S. Bernardus nobis indicat, quale fuerit Adæ in illo eidem per pomum intentato certamine periculum: Peccavit nimis loquit, diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, sed quia eam voluntati prætulit divinæ; unde & à Domino ei dictum est; *Quia obedisti voci uxoris tuæ plusquam meæ, maledicta terra in opere tuo &c.* Tantum igitur amor carnalis in pectore humano facere prævalet, ut ad complacendum mulieri, quæ amatur, ut amori Dei, & omni legi ipsius renuntiet, adeoque voluntatem objecti amati adimplendo in Idololatriam corruat; Unde S. Ambrosius ait: *Per virum & mulierem caro ejecta est de Paradiso*, quæ eadem propositio de pluribus verificatur, nimirum quod per mulieres de Paradiso eliminentur.

S. Ambr. l. 3. Ep. 25.

Cum Eva instrumentum præcipitij. Gen. 2. v. 18. S. Anastas. Sinait. l. 9. in Hexam.

9. Considerari hoc loco meretur varia illa & diversimoda sacrorum interpretum verborum illorum Geneseos expositio, quæ Deus mulierem producturus dixisse legitur, nimirum: *Non est bonum esse hominem solum, faciamus ei adjutorium simile sibi* Anastasius Sinaita enim existimat, Deum in hisce verbis alludere ad figuratum, id est, ad unionem, quæ inter Christum & Ecclesiam facienda erat. S. Augustinus inquit: *Si quæritur, ad quam rem fieri oportuerit hoc adjutorium, nihil aliud probabiliter occurrit, quam propter filios procreandos, sicut adjutorium semini terra est.* S. Ambrosius vero se intelligere aut capere non posse profitetur, qua ratione epitheton istud mulieri dari possit, ut dicatur *adjutorium*, siquidem ipsa hominem potius juvat & promovet ad lapsum: *Si viro culpa est authrix mulier, quemadmodum pro bono videtur adjecta?* Quis enim non videt mulierem viro ut plurimum instrumentum esse ad præcipitium? Verumtamen auscultetis velim qualiter Cajetanus hunc textum ex Hebræo vertat: *Faciam ei auxilium contra ipsum*; cui consonat Aquila, qui ita legit: *Faciamus ei adjutorium ex adverso ejus.* Verum dicat hic non immerito quispiam: Ex quo Creator noster homini adeo bene affectus erat, ut illum propriis manibus plasmare, suoque spiritu & flatu oris sui vivificare dignatus fuerit, quomodo est possibile, quod ejus lateri Evam jungere voluerit, tamquam offendiculum ad lapsum. Pro cujus difficultatis enodatione notandum quod quando Deus dixit: *Faciamus ei adjutorium simile sibi.* locutus fuerit in statu innocentiæ, quando homo justitiæ originalis pretiosa chlamyde etiamnum indutus erat: at vero quando idem homo affectum suum ex propria culpa disordinavit, creaturam plus amando quam creatorem, ex tunc in hujus culpæ pœnam & supplicium ei imposuit, ut mulier non solum ipsi sed & universæ progeniei ipsius instrumentum esset præcipitij: *Quomodo illa adjutrix* inquit etiam D. Chrysostomus;

S. Aug. in Cat. Lapon.

S. Ambros. ibid. cit. Gen. 2. v. 18.

Cajet. ibid.

Gen. 2. v. 18.

D. Chrys. l. de Virg. n. 46.

quæ tanta virum tranquillitate privavit? quæ de admirabili illo Paradisi statu deturbavit, & in hujus vitæ perturbationem impulit? quomodo adjutrix quæ virum morti subjecit?

Dæmon uxorem Job reliquit ut vinceret.

10. Lucifer postquam obtenta à Deo Jobum impugnandi licentia, universum Infernum in ejus excitasset, laxassetque perniciem, vidissetque omnes suos conatos, cassos esse & irritos pro ultimo in ipsum vibrando telo sibi reservavit mulierem sive uxorem ejus, siquidem frequenti experientia hunc sexum proposito suo efficacissime deservivisse didicerat; & certe parum abfuit, quin Jobo blasphemiam ejus audienti suam dissipuisset & prostrasset patientiam, qua sola hactenus contra diabolum victor evaserat: At vero noteris velim quid S. Bonaventura citans S. Augustinum *lib. de patientia cap. 16.* hac de re scribat; *Non diabolus*, inquit, *uxorem Job, cum etiam filios abstulisset, tamquam nocendi imperitus reliquerat, quæ tantum esset necessaria tentatori, jam in Eva didicerat, sed modo alterum Adam, quem per mulierem caperet, non invenerat, cautior fuit Job in doloribus, quam Adam in nemoribus.*

S. Bonav. l. 6. Phar. c. 8.

Ubi mulier ibi dæmon victor. S. Ambr. ser. 39.

11. Notat S. Ambrosius eumdem quidem Luciferum cum utroque Adamo, primo scilicet & secundo, singulari certamine fuisse congressum, verumtamen cum hoc sequenti discrimine: *Videte*, inquit, *rem miram; In Paradiso cum Adam diabolus decertat in deserto cum Christo diabolus dimicat; ubicumque insidiatur homini, ubique congreditur sed ubi mulierem invenit, vincit.* Quod si illum per Jobi mulierem nihil contra eumdem profecisse dixeris; respondeo id mirum non esse, quia hæc Jobum offendit sedentem in sterquilinio *à planta pedis usque ad verticem, non erat in eo sanitas*; Contra ipsum per mulierem explosa balista patientiæ ipsius vallum rumpere aut dissipare non potuit quia carnem suam vermibus plenam esse agnovit: *Putredini dixi Pater meus es, & mater mea, & soror mea vermibus.*

Job in sterquilinio vicit.

Job. 2. v. 7.

Job. 17. v. 14.

Eva serpens interpretatur.

12. S. Epiphanius hanc circa Evam habet observationem: *Eva citra aspirationem Hebraïs mulierem, cum aspiratione serpentem significat*, quia in Evæ nomen sine aspiratione, id est sine H. exprimamus, nomen ejus idem sonat quod *mulier*, si autem literam H. adjungamus significat *serpentem*; Nec immerito, hujus namque diversæ significationis mysterium in eo, ni fallor, consistit, ut per hanc innuatur nobis mulierem velut serpentem fugiendam esse, hoc enim nomine mulier à pluribus gravissimis authoribus appellatur, uti in Discursu XXI. diximus, ac proinde cum eodem horrore quo cum serpente familiariter agere exhorrescimus, nobis quoque conversandum est cum mulieribus. Porro hostis noster tartareus in serpentem se transformavit, non tam ut terreret, sed ut Evæ lenocinaretur, siquidem serpens venenosus non erat; cum pari quoque cautela nobis ab hoc sexu cavere debemus, cogitantes quod hic per suas illecebras bellum nobis intentet, mortiferumque peccati venenum nobis infundat.

Rup. Abb. l. 3. in Gen. c. 19. Libido venenum occultat.

13. Rupertus Abbas Tuit. ait: *Constat autem quod subdolus diabolus in serpente mulieri non tamquam armatus adversarius occurrit, sed tamquam fidus consiliarius lateri ejus in via sese adjunxit.* Serpens namque se Evæ in bonum ejus cooperari velle simulans eamdem seduxit, ipsa vero ut conjugem suum bonorum à serpente sibi per hujus pomi esum promissorum participem faceret, pomum illi porrexit, quod Adam, *ne contristaret delicias suas*, accepit & comedit, adeoque ambo per escam boni apparentis, iram & indignationem Dei tum sibi tum posteris

suis

suis gravissimam conciliarunt, ita quoque in carnis voluptatibus accidere solet, sub esca namque delectationis quæ placet & arridet, venenum occultatur quod mortem infert.

S. Ephr. T. ... c. 2. in par. in Parabolis.

14. S. Ephrem historiam quamdam refert de duobus, qui ad civitatem quamdam triginta stadiis distantem properantes, postquam trium stadiorum iter confecissent, ad deliciosum quemdam & amænum pervenere locum, ubi limpidissimos aquæ naturaliter scaturientis latices aliasque similes invenerunt delicias, nec tamen inter hæc oblectamenta ambo ejusdem erant sententiæ, unus enim iter suum ulterius prosequi, alter vero ibidem subsistere decreverat; cumque primus post aliquantulam moram ibi habitam inde discedere pararet, ex suavi fagorum nemoris illius umbra egressus, solis vehementem ardorem metuens, retrorsum reverti cum statuisset, ex opposito sui feram quamdam egredientem sibique occurrentem conspexit, quæ ipsum quantumvis obnitentem & reluctantem in speluncam suam violenter protraxit; alter vero sanus & incolumis ad præfixum & desideratum à se terminum feliciter pervenit. Tandem S. Ephrem, ut parabolæ hujus explicationem ederet, rogatus, respondit: Per duos hosce viatores illos præfigurari, qui se spiritualis vitæ devotioni addicere volentes, bonis quidem principiis propositum suum exequuntur, quos tamen antiqui serpentis astutia à bene cœptis divertere nititur; at vero quonam speciali modo id facere consuevit? *Instar savientis feræ peccatum egrediens apprehendit eum, sicut scriptum est.* Quodnam vero est peccatum istud, seu fera illa? voluptas carnalis; *Nam concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat mortem.* Et S. Basilius pariter dicit: *Voluptas est veluti quidam hamus diaboli, ad perniciem nos trahens; Voluptas mater est, peccatum autem stimulus mortis est.* S. Cyrillus Alexandrinus de dæmone ita scribit: *Cum invidia & peccati esset inventor, non sibi cessandum putavit, quo minus circa terrenum animal, id est, hominem, aliquid experiretur, tum dolo & artibus eum aggressus ad inobedientiam eum protraxit.* Dum vero huic prædæ capiendæ insidias pararet, in hamum vel laqueum suum varia escarum genera immittere poterat; sed quanam speciali simè tamquam ad intentum suum assequendum efficaciori usus est, ad hominem deprædandum? *Muliere*, inquit præfatus S. Cyrillus, *pro instrumento suæ calliditatis usus est.* S. Augustinus pariter ait: *Tamquam instrumentum abutens fallacia, sermocinatus est fœmina.*

Jacob. 1. v. 15. S. Basil. Orat. 4 de Pœn. S. Cyrill. Alex. l. de ador.

S. Aug. l. 14. de Civ. c. 11.

B. Franc. Sales. prax. spirit. p. 2. n. 7.

15. B. Franciscus Salesius ut nos faciat apprehendere periculum, in quod incidimus, quando cum hoc mulierum sexu familiariter conversamur, id quod Evæ accidisse scriptura refert, in medium adducit, adhibita tamen similitudine infirmi cujusdam, cui medicus v.g. melonem vel alios fructus expresse prohibuit; verumtamen tantus est erga melonem illud desiderij pruritus, ut si illum non manducare liceat, saltem licitum sibi esse persuadeat, illum in conspectu suo semper habere, item ad oblectamentum odoris ejus percipiendum naribus illum frequenter admovere, & tractare ac versare manibus, donec tandem appetitus illum eo usque extimulet, ut parum quoque ex eo gustet, ex eoque morsu vel bolo mortem sibi conciliet. Ita protoparentibus nostris accidit, quibus Deus pomum prohibuit: Eva autem licet in principio ex eo non gustaret, ob complacentiam tamen illius adeo vehemens pomi illius appetitus eam incessit, ut numquam ab illius aspectu oculos suos averterit, & quia saporem pomi illius colori & pulchritudini exteriori conformem esse credebat, appetitus erga illud eousque excrevit, ut illud decerptum & viri admotum gustaverit, maritoque pariter gustandum tradiderit: sic quoque multi sunt qui firmum sibi faciunt peccati hujus vel illius, pro viribus deinceps declinandi propositum, at vero licere sibi putant, ut à tali v.g. amasia literas amatorias recipiant, & vicissim similes ad eamdem mittant, munera à tam bona & amica manu missa retineant, & continuo contemplanda sibi ob oculos ponant; eamdem amasiam licet de longinquo; blando tamen & ad amorem provocandum composito vultu salutent, hæcque quotidie exercent, donec tandem *qui amat periculum pereat in illo.*

Guilielm. Peraldus. Objecta movent sensus.

16. Guilielmus Peraldus lascivos qui inter virum & fœminam instituuntur discursus, *sputa diaboli* appellat, & tamen hi non displicent lascivis, quin potius summe illos oblectant; Quod enim diligimus objectum nos contristare nequit; imò licet nonnumquam bonam habeas intentionem & propositum talia colloquia & consortia declinandi, attamen ubi fueris in præsentanea occasione positum objectum tibi dilectum à te repellere non valebis. S. Augustinus de Adamo dicit: *Postea quam de ligno prohibita seducta mulier manducavit, eiq; id est, Adamo dedit, ut simul ederet, noluit eam contristare;* Et paulò post inquit: *Nondum carnis victus concupiscentia, quam nondum senserat in resistente lege membrorum legi mentis suæ, sed amicabili quadam benevolentia qua plerumq; fit, ut offendatur Deus, ne homo ex amico fiat inimicus.* Nec est quod quis in excusationem Evæ dicat, illam non quæsivisse data opera tentatorem, sed hunc sectatum fuisse illam, quia ut Lipomannus prudenter ponderat, serpentis discursum audiens *tacere debeat mulier, & protinus indicare marito.*

S. Aug. l. 11. de Gen. ad lit. c. 42. Z. 3.

Lipom. ibid.

Quando cœperit Venus.

17. Observastisne aliquando quonam præcipue tempore usus conjugalis suum habuerit exordium? *Post Paradisi amissionem, tunc primum ejus rei venerea capit.* Adam verò tunc Paradisum amisit quando mulierem Deo prætulit; *Adam autem cognovit Evam; Ab initio virginitatis palmam principatus accepit.*

D. Chrys. Hom. 18. in Gen. Gen. 4. v. 1.

18. S. Augustinus quoque considerationem quamdam habet ei; quam paulo ante ex S. Ambrosio adduximus, valde similem, siquidem Jobum & Adamum ad se invicem comparans dicit de Jobo: *Cum sederat in stercore putris vermibus, diabolum vicit;* non verò sic Adamus, sed hic *lapsus est ab illa immortalitate, ab illa beatitudine.* Verumtamen Jobum ab Adam descendisse notat, unde ait: *Ipse Adam & in Job ipse, quia de genere ipsius Job. Ergo Adam victus in Paradiso, vicit in stercore;* quænam vero est hujusce differentiæ causa? *In Paradiso cum esset audivit persuasionem mulieris, quam illi immiserat diabolus: In stercore autem cum esset ait Eva: Tamquam una ex insipientibus mulieribus locuta es.*

S. Aug. in S. Joan. Tr. 4. n. 2.

DISCURSUS. XXIV.

ARGUMENTUM.

Viri etiam sanctissimi in carnis vitium prolapsi sunt, qui proinde hoc certamen aggredi semper timent, & ideo quoad hoc fugiendum est omne periculum, cumq; omni circumspectione vivendum.

THE-

THEMA.

Misit itaq; David nuntijs tulit eam, quæ cum ing, essa esset ad illum dormivit cum ea. 2. Reg. 11. Vers. 4.

De sanctitate nemo præsumat.

1. S. Augustinus Davidem in adulterium prolabentem considerans priusquam in Commentario Psalmi 50. ad factum ipsum enarrandum procederet multas easque notabilissimas considerat circumstantias. Dicit enim: *Bethsabea erat mulier, uxor aliena; cum dolore quidem dicemus, & tremore, sed tamen Deus noluit taceri, quod voluit scribi; Dicam ergo, non quod volo, sed quod cogor; dicam, non exhortans ad imitationem, sed instruens ad timorem. Hujus mulieris uxoris alienæ pulchritudine captus Rex & Propheta David, ex cujus semine secundùm carnem Dominus venturus erat, adulteravit.* Unde ni fallor, efficaciter inferre possumus arguendo illos qui nimium sibi de sua virtute & probitate confidunt: quod si David *vir secundùm cor Dei* in profundum adeò barathrum prolapsus est, non est quod sibi quispiam, quantumcumque is sanctus sit nimium de sanctitate sua confidat. D. Chrysostomus quoque eum qui nimium de se confidit, in quævis obvia etiam lubrica objecta oculos suos defigere non formidat, qui proinde de eorum se numero censet, qui dicunt; *Spectantes quidem sumus, sed sinè detrimento,* sequenti indissolubili argumento fortiter stringit; dicit enim: *Quid audio? David lapsus est, & tu non laderis? ille lapsus est, & ego tua virtuti confidere queam?* Econtrà verò S. Augustinus postquam lapsum Davidis recensuisset, eos qui non sunt ad erigendos in objecta obvia oculos nimium faciles, sequentibus verbis commendat: *Reprimunt, inquit, oculos à petulantia non se facile adjungunt, non se miscent mulieribus alienis, non levant oculos facile ad aliena mœnia, ad aliena solaria; de longè enim vidit David illam in qua captus est; mulier longè, libido prope.* Idem quoque alibi in quodam sermone illorum reprehendit temeritatem, qui in propria virtute confisi liberè nimis cum mulieribus conversantur, & dicit: *Inhonesta familiaritas fugienda est, quia sinè ulla dubitatione, qui familiaritatem non vult vitare suspectam, citò labitur in ruinam.*

S. Aug. in Psal. 50.

Lapsus est David.

D. Chrys. in Ps. 4.

S. August. ibid.

S. Aug. ser. 250. de temp.

2. Ecclesiasticus de Salomone disserens, illum per impudicitiæ maculam gloriam suam denigrasse his verbis notat: *Inclinasti fœmora tua mulieribus... Dedisti maculam in gloria tua.* Ubi Vatablus legit: *Vinci te corpore tuo passus es;* Alij vertunt: *Acclinasti tua illa mulieribus, & redactum est in alienam potestatem corpus tuum.* S. Hieronymus postquam hujus tam prodigiosè sapientis viri in sacrificando in gratiam concubinarum suarum idolis, templisque iisdem erectis commissum excessum graviter ponderasset, hæc verba notatu digna subjungit: *Ex Ecclesiaste Domini, mutatus est in membrum zabuli, ut adhuc graviori videretur detrudi præcipitio, quam Phœbus in casu Phaëtontis, qui de Apolline Jovis, factus est pastor Admeti, Amice, si non es sapientior Salomone (quod nemo est) non es major, quam qui potest fascinari a fœmina, oculos tuos aperi & vide:* quasi diceret, aperi oculos non tantum corporis, sed & animæ & mentis, id est, cum multa circumspectione & cautela procede.

Eccl. 47. v. 21. & 22. Pigna ibid. Vatablus. Salomon.

S. Hieron. in Epist. Valerij ad Rufi-num.

3. S. Augustinus aliquorum reprehendit præsumptionem, qui hoc monitum nihil curantes, nimium de se confisi in quavis obvias occasiones liberè nimis se exponunt; Dicit enim: *Sed forte negligens quisq; & minus de anima sua sollicitus respondet, & dicit: Ecce ego, & familiaritatem habeo mulierum extranearum, & tamen castitatis ornamenta custodio.* Hanc autem præsumptionem, quam talis de se ipso habet S. Augustinus minime approbans dicit: *Infelix est & nimium periculosa ista præsumptio, multi enim dum se putabant vincere, victi sunt.*

Reprehensio.

S. August. ibid.

4. B. Laurentius Justinianus illud Apostoli lamentum adducit, quo in Epistola ad Romanos dolenter ita loquitur: *Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum illud facio, scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum, nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio, non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago.* Unde B. Justinianus sequens valde stringens format argumentum: *Si conflictum hunc patiebatur in se Apostolus, qui usq; ad tertium cœlum raptus, arcana, quæ homini loqui minime licebat, fuerat contemplatus, quid nos miseri de nobis existimare debemus, quos ira superat, livor occidit, inflat superbia, captivat ambitio, inflammat libido, vincit gula, cupiditas excæcat, & principandi desideria premunt? Si certabat electionis vas carnem suam diversimode affligens, ne spiritui noceret, quid nos acturi sumus? qualiter in stadio adversus carnis concupiscentias dimicaverit audi; Castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Quod si S. Paulus hoc carnis certamen cum timore formidans carnem suam macerat & castigat, quanto magis trepitandum est ei, qui spiritu Apostolico caret, imò inter delicias & voluptates versatur & quotidie in medias sese ultro ac temerè ingerit libidinis exercendæ occasiones & incentiva concupiscentiæ?

Rom. 7. v. 15. Ibid. v. 18 & 19. B. Laur. Justin. de inter. conflictu c. 3.

Pugnare debuit Paulus adversus concupiscentias.

1. Cor. 9. v. 27.

5. S. Franciscus à sodali suo cur virginem quamdam devotam ipsum in ejus infirmitate visitantem non respexisset, interrogatur; *Percontanti socio cur non respexerit virginem quamdam nabilem ægrotum charitative visitantem, & humiliter in infirmitate ministrantem, respondit: Quis non debet timere sponsam Christi? quæ si oculis pudicis prædicatur, magis in sua castitate confirmatur; Me in facie illa viderit, non ego illam.* Thomas Cantipratensis postquam periculum ostendisset, quod etiam viris summa virtute & perfectione conspicuis à mulieribus imminet, tandem subjungit: *Ecce quid est quod audisti; si in viridi ligno hæc facta sunt, in arido quid fiet? ignis est mulier, & ignis usq; ad consumptionem devorans, quid autem de se juvenes sentiant, nescio, ego autem jam sexaginta annorum sum, uno minus, & undiq; perstrepentibus malis casum, adhuc lubricitatis perhorresco.*

Lubricitatem senserunt sancti.

S. Francisci Apoph. 33. c. 3.

Thom. Cant. apr. l. 2. Apum. c. 30. n. 46.

6. Amos c. 7. hæc verba leguntur: *Hæc ostendit mihi Dominus, & ecce Dominus stabat super murum litum, & in manu ejus trulla cæmentarij.* S. Hieronymus cum Septuaginta legit: *Et ecce vir stabat super murum adamantinum, & in manu ejus adamas.* Idemque S. Doctor eodem loco pariter quisnam ille sit qui huic muro insistit, & quinam hi adamantes sunt his verbis declarat. *Qui stat super murum adamantinum, id est, super sanctos suos quibus donavit, ut adamantes vocentur, & à nullo superati dicerent: Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? Et iterum: Certus sum, quia neq; mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; Principatus, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro. Petrus quoque, qui erat fortissimus adamas, portæ inferorum non prævaluerunt adversum eum.* At verò undenam fortitudo ista & transcendens virtus derivatur? *Hic vir & Dominus, qui stat super murum adamantinum, habet in manu sua adamantem, qui nisi Dei teneatur manu, & illius valletur auxilio, omnem perdit fortitudinem, dicente Domino in Evangelio: Nemo potest rapere de manu patris mei:* & in tantum robustus est,

Amos 7. v. 7.

S. Hieron. ibidem. Sancti adamantibus similes.

Joan. 10. v. 29.

at

Libidine et hirci sanguine domari possunt.

ut dicatur ad eum: Si transieris per ignem, flamma non comburet te, quantòque magis tentationibus caditur, tanto fortior fit. Hic autem adamas cum omni invicto robore suo, tametsi in mano Dei sit, nihilominus, ut S. Hieronymus ait, rumpi & frangi potest, sed quonam modo id fiet? Audiamus & toto corpore contremiscamus: *Cúmque à nullo superari queat, solo mortifera libidinis calore dissolvitur: hac enim sanguinis hircorum, & ipsius hirci dicitur esse natura, ut sit ad libidinem calidissimus, & ignis edomare nequeat, solus illius dissolvat cruor.* Unde B. Laurensius Justinianus plures ejusmodi solidissimos adamantes hujus sanguinis calore fractos, & comminutos fuisse testatur, dum

B. Laur. Justin. de Spirit. animæ interitu.

ait: *O quanti post laudabilem conversationem, frequentes orationes, arcta jejunia diutissimam eremi habitationem, cibi potúsque parcitatem, ducti spiritu fornicationis deserta & cænobia relinquentes, atque rejecto sanctæ religionis habitu laxantes frena intemperantia, gulæ, obscænis, & impudicis luxuriæ actibus se immergentes, duplici interitu perierunt? Istam igitur animæ mortem illi rationabiliter evadere poterunt, qui ipsius occasiones fugiunt, principijs tentationis resistunt, carnis desideria frangunt, corporis abhorrent otium, corporis resolutionem recogitant, & præcipue cordis humilitatem possidere conantur.*

Remedia.

Fortissimus a muliere victus.

S. Ambr. Apol. de David.

7. Memoranda sunt illa S. Ambrosij verba, quibus de Samsone loquitur, qui solus sese formidandis exercitibus opposuit, eosque fugavit & stravit, Leonum quoque fauces disrupit & laniavit & tamen postea uni mulierculæ turpiter in prædam cessit; sic enim ait: *Samson validus & fortis Leonem suffocavit, sed amorem suum suffocare potuit, vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum, messes incendit alienas, & unius ipse mulieris accensus igniculo, messes suæ virtutis amisit.* Unicus capillus virtutis & fortitudinis ipsius basis erat, quo præciso omne robur suum amisit, inimicorumque suorum præda factus est. In hac namque carnis pugna spiritui fornicationis sufficit, si à nobis unicum pilum, id est, unicum actum, vel gestum, vel verbum, vel impurum carnis desiderium obtinere possit. *Ex nimia securitate*, inquit S. Franciscus, *minus cavetur hostis, & diabolus si de suo capillum potest habere in homine, cito excrescere facit in trabem.*

T. 3. opusc. S. Franc. collat. 6.

Cuilibet certandum

8. Rupertus Abbas Tuitiensis audacter asserit neminem umquam fuisse ex hominibus, quantumvis is sanctus & sapiens fuerit, qui hujus sexus laqueos à se avertere, & arcere potuerit, & ideo cuilibet homini, quamdiu hac carne mortali vestitus est, per consequentiam necessariam cum fomite concupiscentiæ decertandum esse dicit. *Quis sapiens, quis sanctus, quis fortis laqueos mulieris evasit? Sapiens fuit Salomon, fortissimus Samson, neque tamen retia mulieris evaserunt? Et David, qui fuit secundum cor Dei, laqueo muliebri captus est, sed liberatus canit: Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium.* Quis populus erga Deum devotior, magis erga divinum cultum conservatus fuit populo Hebræorum, & tamen servierunt Diis alienis, cujus idem author rationem assignat dicens: *Contra præceptum duxerunt uxores filias Chananæorum, ipsiq; filias suas eorum filijs tradiderunt, unde & accidit, ut per mulieres subversi facerent malum in conspectu Domini, serviendo Dijs alienis.*

Rup. Abb. l. 4. in Ecclesiast.

Psal. 123. v. 7.

Rup. Abb. l. 2. de vict. verbi c. 25.

Per libidinem multi cecidere.

9. Nescio an aliquando reflexeritis ad maledictionem illam quam David montibus Gelboë imprecatus fuit dicens: *Montes Gelboë, nec ros nec pluvia veniant super vos, ubi ceciderunt fortes Israel.* Ubi S. Gregorius dicit: *Eheu quam verum, quid sibi vult Gelboë? Fluxus devorans, hic est luxuria usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans germina. O quot fortes Israel hic ceciderunt.*

2. Reg. 1. v. 21.

S. Greg. Ibid.

Prælia carnis continua.

10. S. Hieronymus in Epistola ad Eustochium virginem prælia recenset carnis, quæ ipse in ætate etiam decrepita sustinuisse, & de quibus triumphasse se dicit: *Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Æthiopicæ carnis obduxerat, desiderijs æstuabat in frigido corpore, & ante hominem sua jam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant*; Indeque consequentiam deducit adversus illas virgines, quæ etiam inter delicias se continentiam servare posse confidunt. Dicit enim: *Si autem hoc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus oppugnantur, quid patitur puella quæ deliciis fruitur.*

S. Hieron. Epist. 22.

11. De S. Gregorio Nazianzeno referunt Annales Ecclesiastici, quod etiam in sua senectute se turpibus tentationibus frequenter infestari conquestus fuerit, adeò ut coactus fuerit sustinere vel invitus, quod generose superaverat in ætatis suæ annis floridioribus. Ad ardentes verò hosce stimulos reprimendos, copiosissimas quotidie fundebat lachrymas, vigilijsque, orationibus, jejunijs, alijsque austeritatibus continuo se exercebat, fœminarum aspectum interea pro viribus fugiendo, & sæpe sæpius quadraginta dierum continuum observando silentium.

Baron. An. 389 n. 13. Exemplum

12. S. Paulus ad Corinthios scribens, hanc illis indulget licentiam: *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam?* Econtra verò in ejusdem Epistolæ cap. 5. dicit: *Nunc autem scripsi vobis, non commisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator, cum hujuscemodi nec cibum sumere.* Ergone S. Paulus magis timet, majorique cum zelo prohibet conversationem cum fornicarijs, quam cum idololatris, faciliusque pudicitiam quam fidei puritatem contaminari posse censet; Ingeniosa est similitudo illa quam S. Nilus adducit dicens: *Navis tempestate jactata portum quærit, & viri pudici anima expetit solitudinem; ut enim illa fluctus maris naufragium minitantes fugit, ita hæc mulierum aspectus perniciem afferentes vitat.* visorum namque objectorum phantasmata & species impressæ, sunt veluti tempestuosi maris fluctuantes undæ, quæ mentem nostram continuo agitant, continuumque cogitationum, delectationum, imaginationum, & somniorum fluxum & refluxum causantes navim animæ inter continuas procellas jactatam tenent, æternæque damnationis naufragio, vel saltem metui illius subjiciunt; nam ut idem S. Nilus dicit: *Facies mulieris exornata quavis procella perniciosior est.*

1 Cor. 10. v. 27.

1 Cor. 5. v. 11

Mulieris facies procellis periculosior.

S. Nilus Orat. 2.

13. Hugo de S. Victore mulierum conversationem nobis dissuadens, dicit: *Noli ire ad colloquium mulieris, ne sis separatus à regno Dei, & ne velis dicere: Loquar cum muliere, & mundus sum.* Quam solicite monitum hoc antiqui Eremitæ observarint, sequens docebit historia: Refert enim P. Bollandus de Piore Eremita, quem S. Antonius à juvenilibus annis in Monachismi proposito prosequendo stabiliverat, quamvis dum vigesimum quintum ætatis attigisset annum, relicto S. Antonio in secretiorem de illius licentia, & sub ejus directione concesserit eremum; refert inquam, quod soror ipsius vidua effecta, duos filios suos juvenes ad Piorem avunculum suum salutandum dimiserit: Qui ad ipsum accedentes matris ei indicarunt desiderium, quo illum, priusquam ipsa moreretur, videre cupiebat; Qui cum petitionis suæ ab illo passi essent repulsam, ad S. Antonium confugerunt, eique causam sui ad avunculum suum adventus exposuerunt; Sanctus igitur Ab-

Hugo de S. Vict. l. 1. Misc. c. 98.

Bolland. in vita S. Anton. n. 41. & 6.

Exemplum I.

In Apophs. PP. l. 4. de omn. bus Pior Abbati ad se accersito præcepit dicens: *Vade ut videas te soror tua. Tunc assumpsit secum alium monachum, & perrexit ad locum, & domum sororis suæ, & stans foris prope januam atrij, clausis oculis, ne videret sororem suam stetit. Illa autem veniens projecit se ad pedes ejus; Dicit ei Pior: Ecce ego sum frater tuus, vide ergo me quantum volueris, & post hoc statim reversus est ad eremum in cellulam suam.*

Exemplum 2. 14. In vitis Patrum de alio quodam monacho pariter scribitur, quod dum cum matre sua, quæ decrepita vetula erat, pariter iter faceret, & ad flumen quoddam pervenissent, mater qui sine ope filij illud transire non valebat, manum sibi à filio porrigi petiit, quam cum ille pallio coopertam matri dedisset, mater factum hoc admirans, causam illius ab eo sciscitata est, cui ille ideò se manum obvolvisse respondit, *quia corpus mulieris ignis est*, Optimè igitur S. Nilus ad nostram eruditionem hac de re ita scribit: *Ut rubus in solitudine ab ignis flamma non est combustus, sic homo castus à mulierum convictu recedens, ardore libidinis non exuritur.* S. Nilus Orat. 2. de Luxur.

DISCURSUS XXV.

ARGUMENTUM.

Sub metaphora spinarum, quibus carnis voluptates à Salvatore assimilantur, Rosam delectationis carnalis multis anxietatum, periculorum aliorúmque fastidiorum spinis circumdatum esse ostenditur.

THEMA.

Quod autem in spinas cecidit, hi sunt, qui à voluptatibus vitæ euntes suffocantur. Luc. 8. v. 15.

Libido spina cruentans. 1. DElectationes, voluptates carnis spinis similes esse, ipsamet sapientia incarnata, quæ nec errare, nec mentiri, nec falli aut fallere potest, ore suo manifestè declarat, dum ait: *Quod autem in spinas cecidit, hi sunt &c.* Unde Tertullianus ait: *Delicatus es Christiane, si & in sæculo voluptatem concupiscis. imo nimirum stultus, si hoc existimas voluptatem, &c.* Tertull. de Spectac. c. 28. Enimverò si quis spinarum respiciat radices, illas quidem delicatas, molles & glabras esse deprehendet, & tamen ab his pungentes, & aculeati progerminantur frutices; eodem modo convivia, choreæ, ludi, recreationes, suspectæ conversationes carnalem hominem quidem oblectant, at vero ex his omnibus mortales tam in corpus, quam in animam derivantur puncturæ, ut proinde D. Chrysostomus dicat: *Ne mireris, si nomine spinarum delicias appellavit, acerbissimos dolores tam animæ quam corpori inferentes.* D. Chrys. Hom. 15. in Matt.

Plato in Phædro. Apologus. 2. Ingeniosus est ille à Platone conscriptus apologus quo voluptatem & dolorem inter se quondam coram Jove contendisse asserit; qui utrosque inter se per mutuam concordiam conjugere omni quidem studio & authoritate interposita conatus fuit, quia tamen omne ejus molimen quoad hoc cassum & irritum fuit, utraque per catenam adamantinam adeò inter se arctè ad invicem copulavit, ut nunquam ab invicem sejungi aut sequestrari queant; id quod Sapiens aptissime confirmat, dum ait: *Risus dolore miscebitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Prov. 14. v. 13.

Voluptatum fallacia. 3. Pulchra quoque est illa insignis cujusdam authoris observatio, videlicet quod dictio *latum*, quæ *gaudium* significat, & dictio *lethum*, quæ *mortem* denotat, nullam aliam inter se differentiam habeant, quam unicam duntaxat aspirationis literam H. *Putas latum, & est lethum.* Unde Boëtius Severinus de voluptatum fallacitate differens, ita scribit: *Quid autem de corporis voluptatibus loquar, quarum appetentia quidem plena est anxietatis, satietas verò pœnitentiæ? quantos illæ morbos, quam intolerabiles labores, quasi quemdam fructum nequitiæ, fruentium solent referre corporibus? quarum motus quid habeat jucunditatis ignoro. Tristes vero esse voluptatum exitus, quisquis reminisci libidinum suarum volet, intelliget.* B. Boëth. l. 3. de consol. Philos. prof. 7.

3. S. Ephrem non quidem sicut Plato inseparabilem illam doloris cum voluptate unionem posuit; sed dolorem voluptatis partum esse considerat, Dicit enim: *Ante voluptatem quippe concupiscentia, post voluptatem autem dolor; perpende animo, quod voluptatem dolor consequatur.* S. Ephr. T. 1. Par. 4.

Brevitas. 4. Hi qui apud Sapientem bis sese mutuo verbis elloquebantur: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra, nemo nostrum exors sit luxuriæ nostra;* iidemque quoque eodem momento, rosis tempora sua redimibant: *Coronemus nos rosis.* Sap. 2. v. 8. Ibid. v. 9. Ibid. v. 8. Quæro igitur, quodnam in eo lateat mysterium, quod rosis potius quam alijs floribus sese coronare decreverint? Multa hujus assignari possunt mysteria. Forsitan enim ideò idipsum fecerunt, quia nullus est flos, qui citius languescat, quam rosa, ideo notant illi qui rosis se coronare volebant, accelerasse insinuantur, *antequam marcescant*, vix enim illucescente aurore, frigidiusculo rore aspersa rosa sinum suum nascenti soli aperit, cum ecce in meridie ab ejusdem solis ardentibus radijs percussa impallescit, & circa vesperam solis suis paulatim dilabentibus exuitur; *Omnia in figura contingebant;* Ibid. Infallibilis igitur Dei providentia sapienter disposuit, ut rosis se potius quam alijs floribus coronarent, ut exinde fugacitas denotetur carnalium voluptatum. Unde vetustus quidam author dicit: *Convenienter dicunt, quod volunt coronari rosis, ad sciendum, quod omnis mundi lascivia brevis est, & transitoria.* Rob. Holcot in Sapient. Lorinus verò observat, quod in Græco non legatur: *Rosis*, sed *rosarum caliculis aut baccis*, id est, non rosis apertis, sed etiamnum clausis; hisce enim celeriter se coronare maliebantur, ob metum quem habebant, ne deficerent. Lorin. ibid. Sanctus Basilius ait: *Florida quidem est rosa, sed mihi tristitiam infligit, nam quotiescúmque florem hunc video, peccati mei admoneor, propter quod terra, ut spinas ac tribulos proferret condemnata est;* S. Basil. Hom. de Parad. Demum vero ad propositum nostrum subjungit; *Et hic quidem transitoria ac brevis momenti verno rum florum gratia, adhuc desideranter destituit, nondum enim ab illorum collectione demum reversi sumus, & ecce in ipsis adhuc manibus nostris constituti marcescunt;* Et ideò voluptatum carnalium brevitatem ad vivum repræsentant, siquidem *momentaneum quod delectat.*

Libido anxietatibus circumdata. 5. Latet & aliud sub rosis mysterium, siquidem licet rosa in unius diei decursu citissime deflorescet, spinæ tamen quæ illam cingunt continue remanent. Unde Poëta ille cecinit:

Est Rosa flos Veneris, Venerisq; simillima flori,
Quod cruciat longum est, quod placet exiguum.

S. Greg. Et S. Gregorius ait: *Rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit;* tametsi enim voluptates carnales prima facie rosæ esse videantur, innumeris tamen sunt pungentissimis spinis circumdatæ, *Quæ potest illic esse voluptas*, inquit D. Chrysostomus, *ubi metus, ubi discrimen, ubi periculum, ubi tantorum malorum expectatio, ubi tribunalia, ubi accusationes, ubi judicis ira?* D. Chrys. Hom. 3. de ver. Isa. Leges etenim tam humanæ quam divinæ sese per

pœnas

pœnas & supplicia amoribus illicitis, & furtivis, adulterijs, & incestibus, alijsque impudicitiæ speciebus opponunt. Idem quoque Robertus Holcot citatus super librum Sapientiæ dicit: *Rosa inter spinas crescit, sic & lascivia mundi non est sine punctura conscientiæ.* Neque enim homo carnalis suas potest explere libidines, quin præterquam quod conscientiam sibi interius à puncturis mortalibus transadigi sentiat, insuper mortis anxietates, suspiciones, zelotypias, pericula, dispendia, denique eminentia sibi infamiæ, infirmitatis, inimicorum aliorumque similium in se metum non experiatur. Apud S. Joannem Damascenum, de voluptatibus carnis differentem hæc verba legnotur: *Mendaces, subdoli merito dicuntur, nam voluptatum præ se ferunt speciem, & suis titillant animum illecebris, sed demum pœnitudinem, & amaritudinem gravissimam inducunt.* Unde voluptates apibus similes esse dicit, quæ dum mel fabricant, feriunt aculeo: *More apum, quæ prima mel diffundunt, & protinus aculeo pungunt.*

Rob. Holcot. Ibid.

S. Joan. Damasc. l. 2. orth. fidei c. 43. in Comm.

6. Deus olim post peccatum priorum parentum terræ maledicens ait: *Maledicta terra in opere tuo... Spinas, & tribulos germinabit tibi.* Sed quænam est hæc terra, aut quales sunt spinæ istæ, quæ ex solo isto producendæ erant? Rupertus Abbas Tuitiensis inquit: *Cui terra, scilicet mulieri; multiplicabo, inquit, ærumnas tuas, & conceptus tuos. Multiplices itaque conceptus de terra carnis quæ propter superbiam, qua Divinitatem appetivit, luxuriæ subjecta est, tamquam tribulorum, & spinarum densitas excreverunt super numerum.*

Gen. 3. v. 17. & 18.

Ibid. v. 16. Rup. Abb. l. 3. de Div. Offic. c. 36.

7. *Radix juniperorum*, inquit Sanctus Job, *erat cibus eorum*: quæ verba ex mente Sancti Anton. de Padua, luxuriosis adaptare possumus; Dicit enim hic Sanctus: *Nota quod radix juniperi est dulcis, & comestibilis, sed habet spinas pro folijs: sic luxuriæ delectatio, quæ est cibus carnalis, in præsenti videtur dulcis, sed in fine parturiunt punctiones æternæ mortis.* Neque lascivus hasce puncturas solum in altera vita experitur, sed etiam in vita præsenti. Quot enim labores ab illis devorandi sunt, priusquam ad voluptatem desideratam pertingere possint? quot annis illa investigatur? cum quantis fastidijs cum quot periculis illam sectantur? chalybeis, & ferreis loricis induti cardinales ejusmodi homines noctes integras ducunt insomnes; in vijs publicis varijs aëris, injurijs expositi, in continuo sunt metu ne prodantur, & summo cum vituperio, & honoris dispendio ducantur ad carceres, vel etiam vulnerentur, aut occidantur à corrivalibus suis eidem scorto inhiantibus, vel ab illis quorum uxoribus, & thori conjugalis honestati clàm insidiantur; quot funesti casus in hac materia quotidie audiuntur? Albertus, Magnus ad juniperum illum, sub quo Elias à persecutione Jezabelis fugiens dulciter quievit, alludens, hanc inde elicit moralitatem: *Per juniperum, quæ spinas habet pro folijs, & tamen præjicit umbram, intelligitur pungitivi sæculi delectatio. Ille igitur dormit sub umbra juniperi, qui putat quietem, & delectationem invenire in spinosis gaudijs hujus sæculi.*

Job. 30. v. 4.

S. Ant. de Pad. in Dom. Quinq.

Libidinis spinosa sunt gaudia.

Alb. Mag. ser. in Dom. 4. Quadr.

8. Isaias exterminium à Medis Babyloniæ inferendum prædicere volens, talem civitati illi comminatur desolationem, ut paulatim futura sit Struthionum receptaculum: *Habitabunt ibi Struthiones... & Sirenes in delubris voluptatis*, ubi Chaldæus legit: *Dracones in palatijs deliciarum*; Septuaginta vertunt: *Ericium*; At verò quænam est dæmonibus, ericiis, & struthionibus, cum Sirenibus intra delubra vel templa voluptatum, & deliciarum commorantibus proportio? Pro resolutione sciendum est, quod Babylonia luxuriæ specialiter dedita fuerit, prout in discursibus præcedentibus fusius ostendimus; ibi igitur verum est, quod Sirenum ibi audientur cantus, id est, carnales homines voluptatibus potientur lascivis, sed in societate draconum, qui mortiferum spirant venenum; in consortio Struthionum, qui stomachum habent digerentem ferrum; in contubernio ericiorum, qui plumarum loco, spinas acutas toto corpore habent; vel hinc intelligamus, quod ad hoc ut carnales homines lascivis delectationibus suis potiri possint, opus sit ut bolos sæpe numero digerant amarissimos, & durissimos, quod nulla reperiatur rosa, quæ innumeris non sit cincta spinis.

Libidinosi stomachum habere debent Struthionis.

Isaiæ 13. v. 21.

9. Antiqui vitium carnis velut Chymæram quamdam depingere solebant, quæ caput habebat leonis, qui totus est igneus, ad devorandum vehementem lascivi impetum; corpus vero capræ, quæ animal est valde luxuriosum, denique caudam Draconis, quia in venenum mortiferum desinit omnis exitus voluptatum. Ericius visus est in templis sive delubris Sirenarum, & voluptatum. *Ericium in delubris voluptatis*; quia inter omnes qui in offensam Dei abutantur, vir lascivus plures quam omnes alij sentit acerbissimorum remorsuum puncturas. David post adulterium hanc puncturam sentiens, & remorsus amplius tolerare nequiens, ad veram & salutarem perductus est pœnitentiam: *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina*; ubi Theodoretus ait: *Spinam peccatum nominavit, tamquam inutile germen, & ad pungendum natum.*

Lascivorum conscientia remorsus est.

Psal. 31. v. 4.

10. S. Ambrosius voluptates carnis *Clavos* appellat, quæ per malæ conscientiæ remorsus, cor transfigunt hominis carnalis: *Quasi clavis quibusdam suffigitur anima corporis voluptatibus.* Ubi notandum est, quod libidinosi & dissoluti illi juvenes, de quibus in libro Sapientiæ fit mentio, postquam inter sese invicem hoc consilium decrevissent, dicentes: *Coronemus nos rosis, antequam marcescant, nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*, pariter inter se concluserunt: *opprimamus... circumveniamus justum*; Sed quam ob causam ita statuebant, quid illis hi boni & justi homines mali fecerant? *Quia contrarius est operibus nostris.* Quinimo potius omnino contrarium dicere debuissent; justi enim licet omnino contrariam haberent vivendi rationem, malos tamen in vita sua impia minime impediebant; Ex quo enim justi castè, & continenter vivunt, adeoque procul ab illis objectis quæ lascivi insano amore deperibant, recedunt, impudici illi homines nullam pati poterant ab illis zelotypiam, cum justi illos, quo minus desiderijs suis plene frui possint, minime impediant: At vero nequaquam ita se res habet, replicabant lascivi, quin potius illa justi honestas, pudicitia, solitudo, custodia sensuum, & continentia nobis est velut spina in oculis, & velut clavus quidam cor nostrum transadigens; siquidem virtuosa hæc illorum vita impudicitiam nobis nostram continuo exprobrare non cessat: *Improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Lascivi igitur inter medias voluptatum suarum rosas, correctionum, & censurarum vitæ suæ, quas à vita justorum fieri apprehendunt, interius in animo sentiunt puncturas, vel saltem ne vitæ illorum impuritas coram honesto mundo innotescat, formidant.

Judicium temerarium.

S. Ambr. l. 4. in Luc. c. 4.

Sap. 2. v. 8.

Ibid. v. 10.

Ibid. v. 12.

Ibid.

11. Hugo de S. Victore de muliere differens ait: *Aculeus peccati facta est fœmina, amus societas mulierum tamquam visco nectit cautè sua, de quo diabolus satiatur.* Nimirum mulierem appellat aculeum & viscum, cui proprium est aves capere, innectere ad mortem. Cardanus Fenellam Reginam Ne-

Hugo de S. Vict. l. 1. Miscell. 198.

Mulier dæmonis viscus.

Cardan. l. 3 de rerum var. n. 55. 6.

metho Regi Scotiæ pomum quoddam aureum portexiſſe ſcribit, ea ratione intus elaboratum, ut quicumque illud contingeret, pluribus ſagittis ab eo evibratis configeretur, unde protinus ut Rex præfatus illud tetigit, variis confectus lethalibus vulneribus, occubuit mortuus: utique pomum iſtud vera quædam eſt voluptatum figura, hæ enim ſunt veluti pomum quoddam *pulchrum oculis, aſpectuque delectabile*: at verò quot cor illius, qui illud contrectat configitur jaculis? Hac de re in Diſcurſu X. fuſius egimus.

Libidinis figura.

Gen. 3. v. 6.

Evadendi modus.

S. Baſil. in Conſtit. Monaſt. c. 4.

12. Sanctus Baſilius anxietates, & bellum animi inteſtinum, puncturaſque harum ſpinarum, optime notat, pariterque pulchrum illas evadendi modum nobis præſcribens ait: *Non in ea tantum laborandum nobis eſt, ut motus animi in cogitando moderemur, ſed quoad fieri poſſit, ab earum etiam rerum congreſſu longiſſimè fugiendum eſt cum primis, quæcumque in conſpectu nobis adducta refricata libidinum memoria, conſilium, rationiſque vim nobis perturbant bellaque, & ſolicitos in [illegible] angores cient; etenim bellum, quod præter voluntatem noſtram incidat, nobis excipere fortaſſe neceſſarium ſit ipſum verò aliquem ſibi voluntariè creare ſumma ſtultitiæ eſt.*

Cur Deus Laſcivorum viam ſpinis ſepiat.

13. Spinæ ut omnibus conſtat, non ſicut aliæ arbores ſerviunt, ut ex illis ligna fabrilia, oſtia, verbi gratia, tabulæ, trabes, &c. fiant, ſed dumeta, in quibus ſpinæ naſcuntur, in ignem conjiciuntur, idem quoque laſcivis, & carnalibus accidit, utpote lignis ad infernum deſtinatis; Bene tamen ad ſepes faciendas conducunt; Et ideo ſciendum eſt, quod Deus carnalis hominis lubricitati compatiens, eo quod tam propero greſſu ad profundum æternæ damnationis barathrum acceleret, per Oſeam Prophetam eidem dicat: *Sepiam viam tuam ſpinis*, quaſi diceret: Ex quo te præcipiti curſu ſenſibus tuis omnem libertatem genialiter indulgendo ad infernum properare video, ego ut te coërcere, & in curſu ſiſtere poſſim, *ſepiam viam tuam ſpinis.* At verò dicet aliquis, quid faciendum viam lubrici Deus ſpinis ſepire dicitur? Eſtne fortaſſe ſenſus ille, quod laſcivum à perditionis barathro per indultas voluptates, quæ, ut diximus, ſpinæ ſunt, avertere conetur? Abſit; ſed hoc tantum vult dicere; Menti & cordi tuo puncturas, anxietates, pericula, & damna firmiter imprimam, & inculcabo, quæ voluptati inſeparabiliter conjuncta eſſe ſolent, ut te illas abhorrere, & deteſtari faciam; unde Sanctus Auguſtinus ait; *Idea Deus felicitatibus terrenis amaritudines miſcet, ut illa quæratur felicitas, cujus dulcedo non eſt fallax.* Imo in illum Pſalmi verſiculum: *Cor meum conturbatum eſt in me*, adhuc melius dicit: *Mundus te turbat, & amatur, quid faceret, ſi tranquillus eſſet?* Modo carnalium voluptatum roſas tot ſpinis ſeptas tanta cum aviditate carpimus, quanto igitur avidius illas inquireremus, ſi ſpinis nequaquam ſeptæ eſſent.

Oſeæ 2. v. 6.

S. Aug. ſer. 27.

Pſ. 37. v. 11.

S. Aug. ibid.

Divus P. Benedictus per ſpinas Victor.

14. Areſius de Sancti Benedicti generoſo facinore diſſerens, qui ſe carnis tentationibus infeſtatum inter ſpinas quaquaverſum volvit, & revolvit, hunc in modum diſcurrit: Tarpeja à Sabinis, ad tradendum illis orbis Romæ Capitolium ſolicitata, ſub hoc pacto eorum deſiderio ſatis facturam ſe eſſe promiſit, ut omnes viri uxorum, & filiarum ſuarum ſibi darent armillas, dum autem haſce facta, & completa jam Capitolij traditione acceptura coram illis ſtaret, eaſdem tanto cum impetu, & copia in illam conjecerunt, ut ſub illis extincta, & ſepulta fuerit: Eodem quoque modo caro Sancti Benedicti hanc cum ſpiritu fornicationis capitulationem pepigerat, quod ſcilicet ipſum, & animæ ipſius arcem ejus poteſtati ſubjicere vellet, dummodo ei mercedis loco ſpinas, id eſt, delicias & voluptates, quot, & quantas deſiderare poſſet, indulgere vellet; Quod ſanctus hic Patriarcha traditionis conſilium in ſemetipſo animadvertens, nudum corpus ſuum in ſpinas conjecit, illudque hinc inde volvendo, & circumvolvendo mille puncturis confectum miſere cruentavit, quaſi dicere voluiſſet: Ex quo ſpinas deſideraſti, inter illas ad libitum tuum volvaris, & revolvaris, hacque ratione caro una cum rebellibus, & inordinatis appetitibus ſuis ſuffocata fuit, animus verò ejus glorioſe victor evaſit.

DISCURSUS XXVI.

ARGUMENTUM.

Delectationes carnales dulcedini ſuæ magnam conjunctam habent amaritudinem, ſiquidem carnalibus hominibus remorſum, & triſtitiam magnam conciliant.

THEMA.

Aſperſi cubile meum myrrha & aloë. Prov. 7. v. 17

Libidinoſorum dulcedo amaritudine plena.

Vatablus

2. Paral. 16

Eccl. 9. v. 10.

1. INter alia amoris philtra, quibus laſciva illa mulier adoleſcentes in ſuum amorem pellicere conabatur, Salomon Rex odores quoque recenſet, dum in ejus perſona dicit: *Aſperſi cubile meum &c.* Ubi Vatablus legit: *Cubile meum adoratum reddidi*; ſic quoque in 2. libro Paralipomenon de Aſa defuncto legimus: *Poſuerunt eum ſuper lectum ſuum plenum aromatibus, & unguentis meretricijs.* Et tamen cum omni hac unguentorum ſuorum fragrantia difficulter bonum odorem edere aut fragrare de ſe poterit illa, de qua veridicus Spiritus Sancti calamus ſcribit: *Quaſi ſtercus in via conculcabitur.* Id verò quod in hoc aſſumpto themate vel maxime propoſito noſtro deſervit, hoc eſt, quod videlicet non ſine myſterio ad procurandos hoſce odores myrrham adhibuerit, & aloë, ex utraque parte amariſſima; ut vel hinc variſſimum eſſe intelligeremus, quod Salomon experientia edoctus teſtatur, dum ait: *Inveni amariorem morte mulierem.* Et Proverb. cap. 5. idipſum confirmat, dum ita nos monet: *Ne attendas fallaciæ mulieris; favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus, noviſſima autem illius amara quaſi abſynthium.* Hugo Cardinalis autem ſuper illa verba: *Amariorem morte mulierem*, inquit: *Mulier morte amarior eſt carnalis voluptas.*

Eccl. 7. v. 27.

Prov. 5. v. 2. 3. & 4.

Hug. Card. in Eccl.

Libidinis ſuavitas conjunctam habet amaritudinem.

Plin. l. 11. c. 6.

S. Baſil. … in Pſal. 33.

2. Mel quidem faucibus ob ſuavitatis ſaporem mire placet, ſed accipienti permagni conſtat, quot enim puncturis ſauciatur, priuſquam illud ex alvearibus eruere poſſit? Plinius de apibus refert, quod hæ circum alvearia ſua amariſſimarum herbarum ſuccos aſpergere ſoleant, ne animal quodcumque in illa penetrare, & mel ab iis laborioſe præparatum devorare auſit; Unde ſatis manifeſte colligitur, ipſaſmet apes, quæ mel componunt, fellis quoque nonnumquam guſtare debere amaritudinem: *Omnia in figuras*; ſiquidem per hoc nobis inſinuatur, quod voluptatum ſuavitas miſeriarum, & ærumnarum amaritudinem ſemper conjunctam habeat; Imo S. Baſilius ait: *Oblectatio corporeæ voluptatis, plus doloris habet, quam jucunditatis.*

3. Prius-

3. Priusquam Samson mel degustare posset, prius cum leone luctari, vitamque suam evidenti periculo exponere debuit; Et tamen sacer textus inquit: *De comedente exivit cibus, & de forti egressa est dulcedo.* Ubi notandum est Ly illud: *Egressa*; neque enim voluptas in eo, à quo percipitur, remanet, sed in momento transit, prouti sequenti discursu latius probabimus. S. Ephrem illud paulo ante ex Proverb. cap. 5. citatum Sapientis consilium ex Septuaginta alio modo legit; dicit enim: Audi eum, qui ait Proverb. 5. juxta 70.: *Mel distillat à labiis fornicaria, qua ad tempus impinguat fauces tuas, postea verò felle amariorem invenies, & acutam magis gladio ancipiti.* Sanctus Ambrosius super illa verba Psalmistæ: *Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine*, ita scribit: *Luxuries videtur esse jucunda, sed exhausto fit amara patrimonio; Dulcis ibidem, cum fervet, sed eadem horrida, & execranda, dum proditur: suaves epula cum sumuntur, sed fœtida dum egeruntur.* Ubi nostra vulgata legit: *Inveni amariorem morte mulierem:* Chaldæus verò vertit; *Inveni ego rem, qua amara est super hominem magis quam amaritudo diei mortis.*

Jud. 14. v. 4. — Luxuria amara fit patrimonio exhausto. — S. Ephr. T. 1. c. 3. de pugna carnis. — Psal. 65. v. 8. — S. Ambr. ib. Psal. 118. v. 65. — Eccl. 7. v. 27.

Libidinis symbolum.

4. Referunt Scriptores, apud nonnullas gentes in more positum esse, quod defunctorum cadavera melle condire, & imbalsamare soleant. Ita enim teste Homero lib. 10 Iliad. Hercules fecit in Patrocli exequijs. Alexander ab Alexandro Assyrios mortuos suos in melle sepelire consuevisse refert; Quis vero est, qui id non miretur, cum aliunde omnibus passim gentibus usitatum esse constet, quod defunctorum corpora myrrha condire soleant, utpote cui proprium est, quod cadavera ab omni putrefactione conservet; quæ autem inter mel dulce, & myrrham amaram potest esse proportio? Ecce tibi hic vivaciter expressum voluptatis verum symbolum, quæ animabus pariter, & corporibus mortem adfert; Et sapit quidem ac placet in suis principijs, sed paulo post amaritudo ejus protinus se prodit. In faucibus, & palato mellis quidem suavitas percipitur, sed mox ut ad stomachum pertingit, in bilem, & fel convertitur. Eusebius Emissenus ad id melius declarandum similitudinem adducit eorum, qui labra vasis, in quo epotandum venenum clauditur, sacchari aut mellis dulcedine imbuunt, ut tanto facilius absorbeatur venenum: *Virus amaritudinis obscurant fraude dulcedinis, mel est quod ascendit in labia; fel est quod descendit in viscera.*

Alex. ab Alex. l. 3. c. 2. — Euseb. Emis. Hom. 3. de Epiph.

Libidinis dulcedo qualis.

5. Vultisne evidenter videre, quam verum sit, quod voluptas fel sit, & venenum mortiferum: audite Sanctum Augustinum hac de re ab experientia discurrentem, qui idipsum triginta tribus annis pro experimento comprobavit; Dicit enim hic S. Doctor; *O luxuria pessima virtutum destructio, vitiorum augmentatio, charitatis diminutio, bursarum evacuatio, dulcis es, sed ecce omnis dulcedo in amaritudinem mox grandem convertitur.*

S. August. Hom. 47. ad Frat.

6. S. Antonius de Padua historiam adducit Tobiæ de felle piscis illuminati; *Caro*, inquit, *piscis est dulcis, fel est amarum, quo si caro piscis respergitur, tota in amaritudinem convertitur. Caro piscis est delectatio luxuria, sed intus latens amaritudo mortis aterna.*

S. Ant. de Padua in Quadrag.

7. Ambrosius Calepinus de certo quodam flumine ita scribit: *Hypanis fluvius Scythia ex magna palude profluens sapore dulcissimo, donec ad quadragesimum milliare miscetur ei exiguus fonticulus, qui sua amaritudine totum corrumpit Hypanim.* Quodnam excogitari potest voluptatis carnalis aptius symbolum? Ut enim illa turbetur, & amarescat, vel unica sufficit suspicio, unicus vanus timor, unicum verbum vel inexpectatus gestus. Verissima proinde est illa Tullij sententia; *In omnibus voluptatibus fastidium finitimum.*

Ambr. Calepin. — Aliud luxuriæ symbolum.

Tullius pro Cælio.

8. Apud Oseam dicitur: *Accepit Gomer filiam Debelaim;* ubi Sanctus Hieronymus inquit; *Debelaim alij amaritudinem interpretantur, filia voluptatis est Gomer.* Picus Mirandulanus citat ex Boëtio Severino lib. 3. de Consolat. Philosoph. Prosa 7. hæc verba: *Quid enim optabile in voluptatibus, quadum quæruntur fatigant, cum acquiruntur infatuant, cum amittuntur excruciant?* Idem quoque ex Sancto Hieronymo hanc citat propositionem: *Libido transacta semper sui relinquit pœnitudinem;* Græcorum proverbium est; *voluptati soror est tristitia.* Considerabiles quoque sunt illæ Senecæ ponderationes, qui hoc vitium febrim quamdam esse asserit: *Febris est, & quidem eo acrior, quod non tactu venarum, nec in cute effuso colore deprehenditur, sed ut ipsum excoquit luxuria, invictum malum, & ex molli fluidoque durum ac patiens.* Quot subeuntur labores, quot curæ, quot laboriosæ vigiliæ sustinentur, priusquam lascivus desideratam voluptatem assequatur? postquam verò illam degustavit, confestim sui pœnitudinem, & nauseam secum subinfert; Id quod in Amnon post Thamar sororem suam defloratam clare videtur; unde Lyranus de illo sic scribit: *Si quaratur, quare David non coëgit Amnon ad accipiendam uxorem Thamar? patet responsio, quia propter odium contra eam conceptum probabile erat, quod interfecisset eam.*

Osa 1. v. 3. — S. Hieron. Ibid. — Alb. Picus Mirand. Boëtius l. 3. de consol. Phil. Pros. 7. — Luxuriosi causat tristitiam. — Seneca l. 9. nat. c. 4. n. 13. — Nauseam. — Lyran. Ibid. — Odium.

9. Clementis Alexandrini sententia est: *Amantium corda volatilia sunt, amorisq; irritamenta extinguuntur sæpe pœnitentia, amorque sæpe vertitur in odium, quando reprehensionem senserit satietas.* S. Zeno quoque *de pudicitia* differens ait: *Vultis scire quod malum sit? In ipso fructu suo etiam ipse se odit.* Hugo Cardinalis in ipsa verba Sapientis: *Et ecce totum repleverant urtica*, voluptates carnales urticis similes esse dicit, unde prædicta verba sic glossat: *id est, incentiva libidinis.* Incentiva enim hujus vitij delectabilia, gaudiosa, placentia, & suavia sunt, & ideo cum sudoribus, dispendijs, & periculis studiose quæruntur: at vero in sua substantia revera nil nisi lappæ, spinæ, urticæ sunt. Has urticas B. Benedictus orticis evulsit, recolens in eremo formam mulieris, quam Romæ viderat.

Clem. Alex. l. 2. Pædag. c. 10. — S. Zeno l. 1. de Fide, Spe, & Charitate ser. 2. — Prov. 24. v. 31. — Hug. Card. Ibid. — Mœrorem.

10. Commentator Boëtij in hujus vitij detestationem ita scribit: *Quid alios referam innumerabiles morbos, supplicia luxuria? Voluptati mœrorem succedere, cum norunt omnes, tum maxime libidinosi, nam teste Philosopho; Omne animal à coitu triste est.* Citatque testimonium Senecæ ad Lucilium ita scribentis: *Voluptates præcipue exstirpa, inter res vilissimas habe, qua latronum more in hoc nos amplectuntur, ut strangulent,* Aristotelis quoque authoritatem allegat: *Aristotelis, teste Valerio Maximo, utilissimum est præceptum, ut voluptates abeuntes consideremus, quas quidem sic ostendendo minuit, fessas enim pœnitentiaque plenas animis nostris subjicit, quo minus cupide repetantur.*

Boëtius ib. — Aristoteles. Val. Max.

11. Deus homini carnali majus supplicium irrogare nequit, quam si illum laxatis frænis libidini suæ satisfacere, & servire permittit: *Sævus criminum stimulus libido est*, inquit Sanctus Ambrosius, *qua nunquam manere quietum patitur affectum, nocte fervet, die anhelat, de somno excitat, à negotio abducit, à ratione revocat, aufert consilium, amantes inquietat, lapsos inclinat, castis insidiatur, patiendo inflammat, usque accenditur.* Sanctus Antonius in Homilia quadam dicit: *Apprehensio vultus fœminei initio statim nescio*

Inquietudinem. — S. Ambr. l. 5. de Abel & Cain. c. 5. — S. Anton. Hom. 18.

quam ingerit cordi hominis turbulentam intemperiem, Sanctus Cyprianus dum de bonis pudicitiæ disserit, pariter ad vitium huic contrarium descendit; unde de libidine dicit, quod sit *blanda prius, ut plus noceat, dum placet, exhauriens rem cum pudore, hostis continentia, frequenter perveniens ad sanguinem, cupiditatum infesta rabies.* Cor etenim hominis carnalis est veluti turbulentum mare quoddam continuo fluxui, & refluxui inordinatorum appetituum subjectum, qui ipsum quiescere non sinunt.

S. Cypr. de bono pudic.

12. Deus olim de populo suo conquerebatur, quod inobediens esset, & rebellis: *Non audivit populus meus vocem meam, & Israël non intendit mihi*, at vero quonam deinceps rebellionem hanc supplicio castigavit; *Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinventionibus suis.* Quæ verba S. Paulus de cogitationibus immundis explicare velle videtur, siquidem ad Romanos scribens dicit: *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum*, & quidem ut sciamus qualia sint illa desideria, subjungit: *in immunditiam, ut contumeliis afficiant corpora sua in semet ipsis* Dominicus Soto inquit: *Nullum potuit acerbius patibulum decerni, quam quod in propria traderentur desideria atq; ea immunda.* Homo enim lascivus est velut equus quidam indomitus, qui in præcipitia velociter præcipitur. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Qui dominari nescit cupiditatibus, is quasi equus raptatur indomitus, volvitur, obteritur, laniatur, affligitur.* Et S. Antonius de Padua dicit: *Fluctus feræ maris sunt luxuriosi, fluctus dicti, eo quod flatibus ventorum agitati diversis cogitationibus fluctuant, & in sua anima confusionem luxuriam despumant.*

Psalm. 80. v. 11. Libidinis supplicium. Ibid. v. 13. Rom 1. v. 24. Dom. Sot. Ibid. S. Ambr. l. 3. de virg. S. Anton. de P. II. in Dom. 4. post Pasch.

13. B. Laurentius Justinianus *De interiori conflictu* hunc fluxum & refluxum in corde luxuriosi his verbis describit: *Laboriosa prorsus, inquit, & ad superandum difficilis est carnalis illecebra, quæ die noctuq; spiritui infesta sentitur, foris habet cui adhæreat, & contra quem saviat intus, propagatur in carne, coalescit in tempore, enutritur in vitiis, neglecta roboratur, & dum dominatur intermit, numquam rationis legibus cedit, numquam superata quiescit, semper floret, semper viget, serpit continuo ut cancer, savit ut ignis, rapit ut lea, tumet coluber, insidiatur ut latro, cano volutatur ut aper, sat numquam dicit, ut infernus: inflammat totum corpus nativitatis inflammata a gehenna, libidinum pruritus excitat, concupiscentias movet, fugat prudentiam, castitatem impugnat.*

B. Laur. Justin. de inter. conflictu c. 3.

14. Verumtamen quod hominem carnalem ex omnibus suppliciis, quæ patitur, magis excruciat, est internus conscientiæ remorsus, De quo D. Chrysostomus ait: *Postquam libidinis voluptas parum cesserit, conscientiæ accusatio invadit, nudam rationem flagellans.* Ubi notandum est illud Ly *nudam*, quia post consummatam voluptatem sola remanet verecundia & confusio, voluptas præteriit, & cor interius delictum suum cogitans illud à se minime commissum fuisse vellet, vellet abolere illud, & non potest, timetque ne aliis manifestetur, & publicum fiat. Unde sicut major dari nequit contumelia, & erubescendi causa, quam quod cogatur in præsentia uniuscujusque videri nudus, talia quoque est, inquit D. Chrysostomus, ignominia, & supplicium hominis carnalis.

Conscientiæ remorsus. D. Chrys. in Ps. 54.

15. B. Laurentius de lascivis ait: *Serviunt voluptatibus, non fruuntur, flagellantur ab iis, non oblectantur, & mala sua (quod malorum est ultimum) amant.* Ubi notandum est verbum illud, *flagellantur*: sicut enim flagella non solum inferunt livorem, & pœnam, verum etiam dedecus, & ignominiam: ita luxuria non solum corpus, & animam damnificat, mentemque perturbat, & inquietat, verum etiam dedecus & infamiam ut plurimum conciliat. Sanctus Joannes Damascenus citans Sanctum Basilium in *exhort. Baptis.* inquit: *Voluptas diabolicus hamus est ad exitium trahens; voluptas peccati mater est, voluptas sempiterni vermis nutrix quæ enim, qui se fruitur, ad aliquod tempus delinit, post autem felle amarius digeritur.* Sanctus Bernardus in sermone quodam faculæ similitudinem adducit, quæ ardet quidem, & splendet, sed in fumum resolvitur: *Sicut ergo flamma illius novissima fumus occupat, & caligo, sic lætitia in tristitiam commutatur.*

B. Laur. Just. de lig. vitæ c. 4. Voluptas quid damni adferat. S. Joan. Damasc. l. 3. Parall. 3. p. c. 28. S. Bern. de fallac. vitæ

16. Divus Chrysostomus considerat, quod licet nonnumquam casus dari possit, in quo ab homine carnali omnis excludatur jam statum dictorum malorum timor, & periculum temporale; ideoque possit in talibus circumstantiis voluptate sine omni turbatione frui, nec metuere, quod furtivi illius amores aliis innotescant, non tamen propter hoc ab omni remorsu futurus sit liber: *Quin potius, si tollantur hæc omnia, ponamus nulli notum esse flagitium, præterquam ipsi viro, & mulieri, quam adulteravit, quomodo feret conscientiam redarguentem, acerbam, & amarulentam accusationem ubique secum ferens.*

Conscientiæ redargutio semper. D. Chrys. Hom. 3. de verb. Isai.

17. Idem D. Chrysostomus de sancta Thecla disserens, voluptates carnales carnificibus similes esse dicit: *Sunt*, inquit, *crudeliores quidam carnifices corporis voluptates, imo vero carnificibus crudeliores, nam vinculis torquent non manufactis, per oculos animum vulnerant, aspero flagello intellectum flagellant.*

Voluptas crudelis est carnifex. D. Chrys. de S. Thecla.

18. De impiis apud Jobum dicitur: *Bibunt quasi aquam iniquitatem*, quasi diceret, eadem facilitate, qua cyathus aquæ epotatur, eadem impii ad omne genus iniquitatis proclives existunt; Magis tamen proprie in hisce verbis ni fallor, ad hominem carnalem alluditur, siquidem de illo verum est dicere, quod sicut aqua insulsa est, & totaliter insipida: eodem modo carnales homines sæpe fornicationis peccata committunt, non tam propter delectationem, quam ut torrentem sequantur, & malum exemplum aliorum, vel à malo habitu per iteratos actus acquisito seducti, vel quia se ab impudicarum mulierum consortio divellere non possunt.

Job. 15. v. 16.

19. S. Bernardus animam castam turturi similem esse dicit, quia hæc quando à compare suo viduata est, numquam in ramo virescentis arboris quiescit: *Quem tempore viduitatis suæ numquam in viridi ramo residentem prospicies, ut ab eo discat, voluptatum virentia velut virulenta vitare*; ubi, ut vides, voluptates virulentas appellat, siquidem etiam mundani homines fateri coguntur, quod etiam voluptatibus suæ non desint ærumnæ, siquidem Cupido tensum semper arcum habet, & paratas sagittas, quibus non solum animas, sed & corpora lascivorum cruentat; Unde Spiritus Sanctus duorum illorum Senum Susannam deperuntium lascivum amorem describere volens, dicit: *Erant ambo vulnerati amore ejus.*

Vulnerat semper. S. Bern. ser. 59. in Cant. Dan. 13. v. 10.

20. Ubi Vulgata nostra legit: *Plantaverat Dominus Paradisum voluptatis*; Septuaginta legunt in *Eden*; nec sine mysterio, quia ut Anastasius Sinaita inquit: *Edon idem significat, quod sanguinolentæ deliciæ*; sed quamnam deliciæ cum sanguine relationem habent? Eamdem videlicet, quam rosæ cum spinis; sicut enim rosa non decerpitur, quin manus decerpentis pungatur, ita quoque voluptates carnis sine ærumnarum sumptu non gustantur; Et ideo Sanctus Gregorius super illa verba: *Vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem*, dicit: *Sanguine vestimentum miscere, est desideriis carnalibus corpus cruinquinare.*

Gen. 2. v. 8. Septuaginta. Voluptas carnis non quam sine spinis. Isa. 9. v. 5. S. Greg. l. 9. Mor. c. 19.

21. Ru-

Eccl. 7. v. 26. Rup. Tuit. l. 4. in Eccl. Mulier herba est Sardonia.

21. Ropertus Abbas Tuitiensis considerat, quod Ecclasiastes prius dixarit: *Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quærerem, & non inveni amariorem morte mulierem*, unde obsarvat, quod Sapiens ille *scit, considerat, inquirit, sensu, arte, sive labore*; Et tamen postea concludat: *Nihil esse in omnibus rebus gravius morte, & tamen morte est gravior amaritudo mulieris.* Herba Sardonica valde est noxia, & venenosa, adeo ut qui illam manducat, moriatur, ita tamen ut speciem tidentis habeat; unde natom est proverbium istud: *Risus Sardonicus*: idem vero Rupertus ait: *Fœmina mala vivit amarior Sardonijs herbis; comedens Sardonias herbas moritur ridens, quis ridendo moritur, nisi qui amat, sive amatur? Sardonia herba occidit solum corpus comedentis, mulier amara corpus, & animam venenat amantis.*

Rup. Abb. Ibid.

22. S. Basilius cæpas & allia, quibus Hebræi evide inhiabant, etiam quando cælesti manna pascebantur, detestans ait: *Revera voluptates corporea similes sunt cæpis, & allijs, multum enim pungitiva acrimonia, & irritamenti suggerunt, inamœnam vero graveolentiam, & vix eluibilem immittunt ijs, quorum voragini se semel ingesserint, plurimum lacbrymarum conciliant suis affectatoribus.* Adultera, ut Divus Chrysostomus ait, quemlibet timet: *Omnia pavet adultera, metuit umbras, parietes, famulos, vicinos, hostes, amicos.*

S. Basil. in c. 1. Isa. *D. Chrys. Hom. 12. de ver. Isa.*

DISCURSUS XXVII.

ARGUMENTUM.

Concupiscentiam carnalem insatiabilem, brevemque & momentaneam ejus delectationem esse, ideoque pœnarum æternarum pretio minime comparari debere ostenditur.

THEMA.

Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Sapient. 2. v. 8.

Luxuriosi insatiabiliter. *Dion. Cart. Ibidem.*

1. Libidinosi illi, qui apud Sapientem accelerabant, ut rosis tempora sua ciogarent, priusquam marcescant; *Coronemus nos rosis, ut sic ornati mulieribus magis complaceamus*; iidem, ut Dionysius Carthusianus ait, inquiunt: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*; ac proinda in duobus hisce Scripturæ locis combinatis ad invicem duæ nobis carnalium hominum misariæ insinuantur, scilicet carnales suos appetitus adimplendi insatiabilitas, unde dicunt: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*; ad omnam namqua impudicitiam anhalant, & suspirant, nec tamen umquam satiantur, omnia prata pertrerare volunt; *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra*, ideoque omnigenas voluptates tentare, & experisi conantur: altera voluptuosorum miseria ast, quod illorum voluptates instabiles sint, transitoriæ & momentaneæ, sintque velut pratum quoddam floridum, & virescens, mane arridens, & vesperi in fœnum aridum degenerant. Primo igitur loco insatiabilitatem hujus vitij ponderemus, & postea, voluptatum suarum instabilitatem.

Ose 4. v. 10. *S. Hieron. Ibid.*

2. Apud Osaam prædicitur: *Et comedent, non saturabuntur, fornicati sunt, & non cessaverunt*; super quæ verba S. Hieronymos ita scribit: *Voluptas insatiabilis est, & quanto magis capitur, tanta plus utentibus se famem creat; fornicati sunt, & non cessaverunt*: cujus rationem idem S. Doctor assignat dicens: *Vires in fornicatione deficiunt, & fornicandi desiderium non quiescit.* Eodem modo, ut Albertus Magnus inquit: *Libido inexplebilis est etiam viribus deficientibus.* Ropertus Abbas super hunc textum ita scribit: *Luxuria cum hominem imbuerit, numquam dicit, sufficit: & licet ad horam extinguatur sitis ejus, statim exardescit; ait ergo: Fornicati sunt, & non cessaverunt, nam & usque ad decrepitam senectutem in cœno libidinis computruerunt.*

Alb. Mag. Ibid. Rup. Abb. 2. Ose. ibid.

Hydropisi similis. *Luc. 14. v. 2. Glossa.*

3. Unde mortalis hæc impudicitiæ infirmitas hydropisi assimilatur; *Ecce homo quidam hydropicus erat ante illum*, ubi Glossa ait: *est proprium hydropici, quanto plus bibit, tanto plus sitit, & ideo comparatur ei, quem fluxus carnalium voluptatum exuberans aggravat.* Hugo Cardinalis super illa verba Genesaos: *Biennium est enim, quod cœpit esse*, in sensu morali famem hanc à manducato in Paradiso pomo vetito suam originem derivare dicit; Hæc autem fames non satiatur, sed in omnibus Adæ posteris sensim crescente ætata magis magisqua augatur: *Quia sæculi voluptates non satiant, sed esuriem provocant.* Tritissima enim sunt illa Poetæ verba: *Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.* Ubi per aquas sensualitas, sive luxuria intelligitur; Porro hydropisis à nimio humore aqueo causatur, ac proinde idem Hugo verba illa: *Forsitan aqua absorbuisset nos*, exponens dicit: *per aquam potest intelligi carnalis voluptas, quæ multos absorbet.* Quod si vero febricitans aliquis in somno febris æstu poculum aqua nivibus infrigidata plenum exhauserit, per hoc sitim suam non extinguat, sed magis accendet ad eum modum, quo faber ferrarius aquam in caminum suum conspergens, flammam aogascere facit. Dicit autam S. Ambrosius: *Febris nostra luxuria est, febris nostra libido est.* Deus quidam nonnomquam permittit, ut libidinem quis suam expleat, cum hac tamen pœna, ut numquam illam ad saturitatam usque repleat, & exsatiet appetitum, ut amplius sitire aut desiderare desinat, unde apud Jeremiam comminatur: *In calore eorum ponam potus eorum.* Cui veritati S. Gaudentius testimonium perhibet dicens: *stupri assiduitas luxuriam carnis non prohibet, sed accendit, dicente Propheta: Omnes fornicantes, velut ardens clybanus corda eorum.* Audiamus hac de re Augustinom, qui libidinem suam sibi quidem prævalare permisit, ita tamen ut eamdam numquam satiarit: *Velle meum, inquit, tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat; quippe ex voluntate perversa facta est libido, & dum servitur libidini, facta est consuetudo, at dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas.*

Gen. 45. v. 6. Hugo Card. Ibid. Sæculi voluptates non satiant. *Psal. 123. v. 4. Hug. Card. Ibid.* *S. Ambr. l. 4. in Luc. 3.* Nec libido *Jer. 51. v. 39. S. Gaud. Tr. 13. ad Neoph. in Bibl. 2. 2. Osea 7. v. 4.*

Sed magis accendit.

4. Multa à sacris interpretibus adducuntur mysteria, ob quæ divina Sapientia uxoram Loth punire volens, in salis potius quam alterius materiæ statuam eam transformavit? Pro præsenti vero proposito sequens sufficiat responsio; Quia enim mulier ista è Sodoma egrediebatur, dici potest, quod eum qui carnis vitio immersus est, præfigurarit, hic enim aquam salsam bibere censendus est, ac proinda sicut talis quo plus bibit, tanto magis sitim suam accendit, ad eumdem quoque modom homo carnalis quanto magis carnalibus appetitibus obsequitur, tanto vehementius ad novas delectationes carnis appetendas accenditur: *Quo plus sunt pota, plus sitiuntur aqua*; atqua ideo mulier ista potius in salis quam in alterius materiæ statuam transformata fuit. Salomon quantumvis tanta Sapientia à Deo dotatus, divinoque cultui toto animi conatu deditus fuerit, nihilominus postquam semel in hoc lasciviæ barathrum præcipitatus fuisset, numquam saturari potuit, neque ad insatiabilem ejus appetitum compescendũ populi sui mulieres ei sufficiebant, sed contra legem

Salomonis Concubinæ.

Dei,

Dei, id expresse prohibentem mulieres quoque alienigenas superinduxit, quia aquam salsam bibebat. Assueros quoque qui centum viginti septem sceptro suo moderabatur Provincias, quadringentas nutrivisse legitur concubinas. Darius verò trecentas sexaginta quinque ad libidinem suam explendam promptas habebat. Imo quis umquam ex Turcarum Imperatoribus ad illum Gynæcei sui numerum pertigit, quem à Salomone ad libidinem suam explendam delectum fuisse Spiritus Sanctus veridico calamo suo nobis describit, siquidem is eum septingentas refert habuisse Reginas, & trecentas concubinas, nec tamen adhuc satiari potuit, siqoidem ipsemet fatetur dicens: *Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, Affer; tria sunt insaturabilia.. infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua.* Arabicus verò vertit, *amor mulieris.*

Assueri.

Prov. 30. v. 15. & 16.

5. Eusebius Emissenus in quadam Homilia dicit: *De luxuria crescit illecebra, & pereuntem perditio plus delectat, quia voluptas transacta non satiat, sed suo usu magis exercetur vitiorum cupiditas, quum finitur, ac solum sectatorem suum numquam consumit.* Sanctus Zeno de *laudibus pudicitiæ* disserens, in detestationem luxuriæ inquit: *Libidinum commutatione varia gaudet semper, & pœnitet, ad satietatem numquam lubrica utilitate pervenient:* Experientia quoque quotidiana nobis clare demonstrat, quod multi ad turpem suam explendam libidinem, per plateas vagentur, variasque perscrutentur prostibulorum domos, & postquam suam quoad potuerunt expleverint libidinem, non tamen ob id caro eorum satiata dicat, sufficit, sed quotidie nova sibi scorta perquirant, de quibus dici potest illud Psalmi: *Famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.*

Euseb. Emiss. Hom. 3. de Epiph.
Luxuria non satiat.
S. Zenol. 1. serm. 7.
Psal. 58. v. 7. & 15.

6. Sanctus Petrus de lascivis hominibus loquens dicit: *Quod sunt luxuriantes, oculos, habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti;* quia carnalis homo numquam desistit, nisi forte caro & corpus ejus ei deficiant. *Numquam satiatur, & extincta reaccenditur*, inquit de libidine Sanctus Bernardinus; *Usu crescit & deficit, nec rationi paret, quæ impetu ducitur.* Idem quoque in Sancto Ambrosio legimus, qui ait: *Usu accenditur, nullus peccandi modus, & inexplebilis scelerum sitis sine morte amantis extingui non potest.* Veromtamen nimis parum dixit, quia etiam post mortem sitis illa non desinit, semper enim carnalis homo desiderat objectum amorum, etiam mortuum, semper de illo cogitat, sibique illud præsens esse fingit per imaginationem, complacetque sibi lascivus in somnijs illius & illusionibus nocturnis. *Inexplebilis sitis.* Idem quoque Sanctus Præsul super Lucam de filio prodigo famescente, *Cœpit egere*, scribens, hanc ad propositum nostrum inde eruit moralitatem; *Egere ideo cœpit, & famam pati, quia nihil prodigæ satis est voluptati.* Sanctus Ephrem exhortans nos, ut adversus turpes spiritus fornicationis insultus viriliter decertemus, hac phrasi loquendi utitur: *Resiste urenti concupiscentiæ, ut flammam quæ numquam extinguitur, effugere queas;* Quæ ultima verba licet de igne infernali intelligi queant, alium tamen sensum quoque habere possunt, intelligendo illa de inextinguibili hujus vitij igne, qui numquam saturatur.

2. Petri. 2. v. 14.
Inexplebilis sitis.
S. Bern. T. 2. serm. 52. A. 3. c. 2.
S. Ambr. l. 1. de Abel & Cain. c. 15.
S. Ambr. l. 7. in Luc. c. 15.
Luc. 15. v. 14.
S. Ephr. T. 2. de pug. carn. c. 3.

7. Alia conditio, quam concupiscentiam & voluptatem carnalem habere diximus, est momentanea illius brevitas: *Nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra;* ubi notandum est, quod Sapiens de voluptate carnali loquens, utatur hoc verbo: *Pertranseat;* quod sonat per modum transeuntis hanc voluptatem se habere, non verò permanentis; *Coronemus nos rosis antequam marcescant, utamur creatura tamquam in juventute celeriter, non prætereat nos flos temporis.* Ad idem quoque propositum valde mystica sunt illa Tertulliani verba dicentis: *Qui cogitabant interdum unde cecidissent, & post libidinum vaporata momenta cœlum suspirabant. Mundus transit*, inquit S. Joannes, *& concupiscentia ejus.* Et Boëtius in Poematibus suis dicit:

Luxuriæ brevitas.
Sap. 2. v. 8.
Ibid. v. 6. & 7.
Tertull. de habit. mul. c. 2.
1. Joan. 2. v. 17.
Boët. de cons. Phil. Metr. 7.

Habet hoc omnis voluptas,
Stimulis agit furentes,
Apiúmque par volantum
Ubi grata mella fudit
Fugit, & nimis tenaci
Ferit icta corda morsu.

8. Nihil est voluptate carnis fugacius; Unde digna sunt illa Sancti Augustini verba quæ considerentur; *Delectatio occidit, & prætergijt, vulneravit, & transivit, miserum fecit, & abijt, infelicem reddidit, & reliquit.* Et vero quamobrem carnem fœno comparari existimas? *Omnis caro fœnum;* Ratio est, quia *hodie est, & cras in clibanum mittitur.* Quod si matutino tempore prata perambulans contemplieris, illa omnia ex parte germinantia & florida esse conspicies, quæ tamen eadem si vespere repetas in fœnile quoddam conversa esse reperies. Unde D. Chrysostomus Hom. 45. in Joannem inquit: *Quænam quæso voluptatum utilitas? hodie sunt, & cras elabuntur, hodie flos pulcherrimus, cras aridus pulvis.*

Fugacitas.
S. Aug. ser. 3. de Nat. Dom. T. 10
Isa. 40. v. 6.
Luc. 12. v. 28.

9. In Evangelio Joannis dicitur: *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ;* Sed cur potius eo in loco, & non alibi? Nimirum ad denotandum, quod nuptiæ & voluptates carnis fugaces existant; *Galilæa* enim *Transmigratio interpretatur*, inquit Lyranus. Sanctus Leo quoque voluptates veloces & breves appellat: *Brevia & caduca sunt terrarum gaudia voluptatum, quæ ad æternitatem vocatos à semitis vitæ conantur avertere.* Sanctus Augustinus voluptati velut alas affigens, eamdem significanter *volaticam* appellat, dum quemvis Christianum hisce verbis alloquitur: *Non vocatus es ad felicitatem terrenam, sed cœlestem; non ad temporales successus, & prosperitatem volaticam & transitoriam, sed ad æternam cum Angelis vitam.* Quibus in verbis specialiter notandum, quod felicitatem mundanam *volaticam* vocet, cum tamen divitiæ, dignitates, & deliciæ sæpe per multorum annorum decursum stabiles esse videantur; quanto igitur majori cum jure voluptates carnis hoc nomine merebuntur insigniri, quæ in momento transeunt, & rosæ similes existunt, de qua superius ex mente S. Basilij diximus: *Nondum ab illarum collectione domum reversi sumus, & ecce ipsis adhuc manibus nostris marcescunt.*

Joan. 2. v. 1.
Instabilitas.
Lyranus Ibid.
S. Leo ser. 2 in anniv. die Assumpt.
S. Aug. ser. 106. de divers.
S. Basil. Hom. de Parad.

10. Ingeniosum est illud epithetum, quo Sanctus Chrysologus ad nostrum propositum utitur, dum ait: *Devictis voluptatum spumis.* Videbis nonnumquam in quodam aquarum gurgite candidas & tumidas aquæ spumas, sed subito disparent & evanescunt. Addit insuper: *Superatis vitiorum fluctibus.* Undæ autem vix extolluntur in altum, cum ecce subito subsidere conspiciuntur, nec ullam habent soliditatem & subsistentiam. S. Gregorius ait: *Quisquis carnalibus desiderijs anhelat, quid aliud quam vermem amat?* Cujus sententiæ occasione incidit mihi hædera illa, quæ Jonam ab ardentissimis solis radijs per umbram defendit; Quæ quidem sicut subito excrevit, ita quoque pari cum velocitate exaruit; sed qua ratione id contigit: *Paravit Deus vermem ascensu diluculi, & percussit hæderam, & exaruit.* Hugo

D. Chrysol. serm. 8.
Spumis assimilatur.
S. Greg. l. 14. mor. c. 19.
Jonæ hædera.
Jonæ 4. v. 7.

Car-

in Psal. 63. v. 11. Hugo Card.

Cardinalis super illa verba Psalmistæ: *Lætabitur justus in Domino*, subjungit: *Non in via præsentis jucundatis, non in sponsa hædera, quæ sub una nocte nata sub una nocte periit.* Porro siccitatis hujus artifex vermis fuit, qui partus est corporis, qui ex carne nascitur, dum putrescit & corrumpitur, ac proinde voluptatem carnis repræsentat, quæ omnem quam inde habemus fruitionem inturbitat, & desinere facit, nam ut Sanctus Bernardus *de interiori domo* dicit: *Mala conscientia voluptatum assiduus vermis est.* Chrysostomus ad hanc fugacitatem se reflectens dicit: *Deliciarum voluptates nondum recte advenerunt, & dicto citius avolarunt.* Seneca ad Polybium scribit: *Cito nos omnis voluptas relinquit, quæ fluit & transit, & pene antequam veniat, aufertur.* Sanctus Bernardus quoque alibi dicit: *Quam fallax & delusoria sit illa perniciosa felicitas, quam plerique in carnis voluptate constituunt in libro sapientiæ legitur incessanter, dum cito præterit, quod delectat, & permanet sine fine quod cruciat, sed de talibus lugendum potius censeo quam loquendum.* Sanctus Propheta Job dicit: *Gaudium Hypocritæ ad instar puncti*, vel ut Cajetanus ex Hebræo vertit: *Gaudium impiorum*; Ubi Dionysius Carthusianus ait: *Omnis delectatio carnalium velut imperceptibile punctum, celerrimúmque momentum est, respectu infernalium æternalium acerbissimorum suppliciorum, momentaneum quod delectat in mundo, æternum quod cruciat in inferno.* Imo, & Tullius author gentilis ait: *Amores celeriter deflorescunt.*

S. Bern. inter Dom. — D. Chrysost. Hom. 1. in Genes. — Seneca ad Polyb. — S. Bern. de charit. c. 15 — Job. 20. v. 5. — Dion. Cart. Ibid. — Tullius pro Cælio.

II. Audiamus hac de re quæ sancti Patres carnalibus hominibus objiciunt improperia; Hi enim capere non possunt, quod homo à voluptatibus ita fascinetur, ut pro brevissima delectatione sese pœnis sempiternis addicere non formidet. Sanctus Bernardus inquit: *Quid vilius, ò nobilis creatura, imago Dei, Creatoris similitudo, quam carnem suam illecebris carnalibus deturpare, & pro brevi voluptate, torrentem perdere voluptatum.* Sanctus Augustinus pariter hisce verbis eosdem exagitat: *Quanta iniquitas, quanta perversitas est, ut animam quam Christus suo sanguine redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem libidinis, diabolo pessimo inimico suo vendat?* Sanctus Bernardus delectationes hujusmodi dulcedines *horarias & momentaneas* appellat: *Post dulcedines horarias & momentaneas suavitates ad sempiternas amaritudines deferuntur. Transit jucunditas numquam reditura, remanet anxietas non relictura.* Sanctus Augustinus quoque in eodem sermone dicit: *Quod putatur dulce modo satis esse in brevitate temporum, quam amarum erit in ignem æternum? quam gravi & perpetua pœna punienda erit brevitas delectationis?* Sanctus Epiphanius nos monere volens, ne ab hujus illecebrosi sexus dulcedine nos decipi sinamus, hanc assignat rationem: *Mel enim è labijs meretricis destillat, quod brevissimo tempore gutturi tuum leniens, postea felle amarius invenies.* Hugo Cardinalis super illa verba: *Inveni amariorem morte mulierem*, hanc illius dicti adducit rationem: *Cum mors tantum separet animam à corpore; mulier separat Deum ab anima, & ita aufert ab anima dulcedinem vitæ spiritualis. Amaritudo mortis momentanea est, amaritudo mulieris æterna, & ideo major.* Plutarchus hanc Lysimachi recenset lamentationem: *Cum inter Getbas siti constrictus sese pariter atque exercitum hostibus dedisset, ac deinde frigidam bibisset aquam; Dij boni, inquit, quam brevis voluptatis causa magnam deposui felicitatem?* Sanctus Augustinus lascivum alloquens dicit: Tibine amarum videtur dulcedinem dimittere voluptatis; & bibere calicem mortificationis, & macerationis corporalis? *Potio ista si amara est, accipiatur, quia in periculo sunt viscera; amara est, bibatur, melior est modica amaritudo in faucibus, quam æternum tormentum in visceribus.* Idem quoque Sanctus Doctor in Tractatu quodam, cui titulus est: *De conflictu vitiorum, & virtutum*, sic scribit: *O quam parva est concubitus hora, qua perditur vita æterna. quod ergo emolumentum affert corpori, quodque tribuit lucrum, quod tam cito duxit animam ad tartarum?*

Apostrophe. — S. Bern. de 7. grad. Confess. — S. Aug. de honest. mulier. c. 3. — S. Bern. in Serm. — S. Aug. ser. 7. de temp. — S. Epiph. l. 3. adv. hæres. — Sap. 2. v. 9. Hug. Card. — Plutarch. l. de tuenda valet. — S. Aug. de 7. Charitat. c. 9. t. 9. — S. Aug. T. 9. Tr. 29.

DISCURSUS XXVIII.

ARGUMENTUM.

Ad restinguendum luxuriæ ignem singulare remedium est, ignem cogitare infernum.

THEMA.

Vindicta carnis impij ignis, & vermis. Eccl. 7. v. 19.

I. SAlvator noster, ut in Sancto Marco legitur, lascivo homini hoc unicum præscripsit antidotum, ut scilicet inter medios libidinis ardores pœnas memoraretur æternas: *Quod si oculus tuus scandalizat te, ejice eum, bonum tibi est luscum introire in regnum Dei, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*: quibus verbis carnalem hominem Dominum nostrum erudire voluisse manifestum est, quia oculi sunt duces ad committendas fornicationes, adulteria, & ad quæsvis alias carnis voluptates consectandas, unde Sanctus Petrus lascivos dicit habere *oculos plenos adulterij.* Quibus proinde, ut ab hoc vitio deterreantur, unicum hoc sufficit remedium, si videlicet monitum hoc Ecclesiastici considerent: *Vindicta carnis impij ignis & vermis.* Unde Sanctus Ephrem ait: *Quando efformare tentationem dæmon inceperit, & in mente tua & cogitatione depingere pulchritudinem mulieris, quam aliquando conspexisti, vel quid simolium, tibi adducito in medium timorem Dei, & memineris illorum, qui in sepulchro dormiunt, cogita diem tui hinc exitus, considera formidandam & tremendam vocem: Discedite à me maledicti, considera vermem non quiescentem.* Ideo etiam Sanctus Job de pœnis infernalibus disserens ait: *Usque ad inferos peccatum illius... dulcedo illius vermes*; quia voluptates & delectationes carnales vermem pariunt inextinguibilem, qui vulturis instar cor & conscientiam malam voluptuosi hominis corrodet; Cujus vermis Christus in præfato capite Marci triniam facit mentionem, illumque semper igni & flammæ infernali associet: *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.*

Luxuriæ remedium. — Marc. 9. v. 46. & 47. — S. Ephr. Paræn. 37. & 2. — Job 20. v. 19. & 20. — Marc. 9. v. 41.

2. In vita S. Antonij à S. Athanasio descripta legitur, quod spiritus fornicationis cum omnibus affectis suis in immaculato Antonij corde concupiscentiæ carnalis flammam pro viribus excitare conatus fuerit, sed frustra: *Per noctes in pulchra mulieris vertebatur ornatum, nulla omittens figmenta lasciviæ.* Sed quonam Sanctus hic Abbas ad turpia ille à se depellenda phantasmata utebatur remedio? *Hic ultrices gehennæ flammas & dolorem vermium recordans ingesta sibi libidini opponebat.*

Recordatio gehennæ. — S. Athan. c. 4. vita S. Anton.

3. P. Rho in suis variarum virtutum historijs de Capucino quodam, cui nomen erat Laurentius Fucci, refert, quod quia is Forolivij gravibus invectivis contra peccatum carnis detonarat, hinc quædam impio-

P. Rho var. virt. hist. l. 7. c. 1. §. 11. Exemplum 1.

impiorum & lascivorum hominum fæx, quæ inter se contra ipsum conjurarat, nocte quadam in conclavo, in quo ipse concionum studio incumbebat, conductā quamdam introduxerint meretricem, quæ eum ad carnis peccatum solicitaret, sed quibusnam armis defensivis ipsum in periculoso illo certamine usum fuisse existimatis? *Ubi flammam circa se animadvertit, libris intentus immotúsque ac si nihil acturus esset, scorto ne quidem appellato, digitum lucernæ flammæ admovet, constantérque in illa habet, donec caro difflueret, incredibili animi paritérque corporis patientia*; Nimirum illo Medicorum aphorismo uti voluit, quo dicitur: *ignis igni remedio est*; Cui consonat illud S. Bernardi effatum, quod in *libro de modo bene vivendi* his verbis tradit: *Ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, major ardor minorem ardorem superet, stridor flammarum horribilis amorem depellat libidinis.*

S. Bern. serm. 25. de modo bene vivendi. Ribad. in vita S. Martiniani Exemplum 2.

4. Similis huic historia de S. Martiniano Martyre legitur, qui postquam viginti quinque annis in deserto commoratus fuerat; ibidemque pluribus patratis miraculis, & obtentis adversus communem humani generis inimicum, qui sæpius cum ipso viritim decertaverat, gloriosis victorijs insigniter effulserat, cum in urbe Cæsariensi die quodam de eminentia ipsius, tamquam divini potius quam humani vi sanctitate sermo haberetur; publica quædam meretrix Zoe nomine, se illum laqueis suis irretituram esse, coram omnibus jactabat, dicens: Nequaquam in ipso castitatem ejus illibatam mirandam esse, otpote qui nullas in deserto mulieres umquam conspexerat, cæterum verò infallibiliter ad carnis lapsum flectendum, si ipsa se coram oculis ejus spectandam sisteret. Dominum itaque abiens, omni se vestimentorum ornatu pretioso exuit, eumdemque concione complicans, in sarcinulam compegit; assumptaque rudi quadam virili veste, succinctuque crasso fune renibus, ad solitudinem illam, in qua Martinianus demorabatur, se recepit, ubi cum sub noctis crepusculum appulisset, flebili voce, ut sibi compareretur, rogavit, utpote quæ peregrina existens, à rectæ viæ itinere aberrasset, nunc verò ob continuum pluviarum imbrem, & densas noctis tenebras à feris se devorandam esse metueret; Quibus verbis Martinianus commotus eam in tuguriolī sui hospitium benigne excepit, Deo interea se efficaciter commendans, ut sibi assistere, séque ab omni fraudulentia tortuosi serpentis astutia protegere non dedignaretur: Accensoque igne illam assidere jussit, & appositis reliduis sibi dactylis quibusdam refecit, jussitque ut alterius diei summo diluculo ad reliquum itineris conficiendum se accingeret, ipse vero in aliud quoddam tugurij sui cubile concedens, totam noctem in oratione & Psalmis insumnem transegit, licet non sine vexijs ei à dæmone, quoad susceptam hospitem, suggestis impuris cogitationibus; Exurgente vero aurora Sanctus Eremita è cella sua egressus, ut eam dimitteret, ipsam pretiosis vestibus, & mundo muliebri eleganter ornatam, sibique læto & blando vultu arridentem conspiciens, ipsam phantasma quoddam esse suspicari & metuere cœpit: ideo quænam esset, percunctabatur, quæ se eamdem esse, quæ heri in veste vili & abjecta ab eo hospitio excepta fuerat, ipsique gratias actura pariter eas verborum, obtutuum, & gestuum illecebras adhibuit, ut Sanctus ad eam propinquius considerandam accedens, manus ejus non sine sensualitatis titillatione, pruritu contrectarit, interiusque in peccatum cum ea committendum consenserit, prius tamen eremitorium egressus, ut videret, si forsitan viatorem conspiceret, per quem flagitium detegeretur, interius confestim cælestem quemdam sensit impulsum, qui ei evidens ostendebat præcipitium, quod ei eminebat, quo agnito periculo, pœnitens cellam suam reingressus est, & quia *ignis igni remedium est*, accensum ex sarmentis subitaneum ignem nudis pedibus ingressus est, in eoque permansit, donec bona pars corporis ab igne ambusta esset, ac demum post aliquod temporis spatium his verbis se allocutus est: Quid tibi videtur Martiniane; tibine hic ignis commodus, & tolerabilis esse videtor, etiam cùm modico illum tempore passus fueris. Quod si igitur te ignem inferni in sempiternum æquanimiter sustinere putes, accede ad mulierem hanc, quæ via est, ut ad illum pervenias. Recordare supplicij æterni, & vermis qui numquam moritur, nec non stridoris dentium & ululatuum, qui ibi sine fine audientur; Denique dæmoniorum, qui inibi animabus cruciandis numquam fatigabuntur; Quibus dictis in ignem denuo insilivit, ut vehementius arderet, rogans Deum, ut peccaminosum illius peccati committendi à se admissum consensum ei misericorditer ignosceret. Quo viso spectaculo, Zoe detractas sibi pretiosas vestes in eumdem ignem projecit comburendas, vestibusque pristinis peregrinæ pœnitentis induta, cum singultibus & largo lachrymarum imbre sibi ad illam lascivam vitam numquam quoad viveret, reverti proposuit; Unde ex Sancti illius Eremitæ consilio, in Bethlehem profecta est, ibique in Monasterio quodam benigne suscepta vitam austerissimam & sanctissimam duxit, multisque patratis miraculis vitam clausit: *Ecce igitur vos omnes*, inquit Isaias, *accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis*; Quoties-

Isa. 50. v. 11.

cumque enim ab igne carnalis concupiscentiæ nos succensos esse sentimus, ex considerato igne infernali animabus nostris lucem quamdam accendere possumus, quo concupiscentiæ ignem evadere valeamus, & ideo si culpam adeo illecebrosam, lenocinatricem evitare velimus, ad pœnam ignis æterni animum nostrum dirigamus; *Gehennæ ignem*, inquit Divus Chrysostomus, *flammis libidinis oppone, ut ignis igne extinguatur.*

D. Chrys. de repara. lapsi.

5. Thomas Cantipratensis de insigni quodam Prædicatore Hispano Ordinis Prædicatorum, qui Sancti Dominici in propaganda ejus nomine Religione magnus coadjutor existens, *Opinione Sanctitatis & gratia acceptissimus erat Regi Castellæ, & Nobilibus universis*, refert, quod meretrix quædam Regi, & regni Proceribus de hoc pientissimo viro dixerit, illum revera tanta sanctitate nequaquam esse conspicuum, quantam ipsi de eo, & alij passim præsumerent; Quod ut re ipsa verum esse ostenderet, in ipsorum præsentia se illum intra illecebrarum suarum laqueos irretituram, & lapsum ejus certo procuraturam esse promisit. Cumque Rex illam acriter reprehenderet, ipsa tanto ardentius se sub reatu mortis obeundæ, si falleret, verborum suorum fidem, experientiam præstituram esse promisit. Ac tandem technarum suarum fraudes hunc in modum machinata fuit; Die quodam cum vir Dei in maximis prædicationis suæ consisteret ardoribus, ipsa in conspectu totius populi ad ejus se pedes, velut altera Magdalena pœnitens prostravit, lachrymisque madescens singultibus & ejulatibus replevit templum: Quod Sanctus Prædicator ille summo cum gaudio videns ex compassione animique teneritudine amarè flevit & ipse, auditaque per multos dies ejus confessione, vestes, & mores lascivos eam depo-

Thomas Cantipr. l. 2. c. 40. n. 45. Exemplum.

depoore fecit: *Simulata in omnibus humilitate, & obedientia per multos circuitus flexuosos, quo antiquo serpente docente tentaverat, ad illud tandem inauditi doli cendiculum convertit ingenium. Flevit diebus multis, nec ullam lachrymarum causam exterquere potuit vir beatus, donec ille promitteret, ut erat innocentissime simplex, in subventionem salutis illius totaliter se daturum. Ad hanc itaque vocem meretrix cum clamore valido, & lachrymis: O Deus, inquit, Omnipotens, ubi hac miserrima meruit, utpote voto tantum servum tuum in salutem meam ad omnem libitum obtinerem. Et ille: Audacter, inquit, pete quod vis, & fiet. Et illa: Verè, inquit, nunc scio, quia mei misertus est Deus. Unum restat, quo peracto, parata sum & in mortem & in pœnam ire, & quæcumque præceperis experiri. Cui ille: Quid est hoc? inquit; Et illa inclinato vultu suspirans, quo nihil minus quam meretrix vilissima putaretur: Verecundor, inquit, dicere, quod tamen vita comite vitare non possum; Nisi enim vice sola tuo fruar concubitu, mea salutis aut vita spes esse non potest. Mox ille dolum viperea mentis intelligens: Nec hoc, inquit, frustraberis, esto erecta. Et his dictis assignavit ei locum, quo summo mane eum solum post dies quatuor inveniret. Intermedijs igitur his diebus Vir beatus in oratione continuus pernoctabat, mulier verò Regi & suis, quid actum sit, occultè indicat, jubens eos suum introitum observare. Quid plura? Stupefacto Rege cum suis, quid futurum sit, præstolatur. Sanctus vir Dei à media nocte ad instar lecti ex carbonibus ignem in cella paraverat. Mane ergo pulsante ad ostium muliere, intromisit eam, baculóque confricans ignem, ut magis ignesceret, mox super vivos carbones se deposuit dicens: Ecce lectus tali opere dignus, hic cuba mecum, alium non habebis. Hoc ut vidit mulier, quasi mortua cecidit; milites verò Regis ex insidijs irruentes, beatum Virum sine adustione aliqua corporis, aut vestis, in medijs ignibus, mulierem autem irrigidatam ad parietem quasi mortuam invenerunt. Horrore igitur & admiratione confusi, flexis genibus rogant ab igne surgere sanctum Virum, & stultis suis præsumptionibus indulgere. Quo facto extrahunt cum furore miserrimam, & nisi beatus ille instantissime fuisset ei in præsidio, illam statim, jubente Rege, ignibus concremassent.* Bene igitur Sanctus

S. Isid. l. 1. Synonym.

Isidorus luxuriosis inculcat dicens: *Propone sibi adversus præsentes carnis ardores futuri supplicij ignes, superet æstum libidinis recordatio æterni judicij, memoria ardoris gehenna ardorem excludat luxuriæ, fornicationis pœnam metus gravioris supplicij vincat, fortior dolor dolorem minorem excepetit.*

6. Dæmon insigni innumerabilium animarum lucro, quas Seraphicus Franciscus Deo lucrabatur, invidens, lasciuam quamdam fœminam extimulavit, ut Sanctum Franciscum ad carnis lubricitatem pelliceret; Cui Sanctus se illi consensum suum daturum esse spopondit, cum hoc tamen pacto, ut penes ipsum staret lecti locum, & qualitatem eligendi potestas; ac proinde super pavimentum accensos fecit spargi carbones, seque illis sine ulla corporis, imo nec vestium læsione superimposuit, invitando fœminam tentatricem, ut si luberet, in eodem secum concumberet; quo miraculo mulier illa compuncta, & conversa est ad

Raban. l. 6. c. 5. pœn. Jac. l. 17.

pœnitentiam. Unde consilium Rabani est: *Cum ceperit anima ad delectationem carnis inclinari, oportet timorem judicij ad mentem reducere, pœnásque infernalium, ubi nemo nisi obnoxij retruduntur.*

P. Rho. ib. c. 2. §. 13. Exemplum 5.

7. P. Rho de Antonio Caraffa, qui postea factus est Cardinalis, refert, quod in sua juventute se in hoc molesto lascivientis carnis bello generose gesserit, cum enim nonnulli in ejus cameram pulcherrimam quamdam in ejus absentia introduxissent mulierem, eique ingens decrevissent præmium, si juvenem in suam pelliceret libidinem: Ille autem mox ut cameram ingressus scortum hoc vidisset, servos advocavit, qui tamen etiam à facinoris illius authoribus jussi fuerunt Domino vocanti nec quidquam respondere; Quare castus adolescens se intra cameram cum impudica hac fœmina reclosum videns, pessimum castitati suæ insidiantium subodoratus consilium, recordatusque pridie in eadem camera ignem extructum fuisse, nil dubitans ex præcedentis diei igne aliquas adhuc superfuturas reliquias, *ad illum accurrit, batillóque usus ingenti cineris nube, atque ardentium adhuc prunarum grandine petulantis ac instantis caput mulieris, os, crines, sinum implet, ac semi-ustulatam egregiè fugat. Meruit castissimus adolescens librorum scientia postea inclarescere.*

8. In vita Sanctæ Birgittæ de quadam ejus pedissequa legitur, quód cum impudico erga juvenem quemdam amore exarsisset, cum eodem de conventu quodam certa noctis hora instituendo pepigerit, cumque illa ad prædictam horam in loco condicto venire non potuisset, eo quod se è camera Sanctæ Birgittæ, non nisi eadem dormiente, proripere non auderet, contigit quod in illa dilationis mora, qua amasius illam expectabat, ipsa à Deo in mente sua ab appetitibus suis turbata, per cælestis gratiæ radium illuminata fuerit, atque ad ingens infernalis ignis sibi accersendi periculum, in quod se exponebat, serio reflexerit, cumque ad probandum, an ignis infernalis ardorem tolerare posset, pedem suum lumini ardentis candelæ proximè admovisset, magnum & intolerabilem illum dolorem sufferre nequaquam sustinens, sensit fornicationis tentationem paulatim à sua vehementia desistere, ac tandem perfectè resipuit. Sancta Birgitta, quæ hæc omnia in spiritu præviderat, diluculo sequenti pedissequæ suæ ad se accersitæ cuncta seriatim recensuit, dixitque, Deum in generosæ hujus actionis mercedem hanc illi deinceps perennem indulsisse gratiam, ut reliquo totius vitæ suæ tempore nullos umquam carnis stimulos pateretur, eamque insuper à pœnis inferni exemptam declarasse; moxque illa pedem suum ab ardentis candelæ lumine vehementer læsum adeo perfectè deprehendit sanatum, ut ne ullum quidem in eo præcedentis læsionis superesset vestigium. Exemplum 6.

9. Didacus Stella proinde aptè ad propositum nostrum loquitur, dum ait: *Durum fortasse tibi videbitur* Did. Stella in Luc. c. 15
tentationi resistere, durius tamen mitti in ignem sempiternum videri debet: Qui non caverit ab igne luxuriæ, ignem inferni cavere non poterit.

10. Sanctus Paulus in Epistola ad Corinthios conquerebatur dicens: *Datus est mihi stimulus carnis meæ.* 2. Cor. 12. v. 7.
Et ut ideo ab his stimulis, & motibus carnis, quos invitus sufferebat, liberari posset, incessanter Deum rogavit: *Propter quod ter Dominum rogavi,* nec tamen Ibid. v. 8.
eum quidpiam à Deo obtinuisse constat, sed Deus illi respondit: *Sufficit tibi gratia mea.* Scitisne hujus Ibid. v. 9.
rei mysterium? nimirum antidotum quoddam habebat, & antidotum potentissimum; Quodnam illud? Nimirum Sanctus Paulus continuo sibi è latere assistentem videbat Angelum Sathanæ, adeoque oculos suos in ignem gehennæ semper defixos habebat: *Angelus Satanæ colaphizat me:* idq; ad eum in pudicitia constantem observandum, & ne lasciviæ ullum consensum præberet, abunde sufficiebat. Contra luxuriam antidotum gehennæ meditatio. Ibid. v. 7.

11. Christus inquit: *Sint lumbi vestri præcincti;* Ubi Luc. 12. v. 35.
Sanctus Gregorius ait: *Lumbos præcingimus, cum carnis* S. Greg.
luxuriam per continentiam coarctamus, verumtamen Hom. 13

in Evang. Lucæ 12. v. 35.

ad virtutem hanc continentiæ illibatè in nobis conservandam, immediatè adjungit: *Et lucernæ ardentes in manibus vestris;* Ecce tibi unionem ignis ardentis. Sanctus Ephrem in quodam sermone cui titulus est: *Attende tibi*, hoc nobis tradit consilium: *Dum flamma concupiscentiæ ureris, revoca tibi in mentem ignem inextinguibilem, ac vermem numquam cessaturum, & è vestigio membrorum extinguetur incendium.*

S. Ephrem ser. Paran.

Deut. 32. v. 32.
S. Greg. l. 4. c. 4. in 1. Reg. c. 9.

12. Sanctus Gregorius textum illum Deuteronomij: *De vinea Sodomorum uva fellis &c.* adducens, per vineam hanc delectationem carnis intelligit, quæ ad ignem nos pertrahit: *Unde apte nimis ejusdem vineæ fructus exponens, uvam fellis, & botrum amarissimum dixit: Uva quippe in visu est, fel in sapore, visum oblectans, gustum amaricans, quia utmirum reproba menti valde placet quod concupiscit, sed in æterna pœna, quod sibi modo est dulce, amarescit.*

Rayn. Ann. 1387. n. 12. Historia tragica.

13. In Annalibus Ecclesiasticis de Rege quodam Navarræ, qui Carolus Malus vocabatur, hæc verba leguntur: *Ferunt, dum fractas nimijs libidinibus corporis vires vini stellatitij perfusione recreare nitebatur, correptio linteo casu rapido flamma tertum fuisse, atque inter magnos cruciatus æterna incendia prægustasse.*

Exod. 9. v. 8. & 9. Luxuriosi incendium habent in corpore & anima. *Ibid. v. 9. Rup. Abb. l. 2. in Exod. c. 36.*

14. In Exodo sequens præceptum à Deo duobus fratribus datum fuisse traditur: *Tollite plenas manus cineris de camino, & spargat illum Moyses in cælum coram Pharaone t sitq; pulvis super omnem terram Ægypti, erunt enim in hominibus & jumentis ulcera, & vesicæ turgentes.* Rupertus Abbas in ea est opinione, quod plaga ista septimo præcepto corresponderit: *Non mœchaberis:* quisquis enim illud transgreditur, ignem secum portat: *Tollitur & spargitur in cælum cinis de camino, fiuntque ulcera vesicarum turgentium de jumentis & hominibus, quia rapitur mœchus de perpetrato adulterij incendio ad cæleste judicium, & æterna pœna turgens, totúsque ulcerosus, sempiternum in anima, & corpore portat incendium.*

2. Paral. 31. v. 16. Luxuria ignis est.

15. In libro secundo Paralipomenon de simulachro Priapi dicitur: quod *omne contrivit, & in frusta comminuens, combussit in torrente Cedron.* At verò numquid illum in pulverem redegisse sufficiebat? Cur igitur illud insuper igne combustum fuit? Nimirum quia tale simulachrum erat, quod peccatum carnale repræsentabat, ad quod, exscindendum & abolendum, nullum est potentius medium quam ignis. Sciendum verò est, quod ut scribit S. Hieronymus: *Ajunt comminutum clam voluisse projicere, quod Dominus ut patefaceret, in torrente Cedron ex aqua ignis processit;* Hoc etenim vitium ignis quidam est, cujus pabulum, & alimentum est gula, & ebrietas, flamma turpitudo, cinis immunditia, scintillæ obtutus, & verba lasciva, fumus denique infamia.

S. Hieron. c. 1. extr. in Par.

16. Beatus Petrus Damianus de Beato Dominico Loricato disserens, postquam austeritates illius corporales in Epistola quadam recensuisset, subjungit: *Eant nunc qui carnis sua delectantur illecebris, medullas absorbeant voluptatum, & occisienis victima ad æternum nutriantur incendium.*

B. Petr. Damian. l. 1. Ep. 19.

❧(o)❧

DISCURSUS XXIX.

ARGUMENTUM.

Meditatio sepulchri, quod carnem nostram in putredinem, vermes & cinerem redigit, ad detestandam omnem delectationem carnalem omnipotens est remedium.

THEMA.

Vocatúsque est ille locus sepulchra concupiscentiæ.
Num. c. 11. v. 34.

Luxuriæ remedium meditat. sepulchri. *Num. 11. v. 33. Lyran. in lib.*

1. CUm populus ille gulosus recordatus, qualiter in Ægypto *sedebat super ollas carnium*, manna fastidiens carnes appetivisset; Deus quidem has illis in abundantia subministravit, at verò caro illis hæc carnes pretio steterunt, quia *ecce furor Domini citatus in populum percussit eum plaga magna nimis;* Lyranus inquit: *Percutiebantur igne gehennali;* unde formare licet argumentum à minori ad majus; si hi, qui carnes animalium ad sui nutrimentum appetunt, igne infernali sunt castigati, quanto magis homines carnales rei erunt gehennæ ignis, qui contra omnem legem, divinam & humanam carnalibus & impudicis voluptatibus saturari appetunt? Quod verò nobis in præsenti discursu vel maximè ponderandum venit, hoc solum est, quod ad carnalem concupiscentiam reprimendam, tumulos, sepulchra, & mortuorum feretra aspicere sufficiat, nostrísque non tam corporis quam animæ oculis putredinem illam objiciamus, in quam corporis nostri metallum convertitur, sic enim perfecte cognoscemus, quodnam vel quale sit lascivi amoris nostri objectum.

S. Ephrem T. 1. Defunctorum recordatio.

2. Sanctus Ephrem in sermone quodam, cujus titulus est: *In eos qui in Christo obdormierunt*, suadet, ut mente nostra homines recolamus defunctos, qui nostri fuerunt in voluptatibus lascivis practicandis complices & sodales: *Hic qui vestros ante oculos in sepulchro cernitur pulvis, iste quem conspicitis cinis, hic fœtor, illa putrefacta ossa, immundi hi vermes, corpora quæ concupiscebatis olim, hic cinis, illa est caro, quam complectebamini.* Non est nobis respicienda Jezabel, quando mundo suo muliebri ad stuporem exornata, fucata facie, ut Regem Jehu ad illicitos seducat amores, prospicit per fenestram; *Jezabel introitu ejus audito, depinxit oculos suos stibio, & ornavit caput suum, & respexit per fenestram*, quia ab hac apparentia exteriori nimis facile nos decipi & seduci permittimus, sed consideranda nobis est eadem, quando in agro Jezrahelis, sive ut vult Abulensis, in eodem loco, in quem alias communiter deliciandi causa divertere solebat, velut quoddam graviter olens morticinium jacet à canibus dilaniata; *In agro Jezrabel comedent canes carnes Jezabel, & erunt carnes Jezabel sicut stercus super faciem terræ, ita ut prætereuntes dicant: Haccine est illa Jezabel;* Quando enim Jehu illam præcipitari jusserat, eamdem sepulturæ mandare volebat, inquit sacer textus: *Cum issent, ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam, & pedes, & summas manus.* Inspiciatis obsecro sepulchrum amasiæ vestræ, & considerate illud bene, quod ex dilectæ vestræ cadavere reliquum reperietis; Certus enim sum quod attoniti dicetis: *Haccine est illa Jezabel &c.*

4. Reg. 9. v. 30.
Ibid. v. 36. & 37.
Ibid. v. 35.
Ibid. v. 37.

3. Speculum aliquod faciei applicatum simpliciter, lynce-

Ossium ex cadaveribus consideratio.

syncere & sine fuco videre vos facit vultus vestri deformitatem, si quæ illi inest; Si enim illud inspiciatis, non adulabitur, nec mentietur. Quando objectum aliquod amatum aspicitis, sensus lenocinator & fraudulentus vos decipit; Si autem sincerum & veridicum desideretis speculum, sepulchrum inspicite, ibi enim clare, & secundùm veritatem videbitis, quale sit objectum illud, quod dum viveret, adorabatis. Hoc est quod Sanctus Ephrem nos monet, dum ait: *Inclinemus nos ad sepulchra, & conditionis nostræ occulta perspiciamus, ex cadaveribus permixtos ossium acervos, craniaq; carnibus exuta cum reliquis ossibus cernemus, & hæc considerantes, nosmetipsos in illis velut in speculo contemplabimur; Ubi juventutis flos, & pulchritudo? Ubi venustus ille genarum color? Hæc nobiscum cogitantes, carnis desideria fugiamus.*

S. Ephr. n. 40. de vit. spirit.

Et mortificatio.

4. Sancta Mater Ecclesia, præcipitem in nobis luxuriæ cursum (qui tempore Bacchanalium, quod *Carnevale* appellatur, quia caro in eo tempore prævalet, quam maximè inundat) reprimere volens in die Cinerum fidelibus sepolchra aperta cineribus plena ob oculos ponit, ut cursum illum sistere possit, dicitque: *Memento homo, quia pulvis es.* Hæc est prima prædicatio, in qua nobis mortis vicinæ, putredinis & vermium fortem apprehensionem imprimere nititur, ut ad reliquas conciones Quadragesimales cum fructu & devotione auscultandas tanto magis disponamur.

Sotomo Præs. in v. Mors c. 51. n. 103.

Exemplum.

5. De quodam Adolescente Bononiæ literis operam dante, voluptatibusque & amoribus lascivis totaliter dedito scribitur, quod cum Religiosorum quemdam patriotam suum ad se visitandi causa venturum fore intellexisset, eum quidem perhumaniter magnaque cum benevolentia exceperit, simul tamen, ut in discursu suo ab omni spirituali materia abstineret, obnixè rogarit; à qua proinde religiosus ille, ut patriotæ morem gereret, pro tunc quidem abstinuit, verumtamen postquam viso omni deliciarum ejus apparatu, maximè verò molli lecto, superbisque lectisterniis conspectis, jam in procinctu esset, ut abiret, pauca quidem, sed magnam in se energiam habentia verba protulit dicens: Obsecro ut lecti illius semper memor esse velis, quem tibi Deus Isaiam infallibiliter promittit dicens: *Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes*; quæ sententia huic lascivo juveni adeo tenaciter impressa remansit, ut protinus carnalibus voluptatibus abdicatis, paupertatem & austeritatem amplexus fuerit religiosam.

Isa. 14. v. 11.

6. Apud Ezechielem de luxuriosis quibusdam dicitur: *Ecce mulieres sedebant plangentes Adonidem*: prope has autem viri fuerunt viginti quinque qui dorsa suo templo obvertebant: *Dorsa habentes contra templum Domini?* Vultisne causam scire, cur hi templo dorsum verterint? *Facies* habebant *ad Orientem*: quod si sibi propositum habuissent Occidentem, id est, finem in quo omnes voluptates terminantur, utique Deo hoc modo rebelles nequaquam fuissent.

Ezech. 8. v. 14.
Ibid. v. 16.
Ibid. v. 16.

7. In Canticis Sponsus Sponsam suam peramanter rogat, ut ei aperiat: *Aperi mihi soror mea*; quæ animam præfigurabat destinatam & invitatam ad divinum eum ipso contrahendum sponsalitium. Hæc autem se excusare cœpit dicendo; *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Nimirum ignava in molli voluptatum lecto cubabat, ideoque cælestibus ejus vocationibus & invitamentis respondere aut locum dare neglexit; & tamen paulo post hoc non obstante dicitur: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo*; at verò undenam ortum suum in illa habuit hæc tam repentina mutatio? Observandum, quod sacer textus de ipsa dicit: *Manus meæ stillaverunt myrrham*; Myrrha enim condimentum est mortuorum; Enimvero quando anima aliqua in mollibus, & delicatis voluptatum plumis se volvens, Dei oblita vivit, ut ab hoc lethargo evigilare possit, necessum est, ut in feretro cadaver illius, quem vel quam carnaliter deperibat, serio aspiciat, consideret horridum ejus voltum, & carnes, quæ ipsum antea rapiebant, nunc rigescentes & frigidas, hoc enim faciendo indubitate à præcipiti inordinatorum appetituum suorum cursu desistit.

Cant. 5. v. 2.
Cadaver inspicere luxuriosis remedium.
Ibid. v. 3.
Ibid. v. 5.
Ibid. v. 5.

8. B. Petrus Damianus rationem assignat, cur sepulchrum quoddam, in quo spectabilis quædam Domina, quæ ingenti cum luxu vixerat, deposita erat, multo tempore intolerabilem de se fœtorem spiraverit; Dicit enim: *Enimvero fratres cum me, cur id fieret, inquisissent, quod mihi videbatur exposui. Hoc, inquam, ut opinor, ad salutem vestram divinitus agitur, ut in uno illo corpore, quod tam pulchrum venustumque vidistis, quid etiam de cæteris mulieribus in tentatione luxuriæ sentiri debeat, liquido colligatis quia caro illa & tunc putredo veraciter erat, cum ad se spectandum lubricos intuentium oculos provocabat, quid enim tunc fuerat, nunc evidenter ostendit, Et qualibet hominis caro, quæ nunc virere conspicitur, nequaquam de se post obitum putredinem generat, sed quæ semper fuerat tunc, se tantummodo putredinem manifestè declarat.*

B. Petr. Dam. l. 7. ad fa. prin. ep.

9. P. Rho factum quoddam refert, quod tempore Philippi II. Hispaniarum Regis accidit; Cum enim Rex ille plateam quamdam transiret, mulierem quamdam, quæ sinum discoopertum habebat, conspexit, & quantum secundùm exteriorem apparentiam conjici poterat, ex eo aspectu complacentiam aliquam habere videbatur; quod non nemo ex aulicis suis advertens, mulierem illam convenit, eamque secum in palatium regium introduxit. Cumque mulier illa interrogasset, in quanam corporis sui parte Princeps sibi complacuisset? In pectore, respondit ille: *Ubi nives pectoris & mammarum ebur audivit arrisisse; Hic ego, inquit, compta mox adero, & hæc ipsa pars mundo atque arte muliebri tersior ad pulchritudinem, & simul se in cubiculum abdit. Ibi ferventi latice pectus & mammas perfundens, quidquid Regis animum corrupisse indignabatur, generosa corrumpit, ac præclarè victrix in aulam progrediens, nudato pectore, cujus jam formam decoxerat, lenonem increpuit: Haccine tam fœda corporis species Regis oculos icit? Nec plura opus fuit dicere; perierant nives, quibus frigidior abijt stupri conciliator, se, atémque suam victam esse confessus.*

P. Rho. var. virt. hist. l. 7. c. 6. §. 4.
Exemplum 1.

10. Simile facinus dio ante S. Isidorus Pelusiota de juvene quodam lasciviæ nimis dedito recensuit, qui cum venustissimam quamdam virginem curiosius aspexisset, mox tanto ejus amore ardere cœpit, ut nullam ad ejus amore fruendum omiserit industriam vel artem: *Quo cupiditate frueretur, nullam non machinam movit*, Verùm honestissima puella nullum ei aditum aut occasionem indulsit: *Illa principio quidem ejus postulatum repudiavit, nam & nobilis & casta erat, seque & animam & corpus ab omni libidine intactum servaturam esse Christo promiserat; ut autem certior facta est, eum propterea furore ac rabie præcipitem agi, rationem excogitavit, per quam & pudicitiam suam retineret, & ipsius ignem extingueret. Attonso enim, vel, ut melius loquar, abraso omni crinium suorum ornatu & elegantia, facieque sua cinere aqua permixto delibuta, eum ad se accivit, eique cum ingressus esset, dixit: Tune hanc deformitatem amas? Ille vero tamquam ex furore revocatus, non modo libidinis ignem extinxit, verum*

S. Isid. Pelus. l. 2. Ep. 53.
Exemplum 2.

etiam ingenti postea castitatis amore flagravit; Quod si igitor duæ hæ mulieres unam dumtaxat corporis sui partem deformando, carnalem in alijs concupiscentiam extinguere potuerunt, quanto magis ejusdem carnis fætidæ & in sepulchro à vermibus devoratæ putredo eumdem operabitur effectum.

Exemplum 3.

B. Petr. Damian. l. 6. Ep. 26.

11. B. Petrus Damianus in Epistola quam ad Martinum Monachum scripsit, de cautela qua spiritum fornicationis inimicum nostrum fugere debemus disserens, ita scribit: *Abigendis cogitationibus solicitus semper invigila, quia non enixius expedit carnem ab illecebra tentatione reprimere, quam mentem quoque à turpium cogitationum phantasmate custodiri. Novi fratrem in Christo, qui districtam hanc mentis suæ regulam jugi ac pervigili servat intuitu, ut quotiescúmque libidinis suggestio surrepit, mox cogitationi suæ velut expeditus ad proficiscendum dicat: Eamus, inquit, ad aream illico, omnia cæmeteria ac sepulturas imaginando perlustrans, putrescentium virus, saniémque cadaverum, scatentes quoque vermes, & fætentium pus carnium curiosé rimatur intuetur, cumque considerat, quia olim carnes illæ in sua viriditate florentes hic subjacuere molestiæ, corpus etiam suum paulo post futurũ esse non ambigit, quod illas esse jam cernit. Compendium dat luxuriæ, qui præbet oculum corruptela, nec est libidinis diversorium, in qua versatur mente sepulchrum,*

Exemplum 4.

12. Celebre est exemplum illud, quod in vitis SS. Patrum Eremitarum legitur. Etenim Monachus quidam cum erga mulierem quamdam, quam in sæculo ardenter dilexerat, gravibus infestaretur tentationibus, & motibus carnis, ut eosdem in se reprimere, & efficaciter compescere posset, præter arctissimam solitudinem, continuas adhibuit orationes, jejunia, cilicia, disciplinas, & alias corporis macerationes, quia vero hisce omnibus adversus spiritum fornicationis nec quidquam se proficere experiebatur, aliunde vero mulierem hanc mortuam, & sepultam esse intellexerat, clam omnibus ad illius sese contulit sepulchrum, indeque vermes, pulverem & cadaveris exesi saniem ad cellam suam deferens, in illis mulierem, de qua fortiter adeo tentabatur, attentè considerabat, hacque ratione omnem in se repressit concupiscentiam, victoque per illud medium dæmone, verissimum esse cognovit, quod *compendium det luxuriæ, qui præbet oculum corruptela, nec sit libidinis diversorium, in qua versatur mente sepulchrum.*

Luxuriæ remedium Meditatio mortis & Judicij.

13 S. Augustinus solidos triginta tres annos in impudicitiæ turpi luto immersus fuit, eratque hoc unicus, & insuperabilis, difficilioris & tardioris conversionis suæ obex, quia videlicet se continenter vivere posse quasi desperabat: sed quænam aut qualis ancora illa fuit, quæ navem hanc in omnibus hisce carnalium tentationum procellosis tempestatibus immobilem conservabat? Ipsemet id ipsum in libris Confessionum declarat, dum inquit: *Nec me revocabat, à profundiore voluptatum carnalium gurgite, nisi metus mortis & futuri judicij tui.* Optimè igitur Gregorius nos monet dicens: *Caro cum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, & intelligetur quid amatur.*

S. Aug. l. 5. Conf. cap. ult.

S. Gregor. l. 16 mor. c. ult.

Mortis meditatio proficua.

14. Sanctus Tobias junior quando ex Raphaëlis Archangeli consilio se per vinculum conjugale Saræ filiæ Raguelis (cui septem mariti successivè, priusquam cum illis copulata fuisset, mortui fuerant) adstrinxerat, audita hac prædecessorum suorum strage, ab omni voluptate, & actu conjugali sibi temperans, totam noctem in oratione consumpsit, parentes autem sponsæ, priusquam camera neo-sponsorum aperiretur, certam arbitrantes Tobiæ mortem jam sepulchrum aperuerant: *Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam dixit ei: Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si mortuus est, ut sepeliam eum.* Ex qua historia clarè colligitur, quantum pijs timoratisque hominibus conferat meditatio mortis; Verisimile namque est, quod Tobias junior ad septem sponsorum ipsum in eodem matrimonio antecedentium funestam mortem se reflexerit, eo quod prope ipsum sepulti, & jam in cineres redacti essent, quodque idipsum et loco fræni deservierit, ad moderandum juvenilis lasciviæ impetum, ordinandumque in bonum finem contractum à se matrimonium. *Oportune itaque,* inquit S. Ambrosius, *quem memoria mortis à carnali copula retraxerat, vivus invenitur, ut discamus nullo salubriori remedio coërceri, quam sepulchro.*

Tob. 8. v. 13 & 14.

S. Ambr.

Job. 24. v. 20.

S. Greg. l. 16. mor. c. ult.

Job. 25. v. 6

15. S. Gregorius illa Jobi verba: *Dulcedo illius vermes,* exponens, ita scribit: *Potest quoque apertius carnis nomine caro designari; unde & superius dicitur: Homo putredo, & filius hominis vermis. Luxuriosi igitur cujuslibet, atque carnis voluptatibus dediti quanta sit cæcitas, demonstratur, cum dicitur: Dulcedo illius vermes; quid namque caro, nisi putredo & vermis est? Et quisquis carnalibus desiderijs anhelat, quid aliud quam vermem amat? qua enim sit carnis substantia testantur sepulchra; quis parentum, quis amicorum quamlibet dilecti sui tangere carnem scaturientem vermibus potest?* Concludit tandem præfatus sanctissimus Pontifex, seriam horum vermium considerationem, infallibile & securum esse ad cavendæ & reprimendæ carnalis concupiscentiæ nostræ antidotum; *Nil quippe sic ad edomandum desideriorum carnalium appetitum valet, quam ut unusquisque hoc, quod vivum diligit, quale sit mortuum penset.*

Berchorius v. luxuria.

Luxuriæ symbolum

Job. 31. v. 12.

16. Berchorius scribit, in nonnollis Lyciæ montibus, qui Ephestij dicuntur, certum quoddam ignis genus reperiri, qui omnia devorat & consumit, etiam lapides, neque aquâ extingui valet, sed tunc solum extinguitur, quando terra aut fœnum ipsi superjicitur, teste Plinio libro 2. historiæ naturalis in fine. Qualenam desiderare potestis ignis libidinis aptius symbolum, utpote cui proprium est, omnes virtutes, omnem gratiam, omne meritum, cuncta denique naturæ, & fortunæ bona consumere? *Ignis est usque ad perditionem devorans, omnia eradicans genimina;* Imo ipsos quoque consumit lapides, & durissimas petras, id est, viros in perfectione constantissimos & solidissimos, quales fuerunt Samson, David, Salomon, nec quidquam hunc ignem extinguere prævalet, quia divitiæ, dominia, sanitas, & fortunæ prosperitas illum potius magis magisque accendit, sæpe etiam sapientia, pietas, timor Dei, spiritualis vita adhunc effectum extinguendi illius ignis pertingere nequeunt: At verò si homo ad considerandam terram sepulchri, aut cinerem & pulverem, in quem hæc caro, quæ tantopere armatur, tandem reducatur, serio se applicaverit, si firmiter recogitet, quod *omnis caro sit fœnum,* jam facili negotio extinguetur: *Nil quippe sic ad edomandum, &c.*

Sepulchri consideratio tres vincit fortissimos nostros hostes.

Alb. Mag. serm. 4. Quadr.

3. Reg. 19. v. 4. 5.

17. Albertus Magnus illam Sancti Eliæ Prophetæ historiam considerans, quando à facie Jezabelis fugiens, & sub juniperò requiescens ad caput suum subcinericium panem conspexit, hanc inde deducit moralitatem: *Ille dormit sub umbra juniperi, qui putat quietem invenire in spinosis gaudijs hujus sæculi;* Demum vero etiam sequentia verba explicans dicit: *Ad caput, in quo est memoria, id est, ut recogitet, se subito in cinerem reversurum.* Hæc meditatio ad fugiendam Jezabelem, id est, delectationem carnalem, abunde sufficit. Notandum vero est, quod postquam sacer textus hanc Eliæ fugam à facie Jezabel, ex parte

hoc

hoc subcineritio ei subministratam refectionem recensuisset, ipsum speluncam quamdam ingressum fuisse referat (quæ tunc idem erat, quod sepultura, prouti ex pluribus Geneseos locis clare deducitur) *Mansit in spelunca*, ibidemque ventum quemdam impetuosum persensit; *Spiritus grandis, & fortis*; Postea verò ingentem terræ commotionem, terræ motui non multum absimilem; *Et post spiritum commotio*; Tandem vero in fine ignem conspexit: *Et post commotionem ignis*; Quæ omnia utique *in figura contingebant*. Ut scilicet per hoc instrueremur, quod actualis sepulchri consideratio tres fortissimos bostes nostros quibus cum nobis confligendum est, gloriose devincat, superbiam videlicet in vento denotatam; gulositatem, & ingluviem, quæ terram sosque deque invertens, in commotione designatur; & carnalem concupiscentiam, in igne significatam.

Ibid. v. 9. *Ibid. v. 11.* *Ibid. v. 11.* *Ibid. v. 12.*

DISCURSUS XXX.

ARGUMENTUM.

Carnalem concupiscentiam fugere non sufficit, nisi simul etiam fugiantur occasiones, & pericula, quæ illius sunt incentivum, & fomentum.

THEMA.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Ad Rom. 6. v. 12. & 13.

Luxuriæ occasiones fugiendæ.

1. EOdem in loco, ubi S. Paulus non ad fugiendam pro viribus carnalem concupiscentiam hortator dicens: *Non ergo regnet peccatum in vestro corpore, ut obediatis concupiscentijs ejus*; Nos pariter modum edocet, quo id à nobis fieri possit, ut continui maneamus, dum nobis sensuum nostrorum custodiam, occasionumque & periculorum fugam nobis suadet: *Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato.* Porro arma quibus spiritus fornicationis adversum nos fortis efficitur, sunt sensus nostri corporales fræno mortificationis destituti, oculus vagus in respiciendis objectis maximè concupiscibilibus, lingua ad verba obscæna proferenda lubrica, pedes ad frequentandum domos suspectas veloces; aures ad auscultandos discursus lascivos patulæ, corpus delicate nutritum, & inter plumarum, & vestium mollitiem suaviter habitum. Versio Syriaca legit: *Nec etiam paraveritis membra vestra arma iniquitatis peccati.* S. Ambrosius *de pænitentia* tractans dicit: *Pascitur libido convivijs, nutritur delicijs, vino accenditur, ebrietate inflammatur*; Et super assumpti thematis textum ait: *Ostendit diabolum nostris nos jaculis impugnare, occasio enim datur illi per nostra peccata.* Etenim tunc nos diabolus tentat, quando nos hanc vel illam plateam sæpius obambulare videt, aut dum in hac vel in illa conversatione suspecta positos conspicit, vel quando nos potiori diei parte fenestræ affixos esse animadvertit: *Neu exhibeatis membra vestra arma peccato, id est*, ut S. Thomas ait, *fomiti peccati*; Fomes autem peccati est occasio, & commoditas peccandi.

S. Ambr. l. 2. de Pœnit. c. 14. *S. Ambr. ad Rom.* *S. Thom. Ibid.*

Psalm. 100 v. 2. Lapsus est David ob oculos non custoditos.

2. S. Propheta David sanctè gloriabatur: *Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus meæ*: & tamen ipsum in adulterium cum Bethsabea turpissime lapsum esse novimus; Scitisne hujus lapsus soi causam? Præbuerat *arma iniquitatis peccato*; sed quænam hæc arma fuerunt? Nimirum oculus non bene custoditus: *Viditque mulierem se lavantem*: otiosus situs & prospectus per conclavis sui fenestram, oculi sui retrahendi & mortificandi neglectus; unde deinceps cautior factus hanc à Deo gratiam poposcit: *Viam iniquitatis amove à me*; Quibus verbis non solum à peccato liberari, sed etiam à via quæ eum ad peccandum inducere poterat, dimoveri postulabat. In hisce autem adductis Psalmistæ verbis specialiter notanda est phrasis, in qua loquitur; dicit enim: *Viam iniquitatis amove à me*; Circa quæ verba citatus ab Agellio Origenes observat, quod *non ait: Me amove à via iniquitatis, sed illam a me*; quod si dixisset; *Amove me à via iniquitatis*, facile mens ejus intelligi potuisset; at vero dicendo, *viam amove*, rem valde difficilem postulare videtur, ad eum fere modum, quo si is qui in domo aliqua peccatum grave commisit, à Deo domum illam dirui, murosque ejus à fundamentis subverti postularet, rem profectò arduam petere videretur, & tamen David à Deo tanto lumine illustratus non sine mysterio petitionem suam sub hisce terminis Deo proposuit, quia probe sciebat, quantam in nobis fomes, occasio peccati violentiam exerceat, quamdiu enim domus illa salva subsistit, memoria nobis delectationem, quam in eadem sæpius habuit, in mentem revocat, sensus & caro ad eam denuo repetendam nos extimulat; unde ad hoc ut talis à peccato revocetur, expediens foret, si domus illa à fundamentis desolaretur, & subverteretur, adeo ut ne minimum illius vestigium superesset, siquidem naturam habemus nimis pronam, & facilem ad patrandum malum; de qua proinde Divus Chrysostomus haud immerito dicit, quod sit *ad peccatum lubrica, & ad malitiam prona*; Unde idem David alibi Deo protestatur dicens: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua*; Lorinus legit: *Ab omni via declivi, & præcipiti*. Aquila vertit: *constrinxi pedes meos*. Quod idem punctum Sanctus Carolus Borromæus suis pro viribus inculcabat, solitus sæpe dicere: In tantum nos homines boni sumus, in quantum nulla se nobis offert occasio, ut mali fiemus, & quidem si nec tunc ob fragilitatem nobis innatam, non nisi summa cum difficultate nos continere possumus, quin sæpius labamur, quid facturi essemus, si vel mala societas vel conversatio suspecta & periculosa, vel perversa, & lubrica vicinia aut familiaritas, vel tempus aliquod ad peccandum commodum, vel locus opportunus sæpe etiam multæ ex his simul conjunctæ circumstantiæ ad vim nobis inferendam, nosque extimulandos occurrerent?

2. Reg. 11. v. 2. *Psal. 118. v. 29.* *D. Chrys. Hom. 3 de Ozia.* *Psal. 118. v. 101.* *Lorinus ibid.*

3. Primum peccatum, quod omnibus alijs barathrum aperuit, pro incentivo, & fomite occasionem habuit; Dæmon enim forma serpentis indutus, interrogavit Evam: *Cur præcepit, &c.* Cui illa respondit: Ex omnibus fructibus Paradisi comedendi illis datam esse facultatem, solo excepto pomo arboris scientiæ, &c. ubi notandum, quod tametsi illis solum prohibitum fuerit de pomo illo edere aut gustare, illa tamen ad obediendum Deo adeo prompta & resoluta fuit, ut dixerit: *Nec comederemus, & ne tangeremus, &c.* Hanc enim non tangendi circumstantiam ipsa adjecit, quia non solum de fructu illo non manducare, sed ne quidem illud tangere volebat. Astutus verò serpens nequaquam verum esse asseruit, quod comedendo de pomo accersuri sibi essent mortem, quin potius eo solum fine hanc illis prohibitionem intimatam fuisse, ne forte ex illo commedendo sapientiæ, & Divinitatis supremi Numinis efficerentur participes; Quo certo stimulo nullus ad persuaden-

Labuntur multi, qua se offert occasio.

Gen. 3. v. 1. *Ibid. v. 3.*

dendam præcepti transgressionem excogitari poterat potentior alius,& tamen Evam ad pomum manum suam usque ad illud tempus extendisse nusquam legimus; videns igitur Lucifer hactenus irritos fuisse omnes suos conatus, ultimum & potentissimum ictum ei imprimere voluit; quisnam vero ille fuit? Pomum ei sapidissimum & colore delectabile & pulchrum ob oculos statuit: *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuq; delectabile, & tulit de fructu illius, & comedit.* (Ibid. v. 6.) Experientia nos per omnia sæcula superiora docuit, quod multi dæmonis suggestionibus, persuasionibus parentum, amicorum blandimentis, lasciviæ carnis amotibus diuturno quidem tempore debite restiterint, qui tamen mox ut in occasionem positi fuere, promptamque habuere commoditatem, sine ulla facta resistentia fuere prolapsi.

(Nazaræis prohibita cur fuerint expressa de uva. Num. 6. v. 3.) 4. Sacer textus regulas, quas Deus Nazaræis, reformatissimos horum temporum religiosos præfigurantibus præscripsit, recensens, illis inter alia præceptum fuisse dicit: *Acetum ex vino, & quidquid ad uva exprimitur, non bibent, uvas recentes siccasq; non comedent ... Quidquid ex vinea esse potest ab uva passa usque ad acinum.* (Ibid. v. 4.) Prohibitum illis erat bibere vinum, *vinum in quo est luxuria*, ad hoc vero ut ab illo tanto arctius abstinerent, totum hoc illis pariter prohibitum esse voluit, quod illis vinum in memoriam revocare poterat, ideoque illis prohibitum fuit acetum, mustum, uvæ recentes, imo & uva passa & acinus id que quia, ut Dionysius Carthusianus inquit, *in talibus est aliquid de vini vigore, & ad vini potum alliciuntur;* (Dion. Cart.) quia enim Deus illos in hac vini abstinentia exactos esse voluit, ideo omnem illis etiam minimam & remotissimam vini appetendi occasionem adimere voluit, ne vini aliqua memoria aut appetentia ipsorum animis occurreret.

(Occasio omnis amovenda.) 5. Verum quidem est, quod Deus prohibuit: *Non concupisces, non mœchaberis*, nos pariter appetitu in nostrorum Dominos esse voluerit, ideoque sensuum usum nobis non prohibuerit: veruntamen si hic vel ille oculorum curiosus obtutus, vel verbum inconsiderate prolatum, tibi incentivum præbere potest ad libidinem, *Quidquid ex uva exprimitur, non bibas*, auferenda & amovenda à nobis est omnis quantumvis etiam distans occasio. *Lubrica est illa spes*, inquit Sanctus Cyprianus, vel quisquis est author Tractatus illius, *quæ inter fomenta peccati salvari se sperat.* (S. Cyprian. de sing. Cler. 6.) Sexus fœmineus debilis est, ideoque facillime inclinatur, unde Author imperfecti ait: *Sexus mulierum incautus & mollis est; incautus quidem, quia non omnia, quæ videt, aut audit, cum sapientia & ratione considerat: mollis autem, quia facile flectitur, de bono ad malum. Hæc præmisimus, ut ostendamus mulieres incautas & faciles;* (Auth. Imp. Hom. 45.) Et hinc fit, quod vir aliquis in occasione proxima constitutus, facilem in illis inveniat consensum & resistentiam modicam.

6. Sanctus Hilarius ad verba illa Psalmistæ superius citata, scilicet: *Ab omni via mala prohibui pedes meos, ut custodiam verba tua*, (Psalm. 118. v. 101.) se reflectens, dicit: *Perfecta hæc & Evangelici viri vox est, ab omni se malitia via abstinere, ut tot ubique concurrentibus erroris semitis, nulla earum tentatur, per quam nequitia videatur incidere.* (S. Hilar. ibid.) (Incentiva & pericula.) Ubi notandum Ly illud, *Nulla*, quia omni concupiscentiæ incentivo via præscindenda est, sive illud sint verba obscæna, sive aspectus curiosi, sive literæ amatoriæ, sive munuscula, sive millanuntia, sive faciei penis se convertentes effugies, sive quæcumque alia similia. Unde graviter errant multi, qui sufficere putant, quod quis fortissimum habeat propositum tentationi nequaquam consentiendi, quæcumque illa, aut quantumvis vehemens sit; hoc enim nequaquam sufficit, nisi etiam propositum istud se eatendat ad fugiendas omnes peccandi occasiones & pericula.

7. Stephanus Cantuariensis prudenter duos inter se textus confert & combinat, quorum unus est ille Ecclesiastici 17. v. 21. *Avertere ab injustitia tua, & nimis odito execrationem:* alter verò est hic Genefeos cap. 19. v. 17. *Nec stes in omni circa regione*, & dicit: *Quidam peccatum odiunt, sed non nimis, quia peccata fiunt, sed occasiones sequuntur. Avertere ab injustitia tua;* quem finem allequemur detestando peccata præterita mediante confessione: ad hoc vero ut ad idipsum denuo non revertamur, *nimis odito execrationem;* quodnam verò est signum, unde perfectum peccati odium conjicere possumus? nimirum si detestemur conversationem illam, quæ nobis lapsus nostri occasio fuit, similiter si domum, in qua peccavimus, & plateam, quæ ad eamdem nos ducit abominemur; unde David ad hoc ut ab omni peccato se caute custodiret, dicit: *quod odivit omnem viam iniquitatis.* (Steph. Cant. in Alleg. Gen. Eccl. 17. v. 21. Gen. 19. v. 17. Fugienda item conversatio. Eccl. 17. v. 23. Psalm. 118. v. 104.)

8. In antiqua lege circa sacrificia, quæ pro peccatis offerenda erant, præscriptum fuit: *Pellem vero & omnes carnes, cum capite & pedibus, intestinis, & fimo, & reliqua corpore efferet extra castra in locum mundum, Omnia hæc in figura ardebantur;* (Lev. 4. v. 11. & 12. Imò omnis occasio.) Per hæc enim omnia indicabatur, quod quisquis perfecte pro peccatis commissis placare intendit divinam justitiam, necessariò non solum à peccati, sed & ab omnibus illorum recommittendorum periculis recedere debeat; unde Lyranus ingeniosè morali dicit: *Quia peccator debet esse elongatus de cætero non solum à peccato, sed etiam ab occasionibus ejus.*

(Et affectus.) 9. Nonnulli etiam ingeniose potius quam solidè causam assignant differentiæ illius, quæ intercessit inter duos illos Pharaonis ministros aulicos, quos in eodem carcere cum Josepho captivos habebat, quorum uni gratiæ regiæ redintegrationem, alteri vero patibulum prædixit, cum tamen uterque ejusdemque Principis servi, & ab eodem sententiam fuerint, ut metito maximum fit, cur adeo dissimile utrique augurium pronuntiarit; Verumtamen pro resolutione notandum, quod pincerna regius priusquam in gratiam restitueretur, dixerit: *Videbam coram me vitem;* (Gen. 40. v. 9.) magister vero pistorum, priusquam ad patibulum raptaretur, dixerit: *Videbam quod tria canistra farinæ haberem super caput meum.* (Ibid. v. 16.) Ille vitem procul à se positam viderat, hic vero farinam capiti suo superimpositam conspexerat; Farina enim ei, quem tangit, tenaciter adhærescit, adeo ut semper aliquid illius in vestibus reliquum remaneat; qui proinde figuram referebat eorum, qui peccatum detestantur, non tamen ita, quin semper aliquis ad illud affectus supersit, qui solus, ut ad inferni patibulum condemnentur, necumquam à gratiam Regis gloriæ readmittantur, abunde sufficit.

(Periculum.) 10. Advertendum est enim, quod Ecclesiasticus, postquam periculorum nobis fugam suasisset, dicendo; *Qui amat periculum, peribit in illo*, (Eccl. 3. v. 27.) confestim subjungat: *Cor ingrediens duas vias non habebit successus:* (Ibid. v. 28.) quibus verbis ad illos utique alludit, qui simul & spiritus & carnis partes sequi & tueri satagunt, ex una namque parte confitentur quidem, seque fornicationis peccatum nomquam recommissuros esse firmiter statuerunt, nec tamen interea illam plateam, in qua amasia fomes peccati habitat, vitant, fenestræ in perpetuo otio & curiositate affixi esse, suspectam illam continuare conversationem, numquam desinunt,

nunt, hacque ratione pericula peccatorum, in quæ aliàs turpiter lapsi fuerant, minimè fugiunt; Et ideo quotquot tales sunt, certò sibi persuadeant, quòd numquam in æternum optatos sint habituri successus: *Cor ingrediens duas vias non habebit successus.*

Occasio. 11. Per experientiam quotidianam multos esse videmus, qui largas quidem tribuunt eleëmosynas, conciones quoque, confessiones, communiones & orationes sæpè frequentant, & tamen his non obstantibus à carnis stimulis quotidie fere exagitantur; Scitisne hujus rei causam? Nulla profectò hujus mali alia causa est, quàm quia peccati occasionem non satis declinatunt, siquidem dum hæc bona opera faciunt, suam pariter curiositatem fenestris continuò otiosè affixi pascere, & oculorum & cordis sui delicias blande salutare non desiunnt, nec turpibus suggestionibus fortiter satis & generosè resistunt.

Gen. 31. v. 19. Affectus inordinatus. 12. Quando Jacob olim è domo Laban soceri sui recesserat, hic protinus illum ingenti cum rabie & furore insecutus fuit; sed quo motivo id illum fecisse existimatis? Numquid Jacobo licebat ire quo volebat? Utique, quia Labani soceri sui gener quidem erat, non tamen illius erat mancipium; verumtamen memorandum est, quòd quia Rachel uxor ejus, omnia patris sui idola aurea & argentea secum abstulerat, latrocinium hoc paterno huic furori & rabiei, qua Jacobum persequebatur, causam dederit: Sic quoque multi sunt, qui se per viam sacramentalis confessionis semetipsos à dæmonis laqueis & catenis expedivisse existimant, cum tamen plus solito ab eodem molestentur; Cur ita? Nimirum idola secum deferunt, etiam post confessionem, inordinatum affectum, cui olim implexiti fuerant, etiamnum continuant, eamdem domum, in qua antea lapsi fuere, frequentare non desinunt: *Nolite locum dare diabolo.* Ephes. 4. v. 27. Ideoque hæc sola causa spiritui fornicationis, ut ad turpia illas solicitet, abunde sufficit.

Voluntarium periculum peccati causa. 13. Quænam causa est, quòd licet columbæ alarum velocitate omnibus aliis volucribus rapacibus, & falconibus præsertim longe præstent, ab illis tamen rapiantur & devorentur? Nimirum quia vanitate sua excitatæ per aëra gyrando & regyrando, superbe oberrant, cum erec vultoriis & falcones volatum earum considerantes, easque invadendi commoditatem explorantes, sagittæ instar easdem invadunt & dilaniant. Eodem modo quot hodie sunt animæ cæteroquin simplices & candidæ, quæ solum à respectibus humanis permotæ, ut idem facere videantur, quod alii ejusdem ætatis & conditionis faciunt, & ne velut singulares digito monstrentur, velut columbæ plateas etiam de incolarum impudicitia notatas & infames oberrant, eaque solum de causa, quia se periculo lasciviæ voluntariæ exponunt, spiritui fornicationis tandem miserabiliter in prædam cedunt.

14. In Exodo Deus populo Israëlitico hoc præceptum imposuit: *Septem diebus azyma comedetis, in die primo non erit fermentum in domibus vestris, quicunque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel.* Exod. 12. v. 15. Occasio proxima removeri debet. Sed dicet aliquis: Numquid sufficiebat dicere: *Fermentum non comedetis*; vel saltem intimare pœnam transgredienti statutam, dicendo: *peribit anima illa*, absque eo quod adderetur insuper: *Non erit in domibus vestris.* Jam antea sub pœna mortis prohibitum fuerat, ne fermentum comederetur, cur igitur nunc iterum sub eadem pœna prohibetur, ne illud in domibus suis Israëlitæ asservent? Audiamus ad id respondentem Rupertum Abbatem Tuitiensem: Rup. Abb. l. 1. in Exod. c. 15. *In die primo non erit fermentum in domibus vestris, ne dum præsens est, facilius quis possit in prævaricationem labi.* Sic quoque videbis nonnumquam quod carnalis quidam homo, qui turpem hactenus vitam duxit, ad pedes Confessarii se prosternens, suam cum singultibus, lachrymis, & signis contritionis faciat confessionem, firma quoque sibi faciat proposita, numquam amplius redeundi ad vomitum, & tamen à Sacerdote non recipiat absolutionem; Cur autem ei, qui valide confessus est, Quamdiu concubinis absolutio neganda. absolutio denegatur? Scitisne causam? causa hujus unica est, quia in domo ejus propria vel aliena occasio proxima peccandi sublata non est, id est, scortum vel concubina non dimittitur; firmum quidem habet propositum illam non solicitandi amplius, sed hoc minime sufficit; *Lubrica est illa spes, quæ inter fomenta peccati salvari se sperat.* Deo nequaquam sufficit decretam esse transgressori pœnam, aut conditum esse rigorosum de fermento non comedendo præceptum, sed ut de præcepti observantia infallibili securus sit, vult ut nullum in domibus fermentum supersit. Cæteroquin etiam viri perfectissimi in mediis occasionibus proximis positi, sæpe labuntur. *Nemo diu tutus est periculo proximus*, inquit S. Cyprianus, S. Cypr. Ep. 62. *nemo*, inquit, *tutus est*, quisquis etiam ille sit.

Incentiva cavere debemus. 15. Paulo ante quid in prævaricatione vetiti pomi acciderit tetigimus, nimirum quod Eva à Deo sibi & marito præceptum fuisse dixit, de fructu scientiæ boni & mali nec comedendi, nec tangendi illum; & quidem licet Sacra Scriptura hanc ultimam de non tangendo pomo circumstantiam non habeat, nihilominus tamen ut Hugo Cardinalis bene advertit: Hug. Card. Ibid. Gen. 3. v. 3. *Forte Adam exponens mandatum Domini mulieri dixit: Ne tangeret illud lignum, quia ex tactu facilis fit casus in gustum*; nimirum Protoparens noster Evæ & omnibus nobis ex ea descendentibus indicare voluit, quòd non solum culpam, sed & omne illius incentivum solicite cavere debeamus, quamvis ipsemet hoc documentum in semetipso exercere & practicare neglexerit, idque solum ideo, quia ut ex mente Sancti Augustini superius diximus, Adam lenocinatricem consortem suam contristare non præsumpsit.

16. Romani, qui in peritia militari & regimine politico expertissimi erant, olim cum nullo inimicorum pacem inire solebant, quamdiu hostis armatus erat, unde qui cum Romanis de pace tractare volebat, huic necessario omnia armorum genera deponenda erant: Eodem modo ad propositum nostrum dicere possumus, qui Deum sibi reconciliare, & stabilem cum eo pacem inire cupit, prius omnibus armis renuntiare & cedere debet, id est, prius omnes occasiones & incentiva peccandi à se arcere debet: *Deponat arma iniquitatis peccati*, nuntium suspectæ illi conversationi remittat, fenestram claudat, comburat amatorias literas, abjiciat amasiorum effigies: *Incerta victoria est*, inquit S. Cyprianus, S. Cypr. de sing. Cler. *inter hostilia arma pugnare.*

17. Deus olim Sauli præceperat, ut omnes Amalecitas deleret, adeo ut neque fœminis, etiam lactentibus, & brutis animalibus parceret, imo vestes eorum, & quæcumque alia pretiosa igne consumeret: At verò dicet aliquis, ex quo Deus Amalecitis iratus erat, quidnam bruta culpæ commiserant, ut hæc una cum illis occidi & disperdi juberentur? Et quidem per præceptum adeo rigidum, ut quia Saul huic divino præcepto non obedivit, terreno pariter & cælesti regno exutus fuerit? Respoderi potest, quòd licet prædicta Amalecitarum suppellex & irrationabiles bestiæ nullum apud Deum demeritum haberent, attamen quia hæ iis, qui Deo rebelles fuerant, ab obsequiis erant, ideo ipsas iisdem cum rebellibus subjectas esse voluerit suppliciis. Vel etiam dici potest, quòd Amalec typus fuerit vitij carnalis, *Agag pinguissimus* autem Rex hominum carnalium 1. Reg. 15. v. 32. dici possit, quem Deus cum omnibus subditis suis seve-

severissimo præcepto interimi jussit, ut exinde pro nobis hanc colligere possemus doctrinam & instructionem, quòd licet cum his illisve personis conversari ex se indifferens sit, attamen si talis conversatio stimulus sit ad committendam Dei offensam, omnino nobis fugienda sit; Ideo enim Divina justitia Amalec cum toto grege suo occidi præcipit, ut inde discamus, quòd non solum curandum nobis sit, ut pereat peccatum, verum etiam omne id, quod peccato servivit, sive illud fecerit peccatum fovendo, sive peccati memoriam aut præteritam delectationem nobis in mentem revocando. Et quidem nisi id præstiterimus, periclitabimur omnino, ne à Dei Regno penitus aliquando excludamur.

DISCURSUS XXXI.

ARGUMENTUM.

Hoc discursu Author pergit probando impossibile esse, ut qui se in ignem occasionis ingerat, & ab igne eodem non corripiatur, varia etiam adducuntur rationes, ob quas fugienda sunt omnia pericula.

THEMA.

Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant. Prov. 6 ℣. 27.

Concupiscentia ignis est animam consumens.

1. QUi Historias aut gesta Martyrum legit, sciet utique, quod Deus in multis servorum suorum illud inter cætera frequenter, ediderit miraculum, ut ardentes in vestibus prunas sine earumdem vestium minima læsione portarint, vel nudis plantis super vivis carbonibus sine ulla corporis læsione incesserint. De tribus quoque pueris in fornace Babylonica dicit sacer textus: *Non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit:* sed quis est qui usquam in historiis invenerit, quod is, qui sine ulla necessitate ignem carnalis concupiscentiæ, id est, occasionem illius, & præcipuè periculosam cum lascivis mulieribus conversationem ingressus est, exinde illæsus exierit: *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, ut vestimenta illius non ardeant!* quærit Sapiens, *aut ambulare super prunas, & non comburantur planta ejus? sic qui ingreditur ad mulierem.* Circa quæ verba Sanctus Augustinus ait: *Concupiscentia mala quasi ardor est ignis, consumit vestem habitu adulterii, & non consumit animam? De cogitatu adulterii dum loqueretur Scriptura ait: Alligabit quis ignem in sinu suo, & vestimenta sua non comburet? Gestas tu sinu prunas, perforatur tunica, gestas in corde adulterium, & non integra est anima?* Habet porro ignis ille concupiscentiæ majorem vim & potentiam in animam, quam habeat in corpus ignis noster elementaris: De hoc enim constat ex historiis, quod membris & vestimentis nostris nonnumquam pepercerit; at verò de illo S. Cyprianus inquit: *Impossibilis liberatio est, flammis circumdari, nec ardere, quod Salomon non negat dicens: Quis alligabit in sinu suo ignem, & non comburet.* Et ideo si contrarium eveniat, prodigium hoc adeo rarum est, ut Deus illud, quotiescumque accidit, ad perpetuam rei memoriam annalibus æternitatis inscribi voluerit.

Dan. 3. v. 50.

S. Aug. in Ps. 57.

S. Cypr. de sing. Cler. n. 9.

Ant. Sen. in Chronico FF. Præd. Exemplum rarum.

2. Etenim in Chronicis sancti Dominici de Joanne Salernitano scribitur, quod dum Florentiæ moraretur, mulier quædam ejus amore succensa, infirmam se esse simulans, illum ad se accersiri fecerit sub simulato confessionis ei faciendæ prætextu; Quo in certamine optimus hic religiosus, minime succubuit, sed gloriosam victoriam reportavit; Verumtamen victor ad monasterium reversus, in corde suo dicens: *Secretum meum mihi*, de eo quod ipsi acciderat, ne verbo quidem minimo mentionem fecit: Verumtamen quia ut in libro Tobiæ scribitur: *Sacramentum Regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare & confiteri honorificum est*, divina disponente Sapientia accidit, quod ipsemet inimicus infernalis, qui in lasciva illa fœmina ad illum tentandum unicum instrumentum fuerat, actionem hanc adeo eximiam atque præclaram toti mundo manifestarit, quia dum in prædicta civitate certus quidam vir exorcizaretur; Dæmon se numquam ab ejus viri corpore egressurum esse protestatus est, nisi vir ille eò veniret, ipsumque foras eliminaret, qui in medio ardentium flammarum positus minime exarsit: *Nisi ille adveniret, qui in igne fuerat, nec tamen erat combustus.*

Isa. 24. v. 16.

Tob. 12. v. 7.

3. Enimvero quomodo ignis ille incentivum præstet illi, qui ad eum propinquius accedit, Beatus Petrus Damianus nobili quadam eruditione significat, dum rem hanc ponderando ita scribit: *In quodam monte Orientis lapides sunt igniferi, qui masculus & fœmina nuncupantur, & dicuntur Pyroboli, qui nimirum cum à se invicem procul sunt, non accenduntur; si verò fœmina appropinquaverit masculo, protinus ex eis ignis egreditur, ita ut omnia quæ circa montem sunt, flammis vaporantibus exurantur: Ab ipsis ergo lapidibus edocemur, ut si consumi libidinis incendio nolumus, muliebris aspectus speciem declinemus, ne de conspecta forma flamma prosiliat, quæ in nobis non montis, sed mentis fruteta pervadat.* Quando stramen siccum est, facillime ignis eidem proximior factus adhæ rescit; Quam similitudinem Chrysologus adducit, ut quam perniciosa hæc flamma iis sit, qui ad carnis incentiva propinquius temere nimis accedit, exponat; Dicit enim: *Quod ignis aridæ segeti, hoc vitia corpori sunt humano, quæ sola securius separatione vincuntur, necantur ignorantia, & nescita feliciter evanescunt.*

B. Petr. Damian. l. 2. Ep. 18. Similitudo docet occasiones fugere.

D. Chrysol. ser. 10.

[illegible]. In Deuteronomio Hebræorum populo præceptum fuit, ut à Gentilium simulachris, eorumque cultu adeo exactè abstinerent, ut illa ubicumque locorum invenirentur, non solùm igne disperderent, verùm etiam metalla, ex quibus fusa erant, nequaquam concupiscerent. *Sculptilia eorum igne combures; non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt, neque assumes ex eis tibi quidquam, ne offendas, propterea quia abominatio est Domini Dei tui.* Sed quænam ratio est, quod Deus aurum & argentum, ex quibus simulachra illa conflata fuerant, ab Hebræis nequaquam usurpari voluerit, sed potius illa disperdi & projici jusserit. Constat enim ex Scriptura sacra licitum fuisse Hebræis, ut Gentilium uterentur facultatibus, agris videlicet, vineis, domibus & victualibus eorum, cur igitur non etiam pretioso hoc metallo ex idolorum suorum destructione comparato uti poterant? Scitisne quidnam ad hanc quæstionem responderi possit? In Discursibus præcedentibus fuse monstratum fuit, quòd magna pars numinum, quæ à Gentilibus adorabantur, quibusque præ cunctis aliis religiosum cultum exhibebant, talibus simulachris repræsentabantur, quæ ad libidinem invitabant, eamque in eorumdem cultoribus mire fovebat, prouti ex pluribus Sacræ Scripturæ locis clare satis deducitur; an verò ubicumque de hoc vitio agitur, Divina providentia, quæ *in sua dispositione non fallitur*, sapientissimè præcipit, ut omnis occasio, omne periculum quantumvis remotum, omnis memoria, omneque vel minimum illius vestigium è medio tollatur, ac proinde

Et periculum quantumvis remotum.

Deut. 7. v. 25.

inde eadem intentione materia horum simulacbroaum, quantumvis pretiosa sit totaliter disperdi & abjici jubetur.

Radicem quoque ex qua pullulat libido.

5. In Exodo legitur, quòd Moyses sancto quodam zelo armatus minime contentus fuerit, quod apprehensum vitulum aureum in minutissimas particulas comminuerit, verum insuper in ignem conjectum, & in minutissimum pulverem redactum, in aquis disperserit, ut omnis illius deperiret substantia & memoria: *Arripiensq́, vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam.* Ubi Oleaster ait: *Adverte prudentiam, prius in peccatum, quam in peccatores savit, ut peccati radicem prius extirparet.* Etenim radix mali è medio tollenda est, ad eum modum, quo malæ alicujus herbæ radix penitus evellitur ab eo, qui ne ulterius progerminet, efficere nititur; atque ideo Moysi vitulum se confregisse minime sufficiebat, nisi etiam materiam, è qua conflatus erat, in pulverem redigeret, ejusq́ue naturam adeo mutaret, ne metallum istud novo vitulo fundendo servire, illiusq́ue idololatriam Hebræis in memoriam revocare posset.

Exod. 32. v. 20. Oleaster.

Exod. 32. v. 6. Omnia denique incentiva destruere debemus.

6. *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere*, inquit Scriptura Sacra; Per hunc verò ludum, juxta communem opinionem intelliguntur saltus, choreæ, & aliæ id genus impudicitiæ, quæ pro sui incentivo crapulam habent. Adhæc aurum illud, ut alibi suo loco ponderavimus, ex quo vitulus ille conflatus fuerat, ex ornamentis mulierum desumptum fuerat: *Tollite inaures aureas de uxorum vestrarum auribus;* ac proinde Moyses sano cum consilio idolum hoc destruere, & velut ad nihilum redigere voluit, ut hinc disceremus, quod ad tentationes carnalis concupiscentiæ, illiusq́ue occasiones è medio tollendas, omnia perdenda & destruenda sint, quæ etiam remote præteritarum voluptatum & delectationum olim habitarum memoriam renovare possunt. *Moyses comminuit vituli caput*, inquit Sanctus Ambrosius, *illudq́, in pulverem redegit, ut omnia impietatis aboleret vestigia;* vel potius ad propositum nostrum, *ut omnia lascivia aboleret vestigia;* vel ut interpres quidam modernus ait: *ut significaret ne pulverem quidem peccati in homine remanere debere, sed omnia consumi oportere; quod quando homo non facit, sed aliquas occasiones relinquit, arbitrans illas parum nocere posse, quia minima sunt, ex illis occasionem & audaciam accipit diabolus, ut vedeat.* Comburendæ igitur sunt tum illæ amasij vel amasiæ icunculæ & pictæ effigies, quas amoris illiciti continuandi causa secum portas, abjicienda sunt munuscula, quibus amor ille fovetur, abolendæ sunt illæ hinc inde conscriptæ amatoriæ literæ, quia quodlibet horum sufficit ad retinendum penes nos spiritum fornicationis vigilem & solicitum ad suscitandam in nobis sive vigilantibus, sive dormientibus præteritarum voluptatum memoriam.

Ibid. v. 2.

S. Amb. ad Romul.

7. Quisnam obsecro sensus est verborum illorum Psalmistæ: *In matutino interficiebam omnes peccatores terra, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem?* Quanam ratione finem hunc consequi poterat? *Quomodo nunc interficere poterat*, quærit Sanctus Ambrosius, *omnes peccatores terra?* Et respondet per hosce peccatores terræ vitia intelligenda esse, quibus mane, summo diluculo, id est, in ipsorum primis principiis omnem viam præscindebat, submovendo omnia peccatorum incentiva & occasiones: *sed si consideres justum*, inquit, *cur nox pracessit, dies autem appropinquavit, potes videre quomodo exoriente Sole justitia de luce vigilans interficiat omnia sementa delictorum.*

Psal. 100. v. 8. Principiis obstare. S. Ambr. Ibid.

Propinqua fugere.

8. Præcepit olim Deus in Exodo, ne in montem Sinai ascendere præsumerent; ut autem idipsum tanto efficacius assequeretur, insuper ne ad fines, vel ad radices montis illius propius accederent, districtè præcipit: *Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur.* Unde Oleaster hanc elicit moralitatem: *Pulchram hic habent admonitionem Prælati, ut cum velint præcepta sua à subditis servari, prohibeant initia transgressionum.* In sensu quoque accommodatitio dici potest, quod sicut Deus, ut securus esset, quod populus montem minime ascenderet, propinquiorem insuper ad radices montis accessum prohibuit; ad eumdem quoque modum ad cavendum ne amplius in peccatum carnis semel à te commissum relabaris, non solum Deus non vult, ut domum illam, in qua peccasti, non amplius ingrediaris, verum etiam, si possibile sit, ut ne quidem plateam, in qua situata est domus, deinceps pertranseas.

Exod. 19. v. 12.

Oleaster. Ibid.

9. Apud S. Matthæum Christus suadet dicens: *Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te, expedit enim tibi, ut pereat unum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Quod præceptum sive consilium Christi utique in sensu literali nequaquam intelligendum est, sed recurrendum est ad mysterium. Glossa autem ait: *Quia non solum peccata vitanda sunt, sed & occasiones peccatorum tollenda.*

Matth. 5. v. 29.

Et occasionum radices.

Glossa ibid.

10. In Deuteronomio Deus Hebræis præcepit, ut si egressi ad prælium suum stravissent inimicum, & inter alia spolia mulierem aliquam eximia pulchritudine conspicuam accepissent, priusquam illam sibi in uxorem adoptarent, & matrimonio jungerent, eidem in domum suam conductæ omnes raderent capillos, unguiculos præciderent, vestesque, quibus captivitatis tempore induta erat, eidem detraherent; Quæ *omnia in figura contingebant;* nam, ut Glossa dicit, per hanc mulierem animam peccatricem intelligendam esse, quæ *pulchra est ratione imaginis, sed captiva ratione criminis;* Hanc Deus in sponsam suam desiderat: *Sponsabo te mihi;* Verumtamen vestes, quibuscum capta est, deponat necessum est: *Oportet ut deponat vestes, in quibus capta est, id est, vitia & peccata præterita;* Neque hoc etiamnum sufficit, quin etiam ungues & capilli ei præscindi debent, id est, peccatorum circumstantias aggravantes deponat, & peccati occasiones caveat, quod faciet si huic vel illi conversationi suspectæ nuntium remittat, si cum peccati complice non amplius commercium habeat, si fenestris affixa deinceps non fuerit.

Osea 2. v. 19.

11. Sanctus Bernardus id explicat per similitudinem arboris, quam qui sublatam vult, ferrum admovere solet ad radices: *Periculum si volumus declinare, securim ponamus, necesse est ad radices arborum, non ad ramos.* Quisquis enim peccatum carnale sibi per diuturnam quamdam consuetudinem quasi invisceratum extirpare satagit, ei nequaquam sufficit, quod illud confiteatur, de illo doleat, & pro illo pœnitentiam agat, verum insuper si in vitæ emendatione stabilis esse cupit, opus est ut omnes sibi adimat occasiones, quæ ansam ei præbere possunt, ut ad pristinam denuo cum lasciva muliere familiaritatem redeat, tunc enim vere radix exscinditur, quando omnis per literas, nuntios, nutus, vel prospectus correspondentia tollitur: nam ut S. Nilus ait: *Florent olera prope aquam sata, & libidinis semina familiaritate mulierum excitantur.*

Similitudo.

S. Bern. ser. 2. de Assumpt.

S. Nilus Orat. 2.

12. In ultimo prælio, quod David cum Philisthæis

Davidpe-

 invivit

riculo cautior factus.

invit, Gygantem quemdam adversarium habuit, qui plus ipsi facessivit negotii, quam Goliath olim fecerat, eo quod jam juvenilium annorum & virilitatis robur in ipso defecisset, unde parum aberat, quin infeliciter en in prælio occubuisset; Quod Consiliarii status videntes, considerantesque periculum, in quo fuerat, supplicìter eum rogaverunt, ne deinceps in propria persona in prælium descenderet; Cumque David precibus eorum obsisteret, illi verò econtrà varia motiva & rationes ad eum permovendum adducentes, Regem in suo proposito obstinate perseverantem conspicerent: *Tunc*, inquit sacer textus, *juraverunt viri David dicentes, jam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël.* At verò dicite sodes; Quidnam Davidem permovere poterat, ut fidorum Consiliariorum suorum precibus & efficacibus adductis rationibus minimè acquiescens, vitam suam invito omni populo suo manifesto periculo exponeret. Pro hujus dubii resolutione necessum est revocare in memoriam, in quibus circumstantiis David positus fuerit, quando in funestum illud adulterii lapsus est barathrum: Nimirum *Eo tempore, quo solent Reges ad bella procedere . . . remansit in Jerusalem*; In hoc igitur periculum, factus jam cautior se deinceps immittere noluit, quin potius omnem occasionem fugiendo vitam suam potius periclitari, quam honestatem & pudicitiam contaminare maluit.

2. Reg. 21. v. 17.

2. Reg. 11. v. 1.

S. Cypr. de singul. Cler. n. 16.

Præsumptuosi multi se periculo exponunt.

13. Audiamus quid Author libri *de singularitate Clericorum* hac de re ad propositum nostrum dicat; postquam enim difficillimum esset dixisset in consortio mulierum castitatem servare illibatam, subjungit: *Difficile quis venenum bibet & vivet. Verendum est dormienti in ripa ne cadat.* Quis est, qui non videat in manifesto eum positum esse in fluminis gurgites incidendi periculo, qui in ripa fluminis dormiens in lecto suo suaviter se quiescere credit? Divus Chrysostomus quoque aliam parum ab hac diversam similitudinem adducit ejus qui in earsemis præcipitii oris ambulare gestit: *Juxta præcipitium vadens, quamvis non decidat, tremit tamen, & sæpenumero ab ipso subversus tremore decidit: ita & non procul peccata fugiens, sed secus ipsa vadens cum timore vivit, & in ipsa labitur sæpius.* Tertullianus *de Pudicitia* differens, ludum illum nostris quoque diebus usitatum in aëre super fune saltantium considerat, quorum vulgaris finis præcipitium esse solet; ac demum ad eos qui in virtute seu potius in propria præsumptione & arrogantia sua confisi, pudicitiam suam gravi periculo prostituunt, discursum suum dirigens inquit: *Age tu funambule pudicitia & castitatis, qui tenuissimum filum pendenti vestigio ingrederis, carnem spiritu librans, animam fide moderans.*

D. Chrysost. Hom. 15., ad pop.

Tertull. de pudicitia c. 10.

Sen. Ep. 117. Devoti lubricitatem considerant.

14. Moralis Philosophus Seneca dicit: *Ne in sicco quidem satis firmiter stas, quid in lubrico?* Sancti viri dum ex necessitate auxiliandi & sublevandi animas cum mulieribus conversari coguntur, timent & contremiscunt, ac proinde ciliciis, jejuniis, & orationibus se obarmantes solum hujus vitii nomen abhorrent: qua igitur fronte nos qui mentem lascivia contaminatam habemus, qui ad carnis stimulos & motus habendos adeo faciles sumus, qui auxiliis gratiæ caremus, nos voluntarie, imo & temerarie in medias lubrici hujus peccati occasiones prostituere præsumemus? Optime sane Sanctus Cyprianus nos monet, dum in quadam in Epistola ita scribit: *Liberanda & violenter eripienda est de periculosis locis navis, ne inter scopulos & saxa frangatur; extrahenda est velociter de incendio sarcina, priusquam à flammis supervenientibus crematur. Nec evadere diabolum servus Dei poterit, qui se diaboli laqueis implicaverit.* Laquei autem astuti hujus serpentis sunt lascivi obtutus, verba obscœna, lubricæ conversationes, literæ amatoriæ &c. quæ omnia & alia similia incentiva quisquis non fugit, in eadem retia de novo incidat necessum est.

S. Cypr. Ep. 62.

15. Quando Moyses à Pharaone, qui dæmonis typum gerit, populo sundari petiit, ad sacrificium Deo offerendum egrediendi licentiam, signanter, & cum insigni mysterio dixit: *Ut eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro*; Sed cur integri stidui spatium ad sacrificium offerendum sibi indulgeri postulant? Causam hujus Oleaster innuit dicens: *Neque sat est ei qui Deo vult sacrificare, recedere à malis, nisi ab eis se curet elongari via trium dierum.* Non sufficit quod quis Deo & Confessario vicem Dei obtinenti promittat se hanc vel illam familiaritatem peccaminosam deserere velle, verum insuper requiritur, ut ad assecurandam promissionis adimpletionem ab eadem, si fieri potest, itinere trium dierum recedat, tunc enim carnalis homo sperare poterit, quòd à servitute Pharaonis tartarei, & à contrectandi concupiscentiæ luti necessitate paulatim sit eximendus: *In operibus luti &c.*

Pharao dæmonis typus.

Exod. 5. v. 3.

Oleast. ibid.

Exod. 1. v. 14.

DISCURSUS XXXII.

ARGUMENTUM.

In certamine contra vitium carnis fugere debemus, si de victoria obtinenda & de Dei assistentia securi esse velimus. Referuntur etiam quorumdam cautela, qui etiam post mortem occasionibus se exponere detrectarunt.

THEMA.

Fugite fornicationem. 1. Cor. 6. ℣. 18.

1. Sanctus Anselmus hoc Sancti Pauli consilium, sive præceptum fornicationem fugiendi Christianis impositum considerans ad nostram instructionem ita scribit: *Cum aliis vitiis potest expectari confligens, hæc fugienda est, quia aliter melius vinci non potest.* Sanctus Cyprianus de hac materia tractans, nosque ad timendum potius, quàm ad confidendum de nobis animare volens, ait: *Expedit plus bene timere, quàm male de se fidere; & utilius est, ut infirmum se homo cognoscat, ut fortis existat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat.* Et paulo post subdit: *Inæstimabilis pietas, ut fugiendo fœminarum blandimenta vincamus.*

Fugâ vincitur libido.

S. Ansel. ibid.

S. Cypr. de sing. Cler. n. 10.

2. Refert Sanctus Bernardinus, quod cum die quodam simul congregati essent Frater Ægidius Assisinas, Frater Simon, Frat. Ruffinus, & F. Juniperus, interque se collationem facerent spiritualem, Frater Ægidius illos interrogarit? *Quid fecistis vos cum tentationibus carnis?* Cui Fr. Simon se hujus peccati turpitudinem & deformitatem considerasse, ea eaque meditatione se ad illud efficaciter detestandum motum fuisse respondet: Frater Ruffinus dixit: Ego me in terram prosterno, Deique & sanctissimæ matris ejus auxilium & clementiam per ferventem quamdam orationem eo usque imploro, donec ab iis liberatum me esse sentiam: Frater Juniperus respondit: quando suggestiones diabolicas appropinquare experior, portas cordis mei per sanctas meditationes claudere, animæque fortalitio bonam adhibere custodiam satago, ne inimicus illud uspiam subingredi, aut contra illud prævalere possit: *Cum illæ suggestiones ostium cordis quasi pulsando percutiunt; ego respondeo ad intus: pro te nullatenus reserata erit: Extra, extra quia, hospitium captum est, & ideo hic recipi non potestis, &* sic

S. Bern. T. 4. ser. 20. de Luxur.

sic numquam intrare permitto. Tandem Frater Ægidius suum quoque consilium subjunxit dicens: *Tecum Frater Junipero teneo, quia cum illo peccato tutim & distinctim pugnatur fugiendo, ubi ab intus est provocatio carnis, appetitus ab extra, per sensus sentitur tantus & tam fortis hostium exercitus, nam aliter est tibi fortis pugna & rara victoria.*

Eccl. 3. v. 27. Sic Joseph vicit.

3. Ecclesiasticus dicit: *Qui amat periculum, in illo peribit;* Et revera ita est; Quisquis enim inimicum suum fugere valens, & tamen in viribus suis confisus eumdem cum summo suo discrimine aggreditur, secure peribit. Unde Dionysius Carthusianus ait: *Qui amat periculi occasionem, incurret damnationem, nec potest peccata evadere, qui non curat vitiorum occasiones effugere.* Quando Putipharis uxor Josephum aggrediebatur pro committendo adulterio, videns ipse pallium suum ab ea apprehendi, is eo in manibus adulteræ relicto, in fugam se recepit: sed numquid Joseph muliere ista robustior erat, cur igitur non potius cum illa luctatus est, ut pallium suum è manibus illius eriperet, sed potius relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras? Respondeo, optime fecisse Josephum, quod etiam relicto pallio fuga se salvarit; quia in hoc castitatis prælio nequaquam facienda ex experientia virium nostrarum invadendo hostem, sed omnis hoc in prælio fortitudo nostra in fuga consistit, siquidem fugiendo reparatur victoria: Unde interpretes quidam ait: *Joseph reliquit in manu mulieris pallium, & egreditur foras, quoniam virilis animus non prabet carnali concupiscentia consensum, sed fugit omnes occasiones peccati.*

Dion. Carth. Ibid. Gen. 39. v. 12. Vaals ibid.

Honorifica est hæc fuga.

4. Nec est quod quis hanc fugam ignaviæ aut effœminato & imbelli animo attribuat; quia sola hæc fuga honorifica est & gloriosa, siquidem per hanc homo infernum vincit, & semetipsum. Unde Psalmista ait: *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus.* Ubi Flaminius Nobilis & alii legunt: *Dedisti metuentibus te signum, vexillum ad extollendum,* quasi Psalmista diceret: tunc in hoc carnis prælio victoriosa eriguntur vexilla, quando quis in periculis lasciviæ positus, prælium declinando fugit, & ideo ubi vulgata nostra legit; *ut fugiant à facie arcus,* legunt alii: *à facie dæmonum, mundi & carnis &c.*

Psal. 59. v. 6.

5. Idem quoque Psalmista alibi Deum his verbis alloquitur: *Deus vitam meam annuntiavi tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo, sicut & in promissione tua, tunc convertentur inimici mei retrorsum.* Ubi de illis loquitur persecutionibus, quas sibi ab inimicis suis illatas Deo auxiliante evaserat. Sciendum verò est, quod versio Flaminii Nobilis legat: *Posuisti fugas meas in conspectu tuo,* quasi diceret vellet Psalmista: Per fugam meam inimicos meos in fugam converti; subdit enim: *Tunc convertentur inimici retrorsum;* Sic fugiendo Saulem, quem per modum inculpatæ tutelæ occidere poterat, regnum sibi diadema acquisivit, perque mansuetudinem suam semetipsum pariter & inimicos suos superavit. Longè tamen aptius hæc verba proposito nostro adaptare possumus, quia vitium carnis cunctasque illius occasiones & pericula fugiendo, idipsum infallibiliter gloriose superamus, animæque & corporis nostri securitati optime consulimus. Siquidem *Qui seminat in carne sua, de carne metet & corruptionem.*

Psal. 55. v. 9. & 10. Carnem superamus fugiendo.

Gal 6. v. 8.

Vincere qui velit fugiat.

6. Nota est illa Curiatiorum & Horatiorum, adversus se invicem præliantium historia; Cum enim duo Romani occisi fuissent, alius qui solus superstes remanserat, tresque amicos viventes habebat, ut tres illos vinceret, hoc usus est stratagemate, quod se fugam capessere simularit: *Unum solummodo superstes erat, qui fugam capessens, non pugna, sed cursu restituit rem, & fortunam Roma dignam, quam dimicando pene perdiderat, fecit fugiendo.* Quoties experimur, quod dum in hoc tentationis certamine positi nimium de nobis confidendo tentationibus illis nequaquam consensuros nos esse credimus, contrarium nihilominus nobis eveniat? Et ideo nolite deinceps nimium præsumere de vobismetipsis, sed fuga saluti vestræ consulite, si vincere vultis.

Tit. Livius Decad. l. 1. c. 1.

7. *Deus Dominus fortitudo mea,* inquit Habacuc cap. 3. Vers. 19. *& ponet pedes meos quasi cervorum, & super excelsa mea deducet me victor;* quasi diceret: Quidquid roboris in hoc prælio carnis in me cernitur, hoc totum in me à Deo derivatur: *Deus fortitudo mea:* Verumtamen hoc sub tali nobis pacto & conditione præstat, ut non alio modo quam fugiendo contra hostem certemus; *Et ponet pedes meos quasi cervorum;* Alibi quoque dicit: *Deus noster refugium & virtus,* pariter junguntur & associantur, virtus scilicet, sive assistentia Dei, & refugium nostrum quo ad illum fugientes recurrimus, quia tunc nos in ipso refugium habituros, & virtutibus necessariis obarmandos esse sperare possumus, quando fugiemus. Sic populo Hebræo tunc in columna nubea & ignea astitit, & pro eodem adversus Pharaonem & universum Ægyptum pugnavit, quando à facie Pharaonis ex Ægypto fuga se proripuit: *Nuntiatum est Regi Ægyptiorum, quod fugisset populus.*

Abac. 3. v. 19. Deus fortitudinem tribuit per fugam.

Psal. 45. v. 1.

Exod. 14. v. 5.

8. Sanctus Ambrosius ad illa Psalmistæ verba: *Ab omni via mala prohibui pedes meos,* se reflectens: illisque contra opponens alia hæc verba: *Qui eripuit pedes meos à lapsu,* dicit ideo Davidem metuisse, ut omnes à dæmone illi præparatos laqueos evaderet, quia non solum peccata, sed omnes illorum committendorum occasiones & pericula strenuè fugerat, unde nos quoque ad idipsum faciendum his verbis hortatur: *Prohibe ergo pedes tuos, ne cadas, sunt enim non solum criminum, sed etiam infirmitatis pedes, & videndum ne cadas, & videtur tibi forsitan bene stare; sed dicit tibi Paulus: Et tu, qui stas, vide ne cadas.* Quonam verò modo Dominus nobis assistat, declarat, dum ait: *Sed ita eruit Dominus pedes tuos ab omni lapsu, si cognoverit, quod tu prohibeas pedes tuos à lapsu;* adducitque ipsiusmet Davidis exemplum dicens: *Ideo hoc meruit David, ut Deus à lapsu pedes ejus erueret, quoniam pedes suos ipse prohibebat, ne præcipiti atque incauto peccatorum laberentur vestigio.*

Psal. 118. v. 101. S. Ambr. in Psal. 118. serm. 15. Psalm. 55. v. 13. Vitium carnis fugientem & Deus præservat.

9. In vita Beati Fratris Rutgerii de Provincia refertur, quod cum ipse purissimus esset per carnis integritatem, neque in vultum etiam matris suæ jacet decrepitæ conspicere auderet, interrogatus, cur hoc faceret, respondit: Quando homo ex sua facit quidquid potest, & peccatorum fugit occasiones, tunc quoque Deus ex parte sua facit, ut ipsum à peccato præservet: at verò quando homo se peccati occasioni ultro citroque exponit, & maximè illis, ad quod se vel maxime inclinatum esse novit, justum est, ut Deus quoque ipsum assistentia sua destituat, & viribus suis illum relinquat, quibus ne per unicum solum momentum illis resistere valet.

Hist. FF. Min. p. 1. l. 4. c. 52. Historia.

10. Considerabile est, quòd in Lazari resuscitatione accidisse legitur, quia incarnata Sapientia illum resuscitare noluit, nisi protinus post resuscitationem è sepulchro egrederetur, & egredienti omnia vincula, quibus ligatus fuerat, e confestim solverentur; Audiamus quidnam hac de re uterque sanctissimus

Non solum delictum sed & occasio fugienda.

ctissimus Thomas, Aquinas scilicet & Villanovanus scribunt; Etenim primus dicit: *Datur per hoc intelligi, quòd Christus vocat peccatores foras exire de conversatione peccati:* Alter pariter dicit, quòd Christus peccatorem docere voluit, quod quando Lazaro dixit: *Exi foras*, id intelligendum sit, *ut exeat non solummodo à delicto, sed etiam ab occasione.* Multi quidem sunt qui peccatum ad tempus aliquod deserunt, non tamen propositum habent illud numquam denuò reiterandi: *Quidam cum peccatis etiam propositum peccandi reliquisse sibi videntur, sed occasiones delinquendi non fugiunt, hi non suscitantur, quia non omnino foras exeant;* Adduc que illam Loth historiam, quem sanctum virum Angeli non solùm è Sodoma, sed & ex omnibus finibus ejus eduxerunt, eique ne in aliqua ad civitatem illam spectante regione deinceps moraretur, præceperunt: *Eduxerunt eum, & posuerunt extra civitatem; Locuti sunt ad eum dicentes: salva animam tuam, noli respicere post tergum, nec stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne & tu simul pereas*, Unde Villanovanus hoc ad propositum nostrum deducit documentum: *Typice per hoc designantes*, (Angeli videlicet) *ut qui divinam ultionem evadere procurat, exeat è peccato, exeat è peccati suburbio, id est, proposito, exeat à peccati regione, id est, occasione.* Idem quoque Sanctus Archipræsul Confessariis inculcat, ne hosce fœtentes, id est, carnales in peccatis suis habituatos peccatores absolvant, nisi prius è monumento perfectè egressi fuerint, id est, omnem peccati reiterandi occasionem proximam totaliter submoverint: *Cavete ne eum in sepulchro solvatis, prius exeat, ut solvatur; Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione? Numquid mortuis facies mirabilia, aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi?*

Thom. in Joan.
S.Th. à Vil. de Conc. in Fer. 6. post Dom. 4. Quadr.
Gen. 19. v. 17.
S.Th. à Vil.
S.Th. à Vil.
Psal. 87. v. 12.
Ibid. v. 13.

Conceptus concionatorius.

11. Verum enim vero ex quo sepulchri & defunctorum mentionem aliquam facere cœpimus, extra orbitam me abiturum non esse confido, si ostendero quod in hac lubrica carnalitatis materia viri sanctissimi & illuminatissimi post ipsam quoque mortem sibi metuisse videantur. Et quidem in primis, ut in Genesi legitur, cum Sara in ætate 127. annorum in Arbea Hebronis diem suum obiisset, Abraham maritus ejus, utpote in regione illa advena & peregrinus locum sibi à filiis Heth concedi petiit, in quo dilectæ conjugis suæ corpusculum condere & sepelire posset, qui cum sepulchra sua eidem perbenigne & humaniter obtulissent, ut de illis velut absolutus eorumdem Dominus pro libitu suo disponeret; Abraham ad illos dixit: *Si placet animæ vestræ, ut sepeliam mortuum meum, audite me, & intercedite pro me apud Ephron filium Seor, Ut det mihi speluncam duplicem, quam habet in extrema parte agri sui.* Circa quam historiam quærendum venit, cur sanctus Patriarcha monumentum aliquod in duo velut conclavia distinctum ab hisce hominibus postulaverit? Lyranus ait: *Duplex vocatum, quod unum in summitate caverna, alterum verò in fundo esset.* Glossa rationem duplicis hujus in uno monumento distincti cubilis hanc assignat: *ut seorsim in altero viri, in altero vero conderentur mulieres.* Unde clarè deducitur quod sanctus Patriarcha Abraham etiam in ipsis frigidis Cœmiterii cineribus aliquam concupiscentiæ scintillam suscitari posse timuerit, quamdiu utriusque sexus cadavera in uno loco sine loculorum divisione simul conjuncta jacerent.

Gen. 23. v. 8.
Ibid. v. 9.
Lyranus Ibid.
Glossa.

12. Legimus; in Hispania palatium regium, in quo Sancia Regina, virgo dum viveret devotissima, demorabatur, Ecclesiæ Sancti Isidori devotissimæ conjunctum erat, ac proinde præfata Sancia è quadam regii conclavis sui fenestra versus illam Ecclesiæ partem, in qua sacer cinerum & ossium Sancti illius thesaurus publicæ venerationi expositus detinebatur, prospiciendo frequentes orationes ad Sanctum fundebat; Qui tandem die quadam totus luminosus dictæ virgini apparuit, eique ut habitationis suæ conclavis ad alium quemdam palatii locum à templo prædicto magis remotum transferret, præcepit, dicens: *Quamvis enim virginitatis voto te Deo sacraveris, & ego Deo devotas semper dilexerim fœminas, tamen numquam acceptam habui earum mecum diuturnam residentiam corporalem.* Ex qua historia sequens à minori ad majus deductum formare licet argumentum; Etenim Sanctus Isidorus, tamquam verus in cœlis comprehensor in eo erat statu, in quo peccare nequaquam poterat, vitam quoque hic in terris duxerat innocentissimam, & continuato semper conscientiæ candore valde conspicuam, corpus quoque ejus jam de facto in cineris redactum erat, & tamen innocentem quandam, Deo consecratam altissimisque orationis perfectionisque donis egregie & sublimiter dotatam virginem, in tanta etiam ab ipso distantia remotam se timere clare demonstrat; quo igitur timore percellendi sunt homines mundani, qui turpitudini appetituum suorum omnem præstare satisfactionem consueverunt, quando se in mediis concupiscentiæ carnalis occasionibus incentivis illecebrosis positos esse, suæque carni omne se frænum laxare considerant? *Si hæc in arido, quid in viridi?*

Baeza l. 6. c. 2. in Evang. Historia 1.

13. In vita magni illius servi Dei Joannis Baptistæ de Fulginio scribitur, quod mulier quædam ætate matura & probatissima exemplaritate celebris, parvam quamdam crucem argenteam, sacris reliquiis refertam, quam servus Dei ad collum suum suspensam gestare consueverat, ab ipso postulaverit & acceperit; Quam ille post aliquod tempus sibi à præfata fœmina restitutam ad parietem ex clavo suspensam semper reliquit; Cumque ab aliquo amicorum suorum cur illam deinceps non amplius ex collo, ut consueverat, suspensam portaret, interrogaretur, ideo se id omittere respondit, quod crux illa aliquamdiu in fœminæ alicujus manibus hæsisset; Quod tametsi verum esset, verum tamen insuper erat, quod mulier illa maturæ ætatis, insignisque exempli & devotionis fuerit, Materia quoque parvulæ hujus crucis, quæ argentum erat, ab illa macula & labe, quam is metuebat, contaminari non poterat: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum*: quod proinde proprium quoddam est pudicitiæ symbolum. Cineres quoque & ossa, quæ in hac cruce claudebantur, arida & sanctorum hominum ossa erant, à quibus non solum mali nihil metuendum, verum potius plurima erant speranda bona; ipsemet denique servus Dei octogenarius erat, & virginitatis dono à Deo præclare dotatus, quid igitur in ejus excusationem respondere poteris, quo minus crucem hanc ad pectus deinceps gestare voluerit? Certum porro est, quod idem Dei servus, etiamnum vivens, passim ab omnibus Beatus appellari meruerit, fuerit item vir sapiens, circumspectus, & honestatis zelantissimus, ac proinde sine mysterio idipsum eum fecisse nequaquam credi aut existimari possit; Timebat igitur, ne si crucem hanc ad collum deferret suspensam, spiritus fornicationis aliquam in eo ad minus suscitaret fœminei sexus memoriam; unde videtur mihi ipsum per hoc dicere voluisse: *Domum meam non modo crimine, sed etiam criminis suspicione carere oportet.*

Historia.
Psal. 11. v. 7.

Joseph

Joseph quidem pallium suum in manibus Dominæ suæ, quæ adultera erat, reliquit, *ne per manus adulteræ libidinis incentiva transirent*, ut inquit S. Ambrosius: mulier autem illa Fulginas honestissima erat, & tamen crucem, quam illius manus tetigerant, hic servus Dei juxta corpus suum deferre renuebat. Ecce cum quanta cautela & circumspectione servi Dei in hac materia processerint, etiam ii, qui illuminatissimi sanctissimique fuere.

S. Ambr.

14. Sanctus Joannes Damascenus in operibus suis, maxime ubi de religiosorum instructione tractat, ita scribit: *Nam quemadmodum corpori usus libidinis carnisque vicinitas, ita etiam menti memoria ejus penitus subtrahendo, satis enim perniciosum est adhuc infirmis agrisque pectoribus vel tenuissimam recordationem, hujus passionis admittere, ita ut nonnumquam en etiam sub recordatione sanctarum fœminarum, velut sub sacræ lectionis historia noxia titillationis stimulus excitetur.*

S. Joan. Damasc. collat. 19. ac pr. Cænob. c. 16.

15. Quis umquam purior, sanctior, & in amore Dei, *Qui candor est lucis æternæ*, ardentior Sancto Francisco fuit? Et tamen spiritus fornicationis illum quoque subinde infestabat, maxime in primis conversionis suæ annis; In ejus namque opusculis sequentia leguntur: *Circa conversionis suæ primordia tempore hyemali in foveam plenam glacie seipsum plerumque mergebat, ut domesticum sibi hostem perfecte subjiceret, & candidum vestimentum pudoris à voluptatis incendio præservaret, cujus veluti rationem reddens sociis dixit: Tolerabilius viro spirituali est, incomparabiliter magnum sustinere frigus in carne, quàm ardorem carnalis libidinis, vel modicum sentire in mente*; quod idem est cum eo, quod in ejus vita à Sancto Bonaventura conscripta legitur.

Etiam sancti tentati sunt.

S Francisc. T 3. Opusc. Apophi. 28.

S. Bonav. c. 5.

DISCURSUS XXXIII.

ARGUMENTUM.

Ad hoc ut quis se à vitio carnis præservet, necessum est, ut ad ea loca, in quibus lapsus est alias, numquam sedeat, eo quod in iis facilis sit relapsus.

THEMA.

Halitus ejus prunas ardere facit; Job, 41. ℣. 12.

1. SAnctus Job de dæmone sub nomine Balænæ vel ceti loquens dicit: *Halitus ejus prunas ardere facit*, id est, ut Lyranus explicat, *ita magnus est & calidus, quod possit accendere prunas, & loquitur hic de ceto ad modum sufflatoris magni, quo succenditur ignis in magna fornace.* Jam verò ut Sanctus Joannes inquit: *Totus mundus in maligno positus est*; quæ verba Hugo Cardinalis, Dionysius Carthusianus & Glossa de dæmone interpretantur, ut sensus sit, totus mundus in manu dæmonis positus est, de quo in eadem Epistola dicitur: *Et malignus non tangit eum*: D. Thomas autem *Ly in maligno* ita exponit, ut idem sit, quod *in malo igne*, totus enim mundus quasi igne infernali ardet, & specialiter maligno hoc concupiscentiæ igne; unde glossa ait: *Quid prunas nisi succensas in concupiscentiis reproborum mentes appellat?*

Lyran. ibid.

1. Joan. 5. v. 19.
Hug. Card.
Dion. Carth.
Glossa.
v. 17.
1. Joan. 5. v. 18.
D. Thoma.
Glossa ibid.

2. Sciendum verò est, quòd Septuaginta legant: *Carbones*; At verò quænam ligna inter & carbones differentia? Hæc nimirum quia ligna non ita facilè accenduntur, & flammam concipiunt, sicut carbones; Hi enim alias ignem experti sunt, quia in igne fuerunt ac proinde hoc loquendi modo, nisi fallor: Spiritus Sanctus facilitatem ingentem explicare voluit, qua spiritus fornicationis in nobis concupiscentiam carnalem denuo reaccendit; *Halitus ejus ardere facit*, idest, quilibet minimus ejus flatus, vel quævis minima occasio ad ignem hunc accendendum sufficit, & quidem in iis præcipuè, qui antea hoc igne aliquando exarserunt, vel ustulati fuere; Et hæc eadem forte fuit Cardinalis Cajetani opinio, qui inquit: *Juxta Hebræos habetur: Flatus ejus carbones, hoc est, dispositos ad ignem cujusvis concupiscentiæ accendere*; ubi bene notandum est Ly illud, *Dispositos*; Quia dæmon ignem hunc concupiscentiæ non pari cum facilitate accendit in illis animabus, in quibus ignis iste numquam hactenus exarsit, quam in carbonibus, id est, in illis, qui per longum temporis spatium in hoc carnis peccato habituati fuere, vel alias illi fuere dediti; Et ratio est, quia licet totus ille ignis postea mediante confessione, contritione & pœnitentia fuerit extinctus, attamen remanent in illis certæ quædam malæ inclinationes, vel habitus pravi, vel suggestiones impuræ, vel præteritarum voluptatum memoria; Et ideo ad hanc flammam de novo accendendam, vel unicus halitus seu flatus, id est, quævis minima occasio, v. g. litera aliqua amatoria, lascivus obtutus, vel salutatiuncula amasiæ uni facta, vel aliud quid simile sufficit: *Halitus ejus carbones ardere facit, dispositos scilicet ad ignem concupiscentiæ concipiendum.*

Relapsus facilis.

Cajetan.

3. Enimvero significantior aut aptior similitudo ad id explicandum adduci nequit; quam sit illa, quam Divus Chrysologus de occasionibus disserens adducit, dum illas *fumantes occasiones* appellat: *Fumantes occasiones incendere*; At verò dices fortasse, quænam est fumum inter & luxuriam proportio? Potius epithetum istud superbiæ attribuendum esse videbatur; Veruntamen Sanctus hic Pater optime *occasiones fumantes* vocavit; Hujus enim appellationis energiam facile apprehenderis, si consideraveris candelam aliquam, cujus lumen jam extinctum fuit, ita tamen ut ignis lychno adhærens non totaliter extinctus sit, sed fumum aliquem etiamnum edat, si enim super hunc fumum ardens alterius candelæ lumen tenueris, videbis quod lumen candelæ extinctæ subitò etiamsi nonnihil distet, de novo iterum reaccendatur: Idem quoque in hoc concupiscentiæ igne contingit, tametsi enim hic nonnumquam ad tempus extinctus sit, attamen in homine, qui tali igne nuper arserat, fumus malæ consuetudinis; reminiscentiæ voluptatum præteritarum, amicitiæ seu amoris, vel etiam propensionis ab objectum amatum, etiamnum perseverat, & ideo quævis minima occasio ad ignem hunc in illo reaccendendum sufficit.

Similitudo.

D. Chrysol. serm. 116.

4. *Quasi à facie colubri fuge peccata*, inquit Ecclesiasticus, *& si accesseris ad illa, suscipient te.* Videri non nemini posset, quod Sapiens ad deterrendam ab hoc monstro animam aptius ad propositum locuturus fuisset, si peccatum ad instar tygridis, vel leonis, aut draconis cujusdam descripsisset, videmus enim quod licet colubri homines facile mordeant, facile quoque ab iisdem pedibus proterantur & occidantur; ac proinde idem Ecclesiasticus in sequentibus verbis de malitia peccati disserens ait: *Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum.* Veruntamen Sapiens optime & non sine magno mysterio peccatum fugiendum esse dicit potius quasi serpentem, quam sicut quodvis aliud animal noxium & truculentum; & ratio est, quia inter serpentem & alias feras hæc intercedit differentia, quod hæ quando lactentes sunt, cicurari & domesticari possint, non item serpentes, qui quantumvis parvoli sint, semper tamen suum habent venenum: ita quoque dicere possumus, quod peccatum quodcumque quantumvis

Eccli 21. v. 1. Hoc peccatum fugiendum quasi serpens.

Ibid. v. 3.

tumvis modicum sit, suum tamen venenum semper conjunctum habeat, maximè carnis peccatum, ullum namque desiderium, unicus tactus vel osculum inhonestum sufficiens est materia ad constituendum mortale peccatum; nam ut D. Gregorius Nazianzenus ait: *Scintilla parva magnas flammas excitat, ac viperinum semen haud raro necat, ob idque noxam quamlibet parvam fuge, nam parva primum sit licet, crescit tamen*; Non solum ignis, sed & fumus cavendus est, nam *flamma fumo est proxima*, ut inquit Plautus; Ex fumo quoque devenitur in notitiam ignis; ex unico incauto aspectu, ex uno turpi gestu, aut verbo obscæno inextinguibilis accenditur libidinis ardor. Sed ad serpentem denuò revertamur; Cujus hæc est proprietas, quod quo caput suum immittere potest, eo quoque residuum corporis facile ingreditur: Sic quoque quando spiritus fornicationis efficere potest, quod ejus suggestio aditum aliquem quantumvis modicum ad cor nostrum habere possit, sive per cogitationem, sive per actum aliquem complacentiæ, sive per incautum obtutum oculorum, vel per aliud quid simile, mox in illud se paulatim universa illius sese insinuat malitia.

Nazianz. in Tetrast.

Imò omnis ejus occasio.

5. Verum enimverò Galfridus optime notat, quod nobis nequaquam sufficere debeat, quòd morsum fugerimus serpentis; verum etiam cavendum nobis est, ne illum tangamur, aut familiariter nimis cum illo agamus: *imò etiam non sufficiat tactum evadere, sed etiam accessum; parum est serpentis non sentire contagium, periculosum est vel habere vicinum.* Non sufficit, quod is, qui ad peccatum proclivior est, peccatum fornicationis opere ipso committere nollet, verum insuper opus est, ut si se ab illo velit conservare illæsum, nullam prorsus in domo aliqua suspecta familiaritatem habeat, neque eadem domus habitatione vicinum existere. Unde idem Author hac de re ita discurrit; *Non dicas: Quid mihi nocet, si proximus est coluber, tantum & me non mordeat, & accidat; imò verò quod de colubro non diceres, non dixeris de peccato, ne accidentis lenocinia feras, sed ut fugeres à facie colubri etiam longe positi, sic multo magis à peccato, & faceres hoc si tibi charior foret anima vita quam corporis.*

Galfred in Alleg. su per Eccles.

6 Est insuper alia ratio, cur Sapiens peccatum instar serpentis fugiendum esse suadeat. Sciendum est enim, quòd serpens dum occiditur tale nihilominus in se temperamentum habeat, ut membra à capite rescissa per aliquod temporis spatium etiamnum saltitent, seque agitent haud secus ac si adhuc viverent, quia talis in membris illis remanet calor, qui ad ejusmodi motus sufficiat: Eodem igitur modo Ecclesiasticus peccatum haud secus ac serpentem fugiendum esse monet, maximè peccatum carnis, quod uti in discursibus præcedentibus fuse ostendimus, in serpente præfiguratur, quia licet nonnumquam per Confessionem Sacramentalem mortificetur, vivæ tamen remanent etiamnum malæ inclinationes, appetitus inordinati, affectus item & propensiones in idem vitium, ac proinde facile denuò in illud reincidemus, nisi occasiones & incentiva studiosissimè caveamus. Unde advertendum est, quod Sapiens antequam hanc serpentis similitudinem adducat, prius in principio Capitis nos moneat dicens: *Fili peccasti? non adjiciat iterum*; quasi dicat: Cave ne ad eadem te ingeras pericula, aut ad eosdem scopulos denuò allidaris.

Semper enim malæ inclinationes vivunt.

Eccl. 21. v. 1.

7. Christus Dominus de finalis judicii horrore disserens, consulit nobis dicens: *Qui in Judæa sunt, fugiant ad montes, & qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua; & qui in agro non revertatur tollere tunicam suam*; Ubi Glossa interlinearis ad propositum nostrum dicit: *Qui excedit carnem animo, non redeat ad aliquos actus pristinæ conversationis*, Non redeat amplius ad domum illam, in qua lapsus est, tametsi ibi thesauros reliquerit; Ne iterum conversetur cum persona illa, quæ ei offendiculi occasio fuit: *Fugiant ad montes*; elongetur quantum poterit; *Non revertatur tollere tunicam suam*; hoc est, ut Glossa ibi ait: *Iterum involvi quibus exutus est.*

Matth. 24. v. 16. 17. & 18.

Glossa interlinead. Noli redire ad locum ubi lapsus es.

Glossa ord. ibid.

8. Nescio an aliquando consideraveritis id, quod in Samaritanæ & Magdalenæ (quæ ambæ peccato carnis turpiter immersæ fuerunt) conversione contigisse legitur. Etenim verum quidem est quod Samaritana ad Christum accesserit, sed in loco aperto in agro, quo multi ad hauriendam aquam convenire solebant; Et tamen Apostoli *mirabantur quia cum muliere loquebatur*: Christus verò non convenit illam in Samaria in domo propria, neque ibi illam convertit ad pœnitentiam. Idem quoque circa Magdalenam factum est; Christus enim in Pharisæi domum se contulit, ubi illam in prandio expectare volebat; Sed cur non potius in ipsiusmet Magdalenæ domum concessit? Num forte se ibi contaminandum esse metuebat? At verò solis radij nullam contrahunt labem, licet in plateæ stercora & sordes sese extendant; Utique prostibulum Magdalenæ multò facilius & efficacius commutari potuisset in sanctuarium per Christi præsentiam, quam per Agnetis alicujus vel Luciæ aspectum. Cur igitur Magdalenam in domo ejus propria non convenit? Non desunt qui dicant, Christum Magdalenam in domo Pharisæi non vero in domo propria alloqui voluisse, ut per hoc omnem malignis Pharisæis occasionem tolleret, sinistræ circa ipsum concipiendæ suspicionis, aut effutiendæ in ipsum calumniæ, quia jam alias ad hoc faciendum proni nimis & faciles erant, dicendo: *Cum Publicanis & peccatoribus manducat.* Quæ ratio licet satis sit solita, multo tamen solidior & efficacior est sequens ratio, nimirum volebat Christus in persona Magdalenæ nobis speculum & normam veræ pœnitentiæ & resipiscentiæ à peccato carnali ob oculos ponere; Meritò igitur divina & incarnata Sapientia disposuit, ut illa à vita lasciva se ad Christum convertere volens è domo sua egrederetur, nec umquam eo denuo rediret, ut exinde disceremus, quod dum ab hoc peccato convertimur, omne incentivum omnemque stimulum tam lubrici peccati deserere debeamus; Quod si porro Christus hanc peccatricem in domo ejus propria convertisset, ipsaque in eadem domo permansisset, non nemo forsitan ipsam Benefactorem & Redemptorem suum numquam secutam fuisse, & consequenter in peccatis suis perseverasse credere potuisset, utpote quæ etiamnum inter medias flammas, id est, in medio innumerabilium concupiscentiæ suæ incentivorum permansisset, quot enim in ejus domo conspiciebantur lascivorum nobilium juvenum vivæ effigies, monilium diversa genera, vestium ornamenta, munusculorum pretiosi apparatus, literarum ab amasiis ejus scriptarum fasciculi, tot erant lasciviæ incessanter continuandæ proritamenta: Præterquam quod ipsemet locus continuam in illa præteritarum voluptatum memoriam & complacentiam excitare potuisset. *Lubrica autem est illa spes, qua inter tormenta peccare salvari se sperat.*

Voluptatum memoriam complacentiam locus excitat.

Joan. 4. v. 27.

Matth. 9. v. 11.

9. Celebris est illa Sancti Petri Apostoli historia, in qua dicitur, quod postquam cœlestem magistrum suum ob metum sibi ab ancilla quadam ostiaria incussum abnegasset, *Egressus foras flevit amarè.* Porrò videri non nemini posset, Sanctum Petrum convenientius facturum fuisse, si peccatum suum

Petrus egressus est ac flevit ne iterum caderet.

Lucæ 22. v. 62.

in

in præsentia eorumdem, quos per hoc scandalizaverat deplorasset & detestatus fuisset, cur igitur ab eorum societate egressus fuisse dicitur, ut fleret peccatum suum? Sanctus Leo Sanctum Petrum ad detestandum peccatum suum in atrium Pontificis regredi noluisse dicit, propter metum quem habebat, ne forte iterate caderet, nimirum scopulum illum evitare voluit, ad quem fragilis navicula ejus allisa tantopere periclitata fuerat: *Propter cadendi periculum*; inquit Sanctus Pontifex; Etenim cunctis fidelibus tamquam caput universalis Ecclesiæ hoc post se relinquere voluit documentum, ne ad eadem loca, in quibus semel miserè lapsi fuerunt, iteratavice redire præsumant, etiam ex intentione faciendæ ibidem pro peccatis ibi commissis pœnitentiæ.

S. Leo ser. 9. de Pass.

Relinquendo & ipsum suum Magistrum.

Luc. 22. v. 61.

10. Verum enimverò in hac egressione Petri nova sese prodit difficultas; Eo ipso enim quo Petrus egressus est atrium Pontificis Caiphæ, simul etiam ab oculo & præsentia Christi recedebat: *Conversus Dominus respexit Petrum, & flevit*, ubi Beda ait: *Respicere ejus misereri est*; Melius igitur Petrus in atriu Pontificii etiam flens remansisset, quam quod inde fuerit egressus. Respondeo, argumentum hoc efficacissimum esse, an demonstrandum, quantum illa fugere debeamus pericula in quibus antea infeliciter lapsi sumus: Verum quidem est, quod in atrio Caiphæ mala aderat lictorum & satellitum societas, verumtamen aderat ibidem quoque optatissima societas & præsentia Salvatoris, qui Petrum tam benigno oculo respiciebat, & tamen hanc libenter dimisit: *Exivit foras*, ut peccandi occasionem & periculum declinaret; Noluit omnino malum hoc nobis relinquere exemplum incautè ad ea loca redeundi vel in iis commorandi, ubi prius peccavimus, licet etiam nos in illis locis specialibus Christi auxiliis corroborandos esse crederemus; Noluit in pravo illo perversorum hominum consortio permanere, ubi aliàs Divinum suum Magistrum ejusque fidem, quam de eo profitebatur tueri & defendere poterat, ardentemque pœnitentiam in reparationem scandali à se dati coram omnibus agere poterat, quia relapsum suum timebat, *cadendi periculum*.

Contraria incunda est via ne relabamur.

11. Ad hæc observandum est, quod dum egrederetur, ne verbum quidem locutus fuerit, sed *egressus foras flevit*; cum tamen verbis & perjuriis contra Christum delictum suum commiserit; Poterat enim videri conveniens, ut saltem se excusaret dicendo: Quidquid Christum negando dixi, ex mortis metu à me dictum fuit, non verò quasi de Christi Divinitate dubitaverim, quem Dei Filium esse jam dudum cœlesti revelatione didici. Sanctus Ambrosius *de Pœnitentia* disserens, ad hoc dubium respondet dicens: *Et ideo Petrus jam non utitur sermone, quo fefellerat, quo peccaverat.* Enimverò quando Christus Petro, quod illum abnegaturus esset, prædicebat, ipse protinus respondit: Nequaquam id à me fiet, *quin potius paratus sum tecum & in mortem ire*; Cumque Christus iterata vice illi diceret: *Priusquam Gallus cantet*, tu non semel tantum, sed *ter me negabis*; Ipse denuo obstinate respondit: Nequaquam id faciam: *At ille amplius loquebatur.* Quando eum ministris Pontificis & ancilla ostiaria loqui cœpit, statim in detestabile illud negationis Christi peccatum incidit: Meritò igitur nunc ad emendandam prævaricationem suam, ne verbum nimium proferre, sed amaris lachrymis eamdem abstergere & abluere voluit, ut nos hoc suo facto doceret, quòd in statu pœnitentiæ omnino contrariam viam ingredi debeamus illi, in qua antea lapsi sumus.

S. Ambr. ser. 47. de Pœnit.

Luc. 22. v. 31.

Marc. 14. v. 30. & 31.

12. Ex quo de Sancto Petro jam loqui cœpimus, incidit mihi ad præsens propositum valde opportune, quod quando Sanctus Petrus in squalido carcere vinculis & catenis ponderosissimis onustus jacebat, Angelus Domini, qui ad eum è catenis & carceris custodia liberandum venerat, ei præceperit dicens; *Calcea te caligas tuas*; Sed inquies, quid opus erat, ut Sanctus Petrus in tam urgenti necessitate, ubi summa celeritate opus erat, tempus calceando perderet? Nimirum per hoc ille *magni consilii Angelus* nobis in Petro (qui ut prius jacebat vinculis constrictus figura erat peccatoris, sicut postea à vinculis solutus typum referebat veri pœnitentis) utile hoc tradere voluit documentum, quod scilicet ad hoc ut in carcerem peccati non amplius redeamus submovenda sit omnis quantumvis etiam minima peccandi occasio. Et quidem specialiter notandus est modus, quem Sanctus Lucas in hac historia conscribenda observavit: *Transeuntes autem*, inquit, *primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ ducit ad civitatem, quæ ultro aperta est eis; & exeuntes processerunt vicum unum, & continuò discessit Angelus ab eo*; Cum ecce Sanctus Petrus intrepide dixit: *Nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum & eripuit me.* Tunc videlicet & non antea se à Tyranni furore liberum esse agnovit, quando pertransita prima & secunda custodia egressus fuit per portam ferream, quæ ducit ad civitatem, ac demum vicum unum processerat; ut exinde intelligamus sæpe nequaquam sufficere, quod in Confessionali ad pedes Confessarii confractæ fuerint peccatorum catenæ, nisi etiam simul perversa illa consuetudo & habitus malus peccandi eradicetur, aut nisi à domo illa, in qua est proxima peccandi occasio prompta semper & parata recedat, & forte hoc quoque nonnumquam non sufficit, nisi plane etiam ipsam deserat civitatem; Moxque ut ab omnis peccandi periculis se expediverit, tunc verè cum Petro dicere poterit: *Nunc scio verè, quia misit &c.*

Imo & ipsa civitas relinquenda.

Actor. 12. v. 8.

Ibid v. 10.

Ibid. v. 11.

13. Sapiens in Proverbiis monet dicens: *Fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum.* Ubi ut recentior quidam interpres bene observat, dictio Hebræa, quæ dictioni, *semitis*, in Latino respondet, talem viam præcise denotat, quæ in sylvis alias à feris calcata & trita fuit, prout ex earumdem vestigiis agnoscitur, ex quorum aspectu venatores in feræ notitiam venientes eamdem postea facile retibus suis irretire possunt; Eodem modo dæmon tamquam expertus & prudens venator loca, personas, tempus & omnia alia quæ ad peccatum carnale incentiva ministrarunt, diligenter explorat, ibique suos tendit laqueos, ut nos in illa conversatione, in illo ludo, vel in illo convivio aut in domo illa nos relabi faciat, ubi nos alias voluptati indulsisse novit.

Prov. 1. v. 15 Salazar ibid.

Ibi enim dæmon laqueos tendit.

14. In Genesi dicitur: *Egressus est Abraham, sicut præceperat ei Dominus*; Enimvero Deum illi, ne rediret, præcepisse ex nullo Scripturæ veteris loco constat, solum ei exitum à Deo præceptum fuisse ex jam dictis verbis clare liquet, quia unicuique innatus est amor patriæ, parentum, amicorum, divitiarumque propriarum, & ideo ad illa deserenda speciali præcepto opus fuit; Verumtamen licet Abrahæ reditus ad illum locum minimè prohibitus fuerit; ipse tamen eo unde recesserat, pedem suum numquam amplius reintulit, nam ut Beatus Petrus Damianus de ipso testatur: *Postmodum nequaquam redit ad certamina Chaldæorum*; Nimirum tamquam futurus pater credentium exemplum nobis & documentum tradere voluit, ut cognosceremus, quod quando Deus nos semel è Chaldæa egredi fecit, ubi

Gen. 12. v. 4.

Exemplum accipe in Abraham.

B. Petr. Damian. ser. de S. Alex.

ubi Ignis veluti verus Deus adorabatur, id est, quando semel ab incendio ignis amoris carnalis, quem carnales homines veluti Deum adorant, erepti sumus, nunquam amplius in idem periculum nos ingerere, sed potius pro viribus fugere debeamus.

Et Loth.

15. Huc quoque spectat illa Lothi historia, qui postquam ex Dei præcepto è Sodoma & omnibus finibus ejus exire jussus esset: *Ne stes in omni circa regione*, à Deo licentiam in Segor abeundi petiit, & ut civitas illa ab incendio Sodomæ illæsa maneret obtinuit, respondente ei Domino: *Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, ut non subvertam urbem pro qua locutus es*, Postquam verò eo abiisset, vix pedem suum in eam civitatem intulerat, cum ecce protinus ab eadem discessit; Cur autem adeo velociter inde fugit? Num forte de promissione Dei adimplenda dubitabat? Neqoaquam: *Cælum & terra transibunt, verba autem mea non ... præteribunt*; Cur igitur fugiendo in monte salvare se voluit? Nimirum Loth de divinæ promissionis futura adimpletione minime dubitavit, sciebat enim quod securè ab igne illo, qui de cælo mittendus erat, salvandus esset in civitate illa, timebat verò carnalis concupiscentiæ flammas, quibus civitatis illius incolæ ardebant; timebat ignem illum Sodomiticis flammis longe periculosiorem, de quo in suo è Sodoma egressu monitus fuerat: *Ne & tu pariter pereas in scelere civitatis.*

Gen. 19. v. 17.
Ibid. v. 21.
Matth. 24. v. 35.
Gen 19. v. 15.

DISCURSUS XXXIV.

ARGUMENTUM.

De circumspectione, qua viri etiam illuminatissimi usi sunt in evitandis periculis & occasionibus sensualitatis, quorum nonnulla adferuntur exempla.

THEMA.

Sapiens timet & declinat à malo, stultus transilit & confidit. Prov. 14. ℣. 16.

1. COntinua nos omnium sæculorum adocet experientia, quod omnes, quotquot à Deo specialiter illustrati fuere, turpe hoc carnis vitium adeo semper fuerint abominati, ut vel ad minimam ejus umbram cohorruerint, omnemque pro viribus declinarint scopulum, in quem allidentes in illud infeliciter corruerent, unde Salomon ait: *Sapiens timet & declinat à malo.* S. Cyprianus quoque de fæminei sexus consortio vitando disserens ita loquitur: *ille autem tutius sibi consulit, qui circa malos semper infidus speciei quascunque noxias extimescit, quorum distantiam Salomon discrevit dicens: Sapiens timendo declinavit ab omni malo.* Quo eodem omnis mali nomine nos supra in discursu primo vitium istud compellavimus. Ac proinde S. Augustinus salubriter unumquemque monet, ne dum in hujus vitii committendi constitutus est occasione vel periculo, virtuti & perfectioni suæ nimium fidat; ait enim: *David sanctissimus in mille passibus mulierem vidit, & statim homicidium fecit & adulterium, & aliqui in aliena domo cum extraneis mulieribus putant se castitatis posse obtinere triumphum?* Tertullianus in libro quem de cultu fæminarum conscripsit; ut ab illarum blanditiis nobis caveamus, solicitè nos quoque admonet, dum ait: *Qui præsumit, minus præcavet, plus periclitatur; Timor fundamentum salutis est, præsumptio impedimentum timoris: Utilius ergo si speremus nos posse delinquere, sperando eum timebimus, timendo cavebimus, cavendo salvi erimus.*

S. Cyprian. de singul. Cleric.
S. Aug. ser. 250. de temp.
Tertull. de cultu fæm. l. 2.

Etiam inter consanguineos nulla securitas.

2. Imo ne quidem in proximarum consanguinearum mulierum consortio constituti, tutos & securos nos arbitrari debemus; Nam ut S. Bernardinus ait: *Si generis gratia nullo modo judicas mulieres dimittere, memento quod Thamar à fratre suo sit corrupta.* 2. Reg. 13. ℣. 14. *fuit ratio, quod fuerit solus cum sola.* Ideo tametsi universa Familia Noë, id est, filii ejus, & conjux sua cum uxoribus filiorum suorum ex uno eodemque fuerint sanguine prognati, divina attamen Sapientia non sine misterio illos arcam ingressuros separatim ingredi voluit, hoc enim facet textus haud obscure innuit, dum ait: *Ingressus est Noë & filij ejus, uxor ejus, & uxores filiorum ejus.*

S. Bern. T. 4. ser. 20. de inxuria. 2. Reg. 13. v. 14.
Gen. 7. v. 7.

Historia.

3. De S. Soro Eremita refert P. Bollandus, quod dum mater ejus illum in Eremo degentem visitatura advenisset, ipse qui firma sibi lege nullam deinceps intueri mulierem statuerat, matrem coram se nequaquam admiserit: *Actum est pia solicitudine matrem beati viri eum invisere cupientem totis viribus repugnare, sicque videndi se gratiam omnibus denegare, cui mater jam jamque discessura mœrens nimis & ejulans, quasi Propheticum usurpans verbum, ait: Hic te fili videre non potui, videbo te procul dubio in illa miseratione, quando tecum receptura sum pro justis studiis præmia repromissa.*

Bolland. 1. Febr. c. 4. n. 17.

Qui à peccato recedere vult omnia secum portet.

4. Quando populus Dei electus Deo in deserto sacrificaturus in procinctu erat, ut servitutem Pharaonis declinaret, aliisque carnium extremum vale diceret; Tyrannus verò greges illius in sua remanere potestate volebat; Moyses cum generosa animi imperterriti resolutione respondit: *Cuncti greges pergent nobiscum, non remanebit ex eis ungula*; nimirum illuminatissimus Propheta omnia ad mysterium quoddam indicandum ordinari intelligebat, illud videlicet: quod ab Oleastro his verbis insinuatur: *Adumbrat locus iste, qualiter qui à peccato recedere vult, nihil apud peccatum relinquere debet, neque se solum, sed omnia sua ab ejus potestate debet auferre, omnia sua secum portare, ita ut neque ungulam apud eum relinquat, volunt enim peccata, ut semper pignus apud ea relinquas, cujus semper recorderis.*

Exod. 10. v. 26.
Oleast. ib.

3. Reg. 19. v. 21.

Sæculo aut peccato renuncians, faciat quod Elisæus fecit.

5. Quando Elisæus Propheta in actuali agriculturæ exercitio occupatus ab Elia patre suo in ejus invitatus fuit sequelam, facultatem sibi ab eo concedi petiit, ut ad valedicendum parentibus suis domum paternam posset repetere, subitoque se ad eum reversurum esse promisit; ut autem parentibus & amicis valedictionis convivium appararet, mactatos duos boves suos ad ignem, ex aratri sui disrupti lignis excitatum coquendo in varia fercula divisit. Circa quam historiam merito quæri potest, cur Elisæus in hoc convivium boves suos adhibuerit? Num forte fercula meliora habere non potuit? Item an eo tempore tanta erat lignorum penuria, ut ad carnes hasce coquendas, aratrum suum destruere, ejusque disrupti lignis uti debuerit? Denique cur ad duos vel ad summum tres homines cibandos (non enim plures huic convivio accubuisse leguntur præter Elisæum, quam pater ejus & mater) duo boves, qui dimidio exercitui cibando sufficere poterant, mactavit? Abulensis dubium hoc solvit, dicendo, quod ex quo Elisæus Deo vocanti obedire gestiens, se totum disciplinæ & sequelæ Eliæ mancipare voluit, omne illud disperdendum esse censuerit, quod illud in sequela sæculi occupatum tenere poterat: *In aratro boum coxit carnes, hoc fecit, non quia non haberet alia ligna, sed quia transire volebat ad Dominum, omnino volebat renuntiare sæculo ita ut nihil relinqueret in illo, quod ad se pertineret.* Prorsus hæc eadem est cautela, quam sibi veri servi Dei, postquam relicta vita carnali veram pœnitentiam superioris vitæ agentes strictiorem castitatis semitam ingrediuntur, præfugere solent; In eo namque causa omnia illa destruere, disperdere & abolere satagunt, quæ

Abulens. Q. 26. in 3. Reg.

in ipsis quantumvis remotè stimulum aut motum aliquem concupiscentiæ suscitare valent, literas proinde amatorias, dilectæ charas effigies, libros turpes Rhythmos seu historias continentes, munuscula, & si quæ sunt ejusdem generis alia igne comburunt, plateam quæ ad prostibulum ducit, declinant, imò civitatem, in qua proxima peccandi adest occasio, & si opus est integram Provinciam aut Regnum deserentes in regionem proficiscuntur alienam & remotissimam.

Zizania sive in cineres comburat.

6. Consideratione dignissimum est præceptum seu jussio illa Patrisfamilias, quam in parabola de zizaniis servis suis imposuit, dum illos omnium primo zizania omnemque herbam pravam & noxiam in fasciculum colligere præcepit: *Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* (Matth. 13. v. 30.) Quibus in verbis advertenda est dictio illa *primum*; Cur enim hanc industriam prius circa zizania, quam circa frumentum fieri præcepit? *Omnia in figura contingebant*; Et ideò per illam dictionem prudentissime monere voluit, quod priusquam de messe grani colligenda soliciti simus, id est, priusquam vitæ spiritualis, castæ, & immaculatæ propositum exequamur, necessium sit, ut omnia zizania alligemus in fasciculum ad comburendum, id est, omnes literas Venereas, & ad amorem impurum & illicitum provocantes, omnes cantiunculas & Poëses lascivas, cunctas picturas turpia repræsentantes, & universa quæ ad voluptates præteritas nobis incentivum præbere possunt in fasciculum collecta Vulcano consecremus, & in cineres redacta aboleamus; nam ut Origenes ait: *Eradicatum est quidpiam? supervenit etiam adversarius inter ea, quæ eradicata sunt, aliquam sementem, quam iterum seminet; Propter hoc jubet Dominus: Colligite primum zizania, & comburite ea, igni scilicet, ut eradicatio quoque & ipsa subversio consumatur.* (Orig. ibid.)

Vitulum in cineres redigat.

7. In cujus confirmationem considerandum venit, quod Moyses circa vitulum aureum fecisse legitur; Etenim dum Moyses vituli illius cultum abolere decreverat, illum utique subter terram sepelire, vel comburendo in cineres redigere poterat; cur igitur id ipsi minime sufficere videbatur, nisi etiam cineres illius in aquam dispersisset, ipsisque idololatris eamdem potandam præbuisset: *Arripiensq; vitulum, quem fecerant, combussit, & contrivit usq; ad pulverem, quem sparsit in aquam, & dedit ex ea potum filiis Israël.* (Exod. 32. v. 20.) Scitisne quidnam ad id responderi possit? Nimirum quemadmodum Moyses de populi sui gregibus Pharaoni dixerat: *Non remanebit ex eis ungula*; ita quoque pari cautela in hac occasione uti voluit, præcipiendo ut vitulus ille in nihilum planè redigeretur, quia si vitulum hunc aureum in minutissimas quasq; partes comminui jussisset, forsitan ex collectis hinc inde illius partibus conflare potuissent vitulum novū; vel etiam si illum solum redigi fecisset in cineres, hos quoque pulveres veluti cujusdam ab ipsis fabricati Dei reliquias venerati potuissent, maximè quia in vituli hujus facturam uxorum suarum inaures adhibitæ fuerant; unde Moyses, nequaquam, inquit, ita fiet, sed potius cineres dispergantur in aquas, iisdemque permixtæ bibantur, ut dum demum ex illorum corporibus velut puteolentia excrementa egressi fuerint, nemo adeo cæcæ mentis reperiatur, qui fœtidam quamdam stercoris humani massam Deum quemdam esse sibi persuadeat. Ecce tibi igitur quousque non pertingat, aut quas inventiones non excogitet, qui ne in peccata præterita denuo turpiter recidat, quamcumque minimam scintillam, unde peccata nupera resuscitari aut foveri possint, disperdere aut extinguere solicitè satagit. Unde S. Gregorius Nyssenus ait: *Docet nos exemplo suo Moyses, radicitus tollenda esse vitia.* (S. Greg. Nyss. ibid.) Qui idem S. Doctor paulo post facti hujus hanc reddit rationem, nempe: *Ut tolleretur penitus occasio peccandi.*

Peccata radicitus evellenda.

8. Deus Jeremiæ olim præcepit dicens: *Ecce dedi verba mea in ore tuo, ecce constitui te hodie super gentes, & super regna, ut evellas & destruas, & disperdas & dissipes.* (Jer. 1. v. 10.) At verò numquid suffecisset Deo, si Jeremiæ præcepisset, ut succideret & dejiceret; *ut evellas & destruas*? Cur igitur insuper adjungit: *& disperdas & dissipes*? Pro resolutione notandum, quod dum arbor aliqua ad radices usque exscinditur, tametsi una cum trunco omnes quoque frondes illius disperdantur, attamen si radix arboris illius terræ infixa permanet, & non simul radicitus exstirpetur, iterum germinare incipiet. Similiter si post demolitionem domus rudetum cæmentorum in terra relinquas, facile reædificari denuo poterit. Mysterium igitur quod Jeremias his verbis nos docere intendit, est, quod peccata radicitus evelli debeant, præscindendaque sit omnis illius recommittendi occasio, origo & causa; nam ut Origenes ait: *Si eradicatur aliquid, & eradicatio ipsa non dispergitur; adhuc permanet quod evulsum est: Si subruitur domus, & lapides in ruina sunt integri, dissipata est domus, non tamen perdita, opus est igitur benignitate Dei, ut eradicatio ipsa & subversio tota dispereat.* (Orig. ibid.)

Abolenda.

9. S. Bonaventura super verba illa Ecclesiastis: *Vincula sunt manus illius*, mulieris videlicet fornicariæ, ita loquitur: *Ab hac pronitate nullus eripitur, nisi qui à Domino juvatur, tanta est. ideo dicit: Qui placet Deo effugiet eam*; (Eccl. 7. v. 27. S. Bonav. Ibid.) Ac proinde viro cuipiam timorato, qui vitam deinceps vere puram & honestam agere firmiter statuit, minime sufficere debet, quod ferrum ramis & trunco rescindendo apposuerit, id est, quod vivas amasiarum vel amatorum suorum effigies, cantiones & poëmata prophana & amatoria, vel alia similia absconderit & occultarit, sed mittenda est manus ad radicem, id est, omnia quæ illius generis in sua potestate habet, comburenda, dilaceranda, & in nihilum disperdenda sunt, imo si possibile foret, è memoria totaliter sunt abolenda.

Irritamentum libidinis statim removendum.

10. Quando Abimelech Saram marito copulatam esse intellexit, *statim*, ut sacer textus ait, *de nocte consurgens vocavit omnes servos suos &c.* (Gen. 20. v. 8.) In media intempesta nocte in pedes se extulit, diluculum minimè præstolatus matutinum, totamque per regiam tumultus & lamenta edidit, id quod de Sara intellexerat, singulis servis suis notificando. Scitisne subitæ hujusce commotionis causam, inquit quidam Interpres à Novarino citatus? Nimirum: *Ne peccandi occasio domi ad lucem usque maneret*; (Novarinus Ibid.) Ecce tibi igitur, quanta cum circumspectione Deus in hac materia nos procedere velit. Adhæc postquam suam Abrahæ Saram restituisset, dixit ei: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo; hoc erit tibi in velamen oculorum, ad omnes qui tecum sunt, & quocumq; perrexeris, mementoq; te deprehensam*; (Gen. 20. v. 16.) nimirum Abrahæ ad velum quoddam quo eximia Saræ pulchritudo obtegeretur, emendum pecuniam sufficientem subministrare voluit, ne pudicitia illius periclitaretur in oculis alienis. Unde Hamerus à Cornel. à Lapide citatus sic explicat: *Dedi tibi mille argenteos, ut emas tibi tuisq; ancillis velamen vultus ad operiendam pulchritudinem, ne sit ea aliis, uti mihi fuit, illecebra & irritamentum libidinis.* (Hamerus ibid. cit. à Cornel.)

Occasio ad peccata inducit.

11. Salomon in proverbiis ait: *Sapiens timet & declinat à malo stultus transilit & confidit.* (Prov. 14. v. 16.) Est enim vulgaris stultorum & lascivorum juvenū excusatio, qui dicere solent: Ita penes me firmiter statui, quod licet proxi-

proximam mihi videam peccati committendi occasionem, in eamdem tamen consentire nolim. Porro Judæi in magno illo concilio, quod *Sinedrin* appellabant firmiter quidem concluserant, quod Christo in solemni illo Paschatis die mortem inferre nollent;
Matth. 26. v. 5 *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo:* Et tamen ut S. Joannes ait; *Erat magnus dies ille*
Joan. 19. v. 31. *Sabbati*, quando Christum crucifixerunt. Cur igitur hujus tam firmiter decretæ resolutionis tam subitò immemores erant? Vultisne hujus scire causam? Inopinata se illis obtulit Christi per Judam in manus
Matth. 26. v. 15. ipsorum tradendi occasio: *Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ac proinde promptam adeo Christum perimendi occasionem noluerunt negligere aut prætermittere. Quot reperiuntur hodie, qui dum confitentur sacramentaliter, vel orant, vel funestos, qui adulteriis quotidie accidunt, eventus vident, vel audiunt, numquam se deinceps legem Dei prævaricari velle inviolabiliter proponunt, qui tamen in evidenti peccandi occasione positi, promptamque habentes commoditatem ambabus illam manibus mox apprehendunt?

Historia sacra. 12. Nazaræis olim vinum bibere, aut uvas quantumvis siccas comedere districtè vetitum fuisse constat; Accidit autem quod Samson, qui hunc Nazaræorum ritum profitebatur, juxta vineam quamdam quæ uvis maturis referta erat, constitutus, truculentum quemdam leonem haberet obvium, qui quomodo bestiæ hujus evaderet ferociam ambiguus animo hærebat; si enim vineam prædictam ingressus fuisset, manifesto sese præceptum de non gustandis uvis prævaricandi exposuisset periculo; cœptum verò iter imperterritè prosequendo, certus erat, se prædam futurum leonis, quonam igitur illum in hisce angustiis posito consilio usum fuisse
Jud. 14. v. 6. existimatis? *irruit autem spiritus Domini in Samson, & dilaceravit leonem, quasi hædum in frusta discerpens, nihil omnino habens in manu.* Porro leo iste
Ezech. 19. v. 2. peccati carnalis symbolum est: *Mater tua leæna:* Tunc verò spiritus Domini in nos irruit, nobisque perplexis assistit, quando impudicitiæ pericula evitare nobis in cordibus firmiter proponimus; nec tamen hoc sufficit, sed dilacerandus est leo iste in frusta quasi hædus minutim discerpendus. Unde S.
Psal. 28. v. 7. S. Hieron. Ibidem. Hieronymus super illa Psalmistæ verba: vox Domini intercidentis flammam ignis, dicit: Quotidie in nobis flammam libidinis per gratiam Sancti Spiritus intercidit. Enimverò quid si Samson vineam fuisset ingressus, illumne sibi ab uvis manducandis temperaturum fuisse existimatis? Audite S. Basilium dicentem: Scio Samsonem victorem fuisse leonis, sed si in vineam ascendisset, nescio quid evenisset. Etenim David quidem leones discerpsit, dilaceravit ursos, gigantem prostravit, at verò quanta cum facilitate per unicum Betsabeæ aspectum factus est vilissimum Veneris mancipium?

13. De Machario monacho, qui in spelunca quadam horrida reclusus cum oculis fœdus pepigerat perpetuum, ne fœminam quamcumque aspicerent,
Exempla. S. Greg. l. 3. Dial. c. 16. S. Gregorius Magnus in Dialogis suis ideo idipsum fecisse scribit, *non quia aspernabatur sexum, sed ex contemplatione speciei tentationis metuebat incurrere vitium; quod quædam mulier audiens, audacter ascendit montem atque ad ejus specum impudenter prorupit; at ille paulo longius intuens, & venientis ad se muliebria indumenta conspiciens, sese in orationem dedit, in terram faciem depressit, & eo usque prostratus jacuit, quo impudens mulier à fenestra cellulæ illius fatigata, recederet.* Eadem verò mulier, ut idem Gregorius scribit, mox ut de monte descendit, subitò mortua concidit: *ut ex mortis ejus sententia daretur intelligi, quia valde omnipotenti Deo displicuit, quod ejus famulum ausu improbo contristavit.*

14. S. Vulmarus Abbas, qui ex ingenti pudicitiæ conservandæ zelo, quo in tota vita sua præfulsit, nullam umquam mulierem facietenus aspicere decreverat, eamdem quoque gratiam post mortem à Deo obtinuit, siquidem cum cadaver illius more solito publico omnium concurrentium hominum aspectui expositum fuisset, religiosæ quædam cadaver illius videndi & honorandi cupidæ, utpote quem in vita numquam videre potuerant, quidquid conarentur, intentum tamen suum assequi minimè valebant, nam densa quædam nebula corpus ejus adeo obtegebat, ut à nulla umquam muliere videri posset; unde adimpletum in eo fuit, quod diu ante vivens prædixerat, futurum scilicet ut corpus ejus mortuum à nulla muliere conspici posset. In actis S. Vulmari Abb.

15. Longe autem prodigiosius est quod circa corpus Thomæ Abbatis, qui monasterii cujusdam Apameæ Apocrisiarius erat accidisse legitur: Cum enim hic servus Dei in Daphne in templo S. Euphemiæ mortuus fuisset, Clerici ejusdem Ecclesiæ corpus illius tamquam peregrini in communi cœmeterio inhumarant, cumque sequenti die in idem illud sepulchrum mulierem quamdam mortuam sepelissent, cadaver illud vix quatuor horis in dicti Abbatis sepulchro substitit, cum ecce protinus ex eodem invisibiliter ejectum fuit, quod omnes non sine ingenti admiratione videntes, idem cadaver eidem sepulchro denuo immiserunt, sed sequenti diluculo illud iterata vice è sepulchro eodem ejectum reperierunt; quo visu Dei dispositionem in hoc prodigio agnoscentes, aliam muliebri huic cadaveri sepulturam assignarunt. Demum verò prodigii hujus immemores post aliquot dierum spatium alterius cujusdam mortuæ fœminæ corpus ejusdem sancti Abbatis corpori superimposuerunt, & idem de novo omnibus conspectum est miraculum. *Tunc agnoverunt, quia non permittit senex mulierem super se humari, abeuntesq; nuntiaverunt Patriarchæ Domino, qui simul omnem civitatem cum cæteris ascendere fecit in Daphnem, & cum Psalmodia sancti viri reliquias disposuerunt in urbem ferre; deposuerunt Sancti corpus in cœmeterio, ubi multa martyrum corpora condita sunt, feceruntq; supra ipsum breve oratorium.* Moschus cap. 88.

16. In vita B. Idæ pariter scribitur, quod innocens quidam infantulus masculus in ejus sepulchro inhumatus, ab ipsius cadavere non tantum semel, sed bis terve ejectus fuerit, eo quod Deus segniorem cum illa sexum sepeliri noluerit permittere, *voluit enim*, ut ejus narrat historia, *sepulchrum ejus nullo carnalis corruptela fœtore in terris maculari.* At verò inquies fortasse, quanam corpus hujus Sanctæ carnali corruptela ab hoc innocente & purissimo infantulo contaminari poterat, ut proinde puerile hujus innocentissimi corpusculum à se eliminaret? Respondeo ergo, quod licet infantem hunc innocentissimum fuisse inficiari nemo possit, certum tamen sit, quod infans ille non ejusdem cum sancta hac virgine sexus fuerit; Sancti autem & in vita & post mortem non solum vitium istud, sed & minimam ejus umbram aut vestigium semper formidaverint, & abhorruerint. In actis B. Idæ cap. 9.

17. P. Bollandus de Eremita quodam, qui nullam toto vitæ suæ tempore fœminam aspicere statuerat, refert, quod cum se die quadam in insulam quamdam recipere vellet, in via autem Birgittam sanctissimam virginem habuisset obviam, *comites illius Anachoretæ dixerint: Eamus ad sanctam Birgittam, ut nos benedicat, responderit autem Anachoreta:* Bollandus 1. Febr. c. 12. n. 72.

Scitis

Scitis votum meum, quod nullam volo videre fœminam. Nam ut S. Hieronymus ad Eustochium virginem de custodia virginitatis optime notat, libidinis pestilentiale contagium homines spirituali vitæ addictos sub prætextu & specie devotionis communiter ingreditur. *Unde*, inquit S. Doctor, *in Ecclesiam Agapetarum pestis introijt? Unde sine nuptijs nomen uxorum? imò unde novum concubinarum genus? Plus inferam? Unde meretrices univira? eadem domo, uno cubiculo, sæpe uno tenentur & lectulo, & suspiciosos nos vocant, si aliquid extimemus.*

S. Hieron. Ep. 2. ad Eustoch.

18. S. Paulus Neophytos Ephesios monet dicens: *Nolite locum dare diabolo &c.* ubi S. Anselmus ait: *Claudendum est ostium cordis, ne tentator ingrediatur, tentator enim non cessat pulsare, ut irrumpat, si clausum invenire transit, quia ergo in vestra est potestate hoc ostium claudere, nolite locum dare diabolo; etenim si intravit, & possedit, aut tu claudere neglexisti, aut negligenter clausisti.* Tunc autem dæmoni fores cordis tui aperis, quando te in evidens peccati committendi periculum & occasionem ultro citròque committis. *Ignitum est telum fornicationis*, inquit de Joseph (cujus pudicitiæ adultera nocere non potuit) S. Gregorius Nyssenus, *sed quæ cremaretur non invenit materiam, imò vera in veste fractum fuit & dissolutum.* Globus quidam è sclopeto vel balista in terram mollem, vel in saccum lana fartum evibratus, omnem vim suam amittit, nec quidquam penetrat: sic quoque quantumvis spiritus fornicationis nos per suggestiones, phantasmata obscœna, aut prava consilia graviter infestet, nihil tamen tibi timendum erit, si mulierum facies lubricas non fixis oculis aspexeris, si vias in quibus lascivæ mulieres habitant declinaveris, si ab infami illarum conversatione, aliisque periculis & incentivis abstinueris.

Ad Ephes. 4. v. 27. S. Anselm. ibid.

19. S. Propheta Job ait: *Tigris periit eo quod non haberet prædam.* Ubi S. Gregorius notat, quod secundùm expositionem Septuaginta, *Tigris* idem significet, quod *myrmicoleon; parvum est animal formicis adversum, quod se sub pulvere abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit, interfectasq; consumit.* Ideoque verum est dæmonis symbolum, qui justis & animabus electis insidias tendit. Sancius hunc myrmicoleon sive formicam leonem animal quoddam parvulum ad instar araneæ esse dicit, quod formicis sequenti modo insidiatur; foveam enim angustam & in fine acutam excavat, in quam si formica incidat, inde egredi nequit, nec formica-leo pedem in ea firmiter figere, nec in altum exilire valet, sed in eadem velut in sepulchro subsistere cogitur, adeoque nisi formica à semetipsa & ultro in scrobem illam incidat, formica-leo ipsam capere non valet, sed fame inibi mori cogitur. Audite ipsissima præfati expositoris verba: *Quare nisi ultroneè se dimittat incauta formica, necesse est fame pereat illa bestiola, quæ in fovea centro prædam expectat:* sic quoque spiritus fornicationis omnem quidem lapidem movet ut homines castissimos, & immaculatos turpiter labi faciat, eoque fine laqueus illis innumeros tendit, at verò frustra & in vanum laborat, nisi ipsimet se in ejus fauces sponte propria præcipitent, quod tunc ab illis fit, quando se periculis & occasionibus peccandi ultro citroque exponunt.

Job. 4. v. 11. S. Greg. l. 5. mor. c. 12. Dæmon insidiatur ubique castis.

Sancius.

DISCURSUS XXXV.

ARGUMENTUM.

Judith amplè defenditur, ostendendo quod in heroico illo facinore quo Holoferni necem intulit, impudicitiæ periculo aut occasioni se non exposuerit.

THEMA.

Porro Judith universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopæum quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis. Judith. c. 16. v. 23.

1. Heroicum à Juditha generosè patratum facinus, ejuscemodi in multis ignorantibus scandalum causavit, ut librum quo ejus historia describitur, apocryphum, fictum, & fabulam potius, quam veridicam historiam, ideoque inter dictatos à Spiritu Sancto libros Canonicos minime connumerandum esse censuerint, eo quod intelligere aut capere nequeant, qua ratione temeritas heroinæ illius salvari à crimine possit, quæ se manifesto pudicitiæ & honestatis vitandæ periculo exponere non dubitavit, ac proinde pravum hoc à Juditha editum exemplum in sacræ Scripturæ seriem inseri, indecens prorsus esse dicunt; *Quæcumque enim scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt.* Justum igitur est ut ejus defensionem aggredientes evidentibus demonstremus argumentis, Juditham non solum nulli se castitatis temerandæ exposuisse periculo, verum nec ullam lasciviæ committendæ dedisse occasionem, ut proinde iniquum sit, si quis ejus prætexendo exemplum & imitationem in hunc scopulum volens allidere statuat; *Tantum enim abest* ut hoc Judithæ facinus allegari ab aliquo possit, ad hoc ut quis sub cujusvis boni prætextu, incontinentiæ periculo se exponat, ut potius infallibilis omnisque erroris nescia Dei providentia & sapientia facinus hoc à Juditha patrari disposuerit, ut per hoc nobis in ipsa eximium exhibeat perfectæ pudicitiæ & honestatis sectandæ exemplum & prototypum. Unde Sanctus Fulgentius: *Testimonia tam præclari operis apparuit, quantum Deo dilecta sit continentia.*

Defensio Judithæ.

Rom. 15. v. 4.

S. Fulgent. Ep. 2. ad Stat. vid.

2. Salianus insigne quoddam recenset, quo fortissimæ hujus mulieris sepulchrum egregie illustratum fuit, epitaphium, in quo inter cætera huic nostro proposito quàm maximè deserviunt verba sequentia. *Hæc est illa Judith, quæ cum esset formæ prodigium, extitit nihilominus miraculum castitatis, quam jejunijs, precibus, omniq; corporis afflictione ita coluit, ita adamavit, ut cum ætate floreret, careret liberis, divitijs abundaret & gloria, ipsos septuaginta quinque annos cœlebs atque incontaminata fulgeret.* Nec est quod hoc loco dicat fortasse aliquis, illam se suamque pudicitiam gravissimo exposuisse discrimini, quia tanto pudicitiæ zelo flagrabat, ut certo quodam modo dicere ausim illam intra oratorij sui sacros parietes inclusam, nobilisque gynæcei sui cinctam custodia, non sic fuisse de continentia sua salvanda securam, sicut inter milites Assyrios & in Holofernis cubili permansit, licet hi omnes carnis lasciviæ deditissimi fuerint. Unde S. Augustinus de illa ait: *Prodiit secura, intra muros enim solicita quidem fuit, sed secura fit, dum ad timenda pervenit.*

Ex Judithæ epitaphio.

Salian. An. 3418 n. 11.

S. Aug. ser. 66 de Divers.

3. In libro Josue duos ex Hebræorum populo milites in cujusdam meretricis Jerichuntinæ domo reperio, circa quos similis fere institui posset quæstio, scilicet qua ratione in hac infami domo constituti pudicitiam suam salvam & illibatam servare, seque ab omni impudicitiæ periculo aut suspicione salvare potuerint? Erat enim Rahab meretrix, & Scriptura dicit: *Qui amat periculum peribit in illo*; ac proinde notandum, quod Sapiens notanter dicat: *Qui amat periculum*: hisce enim verbis insinuat, quod is qui ex propria inclinatione, sine ulla necessitate, aut superiorum non interveniente imperio, denique sine ullo ad bonum publicum, aut Dei servitium adim-

Jos. 2. Judith à Spiritu ducta fuit Divino.

Eccl. 3. v. 27.

plen-

plendum respectu, se incontinentiæ aut cujusvis alterius mali committendi periculo exponit, ut plurimum fit pertinua; hæc omnia in hisce à Josue emissis militibus minimè aderant. Et ideo Origenes super illa verba: *Fecit ascendere viros in solarium domus suæ*, ad propositum nostrum dicit: *Nemo qui à Jesu mittitur, invenitur deorsum & humi jacens, sed in superioribus permanet.* Cum igitur præfati milites à Josue in totius populi Dei beneficium missi fuerint, non erat cur in prostibulo positi pudicitiæ suæ quidquam timerent: multo minus de illius conservatione Juditha formidare debebat, de qua S. Augustinus ait: *Spes omnium populorum procedit*; Et quidem à quonam illam ad generosum hoc facinus patrandum emissam fuisse existimatis? num forte à Bethuliensi populo? an verò ab Ozia summo sacerdote? Minimè gentium. A quo ergo? Audite eumdem Augustinum dicentem: *Pergit divino spiritu ducta*; Spiritus Sanctus igitur, à quo donum castitatis procedit, dux & director ejus fuit, qui sui eam impulsu & præcepto interius ad hoc facinus promovit & instigavit. Ac proinde non est quod continentiæ suæ quidquam timeat, imò ut S. Fulgentius ait: *Egreditur castitas oppugnatura lasciviam.*

Jos. 2 v. 6.
Orig. ibid.
S. Aug. ser. 66.
S. August. ser. 67 de diversis.
S. Fulgent. Ibid.

4. Porro Holofernes carnalis vitii typus erat, cujus gula & ebrietas speciale est fomentum, ac proinde Juditha Bethulia egrediebatur, ut tumido huic monstro caput detruncaret, id est ut pudicitiæ suæ securitati magis consuleret, non verò ut illam coinquinaret; Informidabilem Holofernis exercitum animose penetravit, ut illum dissiparet, at verò dum inter milites hæreret, pro qua re ipsam magis formidasse existimatis? an ne vitam amitteret, an verò ne pudicitiam coinquinaret? Audite S. Ambrosium hac de re claris verbis loquentem: *Non expavit mortis periculum, sed nec pudoris*; Imò avidior & studiosior fuit conservandæ honestatis, quam vitæ tuendæ, utpote *cujus detrimentum bonis feminis gravius esse videtur*, ut idem S. Archiepiscopus sentire loquitur. Quod si enim in hoc facinore corporis pudicitiam periclitaturam esse ulla sibi ratione persuadere potuisset, utique patriæ suæ exterminium & desolationem potius dissimulasset, quam ut illam salvando honoris sui subiret tam notabile detrimentum, jam verò de castitatis conservatione omninò secura erat; unde Ambrosius, *de honestate secura est Judith*, inquit.

Judith 10. v. 10.
De castitate secura.
S. Ambr. l. 3. de offic. c. 13.
S. Ambr. Ibid.

5. Imò verò non tanti faciebat Bethuliæ salutem deperditam, aut dirutam mœnia, aut domos demolitas, aut civium deprædationes, quanti non suam tantum, sed & omnium aliarum honestarum matronarum periclitantem pudicitiam & honestatem. Nam ut idem sanctus Archipræsul considerat: *Honestatis fuit prohibere, ne sacras virgines viduas graves, pudicas matronas barbarica subjiceret impuritati*, ac proinde concludit dicens: *Quanta honestatis authoritas, ut Deum adjutorem præsumeret, quanta gratia ut inveniret?* Porrò hæc ab ipsa ardenter implorata ac tandem benignè concessa Dei & Spiritus Sancti pro hujus facinoris consummatione assistentia, non tam Judithæ jejuniis, orationibus, ciliciis & Eleëmosynis, quam vivacissimo zelo qui in ea ardenter flagrabat conservandæ tam suæ quam alienæ concivium suarum honestatis; Hujus enim amore adeò flagrabat, ut Sanctus Hieronymus dignissimum illud S. Romanæ Ecclesiæ oraculum, in sua libri Judith præfatione, hanc ei meritissimam laudem attribuat, ut illam cæteris mulieribus velut nitidissimum castimoniæ speculum ob oculos ponendam esse judicet, dum ait: *Accipite Judith viduam castitatis exemplum.*

Non tanti fecit salutem Bethuliæ quanti pudicitiam incolarum.
S. Ambr. Ibid.
S. Hieron. in Præf. in lib. Judith.

6. Ingens utique illa fortitudo fuit, qua Judith illam ex tot obtentis victoriis, ex tot debellatis populis, ex 101 Provinciis & regnis subjugatis inclytum & invictum exercitum aggredi & dissipare non dubitavit, at verò quodnam est illud in virtute cujus Deus exercituum huic fœminæ adeò virilem & generosum animum suggessit? num forte Deus ad hoc commotus fuit per rigorosam universæ Bethuliæ intimatam pœnitentiam? aut verò amaros innocentium planctus & gemitus? Audite S. Hieronymum ea de re sic loquentem: *Castitatis ejus remunerator, virtutem ei talem tribuit, ut invictum omnibus hominibus vinceret, & insuperabilem superaret.*

Ob castitatem suam victrix evasit.

7. Objici mihi ab aliquo vestrum posset, quod extiosus concupiscentiæ ignis ipsas quoque Cedros Libani, quales David, Samson & Salomon fuere, persæpe corripiat, qui homines erant secundum cor Dei, & quos Spiritus ipsimet Dei possidebat & gubernabat; Cui proinde hisce Jobi verbis respondeo, qui dicit: *Halitus ejus prunas ardere facit*; Pro cujus loci intelligentia, in sanctæ hujus viduæ justam defensionem, aptissima quædam observanda est similitudo. Etenim nemo est qui nesciat, quod folles quibus faber ferrarius ad ferrum ignitendum in officina sua utitur, ut accendendum ignem præcipuè sint destinati; sed quid si hi folles vel carbones omninò extinctos, vel ligna viridia ad ignem concipiendum inepta etiam per horam, imò diem integrum insufflarent, putatisne exinde ignem aliquem excitandum fore? Minimè; imò ne quidem vel ignis scintilla inde excitaretur; at verò si ligna ignem conceperint, aut carbones igne succensi sint, vel unica favilla, & minimus flatus etiam ore factus ad magnum exinde ignem accendendum abunde sufficit. Idem quoque in præsenti casu nostro dicere possumus, quod si Spiritus fornicationis vel minimam ignis sui, id est, carnalis concupiscentiæ scintillam invenire potuisset, utique eam in ore lupi, sive in faucibus carnalis Holofernis, vel in lascivorum militum medio constitutam videns, adeò vehementer insufflasset, suisque tentationibus ita illam exagitasset, ut inde ingens in ea infallibiliter nasciturum fuisset incendium: at verò hujusce ardoris carnalis ne vel minimam in ea favillam invenit, tametsi in pulcherrimo ætatis flore & vigore constituta, interque delicias & varias vitæ commoditates enutrita fuisset. Hoc est quod S. Isidorus dicere voluit, dum ait: *Neq; alibi concupiscentia fomenta succendit, nisi ubi prius prava cogitationum delectationes aspexerit.*

Concupiscentiæ nunquam sensit scintillam.
Job. 41. v. 12.
S. Isid. l. 3. sent. c. 5.

8. S. Leo de S. Laurentio disserens ad Valerianum conversus ita loquitur: *Nam quid non ad Victoris tui gloriam ingenium tuum reperit, quando in honorem transierunt triumphi etiam instrumenta supplicii.* Quòd idem, ni fallor, de Judith dici posse videtur, nimirum quod omne id quod in imbellis mulierum sexu, ut plurimum luxuriæ solet esse incentivum, ipsa ad honestatis & pudicitiæ suæ adhibuerit incrementum; Etenim quod pulchritudo corporalis magnus sit ad lasciviam stimulos, probatione, ut opinor, non indiget; De Judith verò sacra narrat historia dicens: *Erat autem eleganti aspectu nimis, & erat hæc in omnibus famosissima*; & tamen eadem hoc de ea testimonium perhibet, quod scilicet *nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.* Verum quidem est, quòd ipsa ad caput Holofernis amputandum plus in vultus sui elegantiam & pulchritudinem, quàm in ferrum confiderit: at verò audite qualiter de facie ejus

S. Leo in Natali S. Laurent.
Casto vultu plus dimicans quam ferro.
Jud. 8. v. 7. & 8.
Ibid. v. 8.

[S. Aug. ser. 67. de div. Idem ser. 66. de div.] ejus supra modum pulchra & speciosa loquatur S. Augustinnm, dum ait: *Casto vultu prius dimicatura quam ferro*; Qui idem S. Doctor de eodem in alio quodam sermone ita scribit: *Fefellit casta pollutum, pudica peremit adulterum*.

9. Solent in aliis mulieribus gemmæ, capillorum cincinni vestimentorum syrmata, genarum foci, corporis suffitus gratique odores, cunctaque alia mundi muliebris ornamenta esse velut totidem [Ornamenta Judithæ] scintillæ, ne dicam flammæ, ad accendendum in aliis carnalis concupiscentiæ pernitiosum incendium: & tamen licet de ea scriptum sit: [Judith. 10. v. 3.] *Lavit corpus suum, & unxit se myrto optimo, & discriminavit crinem capitis sui, & imposuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitq; sandalia pedibus suis, assumpsitq; dextrariola & lilia, & inaures & annulos & omnibus ornamentis suis ornavit se*; quis umquam crediturus esset, quod hi ornatus tam varii atque magnifici honestatis & immaculatæ pudicitiæ futuri essent mysteria atque auguria. Audite hac de re sacrorum interpretum clara testimonia; [S. Ambr. in Glossa ex. L. de vidu.] S. Ambrosius ait; *Vestem jucunditatis qua vivente viro vestiri solebat, se induit*, Quo id eam fine fecisse existimatis? num forte ut per hanc vestem præteritas licet licitas voluptates cum Manasse marito suo habitas, in cor & memoriam suam revocaret? Nequaquam id fecit, *quasi placitura viro si patriam liberaret, sed virum alium videbat, cui placere quærebat, illum, de quo dictum est: Post me venit vir, qui ante me factus est*, [Interlinearis.] Interlinearis super illa verba; *Lavit corpus suum*, dicit: *Lachrymis pœnitentiæ lavit opera carnis*. De unguento odorifero corporis sui, idem Interlinearis, per illud [Interlineares.] *carnis mortificationem* intelligendam esse dicit; Nonnulli ut Hugo Cardinalis notat, loco *myrto optimo*, legunt [Hug. Card. Ibid.] *Myrrho optimo*, quasi unguentum hoc compositum fuerit ex prælibatoris myrrhæ medulla atque substantia, hanc autem mortificationis carnis symbolum esse nemo nescit. Eadem Glossa interlinearis super illa verba; [Interlin.] *Discriminavit crinem capitis sui*, eadem de cogitationum, desideriorum & suggestionum carnalium custodia & repressione exponit: *Distinxit, solerti discretione singulas cogitationes mentis*. Porrò carnalis concupiscentiæ ignis ex eo potissimum capite in tantam flammam prorumpit, quia cogitationes & desideria carnis in nobis non reprimimus; ideò enim Scriptura sacra ad denotandam primorum sæculorum irregulatam & effrænem lasciviam atque libidinem hoc loquendi phrasi utitur dicens; [Gen. 6. v. 5.] *Cuncta cogitatio cordis intenta ad malum omni tempore*.

10. [Alius Judithæ ornatus.] Sequitur: *Imposuit mitram super caput suum*. In texto Hebraico dictio quædam est, idem significans, quod *galeam salutis*; Quidam verò ex Interpretibus modernis dicit dictionem illam idem significare, quod *tremorem*, quia [Celada. Prov. 28. v. 14.] *Beatus homo qui semper est pavidus*; Et Tertullianus ait: [Tertull.] *Timor est fundamentum salutis. Induitq; sandalia pedibus suis*, [Lyranus.] *affectiones suas*, ut Lyranus inquit, *sacris meditationibus muniendo*; Interlinearis inquit: *Congressus* [Interlin.] *operum Evangelicis munit præceptis*. Eadem Glossa super Ly *Dextrariola*, dicit: *Spem futurorum bonorum, quæ dabuntur Sanctis in dextera collocandis. Et lilia*, scilicet *castitatis*, ut interlinearis declarat; [Interlin.] Licet Lyranus significantius & ad nostrum propositum optius dicat illam portasse lilia, [Lyranus.] *gestus & motus castissimos observando*; De manibus aureis idem dicit: has illam gestasse, *Dei verba devote audiendo*: Per annulos interlinearis exponit *signaculum fidei*, de [Interlin.] quo Sancta Agnes ait: *Annulo suo subarrhavit me*; Numquid igitur ex his clarè videtis Sanctum Augustinum non sine fundamento asseruisse, quod hic Judithæ corporalis ornatus non ad vanitatem sed ad mysterium fuerit ab ipsa ordinatus? *Nec fuit levis ornatus*, inquit, *qui ad homicidium tanti capitis aptabatur?* [S. Aug. ser. 67. de div.] totus enim Judithæ ornatus ad caput Holofernis, id est, peccatum carnis amputandum atque abolendum ordinatum erat.

11. Verum enimverò ut omnibus deinceps futuris sæculis mundus (qui semper in omnibus rebus [Exornavit se Judith non ex carnali concupiscentia.] gestis judicat, vel ad minus suspicatur id, quod pessimum est) certo sibi persuadeat, quod totus ille mundus muliebris, quo Judutha se elegantissime exornaverat, solam pro fine suo honestatem, non verò carnalis concupiscentiæ proritamentum habuerit, Spiritui veritatis nobile hoc & infallibile de illa testimonium perhibere placuit, dum ait: [Judith. 10. v. 4.] *Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat, & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret*. At verò quisnam est Dominus ille qui pulchritudini & ornatui hujusce mulieris tantopere cooperatus fuit? Nullus profectò alius, quam is, de quo scriptum legitur: [Sap. 7. v. 20.] *Candor est lucis æternæ & speculum sine macula*; qui proinde manus suas non nisi ad summæ puritatis, continentiæ & honestatis actus extendere potuit. Adhæc bene observandum [Judithæ pulchritudini Deus splendorem addidit.] est, quod non sola, sed ab honesta quadam matro na associata è Bethulia egredi & in castra Holofernis penetrare voluerit, ut nimirum hæc ipsa oculata continentiæ suæ testis esse posset.

12. Nescio an aliquando mente vestra ad id reflexeritis, quod S. Lucas de Protomartyre scribit: [Act. 6. v. 15.] *Viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli*: at verò quibusnam supernaturalem hanc & cœlestem in S. Stephano lucem videre concessum fuit? illis nimirum ipsismet qui illum lapidarunt, & velut excommunicatum è Synagoga turpiter ejecerunt; at verò quonam merito hi favorem istum adeò eximium & præcellentem sibi compararunt? Aut qua ratione hæ talpæ suos in cœlestem illam lucem defigere potuerunt irretortos oculos? Respondeo verum quidem esse quod impij illi homines hunc à Deo favorem recipere minime meruerint, verumtamen infallibilis Dei providentia illorum malignitatem minime ignorans, sciensque quod impietas adeo sit lyncea, ut impressa ibi cernant vestigia, ubi nondus umquam pes positus fuit, servi sui indemnitati perfecte prospicere voluit, ne forte ejus qui in ministerio superintendendi viduis aliisque mulieribus egenis exercitatus fuerat, calomniarentur pudicitiam & vitæ continentis honestatem; unde S. Augustinus ait: [S. Aug. ser. 5. de S. Stephano.] *Præpositus fœminis testimonium meruit sincerissimæ castitatis*. Ob eamdem igitur causam dicere possumus, quod quia Deus Juditham in lascivi exercitus medium, inque facies leonis tantæ libidinis œstro furentis immittere voluit, ideo ne quis mali quidpiam de ejus pudicitia loqui aut suspicari posset *contulit ei splendorem*, eamque luce quadam Angelica è vultu ejus emicante decorare voluit.

13. [Qualia secum acceperit victualia.] Verum enimverò ex quo Judithæ inimicum dissipare & profligare exercitum animus erat, inermis utique esse minime debebat, quænam igitur munitio bellica erat illa, quam secum in castra ferebat? Respondet sacer textus: [Judith. 10. v. 5.] *Imposuit Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profecta est*. Quæ omnia in figura contingebant, nam ut sacri expositores declarant, varia isthæc victualium annona, diversos variarum virtutum actus, multaque exprimebant subsidia spiritualia.

Hugo Card. Ibid.

rituolia. Unde Hogo Cardinalis ait: *Mystice per ascoperam vini intellige mordacem prædicationis reprehensionem*; Quis enim Psalm. 11. scriptum esse nescit: *Eloquia Domini eloquia casta? Per vas olei opera misericordiæ, vel compassionis; per polentam passionis Dominicæ recordationem; per palathas, qui est cibus, qui fit de herbis viridibus, virorum fidei; per panes, spem, quæ confirmat cor hominis, sicut anchora navim; per caseum pinguedinem charitatis. Hæc omnia debet portare secum, qui exit ad diabolum occidendum.*

Glossa ord.

Armatura erat Oratio.

Zachar. 9. v. 17.

Judith. 9. v. 1.

14. At verò longe ad propositum nostrum aptius Glossa dicit: *Portat Abra ascoperam vini, cum Sacramento, id est, corpus Domini, & sanguinem, & chrismatis unctionem venerabiliter servat.* Tota igitur annonæ congeries quam Abræ suæ imposuit, quoad mysterium, ad defensionem ordinabatur suæ castitatis, quia Ecclesiæ figurabat Sacramenta, quæ sunt *vinum germinans virgines.* Verumtamen ex quo Judith secundum speciem exteriorem comptissima & elegantissima prodire voluit, existimabitis utique illam ad minus sub hisce ornamentis armatam fuisse Bethuliæ, ut fortiorem quamque armaturam sibi deligeret; Audite igitur quid Spiritus Sanctus quoad hoc de illa referat, *Ingressa est oratorium suum, & induens se cilicio, posuit cinerem super caput suum, & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum*; In hoc igitur oratorij sui armamentario ad facinus patrandum congruis se armis accinxit, ideoque ut Petrus Damianus ait: *Continentia vidualis exemplum, fortioribus armis in mente præcincta caput ebrium ardenter impresso pugione truncavit.* In hac igitur oratorij sui officina arma sibi fabricavit, quibus Assyrios gloriosè configeret, ut proinde benè dixerit S. Augustinus, dum ait: *Judith sanctissima cujus precibus patuit cælum, orationis arte arma victricia fabricavit.* Item quoque integerrimæ pudicitiæ ipsiusa custodiam orationis suæ fructum fuisse agnovit, dum ait: *Gloriosa fœmina castitatem servavit oratio*; De hac enim S. Gregorius Nyssenus ita scribit: *Oratio pudicitiæ præsidium, atque tutamen est, oratio virginitatis sigillum est.* Sic Susanna mulier castissima per orationem libidinosorum senum lasciviam evasit, per hanc quoque tot aliæ tenellæ virgines omnem à se propulsarunt impuritatem. Imò præter ardentes preces longo tempore in oratorio suo, & maximè in hac imminenti occasione ad Deum fusas, nec non præter orationes & jejunia universo Bethuliensi populo indicta, specialem quoque ab Holoferne sibi indulgeri postulavit licentiam, *ut daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem, & deprecandi Dominum*, hacque ratione, ut S. Augustinus scribit: *Orationis favore castitat pudorem proprium servavit intactum & quietum.*

B. Petr. Damian. l. 7. Epist. 26.

S. Aug. ser. 66. de div.

S Gregor. Nyss. de Orat. Dom.

Judith. 12. v. 5.

S. Aug. ser. 66.

Lorica. Cilicium.

Judith. 9. v. 1.

15. Porrò validissima, qua se sub mundo muliebri, quo exterius præfulgebat, accinxit lorica, hispidum quoddam fuit cilicium: *Induens se cilicio.* Enimverò de S. Cæcilia virgine honestissima legimus, quod virginalis candoris sui lilium hac corporali austeritate mediante semper conservavit illibatum: *Cilicio Cæcilia membra domabat*; ac proinde cum certa victoriam adversus carnem impetrandi fiducia audacter à Deo postulabat dicens: *Fiat cor & corpus meum immaculatum.* At verò quænam fuit galea, quam invicta hæc Amazonum primiceria capiti suo imposuit? *Posuit cinerem super caput suum*: nam ut supra Discursu 29. probavimus, seria vermium è corporibus mortuorum scaturientium, cinerum item & sepulchri meditatio, unicum & potentissimum est ad reprimendas carnis voluptates remedium.

Galea, mortis meditatio.

Judith. 9. v. 1.

S. Fulg. Ep. 2. de stat. vid. Arma, jejunium.

16. Adhæc S. Fulgentius de Holoferne disserens ait: *Ille pugnabat armis, ista jejuniis*; Ecce tibi novum validissimæ armaturæ genus, sobrietatem nimirum & abstinentiam, ipsa namque exceptis Sabbatis & festis solemnioribus, continuò jejunabat; Unde S. Ambrosius de illa inquit, quod fuerit *Quotidianis roborata jejuniis*; Cujus autem efficaciæ hoc armorum genus existat, S. Cyprianus exponit, dum ait; *Jejunium omnem carnis rebellionem edomat.*

S. Ambr. l. de vidui. S. Cypr. de jejun. & tent. Chrisi.

17. S. Ambrosius in invincibilem hanc bellatricem hostilibus exercitibus sese immiscentem oculos conjiciens, unicam honestatem fuisse dicit, quæ illam ad facinor hoc adeundum provocavit: *Honestatis fuit, se malle pro omnibus periclitari, ut omnes eximeret periculo.* Quodnam verò primum trophæum fuisse existimatis, quod illa ex ejusdem sancti Doctoris mente reportavit? num forte præcisum tyranni caput? Nequaquam, nam: *Primus triumphus ejus fuit, quod integrum pudorem de tabernaculo hostis revexit: Secundus quod fœmina de viro reportavit victoriam.* Quod igitur universus Hebræorum populus obtinere non potuit, videlicet ut se ab exercitu quodam & potentia adeo formidabili, cui vix totus mundus resistere poterat, hoc inquam, ut S. Fulgentius ait, solius merito honestatis Judithæ obtentum fuit, nam dicti Sancti Patris hæc sunt formalia verba: *Quod omnis Israëlitarum populus facere non potuit, sancta viduæ castitatis virtute perfecit*; Unde ipsa reportatum ab inimicis triumphum non tanti fecit, quanti pudicitiæ suæ æstimavit trophæum: *Non minus servata castitatis*, inquit S. Ambrosius, *ex hostibus revexit trophæum, quam patria liberata.*

S. Ambr. l. 3. de offic. c. 13.

S. Ambros. Ibid.

Primus Judithæ triumphus.

S. Fulgent. Ibid.

S. Ambr. l. de viduis.

Alter triumphus.

S. August. ser. 60. de div.

18. S. Augustinus sanctam hanc Amazonem cum præciso tyranni capite in Bethuliam revertentem considerans, his utitur verbis: *Cum palmifera castitate Judith ad cives felicite festinat*; Prima enim & maxima ejus cura fuit, non ut populum de statu informaret, in quo Holofernis reliquerat exercitum, neque ut eum illis de modo tractaret, quo suam posset prosequi victoriam, sed ut eodem tempore, quo amputatum illis monstrabat belli ducis caput, suam coram illis justificaret pudicitiæ honestatem. Etenim sacer textus ait: *Concurrerunt ad eam omnes à minimo usq; ad maximum*; nemo enim ex omnibus erat, cui non esset intime perspectum quod venustissima esset vultus pulchritudine prædita, quod in pulcherrimo esset annorum flore constituta, quod egressa fuisset ornatissimis vestimentis, gemmis alioque opulentissimo mundo muliebri amicta, quod ante diei diluculum è civitate fuisset egressa, denique quod in hostili exercitu atque in ipsomet Holofernis tentorio, inque secretis ejusdem penetralibus per noctem fuisset demorata, atque ideo vel maximè necessarium esse existimabat, ut omnes de conservata pudicitia certiores faceret, maximè quia resectum Holofernis caput, cuidam conopæi laciniæ prope lectum ejus præcisæ involutum secumque portatum eis ostendebat, dicens: *Ecce caput Holofernis ... & ecce conopeum illius, in quo recumbebat in ebrietate sua, ubi per manum fœminæ percussit illum Dominus Deus noster*; quibus in verbis notandum quod hunc Holofernis cervici illatum ictum non sibi, sed ipsimet altissimi dexteræ immediate adscribebat: *Percussit illum Dominus*; Demum verò pudicitiam suam illæsam permansisse non simpliciter, sed medio juramento affirmavit dicens: *Vivit autem ipse Dominus*; Quis enim alias ipsam non solum nullam luculenti ignis flammam, sed nec minimum ignis illius carnalis qui in Holoferne cunctisque aliis exercitus sui militibus vehemen-

Judith. 13. v. 15.

Ibid. v. 19.

Pudicitiam suam illæsam juramento affirmat.

Ibid. v. 20.

ter

ter ardebat, scintillam persensisse credere potuisset? Nec forte suspicio oriatur aliqua quod ab Holoferne, aut alio quopiam damnum suæ castitatis passa esset, inquit Rabanus, juramento id nunc coram omni populo confirmat. Imo se prorsus intactam permansisse irrefragabili testimonio convincit, dicens: Quoniam custodivit me Angelus ejus, & hinc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, quasi diceret, quod à carnalium & lascivorum virorum consortio ad vos reveriens incontaminata & intacta permanserim, angelico tribuendum est præsidio; nam in mea societate Angelum Domini habui, qui datus est mihi, ut visibiliter mecum gradiens me dirigeret, qui ad omnes, quos eundo, commorando, & ad vos redeundo feci gressus, mihi assiduo assisteret, qui proinde instar vigilantissimi custodis pudicitiæ meæ tutatus est honestatem. Et quidem quis est qui Angelum Domini in unica nocte centum & octoginta quinque millium militum pariter Assyriorum stragem fecisse nesciat? S. Cæcilia Valeriano, cui contra voluntatem & plane invita in sponsam data fuerat, ne corpus suum inhoneste contrectare præsumeret, vel maxime per unicum hoc motivum persuasit, quia nimirum ei dixit: *Angelum Dei habeo amatorem, qui nimio zelo custodit corpus meum: in Angeli tutela sum, qui virginitatem meam custodit.* S. Agnes quoque in publicum prostibulum perducta, ab Angelo defensa fuit: *Ingressa Agnes turpitudinis locum Angelum Domini præparatum invenit.*

Quæ custodita ab Angelo fuit.

Sicut postea custoditæ fuere Cæcilia & Agnes.

19. Verumtamen ex dictis dubium quoddam subnascitur, videlicet qua ratione Juditha, quæ ex dono orationis & unionis cum Deo magnam sibi perfectionem acquisierat, spiritualis illius dogmatis: *Secretum meum mihi*, ignara esse potuerit, cum omnibus constet, quod dona & favores occulti, quos Deus animabus sibi dilectis secreto communicat, nequaquam sint divulgandi; Quapropter respondeo, id quidem verum esse secundum regulas communes; Quia verò, ut S. Bernardus ait: *Majus Miraculum est inter vehementes occasiones non cadere, quam mortuos suscitare*; ideo ipsa, quæ famam hanc, scilicet se solam cum solo Holoferne per noctem fuisse commoratam, *quin conclusit Vagao ostia cubiculi*, in omnium sæculorum notitiam divulgandam esse noverat, ab omni se impudicitiæ commissæ umbra & suspicione purgare voluit, asserendo & juramentis contestando se euntem ex Bethulia cum Holoferne commorantem, & ad suos Bethulienses denuo revertentem, jugi ac perpetuo usam fuisse Angeli consortio & tutelari præsidio.

Prosecutio quod Judith ab Angelo custodita.

Isaiæ 14. v. 16.

S. Bern. Ser. 60. in Cant.

Jud. 13. v. 1

20. Imo insuper notandum est, quod Judithæ ad suam defensionem visum fuerit, nequaquam sufficere, quod Angelus Domini diu noctuque in pudicitiæ suæ custodiam advigilaverit, ac proinde ulterius subdit: *Non permisit me dominus ancillam suam coinquinari, sed sine pollutione peccati, revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, & in liberatione vestra.* Quibus ex verbis evidenter deducitur, quod Deus ipsemet comes ejus extiterit, suaque potenti dextera protexerit adeo, ut ad instar trium puerorum nullum fornacis carnalis ardorem in se persenserit, qui alias in Holofernis tabernaculo mire flagrabat, ne proinde sui præservationem & carnis victoriam, non sibi, sed ei cui jure debebatur, scilicet manifesto Dei miraculo ejusque potentissimæ dexteræ attribuebat, quenam tutata fuerat *gaudentem in victoria sua*, quia ut quis in medio periculorum & proximarum occasionum intactus & mundus perseveret, specialibus opus est Dei auxiliis, imo miraculis.

Imo & ab ipso Deo

Ibid. v. 20.

21. Verum enimverò, ad hoc ut videamus, quantopere sancta hæc mulier omnem hujus contagii umbram exhorruerit, & formidaverit, quamque circumspectè in omnibus processerit, ultimum quæso historiæ & libri sui caput attente legamus. Dicit igitur sacer textus: *Porro Judith universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus & conopæum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis.* Quibus in verbis maxime considerari meretur dictio illa *universa*; Neque enim vel minimum quid domi suæ, & multo minus in Civitate Bethuliæ, in qua degebat, ex materie voluit spoliorum, quæ illi à populo in perpetuam rei gestæ memoriam data fuerant, sed universa deservit, ipsique Deo in sacrosancto templo Hierosolymitano dedicavit. At vero quisnam umquam propriæ gloriæ ita oblitus fuit, ut post tam gloriosam à se reportatam victoriam atque triumphum non aliquid spoliorum in perpetuum fortunæ suæ monumentum retineret, vel ad addendum posteris suis similium facinorum patrandorum stimulum, vel ad propriæ suæ generositatis immortale testimonium? Adhæc spolia hæc in domo Judith asservata sæpius in ipsa egregios gratitudinis erga Deum victoriæ per imbellem mulierem obtentæ authorem affectus excitare poterant; Et tamen certissimum est, quod ne minimum quidem spoliorum filum penes se reservaverit, quia *universa obtulit.*

Victrix Deo universa obtulit.

Judith. 16. v. 23.

22. Est insuper observandum, quod sacer textus dicat, quod *universa obtulit in anathema oblivionis.* Non est quidem mihi ignota controversia illa, quæ inter sacros expositores disceptatur, an legendum sit *oblationis*; an verò *oblivionis*? Verumtamen vulgatam consectando, juxta quam legitur, oblivionis, considerandum est, quod Judithæ non sufficerit, quod universa spolia templo dedicasset, sed insuper illa sub perpetuæ oblivionis lapide recondita esse voluit; non sufficiebat illi, quod omnis supellectilis inimicæ possessionem & præsentiam è domo sua eliminasset, verum etiam omnem illius memoriam è mente sua in perpetuum abolere voluit, ne umquam deinceps amoris inordinati, quo tyrannus erga ipsam accensus fuerat, illecebras, & manifestum, cui, nisi divinam habuisset assistentiam, exposita fuerat pudicitiæ contemnendæ periculum, in imaginatione sua revolvere posset.

Omnia oblivioni tradidit.

23. At vero inquies fortasse, quid Juditha timebat, quando de Angelico & quidem Angeli magni consilii præsidio, certa atque secura erat? unde respondeo: verum quidem esse, quod hoc illi præsidium tunc præsto fuerit, quando facti necessitas & arduitas illud requirebat: de hoc tamen auxilio habendo se minime securam fore æstimabat, si spolia prædicta, quæ pericula præterita in memoriam ei revocare continuo poterant, sine ulla necessitate, & ad solam vanitatem domi suæ retinere & conservare voluisset; nam ut S. Cyprianus ait: *Lubrica est illa spes, quæ inter fomenta peccati salvari se posse sperat.* Unde sacer textus Juditham se prætr recepto more suo in oratorium suum & domesticam solitudinem subduxisse dicit, & subdit: Erat etiam virtuti castitas adjuncta, scitisne, quamobrem Scriptura id dicat? Audite S. Ambrosium in exponentem his verbis: "Vestem "jucunditatis deposuit, viduitatis resumpsit, nec "triumphorum suorum amavit ornatus, illos existi-"mans esse meliores, quibus vitia corporis, quam qui-"bus hostium arma vincuntur."

Vestes viduitatis resumpsit.

S. Cypr. de sing. cler.

S. Ambr. l. de viduis.

24. Theophylactus illa S. Marci de Christo loquentis verba; *Spiritus expulit eum in desertum*, ponderans dicit: *Ducitur à Spiritu Sancto, demonstrans nobis*

Marc. 1. v. 12.

Theophylactus.

Rrrr

nobis non temere nos in tentationem projicere debere, sed ferre si imperamur; Ita quoque Judith, quamdiu Spiritus Sanctus, ut diximus, dum ejus fuit, quamdio secum habet Angelicam, imo & ipsiusmet altissimi assistentiam, integrum carnalium hominum exercitum minime formidabat, multo minus tunc Holofernes illam timore aliquo percellere poterat; at vero hac necessitate cessante, ne quidem filum ex inimicorum spolijs domi suæ asservare ausa fuit, sciebat enim quod *lubrica est illa spes, &c.*

Documenta. 25. Porro ex ijs quæ hactenus diximus, hanc à vobis conclusionem deduci optarem, scilicet nequaquam expedire, ut quis se exemplo Judithæ in manifestas peccandi occasiones & pericula exponere præsumat, quia impossibile est, quod omnes hæ jam recensitæ conditiones in aliquo simul concurrant, ut quis ex earum suppositione Judithæ exemplo inter peccandi pericula securum esse credere possit. Præterea tale à vobis argumentum formari desiderarem: Quod si mulier aliqua sanctissima, & honestatis ac pudicitiæ conservandæ studiosissima, mulier inquam talis, cui totus Hebraismus unanimi corde acclamavit dicens: *Mulier sancta es*, & timens Deum, post tot insignes pudicitiæ suæ reportatas Victorias libere vivere timuit, sed ad domesticam suam solitudinem, ad jejunia, ad cilicia, ad orationes, & alias austeritates se denuo recepit, seque vivam inter quatuor muros sepelivit, neque intra domus suæ septa ne vel minimum admittere aut retinere voluit, quod pericula præterita & peccandi occasiones ei in memoriam vivaciter revocare posset; quanto magis timendum, & trepidandum est illi, qui in peccato carnis habituatus est & insenuit, si postquam conversus est ad pœnitentiam inter delicias vitæ prioris vivere, & præteritarum voluptatum memorialia, fomenta & incentiva retinere velit? Quin potius minime talis contentus esse debet, quod caput Holofernis detruncaverit, id est, quod peccatum carnale detestatus fuerit, sed ut de solida quadam conversione securus esse possit, omnia illa quæ antehac impuris suis servierunt amoribus, Deo in holocaustum offerat & concremet *in anathema oblivionis.*

TRACTATUS XIV.

DE CASTITATE,

SEU

VIRGINITATE,

CONTINENS

DISCURSUS XXXV.

DISCURSUS I. Virginitas desponsatur Christo; ubi quorumdam sponsorum adducuntur exempla, qui in Conjugiu Virginitatem conservarunt; agitur quoque de eximia animæ castæ pulchritudine, cui adaugendæ verecundia plurimum cooperatur; hujus verò sponsalitij ornatum, & dotem ipsammet virginitatem esse ostenditur.

II. Acceptissimæ agni immaculati sodales sunt Virgines, utpote quæ ipsi præ cunctis alijs placentes, ab ipso in sponsas adoptantur & specialissime diliguntur.

III. Virgines magnam cum Deo similitudinem habent, siquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quasi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores considerantur.

IV. Hanc virtutem Virginitatis suos in cœlo natales habere ostenditur, ideoque velut divinum quidpiam in se continens, tota natura humana superior existit.

V. Vigines Angelis sunt similes, qui proinde easdem suo dignantur amore, obsequio, & consortio, imo multis in rebus Angelis sunt superiores.

VI. Virginitas & castitas in multis Sacræ Scripturæ locis, nec non à sanctis Patribus sanctitatis titulo frequenter condecorantur, siquidem in virtutis & perfectionis operibus sese assidue exercent.

VII. Hæc virtus præ cunctis alijs Beatitudinis arrham & pignus nobis confert, estque via securissima, per quam velociter properamus ad cœlum.

VIII. Homines casti omne bonum possident, suntque ab hominibus pariter & à Deo plurimum dilecti, utpote à quo multos favores & dona specialia recipiunt, facile etiam in suis orationibus exaudiuntur & prosperantur, magnoque sunt vigore præditi, ut inimico infernali fortiter resistere possint.

IX. Honestas velut verum Dei templum corpus purificat & mundat, quod tamen non præstat, nisi fuerit cum puritate interna intime conjuncta, hanc vero etiam post illatam corpori violentiam minime perdi multis rationibus & exemplis convincitur.

X. Castitas ad scientiam & sapientiam comparandam plurimum confert, quia continentes plus de divino lumine participant, suntque ad sacrarum literarum intelligentiam, cœlestesque illustrationes & revelationes capiendas magis dispositi.

XI. Excellens Virginitatis & Castitatis pretium consideratur, utpote quarum defensione multæ animæ fideles opulentissima quæque contempserunt regna, asperrimaque libenter subierunt suppliciorum & diræ mortis genera.

XII. Sub symbolo lilij & floris variæ continentium & virginum exponuntur conditiones & elogia.

XIII.

XIII. Status Virginalis & Cælibatus longe melior & excellentior est statu conjugali, estque ad cogitandum de Deo & rebus divinis expeditior, & promtor, ad hoc tamen castitas tam carnis quam spiritus simul conjuncta desideratur.

XIV. Castitas & continentia virtutes sunt difficiles & arduæ, quia carnis lascivia quæ nobis innata est, & connaturalis, est inimicus quidam, qui nos semper & ubique comitatur, quemque nutrire cogimur; estque malum quoddam, quod licet magnam nobis peroritiem afferat, à nobis tamen naturaliter diligitur & desideratur.

XV. Omnes continuum in nobis carnis prælium, & luctam experimur, quam tamen omnes diligimus; lontque huic certamini omnes subjecti, etiam viri perfectissimi, magnumque virtutis specimen edit, qui in eodem constans est, & victor evadit.

XVI. Castitas est species quædam martyrij, in quo voluptates, quas superamus, Carnificis munus exercent; ubi etiam de hac virtute sub titulo prælij differitur, in quo casti præ cæteris ad re sistendum majores vires habere noscuntur.

XVII. Continentia speciale Dei donum est, quod proinde non per industriam nostram acquiritur, sed à Deo liberaliter nobis conceditur; Et ideo propter illud alij eo carentes à nobis minime sunt contemnendi.

XVIII. Casti solicite incumbere debent custodiæ internæ cogitationum, easque refrænare, ubi etiam recenseantur mala, quæ ab his derivantur, nisi statim ab initio suffocentur.

XIX. De honestate sermonis, quam Sacra Scriptura ijs præcipue inculcat, qui de rebus turpibus, & de malis à verbis obscænis, & discursibus carnalibus provenientibus, nec non de motivis ad illa cavenda coram alijs differere debent.

XX. De periculis oculi vagi & curiosi, qui carnalem in nobis concupiscentiam accendit, ubi etiam quanto cum periculo conjunctum sit, videri à mulieribus, aut illas curiosius intueri.

XXI. Ad castitatem conservandam solitudo plurimum conducit, cui vel maxime sexus fœmineus deditus esse debet.

XXII. Ad acquirendam & conservandam continentiam, multum confert maceratio & castigatio carnis.

XXIII. Castitas inter delicias & voluptates multum periclitatur, pec corporales verò austeritates tuto custoditur.

XXIV. Gula continentiæ naufragium adsciscit, econtra verò sobrietas & parsimonia in victu magnum illi præbet subsidium.

XXV. Oratio Castitatem promovet, pro cujus custodia magna opus est circumspectione, maxime in molieribus, ut scilicet modeste se vestiant, oblata sibi munuscula respuant, & silentium simul cum sancta quadam rusticitate assidue observent.

XXVI. Ad reprimendas carnis occurrentes tentationes, & continentiam sartam tectam conservandam plurimum confert honesta occupationis assiduitas & solicita otij fuga, nec non & austeritates corporales.

XXVII. Virginitas & continentia humilitatem, verecundiam & sensuum custodiam conjunctam habere debet.

XXVIII. Qui castitatem intactam conservare desiderat, contra carnem suam assidue dimicare debet, non resistendo, sed fugiendo.

XXIX. In ejusdem argumenti confirmationem plura alia motiva in medium adducuntur.

XXX. Viri etiam sanctissimi & perfectissimi castitatem coinquinant, nisi occasiones pro viribus fugiant, & ideo fugiendum est mulierum etiam spiritualiter & devote viventium consortium, eo quod majus circa illas sit periculum.

XXXI. Mulier scopulus quidam est, ad quem allidentes viri etiam constantissimi facile corruunt, quod varijs comprobatur exemplis.

XXXII. Idem quoque alijs exemplis & rationibus confirmatur.

XXXIII. Consideratur admirabilis Christi circumspectio, & cautela, qua ad nostram instructionem cum mulieribus conversando usus fuit.

XXXIV. Cum quanto respectu virtuosi & perfecti homines cum ijsdem mulieribus conversati fuerint, varijs ex antiquo testamento deductis exemplis demonstratur.

XXXV. Author idem Argumentum, varia sanctorum novi testamenti exempla allegando, prosequitur.

DISCURSUS I.

ARGUMENTUM.

Virginitas desponsatur Christo; ubi quorumdam sponsorum adducuntur exempla, qui suam in conjugio virginitatem illibatam conservarunt: agitur quoque de eximiâ animæ castæ pulchritudine, cui adangenda verecundia plurimum cooperatur; dos verò hujus sponsalitij ipsamet est virginitatis honestas.

THEMA.

Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. 2. Cor. 11. v. 2.

1. PRæclarissimum & eximium est animæ castæ elogium, quod videlicet Christus Dei filius illam sibi dignetur adoptare in sponsam; ut proinde Apostolus de animabus puris & immaculatis dicere non dubitet: *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo:* Et quidem tametsi prima quidem facie sponsalitium & nuptiæ cum virginitate esse videantur incompatibiles; attamen in parabola de decem virginibus, expresse dicitur: *Exierunt obviam sponso... intraverunt cum eo ad nuptias;* & tamen omnes ab ipsomet Christi Virginum titulo condecorantur. Neque id cuipiam mirum videri debet, quia in hisce nuptijs, quæ inter animam virginitate puram & Christum celebrantur, ipsemet Dei filius sponsus est, & ideo per hasce nuptias virginitas non amittitur, sed augetur, ut proinde S. Agnes, Virgo & Martyr, merito gloriata fuerit dicens: *Amo Christum, in cujus thalamum introibo, cujus mater Virgo est, cujus pater fœminam nescit, quem cum amavero, casta sum, cum tetigero, munda sum, cum accepero virgo sum;* hic etenim sponsus ab ipsomet Spiritu Sancto appellatur *candor lucis æternæ*, à cujus candore omnis alia derivatur puritas & honestas, adeo ut illæ dumtaxat animæ veræ virgines esse censeantur, quæ huic sponso vinculo sunt connubiali adstrictæ, juxta illud

Christus est Virginum sponsus.

2. Cor. 11. v. 2. & 10

Matth. 25 v. 1. & 10

Sap. 7. v. 26.

Psal. 44. v. 15. S. Bernard. ser. 14. sup. Cant.

lud Psalmi: *Adducentur Regi virgines.* Unde Sanctus Bernardus ait: *Virgines dico illas, quæ ante Christo fœderata, quam fœdata mundi complexibus, ipsi firmiter perseverant, cui se tanto felicius, quanto maturius devoverunt.*

Confirmatur.

2. Nescio, an umquam alias observaveritis, quod videlicet Christus Salvator noster in alijs multis parabolis se vel Patremfamilias, vel Pastorem, vel agricolam, vel seminatorem, vel denique negotiatorem appellaverit, in hac vero decem Virginum parabola, Sponsi nomen sibi vendicaverit, quod eo præcipue mysterio factum est, ut nobis per hoc insinuet, quod quotiescumque de virginibus, aut virginitate agitur, ipse ejuscemodi animabus puris & castis veluti castissimus earum sponsus arctissimo sponsalitij vinculo sit conjunctus; unde apud Oseam dicit: *Sponsabo te mihi in fide.*

Ose. 2. v. 20.

Virginitas conservari potest in statu conjugali.

3. Adhæc quis est qui candidum virginitatis lilium in statu quoque conjugali ex mutuo utriusque consortis consensu floridum conservari posse nesciat? sic enim quando beatissima Virgo S. Josepho desponsata fuit, ex divina quoque revelatione ambos illibatam in eo statu virginitatem conservaturos esse didicit, & tamen quod subiere conjugium, verum matrimonium fuit, juxta tritam illam & vulgarem regulam, qua dicitur: *Consensus, non concubitus matrimonium facit.* Unde S. & Angelicus Doctor in summa sua hunc proponens articulum: *Utrum inter Mariam & Joseph fuerit verum matrimonium?* idipsum confirmat affirmando, dicit: *Fuit verum & legitimum, non quidem quod senserint in copulam carnalem, sed quantum ad consensum mutuæ fidelitatis.*

S. Th. 3. p. Q. 29. A. 2.

Baron. An. 665. n. 12. Exempla.

4. Sic quoque Annales Ecclesiastici de Wandregisilo eximiæ sanctitatis Presbytero, cujus felici morti S. Audoenus præsens adstitit, referunt, quod cum in Dagoberti Regis aula Comitis Palatini munere & dignitate fungeretur, perpetuam una cum conjuge sua castitatem constanter coluerit, ac tandem in Sanctorum relatus catalogum die 22. Julij publico officio in Ecclesia colatur: Quod idem de S. Elzeario Arriani comite legitur in ejus vita. Similiter de S. Henrico Imperatore (cujus festivitas 24. ejusdem mensis Julij in Ecclesia recolitur) in lectionibus officij Ecclesiastici legitur, quod *virginitatem raro exemplo matrimonio junxerit.* Qui proinde ut Raynaldus in Annalibus Ecclesiasticis de ipso refert, hoc de S. Cunegonda conjuge sua, coram varijs Principibus agnatis illius, testimonium luculentum perhibuit: *Qualem mihi eam assignastis, talem vobis resigno, virginem eam mihi dedistis, & virginem reddo.* Cumque ex inimici instinctu maligna suggestione in certa quadam occasione gravis circa prædictæ Cunegundæ Imperatricis pudicitiam oborta fuisset suspicio, ipsa ut ab hac se expurgaret calumnia, super ignitos vomeres nudis plantis incessit, & processit illæsa.

Rayn. An. 1200. n. 44.

5. In ijsdem Annalibus de Boleslao Cracoviæ Duce, qui ob insignem pudicitiam volgari nomine agnominabatur *Pudicus*, scribitur, quod postquam Zingam & Zunegundem, Beli Hungarorum Regis filiam, inclytam sanctitate, & vultus morumque elegantia valde conspicuam sibi per matrimonij nexum adstrinxerit, hæc virum suum ad colendam pudicitiam exemplo suo pellexerit, unde pudici gloriosum nomen sibi peperit.

An. 1230. n. 68.

6. S. Gregorius Turonensis de quodam juvene in hac alma urbe senatoria nobilitate inclyto, refert, quod dum virgini cuidam à parentibus suis ad ejus conjugium subeundum coactæ & invitæ nupsisset; virguncula hæc sub nuptiali convivio inter continua suspiria S. Cæciliæ exemplum æmulando aliud nihil effata fuerit, quam isthæc verba: *Fiat cor meum & corpus meum immaculatum*: sub noctem verò ob imminentem virginitatis suæ jacturam amarissime plangens & ejulans, atque à sponso suo de causa fletus tam immodici interrogata responderit: *Ideo lacrymor, quoniam thesauro virginitatis pretiosissimo, quem voto fideli soli Deo dedicaveram, nunc invita privabor*; Cumque juvenis, Matrimonium quoddam à Christo institutum Sacramentum, ideoque gratissimum Deo statum esse subintulisset, ipsa subjunxit: Virginalem statum Deo acceptissimum, cujus quidem principium in cœlestibus spiritibus dedicasset, atque post hæc in terras veniens virgo mansurus de sola virgine nasci voluisset. Quæ parænesis quantumvis brevis, tantæ tamen apud juvenem hunc sponsum efficaciæ fuit, ut virgini Sponsæ consentiens in perpetua semper Virginitate cum ipsa deinceps vivere firmiter decreverit.

S. Greg. Turon. l. de glor. Conf. c. 32.

7. Idem quoque heroicæ virtutis specimen de S. Catharina, S. Birgittæ filia, legimus, siquidem & ipsa una cum sponso suo virginitatis flore illibatum conjugium suum perpetuo decoraverunt; Cumque post sponsi sui mortem Comes quidam multas ejus pudicitiæ strueret insidias, eamque, ut ad ineundas cum eo nuptias cogeret, rapere decrevisset, accidit, quod cum S. Catharina una cum sanctissima matre sua Birgitta ad promerendas stationum indulgentias ad S. Sebastiani Basilicam extra urbis muros positam properaret, & Comes præfatus retro sepem quamdam cum pluribus alijs socijs ad eam rapiendam insidiose delitesceret, cœlestis sponsus ejus ad tuendam ejus virginitatem pulcherrimum quemdam cervum è dumetis excitatum trans locum ubi Comes latitabat, concitato cursu properare fecerit, quem dum Comes ejus capiendi cupiditate motus una cum socijs strenue insequeretur, Catharina structas sibi ab amatore suo insidias feliciter evasit.

Sylv. Hist. l. 9. Tom. 4. Exemp. 7.

8. De Ammone in vitis Patrum scribitur, quod postquam is ad connubium cum virgine quadam ineundum à Parentibus suis adstrictus fuisset, is admirabilis eloquentiæ suæ efficacia sponsam suam permoverit, ut una cum ipso virginitatem perpetuam colere & conservare statuerit; Unde sancti hujus viri vita his verbis concluditur: *Vidit Antonius* (magnus) *ejus animam in cœlis assumptam ab Angelis.*

V. Patr. l. 8. c. 8.

9. Denique de S. Edelfrida venerabilis Beda testatur, quod non obstantibus delicijs regijs, quibuscum enutrita fuerat, una cum duobus conjugibus suis, quibus successive matrimonio juncta fuerat, virginitatis perpetuæ flore constantissimè conservarit; unde factum, quod corpus ejus post multos annos incorruptum inventum fuerit, haud secus ac si ea die recenter mortua fuisset.

V. Beda l. 4. c. 15. De Angl.

Christum esse virginum sponsum, probatur auth. SS. PP.

10. Verum enimvero ut ad nostrum, quem de Christi cum virginis anima felicissimo sponsalitio cœperamus, discursum redeamus, multos invenio sacros Doctores sanctissimi hujus connubij testes & assertores. Et quidem S. Gregorius Nazianzenus, postquam in sacris Poëmatibus suis prius Deum nullius connubij cupidum esse his verbis affirmasset: *Nam magnus conjugis expers est Deus, atque Dei rutilans Chorus omnipotentis*, mox tamen virginalem pudicitiam eum ad sponsalitium cum virginibus ineundum pellicere & attrahere asserit, dicens: *Castaque virginitas*

Nazianz. de virgin.

tas decoretur conjuge Christo. S. Zeno hasce castas & puras animas alloquens, dicit eis: *Per hanc* (scilicet virginitatem) *attingitis Christum, sine illa per vos vobiscum complectitur Christum,* S. Ambrosius de virginibus disserens, ait: *Christus virgo virginis sponsus, & si dici potest, Christus virginea castitatis, virginitas enim Christi, non virginitatis est Christus.*

S. Zeno l. 1. de pudicit. ser. 7.
S. Amb. de virg. l. 1.

Prosecutio

11. Major certe Convictus necessitudo, aut intimior familiaritas dari nequit, quam sit illa quæ inter conjuges intercedit, et qui sunt duo in carne una, & tamen longe major est illa quæ inter Christum repertitur & virgines, siquidem hæ adhærent Deo: *Sequuntur agnum quocumque ierit;* nam et Apostolus ait: *Qui adhæret Deo, unus spiritus est.* In veteri quidem testamento populus electus tanto Dei percellebatur terrore, ut Moysi dixerint: *Non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur;* at vero in lege nova Deus nobis in virtute virginitatis adeo factus est familiaris, ut se animæ castæ sponsum declarare non dedignetur. Unde Sanctus Gregorius Nyssenus in lib. de virginitate ait: *Quia Dei adventum demonstraret, sola castitas idonea est, tanta est enim virginitatis vis, ut Deum ipsum sua vi ad humana vita communionem ducat, & hominum cum Deo familiaritatis vinculum sit.*

Apocal. 14. v. 4.
1. Cor. 6. v. 17.
Exod. 20. v. 19.
S. Gregor. Nyssen. l. de virgin. c. 2.

Morum venustas virginitati conjuncta hanc exornat.

12. Id porro quod in virginibus quam maxime diligit, est Vultus morumque pulchritudo & elegantia, quæ profecto in anima casta eximia est & singularis; Unde Psaltes regius ait: *Concupivit Rex decorem tuum.* Et S. Augustinus inquit: *Pulchra est casta juvenum pudicitia, & Deo amabilis, & ad omne bonum dirigunt.* Sponsus sacro sui Epithalamio sponsæ pulchritudinem depingere aut describere volens, inquit: *Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.* Pro cujus loci intelligentia sciendum, quod ebur ex dentibus Elephantis confici soleat, hic autem animal est castissimum, siquidem generationis causa semel tantum in vita cum sua commiscetur consorte; præterquam quod ebur eximio candore suo hanc repræsentet virtutem: Sapphirus autem instar cœli stellati colorem habet cæruleum aureis punctis hic inde venustissime distinctus, & ideo hæc quoque gemma honestatis & pudicitiæ virgineæ egregium est symbolum. Idem quoque sponsus seu Spiritus Sanctus alia sponsæ virginea membra describens talibus semper utitur symbolis, quæ ad virgineam puritatem exprimendam specialiter diriguntur; Unde oculos ejus esse dicit sicut Columbæ, caput vero ejus aurum optimum, labia ejus per lilij candorem exprimit, manus denique hyacinthis plenas, Capillos vero elatis palmarum ramis similes esse asserit.

Psal. 44. v. 12.
S. Aug. in Dom. 25. post Trinit. Ser. 1.
Cant. 5. v. 14.

Virginitas in sexu fœmineo magis germinans Ecclesiam exornat.

13. Verum quidem est, quod ultimus capillos sponsæ inter & palmarum ramos adductus parallelos prima facie ab omni videatur proportione esse alienus, siquidem capilli subtiles, graciles sunt & debiles, palmarum vero rami grossi & robusti; attamen si quis parallelum hunc intimius consideraverit, inveniet utique, quod debilior sexus fœmineus, in quo virginitas quam maxime germinat, & efflorescit, longe sit victoriosior, pluresque triumphorum erexerit palmas, quam robustus sexus virilis; Adhæc sicut capilli specialem capiti venustatem adferunt, & ornamentum, ita quoque casti & virgines Christo, qui Ecclesiæ caput est, magnam conciliant speciem & venustatem. Unde Sanctus Cyprianus ait: *Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, Dei imago, respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi.* Et ideo Spiritus sanctus de puræ cujusdam animæ pulchritudine disserens, cum admiratione dicit: *O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Capilli porro ex carne nascuntur, nec tamen ullam cum ea necessariam habent connexionem, unde sine dolore aut ullo damno suo à carne raduntur: Pari quoque modo casti in carne præter carnem vivunt, & tametsi hac carne circumcingantur, vivunt tamen ac si carnis prorsus essent expertes. In illo tamen mox adducto virginitatis elogio notanda sunt verba illa: *Cum claritate;* Etenim objectum aliquod à pulchritudine laudare volentes dicere solemus, *Solis instar pulchrum est.* Sanctus Augustinus illum Geneseos textum considerans, quod dicitur; *Fecitque Deus duo luminaria magna, luminare majus, ut præesset diei, & luminare minus, ut præesset nocti;* in duobus illis luminaribus statum quidem conjugalem & virginalem adumbrari notat, ita tamen quod virginitas solis nomine intelligatur; Unde dicit: *Virginitas Sol est;* & sane sicut Sol lumen & lucem tribuit alijs, & splendore incomparabiliter excedit, ita virginitas præeminet alijs virtutibus. Unde Ecclesia de virginibus canit: *Ista est speciosa inter filias Jerusalem;* de quo tamen puncto videatur circa verbum, *Anima,* Discursus novus, cujus hic est titulus sive argumentum: *De excessiva animæ pulchritudine, utpote quæ Deum in suum sponsalitium rapit.*

S. Cypr. de discipl. & hab. Virg.
Sap. 4. v. 1.
Gen. 1. v. 16.
S. Aug. de virg.

Verecundia virginitati est annexa.

14. Enim vero sponsus cælestis ea modesta quadam verecundia mire gaudet; Et ideo olim in sacris Canticis animæ amanti dixit: *sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ.* Ubi Aponius ait: *In genarum pulchritudine Virginitatis vel castimoniæ verecundia intelligitur demonstrari; verecundia enim annexa quædam pudicitiæ dos est,* ac proinde cum genæ ad vultus specuilicatem plurimum conferant, hinc cælestis sponsus hisce verbis sibi animæ cujusdam pudicæ & honestæ verecundiam inter alias ejus dotes plurimum placere, vult innuere. Unde Sanctus Bernardus: *Primam nunc adverte sponsæ verecundiam, quæ nescio an quidquam gratius adverti in moribus hominum queat. Rubor ipse genarum, quam forte invexerit pudor, quantum gratiæ & decoris suffusæ afferre vultui solet?* B. Laurentius Justinianus hanc quoque verecundiæ prærogativam, utpote ad decus honestatis plurimum concurrentem considerans ait: *Est & lampas pudicitiæ ita jugiter lucens in mente, ut nihil in ea turpe vel indecorum residere permittat. nam ipsa spiritualis, & commendabilis verecundia est gloria conscientiæ, famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & causa totius honesti.*

Cant. 4. v. 3.
Apon. ibid.
S. Bern. ser. 86. in Cant.

Synagoga gloriam habebat in fœcunditate, Ecclesia in virginitate.

15. In sponsalitijs quidquid ad sponsam venustandam & debite exornandam servire potest, ingenti cum industria & copiose accersiri solet. Unde sponsus cælestis solos sponsæ suæ pedes considerans in sacris Canticis exclamat dicens: *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis;* quibus verbis sponsus se animæ puræ sandalijs & calceamentis captum fuisse declarat: Dicit autem ibidem S. Ambrosius: *Bonum calceamentum animæ pudicitia, bonus gressus vestigium est castitatis;* ait autem sponsus: *In calceamentis,* quoniam castitatem multæ virtutes sociant, quæ ejus decorem augent, nimirum temperantia, sobrietas, modestia, humilitas, & aliæ hujusmodi. Propheta regius postquam sponsi pulchritudinem multis laudibus extolisset, dicendo: *Speciosus forma præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis,* paulo post subjungit: *Delectaverunt te filiæ regum in honore: astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate;* ubi

Cant. 7. v. 1.
S. Ambr. ser. 17. in Psal. 118.
Psal. 44. v. 3.
Ibid. v. 9. & 10.

per hanc reginam animam quamdam virginitate decoram Dei sponsam intelligit, unde paulo post idem David ait: *Et concupiscet Rex decorem tuum; Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus, adducentur Regi virgines post eam.* Porro regiæ hujus sponsæ quæ Ecclesiam repræsentat, ornatus sunt virgines; Etenim Synagoga maximam suam gloriam in fæcunditate habebat repositam: Cum Ecclesia illam in virginitate positam habeat; Et ideo D. Chrysostomus super illa verba: *Proxima ejus afferentur tibi, adducentur in templum Regis*, dicit: *vidisti vestes, fimbrias? Vidisti amictum aureum florem virginitatis? is est vestis Ecclesiæ*; valde autem considerabilia sunt verba quæ antecedunt, videlicet: *Astitit regina: Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum.*

Ibid. v. 12. 14. & 15. — *Psalm. 44. 15. & 16.* — *D. Chrys. ibid.* — *Ibid. v. 9.*

16. S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha in lib. *de ornatu Ecclesiæ*, postquam per ebur castitatem, ob statim adductas rationes demonstrari docuisset, ventrem quoque sponsi in sacris Canticis per ebur adumbrari subjungit, dicens: *Venter Christi eburneus dicitur, venter in medio corporis est, in medio esse spectat ad dignitatem, quid enim Psalmista de gradibus eburneis dicat, audiamus; Myrrha & gutta &c. istæ quidem filiæ Regum, quæ Regem delectaverunt per gradus eburneos, id est, per gradus continentiæ & castitatis ad Deum ascendebant.*

S. Bruno l. de ornat. Eccle. 9.

17. S. Joanni Evangelistæ, qui in hac virginalis pudicitiæ honestate eximius fuit, in Apocalypsi mandatum fuit, ut certo cuidam Episcopo ex parte Dei significaret sequentia: *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis:* Quibus verbis virgines multifariam deprædicantur. Hæ enim magni in Cœlis æstimantur: *Confitebor nomen ejus coram Patre meo*; id quod ijs præcipue promittitur, qui carnem suam vicerint atque domaverint, sunt etiam ob pulchritudinem suam valde admirabiles, *in Sardis* enim idem est quod *principium pulchritudinis; Non inquinaverunt vestimenta sua.* Mentio quoque fit de earum progressibus: *Ambulabunt; ambula coram me, & esto perfectus.* Ad hæc individui semper sunt agni immaculati comites: *ambulabunt mecum*; Denique à merito & dignitate sua commendantur; *quia digni sunt*: At verò quænam obsecro ratio est, quod post reportatam de carne gloriosam victoriam, obtentamque in summo Cœli Capitolio honorificentissimo triumpho, *Qui vicerit*; quando jam vestibus pretiosissimis, & inæstimabilibus gemmis circumdandi erant, illis minime induantur, sed tantum dicatur: *Sic vestietur vestimentis albis?* Porro difficultatis hujus resolutio ex prædictis verbis desumenda erit; nimirum: *Ambulabunt mecum in albis*, his enim verbis innuitur, quod ipsissima Agni immaculati veste sint amiciendi: *Mecum in albis.* Præterquam quod certum sit, quod virgines in cœlo nequaquam habituræ sint vestem pretiosiorem aut nobiliorem, vel etiam elegantiorem, quam fuerit illa qua cum hic in terris pugnarunt, quia pretiosissima, nobilissima, & pulcherrima vestis, quæ omnium Angelorum, totiusque Paradisi ad se oculos trahit, est vestis alba & candidissima immaculatæ virginitatis & puritatis, quam hic in terris conservarunt illæsam & incontaminatam. Unde Rupertus Abbas Tuitiensis dicit: *Quia non inquinaverunt vestimenta sua, id est, incorrupta servaverunt corpora sua, ambulabunt mecum in albis, mecum, inquit, filio virginis, mecum, cujus caro virginea continentiæ dedicavit templum, qui sum virgineus flos, virginitatis lilium, mecum ambulabunt in albis, id est, in corporibus immaculatis cum quibus resurgent nitidi velut agni novelli.*

Virgines ambulabunt cum Christo in albis. — *Apocal. 3. v. 4.* — *Ibid. v. 5.* — *Rup. Abb. Ibid.*

18. Quod si insuper præter ornamenta & vestes pretiosas, ipsas quoque gemmas atque monilia considerare velimus, quibus hæ Christi sponsæ adornatæ esse noscuntur, inveniemus in Annalibus Ecclesiasticis, quod S. Ignatius Martyr sacras, Deoque per votum perpetuæ virginitatis consecratas virgines tanto in pretio habuerit, ut ad Heronem, cui, dum hoc Romam duceretur ad Martyrium, Antiochenam suam recommendabat Ecclesiam, scripserit, *Virgines serva ut pretiosa Christi monilia*; Qui idem in Epistola ad Tharsenses eosdem monuit dicens: *Eas quæ in virginitate degunt, in pretio habeto.*

Virginitatis pretium.

19. Si denique de dote loqui velimus, ex ipsiusmet spiritus veritatis sententia & testimonio certum est nullam reperiri posse ipsamet honestate & pudicitia opulentiorem; hic enim claris verbis dicit: *Non est digna ponderatio continentis animæ, &c.* Unde ponatis licet in stateræ cujusdam una lance totum universum, & quidquid in eo Deus pulchri, boni, & pretiosi creavit, imo & totum illi adjiciatis Cœlum Empyræum, in alia vero lance animam quamdam ponatis puram, immaculatam & virginem, adhuc libere licebit dicere: *Non est digna, &c. id est*, ut Hugo Cardinalis exponit, *omnis autem ponderatio cujuscumque rei temporalis, id est, omnis res temporalis, quanticumque ponderis, id est, valoris sit, non est digna continentis animæ, id est, ad comparationem animæ continentis*; Et ideo S. Apostolus de hac heroica virtute loquens, eamdem pretiosi thesauri nomine appellat, dum ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*, tametsi verum sit, quod propter illum virgines nequaquam extolli, sed illum potius grato animo agnoscere debeant, veluti ex illo provenientem ærario, in quo sunt opulentissimi sapientiæ & scientiæ divinæ thesauri absconditi, *ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* S. Hieronymus pariter ad Demetriadem ita scribit: *Divitiæ tuæ virginitas tua, thesaurus tuus est thesaurus irrecuperabilis, postquam amissus est.*

Virginitatis thesaurus incomparabilis. — *Eccles. 26. v. 20.* — *Hug. Card. Ibid.* — *2. Cor. 4. v. 7.* — *S. Hieron. ad Demetr.*

20. Indubitatum est, quin inter pretiosiores & venustiores gemmas, quæ virgineam symbolice referunt puritatem, *Margarita* primum omnium locum teneat; hæc autem tametsi suam in aquis marinis originem habeat, quantum tamen ab illis differens est & diversa? Mare enim colorem refert viridem aut cæruleum, Margarita verò albam & candidum; Mare salsum est & amarum, Margarita verò colliquefacta dulcescit, Mare terrorem & pavorem incutit, juxta illud; *Mare vidit & fugit*, innata verò Margaritæ proprietas est, quod cor hominis dilatet & lætificet: Mare instabile est & procellosum, Margarita verò solida est & firma; Margarita tametsi in medio hujus maritimi elementi nascatur, concha tamen in qua generatur, rorem cœli, aliosque concipit influxus cœlestes: quæ eadem prodigia in anima cernuntur pura & virginea, tametsi enim in hujus nostræ mortalitatis luto nascatur, fragilis quoque & ipsa, lapsibus frequentibus subjecta, à carnis desiderijs stimulata & instigata à spiritu fornicationis, vivit tamen pura & immaculata, haud secus ac si nullum haberet cum terra commercium, & veluti si purus spiritus esset; unde fit quod immortalis animæ sponsus, qui *spirituum ponderator* est, tanti talem quamdam animam faciat, ut ad instar pruden-

Symbolum est virginitatis Margarita. — *Psal. 113. v. 3.*

tis

Matth. 13. v. 46. tis negotiationis, *inventa una pretiosa Margarita, abiji & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*; ac proinde, *Non est digna ponderatio*, &c.

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Accepti agni immaculati sodales sunt virgines, utpote, quæ ipsi præ cunctis aliorum statuum hominibus placentes ab ipso adoptantur in sponsas & tenerrimè diliguntur.

THEMA.

Virgines sunt, hi sequuntur agnum quocúmque ierit, hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo & agno. Apocal. 14 v. 4.

Virginitas agnum comitatur. 1. NObilissimum acceptissimumque Dei consortium, quo majestas ejus vel maximè honoratur, castæ sunt & puræ animæ: *Virgines sunt, hi sequuntur agnum quocúmque ierit*; quia ab agni immaculati latere numquam separantur; Unde S. Mater Ecclesia in earum honorem ita canit: *Septus Choreis virginum Sponsus decorus gloria: Quocumque pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes cursitant.* Porro quotidiana videmus experientiâ, quod tametsi Principes omnes bene meritos aulicos suos diligant, inter illos tamen aliqui communiter inveniuntur, qui ipsorum se majori gratia dignos efficientes, iisdem præ cæteris chariores sunt, sive id fiat, quia ipsorum se genio aptius componunt, sive ob aliam quandam prærogativam & virtutem singularem, per quam se clementiæ Domini sui majori insinuarunt; Quibus proinde ad penetrandum ad Principis sui secretiora penetralia, nulla opus est janitoris aut Ephebi camerarij insinuatione, sed liberum habentes aditum familiarissime cum eo conversantur, & ut plurimum quocumque se ejusmodi Principes recipiunt, individui eorũ socij & grati comites existunt: Eodem quoque modo tametsi Salvator noster omnes Servos suos honoret, diligat, suamque illis gratiam & paternam benevolentiam exhibeat, in illis tamen quam maxime sibi complacet, qui virginitatis suæ florem illibatè custodiunt, *Hi sequuntur agnum quocúmque ierit*; *Nullus eis locus*, inquit S. Hieronymus, *in illa cœlesti aula clauditur, sed cuncta eis divinarum mansionum habitacula referantur.* S. Isidorus super præcitata Apocalypseos verba scribens dicit: *Tantum autem est in virginibus castitatis donum, ut etiam Joannes tantum eos agni vestigijs inhærere præscribat, qui contaminati à mulierum coitibus non fuerint, ipsi enim sunt centum quadraginta quatuor millia sanctorum Cytharistarum illibatæ virginitatis, inviolatæ castitatis in corde, qui sequuntur agnum, quocúmque ierit, quem nemo sequi vel auditu valet, nisi tantum virginitas.*

S. Hieron. ad Eust. Ep. 22. S. Isid. l. de offic. Eccles. 2. c. 17.

Virginitatis agilitas. 2. Verum enim vero ut virgines ubique Christum sequi possint magna profectò opus habent agilitate, Cum enim de Christo Psalmista dicat, quod *Exultavit ut gigas ad currendam viam*, alis opus erit, & speciatim quidem alis & plumis puræ & candidæ columbæ, ut proinde illis opus fuerit dicere: *Quis dabit mihi pennas sicut Columba, & volabo.* Unde D. Augustinus ait: *Qui in Ecclesia Catholica casti sunt, dicere possunt cum Psalmista: Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo, & requiescam?* & quando carnales gravibus vitiorum compedibus premuntur in mundo, spirituales elevantur in altum, & dicere possunt cum Apostolo, *Nostra conversatio in cœlis est.* Venerabilis Beda ad animas puras & virgineas discursum suum convertens, his illas verbis alloquitur: *Sequimini agnum, quia & agni caro utique virgo.*

Psal. 18. v. 6. S. Aug. ser. de Quinq. Psalm. 54. v. 7. Philip. 3 v. 20. V. Beda

3. Hugo Cardinalis in hæc Thematis verba scribens, dubium quoddam movet, cur scilicet Joannes illos Christum sequi viderit, qui virginitatis laureola insigniti erant? aut cur non potius sacros Doctores & Martyres in agni contubernio & comitatu conspexerit? Et respondet: *Quia nec martyrium, nec prædicatio signum est generalis innocentiæ generaliter, sed integritas virginitatis signum est generale innocentiæ generalis, quia probabile est, quod qui seipsum propter Deum contempserit, contempsit & mundum & ea quæ in eo sunt, unde signanter dicitur, quod sequuntur non Christum, sed agnum, in quo innocentia exprimitur, & signatur.* Hug. Card. in Apoal.

4. S. Thomas Aquinas, vel quisquis Commentarij illius author est, super sæpe dicta Apocalypseos verba, virgines filium Dei sibi valde familiarem efficere scribit; *acquirit*, inquit, *de virtute castitatis divinam familiaritatem in statu via*; *unde B. Joannem familiarius diligebat Jesus, in cujus sinu recubuit.* Hinc etiam quisquis sanctarum virginum vitas legerit, frequentissimas illis à Christo ipsarum sponso visiones; revelationes aliaque familiarissimæ benevolentiæ signa concessa fuisse reperiet, hæ enim præ cunctis alijs sanctis animabus visitationibus, raptibus, extasibus, & admiranda spiritus suavitate & consolatione à Christo demulceri solent. *Virgines virginem sequuntur*, inquit Hugo Cardinalis, *magis delectabiles & jucundi Deo, quam cæteri sancti, ac proinde primitiarum nomine a Spiritu Sancto appellantur, eò quod sicut primitiæ fructuum delectabiliores sunt, & gratantius recipiuntur.* B. Albertus magnus quoque super illa verba: *Empti sunt ex hominibus*, dicit: *id est, quadam prærogativa ab alijs separati sunt; sicut primitiæ eliguntur ex fructibus.* Et quidem observandum est, quod dicantur empti, non redempti; nam illi propriè dicuntur empti, qui baptismalem innocentiam servaverunt, redempti vero qui à peccatis per pœnitentiam redierunt. Sanctus Thomas de Aquino eamdem quoque habet reflexionem, nimirum quod hoc virginibus attributo primitiarum nomine, partialitas insinuetur amoris Christi erga continentes & castos: *Ex hoc*, inquit, *ostenditur, quod virgines sunt magis jucundi & grati Deo, quam alij, sicut primitiæ sanctorum*, adducitque illam S. Augustini ex libro *de doctrina Christiana* sententiam, qua dicit: *unum de vobis virgines sermo est, Ecclesiastici generis decus, & ornamentum gratiæ specialis, honoris opus integrum atque incorruptum, imago Dei, illustrior portio gregis Christi.* Quæ Augustini verba optimè consentiunt cum illa exhortatione, qua S. Zeno utitur, ut nos ad hanc virtutem studiose zelandam excitet: Etenim Ecclesiam Christi sponsam ideo factam esse notans, quia immaculata semper virgo permansit, hanc inde deducit consequentiam, quod scilicet si veri Ecclesiæ filij dici & esse velimus, hanc quoque Ecclesiasticæ virginitatis constantiam æmulari debeamus; *Nam*, inquit, *si Ecclesia ideo Christi sponsa est, quod pudica, ideo jugo thalami cœlestis honorata, quod etiam post nuptias manet postmodum virgo perpetua, nos qui nascimur de tanto conjugio, omnifariè aduiti debemus, quemadmodum prosapia nostra nobilitatem, non revelatione tantum, sed etiam fide similitudinis approbemus.*

Virginitas Deo gratia ac familiaris. S. Thom. ib. Hugo Card. Ibid. Alb. Mag. Ibid. S. Thom. ib. Adhortatio. S. Zeno l. 2. ferm. 7. de Pudicit. laud.

5. Enim verò nihil est quod natura nostra vehementius appetat quam cibum, qui in substantiam nostram convertitur; at verò pari quoque appeti-

Christus inter lilia Virginitatis pascitur.

tus

tus vehementie virgines à Deo filio velut spiritualis quidam ejus cibus eique gratissimus desiderantur; siquidem Spiritus veritatis ipsemet, qui virtutis continentiæ author & largitor existit, ipsum inter illa pasci & nutriri testatur: *Qui pascitur inter lilia*, quod idem est, ac si diceret: Qui virgines plus amat & desiderat, quam quoslibet alios Sanctos; unde Ecclesia in Hymno canit: *Quis pascis inter lilia, septus choreis virginum*; Et sacer quidem Interpres ait: *Sicut diabolus cruenta iracundia, & exercando cano libidinis saginatur, ita Christus Dei filius misericordia, mansuetudinis vel castimonia liliis pascitur.*

Cantic. 2. v. 16.
Apoc. l. 4. Cant.

6. Rupertus Abbas Tuitiensis per duo hæc lilia S. Josephum & sanctissimam virginem intelligit, qui in hac virtute ideo eximij fuere, ut proinde per tot annorum curricula cum eis conversari, ab ijsque pasci & nutriri voluerit. Imo quando æternum Patris verbum nostra de mortalitate vestire decrevit, quamnam sibi matrem elegisse existimetis? inquit S. Ambrosius: *Considerats, quam sibi veniens in has terras Dominus Jesus matrem elegerit; salutem mundo daturus per virginem venit, & mulieris lapsus partu virginis solvit.* S. Franciscus quoque in suis opusculis in laudem virginitatis ita scribit: *Ut filius Dei ostenderet se diligere castitatem, de virgine nasci voluit; virgines milites innocentes præmisit, virginitatem consuluit & servavit, inter virgines ex hac vita migravit.*

Rup. Abb. Ibid.
S. Ambr. T. 4. in Exhort. ad Virg.
Opusc. S. Francisc. T. 3. coll. 23.

7. S. Anselmus illa Apostoli ad Corinthios verba: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*, ponderans, rationemque assignare volens, cur virtus isthæc adeo Christo grata sit & accepta, dicit: *Quia ubi præceptum, ibi necessitas est servitutis, ubi verò consilium datur, ibi est arbitrium offerentis; ibi aliud facere non licet, hic autem licet, & ideo plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum, majoris autem gratia est offerre quod non debes, quam reddere quod exegeris.* Unde Albertus Magnus super illa verba: *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*, dicit: *Sequuntur in quamcumque viam, sive ad viam præceptorum, sive ad viam consiliorum.* Enimvero virginitatis lilium illibatum servare actus est perfectionis & heroicæ virtutis; ac proinde S. Joannes ex mero instinctu divino dicit: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ*, non quasi alij homines agni in monte Calvariæ occisi pretioso sanguine empti aut redempti non fuerint, sed ut inde discamus virgines ab eo primo loco fuisse privilegiatos; Et ideo dicit: *Empti sunt ex hominibus primitiæ*, quasi diceret, virgines in præmium sequelæ suæ primi fuerunt, qui ex ditissimo & pretioso agni thesauro participarunt: *Hi sequuntur agnum quocumque ierit.*

1. Corinth. 7. v. 25.
S. Anselm.
Cur Virginitas Deo tam grata.
Apoc. 14. v. 4.
Alb. Mag. ib.

8. Hujus quoque specialis Christi erga virgines benevolentiæ alia assignari potest ratio, quam S. Antonius de Padua adducit, dum ait: *Cum omnes animæ sponsæ sint Christi, specialibus tamen virgines, quia sicut sponsus & sponsa sunt una caro. 1. Cor. 7. ita caro virginum carni Christi verius se conformat, quam aliorum, quia sicut caro Christi non vidit corruptionem, sic nec caro virginum.*

Cur sola hæc Christi sponsa.
S. Ant. de Pad. ser. 2. 1. de virg.

9. Sic quoque licet Christus universum pro omnibus fidelium animabus nutriendis sanctissimum altaris Sacramentum instituerit, specialiter tamen ab eodem pro puris & castis animabus institutum fuit, unde in scriptura nominatur: *Frumentum electorum & vinum germinans virgines*. Præterea quonam genere panis Christus turbas in deserto pavit? *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, & tamen discipulis, ut videre est Joan. cap. 6. Angelorum panem promisit; Quonam verò mysterio id à Domino factum fuisse existimas? Pandet hoc nobis S. Hieronymus, qui S. Ambrosium contra Jovinianum scribentem citans dicit: *Didicerat & ipse Ambrosius, quia Dominus Jesus alijs panem hordeaceum, ne in via deficerent, alijs virginibus corpus suum, ut ad regnum tenderent, demonstravit*; Conjugium ergo hordeo, virginitatem corpori Christi comparat. Unde & S. Paschasius illum Zachariæ textum *vinum germinans virgines*, ponderans dicit: *Quoniam hic sanguis nihil magis diligit, quam in Christo virgines.*

SS. Altaris sacram. specialiter pro castis institutum.
Zachar. 9. v. 17.
Joan. 6. v. 9
S. Hieron. contr. Jov.
S. Paschas. in Cap. 9. Zachar.

10. Christus Salvator noster, prout S. Bernardinus dono virginitatis valde insignis optime advertit, ad nuptias in Cana Galileæ una cum sanctissima matre sua vocatus accessit quidem, verumtamen id intra triginta tres vitæ suæ annos semel tantum fecisse legitur: *Christus*, inquit idem Sanctus, *fuit in mundi nuptijs semel, scilicet ut matrimonium approbaret præsentia sua, & sua sanctissima matris: unde Joan. 2. scriptum est: Nuptiæ factæ sunt, &c. In nuptijs vero virginitatis est semper, quasi castissimus virginum sponsus.*

Christus in nuptijs virginitatis semper est.
Joan. 2. n. 1
S. Bernard. Senen. T. 2. ser. 47. A. 3. c. 3.

11. Idem quoque Salvator noster in Incarnatione sua humanæ naturæ nostræ desponsare se volens, virginem quamdam elegit, in qua magnum hoc Divino-humanum consummaretur conjugium; nec est quod mireris virginis hujus partum, siquidem D. Chrysologus ait: *Non te conceptus turbet, quando virginitas, quidquid est humani pudoris, excusat, aut qua ibi verecundia læsio, ubi init. Deitas cum amica sibi semper integritate consortium.* Quam eamdem Christi cum virginitate connexionem Sanctus Fulgentius præ alijs acutissime his verbis considerat: *Hic est autem unigenitus Dei filius, unigenitus etiam virginis filius, unus omnium sacrarum virginum sponsus, sanctæ virginitatis fructus, decus & munus, quem temporaliter sancta virginitas peperit, cui spiritualiter sancta virginitas nubit, à quo sancta virginitas fœcundatur, ut perseveret intacta, à quo decoratur ut pulchra, à quo coronatur, ut regnet perenniter gloriosa.* Unde Sanctus Ignatius Martyr in Epist. ad Antiochenos de virginibus disserens, hoc eis monitum scriptum reliquit; *Virgines agnoscant, cui se ipsas consecrarunt, sponso nimirum speciosissimo, nobilissimo, opulentissimo, quo; amabiliorem nec in Cœlo, nec in terris invenire unquam poterunt.* Sanctus Ambrosius postquam cerussam, stibium, aliaq; faciei pigmenta, & corporis ornatus, quibus mulieres viroi sibi benivolentiā & amorem comparare nituntur graviter perstrinxisset, discursum suum ad virgines Christo desponsatas convertens, ita eas alloquitur: *Vos vero beatæ Virgines, quæ talia tormenta potius quam ornamenta nescitis, quibus pudor sanctus verecunda suffusus ora, & bona castitas est decori. Habetis sane & vos vestræ militiam pulchritudinis, cui virtutis militat forma, non corporis, quam nulla extinguet ætas, nulla eripere mors potest, nulla ægritudo corrumpere; solus formæ arbiter petitur Deus, qui etiam in corpore minus pulchro animas diligit pulchriores. Pulchritudo enim, quam cælestis sponsus in nobis diligit, non in corpore, sed in anima consistit.*

D. Chrysol. ser. 148.
S. Fulg. ad Gall. Ep. 3. c. 4.
Virginitas cum Christo magnam habet connexionem.
S. Ign. Martyr. Ep. 12. ad Antioch.
S. Ambr. l. 1. de Virg.

12. De sanctissima quadam virgine, quæ thesauri hujus quem in fragili corporis sui vasculo inclusum circum ferebat, custodiendi zelosissima erat, Andregesina nomine, legimus, quod cum ipsa invita à Patre suo terreno cuidam Sponso promissa fuisset, acciderit, quod & ipse sponsus virginitatis corporalis in se conservandæ cupidissimus fuerit. Ambo castitatem mentis & corporis caste servare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur expel-

Exemplum

expellere; Et qoidem tametsi S. Joannes hujus virtutis conservandæ zelosissimos Apostolus dicat: *sine macula enim sunt ante thronum Dei*, attamen sancta hæc virgo à cœlesti sponso suo, ut eum defurmem & abominabilem redderet, ardenter expetiit: *Orante B. Andregesina virgine, ut speciositas illius in deformitatem verteretur, illico Dominus preces ejus exaudivit; nam facies illius ita exulcerata, ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, ut à consortijs hominum, quicúmque eam vidisset, exemplò segregandam decerneret*. Veruntamen nomquam in cœlestis sponsi oculis tanta fuit pulchritudine conspicua, quam dum turpi hac lepra forinsecus abominabilis erat, imo quanto foris sordidior, tantò intus purior erat atque nitidor. Sed ecce quam verè dici possit cœlestis sponsi dilectio ingeniosus amor: *Notas facite in populis adinventiones ejus*; Etenim omnes qui inveniri poterant, peritissimi Medici jussu patris ad eam curandam fuere accersiti, at verò quanto magis augebatur remediorum numerus, tanto majora deformitas capiebat incrementa; Cumque Pater infaustissimum conjugij hujus successum maturius perpendisset, filiam an virginitatem suam in perpetuum conservare desideraret, interrogavit, quæ nihil adeo se in votis habere respondit, moxque subjunxit: *Christus, quem concupivi sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, ut animæ tribuat nitorem*; Quare ex consensu sponsi sui S. Ansberti, qui etiam pudicitiæ amantissimus, sanctitateque insignis erat, jamque in sanctorum Catalogum est relatus, sponsalia disrupta fuerunt: *Quo patrato pristinæ pulchritudini, & speciei eleganti exemplo est reddita.*

Apoc. 14. v. 5. — *Bellandus 9 Febr.* — *Isa. 12. v. 4.*

13. Indubitatum quidem est omnes virtutum quarumcumque actus Deo summe gratos esse & acceptos, ab eoque in æternæ retributionis meritum nobis adscribi; inter omnes tamen specialiter placent honestatis & pudicitiæ fructus. Unde S. Cyrillus lib. 7. *de adoratione in spiritu & veritate*: *Corporum castitatem ante omnia alia veluti primitias quasdam sanctæ conversationis à nobis exigit noster conditor*. Venerabilis Beda hanc amoris divini erga virgines, qui primitiæ appellantur, & tamquam tales gratissimi sunt, particularitatem & teneritudinem considerans dicit: *De illo sancto & immaculato Ecclesiæ grege, quasi sanctiores, purioresque hostiæ, pro voluntatis suæ meritis à Spiritu sancto eliguntur, quos Apostolus de eis præceptum Domini non habens, obsecrat, ut exhibeant corpora sua hostiam viventem sanctam, Deo placentem*,

Deus virginitatem præ alijs æstimat virtutibus. — *S. Cyrill. Alex. T. 1. l. 7. de adorat.* — *Ven. Beda in c. 14. Apoc.*

14. Est etenim virginitas species quædam Martyrij, de qua proinde S. Nilus in lib. *De octo vitiosis cogitationibus*, operibus S. Joannis Damasceni inserto, ita scribit: *Corpus pudicum amplissimo sacrificio apud Deum est charius.* S. Augustinus canticum novum, quod in processione agnum immaculatum turmatim sequentes virgines modulaturæ sunt, considerans, amabilibus hisce verbis eas invitat dicens: *Perseverantes, laudate Dominū dulcius, quam cogitatis, uberius, sperate felicius, cui servitis instantius; amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat à nuptijs: vos afferetis ad nuptias agni canticum novum, quod cantabitis cytharis vestris, non utique tale, quale cantat universa terra, cui dicitur: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra: sed tale, quale nemo poterit dicere nisi vos*; ita enim testatur quidam Agno inter omnes alios quam maxime dilectus, inquit S. Augustinus: *Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Quo ire putamus hunc agnum, quo nemo eum sequi vel audeat, vel valeat, nisi vos? quo putamus eum ire? in quos saltus & prata? gaudia virginum Christi de Christo, in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, propter Christum. Gaudia propria virginum Christi, non sunt eadem non virginum, quamvis Christi; nam sunt alijs alia, sed nullis talia, merito eum sequimini virginitate cordis & carnis, quocúmque ierit; quid est eum sequi, nisi imitari.* Porrò qua ratione intelligendum sit, quod canticum illud à nullis alijs quam à virginibus, cani possit, Venerabilis Beda declarat dicens: *Singulariter canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere, quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant. Laudes enim, gratiæ, voces & cantus à virginibus modulati suaviorem agno harmoniam efficiunt, quam si omnes alij Sancti ad modulos canere contenderent.*

S. Nilus de octo vit. cog. — *S. Aug. T. 6. l. de S. Virg. c. 27.* — Specialis erit virginum cantus — *Ven. Beda ibid.*

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Virgines magnam cum Deo similitudinem habent, siquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quasi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores considerantur.

THEMA.

Ecce tu pulchra es, amica mea... ecce tu pulcher es dilecte mi. Cant. 1. v. 14. & 15.

1. EX amabilissimis hisce à sponso cœlesti ad sponsam, & vicissim à sponsa ad divinum suum amatorem pronuntiatis verbis, simillimam inter utrumque intercedere conformitatem evidenter deducitur, sicut enim ipse sponsæ dicit: *Ecce tu pulchra es amica mea*; Ita vicissim illa respondit: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi*; Est enim trita ad bene nubendum regula, qua dicitur: *Si vis nubere, nube pari*; Ex quidem tametsi anima nostra nullam cum Deo paritatem & æqualitatem prætendere possit, attamen quando Deus illam ob virginitatis & pudicitiæ ipsius merita ad sponsalitij sui dignitatem evehit, simul etiam ipsam sibi simillimam esse facit. Unde S. Bernardus de virginibus loquens, dum earum admiratur præconia, dicit: *Solæ sequuntur solem justitiæ Christum agnum quocumque ierit, unde & solæ illi similes sunt atque simillimæ; honorabuntur præ cæteris in eodem regno existentibus.*

Virginitas paritatem habet cum Deo. — *Cant. 1. v. 14. & 15.* — *S. Bern. de l'ass. Dom. c. 31.*

2. Quod ut evidentius verum esse probemus, ad sacram scripturam recurramus, cum enim certum sit plura in ea mysteria contineri quam verba: *Tot Sacramenta quot apices*, ad hoc velim, ut reflectatis mecum, quod tametsi Moyses, cujus calamus à Spiritus S. afflatu sine dubio motus & directus fuit, dum de protoparente nostro primitus loqueretur, Deum dixisse referat; *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: attamen dum paulo post eadem fere verba repetijt, nullam fecerit similitudinis mentionem, sed solum dixerit; *Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum*; cur obsecro in hac secunda vice similitudinis nequaquam meminit, sed solius imaginis fecit mentionem? utique id ipsum Moyses ex oblivione non fecit, *omnia etenim fecit in sapientia*, ac proinde observandum pro responsione, quod immediatè postquam dixisset; *ad imaginem Dei creavit illum*, subjunxit: *Masculum & fœminam creavit eos. Benedixitque illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini*; quam

Quamdiu Adam virgo erat, Deo fuit similis. — *Gen. 1. v. 26.* — *Ibid. v. 27.* — *Ibid.* — *Ibid. v. 28.*

diu igitur Adam virgo erat, atque Evæ per nexum maritalem necdum adstrictus fuerat, tamdiu Moyses illum Deo similem esse advertit, de quo dicitur: *Candor est lucis æternæ.* S. Bernardinus. T. 2. ser. 47. A. 1. c. 1. proinde ait: *Virginitas in statu innocentiæ à Deo ordinata est, nempe virgo Adam de terra virgine pronuntiatur creatus.* S. Basilius de vera virginitate scribens ad propositum nostrum similiter inquit: *Sic fidelis anima virginitatem suam ab omni sordidæ cogitationis labe puram, immaculatámque custodiens, ad id provehitur, ut similitudinem incorruptibilis Dei in se velut in speculo mundissimo, ipso jam gratijs suis suavissimi radij in morem illi influente speciem & laudem suam consequatur.*

Sap. 7. v. 26. *S. Bern. in T. 2. ser. 47. A. 1. c. 1.* *S. Basil. de vera virg.*

Virgines incorruptibiles sunt.

3. Daniel famosam illam trium puerorum recenset historiam, qualiter scilicet dum hi in illa flammarum vehementia, haud secus ac in rorulento quodam ac spirante aere festivi gestiebant, Rex sacrilegus obstupefactus propiusque accedens dixerit: *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes Regi dixerunt: Vere Rex, Respondit & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Circa quam historiam merito quærendum venit, cur filius Dei hisce pueris se jungere illisque in habitu, vultu, moribus, cunctisque actionibus similis videri voluerit? *video quatuor viros.* Sed ecce tibi rationem in promptu: Nihil corruptionis in eis erat; hi namque pueri vitam agebant incorruptam, immaculatam, virgineam; Et ideo Aponius super illa Canticorum verba: *Qui pascitur inter lilia,* dicit: *Tres Pueri Hebræi virginitatis dilectione missi sunt inter Babylonicas flammas, in eisque medijs ardente fornace, quasi inter lilia Dominus pascitur, eo quod semper requiescat in cordibus diligentibus virginitatem.* Sixtus hujus nomine III. Pontifex, *de castitate* scribens, pariter dicit: *Vide quanta beatitudo sit, ita se in præsenti aliquem exhibere, ut & Deo & Dei ministris possit similis inveniri, & normam jam futuri temporis possidere; parvum ergo bonum putas hominem sicut à primordio factus est, Dei similitudinem etiam in corporis integritate servare, & tanta majestatis simile aliquid habere?* Qui idem Pontifex mox progreditur ad ostendendum quod tetigimus à principio, nimirum quod status innocentiæ & justitiæ originalis, in quo cœlum in primum hominem thesauros suos larga manu effudit, status fuerit virginei candoris & integritatis: *Primus*, inquit, *virginitatis & incorruptionis status in ipso humani generis Principe dedicatus est, in quo jam figuraliter ostensum est majorem de virginitate, quam de matrimonio Deo curam esse.*

Dan. 3. v. 91. *Cant. 2. 16.* *Aponius in Cant.* *Sixtus III. Papa lib. de Cast.*

P. Bolland. cap. 10. Virgines imaginem Dei præ se ferunt.

4. P. Bollandus in vita S. Auxentij exhortationem quamdam adducit, quam dictus Sanctus, ut virgines quasdam Deo consecratas in sancto Virginitatis proposito constanter perseverarent, coram ijsdem habuit, in qua eos, qui illas à pudicitiæ custodia divertere præsumebant, efficaciter perstringendo aggreditur, & inter cætera ita loquitur: *Non est par peccatum tunicam frangere & purpuram; Imperatoris imaginem rumpere & privati; Dei enim,* inquit, *imagines sunt virgines, ipsum descriptum habentes in cogitationibus, in quas audere aliquid admittere, est facinus tyrannicæ dementiæ, non est par libido in eam, quæ prostat, & in eam, quæ Christo est conjuncta.* Sanctus Ambrosius quoque serm. 8. in Psal. 118. inquit: *In eo ad imaginem Dei es, si sis castus, & immaculata in te figura præfulgeat.* Sanctus Cyprianus *de habitu virginum* ita scribit: *Dei imago est, respondens ad sanctimoniam Domini, imago est, quia per illam & in ea Deus melius, quam in mundo ipso agnoscitur;* Haymo Halberstadiensis verba illa Apocalypseos: *Hi sequuntur agnum, quocumque ierit,* eumdem sensum habere dicit, ac si diceret: *Hi imitantur illum, sequi enim Christum, imitari est; sequuntur Christum, quia sicut ille virgo, ita & isti virginitatem custodiunt, & sicut ille agnus est immaculatus, candor lucis æternæ; & speculum sine macula, ita pariter S. Joannes de virginibus hoc perhibet testimonium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.*

S. Ambr. ser. 8. in Psal. 118. *S. Cyprian. de hab. virg.* *Apoc. 14. v. 4.* *Haymo.* *Apoc. 14. 5.*

Virgines incorruptibilitate gaudent.

5. Porrò inter cætera Dei attributa, unum est incorruptibilitas, quin verò, etiam virgines in hac incorruptibilitate plurimum communicent, extra omnem est controversiam, ac proinde Deo similes existunt, nam ut Sapiens ait: *Incorruptio facit esse proximum Deo.* S. Bonaventura de castitate disserens, ejusque definitionem adferens, ita loquitur: *Castitas est abstinentia ab omni coitu illicito, quæ est triplex, conjugalis, virginalis, vidualis;* quid vero de virginitate dicat, audiamus: *Virginitas,* inquit, *est secundùm Augustinum, in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis meditatio.*

Sap. 6. v. 20. *S. Bonav. in Centiloq. 3. p. sect. 42.*

6. Deus olim in Levitico populo Israëlitico inter cætera hoc præceptum legale imposuit: *Ad animam omnem mortuum non ingredietur omnino;* & tamen idem Moyses, qui hoc præceptum Dei jussu promulgavit, ante se & populum suum non armatos exercitus, sed cadaveris cujusdam licet sancti nuda ossa & cineres portari disposuit: *Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum.* Quidnam obsecro ad hoc respondere quis poterit? Num forte tamquam Israelitarum Dux generalis & supremus ab hac lege exemptum se esse censuit? Absit hoc dicere, quinimò tamquam talis in observantia legis primus esse, cæterisque bono exemplo prælucere debebat. Melius igitur S. Isidorus difficultatem hanc solvit, dum in persona Moysis respondet dicens: *Non violo, non solvo legem, sed ostendo rem ipsam, quæ per scripturam ac verba legis significatur, diligenter esse attendenda, ego enim eum, qui castitatem coluit, pro mortuo non habeo.* Etenim quantumvis S. Paulus dicat: *Qui seminat in carne sua de carne & metet corruptionem,* non tamen id ijs continget, qui carnem vincentes, spiritu suo carne se superiores esse probant, nam *qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.*

Ad Levit. 21. v. 11. Virgines pro mortuis non habentur licet moriantur. *Exod. 13. v. 19.* *S. Isid. Pel. in l. 4. Ep. 157.* *Gal. 6. v. 8.* *Ibid.*

Vita in Virginitate consistit.

7. Castissima Susanna mulier virtuosissima à duobus illis senioribus populi judicibus in summas erat angustias redacta, quando hanc ei optionem proponebant: vel tu tuam nobis prostitues pudicitiam, sicque vitæ & honori tuo pariter consules: Aut verò si id facere renuas, præterquam quod morti adjudicaberis, simul quoque famæ tuæ jacturam totalem patieris: at verò ipsa vitam se salvare posse audiens, si suam prostitueret pudicitiam, libere respondit: *Si hoc egero mors mihi est.* Sed quid dicis ô Susanna? quid loqueris? imò vero contrarium prorsus tibi continget; honoraberis enim, & in omnibus bene tibi erit, dummodo in ipsorum libidinem ultro consenseris. Nequaquam, inquit ipsa, ita fiet, ut dicitis; cum enim à Deo illuminata esset, veram vitam in modo quodam pure, caste, & pudice vivendi consistere probè intelligebat, unde ait: si desiderijs vestris carnalibus acquievero, mortem mihi certissimam concilíabo; si vero casta permansero, & castitatem conservabo, & pariter à morte immunis ero; Et vere hic accidit. Unde ingeniosus est ille S. Greg. Nysseni discursus, qui dum modum investigat, quo à tributo universali morti reddendo liberi esse valeamus, ita scribit: *Et quoniam viventium quidem domicilium est, ac sedes Paradisus, neque eos recipit, qui ob pecca-*

Dan. 13. 22. *S. Greg. Nyss. de virg. c. 13.*

peccatum morti addicti sunt, & nos è carne sumus mortalesque, peccato venumdati, quomodo in viventium loco esse is potest, qui mortis vi & potestate tenetur. Quem modum, quodve consilium his invenies, ut hac ipsa potestate solutus & liber fiat? Tandem verò doctrinam Evangelicam modum hunc finem allequendi docere respondet; maximè si ad illum quis se discursum reflectat, quem Salvator noster cum Nicodemo habuit, in eo namque Salvator inter cætera dicit: *Quod de carne natum est, caro est, quod de spiritu natum est, spiritus est, & nos novimus carnem propter peccatum morti subjectum; Dei vero spiritum, & incorruptum, & vivificum, & immortalem esse. Atqui ut quod è carne genitum est, subæret ei omnino vis quadam qua id dissolvit, quod est carne concretum, sic spiritus vim quamdam, vitalem scilicet iis rebus attribuit, quæ à se gignuntur. Quo spectant hæc quæ diximus? ut sane ab hac nos mortali vita abalienati, cui omnino comes adjuncta mors est, illud vitæ genus quæramus, quæ nullam moriendi necessitatem secum trahat, vita autem ejusmodi in virginitate consistit.*

S. Bern. Epist. ad Henricum.
Virginum prærogativa.

8 S. Bernardus insuper huic virtuti specialissimam quamdam prærogativam attribuit, vitam nimirum in terris immortalem & beatam agendi. *Sola est castitas*, inquit, *quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore statum quemdam immortalis gloriæ repræsentat.* Ideò Psalmus 144. apud Septuaginta hanc habet tituli inscriptionem: *Pro iis qui commutabuntur*; In Hebræo autem hic est Titulus: *Super lilia pro liliis*; ubi per lilia ista S. Hieron. virgines intelligit, qui in Angelos transmutabuntur, ac proinde item S. Bern. ait: *Quid castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, Angelum de homine facit.*

B. Petr. Dam. de S. Joan. ser. 64

9. S. Petrus Damianus continuum illud mannæ miraculum, quod more omnino contrario aliis sepulchris, quæ putredinem, fætorem & vermes scaturire solent, è sepulchro S. Joannis Apostoli perpetuo succrescere solet, considerans ait: *In sepulchro ejus manna reperitur, & in terra specu panis non semel, sed quotidie nascitur, unde quod de cælo nascitur, in sepulchro est, è quo scaturire deberent vermes, reperitur, cui hoc tam insigne miraculum est tribuendum: sane puritati virginali, quod in loco fætoris germinare facit panem cælestem.* Quis obsecro est qui nesciat, quod *exiit sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur?* Cur autem privilegium istud S. Petro non obtigit, qui claves tenebat vitæ æternæ, id est, cæli? aut verò cur non potius Patriarchis, Prophetis, Apostolis totque aliis viris vitæ sanctitate præstantibus gratia isthæc collata fuit? S. Hieronymus respondet: *Ex hoc ostenditur virginitatem non mori, sed manere cum Christo, & dormitionem ejus transitum esse, non mortem*: multi enim authores graves etiamnum an Johannes verè mortuus sit, dubitant, maximè cum à Salvatore audierit: *Sic eum volo manere.*

Joan. 21. v. 23.

S. Hieron. l. 1. cont. Jovin.

Virgines non lædit ignis.
Euseb. Emiss. Hom. 3. de Epiphan.

10. Eusebius Emissenus de tribus pueris disserens, quos paulo ante in fornace ab ignis flamma intactos mansisse diximus, ita scribit: *Ecce horrendum nescio quid, anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes extrinsecus sæviunt, intrinsecus parcunt, fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur;* Et tametsi unus idemque ignis sit, foris tamen extra caminum Babylonicum regios ministros consumit & comburit, cum tamen intus tres illos pueros ne quidem vel minimum ustulare præsumpserit; scitisne causam, inquit Eusebius Emissenus, ob quam id factum fuerit; maximè respondet: *Quanta castis visceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit, & ingesta sibi pabula circumfusus allambit.*

Nec leones

11. Imo ne Babylonem præpropere nimis egrediamur, Daniel in lacu leonum fame extenuatorum, non semel, sed binis iteratis vicibus illæsus permansit, siquidem tantum abest, ut ab illis adversi quid passus fuerit, ut etiam suis illum obsequiis venerati sint, nec minimum quidem capitis pilum convellere ausi fuerint; unde S. Joannes Damascenus ait: *Quid de Daniel dicam, cujus corpus virginitate ita obduratum est, ut ferarum dentes ei infigere nequive*[rint]. Quam eamdem virtutem in aliis quoque sanctissimis viris prosequitur; De Elia etenim scribit: *Quis cœlos clausit? quis mortuos ad vitam revocavit? quis Jordanem scidit? imo quia virgo hic erat, curru igneo in cœlum rapi meruit.*

S. Joan. Damasc. L. 4. de Fide. c. 25.

Virgines Deo similes.
S. Basil. de vera virg. princ.

12. S. Basilius modum pariter & causam insinuat, cur virgines Deo efficiantur similes, ejusque incorruptibilitatem in carne sua circumferant mortali; Dicit enim: *Magnum revera quoddam, ac præclarum virginitas est, quæ ut totum simul explicem, hominem incorruptibili Deo simillimum facit. hæc autem profecto non à corporibus ad animas manat, sed cum incorporalis animæ propria & præcipua sit, ejus pretiosissima integritate corpora quoque incorrupta servantur, anima enim veri boni desiderio, imagineque suscepta ad ipsum velut penna pudicitiæ sanctitate subvehitur, ac simile simile, hoc est, incorruptibilem Deum inviolabili puritate colere omni studio intenta, corporis virginitate ad ejus, quod per se bonum est, obsequium velut ancillam ducit.*

Virginitatis encomium
Dion. Cart. Apoc. 14.

13. Virgines in Apocalypsi agni primitias appellari, superius sæpe diximus; Dicuntur autem *primitiæ*, ut Dionysius Carthusianus, ad hoc, *ut sint ad gloriam Dei Patris & Christi, nec minus ad honorem Spiritus Sancti.* Ad magnam verò virginitatis gloriam cedit, quod ad sanctissimam Triadem glorificandam aptissimum sint instrumentum; hinc enim honorificentissima illa originem ducunt epitheta, quibus à sanctis Patribus deprædicantur, nec non honores illi eminentissimi, quibus quovis fuere tempore condecorati. Porrò S. Ambrosius his illam honorificis elogiis extollit, dum *virginitatem* appellat *venerabilem, integritatem reverendam, castitatem honorabilem*; Alibi quoque de castitate ita scribit: *Non ita majores nostri despicabilem habebant castimoniam, cui tantum deferebant, ut bellum adversus temeratores pudicitiæ suscipiendum putarent. Denique tantum fuit ultionis studium, ut omnes tribules de Benjamin tribu exstinguerentur, nisi sexcentos qui bello reliqui forent, natura editioris loci defendisset.* Truculentæ itidem feræ, prout in sacris historiis legitur, suam mutando naturalem indolem & propensionem, erga virgines non semel; sed innumeris vicibus reverentes extiterunt & venerabundæ, dum virgines à Tyrannis ad crudelitatis & truculentiæ macellum condemnatas, quas dilaniaturæ credebantur, variis obsequiorum & insolitæ pietatis generibus afficiebant. Porrò de S. Thecla apud S. Ambrosium legimus: quod *naturam bestiarum virginitatis veneratione mutavit; tantum habet virginitas admirationis, ut eam etiam leones mirentur; docuerunt religionem, dum adorant martyrem; docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud nisi plantas exosculantur.* S. Epiph. in virginitatis laudes in hæc verba prorumpit: *Fundamentum ac veluti crepido quædam in Ecclesia virginitas est, quæ à plerisque colitur & observatur, & in illustri quadam gloria ac prædicatione versatur.* Imò Barbari quoque & gentiles, qui nullum veri Dei lumen aut notitiam habebant; quique quanti apud Deum in cœlis meriti esset, quantaque remuneratione præmiaretur, penitus ignorabant, virgines in magna veneratione

S. Amb. L. de virg.
S. Amb. L. 6. Ep. 47.

Veneratio

S. Ambr. L. de virg. c. 2.

S. Epiph. T. 2. l. 3. adv. hæres. n. 31

Etiam ob ipsis Barbaris

habebant. S. Hieronymus cum multis alijs scriptoribus antiquis honores à Romanis virginibus vestalibus exhibitos observans ait; *Quanto honore virgines semper habuerint, hinc apparet, quod Consules & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eis de via cedere solitus sit.*

S. Hieron. cont. Jovin.

14. Refert P. Jacobus Alvarez de Paz è Societate Jesu celeberrimus scriptor, quod cum in America Hispani adversus gentiles dimicantes in prælio succubuissent, ideoque omnes urbis Osorno incolæ tam indigenæ, quam Hispani advenæ majoris securitatis causâ è civitate ad fortalitium quoddam confugissent, ad idem quoque asylum Moniales quædam ea instituto S. Claræ, ut vitæ ac pudicitiæ suæ consulerent, confugerint. Quia verò ob diuturnitatem, quam in illa munitione trahere cogebantur, omnes inibi degentes magna famis cruciabantur media, una è monialibus, quæ pro herbis colligendis egressa fuerat, à milite quodam capta, in cujusdam belli ducis potestatem consignata remansit, quam is tandem in uxorem sibi adsciscere decreverat, quod illa animadvertens his illum verbis allocuta fuit: Celare te nequeo quod virgo sim, & quidem Christo Jesu per votum desponsata ac in monasterio consecrata, prout ex eo quem defero habitu monastico videre tibi licet, ac proinde carnalibus voluptatibus operam dare, aut alium mihi sponsum adoptare mihi non licet, ne Deo & sponso meo pro obsequio injuriam inferam; Cave igitur, ne violentiam mihi inferas, ne iram Dei atque vindictam protinus incurras, tibique me in uxorem adoptando crudeliter mortem: Quam virginis in loquendo animositatem Barbarus obstupescens, ab omni deinceps violentia abstinuit, eamque more suo vivere permisit.

P. Iacobus Alvarez de Paz Cast. l.5. p.11.c.12.

Exempla.

15. Etenim Baronius in annalibus Ecclesiasticis refert, quod olim in nonnullis Ecclesijs, maxime in Scotia & in Ægypto, in more positum fuerit, quod virginibus sacris; præterquam quod capita earum velo obnuberentur, capitis capilli insuper præscinderentur, prout restatur S. Hieronymus Epist. 48. idque fecerint, non ut per hoc virgines imitarentur vestales, quæ præscissos sibi capillos in ramis arboris cujusdam quæ Lothos appellabatur, suspendere solebant, sed ob certam quamdam rationem mysterij; cum enim mulieres in signum subjectionis prolixam gestent capitis comam, utse sub viri potestate constitutas esse meminerint, ideo virginibus sacris quæ Christi sponsæ sunt, coma præscinditur, ut earum denotetur ab omni subjectione humana libertas. Hac igitur libertate sibi gaudendum esse censuit hæc Christo consecrata virguncula, licet barbari illius facta fuisset captiva, qui proinde audito generoso Sanctimonialis hujus responso, non solum nullam ei vim intulit, verum insuper talem erga illam venerationem concepit, ut illam haud secus ac divinum quoddam numen deinceps veneratus fuerit, omnem illi relinquendo libertatem, qua ad cælesti sponso suo inserviendum opus habebat, quæ proinde ut religionis suæ cultum & institutum prosequi posset, Breviarium sibi ab eo dari petijt, & monasticam vestem, quæ utraque inter spolia Christianis erepta, & penes militem quemdam asservata, singulari Dei providentia reperta, eique subministrata fuère; adeo insuper sanctimonialem hanc honorabat, ut quotiescumque eam se cum alijs captivis mulieribus ministerio alicui domestico ingerentem videbat, ab eisdem illam removerit, dicendo, quod minime illam deceret alijs quam sponso suo, cui se consecrarat, inservire; rogandoque ut suam eidem cœlesti sponso salutem instanter commendaret. Postquam vero hæc virgo per anni spatium in domo dicti belli Ducis fuisset commorata, tandem in fine anni Deus huic Duci indignum esse inspiravit, ut sponsa Christi ejus ulterius subjiceretur imperio domestico, illam proinde in manus consignaret Christianorum; Qua verò si id patenter exequeretur, pœnis atrocibus se subjiciendum esse formidabat, hunc pro divinæ voluntatis executione modum excogitavit; ad Christianorum nempe vigiles, quaoitum sibi secure licebat, appropinquans, eosdem ut ad illam excipiendam tanisper egtedetentur instanter rogavit, utpote quam fugam simulando, eo in loco hoc fine relicturus esset. Dictum, factum, Vigiles enim egredientes eam exceperunt cum gaudio, adeoque ipsa de pudicitia conservata triumphans, & victrix ad Catholicos redijt, suoque benefactori ad sanctam fidem nostram amplexandam, fervendibus precibus suis lumen à Deo impetravit, unde tandem pius hic Barbarus è patria sua fugiens omnibusque facultatibus suis pro Christo relictis in Peruanum regnum concessit, ubi hæc omnia Christianis, quibus in fide erudiendus traditus fuerat, ea ordine recensuit, quæ demum fideliter eaposita fuere Authori, qui præsentem historiam conscripsit. Denique Plutarchus in vita Scipionis Afticani refert, homines perditissimæ etiam vitæ proscriptos & barbaros magni hujus Scipionis sepulchrum certatim adire, ejusque cineres devote venerari fuisse solitos, cujus hanc ad propositum nostrum aptissimam reddit rationem. *Tanta est enim vis virtutis, inquit, ut non solum probet, sed etiam improbos ad se amandum alliciat.*

Baron An. 57.n.90.

16. Vincentius Bellovacensis in speculo morali p. 3. dist. 66. refert, quod Sigismundus Rex è Serenissimo Ducum Lotharingiæ sanguine oriundus, dum in pulcherrimo vitæ flore constitutus, virginisque cujusdam nobilis quidem, suis tamen regijs natalibus longe inferioris amore captus fuisset, suum in Germaniam ad prædictæ virginis genitorem, & cognatos legatum miserit, qui copiosissimis amplissimisque muneribus & donatijs instructus, dictam ab ijs virginem solemniter in uxorem sibi deposceret; Qua ex legatione parentes quidem ob tam augustū matrimonij filiæ suæ oblatam occasionem miro fuerunt perfusi gaudio, verumtamen quia filiam suam virginitatis conservandæ cupiditatem esse noverant, de oblatis ei nuptijs Regis nihil insinuarunt, ad indictum tamen nuptiarum diem & locum eam secum adduxerunt, omnium quæ circa ipsam futura erant, penitus nesciam; quò cum pervenisset, mox ut se cum Rege connubiali vinculo jungendam esse cognovit, *flere cœpit & gemere, dicens se virginitatem suam Regina & Domina cœli devovisse*; Parentes verò rationibus ejus querelisque spretis, eam, ut præparatis jam sponsalium celebrandorum solemnijs interveniret, coëgerunt. Cumque hæc in Ecclesia quadam peragerentur, ipsa ad Beatæ virginis altare confugiens, resumpta animi fortitudine se numquam ab hoc altari separandam esse dixit, nisi eam de virginitate perpetua conservanda assecurarent; quod Rex sponsus percipiens, *castitatisque atque constantia propositum miratus & eidem promisit, quod si ab altari se pateretur abduci, non violator, sed protector & custos castitatis ejus futurus esset, omnia tamen, inquit, solemniter præparentur in vestibus,*

Vinc. Bellov. in spec. morali p. 3. dist. 66.

bus, epulis atque cæteris nuptialibus, tamquam mihi desponsanda sit, neque enim dignum est cum minori solemnitate eam, cælorum Regi desponsari, quam mihi. Eam igitur regijs vestibus indutam corona & diademate regio tamquam Reginam coronari præcepit, fuitque dies ille cum eadem prorsus pompa, jubilo & magnificentia transactus, ac si verè ejus sponsa facta fuisset, demum verò ut suum virginitatis propositum tanto commodius prosequi posset, facultatem ei dedit, ut in Monasterio S. Petri vitam profiteretur parthenicam & religiosam, completumque fuit in illa quod Psaltes ait: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*: Nimirum quia pro virginitate sua conservanda regium dignitatem contempsit, cœlestis ejus sponsus eam tamquam Reginam diademate regio insigniri & honorari voluit, sicque adimpletum est ad literam, quod sequitur: *Audi filia, & vide &c.*

Psal. 44. v. 10.

Ibid. v. 11.

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hanc virginitatis virtutem suos in cælo natales habere ostenditur, ideoque velut divinum quidpiam tota natura humana superior existis.

THEMA.

De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Cor. 7. v. 25.

De Virginitate consilium est non præceptum

1. TAmetsi S. Paulus Apostolus virgo esset, corporisque pudicitiam supra modum zelaret, prout ex multis Epistolarum suarum locis facilè deducitur, attamen se in ordine ad virginitatem nullum à Domino præceptum promulgandum accepisse, aperte potestatur dicens: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, ubi S. Isidorus inquit: *Virginitas admonita tantum non jussa, sed ideo tantum admonita, quia nimis excelsa.* Et S. Basilius *de vera virginitate* disserens ait: *Conjugium naturale est, ubi etiam lex convenientia natura disponit, virginitas vero supergressa naturam legis vinculis non tenetur adstricta, quæ incorruptionis excellentem virtutem creatori & authori legis jure pretiosi muneris offere.* Quia enim virtus est heroica, adeò quoque infrequens est & rara; Unde S. Ambrosius pariter ait; *Sola est virginitas quæ suaderi potest, imperari non potest, res magis voti quam præcepti; quod enim gratiæ est, non jubetur, sed desideratur.*

S. Isid. 2. sent. c. 40.

S. Basil. de vera virg.

S. Ambr. in exhort. ad virg.

Castitatis patria cælum est.

S. Ambr. l. 1. de virg.

2. Verumenimvero si in sublimis eminentiæ virtutis hujus cognitionem devenire volumus, opus est ut primo ejus originem & progeniem penitius consideremus; De qua S. Ambrosius scribit: *Ad rem pertinet, arbitrer, ut quæ sit, & patria, & quis author appareat; prius ubi sit patria definiamus; si enim ibi est patria, ubi genitale solum, in cælo profectò est patria castitatis, itaq; hic advena est, ibi incola. Quis enim neget hanc vitam fluxisse de cælo, quam non facile invenimus in terris, nisi postquam Deus in hæc terreni corporis membra descendit.* S. Bonaventura pariter virginitatem è cœlo derivari, ibique suos natales habere affirmat, dum ait: *Castitas est virtus origine calesti, hanc ipsi Angeli sancti ab ipso Domino omniũ virtutũ fontali principio primitus didicerunt, & indeclinabiliter servaverunt. Hanc summus & unus Magister noster, qui cælis Angelorum Magister est, Christus Dominus noster de calesti schola ad terras publice docendo attulit, & matrem suam gloriosã virginem perfectam & primam post se hujus disciplinæ magistram in cathedra virginalis munditia cæteris mirandam & imitandam præfecit.* Et vere Deiparam virginem virginitatis matrem & genitricem extitisse dubium non est, id namque verba illa indicant: *Adducentur regi virgines post eam*: de qua proinde Damascenus ait: *Tu Virginitatis feracissima planta, per te virginitatis pulchritudo latissimè se diffudit.*

S. Bonav. de prof. Relig. l. 2. c. 52.

Psal. 44. v. 15.

S. Ioan. Damasc. orat. 1. de nat. Mari.

3. In hujus nobilissimæ prosapiæ laudem S. Ambrosius ita scribit: *Et cælo accersivit, quod imitaretur in terris; nec immerito vivendi sibi usum quæsivit è cælo, quæ sponsum sibi invenit in cælo; Hæc nubes, aëra, Angelos, syderaq; transgrediens, verbum Dei in ipso sinu Patris invenit, & toto hausit pectore.* Imo ipsamet Beatissima Virgo Maria clare satis indicat, quænam fuerit vis illa attractiva, quæ filium Dei sponsum & amatorem virginum de cœlo in terras attraxit; dicit enim: *dum esset Rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suavitatis*, id est, virginitas mea ipsum è sinu Patris in sinum virgineum descendere fecit; nam ut S. Bern. ait: *Accubitus Regis sinus est Patris*; Et alibi dicit; *Virginitate placuit*. S. Aug. verò in sermone quodam de Natali Salvatoris ait: *Dominus noster ideo per casta virginis membra venit ad terras, ut ostenderet Deum castitatis esse authorem.* Et ideo idem S. Doctor per motiva efficacia ad hanc virtutem prosequendam nos exhortans ait: *Ergo sicut Deus noster nos suscepit in se, ita Deum nos suscipiamus in nobis: portemus ergo & nos Deum in casto corpore, quem virginis casta membra portaverunt, Christus enim magister est castitatis, & ideo qui castitatem non habet, portare Christum non potest.* S. Isidorus inquit: *unde autem quæ sit sacra Virginitatis integritas, vel à quo tam Sancti propositi sumpsit exordium, breviter intimabo. quantum enim pertinet ad vetus testamentum, Elias, & Ieremias, & Daniel castitatis & continentia bonum primi constituisse dignoscuntur: Quantum verò ad novum, virorum virginum caput est Christus, fœminarum Maria. Inde agmina virorum & puellarum sanctarum.*

S. Ambr. l. 1. de Virg.

Virginitas Mariæ Dei filium in terras attraxit, quæ imitari debet.

Cantic. 1. v. 11.

S. Bern. ser. 42. in cant.

S. Aug. ser. 11. in Nat. Dom.

S. Isid. l. 2. de offic. Eccl. c. 17.

4. Et quidem, ex quo Deus ab initio creaturæ in Cœlo semper purissimis spirituum beatorum agminibus stipatus fuit, justum erat, ut in terram descendens æque nobili corporum non careret famulatu, ideoque mox ut factus est homo integram sibi delegit ex castis, puris & immaculatis animabus familiam, *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*, Et ideo S. Ambr. ait: *Immaculatus Dominus immaculatam sibi familiam etiam in hoc pleno colluvionum fragilitatis humana corpore consecravit.* S. Zeno serm. *de pudicitia* ad animas virginitatis studiosas discursum suum dirigens his illas verbis alloquitur: *Deum Patrem vos habere & possidere monstratis, cum pudicitiam, in qua Deus habitat, non dicam diligitis, sed lusulentis moribus adornatis*; Ex qua sententia colligitur virgines Patris loco non solũ Christum, sed & Patrem æternum habere; *Deum Patrem vos & habere &c.* Altius verò Nazianzenus ascendit, dum sanctissimam Trinitatem primam virginem fuisse dicit: *Pria Trias virgo est &c.*

Virgines patris loco, Deum habent.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

S. Zeno l. 1. serm. 7. de pudic. laud.

S. Greg. Nazianz. in Carm. de Virg.

5. Observandum est insuper, quod S. Joannes illum virginei exercitus comitatum Agnum semper & ubique consequentem supra montem Syon conspexerit: *Vidi supra montem Syon agnum stantem*; Quod nam obsecro in hac montis eminentia mysterij pretenditur? S. Gregorius ait: *Bene in sublimi virgines esse dicuntur, quia quod naturam humanam supergreditur, in altissimo virtutis culmine situm est, unde & virgo ille dilectus Jesu locum virginum insinuans ait: Vidi supra montem Syon Agnum stantem, & cum eo centum quadraginta, &c. In monte quidem cum agno esse dicuntur, quia per meritum incorruptionis, quo à terrenis &*

Virginitatis sublimitas.

Apocal. 14. v. 1.

S. Greg. ib. in lib. 1. Reg. c. 3.

carnalibus delectationibus se dividunt, in suprema Redemptoris gloria sublimantur; Id verò quod proposito nostro vel maxime deservit, est quod S. Joannes subjungit dicendo: *Habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus, scriptum in frontibus suis.* Cur etenim Virgines specialiter inter tot animarum beatarum millionū milliones, nomen æterni Patris, & filij ejus in frontibus portare dicuntur? Ratio clara est, siquidem hoc fronti impresso nomine, sese à sanctissima Triade originem ducere profitebantur.

Apocal. 14. v. 1.

A SS. Trinitate originem habet.

6. Neque ideo ipsam mirum videri debet, siquidem virginitatis excellentia tanta est, ut humanæ mortalitatis sphæram longe transcendens, divinum quidpiam in se habere videatur; utpote quæ ut Sixtus III. Papa advertit solum Deum primum sui authorem atque originem esse agnoscit; *Quod potissimum proferamus exemplum aliud*, inquit Pontifex citatus, *non invenio, quam ipsius Domini, qui castitatis decus in utroque sexu dignationis suæ dedicavit adventum in matre virgine, & in semetipso, qui tam permanere virgo voluit, quam de virgine procreari.* Quibus verbis quanta cum complacentia honestas & corporis pudicitia amplectenda sit, ostendit, utpote quæ à prosapia adeo præclara & augusta propagatur: *Incipiat sibi placere castitas, quæ talibus commendatur exemplis*; Primæva etenim illius origo tribus attribuenda est personis divinis, quam demum verbum in terris incarnatum sanctissimæ matri suæ communicavit: Ac proinde optime Sanctus idem Pontifex concludit dicens. Incipiat vobis placere castitas, magnique à vobis fieri, utpote quæ Dei filio nos similes efficit; cum enim hic virginitatem primo omnium loco elegerit, illam utique eminentissimam virtutem esse, divinitatisque quam maxime participem esse necessum est: *Quale enim bonum est, quod elegit divina Majestas, vel quanta illius hominis & quam magna felicitas, qui illam habere voluerit gloriam, quæ Deo & Dei filio possit æquari.*

Sixtus Papa III de Castitate.

7. D. Chrysost. optime considerat, quod tametsi Salvator noster Christianæ Religionis suæ professoribus multa ardua imposuerit legis præcepta, qualia sunt de remittendis injurijs, de amicis diligendis, de morte pro fidei defensione subeunda & aliæ ejusdem generis, quæ sensualitati nostræ vehementer repugnant, attamen nullam circa virginitatis custodiam præscripserit legem: *tanta res est Virginitas*, inquit, *tantoque labore indiget, ut Christus cum è cælo descendisset, ut homines Angelos efficeret, ac cælestem vitæ rationem hic sereret, ne eum quidem id imperare, & lege lata præscribere ausus sit, verum emori quidem (quo quid gravius excogitari queat?) ac perpetua Cruce affici, hostesq; beneficijs prosequi jusserit, virginitatem autem edicto minime sanxerit.* Cujus causam adducit Theodoretus dicens; *Dominus Deus non tulit leges de virginitate, intellexit enim esse rem supra naturam.*

De Virginitate nullum præceptum, naturam enim excedit.

D. Chrysost. T. 4. Ep. ad Olymp.

Theod. l. 5. Divin. Instit. de Virg.

8. S. Ambr. super illa Thematis nostri verba: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, inquit; *De virginibus, inquit Apostolus, præceptum Domini non habeo; si Doctor gentium non habuit, habere quis potuit? Et præceptum quidem non habuit, sed habuit exemplum, non enim imperari potest virginitas, sed optari, nam quæ supra nos sunt, in voto magis, quā in Magisterio sunt.* Imo omnes sacri Doctores in eo cōmuniter consentiunt, quod virginitatis virtutem adeo deprædicent, ut illam quodamodo cum Divinitate æquiparent. Unde S. Isid. ait: *Continentia hominem Deo proximum facit, & ubi ista manet, ibi & Deus manet.* Sapientes antiqui pariter, tametsi vero Dei lumine orbati fuerint, virginitatem tamen tanto in pretio habebant, ut eam nescio quid divini in se continere existimarent. Unde S. Hieron. *contra Jovinianum* ita scribit: *Nec mirum hoc de hominibus, cum Minervam quoque & Dianam virgines Deas finxerit error gentilium, & inter duodecim signa cæli, quibus mundum volvi putant, virginem collocarunt.*

S. Ambr.

Deo facit proximum

S. Isid. l. 2. Syn. c. 1.

S. Hieron. l. 1. contra Jovin.

9. S. Isid. Pelusiota l. 4. Ep. 78. virginitatem virtutem imperatoriam, sceptroque & imperio dignam esse probat, de qua proinde intelligendus est Psalmista, dum ait: *Astitit regina à dextris tuis &c.* In alia verò Epistola illam Deo parem esse dicit; *Divina res virginitas est, naturamque excedens*, nec tamen per hoc matrimonium contemnit, sed dicit: *Honorandum legitimum est conjugium, quamobrem illa cælo digna est, alterum terra.* Idem quoque Sanctus Pater in alia quadam Epistola utrumque statum ad invicem conferens ita scribit: *Quanto cælum terra præstantius est, & anima, corpore, tanto etiam virginitas conjugio antecellit, illa enim primas partes in acie tenet, ac phalangis frontem exornat, illustriáque trophæa statuit.* S. Ambr. dictum illud Psalmistæ toties à nobis in discursibus præcedentibus allegatum, videlicet. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate,* declarans dicit: *Aurum voce, pulchritudinem, & regnum, vel quia est Regis æterni, vel quia invictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiva haberis, sed quasi regina dominaris: aurum, quia sicut illa materies examinata igne pretiosior est, ita corporis species virginalis spiritu consecrata divino, formæ suæ acquirit augmentum:* Ubi notanda sunt verba illa: *spiritu consecrata divino*; veritas namque est, quam ipsa experientia commonstrat, quod Regina pari cum Rege gressu gradiatur; quoad pulchritudinem verò subjungit: *Pulchritudinem verò quis potest majorem existimare decore ejus, quæ amatur à Rege, probatur à Judice, dicatur Domino, consecratur Deo, semper sponsa, ut nec amor finem habeat, nec damnum pudor.* S. Ephrem de continentia & virginitate ad longum discurrit, illisque qui alterutram zelant, titulum Divinitatis attribuit, dum ait: *O castitas, quæ homines divinos efficis.* Unde sicut immortalitas & æternitas inter Dei attributa recensentur, ita quoque continentes & castos eamdem participare per Prophetam suum Evangelicum declarat, dum de ijs dicit: *Nomen æternum dabo eis.* Quem textum S. Aug. de castorum remuneratione disserens, adducit, eumque non de remuneratione temporali intelligendum esse ostendit, dicens: *quid ab omni concubitu immunes, & eo quoque ipso, quo hinc sese abstinent, ea quæ Domini sunt cogitantes, quomodo placeant Domino, ad terrenam commoditatem referre conaris? nomen æternum dabo eis; Et si forte hic ipsum æternum, pro diuturno conaris accipere, adde, accumulo, inculco, nec unquam deerit; quid quæris amplius? quid dicis amplius, æternum hoc nomen est.* Virgines, utpote qui Deo adeo familiares sunt & vicini, in terra pariter & in cælo gloriosi, immortales, & æterni efficiuntur, suntque in admiratione & veneratione apud omnes.

S. Isid. Pelus. l. 4. Ep. 78. Ps. 44. v. 10.

S. Isid. Pelus. l. 3. Ep. 151.

Illius præstantia.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

S. Ephr. T. 1. de virg. & Cont.

S. August. T. 6. l. de S. Virg. c. 25.

10. Joseph, quem Deus prodigioso illo dignatus est somnio, in quo Solem, Lunam & undecim stellas vidit, omnes ipsum pariter adorantes, in uxorem sibi junxit *Asceneth filiam Putipharis sacerdotis Heliopoleos*, quæ solis cultui dedita erat, utpote quem veluti verum Deum adorabant, nec tamen ideo Josephi fides aut probitas labefactata fuit; Unde colligitur, quod castitas obsequium suum lucem habeant, cujus hæc est innata proprietas, quod nullas contrahat maculas, tametsi radijs suis lutum & alias sordes contingat; eodem quoque modo licet casti similiter impuris suggestionibus, inordinatisque motibus carnis subjecti sint, nullam tamen exinde culpam aut nævum contrahunt,

Virginitas vera non maculatur motionibus.

Gen. 41. v. 45.

utpote

utpote qui agnum immaculatum pro viribus imitantur; qui *candor est lucis æternæ*.

De Virginitate factum quod Dei filium attraxerit.
S. Ambr. l. 3 Epist. 25.

11. Equidem si nullum esset aliud virginitatis præconium, hoc solum summe in ea admirandum esset, quod scilicet filium Dei ad nos descendere fecerit, ejusque cognate & indissolubiliter ei adstricta fuerit. *Per virum & mulierem*, inquit S. Ambrosius, *caro ejecta de Paradiso, per virginem juncta est Deo*: tunc enim vel maxime virginitas in terra videri potuit, quando se verbo æterno conjunxit, & in Mariæ sinum pertraxit, teste eodem S. Ambrosio qui ait: *Postquam Dominus in corpus hoc veniens, contubernium Divinitatis & corporis, sine ulla concretæ confusionis labe sociavit, tunc toto orbe diffusus corporibus humanis vitæ cœlestis usus inolevit*, ubi de virginitate loquitur, quæ tunc in terris comparuit, quando se verbo incarnato indissolubili nexu adstrinxit.

S. Ambr. l. 1 de virg.

S. Ildeph. T. 3.
Ab ea humanitatem recepit Christus.
S. Maxim Hom. 3. de Nat.

12. S. Ildephonsus laudum magnæ matris Dei specialissimus & eximius encomiastes ait: *Dominus Jesus Christus, qui sine matre fuit in cælis, & absque patre in terris, totam a virgine humanitatem recepit*, quasi dicere vellet, quidquid de nostro accepit, hoc totum ad virginitatem pertinet. S. Maximus autem de Salvatore nostro ait: *Natus sane ab intacta est fœmina, ut cum parere hominem testaretur partus humanus, ut Deum pareret æterna virginitas.* Quæ propositio priori videtur esse contraria, siquidem virginitatem eam fuisse dicit, quæ nobis Christum Deum esse monstravit, sed facile ad invicem conciliantur, quia virginitas, ut diximus, nescio quid divini in se comprehendit.

Ps. 109. v. 3
Virginitas à Dei matre supra omnia æstimata fuit.
Tertull. l. 5. contra Marc.

13. Pater æternus per os Psalmistæ dicit: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante luciferum genui te*: alludendo nimirum ad æternam filij generationem; Verumtamen eadem verba applicare quoque possumus, ad denotandum ejusdem verbi incarnati partum virginalem, unde Tertullianus ait: *Quinam sunt Sanctorum splendores? Non virginitatis radij, quibus sancti viri mirum in modum vibrant? In his ergo virginitatis splendoribus, ex utero virginis genitus est Dominus.* Maria etenim idem significat, quod illuminatrix vel illuminans, quia nisi hæc lux virginitatis Mariæ comparuisset, numquam in mundo coruscare cæpisset lux incarnatæ Divinitatis. Unde in Ezechiele scribitur: *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam*: Quorum verborum sensus est: Christum Messias numquam venturus fuisset nisi per portam bene clausam; quænam autem est clausa hæc porta; per hanc virginitas intelligitur; ac proinde prophetico oraculo prædictum fuit: *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel*, quod idem est, quod *Nobiscum Deus*. In S. Ambr. sequentia legimus: *Virgo Maria non solum virginitatis incentivum nobis attulit, sed etiam Deum intulit.* S. Bern. Hom. super *Missus est* inquit: *Porro Deum hujusmodi decebat nativitas, qua non nisi de virgine nasceretur, talis & congruebat virgini partus, ut non pareret nisi Deum*, quasi vellet dicere, Digniora virginitate partus expecti non poterat, quam Dei alicujus, quie tametsi amplissimæ cœlorum sphæræ incapaces sint ad immensitatem & Majestatem quamdam infinitam comprehendam, huic tamen capiendæ non est anguste nisi virginitas. Unde S. Ambr. ait: *Virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam universorum, virgo portat, quem mundus iste capere aut sustinere non potest.* Dic sodes, quidnam vobis potius esse aut dignius videtur Divinitasne, an vero virginitas? Enimvero ex Scripturæ constat, Beatissimam virginem, quæ sedes est sapientiæ, aperte renuntiesse Divinitati, potius quam ut virginitatem suam perderet; Dignitatem genitricis Dei accipere detrectabat, si id futurum fuisset cum jactura inæstimabilis thesauri virginitatis. Etenim in solemni illa Patris æterni ad virginem facta legatione, Beatissima virgo turbata est, utique non ob speciem apparentis coram ipse Archangeli, utpote quæ admodum ipsi familiaris erat, sed ob insolitum nuntium: *turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio.* Siquidem Angelus ipsam elussimi Filium concepturam & partu edituram esse nuntiaverat. Richardus à S. Laurentio dicit: *Audito hoc verbo: Benedicta tu in mulieribus, turbata est, quia in virginibus benedici semper optabat.* Verum inquies fortasse numquid gloriosius & utilius illi erat filium Dei, verbum increatum, Messiam tot sæculis desideratum, denique totius mundi salvatorem parere, quam ipsam perpetuam virginem manere? Id sibi minime persuadere poterat, ideoque se illi opposuit dicens: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quia ut idem Richardus ait: *ubi in promissione filij manifestum patuit virginitatis periculum, ultra non potuit dissimulare, quin diceret: Quomodo fiet istud?* unde per hanc occasionem S. Thomas de Ville nova exclamat dicens: *Mater Dei ab Angelo pronuntiabatur, & pro sua virginitate follicitabatur, Deum habitura est filium & de suo pudore quæstionem facit, neque tanto pignore puritatis damna compensat, tanta erat in ea puritatis, sanctimoniæque dilectio.* S. Greg. Nyssenus ab Angelico Doctore in Catena sua citatus, super illa verba: *quomodo fiet istud?* ita scribit: *attende etiam mundæ virginis vocem, partum annuntiat Angelus, ipsa vero virginitati innititur, præstantiorem incorruptibilitatem Angelica visione dijudicans*; quasi diceret: Virginitatem purissima virgo faciebat pluris, quamquidquid sibi à cœlesti paranympho promissum fuerat.

S. Ambr. de instit. virg. cap. 5.
S. Bern. Hom. 2 super Missus est.
S. Ambr. l. 3 Epist. 25.
Rich. à S. Laur. l. 1. cap. 6.
S. Thom. de Villa conc. 2. de Annunt.
S. Greg. Nyssen. Cat.

Virginum preces exaudit Deus
Luc. 2. v. 51.
Joan. 13. v. 3.
Sim. de Cass. lib. 2. cap. 24.

14. Demum verò licet hæc ad virginitatis excellentiam comprobandam magnam in se energiam habeant, quid dicetis considerantes, quod Christus eo tempore, quo *proficiebat sapientia apud Deum & homines* virginitatis subjicere se voluerit imperio? *Sciebat Jesus, quoniam dedit ei omnia Pater in manus*, & tamen, ut S. Lucas inquit: *Erat subditus illis*? Quibusnam illis? duobus virginibus, Mariæ & Joseph, idque per tot annorum prolixum decursum. Unde Simon de Cassie super illa præcitata verba: *Et erat subditus illis*, inquit: *Magna virginibus est dignitas prærogata, quod Christus duobus virginibus factus est subditus, ut noverint hoc sacramentum homines, quod illorum Christus complet vota, desideria perficit, qui se puritati, & munditiei tradiderunt.*

❧(o)❧

DISCUR-

per hanc regiam animam quamdam virginitate decoram Dei sponsam intelligit, unde paulo post idem David ait: *Et concupiscet Rex decorem tuum; Omnis gloria ejus filia Regis ab intus in fimbrijs aureis circumamicta varietatibus, adducentur Regi virgines post eam.* Porro regiæ hujus sponsæ quæ Ecclesiam repræsentat, ornatus sunt virgines; Etenim Synagoga maximam suam gloriam in fœcunditate habebat repositam; Cum Ecclesia illam in virginitate positam habeat; Et ideo D. Chrysostomus super illa verba: *Proximæ ejus afferentur tibi, adducentur in templum Regis*, dicit: *vidisti vestes, fimbrias? Vidisti amictum aureum florem virginitatis? is est vestis Ecclesiæ;* valde autem consideratibilia sunt verba quæ antecedunt, videlicet: *Astitit regina: Myrrha & gutta & casia à vestimentis tuis a domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum.*

Ibid. v. 12. 14. & 15.

Psalm. 44. 15. & 16. D. Chrys. ibid.

Ibid. v. 9.

16. S. Bruno Carthusianæ solitudinis Patriarcha in lib. *de ornatu Ecclesiæ*, postquam per ebur castitatem, ob statim adductas rationes demonstrari docuisset, ventrem quoque sponsi in sacris Canticis per ebur adumbrari subjungit, dicens: *Venter Christi eburneus dicitur, venter in medio corporis est, in medio esse spectat ad dignitatem, quid enim Psalmista de gradibus eburneis dicat, audiamus; Myrrha & gutta & c. ista quidem filiæ Regum, quæ Regem delectaverunt per gradus eburneos, id est, per gradus continentiæ & castitatis ad Deum ascendebant.*

S. Brunol. de ornat. Eccle. 9.

17. S. Joanni Evangelistæ, qui in hac virginalis pudicitiæ honestate eximius fuit, in Apocalypsi mandatum fuit, ut certo cuidam Episcopo ex parte Dei significaret sequentia: *Habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt, qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis:* Quibus verbis virgines multifariam deprædicantur, Hæc enim magni in Cœlis æstimantur: *Confitebor nomen ejus coram Patre meo;* id quod ijs præcipue promittitur, qui carnem suam vicerint atque domaverint, sunt etenim ob pulchritudinem suam valde admirabiles, *in Sardis enim* idem est quod *principium pulchritudinis; Non inquinaverunt vestimenta sua.* Mentio quoque fit de eorum progressibus: *Ambulabunt; ambula coram me, & esto perfectus.* Ad hæc individui semper sunt agni immaculati comites: *ambulabunt mecum;* Denique à merito & dignitate sua commendantur; *quia digni sunt:* At vero quænam obsecro ratio est, quod post reportatam de carne gloriosam victoriam, obtentoque in summo Cœli Capitolio honorificentissimo triumpho, *Qui vicerit;* quando jam vestibus pretiosissimis, & inæstimabilibus gemmis circumdandi erant, illis minime induantur, sed tantum dicatur: *Sic vestietur vestimentis albis?* Porro difficultatis hujus resolutio ex prædictis verbis desumenda erit; nimirum: *Ambulabunt mecum in albis,* his enim verbis innuitur, quod ipsissima Agni immaculati vestis sint amiciendi: *Mecum in albis.* Præterquam quod certum sit, quod virgines in cœlo nequaquam habituræ sint vestem pretiosiorem, aut nobiliorem, vel etiam elegantiorem, quam fuerit illa qua com hic in terris pugnarunt, quia pretiosissima, nobilissima, & pulcherrima vestis, quæ omnium Angelorum, totiusque Paradisi ad se oculos trahit, est vestis alba & candidissima immaculatæ virginitatis & puritatis, quam hic in terris conservarunt illæsam & incontaminatam. Unde Rupertus Abbas Tuitiensis dicit: *Quia non inquinaverunt vestimenta sua, id est, incorrupta servaverunt corpora sua, ambulabunt mecum in albis, mecum, inquit, filio virginis, mecum, cujus caro virginea continentiæ dedicavit templum, qui sum virgineus flos, virginitatis lilium, mecum ambulabunt in albis, id est, in corporibus immaculatis cum quibus resurgent nitidi velut agni novelli.*

Virgines ambulabunt cum Christo in albis.

Apocal. 3. v. 4.

Ibid. v. 5.

Rup. Abb. Ibid.

18. Quod si insuper præter ornamenta & vestes pretiosas, ipsas quoque gemmas atque monilia considerare velimus, quibus hæc Christi sponsæ adornatæ esse noscuntur, invenimus in Annalibus Ecclesiasticis, quod S. Ignatius Martyr sacras, Deoque per votum perpetuæ virginitatis consecratas virgines tanto in pretio habuerit, ut ad Heronem, cui, dum hunc Romam duceretur ad Martyrium, Antiochenam suam recommendabat Ecclesiam, scripserit, *Virgines serva ut pretiosa Christi monilia;* Qui idem in Epistola ad Tharsenses eosdem monuit dicens: *Eas quæ in virginitate degunt, in pretio habete.*

Virginitatis pretium.

19. Si denique de dote loqui velimus, ex ipsiusmet spiritus veritatis sententia & testimonio certum est nullam reperiri posse ipsamet honestate & pudicitia opulentiorem; hic enim claris verbis dicit: *Non est digna ponderatio continentis animæ, & c.* Unde ponatis licet in staterae cujusdam una lance totum universum, & quidquid in eo Deus pulchri, boni, & pretiosi creavit, imo & totum illi adjiciatis Cœlum Empyræum, in alia vero lance animam quamdam ponatis puram, immaculatam & virginem, adhuc libere licebit dicere: *Non est digna, & c. id est*, ut Hugo Cardinalis exponit, *omnis autem ponderatio cujuscumque rei temporalis, id est, omnis res temporalis, quanticumque ponderis, id est, valoris sit, non est digna continentis animæ, id est, ad comparationem animæ continentis;* Et ideo S. Apostolus de hac heroica virtute loquens, eamdem pretiosi thesauri nomine appellat, dum ait: *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus*, tametsi verum sit, quod propter illum virgines nequaquam extolli, sed illum potius grato animo agnoscere debeant, veluti ex illo provenientem ærario, in quo sunt opulentissimi sapientiæ & scientiæ divinæ thesauri absconditi, *ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* S. Hieronymus pariter ad Demetriadem ita scribit: *Divitiæ tuæ virginitas tua, thesaurus tuus est thesaurus irreceptrabilis, possessio quam amisisti est.*

Virginitatis thesaurus incomparabilis.

Ecclesiast. v. 20.

Hug. Card. Ibid.

2. Cor. 4. v. 7.

S. Hieron. ad Demetr.

20. Indubitatum est, quin inter pretiosiores & venustiores gemmas, quæ virgineam symbolice referunt puritatem, *Margarita* primum omnium locum teneat; hæc autem tametsi suam in aquis marinis originem habeat, quantum tamen ab illis differens est & diversa? Mare enim colorem refert viridem aut cæruleum, Margarita vero album & candidum; Mare falsum est & amarum, Margarita vero colliquefacta dulcescit, Mare terrorem & pavorem incutit, juxta illud; *Mare vidit & fugit*, innata vero Margaritæ proprietas est, quod cor hominis dilatet & lætificet; Mare instabile est & procellosum, Margarita vero solida est & firma; Margarita tametsi in medio hujus maritimi elementi nascatur, concha tamen in qua generatur, rorem cœli, aliosque concipit influxus cœlestes: quæ eadem prodigia in anima cernuntur pura & virginea, tametsi enim in hujus nostræ mortalitatis luto nascatur, fragilis quoque & ipsa, lapsibus frequentibus subjecta, à carnis desiderijs stimulata & instigata à spiritu fornicationis, vivit tamen pura & immaculata, haudsecus ac si nullum haberet cum terra commercium, & veluti si purus spiritus esset; onde fit quod immortalis animæ sponsus, qui *spirituum ponderator est*, tanti talem quamdam animam faciat, ut ad instar pruden-tis

Symbolum est virginitatis. Margarita.

Psal. 113. v. 3.

Matth. 13. v. 46. tis negotiationis, *inventa una pretiosa Margarita, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam*; ac proinde, *Non est digna ponderatio, &c.*

DISCURSUS II.

ARGUMENTUM.

Accepti agni immaculati sodales sunt virgines, utpote, quæ ipsi præ cunctis aliorum statuum hominibus placentes ab ipso adoptantur in sponsas & tenerrimè diliguntur.

THEMA.

Virgines sunt, hi sequuntur agnum quocúmque ierit, hi empti sunt ex hominibus, primitiæ Deo & agno. Apocal. 14 v. 4.

Virginitas agnum comitatur.

1. NObilissimum acceptissimumque Dei consortium, quo majestas ejus vel maximè honoratur, castæ sunt & puræ animæ: *Virgines sunt, hi sequuntur agnum quocúmque ierit*; quia ab agni immaculati latere numquam separantur; Unde S. Mater Ecclesia in earum honorem ita canit; *Septus Choreis virginum Sponsus decorus gloria: Quocumque pergis, virgines sequuntur, atque laudibus post te canentes cursitant.* Porro quotidiana videmus experientiâ, quod tametsi Principes omnes bene meritos aulicos suos diligant, inter illos tamen aliqui communiter inveniuntur, qui ipsorum se majori gratia dignos efficientes, iisdem præ cæteris chariores sunt, sive id fiat, quia ipsorum se genio aptius componunt, sive ob aliam quandam prærogativam & virtutem singularem, per quam se clementiæ Domini sui majori insinuarunt; Quibus proinde ad penetrandum ad Principis sui secretiora penetralia, nulla opus est janitoris aut Ephebi camerarij insinuatione, sed liberum habentes aditum familiarissimè cum eo conversantur, & ut plurimum quocumque se ejusmodi Principes recipiunt, individui eorũ socij & grati comites existunt: Eodem quoque modo tametsi Salvator noster omnes Servos suos honoret, diligat, suamque illis gratiam & paternam benevolentiam exhibeat, in illis tamen quam maximè sibi complacet, qui virginitatis suæ florem illibatè custodiunt, *Hi sequuntur agnum quocúmque ierit*; *Nullus eis locus*, inquit S. Hieronymus, *in illa cœlesti aula clauditur, sed cuncta eis divinarum mansionum habitacula reserantur.* S. Isidorus super præcitata Apocalypseos verba scribens dicit: *Tantum autem est in virginibus castitatis donum, ut etiam Joannes tantum eos agni vestigijs inhærere prascribat, qui contaminati à mulierum coitibus non fuerint, ipsi enim sunt centum quadraginta quatuor millia sanctorum Cytharistarum illibatæ virginitatis, inviolatæ castitatis in corde, qui sequuntur agnum, quocúmque ierit, quem nemo sequi vel auditu valet, nisi tantum virginitas.*

S. Hieron. ad Eust. Ep. 22. S. Isid. l. de offic. Eccles. c. 17.

Virginitatis agilitas

2. Verum enim verò ut virgines ubique Christum sequi possint magna profectò opus habent agilitate, Cum enim de Christo Psalmista dicat, quod *Exultavit ut gigas ad currendam viam*, alis opus erit, & speciatim quidem alis & plumis puræ & candidæ columbæ, ut proinde illis opus fuerit dicere: *Quis dabit mihi pennas sicut Columba, & volabo.* Unde D. Augustinus ait: *Qui in Ecclesia Catholica casti sunt, dicere possunt cum Psalmista: Quis dabit mihi pennas sicut columba, & volabo, & requiescam?* & quando carnales gravibus vitiorum compedibus premuntur in mundo, spirituales elevantur in altum, & dicere possunt cum Apostolo, *Nostra conversatio in cœlis est.* Venerabilis Beda ad animas puras & virgineas discursum suum convertens, his illas verbis alloquitur: *Sequimini agnum, quia & agni caro utique virgo.*

Psal. 18. v. 6. S. Aug. ser. de Quinq. Psalm. 54. v. 7. Philip. 3 v. 20. V. Beda

3. Hugo Cardinalis in hæc Thematis verba scribens, dubium quoddam movet, cur scilicet Joannes illos Christum sequi viderit, qui virginitatis laureola insigniti erant? aut cur non potius sacros Doctores & Martyres in agni contubernio & comitatu conspexerit? Et respondet: *Quia nec martyrium, nec prædicatio signum est generalis innocentiæ generaliter, sed integritas virginitatis signum est generale innocentiæ generalis, quia probabile est, quod qui seipsum propter Deum contempserit, contempsit & mundum & ea quæ in eo sunt, unde signanter dicitur, quod sequuntur non Christum, sed agnum, in quo innocentia exprimitur, & signatur.*

Hug. Card. in Apocal.

Virginitas Deo gratia ac familiaris. S. Thom. ib.

4. S. Thomas Aquinas, vel quisquis Commentarij illius author est, super sæpe dicta Apocalypseos verba, virgines filium Dei sibi valde familiarem efficere scribit; *acquirit*, inquit, *de virtute castitatis divinam familiaritatem in statu via; unde B. Joannem familiarius diligebat Jesus, in cujus sinu recubuit.* Hinc etiam quisquis sanctarum virginum vitas legerit, frequentissimas illis à Christo ipsarum sponso visiones; revelationes aliaque familiarissimæ benevolentiæ signa concessa fuisse reperiet, hæ enim præ cunctis alijs sanctis animabus visitationibus, raptibus, extasibus, & admiranda spiritus suavitate & consolatione à Christo demulceri solent. *Virgines virginem sequuntur*, inquit Hugo Cardinalis, *magis delectabiles & jucundi Deo, quam cæteri sancti; ac proinde primitiarum nomine a Spiritu Sancto appellantur, eò quod sicut primitiæ fructuum delectabiliores sunt, & gratantius recipiuntur.* B. Albertus magnus quoque super illa verba: *Empti sunt ex hominibus*, dicit: *id est, quadam prærogativa ab alijs separati sunt; sicut primitiæ eliguntur ex fructibus.* Et quidem observandum est, quod dicantur empti, non redempti; nam illi propriè dicuntur empti, qui baptismalem innocentiam servaverunt, redempti vero qui à peccatis per pœnitentiam redierunt. Sanctus Thomas de Aquino eamdem quoque habet reflexionem, nimirum quod hoc virginibus attributo primitiarum nomine, partialitas insinuetur amoris Christi erga continentes & castos: *Ex hoc*, inquit, *ostenditur, quod virgines sunt magis jucundi & grati Deo, quam alij, sicut primitiæ sanctorum*, adducitque illam S. Augustini ex libro *de doctrina Christiana* sententiam, qua dicit: *num de vobis virgines sermo est, Ecclesiastici generis decus, & ornamentum gratia specialis, honoris opus integrum atque incorruptum, imago Dei, illustrior portio gregis Christi.* Quæ Augustini verba optimè consentiunt cum illa exhortatione, qua S. Zeno utitur, ut nos ad hanc virtutem studiosè zelandam excitet: Etenim Ecclesiam Christi sponsam ideo factam esse notans, quia immaculata semper virgo permansit, hanc inde deducit consequentiam, quod scilicet si veri Ecclesiæ filij dici & esse velimus, hanc quoque Ecclesiasticæ virginitatis constantiam æmulari debeamus: *Nam*, inquit, *si Ecclesia ideo Christi sponsa est, quod pudica, ideo jogo thalami cœlestis honorata, quod etiam post nuptias manet postmodum virgo perpetua, nos qui nascimur de tanto conjugio, omnifarie adniti debemus, quemadmodum prosapia nostra nobilitatem, non revelatione tantum, sed etiam fide similitudinis approbemus.*

Hugo Card. Ibid. Alb. Mag. Ibid. S. Thom. ib. Adhortatio. S. Zeno l. 2. serm. 7. de Pudicit. laud.

Christus inter lilia Virginitatis pascitur.

5. Enim verò nihil est quod natura nostra vehementius appetat quam cibum, qui in substantiam nostram convertitur; at verò pari quoque appetitus

tus

tus vehementia virgines à Deo filio velut spiritualis quidam ejus cibus eique gratissimus desiderantur; siquidem spiritus veritatis ipsemet, qui virtutis continentiæ author & largitor existit, ipsum inter illa pasci & nutriri testatur: *Qui pascitur inter lilia*, quod idem est, ac si diceret: Qui virgines plus amat & desiderat, quam quoslibet alios Sanctos; unde Ecclesia in Hymno canit: *Quis pascis inter lilia, septus choreis virginum*; Et sacer quidem Interpres ait: *Sicut diabolus cruenta iracundia, & execrando cano libidinis saginatur, ita Christus Dei filius misericordia, mansuetudinis vel castimoniæ lilijs pascitur.*

Cantic. 2. v. 16.
Apoc. l. 4. Cant.

Rup. Abb. Ibid.

6. Rupertus Abbas Tuitiensis per duo hæc lilia S. Josephum & sanctissimam virginem intelligit, qui in hac virtute ideo eximij fuere, ut proinde per tot annorum curricula cum eis conversari, ab ijsque pasci & nutriri voluerit. Imo quando æternum Patris verbum nostra de mortalitate vestire decrevit, quamnam sibi matrem elegisse existimetis? inquit S. Ambrosius: *Considerate, quam sibi venitus in has terras Dominus Jesus matrem elegerit; salutem mundo daturus per virginem venit, & mulieris lapsus partu virginis solvit.* S. Franciscus quoque in suis opusculis in laudem virginitatis ita scribit: *Ut filius Dei ostenderet se diligere castitatem, de virgine nasci voluit; virgines milites innocentes præmisit, virginitatem consuluit & servavit, inter virgines ex hac vita migravit.*

S. Ambr. T. 4. in Exhort. ad Virg.
Opus. S. Francis. T. 3. coll. 23.

7. S. Anselmus illa Apostoli ad Corinthios verba: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*, ponderans, rationemque assignare volens, cur virtus isthæc adeo Christo grata sit & accepta, dicit: *Quia ubi præceptum, ibi necessitas est servitutis, ubi verò consilium datur, ibi est arbitrium offerentis; ibi aliud facere non licet, hic autem licet, & ideo plus amat virgines Christus, quia sponte tribuunt, quod sibi non fuerat imperatum, majoris autem gratiæ est offerre quod non debes, quam reddere quod exegeris.* Unde Albertus Magnus super illa verba: *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*, dicit: *Sequuntur in quamcumque viam, sive ad viam præceptorum, sive ad viam consiliorum.* Enimvero virginitatis lilium illibatum servare actus est perfectionis & heroicæ virtutis; ac proinde S. Joannes ex mero instinctu divino dicit: *Hi empti sunt ex hominibus primitiæ*, non quasi alij homines agni in monte Calvariæ occisi pretioso sanguine empti aut redempti non fuerint, sed ut inde discamus virgines ab eo primo loco fuisse privilegiatos; Et ideo dicit: *Empti sunt ex hominibus primitiæ*, quasi diceret, virgines in præmium sequelæ suæ primi fuerunt, qui ex ditissimo & pretioso agni thesauro participarunt: *Hi sequuntur agnum quocunque ierit.*

1. Corint. 7. v. 25.
S. Anselm.
Cur Virginitas Deo tam grata.
Apoc. 14. v. 4.
Alb. Mag. ib.

8. Hujus quoque specialis Christi erga virgines benevolentiæ alia assignari potest ratio, quam S. Antonius de Padua adducit, dum ait: *Cum omnes animæ sponsæ sint Christi, specialibus tamen virgines, quia sicut sponsus & sponsa sunt una caro* 1. Cor. 7 *ita caro virginum carni Christi verius se conformat, quam alterum, quia sicut caro Christi non vidit corruptionem, sic nec caro virginum.*

Cur solæ hæc Christi sponsæ.
S. Ant. de Pad. ser. 2. 1. de virg.

9. Sic quoque licet Christus universum pro omnibus fidelium animabus nutriendis sanctissimum altaris Sacramentum instituerit, specialiter tamen ab eodem pro puris & castis animabus institutum fuit, unde in scriptura nominatur: *Frumentum electorum & vinum germinans virgines*, Præterea quonam genere panis Christus turbas in deserto pavit? *Est puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos*, & tamen discipulis, ut videre est Joan. cap. 6. Angelorum panem promisit; Quonam verò mysterio id à Domino factum fuisse existimas? Pandet hoc nobis S. Hieronymus, qui S. Ambrosium contra Jovinianum scribentem citans dicit: *Didicerat & ipse Ambrosius, quia Dominus Jesus alijs panem hordeaceum, ne in via deficerent, alijs virginibus corpus suum, ut ad regnum tenderent, demonstravit*; Conjugium ergo hordeo, virginitatem corpori Christi comparat. Unde & S. Paschasius illum Zachariæ textum *vinum germinans virgines*, ponderans dicit: *Quoniam hic sanguis nihil magis diligit, quam in Christo virgines.*

SS. Altaris sacram. specialiter pro castis institutum
Zachar. 9. v. 17.
Joan. 6. v. 9
S. Hieron. contr. Jov.
S. Paschas. in Cap. 9. Zachar.

10. Christus Salvator noster, prout S. Bernardinus donis virginitatis valde insignis optime advertit, ad nuptias in Cana Galileæ una cum sanctissima matre sua vocatus accessit quidem, verumtamen id intra triginta tres vitæ suæ annos semel tantum fecisse legitur: *Christus*, inquit idem Sanctus, *fuit in mundi nuptijs semel, scilicet ut matrimonium approbaret præsentia sua, & suæ sanctissimæ matris: unde Joan. 2. scriptum est: Nuptiæ factæ sunt, &c. In nuptijs vero virginitatis est semper, quasi castissimus virginum sponsus.*

Christus in nuptijs virginitatis semper est.
Joan. 2. v. 1
S. Bernard. Senen. T. 1. ser. 47. A. 1. c. 3.

11. Idem quoque Salvator noster in Incarnatione sua humanæ naturæ nostræ desponsare se volens, virginem quamdam elegit, in qua magnum hoc Divino-humanum consummaretur conjugium; nec est quod mireris virginis hujus partum, siquidem D. Chrysologus ait: *Non te conceptus turbet, quando virginitas, quidquid est humani pudoris, excusat, aut quæ ibi verecundia læsio, ubi iniit. Deitas cum amica sibi semper integritate consortium.* Quam eamdem Christi cum virginitate connexionem Sanctus Fulgentius præ alijs acutissime his verbis considerat: *Hic est autem unigenitus Dei filius, unigenitus etiam virginis filius, unus omnium sacrarum virginum sponsus, sanctæ virginitatis fructus, decus & munus, quem temporaliter sancta virginitas peperit, cui spiritualiter sancta virginitas nubit, à quo sancta virginitas fœcundatur, ut perseveret intacta, à quo decoratur ut pulchra, à quo coronatur, ut regnet perenniter gloriosa.* Unde Sanctus Ignatius Martyr in Epist. ad Antiochenos de virginibus disserens, hoc eis monitum scriptum reliquit; *Virgines agnoscant, cui se ipsas consecrarunt, sponso nimirum speciosissimo, nobilissimo, opulentissimo, quoq; amabiliorem nec in Cœlo, nec in terris invenire umquam poterunt.* Sanctus Ambrosius postquam cerussam, stibium, aliaq; faciei pigmenta, & corporis ornatus, quibus mulieres virorũ sibi benivolentiã & amorem comparare nituntur graviter perstrinxisset, discursum suum ad virgines Christo desponsatas convertens, ita eas alloquitur: *Vos vero beatæ Virgines, quæ talia tormenta potius quam ornamenta nescitis, quibus pudor sanctus verecunda suffusus ora, & bona castitas est decori. Habetis sane & vos vestræ militiam pulchritudinis, cui virtutis militat forma, non corporis, quam nulla extinguet ætas, nulla eripere mors potest, nulla ægritudo corrumpere; solus formæ arbiter petitur Deus, qui etiam in corpore minus pulchro animas diligit pulchriores. Pulchritudo enim, quam cælestis sponsus in nobis diligit, non in corpore, sed in anima consistit.*

D. Chrysol. ser. 148.
S. Fulg. ad Gall. Ep. 3. c. 4.
Virginitas cum Christo magnam habet connexionem.
S. Ign. Martyr. Ep. 12. ad Antioch.
S. Ambr. l. 1. de Virg.

12. De sanctissima quadam virgine, quæ thesauri hujus quem in fragili corporis sui vasculo inclusum circum ferebat, custodiendi zelosissima erat, Andregesina nomine, legimus, quod cum ipsa invita à Patre suo terreno cuidam Sponso promissa fuisset, acciderit, quod & ipse sponsus virginitatis corporalis in se conservandæ cupidissimus fuerit. Ambo castitatem mentis & corporis caste servare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur expel-

Exemplum

expellere; Et quidem tametsi S. Joannes hujus virtutis conservandæ zelosissimus Apostolus dicat : *sine macula enim sunt ante thronum Dei*, attamen

Apoc. 14. v. 5.

sancta hæc virgo à cœlesti sponso suo, ut eam deformem & abominabilem redderet, ardenter expetiit:

Bollandus 9 Febr.

Orante B. Andregesina virgine, ut speciositas illius in deformitatem verteretur, illico Dominus preces ejus exaudivit; nam facies illius ita exulcerata, ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, ut à consortijs hominum, quicúmque eam vidisset, extemplo segregandam decerneret: Verumtamen nunquam in cœlestis sponsi oculis tanta fuit pulchritudine conspicua, quam dum turpi hac lepra forinsecus abominabilis erat, imo quanta foris sordidior, tantò intus purior erat atque nitidior. Sed ecce quam verè dici possit cœlestis sponsi dilectio ingeniosus amor : *Notas facite in populis adinventiones ejus*; Etenim omnes qui inveniri poterant, peritissimi Medici jussu patris ad eam curandam fuere accersiti, at verò quanto magis augebatur remediorum numerus, tanto majora deformitas capiebat incrementa ; Cumque Pater infaustissimum conjugij hujus successum maturius perpendisset, filiam an virginitatem suam in perpetuum conservare desideraret, interrogavit, quæ nihil adeo se in votis habere respondit, moxque subjunxit : *Christus, quem concupivi sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, ut animæ tribuat nitorem*; Quare ex consensu sponsi sui S. Ansberti, qui etiam pudicitiæ amantissimus, sanctitateque insignis erat, jamque in sanctorum Catalogum est relatus, sponsalia disrupta fuerunt: *Quo patrato pristinæ pulchritudini, & speciei eleganti extemplo est reddita.*

Isa. 12. v. 4.

Deus virginitatem præ alijs æstimat virtutibus

13. Indubitatum quidem est omnes virtutum quarumcumque actus Deo summe gratos esse & acceptos, ab eoque in æternæ retributionis meritum nobis adscribi ; inter omnes tamen specialiter placent honestatis & pudicitiæ fructus. Unde S. Cyrillus lib. 7. *de adoratione in spiritu & veritate: Corporum castitatem ante omnia alia veluti primitias quasdam sanctæ conversationis à nobis exigit noster conditor.* Venerabilis Beda hanc amoris divini erga virgines, qui primitiæ appellantur, & tamquam tales gratissimi sunt, partialitatem & teneritudinem considerans dicit : *De illo sancto & immaculato Ecclesiæ grege, quasi sanctiores, purioresque hostiæ, pro voluntatis suæ meritis à Spiritu sancto eliguntur, quos Apostolus de eis præceptum Domini non habens, obsecrat, ut exhibeant corpora sua hostiam viventem sanctam, Deo placentem,*

S. Cyrill. Alex. T. 1. l. 7. de adorat.

Ven. Beda in c. 14. Apoc.

14. Est etenim virginitas species quædam Martyrij, de qua proinde S. Nilus in lib. *De octo vitiosis cogitationibus*, operibus S. Joannis Damasceni inserto, ita scribit : *Corpus pudicum amplissimo sacrificio apud Deum est charius.* S. Augustinus canticum novum, quod in processione agnum immaculatum tatmatim sequentes virgines modulaturæ sunt, considerans, amabilibus hisce verbis eas invitat dicens: *Perseverantes, laudate Dominũ dulcius, quam cogitatis, uberius, sperate felicius, cui servitis instantius; amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat à nuptijs : vos afferetis ad nuptias agni canticum novum, quod cantabitis cytharis vestris, non utique tale, quale cantat universa terra, cui dicitur: Cantate Domino canticum novum, cantate Domino omnis terra : sed tale, quale nemo poterit dicere nisi vos*; ita enim testatur quidam Agno inter omnes alios quam maxime dilectus, inquit S. Augustinus : *Nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. Quo ire putamus hunc agnum, quo nemo eum sequi vel audeat, vel valeat, nisi vos? quo putamus eum ire? in quos saltus & prata? gaudia virginum Christi de Christo, in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, propter Christum. Gaudia propria virginum Christi, non sunt eadem non virginum, quamvis Christi; nam sunt alijs alia, sed nullis talia, merito eum sequimini virginitate cordis & carnis, quocúmque ierit; quid est eum sequi, nisi imitari.*

S. Nilus de octo vit. cog.

S. Aug. T. 6. l. de S. Virg. c. 27.

Specialis erit virginum cantus

Porrò qua ratione intelligendum sit, quod canticum illud à nullis alijs quam à virginibus, cani possit, Venerabilis Beda declarat dicens: *Singulariter canticum agno cantare, est cum eo in perpetuum præ cunctis fidelibus etiam de carnis incorruptione gaudere, quod tamen electi cæteri canticum audire possunt, licet dicere nequeant. Laudes enim, gratia, voces & cantus à virginibus modulati suaviorem agno harmoniam efficiunt, quam si omnes alij Sancti ad modulos canere contenderent.*

Ven. Beda. ibid.

DISCURSUS III.

ARGUMENTUM.

Virgines magnam cum Deo similitudinem habent, siquidem in hac vita incorruptibilitate gaudent, & quasi à morte eximuntur; ubi etiam nonnulli virginitati exhibiti honores considerantur.

THEMA.

Ecce tu pulchra es, amica mea... ecce tu pulcher es dilecte mi. Cant. 1. v. 14. & 15.

Virginitas paritatem habet cum Deo.

Cant. 1. v. 14. & 15.

1. EX amabilissimis hisce à sponso cœlesti ad sponsam, & vicissim à sponsa ad divinum suum amatorem pronuntiatis verbis, simillimam inter utrumque intercedere conformitatem evidenter deducitur, sicut enim ipse sponsæ dicit : *Ecce tu pulchra es amica mea*; ita vicissim illa respondit: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi*; Est enim trita ad bene nubendum regula, qua dicitur: *Si vis nubere, nube pari*; Et quidem tametsi anima nostra nullam cum Deo paritatem & æqualitatem prætendere possit, attamen quando Deus illam ob virginitatis & pudicitiæ ipsius merita ad sponsalitij sui dignitatem evehit, simul etiam ipsam sibi simillimam esse facit. Unde S. Bernardus de virginibus loquens, dum earum admiratur præconia, dicit : *Solæ sequuntur solem justitiæ Christum agnum quocumque ierit, unde & solæ illi similes sunt atque simillimæ; honorabuntur præ cæteris in eodem regno existentibus.*

S Bern. de Pass. Dom. c. 31.

Quamdiu Adam virgo erat, Deo fuit similis.

2. Quod ut evidentius verum esse probemus, ad sacram scripturam recurramus, cum enim certum sit plura in eâ mysteria contineri quam verba : *Tot Sacramenta quot apices*, ad hoc velim, ut reflectatis mecum, quod tametsi Moyses, cujus calamus à Spiritus S. afflatu sine dubio motus & directus fuit, dum de protoparente, nostro primitus loqueretur, Deum dixisse referat; *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: attamen dum paulo post eadem fere verba repetijt, nullam fecerit similitudinis mentionem, sed solum dixerit ; *Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem Dei creavit illum*; cur obsecro in hac secunda vice similitudinis nequaquam meminit, sed solius imaginis fecit mentionem? utique id ipsum Moyses ex oblivione non fecit, *omnia etenim fecit in sapientia*, ac proinde observandum pro responsione, quod immediatè postquam dixisset; *ad imaginem Dei creavit illum*, subjunxit: *Masculum & fœminam creavit eos, Benedixitque illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini*; quam diu

Gen. 1. v. 26.

Ibid. v. 27.

Ibid.

Ibid. v. 28.

diu igitur Adam virgo erat, atque Evæ per nexum maritalem necdum adstrictus fuerat, tamdiu Moyses illum Deo similem esse advertit, de quo dicitur: *Candor est lucis æternæ* S. Bernardinus. T. 2. ser. 47. A. 1. c. 1. proinde ait: *Virginitas in statu innocentiæ à Deo ordinata est, nempe virgo Adam de terra virgine pronuntiatur creatus.* S. Basilius *de vera virginitate* scribens ad propositum nostrum similiter inquit: *Sic fidelis anima virginitatem suam ab omni sordida cogitationis labe puram, immaculatámque custodiens, ad id provehitur, ut similitudinem incorruptibilis Dei in se velut in speculo mundissimo, ipso jam gratijs suis suavissimi radijs in morem illi influente speciem & laudem suam consequatur.*

Sap. 7. v. 26. S. Bernardin. T. 2. ser. 47. A. 1. c. 1. S. Basil. de vera virg.

Virgines incorruptibiles sunt.

3. Daniel famosam illam trium puerorum recenset historiam, qualiter scilicet dum hi in illa flammarum vehementia, haud secus ac in roride quodam ac spirante aëre festivi gestiebant, Rex sacrilegus obstupefactus propiusque accedens dixerit; *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes Regi dixerunt: Vere Rex, Respondit & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Circa quam historiam meritò quærendum venit, cur filius Dei hisce pueris se jungere illisque in habitu, vultu, moribus, cunctisque actionibus similis videri voluerit? *video quatuor viros.* Sed ecce tibi rationem in promptu: Nihil corruptionis in eis erat; hi namque pueri vitam agebant incorruptam, immaculatam, virgineam; Et ideo Aponius super illa Canticorum verba: *Qui pascitur inter lilia,* dicit: *Tres Pueri Hebræi virginitatis dilectione missi sunt inter Babylonicas flammas, in eisque medijs ardente fornace, quasi inter lilia Dominus pascitur, eo quod semper requiescat in cordibus diligentibus virginitatem.* Sixtus hujus nomine III. Pontifex, *de castitate* scribens, pariter dicit: *Vide quanta beatitudo sit, ita se in præsenti aliquem exhibere, ut & Deo & Dei ministris possit similis inveniri, & normam jam futuri temporis possidere; parvum ergo bonum putas hominem sicut à primordio factus est, Dei similitudinem etiam in corporis integritate servare, & tantæ majestatis simile aliquid habere?* Qui idem Pontifex mox progreditur ad ostendendum quod tetigimus à principio, nimirum quod status innocentiæ & justitiæ originalis, in quo cœlum in primum hominem thesauros suos larga manu effudit, status fuerit virginei candoris & integritatis: *Primus*, inquit, *virginitatis & incorruptionis status in ipso humani generis Principe dedicatus est, in quo jam figuraliter ostensum est majorem de virginitate, quam de matrimonio Deo curam esse.*

Dan. 3. v. 91.
Cant. 2. 16. Aponius in Cant.
Sixtus III. Papa lib. de Cast.

P. Bolland. cap. 10. Virgines imaginem Dei præ se ferunt.

4. P. Bollandus in vita S. Auxentij exhortationem quamdam adducit, quam dictus Sanctus, ut virgines quasdam Deo consecratas in sancto Virginitatis proposito constanter perseverarent, coram ijsdem habuit, in qua eos, qui illas à pudicitiæ custodia divertere præsumebant, efficaciter perstringendo aggreditur, & inter cætera ita loquitur: *Non est par peccatum tunicam frangere & purpuram; Imperatoris imaginem rumpere & privati; Dei enim,* inquit, *imagines sunt virgines, ipsum descriptum habentes in cogitationibus, in quas audere aliquid admittere, est facinus tyrannicæ dementiæ, non est par libido in eam, quæ prostat, & in eam, quæ Christo est conjuncta.* Sanctus Ambrosius quoque serm. 8. in Psal. 118. inquit: *In te ad imaginem Dei es, si sis castus, & immaculata in te figura præfulgeat.* Sanctus Cyprianus *de habitu virginum* ita scribit: *Dei imago est, respondens ad sanctimoniam Domini, imago est, quia per illam & in ea Deus melius, quam in mundo ipso agnoscitur;* Haymo Halberstadiensis verba illa Apocalypseos: *Hi sequuntur agnum, quocumque ierit,* eumdem sensum habere dicit, ac si diceret: *Hi imitantur illum, sequi enim Christum, imitari est; sequuntur Christum, quia sicut ille virgo, ita & isti virginitatem custodiunt, & sicut ille agnus est immaculatus, candor lucis æternæ; & speculum sine macula, ita pariter S. Joannes de virginibus hoc perhibet testimonium; sine macula enim sunt ante thronum Dei.*

S. Ambr. ser. 8. in Psal. 118. S. Cyprian. de hab. virg.
Apocal. 14. v. 4. Haym. ibid.
Apoc. 14. 5.

Virgines incorruptibilitate gaudent.

5. Porrò inter cætera Dei attributa, unum est incorruptibilitas, quam verò, etiam virgines in hac incorruptibilitate plurimum communicent, extra omnem est controversiam, ac proinde Deo similes existunt, nam ut Sapiens ait: *Incorruptio facit esse proximum Deo.* S. Bonaventura de castitate disserens, ejusque definitionem adferens, ita loquitur: *Castitas est abstinentia ab omni coitu illicito, quæ est triplex, conjugalis, virginalis, vidualis;* quid verò de virginitate dicat, audiamus: *Virginitas*, inquit, *est secundùm Augustinum, in carne corruptibili, perpetuæ incorruptionis meditatio.*

Sap. 6. v. 20.
S. Bonav. in Centiloq. 3. p. sect. 42.

Virgines pro mortuis non habentur licet moriantur.

6. Deus olim in Levitico populo Israëlitico inter cætera hoc præceptum legale imposuit: *Ad omnem mortuum non ingredietur omnino;* & tamen idem Moyses, qui hoc præceptum Dei jussu promulgavit, ante se & populum suum non armatos exercitus, sed cadaveris cujusdam licet sancti nuda ossa & cineres portari disposuit: *Tulit quoque Moyses ossa Joseph secum.* Quidnam obsecro ad hoc respondere quis poterit? Num forte tamquam Israelitarum Dux generalis & supremus ab hac lege exemptum se esse censuit? Absit hoc dicere, quinimò tamquam talis in observantia legis primus esse, cæterisque bono exemplo prælucere debebat. Melius igitur S. Isidorus difficultatem hanc solvit, dum in persona Moysis respondet dicens: *Non violo, non solvo legem, sed ostendo rem ipsam, quæ per scripturam ac verba legis significatur, diligenter esse attendenda, ego enim eum, qui castitatem coluit, pro mortuo non habeo.* Etenim quamtumvis S. Paulus dicat: *Qui seminat in carne sua de carne & metet corruptionem,* non tamen id ijs continget, qui carnem vincentes, spiritu suo carne se superiores esse probant, nam *qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam.*

Ad Levit. 21. v. 11.
Exod. 13. v. 19.
S. Isid. Pelus. l. 4. Ep. 157.
Gal. 6. v. 8.
Ibid.

Vita in Virginitate consistit.

7. Castissima Susanna mulier virtuosissima à duobus illis senioribus populi judicibus in summas erat angustias redacta, quando hanc ei optionem proponebant: vel tu tuam nobis prostitues pudicitiam, sicque vitæ & honori tuo pariter consules: Aut verò si id facere renuas, præterquam quod morti adjudicaberis, simul quoque famæ tuæ jacturam totalem patieris: at verò ipsa vitam se salvare posse audiens, si suam prostitueret pudicitiam, libere respondit: *Si hoc egero mors mihi est.* Sed quid dicis ô Susanna? quid loqueris? imò vero contrarium prorsus tibi continget; honoraberis enim, & in omnibus bene tibi erit, dummodo in ipsorum libidinem ultro consenseris. Nequaquam, inquit ipsa, ita fiet, ut dicitis; cum enim à Deo illuminata esset, veram vitam in modo quodam pure, caste, & pudice vivendi consistere probè intelligebat, unde ait: si desiderijs vestris carnalibus acquievero, mortem mihi certissimam conciliabo; si vero casta permansero, & castitatem conservabo, & pariter à morte immunis ero; Et vere hic accidit. Unde ingeniosus est ille S. Greg. Nysseni discursus, qui dum modum investigat, quo à tributo universali morti reddendo liberi esse valeamus, ita scribit: *Et quoniam viventium quidem domicilium est, ac sedes Paradisus, neque eos recipit, qui ob pecca-*

Dan. 13. 22.
S. Greg. Nyss. de virg. c. 13.

peccatum morti addictus fuit, & nos è carne sumus mortalesque, peccato venumdati, quomodo in viventium loco esse is potest, qui mortis vi & potestate tenetur. Quem modum, quodve consilium hic invenies, ut hac ipsa potestate solutus & liber fiat? Tandem verò doctrinam Evangelicam modum hunc finem assequendi docere respondet; maximè si ad illum quis se discursum reflectat, quem Salvator noster cum Nicodemo habuit, in eo namque Salvator inter cætera dicit: *Quod de carne natum est, caro est, quod de spiritu natum est, spiritus est, & nos novimus carnem propter peccatum morti subjectum, Dei vero spiritum, & incorruptum, & vivificum, & immortalem esse. Atqui ut quod è carne genitum est, inhaeret ei omnino vis quadam qua id dissolvit, quod est carne concretum, sic spiritus vim quamdam, vitalem scilicet ijs rebus attribuit, quæ à se gignuntur. Quo spectans hac quæ diximus? ut sane ab hac nos mortali vita abalienati, cui omnino comes adjuncta mors est, illud vitæ genus quæramus, quæ nullam moriendi necessitatem secum trahat, vita autem ejusmodi in virginitate consistit.*

S. Bern. Epist. ad Henricum. Virginum prærogativa.

8. S. Bernardus insuper huic virtuti specialissimam quamdam prærogativam attribuit, vitam nimirum interris immortalem & beatam agendi. *Sola est castitas*, inquit, *quæ in hoc mortalitatis & loco & tempore statum quemdam immortalis gloriæ repræsentat.* Ideò Psalmus 144. apud Septuaginta hanc habet tituli inscriptionem: *Pro ijs qui commutabuntur*; In Hebræo autem hic est Titulus: *Super lilia pro lilijs*; ubi per lilia ista S. Hieron. virgines intelligit, qui in Angelos transmutabuntur, ac proinde item S. Bern. ait: *Quid castitate decorius, quæ mundum de immundo conceptum semine, de hoste domesticum, Angelum de homine facit.*

9. S. Petrus Damianus continuum illud mannæ miraculum, quod more omnino contrario alijs sepulchris, quæ putredinem, fætorem & vermes scaturire solent, è sepulchro S. Joannis Apostoli perpetuo succrescere solet, considerans ait: *In sepulchro ejus manna reperitur, & in terra species panis non semel, sed quotidie nascitur, unde quod de cœlo nascitur, in sepulchro est, è quo scatere deberent vermes, reperitur, cui hoc tam insigne miraculum est tribuendum? sane puritati virginali, quod in loco fœtoris germinare facit panem cœlestem.* Quisnam obsecro est qui nesciat, quod *exijt sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur?* Cur autem privilegium istud S. Petro non obtigit, qui claves tenebat vitæ æternæ, id est, cœli? aut verò cur non potius Patriarchis, Prophetis, Apostolis totque alijs viris vitæ sanctitate præstantibus gratia isthæc collata fuit? S. Hieronymus respondet: *Ex hoc ostenditur virginitatem non mori, sed manere cum Christo, & dormitionem ejus transitum esse, non mortem*: multi enim authores graves etiamnum an Johannes verè mortuus sit, dubitant, maximè cum à Salvatore audierit: *Sic eum volo manere.*

B. Petr. Dam. de S. Ioan. ser. 64

Joan. 21. v. 23.

S. Hieron. l. 1. cont. Jovin.

Virgines non lædit ignis. Euseb. Emis. Hom. 3. de Epiphan.

10. Eusebius Emissenus de tribus pueris disserens, quos paulo ante in fornace ab ignis flamma intactos mansisse diximus, ita scribit: *Ecce horrendum nescio quid, anhelantes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes extrinsecus saviunt, intrinsecus parcunt, fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur;* Et tametsi unus idemque ignis sit, foris tamen extra caminum Babylonicum regios ministros consumit & comburit, cum tamen intus tres illos pueros ne quidem vel minimum ustulare præsumpserit; scirisne causam, inquit Eusebius Emissenus, ob quam id factum fuerit? maximè respondet: *Quanta castis visceribus reverentia debeatur, arbiter ignis agnoscit, & ingesta sibi pabula circumfusus allambit.*

Nec leones

11. Imo ne Babylonicam præpropere nimis egrediamur, Daniel in lacu leonum fame extenuatorum, non semel, sed binis iteratis vicibus illæsus permansit, siquidem tantum abest, ut ab illis adversi quid passus fuerit, ut etiam suis illum obsequijs venerati sint, nec minimum quidem capitis pilum convellere ausi fuerint; unde S. Joannes Damascenus ait: *Quid de Daniel dicam, cujus corpus virginitate ita obduratum est, ut ferarum dentes ei infigere nequive*[rint]. Quam eamdem virtutem in alijs quoque sanctissimis viris prosequitur; De Elia etenim scribit: *Quis coelos clausit? quis mortuos ad vitam revocavit? quis Jordanem scidit? imo quia virgo hic erat, curru igneo in coelum rapi meruit.*

S. Ioan. Damasc. L. 4. de Fide. c. 23.

Virgines Deo similes.

12. S. Basilius modum pariter & causam insinuat, cur virgines Deo efficiantur similes, ejusque incorruptibilitatem in carne sua circumferant mortali; Dicit enim: *Magnum revera quoddam, ac præclarum virginitas est, quæ ut totum simul explicem, hominem incorruptibili Deo simillimum facit. hac autem profecto non à corporibus ad animas manat, sed cum incorporalis animæ propria & præcipua sit, ejus pretiosissima integritate corpora quoque incorrupta servantur, anima enim veri boni desiderio, imaginéque suscepta ad ipsum velut penna pudicitiæ sanctitate subvehitur, ac similis simile, hoc est, incorruptibilem Deum inviolabili puritate colere omni studio intenta, corporis virginitate ad ejus, quod per se bonum est, obsequium velut ancilla ducit.*

S. Basil. de vera virg. princ.

Virginitatis encomium. Dion. Cart. Apoc. 14.

13. Virgines in Apocalypsi agni primitias appellari, superius sæpe diximus; Dicuntur autem *primitiæ*, ut Dionysius Carthusianus, ad hoc, *ut sint ad gloriam Dei Patris & Christi, nec minus ad honorem Spiritus Sancti.* Ad magnam verò virginitatis gloriam cedit, quod ad sanctissimam Triadem glorificandam aptissimum sint instrumentum; hinc enim honorificentissima illa originem ducunt epitheta, quibus à sanctis Patribus deprædicantur, nec non honores illi eminentissimi, quibus quovis fere tempore condecorati. Porrò S. Ambrosius his illam honorificis elogijs extollit, dum *virginitatem* appellat *venerabilem, integritatem reverendam, castitatem honorabilem*; Alibi quoque de castitate ita scribit: *Non ita majores nostri despicabilem habebant æstimationem, cui tantum deferebant, ut bellum adversus temeratores pudicitiæ suscipiendum putarent. Denique tantum fuit ultionis studium, ut omnes tribules de Benjamin tribu extinguerentur, nisi sexcentos qui bello reliqui forent, naturæ editioris loci defendisset.* Truculentæ itidem feræ, prout in sacris historijs legitur, suam mutando naturalem indolem & propensionem, erga virgines non semel; sed innumeris vicibus reverentes extiterunt & venerabundæ, dum virgines à Tyrannis ad crudelitatis & truculentiæ macellum condemnatas, quas dilaniaturæ credebantur, varijs obsequiorum & insolitæ pietatis generibus afficiebant. Porrò de S. Thecla apud S. Ambrosium legimus: quod *naturam bestiarum virginitatis veneratione mutavit; tantum habet virginitas admirationis, ut eam etiam leones mirentur: docuerunt religionem, dum adorant martyrem; docuerunt etiam castitatem, dum virgini nihil aliud nisi plantas exosculantur.* S. Epiph. in virginitatis laudes in hæc verba prorumpit: *Fundamentum ac veluti crepido quædam in Ecclesia virginitas est, quæ à plerisque colitur & observatur, & in illustri quadam gloria ac prædicatione versatur.* Imò Barbari quoque & gentiles, qui nullum veri Dei lumen aut notitiam habebant; quique quanti apud Deum in cœlis meriti esset, quantaque remuneratione præmiaretur, penitus ignorabant, virgines in magna veneratione habea-

S. Ambr. L. de virg. S. Amb. L. 0. Ep. 47.

Veneratio.

S. Ambr. L. de virg. c. 2.

S. Epiph. T. 2. l. 3. adv. hæres. n. 31

Etiam ob ipsis Barbaris.

habebant. S. Hieronymus cum multis alijs scriptoribus antiquis honores à Romanis virginibus vestalibus exhibitos observans ait; *Quanto honore virgines semper habuerint, hinc apparet, quod Consules & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eis de via credere solitus sit.*

S. Hieron. cont. Jovin.

14. Refert P. Jacobus Alvarenz de Paz è Societate Jesu celeberrimus scriptor, quod cum in America Hispani adversus gentiles dimicantes in prælio succubuissent, ideoque omnes urbis Osurno incolæ tam indigenæ, quam Hispani advenæ majoris securitatis causâ è civitate ad fortalitium quoddam confugissent, ad idem quoque asylum Moniales quædam ex instituto S. Claræ, ut vitæ ac pudicitiæ suæ consulerent, confugerunt. Quia verò ob diuturnitatem, quam in illa munitione trahere cogebantur, omnes inibi degentes magna famis cruciabantur inedia, una è monialibus, quæ pro herbis colligendis egressa fuerat, à milite quodam capta, in cujusdam belli ducis potestatem consignata remansit, quam is tandem in uxorem sibi adsciscere decreverat, quod illa animadvertens his illum verbis allocuta fuit: Celare te nequeo quod virgo sim, & quidem Christo Jesu per votum desponsata ac in monasterio consecrata, prout ex eo quem defero habitu monastico videre tibi licet, ac proinde carnalibus voluptatibus operam dare, aut alium mihi sponsum adoptare mihi non licet, ne Deo & sponso meo pro obsequio injuriam inferam; Cave igitur, ne violentiam mihi inferas, ne iram Dei atque vindictam protinus incurras, tibique me in uxorem adoptando contrahes mortem: Quam virginis in loquendo animositatem Barbarus obstupescens, ab omni deinceps violentia abstinuit, eamque more suo vivere permisit.

P. Jacobus Alvarez de Paz l. 5. p. 11. c. 12.

Exempla.

15. Etenim Baronius in annalibus Ecclesiasticis refert, quod olim in nonnullis Ecclesijs, maxime in Soria & in Ægypto, in more positum fuerit, quod virginibus sacris; præterquam quod capita earum velo obnuberentur, capitis capilli insuper præscinderentur, prout testatur S. Hieronymus Epist. 48. idque fecerint, non ut per hoc virgines imitarentur vestales, quæ præscissos sibi capillos in ramis arboris cujusdam quæ Lothos appellabatur, suspendere solebant, sed ob certam quamdam rationem mysterij; cum enim mulieres in signum subjectionis prolixam gestent capitis comam, ut se sub viri potestate constitutas esse meminerint, ideo virginibus sacris quæ Christi sponsæ sunt, coma præscinditur, ut earum denotetur ab omni subjectione humana libertas. Hac igitur libertate sibi gaudendum esse censuit hæc Christo consecrata virguncula, licet barbari illius facta fuisset captiva, qui proinde audito generoso Sanctimonialis hujus responso, non solum nullam ei vim intulit, verum insuper talem erga illam venerationem concepit, ut illam haud secus ac divinum quoddam numen deinceps veneratus fuerit, omnem illi relinquendo libertatem, qua ad cælesti sponso suo inserviendum opus habebat, quæ proinde ut religionis suæ cultum & institutum prosequi posset, Breviarium sibi ab eo dari petijt, & monasticam vestem, quæ utraque inter spolia Christianis erepta, & penes militem quemdam asservata, singulari Dei providentia reperta, eique subministrata fuêre; adeo insuper sanctimonialem hanc honorabat, ut quotiescumque eam se cum alijs captivis mulieribus ministerio alicui domestico ingerentem videbat, ab eisdem illam removerit, dicendo, quod minime illam deceret alijs quam sponso suo, cui se consecrarat, inservire; rogandoque ut suam eidem cœlesti sponso salutem instanter commendaret. Postquam vero hæc virgo per anni spatium in domo dicti belli Ducis fuisset commorata, tandem in fine anni Deus huic Duci indignum esse inspiravit, ut sponsa Christi ejus ulterius subjiceretur imperio domestico, illam proinde in manus consignaret Christianorum; Quia verò si id patenter exequeretur, pœnis atrocibus se subjiciendum esse formidabat, hunc pro divinæ voluntatis executione modum excogitavit; ad Christianorum nempe vigiles, quantum sibi secure licebat, appropinquans, eosdem ut ad illam excipiendam tantisper egrederentur instanter rogavit, utpote quam fugam simulando, eo in loco hoc fine relicturus esset. Dictum, factum, Vigiles enim egredientes eam exceperunt cum gaudio, adeoque ipsa de pudicitia conservata triumphans, & victrix ad Catholicos redijt, suoque benefactori ad sanctam fidem nostram amplexandam, ferventibus precibus suis lumen à Deo impetravit, unde tandem pius hic Barbarus è patria sua fugiens omnibusque facultatibus suis pro Christo relictis in Peruanum regnum concessit, ubi hæc omnia Christianis, quibus in fide erudiendus traditus fuerat, ex ordine recensuit, quæ demum fideliter exposita fuere Authori, qui præsentem historiam conscripsit. Denique Plutarchus in vita Scipionis Africani refert, homines perditissimæ etiam vitæ proscriptos & barbaros magni hujus Scipionis sepulchrum certatim adire, ejusque cineres devote venerari fuisse solitos, cujus hanc ad propositum nostrum aptissimam reddit rationem. *Tanta est enim vis virtutis, inquit, et non solum probos, sed etiam improbos ad se amandum alliciat.*

Baron An. 57. n. 50.

16. Vincentius Bellovacensis in sepulchro morali p. 3. dist. 66. refert, quod Sigismundus Rex è Serenissimo Ducum Lotharingiæ sanguine ortus, dum in pulcherrimo vitæ flore constitutus, virginisque cujusdam nobilis quidem, suis tamen regijs natalibus longe inferioris amore captus fuisset, suum in Germaniam ad prædictæ virginis genitores, & cognatos legatum miserit, qui copiosissimis amplissimisque muneribus & donarijs instructus, dictam ab ijs virginem solemniter in uxorem sibi deposceret; Qua ex legatione parentes quidem ob tam augusti matrimonij filiæ suæ oblatam occasionem miro fuerunt perfusi gaudio, verumtamen quia filiam suam virginitatis conservandæ cupidissimam esse noverant, de oblatis ei nuptijs Regis nihil insinuarunt, ad indictum tamen nuptiarum diem & locum eam secum adduxerunt, omnium quæ circa ipsam futura erant, penitus nesciam; quò cum pervenisset, mox ut se cum Rege connubiali vinculo jungendam esse cognovit, *flere cœpit & gemere, dicens se virginitatem suam Reginæ & Dominæ cœli devovisse*; Parentes verò rationibus ejus querelisque spretis, eam, ut præparatis jam sponsalium celebrandorum solemnijs interveniret, coëgerunt. Cumque hæc in Ecclesia quadam peragerentur, ipsa ad Beatæ virginis altare confugiens, resumpta animi fortitudine se numquam ab hoc altari separandam esse dixit, nisi eam de virginitate perpetua conservanda assecurarent; quod Rex sponsus percipiens, *castitatisque atque constantiæ propositum miratus & eidem promisit, quod si ab altari se pateretur abduci, non violator, sed protector & custos castitatis ejus futurus esset, omnia tamen, inquit, solemniter præparentur in vestibus,*

Vinc. Bellov. in spec. morali p. 3. dist. 66.

bus, epulis atque cæteris nuptialibus, tamquam mibi desponsanda sis, neque enim dignum est cum minori solemnitate eam, cælorum Regi desponsari, quam mihi. Eam igitur regijs vestibus indutam corona & diademate regio tamquam Reginam coronari præcepit, fuitque dies ille cum eadem prorsus pompa, jubilo & magnificentia transactus, ac si verè ejus sponsa facta fuisset, demum verò ut suum virginitatis propositum tanto commodius prosequi posset, facultatem ei dedit, ut in Monasterio S. Petri vitam profiteretur parthenicam & religiosam, completumque fuit in illa quod Psaltes ait: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate:* Nimirum quia pro virginitate sua conservanda régiam dignitatem contempsit, cœlestis ejus sponsus eam tamquam Reginam diademate regio insigniri & honorari voluit, sicque adimpletum est ad literam, quod sequitur: *Audi filia, & vide &c.*

Psal. 44. v. 10. — *Ibid. v. 11.*

DISCURSUS IV.

ARGUMENTUM.

Hanc virginitatis virtutem suos in cælo natales habere ostenditur, ideoque velut divinum quidpiam tota natura humana superior existit.

THEMA.

De virginibus præceptum Domini non habeo. 1. Cor. 7. v. 25.

De Virginitate consilium est non præceptum.

1. TAmetsi S. Paulus Apostolus virgo esset, corporisque pudicitiam supra modum zelaret, prouti ex multis Epistolarum suarum locis facilè deducitur, attamen se in ordine ad virginitatem nullum à Domino præceptum promulgandum accepisse, aperte potestatur dicens: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, ubi S. Isidorus inquit: *Virginitas admonita tantum non jussa, sed ideo tantum admonita, quia nimis excelsa.* Et S. Basilius *de vera virginitate* differens ait: *Conjugium naturale est, ubi etiam lex convenientia natura disponit, virginitas vero supergressa naturam legis vinculis non tenetur adstricta, qua incorruptionis excellentem virtutem creatori & authori legis jure pretiosi muneris offert.* Quia enim virtus est heroica, adeòquoque infrequens est & rara; Unde S. Ambrosius pariter ait: *Sola est virginitas qua suaderi potest, imperari non potest, res magis voti quam præcepti; quod enim gratia est, non jubetur, sed desideratur.*

S. Isid. l. 2. sent. c. 40. — *S. Basil. de vera virg.* — *S. Ambr. in exhort. ad virg.*

Castitatis patria cælum est. — *S. Ambr. l. 1. de virg.*

2. Verumenimvero si in sublimis eminentiæ virtutis hujus cognitionem devenire volumus, opus est ut primo ejus originem & progeniem penitus consideremus; De qua S. Ambrosius scribit: *Ad rem pertinet arbitror, ut quæ sit, & patria, & quis author appareat; prius ubi sit patria definiamus; si enim ibi est patria, ubi genitale solum, in cælo profectò est patria castitatis, itaq́ hic advena est, ibi incola. Quis enim neget hanc vitam fluxisse de cælo, quam non facile invenimus in terris, nisi postquam Deus in hac terreni corporis membra descendit.* S. Bonaventura pariter virginitatem è cœlo derivari, ibique suos natales habere affirmat, dum ait: *Castitas est virtus origine cælesti, hanc ipsi Angeli sancti ab ipso Domino omniũ virtutũ fontali principio primitus didicerunt, & indeclinabiliter servaverunt. Hanc summus & unus Magister noster, qui cælis Angelorum Magister est, Christus Dominus noster de cælesti schola ad terras publice docendo attulit, & matrem suam gloriosã virginem perfectam & primam post se hujus disciplina magistram in cathedra virginalis munditia cæteris mirandam & imitandam præfecit.* Et vere Deiparam virginem virginitatis matrem & genitricem extitisse dubium non est, id namque verba illa indicant: *Adducentur regi virgines post eam:* de qua proinde Damascenus ait: *Tu Virginitatis feracissima planta, per te virginitatis pulchritudo latissimè se diffudit.*

S. Bonav. de orf. Relig. l. 2. c. 52. — *Psal. 44. v. 15.* — *S. Ioan. Damasc. orat. 3. de nat. Mar.*

3. In hujus nobilissimæ prosapiæ laudem S. Ambrosius ita scribit: *Et cælo accersivit, quod imitaretur in terris; nec immerito vivendi sibi usum quæsivit è cælo, quæ sponsum sibi invenit in cælo, Hac nubes, aera, Angelos, syderaq́, transgrediens, verbum Dei in ipso sinu Patris invenit, & toto hausit pectore.* Imo ipsamet Beatissima Virgo Maria clare satis indicat, quænam fuerit vis illa attractiva, quæ filium Dei sponsum & amatorem virginum de cœlo in terras attraxit; dicit enim: *dum esset Rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suavitatis*, id est, virginitas mea ipsum à sinu Patris in sinum virgineum descendere fecit; nam ut S. Bern. ait: *Accubitus Regis sinus est Patris*; Et alibi dicit; *Virginitate placuit.* S. Aug. verò in sermone quodam de Natali Salvatoris ait: *Dominus noster ideo per casta virginis membra venit ad terras, ut ostenderet Deum castitatis esse authorem.* Et ideo idem S. Doctor per motiva efficacia ad hanc virtutem prosequendam nos exhortans ait: *Ergo sicut Deus noster nos suscepit in se, ita Deum nos suscipiamus in nobis: portemus ergo & nos Deum in casto corpore, quem virginis casta membra portaverunt, Christus enim magister est castitatis, & ideo qui castitatem non habet, portare Christum non potest.* S. Isidorus inquit: *nunc autem quæ sit sacræ Virginitatis integritas, vel à quo tam Sancti propositi sumpsit exordium, breviter intimabo. quantum enim pertinet ad vetus testamentum, Elias, & Jeremias, & Daniel castitatis & continentia bonum primi constituisse dignoscuntur: Quantum verò ad novum, virorum virginum caput est Christus, fæminarum Maria. Inde agmina virorum & puellarum sanctarum.*

S. Amb. l. 1. de Virg. — *Virginitas Mariæ Dei filium in terras attraxit, quæ imitari debet.* — *Cantic. 1. v. 11.* — *S. Bern. ser. 4. in cant.* — *S. Aug. ser. 13. in Nat. Dom.* — *S. Isid. l. 2. de offic. Eccl. c. 17.*

4 Et quidem, ex quo Deus ab initio creaturæ in Cœlo semper purissimis spirituum beatorum agminibus stipatus fuit, justum erat, ut in terram descendens æque nobili corporum non careret famulatu, ideoque mox ut factus est homo integram sibi delegit ex castis, puris & immaculatis animabus familiam, *Hi sequuntur agnum quocumque ierit*: Et ideo S. Ambr. ait: *Immaculatus Dominus immaculatam sibi familiam etiam in hoc pleno colluvionum fragilitatis humana corpore consecravit.* S. Zeno serm. *de pudicitia* ad animas virginitatis studiosas discursum suum dirigens his illas verbis alloquitur: *Deum Patrem vos habere & possidere monstratis, cum pudicitiam, in qua Deus habitat, non dicam diligitis, sed luculentis moribus adornatis;* Ex qua sententia colligitur virgines Patris loco non solũ Christum, sed & Patrem æternum habere; *Deum Patrem vos & habere &c.* Altius verò Nazianzenus ascendit, dum sanctissimam Trinitatem primam virginem fuisse dicit: *Pria Trias virgo est &c.*

Virgines patris loco, Deum habent. — *S. Amb. l. 1. de Virg.* — *S. Zeno l. 1. serm. 7. de pudic. laud.* — *S. Greg. Nazianz. in Carm. de Virg.*

5. Observandum est insuper, quod S. Joannes illum virginei exercitus comitatum Agnum semper & ubique consequentem supra montem Syon conspexerit: *Vidi supra montem Syon agnum stantem;* Quod nam obsecro in hac montis eminentia mysterij protenditur? S. Gregorius ait: *Bene in sublimi virgines esse dicuntur, quia quod naturam humanam supergreditur, in altissimo virtutis culmine situm est, unde & virgo ille dilectus Jesu locum virginum insinuans ait: Vidi supra montem Syon Agnum stantem, & cum eo centum quadraginta, &c. In monte quidem cum agno esse dicuntur, quia per meritum incorruptionis, quo à terrenis &*

Virginitatis sublimitas. — *Apocal. 14. v. 1.* — *S. Greg. ib. in lib. 1. Reg. c. 3.*

car-

carnalibus delectationibus se dividunt, in suprema Redemptoris gloria sublimantur; Id verò quod proposito nostro vel maxime deservit, est quod S. Joannes subjungit dicendo: *Habentes nomen ejus, & nomen Patris ejus, scriptum in frontibus suis.* Cur etenim Virgines specialiter inter tot animarum beatarum millionū milliones, nomen æterni Patris, & filij ejus in frontibus portare dicuntur? Ratio clara est, siquidem hoc fronti impresso nomine, sese à sanctissima Triade originem ducere profitebantur.

Apocal. 14. v. 1.

A SS. Trinitate originem habet.

6. Neque id cuipiam mirum videri debet, siquidem virginitatis excellentia tanta est, ut humanæ mortalitatis sphæram longe transcendens, divinum quidpiam in se habere videatur; utpote quæ ut Sixtus III. Papa advertit solum Deum primum sui authorem atque originem esse agnoscit; *Quod potissimum proferamus exemplum aliud*, inquit Pontifex citatus, *non invenio, quam ipsius Domini, qui castitatis decus in utroque sexu dignationis sua dedicavit adortum in matre virgine, & in semetipso, qui tam permanere virgo voluit, quam de virgine procreari.* Quibus verbis quanta cum complacentia honestas & corporis pudicitia amplectenda sit, ostendit, utpote quæ à prosapia adeo præclara & augusta propagatur: *Incipiat sibi placere castitas, quæ talibus commendatur exemplis*; Primæva etenim illius origo tribus attribuenda est personis divinis, quam demum verbum in terris incarnatum sanctissimæ matri suæ communicavit: Ac proinde optime Sanctus idem Pontifex concludit dicens: Incipiat vobis placere castitas, magnique à vobis fieri, utpote quæ Dei filio nos similes efficit; cum enim hic virginitatem primo omnium loco elegerit, illam utique eminentissimam virtutem esse, divinitatisque quam maxime participem esse necessum est: *Quale enim bonum est, quod elegit divina Majestas, vel quanta illius hominis & quam magna felicitas, qui illam habere voluerit gloriam, quæ Deo & Dei filio possit æquari.*

Sixtus Papa III de Castitate.

De Virginitate nullum præceptum, naturam enim excedit.

7. D. Chrysost. optime considerat, quod tametsi Salvator noster Christianæ Religionis suæ professoribus multa ardua imposuerit legis præcepta, qualia sunt de remittendis injurijs, de amicis diligendis, de morte pro fidei defensione subeunda & aliæ ejusdem generis, quæ sensualitati nostræ vehementer repugnant, attamen nullam circa virginitatis custodiam præscripserit legem: *tanta res est Virginitas*, inquit, *tantoque labore indiget, ut Christus cum è cælo descendisset, ut homines Angelos efficeret, ac cælestem vitæ rationem hic sereret, ne tum quidem id imperare, & lege lata præscribere ausus sit, verum emori quidem (quo quid gravius excogitari queat?) ac perpetua Cruce affici, hostesq; beneficijs prosequi jusserit, virginitatem autem edicto minime sanxerit.* Cujus causam adducit Theodoretus dicens: *Dominus Deus non tulit leges de virginitate, intellexit enim esse rem supra naturam.*

D. Chrysost. T. 4. Ep. ad Olymp.

Theod. l. 5. Divin. Instit. de Virg.

8. S. Ambr. super illa Thematis nostri verba: *De virginibus præceptum Domini non habeo*, inquit; *De virginibus, inquit Apostolus, præceptum Domini non habeo; si Doctor gentium non habuit, habere quis potuit? Et præceptum quidem non habuit, sed habuit exemplum, non enim imperari potest virginitas, sed optari, nam quæ supra nos sunt, in voto magis, quā in Magisterio sunt.* Imo omnes sacri Doctores in eo communiter consentiunt, quod virginitatis virtutem adeo deprædicent, ut illam quodammodo cum Divinitate æquiparent. Unde S. Isid. ait: *Continentia hominem Deo proximum facit, & ubi ista manet, ibi & Deus manet.* Sapientes antiqui pariter, tametsi vero Dei lumine orbati fuerint, virginitatem tamen tanto in pretio habebant, ut eam nescio quid divini in se continere existimarint. Unde S. Hieron. *contra Jovinianum* ita scribit: *Nec mirum hoc de hominibus, cum Minervam quoque & Dianam virgines Deas finxerit error gentilium, & inter duodecim signa cæli, quibus mundum volvi putant, virginem collocarunt.*

S. Ambr.

Deo facit proximum

S. Isid. l. 2. Syn. c. 1.

S. Hieron. l. contra Jovin.

9. S. Isid. Pelusiota l. 4. Ep. 78. virginitatem virtutem imperatoriam, sceptroque & imperio dignam esse probat, de qua proinde intelligendus est Psalmista, dum ait: *Astitit regina à dextris tuis &c.* In alia verò Epistola illam Deo parem esse dicit; *Divinum est virginitas est, naturamque excedens*, nec tamen per hoc matrimonium contemnit, sed dicit: *Honorandum legitimum est conjugium, quamobrem illa cæli digna est, alterum terra.* Idem quoque Sanctus Pater in alia quadam Epistola utrumque statum ad invicem conferens ita scribit: *Quanto cælum terra præstantius est, & anima, corpore, tanta etiam virginitas conjugio antecellit, illa enim primas partes in acie tenet, ac phalangis frontem exornat, illustriáque trophæa statuit.* S. Ambr. dictum illud Psalmistæ toties à nobis in discursibus præcedentibus allegatum, videlicet. *Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate*, declarans dicit: *Aurum voce, pulchritudinem, & regnum, vel quia est Regis æterni, vel quia invictum animum gerens, ab illecebris voluptatum non captiva haberis, sed quasi regina dominaris: aurum, quia sicut illa materies examinata igne pretiosior est, ita corporis species virginalis spiritu consecrata divino, formæ suæ acquirit augmentum*; Ubi notanda sunt verba illa: *spiritu consecrata divino*; veritas namque est, quam ipsa experientia commonstrat, quod Regina pari cum Rege gressu gradiatur; quoad pulchritudinem verò subjungit: *Pulchritudinem verò quis potest majorem existimare decore ejus, quæ amatur à Rege, probatur à Judice, dicatur Domino, consecratur Deo, semper sponsa, ut nec amor finem habeat, nec damnum pudor.* S. Ephrem de continentia & virginitate ad longum discurrit, illisque qui alterutram zelant, titulum Divinitatis attribuit, dum ait: *O castitas, quæ homines divinos efficis.* Unde sicut immortalitas & æternitas inter Dei attributa recensentur, ita quoque continentes & castos eamdem participare per Prophetam suum Evangelicum declarat, dum de ijs dicit: *Nomen æternum dabo eis.* Quem textum S. Aug. de castorum remuneratione differens, adducit, eumque non de remuneratione temporali intelligendum esse ostendit, dicens: *quid ab omni concubitu immunes, & eo quoque ipso, quo hinc sese abstinent, ea quæ Domini sunt cogitantes, quomodo placeant Domino, ad terrenam commoditatem referre conaris? nomen æternum dabo eis; Et si forte hic ipsum æternum, pro diuturno conaris accipere, addo, accumulo, inculco, nec unquam deerit, quid quæris amplius? quid dicis amplius, æternum hoc nomen est.* Virgines, utpote qui Deo adeo familiares sunt & vicini, in terra pariter & in cœlo gloriosi, immortales, & æterni efficiuntur, suntque in admiratione & veneratione apud omnes.

S. Isid. Pelus. l. 4. Ep. 78 Ps. 44. v. 10.

S. Isid Pelus. l. 3. Ep. 351.

Illius præstantia.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

S. Ephr. T. 1. de virg. & Cont.

S. August. T. 6. l. de S. Virg c. 25.

10. Joseph, quem Deus prodigioso illo dignatus est somnio, in quo Solem, Lunam & undecim stellas vidit, omnes ipsum pariter adorantes, in uxorem sibi junxit *Asceneth filiam Putiphar is sacerdotis Heliopoleos*, quæ solis cultui dedita erat, utpote quem veluti verum Deum adorabant, nec tamen ideo Josephi fides aut probitas labefactata fuit; Unde colligitur, quod casti in obsequium suum lucem habeant, cujus hæc est innata proprietas, quod nullas contrahat maculas, tametsi radijs suis lutum & alias sordes contingat; eodem quoque modo licet casti similiter impuris suggestionibus, inordinatisque motibus carnis subjecti sint, nullam tamen exinde culpam aut nævum contrahunt,

Virginitas vera non maculatur tentationibus.

Gen. 41. v. 45.

utpote

utpote qui agnum immaculatum pro viribus imitantur; qui *candor est lucis æternæ*.

De Virginitate sermit quod Dei filium attraxerit. *S. Ambr. l. 3. Epist. 25.* *S. Ambr. l. 1. de virg.*

11. Equidem si nullum esset aliud virginitatis præconium, hoc solum summe in ea admirandum esset, quod scilicet filium Dei ad nos descendere fecerit, ejusque cognata & indissolubiliter ei adstricta fuerit. *Per virum & mulierem*, inquit S. Ambrosius, *caro ejecta de Paradiso, per virginem juncta est Deo*: tunc enim vel maxime virginitas in terra videri potuit, quando se verbo æterno conjunxit, & in Mariæ sinum pertraxit, teste eodem S. Ambrosio qui ait: *Postquam Dominus in corpus hoc veniens, contubernium Divinitatis & corporis, sine ulla concretæ confusionis labe sociavit, tunc toto orbe diffusus corporibus humanis vita cœlestis usus inolevit*, ubi de virginitate loquitur, quæ tunc in terris comparuit, quando se verbo incarnato indissolubili nexu adstrinxit.

S. Ildeph. T. 3. *Ab ea humanitatem recepit Christus.* *S. Maxim Hom. 3. de Nat.*

12. S. Ildephonsus laudum magnæ matris Dei specialissimus & eximius encomiastes ait: *Dominus Jesus Christus, qui sine matre fuit in cælis, & absque patre in terris, totam à virgine humanitatem recepit*, quasi dicere vellet, quidquid de nostro accepit, hoc totum ad virginitatem pertinet. S. Maximus autem de Salvatore nostro ait: *Natus sane ab intacta est fœmina, ut cum parere hominem testaretur partus humanus, ut Deum pareret æterna virginitas.* Quæ propositio priori videtur esse contraria, siquidem virginitatem eam fuisse dicit, quæ nobis Christum Deum esse monstravit, sed facile ad invicem conciliantur, quia virginitas, ut diximus, nescio quid divini in se comprehendit.

Ps. 109. v. 3. *Virginitas à Dei matre supra omnia æstimata fuit.* *Tertull. l. 5. contra Marc.*

13. Pater æternus per os Psalmistæ dicit: *In splendoribus Sanctorum ex utero ante luciferum genui te*: alludando nimirum ad æternam filij generationem; Verumtamen eadem verba applicare quoque possumus, ad denotandum quidem verbi incarnati partum virginalem, unde Tertullianus ait: *Quinam sunt Sanctorum splendores? Nonne virginitatis radij, quibus sancti viri mirum in modum rutilant? In his ergo virginitatis splendoribus, ex utero virginis genitus est Dominus.* Maria etenim idem significat, quod illuminatrix vel illominans, quia nisi hæc lux virginitatis Mariæ comparuisset, numquam in mundo coruscare cæpisset lux incarnatæ Divinitatis. Unde in

Ezech. 44. v. 2.

Ezechiele scribitur: *Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam:* Quorum verborum sensus est: Christum Messias numquam venturus fuisset nisi per portam hanc clausam; quænam autem est clausa hæc porta; per hanc virginitas intelligitur; ac proinde prophetico oraculo prædictum fuit:

Isa. 7. v. 14

Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel, quod idem est, quod *Nobiscum Deus*. In S. Ambr. sequentia legimus: *Virgo Maria non solum virginitatis incentivum nobis attulit, sed etiam Deum intulit.* S. Bern. Hom. 2. super *Missus est* inquit: *Porro Deum hujusmodi decebat nativitas, qua non nisi de virgine nasceretur, talis & congruebat virgini partus, ut non pareret nisi Deum*, quasi vellet dicere, Digniora virginitate partus expectari non poterat, quam Dei alicujus, quia tametsi amplissimæ cœlorum sphæræ incapaces sint ad immensitatem & Majestatem quamdam infinitam complectendam, huic tamen capiendæ non est angusta nimis virginitas. Unde S. Ambr. ait: *Virgo genuit mundi salutem, virgo peperit vitam universorum, virgo portavit, quem mundus iste capere aut sustinere non potest.* Dicite sodes, quidnam vobis potius esse aut dignius videtur, Divinitasne, an vero virginitas? Enimvero ex S. Scriptura constat, Beatissimam virginem, quæ sedes est sapientiæ, aperte renuntiasse Divinitati, potius quam ut virginitatem suam perderet; Dignitatem genitricis Dei accipere detrectabat, si id futurum fuisset cum jactura inæstimabilis thesauri virginitatis. Etenim in solemni illa Patris æterni ad virginem facta legatione, Beatissima virgo turbata est, utique non ob speciem apparentis coram ipsa Archangeli, utpote quæ adorodum ipsi familiaris erat, sed ob insolitum ountium: *turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio.* Siquidem Angelus ipsam altissimi Filium concepturam & partu edituram esse nuntiaverat. Richardus à S. Laurentio dicit: *Audita hoc verbo: Benedicta tu in mulieribus, turbata est, quia in virginibus benedici semper optabat.* Verum inquies fortasse numquid gloriosius & utilius illi erat filium Dei, verbum increatum, Messiam tot sæculis desideratum, denique totius mundi salvatorem parere, quam ipsam perpetuam virginem manere? Id sibi minime persuadere poterat, ideoque se illi opposuit dicens: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* quia ut idem Richardus ait: *ubi in promissione filij manifestum patuit virginitatis periculum, ultra non potuit dissimulare, quin diceret: Quomodo fiet istud?* unde per hanc occasionem S. Thomas de Villa nova exclamat dicens: *Mater Dei ab Angelo pronuntiabatur, & pro sua virginitate solicitabatur, Deum habitura est filium & de suo pudore quæstionem facit, neque tanta pignore puritatis damna compensat, tanta erat in ea puritatis, sanctimoniæque dilectio.* S. Greg. Nyssenus ab Angelico Doctore in Catena sua citatus, super illa verba: *quomodo fiet istud?* ita scribit: *attende etiam mundæ virginis vocem, partum annuntiat Angelus, ipsa vero virginitati innititur, præstantiorem incorruptibilitatem Angelica visione dijudicans*; quasi diceret: Virginitatem purissima virgo faciebat pluris, quamquidquid sibi à cœlesti paranympho promissum fuerat.

S. Ambr. de instit. virg. cap. 5. *S. Bern. Hom. 2 super Missus est.* *S. Ambr. l. 3. Epist. 25.* *Rich. à S. Laur. l. 1. cap. 6.* *S. Thom. de Villa conc. 2. de Annunt.* *S. Greg. Nyssen. Cat.*

Virginum preces exaudit Deus *Luc. 2. v. 52.* *Joan. 13. v. 3.* *Sim. de Cass. fid. l. 2. cap. 24.*

14. Demum verò licet hæc ad virginitatis excellentiam comprobandam magnam in se energiam habeant, quid dicetis considerantes, quod Christus eo tempore, quo *proficiebat sapientia apud Deum & homines* virginitatis subjicere se voluerit imperio? *Sciebat Jesus, quoniam dedit ei omnia Pater in manus*, & tamen, ut S. Lucas inquit: *Erat subditus illis?* Quibusnam illis? duobus virginibus, Mariæ & Joseph, idque per tot annorum prolixum decursum. Unde Simon de Cassia super illa præcitata verba: *Et erat subditus illis*, inquit: *Magna virginibus est dignitas prærogata, quod Christus duobus virginibus factus est subditus, ut noverint hoc sacramentum homines, quod illorum Christus complet vota, desideria perficit, qui se puritati, & munditiei tradiderunt.*

⁂(o)⁂

DISCUR-

DISCURSUS V.

ARGUMENTUM.

Virgines Angelis sunt similes, qui proinde easdem quo dignantur amore; obsequio, & consortio, imo multis in rebus Angelis sunt superiores.

THEMA.

Erunt sicut Angeli Dei in cœlo. Matth. 22. v. 30.

Virginitas est status Angelicus.

1. AD magnam profectò virginitatis laudem confert status Angelicus, utpote quem virginitas etiā in hac fragili carne nostra constricta magnopere participat, qua in re omnes Doctores sacri unanimiter consentiunt, dum illam ab ijsdem laudibus & dotibus quæ beatis illis spiritibus propriæ sunt, peregregiè commendant; id quod ex multorum sanctorum Patrum authoritatibus & testimonijs haud difficulter probare licet. S. Cyprian. in Tractato de pudicitia, vel quisquis alius ejusdem Tractatus author est, statum virgineum vocat *statum qualitatis Angelicæ*. S. Greg. Nazianzenus in oratione funebri de S. Basilio Magno, inquit: *Magna est virginitas, per quam licet Angelis aggregari.* S. Basil. virtutem hanc diu ante in Orat. *De vera virginitate* dignissimis bisce verbis egregie commendarat dicens: *Cum inter cætera magnum quiddam atque splendidissimum virginitas intelligatur, regenerationis etiam atque incorruptibilis vitæ semen esse quoddam purissimum cernitur, si enim in resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut Angeli, efficiuntur filij Dei, & hi profectè, qui virginitatem semper servant, Angeli sunt non obscuri, sed illustres & nobilissimi.*

S. Cypr. de singul. Cleric. Nazianz. in laud. S. B. filij. S. Basil. de vera Virg.

2. S. Ambrosius inter alia virgineæ honestatis & pudicitiæ encomia etiam istud recenset dicens; *Ecquid pluribus exequar laudem castitatis? Castitas Angelos facit, qui eam servavit, Angelus est, qui perdidit, Diabolus.* Tandem verò ad eos qui virtutem hanc zelant, discursum suum dirigens, ita illos alloquitur: *de hoc mundo estis, & non estis in hoc mundo, sæculum vos habere meruit, tenere non potuit. Quam præclarum autem Angelos propter intemperantiam suam in sæculum cecidisse è cælo, virgines propter castimoniam in cælum transmisisse de sæculo.* D. Chrysost. æqualitatem & similitudinem virginum cum Angelis, qua Christus castos per illa verba: *erunt sicut Angeli Dei in cælo*, honoravit, ponderans, cum admiratione dicit: *Vidisti, quomodo in terra ambulantes, & corpore circumdati Angelicam vitam imitantur, qui Christi amore virginitatis sortem acceperunt?* S. Isid. de vita quam casti in continua puritate hic in terris transigunt disserens, eamdem vocat vitam cœlestem dicens: *Cœlestem vitam Angelicámque in terrena mortalitate meditantes, atque in carne corruptibili incorrupsionem perpetuam retinentes.* Vener. Beda similiter de hac virtute tractans dicit; *Filij sæculi hujus nubunt, & traduntur ad nuptias, illi vero qui digni habentur sæculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubunt, neque ducunt uxores, neque enim ultra mori poterunt, æquales enim Angelis sunt, & filij sunt Dei.*

S. Ambr. l. 1. de offic. Virgines Angeli sunt. D. Chrysost. Hom. 18. in Gen. S. Isid. l. 2. de off. Eccl. c. 57. V. Beda T. 7. scintil. c. 13. de virg.

Prosecutio

3. S. Antonius de Padua dum Angelum illum, qui ut in actibus Apostolorum cap. 12. legimus, S. Petro in carcere constituto apparuit; considerans, per cælestem illum nuntium castitatem intelligit, dicens: *In Angelo, qui natura virgo est gratia castitatis significatur, cujus lumen illustrat habitaculum carceris, id est, cor peccatoris tenebris luxuriæ excæcati.* S. August. in sermone quodam ad animas virgineas se convertens inquit: *Mementote in quocumque sexu sitis, sive mares, sive fœminæ Angelorum vitam ducere vos in terris; quanto vos meliores, quid id quod erunt homines post resurrectionem, hoc vos esse incipitis ante mortem.* S. Ambr. lib. 2. de virginibus ita scribit: *quæ pompa illa, quanta Angelorum lætitia plaudentium, quod habitare mereatur virgo in cælo, quæ cælestem vitam vixit in sæculo.* S. Augustinus alibi, ubi de virginitate fuse tractat, ita scribit: *Virginalis integritas, & per piam continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio est.*

S. Anton. de Pad. in Dom. 18. post Trin. S. Aug. serm. 46. de verb. Dom. S. Ambr. l. 2. de Virg. S. Aug. l. de S. Virgin.

4. S. Paulus quidem omnes cœlites & electos cives Sanctorum & domesticos Dei appellat, verumtamen certum est, quod inter omnes Sanctos, familiariores Agni domestici & cives sint virgines, utpote qui in societate Angelicorum exercituum Agnum continuo sequuntur, quocumque ierit. Unde S. Bern. de legatione Gabriëlis Archangeli ad Deiparam missi tractans ait: *Quidni visitet Angelus vitæ sociam? quidni salutet civem sanctorum & domesticam Dei? Angelica plane vita virginitas.* Sixtus hujus nominis III. in libro quem de laudibus castitatis conscripsit, unamquamque animam fidelem ad hanc virtutem consectandam exhortatur sequentibus verbis: *si in virginitatis integritate permanseris, eris apud Deum ut Angelus, apud homines ut Deus.* S. Thomas de Villanova ad Colloquium quod inter Archangelum & virginem intercessit, sese reflectens exclamat dicens: *O dulce colloquium! O suavem dialogum! O gratam nimis confabulationem virginis & Angeli! O qualis societas Angelus & virgo, semper est Angelis amica virginitas.* S. Bern. qui candidum virginitatis suæ lilium in tota vita sua perpetuo conservavit illæsum, ita ejus laudem deprædicat: *Deus virginitatem fecit in cælo in ordine Angelorum, quia omnes Angeli virgines.* S. Juliana filios suos ad hanc adeo raram dotem zelandam, ut S. Ambr. à Bollando in ejus vita 7. Febr. relatus testatur, his verbis exhortata fuit: *Audistis filij, quantum sit præmium integritatis, vitam Angelorum exhibet: hoc vobis suadeo, quo nihil pulchrius ut inter homines Angeli sitis.* S. Greg. Nazianz. in sacris Poëmatibus suis virginitatem hisce versibus deprædicat; *Mater inoffensa vitæ, bona maxima fundens, Christi pars & spiritibus socia æternis.*

Prosecutio. Ad Eph. 2. v. 19. S. Bern. sup. Missus est. Sixtus III. Pap. de Cast. S. Thom. de Villa nova Con. 1. de Annunt. S. Bern. T. 4. serm. 47. A. 1. cap. 1. S. Ambr. T. 4. de Exhort. ad virg. Nazianz. in laude virg.

5. S. Joannes, ut in Apocalypsi legimus, Angelum adorare volens ab Angelo eodem passus est repulsam: *Cecidi ut adorem ante pedes Angeli, ... Et dixit mihi: vide ne feceris:* Ubi merito quærendum venit, quonam motivo hic Angelus voluntarium hoc sancti Apostoli obsequium admittere renuerit? *Conservus enim tuus sum.* Sed quo pacto Angelus qui humanam naturam adeo sua natura præcellit, Joannem vere conservum & collegam dicere poterat, quando hic etiamnum in terra constitutus mortali carne præcinctus erat? Respondeo, verum quidem est Angelum natura sua Joanne præcellentiorem fuisse, verumtamen virgo erat, & ideo verus Angeli collega erat, nam ut Rupertus Abbas Tuitiensis ait: *Altioris honoris & gratiæ est sacra virginitas quam pia commendat humilitatis venustas.* B. Petrus Damianus serm. 1. de hoc sancto Apostolo ait: *noluit adoratorem, quem decernebat æqualem, socium judicavit; quamvis enim in omnibus Sanctis semper sit Angelica munditia contubernalis & cognata virginitas, Beatus tamen Joannes tanto reliquos virgines superat, quanto Virginitati B. Mariæ, per sedulitatis ac perpetuæ custodiæ meritum appropinquat.*

Virgines Angelorum sunt collegæ. Apoc. 22. v. 8. & 9. ibidem v. 9. Rup. Abb. l. 1. in Joan. S. Petr. Dam. serm. 1. de S. Joan.

6. S. Matth. quæstionem quamdam Salvatori nostro propositam recenset, quam etiam S. Lucas commemorat, cujus occasione incarnata illa sapientia ad deprædicandā virginum gloriam his verbis apte digreditur

Castitas est Angelica.

Matth. 12. v. 30. Luc. 20. v. 14. 35. & 36.

dicunt, dicit enim: *Filii hujus sæculi nubunt & traduntur ad nuptias, illi vero qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores, neque enim ultra mori poterunt, æquales enim Angelis sunt, & filii sunt Dei.* Circa quæ verba bene notandum est, quod non dicat illos beatis illis spiritibus in altera tantum vita futuros esse æquales, sed etiam in tempore præsenti; dicit enim: *Æquales Angelis sunt*, non vero dicit *erunt* scilicet in futuro. Ubi Author imperfecti ait: *Omnes virtutes spirituales, res sunt Angelicæ, præcipuè tamen castitas res est Angelica, per hoc enim solum singulariter homines Angelis assimilantur, & vincitur natura virtutibus.*

Auth. Imperf. Hom. 43.

7. In Actibus Apostolorum Hebræi pertinaces & increduli, suos in sanctum Protomartyrem defigentes oculos, *viderunt faciem ejus tanquam faciem Angeli*, cum tamen illum mortali carne cinctum esse cernerent, talemque ex vulneribus per conjectos in illum lapides inflictis & sanguine manantibus agnoscere possent. Verumtamen mirum non est, quod his non obstantibus S. Stephanus illis Angelus quidam esse videretur, siquidem ut S. Aug. ait: *In amico Angelorum angelica similitudo apparuit*; Quia igitur purus & immaculatus virgo erat, vultum præ se ferebat Angelicum.

Act. Ap. 6. v. 15. Hinc Stephanus ut Angelus apparuit.

S. Aug. Serm. 190. de divers.

8. S. Bonaventura multas continenter viventium excellentias & prærogativas recenset, ex quibus hæc potissimum præsenti proposito nostro deservit, quod scilicet *Angelis amabiles faciat*, cujus hanc adducit rationem, quia *cum naturaliter omne animal diligat simile sibi, etiam Angeli casti homines castos familiariter diligunt*; Ideo quoque S. Apostolus dicebat: *Nostra conversatio in cælis est*; at vero ex quo Sanctus hic Apostolus cum hominibus commorabatur in terra, quomodo se in Paradiso conversari veraciter dicere poterat? sciendum est igitur Paulum purum & castum virginem fuisse, virgines autem etiamdum hic in terris nobiscum degunt consortio gaudent Angelorum. Unde S. Ambrosius ait: *Dicit Apostolus, nostra autem conversatio in cælis est, & cælestium conversatio potest esse nobiscum, hoc est, ut qui vita vivimus Angelorum, rectè consortium mereamur.* Legatis velim S. Aug. in quodam sermone in Dominicam 25. post. Trin. ibi namque hoc de virginibus invenietis testimonium: *Qui in castitate vivunt Angelicam habent in terris conversationem: Castitas homines cælo conjungit, Angelis facit civem.*

Angeli castos diligunt.

S. Bonav. l. 6. de prof. Relig. c. 53. Philip. 3. v. 20.

S. Ambros. serm. 87.

S. Aug. Dom. 25. post Trin. serm. 1.

9. Abrahæ Patriarchæ ejusque dilectæ conjugis Saræ merita haud dubie apud Deum per Veridicum Spiritus Sancti calamum ad perpetuam eorumdem memoriam relata sunt in Annales æternitatis: at vero scire a vobis velim an aliquando tempus illud observaveritis, quo sanctis hisce conjugibus felicissime illa sors obtigit, quod Angelos in domo sua hospitio excipere, eorumque familiari conversatione frui potuerint? si id scire vultis, breviter edicam; tunc enim Deus illos hoc favore dignatus est, quando continentes & à thoro conjugali alieni erant: *Postquam consenui... voluptati operam dabo?* inquit Sara. Abulensis etenim in ea est opinione, quod diu ante inter se quoad thalamum conjugalem separati vixerint.

Abraham continens Angelos hospitio excepit.

Gen. c. 18. v. 13. Abulensis ibid.

10. S. Propheta Elias pariter Angelum in suo ministerio occupatum habuit, qui de victus annona diu ipsi prospexit, quod utique ei accidit, velut specialissimum virginitatis suæ privilegium: *Primo ex hominibus*, inquit S. Ambr. *unam Angelorum & hominum viam ostendit; instar spiritus cum Angelis in cælis agit.*

3. Reg. 19. v. 7.

S. Ambr. ser. 2. de S. Eliseo.

11. Sic quoque familiaritas illa quæ inter magnam Dei matrem & Archangelum intercedebat, soli ejus attribuenda est virginitati, ut proinde Arnoldus Carnotensis dicat: *Per virginitatem fuerat Gabriel Archangelus Mariæ domesticus, imo tota militia cælestis multitudo, & natura gloria admirans quod sic integram in terris reperisset.* Omnes etenim Angelici spiritus sua illi obsequia certatim deferre cupiebant, omnesque hærebant attoniti, videntes quod etiam in terris similes illis reperirent Angelos. Verum quidem est quod B. Virgo Angelo ei apparente turbata fuerit, sed observandum est hoc ei accidisse quia coram ea comparebat non in specie propria, sed vultum præ se ferens humanum & virilem, quod ex eo colligitur, quod Evangelista dicat: *Ingressus Angelus ad eam*, S. Lucas dicit: *Turbata est in sermone ejus, & cogitabat qualis esset ista salutatio.* Et ex eodem virginitatis merito per omnium sæculorum experientiam videmus, quod accurrant in obsequium, auxilium & defensionem illarum præcipue animatum, quæ honestatis & pudicitiæ conservandæ sollicitam curam gerunt. *Neque mirum*, inquit S. Ambr. *si pro vobis Angeli militant, qui Angelorum moribus militatis, meretur eorum præsidium castitas virginalis, quorum vitam meretur.*

Virginitas Mariæ domesticum fecit Gabrielem.

Arnold. Carnot. de sept. verbis.

Luc. 1. v. 28. ibid. v. 29.

S. Ambr. l. 1. de Virg.

12. In Annalibus Ecclesiasticis legitur quod in morte S. Vincentij Ferrerij *Visa est per fenestram ejus loci, in quo decumbebat, involare ingens multitudo papilionum miri candoris, qui passim circumvolitantes, tum demum recesserunt, cum ille spiritum exhalavit, nec amplius visi jam apparuerunt; putantur fuisse spiritus Angelici; eadem hora ex ejus corpore manavit odor longe suavissimus, quem aqua ipsa qua illud abluit diu accurateque conservavit, nec ea umquam corrumpi potuit, nec inde aut vermes aut aliquid fœditatis enatum est imo vero tamdiu gratissimi fuit odoris, donec in eo vase, in quo asservabatur penitus consumpta est.*

Exempla.

Rayn. Ann. 1419. n. 12.

13. In iisdem Annalibus Cardinalis Baronius de quadam virguncula Georgia nomine refert, quod in hora mortis suæ innumerabilis quædam columbarum multitudo super ipsius corpore volans conspecta fuerit; Cumque cadaver ejus in Ecclesiam delatum fuisset, omnes illæ columbæ super tectum convolantes in eo se tecti loco collocarunt, qui feretro ipsius diametraliter respondebat, ibique usque dum sepulturæ corpus traditum esset, perseverarunt, eaque absoluta omnes cœlum versus visæ sunt avolare donec videri amplius non possent.

Baron. Ann 480. n. 23 in Comp.

14. De nobili quadam virgine, cui nomen Euphemia erat, in *speculum Exemplorum* refertur, quod tametsi ipsa à primis annis pudicitiam suam Deo per votum virginitatis consecrasset, Pater ejus tamen illam Comiti cuidam nuptui tradere promiserit; quia vero Euphemia Comitem hunc solius vultus sui pulchritudine captum nuptias hasce ardenter sollicitare intellexerat, ipsa adversus propriam venustatem indignata cultro arrepto, ex impulsu utique superiori commota, dixit: *amplius vana pulchritudo occasio peccati non eris, & hoc dicto nasum sibi præscidit & labia.* Unde pater ejus gravi ira accensus, ad eam castigandam rustici cujusdam barbari crudelis tyrannidis jugo subjecit, apud quem licet sub continuis laboribus & opprobrijs ingemisceret, omnes tamen illatas sibi plagas & convitia, quæ innumera erant, patienter toleravit. Post integrum vero elapsum septennium, ipsa nocte quadam in Vigilia Natalis Domini nostri, dum universa familia mensæ accumberet, ut in tanti mysterii memoriam debitas Deo laudes exolveret, in Rustici stabulum se recepit, qui Euphemiæ in domo sua advertens præsentiam, correpto ad illam delumbandam valido fuste, per omnes domus suæ angulos eamdam perquisivit, ac tandem *directis oculis in stabulum fulgor ibidem coruscus apparuit, & putans ignem esse, propius accessit; Et ecce virgo Maria* cum

Spec. Exempl. V. virginitas exemplum 19.

cum multitudine virginum & Angelorum eam confortabat dicens: constans esto filia, quia pro hoc servitio dabitur tibi corona Regni cælorum. Qua ex visione perterritus omnes protinus advocavit familiæ suæ domesticos, qui virgini Euphemiæ labia & præscissum à seipsa nasum admirandæ pulchritudinis restitutum videntes, Patri illius omnia confestim per ordinem annuntiarunt qui postquam delicti sui veniam poposcisset à filia, in eodem loco ubi hæc filiæ suæ à Deipara virgine præstita fuerat gratia, sumptuosum erexit & dotavit sacrarum virginum Monasterium, in quo Euphemia deinceps ad finem usque vitæ suæ simul cum aliis Divino servitio consecratis virginibus commorata fuit. Similem favorem virginitas S. Agnetis experta fuit, de qua prout ad prostibulum condemnata, S. Max. ita scribit: *Nudata ab hominibus malis, vestitur ab Angelis bonis, & damnata in prostibula turpitudinis, in gremio apparuit castitatis; efficitur Oratorium Angelorum, locus, qui perditarum fuerat animarum, & ubi semper naufragaverat castitas, illic est coronata virginitas.* Videatur de hac materia Tomus I. in Verbo: *De Angelis* Discursu 15.

S. Max. Hom de S. Agnete.

15. Imo S. Cypr. hanc virginitatis virtutem in hominibus longe excellentiorem esse opinatur, quam sit vel fuerit in Angelis; dicit enim: *Virginitas æquat se Angelis. si verò exquiramus, etiam excedit, dum in carne luctata victoriam etiam contra naturam refert, quam non habent Angeli.* Quam eamdem opinionem etiam confirmat S. Bern. dum ait: *Casta est quomodo Angeli, idque in carne peccati, & fragili corpore, quod non Angeli; quid evidentius cælestis insigne originis, quam ingenitam & in regione dissimilitudinis retinere similitudinem, gloriam vita cælestis in terra & ab exule usurpari, in corpore denique pene bestiali, vivere Angelum?*

Virginitas in hominibus excellentior quam in Ang. *S. Cypr. de bono pudicit. S. Bern. serm. 27. in Cant.*

16. S. Basil. hanc in nobis valde notabilem virginitatis considerat excellentiam videlicet quod *illi*, id est, spiritus Angelici, *carneis nexibus liberi integritatem, & in cælis servant, & loca & natura inviolabiles apud summum Regem omnium Deum constituti; at verò iste in terra, carnis illecebris & voluptatibus diu reluctantes, ac Diaboli tentamenta perpetua exercitatione vincentes, incorruptionem Angelica puritati parem virtute præcipua ante creatoris oculos custodierunt.* In cujus veritatis confirmationem clarum atque perspicuum habemus D. Chrysost. testimonium, dicentis: *In carne præter carnem vivere, non terrena vita est, sed cælestis, & si vultis scire, angelicam gloriam acquirere majus quid est, quam habere; Esse Angelum felicitatis est, virginem esse virtutis.*

Profectio. *S. Basil de vera Virg.* *D. Chrysost. hom. 143.*

17. Et quidem virginitatem fragilitatis humanæ, Angelicæ virginitati multis ex capitibus præferre possumus; videlicet primò in extensione, quia quæ in nobis est puritas, non solum ad animæ, verum etiam ad corporis decorem distenditur; non verò ita se res habet in natura Angelica, cui hoc meritum minime competit, eo quod Angeli, utpote puri spiritus corpore careant. Enimverò quod nix suum candorem in aëre constanter conservet, nequaquam mirandum est, quia nihil habet quod illi adversetur, aut eamdem infestet, prodigiosum verò censetur esset si nix candorem suum, etiam dum luto aliisque sordibus permixta est, conservare videatur.

Prodigium.

18. Mons Ætna hanc habet naturam quod licet intus ardeat & flammas ardentes evomat, nihilominus latera sua nivibus contegi patiatur; Unde Claudianus Poëta canit: *Scit nivibus servare fidem*; Quod Angeli, qui puri sunt spiritus, & coram Dei throno continuo assistunt, congenitam suam puritatem conservent, quid mirum in eo? stupenda autem res est, quod homo in hoc corruptibili corpore, dum in eo fornax concupiscentiæ ardentissimè exæstuat, nives & rorem puritatis & candorem virginalem incontaminatum penes se retineat, *Tuta habitatio Paradisus*, inquit S. Bern. ibi enim serpenti ejusque suggestionibus nullus patet accessus; at verò non ita se res nobiscum habet hic in terris, ubi Eva plus quam alias umquam incessanter nobis lenocinatur, & illecebrarum tendit insidias, ubi insuper in continuo nec umquam interrupto certamine vivimus: Ubi *Caro concupiscit adversus spiritum*, ubi *corpus quod corrumpitur aggravat animam.* Optime igitur Ambr. inquit: *Major est victoria virginum quam Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant.* Præterea considerandum est, quod Angelos virgines esse dos est propria naturæ Angelorum, in hominibus verò virginitas divinæ gratiæ opus est, & omni potentiæ divinæ singulare donum, *Scivi*, inquit sapiens, *quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det. Habemus*, inquit Apostolus, *thesaurum istum in Vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis.* Ad hæc virginitas hominum digna est quæ præferatur in merito, eo quod inde fructum colligamus centesimum. S. Cyril. autem super illa verba: *Ortum fecit fructum centuplum*, optime quænam & qualis sit ista terra tantorum fructuum copiosè ferax his verbis declarat, dum ait: *Sunt autem terra pinguis & ferax anima honesta.* Angeli enim non sunt in statu meriti, & ideo aureola virginitatis in cælo minime coronantur, sicut virgines. Denique considerari meretur Angelos esse incorruptibiles, substantias spirituales, omnisque peccati incapaces: nos autem quoadusque viatores sumus, cum simus fragiles, spirituumque rebellium machinis undique cincti, ad quodvis momentum Lapsui sumus subjecti.

Gal. 5. v. 17. Sap. 9. v. 15. Ambr. l. de vid. *Sap. 8. v. 21. 2. Cor. 4. v. 7.* *Luc.* *S. Cyrill in Cat. ad c. 8.*

19. Basil. Seleuc. in vita S. Theclæ ita scribit: *Rursum ex aqua Beatitudinis participes esse quas dixerit, qui divini muneris reverentia ac metu cum animarum corporumq; puritate, tum inviolabili præstantissimæq; virginitati navant; Angelorum in terra vitam amulati, eumdem plane cum ipsis statum nullis perturbationibus obnoxium participaturi.* S. Chrysost. autem Angelos inter & virgines pulcherrimos quosdam parallelos & analogias his verbis adducit: *Nec ducunt uxores Angeli, nec ducuntur? at nec virgo; assistunt perpetua & ministrant Deo? Itidem & virgo; quare etiam Paulus eas ab omni solicitudine arcet, ut assidua sint & indivisa; quod si ut illi in cælum hic ascendere non possunt, corpore eas deprimente, at hic quoque insignem habent compensationem, qua ipsum cæli Dominum excipiant, siquidem sint animo atque corpore sancta. Vides virginitatis decus? eorum qui in terris degant cum cælitibus, vita similitudinem molitur, corpore vestitos vinci ab incorporeis copiis non permittit mortales, Angelorum amicos reddit.*

S. Basil Seleuc. in vit. S. Theclæ l. 1. *D. Chrysost. Tom. [illegible] de Virg. n. 11.*

DISCURSUS VI.

ARGUMENTUM.

Virginitas & castitas in multis scripturæ locis, nec non à Sanctis Patribus sanctitatis titulo frequenter condecorantur, siquidem in virtutis & perfectionis operibus sese assiduè exercent.

THEMA.

Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. 1. Thes. 4. ℣. 3.

1. S. Paulus ad Thessalonicenses scribens voluntatem Dei in eo potissimum versari dicit, ut basi sanctificationi nostræ omni cum industria & studio operam demus, id est ut nos continentes & castos assidue exhibeamus. *Et ne forte dubiũ relinqueret* inquit S. Joan.

Castitas basis est sanctitatis.

S. Joan Damasc. l. 6. de spir. fornicat. c. 15.

Joan. Damascenus, *vel obscurum quidnam sanctificationem voluerit appellare, utrum justitiam, an charitatem, an humilitatem, an patientiam (in omnibus enim his virtutibus creditur acquiri sanctificatio) infert, & manifeste designat quid proprie sanctificationem voluerit appellare; Hac est inquit voluntas Dei sanctificatio vestra, ut abstineatis vos à fornicatione, ut sciat unusquisque vestrùm vas suum possidere in sanctificatione & honore non in passione desiderij.*

Tertull. l. de Pudicit. in princ.

2. Tertullianus qui celebrem illum *de Pudicitia* librum conscripsit, eundem verbis hisce exordiuntur emphasi & energia plenis: *Pudicitia flos morum, fundamentum sanctitatis*; etenim certum est quod sanctitas in bonis moribus & virtutibus fundetur Christianis: Honestas autem & pudicitia virtutum bonorumque morum flos est, nec non columna, fulcrum & basis omnis sanctitatis. Sola divinæ legis observantia est quæ animas sanctificat, sine hujus enim adimpletione sanctitas dari nequit: *Lex Domini immaculata convertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans parvulis.* Advertendum verò est, quod quando Deus divinæ legis suæ præcepta homini per Moysen in monte Synai promulgare voluit, nequaquam jejunia, orationes, corporis austeritates, Eleëmosynas aliaque id genus opera præmitti præceperit, bene tamen ut continenter & caste viverent, ut innueret hanc castitatis virtutem esse omnium legum & præceptorum substantiam & breve compendium; Unde esperientia nos quotidiana docet, quod qui castitati est deditus, ab omnibus vitijs ut plurimum sit alienus. Unde Sixtus III. super illa verba: *Et descendit Moyses ad populum, & sanctificavit eum, & dixit eis: estote parati tribus diebus, & ne accesseritis ad mulieres dicit: Quo ostenditur inter cæteras sanctificationum species, castitatem fuisse necessariam, & datur intelligi, quod absque ipsa perfecta sanctitas esse non potest.*

Psal. 18. Exod. 19. v. 14.

Juxta Exod. 19. v. 14. 15

Sixtus III. Pap. l. de Castit.

Fundamentum sanctitatis castitas.

3. Fundamentum veræ sapientiæ aliud non est, quam timor Dei, juxta illud: *Initium sapientiæ timor Domini*, vultisne autem scire, in quemnam scopum & objectum timor Dei præcipuè contendat & collimet? In castitatem. Unde uti Vulgata nostra apud Psalmistam legit: *Timor Domini sanctus permanens in sæculum sæculi.* S. Aug. legit: *Timor Domini castus &c.*

Ps. 110. v. 10. Ps. 18. v. 10 S. August. ibid.

4. S. Nilus circa Josephum Patriarcham, relicta in adulteræ manibus propria veste, ne coinquinaretur, fugientem, sequentem habet ingeniosum conceptum; Dicit enim: *Relicto in manu ejus pallio, inquit Scriptura, fugit, & egressus est foras; tamquam in virtute Paradiso nudus ambulans, primum illum parentem nostrum imitatus.* Etenim his verbis dicere velle videtur; sicut Adam quamdiu nudus erat, justitia & innocentia gaudebat originali & virgo erat: Ita quoque Joseph ad conservandam corporis sui pudicitiam, pallium reliquit ut protoparentem nostrum in statu innocentiæ ab omni veste nudum imitaretur, sciebat enim quod continentiæ virtus sanctitatem operetur.

S. Nilus in Ascet.

5. S. Fulgentius ad hujus nominis, *Virgo*, etymologiam se reflectens ait: *Ex nominis ipsius significatione perpende; tam magnum quippe Deus voluit esse bonum virginitatis, ut illud non aliunde, sed ex vocabulo dignaretur nominare virtutis. Virginis itaque si quis diligenter velit considerare vocabulum, ex virtutis inveniet nomine derivatum; Virgo enim dicitur, quasi virago; Virginem vero scriptura sancta non ob aliud vocatam dicit, nisi quia de viro sumpta est.* S. Hieronymus quoque juxta textum Hebræum mulierem *viraginem* vocari dicit, quia *de viro sumpta est*, indeq; cap. 5. hanc deducit Conclusionem: *Itaque cum virginis nomen ex nomine viri descenderit, quis dubitet, quod vir à virtute vocatus sit?*

S. Fulg. ad Gallam Ep. 3. c. 4.

S. Hieron.

Mansi Bibliothec. Tom. I.

Castitas virtutum est fundamentum.

6. Observandum quoque est quod costa è qua prima virgo formanda erat ex viri latere pro eo tempore desumpta fuerit, quo status innocentiæ ac purissimæ & immaculatæ virginitatis in eo etiamnum perseverabat; similiter Eva quamdiu à Paradiso nondum ejecta fuerat, virgo permansit; Et quonam id mysterio factum fuisse existimatis, nisi ut Deus, qui *omnia in sapientia fecit*, per hoc nobis insinuaret virginitatem semper conjunctam esse cum opere virtutis, & innocentis statu conscientiæ, castitas enim & virginitas correlativa sunt virtutis & sanctitatis. Unde idem Pontifex Sixtus III. sæpe citatus ait: *Totum fundamentum sanctitatis atque justitiæ castitatem esse dubitare non poteris, quisquis divinæ legis exempla tota intentus mente perspexerit, quod si in aliquibus vacillare cœperit, omnem ejus fabricam nutare metuendũ est*; Per quotidianam quippe experientiam videmus, quod subsidentia fabricæ alicujus fundamenta, totum post se ædificium in totalem ruinam & exterminium trahant; atque ideo dicit præfatus Pontifex, speciale est inimici tartarei artificium, quo castitatem in fidelibus contemerari satagit; *Est enim malevolo artifici similis*, inquit Sixtus Papa, *qui universam fabricam domus exigua fundamenti imbecillitate disturbat, totum ædificatorem nonnumquam perdere faciens, dum minus diligenter attendit, quod maxime continet.* Hoc autem fundamentum, inquit, est pudicitia & honestas, de qua S. Hieron. dignissimum hoc pronuntiatum post se scriptum reliquit: *Doctissimi viri vox est, pudicitiam inprimis esse retinendam, qua amissa omnis virtus ruit.* Similem quoque propositionem S. Ephrem habet, Dicit enim: *Noli virtutem negligere, sed totis viribus sanctificationem procura*, ubi castitatem sanctificationis nomine appellat; mox enim subjungit: *acquire tibi castitatem, ut inhabitet in te Spiritus Sanctus.* Idem quoque alibi in eodem libro ad idem propositum scribit: *Serva frater castitatem corporis tui, quam si in Charitate Christi custodieris, omnem facile virtutem perfecte exercere & assequi poteris.*

Sixtus III. Papa ibid.

S. Hieron. l. 1. cont. Jov.

S. Ephr. T. 1. de virt. c. 9.

Idem ibid. de Humil. compar. c. 87.

E contra luxuria vitiorum congeries.

7. E contra verò quænam ex impudicitia malorum & scelerum colluvies sequatur ab Apostolo id ipsum ad Galatas exponente velim excipite: *Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, commessationes, & his similia*; Ecce tibi quanta criminum seges ex unica derivetur impudicitia. Quia verò *contrariorum eadem est ratio*, apud eumdem Apostolum pudicitiam esse deprehendetis matrem omnium virtutum; siquidem fructus spiritus enumerans dicit: *Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* Circa quæ verba ad propositum nostrum observandum, quod sicut fornicatio omnibus & quibuscumque vitijs præfert vexillum, utpote quæ inter vitia primum locum obtinet, ita quoque castitas inter omnes fructus spiritus agmen claudit, ad denotandum quod omnes alias virtutes in consequentiam post se trahat. Unde S. Ennodius dicit: *Matrem bonarum operum amate verecundiam, quæ ita ex se species virtutum fæcundat, & virgo parturit, ut impudentia procax & corrupta vitiorum ac proinde sapiens exclamat: O quam pulchra est casta generatio cum claritate.* Verum inquies, qua ratione virginitas generare poterit? Audi Berchorium explicantem in quonam virginitatis fœcunditas consistat: *Ita est*, inquit, *virtus fructuosa, prægnans virtutibus, quod ostenditur, cum dicitur Generatio, ista enim virtutes generat.*

Gal. 5. v. 19. 20. & 21.

S. Ennod. in Præc. Dedic.

Sap. 4. v. 1.

Berchor. in V. Castitas.

8. Hildebertus virginitatem in quadam Epistola hoc decorat elogio dicens: *Virginitas est vitiorum rede-*

Hildebert. Ep. 36.

Castitatis plurima elogia.

demptio, virtutum principatus. S. Apost. quoque ad Hebræos scribens ait: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum*; quidnam

Hebr. 12. v. 14.

verò Apostolus per hunc sanctimoniæ titulum indicare velit, S. Joan. Damasc. declarat dicens: *Hic evidenter sive sanctimonia quam solet integritatem mentis, vel puritatem corporis apellare, prænuntiavit, Deum penitus videri non posse*, S. Hieron. pariter ubi vulgata legit *sanctimoniam*, interpretatur *castitatem*. Alij quoque Sancti Patres quoties de hac virtute loquuntur, eidem *sanctitatis* nomen attribuunt. S. Isid. de ritu veli, quo Ecclesia virgines cœlesti sponso per votum consecratas obnubere solet, disserens, ita scribit: *virgo est, & carnem suam sanctificare proposuit, idcirco velaminis venia sit illi, ut in Ecclesiam notabilis vel insignis introeat, & honorem sanctificati corporis in libertate capitis ostendat.* S. Cypr. vel quisquis libri *de singularitate Clericorum* author, de pudicitia ait: *Munimen est sanctimonia expugnatio infamiæ, probitatis præsidium, improbitatis excidium, pronuba sanctitatis, & repudium turpitudinis.* Idem quoque sanctus alibi de virginitate tractans, ita in ejus laudem digreditur: *Flos est ille Ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi*: Quo in loco S. Cypriani calamus ad encomium pudicitiæ altius & sublimius evehi non poterat, quam dicendo quod anima virginea sit *imago Dei respondens ad sanctimoniam Domini.* S. Ephrem Tomo primo operum suorum ubi de continentia & virginitate *ex professo* tractat, discursum suum ad spiritum fornicationis dirigit, & ad verba Apostoli in Epistola ad Hebræos alludens, ita hunc spiritum alloquitur: *Suggeris mihi ut membra Christi faciam membra meretricis, unicoque temporis momento divitias perdam immortales, quasi etiam res nihil esset sanctificationem adjicere, sine qua nemo Dominum videbit.* Idem quoq; in alio quodam sermone de virginitate, eandem eodem sanctificationis epitheto honorat, dū ait: *Quis non tristetur, & quis non deploret? In momento & ictu oculi mens hominis ad peccatum consummandum flectitur & mox sponte Deum peccando offendit, cœlesteq; à se donum, sanctificationem scilicet ac Virginitatem repellit.* S. Bernardus in sermone, cui titulus est: *Hæc est generatio quærentium Dominum*, fidelibus ad caste continenterque vivendum animum suggerit his verbis: *Amplectimini pretiosissimam margaritam, amplectimini sanctimoniam vitæ, quæ vos efficit sanctorum similes, & domesticos Dei.* S. Basilius de vera virginitate etiam hoc eodem epitheto utitur dum ait: *Virginitas vitam nostram de corruptione ad sanctitatis gloriam colligit.* S. Maximus S. Agnetem ob perpetuæ virginitatis votum emissum deprædicans, eadem phrasi loquitur dum ait: *Ut in puellis trophæum sanctitatis arriperet.* Enimverò nescio an S. Aug. cæteroquin in suis propositionibus adeo circumspectus & cautus in sermone quodam *ad fratres in Eremo* per exaggerationem an verò secundum veritatem loquatur dum ita inquit: *Sed etsi habuerimus obedientiam cum Abraham, patientiam cum Isaac, diligentiam cum Jacob, & castitatem non servaverimus cum Joseph, quid hæc omnia nobis proderunt? Amare ergo debemus summè castitatem, sine qua opera nostra nihil valent.*

S. Joan. Damasc. l. de Spir. Sanct. c. 16.

S. Isid. l. 2. de Eccl. officiis. c. 8.

Cypr. l. de sing. Cler.

S. Cypr. l. de hab. virg.

S. Ephr. T. 1. de virg. & Contin.

S. Ephr. serm. de Virg.

S. Bern. ser. 2. in illud: Hæc est generatio quærentium Dominum.

S. Basil. de vera virg.

S. Maxim. de S. Agnete.

S. Aug. ad fratres ser. 16.

N. B.

Hominis perfectio ex castitate.

9. Audite cuinam fundamento S. Fulgentius, solidissimas virtutes, veramque vitæ immaculatæ perfectionem inniti asserat, nimirum totam perfectionis machinam uni pudicitiæ & honestati virginali inniti his verbis affirmat: *Integritas carnis Deo fideliter consecrata, & in cordis virginitate Deo juvante & protegente servata, idcirco propriè virginitas dicitur, ut ibi perfectio vera virtutis inesse monstretur.* Vetustissimus quoque scriptorum Tertullianus quamdam habet sententiam, ex qua virginitas suos in protoparentum innocentia & justitia originali primos natales habere deducitur; Dicit enim: *Prima felicitas prima virginitas est.* Fateor quidem facile quis sibi virginitatem sterilem esse in animum inducere posset, nisi Leander in Regula vivendi, quam Florentiæ sorori suæ præscripsit, hanc à nobis opinionem claris verbis depelleret, dicens: *Ne reputes te esse sterilem, tot filios habebis, quot virtutes protuleris.* Est enim hic status virginalis longe fertilissimus, non quidem prolium, sed virtuosorum & sanctorum operum. Unde S. Cyprianus de pudicitia ita scribit: *Illa vobis disciplinam bonorum suggerit morum, vos illi ministerium præstatis operum Sanctorum.*

S. Fulg. ad Gallam Ep. 3. c. 7.

Tertull. l. de exhort. ad Cast. cap. 1.

S. Leander Hispal. in Reg. vivendi.

S. Cypr. de bono pudic.

10. S. Paulus in persona Titi quamdam veræ perfectionis Ideam & speculum formare volens, pudicitiam ei & continentiam quam maximè inculcavit dicens: *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum*, quonam verò modo hunc finem facillime assequi possit, mox declarat, dum subjungit: *in doctrina, in integritate, in gravitate*; In Græco habetur: *in castitate, ut is qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis* alij legunt: *revereatur, nihil habens malum dicere de nobis*; ut plurimum enim ij qui continenter & caste vivunt, vitijs non sunt contaminati, vitamque ducere solent per omnia exemplarem & irreprehensibilem, quia castitas in homine Christiano communiter lapis quidam Lydius esse solet in ordine ad mores.

Casti homines sunt virtuosi.

Tit. 2. v. 7.

11. S. Joannes in Apocalypsi dicit: *Iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ.* Sed quodnam in eo latet mysterium, quod Iris hæc ex Smaragdo potius quam ex alia quapiam gemma constructa fuerit? Classicus quidam interpres ait: *Iris instar Smaragdi symbolum est virginitatis, quæ semper viret, & suo virore splendescit instar Smaragdi.* Unde Poloni in Canonizatione S. Casimiri, qui potius mori, quam candorem suum virgineum vel minimum contaminare voluit, eumdem hoc symbolo honorarunt: *Candidum smaragdinum quasi Iris*, ad hanc videlicet Iridem smaragdinam alludendo, quam S. Joannes in circuitu throni Agni immaculati conspexerat. Memorandum verò est, quod Isaias in circuitu ejusdem Throni Angelos audierit continuo acclamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus*; cujus ratio esse potest, quia ubicunque hic smaragdus, id est, virginitas conspicitur, ibi quoque sanctitas & innocentia adesse supponitur; sicut enim Poëta de Iride canit: *Mille trahit varios adverso sole colores*: Ita quoque Lactantius Firmianus de virginitate hoc perhibet testimonium: *Quasi fastigium est, omniumque consummatio virtutum, ad quam si quis eniti & eluctari potuerit, hic erit consimilis Deo qui virtutem Dei cepit.* D. Chrysol. de unione virginitatis cum Christo ita scribit: *Deus & integritas est cœleste consortium, virginitas juncta Christo copula est perfecta virtutum.* S. Cyprian. quoque de bonis pudicitiæ tractans, his eam laudibus applaudit: *Pudicitia est ornamentum morum Sanctitas sexuum.* Et alibi in specie de virginitate dicit; quod sit *Regina virtutum.*

Apoc. 4. v. 3.

Ubi virginitas ibi innocentia.

Corn. à Lap. ibid.

Lactant. Firm. l. 6. Divin. Instit. c. 23.

D. Chrysol. serm. 1. 36.

S. Cypr. de bono pudic.

S. Cypr. de virg.

12. Ubi vulgata nostra in Actibus Apostolicis de S. Paulo dicit: *Disputante autem illo de justitia & castitate*, Syriaca legit; *de justitia & sanctimonia*, ubi expresse videtur, qualiter castitas & sanctitas eodem prorsus nomine gaudeant; Et ideo eodem elogio quo magna Dei mater deprædicatur, virginitas pariter ab Ecclesia extollitur; De illa enim sancta mater Ecclesia canit: *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Huic verò pari laude acclamat, cum di-

Act. Apost. c. 24. v. 25.

Virginitas mariana deprædicatur.

eit: *Sancta & immaculata virginitas*, notaodum verò est in magnum virginitatis encomium cedere, quod Ecclesia profiteatur, quod dignas & meritis pares virginitatis laudes invenire nequeat, quibus illam deprædicet. dum immediate subjungit: *Quibus te laudibus efferam nescio.*

13. Magna Virginitatis laus In illa Justini Martyris de fide orthodoxa conscripta propositione continetur: Ibi namque de B. V. Maria disserens dicit: *Beata virgo beatior prædicanda est ob virtutem quam habuit, propter quam meruit esse Mater Dei, quam ob ipsam Matris dignitatem*; quasi diceret, ponatis licet cum virginitate Maternitatem Dei, sive illum inæstimabilis honoris titulum quo B. V. Maria *Deipara* appellatur, actum dumtum libere dicatis, quod pluris apud ipsam præponderet & æstimetur virginitas & pudicitia ejus, quam Maternitas Dei; ideo etiam quandoquidem Beatissimæ Virgini in ejus infantia rationis, quoad spiritualis, accelerantis est usus primus actus virtutis & sanctitatis, à magna illa anima in prima sua conceptione à culpa originali præservata & sanctificata elicitus, fuit votum perpetuæ virginitatis, prout P. Hieremias Drexalius *de castitate part.* 1. *cap.* 10. §. 1. fuse probat, ubi pro hac opinione multos graves citat authores, adeoque primus lapis hujus tam eminentis ædificij, quod in stuporem ipsummet rapuit Paradisum, id est, primus actus sanctitatis adeo transcendentis, qualis illa magnæ Dei matris esse noscitur, fuit amor & Zelus virginitatis, optime igitur S. Zeno in lib. *de pudicitia* monet dicens; *Illa vobis exhibet sanctitatem, vos ei amorem.*

S. Justin q. 136. de B. de &c.

S. Zen. l. 1. serm. 7. de pudicit.

DISCURSUS VII.

ARGUMENTUM.

Hæc virtus præ cunctis alijs arrham nobis & pignus confert beatitudinis, estque via securissima per quam velocissime properamus ad cælum.

THEMA.

Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt.
Matth. 5. ỳ. 8.

Joan. 10. v. 9.

Casti Deum videbunt.

1. IDem ille qui de semetipso dixit: *Ego sum ostium per me si quis introierit, salvabitur*, castos & continentes beatos, visionisque claræ Dei participes futuros esse declarat, dum ait: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Unde S. Augustinus ait: *Gloriosum & insignem inter cæteras virtutes castitas & munditia locum tenet, quia ipsa sola est, quæ mundas mentes hominum præstat videre Deum; Unde ipsa veritas ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Porro oculus aliquis corporalis, quanto mundior est & purior, tanto ad lucem conspiciendam est aptior; oculus autem animæ cor est & intellectus, qui per immaculatæ pudicitiæ virtutem mirum in modum purificatur; Et ideo optime S. Thomas à Villa nova monet dicens: *Vere beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt; quid enim proderit inspiciendis cælestibus oculum intendere, si sanguine rubet, aut si pulvere plenus est? O anima purifica oculum, & videbis, abjice sordes, & omnia perspicies, acies polluta lucem puram videre non potest, & sentina carnis obscœna atram nebulam semper exhalat.*

S. August. in Dom. 25. post Trin. serm. 1.

S. Thom. à Villanov. ser. de S. Dorot.

Prosecutio.

2. Pro maiori autem assumpti thematis intelligentia observanda est phrasis, qua sapientia incarnata in recensendis octo beatitudinibus, utitur: Etenim paupertati promittit Regnum cœlorum: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum cælorum,* mansuetis terræ hujus possessionem, consolationem

Matth. 5. v. 3.

afflictis, & sic deinceps: castis verò illud prorsus objectum directe & immediate promittit, in quo formalis & plena nostra beatitudo consistit; claram videlicet veri Dei visionem. Theophylactus ad hanc Christi promissionem mundis cordibus factam explicandam, speculi adducit similitudinem, dicens: *Sicut speculum si fuerit mundum accipit imagines, ita & anima pura faciem Dei.*

Theoph. ibid.

3. De Sancto quodam Galliarum Episcopo, cui Ludovicus nomen erat, refert Thomas Cantipratensis, quod cum elegantem vultum beneque formatam præ se ferret corporis staturam, impuros Reginæ oculos & cordis affectum sibi attraxerit; cumque sanctum Prælatum ad exatiandam cum ipso lasciviam suam ad secretiora palatij duxisset penetralia, Castitatis studiosissimus Pastor insidias puritati suæ parari animadvertens, corrugata fronte & ad austeritatem & iracundiam composito vultu graviter ipsam reprehendit, & per adjectas minas generosam ac heroicam ei dedit repulsam; In cujus præclari facinoris præmium Deus post mortem disposuit, ut oculi ejus, quibus eum Reginam torve aspexerat, in signum quod suo tempore visione beatifica glorificandi essent, post mortem illius limpidi, lucidi, & Crystallini permanserint, etiam postquam totum ejus corpus in cineres & ossa resolutum fuit.

Exemplum.

Thomas Cantipr. l. 2 c. 30. n. 33.

4. S. Joannes Apostolus qui *Virgo in ævum permansit*, de Paradisi gloria in prima sua Epistola disserens, ait: *Charissimi, nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus, Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est;* mox quoque modum nos docet, qui observari à nobis debet, ut Deum videre valeamus, subjungit enim statim; *& omnis qui hanc spem in eo habet sanctificat se*, ubi S. Augustinus legit: *Castificat se*, quia ut præcedenti discursu diximus, sub sanctitatis nomine in scriptura sacra castitas frequenter intelligitur.

1. Joan. 3. v. 2.

Qui Deum videre volunt casti fiant.

Ibid. v. 3.

5. Ad idem propositum observandum quod S. Jacob Patriarcha tunc præcipuè glorioso Israëlis nomine, quod idem, quod videns Deum, significat, decoratus fuerit, quando Angelus, ut Moyses refert, *tetigit nervum femoris ejus & statim emarcuit*, tunc enim confestim subjunxit: *Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël:* Cur autem Jacob in femore ab Angelo percussus fuerit, illius mysterium Gennadius optime exponit, dicens: *Velut continentem luctationis illius memoriam teneret; Omnia autem hæc in figura contingebant?* Siquidem per hoc nobis insinuare Deus voluit, tunc nos Dei visione dignos esse futuros, si sensus & motus nostros carnales reprimendo mortificaverimus.

Confirmatio.

Gen. 32. v. 25.

Ibid. v. 28.

Gennad. ibid. in Cat. Lipom.

6. Salvator noster apud S. Matthæum electos tritico comparat, dum ait: *Triticum autem congregate in horreum meum*; Ad propositum verò nostrum optime facit, quod Spiritus Sanctus apud Zachariam uno eodemque tempore quo electos in grano denotatos nominat, simul etiam virginum mentionem faciat: *Frumentum electorum & vinum germinans virgines*; tunc enim granum electorum vel maxime in horrea cœlestia reponi convenit, quando mundum fuerit & ab omni palea depuratum.

Matth. 13. v. 30.

Zach. 9. v. 17.

7. S. Basilius Salvatorem nostrum de castis hominibus loquutum fuisse existimat, quando dixit: *Levate oculos vestros, videte regiones, quia jam albæ sunt ad messem*; Per hanc namque albedinem pudicitiæ & castitatis intelligit candorem: *Ad futuram vitam hinc jam vita nostra semina oportet per castitatis munditiam ferere, ipsa per se pura sancta integritatis semina ad incorruptibilem vitam agricola præparant.*

S. Basil. de vera Virg. Joan. 4. v. 35.

8. Christus Dominus in Evangelio de virtute continentiæ loquens, eos, qui huic virtuti dediti sunt,

Casti maxime securi de beatitudine

sont, inter se distinguit, secundùm quod hujus virtutis merito plus minusve vicini existunt; Dicit enim: *Sunt Eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt; & sunt Eunuchi, qui facti sunt ab hominibus? Et sunt Eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat*; post quæ verba S. Matthæus immediatè subjungit: *Tunc oblati sunt ei parvuli*: Ex prædictis namque Christi verbis occasionem ceperunt, ut aliquos ad Christum parvulos adducerent. Ubi merito quærendum venit, quænam sit inter hanc parvulorum oblationem & Christi de diversis Eunuchorum generibus habitum discursum connexio? Pro resolutione igitur hujus dubij observandum est, quod puritas corporis dos sit propria parvulorum, quos discipuli, mysterium verborum Christi minime intelligentes, à Domino repellebant. *Discipuli autem increpabant eos, Jesus vero ait eis: sinite parvulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium est enim regnum cœlorum*; Ubi specialem observationem meretur dicto illa: *Talium*; Tametsi multi alij fideles virtuosi cœlesti gloria se dignos efficiant, attamen Christus per *Talium* insinuare vult castos, virgines, & continentes præ cunctis alijs de possessione cœlestis gloriæ vel maxime securos esse, haud secus ac si Cœlum in manu sua conclusum teneant. Porro hæc Christi verba S. Ambros. lib. 3. de virginibus exactè examinat, dum ait: *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est, hoc est, non est communis plurimis, & vulgaris integritas, nec pro infirmitate promittitur, sed pro virtute conceditur; denique cum dixisset: Et sunt spadones, qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum, ut ostenderet hoc non mediocris esse virtutis; qui potest, inquit, capere capiat; Et ideo post hoc verbum, offeruntur pueri ad benedicendum, qui corruptelæ expertes, integritatis munus immaculata ætate servarent, talium enim est regnum cœlorum, qui in puerilem castimoniam tamquam in naturam infantium corruptela ignoratione remeaverint.*

Matth. 19. v. 12. — *Ibid v. 13.* — *Ibid v. 14.* — *S. Ambr. l. 3. de Virg.*

9. S. Bernardinus Senensis in quodam sermone *de regno cœlorum*, cum de ijs quæ ad ingrediendum in cœlorum regnum necessaria sunt, disquireret, primum & præcipuum locum castitati assignat dicens: *Integerrima autem castitas est nobis necessaria ad intrandum regnum Dei, contra carnales delicias, quæ non permittunt intrare, & hoc est quod dicit Apostolus* 1. Corinth. 15. *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*; Cujus doctrinæ idem Sanctus tres assignat rationes, quarum prima est: *Regnum Dei est mundissimum, carnalis autem immundus.* Secunda: *Regnum Dei est incorruptibile, carnalis autem corruptibilis, quia amat corruptionem.* Tertia denique ratio hæc est: *Regnum Dei est ordinatissimum, carnalis autem inordinatissimus*: Et ideo hujus dictionis *Calebs*, Etymologia, à verbo *Cælum* derivatur, eo quod ij qui cælibem vitam agunt, securissimam teneant regni cœlorum arrham.

S. Bern in T. 1. serm. de regno Cal.

10. Sanctissima illa Matrona Anna Phanuelis post Sanctissimam Virginem Deiparam Salvatori nostro in templo præsentato occurrere meruit; Hæc autem, ut S. Lucas ait: *Processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua*; Tametsi enim virginitas in Veteri Testamento incognita esset, hæc tamen Sancta mulier post mariti sui mortem vidualem pudicitiam suam diuturno tempore intactam conservavit, imo ut S. Bonaventura in ejus laudem scribit: *Habuit continentiam virginalem, vidualem, & conjugalem pro loco & tempore.* Didacus Stella insuper notat, quod Deus illam quoad verbi incarnati in templo præsentiam dignatus fuerit revelatione Spiritus Sancti, Prophetici quoque spiritus dono illam cumulaverit, effeceritque dignam, ut suos in illum vultum defigere posset oculos; *in quem desiderant Angeli prospicere*; omnium *castitas & pudicitia*, inquit idem author, *maxima dispositio est ad scrutanda & penetranda arcana.* Optime igitur S. Augustinus in quadam Epistola sua ita scribit: *Hæc est uberior fœcundiorque felicitas, non ventre gravescere, sed mente grandescere, non lactescere pectore, sed corde candescere, non visceribus terram, sed cœlum orationibus parturire.*

Castitas disponit ad Dei arcana penetranda. — *Luc. 2. v. 36.* — *S. Bonav. ib.* — *Didac. Stella ibid.* — *S. Aug. Epist. 179. ad Prob. & Juliam.*

11. Verissimum est, quod si cœlestis Sponsi thalamum subingredi cupimus, terreni Sponsi nuptias renunciare debemus, ita enim nos S. Ephrem opportune monet, dum ait: *In honore ac pretio virginitatem habe, & te in cœlestem thalamum introducet*: Idcirco dixit Apostolus: *Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.* Unde S. Gregorius Nazianzenus in sacris Poëmatibus suis ita canit; *Invenies visum thalami consorte carentem, totam cœlesti vice muneris esse parenti, appensam*; Et paulò post subjungit: *Non terra fixam immersamque profunde, æthere a sed in urbe, procul que à carne in carne manentem, dextra amplexantem cœlum.*

Viam ostendit ad cœlum. — *S. Ephr. T. 2. hyp. ad fratrem.* — *Nazianz. carm. de laud. virg.*

12. S. Ambrosius Filium Dei se hac nostra mortali carne induisse dicit, non solum ut nos redimeret, verum etiam ut viam ad cœlum nobis ostenderet: *Ideo carnem suscepit, ut ad cœlum nobis sterneret iter*: quia verò ut Christus ipse ait: *In domo Patris mei mansiones multa sunt* ideo inter multas illias vias prima & præcipua quam nobis indicavit, est castitas, *Vias tuas Domine notas fac mihi, via castitas, via fides, via est abstinentia*, primo tamen loco & præcipua ad cœlum via est castitas, nam ut S. Isidorus ait: *Castitas hominem cœlo jungit, castitas hominem pertrahit ad regnum, castis regnum cœli promittitur, casti hæreditatem cœli expetunt.*

S. Ambros. T. 4. l. 3. de fide cap. 4. — *S. Isidor.*

13. Porro inter alia Zodiaci signa virgo specialiter coruscare noscitur, nec sine mysterio, sed ad denotandum, quod virginitas suam in firmamento sedem possideat. Et ideo Nazianzenus in præceptis quæ virginibus præscripsit, de hac virginum turba loquens, hoc illis nomen attribuit, quod scilicet sint *Calipetaclassis.* Vix præcursor in hisce terris comparuit, quando incarnata Sapientia dicere cœpit: *A diebus Joannis Baptistæ usque nunc regnum cœlorum vim patitur.* Imo ipsemet Baptista in prædicatione sua hæc universæ Judeæ verba inculcabat: *Appropinquavit regnum cœlorum*; Scitisne quonam id mysterio factum fuerit? Nimirum quia ipse qui Angelus, qui virgo erat, in terra natus fuerat, & ideo ipse erat qui cœlo, ut panderetur, vim inferebat. D. Chrysologus modum quem Deus in ejus conceptione servavit, his verbis exponit dicens: *In Zacharia & Elisabeth stupet sexus, frigescit caro, membra sopiuntur, tempus præterit, ætas transit, abolescit totum quidquid est humani ordinis & negotij conjugalis, ut divino munere non partu ex hominibus Angelus nasceretur.* S. Julianus, asserente S. Ambrosio, filias suas ad virginitatem hortatur hisce verbis: *Audistis filiæ quantum sit præmium virginitatis, regnum acquirit, & regnum cœleste, vitam Angelorum exhibet.*

Profectio. — *Nazianz. in præcept. ad Virg.* — *Matth. 11. v. 12.* — *Matth. 3. v. 2.* — *D. Chrysol. serm. 89.* — *S. Ambr. T. 4. de exhort. ad virg.*

14. Simon Cassianus Christum per totum vitæ suæ decursum duabus virginibus, scilicet Mariæ & Joseph semper subjici voluisse optime advertit his verbis: *Spes magna facta est amantibus Cælibem vitam, quanta eis sit Christus in illa patria familiaritate donandus, qui duobus castis in hac vita factus est subditus.*

Christus castis duobus subditus fuit. — *Simon. Cassia. l. 2. cap. 24.*

15. S. Ambrosius sapienter notat, quod licet rebelles Angeli è cœlo dilapsi fuerint, non tamen ideo superna illa Jerusalem deserta & exinanita remanserit,

Virginibus de jure competit paradisus.

rit, quia in illorum locum confestim ascenderunt alij Angelij, virgines nimirum, quibus de jure debetur Paradisus: *Quam praclarum Angelos propter intemperantiam suam in saculum cecidisse de cœlo: Virgines propter castimoniam in cœlum transisse de saculo.* Tertullianus de prima matre nostra Eva dicit: *Adhuc digna Paradiso*, sed quando Paradiso adhuc digna erat? *quando adhuc virgo*; Quamdiu virgo permansit, tamdiu in Paradiso deliciari meruit, at verò quando hujus virtutis passa jacturam fecit, inde mox fuit proscripta.

S. Ambr. l. 1. de Virg.
Tertull. de veland. virg. c. 5.

16. De anima casta Christi sponsa in sacris Canticis hæc verba leguntur: *Hortus conclusus fons signatus*; quæ videntur ad virginem quamdam solitariam & Christo desponsatam alludere; Et ideo quid mirum est quod de eadem confestim subjungatur: *Emissiones tua Paradisus.* S. Bernardinus nuptias in Paradiso quidem institutas, extra illum tamen consummatas fuisse considerans, hæc in virginitatis laudem verba subjungit, dicens: *Virginitas in Paradiso spirituali & mystico, scilicet in Ecclesia Sancta, imo ipsa virginitas paradisus merito dici potest*; Et quidem sermonem illum in quo Sanct. Bernardinus præfata verba habet, hisce verbis ex Joannis cap. 12. desumptis exordiens: *Volumus Jesum videre*, Mox subjungit: *Multitudinis devotarum virginum charitate ardentium, & Sponsum suum desiderantium, atque postulantium Christum verba sunt ista.* Præcipue autem in illis verbis, *volumus Jesum videre*, considerari meretur dictio illa *volumus*, nam virginitas velut Regina quædam imperat & præcipit: *Astitit Regina à dextris tuis &c.* Nullus illam ad cœlum ingrediendum moratur aut impedit portarius, sed ad conspiciendum & contuendum cœlestem Sponsum suum aditum semper habet liberum & apertum. *Virginitas praparat animam*, inquit S. Bernardinus, *ad videndum in prasenti Jesum sponsum per fidem, & in futuro per gloriam sempiternam.*

Cant. 4. v. 12. Virginitas animam præparat ad videndum Deum.
S. Bern. T. 2. ser. 47. A. 1. cap. 1.
Joan. 12. v. 21.
Art. 1. ibid.
Ps. 44. v. 10.
S. Bernard. ibid.

17. Christus Dominus noster apud S. Matthæum regnum cœlorum comparat quidem virginibus; *Simile erit regnum cœlorum decem virginibus*; ita tamen ut sapientibus & prudentibus illud simile esse dicat, non verò stultis; Illæ cum Christo sponso ad æternalium deliciarum ingrediuntur convivium: *Intraverunt cum eo ad Nuptias, qua in illis resplendet imago gloria cœlestis* teste S. Thoma in quodam opusculo de Salvatore, ubi ait: *Continentia & integritatis doctrinam introduxit, ut in fidelium vita resplendeat gloria cœlestis imago.*

Matth. 25. v. 1.
Ibid. v. 10.
S. Thom. opusc. 221.

18. Divina Sapientia se instar vitis fructificasse dicit: *Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis.* Ubi utique de pudicitiæ honestate loquitur, quæ fragrantissimum de se spargit odorem, ac proinde illi comparatur. Sed cur is qui hanc honestatem progerminat, vitem se appellat? Certe aptior magisque propria similitudo adferri non poterat, quia inter omnes alias plantas seu arbores, nulla est quæ altius cœlum versus se erigit, quam vitis, quia dummodo fulcrum cui innitatur inveniat, in altissimas usque turres ascendit: ita quoque inter cunctas alias virtutes, nulla est quæ animam propinquius ad cœlestem usque Paradisum extollit. Unde Tertullianus ait: *Nobis continentia ad instrumentum aternitatis demonstrata est à Domino salutis Deo ad testimonium fidei, ad commendationem carnis exhibenda superventuro indumento immortalitatis.* Et Nazianzenus ait: *Virginitas in cœlum reptat.*

Eccl. 24. v. 23. Virginitas viti comparatur.
Tertull. ad uxorl. 1. c. 7.
Nazianz. in præcept. ad virg.

19. Deus ijs qui sensus carnis suæ per continentiam frænant & vinciunt amplam apud Isaiam promittit remunerationem, dicit enim Propheta: *Hac dicit Dominus Eunuchis:... Dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomen melius a filijs & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.* Quem eumdem textum S. Antonius de Pauda in laudem castitatis adducens, ita exponit: *Eunuchis, id est, ei qui se propter regnum cœlorum castravit, id est, continentiam promisit: Dabo eis in domo mea, in qua mansiones multa sunt; & in muris meis.* Unde Joannes in Apocal. cap. 21. ait: *Erat structura muri ejus ex lapide jaspide, qui viridis coloris est, in qua aterna viriditatis jucunditas designatur, locum de quo* Joan. 14. *Vado parare vobis locum.*

Isa. 56. v. 4.
Ibid. v. 5.
S. Ant. de Padua in Dom. 2. Adv.
Apoc. 21. v. 18.
Joan. 14. 2.

20. De Matrona quadam Anglicana, Cæcilia nomine Annales Ecclesiastici referunt, quod post mariti sui mortem coram Archiepiscopo Cantuariensi votum emiserit perpetuæ castitatis; Cum autem in propinquo esset, ut ex hac vita in alteram commigraret, Confessarium suum, qui ex ordine S. Dominici Religiosus erat, ad se accersiri fecit, qui in digito ejus annulum conspiciens aureum, ancillis ejus præcepit, ut eum è digito tollerent, ne in eo momento, quo vel maximè humilitas ei profitenda erat, hoc esset ornamento conspicua; *Quod illa inaudiens, licet semiviva resumpto spiritu; sic loqui conata est: Absit, absit hoc Pater à me, ut unquam recedat à me viva vel mortua hic annulus, quem ante tribunal Dei Sponsi mei proferam, in testimonium inviolata, quam ei per hunc annulum promisi continentia, ut recipiam quam pepigimus, retributionem. Scio, cui credidi quoniam nobilium amplexus prospse cum optimis dotibus recusavi.* Ecce tibi quanta cum libertate & fiducia æternam sperabat retributionem; atque hæc dicens expiravit animam, in Paradisum, ut pie creditur, translaturam.

Rayn. An. 1252. n. 13. Virgines magna cum spe moriuntur.

21. Sixtus Papa III. ad idem propositum nostrum exemplum adducit Israelitarum, quibus Deus, ut per integrum triduum à mulieribus se continerent olim præcepit, ut illum in Sinai montis vertice possent conspicere; *Et si tantum illis tunc exigui corporis continentia profuit, ut divina claritatis visione gauderent, vide quanta illi remuneratione sunt digni, qui eam, ut naturaliter acceperunt, perpetua voluerint integritate servare.*

Sixtus III. Papa L. de Castit. Israelitis parva profuit continentia.

22. Verum enimverò non solum castitas hanc sibi vendicat prærogativam, quod videlicet hominem futuræ gloriæ securum efficiat, verum etiam de eadem asserere possumus, quod animas puras facillime & velocissime in cœlum transmittat. Unde Tertullianus ait: *Solida & tota sanctitas de proximo visura est faciem Dei.* S. Thomas de Villanova quoque sacras virgines sequentibus verbis ad æternam retributionem consectandam invitat, dicens: *Volate virgines Dei assiduè in florigerum Paradisum.* S. Ambrosius similiter dicit: *Caro si consentiens Dei legi, & exuens se lege peccati in naturam spiritus sensuum paritate transierit, alis ad cœlum spiritualibus elevatur.* Adhæc quisnam inter omnes sanctos Patriarchas & Prophetas in curru ad cœlum evectus & delatus fuit? Certe nemini id accidisse reperies, nisi soli Eliæ, de quo S. Hieron. ait: *Si in Elia virginitatem dixerint demonstrari, breviter audiant, igneo curru raptum ante immortalem esse cœpisse quam mortuum.* Quam eamdem observationem etiam apud S. Ambros. reperio, qui ait: *Elias nullius corporei coitus fuisse cupiditatibus invenitur, ideo ergo curru raptus ad cœlum, ideo cum Domino apparet in gloria, ideo Dominici venturus est pracursor adventus.* Idem quoque Sanct. Doct. in serm. 2. de Elisæo, pariter de Elia dicit: *Hic Elias primus ex hominibus est, qui hominibus cursum ad cœlos subministravit.* De eod. S. Doroth. ait: *Hic Elias primus ex hominibus est, qui hominibus cursum ad cœlum subministravit.* Elias enim ex toto genere humano primus omnium fuit, qui viam monstra-

Virginitas viam in cœlum Eliæ monstravit.
Tertull. l. 1. ad uxor. c. 5.
S. Thom. de Villan. ser. de S. Doroth.
S. Ambr. l. 7. in Luc.
S. Hieron. l. 1. cont. Jovin.
S. Ambr. l. 1. de Virg.
S. Ambros. serm. 2. de S. Elisæo.
Doroth. in Synops.

vit

vit ducentem ad cœlum, eamdemque pedibus suis ingressus est & calcavit; quam utique prærogativam à virginitate sibi comparavit, utpote quæ rara & insolita Veteri Testamento erat. S. Ambrosius in lib. 3. de virginibus super illa verba S. Pauli: *De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do*, ita scribit: *His loquitur, qui mira devotione obsequi desiderant cælestibus præceptis, ostendens & docens, quo compendio citius itur ad Deum.* S. Gregorius Nazianzenus in suis versibus ita in virginitatis laudem canit: *Hujus virginitatis classibus promptis in cœli semita consistíque Dei sapientibus hærent.* S. Ephrem Syrus in Tractatu illo, quem de virginitate & continentia sule conscripsit, sæpius continentiam brevissimam esse asserit, per quam summa cum celeritate conniti possumus ad cœlestem Paradisum. Dicit enim inter cætera multa: *O castitas quæ carnem castigas, & in servitutem redigis, ac cælestia velocissime penetras! O castitas donum Dei! O castitas qua eos possidentis te lætificas, & animæ ad cælestia alas adjungis! O castitas quæ celeri cursu ad bravium supernæ vocationis in Christo contendis! O castitas currus spiritualis, possessorem suum in sublime evehens!*

1. Cor. 7. 25.
S. Ambr. l. 1. de Virg.
Nazianz. in laud. virg.
S. Ephrem. T. 1. de virg. & contin.

2. Idem Sanctus Pater Tom. 2. in discursu quodam ad illos directo qui studium ingressi sunt Religionis, inquit: *Donum optimum Monachi est virginitas; curru ipsum ad cælum cum Elia evehens, hanc excolens igneo ascende curru.* Petrus Blesensis similiter de hac virtute disserens, atque ad hunc Eliæ currum alludens, ita scribit: *Virginitas currus igneus est, sursum ferens, quem vehit.*

S. Ephrem. T. 2. Paræn. 1.
Petr. Blesens. ser. ...

DISCURSUS VIII.

ARGUMENTUM.

Homines casti omne bonum possident, suntque ab hominibus pariter & à Deo dilecti, utpote à quo multos favores & dona specialia recipiunt; facile etiam in suis orationibus exaudiuntur & prosperantur, magnoque sunt vigore prædìti, ut inimico tartareo resistere possint.

THEMA.

Alia ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud trigesimum, Matth. 13. ℣. 8.

Castitas semen est omnium virtutum.

1. COpiosissimus utique & abundantissimus fructus, quem semen à cœlesti agricola in fidelium animarum fertilem terram dispersum attulit, non est alius, quam is qui à virtute pariter virginitatis, teste Glossa, dum ait: *Triginta refertur ad nuptias, sexaginta ad viduas, centum, qui numerus jam est in dextera, ad virginitatem*; Quapropter operæ pretium futurum existimo, si aliquos hujus fertilissimæ messis fructus in apricum exposuero. Doctrina est Sixti Papæ III. in libro quem *de Castitate* composuit, dicentis: *Custodi diligenter unum, ut facilius possideas totum, pudicitia enim omnium bonorum mater est.* S. Urbanus Papa, prouti in vita S. Cæciliæ legitur, suas ad eum orationes dirigens, qui dixit: *Pater meus agricola est*, ita eum precatur: *Domine Jesu Christe, seminator casti consilii, suscipe seminum fructus, quos in Cæcilia seminasti:* Unicum tantum semen ab ipso in virgineam S. Cæciliæ animam seminatum fuerat, amor scilicet perpetuæ castitatis, & tamen proh quot sanctorum operum, virtutumque heroicarum fructus ab illo prodierunt in lucem! Tertullianus in lib. *de Pudicitia* cap. 1. hisce eamdem encomiis extollit: *Pudicitia flos morum, honor corporum, decor sexuum, fundamentum Sanctitatis.* S. Cyprianus similiter *de Pudicitia* inquit: *Disciplinam bonorum suggerit morum.* S. Augustinus quoque multa eidem epitheta, eaque dignissima attribuit, dum ait: *O castitas ornamentum nobilium, exaltatio humilium, nobilitas ignobilium, pulchritudo vilium, solamen mœrentium, augmentum pulchritudinis, decus sanctæ nostræ religionis, minoratio criminum, multiplicatio meritorum, Dei amica, Angelorum cognata, Patriarcharum vita, Prophetarum corona, Apostolorum cingulum, martyrum auxilium, Confessorum vehiculum; virginum speculum, viduarum refugium, & cunctorum bonorum gaudium & solamen*, Sanct. Cyprianus in alio loco virginum excellentias commendans, in earumdem laudem dicit: *Virginitas est soror Angelorum, victoria libidinum, Regina virtutum, possessio bonorum omnium.*

Glossa ord. ibid.
Sixtus III. Papa.
Tertull. l. de pudicit. c. 1. S. Cyprian. l. de bono pudicitiæ.
S. Aug. ad fratres in eremo serm.
S. Cypr. de virg.

2. S. Ephrem in Tractatu quem *de virginitate & continentia* inscribit, huic virtuti hominum attribuit benevolentiam, quam ii qui huic virtuti studiose incumbunt, ut plurimum sibi acquirere solent. *O castitas*, inquit, *quæ apud quoscumque homines gratiam invenis*; Cujus egregium omnibusque notissimum habemus in Patriarcha Joseph exemplum, siquidem sacer Textus de illo ait: *Invenit Joseph gratiam coram Domino*; Imo quocumque oculos & animum nostrum convertamus, semper ipsum omnium sibi corda rapuisse & attraxisse comperiemus; Etenim vix à fratribus suis, eo quod Patri suo specialiter diligeretur in servum venumdatus & in Putiphatis potestatem traditus fuit, cum ecce ejus sibi affectum subito mirabiliter comparavit, adeo ut tametsi servus ejus emptitius esset, omnium tamen bonorum suorum ipsum dominum & gubernatorem esse voluerit: *Omnibus mihi traditis, ignorat quid habeat in domo sua, nec quidquam est, quod in mea non sit potestate.* Poterat utique Putiphar ob impositam Josepho calumniam, apprehensum ipsum condemnare sententia mortis; & tamen tolerabili ipsum carceri tantum adjudicavit. Et in carcere quid ei benevolentiæ accidisse dicam? In eo pariter ab omnibus amabatur: *Dedit ei Dominus gratiam in conspectu Principis carceris, qui tradidit in manu illius omnes vinctos.* Et non obstante quod servus esset emptitius, & carceris compedibus vinctus, Religionique Hebræa Ægyptiis exosæ deditus, in amicitiam se insinuavit pincernæ Pharaonis; Imo ipsiusmet Regis gratiam adeo sibi devinxit, ut à compedibus brevi transierit ad regios currus, à manicis ferreis ad Sceptra, ad torques aureas à vinculis, è carcere ad regiam, à sago servili ad purpuram regiam, & ut uno verbo edicam, à Rege audivit: *Uno tantum regni solio te præcedam.* Et quid majori admiratione dignum est, in hoc tam lubrico felicitatis statu positus, dignitatem suam in conspectu tot Satraparum & Principum regni illius, qui se uni Hebræo, & paulo ante servili mancipio cernebant esse subditos, adeo stabilire & munire novit, ut ne unus quidem, illorum ei obmutire aut contradicere præsumeret. Adhæc considerare possumus, quod dum in extrema illa totius Ægypti penuria & annonæ caritate, unusquisque procurandæ alimoniæ causa ad ipsum confugeret, ille pactos pro frumento denarios tanto cum rigore exigebat, ut hisce deficientibus greges & armenta, ac tandem omnes ed se raperet possessiones, adeo ut Scriptura dicat: *Emit igitur Joseph omnem terram Ægypti*: & tamen nusquam constat, quod ex tanto populo vel unus hominum adversus ipsum aliquod protulerit querimoniæ lamentum, adeo semper ex æquo Regis pariter & omnium subditorum sibi conservavit affectum. Cujus

S. Ephr. T. 1. de Virg. & contin.
Casti ut Josephus omnes sibi habent affectos.
Gen. 39. v. 4.
Ibid. v. 8.
Ibid. v. 9.
Ibid. v. 21.
Ibid. v. 22.
Gen. 41. v. 41.
Gen. 47. v. 20.

jus optimam Sanctus Zeno rationem assignat dum ait: *Rex jure secundus factus est regni, qui insignis Rex erat ante pudoris.*

S. Zeno de pudicit.

3. Præterea homo castus ipsius quoque Dei sibi comparat gratiam & benevolentiam teste Sapiente qui in Ecclesiastici libro ait: *Gratia super gratiam mulier sancta & pudorata.* In pessimo illo sæculo in quo ipsomet Spiritu Sancto teste, *Omnis caro corruperat viam suam*, nullus in universo genere humano reperiebatur, qui gratiam & amicitiam Dei non amisisset, nisi solus Noë, unde in universali illo diluvio solus ipse cum sua familia commune evasit naufragium. *Noë vero invenit gratiam coram Domino.* Sed quænam de ipso ad posteriorum memoriam in sacra historia conscribuntur opera aut facta heroica, unde hanc sibi gratiam promeritus fuit? Num forte quod exemplo Abrahæ patriam & parentes dereliquit? Aut verò quia ad imitationem Isaaci vitam suam propriam Deo in Sacrificium obtulit? Nihil horum in Scriptura Sacra de ipso legitur, sed hoc solum de illo dicitur: *Justus atque perfectus fuit . . . ambulavit cum Deo*: & hoc totum est quod de ipso quoad merita hujus sibi comparatæ benevolentiæ in Scriptura Sacra legitur: Veruntamen doctissimus Oleaster verba illa Scripturæ: *Noë vero cum quingentorum esset annorum genuit Sem*, maturè ponderans, ipsissimam attigisse videtur rationem, cur Noë tantam sibi apud Deum comparavit gratiam & benevolentiam, dicit enim: *Commendat valde castitatem & continentiam Noë qui quingentis annis cælibem vitam duxit, & ideo forte tam gratus Deo esse meruit, ut in tota terrarum orbe solus in oculis Dei justus videretur; de nullo etiam alio legimus tamdiu generationem distulisse.* Quod verò postea matrimonio se junxerit, id eum ex speciali Divina inspiratione credibile est, ea præcipuè de causa fecisse, quia nimirum Deus ex toto genere humano, parvam quamdam scintillam, ejus videlicet familiam reservare decreverat, ac proinde volebat, ut ipse & familia ejus homines essent castissimi & continentissimè viventes, ut hac ratione sicut reliquos totius generis humani homines propter incontinentiam disperdebat, ita humanæ stirpis jacturas per viri alicujus castitatis virtuti addictissimi progeniem restauraret.

Eccl. 26. v. 19.
Gen. 6. v. 12.
Castitas Noë gratiam apud Deum invenit.
Gen. 6. v. 8.
Ibid v. 9.
Gen. 5. v. 31. Oleast.

Castum Joseph Deus nullibi deserit.

4. Nec est quod vobis persuadeatis Josephum solam sibi hominum captivasse gratiam & benevolentiam, siquidem nec Deus ipsum umquam deseruit, sed individuam ei in ipsis quoque vinculis præstitit societatem: *Descenditq; cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum*; Et quidem tametsi verissimum sit, quod *juxta est Dominus iis, qui tribulata sunt corde*, nihilominus in hisce jam citatis Scripturæ verbis specialissima quædam à Deo Josepho exhibita assistentia exprimitur, quem licet semper intime dilexerit, pro illo tamen tempore, quo recenter gloriosam illam castitatis reportaverat victoriam, specialiter se illi in auxilium & solatium præsto esse velle declarat. Unde Sanctus Ambrosius ait: *Quam beatum ego dixerim eum, cum in carcerem mitteretur, quia subibat pro castitate martyrium.*

Sap. 10. v. 13.
Ps. 33. v. 19.
S. Ambr. l. de Joseph.

Baron. in Apparat. 18.
Propter Virginitatem Sybillis donum prophetiæ datum.

5. Cardinalis Baronius in Apparatu ad historiam Ecclesiasticam, Sybillas Prophetiæ dono à Deo donatas fuisse ostendit, utpote quæ de Messiæ adventu multas tradiderant prædictiones & vaticinia; Sanctus Hieronymus ab eodem Cardinali citatus addit, quod licet veri Dei lumen aut notitiam non habuerint, hoc tamen donum à Deo sortitæ fuerint in præmium & retributionem virginitatis quam profitebantur.

6. In libro Judicum legimus: *Erat autem Debbora Prophetis uxor Lapidoth, quæ judicabat populum in illo tempore*; Ubi in Hebræo pro *Uxor Lapidoth* legitur, *mulier lampadum*, quia *Lapidoth* significat idem quod *fulgor*; atque ideo nonnulli interpretes multum dubitant, an maritata fuerit, ex quo videlicet Scriptura ipsius nomini apponit lampades quibuscum virgines cœlesti Sponso occurrere noscuntur; Quod si verum est, claret iterum qualiter mulier hæc Prophetiæ dono cumulata, & tamquam mulier & virago sapiens in virginitatis præmium imperio adhibita fuerit populorum. Sic quoque in Actis Apostolorum legimus: *Intrantes domum Philippi Evangelistæ . . . huic erant quatuor filiæ virgines & prophetantes*, de quibus Oecumenius dicit: *Propter pudorem magis hoc assequebantur, ut etiam Prophetia digna haberentur.*

Jud. 4. v. 4.
Act. Ap. 21. v. 8. & 9.
Oecum. ibid.

Castis prophetiæ spiritus datur.

7. Quando Deus castissimæ Susannæ innocentiam manifestare voluit, quonam ipsum medio usum fuisse existimatis? *Suscitavit Dominus Spiritum Sanctum pueri junioris, cujus nomen Daniel*, cui ob eximiam pudicitiam spiritum prophetiæ, donumque scientiæ & sapientiæ protinus infudit. Ubi S. Ambrosius ait: *Secura est devicta castitas, ubi est judicatura virginitas, pudicitiæ autem causam nisi vir pudicus audire non meruit, talem arbitrum meretur castimonia, apud quem non periclitetur verecundia.* Denique quisquis Sanctorum vitas studiose legerit, illis utique, maxime si virginitatis laude præfulserint certa quædam dona specialia ad penetranda cordium arcana, ad prædicendum futura & patranda miracula, certosque visionum, apparitionum, revelationum favores extraordinarios communicatos fuisse reperiet.

Dan. 13. v. 45.
S. Ambr. ibid.

Casti miracula faciunt.

8. Nemo est qui nesciat, quantopere S. Joannes Evangelista præ cunctis aliis Apostolis à Christo fuerit privilegiatus. Qua de re plenius à nobis dictum fuit in Promptuario sacro Discursu sexto de ejus festo. Porrò de S. Joanne Baptista B. Petrus Damianus ait: *Tibi ô Joannes datum est, quod omnibus est negatum, baptizare eum, virginemq; virginis filium virgineis manibus irrorare.* Adhæc quamdiu Ecclesia virgines habet, numquam in illa cessant miracula. De S. Stephano, cujus facies in testimonium virginitatis, sicut vultus Angeli resplenduit, S. Lucas dicit: *Faciebat prodigia & signa magna in populo.* S. Petrus in prima Epistola sua ita scribit: *In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confusionem ut qui non credunt Evangelio, per conversationem mulierum salvi fiant*; quasi diceret: Tametsi Evangelium ad infideles convertendos plurimum valeat, nihilominus sæpe efficacior est ad hunc finem assequendum continentia & virginitas, unde insigniora miracula quibus Pagani fuere conversi, patrata fuere à virginibus, maxime in martyriorum suorum carnificina, in quibus pari cura & solicitudine fidei & virginitatis conservationem zelarunt. Unde Sanctus Gregorius Nazianzenus in sacris Poematibus suis ita inquit:

S. Petr. Damian. serm. de S. Joan. Bapt.
Act. Ap. c. 6. v. 8.
1. Petr. 4. v. 4.
Infideles facilius convertunt.
Nazianz. in præcept. ad Virg.

Quis Theclam necis eripuit, flammaq; periculo?
Quis validos ungues vixit, rabiemq; ferarum?
Virginitas (à vœ omni memorabile ævo)
Virginitas fulvos potuit sopire leones,
Dente nec impuro generosos virginis artus,
Ausi sunt premere, & rigido discerpere morsu.

Casti omnia a Deo impetrant.

9. Habet insuper castitas aliam quoque prærogativam, quod videlicet ad signaturam gratiæ liberrimum habeat aditum; quia virgines præ cunctis

S. Zeno l. 1. serm. 7. de laud pudic. Sixtus III. Papa ibid.

alijs Sanctis suppli- donum suorum obtinent favo- tabilia rescripta. Unde S. Zeno *de pudicitia* ait: *Per hanc à De- Patre quod petitis, impetratis, imo illa per vos* i- *petrat, pro qua folicitè laboratis.* Et Sixtus Par- hujus nominis III. loquit: *Serva integritatem, serva pudicitiam, habeto intra te castimoniam,* *sint orationum suffragio tibi, si quid fortè deliqueris, remittatur.* In vitis Patrum de quodam qui ante famosissimus latro fuerat, legitur,

Historia.

quod tandem sub disciplina Paphnutij ad pœnitentiam reductus, in eaque per tres annos perseveravit, iisque evolutis anima ejus à corpore per mortem soluta in medio Angelorum ad cœlos visa fuerit deferri. Sciendum verò est hanc ejus mutationem & conversionem ex merito alicujus eximij operis boni, quod latro etiamnum existens pro salvanda virginis cujusdam pudicitia patrarat, suam habuisse originem, dicitur enim quod cum socij ejus huic virgini ad eam violandam vim inferre pararent, hic sceleris fortiter opposuit, eamque è periculo ereptam ad parentum suorum ædes illæsam & intactam perduxit.

N. B.

10. Quinam obsecro sunt, qui in Ecclesia per choros distincti Psalmis in Dei laudem decantandis specialissime vacant, orationique assidue assistunt? numquid ij qui se perpetuæ castitatis voto Deo obstrinxerunt? Ecclesiastici nimirum, sive Clerus secularis, regularis & sacrarum virginum monasteria.

Isa. 54. v. 1. & 2.

Unde apud Isaiam prædicetur: *Lauda sterilis quæ non paris, decanta laudem & hymnum, quæ non pariebas quoniam multi filij deserta magis, quam ejus quæ habet virum, dicit Dominus, dilata locum tentorij tui.*

Casti iram Dei placant.

11. Casti quoque per suas intercessiones divinæ iræ flagella à nobis abarcent. Unde Spiritus Sanctus victoriam adversus Holofernem obtentam castitati

Judith. 15. v. 11.

Judithæ potissimum attribuit, dum ait: *Fecisti viriliter, . . . eo quod castitatem amaveris.* Sic quoque Deus in Apocalypsi jam quidem Episcopum Ephesinum eo quod in charitate refriguisset, atrociter castigare decreverat, verumtamen quia continenter vivebat, singularique castitatis tuendæ zelo ardebat, odio prosequendo Nicolaitas, qui impudicitiæ inverecunde nimis dediti erant, flagellum, quod paraverat retraxit. Sicut enim turpe, carnis vitium iram Dei vehementer provocat, ita pudicitia & virginitas vicissim facile eum placant & reconciliant. Denique S. Ephrem castos quoque in præmium continentiæ multis prosperitatibus cumulari

S. Ephr. T. 2. de virtute cap. 9.

notat: *Eos*, inquit, *Dominus diligit, qui in sanctitate ipsi serviunt; possessio pretiosa est puritas in cogitatione recta, hanc si amaveris, a Domino glorificaberis, & in omnibus prosperaberis.*

Casti hostes visibiles & invisibiles vincunt.

12. Est & alius hujus seminis valde utilis fructus, nimirum ingens facilitas quam habent casti ad vincendas inimici tartarei tentationes, utpote quibus ab eadem castitatis virtute mirus vigor communicatur. Unde virgines præ cunctis alijs Martyribus majorem in supplicijs fortitudinem exhibuerunt, adeo ut Imperatores sæpius exclamarint. *Unane nos virgo superabit.* S. Augustinus ictum lethalem quem Holofernes à Judith accepit, non tam ejus pulchritudini, quam pudicitiæ attribuit, dum ait: *Nec fuit*

S. Aug. serm. 76. in Appendice.

levitas ornatus, qui ad homicidium tanti capitis aptabatur, sed viriliter egisti, eo quod castitatem amaveris.

Ephes. 6. v. 10. Ibid. v. 11. Ibid. v. 12.

13. S. Apostolus ad Ephesios ita scribit: *De cætero fratres confortamini in Domino, & in potentia virtutis ejus: Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias Diaboli, Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cælestibus;*

Ibid. v. 13.

Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo & in omnibus perfecti stare. Sed quærendum hic nobis est, quænam sit hæc armatura, qua omnes inimici ictus hebetantur, quæ omnia adversus nos à dæmone evibrata tela inutilia reddit & obtundit? Audite quid idem Apostolus immediate subjungat:

Ibid. v. 14.

State ergo succincti lumbos vestros, quod idem est, ac si diceret: casti estote & continentes, & nolite timere, quia per hoc scutum toti inferno resistere prævalebitis. Circa eadem verò verba D. Chrysologus ait: *Sed dixisse suffecerat: Estote præcincti, cur*

D. Chrysol. serm. 24.

lumbos potissimum nominat? quæris quare? quia in lumbis est tota corporis causa, ex lumbis tota carnis negotia suscitantur, in lumbis tota est humani lapsus & humanæ fragilitatis occasio. Quæ sententia optime cum alia simili Augustini doctrina consonat, hic enim Sancti Ambrosij authoritatem citans ait: *An-*

S. Aug. T. 7. cont. Julian. l. 2. c. 7.

dis in libro de Philosophia: bona continentia quadam velut crepido pietatis, namque in præcipitijs vitæ hujus labentium statuit vestigia speculatrix sedula, ne quid obrepat illicitum, mater autem [vi]*tiorum omnium incontinentia, quæ etiam licita versat in vitium.*

Casti dæmonem ligant.

14. Sanctus Propheta Job Tyrannum infernalem nobis sub immanis illius bestiæ Behemoth figura

Job. 40. v. 11. Ibid. v. 12. Ibid. v. 16. Ibid. v. 18.

depingit dicens: *fortitudo ejus in lumbis ejus. . . ossa ejus velut fistulæ æris, cartilago illius quasi laminæ ferreæ. . . ecce absorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam, quod influat Jordanis in os ejus:* & tamen hoc non obstante, eum sæpe factum vidimus puellarum fragilium virtute in derisum & ludibrium:

Ibid. v. 24.

Numquid illudet ei quasi avi? aut ligabis eum ancillis tuis? Ita profecta se res habet, nam virgines quovis tempore se illum facillimo negotio vincere posse monstrarunt. Lyranus

Lyran. ibid.

prædictis verbis hanc glossam subnectit: *Sicut ego qui ligavi eum cum ancillis meis, virtutem ejus subjiciendo virginibus sacris;* Sic enim Sanctam Margaritam & Sanctam Martham depingi videmus quasi draconem pedibus eorum substratum conculcantes. Dionysius Carthusianus eadem verba illa

Dion. Carthus. ibid.

illustrat: *Ancillis suis Christus eum ligavit, dum tot persunt fœminei sexus potestatem & gratiam prævalendi Dæmonibus contulit.*

15. Magi quidem Pharaonis ad æmulationem Moysis Thaumaturgi, per incantationes suas fecerunt similiter, ut ait Scriptura, nam aquas mutarunt in sanguinem, virgas in dracones, terramque ranis impleverunt: at verò postquam Moyses ex

Exod. 8. v. 18.

cineribus cinyphes seu muscas produxit, ipsi quidem eum æmulari conati sunt, sed frustra & incassum, unde Moysi cedere coacti dixerunt: *Digitus Dei est*

Ibid. v. 19. Rup. Abb. l. 2. in Exod.

hic: Ubi Rupertus Abbas ait: *Ex hujusmodi cohortibus contra fortes Ægyptios composuit acies.* Sic quoque Deus formidabiles & crudeles fidei & Ecclesiæ suæ Tyrannos confundere volens, tenellarum virginum adhibuit constantiam, effecitque ut hæ per fortitudinem suam confonderent Imperatorum potentiam: *Infirma mundi elegit Deus, ut*

1. Cor. 1. v. 27.

confundat fortia, virgines enim ad vincendum & prosternendum quemvis eas infestantem inimicum, viribus armatæ sunt humana fragilitate longe superioribus, *ut sublimitas sit virtutis Dei.* Non igitur

Prov. 31. v. 10. Ibid. v. 11.

frustra de muliere dicitur: *Mulierem fortem &c. confidit in ea cor viri sui;* quia sponsus cælestis, ut suam adversus Tyrannos & persecutores fidem sustentaret, omnem suam in hoc debili puellarum sexu collocasse videtur fiduciam, quia amor & zelus, quo virginitatem suam tuentur, ad heroica opera & invincibilem quamdam excitat constantiam.

DIS-

